

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**KISSA-İ ANTER (İKİNCİ CİLT / A. 3114)
[İNCELEME-METİN-SÖZLÜK]**

Doktora Tezi

Sevinç ÜNSAL

Danışman

Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

SAMSUN
2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Sevinç ÜNSAL tarafından, Prof. Dr. Yavuz BAYRAM danışmanlığında hazırlanan “KISSA-İ ANTER (İKİNCİ CİLT / A.3114) [İNCELEME-METİN-SÖZLÜK]” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 25.8.2022 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan	Prof. Dr. XXXX XXXX Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Öğr. Üyesi XXXX XXXX Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Doç. Dr. XXXX XXXX Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Prof. Dr. XXXX XXXX Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Prof. Dr. XXXX XXXX Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY

... / ... / ...

Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Doktora tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi ?

Evet ☐ (Gerekli ise ekler kısmına ekle)

Hayır ☒

İmza
... / ... / 20...
Sevinç ÜNSAL

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı : KISSA-İ ANTER (İKİNCİ CİLT / A.3114) [İNCELEME-METİN-SÖZLÜK]

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 23/06/2022 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 5

Tek kaynak oranı : % 1 çıkmıştır.

İmza
... / ... / 20...
Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

ÖZET

KISSA-İ ANTER (İKİNCİ CİLT / A. 3114) [İNCELEME-METİN-SÖZLÜK]

Sevinç ÜNSAL
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Doktora, Haziran/2022
Danışman: Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

Anter bin Şeddâd, Miladi VI. yüzyılda Necd bölgesinde yaşamış, Abs kabilesinden kahramanlığı ve şiirleriyle meşhur Cahiliye Devri şairidir. Arap dünyasında onun kahramanlığını ve kahramanlığı sayesinde kölelikten kurtuluşunu, amcasının kızı Able'ye olan aşkını, şiir alanındaki hâkimiyetini, kanaatkâr ve cesur bir yaşam tarzını anlatan kahramanlık hikâyesi Sîretü'l-Anter'dir. Bu eser Arap coğrafyasında doğmuş, bu coğrafyanın dışında Batı'da da etkisini sürdürmüştür. Türkçeye ise XV. yüzyılda Fatih Sultan Mehmet'in emriyle "*Kıssa-i Anter bin Şeddâd bin Kırâd el-Absî*" adlı tercümeyle yazıya geçirilmiştir. Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmıştır. Ana hatlarıyla üç ciltten oluşmaktadır. Bu tercüme esere ait nüshalar, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunmaktadır. Dil ve kültür yönünden bir hazine niteliğinde olmasına rağmen bu tercüme eser üzerinde yeterli çalışma yapılmamıştır. Eser bu yönüyle dikkatleri üzerine çekmiş, geç de olsa gün ışığına çıkarılmak üzere çalışmalar başlatılmıştır.

Çalışmanın amacı Kıssa-i Anter'in ikinci cildinin istinsahı olan Topkapı Sarayı Kütüphanesindeki A.3114 numaralı nüshanın çeviri yazılı metnini hazırlamak, sözlüğünü oluşturmak ve eserde geçen hikâyeyi incelemektir. Böylece özellikle dil yönünden hazine niteliğindeki bu eseri gün ışığına çıkarmak ve gelecekte ilgili çalışmalara kaynaklık yapmasına katkıda bulunmak hedeflenmiştir.

Çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Anter bin Şeddâd ve Sîretü'l-Anter hakkında bilgi verilmiş ve Kıssa-i Anter'in ikinci cildine ait A.3114 numaralı nüshanın tanıtımı yapılmıştır. İkinci bölümde A.3114 numaralı nüsha, hikâye içeriği, imlâ hususiyetleri ve söz varlığı yönünden incelenmiştir. Üçüncü bölümde, metnin okunmasında dikkat edilecek hususiyetler ve nüshanın çeviri yazılı metni oluşturulmuştur. Dördüncü bölümde ise sözlük çalışması yapılmıştır.

Çalışmaların sonucunda dil ve kültür zenginliğimize katkıda bulunan bir eserin daha yeniden gün ışığına çıktığı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Anter bin Şeddâd, Kıssa-i Anter, Nüsha, Topkapı Sarayı

ABSTRACT

QISSA-I ANTAR (VOLUME TWO / A.3114) [ANALYSIS-TEXT-DICTIONARY]

Sevinç ÜNSAL
Ondokuz Mayıs University
Graduate School of Education
Department of Turkish Language and Literature,
Ph.D., June/2022
Supervisor: Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

Antar İbn Shaddad, who lived in the Necd region in the 6th century according to the Gregorian calendar, is a poet of the Ignorance period, famous for his heroism and poems from the tribe of Abs. Siretü'l-Anter is a heroic story about his heroism in the Arab world and his liberation from slavery thanks to his heroism, his love for his uncle's daughter Abla, his dominance in the field of poetry, and a contented and brave lifestyle. This work was born in the Arab geography and continued its influence in the West as well as in this geography. In our society, in the 15th century, by the order of Fatih Sultan Mehmet, it was written in a translation called “*Kıssa-i Anter bin Şeddâd bin Kırâd el-Absî*” It was written in Old Anatolian Turkish. It basically consists of three volumes. Copies of this translated work are in the Topkapı Palace Museum Library. Although it is a treasure in terms of language and culture, not enough study has been done on these translated works. With this aspect, the work has attracted attention, although it is late, studies have been started to bring it to light.

The aim of our study is to create the translated text and dictionary of the copy numbered A.3114 in the Topkapı Palace Library, which is the copy of the second volume of Qıssa-i Antar, and to examine the story in the study. Thus, it is aimed to bring this work, which is a treasure in terms of language, to the light of day and to contribute to being a resource for related studies in the future.

The study consists of four parts. In the first chapter, information about Antar İbn Shaddad and Siretü'l-Anter was given and the copy of the second volume of Qıssa-i Antar, numbered A.3114, was introduced. In the second part, the copy numbered A.3114 was examined in terms of story content, orthographic features and vocabulary. In the third part, the features to be considered in the reading of the text and the translated text of the copy were created. In the fourth part, a dictionary study was carried out.

As a result of the studies, it is thought that another work that contributes to our linguistic and cultural richness has come to light again.

Keywords: Antar İbn Shaddad, Qıssa-i Antar, Copy, Topkapı Palace

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

“Ne olaydı Anter'i silahı ve atı ile görüp konuşaydım.”

Hz. Ali (r.a)

Cahiliye Dönemi'nde yaşamış Arapların meşhur şair ve kahramanı Anter bin Şeddâd, pek çok toplum tarafından yüceltilmiş ve pek çok farklı kesimden kişiler tarafından da övülmüştür. Bunlardan en değerlisi “*Hiçbir bedevi, Anter kadar bende görme arzusu uyandırmamıştır.*” sözleriyle Hz. Muhammed'in övgüsüdür. Onun pek çok toplum ve kişi tarafından yüceltilmesinde kahramanlık hikâyesi Sîretü'l-Anter'in büyük etkisi vardır. Toplumumuzda da XV. yüzyılda Fatih Sultan Mehmet, bu kahramana kayıtsız kalmayıp Sîretü'l-Anter'in “*Kıssa-i Anter bin Şeddâd bin Kırâd el-Absî*” adıyla üç ciltlik takım hâlinde tercümesini yaptırmıştır.

Kıssa-i Anter'in ciltlerine ait 9 nüsha vardır ve bu nüshaların tamamı Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde Dr. Öğr. Üyesi Muhammed İkbâl Güler, TSMK'ye kayıtlı bu 9 nüshanın yanında farklı ülkelerdeki kütüphanelerde bulunan diğer nüshalar da dâhil olmak üzere toplam 35 nüshanın tavsifini yapmıştır. Ayrıca TSMK'deki nüshaların tespiti ve tanıtımıyla birlikte dil ve kültür yönünden önemini ifade eden çalışmalar da yapmıştır. Böylece bu nüshaların yıllar içinde hakkında karanlık kalan yönlerinin aydınlığa çıkmasına da katkı sağlamıştır. Kıssa-i Anter'in farklı nüshaları üzerinde inceleme yapmak üzere Güler'in başlattığı ve Prof. Dr. Yavuz Bayram'ın danışmalık yaptığı bir ekip kurulmuştur. Biz de bu ekibe dâhil olup dil ve kültür zenginliğine katkıda bulunacak ve dil incelemelerinde araştırmacılar için çalışma sahası oluşturacak bir eser ortaya çıkarmış olmanın gururu ve heyecanını yaşıyoruz.

Çalışmamızın başından sonuna kadar her daim desteğini gördüğüm, üzerimizde büyük emeği olan Dr. Öğr. Üyesi Muhammed İkbâl Güler hocamıza, azim ve titizlikle çalışmalarını sürdüren ekip arkadaşlarıma ve de özellikle Özlem Kırımlı'ya desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım. Tezimizin geliştirilmesi sürecince bilgi ve tecrübeleri ile bize yol gösteren değerli hocalarımız Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim Haksever'e ve Prof. Dr. Şahin Köktürk'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca doktora sürecinin ilk dönemlerinde danışmanlığımı yapan değerli hocam Doç. Dr. Yakup Poyraz'a teşekkürlerimi sunarım. Tez serüvenim boyunca cenazelerim, düğünüm,

oğlumun doğumu gibi tezimin ilerlemesine engel oluşturan durumlara rağmen bana olan güveninden güç aldığım, üzerimde hakkı ve emeği olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Yavuz Bayram'a sonsuz minnettarlığımı sunmak isterim. Bununla birlikte sonsuz özlem duyduğum rahmetli annem ve babama, tanıştığımızdan beri beni destekleyen eşime şükranlarımı sunarım.

Sevinç ÜNSAL

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	x
GİRİŞ	1
1. BİRİNCİ BÖLÜM	4
1.1. Anter bin Şeddâd'ın Hayatı.....	4
1.2. Sîretü'l-Anter	6
1.3. Nüsha (A.3114) Tavsifi.....	8
2. İKİNCİ BÖLÜM.....	11
2.1. Hikâyenin İncelenmesi.....	11
2.1.1. Şahıs Kadrosu	11
2.1.1.1. Anter'le Olumlu İlişkisi Bulunan Şahıslar.....	11
2.1.1.2. Anter'le Olumsuz İlişkisi Bulunan Şahıslar	14
2.1.1.3. Hikâyede Adı Geçen Diğer Şahıslar	20
2.1.2. Kabile, Kavim, Bölge, Ülke, Şehir, Sokak, Dağ, Vadi, Dere-İrmak, Su Kaynağı, At, Tay, Kılıç ve Zırh Adları.....	23
2.1.2.1. Kabile ve Kavim Adları.....	23
2.1.2.2. Bölge, Ülke, Şehir ve Sokak Adları.....	24
2.1.2.3. Dağ, Vadi, Dere-İrmak ve Su Kaynağı Adları.....	24
2.1.2.4. At, Tay, Kılıç ve Zırh Adları	24
2.1.3. Olay Örgüsü.....	25
2.2. İmlâ Hususiyetleri	Hata! Yer işareti tanımlanmamış. 3
2.2.1. Türkçe Unsurlarla İlgili İmlâ Hususiyetleri	33
2.2.1.1. Türkçe Ses Kurallarına Dair Yazımlar	33
2.2.1.2. Bazı Türkçe Ek, Edat ve Kelimelerin Yazımı	36
2.2.2. Arapça Unsurlarla İlgili İmlâ Hususiyetleri	39
2.2.3. Farsça Unsurlarla İlgili İmlâ Hususiyetleri ...	Hata! Yer işareti tanımlanmamış. 1
2.2.4. Harf, Kelime ve Harekelerle İlgili Biçimsel Hususiyetler.....	43
2.2.4.1. Bir Harfte Farklı İki Hareke Kullanımı	43
2.2.4.2. Birleşik Yazım Örnekleri.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış. 3
2.2.5. Özel Adların İmlâsında Görülen Farklılıklar.....	44
2.3. Metnin Söz Varlığıyla İlgili Değerlendirmeler	Hata! Yer işareti tanımlanmamış. 7
2.3.1. Deyimler	48
2.3.2. İkillemeler.....	49
2.3.3. Kalıp Sözler	49
2.3.4. Arapça İbareler	50
2.3.5. Argo ve Hakaret.....	51
2.3.6. Özlü Sözler	52
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	54
3.1. Metnin Kurulmasında Dikkat Edilen Hususlar	54
3.2. Çeviri Yazılı Metin	57
4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM (KISSA-İ ANTER'İN İKİNCİ CİLDİNİN SÖZLÜĞÜ)..	1158
4.1. Sözlüğün Oluşturulmasında Dikkat Edilen Hususlar.....	1158
4.2. Sözlük	1159
SONUÇ	1184
KAYNAKÇA.....	1187

ÖZGEÇMİŞ.....	1190

KISALTMALAR

A	: Arşiv
Ar.	: Arapça kökenli kelime/kelime grubu
bk.	: Bakınız
C	: Cilt
Çağ.	: Çağatayca kökenli kelime/kelime grubu
Erm.	: Ermenice kökenli kelime/kelime grubu
Far.	: Farsça kökenli kelime/kelime grubu
Hız.	: Hazreti
i	: İptal
İt.	: İtalyanca kökenli kelime/kelime grubu
Moğ.	: Moğolca kökenli kelime/kelime grubu
öl.	: Ölüm tarihi
S	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfadan sayfaya
Sür.	: Süryanice
T.	: Türkçe kökenli kelime/kelime grubu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TSMK	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
Yun.	: Yunanca

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	a, ā, a, ā, e, ı, i, o, ö, u, ü	ط	t
ء	°	ظ	z
ب	b	ع	°
پ	p	غ	ğ
ت	t	ف	f
ث	s	ق	k
ج	c	ک	k, ñ, g, ğ
چ	ç	نگ	ng
ح	h	ل	l
خ	h	م	m
د	d	ن	n
ذ	z	و	v / o, ö, u, ü, ū, ũ, ō
ر	r	ه	h / a, e
ز	z	ی	y / ı, i, ī
ژ	j		
س	s		
ش	ş		
ص	ş		
ض	đ, ž		

GİRİŞ

Kıssa kelimesi Arapça “k-s-s” kökünden gelmektedir. Sözlükte “bir kimsenin izini sürmek, ardınca gitmek; bir kimseye bir haber veya sözü bildirmek.” manalarında olup bir kimse yahut bir şeye ait hadiselerin adım adım, nokta nokta takip edilerek anlatılması/hikâye edilmesi ve bu niteliği taşıyan hikâyeyi ifade eder.¹ Kasas kelimesi ise “kıssalar” anlamındadır. Kur’an-ı Kerim’in 28. suresi de Kasas suresidir. Bu surede Hz. Musa’nın hayatı, Firavun’la arasında geçen olaylar ve Karun kıssasından bahsedilir.² Kasas suresinde olduğu gibi diğer birçok surede de başta peygamberler olmak üzere diğer kişi ve topluluklarla ilgili kıssalara geniş yer verilmiştir.³ Kur’an kıssalarında Arapların İslamiyet’ten önceki devri olan Cahiliye Devri toplumuna göndermeler vardır. Cahiliye Devri; bilgisizlik, putperestlik, kabile asabiyeti, zorbalık, zulüm, haksızlık, adalet ve sulhten yoksunluk, insanların soylarından dolayı ayıplanması veya üstün görülmesi, kan davası, zina gibi davranışların fazla olduğu bir dönemdir. Ancak bu dönemde Arapların bağımsızlığa ve özgürlüğe düşkünlüğü, yiğitlik, cömertlik, ahde vefa, misafirperverlik, kendisine sığınanları himaye etme, kanaatkârlık ve sabır gibi faziletli davranışları da bulunmaktadır.⁴ Çalışmaya konu olan ve Arap kaynaklarında Sîretü’l-Anter olarak geçen Kıssa-i Antar, Cahiliye Devri’nin tam da bu özelliklerini yansıtan, kahramanlık ve aşk konusu etrafında şekillenen bir kıssadır. Bu eserin kahramanı ise adında da ismi geçen Antar bin Şeddâd’dır.

Antar bin Şeddâd, Miladi VI. yüzyılda Arabistan’ın Necd bölgesinde yaşamış, Abs kabilesine mensup Cahiliye Devri savaşçı şairlerin meşhurlarından biridir. Arap menkıbelerinde muallakasındaki⁵ aşk ve hamâsî yönüyle, Ahd-i Atîk’teki Samson’a ve Yunan mitolojisindeki Herkül’e benzetilmiştir.⁶ Onun bu kahramanlığını ve kahramanlığı sayesinde kölelikten kurtuluşunu, amcasının kızı Able’ye olan aşkını,

¹ İdris Şengül, “Kıssa”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 25, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2002, ss. 498-501.

² M. Kamil Yaşaroğlu, “Kasas Suresi”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 24, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, ss. 535-536.

³ Bu konuda Mustafa Kara’nın çalışmasına bk. Mustafa Kara, “Kur’an Kıssalarında Konu ve Kapsam Merkezli Bir Analiz”, *İslami İlimler Dergisi*, C. 9, S. 1, 2014, ss. 69-102.

⁴ İbrahim Sarıçam, *Hiz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 7. Baskı, 2002, s. 42.

⁵ Muallakât: İslâmiyetten önce Câhiliye Devri Araplar’ının çok beğenip Kâbe duvarına astıkları meşhur kasidelerdir. Bk. Süleyman Tülücü, “Muallakât”, C.30, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2020, ss. 308-310.

⁶ Yakup Göçemen, “Antar b. Şeddâd’ın Şiirlerinde Tasvir”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 3 (4), s. 71.

şiiir alanındaki hâkimiyetini, kanaatkâr ve cesur bir yaşam tarzını anlatan kahramanlık hikâyesi, Sîretü'l-Anter olarak bilinir. Bu eser, Arap coğrafyası dışında Batı'da da etkisini sürdürmüş, çeşitli dillere çevirisi yapılmıştır. Eser, Osmanlı coğrafyasında XV. yüzyılda Fatih Sultan Mehmet'in emriyle “*Kıssa-i Anter bin Şeddâd bin Kırâd el-Absî*” adlı tercümeyle yazıya geçirilmiştir. Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait bu tercüme eser, üç ciltten oluşmaktadır. Bu ciltlere ait mütercimi belli olmayan dokuz farklı nüsha Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunmaktadır.

Cengiz Aydın'ın “*Anter Hikâyesi*” adlı çalışmasında Kıssa-i Anter'in TSMK'deki 9 farklı el yazmasının yer numaraları ve varak sayıları belirtilmiş; fiziksel özellikleri ve dili açısından özet bilgiler sunulmuştur. Ayrıca bahsi geçen yazıda, tercümenin hacmi göz önüne alındığında Türk dili açısından bir hazine niteliğinde olduğu ve imlâ bakımından XV. yüzyıl imlâsından ayrılımların mevcut olduğu bilgileri paylaşılmıştır. Cengiz Aydın tarafından tercümenin 1. cildi olan H.1145 arşiv numaralı yazmanın mukaddimesi (2a/12-3a/16) incelenmiş ve mukaddimedede, mütercim tarafından tercümenin nasıl yapıldığının belirtildiği kısımlara dair “Türkçede ilk tercüme tenkidi” yorumu yapılmıştır.⁷

Atilla Özkırmırlı, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi'nin “*Anternâme*” maddesinde Kıssa-i Anter'in öneminden şu cümlelerle bahsetmektedir: “Türkçe çeviriler üzerinde herhangi bir araştırma yapılmamıştır; oysa yapının bütününün incelenmesi, Türk halk öykücülüğünü etkileyip etkilemediğinin araştırılması gerekir. Şimdilik bilinen, Anternâme'nin bu Türkçe çevirisinin dil tarihi bakımından önem taşıdığıdır.”⁸ Özkırmırlı'nın çalışmasında olduğu gibi eserin önemine başka birçok çalışmada da dikkat çekilmiştir. Buna rağmen söz konusu nüshalar günümüze kadar TSMK'de gizli bir hazine olarak beklemiş, üzerinde geniş anlamda bir çalışma yapılmamıştır. Konuyla ilgili geniş çaplı çalışmalar, Dr. Öğr. Üyesi Muhammed İkbâl Güler'in araştırmaları ve tespitleri sonucunda ivme kazanmıştır.

Muhammed İkbâl Güler, Kıssa-i Anter'e ait Türkiye'nin ve dünyanın 13 farklı kütüphanesinde tespit edilen toplam 35 ayrı el yazması nüshanın tavsifini

⁷ Cengiz Aydın, “Anter Hikâyesi”, *Türk Edebiyatı Dergisi*, 175, 1988, ss. 65-67.

⁸ Atilla Özkırmırlı, “Antername”, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 1, Cem Yayınları, İstanbul 1982, s.115.

yapmış; nüshalara ait 7 farklı soyağacı ve bu 7 soyağacına girmeyen bazı nüshalara ait ayrı bir tablo da ortaya çıkarmıştır. Bu nüshalardan birinci cildin tercümesi olan H.1145 numaralı nüshayı inceleyip çeviri yazılı metin hâline getirmiştir.⁹

Bu tezin amacı da yukarıda önemi vurgulanmış olan ve üzerinde çalışılmayı bekleyen eserin ikinci cildinin istinsahı olan TSMK'ye kayıtlı A.3114 numaralı nüshayı çeviri yazılı metin hâlinde gün ışığına çıkarmaktır.

Elimizde ikinci cildin istinsahı niteliğinde iki nüsha bulunmaktadır. Bunlar; A.3113 ve A.3114 numaralı nüshalardır. A.3113 numaralı nüsha; 695 varaktan müteşekkil, harekesiz yazılmış nüshadır. A.3114 numaralı nüsha ise 433 varaklı, harekeli yazılmış, sondan eksik nüshadır. Bu nüshalardan A.3114 numaralı nüsha Kilisli Rıfat Bilge tarafından TDK Tarama Sözlüğü için taranmış olması hasebiyle ayrı bir önem arz etmektedir. Bu arada A.3114 numaralı nüsha üzerinde tarafımızca yürütülen tez çalışması bitme aşamasındayken A.3113 numaralı nüshaya da ulaşılmıştır. Bu nedenle A.3113 numaralı nüshanın incelenip değerlendirilmesi tez savunmasından sonraya bırakılmıştır.

Çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Anter bin Şeddâd ve Kıssa-i Anter hakkında bilgi verilmiş ve Kıssa-i Anter'in ikinci cildine ait çalışma konusunu oluşturan A.3114 numaralı nüshanın tanıtımı yapılmıştır. İkinci bölümde, A.3114 numaralı nüsha; şahıs kadrosu, olay örgüsü, imlâ hususiyetleri ve söz varlığı açısından genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Üçüncü bölümde, nüshanın çeviri yazılı metni oluşturulmuş; dördüncü bölümde ise nüshanın sözlük çalışması yapılmıştır.

⁹ Bk. Muhammed İkbâl Güler, *Kıssa-i Anter (1. Cilt / H. 1145) [İnceleme-Metin-Sözlük]*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun 2019, ss. 14-81.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Anter bin Şeddâd'ın Hayatı

Anter bin Şeddâd, orta Arabistan'daki Necd bölgesinde yaşayan Gatafân kabilesinin alt kollarından Abs kabilesine mensup olup kahramanlığıyla meşhur Cahiliye Devri şairlerindendir.¹⁰ Şair, bazı vasıflarından dolayı çeşitli lakaplarla anılmıştır. Her zaman insanların yardımına koştuğu ve Arapların meşhur süvarilerinden biri olduğu için “*Antere el-Fevâris*”, gece karanlığında düşmana hücum ettiği için “*Ebu'l-Muğallis*”, alt dudağı yarık olduğu için “*Antere el-Felhâ*” ve amcasının kızı Able'ye olan sonsuz aşkıdan dolayı “*Ebû 'Able*” bu lakaplardan birkaçıdır. Ayrıca Cahiliye Devri'nde melezlikleri nedeniyle kendilerine “*Ağribetu'l-'Arab*” (Arap Kargaları) lakabı verilen ve yiğitlikleriyle nam salan şahsiyetlerden biridir. Kaynaklarda Anter'in doğum tarihi net olarak bildirilmemiştir. Ancak Cahiliye Devri'nden aktarılan bazı olayların rivayetlerinde Anter'e ait şiirlerin bulunması, onun Cahiliye Devri'nde yaşadığını göstermektedir. Bazı kaynaklar, doğum tarihinin yaklaşık olarak Miladi 520-530 yılları arasında olduğunu ifade eder.¹¹

Birçok kaynak, Anter'in annesinin Habeşistanlı bir siyahi ve adının da Zebibe olduğu hususunda görüş birliği içerisinde. Anter, bir şiirde annesinden dolayı karşı karşıya kaldığı ayrımcılığı şöyle işaret eder: “Barış zamanı bana ‘*Ey Zebîbe'nin oğlu!*’, savaş zamanında ise ‘*Ey iyilerin oğlu!*’ diye sesleniyorlar.”¹² Babası Şeddâd ise Necd'de yaşamış Abs kabilesinin ileri gelenlerinden olup kahramanlığı ile tanınmış bir kişidir. Anter, siyahi bir kadından doğduğu için babasının nesebine kabul edilmemiş ve hür sayılmamıştır. Çünkü o devirde kölelerin hürriyetlerine kavuşabilmeleri için büyük işler başarmaları gerekmektedir.

Anter'in şiirlerinin birinde anlatıldığı gibi kabilesine hücum edildiğinde ve şiddetli bir çarpışma anında, babası Şeddâd ona “*Hücum et!*” demiş; fakat böyle bir fırsatı bekleyen Anter, “*Bir köle nasıl savaşacağını bilmez; onun işi develerden süt sağlamak ve onların memelerini bağlamaktır.*” diyerek savaşmayı reddetmiştir. Bunun üzerine babası “*Hücum et, hürsün!*” demiş. Savaşın zaferle sonuçlanmasını sağlayan

¹⁰ Muharrem Ertaş, “Câhiliye Dönemi Şairlerinden Antere B. Şeddâd'ın Hayatı ve Edebi Kişiliği”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 8/1, Mart 2021, s. 38.

¹¹ Yakup Göçmen, “Antere b. Şeddâd'ın Şiirlerinde Tasvir”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 3 (4), 2016, s. 70.

¹² Ertaş, “Câhiliye Dönemi Şairlerinden Antere B. Şeddâd'ın Hayatı ve Edebi Kişiliği”, s. 38.

Anter, böylece hürriyetine kavuşmuştur.¹³ Sonunda Cahiliye Devri'nde melez bir kölenin, saf kan Arap statüsünü kazanabildiğini kanıtlamıştır.¹⁴ Ancak Kıssa-i Anter'e göre yaşanan gelişmeler, kabilesinin Anter'e karşı tavrını farklı yönlerde değiştirir. Anter'in kabilesinin lideri Melik Züheyr öldürülünce Anter, Melik Züheyr'in intikamını almak istemiştir. Fakat kabilenin önde gelenlerinden Mâlik bin Züheyr ve Rebî' bin Ziyâd, intikam almaktan Anter'i men etmiştir.¹⁵ Savaşta mağlup olacaklarını anladıklarında ise Anter'i çağırmadıklarına pişman olmuşlardır.¹⁶

Anter'in amcasının kızı Able'ye olan büyük aşkı, kahramanlığı kadar meşhurdur. Kıssa-i Anter'de aşkının derinliğini şu sözlerle ifade eder: “*İşk eger bir bahâdur kişi olaydı ben anuñ barmağın kesüp süñüsin kılıcın elinden alaydum. İllâ nideyin? Görinür kimse degül. Uş beni helâk ider.*”¹⁷ Ancak, annesi cariyeye olduğu için zamanın anlayışına göre köle sayılmış. Bu nedenle de Able ile evlenmesi uygun görülmemiştir. Kölelikten kurtulup Able'ye kavuşmak için bazı başarılar göstermek zorunda kalmıştır. Zamanla güzel şiirler söylemeye ve ata çok iyi binmeye başlayan Anter için Abs kabilesinin bazı Arap kabileleri tarafından saldırıya uğrayıp yağmalanması ve bu arada sevgilisi Able'nin de kaçırılması, cesaretini göstermek açısından iyi bir fırsat olmuştur.¹⁸ Ancak Kıssa-i Anter'e göre Able'nin babası Mâlik, atası Melik Züheyr'in ölümü üzerine olumlu tavrını değiştirmiş, kızını Anter'e vermekten vazgeçmiştir.¹⁹ Bu arada Anter, kendisini esirlikten kurtarınca amcası yaptıklarından pişman olmuş ve kızını ondan başka kimseye vermeyeceğini söylemiştir.²⁰ Zenci bir köle oluşundan dolayı sürekli dışlanan Anter, Able'yi anıp “*Benüm bahâdurlığum ve ne kişi idüğümü 'Arab kabîlelerine sor ve 'Abs'e şor ki düşmânların helâk idüp bunları nice vartalardan kurtardum. Egerçi rengüm karadur velikin pehlevânlar içinde yüzüm akdur.*”²¹ demiştir. Görüldüğü gibi Anter'in köleliğinden dolayı Able'ye kavuşması, meşakkatli olmuş ve uzun sürmüştür.

¹³ Süleyman Tülücü, “Mu'allaka Şairlerinden 'Antere”, *EKEV Akademi Dergisi*, C. 1, S. 4, Erzurum 1999, s. 16.

¹⁴ Göçemen, “Antere b. Şeddâd'ın Şiirlerinde Tasvir”, s. 72.

¹⁵ A.3114 numaralı nüsha, [53a] (9).

¹⁶ A.3114 numaralı nüsha, [54a] (16-17).

¹⁷ A.3114 numaralı nüsha, [114a] (17-18).

¹⁸ Cemal Muhtar, “Antere”, *İslam Ansiklopedisi*, C. III, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1991, s. 237.

¹⁹ A.3114 numaralı nüsha, [67b] (2-9).

²⁰ A.3114 numaralı nüsha, [116a] (21-23) ve [117b] (1-3).

²¹ A.3114 numaralı nüsha, [105b] (20-23).

Kıssa-i Anter’de Anter’in aynı konudan muzdarip olan ve kendisi gibi bir cariyeden doğan Hifâf’a teselli sözleri şöyledir: “*Yâ Hifâf! Ammâ ol ki saña kara dimiş. Anda nesne yok. Sen dahı anı ma ‘zûr tut. Zîrâ ki levnüñ karadur. Tengri öyle yarattı. Niçün ‘âr idersin? Bunca zamân benüm ‘adûlarum benüm karaluğum başuma kakalar. Hiç ben ‘âr itmezin.*”²² Bu konuşmanın üzerine Anter’in dostu Düreyd, onu şu sözlerle över: “*Heyhât yâ ebe ‘l-fevâris! Sen kanda, bunlar kanda? Saña mı kıyâs idersin? Sen karasın ammâ zamân içinde bir beg gibi ve gözlerüñ bebegi gibisin.*”²³

Bazı kaynaklar Anter’in Able ile evliliğinin muamma olduğunu ve çocuklarının olup olmadığı konusunda kesin bir bilginin olmadığını ifade eder.²⁴ Ancak tarihi bir bilgi olmamakla birlikte Kıssa-i Anter’deki kurguya göre Anter, Able ile evlenir.²⁵ Fakat evliliklerinden çocukları olmaz.²⁶ Daha sonraları Anter’in Gamra adlı savaşçı bir kadından evlilik dışı bir erkek çocuğu olur. Ancak çocuğunun doğup doğmadığına dair metinde bir bilgi yoktur.²⁷

Kaynaklarda Anter’in ölüm tarihi 615’tir.²⁸ Kabri, Medîne-yi Münevvere ile Hail kenti arasında, Abs diyarı olarak bilinen ve Anter’in şiirlerinde ve Kıssa-i Anter’de de geçen Cebel-i Alem (Alem-i Abbas, el-Alem es-Sa’dî)’de bulunmaktadır.²⁹

1.2. Sîretü’l-Anter

Sîretü’l-Anter, Anter’in hikâyesi demektir.³⁰ Yüzyıllar boyunca Arap coğrafyasını etkisi altına alan Anter’in kahramanlık ve aşk konulu kıssasıdır. Tülücü bu hikâye hakkında şu bilgiyi verir: “Antere’nin efsanevi kahramanlıkları daha sonra, genel olarak Anter Hikâyesi (Sîretü’l-Anter) adı ile anılan bir destanın meydana gelmesine sebep olmuştur. Bu hikâye, şifahi an’ane ile uzun zaman nesilden nesile nakledilmiş ve çok geniş nisbette yayılmıştır.”³¹ Ancak “Anter kıssasının ilk defa ne

²² A.3114 numaralı nüsha, [355b] (3-5).

²³ A.3114 numaralı nüsha, [355b] (8-9).

²⁴ Ertaş, “Câhiliye Dönemi Şairlerinden Antere B. Şeddâd’ın Hayatı ve Edebi Kişiliği”, s. 50-52.

²⁵ A.3114 numaralı nüsha, [175a]-[177a] (6).

²⁶ A.3114 numaralı nüsha, [337b] (5).

²⁷ A.3114 numaralı nüsha, [367a].

²⁸ Bk. Ertaş, “Câhiliye Dönemi Şairlerinden Antere B. Şeddâd’ın Hayatı ve Edebi Kişiliği”, s. 53.

²⁹ Ertaş, “Câhiliye Dönemi Şairlerinden Antere B. Şeddâd’ın Hayatı ve Edebi Kişiliği”, s. 54.

³⁰ Üzerinde çalışılan bu eserin tercüme niteliğindeki adı kayıtlarda “*Kıssa-i Anter bin Şeddâd bin Kırâd el-Absî*” olarak geçmektedir. Ancak çalışmalarda kısaca “*Kıssa-i Anter*” tercih edilmiştir. Bu çalışmada da “*Kıssa-i Anter*” kullanılmıştır.

³¹ Tülücü, “Mu’allaka Şairlerinden ‘Antere’”, s. 19.

zaman ve kim tarafından ortaya konulduğu tam olarak bilinmemektedir. Her ne kadar eserde, hikâyenin anlatımı sırasında derleyenin Antere'den iki yüzyıl sonra yaşamış bulunan Asmaî (ö. 216/831) olduğu ifade edilmekteyse de kıssa Asmaî'nin ölümüyle son bulmayıp Miladi XII. yüzyıla kadar hikâyeye yapılan ilâve unsurlar devam etmiştir.”³² Muhammed İkbâl Güler çalışmasında, Bernhard Heller'in “Sîret-i Anter” adlı çalışmasında bu unsurlar hakkındaki değerlendirmelerini şu şekilde yorumlar:

Bernhard Heller bu unsurları Arap müşriklik devri, İslâmiyet, İranlıların tarih ve kahramanlık menkıbeleri ve Haçlı seferleri olmak üzere dört başlıkta belirtmiştir. Özellikle İslâmiyet unsurunu hikâyenin başlangıcında Hz. İbrahim'in hikâyesinde, hikâyenin muhtelif yerlerinde Hz. Ali ve Hz. Muhammed'e dair aktarılanlarda ve hikâyenin sonunda Anter'in mensup olduğu Benî 'Abs kabilesinin Müslüman oluşunda görmek mümkündür. Hz. Ali özelinde Anter hikâyesinde İslâmiyet unsuruna dair örnekler vermek gerekirse, hikâyede Anter'in Câhiliye Dönemi'nde ahlâkî değerleri önceleyerek düşmanlarıyla mücadele edişinin İslâm'la birlikte Hz. Ali ile devam ettirildiği görülmektedir.³³

Sîretü'l-Anter'de konu, Cahiliye Devri'nde siyahi bir köle anneden doğan Anter'in kölelikten kurtulup hürriyete kavuşmak için mücadele vermesi ve sonunda hürriyete kavuşmak için yaptığı kahramanlıklar, amcasının kızı Able'ye karşı çocukluktan beri olan aşkı ve şairliğidir. Konusu itibarıyla ve girişte de belirtildiği gibi özellikle Hz. Muhammed'in ve Hz. Ali'nin de onun hakkındaki düşünceleri hasebiyle Anter'in hikâyesi, yüzyıllar boyunca İslam dünyasının kahramanlık sembolü hâline gelmiştir.

Sîretü'l-Anter'e ait metinler başta Arap coğrafyası olmak üzere birçok farklı coğrafyada bulunmaktadır. Kıssanın “muhtelif metinleri arasında en geniş olanı, *es-Sîretü'l-Hicâziyye* diye anılan metindir. Bâbil metni (*es-Sîretü'l-'Irâkıyye*) ile Suriye metni (*es-Sîretü's-Şâmiyye*) daha kısadır. Antere kıssası, Hicaz metni esas alınarak Kahire'de (1306-1311) otuz iki cüz hâlinde, Beyrut'ta ise 1. baskısı (1869-1871) 154 cüz, 2. baskısı (1883-1885) altı cilt hâlinde yayımlanmıştır. Bu eserin tamamı, bazı mütercimler tarafından da bir kısmı Fransızca ve İngilizce'ye tercüme edilmiş olup Avrupa'da büyük bir ilgi görmüştür.”³⁴ Osmanlı coğrafyasında ise XV. yüzyılda Fatih Sultan Mehmet'in emriyle “*Kıssa-i Anter bin Şeddâd bin Kırâd el-Absî*” adlı tercümeyle yazıya geçirilmiştir. Muhtar, çalışmasında 1477'de Fâtih Sultan

³² Muhtar, “Antere Kıssası”, *İslam Ansiklopedisi*, C. III, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1991, ss. 237-238.

³³ Muhammed İkbâl Güler, “Kıssa-i Anter: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki El Yazması Nüshaların Tanıtımı ve Değerlendirmesi”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 9 (1), s. 52.

³⁴ Muhtar, “Antere Kıssası”, s. 238.

Mehmed'in emriyle yapılan bu tercümenin tamamına yakın bir kısmının Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunduğunu söyler.³⁵ Ancak Muhammed İkbâl Güler'in tespitlerine göre Kıssa-i Anter'in 1477'de yapılmış tercümesinin tamamı TSMK'de bulunmaktadır.³⁶

1.3. Nüsha (A.3114) Tavsifi

“*Kıssa-i Anter bin Şeddâd bin Kırâd el-Absî*” adlı tercüme eser, ana hatlarıyla üç ciltten oluşmaktadır. Üç ciltlik bu eserin birinci cildi H.1145 arşiv numaralı ve 539 varaklı nüshadır. Bu nüshanın mukaddimesiyle ilgili olarak yukarıda da belirttiğimiz gibi, “*Türkçede ilk tercüme tenkidi*” yorumu yapılmıştır. Eserin ikinci cildine ait asıl nüshaya ulaşılammıştır. Ancak ikinci cilde ait istinsahı yapılmış iki nüsha bulunmaktadır. Bunlar; A.3114 ve A.3113 arşiv numaralı nüshadır. A.3113 numaralı nüsha; 695 varak, aharlı kâğıt, nesih hatla, 21 satır ve harekesiz yazılmış nüshadır. A.3114 numaralı nüsha ise 433 varak, aharlı kâğıt, kahverengi deri ciltli, nesih hatla ve harekeli yazılmış nüshadır. A.3114 numaralı nüsha, A.3113 numaralı nüshaya göre daha sık yazılmıştır. Ayrıca 23 satırlı ve sondan eksik nüshadır. Bu nüsha, Kilisli Rıfat Bilge tarafından Tarama Sözlüğü'nde taranmıştır. Üçüncü cildi ise H.1147 arşiv numaralı ve 614 varaklı nüshadır. Bu nüshalar da dâhil olmak üzere Kıssa-i Anter'e dair muhtelif zamanlarda yapılmış farklı tercümelere ve bu tercümelere ait nüshalardan oluşan, Türkiye'de ve başka ülkelerdeki kütüphanelerde bulunan -TSMK'deki yazmalar da dâhil- 35 ayrı el yazmasına ulaşılmıştır.³⁷

Bu çalışmanın konusunu oluşturan A.3114 numaralı nüshanın baş kısmı, H.1145 arşiv numaralı birinci cildin sonundaki hikâyenin devamı niteliğindedir.³⁸ Ayrıca Tarama Sözlüğü'nde nüshanın ikinci cilde ait olduğunun da belirtilmesi üzerine A.3114 arşiv numaralı nüshanın Kıssa-i Anter tercümesinin ikinci cildine ait olduğunu kesin olarak göstermektedir. Tarama Sözlüğü'nde “*Antername*” adı altında bu nüshayla ilgili şu bilgi verilmiştir:

VII. yüzyılda yaşıyan ünlü Arap şair ve kahramanlarından Anter bin Şeddâd'ın sonsuz aşk macerasını ve bazı Arap kabilelerine ve İran ve Rum ordularına karşı yaptığı başarılı çetin savaşları anlatan Arapça eserin çevirisidir. Dil ve üslûbuna

³⁵ Muhtar, “Antere Kıssası”, s. 238.

³⁶ Güler, “Kıssa-i Anter: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki El Yazması Nüshaların Tanıtımı ve Değerlendirmesi”, s. 55.

³⁷ Güler, “Kıssa-i Anter: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki El Yazması Nüshaların Tanıtımı ve Değerlendirmesi”, s. 57.

³⁸ Güler, “Kıssa-i Anter: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki El Yazması Nüshaların Tanıtımı ve Değerlendirmesi”, s. 62.

göre XIV. yüzyıl bilginlerinden Erzurumlu Yusuf oğlu Mustafa Darir tarafından yapıldığı kuvvetle sanılan bu çevirinin Topkapı Sarayında Enderun Kitaplığının III. Ahmed bölümünde 3114 numara ile kayıtlı bulunan 868 sayfalı ikinci cildi taranmıştır. Tarıyan Kilisli Rifat Bilge'dir.³⁹

Tercüme eserlerin tasnifinde A.3113 numaralı olan ve harekesiz yazılmış nüshanın da ikinci cildin istinsahı olduğu tespit edilmiştir. Bu iki istinsah eser kıyaslandığında A.3114 numaralı nüshanın sondan 55 varak 1 sayfa eksik olduğu belirlenmiştir. Ayrıca A.3114 numaralı nüshada A.3113 numaralı nüshaya göre metin kusurları daha fazladır. Bununla birlikte A.3113 numaralı nüshaya genel olarak bakıldığında bu nüshada bulunan bazı Arapça şiirlerin A.3114 numaralı nüshada verilmediği görülmüştür. İki nüsha arasındaki bu farklılıklar tenkidli metin çalışmasını gereklilik kılmaktadır.

A. 3114 numaralı nüshanın üç ciltlik tercümede kayıp olan ikinci cildin istinsah nüshası olduğu yönündeki kesin kanaatin sebepleri şunlardır; H.1145 ve H.1147'nin sertâbında ve miklepte ortak olarak bulunan cedveller, A.3114'te bulunmamaktadır. Ayrıca H.1145 ve H.1147'nin 1b numaralı sayfalarının başında büyük harflerle ve sülüs hatla yazılmış besmele-i şerîf de bu nüshada bulunmamaktadır. Yine diğer nüshaların sonlarında II. Bâyezîd'e ait mühür mevcutken, bu nüshada böyle bir mühür mevcut değildir.

A.3114 numaralı nüsha; 365x250 mm ölçülerinde, deri ciltli, 433 varak, 23 satır, aharlı kâğıt, kahverengi deri ciltli, nesih hatla ve tamamı harekeli biçimde yazılmıştır. H.1145 ve H.1147 numaralı nüshaya göre hem satır sayısı fazla hem de satırlar daha sıktır.

Nüshanın 1b numaralı sayfasının⁴⁰ arkasındaki turuncu zeminde Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmed Kitaplığı'nda 3114 sayılı arşiv numarasıyla kayıtlı olduğunu belirten mühür bulunmaktadır. Aynı sayfada kurşun kalemle yazılmış V/413 ibaresi mevcuttur. Buradaki sayı, toplam varak sayısını göstermektedir. Ancak eserin numaralandırılmasında 265 yerine 245 sayfa numarası yazılmıştır. Bu hatadan kaynaklı olarak varak sayısı 433 yerine 413 diye verilmiştir. Aslında bu hata eserde farkedilip düzeltilmiştir. Bu ibarenin hemen sağ tarafında *Tārîḥ-i Türkî* 49/3114 ibaresi vardır. Buradaki 3114 rakamı ise eserin arşiv numarasını göstermektedir. 2a

³⁹ Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009, ss. XIII-XIV.

⁴⁰ Eserin sayfalarının numaralandırılması konusunda H.1145 numaralı nüsha örnek alınmıştır. H.1145 numaralı nüshada numaralandırmayla ilgili geniş bilgi verilmiştir. Bu nedenle tekrar bu konuda açıklama yapılmamıştır. Numaralandırma konusunda bk. Güler, *Kıssa-i Anter* (1. Cilt / H. 1145) [İnceleme-Metin-Sözlük], s.22.

numaralı sayfanın üstünde kurşun kalemle yazılmış “*Sene 1260’da müṭāla’a idilmişdür. 25 Muḥarrem.*” şeklinde bir mütālaa kaydı vardır. Buradaki Hicri 25 Muharrem 1260 tarihi, Miladi 15 Şubat 1844’e denk gelmektedir. Yine 212a numaralı sayfanın sol kenarında “*Bu kitābı Muḥammed Teyfīk Ağabeg iki yüz altmış senesi müṭāla’a eylemişdür efendüm. Enderūn-ı Hümāyūn. 1260.*” şeklinde aynı tarihi gösteren bir mütālaa kaydı vardır. 163b numaralı sayfada ise “*Eger bu la’ni her kim la’ne itsün her nerede görürse Zü’l-Hımār’a. Teyfīk Ağa.*” ibaresi bulunmaktadır. Bu ifadeler, okuyucu Teyfik Ağa’nın hikâyesinin kahramanlarından Zü’l-Hımâr için yaptığı yorumdur. 345a numaralı sayfanın alt köşesinde ise şöyle bir beyit bulunmaktadır:

Rızāsın iste Mevlā’nuñ disünler saña hoş geldüñ

Cihān bāğını mülk i[t]düñ niçün dīvāna boş geldüñ

Metinde farklı müstensihlerin yazımı ile karşılaşılmaktadır. 258a numaralı sayfadan 264b numaralı sayfaya kadar ikinci bir müstensihin yazımı bulunmaktadır. *Kef, mim, be* gibi bazı harfler şekil olarak uzun yazılmıştır. 264b numaralı sayfadan [275b] (9) numaralı sayfaya kadar da üçüncü bir müstensihin yazımı ile karşılaşılmaktadır. Metin, [275b] (9) numaralı sayfadan itibaren tekrar ikinci müstensihin yazımı ile devam etmektedir. Bu yazım, 280b numaralı sayfanın sonunda bitmektedir. İkinci müstensihin yazımının bulunduğu sayfalarda bazı harfler şekil olarak uzun yazıldığı için satırlar da kısalmaktadır. Metin, 280b numaralı sayfadan itibaren tekrar birinci müstensihin yazımı ile devam edip son bulmaktadır. Eserin tamamı râddelidir. Ayrıca nüsha, mensur ve manzum bir yapıya sahiptir. Manzum kısımlar Arapça’dır. Yalnızca bir yerde beş mısradan oluşan tek bentlik bir Türkçe şiir bulunmaktadır.⁴¹ Üç ciltlik tercümeyle ait Arapça manzumelerin de Türkçe’ye çevirisi üzerine çalışmalar başlatılmıştır. Bu doğrultuda birinci cildin Arapça manzumlerinin çevirisi yapılmış, üçüncü cildin çevirisi ise devam etmektedir. Üçüncü cildin çevirisi tamamlandıktan sonra ikinci cildin çevirisine başlanacaktır.

Nüsha, “*Rāvī eydür: Melik Nu’mān’uñ ḥalāşı Heccār’ıla ‘Urve bin el-Verd elinden oldu, anuñiçün ki nite yukarıda zıkr olundu.*” cümlesi ile başlamakta ve “*Gice karañululuk olıcaḳ Şeybüb şalıḳ virdügi yola revān oldılar ve nişānların gözedi gözedi gitdiler.*” cümlesi ile bitmektedir.

⁴¹ Bk. A.3114 numaralı nüsha, [221a] (9/10).

2. İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Hikâyenin İncelenmesi

Kıssa-i Anter'in ikinci cildinde (A.3114) geçen hikâye üç başlık altında incelenmiştir. Bunlar; şahıs kadrosu, Kıssa-i Anter'de geçen kabile, kavim, bölge, ülke, şehir, sokak, dağ, vadi, dere-ırmak, su kaynağı, at, tay, kılıç ve zırh adları ile olay örgüsü başlıklarında toplanmıştır.

2.1.1. Şahıs Kadrosu

Hikâyede geniş bir şahıs kadrosu bulunmaktadır. Çalışmada bu şahıslar alfabetik sıraya göre sıralanmış ve kahramanlar metinde geçen bilgileriyle kısaca tanıtılmıştır. Ayrıca kahramanlardan bazılarının lakapları, metinden yola çıkılarak, parantez içinde verilmiştir. Metinde geçen şahıs kadrosu şu şekilde değerlendirilmiştir:

2.1.1.1. Anter'le Olumlu İlişkisi Bulunan Şahıslar

Bu bölümdeki şahıs kadrosu daha çok Anter'in yakın çevresi, savaş arkadaşları ve Anter'le olumlu ilişkileri bulunan kabile beylerinden oluşmaktadır.

Able: Anter'in amcası Mâlik bin Kırâd'ın kızı, Anter'in sevdiği kızdır.

Alvân bin Şahâb: Beni Garâb'ın ulusudur.

Âmir ibni Tufeyl: Anter'in önce düşmanı daha sonra dostu olan bahadırıdır.

Amr bin Ma'di Kereb (Madî Kereb-i Zübeydî): Hz. Ömer'in "bin kişiye bedel asker" olarak tanımladığı sahabedir. Benî Zübeyd kabilesinin ve Arapların meşhur bahadırlarından, Anter'e başlangıçta düşman sonrasında dost olan karakterlerdendir.

Amr bin Mâlik: Able'nin kardeşi, Mâlik'in oğludur.

Amr bin Şerid: Tumâzir'in kardeşidir.

Amr bin Eşla': Benî Abs bahadırıdır.

Amr bin İtnâba-ı Harreci: Yesrib'li bir bahadırıdır. Hâris tarafından hileyle öldürülmüştür.

Antâ bin Mahzûm: Benî Abs'in ulularındandır. Mâlik bin Bedr tarafından öldürülen kişidir.

Attâf bin Kanıt: Şairdir.

Behic bin Hâzim: Benî Abs'in bahadırlarındandır.

Ca'fer bin 'Akîl: Meşhur bir bahadırıdır.

Cemâne: Kays'ın kızıdır.

Cerir: 'Anter'in kardeşidir.

Cevn bin Ravza: Benî Kinde'nin beyidir.

Cüdeyme: Melik Züheyr ve Useyd'ün atasıdır.

Devât bin Esmâ: Rebî'nin bahadırlarından biridir.

Disâr bin Davk: Düreyd ibni Simma'nın büyüttüğü yetim çocuktur.

Düreyd bin Simmâ: Benî Cüşem kabilesi lideridir.

Ebû'l-Gârât bin Ebû'l-Kıten: Nâzih'in yoldaşlarından biridir.

Ebü'l-mevt: Urve'nin yardımcısıdır.

Enesü'l-Huffâz: Benî Abs'den bir bahadırıdır.

Hamel: Huzeyfe'nin kardeşidir. Hâris tarafından öldürülmüştür.

Hamise: Able'in dadısıdır.

Hâris bin Züheyr: Melik Züheyr'in oğludur.

Hassân: Benî Gاتفân'ın reisi.

Hatem-i Tayy: Cömertliğiyle ünlü bahadırıdır.

Hattâl: Merve'nin oğlu ve Anter'in yeğenidir.

Heccâr: Melik Numan'ın halâsıdır.

Hısın-ı Mâzinî: Mâlik bin Züheyr'in sütkardeşidir.

Hicâz bin 'Âmir: Anter'in düğününe gelen misafirdir.

Hifâf: Anter gibi bir cariyeden doğan savaşçıdır.

Hudâvend: Kisrâ'nın oğludur.

Huzeyfe bin Bedrû'l-Gazâri: Benî Fezâre kabilesi reisi, Bedr bin Amr'ın oğlu.

Cenk meydanında Anter'in öldürmediği kahramanlardandır.

Karvâş bin Hâni: Melik Züheyr'in kardeşinin oğludur.

Kays: Melik Züheyr'in oğludur.

Kaysere: Nasara padişahıdır.

Kesir: Benî Fezâre'nin ulularındandır.

Kisrî (Melik Kisrî / Kisrâ / Nûşîrevân / Nûşînevân / Enûşîrevân): Sasani imparatorudur.

Lübnâ: Mu'temid bin Bekr'in kızıdır.

Ma'di Kerebi Zübeydi: Anter'in düğününe gelen misafirdir.

Mâlik bin Kırâd: Able'nin babasıdır.

Mâlik bin Maglûb: Benî Zübyân kabilesinden at binmede mahir bahadırıdır.

Mâlik bin Züheyr: Melik Kays'ın kardeşidir.

Mâviye: Mecâşi'nin kızıdır.

Mâzin bin 'Ubbâd: Hâris'in savaşta yendiği kişidir.

Mâzin: Şeddâd'ın Zânine'den olan oğlu. Anter'in kardeşidir.

Mecûd: Mâlik bin Züheyr'in oğludur.

Medla: Rebî'nin kızıdır.

Melik Nu'mân (Nu'mân ibni Münzir): Melik Esved'in kardeşidir.

Melik 'Ubbâd: Benü'l-Kınân'ın beyidir.

Melik Züheyr (Züheyr / Züheyr ibni Cezîme): Anter'in mensup olduğu Benî Abs kabilesinin lideridir.

Merve: Anter'in kız kardeşidir.

Mucir bin Saḥr: Müseyke'nin babasıdır.

Mukrî'l-Vaḥş: Benî Abs ulularından bir bahadırıdır.

Museyke: Mukrî'l-Vaḥş'ın eşidir.

Mu'temid bin Bekr (Mikdâm): Benî Hevâzin'ın beyi. Lübnâ'nın babasıdır.

Mücâşi': Benî Havlân'ın emiridir.

Müdülle binti Rebi': Melik Kays'ın hanımıdır.

Mütecerride: Melik Nu'mân'ın karısı. Melik Züheyr'in kızıdır.

Na'me: Nakma bin Eşter'in kardeşidir.

Nârih bin Useyd: Benî Abs kabilesindendir.

Nâziḥ bin Selmâ: Beni Kayyân kabilesinin lideridir.

Neşhel: Benî Fezâre'nin ulularındandır.

Nevvâr: Vâfid bin Sarî'nin kızıdır.

Nevfel: Melik Kays'ın kardeşidir.

Raḥame: Anter'in amcasıdır.

Ravzatü bin er-Rebi'i's-su'ûdi: Anter'in düğününe gelen misafirdir.

Revâha: Melik Kays'ın oğludur. Huzeyfe tarafından öldürülmüştür.

Sâlim: Şâs'ın yanındaki yardımcı, yoldaşıdır.

Selâmet bin Nâcî: Benî Abs'den bir bahadırıdır.

Selemi: Urve'nin kız kardeşidir.

Sümeyye: Şeddâd'ın hanımıdır.

Sûdâ: Urve'nin yardımcısıdır.

Şâs: Melik Züheyr'in oğlu. Salebe bin E'rac tarafından öldürülmüştür.

Şeddâd: Anter'in babasıdır.

Şeybûb: Anter'in annesinden olan kardeşidir.

Şeyh Bedr: Benî Fezâre'nin ulusudur.

Şurhabil: Numan'ın oğlu. Hâris tarafından öldürülmüştür.

Şüreyha: Mâlik'in hanımı, Able'nin annesidir.

Tâlibü'd-Dirrâk: Benî Abs'den bir bahadırıdır.

Tumâzir: Melik Züheyr'in karısıdır.

Ubbad bin Temim: Useyd'i yetim besleyen kişidir.

Uheyha bin Hallâc: Medîne'nin beyidir.

Urve bin Verd ('Urve bini'l-Verd): Anter'in kardeşi gibi gördüğü yoldaşıdır.

Useyd: Melik Züheyr'in kardeşidir.

Varakâ: Melik Züheyr'in oğludur.

Vâsıl: Anter'in önce esir ettiği daha sonra yardım ettiği bahadırıdır.

Yezdicerd bin Şehriyâr: Fârisi (Nuşirevan).

Zahme: Şeddâd'ın kardeşi, Benî Abs'in meşhur bahadırlarındandır.

Zahmetü'l-Cevvâd: Şeddâd'ın kardeşidir.

Zâ'ide bin Nusayb: Beni Abs'den bir bahadırıdır. Haris tarafından öldürülmüştür.

Zâmile bin Vazâh: Benî Tayy kabilesinin reisidir.

Zamyâ (Zaymâ): 'Ubbad bin Temim'in kızıdır.

Zebibe: Anter'in annesidir.

2.1.1.2. Anter'le Olumsuz İlişkisi Bulunan Şahıslar

Bu bölümdeki şahıslar Anter'le olumsuz ilişkisi bulunan şahıslardır. Bu şahısların çoğu Anter'e düşman olan karakterlerden oluşmaktadır. Bunların içinde Anter'in aile efradından olup ona düşman olan şahıslar da bulunmaktadır. Hikâyedeki kavimlerin çoğu Anter'e düşman olduğu için bu bölümdeki şahıs kadrosu bir hayli fazladır.

Abâzar-i Gaffârî: Cendeb bin Zabâde'nin oğludur.

Abbâd: Benî Kâtân'ın seyyididir.

Abbâs bin Mirdâs: Benî Selîm kabilesindendir.

Abd-i Menât: Râmih'in adamıdır.

Abdullâh ibni Simma: Düreyd'in kardeşidir.

Abdullâh: Benî Murâd'ın reisidir.

Abis (Hâyinatü'l-hayr): Hâris'in öldürülen yoldaşıdır.

Ahsal ibni Sekâb: Benî Fezâre bahadırlarındandır.

Ahvaz bin Ca'fer: Benî Âmir'in ulusudur. Hâlid'in kardeşidir.

Aẖyal ibni ‘Amr: Benî Hüreyka'nın bahadırıdır. Anter tarafından öldürülmüştür.

Alkama bin Gâlâse: Benî Âmir bahadırıdır.

Alkama: Mâvüs'-sa‘âlik lakaplı bahadırıdır.

Amâre (Vehhâb / Amâre bin Ziyâd / Amârete bin Ziyâd): Rebî bin Ziyâd'ın kardeşi, Able'ye talip olan diğer kişidir.

Amr bin Vüdde: Lât ve Uzzâ'nın koruyucusudur.

Amr bin Hind: Melik Numan'ın baba bir kardeşidir.

Amr bin Nufeylû'l-‘Adevi: Melik Numan'ın veziridir.

Amr bin Zarma Kayni: Benî Kinde'den bir bahadırıdır.

Avf: Benî Fezâre'nin ulularındandır.

‘Avf bin Bedr: Huzeyfe'nin kardeşidir.

Avtabân bin Sema‘ma‘: Yemen vilayetinden bir bahadırıdır. Anter tarafından öldürülmüştür.

Ayâs bin Mensûr: Arabın en meşhur okçularından biridir.

Bâne-i Kehlâ: Melik Kays'a hizmet eden cariyedir.

Barik ibni Sehlet: Melik Mesûd'un bahadırlarından birisidir.

Bedr-i Naşrâniyye: Mukrı'l-Vahş tarafından öldürülmüştür.

Bekr: Hâris'in öldürülen yoldaşıdır.

Berid: Sinân'ın oğludur. Anter tarafından öldürülmüştür.

Bessâm: Sü‘dâ'nın babasıdır.

Bestâm: Melik Hâris'in erkek kardeşidir.

Bişr: Râmih'in adamıdır.

Câbir bin ‘Avf: Meşhur tayın sahibidir.

Câbir: Benî Temîm'in bahadırıdır.

Câvir bin Vârid ibni Ebü'l-Kıtan bin Semâlık: Benî Bârik'ten bir bahadırıdır.

Cebele binü'l-Leys: Vüdd'ün amcasının oğludur.

Celend bin Gerger: Melik Numan'ın müttetikidir.

Cendâl: Benî Fezâre'nin ulularındandır.

Cendaḥ bin Bükkâ: Hâlid bin Ca‘fer'e yardıma gelen bahadırıdır.

Cendeb bin Zabâde: Benî Gaffâr kabilesinden bir bahadırıdır.

Cendele: Mesûd bin Musâd'ın atası yerine koyduğu pirdir.

Cerâh bin Sâyil: Melik Esved'i aslandan kurtaran Benî Vâyil kabilesinden bir bahadırıdır.

Cerir bin Kâdim: Lübnâ'nın amcasının oğlu. Şeybûb tarafından öldürülmüştür.

Cibrin Na'yîm: Melik Hâris'in veziridir.

Cübeyr ibni Rahîm: Kayser'in elçisidir.

Dâbık: Melik Hâris'in adamıdır.

Dâri' bin 'İyâz: Zeydû'l-Hayl'in kaynatasıdır.

Dâsir bin Necâd: Benî Temîm'in bahadırıdır. Câbir'in erkek kardeşidir.

Düreyd ibni Saha: Sübey'in kaynatasıdır.

Ebâ Hâmid: Benî Fezâre kabilesindendir.

Ebâ Harâm: Vüdd'ün amcasının oğludur.

Ebu'l-Hasayn Zamzam: Anter cengde öldürmüştür.

Ebû'l-Hayr: Amr bin Vüdde'nin hilebaz yardımcısıdır.

Ebû Musk: Önce Anter'in dostu olup sonra düşmanı olmuştur.

Emir-i Ceys: Melik Numan'ın ulularındandır.

Enes bin Mudrik: Anter'in savaşta esir ettiği bahadırıdır.

Esbâ bin Müheyyâ: Melik Esved'in adamıdır.

Esed ibnü'l-Berhût: Dönemin ünlü bahadırlarındandır.

Esir Hân bin Saḥr: Dönemin ünlü bahadırlarındandır.

Eş'as bin Sarne: Arz-ı Beyzâ'nın beyi Haytefur'un babasıdır.

Eş'as bin Zarme: Benî Murâd'ın düşmanıdır. Amr bin Madî Kereb tarafından öldürülmüştür.

Fahr bin Beşâr: Vüdd'ün amcasının oğludur.

Fâyiz: Benî Kuzâ'a'nın reisidir.

Fürve bin Mürre: Vüdd'ün amcasının oğludur.

Gâdir bin Cifâl: Aḥyal ibni 'Amr'ın amcasının oğludur.

Gadir bin Hâris: Hâris'in oğludur.

Gamra: Mütegancer'in kız kardeşidir.

Gaşm bin Mâlik (Mülâ'ibü'l-Esinne): Benî Âmir'in ulusudur.

Gıyâs bin Nâdir: Benî Gassân bahadırıdır.

Hâbis: Huzeyfe'nin atları sabote etmesi için tuttuğu kişidir.

Haccâr ibni 'Âmir: Benî Kinde bahadırıdır.

Hâcib: Lakî't'in kardeşidir.

Hâlid bin Ca'fer: Benî Âmir'in ulusudur.

Hâlid bin Muhârib: Anter'in savaşta öldürdüğü bahadırđır.

Hâlid: Düreyd'in kardeşidir.

Ham'a: Benî Fezâre'nin ulularındandır.

Hamsise: Huzeyfe'nin katındaki akıllı kişidir.

Hâris bin Sâyil: Benî Vâyil kabilesinin ulusudur.

Hâris bin Zâlim: Benî Mürre'nin ulusudur.

Hâris: Şâm'ın yöneticisidir.

Hassân: Arz-ı Safvân'ın sahibidir.

Hassân: Mesûd'un oğludur.

Hâşim bin Harmele: Benî Mürre'den bir bahadırđır.

Hâşim ibni Harmele: Benî Fezâre ulularındandır.

Haytefûr bin Eş'as: Arz-ı Beyzâ'nın beyidir. Anter tarafından öldürölmüştür.

Hazle: Benî Fezâre'nin ulularındandır.

Hısn ibni Huzeyfe: Benî Fezâre kabilesinden ve Melik Esved'in eşinin de kardeşinin oğlu olan karakter.

Hevâzin bin Mansûr: Benî Hevâzin'in lideridir.

Huzeyfe bin Bedr: Benî Fezâre'nin ulusudur. Hâris tarafından öldürölmüştür.

Hümâm: Benî Gatfân'dandır.

Hüseyin: Huzeyfe'nin dayısının oğludur.

İbni Hizâm: Vüdd'ün amcasının oğludur.

Ka'bû'l-Ahbâr: Benî İsrâil'e dair rivayetleriyle tanınan tâbiîdir.

Kasvere: Haris'in kardeşidir.

Kays bin Mes'ûd: Melik Numan'ın katındaki pir kişinin kızını isteyen şahıştır.

Kebşe: Âmir ibni Tufeyl'in annesidir.

Kelbûn: Nakma bin Eşter'in oğludur. Anter tarafından öldürölmüştür.

Kerîm bin Sârim: Benî Cüşem'in ulusudur.

Kırâd bin Huneyfe: Lakît'in dayısıdır.

Kurvetü bin Müsîk: Meşhur bir bahadırđır.

Lakit bin Zurâre: Lakabı "'Ukkâbu'l-harb" olan Arap bahadırđır.

Mâcid ibni 'Akîl: Hâris bin Sâyil'in düşmanıdır.

Mâcid ibni Difâ': Benî Abs'e karşı savaşan bahadırđır.

Mâlik bin Bedr: Huzeyfe'nin kardeşidir.

Mâlik bin Hassân: Benî Havrân'dan bir bahadırđır.

Mâlik bin Kâdim: Nevvâr'ı seven yiğittir.

Mâlik binü'l-Hâris: Vüdd'ün amcasının oğludur.
Mâviye binti Dahhâk: Benî Kahim kabilesindendir.
Mâviye binti Menât: Lakît'in annesidir.
Melik Deyyân bin Ma'amer: Arz-ı Anber'in beyidir.
Melik Esved: Melik Munzir'in oğlu, Anter'in düşmanlarındandır.
Melik Hâris: Şam'ın melikidir.
Melik Münzir: Kısra'nın Irak naibidir.
Mu-bedân: Kısra'nın veziridir.
Melik 'Ubbâd: Benü'l-Kınân'ın beyidir.
Menâzil bin Minhâl: Meşhur bir bahadırıdır.
Merzûk: Kelbûn'un adamlarından biridir. Nakma bin Eşter tarafından öldürülmüştür.
Mes'ûd bin Musâd: Emyâ-i Arâir'in beyidir.
Meysere bin Kurra ve'l-Gavl bin Bekâr: Vüdd'ün amcasının oğludur.
Mu'aviye bin Nazâl: Benî Sa'd'ın melikidir.
Mu'âviye: Benî Hureys'in reisidir.
Mucir bin Sehl: Havrân'ın melikidir.
Mu'îd ibni Zurâre: Lakît'in kardeşidir.
Mu'amer ibni Nufeyl: Benî Abs için şiir okuyan bahadırıdır.
Musâ'id bin Mu'in: Gadîr'in Müseyke'yi esir eden adamıdır.
Mutî' bin Mâcid: Benî Fezâre ulularındandır.
Mübâdir bin Cerrâh: Mâviye'ye âşık bahadır. Anter tarafından öldürülmüştür.
Müferric bin Rikâb: Sekâb'ın sahibidir.
Mühelhil: Benî Nebhân kabilesinin komutanıdır. Zeydü'l-Hayl'in babasıdır.
Mühtelis bin Nâhib: Kılık değiştirip Câbir ismini alarak Ebcür'i çalan hırsızdır.
Müreyfık (Menlûl): Benî Nebhân kabilesindendir.
Müsir bin Ebu'l-Fiten: Mesûd bin Musâd'ın bir bahadırıdır.
Müstahric bin A'rac: Âmir ibni Tufeyl'in annesi ve kız kardeşini kaçırان kişidir.
Müşîr: Anter'in düşmanlarındandır.
Müteğancer bin Melik Fâyiz: Fuzâ'ı Necm'in kanlısıdır.
Nâbih binü'n-Nahâş ('İfrit-i Savâhil): Benî Necde'nin reisidir.
Nâdir ibni Gıyâs: Benî Gassân bahadırıdır.

Nâkıd ibni Cellâh: Anter tarafından öldürülen bahadırıdır.
Nakma bin Eşter: Arz-ı Sevdâ ve Cebel-i Duhân'ın ulusudur.
Na'met binü'l-Eşter: Benü'l-Arkâ'tan bahadırıdır.
Nasr: Melik Numan'ın müttelikidir.
Necde bin Gaylân: Vüdd'ün amcasının oğludur.
Nevâzil bin 'Akîl: Benî Âmir'i işgal eden bahadırıdır.
Nudye (Ebe Kırâfa): Huzeyfe'nin oğludur. Melik Kays tarafından öldürülmüştür.
Râgıb bin Selheb: Vüdd'ün amcasının oğludur.
Râmih bin Sabâh: Benî Cihân'ın ulusu. Anter tarafından öldürülmüştür.
Rebî' bin 'Akil: Benî Âmir'den yiğit savaşçıdır.
Rebî' bin Ziyâd: Benî Abs kabilesi içerisindeki Benî Ziyâd ailesinin lideri ve Melik Züheyr'in oğlu Kays'ın kayınatasıdır.
Remim bin Gayyân bin 'Anhab: Benî Hureyka'nın ulusudur.
Sâbık bin Sâbit: Benî Cüşem'den bir bahadırıdır.
Sa'd bin 'Akil: Benî Kayn'dan bir bahadırıdır.
Safvân bin Murâd: Benî Haylân'ın ulusudur.
Sâhe binti Nehbahân: 'Amr bin Zarma'nın annesidir.
Sâ'iyete bintü'z-Zerkâ: Cendele'nin sihirbaz karısıdır.
Salebe bin E'rac: Şâs'ı öldüren kişidir.
Sa'lebe: Vüdd'ün amcasının oğludur.
Şâmit bin Hemân: Benî Fezâre'den bir bahadırıdır.
Selîk bin Selke: Amr'ı ve Urve'yi esir eden bahadırıdır.
Sinân bin Ebi Hârise: Kayser'in veziridir.
Sinân bin Hârise Fezâri: Selmî'nin kocasıdır. Benî Fezâre'nin ulusudur.
Sinân: Vüdd'ün amcasının oğludur.
Sübey ibni Hâris: Lakabı Zü'l-Hımâr'dır. Anter'in düşmanıdır.
Sübrüt: Melik Haylecân'ın kardeşidir.
Tâlib: Rebî'nin kardeşidir. Hüseyin tarafından öldürülmüştür.
Tufeyl bin Sümâme: Benî Âmir'den yiğit savaşçıdır.
Tübrüt: Melik Haylecân'ın kardeşidir.
Ukkâb bin 'Avf: Melik Mesûd'un dayısıdır.
Uteybe bin Şihâb: Benî Yerbû kabilesinden bir eşkiyadır.
Üveys bin Se'lâ: Irak'taki kırk haraminin reisidir.

Vâfid bin Sarî‘: Benî Kenâne'nin reisidir.
Vehb bin Şerâhil: Meşhur bir bahadırıdır.
Yezîd bin ‘Abdülmedân: Meşhur bir bahadırıdır.
Yezîd: Benî Fezâre'nin ulularındandır.
Zabbe bin Zâhiri Gaffârî: Vüdd'ün yolunu kesen eşkıyadır.
Zâcir ibni Zarma: ‘Amr bin Zarma'nın kardeşidir.
Zamîd: Benî Utârid'in beyidir.
Zâmir ibni Mehzûl: Şam'ın beyi Hârîse'nin amcasının oğludur.
Zamr: Hâris'in öldürülen yoldaşıdır.
Zamzam: Hüseyin'in babasıdır. Anter tarafından öldürülmüştür.
Zehrâ: ‘Amr bin Zarma Kayni'nin eşidir.
Zeyd bin Karheb: Vüdd'ün amcasının oğludur.
Zeydül-Hayl: Benî Nebhân'ın beyidir.
Ziyâd bin Mûsâ‘id: Benî Gatifân'ın reisidir.
Zurâre: Lâkit'in babasıdır.
Zühel bin Câbir: Emyâ-i Arâir'den bir bahadırıdır.

2.1.1.3. Hikâyede Adı Geçen Diğer Şahıslar

Bu bölümdeki şahıslar genellikle peygamber, şair ve olaylarda kısa süreli adı geçen şahıslardan ve Anter’le bir ilişkisi olmayan şahıslardan oluşmaktadır.

Abbâs bin Câbir: Benî Selîm kabilesinin lideridir.
Âbis bin Hâdim: Arap eşkiyasıdır.
Afrâ: Ziyâd bin Ekkâl'ın kızıdır.
Ağus: Melik Esved'in eşinin amcasıdır.
Alvâ: Gâdir bin Cifâl'in Benî Abs'den âşık olduğu kızıdır.
Andama bin Suyad: Hâbis'e şiir yazan kişidir.
Azim Câbir bin Difâ‘: Lakabı Şemsü'l-Bahreyn olan bir ulu meliktir.
Bânetü'l-‘İlm: Lâkit'in kızıdır.
Bedr-i Yemen: ‘Azim Câbir bin Difâ‘'nın kızıdır.
Bedrü'l-Helâl: Hâlid bin Ca‘fer'in kızı. Şâs'ın nişanlısıdır.
Beşâm bin Sürûr: Benî Huveylid kabilesindeki meşhur atın sahibidir.
Beşer ibni Hâdim: Benî Süleym kabilesinden bir şairdir.
Beşşâr bin Sa‘id: Anter'in, mallarını eşkiyalardan kurtardığı şahısdır.
Betene: Mâviye'ye talip olan şairdir.

Bişr bin Ferâs: Arz-ı Beyzâ'dan bir bahadırıdır.
Büzürcimih: Kısırî'nin veziridir.
Cemîl: Mâzin'in düşmanıdır.
Cemîle-i bintü'l-Hârisü'l-Mahzûmî: Vüdd'ün hanımıdır.
Ceydâ: Hâlid bin Muhârib'in hanımıdır.
Cezûr: Gamra'nın annesidir.
Cüheybet bin Gaylimû'l-Yemeni: Râvîdir.
Ebû'l-Hasan bin Hânî: Şairdir.
Ekrânî bin Tubbe': Yemen begidir.
Fâtıma binti Hurşeb: Rebî bin Ziyâd'ın annesidir.
Fir'avn bin Şahr: Hâris'in öldürdüğü bahadırlardan biridir.
Ganiyye: Hatem-i Tayy'ın annesidir.
Haccâc: Merve'nin kocasıdır.
Hânî Müseyke: Gamra Anter'i esir ettiğinde üzüntüden şiir okuyan şairdir.
Hassân bin Hânî: Şairdir.
Hezûl 'Ankebût: Dönemin ünlü bahadırlarındandır.
Hızır: Peygamberdir.
Hilâl bin Hammâd: Şairdir.
Hind ibnetü Dâri': Zeydül-Hayl'in hanımıdır.
Hutay': Şairdir.
Hübeyl bin 'Abdu'l-lât: Benî Zevvâd'ın beyidir.
Hz. Ali: İslam'ın dördüncü halifesidir.
Hz. İbrahim: Peygamberdir.
Hz. İsa (Mesîh): Peygamberdir.
Hz. Muhammed (Hazret-i Risalet): Peygamberdir.
Hz. Mûsâ: Peygamberdir.
Hz. Ömer: İslam'da dört halifeden biridir.
İbni Cinân: Şairdir.
Kerim bin Vahhâb: Meşhur tayın ilk sahibidir.
Lâyim bin Hârise: Hatem'in kim olduğunu Hatem'in sahibine söyleyen kişidir.
Leyîs: Hümâm'ın kızıdır.
Mâriye: Şeyh Bedr'in kızıdır.
Mektûm: Rebî bin Ziyâd'ın adamıdır.

Meryem: Hz. İsa'nın annesidir.
Meyye: Arz-ı Safvân'ın sahibi Hassân'ın kızıdır.
Migdât: Zahmetü'l-Cevvâd'ın hanımıdır.
Mühriye: Lâkit'in oğlu Hâcib'in sevdiği kızıdır.
Nâbigâ(y)i Zübyâni: Arap şairidir.
Nâbigâ: Benî Zübyân kabilesinden bir şairdir. Mâviye'ye talip olmuştur.
Nâhiş: Hâris'in öldürülen yoldaşdır.
Na'im: Kehlâ'nın sevdiği bahadırıdır.
Necm bin 'Uryân: Ümâme'nin babasıdır.
Nedbe: Hifâf'ın annesidir.
Nizâr (Deve güdücü): Selmî'nin babasıdır.
Râfi'a: Mâzin tarafından öldürülen bahadırıdır.
Rebâb: Melik Numân'ın kızıdır.
Remle: Melik Kays'ın kızıdır.
Sâbık bin Vassâb: Huzeyfe ve Kays'ın yüz deve emanet ettiği kişidir.
Sâbık Gâlib: Benî Abs kabilesinden ömrü at hizmetinde geçen kişidir.
Sa'îd ibni Müsrih: Hatem-i Tayy'ın babasıdır.
Seb'ü'l-Yemen: Mukrı'l-Vahş'in oğludur.
Selmî: Hâris'in kız kardeşi. Sinân bin Hârise'nin hanımıdır.
Selmî: Nâzih bin Selmâ'nın annesidir.
Sü'dâ: Bessâm'ın kızıdır.
Şihâb: Uteybe'nin babasıdır.
Temime: Benî Sa'd'dan yaşlı kadındır.
Tirâd: Ahvas bin Câfer'in kardeşidir.
Ubeyde ibni Ebraş: Benî Esed kabilesinden bir şairdir.
Umeyr: Mâlik'in kayın pederidir.
Useyd bin Hümâm: Şairdir.
Ümâme: 'Abbâs bin Mirdâs'ın sevdiği kızıdır.
Üveys bin Mes'ud: Benî Abs ve Benî Fezâre arasındaki savaşa şiir yazan şairdir.
Zabyân: Bessâm'ın hanımının kardeşidir.
Zagfel: Bessâm'ın atının bakıcısıdır.
Zâhir: Ceydâ'nın babasıdır.

Zânîne: Mâzin'in annesidir.

Zenbâ': Cezîme'nin oğludur.

Ziyâd bin Ekkâl: Hazar-ı Mevt'ten bir kişidir.

Züheybe binti Hâzim: Mâzin'in düşmanıdır.

Züheyr ibni Ebî Selmâ: Mâviye'ye talip olan şairdir.

Zü'l-karneyn: Peygamberdir.

2.1.2. Kabile, Kavim, Bölge, Ülke, Şehir, Sokak, Dağ, Vadi, Dere-Irmak, Su Kaynağı, At, Tay, Kılıç ve Zırh Adları

Metinde geçen hikâye, geniş bir Arap coğrafyasında yer almaktadır. Bu coğrafyada birçok kabile vardır ve bu kabileler arasında da sürekli bir mücadele hâkimdir. Bu nedenle eserde birçok mekân ismi mevcuttur. Çalışmada bu mekân isimleri kabile ve kavim adları; bölge, ülke, şehir ve sokak adları; dağ, vadi, dere-irmak ve su kaynağı adları başlıklarıyla verilmiştir. Birden fazla adı bulunan yer adlarının diğer adları ise parantez içinde belirtilmiştir.

2.1.2.1. Kabile ve Kavim Adları

Metinde geçen kabile adları; Benî 'Abs, Benî 'Adnâ, Benî 'Adnân, Benî 'Âmir, Benî 'Âmir bin Sa'sa'a, Benî 'Anber, Benî 'Ankâ, Benî Arkat, Benî Asfer, Benî 'Avn, Benî Bârik, Benî Celheme, Benî Cerâm, Benî Cihân, Benî Cüheyne, Benî Cüşem, Benî Cüzâm, Benî Dârim, Benî Dehrân, Benî Delheme, Benî Zübyân, Benî Esed, Benî Fezâre, Benî Gaffâr, Benî Ganî, Benî Gassân, Benî Gafân, Benî Gazye, Benî Gurâb, Benî Hafâca, Benî Haşam, Benî Havlân, Benî Hemedân, Benî Hevâzin, Benî Hilâl, Benî Himyer, Benî Hureyka, Benî Hureys, Benî Huveyl, Benî Hümâm, Benî Kahim, Benî Kahtân, Benî Kâtân, Benî Kayyân, Benî Kefâne, Benî Kelâb, Benî Kenâne, Benî Kinâne, Benî Kinde, Benî Kuzâ'a, Benî Lahm, Benî Ma'an, Benî Mugâs, Benî Muhârib, Benî Murâd, Benî Mürre, Benî Müşâci', Benî Nebhân, Benî Necde, Benî Reyyân, Benî Rihâh, Benî Sa'id, Benî Sehâb, Benî Selîm, Benî Süleym, Benî Şemrâh, Benî Şeybân, Benî Tayy, Benî Temîm, Benî 'Utârid, Benî 'Utbûl, Benî Vâyil, Benî Vâyil, Benî Veşâh, Benî Zahya, Benî Zemâh, Benû Bâhiz, Benû Bâ'iz, Benû Bârik, Benû Dâbık, Benû Erbâh, Benû Kamer, Benû Kırâd, Benû Sa'd, Benû'l-Arkâ, Benû'l-Kınân, Benû'z-Zevvâd, Debî'a, Mudar, Seniyye-i Benî Gaylem, Benî Yerbû', Benî Ma'an, Benî Bâ'is, Benî Sâlih, Benî Reyyân'dır. 'Âd ve Semûd, Temûd ve Cebâbire ise kavim adlarıdır.

2.1.2.2. Bölge, Ülke, Şehir ve Sokak Adları

Metinde geçen bölge adları; Aksâ-yı Horâsân, 'Alem-i Sa'di, Arz-ı Belkâ, Arz-ı Sevdâ, Arz-ı Şerebbe, Merc-i Zibâ (Mercü'z-Zebâ), San'ân, Tilâlu'l-Arâk, Ümm 'Arkûb, 'İfrît-i Sevâhil, Sükkân-ı Cezâyir, Arz-ı Ceblecâ, Arz-ı Sevdâ, Yemâme, Şi'âbü'l-mazîk, Benî Barîk, Hîra, Hicâz, Arz-ı Sürûr, Rimâl-i 'Anîreteyn, Arz-ı Celhâ, Gâyibe-yi Emere, Tihâme, Rûm, Müreykab, Halecân, Gülâl, Sannâ, Teymâ, A'nâk, Arz-ı Yetmâ, Arz-ı Hicr, Minâ, Furûk der-vendi (Arz-ı Masârî'), Mâ-i Nu'âm, Safâ, Arz-ı Mesâyif, Arz-ı Cülcülân, Emyâ-i 'Arâ'ir, Benû Kelb bin Vebre, Arz-ı Riyâz, Arz-u Talha, Emyâ-i Hirmel, Rimâl-i 'Âlic, Cer'u'l-Etrâf, Arz-u Şatam, Cezâ'u't-Tevâf, Arz-ı Anber, Cezâ'u't-Tavvâf, Cezâ'u't-Tufân, Hurre, Rûm, Hazar-ı Mevt, Arz-ı Safvân, Zâtü'l-Menârib, Müsârihü'z-Zabâ, Diyâr-ı Şerîf, Seniyyetü'l-Gızlân, Himâ'dır.

Ülke, şehir ve sokak adları; 'Aden, Hîre, San'â, Mekke, Medâyin, Yemen, 'Irâk, Şâm, Yesrib, Nocrân, Gassân, Havrân, Antâkiyye, Dımışk, Kûfe, Mâl-ı Yakzân, Seberût, Hadramevt, 'Ükkâze Sokâkı'dır.

2.1.2.3. Dağ, Vadi, Dere-Irmak ve Su Kaynağı Adları

Metinde geçen dağ adları; Acâ, Cebel-i Duhân, Cebel-i Tustâ, Redem Dağı, Selmâ, Cîbâl-i Mesârih, Cebel-i Tihlân, Cebel-i Gamâm, Cebel-i Sârih, Müsâver, Benî Gazye, Mehâ'dır.

Vadi, dere-ırmak ve su kaynağı adları ise Vâdi'l-Bân, Vâdiyyü'n-Nekâ, Vâdi-yi 'İfrît, Vâdü'l-Haram, Vâdü'n-Nefir, Ya'mûriyye, Mâ-i Verdân, Remle, Berehût, Zâtü'l-Asâd, Vâdü'l-Fezâ, Uhdûr, Nîl, Vâdü'l-Cemâcim, Beni Ahreş, Vâdü's-Serv, Vâdü'n-Nakîr, Furât'dır.

2.1.2.4. At, Tay, Kılıç ve Zırh Adları

Metinde geçen hikâye savaşçı toplum özelliklerini yansıttığı için savaş unsurları olan at, tay, kılıç ve zırhlar da hemen hemen kahramanlar kadar önem arz etmektedir. Aşağıda metinde geçen bu unsurlar ve parantez içinde bu unsurlar hakkında kısa bilgiler verilmiştir:

Metinde geçen at ve tay adları; Ebcür ('Anter'in atı), Berka (Halid'in atı), Dâhis (Meşhur bir tay), Ukkâb (Dâhis'in babası), Celve (Dâhis'in annesi), Sârif (Huzeyfe'nin atı), Cirve (Şeddad'ın atı), Lemhatü'l-Basar (Mukrî'l-Vahş'ın atı), Hâfirü'l-Gabr (Huzeyfe'nin atı), Verd (Zeydül-Hayl'ın atı), Hazrâ (Amâre'nin atı), Cerâdâ (Melik Züheyr'in atı), Sekâb (Müferric bin Rikâb'ın atı), Kevkeb (Ebcür ile

Sekâb'ın tayı), 'Anber' (Hısın'ın atı)dır. Kılıç ve zırh adları ise Dâmî ('Anter'in kılıcı), Zü'l-hayyât (Hâris bin Zâlim'in kılıcı), Zü'l-bedr (Melik Zühayr'in kılıcı), 'Arab-ı Zâtü'l-Mevâşi (Uheyha'nın zırhı), Zen-nûr (Melik Zühayr'in kılıcı), Zülfikâr' (Hz. Ali'nin kılıcı) dır.

2.1.3. Olay Örgüsü

Metnin olay örgüsü kesitler hâlinde oluşturulmuştur. Bu kesitler aynı zamanda özet niteliğinde olup olayların akışına göre oluşturulmuştur. Kesitler oluşturulurken şekil ve biçim yönünden Kıssa-i Anter'in birinci cildinin (H.1145) kesitleri örnek alınmıştır.⁴² Öncelikle kesit numarası verilmiş, ardından kesit özetlenmiş ve kesitin hangi varakların hangi satırları arasında geçtiği belirtilmiştir. Kalın punto ile yazılı olan kesitler ise ana kesitler olarak kabul edilmiştir. Böylelikle metinde toplam 136 kesit ortaya çıkmıştır. Bu kesitler şu şekildedir:

kesit 1: Urve ve Heccâr'ın Melik Nu'mân'ı Hudâvend bin Kisrî'den kurtarmaları (1b-1>1b-20), **kesit 2:** Melik Nu'man ve Hudâvend'in önce savaşıp sonra barışmaları ve Hudâvend'in Anter'in dostluğunu talep etmesi (1b-20>2b-16), **kesit 3:** Anter'in başta gönülsüz olsa da Melik Zühayr'in teşvikiyle Hudâvend ile dost olması ve Hudâvend'in ona "şîr-i siyâh" lakabını vermesi ve esirlerin serbest bırakılması (2b-16>4a-7), **kesit 4:** Melik Nu'mân'ın Hîre'ye sağ salim getirilmesi (4a-7>5a-2), **kesit 5:** Anter ve beraberindekilerin yolda Üveys bin Sa'la tarafından uykuda gafil avlanarak mallarının çalınarak Şeybûb'un esir düşmesi ve sonra kurtulmaları (5a-2>7b-5), **kesit 6:** Hâris'in Lübnâ'ya âşık olması, Anter'in Lübnâ'ya âşık olan Haytefur'u öldürmesi, Şeybûb'un Lübnâ'yı kaçıran Cerîr'i öldürmesi ve Lübnâ ile Hâris'in kavuşması (7b-5>17a-2), **kesit 7:** Melik Zühayr ve kardeşi Useyd'in saldırıya uğraması ve Anter'in bunu öğrenmesi (17a-2>17a-17), **kesit 8:** Melik Zühayr'in Nâzih tarafından esir alınması. Anter'in Zühayr'i kurtardıktan sonra Nâzih'i öldürmeye kıyamaması ve Nâzih'in üzerindeki nişandan Useyd'in oğlu olduğunun ortaya çıkması (17a-17>22b-22), **kesit 9:** Hâris'in Lübnâ ile evlenmesi ve Anter ile beraberindekilerin Nâzih'in annesini Ubbâd'dan kurtarmak için Yemen'e doğru yola çıkmaları (22b-22>24a-21), **kesit 10:** Melik Zühayr'in kızı Mütecerride'nin Melik Numan ile evlenmesi ve Numan'ın Zühayr'in oğlu Şas'a çeyizden misk ve anber vermesi, Benî Âmir kabilesinden Salebe adlı bir adamın Şas'ı öldürüp gömmesi ve bunu gören Şas'ın kulu Sâlim'in Melik Zühayr'e olan biteni anlatması (24a-21>26a-2), **kesit 11:** Melik Zühayr'in oğlunu öldürenin kim olduğunu

⁴² Bk. Güler, *Kıssa-i Anter* (1. Cilt / H. 1145) [*İnceleme-Metin-Sözlük*], s.97.

öğrenmesi için Benî Âmir'e casus bir kadın göndermesi ve kadının katili tespit ettikten sonra Melik Züheyr'in intikam için yola çıkması ve beş gün süren savaştan sonra Recep ayı girmesi sebebiyle savaşın durması (26a-2>31a-13), kesit 12: Recep ayı sebebiyle Melik Züheyr'in Kâbe'yi ziyaret etmesi, dönüşte Hâlid bin Ca'fer tarafından pusuya düşürülmesi ve çok direnmesine rağmen Hâlid tarafından öldürülmesi (31a-13>35b-8), kesit 13: Hâlid bin Ca'fer ve beraberindekilerin Anter'i öldürmek için yola çıkmaları (35b-8>36b-3), kesit 14: Nakma bin Eşter'in Benî Kayyân kabilesini basıp Nâzih'in sevdiği kız olan Zamy'a'yı kaçırmaması, Anter'in Nakma'nın oğlu Kelbûn'u öldürmesi, Zamy'a'nın kurtulması ve Nâzih ile evlenmesi ve Benî 'Abs ile Benî Kayyân'ın dost olması (36b-3>41b-6), kesit 15: Oğlunun öldürüldüğünü öğrenen Nakma'nın bütün askerleri öldürmeye başlaması sebebiyle kardeşi Na'me'nin ona karşı çıkması ve bu nedenle kovulması ve Na'me'nin Benî Kayyân'a ittifak için gitmesi (36b-3>42a-14), kesit 16: Nakma'nın Benî Kayyân'dan intikam almak için haraç aldığı civar kabilelerden yardım istemesi, Na'me'nin Anter ile karşılaşp müttefik olması, Anter'in Nakma'yı öldürmesi ve Nâzih ile Zayma'nın evlenmesi (42a-14>46b-17), kesit 17: Hâlid bin Ca'fer'in Anter'i ve beraberindekileri pusuya düşürmesi ve Anter ile beraberindekilerin onları yenmesi sonucunda yalandan dostluk teklif etmesi ve Anter'in bunu kabul etmesi (46b-17>49b-6), kesit 18: Melik Züheyr'in öldürüldüğünü öğrenen Anter'in intikam almak istemesi üzerine Züheyr'in oğlu Melik Kays'ın buna izin vermemesi ve Anter'in bu duruma çok üzüldüğü hayıflanması (49b-6>53b-2), kesit 19: Hâris bin Zâlim'in Benî Amîr saflarına geçerek Melik Kays'a ihanet etmesi, Anter'in savaşa Kays'a yardım için gelmesi ve Hâris'in canının bağışlanması (53b-2>61b-21) kesit 20: Anter ve beraberindekilerin Hâlid ile savaşması ve karşılıklı esirlerin düşmesi üzerine savaşın durdurulup barışın sağlanması (61b-21>66a-21), kesit 21: Benî Abs kabilesine doğru yola çıkmışken Anter'in aniden kaybolması ve Beşşâr bin Sâbit'in mallarını eşkıyadan kurtarması (66a-21>69a-11), kesit 22: Hâlid'in Düreyd ibni Simma'dan yardım talep etmesi üzerine Melik Kays'ın Uhayha'dan silah talep etmesi ve Uhayha'nın ona en değerli zırhını vermesi ama Rebî'in bu zırhı Kays'dan alması üzerine Anter ve Şeybûb'un zırhı almak için Rebî'ye doğru yola çıkmaları (69a-11>72b-19), kesit 23: Anter'in Able'yi gözetleyen Amâre'yi esir etmesi ve zırhı Rebî'den alması üzerine halkının Rebî'ye yüz çevirmesi üzerine Huzeyfe'ye sığınması ve Anter'in Rebî'yi serbest bırakması (72b-19>76b-9), kesit 24: Rebî ve Ammâre'nin Anter'i ve Şeybûb'u tuzağa düşürmeleri ve tam öldürecekken Benî Haylân kabilesinden bahadırların engel olup Anter ile Şeybûb'u esir almaları ve Benî

Abs'in savunmasız kalmasını fırsat bilen Hâlid'in burayı işgal etmesi (76b-9>81b-5), kesit 25: Anter'in Mâviye'yi Mübâdir'in elinden kurtarması ve Benî Havlân kadınlarının ona şükran duymaları (81b-5>83a-15), kesit 26: Benî Havlân'ın Anter'e yardım ederek Benî Abs'i kurtarmaları ve Hâris, Rebî ve Amâre'den intikam almaları (83a-15>89a-6), kesit 27: Hâris ve Hâlid'in Melik Esved'e sığınmaları ve Hâris'in Hâlid'i ve Şurhabîl'i öldürdükten sonra Numan'ın elinden kurtulması (89a-6>92a-2), kesit 28: Melik Kays'ın Anter ile Able'nin evliliğine onay vermesi ve Mâlik'in buna engel olmak için plan yapması (92a-2>93a-1), kesit 29: Lakît'in Bedrû'l-Yemen ile evlenmesi ve Hâris'i yakalayıp Numan'a teslim ettikten sonra Anter'in yeğeni Hattâl'ı esir etmesi ve Hattâl'ın annesi Merve'nin Anter'den yardım istemesi (93a-1>98b-3), kesit 30: Anter'in Hattâl'ı kurtarması, Mütecerride'nin Hâris'i serbest bırakması ve serbest kalan Hâris'in Benî Abs'e saldıran Lakît'i yenmekte Anter'e yardım etmesi (98b-3>106a-7), kesit 31: Mâlik'in kızını Anter'e vermemek için Rebî ve Huzeyfe ile bir olup Anter'i pusuya düşürmeleri, Râmiḥ bin Sabâḥ'ın Mâlik ve Amr'ı esir etmesi ve Anter'in onları kurtarması (106a-7>116b-12), kesit 32: Anter'in Lakît bin Zûrâre ve yanındakileri helak etmesi (116b-12>118a-8), kesit 33: Melik Kays'ın meşhur tay Dâhis'i Anter'den istemesi ve Kays'ın Dâhis'i alması (118a-8>119b-11), kesit 34: Melik Kays ile Huzeyfe'nin birbirine karşı öc alma girişimleri ve Ayas'ın bunu durdurması (119b-11>121a-3), kesit 35: Melik Numan'ın Hâris'i Kays'dan istemesi ve Anter ile Kays'ın vermemesi (121a-3>122a-2), kesit 36: Huzeyfe'nin Melik Kays ile atları yarıştıracakken hile yapması ve Şeybûb'un bu hileyi ortaya çıkarması ve Kays'ın Huzeyfe'nin oğlu Nudye'yi öldürmesi üzerine kabile ulularının devreye girmesiyle barışın sağlanması (122a-2>127a-22), kesit 37: Mâlik bin Züheyr'in evlenmesi, evlendiği gece Huzeyfe tarafından öldürülmesi ve buna çok sinirlenen Rebî'nin Huzeyfe'nin yanından ayrılması (127a-2>132b-8), kesit 38: Anter'in Avf'ı öldürmesi ve Ammâre'nin Able'ye saldırması üzerine Anter'in onu rezil etmesi (132b-8>135a-7), kesit 39: Benî Fezâre'nin Abs'e saldırması ve Huzeyfe'nin esir olması üzerine ganimet karşılığında ahdinden vazgeçmesi (135a-7>138b-4), kesit 40: Melik Numan ve Esved'in Haris için Benî Abs'e savaş açmaları ve Abs kabilesinin onları yenerek esir almaları (138b-4>146b-16), kesit 41: Huzeyfe'nin Benî Gatifân kabilesinde dört yüz oğlan çocuğunu öldürmesi, bunun üzerine Benî Abs kabilesinin onlardan intikam alması (146b-16>152b-12), kesit 42: Hâris'in Benî Fezâre esirlerini serbest bıraktıktan sonra kaçması ve Abdüllmuttâlîp'in gelip iki kabile arasında barışı sağlaması (152b-12>158b-15), kesit 43: Hâris'in Yesrib'den Amr'ı hile ile öldürmesi ve yolda bahadırları ve ona yemek veren genci öldürmesi üzerine o gencin babasının Hâris'i Melik Numân

katında öldürmesi (158b-15>164a-9), kesit 44: Mukrı'l-Vahş'ın sevdiği kızın çeyizini tamamlamak için Melik Numân'dan yardım istemesi ve melikin ona bunun için Anter'i öldürmesini şart koşması (164a-9>165b-13), kesit 45: Anter ile Able evlenecekken Hüseyin'in Tâlib'i öldürmesi üzerine düğünün ertelenmesi (165b-13>166b-8), kesit 46: Anter ile Mukrı'l-Vahş'ın savaşta dost olmaları ve birlikte savaşmaları (166b-8>171b-10), kesit 47: Hamel'in Melik Kays'ın annesi Tumazir'i kaçırması ve bunun üzerine Benî Abs bahadırlarının Huzeyfe, Hamel ve Mâlik'i öldürmeleri ve Huzeyfe'nin oğlu Hısın'ın ricasıyla katliamın durdurulması (171b-10>173a-2), kesit 48: Able ve Anter gerdeğe girecekken Amâre'nin oyunuyla Zebîbe'nin Anter'e Able'nin onun süt kardeşi olduğunu söylemesi ve Amâre'nin Anter'i zehirlemek için Kehlâ'ya zehir vermesi (173a-2>176a-15), kesit 49: Kehlâ'nın Anter'i zehirlemekten vazgeçip Hamîse'ye durumu anlatması üzerine Hamîse'nin zehri Amâre'ye yedirmesi ve Anter'in Able ile süt kardeşi olmadığıнын ortaya çıkması üzerine muratlarına ermeleri (176a-15>177a-7), kesit 50: Mukrı'nın sevdiği kızı Dımışk beyinin oğlu Gamîr'in kaçırması ve Anter ile Mukrı'nın Gamîr'i öldürerek kızı kurtarması ve Benî Abs'e dönmeleri (177a-7>179b-12), kesit 51: Melik Esved'in Hısın ve Sinân'ın teşvikiyle Benî Abs'e savaş açması üzerine Benî Abs'in Benî Hüreyka'ya sığınması, Benî Hüreyka'nın Abs'in mallarına göz dikmesi üzerine aralarında savaş meydana gelmesi ve Benî Abs'in onları yenmeleri (179b-16>184b-4), kesit 52: Benî Abs'in kendilerini tuzağa düşürmek isteyen Benî Sa'd kabilesini tuzağa düşürmeleri ve Sa'd'ın beyi Muâviye'nin bu duruma hayret edip şaşırması (184b-4>190a-15), kesit 53: Benî Temîm kabilesinden Câbir ve Muâviye'nin birlikte Benî Abs'e saldırmaları ve Anter ile Mukrı'nın tam vaktinde yetişip onları kurtarmaları ve Anter'in Câbiri öldürmesi (190a-15>193b-6), kesit 54: Benî Abs ve Benî Kinde'nin savaşmaları, Anter'in Amr'ın eşi Zehra'yı esir alıp Able'ye hizmetçi etmesi ve sonra Amr'ı öldürmesi üzerine Benî Kinde'nin beyi Cevn'in isteği üzerine savaşın bitmesi (193b-6>199a-20), kesit 55: Benî Abs kabilesinin Emyâ-i 'Arâir'i yurt edinmesi ve oranın beyi Mesûd bin Musâd'ın Able'yi görüp âşık olması (199a-20>203a-22), kesit 56: Mesûd'un Able ile evlenmek için büyücü kadından yardım istemesi, kadın büyü yaparken Anter'in şans eseri oradan geçerken tanık olması ve Mukrı'l-Vahş'ın büyücü kadını öldürmesi (203a-22>208b-1), kesit 57: Melik Mesûd'un Able ve Müseyke'yi kaçırmaya teşebbüs etmesi ve Anter ile yoldaşlarının buna engel olması (208b-1>212b-4), kesit 58: Benî Abs ile Emyâ-i 'Arâir'in savaşması, Anter'in Mesûd'u ve ona yardıma gelenleri öldürmesi (212b-4>221a-1), kesit 59: Amâre'nin Yemenliler tarafından esir alınıp işkence edilmesi ve Anter'in onu kurtarması (221a->222b-17) kesit 60: Benî Abs ile Necde

arasında savaş çıkması ve Urve ile Mukrı'l-Vahş'ın esir alınması üzerine Şeybûb'un kılık değiştirerek onları kurtarması (222b-17>230a-3), kesit 61: Melik Numan'ın Benî Abs'e savaş için yardım göndermesi ve Benî Abs'in ana vatanlarına tekrar dönmeye karar vermeleri (230a-3>232a-10), kesit 62: Urve'nin kaybolması, Sübey'in Benî Abs'e saldırıp başarısız olması ve Urve'nin Zamîd'in elinden kurtarılması (232a-10>238a-11), kesit 63: Anter ve beraberindekilerin Benî Abs'e ulaşması ve Rebî'nin kışkırtmasıyla Melik Kays'ın Anter'i kabileden kovması (238a-11>244a-7), kesit 64: Anter ile Âmir ibni Tufeyl arasında savaş olması, Anter'in onu yenmesi üzerine iki tarafın dost olması (244a-7>249b-17), kesit 64: Amâre'nin Düreyd'i öldürmediğinin ortaya çıkması ve Anter ile Amr bin Tufeyl'in dostluğunun pekişmesi (249b-17>252b-18), kesit 65: Amr bin Vüdde'nin Benî Vâyıl kabilesini Zabbe'den kurtarması (252b-18>255a-6), kesit 66: Anter ile Amr bin Vüdd'ün savaşması ve Anter'in gücünü gören Amr'ın ondan aman dileyip artık cenge tövbe etmesi (255a-6>258a-16), kesit 67: Âmir ibni Tufeyl'in Zeydû'l-Hayl'ın eşi Hind'e âşık olması üzerine ikisinin savaşması ve Zeydû'l-Hayl'ın onu esir etmesi. (258a-16>261b-7), kesit 68: Zeydû'l-Hayl'ın şair Hütey'i serbest bırakması ve onun olan biteni Anter'e haber etmesi (261b-7>262b-21), kesit 69: Şeybûb'un Zeydû'l-Hayl'ın atı Hattâl'ı çalarak Âmir bin Tufeyl'i kurtarması (262b-21>265b-8), kesit 70: Düreyd'in Benî Âmir'i yağmalamak için yola çıkması, Rebî'nin Düreyd'i esir alması üzerine kabilelerin esirleri karşılıklı olarak serbest bırakması (265b-8>271b-15), kesit 71: Serbest kalması üzerine Düreyd'in tekrar savaşa başlatması ve Amâre'yi esir alması üzerine Benî Abs'in Anter'e yardım için adam göndermesi (271b-15>275a-11), kesit 72: Benî Kerîm Bahadırı Kelîm'in Düreyd'e karşı çıkması, ona hile yapacakken Düreyd'in anlaması ve oyuna gelmemesi (275a-11>275b-20), kesit 73: Karavaş'ın Anter'e yardım için gelmesi Anter'in reddetmesi ve Anter'in reddetmesi üzerine bu sefer Benî Abs kabilesinin kadınlarının feryat figanla yardım talep etmesi Anter'in bu sefer kabul etmesi (275b-20>278a-21), kesit 74: Anter ve beraberindekilerin Benî Abs'i Düreyd ve yoldaşlarından kurtarmaları (278a-21>279b-21), kesit 75: Anter ve yoldaşları Düreyd ile Hâlid'in peşine düştükleri için boş kalan kabilenin Zeydû'l-Hayl tarafından yağmalanması (279b-21>282b-16), kesit 76: Anter ile yoldaşlarının Benî Abs'i kurtarmaları (282b-16>284a-9), kesit 77: Benî Abs ile Zeydû'l-Hayl arasında Şeybûb'un gördüğü rüya üzerine barış olması (284a-9>287b-20), kesit 78: Zü'l-Himâr'ın Benî Abs'i yağmalayayıp Urve ve Mukrı'l-Vahş'ı esir alması üzerine Anter'in yetişip onları kurtarması (287b-20>290b-4), kesit 79: Anter'in Benî Abs'e saldıran Zü'l-Himâr'ı esir alması ve iki yiğit çarpışacakken Zü'l-Himâr'ın ümm-i meldem denilen sıtmaya yakalanması sonucu iptal olması (290b-4>295a-

20) kesit 80: Anter'in kaside söyleyip meclisindekileri mest etmesi (295a-20>297a-9), kesit 81: Mühtelis bin Hâbir'in derviş kılığına girip Câbir adını alması ve Anter'i kandırarak Ebcür'i kaçırmaması (295a-20>300b-21), kesit 82: Eski Araplarda atın yiğit için en önemli şey olduğunu anlatan bir kıssa anlatılması (300b-21>301a-10), kesit 83: Melik Kays'ın Anter'e hediye atlar vermesi ve Ebcür'ün bir türlü bulunamaması (301a-10>301b-18), kesit 84: Muhtelis'in Ebcür'i Lâkit'e teslim etmesi daha sonra Şeybûb'un Ebcür'i kurtarması (301b-18>307a-9), kesit 85: Anter'in Mühriye adlı kızı sevdiğiyle kavuşturması (307a-9>308a-2), kesit 86: Şam'ın beyi Zâmir'in Benî Abs'e saldırıp onları Anter dâhil esir etmesi (308a-2>315b-4), kesit 87: Melik Kays'ın oğlu Züheyr'in Şam askerini oyuna getirerek Anter dâhil bütün esirleri kurtarması (315b-4>318b-11), kesit 88: Eş'âs bin Zarme'nin Benî Murâd'a saldırması ve Amr'ın onu öldürerek kabileyi kurtarması (318b-11>321b-3), kesit 89: Türlü kahramanlık gösteren Amr bin Madî Kereb'in Afrâ ile evlendirilmesi (321b-3>323b-3), kesit 90: Afrâ'nın yolculukta ölmesi sonucunda Amr bin Madî Kereb'in Leyîs ile evlenmek üzere Benî Gafân'a doğru yola çıkması (323b-3>324b-19), kesit 91: Amr ile Leyîs'in evlenmesi ve Leyîs'e âşık olan Urve'nin Leyîs'i kaçırmak istemesi. Bunun sonucunda Amr'ın Urve ve yoldaşlarını esir etmesi (324b-19>327b-12), kesit 92: Yolda giderken Selîk'in Amr'ın yolunu kesmesi, Amr'ın Urve ve yoldaşları yardım etmeleri için serbest bırakması ama Selîk'in Amr'ı esir etmesi (327b-12>329b-19), kesit 93: Anter'in Urve ve Amr'a yardıma gelmesi, Urve'nin Leyîs'ten vazgeçmesi ve Anter ile Amr arasında dostluk vaki olması (329b-19>332b-17), kesit 94: Nevâzil'in Benî Âmir'i işgal etmesi ve Anter'in kurtarması (332b-17>333b-22), kesit 95: Nevâzil'in Müstahric adlı bahadırı kaçarken Benî Âmir'den birkaç kadını kaçırmaması, Anter'in ve yoldaşlarının kadınları kurtarmaları ve kabilelerine dönerken Benî Kenâne adlı kabilenin bunlara yardım etmesi üzerine onları da beraberinde getirmeleri (333b-22>336a-5), kesit 96: Hısın'ın Vâfid'in kızı Nevvâr ile evlenme kararı alması, Nevvâr'ı seven Mâlik'in Anter'den yardım istemesi ve Anter'in düğün kervanını basarak Nevvâr'ı kaçırmaması (336a-5>343b-11), kesit 97: Anter'in peşine düşen Benî Fezâre'yi helak etmesi ve Benî Harîş kabilesine sığınması (343b-11>345a-8), kesit 98: Amâre'nin Arap şairi Nabigâ'ya Able'yi şiirle hicvetmesi görevini vermesi, Anter ile Benî Hureys arasında bu şiir yüzünden anlaşmazlık çıkması ve Âmir ibni Tufeyl'in araya girmesiyle sorunun çözülmesi (345a-8>346a-17), kesit 99: Disâk'ın Sü'dâ ile evlenmesi, düğünden gelirken Benî Hâris ile savaşırken Anter'in gelip onları kurtarması (346a-17>350a-1), kesit 100: Anter'in Düreyd'in kabilesine girmesi ve orada kendi gibi cariyeden doğmuş olan Hifâf ile tanışması. (350a-1>351b-1), kesit 101: 'Abbâs bin Mirdâs'ın Hifâf'ın teninin renginden dolayı

aşağılaması bunu üzerine Hifâf'ın Abbâs'ın sevdiği Ümâme'ye talip olması (351b>352a-2), **kesit 102:** Benî Fezâre ile Benî Abs'in Anter'e karşı birleşmeleri (352a-2>354b-1), **kesit 103:** Ümâme'nin babası Necm'in kızını sadece Mütegancer'i öldürecek kişiye vereceğini öğrenmeleri üzerine Abbâs ve Hifâf'ın kura çekmeleri ve kurayı Abbas'ın kazanması (354b-1>357b-17), **kesit 104:** Abbâs'ın Zü'l-Himâr ile Mütegancer'i öldürmek için yola çıkması, yolda ölmek üzereyken Mütegancer ve Gamra ile karşılaşmaları sonucunda esir alınmaları (357b-17>360b-4), **kesit 105:** Anter ve yoldaşlarının Benî Kuzâ'a ile savaşması ve Fâyiz'in kaçması (360b-4>363a-22), **kesit 106:** Zü'l-Himâr'ın Anter'e karşı Gamra ve Fâyiz ile birlikte olması (363a-22>364b-22), **kesit 107:** Anter ile Gamra'nın cenk etmesi daha sonra evlilik dışı ilişkide bulunmaları buna pişman olan Gamra'nın Anter'i esir etmesi (364b-22>368b-7), **kesit 108:** Anter'in esirlikten kendi çabası ile kurtulması ve Gamra ile babasını esir edip kendi esirlerini onlardan kurtarması (368b-7>371b-1), **kesit 109:** Gamra'ya âşık olan Zü'l-Himâr'ın onu ve diğer esirleri kurtarıp kaçmaları lakin Gamra'nın kardeşi Mütegancer'in kurtarılamaması ve Hifâf'ın onun başını kesmesi (371b-1>374a-11), **kesit 110:** Anter ve Düreyd'in yokluğunda Benî Fezâre ve Benî Abs kabilesinin Düreyd'in kabilesini yağmalaması, Anter ve Düreyd'in intikam almak için onların kabilelerini bastığında bu yaptıkları için Anter'i geri döndürmek niyetiyle yaptıkları yalanını söylemeleri ama Anter'in buna inanmayıp esirleri kurtarması (374a-11>377a-19), **kesit 111:** Melik Esved'in Benî Fezâre ve Abs'e yardıma gelmesi ve Anter ve yoldaşlarının onlardan kurtulması (377a-19>381b-1), **kesit 112:** Melik Hâris'in Benî Abs'i işgal etmesi ve Benî Fezâre'nin onun tarafına geçmesi ve Benî Âmir'e saldırmaları (381b-1>385a-7), **kesit 113:** Melik Kays'ın Anter'den yardım istemesi üzerine Anter ve yoldaşlarının hem Benî Abs'e hem de dostları Benî Âmir'e yardım etme kararı almaları (385a-7>388b-3), **kesit 114:** Frenklerin Kisrî'ye ateşe tapmaktan vazgeçip Hristiyan olmalarını talep etmeleri, Kisrî'nin bunu kabul etmemesi üzerine savaş başlaması ve Zü'l-Himâr, Haccâr ve Amr bin Mâdî Kereb'in Kisrî'ye yardıma gelmesi (388b-3>392b-22), **kesit 115:** Sinân'ın Mâdî Kereb'i ve Haylecân'ı yaralayan Zü'l-Himâr'ı Sübrüt ve Tübrüt'ün esir etmesi (392b-22>395a-2), **kesit 116:** Anter'in Şâm'ı işgal edip kiliseleri yakması üzerine Melik Hâris'in Kisrî ile savaşı durdurması yanında Âmir ibni Tufeyl'i, Zü'l-Himâr'ı, Haccâr'ı ve Gaşım bin Mâlik'i götürmesi (395a-2>397a-3), **kesit 117:** Zü'l-Himâr'ı elindeki ipten kurtulup diğerlerini de kurtardıktan sonra kaçması ve diğerleri savaşırken Anter'in onları gelip kurtarması (397a-3>399b-14), **kesit 118:** Anter ve yoldaşlarının tekrar Kayser topraklarına saldırması ve Haylecân'ı öldürmesi ve bunun üzerine Melik Hâris'in beş bin adam karşılığında barışa razı olması (399b-

14>402a-17), kesit 119: Melik Numân'ın Anter'e oldukça hürmet göstermesi ve Zü'l-Himâr'ın hem Düreyd hem de Anter ile barıştırılması (402a-17>403b-12), kesit 120: Anter ile Zü'l-Himâr'ın cenk etmesi ve Anter'in yenmesi (403b-12>404b-22), kesit 121: Hâris'in Anter'in elindeki esirleri kurtarması ve nesebi temiz üç kişinin anılması. Bunlar: 1. Abdülmuttalib, 2. Anter. 3. Hatem-i Tayy (404b-22>406b-2), kesit 122: Hatem-i Tayy kıssasına geçilmesi: Hatem'in cömertliği sebebiyle Nâbigâ, Ubeyde ve Beşer adlı şairler tarafından şiirlerinde övülmesi ama babasının bundan hoşnut olmaması ve evini terk etmesi (406b-2>408a-8), kesit 123: Hatem'in evine misafir gelmesi sonucunda kendisini annesine sattırarak o parayla misafirin doyurulması ve Lâyim adlı kişinin Hatem'in sahibine kim olduğunu anlatması ve bunun sonucunda Hatem'i sahibinin türlü hediyelerle azat etmesi (408a-8>408b-18), kesit 124: Kisrî'nin Hatem'in cömertliğini test etmek için ondan on bin deve istemesi ve Hatem'in halktan toplayıp ona göndermesi, bunun üzerine Kisrî'nin bütün develeri hediye ile süsleyerek geri göndermesi (408b-18>410a-3), kesit 125: Mâviye'nin Hatem, Beteni, Nâbigâ ve Züheyr ibni Ebî Selmâ'yı test etmesi ve Hatem'in testi geçmesi (410a-3>411a-23), kesit 126: Mâviye'nin Hatem ve diğer üç şairle tanışması (410a-3>412a-22), kesit 127: Hatem ile 'Attâf bin Kânî'ın kıssası (412a-22>414a-12), kesit 128: Hatem ile Mâviye'nin evlenmesi (414a-12>415a-1), kesit 129: Hatem ile Mâviye Hatem'in memleketine gitmek için yola çıktığında Abîs adlı eşkiyanın Mâviye'nin reddettiği üç şair ile bunların yoluna çıkması ve Hatem'in dostu Attâf'ın onlara yetişip onları kurtarması (415a-1>416b-18), kesit 130: Uteybe'nin Hatem'in yolunu kesip onları esir etmesi ve Anter'in Hatem'i kurtarması (416b-18>419b-5), kesit 131: Attâf'ın Anter'i düşününde çağırması ve Anter'e düşman olan Benî Tay kabilesinden birkaç kişi Anter'e saldırması ve Anter'in onları etkisiz hale getirip affetmesi (419b-5>422b-1), kesit 132: Anter'in kabilesine geri gelmesi (422b-1>422b-19), kesit 133: Mâlik bin Züheyr'in oğlu Mecîd'in ortaya çıkması ve Anter ve yoldaşlarının onu almaya giderken susuz yolda zor durumda kalmaları (422b-19>425a-21), kesit 134: Şeybûb'un yemek ararken saklandığı evde Zânine adlı kadının Şeddâd'a Mâzin adlı bir oğlu olduğunu söylemesi ve Şeybûb'un Mâzin'i kendisiyle gelmeye ikna etmesi (425a-21>428b-2), kesit 135: Zü'l-Himâr'ın Anter ve Mukrî'l-Vahş uyurken onları esir etmesi ve Şeybûb'un kılık değiştirerek Mâzin ile birlikte onları kurtarması (428b-2>432a-12), kesit 136: Zü'l-Himâr'ın Anter'den kaçması ve Anter ve yoldaşlarının tekrar yola çıkmaları (432a-12>433b-5).

2.2. İmlâ Hususiyetleri⁴³

Kıssa-i Anter'in ikinci cildi, imlâ hususiyetleri yönünden incelenmiştir. Ancak bu inceleme geniş bir dil incelemesi şeklinde değil, daha çok Eski Anadolu Türkçesinin geçiş dönemini yansıtan özellikleri yönüyledir.

İmlâ üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında eski metinlerin neşredilmesinde farklı görüşler, yöntemler ve önerilerle karşılaşmıştır. Bu konuda Turgut Koçoğlu'nun "*Metin Neşrinde İmlâ Üzerine Görüşler ve Uygulamalara Dâir*" adlı çalışmasında ilgili bazı çalışmalar karşılaştırılmış ve farklılıklar ortaya konulmuştur. Koçoğlu'na göre; metin neşrinde imlâ, bir sorun teşkil etmektedir.⁴⁴ Özellikle Arapça, Farsça kelime ve tamlamalardaki okunuşlar kullanılan dili tam yansıtmadığı için çeviri yazılı metin oluşturma konusunda birçok problemle karşılaşmaktadır. A.3114 numaralı metinde de birçok ses, ek, edat, tamlama, kelime vb. yazımlarda imlâ sorunlarıyla karşılaşmakta ve özellikle aynı ek ve kelimelerde farklı imlâ özellikleri bulunmaktadır. Bu durum metnin Eski Anadolu Türkçesinin geçiş dönemini yansıtan bir metin olduğunu göstermektedir.

İmlâ hususiyetleri; Türkçe unsurlarla ilgili imlâ hususiyetleri, Arapça unsurlarla ilgili imlâ hususiyetleri, Farsça unsurlarla ilgili imlâ hususiyetleri, harf, kelime ve hareketlerle ilgili biçimsel hususiyetler ve özel adların imlâsında görülen farklılıklar başlıkları altında incelenmiştir.

2.2.1. Türkçe Unsurlarla İlgili İmlâ Hususiyetleri

2.2.1.1. Türkçe Ses Kurallarına Dair Yazımlar

Metinde a ünlüsünün yazımını ön ve iç seslerde üstünlü elif (́), dik üstünlü elif (̇), medli elif (̈) şeklinde görmekteyiz. Bu kullanımlar bazen aynı kelimelerin yazımında farklı uygulamalar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. a ünlüsünün kullanımına dair örnekler şu şekildedir:

⁴³ Bu nüshanın imlâ husûsiyetlerinin hazırlanmasında incelenen kaynaklar şunlardır: Faruk K. Timurtaş, "Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri", <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/172646> (Erişim: 01.04.2022), Güler, *Kıssa-i Anter (1.Cilt / H.1145) [İnceleme-Metin-Sözlük]*, ss. 14-81, İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, C. 11, S. 1, 1993, ss. 51-89, Yavuz Bayram, "Sultan İkinci Bâyezîd-i Velî (Adlî) Dîvânı'nın British Library Nüshasında İmlâ Hususiyetleri", *Turkish Studies*, C. 3, S. 6, 2008, ss. 125-158, Yavuz Kartallıoğlu, "Osmanlı Türkçesindeki Ekler Dudak Uyumuna Göre Nasıl Okunmalıdır?", *Turkish Studies*, C. 3, S. 6, 2008, ss. 449-470, Zeynep Korkmaz, "Türkiye Türkçesinin Ses Bilgisi Üzerine Notlar-2", *Türk Dili*, S. 830, Şubat 2021, Ziya Avşar, "Tenkitli Metin Neşrinde İmlâ Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler", *Turkish Studies*, C. 3, S. 6, 2008, ss. 75-111.

⁴⁴ Bk.Turgut Koçoğlu, "Metin Neşrinde İmlâ Üzerine Görüşler ve Uygulamalara Dâir," *Turkish Studies*, C. 3, S. 6, 2008, ss. 488-498.

آدم [1b] (11), آدمي [9a] (17), داہی [2a] (8), داہی [5a] (10), باباسی [5a] (5), باباسی [5a] (6), بیرچ [166a] (6), بیرچ [208a] (20).

ı ve i ünlüsü genellikle ön seslerde esreli elif ve y (اِ), esreli elif (ا), dik esreli y (ي); iç seslerde esre (ِ), esreli y (ی), dik esreli y (ی); son seste esreli y (ی) ile verilmiştir. Bu uygulamalar bazen aynı kelimelerde farklı şekillerde görülmektedir.

یاقین [1b] (2), یاقینلیق [176b] (1), دیدی [30b] (12), دیدی [30b] (16), یدی [184a] (1), یدی [165b] (19), kim [4a] (16), kim [152a] (3), nice [2b] (19), nice [188b] (15).

Metinde i ve e ünlü değişimini birçok kelimede görmekteyiz. Bazen bu iki ünlü aynı kelimelerde farklı uygulamalarla karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda bu ikili kullanımlara dair örnekler verilmiştir:

çizüp [14b] (21), cezdi [12a] (16), yidi [114b] (14), yedi [37b] (2), digşürdi [107b] (12), degşür [107b] (18), girdegi [325b] (2), gerdege [325b] (1).

Eski Anadolu Türkçesinin bir özelliği olan ç (چ) ünsüzünün c (ج) ünsüzü ile gösterildiği yazımlarla çeviri yazılı metinde sıkça karşılaşılmaktadır. Metinde yer alan ikili kullanım örneklerinde c ünsüzü ile verilen yazımlar çeviri yazılı metinde ç'ye dönüştürülerek verilmiştir.

qılıç [1b] (4), kılıç [75b] (22), hıç [393b] (7), üç [266b] (4), kaçdı [7b] (3), ağaç [278a] (8), saçları [147a] (6), çeri [67b] (17).

p (پ) ünsüzünün b (ب) ünsüzü ile gösterildiği ikili kullanımlar da metinde oldukça fazla yer almaktadır. Metinde yer alan ikili kullanım örneklerinde b ünsüzü ile verilen yazımlar çeviri yazılı metinde p'ye dönüştürülerek verilmiştir.

هپمیزی hepümüzi [7a] (16)- هب [4b] (19), طبراغه [54a] (2)-
طبراغه [54a] (12), یاپین ipin [116a] (5)- یابن [6b] (11).

Metinde k (ق) ve h (خ) değişimini gösteren örneklerle karşılaşmıştır. Bu iki ses zaman zaman birbirinin yerine kullanılmıştır. Bu kullanımlara dair örnekler şu şekildedir:

یقه yoksa [7a] (15), یخسه yoğsa [15a] (16), قوخلو koçulu [27a] (13),
قوخلوسین koğusun [145a] (23), قورقو korku [15a] (14), قورقودا koğhuda [157a] (7),
یوقسلیق yoksulluk [186a] (11), یخسولی yoğsulı [408b] (17).

Metinde g (گ) ve ğ (غ) ünsüz değişimini gösteren örnekleri -lık, -lik eklerinde görülmektedir.

بومردلیک cömerdligile [419b] (15), بومردلیغ cömerdlığına [408b] (18).

Metinde b (ب) ve v (و) değişimini gösteren bir örnek aşağıda verilmiştir:

دربند der-bend [283b] (15), دروندنک der-vendinüñ [12b] (1).

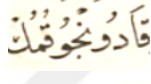
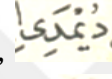
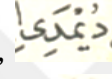
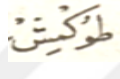
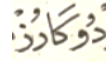
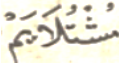
Düzlük-yuvarlaklık uyumuna dair kullanımlarda ü-i ünlülerinin değişimini gösteren örnekler aşağıda verilmiştir. Bu iki ünlü zaman zaman aynı kelimelerde farklı şekillerde kullanılmıştır:

ایکوموز ikümüz [162b] (14), ایکموز ikimüzi [156a] (7), اینکولکدن önegülükden
[372a] (17), اونکولک önegulik [126a] (9), کورورین görürin [128a] (1).

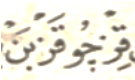
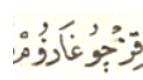
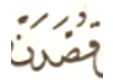
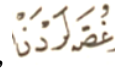
u-ı değişimi de aşağıdaki ikili kelime kullanımlarında görülmektedir:

یاردنچی yarıdumcı [65a] (15), یاردرما yardım [73a] (14), مشتلایم muştulayam
[99b] (4), مشتلفوک muştıluğun [113a] (5).

Eski Anadolu Türkçesinde sıkça karşılaşılan imlâ özelliklerinden biri de tonlulaşmadır. Tonlulaşma, oluşumu sırasında ses tellerinin titreşip titreşmeme durumundan kaynaklanan tonlu ve tonsuz seslere⁴⁵ göre meydana gelmektedir. Bu ses olayı metinde bazen aynı kelimelerde tonlu ve tonsuz şekilleriyle kullanılmıştır. Bunlardan tı-dal, te-dal tonlulaşmasını gösteren kelimeler bir hayli fazladır. Faruk K. Timurtaş; bu meselenin pek karışık olduğunu, aslında t olan sesin d olarak kullanımının eski Türkçe devresinin sonunda başladığını, fakat Eski Anadolu Türkçesinde durumun açık olmadığını, müstensihe göre değiştiğini ifade eder.⁴⁶ Metinde de aynı kelimelerde iki farklı kullanım görülmektedir. Bu örneklerden bazıları aşağıda verilmiştir:

 kaṭıncuḡuñ [10a] (2), kaḡuncuḡumuñ [9b] (23), ṭuydı [129b] (22), duymadı [57a] (5), ṭökmiş [136a] (13), ḡoḡardı [105a] (4),
 dökerüz [140a] (3), tırnaḡları [140b] (22), ḡınaḡı [105a] (4),
 muṣṭulayam [99b] (4), muṣṭulañ [333a] (15).

Metinde ḡ (ق) ünsüzü zaman zaman ġ (غ) ünsüzü ile karşılanmıştır. Bu durum da Eski Anadolu Türkçesinin bir özelliğidir. ḡ-ğ değişimini gösteren ikili kullanım örnekleri şu şekilde tespit edilmiştir:

 ḡızḡuḡaz [8b] (14), ḡızḡuḡazum [109a] (9), ḡuşṣa [372a] (14), ḡuşṣalardan [373b] (1).

2.2.1.2. Bazı Türkçe Ek, Edat ve Kelimelerin Yazımı

Eski Anadolu Türkçesi özelliğini yansıtan metinde ek, edat ve kelimelerin kullanımına dair hususlar başlı başına bir araştırma konusu oluşturacak kadar zenginliğe sahiptir. Bu konuda Muhammed İkbâl Güler, bu çalışmaların Türkoloji için bir hazine niteliğinde olduğunu ifade eder.⁴⁷

Metnin imlâ hususiyetleri üzerine yapılan çalışmada çok ayrıntıya girilmemiş, metnin genelinde karşılaşılan ek ve kelimeler incelemeye tabi tutulmuştur. Bunlar; 1.

⁴⁵ Korkmaz, “Türkiye Türkçesinin Ses Bilgisi Üzerine Notlar-2”, s. 6.

⁴⁶Timurtaş, “Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri”, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/172646>, (Erişim: 01.04.2022), s. 341.

⁴⁷ Güler, *Kıssa-i Anter (I. Cilt / H. 1145) [İnceleme- Metin- Sözlük]*, s. 1.

tekil ve çoğul şahıs eki; -idi ek-fiili; -ile, -ıla vasıta hâli; -dık, -dik sıfat-fiil eki; ile, için edatı; i- fiili ve yazımları farklı olan kelimelerdir.

-idi ek-fiilin görülen geçmiş zaman eki metinde, kelime hangi sesle biterse bitsin her zaman -dı/-di (دى) şeklinde kullanılmıştır. Bu kullanım bazen -dı/-di bazen de kelimeye bitişik hâlde herhangi bir ses olayı olmadan -idi/-ıdı şeklinde kullanılmıştır.

اولوزكردى olurlardı [37a] (15), اولوددى olurdı [37a] (16), واردى varıdı [48a] (21), واردى vardı [300b] (22), بوجودى çoğıdı [34b] (2), يوغدى yoğıdı [37a] (13).

Metinde -ile, -ıla vasıta hâl eki bazen -ile, -ıla yazımıyla bazen de -i sesi düşürülerek verilmiştir. Metindeki kelimelerde gösterilmeyen -y yardımcı sesi ve -i sesi çeviri yazılı metinde köşeli parantez [] içinde verilmiştir.

اتاسلا atasıla (atası[yı]la) [22b] (1), حسرتلا hasretile (hasreti[yi]le) [41a] (8), قىلىچلا kılıcıla (kılıcı[yı]la) [41a] (16), آدملىرلا ademlerile (âdemleri[yi]le) [51a] (3), ياردىملا yardımıla (yardımı[yı]la) [111a] (2), زهريلا Züheyr'ile [23a] (4).

Metinde -dık, -dik sıfat-fiil eki, yuvarlak ünlü ile yazılan -dük eki ile verilmiştir.

دېدۇڭل نىسنىلرۇڭ didüğüñ nesnelerüñ [28b] (22), وردۇڭكى آتە virdügi ata [57a] (13).

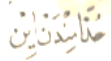
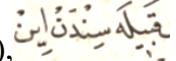
Metinde yer alan Türkçe eklerden birinci tekil şahıs ekinin -um/-üm, -ın/-in, -ven şeklinde kullanımları görülmektedir.

گىتمەزىن gitmezin [2b] (2), قۇرتارايىن kurtarayın [18a] (20), ايدەمەزىن idemezin [25a] (13), وارايۇم varayum [25a] (22), شۇارايۇم şuvarayum [25a] (23), اوتۇرۇرەن otururven [32a] (2), غارلنۇرۇن ārlanurven [36a] (6).

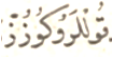
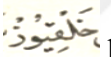
Birinci çoğul şahıs ekinin kulanımı da şu şekildedir:

گىدەۋۇز gidevüz [31a] (12), اولاۋۇز olavuz [31] (22), ياتمايەۋۇز yatmayavuz [31b] (22), بۇلاۋۇز bulavuz [33b] (19).

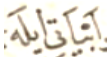
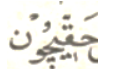
Metinde dikkat çeken hususlardan biri ek-fiilin birinci tekil ve birinci çoğul şahıs hâli ekinin yer yer farklı bir imlâ ile yazılmasıdır. Birinci tekil kişi eki bazen -ın/-in ekleriyle verilmiştir. Bu kullanım nadir karşılaşılan bir kullanımdır. Metinde kelimeden ayrı müstakil bir şekilde verilmiştir. Bu kullanımı gösteren örnekler şu şekildedir:

قُلُوبِنَا kullarından [2a] (15), هُدَامِنَا huddāmından [2a] (16), قَبِيلَهُ سِنْدَنَ kabîlesinden [26b] (15).

Bununla birlikte metinde birinci tekil kişi ekinin -am/-em şeklindeki kullanımı da bulunmaktadır. Bu kullanımın da müstakil ve bitişik olmak üzere iki kullanımı vardır. Aşağıda her iki kullanıma da örnek verilmiştir. Birinci çoğul kişi eki ise -uz şeklinde gözlenmektedir. Aşağıda bu farklı imlânın metinde geçen örneklerini de görmek mümkündür.

عُطَارِدُنَا 'Uṭārid' denem [9b] (18), أَنْتَرُ بِنَ شَدَّادٍ 'Anter bin Şeddād' am [48a] (21). قُلُوبُكُمْ kullarınız [29b] (1), خَلْقِيَوْمَ halkıyuz [48a] (21).

Metinde geçen ile, için edatı ve i- fiili, bir önceki kelime ile birleşimi sırasında farklılıklar göstermektedir. Kelimelerde yardımcı ses y, bazen harekeli y ile bazen harekesiz y ile gösterilmiştir. Bazen de y yardımcı sesi hiç verilmemiştir. Bu durumlarda y sesi harekesiz verildiğinde tire işaretleriyle (-y-) gösterilmiş, hiç verilmediğinde ise köşeli parantezler içinde [yi] gösterilmiştir.

بِكِي begi-y-di [9a] (16), أَجْسِيْلَه acısı-y-la [42a] (16), اِبْتِاقِيْ ebyâtı ile [301a] (7), حَقِيْقُوْن hâkkı-y-içün [44a] (5), دِدِيْسَه didi-y-se [43a] (12) اُولُوْرِسَه ölürise [160a] (16), اِكْشِدِيْ kişi[yi]di [198b] (12), اُولَادُهُ ola[yı]dum [44b] (3).

Metinde bazı aynı kelimelerin farklı yazımlarına rastlanmaktadır. Bu yazımlar, çeviri yazılı metinde muhafaza edilmiştir.

بِكِي bigi [9b] (5), كَبِي gibi [9b] (8), اِمْدِي imdi [387a] (4), اِمْدِي şimdi [387a] (4), بَقْچَه bakçede [253a] (7), اِبْجَلِي bahçeleri [252a] (2).

2.2.2. Arapça Unsurlarla İlgili İmlâ Hususiyetleri

Metin neşrinde Arapça kökenli kelimelerin imlası hususunda bazı problemlerle karşılaşılmalıdır. Kelimeler yer yer kendi dilindeki özelliklerinden farklı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca birçok Arapça kökenli kelimenin ikili kullanım özellikleriyle karşılaşılmalıdır.

Metinde bazı Arapça kelimelerin yazımında geçen *h* ve *ḥ* harfleri birbirinin yerine kullanılmıştır. Çeviri yazılı metinde bu kullanımın kaynaklardaki doğru yazımı tercih edilmiş, aparatta da metindeki yazımı gösterilmiştir. Bu kullanımlara dair bazı örnekler aşağıda verilmiştir. Aşağıda kelimelerin kaynaklardaki yazımı parantez içinde gösterilmiştir.

taḥḫīk (taḥḫīk) [294a] (14), ḥāṭıruma (ḥāṭıruma) [300a] (19), ḫadeḫi (ḫadeḫi) [296b] (6).

Bazı Arapça aynı kelimelerin imlâsında ikili kullanımlara rastlanmaktadır. Bunlara dair örnekler aşağıda verilmiştir:

 ḥālī [362b] (14), ḥālī [346a] (4), vidā' [5b] (20), vidā' [7b] (6), küllümüz [150a] (12), küllī [107b] (2).

“Lâkin, fakat” anlamında kullanılan “velâkin” kelimesi, metinde “velâkin” ve “lâkin” kullanımlarıyla beraber Farsça’da kullanılan “lîkin” ve “velîkin” yazımlarıyla da verilmiştir.

lîkin [2a] (20), lâkin [6a] (16), velîkin [14b] (2), velâkin [18a] (16)

Metinde iç ve son sesinde hemze (ء) bulunan kelimelerin çoğunda hemzenin yazılmadığı tespit edilmiştir. Bazı kelimelerin hem hemzeli hem de hemzesiz olmak suretiyle ikili kullanımları gözlenmektedir. İki ünlü arasında yer alan hemzeli kelimelerin çoğunda da hemze yerine y sesi bulunmaktadır. Bu tarz kelimelerin imlâsında bazen de hem hemze (ء) hem de y (ی) harfinin birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir. Aşağıda hemzesiz yazımları gösteren örnekler verilmiştir:

 müteellim [11b] (3), tekîd [287a] (2), teessüf [26a] (15).

Hemzesiz yazımın yanında aynı kelimenin hemzeli yazımını gösteren bir örnek de aşağıda verilmiştir. Çeviri yazılı metinde her iki kullanım da korunmuştur.

جُرَات cüret [30a] (4), جُرَات cür'et [34a] (4).

Metinde hemzeli bazı Arapça kelimeler orijinal kullanımıyla birlikte hemze yerine y (ى) sesiyle de kullanılmıştır. Bu imlâ hususuyla çok sık karşılaşılmıştır. Çeviri yazılı metinde her iki kullanım da korunmuştur. Aşağıda hemze yerine y sesiyle yazılmış kelimelerin bazıları verilmiştir:

زَايِل zāyil [3b] (14), عَجَائِب 'acāyib[5a] (5), مَسَايِبِن meşāyibden [5a] (12), دَائِم dāyim [5b] (18), قَبَائِل kabāyili [42b] (1), زَايِد zāyid [70a] (13).

Metinde iç seste hem hemzeli hem de y'li yazımın kullanımına dair ikili örneklerden bazıları şunlardır:

حَلَايِک ḥalā'ik [4b] (1), حَلَايِک ḥalāyık [4a] (23), فَايِدَة fā'ide [30b] (17), فَايِدَة fāyidesi [57b] (17), طَائِفَة ṭā'ifesine [1b] (23), طَائِفَة ṭāyifesin [177a] (16).

Metinde son seste hemzesiz yazımlara dair örnekler de bir hayli fazladır.

نِدَا nidā [4a] (3), عَطَا 'atā [5b] (19), شِفَا şifā [22a] (18), حَايَا ḥayā [8a] (9), فِدَا fidā [23a] (22), جَزَا cezā [27a] (12), شَنَاأَر şenālar [99b] (1).

Metinde hâ-i resmiyye ile biten kelimelere gelen belirtme hâl eki çeviri yazılı metinde y yardımcı sesin araç (y) içinde gösterilmesiyle verilmiştir.

قِصَّة kışşa'ı (kışşa(y)ı) [22a] (17), كِمْسَة kimse'i (kimse(y)i) [29a] (18), طَائِفَة ṭā'ife'i (ṭā'ife(y)i) [37a] (10), نَسْنَة nesne'i (nesne(y)i) [45b] (14), نَقْمَة Naḳma'ı (Naḳma'(y)ı) [45b] (18).

Aşağıda bu kullanımın aynı kelimedeki iki farklı yazım örneği de gösterilmiştir:

دَوِی deve'i (deve(y)i) [25b] (9), دَوِی deveyi [25b] (11).

Metinde geçen Arapça kökenli kelimelerin iç ve son sesinde çift ünsüz bulunduran bazı kelimelerde şeddenin (ّ) kullanılmaması dikkat çeken imlâ hususiyetlerindendir. Kelime ortasında veya sonunda karşılaşılan bu olay ünsüz tekleşmesi olayıdır. Ancak metinde ünsüz tekleşmesiyle beraber kelimenin orijinali

olan şeddeli yazıma da rastlanmaktadır. Her iki kullanım da çeviri yazılı metinde muhafaza edilmiştir. Bu kelimelerden bazıları şunlardır:

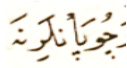
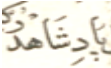
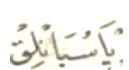
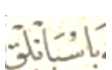
 hacc [321a] (23), hac [18a] (9), hakki [161b] (5), hak [21b] (22), terbiyyeti [401a] (5), terbiyet [24a] (22), cidd [142b] (18), becid [16b] (13).

Metinde geçen Arapça 'Abes ve meliki kelimeleri kaynaklarda 'Abs ve melik şeklinde geçmektedir. Çeviri yazılı metinde bu kelimelerin kaynaklardaki yazımı tercih edilmiştir. Ayrıca bu iki kelime çeviri yazılı metinde bir hayli fazla kullanılmıştır. Bu nedenle çok yer kaplamaması için aparatta gösterilmemiştir. Aşağıda bu kelimelerin metindeki kullanımı ve parantez içinde çeviri yazılı metindeki yazımı gösterilmiştir:

 'Abes ('Abs) [23a] (8), Meliki (Melik) [53a] (6).

2.2.3. Farsça Unsurlarla İlgili İmlâ Hususiyetleri

Metinde geçen Farsça kökenli kelimelerin imlâsı hususunda özellikle b (ب) ve p (پ) değişimine dair örnekler bir hayli fazladır. Bu değişim çeviri yazılı metinde muhafaza edilmiştir. Aşağıda aynı kelimelerde farklı kullanımları gösteren örnekler verilmiştir:

 çöpānlarına [413a] (12), çöbān [7b] (13), pādişāhdur [2b] (5), bādişāhuñ [39a] (20), pāsubānlık [7a] (10), bāsubānlık [6a] (5), pāyidār [188a] (6), bāy-dār [92b] (5).

Bazı Farsça kökenli kelime ve eklerdeki seslerde hem esre () hem de y () ile yazılmış ikili kullanımlar bulunmaktadır. Bu kullanımlar çeviri yazılı metinde muhafaza edilmiştir.

 tiz [311b] (3), tiz [16a] (8), kīnlü [22b] (5), kīnlüsine [30a] (1).

Farsça kelimelerin imlâsında karşılaştığımız durumlardan biri de bazen *dal* (ﺩ) harfiyle bazen de *zel* (ﺰ) harfiyle yazılmış kelimelerdir. Farsça’da köken olarak *dal* (ﺩ) sesi ile kullanılan bu kelimeler metinde yer yer *zel* (ﺰ) sesiyle yazılmıştır. Çeviri yazılı metinde her iki kullanım da korunmuştur.

فَرْيَادُ feryād [8a] (1), فَرْيَاذُ feryāze [37b] (18), اُمِيْدُ ümīd [328b] (4), اُمِيْذُلَرِيْن اُمِيْذُلَرِيْن ümīzlerin [9a] (14), يَاهُوْدُ yāhūd [29b] (12), يَاهُوْزُ yāhūz [12a] (1) يَهُودُ yāhūd [20b] (8), هُوْزُ hōz [18a] (7).

Metinde bağlaçla bağlı bazı kelimeler hem Farsça *ü,u* bağlacını hem de Türkçe *ve* bağlacını birlikte bulundurmaktadır. Yani atıf vavı (u,ü) ile rabıt vavı (ve) aynı anda kullanılmıştır. Bu tarz yapılar, çeviri yazılı metinde Farsça *u,ü* bağlacı ile yani atıf vavı ile yazılmıştır. Ayrıca aparatta belirtilmiştir:

ebyāt u ve eş‘ārıla [5b] (23), şāz u ve hurrem [37b] (9), ahd u ve mişāk [242b] (21), tağ u ve şahrāy [245b] (23), pīl ü ve perrān [304a] (17), sağ u ve selamet [317b] (12), melūl u ve maḥzūn [391a] (6).

Metinde Farsça *vü* bağlacı ve Türkçe *ve* bağlacının kullanımının yanında bağlacın hiç verilmediği durumlarla da karşılaşmıştır. Bu durumda bağlaç, metin tamiri yoluyla parantez [] içinde gösterilmiştir. Metindeki bağlaçlarla ilgili farklı kullanımlara dair örnekler şu şekildedir:

شَاذ وَفَرَحِ şāz ve ferah [55a] (16), اَبَاوِ اَجْدَادِنْدَن اَبā vü ecdadından [50b] (10), رِزْقِ كَسْبِ rızq [u] kesb [287a] (13).

“Ev halkı, eş ve çocuklar” manasındaki “ehl ü ‘ayāl” terkiibi, “ehl-i ‘ayāl” şeklinde Farsça terkip ve “ehl ü ‘ayāl” şeklinde Arapça terkip olmak üzere iki farklı imlâ ile yazılmıştır:

اَهْلُ عِيَالِن اehl ü ‘ayālin [41b] (1), اَهْلِ عِيَالِ الْبَرِيْن اehl-i ‘ayāllerin [22b] (2).

Metinde bazı Farsça terkipler yer yer *i* yerine *ü* ile yapılmıştır. Bu farklı imlâ hususiyeti çeviri yazılı metinde *i* terkiibiyle verilmiş, aparatta da gösterilmiştir.

رَبُّ قَدِيمٍ

Rabb-ü kâdīm [407b] (21), hüs-n-ü cemāl [324a] (17), Cebel-ü Duḥān [230a] (5).

2.2.4. Harf, Kelime ve Harekelerle İlgili Biçimsel Hususiyetler

2.2.4.1. Bir Harfte Farklı İki Hareke Kullanımı

Metinde bazı kelimelerin içindeki harflerde iki farklı hareke kullanılmıştır. Örneğin; Mū-bedān kelimesinde bulunan vav (و) harfi bazen hem üstün (ُ) hem de cezim (ِ) ile yazılmıştır. Bu durumda çeviri yazılı metinde bu kelimelerin kaynaklardaki yazımı veya ilgili kelimenin bağlama uygun olan yazımı tercih edilmiştir.

مُوبَدَان

Mūvbedān/Mū-ebedān [5a] (14),

كُونِي

güni/gün [6a] (11),

كَبِيرِي

gürü/giri [8b] (13),

سُورِي

sürüyi /süriyi [13a] (10),

دِيرَلْمِش

dirlermiş/dirlerimiş

[27a] (18),

بِمَلِك

meliki/melik [29a] (22),

يَتَشَدَّرِمِدِي

yitişdürimedi/yitişdürmedi

[35a] (18),

حِسَاب

hisābı/hisāb [44b] (12),

طَلَب

ṭalebü/ṭalebi [246b] (9).

Bazı harflerdeki cezimin (ِ) gereksiz kullanıldığı düşünülmektedir. Bu durumu gösteren örnekler aşağıda verilmiştir. Ayrıca parantez içinde gereksiz olduğu düşünülen cezimler harfleriyle beraber gösterilmiştir.

بِجَوِي

gibi (kef’de cezim var.) [301a] (2),

وَارِدِي

varıdı (dal’da cezim var.) [301a]

(2),

اَكْدِي

gitdi (ye’de cezim var.) [301a] (11),

اَكْبِي

gibiyidi (ye’de cezim var.) [301a]

(22),

رَكْرَكِي

gerçekise (sin’de cezim var.) [302a] (21),

كَلَنِي

gelse (sin’de cezim

var.) [304a] (6),

نَيْسِي

neyise (sin’de cezim var.) [304a] (6).

2.2.4.2. Birleşik Yazım Örnekleri

Metindeki birleşik kelime yazımlarında kelimelerin birleşimi çeviri yazılı metinde alt tire (_) ile gösterilmiştir.

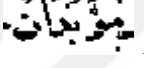
ol_dağı [1b] (23), sen_dağı [2a] (17), ben_dağı [3a] (20), şimdiye_degin [3b] (1), ne_kadar [3b] (16), şol_kadar [6a] (1), hem_dağı [12b] (17), şimdiki_hâlde [48b] (7), esir_idüp [76a] (16), ol_ma’ünete [177b] (12).

2.2.5. Özel Adların İmlâsında Görülen Farklılıklar

Metinde geçen şahıs adlarının bazıları kaynaklarda geçen orijinal hâllerinden farklı verilmiştir. Çeviri yazılı metinde; kaynaklarda geçen yazım tercih edilmiş, bu farklılık aparatta da gösterilmiştir. Aşağıda metinde geçen özel adların imlâsında görülen farklılıklar tespit edilmiş, bu farklılıkları gösteren birer örnek de varak ve satır numaralarıyla verilmiştir.

Anter'in annesinin adı *Zebîbe*'dir.⁴⁸ Ancak bu isim metinde *Zebîbe*

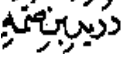
kullanımının dışında bazı yerlerde *Zübeybe* [9b] (13), bazı yerlerde ise *Rebîbe* [286b] (18) şeklinde verilmiştir. Çeviri yazılı metinde doğrusu *Zebîbe* kabul edilmiştir.

Kisrâ'nın veziri *Mû-bedân*'ın ismi metinde *Mû-ebedân* [5a] (14) ve

kaynaklarda geçen yazımı *Mû-bedân* [5a] (21) olmak üzere iki farklı yazımla kullanılmıştır. Çeviri yazılı metinde kaynaklardaki yazımı *Mû-bedân*'a yer verilmiştir.⁴⁹

Melik Züheyr'in karısı *Tumāzir*'in adı metinde, *Tumāzir* [25b] (19) ve

 Temāzur [171b] (12) olmak üzere iki farklı yazımla verilmiştir. Çeviri yazılı metinde doğrusu *Tumāzir* olarak yazılmıştır.⁵⁰

Benî Cüşem kabilesinin lideri *Düreyd bin Şimma*'nın adı metinde *Şamma* [424b] (16) olarak geçer. Çeviri yazılı metinde bu özel adın doğrusu *Şimma* kabul edilmiştir.⁵¹

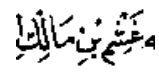
Melik Züheyr'in Tumazir'den olan oğlu *Varākā*'nın adı metinde *Varākā* [19a] (4) olarak yazılmıştır. Çeviri yazılı metinde kaynaklarda geçen *Varākā* kullanılmıştır.⁵²

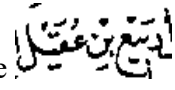
⁴⁸ Muhtar, “Antere”, s. 237.

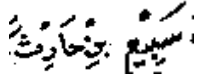
⁴⁹ Güler, *Kıssa-i Anter (I. Cilt / H. 1145) [İnceleme-Metin-Sözlük]*, s. 195.

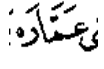
⁵⁰ Güler, *Kıssa-i Anter (I. Cilt / H. 1145) [İnceleme-Metin-Sözlük]*, s. 193.

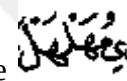
⁵¹ Güler, *Kıssa-i Anter (I. Cilt / H. 1145) [İnceleme-Metin-Sözlük]*, s.199.

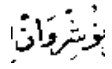
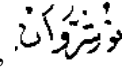
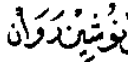
Benî Âmir'in ulularından Mülâ'ibü'l-Esinne lakaplı *Ġaşm bin Mâlik*'in adı metinde *Ġaşm*'la birlikte *Ġaşam* [26a] (5) ve *Ġaşim* [290a] (8) olarak da harekelendirilmiştir. Ancak çeviri yazılı metinde bu özel adın doğrusu *Ġaşm* verilmiştir.⁵³

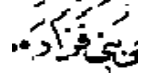
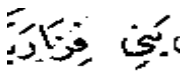
Benî Âmir bahadırlarından *Rebî' bin 'Akîl*'in⁵⁴ adı metinde *Ukeyl* [48a] (4) olarak harekelendirilmiştir. Çeviri yazılı metinde *'Akîl* kullanılmıştır.

Zü'l-hımâr lakaplı Arap bahadırlarından *Sübey' bin Hâris*'in adı, metinde *Sebî'* [281b] (18) olarak harekelendirilmiştir. Çeviri yazılı metinde bu özel adın doğrusu *Sübey'*e yer verilmiştir.⁵⁵

Rebî bin Ziyâd 'ın kardeşi, Able'ye talip olan *'Amâre bin Ziyâd*'ın adı metinde *Ammâre* [65b] (16) olarak harekelendirilmiştir. Bu özel adın doğrusu çeviri yazılı metinde *'Amâre* olarak verilmiştir.⁵⁶

Benî Nebhân kabilesi komutanlarından *Mühelhil*, metinde *Mühelhel* [263a] (20) olarak harekelendirilmiştir. Çeviri yazılı metinde doğrusu *Mühelhil* kullanılmıştır.⁵⁷

İran hükümdarı I. Hüsrev'in ismi metinde *Nüşirvân* [2b] (5), *Nüşirrevân* [295b] (18) ve *Nuşinrevân* [393b] (17) şeklinde üç farklı imlâ ile yazılmıştır.

Metinde bir hayli yer edinen *Benî Fezâre* kabilesinin adı, yer yer *Fezâre* [4a] (6) yer yer de *Fizâre* [76b] (21) şeklinde

⁵² Güler, *Kıssa-i Anter* (I. Cilt / H. 1145) [*İnceleme-Metin-Sözlük*], s.96.

⁵³ Güler, *Kıssa-i Anter* (I. Cilt / H. 1145) [*İnceleme-Metin-Sözlük*], s.91

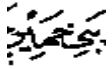
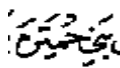
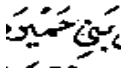
⁵⁴ Güler, *Kıssa-i Anter* (I. Cilt / H. 1145) [*İnceleme-Metin-Sözlük*], s.94.

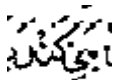
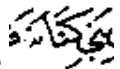
⁵⁵ Güler, *Kıssa-i Anter* (I. Cilt / H. 1145) [*İnceleme-Metin-Sözlük*], s.89.

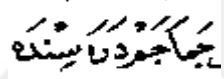
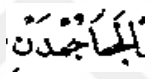
⁵⁶ Güler, *Kıssa-i Anter* (I. Cilt / H. 1145) [*İnceleme-Metin-Sözlük*], s.83.

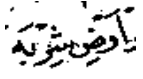
⁵⁷ Halit Özkan, "Zeydülhayr", *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, C. 44, İstanbul 2013, s.339.

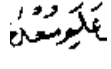
harekelendirilmiştir. Çeviri yazılı metinde İslam Ansiklopedisi'nde geçen *Fezâre* yazımı verilmiştir.⁵⁸

Milattan önce 115- milattan sonra 525 yılları arasında Yemen'de hüküm süren *Benî Himyer*⁵⁹ kabilesinin adı metinde farklı yazımlarla verilmiştir. Bunlar; *Hamîr* [290a] (3), *Humeyr* [356b] (6) ve *Hamyer* [288a] (5) yazımlarıdır. Çeviri yazılı metinde bu özel adın kaynaklarda geçen yazımı *Himyer* verilmiştir.

Metinde geçen kabile isimlerinden *Benî Kende* [196a] (10) ve *Benî Kenāne* [352a] (10) olarak harekelendirilen özel adlar, kaynaklarda geçen isimleriyle *Benî Kinde* ve *Benî Kināne* olarak yazılmıştır.⁶⁰

Cemācim deresinin adı metinde *Cemācem* [263b] (8) olarak geçmektedir. Bunun dışında sadece bir yerde *Cemācüm* [283a] (9) olarak harekelendirilmiştir. Ancak bu özel adın kaynaklardaki yazımı *Cemācim*'dir.⁶¹ Çeviri yazılı metinde kaynaklardaki kullanımı verilmiştir.

Medine'nin kuzeydoğusunda bir yer olan *Arz-ı Şerebbe*,⁶² metinde *Şerebbe*'yle birlikte *Şerbe* [103b] (1) ve *Şirbe* [7b] (11) de olmak üzere üç farklı imlâ ile verilmiştir. Çeviri yazılı metinde kaynaklardaki yazımı tercih edilmiştir.

Metinde bir dağ adı olarak geçen *Ālem-i Sa'dī*, yer yer *Ālem-i Su'dā* [152a] (22) olarak da harekelendirilmiştir. Çeviri yazılı metinde kaynaklardaki yazımı *Ālem-i Sa'dī* verilmiştir.⁶³

⁵⁸ Mehmet Ali Kapar, "Fezâre (Benî Fezâre)" *İslam Ansiklopedisi*, C.12, TDV Yayınları, İstanbul 1995, ss. 538-539.

⁵⁹ Hüseyin Algül, "Himyerîler", *İslam Ansiklopedisi*, C.18, TDV Yayınları, İstanbul 1998, ss. 62-63.

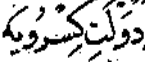
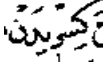
⁶⁰ Bk. *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İslamansiklopedisi.org.tr. (Erişim: 12.10.2022).

⁶¹ Nuri Ünlü, "Deyrülcemacim", *İslam Ansiklopedisi*, C.9, TDV Yayınları, İstanbul 1994, s. 270.

⁶² Elnure Azizova, Zünyân (Benî Zübyân), *İslam Ansiklopedisi*, C. 44, TDV Yayınları, İstanbul 2013, s.527.

⁶³ Güler, *Kıssa-i Anter (I. Cilt / H. 1145) [İnceleme-Metin-Sözlük]*, s.97.

Metinde Arapların Sasani hükümdarı için kullandıkları *Kisrā* ünvanı⁶⁴ yer yer

 Kisrū [5a] (12), yer yer de *Kisrī* [5a] (4) şeklinde harekelendirilmiştir.

Bunların dışında aşağıdaki özel adların yazımında da bir birlik bulunmamaktadır. Çeviri yazılı metinde bu adların en çok harekelendirilen yazımı verilmiştir. Örneğin; metinde *Meşāci* ‘ özel adı, toplam on dört defa geçmektedir. Bunların yalnızca iki tanesi *Müşāci* ‘ olarak harekelendirilmiştir. Çeviri yazılı metinde en fazla kullanılan ve kaynaklarda geçen *Meşāci* ‘ yazımı verilmiştir. Yine *Sekāb*, yalnızca bir yerde *Sikāb* olarak geçmektedir. Çeviri yazılı metinde *Sekāb* olarak yazılmıştır. Ayrıca bu farklılıklar dipnotta da belirtilmiştir. Aşağıda bu şekilde kullanılan diğer özel adlar da verilmiştir.

Cemāne (Cemmāne), Halecān (Halcān), Zehrā (Zahīre), ‘Afrā (Ġufrāne), Hureyş (Harīş), Cellāh (Cüllāh).⁶⁵

2.3. Metnin Söz Varlığıyla İlgili Değerlendirmeler

Söz varlığı, bir toplumun kültür ve dil zenginliğini yansıtmaları hasebiyle her zaman dikkate değer konulardan biri olmuştur. Toplamların söz varlığına bakarak ne derecede kültür ve dil zenginliğine sahip olduğu görülmektedir. Doğan Aksan’ın söz varlığının tanımı ve önemi hakkındaki ifadeleri şöyledir:

Filoloji ve dilbilim çalışmalarında, bir dilin sözcükleri, terimleri, yabancı dilden gelme ögeleri, atasözleri, deyimleri, insanlar arasındaki ilişkilerde kullanılması gelenek olmuş kalıp sözleri ve kalıplaşmış birtakım özdeyişler, bir bütün olarak sözvarlığı adı altında ele alınır. Bu terimle anılan varlık, aynı zamanda, o dili konuşan ulusun maddi ve manevi kültürünü, dünya görüşünü, yaşam koşullarını ve deneyimlerini de yansıtır.⁶⁶

Söz varlığını yansıtan en önemli alanlardan biri yazılı metinlerdir. Yazılı metinler devrinin hususi karakterini gösteren bir vesika gibidir. A.3114 numaralı metin de söz varlığı yönünden oldukça zengin bir metindir. Bu durum dikkat çekmiş ve inceleme bölümüne dâhil edilmiştir. Ancak tez çalışması, çeviri yazılı bir metin çalışması olması nedeniyle söz varlığı üzerine yapılan çalışma metnin genelinde karşılaşılan tespitlere göre oluşturulmuştur. Zira bu konuda yapılacak geniş çaplı bir çalışma da bir tez konusu oluşturacak kadar zenginliğe sahiptir. Metnin söz varlığı

⁶⁴ Casim Avcı, “Kisrâ”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 26, TDV Yayınları, İstanbul 2002, ss. 71-72.

⁶⁵ Bu örneklerdeki ilk yazım, çeviri yazılı metinde verilen; parantez içindekiler ise metinde geçen yazımlardır.

⁶⁶ Doğan Aksan, *Anadilimizin Söz Denizinde*, Bilgi Yay., Ankara 2006, s. 13.

üzerine hazırlanan bu bölüm; deyimler, ikilemeler, kalıp sözler, Arapça ibareler, argo ve hakaret ile özlü sözler alt başlıklarıyla oluşturulmuştur.

2.3.1. Deyimler

Metin, deyimler yönünden zengin bir metindir. Deyimler daha çok konusu itibariyle kabilelerin biribiriyle mücadelelerini yansıtan meydan okuma, zafer, ölüm, cesaret, intikam vb. konuları içermektedir. Metnin genelinde kullanılan deyimler şu şekilde tespit edilmiştir:

içine korku düşmek [2a] (10), kanın bağışlamak [3a] (17), and virmek [4b] (4), ta'cîz etmek [5b] (17), gönlinde yir itmek [8a] (7), gönli kapılmak [8a] (14), gönlinde yir tutmak [8a] (17), gözlerinden yaş revân olmak [8b] (5), yirinde yil esmek [9a] (11), dünyâ gözlerine karañu olmak [9a] (12), yüregi şovumak [9a] (21), korkusundan kendüden geçmek [10a] (19), kanın dökmek [10b] (14), başlarına belâlar getürmek [10b] (22/23), ok zahmı şerbetin içürmek [12b] (9), dünyâ başına karañu olmak [13b] (8), zebûn eylemek [13b] (12), ele getürmek [14a] (14), ölüm şerbetin içürmek [14b] (2), cān u gönülden dinlemek [18a] (5), cān u gönülden 'aşık olmak [18a] (17), helālîğa almak [18a] (22), halvete koymak [18b] (21), zevk u şafâ sürmek [18b] (22), başlarına ecel yillerin esdürmek ve belâ toluların yağdurmak [20a] (4), cihân gözlerine tar olmak [20a] (16/17), yüz döndermek [20a] (18), hûr görmek [21a] (2), gönle şifâ hâşıl olmak [21a] (14), cigeri kebâb olmak [21b] (14), cigerü tağlamak [21a] (14), gönli hoş olmak [23b] (14), gerdege girmek [23b] (17), yakasın çāk itmek [25b] (18), ele girmek [27a] (7), fâş eylemek [27a] (23), hîle itmek [27b] (2), cān başına şıçramak [27b] (19), ciger tağlamak [27b] (21/22), kanın koymak [29a] (11), ecel şerâbın içürmek [29b] (19), 'ömrüñüñ defterini dürmek [30b] (13/14), hâtıruñı hoş tutmak [37a] (4), cānı cehenneme kavuşmak [38b] (12), pîşkeşler çekmek [39a] (16), gönli melûl olmak [40a] (15), başına kıyâmet kıpmak [41a] (7), başuma kaçmak [41b] (9), söz tutmak [41b] (16), 'ömrini kem itmek [43a] (7), gelenlerüñ kaydın görmek [43a] (9), kahr itmek [44b] (19), inşâfa gelmek [45a] (21), öldürmege kaşd eylemek [45a] (22), yüz tutmak [45b] (13), cān atmak [45b] (22/23), cigerini tağlamak [46a] (18), hâtırı cüş itmek [47a] (19), kan deñizine ğark olmak [48b] (11/12), ele âsân gelmek [50a] (3), mekr ve hîle etegin tutmak [50b] (1), fikr deryâsına ğark olup oturmak [53a] (23), el çekmek [53b] (5), iş başa düşmek [54a] (5), gönlini tesellî itmek [54b] (11), yüregi yanmak [57b] (20), cüret itmek [57b] (11), kanlar dökmek [59b] (17), katuñda bir yüz ağılığı kazanmak [60a] (10), başa

çıkmaq [60a] (12), suçını yüzine urmaq [61b] (2), telef olmak [61b] (3), kınler bişmek [61b] (21), taḥammül eylemek [62b] (9/10), dünyāda eşerü qalmamak [62b] (22), ḥayātından ümīz üzmeq [13b] (1), ‘ömrin kem eylemek [45b] (9), belā yılleri esdürmek [45b] (12), koyun sürüsine kırt girmiş gibi perākende eylemek [45b] (12/13), cihān başına tār olmak [51a] (15), dār-ı cihān gözlerine qarañu olmak [85a] (3), başu aşığa olmak [67a] (23), cān başına şıçramak [84b] (17), ḥālī ḥarāb ve bağıri kebāb olmak [84b] (17/18), etegin tıtmak [103a] (22/23), şovuk şuyı acı göstermek [108a] (4), yüzü şuyın yire dökmek [109b] (4), bir gözden ötüri biñ göze ikrām itmek [114a] (9), belā dāmına mübtelā olmak [318b] (13), kılcı qana qandurmak [359b] (10).

2.3.2. İkilemeler

TDK’de ikileme, “Anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması”⁶⁷ şeklinde tanımlanır. İkilemeler yazılı metinlerde metnin zenginliğini göstermenin yanında etkileyiciliğini de artırır. A.3114 numaralı metin de ikilemeler yönünden oldukça zengin bir metindir. Aşağıda metinden alınan bazı ikileme örnekleri verilmiştir:

dürlü dürlü ta’āmlar [5b] (19), pāp yap yürümeq [14b] (22), qare kıre düşler [25a] (15), ive ive gitmek, [27b] (5), döğünü döğünü gitmek [35b] (6), söyleyü söyleyü ıslah itmek [61b] (4), şaf şaf olmak [62b] (13/14), bir bir gelüp meydāna girmek [64b] (18), bölük bölük eylemek [65a] (5), qanını katre katre içmek [65b] (9/10), hır hır ceng itmek [242a] (1), aheste aheste gelmek [266b] (19), kelle kelle eylemek [272a] (6), yap yap yürümeq [334b] (12), kıca kıca görüşmek [392a] (9).

2.3.3. Kalıp Sözcükler

Doğan Aksan kalıp sözcükleri şu şekilde açıklar: “Söz varlığı içinde yer alan bu öğeler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması adet olan sözcüklerdir.”⁶⁸ A.3114 numaralı metin, deyim ve ikilemelerde olduğu gibi kalıp sözcük yönünden de zengin bir metindir. Bu sözcükler daha çok yemin, şükür, selamlaşma, ayrılık, yalvarma, üzüntü, dua vb. kavramlarla ilgilidir.

⁶⁷ *Büyük Güncel Türkçe Sözlük*, “İkileme”, Türk Dil Kurumu Yay., <https://sozluk.gov.tr>, (Erişim: 25.04.2022).

⁶⁸ Doğan Aksan, *Türkçenin Sözcük Varlığı*, Engin Yayınevi, Ankara 1996, s. 35.

Metinde özellikle yemin ifade eden kalıp sözler sıkça kullanılmıştır. Kahramanlar herhangi bir eylemde bulunacağı zaman değer verdikleri unsurları şahit göstererek sözlerinin doğruluğunu kanıtlamaya çalışmışlardır. Dolayısıyla ifadelerde *hakki-y-içün*, *hürmeti-y-içün* kelimeleri bir hayli yer edinmektedir. Ayrıca bu ifadeler Türkçe'nin söz varlığından ziyade Arapça ibarelerin tercümesi niteliğindedir. Metnin geneline bakıldığında bu ifadeleri gösteren örnekler şu şekildedir:

Beyt-i Harām hakki-y-içün [18a] (1), 'Arab dīni hakki-y-içün [20a] (3), 'Arab dīni hakki-y-içün ve recep ayı hürmeti-y-içün [27b] (6), 'Ālimü'l-esrār hakki-y-içün [27a] (7), Beyt-i Harām hakki-y-içün [27a] (14), Rābb-i kadīm ve ilāhi kerīm hakki-y-içün [34b] (21), Gicenüñ karañulığı ve ayuñ şu'lesi ve yılduzlaruñ nūrı hakki-y-içün [38a] (4/5), Lāt u 'Uzzā hakki-y-içün [38b] (15), Ka'be hakki-y-içün [39b] (15), Başum üstine [39b] (7), Ay nūrı hürmeti-y-içün [41a] (18), Gice karañulığı hakki-y-içün ve bedr olan ay hürmeti-y-içün [41b] (10), Ka'be hakki-y-içün ve zemzem ve Minā hürmeti-y-içün [49b] (18), tağları, yirlere çöksü kılan Allāh hakki-y-içün [56b] (22).

Metinde geçen dualar; hayır dualar ve beddualar olmak üzere ikiye ayrılır. Hayır dualar, genellikle kahramanların savaşlarda düşmanlara karşı galip gelme isteklerini Allah'a arz etme şeklindedir.

Allāh senüñ gölgeñi bizüm üstümüzden hālī kılmasun ve bizi sensüz itmesün. [21a] (4/5), iy bu maķāmı halkına kıble-gāh iden ve bu mekānı şerīf ve muhterem kılan ve şıgınlara emān eyleyen! Sen bana yardumcı ol ki Züheyr'üñ bu yıl geçmedin boynın uram. [30b] (11/12), Feth ve nuşret mübārek olsun. [38b] (6), 'Ömrüñ uzun olsun. Hak Te'āla dāyım düşmānlaruñ üzerine manşūr muzaffer kılsun. [44b] (15/16/17), Göñlümüze şifā hāşıl olsun. [12a] (21).

Beddualar ise daha çok lanet okuma şeklindedir.

Yā zālīm oğlı! La'net seni toğuran anaya ve kazanan ataya. [56a] (2), eger sen bu def'a 'afv iderseñ ve hıyānet idersem Allāhu Te'āla'nuñ la'neti ve mecmū'-ı halku la'neti benüm üzrüm olsun. [60a] (1/2), Lā'net anlardan 'āciz olana gelsün. [60a] (15), Hayf Mālik'e! Yohsa la'net kardaşuñ ve kardaşıñuñ kardaşına. [65b] (1/2).

2.3.4. Arapça İbareler

Metin Arap coğrafyasında geçen bir kahramanlık hikâyesidir. Dolayısıyla tercüme eserin genelinde Arapça ibareler oldukça fazla kullanılmıştır. Bu ifadeler

genellikle seslenme, selamlaşma, temenni, şükür, hakaret, küfür, beddua, övgü, veciz sözler, atasözü, şiir sözleri, hadis vb. kavramlarla ilgilidir. Aşağıda metnin genelinde tespit edilen Arapça ibare örnekleri verilmiştir:

El-ḥamdü-li'llāh [2b] (21), El-ḥāşıl [5a] (9), Yā Rabbi [16b] (14), Yā mevlāyi [18a] (19), in-şā'allāh [30] (6), Heyhāt [21a] (4), Ve ḥaḳḳı'n-nāri ve'n-nūri [2b] (10), Yā ebe'l-fevāris! [3a] (2), Es-sem' u ve't-tā'ah. [3a] (5), Eyyuhe'l-Melikü'l-Kerîmü! Ve ḥaḳḳı zemzemi ve'l-ḥaḳîmi [3a] (23), Belî [6a] (21), Ve ḥaḳḳ-ı zimmeti'l-'Arabi [6a] (23), Veyleke yā Şeybüb [6b] (14), 'ale't-taḫşîl [6b] (19), Vallāhi yā aḥî [7a] (1), Yā veyleküm [7a] (8), Sem'an ve tā'aten [8b] (9), Ve zimmetü'l-'Arabi yā ḥāletāh [8b] (12), Ve ḥaḳḳı'l-beyti'l-ḥarāmi ve'l-meş'ari ve'l-maḳāmi [9a] (5), yā şemse'l-'Arabān ve yā ḳamer-i Benî Zehrān [9a] (6), Allāh şey'un li'llāh [9b] (20), Yā Sittāh [9b] (22), Yā veled-i zinā! [11a] (3), Şelle Allāhü enāmileke ve ḳata'a mefāşileke [11a] (3/4), Yā enzāle'l-'Arabi [11b] (16), Tebben leküm [13b] (12), Vallāhi ve zimmetü'l-'Arabi [13b] (12), Ve ḥaḳḳu'l beytü'l-kerîmi ve zemzemi ve'l-ḥaḳîmi [13b] (14), yā ibne'l-enzālî veya eḥasse'r-ricālî [14a] (23/14b-1) Ve ḥaḳḳı'l-beyti'l-ḥarāmi ve zemzemi ve'l-maḳāmi [15a] (4), Le'anekümüllāhü yā ebnā'e'l-liyāmi [15a] (7), Şifā'u'l-ḳulūbi liḳā'u'l-maḥbūbi [16b] (11), 'Ale'l-ḥuşuş [22b] (15), Bārekallāh [23a] (20), Yā melike'z-zemān [24b] (13), Yā melike'l-'Arab ve yā ehle'l-'ayş vetṭarab [26a] (9/10), ne'uzü billāhi [29a] (3), Edāmellāhü 'omrek ve zāde fî diyāri'l-'Arabi ḳadrek, [30b] (19), Ehlen ve sehlen ve merḥaben [34a] (2), Allāhü 'alā külli şey'in ḳadîr [39a] (16), Edāmellāhü ḥayāteke [41a] (10), Yā melike'l-'Arab ve yā şāḥibe'l-'îşî ve't-tarib! [52b] (10), lā taḥteḳîru keydez'-za'îfî ferubbemā temütü'l-efa'î min sümūmi'l-'aḳāribî [244b] (15/16), El-'aceletü mine'ş-şeyṭān.⁶⁹ [337b] (22)

2.3.5. Argo ve Hakaret

Metinde kahramanlar kendi nezdinde düşmanlarının değerini ifade ederken argo ve hakaret içeren sözler kullanmışlardır. Bu sözler genellikle ikiyüzlü, uğursuz, şeytan, zinadan dünyaya gelen çocuk, lanetlenmiş, kara yüzlü, köpek, gaddar, münafık vb. sözlerden oluşmaktadır.

İy şüm tā'ife [19a] (17), ol yavuz şeyṭāndur [20a] (16), ḳara ḳul [20a] (15), Yā mecnun [20b] (5), Yā veled-i zinā [20b] (7), Yā mel'un [55b] (15), iy ḳademî şüm

⁶⁹ Bu ifade, metinde hem Arapça hem de Türkçesiyle verilen bir hadistir. Manası, “Acele işe şeytan karışır.” dır [337b] (22).

mu‘arres [25b] (1), mekkār mu‘arres ve ğaddār münāfık [30b] (20), şūm naḥs tā‘ife [32a] (1), deñ şol şirrīr şeytānı [32b] (16), yā müstaḥsin [41a] (8), Yā ibne'l-mel‘ūnete [47b] (15), insān şūretinde bir şeytān [49b] (1/2), Yā mel‘ūneden toĝmıř şeytān ve yā mu‘arres ve te‘is [53b] (19/20), iy bed-şekl mu‘arres! [56b] (5), Yā şeytān ve yā karnān! [56b] (16), Yā keriye'l-manzar mu‘arres! [57a] (1), iy miqdārın bilmez veled-i zinā! [57a] (2), Yā mel‘ūn ve fikrinde ve firāsetinde maĝbūn [57b] (16), Yā kelb bin kelb [59b] (6).

2.3.6. Özlü Sözler

Her toplumun kendi kültürünü ve dünya görüşünü yansıtan ve beĝenilip dilden dile aktarılan özlü sözleri vardır. A.3114 numaralı metin de özlü sözler yönünden oldukça zengindir. Kahramanlar sadece savaşta gösterdikleri hünelerle deĝil etkileyici özlü sözleriyle de çevresindeki kişilerin gönlünde yer edinmiştir. Bu sözlerden bazıları şöyledir:

Döřtlük buñ deminde ve zarūret vaķtinde ma‘lūm olur yoḥsa ḥořlukda kişiye döřt çok bulunur. [43b] (2/3), Mezellet ve ḥakāret ile dirilmekten yüz şuyı ile ölmek yegdür. [43b] (3/4), Fevt olana acımaĝıla iř bitmez ve geķmiř nesne(y)i kayurmaĝıla maķşūd ḥāşıl olmaz. [54a] (22), Cengden ḥāşıl olan kesbi, avdan ḥāşıl olan rızķ gibi tatlı olur ve her göñül aña meyl ider. [57b] (16/17), Ceng deminde ata, dede zıkr olunmaz ve meydānda nisbetüñ fāyidesi yokdur. [57b] (17), Yüz şuyıla kılıķ altında olmak ḥayrludur ĝuşsa ve ĝayretile dünyada dirilmekten. [62b] (12/13), Gözin toyruran göñlin ĝuşşalu eyler. [202a] (6/7), Za‘īfūñ şerrini az şanma ḥor görme, olur ki ‘akreb zehirinden ef‘ī olur. [244b] (15/16), Yir toĝurıcudur rūzigār eyü yavuz getiricidür. Şekā vu sa‘ādet bitüricidür. [244b] (19), Ölüyi aĝlamaĝa ölü iři yigdür. [282b] (5/6), Dilege takrīr ve kalemile tahrīr itmek olmaz. [312b] (9), Kırt çok olsa arslan ‘aciz olur ve sirçe çok olsa toĝan bī-çāre kalur. [315a] (15/16), Döřtlük oldur ki döřtuñ bunuñ gibi günlerde bulına yoḥsa ḥořlukda cemī‘-i ‘ālem döştdur. [332b] (20/21), Rūzigāruñ iři budur, dünyā kişiye ĝāḥ yüz tutar ĝāḥ gidüp bir ḥabbeye muḥtaç eyler. Mālı ĝitmekile ulularuñ ḥürmeti ĝitmez ve mertebesi alçaķ olmaz. [338a] (1/2), Mīşe arslanı za‘īf olsa dilküler ĝalebe idüp birazın itmekile yig olmak lāzım gelmez. [359b] (15), Sa‘ādet ehli ‘adāvet iden yüzi üzerine düşer ve baḥt yöneldüĝi kiři-y-ile erişen dāyim ḥakīr olur ve yirleri gökleri yaradanuñ taķdīrine karşu gelüp anuñıla düşmenlik itmek olmaz. [372a] (18/20), ‘Avret bir ḳabdur aşlı

atadur kiřinũñ nesebeti atayadur, anaya degũl. [406a] (15), Bir kişi cõmerd olup az māl ıssı olmaķ yigdũr necĩl olup cõķ māl olmaduķdan [408a] (11/12).

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Metnin Kurulmasında Dikkat Edilen Hususlar

1. Metnin çeviri yazı alfabesi Gentium Plus yazı tipinde yazılmıştır.
2. Varak numaraları kalın punto ile köşeli parantez içerisinde **[1a]**, satır numaraları ise normal punto ile parentez içerisinde ve üst simge şeklinde ⁽¹⁾ yazılmıştır.
3. Metinde kırmızı mürekkeple yazılmış “Râvî eydür:”, “Asma’î eydür:”, “Ebû Ubeyde eydür:” gibi ibareler kalın punto ile yazılmıştır.
4. Özel isimlere gelen ekler (') şeklindeki bir kesme işareti ile ayrılmıştır.
5. Arapça özel isimlerin imlâsında metin boyunca zaman zaman hatalar görülmektedir. Bu isimler; çeviri yazılı metinde metin tamiri yoluyla düzeltilmiş, aparatda da el yazması metinde geçen hâlleriyle belirtilmişlerdir. Ayrıca imlâ hususiyetleri bölümünde de bunlardan bahsedilmiştir.
6. Metinde yer alan Arapça şiirlerin okunuşu ve çevirisi metne dâhil edilmemiş, bulundukları yerlerde köşeli parentez içerisinde [Arapça şiir] ifadesi kullanılarak verilmiştir.
7. Metinde harf, hece ve kelime düzeyinde olan eksiklikler metin tamiri yoluyla çeviri yazılı metne eklenerek *kar[da]şum* örneğindeki gibi [] şeklindeki köşeli parantez içerisinde gösterilmiştir. Aynı şekilde metinde silik veya yazılması unutulmuş kelimeler de cümlelerin akışına uygun bir şekilde köşeli parantez içinde verilmiştir. *[bilürem]*, *[Rāvī]*, *[ide]*, *[Abs]* bunlardan bazılarıdır.
8. “İle” ve “içün” edatları ile “i-” fiilinin bir önceki kelime ile birleşmesi durumlarında ortaya ses kaynaşmasının çıkması hâlinde *acıısı-y-la* örneğindeki gibi -y- şeklinde yazım tercih edilmiştir. Y harfinin hiç olmadığı durumlarda ise *hakķı[yi]çün* örneğindeki gibi köşeli parantez içerisinde [yı]/[yi] yazımı tercih edilmiştir.
9. Metinde sayfa kenarına ve satır dışına eklenen yazımlar, çeviri yazılı metinde *{zahmıla}* örneğinde görüldüğü gibi { } küme parantezi ile gösterilmiştir.
10. Metinde iptal çizgisi ile gösterilen yazımlar çeviri yazılı metinde *yirler: i* örneğindeki gibi aparatda verilmiştir. Buradaki *i* sesi iptal kelimesinin kısaltmasıdır.

11. Metindeki birleşik yazımlarda kelimelerin birleşimi, çeviri yazılı metinde *ben_dahı* örneğinde görüldüğü gibi (_) alt tire işareti ile gösterilmiştir.

12. Metinde son satırdaki son kelimenin bir sonraki sayfada ilk kelime olarak tekrar ettiği durumlarda bu kelimelerin tekrarı çeviri yazılı metinde verilmemiştir.

13. Asıl imlâsından farklı yazılan Farsça ve Arapça kelimeler, çeviri yazılı metinde korunmuş herhangi bir müdahale yapılmamıştır.

14. İç seste hemze bulunan Arapça kökenli kelimelerde, metindeki hemzesiz kelimeler çeviri yazılı metinde hemzeli yazılmıştır. İç seste hemze yerine y harfi bulunan veya hem hemzeli hem ye’li yazılan kelimeler ise çeviri yazılı metinde y harfi ile yazılmıştır. Son seste hemze bulunmayan kelimelerin imlâsı ise çeviri yazılı metinde muhafaza edilmiştir. Bu kullanımlar imlâ hususiyetleri bölümünde gösterilmiştir.

15. Hâ-i resmiyye ile biten kelimelere gelen belirtme hâl eki genellikle hâ-i resmiyye üzerine hemze ile gösterilmesi sebebiyle çeviri yazılı metinde *kışsa(y)ı* örneğinde görüldüğü gibi (y) şeklinde gösterilmiştir.

16. Arapça ve Farsça bütün ön ekler kısa çizgi ile ayrılmıştır. Farsça olup ön ekli olan çok tanınmış kelimeler de kısa çizgi ile ayrılmıştır. Örneğin *mā-cerā* kelimesinde olduğu gibi.

17. İç veya son seste *dal* harfi yerine *zel* harfi bulunan Farsça kökenli kelimeler, çeviri yazılı metinde metnin imlâsı gözetilerek aynen korunmuştur.

18. Metin, anlaşılmayı kolaylaştıran büyük harf kullanımına ve noktalama işaretlerine uyularak kurulmuştur. Bu kullanımlarda Türk Dili kurumunun yazım kuralları dikkate alınmıştır.

19. Metinde hareke, harf, hece ve kelime düzeyinde görülen bazı eksiklikler, çeviri yazılı metinde metin tamiri yoluyla düzeltilmiş; bu düzeltmeler imlâ hususiyetleri bölümünde ve çeviri yazılı metinde aparatta verilmiştir. Bu bölüm diğer ciltlerle bütünlük oluşturması açısından Muhammed İkbâl Güler’in hazırlamış olduğu birinci cildin hususlarına göre oluşturulmuştur. Bu hususlarda metin tamiri özellikle M. Fatih Köksal’ın *Metin Tamiri (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler)*⁷⁰ adlı çalışmasından ve metnin okunmasında dikkat edilecek hususlarda ise

⁷⁰ Bk. Köksal, “Metin Tamiri (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler)”, ss. 169-190.

M. Fatih Köksal'ın *Metin Neşrinin Ana Esasları*⁷¹ ve İsmail Ünver'in *Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler* adlı çalışmasından yararlanılarak yapılmıştır.

⁷¹ Bk. M. Fatih Köksal, “Metin Neşrinin Ana Esasları”, *TÜBAR*, XXXI, Bahar 2012, ss. 179-209.

3.2. Çeviri Yazılı Metin

[1b] ⁽¹⁾ Rāvī eydür: Melik Nu'mān'ıñ ḥalāşı Heccār'ıla 'Urve bin el-Verd elinden oldı, anuñiçün ki nite yukarıda zıkr olundı. ⁽²⁾ Bu ikisi leşkerden üç yüz yigit alup birer ata bindiler ve birer {at} yitdiler. Hattā ki Hıre şehrine yakın oldılar. Fi'l-hāl ⁽³⁾ otlaklara vardılar. Buldukları at oğlanlarını ve çöbānlarını kırdılar. Ne kadar at, deve ellerine girdi-y-ise aldılar. ⁽⁴⁾ Dağı bunları kimse tuymadın dinç atlara bindiler, yorğun atların bıraktılar. Def'i zırıhların, çukalların geyüp kılıçlar şıyup ⁽⁵⁾ şehre müteveccih oldılar. Andan kodukları yorğun atlarınıñ üzerine otuz kişi bekçi kodılar. Andan soñra na'ralar urup süñüler ⁽⁶⁾ toğruldup şehre girdiler. Buldukları nesneleri maldan vesāyir esbābdan aldılar. Bunlaruñ na'ralarınñ işidüp Hıre ⁽⁷⁾ şehrinde olan biñ kişi ki Kisrī oğlu Hudāvend bir hācibine koşup anda beklemege komışdı. Cem' oldılar, ol hācibüñ ⁽⁸⁾ katına geldiler. Der-hāl hācib atlandı. Ol biñ kişi cümle at arkasına geldiler. Heccār'ıla 'Urve'ye karşı vardılar. Heccār ⁽⁹⁾ ilerü varınca evvel şataşduķı Hudāvend'üñ hācibi oldı. Hācib hücum idüp 'Acem luğatınca biraz sögdi. Heccār bunuñ ⁽¹⁰⁾ sözün fehm itmeyüp ve sözünüñ reddine muqayyed olmayup ilerü yürüdi. İki emcegi arasında dürtdi, süñünüñ ⁽¹¹⁾ demüri yağrınında çıķdı. Rāvī eydür: 'Urve dağı gördi ki bir ādem kendüye karşı gelür, der-hāl kılıcıla çaldı. Başı ⁽¹²⁾ öñine düşdi. Bu hāli göricek ol biñ kişi bir aradan hücum itdiler. Heccār na'ra idüp ilerü yürüdi, bir niçe bahādurları ⁽¹³⁾ atdan aşığa yıķdı. Bu hāli göricek bu biñ atlunuñ her birisi bir tarafa müteferriķ oldı, yirinde az kişi kaldı. Bu hāli ⁽¹⁴⁾ göricek Heccār def'i şehre girmege sa'y itdi. Korkdı ki ol kaçan atlular bundan öñdin gireler, kapusın berkideler. ⁽¹⁵⁾ Birguzlar⁷² üzerine çıkalar. Bunları içerü girmege komayalar. Def'i Heccār bu atluları kıra kıra başdı, geçdi. Bunlardan ⁽¹⁶⁾ öñürdi şehre girdi. Melik Nu'mān'ıñ bağların çizüp ḥalāş itdi. Kendüyle Benī 'Abs arasında geçen kışşaların ⁽¹⁷⁾ haber virdi ve 'Anter'le olan hikāyetlerin kışşa itdi

⁷² 1b-15 Birguzlar: Berkozar

ve kendü dahı ‘Anter'üñ cümle a‘vânından enşârından olduĝın ⁽¹⁸⁾ haber viridi. Bu kışşaları işidicek Melik Nu‘mân feraĥ oldu. Şöyle ki feraĥından uşşı gitdi. Andan Heccâr'a çok ⁽¹⁹⁾ şenâlar itdi. Kendü fikri-y-ile eyitdi: “Hîç öĝümden geçmezdi ki benüm ĥalâşum ‘Anter'le Heccâr elinde ola.” Râvî ⁽²⁰⁾ eydür: Ol sâ‘atde Nu‘mân'üñ ĥizmetine a‘vânından enşârından biñ kişi cem‘ oldu. Fi'l-ĥâl ol_dahı ‘Arab tâ‘ifesine [2a] ⁽¹⁾ ulaĥlar gönderdi. İraĥdan yakından yedi biñ bahâdur er cem‘ oldu. Def‘î Benî ‘Abs'e bir nekbeti yetişedi. At arĥasına geldiler. ⁽²⁾ Ėardaşı ‘Amr bin Hindî Ėire'ye nâyîb diküp işmarladı ki Ėire'ye gelen ‘aşkeri ardınca göndere. Andan soñra irken ĝün toĝmadın ⁽³⁾ bindiler, gice ve ĝündüz gitdiler. ‘Arab leşkerinden {dahı} Melik Nu‘mân'üñ ĥalâşın tıyanlar ardına düşdi. Gide gide Acâ ⁽⁴⁾ ve Selmâ taĝlarına yakın geldiler. Râvî eydür: Melik Nu‘mân oraya varınca ‘askeri on iki biñ oldu. Bu ‘Arab tâ‘ifesinden ⁽⁵⁾ cem‘ olan ‘askerüñ ‘Acem'e belki Ėudâvend bin Kisrî'ye ĝazabıla içleri taşları tölmişdi. Râvî eydür: Melik ⁽⁶⁾ Nu‘mân'üñ geldüĝin bilüp Rebî‘ bin Ziyâd'ıla Ėuzeyfe bin Bedrû'l-Ėazârî istikbâl {idüp} envâ‘-i ‘özürler itdiler. Vaĥt ki mâ-cerâ ⁽⁷⁾ böyle oldu. ‘Acem ‘askeri işitdiler Melik Nu‘mân ĥalaş olup on iki biñ erile gelür. Ėudâvend kórĥup taĝdan aşıĝa ⁽⁸⁾ indi. Dört taraĝına leşker ĥavli olup Ėudâvend'i ortaya aldılar. Ėudâvend'üñ dahı leşkerinden kırĥ biñ er ölüp otuz biñ ⁽⁹⁾ miĥdârı er ĥalmışdı. Bu ĥâli ĝöricek, Benî ‘Abs taĝdan taşra çıĥdılar. ‘Anter öñlerine düşüp ‘Acem leşkerine hücum ⁽¹⁰⁾ itdiler. Öcin alup kırmaĝa başlayınca bu Nu‘mân leşkeri bu ĥaziyyeyi ĝörüp ‘Acem leşkerinüñ içine kórĥu düşdüĝin bildiler. ⁽¹¹⁾ Bunlar dahı ‘Acem leşkerin kırıp mâlların ĝâret itmege ĥaşd itdiler. Nu‘mân bu ĥâli ĝöricek leşkerin cengden men‘ itdi. Zîrâ ⁽¹²⁾ ki ‘aĥl ve tedbîr ehli kişi-y-idi. Her işüñ ‘âkıbeti ne olacaĝın bilürdi. İki taraĝa dahı şayĥa itdi: “Cengden vazgelüñ.” ⁽¹³⁾ diyü emr itdi. Andan soñra bir taraĝına Heccâr'ı alup ve bir taraĝına ‘Urve bin Verd'i ve ĥavâşşından kim varısa alup Ėudâvend'den yaña ⁽¹⁴⁾ müteveccih oldu. Râvî eydür: Vaĥt ki Nu‘mân Ėudâvend'e yakın geldi, selâm viridi, âdâb ĥizmetini yirine getürdi.

Devlet-i Kisreviyye'ye^{73 (15)} du'ā itdi, eyitdi: “Yā melik! Hîç benüm geldüğümden korkma, üşenme ki ben devlet-i Kisreviyye'nin⁷⁴ kullarındanın ve bu tâç u tahtunuñ ihlâşıla⁽¹⁶⁾ huddāmındanın. Ammā ben işbu kabîle-i 'Abesiyye'ye güyegü olduğumdan ğayrı şuçum bilmezem. Sen görmedüñ mi yā melik ki işbu birkaç⁽¹⁷⁾ gün içinde bunlaruñ senüñ leşkerüñüñ başına ne hâller getürdiler? Sen_dahı bunlaruñ harbını müşâhede idüp cenglerinden⁽¹⁸⁾ nesnecük tadduñ. Zîrā ki bunlaruñ biri ölmez biñin öldürmeyince. Ol vaqt ki ben bunlaruñ üzerine geldüm, gördüm ki⁽¹⁹⁾ bunlaruñla cengile çıkışmaz. Bu kadar az ta'ifeden ötüri cem'i-i 'askeri kırdurmak olmaz. Nā-çār olup muşâlağa⁽²⁰⁾ ihtiyār itdüm. Lîkin atañ benüm haqqumda düşmānlar sözün işitdi. Bana yok yire ğazab itdi. Bu halāş kaşdın idüp⁽²¹⁾ geldüğüm senden korkdum ki 'Arab tâ'ifesi bir cāhil tâ'ife olur, nā-gāh saña qadrüñ bilmeyüp bir āfet yitişdüreler.⁽²²⁾ Zîrā bunlar ulu kici bilmezler. Ellerinden geleni iderler. Āhir beriyyelere tağılurlar, giderler. Şimdi olan oldu, geçenden⁽²³⁾ geçelüm. İşde gözüñile gördüñ. Bunlar ne tâ'ifeyidügin bildüñ. Şimdi senden umulan ihsāndur. Eger bizden rāzî olup [2b]⁽¹⁾ ihsān iderseñ devletüñüze mu'în ve naşîrüz ve illā beriyyeye cak varuruz. Birin birin ihtiyār iderüz, tururuz. Ammā buradan⁽²⁾ gitmezin bu 'Arab leşkerin üzerüñden şavup cengi def' itmeyince. Andan soñra seni babaña degin iltürin. Allāh'a işmarların.”⁽³⁾ Rāvî eydür: Vaqt ki Hudāvend bu sözleri işitdi, hayāsından derlemege başladı. Zîrā ki bu Hudāvend 'āqıl kāmîl müdebbir⁽⁴⁾ yigit idi. Her işüñ 'ākıbetini bilürdi. Ol vaqtde ekāsirenüñ hepsi müdebbir ve 'āqıl olurdu. Bunlaruñ āhir begleri Yezdicerd⁽⁵⁾ bin Şehriyār fārisî adlu bir kişiyidi. Laqabı Nüşîrevān idi.⁷⁵ Dāyim 'adl ve inşāf üzerine olurdu. Bu şol pādişāhdur ki⁽⁶⁾ 'Ömer Hāzreti raḍiyallāhu 'anh şıdı, Hāzret-i Risālet (şallallāhu 'aleyhi ve şellem) eydür: “Bu'istü fizamāni Melikin 'ādilin” Ya'ni; “Ben bir⁽⁷⁾ melik-i 'ādil zamānında

⁷³ 2a-14 Kisreviyye'ye: Kistrüye'ye

⁷⁴ 2a-15 Kisreviyye'nin: Kistrüye'nüñ

⁷⁵ 2b-5 Nüşîrevān: Nüşîrvān

geldüm.” Bunda murād Ḥazret-i Resūl'ün Kisrī Nūşirevān 'dur.⁷⁶ Ya'ni anuñ 'adli şol mertebede idi ki ⁽⁸⁾ Ḥazret-i Risālet anuñ zamānında gelmegile iftiḥār iderdi. Yine sözüme gelelüm. Rāvī eydür: “Vaḳt ki Ḥudāvend Melik ⁽⁹⁾ Nu'mān'uñ sözlerin işitdi, tiz atından aşğa indi. Nu'mān'ı qarşulayup merḥāba itdi. Aralarında muşālaḥa oldı ⁽¹⁰⁾ şavaşları emāna mütebeddil oldı. Andan şoñra Ḥudāvend feraḥ olup eyitdi: “Ve ḥaḳḳı'n-nāri ve'n-nūri, elbette benümle 'inān ber-'ināñ ⁽¹¹⁾ rikāb ber-rikāb⁷⁷ yürümek gereksin. Vaḳt ki atama varam göresin ki ben senüñ ḥaḳḳuñda ne işler idem. Anuñiçün ki biz senüñ ⁽¹²⁾ ḳadrüñi bilmemişüz ki aña göre ḥaḳḳuñı yerine yitürevüz. Ḥuşūşā ki ben 'Anter'le ceng idelden beri senüñ 'özüñi ⁽¹³⁾ taḥḳıḳ itdüm. Ammā senden dilerin ki baña 'Anter'i getüresin, ḥil'at geydürem. Bir iş düşdügi vaḳt baña mu'ın ⁽¹⁴⁾ idinem. Ben bugünden giri ansuz olmazın. Zīrā ki anuñ gibi bahādur pehlevān yigit ben 'ömrümde görmedüm.” Andan şoñra ⁽¹⁵⁾ Melik Nu'mān 'Urve'ye bu ḥālī tenbīh itdi. Buyurdı ki vara, 'Anter'i Melik Züheyr oğullarıyla ala gele. 'Urve daḥı ⁽¹⁶⁾ der-hāl gitdi. Rāvī eydür: Ḥudāvend bin Kisrī ḳaḳıyyesi bunda ḳaldı. Biz geldük Benī 'Abs ḳışşasına. Bunlar vaḳt ki ⁽¹⁷⁾ gördiler ki melik bunları cengden men' itdi, bunlar daḥı evlerine vardılar, oturdılar. Bunlar bu ḥāldeyiken 'Urve çıḳa ⁽¹⁸⁾ geldi. Bunlar ileri yürüdiler. Selām {virüp} merḥabā itdiler, gitdügi seferüñ aḥvālinden şordılar. Bu daḥı ḥaber virdi ⁽¹⁹⁾ ki nice vardılar, nice ceng itdiler. Melik Nu'mān'ı nice ḥalāş itdiler. Andan şoñra eyitdi: “Melik Nu'mān'uñ ⁽²⁰⁾ emri budur ki cemī'inüz Melik Ḥudāvend'ün ḳatına gelesiz.” Andan şoñra Melik Nu'mān kendünüñ ḥaḳḳında itdügi ⁽²¹⁾ iḥsānları ve ḥüsn-i va'delerin ḥaber virdi. Züheyr işidüp eyitdi: “El-ḥamdü-li'llāh ki belālardan ḥalāş olmuşuz. Şavāb ⁽²²⁾ budur ki Ḥudāvend'ün ḳatına varavuz, anuñla müdārā idevüz. Ola ki bu fesād mündefi' ola, şerr ü 'inād ⁽²³⁾ ortamuzdan götürüle. Melik Nu'mān daḥı yirinde kemākān ola. Biz daḥı vaḫanumuza varavuz. Oğullarumuz ve ehl-i [3a] ⁽¹⁾ 'ayālümüz

⁷⁶ 2b-7 Nūşirevān: Nūşirvān

⁷⁷ 2b-11 rikāb: rikāt

korğudan berī olalar. Biz kendü elümüzle cemī'-i 'Acem'i 'Arab'ı kendümüze düşmān idindük. Muşibet⁽²⁾ oklarına kendümüz kalkan itdük.” Andan soñra 'Anter'e eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris!⁷⁸ Senüñ катуңda re'y⁽³⁾ nedür?” 'Anter eyitdi: “Benüm katumda şavāb budur ki Hudāvend ibn Kisrī'[yi] depeleyevüz, mālını ğāret idevüz.⁽⁴⁾ Cemī'-i katındaki erlerin kıravuz. Ammā yā melik! Senüñ hātıruñiçün ne dirseñüz iderin ve cemā'ate muhālefet⁽⁵⁾ itmezin. Bundan ötüri meliküñ göñli ıarlığanmasun ki melik ne buyurursa ben “Es-sem'ü ve't-ṭā'ah.” direm.”⁽⁶⁾ Andan soñra Melik Züheyr Amr⁷⁹ [bin] Ma'dī Kereb'i aldı. Henüz dağı cirāhati key olmamışdı ve 'Anter'i ve oğulların⁽⁷⁾ aldı ve temām yüz ulı kişi seçdi, ıardaşlarından vesāyir havāşşından ve 'Urve'nüñ yanına düşüp gitdiler.⁽⁸⁾ 'Urve yolda giderken bunlara Melik Nu'mān'ı zindāndan çıkarup halāş itdüklerin söylediler. Heccār bin⁽⁹⁾ 'Āmir'üñ itdüğü hünerleri hikāyet iderdi. 'Anter bunlaruñ içinde yalan ıanıklık virmege gider gibi⁽¹⁰⁾ giderdi ve bu ebyātı inşā' iderdi: **Şİ'r.** [Arapça Şiir⁽¹¹⁾ Arapça Şiir⁽¹²⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Vakti ki 'Acem leşkerine yetişdiler, 'Acem leşkeri 'Anter'i görüp⁽¹³⁾ mütehayyir oldılar. Cemī'ci buña nazar itmege başladılar ve ceng ve cidālin añup öğmege başladılar. 'Anter dağı⁽¹⁴⁾ halkdan ilerü Melik Züheyr'üñ öñince giderdi. Süñüsin omuzına almışdı. Giderek⁽¹⁵⁾ Hudāvend'üñ öñine vardılar, atdan indiler. Öñinde yir öpüp hizmet maḳāmında ıurdılar. Hudāvend⁽¹⁶⁾ bunları göricek tebessüm itdi. Andan soñra eyitdi: “İy 'Arab uluları! Sizi anuñiçün hāzır itdürdüm⁽¹⁷⁾ ki ben benüm 'askerümüñ ıanın size bağışlayam. Siz dağı benüm yaramazlıklarum 'afv idesiz. Ben_dağı sizleri⁽¹⁸⁾ buñ deminde kendüme a'vān ve enşār idinem, anuñiçün ki babam hāli hayātında beni velī'ahd idinüp⁽¹⁹⁾ ıurur. Cemī'-i 'askerine hākim ve şāhib hall ve 'aḳd benem. Dilerin ki sizi erbāb-ı devletüme ve ehl-i memleketüme⁽²⁰⁾ a'vān ve enşār idinem. Tā ki 'Acem fārisleri-y-ile 'Arab pehlevānları benüm katumda müctemi' olalar. Ben_dağı size⁽²¹⁾ altundan ve gümüşden ne deñlü

⁷⁸ 3a-2 ebe'l-fevāris: ebe'l-fevās

⁷⁹ 3a-6 Amr [bin] Ma'dī Kereb'i: Emir [bin] Ma'dī Kereb'i

murāduñuz olursa bezl idem.” Andan Hudāvend buyurdi. Bunlaruñ her birine ⁽²²⁾ yahşı atlar getürdiler. Nefis hil‘atlar geyürdiler. Ağır altunlu dülbendler virdiler. İki taraftan şafā-yı ⁽²³⁾ kalb oldı. Kudūrāt mürtefi‘ oldı. Andan sonra Melik Züheyr eyitdi: “Eyyuhe'l-Melikü'l-Kerīmü! Ve haqqı zemzemi ve'l-haṭīmi” [3b] ⁽¹⁾ Biz senüñ eskiden kullaruñuzuz. Ammā bir kişi görse ki üzerine bir muşibet geldi, ölince çalışur. Şimdiye degin itdügümüz ⁽²⁾ küstāhlığı ma‘zūr tutasız.” Andan sonra Melik Züheyr bu sözi söyledükden sonra ‘Anter'den yaña nazar itdi. ⁽³⁾ Gördi ki gözleri kızarmış beñzi şararmış kılıcınıñ kabzasına yapışmış. Diler ki kınından çıkara. Melik Züheyr bu hāli ⁽⁴⁾ göricek işāret idüp eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Bu ne hāldür ki Hudāvend bin Kisrī öñinde bunuñ gibi iş idersin?” ⁽⁵⁾ ‘Anter eyitdi: “Vallāhi yā mevlāye! Gördüm ki saña bu vechile söyler, yüregüm yandı. Bilmedüm ki ardumda öñümde kim ⁽⁶⁾ var.” Andan sonra Melik Züheyr ‘Anter'üñ eline yapışdı. ‘Anter daḥı ilerü yürüdi, üzengüsin öpdi. Hudāvend ⁽⁷⁾ daḥı ‘Anter'e ḥüsni ḥiṭābıla i‘tizār itdi ve du‘ālar ūenālar kıldı. Ne nesneyile göñlin ele alacağın bilmedi. ⁽⁸⁾ Ekāsire kılıcından kendünüñ bir ḥāş kılıcın virdi. Başdan ayağa altunıla muğrāk ve cevāhirle muraşşa‘ müstağrāk ⁽⁹⁾ idi. Şöyle ki ‘Irāk vilāyeti ma‘mūr olduğı vaḳtde ḥarācına ber-ā-ber idi. Ammā Heccār bin ‘Āmir'e kendünüñ ḥāş ⁽¹⁰⁾ yideklerden biş yedek virdi. Amr⁸⁰ Emiri Ma‘dī Kereb'e daḥı eyle eyledi ve Hudāvend ‘Anter'e “şīr-i siyāh” diyi laḳab ḳodı. ⁽¹¹⁾ Andan sonra Melik Nu‘mān, Hudāvend'üñ öñinde yir öpdi, eyitdi: “Yā mevlāy! Dilerin ki ‘Anter, Ḥīre'ye varınca bizümile bile ⁽¹²⁾ gele. Bunuñ ḥikāyetlerin ve ser-güzeştlerin dinleyevüz. Kendü ḥikāyet ide.” Hudāvend eyitdi: “Elbette ‘Anter bile ⁽¹³⁾ gelmek gerek. Biz ‘Anter'siz gitmezüz.” Böyle diyicek Melik Nu‘mān, feraḥ oldı. Anuñiçün ki Nu‘mān'üñ daḥı Melik Kisrī'den ⁽¹⁴⁾ ḥavf-ı zāyil olmamışdı. Dilerdi ki ‘Anter'i kendüye mu‘īn idinüp bile ala. Vaḳt ki Hudāvend'den bu sözi ⁽¹⁵⁾ işitdi, murādınca olduğı-y-içün feraḥ oldı. Rāvī eydür: Henüz daḥı aḥşam olmadın iki

⁸⁰ 3b-10 Amr [bin] Ma‘dī Kereb'i: Emīr [bin] Ma‘dī Kereb'i

leşkerüñ hâli ⁽¹⁶⁾ muşālahaya vardı ve Hudāvend, bu {‘Arab} t̃ā’ifesinüñ ortasında birbirine ne kadar hıkd u hased varısa anı dañı ıslāh ⁽¹⁷⁾ itdi. Bu hâlde Benī ‘Abs dañı ‘Arab’dan ‘Acem’den ne kadar esir varısa Melik Esved’le koyıverdiler. Ol dañı ⁽¹⁸⁾ kardaşı Nu‘mān hıżmetine geldi. İ‘tizār itdi ve haṭāsını⁸¹ i‘tirāf eyledi. Melik Nu‘mān dañı ‘özrin ⁽¹⁹⁾ kabül eyledi. ‘Acem t̃ā’ifesi de Benī ‘Abs’dan tutdukları esirleri koyıverdiler. Melik Züheyr dañı bir büyük konuklık ⁽²⁰⁾ eyledi. Hadsüz kıyāssuz develer koyunlar boğazladı. Cemī‘-i halkı in‘āmıla ıoyurdu. Nu‘mān dañı Benī Fezāre’yile ⁽²¹⁾ Benī ‘Abs aralığın ıslāh itdi. Rebī‘ bin Ziyād dañı geldi. ‘Anter’üñ gögsin öpdi. Hasedden buğzdan ⁽²²⁾ yakīn oldu ki yüregi yarıla. Andan soñra eyitdi: “Yā ebe’l-fevāris! Allāh bize ol günü göstermesün ki bizi ⁽²³⁾ ve kabilemüzi sensüz ide. Zīrā ki sen Benī ‘Abs’üñ pāsubānısın.” ‘Anter bu hâli göricek Rebī‘’den utandı, [4a] ⁽¹⁾ du‘ālar itdi. Andan soñra Rebī‘ Melik Züheyr’üñ önine vardı, i‘tizār itdi. Züheyr dañı Nu‘mān’dan utanup ‘özrin ⁽²⁾ kabül itdi. Bu hālile üç gün üç gice konuklık oldu. Bahādurlar birbiriyle yimekler yidiler, şerāblar içdiler.⁽³⁾ Konuklık temām olduğdan soñra Melik Nu‘mān, çavuşlara buyurdu ki ‘asker içinde nidā ideler ki ‘Arab t̃ā’ifesi ⁽⁴⁾ kabilelü kabilesine gideler. Andan soñra Melik Nu‘mān, Züheyr’den yaña müteveccih oldu, eyitdi: “Yā melik! Var şimden ⁽⁵⁾ girü sen_dañı maḳāmuña git, kızuñuñ yarağın gör. Ben bir zamān Melik Kisrī’ye muntazır olayın, göreyin andan yaña ne ⁽⁶⁾ himmet olur. Andan soñra kızuñuñ mehrin göndereyin, alayın.” Melik Esved dañı Benī Fezāre t̃ā’ifesine ve Hızeyfe ⁽⁷⁾ bin Bedr’e böyle didi. Zīrā ol_dañı Hızeyfe’nüñ kız karındaşın yuk idüp tıururdu. **Rāvī** eydür: Dördünci ⁽⁸⁾ gün olıcaḳ Melik Hudāvend göçdi. Melik Nu‘mān’ıla ‘Anter’i ve ‘Urve’(y)i bile aldılar ve Benī ‘Abs dañı göçdi. ⁽⁹⁾ İllerine gitdi. Vesāyir ‘Arab t̃ā’ifesi dañı yirlü yirine gitdiler. Beriyyelere ve şahrālara müteferriḳ oldılar. Melik ⁽¹⁰⁾ Nu‘mān leşkerüñ önince göçerdi. ‘Anter’i yanınca alup avurd ura ura

⁸¹ 3b-18 haṭāsını: haṭāsına

giderdi. ‘Anter’e ‘özürler ider ki ⁽¹¹⁾ “Yā ebe'l-fevāris! Bilürem ki bugün saña güç itdüm. Seni maṭlūbuñdan ‘avḳ itdüm. Ḳomadum ki varasın ‘emmūñ ⁽¹²⁾ kızın alasın.” ‘Anter eyitdi: “Vallāhi yā mevlāye! Şimdi benüm aña ḳaşdum yoḳdur. Zīrā ki senūñ ḥizmetūñ baña andan ⁽¹³⁾ muḳaddemdür. Andan şoñra daḥı ben ‘emmümden ‘Able'(y)i muṭālebe itmezin, sen ḥattā benüm mevlām ḳızı Mütecerride'yi almayınca. ⁽¹⁴⁾ Andan şoñra görürem Kisrī seni ri‘āyet idüp murāduñca olursa hoş ve illā Medāyin'i yaḳarın. Eyvānın ḥarāb ⁽¹⁵⁾ iderin. ‘Acem'deki leşkerin ṭaḡıdurın. Aḳşā-yı Ḥorāsān'a degin ḡāret iderin. Seni cemī‘-i yiryüzine ⁽¹⁶⁾ pādişāh iderin. Saña kim ta‘arruz iderse işbu Ḍāmī adlu ḳılıcumla boynın çaların. İşbu süñümüle ḳarnın yararam.” ⁽¹⁷⁾ Nu‘mān, ‘Anter'üñ sözlerin işidicek çok duā‘lar şenālar itdi. Şonra gice gündüz dimeyüp gitdiler. Taḡ depeler ⁽¹⁸⁾ aşdılar. Ḥudāvend daḥı ḡāh av avlayup ḡāh ‘Anter'ile ‘Urve'yile Ḥeccār bin ‘Āmir'ile avurd urup giderdi. Şuña degin ⁽¹⁹⁾ gitdiler ki geldiler, Ḥire'ye yetişdiler. Nu‘mān'ıñ maḳarr-ı ‘izzine dār-ı saltanatına geldügin gördiler. Ḥavāşş ve ‘āvām hep ḳarşu ⁽²⁰⁾ çıḳdı, beşāret idüp şāzılık nevbetin urdılar. Er, ‘avret ḥāşş u ‘āmm Melik Nu‘mān'ıñ gelmesiyle cümle feraḥ ⁽²¹⁾ olup Ḥire şehrini ṭonatdılar. Ammā Ḥudāvend şehrden ṭaşra ḳondı. Anuñiçün daḥı envā‘-i zīnetleri-y-ile müzeyyen çadırlar ⁽²²⁾ ḳurdılar. Her çadıruñ öñinde bir ‘alem dikdiler. Yarındası gün olıcaḳ Melik Nu‘mān bir ‘aẓīm ḳonuklık eyledi. ⁽²³⁾ Cemī‘-i ḥalāyık ḥavāşş u ‘āvāmdan fuḳara u mesākīnden kim varısa cem‘ oldılar. Bī-ḥadd develer, ḳoyunlar boḡazladılar. **[4b]** ⁽¹⁾ Üç gün cemī‘-i ḥalāyık envā‘-i ni‘metleri elvān şerābları yidiler, içdiler. Dördünci gün olıcaḳ Ḥudāvend, Ḥire şehrinden ⁽²⁾ göçdi. Medāyin vü ‘Irāḳ'dan yaña müteveccih oldı. ‘Anter aşḥābı-y-ıla Melik Nu‘mān ḳavmi-y-ile Ḥudāved'i gönderdi, çıḳdılar. ⁽³⁾ Bunlar Ḥudāvend'den irtizā gösterdiler. Ḥudāvend daḥı bunlara dürlü dürlü va‘de-i ḥasene itmegile gönüllerin hoş itdi. ⁽⁴⁾ Şehirden biraz uzayıcā Ḥudāvend ṭurdı. Bunlara and virdi ki devletlü Melik Kisrī'den bunda envā‘-i ḥil‘atlar ve dürlü ⁽⁵⁾ in‘āmlar gelince muntazır olalar. Andan

soñra Melik Nu‘mān döndi. Cemī‘-i atlular bile döndiler. ‘Anter'i yanına alup ⁽⁶⁾ gitdi. ‘Anter nefesine nazar itdi. Mertebesin ve ‘Able'yi fikr itdi, vağanın añdı. Diledi Melik Nu‘mān'a ve yanında bahādurlara ⁽⁷⁾ kendünüñ şecā‘atin kuvvetin ve feşāhatin ve berā‘atin izhār ide. Bu birkaç ebyāt-ı ‘aķīkiyye adlı kaşidesinden ⁽⁸⁾ okudı. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[5a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir.] **Rāvī** eydür: ‘Anter aşhābı-y-ıla Nu‘mān ⁽³⁾ katında muntazır olup tırdılar ki Melik Kisrī'den bunda bir eyü haber gele ve dürlü dürlü hil‘atlar ve in‘āmlar yetişe. Yigirmi ⁽⁴⁾ gün bu hālile gice gündüz ‘ıyş-ı şöhetile geçürdi. Yigirmi günden soñra bunlara Kisrī'den Mū-bedān'ıla ve birkaç dağı ‘Acem ⁽⁵⁾ uluları-y-ıla dürlü dürlü tuhfeler ve envā‘-i hil‘atlar ve ‘acāyib ve ğarāyib hediyyeler geldi. Zirā vaķt ki Hudāvend babasına ⁽⁶⁾ vardı. Babası Hudāvend'e aḥvālinden istifsār itdi. Hudāvend eyitdi: “İy baba! Biz Melik Nu‘mān'a zulm itmişüz. Anuñ ⁽⁷⁾ ḥaķķında a‘dāsınuñ sözün işitmişüz. Anuñ Benī ‘Abs'i kendüye ensāb ve qarāyib kılduķı şavāb imiş. Anlaruñıla ⁽⁸⁾ ‘Arab beglerine hep galebe itmiş. Bu kerre ben ol Benī ‘Abs tã’ifesinden ‘acāyib işler gördüm ki kimesneler görmiş ⁽⁹⁾ degül. El-ḥāşıl ol tedbîrinde şavāb varmış. Senden dilerin ki aña hil‘at ve teşrîf gönderesin. ⁽¹⁰⁾ Anı a‘dāsı üzerine ğālib kılasın. Anı büyük manşıblara çıkarasın, a‘lā merātibe yitişdüresin dağı ‘Anter ⁽¹¹⁾ bin Şeddād'a hil‘atlar göndüresin ki anuñ mişlin gözler görmiş ve kulaķlar işitmiş degül ola. Bu bābda gerekdür ki ⁽¹²⁾ ḥasūdlaruñ sözlerin işitmeyesin. Eger devlet-i Kisrū'ya, saña gerekse dürlü nevāyibden envā‘-i meşāyibden ⁽¹³⁾ emîn olayın dirseñ.” Andan soñra başladı Hudāvend ol itdügi cengleri söyledi. Lîkin leşkerinüñ helāk ⁽¹⁴⁾ olduĝın ihfā itdi. Vezîr Mū-bedān,⁸² Hudāvend'e müsā‘ade itdi. Anuñiçün ki Devlet-i Kisrū'ya yenbaĝı

⁸² 5a-14 Mū-bedān: Muvebedān

anı itmek isterdi ⁽¹⁵⁾ ve hem Nu‘mān'ıla meveddet-i qadimesi varıdı. Bunların sözün işidüp Kisrî, biraz yumşadı, buyurdi ki Melik Nu‘mān'a ⁽¹⁶⁾ hil‘at ve emvālî hedâyâ göndüreler. Tâ ki aralarında muşālaḥa ola. Vakti ki bunun üzerine muḳarrer oldı. Vezîr ⁽¹⁷⁾ Mû-bedân,⁸³ bu emvālile bile gitdi, Hîre şehrine geldi. Nitekim zıkr itdük, Nu‘mān bu haberi işidüp Mû-bedân'a ⁽¹⁸⁾ karşı çıkdı, istikbâl itdi. Bu şâzılığa Hîre şehrini yidi gün tonaḫdılar. ‘Avām havāş hep feraḥ oldılar. Bu gelen ⁽¹⁹⁾ hedâyânın içinde ‘Anter için daḫı çok nesne getürmüşleridi. İllâ ‘Anter bir nesne almadı. Hep Heccār bin ‘Āmir'e ⁽²⁰⁾ bağışladı. Nu‘mān daḫı Heccār'a⁸⁴ çok māl virdi. Andan sonra Melik Nu‘mān, ‘Anter Heccār'a⁸⁵ virdügi māl ‘ivāzî iki ⁽²¹⁾ ol kadar māl ‘Anter'e virdi. Vezîr⁸⁶ Mû-bedân, daḫı bunların ortasında olan maḥabbeti gördi, şâz oldı. ⁽²²⁾ Andan sonra ‘Anter'e eyitdi: “Vallâhi yâ ebe'l-fevâris! Sen bu zamānın u‘cubesindensin. Allāhu Te‘āla senün yirün gedük ⁽²³⁾ eylemesün.” Eyle diyicek yüridi. ‘Anter, Vezîr⁸⁷ Mû-bedân'ın elin öpdı. Andan sonra Mû-bedân, Kisrî'ye gitdi. Vakti ki [5b] ⁽¹⁾ hâl muḳarrer oldı. Melik Nu‘mān kordüğünden emîn oldı. ‘Anter istizân [ide] ki vaṭanına gide. Melik Nu‘mān eyitdi: “Vallâhi ⁽²⁾ yâ ebe'l-fevâris! Senün firâḳun baña oğuluñ ataya firâḳı gibidür. Lîkin elümden gelmez ki seni gitmekden men‘ idem. Zîrâ bilürem ⁽³⁾ ki ‘emmün kıızı ‘Able'nün şevkinden ḥasretinden içünde odlar yanar. Cemî‘-i ‘âlem bilür ki senün andan gayrı şabruñ ⁽⁴⁾ qarârın yokdur. Pes seni men ‘itmek olmaz.” Bu sözi söyledükden sonra ‘Anter'e çok mällar ve tuḥfeler ve hediyyeler ⁽⁵⁾ ve hil‘atlar virdi ve daḫı ne deñlü yol yaraḳı varısa ḳayurdi. Gine buncılayın Heccār⁸⁸ bin ‘Āmir'e daḫı itdi. Andan sonra ⁽⁶⁾ bir göç miḳdârı bile vardı. Orada ‘Anter, atından indi, and virdi. Melik Nu‘mān'a ki döne ve bu ebyâtı Nu‘mān'dan yaña ⁽⁷⁾ işâret idüp anın medḥinde didi: Şî‘r. [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir

⁸³ 5a-17 Mû-bedân: Muvebedân

⁸⁴ 5a-20 Heccār'a: Hicār'a

⁸⁵ 5a-20 Heccār'a: Hicār'a

⁸⁶ 5a-21 Vezîr: Vezîri

⁸⁷ 5a-23 Vezîr: Vezîri

⁸⁸ 5b-5 Heccār: Hicār

(9) Arapça Şiir (10) Arapça Şiir (11) Arapça Şiir (12) Arapça Şiir] (13) Ebū ‘Ubeyde ve Aşma‘ī⁸⁹ ve Cüheyne Yemenī ki zamān-ı Cāhiliyyet'de olan aḥbārı ‘Arabī ve kendüler zamānında olan gazāwāt-ı nāķillerdür, (14) eydürler. Vaķt ki ‘Anter bu ebyātı inşā itdi. Anda olan cümle sādāt-ı ‘Arab ‘Anter'e ſenā itdiler. Ammā Melik Nu‘mān ğayet germiyyetinden (15) bilmez ki ‘Anter'e ne ide. Bunuñ muķābelesinde ne ide. Üzerinde ne ķadar fāķir ḥil‘atı varısa baĝıſladı. Atından indi. Atın daķı (16) ‘Anter'e viridi. Andan ſoñra eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Ne ķadar ki ķaſd iderüz bulayki senüñ eylügüñe mükāfāt idevüz.” diyi. (17) Āķir bir eylük daķı idersin. Bizi ta‘cīz idersin. Bizüm üzerümüze ziyāde ķorsın. Anuñiķün ki bizüm ‘aķāmuz (18) tīz fānī olur. Senüñ bizi medḥüñ kıyāmete deĝin turur. Dāyim senüñ medḥüñ sebebi-y-ile ümerā ve mülük arasında (19) bizüm adumuz añılır.” Rāwī eydür: Melik Nu‘mān ‘Anter'e ikileyden çok ‘aķā itdi. Yol azıķı-y-iķün dürlü dürlü ta‘āmlar (20) ve {nefis} ſerāblar viridi. ‘Anter Melik Nu‘mān'a ve bāķī aſķābına and viridi ki döneler. Andan Melik Nu‘mān, vidā‘ idüp döndi. ‘Anter (21) Ḥeccār'ıla üç ĝün gitdiler. Üç ĝün ſoñra ‘Anter, and viridi ki döne ehline, ķabīlesine gide. Andan ſoñra Ḥeccār (22) döndi. ‘Anter'üñ firāķı-y-ıla yana yana gitdi. Oradan ‘Anter, becid sürdi. ‘Able'nüñ ‘ıſķı ziyāde ĝālib olup ſevķi (23) arttı. Ŧurmayup dereler aſup gitdi. Ŧarſu ‘Able'nüñ ſevķi ziyāde ĝālib olurdu. Ğāḥ kendüyi ebyāt u eſ‘ārıla⁹⁰ [6a] (1) ĝāḥ avıla eglerdi. Ŧol ķadar gittiler ki beriyyeyi yaruladılar. Temām ſinlikden ayrıldılar. İsiz yirlere geldiler. Gice ĝündüz dimeyüp (2) muttaſıl gitdüklerinden ķatı incindiler. Rāwī eydür: İttifāķ bir ĝün bunlar bir ĝāyet ıssı ĝüne ṫuſ geldiler. Ŧöyle ki (3) muttaſıl samyeli eserdi. Giderek ſöyle ſuſadılar ki iķlerinde dilin dönderür kiſi ķalmadı. Āķir ſuya yetiſdiler. Atların (4) ota ķodılar. Kendüler ſu iķdiler. Rāḥat oldılar. Ŧurarak aḥſam oldu. Ŧulmet perdesi ‘ālemi bürüdi. ‘Anter (5) diledi ki aſķābına pāsubānlık eyleye. Hemīſe ki ‘ādeti üzerine ‘Urve durdı, eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Ben iderin, (6) zīrā niķe ĝicedür

⁸⁹ 5b-13 Aſma‘ī: İſma‘ī

⁹⁰ 5b-23 ebyāt u eſ‘ārıla: ebyāt u ve eſ‘ārıla

ki gözüñ yummaduñ. Yol zaḥmetinden daḥı incindüñ. Sen bu gice rāḥat ol, uyu. Ol ḥizmeti ⁽⁷⁾ ben yirine getüreyim. Huṣūṣā ki bu yir ihtiyāt idecek yir degüldür. Zīrā ki bu ıszlık ādem ayakı uğramaz yirdür. ⁽⁸⁾ Görmez misin ki nice gündür giderüz. Hiç bir müteneffise uğraduḡ mı?” Andan şoñra ‘Urve, kendü aşḥābından biş ⁽⁹⁾ ceng kulaşın bilür kişi ihtiyār itdi. Atların esirgeyüp binmediler. Gördiler ki bu yire ādem uğramış degül. Ata binmeḡe ihtiyāc ⁽¹⁰⁾ yok. Yayan dört tarafın gezdiler. Biraz gezerek gördiler ki ihtiyāt idecek yir degül. Bir depenüñ üzerine çıkdılar, ⁽¹¹⁾ oturdılar. Oturarak emn-i mekānı i’tikādı bunlara ḡurūr virdi, uyku aldı. Ol gün ırte olinca yatdılar, uyudılar. Gün ⁽¹²⁾ toḡınca bunlaruñ hiçbirisi baş ḡaldurmadı. ‘Anter daḥı ol gice uyuyup ırte olinca ‘Able ḡayāli-y-ile ḡoş ḡeçürdi. ‘Urve, ḡelüp ⁽¹³⁾ uyarmayınca uyuḡıdan uyanmadı. Vaḡt ki uyandılar, gitmek yaraḡın gördiler. Atların ḡaleb itdiler. Birin daḥı yirinde ⁽¹⁴⁾ bulmadılar. ‘Anter, eyitdi: “Vallāhi bu ḡarañu gice içinde bir ḡādişe vāḡı” oldı. Cemī’-i atlarumuza bir āfet yetiṣdi.” ⁽¹⁵⁾ Andan şoñra ‘Urve’ye eyitdi: “Ne ḡāl oldı bu gice? Bizi beklemedüñüz mi?” ‘Urve eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Gündüzün ⁽¹⁶⁾ ıssıdan çok zaḥmet çekmişdük. Gice olıcak uyku ḡalebe itmiş, uyumışuz. Bilmezüz ne ḡāl oldı. Hiç ummazduḡ ki ⁽¹⁷⁾ bunuñ gibi ḡarañu gicede bunuñ gibi ısz yirde uğrı ola.” Andan şoñra ‘Urve, utandukından başın aṣaḡa ⁽¹⁸⁾ itdi. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi bu iş ḡāṣā ki erler işi ola. Belki ‘avretler işidür. Velikin bir kişi ki kendünüñ ⁽¹⁹⁾ işin ḡayrıya inana, ol bu ḡadar ḡaṡāyıla ḡurtulıcak eyüdü.” Andan şoñra ḡalka buyurdı ki dört ḡarafa ḡaḡılalar, ⁽²⁰⁾ bir iz arayalar. Bu ḡalk her ḡarafa gitdiler, geldiler. Hiçbir ādem ḡörmüş, ḡaber almış kimesne gelmedi. ‘Anter eyitdi: ⁽²¹⁾ “Hiçbir yol, iz daḥı mı ḡörmedüñüz?” Bunlar eyitdiler: “Belī, vallāhi yā ebe'l-fevāris! Bir iz bulduḡ saḡ ḡarafdan, ⁽²²⁾ ṣimāl esdüḡi yirile maṣrıḡ ḡarafınuñ ortasında.” ‘Anter eyitdi: “ḡerçeksiz bu sözde, ben bilürin. Bizüm ardumuz ⁽²³⁾ sürenler ‘Irāḡ’dan sürdi. Vallāhi bu işile bizi ḡāyet yıkdılar. Ve ḡaḡḡ-ı zimmetü'l-‘Arabi! Bugün bu beriyyede rūḡum çıḡsa [6b] ⁽¹⁾ yegidi. Ebcür

yitmekden ben atamdan ve cemî'-i Benî 'Abs'den vazgelürin. Eger benüm Ebcür'üm bulunmazsa vallâhi ve zimmetü'l-'Arabi, ⁽²⁾ ben baña bu işi idenden intikāmum aluram. Eger maşrıka dağı varursa.” Andan soñra qardaşı Cerîr'e buyurdi ki vara, araya. ⁽³⁾ Bulayki bir iz bula ve dağı buyurdi ki “Eger bir oba dağı bulursañ cehd eyleye, baña bir at başa. Tâ ki varam ben Ebcür'i ⁽⁴⁾ arayı gidem.” **Râvî** eydür: Bu nevbette Şeybüb anda hâzır degüldi. 'Anter anı 'Able'nüñ muhâfazası-y-içün kômışdı Benî Ziyâd'dan ⁽⁵⁾ ihtiyât idüp. **Râvî** eydür: Cerîr iz aramağa gitdi. Bu hâlde nâ-gâh 'Anter, Ebcür'üñ kişnemesin işitdi. Nazar itdi, gördi ⁽⁶⁾ ki ırakdan Ebcür gelür. Eyitdi: “Vallâhi gelen benüm Ebcür'ümdür. Bu gice içinde bize muhkem hâdişe vâkı' oldı.” Andan Ebcür ⁽⁷⁾ 'Anter'i gördi. Şol kılunun yavi kılmış gibi dört ayağın ve başın şala şala geldi. Defî 'Anter ileri vardı. ⁽⁸⁾ Ebcür'e süvâr oldı. Andan 'Urve'ye aşhâbına buyurdi ki bulınan develerden her biri birine bineler. Varalar bu ahvâle ⁽⁹⁾ vâkıf olmağa gideler. Andan soñra bindiler. Bu atlarınıñ ayakları izince gitdiler. Giderek Ebcür ıssıdan incindi. ⁽¹⁰⁾ 'Anter diledi ki ine, Ebcür biraz râhat ola. Nâ-gâh gördi ki bir yaya kişi gelür, yıl gibi yügürür. Ammâ iki eli ardına ⁽¹¹⁾ bağı. Boğazında ip kendüye bir yardımçı isteyüp gelür ve ardından yigirmi kişi bunu isteyü gelürler. Bunuñ ardınca yügürmekden ⁽¹²⁾ atları yorulmuş. Vaqt ki 'Anter bu hâli gördi. İlerü yürüdi ki haber ala. Ol yayan {gelen} 'Anter'i göricek çığırdı: “Yâ ebe'l- fevâris! ⁽¹³⁾ Yetiş baña ki ben señün qardaşuñ Şeybüb'am. Bana 'aceb vâkı'a uğradı. Ğarâbetinden tevârihe yazmaludur.” 'Anter bu âvâzı ⁽¹⁴⁾ işidicek mütehayyir qaldı. Tiz ilerü yürüdi. Elin çizdi, boynından ipi aldı. Eyitdi: “Veyleke yâ Şeybüb! N'oldı ki bu hâle ⁽¹⁵⁾ uğraduñ?” Şeybüb eyitdi: “Yâ ahî! Benüm {hâlüm} hod haber virem. Senüñ baña uğraduñ 'acebdür. Eger sen degülmissen Hâriş ⁽¹⁶⁾ bin Züheyr'ile ben helâk olurum. Anuñiçün ki ol_dağı benümile bile esir oldı. Ben kurtuldum, ol qaldı. Lâkin bu maqâm ⁽¹⁷⁾ itâle-i kelâm idecek yir degüldür. Zîrâ ki ardumdan işbu atlular beni qovarlar. Bunlardan halâş bulmayınca ben saña ⁽¹⁹⁾

‘ale't-tafşil hālüm haber virmezsin.” ‘Anter gördi ki Şeybüb'ün sözi şavābdur. Gördi ardından atlular ⁽¹⁹⁾ geldi, irişdi. Tiz na‘ra urup ilerü yürüdi. Def‘i onın depeledi, onı kaçdı. Anlaruñ dañı ardından ⁽²⁰⁾ yitdi. Altısın dañı depeledi. Dördi kaçdı, kırtuldu. ‘Anter döndi, yine Şeybüb'a geldi, aḥvālın ⁽²¹⁾ teftiş itdi. Şeybüb eyitdi: “Ḥārīś'ile benüm aḥvālüm uzundur. Ammā sen haber vir ki bu arada yaluñuz neylersiz?” ⁽²²⁾ ‘Anter eyitdi: “Yaluñuz degülven, ‘Urve bilemcedür.” Andan soñra başladı. ‘Anter, aḥvālın bir bir haber virdi. Nu‘mān'dan ⁽²³⁾ dönüp geldüklerin ve bu arada yatup at uğurlandukın, vesāyir ser-güzeşti ne varısa bir bir hikāyet itdi. **Rāvī** eydür: **[7a]** ⁽¹⁾ Şeybüb eyitdi: “Vallāhi yā aḥī! Bu ġāyet ‘aceb işdür. Sizüñ atlaruñuz zāyi‘ olduğı beni ölmekden kırtardı, ⁽²⁾ bunca belālar çekdügümden soñra. Ammā atuñuz uğurlayanları bilürem. ‘Irāk‘dan kırk ḥarāmīdür. Ben anlaruñ vaṭanların [bilürem] ⁽³⁾ seni anda ileteyin. Anlaruñ re‘islerine Üveys bin Se‘lā dirler. Çin şabāḥ geldiler. Benī Dehrān ki ben anda esīr ⁽⁴⁾ idüm. Aña uğradılar. Bu Benī Dehrān anlaruñ otuzın helāk itdi. Sizüñ cemī‘-i atlaruñuzı aldı. Onı eyü atları-y-ıla kaçdılar, ⁽⁵⁾ kırtuldılar. Ben ol aralıkda fırsat buldum kaçdum.” **Rāvī** eydür: Bu kışşanuñ aşlı vardır ki işidenler müteḥayyir olur. Ammā ⁽⁶⁾ ol ḥarāmīlerüñ aşlı budur ki ‘Anter'e ‘Irāk‘dan uyup ardın sürüp gelmişlerdi, anuñiçün ki vaqt ki ‘Anter, Nu‘mān ⁽⁷⁾ katından gitdi bunca mālıla develer-y-ile yidükleriyle. Üveys bin Se‘lā, bunı gördi. Kırk kişi cem‘ itdi, eyitdi: ⁽⁸⁾ “Yā veyleküm! Eger size toyumlık gerekise gelüñ işbu veled-i zinānuñ ardına düşelüm. Ola ki bir yirde ġāfil avlayavuz. ⁽⁹⁾ İşbu alup gitdüğü mālı uğurlayavuz.” Andan soñra bunlar Üveys'e uydılar, ‘Anter'üñ ardına düşdiler. Her ne menzilde ki ‘Anter ⁽¹⁰⁾ yaturdı gelürler, cüstelerlerdi. Görürlerdi ‘Anter, pāsubānlık ider. Heybetinden girmezlerdi. Yine yarındası olıcağ ardına ⁽¹¹⁾ düşerlerdi. Şuña degin gitdiler ki geldiler ol zıkr olınan mevzi‘e yatdılar ki anda ‘Urve, pāsubānlık itmişdi. İttifāk ⁽¹²⁾ uykusı gelüp yatmışdı. Nitekim yukarıda zıkr itdük. Üveys dañı aşḥābından birine eyitdi: “Varuñ cüsteleñ. ‘Anter'i ⁽¹³⁾ görüñ. Bir

furşat bulunmazsa dönelüm yine gidelüm, çünkü işümüz rāst gelmedi.” Eyle diyicek bunlardan biri vardı, cüsteledi. ⁽¹⁴⁾ Gördi ki hep uykuya müstağrak olup yaturlar. Feraḥ oldu. Üveys'e vardı, ḥaber virdi. Üveys eyitdi: “Ben de şimdiye degin ⁽¹⁵⁾ buña muntazır idüm. İmdi bize vācib olan budur kim bunlaruñ atların almağa ḵanā‘at idevüz, develerin almayavuz. Yoksa ⁽¹⁶⁾ bu veled-i zinā bizi yir dibindeyisevüz daḥı bulur, hepümüzi kırar.” Cemī‘-i aşḥābı bunuñ üzerine re‘yi muḵarrer itdiler. Cemī‘-i ⁽¹⁷⁾ atları divşürdiler. Ba‘zısın bindiler ba‘zısın sürdiler. İrte olunca gitdiler. Ebcür, bu ḵatı sürdüklerinden ⁽¹⁸⁾ bunları yadıraḵdı. Gördi ki üzerinde ṭuran yeynidür. Derḥāl oynadı, üzerindeki yire urdı, geldügi ⁽¹⁹⁾ düşdi, gitdi. Ardınca segirttiler. Tozın görmediler. Daḥı artuḵ gitmege ‘Anter'den ḵorkdılar. Geldügi yolca ⁽²⁰⁾ Ebcür, gitdi. Olıdı ki geldi ‘Anter'e yitdi. Nite ki zıkr itdük ki ‘Anter, Ebcür'e bindi. Nā-gāḥ, ḵardaşına ṭuş ⁽²¹⁾ geldi. Ḵardaşın Benī Zehrān ḥalkından ḵurtardı. Ekşerin kırdı. Dördi ḵaçup ḵurtuldi. **Rāvī** eydür: ‘Anter, Şeybüb'a ⁽²²⁾ eyitdi: “Di imdi sen_daḥı ḥaber vir ki ne ḥādişe vāḵi‘ oldı ki senüñile Ḥārîş esİR oldı Benī Zehrān'a. Tîz ⁽²³⁾ söyle ki varam, Ḥārîş'e bir āfet yetişdürmedin Benī Zehrān'a ḵılıç ḵoyam.” Şeybüb eyitdi: “Şavāb budur ki atuñdan [7b] ⁽¹⁾ inesin. Bir laḥza hem {sen} rāḥat olasın hem atuñ tevaḵḵuf idesin ki ‘Urve aşḥābı-y-ıla gele. Bu depeledüğüñ ⁽²⁾ leşkerüñ atlarına bineler, bize yoldaşlık ideler. Tā ki a‘dāya zafer bulavuz. Zîrā bu ḵişilerüñ birazın depeledük, ⁽³⁾ birazı ḵaçdı. Varurlar ḵavmine ḵabİlesine ḥaber iderler. Senden gördükleri bahādurlıkları söylerler. Anlar daḥı muḵābele ⁽⁴⁾ etmekiçün ḵoḵ bahādurlar cem‘ iderler.” ‘Anter, bu sözi işidicek: “Savāb söyledüñ yā Şeybüb!” diyüp Ebcür'den indi, ⁽⁵⁾ ota şalıvirdi. Andan başladı bir bir Şeybüb'a Ḥārîş'ile esİR oldukların ḥikāyet itdürdi. **Rāvī** eydür: Bu Şeybüb'ıla ⁽⁶⁾ Ḥārîş esİR oluḵına sebep buyıdı ki vaḵtİ ki Benī ‘Abs Acā ve Selmā ṭaḒlarından Melik Nu‘mān'ıla vedā‘ idüp gitdiler. ⁽⁷⁾ Muntazır olup ṭururlardı ki ‘Anter, Melik Nu‘mān'dan gele ve Melik Nu‘mān, Melik Züheyr'üñ güyegüsi oluḵı cihetden cemī‘-i ⁽⁸⁾ ṭavā‘if-i ‘Arap Benī

‘Abs’üñ heybetinden dehşet iderlerdi. Bir gün Melik Züheyr’üñ oğlu Hārîş, biraz cemā‘atile kendü akribāsından ⁽⁹⁾ ava çıkdılar. Giderek Arz-ı Şerebbe,⁹¹ ‘Alem-i Sa‘di ki kendülerüñ kabîleleridür, andan öte avlayırak bir dere varıdı. ⁽¹⁰⁾ Vādiyyü’n-Neķā dirlerdi, aña vardılar. Bu derenüñ otı, şuyı, avı, kuşu bol yiridi. Benî ‘Abs’üñ evvel yurdu olıdı. ⁽¹¹⁾ Vakti ki Benî ‘Abs çoğaldı, bu araya şıgmadılar, göçdiler. Arz-ı Şerebbe’ye⁹² gitdiler. Hārîş, avlayı bu dereye girdi. Gördi ⁽¹²⁾ ki bunda çadırlar otaklar kurulmuş. Atlar, develer yaylıma yayılmış. Hārîş bu dereyi ısızlık şanurdi. Bunuñ gibi hālî göricek ⁽¹³⁾ mütehayyir oldı, ilerü yüridi. Bir çobān buldı. Şordı ki “Siz ne tã’ifedensiz?” Çobān eyitdi: “Biz Benî Hevāzin’denüz.” ⁽¹⁴⁾ Hārîş eyitdi: “Bu araya kimüñ destürı-y-ıla geldüñüz?” Çobān eyitdi: “Melik Züheyr destürı-y-ıla geldük, varduk, andan yir ⁽¹⁵⁾ istedük. Bize bu yiri viridi. Üzerümüze bir kesim kodı. On gündür ki bundayuz.” Hārîş çobānıla avurd ururken nā-gāh ⁽¹⁶⁾ öñinden bir geyik çıkageldi. Hārîş çobānı koyup geyigüñ ardına düşdi. Kova kova bunu bir laţif ırmağ kenārına ⁽¹⁷⁾ indürdi. Gördi ki bir cennet mişāl yir. Dürlü dürlü çiçekleriyle müzeyyen ve envā‘-i nebātātıla ārāste ve dahı bir bölük ⁽¹⁸⁾ ‘avret gördi. Bu arada seyr ider. Beglerinüñ ‘avreti dahı bile. Meger bu tã’ifenüñ beglerine Mu‘temid bin Bekr ⁽¹⁹⁾ dirleridi. Kavminüñ ulusu kabîlesinüñ muķaddemi idi. Bu araya gelmesine sebep Melik Züheyr idi. **Rāvī** eydür: Bu Mu‘temid’üñ ⁽²⁰⁾ bir kıızı varıdı. Adı Lübnā’yıdı. Hağ Te‘āla anı güneşden nūrlı, aydan görkli yaratmışdı. Çok yirden dilerlerdi. Atası ⁽²¹⁾ virmezdi. Sevdüğinden kendüden ayırmazdı. Bu Mu‘temid’üñ bir ‘emmüsi oğlu varıdı. Cerir bin Kādim dirlerdi. ⁽²²⁾ Bu kıızı severdi. ‘Işkından gönli ğamgīn idi ve bu Cerir ğāyet bahādurlardan idi. Līkin kabīh ⁽²³⁾ manzar idi. Bed şekl idi. Bir gözi dahı yogıdı. Bu Cerir dahı bu kıızı diledi. Bu kıız bunu göricek **[8a]** ⁽¹⁾ ğāyet nefret itdi. Aña varmazın diyüp feryād itdi. Atası dahı eyitdi: “Kızımı ben saña vermezem.” didi. Āhir bunlaruñ ⁽²⁾ arasında buğz ve muḥāşeme oldı. Ol cihetden bu

⁹¹ 7b-9 Arz-ı Şerebbe: Şirbe

⁹² 7b-11 Arz-ı Şerebbe’ye: Şirbe’ye

Mu'temid kendü diyārından göçdi. Diledi ki 'Arab beglerinden bir ⁽³⁾ büyük begüñ civārına vara, anuñ sāyesinde hoş geçe. Āhir Benī 'Abs t̄ā'ifesin fikr itdi. Anlaruñ yirlerinde bu z̄ikr ⁽⁴⁾ itdügümüz maḳāmda ḳarār itdi. Ol kız daḡı ittifāḳ Ḥārîş anda varduḡı gün bir bölük kızları-y-ıla teferrücleni bile ⁽⁵⁾ çıḳmıṣdı. Bu kızlaruñ içinde bir bedr ay gibi ṣalını bulanı yürürdi. Ḥārîş bunu gördiği gibi bunuñ cemāline ⁽⁶⁾ müteḡayyir oldı. Bu Ḥārîş daḡı ḡāyet ḡüb şüretlerden idi. Bu kız daḡı naḡar itdi. Gördi Ḥārîş kendüye ⁽⁷⁾ baḡar. Nāzıla bir ṣalınırak yürüdi. Ammā Ḥārîş'üñ daḡı gökçek şüreti bu kızuñ ḡöñlinde yir itdi. Yoldaṣı kızları-y-ıla ⁽⁸⁾ avurd urup tebessüm itmeḡe başladı. Bu Ḥārîş'üñ hüsninde 'acaba ḳaldı. Yine nāzıla yürüyerek Ḥārîş'üñ ṭurduḡı yire ⁽⁹⁾ geldi. Ḡāḡ Ḥārîş'e baḡar ḡāḡ yire baḡar ḡāḡ ḳaṣd ider ki Ḥārîş'üñ aḡvālinden ṣora, ḡāḡ ḡayā māni' olur. ⁽¹⁰⁾ Āhir Ḥārîş'e ḡāyet germiyyetden andan yaña baḡup bu ebyātı inṣād itdi: **Şi'r.** ⁽¹¹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁴⁾ **Rāvī** eydür: Vaḡti ki Ḥārîş bunuñ şî'rın işitdi. Ḡöñli buña temām ḳapıldı. Bunuñ ardına düṣdi, yürür yoldaṣları-y-ıla ⁽¹⁵⁾ avurd urur. Ammā iki gözi andan gitmez. Def'î Ḥārîş'üñ aḡvālî müteḡayyir oldı. Yoldaṣları ṭuydılar, eyitdiler: "Yā melik! Şimdi feraḡ ⁽¹⁶⁾ idüñ. N'oldı ki melül olduñ?" Ḥārîş eydür: "Bilmezem n'oldum. Özlüḡüm ḳalmadı. Gelüñ dönelüm evümüze gidelüm." diyüp ⁽¹⁷⁾ döndi. Ammā ol kızuñ maḡabbeti temām ḡöñlinde yir ṭutdı. Şevḡi ḡalebe idüp bu ebyātı inṣād itmeḡe başladı: **Şi'r.** ⁽¹⁸⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] ⁽²⁰⁾ **Rāvī** eydür: Andan soñra Ḥārîş bu ḡasretile evlerine geldi. Dürlü dürlü fikirlere ṭaldı. Aḡvālî müteḡayyir oldı. Yimeḡden ⁽²²⁾ ve içmekden binmekden ḳaldı. Bu ḡaberi atası ve ḡardaṣları işitdiler. Bunuñ göregeldiler. Anası daḡı göregeldi. ⁽²²⁾ Gördi ki aḡvālî müteḡayyir olmuṣ. Bunuñ aḡvālinden ṣordı. Neye uğraduḡın bildi. Vaḡti ki bunuñ yanından gitdiler. ⁽²³⁾ Dāyesin ḡıḡırdı. Zîrā bu dāyesi-y-ile ziyāde me'nūs idi. Cemî'-i esrārına anı vāḡıf ḡılurdı. Dāye ḡeliceḡ [8b] ⁽¹⁾ mu'āhede itdi ki sırrın kimseneye dimeye. Andan soñra eyitdi: "İy dāye! Bu sırrı izḡār itmeñüñ üç ziyānı var. ⁽²⁾ Evvel budur ki eḡıbbası

arasına kol kola düşer. İkinci budur ki a‘dāsı şemāta ider. Üçüncü budur ki kişinin gönüldeki ⁽³⁾ sırrı ehli olmaz kişiye düşer. Huşūşā ki atamdan korkaram. Benüm hālüm bilicek baña eyide ki “Niçün benüm koñşum ⁽⁴⁾ obasına varursın? Anda ne işüñ varıdı?” Andan soñra kışşasın bu dayesine bir bir hikāyet itdi. Hikāyet ⁽⁵⁾ iderken gözleründen yaş revān oldu. Andan soñra and virdi ki bu sırrı kimseneye dimeye. Dāye bunuñ gözi ⁽⁶⁾ yaşın göricek buña merhamet itdi. Va‘de itdi ki bu işde buña müsā‘ade ide. Andan soñra eyitdi: “İy dāye! ⁽⁷⁾ Dilerin ki şüret degişesin, anlaruñ obasına varasın. Göresin ki anuñ dañı gönlinde benüm maḥabbetüm var mı ⁽⁸⁾ ve dañı bilesin ki aña kim dirler ve atasına kim dirler ve dañı benüm aña ‘ışķımı bildüresin ve dañı bir vaqt kavl ⁽⁹⁾ eyle kim ol gördüğüm yire bir dañı gele, yine görem.” Dāye eyitdi: “Sem‘ān ve tã‘aten!” az zamānda iküñüzi bir araya ⁽¹⁰⁾ getüreyim.” diyüp çıkdı, gitdi. Def‘i devesine binüp Vādiyyü'n-Neķā tarafına müteveccih oldu. Ol kızuñ evlerine vardı. ⁽¹¹⁾ Furşat gözleyüp bu kıızı hālī buldı. Hāriş' den haberler virdi. Bu kız taḥassur idüp gözleri yaşı aķmaķa başladı, ⁽¹²⁾ eyitdi: “Ve zimmetü'l-‘Arabi yā ḥāletāh! Bu gice irteye deġin hergiz anuñ taḥassürinden gözlerüme uyķu gelmedi. Ben ḥayretde idüm ⁽¹³⁾ ki aña bir dañı nice bulışam. El-ḥamdü-li'llāhi ki geldüñ ḳayġularımı sākin itdüñ. şimden girü ben anuñıla buluşmaġı senden ⁽¹⁴⁾ bilürem.” Dāye eyitdi: “Başum üzerine iy kızķuķaz! Ben buluşdurayın. Ammā senden dilerin ki il yatduķdan soñra ⁽¹⁵⁾ göl kenārına çıkasın. Ḳarañulıķda gele, senüñile buluşa.” Kıız eyitdi: “Yā ḥāletāh! Sen de bile gel ki elbetde ben çıkārın ⁽¹⁶⁾ eger başuma kılıķ dañı tutarlarsa.” Andan soñra dāye kıza vidā‘ idüp gitdi. İşi bitürdüġine feraḥ oldu, geldi. ⁽¹⁷⁾ Hāriş'üñ ḳatına girdi, gördi. İzṯirābından od üzerinde oturur. Dāye kışşaların bir bir Hāriş'e naķl itdi. ⁽¹⁸⁾ Hāriş, ġāyet şafāsından inanmayacaġı gelür. Hele bu ḥaberle ġāyet feraḥ olup ġuşşālari zāyıl oldu. Ol vaķit ⁽¹⁹⁾ ma‘hüde muntazır oldu. Bunlaruñ hālī böyle oldu. Geldük bu tarafda kıız hāliline. Kıız dañı ki bu ḥaberi ḳarıdan ⁽²⁰⁾ işitdi, inanmayacaġı geldi. Hele

āhîr ahşam olıcaķ birķaķ boydaşı kızları-y-ıla ve birķaķ ‘avretleriyle göl kenārına ⁽²¹⁾ çıķdı. Vakti ki bu araya geldi. Gördi ki dāyeyile Hārîş, muntazır otururlar. Bu kız Hārîş'den yaña müteveccih oldu. ⁽²²⁾ Gördi ki dāyesi didüğinden daķı biter, bunuñ ‘ıķķı-y-ıla melûl maķzûn oturur. Bunu bu hâlde göriceķ ⁽²³⁾ kızuñ ķarārı gitdi, geldi. Hārîş'üñ üzerine düşdi. Hārîş, daķı bunu bağrına başdı. Biraz ol anuñ [9a] ⁽¹⁾ leblerin emdi ve biraz ol anuñ emdi. Nice sâ‘at tırmayup bu iş üzerine oldılar. Şuña degin ki biraz ⁽²⁾ harāretleri şovudı. Andan soñra oturup biribirinüñ hālinden şorarlardı. Kız kendü ahvālinden haber virdi ⁽³⁾ ki nice bunu ‘emmüsi oğlı diledi ve kendüsi ibā itdi ve atası daķı rāzî olmadı. Āhîr aralarında şerr-i fitne ⁽⁴⁾ hādîş oldu. Babası göçdi, bunda geldi ve daķı ne ķadar ser-güzeştı varısa ‘ale't-tafşîl hikāyet itdi. Andan ⁽⁵⁾ soñra eyitdi: “Ve haķķı'l-beyti'l-harāmi ve'l-meş‘ari ve'l-maķāmi, seni görelden beri vaţanum unuttum. Ölince sensüz şabrum ⁽⁶⁾ ķarārım yokdur.” Hārîş daķı eyitdi: “Ben_daķı senüñ gibi yā şemse'l-‘Arabān ve yā ķamer-i Benî Zehrān!” Eydür: Bunlar ayırılmadılar. ⁽⁷⁾ Birbirinden tā ‘ahdların bunuñ üzerine muhkem itmeyince ki ‘ömrinde ne bu andan artuķ ‘avret ala ve ne bu ⁽⁸⁾ andan ğayrı er idine. Andan soñra biraz daķı öpüşdiler ve ķocuşdılar. Bu ‘ahd-ı mîşāk üzerine vidā⁽⁹⁾laşup gitdiler. **Rāvî** eydür: ‘Acāyib kışşalardan biri daķı ki işidene ğuşşalar getürür. Budur ki bir ğün Hārîş ⁽¹⁰⁾ maķbūbesi öñine düşüp şabr u ķarārı ķalmadı. Āhîr av bahānesine bindi. Vādiyyü'n-Neķā'ya vardı ki hem ⁽¹¹⁾ av avlaya hem maķbūbesini göre. Gördi, yirinde yil eser. Ķabileden kimsene ķalmamış, herğiz eşeri yok. Dört ⁽¹²⁾ tarafın çeñzindi. Bir haber alacaķ kişi bulmadı. Dünyā gözlerine ķarañu oldu. Ğāyet hasretinden ağlamağa ⁽¹³⁾ başladı. Gözlerinden incü gibi yaş dōke dōke yine evlerine dōndi, geldi. Dāyesine biraz hālinden ⁽¹⁴⁾ yandı. Dāye daķı bunuñ hālın göriceķ biraz tesellî itdi. Yine vişāle irmek ümîzlerin gösterdi. ⁽¹⁵⁾ **Rāvî** eydür: Bunlaruñ bu aradan göçmesine bir ğarîb sebep düşdi. Anuñiçün yirlerinüñ beginden bu kızuñ ⁽¹⁶⁾ atasına bir kişi geldi. Bunlaruñ beglerine Eş‘aş bin Şarme dirlerdi. Arz-ı Beyzā'nuñ begi-y-

idi. Vaqt ki anuñ ⁽¹⁷⁾ ādamı bu kızuñ atasına geldi, eyitdi: “Melik Eş‘aş saña selām itdi, eyitdi ki “Ben evvelden bilmedüm ki vaţanlarından ⁽¹⁸⁾ neyiçün gitdiler?” Āhir işitdüm ki ‘emmüsi oğlı aña zulm-i te‘addi itmiş. Tutdum anlardan ötüri ħabs itdüm. ⁽¹⁹⁾ Anlar gelüp aña göñülleri ne dilerse itmeyince koyıvermezem. Anlardan dilerem ki yine yirlerine ‘avdet ideler. ⁽²⁰⁾ Nesebleri Benī ‘Abs nesebine ħarışmadın Benī Hevāzin ve Benī Zehrān tã’ifesinden munķaţı‘ olmadın vaqt ki bunda ⁽²¹⁾ geleler. ‘Emmüleri oğlın alsunlar, ne dirlerse eylesünler.” Vaqtı kızuñ atası bunu işitdi, yüregi şovudı. ⁽²²⁾ Ammā vaţanuma gidemeyem diyü korkdı. Anuñiçün ki kıızıyla Ĥārîş’üñ kışşasından ba‘zısın işitmiş idi. ⁽²³⁾ Āhir kimsene tıymadın göçdi, gitdi. Bunlaruñ ħāli böyle. Geldük bu tarafda Ĥārîş ħāline. Ĥārîş’e [9b] ⁽¹⁾ dağı ma‘şūķa ħasretinden günden güne taşalar ziyāde oldı. ‘İşk sevdāları başına urdı. Taħammüli dağı ħalmadı. ⁽²⁾ Gördi ki ‘Anter bunda degül. Kendüye yoldaşlıķa Şeybüb’ dan ħayrı kimsene yok. Tiz dāyesin Şeybüb’a ⁽³⁾ göndürdi. Şeybüb dağı geldi, ħāzır oldı. Hemān ki Ĥārîş Şeybüb’ı gördi. Rıķķat geldi, ağlamağa başladı. ⁽⁴⁾ Şeybüb bunuñ ħālini gördi ve sözün işitdi. Özi göyündüğünden bile ağladı. Āhir eyitdi: “Ya mevlāyi! Benden ⁽⁵⁾ ne dilerseñ buyur. Def‘i yıldırım bigi varayın, bitüreyin. Vallāhi, eger deñizlere dağı gir dirseñ girürem. Eger odlara ⁽⁶⁾ düş dirseñ dağı düşerem.” Ĥārîş eyitdi: “Yā Şeybüb! Senden dilerem ki benümile bile gelesin. Benī Zehrān’a ulaşıdurasın. ⁽⁷⁾ Ya budur ki bir sã‘atcük ol benüm gül yüzlü ma‘şūķamı görem. Cemāli müşāhedeşiyle gözlerüm münevver ola. Ya budur ki ⁽⁸⁾ anuñ yolında bāri olam. İş bunun gibi acı dirlikden ħurtulam.” Şeybüb, eyitdi: “Çünki bunuñ gibi fikrũñ var. Yarağıñ ⁽⁹⁾ eyle. Gice kimsene tıymadın çıkavuz, gidevüz.” Ĥārîş eyitdi: “Eyü didüñ. Eger babam bizüm gitdügümüz tıyarsa ⁽¹⁰⁾ bizi tıtar, ħabs ider. Ayruķ gitmege çāremüz olmaz.” Andan şoñra gice olinca şabr itdiler. Ĥārîş, ne ħadar ālet-i ħarb varısa ⁽¹¹⁾ geyindi, tıkıtdı. Şeybüb dağı yayın omuzına aldı. Beligin oķıla tıoldurdı. Andan şoñra bu ikisi Benī Zehrān’dan ⁽¹²⁾ yaña müteveccih olup gitdiler.

Vaḳti ki şabāḥ oldı. Ḥārîş'i yokladılar, bulmadılar. Atası, anası bu işden ğayet melûl maḥzûn ⁽¹³⁾ oldılar. Zebîbe⁹³ daḥı Şeybûb'un ğitdügünden ğayet münfa'ıl oldı. Ammā dāye bu işi ketm itdi, dimedi. Korkdı ki evvelen ⁽¹⁴⁾ niçün dimedün diyü öldüreler. **Rāvî** eydür: Şeybûb'ıla Ḥārîş gide gide Benî Zehrân diyârına geldiler. Şeybûb eyitdi: “Yâ mevlâyi! ⁽¹⁵⁾ Sen bu arada tûr ve ben varam kabîle içine gireyin, saña ḥaber getüreyin.” Eyle diyicek Ḥārîş yoldan bir şapa yire vardı, ⁽¹⁶⁾ gizlendi. Andan Şeybûb, Ḥārîş'e kızuñ şıfatın ve evlerinüñ örtüsün şordı ve kendüyi ‘Arab fuḳarâsı şüretine ⁽¹⁷⁾ koyup degenegin omuzına aldı. Otlaklardan yaña gitdi, vardı çobânlarā qarışdı. Bu çobânlar bunuñ nesebin ⁽¹⁸⁾ şordılar, eyitdi: “Benî ‘Uṭārid'denem.” Eyle diyicek ikrām itdiler. Öñine yimek getürdiler, yidi. Vâḳt ki aḥşam oldı. ⁽¹⁹⁾ Bunlarıñıla bile obaya geldi. Bir bir evleri gezdi. Gezerek kızuñ evleri öñine geldi. Ḥārîş'den işitdügü ‘alāmetden ⁽²⁰⁾ bildi ki kızuñ evleridür. Kapuları öñinde tûrdı: “Allāḥ şey‘un li’llāhi.” didi. İçerüden kızuñ dāyesi çıḳdı. Elinde bir pāre ⁽²¹⁾ etmek Şeybûb'a şundı, eyitdi: “Al yi yâ faḳîr! Şāḥib-i beyte du‘ā eyle ki Allāhu⁹⁴ Te‘āla tefriḳasın cem‘ ide.” Şeybûb, ⁽²²⁾ etmegi aldı. Diledi ki bunuñ sözünüñ ma‘nāsın beyān itdüre. Tā ki kendüye yaḳîn gele. Andan eyitdi: “Yâ Sittāḥ! ⁽²³⁾ Ğarîb misiz yoksa bu yirden misiz?” Dāye eyitdi: “Ğarîb degilüz, Benî Zehrân'danuz. Ammā benüm ḳaduncuḳumuñ Benî ‘Abs'den [10a] ⁽¹⁾ bir ma‘şuḳı var. Aña ğayet iştıyāḳından gice ve gündüz ğuşşadadur ve anuñ derdinden ḳatı ḥāliyetlüdür.” Şeybûb eyitdi: ⁽²⁾ “Beşāret olsun saña ki ol ḳatıncuḳuñ sevdügi ḳişinüñ ben ḳulıyam. İşde ol_dahı benümile bile gelmişdür. Ammā ḳorḳar ⁽³⁾ bunda gelmege.” Dāye bu sözi işidicek feraḥından uşşı gideyazdı. Andan eyitdi: “Ve ḥaḳḳı zımmetü'l-‘Arabî” Mevlāñ ⁽⁴⁾ ḳatı vaḳtinde geldi. Anuñiçün ki bugün yarın atası ḳaşd itmişdi ki Lübnā'yı bu yirümüzüñ begi oğlu Ḥaytefūr bin Eş‘aś'a ⁽⁵⁾ vireyidi. Anuñiçün biz vaḳtî ki Vādü'n-Nekā'dan göçdük. Yine diyārumuza geldük. Lübnā'nun ‘emmüsi oğlını Melik Eş‘aś ⁽⁶⁾

⁹³ 9b-13 Zebîbe: Zübeybe

⁹⁴ 9b-21 Allāhu: Allāh

tutmuş habs itmiş.” Nitekim yukarıda Lübnā'nuñ babasına Eş'aş'ıñ ādemi gelicek hikāyet itmişdi. Bu hālî göricek ⁽⁷⁾ Lübnā'nuñ babası dilek itdi, koyıvirdi. Andan soñra Melik Eş'aş, Lübnā'yı oğlı Haytefūr'a diledi. Haytefūr eyitdi: ⁽⁸⁾ “Vaḳti ki Lübnā benüm aduma ola. ‘Emmüsi oğlınuñ bundan ṭa‘amı kesilür.” Lübnā'nuñ atası bu söze feraḥ oldı. Def'ī ⁽⁹⁾ mehrin aldı. Kızı aña nikāḥ itdi. Hemīn girdege girmek ḳaldı. “İllā Lübnā'nuñ ḥasreti ḳatı gice ve gündüz senüñ mevlāñ ⁽¹⁰⁾ iştıyāḳından ağlamaḳdan ğayrı işi yok. Tīz var bu hikāyeti aña ḥaber vir.” didi. Şeybüb eyitdi: “Benüm mevlām gelmiş, ⁽¹¹⁾ ḥāzırdur. Sen anuñ geldügin, Lübnā'ya gir, muştıla.” Dāye eyitdi: “Eyü didüñ. Sen bu arada ṭur.” diyüp iḳerü girdi. ⁽¹²⁾ Gördi ki evde Lübnā'dan ğayrı kimsene yok. İlerü vardı. Lübnā'ya Ḥārîş'üñ geldügin ḥaber virdi. Ḥārîş'üñ ḥaberin ⁽¹³⁾ iştüdügi gibi Lübnā'nuñ düşdi, uşşı gitdi. Birazdan kendüye geldi. Dāyesine eyitdi: “Yüri ḳula eyit. Efendisi nirede ⁽¹⁴⁾ yidügin bize ta'yīn itsün. Daḥı eyit ki var efendüñe di ki “Gice biz anda varavuz.” Dāye yine Şeybüb'a geldi. Bu ḥaberi ⁽¹⁵⁾ bildürdi. Şeybüb obadan ḳıḳdı, vardı Ḥārîş'e bu ḥaberi bildürdi. Ḥārîş ğāyet feraḥ oldı, eyitdi: “Yā Şeybüb! ⁽¹⁶⁾ Alalum Lübnā'yı gidelüm. Ola ki bir selāmet yaḳasına ḳıḳavuz ve illā eger bir ḳişi anı benüm gözüme ḳarşu alursa ben ⁽¹⁷⁾ ḥasretten ölürem. Andan soñra aḥşamdan biraz geḳince şabr itdiler. Ḥārîş izṭırābdan bir arada oturamaz oldı. ⁽¹⁸⁾ Nā-gāḥ gördiler ki Lübnā gelür. Ardınca bir deveyi yider. Ḳaftānlarını ve daḥı ḳıymetlüce nesi varısa ol devenüñ ⁽¹⁹⁾ üzerine yükletmiş, ḳorḳusından kendüden geḳmiş. Ammā vaḳti ki Ḥārîş'i gördi. Yine kendüye geldi. Def'ī segirtti, ⁽²⁰⁾ üzerine düşdi. Ḥārîş daḥı bunı kendüye çekdi. Gāḥ öper gāḥ ağlar. Ol_daḥı anı gāḥ öper gāḥ ağlar. Şeybüb ⁽²¹⁾ eyitdi: “Şimdi bu süknā vaḳti degüldür. Ṭuruñ, sa'y eyleñ, gidelüm. Bulayki irteye degin bir selāmet yaḳasına ⁽²²⁾ ḳıḳavuz.” Lübnā eyitdi: “Ben yol bilmezim. Yürüñ, nireye dirseñüz gidelüm. Eger ben yol bileydüm Ḥārîş'i bu zaḥmete mi ⁽²³⁾ düşürürdüm. Ben kendüm varurdum.” Andan soñra Lübnā devesine bindi. Şeybüb deveyi yitdi ve Ḥārîş [10b]

(1) dağı atına bindi, gitdiler. Nice taşlar ve depeler aşdılar. El-kışsa, şabāh olunca gitdiler. Bunların hāli böyle oldu. (2) Geldük bu kez kızın cemā'ati tarafına. Bunlar şabāh olıcağ gördiler ki Lübnā kabīlede degül. Def'ī Melik Eş'as kullarına (3) buyurdi. Atlara bindiler, dört tarafa yayıldılar. Bu haberi Haytefur dağı işitdi. Def'ī yüz bahādur kişi cem' itdi. Andan Lübnā'nun (4) babasına şordi: “Bu bābda ne sezersiz?” didi. Lübnā'nun babası eyitdi: “Yā mevlāyi! Ben kızuma kimseneden nesne sizmez.” (5) İlla Benī 'Abs'den, anuñiçün ki bir kerre işitdüm didiler ki “Hāriş bin Züheyr, bunu sever.” Ol sebebdan onların yirinden göçdüm. (6) Yine yirüme geldüm.” Haytefur eyitdi: “Ve zimmetü'l-'Arabi! Elbette ben aña yiterem, eger Benī 'Abs'ün içine girürse belki mağribe (7) maşriğa varursa. Andan sonra dört tarafa ulağlar gönderdi. Kendü biş yüz kişi-y-ile binüp Benī {'Abs} tarafına gitdi. Bunların (8) hāli böyle. Geldük biz Şeybüb'ıla Hāriş hāline. Bu ikisi dağve-i kübrā olunca gitdiler. Merce-i Zibā dirlerdi bir yir varıdı. (9) Aña yetişdiler. Anda Cebel-i Tustā dirlerdi, bir taş varıdı. Bu taş yüksek kayalı şarp tağıdı. Yolu dağı ancak bir (10) yirden idi. Buña hiç kimsene uğramazdı. Megerki ya kaçkun ola veya harāmī bu cihetden bunda hiç kimsene turup (11) karar itmezdi. Vakti ki bu tağa irişdiler. Kaşd eylediler ki bu tağa gireler, gizleneler. Nā-gāh gördiler yukarıdan aşağı (12) on kul indi. Hepsinün ālet-i harbi mükemmel. Bunların öñince bir kul berkoza beñzer elinde yalın kılıcı var. **Rāvi** (13) eydür: Bu kullar cümle cāriye oğulları-y-ıdı. Bu tağı kendülere mekân itmişlerdi. Andan Müslümānların rızkın alurlarıdı. (14) Kendüyi depeleyüp kanın dökerlerdi. Gözlerine kolay geleni bāzirgāndan ve gayrı tāt'ifeden kim olursa inerlerdi, (15) başarılarıdı. Rızkın alup kendülerin depelerleridi. Vakti ki bunları arayı gelseler bunlar tağın toruğına çıkarlardı. (16) Aşağada tağın yolın beklemeğe bir kişi korlardı. Ol mağara ağzında bunların bir gözcisi varıdı. Şöyle ki (17) üç günlük yirden görirdi. Bunların içlerinde uluları bir kul idi, adı Biş bin Ferās idi. Şöyle bahādur idi (18) ki leşkerün azı çokı aña bir idi. Nevāyibden korkmazdı, meşāyibden

kaçmazdı. Şecā'at bābında āfetlerden idi. ⁽¹⁹⁾ Kaçan elinden kurtulmazdı, ceng iden tākāt getürmezdi. Anuñ ucından bu yola kimsene uğramaz olmışdı. ⁽²⁰⁾ Ol gün bunlar Şeybüb'ı Hāriş'i gördiler, tağdan bunlaruñiçün indiler. Kendü nefslerinde böyle fikr itdiler ki hemîn ⁽²¹⁾ indükleri gibi atlu kaçā yayayı depeleyeler, kıızı alalar. Bilmediler, bu yayan didükleri Allāh'ıñ kazāsıdur. Vakt ki Şeybüb ⁽²²⁾ bunları gördi. Hāriş'e eyitdi: “Yā mevlāyi! Sen atuñdan inme, gör ki bu necis kölelerüñ ben başlarına ne belālar ⁽²³⁾ getüreyin. Andan soñra Şeybüb ilerü yürüdi. Gördi ki bu gelen kullaruñ başı na'ra urup eydür ki **[11a]** ⁽¹⁾ “Yā veyleküm! Tiz oluñ, neñüz varisa koñ, kaçuñ. Eger size sağlıkuñuz gerekise ve illā iküñüzi dağı buldurki ⁽²⁾ ölmüş ölüñüze kavışdururın.” Henüz dağı bu kişi sözün temām itmedin Şeybüb, bir oğıla bunuñ göğsinde ⁽³⁾ urdı. Oğ yağırınında çıkdı. Bu kullar bunuñ görüp efgān idüp Şeybüb'a eyitdiler: “Yā veled-i zinal “Şelle Allāhu enāmileke ⁽⁴⁾ ve kaçā'a mefāşileke” bizüm ulumuzu öldürdüñ.” Vakt ki Hāriş bu hāli gördi. Bu kullaruñ üzerine hücum ⁽⁵⁾ nā-gāh atını bu kullaruñ biri göğsinde oğıla urdı. Hāriş'üñ atı yıkıldı. Hāriş, üzerinden yine düşdi. ⁽⁶⁾ Der-hāl at öldi. Hāriş kılıcın çeküp yayağıla bu kullaruñ üzerine yürüdi. Şeybüb, eyitdi: “Yā mevlāyi! Qo beni, ⁽⁷⁾ bu kullaruñ haqqından geleyin. Bunlar senüñ şıñaruñ degüldür. Bunlaruñıla ceng itmek saña lāyık degüldür.” Andan soñra Şeybüb, ⁽⁸⁾ bunları oğa tutup bir bir depelemege başladı. Bu kullar ne kadar ki Şeybüb'ıñ üzerine bir aradan hücum idüp galebe iderlerdi. ⁽⁹⁾ Şeybüb, bunlaruñ arasından berķ-i hātif gibi şıçrardı. Bunları giriden oğa tutardı. Tā ki bunları irerdi. ⁽¹⁰⁾ Bunlar dönerlerdi, Lübnā'yıla {Hāriş'e} hücum iderlerdi. Şeybüb yine bunlaruñ ardına düşüp oğa tutardı. Bu hālile bunlaruñ ⁽¹¹⁾ altısın depeledi. Andan soñra bu kullar birbirine eyitdiler: “Vallāhi bu mel'un şeytāndur. Zīrā ki bizüm ulumuz {bize} eydürdi ki ⁽¹²⁾ ben bu derede çok kerre cin görüp tururın. Biz inanmazduk. Hattā ki gözümüzle gördük.” Andan birisi eyitdi: “Yā veyleküm! ⁽¹³⁾ Çünkü bilürsiz bu cindür. Pes niçün ceng idersiz? Bunca

yoldaşlarımız ölmedin niçün tenbîh itmedüñüz ki ⁽¹⁴⁾ bu mel'undan kaçayduk, kurtulayduk? Bu belâlar bize yetişmeyeydi?" Andan soñra bunlar kaçdılar. Cân atup ol tağda vağan ⁽¹⁵⁾ itdükleri yire 'azm itdiler. Şeybüb, bunlardan öñ segirtti, dervende yetişdi. Bunlaruñ yolların bağladı. Çığırdı ki ⁽¹⁶⁾ "Yâ enzâle'l-'Arabi! Nire gidersiz? Benüm elümden cân mı kurtaram şanursız? Bugün sizüñ ecelüñüz gelmişdür. Bir bir hep ⁽¹⁷⁾ sizi depelesem gerekdür." Andan birini oğıla urdı. Oğ bir yanına geçdi. Andan birine dağı kaçd itdi. Kaçayum diyince ⁽¹⁸⁾ hancerile karnına dürtdi. Karnı bağırsuğı ayağına döküldi. İki kaçup, kurtulup eyitdiler: "Dâyim biz 'Arab tâ'ifesinüñ ⁽¹⁹⁾ mālın alup haramilik itdügümüzüñ cezâsı idi kim Hâk Te'âla bize bu mel'unı musallağ eyledi." Andan Şeybüb dönüp ⁽²⁰⁾ Hâriş'e geldi, gördi ki mütehayyir olup oturur. Tebessüm iderek ilerü yürüdi, eyitdi: "Yâ mevlâyî! Ol mel'un kullarüñ ⁽²¹⁾ hepsin depeledüm. Ammâ ikisi kaçdı, kurtuldu." Hâriş, bu hâle şükr idüp eyitdi: "Yâ Şeybüb, şimdi nice idelüm ⁽²²⁾ ki ben yayağ kaldum. Menzilümüz ırak. Korkarın dağı ki ardumuzdan âdem yetişse." Bunlar bu sözdeyiken gördiler {ki} ⁽²³⁾ ardlarından bir leşker yetişdi. İlerü gelirek na'raları ünile tağlar depeler töldi. Haytefûr öñlerince bir tağ [11b] ⁽¹⁾ gibi demüre müstağrak olup gelür. Lübnâ'nuñ babası yanınca bile dağı gelür. Lübnâ vağt ki gelen çeriye⁹⁵ gördi. Ağlayup figânlar itmege ⁽²⁾ başladı. Andan soñra ki erini atasını gördi, tâşâsı ziyâde oldu. A'zâsına ditreme düşdi. Gözlerinüñ yaşı ⁽³⁾ revân oldu. Yakîn bildi ki kendüyi helâk eylerler. Hâriş, dağı bundan ötüri gâyet müteellim olup ağlamağa başladı. Şeybüb'a ⁽⁴⁾ eyitdi: "Vallâhi yakîn bildüm ki helâkumuz yetişdi. Eger biz bunlaruñ eline düşersevüz bize bir içim su içürmedin helâk ⁽⁵⁾ iderler." Şeybüb, eyitdi: "Yâ mevlâyî! Hemân bir iş kaldı kim şol kullar vağan itdügi şarp yire şıgınavuz, dağı ben ⁽⁶⁾ sizi bunlardan şaklayam. Beligümdeki oğ dükenince ya budur kim bir fetğ bâb ola, Hâk Te'âla bir taraftan yardumcı viribiye ⁽⁷⁾ ya budur ki giceyile fırsat bulup

⁹⁵ 11b-1 çeriye: çeri

kaçavuz.” Hâriş, eyitdi: “Hemîn bundan ğayrı çâremüz ğalmadı. Lâkin bizüm emegümüz ⁽⁸⁾ zâyî olısar maķşûda ermeyeyisevüz.” Şeybûb, eyitdi: “Korķma ki ben Lübnâ'yı bunlara ğomazın.” Hâriş, eyitdi: ⁽⁹⁾ “Nice idersin ki anuñ korķudan deprenmege mecâli ğalmadı?” Şeybûb, eyitdi: “Gör ki ne ‘acep iderin.” diyüp ilerü ⁽¹⁰⁾ yürüdi. Lübnâ'yı omuzına aldı yil gibi segirtti. Tağuñ dibine vardı. Andan tağa tırmandı. ⁽¹¹⁾ Ol şarp yire vardı. Hâriş, daĥı Şeybûb'uñ ardına düşdi ki cidd ü cehd idüp bu daĥı ol şarp yire vara. ⁽¹²⁾ Haytefûr'ıla kızuñ atası, Şeybûb'uñ bu ĥâlin görüp müteĥayyir ğaldılar. Gözlerin andan irmediler. Tâ şuña deĝin ki ⁽¹³⁾ gördiler. Tağuñ depesine çıķdı. Andan bu çeri Şeybûb'uñ ardına düşdiler. Tağuñ depesine yetişmedin ⁽¹⁴⁾ Hâriş'e yetdiler. Hâriş, çuķalınuñ şikletinden incinmişdi. Çıkarup atmaĝa kaçd itmedi. ‘Arab ortasında ⁽¹⁵⁾ ceng itmedin cebesin bıraķdı, diyüp ‘âr ola diyü. Andan bunlarla ceng itmege başladı. Gelenin karşu ⁽¹⁶⁾ üzerinden defc itdi. Şuña deĝin çalışdı ki üzerine çok âdem cemc oldu. Yaluñuz ğankısı birle müdâfa‘a ⁽¹⁷⁾ itsün. Âĥir tutup esîr itdiler. Şeybûb, daĥı Lübnâ'yı vaķt ki ol şarp yire ilette. Döndi ki Hâriş'e yardım ⁽¹⁸⁾ ide. Gördi ki esîr itmişler. Ğâyet müteellim oldu. Korķdı ki öldüreler. Andan bu leşker bu mezkûr olan ⁽¹⁹⁾ Merecü'z-Zebâ'ya ğondılar. Birğacı kaçd itdiler ki Şeybûb'un ğatına çıķalar. Şeybûb'ı tutalar. Şeybûb bunları ⁽²⁰⁾ karşuladı, oķa tıttı. Bir nicesin öldürdi, bir nicesin yaralu eyledi. Âĥir diri ğalanı melûl ve maĝbûn olup ⁽²¹⁾ döndiler. Haytefûr'ıla kızuñ atası Şeybûb'uñ bu vechile oķ attuĝına müteĥayyir oldılar. Haytefûr, eyitdi: ⁽²²⁾ “Bu şeytânıñ yiryüzinde mişli yokdur. Ammâ bilmezin ki {nice} idevüz ki bu mel‘ûnı ele getürevüz?” Kızuñ atası eyitdi: ⁽²³⁾ “Sen ne re’y idersin?” Haytefûr eyitdi: “Re’y budur ki şabâĥ olunca biz bunda tıravuz. İrte olıcaķ [12a] ⁽¹⁾ bir dâr aĝacı dikevüz. Bu şeytâna çağıravuz, eyedevüz ki “Ya Lübnâ'yı bize vir yâĥuz Hâriş bin Züheyr'i aşaruz ve illâ bu aradan gitmezüz, ⁽²⁾ senüñ her pâreñi ğulaķuñca itmeyince.” Bunlar bu re’yı şavâb gördiler. Andan Hâriş'i bir ğayışıla bend idüp Haytefûr'uñ otaĝı ğapusına ⁽³⁾

bağladılar. Üzerine iki kul kodılar ki hem Hāriş'i gözleyeler ve hem Şeybūb'ı gözleyeler ki inüp kaçmaya. Andan bu çeri şabāḥa ⁽⁴⁾ muntazır olup kaldılar. Ol gice Hāriş'ün başına ol iş geldi ki hiçbir kimseneye gelmemişdür. Kendünün esirligine gamından ⁽⁵⁾ Lübnā'dan ayrıldığı gamı artuk idi. Şeybūb, daḥı ol kullar olduğu mağaraya girdi. İçinde biraz eṭ'ime cinsinden nesne ⁽⁶⁾ buldı. Lübnā'ya getürdi. Lübnā ol ta'āmdan yimedi Hāriş'e melāletinden. Şeybūb, bunun bu ḥālin görüp göñlin tesellī ⁽⁷⁾ itdi. Zāmin oldı ki ine, Hāriş'i ḥalāş ide, getüre. Biraz tevaḥḥuf itdi. Hattā ki dünün nısfı geçdi. Hancerin yalın ⁽⁸⁾ idüp tağdan aşağı indi. Gāh yürürdi, gāh imeklerdi. Āḥir bu bekçi kulların katına geldi. Gördi ki ⁽⁹⁾ uyurlar, ölü gibi yaturlar. Zīrā ki gündüz çok çalışup yorulmuşlardı. Bunların üzerine vardı. İkinin daḥı ⁽¹⁰⁾ boğazladı. Andan ilerü yürüdi. Nā-gāh bir āvāz işitdi, diñledi. Gördi ki Hāriş, katı inleyüp bu ebyātı inşād ider: ⁽¹¹⁾ {Şi'r.} [Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] **Rāvi** eydür: Vaḳti ki Şeybūb, bu ebyātı işitdi. Hāriş'i bildi ⁽¹⁵⁾ ve daḥı bildi ki Hāriş helāk olmağa yaḳın olmışdur. Ġāyet müteellim olup cidd ü cehd itdi. Yanına vardı, bağın ⁽¹⁶⁾ çekdi. Def'i cān atdılar. Mağaraya çıkdılar. Vaḳti ki şabāḥ oldı. Lübnā'nın atası geldi ki ḥaber nidügin bile gördi ⁽¹⁷⁾ ki bu kullar boğazlanmış yatur. Hāriş, kaçmış. Def'i Ḥaytefūr'a geldi. Bu қазиyye(y)i ḥaber virdi. Ḥaytefūr eyitdi: "Vallāhi ⁽¹⁸⁾ bu işi itmedi. illā ol dünki bizümile muḳātele iden mel'un itdi. Anuñ mişli bu rüzigāra gelmemişdür. Dün şabāḥdan ⁽¹⁹⁾ aḥşāma degin bizümile ceng itdi. Biz aña zafer bulmaduk. Bugün tarīḳ budur ki biz cem'imüz anuñ üzerine hücum idüp ⁽²⁰⁾ kulları ḳalkānları-y-ıla öñümüze tutavuz. Kırk elli kulumuz olursa daḥı rāziyuz. Dek ol şeyṭān elümüze ⁽²¹⁾ girsün." didi. "Göñlümüze şifā ḥāşıl olsun. Lübnā'yı alalum, gidelüm ve illā 'Arab içinde bize bir büyük 'ār olur." ⁽²²⁾ Bunlar burayı şavāb görüp kullara buyurdılar ki ellerine süñüler ve ḳalkānlar alup öñlerince yürüyeler. Andan sonra ⁽²³⁾ bunlar bu vechile idüp birbirine yapışdılar. Bu tağdan yaña müteveccih oldılar. Şayḥaları-y-ıla tağları taşları **[12b]** ⁽¹⁾

yanķulandurdılar. Şeybüb, bu hālî gördi. Der-hāl iki dizi üzerine geldi. Öñine ok dökdi. Bu řaġuñ der-vendinüñ ⁽²⁾ aġzına oturdı. Gelen ķulları bir bir oka dizdi. Şöyle ki atduġı ok atda ve cebede ve demür ķalkķanda durmazdı. ⁽³⁾ Ammā Hāriş, yuķarudan şurmayup aşıġaya şaşlar yuvalardı. Atdan ve ādemden her kime řoķunursa helāk iderdi. ⁽⁴⁾ Bir sâ‘at içinde bu ķullaruñ ekşerİN helāk itdiler. Bākİ ķalanı melül ve maħzün olup gitdiler. Haytefūr řayħa itdi. ⁽⁵⁾ Bu ne ġayretsüzlik olur. ‘Arab içinde ne rüsvāylık ġāşıl itdük ki bunca ādem bir kişiden ‘āciz olduķ. Biñ ⁽⁶⁾ kişİ-y-ile muķātele itmekden bu mel‘ün ile muķātele bize artuķ oldu. Lübnā'nuñ atası eyitdi: “Şavāb budur ki siz ⁽⁷⁾ muķāteleye meşġül olasız. Şöyle gösteresiz ki bunlaruñ ķatına muķātele itmeġe çıkarsız ve baña bir řavāb ⁽⁸⁾ fikr gelmişdür. Anı eyleyüm, bunlara zafer bulursavuz anuñıla buluruz.” Bunlar řayħa idüp cenge meşġül oldılar. ⁽⁹⁾ Aħşam olinca şurmayup ceng itdiler. Şeybüb daħı muttaşıl bunlara ok zaħmı şerbetin içürdi. Hāriş, şaşlar ⁽¹⁰⁾ yuvalardı. Hattā ki aħşam oldu. Zülmet perdesi ‘ālemi büridi. Şeybüb'un daħı okı dükendi. On okdan ġayrı ⁽¹¹⁾ daħı okı kalmadı. Bu ġalk daħı geldiler, yine yirlerine ārām itdiler. Andan Haytefūr on ķula buyurdı ki ol řaġuñ ⁽¹²⁾ dibinde bir maħfİ yirde gizleneler ve yaşak itdi ki “Herķankıñuz uyursa boynın urayın, ben sizi ķarşu ⁽¹³⁾ gelürin, cüstelerin. Zinhār uyumayasız ki {ol} mel‘ünüñ okı dükennişdür. İnüp kaçmak istese gerek. HemİN ⁽¹⁴⁾ aşıġa ki ine. Cehd idüñ ki hepüñüz bir aradan üzerine uşasız, baġlayasız, ayaġına demür urasız. Zinhār ⁽¹⁵⁾ şalivermeñ, yoksa elden çıkup beriyyeye düşdüġinden şoñra bizde aña yiter at yokdur. Elümüzdten ķurtulur ⁽¹⁶⁾ daħı kıyamete deġin içümüzde ġasret ķalır.” **Rāvİ** eydür: Ol şavāb diyü fikr itdükleri řarİķ buyıdı ki aħşama ⁽¹⁷⁾ deġin ceng idüp Şeybüb'uñ okın dükedeler daħı Şeybüb aşıġa inüp kaçmak isteyicek bekleyeler, şutalar. Hem_daħı ⁽¹⁸⁾ fikr itdükleri gibi oldu. Ebū ‘Ubeyde eydür: Şeybüb ķatı buñalmışdı, okı dükendü ki ucından. Vaķti ki ⁽¹⁹⁾ aħşam oldu dünüñ üç baħşde bir baħşı gećince taħammül itdiler. Andan Hāriş'ile şanışdı ki

ineler, kaçalar. Andan ⁽²⁰⁾ Şeybüb, Hāriş'ün öñince gitdi. Hāriş, Lübnā'yıla ardına düşdi. Şeybüb giderek kullaruñ arasına indi. Gördü ⁽²¹⁾ ki ādemler var. Hancerin çekdi, ilerü yürüdi. Vaḳti ki kullar bunu gördiler, mecmū'ısı bir aradan üzerine şıçradılar. ⁽²²⁾ Dört tarafından ihāṭa itdiler. Şeybüb, daḥı ṭurmayup bunlara hancer zaḥmın içürdi. Şöyle ki bunlaruñ ekşerīn ⁽²³⁾ mecrūḥ itdi. Bunlar daḥı ğayret itdiler. Āḥir Şeybüb'ı ṭutdılar. Andan soñra Ḥaytefūr'a haber itdiler. Ḥaytefūr [13a] ⁽¹⁾ daḥı ol gice şem'iler yaḳdurup bunlara geldi, gördi ki Şeybüb'ı ṭutmuşlar ğāyet feraḥ oldı, eyitdi: “Yā veled-i zinā! Hele ⁽²⁾ el-ḥamdü-li'llāhi ki girdüñ elüme.” Andan soñra buyurdı kullarına ki “Berk bağlañ.” diyü, berk bağladılar. Andan soñra eyitdi ki ⁽³⁾ “Yürüñ yuḳaru, ṭaḡuñ ḳullesine çıḳuñ ki şimden girü yuḳarudan ḳorḳacaḳ ādem ḳalmadı.” Andan kullardan bahādurlardan ⁽⁴⁾ kim varısa ṭaḡdan yaña hücum itdiler. Lübnā'nuñ atası öñlerine düşdi. Vaḳti ki Hāriş bunları gördi. ⁽⁵⁾ Bildi ki bir belāya uğradı ki hıç def'a mecālī yoḳ. Yanında yuvalayacaḳ ṭaşlar daḥı az ḳalmış idi. Nā-çār oldı, ḳılıcın ⁽⁶⁾ şıyırdı. Bu ḥalkuñ arasına uğradı. Ṭurmayup saḡına şolına ḳılıç zaḥmın içürdi. On ḳul öldürdi ⁽⁷⁾ ve ‘Arab ḳavminden daḥı iki bahādur ḳişi öldürdi. Āḥir dört tarafından ihāṭa idüp zebūn itdiler. Ṭutup ⁽⁸⁾ esīr itdiler. Ḳızıñ babası ki bir rivāyet üzerine adı Mu'temid'dür ve bir rivāyetde adı Miḳdām'dur,⁹⁶ ḳızıñ ⁽⁹⁾ üzerine yürüdi. Ḳız ḳorḳusından ditremege başladı. Ğāyet ḥacīl oldı. Miḳdām saçına yapışdı. Süriyi ⁽¹⁰⁾ süriyi ṭaḡuñ dibine indürdi. Diledi ki öldüre. Ḥaytefūr, men' itdi, eyitdi: “Bu benüm ‘avretümdür. Benden mehrin ⁽¹¹⁾ almışsın. Eger ‘ār olursa baña olur. Ben ḳabul itdüm. Ammā yerümüze varıcaḳ Hāriş'i aşaram. Vaḳti ki Lübnā anuñ ⁽¹²⁾ öldüğün göre, ye's ider. Ḳalbi baña mürtebiṭ olur.” Andan şabāḥa dek anda ṭurdılar. Şabāḥ olıcaḳ Hāriş'i bir at ⁽¹³⁾ üzerine berkitdiler. Ḳızı bir deveye bindürdiler. Andan Ḥaytefūr, Şeybüb'uñ boynına bir urḡan ṭaḳdı. Bir ḳuluñ ⁽¹⁴⁾ eline virdi, eyitdi: “Yid bu mel'ūnı ki yürümekden incinür mel'ūn degüldür. Saḳın

⁹⁶ 13a-8 Miḳdām: Muḳdām

qoyıvireyin ya süstlik ideyin ⁽¹⁵⁾ şanma. Elümüzden çıkıcaq ayruq ele girür mel'ün degüldür.” Andan soñra yortdılar, gıtdiler. Nā-gāh ol Üveys ⁽¹⁶⁾ bin Se'lā'ya uğrayı geldiler. Gördiler ki bir ögrek atı sürüp gideler. Haytefūr eyitdi: “Vallāhi işbu gelen mel'ünlar ⁽¹⁷⁾ ‘Arab harāmileridür. Bu atları ırak yirden sürüp gelmişlerdür. Gelün ikdām idelüm. Bu mel'ünları kıralum. ⁽¹⁸⁾ Bu atları alalum.” Andan soñra Benī Zehrān'a emr itdi ki bu gelen harāmileri her tarafdan ihāta itdiler. Bir sā'at ⁽¹⁹⁾ içinde bu kırk harāmīnün otuzın öldürdiler. Üveys, on kişi-y-ile kaçdı, kırtuldı. Anuñiçün ki qatı yügrüg ⁽²⁰⁾ atlara binmişlerdi. Bu muqātele arasında ol Şeybüb'ı yiden kul dañı muqāteleye meşğul olup Şeybüb'dan fāriğ ⁽²¹⁾ oldu. Şeybüb, ol kulı gāfil avlayup elinden kırtuldı, kaçdı. Beriyyeden yaña bād-ı seher gibi esdi. Andan bu kul gördi ⁽²²⁾ ki Şeybüb, kaçdı. Bu Benī Zehrān tã'ifesine şayha itdi. Bunlar gördiler ki Şeybüb kaçmış. Yügrük atları-y-ıla ardına ⁽²³⁾ düşdiler. Şeybüb öyle olinca kaçdı. Bu atlular kova kova ‘aciz qaldılar, ıssıdan incindiler. Bu Şeybüb'ıñ bu vechile **[13b]** ⁽¹⁾ yügrügligine mütehayyir qaldılar. Şeybüb dañı gāyet buñalmış idi. Şöyle ki hayātından ümiz üzmişdi. Anuñiçün ki eli ardına ⁽²⁾ bağluyıdı. Eger eli boşmissa bu atlular anuñ tozın görmezdi. Bu gāyet geldüki arasında oldu ki ‘Anter'e tuş geldi ⁽³⁾ ve ol mā-cerālar ki vāki' oldu ve ol kıvan kişiler Şeybüb'a yitdiler. Onlara ne itdi-y-ise itdi. Ekşerin kırdı, atların, ⁽⁴⁾ silāhların aldı. Bunlardan atlar eline girdüğine gāyet ferañ oldu. Andan ‘Urve'ye muntazır olup otırdılar. ⁽⁵⁾ Başladı Şeybüb, başından gezen aḥvālin söyledi. Hāriş'ün vāki'ātın haber virdi. Henüz Şeybüb kışşanuñ āḥirine ⁽⁶⁾ varmadın Benī Zehrān leşkeri çıkageldi. **Rāvī** eydür: Bunlaruñ gelmesine sebep buyıdı kim ol Şeybüb'ı kıvagelen ⁽⁷⁾ yigirmi kişiden ki dördi kaçmış, kırtulmuş idi. Haytefūr'a vardılar, kışşaların haber virdiler. Haytefūr dañı muntazır olmuş idi ki ⁽⁸⁾ geleler, Şeybüb'ı bile getüreler. Gördi ki bu yigirmiden ancak dört kişi gelür. Dünyā başına karañu oldu. Bunlaruñ ḥālinden ⁽⁹⁾ şordı: “Size bu işi kim eyledi?” didi. Bunlar eyitdiler: “Yā mevlāyi! Bu işi şol ardına düşüp

gitdügümüz mel‘ün itdi. ⁽¹⁰⁾ Anı kovup giderken nā-gāh bir atluya tuş geldi, vardı andan yardım istedi. Ol dağı aña yardım idüp ⁽¹¹⁾ bize hamle eyledi. On altımız öldürdi. Üş dördümüz kaçduk, kurtulduk. Eger yorğun olmayaydı bizi de depelerdi.” ⁽¹²⁾ Haytefūr, eyitdi: “Tebbenleküm, bir kişi nedür ki sizi bu vechile zebün eyleye? Vallāhi ve dimmetü'l-‘Arabi, Benī Zehrān'ıñ nāmūsını ⁽¹³⁾ bozduñuz. ‘Āleme rüsvāy itdüñüz.” Andan soñra ol kul ki Şeybüb'ıñ ipi anuñ elindeydi, getürdi boynın urdı. Andan ⁽¹⁴⁾ eyitdi: “Gelün baña gösterün ol şeytān kanı? Kanķı tarafa kaçdı? Ve haķķu'l beytü'l-kerīmi ve zemzemi ve'l-ħaṭīmi, ben anuñ ⁽¹⁵⁾ ardından yitüp tutmayınca kōmazam. Eger Benī ‘Abs'e dağı varursa elbette ben anı tutup bu ölen bahādurlarumuñ kanın ⁽¹⁶⁾ almayınca kōmazın. Megerki ben Benī Zehrān'ıñ pāsubānı olmayam.” Andan Miķdām'a emr itdi ki yirinden kımıldamaya, ⁽¹⁷⁾ bu Merecü'z-Żibā'da otura ve kendü ve yüz kendüye bedel bahādur kişi-y-ile bindi, yortdı. Olıdı ki Şeybüb'ıla ‘Anter'ün ⁽¹⁸⁾ üzerine çıkageldi. Geldügi vaķt güneş dağı batmağa yaķın olmışdı. Hemīn ki Şeybüb'ıla ‘Anter'i gördi, ğāyet ⁽¹⁹⁾ ğazabıla nağra urdı. Ol bahādurlar ki ol ‘Anter öldürmişdi. Anlaruñ gövdesini gördi ki şaħrāda yatur. Anı ⁽²⁰⁾ göricek ğazabı ve tāsāsı ziyāde oldı, eyitdi: “Hiç sizmez ki bir kişi bunca pehlevān bahādurı öldüre. ⁽²¹⁾ Hele haķķat-i ħāl nedür bileyin.” diyüp ileri yürüdi. Bu ebyātı inşād itdi: **Şi‘r.** ⁽²²⁾ [Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[14a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir] **Rāvi** eydür: ‘Anter dağı biraz Ebcür'i diñlendürmişdi. ⁽³⁾ Şeybüb'ıla avurd⁹⁷ urup ‘Urve'ye göyerdi. Ĥāriş'ün ħālī ne ola diyüp kati teşvīş çekerdi. Gördü ki Benī Zehrān ‘askerinüñ ⁽⁴⁾ Haytefūr öñine düşüp gelür. ‘Anter dağı bunları görüp bir nağra urdı ki bunlaruñ zehreleri çāk olayazdı. Andan ⁽⁵⁾ Ebcür'e süvār oldı. Süñüsin eline aldı. Şeybüb'a eyitdi: “Sen tavarlarımız gözle. Żabṭ eyle, kaçmasunlar. Temāşā ⁽⁶⁾ eyle ki ben bu kaderin bilmez ‘Arab çerilerine ne iş iderem.” Andan Haytefūr'dan yaña müteveccih olup şi‘rine işbu ebyātıla ⁽⁷⁾ cevāp

⁹⁷ 14a-3 avurd: avud

virdi: Şî'r. [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] ⁽¹²⁾

Rāvī eydür: Haytefūr, 'Anter'e nazar itdi ve didügin işitdi. Kavmine eyitdi: "Ol bizüm bahādurlarumuz öldüren budur. Ve zimmeti'l- ⁽¹³⁾ 'Arabi ki bunuñ evzā'inden şecā'at āsārīñuz gör. Bunca günidi ki ol şeytānı der-vendüñ dibinde beklerdük. ⁽¹⁴⁾

Āhır ele getürdük, intikāmumuz almadın kaçdı. Bize dañı ziyāde işler itdi. İmdi ben dilerin ki işbu şeytān ki aña yardum ⁽¹⁵⁾ itdi, öldürem, yüregüm şovudam. Siz her tarafdand ol şeytānı ihāta idüñ. Qomañuz ki kaçā." Andan Haytefūr, 'Anter'den ⁽¹⁶⁾

yaña yürüdi, eyitdi: "Veyleke! Sen kanķı 'Arab'dansın? Seni bu beriyyeye kim getürdi yā eħasse'l-'abīdi!" 'Anter eyitdi: "Beni ⁽¹⁷⁾ bunda şol kişı getürdi ki sizüñ āsāruñuzuñ kal'ın 'ömrüñüzüñ kaç'ın diyāruñuzuñ ħarābın bahādurlaruñuzuñ ⁽¹⁸⁾

helākin diledi. İşbu sā'atde başlaruñuzu gövdelerüñüzden ayırayın, nefesüñüz diñdüreyin, gövdelerüñüz ⁽¹⁹⁾ bī-cān yatur. Kurtlar, kuşlar naşibi olsun. Veyleküm! Yā enzā'l-'Arabi! Benüm evşāfum işitmedüñüz mi? Baña 'Anter bin ⁽²⁰⁾ Şeddād dirler. Bu kovduķuñuz qardaşum Şeybüb'dur. Ol esir itdügüñüz mevlāmuz Ĥārīş bin Melik Züheyr'dür. Eger Ĥaķ ⁽²¹⁾ Te'āla sizüñ rızķuñuz kesmek dilemese ben ittifāķ size tuş gelmezidüm." Andan eyitdi: "Bu kıl u kāl idecek ⁽²²⁾ vaķt degüldür. Eglenmek olmaz ki dañı eşğālümüz vardur. Melikümüz oğlı esirlikde, yatmaķ olmaz. ⁽²³⁾ Varup anı tizcek kırtarsam gerek. Tiz ol, kılıçlarıla çalışalum. Süñülerile dürtüşelüm, yā ibne'l-enzālī veya [14b] ⁽¹⁾ eħasse'r-ricālī!" Haytefūr, bu vaşfı itdüklerin bundan işidicek eyitdi: "Yā velede'z-zinā! Eger ben bilseydüm ki senüñ nesebüñ ⁽²⁾ yoķdur. Gelüp senüñile uğraş itmezdüm. Velikin ne çāre. Şimdi bundan ġayrı iş qalmadı ki saña ölüm şerbetin içürem." ⁽³⁾ Andan soñra ikisi birbirine toķuşdılar. Gāh çalışdılar gāh dürtüşdiler gāh ayrıldılar gāh toķuşdılar. Şöyle ki ikisi ⁽⁴⁾ dañı toz içinde belürsüz oldılar. Qolları yoruldı, atları süstledi. Bu Haytefūr'uñ bākī aşķābı dañı Şeybüb'ı ⁽⁵⁾ tutmaķa çalışurlardı. Şeybüb gördi bunlar kendüyi tutmaķ isterler. Şaħrādan yaña kaçdı. Bundan ⁽⁶⁾ maķşüdi buyıdı ki kendünüñ kovmaķına meşğül

olalar. ardaşından ırak ola. ‘Anter dağı aytefūr'ıla ⁽⁷⁾ urmayup ceng iderlerdi. Ağır ‘Anter, aytefūr'ı sũstledi, ilerũ yũrũdi. Bir na‘ra urdı ki aytefūr'ũñ ⁽⁸⁾ zehresi āk oldu. Andan řoñra bir muğkem bahādurāne ılıla urdı. Andan řoñra bir dağı urdı. ⁽⁹⁾ Boynın ōñine dũřurdi. Atdan yıkıldı. Boğazlanmış tavuğ gibi depinmeğe başladı. Andan řoñra řeybũb'ũñ ardınca ⁽¹⁰⁾ giden atluları taleb itdi. Ebcũr'e bir řayđa idũp deprettdi. Bir sā‘at iinde geldi, yitdi. Yetiřdũğinden ⁽¹¹⁾ řoñra kime ki yağrınında dũrttdi, gũğsinde ıkđı. Bu vechile bunlarũñ birazın yıkđı. Bunlar ardına ⁽¹²⁾ bağdılar, bildiler ki begleri aytefūr ōlmiřdũr. Cenge muayyed olmayup amađa başladılar. Ađřam dağı yitişdi. ⁽¹³⁾ ‘Anter, bunları ovmadı. Yine řeybũb'dan yaña dũndi. Ebũ ‘Ubeyde eydũr: Ol vat ‘Urve dağı ařđābı-y-ıla geldi. ⁽¹⁴⁾ yetişdi. Gũrdiler ki bĩ-nihāyet atlar dũrt arafa ağılup yũrũrler. Ėāyet ta‘accũb idũp eyitdiler: “‘Anter yine bir ⁽¹⁵⁾ iř iřlemiřdũr.” Vati ki ‘Anter'e buluşdılar. Mā-cerādan şordılar. ‘Anter dağı řeybũb'ıla Ėārĩř'ũñ ışşaların bunlara đaber ⁽¹⁶⁾ virdi. Bu maāmda ne keyfiyyetile buluşduğların didi. Bunlar bu ittifa dũřmeyi ta‘accũb idũp ferağ oldılar. ⁽¹⁷⁾ Andan řoñra bu atlardan her biri bir ata sũvār oldu. řeybũb ilerũ yũrũdi, eyitdi: “Gerekdũr ki hĩ ⁽¹⁸⁾ biriñũz atũñuzdan inmedin yortasız bu şınun ardınca. Yoksa bunlar vati ki varalar aytefūr'ũñ ōldũğın ⁽¹⁹⁾ đaber vireler. Elbette mecāl virmezler, Ėārĩř'i depelerler. Ben sizũñ ōñũñuzce bu atlardan birine bineyin. ⁽²⁰⁾ Sınunlara karışayın. Siz ardumca gelũñ. Vati ki siz yetişesiz. Sizũñ āvāzuñuz işideler. Sizũñile ⁽²¹⁾ uğraşmağa bineler. Ol vat Ėārĩř đalvet alur. Bendin izũp đalāř ideyin.” ‘Anter eyitdi: “Eyũ řavāb ⁽²²⁾ re’y itdũñ. Tĩz sen bu aanlarũñ ardından yit, anlara arış. Biz senũñ arduñca pāp yāp⁹⁸ yũriyelũm.” Der-hāl ⁽²³⁾ řeybũb, bu atlarũñ bir yũkrũkine bindi. Bu aan đalkũñ ardına dũřdi. ‘Anter dağı bunuñ ardına dũřdi. [15a] ⁽¹⁾ Ařma‘ĩ eydũr: Bunlarũñ đāli bũyle. Ammā ol şınunlar dağı aa aa ol bākĩ leşkeri onduğı yire yitişdiler, ⁽²⁾ vardılar. ızũñ atası

⁹⁸ 14b-22 pā-yāb: pāp yāp

Mikdām'a buluşdılar. Bunlar gelince gicenüñ dağı üç bahşda bir bahşı geçmişti. Andan ⁽³⁾ Haytefūr'ın öldüğün haber virdiler. Vakti ki Mikdām, bu haberi işitti. Cihān başına karañu oldu, eyitdi: ⁽⁴⁾ “Size bu işi iden ne kadar kişi idi?” Bunlar eyitdiler: “Ve haqqı'l-beyti'l-harāmi ve zemzemi ve'l-maḳāmi, bir kişiden ⁽⁵⁾ artuḳ degüldi. Eger biz evvelden bileyidük ulıduḳın Haytefūr'ıla varmazduḳ.” Mikdām eyitdi: “Kim dirler işbu ⁽⁶⁾ mel'ūna?” Bunlar eyitdiler: “Beni 'Abs'ün Beni 'Adnā'nuñ pehlevāni 'Anter bin Şeddād dirler. Bu şol kişidür ki Horāsān leşkerine ⁽⁷⁾ yaluñuz muḳāvemet idüp Kisrī 'āciz koyup durur.” Mikdām eyitdi: “Le'anekümüllāhu yā ebnā'e'l-liyāmi, iş bunca muşibet ⁽⁸⁾ size Beni 'Abs'ün bir ḳulından mı geldi? Anı 'Acem muḥanneşleri-y-ile muḳātele itdügiḳün ādem sanursız.” Bu sözi ⁽⁹⁾ işidicek bunların ḳabilelerinin pīrllerinden bir pīr eyitdi: “Eyle dime yā Mikdām ki bu didükleri kişi biñ nāmudār ⁽¹⁰⁾ bahādura yaluñuz uğraşmak elinden gelür. Bunlar doñlı yüz kişiyle vardı ki içlerinde Haytefūr'dan ḡayrı ⁽¹¹⁾ bahādur yokıdı. Vakti ki anı depelediler, bāḳisi çil yavrusı gibi tağıldı. Şavāb budur ki biz andan ihtirāz idüp ⁽¹²⁾ bu aradan ırılavuz. Bir şarb yire varavuz ve illā işbu sā'at gelür, mecmū'umuzu ḳırar.” Mikdām aña eyitdi: “Veyleke! ⁽¹³⁾ Ne söylersin? Bu ne sözdür ki dirsın gördük ki bir yaluñuz atlu bizüm leşkerümüz şıdı. Oradan göñlüñe ⁽¹⁴⁾ ḳorku geldi. Eger bu ḥādişe vāḳi' olmamış olayıdı hīç ḳorḳmazıduk. Benümile gel gör ki ne eylerin.” Andan ⁽¹⁵⁾ soñra atlulara çav itdi, eyitdi: “Yā veyleküm! Tiz oluñ dinç yideklere binüñ. İşbu kara yüzlü ḳuluñ ardına düşelüm. ⁽¹⁶⁾ İntikāmumuz alalum yoḡsa tā ḳiyāmete degin 'Arab içinde bu ār bizden gitmez.” Andan soñra at başın koyıvirüp ⁽¹⁷⁾ ol şınḳunlar geldügi yola müteveccih oldu. Leşkerden bāḳi ḳalmış kim varısa bunuñ ardına düşdiler. Bir sehel ⁽¹⁸⁾ yir gidince gördiler ki Beni 'Abs bahādurları na'ra urup geldiler. Ol men' iden pīr Mikdām'a eyitdi: “İşde ol ḫalep ⁽¹⁹⁾ itdügüñ kişi geldi. Seni ḫalep ider. Ammā bizüm ḫaḳumuz didügi gibi bir atlu iki atlu degül, belki yüz, iki yüz ⁽²⁰⁾ dağı artuḳdur.” Mikdām eyitdi: “Ve haqqu'l-beyti'l-harāmi ve

zemzemi ve'l-maḳāmi, eger bu didüğüñ kadar ise bizden bir ādem ⁽²¹⁾ ḳurtulmaz. Bizüm ḥalkumuz bize 'Anter'den ğayrı kimsene buluşmadı, didügi yalan imiş. Bunlar çok ḥalkımış. Belki ⁽²²⁾ götüri Benī 'Abs, ittifāk idüp bizümile uğraşmağa gelmişlerdür." Ol pīr eyitdi: "Sen didüğüñ degüldür. Bu ḳaḳiyyenüñ ⁽²³⁾ aşlı budur ki 'Anter cemī'-i aşḥābın bir yirde buşuya ḳomışdur. Ḳarşu bizden varanıla yaluñuz kendü uğraşmışdur. **[15b]** ⁽¹⁾ Tā ki biz ṭama' idüp getürelı didügümüzce varavuz daḥı busıda ḥalkın çıkara, bizümile uğraşa. Benüm ḳatumda re'y budur ⁽²⁾ ki on ḳişi-y-ile ben dönem, varam ḳızuñ Lübnā'yıla Ḥāriş'i alam. Ḳabileye gidem. Sen bu şeyṭānıla uğraşasın. Eger şorsañ ⁽³⁾ ḥüb ve illā sımazsañ eyü yügrük yideklere binesin, ḳaçasın, ḳabileye düşesin. Andan göçevüz, uzak berıyyelere ⁽⁴⁾ gıdevüz. Zırā ki bizüm vaṭanumuzda ṭurmağa ayruḳ çäre ḳalmadı. Anuñiçün ki Ḥaytefūr öldügin babası Eş'aş işıdicek ⁽⁵⁾ eydür ki "Benüm oğlum senüñ ḳızuñ öcinde öldi. Bahādurlarum cümle ol sebebden ḳırıldı." dise gerek. Ol diyicek ⁽⁶⁾ bize ol diyārda ṭurmağa ḥuzūr olmaz." Mıḳdām eyitdi: "Vallāhi girçek söyledüñ. Şavāb re'y itdüñ. Bahādurlardan ⁽⁷⁾ kimi dilerseñ al." Ol pīr, on eyü bahādur ḳişi üründüledi, eyitdi: "Tiz oluñ, necāt bulmaḳ ardınca olalum. ⁽⁸⁾ Ḳoñ bunları gıdelüm. Ben bilürem ki 'Anter gelür, bunları şır, ekşerın helāk ider." Andan becid yürıyüp ol evvelki ⁽⁹⁾ ḳonduḳları yire geldiler. Gördiler ki Ḥāriş'üñ Lübnā'nuñ bunda 'aynı eşeri yok. Bu maḳām şöyle ısızlık olmış ki güyā ki ⁽¹⁰⁾ hıç bunda ādem uğramamış. Bunlar mebhūt müteḥayyir ḳaldılar. Andan soñra ol pīr eyitdi: "Vallāhi Mıḳdām'ın ḳızı Lübnā, ⁽¹¹⁾ gitmiş. Ammā bu ne 'aceb işler. Şöyle müteḥayyir oldum ki bilmezın bu ḥālet bana düşüm midür yoksa vaḳi' midür?" Andan eyitdi: ⁽¹²⁾ "Bunuñ aşlı budur ki Ḥāriş, boşanupdur. Lübnā'yı alup Benī 'Abs'e gidüp ṭurur." Bu pırüñ aşḥābı eyıtdiler: "Bunca ⁽¹³⁾ rastgelür. Bunda hıç ādem ḳalmadı mı ki anı gözleyeler?" Pır eyitdi: "Vaḳti ki bizüm şınḳunlarımız geldi. Ḥalka hep ⁽¹⁴⁾ başı, ḳayısı oldı. Binen gitdi. Bunlar yaluñuz

kaldılar. Bendlerin çizdiler, kaçdılar.” Aşma⁹⁹ eydür: Bu pîr girçek söyledi. ⁽¹⁵⁾
 Ammā bu işüñ sebebi var ki işidicek ‘aql mütehayyir kalur. Gerekdür ki mekânında
 söyleyevüz. Tā ki işidenler şafā süreler. ⁽¹⁶⁾ Ammā pîr vaḳti ḥalkı-y-ıla bu sözi
 söyleşdiler. Aşḥābı bu re’yi şavāb ‘add itdiler. Andan eyitdiler: “Gerekdür ki Benī
 ‘Abs'den ⁽¹⁷⁾ yaña bunlaruñ ardına düşevüz. Gün toğmadın bulayki yetişevüz,
 Lübnā'yı alavuz.” Pîr eyitdi: “Şavāb söyledüñüz. Bunlar ⁽¹⁸⁾ bu re’ye iken nā-gāh
 kulaklarına feryādlar şayḥası yetişdi. Gördiler na‘raları-y-ıla dereler depeler
 yanḳulanur. Atlular ⁽¹⁹⁾ тұrmayup her ṭarafa kaçarlar. Cān ḳurtarmak ardınca
 olurlar. Bu ḥālī göricek ol pîr eyitdi: “Vallāhi Miḳdām'ı şıyup тұrurlar. ⁽²⁰⁾ Üş göresiz
 ki bir sâ‘ate ḳalmaz Benī ‘Abs pehlevānları çıḳagelür. Öñlerince bir arslandan
 heybetlü ḳara ḳul ki ‘Anter ⁽²¹⁾ oldur. Tîz oluñ. Anlar gelmedin cān ḳurtaralum ve
 şabāḥ olmadın ḳabileye yetişelüm.” Andan şoñra bu pîr depdi atın, ⁽²²⁾ yüriyivirdi.
 Aşḥābı daḥı ardına düşdiler. Andan şoñra şınḳunlardan daḥı yetişen on on, yigirmi
 yigirmi bunlaruñ ⁽²³⁾ ardına düşüp necāt bulmak ardınca oldılar. **Rāvī** eydür: Bunuñ
 aşlı buyıdı ki vaḳti ki Miḳdām iḳdām itdi ki **[16a]** ⁽¹⁾ ‘Anter'ile vara, uğraşa. Ḳızı
 Lübnā'yıla Ḥārîş'i beklemege biş ḳul ḳodı. Bākī ‘askerden kim varısa bilesince aldı. ⁽²⁾
 Bunlardan Cerîr bin Kādım ayırıldı ki Lübnā'nuñ ‘emmüsi oğlu idi ki yuḳaruda zıḳır
 itmiş idük ki Lübnā'yı istedi. ⁽³⁾ Atası virmedi. Bunca mā-cerā oldı. Āḥir anuñiçün
 yirinden göçdi ve bākī ḳışşadan ne varısa ki zıḳır olmışdur. ⁽⁴⁾ **Rāvī** eydür: Vaḳti ki
 Şeybüb, Ḥārîş'ile Lübnā'yı almış, kaçmışdı. Ardılandan leşker yitüp ol ṭağda
 muḥāşara itdilerdi. ⁽⁵⁾ Nite zıḳır itdük. Ol vaḳt bu Cerîr, leşkeri-y-ile bile gelmişdi.
 Göñlinde ṭutmuş idi ki eger fırsat bulursa Ḥaytefūr'ı ⁽⁶⁾ depeleye. Tā ki Lübnā
 kendüye ḳala. Vaḳti ki kendünüñ depelemesine ihtiyāc olmadı. Ḳışşa böyle oldı.
 Miḳdām daḥı ⁽⁷⁾ cemī‘-i Benī Zehrān'ı leşkerin alup ‘Anter'ile uğraşmaḳa gitdi. Cerîr,
 ayrıldı, ḳaldı. Andan şoñra Lübnā'nuñ yanına ⁽⁸⁾ geldi. Gördi ki Lübnā, ḥālī yanında

⁹⁹ 15b-14 Aşma‘ī: İşma‘ī

oturur. Ancak biş kul bekler. Tiz kılıç şıyırđı. Bu kulları depeledi. Hāriş'e ⁽⁹⁾ dağı muhkem kılıç urdı. Şöyle ki ol đarbıla öldü diyü i'tikād itdi. Andan şöıra Lübnā'yı bir yügrüg ⁽¹⁰⁾ ata bindürdi. Bir yügrüg ata dağı kendü bindi. "Murāduma irdüm." diyüp i'tikāt itdi. Andan kaşđ eyledi ki bir ⁽¹¹⁾ ulu begün kaına vara, aña şığına. Anuñ kanadı altında hoş geče. Ayruķ ehlin diyārın ańmaya. Andan şöıra ⁽¹²⁾ becid yortdı. Lübnā tırmayup feryād u fiğān idüp ağlar, yüzün yırtardı. **Ebū 'Ubeyde** eydür: Bu gitdüğinden şöıra ⁽¹³⁾ Şeybüb, geldi. Ol maķāma yetişdi. Diledi ki Hāriş'i kurtara. Ol yaña bu yaña çeñzindi. Görđi ki bir inildü ⁽¹⁴⁾ gelür. İlerü yürüdi. Görđi ki Hāriş mecrūh olup yatur. Şeybüb, Hāriş'e hālinden şordı: "Bu kaııyyeyi saña ⁽¹⁵⁾ kim itdi?" diyüp teftiş itdi. Hāriş dağı Cerir bin Kādim'ün kışşasın haber virdi. "Lübnā'yı aldı, gitdi. Beni ⁽¹⁶⁾ mağbūn eyledi." diyüp biraz ağladı. Andan şöıra Şeybüb, Hāriş'ün cirāhatin şardı, bağladı. Bir mağfi ⁽¹⁷⁾ yirde gizledi ve şordı ki "Cerir kanķı tarafa gitdi?" Hāriş dağı gitdügi ciheti gösterdi, eyitdi: "Yā Şeybüb! ⁽¹⁸⁾ Kaıı uzamadılar. Lübnā'nuñ ađladuķı āvāzı dağı henüz kulaķumdan gitdi." Şeybüb eyitdi: "Göñlüñi hoş ⁽¹⁹⁾ tut ki eger maşrıķa degin giderse ben anuñ izin süre giderin, āhir anı öldürüp Lübnā'yı saña getürmeyince ⁽²⁰⁾ ķomazın." Andan şöıra Şeybüb, yıldırım gibi yortdı, gitdi. Gicenün ekşeri geķmişdi. Āhir ķarañu gicide geyik ⁽²¹⁾ gibi şıçrayı şıçrayı yüğürüp Cerir'e yitdi. Seher vaķtinde Lübnā'nuñ āvāzın işitdi. Görđi ağlayup ⁽²²⁾ feryād ider. Şeybüb, ğāyet feraħ oldu. Oķı ve yayı dağı bilesince idi. Vaķti bunlara yitdi. Bunlardan ⁽²³⁾ yaña bād-ı seher gibi esdi. Cerir dağı selāmet yaķasına çıkđum diyü emin olup giderdi ki bilmezdi ki [16b] ⁽¹⁾ ardından melekü'l-mevt yili gibi Şeybüb eserdi. Cerir, Şeybüb'ı şuña degin tuymadı ki atını oķıla ardından urdı. At ⁽²⁾ şıçradı, Cerir'i, yire urdı. Beynisi burnından geliyazdı. Ammā ğayret idüp tırayın diyince Şeybüb, yetişdi. ⁽³⁾ Gögsi üzerine oturdı. Def'i hañçeri-y-ile başın gövdesinden ayırdı. Andan şöıra Lübnā'dan yaña vardı. "Ađlama!" ⁽⁴⁾ diyü men' itdi. Lübnā eyitdi: "Sen kimsin? İy 'Arab ulusu!" Şeybüb eyitdi: "Beşāret olsun saña ki

ben Hāriş'ün ⁽⁵⁾ kuliyam.” Andan Hāriş'den haber virdi. Hāriş'ün ölmedüğün bildürdi. Lübnā'nuñ kalbi feraḥ oldı. Andan Şeybüb'ıla Lübnā ⁽⁶⁾ bir yoldan daḥı Hāriş olduḡı mekāna müteveccih oldılar. Ammā Şeybüb, “‘Anter'ün ve Hāriş'ün ḥālī ne oldı ola?” ⁽⁷⁾ diyü ḡāyet māl-ı ḥülyālara batmıştı. Giderek kuşluk olınca ol mekāna irdiler. Gördiler ki ‘Anter gelmiş. ⁽⁸⁾ Hāriş'i ol koduḡı yirden aşıḡa indürmiş. ‘Anter, ‘Urve ve aşḡābı-y-ıla yigirmi kişi olmuşlar. Dükelisi ḡama ⁽⁹⁾ müstaḡraḡ olmuşlar Hāriş'den ötüri. Vaḡtı Şeybüb'ı gördiler, feraḥ oldılar. Andan Şeybüb ‘Anter'e haber ⁽¹⁰⁾ virdi Cerir'e itdüḡi işi. Lübnā'yı daḥı Hāriş'e taḡşurdu. Hāriş ölü gibi yaturken vaḡtı ki Lübnā'yı gördi. Şapa ⁽¹¹⁾ sağlam oldı. Cemīc-i zaḡmeti zāyil oldı. Nite ki dimişler ki “Şifā’u'l-kulūbi likā’u'l-maḡbūbi.” Andan ⁽¹²⁾ soñra ‘Anter ol gün gice irteye deḡin anda oldı. Şabāḡ olıcaḡ göçdiler. Benī ‘Abs'den yaña ⁽¹³⁾ müteveccih oldılar. ‘Anter ṭurmayup becid yortardı. Anuñiçün ki ‘Able'nün şevḡi ḡöñlinde ḡāyet ziyāde ⁽¹⁴⁾ olmuş idi. Her ḡāḡ ki Lübnā'yıla Hāriş'ün ictimā’ına baḡardı, eydürdi ki “Yā Rabbi! Baña daḥı müyesser eyle.” diyüp yüzün ⁽¹⁵⁾ ḡöḡe ṭutardı. Du‘ā dilerdi. Andan biraz fikr idüp işbu ebyātı inşād iderdi: **Şi‘r.** ⁽¹⁶⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] Andan soñra biraz giderek yine yüregi cūş itdi. Bu ebyātı inşād ⁽²⁰⁾ itdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[17a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] ⁽²⁾ **Rāvī** eydür: ‘Anter şi‘rin temām idicek işidenler taḡsīn itdiler ve şāz u feraḡ oldılar. ‘Anter'e alḡışlar itdiler. ⁽³⁾ Andan Benī ‘Abs ṭarafına becid gitdiler. Bir ḡünlük yol ḡalıcaḡ Şeybüb'ı ilerü göndürdiler ki varup geldüklerin muşdılaya ve ⁽⁴⁾ Melik Züheyr'e haber vire. Şeybüb daḥı yortup gitdi ve yıl gibi esdi. Bunlar daḥı Şeybüb'ün ardınca giderlerdi. ⁽⁵⁾ Öyle olınca gitdiler. Öyle olıcaḡ nā-ḡāḡ gördiler ki Şeybüb dönmiş yine gelür. ‘Anter eyitdi: “Veyleke yā Şeybüb! ⁽⁶⁾ Ne tiz geldüñ. Ḥaytefūr mı, ḡāziyye nedür? Neye sataşduñ? Ḳābīleye varduñ mı?” didi. Şeybüb eyitdi: “İy ḡardaş! ⁽⁷⁾ Ḳābīleye vardum gördüm ki mecmū‘ısı at arkasına gelmişler ve melāletden başları ḡayusı olmuş. Cān başuma ⁽⁸⁾ şıçradı. Varup anlara ḡavuşmadın

bir ‘Arab’a şordum: “Bu ne hāldür ve ne muşibetdür?” diyü.” Ol eyitdi: “Bu nesneye sebep ⁽⁹⁾ oldur ki Melik Züheyr’e haber geldi ki “Kardaşı Useyd Mekke’den gelür.” diyü. Melik Züheyr kardaşı geldügin işidicek ⁽¹⁰⁾ şād oldu. Oğulların ve kardaşların alup aña qarşu gitdi. Şimdi bunlara haber geldi kim ‘Arab harāmisi anları ⁽¹¹⁾ yatdukları yirde gāret idüp başmış. Ba‘zısın depelemiş ve ba‘zısın itmiş diyü bu halk ol sebebdan hep ⁽¹²⁾ at arkasına geldiler ki varup anlaruñ {ardına} düşeler.” didi. Andan şordum ki “Bu işi Melik Züheyr’e kim itmiş ve ne yirde ⁽¹³⁾ olmuş.” diyü. Ol ‘Arab eyitdi: “Tilālu’l-Arāk dirler bir yir vardur. Anda gelmiş ol vākı’a bunlara.” didi. Şeybüb ⁽¹⁴⁾ ‘Anter’e hikāyet eyledi. ‘Anter bu haberi işidicek mütehayyir oldu ve eyitdi: “Vallāhi ki bu işi bizüm beglerümüze ⁽¹⁵⁾ iden kişi kimseden korkmaz ve bahādurlardan ihtiyāṭ itmez ve hātırına ölümü düşmez ve yüzden ve biñden ⁽¹⁶⁾ yüz döndermez. Yoḥsa degme kişi bu cür’eti itmez.” didi. Andan Şeybüb’ı önlerine bıraḡup Tilālu’l-Arāk ⁽¹⁷⁾ taḡlarından yaña revān oldılar. **Rāvī eydür:** ‘Anter kışşası böyle oldu. Geldük biz Melik Züheyr kışşasına. ⁽¹⁸⁾ Melik Züheyr daḡı ‘Anter’e muntazır olup ṭurdi ve “Ḥüdāvend katından kaçan gele?” diyü umardı ve haber şorardı. ⁽¹⁹⁾ Bir gün bir kişi geldi. Beşāret itdi ve “Mekke’den kardaşuñ Useyd geliyorur.” diyü muşdıladı. Megerki bu ⁽²⁰⁾ Useyd zamān-ı Cāhiliyyet’üñ ḡayetde ‘ābidlerinden ve dindārlarından idi ve ‘ömrüñ ekşerīn putlar ḡizmetinde ⁽²¹⁾ geçürmişdi ve Beyt-i Harām’da mücāvir olmuşıdı. Yılda bir kez gelüp aḡribāsın ve ta‘allukātın ziyāret iderin ⁽²²⁾ ve bunlara ḡelāl ve harām öḡredürdi ve yaramaz nesnelerden nehy iderdi. Cemī‘-i ‘Arap halkı anı severlerdi ⁽²³⁾ ve görmege iverlerdi. Pes bu yıl daḡı gelmelü olıcaḡ önürdü. Ādem gönderdi ve geldügin Melik Züheyr’e [17b] ⁽¹⁾ bildürdi. Melik Züheyr daḡı otuz ādemila bitüp bunı qarşulamaḡa çıḡdı. Melik Züheyr’üñ on oḡlı varıdı ve on ⁽²⁾ kardaşı varıdı ve on daḡı kıız kardaşı oḡlı varıdı. Nite ki yukaruda beyān itdük idi. Bunları cemī‘ idüp ⁽³⁾ Useyd’i qarşuladı ve avlayu avlayu şāz u ḡurrem olup yüridiler. Ol gün aḡşam olınca gitdiler ve bir yirde

ārām ⁽⁴⁾ alup yatdılar. Şabāh tırup yine yola girdiler ve kuşlık vaktinde Useyd'ile buluşdılar ve görüşdiler ve esenleşdiler. ⁽⁵⁾ Useyd, Melik Züheyr'e bir güzel put armağan getürdi ve başlarına ve yüzlerine geçürüp ziyâret itdiler. Andan dönüp ⁽⁶⁾ Vādü'l-Bān dirlerdi, bir dere varıdı, anda gelicek önlerinden çok geyikler çıkup kaçdı. Bunlar da hı hep ⁽⁷⁾ ardına düşüp kōvdılar. Hemān Melik Züheyr ve kardaşı Useyd ve oğullarınūn ba'zısı kaldılar. Bir laḫzadan Melik ⁽⁸⁾ Züheyr, Useyd'i gördi ki bir yüce ağacuñ dibine varıdı ve inledi ve ağladı. Gözinüñ yaşı sıl olup akdı ⁽⁹⁾ ve işbu beytleri inşād idüp eyitdi: **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁶⁾ **Rāwī eydür:** Useyd bu şi'rden fāriğ olıcaḫ gözlerinüñ yaşı yüzi üzre seyl olup akdı ve bunuñ bu vechile ⁽¹⁷⁾ yandığına Melik Züheyr'üñ yüregi yandı ve ḫālinden şordı ve “Bu ağlamağa sebeb ne oldı?” diyü teftiş itdi. Useyd buña ⁽¹⁸⁾ cevāb virmedi ve muḫayyed olmadı. Yine ol ağaca eli-y-ile işāret eyledi ve işbu şi'ri yine eyitdi: **Şi'r.** ⁽¹⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir] ⁽²³⁾ **Rāwī eydür:** Melik Züheyr bunuñ bu ḫālile yandığın göriceḫ **[18a]** ⁽¹⁾ ve zārılığın ve fiğānın müşāhede kılıcaḫ müteḫayyir olup şabır ve ḫarārı ḫalmadı ve eyitdi: “Beyt-i Ḥarām ḫaḫkı-y-içün ḫālīñü baña ⁽²⁾ bildür. Beni teşvīşden emīn eyle ve tāşādan ve miḫnetden ḫalāş eyle. Bu zārı ḫılduğuña sebeb nedür beyān eyle. Bu sırrı ⁽³⁾ elbette baña ‘ayān eyle.” didi. Useyd eyitdi: “Yā aḫī! Baña bu ağacuñ dibinde bir ‘aceb ḫāl ve ḡarīb ser-güzeşt vāḫi' ⁽⁴⁾ olmışdur. Eger ḫikāyet idersem baña inanmayasın ve sözüme i'tibār ḫılmayasın.” didi. Melik Züheyr eyitdi: “Yā aḫī! İnanurın ⁽⁵⁾ ve cān u gönülden diñlerin. Bilürin ki sen yalān söylemezsin ve vāḫi' olmaduḫ nesne(y)i ḫaber virmezsin.” didi. Useyd ⁽⁶⁾ eyitdi: “Yā aḫī! Yigitlik vaktinde baña bu maḫāmda bir ṭurfe ḫāl ve tuḫfe vāḫi' ⁽⁷⁾ a olmışdur. Ol zamānda olan ⁽⁷⁾ nesne ḫōz ma'zūrdur. Yigitlik zamānında geḫen ḫāziyye içün şimdi serzeniş olmaz.” didi ve başladı ser-⁽⁸⁾güzeştin ḫikāyet itdi ve vāḫi' ⁽⁹⁾ asın Melik Züheyr'e rivāyet itdi ve eyitdi: “İlerü zamānda atamız Cüdeyme ile ⁽⁹⁾ Mekke'ye

varup hac eyledük. Dönüp yine gelürken işbu mekāna uğraduk ve bunda çok geyiklere sataşduk. Birisin ⁽¹⁰⁾ kovdum. Halkdan ayrıldum ve atamdan ırak düşdüm, bir lahza kovdum. Andan dönüp yine atama giderken ıssıdan ⁽¹¹⁾ buñaldum, geldüm işbu ağacun dibinde bir sā'at ārām alıp gölgelendüm. Bir zamāndan soñra gördüm bir kişi ⁽¹²⁾ deve güder. Yanında bir cemile kıızı var ki 'ālemde mişli bulunmaya. Vardum bundan deve südi istedüm. Ol baña geregi ⁽¹³⁾ gibi hürmet ve 'izzet itdi ve kızına buyurdi. Bir çanak süd şagup getürdi. İçdüm, karnum toydı ve şuşaluğum ⁽¹⁴⁾ kandı. Andan bu kızuñ cemāline ve kemāline ve yüzine ve gözine nazar itdüm, gördüm ki bir geyik gözlü ve şirīn ⁽¹⁵⁾ sözlü ve 'ar'ar boylu ve 'anber boylu laţif huylu ve incü dişlü ve hilāl kaşlu maħbūbedür. Tāliblere ⁽¹⁶⁾ maţlūbedür ve rağbet idenlere mergūbedür. Velākin bir eski palāşa şarlanmış gāh karnı açılır gāh baldırı ⁽¹⁷⁾ açılır. Bunı bu hālde göricek göñlüm kapıldı ve cān u göñülde buña 'aşık oldum. Qarārüm kalmadı ve huzūrum ⁽¹⁸⁾ ve rāhatum gitdi. Bedenüme lerze düşdi. Atasına eyitdüm: "İy pīr! Eger benüm naşihatüm işidürseñ sizi ⁽¹⁹⁾ bu kıletden ve fakīrlikten ve miħnetden hālāş ideyin." didüm. Ol pīr eydür: "Yā mevlāyi! Ne dirsin? Buyur görelüm." ⁽²⁰⁾ didi. Ben eyitdüm: "İşbu kızuñı baña helālīga vir, beni güyegülige qabūl eyle. Sizi bu mühmel hālden kırtarayın ⁽²¹⁾ ve çok māl ve ni'met ıssı ideyin. Benümile bile qabilemüze varalum." didüm. Ol pīr eyitdi: "Yā mevlāyi! Rāzī ⁽²²⁾ olur mısın kızumı helālīga almağa?" didi. Ben eyitdüm: "Rāzī olmasam saña bu kadar söz mi söyledüm?" didüm. ⁽²³⁾ Pīr şāz oldı ve 'ādetlerince nikāh itdi ve def'i kızuñ elin elüme virdi ve bizüm tarafa gitmege **[18b]** ⁽¹⁾ rāzī olmadı. Nā-çār ben aña eydüm. Bile kendü qabilelerine gitdüm, vardukumuz gice kıızı-y-ıla beni halvete koydı. Maqsūdum ⁽²⁾ hāşıl oldı. Üç gün bunlaruñıla bile oldum ve kızuñ cemāli-y-ile zevk u şafā sürdüm. Andan soñra kimün ⁽³⁾ oğlı idigümü bildürdüm ve evümüze gitmege destūr diledüm ki soñra bu kıızı daħı getürdem. Bunlar daħı baña envā'-i ⁽⁴⁾ 'izzet ve ikrāmlar itdiler ve gönderdiler. Ben_daħı sürdüm, qabileye geldüm ve

atamıla buluşdum ve ta‘allukātuma kavuşdum. ⁽⁵⁾ Atam baña şordı ki “Ne sebep oldı eglendüñ, gelüp baña kavuşmaduñ?” diyü. Ben eyitdüm: “Yā mevlāyi! Av avlariken geyik ⁽⁶⁾ kovdum idi. Gelüp size kavuşmadum.” didüm. Sırrımı atamdan gizledüm. Birkaç günden şoñra ādemler gönderdüm ki ⁽⁷⁾ ol hatunumu baña getüreler. Teşvışden emīn olam. Bir niçe müddet intizār çekdüm. Gelmediler, eglendiler. Be-ğāyet hālüm mükedder ⁽⁸⁾ oldı ve daħı göñlüme ıztırāb düşdi. ‘Āķibet bir gün gördüm, göndürdügüm ādemler hep geldiler kıızı ⁽⁹⁾ getürmediler. Cān başuma şıçradı ve hasretüm artdı ve hālüm diger-gün oldı. Andan şordum ki “Niçün getürmedüñüz? ⁽¹⁰⁾ Ne māni‘ oldı?” diyü. Anlar eyitdiler: “Yā mevlāyi! Varduk ol kabīlenüñ yirinde gördük yiller eser ve kıurtlar yürür ve ⁽¹¹⁾ kıuşlar konar uçar. Bir yirde gördük bir başlu ādem yatur. Cirāhati kıatı olmış ve za‘īf olmış. Aña şorduk: “Kanı ⁽¹²⁾ bu diyaruñ halkı, n'ola?” diyü. Ol eyitdi: “İy yigit! Yemen tarafından harāmī gelüp bunları gāret itdi ve ehl-i ‘ayāllerin ⁽¹³⁾ esir itdi. Beni bu hālde bırağup gitdiler.” diyü ol kışı bize cevāb virdi.” didi. “Ben_daħı atamdan bu sırrı atamdan ⁽¹⁴⁾ gizledüm. Haber virmedüm. Bunuñ üzerine bir niçe rüzigār geçdi. Dört yaña kıullar gönderüp bu işi ol halka ⁽¹⁵⁾ kim itdüğini bilimedüm. Ol sebebden vaṭanum terk itdüm ve ta‘allukātumdan ayrılıp Mekke'de mücāvir oldum ve putlara ⁽¹⁶⁾ yüz sürdüm. ‘Āķibet zamān geçmegile göñlüm şovudı. Şimdi bu ağacı göricek yine hātıruma ol günler ⁽¹⁷⁾ geldi. Derdüm bayāğı oldı. Senden dilek iderin ki bugün bunda kıonup ārām alasın. Bu maķāmı görem. Daħı ⁽¹⁸⁾ yarın göçüp gidevüz.” didi. Melik Züheyr bunuñ kıışşasına müteḥayyir oldı ve eyitdi: “Sem‘ān ve tā‘aten!” yā aħī! Eyle ⁽¹⁹⁾ idelüm.” didi ve atdan indi ve kıullara buyurdi. Çadırlar tutdılar, döşekler döşediler ve develer, atlar kırdılar ⁽²⁰⁾ ve kıoyunlar boğazladılar. Envā‘-i tā‘āmlar bişürdüp yidiler. Andan ava tāğılan halk daħı çok geyikler ve tavşanlar ⁽²¹⁾ getürdiler ve begleri-y-ile yidiler, içdiler. Ol gün aḥşam olınca oturdılar ve gicenüñ daħı ba‘zısı geçdi. Mecmu‘ısı ⁽²²⁾ ser-hōş oldılar, yatdılar ve zamāne mekrinden ve

rūzigār miḥnetinden fāriğ ve ġāfil oldılar. Nā-ğāh seher vaḳti ⁽²³⁾ yakın olıcak Yemen ‘Arab’ından bir bölük ḥarāmī geçerken bunlara uğradılar ve ḥāllerine muṭṭalī‘ oldılar ve ġāfilliklerin [19a] ⁽¹⁾ bildiler. Gördiler ceng itmege yarar kimse yok ve māni‘ ve dāfi‘ olacak ādem belürmez. Şāz oldılar ve ellerine ġavġāsuz ⁽²⁾ ġanimet girdüğine sevindiler ve dört yanından hücum idüp aldılar. **Rāvī** eydür: Bunlara gelen ḥalk Yemen ṭā’ife ⁽³⁾ sinden yüz ādem idi. Benī Ḳayyān dirlerdi ve re’islerine Nāziḥ bin Selmā dirlerdi. Ḥarāmīlikde yürürlerdi. İttifāk ⁽⁴⁾ bunları bu ḥalde bulup yağma itdiler ve ādemlerin esir eylediler. Melik Züheyr oğullarından Varaḳā¹⁰⁰ ve ḳardaşlarından ⁽⁵⁾ Zenbā‘ ve üç ḳul daḥı ḥalāş buldı. Benī Ḳayyān’uñ ellerine Benī ‘Abs giricek şāz oldılar. Bildiler ki ulu ġanimet ⁽⁶⁾ buldılar ve ‘azīm ni‘met ḥāşıl itdiler ve şerīf ḳavm esir itdiler. Bunları alup vaṭanları ṭarafına revān oldılar. ⁽⁷⁾ Varaḳā¹⁰¹ ve Zenbā‘ ve ol üç ḳul ki ḳurtuldılar. Varup ḳabilelerine ḥaber virdiler. Muşibetden āġāh itdiler. Bunlar daḥı ⁽⁸⁾ aġlaşdılar ve feryādlar itdiler ve yaslar eylediler. Andan ḳabilede bulunan ḥalk hep at arḳasına geldiler ve yortdılar ⁽⁹⁾ Vadūl-Bān ṭarafına becid gitdiler. İttifāk ol vaḳt idi ki Şeybūb geldi. Benī ‘Abs, Melik Züheyr’e gitmegiçün at ⁽¹⁰⁾ üstinde buldı. Pes dönüp yine vardı. Bu ḥālī ‘Anter’e bildürdi. ‘Anter daḥı bu ḥaberi işidicek cān atup sürdi ⁽¹¹⁾ ki Melik Züheyr’i ve oġlanların ve bāḳī ḥalkı ḥalāş ide. **Rāvī** eydür: Bunlaruñ ḳışşası böyle oldı. Geldük biz bu ⁽¹²⁾ ṭarafda Benī Ḳayyān ḳışşasına. Benī Ḳayyān, Melik Züheyr’i ve oġlanlarını ve ḳardaşlarını alup gitdiler. Öyle yaḳın olınca ⁽¹³⁾ yürüdiler. Issı oldı. Bu arada rāḥat olmaġiçün ḳondılar. Melik Züheyr daḥı ser-ḥōşlukdan ayıldı. Velīkin ⁽¹⁴⁾ bu ḥālī göricek bayıldı ve ḥālī ḥarāb ve baġrı kebāb oldı. Andan bunlara eyitdi: “Veyleküm kimsiz? Siz ‘Arab’uñ ⁽¹⁵⁾ ne ṭā’ifesindensiz? Bilmedüñüz mi ki biz Benī ‘Abs’uñ begleriyüz ve Benī ‘Adnā’nuñ ulularıyuz ve Benī Mürre’nuñ ⁽¹⁶⁾ ve Ġatfān’nuñ ve Dibyā’nuñ ve re’isleri ve muḳaddemleriyüz kim buyurdı ki size ki bize bunuñ gibi iş

¹⁰⁰ 19a-4 Varaḳā: Varḳā

¹⁰¹ 19a-7 Varaḳā: Varḳā

idesiz ve bu ⁽¹⁷⁾ diyāra gelesiz? İy şüm t̄ā'ife! Kendü helākuñuza kaçd itdünüz ve ecelünüzü karşı geldünüz. Bu iş size kalacak ⁽¹⁸⁾ degüldür. Biz hūz gāfletile bir belāya mübtelā olduk. Eger ser-hōş olmasavuz siz bizüm yöremüze uğrayımanuzduñuz. ⁽¹⁹⁾ Eger yağmurlar kaçresince dahı olsañuz hele bir hāldür başumuza geldi. Gelün bizi şatuñ. Size çok māl ⁽²⁰⁾ ve ni'met virelüm ve hem bizümile ebedi dōst oluñ.” didi. Nāziḥ bunu işidicek feraḥ oldı ve eli-y-ile göge ⁽²¹⁾ işāret idüp eyitdi: “Şükr Allāh'a ki beni maḳşūduma irişdürdi ve murādum elüme girdi. Zaḥmet ve meşekḳat ⁽²²⁾ çekmedin ve ceng ve cidāl itmedin atam dedem devletli başumdayımıñ.” didi. Melik Züheyr'ün kardaşı Useyd eyitdi: ⁽²³⁾ “Bu sözi neden didün, iy yigit? Senün borçluñ mıyuz? Yoḥsa atañ öldürdük kanluñ mıyuz?” didi. Nāziḥ [19b] ⁽¹⁾ eyitdi: “Lāvallāhi Beyt-i Ḥarām ḥaḳḳı-y-içün ve zemzem ve maḳām-ı ḥürmeti-y-içün benüm sizün üzerünüzde hīç ḥaḳḳum ve intikāmum ⁽²⁾ yokdur. Velikin 'Ubbad bīn Temīm ki beni yetīm beslemiñdür ve ni'meti rızḳı-y-ıla terbiyet itmiñdür. İttifāḳ bülūgiyyet mertebesine ⁽³⁾ irişicek anuñ Żamyā adlu bir güzel kıızı varıdı. Anı sevdüm ve anuñ ışḳından çok miḥnetler ve belālar çekdüm ⁽⁴⁾ ve Şan'an'da ve 'Aden'de bu 'Ubbād'ün düşmenlerin başdum. Hīç göñlinde yir eyleyimedüm ve kızın almağa bir ṭarīḳ ⁽⁵⁾ bulımadum. Ammā dāyim işidürdüm, sizün t̄ā'ifeñüz añup söylerdi ve “Benüm çok yarar ādemlerüm ve bellü bahādurlarum ⁽⁶⁾ kırmışlardur.” diyü acırdı. Ben_dahı andan bu sözi işidicek göñlüme gelürdi ki varup size bir intikām ideydüm ⁽⁷⁾ ve anuñ göñline tesellī ḥāşıl eyleyeydüm ve kaçd dahı iderdüm. Dört yañadan men' iderlerdi ve ḳorḳıdurlardı. ⁽⁸⁾ “Nefsünı mehlekeye atma ve ḳanuña şuşama. Benī 'Abs'e yaḳın varma.” dirlerdi. “El-ḥamdü-li'llāh ki üş elüme zaḥmetsüz ve miḥnetsüz ⁽⁹⁾ girdünüz. Ḥācetüm ḥāşıl oldı.” didi ve yoldaşlarına buyırdı ki cādde yolca gitmeyeler. Şapıp ayruḳ yolca ⁽¹⁰⁾ gideler. Tā ki kimseden teşvīş olmaya. Bunlar dahı eyle itdiler ve yolların ḳoyup ayruḳ yola düşüp gittiler. ⁽¹¹⁾ Nāziḥ şāz u ḥurrem olup ol hāle münāsip ve maḳşūdına muvāfiḳ

işbu şi'ri eyitdi: **Şi'r.** ⁽¹²⁾ [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: ⁽¹⁷⁾ Nāziḥ bu şi'ri okudu ve şāz u ḥurrem gönül murādı-y-ıla giderdi. Ol gün aḥşam olunca gitdiler. Qabilemüze ⁽¹⁸⁾ bir günlük yol daḥı qaldı diyü söyleşdiler ve sevinışdiler. Melik Züheyr ve bākī ta'alluqātı hep ağlaşdılar ve ḥayātlarından kesdiler ⁽¹⁹⁾ ve helāklarına yaqın itdiler. Ol gice ol maqāmda konup yatdılar. Şabāḥ gine göçüp yola 'azm itdiler ve gelüp yolları ⁽²⁰⁾ cādde yola qavuşdı. Gideyürürken nā-gāḥ gördiler ki erlerinden bir yayaq gelür. Yıl gibi eser ve kuş gibi uçar. Şanasın ⁽²¹⁾ tavşandur, kaçır ve anuñ ardınca bir toz çıqdı ve def'ī toz açılıp içinden tokuz ādem çıkageldi ve içlerinde bir uzun ⁽²²⁾ boylu qarañu gice şüretlü ve arslan heybetlü süñüsü elinde ve kılıcı bilinde bir ādem var. **Rāvī** eydür: Ol gelen ⁽²³⁾ yayaq Şeybüb idi ve bu vaşf itdügümüz yigit 'Anter idi. Zīrā şol vaqt ki Şeybüb 'Anter'e Melik Züheyr esir oldığı **[20a]** ⁽¹⁾ ḥaberi iledicek 'Anter'ün qarārı qalmadı. Def'ī binüp şordı ve ol idi ki gelüp bunlaruñıla buluşdı. Nāziḥ, bunları Benī 'Abs ⁽²⁾ ḥalkı idüğün bildi ve yoldaşlarına eyitdi: “İşbu şüm tā'ifeye bu yolları kim gösterdi ve daḥı kim qulağuzladı? ⁽³⁾ 'Arab dīni ḥaqqı-y-içün bunlar şeytāndan biter imiş. Hele azcuq adamdur, ne i'tibār bu qadarca kişiyē? Bunları hep ⁽⁴⁾ süñüye dikelüm ve başlarına ecel yillerin esdürelüm ve belā ṭoluların yağduralum. Bunları bu maqāma ⁽⁵⁾ ecelleri çeküp getürdi.” didi. Bunlaruñ yoldaşlarında bir kişi varıdı. Adını Ebū'l-Ġārāt bin Ebū'l-Qıten dirlerdi, ⁽⁶⁾ be-ğāyet 'ağıllu ve fikirlü kişi-y-idi ve çok dürlü iş görüp başından ser-güzeştler geçmiş idi. Ol eyitdi: “Yā Nāziḥ! ⁽⁷⁾ Böyle dime. Vallāhi ki bizüm ḥālümüz ḥarāb oldı. Eger bu gelen Benī 'Abs'ün kulı 'Anter ise 'Arab dīni ḥaqqı-y-içün ⁽⁸⁾ bir kişi sağ kırtulmaz.” didi. Andan eyitdi: “Yā Nāziḥ! Anları buraya kim qulağuzladı?” didüğüne cevāb budur ki ⁽⁹⁾ “Ben bilürem. Ol 'Anter'ün ekābir Şeybüb adlu qardaşı vardur ki Şeddād anı anası-y-ıla bile çıkarmış idi. Nite ki ⁽¹⁰⁾ yukaruda zıkr olındı. Bunlaruñ kışşası 'ale't-tafşıl ki ol cāriye Şeddād ḥişşesine düşdi ve 'Anter'i ⁽¹¹⁾ Şeddād ol cariyeden ḥāşıl itdi. Ol Şeybüb āfet-i zamān, fitne-i

devrândur. ‘Arab diyârınıñ derelerin ve depelerin ⁽¹²⁾ ve şahrâların ve tağların hep bilür. Ol başlayup getürmişdür yoħsa ol olmasa bunlaruñ etlerin yiyen kuş bu ⁽¹³⁾ maķâma gelmezdi. İmdi yâ Nâziħ! Eger benüm naşıhatüm işidürseñ ve sözüm kabûl iderseñ bu kûlıla uğraşma ⁽¹⁴⁾ ve bunlaruñıla muķâbil olma. Benî ‘Abs esîrlerin koyıvır gitsünler ve ‘ahd eyle ki bize ziyânları degmeye. ‘Arab ⁽¹⁵⁾ dîni haķķı-y-içün ol kara kûlı şimdiye dek şavaşduğuş kişiler gibi şanma ve “Anuñ nazîri pehlevânıla ceng ⁽¹⁶⁾ eyledüm.” dime. Ol yavuz şeytândur.” didi. Nâziħ, bunuñ sözün işidicek kaķıdı ve cihân gözlerine tar ⁽¹⁷⁾ oldu ve eyitdi: “Ne sözdür ki sen söylersin benümile? Benî Kayyân bahâdurlarından yüz âdem ola daħı kimseden ⁽¹⁸⁾ yüz mi dönderem? Yâħuz bunuñ gibi mu‘arresden¹⁰² ihtiyâţ mı iderin? Yemen diyârında benüm bahâdurluķlarımı bilmez misin ⁽¹⁹⁾ ve daħı hûnerlerümi görmedüñ mi? Eger ol işlerüm unutduñise üş bugün göresin ki bu kara kûluñ başına ⁽²⁰⁾ ne belâlar getürem ve cânına ne cefâlar idem ve atını itlere yidürem ve gövdesine kuşlar kınduram.” didi. Andan ⁽²¹⁾ yoldaşlarına ışmarladı, eyitdi: “Zinhâr ben ‘Anter'i depelemeyince sizden biriñüz yirinden kımıldanmasun ve ceng ⁽²²⁾ itmesün.” didi ve atını mahmûzlayup meydâna girdi ve aşğa yukaru cevlan itdi ve süñüsin atup tutdı ve ⁽²³⁾ hûnerlerin añup faħirlendi. ‘Anter'le buluşduğuşa feraħ oldu ve gönli cüş idüp germ oldu. İşbu şi‘ri [20b] ⁽¹⁾ eyitdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir] ⁽³⁾ **Râvî** eydür: Nâziħ'üñ ‘Anter şi‘rini diñledi. Va‘cibini, kibrini müşâhede kıldı. Gördi ⁽⁴⁾ ki kendü miķdârın bilür mu‘arres degüldür ve başında yigitlik sevdâsı vardır. Kendüden yaña uğramamışdur ve kimse ⁽⁵⁾ zaħmın yememişdür. Çağırdı, eyitdi: “Yâ mecnûn! ‘Arab'un kankı tã’ifesindensin ki bu küstâhlığı Benî ‘Abs ⁽⁶⁾ ulularına itdüñ ve bunları esîr idüp ħor-ħaķîr itdüñ? Üş bugün seni saña bildüreyüm ve itdügüñ ⁽⁷⁾ işlerüñ ‘ivâzın ideyin.” didi. Nâziħ bunuñ işidicek ġazaba geldi ve eyitdi: “Yâ veled-i zinâ! Bunuñ gibi su’âl ⁽⁸⁾ senüñ ne eksügüñdür? Sen bugün ölmelü kişisin. Benüm ne

¹⁰² 20a-18 mu‘arresden: ma‘arresden

ṭā'ifeden idiğüm saña ne şifā virür? Ben ḥod ⁽⁹⁾ seni işbu sâ'at depelesem gerekdür. Senüñ 'aqluñ olsa benümile şulḥ idüp yalvarayıduñ ve başuñı ⁽¹⁰⁾ benden ḥalāş ideyidüñ.” didi. 'Anter, bunuñ sözün işidicek kaçıduğından gözleri kanıla ṭoldı ve dār-ı cihān karañu ⁽¹¹⁾ oldu ve süñüsün alup bir na'ra urdı ve Nāziḥ'e süñü ḥavāle kıldı. Nāziḥ daḥı cüst u çāpūk bunuñ ḥamlesin ⁽¹²⁾ şavdı ve 'Anter'üñ üzerine süñü ḥavāle kıldı. 'Anter kılıcıla bunuñ süñüsini çaldı, iki pāre eyledi. Def'ī bir ⁽¹³⁾ süñü daḥı iriştürdiler. Dönüp karşıısından yine süñü-y-ile 'Anter'e ḥamle kıldı. Süñü eyerüñ öñ kaşından yarup ⁽¹⁴⁾ 'Anter'üñ budına iriştı. 'Anter'üñ cihān başına ṭar oldu ve Nāziḥ zaḥm iriştürdigine saḥt oldu. ⁽¹⁵⁾ Andan soñra birkaç def'a yine birbirine bu vechile idiştiler ve ḥamlelerin şavdılar. Gāḥ süñüyile gāḥ ⁽¹⁶⁾ kılıcıla ceng itdiler ve toz içinde belürsüz oldılar ve gözden gāyib oldılar. Bir laḥzadan soñra toz ⁽¹⁷⁾ içinden çıkageldiler. Gördiler ki Nāziḥ'i 'Anter esir eylemiş ve ṭutup ḥor-ḥaḳir eylemiş. Benī Qayyān, bu ḥālī ⁽¹⁸⁾ göricek ve Nāziḥ'üñ esirliğin müşāhede idicek cān başlarına şıçradı ve ḥayātlarından ümiz kesdiler. Andan ittifāk ⁽¹⁹⁾ idüp 'Anter'üñ üzerine hücum itdiler, dört tarafından ḥamle itdiler. 'Anter daḥı bunları karşıuladı. Ok ⁽²⁰⁾ irişeni düşürdi ve bunları bir sâ'atde maḥv itdi. Yetmiş ādem öldürdi ve otuz ādem daḥı esir itdi. Andan ⁽²¹⁾ varup Melik Züheyr'i ve oğlanlarını ve qardaşlarını bağdan çekdi ve esirlikden kurtardı. Andan eyitdi: “Yā mevlāyi! ⁽²²⁾ Nite vāḳi' oldu ki bunlaruñ gibi ḥalkuñ elinde esir oldunuz. Bu zamānuñ ḥōdsız bahādurlarısız ⁽²³⁾ ve begleri ve ulularısız?” didi. Melik Züheyr daḥı “Bize gāfilliğumuzdan bu iş geldi.” diyü mā-cerāların [21a] ⁽¹⁾ ḥikāyet eyledi ve ser-ḥoş olup yatdukların rivāyet eyledi. 'Anter eyitdi: “Yā mevlāyi! Hıçbir zamānda kişi mağrūr ⁽²⁾ olmamak gerek ve yirlerüñ emīnliğine ve kendünüñ bahādurlığına i'timād itmemek gerek ve düşmeni ḥōr görmemek ⁽³⁾ gerek. El-ḥamdü-li'llāhi ki ittifāk bu vakte iriştük yoḥsa illere rüsvāy olduḳ idi. Düşmān elinde giriftār ⁽⁴⁾ olup ḳaldunuz idi. Heyhāt! Ḳurtulınca anca zaḥmet çekerdüñüz.” didi. Melik Züheyr eyitdi: “Allāḥ senüñ ⁽⁵⁾ gölgeñi bizüm

üstümüzden hālî kılmasun ve bizi sensüz itmesün ki hemîşe bizi mehlekeden sen ⁽⁶⁾ halâş idersin ve esîrlikden sen kurtarursın.” didi ve çok alkış itdi. Andan soñra ‘Anter haber ⁽⁷⁾ ‘Irak'da geçen mâ-cerâsını, andan Melik Nu‘mân katından döndüklerini ve yolda gelürken atların uğurladuklarını ⁽⁸⁾ ve Şeybüb'a kaçarken tuş gelüp andan Hâriş'üñ ahvâlin ne bilüp varup Hâriş'i kurtarduklarını. Vakti ki Melik ⁽⁹⁾ Züheyr bu hikâyeti işitdi. Gâh feraḥ oldı ve cemî‘-i ḥâzır olanlar Hâriş'üñ kurtulduğına ⁽¹⁰⁾ feraḥ olup ‘Anter'e du‘âlar itdiler. Andan Melik Züheyr eyitdi: “Yâ ebe'l-fevâris! Hele şimdi oğlum Hâriş, ḥayâtta ⁽¹¹⁾ mıdur?” ‘Anter eyitdi: “Belî, yâ mevlâyî! Şihḥat selâmetdedür. Andan yine dönüp diyârlarına ‘azm itdiler ve memleketlerine ⁽¹²⁾ yüz tıtdılar ve Melik Züheyr, ‘Anter'e eyitdi: “İşbu Nâziḥ'i ve bâkî esîrleri nice idelüm? Hep öldürür misin ⁽¹³⁾ yoḥsa âzâd idüp suçların ‘af ider misin?” didi. ‘Anter eyitdi: “Lâl! Vallâhi ‘af eylemezsin. Mecmû‘ısın ⁽¹⁴⁾ kırarın. Tâ ki gönlümüze şifâ ḥâşıl ola ve bunu işiden bizden ihtiyâṭ ide ve bunlardan evlerine ḥaberci ⁽¹⁵⁾ varmaya.” didi. Dört yañadan ḥalk ‘Anter'üñ sözi şavâbdur, eyle gerek.” didiler. Pes Melik Züheyr ve ⁽¹⁶⁾ ‘Anter Şeybüb'a buyurdılar ki esîrlerüñ cemî‘isini getürüp biribiri yanına çökerdiler, gözlerin ⁽¹⁷⁾ bağladılar ve Nâziḥ'i ilerü getürüp şoydılar ve libâsından ‘uryân itdiler. Megerki bu Nâziḥ daḥı yalıñ ⁽¹⁸⁾ yüzlü maḥbûb yigit idi ve ḥüsn-i kemâlde, cemâlde idi. Serv boylu, kara zülflü, ayva eñekli, gül‘izâr ⁽¹⁹⁾ nigâr idi. Mecmû‘-ı ḥalk bunu esirgediler ve acıdılar ve eyitdiler: “Nâziḥ'i koyıvireyidüñüz. Velîkin ‘ahd ⁽²⁰⁾ ideyidi ve and içe idi ki bu kimseneye söylemeye idi.” didiler. Bunlar bu hâlde söyleşürlerken Melik ⁽²¹⁾ Züheyr'üñ kardaşı Useyd'e baḳdı. Gördi ki Nâziḥ'üñ kolında bir heykel var ki ‘aḳıḳ ve mercânıla ⁽²²⁾ dizilmiş idi ve ortasında Lât u ‘Uzzâ şüretinde cevherden iki put var ki ‘Arab mübâlağa ile and ⁽²³⁾ içmelü olsalar bu bütlere içerlerdi. Useyd, bu nesne(y)i göricek bildi ve gelüp Nâziḥ'üñ elin çekdi ve ağladı [21b] ⁽¹⁾ ve eyitdi: “İy yigitecük! Kim didi saña ki kendüñi bunuñ gibi yirlerde mehlekeye atasın ve vaṭanuñdan ırâḳ memleketlere gidesin ⁽²⁾

ve benüm göñlüme teşvîşler bırağup belâlara ve ğuşşalara uğradasın?” didi. Nâziḥ ağladı ve eyitdi: “Yâ mevlâyi! Bu nesne ⁽³⁾ baña anamdan oldu.” didi. Useyd eyitdi: “Anañ kimüñ kızıdır ve adı nedür?” didi. Nâziḥ eyitdi: “Anamuñ adı ⁽⁴⁾ Selmî'dür. Deve güdici Nizâr'ıñ kızıdır.” didi. Useyd, bunu işidicek gözlerinüñ yaşı revân oldu ⁽⁵⁾ ve a'zâsına ditreme düşdi ve eyitdi ki “Ataña kim dirler bilür misin?” didi. Nâziḥ eyitdi: “Lâ! Vallâhi ⁽⁶⁾ atam kim idügin bilmezin. Ben mevlâm 'Ubbâd bin Temîm terbiyetinde büyüdüüm ve anuñ ni'meti-y-ile bu kadar oldum. Anuñ bir kız ⁽⁷⁾ varıdı. Adı Żaymâ idi. Bâliğ olalıdan berü göñlüm aña kâpılmış idi ve günden güne derdüm ziyâde olurdu ve bu ⁽⁸⁾ sırrı ḥalkdan gizlerdüm. Kimseneye ḥaber virmezdüm ve kendüden daḥı dilemege utanurdum. Göñlüm içinde eydürdüm ⁽⁹⁾ ki “Bir kişi beni evinde bunca müddet besledi ve ni'meti-y-ile terbiyet itdi. Ne yüzile ben anuñ kızın ḥelâllığa dileyem.” diridüm. ⁽¹⁰⁾ Velikin göñlüm bu nesneye muḳarrer eyledüm ki eṭrâfa varup ğazâ kılam ve māl ve rızq kesb idüp getürem. Şol ⁽¹¹⁾ kadar ni'met ve māl virem ki utana, benden gerek gerekmez baña kız vire, didüm ve bu niyyetile çok yirlere varup ⁽¹²⁾ māl kesb idüp getürdüm ve bî-nihâyet ni'metler virdüm. Velikin hîç ma'sûḳum vişâline sebep olmadı ve ⁽¹³⁾ maḳşûduma irişmege ṭarîḳ-i müyesser olmadı. Varduğınca derdüm artdı. Ḥâlümi anama 'arz idüp ağladum. ⁽¹⁴⁾ Anam benüm ḥâlüme muṭṭalı' olıcak ḥâli ḥarâb ve cigeri kebâb oldu ve benüm ağladuğuma bile ağladı ve eyitdi: ⁽¹⁵⁾ “İy ciger köşem! Senüñ derdüñe dermân budur ki varup başuñı ortaya ḳoyup Benî 'Abs ulularından birisin ⁽¹⁶⁾ alagetüresin ve mevlâñ 'Ubbâd'a teslîm idesin. Zîrâ ki anlaruñıla bunuñ arasında 'adâvet vardur. Nice kez ⁽¹⁷⁾ anlaruñ diyârına 'azm idüp vardı. Nevmiẓ ve maḥrûm yine geldi. Nesne başarımadı ve göñline şifâ ḥâşıl idemedi. ⁽¹⁸⁾ İmdi eger sen anlardan bir bellü âdem ṭutup buña getürebilürseñ ümîzdür ki seni murâduña irişdüre ve maṭlubuña ⁽¹⁹⁾ ulaşdura.” didi. Ben eyitdüm: “İy ana! Ol Benî 'Abs ḥalkından beni ḳorḳudurlar ve ol diyâra varmaḳdan men' iderler.” ⁽²⁰⁾ didüm. Anam eyitdi: “Yaluñuz varmaḳa ihtiyâṭ

iderseñ ışmarla, dört yañadan rızķ kesb itmege ol ķadar ādem uya ⁽²¹⁾ saña ki ķanda hāṭıruñ dilerse ķorkusız varasın ve iş başarasın ve hem işbu heykel ķolunda bile olsun. ⁽²²⁾ Bunda Lāt ve ‘Uzzā’nuñ şretleri vardur ve Hāķ Te‘āla’nuñ ulu adları vardur. Bunı baña atañ bir yire ⁽²³⁾ geldgmz gice virdi idi ve işmarladı: “Eyüce saklayasın, kimseye virmeyesin ki düřmān mekrinden emīn [22a] ⁽¹⁾ olasın ve mehkelerden ķurtulasın.” didi. Andan şnra anam yine baña eyitdi: “İy ciger köşem oğul! Eger maķřduñ ⁽²⁾ hāřıl idebilrseñ Hāķ Te‘āla’ya ķok şükürler idüp selāmetlğıla gelesin. Eger düřmān elinde giriftār olursañ ⁽³⁾ bu heykel seni hālāř ider. Hıķ řenme. Var Tengri’ye şıgın, git ve saña didigm gibi it.” didi. Ben_dahı anam ⁽⁴⁾ didügi gibi itdüm ve ol heykele ve iķindeki havāřřa ve adlara i‘timād idüp yola ‘azm itdüm ve sefere ⁽⁵⁾ gidecegmi anda bu halka bildürdüm. İşbu yüz ādemden artuķ kimsene uydurımadum. Bunları alup sürdüm, geldüm. ⁽⁶⁾ İttifāķ ol idi kim Vād’l-Bān’da seher vaķtine yaķın size tř oldum ki cemī‘ñz ser-ħoř idüñüz. Hele ⁽⁷⁾ size ğalebe idüp ğāret itdük, neylersevz eyledük. řāz feraħ olduķ ve maķřdumuz hāřıl itdük. Tā ki ⁽⁸⁾ işbu ķaraya uğraduķ bize bu vaķı‘a geldi.” didi. **Rāvī** eydür: Useyd, Nāziḥ’ñ sözin işidicek, ayruķ tākati ķalması ⁽⁹⁾ ve ağlayup Nāziḥ’i ķoķdı ve bağrına başdı ve eyitdi: “İy oğlan! Sen benüm oğlumsın ve bu heykeli ben ⁽¹⁰⁾ virmişdm anaña. Benüm adum dahı bunuñ iķinde yazılmışdur.” didi. Andan Melik Züheyr’e eyitdi: “Yā Ahī! Saña ķıřřa ⁽¹¹⁾ idüp ağladuğum ve firāķından cigerüm tağladuğum bunuñ anası idi.” didi ve zārılık idüp şol ķadar ağladı ⁽¹²⁾ ki mecm-ı halkı hep ağlatdı. ‘Anter bu hāli müřāhede idicek geldi. Nāziḥ’ñ elin öpdi ve ‘zr diledi ⁽¹³⁾ ve du‘ā ve alkış itdi ve Nāziḥ dahı bu hāli görüp müteḥayyir oldu ve atasın bulduğına ta‘accüb idüp řāz oldu ⁽¹⁴⁾ ve Allāhu Te‘āla’ya ķok şükürler eyledi. Andan eyitdi: “İy Benī ‘Abs halkı! Benüm size nisbetm olduğına sevindüm ⁽¹⁵⁾ ve nesebüm siz tār’ifeden olduğına ğāyetde feraħ oldum. Ben sizüñ arañuzda bir ķuluñuz olmaķa rāzı ve ⁽¹⁶⁾ kāni‘em. Velīkin bu ķaziyyenñ aşlını

temām bilsem ve anam bunlaruñ elinden ne ʔarīkle ʔıķdı, iʃitsem.” ⁽¹⁷⁾ didi. Ebū'l-Ġārāt bin Ebū'l-Ġiten eyitdi: “Yā Nāziḥ! Bu kıʃsa(y)ı benden eyü kimsene bilmez. Bunuñ aʃlı budur ki senüñ ⁽¹⁸⁾ mevlāñ ‘Ubbād bin Temīm bir gün ‘azm itdi ki gelüp bu diyārda Benī ‘Abs'e intikām ide ve yüregine ʃifā ⁽¹⁹⁾ ve göñline tesellī ḥāʃıl ide. Ben ʔulāvuzluk idüp bu diyāra baʃladum, getürdüm. Vādū'l-Bān ⁽²⁰⁾ ʔatına gelicek ‘Ubbād'a ben eyütdüm: “Sen varup Benī ‘Abs'le uğraʃmazsın ve anlaruñılan ceng idemezsin. ʃavāb ⁽²¹⁾ tedbīr budur ki iʃbu Vādū'l-Bān'da gizlenesin ve bir yirde Nephān olup ʔurasın yol öñesin. Ola ki ⁽²²⁾ Benī ‘Abs'üñ ulularından ve mu‘teberlerinden bir bellü ādem elüñe gire. Varasın ʃāz u ḥurrem göñül murādı ile ⁽²³⁾ vaʔana gidesin.” didüm. ‘Ubbād daḥı benüm sözümi ʔabül idüp bir yirde gizlenmege Vādū'l-Bān'a girdi. [22b] ⁽¹⁾ Anda gördi Benī Reyyān'dan bir ʔabīle var, otururlar. Fārīg ve ġāfil ve zamāne megrinden emīn ve senüñ anañ daḥı atası[yı]la ⁽²⁾ bile ol ḥalkıla deve güderlerdi. ‘Ubbād bunları göricek māla ve rızķa ʔama‘ itdi. Bunları ġāret itdi ve ehl-i ⁽³⁾ ‘ayāllerin esīr itdi ve mālların pāyimāl itdi. Andan dönüp yine vaʔanumuza varduķ ve mālaları ve rızķaları ⁽⁴⁾ ʔısmet itdük. Senüñ anañ, ‘Ubbād ḥıʃsesine düʃdi. Birķaķ günden ʃoñra gördi ki yüklüdür. ʃordı, ⁽⁵⁾ eyitdi: “Kimdendür bu oġlan? Atası ne ʔāʔifedendür?” Anañ daḥı “Benī ‘Abs'dendür.” dimege ʔorķdı. Zīrā ki Benī ‘Abs'le kīnlü ⁽⁶⁾ idüġin iʃitmiʃdi. Buña cevāb virdi, eyitdi: “Atasını iʃbu vāķı‘ada Vādū'l-Bān'da depelediler, gitdi.” didi ve sen ⁽⁷⁾ ol cemīleden ʔoġduñ. Bu kiʃinüñ oġlı olduġuñda ḥıĥ ʃüphe yoķdur. Cemī-i ḥalkdan buña artuķ beñzersin. ⁽⁸⁾ Hele ʃimdi ziyāde teftiʃ ve uzun kıʃsa maḥallī degüldür. Maķāmuñuza varup rāḥat olıcaķ bāķī aḥvāli daḥı ⁽⁹⁾ ʃorasın, göresin.” didi. Rāvī eydür: Nāziḥ bunu iʃidicek ʃāz oldu ve atası Useyd idüġin temām ⁽¹⁰⁾ yaķın bildi. Andan Melik Züheyr bunuñ yoldaʃların baġdan ʔızdı. Ḥıl‘atlar geyürdi ve atlar ve yaraķlar virdi ⁽¹¹⁾ ve raḥtların ve libāsların yine teslīm itdi. Andan dönüp ʔabīleleri ʔarafına revān oldılar ve Nāziḥ daḥı babası yanınca ⁽¹²⁾ ikisi ʃāz u ḥurrem yürürlerdi ve Nāziḥ anasınıñ Useyd'e

nişânların virürdi ve bunuñiçün firâkların ve hasret⁽¹³⁾lerin hikâyet iderdi ve ahvâlinde ve evşâfindan rivâyet iderdi. Useyd bunuñ sözün dinleyüp ağlardı. ⁽¹⁴⁾ Nâziḥ eyitdi: “Yâ mevlâyî! Sen benüm atam idüginde şübhem ḥoz qalmadı. Velîkin anam ḥâlinde müteḥayyir oldum, ⁽¹⁵⁾ben sizüñile nice rāḥat olam. Ol Benî El-Ḳayyân da ‘Ubbād bin Temîm’üñ qatında ola. ‘Ale’l-ḥuşuş ki benüm atam ⁽¹⁶⁾Benî ‘Abs’den idügin işide. Anamuñ üzerine şu içmez fi’l-ḥâl, depeler. Ben_dahı kıyâmete dek rāḥat olmazın ve anuñ ⁽¹⁷⁾hasretinden ölürin. Baña ḥöd anuñ kıızı Zamyā miḥneti ve ḥasreti yiterdi. Eger anuñ üstine anam derdi dahı ⁽¹⁸⁾olursa cemî’-i ‘ömrüm yasıla geçer. Bir sâ‘at feraḥ olmazın, ḥâlüm ḥarâb olur.” didi. Useyd eyitdi: “Şabr ⁽¹⁹⁾eyle iy oḡul! Hele bir kabîlemüze varalum, görelüm ne tedbîr olur? Seni maḥbûbuña qavuşdurmaqa ve anuñıla bir araya ⁽²⁰⁾cem‘ olmağa ola ki bir şavâb fikr idevüz.” didi ve yollarınca yürüdiler. Ol gice bir yirde qonup rāḥat oldılar, ⁽²¹⁾yatdılar. Yarındası şabâḥ göçdiler. Yine kuşluk olinca yürüdiler. İttifâḳ Benî ‘Abs çerisine uğraşdılar ki Melik ⁽²²⁾Züheyr’üñ ve oḡlanlarınuñ esîr olduḡın işidüp tığılmışladı. İsterlerdi ve dört yaña perâkende olup ⁽²³⁾şorarlardı. Evvel bunlara Rebî‘ bin Ziyād uğradı. Zîrâ ki Melik Züheyr’üñ ve ta‘alluḳâtınıñ esîr olduḡın [23a] ⁽¹⁾ışidicek def‘î süvâr oldı ve qardaşların bile alup Melik Züheyr’i istemege gitdi. Şol ümîze ki bulup düşmân elinden ⁽²⁾ḥalâş ide. Ola ki ol sebebile göñli bunlara ḥoş ola ve aradan kudûret gide. İttifâḳ ol maḳşûdundan¹⁰³ dahı maḥrûm ⁽³⁾qaldı. Zîrâ ki ol işi ‘Anter bitürdi ve ol ḥizmeti yerine yitürdi. Rebî‘üñ ḥasedi artdı ve tâşâsı ziyâde oldı. ⁽⁴⁾ Velîkin intikâmdan ‘âciz olduḡı-y-içün ‘adâvetin izḥâr itmedi ve Melik Züheyr’ile buluşup görüşdi ve esenledi ⁽⁵⁾ve esîr olduklarınıñ sebebin şordı. Melik Züheyr dahı kışşaların hikâyet eyledi ve Nâziḥ’üñ ahvâlin ve ser-güzeştin ⁽⁶⁾rivâyet itdi. İşidenler ta‘accüb itdiler ve gelüp Nâziḥ’ile görüşdiler ve Rebî‘ bin Ziyād gelüp ‘Anter’le buluşdı ve görüşdi ⁽⁷⁾ve döst-ı şâdık ve yâr-ı muvâfık gibi ahvâlinde şorup

¹⁰³23a-2 maḳşûdundan: maḳşûdandan

seferindeki ser-güzeştlerinden teftiş itdi ve eyitdi: “İy Benî ⁽⁸⁾ ‘Abs bāsubānī! Hāḳ Te‘āla seni bizüm üstümüzden ḥālī kılmasun. Sen bizüm muḥkem ḥiṣārumuzsın ve tartışmış kılıcımızsın.” ⁽⁹⁾ didi. ‘Anter daḥı buña du‘ā kıldı ve alḳış itdi ve eyitdi: “Yā mevlāyi! Ben sizün ḳullaruñuzdan bir kemīne ḳulam. Eger ⁽¹⁰⁾ Ṣām'a ve ‘Irāḳ'a beg olursam daḥı size ululanmazam.” didi. **Rāvī** eydür: Aḥşam olinca dört yañadan Benî ‘Abs ⁽¹¹⁾ ḥalḳı dirildi ve Melik Zühēyr'i istemege gidenler işidüp cem‘ oldılar ve şāz u feraḥ oldılar. Ol gice ol ⁽¹²⁾ maḳāmda rāḥat olup ḳondılar ve yidiler, içdiler ve yatdılar. Şabāḥ olıcaḳ ṭurup yine vaṭanları ṭarafına ‘azm itdiler. ⁽¹³⁾ Andan Useyd, Melik Zühēyr'e eyitdi: “Yā aḥī! Ben sizünile ḳabileye bile gidemezsin. Zīrā ki işbu oḡlumuñ bilürem ki bizümile rāḥatı ⁽¹⁴⁾ olmasa gerekdür. Gāḥ anasın aṇup gāḥ ma‘şūḳasın aṇsa gerek ve hem benüm daḥı bunuñ anasınsız ḥuzūrum yoḳdur ⁽¹⁵⁾ ve ḳarārüm ḳalmadı. İmdi ben sizden ayrılup bunu ma‘şūḳasına ḳaşıdurayum ve Ben_daḥı anasını düşmān elinden ḥalāş ⁽¹⁶⁾ ideyin ve anuñ firāḳından ve ḥasretinden emīn olayın.” didi. Melik Zühēyr eyitdi: “Çünki ḳaşduñ böyle ola. Biz ⁽¹⁷⁾ mecmū‘ımız senünile bile giderüz ve Yemen diyārında varup ol maḳşūdı ḥāşıl idevüz. Tā ki işidüp dōstlarımız ⁽¹⁸⁾ şāz ve ḥurrem ola ve düşmānlarımız melūl maḥzūn olalar.” didi. ‘Anter bunlaruñ sözün işidicek eyitdi: “Lā! ⁽¹⁹⁾ Vallāhi ḥiḳ birüñüz bu işe varmasun ve zaḥmet çekmesün. Ben bu ḥizmeti yirine yitüreyin ve bu işi az vaḳt ⁽²⁰⁾ içinde bitüreyin.” didi. Rebī‘ bin Ziyād işidüp ‘Anter'e du‘ā ve alḳış itdi ve eyitdi: “Bārekallāh, iy Benî ‘Abs pāsubānī! ⁽²¹⁾ ‘Arab dīni ḥaḳḳı-y-içün ki senden artuḳ ḳişi ol işi başaramaz. Ben ve ḳardaşlarımız senün ḥizmetünde bile gidelüm ⁽²²⁾ ve ḥānumuzı senün yoluñda fidā idelüm.” didi. **Rāvī** eydür: Rebī‘ bin Ziyād bu sözi ḡāyet ḥasedinden didi ⁽²³⁾ ve ‘Anter'i “Sefere gide daḥı varup bir nā-gāḥ yirde helāk ola, gide.” didi. ‘Anter bunuñ sözlerin **[23b]** ⁽¹⁾ işidicek gerçēk şandı ve kendüye iḥlāşıla dōst oldı şandı. Andan Rebī‘a du‘ā itdi ve alḳış virdi ⁽²⁾ ve eyitdi: “‘Arab dīni ḥaḳḳı-y-içün ‘Urve'den ve anuñ aşḥābından ḡayrı kimsene bile

almazın.” didi. Melik Züheyr eyitdi: “Lā! Vallāhi ⁽³⁾ bu andı içme. Biz buña rāzī degilüz. Seni Yemen memleketine yüz ādemile göndermezüz. Anda daḥı leşker çokdur ve bahādurlar ⁽⁴⁾ üküşdür. Ġāfil olmaḥ olmaz ve maḡrūr olmaḥ eyü degüldür. Senüñile ḳardaşum Useyd, kendü bile gitsün ve biñ ⁽⁵⁾ bahādur bile aluñ ki size yardumcı ola. Tā ki bizüm göñlümüze teşvīş olmaya ve her gün ḡuşsa ve melāletile ⁽⁶⁾ olmayavuz. Hāṭırumuz muṭma’in ola.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā mevlāyi! Bu ne sözdür. Eger ben Şām diyārınuñ cemī-i ⁽⁷⁾ şehirlerin fetḥ itmege gitsem biñ ādem almayam. Benüm maḳşūdum oldur ki ben yaluñuz ol işi bitürem daḥı ⁽⁸⁾ işidenler eyideler ki Melik Züheyr'üñ bir ḳulı Yemen vilāyetine varup nice iş itdi ve mällar ḳazandı ve maşlaḥatlar ⁽⁹⁾ bitürdi ki hiç kimseler anı başarmaya ve dīvler bitürmeye diyeler.” didi. Melik Züheyr buña du‘ā ve alḳış itdi ⁽¹⁰⁾ ve eyitdi: “İy Benī ‘Abs bāsubānı! Girçeksin, ol didüḡüñ işler belki daḥı ziyāde nesneler elüñden gelür. Velikin ⁽¹¹⁾ yoldaş ve mu‘āvin olmaḳda ziyān yoḳdur. Kimse ‘ayıblamaz. Begler içinde ve ulular ortasında ‘ādetdür iki ⁽¹²⁾ yüz ādem bāri bile al. Tā ki yüz ādem daḥı ‘Urve'nüñ aşhābıdur. Cem‘ā üç yüz kişi ola ve hem Useyd daḥı bile gider.” ⁽¹³⁾ didi. ‘Anter daḥı “Sem‘ān ve ṭā‘aten!” diyüp Melik Züheyr'üñ sözün ḳabül eyledi ve buyruḡın ṭutdı ve Useyd ve ‘Urve ⁽¹⁴⁾ ve aşhābı ve hem ‘Anter eyitdiler: “Vallāhi bizüm göñlümüz ḥoş olmaz Hāriş Lübnā'yıla girdege girmeyince.” Hāriş ⁽¹⁵⁾ daḥı cirāḥatlarından ḳurtulup şifā bulmuşdı. **Rāvī** eydür: Fi'l-ḥāl Hāriş içün düḡün yaraḡın gördiler. Çok ⁽¹⁶⁾ develer ve ḳoyunlar ve şıḡırlar boḡazladılar. Envā-i eṭ‘ime bişürdiler. Ol ay yüzlü muḡanniler çalup meh-pāre maḥbūblar sākīlik ⁽¹⁷⁾ idüp yidi gün ṭoy ve düḡün eylediler. Hāriş daḥı gerdege girdi. Andan ‘Anter'e ḥil‘at geydürüp çok nesne ⁽¹⁸⁾ baḡışladı. Melik Züheyr daḥı ḥalka ḥil‘atlar geydürüp māl nişār itdi. Andan soñra ‘Anter ve Useyd ve ‘Urve ve ⁽¹⁹⁾ aşhābı ve iki yüz ādem daḥı cem‘ olup üç yüz müsellaḥ ve müretteb bahādur ādem oldular ve Melik Züheyr'le ⁽²⁰⁾ vidā‘laşup Yemen ṭarafına yüz ṭutup revān oldılar ve Useyd göñlinde biñ dürlü

fikr iderdi ve yüz dürlü hayāl ⁽²¹⁾ geçürürdi ve ‘Anter bunlaruñ öñince giderdi. Giderek yine ‘Able'nüñ vişālin añup ah itdi ve anuñ ⁽²²⁾ yolında çekdügi miḥnetleri ve meşakkatleri fikr itdi ve gözlerin ve қаşların zıkr itdi. Andan şevḳ ⁽²³⁾ gālib olup ağladı ve cigerini anuñ hicri ve firāḳı odı ile taḡladı ve gözinüñ yaşı yüzi üzerine seyl [24a] ⁽¹⁾ olup aḳdı ve vaṭanı ṭarafına boynın uzadup baḳdı ve ‘Able'yi görür gibi ve ḳatında ḥāzır gibi ḡamḡin ḡöñül ⁽²⁾ ile ve nemḡin gözi-y-ile işbu şı‘ri eyitdi: **Şı‘r.** [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁰⁾ **Rāvī** eydür: Giderek ‘Anter'üñ ḥātırı cūşa geldi, yine bu ebyātı eyitdi: **Şı‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] Nāziḥ daḡı ileri ⁽¹⁵⁾ yürüyüp ‘Anter'e du‘ā itdi, bu ebyātı ‘Anter'üñ medḥinde inşād itdi: **Şı‘r.** ⁽¹⁶⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Bunlaruñ ḳışşası ⁽²¹⁾ böyle oldı. Geldük imdi biz Melik Züheyr ḳışşasına. Melik Züheyr'e bunlar gitdüğinden soñra ḳızın ⁽²²⁾ almaḡa Melik Nu‘mān'uñ ādemisi geldi. Bī-nihāye māl getürdi. Melik Züheyr daḡı ḳızınuñ esbābın terbiyet idüp ⁽²³⁾ yedi gün düḡünler eyledi. İlḳi gereḡi gibi ḳonuḡladı, ḥıl‘atlar geyürdi. Ḳızı Mütēcerride'yi teslīm itdi. Şās [24b] ⁽¹⁾ adlı oḡlın bile ḳoşup göndürdi. **Rāvī** eydür: Melik Nu‘mān, Melik Züheyr'e ilḳi göndericek Melik Esved daḡı Benī Ferāze ⁽²⁾ ulusı Şeyḡ Bedr'e ādem göndürdi. Bī-nihāye māl viribidi. Zīrā Melik Esved daḡı Şeyḡ Bedr'üñ ḳızı Māriye'yi dilemişdi. ⁽³⁾ Nite ki yuḡarıda didük, ḳünki Esved'üñ ādemi geldi. Ḥuzeyfe gereḡi gibi ‘izzet idüp ḳızı-y-iḳün yedi gün düḡün ⁽⁴⁾ eyledi. Esbā bin Müheyyā idüp Melik Esved'üñ Esbā bin Müheyyā ādemine teslīm itdi. Ḥuzeyfe adlı oḡlın bile ḳoşdı. Ḥuzeyfe ⁽⁵⁾ daḡı Beni Fezāre ulılarından yüz ādem alup Melik Esved'üñ ādemi-y-ile ḳız ḳardaşın alup yola revān oldılar. **Rāvī** ⁽⁶⁾ eydür: Ḥire'ye yaḳın gelicek Melik Nu‘mān'ıla Melik Esved'e ḡaber oldı. Erbāb-ı devletin cem‘ idüp ḳarşu ḳıḳdılar. Ṭabl ⁽⁷⁾ ve neḳāre ḳaldılar. Bu gelen gelinlerüñ üzerine ḳıymeti cevāhir nişār itdiler. Andan getürüp bunları serāylu serāyına ḳondurdılar.

⁽⁸⁾ On gün düğünler eylediler. Miskînlere ve yetimlere şadağalar idüp beglere hıl'atlar geyürdiler ve şöhetler ⁽⁹⁾ ve 'işretler itdiler. On günden şöña girdege girdiler ve maşşudlarına irişdiler ve guşşadan emîn oldılar ve ⁽¹⁰⁾ teşvîşden hâlâş buldılar. Andan şöña dört yañadan gelen beglere ve ekābirlere ikileyin şöhet ve cemi'yyet ⁽¹¹⁾ idivirdiler ve fāhîr hıl'atlar geydürdiler ve evlü evine gönderdiler ve Huzeyfe dağı Melik Esved'den gitmege ⁽¹²⁾ destūr istedi. Melik Esved aña 'Arabî atlar ve nefis libâslar ve kullar ve cāriyeler bağışladı ve 'izzet ve ikrāmıla ⁽¹³⁾ göndürdi. Melik Nu'mān dağı Şās'a eyle itdi ve çok māl ve ni'met virdi. Şās eyitdi: "Yā melike'z-zemān! 'Arab ⁽¹⁴⁾ dîni haqqı-y-içün bu sen virdüğün mällardan bir deve dizin bağlayacak ip almazın. Zîrā ki ol kadar ni'met ⁽¹⁵⁾ gönderdük. Evvel bize ki kıyāmete dek baña ve atama ve qardaşlaruma kifāyet ider." didi ve bir habbe kabûl itmedi. ⁽¹⁶⁾ Melik Nu'mān bunun bu işini begendi ve "Aferîn." didi ve alkış itdi. Andan Melik Nu'mān buyurdi ki hatunı ⁽¹⁷⁾ Mütecerride'yi getüren devenün üzerine 'ûdu ve 'anber ve kâfûr ve misk yükletdiler. Şās'a eyitdi: "Bu deveyi ⁽¹⁸⁾ bârî bile al. Ma'sûka-i 'âşîka ulaşıduran ve maḥbûbesin muḥibbine kavuşduran deveye lâyıq degüldür ki ⁽¹⁹⁾ kuru gide. Anda diyāruñuza varıcaq bu nesneleri mecmû'-ı 'āma ve ḥāşa viresiz ve tağlarda ve şahrālarda ⁽²⁰⁾ buḥûr idesiz. Tā ki bizüm iḥsānumuzdan yiryüzi dağı maḥrûm qalmaya ve cemî'-i ulunuñ ve kicinün ⁽²¹⁾ dimāğları mu'aṭṭar ola ve yabān cānavarları dağı anuñ rāyiḥası-y-ıla rāḥat ola." didi. Andan ⁽²²⁾ Melik Nu'mān diledi ki Şās'ıla biraz âdem göndere. Tā ki bunu kabîlelerine şāgu ve selāmet ilemeler ⁽²³⁾ ve atasına gönül murādı-y-ıla kavuşduralar. Şās, kabûl itmedi ve eyitdi: "Yā melik! Sen güyegüm Melik [25a] ⁽¹⁾ Züheyr atam, kimden ihtiyāt iderin ve kim baña yaramaz qaşd ider ki baña âdem қоşarsız ve kimden ihtiyāt idersiz? ⁽²⁾ 'Ale'l-ḥuşuş ki 'Anter bin Şeddād gibi yardumcımız ola. Lā! Vallāhi Ka'be haqqı-y-içün bu olur iş degüldür." didi. ⁽³⁾ Vidā'laşup ayrıldı ve Huzeyfe bin Bedr'ile vaṭanları ṭarafına revān oldılar. Şās'ıla hemān Sālim adlu kul ⁽⁴⁾ bile idi. Bu ḥālile yolca yoldaş

olup gitdiler ve bile oturup gāh gāh şöhet itdiler. İttifāk bir gün güyegüleri ⁽⁵⁾ tarafından söz açup söyleşdiler ve her birisi kendü güyegüsün añup söyledi ve Huzeyfe, Melik Esved'i ⁽⁶⁾ hadden taşra medh itdi ve Melik Nu'mān üzerine tercih idüp ululadı ve bahādurlıkda ve ihsānda ve keremde ⁽⁷⁾ andan yegdür." didi. Şās ⁽⁸⁾ kaķıdı, verhem eyledi. Huzeyfe daķı buña karşu söyledi ve hātırına irdi. Şās ⁽⁸⁾ bunun hareketine münfa'il olup melül oldu ve av bahāne idüp ayrıldı. Ayruk varup buluşmadı. Bir ⁽⁹⁾ yoldan daķı gitdi. Huzeyfe daķı bunun maķşüdü nedür bildi ve muķayyed olmadı ve yoldaşlarına eyitdi: "İy 'emmüm ⁽¹⁰⁾ oğlanları! Yürüñ, biz evümüze gidelüm. Şās kılavuzuna varup yalunuz gitsün. Ola ki işbu ısızlık yirlerde ⁽¹¹⁾ harāmī çıkup depeleye ve atın, devesin ala. Ben bunu sevmezim. Şol kara yüzlü kılı sevdüğinden ötüri." didi. ⁽¹²⁾ Andan eyitdi: "Arab dīni haķķı-y-içün, eger bilsem ki kimse tuymaz ve hāli ma'lūm olmaz fi'l-hāl bunda depelerdüm ⁽¹³⁾ kendüyi daķı kılını ve illā korķarın ki tuyıla, gavgāya uğrayavuz. Size i'timād idemezim." didi ve kabīle{leri} ⁽¹⁴⁾ tarafına peyk-veş perrān oldu. Şās daķı Huzeyfe ile itdüğünü bildi ve maķşüdü ne idüğünü ma'lūm ⁽¹⁵⁾ itdi ve gönlinde fesād varıduğın ańladı. Velikin fāriğ olup yolınca gitdi ve kare kure düşler ⁽¹⁶⁾ görürdi. İttifāk Benī 'Āmir şularına varıcaķ aķşam irişdi. Kendü ve atı şuşadı. Yoldan şapdı ⁽¹⁷⁾ ki şuvāraya. İttifāk ol arada bir çeşme varıdı. Ol çeşmenüñ üzerinde Şalebe bin E'rac dirlerdi ⁽¹⁸⁾ bir kişi ağ kurup dāyim kuşlar avlardı ve anuñıla ehl ü 'ayāline kifāf hāşıl iderdi. Bu gice daķı anda ⁽¹⁹⁾ muntazır olup otururdu ki yine eline av gire. Şās'ıñ geldüğün göriceķ kuşlar ürküp tığıldılar. ⁽²⁰⁾ Şa'lebe maķrūm kıldı ve Şās'a kaķıdı ve eyitdi: "Ne kişisin ve ne şüm karnānsın ki geldüñ benüm rızķımı ⁽²¹⁾ kesdüñ ve beni kesbümdeñ kōduñ?" didi. Şās eyitdi: "İy 'Arab ulusu! Rızķiçün kayırma ve dünyālık içün gāzab ⁽²²⁾ itme. Ol fevt olan rızķuñdan ziyāde ni'met vireyin saña. İşbu maķāmda şu varise haber vir bana, varayum ⁽²³⁾ atumı şuvarayum ve nefşümü şuşuzlıķdan kurtarayın." didi. Şa'lebe eyitdi: "Şu çokdur. Gel, var karnuñ [25b] ⁽¹⁾ yarılınca ve bağarşaklarıñ çatlayınca iç.

İy kademî şüm mu‘arres!” didi. Şās bunuñ sözün işidicek kaçadı ve ⁽²⁾ cihān gözlerine tar oldu ve eyitdi: “İy Benî ‘Āmir'üñ kelbî veyā şeytān bin şeytān! Eger ehl ü ‘ayālūñ ⁽³⁾ esirgemesem ve fakīrlüğüñe miskīnligüñe merḥamet itmesem şimdi seni kılıçla helāk iderdüm ve ‘ömrüñüñ defterini ⁽⁴⁾ düreridüm. Sözüñ miqdāruñdan ziyādedür.” didi. Şa‘lebe'ye bunuñ sözi katı geldi ve ğayret-i cāhiliyyete ⁽⁵⁾ hareket itdi. Oķı ve yayı varıdı. Şundı bir oķ aldı, Şās'ı urdı. Atından depesi üstine yıķdı ve def'î ⁽⁶⁾ cānı gövdesinden ayrıldı. Şa‘lebe gördi ki bu kiři atdan yire düşdi debelenür. Geldi, gördi, bildi ki öldi. ⁽⁷⁾ Libāsına nazar itdi. Bildi ki begler ḥil‘atıdur ve ekābir kaftānlarıdur. Tehî kimse degüldür ve atınıñ eyerine baķdı, ⁽⁸⁾ gördi ki altunlu eyerdür. Karañu gicede çıraķ gibi işler. Cān başına sıçradı ve itdügi işe peşimān oldu. ⁽⁹⁾ Andan getürdi Şās'ı ve atını bir yirde kum içinde gömeķodı ve deve(y)i yidüp aḥşam olıcaķ evine getürdi. ⁽¹⁰⁾ ‘Avretine bu ḥālî bildürdi ve bu sırra muṭṭalı‘ kıldı ve ışmarladı ki kimseye ḥaber vermeye. Andan soñra ⁽¹¹⁾ gice içinde deveyi boğazladı ve ḥalkā ulaşırdı ve ol ‘anberleri ve müşgleri gizledi evinde. [Rāwî] ⁽¹²⁾ eydür: Şās gitdi. Dünyāya gelmedüğe döndi ve yaradılmamış gibi oldu ve Huzeyfe, Şās'ı yaluñuz ⁽¹³⁾ koyup gitdüğine şāz u ḥurrem olup kabīlelerine vardı. Melik Züheyr işitdi ki Huzeyfe saĝ ⁽¹⁴⁾ selāmet evlerine vardı. Kendünüñ oĝlı gelmedi. Be-ĝāyet saḥt oldu ve eyitdi: “İy ‘aceb benüm oĝluma ne ⁽¹⁵⁾ māni‘ oldu ola ki gelmedi! Megerki Huzeyfe gitdüğinden soñra güyegümüz Melik Nu‘mān alıķop ⁽¹⁶⁾ egledi ola.” didi ve her sā‘at yol gözedüp intizār çekerdı ve “Kačan gele?” diyü umardı. Nā-ĝāḥ bir gün ⁽¹⁷⁾ Şās'ıñ kulu, Şās'ıñ muşibeti ḥaberin virdi. Melik Züheyr bu ḥālî işidicek feryād idüp aĝladı ⁽¹⁸⁾ ve yaķasın çāk idüp fiĝānlar kıldı ve bākî oĝlanları ve kardaşları daḥı yaslar idüp aĝlaşıdılar ⁽¹⁹⁾ ve ḥatunı Tumāzir daḥı baş açup feryād eyledi ve mecmū‘-ı ḥalk hep yaslu oldılar ve ḥatun kişiler ⁽²⁰⁾ ve kızlar ve gelinler saçların kesüp zārılıķlar itdiler ve mecmū‘-ı ḥalk şol ‘azā şartıdur, hıç kuşūr ⁽²¹⁾ komadılar, yirine yitürdiler. Ol gün ol ḥālile oldılar. Yarındası Rebî‘ bin Ziyād geldi. Melik ⁽²²⁾ Züheyr'üñ ḥatırın şordı ve

eyitdi: “Yā melike'z-zamān! Ağlama ve gönlünü melul tutma. Oğlunu kim öldürdi ⁽²³⁾ ise bulup intikām idelüm ve kankı diyārda depeledilerse ḥarāb idelüm. Senün himmetünde kimseden ‘āciz [26a] ⁽¹⁾ degilüz. Benī ādemden ihtiyāt itmeziz.” didi. Andan Sālim'e şordılar ve Şās kanda helāk olduğın teftiş itdiler. Sālim ⁽²⁾ daḥı “Beni ‘Āmir kabilesinde vāki‘ oldu bu kažiyye.” diyüp bunlara söyledi. Melik Züheyr daḥı Rebī'ün sözi-y-ile ⁽³⁾ harekete geldi ve leşkere ḥaber idüp bahādurlar cem‘ oldu ve dilāverler dirildi ve bindi. Benī ‘Āmir yolına revān ⁽⁴⁾ oldu. El-kışsa gide gide gelüp irişdiler. Benī ‘Āmir ulusu Ğaşm¹⁰⁴ bin Mālik'e daḥı ḥaber oldu ki bir toz koptı ⁽⁵⁾ gelür. Bilmezüz ki ne ḥalkdur. Ḥarāmīdür yoḥsa kimse bizi görmege mi gelür?” didiler. Ğaşm¹⁰⁵ bin Mālik ki Benī ‘Āmir ⁽⁶⁾ aña Mülā‘ibü'l-Esinne dirlerdi. Ol daḥı süvār olup çıkdı ve ḥavāşşın ve aşhābın cem‘ idüp karşı{ladı.} ⁽⁷⁾ Gördi tozuñ içinden Melik Züheyr'ün sancaḳları geldi. Bildiler ki Melik Züheyr'dür. Pes Ğaşm¹⁰⁶ bin Mālik ⁽⁸⁾ karşı varup Melik Züheyr'le buluşdı ve du‘ā ve alkış itdi. Andan eyitdi: “Yā melike'l-‘Arab ve yā ehle'l-‘ayş⁽⁹⁾ veṭṭarab! Ne sebep oldu, bizüm diyārumuza kadem rence kılup geldün? Niçün bize geldüğünü bildirmediñ ⁽¹⁰⁾ ki seni karşılayayıduk ve senün ululuḡuña lāyık ‘izzet ve ikrām ideydük.” didi. Melik Züheyr eyitdi: ⁽¹¹⁾ “Yā Ğaşm¹⁰⁷ bin Mālik! Ben size ḥayr niyyete gelmedüm ki.” Öñürdi. “Ḥaber göndüreyidüm belki sizi hep kılıçdan ⁽¹²⁾ geçürmege geldüm.” didi. Ğaşm¹⁰⁸ eyitdi: “Sebeb nedür ki böyle ḥışm eyledün? Senün ḳatuñda şuçumuz ne oldu?” ⁽¹³⁾ didi. Melik Züheyr eyitdi: “Sebeb budur ki benüm oğlum, güyegüm Melik Nu‘mān ḳatından geleyorurken sizün ⁽¹⁴⁾ memleketünüzde depelemişler.” didi ve bāḳī Benī ‘Āmir ḥalkı bu sözi işidicek melul oldılar ve Şās'a acıdılar ⁽¹⁵⁾ ve çok teessüf ve taḥassür itdiler ve eyitdiler: “İy melik! ‘Arab dīni ḥaḳḳı-y-içün ve Receb ayı

¹⁰⁴ 26a-4 Ğaşm: Ğaşam

¹⁰⁵ 26a-5 Ğaşm: Ğaşam

¹⁰⁶ 26a-7 Ğaşm: Ğaşam

¹⁰⁷ 26a-11 Ğaşm: Ğaşam

¹⁰⁸ 26a-12 Ğaşm: Ğaşam

hürmeti-y-içün bu haberi üş senden ⁽¹⁶⁾ işitdük. Eger oğluñ bunda geldüğün bilseviz hizmetler iderdük ve göndürürdük ve yolına cānumuzı fidā ⁽¹⁷⁾ iderdük. Vāķi^c degül ola. Saña kim haber virdi ki Şās'ı bizüm diyārumuzda depelediler.” didiler. Melik Züheyr ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “Şās'ıñ kulu Sālim bile idi. Kaçup kurtulmuş. Ol gelüp baña haber itdi ve eyitdi ki “Melik ⁽¹⁹⁾ katından gelürken Benī ‘Āmir yirlerinde şu taleb itmegiçün bir yire varduk. Nā-gāh bir avcı varımış. Av ⁽²⁰⁾ ürkütdüñ diyü okıla urup öldürdi.” didi. Ben_dahı anuñ sözine i’timād idüp geldüm ki ⁽²¹⁾ size geregi gibi intikām idem.” didi. Ğaşm¹⁰⁹ eyitdi: “Yā melik! Bir veled-i zinā kuluñ sözine i’tibār idüp ⁽²²⁾ bizi şuçsuz helāk mı idersin? Eger oğluñ bu diyārda qaldı ise dahı ihtimāl var ki ‘Arab ⁽²³⁾ harāmilerinden bir kimseye tuş gelmiş, ceng olmuş ola. Neden ma‘lūm oldu ki bizüm halkumuz depeledi [26b] ⁽¹⁾ ola? ‘Acele eyleme, şabr eyle. Teftiş eyle. Biz bunca cemā‘atüz. Bize inanmazsın bir veled-i zinā kuluñ inşāf ⁽²⁾ itmeyüp zulm iderseñüz elümüzden ne gelür. Ne hātıruñ dilerse eyle.” didiler. **Rāvī** eydür: Melik Züheyr ⁽³⁾ bunlaruñ sözlerin işidicek utandı ve nesne şābit olmadın bunlara intikām itmege ikdām itmedi ve dönüp ⁽⁴⁾ yine gözi yaşlu ve bağı başlu kabilesine geldi ve oğullarına bu hāli hikāyet eyledi. Meger Qays adlu oğlu gāyetde ⁽⁵⁾ firāset ehli idi. Melik Züheyr anuñla tanışdı ve eyitdi: “İy oğul!¹¹⁰ Ne fikr idersin? Qardaşuñ bābında ne vechile ⁽⁶⁾ tedbīr idelüm?” didi. Qays eyitdi: “‘Arab dīni haqqı-y-içün ve recep ayı hürmeti-y-içün ben qarındaşumuñ kanını Benī ‘Āmir'e ⁽⁷⁾ kıomazın. Sālim yalān degüldür. Bir hīle fikr eyledüm ki ol hīle sebebi-y-ile qardaşımı kim öldürdüğünü bilem.” ⁽⁸⁾ didi. Melik Züheyr eyitdi: “Ne tedbīr eyledüñ? Baña dahı ‘arz eyle, göreyin.” didi. Qays eyitdi: “Benüm katumda ⁽⁹⁾ tedbīr budur kim bir qarı vardur ki gāyetde mekkārelerdendür. Anı birāz un ve yağıla Benī ‘Āmir'e göndereviz. Ola ⁽¹⁰⁾ ki ol un ve yağ sebebi ile ol gizlenen ‘anberler ve müşğler ele gire.” didi. Melik Züheyr dahı bunuñ tedbīrini ⁽¹¹⁾ begendi. Bu dahı

¹⁰⁹ 26a-21 Ğaşm: Ğaşam

¹¹⁰ 26b-5 oğul: gül

vardı, ol didügi arıyı ıgırdı ve bu ālī añā bildürdi ve iki devenüñ arasına un ⁽¹²⁾ ve yağı yükletdi ve eline virdi ve eyitdi: “Var, Benī ‘Āmir abīlesine git. Anda varıca bu unı ve yağı, müşge ⁽¹³⁾ ve ‘anbere şat. anda ġāyet eyü müşg ve ‘anber görürseñ un ve yağı virüp al. Velīkin ol müşgi ⁽¹⁴⁾ ve ‘anberi andan aldı ve ne tarīile eline girdi, şor. Eger saña şorarlarsa ki “andansın ve bu müşgi ⁽¹⁵⁾ ve ‘anberi neylersin?” diyü cevāb vir ki “Ben Benī Muārib abīlesindenin.” digil. “ızuazum ıarsam gerekdür. ⁽¹⁶⁾ Cihāzı temām olmuşdur ve hemān müşgi ve ‘anberi eksükdür.” diyesin. ünkü eyü müşg ve ‘anber bulasın ⁽¹⁷⁾ ve andan idüġin bilesin, gelüp bize aber viresin.” didi. arı daı “Sem‘ān ve t‘aten!” diyüp ol develeri ⁽¹⁸⁾ alup Benī ‘Āmir arafına revān oldu ve ays bunuñıla bile ādemleri oşdı ki Benī ‘Āmir'e dek ileteler. ⁽¹⁹⁾ Tā ki ‘Arab arāmīleri ama‘ idüp develeri elinden almayalar. **Rāwī** eydür: Ol yıl ġāyet ızlık idi. Hele ⁽²⁰⁾ bu ālīle arı ırte gice urmayup gitdi. Varup Benī ‘Āmir'e irişdi. Ol bile giden işi-y-ile bir yirde ārām ⁽²¹⁾ idüp eglendiler. arıyı abīleye gönderdiler. arı daı abīle iine girdi ve unını ve yağını alka ‘arz eyledi. ⁽²²⁾ Her kimüñ ki müşgi ve ‘anberi varısa getürdi. Begenmedi ve hibirisin abül itmedi. “Baña ġāyetde eyüsi ⁽²³⁾ gerekdür.” didi. Āır Şa‘lebe bin A‘rac evine geldi. İttifā kendü evde degüldi. ‘Avreti bu arıyı göricek **[27a]** ⁽¹⁾ eyitdi. “İy ana! Ne abīledensin? andan geldüñ?” didi. arı eyitdi: “İy oġul! Benī Muārib alkıñdan geldüm. Dār-ı ⁽²⁾ dünyāda hemān bir ızuazum¹¹¹ almışdı. Ne ki mālum varısa hep virdüm. Şimdi bunda geldüm ki ġāyet eyü ⁽³⁾ müşgler ve ‘anberler bulup anuñıla bile virem. Tā ki ol nesne daı eksük olmaya ve ‘Arab ızları iinde ⁽⁴⁾ yirinmeye ve göñli şınıqlu olmaya. İmdi işbu abīlede çok müşgler ve ‘anberler gösderdiler. Hi begenmedüm. ⁽⁵⁾ Zametüme degmez. Benüm virecegüm un ve yağ ġāyetde eyüdür. Hi kimsede bulunmaz.” didi. Şa‘lebe'nüñ ⁽⁶⁾ ‘avreti eyitdi: “İy ana! Beşāret olsun saña ki maşūduña irişdüñ ve ācetüñ aşıl

¹¹¹ 27a-2 ızuazum: uazum

oldı. ⁽⁷⁾ ‘Ālimü'l-esrār hakkı-y-içün benüm kıatında bir dürlü müşğ ve ‘anber vardur ki dünyāda ele girmez ve degme ⁽⁸⁾ begler hazineinde bulunmaz. Evet bu sırra kimse muṭṭalı‘ olmasun ve bu hāli kimse bilmesün.” didi. Kıarı daḥı ⁽⁹⁾ sevindi ve murādı ele girdüğine şāz oldu. Andan Şa‘lebe'nün ‘avreti-y-ile içerü girdiler ve ol müşğler ⁽¹⁰⁾ ve ‘anberler ki Şa‘lebe, Şās'dan alup getürüp gizlemişidi, tıururdu. Kıarı bunları gördi ve rāyihasın ⁽¹¹⁾ geregi gibi begendi ve eyitdi: “İy oğul! Bu nesneler una ve yağa şatmalu degül. Meger saña ‘ivaż hübel-i a‘lādan ⁽¹²⁾ ola ve kıızçukazum hakkında itdüğüñ ihsān muḳābelesinde saña cezā'l-mül ide yoḥsa bu sermāyenüñ ⁽¹³⁾ kıymeti yok.” didi. Andan soñra eyitdi: “İy kıatun! Bu hüb kıokulu müşğler ve ‘anberler saña kıandan hāşıl ⁽¹⁴⁾ oldu? Beyt-i Harām hakkı-y-içün toğrusın digil.” didi. Şa‘lebe'nün ‘avreti eyitdi: “İy ana! Benüm bir ⁽¹⁵⁾ erüm vardur. Şa‘lebe dirler, avcıdur. Bir gün ol ağ kıurup av avladuķı yirde bir kışıye uğraşur ve ⁽¹⁶⁾ şu üzerinde anuñıla nizā‘ ider ve avum ürkütdüñ diyü ceng eyler. Nā-gāh benüm erüm okıla ⁽¹⁷⁾ urup ol kışıyi öldürür. Şoñra işitdük ki ol öldürdüğü kışı Benī ‘Abs ve Ğatfān begi Melik Züheyr'ün ⁽¹⁸⁾ oğlıymış. Adına Şās dirlermiş. Anı öldiricek kendüyi ve atını kıum içinde gömmiş. ⁽¹⁹⁾ Bu müşğler ve ‘anberler iki deve üzerinde yüklenmiş imiş. Alup eve getürdi ve itdüğü işe ⁽²⁰⁾ peşimān oldu ve develeri boğazlayup üleşdürdi. Şimdiki hālde varup anuñ silāḥın ve ⁽²¹⁾ şoykāsın şatmağa gitdi ki akça getürüp bizi kıilletden hālāş ide. Eger sen ğarīb ⁽²²⁾ olmasañ bu hāli saña söylemezdim ve erimüñ sırrın kıaber virmezdim.” didi. “İmdi baña and iç ⁽²³⁾ ki tā ki bu sözi kımseye söylemeyesin ve benümile senüñ arañda geçen mā-cerāyı fāş eylemeyesin [27b] ⁽¹⁾ yoḥsa bu müşğlerden ve ‘anberlerden saña virmezsin. Eger aç daḥı olursam.” didi. Kıarı daḥı şol ‘Arab tarīķinde ⁽²⁾ varıdı, hıle idüp and içdi ve Şa‘lebe'nün ‘avretini aldı ve eyitdi: “Ben Yemen diyārında Benī Muḥārib'den ⁽³⁾ geldüm. Yetmiş yıldur ol maḳāmda olurun. Beni ‘Abs ne ṭā‘ifedür bilmezsin ve kımseden işitmedüm.” ⁽⁴⁾ didi. Andan unları ve yağları teslim idüp müşğleri ve ‘anberleri kıabz eyledi ve şāz u

hurrem gönül ⁽⁵⁾ murādı-y-ıla dönüp def'î vaṭanı tarafına revān oldu. İve ive giderdi ve becid yortardı ki Melik ⁽⁶⁾ Züheyr'e Şās'ıñ haberin ilede ve kim öldürdüğün bildüre ve yüregın şovuda. **Rāvī** eydür: arı Benī 'Āmir'e ⁽⁷⁾ gitdüğinden sonra Huzeyfe bin Bedr ve ardaşı Hemel ve 'Avf ve Yezīd ve bākī Benī Fezāre ekābiri gelüp ⁽⁸⁾ Melik Züheyr'e Şās'ıçün 'azā itdiler ve hātırın şordılar ve öñinde ağlaşdılar. Melik Züheyr, Huzeyfe'ye eyitdi: ⁽⁹⁾ “Vallāhi yā Huzeyfe! Sen baña 'azāya gelmedüñ, şemāteye geldüñ. Benüm oğluma taķşirlik eyledüñ ⁽¹⁰⁾ ve yaluñuz bırağup ısızlıkda gitdüñ. Eger senüñ benümile toğrı dōstluķuñ varımıssa oğlumdan ayrılmazdüñ. ⁽¹¹⁾ Baña ulaşıncı hele sonra kim öldürdüğü zāhir olıcaķ kim sebep oldu ve kim olmadı, ma'ľüm ola ve her ⁽¹²⁾ kişı itdüğün bula.” didi. Huzeyfe, bunuñ sözün işidicek melul oldu ve dönüp evlerine gitdi ve eyitdi: ⁽¹³⁾ “Vallāhi ki bu Züheyr'üñ kibri ve 'ucbı zāyıl olmaz ve hōd-binliğı elden omaz. 'Arab dīni haķķı-y-içün daħı ⁽¹⁴⁾ ben buña gelmezın ve oğlını kim öldürdüğü zāhir olursa yardım daħı ılmazın. Eger bunuñ baña 'itāb ⁽¹⁵⁾ itdüğü güyegüsi Nu'mān sebebi ile ise benüm güyegüm Melik Esved andan daħı bahādur.” didi ve hayli ⁽¹⁶⁾ akadı ve yolınca urmayup gitdi ve becid yortdı. **Rāvī** eydür: Huzeyfe ışşası bu vechile oldu. Geldük ⁽¹⁷⁾ bu arafa arı ışşasınıñ baķıyyesinde arı daħı becid sürdi, geldi. abileye irişıdi ve Melik Züheyr'ile ⁽¹⁸⁾ buluşıdı ve Benī 'Āmir'de geçen mā-cerāyı hikāyet eyledi ve Şās'ı, Şa'lebe öldürdüğün bildürdi. Melik ⁽¹⁹⁾ Züheyr'ün cān başına şıçradı ve oğullarına ve ardaşlarına ve bākī cemā'ate bu haberi perākende idüp ⁽²⁰⁾ bildürdi ve leşkere haber idüp at arķasına geldi ve Benī 'Āmir yolına bī-ķarār olup revān oldu ⁽²¹⁾ ve leşker ardına düşüp bile gitdi. Melik Züheyr hüznile ve melāmetile giderdi ve oğlını añup ağlardı ve cigerin ⁽²²⁾ anuñ fūrķati ħarti-y-ile ağlardı. Giderek hātırı cūş idüp mecrūħ ħakerle ⁽²³⁾ ve ğamğın gönülile ve nemğın gözile ⁽²³⁾ işbu şi'ri inşā ıldı: **Şi'r.** [Arapça Şiir [28a] ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça

¹¹² 27b-22 ħaker: ħiker

Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir] Şi'r eydür. Andan soñra ol ki şayyād Şās'l öldürdükde ⁽⁸⁾ bile idi. İlerü yüridi. Mevlāsı Melik Züheyr'üñ öñine geldi, ağladı. Züheyr'e 'azā idüp işbu ebyātı eyitdi: ⁽⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Vaḳtı ki Melik Züheyr bu ḳuldan bu ebyātı ⁽¹³⁾ Şās ḥaḳḳında işitdi. Şöyle ağladı ki cemī'-i ḥaḳḳı bile ağlatdı. Andan soñra kendü daḥı başladı bu ebyātıla ⁽¹⁴⁾ ol ḳula cevāb virüp Şās'a merşiiyye eyitdi: ⁽¹⁵⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir] ⁽²¹⁾ **Rāvī** eydür: Melik Züheyr bu şi'ri okudı ve baḡrı başlu ve gözi yaşlu Benī 'Āmir yolınca gitdi. Benī 'Āmir'üñ daḥı ⁽²²⁾ meşhūr bahādurı ve ma'lūm dilāveri Ğaşm¹¹³ bin Mālīk idi. Velīkin Ḥālīd bin Ca'fer¹¹⁴ ḳabīlenüñ ulusı idi ⁽²³⁾ ve mertebesi cemī'isinden a'lā idi. Bāḳī ḥaḳḳ hep buña tābi'lerdi ve Benī Ğanī ḳabīlesinüñ ulusına Cendaḥ bin {Bükā dirlerdi} **[28b]** ⁽¹⁾ Benī 'Āmir ve Benī Kelāb¹¹⁵ ve Benī Ğanī bu üç ḳabīle bir mekānda yaḳın ḳonmuşlar idi ve otları ve şuları ve yaylımları birbirine ⁽²⁾ yaḳın idi. İttifāḳ şol eyyāmda ki Melik Züheyr, Benī 'Abs leşkeri-y-ile bunlaruñ üstine geldi. Ḥālīd bin Ca'fer, ḡāyib ⁽³⁾ idi. Megerki Melik Esved'üñ evvelki 'avreti anuñ Aḥuş adlu ḳardaşınuñ ḳızı idi. İşitdi ki Ḥuzeyfe'nüñ ḳız ⁽⁴⁾ ḳardaşın alup bir daḥı evlendi. Ḥavāşşın ve aşḥābın cem' idüp vardı ki Melik Esved'e düḡün ḳutlulaya ⁽⁵⁾ ve hem ḳız ḳardaşı ḳızınuñ ḥātırın şora. Hele varup birkaç gün ṭurıcaḳ yine gitmek istedi. Ḳardaşı ḳızı ḳomadı ⁽⁶⁾ ve eyitdi: "İy 'emmüm! Kerem eyle, şabr eyle. Bir niçe gün görelüm ki ḥālümüz ve düzenligümüz neye irişür? Eger incinmek ⁽⁷⁾ olursa bāri varup senüñile bile gidem." didi. Ol sebebdan Ḥālīd daḥı anda eglendi. Melik Züheyr geldüḡi ⁽⁸⁾ vaḳt hemān bahādurları Ğaşm¹¹⁶ bin Mālīk varıdı. Çünki Melik Züheyr'üñ geldüḡin işidicek cem' olup ḳarşu ⁽⁹⁾ çıḳdılar ve yayaḳ olup du'ā ve alḳış itdiler ve yine dönüp geldüḡine sebep şordılar. Melik Züheyr daḥı oḡlı Ḳays ⁽¹⁰⁾

¹¹³ 27b-22 Ğaşm: Ğaşam

¹¹⁴ 27b-22 Ca'fer: Caḡfer

¹¹⁵ 28b-1 Kelāb: Kilāb

¹¹⁶ 28b-8 Ğaşm: Ğaşam

itdügi tedbiri bunlara haber virdi ve Şās'ı öldüren Benī Ġanī ṭā'ifesinden Şa'lebe idügin bildürdi. Bunlar ⁽¹¹⁾ bu haberi işidicek Şa'lebe'nüñ evine âdemler şalup isteddiler, bulumadılar. Andan 'avretin tutup işkence ⁽¹²⁾ itmek istediler. Olda kažiyye(y)i nice oldı-y-ısa hep ikrār itdi. Ol müşglerden ve 'anberlerden bākī ⁽¹³⁾ kalanın getürüp gösterdi ve “Erüm anuñ silāhın ve soykāsın şatmağa gitdi.” diyü haber virdi. Melik ⁽¹⁴⁾ Züheyr çünki haber ne idügin muḥakkak bildi ve Şās'ı öldüren Şa'lebe idüğinde hīç şübhesi kalmadı. Cān ⁽¹⁵⁾ başına şıçradı ve ğazabdan cihān gözlerine karañu oldı. Andan çağırdı, eyitdi: “İy Benī 'Āmir ḥalkı! ⁽¹⁶⁾ Üç nesne buyururven size. Elbette üçden birin kabül itmek gereksiz.” didi. Bunlar eyitdiler: ⁽¹⁷⁾ “Yā melik'el-'Arabi! Ne buyurursın? Ol üç nesne nedür?” didiler. Melik Züheyr eyitdi: “Birisi budur ki oğlum ⁽¹⁸⁾ Şās'ı yine diri kılasız. Eger bu nesne elüñüzden gelmezse Şa'lebe'nüñ ḥalkı Benī Ġanī bölügin baña teslim ⁽¹⁹⁾ idesiz. Cemī'sini kılıçdan geçürem. Bir âdem diri kımayam. Üçünci budur ki elüñüzden geldükçe ceng idesiz. ⁽²⁰⁾ Yarağa girüp şavaşasız, ğāfil olmayasız. Elüñüzden ne gelürse idesiz. Tā kim yüregüm şovıyunca ⁽²¹⁾ ḥalkuñuzı kıram ve gönlüme şifā ḥāşıl ola.” didi. Bunlar eyitdiler: “Yā melik'el-'Arabi! Büyük zulm itdüñ ⁽²²⁾ ve ulu güç kılduñ. Bu didüğüñ nesnelerüñ hīç birisi elümüzden gelmez. Ammā evvel didüğüñ zīrā ki ⁽²³⁾ ölü diriltmek Allāhu Te'āla elinden gelür. Maḥlūk işi degüldür. Ammā “Benī Ġanī bölügin baña teslim idüñ. Hep **[29a]** ⁽¹⁾ kırayın.” didüğüñ bu daḥı bī-vech sözdür. Senüñ gibi 'ādil ve kerīm bege lāyık degüldür. Şuçlusı sebebi-y-ile suçsuzın ⁽²⁾ daḥı bile depelemegüñ ma'nisi yokdur. Ḥāşā senden ki ol mazlüm bī-günāḥ ḥalka bir müstaḥsin şırrır şeyṭānuñ ⁽³⁾ sebebi-y-ile zarar idesin. Ammā biz ittifākıla yarağa girüp senüñile ceng itmek, ne'uzu billāhi, biz ol işi idecek ⁽⁴⁾ degülüz. Kerem eyle bu ğazabdan vazgel, nefsüñe uyma. Ehl ü 'ayālümüzüñ kanına girme. Oğluñuñ ⁽⁵⁾ diyeti içün on âdem kân bahāsın virelüm. Bizi āzād eyle ve Şa'lebe, kanda vardı-y-ısa bulup ⁽⁶⁾ getürelüm ve tutup katuña gönderelüm. Ne dürlü cezā ḥāṭıruñ dilerse

eyle.” didiler. **Rāvī** eydür: Bu halk hulkıla ⁽⁷⁾ ve meskenetile ve tevāzu‘ıla şol kadar söylediler ki Melik Züheyr'ün gāzabın sākin itdiler ve gönlin ⁽⁸⁾ yumışatdılar ve utandurdılar. Melik Züheyr, bunların sözlerin işidicek Rebī‘ [bin] Ziyād'ıla meşveret itdi ve oğ⁽⁹⁾lları-y-ıla tanışdı. Dönüp gitmege kaşd itdi. Oğulları bunun sözün kabūl idüp rāzī oldılar ve ol ⁽¹⁰⁾ halka merhamet itdiler. Rebī‘ bin Ziyād'a hoş gelmedi ve bu tedbire rāzī olmadı ve eyitdi: “Yā melik! Bu ne ⁽¹¹⁾ tedbīrdür ki bu şüm t̤ā'ifeye şās'ün kanın koyasın. Anuñiçün hep bunları kılıçdan geçürmeyesin. ⁽¹²⁾ Bunca hileler fikr idüp öldüren ne t̤ā'ifeden idügin bildün ve sorup zahmet çekdüñ, ⁽¹³⁾ bunda geldün. Şimdi birkaç kişilerin sözine uyup yalan yire varup yine mi gidersin? ⁽¹⁴⁾ Beyt-i Harām hakkı-y-içün bu olur iş degül.” didi ve Melik Züheyr'i yine gāzaya getürdi ve oğullarını gayret⁽¹⁵⁾lendürdi. Andan kılıç çeküp kendü önce¹¹⁷ Benī Ġanī bölüğine kılıç koydı ve Melik Züheyr'ün oğulları ⁽¹⁶⁾ dağı eyle itdiler. Benī ‘Āmir dağı gördiler ki olmaz yarağa girüp kendülerden def‘ itmege meşğül ⁽¹⁷⁾ oldılar. İki taraftan dağı hayli ādem düşdi. Ġaşm¹¹⁸ bin Mālik dağı hayli şavaş itdi ve çok ⁽¹⁸⁾ erlik itdi ve kabilesinde kimse(y)i esir itdürmedi ve hatunlarından ve oğlancuklarından bir ādem öldürtmedi. ⁽¹⁹⁾ Velikin bakdı, gördi ki Benī ‘Abs leşkeri çokdur. Kendüler gāyetde azdur. Korkdı ki cemī‘si ⁽²⁰⁾ kırılıp ehl ü ‘ayālleri esir ola ve düşmān elinde hūd-ħakīr ola. Bes nā-çār atdan inüp silāhın bıraktı ⁽²¹⁾ ve yayağ olup halkından on kişi ihtiyār itdi ve anları bile alup Melik Züheyr'ün katına vardılar ⁽²²⁾ ve üzengüsin öpdiler, yalvardılar ve eyitdiler: “Yā melik! Bu itdügün iş zālimler işidür. Sen ‘Ārab begleri ⁽²³⁾ içinde ‘adlıla ve keremile meşhürsın. Saña lāyık degüldür ki bunun gibi nā-ħak yire hayf idüp te‘addī **[29b]** ⁽¹⁾ idesin. Biz senün kullarūñuzuz ve hatunlarımız cāriyelerūñuzdur. Bizi gayri kimse şuçı ile suçlama. Bir ⁽²⁾ nesne ki biz itmemiş olavuz. Bizi taleb eyleme. Eger bu dilegümüzi dağı kabūl itmezseñ bārī mühlet vir bir gün. ⁽³⁾ Leşkerūñuz cenge muqayyed olmasunlar. Yarın

¹¹⁷ Bu kelimedede c harfinin noktası konulmamıştır.

¹¹⁸ 29a-17 Ġaşm: Ġaşam

nice ki emr iderseñ eyle idevüz.” didiler, yalvardılar. Melik ⁽⁴⁾ Züheyr bunlardan utandı ve sözlerin kabûl itdi ve eyitdi: “Hoş ola, varuñ yarına dek size mühlet ⁽⁵⁾ olsun. Yarın ne çäreñüz varısa idüñ. İşidenler dimesünler ki Benî ‘Abs leşkeri Benî ‘Āmir halkına zulm ⁽⁶⁾ itdi ve ġāfiliken ceng idüp ġalebe itdi. Anlar yarağın görince emān virmediler dimesünler.” didi ve ādem ⁽⁷⁾ gödürüp çerisin şavaşdan men‘ itdi ve halkını Benî ‘Āmir üstinden def‘ itdi. Andan ayrılışdılar ve her ⁽⁸⁾ biri bir tarafa dönüp gitdiler ve ahşam olıcağ bir arada ārām alup kındılar. Benî Ğaşm¹¹⁹ bin Mālik, Benî ‘Āmir ⁽⁹⁾ bölüğine çağırdı ve eyitdi: “İy kavm, vāy hālūñüze! Başıñuzı ve ehl-i ‘ayālūñuzı aluñ şabāha dek tağlara ⁽¹⁰⁾ kaçuñ. Melik Züheyr'i aldayup sizi bugün belādan hālāş itdüm. Tā ki başıñuz kaydın göresiz ve mālūñuzı ⁽¹¹⁾ ve rızkuñuzı şaklayasız. Üş yakında Receb ayı girse gerekdür. Ola ki ol vakte dek kırtulasız yāhud ⁽¹²⁾ Hālid bin Ca‘fer gelüp irişe. Bizi bu cebbārdan hālāş ide yāhud Receb ayı girmegile bu dağı ceng itmekden ⁽¹³⁾ vazgele. Üzerümüzden gide.” didi. Benî ‘Āmir halkı bu sözi işidicek sevindiler ve Ğaşm¹²⁰ bin Mālik'ün tedbīrin ⁽¹⁴⁾ begendiler ve hīlesine tahşin itdiler. Andan her biri evlü ev evin ve ta‘allukātın ve mālın ve rızkın alup tāğa kaçdılar. ⁽¹⁵⁾ Şabāh olıncağ Melik Züheyr bindi. Benî ‘Abs leşkeri-y-ile ki varup Benî ‘Āmir çerisi-y-ile ceng ide. Gördi ki ⁽¹⁶⁾ yurtlarında yiller eser ve kuşlar konar, uçar. Cān başına şıçradı ve melül maḥzūn oldu ve ġazabı Benî ‘Āmir'e ⁽¹⁷⁾ ziyāde {oldı. Bildi ki Ğaşm¹²¹ bin Mālik bunu aldı, eyle olsa, mühlet virdüğine peşimān} oldu ve leşkerine hüküm eyledi ki Benî ‘Āmir'ün üstine yürüyeler. Buldukları ādemi süñüye ⁽¹⁸⁾ dikeler ve ele girene geregi gibi intikām ideler. Hem dağı eyle itdiler. Kolay yirlerde kimi buldılsa helāk itdiler ⁽¹⁹⁾ ve def‘i ecel şerābın içürdiler. Melik Züheyr kimi bulursa öldürürdi ve bu ebyātı inşād idüp okurdi: **Şi‘r.** ⁽²⁰⁾ [Arapça Şiir] ⁽²¹⁾ Bu hālile biş gün ceng itdiler. Benî ‘Āmir'ün dağı yirleri hişār

¹¹⁹ 29b-8 Ğaşm: Ğaşam

¹²⁰ 29b-13 Ğaşm: Ğaşam

¹²¹ 29b-17 Ğaşm: Ğaşam

gibi muhkem idi. Benî ‘Abs leşkerini def^ç itdiler. ⁽²²⁾ Ziyāde nesne aldurmadılar. Altıncı gün Receb ayı girdi. Ceng haram oldu. Zîrā ki ‘Arab t̤ā’ifesi bu ayı gāyetde ⁽²³⁾ ta‘zīm iderlerdi ve ceng ve cidāl kılmazlardı. Her kanda ki hātırları dilese silāhsuz giderlerdi ve [30a] ⁽¹⁾ yaraqsuz yürürlerdi ve hayvānlar ādemden kaçmazdı ve kimse kanlusın depelemezdi ve kīnlüsine intikām itmezdi ve ⁽²⁾ haramiler yürümezdi ve şirrīrler fesād itmezlerdi ve her taraftan Ka‘be’ye kaçd iderlerdi ve gelüp ziyāret eylerlerdi. ⁽³⁾ Melik Züheyr dahı gördi ki Receb ayı girdi, yüregi yandı ve intikām idemedüğine acıdı ve aldandüğüne saht ⁽⁴⁾ oldu. Velikin cenge ikdām itmedi ve şavāş itmege cüret eylemedi ve ‘Arab içinde bid‘at işlemedi ve evvelde ⁽⁵⁾ olıgelmiş tariklerini bozmadı. Evet and içdi ki ayruk Benî ‘Abs diyārına varmaya. Benî ‘Āmir’e intikām idüp ⁽⁶⁾ göñline şifā hāşıl itmeyince. Pes Benî ‘Abs leşkerine destūr virüp vağanlarına göndürdi ve oğlu Qays’a eyitdi: ⁽⁷⁾ “Var anañı getür. Ka‘be’ye gidelüm. İşbu mübārek eyyām geçince anda turalum ve hac idelüm. Andan soñra gelüp bunlara ⁽⁸⁾ intikām idelüm yoħsa benüm yüregüm şovumaz ve oğlumuñ acısı içümden çıkmaz.” didi. Qays dahı: “Sem‘ān ve t̤ā’an!” ⁽⁹⁾ diyüp Benî ‘Abs çerisi-y-ile vağanları tarafına göçdi ve Melik Züheyr bākī oğulları-y-ıla ve havāşşı ile Ka‘be’den ⁽¹⁰⁾ yaña ‘azm itdi. Birkaç günden Qays dahı varup anası Tumāzir’i getürdi ve bilesince çok hatun kişiler dahı geldi. ⁽¹¹⁾ Vādū’l-Haram’da kōndılar. Zîrā ki ‘Arab t̤ā’ifesi Ka‘be’ye gelseler her birisinüñ bir mu‘ayyen maķāmı ve bellü mekānı ⁽¹²⁾ varıdı ki anda kōnarlardı. Benî ‘Abs’üñ dahı her yıl kōnacak menzilleri bu maħalle idi. **Rāvī** eydür: Melik Züheyr ⁽¹³⁾ kışşası böyle oldu. Geldük biz Hālid bin Ca‘fer kışşasına. Bu dahı Melik Esved kātında kardaşı kızın ⁽¹⁴⁾ görmekden gelürken yolu bu diyāra uğradı ve evine varmadın Ka‘be’ye kaçd eyledi. İttifāk Benî ‘Āmir’den hayli ⁽¹⁵⁾ ulular ve Ğaşm¹²² bin Mālik dahı Ka‘be’ye tavāf itmege gelmişlerdi. Hālid’ile buluşup hāllerin hikāyet itdiler ve Melik ⁽¹⁶⁾ Züheyr’ile geçen mā-cerāların rivāyet

¹²²30a-15 Ğaşm: Ğaşam

itdiler ve oğlu Şās'ın ın bunnardan taleb itdüğün haber virdiler. Hālid ⁽¹⁷⁾ bin Ca'fer bunnı işidicek kağıdı ve ğazabdan gözleri cihānı görmez oldu. Zīrā ki zamānında ferīd dirlerdi, ⁽¹⁸⁾ hem_dahı meşhūr bahādurlardan idi ve ma'lūm dilāverlerden idi. Ecelden kōrkmazdı ve ölmekden ihtiyāt ⁽¹⁹⁾ itmezdi. Biñ ādemden yüz döndermezdi ve kimseye intikāmın kōmazdı. Melik Zūheyr, Benī 'Āmir'e bu vechile zulm ⁽²⁰⁾ ve te'addī itdüğün işidicek ğāyetde melūl oldu ve eyitdi: "Eger ben Zūheyr'e bu intikāmı kōrisam Ca'fer ⁽²¹⁾ bilinden gelmiş degülem." didi ve ol gice teşvīş ve ğuşşa ile yatdı. Şabāh olıcak tırdı. Yine her ğünkü ⁽²²⁾ 'ādeti ūzre tavāfa başladı. Nā-ğāh Melik Zūheyr'e tıuş geldi ve çağırdı, eyitdi: "Yā Zūheyr! Benī 'Āmir'i ısıuz ⁽²³⁾ bulduñ dahı zulmler ve hayflar itdüñ. Ya'nī saña kala dirsın ola? Lā! Vallāhi anuñ cezāsın [30b] ⁽¹⁾ bulsañ gerek. 'Arab dīni haqqı-y-içün eger ben anda bulunsam göre idüñ, saña ne işler ideridüm." didi. Melik Zūheyr ⁽²⁾ eyitdi: "Ben size nesne itmedüm. Benüm öykem ğeçdi mi şanursın. Eger işbu mübārek ay degülmissе ve şerīf ğünler ⁽³⁾ ğirmese bir adamuñuz diri kōmazdum. Hele şabr eyle, bugünler ğeçsün. Şoñra ğöresin kim kime intikām [ide.]" ⁽⁴⁾ didi. Kays bin Melik Zūheyr, Hālid'ün atası-y-ıla söyleşdüğün işidicek kağıdı ve eyitdi: "Vallāhi yā Hālid! Eger ⁽⁵⁾ bu sözleri babama bu aydan özge aylarda söyleseñ senüñile bizüm aramuzı hemān kılıç ayrıtlardı ve ⁽⁶⁾ bu sözlere cevāb kılıç idi." didi. Hālid eyitdi: "Benüm dahı istedüğüm oldur. İn-şā'allāh ma'rekede atañıla ⁽⁷⁾ buluşam. Allāhu Te'āla'dan dāyim dileğüm oldur ki ecel irmedin anuñıla işümüz bir yaña ola." didi. Melik Zūheyr ⁽⁸⁾ bunuñ sözün işidicek geldi ve eyitdi: "Yā Hālid! Eger ben uyur olsam sen beni ğelüp uykudan uyarıamazsın ⁽⁹⁾ ve ūzerüñe kılıç çeküp hamle kılısam tükşüğün yudamayasın." didi. Hālid bunnı işidicek vāy ki kağıdı ve tāsā ⁽¹⁰⁾ landı. Andan yüzün Ka'be'ye dönderdi ve du'ā idüp tazarru' eyledi ve eyitdi. "İy bu maqqāmı halkına kible-ğāh ⁽¹¹⁾ iden ve bu mekân-ı şerīf ve muhterem kılan ve şığınanlara emān eyleyen! Sen bana yardımcı ol ki Zūheyr'ün bu yıl ⁽¹²⁾ ğeçmedin boynın uram." didi.

Bunun bu vechile du‘āsın ve zārılığın işidenler Melik Züheyr'e eyitdiler: ⁽¹³⁾ “‘Arab dīni ḥaqqı-y-içün, eger bunun du‘ası maḳbūl olursa senün işün bitdi ve ‘ömrünün defteri ⁽¹⁴⁾ dūrildi.” didiler. Melik Züheyr daḥı yüzün Ka‘be'ye döndürüp ağladı ve eyitdi: “İy ol Allāh ki ‘ālemi yaratduñ ve ‘āşinün ⁽¹⁵⁾ ve muṭī‘uñ rızkın virdün. Bu mübārek evün erkānını muḥkem ve bünyādını üstüvār kılduñ. İşbu yıl içinde ⁽¹⁶⁾ benüm kılıcumı Ḥālid'ün boynına irişdür ve baña yardum eyle. Tevekkülüm ve i‘timādum sañadur. Yā Ḳādir!” didi. Ḥālid ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Hele şimdi ‘abeş cidālden fā’ide ḥāşıl olmaz. Her birimiz yirlü yirümüz varup ārām alalum. İşbu ⁽¹⁸⁾ şerīf ve muḥterem aylar çıkıcak buluşavuz. Furşat kimün ise ma‘lūm ola ve bahādur kim idügi biline.” didi ⁽¹⁹⁾ ve andan soñra ayrıldılar. Ammā her birisinin ḡazabdan yüregi ṭolmuş idi ve ṭurmayup birbirine kīn irkerdi. ⁽²⁰⁾ Ḥālid daḥı bu hālden soñra üç gün oturdı. Dördüncü gün bir yügrüg kışrağı varıdı. Adına Berḡa dirlerdi. ⁽²¹⁾ Dāyim aña binerdi. Yine aña süvār olup ḥalkın ve ta‘alluḡātın uydurup diyarı ṭarafına revān oldı. Giderek ⁽²²⁾ Melik Züheyr'ün Benī ‘Āmir'e itdügi işleri añdı. Ḥasreti ve miḥneti artdı ve ḡuşşası ve teşvīşi ziyāde ⁽²³⁾ oldı ve ol ḥāle münāsib ve ḡaziyyeye müvāfiḡ işbu şi‘ri eyitdi: **Şi‘r. [31a]** ⁽¹⁾ [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir] **Rāwī** eydür: Ḥālid bin Ca‘fer bu şi‘ri temām idicek ⁽⁶⁾ becid yortdı. Ḳabilelerine irişdi. Gördi ki Melik Züheyr gidicek ṭaḡlardan şahrālara inmişler ve laṭīf ⁽⁷⁾ maḡāmlara ḡonmuşlar ve āb-ı revānlar kenārına fāriḡu'l-bāl olup otururlar. Ammā ba‘zı evlerde yas ve ağlaşma ⁽⁸⁾ var. Melik Züheyr'ile ceng idecek ādemleri kırıldıḡı içün Ḥālid bunları göricek bir araya cem‘ eyledi ve istimālet ⁽⁹⁾ idüp ḡāṭırların tesellī eyledi ve Melik Züheyr'ile Ka‘be'de buluşduḡın ḡaber virdi ve eyitdi: “İy ‘emmüm ⁽¹⁰⁾ oḡulları! Şimden girü ayruḡ Benī ‘Abs'ile dōstluḡum ḡalmadı. Ḳaşdum budur ki kırılan ḡalkuñ ḡanını andan alam.” ⁽¹¹⁾ didi ve “Oḡlı acısın unutturam. Başum şol yolda ḡodum. Yā budur ki geregi gibi intikām idüp ḡönlüme ⁽¹²⁾ şifā ḡāşıl idem yā budur kim mecmū‘umuz helāk olup ḡidevüz. Eşerümüz

qalmaya. İmdi siz dağı g  nl  n  zde ⁽¹³⁾ ne varısa s  yle  . Eger Ben     Abs'nden i  tiy  t iderse  n  z   ayb deg  ld  r. D  rt ya  na d  stlarumuza   dem ⁽¹⁴⁾ g  nder  p   eri   aleb idel  m ve hem   ok m  l vir  p   ul  feci   tatum. Varup anlaru  n memleketlerin   ar  b ⁽¹⁵⁾ ve diy  rların yeb  b idel  m.” didi. Bunlar eyitdiler: “Y   H  lid! Biz anlardan   orkmazuz. Anlaru  nıla ceng itmed  g  m  ze sebep ⁽¹⁶⁾ buyıdı ki Melik Nu  m  n i  idip sa  na g  zab ide, did  k.” didiler. Eyitdi: “  y   emm  m o  ulları! Melik Nu  m  n'dan hi   ⁽¹⁷⁾ i  tiy  t itme  . El  n  zden geleni tak   ir itme  . Z  r   ki eger anu  n i  tim  dı Melik Nu  m  n'a ise biz  m dağı nisbet  m  z ⁽¹⁸⁾ Melik Esved'ed  r. Melik Esved'  n elinden gel  r ki bizi   aklaya ve Melik Nu  m  n'dan bize ziy  n deg  rmeye. Bir dağı budur ki ⁽¹⁹⁾ eger biz varup Ben     Abs'i t  rum  r idersev  z ve m  allarını ve rız  klarını p  ym  l idersev  z Melik Nu  m  n   uyıca      ayed ⁽²⁰⁾ ki mu  ayyed olmaya ve intik  m itmege me  g  l olmaya. Z  r   ek   er budur ki g  yeg  n  n   ayın atası ile d  stlu  ğı ⁽²¹⁾   ızın alıncadur. Eger mu  ayyed dağı olursa   l  p giden  n   ci alınmaz ve intik  mı yirine gelmez. Bir i   oldu  ğından ⁽²²⁾   o  ra a   ı iden ider ve ziy  n iden ider. İ  tim  l var ki biz g  lib olavuz.” didi ve   alkına buyurdı ki “Yara  n  uz ⁽²³⁾ g  r  n  . Bu aydan on g  n dağı   aldı Z  heyr'  n yolına varup    el  m. Ka  be'den gel  rken yolda bulu  up [31b] ⁽¹⁾   mrin  n defterin d  rel  m. Z  r   ki bilesince le  ker yo  dur. Hem  n o  ulları ve kend  n  n ta  allu  k  tıdur. Bize mu   abil ⁽²⁾ olımar ve mu   avemet   ılımar. Bundan   o  ra varup   abilelerine   az  -yı   sum  n   get  rel  m ve ecel yillerini esd  rel  m ⁽³⁾ ve bel   ya  murın ya  duralum. Anlar dağı g  fillerd  r ve hem   imdiki    alde   Anter dağı g  yibd  r, anda deg  ld  r. Ey   ⁽⁴⁾ fur  atdur. V  kti g  n  met bilmek gerekd  r.” didi. Bunlar sevindiler ve     z u   urrem oldılar ve H  lid'  n tedb  rin begendiler ⁽⁵⁾ ve eyitdiler: “Ey   fikr ve   av  b, fir  set bunu  nıla ma    udumuza iri    r  z ve d    m  numuza intik  m ider  z. Ayru   ⁽⁶⁾ kimse dağı id  p s  ylemek olmaz.” didiler ve “Bu s  zi bozma   olmaz.” Andan eyitdilerdi: “İmdi i  de ⁽⁷⁾ bunda     zır bi   bi     dem vardur. Ne kadar   dem bile alursız ve bunda ne kadar   orsız?” didiler. H  lid eyitdi:

(8) “Mecmū‘uñuz bile gelüñ Bunda kimse kalmasan. Zîrâ ki yolda bölük bölük idüp yollarda kosalam gerekdür. Tâ ki (9) maqşûd fevt olmaya ve Züheyr ayruk yoldan gidüp kurtulmaya.” didi. Eyle olsa bunlar dañı ol bâkî kalan (10) on günün yidisi içinde kaydların ve maşlahatların gördiler ve yarağa müstağrak olup sancaqların çezüp (11) Melik Züheyr'üñ geldüğü tarafa revân oldılar. Andan Hâlid her yola biñ âdem gönderüp ısmarladı ve Hevâzin bin Manşûr (12) yirlerinde buluşavuz.” didi ve bunları perâkende kılup gönderdi ve kendü dañı bâkî kalan bahâdurları[yı]la bir yola gitdi. (13) **Râvî** eydür: Hâlid kışşası bu vechile oldı. Geldük biz bu tarafda Melik Züheyr kışşasına. Melik Züheyr dañı Ka‘be⁽¹⁴⁾deki işini bitürdi ve dönüp oğulları ve aşhâbı-y-ıla vağanına yöneldi ve diyârına kaşd itdi. Göñlinde Benî ‘Âmir'e (15) kinler dutmışdı ve Hâlid'e gâzablar hâşıl olmuş idi. Mekke'den taşra ‘Ükkâze Soğâkı dirlerdi bir mekân (16) varıdı. Anda kadîm zamândan döstları varıdı. Melik Züheyr'e karşı gelüp hürmet ve ‘izzet itdiler. (17) Üç gün konukladılar. Andan göçüp Hevâzin yirlerine irişdiler. Ahşam irişdi, bir ısuçlık yirde (18) şu kenârında kındılar ve atlarına ‘alef virüp kendüler ta‘âm yidiler ve bir sâ‘at râhat oldılar. Andan (19) soñra Kays eyitdi Melik Züheyr'e: “İy baba! Edâ mellâhü ‘umrek ve zâde fî diyâri'l-‘Arabi kadrek, işbu yirler Benî [‘Âmir] yirlerine (20) yakın yirlerdür. Anlar sizden gâyet incinmişlerdür. Hâlid bin Ca‘fer bir mekkâr mu‘arresdür¹²³ ve gaddâr münâfıkdur. (21) Şâyed ki bir mekr idüp fesâd ide. İşbu ısuçlık yirlerde bize bir ziyân ide. Maşlahat budur ki (22) bu gice bunda yatmayavuz. Şabâha dek gidevüz. Ola ki bizüm yirlerümüz ta‘allukına girebilevüz ‘Arab harâmîleri (23) tuymadın.” didi. Melik Züheyr geldi ve eyitdi: “Yâ Kays! Bu ne sözdür ki söylersin? Ben Hâlid'den korkarım? [32a] (1) Yâhud ‘Arab harâmîsi baña cüret mi ider? Yoñsa Benî ‘Âmir ne şüm nañs tâ‘ifedür ki anlardan ben ihtiyât (2) idem? Beyt-i Harâm haqqı-y-içün çünki şöyle dirsın. Üç gün işbu maqâmda muķim olup otururven. (3) Eger işbu tağlar

¹²³ 31b-20 mu‘arresdür: ma‘arresdür

âdem şüretine dönüp gelürse dağı yüz döndermezin. Eger ben bundan gice çıkup ⁽⁴⁾ gidersem ‘âlemde çav olup söylenür ki “Melik Züheyr Benî ‘Âmir'den korkup kaçmış.” dirler. Evvel ben ⁽⁵⁾ anlara emân virdüm, kırmadum. Şimdi “Anlardan korkdı. Donla gitdi.” diyü mesâvi mi itsünler?” didi. Kays, bunun ⁽⁶⁾ sözlerin işidicek sâkin oldı. Cevâb virmedi ve eyitdi: “İşbu kişinüñ fikri hayr degüldür. Eceli yakın geldi ⁽⁷⁾ benzer.” didi ve ol kişiler şabâh olunca yatdılar. Şabâh olıcağ gördiler ki Benî ‘Âmir tarafından bir atlu becid yortup ⁽⁸⁾ gelür ve turmayup atını döger. Kays, at arkasına süvâr olup birkaç kişi-y-ile bunu karşıladı. Gördi ki ⁽⁹⁾ gelen ‘Amr bin Şerîd'dür. **Râvî** eydür: Bu ‘Amr bin Şerîd, Melik Züheyr'ün hatunı Tumâzir'ün kardaşı idi. ⁽¹⁰⁾ Benî ‘Âmir tarafından câsusluğa gelmişidi. Zîrâ ki Melik Züheyr'i sevmez idi. Evvelden ‘adâvetleri varıdı. ⁽¹¹⁾ Melik Züheyr'ün bir kûlın öldürmüşidi. Ol sebebdan Melik Züheyr Benî ‘Abs'den sürmüşidi. Bu dağı gelüp Benî ⁽¹²⁾ ‘Âmir'de evlenüp muķim olmuşidi ve dâyim Melik Züheyr'i zem iderdi. Mesâvisine meşğulidi. **Râvî** ⁽¹³⁾ eydür: Melik Züheyr'ün hâli böyle oldı. Geldük biz bu tarafda Hâlid hikâyetine. Hâlid dağı yukarıda didüğümüz ⁽¹⁴⁾ gibi yollara âdem şalup kendü dağı bir yolda gizlenüp muntazır olmuşidi. Gördi ki eglendi, gelüp irişmedi. ⁽¹⁵⁾ Korkdı ki gice gide, ele girmeye. Aşhâbına eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Kim ola, kim Hevâzin şuyına varup Züheyr'ün ⁽¹⁶⁾ baña haberin getüre? Sa’y idüp geldüğümüz ‘abeş olmasa idi. Vaķt ola ki bir halvet yoldan gitdiler ⁽¹⁷⁾ ola.” didi. Bunlar eyitdiler: “Yâ Hâlid! Bizde ‘Amr bin Şerîd gibi aña varmağa münâsib kişi yokdur. Zîrâ {ki} ⁽¹⁸⁾ tuyulursa dağı cevâb viribilür.” Eydür ki “Kız kardaşımı ve oğullarını görmege geldüm.” dir. ⁽¹⁹⁾ “Ol varsun, görsün.” didiler. Hâlid eyitdi: “Korķarın ki bize hıyânet ide ve anlara bizüm tedbirimizi ⁽²⁰⁾ bildüre ve bundalığımızı haber vire. Kaçup elümüzden halâş bula.” didi. Bunlar eyitdiler: “Ol nesne ⁽²¹⁾ andan gelmez. Bunca zamândur içümüzde avlandı ve muķim olup eglendi. İşi dâyim Züheyr'i ⁽²²⁾ mesâvi ve zemm itmekdür. Eger Züheyr anuñ eline girse kanını içerdi. Eger hıyânet iderse

oğlını, kızını ⁽²³⁾ hep boğazlayalum ve ele giricek kendüye belâlar getürelüm.” didiler. Hâlid bunların cevâbın işidicek begendi [32b] ⁽¹⁾ ve şavâb gördi ve ‘Amr bin Şerîd'i hâzır idüp bu hâli aña bildürdi. ‘Amr eyitdi: “Yâ Hâlid! Her ne ki dirseñ ⁽²⁾ ideyin. Velikin bir şartum vardır.” didi. Hâlid eyitdi: “Nice şartuñ vardır digil görelüm.” didi. ‘Amr eyitdi: ⁽³⁾ “Şartum oldur ki Züheyr'i öldüricek kız kardaşumı ve oğullarını incitmeyesin.” didi. Hâlid eyitdi: “Hoş ⁽⁴⁾ ola. Eyle olsun.” didi. ‘Amr dañı dün yarusı geçicek Benî ‘Âmir'den sürdi. Şabâh olınca Hevâzin yirlerine ⁽⁵⁾ vardı. Ol idi ki yukarıda didüğümüz gibi Qays'ıla buluşdı ve esenleşdi. Andan gelüp Melik Züheyr'ile görüşdi ⁽⁶⁾ ve kız kardaşı-y-ıla buluşup görüşdi. Andan Qays eyitdi: “İy tayı! Neye geldüñ, bizi görmege mi geldüñ?” didi. ⁽⁷⁾ ‘Amr eyitdi: “Belî, sizi görüp Mekke seferin kutlamağa geldüm.” didi. Andan eyitdi ki “Bilmiş oluñ ki Hâlid, Benî ‘Âmir ⁽⁸⁾ leşkerin cem‘ idüp size muntazır olup turlurlar. Zîrâ ki Hâlid Mekke'den gelicek kabîlesine senüñ ⁽⁹⁾ babañıla buluşduğın hikâyet itdi ve söyleşdüğün haber virdi. Anlar dañı babañdan çok şikâyet ⁽¹⁰⁾ itdiler. Şimdiki hâlde biş biñ âdem cem‘ idüp gelmişlerdür ve yolları beklemişlerdür ki sizi ele ⁽¹¹⁾ getüreler. ‘Arab dîni haqqı-y-içün anlar bu yaña niyyet idelden berü gözümeye uyku girmede ve bir sâ‘at ⁽¹²⁾ rāḥat olmadum. Üş şimdi sizi görüp bir pāre yüregüm yirine oturdı.” didi. Melik Züheyr ⁽¹³⁾ kağıdı ve eyitdi: “Yâ Şerîd oğlı! Ya‘ni bunuñ gibi sözile beni korğar mı şānursın? ‘Arab dîni haqqı-y-içün ⁽¹⁴⁾ benüm maḥşūdum düşmānıla buluşmaḥdur. Eger seni cāsūsluğa gönderdilerse var haber vir¹²⁴ ⁽¹⁵⁾ işbu maḥāmdan göçmezin anlaruñıla buluşmayınca ve içlerine kılıç koyup göñlüme şifā hāşıl itmeyince.” ⁽¹⁶⁾ didi. ‘Amr bunuñ sözün işidicek eyitdi: “Yâ melik! Senüñ göñlüñden benüm düşmānlıgum çıkmamış. ⁽¹⁷⁾ Ḥayf benüm emeklerüme ki andan bunda zaḥmet çeküp geldüm. Velikin bu sa‘y, kız kardaşum hātırı-y-içün ⁽¹⁸⁾ itdüm. Korğdum ki düşmān elinde esîr ola. Şimden girü dañı ben size gelürsem evüñüze komayasız ⁽¹⁹⁾ ve ḥavluñuza

¹²⁴ 32b-14 şifā hāşıl: i

komayasız.” didi ve şıçradı atına binmege. Kays irişüp tıtdı, bağladı ve eyitdi: “Vallāhi ⁽²⁰⁾ ki iy ıayı! İş bu yirlerden geçüp gitmeyince seni koyıvirmezin.” didi. Tumāzir eyitdi: “Veyleke yā Kays! ⁽²¹⁾ Bu ne şeni^c işdür ki itdüñ? ıayıñı bağlayı mı kıorsın?” didi. Andan şöñra Tumāzir ağladı ve āh ⁽²²⁾ itdi. Gözlerinüñ yaşı revān oldu. Oğlı Şās hasretinden andan biraz fikr itdi. ¹²⁵ ⁽²³⁾ Bu ebyātı inşād itdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir **[33a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir] **Rāvi** eydür: Vakti ki Tumāzir oğlınuñ merşiiyesinden fāriğ ⁽⁶⁾ oldu. Ağladı ve cemī^c-i hāzır olanlar bile ağladılar. Andan Mālik bin Züheyr dağı kardaşınıñ merşiiyesi-y-içün ⁽⁷⁾ bu ebyātı inşād itdi: **Şi‘r.** ⁽⁸⁾ [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁵⁾ Kays eyitdi: “İy ana! Kerem eyle. Baña muhālefet eyle. Bunıñ arasına girme. Üç gün ben bunı koyıvirmezin. Megerki and içe ⁽¹⁶⁾ ve ‘ahd ide ki varup anda kimseye söz söylemeye ve bizüm kandalıgumuzu anlara bildürmeye.” didi. Tumāzir dağı ‘Amr ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Yā ahl! Kays'ı inandur ki seni koyıvire.” didi. ‘Amr dağı Beyt-i Harām'a ve maķāma ve zemzeme and içdi ⁽¹⁸⁾ ve Kays'ıla ‘ahd itdi ki bunlaruñ adın añmaya ve Hālid katında haber vermeye. Kays dağı bunı koyıvirdi. ⁽¹⁹⁾ Andan Tumāzir ‘Amr'a ta‘ām virüp karnın ıoyurdi ve yolına gönderdi. ‘Amr gitdüğinden şöñra Melik ⁽²⁰⁾ Züheyr Kays'a eyitdi: “İşbu işleri Benī ‘Āmir'den kırkup itdüñ ola.” didi. Kays eyitdi: “Belī, kırkarın ⁽²¹⁾ ‘ākil olan kışi düşmenden dāyim hāzerlü gerek. Hor görmek olmaz. Anlar çokdur. Biz azuz, nice ⁽²²⁾ kırkmayalum?” didi. Melik Züher eyitdi: “Üç gün işbu maķāmda otururın. Eger gelürlerse ⁽²³⁾ göresin ki ben anlara ne işler idem.” didi. Kays bunıñ sözlerin işidicek bildi, eceli yaķın **[33b]** ⁽¹⁾ gelmişdür. Hiç sözinde hayr yokdur göçeķegi yaķlaşmışdur. Pes bunıñ ğurūrın ve ğafletin halka bildürdi ve yollara gözcı ⁽²⁾ kıoyup bekletdi ve havādişi rüzigāra muntazır olup oturdi. **Rāvi** eydür: Bunlaruñ hāli böyle oldu. Geldük ⁽³⁾ biz bu ıarafda ‘Amr bin Şerid kışşasına. Bu

¹²⁵ 32b-22 gözlerinüñ: i

dağı Melik Züheyr'den ayrılacak becid sürdi, varup Beni 'Āmir'e irişdi. ⁽⁴⁾ Hālid gördi ki 'Amr gelür. İvdüğinden karşı vardı ve hālinden teftiş itdi ve eglendüğinden ⁽⁵⁾ haber şordı. 'Amr buña hîç cevāb virmedi ve kelām itmedi. Yoldan şapdı. Bir yirde bir ağaç varıdı. ⁽⁶⁾ Anuñ dibine indi. Hālid ve bākī halk bunuñ hareketine teferrüc iderlerdi. Bu dağı bu ağacuñ dibinde oturdu ⁽⁷⁾ ve ağaca hitāb idüp söyledi ve eyitdi: “İy ağaç! Saña söylerin. Benī 'Abs'den süd aldum azıkiçün. ⁽⁸⁾ Senden dilek iderin ki ol südi taṭup göresin. Ben nesne söylemezsin ve and virdüklerin haber ⁽⁹⁾ virmezsin.” didi ve südi çıkarup ağacuñ önünde kodı. Hālid bin Ca'fer bunuñ sözün işidicek eyitdi: ⁽¹⁰⁾ “İy 'emmüm oğulları! 'Amr Benī 'Abs'e varmışdur ve and virüp koyıvirmişlerdür. Eger and içmese şöyle ⁽¹¹⁾ beñzer ki koyıvirmezlerdi. Şavāb budur ki südi taḍup göresiz. Eger lezzeti müteğayyir olmadı-y-ısa Benī 'Abs ⁽¹²⁾ yağındur. Eger dadı azdı ve acıdı ise bilüñ ıraḡdur.” didi. Andan bir ādeme buyurdılar. Geldi, südi ⁽¹³⁾ taḍup gördi ki henüz lezzetindedür. Hālid'e eyitdi: “Yā emīr! Beşāret olsun ki Züheyr yağın imiş. Süd hemān ⁽¹⁴⁾ kendü lezzetindedür. Müteğayyir olmamış.” didi. Hālid dağı şāz olup sevindi. **Rāwī** eydür: 'Amr ayrılcaḡ ol ⁽¹⁵⁾ südi kız kardaşı Tumāzır virmişidi ki yolda azıqlana idi. Bu dağı andlu olup haber bildürmege sebeb ⁽¹⁶⁾ eyledi ve anuñla Benī ['Abs] yağın idüğün bildürdi. Bes Hālid bunlaruñ hāli neyidüğün bilicek halkına eyitdi: “İy ⁽¹⁷⁾ 'emmüm oğulları! Egerçi bildük ki Züheyr yağındur. Ammā ihtimāl vardur ki 'Amr gitdüğinden soñra göçüp ⁽¹⁸⁾ vaṭanları tarafına {gittiler ola. Şavāb budur ki gidecekleri yoldan önlerin alavuz. Eger} gitdilerse uğraşavuz. Gitmedilerse yine dönüp toḡrı yolca konduḡları yol varavuz ve Hevāzin ⁽¹⁹⁾ şuları katında bulavuz ve göñlümüz diledüḡi gibi intikām idevüz.” didi. Bunlar dağı Hālid'üñ emrine ⁽²⁰⁾ muṭī' oldılar ve göçüp Benī 'Abs gideceḡi yola revān oldılar. Önleriñce Hālid gitdi ve bākī halk anuñ ⁽²¹⁾ ardınca çekilüp yürüdiler. Varacaḡ yire şabāḡa dek vardılar. Hîç haber bulmadılar. Dönüp Hevāzin şuları ⁽²²⁾ yolın tutup gitdiler. Gelüp Benī 'Abs'e irişdiler. Qays bunlaruñ tozun göricek atasına

eyitdi: “İy baba! ⁽²³⁾ Hazer gele. Ol diledüğün kişi üşde ayağına geldi.” didi. Melik Züheyr eyitdi: “Ne haber işitdün, **[34a]** ⁽¹⁾ nedür hikāyet?” didi. Kays eyitdi: “İşbu gelen toz, gālīp budur ki Benī ‘Āmir leşkeridür. Ben bundan korkaram.” didi. Melik ⁽²⁾ Züheyr Kays'a kaçadı ve ceng āletine müstağrak olup atına süvār oldu ve eyitdi: “Ehlen ve sehlen ve merħaben, ⁽³⁾ yā Hālid bin Ca‘fer! Bugün ma‘lūm olur ki kimün du‘āsı maḵbūl oldu ve kimün merdūd oldu ve kim maḵsūdundan ⁽⁴⁾ maḥrūm ḵalur ve kim ḥācete irişür?” didi ve atın depdi. Oğulları ve ḵardaşları ile Hālid üzerine cūr’et idüp ⁽⁵⁾ süñü toğrultdı. Hālid bunı göricek şāz oldu. Benī ‘Āmir ḥalkına çağırdı. Şavaşa emr itdi. Anlar daḥı cān u ⁽⁶⁾ göñül ile iḵdām itdiler ve iki taraftan şavaşa başladılar. Oḵıla ve ḵılıcıla uruşdılar ve süñüyle dürtüşdiler. ⁽⁷⁾ Ḵanlar döküldi ve zirihler söküldi ve muşibetden biller büküldi. Gözlerden yaş revān oldu. Ḥalkuñ ⁽⁸⁾ içi tobtolu fiğān oldu. Başlar ḥolu gibi ve yaşlar sıl gibi aḵdı. Bahādurlar ḥağlar gibi ḵarār tutup ⁽⁹⁾ ḥurdılar ve ḵorḵaḵlar şarb yirler gözetdiler. Öyle olınca ceng itdiler. Benī ‘Abs, Benī ‘Āmir üzerine ⁽¹⁰⁾ gālīb olur şūreti göründi. Hālid Benī ‘Abs'den bir bahādurlıḵ gördi ki cemī‘-i ‘ömri içinde görmemişdi. ⁽¹¹⁾ Bunuñ ḥurması sebebi-y-ile leşkeri daḥı kaçmadılar. Bunlar bu ḥālde iken Benī ‘Āmir leşkerinüñ ol ⁽¹²⁾ yollara ḥağılup gidenler cem‘ olup irişdiler ve çerilerine mu‘āvenet itdiler. Zīrā ki varup gözetdükleri ⁽¹³⁾ yollarda bulumadılar. Dönüp yine cādde yolca Hevāzin şularına geldiler. Nitekim Hālid anlara bu vechile ⁽¹⁴⁾ işmarlamışdı. Bunlaruñ içinde meşhūr bahādurlar ve ma‘lūm dilāverler Rebī‘ bin ‘Aḵıl idi ve Ṭufeyl ⁽¹⁵⁾ bin Şümāme idi ve Cendaḥ bin Bükkā idi. Her birisi ‘ālemde bī-mişāl dirilürdi. Bunlar gelüp irişicek Benī ‘Āmir ⁽¹⁶⁾ ḵuvvet buldı. Benī ‘Abs za‘īf oldu. **Rāvī** eydür: Vaḵti ki Melik Kays bin Züheyr muḵāteleyi ve kendülerüñ ⁽¹⁷⁾ azlığın gördi. Muteḥayyir olup bir niçe ebyāt kendü ḥāllerine münāsib oḵudı. Andan soñra Melik Züheyr ⁽¹⁸⁾ bu ḥālī müşāhede idicek ölümüne şübhesi ḵalmadı ve eceli geldüğün taḥḵīḵ bildi ve helāklığı ⁽¹⁹⁾ gözi-y-ile müşāhede eyledi. Mağrūr olduğına peşimān oldu ve Kays'ın sözine uymadığına

nedāmet ⁽²⁰⁾ itdi. Velikin vaqt gecdüğinden peşimānlıkda fā'ide yokdur. Pes nā-çār olup kendüyi ortaya ⁽²¹⁾ şaldı ve hayātından ümiz kesdi ve öñine geleni yıkdı ve yanına uğrayanı düşürdi. Bir sâ'atde ⁽²²⁾ Benî 'Āmir'den elli ādem düşürdi ve yigirmi, otuz dağı mecrūh eyledi. Hālid bunuñ hareketini göricek ⁽²³⁾ kağıdı ve üzerine süñü havāle kıldı. Melik Züheyr dağı bunuñ hamlesin defc eyledi. Bir zamān [34b] ⁽¹⁾ süñü ve kılıcıla şavaşdılar. Āhir süñüler düşüp yaķalaşdılar ve atdan ayrılışdılar ve güreşçiler gibi çekişdiler. ⁽²⁾ Gāh uruturuşdılar gāh dizlerin çöküşdiler. Melik Züheyr'üñ cirāhatı çoğıdı. Hem eceli dağı ⁽³⁾ gelmiş idi. İttifāk Hālid'üñ altına geldi. Hālid diledi ki bunu boğazlaya. Kılıç eline girmedi. Halkına ⁽⁴⁾ çağırdı ki “Veyleküm yā Benî 'Āmir! İrişüñ Züheyr'i depeleñ yoħsa kırtulursa kaçır ayrıuķ elümize girmez.” ⁽⁵⁾ didi. Melik Züheyr'üñ Varākā ¹²⁶ adlu oğı yakın idi. Hālid'üñ söyledüğün işitdi. Başına şıcradı. ⁽⁶⁾ Kılıcın eline alup Hālid'üñ üstine hamle eyledi. Benî 'Āmir halkı öñinden tağılup kaçdılar. Varākā ¹²⁷ irişüp ⁽⁷⁾ Hālid'üñ başına kılıcıla urdı bir kıl kıoparmadı. Kağıduğından götürüp kılıcın taşa urdı. Cendaħ bin Bükkā, ⁽⁸⁾ Hālid'üñ āvāzın işidüp geldi. Melik Züheyr'üñ başına kılıcıla urdı. Kılıcıla bir pāre beynisi bile çıkdı. ⁽⁹⁾ Cendaħ bildi kim Züheyr'üñ işi bitdi. Hālid'e eyitdi: “Üsdinden aşāğa in! Ben bunu bu ğarbıla perdaħt ⁽¹⁰⁾ eyledüm ve buldurķı ulularına kıavışdurdum.” didi. Hālid dağı Züheyr'üñ üzeründen inüp atına süvār oldı ⁽¹¹⁾ ve Benî 'Āmir'e çağırdı ki “Şavaşdan elüñüzi çeküñ. Maķşūdum hāşıl oldı.” didi. Rebīc bin 'Aķıl ⁽¹²⁾ eyitdi: “Bu ne sözdür? Düşmān ne fırsat bulmışiken cemī'isin kıralum ve 'avretlerin esir idelüm. Hāl ⁽¹³⁾ buña irişmişken şulħ idüp girü dönmek dürüst degüldür ve 'afv idüp vazgelmeñüñ hıç ⁽¹⁴⁾ ma'nisi yokdur.” didi. Hālid eyitdi: “Yā Rebīc! Ne şulħ var ve ne 'afv iderüz. Belki and içüp dururın. ⁽¹⁵⁾ 'Amr'ı cāsūsluğa gönderecek ki Züheyr'i depeleyecek. Ğatunına ve oğullarına ve ta'alluķātına muķayyed ⁽¹⁶⁾ olmayam ve kimseye ziyān irişdürmeyem. 'Ahduma vefā iderin ve andumı ri'āyet iderin. Bu

¹²⁶ 34b-5 Varākā: Varķā

¹²⁷ 34b-6 Varākā: Varķā

fethüñ ⁽¹⁷⁾ şükrānesi-y-içün ve bu nuşretüñ beşāreti-y-içün.” didi. Andan ādemler segirtdürdi ve hālkını ceng ⁽¹⁸⁾ itmekden men‘ eyledi. Yüregi şovudı ve gönli teselli oldu. Andan dönüp yine vaṭanına ‘azm eyledi. ⁽¹⁹⁾ Zamāneden şākır ve rāzī giderdi. Giderek Cendaḥ'a eyitdi: “Yā Cendaḥ! Züheyr'i öldürdügüñ ma‘lūm ⁽²⁰⁾ degül. Gönlüme şübhe düşdi. Ben and içmişdüm ki anuñla bulışacak depelemeyince ayrılmayam. Beni andlu ⁽²¹⁾ eylemeseydüñ.” didi. Cendaḥ eyitdi: “Yā Hālid! Rābbi kādīm ve ilāhi kerīm ḥaqqı-y-içün ki ayruḵ ol dünyāda bir lokma ⁽²²⁾ ta‘ām yimez ve bir içim şu içmez. Ben aña urduḡum zaḥmı bilürin. Bilmez misin benüm kılıcum keskünligini ⁽²³⁾ ve kolum kuvvetini? Ben anuñ beynisin kılıcumla çıkardum. Hiç anuñ öldüğünde şübhem kalmadı. Koḡıl, [35a] ⁽¹⁾ bu ‘abeş sözi söyleme.” didi. Hālid güldi ve feraḥ oldu. Geldük biz bu tarafda Melik Züheyr'üñ oğulları ve ḥatunı ⁽²⁾ ḥāline. Bunlar daḡı Melik Züheyr'üñ düşdüḡin göricek ṭaḡıldılar ve kaçmaḡa kaşd eylediler. Qays eyitdi: ⁽³⁾ “İy kardaşlar! Qanı ‘ārumuz ve ḡayretümüz ki atamızı ma‘reke de biraḡup gidevüz. Ölüsin, dirisin bilmeyevüz. Düşmān ⁽⁴⁾ ḥoz bizden vazgelüp kodılar, gitdiler.” didi ve kardaşların alup döndi, geldiler. Atlarını buldılar. Gördiler ki ⁽⁵⁾ cān eşeri vardır. Qays çağırıp söyledi. Melik Züheyr daḡı gözin açup baḡdı. Gördi ki oğulları ve ⁽⁶⁾ kardaşlarıdır. Üzerine cem‘ olmuşlar. Qays'a eyitdi: “Yā veledī! Ben diri olacaḡ degülin. Benden vazgelgil. Sen ⁽⁷⁾ benüm yirüme beg ol. Ammā saña vaşıyyetüm budur ki Hālid'e kanum ḡomayasın ve intikāmumı alasın ve ‘Anter'i ⁽⁸⁾ ri‘āyet idesin. Anuñ ḥaqqında a‘dāsınuñ sözün işitmeyesin. Ḥuşūşā ki Rebī‘ bin Ziyād, zīrā ki ‘Anter'üñ ⁽⁹⁾ ḡāyet ḥasūdıdır. Eger ‘Anter'üñ ḥaqqında Rebī‘'üñ sözün işidürseñ düşmānlara maḡlūp olup yiriñüz, ⁽¹⁰⁾ yurduñuz elden çıkar. Cemī‘üñüz kılıçdan geçürürler. Yabāna gitmeḡe ḡomayasın. Saña yardımçı eylesesin.” didi ⁽¹¹⁾ ve bākī kardaşlarına daḡı ışmarladı ki Qays'a muṭī‘ olalar. Serkeşlik itmeyeler. Düzenlik idüp ⁽¹²⁾ dirileler. Andan bunlara ayruḡ cevāb virmedi. Kendü ḥālinde oldu. Oğulları bunuñ ḥālin göricek ⁽¹³⁾ aḡlaşdılar. Feryādlar, fiḡānlar

itdiler ve dülbendlerin bıraktılar ve yakaların çāk itdiler. Andan ̖ays eyitdi: “İy ata! Seni ⁽¹⁴⁾ götürüp vaṭanumuza iletmeyelüm mi?” didi. Melik Zühēyr eyitdi: “Yā veledī! Beni incitme. Benüm zaḥmetüm ḳatıdur. Maḳṣūd ⁽¹⁵⁾ bir pāre ṭoprağıla örtmekdür. Ayruḳ nesne ḥācet degüldür.” didi ve sözi kesildi ve cānı gövdesinden ⁽¹⁶⁾ ayrıldı. Bunlar daḫı yaslar idüp başların açdılar ve yakaların yırttdılar. Andan bunı gömüp melül ve ⁽¹⁷⁾ maḥzūn oldılar. **Rāvī** eydür: Cemī‘isinden Varaḳā‘nuñ¹²⁸ melāleti ziyāde oldı. Şol sebebden ki ḳılıcı ⁽¹⁸⁾ kesmedi ve Ḥālīd’e zaḥm yitişdürimedi. Bildi ki ‘Arab bunı mesāwī idüp illerde dāsītān ve dillerde ⁽¹⁹⁾ ḳışşa ideceklerdür. Bu nesneleri fıkr idüp ağladı ve ol ḥāle münāsib işbu şi‘ri eyitdi: **Şi‘r.** ⁽²⁰⁾ [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[35b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ **Rāvī** eydür: Varaḳā‘¹²⁹ bu şi‘ri eydürdi. Tumāzır bile yanınca döḡünü döḡünü giderdi ve yüzün yırtup ağlardı. Şöyle ⁽⁷⁾ ki cigerleri kebāb iderdi ve ṭaḡları ve ṭaşları ağladurdi ve kendüzün depelemege ḳaşd iderdi ve ‘uryān ⁽⁸⁾ olup yabana gitmege ‘azm iderdi. Yine ḥayā mānī‘ olurdi. **Rāvī** eydür: Bunlaruñ ḥālī böyle oldı. Geldük ⁽⁹⁾ biz bu tarafda Benī ‘Āmir ḳışşasına. Bunlar daḫı Melik Zühēyr'i öldürdüklerinden şoñra şāz u ḥurrem göñül murādı-y-ıla ⁽¹⁰⁾ vaṭanlarına vardılar. Ğaşm¹³⁰ bin Mālik, birkaç yüz ḳişi-y-ile ḳabile beklemege ḳalmışdı. Ḥālīd'üñ leşkeri-y-ile geldüḡin ⁽¹¹⁾ işidicek ol bākī ḳalan ḥalkıla ḳarşuladı ve görüşüp esenleşdi ve Benī ‘Abs'den ḥaber şordı. Ḥālīd ⁽¹²⁾ daḫı Melik Zühēyr öldüḡini ve bākī mā-cerāyı buña ḥikāyet eyledi. Ğaşm,¹³¹ şāz oldı ve eyitdi: “Oḡullarını ḳır, ⁽¹³⁾ maduḡuñuz eyü degül, ḥaṭā itmişsiz. Eger ben senüñile bile olsam bir diri ādem ḳomazıdum. Bir ḳişi bir işi ⁽¹⁴⁾ idicek eyüce ḥaḳḳından gelmek gerek ve temām yirine ḳomaḳ gerek.” didi. Ḥālīd eyitdi: “Yā Ğaşm!¹³² And içmişdüm. ⁽¹⁵⁾ Ol

¹²⁸ 35a-17 Varaḳā: Varḳā

¹²⁹ 35b-6 Varaḳā: Varḳā

¹³⁰ 35b-10 Ğaşm:Ğaşam

¹³¹ 35b-12 Ğaşm:Ğaşam

¹³² 35b-14 Ğaşm:Ğaşam

sebebdan anlara muḳayyed olmadum. Züheyr gitdüğinden şöıra anlara ne i‘tibār.” didi. Ğaşm¹³³ bin Mālīk⁽¹⁶⁾ eyitdi: “Baña ḥaber virüñ. Ben varup anlaruñ ardından irişürin. And sen içdüñ, benüm andum ve şartum⁽¹⁷⁾ yokdur. Ben varup anları kırsam gerekdür. Andan şöıra cemī‘imüz ittifākıla varup yirlerini ḥarāb ve diyārlarını⁽¹⁸⁾ virān idevüz. Fevt olmadın tedārük idüp ardlarından irişmek ardınca olalum.” didi. Hālīd eyitdi:⁽¹⁹⁾ “Ayruḳ anlara irişilmez. Gitti, fevt oldu. Ammā varup memleketlerin ḥarāb idelüm didüğüñ daḥı⁽²⁰⁾ söz degül. Zīrā ki dört yañadan leşker cem‘ eylemedin ve ikileyin ceng yarağın görmedin ol⁽²¹⁾ nesne olmaz. Biz Züheyr gibi mağrūrlardan olmayalum. Höd-bīnlik eyü olmaz. Düşmān şemātasına uğramadın⁽²²⁾ fikr itmek gerek ve işüñ ‘ākibetin taşavvur idüp işlemek gerek. Eger biz anlardan çok degülmissevüz⁽²³⁾ başılduk idi. İmdi eger sen bize hünerüñ göstermek isterseñ ki begenevüz ve işidenler alkış [36a]⁽¹⁾ ideler. Var Yemen tağlarında ‘Anter’üñ yolın al. Biz Züheyr’e itdüğümüz gibi eyle. Ne kadar ādem ki ihtiyār iderseñ⁽²⁾ saña қоşalum. Çokdan berü işitdüm ki ‘Anter Yemen diyārına Züheyr’üñ qardaşı Useyd’üñ ‘avretin getürmege⁽³⁾ gitdi.” didiler. Şimdi girü dönüp gelecek vaḳti oldu. Var yolda muntazır ol. Geldüğü vaḳt ‘ömrinüñ⁽⁴⁾ defterini dür. Anuñ şerrinden daḥı ḥalk ḥalāş bulalar.” didi. Ğaşm,¹³⁴ Hālīd’üñ sözine melül oldu⁽⁵⁾ ve eyitdi: “Yā Hālīd! Benüm hünerüm Benī ‘Abs’üñ bir bed-aşl kulu ile uğraşmaq mıdur? Ben anlaruñ begleri⁽⁶⁾ ile ve bahādurları-y-ıla muḳābil olmağa ‘ārlanurven. Kulları qanda qaldı, bilmez misin? Melik Nu‘mān⁽⁷⁾ Benī ‘Abs’i Redem Tağı’nda muḥāşara idicek baña necm-nāme göndürdi ve yardum taleb itdi. Ben varmadum.⁽⁸⁾ Tā ki bir qadersüz ve kıymetsüz kulıla muḳābil olup ceng itmeyem. Ben ol işi idecek degülin. Eger⁽⁹⁾ senüñ ḥāṭıruñ dilerse sen var. Ben bunda tırup qabilemüzü şaqlayayın ve ehl-i ‘ayālümüzi ve ḥaremüzü⁽¹⁰⁾ bekleyeyin ve cemī‘-i ‘Arab leşkerin cem‘ idüp saña bile қоşayum.” didi. Hālīd eyitdi: “Hoş ola.⁽¹¹⁾ Sen ‘ārlanursañ bunda

¹³³ 35b-15 Ğaşm:Ğaşam

¹³⁴ 36a-4 Ğaşm: Ğaşam

tur. Ben varup anı dañı beglerine kavışdurayın. Anı depelemek sebebi-y-ile ⁽¹²⁾ baña her kim serzeniş iderse itsün ve ne dirlerse disünler. Deñ şol şirrîr şeytânı dünyâdan ⁽¹³⁾ götüreyin ve anuñ vücûdını ‘âlemden mahv ideyin.” didi ve birkaç gün dinlendi ve ârâm aldı. Andan ⁽¹⁴⁾ eñrâfa nâmeler perâkende kıldı ve âdemler şaldı. Mübâlağa leşker cem‘ itdi ve Rebî‘ bin ‘Aķıl ⁽¹⁵⁾ ve Cendağ bin Bükkâ dañı bile bindiler ve Yemen tarafına revân oldılar. El-kışşa varacak yirlere vardılar. ⁽¹⁶⁾ Andan Hâlid yoldaşlarına eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! İşbu işi boynumuza alduk. Şaķınıñ ⁽¹⁷⁾ süstlik eylemeñ. Bu bâbda uşañ ve kâhel olmañ. Merdâne oluñ. Benî ‘Abs'üñ beglerin ⁽¹⁸⁾ alduk. Ol şirrîr kulların dañı ele getürürsevüz cemî‘-i ‘âlem bize alķış ider. Zîrâ ki ol ⁽¹⁹⁾ veled-i zinâ çok âdem incitmişdür ve çok kişileruñ mâlın ve rızķın pây-mâl itmişdür ve kabîleleri ⁽²⁰⁾ tārūmār itmişdür.” didi ve gizlenecek yirler fikr idüp bu tağlaruñ yollarına yürüdi ve ⁽²¹⁾ bir araya irişüp ķondı ve eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! ‘Anter her ne yoldan giderse ⁽²²⁾ gelüp işbu maķâma çıkķa gerekdür. Bunda muntazır olup oturalum. Geldüķi vaķt ⁽²³⁾ üstine hücūm idüp helâk idelüm.” didi. Şândı ki ‘Anter dañı Melik Züheyr gibi bir [36b] ⁽¹⁾ {zaķmıla} düşüp ola ve bunlaruñ maķşûdı hâşıl ola ve göñüllerine şifâ hâşıl ola. Bilmediler ki kendü ayakları-y-ıla ⁽²⁾ ecellerine karşı geldiler ve elleri ile kendüleri helâk deñizine atdılar. **Rāvî** eydür: Bunlaruñ kışşası ⁽³⁾ böyle oldu. Geldük biz bu tarafda ‘Anter kışşasına. Şol vaķt ki ‘Anter Melik Züheyr'üñ ķardaşı ⁽⁴⁾ Useyd'ile ve anuñ oğlı Nāziḥ'ile bile gitdi ki varup Nāziḥ'üñ ma‘şūķası Zamyā binti ‘Ubbād'ı getüre. Becid ⁽⁵⁾ sürdiler ve irte gice ṭurmayup yortdılar. Varup yirlerine irişdiler. Nāziḥ, bunlardan ilerü vardı ki anasına, ⁽⁶⁾ babasına bulduğın muşdulaya ve seferinde uğraduķı ser-güzeştlerin ḥaber vire. Nā-gāḥ gördi, yirlerinde ⁽⁷⁾ kılıçlar yalabır ve bayraklar yilebir ve kuşlar iner, çıkar ve ḥatun kişileruñ feryadı göge çıķmış ve oğlancuķlaruñ ⁽⁸⁾ fiğānı ‘ayyuķa irişmiş. Cān başına şıçradı ve ḥālî ḥarāb ve bağrı kebāb oldu ve cihān gözlerine [ṭar] ⁽⁹⁾ oldu ve baķdı, gördi ki leşkeruñ tozı yirile göģi

ber-ā-ber eylemiş ve zulmet cihānı tutmuş ve kulağına ⁽¹⁰⁾ bir āvāz geldi. Nāziḥ buña kulaḵ urup diñledi. Gördi ki anası Selmā'nuñ āvāzıdur. Ağlar ve eydür ki “İy ⁽¹¹⁾ oḡul Nāziḥ! Seni ḵanḵı ṭarafda isteyeyin. Seferüñ ne uzun oldu. Hiç beni añmaduñ ve bir daḥı bunda ⁽¹²⁾ gelmedüñ.” diyüp zārılık ider. Nāziḥ'üñ baḡrı, baṣ ve gözleri ṭolu yaṣ oldu ve anasına muḵayyed olmayup ⁽¹³⁾ vardı mevlāsı ‘Ubbād'ı buldı ve eyitdi: “Yā mevlāyi! Beṣāret olsun saña ki fetḥ ve nuṣret iriṣdi ve düşmāna ⁽¹⁴⁾ ḡālib olduñuz. Velikin bu ne muṣibetdür, ne leṣkerdür? Ḷandan geldi? Kimdür?” didi. ‘Ubbād bunuñ sözün ⁽¹⁵⁾ işidicek Nāziḥ idüḡin bildi. Ḷocup ağladı ve eyitdi: “Yā veledī! Sen diri misin? Ḷandasın? Ne ḵatı eḡlendüñ? ⁽¹⁶⁾ Ne ser-güzeṣtlere ṣataṣduñ ve ne dürlü vāḵı‘aya uğraduñ?” didi. Nāziḥ eyitdi: “Yā mevlāyi! Benüm ḵışṣam uzundur. ⁽¹⁷⁾ Ṣimdi beyān olunmaz ve bu zamān ol ḵışṣaya taḥammül itmez. Baña bu ḥālden ḥaber vir. İşbu düşmānlar ḵanḵı ⁽¹⁸⁾ ṭarafdandur ve ne ṭā’ifedendür?” didi. ‘Ubbād eyitdi: “Yā veledī! Sen gitdükden ṣoñra Arz-ı Sevdā ve Cebel-i Duḡān ⁽¹⁹⁾ yirlerinüñ ulusu Naḵma bin Eṣter baña ādem gönderüp ḵızum Žamyā'yı diledi ve eyitdi: “Mecmū‘-ı cihāzıla ⁽²⁰⁾ ve libāsı-y-ıla ḵızuñı baña gönderesin ve beni güyegülüḡe ḵabül idesin. Ḷatumba birkaç kez vaṣf itdiler{di.} ⁽²¹⁾ Görmedin ‘āṣıḵ oldum. Ṣabrum ḵarārüm ḵalmadı, te’ḥīr itmeyesin. ‘Ale't-ta‘cīl gönderesin.” diyü. Ben_daḥı ⁽²²⁾ “Virmez.” diyü ādemisine cevāb virdüm ve nevmīz gönderdüm. Ṣoñra bir ādem gönderdi ve ilḥāḥ itdi. ⁽²³⁾ Rāzī olmadum ve ḵızumı virmedüm. Ṣimdiki ḥālda ḡazab idüp Benī Arḵaṭ leṣkerin üstümüze göndermiş **[37a]** ⁽¹⁾ ki bizi esīr ideler. Yā Nāziḥ! Ḷāreñ varısa furṣatdur, meded ideḡör.” didi. Nāziḥ bunuñ işidicek ḵarārı ḵalmadı ve anasına ⁽²⁾ daḥı varmadı. Def‘ī süvār olup döndi ve becid ḵarṣu varup ‘Anter'ile buluṣdı. Bu vāḵı‘adan anı āḡāḥ eyledi ⁽³⁾ ve bu ḥāli bildürdi ve eyitdi: “İy Benī ‘Abs bāsubānı! Furṣat fevt olmadın iriṣ. Ta‘alluḵātumuzu esīrlikden ḥalāṣ ⁽⁴⁾ vaḵārı-y-ıla yürıyecek vaḵt degüldür.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā Nāziḥ! Ḥāṭıruñı ḥoṣ ṭut. Hiç melül olma. Üṣ ⁽⁵⁾ bir sā‘atden ṣoñra düşmanlaruñı hep helāk ideyin. Seni maḵṣūduña

irişdüreyin.” didi. Andan ‘Anter ⁽⁶⁾ ol üç yüz âdem ki bilesince vardı, anları üç bölük eyledi ve üç yirden hamle idüñ.” didi ve ⁽⁷⁾ ‘Urve'(y)i bir bölüğe muḳaddem kıldı ve Nāziḥ'i bir bölüğe re'īs dikdi ve yüz âdem daḥı kendüyle bile ḳodı. Ammā ⁽⁸⁾ Useyd ḳaşd itdi ki oḒlı Nāziḥ'ile bile gide. ‘Anter ḳomadı ve eyitdi: “Var sen on eyü âdem al. Daḥı bir yüce ⁽⁹⁾ yirde ṭur, teferrüc eyle. Eger şöyle ki kimse ḳaçup gitse siz daḥı ṭutasız. Şabr idesiz. Ḳaçan ki biz bu ⁽¹⁰⁾ şüm ṭā'ife(y)i başavuz ve âdemlerini ḳıravuz. Sen_daḥı ol vaḳt gelüp bize ḳarışasın ve göñlüñ nice dilerse ⁽¹¹⁾ idesin. Hele şimdiki ḥâlde bir yüksek yirde ṭur. Tā ki bunlar daḥı bileler ve i'tikād ideler ki bizüm daḥı ⁽¹²⁾ bir re'isümüz vardur ki anuñ ḥizmetinde yürürüz. **Rāvī** eydür: Yemen diyārında ‘Arab'uñ bu ṭā'ifesinden cāhil ⁽¹³⁾ ve müfsid ḥalk yoḒıdı. ‘Ale'l-ḥuşuş, bunlaruñ begleri Naḳma bin Eşter, bir mütekebbir kāfiridi ki ‘âlemde ⁽¹⁴⁾ nazīri yoḒıdı ve be-Ḓayet zālīm kerīḥ manḳardı. Ammā ḳatı bahādur idi ve cebbār ve sitemkārıdı. Cemī'-i ‘Arab ⁽¹⁵⁾ bahādurları aña teslīm iderleridi ve öniñde baş indürürlerdi ve emrine muṭī' ve münḳād olurlardı. ‘Ādeti ⁽¹⁶⁾ dāyīm buyıdı ki ḳanda güzel ḳız ve güzel ‘avret iştise getürdüirdi. Bir nice gün bile olurdı. Andan ⁽¹⁷⁾ soñra yā bir ḳulına virürdi yāḥuz evinde ḳuluḳcıları içinde ḳodı. Bu fi'le Ḓāyet ḥariş olduḒı-y-içün ⁽¹⁸⁾ birḳaç ḳarılar cem' eylemişdi. Her gün ḳabilelerde gezerlerdi. Ḳanda ki bir cemīle ḳız oḒlan görseler gelüp ⁽¹⁹⁾ ḥaber virürlerdi ve ḥüsnin ve cemālin vaşf iderlerdi. Bu daḥı âdem gönderüp atasından ṭaleb iderdi. ⁽²⁰⁾ Eger cihāzıla gönderse ḥoş yoḒsa gücile alurdı. Eger kendü memleketinde olmasa üstine çeri gönderür{di.} ⁽²¹⁾ Gerek gerekmez alup getürürlerdi. İttifāk bu ‘Ubbād'uñ ḳızı Žamyā daḥı ḳulaḒına irişdi. Ādem gönderüp atasından ⁽²²⁾ diledi. Atası virmedi ve eyitdi: “Ben ḳızumı bir cebbāre ki ḥalkuñ ırzın bozar ve ehl-i ‘ayālin çeker, gönder{mezin.}” ⁽²³⁾ didi. Naḳma bin Eşter daḥı bunuñ sözin işidicek Ḓāzab itdi ve eyitdi: “Bu aḥmaḳ ḳarnān cāhil ḳişi imiş. [37b] ⁽¹⁾ Hīç benden ihtiyāt itmedi. Üş ben anuñ başına belālar getüreyin ve ḳabile sin hep ḳılıçdan geçüreyin.” didi. Andan ⁽²⁾ Kelbün adlu bir oḒlı

varıdı. Benī Arkaṭ leşkerinden yedi biñ âdem koşup anı gönderdi ki “Varup ol işi bitüre ⁽³⁾ ve ‘Ubbād'ıñ kabilesi Benī Qayyān halkından diri âdem komayasın. Hep kırasın ve ‘avretlerin ve oğlancuqların esir ⁽⁴⁾ idesin. ‘Ubbād'ı yayağ ve eli bağıl zelil ve haķir idüp baña getüresin ve kızını bir deve üstine arkurı berkidüp ⁽⁵⁾ alup gelesin.” didi. Kelbün dağı “Sem‘ān ve tā‘aten!” diyüp buyruğın yirine getürmek ardınca oldı ve bu buyrılan ⁽⁶⁾ hizmeti bitürmege ikdām kıldı. **Rāvī** eydür: Bu Nakma bin Eşter ve kavmi aya taparlardı ve ay hilāl olduğınca secde ⁽⁷⁾ iderlerdi ve hācetlerine andan yardum taleb iderlerdi. Allāhu Te‘āla'yı añmazlardı ki kendülerini yaradı ⁽⁸⁾ ve rızıqların virdi. Toğrı yolu kopup azmışlarıdı ve egri yola gitmişler idi. ‘Ādetleri buyıdı ki her ayuñ ⁽⁹⁾ evvelinde bayram iderlerdi ve şāz u hurrem¹³⁵ olup şöhetler iderlerdi. Çünkü Kelbün atası buyruğın bitürmek ⁽¹⁰⁾ ardınca oldı. Becid sürdi, geldi. Benī Qayyān'a irişdi ve dört yanından bağlayup üzerlerine hücum itdiler. Üç ⁽¹¹⁾ gün, üç gice turup şavaşdılar. Hayli âdem telef itdiler ve çok fesād işlediler ve Benī Qayyān dağı gayret idüp ⁽¹²⁾ çalışdılar ve ellerinden geldükçe duruşdılar. Hele kendüleri fi'l-cümle begler gibi itdiler. Dördüncü gün olıcağ oldı ⁽¹³⁾ ki Nāziḥ irişdi. Nite ki yukaruda didük ve ‘Ubbād'ıla buluşup haberi bildi. Dönüp vardı. ‘Anter'e hālî bildürdi ⁽¹⁴⁾ ve “Becid iriş.” didi. ‘Anter dağı aşhābını üç bölük itdi. Bir bölüğini Nāziḥ'ile bir tarafa kodı ve bir bölüğünü ⁽¹⁵⁾ ‘Urve ile bir yaña kodı. Bir bölüğünü kendü alup {Benī} Arkaṭ üzerine hamle kıldı. İrişdüğünü depeledi ve öñine ⁽¹⁶⁾ geleni düşürdi. Bunların başına kaza-yı āsumānī ve belā-yı nāgehānī getürdi. ‘Anter'üñ bu vechile ceng ⁽¹⁷⁾ itdüğün göricek müteḥayyir oldılar. Ba‘zısı ba‘zısına eyitdi: “İşbu karnān âdem degül, şeytāna beñzer. Üzerümüze ⁽¹⁸⁾ ecel yilin esdürdi ve āfet yağmurın yağdurdı.” didiler ve Kelbün'a feryāza vardılar ve “Bize meded eyle.” didiler. ⁽¹⁹⁾ Kelbün gördi ki halkı şınmağa yüz tutdı, gāzab itdi ve yanında tūranlara verhem eyledi ve eyitdi:

¹³⁵ 37b-9 şāz u hurrem: şāz u ve hurrem

“Veyleküm ⁽²⁰⁾ iy mu‘arresler, ¹³⁶ yā müstaḥsinler! Bu ne fetretdür ki içüñüze düşdi. İki yüz, üç yüz kişinüñ elinde bunca ⁽²¹⁾ leşker zebün olduñuz?” didi ve her bölüğe biñ âdem seçüp gönderdi. Biñ âdem varup Nāziḥ bölügi-y-ile ⁽²²⁾ uğraşmağa gitdi ve biñ âdem ‘Urve bölügi-y-ile şavaşmağa vardı ve biñ âdem ‘Anter üzerine gönderdi. ⁽²³⁾ Şol çeri ki ‘Anter üzerine vardı. Fi'l-ḥāl ‘Anter, anları ‘adem ‘ālemine göçürdi ve fenā deñizine bıraḳdı. [38a] ⁽¹⁾ Kırtulanları cān atup Kelbün'a irişdiler ve ḥāllerinden şikāyet itdiler ve eyitdiler: “Başuñ al, kaç. Bugün bir ⁽²⁾ bahādura uğraduḳ ki dünyāda nazīri bulunmaya ve zamāne bedelin getürmeye.” didiler Kelbün bunlaruñ sözün işidicek ⁽³⁾ kılıcın çıkarup bir kaçını depeledi ve eyitdi: “Benī Arḳaṭ leşkerinden biñ kişi, yüz âdeme muḳābil olımaduñuz ⁽⁴⁾ daḫı şimdi geldüñüz beni ḳorḳudursuz ve yüzüme ḳarşu bunuñ gibi söz mi söylersiz? Gicenüñ ḳarañulıḡı ve ⁽⁵⁾ ayuñ şu‘lesi ve yılduzlaruñ nūrı ḫaḳḳı-y-içün üş görüñ ki ben ne işler idem.” didi ve biş yüz âdem seçdi ki her ⁽⁶⁾ birisi kendüler i‘tikādında biñe deperlerdi ve ecelden yüz çevirmezlerdi. **Rāvī** eydür: Bunuñ ḫāli böyle ⁽⁷⁾ oldı. Geldük biz yine ‘Anter kışşasına. ‘Anter ol üzerine varup kendüye ḳaşd iden biñ âdemi perākende ⁽⁸⁾ idicek baḳdı, gördi ki biñ âdem daḫı Nāziḥ üzerinde ceng ider. Kendüyile otuz kişi ḳodı. Bāḳī yetmiş kişi ⁽⁹⁾ daḫı Nāziḥ'e mededci gönderdi ve kendü Kelbün üstine at depüp yürüdi. Baḳdı, gördi ki Kelbün daḫı ⁽¹⁰⁾ toḡrulup kendünüñ üstine gelür. Yanında biş yüz ḳadarı âdem bile gelür ki mecmū‘ısı müretteb ve müsellaḫ idiler. ⁽¹¹⁾ **Rāvī** eydür: ‘Anter yakın gelicek. Kelbün bir âdemişine buyurdı ki “Var işbu şeyṭānıla buluş. Şor, ne ṭā‘ifedendür ⁽¹²⁾ ve ne mekāndan gelmişdür? Bu miḳdārsız mu‘arres ¹³⁷ nice gelür? Hīç iḫtiyāṭ ider mi?” didi. Def‘ī birḳaç âdem segirdişüp ⁽¹³⁾ ‘Anter'i ḳarşuladılar ve eyitdiler: “Yā veyleke, yā şeyṭān! Ne memleketden geldüñ yā mecnūn! Elüñile kendüñi helāk eyledüñ. ⁽¹⁴⁾ Senüñ maḳbereye intikāl itmege ‘azmüñ varmış ki bu küstāhlıḳları itdüñ ve kendüñi görüp kibirle ⁽¹⁵⁾ ve ‘ucbıla

¹³⁶ 37b-20 mu‘arresler: ma‘arresler

¹³⁷ 38a-12 mu‘arres: ma‘arres

gelürsin.” didi. ‘Anter buña cevāb virmedi ve söz söylemege muḳayyed olmadı. Fi’l-ḫāl iriṣdi. ⁽¹⁶⁾ Süñüyle dürtüp atdan yıḳdı. Birisin daḫı bir ṭabanceyile düşürdi ve birisin at üstinden ayaḡı-y-ıla ⁽¹⁷⁾ depdi. Atı-y-ıla bile düşürdi. Ardınca gelenler bu heybeti göricek ters yüzlerine dönüp kaçdılar ve Kelbūn’a ⁽¹⁸⁾ iriṣdiler. Çaḡırdılar ki başuña āfet geldi. Bu insān degül. Bunuñıla sen ṭurıṣamazsın.” didiler. Kelbūn daḫı ⁽¹⁹⁾ biter kaḫıdı ve bir pāre od oldı ve gelüp feryād idenleri kılıca tutup kırdı ve bir ḳanṭār altun virüp ⁽²⁰⁾ almışdı. Bir ata binerdi ki mecmū^c-ı endāmı mevzūn ve aṣlı pek segirtmekde uçar kuş öñinden ḫalāṣ bilmezidi. ⁽²¹⁾ Kaḫsa ardından yil yitmezidi ve elinde bir süñüsi varıdı. Demüri yıldız gibi yıldırardı ve atsa ok ⁽²²⁾ atımı yir giderdi ve ol süñüsin atup ṭutdı ve atın cevḫān itdürüp aṣaḡa yuḡaru yürüdi. Andan dizginin ⁽²³⁾ ‘Anter üzerine ṭoḡruldup süñü ḫavāle kıldı. ‘Anter bunuñ süñüsin kılıcıla ḫaldı. İki pāre eyledi. **[38b]** ⁽¹⁾ Andan ‘Anter bunuñ üzerine kılıç ḫavāle eyledi. Bu daḫı ‘Anter’üñ ḫarḫını zaḫmetile def eyledi ve bildi ‘Anter ⁽²⁾ ne ḫerīfdür. **Rāwī** eydür: Bunlar bu ḫālde cenge meṣḡül idi. Nāziḫ daḫı ol üzerine varan biñ ādemi başup ⁽³⁾ perākende eyledi ve ‘Urve daḫı muḳābil olduḡı biñ ādemi ṭaḡıtdı. Benī Ḳayyān leṣkeri ölmüşiken yine dirildi ⁽⁴⁾ ve ṭaḡılmıṣları dirildi ve muṣībetden ḫalāṣ buldılar ve Benī Arḳaṭ ḫerisi ṣındı. Ba^czısı kırıldı ve ba^czısı ⁽⁵⁾ esīr oldı. Ḳurtulanları kaçup gitdiler ve ṭaḡlar aṣdılar ve der-vendler geçdiler. Andan ‘Urve ve Nāziḫ ⁽⁶⁾ bir araya geldiler ve ‘Ubbād’ıla buluṣdılar ve “Feth ve nuṣret mübārek olsun.” didiler ve ‘Ubbād du^a ve alḳıṣ itdi ve ⁽⁷⁾ Nāziḫ’i ḳocup öpdı. Andan ittifāḳıla Benī Arḳaṭ leṣkerünüñ ardınca sürdiler. Çok ādem kırdılar ve gereḡi gibi intiḳām ⁽⁸⁾ itdiler. Kelbūn ḫalkınuñ başına gelen muṣībeti göricek ilikleri ḫurıdı ve ṭāḫati ṭaḫ oldı ve ṣabrı ⁽⁹⁾ ve ḫarārı ḫalmadı ve ‘Anter’üñ üzerine süñü ḫavāle kıldı. ‘Anter yine evvelki süñü gibi ḫaldı, iki pāre kıldı. ⁽¹⁰⁾ Bir pāresi hevāya ṣıcradı ve bir pāresi yire düşdi. Andan furṣat bulup ardından girdi. Kılıcıla ⁽¹¹⁾ ḫaldı. Başını uçurdı ve cānı gövdesinden ayrıldı. Ayruḡ yimege ve ṣu içmege tevbe eyledi ve güzāf lāf ⁽¹²⁾

itmekden vazgeldi ve cānı cehenneme kavuşdı ve eski ulularına ulaşdı. Şeybüb, Kelbün'un başını ⁽¹³⁾ bir {süñü} ucına dikdi. Benî Kayyān leşkeri bunu göricek şāz oldılar ve guşşadan āzād oldılar ve Benî Arkaṭ ⁽¹⁴⁾ çerisinüñ defteri dürüldi. Andan Benî Kayyān halkı 'Anter'ün bu vechile bahādurlıkların göricek gelüp elin öpdiler ⁽¹⁵⁾ ve du'ālar itdiler ve öñince yayaḳ olup yürüdiler. 'Ubbād, Nāziḥ'e eyitdi: "Lāt u 'Uzzā haḳḳı-y-içün işbu 'aziz kişi ve bākī ⁽¹⁶⁾ yoldaşları ne ṭā'ifedür ve bunda senüñle bile gelmege sebep ne oldı?" didi. Nāziḥ eyitdi: "Yā mevlāyi! Bunlar ⁽¹⁷⁾ Benî 'Abs'ün ulularıdır. Bunda geldüklerine sebep oldur ki benüm atam bunlaruñ begleri Melik Züheyr'ün ⁽¹⁸⁾ kardaşıdır." didi ve seferde geçen kışşasın ve Useyd'ile buluşduḡın ve bilişduḡın ve bākī mā-cerāsın ⁽¹⁹⁾ 'Ubbād'a hikāyet eyledi. 'Ubbād feraḥ oldı ve eyitdi: "Vallāhi ki bu 'acib hikāyetdür ve tuḥfe rivāyetdür. 'Arab dīni ⁽²⁰⁾ haḳḳı-y-içün Benî 'Abs halkını ben sevmezdüm. Zīrā ki atamdan işidürdüm. Bizüm kanlumuzdur, dirlerdi. Ammā bugünden ⁽²¹⁾ girü 'adāvetden vazgeldüm. Bizüm erlerümüz bunlaruñ kuli ve ḥatunlarımız cāriyeleri olsun." didi. ⁽²²⁾ Andan soñra eyitdi: "Yā Nāziḥ! Atañ kanḳısıdır?" didi. Nāziḥ, Useyd'e işāret eyledi "Budur." diyü. 'Ubbād, varup ⁽²³⁾ Useyd'ün üzengüsin öpdı ve du'ā itdi. Andan eyitdi: "Vallāhi yā mevlāyi! Eger bilsem ki Nāziḥ senüñ [39a] ⁽¹⁾ oḡluñdur ve sizüñ aşluñuzdur, ḥizmetler iderdüm ve size ulaşdururdum. Velikin Ḥaḳ Te'āla ol ⁽²⁾ sebebiyle bizi işbu muşibetden ḥalāş idecegimiş. El-ḥāmdü-li'llāhi ki müyesser oldı." didi. Useyd daḡı 'Ubbād'ün ⁽³⁾ başın öpdı ve alkış itdi. Andan eyitdi: "Şimden girü sen_daḡı bizüm birümüzsin. Biz ḥod senüñ iḥsānuña ⁽⁴⁾ kaçan 'ivāz idecegün bunca zamān Nāziḥ'i besledüñ, zaḥmetin çekdüñ. İşbu mertebede yigit eyledüñ ⁽⁵⁾ ve ni'metüñle perverde kılduñ." didi. Andan eyitdi: "Yā 'Ubbād! Şimdiki ḥālde biz bunuñ anası Selmā'yı taleb itmege geldük. ⁽⁶⁾ Tevaḳḳu'umuz budur ki anı bize қоşup göndüresiz ve hem dōstlık senüñle bizüm aramızda ebedi olmaḳ isterseñ ⁽⁷⁾ ve ḥışımlık ve neseb muḥkem olsun dirseñ kızlaruñuñ birisin Nāziḥ'e viresin." didi. 'Ubbād bunuñ

sözin ⁽⁸⁾ işidicek şāz oldu ve eyitdi: “Sem‘ān ve t̄ā‘aten! Fermānuñ başum üstine. Nāziḥ'e lāyık benüm kızlarumdan kendüyle ⁽⁹⁾ bile büyümiş Żamyā adlusı vardır ki işbu vākı‘aya anuñ sebebi-y-ile şataşduk. Anı vireyin ve kalıñ ve kaftānlık ⁽¹⁰⁾ almayayın ve kābin taleb itmeyeyin.” didi. Useyd daḥı buña alkış itdi ve eyitdi: “Bārekellāh! Adamlık ise ancak ola ⁽¹¹⁾ ve mürüvvet ve insāniyyet ise hemīn ola.” didi. Andan bu bābda söyleşerek kabīleye gelüp irişdiler. Nāziḥ'ün ⁽¹²⁾ anası daḥı işitmişdi ki ḥelālī Useyd gelmişdür ve Nāziḥ anuñla buluşmuşdur. Pes ol_daḥı karşı çıkan ḥalkıla ⁽¹³⁾ bile çıkdı ve Nāziḥ'ile ve Useyd'ile buluşdı ve ağlaşdılar ve kocuşup öpüşdiler ve kadīm zamānı aḥup söyleşdiler ⁽¹⁴⁾ ve birbirinüñ fūrkatinden şikāyet itdiler ve ser-güzeştlerin rivāyet itdiler. Andan Benī Qayyān ḥalkı Benī ‘Abs için ⁽¹⁵⁾ çadırlar tutdılar ve ikrām ve ‘izzet itdiler. Envā‘-i t̄ā‘amlar pişirüp getürdiler ve ol gice bu ḥālile yatdılar. ⁽¹⁶⁾ Şabāḥ olıcaḥ ‘Ubbād getürüp pīşkeşler çekdi ve ḥizmetler itdi. Andan Nāziḥ'ün anasına māl-ı ḡanīmetden ⁽¹⁷⁾ elli kul ve elli cāriye virdi ki her birisi nefīs libāslara müstaḡraḥ olmuşlardı ve ellerinde kıymetlü bizler götürdiler{di.} ⁽¹⁸⁾ Bunları Useyd'e ‘arz eyledi. Useyd bu nesneleri hep aña bağışladı. Göñülleri feraḥ olup sevindiler ve guşşalardan ⁽¹⁹⁾ āzād oldılar ve Selmā, Benī Qayyān içinde esīr gibi iken ḥürmetlü ve ‘izzetlü ve ḥükm ve fermān ıssı ḥatun oldu. ⁽²⁰⁾ Ḥaḥ Te‘āla kādirdür ki bir fakīr bir cevmerd ve ‘ālī himmet pādişāhuñ ‘aṭāsına tuş getürüp ebedā ⁽²¹⁾ fakīrlikden ḥalāş ide ve kimse kapusına muḥtāc kalmaya yāḥuḥ bir ḡanī ve mün‘im kişinüñ mālına bir āfet ⁽²²⁾ irişdürüp ḥalka muḥtāc ide ve der-be-der gezen sā‘illerden kıla ve Allāḥü ‘alā külli şey’in kadīr.” **Rāvī** ⁽²³⁾ eydür: Bundan soñra ‘Ubbād bir ulu cem‘iyyet idüp Benī ‘Abs cemā‘atini konukladı ve ‘Anter'e ḥizmetler [39b] ⁽¹⁾ itdi ve bunlaruñ her birisine baḡşışler itdi ve ḥil‘atlar geyürdi. Cem‘iyyet temām olıcaḥ ve şöḡbet āḥirine irişicek ⁽²⁾ Useyd, ‘Ubbād'a eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! Kabīlemüzden ırak çok eglendük ve hem size zaḥmetler itdük. ⁽³⁾ Şimdi vaktüdür ki Nāziḥ'ile Żamyā'yı bir yire getüresin. Maḡşūdları ḥāşıl ola.

Biz dahı sizden zahmeti götürüp ⁽⁴⁾ vaṭanumuza gidevüz ve ehl-i ‘ayālümüze ulaşavuz.” didi. ‘Ubbād eyitdi: “Yā mevlāyi! Hāşā ki ben sizün hizmetünüzden ⁽⁵⁾ incinem. N’olaydı hıç ayrılmayayıduķ. Dāyim sizünile müşāhebet ideyidük. Ka’be haķķı-y-içün ben sizün ķuluñuz{ven} ⁽⁶⁾ ve kıızlarum cāriyelerünüzdür ve mālumuz ve rızķumuz sizün milkünüzdür. Zīrā ki düşmān elinden kılıcuñuzla ⁽⁷⁾ siz ķurtarduñuz. Başıum üstine. Bu gice dirseñ Žamyā’yı Nāziḥ’e virüp fermānuñuzu yirine yitürürdük. ⁽⁸⁾ Velākin işbu cebbār ki oğlın öldürdünüz. Andan ġāyetde ihtiyāt iderin. Zīrā bilürin ki işbu ⁽⁹⁾ başķundan varan şınıķları göriceķ, şoyķutları müşāhede idiceķ ġāzab idecekdür ve bī-nihāye ķeri ⁽¹⁰⁾ cem‘ idüp üzerümüze gelecekdür ve diyārumuzı harāb idecekdür. Bizüm hoż anuñıla muķābil olmaķ ve leşkerine ⁽¹¹⁾ muķāvemet itmek elümüzden gelmez ve gücümüz yitmez.” didi. ‘Anter bunuñ sözün işidiceķ güldi ve eyitdi: “Yā ‘Ubbād! ⁽¹²⁾ Ya‘nī şöyle mi şanursın ki biz bu iklimde saña düşmān koyavuz ve kimseye tākāt ve ķudret koyavuz ki ⁽¹³⁾ senünile ‘adāvet ide yā saña bir vechile ziyān ide. Lā! Vallāhi ‘Arab dīni haķķı-y-içün ben bu diyāreden gitmezin varup ⁽¹⁴⁾ didüğün cebbārı helāk itmeyince ve ‘ömrinün defterin dürmeyince ve etini itlere yidürmeyince ve ķerisini ķurt, ⁽¹⁵⁾ ķuş ta‘āmı ķılmayınca. Siz şoḥbetünüzde fāriğ olup hıç teşvışlenmeñ. Ben yüz ādem alup varayın. Anuñ eşerin ⁽¹⁶⁾ dünyādan götüreyin ve naḥs vücūdın ‘ālemden maḥv ideyin ve seni anuñ ķorķusından ve şerrinden emīn ideyin.” ⁽¹⁷⁾ didi. ‘Ubbād bunuñ cüretine ta‘accüb itdi ve eyitdi: “İy bahādurlar begi! Elünden gelür işi söyle. Ol şeytān şimdi{ye dek} ⁽¹⁸⁾ uğraşduğın bahādurlar gibi şanma. Anuñ milkini bī-nihāyet ve leşkeri bī-haddür. İşbu ķericük kim başduğın ⁽¹⁹⁾ anuñ leşkerine nisbet deñizden bir ķaṭredür. Bu lāfı itme. Şavāb budur ki bize himmetün varısa bunda şabr ⁽²⁰⁾ idesin. Dört ṭarafa ādem göndürüp ķeri dileyevüz ve dōstlarımızdan yardım ṭaleb idevüz. Çok leşker ⁽²¹⁾ cem‘ idevüz. Andan Cebel-i Duḥān’a varavuz. Anda ol şeytānı ceng tedbīrin idevüz. Anuñ helākine ⁽²²⁾ tākātümüz yitduğince durışavuz. Eger şöyle ki gücile

başarımazsavuz şulh ıdevüz. Yıldan yıla māl kavlı idüp ⁽²³⁾ vırevüz. Eger aña dağı rāzī olmazsa Allāhu Te‘āla'dan fırsat ve nuşret taleb ıdevüz. Ceng ıdevüz. Eger [40a] ⁽¹⁾ Hakk Te‘āla ‘ināyet iderse anı şırsavuz. Bu diyarı terk idüp sizüñile Benî ‘Abs yirlerine gidem.” dıdı. ⁽²⁾ ‘Anter eyitdi: “Bu ‘abeş sözleri nice söylersin? Ol Allāh hakkı-y-ıçün ki yirleri yaratdı ve tağları ⁽³⁾ aña çöksü kıldı ve gökleri yaradup yılduzları-y-ıla müzeyyen eyledi. Ben ol işe Benî ‘Abs bahādurlarından yüz ⁽⁴⁾ ādem alurın ve ‘Urve aşhābı ve benüm atam Şeddād dağı bile ola. Ayruğ bir kişi bile uydurmazın ve kimseden ⁽⁵⁾ yardım taleb itmezın. Eger anlar ‘Ād ve Şemūd kavminden çok ise dağı.” dıdı Useyd. ‘Ubbād bunuñ sözün ⁽⁶⁾ işidicek mütehayyır oldılar ve cevāb virüb redd itmege kimse cüret itmedi. İllā Useyd cevāb virdi ve eyitdi: ⁽⁷⁾ “İy bahādurlar ulusu! Ne lāzım and içmek çünki eyle dirsın. Sen yüz ādemile var, git. Ben_dağı leşker cem’ ⁽⁸⁾ idüp iki günden saña irişem. Bilmedüğün yirlerdür. Ola ki şarb der-vende uğrayasın. Ya deriñ şoya şa{taşasın} ⁽⁹⁾ seni ol memlekete yaluñuz göndermek olmaz. Hele sen var biz dağı arduñdan irişevüz.” dıdı. Anter ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Siz bilürsüz nice ¹³⁸ ki hātırıñuz dilerse eyle idün. Evet gālib budur ki ben ol hizmeti siz ⁽¹¹⁾ baña ulaşınca bitürem ve va‘deme vefā idem.” dıdı. Bu kavlı üzerine ol gice yatdılar. Şabāh olıcağ ⁽¹²⁾ ‘Anter, Şeybūb’ı ‘Urve’ye ve Şeddād’a göndürdi. “Yaraqlansunlar gidelüm.” ve bu Benî ‘Abs’dan yüz bahādur ⁽¹³⁾ ihtiyār itdi ve ‘Urve’yi ve Şeddād’ı bile aldı ve Useyd’ile ve ‘Ubbād’ıla vidā‘laşup yola girdi. Andan ⁽¹⁴⁾ Useyd’ün Selmā’yıla cem’ olduğın ve Nāziḥ’ün Zamyā’yıla buluşacağın fikr itdi ve keñdünün ‘Able’yile ⁽¹⁵⁾ ser-güzeştleri hātırına düşdi. Gönli melül oldı ve gözi yaşı yüzi üzerine revān oldı ⁽¹⁶⁾ ve zamānı zemm idüp ve rüzigārdan şikāyet idüp gamnāk hātırıla ve nemnāk gözile işbu şi‘ri ⁽¹⁷⁾ eyitdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir [41b] ⁽¹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Vakti ki Useyd, ‘Anter’ün şi‘rin işitdi.

¹³⁸41a-11 nice: tice

(2) Ma'nāsın fehm itdi, eyitdi: "Belī, vallāhi yā ebe'l-fevāris! Sen bu zamānda cihān pehlevānısın. Senüñile kimsene mu'āraza (3) ve mücādele idemez. Andan başladı işbu ebyātıla 'Anter'üñ şî'rine cevāb virdi: **Şî'r.** (4) [Arapça Şiir (5) Arapça Şiir (6) Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Hemīn ol vaqt gitdiler. Bir yire yetişdiler ki adına (7) Ümm 'Arkūb dirlerdi. Ol gice anda yatdılar. Şabāh olıcağ atların, develerin orada toynca şuwardılar ve cemī'-i (8) kırbaların şuyıla tıldurup Şeybūb önlerince pīş-revlik idüp kalan çeri ardınca düşdiler, gitdiler. Nice gün{ler} (9) tırmayup beriyyeler, dereler geçdiler. **Rāvī** eydür: Bu beriyyeler içinde 'Anter tırmayup giderdi. Dāyim 'Able'nüñ (10) zikri-y-ile ve hayāli-y-ile giderdi. Şevki ziyāde oldı. Tāşāsı artdı. Maḥbūbesinden bī-murād zelīl ve ser-gerdān (11) kılduğın fikr itdi, ağladı. İşbu ebyātı inşād: **Şî'r.** [Arapça Şiir (12) Arapça Şiir (13) Arapça Şiir (14) Arapça Şiir (15) Arapça Şiir (16) Arapça Şiir (17) Arapça Şiir (18) Arapça Şiir (19) Arapça Şiir (20) Arapça Şiir (21) Arapça Şiir (22) Arapça Şiir (23) Arapça Şiir] **[41a]** (1) **Rāvī** eydür: Şeddād bunuñ şî'rini ve rüzigārdan şikāyetini işidicek içi acıdı ve esirgeyüp merḥamet eyledi (2) ve rikḫat idüp ağladı. Andan Şeybūb önlerince bunlar anuñ ardınca yollarına revān oldılar. **Rāvī** eydür: (3) 'Anter'üñ hikāyeti böyle oldı. Geldük biz bu tarafda Nakma bin Eşter kışşasına. Ol daḥı oğlu Kelbūn'ı Benī (4) Qayyān üstine göndericek muntazır olup tırdı ki Zamyā kaçan gele ki andan daḥı murād alup maḥşūdına irişe. Bilmedi ki (5) rüzigārdan feraḥ umduğı yirde guşşaya şataşdı ve düğün taşavvur itdüğü yas oldı. İrte gice (6) intizār çeküp oturdı ki Kelbūn'dan ḥaber gele. Nā-gāh bir gün gördi ki şınkunlar geldi ve şoykunlar irişdi (7) ve Kelbūn'nuñ öldüğü ḥaberin getürdiler. Başına kıyāmet kōpdı ve 'ālem gözine karañu oldı. Ah idüp ağladı (8) ve oğlu ḥasreti[yi]le ciğerini tağladı. Andan ol ḥaber getürenlere eyitdi: "Veylekūm yā mu'arresler¹³⁹ ve yā müstaḥsinler! (9) Yedi biñ kişi ile Benī Qayyān'dan 'āciz kılduñuz ve siz kaçup oğlumu depeledüñüz mi?" didi. Ol kişiler{den} (10) birisi

¹³⁹ 41a-8 mu'arresler; ma'arresler

Merzūk dirleridi, cüret idüp söyledi ve eyitdi: “Yā melik! Edāmellāhu hayāteke, ‘Arab dīni haqqı-y-içün ⁽¹¹⁾ biz Benī Qayyān'ı perākende kılduğ ve ehl-i ‘ayālini esir itmege başladuğ idi. Nā-gāh Hicāz tarafından üç yüz ādem ⁽¹²⁾ geldi ki her birisi bir āfet-i zamān idi ve anlaruñ içinde bir qarañu gice şüretlü bahādurları var. Kime hamle itdi-y-ise ⁽¹³⁾ yıkdı ve kanķı tarafa yöneldi-y-ise şıdı. Na‘rasına kimse tırmaz ve dünyāda anuñ kılıcın benī ādem urmaz. Oğluñı ⁽¹⁴⁾ dağı ol öldürdi ve ‘Ubbād'ı ve bākī Benī Qayyān'ı esirlikden ol hālāş itdi ve bizüm leşkerümüzi ol perākende ⁽¹⁵⁾ kıldı. Benī Qayyān'dan bizüm şikāyetümüz yok. Ol didüğümüz şeytān olmasa biz Benī Qayyān'ın işini perdāht ⁽¹⁶⁾ itdük idi. Çāre ne hāl böyle oldu?” didi. Naķma bin Eşter Merzūk sözün temām itdüğü gibi kılıcı[yı]la ⁽¹⁷⁾ boynun çalıp yire düşürdi. Andan dört yanında hāzır olanlara eyitdi: “Yürüñ, işbu haber getürenleri getürüñ. ⁽¹⁸⁾ On on diziñ, öñümde dizin çökdürüñ dağı boyunların urayın.” didi. “Ay nūri hürmeti-y-içün bunlaruñ ⁽¹⁹⁾ birisin diri kımayayın.” didi. Def‘i kıllar ve nökerler segirdişdiler. Buldukların getürdiler. Naķma'nuñ ⁽²⁰⁾ eline virdiler. Boynun urdı. Şol kadar kırdı ki kılları ağırdı ve elleri yoruldı. Benī Arķat'dan kimse ⁽²¹⁾ gelüp cüret idüp söyleyemez. Megerki bunuñ Na‘me adlu bir qardaşı varıdı. Ol gördi ki bunuñ zulmi başdan ⁽²²⁾ aşdı ve hayfı ve te‘adisi haddeden geçdi. İlerü gelüp söyledi ve ğazabın sākin eyledi ve dilek idüp ⁽²³⁾ bākī halkı alıķodu. **Rāvī** eydür: Bu Na‘me, ‘adl ve inşāf severdi. Cevri ve isrāfı kerih görürdi. Dāyim **[41b]** ⁽¹⁾ qardaşına, “Zulm eyleme ve ra‘iyyete cevri itme ve halkuñ ehl ü ‘ayālin çekme.” diyü naşihat iderdi. Qabul itmezdi ve sözine ⁽²⁾ muqayyed olmazdı. Qatından sürerdi. Bu def‘a ki sözün qabul idüp ādem kırmakdan vazgeldi. Na‘me buña eyitdi: “Yā ahi! ⁽³⁾ Şimdiye dek ben saña naşihat itdüğüm başuña bunuñ gibi muşibet gelmesün dirdüm. Saña gelen yine senden oldı. ⁽⁴⁾ Şol kadar fesād itdüñ ki cemī‘-i halk saña düşmān oldı ve dāyim yaramaz du‘āña meşğul oldılar. ‘Aķibet zulmüñ ⁽⁵⁾ vebāli senüñ başuña bunuñ gibi iş getürdi. Hele şimdi giden gitdi. Şimden girü tevbe eyle ve ‘ahd kı ki ⁽⁶⁾ ayruķ

kimseye zulm itmeyessin. İlerü zamānda gelen begler ve ulular ʔarīķin bozmayasın. Ben varup oĝluñı kim ⁽⁷⁾ öldürdi-y-ise ʔutup getüreyin. Hiç sen zahmet çekme.” didi. Naķma, bu Na‘me'nüñ kelāmın işidicek kaçadı ve ⁽⁸⁾ çigninüñ kılları ķaftānın delup ʔaşra çıķdı. Dört yanında ʔuranlar ķorķdılar. Andan Na‘me'ye eyitdi: ⁽⁹⁾ “Yā mu‘arres!¹⁴⁰ Nice bir ben itdügüm işleri başuma kaçarsın ve benümile düşmān olup çekişürsin. Ben ⁽¹⁰⁾ Yemen begi olam¹⁴¹ göñlüm arzusın itmesem mi gerek? Gice ķarañulıķı haķķı-y-içün ve bedr olan ay hürmeti-y-içün ⁽¹¹⁾ daķı benüm gözüme ķarşu gelme yohsa seni pāre pāre idüp itlere yidürürin.” didi ve ķullarına buyurdi. ⁽¹²⁾ ķapudan ʔaşra çıkarup sürdiler ve sekitdiler. Ol daķı melül ve maķzün oldu ve atına binüp sürdi, evine ⁽¹³⁾ geldi. Bu hāli cemā‘atine bildürdi. Megerki ol ķavmden üç biñ ķadar ādem bunu severlerdi ve sözün diñler{lerdi} ⁽¹⁴⁾ ve Naķma'yı sevmezlerdi. Cebbārılıĝından ve mütekebbirliğinden ötüri. Çünki Na‘me'nüñ göñli Naķma'ya saķt oldu{ĝın} ⁽¹⁵⁾ işidicek incindiler ve cem‘ olup Na‘me'nüñ ķatına geldiler ve eyitdiler: “İy ‘Arab ulusu! Saña biñ kez didük ⁽¹⁶⁾ ki “Anuñ ķatına varma ve söz söyleme ve yakın olma.” diyü sözümüzi ʔutmaduñ ve naşihatümüzi ķabül ⁽¹⁷⁾ ķılmaduñ. Āķir saña bunuñ gibi haķāret itdi. İmdi bize destür vir. İttifāķ idüp varalum. Ğāfiliken ⁽¹⁸⁾ ʔutup depeleyelüm ve seni yirine beg eyleyelüm. Halkı anuñ şerrinden hālāş idelüm ve memleketini anuñ ⁽¹⁹⁾ fesādından emīn idelüm ve oĝı ardınca gönderelüm.” didiler. Na‘me eyitdi: “Lā! Vallāhi bu eyü fikr ⁽²⁰⁾ degül ve şavāb tedbīr degül. Bunuñ olacaĝı budur ki dört yaña illere el altında ādem gönderevüz, ⁽²¹⁾ bu hāli bildürevüz. Halkuñ hoz bunuñ zulminden cānları acımışdur. Hep bize uyarlar ve hem şol oĝlın ⁽²²⁾ öldüren Hicāz çerisinden daķı yardım isteyevüz. Bunlar cem‘ olıcaķ yā budur ki bunu helāk idüp ⁽²³⁾ ķurtulavuz yāhuz biz daķı alup gidevüz. Haķāret ve mezellet ile dirilmeyevüz.” didi. Bunlar Na‘me'nüñ [42a] ⁽¹⁾ tedbīrin begendiler ve emrine muṭṭı oldılar ve eyitdiler: “Biz daķı nice ki sen

¹⁴⁰ 41b-9 mu‘arres: ma‘arres

¹⁴¹ 41b-11 olam: olum

buyurursañ senüñile bile çalışalum ve senden ⁽²⁾ ‘ārı def’ itmekde durışalum. Evet şavāb budur ki evvel Hicāz çerisine haber idesin. Zīrā ki işitdük ⁽³⁾ anlaruñ bahādurı varımış ki begden yüz döndermez imiş ve yaluñuz şaflar bozarmış ve Benī Qayyān leşkerini ⁽⁴⁾ ve anlaruñ uluları ‘Ubbād’ı dağı bile getürevüz.” didiler. Na‘me bunlara alkış itdi ve kendüye bu vechile muṭī‘ ⁽⁵⁾ olduklarına şāz oldu. Andan eyitdi: “İy ‘emmüm oğlanları! Ben bilürin ki qardaşum leşker cem‘ idüp ⁽⁶⁾ oğlunuñ intikāmın almağıçün Benī Qayyān’uñ ve Hicāz leşkerinuñ üstine varacaqdur. İmdi yarağıñuz görüñ. ⁽⁷⁾ Şabāh göçüp ta‘alluqātumuzla ve ehl-i ‘ayālümüzle ve mālumuzla ve rızqumuzla Benī Qayyān qatına gidelüm ve bunuñ ⁽⁸⁾ fikri ve tedbīrini anlara bildürelüm. Biz dağı ve bākī da‘vet itdügümüz halk dağı anda cem‘ olalum. Çünkü bu ⁽⁹⁾ tarikle tutavuz. Gālīp budur ki bunu helāk idevüz. Şoñra yine sağ selāmet gönül murādı-y-ıla vaṭanumuza ⁽¹⁰⁾ gelevüz.” didi. Bunlar eyitdiler: “Vallāhi ki eyü didüñ ve hūb fikr eyledüñ. Ammā şabāha dek te’ḥīr itmege ⁽¹¹⁾ sebep ne? Aḥşam göçüp gitsevüz ne? Tā ki kimse ḥālümüze muṭṭalī‘ olmaya. Şabāh olunca bu diyārdan ⁽¹²⁾ ırak olavuz. Bize ne mānī‘ vardır? Atlarumuz, develerümüz dinç donla göçmek yigrek ola.” didiler. Na‘me ⁽¹³⁾ eyitdi: “Hoş olasız, bilürsiz andan aḥşam olunca güydiler. Hemān ki qarañulıq oldu. Çadırların ⁽¹⁴⁾ divşürdiler ve develerin yükledüp göçdiler. Benī Qayyān tarafına revān oldılar.” **Rāvī** eydür: Na‘me ḥālī bu ⁽¹⁵⁾ vechile oldu. Geldük biz bu tarafda Naḫma kışşasına. Naḫma dağı Na‘me’yi qatından sürdi ve ve oğlu ⁽¹⁶⁾ acısı-y-ıla melül ve maḥzūn olup otururdu. Benī Arqat çerisi gelüp buña ‘azā ittiler ve ḥāṭırın şordı{lar.} ⁽¹⁷⁾ Naḫma bunlara eyitdi: “Yā Benī Arqat! Hāzır oluñ ki varup Benī Qayyān’uñ diyārlarını ḥarāb ve memleketlerin ⁽¹⁸⁾ yebāb itsem gerek ve oğlancuqlarını ve kızlarını boğazlayup ‘avretlerini esir kılsam gerek. Andan şoñra ⁽¹⁹⁾ varup şol Hicāz çerisi ki oğlumu öldürdiler, anlaruñ yirlerine gitsem gerek. Tā ki anlardan dağı intikāmumu ⁽²⁰⁾ alup gönlüme şifā ḥaşıl idem ve yüregüm yandığın bir pāre sākin idem.” didi. Ol gün, ol gice ⁽²¹⁾ bağı başlu ve gözi yaşlu

oturdu. Yatmadı ve içmedi ve gözlerine uyku girmedi. Şabāh olıcağ andan bu ⁽²²⁾ Melik Nakma emr itdi vezirine ki ‘Arab kabilelerine nāmeler göndere ki tiz geleler. Vezir dahı “Sem‘ān ve t̄a‘aten!” ⁽²³⁾ diyüp otuz kabileye otuz nāme yazdı. Her nāme ki vezir yazardı. Melik Nakma kendü nişān ururdu [42b] ⁽¹⁾ ve mühürlerdi. Andan bu nāmelerün her birini bir ulağün eline virüp kabāyil-i ‘Arab'a göndürdiler ve bu ulağların ⁽²⁾ dahı her biri bir kabileye yıl bigi uçdı. Kimi Benī Riḥāḥa, kimi Benī Zemāḥa kimi Benī Veṣāḥa, Benī Bāriḳ, Benī Şemrāḥ'a kimi ⁽³⁾ Benī ‘Anḳā, Benī ‘Uṭbūl, Benī Müşāci‘a kimi Benī Ḥavlān, Benī Arḳaṭ, Benī Sehāb, Benī Hümām'a kimi Arz-ı Belḳā'ya kimi ‘İfrīt-i ⁽⁴⁾ Sevāḥil'e kimi Sükkān-ı Cezāyir'e kimi Benī Delheme'ye kimi Benī Muğāṣ ve Arz-ı Cebilecā'ya ve bākī kalan kabāyil ki Melik ⁽⁵⁾ Nakma'nuñ taht-ı hükümetinde idi ve bu cemī‘-i kabāyil'e şöyle ısmarladı ki “Nāme hemīn vāşıl olduğı gibi ‘ale't⁽⁶⁾-ta‘cıl geleler.” **Rāvī** eydür: Ol kabile, cümlesi bunuñ taht-ı hükümetinde idi. Bunuñ şerrinden korkup cümlesi muṭī‘ ⁽⁷⁾ olmuşlardı. Her yıl buña ḥarāc virürlerdi. Bu t̄a‘ife cümlesi aya t̄aparlardı ve maḳāmları Cebel-i Duḥān dirlerdi, ⁽⁸⁾ bir tağ varıdı. Ma‘müreden taşra andayıdı. **Rāvī** eydür: Bu Cebel-i Duḥān, Ḥaḳ Te‘āla'nuñ maḥlūḳātınıñ ‘acāyibinden {idi.} ⁽⁹⁾ Zīrā ki Cebel-i Duḥān dimeḳ ‘tütün tağı’ dimeḳ olur. Bu tağa Cebel-i Duḥān, anuñiçün dirlerdi ki yaz ve kış üzerinde ⁽¹⁰⁾ kara bulut gibi tütün eksik olmazıdı ve içinden dāyım tütün çıkarıdı. Her ay başındaki ay yeñi toğardı. ⁽¹¹⁾ Bu tağ sol oğlın yavi kılmış gibi iñilerdi ve içinden od çıkup koğları göge atılurdu ve üstinde ot ⁽¹²⁾ bitmezidi ve kimse çıkamazdı. Taşlarına demür geçmezdi. Ka‘bü'l-Aḥbār (raḍiyallāhu ‘anhu) rivāyet itmişdür ki ⁽¹³⁾ İskenderī, Zül-ḳarneyn'i Hızır PeyğāMBERLE (‘aleyhü's-selām) gün toğusına giderken bu tağa uğradı ve Hızır'a ⁽¹⁴⁾ bunuñ aḥvālinden şordı. Hızır eyitdi: “Ḥaḳ Te‘āla dünyāyı yaradalıdan berü buña ḡaḏab itmişdür ve hüküm itmişdür ⁽¹⁵⁾ ki āḥiretde cehennem taşlarından olacaḳdur.” didi. Andan eyitdi: “Bir gün sefer idüp giderdüm. Bu tağa uğradum. ⁽¹⁶⁾ Gördüm ki iki bölük olmuş ortasında oddan deñiz

göörinür ki řarārı ve miřdārı bilinmez ve yalıñı heybeti ⁽¹⁷⁾ vaşfa gelmez ve üzerinde ‘azāb feriştaħları řururđı.” didi. İskender eyitdi: “Bu řaęuñ şuşı ne idi ki ⁽¹⁸⁾ Ĥaķ Te‘āla’nuñ ģazabına müsteħıķ ve ĥıřmına lāyık ola. Bunuñ ĥoz ‘aķlı ve fehmi yok ve ne sebebile ceĥennem ⁽¹⁹⁾ şaşı kılına?” didi. Ĥızır eyitdi: “Ĥaķ Te‘āla ģöķleri ve yirleri yaradıcaķ emr eyledi ki “Ĥelüñ Allāhu Te‘āla’ya ⁽²⁰⁾ muşı‘ oluñ ve tevāzū‘ ve meskenet idüñ.” didi. Mecmū‘ısı buyruğına rāzı olup geldiler. Bu řaę yüceliğinden ⁽²¹⁾ ötürü kibr eyledi ve ĥod-bınlık idüp muşı‘ olmadı. Ol sebebden Ĥaķ Te‘āla bu ‘azāblara mübtelā ⁽²²⁾ kıldı.” didi. **Rāvı** eydür: Ĥünkü Cebel-i Duĥān’uñ vaşfın işitdük ve ‘acāyibin dinledük. Geldük yine biz ⁽²³⁾ kışşa beyānına. řol vaķt ki Naķma bin Eřter ādem ģönderdi ki řeri cem‘ ide ve Benı Kayyān üstine gide. Nā-ģāĥ [43a] ⁽¹⁾ işitdi ki şardaşı ta‘alluķātın uydurup mālı ve rızķı ile ģöçüp Benı Kayyān’a ģitdi ki leşker cem‘ idüp bunuñıla ⁽²⁾ ceng ide. Cān başına şıçradı ve ģazaba geldi ve tāřālanduęından cānı çıkayazdı ve eyitdi: “Ben baña itdüm ⁽³⁾ ve işümde taķřırlıķ eyledüm. Eęer vaķtinde Na‘me’nüñ boynın ursam bu teşvişden ĥalāř bulurdum. Hele şimdi ⁽⁴⁾ daĥı fevt olmadı. Ardına düşüp yiteyin ve Na‘me’nüñ ve bāķı yoldařlarınıñ hep başını keseyin.” didi. Andan ⁽⁵⁾ ķullarına buyurđı “Ĥāzır olan leşker binsün.” diyü. Benı Arķař’dan sekiz biñ ādem varıdı. Mecmū‘ısı yarağa müstaęraķ ⁽⁶⁾ olup süvār oldılar ve Naķma ile Na‘me’nüñ ardınca bı-ķarār oldılar. Andan Naķma bunlara eyitdi: “Yā Benı ⁽⁷⁾ Arķař! Evvel yitüp Na‘me’nüñ ‘ömrini kem idelüm ve aña uyanları kıralum. Andan Benı Kayyān üstine varalum. ⁽⁸⁾ Anlaruñ daĥı diyārlarını ĥarāb idüp perākende idelüm ve gereği gibi intiķām idelüm. Andan ĥaber ģöndürdüęümüz ⁽⁹⁾ ķabileler cem‘ olsunlar. Varup ol Ĥicāz’dan gelenlerüñ ķaydın ģörelüm. Erlerini kırup ‘avretlerini ve oęlancuķların ⁽¹⁰⁾ esır idelüm ve Ka‘be’lerin yıķup şaşlarını Cebel-i Duĥān’a şaşıdalum ve buyruğumuza muşı‘ olmayanları ⁽¹¹⁾ kılıçdan ģeçürelüm ve ķurtlar, ķuşlar buñı eyleyelüm.” didi. Benı Arķař daĥı bunuñ fermānına muşı‘ oldılar ve her ⁽¹²⁾ ne ki didi-y-ise rāzı oldılar ve

yortup becid gitdiler. Ol gün aḥşam olunca sürdiler. Atları yoruldu. Bir araya ⁽¹²⁾ køndılar. At dinlendürdiler ve yimlediler. At yemin kesicek yine binüp şabāḥa dek sürdiler. Göz ucumı yirde bir qaraltu ⁽¹⁴⁾ gördiler. Naḳma ḥalkına eyitdi: “Beşāret olsun size ki iriṣdük Na‘me¹ye. Di imdi cevre aluñ. Dört ⁽¹⁵⁾ tarafından hücum idüñ ve ulu kici dimeñ, kıruñ. Eger qardaşum elüñüze girürse baña diri getürüñ. ⁽¹⁶⁾ İşkenceler ideyin ve dürlü ‘azābıla helāk ideyin.” didi. **Rāvī** eydür: Naḳma¹nuñ aḥvālin işitdük. {Geldük}⁽¹⁷⁾ biz Na‘me kışşasına. Na‘me daḥı ta‘alluḳātın alup göçicek becid gitdi idi. Velikin yoruldılar. Bir laḥza ārām ⁽¹⁸⁾ olmağıçün bir arada køndılar. Nā-gāḥ gördiler ki ardlarından leşker iriṣdi. Toz cihānı tutdı ve āvāzlardan ⁽¹⁹⁾ ve ğavġālardan kulaqlar sağır oldu ve taġlar taşlar yanķulandı. Na‘me bu ḥāli müşāhede idicek ⁽²⁰⁾ benzi müteġayyir oldu ve işinde müteḥayyir oldu ve bildi ki Naḳma kendüye intikām itmege geldi. Andan aşḥābına ⁽²¹⁾ meşveret idüp tanıṣdı ve eyitdi: “İşbu gelen taḥķik qardaşumdur. Di imdi ben_daḥı sizüñ biriñüzven. ⁽²²⁾ Ne tedbīr iderseñüz uyarın. Anuñ şerrini ve fesādını bilürsiz. Aña lāyık fikr idüñ. Tā ki başumuza bir çāre ⁽²³⁾ idevüz.” didi. Bunlar eyitdiler: “Yā mevlāyi! Senüñile bile anuñiçün çıķduķ ve ta‘alluḳātumuz bile alduķ ki yoluñda [43b] ⁽¹⁾ ölince tūruşavuz. Cānumuz bedenümüzde olduķca çalışavuz. Ceng idüp kırılmaķdan ġayrı daḥı ne fikrümüz ⁽²⁾ ola. Senden yüz döndermezüz ve maḥabbetümüz bir dürlü daḥı olmaz. Dōstlık buñ deminde ve zarūret vaķtinde ma‘lūm ⁽³⁾ olur yoḥsa ḥoşlıkda kişiyē dōst çok bulınur. Hiç ḥāṭıruña ġubār getürme, mezellet ve ḥakāret ile ⁽⁴⁾ dirilmekden yüz suyu ile ölmek yegdür.” didiler. Na‘me bunlara alkış ve du‘ā itdi ve ceng itmege iķdām itdiler. ⁽⁵⁾ **Rāvī** eydür: Bunlar bu ḥālde iken bu taraḑdan ‘Anter daḥı Benī ‘Abs leşkeri-y-ile çıķageldi. Baķdı, gördi şaḥrālar ⁽⁶⁾ çadırıla tōlmış ve dereleri depeleri çeri tūtmuş. Şeybūb’a eyitdi: “Var bu çeriden bize ḥaber getür. Cenge yaraķlanmışlar ⁽⁷⁾ gibi görünürler.” Şeybūb daḥı def‘ī varup Na‘me¹nuñ leşkerine yaķın yire tūrdı ve çağırdı ve eyitdi: “Siz ne ⁽⁸⁾ ta‘ifedensiz ve ne ḥalksız?” diyü.

Na‘me, Şeybüb'ün āvāzın işidicek. Kendü ilerü yürüyüp bunuñla haberleşdi ⁽⁹⁾ ve eyitdi: “İy yigit! Maķşūduñ nedür? Şorduğundan biz bir cebbārdan kaçup giderdük. Üş geldi ardumuzdan ⁽¹⁰⁾ irişdi. Diler ki bizi kıra ve ‘avretümüzi ve oğlumuzu esir ide.” didi. Şeybüb eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! ⁽¹¹⁾ Kimdür size bu vechile zūlm iden?” didi. Na‘me dahı eyitdi: “Naķma bin Eşter dirler, bir zālimdür. Hıç sizden ⁽¹²⁾ bizi kurtarmağa meded irişe mi? Siz ne t̄a’ifedensiz?” didi. Şeybüb bunu işidicek eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! ⁽¹³⁾ Beşāret olsun saña ki ğuşşadan kurtulduk. Biz Naķma'nun düşmanıyuz ve oğlını biz öldürdük. Şimdiki ⁽¹⁴⁾ hālde anı isteyü geldük. Biz Hicāz'dan geldük. Benī ‘Abs halkındanuz.” didi. Na‘me, bunuñ haberin işidicek ⁽¹⁵⁾ feraħ oldı ve maķşūdına irişdüğin bildi ve eyitdi: İy yigit! Bizüm dahı kaşdumuz size ulaşmak ⁽¹⁶⁾ idi. Ol sebebden ta‘allukātumuzla göçüp giderken bu zālīm ardumuza düşüp geldi, irişdi.” didi ve Naķma ⁽¹⁷⁾ bunuñ kardaşı idüğin bildürdi ve aralarında geçen m̄a-cerāların haber virdi. Andan soñra eyitdi: “Şimdi ben ⁽¹⁸⁾ senüñile bile giderdüm. Varup senüñ aşhābuñla buluşurdum. Evet hāl n'olduğın görürsin. Gitmege ⁽¹⁹⁾ mecāl yokdur. Halkımı ve ta‘allukātımı işbu mehlekede birağup gidemezsin. Kerem eyle becid var kavmüñe ⁽²⁰⁾ iriş ve bu kışşa(y)ı anlara bildir ve bu vāķı‘adan anları āġāh eyle. Bize meded eylesünler. Furşat fevt olmadın ⁽²¹⁾ feryāzumıza irişsünler. Kaçan ki kardaşımı öldürevüz mecmū‘-ı metrūkātın ve mālların anlar alsunlar. ⁽²²⁾ Biz varup vaţanumuza gitmege rāzıyuz.” didi. Şeybüb dahı fi'l-hāl dönüp gitdi. Na‘me'nün vāķı‘asın ⁽²³⁾ varup ‘Anter'e hikāyet eyledi. ‘Anter şāz oldı ve Şeddād'a eyitdi: “İşümüz āsān ve yolumuz yakın oldı. **[44a]** ⁽¹⁾ Eger ol kişi girçek ise ve Şeybüb'a hıle itmedi-y-ise.” didi. Şeddād eyitdi: “Ne hıle itsün? Ma‘lūmdur ki ⁽²⁾ işde ehl-i ‘ayālın alup kaçar. Hıç üşenme, mededün varısa ideğör.” didi. Andan ‘Anter eyitdi: “Ne tedbır ⁽³⁾ idersin? Kankı tarafa hamle idersin?” didi. Şeddād eyitdi: “Yā veledī! Senüñile on kişi kalsun, ancak ⁽⁴⁾ bākisi hep benümile gelsün. Sen Benī Arķaţ leşkerinüñ sağ yanından dep ve biz sol yanından hücum

idelüm.”⁽⁵⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “‘Arab dīni ḥaḳḳı-y-içün ve Receb ayı ḥürmeti-y-içün sağ tarafa yaluñuz ben varayın. Hiç kimse⁽⁶⁾ benümile bile gelmesün ve yardım kılmasun.” didi. Andan bunlardan ayrılup Benī Arḳaṭ'uñ sağ tarafına ḥamle⁽⁷⁾ kıldı ve ardınca Şeybüb oḳıla ḳorurdu. Tā ki ḡāfil ve fāriḡ ceng iderken kimse ziyān degirmeye.⁽⁸⁾ Benī Arḳaṭ leşkeri daḥı Na‘me ḥaḳḳı-y-ıla uğraşa başlamış idi ve şavaş odı yalıñlanmış idi⁽⁹⁾ ve melekü'l-mevt cānlar ḳabz itmege ḥāzır olmuş idi ve süñülerden ḳān revān olup aḳardı ve cānlar⁽¹⁰⁾ bedenleri-y-ile vidā‘laşurdu. Bunlar bu ḥālde iken ‘Anter irişüp Benī Arḳaṭ'uñ sağ tarafın şıdı⁽¹¹⁾ ve biñ ḳadar ādemi dönderüp ḳovdı ve cenge cüret ideni ḳırdı ve ‘Urve ve Şeddād ve bākī Benī ‘Abs leşkeri⁽¹²⁾ daḥı şol tarafın başdılar ve ictimā‘in perākende kıldılar ve niḫāmların bozdılar. Na‘me bunlaruñ⁽¹³⁾ itdüḡi işlere müteḥayyir oldu ve dōstdan düşmāndan her kim ki bu ḥālī müşāhede itdi ise ta‘accübe⁽¹⁴⁾ ḳaldı. Andan aḥşam irişdi. Benī ‘Arḳaṭ leşkeri şınḳun ve bozḳun oldılar ve zebün ve maḡbün oldılar.⁽¹⁵⁾ Ummaduḳların buldılar ve şanmaduḳlarına şataşdılar. Andan birbirinden ayrılıp her biri bir yirde ḳondılar.⁽¹⁶⁾ Naḳma ḥaḳḳından bulduḡın divşirüp şudan ırāḳ bir taşlu mühmel yirde ḳondılar ve bir pāre ārām⁽¹⁷⁾ oldılar. Benī ‘Abs'üñ erliklerin söylediler. ‘Anter'üñ bahādurlıḡın añdılar ve “Anuñıla cengden vazgeldük,⁽¹⁸⁾ bī-zāruz.” didiler. Bunlaruñ ḥaberin işidicek Naḳma'nuñ himmet-i ḳılıcı gedildi ve ḳuvvet-i süñüsi şındı⁽¹⁹⁾ ve fikri şaşdı ve teşvīşi başdan aşdı. Andan ḥaḳḳına eyitdi: “Vāy ḥālüñüze! İşbu bahādurluḡıla mı Ḥicāz⁽²⁰⁾ memleketine giderdüñüz ve bu himmetile mi bahādurlarıla muḳābil olmaḡa ḳaşd iderdüñüz? Şimdiki⁽²¹⁾ ḥālde siz sekiz biñ ḳişi idüñüz ve ḳardaşum üç biñ ḳadar ādemi-y-ıla size bunuñ gibi işler eyledi.” didi.⁽²²⁾ Bunlar eyitdiler: “Yā emīr! Ḳardaşuñ çerisinden bizüm ihtiyātumuz yoḡıdı. Biz anları alduḳ, cemī‘-i ḥaḳḳını ḳırduḳ⁽²³⁾ idi eger anlara ayruḳ leşker ḳarışmasa. Şöyle beñzer kimseye ḥaber göndürüp yardım talep itmiş idi. [44b]⁽¹⁾ İttifāḳ bu sā‘atde gelüp irişdi ola. ‘Ale'l-ḥuşuş şol bir atlu ki ḳafasında bir oḳ atar

yayağ dağı vardı. ⁽²⁾ Şağ yanumuzu helāk eyledi. Eger sen anuñ heybetini görseñ ve bahādırlığın müşāhede kılsañ bize kaçımazıdun.” ⁽³⁾ didiler. Nağma eyitdi: “Ben anuñ ne itdüğün gördüm. Kaşd kıldum ki kendüm varup aña muqābil ola[yı]dum. Velikin ⁽⁴⁾ yine ‘arlandum. Bir adlu ve bellü kişi olmaduğı-y-içün muqayyed olmadum. Hele bugün olan oldu. Yarın ben kendüm ⁽⁵⁾ meydāna gireyin ve ol mu‘arrese¹⁴² kendüligini bildüreyin. Sizden dağı kimse kaçarsa ardından yitüp depelerin. ⁽⁶⁾ Megerki yaralu ola yāhūz silāhdan hālī ve yarağdan ‘arı ola.” didi. Yoldaşları Nağma'nuñ ⁽⁷⁾ sözün işidicek gāzabından korkdılar ve eyitdiler: “Yā emīr! Biz bilirüz ki senüñ naẓırüñ bahādur bu zamānda ⁽⁸⁾ yokdur. Sen anuñla muqābil olursın. Senüñ bahādurluğuna biz ve bu zamānuñ dilāverleri hep kāyıldür. ⁽⁹⁾ Kimse aña inkār itmez. Biz dağı bugün taqşirlik itdük ise yarın elümüzden geldükce ⁽¹⁰⁾ durışavuz. Yā bir iş başaravuz yāhud sen tutup kırasın.” didiler ve korkularından dillerine ne gelürse ⁽¹¹⁾ söylediler. Nağma dağı bunların sözün işidicek ‘özürlerin kabūl itdi ve şabāha muntaẓır olup ⁽¹²⁾ tırdı ve gönlinde biñ dürlü hisāb ferağ iderdi ve muhālī māl-i hülyālar taşavvūr iderdi. **Rāvi** eydür: ⁽¹³⁾ Nağma'nuñ hālī bu vechile oldu. Geldük biz Na‘me kışşasına. Na‘me dağı Benī ‘Abs Nağma çerisine ⁽¹⁴⁾ itdükleri işleri göricek şāz oldu ve kabīlesine buyurdi ki bir şu kenārında konup çadırlar tıtdılar ⁽¹⁵⁾ ve hizmetkārılara emr eyledi. Develer boğazlayup ta‘ām pişürdiler. Andan Na‘me varup ‘Anter'ile buluşdı. İlerü yüridi. ⁽¹⁶⁾ Atından indi. Andan ‘Anter'e du‘ā itdi. ‘Ömrüñ uzun olsun. Hağ Te‘āla dāyim düşmānların üzerine ⁽¹⁷⁾ manşūr muẓaffer kılsun.” didi. ‘Anter dağı bunu ta‘zīm ve tekrīm idüp dilek itdi, atına bine. Ol kabūl ⁽¹⁸⁾ itmeyüp and içdi, eyitdi: “Bedr olmış ayuñ nūrı hağkı-y-içün sizüñ gelmeñüz baña mübārek oldu. Sizüñ{ile} ⁽¹⁹⁾ a‘dāma nuşret bulup kahr itsem gerek. Elbette ben sizüñ öñüñüzce yayan yürürin.” diyüp bu ebyātı ⁽²⁰⁾ ‘Anter'üñ medhinde inşād itdi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[45a]** ⁽¹⁾

¹⁴² 44b-5 mu‘arrese: ma‘arrusa

Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] Andan evlerine da‘vet itdi. ‘Anter dahı bunun ⁽⁴⁾ sözün qabûl eyledi ve halkını alup vardı. Bunların evlerine yakın yirde indiler. Varup evlerine ve çadır{larına} ⁽⁵⁾ girmediler. Andan Na‘me ayağın tırup bunlara hizmet eyledi ve konukladı. ‘Anter eyitdi: “Yâ emîr! Biz bunda ⁽⁶⁾ saña yardım virmege gelmedük. Ammâ senün sa‘âdetün yarı kıldı. İttifâk tuş geldük. Bizüm geldüğümüzden ⁽⁷⁾ maşşūdumuz senün qardaşuñı depelemek idi. Tâ ki oğlı Kelbün'a kavuşdurayduş yâhuz bizümile bir toğrı ⁽⁸⁾ ‘ahd ide ve dört qavl kıla ve and içe ki Benî Qayyân'ın üstine varmaya, anları incitmeye, ebedâ dōst ola.” didi. ⁽⁹⁾ Andan Useyd'ün ‘avretin almağa geldüğün ve Nâziḥ'i evermek isteyicek ‘Ubbād, “Naḡma'dan qorqarın.” didüğün haber ⁽¹⁰⁾ virdi ve kendü ‘Ubbād'a ben varup Naḡma'nun başını keseyin didüğün hikāyet eyledi. ¹⁴³ ⁽¹¹⁾ Na‘me bunun kışşasın işidicek müteḡayyir oldı ve himmetlerin ta‘accüp eyledi ve gönlinde bunların heybeti ⁽¹²⁾ yir itdi ve gönli içinde eyitdi: “Bunlar eger dīv aşlı degülmissе, insān imisse yüz ādemile benüm qardaşum ⁽¹³⁾ gibi cebbāruñ üstine mi gelürlerdi?” didi. Andan ‘Anter'e eyitdi: “İy Benî ‘Abs bahādurı! Eger qardaşum ⁽¹⁴⁾ sizün elünüzde helāk olursa yirinde beg ben olursam ‘Ubbād'ın kullarından beni dahı bir kul bilesiz. ⁽¹⁵⁾ Eger maşlahat görürseñüz ‘Ubbād'a kızum dahı vireyüm. Tâ ki aramızda dōstlıq ebedî ola.” didi ve ⁽¹⁶⁾ qardaşınun zulminden ve fesādından bunlara hikāyet itdi ve eyitdi: “Ben anı sevmedüğümе ve aramızda ‘adāvet ⁽¹⁷⁾ olduğına sebeb anun zulmi ve halka cevri idi ve ehl-i ‘ayāllerin çeküp incitdği idi. ‘Ale'l-ḡuşuş ⁽¹⁸⁾ ‘Ubbād'ın kıızı Żamyā için işitdüm ki anı dahı atasından taleb itdi, atası virmedi. Bu dahı oğlı Kelbün'ı ⁽¹⁹⁾ göndürdi ki anlara ḡaḡāret idüp Żamyā'yı gerek gerekmez getürde. Kelbün dahı varup anda vāḡı‘aya uğradı. ⁽²⁰⁾ Bu dahı anun öldüğü haberin işidüp yaslu oldı. Ben_dahı varup ‘azā itdüm ve biraz naşīḡat idüp ⁽²¹⁾ söyledüm ve itdüğü fesādları añdum ve “Zulmi terk eyle. İnşāfa gel.” didüm. Beni qatından sürdi.

¹⁴³ 45a-10 ve gönlinde bunların: i

(22) Belki öldürmege kaçd eyledi. Ben_dahı başum ve ta'allukātum alup kaçdum. Üş hālümüz bu mertebeye irdi. (23) Hele devletünde bir pāre zafer ve nuşret yūzi göründi. İn-şā'allāh yarın bākī kalanın dahı helāk [45b] (1) idesiz ve arkadaşımı tutup beni yirümūze beg idesiz ve bunlaruñ mālın ve esbābın ve rızkın ve rahtın siz (2) alasız. Baña hemān vaṭanumda muķīm olmak yiter." didi. 'Anter eyitdi: "Yā Na'me! Bizüm mālumuz ve rızkumuz çok. Biz kimseye (3) ihsān idüp anuñ 'ivazın taleb itdügümüz yok ve yardım itdügümüz için rişvet alduğumuz yok. Çünkü (4) senüñ niyyetüñ {bizümile} dōstlıkdur. Yarın arkadaşuñ başını keseysin ve mecmū'-ı mālını ve ni'metini saña teslīm (5) ideyin." didi Ol gice bu hālile yatdılar ve şabāha muntazır olup tūrdılar. Şabāh olıcağ yine cenge ikdām itdiler (6) ve 'Anter va'desin yerine getürmege kaçd eyledi. Andan Na'me'ye eyitdi: "Sen kavmüñile Benī Arkaṭ leşkerinüñ (7) şol tarafına hamle kıl ve biz sağ yanına hücum idelüm. Şöyle ki siz mağlūb düşersenüz ve anlaruñıla (8) tūrışmağa tākātünüz olmaz ise bir at yarışımı yir kaçasız. Biz ardlarından girüp helāk idevüz. Vücūd(9)ların mahv idevüz. Eger ahşam irişmese dün Nakma'nuñ 'ömrin kem eyledüm idi. Hele gice olduğu aña (10) bir gün bağısladı." didi. Na'me eyitdi: "Şavāb didüñ ve eyü fikr kılduñ. Eyle idelüm." didi. Andan (11) kavmini Benī 'Abs'den ayırdı ve 'Anter didüğü gibi Benī Arkaṭ'uñ üzerine hamle kıldı ve 'Anter, Benī 'Abs'le (12) sağ yanına depdi ve üstlerine ecel yağmurı yağdurdı ve belā yilleri esdürdi ve koyun sürüsine kırt girmiş (13) gibi perākende eyledi ve kaçup şol tarafa meyl itdiler ve Na'me'ye yüz tūtdılar ve irişüp aşhābını kırdılar ve bölük (14) bölük idüp kovdılar. Na'me bu nesne(y)i göricek mütehayyir oldu ve 'aklı şaşdı ve guşşası başdan aşdı. (15) Bu hayretde iken nā-gāh bir kişi gelüp ardından çağırdı ki "Kardaşuñ Nakma düşdi. Ecel kadehinden şerbet (16) içdi ve 'alemi yire düşdi." diyü. Benī Arkaṭ bu āvāzı işidicek savaştan el çekdiler ve cengden vazgeldiler. (17) Yine ardlarına döndiler. Bākī aşhāb şāz olup sevindiler ve guşşadan hālāş buldılar. **Rāvī** eydür: (18) Bu Nakma'(y)ı öldüren 'Anter idi. Zīrā ki

sağ tarafa hamle idüp perākende idicek Nağma sancağ dibinde ⁽¹⁹⁾ tırdı. Hālī kaldı. Def'i irişüp süñüyle gögsine dürtti, arkasından çıkdı. Atıdan yire düşdi ve cānı ⁽²⁰⁾ cehenneme kavuşdı. Çevresinde tıranlar bunuñ hālını göricek cān başlarına şıçradı. Dilediler ki 'Anter'üñ ⁽²¹⁾ üzerine hücum ideler. Evvel irişeni 'Anter Nağma ardınca göndürdi ve anuñ ardınca geleni dağı aña kavuşdurdı. ⁽²²⁾ Bākisi gördiler ki bunuñ hamlesine taqatleri yok. İlerü gelen girü dönmez. Başların alup kaçdılar ve cān ⁽²³⁾ atup Na'me'ye irişdiler ve yalvardılar. Emān dilediler. Na'me dağı bunlaruñ dilegin kabül eyledi ve suçların [46a] ⁽¹⁾ bağışladı. Bunlar dağı kardaşınıñ 'alemin ve sancağın buña teslim itdiler ve cān u gönülden bunu beklediler ve ⁽²⁾ hükmine rāzī oldılar. Andan Na'me, 'Anter'ile buluşup alkış itdi ve “Feth mübārek olsun. Hemişe kılıcuñ düşmān ⁽³⁾ gālib olsun ve devletüñ dāyim ve mertebēñ yüce olsun.” didi. 'Anter dağı bunu ululadı ve ta'zīm itdi ⁽⁴⁾ ve 'Ubbād'ı ve bākī Benī Kayyān ri'āyet itmege va'de eyledi ve def'i dönüp gitmege kaçd eyledi ve Na'me ile ⁽⁵⁾ vidā'laşdı. Na'me eyitdi: “İy 'Arab uluları! Baña siz işbunuñ gibi eyelükler itdünüñ ve mehlekeden ⁽⁶⁾ hālāş idüp memleketüme beg eyledünüñ. Revā mıdur ki ben size hızm̄it itmedin ve elden geldükce konuklık ⁽⁷⁾ eylemedin dönüp te'cil ile gidersiz, benümile bile vaṭanumuza dek varmazsınız ve bile māl ve rızq almazsınız.” ⁽⁸⁾ didi. 'Anter eyitdi: “Lā! Vallāhi biz kimsenüñ mālın almazuz ve rızqına ṭama'umuz yokdur. Evveldēn 'ādetümüz degüldür ki bir kişinüñ ⁽⁹⁾ düşmānın başıvirsevüz anuñ rişvetin alavuz veyāḥuz minnet idevüz. Māl saña gerek. Tā ki memleketi şaklayasın ve ⁽¹⁰⁾ kabīleñi bekleyesin. Şimden girü dağı eger düşmānuñ olursa ve ilüñde saña muṭī' olmaz kimse varısa bize bildir. ⁽¹¹⁾ Varup saña zebūn idivirilüm ve helāk idüp zahmetinden emīn idelüm.” didi. Na'me eyitdi: “Yā mevlāyi! Kar{daşumdan} ⁽¹²⁾ gayrı benüm düşmenüm yoğıdı ve diyārumuzda ser-keşlik ider kimse yokdur. Ol ṭarafdan hiç teşvīş kalmadı. Ammā ⁽¹³⁾ çünkü māl almaduñuz, bāri bizüm yirümüz develeri gayetde eyü aşillu olur. Biñ deve ṭutagidüñ ki seferü{ñüzde} ⁽¹⁴⁾ size

mübârek ola ve yoluñuzda yardım ola.” didi. **Rāvī** eydür: Bu kavmüñ develeri kara gözlü ve boynı kışacuk ⁽¹⁵⁾ ve yüñi uzun idi. Ne kadar gerekse şuşuzluğa doyardı. Ol aşıldan biñ deve ayırdı ve yüz kul ve yüz ⁽¹⁶⁾ cāriye getürüp bu nesneleri ‘Anter'e ‘arz eyledi. ‘Anter anı dañı redd eylemek diledi. Şeybüb komadı ve eyitdi: ⁽¹⁷⁾ “İgen_dañı füzül olma. Döstlik budur ki birbirinüñ armağanın ve bahşışın kabül ide ve ‘ataşın redd ⁽¹⁸⁾ eylemeye.” didi. ‘Anter güldi ve bu mezkûr nesneleri kabül itdi. Andan Na‘me ile vidā‘laşdı. Andan başladı ⁽¹⁹⁾ Na‘me bin Eşter bu ebyâtı ‘Anter'üñ medhinde bu ebyâtı inşād itdi: **Şîr.** ⁽²⁰⁾ [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[46b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir] ⁽³⁾ Andan soñra Na‘me Cebel-i Duñān'dan yaña gitdi ve ‘Anter bu mezkûr nesneleri kabül itdi. Andan ‘Urve ile ‘Anter dönüp ⁽⁴⁾ Benī Qayyān tarafına revān oldı. İttifāk yolda ‘Ubbād'ıla Useyd bin Cüdeyme'ye tuş oldılar. Zīrā anlar dañı kaşd kılmışlar ⁽⁵⁾ idi ki buña yarduma gelelerdi. Nite ki yukarıda dimişdük ve hem ‘Anter bunlara dimişdi ki “Siz gelüp irişmedin ⁽⁶⁾ ol hizmeti ben yirine getürem ve Nağma'ya intikām idem.” diyü hem_dañı va‘desine muhālefet itmedi. Didigü gibi itdi. ⁽⁷⁾ Bunlardan ayrılduğundan soñra üç güne dek Benī Arkaṭ leşkerin tārūmār idüp beglerin öldürdi. Dördünci ⁽⁸⁾ gün ol idi ki bunlara yolda şataşdı ve bunlar ‘Anter'e haber şordılar. ‘Anter dañı Nağma'yı depeledüğün ve ⁽⁹⁾ leşkerin ve memleketin kardaşı Na‘me'ye teslim itdüğün hikāyet itdi ve bākī mā-cerāsın bunlara rivāyet ⁽¹⁰⁾ itdi. ‘Ubbād, Nağma'nuñ düşdüğün işidicek şāz oldı ve guşşadan āzād oldı. Useyd eyitdi: “Haḡ Te‘āla ki ⁽¹¹⁾ bir kişiye sa‘adet müyesser eylese her ne ki tutarsa āşān olur ve esbābı müheyyā olur.” didi. İttifāk bu eyyāmda ⁽¹²⁾ Receb ayı toğdı. Bu ayı ‘Arab ṭā’ifesi gayetde te‘zīm iderlerdi. Dönüp ‘Anter'ile vardılar. Benī Qayyān'da düğün ⁽¹³⁾ idüp Nāziḡ'i Zamyā ile buluşdurdılar. Fürkat ḡasretinden kurtuldılar. Murādlarına irişdiler. Birkaç gün geçdüğünden ⁽¹⁴⁾ soñra Useyd diledi ki ḡatunını ve oğlın ve gelinini alup vaṭanına gide. ‘Ubbād'dan destūr diledi ve zaḡmeti taḡfīf ⁽¹⁵⁾ idelüm.” didi. ‘Ubbād dañı nā-ḡār

rāzī oldu ve ʿizzet ve ikrām idüp göndürdi, vidāʿlaşup girü döndi. Useyd ⁽¹⁶⁾ oğlu ile ve gelini ile ve bākī Benī ʿAbs halkı-y-ıla vaṭanları ṭarafına revān oldılar. Giderek ʿAnter'üñ ʿAble ⁽¹⁷⁾ öñine düşdi. Yüregi cüş idüp ebyātı inşād itdi: **Şiʿr.** ⁽¹⁸⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[47a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] Andan soñra birkaç gün gitdiler. Cibāl-i Mesāriḥ ⁽²⁾ dirlerdi bir niçe ṭağlar varıdı. Ol araya irişdiler. Megerki Ḥālid bin Caʿfer ve Rebīʿ bin ʿAḳīl ve Cendaḥ bin ⁽³⁾ Bükkā ve bākī aşḥābları gelüp bunda ʿAnter'üñ yolın öñüp gizlenmişlerdi. Nite ki yukarıda didük ki Ḥālid, ⁽⁴⁾ Melik Züheyr'i depeledügin. Soñra kaşd eyledi ki Benī ʿAbs diyārını ḥarāb ide ve eşerlerin dünyādan maḥv ide. Pes ⁽⁵⁾ bu taşavvūrıla ʿAnter'e muntazır olup ṭurdı ki geldügi vaḳt çıkup depeleye ve murādına irişe. Bu ḥayālile yüce ⁽⁶⁾ yirlerde gözciler ḳomışıdı, gözedürlerdi. İttifāk ol gün ki ʿAnter gelüp ol maḳāma irişdi. Aḥşam ⁽⁷⁾ idi. Gözciler bunlaruñ tozın ve ḳaraltusın görüp vardılar Ḥālid'e ḥaber virdiler ve eyitdiler: “Fülān yerde şu ⁽⁸⁾ kenārında ḥaylī leşker geldi, ḳondı. Ḳarañulıḳdan seçemedük ve ʿAnter midür, degül midür, fark idüp temyīz ⁽⁹⁾ idemedük.” didiler. Ḥālid feraḥ oldu ve gice ḳatı ḳarañu olunca şabr eyledi. Andan ḳullarından birisin ⁽¹⁰⁾ göndürdi ve eyitdi: “Bize tiz ḥaber getür, ol gelüp ḳonan ḥalk kimdür? Yemen diyārında bizüm döstlarımız ⁽¹¹⁾ daḥı çoḳdur. Taḥḳīḳ ḥaber bil, ne ṭarafdandır? Ne diyārdan gelmişlerdür?” didi. Ol ḳul daḥı “Semʿān ve ṭāʿaten!” ⁽¹²⁾ diyüp şeb-rev şüretine girdi. Fi'l-ḥāl varup Benī ʿAbs içine gitdi ve taḥḳīḳ ḥaber ne idügin bildi ⁽¹²⁾ ve dönüp Ḥālid'e geldi ve eyitdi: “Yā mevlāyi! Beşāret olsun saña ki bu ḳavm Benī ʿAbs imiş. ʿAnter daḥı biledür. ⁽¹⁴⁾ Zīrā ki vardum ʿAnter'üñ ḳadırı yanına ṭurup sözlerin dinledüm. ʿAnter, ʿAble'yi añardı ve anuñ ⁽¹⁵⁾ şevḳinden şikāyet iderdi ve yolında çekdügi miḥnetlerden söylerdi ve şiʿrlər okurdu.” didi. Ḥālid ⁽¹⁶⁾ bunı işidicek ḥalkına bildürdi. Anlar daḥı yaraḳları-y-ıla oldılar. Tedbīr budur ki “Şabāḥa yakın varup ḡāfil ⁽¹⁷⁾ iken anlara şeb-ḥūn idevüz. Tā ki ʿAnter silāḥın bağlanmamış ola ve cenge yaraḳlanmamış ola.”

didi. **Rāvī** ⁽¹⁸⁾ eydür: ‘Anter daḥı ol gice dün yarusı gecince oturdı ve ‘Able'yi añup ağladı ve cigerini tağladı ve ⁽¹⁹⁾ yanındağları daḥı ağlatdı. Andan ḥaṭırı cūş idüp işbu şi‘ri eyitdi: **Şi‘r.** ⁽²⁰⁾ [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[47b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir] ⁽¹³⁾ **Rāvī** eydür: ‘Anter bu şi‘ri temām idicek seḥer yakın ḵalmışdı. Şeybūb'a buyurdı ki ḥalka ḥaber ide, göçeler. Şeybūb ⁽¹⁴⁾ eyitdi: “Yā aḥl! Bu yirler ḵorḵulu yirlerdür. Kimseden üşenmez misin ki öñerler ola daḥı ḵarañulıḵ içinde mazarrat ⁽¹⁵⁾ ide.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā veled-i zinā! Yā ibne'l-mel‘ūnete! Ḵorḵar mısın? Ne hedeyān söylersin?” didi. Şeybūb eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Belī, vallāhi göñlüm şöyle tanıḵlıḵ virür ki biz bu ṭarafa gidicek düşmānlarımız çokdur. Birisi gelüp işbu der-vendlü ⁽¹⁷⁾ yirlerde gizlenmiş ola. Bize bir ziyān irişdüre.” didi. ‘Anter eyitdi: “Füzüllıḵ idüp muḥanneşliḵ eyleme. Var saña ⁽¹⁸⁾ didüğüm ṭut. Ben cinden ve insden ve dīvden ve perrīden belki melekü'l-mevtden ḵorḵmazın.” didi. Şeybūb daḥı ⁽¹⁹⁾ varup Benī ‘Abs'e ḥaber eyledi ve göçmege buyurdı. Benī ‘Abs daḥı göçüp yola revān oldılar. ‘Urve eyitdi: “İy ⁽²⁰⁾ bahādurlar ulusu! Şavāb budur ki biz bu leşkerüñ ardınca gidevüz. Tā ki ḥalk ilerü geçüp gitdiler. ⁽²¹⁾ Bunlar ḵaldı. Ḥālīd bin Ca‘fer daḥı bunları gördi. Şāz u ḥurrem oldı ve maḵşūdına irişdi şandı. ⁽²²⁾ Andan bir ‘emmüsi oğlu varıdı. Aña üç yüz ādem ḵoşdı ve eyitdi: “Var işbu ḥalkuñ ileri gidenlerin ⁽²³⁾ sen ḡāret eyle ve mālların al ve ḥalkın esir eyle. Ben girüde ḵalan bahādurların göreyin.” didi. **[48a]** ⁽¹⁾ Anlar daḥı “Sem‘ān ve ṭā‘aten!” diyüp Ḥālīd'üñ sözün ḵabül idüp fermānına muṭī‘ oldılar ve ilerü giden ḥalkuñ ⁽²⁾ üstine hücüm itmege cüret itdiler ve Ḥālīd şabr eyledi. Tā ki kendüler ṭuşından ‘Anter ve ‘Urve ve Useyd ve Şeddād ⁽³⁾ ve Nāziḥ giçicek kendüyle bile yedi yüz ādem ḵalmışdı. Anlara buyırdı. Süñüyle ‘Anter üzerine ḥamle ⁽⁴⁾ ḵıldılar. Evvel Rebī‘ bin ‘Akīl¹⁴⁴ irişdi ve ‘Anter'e

¹⁴⁴ 48a-4 ‘Akīl: ‘Uḵeyl

süñü havāle kıldı. ‘Anter daḥı bunı qarşuladı ve süñüsin ⁽⁵⁾ kılıcıla çalup iki pāre eyledi. Andan ardından irişüp başına çaldı. Kılıç ışığınıñ yarusın hevāya uçurdı ⁽⁶⁾ ve yarısı yuğrulup başına yapışdı ve bī-hōş oldu ve zaḥm zaḥmetinden kendüyi yavi kıldı. Şeybüb irişüp fi'l-ḥāl {bağladı} ⁽⁷⁾ ve alup giñ yire giderken gördi ki Cendaḥ bin Bökkā, Nāziḥ'üñ üstine havāle olmuş. Ḥayli za‘īf itmiş. Bir ⁽⁸⁾ oḳıla atını urdı. At buñlayup Cendaḥ'ı ⁽¹⁴⁵⁾ yire urdı. Nāziḥ diledi ki atdan inüp Cendaḥ'ı bağlaya. Şeybüb ⁽⁹⁾ komadı ve eyitdi: “Yā mevlāyi! Bu şeyṭāniçün siz zaḥmet çeküp inmeñ. Ben bunıñ başına belā yiterin.” didi ⁽¹⁰⁾ ve elin arkasına çevürüp bağladı ve Rebī‘ bin ‘Akıl ⁽¹⁴⁶⁾ yanına ilettdi. Andan Benī ‘Abs bahādurları Benī ‘Āmir leşkerine ⁽¹¹⁾ ḥamle kılup perākende eylediler. Ḥālid bu ḥāli göricek cān başına şıçradı ve bildi ki ‘Anter'ile başa çıkmaz ⁽¹²⁾ ve yavuzlığı-y-ıla nesne başarımaz. Nā-çār ḥile ve mekr etegin tutdı ve nifāk ṭarīkine başladı ve ‘Anter'i ⁽¹³⁾ aldadı. Zīrā ki gördi, iş fesāda gitdi. Fi'l-ḥāl elinden süñüsin atdı ve kılıcın kınına katdı ⁽¹⁴⁾ ve tazarru‘ ve meskenet itdi ve ‘Anter'üñ katına geldi ve alkış idüp du‘ā kıldı ve emān diledi ve ⁽¹⁵⁾ eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! Bizüm bahādurlarumuzu ḳoduñ ve dilāverlerümüzi helāk itdüñ. Şimden ⁽¹⁶⁾ giri ‘afv eyle. Egerçi ki biz ḥaddümüzden tecāvüz itdük ve ḥaṭā eyledük. Velikin etdügümüz bulduk ⁽¹⁷⁾ ve işümüze peşimān olduk. İmdi bu ḳavmüñ muḳaddemi ve re‘īsi benem. Kerem eyle şavaşdan vazgel. Geregince ⁽¹⁸⁾ intikām itdük ola ki şimden girü aramızda şulḥ ola, fesād götürüle. Hem siz ne ḥalksız, Yemen ⁽¹⁹⁾ ḥalkına beñzemezsiz?” didi. ‘Anter bunıñ sözün girçek şandı. Yalanına inandı ve ‘özrini ḳabül itdi ⁽²⁰⁾ ve Şeybüb'a buyurdı ki ḥalkı cengden men‘ ide. Andan Ḥālid bin Ca‘fer eyitdi: “Billāhi siz ne ḳabiledensiz?” ⁽²¹⁾ ‘Anter eyitdi: “Biz Benī ‘Abs ḥalkıyuz. Ben ‘Anter bin Şeddād'am. Yemen diyārında maşlaḥatumuz varıdı, varup bitürdük. ⁽²²⁾ Yine diyārumuza gideyoruruz. Bu fesād olduğdan soñra mı bizüm aşlumuz ve

¹⁴⁵ 48a-8 Cendaḥ'ı: Cendaḥ'ı

¹⁴⁶ 48a-10 ‘Akıl: ‘Uḳeyl

nesebümüz şorarsın?” didi. ⁽²³⁾ Hâlid bunuñ sözün işidicek feryâz idüp haykırdı¹⁴⁷ ve eyitdi: “İy hayflar ki ‘abeş yire bunca şavaşlar [48b] ⁽¹⁾ olup kanlar döküldi! Bizümile sizün arañuzda hoz-ışımlık dahı vardır.” didi ‘Anter eyitdi: “İy emîr! ⁽²⁾ sen ne kişisin? Saña kim dirler ve senünile bizüm aramızda ne neseb var? Baña digil.” didi. Hâlid eyitdi: “Baña Hâlid bin ⁽³⁾ Ca‘fer dirler. Sizün seyyidünüz Melik Züheyr’ile Mekke’de buluşdum ve ‘ahdlaşup ve andlaşup tıururdum ve diyârumuza ⁽⁴⁾ bile iletüm. Anı ve oğullarını ve ta‘allukâtını konukladum ve envâ‘-i hizmetler itdüm ve on gün temâm şöhet ⁽⁵⁾ eyledüm. Mecmû‘-ı ‘āvām, havâş toydı ve ulu kici du‘ā itdi. Andan Bedrû‘l-Helâl adlu bir kızum varıdı. Anı Melik ⁽⁶⁾ Züheyr’ün oğlu Şās’a nişānlu eyledük. Melik Züheyr baña mübālağa māl virdi ve kısrığın ve kılıcın dahı bile ⁽⁷⁾ virdi. Andan şöıra ol varup diyârına gitdi ve ben kızı aña virmek yarağında oldum. Şimdiki_halde ⁽⁸⁾ Yemen memleketine vardum idi ki anuñiçün örinilür, taşınılur nesneler alam ve cevāhir ve nefāyis hāşıl ⁽⁹⁾ idüp getürem. İttifāk dün işbu maķāma konduk ve boyıñca asūde olup yatduk ve ārām olduk. ⁽¹⁰⁾ Şabāh göçüp yola ‘azm idicek sizi görüp ‘Arab tammā‘ları tama‘ itdiler ve “Ayağı[yı]la gelmiş māludur.” ⁽¹¹⁾ didiler. Bimediler ki kendüler ayakları-y-ıla ecellerine karşı geldiler ve belā damına düşdiler ve kan deñizine ⁽¹²⁾ garķ oldılar. Hele ölen öldi, giden gitdi ve eceli gelen öldi. Benüm bu ortada suçum yokdur.” ⁽¹³⁾ didi. ‘Anter bunuñ sözün işitdi. Hem_dahı gördi ki Melik Züheyr’ün kısrığı altında ve kılıcı bilinde gāyetde ⁽¹⁴⁾ utandı ve hayādan başın aşığa bıraktı. Andan Hâlid gāyet fettānlığından geldi ki ‘Anter’ün at üstinde ⁽¹⁵⁾ elin ayağın öpe ve hātırın tesellî ide. ‘Anter kendüyi götürdi. Atdan aşığa atdı ve Hâlid’ün gözün ve başın ⁽¹⁶⁾ öpdi ve göñlindeki habāşetden gāfil oldu ve eyitdi: “Yā mevlāyi! Baña āsān idi bu rüsvālıklardan ki ⁽¹⁷⁾ bugün öleydüm. Velikin sen_dahı bilürsin ki benüm bu bābda suçum yokdur, benden olmadı.” ⁽¹⁸⁾ didi ve bākī Benī ‘Abs, ‘Anter’ün Hâlid’ile itdügi hareketi göricek geldiler. Hep

¹⁴⁷ 48a-23 haykırdı: hağırdı

Hālid'ün elin öpüp ⁽¹⁹⁾ ‘özü dilediler ve Useyd dağı gelüp Hālid'ile görüşti ve eyitdi: “Ne şüm vaḳtmiş ki bizüm aramızda ⁽²⁰⁾ bunuñ gibi ḥāl vāḳi‘ oldu ve bunca başlar kesildi ve kanlar döküldi. Ne çāre, Allāh taḳdīrinden ⁽²¹⁾ ṭaşra çıḳmaḳ olmaz. Elbette olsa gerek idi, oldu.” didi. Andan esīrleri ḳoyıvirdiler. Yüz ādem ⁽²²⁾ miḳdārı varıdı ola. Cümlesinden birisi Cendaḥ bin Bükkā ve Rebī‘ bin ‘Aḳīl¹⁴⁸ idi. Bunları hep āzād ⁽²³⁾ eylediler ve aralarında şulḥ olup barışıklıḳ oldu. Andan Hālid ḡāyet feraḥ oldu. Feraḥından ‘Anter'e [49a] ⁽¹⁾ ve Useyd'e eyitdi: “İy Benī ‘Abs uluları! Kerem eyleñ. Bizümile bile gelüñ ḥalḳumuza dek varalum. Sizi elümüzden geldükçe ⁽²⁾ ḥizmet idelüm. Zīrā ki bu sefer baña mübārek olmadı. Ben girü dönsem gerek. Siz dağı benümile gelüñ.” didi. ⁽³⁾ ‘Anter ve Useyd bunuñ sözün ḳabūl eylemediler ve eyitdiler: “Maşlahat degüldür ki bu ḳadar ḥalḳuñuz bizüm elümüzde telef ⁽⁴⁾ olmışken varup sizüñ ḳabileñüze gidevüz.” didiler ve Hālid'ile vidā‘laşdılar. Hālid bunlara ışmarladı ki ⁽⁵⁾ Melik Züheyr'ün benden elin öpesiz ve çok du‘ālar idesiz ve eyidesiz ki anlaruñ ḳaydın göreiyoruz. ⁽⁶⁾ İn-şā‘allāh yakın zamānda gelinlerini anlara ulaşıduravuz.” didi. Andan Benī ‘Abs vaṭanları ṭarafına revān oldılar ⁽⁷⁾ ve Benī ‘Āmir dağı yollarına gitdiler. Andan yoldaşları Hālid'e eyitdiler: “Vallāhi yā Hālid! Bir iş itdük ki ⁽⁸⁾ ‘ālemde hīḫ kimse itmez. Bu vechile ḥile kimse fīkr eylemez. Hālid feraḥ oldu ve eyitdi: “İy ‘emmüm ⁽⁹⁾ oḒlanları! ‘Arab dīni ḥaḳḳı-y-iḫün eger ben ḳaçsam size muḳayyed olmasam bir ḳatre ḳanuñuz yire ṭammazdı, ⁽¹⁰⁾ iḫerlerdi ve bu ḥile(y)i itmesem bizden bir dil ḳurtulmazdı. Hele ecelümüz yoḒımış. İşbu ḳışraḒıla ḳılıḫ sebeb ⁽¹¹⁾ oldu yoḒsa hep helāk olduḒıdı.” didi. Rebī‘ bin ‘Aḳīl¹⁴⁹ eyitdi: “Vallāhi yā Hālid! Bu ḳuluñ cengini kimseneye ḳıyāser ⁽¹²⁾ itmek olmaz ve ma‘reke de bunuñıla kimse muḳāvemēt itmez. Hīḫ sizmezin ki anuñıla dūşmānı başa ḳıḫa. Megerki ⁽¹³⁾ mübālaḒa leşker cem‘ ide. Çoklıḳ sebebi ile buña bir zarar idebile.” didi. Hālid eyitdi: “Vallāhi ki bī-nihāyet ḫeri ⁽¹⁴⁾ cem‘ idüp varayın. Benī ‘Abs'ün diyārını

¹⁴⁸ 48b-22 ‘Aḳīl: ‘Uḳeyl

¹⁴⁹ 49a-11 ‘Aḳīl: ‘Uḳeyl

harāb ideyin ve halkını esir ideyin.” didi. Bu taşavvürıla becid sürüp ⁽¹⁵⁾ Benī ‘Āmir'e irişdiler. Nā-gāh gördiler ki şahrālar çeri-y-ile tölmiş ve dereleri, depeleri tütmiş. **Rāvī** eydür: Meger ⁽¹⁶⁾ ki bu leşker, ol Hālid ādem göndürdüğü halk idi ki gitmezdin öñirdi, kıgırmışdı. Bunlar dağı geldiler ⁽¹⁷⁾ “Melik Züheyr öldi.” diyü işitdiler. Şāz oldılar. Andan Hālid dağı ol idi ki geldi. Bunları bunda buldı. ⁽¹⁸⁾ Andan Ğaşm ¹⁵⁰ bin Mālik, Hālid'e haber şordı ve “Leşkerüñ az olmuş. Ne vākı‘aya mübtelā olduñuz?” didi. Hālid ⁽¹⁹⁾ dağı Benī ‘Abs'ile buluşup ceng itdüğün ve ‘Anter bunları zebün itdüğün ve hile idüp elinden ⁽²⁰⁾ kurtulduğun hikāyet itdi. Ğaşm ¹⁵¹ saht oldı ve eyitdi: “Yā emīr! Ne ‘aceb muħanneşlik olur bu ki üç ādem ⁽²¹⁾ biñ kişi şöyle zebün ve zelil ve haķir ide.” didi. Hālid eyitdi: “Yā Ğaşm! ¹⁵² ‘Arab dīni haķkı-y-içün ve Receb ⁽²²⁾ ayı hürmeti-y-içün eger sözile aldamasam bizden dil kurtulmazdı. Kimse anlaruñıla muķāvemet idemez. Megerki ⁽²³⁾ mübālağa leşker cem‘ idüp varavuz yoħsa bu kadar çeri ile biz andan hayr idemezüz. ‘Ale'l-ħuşuş ki [49b] ⁽¹⁾ şol bir kara yüzlü kullarınuñ bahādurlığın vaşf itse olmaz ve dilile şerh itmek mümkün degül. İnsān ⁽²⁾ şüretinde bir şeytāndur.” didi. Ğaşm ¹⁵³ eyitdi: “Yā Hālid! Beşāret olsun saña ki şimdi otuz biñden ⁽³⁾ ziyāde leşker cem‘ olmuşdur ki her birisi ol didüğüñ kıldan yigdür. Üş buluşıcaķ göresin ki ben ol ⁽⁴⁾ mu‘arrese ¹⁵⁴ ne işlerem.” didi. Andan varup Hālid kındı ve bir pāre rāhat oldı ve ‘Arab beglerin kıgırıp ⁽⁵⁾ her birine baħşış itdi ve istimālet eyledi ve silāhı olmayana silāh ulaşdurdı. Andan Benī ‘Abs üzerine ⁽⁶⁾ gitmege yarağ itdiler. **Rāvī** eydür: Hālid'üñ kışşası böyle oldı. Geldük biz bu tarafa ‘Anter kışşasına. ⁽⁷⁾ ‘Anter dağı Benī ‘Abs'ile becid sürdiler, vağanlarına irişdiler. Nā-gāh gördiler ki toz cihānı tütmiş ve ‘ālem ⁽⁸⁾ çeri-y-ile tölmiş. Süñüler yıldırar ve kılıçlar yalabır ve bayraklar yalabır ve ağlamaklar ve gırılar ‘ayyūķa çıkar ve

¹⁵⁰ 49a-18 Ğaşm: Ğaşam

¹⁵¹ 49a-20 Ğaşm: Ğaşam

¹⁵² 49a-21 Ğaşm: Ğaşam

¹⁵³ 49b-2 Ğaşm: Ğaşam

¹⁵⁴ 49b-4 mu‘arrese: ma‘arrusa

feryāz⁽⁹⁾lar ve fiğānlar göge irişür ve āvāzlardan ağlar yanulanur ve ulağlar sağır olur. ‘Anter bunu göricek ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Vallāhi ki bu görinen ‘alāmet ayr degül, ‘acebdür ki biz gāyib iken alkūmuz üzerine yad leşker gelmedi ise.” ⁽¹¹⁾ didi. Benī ‘Abs alkı eyitdiler: “Vallāhi girçek eydürsin. Rūzigāruñ miñneti çok ve belāsi üküş.” didiler. Andan ⁽¹²⁾ becid yortup ilerü yürüdiler ki āl nedür, bileler. **Rāvī** eydür: Megerki Kāys bin Züheyr ve ardaşları gelüp abīlelerine ⁽¹³⁾ gelüp irişmişlerdi ve atalarınıñ öldüğü aberin getürmişlerdi. Ol sebebden bu avm yas idüp ağlaşdılar ⁽¹⁴⁾ ve feryādlar fiğānlar itdiler ve saçlar kesdiler ve sakallar yoldılar ve yüzlerin yırtup zārılığlar ıldılar. Dört ⁽¹⁵⁾ yañadan işidenler gelüp ays'a ‘azā itdiler ve ātırın şordılar. Hem beglik dağı utluladılar. Andan Benī Fezāre ve Benī ⁽¹⁶⁾ Gaṭfān ve atasınıñ anda ki dōstları ve bilişleri varısa hep geldiler. Yağaların yırtup dülbendlerin bıraktılar ⁽¹⁷⁾ ve Kays'ın atında ‘azīm yaslar itdiler. Kays bunlara eyitdi: “Yā avm! ‘Arab dīni ağğı-y-içün benüm rāḥatluğum yoğdur ⁽¹⁸⁾ atamuñ intikāmın Ḥālid'den almayınca.” didi. Bunlar eyitdiler: “Ka‘be ağğı-y-içün ve zezem ve Minā ḥürmeti-y-içün biz senüñ ⁽¹⁹⁾ ol maşlahatuñı bitürmeyince evümüze gitmezüz.” didiler ve bāķi leşkerilene dağı aber gönderdiler. ays bunların ⁽²⁰⁾ kendüye muvāfağatların göricek şād oldı ve bunlara develer boğazlayup onuklık itdi ve ılığlar bağışladı ⁽²¹⁾ ve ḥil‘atlar geyürdi. Bir pāre melāleti sākin oldı ve gönli teselli buldı. Melik Züheyr, akıyup ovduğı alkı ⁽²²⁾ bu istimālet idüp yine getürdi. Cemī‘-i Benī ‘Abs üzerine beg oldı. Çünki cem‘ olacağ leşker cem‘ ⁽²³⁾ oldı ve ays aşd eyledi ki Benī ‘Āmir üzerine, Ḥālid'e intikāma göçe. Benī Fezāre ulusu Huzeyfe bin Bedr [50a] ⁽¹⁾ ilerü geldi eyitdi: “Yā mevlāyi! On gün şabr eyle. Tā ki benüm aşḥābum gele ve Benī Mürre ulusu Ḥārīş bin Zālim benüm ⁽²⁾ dōstumdur. Aña dağı ādem göndürevüz ve yardum aleb idevüz. Ol dağı bizümile bile olıcağ Benī ‘Āmir'i tiz ⁽³⁾ ağıduruz ve Ḥālid'i ele āsān getürevüz.” didi. ays eyitdi: “Vallāhi iy ‘emmüm oğlı! Girçek eydürsin. ⁽⁴⁾ Anuñ bahādurluğın işitmişüz

belki, ‘Anter'den anı bahādur dirler.” Huzeyfe: “Hāy! ‘Anter kimdür ki anuñ ⁽⁵⁾ katında añarsın?” Beni Hāriş'den biş yüz kişi yaluñuz başmışdur ve Vādi-yi ‘İfrīt'de Benī Reyyān'ı perākende kılmışdur ⁽⁶⁾ ve Şahr bin Fir‘avn'ıñ gözin çıkarmışdur. Dahı nice vaķı‘alarda iş başarmışdur. Bu def‘a dahı üş göresin ⁽⁷⁾ ki ne hūnerler ide ve ne erlikler göstere.” didi ve Benī Mürre'ye nāme yazdı ve içinde Hāriş'e du‘ā ve alkış itdi ve ⁽⁸⁾ haddenden taşra öñdi ve ādem göndürüp muntazır oldu. **Rāvī** eydür: Bu Hāriş, ḥabîş mel‘ūn idi. ‘Ahdın ⁽⁹⁾ bozardı ve kavline tırmazdı ve andın ri‘āyet itmezdi ve Beyt-i Harām hūmetin şaklamazdı, kendüye ⁽¹⁰⁾ ihsān idene yaramazlık iderdi ve bir dōstına fırsat bulsa sehl nesne içün depelerdi. ⁽¹¹⁾ Hūyı yaramaz idi ve ḥulkı çirkin idi. Cemī-i ‘Arab t̤ā’ifesi andan ḥazer iderlerdi. Velikin ‘Anter'den ⁽¹²⁾ bir şerbet içmişdi dāyim andan gāfil degül idi. Haberini şorardı ve göñlinde ‘adāvet-i kadīmden varıdı. ⁽¹³⁾ Zīrā ki atasın Redem¹⁵⁵ Tağı'nda tutup esir itmiş idi. Nite ki yukarıda kışşaları geçdi. **Rāvī** eydür: ⁽¹⁴⁾ Bu Hāriş'e Huzeyfe nāme göndürdüğinden öñürdü. Hālid bin Ca‘fer dahı mektūb göndürüp Benī ‘Abs üzerine ⁽¹⁵⁾ yardım taleb itmiş idi ve mektūbında dimişdi ki “Yā Hāriş! Bilmiş olasın ki Zūheyr'i ve oğlu Şās'ı ⁽¹⁶⁾ öldürdüm. Evet anuñ Qays adlı oğlu hayātda olduğınca ḥuzūrum yokdur. Anı dahı öldürmeyince rāḥat ⁽¹⁷⁾ olmazın ve yidüğim ta‘ām ve içdüğüm şerāb siñmez.” ve eyitdi: “Ne kadar dōstum bilişüm ve leşkerüm ⁽¹⁸⁾ varısa hep cem‘ eyledüm. Benī ‘Abs'e gitmege ‘azm itdüm. Sen_dahı eglenmeyüp gelesin. Bizümile yoldaşlık ⁽¹⁹⁾ idesin. Eger şöyle ki göñlümde geçen gibi iş idersen Benī ‘Abs'e intikām idüp göñlüme şifā ḥāşıl ⁽²⁰⁾ idersen Bedrū'l-Ḥelāl¹⁵⁶ adlı kızımı çok ni‘metile ve vāfir cihāzıla saña virem.” didi. Hāriş bu mektūbı ⁽²¹⁾ görüp mażmūnına muṭṭali‘ olıcak ḥalkı divşürdi. Tanışdı ve bu tarīķile Hālid'den nāme geldüğün ⁽²²⁾ bildürdi ve yaraķ idüp kaşd eyledi ki Benī ‘Āmir'e vara ve Hālid'e mu‘āvenet ide. İttifāķ ol vaķtde ⁽²³⁾ Huzeyfe'nüñ nāmesi geldi ve Qays'ıla Hālid üzerine gitmege da‘vet eyledi. Bu bābda

¹⁵⁵ 50a-13 Redem: Redm

¹⁵⁶ 50a-20 Bedrū'l-Ḥelāl Bedrū'l-Ḥülāl

mütehayyir oldu [50b] ⁽¹⁾ ve “Neyleyeyin?” diyüp mütefekkir oldu. ‘Āķibet yine mekr ve hîle etegin tutup yalan cevābları-y-ıla Huzeyfe⁽²⁾’nün ādemisine söz söyledi ve eyitdi: “Ne lāzım idi baña haber ışmarlamak ve ādem göndermek? Ben anuñ sözine ⁽³⁾ muṭī‘ ve kavline rāzī olurun. Var cevāb ilet, ben anlara varup ulaşmazın. Ammā anlar gelince varup Hālid’i ⁽⁴⁾ depeleyeyin ve maķşūdların hāřıl ideyin.” didi ve Huzeyfe’nün ādemini başından şavdı. Yine yolına gönderdi ⁽⁵⁾ ve kendü biñ biř yüz bahādur ādemile göçüp Hālid şarafına müteveccih oldu. Yolda giderken yoldaşları bu ⁽⁶⁾ Hāriř’e eyitdiler: “Ne fikr kıldıñ? Kime gidersin?” Hāriř eyitdi: “Beni ‘Āmir’e giderin. Huzeyfe’nün ādemine ⁽⁷⁾ yalan söyledüm. Tā ki baña i‘timād idüp iken dağı çok ādem cem‘ itmeyeler. Beni ‘Āmir’ile ittifāķ idüp ⁽⁸⁾ anlara geregi gibi intikām idevüz ve ol kara yüzlü şeytānları elümüze düşürse başına belālar idevüz ⁽⁹⁾ ve cānına işkenceler kılavuz.” didi. Bu niyyetile şurmayup gitdi ve becid yortdı. **Ebū ‘Ubeyde** ⁽¹⁰⁾ eydür: Bunuñ gibi cenglere bunu iķdām itdüren ol ābā vü ecdādından kalan kılıç idi ki ‘Arab aña Zū’l-hayyāt ⁽¹¹⁾ diyü ad virürdi. Rivāyet iderler ki ol kılıç Ekranı bin Tubbe‘ Yemeni’nün kılıcıydı. Bu kılıç şöyle kılıç idi ki ⁽¹²⁾ bir řahrā-i řammāya çalsalar iki pāre iderdi. Vaķtı ki çekseler kınından çıķduķı gibi yüzinde ef‘ī yılanlar ⁽¹³⁾ şüreti zāhir olurdu. Şöyle şanurlardı ki bu yılanlar şıçrar şarşusındaki ādemleri řoķar. ⁽¹⁴⁾ Bu kılıcı kavminden, hışmından ve ařhābından bir kimseye inanmazıdı. Şöyle ki uyuduķı vaķtin ķoynına ⁽¹⁵⁾ řoķardı. **Rāvī** eydür: Bu kılıç ‘Anter zūrriyyetinden “cārū’l-‘aleme” deñse gerek. Anuñ sīreti zıkrine varıcaķ ⁽¹⁶⁾ beyān idevüz in-řā‘allāhu Te‘āla. **Rāvī** eydür: Hāriř’ün hāli böyle oldu. Ammā Huzeyfe’nün ādemisi dağı ⁽¹⁷⁾ varup Hāriř didügi sözleri Huzeyfe’ye haber virdi. “Biñ biř yüz ādemile Beni ‘Amir üstine gitdi.” ⁽¹⁸⁾ diyü söyledi. Huzeyfe feraħ oldu. Varup Kays’a dağı bildürdi ve “Hācetüñ kabūl oldu.” diyü beřāret ⁽¹⁹⁾ itdi ve eyitdi: “Yā emīr! Hāriř bize gelmedüğine sebep budur ki ‘Anter’ile ‘adāvetleri vardur. Şandı ki ‘Anter ⁽²⁰⁾ bunda hāzırdur. Anı görmeyeyin diyü gelmemişdür. Pes řavāb budur ki biz becid

sürüp aña irişevüz.” didi. ⁽²¹⁾ Kays eyitdi: “İy ‘emmüm oğlu! Eyü didüñ, eyle idelüm. Sen ne tedbîr iderseñ aña uyaruz.” didi ve Rebîc ⁽²²⁾ bin Ziyād'a dağı bu haberi bildürdi. Rebîc eyitdi: “Eger Hâriş sözinde girçek ise ve Benî ‘Amir üzerine ⁽²³⁾ gitdi-yise Benî ‘Āmir'üñ işini bitürdük ve Hâlid'üñ ‘ömrini kem eyledük.” didi. Andan leşkere şalâ idüp [51a] ⁽¹⁾ at arkasına geldiler ve sefere ‘azm kıldılar. İttifāk ol vaqt idi ki Useyd ve ‘Anter ve bâkî yoldaşları Yemen diyârından ⁽²⁾ geldiler. Bunları bu hâl üzre buldılar. Yortup ilerü yürüdiler. Bunlar dağı gördiler ki bir leşker geldi Melik ⁽³⁾ Züheyr'üñ oğlu Mâlik ve kardaşı Hâriş birkaç âdemleri[yi]le karşı yürüdiler ki haber şoralar. Yakın gelicek ⁽⁴⁾ Mâlik, ‘emmüsi Useyd'i bildi ve ‘Anter'i dağı gördi. Defî atdan indi. Bunlara karşı geldi ve başına toprak koyup ⁽⁵⁾ ağladı ve yakasın yırtup fiğân eyledi ve eyitdi: “Eyvâh!¹⁵⁷ Bizüm ululukumuz kanı? Bizüm begligümüz ve mertebemiz kanda ⁽⁶⁾ gitdi?” didi ve Hâriş dağı bu vechile feryâz idüp zârılık kıldı. ‘Anter kendüyi atdan aşağı atdı ve ağladuğına ⁽⁷⁾ bunuñ mütehayyir oldı ve eyitdi: “Yâ mevlâyi! Bu ‘azîm muşîbete sebep nedür? Bize dağı bildürüñ.” didi. Mâlik eyitdi: ⁽⁸⁾ “Bu bir muşîbetdür ki kıyâmete dek unudulmaz ve ölince hâtırdan gitmez.” didi ve atasınuñ ve kardaşı Şâs'üñ ⁽⁹⁾ vâkı‘asın haber virdi. ‘Anter'üñ cân başına şıçradı ve eyitdi: “Yâ mevlâyi! Kendüler mi öldi? Yoğsa ⁽¹⁰⁾ kimse mi depeledi?” didi. Mâlik dağı Hâlid kışşasın söyledi ve anuñla ceng iderken vâkı‘aya şataşduğın ⁽¹¹⁾ beyân itdi. ‘Anter, Useyd ve bâkî yoldaşları ulu yas itdiler ve gırılar ve kıyâmetler kopardılar ve şağular ⁽¹²⁾ şağup ağlaşdılar. Andan Mâlik'e Hâlid'ile uğraşdukların ve ceng idüp zebûn itdüklerin ve Rebîc ⁽¹³⁾ bin ‘Aķîl'i¹⁵⁸ ve Cendağ bin Bükkâ'yı esîr itdüklerin haber virdiler. Şoñra şulğ idüp yalan haberile koyuvirdüklerin ⁽¹⁴⁾ didiler. Mâlik eyitdi: “Cendağ bin Bükkâ babamuñ başını kesdi ve bize bu belâyı ol getürdi.” ⁽¹⁵⁾ ‘Anter bunu işidicek cihân başına țar oldı ve çok ağladı ve bağırını Melik Züheyr'üñ ⁽¹⁶⁾ ve Şâs'üñ hasreti-y-ile țăğladı ve eyitdi: “Yâ

¹⁵⁷ 51a-5 Eyvâh: İyvâh

¹⁵⁸ 51a-13 ‘Aķîl'i: ‘Uķeyl'i

Hālid! Ne ‘aceb mekrile elümden kurtulduñ ve ne tuhfe hîle ⁽¹⁷⁾ idüp kaynağumdan halāş bulduñ? Eger senüñ başuñ kesüp ‘ömrüñ defterin dürmezsem er degülün ve ⁽¹⁸⁾ adum ‘Anter degül.” didi. Andan varup evlerine girdiler ve ta‘allukātı ile her biri buluşdılar ve dülbendlerin ⁽¹⁹⁾ yire urdılar ve dilediler ki Qays'ın evine gideler. Rebī‘ bin Ziyād eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Qays'ın şimdiki ⁽²⁰⁾ hālde melāleti bir pāre sākin olmuşdur. {ve acısı gitmişdür. Āmir'e varup intikām itmege kaçd eylemişdür.} Vazgelüñ bu şüretile gidüp derdini yinilemeñ.” didi. ‘Anter bunuñ ⁽²¹⁾ sözine muqayyed olmadı. Gögsine itivirdi. Arkası üstine düşürdi. Qays'ın üzerine girdi ve ⁽²²⁾ Useyd ve bākī Benī ‘Abs uluları ki bunlaruñıla bile idi. Ağlaşup feryāzlar itdiler. İkileyin yas eylediler. Andan ⁽²³⁾ ‘Anter'ün ağlayurak hātırı cüş idüp Melik Züheyr'i işbu ebyātıla merşiyye itdi: **Şi‘r.** ⁽¹⁾ [51b] [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: ‘Anter bu şi‘rden fāriğ olıcağ Qays'a ⁽¹⁰⁾ eyitti: “Yā melike'l-‘Arab ve yā şāhibe'l-‘İşi ve 't-tarib! Hîç melül olma. Benī ‘Āmir'i hep kılıçdan geçüreysin ve ‘ālem içinde ⁽¹¹⁾ bed-nām ideysin.” didi. Qays, ‘Anter'e alkış itdi. Başladı ‘Anter, Qays'ın öñinde Melik Züheyr'e merşiyye içün bu ebyātı ⁽¹²⁾ inşād [itdi]: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] Ol gün ol hālile oldılar. Yarındası Qays ol cemī‘ **[52a]** ⁽¹⁾ itdüğü ‘Arab leşkeri ile Benī ‘Āmir üzerine göçdi. ‘Anter dağı bile gitmek istedi. Melik Züheyr'ün oğlu Mālik ⁽²⁾ eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! Nāmūsuñ şınmadın epsem yirüñde otur yohsa qardaşum seni redd idüp ⁽³⁾ gitmekden men‘ ider. Rebī‘ bin Ziyād'ın ve bākī düşmānlaruñ şemātasına uğrarsın.” didi. ‘Anter eyitdi: ⁽⁴⁾ “Yā mevlāyi! Sebeb nedür ki beni men‘ iderler?” didi. Melik dağı ‘Anter'e bunlaruñ tedbīrin haber virdi ve tanışıkların ⁽⁵⁾ hikāyet itdi ve Huzeyfe bin Bedr, Hārîş bin Zālim'e ādem gönderüp yardım taleb itdügün rivāyet itdi ve eyitdi: ⁽⁶⁾ “Bunlar aña i‘timād itdiler ve seni añmadılar ve

h s ba  aymadılar ve hem ge en gice Reb  bin Ziy d  arda um  ays'a ⁽⁷⁾   marladı ki seni bile almaya.  ays  od anu  s zinden   kmaz.” didi. ‘Anter bunu   diecek mel l oldu ⁽⁸⁾ ve mu  bet  stine bir mu  bete da ı u radı ve mel letden mel lete  ata dı. Ma   n ve ma   n oldu ⁽⁹⁾ ve g  nli  av  iken zeb n oldu. Bildi ki Melik Z heyr'den  o ra ‘izzeti gitdi ve ululu ı  al‘ası yı ıldı ⁽¹⁰⁾ ve   rmet-i kılıcı gedildi ve n m sı  ındı ve  alk  inde i‘tib r  almadı ve Ben  ‘Abs ululu ı  ays sebebi ⁽¹¹⁾ ile gitdi. Andan M lik'e eyitdi: “Y  mevl yi! Var sen  arda unu  ardından iri  ve atanu  intik amın alma a ⁽¹²⁾ yardım eyle.” ve  ays'a eyitdi: “All hu Te‘ la'ya   kr eyles n ki   ri  bin Z lim gibi yardumcı eline girdi. ⁽¹³⁾ Ba a mu t c olmadı.  ele anlar varsunlar sel metli ıla yine gels nler. Eger   yle ki Ben  ‘ mir'e intik am ⁽¹⁴⁾ id p g  line  if  h   l iderse geld  inden  o ra ben_da ı varam kimse  aldı-y-ısa depeley p g  l me ⁽¹⁵⁾ teselli h   l idem ve mevl m Melik Z heyr'   intik amın alam. Eger   yle ki ne‘ zubill hi  ınup gel rse  od anlaru  ⁽¹⁶⁾  u ına  almayam, varup d   anların depeleyem. Eger beni   b lelerinde  ab l itmezlerse ayruk memlekete gidem.  ele ⁽¹⁷⁾  imdiki h lde sen   buyru u a mu  c olup ev mde oturayın. Sen var git, g rel m h l neye iri  r.” ⁽¹⁸⁾ didi. **R v ** eyd r: M lik, ‘Anter'   s zin   diecek a ladı ve bunu  in  f n begendi ve m r vvetine ta‘acc b ⁽¹⁹⁾ itdi ve eyitdi: “Vall hi iy bah durlar ulusu! Eger ‘Arab  alkınu  serzeni  itd klerinden    enmezsem ve atasınu  ⁽²⁰⁾ intik amın alma a geldi diy  mes v  itmeseler varup anlara yolda  olmazdum ve ardlarına d  mezd m.” didi. ⁽²¹⁾ **R v ** eyd r: Cem ‘-i le ker gitdi. ‘Anter kend n   d  tları ile  aldı. Anlar da ı   yle  anurlardı ⁽²²⁾ ki birkaç g n ‘Able'yi g r r da ı yine le ker   ardından iri  r. ‘Anter da ı anası  atına vardı ve ceng ⁽²³⁾  aletin  odı ve fikr dery sına  ark  olup oturdı. Anası bu a eyitdi: “Veylek m y  veled ! Nice bir ‘ mr  ki **[52b]** ⁽¹⁾ mehlekede ge  r rsin ve nef  n  m   betlere u radursın. Sen    adr   bilmezler   yolında c n vir rsin ⁽²⁾ ve seni sevmeyenlere mu‘ avenet idersin. Ba u a cih n yı ılmadı. All hu Te‘ la'nu 

yirleri ve memleketleri çok. Al bizi ⁽³⁾ varalum ğayrı yire gidelüm. Benî ‘Abs’üñ ve Benî Ziyād’uñ mekrinden emîn ve ħasedinden fâriğ olalum. Bir yıla dek ⁽⁴⁾ bunları düşmānları ve ħanluları ħod helāk idüp tārūmār iderler. Ol vaqt seni isterlerse yine varasın. ⁽⁵⁾ Şimdi senüñ ħadrüñ kıymetüñ bilen kişiler gitdi. Saña yigrek oldur ki bunlardan el çeküp ğiñ yire gidesin. ⁽⁶⁾ Göresin ki fermān nice olur.” didi. ‘Anter eyitdi: “Veyleke iy ana! Ne ‘acāyib söyledüñ. Ķoyayın mı ki ‘Able’ye ⁽⁷⁾ Benî Ziyād ħükm ide ve ben bunca yıllar zahmet çekmişken düşmen şemātasına uğrayup anuñ vişālinden mahrūm ⁽⁸⁾ ħalam? Vallāhi ki bu olacak iş degüldür. Ölince ben ol yolda yürisem gerekdür. Şimden şöñra yine işler idem ⁽⁹⁾ ki evvelkileri unıdasın.” didi. Anası ħaħıdı ve eyitdi: “Ne ‘Able olsun, ne sen ol yā veled-i zinā! Sen aña ⁽¹⁰⁾ mübtelā olalıdan bir sâ‘at rāħat olmaduk. ‘Āħibet anlaruñ elinde helāk olursın. Sen naşihat ⁽¹¹⁾ almazsın ve ādem sözün ħabül ħılmazsın. İşbu giden bī-nihāyet leşkerde bir seni sever ādem yokdur.” didi. ⁽¹²⁾ Şeybüb anasınuñ sözün işidicek ‘Anter’e eyitdi: “Vallāhi yā aĥī! Ħaħ Te‘āla söyletdi anamı, egerçi bu ⁽¹³⁾ işlerden bilmez ve biz bildüğümüz gibi Benî Ziyād’uñ bāħi a‘dānuñ ‘adāvetine muṭṭalī‘ olmamışdur. Sözi ħaħdur. ⁽¹⁴⁾ Zīrā ki bilürsüz ki Ħuzeyfe ve bāħi Benî Fezāre saña düşmāndur. Rebī‘ bin Ziyād’uñ ħod aşla göreceğ gözi ⁽¹⁵⁾ yokdur. Ol bir şeyṭān ki andan yardum taleb iderler. Ol daĥı fırsat bulıcağ senüñ ħanuñı içüp atuñı ⁽¹⁶⁾ yimege iver.” didi. ‘Anter daĥı eyitdi: “Bu didüğün hep bilürin ve ol mu‘arreslerün ⁽¹⁵⁹⁾ ‘adāvetleri daĥı ma‘lūmdur. ⁽¹⁷⁾ Evet anlaruñ cemī‘isi baña ziyān idemezler ve beni öldürüp göñüllerine şifā ħāşıl idemezler. İn-şā’allāh ki ⁽¹⁸⁾ bu seferden anı selāmetlīgıla evine iletmeyem. Ya esīr ola ya depelene.” didi. Andan anasına ‘Able’den ħaber ⁽¹⁹⁾ şordı. Ol daĥı “Her ğün buluşurın, ħoşdur ve senüñ firāħuña ağlar ve dāyim ħaberüñden ve ħālüñden ⁽²⁰⁾ teftiş ider.” didi. ‘Anter, daĥı şāz u feraĥ oldı. Andan ‘emmüleri, ħatunları ve bāħi Benî Ķırād ħatunları ⁽²¹⁾ işitdiler ki ‘Anter, Ķays’ıla bile gitmedi.

¹⁵⁹ 52b-16 mu‘arreslerün: ma‘arruslaruñ

Bunda kaldı. Hep gelüp buluşdılar ve görüşdiler ve seferinden haber ⁽²²⁾ şordılar ve ‘Able ve anası dağı gelüp ‘Anter'i gördiler ve ser-güzeştlerinden hikâyet itdurdiler. Andan başladı ⁽²³⁾ ‘Anter bu ebyâtı inşâd itdi: **Şî'r.** [Arapça Şiir **[53a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] **Râvî:** Andan ‘Able eyitdi: “İy ‘emmüm oğlı! “Melik ⁽⁷⁾ Züheyr'ün sen varup intikâmın alasin.” dirdün. Bu tuhfedür ki cemî‘-i leşker gitdi ve Benî ‘Abs'e düşmân ⁽⁸⁾ olanlar bunlaruñiçün yardım eylemege bile gitdi. Sen bunda kalduñ.” didi. ‘Anter eyitdi: “İy ‘emmüm ⁽⁹⁾ kıızı! Anlar baña muqayyed olmadılar. Ayruğ bahādura i‘timād itdiler. Beni bile gitmekden men‘ eylediler.” didi ve ⁽¹⁰⁾ Mâlik bin Züheyr söylediği sözleri haber virdi. Bu hatun kişiler ta‘accüb itdiler ve eyitdiler: “Vallâhi ki bu nesne ⁽¹¹⁾ hep Rebî‘ bin Ziyād'dandur. Zîrâ ki bugün ol ulu düşdi, Qays'ün tedbîri ve tanışıklı anuñladur. ⁽¹²⁾ Anuñ sözinden taşra iş itmez. Ol hod hayr şanmaz. Allâhu Te‘âla'dan dilerüz ki bizi anuñ şerrinden ⁽¹³⁾ emîn eyleye.” didiler. ‘Anter eyitdi: “İy hatunlar! ‘Arab dîni haqqı-y-içün benüm katumda anuñ tedbîrinüñ ⁽¹⁴⁾ bir hardal dânesi kadarca i‘tibârı yokdur. Megerki ma‘şūkam ‘Able'yi kardaşı ‘Amâre'ye¹⁶⁰ alıvirmek ⁽¹⁵⁾ isteye. Ol bâbda hîleler ve mekrler düzede. Siz dağı ol vaqt göresiz ki anı benüm elümden kim alur ve kılıcum ⁽¹⁶⁾ altından kim halâş ider.” didi. ‘Able eyitdi: “Veyleke yâ ‘Anter! Bir kişi kızın şol vaqt ere virür ki kızuñ hâtırı ⁽¹⁷⁾ ola. ‘Arab dîni haqqı-y-içün ve Beyt-i Harâm hürmeti-y-içün ki ben rûzigâr cevrenden hayâtumdan bî-zâr olup тұrurven. Ere ⁽¹⁸⁾ varmak hod kanda kaldı? ‘Arab ‘âdetinde bu nesne yokdur ki gücile kimse kimsenüñ kızın ala.” didi. ‘Anter ferağ ⁽¹⁹⁾ oldu ve göñlindeki teşvîşi gitdi. Andan bunlara konuklık idüp koyunlar boğazladı ve envâ‘-i ni‘metler yidürdi. Ol ⁽²⁰⁾ gice bunlaruñıla avurd urdı ve şöhet eyledi. Andan ‘Anter'den māl-ı ğanîmetden hâşıl olan hisşesin taleb eyledi. ⁽²¹⁾ ‘Anter eyitdi: “Yâ ‘emmüm kıızı! Bu kerre ben māl talebine varmadum. Useyd'ün maşlahatı-y-içün

¹⁶⁰ 53a-14 ‘Amâre'ye: ‘Ammâre'ye

vardum idi. Evet Cebel-i Duḥān ⁽²²⁾ develerinden biş yüz deve armağan ve bahşış
tarıķı ile elümüze girmiş idi. Yarın kullaruña buyur. Anları sürüp ⁽²³⁾ yaylıma
iletsünler ve ‘aşāfir develerüñile bile güdülsün. Bu aşl deve daḥı bunda ğarībdür
kimsede yokdur. [53b] ⁽¹⁾ Bunları kabûl idüp ben kuluñ taķşirini ma‘zûr tut.” didi ve
seferinde geĉen ser-güzeştin hikāyet eyledi. ⁽²⁾ **Rāvī** eydür: Bunlaruñ ḥāli böyle oldı.
Geldük biz bu tarafda Ḳays kışşasına. Daḥı bī-ḥadd leşkeri-y-ile ⁽³⁾ Benī ‘Āmir
kaşdına revān oldı ve Ḥuẓeyfe bin Bedr, biñ kişi-y-ile karavul olmış idi. Yoluñ
ortasına varıcaķ ⁽⁴⁾ Benī ‘Āmir'üñ karavulı görindi. Ğaşm¹⁶¹ bin Mālik ve Ḥārîş bin
Zālîm bile idi. Zîrā ki Ḥārîş bin Zālîm, Ḥuẓeyfe'nüñ ⁽⁵⁾ ilçisini aldayup girü
göndericek ve yardım itmege va‘de idicek sürdi. Vardı Ḥālid ile buluşdı ve aña ⁽⁶⁾ bu
ḥāli bildürdi. Ḥālid feraḥ oldı ve Ḥārîş'e bâķî âdemlerine ḥil‘atlar geyürdi ve
bahşışler itdi ve eyitdi: ⁽⁷⁾ “İy Benī Mürre ulusu! Eyü fırsatda geldüñ. Ben_daḥı
anlaruñ tarafına göĉsem gerek idi. Sen beni anlaruñ üzerine ⁽⁸⁾ ihtiyār itdüñ ve beni
terciḥ idüp bunda geldüñ. Bu iḥsānuñ ben saña kaĉan ‘ivāzın ide? Bilürin hele mā-
⁽⁹⁾ḥāzer işbu bindüğüm at ve kuşandüğüm kılıĉ Züheyr'üñ idi. Adına Zü'l-bedr derdi.
Anı depeleyicek elümüze ⁽¹⁰⁾ girdi idi. Kerem eyle. Bunları kabûl eyle. Şimdi sefer
üzerineyin. Beni ma‘zûr tut. İn-şā‘allāh elden ⁽¹¹⁾ geldükce ‘ivāz idem yine gelicek.”
didi. Ḥārîş daḥı bu nesneleri kabûl itdi ve and içdi ki bu kılıcı ‘Anter'üñ ḳanına ⁽¹²⁾
boyaya ve bâķî Benī ‘Abs'üñ bunuñıla başlarını kese. Andan dört taraftan leşker
cem‘ oldı ve Ḥālid ve Ğaşm¹⁶² bin ⁽¹³⁾ Mālik ve Ḥārîş bin Zālîm revān oldılar ve Ḥārîş
ve Ğaşm¹⁶³ yüz âdemile karavul olup ilerürek gitdiler. İttifāk ⁽¹⁴⁾ ol idi ki Benī ‘Abs,
Benī Ḳays'üñ karavulı Ḥuẓeyfe bin Bedr'ile buluşdılar. Ḥuẓeyfe daḥı bu karavulı
göricek ve Benī ‘Āmir ⁽¹⁵⁾ tarafından idüğünü bilicek Ḥārîş'den ümîzin kesdi. Bildi ki
yalan söyledi. Va‘desine muḥālefet eyledi. El-kışşa ⁽¹⁶⁾ ĉünkü iki karavul buluşdılar ve

¹⁶¹ 53b-4 Ğaşm: Ğaşam

¹⁶² 53b-12 Ğaşm: Ğaşam

¹⁶³ 53b-13 Ğaşm: Ğaşam

birbirin bildiler. Andan Benî ‘Āmir karavulı Hārîş ve Ğaşm¹⁶⁴ süñü toğruldup Huzeyfe⁽¹⁷⁾ üzerine at şaldılar. Andan Hārîş çağırdı, eyitdi: “Ben bahādurları kanın dökücü ve dilāverler başın kesici Hārîş⁽¹⁸⁾ bin Zālîm'em, hāzerüñüzle ölüñ.” didi. Huzeyfe bunuñ āvāzın işidicek bili bükülde ve kanı kurudı. Mutehayyir⁽¹⁹⁾ oldu. Hārîş hîle itdügin bildi. Andan bu dağı çağırdı ve eyitdi: “Yā mel‘ūneden toğmış şeytān ve yā mu‘arres^{165 (20)} ve te‘is! Bizden dōstluğı kesdüñ ve nefsüñe habāseti ve münāfıklığı kabūl kılduñ. Bizi yalan sözile avutduñ⁽²¹⁾ dağı geldüñ bunuñ gibi iş mi idersin?” didi. Hārîş eyitdi: “Veyleke yā müstaḥsin kanı! ‘Aqluñ, fikrüñ⁽²²⁾ bir kavm ki kullarını neseblerine ulaşıduralar ve beglerine ber-ā-ber ideler ve ‘Arab içinde bid‘at koyalar.⁽²³⁾ Ben anlaruñ gibi ḥalka mu‘āvenet mi idecek idüm. Vallāhi yā Huzeyfe! Ben anları kırmayınca ve ol kara yüzlü kullarını **[54a]**⁽¹⁾ depelemeyince rāḥat olmazın. Eger saña sağlıkuñ gerekise fuzūllık idüp hedeyān söyleme. Var kulayuña git yohsa⁽²⁾ Benî Fezāre'nüñ ulusu ve kiçisi toprağa düşer. Şoñra peşimān olursın. Veyleke yā Huzeyfe! Bilmez misin ve bile degül⁽³⁾ midük? ‘Anter Redem Tağı'nda atamı esir idicek şimdi geldük aña yardumcı olduk. Kanı ‘āruñ ğayretüñ⁽⁴⁾ ki bu veled-i zināya intikām itmeyüp mu‘āvin dağı olasın.” didi. Huzeyfe bunu işidicek cihān gözine karañu⁽⁵⁾ oldu ve kayğudan başı kayu oldu. Velikin iş başa düşdi ve ceng yüzine geldi. Dönmek olmaz.⁽⁶⁾ Nā-čār ğayret idüp Hārîş'üñ üzerine süñü toğrultdı ve yoldaşları dağı bunuñıla bile ḥamle kıldılar. Ğaşm^{166 (7)} ve Hārîş dağı demürden katı cigerile Huzeyfe'yi karşıladılar ve ceng idüp birbirine ḥamle kıldılar ve yine def‘⁽⁸⁾ itdiler ve iki taraftan buluşdılar dağı karışdılar. ‘Azîm savaş oldu ve ḥayli ādem düşdi. Andan Huzeyfe⁽⁹⁾ ardından Kays irişdi ve Ğaşm¹⁶⁷ ardından Hālîd irişdi. İkileyin ceng ayağa bindi. Savaş odı yalıñlandı.⁽¹⁰⁾ Tozlar göge direk oldu ve ‘aķıllar denk oldu ve ğavġādan kulaķlar şaġır oldu ve başlar yire tolu⁽¹¹⁾ gibi döküldi.

¹⁶⁴ 53b-16 Ğaşm: Ğaşam

¹⁶⁵ 53b-19 mu‘arres: ma‘arrus

¹⁶⁶ 54a-6 Ğaşm: Ğaşam

¹⁶⁷ 54a-9 Ğaşm: Ğaşam

Vücûdlar ‘adem oldu ve ölümler hadem oldu. Hâriş ve Ğaşm¹⁶⁸ Benî ‘Abs leşkerine ğāyetde hākāret⁽¹²⁾ itdiler ve çok âdemlerin toprağa düşürdiler ve sancakların yire düşürdiler ve Benî Fezāre'yi daħı za‘if⁽¹³⁾ eylediler ve yiryüzini ölüyle tıldurdılar. Aħşam olunca bu vechile ceng oldu. Aħşam olıcağ iki⁽¹⁴⁾ leşker iki yaña ayrıldı ve Benî ‘Āmir ğālīb ve Benî ‘Abs mağlūb şüretlū oldu. Kays bin Zūheyr bu⁽¹⁵⁾ hālī göricek be-ğāyet saht oldu ve itdüĝine peşimān oldu ve Hūzeyfe'nūñ ve Rebī‘ bin Ziyād'ūñ⁽¹⁶⁾ tedbīrine uyduĝına melūl oldu. Andan bunları cem‘ idüp tanışdı, eyitdi: “Vallāhi ki biz ‘Anter'i bile⁽¹⁷⁾ almaduĝumuz hātā itdük ve ulu kici katında şevketümüz şıduğ ve heybetümüz bozduğ ve tedbīrümüz şavāb⁽¹⁸⁾ olmadı.” didi. Hūzeyfe eyitdi: “Yā melik! Benüm gönlüme gelmedi ki Hâriş bunlaruñıla bile gele idi ve bizi⁽¹⁹⁾ koyup bunlara mu‘āvenet ide idi. Bunuñ sebebi ile biz Benî ‘Āmir'i şıyavuz dirdük. Evdeki hisāb⁽²⁰⁾ bunda rāst gelmedi.” didi. Rebī‘ bin Ziyād eyitdi: “Eger bu şeytān bile olmasa Benî ‘Āmir'i def‘i şırduğ⁽²¹⁾ ve bir sâ‘atde perākende iderdük ve maqşūdumuz hāşıl olurdu.” didi. Kays eyitdi: “Şimdi olan⁽²²⁾ oldu. Fevt olana acımağıla iş bitmez ve geçmiş nesne(y)i kayurmağıla maqşūd hāşıl olmaz. Olacağı⁽²³⁾ oldur ki yine dört tarafa âdem göndürevüz ve bunlaruñıla ceng idüp kendümüzü qorıyavuz. Ola ki [54b]⁽¹⁾ işiden dōstlarımız gelüp bize meded ideler ve bizi belādan hālāş idelerdi. Mālīk bin Zūheyr eyitdi: “Yā aħl!⁽²⁾ Senūñ fikrūñ şaşmış ve hamākatuñ ve cehāletūñ başdan aşmış. Bunuñ gibi kelāmı mecnūnlar söylemeye⁽³⁾ ve bunuñ gibi fikri cihān serāyında kimse eylemeye. Kaçan bize ‘Arab'dan yardumcı gele yāħuz bizüm hālümüzü ırakdağı⁽⁴⁾ ne vakt bile? Şavāb budur ki ‘Anter'e yügrüĝ atlu âdemler şalavuz ve bu vākı‘amuzı aña bildürevüz. Tā ki⁽⁵⁾ gelüp bizi belādan qurtara ve ğuşşadan ve miħnetden hālāş ide ve bu şeytānı helāk ide.” didi. Rebī‘ bin Ziyād⁽⁶⁾ eyitdi: “Çünkü kimseden yardum taleb idevüz. Bāri Melik Nu‘mān'dan taleb idelüm. ‘Anter'e zelīl olup ihtiyāc⁽⁷⁾ göstermek neye gerekdür?”

¹⁶⁸ 54a-11 Ğaşm: Ğaşam

didi. Mālik eyitdi: “Yā Rebī‘ k̄āni! ‘Aḳluñ buna sözdür. Melik Nu‘mān'a bundan haber ulaşınca ⁽⁸⁾ bizüm bize yiter. Eger bize bu hâlde ‘Anter irişmezise bizüm leşkerümüzden yarına bir âdem sağ çıkmaz.” didi. Useyd, ⁽⁹⁾ oğlu Nāziḥ ve bākī ‘Anter'ün dōstları eyitdiler: “Vallāhi ki eger bileyidük ki ‘Anter gelüp bize irişmez, gelmezüdük ⁽¹⁰⁾ ve sizüñile bir adım atmazduk. Hele ne hāl oldu-y-ısa oldu. Şimdiki hâlde yigregi oldur ki anı irişdürmek ⁽¹¹⁾ ardınca olası ve ‘özü idüp göñlini teselli idesiz. Yoḥsa düşmān sizi helāk ider.” didi. Qays eyitdi: ⁽¹²⁾ “Şavāb tedbīr budur ki eyle iderüz.” ve ayruk kimseyi söyletmedi. Defī ‘Anter'e âdem gönderdi ve muntazır olup oturdu ⁽¹³⁾ ve ol gice teşvīşe müstağrak olup ḥayretde kaldı. Rāwī eydür: Bunlaruñ kışşası böyle oldu. Geldük ⁽¹⁴⁾ biz bu tarafda Benī ‘Āmir ḥikāyetine. Benī ‘Āmir dahı varup bir araya ḳondılar ve şāz u feraḥ oldılar ve Ḥālid, Ḥārīš'e ⁽¹⁵⁾ alkış itdi ve çok ni‘metler virdi ve nefis ḥil‘atlar geyürdi ve ḳatında mūḳarreb muşāhib eyledi. Ḥārīš ⁽¹⁶⁾ Ḥālid'e eyitdi: “Yā emīr! Beni ḥiḳ ṳğme ve alkış virme. Tā ki ‘Anter'ün ḳanın ḳılıcumda görmeyince yāḥud esīr ⁽¹⁷⁾ idüp ḳatuña boğazı baḒlu getürmeyince. Bugün Benī ‘Abs'ün bahādurlarını hep ḳırdum. İşe yarar âdem ḳalmadı. ⁽¹⁸⁾ Ol veled-i zinā ‘Anter'i görmedüm. Yarın ḳaşdum oldur ki meydāna giricek ḳıḒıram. Anı muḳābil olmaḒa da‘vet ⁽¹⁹⁾ idem. Ola ki gelüp benümile uḒraşa. Tīzcek ‘ömrini kem eyleyem ve vücūdını ‘adem eyleyem. Sizi belādan ḥalāş ⁽²⁰⁾ idem.” didi. Ḥālid eyitdi: “Bārekallāh! Elüñden gelür ve hem şavāb fikr eylemişsin.” didi. Bu māl-ı ḥülyāyıla ol ⁽²¹⁾ gice şabāḥ[ḥa] dek yatdılar. Şabāḥ olıcaḒ yine meydāna ‘azm itdiler ve iki tarafdan cenge āḒāz eylediler. Şol ḳadar ⁽²²⁾ şavaş itdiler ki vaşfa gelmez. Benī ‘Abs leşkeri varduḒınca za‘īf oldu ve iki yanı dirildi ve ⁽²³⁾ girü ve yanlarına ‘azm eylediler. Yine Benī ‘Āmir çerisi yayıldı ve çoḒaldı ve Benī ‘Abs dōrt yanından ḳabladı [55a] ⁽¹⁾ ve yolların baḒladı. Useyd ve Qays bu ḥālleri müşāhede idicek müteḥayyir oldılar ve ḥāllerinde mütefekkir oldılar. Andan ⁽²⁾ Useyd, Qays'a eyitdi: “İy ḳardaşum oḒlı! Eger bu mehlekeden ḥalāş bulursak dahı Ḓarāz ehlinün

sözin dinleme ⁽³⁾ ve Һasedüñ naşihatin işitme. Bu vākı'a saña ögüt yiter. Vallāhi yā Ҡays! Bu def'ada eger 'Anter señünile bile ⁽⁴⁾ ola idi ne Benī Fezāre'ye muhtāc olurduk ve ne Һod ғayrısına ve ne Һoз nefsüñe bu Һaқırлық ve rüsvāylық gelürdi. ⁽⁵⁾ Һaқ Te'āla'dan aña sa'ādet virilmişdür ve furşat ve nuşret şunulmuşdur." didi ve Yemen diyārında Naқma'ya itdügi ⁽⁶⁾ intikāmı söyledi ve Na'me'ye eyledügi yardımı Һaber virdi ve eyitdi: "Yā Ҡays! Benī 'Abs'üñ sa'ādeti oldur ve ⁽⁷⁾ devleti anuñ başındadur. Anı senden ırağ eyleme ve düşmān sözine uyup kendüñden ayırma yoһsa maғbūn ⁽⁸⁾ ve maғlūb olursın ve rüzigār miһnetinden ve şiddetinden kurtulmazsın." didi. Ҡays eyitdi: "İy 'emmü! Ben anı ⁽⁹⁾ ҡaşdıla ırağ itmedüm ve kendü ihtiyārumıla ayırmadum. Belki bu tedbīrleri idicek 'Anter ғāyib idi. Sizüñile ⁽¹⁰⁾ Yemen diyārında idi. Ben_dahı yeñi beg oldum idi. Һuzeyfe'ye ve Rebī'e muһālefet idemedüm. Olan oldı. Şimdi ⁽¹¹⁾ girü aña irişilmez. Tedbīr budur ki işbu şüm t̡a'ife ile uğraşup kırılavuz. Ҡaçmağıla Һod Һalāş olunmaz." ⁽¹²⁾ didi. Bunlar bu Һālde iken aһşam irişdi. Eger aһşam olmasa Benī 'Abs'den bir ādem Һalāş bulunmazdı. Çün ⁽¹³⁾ ҡarañulıқ oldı. İki leşker iki tarafa çekildi, ayrıldı ve her birisi bir araya varup ҡondı. Ol gice ⁽¹⁴⁾ ol Һālile yatdılar. Benī 'Āmir Һalkı Һurrem ve Һandān ve Benī 'Abs leşkeri melūl ve maһzūn. Şabāһ olıcaқ ⁽¹⁵⁾ yine at arқasına geldiler ve şaf baғlayup meydāna 'azm itdiler. Benī 'Abs leşkerinüñ līkin çoқı başlu ⁽¹⁶⁾ ve gözleri yaşlu olmış idi ve Benī 'Āmir şāz u feraһ ҡavī göñül ile ve toғru niyyetile ve vāfir çeri-y-ile çünki ⁽¹⁷⁾ birbirine muқābil oldılar. Benī 'Abs tarafından Benī Fezāre ulusu Һuzeyfe meydāna girdi. Ғabrā adlu bir ҡışrağı ⁽¹⁸⁾ varıdı ki dāyim ceng vaқtinde aña binerdi. Bu def'a dahı aña süvār olup ol yaña bu yaña cevlan itdi ve ⁽¹⁹⁾ çağırdı eyitdi: "Yā Benī 'Āmir! Sizüñile bizüm aramızda 'adāvet muһkem oldı. Ya biz sizi helāk idevüz ⁽²⁰⁾ ya siz bizi. Egerçi ki siz çoқluğuñuzla faһrlenürsiz evet ol nesne Һaқādur. Nice kez az çeri çok çeriye ⁽²¹⁾ ғalebe itmişdür ve za'if ve zebūn olmışken ҡuvvet bulup manşūr ve muзaffer olmışdur. İ'tibār her işüñ ⁽²²⁾ āһirinedür.

İmdi şavāb budur ki bahādurluḡ da‘vāsın iderseñüz ve inşāfuñuz varısa bir bir gelüp ⁽²³⁾ muḡābil olasız. Tā ki erlik ve merdānelik ma‘lūm ola.” didi. İşbu ebyātı eyitdi: **Şi‘r. [55b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir] **Rāwī** eydür: Hūzeyfe bu şi‘ri temām idince at depüp meydāna girdi. Megerki ⁽⁵⁾ Ğaşm¹⁶⁹ bin Mālīk yaraḡlanmışdı ki Hūzeyfe‘ye muḡābil ola idi. Hārīş men‘ itdi ve and virdi, ḡomadı ve Hūzeyfe ile ⁽⁶⁾ ṡuruşmaḡa kendü çıḡdı. Gelüp muḡābil oldı ve yüz yüze olup çaḡırdı ve eyitdi: “Yā veyleke! Yā Bedr oḡlı ve yā ⁽⁷⁾ şeyṡān ve yā te‘as ve yā veled-i zināl Benümile muḡābil mi olursın. Dön, var gıt elüñle kendüñi helāk eyleme ⁽⁸⁾ ve ecelüñe ḡarşu gelme. Siz Benī {‘Amir} bahādurları ile uğraşmazsınız. ‘Ale‘l-ḡuşuş ki Rebī‘ bin ‘Aḡīl¹⁷⁰ ve Cendaḡ bin ⁽⁹⁾ Būḡḡa ve Ğaşm¹⁷¹ bin Mālīk gibi bahādurlar vardur ki birisi zamānında bī-naṡīr bahādurlardur ve bī-mişāl dilāverlerdür ⁽¹⁰⁾ dimedüm mi? Şimdiki ḡāldde Ğaşm¹⁷² dilerdi ki çıḡup saña miḡdāruñı bildüre idi. Ben seni esirgedüğümden men‘ eyledüm. ⁽¹¹⁾ Anı çıḡmaḡa ḡomadum. Tā ki ölümünden ḡurtaram. Sözümi ḡabūl eyle. Var, dön. Ol veled-i zinā gelsün. Atamuñ ⁽¹²⁾ intiḡāmın andan alayın ve yüregüm şovudayum.” didi. Hūzeyfe eyitdi: “Yā mu‘arres!¹⁷³ ‘Anter bunda degüldür. Senüñ sebebüñden ⁽¹³⁾ anı bile almaduḡ. Saña i‘timād itdük ve ‘ahduña inanduk ve ilḡümüze ḡılduḡuñ va‘deye i‘tibār itdük. Eger ⁽¹⁴⁾ bilsevüz ki senüñ ḡöñlüñde bunuñ gibi fesād ve ḡabāşet varıdı ‘Anter‘i bile alurduḡ. Senüñ vücūduñı tiz ⁽¹⁵⁾ ‘adem iderdi ve ataña ḡavuşdururdı ve münāfıḡlıḡuñuñ ‘ivazın ḡılurdı daḡı fevt ḡod olmadı. Yā mel‘ūn! ⁽¹⁶⁾ ḡays ādem ḡöndermişdür. Umaruz gele. Başıña belālar ḡetüre. Senüñ itdügüñ şenā‘ati ve ḡabāşeti kimse ⁽¹⁷⁾ itmez. Bu nesne saña ḡalacaḡ degüldür. Zīrā ki begümüz ḡışraḡın binüp ḡılıcın ḡuşanursın.” didi. Hārīş ⁽¹⁸⁾ ḡüldi ve eyitdi: “Yā Hūzeyfe! Eger senüñ ‘aḡluñ varımıssa bu sözi

¹⁶⁹ 55b-5 Ğaşm: Ğaşam

¹⁷⁰ 55b-8 ‘Aḡīl: ‘Uḡeyl

¹⁷¹ 55b-9 Ğaşm: Ğaşam

¹⁷² 55b-10 Ğaşm: Ğaşam

¹⁷³ 55b-12 mu‘arres: ma‘arrus

söylemezdiñ. Bahādurları ve begleri ⁽¹⁹⁾ koyup bir kara yüzlü bed-aşl kıldan yardım taleb idersin. İy bî-‘ar! Qanı nāmūs ve ğayret ki cengden ⁽²⁰⁾ ‘āciz olup kimseden medede muhtāc olduñ. Şimdi ben sizi hep kırarın.¹⁷⁴ Ol kara kuluñuz size irişmez. Eger ⁽²¹⁾ gelüp irişürse anı dañı göresin neyleyem.” didi ve ħarbe āleti alup Huzeyfe üzerine ħamle kıldı. Huzeyfe ⁽²²⁾ dañı Hāriş'üñ ħamlesin def‘ eyledi ve kendü dañı Hāriş'e ħamle kıldı. Hāriş dañı āşānlığıla bunuñ ħamlesin ⁽²³⁾ def‘ idüp ardından yitdi. Süñüyle budına dürtüp kışrağı arkasından düşürdi ve temām oldu diyü i‘tikād eyledi. [56a] ⁽¹⁾ Andan girü döndi. Huzeyfe'nüñ qardaşı Ħamel bu ħāli göricek ağladı ve qardaşı firākı-y-ıla cigerin ⁽²⁾ tağladı. Andan Hāriş'üñ üstine ħamle kıldı ve eyitdi: “Yā zālīm oğlı! La‘net seni toğuran anaya ve qazanan ataya. ⁽³⁾ Benüm qardaşuma böyle mi itmek gerek.” didi. Qanı anuñıla dōstlık da‘vāsın itdügüñ?” didi. Hāriş ⁽⁴⁾ eyitdi: “İy bed-şekl mu‘arres!¹⁷⁵ Qardaşuñ kendüye itdi. “Ben aña didüm “Benümile ceng itme.” diyü. Eslemedi ve sözü{mi} ⁽⁵⁾ qabūl itmedi. Bu belāya mübtelā oldu.” didi ve Ħamel'i qarşuladı. Tā ki kendüye gelüp irişince anuñ dañı ⁽⁶⁾ kılıcıla süñüsin çaldı. İki pāre eyledi. Andan dürtüp atdan başı üzerine yıkdı ve Ħamel'üñ süñükleri şındı ⁽⁷⁾ ve ‘aқıl başından gitdi ve ğāyetde faħırlendi ve gönline ‘ucb ve kibr ħāşıl oldu ve dört yaña cevlan itdi ⁽⁸⁾ ve Benī ‘Abs'e yaқın gelüp çağırdı ve eyitdi: “Yā Benī ‘Abs! İntikāmuñuz almağa geldüñüz ki üzerüñüzden ‘ārı ⁽⁹⁾ def‘ idesiz. Siz çoksız diyü bahāne eylemek benden ğayrı meydāna kimse girmez ve hıçbir kişiyi şavaş itmege қomazın. ⁽¹⁰⁾ İşde meydān, ber-ā-ber gelüñ. ‘Arab dīni ħaқkı-y-içün cemī‘üñüzi kılıçdan geçüreyin.” didi. Benī ‘Abs ħalkı bunu ⁽¹¹⁾ işidicek bayıldılar ve ne cevāb vireceklerin bilmediler. Andan birbiriyle meşveretleşüp ceng ihtiyār itdiler ⁽¹²⁾ ve cānların helāk meydānına itdiler ve bir bir çıқup Hāriş'ile uğraşdılar. Hāriş hepisini ‘adem ‘ālemine ⁽¹³⁾ gönderdi ve gelüp muқābil olanı fenā deryāsına bıraқdı. Öyle olunca bu vechile oldu. Öyle ⁽¹⁴⁾ olıcaқ Benī ‘Abs tarafından

¹⁷⁴ 55b-20 kırarın; kararın

¹⁷⁵ 56a-4 mu‘arres: ma‘arres

kimse gelmez oldu. Şavaşcının ardı kesildi. Andan Hārîş ‘ucbıla kibrile ⁽¹⁵⁾ ol yaña bu yaña atın oynadup faḥirlendi ve işbu şi‘ri didi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir] **Rāwī** eydür: Beni ‘Abs, Hārîş’ün bu şi‘rini işidicek ikileyin ğayret itdiler ⁽²²⁾ ve ölümlerine rāzī oldılar ve ceng itmege iḳdām kıldılar ve meydāna ‘azm itdiler. Andan ‘Urve ve Şeddād ve ⁽²³⁾ Mālîk bin Züheyr ve Rebī‘ bin Ziyād andlaştılar ve ‘ahd itdiler ki birbirini üstine olalar. Şavaştan yüz **[56b]** ⁽¹⁾ döndermeyeler, kaçmayalar. Useyd’ün oğlu Nāziḥ bunları men‘ itdi ve uğraşmaḳdan def‘ itdi ve and virdi ki kendü ⁽²⁾ muḳābil ola ve Hārîş’ile tūrişa. Bunuñ daḥı ceng bābında tecribesi çoğıdı ve bahādurlıḡı meşhūrıdı ve cūr‘eti ⁽³⁾ ma‘lūm idi. Nitekim kışşası yukaruda geçdi. Bes bu daḥı Hārîş’ün üstine ḥamle kıldı. Hārîş, Benī ‘Abs uluları ⁽⁴⁾ cem‘ olup şavaşa cüret itdüklerin görürdi ve Nāziḥ bunları men‘ idüp kendü iḳdām itdüğün müşāhede ⁽⁵⁾ iderdi. Bildi ki bunların içinde meşhūr bahādur ve ma‘lūm dilāver budur ki aralıḳdan bunı ihtiyār idüp ⁽⁶⁾ meydāna gönderdiler. Eyle olsa Hārîş daḥı bunı karşıladı ve birkaç def‘a birbirine ḥamle kıldılar ve ḥamlelerin ⁽⁷⁾ def‘ itdiler. Andan ḥayli müddet tūruşdılar ve toz içinde belürsiz oldılar. Useyd, Nāziḥ görünmedüğine ⁽⁸⁾ incindi. Korkdı ki anasına muşibet ḥaberin ilete ve ḥatunı Zamyā’ya saḡlıḳı ḥaberi varmaya. Yaş gözinden ⁽⁹⁾ revān oldu ve bī-ihtiyār ḥazīn ve nālan oldu ve oḡlı talebine ma‘rake içinde yürüdi. Nā-gāḥ gördi ki ⁽¹⁰⁾ bir atlu iki şaffuñ ortasına girmiş, uzun boylu karañu gice şüretlū, yağırnı yaşı ve başı büyük. Velikin ⁽¹¹⁾ ceng yaraḡından ‘ārı var ve arḳasında bir ḥām bizden ḳaftānı var ve elinde bir süñüsi var ki dört yirden ⁽¹²⁾ siñirile bağlanmış ve belinde bir kılıç ḳuşanur ki bağları eski ve ḳını pāre ve bindüḡi at za‘if. Altında ⁽¹³⁾ tūrmaz ve bunı götürmege tākati yitmez, sürdi. Hārîş’e ve Nāziḥ’e yakın geldi ve çağırdı: “Tūruñ yā te‘aslar!” didi. ⁽¹⁴⁾ Hārîş’ile Nāziḥ daḥı bunuñ āvāzın işidicek tūrdılar. Hārîş bunı şandı ki Ḥālîd’ün ḳullarındandır. ⁽¹⁵⁾ Kendüye bir ḥabere gelmişdür. Şekline baḳdı, gördi ki

eyle degül. Çağırdı, eyitdi: “ Veyleke yā ‘Arab! Ne istersin ⁽¹⁶⁾ ve ne çağırursın? Maḳşūduñ nedür?” didi. Ol ‘Arab eyitdi: “Yā şeyṭān ve yā ḳarnān! İşbu ‘Arab leşkeri ki ⁽¹⁷⁾ cem‘ olmuşdur. Her birisinin Beni ‘Abs üzerinde ḥaḳḳı ve kīni vardur ve ḳanlusı çoḳdur. İmdi sen hīç ⁽¹⁸⁾ kimseye nevbet virmezsin ve ḳovmazsın ki ayruḳ ādem daḥı bunlardan intikām ala ve eline māl-ı ḡanīmet ⁽¹⁹⁾ gire. Meydānı başuña avladuñ. Şimdiki ḥālde cümlesinden birisi benem ki bunca ṭaḡlar ve depeler aşup ve dereler ⁽²⁰⁾ ve der-vendler geḳüp gelmişem ki bunlardan elüme bir pāre māl girüp ḳillet ve miḥnet zaḥmetinden ḥalāş bulam. ⁽²¹⁾ Sen benüm maḳşūduma māni‘ olduñ. Bulduḡuñ ḳırarsın ve alursın yā mu‘arres!¹⁷⁶ Dön, git. Ayruḳ ceng ⁽²²⁾ itme yoḥsa ṭaḡları, yirlere çöksü ḳılan Allāh ḥaḳḳı-y-içün işbu şınuḳ süñümile göḡsüñe dūrterin, arḳana ⁽²³⁾ çıkar. La‘net saña daḥı, Ḥālīd'e daḥı andan şoñra varup Benī ‘Abs'e yardım iderin. Sizüñ başuñuza [57a] ⁽¹⁾ belā yaḡmurı yaḡdururun ve üstüñüze ecel yellerin esdürürin.” didi. Ḥārīş bunu işidicek: “Yā kerīye'l-manṣar ⁽²⁾ mu‘arres!¹⁷⁷ Ne şüretüñile baña bunuñ gibi küstāḥ söz söylersin. Benden ihtiyāt itmedin iy miḳdārın bilmez veled-i ⁽³⁾ zinā!” didi ve süñüyle ‘Arab'ıñ üzerine ḥamle ḳıldı. ‘Arab atıñuñ öte ṭarafına egildi ve Ḥārīş'üñ ḥamlesin ⁽⁴⁾ bī-tekellüf şavdı. Andan Ḥārīş geḳecek yine ṭoḡru oturdı ve diledi ki şınuḳ süñüyle Ḥārīş'üñ ardından şanca⁽⁵⁾ atı duymadı, irişmedi ve murādından maḥrūm ḳaldı ve ardından atdı. İttifāḳ süñü irişüp çignine ṭoḳundu. Bir pāre ⁽⁶⁾ etin ḳopardı ve yire düşüp iki pāre oldu. Ḥārīş bu zaḥmden ḥayli za‘īf oldu ve cihān gözine ṭar oldu. ⁽⁷⁾ Andan ‘Arab fi'l-ḥāl atından indi yine süñüsün meremet idüp baḡlamaḡa muḳayyed oldu. Dört yañadan gören ⁽⁸⁾ ‘Arab leşkeri bunuñ Ḥārīş'e itdüḡi işe müteḥayyir oldılar ve eyitdiler: “‘Aceb iş itdi? Bu mecnūn ‘aḳlı, yoḳlıḡı ⁽⁹⁾ bereketi ile Ḥārīş'e bu vechile cüret itdi yoḥsa uşşı olan kişi kendüyi mehlekeye mi bıraḡur.” didiler. ⁽¹⁰⁾ Nāziḥ, bu ‘Arab'ıñ işini göricek ta‘accüb itdi ve cimriligin esirgedi. Andan bu yaña yakın geldi ve

¹⁷⁶ 56b-21 mu‘arres: ma‘arres

¹⁷⁷ 57a-2 mu‘arres: ma‘arres

eyitdi: “İy ⁽¹¹⁾ yigit bu şınık süñüyi koğıl ve bu arık atı bırak. İşde benüm atuma süvār ol ve kılıç kuşan ve süñümü ⁽¹²⁾ elüñe al, var işüñi bitür ve haşmuñi helāk eyle. Eger senüñ yarağuß kāmılimisse bu şeytānı depeledük ⁽¹³⁾ idi.” didi. ‘Arab dağı fi'l-hāl Nāziḥ virdügi ata bindi ve kılıç kuşandı ve süñüyi eline aldı ve Nāziḥ'e eyitdi: ⁽¹⁴⁾ “İy yigit! Varup kavmüñe gitme. Benüm atuma bin. Dağı teferrüc eyle. Tā ki senüñ intikāmuñi bu şeytānlardan alıvirem ⁽¹⁵⁾ ve şoykasın saña bağışlayam. Egerçi sen kimsenüñ mālına ve şoykasına muhtāc kişiyе benzemezsin. ⁽¹⁶⁾ Zīrā ki ‘Arab beglerinden bir beg oğlına beñzersin. Ammā cengden ḥāşıl olan kesbi, avdan ḥāşıl olan ⁽¹⁷⁾ rızık gibi tatlu olur ve her gönül aña meyl ider.” didi ve döndi. Hāriş'e ḥamle kıldı. Hāriş dağı bir pāre ⁽¹⁸⁾ ‘aqlın başına cem‘ eylemişdi. Bunu karşıladı. ‘Arab dağı süñüyle gögsine dürtüp atdan düşürdi ve ⁽¹⁹⁾ cānı bedeninden ayrılıyazdı. Andan Nāziḥ'e işāret itdi ki Hāriş'üñ bindügi kışrağı ala. Megerki ol kışrak ⁽²⁰⁾ Melik Züheyr'ün idi. Qays, Hāriş'üñ altında anı gördüğince yüregi yanardı ve içi acırdı. Çün gördi ⁽²¹⁾ ki Nāziḥ eline düşdi. Teşvişden fāriğ oldı ve guşsa emīn oldı ve dört yanındağı yoldaşlarına ⁽²²⁾ eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Biriñüz varuß şol ‘Arab'a du‘ā ve alķış idüñ ve çok nesne va‘de idüñ ⁽²³⁾ ve Hāriş'i tutuñ. Bunda getürüñ yoḥsa Benī ‘Āmir gelüp ḥālaş ider yāḥuz çok māl virüp ol ‘Arab'uß [57b] ⁽¹⁾ elinden kurtulur.” didi. Bunlar bu sözde iken ol ‘Arab, Benī ‘Āmir tarafına eli-y-ile işāret idüp çağırdı ki “Yā mu‘arres!¹⁷⁸ ⁽²⁾ Qandasın? Gel berü. Baña iriş.” diyü bunun āvāzın işidicek Benī ‘Āmir'den bir atlu dağı çıkageldi ki atda ve yarağda ⁽³⁾ ve libāsda buña beñzer ammā bir pāre ol şüretde müşekkeldür. Sürdi, bu ‘Arab'uß katına geldi. ‘Arab buña ⁽⁴⁾ buyurdi: “Atdan aşığa in. İşbu ḥabış mu‘arresi¹⁷⁹ bırak, bağla. Şol ‘aziz yigidüñ buña eli degmesün. Baña çok ⁽⁵⁾ kerem itdi aña zaḥmet eylemeyeyin.” didi. Andan Benī ‘Āmir tarafına dönüp meydāna ādem da‘vet itdi ve ma‘rekeye bahādur ⁽⁶⁾ kığırdı. Benī ‘Āmir begi bu ḥālî göricek müteḥayyir oldı ve eyitdi: “‘Arab dīni

¹⁷⁸ 57b-2 mu‘arres: ma‘arres

¹⁷⁹ 57b-4 mu‘arresi: ma‘arresi

ḥaḳḳı-y-içün bizüm ḥalḳumuzda ḥāyin var ⁽⁷⁾ yāḥuz gice Benī ‘Abs'den bize kimse ḳarışmış ola yāḥuz Ḥārîş hîle idüp bu işi ḳaşdıla itdi ve bizi ⁽⁸⁾ ḳoyup anlara döndi. Eger hîle böyle olmasa ol bir ‘Arab cimrisi aña ğālib mi olsa gerek idi. İmdi şavāb ⁽⁹⁾ budur ki ḥalḳumuzu ceng itmekden men‘ idevüz ki bu ḥāl bize ma‘lûm ola ve bu işüñ sırrını bilevüz.” didi ⁽¹⁰⁾ ve buyurdi. Leşkerini şavaşdan men‘ eylediler. Andan bir kişi taleb eyledi ki çıkup ol ‘Arab ile uğraşa ⁽¹¹⁾ ve meydānda muḳābil ola. Cendaḥ bin Bükkā ilerü gelüp cüret itdi ve eyitdi: “Yā Ḥālid! Ben varup ol ‘Arab’ı ⁽¹²⁾ senüñ ḳatuña ḥor ve ḥaḳîr idüp getüreyin ve bu teşvîşlendüğüñ işlerden seni ḥalāş ideyin.” didi ve ve fi'l-ḥāl ⁽¹³⁾ meydāna girdi ve aşığa yukaru cevlan idüp atın oynatdı. **Rāvî** eydür: Yukaruda didüñ ki bu ⁽¹⁴⁾ Cendaḥ bin Bükkā ğāyet bahādurlardan idi. Melik Züheyr'i başına ḳılıcıla çalmışdı ve Ḥālid'ile yoldaşlaşup ⁽¹⁵⁾ depelemişidi. Çünkü bu ‘Arab'a yakın geldi. Çağırdı, eyitdi: “Yā aḥasse'l-‘Arab, yā ḥabîş! Ne ḳışisin? Kimüñ oğlısın? ⁽¹⁶⁾ Nisbetüñ kimedür? Ne ṭā’ifedensin?” didi. ‘Arab Cendaḥ'a eyitdi: “Yā mel'ûn ve fikrinde ve firāsetinde maġbûn! ⁽¹⁷⁾ Ceng deminde ata, dede zıkr olunmaz ve meydānda nisbetüñ fāyidesi yokdur. Anuñ gibi nesneler düġünlerde ⁽¹⁸⁾ ve şöḥbetlerde añılır. Bu maḥalde demürden yürek gerek ve ḳılıç ve süñü zahmına taḥammül gerek.” didi. Andan birbirine ⁽¹⁹⁾ toḳuşdılar ve şavuşdılar ve ḳaçuşup ḳovuşdılar. Bir zamān süñüyle ceng itdiler. Andan süñülerin atup at ⁽²⁰⁾ üzerinden birbirine yapışup çekişdiler. İttifāḳ ‘Arab ḳuvvetlü itmiş. Cendaḥ'a ğālib geldi. Atdan aşığa düşürdi. ⁽²¹⁾ Gerek gerekmez sürdi. Meydāndan çıkardı ve çağırdı ki “Yā musā‘id! Ḳandasın? Gel berü.” diyü. Bunuñ āvāzın işidicek ⁽²²⁾ bir atlu geldi. ‘Arab Cendaḥ’ı aña teslim eyledi ve eyitdi: “Aḥşam olıcak şaḳla, görelüm ki bunlardan daḥı ⁽²³⁾ elümüze kim düşer ve ḥāl neye irişür?” didi. Ḳays gördi ki ‘Arab Cendaḥ’ı daḥı Ḥārîş gibi eyledi. Feraḥ oldı **[58a]** ⁽¹⁾ ve yoldaşlarına eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! İşbu gördüğümüz nesne düşümüzdür yoḥsa uyanuḳ mıyuz? Bu ne ḥāldür? Vallāhi ⁽²⁾ ki Ḥaḳ Te‘āla bize ummadüğümüz yirden yardım göndürdi ve

sizmedüğümüz cihetden meded iriştürdi. Bu ‘Arab, Hārîş⁽³⁾ gibi zālîmüñ şerrinden bizi emîn eyledi ve Cendaḥ ki atamı depeledi idi. Bunı tūtup zelîl ve ḥaḳîr eyledi.⁽⁴⁾ ‘Arab dîni ḥaḳḳı-y-içün bunuñ itdügi işlere ‘Anter daḥı kâdir degüldür ve dünyāda hîç kimsenüñ elinden gelmez ki⁽⁵⁾ bir ḥām biz ḳaftānıla işbu yarağıla şunlaruñ gibi bahādurlarıla uğraşa.” didi. Şeddād, Ḳays sözin işidicek⁽⁶⁾ eyitdi: “Yā melik! Niçe bir benüm oğlumı begenmeyesin ve ḳadrini bilmeyesin. Bilmez misin ki bu nice yirlerde bahādurlıḳlar⁽⁷⁾ idüp bî-naẓîr dilāverler başmıştur ve leşkerler şımıştur. Yiryüzinde andan bahādur kimse mi vardur?” didi.⁽⁸⁾ Ḳays eyitdi: “Belî, eyledür. ‘Anter’üñ bahādurlığına inkārumuz yokdur.” Şeddād eyitdi: “Şāyed ki bu gördüğümüz ādem⁽⁹⁾ daḥı ‘Anter ola.” didi. ‘Urve eyitdi: “‘Arab dîni ḥaḳḳı-y-içün ben_daḥı şöyle sizlerin. Şol şoñra ḳıḳanı daḥı Şeybūb’a⁽¹⁰⁾ beñzetdüm.” didi. Ḳays eyitdi: “Vallāhi ki siz mecnūnsız. ‘Anter ḳanda, biz ḳanda? Biz aña iki gündür daḥı ādem⁽¹¹⁾ göndüreli. Def’i bunda geldi, iriştı ve bunuñ gibi işler mi başardı? Tūtulum ki ‘Anter gelüp irişe. Varup⁽¹²⁾ Benî ‘Āmir’e ḳarışacağıdı. Gelse toğrı bize gele idi ve hem bunuñ gibi şūrete nicesün gire.” didi. Şeddād⁽¹³⁾ eyitdi: “Ġālîb budur ki ‘Anter biz gitdügümüzden şoñra eglenmedi. Bizüm ardumuza düşdi. Geldi ola ammā⁽¹⁴⁾ varup Benî ‘Āmir’e ḳarışduğı bundan ötüri ola ki işitdi ki siz Hārîş bin Zālîm’i anuñ üzerine⁽¹⁵⁾ terciḥ itdüñüz ve anuñ yardımına i’timād itdüñüz. Ol daḥı diledi ki evvel emîrden anı iller içinde rüsvāy⁽¹⁶⁾ ide ve saña anuñ miḳdārını bildüre ve bahādurlar içinde anı ser-nigün ide. Ammā bu şūrete girdüğine⁽¹⁷⁾ sebeb bu ola ki düşmān içine girmege hîle itmiş ola.” didi. Ḳays eyitdi: “Ka’be ḥaḳḳı-y-içün girçek söyledüñ,⁽¹⁸⁾ beñzemez degüldür. Bu işler ki ‘aḳıllar ‘ācizdür. Andan artuḳ ḳışiden gelmez. Ammā ne tarîḳile oldı diyü⁽¹⁹⁾ teşvişlenürdüm. Ol didüğüñ vechile sebeb olsa olur. İmdi şimdiki ḥālde tedbîr budur ki ben varam⁽²⁰⁾ bu ḥālî bilem, görem ki hem daḥı ol ḳışı ‘Anter midür, degül midür? Eger ‘Anter ise ‘öẓr dileyüp ḥāṭırın tesellî⁽²¹⁾ idem.” didi ve ḳaşd eyledi ki didügi gibi ide. Nā-gāḥ baḳdılar, gördiler ki ‘Anter, Nāziḥ’ile bile

gelür ve Hārîş⁽²²⁾ ve Cendaḥ, Şeybüb'un elinde esir ve ḥakîr yürürler. Rāwî eydür: Şeddād didügi vāḳi' idi. Hem daḥi⁽²³⁾ ol gördükleri âdem 'Anter idi. Zîrâ ki bunlar gidicek 'Able ile buluşup bir gice avurd urdı ve ser-güzeştinden [58b]⁽¹⁾ aña ḥikâyet itdi ve anuñ cemâlin müşâhede itmekile bir pâre gönli sâkin oldu. Ammâ Kays gidüp bunı bile almaduğuna⁽²⁾ saḥt olmışıdı. Ol gice fikrle oldu, şabâḥ olıcaḳ Şeybüb'a eyitdi: "Vallâhi ben bu tarafda tırmazın. Benî 'Abs'ün⁽³⁾ ardına düşüp giderin." didi. Varayın göreyin ki Hārîş bunların ḥakḳında ne eylük ider ve ne vechile yardım⁽⁴⁾ ider. Herḳankı tarafa yardım iderse in-şâ'allâh tıutup esir ideyin ve Ḥuzeyfe'ye ve Rebî'a şüm tedbîrlerinüñ⁽⁵⁾ ḥaṭâsını bildüreyin." didi. Şeybüb eyitdi: "Ne şüretile varup anlara irişürsin." didi yâḥud ne dürlü⁽⁶⁾ libâsıla Benî 'Âmir'e ḳarışursın." didi. 'Anter eyitdi: "Bir faḳîr ḳul şüretinde ben ve sen ve Cerîr varup⁽⁷⁾ gidelüm." didi. Şeybüb eyitdi: "Şavâb söyledün ve eyü tedbîr eyledün yoḥsa eger Benî 'Abs senden ḡayrı⁽⁸⁾ kimse ile yardım taleb idüp düşmânlarına zafer bulurlarsa ayruḳ saña i'tibâr itmezler ve yüzüne⁽⁹⁾ bakmazlar. Vaḳt ola ki bir tarîḳile 'Able daḥi elününden gide." didi. Andan şüret üzerine ki ihtiyâr itmiş idi.⁽¹⁰⁾ {Çıḳup} yola revân oldılar ve Benî 'Âmir tarafına perrân oldılar. Andan şeybüb, 'Anter'e eyitdi: "Ḳaçan ki Benî 'Âmir'e varup⁽¹¹⁾ ḳarışavuz ve Hārîş'i göresin ki Benî 'Abs tarafından çıḳup ceng ider. Ola işbu şüretile ve bu yarağıla⁽¹²⁾ anuñıla nice uğraşursın?" didi. 'Anter eyitdi: "Ben yayaḳ olup elümde hemân bir deve güdecek ağaç olsa anı ḥalk⁽¹³⁾ içinde rüsvây iderin ve ḳabîlelerde melâmet ḳılurın. Yüri sen gidelüm, Hārîş'ile buluşıcaḳ 'acâyib ḡarâyib işler⁽¹⁴⁾ göresin." didi. Şeybüb önlerince bunlar ardınca tırmayup gitdiler ve irtedimeyüp yortdılar. 'Âḳıbet bir gice⁽¹⁵⁾ ḳarañulıḳda gelüp Benî 'Amir'e yitişdiler, yine ḳarışdılar. Şabâḥ olıcaḳ bunlar şanurlardı ki Hārîş, Benî 'Abs'dedür.⁽¹⁶⁾ Çünki meydâna girüp ceng itdüğün gördiler ve sözlerin ve lafların işitdiler. 'Anter daḥi ol şüretile girüp⁽¹⁷⁾ anuñıla ceng itdi ve esir itdi ve bâḳî ḳışşalardan nice ki işitdügise şöyle oldu. Megerki 'Anter soñra⁽¹⁸⁾ Cendaḥ'ı esir idicek

Nāziḥ yakın geldi ki ‘Anter'dür, şāz oldu ve ğuşşadan azād oldu. Andan ⁽¹⁹⁾ ‘Anter'i koçdı ve öpdı ve eyitdi: “Bārekallah iy Benī ‘Abs'üñ bāsubānı! Fırşatında iriştüñ ve deminde meded iriştüñ. ⁽²⁰⁾ Mürevvetüñ vaḳtı idi ve merdānelik yiri idi. Eger ben ve babam evvelden bile idük ki sen bunlaruñıla bile degülsin. ‘Arab ⁽²¹⁾ dīni ḥaḳḳı-y-içün biz ‘emmüm Ḳays'a uymazıduḳ ve bu diyāra bir adım adamazduḳ. Rebī bin Ziyād fıkır ile “Anı kendü ḳulayına ⁽²²⁾ ḳurduḳ işine ḳarışmazduḳ.” dıdı. ‘Anter eyitdi: “Yā mevlāyi! Ḳula düşmez ki mevlāsına teşnī idüp ḥāṭa itdüñ ⁽²³⁾ diye ve düşmān şemātasına uğrada ve itdügi işleri başına ḳaḳa. ‘Ale'l-ḥuşuş ki Melik Zūheyr gibi ḥişārımız yıkıldı [59a] ⁽¹⁾ ve oğlu Şās gibi çırağımız söyündi. Bu vaḳtde anuñ ḥāṭırına irişmezüz ve taḳşırılık ile aña küstāhlık itmezüz.” ⁽²⁾ dıdı. Andan eyitdi: “Yā mevlāyi! Melikümüzüñ ḳışrağın ve ḳılıcın ḳurtardugum bunları ṭutmaḳdan ziyāde idi. Zīrā ki Ḥālid'üñ ⁽³⁾ faḥri anuñıla idi ve bizi anuñıla aldadı. Elümüzden ḳurtuldı idi. Üş anuñ başına göresin ne belā ⁽⁴⁾ getürem. Hele şimdiki ḥālde al bizi ḥālḳumuza varalum. Anları teşvışden ḥalāş idelüm ve düşmānlarını ellerine ⁽⁵⁾ virelüm.” dıdı. Andan ‘Anter ve Nāziḥ ḳavmleri ṭarafına yürüdiler ve Şeybüb Cerir'ile Hāriş'i ve Cendaḥ'ı ardlarınca ⁽⁶⁾ sürdiler. Ḳays daḥı bu ṭarafına gelmege ḳaşd ḳılmışdı. Şaḥīḥ ḥaber bile ‘Anter midür bu meydāndaki yoḥsa degül midür? ⁽⁷⁾ Gelirek gördi ki hem_daḥı ‘Anter. İmdi şāz u ḥandān oldu ve ḳarşu yürüyüp selām virdi ve itdügi işlerden ⁽⁸⁾ ‘özr diledi ve eyitdi: “İy ‘emmüm oğlu! Şanma ki atam öldükden soñra benüm fikrüm ola idi yāḥuz başumda ‘aḳlum ⁽⁹⁾ ola idi. Her kim ne söyledi-y-ise işidürdüm. Kimse ihtilāfa düşmesün diyü ne dirler ṭutardum. Seni bile almamaḳ ⁽¹⁰⁾ benüm ihtiyārımıla degüldi. Benüm taḳşırılığımı ma‘zūr ṭut.” dıdı. ‘Anter, Ḳays'a du‘a ve alḳış itdi ve sözin ⁽¹¹⁾ ḳabül itdi. Andan getürüp atasınuñ ḳışrağın ve ḳılıcın Ḳays'ıñ öniñde ḳodı ve Cendaḥ'ı teslim itdi. Ḳays, ⁽¹²⁾ Cendaḥ'ıñ ḳılıcın eline aldı ve Cendaḥ'a eyitdi: “İşbu ḳılıç ile mi atamı öldürdün.” dıdı. Cendaḥ eyitdi: ⁽¹³⁾ “Belī,

anuñıla öldürdüm.” Kays eyitdi: “Arab dīni ḥaḳḳı-y-içün yā mu‘arres!¹⁸⁰ Senüñ daḥı boynuñı buñunıla urayum.”⁽¹⁴⁾ didi ve kılıcın dizine ḳaḳup ditretti. Andan Cendaḥ'ıñ boyunını çalup hevāya uçurdi. Andan sürüp ḥaḳḳlarına⁽¹⁵⁾ geldiler. Benī ‘Abs, bunların geldüklerin göricek feraḥ oldılar ve birbirine muşdılaşup beşāret itdiler ve bu⁽¹⁶⁾ ṭarafda Benī ‘Āmir ve Benī Mürre şikeste ḥāṭır oldılar ve be-ğāyet maḥzūn oldılar ve Ḥālīd müteḥayyir oldı. Fikri şaşdı⁽¹⁷⁾ ve ğuşşası başdan aşdı. Ammā Benī ‘Abs'üñ ‘Anter gelmek ile ḥāyatları geldi ve cānları bedenlerine girdi ve⁽¹⁸⁾ fesādları şalāḥa döndi. Andan Kays eyitdi: “Benī ‘Abs uluların cem‘ idüp ṭanışdı ve Ḥārīş bābında⁽¹⁹⁾ meşveret itdi ki depeleyelüm mi yoḥsa ḳoyuvirelüm mi?” didi. Rebī‘ bin Ziyād'da yine münāfıklık ḥareket itdi ve⁽²⁰⁾ başında ta‘aşşub ḳanı ḳaynadı ve Ḥārīş'i ḥalāş itmege ḥāṭırı oldı. Andan Kays'a eyitdi: “Yā melik! Benüm ḳatumda⁽²¹⁾ şavāb tedbīr budur ki bu ḳişiye ḥil‘at geyürüp ‘afv idesin ve şuḥın bağışlayasın ve yaramazlığına⁽²²⁾ sen eylük idesin. Nite ki mürevvet ehlinüñ ḳadīm zamanda ‘ādeti budur ve hem aramızda ḳarābet daḥı⁽²³⁾ vardur. Maşlaḥat degüldür ki bu ḳadar şuḥıla bunı öldüresin. Şeddād eyitdi: “Vallahi yā Rebī! Anuñ boynın [59b]⁽¹⁾ urmaḳdan ğayrı tedbīr yoḳdur. Bize muḥālefet idüp düşmanumuza yardumcı oldı ve bunca fesād itdi. Fitne başılmaḳ⁽²⁾ yegdür. Andan bize dōstlık gelmez.” didi ve bunca ḥaḳ eyitdiler: “Depelemek maşlaḥatdur.” ve Rebī'e muḥālefet itdiler. Kays'ın⁽³⁾ ‘emmüsi Useyd, bunların sözün işidicek eyitdi: “İy ḳavm! Getürüñ ol didüğüñüz ḥabīşi. Söyledüñ,⁽⁴⁾ görüñ. Eger ‘afv itmelü ise idesiz. Depelemelü ise depeleyesiz. Hele ḥaberin aluñ, görüñ.” didi. Kays⁽⁵⁾ eyitdi: “Şavāb daḥı budur ki eyle idevüz.” ve buyurdi. Ḥārīş'i ḥāzır eylediler. ‘Anter eline kılıç alup üstüne⁽⁶⁾ yürüdi ve eyitdi: “Yā kelb bin kelb! Ne sebep oldı ki ḳavmüñi ve dōstuñı ḳodıñ ve ‘ahdüñi bozup va‘deñe⁽⁷⁾ muḥālefet itdüñ ve düşmanına mu‘āvenet eyledüñ?” didi. Ḥārīş eyitdi: “Yalan söylemek mürüvvet degül. Erlik⁽⁸⁾ budur ki ḳişi ṭoğrusın

¹⁸⁰ 59a-13 mu‘arres: ma‘arres

söyleye. Ben Benî ‘Âmir'e döndüğüme sebep sen oldun. Zîrâ birkaç vakt idi ki ⁽⁹⁾ seni öñerdüm. Ğafil avlayup depeleyem diyü ve gözciler koyup gözedürdüm. İttifāk düşüp maḳşūdum ḥāşıl ⁽¹⁰⁾ olmadı. Şimdiki ḥâlde işitdüm. Melik Züheyr'ün oğulları Ḥālid'ün üzerine girdiler leşker cem^c idüp. ⁽¹¹⁾ Tā ki atalarının intikāmın alalar. Ben_daḥı şandum ki sen bile gelesin ve meydāna giresin. Bu aralıkda ⁽¹²⁾ umardum ki saña bir ḥaṭar getürüp intikām ideydüm. Ḥaḳ Te‘āla saña fırsat virdi, ğālib olduñ.” didi. ⁽¹³⁾ ‘Anter eyitdi: “Veyleke! Benümile ṭuruşmağa ḳorkmaz mı[yı]duñ ve benüm evşāfum işitmedüñ mi ki baña muḳābil ⁽¹⁴⁾ olmaḳdan vazgeledüñ?” didi. Ḥārîş eyitdi: “Belî, vallāhi iy Benî ‘Abs bahādurı! Bilürdüm ve ben baña i‘timād ⁽¹⁵⁾ itdüm. Zîrâ ki ata bineliden kimse baña ğalebe itmedi idi ve esîr olmadum idi. Māzin bin ‘Ubbād gibi bahādurıla ⁽¹⁶⁾ muḳābil oldum ve Yemāme'de Fir‘avn bin Şaḥr'ün gözin çıkardum. Daḥı nice yirlerde işler itmişdüm ve ma‘rekelerde ⁽¹⁷⁾ başlar kesüp ḳanlar dökmişdüm. Kimse benümile uğraşmaya dirdüm. Şimdi bildüm ki ol fikr ḥaṭā ⁽¹⁸⁾ imiş ve ol maḡrūrlik eyü degül imiş. İşde elünde esîr oldum. Depelemelü ḳışın gerekse depele. İntikāmuñ ⁽¹⁹⁾ al ve teşvîşden ḳurtul. Gerekse ‘afv eyle. Ḳıyāmete dek senün du‘ācın ve yardımcın olayın ve irte gice ⁽²⁰⁾ ḥayrıla añıcı olayın.” didi. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi eger bilsem ki sen ‘ahdüñe ṭurursın ve va‘deñe muḥālefet ⁽²¹⁾ itmezsın ‘afv iderdüm. Evet bilürem ki senden ḥayr gelmez ve ḥasedün, ḥıyānetün dükenmez ve döstlik ⁽²²⁾ ḥaḳḳın gözetmezsın.” didi. Ḥārîş eyitdi: “Girçeksin iy bahādurlar begi! Ṭabī‘atum evveliden eyle idi. Ammā ⁽²³⁾ şimdiki ḥâlde ben de giriftār olup esîr oldum ve senün elünde ḥor ḥaḳîr oldum. Benden ol nefis gitdi. [60a] ⁽¹⁾ Ayruḳ atlu ile ve yayaḳla ceng itmezin. Eger sen bu def‘a ‘afv iderseñ ve ḥıyānet idersem Allāhu Te‘āla'nuñ ⁽²⁾ la‘neti ve mecmū‘-ı ḥaḳḳu la‘neti benüm üzrüme olsun.” didi ve yalvardı ve zārılık idüp ağladı. ‘Anter, Ḳays'a ⁽³⁾ eyitdi: “Yā melik! Āzād eyle bunı. Varsun yine ta‘alluḳātına ḳavuşsun. Biz bunıñ yardımına muḥtāc degülüz.” didi. Ḥārîş ⁽⁴⁾ eyitdi: “İy Benî ‘Abs bahādurı! Baña mühlet vir. Benî

‘Āmir leşkerin şıyayın. Sizüñ katuñuzda bir yüz ağılığı hāşıl ⁽⁵⁾ ideyin. Andan şoñra gidem.” didi. ‘Anter eyitdi: “Beni ‘Āmir'i sen bahādurlığıla mı şırsın? Ne tarīkile anlara galebe ⁽⁶⁾ idersin?” didi. Hāriş eyitdi: “Lā! Vallāhi senün katuñda bahādurluk da‘vāsın itmezüz. Ammā anlaruñ içinde benüm ⁽⁷⁾ halkum Beni Mürre leşkerinden biş yüz ādem vardır ki her birisin buñ demlerinde tecrube eylemişem ve hāllerin ⁽⁸⁾ bilürin. İ‘tikādum oldur ki beni yarın sağ selāmet meydānda göricek bilürler ki siz beni ‘afv idüp şuçumı ⁽⁹⁾ bağısladuñuz ve aramızda şulh oldu. Çünkü Beni ‘Āmir'le ceng itmek isteyem. Anlar ittifāk idüp Beni ‘Āmir'e kılıç ⁽¹⁰⁾ koyarlar. Ġāyetde atı yügrük olan halāş bulur. Ben_dahı Hālid'üñ kendü üzerine depem. Ümīzdür ki sizüñ katuñuzda ⁽¹¹⁾ bir yüz ağılığı kazanam. Benüm toğruluguma inanasız. Girü sizüñ hizmetkārıluñuzdan ve yoldaşlarıluñuzdan olam.” ⁽¹²⁾ Rebī bin Ziyād eyitdi: “Eyü didüñ. Biz bu tarīkile olmayıcağ Benī ‘Āmir çerisi-y-ile başa çıkmazuz ve maqşūd hāşıl ⁽¹³⁾ idemezüz.” didi. ‘Anter eyitdi: “Lā‘net anlardan ‘āciz olana gelsün. ‘Arab dīni haqqı-y-içün bir günüñ içinde anları ⁽¹⁴⁾ kılıçdan geçüreysin. Ulusun ve kiçisin komayayın.” didi. “Bu ne sözdür ki söylersin?” Rebī eyitdi: “Gırçeksın, senüñ ⁽¹⁵⁾ elüñden gelür. Ammā leşkerüñ içinden hāyın olıcağ dahı tiz bozulur. Hāriş didügi yigdür. Ammā bunuñ ⁽¹⁶⁾ sözine inanmazsañ ve ‘ahdine i‘timād itmezseñ ben boyun olayın ki bu def‘a Hāriş'den bize hıyānet ⁽¹⁷⁾ gelmeye ve yalān söylemeye.” didi. Kays eyitdi ‘Anter'e: “İy Beni ‘Abs bahādurı! Kayırmaz Hāriş didügin tutalum. ⁽¹⁸⁾ Şimdiki hālde tedbīr budur ki Beni Mürre, Beni ‘Āmir'e havāle olup içinden kıra ve biz bu taraftan dahı girevüz.” ⁽¹⁹⁾ didi. ‘Anter dahı Kays'üñ sözün kabül itdi ve hāl bu kavı üzerine muqarrer oldu ve Rebī, Hāriş'i alup ⁽²⁰⁾ çadırına vardı ve hālinden şordı ve ‘Anter'e i‘tikādıla “Dōst mı olduñ?” diyü teftiş eyledi. ⁽²¹⁾ Hāriş dahı Rebī, ‘Anter'i evvelden sevmedügin bilürdi. Def‘i göñlinde gizlü mekrini ve hasedini izhār ⁽²²⁾ eyledi ve eyitdi: “Yā Rebī! Bir kara yüzlü veled-i zināya göñlüm şāfi mi olacağdı? Baş korkusından ne ⁽²³⁾ gerekise söyledüm. Zemzem ve Minā haqqı-y-içün anı helāk

itmeyince ve ölümüne sebep olmayınca rāḥatum yokdur. [60b] ⁽¹⁾ Şimdiki hâlde umardum ki Ben andan intikām alayıdum. Alımadum daḥı ziyāde ḥaḳāret ḥāşıl oldu. Eger ⁽²⁾ ben anı evvel ḥaḳīr şūretinde gelüp meydānda benümile muḳābil olacığını bilsem ben anı tiz helāk iderdüm. ⁽³⁾ Velikin muḳayyed olmadum ve ādem ḥisābına şaymadum. ‘Āḳibet baña bu belāyı getürdi.” Rebī‘ eyitdi: “Sen girçek ⁽⁴⁾ söylersin. Eyledür in-şā’allāh ki bu veled-i zināyı depelemege ben_daḥı saña yardımcı¹⁸¹ olam. Bunuñ vüçüdını cihāndan ⁽⁵⁾ götürevüz. Ammā şimdiki fırsatda degül. Zīrā ki düşmān çokdur. İş ḥāraba gider. Şavāb budur ki bu kerre sen ‘ahdüñe ⁽⁶⁾ ḥilāf itmeyesin ve ben_daḥı boyutluğuma muḥālefet itmeyem. Bize temām i’tikād ideler. Zamān çok. Şimden girü ⁽⁷⁾ fırsat isteyüp anuñ helākın taleb idevüz.” didi. Bu māl-i ḥülyāyıla ol gice yatdılar. Şabāḥ olıcak ⁽⁸⁾ şaf bağlayup meydāna ‘azm itdiler ve Benī ‘Āmir üzerine kaşd kıldılar. Nā-gāh Benī ‘Āmir'den fiğānlar ve gıriler ⁽⁹⁾ işitdiler. Zārılıklar göge çıkdı ve toz hevā yüzine zūlmet eyledi. **Rāvī** eydür: Bu toza ve fiğāna sebep bu idi ⁽¹⁰⁾ ki Hālid bin Ca‘fer cāsūs göndürmiş idi ki varup Hāriş'ün hālını bile ve Benī ‘Abs'ün tedbiri nedür, teftiş ⁽¹¹⁾ eyleye ve Hāriş'i esir iden kimdür? Taḥḳıḳ ḥaber ala. Cāsūs daḥı gice vardı. Mā-cerāyı hep bildi ve seḥer vaktinde ⁽¹²⁾ gelüp Hālid'ile buluşdı ve ḥaber virdi ki Hāriş'i esir iden ‘Anter imiş ve Hāriş'ün şuçın bağışlayup şulḥ ⁽¹³⁾ eylemişler ve Hāriş anda va‘de kılmış ki bizi şıya.” didi. Hālid bu haberi işidicek ol ḥabîş kimse ile dōst ⁽¹⁴⁾ olmaz ve anuñ ṭabī‘atından toğruluk gelmez. Tedbîr budur ki evvel biz aña intikām idüp ḥalkını hep kıravuz.” didi ⁽¹⁵⁾ ve bahādurlarına buyurdi. Benī Mürre'ye kılıç koydılar. Ol idi ki fiğānların ve feryādların Hāriş işitdi ve eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Vallāhi Benī Mürre helāk oldu.” ve Rebī‘ bin Ziyād'ıla ḥamle kıldılar ki bunlara yardım ideler ve meded irişdü{reler} ⁽¹⁷⁾ ve Benī Fezāre'den ve Benī Ġaṭfān'dan daḥı biñ ādem gelüp irişdi. Zīrā ki Ḳays eyle buyurdi. Bunlar şol tarafına ⁽¹⁸⁾ ḥamle kıldılar ve Benī ‘Abs önlerince sağ yanına debdiler.

¹⁸¹ 60b-5 yardımcı: yardumcı

Mübālağa ceng itdiler. Şöyle ki nazar idenler mütehayyir oldılar ⁽¹⁹⁾ ve görenler ta‘accübe kaldılar. Zirihler söküldi ve billeri büküldi. Kılıçları gedildi ve süñüleri şındı. Bahādur{lar} ⁽²⁰⁾ ecel kadehin içdi. Korkaqlar giñ yirlere kaçdı. Hālid'ün guşsa başından aşdı. Kandan siller ⁽²¹⁾ ağıdı ve başlar at ayağına döküldi ve şahrālar ādem ölüsi-y-ile tıldı. Her kişinüñ naşibi neyise buldı. ⁽²²⁾ ‘Anter yine ol gün ol kadar ādem kırdı ki kan şu gibi ağıdı ve halk bunuñ heybetine bakardı ve ‘Urve ⁽²³⁾ dahı ‘Anter arkası-y-ila hayli bahādurlık itdi ve buña i‘timād idüp çok hüneler eyledi ve eyitdi: “Kaçan ki [61a] ⁽¹⁾ cengde ‘Anter bile olmasa ben bir benüm gibi ādemile ancak muķābil olıbilürin. Ammā ‘Anter bile ölse biş yüz ādemile ⁽²⁾ tırışılürin. Zīrā ki anuñ vücūdı-y-ila göñlüm kuvvet bulur. Kimseden ihtiyāt itmez.” didi. **Rāvī** eydür: ⁽³⁾ Hāriş varup halkına irişince yüzi egsük geldi. Bāķi kalanın yardım idüp hālāş eyledi. Bu hāl ile ⁽⁴⁾ aḥşam olunca şavaşdılar. İttifāk aḥşam yakın olıcaķ Ğaşm¹⁸² bin Mālik ile Hāriş buluşdı. Ğaşm,¹⁸³ ⁽⁵⁾ buña la‘net itdi ve hayli vakt birbiri-y-ile ceng itdiler. İki bile katı başlu oldılar. Şöyle ki helāk ⁽⁶⁾ olmağa az kaldılar. Çünki gice oldı, iki tã‘ife iki tarafa ayrıldı. Hālid, gördi ki cem‘iyyeti tağıldı ve aşhābı ⁽⁷⁾ az kaldı. Hüzün deryāsına ğarķ oldı¹⁸⁴ ve içine odlar düşdi. Andan Benī ‘Āmir ekābirin cem‘ idüp tanışdı ⁽⁸⁾ ve göçmege ‘azm eyledi ve kaçmağa kaçdı kıldı. Bildi ki şabāha kalıcaķ halleri harāb olur. Benī ‘Abs bunlaruñ ⁽⁹⁾ eşerlerin kımazlar. Pes ol karañu gice irişdüğine toğduğından ziyāde sevindiler ve kendülere ol ⁽¹⁰⁾ zulmeti ğanīmet bildiler ve def‘i göçüp vaṭanlarına revān oldılar ve kuş gibi perrān oldılar. Yirleri ırsuz kaldı ⁽¹¹⁾ ve yurtları hālī oldı. **Rāvī** eydür: Bunlaruñ hālī böyle oldı. Geldük biz bu tarafda Benī ‘Abs kışşasına. ⁽¹²⁾ Benī ‘Abs şāz u feraḥ menşūr ve muzaffer oldılar ve ‘Anter'e bir yirden du‘ā ve alkış itdiler. Andan Benī ‘Āmir'ün ⁽¹³⁾ kaçduğı haberin işitdiler. ‘Anter ardlarına düşmek istedi. Kays kıomadı ve eyitdi. “İy ‘emmüm oğlu!

¹⁸² 61a-4 Ğaşm: Ğaşam

¹⁸³ 61a-4 Ğaşm: Ğaşam

¹⁸⁴ 61a-7 ğarķ oldı: ‘arķ oldı

Kov ⁽¹⁴⁾ gitsünler. Aralarında şuçsuz bî-çäreler ve za'ifler ve başlular vardır. Hâlid'den ötürü anları incitmek ⁽¹⁵⁾ olmaz. 'Afv eyle. Maşşūd Hâlid idi. Çünkü ele girmede, muḳayyed olma. Biz daḥı bu gice yatup rāḫat olalum. ⁽¹⁶⁾ Şabāḥ ardlarına düşüp gidevüz. Ol şeyṭānı ele getüremeyince dönmeyevüz.” didi. 'Anter daḥı Ḳays'ıñ ⁽¹⁷⁾ sözün ḳabül eyledi. Ol gice şabāḫa dek ol ḫālile oldılar. Şabāḫ olıcak 'Anter, Ḳays'a du'ā itdi ⁽¹⁸⁾ ve eyitdi: “Yā mevlāyi! Şavāb tedbîr budur ki işbu māl ḡanîmeti ve silāḥ ve şoyḳa ve bâḳî nesne ki ḫāşıl olmuşdur. ⁽¹⁹⁾ Bunları Benî Fezāre'ye ḳısmet idesin ve bunları ḥürmet ve 'izzetile girü gönderesin ve za'ifler, başlular ⁽²⁰⁾ ve yorḳunlar varın bunlara ḳoşasın. Biz kendü bildüğümüz âdemile Hâlid'ün ardınca gidelüm. Zîrâ Benî Fezāre ⁽²¹⁾ ulusu Huzeyfe ve ḳardaşı Ḥamel mecrūḥlardur. Dönmek yigdür. Ol ḫālile uzak sefere gitmek maşlaḫat ⁽²²⁾ degüldür.” didi. Ḳays bunuñ sözün işidicek ḳabül itdiler ve ol cem' olan māl-ı ḡanîmeti ve libâsları ve silāḥları ⁽²³⁾ Benî Fezāre ḫalkına ulaşdurdı. Andan Huzeyfe'ye eyitdi: “İy 'emmüm oḒı! GereḒi gibi bizüm içün zaḫmet çekdüñ **[61b]** ⁽¹⁾ ve cerāḫata mübtelâ olduñ. Daḥı şol ḳişi ki seni başlu eyledi. Bizden anuñıla münāsebetün ve döstluḒuñ ⁽²⁾ zîyāde idi. Ammā şuçını ¹⁸⁵ yüzine urmayasın. Zîrâ ki Rebî' bin Ziyād aramızda şulḥ eyledi. Ol daḥı bu def'a ⁽³⁾ bizüm yolumuzda ḫaylî ceng itdi ve çok âdemisi telef oldu. İmdi oldur ki ol daḥı sizünile bile varup ⁽⁴⁾ diyārına gide. Serzeniş idüp itdüḒi ḫabâseti başına ḳakmayasın.” didi. Söyleyü söyleyü Ḥārîş'ile Huzeyfe'nün ⁽⁵⁾ arasında ıslāḫ itdi ve aralarından 'adāveti götürdi ve mecmū'ısın ḳabileleri-y-ile bile mu'azzez ve mükerrerem girü ⁽⁶⁾ döndürdi ve mecrūḥlar ve za'ifler varın hep bunlara ḳoşup bile göndürdi. Ol gice anda rāḫat oldılar. Yarındası ⁽⁷⁾ biş biñ âdem Benî 'Abs'ile Benî 'Āmir diyārına 'azm eylediler. 'Anter bu çerinün azlıḒına ve ṭaşradan kimse olmaduḒına ⁽⁸⁾ şāz oldu ve önlerince yüridi. Bir yanında Useyd ve bir yanında Nāziḫ ve 'Urve idiler ve ardlarınca bâḳî leşkeri-y-ile ⁽⁹⁾ Ḳays yüridi. Andan

¹⁸⁵ 61b-2 şuçını: şuçını

‘Anter'üñ hâṭırı cūş idüp ‘Able'(y)i añdı ve başından geçen ser-güzeştleri göñline ⁽¹⁰⁾ düşdi ve ol hāle münāsib işbu ebyâtı eyitdi: **Şîr**. [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: ‘Anter bu şîrden fāriğ olıcağ ⁽²⁰⁾ taḥsîn itdiler ve şāz feraḥ oldılar ve du‘ā ve alkış eylediler ve yollarınca revān oldılar. Dereler, depeler geçerlerdi ⁽²¹⁾ ve Hālid'e dürlü dürlü kīnler biçerlerdi. **Rāvī** eydür: Benī ‘Abs hāli bu vechile oldı. Bu tarafda Hālid kışşası ⁽²²⁾ bu ṭarīkile oldı ki şol vakt ki göçüp kaçdı ve ‘Anter'üñ korkusından kuş olup uçdı. Ne hālise ⁽²³⁾ varup vaṭanına irişdi ve ta‘allukātına kavuşdı. Dört yañadan cem‘ olan ḥalk ṭāğıldı, gitti. Şırf **[62a]** ⁽¹⁾ kendü ḥalkı ḳaldı. Andan Hālid'üñ ḳatına cem‘ olup danışdılar ve eyitdiler: “Benī ‘Abs elbette bizüm ardumuza düşüp ⁽²⁾ gelse gerekdür. İmdi maşlahat budur ki ḥaremü[mü]zi¹⁸⁶ ve ta‘allukātumuzu ṭağlara sığınduralum ve şarb yerlerde ⁽³⁾ şaklayalum ki gelüp zafer bulumayalar. Anlaruñ teşvîşinden emîn olup Benī ‘Abs ile ceng idevüz.” ⁽⁴⁾ didiler. Hālid eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Eger Hārîş bize ḥıyānet itmese ve ‘Anter bizüm tarafumuzdan şol ⁽⁵⁾ ḥakīr şüretile çıkmasa ben anlara geregi gibi intikām itsem gerek idi. Evet göñlüm anlara meşgûl ⁽⁶⁾ oldı. Anlaruñ şerrinden ihtiyāṭ itdüm. Şimden girü aramızda münāfik ve muḥālefet ḳalmadı. Bizümile şol ādem ⁽⁷⁾ ḳaldı ki ölince ceng gidevüz. Velīkin siz eyü didüñüz. Bir ṭağa arkamız virüp şavaşalum. Ma‘lūmdur ⁽⁸⁾ ki bu şüretile biz anları üzerümüzden def‘ idevüz. Anlar dönüp gitdüğinden soñra göresiz ⁽⁹⁾ ki leşker cem‘ idüp ben anlaruñ başına ne belālar idem. Varup yirlerini hāli ve memleketlerini ⁽¹⁰⁾ esir koyam ve āzādılarını bāzārlarda şatduram ve illere anları melāmet itdürem.” didi. Benī ‘Amir daḥı ⁽¹¹⁾ didükleri gibi itdiler. Mecmū‘-ı ḥalklarını ve ta‘allukātlarını ve oğullarını kızlarını şarb yirlerde ⁽¹²⁾ şakladılar ve kendüler teşvîşsüz olup Benī ‘Abs'ile ceng itmege muntazır olup ṭurdılar. ⁽¹³⁾ Ol gice ol hālile oldılar. Yarındası

¹⁸⁶ 62a-2 ḥaremü[mü]zi: ḥaremüzi

Benî ‘Abs bunların üzerlerine gökile bile toğdılar ⁽¹⁴⁾ ve dört tarafların bağladılar. Hâlid bunların azlığın görüp şâz oldu ve kavmine çağırды, eyitdi: “İy ‘emmüm ⁽¹⁵⁾ oğulları! Beşâret olsun size ki düşmânumuz üzerine zafer bulduñuz. Bu kadar leşkere dahı ne i‘tibâr. ⁽¹⁶⁾ ‘Arab dîni hâkkı-y-içün bunları toğmaduğa döndereyin ve mecmû‘ısın ‘adem ‘âlemine göndüreyin.” didi ve yarağa girdi ⁽¹⁷⁾ ve ceng aletine müstağrak oldu ve Kays'ın sañcağına toğrulup hamle kıldı. Benî ‘Âmir leşkeri bunu men‘ ⁽¹⁸⁾ idenler ve cenge varmağa komadılar. Kendiler içdâm kıldılar. Benî ‘Abs tarafından şavaşcı yürüdi. Ceng ayağa ⁽¹⁹⁾ bindi ve şavaş odı yalınlandı. Kılıçlar ‘amele geldi ve süñüler, süñükler süñdi. Cânlar hulkuma ⁽²⁰⁾ geldi ve cigerler tutuşup yandı. Yiryüzi tozdan göge ber-â-ber oldu. Şaflar bozuldı ve deriler yüzüldi. ‘Anter ⁽²¹⁾ Benî ‘Abs'e fetih ve nuşret va‘de eylemişdi ve “Düşmânı mağhûr ve mağlûb idem.” demiş idi. ‘Ahdından ziyâde işler ⁽²²⁾ itdi. Ahşam olunca Benî ‘Amir'den biñ iki yüz âdem helâk oldu ve Benî ‘Abs'den yetmiş âdem düşdi. ⁽²³⁾ Ahşam olıcak iki leşker iki yaña ayrıldı ve şavaş odı söyindi ve ceng sâkin oldu. ‘Anter [62b] ⁽¹⁾ dönüp şâz u hurrem ve mu‘azzez ve mükerrem kavmine kavuşdı. âdem kırmağdan şanasın ki kandan kaftân geymişdi. ⁽²⁾ Rivâyet iderler ki ‘Anter ol gün biş at degişdürdi. Birisi yorulup kalıcak Şeybûb fi'l-hâl birisin ⁽³⁾ dahı irişdürdi. Kays bunun ol gün itdügi hünelerin göricek gâyetde sevdi ve mağabbeti evvelkiden ziyâde ⁽⁴⁾ oldu ve memleketi ansuz olmaduğın bildi. Pes karşı yürüyüp ‘Anter'e du‘â ve alkış itdi ve bahâdurluğına ⁽⁵⁾ tahsîn itdi. **Râvî** eydür: Bunların kışşası bu vechile oldu. Geldük biz bu tarafda Benî ‘Âmir kışşasına. ⁽⁶⁾ Benî ‘Âmir halkı ma‘rekede melûl ve mağzûn ve zebûn ve mağbûn döndiler. İşlerinde mütehayyir oldılar ve hâlümüz nice ⁽⁷⁾ ola diyü mütefekkir oldılar ve helâk olan bahâdurlarına acıdılar ve telef olan dilâverlerin kayurdılar ⁽⁸⁾ ve Hâlid'ile ‘Anter'ün cenginden şikâyet itdiler. Hâlid eyitdi: “Vallâhi iy ‘emmüm oğulları! Râst eydürsiz, ma‘zûr ⁽⁹⁾ tutarın sizi. Zîrâ ki ol şeytânla kimse muğâbil olacaklayın degüldür. Anuñ hamlesine tağlar tahammül ⁽¹⁰⁾ eylemez ve

kılıcına çuğallar doymaz. Hemān çāre bu ıaldı ki yarın ben kendüzüm meydāna girem ve Züheyr'ün oğulların ⁽¹¹⁾ cenge da'vet idem. Gelüp uğraş ideni fi'l-ḥāl atları ardınca göndürem ve eski ulularına ıavışduram ⁽¹²⁾ yāḥuḇ ölüp 'ārdan ıurtulam. Yüz şuyıla kılıç altında olmak ḥayrludur, ğuşşa ve ğayretile dünyāda ⁽¹³⁾ dirilmekden.” didi. Ol fikrile gice yatdılar. Şabāḥ olıcağ yine 'ādet üzerine iki taraıdan şaf şaf ⁽¹⁴⁾ olup meydāna 'azm itdiler ve cenge āġāz itdiler. Ecel ilcileri gelüp ḥāzır oldu ve ölüm yilleri esmege ⁽¹⁵⁾ başladı. Nā-gāḥ Benī 'Āmir'den bir yalıñ yüzlü yigit çıka geldi. Ceng altına müstağrak olmış. Bilinde hindī ⁽¹⁶⁾ kılıç ve elinde süñü ve altında bir kara at biner ki 'abāyısı ḥarīrden kaçarsa ardından yıl yitmez. Kıovarsa ⁽¹⁷⁾ öñinden geyik ıurtulmaz. Meydānuñ ortasına geldi ve ol yaña, bu yaña cevlan idüp atın oynatdı ve süñü ⁽¹⁸⁾ atup tıtdı ve çağırdı, eyitdi: “İy Benī 'Abs uluları ve Benī 'Adnān bahādurları! Yigirmi yaşıma irişdüm. Cenge ⁽¹⁹⁾ varmadum ve kimse ile meydāna girmedüm. Hemān 'emmüm oğulları-y-ıla av avlamağa çıkardum. Anam destūr ⁽²⁰⁾ virmezdi ki ma'rekeye ḥāzır ola idüm. Baña şefkat ve merḥamet iderdi, mehlekeye şalmazdı. Şimdiki ⁽²¹⁾ ḥālde dilerin ki ben beni tecrube idem. Kıavmümi şaklamağičün anama muḥālefet eyledüm. Ya budur ki atalarum, ⁽²²⁾ dedelerüm mertebesine irişem ya budur ki ölüp gidem, dünyāda eşerüm kıalmaya.” didi. “Bahādurlaruñuzdan gönderün, ⁽²³⁾ gelsün benümile uğraşsun. Evet nesebi aşı bāk kışi olmasun. Kıul olmasun ve cāriyeden toğmış [63a] ⁽¹⁾ olmasun. Zırā ki baña 'Āmir bin Tıfeyl dirler. Benüm aşlumda ve nesebümde ta'n idecek ve 'ayblayacak kimse yokdur ⁽²⁾ ve Ğaşm¹⁸⁷ bin Mālik benüm tayımdur. Ol başlu degülmissse baña cenge ikdām itmege icāzet ve irādet virmezdi. Egerçi ⁽³⁾ anam çok men' itdi. Velikin eslemedüm ve sözine muıayyed olmadum. Gördüm ki ḥalkumuz za'ıf oldu ve bu sancaqlara ⁽⁴⁾ ve cenge ve cidāle nazar eyledüm. Yüregüm talebine ve ḥatırum şavaş istedi. Diledüm ki ḥalka yardım idem ve ⁽⁵⁾ kıavmüme mu'āvenet eyledüm.” didi.

¹⁸⁷ 63a-2 Ğaşm: Ğaşam

Andan başladı anasına ḥiṭāb idüp ol maḳāma muvāfıḳ ve ol ḥāle ⁽⁶⁾ münāsib işbu ebyātı eyitdi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Bu yigit bu şi‘ri temām idicek Benī ‘Abs ⁽¹¹⁾ tarafından bir bahādur çıkdı ki heybetlü ve şevketlü ve kāmīl geyimlü ve bilinde kılıç ve elinde ⁽¹²⁾ yügrüg at bu oğlana yakın geldi. Diledi ki buña ḥamle ide ve üzerine süñü ḥavāle ide. Ol daḥı bir çağırdı. ⁽¹³⁾ Şöyle ki Benī ‘Abs bahāduruñuñ ‘aḳlı bayıldı. Andan irişüp süñü-y-ile dürtdi. Atdan yıkdı ve fi'l-ḥāl ⁽¹⁴⁾ cān gövdesinden ayrıldı. Çünki ‘Āmir bin Ṭufeyl bunu depeledi. Ṭama‘ı ziyāde oldı ve bir daḥı ādem kığırdı. ⁽¹⁵⁾ Bir daḥı geldi. Anı daḥı bir ḥamle ile toyrağa düşürdi. Andan feraḥ oldı ve eyitdi: “İy Benī ‘Abs koñuz! ⁽¹⁶⁾ Bunuñ gibi ceng ḥālin bilmez kişileri baña göndermeñ. Belki meşḥūr bahādurlaruñuzdan göndürüñ. Beni oğlandur ⁽¹⁷⁾ diyü ḥaḳır görmeñ. Ulu nāmdār ādemlerüñüzle şınak işde ba‘zı hünerümi gördüñüz.” didi. ⁽¹⁸⁾ Benī ‘Abs bunuñ itdügi işleri görüp sözlerin işidicek dilediler ki dört yañadan hücum ideler ve her ⁽¹⁹⁾ taraftan ḥamle kılalar. Megerki Melik Züheyr'üñ bir ḳardaşı oğlu varıdı. Ḳarvāş bin Hānī dirlerdi. ⁽²⁰⁾ Ğāyetde bahādur idi ve hem müşekkel ve mevzūn sözi ṭatlu ve yüzi zībā, mecmū‘-ı şıfātı cemīle ⁽²¹⁾ ve evşāf-ı ḥamīde ile müzeyyen idi ve aḥlāḳı hasene ile müretteb ve mu‘ayyen idi. Ol bunları men‘ idüp ⁽²²⁾ kendü meydāna ‘azm kıldı. Bunlar daḥı anuñ sözün ḳabūl itdiler ve buyruğına muṭī‘ oldılar ve şabr ⁽²³⁾ idüp ṭurdılar. Ol ilerü yürüyicek bunlar girü çekildiler. Andan Ḳarvāş, ‘Āmir'üñ üstine ḥamle kıldı **[63b]** ⁽¹⁾ ve ‘Āmir daḥı def‘ eyledi. Andan nevbet buña irişdi. Ol daḥı hezār zaḥmetile şavdı. Andan bir zamān cenge ⁽²⁾ meşḡul oldılar. Tā ki kendüler yoruldılar ve atları daḥı ḳaldı. Andan atların degşürüp yine cenge başladılar. ⁽³⁾ Öyle olıcak şavāşdılar ve toz içinde belürsüz oldılar. Bir laḫzadan soñra toz açıldı. Gördiler ki ‘Āmir, ⁽⁴⁾ Ḳarvāş'ı tutup esir eylemiş. Deve gibi öñine düşmiş yider. Bu ḥālī göricek ve bu heybeti müşāhede idicek ⁽⁵⁾ Benī ‘Abs bahādurları bundan ḳorḳdılar ve meydāna girmege cüret idemediler. ‘Anter evvel bunu ḥaḳır ⁽⁶⁾ gördi ve

muḳayyed olup hisāba şaymadı. Ol sebebdan çıkmadı. Şimdi gördi ki tehī ādem degül. Ʒaşd Ʒıldı ⁽⁷⁾ ki çıƷup miḳdārın bildüre. Bile ki evvel ḫamlede öldüre. Nāziḫ Ʒomadı ve kendü ‘Āmir ile muḳābil ⁽⁸⁾ olup ceng itdi. Aḫşām olunca şavaşdılar. Birbirine ğalebe idemediler. Ayrılup her birisi kendü leşkerine ⁽⁹⁾ gitdi ve ḫaşmından müşāhede itdügi cevri ve miḫneti ḫikāyet itdi. Benī ‘Āmir ḫalkı {‘Āmir'e} du‘ā ve alkış idüp ⁽¹⁰⁾ şāz u ḫurrem oldılar. Anası ḫoz feraḫından derisine şıgmazdı ve öpüp alkışlar iderdi. Ceng itmege ⁽¹¹⁾ başlayalıdan berü göñline bulğalak düşmişdi ve ḫātırı müşevveş olmuş idi. Çünki oğlu şağ ve selāmet ⁽¹²⁾ göñül murādı-y-ıla yine geldi. Göñli ḫurrem olup yüzi güldi. Ḥālid bin Ca‘fer daḫı ‘Āmir'e daḫı alkış virdi. ⁽¹³⁾ Fi'l-cümle andan yardım¹⁸⁸ eşerin ve ḫalāş ve nuşret rāyiḫasın sizdi ve anuñ sebebi ile Benī ‘Abs'e zafer ⁽¹⁴⁾ bulam şandı. **Rāvī** eydür: Bunlaruñ ḫāli böyle oldı. Bu tarafda Benī ‘Abs daḫı Ʒarvāş esir ⁽¹⁵⁾ olduğına ve Ʒarvāş gibi tutkun ve zebūn olduğına melūl oldılar ve şabāḫ kaçan ola diyü muntazır ⁽¹⁶⁾ oldılar ve ceng itmege ve intikām almağa ivdiler. ‘Ale'l-ḫuşuş ‘Anter şöyle ƷaƷımışdı ki gözleri ⁽¹⁷⁾ cihānı Ʒandan görmez olmuşdı ve çigninüñ kılları çuƷalın delüp taşra çıƷdı ve şabāḫ olunca ⁽¹⁸⁾ tāşalandı ve tarlıgandı. Şabāḫ olıcağ yine bayāğı ‘ādet üzerine meydāna ‘azm eylediler ve cenge bünyād ⁽¹⁹⁾ itdiler. Benī ‘Āmir tarafından yine evvel meydāna girüp ḫaşm taleb iden ‘Āmir bin Ṭufeyl idi. Nice ki anası men‘ eyledi. ⁽²⁰⁾ Eslemedi ve birkaç beytile ḫitāb idüp söyledi ve anasına cevāb virüp radde eyledi: **Şi‘r.** ⁽²¹⁾ [Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[64a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Benī ‘Abs tarafından ‘Urve diledi ki buña ⁽²⁾ ḫaşm ola. ‘Anter Ʒomadı ve eyitdi: “Ʒo, işbu şeyṭānuñ rızƷın keseyin ve ‘ömrinüñ defterin düreyin ve vücūdını ⁽³⁾ yiryüzinden götüreyin. İki bahādurumuz öldürdi ve Ʒarvāş bin Ḥānī gibi ādemümüz esir eyledi. Aña ƷaƷıduğumdan ⁽⁴⁾ bu gice irteye çıƷmayıyazdum ve hem benüm Ʒaşdum budur ki şimdi anı diri tutam. Def‘i öldürmeyem yoḫsa ⁽⁵⁾ Ʒarvāş'ı anlar daḫı bunuñ yerine

¹⁸⁸ 63b-18 yardım: yardum

öldürürler. arvāş od bunların cemī‘-i abilelerinden yigdür.” didi ve atın mahmūz{layup} ⁽⁶⁾ meydāna geldi ve Melik Zūheyr'e ve oğlu Şās'a merşiyeye idüp Benī ‘Āmir'e söyledi ve bu aşīde(y)i inşā kıldı: **Şī‘r.** ⁽⁷⁾ [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir] **Rāwī** eydür: ‘Anter bu şī‘ri temām idicek ‘Āmir'e ağırdı ⁽²¹⁾ ve meydāna da‘vet idüp ığırdı. ‘Āmir eyitdi: “Yā veled-i zināl! Senūñ gibi bed-aşl ara yüzölü ulıla muābil olmazın. ⁽²²⁾ Baña şerīfū'n-neseb ve laifū'l-aseb aşl-zāde gerekdür ki muābil olam.” didi. Andan şöñra eyitdi: “Bu sözi ⁽²³⁾ şanma ki senden orduğumdan diyem. Belki anam işmarladı. Sen şüretölü ādemden men‘ itdi. Zīrā esīr gelmezden **[64b]** ⁽¹⁾ öñürdi. Anam bir gice bir orunç düş görmiş. Varup mu‘abbire ta‘bīr itdürmiş. Ol eyitmiş: “Oğluña işmarla, ma‘rekele ara ⁽²⁾ ulıla şavaş itmesün yohsa kendüye ziyān olur dimiş. Eger bu sebele olmasa ‘Arab içinde seni rüsvāy iderdüm ⁽³⁾ ve bahādur kim imiş, saña gösterürdüm.” didi. ‘Anter bunuñ sözün işidicek eyitdi: “Yā veled-i zināl! Geldūñ bunca fesādlar ⁽⁴⁾ itdūñ ve bahādurlar depeledūñ. Şimdi bunuñ gibi iden işi düşden mi orar ve mu‘abbir sözine i‘tibār mı ider ⁽⁵⁾ yāuz ara ura düşle muayyed olup ta‘bīrle mi ‘amel ider? Anañ düş gördüğü için biz seni sağ mı ⁽⁶⁾ osam gerek?” didi ve bunuñ üzerine amle kıldı. ‘Āmir gördi ki ‘Anter buña amle idüp emān virmez. ⁽⁷⁾ Nā-ār cenge idām kıldı ve ‘Anter'e arşu urmağa cüret eyledi. Badı, gördi ki heybetine döyecekleyin ⁽⁸⁾ degöl ve amlesine taammöl olacalayın degöl. amağa aşd eyledi. ‘Anter bir na‘ra urdı. Oğlanūñ ⁽⁹⁾ ‘alı bayıldı ve def‘ī irişüp at üzerinden yaasına yapışdı ve atdan ayırup mu‘alla tıtdı ve Şeybūb'a ağırdı ⁽¹⁰⁾ “Gel işbu oğlanı bağla.” diyü. ‘Āmir'ūñ anası bu ālī göricek ve bu muşibeti müşāhede idicek fiğān idüp ağladı ⁽¹¹⁾ ve def‘ī arvāş'ı ālīd'den aldı ve birkaç ādemleri-y-ile geldi. ‘Anter'e yaın irişdi ve ağırdı, eyitdi: “İy ‘Arab ⁽¹²⁾ ulusu! Oğlanukumu bağlama. Bunuñ gibi zamet ve

miḥnet çekdügi yokdur. İşde yoldaşuñuzı aluñ. Oğlumu ⁽¹³⁾ baña teslīm idüñ.” didi. ‘Anter bu ḥatun kişiyi esirgedi ve Ḳarvāş'ı alup ‘Āmir'i koyıvirdi ve dönüp Ḳays ⁽¹⁴⁾ ḳatına vardı. Ḳays, Ḳarvāş'ı ḳurtarduğı-y-içün ‘Anter’e alḳış itdi. Andan ‘Anter diledi ki Benī ‘Abs leşkerine ⁽¹⁵⁾ buyura ki Benī ‘Āmir'e ḥamle ideler. Nā-gāḥ gördiler ki Ḥālīd bin Ca‘fer meydāna girdi. Bir burc gibi ṭurdu ve ⁽¹⁶⁾ çağırdı ki “İy Züheyr oğulları! Niceye dek öcümüzden bahādurlar ḳırıla ve atlular yorıla ve leşker ⁽¹⁷⁾ helāk ola. Atañuzı ben öldürdüm ve sizi muşībete ben uğratdum. Bizüm aramızda ayırd olmaz sizüñile ⁽¹⁸⁾ ben ayırtlaşmayınca. Bir bir gelüñ, meydāna girüñ. Ne size yardımcı gelsün. Zīrā ki nāmūs ve ḡayret anuñ ⁽¹⁹⁾ üzerinedür. Atasınuñ yirinde begdür. Ben_dahı ḳabīlemüñ ulusıyın. Her kim ki ḥaşmına ḡalebe iderse ⁽²⁰⁾ ḥükm anuñ ola. ‘Arab ṭā’ifesi dahı teşvīşden emīn olalar ve zaḥmetden ḳurtulalar.” didi. Ḳays ve ḳardaşları ⁽²¹⁾ bunu işidicek ḡazaba geldiler. Herbirisi yaraḡa müstaḡrak olup cenge iḳdām ḳıldılar ve birbirinden nevbet ⁽²²⁾ istediler. ‘Anter gördi ki bunlaruñ ḳaşdı böyle oldu. İlerü gelüp söyledi ve eyitdi: “Hīḫ kimseñüz ⁽²³⁾ zaḥmet çekmeñ. Ben varup ol ḥizmeti yirine yitüreyin. Ol şeyṭānı dünyādan götüreyin.” didi. Ḳays eyitdi: [65a] ⁽¹⁾ “Lā! Vallāhi kimse çıḳmaz aña. İlle ben. Zīrā ki beni da‘vet itdi.” didi ve atasınuñ ḳışraḡına bindi. Ḳılıcın eline aldı ⁽²⁾ ve bu ebyātı inşād itdi: **Şī‘r**. [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] ve Ḥālīd'e ḥamle ḳıldı. Ḥālīd dahı bunu ḳarşuladı. ⁽¹⁰⁾ Hīḫ birbirine söz söylemediler ve cevāblaşmadılar. Bile ki def‘i cenge başladılar ve birkaç def‘a ḥamle ḳılup ṭoḳuşdılar ⁽¹¹⁾ ve ḥamlelerin def‘c itdiler. Bir vechile merdānelik gösterdiler ki görenler müteḥayyir oldılar. ‘Anter'üñ gözi Ḳays'dan ⁽¹²⁾ gitmezdi. “N'olaydı ben varayıdum.”diridi. Hele bu ḥālile ḡayli zamān şavaşdılar ve bir müddet dahı ol şüretile ⁽¹³⁾ çıkışdılar ve ikisi dahı buñaldı ve her birisi leşkerinden yaña baḳup meded istediler. Eyle olsa iki leşker ⁽¹⁴⁾ birbirine ḥamle eylediler ve beglerine yardım eylemek ḳaşdın itdiler. Evvel ādem ki Ḳays'a irişdi. ‘Anter idi ve ⁽¹⁵⁾

Benî ‘Âmir tarafından dağı Hâlid'e yardımcı¹⁸⁹ Rebî‘ bin ‘Aqîl¹⁹⁰ geldi ve bâkî hâlk dağı yir yirin çekilüp geldiler ve meydâna ⁽¹⁶⁾ tobtolu oldılar. ‘Anter, Rebî‘ bin ‘Aqîl'ile¹⁹¹ ceng iderdi. Velîkin gözi ve göñli Qays'a meşğûl olmuş idi. ⁽¹⁷⁾ Şeybûb, ‘Anter'e eyitdi: “Yâ veled-i zinâ! İşbu şeytânıla ne añladuñ, qalduñ? Tîz ol, işün bitür ve Qays'a meded ⁽¹⁸⁾ irişdür.” didi. ‘Anter dağı gayret itdi ve bir na‘râ urup Rebî‘ bin ‘Aqîl'üñ¹⁹² üstine hamle kıldı ve süñüyile dürtüp ⁽¹⁹⁾ atdan baş aşğa yire düşürdi ve qanına müstağraq eyledi ve dönüp Benî ‘Âmir'e hamle idüp Qays'ıla Hâlid'üñ ⁽²⁰⁾ üstinden tağındı ve dört yaña perâkende kıldı. Bunlar dağı temâm yorulup tākātleri dükenmiş idi ve mecâlleri ⁽²¹⁾ gitmişdi. Çünkü ‘Anter Benî ‘Âmir hâlkını Qays'ıla Hâlid'üñ üzerinden şavdı ve Hâlid'i depelemek eyledi ki Qays ⁽²²⁾ kırtıla. Rebî‘ bin Ziyâd çağırdı ve eyitdi: “Yâ ‘Anter! Hâlid'i depeleme. Melik Züheyr'üñ oğlu Mâlik ve benüm qardaşum ⁽²³⁾ ‘Amâre¹⁹³ tutsaq olmışdur. Hâlid'i diri tut ki anlara fidâ idevüz. Eger sen bunı öldürürsen anlar dağı [65b] ⁽¹⁾ Mâlik'i ve ‘Amâre'yi¹⁹⁴ öldürürler.” didi. ‘Anter bunı işidicek melûl oldı ve eyitdi: “Hayf Mâlik'e! Yoğsa la‘net qardaşuña ⁽²⁾ ve qardaşınıñ qardaşına. Sizüñ içün ben bunı diri mi kırdum?” didi ve Şeybûb'a buyurdi. Gelüp Hâlid'i bağladı. Hâlid ⁽³⁾ dağı egerçi dutsaq olduğına melûl oldı. Velîkin fidâ haberin işidicek hâlâşına yakın hâşıl itdi ve tahkîk ⁽⁴⁾ bildi ki olmaz. Qays'a dağı Şeybûb at getürdi, bindürdi ve tozın sildi ve Hâlid ile ikisini alup giñ yire gitdi. ⁽⁵⁾ ‘Anter dönüp yine Benî ‘Âmir üzerine hamle kıldı ve bulduğın kırdı ve ictimâ‘ların tağıtdı ve ittifâkların bozdı ⁽⁶⁾ ve bölük bölük eyledi. El-hâşıl Benî ‘Âmir leşkeri şındı. Kırtulanları tağlara kaçdılar ve ehl-i ‘ayâllerine ⁽⁷⁾ ulaşdılar ve ta‘allukâtlarına kavuşdılar. Bu tarafda Benî ‘Abs hâlkı şāz

¹⁸⁹ 65a-15 yardımcı: yardumcı

¹⁹⁰ 65a-15 ‘Aqîl: ‘Uqeyl

¹⁹¹ 65a-16 ‘Aqîl'ile: ‘Uqeyl'ile

¹⁹² 65a-18 ‘Aqîl'üñ: ‘Uqeyl'üñ

¹⁹³ 65a-23 ‘Amâre: ‘Ammâre

¹⁹⁴ 65b-1 ‘Amâre'yi: ‘Ammâre'yi

u hürrem oldılar. Velikin Mâlik, ‘Amāre¹⁹⁵ ile ⁽⁸⁾ esir olduğına acıdılar. Andan Qays eyitdi: “Benüm kardaşum ve ‘Amāre¹⁹⁶ işbu karnanuñ sağlığına sebep oldılar ⁽⁹⁾ ve bunuñiçün tutsak oldılar. Eger esir olmasalar bunu def‘i depelerdük ve ma‘reke de boynın ururduk ve kanını ⁽¹⁰⁾ kaatre kaatre içerdük. Hele bu kez yine ölmekden kurtulasız. Bir def‘a dahı in-şā‘allāh kaynağumuza düşe.” didi. ⁽¹¹⁾ ‘Anter eyitdi: “Yā mevlāyi! Hiç melül olma. Eger bugün kurtulursa bir dahı ele giremeye mi? Şabr eyle gör ki ben bunuñ ⁽¹²⁾ başına ne belālar getürem. Eger gönüm Rebī‘ bin ‘Akīl’e¹⁹⁷ meşgöl olmasa aşhābumuz esir olmazdan öñürdi. ⁽¹³⁾ Ben bunuñ işin yitürdüm. Hele bir tursun. Yarın varup mecmū‘-ı ta‘allukātlarını tağdan aşğa indüreyin ve ⁽¹⁴⁾ ‘avretlerin ve oğlanların esir ideyin.” didi. Qays dahı ‘Anter’üñ bu haberin işidicek şāz oldı ve bir pāre ⁽¹⁵⁾ guşşadan emin oldı. Ol gice ol hālile qarār aldılar ve şabāh olinca muntazır olup turdılar. Şabāh olıcak ⁽¹⁶⁾ Hālīd’i getürdiler ve and virüp ‘ahd eylediler ki Mâlik’i ve ‘Amāre’yi¹⁹⁸ varup göndüre. Hālīd dahı cān ve gönül ile ⁽¹⁷⁾ her ne didilerse rāzī olup ve yortup gitdi. Cān atup kavmine irişdi ve bu hālī anlara haber virdi ve Mâlik’i ⁽¹⁸⁾ ve ‘Amāre’yi¹⁹⁹ koyıvirmek istedi. Benī ‘Āmir halkı rāzī olmadılar ve eyitdiler: “Bizüm bunca ādemlarümüz helāk ⁽¹⁹⁾ oldı. Bunlar bizüm kanlularumuzdur. Elbette de depelerüz. İntikāmın aluruz. Benī ‘Abs’i bir bu işile komaz. Çünkü ⁽²⁰⁾ hāl buña irişdi. Anlaruñ bize tama‘ı ziyāde oldı. Döstlik idüp neylesek gerekdür?” didiler. Hālīd’e muṭī‘ ⁽²¹⁾ olmadılar. Hālīd müteḥayyir oldı ve eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Bu ne işdür ki idersiz? Bunca ulu andlar içdüm, ⁽²²⁾ anları inandurdum yohsa beni deve gibi boğazlardı. Ben anduma hıyānet mi itsem gerekdür? ‘Ale’l-ḥuşūş ki şimdiki ⁽²³⁾ hālde biz mağlūb ve zebūn olduk. Ben mi dilemezdüm ki Benī ‘Abs’e intikām idüp helāk ide idük ve Züheyr’üñ [66a] ⁽¹⁾

¹⁹⁵ 65b-7 ‘Amāre: ‘Āmmāre

¹⁹⁶ 65b-8 ‘Amāre: ‘Āmmāre

¹⁹⁷ 65b-12 ‘Akīl’e: ‘Uḳeyl’e

¹⁹⁸ 65b-16 ‘Amāre’yi: ‘Āmmāre’yi

¹⁹⁹ 65b-18 ‘Amāre’yi: ‘Āmmāre’yi

oğulların hep esîr kıla idük? Evet Allāhu Te‘āla'ñuñ taķdîrinde bize daķı bu nesne muķadder idi. Olana ne ķāre. ⁽²⁾ Hele ŗimdi ĥāl böyle oldu. Bu nevbet daķı ŗoñra ikileyin leŗker cem‘ idem ve mālār döküp ķeri devŗü{rem} ⁽³⁾ varup Benî ‘Abs'üñ bahādurların kıram ve ‘avretlerin, oğlanların esîr idem. Geregi gibi göñlüme ŗıfā ĥāŗıl idem ve ⁽⁴⁾ düşmana intikām idem yāĥuẓ bu yolda ölüp gidem.” didi. Benî ‘Āmir uluları eyitdiler: “Yā Emîr! Ķünkü ĥāl böyle ⁽⁵⁾ ola, bu kiŗilere sen_daķı and vir. İnandursunlar bizi ki varup ķerilerini bizüm üzerümüzden def‘ ideler. Bu ⁽⁶⁾ def‘a göķüp gideler. Bu yıl bizümile ceng itmeyeler. Eger bu nesneye bunlar daķı boyun olurlarsa kıoyıvirelüm.” ⁽⁷⁾ didiler. Ĥalid eyitdi: “Bu sözüñ ma‘nisi var. Buña ben_daķı muķī‘ olurun ve sizüñile bile ittifāk iderin.” didi ⁽⁸⁾ ve Mālîk'i ve ‘Amāre'yi²⁰⁰ ĥāẓır eyledi ve nice ki ĥāṭırları dilerse ķavl itdiler. Mālîk ve ‘Amāre²⁰¹ daķı rāẓî olup ⁽⁹⁾ ķabûl itdiler. Andan bunlara eyü atlar virdiler ve ĥil‘atlar geyürdiler ve mu‘azzez mükerrem idüp göndürdiler. Bunlar daķı ⁽¹⁰⁾ becid sürüp Benî ‘Abs'e iriŗdiler ve ta‘allukātları ile buluŗdılar ve mā-cerālārın ĥikāyet itdiler ve andlaŗup ‘ah ⁽¹¹⁾ itdüklerin ĥaber virdiler. Bunlar daķı ķabûl itdiler ve göķüp gitmege rāẓî oldılar. Ķays eyitdi: “Biz Benî ‘Āmir'den ⁽¹²⁾ ŗimdi ĥayr idemezüz. Tağlara ŗıgındılar ve ŗarb yirlere ŗaķlandılar. Bir nevbetde daķı gelüp intikām idevüz.” ⁽¹³⁾ didi ve göķüp diyārları ṭarafına revān oldılar. ‘Anter bunlaruñ öñince ŗulĥ olduğına melûl olup ⁽¹⁴⁾ giderdi. Zîrā bilürdi ki Ķays Benî ‘Āmir'e intikām itmeyince bu daķı düğün idüp ‘Able'(y)i ‘alıcaķ degüldür. Ol ⁽¹⁵⁾ sebebden maĥzûn olup yürürdi. Vāĥ idüp göğsin geķürürdi ve işbu ŗi‘ri okudı: **ŗi‘r.** ⁽¹⁶⁾ [Arapķa ŗiir ⁽¹⁷⁾ Arapķa ŗiir ⁽¹⁸⁾ Arapķa ŗiir ⁽¹⁹⁾ Arapķa ŗiir ⁽²⁰⁾ Arapķa ŗiir ⁽²¹⁾ Arapķa ŗiir] **Rāwî** eydür: Bu ĥālile ṭurmayup gitdiler. ⁽²²⁾ Vaṭanlarına bir günlük yol kıalıcaķ bir yerde ķondılar, yatdılar. ŗabāĥ olıcaķ ‘Anter'i bulumadılar ve n'olduğın ⁽²³⁾ bilmediler. Ķays müteĥayyir oldu ve cān kıayusına düşdi ve kıardaŗları melûl oldılar. Ammā düşmānları ŗāẓ [66b] ⁽¹⁾ ve ĥurrem oldılar, ĥuŗŗŗā

²⁰⁰ 66a-8 ‘Amāre'yi: ‘Ammāre'yi

²⁰¹ 66a-8 ‘Amāre: ‘Ammāre

ki Rebī' bin Ziyād ve  ardaşı 'Amāre.²⁰²  unki h l b yle oldu.  ays halkı g  mege  omadı ⁽²⁾ ve d rt ya a  dem g nder p 'Anter'i istedi ve muntazır olup ol g n oturdu. Kim eyd rdi, bizden    rdi. ⁽³⁾ Vardı ki geld   m zi mu d laya. Kim eyd rdi ki 'Able h  ırına d  e geldi d nleden  urup ivdi, gitdi. ⁽⁴⁾ Hele her  i i bir d rl  s z s yledi a  am olı ak ol istey giden  demler geldiler. 'Anter'i bulmamı lar ⁽⁵⁾ ve haberin almamı lar.  ays eyitdi: “‘Arab d ni ha  ı-y-i  n 'Anter'  n h lin bilmeyince i bu ma  mdan g  mezinsin.” didi. ⁽⁶⁾ 'Am re²⁰³ eyitdi: “Y  em r! Bu ey  tedb r deg l ki bir  ara  uldan  t ri Ben  'Abs uluların  ur urur mısın? ⁽⁷⁾ Her birisinin n ehl-i 'ay li vardur. Ol bir  aders z,  ıymets z  ey  ni  n niceye dek bunda  alalar.” didi.  ays ⁽⁸⁾  ak dı ve eyitdi: “Y  'Am re!²⁰⁴ Bu ne herze ve hedy ned r ki s ylersin? Utanmaz mısın ki 'emm  n o lını g ybet id p ⁽⁹⁾ m s v sin s ylersin? Vall hi ki eger ol h z r olayıdı da ı sen n bu s zler n  i ide idi, ⁽¹⁰⁾ def'  boyn n ururdu.” 'Am re²⁰⁵ g  abdan kend yi hel k ideyazdı ve eyitdi: “Y   ays! Zih  ha  ret ⁽¹¹⁾ ba a ki 'Anter 'emm m o lı ola. Rev  m dur ki anı ben m neseb me ula durasın? Vall hi ki bu s zden ⁽¹²⁾ ba a  lmek yeg idi ve ba um  a lar y kletmek ge ez idi.”  ays eyitdi: “Gerekse  ak , gerekse ba u n  ⁽¹³⁾  a a d k ki 'emm n o lıdur ve nesebi sen n neseb n  gibidir. Eger ol olmaya idi ne sen n v c du n ⁽¹⁴⁾  alurdu ve ne h z b  i  ab len n cem  m z. An n  ılıcı    dsıyuz.” didi. Reb  bin Ziy d,  ays' n s zin ⁽¹⁵⁾ i idicek h sedden y re i yarılıyazdı ve ba rı p re p re oliyazdı. G yetde g cendi ve nih yetde incindi. ⁽¹⁶⁾ Vel kin m n f  lık etegin  utdu, izh r itmedi ve  ays'a eyitdi: “ y 'emm m o lı!  o, bu 'Am re'n n ⁽¹⁷⁾ s zine mu ayyed olma. An n c hilli i ve   neg li i  okdur. Sen kend  i  n g r. Hem da ı  av b budur ki ⁽¹⁸⁾ bir zam n bunda  uravuz. Ola ki 'emm m o lının 

²⁰² 66b-1 'Am re: 'Amm re

²⁰³ 66b-6 'Am re: 'Amm re

²⁰⁴ 66b-8 'Am re: 'Amm re

²⁰⁵ 66b-10 'Am re: 'Amm re

²⁰⁶ 66b-16 'Am re'n n: 'Amm re'n n

haberini alavuz. Eger eglenürse ve hâli n'olduğı ma'lûm ⁽¹⁹⁾ olmaz ise göçüp gidevüz. Ammâ iken dağı çok eglenmek gerekmez. Zîrâ ki halkda başlu âdem çokdur ve hem ⁽²⁰⁾ ehl-i 'ayâlin ve ta'allukâtların görmege iverler. 'Anter hoz kimseden korkmaz ve kimse aña ziyân idemez. Kaçan ⁽²¹⁾ olursa selâmetliğila gelür." Kays bunun sözün işidicek bildi ki maşşûdı göçmekdür ve meyli ilerü ⁽²²⁾ gitmekdür. Ol dağı kabîleye buyurdu. Göçdiler ve becid sürüp gitdiler. Giderek Kays, 'Anter'ün anda olmaduğın aındı ⁽²³⁾ ve babasınıñ öldüğün fikr itdi. Andan şöıra kavmine gelen belâları tezekkür eyledi. Hâlid'ile Benî 'Âmir ile olan [67a] ⁽¹⁾ kışşaları aındı. Hâtırı cüş idüp bu ebyâtı inşâ itdi: Şî'r. [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] El-kışşa ⁽¹⁵⁾ gelüp kabîlelerine irişdiler²⁰⁷ ve 'Anter'den haber şordılar. Hîç kimse 'Anter'i görmiş çıkmadı ve işitmiş bulunmadı. Kays eyitdi: ⁽¹⁶⁾ "‘Anter bizi koyup ileri mi gidecek idi? Anuñ gibi mürüvvet ehli ve ğayret ıssı kişi yoldaşların terk idüp gider mi[yi]di? ⁽¹⁷⁾ Aña zulm eylediler ve itmedüğü işi itdi diyü mesâvî itdiler." didi. Andan halk ta'allukâtı-y-ıla buluşup görüşdiler ve esenleşdiler. ⁽¹⁸⁾ Râvî eydür: "Bunlar bu hâlde iken 'Able'nün atası Mâlik, işitdi ki halk mesâvî idüp söyleşür ki ⁽⁹⁾ Kays leşker cem' idüp Benî 'Âmir üstine gidicek. 'Anter bunda kaldı ve 'Able ile halvet buluşup avurd urdu ⁽²⁰⁾ ve şöhet itdi diyü Mâlik'e bu nesne güç geldi ve ilün sözinden 'arlandı. Andan 'avretinün üzerine girdi ⁽²¹⁾ ve kılıç çekdi, eyitdi: "İy kaḥbe! İşbu hâller hep senün öcündendür. Zîra ki kızuma sen öğredürsin. 'Anter'i ⁽²²⁾ añup diline getürüp ve anuñıla buluşup söyleşür ve seferden geldüğince armağan diler. Beni il içinde rüsvây eyledü{ñüz.} ⁽²³⁾ Başum aşığa oldu." didi ve kaşd kıldı ki 'avretini kılıcıla çala. 'Avret yalvardı ve emân diledi ve eyitdi: [67b] ⁽¹⁾ "İy 'emmüm oğlu! Bu işleri itdügüme sebeb bu idi ki gördüm senün aña meylün var ve kızuñı aña 'avretliğa ⁽²⁾

²⁰⁷ 67a-15 irişdiler: işdiler

lāyık gördüñ. Ben_dahı bu nesneleri iderdüm ki birbirine maḥabbetleri ziyāde ola
yoḥsa bilsem ki saña ḥoş gelmez ⁽³⁾ bī-zārdum. ‘Anter'den dahı atasından,
dedesinden dahı çünki senüñ rızāñ yoḥdur. Şimden girü ‘Able'nüñ ⁽⁴⁾ ayruḥ aña
yüzün göstermeyeyin.” didi. Mālīk eyitdi: “İy pīr ḳahbe! Ben ol müdārāyı Melik
Züheyr'ile oḡlı Şās ⁽⁵⁾ ḥātırı içün iderdüm. Zīrā ki anlar dāyim ol veled-i zināya
yardım iderlerdi ve miḳdārından ziyāde i‘tibār ⁽⁶⁾ iderlerdi. Şimdi anlar dünyādan
gitdiler. Ayruḥ ola yardumcı i‘tibār idici kimse ḳalmadı. Ben ḳızum kime ⁽⁷⁾ ḥātırum
dilerse aña virürin. Şāyed ki ol mu‘arres²⁰⁸ bu seferden selāmetlīgıla gelmeye. Bir
belāya uğraya. Eger ⁽⁸⁾ gelürse dahı kimsenüñ anı benüm evüme getürürse yāḥuz
aḡzına alup söylerse ‘Arab dīni ḥaḳḳı-y-içün ḳoyun ⁽⁹⁾ gibi boḡazların.” didi. **Rāwī**
eydür: Mālīk ḳışşası ‘avreti-y-ile böyle geḫdi. Geldük biz Ḳays ḳışşasına. Ḳays dahı ⁽¹⁰⁾
gelüp yirine ḳavuşdı ve ta‘alluḳātına ulaşdı ve ‘Anter'i bulmaduḡına ḡāyetde saḫt
oldı. Hele ol gün ⁽¹¹⁾ ol ḥālile oldı. Yarındası Ḥuzeyfe geldi ve ḳardaşları ve bāḳī Benī
Fezāre uluları hep bile geldiler ve ⁽¹²⁾ Ḳays'a du‘ā itdiler. Şükür selāmetlīgıla
seferden geldük ve düşmān üzerine manşūr ve muḫaffer olduk.” ⁽¹³⁾ didiler ve
seferinden ve ser-güzeştinden şordılar ve aḥvālinden teftiş itdiler. Ḳays eyitdi: “Hiç
baña alḳış virmeñ ⁽¹⁴⁾ ve fetḫ ve nuşret ḳutlulamañ Ḥālīd'i depelemeyince.” didi ve
Ḥālīd'ile geḫen mā-cerāyı ḫikāyet itdi ve Ḥālīd ⁽¹⁵⁾ sağ ḳurtulduḡın rivāyet itdi ve
eyitdi: “Ḥālīd epsem ṫuracaḳ degül elbette. Çeri cem‘ idüp bizüm üzerümüze ⁽¹⁶⁾
gelecekdür. ‘Anter dahı ḡāyib oldı. Bize kim yardım ide?” didi. Ḥuzeyfe eyitdi: “Yā
mevlāyi! Melül olma. ⁽¹⁷⁾ Eger gelürse biz dahı mālīlarumızı döküp bī-ḫad çeri cem‘
idevüz. Senüñ yoluñda ḫalışavuz. İn-şā‘allāh ⁽¹⁸⁾ ki def‘ idevüz. Üşenme, bikaḫ vakt
‘ıyşe ve ‘işrete meşḡul ol. Ḥātıruñdan ḡuşşa(y)ı gider. ⁽¹⁹⁾ Mey-i şāfī ile ḡöñlüñ
kudūretini zāyil²⁰⁹ eyle. Meclisüñde ebyāt ve eş‘ār oḳunsun. Dem-be-dem kendüyi
ḫüzñile ⁽²⁰⁾ helāk eyleme.” didi. Ḳays bunuñ sözün işidiceḳ alḳış itdi. Ḳullarına

²⁰⁸ 67b-7 mu‘arres: ma‘arres

buyurdu. Bir ulu cem'iyet ⁽²¹⁾ yarağın gördiler ve 'azīm şöhet kaydın yidiler. Envā'-i ni'metler bişürdiler, yidiler ve ba'de esbāb-ı şöhet ⁽²²⁾ müheyyā idüp mey meclisine āgāz itdiler ve bir bir sāzendeler nūvāht idüp gūyendeler ser-āgāz itdiler. Öyle ⁽²³⁾ vakti olıcağ bu vechile şafā sürdiler ve zamāne guşşasından bir sā'at ferāğat buldılar. Ehl-i şöhet **[68a]** ⁽¹⁾ temām germ oldılar ve ser-keş tabī'atlar nerm oldılar. Sīm-endām sākīler elinden zerrīn kadehler devr iderler ve ma'sūklar ⁽²⁾ 'āşıklarına gāh vefā gāh cevır eylediler. Bunlar bu hāle müstağrak olup otururken kabīlenūñ bir tarafından bir ⁽³⁾ şayha kopardı. Çağırışdılar, diñlediler. Gördiler ki şāzılık āvāzdur ve ferāhlık 'alāmetidür. Kays şordı ki "Bu ne ⁽⁴⁾ hāldür ve ne haberdür?" didi. Bir kişi eyitdi: "Yā melik! Şeybūb geldi. 'Anter'ūñ haberin getürdi. Şimdi gelür diyü." didi. ⁽⁵⁾ Kays eyitdi: "Girçek mi söyler?" didi, eyitdiler: "Belī, girçekdür. Def'i 'Urve at arkasına süvār oldı ve 'Anter'i karşıladı ⁽⁶⁾ ve buluşup görüştü ve gāyib olduğına sebeb şordı ve Kays'ıla 'Amāre²¹⁰ ortasında geçen mā-cerāyı 'Anter'e hikāyet ⁽⁷⁾ itdi ki 'Anter'e seña suñdı ve kara kuldur diyü serzeniş idüp söyledi." didi. Andan soñra Melik Kays ⁽⁸⁾ karşı çıkup buluştı ve 'Anter'ūñ başın ve yüzün öpdü ve "Ne sebeb oldı ki belürsüz olup gitdüñ?" didi. 'Anter ⁽⁹⁾ eyitdi: "Yā mevlāyi! Bir kişinūñ hizmetinde imişin ki zahmetüm zāyi' ve sa'yum bāṭıl olmış. Nice ki ben anlara ihsān ⁽¹⁰⁾ itdüm. Anlar beni mesāvī idüp sūñdiler ve ḥased arttı." didi. Kays eyitdi: "İy 'emmüm oğlı ve iy Benī 'Abs bahādırı! ⁽¹¹⁾ Bu sözüñ ma'nisi nedür? Bu sözden maḳşūduñ kimdür? Kimi dilersin?" didi. 'Anter eyitdi: "Yā mevlāyi! Hikāyetüm ⁽¹²⁾ işit. Eger didüğüm vāki' ise kabūl eyle." didi ve başladı. Ser-güzeştin rivāyet itdi ve eyitdi: "Yā mevlāyi! Şol ⁽¹³⁾ gice ki sizūñ katuñuzdan gāyib oldum. Leşkerūñ dört yanında gezüp pāsubānlık iderdüm ve ḥavādīşi rūzigārdan ⁽¹⁴⁾ ve 'Arab ḥarāmīlerinden ve uğrılarından şakladum. Nā-gāh gördüm ki karañulıkda bir kimse yürür. İlerü

²¹⁰ 68a-6 'Amāre: 'Ammāre

yürüdüm, ⁽¹⁵⁾ gördüm bir ‘Arab'dur. Deve üstinde gelür, çağırdım: “Yā mu‘arres!²¹¹ Tır, gitme! Ne kişisin? Hālūñ nedür?” didüm. Ol_dahı ⁽¹⁶⁾ tırdı ve eyitdi: “İy yigit! Ben mazlūm kişiyin. Benī ‘Abs'de Rebī‘ bin Ziyād dirler bir dōstum vardur. Aña giderin ⁽¹⁷⁾ ve andan yardum taleb iderin ki benüm intikāmumı düşmānumdan alıvire.” didi. Ben eyitdüm ki “İy ‘Arab ulusu! Kimden ⁽¹⁸⁾ güç gördüñ? Saña kim zulm itdi? Ben Rebī‘ bin Ziyād'uñ eyü yarar kulu-y-ın. Beni bir mühim maşlahata gönderüpdurur.” didüm. ⁽¹⁹⁾ Ol eyitdi: “İy yigit! Baña Beşşār bin Sa‘id dirler. Benüm bir kızum varıdı. Bir kişiye nişān kodum ve kalıñından biñ ⁽²⁰⁾ dişi deve aldum. Diledüm ki ol develeri şatup kızuma cihāz idem ve ere virem. Nā-gāh işbu diyāra irişecek ⁽²¹⁾ harāmī gelüp devemi hep elümden aldı. Hemān ben yaluñuz işbu devemile kurtuldum ve ol harāmī Benī Kefāne'den ⁽²²⁾ idügin bildüm. Geldüm ki Rebī‘ bin Ziyād Beni ‘Abs bahādurlarından baña yardımcı²¹² vire idi. İşde saña uğradum ⁽²³⁾ beni yolumdan koduñ. Añladuñ imdi. Çünkü Rebī‘uñ kulusın. Yüri, bile gidelüm. Benüm hālümü işitdügüñ **[68b]** ⁽¹⁾ gibi mevlāña söyle ve baña meded eyle.” didi. Ben eyitdim: “İy ‘Arab ulusu! Beşāret olsun saña ki yoluñ yakın oldu. ⁽²⁾ Mevlām hātırı-y-içün senüñ işüñi bitüreyin. Varup aña zahmet eyleme yüri. Öñümce düşmānuñı baña göster. Kankı tarafa ⁽³⁾ gitdi. Senüñ intikāmuñı alıvireyin. Mağşūduñı hāşıl ideyin ve develerüñi hālāş idüp seni teşvışinden ⁽⁴⁾ emīn ideyin.” didüm. Ol dahı şāz u hurrem olup öñüme düşdi, gitdi. Ben_dahı anuñ ardınca şabāha dek gitdik. ⁽⁵⁾ Şabāh olıcağ Vādü'n-Nefir dirlerdi bir dere varıdı, aña irişdik. Nā-gāh gördük ki kırk atlu bu ‘Arab'ıñ ⁽⁶⁾ develerin sürmiş gider. Bunlaruñ üzerine hamle idüp at şaldum. Otuzın def‘i depeledüm ve onı ⁽⁷⁾ kaçdı, gitdi. Ol kişinuñ develerin alıvirdüm ve mağşūdın hāşıl eyledüm. Şāz u hurrem oldu. Rebī‘ ⁽⁸⁾ bin Ziyād'a alkış idüp vardı, yolına gitdi. İşde benüm hālüm işbu vechile oldu. Ben varup Benī Ziyād ⁽⁹⁾ içün eyü ad kazanurın ve hayr du‘ā itdürürin. Bunlar bunda beni

²¹¹ 68a-15 mu‘arres: ma‘arres

²¹² 68a-22 yardımcı: yardumcı

veled-i zinā diyü añarlar ve anamıla serzeniş ⁽¹⁰⁾ iderler. Ben itdügüm fi‘limdür, harām-zāde fi‘lī yoḥsa bunlar itdügi mi?” didi. Andan dönüp ‘Amāre’nün ²¹³ ⁽¹¹⁾ yüzine baḳdı ve eyitdi: “Veyleke iy Ziyād oḒlı! Bu te‘addi ve zulme niceye dek bu olısar, hıç bu ḥasedün ve fesāduñ ⁽¹²⁾ nihāyeti yoḒ mıdur? Ol Allāh ḥaḳḳı-y-içün ki kendüzi ma‘iṣete sebeb eyledi ve giceyi rāḥata kıldı daḫı beni ⁽¹³⁾ yaramazlıḒıla eger señ işbu kılıcımla seni pāre pāre iderin ve maḳberiye göndürürin.” didi. Andan bu ebyātı ⁽¹⁴⁾ inṣā itdi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁸⁾ ‘Amāre ²¹⁴ daḫı ḥalkdan ‘ārlandı ve ḡazaba gelüp ḳaḳıdı ve ayaḒı üzerine ḳalkıp kılıcın eline aldı ve eyitdi: “Veyleke ⁽¹⁹⁾ yā veled-i zinā! Bunca sözi hep benümiçün mi söyledün ve Benī ‘Adnān ulularınıñ içinde baña bunuñ gibi söz mi ⁽²⁰⁾ söylersin? Benüm seniñ gibi yüz ḳulum var ola.” didi ve ‘Anter’i kılıcı-y-ıla çalmaḳ istedi. Benī ‘Abs ve Benī ‘Adnān ⁽²¹⁾ uluları ḳaḳıldılar ve elin tutdılar. Rebī‘ bin Ziyād çekdi, kılıcın elinden aldı ve yüzine bir muḥkem tabance urdı ve eyitdi: ⁽²²⁾ “Veyleke ‘emmüm oḒlı! Bizümiçün bunca zaḥmetler çekmişdür ve nice yirlerde mehlekeden ḥalāṣ itmişdür. Sen aña ⁽²³⁾ ol iḥsānlar muḳābelesinde kılıç mı çekersin?” didi. ‘Anter bunuñ bu ḥareketini görüp ḳaş ḳaş güldi ve eyitdi: **[69a]** ⁽¹⁾ “Veyleke yā mu‘arres! ²¹⁵ Bilürsin ki bunda beni men‘ iderler. Seni depelemege ḳomazlar. Anuñiçün bu cür‘eti ²¹⁶ idersin. Hünerün varısa ⁽²⁾ bir ḥālī yirde gel benümile muḳābil ol. Gör ki seni ṣol deve güdecek ağacıla nice depelerin ve dünyādan rızḳuñı ⁽³⁾ nice keserin.” didi ve biraz gümrendi ve söyledi. Andan Ḳays’dan utandı. Nesne söylemedi. Ḳalkıp anası ḳatına vardı. ⁽⁴⁾ Anası daḫı bunuñ ile buluşmamışdı ve seferde Ḓāyib olup belürsüz olduḒın işitmiş idi. ŞaḒ görem diyü ummazdı. ⁽⁵⁾ Çünkü şaḒ u selāmet yine gördi. Feraḫından ağladı ve ḳarşu yüridi ki öpe ve ḳoca. ‘Anter bunu göḒsine dürtüp ⁽⁶⁾ arḳası üstine düşürdi ve eyitdi: “Ḳo, beni. Var ḳulayuña git yā mel‘üne! Sen

²¹³ 68b-10 ‘Amāre’nün: ‘Ammāre’nün

²¹⁴ 68b-18 ‘Amāre: ‘Ammāre

²¹⁵ 69a-1 mu‘arres: ma‘arres

olmasaň kimse benüm aşluma ve nesebüme ⁽⁷⁾ ta‘n idemezdi ve kıldur diyü töhmet eylemezdi.” didi. Anası ağladı ve eyitdi: “Benüm ne şuçum vardır? Benüm ihtiyārumile mi? ⁽⁸⁾ cāriye oldum. Eger ol ad senden beni depelemegile zāyil olup giderse gel beni öldür dek senüñile aduñ eyü olsun ⁽⁹⁾ ve kulluk adı gitsün.” didi. ‘Anter bunuñ sözün işidicek özi göyindi ve içi acıdı ve gönline rikkat ⁽¹⁰⁾ gelüp ağladı ve kocup öpdü ve küstāhlığından ‘özr diledi ve “Edebsüzlük itdüm, ‘afv eyle.” didi ve yalvardı. ⁽¹¹⁾ Anası dağı bunuñ sözün kabül eyledi ve gözlerin öpdü. **Rāvī** eydür: ‘Anter hāli anası-y-ıla böyle oldı. ⁽¹²⁾ Geldük biz bu tarafda ‘Amāre²¹⁷ kışşasına. ‘Amāre²¹⁸ dağı meclisde ‘Anter’ile söyleşdüğinden soñra melül ve ⁽¹³⁾ mahzūn olup evine gitdi ve cihān gözlerine țar oldı. Rebī‘ bin Ziyād bunuñ hālini göricek eyitdi: ⁽¹⁴⁾ “Yā ahī! Hātıruñı hoş tut ki ol veled-i zināyı Qays’ıla koyup biz ta‘allukātumuzla göçüp ayruk yire gidelüm. ⁽¹⁵⁾ Ol şirrīrūñ yüzini görmez olalum.” didi. ‘Amāre’nūñ²¹⁹ gönlin tesellī eyledi. Andan gelüp Qays katına girdi. ⁽¹⁶⁾ Gördi ki Qays ‘Anter’ile ‘Amāre’nūñ²²⁰ kažiyyesine melül olmuş oturur. Rebī‘ eyitdi: “Yā melike’z-zemān! Hīç ⁽¹⁷⁾ melül olma. Ben bu işi işlāh ideyin. Bir nesne fikr itmişin ki ayruk anlar biribiri-y-ile ceng ve cidāl ⁽¹⁸⁾ itmez. Senüñ dağı kulağıñ dinç olur, kurtulursın.” didi. Ol hālile oldılar. Aşşam yaqın ⁽¹⁹⁾ olıcağ Rebī‘ bin Ziyād ta‘allukātına ve akribāsına hüküm eyledi. Çadırların divşürüp göçdiler, vardılar. ⁽²⁰⁾ Ya‘mūriyye dirler, bir dere varıdı. Otu, şuyı bol ve çayırları, çemenleri vāfir. Anda konup oturdılar ⁽²¹⁾ ve muķīm olup kaldılar. Andan Rebī‘ bin Ziyād kardaşı ‘Amāre’ye²²¹ eyitdi: “Yā ahī! Nice ki ‘Anter Qays’ıla bile ⁽²²⁾ ola ayruk anda varmayam. Megerki eyyāmda bir kez kızumı görmekiçün varam.” didi. **Rāvī** eydür: Benī Ziyād ⁽²³⁾ Benī ‘Abs’den ayrılıp gitdüğün işidicek ‘Arab tã’ifesinden biş yüz av ardlarına düşüp

²¹⁷ 69a-12 ‘Amāre: ‘Ammāre

²¹⁸ 69a-12 ‘Amāre: ‘Ammāre

²¹⁹ 69a-15 ‘Amāre’nūñ: ‘Ammāre’nūñ

²²⁰ 69a-16 ‘Amāre’nūñ: ‘Ammāre’nūñ

²²¹ 69a-21 ‘Amāre’ye: ‘Ammāre’ye

Vādi-yi Ya‘mūriyye‘ye} [69b] ⁽¹⁾ vardılar ve Rebī‘uñ emrine muṭī‘ olup bile yoldaş oldılar. Qays işitdi ki Benī Ziyād bu hareketi itdi. Ġāyetde ⁽²⁾ incindi. Velikin nesne dimedi ve qavminüñ ulularına eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Bilürsüz ki atam diri ⁽³⁾ iken ‘Anter‘i severdi ve kullık adını andan giderdi idi ve Şeddād‘uñ nesebine ulaşırdı ve ikrār itdürdi ⁽⁴⁾ idi. Şimdi Benī Ziyād dirler ki “Ben ol işi bir dürlü dağı idüp atama muḥālefet idem ve ‘Anter‘üñ nişānlusını ⁽⁵⁾ ‘Amāre‘ye²²² virem.” Vallāhi bu olacaḡ iş degüldür. Ben bu bid‘atı idecek degülin. Rebī‘ bin Ziyād dağı hoş vardı. ⁽⁶⁾ İşine inkār itmezüz, eyü fikr eyledi. Zīrā ki ‘Amāre²²³ ile ‘Anter bir yirde olıcaḡ kabīle‘nüñ ḡuzūrı ⁽⁷⁾ olmaz ve bizüm raḡātumuz qalmaz.” didi. Ne Rebī‘a melül oldu ne ḡoz ‘Anter‘e kaḡıdı. Belki vaḡt vaḡt varup ⁽⁸⁾ Rebī‘ bin Ziyād‘ı görürdi ve müdāra idüp ḡatırına ri‘āyet iderdi. Zīrā ki hem qayın anası idi ve hem ⁽⁹⁾ Benī ‘Abs‘üñ şeyḡi ve ulusu idi. Bu ḡālile bir nice müddet oldılar. Qays dāyim Benī ‘Āmir tarafından ḡaber şorardı ⁽¹⁰⁾ ve Ḥālīd‘üñ aḡvālinden ve tedbīrinden teftiş iderdi. İttifāḡ bir gün işitdi ki Ḥālīd varup Seyyidü‘l⁽¹¹⁾-‘Arab Şerīfū‘n-neseb şeyḡi Düreyd bin Şimma‘dan²²⁴ yardım dilemiş ve “Benī ‘Abs üzerine giderin.” diyü çeri ṡaleb ⁽¹²⁾ itmiş. Bu Düreyd dağı dört yüz elli yaşında idi. Cemī‘-i ‘Arab aña muṭī‘ olurlardı ve buyruḡın ṡutarlardı ⁽¹³⁾ ve tedbīrin ve fikrin begenürlerdi. Zīrā ki hem ‘aḡl ve fehmi ve firāset ıssı idi ve hem nesebi şerīf ⁽¹⁴⁾ ve sözi laṡīf kişi idi. Çünki Ḥālīd varup buña ihtiyāc ‘arṡ eyledi ve leşker ṡaleb itdi. Bu dağı ⁽¹⁵⁾ anuñ sözün qabūl eyledi ve ḡācetin revā itdi. “On biñ ādem cem‘ idüp buña yoldaş ḡoşdı.” diyü ḡaber ⁽¹⁶⁾ virdiler. Qays bu ḡaberi işidicek teşvīşlendi ve eyitdi: “Ḥālümüz mükedder olısar cengden ḡurtulmazuz ve bir ay ⁽¹⁷⁾ rāḡat olup dinlenmezüz.” didi ve Benī ‘Abs uluların cem‘ idüp ṡanışdı ve bu ḡālī bunlara bildürdi. Bunlar ⁽¹⁸⁾ eyitdiler: “Yā melik! Hīḡ melül olma. Eger dünyā ehli cem‘ idüp götürürse bizüm andan ihtiyātumuz yoḡdur. ⁽¹⁹⁾

²²² 49b-5 ‘Amāre‘ye: ‘Ammāre‘ye

²²³ 69b-6 ‘Amāre: ‘Ammāre

²²⁴ 69b-11 Şimma‘dan: Şamme‘den

Oğlumuz, kızımız kırılınca çalışuruz ve cānumuz gövdemüzde olduğınca dürişürüz.” didiler. ‘Anter eyitdi: “Yā mevlāyi! ⁽²⁰⁾ Mübārek hāṭiruña gubār gelmesün. Mevlām Melik Züheyr'ün cānı için ki biñ ādemile uğraşup saña ⁽²¹⁾ anuñ başını kesüp getüreyin. Eger şöyle ki cemī'-i cinn ü ins aña mu‘āvenet daḥı iderse.” didi. Qays feraḥ ⁽²²⁾ oldı ve ‘Anter'e alkış itdi. Andan ceng yarağın gördi ve hazīnesinden silāḥlar ve zirihler istedi. ⁽²³⁾ Gördi ki azdur, fikr eyledi ki varup Medīne'den ceng aleti şatun ala. ‘Emmüsi Useyd'i yirine kodı ve [70a] ⁽¹⁾ ve ‘Anter'e kabileyi beklemege ışmarladı ve rüzigār miḥnetinden ‘Arab ḥarāmīsinden şaklaya. Andan ḥayli develer ve mällar ⁽²⁾ alup Medīne ṭarafına ‘azm eyledi. Megerki Medīne'nüñ begi ol vaḳt Uḥeyḥa bin Ḥallāc idi. ‘Abdu'l-muṭṭalib'ün rıdā‘atdan ⁽³⁾ kardaşı idi. Melik Züheyr'ile evvelden dōstlıqları varıdı. Dāyim birbirine nāmeleri ve armağanları verüp gelürdi ⁽⁴⁾ ve Melik Züheyr'den soñra Qays'ıla daḥı ol dōstlık üzerine idi. Çünkü Qays Medīne'ye gelür ḥaberin işitdi, ⁽⁵⁾ çıkup karşıladı ve ‘izzet ve ikrām idüp kondurdi ve ḥālinden teftiş itdi ve geldüğine sebep şordı. ⁽⁶⁾ Qays daḥı buña ceng aleti divşürmege ve zirihler şatun almağa geldügin ḥaber virdi. Megerki bu Uḥeyḥa'nuñ ⁽⁷⁾ katında bir nefis kıymetlü zirih varıdı. Temām ādem boyınca idi. Hiç beglerde anuñ nazīri zirih işidilmezdi. Qays ⁽⁸⁾ anı işitmiş idi. Çünkü bu kerre buluşdı, Uḥeyḥa'dan anı istedi ve eyitdi: “Dilerin ki ol zirihi baña şatasın ⁽⁹⁾ yāḥuz bağışlayasın. Tā ki anuñıla maḳşūdum ḥaşıl ola ve düşmān yüzinde anı geyem ve begler ve bahādurlar ⁽¹⁰⁾ üzerine anuñıla faḥrilenem. Senüñile dōstlıqumuz daḥı ziyāde ola ve maḥabbetümüz bayağıdan pek ola ve hem ⁽¹¹⁾ anuñ ‘ivāzı daḥı ben saña çok nesne virem. Deveden ve atdan ve aḳçeden ve altundan ve diri olduğumca ⁽¹²⁾ du‘acı olam.” didi. Uḥeyḥa bunuñ sözün işidicek güldi ve eyitdi: “İy Benī ‘Abs ulusı! Benüm gibi kişide ⁽¹³⁾ zāyid zirih mi olur ki şatam yāḥuz bağışlayam? Ḥāl budur ki baña ḥācete geleni maḥrūm gönderdügüm daḥı yokdur. ⁽¹⁴⁾ Eger Ḥālid'ün müsāvisinden ve zemminden korkmasam ol didüğün zirihi saña virürdüm. Andan

ğayrı hoz⁽¹⁵⁾ benüm hazînemde artuk ve hâcetden ziyâde zirih yokdur.” didi. Kays eyitdi: “Yâ seyyide'l-‘Arab! Ol zirihi baña⁽¹⁶⁾ bağışladuğuñiçün Hâlid seni niçün zemm ider? Begler ‘âdetinde hoz birbirine şavaş aleti virmek ve⁽¹⁷⁾ ceng yarağın bağışlamak vardur.” didi. Uheyha eyitdi: “Zîrâ ki birkaç kez baña medh idüp ol zirihi⁽¹⁸⁾ istedi, virmedüm. Zîrâ bildüm ki senüñile ceng itmegiçün ister. Ayruk zirih virüp şavdum ve ‘özü⁽¹⁹⁾ dileyüp hâtırın tesellî eyledüm. Şimdi eger saña virürsem beni mesâvî idüp zemm ider.” didi. Kays eyitdi: ⁽²⁰⁾ “Yâ mevlâyî! Nice şi‘rile medh eyleñ. Biz dahı işidelüm.” didi. Uheyha bu şi‘ri okudı: **Şi‘r.**⁽²¹⁾ [Arapça Şiir⁽²²⁾ Arapça Şiir⁽²³⁾ Arapça Şiir] **[70b]**⁽¹⁾ **Râvî** eydür: Kays bu şi‘ri işidicek begendi ve tahşîn⁽²⁾ itdi ve Uheyha eyitdi: “Vallâhi ki laţîf kaşîde. Seni ma‘zûr tutaruz ve Hâlid'ün hâtırın ri‘âyet itdügün ‘ayıplamazuz⁽³⁾ ve serzeniş kılmazuz.” didi ve üç gün anda tırdı. Andan soñra varup ol taraflarda gezdi. Çok zirih ve çukal⁽⁴⁾ ve bâkî ceng yarağı görüp yine Medîne'ye geldi ve göçüp yine kendü diyârına gitmek diledi. Uheyha eyitdi: “Yâ Kays! Sen⁽⁵⁾ zirih divşürmege gidicek hâtıruma bir fikr gelmişdür. Üş saña diyeyin. Hele bir gel. Bir sâ‘at oturup senüñile şöhet⁽⁶⁾ idelüm.” didi. Andan buyurdi: “Ta‘âm getürdiler, yidiler ve süci getürüp içdiler. Germ oldı ve birbirine tolular⁽⁷⁾ içüp döstlik izhâr itdiler ve ebyât ve eş‘âr okudılar. Andan Uheyha işbu ebyâtı Kays'a hitâb idüp eyitdi: **Şi‘r.**⁽⁸⁾ [Arapça Şiir⁽⁹⁾ Arapça Şiir⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] **Râvî** eydür: Bu aşıl zirihe⁽¹¹⁾ ‘Arab-ı Zâtü'l-Mevâşi dirlerdi ve bunuñ bahâsı yüz kara gözlü ve kıvırcık yüñlü deve olurdu. Kays bunuñ şi‘rini işidicek⁽¹²⁾ maşşûdı ne idüğün añladı ve beytlerün ma‘nisini fehm eyledi ki eger zirihi kendüye virürse Hâlid'ün⁽¹³⁾ hâtırını kalur. “Zirihi baña virmedi. Düşmânuma viridi.” diyü söz söyler. Pes eyle olsa şöhet âhîr olunca şabr⁽¹⁴⁾ eyledi dahı varup çok deve, ğayri cinsden mâllar getürdi ve eyitdi: “İy Medîne ulusu! İşbu mâlları kabûl eyle⁽¹⁵⁾ ve ol didüğüm zirihi baña revân it. Tâ ki dünyâ tırduğunca du‘âcı olam ve hâzretüñi hayrıla añıcı olam.” didi. ⁽¹⁶⁾ Uheyha eyitdi: “Yâ Kays! Evvelden gregidi bu tedbîr. Seni redd itdügüme

peşimān oldum. Eger bu zirihümi sen almadın ⁽¹⁷⁾ gitseñ benüm kıatımda maķşüdüñ hāşıl olmasa öline birbirümüzüñ yüzine baķacaķlayın olmazduķ. Hele ⁽¹⁸⁾ sā'ati şimdi oldu ola.” didi ve bu develer üzerine bāzār itdiler ve hāķ içinde bu şüretile mu'āmele itdiler. ⁽¹⁹⁾ Andan şoñra Uheyha, Kays'ın develerinden birisin aldı ve bāķisin yine Kays'a baķışladı ve andan şoñra Kays'a gönderdi. ⁽²⁰⁾ Hāķ ta'accüb itdiler ve eyitdiler: “Uheyha, Kays'a bir kerem itdi ki hīķ kimse kimseye itmez. Kays daķı şāz u hurrem ⁽²¹⁾ gōñül murādı-y-ıla giderdi ve feraķından yollara şıǵmazdı. Çünkü diyārına yakın geldi. Ol zirihler ve ceng ⁽²²⁾ aletleriñi ilden divşürmişidi. İleri göndürdi ve Uheyha'dan alduǵı ol nefis zirih bir hegbeye kıoyup altına ⁽²³⁾ aldı. Andan kaşdı kıldı ki Ya'mūriyye deresine uğraya. Tā ki Benī Ziyād'ı göre. Rebī' bin Ziyād daķı Kays'ın geldiǵı [71a] ⁽¹⁾ haberin işitdi. Karşı çıkup buluşdı ve görüşüp esenleşdi. Andan Kays eyitdi: “Yā Rebī'! İşitmedün mi ki Hālid ⁽²⁾ leşker cem' idüp bizüm üzerümüze gelse gerekdür. Ne fikr kıldıñ?” didi. Rebī' eyitdi: “Belī, yā melik! İşitdüm ⁽³⁾ ki Düreyd bin Şimma'dan²²⁵ varup yardum istemiş. Ol daķı on biñ kāmil geyimli bahādur koşmış. Biz daķı ittifāķ idüp ⁽⁴⁾ uğraşalum. Saña muhālefet mi idecek idük? Nice ki buyurursañ fermānuña muķī'uz.” didi. Kays buña alkış ⁽⁵⁾ itdi ve eyitdi: “Bārekallāh! Hāķ Ta'āla saña hayr cezā itsün. Ben de uğraduǵımdan maķşūdum bu idi ki senüñ ⁽⁶⁾ niyyetüñ nedür bile idüm.” didi Andan gitmek eyledi. Rebī' gördi ki bunuñ altında bir hegbe vardur. Şordı, ⁽⁷⁾ eyitdi: “Yā melik! Hegbede ne varıdı ki kimseneye inanmaduñ, sen kendüñ götürdüñ? İgen mi kıymetli nesne vardur.” ⁽⁸⁾ Kays göriceķ mütehayyir oldu. Ğayetde ğarīb nesnedür.” didi. Rebī' berk yapışdı, eyitdi: “Görmeyince kıoyuvirmezsin ⁽⁹⁾ elbetde.” didi. Kays daķı ol zirih hegbeden çıkarup bunuñ eline virdi. Rebī' bunu göriceķ begendi ve ta'accüb ⁽¹⁰⁾ eyledi ve bunuñ şanā'atına taķsīn eyledi. Andan eyitdi: “Kanda elüñe girdi senüñ bu zirih? Degme beglerde bunuñ ⁽¹¹⁾ gibi nefis nesne bulunmaz. Megerki ilerü zamān

²²⁵ 71a-3 Şimma'dan: Şamme'den

beglerinden kalmış ola.” didi. Kays eyitdi: “Bu zirih Uḥeyḥa bin Cellāḥ'ıdır. ⁽¹²⁾ Evine kondum idi. Baña bağısladı.” didi. Rebī^c eyitdi: “Vallāhi ki bir cevmerdlik itmişdür ki dünyāda kimse ⁽¹³⁾ itmez.” didi. Kays eyitdi: “Anuñla benüm aramda şol dōstlık vardur. Eger oğlın kızın daḥı istesem yok dimezdi ⁽¹⁴⁾ ve sözümü redd eylemezdi.” didi. Rebī^c eyitdi: “Bu saḥāveti ‘Arab beglerinden kimse itmez.” Andan bu zirihi geydi. Temām ⁽¹⁵⁾ ayağına indi ve evine girdi. Kılıcın kuşandı. Yine taşra çıkdı ve eyitdi: “Yā melik! Ḥelāl māl zāyi^c olmazımış. İşbu ⁽¹⁶⁾ zirih benüm idi, uğurladılardı. Eyü bulmışsın. Kerem eyledüñ, bize getürivirdüñ.” didi ve elini kılıç balcağına urup ⁽¹⁷⁾ tırdı. Kays gördi ki bunuñ niyyetinde ḥayr yokdur. Ġazaya geldi ve eyitdi: “Yā Rebī^c! Bu ne yaramazlıkdur ki idersin? ⁽¹⁸⁾ Hīç aramuzda qarābet ve ḥışımlık yok mıdur ve tuz, etmek ḥaqqını zāyi^c mi idersin? Bunuñ gibi bir ḥaḳır nesne ⁽¹⁹⁾ içün aramuzda dōstlığı keser misin?” didi. Rebī^c güldi ve eyitdi: “‘Arab dīni ḥaqqı-y-içün ki bu zirih benüm ⁽²⁰⁾ milkümdür. Eger sen bunu kimden alduğıñ haber virmeseñ sen alduñ ve uğurladuñ diyü tōhmet iderdüm. ⁽²¹⁾ Çünki kimden alduğıñ ma‘lūm oldu. Sen tōhmetden ḥalāş olduñ. Üstinde nişānum vardur. Da‘vī ⁽²²⁾ iderseñ işbāt daḥı iderin.” didi ve işbu şi‘ri eyitdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[71b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Kays bunuñ şi‘rin ⁽²⁾ işidicek ġāyetde incindi ve nihāyetde gücendi ve ġazab başında ḥareket itdi ve işbu ebyātıla Rebī'ıñ şi‘rine cevāb ⁽³⁾ virdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir] andan soñra biraz söyleşdiler ⁽⁵⁾ ve eyitdiler. Aralarında katı bütün kelām geçdi ve cidāl ve nizā^c oldu. Dört yanlarına ḥalk üşdiler. ‘Amāre²²⁶ ⁽⁶⁾ maşḥaralıġa alup güldi ve eyitdi: “İy ‘emmüm oġlı! Kardaşum senüñile laṭife ider. Var git arduñca göndürevüz. ⁽⁷⁾ Eger eglenürse bahādur ‘Anter'üñüzi gönderesiz. Gelüp gücile ala.” didi. Kays gördi. İş fesāda gider, vaz²²⁷ ⁽⁸⁾ geldi. Koyup gitdi ve melūl ve maḥzūn gelüp evine irişdi. Bu ḥālī ḥatunına ḥaber virdi ve atasınuñ yaramazlığın ⁽⁹⁾ bildürdi ve eyitdi: “Bu ḥâlde müteḥayyir oluram. Eger

²²⁶ 71b-5 ‘Amāre: ‘Ammāre

²²⁷ 71b-7 vazgeldi: vargeldi

muḳayyed olmazısam ḥaber ‘Arab içinde meşhūr olur ve ‘Arab bahādurları ⁽¹⁰⁾ beni zemm ider ve ölünce serzeniş ider ve eydürler ki Rebī‘ bin Ziyād, Benī ‘Abs beginüñ elinden zirihin almış. Eger ādem ⁽¹²⁾ cem‘ idüp varursam yāḥuz ‘Anter'i göndürürsem arada bunca ḳanlar dökilür ve fesādlar olur. ‘Ale'l-ḥuşuş ⁽¹²⁾ ki bu tarafda Ḥālid gibi düşmān var. Şimdiki ḥālde göñlümüz aña meşgüldür. Eger atañ bize muḥālefet iderse bu fırsatda ⁽¹³⁾ Benī ‘Āmir'le şāyed ki muḳābil olımayavuz.” didi. Ḳays'ıñ, Cemāne adlu bir kıızı varıdı. Ġāyetde ‘ākıllu ve fikrlü ⁽¹⁴⁾ ve firāsetlü kız idi ve ebyātde ve eş‘ārda bī-naẓīr idi ve feşāḥatde ve leṭāfetde mişli yoğıdı. Mecnū-ı ‘Arab ⁽¹⁵⁾ ḳabilelerinde anuñ cemālin ve kemālin ve hūnerlerin vaşf iderlerdi ve lūṭfın ve ḥulkın söylerlerdi ve ⁽¹⁶⁾ feşāḥatin begenürlerdi. Ol kız Ḳays'a eyitdi: “Yā ata! Ḥāṭıruña ğūbar getirme. Ol zirihī āsānlığıla ⁽¹⁷⁾ saña ben getüreyin. Zīrā ki dedem beni sever ve sözümi ḳabül ider. Bu ḳadar nesnede beni nevmīz ḳovmaz ve nevmīz ⁽¹⁸⁾ göndermez.” didi. Ḳays eyitdi: “İy kızum! Nice tedbīr idersen it, dek beni müşğil işden ḥalāş eyle.” didi. ⁽¹⁹⁾ Cemāne²²⁸ daḥı def‘ī bir devesi varıdı ki dürlü dürlü ḥarīrlerle müzeyyen idi. Aña süvār oldı ve bile ⁽²⁰⁾ ḳullar ve cāriyeler aldı ve Vādi-yi Ya‘mūriyye tarafına ‘azm eyledi. El-ḳışsa gelüp irişdi ve dedesi-y-ile ⁽²¹⁾ buluşdı ve görüşdi. Rebī‘ daḥı bunı ğāyetde severdi. Öpdı ve ḳoçdı ve yanında oturdı ve ḥālinden ⁽²²⁾ şordı ve anasınuñ şıḥḥatinden teftiş itdi. Cemāne²²⁹ eyitdi: “Vallāhi iy dede! Şol vaḳtten berü ki babamuñ ⁽²³⁾ zirihin alduñ. Anamıla aşla düzenligi ve dirliği yokdur. Senüñ sebebünden anuñıla ırte gice ceng ve cidāl [72a] ⁽¹⁾ {idüp} yürür. Benüm daḥı rāḥatum gitdi. İmdi senden dilerin ki atamuñ zirihin viresin. Bizi ğavġādan ḳurtarasın ⁽²⁾ ve anamuñ daḥı ḳulağı dinç ola.” didi. Rebī‘ eyitdi: “Yā Cemāne! Eger birḳaç ğün şabr eylese senüñ gözlerüniçün ⁽³⁾ ve şağlığıñıçün ben ol zirihī göndersem gerek idi. Bu ḳadar daḥı anuñıla yaramazlık itdügüm ve anı incitdügüm ⁽⁴⁾ bundan ötüridür ki Şeddād'ıñ ḳulını ḳatında muḳarreb eyledi ve bizi

²²⁸ 71b-19 Cemāne: Cemmāne

²²⁹ 71b-22 Cemāne: Cemmāne

ıraq eyledi ve hâtırımız ri‘āyet idüp bir kez ⁽⁵⁾ şormadı ve gönlümüz teselli eylemedi.” didi. Cemāne eyitdi: “Hele şimdiye dek ne oldu-y-ısa oldu, gitdi. Kerem eyle şimdi.” ⁽⁶⁾ Sözüimizi kabûl {eyle}. Atamuñ zirihin vir.” didi. Rebî‘ eyitdi: “İy kızum! Ben bu zirihî aña virecek degüldüm ve kimsenüñ ⁽⁷⁾ bu bâbda dileğin kabûl itmezdüm. Ammā senüñ sözüñi kabûl kıldum. Şabr eyle Hâlid'ile uğraşalum ve andan intikāmumuzu ⁽⁸⁾ alalum. Şoñra ben göndürem.” didi. Cemāne bunuñ sözün işidicek bildi ki yalan söyler ve mekr ve hîle idem. ⁽⁹⁾ Atası-y-ıla dedesi arasında şer artısar ve fesād büyüser nā-çār oldu. Ayruķ söylemedi. Zîrā dilegi geçmedügin ⁽¹⁰⁾ bildi. Merdūd olduğın temām añladı. Andan ol gice dedesi katında yatdı, şabāh olıcaķ Benî ‘Abs tarafına ⁽¹¹⁾ revān oldu ve işbu ebyâtı yolda okudu: **Şî‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁵⁾ Cemāne bu şî‘ri temām idicek eyitdi: “Atam zirihini dedeme koyıcaķ degüldür. Dedem daħı mekkār ve hîlebāz önegü kişidür. ⁽¹⁶⁾ Anamıla benüm hālüm bu ikisinüñ arasında nice ola.” diyüp kayururdu. Hele ne hāl ise becid sürüp geldi, irişdi ⁽¹⁷⁾ ve dedesi-y-ile geçen mā-cerāyı söyledi ve atasına hālî bildürdi ve eyitdi: “İy ata! Vazgel şol zirihden. Dedemden ⁽¹⁸⁾ isteme. Eger ol anı kimse dilegi ile virürmisse baña virürdi. Eger gücile almaķ istersen ħod şavaş olur ⁽¹⁹⁾ ve arada bunca fesādlar olur. Rāħatuñ gider. Ġavġāya uğrarsın.” didi. Ķays eyitdi: “Arab dîni ħaķķı-y-içün ben ol ⁽²⁰⁾ aña koyıcaķ degülin. Hele bir düşmānlarumdan fāriğ olayın. Şoñra anı elüme alam.” didi. **Rāvî** eydür: Bu ħaber ⁽²¹⁾ Benî ‘Abs içinde fāş oldu. Hep işitdiler ki Rebî‘ bin Ziyād, Ķays'ıñ zirihin aldı ve girü almaķdan ‘āciz ⁽²²⁾ oldu diyü çok mesāvî itdiler. ‘Anter bu hālî işidicek ġāyetde incindi ve saħt oldu ve Rebî‘ bin Ziyād'a ⁽²³⁾ kinler biçdi ve kaķıyup tāşalandı. Andan Ķays'ıñ katına geldi ve eyitdi: “Yā mevlāyi! Niçün bu hālî evvel geldüğüñ **[72b]** ⁽¹⁾ vaķt bildürmedüñ, bu zelillige ve ‘ācizlige rāzî olduñ? Eger ben bunu evvel işitsem varup gücile ol zirihî ⁽²⁾ alurdum ve Benî Ziyād'ı evvel kılıçdan geçürürdüm.” didi. Ķays eyitdi: “Bilmedüğüme sebep bu idi ki böyle idesin diyü ⁽³⁾

ihtiyâṭ itdüm. İmdi şavāb budur ki şabr idevüz. Hâlid'ün haberi bir yaña olunca anlaruñıla daḥı düşmān ⁽⁴⁾ olmayavuz. Çünki Hâlid ile işümüz ayırd ola. Bir dürlü tedbîr idevüz.” didi. ‘Anter bu sözi işidicek melûl oldı. ⁽⁵⁾ Qays'ın bunu men' itdügi hoş gelmedi. Vardı Şeybûb'a bu hâli bildürdi ve eyitdi: “Gülüşüp ‘Amāre'nün²³⁰ Qays'a ⁽⁶⁾ “Var bahāduruñuz ‘Anter'i göndür, gelsün. Bu zirihi alsun.” Didüğün işidelden berü ne yirdeyin ve ne gökde. Eger Qays'ın ⁽⁷⁾ hâtırından geçebilsem yarın kuşluğa komazdum. Varup Benî Ziyād'ı Vâdi-yi Ya‘mûriyye'de kırdum. Bir diri âdem ⁽⁸⁾ komazdum. Zirihi getirüp Qays'a teslim iderdüm. İmdi hiçbir tedbîr itmez misin ki beni bu tâşadan ḥalāş ⁽⁹⁾ idesin ve baña yardım idüp gönlüm odını söyündüresin?” didi. Şeybûb eyitdi: “Yā aḥî! Beşāret olsun saña ⁽¹⁰⁾ ki bir şavāb fikr geldi gönlüme ki anuñıla maḥşûduñ biter ve teşvîşden ḥalāş bulursın. Qays daḥı ⁽¹¹⁾ melûl olmaz.” didi ve eyitdi: “Tedbîr budur ki bu gice ḥalk uyuduğundan soñra benümile bile gelesin. Varup Vâdi-yi ⁽¹²⁾ Ya‘mûriyye'ye yakın bir yirde gizlenevüz. Ola ki bir âdem elümüze gire tutup getürevüz. Evde gizleyevüz. Şol ⁽¹³⁾ kadar ‘azāb idüp incidevüz ki zirihi getürmege boyun vire daḥı vara, getüre. Bu şüretile olıcaḳ Qays daḥı ⁽¹⁴⁾ ‘itāb itmez. Zîrā ki zirih eline giricek on âdem daḥı olursa kayırmaz.” didi. ‘Anter eyitdi: “Eyü tedbîr ve şavāb ⁽¹⁵⁾ fikr eyledüñ. Ammā bu işi bir şüretümüzü degşürüp itmek gerek. Tā ki kimse bizi bilmeye ve ḥālümüze muṭṭalîc ⁽¹⁶⁾ olmaya.” didi. Şeybûb eyitdi: “Yā aḥî! Hâcet degül şüret degüşdürmek. Ben seni bir yoldan iledeyin ki ⁽¹⁷⁾ bir ay yürürseñ kimse görmeye ve üstüne bir yolcu uğramaya.” didi. ‘Anter feraḥ oldı ve eyitdi: “Di imdi ⁽¹⁸⁾ ne dürlü fikr iderseñ saña uydum. Sen bilürsin.” didi ve aḥşam olunca şabr eylediler. Temām karañulıḳ ⁽¹⁹⁾ olıcaḳ ḥancerler götürüp Vâdi-yi Ya‘mûriyye tarafına revān oldılar. Şabāḥa yakın olunca gitdiler. Gördiler ki ⁽²⁰⁾ bir yirde bir at baḡlu ṭurur. Öñünde bir nefis libāslu ve büyük dülbendlü âdem yatup uyur. Ḥoruldusı ṭaḡlar ⁽²¹⁾ aşar. Şeybûb eyitdi: “Yā aḥî! İşbu

²³⁰ 72b-5 ‘Amāre'nün: ‘Ammāre'nün

kişi şöyle beñzer ki bu maḳāmda uyḳusu ğalebe idüp yatmışdur. Bundan ⁽²²⁾ bir ḥaber alalum.” didi ve bunuñ başı ḳatına gelüp çağırdı ve uyḳusından uyardı. Çünki uyḳudan uyandı. ⁽²³⁾ Belinleyüp ‘aḳlı ser-āsime oldı ve eyitdi: “Yā mevlāyi! Bunca tiz geldüñ, ‘Able elüñe girmedi beñzer [73a] ⁽¹⁾ yine.” didi. Bunlar bunuñ sözine müteḥayyir oldılar. ‘Anter ḥancer çekdi ve eyitdi: “Yā mu‘arres!²³¹ Kimdür senüñ mevlāñ? Bu ⁽²⁾ sözden ḳaşduñ nedür? Ne ṭā’ifedensin? Bu ne sözdür?” didi. Bu kişi daḥı ḥancer göricek uyḳudan açıldı ⁽³⁾ ve cān başına şıçradı ve eyitdi: “İy yigit! Şabr eylegil. Baña emān vir. Ḥālūmi söyleyeyin.” didi. ‘Anter eyitdi: ⁽⁴⁾ “Yā şeyṭān! Tiz söyle yoḥsa şimdi senüñ ‘ömrüñi kem eylerin. ‘Able’yi ne sebebden {añup} söyledüñ.” didi. Ol ⁽⁵⁾ kişi eyitdi: “Yā emir! Ben Benī Ziyād’da ‘Amāre²³² adlu bir kişinüñ ḳulıyın. Bu giyecek ve dülbend anuñdur ve ḳılıcı daḥı ⁽⁶⁾ bendedür.” didi. ‘Anter eyitdi: “Mevlāñ ḳancaru gitdi?” ve ol ḳul daḥı bunları ğarīb kişiler şandı. Başladı ⁽⁷⁾ ḥikāyet eyledi ve eyitdi: “Yā mevlāyi! Benüm efendüm ‘Amāre’nüñ²³³ dāyim ‘ādeti budur ki Benī ‘Abs’de Mālik bin ⁽⁸⁾ Ḳirād’uñ ḳızı ‘Able’yi sever, ansuz bir sā‘at ārām²³⁴ ve ḳarār almaz. Her gice benümile bu maḳāma gelür daḥı kendü ⁽⁹⁾ geyecegin baña virür ve benüm giyecegüm kendü geyer. Varup Benī ‘Abs’de ‘Able’yi görem diyü gider. Vaḳt olur ⁽¹⁰⁾ ırāḳdan bir görür imiş, vaḳt olur ki görmez imiş. Yine seḥer vaḳtinde baña irişürdi. Varup Vādi-yi Ya‘mūriyye’ye ⁽¹¹⁾ evümüze giderdük. Belki and içerdi. “On gicede bir kez görmez.” didi idi. Bizüm ḥālümüz size didügüm ⁽¹²⁾ gibidür.” didi. ‘Anter’üñ ‘Amāre’ye²³⁵ ḳaḳıduğından gözleri cihānı görmez oldı ve eyitdi: “İy naḥs ḳul! Ol ⁽¹³⁾ efendüñ kelb bin kelb ḳorḳmaz mı anda ḳullar ve cāriyeler ṭuyalar, bir gice tutup ele vireler?” didi. Ol ḳul eyitdi: ⁽¹⁴⁾ “Yā mevlāyi! Cāriyeye ve ḳula rişvet virüp ḳurtulur. Belki aña yardım iderler ve ‘Able’yi

²³¹ 73a-1 mu‘arres: mu‘arres

²³² 73a-5 ‘Amāre: ‘Ammāre

²³³ 73a-7 ‘Amāre’nüñ: ‘Ammāre’nüñ

²³⁴ 73a-8 ārām: ārāme

²³⁵ 73a-12 ‘Amāre’ye: ‘Ammāre’ye

gösterürler ve çadırı yanına ⁽¹⁵⁾ iledürler.” didi ‘Anter eyitdi: “İşbu söyledüğün herzelerün aşlı var mı? Yoḥsa ḳorḳuñdan dilüne ne gelürse ⁽¹⁶⁾ söyler misin?” didi. Ol ḳul eyitdi: “Lā! Vallāhi yalan söylemezem. Ḳāziyye didüğüm gibidür.” didi. Şeybüb ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Getür libāsı ve dülbendi ve atı bize teslim eyle dāḥı ḳulayıña git yoḥsa şimdi başuñı keserin. ⁽¹⁸⁾ Biz bunda ırāḳ yirden geldük. Senün feryāduña ‘Amāre²³⁶ ya Rebī‘ irişmez ve kimse seni bizüm elümüzden ⁽¹⁹⁾ almaz.” didi. Bu ḳul, Şeybüb'un sözün işidicek cān başına şıçradı ve bī-tekellüf çıkarup dülbendi ve ⁽²⁰⁾ ḳaftānını ve ḳılıcı Şeybüb'a teslim itdi ve döndi yolına revān oldı. ‘Anter ardından irişüp ḳılıcı-y-ıla ⁽²¹⁾ çaldı. Başını hevāya ucurdu. Şeybüb eyitdi: “Yā aḥl! Bu miskīnün şuçı ne idi ki depeledün? Mevlāsına ⁽²²⁾ ḥizmet itmese mi gerek idi?” didi. ‘Anter eyitdi: “Şuçı oldur ki ‘Able'ye gitmege yardım ider. Bunı öldürdüm ⁽²³⁾ ki şimden soñra ‘Amāre'ye²³⁷ kimse tābī‘ olup bu işe yoldaş olmaya. Bunuñ gibi olmaḳdan ḳorḳa.” didi. **[73b]** ⁽¹⁾ Andan eyitdi: “Ḳo bunı. Bunuñ işini perdāḥt eyledüm. Mevlası ḳaldı. Şimden girü işün olacağı oldur ki ⁽²⁾ bunuñ mevlāsını ele getürem ve dürlü dürlü ‘azāblar idem. Göñlüme şifā ḥāşıl itdügümden soñra ⁽³⁾ Melik Ḳays'un zirihin anuñ sebebi ile Rebī‘^cdan aluruz.” didi. Şeybüb eyitdi: “Ne tedbīr idelüm ki ‘Amāre²³⁸ ⁽⁴⁾ ele gire?” ‘Anter eyitdi: “Tedbīr budur ki dönüp yine izümüzce gidevüz. ‘Amāre'yi²³⁹ ḳandaki bulursavuz tutavuz.” ⁽⁵⁾ didi. Şeybüb eyitdi: “Lā! Vallāhi bu eyü fikr degül. Zīrā ki ihtimāl var ki ol bir yoldan gele. Biz bir yoldan ⁽⁶⁾ daḥı gidevüz. Maḳşūd fevt ola. Şavāb tedbīr budur ki bunda tutavuz. Geldügi vaḳt tutavuz.” didi. ⁽⁷⁾ Andan Şeybüb ‘Amāre'nün²⁴⁰ ḳaftānın ve dülbendin geydi ve atınuñ öñine ol ḳul gibi yatdı. ‘Anter bir yirde ⁽⁸⁾ varup gizlendi. Şabāḥ ḳarañulığı vaḳtinde ‘Amāre²⁴¹

²³⁶ 73a-18 ‘Amāre: ‘Ammāre

²³⁷ 73a-23 ‘Amāre'ye: ‘Ammāre'ye

²³⁸ 73b-3 ‘Amāre: ‘Ammāre

²³⁹ 73b-4 ‘Amāre'yi: ‘Ammāre'yi

²⁴⁰ 73b-7 ‘Amāre'nün: ‘Ammāre'nün

²⁴¹ 73b-8 ‘Amāre: ‘Ammāre

geldi. At, ‘Amāre²⁴²’yi göricek kişnedi. ‘Amāre²⁴³ atına⁽⁹⁾ eyitdi: “‘Able¹’nün cemāline nazar idüp geldüm. Hâtırum gāyetde hurremdür. Üş senün üstüne süvār⁽¹⁰⁾ olup göñül murādı ile eve gidelüm.” didi ve Şeybüb¹uñ yanına geldi. Bir ağacıla dürtti, eyitdi: “Tūr⁽¹¹⁾ yā mu‘arres!²⁴⁴ Nice uyursın? Şabāḥ oldı. Al kaftānuñı getir. Benüm kaftānumı vir.” didi ve kuluñ⁽¹²⁾ geyecegin çıkarup ‘uryān oldı. Şeybüb def‘i kalkdı, kılıç çekdi, eyitdi: “Yā karnān! Çevür elüñi⁽¹³⁾ bağlayın yoḥsa başuñı keserin.” didi. ‘Anter bunuñ sözün işidicek ‘Uḳḳāb gibi irişdi. ‘Amāre¹’nün^{245 (14)} boğazına yapışdı. Depesine bir yumruk urdı ki gözleri çıkayazdı. ‘Aklı zāyil oldı. Andan kolin⁽¹⁵⁾ arkasına çevürüp elin bağladı ve Şeybüb¹uñ eline virdi ve eyitdi: “Ol işbu şeytānı atı üstüne bağla daḥı⁽¹⁶⁾ becid gidelüm, kavmümüze irişelüm ḥālümüze kimse muṭṭalı¹ olmadın.” didi. ‘Amāre²⁴⁶ bu sözi işidicek⁽¹⁷⁾ {eyitdi}: “İy ‘Arab uluları! ‘Avretümi örtüñ. Beni ‘uryān bağlamañ at üstüne ve hem eger bu diyāra māl kesb⁽¹⁸⁾ itmege geldüñüzse beşāret olsun size ki çok altun ve gümüş vireyin. Beni koyıvirüñ. Ben yoḥsul⁽¹⁹⁾ ve faḳīr kişi degülin ve adı belürsiz mechül kişi degülin. Baña ‘Amāre²⁴⁷ bin Ziyād dirler. Qabīlem bu mekāna⁽²⁰⁾ yaḳındur. Eger beni şatmazsañuz qardaşum Rebī‘ bin Ziyād sizi tıyar daḥı kanda giderseñüz bulur.⁽²¹⁾ Gerek gerekmez beni sizden gücile alur. Belki sizi depeleye daḥı.” didi. ‘Anter buña birkaç kamçı urdı⁽²²⁾ ve eyitdi: “La‘net saña daḥı qardaşuñ Rebī‘e daḥı andan ihtiyāt idene daḥı! Vallāhi ki seni şol⁽²³⁾ kadar dögsem gerek ki āvāzuñ çıkmaz ola daḥı bir ‘Able¹’yi dilüne alup söylemeyesin.” didi. Andan [74a]⁽¹⁾ eyitdi: “Yā şeytān! Sen şol müstaḥsin degül misin ki Qays’a eyitdüñ? Var bahādur ‘Anter¹’üñüze ḥaber vir. Gelsün⁽²⁾ zirihi bizden gücile alsun.” didüñ. “Veyleke yā münāfık! Ben ‘Anter degül miyen? Daḥı ben kim

²⁴² 73b-8 ‘Amāre¹’yi: ‘Ammāre¹’yi

²⁴³ 73b-8 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁴⁴ 73b-11 mu‘arres: ma‘arres

²⁴⁵ 73b-13 ‘Amāre¹’nün: ‘Ammāre¹’nün

²⁴⁶ 73b-16 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁴⁷ 73b-19 ‘Amāre: ‘Ammāre

idügümi bilmedüñ.” didi. ⁽³⁾ ‘Amāre²⁴⁸ çünkü ‘Anter'i bildi, hayatından ümiz kesdi ve tākati ve kuvveti gitdi ve a‘zāsında tutar yiri ⁽⁴⁾ kalmadı. Andan başladı ‘Anter'e yalvardı ve eyitdi: “İy ‘emmüm oğlu! Haṭā itdüm. Benüm suçumu bağışla ve halk ⁽⁵⁾ içine ‘uryān iletme ve kabîle içinde bed-nām ve rüsvāy eyleme.” didi ve çok tazarru‘ ve zārılık eyledi. ‘Anter ⁽⁶⁾ eyitdi: “Şimdi yalvaracak vakt degüldür. Ben saña dürlü dürlü ‘azāblar itmeyince yüregüm şovumaz ve hāṭırum ⁽⁷⁾ tesellî bulup cānum rāḥat olmaz.” didi ve kulunuñ libāsın yine buña geyürdi ve ağzını bağlayup ⁽⁸⁾ at üstine berkitdi. Andan kabîle tarafına revān oldılar. Her sâ‘atde ‘Anter, ‘Amāre'yi²⁴⁹ döğüp ⁽⁹⁾ incidürdi ve envā‘-i ‘azāblar idüp göñline şifā hāşıl iderdi. Ol gice ‘Amāre²⁵⁰ bir belāya uğradı ⁽¹⁰⁾ ki ölince acısı içinden çıkmaya. Hele ne hālise gelüp kabîleye irişdiler, gördiler ki daḥı kimse uyanmamış. ⁽¹¹⁾ ‘Amāre'yi²⁵¹ iledüp anları katında gizlediler ve fāriğ olup oturdılar. Şanasın ki hîç kabîleden gitmediler ve evlerinden ⁽¹²⁾ taşra çıkmadılar. **Rāvī** eydür: ‘Amāre'nün²⁵² hāli böyle oldu. Bu tarafda Rebī‘ bin Ziyād ve bākī ta‘allukātları ⁽¹³⁾ ‘Amāre'yi²⁵³ kulu ile bile yavi kıldılar. Nice ki istediler hîç haberin bilmediler ve nişānın almadılar ve eyitdiler: “Hîç ⁽¹⁴⁾ degüldür ille ki anı ‘Anter gelüp uğurlayın bulup depelemiştir.” didiler. Rebī‘ bin Ziyād eyitdi: “Lā! Vallāhi ben şöyle ⁽¹⁵⁾ fikr iderin ki Qays ādem koyup öñdürmüştür ve zirihe anı tutu almışdur ki anuñ sebebi-y-ile zirih eline ⁽¹⁶⁾ gire. ‘Arab dīni ḥaqqı-y-içün üş ben_dahı yollara ādem koyup gözetdüreyin. Melik Züheyr'ün oğullarından ⁽¹⁷⁾ birisin ele getüreyin. Anuñla qardaşımı kurtarayın. Zirih baña qalsun. Andan soñra ayruk anuñla ⁽¹⁸⁾ dōstlık itmeyeyin. Düşmānlarına yardumcı olayın.” didi. Megerki bu Rebī‘'ün anası varıdı. Fāṭıma ⁽¹⁹⁾ binti Hurşeb dirlerdi. Ol eyitdi: “Yā veledī! Bir zirih içün Qays'ıla bunca qarābet ve hışımlığı ve tuz, ⁽²⁰⁾ etmek yimegi zāyī‘ mi idersin? Bu

²⁴⁸ 74a-3 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁴⁹ 74a-8 ‘Amāre'yi: ‘Ammāre'yi

²⁵⁰ 74a-9 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁵¹ 74a-11 ‘Amāre'yi: ‘Ammāre'yi

²⁵² 74a-12 ‘Amāre'nün: ‘Ammāre'nün

²⁵³ 74a-13 ‘Amāre'yi: ‘Ammāre'yi

ne olmaz işdür.” didi. Rebî eyitdi: “Geçdüm anuñla olan hışımlıktan, ⁽²¹⁾ şöyle şanam ki ol bir kızum düşmān elinde esir oldu yāhud ecel irişüp öldi. Şimden girü benümile ⁽²²⁾ anuñ arasında fitne kesilmez. Bizden anuñ katında ‘Anter’üñ mertebesi ziyāde oldu. Eger kardaşımı ⁽²³⁾ ‘Anter daḥı depeledi ise kīnūmi Ḳays’dan alurın ve anuñ ve kardaşlarınıñ helākına tedbīr iderin.” didi **[74b]** ⁽¹⁾ ve ādemlar kıgırup Benī ‘Abs’üñ yolına biraz ādem göndürdi. Tā ki bir ādem alalar. Bu daḥı bildüğün ide. **Rāvī** eydür: ⁽²⁾ ‘Amāre ²⁵⁴ belürsüz olduğın cemī-i ḳabileler işitdiler. Dōstları melūl ve düşmānları şāz u ḥurrem oldılar. ⁽³⁾ Ḳays daḥı işitdi ki ‘Amāre ²⁵⁵ belürsüz oldu. Rebî bundan tıttı ve buña kīnler biçdi ve tōhmet ⁽⁴⁾ eyledi. Bu nesneye saht oldu ve eyitdi: “Zirihim alduğundan bu daḥı ziyādedür ki benden ḳanı da‘vāsın ide. ⁽⁵⁾ Vallāhi ki yalan söyler baña, iftirādur. Benüm bunuñ gibi fikr göñlümde daḥı gecmedi. ‘Amāre ²⁵⁶ katı ⁽⁶⁾ düşmānı ‘Anter’dür. Ol ḥod bu gice ḳabiledeñ gāyib olmadı. Nice kez anları belādan ḳurtardı ve fırsat ⁽⁷⁾ bulmışken ‘af itdi. Eger ol ‘Amāre’yi ²⁵⁷ öldürmek ḳaşdın itse şimdiye deñ yüz kez öldürürdi. ⁽⁸⁾ Bu iş zāhir olırsadur başılacak nesne degüldür. Ammā ḳünki bu işi Rebî bin Ziyād bizden bildi. Elbette bizüm ⁽⁹⁾ yollarumuza ādem gönderüp gözetse gerekdür ve kimse eline girürse tıtsa gerekdür. İmdi şavāb ⁽¹⁰⁾ budur ki mālларumuza ve ādemlerimüzi şaḳınavuz ve sefere gidenlere işmarlayavuz. Ḥazerile olalar.” didi ⁽¹¹⁾ ve didügi gibi eyledi ve kardaşlarına işmarladı ki her gün varalar, yollarda gezeler ve yaylımlarda teferrücleneler, ⁽¹²⁾ tavarlarını bekleyeler ve ādemlerini şaḳlayalar. Tā ki Rebî ḡafletile bir ziyān eylemeye ve ‘adāvet ziyāde olmağa ⁽¹³⁾ sebep olmaya ve kardaşı Mālik’i re’is itdi ki ol ne dirse ayruğı aña muṭî olalar. Gündüz avlayup yabanlarda ⁽¹⁴⁾ ve yollarda ve taḡlarda seyr ideler. Gice yine eve geleler. Mālik eyitdi: “Yā aḥī! Senüñ buyruğuñ başum üstine. ⁽¹⁵⁾ İn-şā’allāh ki ādemisi gelüp bu maḳāma çıkarsa

²⁵⁴ 74b-2 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁵⁵ 74b-3 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁵⁶ 74b-5 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁵⁷ 74b-7 ‘Amāre’yi: ‘Ammāre’yi

utup h  met  ne get  rev  z.” didi.   ays eyitdi: “L   vall  hi ⁽¹⁶⁾ y   M  lik! Kimseyi  tma  . Z  r   ki Ben   Ziy  d'dan kim ki ‘Anter'  n eline gir  rse elbette   ld  r  r. D           ⁽¹⁷⁾ ziy  de olur. Ayru   arada        olmaz. Belki tedb  r budur ki bizden ziy  nlar  n def   id  p m  d  ra idesiz. ⁽¹⁸⁾ H  lid ile     m  z bir ya  a olunca   o  ra bunu el  m  ze alavuz ve itd  gi     r  n ‘iv  z  n virev  z ve zirihim  zi ⁽¹⁹⁾ alavuz.” didi. M  lik da  ı bunu  n s  z  n   ab  l eyledi ve her g  n   arda    ar  n ve b      Ben   ‘Abs bah  durlar  n bile ⁽²⁰⁾ alup varurlar. Yayl  mlarda y  r  rl  r ve   a  larda avlayup yine eve gel  rl  r  di. ‘Anter   ays'  n bu tedb  rini ⁽²¹⁾ bilicek   eyb  b'a eyitdi: “Veyleke y     eyb  b! Bu   ays, Reb  ‘'  n ne bah  durlu  ından   or  ar? H     bunu  n   av  b tedb  ri ⁽²²⁾ yok  dur. Ben bu  a mu    lefet idemezsin yo  sa anu  n     n   bir g  nde perd    t iderd  m.” didi. Andan eyitdi: ⁽²³⁾ “Var     bu yol bekleyenlerile ve   avar     layanlar  la her g  n bile git. Eger ittifa     eb  ‘ bin Ziy  d [75a] ⁽¹⁾ gel  p bunlaru  n  la bul    rsa ve u  ra  mak   a  d  n     lursa gel  p ba  na h  ber idesin. G  resin ki ben a  na ⁽²⁾ ve   avmine ve ta‘allu    t  na ne bel  lar get  rem.” didi.   eyb  b da  ı “Sem‘  n ve     ‘aten!” diy  p ‘Anter'  n s  z  n     ab  l     ld  . ⁽³⁾ Andan ‘Anter varup M  lik'ile bulu    dı. M  lik bu  a   ays'dan ²⁵⁸       yet eyledi ve Reb  ‘'den     tiy     itd    n ⁽⁴⁾ h  ber virdi. ‘Anter eyitdi: “Y   mevl  yi! H     mel  l olma, h      ru  n   h       dut. Ben   ays'  n ma      d  n   kend   ⁽⁵⁾ bulmad  n bit  rem.     n   yirine yit  rem.” didi ve ‘Am  re ²⁵⁹ h      yet  n M  lik'e h  ber virdi ve kend     at  nda         n ⁽⁶⁾ id    n bild  rdi. M  lik f  ra   oldu ve ‘Anter'  n bu h  nerine ta    n itdi ve eyitdi: “  y bah  durlar ulus  ! ⁽⁷⁾   av  b budur ki bulmad  n depeleyesin. H  li ma‘l  m olmaya ve h        inde f     olmaya.” didi. ‘Anter eyitdi: “Y   mevl  yi! ⁽⁸⁾ Ben anlardan kimse   ld  rmedin   arda    n m  d  ralar ider. Ziy  nlar  ndan     tiy     ider. Eger an   depelersem ⁽⁹⁾ h  d   uyulmay  nca olmaz. Ayru   ebed     arda    n ben  m  le bir yola y  riyemez ve bir s  ‘at mu     ebet itmez. Pes

²⁵⁸ 75a-3   ays'dan:   ays'dan

²⁵⁹ 75a-5 ‘Am  re: ‘Amm  re

şavāb ⁽¹⁰⁾ budur ki şabr idevüz. Furşatıla avlayavuz ve ‘Amāre²⁶⁰ sebebi ile kardaşuñ zirihi eline gire. Evet daḥı ben aña ⁽¹¹⁾ ‘azāb ve işkence itmekden ıyımadum ve gönüm diledügi gibi incitmedüm. Hele bir yüregüm ıyınca let ideyin. Andan ⁽¹²⁾ şoñra bir ādem göndürüp zirihi kardaşından getürtür. Zirih Melik Kays'ıñ eline girsün. Şoñra varalar Rebī^c ⁽¹³⁾ bin Ziyād'ıla nice tedbīrleri ve fesādları varısa ideler.” didi. Bu ḥālile dört gün oldılar. Dem-be-dem ‘Anter ‘Amāre'yi^{261 (14)} dögerdi ve ‘itāblar ve serzenişler iderdi ve cānına envā^c-i belālar ve cezālar kılur. Dördünci gün olıcaḡ ⁽¹⁵⁾ kabīlenüñ ucından bir şayḡa belürdi ve feryād āvāzı geldi. Segirdüşdiler ki Şeybüb irişdi ⁽¹⁶⁾ ve defī ‘Anter'ile buluşdı ve eyitdi: “Yā aḡl! Dōstuñ Mālik'e iriş yohsa ölüsine irişürsin. Rebī^c bin Ziyād ⁽¹⁷⁾ gelüp Benī Ziyād bahādurlarıyla Mālik'e buluşdı. Anlar cengde iken ben cān atup saña irişdüm. ‘Ale't-ta^cil ⁽¹⁸⁾ iriş yohsa ya esīr olur yāḡud ölür.” didi. ‘Anter daḥı fi'l-ḡāl atına süvār oldı. Şavaş aletine müstaḡraḡ ⁽¹⁹⁾ oldı. Kabileden çıḡdı. Şol enüḡin yavi kılmuş arslan mişeden çıkar gibi becid yortup geldi, irişdi. ⁽²⁰⁾ Baḡdı, gördi ki Rebī^c leşkeri-y-ile Mālik'i çevre almışlar ve süñüler ve kılıçlar ḡavāle itmişler. ‘Anter bu ḡālī göricek ⁽²¹⁾ kararı ḡalmadı. Bu çeriniñ içine at şaldı. Şol koyun sürüsine ḡurt koyulmuş gibi perākende eyledi. Sā^catde ⁽²²⁾ süñüyile on ādem düşürdi. Mālik üstinden bunları ḡaḡıtdı ve ḡulmetlerini götürdi. Rebī^c bu ḡālī müşāḡhede ⁽²³⁾ idicek ve ādemlerine uğrayan muşibeti göricek müteḡayyir oldı ve eyitdi: “İşbu şeyḡāna defī kim varup ḡaber itdi [75b] ⁽¹⁾ ki fi'l-ḡāl irişüp bunca fesād itdi. Megerki öñdünden bizi böyle idecegümüzi bilürdi daḥı gelüp bu derelerde gizlendi ⁽²⁾ idi. Bizi önerdi ola.” didi ve yanındaḡılara eyitdi: “İy ‘emmüm oḡulları! Baña yardım idüñ. Bugün işbu ⁽³⁾ şeyḡāndan maḡşūdum ḡāşıl ideyin. Ardından daḥı çeri irişmezden öñ.” didi ve süñüsin ḡoḡruldup ⁽⁴⁾ ‘Anter ḡarafına ḡamle kıldı. Nā-ḡāḡ gördiḡi Enes adlu bir kardaşı varıdı. Başlu olup eyer arḡasına düşmiş gelür. ⁽⁵⁾ Megerki ‘Anter süñü şapı ile iki eyegüsin şımışdı ve cānın

²⁶⁰ 75a-10 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁶¹ 75a-13 ‘Amāre'yi: ‘Ammāre'yi

alup anuñ elinden kaçmışıdı. Rebī^c bunuñ ⁽⁶⁾ Hālını göricek derdi arttı ve miḥneti ziyāde oldu ve bunu kullarına ısmarladı. “Aluñ giñ yire gidüñ.” ⁽⁷⁾ diyü ve kendü ‘Anter üzerine hücum eyledi. Nā-gāh dönüp ardına bakdı. Gördü ki hep kaçmağa yüz dutmışlar. Kendü ⁽⁸⁾ yaluñuz qalmış. Nā-çār oldu. Kendü daḥı yüz döndürdi ve cānın kurtarmağa kaşd eyledi ve kaçanlaruñ ardına ⁽⁹⁾ düşdi ve Qays'ıñ zirihi arqasında güneş gibi yıldırır. ‘Anter ardından irişüp sünüyile dürtti. Attan yıkdı ⁽¹⁰⁾ ve eyitdi: “Çıkar zirihi yā mu‘arres!²⁶² Yoḥsa senüñ başıñı kesdüm.” didi. Rebī^c feryād idüp yalvardı ve ağladı, eyitdi: ⁽¹¹⁾ “İy ‘emmüm oḡlı! Senüñ keremüñ çok gördük ve iḥsānuñla büyüdü. İşde zirihdeñ beni sağ esen қо, gideyin.” ⁽¹²⁾ didi ve şoyındı. Zirihi ‘Anter'e teslim itdi. ‘Anter daḥı bunu öldürmege muqayyed olmadı. Zirihi alup girü döndi. ⁽¹³⁾ Rebī^c²⁶³ kaçdı, yirler kesdi ve yil olup esdi. Varırak ma‘rakeden toz götürüldi ve şavaş yirleri açıldı ve ‘Anter ⁽¹⁴⁾ Mālīk'ile buluşdı ve Qays'ıñ zirihin ‘arz eyledi. Mālīk daḥı sevindi ve ‘Anter'e alkış virdi. Andan dönüp şāz u ⁽¹⁵⁾ ḥurrem göñül murādı ile qabilelerine yüz tutdılar. İverlerdi ki ne vaqt Qays'a irişüp zirihin teslim ideler. Nā-gāh gördiler ⁽¹⁶⁾ ki Qays Benī ‘Abs çerisin cem‘ idüp yolda gelür. ‘Anter, Mālīk qarşu yürüyüp zirihi muştıladılar ve bākī mā-cerāyı ḥaber virdiler. ⁽¹⁷⁾ Qays bir vechile şāz oldu ki ‘ömri içinde vākī^c olmamışdı ve ‘Anter'e çok du‘ā ve alkış itdi. Bunlar bu ḥālde iken ⁽¹⁸⁾ Mālīk'üñ yoldaşları develerin Benī Ziyād'dan alup yine yaylımlarına getürdiler ve Benī Ziyād'dan ḥayli ādem telef itdiler ⁽¹⁹⁾ ve gelüp yine Mālīk'e kavuşdılar ve evlerine ‘azm itdiler. **Rāwī eydür:** Bunlaruñ ḥālī bu vechile oldu. Bu tarafda ⁽²⁰⁾ Rebī^c bin Ziyād kaçā kaçā vardı. Ya‘mūriyye'ye irişdi ve qorqudan kurtuldı. Andan ol kaçan ḥalkı ve anda bākī kalanları ⁽²¹⁾ cem‘ idüp kakıdı ve eyitdi: “Avurd vaqtinde dilile baña muvāfaqat itdüñüz. Düşmān yüzinde niçün muḥālefet eyledüñüz?” ⁽²²⁾ didi. Anlaruñ uluları eyitdiler: “Yā Rebī^c! Begümüz oḡlı begümüzdür. Ne maşlaḥatdur ki biz aña kılıç

²⁶² 75b-10 mu‘arres: ma‘arres

²⁶³ 75b-13 yirler: i

çeküp karşı varavuz. ⁽²³⁾ Fermānına muḥālefet idevüz. Saña ol yitmez mi ki bile arunca uyup Vādi-yi Ya‘mūriyye¹’ye geldük, vaṭanumuzu terk itdük [76a] ⁽¹⁾ ve begümüzüñ ḥāṭırına irdük. Sen bize şimdi teklif idersin “Varuñ benümiçün anuñıla uğraşuñ. Helāk oluñ.” ⁽²⁾ dirsın. ‘Arab dīni ḥaḳḳı-y-içün biz bu işi idecek degülüz. Biz kendü begümüzile ceng idüp aña ‘aşı olıcaḳ kim bize ⁽³⁾ i‘tibār ider ve ḳavlümüze ve fi‘lümüze i‘timād ider. Bu fāsīd taṣavvūrdan vazgel ve ‘abeş māl-i ḥülyāyı terk eyle. Senüñiçün ⁽⁴⁾ biz aḳribāmuzıla yavuz kişi olımazuz.” didiler. Rebī‘ bunlaruñ sözlerin işidicek bildi ki bunlardan kendüye meded ⁽⁵⁾ yokdur ve bunlaruñ sebebi-y-ile maḳşūdın ḥāşıl idemez. Andan bunlara eyitdi: “Çünki benümile birlüğüñüz yokdur. Bunda ⁽⁶⁾ ṭurup neylersiz? Şuḳızlıḡın eylemen, varuñ yine begüñüze gidüñ. Bī-zārın sizden daḡı yardımuñuzdan.” ⁽⁷⁾ didi ve göçüp ḳardaşları-y-la Benī Fezāre²⁶⁴ ṭarafına gitdi. Bāḳī ‘Abs ḥalkı ki bunuñıla bile gelmişlerdi. Göçüp vardılar. ⁽⁸⁾ Yine Ḳays¹’a ulaşıdılar ve ‘özür dileyüp vaṭanlarında muḳarrer olup oturdılar. ‘Anter gördi ki Rebī‘ bin Ziyād bunuñ ⁽⁹⁾ gibi ḥareket itmiş. ‘Amāre¹’yi²⁶⁵ ḳoyıvirdi ve eyitdi: “Vallāhi yā mu‘arres!²⁶⁶ Eger Melik Ḳays¹’uñ zirihı ele girmese ölince saña ⁽¹⁰⁾ ‘azāb itsem gerekidi. Hele bahāne ile ḳurtulduñ. Var ḳardaşuñıla buluş. Elünüzden ne gelürse baña idüñ.” didi. ⁽¹¹⁾ ‘Amāre²⁶⁷ daḡı ḳurtulduḡına feraḡ olup vardı. Benī Fezāre²⁶⁸ yolın ṭutup gitdi. Rebī‘ bin Ziyād ḥod bundan öñürdi. ⁽¹²⁾ Ta‘alluḳātı-y-ıla varup Benī Fezāre¹’de²⁶⁹ ḳonmışıdı. Ḥuzeyfe buña tekrār ḳonuklık itmişidi. **Rāvī eydür:** Rebī‘ ⁽¹³⁾ bin Ziyād Ḥuzeyfe¹’ye ḥālinden şikāyet idüp ‘Amāre¹’nüñ²⁷⁰ belürsüz olduḡın bildüricek Ḥuzeyfe eyitdi: “Yā Rebī‘! Vādi-yi ⁽¹⁴⁾ Ya‘mūriyye¹’de vaṭan ṭutup ṭurduḡuñ ḥaṭā itmişsin. Toḡrı bize gelmeñ gerek idüñ. Ol vaḳtten berü senüñ ⁽¹⁵⁾

²⁶⁴ 76a-7 Fezāre: Fizāre

²⁶⁵ 76a-9 ‘Amāre¹’yi: ‘Ammāre¹’yi

²⁶⁶ 76a-9 mu‘arres: ma‘arres

²⁶⁷ 76a-11 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁶⁸ 76a-11 Fezāre: Fizāre

²⁶⁹ 76a-12 Fezāre¹’de: Fizāre¹’de

²⁷⁰ 76a-13 ‘Amāre¹’nüñ: ‘Ammāre¹’nüñ

intikāmuñı alıvirürdüm ve düşmānuñı helāk iderdük. Ƙardaşuñ daħı ‘Anter elinde olsa gerek. Yā bir yirde ⁽¹⁶⁾ öldürüp Ƙum içinde gömdi yāħud esir_idüp aldı, gitdi.” didi. Rebī‘ eyitdi: “Yā emīr! Hep şikāyetümüz ve muşibetümüz ⁽¹⁷⁾ ol Ƙara yüzlüdüdür. Andan artuƘ düşmānumuz yoƘdur.” didi. Andan şoñra eyitdi: “İlahi ‘azīm ve zemzem ve ھاţīm ⁽¹⁸⁾ ħürmeti-y-içün ben epsem olmazın. Anuñ helākına sa‘y idüp durışam gerek. Yā budur ki bir furşat bulup sâ‘atine ⁽¹⁹⁾ Ƙuş getürem. Anı helāk eyleyem. ‘Ālemi anuñ şerrinden ħalāş idem. Ya budur ki ben ve bāķī ta‘alluƘātum ve Ƙardaşlarum ⁽²⁰⁾ hep şol yolda Ƙırılup gidevüz.” didi. **Rāwī eydür:** Bunlar bu ħâlde iken ‘Ammāre²⁷¹ daħı za‘īf ve yaşlu ve gözleri ⁽²¹⁾ yaşlu ve a‘zāsı hep mecrūħ geldi. Rebī‘ anası ve Ƙardaşları bunuñ ħālini müşāhede idicek yanına cem‘ olup ⁽²²⁾ ağlaşdılar ve ser-güzeştinden şordılar. Bu daħı ħālini ħaber virdi ve ‘Able'den gelürken Ƙul şüretinde ⁽²³⁾ ‘Anter'e Ƙuş geldügin söyledi ve Şeybūb'uñ ħīlesin ve ‘Anter'üñ buña dürlü ‘azāblar itdügin didi. **[76b]** ⁽¹⁾ Ġāyetde melūl oldılar ve ‘Anter'e çok sögdiler ve ħasedleri ziyāde oldu. Anası ‘Amāre'ye²⁷² eyitdi: ⁽²⁾ “Veyleke yā veledī, yā meyšūm! Henüz ‘Able'nüñ nażarına Ƙoymaduñ mı ve bunca vāƘ‘alara uğramağıla ⁽³⁾ uşlanmaduñ mı ve ‘ibret almaduñ mı? Ol şeytāndan ihtiyāt itmedüñ mi?” didi. ‘Amāre²⁷³ eyitdi: “İy ana! ⁽⁴⁾ Ben ol veled-i zinānuñ düşmānlarından vazgelmezin ve ‘Able'nüñ maħabbetinden uşanmazın. Yā budur ki murāduma ⁽⁵⁾ irişem, yā budur ki ol yolda Ƙurt Ƙuş buñı olam.” didi. Rebī‘ eyitdi: “Yā aħī! Şabr eyle. Ben bir dürlü ⁽⁶⁾ ħīle idem ki ol veled-i zināyı helāk idüp seni maƘşūduña irişdürem.” didi ve mekr ve fitne ⁽⁷⁾ tedbīrinde oldu ve ‘Anter'üñ helākına ħīleler eylemek ardınca oldu. Nice ki ‘Anter'üñ ⁽⁸⁾ ‘Amāre'ye²⁷⁴ itdügin belāları ve işkenceleri aña idi. Gögsin geçürüp āħ iderdi ve tāşadan⁽⁹⁾ yüregi yarılurdi ve bedenine ditremek düşerdi. **Rāwī eydür:** Bu eyyāmda mütevātir

²⁷¹ 76a-20 ‘Amāre'nüñ: ‘Ammāre

²⁷² 76b-1 ‘Amāre'ye: ‘Ammāre'ye

²⁷³ 76b-3 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁷⁴ 76b-8 ‘Amāre'ye: ‘Ammāre'ye

haberler iriştı ki ⁽¹⁰⁾ Hâlid bin Ca'fer, Ahuvaş adlı kardeşini Benî 'Âmir leşkeri ile ve Benî Ğanî ve Benî Kelâb²⁷⁵ ⁽¹¹⁾ çerisi ile Benî 'Abs'ün ve Benî Fezâre'nün²⁷⁶ üstüne göndürdü ve Düreyd bin Şimma²⁷⁷ kardaşı 'Abdullâh'ı ⁽¹²⁾ Benî Hevâzin ve Benî Cüşem²⁷⁸ ve Hemedân bahâdurları ile bunlara yardımcı koşdı. Mecnû'ısı kırk biñ ⁽¹³⁾ âdem oldu ve bu tarafa 'azm itdi. Becid feryâzcılar geldi. Huzeyfe bu haberi işidicek ⁽¹⁴⁾ cân başına şıçradı ve eyitdi: "Eger bunun def'ine bir tedbîr itmezseviz memleketümüz elden ⁽¹⁵⁾ gider ve oğlumuz, kızumuz düşmân ayağında pâyimâl olur." didi ve Hârîş bin Zâlime âdem gönderüp ⁽¹⁶⁾ bu hâli bildürdi ve andan yardım taleb eylerdi ve Rebi' bin Ziyâd'ı kığırdı ki bu bâbda ⁽¹⁷⁾ meşveret ide. Evde bulunmadı. Kardeşlerine şordılar "Çanda gitdi?" diyü. Anlar eyitdiler: "Birkaç ⁽¹⁸⁾ gündür ki Rebi' ve kardaşı 'Amâre²⁷⁹ ve bâkî kulları-y-ıla belürsüz olup gitdiler. ⁽¹⁹⁾ Bilmezüz." didiler. Huzeyfe kaçıldı ve eyitdi: "Rebî'dan kimseye döstlük gelmez işbunuñ ⁽²⁰⁾ gibi zamânda işini bize tanışmaz ve bizüm tedbîrümüzde bile bulunmaz." didi ve buyurdı Benî ⁽²¹⁾ Fezâre'ye²⁸⁰ ki şavaş yarağın göreler ve Hâlid'ün leşkeri ile uğraşmak tedbîrinde ⁽²²⁾ olalar ve Kays'dan bir haber gele diyü muntazır olup oturdılar. **Râvî eydür:** Hâlid'ün haberi ⁽²³⁾ Kays'a dağı iriştı ve işitdi ki bî-nihâyet leşker cem' eyledi ve añı buldı. Her bölügi yigirmi biñ kişi oldu. **[77a]** ⁽¹⁾ Kaşdları budur ki Benî 'Abs ve Benî Fezâre'yi hep kılıçdan geçüreler. Memleketlerin harâb ideler. Kays bu haberi işidicek. ⁽²⁾ Benî 'Abs halkını cem' eyledi ve bunlara zirih ve bâkî ceng aleti ulaştırdı ve 'Anter'i istetdi. Bulmadılar ve ⁽³⁾ n'olduğın bilmediler. Teşvişlendi ve tarlıkandı ve 'Anter bulunmaduğına saht oldu. Andan karadaşı Cerîr'i ⁽⁴⁾ kığırup şordı. Ol eyitdi: "Yâ mevlâyi! Bir gice karañulıkda bir kişi gelüp çağırdı ve yardum taleb idüp feryâz ⁽⁵⁾ eyledi. 'Anter dağı atına süvâr olup

²⁷⁵ 76b-10 Kelâb: Kilâb

²⁷⁶ 76b-11 Fezâre'nün: Fizâre'nün

²⁷⁷ 76b-11 Şimma: Şamme

²⁷⁸ 76b-12 Cüşem: Ceşm

²⁷⁹ 76b-18 'Amâre: 'Ammâre

²⁸⁰ 76b-21 Fezâre'ye: Fizâre'ye

Şeybüb'ıla gitdi. Ayruk gelmedi ve hālī n'olduğın hīç kimse bilmedi.” didi. ⁽⁶⁾ Qays barmağın ııırdı ve elin birbirine döğdi. Vallāhi ki bize gerek olacağ vaktde bilürsüz oldu ve ıar ⁽⁷⁾ vaktde yavi kılındı. Hemıııe anuñ ‘ādeti böyledür. İıını bize tanııımaz.” didi. Andan ıardaııların cem^c ⁽⁸⁾ idüp tanııdı ve eyitdi: “Hızeyfe bin Bedr'e ādem gönderelüm ki Benī Fezāre kabīlesin göçürüp bunda ⁽⁹⁾ getüre. Mecmū‘ımız bir yirde olavuz ve düııānıla ittifağ idüp uğraıavuz ve birbirümüze yardım²⁸¹ ıdevüz.” didi. ⁽¹⁰⁾ ıardaııları eyitdiler: “Eyü tedbīr ve řavāb fıkr her ne ki buyurursañ fermānuña muıı‘uz ve hükmüñe rāzī ⁽¹¹⁾ ve tābı‘uz.” didiler. Pes Qays fi'l-hāl Hızeyfe'ye ādem gönderdi ve kendü ıatına gelmege da‘vet itdi. Hızeyfe ⁽¹²⁾ dağı Rebī‘ ġāyib olduğına melül olup Qays'dan ġaber gele diyü yol gözedürdi. Nā-gāh Qays'ıñ ⁽¹³⁾ ādemisi girüp geldi. Hızeyfe dağı bunuñ ġaberin alup diledi ki Benī ‘Abs ıarafına göçe. İttifağ Rebī‘ bin Ziyād iriıdı ⁽¹⁴⁾ ve gice evine geldi. Hıkāyet iderler ki Rebī‘ bin Ziyād ile kırğ kıl gitmiıı idi. Birisi kendüyile bile gelmedi. ⁽¹⁵⁾ Hızeyfe yarındası bildi ki Rebī‘ geldi. Kırırup hālinden teıvııı itdi ve ġāyib olduğına sebeb şordı. Rebī‘ eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Yā emir! Beıāret olsun saña ki ‘Anter'i helāk itdüm. Evet benüm kırğ kılum telef oldu ve ıardaıılarımuñ ⁽¹⁷⁾ kullarından dağı ġaylı ādem kırıldı. Zīrā ki ol şeytān bizüm ġalvet mağāmda elümüze girdi. Dört ⁽¹⁸⁾ ıarafından süñü ġavāle idüp ve ıaıı toprak şaıup düıürdük ve öldürmekde iğtilāf itdük. ⁽¹⁹⁾ Evvel envā‘-i cezālar idüp andan öldürelüm didük. Nā-gāh bir ıarafdan iki yüz ‘Arab ġarāmīsi üzerümüze ⁽²⁰⁾ ııağageldiler ve kullarımızı hep kılııdan geçürdiler ve ‘Anter'i bizüm elümüzden alup süñü kılıı üıürdiler. ⁽²¹⁾ Anlar ol hālde iken kıoyup gitdük. Hıı şübhe yokdur ki ‘Anter'i depelediler. Hele biz şağ kıurtulduk. ⁽²²⁾ Bizüm kīnümüzü ‘Anter'den aldılar ve yakın ġaber budur ki ‘Anter'e ecel řerābın içürdiler.” didi. Hızeyfe, ⁽²³⁾ Rebī‘'üñ ġaberin iııııcek řāz oldu ve eyitdi: “Vallāhi ki bir kııı düııānına zafer bulup intikām itmek [77b] ⁽¹⁾ dünyāya deger. Kırğ kıl ıanda ıaldı?”

²⁸¹ 77a-9 yardım: yardum

didi ve Hālid'ün hikāyetin haber viridi ve Qays'dan ādem gelüp da'vet ⁽²⁾ itdügün söyledi ve anda gitmege meşveret itdi. Rebī' bin Ziyād eyitdi: "Lā! Vallāhi bu şavāb fikr degül. Tedbīr budur ki ⁽³⁾ biz bunda kendü ehlümüz ve ta'alluḳātumuz ḳorıyavuz. Qays kendü memleketin şaklaya. Tā bile ki biz olmayacak ⁽⁴⁾ hāli nice olur ve düşmene ne vechile uğraşur? Biz düşmānumuz def' itmekden 'āciz degülüz." didi. ⁽⁵⁾ Hūzeyfe daḥı bunuñ sözün ḳabūl eyledi ve naşihatine uydı. Andan Qays'ün ādemisini ḳığırdı. Rebī', cevāb ⁽⁶⁾ viridi ve eyitdi: "Var Qays'a eyit ki memleketin bahādur 'Anter'le şaklasun. Benī Fezāre kendü işin ⁽⁷⁾ başarur. Aña muḥtāc degüllerdür." didi. Andan eyitdi: "Eger anuñ şerri degülmissen biz Hālid'ile düşmān olmazduḳ. ⁽⁸⁾ Aña yardım idüp intikāmin almağa varduḳ. Hālid ile düşmān olduḳ. Şoñra bizi ḳodı. 'Anter'e i'tibār ⁽⁹⁾ idüp aña muḳayyed oldı ve anuñ ḥātırın ri'āyet itdi." didi. Qays'ün ādemisin bu cevābıla göndürdi. ⁽¹⁰⁾ Ol kişi daḥı becid yürüyüp Qays'a vardı. Rebī'ün sözün söyledi. Qays, Rebī'ün cevābın işidicek saḥt ⁽¹¹⁾ oldı ve eyitdi: "La'net Rebī'ün cānına gelsün ki kibri gitmez ve 'adāveti kesilmez." didi. İttifāḳ ol günlerde Qays'a ⁽¹²⁾ yardumiçün Benī Ğaṭfān'dan dört biñ kişi geldi. Re'isleri Ḥassān'ile bu Benī Ğaṭfān'ile Melik Züheyr ortasında ⁽¹³⁾ ol zamānda ḡāyet dōstlık varıdı ve hem ḳarābet ve ḥışımlık daḥı varıdı. Çünki Melik Qays'a yardım içün ⁽¹⁴⁾ geldiler. Melik Qays daḥı anlara 'izzet ve ikrām idüp ḳonuḳladı ve ḳondurdi. Andan anlaruñıla ṭanışdı ⁽¹⁵⁾ ve eyitdi: "Ne maşlaḥat görürsüz? Bunda muntazır olup oturalum mı? Yoḥsa Hālid'e ḳarşu çıḳalum mı?" didi. Anlar ⁽¹⁶⁾ eyitdiler: "Şavāb budur ki göçüp ḳarşu varavuz. Yolda bulışavuz." didiler. Qays eyitdi: "Benüm daḥı fikrüm ⁽¹⁷⁾ bu idi. Eyle eyleyelüm. İttifāḳ varup göçdiler. Sekiz biñ ādemile Benī 'Āmir çerisine muḳābil olmağa ⁽¹⁸⁾ çıḳdılar. Mecmū'ısı arḳalarına çuḳal ve zirih ve başlarına ışıḳ geymişlerdi ve 'Arabī atlar binerlerdi ve ceng ⁽¹⁹⁾ bābında kāmilleridi ve şavaş yüzinde bī-naẓırlar idiler. Velikin 'Anter bulunmaduḡına hep melūl olmuşlardı. ⁽²⁰⁾ 'Ale'l-ḥuşūş 'Urve ve aşḥābı ve Useyd ve oḡlı Nāziḥ ve bāḳī 'Anter'ün

dōstları ‘Anter belürsüz olduğına ⁽²¹⁾ maḥzūn oldılar. Ol gün aḥşam olunca gitdiler. Bir arada ḳondılar. Ḳays eyitdi: “Bunda ṭurup muntaḳır olalum. ⁽²²⁾ Evümüzden ehl-i ‘ayālümüzden ırak gitmeyelüm.” didi. Ol gice anda ārām oldılar. Şabāḥ olıcaḳ Benī ‘Āmir ⁽²³⁾ leşkeri irişdi. Şaḥrāları ve dereleri toz ṭutdı ve yiryüzi gün yüzile ber-ā-ber oldı ve at [78a] ⁽¹⁾ ayağından yirler şarşıldı ve ṭaḡlar leşker heybetinden ve atlar ḳişnemesinden ḥarekete geldi ve her ḳişi kendü ⁽²⁾ ḳabile sin ve atasın dedesin añup ögündi ve nesebi-y-ile faḥirlendi. Ḳılıç şu‘lesinden yiryüzi yıldızı ⁽³⁾ çok giceye dönmişdi ve süñüden çerinüñ içi mîşe gibi olmuşıdı. Andan iki ṭarafdan şavaşacak ādemler ⁽⁴⁾ yüriyüp cenge ‘azm eylediler ve şavaş ayaḡa bindi ve ceng odı yalıñlandı. İki leşker birbirinüñ üstine ⁽⁵⁾ olup aḳdılar ve bahādurlar ellerine ḳandan ḳına yaḳdılar. Başlar atlar ayaḡına ṭolu gibi döküldi ve zirihler ⁽⁶⁾ ve ḳuçallar söküldi. Ecel yili esdi ve cigerler kesdi. Bahādurlar yerlü ḳaya gibi ṭurdılar ve ḳorḳaḳlar kendüleri ⁽⁷⁾ ṭaḡlara ve derelere urdılar. Ḳuşlar ölümler üstine dünedi ve ḳurtlar ḳarnın ṭoyurmaḡa geldi. Ölüm ⁽⁸⁾ feriştaḥları ḥāzır oldılar ve cānlar ḳabz itmege muntaḳır oldılar. Şanasın ki bunlar ḳiyāmet günine uğraşdılar ⁽⁹⁾ ve Ḳazā-yı āsūmānī’ye şataşdılar. Varıraḳ Benī ‘Āmir leşkeri Benī ‘Abs üzerine ḡalebe eylediler ve deñiz gibi ⁽¹⁰⁾ mevc urup dört yanından ḥücüm itdiler. Benī ‘Abs girü çekildi ve ta‘allūḳātı ṭarafına yüz ṭutdı. Bunlar ⁽¹¹⁾ bu ḥālde iken aḥşam irişdi. Birbirinden ayrılıp ṭanışdılar. Ḳays eyitdi: “İy ‘emmüm oḡulları! N’olaydı ⁽¹²⁾ biz ehl-i ‘ayālümüzden ırak gitmeye idük. Zīrā ki ihtimāl vardır ki leşker göndürüp ḳavmümüzü ve ⁽¹³⁾ ta‘allūḳātumuzu esir ideler ve diyārumuzu ḥarāb ideler. Şimdi tedbīr budur ki şabāḥ olunca yine varup ⁽¹⁴⁾ ta‘allūḳātumuza ḳavışavuz. Anlaruñ ḳatında ceng idüp ḳırılavuz bu daḡı bize muḳadder imiş ola. Bu belā bize ⁽¹⁵⁾ hep ‘Anter ḡāyib olduğundan geldi.” didi ve gicenüñ yarusı geḳince rāḥat oldılar daḡı göḳüp ḳabileleri ⁽¹⁶⁾ ṭarafına ḳaçdılar. Şabāḥ olıcaḳ Benī ‘Āmir leşkeri bu ḥāl i bildiler ve Benī ‘Abs’üñ ḳaçduḡından ⁽¹⁷⁾ āḡāḥ oldılar. Vardılar yine düşdiler. Becid sürdiler.

Bunlar daḥı kabīleye irişdüği sâ‘at Benî ‘Āmir bile ardınca ⁽¹⁸⁾ irişdiler. Benî ‘Abs çerisi daḥı ‘ayāllerin қorurlardı ve ceng idüp bunları beklerlerdi. Velikin mağlūb ⁽¹⁹⁾ ve za‘īf oldılar. Ḥayātlarından ümizleri kesildi ve ḥatun kişileri ve kızları bir yire cem‘ olup ⁽²⁰⁾ fiğān itdiler ve ‘Anter'i añup ağlaşdılar. ‘Able daḥı bunların içinde bile ağlardı. Ol gün ⁽²¹⁾ aḥşam olınca yine bu ḥālile çalışdılar. Benū ‘Abs gāyetde zebūn oldılar. Vardukça mağbūn oldılar ⁽²²⁾ ve Ğaşm²⁸² bin Mālik çok ādem telef itdi. Aḥşam olıcağ Kays zirihin çıkardı, bıraқdı ve қardařlarına ⁽²³⁾ çağırdı, eyitdi: “Vāy ḥālūñüz! Fikrūñüz nedür? Қаçup ehl-i ‘ayālūñüzi esir mi itdürseñüz gerek{dür.} [78b] ⁽¹⁾ Çāre budur ki çalışup ta‘alluқātumuz öñinde қırılavuz. Esir olup biz diri қalmayavuz.” didi ve kendü ḥamle қıldı ⁽²⁾ ve қardařları ve bākī ařḥābı daḥı buña uydılar ve bile depdiler ve ‘Urve daḥı yoldaşları-y-ıla bir taraftan ḥamle ⁽³⁾ қıldılar ve Benî Ğaṭfān bahādurları daḥı ğayret idüp ittifaқ itdiler. Kays'la bile düşmān üzerine yürüdiler ⁽⁴⁾ ve cānların helāk deryāsına atdılar. Mübālağa ceng itdiler. Velikin Ḥālid leşkeri iken çoğıdı. Varıraq ⁽⁵⁾ Benî ‘Abs yine evleri tarafına gitdiler ve çadırları içine қаçdılar ve Benî Ğaṭfān'dan daḥı yüz elli ādem esir ⁽⁶⁾ oldı. El-ḥāşıl Benî ‘Abs ḥalkı şandılar ve Benî ‘Āmir ile muқābil olmaқdan ‘āciz oldılar. Kays'ın ḥālī ⁽⁷⁾ ḥarāb ve cigeri kebāb oldı ve zelil ve ḥaқir oldı ve ğuşşadan helāk olmağa az қaldı ve қardařlarına ⁽⁸⁾ eyitdi: “Bizüm heybetümüz ‘Anter ile imiř. Ansuz bizden ḥāşıl olmaz imiř. ‘Aceb bilsem ki aña ne māni‘ ⁽⁹⁾ oldı ki bu furşatda bular bu belāya mübtelā iken Benî Fezāre tarafına daḥı Düreyd bin şimma'nuñ^{283 (10)} қardařı leşkerile gitmişdi. Anlar daḥı iki gün ceng itdiler. Üçüncü gün zebūn olup başıldılar. ⁽¹¹⁾ Rebī‘ bin Ziyād, Hāriř bin Zālīm'e nařīḥat idüp cengden men‘ itmiş idi. Maқşūdları bu idi ki Kays ‘āciz ⁽¹²⁾ ola. Kendüler ḥālī daḥı n'olursa ola. **Rāvī** eydür: Bunların ḥālī bu vechile oldı. Geldük biz yine ⁽¹³⁾ ‘Anter қıřşasına. ‘Anter'ün daḥı bu maқāmda hikāyeti ğarīb ve ser-ğüzeşti ‘acībdür. Biz daḥı beyān idelüm. ⁽¹⁴⁾ şundan řoñra ki

²⁸² 78a-22 Ğaşm: Ğaşam

²⁸³ 78b-9 şimma'nuñ: şamme'nüñ

āhîr zamān peygāmberine (şallallāhü ‘aleyhi ve ‘ala alihi) şalavāt virevüz. Hâk
Te‘āla ⁽¹⁵⁾ aña ve aşhâbına rahmet eyleye ve anlardan râzî ola. Nice ki ġarîbler
vaţanına heves ide ve diri nesneler ⁽¹⁶⁾ nefes ide ve müsâfirler sefer ide. Şunuñ gibi
şalavāt ki şahibini kırtara. ‘Azābdan kıyāmet güninde ⁽¹⁷⁾ ve hem şahibinüñ şübhesi
olmaya. Kendü dininde ‘Anter'üñ kışşası işbu vechile oldı. Şol vaqt ⁽¹⁸⁾ ki ‘Anter işitdi
ki ‘Able'nüñ atası Mālik ‘avretine kaķıdı ki sen ‘Able'yi ‘Anter'e getüresin ve
buluşdu⁽¹⁹⁾ rursın. Halk baña töhmet idüp serzeniş iderler.” didi. ‘Anter daķı ayruķ
‘Able'nüñ yöresine uğramadı ⁽²⁰⁾ ve çadırı katına varmadı. Belki şabr idüp katlandı.
Tā şol ġāyib olduğı gice olinca. Ol gice ‘Able'den ⁽²¹⁾ bir sır habercüğı gelüp ‘Anter'üñ
göñli feraķ oldı ve yüregi kuvvet buldı. Sevindüğinden ol gice ⁽²²⁾ uyumadı. Bu hâlde
iken bir kimse çağırdı, eyitdi: “İy ‘Abs pāsubānı! İriş, baña meded eyle. Bir ġarîb ⁽²³⁾
ve fakîr ve dermānde kişiyin. Ehl-i ‘ayālüm esîr oldı. Düşmāndan ‘āciz kaldum,
muķābil olmadum.” diyüp [79a] ⁽¹⁾ yalvardı ve ağlayup zārılık eyledi. ‘Anter bunuñ
āvāzın işidicek hācetin bitürmege ‘azm eyledi ve Şeybüb'a ⁽²⁾ çağırdı “At getür.”
diyü. Şeybüb'üñ uyķusı başına şıçradı ve eyitdi: “Bu veled-i zinā ata süvār olalıdan
birü rāḫat ⁽³⁾ olmadum ve toyınca uyumadum. Bu karañu gicede yine ķancaru gider
ola.” didi ve def‘î atı hāzır eyledi. ‘Anter ⁽⁴⁾ daķı fi'l-hāl bindi. Ol kişinüñ maķşūdın
hāşıl itmek ardınca oldı. **Rāvî** eydür: Ol zamānda ⁽⁵⁾ ‘Arab'üñ ‘ādeti şöyle idi ki bir
kişi bir kişiden düşmen üzerine yardum taleb eylese sebebin ve hālın ⁽⁶⁾ şormadın
anuñ hācetin revā itmek ardınca olur idi. Ol hālinden teftiş idüp varsa eydürlerdi ⁽⁷⁾
ki eger ķorķmasa şormadın varurdu. Nite ki bu ma‘nide şā‘ir ki ibni Cinān'dur,
dimişdür ki **Rāvî**: ⁽⁸⁾ **Şî‘r**. [Arapça Şiir] ⁽⁹⁾ **Rāvî** eydür: “Bu ‘Arab ‘Anter'üñ öñince gitdi
ve gicenüñ çokı geçdi ve Benî ‘Abs'den ırak oldılar. ‘Anter ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “İy kişi!
Hālünden baña haber vir. Kim saña zulm itdi? Ben hoż seni murāduña irişdürsem
gerek ve hācetüñi ⁽¹¹⁾ revā itsem gerek.” didi. Ol ‘Arab ağladı ve eyitdi: “İy Benî ‘Abs
pāsubānı! Benî Ġaţfān kabîlesindenem. ⁽¹²⁾ Bir kabîlede daķı akribāmuz varıdı. Ben

ḥatunumıla anları görmege varduk. Birkaç gün ṭurduk. Yine vaṭanumuza ⁽¹³⁾ ‘azm itdik. Bu yirlere gelicek on kiři üstümüze çıkageldi. Beni başlu eylediler ve ḥatunumı aldılar. Şöyle ⁽¹⁴⁾ sizerin ki ol âdemler sizün ḥalkuñuzdandur. Hem evvelden işitdüm ki sen za‘ıflere yardım idersin ⁽¹⁵⁾ ve bunun gibi ḥāle mübtelā olanları belādan ḥalāş idersin. Ol sebebdan saña gelüp yardım istedüm.” ⁽¹⁶⁾ didi. ‘Anter'ün gönline merḥamet düşdi ve eyitdi: “İy miskîn! Ḥāṭıruñı hoş ṭut ki ḥācetün ⁽¹⁷⁾ ḥāşıl oldı. Yüri öñümce gidelüm ve düşmenün ḳanda ise bulalum.” didi ve bu kiři ağlayu ağlayu ⁽¹⁸⁾ gitdi. ‘Anter Şeybüb'ıla ardınca gitdiler. Şi‘ābü'l-Mazīḳ dirler bir yir varıdı. Ġāyetde ṭaşlu ve mīşelü ⁽¹⁹⁾ şarb yiridi. Bir yirden yolu varıdı. Ayruḳ yirden kimse içine girmek mümkün degül idi. Ol araya ⁽²⁰⁾ gelicek ol ‘Arab ‘Anter'e eyitdi: “Yā mevlāyi! Şöyle sizerin ki işbu der-venden içerü girdiler. Ġayretün ⁽²¹⁾ ve himmetün vaktidür. Ne çāreñ varsa idegör.” didi. ‘Anter daḫı atın depdi. Kılıcın eline aldı. Bir yoldan ⁽²²⁾ içerü yürüyüp gitdi. Hemān ki bir laḫza gitdi. Dört yanından āvāz geldi ki “İy ḳara yüzlü ḳul! Eyü ⁽²³⁾ geldün. Kendü ayaḡuñıla ecelüñe ḳarşı geldün. Biz saña muntazır olup ṭururduk.” didiler. Megerki bunlar **[79b]** ⁽¹⁾ ol kırḳ ḳul idi ki Rebī‘ bin Ziyād bunda ḳomış idi ve ışmarlamışıdı ki gelicek ‘Anter'i ṭutalardı. Ol ‘Arab'a ⁽²⁾ ḥīle idüp öġretmiş idi ki varup ‘Anter'i bu şüretile bu maḳāma getüre idi. Ol daḫı eyle itdi. Çünkü ⁽³⁾ ‘Anter'le Şeybüb bunlaruñ arasına girdiler. Her ṭarafdan ḳılıçla ve süñüyile üzerine ḥamle itdiler. ‘Anter bildi ki ⁽⁴⁾ yine bir mekre ve belāya mübtelā oldı ve ‘Arab'ın sözi yalandur. Pes diledi ki bunları perākende ide. Gice ⁽⁵⁾ ḳarañuluk idi ve yüzine gözine ḳum saçdılar. Pūş eylediler. Ceng idecek mecāli ḳalmadı ve Şeybüb daḫı ⁽⁶⁾ oḳ atmak istedi. Anı daḫı bu vechile def eylediler ve oḳ atmaḳdan men‘ itdiler. Andan şoñra ‘Anter gördi ⁽⁷⁾ ki ḥālī mukadder oldı. Atdan indi ve eline ḥancer alup ikileyin bu ḳullaruñ üstine hücüm eyledi. İraḳdan ⁽⁸⁾ ṭaşa ṭutdılar ve ḳarşusından ṭopraḳ ve ḳum saçdılar. Şöyle ‘āciz eylediler ‘Anter'i ki yolın görmez ⁽⁹⁾ oldı ve bedeni ḳuvvetsiz ḳaldı ve ṭaş yaralarından za‘īf oldı.

Neylesün bu şüretile ceng gördüğü ⁽¹⁰⁾yoğıdı. Hisābda degülidi. Ummaduğına uğradı ve şanmaduğına şataşdı. Bahādurluğun ⁽¹¹⁾fāʿidesi olmadı ve merdānelik menfaʿat itmedi. Bu hālde kendüyi qorurken bir büyük taşla alnına ⁽¹²⁾urdılar, düşürdiler. Fi'l-hāl kullar üşdiler, bağladılar. Rebīʿ ve ʿAmāre²⁸⁴ bu hāle nazar iderlerdi. ⁽¹³⁾Defʿi irişüp kullarına yardım itdiler ve ʿAnter'i ve Şeybüb'ı bağlayup at üstine perkitdiler ve alup ⁽¹⁴⁾dereden çıktılar. Bu kadarda şabāh oldu. Rebīʿ eyitdi: “Yürüñ, varup bir yirde yoldan şapalum ⁽¹⁵⁾ve bu kara yüzlü veled-i zināyı depeleyüp yüregümüzi şovudalum. Mecnūʿ-i halk bunuñ şerrinden emīn ⁽¹⁶⁾idelüm.” didi. ʿAnter eyitdi: “Veyleke yā Rebīʿ! Bu vechile ādem öldürmek mürevvet midür?” didi. Rebīʿ eyitdi: ⁽¹⁷⁾“Yā müstaḥsīn! Maḫşūd senüñ vücūduñ dünyādan maḫv olup gitmekden ne ṭarīķile gerekise olsun.” ⁽¹⁸⁾didi. Andan ʿAmāre²⁸⁵ bunu ʿuryān idüp kamcı ile çok döğdi ve geregi gibi incitdi ve Rebīʿ'e ⁽¹⁹⁾eyitdi: “Yā aḫī! Benüm niyyetüm de budur ki bu şeyṭānuñ iki elin ve iki ayağın kesüp işbu ısızlıkda⁽²⁰⁾ bırağup gidevüz. Tā ki bunda ola gide. Kimse hālīne muṭṭaliʿ olmaya ve gövdesini kırtlar, ⁽²¹⁾kuşlar yiye.” didi. Rebīʿ eyitdi: “Sen bilürsin. Her ne dürlü işkence ḫāṭıruñ dilerse eyle.” ⁽²²⁾Bunlar bu hālde iken nā-gāh gördiler ki on ādem çıka geldi. Gelirek ardınca yigirmi ⁽²³⁾daḫı çıkdı ve atıñ ardınca bir ulu leşker çıkdı. Rebīʿ eyitdi: “Yā ʿAmāre!²⁸⁶ Özün fikri [80a] ⁽¹⁾ko işbu maʿarresi.²⁸⁷ Tiz tut, öldür. Ben_daḫı Şeybüb'ı depeleyeyin. Şoñra bir māniʿ olur, yine elümüzden çıkar.” didi. ⁽²⁾ʿAmāre²⁸⁸ daḫı elin kılıcına urdı ki ʿAnter'i depeleye. Nā-gāh ʿAnter'üñ atı belinleyüp bunlaruñ elinden çıkdı ⁽³⁾ve ol görinen leşker ṭarafına yüz tutdı. Zīrā bu at evvelden ʿādeti şöyle bilürdi ki bunu binen ādem çeri ⁽⁴⁾belürse öñürdü, deperdi ve mecnūʿ-ı bahādurlardan ilerü ḫamle

²⁸⁴ 79b-12 ʿAmāre: ʿAmmāre

²⁸⁵ 79b-18 ʿAmāre: ʿAmmāre

²⁸⁶ 79b-23 ʿAmāre: ʿAmmāre

²⁸⁷ 80a-1 maʿarresi: muʿarresi

²⁸⁸ 80a-2 ʿAmāre: ʿAmmāre

iderdi. Bu kerre daḥı eyle şandı. ⁽⁵⁾ **Rāvī** eydür: Rebī^c bin Ziyād ile ‘Amāre²⁸⁹ ile on bir kul daḥı bākī kalmış idi. Gördi ki ḥāl böyle ⁽⁶⁾ oldu. ‘Anter kayusu kalmadı. ‘Amāre²⁹⁰ ‘ye²⁹⁰ “Yā mu‘arres²⁹¹ ve yā müstaḥsin! Vaḳti-y-ile bir şeytānı depeledük. ‘Abeş mühmelāt ⁽⁷⁾ söyledük. Oturduk üşde olmazdan çıkdı-y-ıdı. İmdi başuñ al kaç. Eger kırtulıbilürseñ yoḥsa işbu ⁽⁸⁾ gelen ‘Arab ḥarāmisi bizüm kanumuzu pamuḳa alur.” didi. Bunlar bu ḥālde iken ol gelen ḥalk bunları görüp ⁽⁹⁾ süñü togrultdılar ve ḥamle kıldılar. Ol on bir kullarını süñüye dikdiler ve def‘i cemī‘isini topraḡa bıraḳdılar ⁽¹⁰⁾ ve ‘Anter[’]üñ atı bu leşkerüñ arasında yürürdi. İttifāk bu ḳavmüñ muḳaddemi ‘Anter[’]i gördi. At üstinde ⁽¹¹⁾ ki eli baḡludur. Bildi ki bunlardan degüldür. Getürüp gördi, bildi ki ‘Anter[’]dür ve yanında ḳardaşı Şeybüb[’]dur. **Rāvī** ⁽¹²⁾ eydür: Bu leşkere Benī Ḥavlan dirlerdi. Bir ḳavm varıdı. Anlardan idi. Benī Barīḳ adlu bir yir varıdı. Andan rızḳ ve māl ⁽¹³⁾ kesb itmege bu diyāra gelmişlerdi ve hem Benī ‘Abs[’]üñ Ḥālīd[’]ile ‘adāvetin ve Ḥālīd leşker cem[’] idüp bunlaruñ ⁽¹⁴⁾ üstine geldügin işitmişlerdi. Umarlardı ki bu aralıḳlarda daḥı bir fā‘ide ideler. İttifāk ol idi ki gezerken ⁽¹⁵⁾ bunlara tuş oldılar ve ‘Anter[’]le Şeybüb[’]ı bunlaruñ elinde esir buldılar ve kulların kırup ‘Anter[’]i bunlardan ⁽¹⁶⁾ aldılar. Rebī^c, ‘Amāre²⁹² ile cānların alup kaçdılar. Çünki leşkerüñ re‘isi ‘Anter[’]i ve Şeybüb[’]ı gördi. Ġāyetde ⁽¹⁷⁾ feraḥ oldı ve yoldaşlarına eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Beşāret olsun size ki ḡarīb şikār elümüze girdi. ⁽¹⁸⁾ İşbu tutsaḳ olan Benī ‘Abs[’]üñ bahādurı ‘Anter[’]dür. Bizüm yirlerümüzüñ ulusu. Şafvān bin Murād[’]uñ buña ⁽¹⁹⁾ ġāyetde kīni varıdı. Zīrā ki bu mu‘arres²⁹³ anuñ üç oḡlın öldürmüş. Ol sebebden dāyim bunı añup söylerdi ⁽²⁰⁾ ve “Aña bir ittifāk idemedüm.” dir idi. Şimdi zaḥmetsüz ve cengsüz bizüm elümüze girdi. Bize çok ni‘met ⁽²¹⁾ virüp bunı alsa gerekdür ve depeleyüp göñline şifā ḥāşıl itse gerekdür.”

²⁸⁹ 80a-5 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁹⁰ 80a-6 ‘Amāre[’]ye: ‘Ammāre[’]ye

²⁹¹ 80a-6 mu‘arres: ma‘arres

²⁹² 80a-16 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁹³ 80a-19 mu‘arres: ma‘arres

didi ve yoldaşlarına çok māl ⁽²²⁾ ve ni‘met va‘de idüp ‘Anter'i aldı. Yine Arz-ı Bārīk'den yaña yöneldi. Yoldaşları dağı ‘Anter ellerine bu ⁽²³⁾ vechile āsān girdüğine sevindiler ve bu hāle ta‘accüb itdiler. ‘Anter dağı Şeybüb'ıla, Rebī‘den ve ‘Amāre'den ²⁹⁴ [80b] ⁽¹⁾ kurtulduklarına şükr eylediler ve ümizlerin Allāh'a toğru tutup havādişi rūzigāra muṭī‘ olup muntazır oldılar. ⁽²⁾ **Rāvī** eydür: Rebī‘ bin Ziyād ‘Amāre ²⁹⁵ ile kaçdılar ve ‘Anter'i def‘i depelemedüğine peşimān oldılar. Hele bu teşvīşile ⁽³⁾ becid sürüp Benī Fezāre'ye irişdiler ve Hūzeyfe'ye hāllerin söylediler ve ser-güzeştlerin haber virdiler. Birkaç günden ⁽⁴⁾ soñra ol idi ki Düreyd bin Şimma'nuñ ²⁹⁶ kardeş ‘Abdullāh, ‘Arab leşkeri ile üzerlerine geldiler ve aralarında ceng ⁽⁵⁾ ve cidāl oldu ve bunca ğavġā ve nizā‘ itdiler. Bunlaruñ kışşası böyle oldu. **Rāvī** eydür: Geldük biz ⁽⁶⁾ Benī Hāvlān kışşasına. Anlar dağı yortup ‘Anter'i ve Şeybüb'ı kabīlelerine ilettiler ve muḳaddemleri emīr ⁽⁷⁾ Mücāşī‘üñ eline virdiler ve hāllerin beyān idüp söylediler. Mücāşī‘ şāz olup sevindi ve demürleyüp ⁽⁸⁾ tutsaḳ eyledi ve katında olan kimselere eyitdi: “Bunda bunu bekleñ ve ḥabs idüp şaḳlañ. Tā ki ⁽⁹⁾ Şafvān'dan çok māl alup andan virelüm.” didi. Kendü varup Şafvān'a, ‘Anter'i muşdılamaġa gitdi. Bu ⁽¹⁰⁾ kabīlenüñ ‘avretleri işitdiler ki bir ṭurfe şüret ve ‘aceb hey‘et ve ġarīb şekli ādem Mücāşī‘üñ ⁽¹¹⁾ evinde tutsaḳ olmuş diyü bölük bölük olup her gün varurlar. Görürlerdi ve şekline nazār idüp ta‘accüb ⁽¹²⁾ iderlerdi. İttifāḳ bir ḳarı varıdı. Ol diyāra ġarīb düşmiş idi. Ol dağı işidüp ‘Anter'i görmeġe ⁽¹³⁾ geldi. Hemān gördüġi gibi ayaġına düşüp aġladı ve eyitdi: “İy bahādurlar ulusu! Bunuñ gibi hāle sen lāyık ⁽¹⁴⁾ degül idüñ. Ne sebebden bu belāya mübtelā olduñ ve rūzigār miḥnetine şataşduñ?” didi ve ḥayli esirgeyüp ⁽¹⁵⁾ ḳayurdi. Emīr Mücāşī‘üñ ‘avreti eyitdi: “İy ḳarıcuḳ! Sen bu ḳara ḳulı neden bilürsin? Saña ne iḥsān itdi ki böyle ⁽¹⁶⁾ acırsın ve bunu ḳayurursın ve ayaḳların öpersin?” didi. Ḳarı eyitdi. “İy ḥatun! Hāşā

²⁹⁴ 80a-23 ‘Amāre'den: ‘Ammāre'den

²⁹⁵ 80b-2 ‘Amāre: ‘Ammāre

²⁹⁶ 80b-4 Şimma'nuñ: Şamme'nüñ

ki buña kıl diyemiz. ⁽¹⁷⁾ Rabb-i kâdîm ve zemzem ve hatîm hürmeti-y-içün ki yiryüzinde bundan bahâdur ve bundan mürüvvetlü ve himmetlü âdem yokdur.” ⁽¹⁸⁾ didi. Muşâci'üñ ‘avreti eyitdi: “Şüretinden bahâdurluk görünür ve üzerinde merdânelik ‘alâmeti hoş vardır. ⁽¹⁹⁾ Ammâ mürüvvetin ve keremin ne vechile gördüñ? Eyit görelüm.” didi. Karı eyitdi: “Bahâdurlukda nazîri yokdur ve mürüvvetde ⁽²⁰⁾ ve keremde dahı hüneri çokdur ve hikâyeti üküştür. Ammâ cümle mürüvvetinden ve merdânelikinden biri budur ki benüm ⁽²¹⁾ oğlum Vâşıl bilürsin ki nice güzel ve şâhib-i cemâl yigitdür. Anuñ nazîri yigitler içinde az bulunur. ‘Emmüsinüñ ⁽²²⁾ kızınıñ ‘âşıkı oldı ve gönli anuñ maḥabbetine mübtelâ oldı ve ‘emmüsinden anı ‘avretliğe diledi. ‘Emmüsi ⁽²³⁾ dahı kızını vermege râzî oldı. Velîkin çok mâl istedi. Vâşıl dahı varup rızık kazanmağa gitdi. İttifâk **[81a]** ⁽¹⁾ bu yigidüñ develerine tuş gelüp sürmiş. Bu dahı haber almış ardından yitüp oğlumı esîr eylemiş ve develerin ⁽²⁾ kurtarmış. Evine varıcağ oğlum bunuñ katında ağlamış ve hâlini buña ‘arz eylemiş ve kışşasın beyân eylemiş ⁽³⁾ ve bu işi ‘emmüsi kızına ulaşmağičün itdüğün haber virmiş. Bu dahı anı esirgemiş ve ol gâret idüp aldıkları develeri ⁽⁴⁾ virmiş. Yüz deve dahı ziyâde virmiş ve eyitmiş. Var ehlüne iriş ve ta‘allukātuña kavuş ve ‘emmüñ kızın alup ⁽⁵⁾ maḫşûduñ ḥâşıl eyle. Eger bir dahı fakîr olursañ yine baña gel dimiş. Ben_dahı anuñ firâkı-y-ıla ırte gice ⁽⁶⁾ ceza‘, feza‘ idüp ağlarken nâ-gâh gördüm. Bir gün çıka geldi. Bilesince bunca ni‘met ve mâl bu nesneleri ‘emmüsine ⁽⁷⁾ teslim idüp kızını aldı. Murâdına irişdi. İşbu vechile iḫsânın gördüm. Nice ayağın öpüp du‘âlar itmeyem.” ⁽⁸⁾ didi. Meşâci'üñ ‘avreti ve bâkî hâzîr olan hatunlar bu karınuñ sözün işidicek ta‘accüb itdiler ve ‘Anter'üñ mürüvvetine ⁽⁹⁾ taḥsîn itdiler ve altına döşek bırakup hürmet itdiler ve ta‘âm getürüp yidürdiler ve ḥâtırın tesellî idüp bunuñla ⁽¹⁰⁾ hayli kelimât idüp ve avurd urup şoḥbet itdiler. Ol gün bu hâlile oldılar. Yârındası şabâḥ olıcağ bunlaruñ ⁽¹¹⁾ üzerine bir ‘azîm leşker gelüp şahrâları tıldurdu ve toz yiryüzini tutdı ve at kışnemesi tağları yankulandurdu

(12) ve āvāzlar ve gıriler ‘ayyūka çıktı. Bu leşkerüñ öñince bir kişi çağırıp eydür ki “Yā Māviye! Bugüne muntazır (13) olup tırurdum ve bunuñ gibi fırsat isterdüm. Bugün seni esir idüp alayın ve murāduma irişeyin ve derdüme (14) devā hāşıl ideyin.” didi ve at depüp bu kavmüñ üstine hamle kıldı ve leşkeri dağı eyle itdiler. Bu halkuñ (15) üzerine belā yilleri esdürdiler ve ecel yağmurları yakdurdılar. **Rāvi** eydür: Bu gelen leşker ‘Arab tār’ifesinden (16) bir vilāyetüñ çerisi idi. Muḳaddemlerine Mübādir bin Cerrāḥ dirlerdi. Bu fesādı itdügine sebep ve bu işe iḳdām (17) kılduğına ‘illet buyıdı ki Meşāci’üñ kızı Māviye’yi severdi. Vaşfin işitmişdi. Birkaç kez ādem göndürüp (18) taleb eyledi ve çok māl virdi. Meşāci’ kabül itmedi ve kızın virmege rāzī olmadı. Mübādir dağı dāyim sa’y (19) idüp dōstlarından ve ‘Arab beglerinden yardım taleb iderdi. Tā ki bu vaḳt olunca bu miḳdār ādem cem’ (20) oldu ve hem işitdi ki Mücāşī’ dağı kabīlede degüldür. Kabīle hālīdür. Fursatı ḡanīmet gördi ve cem’ itdügi (21) leşkeri alup becid yortdı. Cān atup irişdi. Bunlara bu belāyı getürdi. Meşāci’üñ ‘avreti ve kızı Māviye (22) bildiler ki Mübādir bu işi Māviye içün itdi. Ta‘alluḳātların cem’ idüp aḡlaşdılar ve mecmū’-ı ‘avretler (23) bunlaruñiçün fiḡān itdiler. Bildiler ki Māviye esir olacaḳdur ve düşmen eline girüp nāmūs eksikligi [81b] (1) olacaḳdur ve ‘Arab kabīleleri içinde rüsvāy olacaḳdur. Pes bu sebebden başların açup saçların (2) çizdiler ve gıriler itdiler ve başlarına topraklar koydılar. Ol ‘Anter’i görmege gelüp biliş çıkan kararı bunlaruñ (3) bu hālını görüp rüsvāyılıkların müşāhede idicek eyitdi: “Eger bu muşibetden ḳurtulmaḳ isterseñüz (4) işbu esiriñüzi koyıvirüñ ve yalvarup eline ayağına düşüñ. Anuñ elinden gelür ki sizi (5) bu belādan hālāş ide. Eger düşmānuñuz kavmler ḥisābınca dağı olursa.” didi. Kararı bu sözi (6) temām idince yağıları çadırları arasına koyuldılar ve çok ādem telef itdiler. Andan Meşāci’üñ ḥatunı (7) ve kızı ve bākī ḥatun kişiler cem’ olup ‘Anter’üñ ḳatına vardılar ve yalvarup yardım istediler (8) ve elin ayaḡın öpdiler ve eyitdiler: “İy Benī ‘Abs bahādurı ve Benī ‘Adnān dilāveril işbu ḥatun kişileri (9) esirge ve kızlara merḥamet

eyle ve buñalmışlara şefkat it.” didiler. Māviye kendü dağı ilerü gelüp ‘Anter’e ⁽¹⁰⁾ söyledi ve gözi yaşı yüzi üstine sil olup ağıdı ve elin öpdü, eyitdi: “İy Benî ‘Abs pāsubānı ve Benî ⁽¹¹⁾ ‘Adnān pehlevānı! Senüñ hünelerüñ işitdüm ve lütfüñ keremüñ vaşf itdiler. İşbu belādan ⁽¹²⁾ bizi ħalāş eyle. Düşmān eline virme ve elüñden gelürse mürüvvetüñ demidür. Taķşirlik itme.” didi. ⁽¹³⁾ Andan eyitdi: “Benî ‘Abs bahāduru eger seni koyıvirürsevüz. Korkaruz ki kaçasın. Bizüm ħālümüze muķayyed ⁽¹⁴⁾ olmayasın. Zīrā ki bizden katı incindüñ. Kendü başuñ alup kaçarsañ ma‘zürsın.” didi. ‘Anter ⁽¹⁵⁾ bunlaruñ ħālın işidicek gönline merĥamet düşdi ve esirgedi ve bu zālümüñ zulmine ve te‘addisine ⁽¹⁶⁾ saĥt oldu ve Māviye’ye eyitdi: “İy beg kızı ve ulular sülālesi ve ĥatunlar güzidesi! Ol Allāh ⁽¹⁷⁾ ĥaķķı-y-içün ki yirleri yaradup içinde şular aķıtdı ve tağları anuñ üstine çöksü kıldı. Ben ⁽¹⁸⁾ sizüñ diyāruñuzdan bir adım admazın. Megerki sizüñ destüruñuzla eger beni koyıvirüp düşmenüñe ⁽¹⁹⁾ muķabil kılursan senüñ yoluñda cānumı sünülere karşı tutayın ve kendümi mehlekeye atayın ⁽²⁰⁾ ve düşmenüñi def‘ itmekde sa‘y ideyin. Çü fırsat benüm ola, düşmāna ġalebe idem ve bu belāyı sizüñ ⁽²¹⁾ üstüñüzden götürem ve ġuşşadan sizi ħalāş idem. Yine beni tutup demürleñ. Atañ emīr Meşāci‘ ⁽²²⁾ gelince ol neylerse eyleye.” didi. Ĥatun kişiler bunuñ sözine i‘timād itdiler. Va‘desine ⁽²³⁾ inandılar ve bağdan kırtardılar ve ceng aleti getürüp virdiler ve eyitdiler: “İşde senüñ [82a] ⁽¹⁾ şavaş yarağıñ budur. Al bağlan. Evet atüñ tutulmadı ve ele girmede. Her kim ki yanına varup tutayın didi ⁽²⁾ ise depdi. Baldırın şıdı. Ol vaktten birü kişneyüp tağlarda ve derelerde yürür. Şimdiye dek dağı kimse ⁽³⁾ eline girmede.” didiler. ‘Anter eyitdi: “Şeybüb’ı koyıvirüñ. Varsun, getürsün bundan kaçmaz.” didi. Bunlar ⁽⁴⁾ dağı def‘i Şeybüb’ı şalıvirdiler. Varup anı kanda ise buldı, getürdi. ‘Anter’üñ öñine çekdi. ‘Anter ⁽⁵⁾ dağı ceng aletine müstağrak olup atına bindi ve ol ĥalka ĥamle kıldı. Şol koyun sürüsine ⁽⁶⁾ kırt koyulmuş gibi perākende eyledi ve çadırlar içinden çıkardı ve esirleri ellerinden aldı. Mübādir, ‘Anter’üñ ⁽⁷⁾ bu işlerini

göricek mütehayyir oldu ve gazaından cihân gözlerine karañu oldu ve ‘Anter’üñ üzerine ⁽⁸⁾ at şaldı ve eyitdi: “Veyleke iy kara yüzlü kul! Ne tã’ifedensin? Ölmezden haber vir yoħsa ⁽⁹⁾ başuñı hevāya uçururın.” didi. ‘Anter eyitdi: “İy mu‘arres!²⁹⁷ Benī ‘Abs’üñ bahādurı ‘Anter bin Şeddād’am. ⁽¹⁰⁾ Dön, var, git yoħsa saña ecel kadehin içürürin.” didi. Mübādir, geldi, eyitdi: “Yā veled-i zinā! Sen Benī ⁽¹¹⁾ ‘Abs’den dirilürsin. Benī ‘Abs hoz insāf ehlidür. Sen bunca fesādlar idüp kanlar dökdüñ. Bu ⁽¹²⁾ ne azkunlukdur ki sen idersin.” didi. ‘Anter eyitdi: “Belī, eyledür. Azkunluk yaramazdur. Evet azkunluk ⁽¹²⁾ evvel senden oldu ki bir kişinüñ gücile kızın alup esir idersin ve kabilesin perākende kılarsın. ⁽¹⁴⁾ ‘Ale’l-ħuşuş ki kendü kabileden gāyib ola. İnşāfuñ, ‘adlün budur. Yüri kulayuña git. Tama‘uñ bunlardan ⁽¹⁵⁾ kes yoħsa senün ‘ömrünı kem eylerin.” didi. Mübādir bu sözleri işidicek gāyetde kağıdı. Zırā ki zamānında ⁽¹⁶⁾ bī-naẓır bahādur dirilürdi ve ‘Anter’i temām haķıķati ile bilmezdi. Şana‘ā ve ‘Aden diyārında mişli yoğıdı. ⁽¹⁷⁾ ‘Anter’e eyitdi: “İy mu‘arres!²⁹⁸ Anañ seni yavi kılsun ve kavmün üstüne ağlasuñ. Ne miķdārlu kişisin ki baña bu ⁽¹⁸⁾ vechile söylersin?” didi ve ‘Anter’üñ üzerine hamle idüp süñü havāle kıldı. ‘Anter atdan aşāğa egildi. ⁽¹⁹⁾ Bunuñ süñüsün şavdı ve dönüp ardından at şaldı. Süñüyile dürtüp atdan yıkdı ve ecel şerābın ⁽²⁰⁾ içürdi. Andan bāķī yoldaşlarına daķı kılıç koyup perākende eyledi. Anlar daķı gördiler ki re’isleri Mübādir düşdi. ⁽²¹⁾ Cān atup kaçdılar vaţanları tarafına ‘azm itdiler. Mübādir’i ma’rekede bıraķdılar. ‘Anter daķı dönüp yine ol ⁽²²⁾ kabileden Meşāci’üñ hatunı ve kızı katına vardı ve kırduķı ādemlaruñ silāhın ve raķtın cem‘ itmege ⁽²³⁾ buyurdi. Mücāşī’üñ hatunı ve kızı ve bāķī ‘avretleri ‘Anter’üñ ayaķına dökölüp du‘ā itdiler ve alkışlar virdiler [82b] ⁽¹⁾ ve kullara buyurdılar. Ol soyķaları ve raķtları ve atları ve silāhları divşürdiler. Qordan kurtuldılar ve guşşadan halāş ⁽²⁾ buldılar. Tayyibül-hāl fāriķül-bāl yine bayāķı hālleri üzerine oturdılar. Andan ‘Anter atından indi ve Meşāci’üñ ⁽³⁾ hatunına ve

²⁹⁷ 82a-9 mu‘arres: ma‘arres

²⁹⁸ 82a-17 mu‘arres: ma‘arres

kızına ve kullarına eyitdi-y-idi: “İmdi ayağımı ve elümi yine bayāğı gibi bağlan.” Şeybüb eyitdi: “Yā veled-i zinā! Bu ne ⁽⁴⁾ mecnūnlukdur ki idersin? Bağdan hālāş bulmuşken yine kendüni bende birağursın? Güyersin ki Meşāci^c ⁽⁵⁾ gelüp boynuñ ura. Gel atuña bin. Varalum diyārumuza gidelüm. Yok dırsen ben seni koyup giderin.” didi. ⁽⁶⁾ ‘Anter eyitdi: “Vallāhi yā Şeybüb! Ben va‘deme muhālefet itmezin ve kavlümden dönmezin. Alnuma ne yazıldı ise ⁽⁷⁾ görem ve ezelde ne muḳadder oldı-y-ısa bulam.” didi. Yine işāret itdi ki ayağını, elini bağlayalar. Meşāci^c’üñ ḥatunı ⁽⁸⁾ ve bākī ḥalkuñ görenleri eyitdiler: “Lā! Vallāhi ḥāşā ki senüñ elüñe ayağıña demür dege yāḥuz kimse kaçıyup seni ⁽⁹⁾ döge. Sen bizi yiñiledin, vücūda getürdüñ ve ikileyin ḥayāt virdüñ ve ḥaremümüzi şaklayup ehl-i ⁽¹⁰⁾ ‘ayālümüzi esirlikden kurtardüñ ve ḳorḳudan hālāş idüp emīn eyledüñ. Biz ol iḥsānuñ ‘ivāzın ⁽¹¹⁾ saña bu vechile mi idelüm?” didiler. ‘Anter bunlaruñ sözlerin işidicek Şeybüb’a eyitdi: “Benüm başumiçün eger ⁽¹²⁾ beni severseñ gel beni andlu eyleme. Yine elümi ayağımı bağla.” didi. Şeybüb eyitdi: “Eger ben senüñ ḳatuña varup ⁽¹³⁾ elüñ ayağıñ bağlamaḳa muḳayyed olursam beni daḥı tıtarlar. Senüñ bendüñe çekerler. Vallāhi bu iş olacaḳ iş ⁽¹⁴⁾ degül.” diyüp kaçdı. ‘Anter daḥı anda ḥāzır olan ḳullara işāret itdi. Ardına düşdiler. Şeybüb’ı ḳaşd itdiler ki ⁽¹⁵⁾ tıtalar. Şeybüb daḥı yolda göydi. Yakın geldükleri gibi ḥancerin çekdi. Bunlaruñ üzerlerine yürüdi. ⁽¹⁶⁾ Bişin depeledi, üçüni mecrūḥ itdi. İksin bağladı. Aldı, gitdi, eyitdi: “Varuram bu iki ḳulı ‘Arab ⁽¹⁷⁾ beglerinden birine şatarın. Ḥarclıḳ iderin. Ol ‘Anter diyen yüzi ḳara ḳulı ḳorın ki ḥabsde yata. Kim ⁽¹⁸⁾ dilerse boynın ura. Bizi rāḥat eyleye. Elinden ḳurtulavuz. Gör ne mürüvvetsüzlük itdi, ḳaşd eyledi ⁽¹⁹⁾ ki kendü gibi daḥı beni bende urdura.” diyüp biraz ‘Anter’e ilendi. Andan beriyyeye yürüdi. **Rāvī** eydür: ⁽²⁰⁾ Vaḳti ki bu ḳalan ḳullar bunı gördiler, ağlaşdılar. Başlarına toprak saçdılar. Bu ḳabīlenüñ ‘avretleri bu ⁽²¹⁾ ḥālī işidicek çığıışdılar. Cemī‘isi ‘Anter’e geldiler, eyitdiler: “Yā ebe’l-fevāris! İşbu ḳaçan şeyṭānuñ ⁽²²⁾ işine müteḥayyir olduḳ. Biş ḳulumuz depeledi. Üçin mecrūḥ

itdi. İkinin, aldı gitdi. Bu ne ‘aceb hāl ⁽²³⁾ olur? Korkaruz ki gele, oğlancuklarımız daḥı kapa.” **Rāvī** eydür: Vaḳt ki ‘Anter ‘avretlerden bu sözi **[83a]** ⁽¹⁾ işitdi. Tīz şıçradı. Bir ata bindi, segirtti. Şeybüb'üñ ardından yitdi, çağırdı, eyitdi: “Ṭur yā veledel-l-ḥarāmi ⁽²⁾ ve yā terbiyete'l-liyāmi! Baña bir yalan öğret ki bu ‘Arab ‘avretlerine diyem ve hem sen tīz dön. Bile gidelüm yoḥsa ⁽³⁾ işbu kılıçla boynuñ ururın.” didi. Şeybüb bu āvāzi işidicek ṭurdu. Gördi ki kaçmağıla kurtulmaz. ⁽⁴⁾ Andan şöñra ‘Anter eline yapışdı. İki bile kabīleye geldiler. ‘Anter ol maḥbūs olduğı eve girdi. ⁽⁵⁾ Ayaḳların uzatdı, eyitdi: “Veyleke yā Şeybüb! Tīz ayaḳuma gine demür ur.” Andan bu ebyātı Şeybüb'a inşā itdi: ⁽⁶⁾ **Şīr**. [Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça] Andan şöñra Şeybüb ‘Anter'üñ ayaḳına bendin urdu. ⁽⁹⁾ Biraz kaḳıdı. ‘Anter eyitdi: “Yā aḥī! Baña kaḳıma, şol vaḳt ki göresin bu kabīlenüñ ḥalkı gelür seni helāk ider. ⁽¹⁰⁾ Kaç, git. Beni ḳo, ben kaçmazın. Baña ne belā iderlerse kabūl iderin. Andumda kāzib olup ‘Arab içinde ebedü'l-⁽¹¹⁾dehr rüsvāy olmazın.” Andan şöñra Şeybüb ki ḳarşınıñ cemī‘-i bendlerin muḥkem berkitdi. Yanında oturdu, ⁽¹²⁾ eyitdi: “Otur aşığa yā eḥasse'l-‘Arab ki şimdi geleler, boynuñ uralar.” Andan gāḥ ‘Anter'üñ ḥāline gülerdi gāḥ ⁽¹³⁾ suḥriyye iderdi. Vaḳt ki bu ‘Arab ‘avretleri Şeybüb'üñ ‘Anter'e itdügin gördiler, ağlaşdılar. Tīz getürdiler ⁽¹⁴⁾ altına döşekler döşediler. Müntazir oldular ki erleri geleler. ‘Anter'üñ itdügi işleri ḥaber vireler. ⁽¹⁵⁾ **Rāvī** eydür: ‘Anter ḳışşası bu vechile oldu. Geldük biz Benī ‘Abs ile Ḥālīd ḳışşasına. Benī ‘Āmir ⁽¹⁶⁾ daḥı Benī ‘Abs'i buñaltdılar. Çok ādemlerin telef eylediler, zevāl başlarına getürdiler. Yüz elli eyü ādemleri ⁽¹⁷⁾ düşdi. İki yüz miḳdārı daḥı esir oldu. Benī ‘Abs maḡlūb olup çadırlarından çıkdılar. Melik ⁽¹⁸⁾ Ḳays bu ḥālī müşāhede idicek eyitdi: “Bu işler bize ‘Anter ḡayib olduğıçün geldi. İmdi iy ‘emmüm ⁽¹⁹⁾ oğulları! Çäre budur ki ḳulı ve cāriyeyi ve ḥizmetkārları bıraḡup ehl-i ‘ayālümüzü alup öñince kaçavuz. ⁽²⁰⁾ Birḳaç gün çalışup kendümüzden def‘ idevüz. Ola ki ‘Arab ṭā’ifesinden yardımcı²⁹⁹ gele

²⁹⁹ 83a-20 yardımcı: yardımcı

yāhuz ‘Anter⁽²¹⁾ irişe, bize meded ide.” didi ve yab yab Benî ‘Āmir'in öñince tağlara ve şarb yirlere kaçdılar. Ğaşm^{300 (22)} bin Mālik bunların ardına düşüp yüz ādem esir eyledi. Hālid, feraḥ oldu Ğaşm³⁰¹ bin Mālik'e⁽²³⁾ alkış virdi. Şeddād gördi ki Benî ‘Abs'den şavaşa çıkar kimse kalmadı. Kendü cüret idüp atına [83b]⁽¹⁾ süvār oldu ve Ğaşm³⁰² ile tūruşmağa ‘azm eyledi ve ‘Anter'ün cengin aındı ve kendüleri mehlekeden ḥalāş itdüğü⁽²⁾ ḥātırına düşdi ve Benî ‘Abs ḥatunlarının ve kızlarının feryāzın ve fiğānın müşāhede kıldı. Bağı kebāb olup⁽³⁾ gözlerinin yaşı revān oldu ve ḥasreti ve firākı ziyāde oldu. Vāh idüp işbu şi‘ri eyitdi: **Şi‘r.**⁽⁴⁾ [Arapça Şiir⁽⁵⁾ Arapça Şiir⁽⁶⁾ Arapça Şiir⁽⁷⁾ Arapça Şiir⁽⁸⁾ Arapça Şiir⁽⁹⁾ Arapça Şiir⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Benî ‘Abs ḥatunları Şeddād'ın ḥāline nazır⁽¹²⁾ itdiler ve ‘Anter'i aındüğün işitdiler ve şi‘rin diñlediler ve ma‘nīsin añladılar. Ağlaşup fiğānlar itdiler ve esir olacakların⁽¹³⁾ temām bildiler. Andan Benî ‘Āmir tarafından Ğaşm³⁰³ bin Mālik, Şeddād kendüye yakın varınca şabr eyledi. Andan karşı yürüyüp⁽¹⁴⁾ söyledi, eyitdi: “Kimsin ki bu cüreti itdün? Benüm bunca gündür hūnerlerümi görmedün mi ve bahādurluklarımı müşāhede⁽¹⁵⁾ itmedün mi?” didi. Şeddād eyitdi: “Ben Şeddād bin Kırād'am. Benî ‘Abs'ün ḥürmetlūsi ve meclislerde ‘izzetlūsi adı[yı]la meşhūr ve⁽¹⁶⁾ nesebi[yi]le ma‘lūm kişiyin.” didi. Ğaşm³⁰⁴ bin Mālik katı ‘azīz kişi imissin. Tūr imdi varup seni dünyā zahmetinden ḥalāş⁽¹⁷⁾ ideyin.” didi ve üzerine ḥamle kıldı. Şol tavşancıl tavşan kapar gibi yaķasına yapışup at üstinden yire bıraķdı⁽¹⁸⁾ ve yidüm iletdi. Bāķi esirlere kavuşdurdı. Benî ‘Āmir bunu göricek sevinışdiler ve yir yirden Ğaşm³⁰⁵ bin Mālik'e taḥsīn⁽¹⁹⁾ itdiler. Benî ‘Abs melūl oldılar ve helāk olacaklarına yaķın ḥāşıl itdiler. Andan Ğaşm³⁰⁶ bin Mālik çığırdı, eyitdi: “İy Benî⁽²⁰⁾

³⁰⁰ 83a-21 Ğaşm: Ğaşam

³⁰¹ 83a-22 Ğaşm: Ğaşam

³⁰² 83b-1 Ğaşm: Ğaşam

³⁰³ 83b-13 Ğaşm: Ğaşam

³⁰⁴ 83b-16 Ğaşm: Ğaşam

³⁰⁵ 83b-18 Ğaşm: Ğaşam

³⁰⁶ 83b-19 Ğaşm: Ğaşam

‘Abs! Eger ceng ider kimseñüz varısa meydāna gelsün. Yoğısa ne lāzım ki kendüñüzi kırdurasız yāhuz esır ⁽²¹⁾ itdüresiz? Nefsüñüzi irādetüñüzile teslīm itseñüz ne buna bī-‘aķillıķdūr ki idersiz?” didi. Kays bunuñ sözün ⁽²²⁾ işidicek dört yanında halkına ve yoldaşlarına eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Ölmekden ğayrı çāre kalmadı. Düşmān ⁽²³⁾ elinde hāķır olup esır olmaķdan ceng idüp eyü adıla ölmek yigrekdür.” didi ve diledi ki Ğaşm³⁰⁷ bin Mālik ile **[84a]** ⁽¹⁾ uğraşa. Nāziḥ kōmadı. Kendü çıķmak istedi. ‘Urve daḥı anı men‘ itdi ve kendü iķdām kıldı. Gelüp Ğaşm'ile³⁰⁸ muķābil ⁽²⁾ oldu. Andan ‘Anter'üñ bahādurlıķların ańdı ve kabile ansuz bu hāle geldüĝin fikr itdi ve aña ḥiṭāb³⁰⁹ ider gibi ⁽³⁾ söyledi ve gözi yaşı sıl olup aķdı ve eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! Sensüz gör ki bizüm başumuza ne belālar ⁽⁴⁾ geldi. Hālümüze düşmenler güldi.” didi ve rikķat idüp aĝladı ve işbu şi‘ri eyitdi: **Şi‘r.** ⁽⁵⁾ [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] ⁽¹¹⁾ **Rāwī eydür:** Andan ‘Urve, Ğaşm'ıñ³¹⁰ üzerine ḥamle kıldı. Ğaşm³¹¹ esenligıla bunuñ ḥamlesin def‘i itdi. Andan Ğaşm,³¹² ‘Urve'ye ⁽¹²⁾ süñü ḥavāle itdi. ‘Urve daḥı key zaḥmetile şavdı. Zīrā ‘Urve daḥı egerçi ki meşhūr bahādurlardan idi ve ma‘lūm ⁽¹³⁾ dilāverlerden idi. Ammā Ğaşm³¹³ bin Mālik mertebesinde degül idi. ‘Ale'l-ḥuşuş süñüyile ceng itmekde Ğaşm'ıñ³¹⁴ ⁽¹⁴⁾ nazīri yoĝıdı. Pes ‘āķibet ‘Urve'yi zebün idüp başlu eyledi ve esır idüp tutdı. Bir rivāyet daḥı budur ki ⁽¹⁵⁾ ol ḥinde nā-gāh ‘Urve'nüñ atı ayaĝı bir ‘Arab tavşanı inine geçdi. ‘Urve depesi üzre mu‘allaķ urdı, yitişdi. ⁽¹⁶⁾ Ğaşm³¹⁵ tutdı. Esır itdi. Benī ‘Abs bu ḥāli göricek maḥzūn oldılar ve ‘Urve içün kātı acıdılar. Andan Kays başından ışıĝın ⁽¹⁷⁾ götürüp atdı ve eyitdi: “İy kavm! ‘Urve daḥı gitdi. Şimden

³⁰⁷ 83b-23 Ğaşm: Ğaşam

³⁰⁸ 84a-1 Ğaşm'ile: Ğaşm'ile

³⁰⁹ 84a-2 ḥiṭāb: ḥiṭāb

³¹⁰ 84a-11 Ğaşm'ıñ: Ğaşam'ıñ

³¹¹ 84a-11 Ğaşm: Ğaşam

³¹² 84a-11 Ğaşm: Ğaşam

³¹³ 84a-13 Ğaşm: Ğaşam

³¹⁴ 84a-13 Ğaşm'ıñ: Ğaşam'ıñ

³¹⁵ 84a-16 Ğaşm: Ğaşam

girü ayruk şabr kalmadı. İş buyıdı. Her kimüñ ki ölmege ⁽¹⁸⁾ hâṭırı varısa benümile bile gelsün. ‘İzzetümüzle ölüp gidelüm. Ölmege rāzī olmayayın. Kaçup gitsün. Baş kurtarmak ⁽¹⁹⁾ ardınca olsun. Bizüm hālümüz digergün oldı ve sancāğumuz ve ‘alemümüz ser-nigün oldı ve bahādurlarumuz kırıldı.” ⁽²⁰⁾ didi ve kardaşların bile alup Ğaşm³¹⁶ bin Mālik tarafına yürüdi. Buña muṭı‘ olup hâṭırın ri‘āyet idenler daḥı ⁽²¹⁾ ölmek ihtiyār itdiler ve Benī ‘Āmir tarafına ḥamle itdiler. Hālīd bin Ca‘fer bunlaruñ ittifākın göricek dört ⁽²²⁾ yanında tūran ḥalka çağırdı, eyitdi: “İy muḥanneş kavm! Tīz oluñ. İşbu cānların oda atan şeyṭānları ⁽²³⁾ kırıuñ ve güzel ‘avretlerin ve kızların esir idüñ ve mālların yağma idüñ. Neyiçün te’ḥīr idersiz? [84b] ⁽¹⁾ Te’ḥīr āfetdür. İşñüzi bitürmek ardınca oluñ.” didi. Bunlar daḥı bir def‘ada hücum idüp Benī ‘Abs üzerine ⁽²⁾ yürüdiler ve bunları çepeçevre bağladılar ve kılıç koyup kırdılar ve cihānı bunlara ṭar eylediler ve şudan yanların ⁽³⁾ aldılar. Bunları perākende eylediler. Ba‘zısın kırup ve ba‘zısın esir itdiler ve mecmū‘ısın ḥor ḥakīr ⁽⁴⁾ itdiler. Bunlar bu hālde iken nā-gāh Benī ‘Āmir’üñ ardından toz belürdi. Varıraq kabardı, şahrāları ve dereleri ⁽⁵⁾ taldurdu ve içinden āvāzeler ‘ayyūka çıkdı ve kılıçlar ve süñüler yıldıradı ve bayraklar yilebidi. Benī ‘Amir bu ⁽⁶⁾ muşibeti göricek Benī ‘Abs’i unutdılar. Cengden el çeküp vazgeldiler. Göñülleri bu gelen leşkere mütte‘allık oldı. ⁽⁷⁾ Benī ‘Abs daḥı bunlaruñ elinden kurtuldılar ve yürekleri yirine oturdı. Andan Benī ‘Āmir bu gelen leškere bakdılar. Gördüler ⁽⁸⁾ ki biñ biş yüz kāmīl geyimli bahādurdur ve öñlerince bir uzun boylu atlu var. Anuñ öñinde bir yayaḥ ādem ⁽⁹⁾ ki atlardan yügrük yürür. Çünkü ol atlular Benī ‘Āmir ḥalkına yakın geldiler. Bildiler ki yağıdur. Benī ‘Abs’i ⁽¹⁰⁾ ğāret itmege gelmişlerdür. Çağırdılar, eyitdiler: “İy şüm ṭā’ife! Beşāret olsun size ki ‘Anter bin Şeddād ⁽¹¹⁾ irişdi ve cemī‘uñuza belā yili esdi ve başuñuza ecel yağmurı yağdı. Vaktüñüze ḥāzır oluñ.” didi ve ol ⁽¹²⁾ önce gelen atlu na‘ra urup Benī ‘Āmir’e at şaldı. Bākī ḥalkı hep anuñ ardınca bile depdiler. Benī

³¹⁶ 84a-20 Ğaşm: Ğaşam

‘Amir'e kılıç⁽¹³⁾ koydılar ve ulu kici dimeyüp kırdılar. Benî ‘Abs şāz u feraḥ oldılar ve Kays eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! ‘Arab⁽¹⁴⁾ dīni ḥaqqı-y-içün ki ḳabīlemüz pāsübānı ve memleketümüz pehlevānı ‘Anter gelmişdür ki bizi bu miḥnetden ḥalāṣ⁽¹⁵⁾ eyledi. Ḥaḳ Ṭe‘āla bize anı eyü fırsatda ve gereklü vaḳtde gönderdi. Andan bunlar daḫı dönüp Benî ‘Āmir'e ḥamle⁽¹⁶⁾ kıldılar. İki taraḑdan Benî ‘Āmir'e ḳoyuldılar ve deñizler gibi mevc urdılar ve ṭaḡlar gibi ḳavuṣdılar. El-ḳışṣa Benî ‘Āmir'i⁽¹⁷⁾ zebūn itdiler. Ḥalid bu ḥālī göricek cān başına ṣıçradı. Şāzılıḡı ḡuṣṣaya degṣürüldi ve ḥālī ḥarāb⁽¹⁸⁾ ve baḡrı kebāb oldı. Andan yanındāḡı aşḫābına ve ḥavāṣṣına eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Başıldıḡ. Bāri⁽¹⁹⁾ ḳadırumuza varup ol esīrleri ḳıralum ve ḡöñlümüze ṣifā ḥāṣıl idelüm. Ol veled-i zinā ḳünki gelüp⁽²⁰⁾ iriṣdi ve bu ḳadar fesād itdi. Ayruḡ bizüm ḳerimüz anlara ṭurmaz ṣarp ḥarām-zādedür. Anuñıla ṣimdiye dek⁽²¹⁾ kimse muḳābil olmadı.” didi. Atınuñ dizginin dönderüp ḳadırları ṭarafına ḳaçdılar ve bākī ḥalkı daḫı⁽²²⁾ bunuñ ardına düṣdiler. Ḳünki ḳadırlarına yaḳın geldiler. Ḳulaḡlarına feryāz āvāzı geldi ve fiḡānlar belürdi⁽²³⁾ ve esīrleri bunları ḳılıcıla ve süñüyile ḳarṣuladılar. Zīrā ki bunlar cenge meṣḡul iken Şeybüb gelüp bunları [85a]⁽¹⁾ ḥalāṣ itmiş idi. Cümlesinden birisi ‘Urve idi ve Şeddād idi. Mecmū‘ısnı Şeybüb ḳurtarup yaraḡ getürdi⁽²⁾ ve ellerine silāḥ virdi. Ol idi ki Ḥālīd'e ḳarṣu uğradılar. Ḥālīd bunları göricek iligi ṣovuldi ve ḳuvveti ḳurudı⁽³⁾ ve ṭāḳati gitdi ve ḡüci üzüldi ve ‘aḡlı bayıldı ve dār-ı cihān ḡözlerine ḳarañu oldı. Yoldaṣlarına eyitdi: “Yā ḳavm!⁽⁴⁾ Gelüñ başumuz alup Benî Fezāre yirlerine varalum. ḡörelüm ki Düreyd'üñ ḳardaṣı ‘Abdullāḥ ile ne mu‘āmele itdiler? Ḳanḳısı⁽⁵⁾ ḡālib oldı? Bizüm işümüz ḡoz ma‘lüm oldı.” didi ve atın mahmūzlayup ḳaçdı ve ṣaḫrāları ve dereleri geḳdi. ⁽⁶⁾ Ğaşm³¹⁷ bin Mālīk, Ḥālīd'den ṣoñra bir iki sā‘at daḫı ceng itdi. ḡördi ki Ḥālīd'üñ sancaḡları döndi⁽⁷⁾ ve kendü girü dönmeyüp gitdi. Nā-ḳār olup bu daḫı cānın alup ḳaçdı ve ‘Anter ḳorḳusından yirler kesdi. ⁽⁸⁾ Bunlardan

³¹⁷ 85a-6 Ğaşm: Ğaşam

bākī kalanı Benī ‘Abs helāk idüp mälların aldılar ve uluların kırup kiçilerin esir itdiler ve ⁽⁹⁾ kendülerün esirlerin ve mälların kurtardılar. Bu kadarda aḥşam irişdi. Cem‘ olup ‘Anter'le ⁽¹⁰⁾ görüşdiler ve esenleşdiler ve du‘ā ve alkış itdiler. “Şükür sağ selāmet gördük.” didiler ve Kays gelüp ⁽¹¹⁾ ‘Anter'ün gözlerin öpdi ve alkış virdi ve eyitdi: “Bārekallāh iy Benī ‘Abs pāsubānı! Eyü deminde ve ⁽¹²⁾ yardımın³¹⁸ temām zamānında irişdüñ.” didi ve ser-güzeştinden teftiş itdi ve ḥālinden şordı ve “Ne ⁽¹³⁾ sebebdan ġāyib olduñ?” didi. ‘Anter daḥı vākı‘asın ‘ale't-tafşıl ḥaber virdi. Rebī‘ bin Ziyād ⁽¹⁴⁾ ḥile idüp tutduḡın ve Meşāci‘ evine düşdüḡın ve Mübādir gelüp Meşāci‘'ün kabilesin ġāret ⁽¹⁵⁾ itmek istedüḡın ve kızı Māviye'yi almak kaşd itdüḡın ve Meşāci‘'ün ‘avreti bunı koyıvirüp Mübādir'ün ⁽¹⁶⁾ leşkerin başduḡın ve kendünün başın kesdüḡın ve kendü irādeti ilen ayaḡın bağladup oturduḡın ⁽¹⁷⁾ ve Şeybüb'ün sözün dinlemedüḡın fi'l-cümle hep ser-güzeştin bī-kuşūr şerḥ eyledi. Kays bunun ⁽¹⁸⁾ ḥāliline ta‘accüb eyledi ve mürüvvetine ve merdānelikine taḥsīn itdi ve Rebī‘ bin Ziyād'a çok la‘net idüp ⁽¹⁹⁾ söḡdi. **Rāvī** eydür: Geldük biz ‘Anter ne vechile kurtulduḡının beyānına. Şol vaḳt ki ‘Anter, Mübādir'i ⁽²⁰⁾ öldürdi. Yine elin ayaḡın bağladup oturdı. Üç gün ol ḥālile oldı. Üç gündən soñra Meşāci‘ ⁽²¹⁾ biraz ādemi[yi]le geldiler. Gördiler ki evler ve çadırlar çevresinde ve şahrālarda ulular ṭolmış, ta‘accüb itdiler. Bu ḥāle ⁽²²⁾ müteḥayyir oldılar. Müşāci‘ vardı, evine girdi. Gördi ki Mübādir'ün başı sünüye dikilmiş ṭurur. Feraḡından ⁽²³⁾ götürüp kendüyi yire urdı ve “Ne ḥāldür? Tiz baña ḥaber virün.” didi. Ḥatun başladı ḥikāyeti evvelden **[86b]** ⁽¹⁾ takrīr eyledi ve eyitdi: “Mübādir, gelüp cemī‘-i mālumuḡı ġāret itdi ve āzādılarumuḡı esir itdi ve kızıñı daḥı aldı. ⁽²⁾ ‘Āḳibet işbu esir itdüḡün yigit bizi ol belādan ḥalāş itdi. Mübādir'ün başını kesdi ve leşkerini perākende ⁽³⁾ eyledi. Yine kendü rızāsı ve irādeti ile elin ayaḡın bağladup oturdı ve siz gelince muntazır oldı. Biz destūr ⁽⁴⁾ virdüḡümüze i‘tibār eylemedi.” didi. Meşāci‘, ‘Anter'ün işine ḥayrān

³¹⁸ 85b-12 yardımın: yardumuñ

oldı ve itdügi hünerlerine taḥsîn ⁽⁵⁾ itdi. Ol ḳabileden olan ulu kiḳi bu ḳaḳıyyeyi işidüp hep Meṣāci'e geldiler, eyitdiler: "Vallāhi bu yigit bir iş ⁽⁶⁾ itmişdür ki dünyāda kimse kimseye bunuñ gibi iḥsān itmek mümkün degüldür. Zīrā ki bir kiṣinüñ ehl-i 'ayālin ⁽⁷⁾ düşmāndan ḳurtarmışdur ki anı helāk itmek sa'y ider. Bundan ziyāde kerem ve mürüvvet 'ālemde olsa olmaz ⁽⁸⁾ ve hīḳ ādem ādeme ḳılmaz. 'Ale'l-ḥuṣūṣ ki bunuñ gibi işleri ide. Daḫı ṣoñra yine varup elin ayaḡın baḡlayup ⁽⁹⁾ otura." didiler. Andan eyitdiler: "Bunuñ gibi ādemi ebedā dōst idinmek gerek ve düşmene yardum ṭaleb itmekiḳün ⁽¹⁰⁾ ṣaḳlamak gerek." didiler. Andan Meṣāci' ve bākī Benī Ḥavlān uluları varup 'Anter'üñ elin ayaḡın çizdiler, ⁽¹¹⁾ öpdiler ve ḫil'at getürüp geyürdiler. Benī Ḥavlān'da Müṣīr dirlerdi bir kiṣi varıdı. 'Anter anuñ 'emmüsi oḡlın ⁽¹²⁾ öldürmiş idi. 'Anter'i evveliden sevmez idi. Umardı ki Ṣafvān'ın eline vireler. 'Anter'i depeleye. Bunuñ ⁽¹³⁾ daḫı yüregi ṣovuya ve gönline ṣifā ḫāṣıl ide. Çünki gördi, Meṣāci' 'Anter'i böyle eyledi. İlerü geldi. Meṣāci'e ⁽¹⁴⁾ söyledi ve eyitdi: "Yā emīr! Sen varduñ Ṣafvān'a "Bu şeyṭān elümüze girdi." diyü muṣṭuladuñ ṣimdi yine ṣalıvirmek ⁽¹⁵⁾ istersiz. Aña ne cevāb virseñ gerek?" didi. Meṣāci' ⁽¹⁶⁾ eyitdi: "Yā Müṣīr! Bundan zāḫir ḫüccet ve ve bundan müvecceḫ 'öṣr ⁽¹⁶⁾ ḳanda ola ki ḫaremümüzi düşmān elinden alup biz gelince ṣaḳladı? Kimüñ vücūdı ola ki buña yaramaz ⁽¹⁷⁾ ṣanu ṣana ve yāḫuṣ el uzada?" didi. Ol meclisde ḫāzır olan ḫatun kiṣiler Müṣīr'üñ başına ⁽¹⁸⁾ üṣdiler ve feryāzlar itdiler ve eyitdiler: "Cemī-i 'ālemi yaradan ḫaḳḳı-y-iḳün ve ins ve cin dürüden 'izzetiḳün eger ⁽¹⁹⁾ bunu depelemege Kisrī pādiṣāḫı kendü gelürse mecmū'ımız ittifāḳ idüp silāḫ baḡlanur ve anuñıla ⁽²⁰⁾ bunuñ yolında ceng idevüz. Rabb-i ḳadīm ve ilahi kerīm ḫürmeti-y-iḳün ki eger siz bunu ādemler ḳoṣup ḳabilesine ⁽²¹⁾ dek iletmezseñüz ayruḳ sizüñile muṣāḫebet itmezüz ve bir eve girüp bile oturmazuz." didiler. Meṣāci' ⁽²²⁾ ol ḫatunlara eyitdi: "Siz dönüñ evüñüze varuñ ki siz dimeñ ḫācet degül. Biz eyle itsevüz gerek." ⁽²³⁾ Andan 'avretler döndiler,

³¹⁹ 86b-15 Meṣāci': Müṣāci'

evlerine gitdiler. Meşâci‘ daḥı bākī cemā‘at ‘Anter'i ta‘zīmile tekrīmile [86a] ⁽¹⁾ aldılar. Eve geldiler. **Rāvī** eydür: Ol hinde ‘avretler ‘Anter'üñ üzerine girdiler. Ellerinde misk, kāfūr, ‘anber, ⁽²⁾ za‘firān daḥı ḳadeḥile şārab-ı nebāt var. Tiz bu şerbetden içürdiler. Yüzine gül şuyı-y-ıla bu revāyih-i ṭayyibeden ⁽³⁾ saçdılar. Şağ, esen ḳurtulduḡına tehniye itdiler. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi yā mevālī! Buña bu işi idenler şol ⁽⁴⁾ ulularumdur ki ben anları nice def‘a ḳurtarup ṭururın. Ammā anlar benüm eylügüm bilmediler. Baña ḥasedlerin ⁽⁵⁾ terk itmediler. Āhir ḳaşd itdiler ki beni depeleyeler, vücūdum ‘ālemden götüreler. Ben anlardan ötüri cemī‘-i ḳabilelerle ⁽⁶⁾ düşmān oldum. Cihān pehlevānları-y-ıla muḳātele eyledüm. Rivāyet iderler ki ol hinde, ‘Anter bir ḳaşīde ⁽⁷⁾ didi. Cümle ebyātından birḳaçı işbu beytlerdür: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] ⁽⁹⁾ **Rāvī** eydür: Bu Benī Ḥavlān ‘Anter'üñ göñlini ele aldılar. Va‘de itdiler ki bunuñla bile varalar. Ol hinde Meşâci‘ ^{c320} ⁽¹⁰⁾ ki Benī Ḥavlān'üñ begidür. Ḳullarına emr itdi. Develer ḳoyunlar boğazladılar. Bir büyük cem‘iyyet itdiler. Cemī‘-i ḥalāyık ⁽¹¹⁾ yidiler, ṭoydılar. Andan soñra çekīde olmış şerāblar getürdiler. Simīn ³²¹ sāk sākiler ellerine zerrīn cāmlar ⁽¹²⁾ aldılar. Ḳadeḥler devr itmege başladı. Muḡanniler ḳaldılar, raḳḳāşlar raḳş urdı. Bu işler hep oldu. ⁽¹³⁾ Ammā ‘Anter melül, müteḥayyir, zelil, ser-gerdān oturdı. Gāh esir olduḡın fikr iderdi gāh bir ‘aceb sebebile ⁽¹⁴⁾ ḳurtulduḡın añardı. Bu aḥvālī fikr iderek ḥāṭırı cüş itdi. Bir ḳaşīde inşā itdi ki ma‘nisi ḳazādan, ⁽¹⁵⁾ ḳaderden kişi ḳaçmaḡıla ḳurtulmaz dimegidi. Andan biraz daḥı ‘Able'yi añdı. Gözinüñ yaşını revān itdi ⁽¹⁶⁾ ve Ḥālid'üñ ‘asker çeküp Benī ‘Abs üzerine gelüp kendü anda bulunmaduḡın añdı. Ġāyet teessüf ⁽¹⁷⁾ idüp bu ḳaşīde(y)i inşā itdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir [86b] ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça

³²⁰ 86a-9 Meşâci‘: Müşâci‘

³²¹ 86a-11 Simīn: Semīn

Şiir] Ebû 'Ubeyde ve Aşma'î³²² rivāyet eylediler ki 'Anter şi'rinden ⁽⁸⁾ fāriğ olduğu gibi cemī'-i Benī Ḥavlān uluları ʔaraba geldiler. Zīrā ki bunun gibi me'ānī laṭīfeyi işbunun gibi elfāz-ı ⁽⁹⁾ bedī'ayile edā idüldüğün hiçbir şā'irden işitmeyüp ʔururlardı. Andan eyitdiler: "Yā ebe'l-fevāris! Sen seni ⁽¹⁰⁾ bu vechile ḥor ḥaḳīr idince gelüp Benī Ḥavlān'a beg olup bizüm ulumuz muḳaddemümüz olsana?" 'Anter eyitdi: ⁽¹¹⁾ "Vallāhi yā mevlāyi! 'Able maḥabbeti beni ʔomaz ki bir sā'at Benī 'Abs'den ırāḳ olam ve hem Melik Züheyr ḥāl-i ḥayatında ⁽¹²⁾ işmarladı ki Benī 'Abs'den gidüp oğullarından ayru olmayam. Şimdi anuñ sözinden çıkmazın. Zīrā ki baña çok ⁽¹³⁾ iḥsān idüp ʔurur. Cemī'-i bahādurlar üzerine muḳaddem idüp ʔurur ve nesebüme idḥāl idüp ʔurur. ⁽¹⁴⁾ Ammā Benī 'Abs'de Benī Ziyād'dan 'Amāre³²³ ve Rebī' adlu iki ʔardaş vardır. Benüm başuma bu ḥālleri getüren ⁽¹⁵⁾ anlar durur. Zīrā ki 'emmüme iğvā iderler. ʔomazlar ki kızını baña vire. Ben ne denlü ki anlara iḥsān itdüm anlaruñ ⁽¹⁶⁾ mekri baña daḥı biter ziyāde oldu." Rāvī eydür: Vaḳt ki Benī Ḥavlān 'Anter'üñ sözün işitdiler. Bildiler ki ⁽¹⁷⁾ Benī 'Abs'i terk itmez. Andan şoñra yine şoḥbetlerine meşḡul oldılar. Vaḳt ki şoḥbet temām oldu. 'Anter ⁽¹⁸⁾ gitmege 'azm itdi. Şeybüb'a eyitdi: "Veyleke yā ebe riyāḥ! Gitmeyelüm mi? Şeybüb eyitdi: "Belī, yā ebe'l-fevāris! Benī Ḥavlān ⁽¹⁹⁾ daḥı gördiler ki 'Anter gitmege 'azm itdi. Anlar daḥı yaraḳların ʔaḳındılar, cebelerin geydiler. 'Anter'üñ öñine ⁽²⁰⁾ düşdiler, eyitdiler "Vallāhi yā ebe'l-fevāris! Seni vaṭanuña iletmeyince ʔomazuz." Andan şoñra biñ biş yüz kāmīl ⁽²¹⁾ müsellaḥ bahādur cem' oldu. 'Anter bunları ne ʔadar ki men' itdi, bunlar ʔabūl itmediler. Āḥir Şeybüb eyitdi: "Yā ebe'l-fevāris! ⁽²²⁾ Bunları niçün men' idersin? ʔo, gelsünler. Bize yoldaşlık itsünler. Zīrā ki biz varıcaḳ Benī 'Abs'i a'dā elinde ⁽²³⁾ zebūn bulısaruz. Ekşerin helāk olmış göriserüz bilemüzce bu ʔadar yarar yoldaş olıcaḳ a'dāyı hep kılıçdan [87a] ⁽¹⁾ geçürürüz." Pes cemī' bile 'Anter'üñ ʔabīle müteveccih oldılar. Çünki yitişdiler ve gördiler ki anlar daḥı ceng üzerindedür. ⁽²⁾

³²² 86b-7 Aşma'î: İşma'î

³²³ 86b-14 'Amāre: 'Ammāre

Pes ‘Anter na‘ra urup amle kıldı ve her ne ki itdi-y-ise itdi. Şöyle ki tafşıl yukarıda zıkr olunmuşdur ⁽³⁾ ve biz girü evvelki hikāyetümüze gelem. Hazreti Resūl'e şalavāt getürdükden sonra. **Rāvī** eydür: Çünkü ⁽⁴⁾ Melik Kays bin Züheyr bunun haberlerini dinledi. Ta‘accüb idüp şāz oldu, eyitdi: “Vallāhi iy pehlevānlar başı! ⁽⁵⁾ Sen ‘Arab'ın içinde bir ‘ālemsin. El-amdu-lillāh ki girü sağ selāmet geldün.” didi ve “Bu pehlevānlar ki senünile ⁽⁶⁾ geldiler. İn-şā‘allāh ki biz bunların eylüklerine ‘ivāzlar idevüz ve şimden girü bizüm kardaşlarımız olalar.” didi. ⁽⁷⁾ Velikin bizüm gönlümüzde şimdi Hālid bin Ca‘fer'den gayrı guşsa kalmadı ki eger anı helāk itmezsevüz ⁽⁸⁾ gönlümüz hoş olmaz.” didi ve Benū Fezāre'(y)i leşkerler ve kabāyil-i ‘Arab ihāta kılduğın ve “Anlara haber gönderüp ⁽⁹⁾ gelsünler. Bir arada bile olalum. Düşmānlarımız üzerine galebe itmekde ittifāk idelüm.” diyüp Rebī‘ Huzeyfe'(y)i men‘ ⁽¹⁰⁾ itdüğün ve bu meşveret kabūl kılmayıp bunlardan ayrılduğın didi ve “Bunlara minnet idüp eger sen olmasan ⁽¹¹⁾ benüm Hālid bin Ca‘fer ile ne düşmānlıkum varıdı?” didüğün didi ve eyitdi: “Fi'l-cümle korkaram ki anlara bir ⁽¹²⁾ iş ola yāhuz Rebī‘ esir ola. Şönce anı kırtarmağa muhtāc olavuz. Yigregi oldur kim şabāha ⁽¹³⁾ yakın göçüp anlara yetişevüz. Meded kılavuz ve anları ‘Arab'ın elinden kırtaravuz.” ‘Anter eyitdi: “Yā emīr! ⁽¹⁴⁾ Benī Fezāre için ben nice ceng ideyin kim Rebī‘ ve ‘Amāre ³²⁴ ve Benū Ziyād anların içindedür. Ammā çünkü ⁽¹⁵⁾ eyle dirsiz. Bu kavm ki geldiler ve beni esirlikden āzād idüp benümile bile geldiler. Zahmet çekdiler. Bunları ⁽¹⁶⁾ vağanlarına gönderelüm. Eger ‘ömrümüz olursa bunların itdüklerine mükāfāt kılavuz ve biz şabāh ⁽¹⁷⁾ Benī Fezāre'ye yetişelüm.” didi. Meşāci ³²⁵ bunu işidüp eyitdi: “Vallāhi eger bizüm cemī‘-i başlarımız senün ⁽¹⁸⁾ öñünde helāk olursa dağı biz senün eylüğüne ber-ā-ber olmazuz. Vallāhi biz gitmezüz. Tā ki senün ⁽¹⁹⁾ cemī‘-i murāduñ hāşıl olup cemī‘-i şugulların temām olmayınca ve düşmānlarınız bi'l-küliyye diyāruñuzdan ⁽²⁰⁾ gitmeyince.” didi. Pes

³²⁴ 87a-14 ‘Amāre: ‘Ammāre

³²⁵ 87a-17 Meşāci: Müşāci

Melik Kays bunları hoş görüp çadırlar tutdı. Bunları kondurdi ki “Seher vaktine degin rāḥat ⁽²¹⁾ oluñ. İn-şā'allāh seher vaktinde turup Benī Fezāre'ye varalum. Anlara meded yetişelüm.” didi. Bunlara be-gāyet ⁽²²⁾ ikrām ve ziyāfet kıldı. Seher vaktinde turdılar. Benī Fezāre'den yaña revāne oldılar. Öñlerince ‘Anter ve Benū ‘Abs'üñ ⁽²³⁾ ve Benū Ğaṭfān'uñ pehlevānları ve anuñ ardınca Meşāci‘ Benī Ḥavlān'uñ bahādurları-y-ıla ve ‘Urve ve Nāziḥ ve [87b] ⁽¹⁾ ‘Anter'üñ babası Şeddād bilelerince gitdiler ve ‘Anter katı āvāzıla bir kaşide okurdı ki mażmūnı buyıdı ki “Rebī'e ⁽²⁾ ve Benī Fezāre'ye yardım itmege gidevüz. Egerçi ki anlar bizi sevmezler ve benüm kanum dökmek taleb iderler. Likin Melik ⁽³⁾ Kays ḥāṭırı-y-içün ben anlara mu‘āvenete giderin.” diridi ve kendüyi medḥ iderdi ve ḥabıbesi ‘Able'ye gāyibāne ⁽⁴⁾ ḥiṭāb iderdi. İşbu şi'ri eydürdi ki mezkūrdur: **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Andan soñra ciddile Benī Fezāre'den yaña giderlerdi ⁽¹⁵⁾ ve Benī Fezāre'(y)i Benī Cüşem³²⁶ ve Hevāzin kabıleleri cemī'isi cem' olup mübālağayıla çoklık olup iḥāṭa kılmışlardı ⁽¹⁶⁾ ve Ḥārīş bin Zālīm Benū Fezāre ile bile idi. Ḥaylī zamān bunlaruñıla oldı. Gördi ki düşmānları gālib oldı ⁽¹⁷⁾ ve bunlaruñ işlerinde felāḥ görünmez. Girü evvelki ‘amele getürüp bunlaruñ mālını yağmaladı ⁽¹⁸⁾ ve düşmānlar mālından daḥı fırsat bulduḡın alup kendü kavmi-y-ile bir gice çıkdı. Çünkü Ḥārīş'üñ gitdüḡın ⁽¹⁹⁾ bildiler. Benū Fezāre kendülerinden ümiz kesdiler. Zīrā ki i'timādları Ḥārīş'e idi ve düşmānları cüret idüp içlerine ⁽²⁰⁾ kılıç koydılar. Bunlar daḥı ehl-i evlādı üzerine gayret idüp kendüleri kılıca ve süñüye ber-ā-ber tıtdılar. Kimisi helāk ⁽²¹⁾ oldı ve kimisi yaralu oldı. Bir gün bir gice bu vechile ceng itdiler ve Rebī' bin Ziyād ve Ḥuzeyfe bin Bedr ve ‘emmüleri ⁽²²⁾ oḡlanları cemī'-i mecrūḥ oldılar. Gördiler kim cemī'-i helāk olurlar. Atlarına binüp kaçmağa yüz tıtdılar ve düşmānları ⁽²³⁾ üşüp ḥatunlarını ve kızlarını esir

³²⁶ 87b-15 Cüşem: Ceşm

itdiler ve bu isti‘cālile cüret itmege sebep buyıdı ki Hālīd bin Ca‘fer, [88a] ⁽¹⁾ ‘Anter'i göricek kaçdı. ‘Abdullāh bin Şimma³²⁷ katına geldi ve haber virdi ki “Şimdiye degin ‘Anter ġāyib idi. Biz dağı Benī ⁽²⁾ ‘Abs'e ġālib idük. Şimdiki hālde ‘Anter sağ ve esen çok leşkeri-y-ile gelüp yetişdi, bizi şıdı. Üşde ⁽³⁾ saña geldük. Sen_dağı ta‘cıl it. Benī Fezāre'(y)i bu gice nice iderseñ it yohsa yarın ‘Anter gelür, yitişür.” ⁽⁴⁾ didi. Ol dağı anuñ sözi-y-ile bu kadar iş itdi. **Rāvī** eydür: Çün ‘Anter Benū ‘Abs'le gelüp yitişdi. ⁽⁵⁾ Gördi ki bunlar bir bī-nihāyet leşker kırmağıla dükenmez. Pes ‘Anter gözledi. Ne kadar ki ‘alem ve sancāk ⁽⁶⁾ götürür varısa ve uzun süñüler götürür varısa anlara kaşdı itdi. Helāk itdi ve nām-dār bahādurları ⁽⁷⁾ gözedüp helāk itdi ve Benū Hāvlān dağı ‘Anter'ile bile itdügi yirlere hamle iderlerdi. Ellerinden geldüğince ⁽⁸⁾ mu‘āvenet iderlerdi ve ‘Anter'üñ işlerini ta‘accüb iderlerdi ve arzu iderlerdi ki “N'olaydı ‘Anter bizüm ⁽⁹⁾ diyārumuza geleyidi ve hākīmümüz olaydı ve cemī‘-i ulumuz ve kiçimüz buña muṭī‘ ve münkād olayıduķ?” ⁽¹⁰⁾ Fī'l-cümle ol günde muhārebe be-ġāyet katı oldu. Pehlevānlar arslanlar egerlerdi ve süñü uçları-y-ıla ⁽¹¹⁾ cigerler³²⁸ toġranurıdı ve kılıçlarıyla başlar kesilürdi. Atlar altında kalurıdı ve ‘Anter'üñ öñinden ⁽¹²⁾ şol kūs ve tabl āvāzından deve kuşı nice ürküp kaçarısa eyle kaçarlardı ve ‘Abdullāh bin Şimma³²⁹ gördi ⁽¹³⁾ kim hāl bir dürlü dağı oldu. Çağırup kendünüñ hāş nökerlerin cem‘ itdi. Beriyye tarafın tutup kaçmağa ⁽¹⁴⁾ müteveccih oldu ve Hālīd bin Ca'fer hod hemān ki ‘Anter'i gördi. Ayruk hīç kimseneye iltifāt kalmayup ⁽¹⁵⁾ başın kutarmaķ ardınca oldu. Leşkerüñ ekşeri helāk olup şahrālarda kuşlara ve cānavarlara ⁽¹⁶⁾ ġıdā oldu. Çünki Benū Fezāre'nüñ üzerinden düşmenlerini giderdiler. Güneş tōlinacak vakt olmışıdı. ‘Anter ⁽¹⁷⁾ ayruk karar itmeyüp Benū Hāvlān'ile ve babası Şeddād'ıla ve Nāziḡ ile dönüp girü Benī ‘Abs'e gitdi ve bir kaşide ⁽¹⁸⁾ okırdı ki anda kendüyi medḡ iderdi. **Rāvī**: [Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾

³²⁷ 88a-1 Şimma: Şamme

³²⁸ 88a-11 cigerler: çigerler

³²⁹ 88a-12 Şimma: Şamme

Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir [88b] ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir] ve tizcek dönüp gitdüğü oldu ki Rebî' bin Ziyād'ı görmeyeyin ⁽⁸⁾ ve ortamuzda 'adāvet ve kīn daḥı ziyāde olmasun." didi ve nuşret ve beşāret birle ferḥān revāne oldu ve ⁽⁹⁾ Melik Ḳays ol gice anda ḳarār itdi. Ḥuzeyfe bin Bedr'e tesellī idüp şaḡulıḡına şükr iderdi. Pes Ḳays be-ḡāyet ⁽¹⁰⁾ müteellim olup ādemler gönderdi, yürüdiler. Benī Fezāre'nün ölenlerini teftiş itdiler. Şol ki mecrūḥ ola. Henūz ⁽¹¹⁾ ölmemiş ola. Anları getürdüp tīmār itmek buyurdi ve bu mecrūḥlar arasında Rebî' bin Ziyād'ı ve ḳardaşların ⁽¹²⁾ daḥı buldular ki mecrūḥ yaturlar ve zārılık kıllurlar. Ḥuzeyfe bunları göricek feryāz itdi ve ağladı ve yürüdiler. ⁽¹³⁾ Şahrālarda taḡılmış 'avretlerin ve oḡlanların divşürdiler ve Ḳays egerçi ki bunlara melūlluk gösterür idi. Velīkin ⁽¹⁴⁾ gönlinde eydürdi ki eyü oldu ki 'Anter'e etdüklerin buldılar. Yarındası Melik Ḳays daḥı dönüp Benū 'Abs diyārına ⁽¹⁵⁾ geldi. Hemān ki 'Anter'i gördi, eyitdi: "İy pehlevān! Rebî' i görseñ ki bir ḥalde idi ki eger senün elüne girse ⁽¹⁶⁾ aña ve ḳardaşlarına andan ziyāde muşibet itmezdük." didi ve 'Anter ḥaylī feraḥ oldu, eyitdi: "Yā melik! Elbette ⁽¹⁷⁾ 'ākibeti vaḥīdür, zālimler itdüklerin bulsalar gerekdür." didi. Andan şoñra Benī Ḥavlān'a ḳonukluk itmege meşḡul ⁽¹⁸⁾ oldılar ve mübālaḡa-y-ıla ikrām itdiler. Melik Ḳays atlarınıñ ḡāyet eyülerin ve süñülerinün ḡāyetde uzunlarını ⁽¹⁹⁾ ve kılıçlarınıñ ḡāyetde keskünlerini bunlara hediyye virdi ve 'Anter daḥı eyle itdi ve muḳaddemleri Meşāci'e ³³⁰ biş yüz ⁽²⁰⁾ deve virdi. Kuşakları-y-ıla kimisi Ḥicāzī develer, kimisi Ḥabeşī develer ve üç gün temām aḡırlık ve ḳonukluk ⁽²¹⁾ temām itdi ve dördüncü gün gönül ḥoşluḡı-y-ıla ve 'Anter'ün dōstlıḡına şāzılık birle göçdiler, gitdiler ⁽²²⁾ ve 'Anter girü ḥāline ve sevdāsına meşḡul oldu. Ḳays bin Züheyr "Ḥālid bin Ca'fer'ün ḥālī ne oldu? Ḳanḳı ṫaraḑa ⁽²³⁾ ḳaçdı? Kime varup ilticā ider ola?" diyü ḥaberine muntazır ṫururdi ve ḳünkü 'Anter sebebi-y-ile bunuñ pādīşāhlıḳı [89a] ⁽¹⁾

³³⁰ 88b-19 Meşāci'e: Müşāci'e

muḳadder olup a‘dāsı maḳhūr oldu. Pes ‘Anter'i nedīm idinüp dāyim ḳatından ḳomazıdı. Ḳaçan ki ṭa‘ām ve şerāb⁽²⁾ gele görürdi ‘Anter göñülile yimezdi. Bilürdi ki ‘Able melāletindendür. Pes tesellī iderdi ki “İy pehlevānlar başı⁽³⁾ şabr eyle ki iş āsān olubdur. Ḳalbümüzde hemīn Ḥalid bin Ca‘fer'üñ fikri ḳalmışdur. Anı daḥı helāk idüp⁽⁴⁾ başını bir uzun süñüye diküp ḳabīle içinde gezdürsek ben_daḥı ‘emmüñe haber idüp elbette ‘Able'(y)i saña⁽⁵⁾ tezvīc itmege iḳdām iderdüm. Ammā şimdiki ḥālde bu Ḥalid gibi şeyṭān düşmenümüz varılan ol işe mübāşeret⁽⁶⁾ ve ibrām idüp aramızda tefriḳa bırakmazuz.” didi. **Ravī** eydür: Anter ki bu kelāmı işidürdi. Ḥaylī tesellī ḥāşıl⁽⁷⁾ iderdi ve ṭama‘ı ve ümīzi ziyāde olurdu. Ammā Ḥalid bin Ca‘fer ol vāḳt ki ḳaçdı. Toḡru kendü ḳabīlesi⁽⁸⁾ Benī ‘Āmir'e yitişdi. Çerisin döküp birkaç atlu-y-ıla vardı. Benū ‘Āmir daḥı bu gelmedin Benū ‘Abs'üñ şıduḡını⁽⁹⁾ işidüp feryāz fiḡān ideyorurlardı. Bunı göricek daḥı biter itdiler, cerm itdiler ki elbetde kendüler daḥı esīr⁽¹⁰⁾ ve helāk olsalar gerekdür. Pes Ḥalid bunlaruñ göñüllerin ele alup istimālet ḳıldı ve va‘de itdi ki kendü⁽¹¹⁾ nefsinı bunlaruñ yolına bedel ide ve bunları ḥıfz ide ve hemān ol gün ḳavminüñ ulularını meşveretiçün⁽¹²⁾ cem‘ eyledi ki cümlesinden birisi Aḥvaż bin Ca‘fer idi ve Ğaşm³³¹ bin Mālīk idi. Pes cem‘ olup meşveret⁽¹³⁾ itdiler. Cemī‘inüñ re‘yi buña muḳarrer oldu ki on atluyla ‘Irāḳ'a vereler. Andan meded isteyeler. Aḥvaż eyitdi:⁽¹⁴⁾ “Evvel Melik Esved ḳatına varalum biz eydelüm. Elbette bizüm düşmānlarımızla bizüm aramızda muşālaḥa eyle⁽¹⁵⁾ ve illā bu diyārda bize ḳarār yokdur. Ol daḥı bizi alup ḳarındaşı Nu‘mān bin Münzīr ḳatına ilede. Ḥālümüzi ‘arz⁽¹⁶⁾ idevüz. Zīrā ki şimdiki ḥālde bizüm haberlerümüz Nu‘mān'a yitişüp ṭurur ve Nu‘mān, ḥod Benū ‘Abs'üñ güyegüsüdür.⁽¹⁷⁾ Eger varup biz evvel şikāyet itmezsevüz ve işlāḥ ṭaleb itmezsevüz bi'l-küllıyye bu diyārdan ḡitmek lāzım olur.”⁽¹⁸⁾ didi. Pes ehl-i beytlerini cemī‘isi Ğaşm³³² bin Mālīk ki Mülā‘ibü'l-Esinne dirlerdi, anuñ ḳatında birkaç ḳişilerle⁽¹⁹⁾ ḳodılar. Kendüler ‘Irāḳ'dan yaña müteveccih oldılar. **Ravī**

³³¹ 89a-12 Ğaşm: Ğaşam

³³² 89a-18 Ğaşm: Ğaşam

eydür: Çünkü Hāriş bin Zālim, Benī Fezāre içinden ⁽²⁰⁾ kaçdı. Benī Mürre diyārına yitişdi. Çerisin anda kodı. Kendüsi on atlu-y-ıla ‘Irak’a müteveccih oldu ki anda turup ⁽²¹⁾ rüzigār neye yitişdürür ve bu kabāyil ki cem‘ olmuşlar. Hālleri nice olur? İşde Hīra'da Hāriş'ün bir kız ⁽²²⁾ kardaşı varıdı. Selmī'yidi. Sinān bin Hārişe Fezāre'nün ³³³ ‘avretiyidi ve Nu‘mān'ün oğlanlarını ⁽²³⁾ dāyesi idi ve Şurhabīl adlu Nu‘mān'ün bir oğlancuķı atun katında olururıdı. Ol sebebdan Nu‘mān'ün **[89b]** ⁽¹⁾ hatunı anı katı severdi. Hāriş çünkü Hīra'ya geldi toğrı kız karındaşı evine kondı ki Nu‘mān'a Benū ‘Abs'ün ⁽²⁾ mağlūb olduğı haberlerin irişdüre ki Nu‘mān anlara yardımcı ³³⁴ göndüre ve Hāriş'i ol leşkere muķaddem eyleye ⁽³⁾ ve ‘Arab ortasında Hāriş'ün ‘izzeti ziyāde ola. **Rāvī** eydür: Çünkü irte oldu. Hāriş, turup Nu‘mān ⁽⁴⁾ katına geldi ve Benī ‘Abs'ün şınduğın ve pehlevānları kırıldığını haber virdi ve Benū Fezāre'yile Benū ‘Āmir'ün mā-cerāsın ⁽⁵⁾ haber virdi ve Düreyd bin Şimma ³³⁵ Benī ‘Āmir'e yardım itdüklerin bildürdi. Pes Nu‘mān bu haberden gāyet melūl oldu, ⁽⁶⁾ eyitdi: “Diriğ ki ol Benū ‘Abs'ün pehlevānları helāk oldılar. Biz daķı anlara muķayyed olmaduķ. Yardım itmedük. ⁽⁷⁾ Anlar daķı bizden yardım istemediler.” didi ve Melik Esved daķı Fezāre'yiçün hayli teessūf itdi. Zīra ki güyegüleri ⁽⁸⁾ idi ve Nu‘mān anlara daķı yardım itmedügi anlarun kibrinden ve fużüllüğü sebebinden idi. Pes ‘Arab kabīlelerine ⁽⁹⁾ bitiler yazdı ve peyikler gönderdi ki cem‘ olup Hāriş bin Zālim'e yoldaşlık ideler ve bu każiyyeden iki günden ⁽¹⁰⁾ soñra Hālid bin Ca‘fer yetişdi. Benī ‘Āmir'den bir cemā‘atile boğazlarına ip taķup Melik Esved'ün katına geldiler. ⁽¹¹⁾ Hāllerini ve mā-cerālarını hikāyet idüp ağlaşdılar ve efgān itdiler. Melik Esved eyitdi: “Yā Hālid! Bu ne ‘acebdür ki ⁽¹²⁾ üş iki gün var ki Hāriş bin Zālim gelüp haber virdi ki kabāyil-i ‘Arab'ı sen cem‘ idüp Benū ‘Abs'ün ⁽¹³⁾ üzerine varup anlarun ekşerini kırmışsın ve esir itmişsin. Nu‘mān bunı işidicek ‘Arab kabāyiline ⁽¹⁴⁾ bitiler

³³³ 89a-22 Fezāre'nün: Fizāri'nün

³³⁴ 89b-2 yardımcı: yardumcı

³³⁵ 89b-5 Şimma: Şamme

gönderdi ki cem' olup Hâris bin Zâlim anlara mu'kaddem ola. Varup senüñile kıtâl ideler. Sen ⁽¹⁵⁾ geldüñ anlardan şikâyet idersin.” didi. Hâlid eyitdi: “Yâ mevlâyî! Hâriş şol ki görmişdi. Anı hikâyet ⁽¹⁶⁾ kılmış. Ammâ ol gitdükden soñra vâki' olan bilmez. Lîkin biz evvelde âhirde dañı ma'zûmlaruñ işbu cihetden ⁽¹⁷⁾ ki Melik Züheyr hâl-i hayâtında şâs adlu oğlunuñ katlini bizden tutdı. Hâl budur ki biz andan bi-haber ⁽¹⁸⁾ idük ve bizüm bahâdurlarumuzdan çoğını ol töhmetile kırdı. Hattâ ki şehir-i harâm oldu. Mekke'de anuñla ⁽¹⁹⁾ bulışup anuñ tuğyanın ve Allâh Te'âla'ya tekebbürlük itdügin görüp bi'l-külliyeye bizüm eşerlerümüzi kaç' itmek ⁽²⁰⁾ istedügin bildük. Anı öldürdük. Lîkin evlâdını ve ehl-i beytini 'afv itdük ki anuñ zulminden ⁽²¹⁾ ve tecebbürinden kurtulavuz. Andan soñra oğlı bizüm üzerüme geldi ve bizi şıdı ve biz kaçup tağlara ⁽²²⁾ çıkdük. Bir günde bizden biñ iki yüz atlıyı öldürdi ve kulları 'Anter dañı şî'rinde müfâharet ⁽²³⁾ idüp bu vechile zıkr itmişdür. **Râvî: Şî'r.** [Arapça Şiir] **[90a]** ⁽¹⁾ “Andan soñra nice def'a dañı âdemlerümüz kırdılar biz dañı gördük ki bizi temâm ifnâ iderler. Varup Düreyd bin Şimma'ya³³⁶ ⁽²⁾ ilticâ itdük. Anuñ birle Benü 'Abs'üñ ve Benü Fezâre'nüñ üzerine varduk anlara tazâyık idüp gâyetde ⁽³⁾ buñaldük ki bizümile müşâlağa ideler, koyalar bizi. Diyârumuzda emîn olup oturavuz. Anlar hoş ⁽⁴⁾ tekebbüri ve tecebbüri terk itmeyüp müşâlağaya yakın gelmezlerdi ve ol eyyâmda pehlevânları 'Anter ⁽⁵⁾ anda degüldi. Nâ-gâh Benî Havlân'dan bir cemâ'at kesîreyile gelüp yitişdi. Bizi tağıdup bahâdurlarımızı ⁽⁶⁾ kırdı. Şol vechile ki ins u cinni yaradan Allâh haqqı-y-içün eger bizüm diyârumuzı ve andağı zârılıkları ⁽⁷⁾ ve muşîbetleri göreyidük bize teraḥḥum ide[yi]dük. Bu mecmû'ısı-y-ıla şimdi geldüğümüz bunuñiçün ⁽⁸⁾ degül ki bize yardım idesin. Belki maḥşûdumuz oldur ki aramızda şulḥ idesin ki Benü 'Abs re'isleri ⁽⁹⁾ mevlâlar olalar. Biz anlara kul karavaş olavuz. Bizi incitmeyeler.” didi dañı ağladı. **Râvî** eydür: Çünkü Melik ⁽¹⁰⁾ Esved bu sözi işitdi. Bunlara şefkat idüp teraḥḥum itdi. “Zâmin oldu kim

³³⁶ 90a-1 Şimma'ya: Şamme'ye

bunların arasında şulh⁽¹¹⁾ ide ve bunları kondurdu ve konukladı ve hil'atladı?" ve hemân ol gün tûrup karındaşı Nu'mân katına⁽¹²⁾ vardı. Bunların hâlini ve kıssasını şerh eyledi ve Nu'mân'ın 'avreti Mütecerride³³⁷ ol günden berü ki Melik⁽¹³⁾ Züheyr öldüğünü işitdi. Yas tûtup karalar geymişdi. Zîrâ ki babası-y-ıdı ve her def'a Nu'mân'a ilzâm iderdi ki⁽¹⁴⁾ "Karındaşum Kays'a yardım eyle ki atamın kanını alsunlar." Nu'mân eydürdi: "Anlardan baña âdem gelse mu'âvenet taleb⁽¹⁵⁾ kılsa ben_dahı mu'âvenet kılaydum. Lîkin anlar benden müstağnîdürler. Kendü işlerin başarırlar. Nu'mân'ın gönlünde⁽¹⁶⁾ buyıdı ki Benü 'Abs dâyim zelîl olalar ve mağlûb olalar. Tâ ki kendüye kalan kabâyil-i 'Arab gibi itâ'at göstereler.⁽¹⁷⁾ 'Anter yitişelden berü Benü 'Abs, Nu'mân'a dahı itâ'at göstermemişlerdi. **Râvî** eydür: ⁽¹⁸⁾ Çünkü Benî 'Amir'ün hâberini Melik Esved, Nu'mân'a yitişdürdi. Melik Esved sözün temâm idince Nu'mân gâyetde⁽¹⁹⁾ ta'accüb idüp eyitdi: "Yigregi ol oldur ki bunların arasında şulh idevüz. Yoğisa hoz şer vardukça ziyâde⁽²⁰⁾ olur. Fitne ve fesâd artar." didi. Melik Esved eyitdi: "Ben_dahı bunuñiçün geldüm. Ammâ siz sebkat itdünüz." didi.⁽²¹⁾ Pes Hâriş bin Zâlim'ün ardından âdem gönderdiler ki bilesince kim varısa cemî'ini alup geldi ve Benü 'Amir'le⁽²²⁾ Melik Nu'mân'ın katında müctemi' oldılar, andlaşdılar. Şulh itdiler kim birbiri-y-ile cengi ve mu'âtelî koyalar ve te'addî⁽²³⁾ itmeyeler. Kanķı tarafından ki te'addî vâķi' olursa Melik Nu'mân aña hışm olacaķ oldu. Pes bunları konukladı **[90b]**⁽¹⁾ ve ağırladı ve şerâb şöhetin idi. Virdi ve bu şöhet arasında vâķi' olan mâ-cerâları ve 'Anter'ün bahâdurlıkların⁽²⁾ hikâyet iderlerdi. Tâ ki ahşam oldu. Her birisi çadırlarına gitdiler. Ammâ Hâriş'ün 'Anter'e hasedi ziyâde oldu⁽³⁾ ve gâzabı artdı. Zîrâ ki kendü gitdükden soñra gelüp Hâlid bin Ca'fer'i şıyup bu kadar işler itdüğünü götürmedi.⁽⁴⁾ Gönlünde şirrîlik ve fesâd fikri hareket itdi ki vara, Nu'mân'ın haremî içinde Hâlid'i öldüre. 'Arab içinde bunuñla⁽⁵⁾ müfâharet ide. **Râvî** eydür: Çünkü re'y bunuñ üzerine mu'arrer oldu. Şabr itdi. Tâ ki her

³³⁷ 90a-12 Mütecerride: Mütehayyirde

uyanuklar uyudu ve ⁽⁶⁾ gicenün zulmeti ‘āleme müstevlî oldu. Turup Zü'l-hayyât adlu kılıcın yalnızca eyleyüp ol çadıra geldi ki Hâlid ⁽⁷⁾ anda yaturdı ser-hoş olmuşıdı. Pes ilerü gelüp Zü'l-hayyât'ıla çaldı. Hemân Hâlid'i öldürdi. Diledi ki dönüp ⁽⁸⁾ gideyidi. Göñline düşdi ki ola ki olmadı ola. Şöyle ki Melik Züheyr'ün oğlu Varaķā³³⁸ çalmışıdı, öldürmemişdi. ⁽⁹⁾ Pes girü kılıcını Hâlid'ün gögsi üzerine koyup üzerine düşdi ki bir yanından çıktı. Andan atına bindi. ⁽¹⁰⁾ Şahrâ tarafına gitdi. Ammâ kanķı yaña gidecegin bilmezdi. Çünkü şabāh oldu. Hâlid'ün karındaşı Ahvāş diledi ki gelüp ⁽¹¹⁾ Hâlid'ün çadırında biraz otura. Zîrâ ki nice kıızı ki Melik Esved'ün hatunı-y-ıdı, Ahvāş'ı alıķomışıdı. Geldi, ⁽¹²⁾ gördi ki Hâlid kana müstağrak olmuş, yatur. Feryāz u figān eyledi ve Hâriş itdügi bildi. Yakasın yırtup ⁽¹³⁾ ağlayu. Melik Esved'ün katına geldi ve hâli ‘arz itdi ki “Hâriş bin Zâlim karındaşımı öldürdi.” didi. Melik ⁽¹⁴⁾ Esved be-gāyet teessüf idüp Hâriş'e la‘net itdi ve eyitdi: “Vallāhi ben aña bunıñ cezāsını itmeyince kıomayım.” ⁽¹⁵⁾ didi ve Benü Mürre'den Hâriş'ile gelenleri cem'ini tutdı ve bağlatdı. Andan turup karındaşı Nu'mān ⁽¹⁶⁾ katına geldi ve ma-cerāyı bildürdi. Nu'mān'ün kaçıkduğundan gözleri od gibi işledi, eyitdi: “Vallāhi eger Hâriş ⁽¹⁷⁾ benüm elüme gire aña bir ‘ukūbet eyleyem ki kabāyil-i ‘Arab anuñıla darb-ı meşel idineler.” didi. **Rāvī** eydür: ⁽¹⁸⁾ Çünkü Hâriş, Hâlid'i katl itdi ve çıkup şahrâ yolın tutdı, gitdi. Şöyle ki dünyāya şıgmazdı. Tā ki şabāh ⁽¹⁹⁾ oldu ve Hâriş dahı ser-hoşlıķdan ayıldı. Ne itdügin fikr idüp peşimān oldu, eyitdi: “Elbetde ⁽²⁰⁾ beni öldürürseler gerekdür. Zîrâ ki kabāyil-i ‘Arab'dan hıç bir kabîle yokdur ki beni Nu'mān'ün gāzabından kıurtara yāhūz ⁽²¹⁾ beni anuñ katında zıkr idebile.” didi. Pes nice idecegin bilmeyüp mütehayyir kıaldı. Dürlü dürlü endişeler iderdi. ⁽²²⁾ Fi'l-cümle ol gün ısızlık yirlerde gizlendi ve re'y aña yetişdi ki varup ba'zı tağlarda sâkin ola. ⁽²³⁾ Harāmılık tarıķın tuta. Nu'mān'ün ne kıadar leşkeri gelürse kendüyi aña ura, kıurtula yāhūz **[91a]** ⁽¹⁾ helāk ola. Çünkü bunıñ üzerine ‘azm itdi. Yoldaşları öñine

³³⁸ 90b-8 Varaķā: Varķā

düşdi ki anda Melik Esved tutup habs ⁽²⁾ itmişdi. Anlara teessüf idüp eyitdi: “‘Emmüm oğlanlarını Nu‘mān'ıñ ve Esved'üñ elinde koyup ben başımı kurtarmak ⁽³⁾ erlik degüldür.” didi. Ebū ‘Ubeyde eydür: “Ol yoldaşları cemī‘-i ‘emmüsi oğlanları ve hışımları idi. Pes ahşam ⁽⁴⁾ vaktinde dönüp Hıre'ye geldi ve gice karanlılığı olunca şabr itdi. Tā ki cemī‘-i halk uykuya vardı. Pes Hāriş ⁽⁵⁾ yürüyüp çadırlar arasında yoldaşlarını aradı. Āhir gelüp gördi ki Hālid'üñ karındaşı Ahvaş'üñ çadırında yaturlar. ⁽⁶⁾ Dört yanında Melik Esved'üñ kullarından elli kıl yatur. Ammā cemī‘i uykuya varmışlar. Ġāfil yaturlar. Pes Hāriş, Zül⁽⁷⁾-hayyāt adlu kılıcın eline alup cemī‘ini bir bir kılıçdan geçürdi. Kazā-yı asmān gibi Zül⁽⁷⁾-hayyāt'ıla cemī‘ini öldürdi ve ⁽⁸⁾ yoldaşlarının bağlarını şişüp şalıvırdı, eyitdi: “Varuñ başuñuz kurtaruñ. Kaçan ki kurtulasız. Toğru ⁽⁹⁾ Benī ‘Abs'e varuñ. Qays bin Züheyr size güyegüsi Nu‘mān'dan emān alur ve ıslah ider. Ammā baña kimse şefi‘ olmaz. ⁽¹⁰⁾ Kimsene emān almaz. Likin ben fikr idüp tıruram ki ben kendü dirlikümde kendü kan bahām alam ve bir iş ⁽¹¹⁾ idem ki ‘Arab içinde dāsītān ola. Eger ölürsem dañı kendü kanum almış olam.” didi. Pes bunlara ⁽¹²⁾ vidā‘ idüp gice içinde sürüp kız karındaşı Selmā evine geldi. Selmā bunu göricek feryāz itdi, eyitdi: ⁽¹³⁾ “Niçün geldüñ? Kendü ölümüñe kaçd itdüñ? Nu‘mān'ıñ elinden kurtulmuş iken girü anuñ mülkine neye geldüñ? ⁽¹⁴⁾ Vallāhi sen Nu‘mān'ıñ eline girecek olursañ seni öldürmeyince şu içmez.” didi. Hāriş eyitdi: “İy karındaşum! Nireye ⁽¹⁵⁾ gideyin? Nu‘mān gibi haşmum olıcağ baña ‘ālemde ne varacağ yir var? Hemān ben bir fikr itdüm ki eger kurtulursam ⁽¹⁶⁾ anuñıla kurtuluram. Yoğisa ayruğ çāre yokdur.” didi. Selmā eyitdi: “İy kardaş! Ol fikrüñ eyitgil ki ben_dañı elümden ⁽¹⁷⁾ geldükçe mu‘āvenet kılam. Kendü cānumı senüñ yoluñda fidā kılam.” didi. Hāriş eyitdi: “Dilerem ki Nu‘mān'ıñ oğlancuğ ⁽¹⁸⁾ Şurhabıl'i baña viresin ki omuzuma götürem. Şabāh ol seyrāna çıkdığı vakt yolına varam ve oğlancuğunu aña ⁽¹⁹⁾ şefi‘ idem ve Hālid'i öldürdügümden i‘tizār idem. Ser-hoş idüm bilmezdim, diyem. Nu‘mān eger suçumu ‘afv iderse ⁽²⁰⁾

Benū ‘Āmir ne kadar tedbîr iderlerse kayırmazam.” didi. **Rāvî** eydür: Çünkü Selmā bu sözi işitdi, şavāb gördi ⁽²¹⁾ ve Şurḥabîl'i aña teslim itdi. Hāriş daḥı Şurḥabîl'i alup çıkdı. Hīra'nuñ kapusunda tā ki şabāḥ oldı. ⁽²²⁾ Kapu açıldı. Ḥalāyık çıkmağa, girmege başladılar. Pes bir katı āvāzıla çağırdı ki cemī‘-i ḥalk anı işidüp ⁽²³⁾ cem‘ oldılar. Gördiler ki Hāriş’dür, elinde Nu‘mān'nuñ oğlu Şurḥabîl. Pes ḥalāyık cemī‘ cem‘ olduklarınlayın. **[91b]** ⁽¹⁾ Hāriş Şurḥabîl'i getürdi. Havāya döndürdi ve Zül-ḥayyāt adlu kılıcın altına tutdı. Oğlan iki pāre oldı. ⁽²⁾ Bir dāne incüyidi. Şanasın ki inī yarıldı. Ḥalāyık çün bunı gördiler. Çıgırşup feryāz u fiğān itdiler. Hāriş hemān şahrā ⁽³⁾ yolın tutup gitdi. Çünkü Nu‘mān'a haber oldı. Nu‘mān yaqasın yırtup feryāz itdi. Ġazabından fi'l-ḥāl kendüsi atına ⁽⁴⁾ bindi ve cemī‘-i leşkerine haber oldı. Her taraftan yüridiler. Hāriş'e yitişdiler. Hāriş çünkü bunları gördi, şol ⁽⁵⁾ acımış arsılan gibi döndi. Evvel yitişenleri öldürdi. Süñüyle ve kılıcı[yı]la bunlarıñıla muḥārebe itdi. Hattā ki ⁽⁶⁾ gāyetde çoğaldılar. Pes kaçmağa yüz tutdı. Şol kadar kaçdı ki kendünüñ ardınca kovalayanlar az qaldı. ⁽⁷⁾ Pes girü döndi. Mecerūḥ olmış arsılan gibi buña yitişenlere girdi. Şol kadar muḳātele itdi ki aygırı yoruldı ⁽⁸⁾ ve aḥşam daḥı yakın oldı ve girüden daḥı leşker yitişdi. **Rāvî** eydür: Çünkü kurtulmağdan ümiz kesdi. ⁽⁹⁾ Helāk olacağına cerm itdi. Pes kılıcı Zül-ḥayyāt'a teessüf itdi ki “Diriğ ki benden soñra bıragular mālîk olsa ⁽¹⁰⁾ gerekdür. Bārî bir taşā urayın, iki pāre olsun. Kimseneye qalmasun.” didi. Kaçariken bir büyük taşā uğradı. ⁽¹¹⁾ Zül-ḥayyāt'ıla çaldı ki Zül-ḥayyāt uvana. İttifāk taşı iki pāre kesdi ve geçdi, gitdi. Ardınca gelenler gördiler ⁽¹²⁾ kim bir ulu taşı iki pāre eylemiş. Ta‘accüb idüp ḥayrān qaldılar. Gelen kaçmadı. Heybet aldı. Hāriş kurtuldı. ⁽¹³⁾ **Ebū ‘Ubeyde** eydür: Ġarībdür ki Hāriş kılıcını zāyi‘ ideyüm diyü taşā urdı. Haḳ Te‘āla'nuñ taḳdîrinde anuñ ⁽¹⁴⁾ ḥalāşına ol sebeb oldı. Zîrā ki eceli gelmemişidi. Pes Nu‘mān, melûl ve ḥāsır dönüp geldi. Be-ğāyet ⁽¹⁵⁾ perişān ḥāl ve kendü bahādurlarına ‘itāblar iderdi ve gāyetde Ġazabından ve perişānlığından. Sinān bin ⁽¹⁶⁾ Hārişe, Hāriş’üñ kız qarındaşınıñ eri-y-idi, tutdı,

eyitdi: “Yā mel‘uñ! Vallāhi benüm oğlumuñ öldüğün senden ⁽¹⁷⁾ bilürem ve ‘avretünden yohsa Hāriş benüm oğlumı kanda bulurdı?” didi. Sinān eyitdi: “İy sulţānum! Baña zulm ⁽¹⁸⁾ eyleme. Vallāhi ben dün gice evde degüldüm. Hāriş'ün geldüğün görmedüm. Eger ben evde olsam Hāriş'i tutardum, ⁽¹⁹⁾ bağlayup senüñ katuña götürürdüm. Benüm suçum yokdur.” didi ve ağladı, zārılık kıldı. Pes Nu‘mān eyitdi: ⁽²⁰⁾ “Şimdi girü zāmin olur mısın ki her kadayısa bulasın ve tutup baña getüresin. Sinān, rāzī ⁽²¹⁾ oldu ve and içdi ki her kanda bulursa elinden geldükçe sa‘y eyleye, {tuta} getüre ve gizlemeye. Eger gizleyecek ⁽²²⁾ anuñ cezāsını buña ideler ve bir cemā‘ati getürdi ki bu nesne(y)i ideceğine anlar. Zāmin oldılar ve hāzırları tanuķ ⁽²³⁾ tutdı ve Ka‘be Tañrı'sına ve İbrahim ve Mūsā Tañrı'sına and içdi. Nu‘mān dahı anı şalıvirdi ve bāķī ‘Arab kabîlelerine [92a] ⁽¹⁾ {dahı} bitiler yazdı ki her kimse ki Hāriş'i tutup getürürse aña bu kadar māl altundan ve gümüşden develerden ve bu kadar hil‘at ⁽²⁾ vire. Katında ‘aziz ve muhterem ola. **Rāvī** eydür: Bu tarafda Hāriş'ün aşhābı kim tutsaklıktan kurtuldılar. Becid ⁽³⁾ sürdiler. Tā ki Benū ‘Abs diyārına yitişdiler ve Melik Qays'ün katına gelüp Hālid'ün öldüğün haber virdiler ve Hāriş bin ⁽⁴⁾ Zālim'ün mā-cerāsını ve Nu‘mān'ile vāķi‘ olan kışşaların bildürdiler. Pes be-gāyet feraḥ olup bunlara hil‘atlar virdi ve ikrāmlar ⁽⁵⁾ itdi ve develer, koyunlar boğazladılar. Hāriş'ün Hālid'i öldürdigine be-gāyet şāz oldu ve ammā ‘Anter taḥassür itdi ⁽⁶⁾ ki “N'olaydı Hālid'ün katli benüm elümde olaydı.” didi. Ammā vallāhi eger Hāriş bize geleyidi anı biz Nu‘mān'ün ⁽⁷⁾ şerrinden kırtarurduķ ki hıç kimsene aña zafer bulamazdı.” didi. **Rāvī** eydür: Çünkü Qays'ün temām göñli hoş ⁽⁸⁾ oldu ve cemī‘-i düşmānları maḥhūr oldu. Be-gāyet feraḥ bulup gice ve gündüz şöḥbetlere ve da‘vetlere meşgūl ⁽⁹⁾ oldu ve beñliki kuvvet tutdı ve kırındaşların ve Benū ‘Abs'ün a‘yānının ve ‘Anter'i ve Benī Kırad'ün uluların cem‘ ⁽¹⁰⁾ idüp şöḥbet iderdi ve Qays'ün kırındaşları gördiler ki ‘Anter'ün perişānlığı gitmez. Qays feraḥda ve neşātda ⁽¹¹⁾ ‘Anter'ün efkārını ‘Able'ye teşvīşi gark itmişdür. Pes ittifāķıla Qays'a

eyitdiler: “İy karındaşumuz! Niçün pehlevānuñ ⁽¹²⁾ ve devletüñüñ rüknini böyle melül görürsin ve bir himmet idüp mu‘āvenet kılmazsın? Kim anuñ dağı maqşudı ⁽¹³⁾ hāşıl ola ve gönli hoş ola ve bizüm dağı nizāmumuzda noqşān olmaya.” didiler. Kays eyitdi: “Vallāhi eyle ⁽¹⁴⁾ ideyüm. Tiz ‘Able'nüñ babası Mālik'i hāzır kılun ki aña ilzām ideyüm ki varup yarağın görsün. ‘Able'(y)i ⁽¹⁵⁾ ‘Anter'e nikāh idüp teslīm itsün.” didi ve buyurdi ki girü da‘vet yarağın idüp bir hoş havz kenārında ⁽¹⁶⁾ sebzeli yirde ulu toy kaydın gördiler. Qabile ulularını ve Benī ‘Abs'ün ve Benī Qırād'ün halkını cemī‘ini cem‘ ⁽¹⁷⁾ idüp şöhet itdi. Çünkim şöhet germ oldı. kadehler yürümege başladı. Çavuş tırup çağırdı ki ‘Able'nüñ ⁽¹⁸⁾ atası kanı? İlerü gelsün.” didi. Ol dağı yirinden tırup kapucılar öñine düşüp Kays'ün tahtı öñine ⁽¹⁹⁾ getürdiler. Kays buña ikrām idüp ta‘zīm eyledi. Pes hitāb idüp eyitdi: “Yā Mālik! Niçün karındaşuñ oğlu ⁽²⁰⁾ ‘Anter'e güç idersin, komazsın ki varup ‘Able'yile bulışabilürsin ki anuñ menkūhasıdır, nice def‘a ⁽²¹⁾ mehrin alup bizi tanuq tutup tırursın?” didi. Mālik eyitdi: “Yā melik! Eyledür ki buyurursın. Ammā halkuñ ⁽²²⁾ teşnī‘inden korqaram ki eyideler ki henüz düğün olmadın ‘Able'ye varur, gelür. Benüm ‘ırzum kadeh ideler ⁽²³⁾ ve ille ‘Able anuñ karavaşıdır. Kaçan dilerse alsun. Eger şimdiye degin cemī‘ümüz babanuñ ve karındaşıñuñ **[92b]** ⁽¹⁾ kanın taleb itmek teşvışinde degülmişseyyidük ol iş temām olup ‘Able, ‘Anter'ün evinde olurdu. ⁽²⁾ Ammā şimdi işde elümüz degdi. Nice buyurursañ eyle idelüm.” didi. İmdi üç güne dek yarağın eyle ⁽³⁾ hoş düğünler eyleyelüm. Furşatı gānīmet bilelüm. Şerāblar içelüm. Hāsūdlarumuz maḥzūn kılup dōstlarumuzu ⁽⁴⁾ şāz idelüm. Bī-ḥamdillāhi mālларumuz çok, develerümüz çok. Düşmenlerümüz ve karındaşuñ oğlu sebebi-y-ile devletümüz ⁽⁵⁾ bāy-dār. Pes sen dağı ta‘cīl eyle ki anuñ gibi pehlevān ki cemī‘-i pehlevānları kendüye muṭī‘ itmişdür ve cemī‘-i ⁽⁶⁾ kabāyil-i ‘Arab bize anuñ sebebi-y-ile ḥased iderler ve saña hoḥ şol kadar māl getürmişdür ki yiryüzinde hiçbir ‘Arabī'ye ⁽⁷⁾ hāşıl olmamışdur. Cehd eyle ki elüñden çıkarmayasın.” didi. Mālik eyitdi: “Yā melik!

‘Able senüñ cāriyeñdür ⁽⁸⁾ ve atası ve qarındaşı senüñ kullaruñdur. Hoş ola, eyle idelüm.” ‘Anter çünkü ‘emmüsinüñ bu kelecisin işitdi. ⁽⁹⁾ Göñli hoş oldu. Varup elin öpdı ve ol cem‘ olan hālāyık cemī‘ bildiler kim bu üç gün içinde ‘Able'(y)i ⁽¹⁰⁾ babası ‘Anter'e virse gerekdür. Pes tağılup her birisi evlerine gitdiler. Mālīk dağı evine gelüp hatunı katında oturdı. ⁽¹¹⁾ Bir nesne bahāne idüp ‘Able'(y)i yumuşa göndürdi ve kendüsi başlayup ol kadar ağladı kim gözinüñ yaşı şağalını ⁽¹²⁾ ıslatdı. ‘Avreti eyitdi: “Yā kişi! Ne oldu? Hālūñ nedür ki böyle ağlarsın? Bi-ḥamdillāh ki vaqtūñ hoş, mālūñ, ⁽¹³⁾ çok sağ ve esensin. Pes niçün böyle zārılık kılursın?” Eyitdi: “Nice ağlamayayum ki, baña bir kişi zulm ⁽¹⁴⁾ itmek ister. Ben anı def‘ itmek elümden gelmez.” dıdı. ‘Avreti eyitdi: “Nice?” Mālīk eyitdi: “Melik Qays'ıñ şimdi ⁽¹⁵⁾ hiçbir tarafda ‘adūsı kalmadı ve fāriğ oldu ve bu kara yüzlü kul anuñ katında be-ğāyet muḥarrer düşdi. ⁽¹⁶⁾ Babası zamānından dağı ziyāde. Pes diler ki bu üç gün içinde ‘Able'(y)i aña alıvire. Bizüm üzerümüze ⁽¹⁷⁾ ‘ār ve gayret sözlük ṭonın geydüre ki kıyāmete degin çıkmaya. Ka‘be Tengri'si ḥaqqı-y-içün eger bu kuluñ başı ⁽¹⁸⁾ göge irüp cemī‘-i dünyāya ḥākim dağı olursa benüm rāzılıkum yokdur ki ‘Able'(y)i aña teslīm idem ki nice ⁽¹⁹⁾ dilerse taṣarruf ide.” dıdı Pes ‘Able'nüñ qarındaşı ‘Amr babasınuñ ağladuğın göricek acıdı, eyitdi: ⁽²⁰⁾ “İy baba! Vallāhi ben dağı degülem ki anuñ gibi bir veled-i zinā bizüm ḥarīmümüze müstevlī ola. Bize bunuñ gibi bī-‘ārılıktan ⁽²¹⁾ olmak yigrekdür.” ³³⁹ Şimden girü bu diyār bize ḥarām oldu. Göçüp gitmek gerekdür.” dıdı. ‘Able'nüñ anası eyitdi: ⁽²²⁾ “Bu gice hele rāḥat oluñ şabāḥ tedbīr idevüz. Bu diyārdan göçüp gidevüz.” dıdı ve erinüñ gönlini bir pāre ⁽²³⁾ tesellī itdi. **Rāvī** eydür: ‘Able'nüñ anasınuñ meylī ‘Anter'e idi. Dilerdi ki ‘Able'(y)i andan ayırmaya. Erinüñ kılıcına **[93a]** ⁽¹⁾ ḥaylī melül oldu. Bu endişeyile yatdı. Bu taraftan ‘Anter çünkü Melik Qays'ıñ da‘vetinden döndi ve sürür birle ⁽²⁾ ḥaymesine geldi, temām cezm itdi ki arzusına yetişdi. Maḥsūdı ḥāşıl olsa gerek. Pes şabāḥ diledi ki ⁽³⁾

³³⁹ 92b-21 yigrekdür: yegrekdür

atına binüp ‘emmüsi evine vara ve ‘Able'nüñ atasına şākirlik getüre ve fikri nedür göre. Nā-gāh qarındaşı Şeybüb ⁽⁴⁾ girüp, geldi eyitdi: “Yā aḥl! Qarındaşuñ Merve, atañ evine geldi. Ġālib oldur ki bir vāḳi‘ası vardır. Varup ⁽⁵⁾ görmek gereksin.” didi. ‘Anter hemān ki anı işitdi yayak ṭurup atası evine geldi. Zīrā ki bu kız qarındaşı ⁽⁶⁾ Merve, Şeddād’uñ evvelki veledi idi. Ġāyetde sevgülü idi. Ḥaccāc adlu bir kişiye virmişidi ve andan bir oğlu ⁽⁷⁾ varıdı. Haṭṭāl adlu ki cemālī aya benzerdi ve ḳameti serve benzerdi. Feṣāḥatı ve melāḥatı kemālde idi. ⁽⁸⁾ Ata binmege ve pehlevānlığa heves ḳılmışıdı ve ‘Anter anı be-ġāyet severdi. Her ḳaçan ki seferden gelse aña ⁽⁹⁾ ġarībce nesnecükler bulup armağan getüriridi ve gāh anı daḥı ata bindürürdi. Alur şahrāya giderdi ⁽¹⁰⁾ ve pehlevānlık terbiyet ḳılurdi ve eline süñü virürdi ve eydür ki “Beni dürt, esirgeme.” ve kendüsi aña ḥamle iderdi. Süñüsi ⁽¹¹⁾ yitişdügi vaḳt girü men‘ iderdi ve “Hey saḳın!” diyü çağırurdi ve pehlevānları-y-ıla uğraşsa at üzerinde ⁽¹²⁾ nice oturmak gerek, nice ḥamle itmek gerek ve anlaruñ ḥamlesini nice def‘ itmek ve öldürmeyüp yaralı itmek ⁽¹³⁾ ḳaşd idicek nice itmek gerek. Ta‘līm iderdi ve anasına dirdi ki bir zamān bunı baña ışmarla. Benümile olsun. ⁽¹⁴⁾ Buña temām pehlevānlığı ta‘līm ideyüm.”diridi. Anası rāzī olmaz idi. Zīrā ki yaluñuzca oğlu-y-idi. Fi’l-cümle ‘Anter ⁽¹⁵⁾ ḳünkü işitdi ki Haṭṭāl’uñ anası gelmişdür. “‘Aceb ne oldı?” diyü ṭurup ḳatına geldi. Gördi ağlar. ‘Anter’i gördügi ⁽¹⁶⁾ gibi ṭurup şarmaşdı ve ağladuğı ve zārılığı ziyāde oldı. ‘Anter eyitdi: “Ḥāl nedür? Ne oldı?” Merve eyitdi: ⁽¹⁷⁾ “Ḳanı Haṭṭāl? Benī Ġaṭfān’uñ yigircükleri anuñ ‘aḳlın uğurlayup benüm ḥaberüm yoğiken ḳazanc idelüm ⁽¹⁸⁾ diyü anı kendülere emīr idinmişler. Almışlar, gitmişler. Nice müddet gelmediler ben yimekten ve içmekden temām munkāṭı‘ ⁽¹⁹⁾ oldum. Hīḳ ḥaber ve nişānı gelmedi. Şöyle oldum ki hemān helāk oluram. Temām ümiz kesdüm. Bir gice ⁽²⁰⁾ düşümde görürem ki oğlum Haṭṭāl yoldaşları-y-ıla bir çok ağaçlu yirde maḥbūs olmuşlar, ayaklarında ⁽²¹⁾ oddan buḳağular var. Bunlaruñ ḳıḳacaḳları yirde bir arsilan ṭurmuşdur ki gice ve gündüz bunları ⁽²²⁾ ḳorḳudur.

Hemîn ki bunları bu hâlile gördüm. Feza'ile uyanu geldüm. Ağlayup zârlılığ itdüm. Gözlerümüñ ⁽²³⁾ yaşı-y-ıla tönlarımı ıslatdum. Çünkü şabâh oldı gördüm ki haymenüñ kapusına bir sâyil geldi. Eskice [93b] ⁽¹⁾ tönlar geymiş za'îf, fakîr kûl. Bir pâre etmek çıkardum. Ben eyitdüm: "İy ğarîb! Bu etmegi al ve benüm ğarîbliğde kalmış ⁽²⁾ oğlumiçün du'â eyle ki sağlıgıla gele." didüm. Anı işidicek bir tebessüm itdi, eyitdi: "Oğluñ Haṭṭāl mıdur?" Ben ⁽³⁾ eyitdüm: "Oldur. Anı sen kanda gördüñ?" Eyitdi: "Ben anı gördüm ki Benî Dārim'de Laḳiṭ bin Zurāre'(y)i Meṣāṣi'³⁴⁰ katında ⁽⁴⁾ esîr olmuş yoldaşlarından hemîn on iki kişi bile esîr olmuş. Bākîsini öldürmişler. Ammā oğluñ sağ. Ben ⁽⁵⁾ şimdi anuñ katından gelürem. Beni saña ol göndürdi. Eyitdi ki "Zinhār anam, ṭayım 'Anter'e varsun ⁽⁶⁾ benüm hālümü aña bildürsün ki baña çāresi varısa ta'cîl yitişsün. Yoğısa ben bunda helāk oluram." ⁽⁷⁾ didi ve oğluñ baña hil'at ve develer va'de itdi ki vire. Ben_dahı efendümden kendüzüm kurtardum. Bunda ⁽⁸⁾ geldüm." didi. "Pes iy kârındaşum! Saña anuñiçün geldüm ki bir çāre idesin. Kârındaşuñ oğlını hālāş idesin. ⁽⁹⁾ Zîrā ki bizüm havādişi rûzigārdan şıgıncakumuz dāyima sensin." didi ve dahı biter zârlılığ kıldı. **Rāvi** ⁽¹⁰⁾ eydür: 'Anter çünkü bu kelecı işitdi. Zamānuñ 'avāikîn ve mevāni'in ta'accüb itdi ki dāyim bir Ḥārîş'e eksük ⁽¹¹⁾ degül ve kendü ṭālî'ine sögdi. Zîrā ki bu def'a temām iş bitmiş ve maḳşūd yitişmiş bilürdi ve 'emmüsinüñ ⁽¹²⁾ niyyeti kendüyile hayr oldı, bilürdi. Pes fikr deryāsına ğarḳ oldı. Āḥir re'y buña yitişdi ki evvel bu ⁽¹³⁾ Haṭṭāl vāk'asını tedārük ide. Nā-gāh helāk ola diyü kôrḳdı. Anasına eyitdi: "Tazarru'ı, zârlılığı kôvar. ⁽¹⁴⁾ Evine git. Yakında Heṭṭāl sağlıgıla ve Laḳiṭ'üñ ve Benî Dārim'üñ mālaları ve ğanîmetleri ile saña yitişe." didi. ⁽¹⁵⁾ Anı bir pâre sâkin kıldı ve kârındaşı Şeybüb'ı 'Urve bin e'l-Verd'e gönderdi ki âdemleri ve yaraḳları-y-ıla gice karañulıḳ ⁽¹⁶⁾ olıcak fülân yire gelsünler." didi ve atası Şeddād'a ve 'emmülerine ışmarladı ki zinhār bu kelecı Melik Ḳays işidüp ⁽¹⁷⁾ göñli perîşān olmasun ve anuñ halkından kimsene bilmezce

³⁴⁰ 93b-3 Meṣāṣi'¹: Müṣāṣi'¹

gelsün.” didi. Pes gice olıcağ kendüsi ⁽¹⁸⁾ ve Şeybüb ve atası Şeddād ve ‘emmüsi Raḥame ve Benū Kırād'ıñ ki ‘Anter'üñ ḥāşş ta‘allukātı ve kabīlesidür. Pehlevānların ⁽¹⁹⁾ cem‘ idüp gice revāne oldı. Ammā ‘Able'nüñ babası Mālik fikrlere ve teşvışlere ğarğ olmışıdı ⁽²⁰⁾ ki bu def‘a daḥı nice kırtara. Kaşđ itmişıdı ki Rebī‘ bin Ziyād'a ādem göndere. Aḥvāli i‘lām idüp meşveret ⁽²¹⁾ eyleye ki “Kays elbette işde bize ilzām ider. Andan ne vechile ḥalāş mümkindür?” diyü çünkü bu ḥādīşi işitdi, ⁽²²⁾ feraḥ olup be-ğāyet sevindi, eyitdi: “Bu nevbetde in-şā‘allāh ol veled-i zinā helāk ola, kırtulavuz.” didi. ⁽²³⁾ Līkin gördi ki içinde ‘Anter ve babası cemā‘ati giderler bu daḥı atlanup vardı bile giderim.” didi. [94a] ⁽¹⁾ ‘Anter eyitdi: “Yā ‘emmī! Sen gelmeñ ḥācet degül. Ol kadar ulu iş degüldür. Sen rücū‘ idüp var ‘Able'nüñ yarağın gör. ⁽²⁾ İn-şā‘allāh biz Beni Dārim'üñ mālların ğanīmet idüp getürelüm. Dügünler yarağına ve ḥarcına şarf idelüm.” didi. Pes ⁽³⁾ Mālik daḥı münāfıklık idüp eyitdi: “Vāllāhi iy oğul! Haṭṭāl'ıñ ḥādīşesi bizüm ‘işümüzi mükedder eyledi.” didi. ⁽⁴⁾ ‘Anter eyitdi: “İy ‘emmī! Her nesnenüñ bir ma‘lūm vaḳti vardır ki anı Allāh'dan ğayrı kimse bilmez. Līkin ben bunca zamāndur ki ⁽⁵⁾ cemī‘-i ‘Arab-ı ‘āribe'ye³⁴¹ mu‘āvenet iderem. Her ḥādīşelerine bulunuram. Şimdi Haṭṭāl dutsāklıkda ve bend içinde koyup biz ‘işe ⁽⁶⁾ meşğul olmak maşlahat mıdur?” didi ve mālını dönderüp ‘Urve'yile kul itdükleri mevzi‘a geldi ve ‘Urve'yile buluşdı ⁽⁷⁾ ve iki yüz kişi oldılar. Temām yarağıla, silāhıla anuñ gibi kişilerdür ki cinniler ve şeytānlar daḥı anlardan ⁽⁸⁾ ürküp kırkarlardı ve Şeybüb ve Cerīr yayağ önlerince Benī Dārim diyārına müteveccih oldılar. **Rāvī** eydür: Bu ⁽⁹⁾ Laḳīṭ bin Zurāre ki bunlar andan yaña müteveccih oldılar. Cihān pehlevānlarınıñ başıydı. Cemī‘-i bahādurlar anuñ katında ⁽¹⁰⁾ ‘ācizleridi. ‘Arab aña ‘Uḳḳābu'l-Ḥarb adı virmişdi. Ya‘nī ‘şavaş tavşancılı’ demek olur ve Haṭṭāl'ı esir itdüğünüñ ⁽¹¹⁾ bir ğarīb sebebi varıdı. Ḥazreti risālete şalavat getürdükden soñra anı zıkr idelüm. **Rāvī** eydür: Meger ⁽¹²⁾ bu Laḳīṭ'ıñ on toḳuz kıardaşı varıdı. Bir atadan ve

³⁴¹ 94a-5 ‘āribe'ye: ‘arbā'ya

bir anadan, cemî'inden Laķiķ büyük idi ve analarına Māviye ⁽¹³⁾ binti Menāt dirlerdi. 'Arab hātunları içinde meşhûrelerden idi ki bu kadar irkeñ oğlan çoğurdu ki ⁽¹⁴⁾ her birisi beglik mertebesine yitişdiler. Yüzleri gögcek ve bahādurlukları kemâlde birisi Laķiķ idi ⁽¹⁵⁾ ve birisi daķı Hācib idi ki meşhûrdur ki bir yayını Kisrî kâtında biñ deveye ki yükleri ibrişim ola ⁽¹⁶⁾ ve tıblar ve 'abîr ola, dutuķodı. Āķir va'cdeye vefā kılup ol vaşf üzre bin deve getürdi ve ⁽¹⁷⁾ yayın aldı. Birisine daķı 'Alķama dirlerdi, Māvü's-sa'ālik dimegile meşhûr idi ve Laķiķ'üñ atası ⁽¹⁸⁾ Zurāre 'Arab içinde nesebile ve hasebile meşhûr idi. Bir gün ķabîlesi içinde oturur idi. Gördi ki oğlanları ⁽¹⁹⁾ cemî'isi cem' olmuşlar geldiler. Laķiķ'den şikāyet itdiler ki “Bize tekebbürlik ider ve incidür. Biz anuñ cevrin götürmezüz. ⁽²⁰⁾ Giderüz, tağluruz.” didiler. Zurāre'ye³⁴² kâtı geldi. ādem viribidi, Laķiķ'i okutdı geldi. Bir altun muraşsa' göñlek geymiş. ⁽²¹⁾ Şalını şalını yürür. Bu göñleke bakup mufāhareti ider. Babası anı göricek daķı biter kaķıdı. Ammā nesne dimedi. ⁽²²⁾ Tā ki kâtına geldi. Pes eyitdi: “Yā Laķiķ! Böyle 'aceb ve tekebbürlik niçün idersin ve ķarındaşlarıña niçün ululanursın? ⁽²³⁾ Yirleri, gökleri yaradan Allāh haķķı-y-içün ki eger senüñ bin deveñ olsa Nu'mān bin Münzir'üñ şol örgüçlü [94b] ⁽¹⁾ develerinden yāķuz Bedr-i Yemen gibi 'avretüñ olsa ki Melik 'Azīm Cābir bin Difā'u'ñ kızıdır. Kūşķuları ve töhmetleri ve ⁽²⁾ begleri bî-hadd'dur yāķuz 'Anter bin Şeddād ki Hicāz'üñ pehlevānidur. Anı ķahr idüp meydānda andan ġālib olsañ ⁽³⁾ daķı bu vechile tekebbürlik idüp ķavmüñ içinde 'aceb itmeyeyidüñ.” didi. Rāvî eydür: Çünki Laķiķ babasınuñ sözün ⁽⁴⁾ işitdi. Göñline ġayret düşdi. Ammā izhār itmedi. Babasına rıfķıla söyledi ve güldi. Ğazabını sākin kıldı ⁽⁵⁾ ve ķarındaşlarına laţife itdi ve i'tizār itdi ve hāķırların teselli itdi. Andan soñra eyitdi: “İy baba! Ol üç ⁽⁶⁾ nesne ki didük şöyle midür ki atalaruñ birle zamān içinde mufāhareti oluna.” Babası eyitdi: “İy vallāhi anlardan yigrek ⁽⁷⁾ mufāhareti oluncaķ ne vardur?” didi. Laķiķ eyitdi: “Ka'be Tengri si haķķı-y-içün ben bu yire

³⁴² 94a-20 Zurāre'ye: Zurāri'ye

ayruk gelmezem. Tā ki ol üç ⁽⁸⁾ nesne(y)i hāşıl itmeyince.” didi daḥı ğayreti-y-ile ve endişe birle tırdı. Gıtdi cemā‘at gülüşü kaldılar. Ol varup ⁽⁹⁾ ol gice irteye degin uyumadı, fıkı itdi. Bir tayısı varıdı. Be-ġāyet ‘āķil ve müdebbir kişı idi. Aña şabāḥ varup ⁽¹⁰⁾ bu ḥālī ḥikāyet itdi ve andan mu‘āvenet taleb itdi. Tayısına Kırād bin Ḥuneyfe³⁴³ dirlerdi. Be-ġāyet Laķīṭ'i severdi. ⁽¹¹⁾ Pes buña teraḥḥum idüp mu‘āvenet iķdām itdi. Ğāyetde eyü atlar iḥtiyār idüp ikisi bindiler ve iki deveye azıķların ⁽¹²⁾ yükletdiler ve iki cüst ķul bile aldılar ve şaḥrādan yaña av bahānesi-y-ile revāne oldılar. Taşra çıkıcaķ meşveret itdiler ki “Evvel ⁽¹³⁾ ķankı taraḫa teveccūḥ idevüz?” Laķīṭ'ün tayısı eyitdi: “Şavāb oldur ki evvel ol Melik mu‘aẓẓam ki Bedrū'l-Yemen'ün atasıdur. Aña ⁽¹⁴⁾ varavuz. Varup anuñ kızını senüñiçün dileyevüz ve Nu‘mān'uñ biñ devesini aña mehr va‘de idevüz. Eger rāzī olursa ⁽¹⁵⁾ gelevüz. Deve hāşıl idevüz. Eger olmazsa biz daḥı ķalan begler ki ol kıızı dilediler babası virmedi, anlaruñ gibi girü diyārumuza ⁽¹⁶⁾ gelevüz.” didi. Laķīṭ vallāhi ol hāşıl olmayıcaķ ben girü diyārumuza gelmezem. Ol Melik'ün memleketin yıķaram ve leşkerin ⁽¹⁷⁾ kııraram. Tā ki ol yolda helāk olam. Zīrā ki ben ayruk ķarındaşlarımıñ yüzine baķamazam.” didi. Allāh'uñ taķdirinde ⁽¹⁸⁾ ḥoẓ bunlaruñ çıkduķları sa‘d vaķtde imiş ve mes‘ūd sā‘atdeyimiş. Ḥaķ Te‘āla aña murādın müyesser ķıldı. **Rāvī** ⁽¹⁹⁾ eydür: Bu melik ki bunlar teveccūḥ itdiler. Bir ulu pādişāhıdı, be-ġāyet kerīm ve saḥāvetlū idi ve leşkeri çoġıdı ve memleketi deñizden ⁽²⁰⁾ ve ķorudan çoġıdı ve taġlarda ma‘dinleri varıdı. ‘Arab ķabāyili cemī‘i anı severlerdi. Aña Şemsü'l-Baḥreyn ad virmişlerdi. ⁽²¹⁾ Līkin be-ġāyet aḥmaķ idi, şaneme tapardı. Gice ve gündüz secde iderdi. Ķal‘asında Ka‘be ve vaẓ‘ife bir ev yapdurmış idi ⁽²²⁾ ve üzerinde bir altun şanem ķurmuşdı ve ol şanem'ün adını Cebbār urmışdı ve ġāyet sevdüğinden kızın ol şaneme baġışlamışdı ⁽²³⁾ ve eydürdi ki “Cebbār kime emr iderse kızumı aña virürem. Egerçi cemī‘-i ‘ālemüñ pādişāḫları bir yaña olursa daḥı ben Cebbār [95a] ⁽¹⁾ buyruġı-y-ıla ‘amel iderem.”

³⁴³ 94b-10 Ḥuneyfe: Şuneyfe

didi. **Rāvī** eydür: Allāh'uñ taḳdīri-y-ile Laḳīṭ ve ṭayısı bu memlekete yitişdiler. Gördiler bir gökcek iḳlīm. ⁽²⁾ Şular revān ve yemişler rāyigān ve bağçeler müzeyyen ve ağaçlar³⁴⁴ çiçekleri-y-ile mülevven ve çayırlarında çadırlar ḳurulmuş ve evler otaklar ⁽³⁾ ṭutulmuş ve maṭbahlar ve āhūrlar tertīb olınmış. Laḳīṭ anı göricek ṭayısına eyitdi: “Vallāhi bu iḳlīm ne ‘aceb iḳlīm olur ve hīç ⁽⁴⁾ bir iḳlīme beñzemez.” didi ve bir ırmaḳ kenārında atdan inüp üzerindeki sefer ṭonın çıkardı ve iḡtisāl idüp kişilik ⁽⁵⁾ geyeceklerin geydi. Bir altunlu muraşsa‘ kızıl atlās ṭonı varıdı. Üzerine geydi ve bir yaşıl ‘imāmesi varıdı ki altunı ırakdan ⁽⁶⁾ yıldırardı. Anı şarındı ve müzehheb ḳılıcı varıdı. Anı ṭaḳındı ve ḳara bir aygırı varıdı altunlu eyerile aña bindi ve ṭaylasānını ⁽⁷⁾ yaḡrını üzerinde şarkıtdı ve ḡayetde ḥūb şüretlü ve görklü sözlüyidi ve ṭayısı daḡı bu vechile idüp ol ⁽⁸⁾ iḳlīmüñ sultānınuñ serāyından yaña teveccüh itdiler. Gördiler bevvāblar ve ḥācibler ve nāyibler ve ḥadem u ḥaşem ṭurmuşlar ⁽⁹⁾ ve ḳılıçlar ve süñüler ellerinde ṭutmuşlar. Bir heybetile, ta‘zīmle ṭururlar. Anı göricek Laḳīṭ müteḥayyir oldı. Andan ⁽¹⁰⁾ soñra kendüyi cem‘ idüp ilerü yüridi. Bu cemā‘at bunı görüp ihtirām itdiler ve ikrām idüp “İy ‘Arab seyyidi! ⁽¹¹⁾ Ne kişisin? Ne istersin? Ḥācetüñ nedür? Eyit, verelüm. Pādişāhumuza ‘arz idelüm.” didiler. Eyitdi: “Benüm bir ulu ⁽¹²⁾ maşlaḥatum vardur ki elbette pādişāhdan artıḡa dimek olmaz ve pādişāha kendüye fā’idelü maşlaḥatdur. Anı baña ⁽¹³⁾ ḥalvet idivirüñ söyleşeyüm.” didi ve bu cemā‘at anı işitdi. Bu ḡaberi işidicek heybet alup aldılar. Varup pādişāha ḡaber virdiler. ⁽¹⁴⁾ Ol_daḡı kendü ḡavāşşı-y-ıla oturup şoḡbete meşḡul olmışıdı. Bu ḡaberi işidicek ḡayetde feraḡ bulup eyitdi: “Varuñ ⁽¹⁵⁾ ol kişiye adını ve nesebini soruñ. Eger Laḳīṭ bin Zurāre'dür adum dirse ḡoş ikrām idüp ḡil‘atlar ḡāzır ⁽¹⁶⁾ idüñ benüm ḳatuma getürüñ ve eger yok ayruḳ ad dirse ki bize medḡ ve şı‘r getürmiş ola ve nesne tevaḳḳu‘ ⁽¹⁷⁾ ider ola. Varuñ dār-ı ziyāfetde ḳonduruñ.” didi. Bu ḡāzır olan cemā‘at bu sözi ta‘accüb iderler. Eyitdiler: ⁽¹⁸⁾ “İy pādişāh! Şanemlerüñ ve secde

³⁴⁴ 95a-22 ağaçlar: a‘aclar

itdügün Cebbār ḥaḳkı-y-içün bize bu sözüñ ma'nîsin beyân it. Laḳîṭ bin Zurāre ⁽¹⁹⁾ didügün kimdür? Ne ḥāldür? Bilelüm.” didiler. Pādişāh eyitdi: “İy ḳavm! Benüm ḳışşam ‘acebdür? Ben şimdi bildüm ki benüm ⁽²⁰⁾ şanemüm Cebbār ḳatında ve gökler Tengri'si ḳahhār ḳatında i'tibārum varımış.” Ḥavāşşı eyitdi: “Nicedür bize beyân itmezseñ ⁽²¹⁾ hîç birümüz bu ta'āmdan yimez.” didiler. Pādişāh tebessüm idüp eyitdi: “Birḳaç gün vardur çok şoḥbet idüp içmekden ⁽²²⁾ baña bir süstlik gelüp ḥumār ‘arız oldu. Şanemüm Cebbār'uñ ḳatına vardum. Aña ben eyitdüm: “İy beni ⁽²³⁾ düşmānlarumuñ şerrinden saklayan ve beni yirler ve gökler Tengri'sine yakın eyleyen! Dilerem beni bu ‘arızdan **[95b]** ⁽¹⁾ ḳurtarasın ve kızum Bedrū'l-Yemen'e bir er müyesser idesin ki nesebi ve ḥasebi ola ve ḳuvveti ve şevketi ola ve şüreti ve ⁽²⁾ sîreti ola.” didüm. Ol gice düşümde görürem ki ol şanemüm ḥulleler geyüp zînetler ṭaḳınmış. Benden yaña müteveccih olup ⁽³⁾ eyitdi. Baña ne didüñ, işitdüm ve du'āñı ḳabûl ḳıldum. İşde sen istedügün gibi güyegü saña müyesser eyledüm. Gelse ⁽⁴⁾ gerekdür. Laḳîṭ bin Zurāre'dür.” didi. Hemān uyandum. Ḳalbüme dağdağa düşdi ki bu düş vāḳî' mi ola diyü. Yarındası ⁽⁵⁾ gice girü ve bi'aynihi böyle gördüm daḥı yarındası gice daḥı böyle gördüm. Pes yakın ḥāşıl oldu ki bu düş vāḳî'dür. ⁽⁶⁾ Birḳaç gündür ki her gün ol yigide muntazıram. ‘Acebdür ki şimdi gelen ol degülse.” **Rāvî** eydür: Ol melik kızına ⁽⁷⁾ maḥabbet itdüğinden ol şaneme ḡāyetde i'tiḳād ḳıldüğünden gice ve gündüz fikrinde oldu. Şeyṭān anı bu şüretile ⁽⁸⁾ taşvîr itdi ve Laḳîṭ'üñ daḥı ṭālî'i müsā'ade ḳıldı. Ḥāzırlar bu ḥaberi işidicek ta'acccüb itdiler ve muntazır oldılar. ⁽⁹⁾ “Ol Laḳîṭ midür gelen, görelüm.” diyü. Gördiler ki olmış. Gökçek ṭonlar geymiş. Ḥüb şüretile ḥırāmān yürüyüp geldi ⁽¹⁰⁾ ve pādişāhuñ öñine varup dilile selām virdi ve edebile du'ā itdi ve melik daḥı buña ta'zîm idüp merḥāba ⁽¹¹⁾ ḳıldı ve eyitdi: “Laḳîṭ bin Zurāre sen misin?” Eyitdi: “Benem ki benüm fazîletüme ve nesebüme yıldızlar şehādet iderler ⁽¹²⁾ ve benüm heybetüme Benū Reyryān ve Ğatfān

ve Fezāre³⁴⁵ münkād olurlar. Nesebüm ‘ālī ve kabīlem çok ve lakabum ‘Ukkābü'l-Ḥarb'dur. ⁽¹³⁾ Geldüm ki kızuñ Bedrū'l-Yemen'i baña tezvīc idesin ve beni kabūl idesin ve mālumu ve esbābumı kabūl idesin ve dört ⁽¹⁴⁾ yaña düşmenlerüñe beni havāle idesin. Beni bu ümīzden mahrūm kılmayasın. Yoğısa hoz āvāre olup şahrālara düşsem ⁽¹⁵⁾ gerek ve tağlar başında menzil idinsem gerek ve saña düşmānlık bağlayup dāyim iklīmüñe ve leşkerüñe gāret kılsam ⁽¹⁶⁾ gerekdür. Saña şöñrağı peşimānlık aşşı kılmaz.” didi. **Rāvī** eydür: Çünkü melik bunuñ sözin işitdi. feşāhatine ⁽¹⁷⁾ belāgatine taḥsīn kıldı, eyitdi: “İy yigit! Ḥācetüñ revā oldı. Hiç bunun gibi söz-i ḥācet degüldür.” didi. ⁽¹⁸⁾ Zīrā ki bu işe kişi emr idüp tırur ki biz aña muḥālefet idemezüz.” didi. Gördi ki düşi ḥikāyet kıldı ve Laķīṭ'i yanına ⁽¹⁹⁾ alup bunuñla ta‘ām yidiler ve şerāb içdiler ve buyurdi ki düğün ibtidā itdiler. Neķāreler çaldılar ve ‘alemler ve sancağlar ⁽²⁰⁾ tonatdılar. Ordunuñ içinde yimekler, içmekler ve şāzılıklar itdiler ve kızlar ve ḥatunlar zīnet idinüp rakşlar oynadılar. ⁽²¹⁾ Temām üç gün düğün itdiler ve cemī‘-i begler gelüp Laķīṭ'e mübārek bād itdiler. Üç günden şöñra bir ḥoşca yüksecük ⁽²²⁾ yirde girdek tutup Laķīṭ'e Bedrū'l-Yemen'i teslim itdiler. Gördi ki bir bedr-i münīrden gökcek dillerile anuñ ḥüsn-i ⁽²³⁾ şıfātı vaşf olunmaz. Şükr idüp göñli be-gāyet şāz oldı. Ammā fikr itdi ki bu iḥsān ki bu kızuñ babası [96a] ⁽¹⁾ benümile itdi. Hiçbir kişi bir kişiyi itmiş degüldür. Pes mürüvvat olmaya mehr ve kalıñ virmedin bu kızuñ yanına varmak.” ⁽²⁾ didi. Pes döşekde bu kıza arķasın dönüp yatdı. Kızı daḥı uyudı. Laķīṭ gördi ki kız uyudı. ⁽³⁾ Tırup ṭayısı Kırād bin Ḥuneyfe ḫatına çıkdı ve ḥatırına gelen fikri ṭayısına didi: “Ol daḥı bunuñ fikrini begenüp ⁽⁴⁾ taḥsīn itdi. Pes yigrek budur ki girü yirümize varavuz. Andan ‘Irāk'a teveccūh idevüz. Nu‘mān bin Münzir'den varavuz, ⁽⁵⁾ bu kıızı-y-içün şadaķ dileyevüz. Alup gelevüz ki bahādurlar arasında ben şadaķsuz tezvīc itmek ‘ārdur.” didi. Pes ⁽⁶⁾ hemān ol gicenüñ içinde atlarına bindiler, gitdiler. Şabāḥa degin bu

³⁴⁵ 95b-12 Fezāre: Fizāre

iklîmden çıktılar. **Rāwī** eydür: Çünkü şehir ⁽⁷⁾ vakti oldu. Bu kız uyandı, gördi ki Laķiṭ döşeginde degül. Taşra kaẓā'-i hācete çıktı, şandı. Şabāha degin ⁽⁸⁾ muntazır oldu. Gördi ki gelmez, ümiz kesdi. Şabāh olıcaķ anası ve dāyeleri hatunları-y-ıla bunu görmege geldiler. ⁽⁹⁾ Gelüp bunun hālinden şordılar. Eyitdi: “Vallāhi hıç bilmedüm ki sebeb ne oldu? Bilmezem ki beni sevmedi mi? Nice oldu? ⁽¹⁰⁾ Hıç baña iltifāt kılmadı. Turmuş, gitmiş. Haberüm yok kancaru gitdi?” didi. Anasına bu nesne be-gāyet katı geldi. ⁽¹¹⁾ Melül oldu. Bu hatunlar eyitdiler: “Şuç melikdendür ki bunca vakt bunu saklayup, gizleyüp āhir bir adı ⁽¹²⁾ şanı belürsüz kişiye viridi ki bıraķdı, gitdi. Bed-nāmlık hāşıl oldu.” didiler. Fi'l-cümle bu haber cemī'-i halk arasına ⁽¹³⁾ fāş oldu. Her kişi bir dürlü nesne fikr itdiler ve melike teşnī'ler itdiler. Melik eyitdi: “İy kavm! Ben bu işi ki itdüm, ⁽¹⁴⁾ kendüzümden itmedüm. Ben Laķiṭ'ün ne adın bilürem ne hoz atası adın bilürem. Baña şanemüm haber viridi. Eger hayrdur, ⁽¹⁵⁾ eger şerdür? Şanemüme rāci'dür. Görelüm ki hāl neye yitişür.” didi ve Laķiṭ'ün haberini teftiş itmege ve etrāfdan ⁽¹⁶⁾ gelenlere şormağa muķayyed oldu. Laķiṭ, tayısı-y-ıla hemān ol gice Melik Nu'mān'dan yaña müteveccih oldılar ve himmetleri ⁽¹⁷⁾ bunun üzerine idi ki 'Irak'da ve Şām'da beglerden her kim varısa cemī'inün katına varalar. Şol kadar nesne cem' ideler ⁽¹⁸⁾ ki ol kızuñ atası begene ve Laķiṭ'ün sa'ādeti müsā'ade kılmışıdı ki Nu'mān'a yakın yire geldükleri vakt Hāriş ⁽¹⁹⁾ bin Zālim'e buluşdılar ki hayrān kalmışıdı. Nu'mān korkudan hıç bir kabīleye varmazdı. Nu'mān, māllar va'de ⁽²⁰⁾ itmiş idi ki Hāriş'i getüre. Anuñ ola ve tağlar başında yürür idi. Eger av ele girürse yirdi, yogısa aç ⁽²¹⁾ yatur ve atı daħı biter acıdı. İkisi daħı za'if olup kuvvetleri sākıṭ olmuşıdı ve bunun hādişesin Laķiṭ ⁽²²⁾ daħı işidüp tırdı. Zırā ki Nu'mān, Benū Meşāci'e ilçi göndürüp emr itmişidi ki Hāriş'i kanda bulurlarsa ⁽²³⁾ tıtalar. Her kim getirürse mālā ve ni'mete toyuram dimişidi. Çünkü şahrāda gördi ki bir mütehayyir hayrān kişi **[96b]** ⁽¹⁾ yürür. Laķiṭ bildi ki Hāriş'dür. Ferhān olup çağırdı, eyitdi: “Ka'be haķķı-y-içün işüm temām oldu. Maķşūdum hāşıl ⁽²⁾ oldu.” didi. Döndi tayısına daħı bu

Hāriş idüğın bildürdi dağı Hāriş'e hamle itdi. Şol ‘Uḳḳab hamle ⁽³⁾ ider gibi fi'l-ḥāl yitişdi, eyitdi: “Yā ibne Zālīm! Sen benüm elümden kaçan ḳurtulasın? Benüm sa‘ādetümdür ki seni bu arada ⁽⁴⁾ buldum.” didi. Çünkü Hāriş bu sözi işitdi. Bildi ki kendüyi bilmişlerdür. Gördi, kendüye yalunuz geldi. Pes ⁽⁵⁾ tama‘ idüp eyitdi: “İy ‘Arab yigidi! Ne ḳabiledensin? Ne kişisin? Baña ḥaber vir ki bir birümüzi öldürmezden ol bilelüm ⁽⁶⁾ ki bu düşmānlıkuñ sebebi nedür? Muṭṭali‘ olalum.” didi. Laḳiṭ eyitdi: “Yā Hāriş! Ben Melik Nu‘mān'a teveccüh idüp ṭururın ⁽⁷⁾ ki varup andan menkūḥam Bedr'ül-Yemen'üñ mehrin ṭaleb eyleyem. Her gün bu fikrde idüm ki ben aña nice armağan iledem ⁽⁸⁾ ki anuñ ḳatında benüm yirüm ola. Benüm devletüm seni benüm elüme düşürdi ki ayruḳ nesneye iḥtiyāc ḳalmadı. Varup ⁽⁹⁾ ‘Irāḳ bahādurları-y-ıla ceng itmege ḥācet yoḳdur.” didi. Rāwī eydür: “Çünkü Hāriş bu sözi işitdi, ḡazabı ziyāde olup ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Gör imdi ki erlik dağı nice olur? Birbirine hamle idüp süñüleri[yi]le ṭa‘neler itdiler ve birbirine ṭolaşdılar. ⁽¹¹⁾ Şöyle ki hīḳ kimse bu vechile görmemiş idi. Ammā Hāriş açlıḳdan ve yalunuzlıḳdan be-ḡāyet süst oldu. Gördi ⁽¹²⁾ maḡlūb olur. Esir olur ve atı dağı ṭurdi. Ayruḳ mecāl ḳalmadı ve elindeki süñüsü dağı şındı. Diledi ki ⁽¹³⁾ ḳılıcını çıkara. Zūr itdi. Bi'l-ḳaşd çıkarımadı ve Laḳiṭ dağı bunun za‘ifliḡın ve maḡlūblıḡın bildi. Üzerine ⁽¹⁴⁾ arılan gibi hamle itdi. Hāriş eyitdi: “İy yigit! Hüner mi şanursın anı ki bir kişi ki şedā idi rūzigārdan ve açlıḳdan ⁽¹⁵⁾ za‘if ve zebūn olmuş ola. Anı öldüresin. Beni öldürmege ṭutup esir eyle. Ola ki saña fā’ide ola. Nu‘mān ⁽¹⁶⁾ ḳatında ‘izzet bulasın.” didi ve elindeki süñünün pāresini dağı götürüp yabana atdı ve atınuñ başını çekdi. ⁽¹⁷⁾ Ṭurdi, Laḳiṭ gördi ki temām zebūndur. Eyitdi: “İmdi atuñdan in ve elüñi arduña çevür. Münḳād ol.” didi. ⁽¹⁸⁾ Hāriş eyitdi: “İy seyyid-i ‘Arab! Sen and iç ki beni Nu‘mān'a iltecek öldürtmeyesin beni dilek idesin. Nice buyurursañ ⁽¹⁹⁾ eyle ideyüm.” didi. Fi'l-cümle Hāriş Laḳiṭ'i yumuşaḳ kecleleri-y-ile ma‘zūr ḳılıp ḳolayına geldüḡi gibi Zūl-ḥayyāt adlu ⁽²⁰⁾ ḳılıcını çeküp yıldırım gibi irişdi ve Laḳiṭ'i çaldı. Başında dülbendini ve içinde ışığı

ve altında taqyelerini³⁴⁶ kesüp ⁽²¹⁾ başına bir cirāḥat yitişdüirdi ki Laḳīṭ'üñ gözine cihān ḳarañulıḳ oldu ve yüzine ḳan revān oldu. Tayısı ⁽²²⁾ anı görüp ḥamle ḳıldı. Ḥārīṣ'i anuñ üzerinden giderdi. Biraz birbirine ḥamle itdiler. Tā ki Laḳīṭ pir pāre 'aḳlın divşürdi ⁽²³⁾ ve gözinden ḳanını sildi ve şol yaralu arsilan gibi Ḥārīṣ'e ḥamle itdi. Fi'l-ḥāl atdan düşürdi. Anun elin muḥkem [97a] ⁽¹⁾ {bağladı.} Ḥārīṣ açlıḳdan ve ceng meşāḳḳatinden kendüden gitmişdi. **Rāwī** eydür: “Ol gün anda muḳīm oldılar. Şabāḥ ṭurup meliki ⁽²⁾ müteveccih oldılar. Laḳīṭ, be-ḡāyet Şāzān idi ki Ḥārīṣ bunuñ eline girdi. Tā ki 'Irāḳ ḥaddine yitişdiler ve Laḳīṭ'üñ cümle'i ⁽³⁾ sa'ādetinden birisi daḥı olıdı ki ol gün ki Nu'mān'a yetişdiler. Nu'mān'ıñ hoşluḡı günidi. Zīrā ki Nu'mān'ıñ yılda iki günü ⁽⁴⁾ varıdı ki birine yevm-i būs ya'nī 'ḳatılıḳ ve ḡazab günü' diridi ve birine yevm-i na'īm ya'nī 'ḥumuşlıḳ günü' dirdi. Ḳaçan ki yevm-i ⁽⁵⁾ būs ola, ata binerdi ve bir demürden göñlek geyerdi ve eline bir yalın ḳılıç alurdi ve çevresinde zebāniler gibi ⁽⁶⁾ cellādlar ḳaralar geymişler, ellerinde ḳılıçlar ve ḥarbeleri-y-ile çıkarlardı ve şehirüñ ḳapıların berkidürlerdi. Hīç kimse ⁽⁷⁾ ol gün Nu'mān'a görünmese geregidi. İttifāḳ eger bir ḳişi ṭuş olsa öldürürdi ve ḳanını ṭopraḡa dökerdi ve ḳaçan ⁽⁸⁾ ki yevm-i na'īm ola hoş yeşil ṭonlar geyüp eline bir gümişden ḳıbuḳ alup iki ucı altunıla zīnet olunmuş idi. ⁽⁹⁾ Eṭrāfında ḥūriler gibi maḥbūblar yürüyüp öniñce Rūm'dan ve 'Acem'den incüler gibi oḡlanlar segirdişüp ellerinde dürlü ⁽¹⁰⁾ dürlü ḥil'atlar ve altundan ve gümüşden ṭabaḳlar içinde filorilerile aḳçalar ṭolu ve kendüler, ḥarīrlar geymişler çıkarlardı. ⁽¹¹⁾ Her kime ki ṭuş olsalar hemīn sa'ādete yitişürdi. Bu oḡlanlar segirdişüp bu ḥil'atları ve bu mälları cemī'i ⁽¹²⁾ aña virdilerdi. İttifāḳ şöyle vāḳi' oldu ki Laḳīṭ geldügi gün Nu'mān'ıñ ol hoşluḡı günü idi. Şehirden ḳıḳmışıdı. ⁽¹³⁾ Ol vaşḫ olunan tertībile seyr iderdi. Hemān ki Laḳīṭ'i gördiler. Ḳullar segirdişüp ol ḥil'atları Laḳīṭ'e geydürüp ⁽¹⁴⁾ cemī'-i ellerindeki altunı ve gümişi Laḳīṭ'e virdiler. Şol ḳadar virdiler kim Laḳīṭ'üñ bindügi

³⁴⁶ 96b-20 taqyelerini: takyelerini

at götürmedi. Laķiķ eyitdi: ⁽¹⁵⁾ “İy ķavm! Hāl nedür? Ne ķikāyetdür?” Bunlar daķı Nu‘mān'ı ve ‘ādetini bildürdiler. Laķiķ eyitdi: “Baña mecāl virün ki pādişāhuñ ⁽¹⁶⁾ ķatına varayum aña bir beşāret ķaberin virüp gōñlin şāz eyleyeyüm. Nite ki ol bizüm gōñlümüze şāz eyledi, işde ⁽¹⁷⁾ anuñ devletinde Hāriş bin Zālīm'i tutup bağlayup ķatına götürdüm.” didi. Anı işidicek oğlanlar segirdişüp Nu‘mān'a ⁽¹⁸⁾ muşdıladılar. Nu‘mān feraķından şöyle oldılar ki atdan düşeyazdı. Eyitdi: “Nār-ı nūr haķķı-y-iķün bugün ne sa‘ādetlü ⁽¹⁹⁾ ve tālī‘lü gün imiş.” didi. Kullara emr itdi, eyitdi: “Varuñ Hāriş'i bir yirde şaķlañ. Benüm gözüm aña tuş olmasun. ⁽²⁰⁾ Zīrā ki ben anı gördüğüm sā‘at öldürürem. ‘Arab iķinde bunca yıldan birü sünnetüme va‘ādetüme muķālefet itmiş ⁽²¹⁾ oluram. Bugün geķsün soñra anı nice idersem idem.” didi. Eyle idüp Hāriş'i aldılar, gıtdiler ve Laķiķ Nu‘mān'ıñ ⁽²²⁾ öñine geldi ve atından inüp selām virdi ve ta‘zīm itdi. Nu‘mān daķı aña ikrām idüp selāmın aldı ve nesebin ⁽²³⁾ ve adın ve ķabilesin şordı ve eyitdi: “Dile benden her ne dilerseñ ki bugün maķbūldür.” didi. Laķiķ daķı ķalbini **[97b]** ⁽¹⁾ muķkem ķılup hoş vechile kendünüñ hālını ve Bedrū'l-Yemen'i tezvīc idüp mehriķün geldüğünü.” didi. Nu‘mān eyitdi: ⁽²⁾ “Yā Laķiķ! Nār-ı nūr haķķı-y-iķün ki eger sen bugün cemī‘-i pādişāhlıgımı taleb itsen daķı virürdüm. Bu ķadar nesne ⁽³⁾ ki ķanā‘at idersin. İn-şā‘allāh daķı ziyādelər yitişe.” didi. Andan soñra Nu‘mān bilesince ne ķadar ķul varısa ⁽⁴⁾ siz cemī‘üñüz bu yigidüñ milki oluñ. Buña bağışladum ve bugün bilemüzce ne ķadar at ve ķatır ve çadır ve esbāb ⁽⁵⁾ varısa cemī‘isi bunuñ olsun.” didi. Buyurdı. Ol çadırları Laķiķ'i iķün tutdılar ve maţbaķlar ķurdılar ve ķullar ⁽⁶⁾ karşıasına tırdılar ve altun ve gümüş ķadeķler hāzır kıldılar Nu‘mān üç gün ziyāfet ķılup bunu ağırladı. ⁽⁷⁾ Dördinci gün emr itdi ki Nu‘mān'ıñ ol meşhūr develerinden biñ deve getürdiler. Kōşekleri-y-ile ve çopānları-y-ıla ⁽⁸⁾ biş yüz deve daķı ayruķ cinsden cemī‘ini harīrle ve altun ve gümüşle yükletdi ve ol evvel virdükleri nesnelerile ⁽⁹⁾ bile bir ulu pādişāh tertibiyle ki atlar ve ķatırlar ve yidekler ve ķullar ve ķaravaşlarla revāne kıldı ve diledi ⁽¹⁰⁾ ki

yoldaşlığı için evladına varınca bir leşker koşsa. Laķiķ kendü bahādurlığına i‘timād kılup rāzī olmadı. ⁽¹¹⁾ Hemīn tayısı-y-ıla ikisi bu mālī ve ni‘meti alup gāyetde feraķ ve sürūriye gitdiler. Zīrā ki Laķiķ tevaķķu^c itmezdi ki ⁽¹²⁾ bu seferde bunuñ ol ķadar nesne eline gire ki Bedrū'l-Yemen'üñ babası begene ve Laķiķ gidelden berü Şemsü'l-baķreyn ⁽¹³⁾ ki ol kızuñ atasıdır gāyetde melālet ve aķzān içinde ġarķ olmışıdı. Dört yana ‘emmūleri oġlanlarından ve ⁽¹⁴⁾ hışımlarından teşnī‘ler işidürdi ve melāmet iderlerdi ve bu cevāb virürdi: {“Benüm şanemüm baña yaramaz ķişi ķulavuzlamaz.” Bu ešnāda Laķiķ çıkageldi.} Bu mālī-y-ıla ve esbābile ve ķullar ⁽¹⁵⁾ ve ķumaşlarıyla. Çünki bunu gördiler, melik şāz olup be-gāyet feraķ oldu. Kışsa(y)ı Laķiķ, melike teķrīr itdi ve ⁽¹⁶⁾ buyurdi ki her ne getürdi-y-ise melikūñ öñine çekdiler. Eyitdi: “Bedrū'l-Yemen'üñ şadaķıdır. Mürüvvet degüldi ki ben ⁽¹⁷⁾ anuñ gibi kıızı şadaķsız alayıdum.” didi. Pes yeñi düġünler eyleyüp toylar kıldılar ve Bedrū'l-Yemen'i teslim itdiler. ⁽¹⁸⁾ Ol gice birbiri-y-ile buluşup ‘ıyş itdiler. Bir müddet Laķiķ bunda ķarar itdi. Andan soñra atası ve ķarındaşları öñine ⁽¹⁹⁾ düşdi. Diledi ki anlara kendünüñ hālını ve vaķti hoşlığını bildüre. Pes Melik'den destūr dileyüp şıla-ı raķim idelüm ⁽²⁰⁾ diyü icāzet aldı. Melik daķı icāzet virüp Bedrū'l-Yemen'i bile koşdı. Cemī‘-i mālını ve esbābını bile alup evlerinden ⁽²¹⁾ yana revāne oldu. Melik daķı bir ġün bir gice kızını gönderüverdi. Andan soñra dönüp gitdi. Laķiķ daķı ⁽²²⁾ göñül hoşluğu-y-ıla giderdi. Şi‘rler okıdu ki mazmūnı bedr-i medķ idüp kendünüñ anuñıla buluşduġun söylemek ⁽²³⁾ ve mufaķaret kılmaķıdı. **Şi‘r.** [Arapķa Şiir **[98a]** ⁽¹⁾ Arapķa Şiir ⁽²⁾ Arapķa Şiir ⁽³⁾ Arapķa Şiir ⁽⁴⁾ Arapķa Şiir] **Rāvī** eydür: Çünki ⁽⁵⁾ Laķiķ, vilāyetlerine yakın geldi. Nā-ġāh Haķķāl ki ‘Anter'üñ kıız ķardaşı oġlı-y-ıdı, Benū Ġaķfān'dan yigirmi ķişi-y-ile ⁽⁶⁾ kesb itmege ve seyr itmege gitmişleridi. Bunlaruñıla uğraşu geldiler. Gördiler ki bunca māl ve esbāb gider, içinde ādem ⁽⁷⁾ az. Pes ķama‘ idüp ķamle itdiler. Laķiķ daķı bunlara ķamle itdi. Bunlaruñ sekizin öldürdi ve on iki ⁽⁸⁾ ķişisin Haķķāl'ile ³⁴⁷ bile esir

³⁴⁷ 98a-8 Haķķāl'ile: Hazzāl'ile

itdi. Haṭṭāl'ıñ ḥüsnini bahādurlıǵını ve az yaş içinde bñür atların ta'accüb itdi. ⁽⁹⁾ Andan eyitdi: "İy oǵlan! Ne kabiledensin ki senüñ gibi 'Arab içinde olsa olmaz ve kimse bu cüretde atda ve ⁽¹⁰⁾ bahādurluǵda kurulmış degüldür." didi. Haṭṭāl eyitdi: "Eger nesebümnden şorarsañ Benū Ġātfān'danam. Adum Haṭṭāl ⁽¹¹⁾ ve 'Anter bin Şeddād ṭayımdur. Bu pehlevānlıǵı ben andan öǵrendüm." didi. Laḳıṭ, bunıñ feşāḥatını ta'accüb itdi ve nesebin ⁽¹²⁾ bilicek ṭayısına eyitdi: "Ne mübārek sefer olur ve ne sa'ādetlü vaḳt olur." didi. Ṭayısı eyitdi: "Nice?" Eyitdi: "Anuñıñ ⁽¹³⁾ ki bilürsin ki ben seferde babamuñ şol sözi-y-içün ³⁴⁸ çıǵdum ki ǵarındaşlarum benden şikāyet idicek." ⁽¹⁴⁾ Babam eyitdi: "Baña eger Nu'mān'ıñ develerinden senüñ deveñ olsa yāḥuz Bedrū'l-Yemen gibi 'avretüñ ⁽¹⁵⁾ olsa daḥı bu vechile yürüyüp fuẓullanmayayıduk." didi. Bildüm ki bu üç nesneden ulu mefāḥaret yoǵımıñ. ⁽¹⁶⁾ İkisine ṭālī'um kuvveti-y-ile yitişdüm. Üçüncisine daḥı bu oǵlan sebebi-y-ile yitişürem. Zīrā ki bu 'Anter'üñ ⁽¹⁷⁾ ǵız ǵarındaşı oǵlıdur. Çünki benüm elümde esir oldı, anası işidicek varup 'Anter'e aǵlasa gerekdür. ⁽¹⁸⁾ Anı elbette gönderse gerekdür. Ben anuñıla babam öñinde ǵarındaşlarum öñinde buluşup kendüzüm bunlara ⁽¹⁹⁾ bildürsem gerekdür ve eger gelmezse ben aña varup Benū 'Abs'üñ eşerini ǵalī' idüp anlaruñ diyārını ḥālī ⁽²⁰⁾ ǵosam gerekdür ve Benū 'Amir'üñ ǵanını anlardan alsam gerekdür. Zīrā ki Ḥālīd bin Ca'fer'i öldüren Ḥārīş ⁽²¹⁾ bin Zālīm'i ben ṭutdum. Nu'mān'a iletdüm. Pes 'Anter'i daḥı ben ṭutsam gerekdür." didi. Andan soñra gidüp ⁽²²⁾ kendü diyārına yitişdiler. Gidelden berü babası bunıñ firāǵından gice ve gündüz uyumazdı. Kāşķī ⁽²³⁾ ol kelici ben aña dimeyeyidüm diyü peşmān olmışdı ve hīç ḥālın ve ḥaberin bilmezidi. Nā-gāḥ ḥaber yitişdi. **[98b]** ⁽¹⁾ Laḳıṭ geliyorur diyü. Pes kendüsi ve oǵlanları ve kabileleri temām ǵarşu çıǵup Laḳıṭ'üñ bu 'azāmetin ve ṭaṇṭanasın ⁽²⁾ gördiler. Ta'accüb idüp sevindiler ve ḥālınüñ keyfiyyetin şordılar. Ol daḥı temām mā-cerāsın ḥaber virdi. Babası çok ⁽³⁾ şükürler

³⁴⁸ 98a-13 sözi-y-içün: şözi-y-içün

idüp oğlanuñ mertebesin ve kıymetini ve ‘ulüvv-i himmetini bildi. **Rāvī** eydür: Çünkü Laķīṭ kondı ve Haṭṭāl’ı ⁽⁴⁾ ve yoldaşların muhkem berkitdi ve ‘Anter’i görmege iştıyākından bir kıl, Haṭṭāl ağzından gönderdi ki anasına ⁽⁵⁾ vara ve anası ‘Anter’e vara. Haṭṭāl’ı kurtarmak çāresin eyleye. Hem eyle itdi. ‘Anter ve babası Şeddād ve ‘Urve bin el-Verd ve iki ⁽⁶⁾ yüz bahādurla yürüyüp Benī Dārim’den yaña teveccüh itdiler ve ‘Anter yolca giderken bu ebyātı inşād iderdi: **Şi’r.** ⁽⁷⁾ [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] Çünkü yakın geldiler. ⁽¹⁰⁾ Şeybūb eyitdi: “Şavāb budur ki siz toğrı yolca gitmeyesiz. Şahrādan yaña gidesiz. Bir yirde gizlenesiz. Ben varam kabīlenüñ ⁽¹¹⁾ içine girem. Cemī’-i evzā’ini ve aḥvālını bilem. Gelüp size ḥaber virem ki ne keyfiyyetile varmak gerekdür ki Haṭṭāl’ı kurtarup ⁽¹²⁾ bunlaruñ mällarını yağmalayup alup diyārumuza gidüp ‘Able’nüñ düğünine ḥarc idevüz. Babası itdüğü işe peşimān ⁽¹³⁾ olmadın.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā Şeybūb! Eyü dirsın. Eyle idelüm. Tīzcek maḳşūdumuzu ḥāşıl idüp ‘Able’ye ⁽¹⁴⁾ yitişmek ardınca olalum.” didi. Pes bunlar Remle’nüñ deresine varup ol arada bu şuya girdiler. Şeybūb qarındaşı ⁽¹⁵⁾ Cerīr bile alup Benī Dārim’üñ kabīlesine vardı. Bir mükellef ṭon geydi. Bir büyük dülbend şarınup boğazı altından ⁽¹⁶⁾ berkitdi. Bunları göricek ne kişilersiz diyü şordılar. Şeybūb eyitdi: “Biz Benī ‘Āmir’üñ ilçisiyüz. Laķīṭ bin Zūrāre’ye ⁽¹⁷⁾ Aḥvaş bin Ca’fer ve Mülā’ibūl-Esinne ki Ğaşm³⁴⁹ bin Mālik’dür. Selām itdiler. Ḥaberümüz vardı. Alup bunları Laķīṭ’üñ ⁽¹⁸⁾ ḥaymesine getürdiler. Gelüp gördiler ki bir ulu ḥayme eṭrāfında kullar ve pehlevānlar ṭurmuşlar ve altunlu muraşsa^c ⁽¹⁹⁾ döşek döşemişler ve kardaşlar ve kardaşları qarşusuna ayağın ṭururlar ve atlar develer getürmişler. Buña ‘arz ideyorurlar. ⁽²⁰⁾ Çünkü Şeybūb anı gördi fi’l-ḥamle dehşet ḥāşıl oldı. Andan soñra kendüyi cem’ idüp cüret itdi. İlerü ⁽²¹⁾ varup ikrāmile yüridi. Selām virdi ve du’ā kıldı ve yir öpdı. Def’i bu ebyātı inşā’ itdi: **Şi’r.** ⁽²²⁾ [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[99a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça

³⁴⁹ 98b-17 Ğaşm: Ğaşam

Şiir] Lakîṭ bunuñ feşâhatin ⁽⁶⁾ görüp merhabâ kıldı, eyitdi: “Ne kişisin? Hâcetüñ nedür?” Eyitdi: “İy seyyid! Benî ‘Âmir'denem. Bizüm ulumuz Aḥvaş bin Ca‘fer ⁽⁷⁾ size maḥabbetinden ve şefkatinden beni size gönderdi ki işde ‘Anter. Çok leşkerile karındaşı oğlu Haṭṭāl'ı kurtarmağa ⁽⁸⁾ ol yaña teveccüh itdi. İmdi ol yavuz kişidür. Ğāfil olmasun. Anı azacuk görmesün. Daḥı Hāriş bin Zālīm'den ğāfil ⁽⁹⁾ olmasun. Anı ele götürürse baña göndersün. Ne kadar dirse ben aña māl ve deve göndüreyüm ve daḥı Haṭṭāl'ı esir ⁽¹⁰⁾ itdüğü vāki‘ ise ben aña ne dilerse māl dan ve esbābdan ve develerden göndereyüm. Ol daḥı Haṭṭāl'ı baña göndersin ⁽¹¹⁾ ve eger öldürdi-y-ise daḥı başın göndürsün ki be-ğāyet minneti ‘azımdür.” didi. **Rāvī** eydür: Çünkü Lakîṭ Şeybüb'ün ⁽¹²⁾ takrîrin ve feşâhatin işitdi, eyitdi: “Vallāhi bu kul ne hoş feşâhatlü ve belâgatlü kişi olur. İlçilige ⁽¹³⁾ ve maşlaḥatlara ne hoş lāyık olur?” didi. Andan soñra eyitdi: “İy yigit! Evvelki hâcetüñ ki Hāriş bin ⁽¹⁴⁾ Zālīm'içün didüñ, anuñ işi temām oldı. Anı tutdum ve bir kişiye virdüm ki aña emān virmez.” didi ve anuñ ⁽¹⁵⁾ mācerāsını taqdîr itdi ve ikinci hâcetüñ ki Haṭṭāl'dur. Ben anı anuñiçün esir itdüm ki tayısı ‘Anter gelüp ⁽¹⁶⁾ anı kurtarmak isteye ve ben ‘Anter'i helāk idem ve ‘izzetüm ‘Arab içinde şöretüm ziyāde ola ve üç fażileti ⁽¹⁷⁾ ki babam dimişidi. Cāmi‘ olam Haṭṭāl'ı Aḥvaş'a anuñiçün virmezem ve illā ben dōstuma anı şatup ‘ivaż mı ⁽¹⁸⁾ alurdum? Ma‘ahazā ki ben and içüp tūruram ki Benū ‘Abs'den hîç bir kişi diri kıomayam ve hîç birisi-y-içün māl ⁽¹⁹⁾ fidā almayam. Megerki ihānetiçün bir pāre deve dizin bağlayacak ipçüğeze şatam.” didi ve “Daḥı bir yaraḳ kılmışdum ⁽²⁰⁾ ki şabāḥ karındaşlarumıla ve leşkerümile çıkup ol ‘Anter'i karşılayam ve diyārumuza kıadem başmağa ⁽²¹⁾ kıomayam ve ol arada anuñ işin temām eyleyem. Zîrā ki ben anuñ yarın geleceğin bilmişdüm. Haṭṭāl'ı ⁽²²⁾ tutduğum vaḳt Benî Ğāṭfān'a Haṭṭāl ağzından bir kul gönderürdüm ki varup anasını taḥrîk ide ki ⁽²³⁾ ol varup ‘Anter'e tazarru‘ ide. Anı bu memlekete göndüre. Ol kul gelüp baña ḥaber virdi ki yarın yāḥuz **[99b]** ⁽¹⁾ bir gün irişür.” diyü. Pes Şeybüb du‘ālar itdi eyitdi “İy melik! Çünkü

‘Anter'i bir yaña itdükden şöıra ⁽²⁾ bu Haṭṭāl'ı bilesince olan esīrleri bize vireceksin. İmdi sen selāmetlīgıla gelince bu ḥabīşleri saklayayum ⁽³⁾ ve dürlü dürlü ‘azāblar idüp yüregümi şovudayum. İn-şā'allāh Benū ‘Abs'üñ ḳalan bahādurların daḥı esīr idüp ⁽⁴⁾ öñlerince ‘Anter'i bile alup gelesin. Ben_daḥı varup mevlāmuz Aḥvaş bin Ca‘fer'e muştulayam. Ol daḥı ⁽⁵⁾ bir ṭarafdan bu Benū ‘Abs'üñ eşerin temām bozalar. Zīrā ki şimdi Mülā‘ibü'l-Esinne, Benū ‘Āmir'üñ bahādurları-y-ıla ḥāzır ⁽⁶⁾ ṭurmuşlardur ki ‘Anter anlardan gāyet olduḡı gibi yürüyeler. Ḳabilelerini ve cemī‘-i evlerini ṭaḡıdalar ve ḥarāblıḳ ideler ⁽⁷⁾ ve bizüm dāyım anlaruñ içinde cāsūsumuz vardur ki ‘Anter'üñ her nice ḥareket itdüğünü bize bildürür.” didi. Laḳīṭ: ⁽⁸⁾ “İy yigit! Ol cāsūs ne didi? ‘Anter ne ḳadar kişiyile bizden yaña teveccüh itmişdür?” Şeybüb eyitdi: “Yā melik! ⁽⁹⁾ Benū ‘Abs'den ve Ġaṭfān'dan biñ bahādur atluyla yürümiş.” didi. **Rāvī** eydür: Şeybüb'üñ ḳaşdı bu ziyāde ⁽¹⁰⁾ demekden buyıdı Laḳīṭ ne ḳadar leşkeri varısa cemī‘ini bile alup gide. Ḳabilede kimse ḳalmaya. Haṭṭāl ⁽¹¹⁾ yaluñuz ḳala daḥı ḳarındaşı ‘Anter gelüp ala, gide. Līkin çün Laḳīṭ anı işitdi, eyitdi: “Zihi veled-i zinā! Ḳara ⁽¹²⁾ yüzlü ḳul ki benüm gibi kişiyi biñ kişiyile gelür ve ol mīḳdār ādemile baña ḡalebe itmek ister. Vallāhi aña bir ceng ⁽¹³⁾ göstereyüm ki maşrıḳda ve maḡribde söylesünler.” didi. Andañ şöıra ḳullarına ışmarladı ki Haṭṭāl'ı bu kişiyi ⁽¹⁴⁾ ışmarlayalar. Kendü şabāḥ olunca muntazır oldu. Şabāḥ olıcaḳ cemā‘atinden üç biñ kişi aldı ve biş ⁽¹⁵⁾ yüz kişi daḥı ḥatunları ḳatında ḳodı ve atlanup Benī ‘Abs yolına düşüp gitdi. Bilmez ki istedüḡi kişi ⁽¹⁶⁾ kendünün ardında ḳaldı. **Rāvī** eydür: Çünki Laḳīṭ gitdi, ḳabilede ādem az ḳaldı. Fi'l-ḥāl Şeybüb, ḳarındaşı ⁽¹⁷⁾ Cerīr'i ‘Anter'e gönderdi, eyitdi: “Tīz Vādi-yi Remle'den gelsün, irişsün.” didi. Cerīr gelüp ‘Anter'e Şeybüb'üñ ⁽¹⁸⁾ ḥilelerin ve kelecilerin ve Laḳīṭ'i ve bāḳī bahādurları Benū ‘Abs yolına gönderüp ḳabile ḥālī ḳalduḡın taḳrīr ⁽¹⁹⁾ itdi. Pes ‘Anter be-gāyet feraḥ olup ol gice seḫer vaktine deḡin ḳarār itdi ve seḫer vaktinde ḳalḳup leşkeri-y-ile ⁽²⁰⁾ yürüdi. Şabāḥ olunca diyārını Benī Dārim'e girdi. Gördi ki develer ve sāyir ṭavarlar

çayırda yürürler ⁽²¹⁾ ve rızık ve ni‘met tağı ve taşı töludur. Pes anı görüp bilesince olan pehlevānları-y-ıla hamle idüp çobān ⁽²²⁾ {larını kırdılar ve toprağa dökdiler ve mällarını}larını ve tavarlarını aldılar ve bākisini kovalayu çadırlarınıñ üzerine getürdiler. Qabilede kalan kişileri ⁽²³⁾ ve Laķıṭ'üñ qardaşlarından bile gitmeyenlerden biş yüz kişi fi'l-hāl cem‘ olup atlandılar ve silāhlandılar [100a] ⁽¹⁾ ve ‘Anter'den yaña yürüdiler. ‘Anter dağı elli atıyı bu alduğı rızıkla ve tavar ile koyup bākisiyle hamle idüp bu ⁽²⁾ biş yüz kişi-y-ile uğraşdılar. Çünkü ol iki leşker uğraşdı ve tarafeynden süñüler ve kılıçlar ‘amele geldi ve ⁽³⁾ başlar hevāya perrān olup gövdeler yire düşdi ve qanlar yer yüzini tıtdı. ‘Anter gördi ki kendü leşkerinden bu ⁽⁴⁾ leşker ziyādedür. Pes kendüsi şol qağan arılan gibi hamle idüp fi'l-hāl nicelerin helāk itdi. Bākisi kaçmağa ⁽⁵⁾ yüz tıtdılar. Bu qabile içine feryāz u fiğān āvāzı tıtdı. Ne kadar ‘avret oğlan ve kul varısa çıkdılar. Bile ⁽⁶⁾ ceng itdiler. Tiz qopup göğün yüzini tıtdı. Ol gice Şeybüb dağı Haṭṭāl'a ve yoldaşlarına kendüyi ⁽⁷⁾ bildürmişti ve ‘Anter'üñ geldüğünü muştulamışdı ve anlar dağı feraḥ bulup sevinmişlerdi. Haṭṭā Şeybüb gördi ⁽⁸⁾ ki qabilenüñ içinde hiç kimsene qalmadı. Cemī‘i şavaşa çıkdılar. Fi'l-hāl varup Laķıṭ'üñ atlarından bunlara ⁽⁹⁾ birer gökcek at getürdi ve bendlerin şişdi ve bunlara silāhlar bulıvirdi, eyitdi: “Çıkuñ ‘emmüñüz oğlına ⁽¹⁰⁾ yardım idüñ.” didi. Haṭṭāl, Şeybüb'a du‘ālar idüp ata bindi ve yoldaşları-y-ıla bile depindiler. Bu cemā‘atüñ ⁽¹¹⁾ bunlar dağı bir tarafından hamle idüp kırmağa başladılar. Bir nice def‘a bu cemā‘at qabilelerin koyup kaçmağa teveccüh ⁽¹²⁾ itdiler. Laķıṭ'üñ qardaşları bunlara teşnī‘ler idüp men‘ itdiler. Siz bu kadar cemā‘at yüz elli kişiden kaçmağüñ ⁽¹³⁾ ve ‘avretüñüz oğlanuñuz elde qomağüñ ne ma‘nisi var?” didiler. Pes aḥşama degin muqātele itdiler. Aḥşam ⁽¹⁴⁾ olıcaq bunlar evlerine girdiler. ‘Anter dağı cemā‘ati-y-ile dönüp bir yerde qarār kıldılar. ‘Anter, ‘Urve'ye ve bākī bahādurlarına ⁽¹⁵⁾ eyitdi: “İy ‘emmüm oğlanları! Maķşūdumuz Haṭṭāl idi ve yoldaşları idi. Bi-hamdillāhi ki ḥalāş itdüñ ve ⁽¹⁶⁾ bunca māl ve rızık elümüze girdi. Bunlaruñ

‘avreþlerin esir itmek h acet deg l. Őav b budur ki d n p ⁽¹⁷⁾ kend  bil d m ze gidev z. BaĒıy ve fes dı koyavuz.” didi ve Ha   l’ı  pdi ve  o dı ve zahmetden Şordı ve  arda ı ⁽¹⁸⁾ Őeyb b bu re’yi Őav b ve ma lah t g rdi, eyitdi: “Őav b degi oldur ki ben sizi beriyye yolından kulavuz⁽¹⁹⁾ layam ki Őab h olinca bu d  men diy rından  ı kavuz. Sel metile ve Ēan metile kend  diy rumuza yiti ev z.” didi. ⁽²⁰⁾ Pes hem n gicen   evvelinden y r diler. Őeyb b   lerince ve ‘Anter ardlarınca gitdiler ve ol develeri ve m lları ⁽²¹⁾ s r p Őab ha deĒin bu diy rdan  ı kardılar.  u luĒa deĒin hev  ıssı olinca gitdiler. Őeyb b bunları get r p ⁽²²⁾ ol arada bir Şu bil rdi. M -i Verd n dirlerdi. Anda  ondurdu. Bir p re kend ler r  at olup  avarları ⁽²³⁾  urıca ot uĒaz buldılar, yidiler. Andan Ő nra g  mege ba ladılar. ‘Anter, Őeyb b’a eyitdi: “ y  arında ! Bizi [100b] ⁽¹⁾ bundan ne yire iled rsin?” Eyitdi: “Ben  ‘ mir bin Őa  a’nu  eski diy rına u raruz ve andan Ben  B rik’   Şularına ⁽²⁾ u raruz ve andan toĒrı yola  ı karuz ve memleket m ze varuruz ve Ben  ‘ mir’   ve Kil b’    abileleri ŐaĒ ⁽³⁾ yanumuzda  alur. Amm  ol araları gice gi er z. T  ki A v   bin Ca fer ve M l  b  l-Esinne biz m  aberler m zi biz ⁽⁴⁾ g  d kden Ő nra ve diy rumuza yak n varduĒumuzdan Ő nra i ideler.” didi. ‘Anter eyitdi: “Ne h cet   ik re ⁽⁵⁾ u raruz? Eger kimse bize  a d  ılursa cem  ini  aĒıdup  ıravuz.” didi. Pes Őeyb b bunları ol g n ol ⁽⁶⁾ gice yarındası  yleye deĒin s rdi.  yle va tinde bunları  ondurdu ve eyitdi: “El- amd -li’ll hi ki sel met ya asına ⁽⁷⁾  ı up  urtuldu uz. ‘Anter eyitdi, nice Őeyb b eyitdi: “Biz m    m zde A v   bin Ca fer ve Ben  ‘ mir  abileleri ⁽⁸⁾ varıdı. Biz mile  oz d  m nliklerini bil rsiz. Ben sizi bu gice uy udan anu i  n ma r m  ıldum kim biz m ⁽⁹⁾ ge d  m zi  uyup bizi   end rmeyeler.” ‘Anter anı i idicek Őeyb b Ēa ab id p s Ēdi ve la net itdi, ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Sen bizi anlar  m lların alup  anların d kmekden ma r m  omı sın.” didi. Fi’l-c mle ol g n ⁽¹¹⁾ ol gice ol arada s kin oldılar. Se er va ti olı ak kend ler   va anı  arafından yil ge z  areket itmege ba ladı ⁽¹²⁾ ve bunları  arekete get rdi.  urup

revâne oldılar. Tâ ki şabâh oldu, gün toğdı. Şeybüb nazâr itdi. Gördi ⁽¹³⁾ ki qarşudan bir ulu toz kopardı ki bulut gibi gögüñ yüzini tıttı. Şeybüb, ‘Anter'e bakdı, eyitdi: “İy qarındaşum! ⁽¹⁴⁾ Benū Fezāre³⁵⁰ diyāruñdan bir toz gelür. Qorqarın ki Laķiṭ bin Zūrāre ola. Zīrā ki ben varup anı taḥrīk itdüm senüñile ⁽¹⁵⁾ bulısa. Yolca gidüp senüñile buluşamadı. Varup kabīlemüzi ve ehl-i beytümüzi yağmaladı. Girü döndi ⁽¹⁶⁾ ola yāḥuz Benū ‘Āmir kabīlesidür ki senüñ Haṭṭāl'içün gitdüğüñ işidüp Benū ‘Abs ḥālī kaldı, diyüp vardılar. ⁽¹⁷⁾ Yağmaladılar, gelürler.” didi. ‘Anter eyitdi: “Gırçek eyitdüñ. Bu ikiden ḥālī degüldür.” didi. Pes şavāb oldur ki ṭavarı ⁽¹⁸⁾ ve aḡruḡı ardumuzda koyup biz cemī‘ümüz yaraḡumuzla işbu arada ṭuravuz. Görevüz ki ḥaķīkat-i ḥāl nedür?” didi. ⁽¹⁹⁾ Pes eyle idüp bir laḡza tevaḡḡuf itdiler. Gördiler ki toz yarılup içinden bir leşker zāhir oldu ki sīl gibi aḡar. ⁽²⁰⁾ Cemī‘-i müsellaḡ yaraḡlu ve bilelerince ṭavar ve ḡanīmet var. Şeybüb, anı göricek eyitdi: “Eger benüm ṡannum gırçek ise ⁽²¹⁾ vallāhi bize ne muşibet olmış? Cemī‘-i ehl-i ‘ayālümüze esir olmış. Diyārumuz ḡarāb olmış. Bu gelen Benī ‘Āmir ve Kilāb ⁽²²⁾ leşkeridür ki bizüm diyārumuzı yağmalayup gelürler.” didi. ‘Anter, Şeybüb'a söḡdi, eyitdi: “İy ḡarām-zāde! ⁽²³⁾ Ben saña dimedüm mi ki Benū ‘Āmir'üñ bize ḡayr niyyeti yokdur.” “Vallāhi gırçek eydürsin. Bu gelen anlardur. İşde esirler [101a] ⁽¹⁾ içinde ‘Able'nüñ feryāzı ve zārılıḡı āvāzı daḡı geliyorur ve Benū Qırād'üñ ḡatunlarınıñ feryādların işideyorurın.” didi. ⁽²⁾ Andan bu ebyātı inşā' itdi: **Şi‘r.** ⁽³⁾ [Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] **Rāwī** ⁽⁹⁾ eydür: Bunuñ aşlı buyıdı ki ol vaḡt ki Aḡvāz bin Ca‘fer, qarındaşı Ḥālīd bin Ca‘fer'ile Benū ‘Abs'den şikāyet ⁽¹⁰⁾ itmege Nu‘mān bin Münzir'e vardılar ve Ḥārīş bin Zālīm, Nu‘mān bin Münzir'üñ ḡarīmi içinde Ḥālīd'i öldürdi ve Aḡvaş ⁽¹¹⁾ daḡı andan dönüp girü Benī ‘Āmir'e geldi. Dāyim Benū ‘Abs'üñ acısı ḡöñlinden gitmezdi ve dāyim ḡullar ve cāsūslar ⁽¹²⁾ ḡomışıdı ki Benī ‘Abs'üñ aḡvālin teftiṡ iderlerdi ve ḡayrların Aḡvāz'a

³⁵⁰ 100b-14 Fezāre: Fizāre

getürürlerdi. Hattâ ki haber geldi ⁽¹³⁾ ki ‘Anter, Benū ‘Abs bahādurların alup Haṭṭāl'ı kurtarmağa Benū Dārim'e gitdi ve bilürdi ki Rebī' bin Ziyād ⁽¹⁴⁾ Benū Fezāre'dür. ³⁵¹ Pes Aḥvaṣ, Ğaşm ³⁵² bin Mālik'e eyitdi: “Ne dirsın? İşde fırsat ele girdi. Eger düşmāna intikām ⁽¹⁵⁾ idersevüz. Şimdi vaktidür ki Benū ‘Abs'ün saklayıcısı ‘Anter anda degüldür ve kalan pehlevānlar anda degüller.” ⁽¹⁶⁾ didi. Ğaşm ³⁵³ eyitdi: “Maşlahatdur, vaktidür.” Fi'l-hāl Benū ‘Āmir'ün ve Kilāb'ün bahādurlarını cem' itdi. Altı ⁽¹⁷⁾ biñ kişi hāzır oldı. Anuñ gibi kişiler ölmekden yüz döndermezler ve kendü ecellerine karşı varurlar. Pes ⁽¹⁸⁾ biñ kişi anda kabīle içinde ehl-i ‘ayāl saklamağa kodılar ve biş biñ kişi-y-ile yürüdiler. Benū ‘Abs'e yakın ⁽¹⁹⁾ gelicek bu biş biñ kişi üç bölük itdiler. Gice içinde bu kabīlenüñ üç tarafına vardılar. Hāl budur ki ⁽²⁰⁾ bu kabīlenüñ ekşeri uyurlardı ve kimisi mahmūrlardı. Şoḥbetden ṭurmuşlardı. Pes üç taraftan bunlara ⁽²¹⁾ kılıç koydılar. Şol kadar kırdılar kim dirilerinden ölüleri çoğ oldı ve Melik Qays bin Züheyr ve kardaşları ⁽²²⁾ kaçdılar. Benī Ğaṭfān'a yitişmek ardınca oldılar. Ba'zısı Fezāre'ye ³⁵⁴ kaçdı. Fi'l-cümle Benū ‘Āmir her ne ki buldılar ⁽²³⁾ mālдан ve ṭavardan ve esīrden cem'ini alup döndiler. Aḥvaṣ bin Ca'fer, Ğaşm ³⁵⁵ bin Mālik ki Mülā'ibü'l-Esinne [101b] ⁽¹⁾ dimegile meşhūrdur. Temām arzularına yitişüp feraḥ ve sürürile giderlerdi. Zīrâ ki Benū ‘Abs'ün rub'inden ziyādesin ⁽²⁾ öldürdiler ve ol miqdār daḥı yaralı eylediler ve ‘avretlerin esīr itdiler. Ammâ fi'l-hāl döndükleri oldı ki korkdılar ⁽³⁾ ki Melik Qays Benū Ğaṭfān'a varup anuñ bahādurların cem' ide ve Benū Fezāre'nüñ bahādurların cem' ide ve yitişe ve bu ⁽⁴⁾ vechile giderler ki ‘Anter'ile buluşdılar. Hemān ‘Anter kışşa(y)ı bildi ki sā'at esīrlerden baña ‘Able'(y)i kurtarmağa ⁽⁵⁾ ḥamle kıldı ve bu ebyātı inşâ itdi: Şi'r. [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir] Benū ‘Āmir ve Benū Kilāb gördiler ki gelen ‘Anter'dür. Pes

³⁵¹ 101a-14 Fezāre'dür: Fizāre'dür

³⁵² 101a-14 Ğaşm: Ğaşam

³⁵³ 101a-16 Ğaşm: Ğaşam

³⁵⁴ 101a-22 Fezāre'ye: Fizāre'ye

³⁵⁵ 101a-23 Ğaşm: Ğaşam

Mülā'ibü'l-⁽⁸⁾Esinne çağırıp eyitdi: “Zihī sā'adet bizüm ki bu kara kul bu arada bizüm elümüze girdi. Maşşūdumuz bunuñile ⁽⁹⁾ olırdur. İy 'emmümüz oğlanları! Bu kara kulu komañ.” didi ve kendüsi hamle itdi ve leşkeri dağı hamle ⁽¹⁰⁾ itdiler ve 'Anter'ile gelen iki yüz atlu dağı bunlara hamle itdiler. Şol kağan arslanları gibi birbirine tolaşdılar. ⁽¹¹⁾ Süñüler pārenlöp kılıçlar uşandı. Başlar kesildi, kanlar döküldi. 'Anter, gāh şöyle şayha iderdi ki yürekler ⁽¹²⁾ çāk olurdu. Çünkü 'Able ve ol esir olan hatunlar anuñ āvāzın işitdiler, sevinişdiler ve du'ālar itdiler ⁽¹³⁾ ve Allāh'dan aña nuşret taleb idüp tazarru'lar itdiler. **Rāvī** eydür: Bu vechile ceng temām aḥşam olinca mümtedd ⁽¹⁴⁾ oldı. Çünkü aḥşam oldı. İki taraftan ayrılışup bir yerde qarār itdiler. Gördiler ki Benū 'Abs'den yigirmi biş ⁽¹⁵⁾ kişi hela[k]³⁵⁶ olmuş ve yigirmi biş kişi mecrūḥ³⁵⁷ olmuş. Ammā Benū 'Āmir'den yüz kişi toprağa düşmiş ve bunlaruñ ekşerini ⁽¹⁶⁾ 'Anter ve Haṭṭāl kırmışlar ve 'Anter'üñ babası Şeddād ve 'Urve binü'l-Verd dağı sa'y itdiler. Likin leşker çoğıdı. ⁽¹⁷⁾ Temām ehl-i 'ayāllerini kurtarımadılar. **Rāvī** eydür: Çünkü kondılar ve bir arada meşveret oturdılar, eyitdiler: “Düşmān iken ⁽¹⁸⁾ çoğdur. Biz bunlaruñıla nice idevüz?” 'Anter eyitdi: “Vallāhi eger ceng bir yıl mümtedd olup yürise tağda va taşda ⁽¹⁹⁾ ne kadar kabile varisa cemī' cem' olup bunlara yardım itseler ben şol hatunlarımızı bunlaruñ elinde esir ⁽²⁰⁾ koyup gitmezem yāḥuz ölürem yāḥuz anları kurtaruram. Ka'be ḥaqqı-y-içün ve içindeki şanemler ḥaqqı-y-içün dört biş ⁽²¹⁾ güne komazam. Ben bunları dükedürem şabāḥ ben kendü nefsum hamle ideyin. Bir nice pehlevānlar helāk ideyin. ⁽²²⁾ Eger anlaruñ cemī' hamle iderlerse size ben işāret idem. Siz dağı cemī'üñüz hamle idesiz. Pehlevānların ⁽²³⁾ baña koyasız. Aşağaların siz başasız.” didi. Ol fikrile ol gice qarār itdiler. 'Anter bunlara istimāletler [102a] ⁽¹⁾ itdi. Bu taraftan Benū 'Āmir çünkü bir araya gelüp meşveret kıldılar 'Anter'üñ işlerin ve cür'etlerin ta'accüb idüp ⁽²⁾ ḥayrān, ser-gerdān kıldılar, eyitdiler: “Eger bu kara yüzlü kulıla

³⁵⁶ 101b-15 hela[k]: hela

³⁵⁷ 101b-15 mecrūḥ: mecrūc

ceng idüp yürürsevüz bu bizden cânlu kımaz. ⁽³⁾ Zîrâ ki ‘Able ve anası ve kıardaşını bilür ki bizümiledür.” dirler. Ahvâz eyitdi: “Gırçek eydürsiz. Bu vechile ⁽⁴⁾ olmaz. Yarın cemî‘ümüz bile hamle idelüm. Mülâ‘ibü'l-Esinne, ‘Anter'e muķābil olsun. Bākisini biz kıralum.” didi. ⁽⁵⁾ Mülâ‘ibü'l-Esinne eyitdi: “Bu didüğünüz olurdı. Ben ‘Anter'e ol kıadar mecāl kımazdum ki size muķayyed olabileyidi. ⁽⁶⁾ Siz bākisini kırayıduñuz. Likin bir nesneden üşenürem, eyitdiler: “Nice nesneden eyitdi. Kıorķaram ki Kıays bin Züheyr ⁽⁷⁾ yürüyüp Hicāz'ıñ kabāyilin cem‘ idüp gele. Bu işümüz uzanursa ol_dahı yitişe. Bi'z-zarure kıaçmaķa ⁽⁸⁾ muhtāc olavuz. Bunca ğanīmet ve esir elümüzden kıķa.” didi. Ahvâz eyitdi: “Gırçek eyütdüñ. İmdi esirleri ⁽⁹⁾ ve ğanīmeti bu gice yüz atlıyıla gönderelüm. Varsunlar beriyye yolından bizüm diyārumuza gitsünler. Şabāh тұrup ⁽¹⁰⁾ ‘Anter'e muķābil yüriyelüm. Eger ‘Anter bizi kıoyup ‘Able'(y)i isteyü esirler ardınca giderse bundağı ğanīmeti biz ⁽¹¹⁾ alalum ve aşķābını kıralum ve eger gitmeyecek olursa hoz göñli ‘Able'de olur. Bunda cengi göñülile ⁽¹²⁾ eylemez. Zîrâ ki ol kendüyi şol vaķt meydāna bırağur ve ölüm kıorķusun unıdur ki ‘Able hāzır ola, ⁽¹³⁾ göre тұrup ola.” didi. Pes bu sözi kıabül idüp yüz pehlevān kışı kııkardılar. Bu māl ve develeri ve ⁽¹⁴⁾ esirleri ışmarladılar ve bir yol bilür kıulavuz kıoşdılar. Gice içinde bunları alup gitdi. **Rāvī** eydür: ⁽¹⁵⁾ Kıünkü şabāh oldu, evvel тұrup cenge ikdām iden ‘Anter idi. Bilmezdi ki ‘Able gitmişdür. Bu kıarafdan ⁽¹⁶⁾ dahı Benū ‘Āmir harekete gelüp deñiz gibi mevc urdı. Cemî‘inüñ cezmi oldur ki bugün Benī ‘Abs'i helāk ⁽¹⁷⁾ ideler. Zîrâ ki yüz elli kışı kıalmışdı bākisi. Kimisi mecrūh ³⁵⁸ ve kimisi helāk olmuş idi. Ammā ‘Anter şol ⁽¹⁸⁾ od yalını gibi bunlaruñ içine girdi. Fi'l-hāl nicelerin helāk idüp nicelerin mecrūh kııldı. ⁽¹⁹⁾ Zîrâ ki kendü ölümün isterdi. Ölüm kıorķusu göñlinden gitmişdi. Eyle olıcaķ kimse aña muķābil ⁽²⁰⁾ olmazdı. Ceng arasında gördi ki bir pehlevān ki irişdüğini çalup hemān toprağa tüşürür. Benū ‘Abs'üñ ⁽²¹⁾ arasına girmiş. Şöyle ki bunları bi'l-külliyye ifnā ider. Pes

³⁵⁸ 102a-17 mecrūh: mecrūc

‘Anter ayruk şuglı koyup anuñ üzerine şol tavşancıl ⁽²²⁾ şikār üzerine hamle ider gibi hamle itdi, irişdi. Gördi ki Mülā‘ibü'l-Esinne'dür bir yirile çok hamleler ⁽²³⁾ ta‘neler itdiler ve bir sâ‘at geçmedin ‘Anter anı süst idüp atdan düşürdi ve yaķasına yapışdı ki elin ardına [102b] ⁽¹⁾ bağlaya. Nā-gāh gördi ki bir tarafından bir toz belürdi. İçinden yıldırım gibi çukallar ve kılıçlar şu‘lelenür. “‘Aceb ne yiğit?”³⁵⁹ ⁽²⁾ diyü ‘Anter bir pāre nazar itdi. Gördi ki cemī‘ demürde gark olmuşlar. Süñülerin ve kılıçların ellerine almışlar çığırşurlar. ⁽³⁾ Benū Dārem yitişdi ve Meşāci‘ yitişdi diyü önlerince Laķit bin Zūrāre ve karındaşları bile. Çünkü ‘Anter bildi ki ⁽⁴⁾ gelen Laķit'dür, Mülā‘ibü'l-Esinne kayusu kalmadı. Kendü nefsi kayusu oldu. Zīrā ki ādemleri azıdı ve ekşeri mecrūhıdı. ⁽⁵⁾ Bu yitişen leşker cemī‘ dinç ve atları dinç idi. Pes anlar dahı gelüp karışdılar. Bir sâ‘at içinde Benū ‘Abs'ün ⁽⁶⁾ elli pehlevānını öldürdiler ve ‘Anter'i ve atası Şeddād'ı mecrūh eylediler ve ‘Urve'(y)i esir itdiler ve bir nice dahı ⁽⁷⁾ pehlevānları esir itdiler ve bākisini dört yañadan ihāta idüp kaçak yolların bağladılar ve gice irişdi. ⁽⁸⁾ Kōndılar ve Laķit, ‘Anter alduğı māl ve tavarı cemī‘i alup göñli şāz oldu ve Aḥvaş bin Ca‘fer'le buluşdı ⁽⁹⁾ ve Benū ‘Āmir'ün uluları gelüp du‘ālar itdiler ve gelüp yitişdüğine taḥsinler itdiler ve şordılar ki “Nite oldu ⁽¹⁰⁾ ki gelüp irişdüñüz? Sebeb ne oldu?” didiler. Laķit dahı Şeybūb gelüp şuret degşirüp buña haber virüp ⁽¹¹⁾ bunı ‘Anter'e gönderüp ‘Anter anda varduğunu ve Ḥaṭṭāl'ün kurtulduğunu haber viridi. Ammā şimdiki hālde ⁽¹²⁾ bu araya geldüginün bir ‘aceb sebebi vardı. **Rāvi** eydür: Sebebi oldu ki ol vaķt ki Şeybūb gelüp ⁽¹³⁾ Laķit'e eyitdi: “Aḥvaş bin Ca‘fer'ün ben kılıyam. Beni saña gönderdi. İşde ‘Anter geliyorur. Bilmiş ol.” didi. ⁽¹⁴⁾ Laķit dahı leşkeri-y-ile ‘Anter'e muķābil olmağa yürüdi. Ol gün gitdi ve yarındası gitdi. Gördi ki ⁽¹⁵⁾ karşudan yüz atlu gelür. Benī ‘Abs diyārından. Laķit eyitdi: “Bu gelen ‘Anter'ün karavulıdır, koman!” didi. ⁽¹⁶⁾ Dört yanından hamle idüp bu cemā‘atün ekşerin kılıçdan geçürdiler. Ba‘zısın esir itdiler. Laķit ⁽¹⁷⁾ bunlara şordı

³⁵⁹ 102b-1 yigit: yigi

ki “‘Anter'i kanda koduñuz, gitdüñüz? Ne kadar atlası var?” didi. Bunlar eyitdiler: “Yâ seyyid! ⁽¹⁸⁾ Bizüm ‘Anter'den haberümüz yokdur. Biz anuñ halkı degülüz. Lîkin biz dağı anı isteyü giderüz.” Laķiķ eyitdi: ⁽¹⁹⁾ “İy harām-zâdeler! Yalan söylersiz. Anuñ ‘emmüsi oğlanları siz üzerüñüzdeki tonlaruñuz Benü ‘Abs ve Benî ⁽²⁰⁾ Fezâre tonlarıdur. Baña hod Aḥvaż bin Ca‘fer'üñ kulu gelüp sizüñ haberüñüz virmişdür.” didi. Bunlar ⁽²¹⁾ eyitdiler: “Vallâhi yâ seyyid! Eydürsin biz Benü ‘Abs'den ve Benü Fezâre'denüz, inkârumuz yokdur. Lîkin ⁽²²⁾ biz dağı ol harām-zâde ‘Anter kaçdına giderdük ki anı helāk ideydük. Aña yavuz kaçd itdügümüñüzüñ ⁽²³⁾ şümlüğüdür ki bize yitişdi. Bizi gönderene belâ ve kaçâ eksük olmasun.” didi. **Râvî** eydür: Bunları [103a] ⁽¹⁾ gönderen Rebî‘ bin Ziyâd ve Huzeyfe bin Bedr'idi. Zîrâ ki ‘Anter Haṭṭâl'ı kurtarmağa gidicek ‘Able'nüñ babası Mâlik, ⁽²⁾ Rebî‘'e haber gönderdi, eyitdi: “Melik Kays baña ilzâm ider ki ‘Able'(y)i elbette ol harām-zâdeye virem. Âḥîr kaçd itdüm ki kaçam ⁽³⁾ Nu‘mân bin Münzir'e şıgınam ki bu ‘ârdan kurtılam. El-ḥamdü-li'llâh ki şimdiki hâlde Ḥaķ Te‘âla aña bir şugul viridi ki benüm ⁽⁴⁾ kâyum kalmadı. Vardı Benî Dârim'e gitdi. Ben umâram ki andan sağlıgıla gelmeye. Sizden dilegüm budur ki bu ⁽⁵⁾ fırsatda anuñ ardınca âdemler gönderesiz. Anı helāk itdüresiz ki şerrinden kurtulavuz.” didi. Rebî‘ anı ⁽⁶⁾ işidicek Huzeyfe'ye dağı i‘lâm itdi. Bu tedbîri itdiler ve yüz kişi ihtiyâr idüp gönderdiler. Anlar dağı ⁽⁷⁾ bu muşîbete uğradılar. Çünki Laķiķ bunlaruñ hâlini bildi. Bunları şalıvirdi. İtdüğine peşimân oldı ⁽⁸⁾ ve dilerdi ki atluların dört yaña yollara göndere. ‘Anter'i istemege nâ-gâh ardından feryâdcı geldi ki “‘Anter ⁽⁹⁾ kabîleñüz yağmaladı. Haṭṭâl'ı kurtardı. Ol kul ki Aḥvaş'uñ kulıyam.” diridi. Yalanmış. Kardaşı Şeybüb imiş. ⁽¹⁰⁾ “Şimdiki hâlde anlaruñ yolu Benü ‘Amir bin Şa‘Şa'a diyârına uğrar.” didiler. **Râvî** eydür: Çünki Laķiķ bu haberi ⁽¹¹⁾ işitdi. Be-ğâyet teessüf itdi. Acıdı ve and içdi ki “Elbette ol harām-zâdelerden intikâm almayınca komezam.” didi. ⁽¹²⁾ Âdemlerine eyitdi: “Diñ imdi Benî ‘Âmir yolından kulavuzlık idüñ. İn-şâ‘allâh ol harām-zâdeye uğraşavuz. ⁽¹³⁾ Anuñ ‘ömrini

āhir eyleyevüz.” didi. Pes ol tarafa teveccüh idüp beriyyelere düşdiler. Gice ve gündüz gitdiler. ⁽¹⁴⁾ Bir laḥzacuḵ rāḥat olmaḵ isterlerdi. Laḳiṭ ḵomazdı. ‘Anter’üñ talebinde sa‘y iderdi. Tā ki şol vaḳte yitişdiler ⁽¹⁵⁾ ki Benī ‘Āmir’le ‘Anter muḵātelede idi ve Mülā‘ibü’l-Esinne’(y)i atdan düşürüp tutuyorurdu. Şöyle ki ḵışşaları ⁽¹⁶⁾ zıkr olundu. Fi’l-cümle Laḳiṭ ol gice Aḥvaż bin Ca’fer’le tedbīr itdiler. Şabāḥ ‘Anter’i tutalar ve helāk ⁽¹⁷⁾ ideler ve Benū ‘Abs’den yer yüzinde deyyār ḵomayalar. **Rāvī** eydür: ‘Anter ol gice be-ḡāyet maḥzūn yaturdı. ⁽¹⁸⁾ Cemī’inden bu ḡuşşa ziyāde idi ki işitdi ki ‘Able’(y)i bāḳī esīrleri-y-ile göndürmişler. Gitmiş ḡāyetde acıduḡından ⁽¹⁹⁾ yakın oldı ki helāk ola. Pes yoldaşlarına eyitdi: “Ben şimden girü ‘ömrümden geçdüm şabāḥ olıcaḵ ⁽²⁰⁾ ben kendüzümü işbu çerilerün orta yirine atsam gerekdür. Ammā bunlara disem gerekdür ki “Siz iken çoksız, ⁽²¹⁾ insāfdan taşra iş itmeñ. İşde ben “Yaluñuz ve sizden yüz ḵişi meydāna girsün, ceng idelüm.” disem ⁽²²⁾ gerek. Eger ḵabūl iderlerse ben anları yüzer yüzer temām iderem ve eger rāzī olmayup cemī’ bile ḥamle iderlerse ⁽²³⁾ siz benüm ardumdan ayrılmañ. Ben bunları yarup size yol açıvirem. Sizi bunlaruñ arasından çıkarup bunlar **[103b]** ⁽¹⁾ gözüḵmez olınca iledeyim. Sizi andan Şerebbe³⁶⁰ yirine ve ‘Ālem-i Sa’di’ye³⁶¹ yitişi görüñ. Ben girü dönüp bunlaruñıla ceng ideyüm. ⁽²⁾ Tā şuña deḡin ki her ‘użvumı bir pāre eyleyeler. Pehlevānlar içinde eyü adıla helāk olam. ‘Arab arasında cengden kaçmaḵ ‘ārı-y-ıla ⁽³⁾ yormayayum.” didi. Babası Şeddād eyitdi: “İy oḡul!³⁶² Biz cemī’umuz senden ayrılmazuz. Sen nice olursañ biz daḡı eyle olavuz.” ⁽⁴⁾ didi ve Haṭṭāl daḡı ve bāḳī pehlevānlar cemī’ eyle didiler ve ol gice cemī’isi ḥavf u recā arasında fikrile yatdılar. Çünki şabāḥ ⁽⁵⁾ oldı. Evvel Benū ‘Abs ṭurdılar. Meydān tutup cenge iḵdām itdiler. Ḵabāyili ‘Arab³⁶³ dört yanlarun ihāṭa idüp ḡavḡāyıla, ⁽⁶⁾ çağırışmaḡıla bunlara cihānı ṭar eylediler. Līkin ‘Anter’üñ ḡöñli ṭanuḵlık virürdi kim düşmene zafer bulsa

³⁶⁰ 103b-1 Şerebbe: Şerbe

³⁶¹ 103b-1 ‘Ālem-i Sa’di’ye: ‘Ālem-i Su’di’ya

³⁶² 103b-3 oḡul: ḡul

³⁶³ 103b-5 ‘Arab: ‘A’rāb

gerek ve ⁽⁷⁾ intikām itse gerekdür. Henüz dağı yaraqlanup meydāna girince gördi kim Benū ‘Āmir'ün diyāri cānibinden bir ulu toz ⁽⁸⁾ belürdi. Şöyle ki yirile gök arasına tolmış. Her kişi ki anı gördi. Alup korkuya düşdi. “‘Aceb ola?” ⁽⁹⁾ didiler. Pehlevānlar kaşd itdiler ki atları başın şalı virüp varalar. Neydügin göreler. Nā-gāh gördiler ki Benū ‘Abs ⁽¹⁰⁾ diyāri tarafından dağı bir toz belürdi ki ol evvelki tozdan dağı ziyāde çünkü ol evvelki toz yakın geldi. Gördiler ki ⁽¹¹⁾ Benū ‘Abs'ün ol esir olan ehl-i ‘ayālīdür ki esirlikden kurtulup atları-y-ıla ve yaraqları-y-ıla gelürler. Hārīş bin ⁽¹²⁾ Zālīm önlerince çağırur ki “İy Benū ‘Abs! Beşāret olsun ve iy pehlevānların re’isi! Beşāret olsun ki girü ⁽¹³⁾ feth ve nuşret senündür.” dir. **Rāvī** eydür: Bu ‘aceb Hārīş'e ġarīb vāķi‘adur ki vāķi‘ olmışdur. Zīrā ki yukaruda zıkr ⁽¹⁴⁾ olındı ki Hārīş bin Zālīm ki Melik Nu‘mān'ün Şurhabīl adlu oğlın öldüricek Melik Nu‘mān cemī‘-i kabāyil-i ‘Arab'a haber ⁽¹⁵⁾ göndürmiş idi ki Hārīş'i tutalar, getüreler. Ol dağı kaçup yürürdi. Tā ki Laķīţ bin Zūrāre'yile uğraşup anuñ ⁽¹⁶⁾ elinde esir oldı. Ol dağı alup Melik Nu‘mān'a ilettdi. Melik Nu‘mān dağı anı ġabs itdi ki ol gün şāzılığı ve ni‘meti ⁽¹⁷⁾ günleri geçicek bunı çıkarup dürlü ‘azābıla öldüre. Melik Qays'ün kız kardaşı Mütecerride ki Nu‘mān'ün ġatunı-y-ıdı, ⁽¹⁸⁾ işidüp Hārīş için katı melül oldı. Zīrā ki bunların atalarını öldüren Hālīd bin Ca‘fer'i bu Hārīş öldürmişidi. ⁽¹⁹⁾ Pes Mütecerride diledi ki Hārīş'e anuñ ‘ivāzını ide. Kendünün ġaş kullarından ki babası evinden bile gelmişleridi, ⁽²⁰⁾ bişini ihtiyār idüp getürdi, eyitdi: “Bir tedbīr idün ki Hārīş'i bu gice kırtarasın ki atam Züheyr'i öldüreni ⁽²¹⁾ ol öldürmüşdür. Anuñ mükāfatını biz yirine getürmek gerekdür.” didi. Ammā kaçan ki anı kırtarasız. Aña kendü ⁽²²⁾ kılıcını virün ve bir eyü at virün ve eyidün ki zinhār varsun Benū ‘Abs'e yitişüp karındaşum Qays'ün etegin ⁽²³⁾ tutsun ki buña meded olup Nu‘mān'dan emān alıvirmek anuñ elinden gelür.” didi. Bu kullar “Sem‘ān ve tātaten!” **[104a]** ⁽¹⁾ diyü çıkdılar. Hārīş ġabs olunduğı yire geldiler. Gördiler, Hārīş'i bekleyenler uyurlar. Hārīş oturmuş bir şi‘r okur. Kendü ⁽²⁾ ġālīn ağlar. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾

Arapça Şiir] ve Benū ‘Abs’den isti‘ānet ider. Çünkü bu kullar bunu gördiler. Fi'l-hāl ol bekleyenleri kırdılar⁽⁵⁾ Nu‘mān’uñ hışımlarından üç kişi kulları-y-ıla ve hizmetkârları-y-ıla bile kırdılar. Fi'l-cümle Hārîş’i kurtarup kılıcını eline ⁽⁶⁾ virdiler ve bir eyü at Nu‘mān’uñ hāş atlarından getirüp buña virdiler, eyitdiler: “Mütecerride eydür ki zinhār qarındaşum Qays ⁽⁷⁾ katına ve ‘Anter bin Şeddād katına irişsün.” didiler. Pes Hārîş atına binüp Hîrā’dan çıktı. Gitdi gündüz bir yirde yaturdı ⁽⁸⁾ ve gice giderdi. Tā ki Benū ‘Āmir kabîlesinüñ nāhiyyetin geçdi. Kendü nefsine emîn oldu. Pes gice ve gündüz giderdi. ⁽⁹⁾ Nā-gāh Benū ‘Abs’üñ esîrlerine uğrayu geldi. Ol yüz atlu almış gider. Çünkü bu mālî gördi ve bilesince ol ⁽¹⁰⁾ pehlevānları gördi. Yoldan şapdı ki bunlaruñla buluşmaya. Tā ki kendüyi bilmeyeler. Nā-gāh buña kaşd ideler ⁽¹¹⁾ diyü korşdı. Bu cemā‘at hoz bunı göricek dilediler ki haber şoralar. Birkaçı ilerü yürürler. Hārîş bu cemā‘at ⁽¹²⁾ şöyle taşavvur itdi ki kendüye kaşd iderler. Kendü dağı kaçmağa müteveccih oldu. Çünkü bu kaçdı, bu cemā‘at ⁽¹³⁾ dağı anuñ ardınca yürüyüp muqayyed oldılar. Hārîş dağı gördi ki kurtulmaz. Pes Zü'l-hayyāt adlu kılıcını çeküp bu gelenlerüñ ⁽¹⁴⁾ cemî‘ini kırdı. Bākîsi kaçdı. Kendü bunlaruñ ardınca kovalayup eydürdi ki “İy harām-zādeler! Beni bilmedüñüz mi kim ben ⁽¹⁵⁾ sizüñ re’îsüñüz Hālîd bin Ca‘fer’i öldüren Hārîş bin Zālîm’em.” didi. Çünkü Benū ‘Āmir bu sözi ⁽¹⁶⁾ işitdiler. Bildiler bu atlu Hārîş’dür. Birbirine eyitdiler: “Hey ne yire kaçarsız fırsatdur. Bu zālîmden intikāmumuz ⁽¹⁷⁾ alup seyyidümüzüñ kanın komayalum.” didiler ve yüzi dağı bir aradan hamle itdiler ve dört yanından yollarını ⁽¹⁸⁾ bağladılar. Bilmediler ki Hārîş bunlaruñ biginden ‘āciz degüldür. Pes Hārîş dağı bunlara Zü'l-hayyāt’ıla hamle idüp ⁽¹⁹⁾ her ne yire uğradı-y-ısa çalup iki pāre eyledi. Kılıçların kesdi ve süñülerin pāre pāre eyledi ve atların ⁽²⁰⁾ ve âdemlerin helāk eyledi. Fi'l-cümle bir sâ‘atde yitmiş kişilerin helāk eyledi. Bākîsi kaçmağa kaşd eylediler. ⁽²¹⁾ Bu esîr olan Benū ‘Abs’üñ kullarını ve hatunlarını gördiler kim Hārîş bunlaruñ çoğunu kırdı. Kendüler bile ⁽²²⁾ cenge ikdām

idüp Hāriş'e yardım itdiler ve du'alar ve ūenālar itdiler ve hālinden ūordılar. Ol dađı bunlara keyfiyyeti ⁽²³⁾ hālī haber virüp Mūtecerride'nūñ eylüğini bunlara söyledi. 'Able'nūñ babası Mālīk eyitdi: "Vallāhi iy yigit! Bu def'a **[104b]** ⁽¹⁾ Benū 'Abs'ūñ ve Melik Qays'ūñ başına gelen vāki'alar hīç vaşf itmelü degüldür. Benū 'Āmir bunlara itdüđi işler ⁽²⁾ ūerh itmelü degüldür. Henüz ūimdiki hālde 'Anter anlaruñıla cengdedür ve Benū Dārim biledür. Bizi bu yüz kiūi-y-ile göndürdiler ⁽³⁾ ve kendüler 'Anter'le cenge meşğül oldılar." didi. Çünki Hāriş anı iūitdi. "İmdi gelūñ ol arayı baña kulavuzlañ. ⁽⁴⁾ Varup iriūelüm. 'Anter'e yardım idelüm. Ben hōd bilürem ki biz varınca 'Anter anlaruñ işini temām eyler." didi. Pes hemān ⁽⁵⁾ sā'at dönüp sür'atile ol yaña revāne oldılar. ūol hālde yitiūdiler ki 'Anter yaraqlanup meydāna girse gerek ve yüz ⁽⁶⁾ kiūi taleb itse gerek idi ve bu ebyātı inūā' iderdi: ⁽⁷⁾ **ūi'r**. [Arapça ūiir ⁽⁸⁾ Arapça ūiir ⁽⁹⁾ Arapça ūiir ⁽¹⁰⁾ Arapça ūiir ⁽¹¹⁾ Arapça ūiir ⁽¹²⁾ Arapça ūiir ⁽¹³⁾ Arapça ūiir ⁽¹⁴⁾ Arapça ūiir ⁽¹⁵⁾ Arapça ūiir] **Rāvi** eydür: Ol ikinci toz ki Benū 'Abs tarafından belürdi. ⁽¹⁶⁾ Melik Qays idi ki kaçup Benī Ğatfan'dan ve bākī Benī 'Abs'den üç biñ atlu cem' idüp kendü harimini ⁽¹⁷⁾ ve 'ayālını kurtarmađa Benū 'Āmir'ūñ ardına dūūmiūidi ve ammā Benū Fezāre bu def'a Melik Qays'a mu'āvenete gelmezler. Zīrā ki ⁽¹⁸⁾ re'isleri Rebī' bin Ziyād'ūñ ve Hūzeyfe bin Bedr'ūñ göñülleri perīūān idi. Ol yüz atlu sebebinden kim 'Anter'içün ⁽¹⁹⁾ gönderdiler dađı Laķiķ bin Zūrāre buluūup anları helāk itdi. Çünki Melik Qays bu hālde yitiūdi ki 'Anter'i ve ⁽²⁰⁾ Benū 'Abs'i {ortaya alup} zebūn eylemiūlerdi. Hemān 'imāmesin başından götürüp başını açdı dađı "İy Benū 'Abs! Beūāret olsun ki ⁽²¹⁾ biz dađı yitiūdük." didi ve hamle kıldı ve cemī'-i aūhābı dađı bu vechile bile hamle kıldılar. Bir taraftan dađı Hāriū ⁽²²⁾ bin Zālīm, na'ra urup hamle kıldı. 'Anter bunları iūidicek qalbi feraħıla ve sürürile tōldı, kuvveti ziyāde oldı. ⁽²³⁾ Ol dađı hamle itdi. Laķiķ bin Zūrāre, Aħvaū bin Ca'fer'e haber virmiūdi ki "Hāriū'i tūtup Nu'mān'a iletdüm. Anuñ **[105a]** ⁽¹⁾ qatında esīrdür." diyü ūimdiki hālde Hāriū'i bunda göricek mūteħayyir oldı. Benī 'Āmir bunu tekzīb ideler

diyü korkdı ve acıduğundan ⁽²⁾ Benī Dārim'e çağırđı. omañ, amle idüñ." didi. Kendüsi dağı, aşabı dağı amle itdiler. Bir sâ'atüñ içinde bu a'ifeler ⁽³⁾ birbirine arışıp tozlar opdı. ılıçlar ve süñüler 'amele geldi. anlar meydān içinde revān olup pehlevānlaruñ ⁽⁴⁾ başları atlar dınağı altında pāy-māl oldu. Kimsene māl ve avara iltifāt itmeyüp nefsi günü oldu ⁽⁵⁾ uşlar ve ağ cānavarları mecrūhlaruñ inildülerin işidüp teraūm iderlerdi ve ol gün 'Anter ve Hāriş bir iş ⁽⁶⁾ itdiler ki 'uūl ayrān alurdı ve Hāriş'üñ oz Laıt bin Zūrāre'ye kīni varıdı. Anı bulam diyü afları ⁽⁷⁾ yarup uğraduğunu düşürür idi. Fi'l-cümle aşam olinca temām ceng itdiler. Aşam olıca Benū 'Āmir, Benū ⁽⁸⁾ Dārim³⁶⁴ mazūn ve şikeste gelüp bir yirde arār itdiler. Hāriş dağı Melik ays'ıla ve 'Anter'ile buluşup görüşdiler ve ⁽⁹⁾ birbirini esenleyüp Hāriş kendünüñ vāı'asını ve mā-cerāsını bunlara tarīr itdi ve bir şī'r okudı. Mazmūnı olıdı ⁽¹⁰⁾ kim Melik ays du'ā idüp gelüp andan emān dileyüp Nu'mān'üñ azabından urtarmaa yardım isterdi ve 'Anter'e ⁽¹¹⁾ mediler ve şenālar iderdi ve eydürdi ki "Bugünden řoñra ben senüñ cümle-i aşabuñdan ve izmetkārlaruñdan birisiyem. ⁽¹²⁾ Baña meded eyle, mu'āvenet eyle. Senüñ kılıcuñ sāyesinde rāat olayum."diridi. **Şī'r.** ⁽¹³⁾ [Arapa Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapa Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapa Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapa Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapa Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapa Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapa Şiir ⁽²⁰⁾ Arapa Şiir ⁽²¹⁾ Arapa Şiir ⁽²²⁾ Arapa Şiir ⁽²³⁾ Arapa Şiir [105b] ⁽¹⁾ Arapa Şiir] ⁽²⁾ **Rāvī** eydür: Anter çünki Hāriş'üñ bu şī'rin işitdi. And içdi ki "Ol Tengri aı-y-içün ki kāyinatı vücūda getürdi. ⁽³⁾ Benüm başum senüñ öñünde fidā olsun. Eyvān ıssı Kisrī yāuz Naşārā pādişāhı ayşer dağı olursa ⁽⁴⁾ seni urtaram ve anlara cemī'-i cihānı ar eyleyem. Bugünden řoñra benüm ardaşumsın." didi ve Melik ays dağı ⁽⁵⁾ bu vechile buña istimālet idüp göñlini oş itdi. Ol gice feraıla ve sürürile ālib olup gitmiş ehlileri ⁽⁶⁾ ve 'ayālleri girü ellerine girmişidi. Göñül oşluğıla yatup rāat oldılar ve düşmānları melūl ve mazūn ve ⁽⁷⁾ ayğılu ve yaralu oruyıla irteye dek gözlerine

³⁶⁴ 105a-8 Dārim: Dārem

uyku gelmedi. Şabāḥ olıcaḡ girü iki taraftan atlandılar. Benü ‘Āmir ⁽⁸⁾ daḡı ġayret idüp bir def’a ḡamle itdiler. Hemān sâ‘at ‘Anter bunlaruñ sancaḡların düşürüp ekşer pehlevānların ⁽⁹⁾ yire bıraḡdı ve Ḥārîş bin Zālîm daḡı ceng içinde Benü ‘Āmir'üñ re’îsi Mülâ‘ibü'l-Esinne'yile buluşup bir nice ⁽¹⁰⁾ ḡarb yitişdüirdi. Fi'l-cümle çünki aḡşam oldu. Gice ḡarañulıḡını fırsat ve ġanîmet bilüp Benü ‘Āmir ve Benü Dārim ⁽¹¹⁾ başların alup ḡaçdılar. Benü ‘Abs bunlaruñ raḡtını ve silāḡların ve atların cemî‘ bağlayup ḡoş ġanîmetile ve fırsatıla ⁽¹²⁾ dönüp diyārlarına teveccüh itdiler. ‘Anter daḡı ol ġanîmeti ki Benî Dārim'den almışdı. Cemî‘ini getürüp ‘emmüsi Mālîk'üñ ⁽¹³⁾ öñine çekdi, eyitdi: “İy ‘emmi! Bu cemî‘i senüñdür. ‘Able'nüñ düġinine ḡarc eyle.” didi. Mālîk eyitdi: “İy oġul!³⁶⁵ Biz ⁽¹⁴⁾ bu muşîbetlerden ḡurtulduġumuz bize māl ve ġanîmet yiter. Cemî‘-i düġünlerden ol yigdür ki el-ḡamdü-li'llāḡ saġlıġıla ḡurtulduḡ. ⁽¹⁵⁾ İn-şā'allāḡ varavuz. Senüñ daḡı ḡāṡıruñ ḡoş idevüz.” didi. ‘Anter bunuñ sözini ġırçek şandı. Göñli ḡoş ⁽¹⁶⁾ oldu ve Melîk Ḳays daḡı eyitdi: “Vaṡanumuza varduḡdan şoñra vallāḡi hemān üç ġün şabr idevüz. Andan şoñra ‘Able'(y)i ⁽¹⁷⁾ ‘Anter'üñ eline virürüz. Zîrā ki vaḡt ola ki bize bir ġavġā daḡı çıḡa. İşde Ḥārîş bin Zālîm bunda geldi. Nu‘mān ⁽¹⁸⁾ ḡoṡ elbette anı bizden ṡaleb itse gerek ve ol sebebdan Nu‘mān'ıla daḡı ortamuzda bir ġavġā düşse gerekdür.” didi. ⁽¹⁹⁾ Pes ta‘cîlile vaṡanlarından yaña revāne olup giderlerdi. Yolda ‘Anter, Ḥārîş'e istimālet iderdi ve hîç Nu‘mān'dan ḡorḡmazıdı ⁽²⁰⁾ ve ġāḡ ġāḡ ‘Able'ye naṡar idüp göñlini ḡoş iderdi ve bu şi‘ri oḡurdı ki maṡmūnı buyıdı ki “Benüm baḡādurlıġum ⁽²¹⁾ ve ne kişî idüġümü, ‘Arab ḡabilelerine şor ve ‘Abs'e şor ki düşmānların helāk idüp bunları nice varṡalardan ⁽²²⁾ ḡurtardum. Egerçi rengüm ḡaradur velîkin pehlevānlar içinde yüzüm aḡdur.” **Şi‘r.** ⁽²³⁾ [Arapça Şiir [106a] ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] ⁽⁷⁾ **Rāvî** eydür: Ḥārîş çünki ‘Anter'üñ bu şi‘rini ve kendüyi medḡ itdüġini işitdi. ‘Anter i‘ṡḡādı daḡı ziyāde ⁽⁸⁾ olup göñli

³⁶⁵ 105b-13 oġul: ġül

‘Anter'e temām şafî oldı. Hāl budur ki Hāriş'ün kimseneye ƣalbi şafî olmış degüldi. Līkin ⁽⁹⁾ Nu‘mān ƣorkusu bunı zebūn ƣılmıŝ ve ƣalbini münkesir itmiŝidi. Fı'l-cümle ƣünkü diyārı Benī ‘Abs'e yakın ⁽¹⁰⁾ geldiler. ‘Able'nün atası bildi ki üç günden ƣār nā- ƣār ‘Able'(y)i ‘Anter'e virseler ayruƣ hīle ve ƣāre ⁽¹¹⁾ yok. Pes oğlu ‘Amr'a³⁶⁶ yakın gelüp eyitdi: “İy Oğul! Hāl nice olsa gerekdür. Benüm hīƣ hātırım yokdur ki ⁽¹²⁾ ‘Able'(y)i ŝol hārām-zādeye virem. Sen dirsın.” didi. Henüz ŝimdiye degin bu sırrı oğlına dimemiŝidi. Oğlu ⁽¹³⁾ eyitdi: “İy baba! Vallāhi benüm ƣalbümde senden dağı ziyāde melāmet vardur. Ben hod buña muntazıram ki görem ki sen ⁽¹⁴⁾ elbette ol ƣızı aña virürseñ ben başum alup ƣıƣam, beriyyeye girem. Gice gündüz ağlayam ki bu ‘ārsuzluƣa ben ⁽¹⁵⁾ taħammül idemezem.” didi. Babası eyitdi: “Pes ƣāre nedür? Nice idelüm?” didi. Oğlu eyitdi: “Şavāb budur ki bu aradan ⁽¹⁶⁾ Benū Fezāre'ye ādem gönderüp Rebī‘ bin Ziyād'a hāli bildüresin. Anuñla meŝveret idesın ki ol nice tedbīr ⁽¹⁷⁾ ide. Görevüz ve hem Hāriş'ün gelüp bunlara ŝıgınduğın ve bunlar aña mu‘āvenet ƣılmağā mültezīm olduƣların ⁽¹⁸⁾ bildüresin. Ola ki Rebī‘ anı tizcek Nu‘mān'a i‘lām ide ve bunların üzerine bir ŝuğl ƣıƣa ki bizüm ƣayumuz ⁽¹⁹⁾ olmaya yaħuz bu hārām-zāde(y)i bir vechile helāk itmege tedbīr ide ki bunun şerrinden ƣurtulavuz.” didi. ⁽²⁰⁾ Mālik dağı bu fikri ƣabül idüp Rebī‘e ādem gönderdi. Cemī‘-i mā-cerāyı bildürdi. Andan kendüler dağı diyārına ⁽²¹⁾ gelüp ģaymelerin ƣurup evlerin tutdılar, oturdılar. ‘Anter dağı Hāriş'i kendü evine ƣondurup ‘işrete ⁽²²⁾ ve ŝoģbete meŝğül oldılar ve muntazır tırdılar. Melik Ƙays'dan bir himmet ola ve bir gün öñdünden ‘Able'yile murāda ⁽²³⁾ yitiŝe. **Rāvī** eydür: Bu eŝnāda beŝinci gün ‘Anter, Zebībe³⁶⁷ evinde oturdı. Ħamīse adlu bir cāriye varıdı ki [106b] ⁽¹⁾ ‘Able'nün ƣatusıydı. Girüp görđi ki ‘Anter mest, maħmūr kendüyi zabt idemez. Tırmağā ve ata binmege mecāl ⁽²⁾ yokdur. Eyitdi: “İy oğlum! Zinhār ‘emmüñ Mālik'den ģāfil olma ki anuñ ƣaŝdı saña yavuzdur. Ol itdügi va‘deden ⁽³⁾ döndi. ŝimdi aña Rebī‘ bin Ziyād'ın ādemisi geldi ki

³⁶⁶ 106a-11 ‘Amr'a: ‘Omer'e

³⁶⁷ 106a-23 Zebībe: Zübeybe

‘Anter'i bahāneyile Zātü'l-Aşād göline çıkar. Anda ⁽⁴⁾ “Senüñile şöhet idelüm ve meşveret idelüm.” di ve aña şerāb içür. Tā ki temām ser-hoş ola. Biz daḥı ol vaḳt ⁽⁵⁾ gözedüp yitişelüm. Anı öldürelüm ve seni daḥı birkaç yirde azacuk cirāhatlü eyleyelüm ki Melik Qays atına ⁽⁶⁾ varıcaḳ ki ḥālīñüzden su’al idebilmezüz. “Bir nice atlular geldiler. Biz gāfiliken ‘Anter'i öldürdiler ve beni mecrūḥ³⁶⁸ ⁽⁷⁾ itdiler. Bilmedük ki ne ṭā’ifedür?” diyesin.” didi ve bu cāriye eyitdi: “Bu ḥaberi hemān Mālik bilür ve oḒlı ‘Amr³⁶⁹ ⁽⁸⁾ bilür, ben bilürem.” didi. Zīrā ki gelen Rebī’ bin Ziyād’uñ ḥāş ādemisidür. Adına Mektüm dirler ve benümile anuñ ⁽⁹⁾ gāyetde maḥabbeti vardur. Baña daḥı ol sebebden didi.” diyü cāriye ḥaber virdi ve döndi, gitdi. ‘Anter ⁽¹⁰⁾ melül ve perişān oldı ve fikre müstaḒraḳ oldı. Ammā temām inanmadı. ‘Emmüm baña toḒrulmuşdur, bunuñ gibi ⁽¹⁰⁾ ḳaşd ḳılmaya diyü tereddüd itdi. Andan soñra bu ḥaberi hīḳ kimseye izḥār ḳılmadı.” Görelüm gircek midür yoḥsa⁽¹¹⁾ yalan mıdur?” didi. **Rāwī** eydür: Bu ḥaberüñ aşlı olıdı ki ol vaḳt ki Rebī’e Mālik’üñ ādemisi vardı, ḥaber ⁽¹³⁾ virdi. ‘Anter girü şaḒ ve esen geldi. Benü Dārim’üñ mālларыyla ve yolda Benī ‘Āmir’i şıdı ve esirlerin ḳurtardı ⁽¹⁴⁾ ve Ḥārīş bin Zālīm’i yanına aldı ve Melik Qays zāmin oldı ki ‘Able’(y)i aña teslīm ide. “Bize mededüñüz çāreñüz varısa ⁽¹⁵⁾ vaḳtidurur.” didi. Rebī’ bin Ziyād bu ḳışsa(y)ı işidicek be-gāyet ḒaḒab idüp acıdı ve Ḥuzeyfe’ye daḥı bildürdi. İttifāḳıla ⁽¹⁶⁾ fi’l-ḥāl Nu‘mān’a ādem göndirdiler ki “İy melik! Senüñ ol düşmānuñ ki senüñ ḥarīmüñde Ḥālīd bin Ca’fer’i öldürdi ⁽¹⁷⁾ ve senüñ ḥabsüñden ḳaçdı ve āḥir oḒlancuḒuñ helāk itdi. Gelüp şimdi Qays’ıla ‘Anter’e şıḒınmışdur. Qays ⁽¹⁸⁾ eydür ki “Sen bizüm düşmānumuz öldürdüñ ḳanumuz alıvirdüñ. Biz senüñ yoluña nefsumüzü fidā iderüz. Seni ⁽¹⁹⁾ Nu‘mān’dan ve Ḓayrından ḳurtarmaḳ elümüzden gelür.” ve ‘Anter ḥoḒ sözler söyledi ki kimsene diline alacaḳ gibi degül. Anuñ ⁽²⁰⁾ Ḓurūrını ve cehāletini ḥoḒ pādīşāḥ kendü bilür, nice def itmek gerekse itsün.” didiler ve andan soñra bu Zātü'l-Aşād ⁽²¹⁾ tedbīrin

³⁶⁸ 106b-17 mecrūḥ: mecrūc

³⁶⁹ 106b-7 ‘Amr: ‘Omer

itdiler ve üç yüz bahādur kişi hāzır kıldılar kim ‘Anter Zātü'l-Aşād'a geldüğü vakt bunlar varup Rebī‘ ve Huzeyfe‘{yile} ⁽²²⁾ ‘Anter'i helāk ideler. Rāvī eydür: ‘Anter bu haberi işidicek tereddüde düşdi. Gāh eydürdi ki “‘Aceb degül ki ‘emmümden ⁽²³⁾ bunuñ gibi fitne ve fesād kaçdı vāķi‘ {oldı.} Ol gāh eydürdi ki ‘emmüm vakt ola ki bu nesneden gāfil ola.” Bu haberi [107a] ⁽¹⁾ Rebī‘ ve Huzeyfe tedbīr itmişler. Ola ki ‘emmümile benüm ortamuzda girü muhālefet vāķi‘ ola. Fi'l-cümle eger beni ‘emmüm ⁽²⁾ da‘vet iderse varurın. Nā-gāh bu nesne andan degül ola. Rebī‘, bil'l-kaçd bunuñ gibi haber çıkarup Hamīse'ye işitdürmiş. ⁽³⁾ Zīrā ki Hamīse her ne işidürse baña elbette dise gerekdür. Ben ‘emmümüñ da‘vetine hāzır oluram. Her nice olursa ⁽⁴⁾ olsun.” didi ve bu fikrile oturdı. “Bu haber ‘aceb girçek mi ola yoħsa yalan mı ola?” diridi. Tā şu degin kuşluk ⁽⁵⁾ oldı. Güneş yukarı kalkdı. Gördi ki ‘emmüsinüñ oğlu ‘Amr³⁷⁰ çıkageldi. ‘Anter'e selām virdi, eyitdi: “İy pehlevānluğ ⁽⁶⁾ re’isi! Babam selām itdi ki halvetce gelsün. Zātü'l-Aşād'a varalum. Anda şöħbet idelüm. Bu ‘Able'nüñ düğünini meşveret ⁽⁷⁾ idelüm.” didi. Ammā anuñ geldüğünü hiç kimse bilmesün.” didi. ‘Anter eyitdi: “Sem‘ān ve tātāten! hoş ola. Varalum. Ammā ⁽⁸⁾ siz gelmek ne hācet idi. Bir ednā işāret kifāyet iderdi.” Pes çadırına girdi. Tīb dürtindi ve fāħir tonların ⁽⁹⁾ geydi ve gövdesinü üzerine bir demür zirih geydi. İhtiyātiçün ve ‘imāmesin şarınup çıkdı. Cerīr ve Şeybüb ⁽¹⁰⁾ ki kardaşlarıdur. Ebcür adlu atını ayarlayup hāzır itmişlerdi, bindi ve Zāmī adlu kılıcını daķındı ve bu ikisi öñince ⁽¹¹⁾ ‘emmüsi oğlu yanınca bile gitdiler. Ammā ‘Anter kardaşlarına daħı işitdüğü haberi bildürmişidi. İşmarlamışıdı ki “Be-gāyet ⁽¹²⁾ ihtizāzıla oluñ.” diyü ve “Ben ser-ħoş olduğum vakt beni saķınuñ.” dimişidi. Çünkü Zātü'l-Aşād'a yitişdiler. ⁽¹³⁾ Gördiler ki ‘emmüsi anda muntazır тұrmış. Kulları tātām bişürdiler ve şerāblar hāzır kılmışlar. Çünkü ‘emmüsi ‘Anter'i ⁽¹⁴⁾ gördi. Karşu varup merħabā kıldı. “İy benüm kolum kanadum ve oğlum ve güyegüm! Hoş geldüñ.” didi. ⁽¹⁵⁾ ‘Anter daħı atdan inüp

³⁷⁰ 107a-5 ‘Amr: ‘Omer

segirtti. Geldi elin öpdi. Du‘ālar itdi ve oturdılar. Ta‘āmlar geldi ve şerāblar ⁽¹⁶⁾ devr itdi ve başlarına keyfiyyet yitişmeğe başladı. Mālik ‘Anter'e istimālet kelecilerin ve düğün tedbīrin ⁽¹⁷⁾ iderdi ve eydürdi ki “Şimden girü ayruk ‘özü ve bahāne kalmadı. Hemān ‘Able senüñdür. Benüm fikrüm budur ki ⁽¹⁸⁾ kabīlelerümüzde ne kadar ulu ve kiçi varısa cem‘ idüp bunlara dürlü dürlü ta‘āmlar bişürdüm ve her birisine ⁽¹⁹⁾ tonlar becidürem ve ne kadar şā‘ir ve fazilet ehl-i varısa cemī‘isine in‘āmlar idem ki senüñ aduñ ⁽²⁰⁾ boyuñdur ve halāyık arasında şöhetüñ gāyetde uludur. Bir ay temām düğün eyleyem. Sen dōstlaruñdan ⁽²¹⁾ kimi da‘vet idecek iseñ eyle. Şimden girü hemān başlayalum.” didi. **Rāvī** eydür: Vaqt kim ‘Anter bu sözi ‘emmümsinden ⁽²²⁾ işitdi. İ’tikād itdi kim ol andan naql itdükleri söz yalanmış. Sevindüğinden turugeldi, ‘emmüsini başında ⁽²³⁾ gözinde öpdi ve didi ki “İy benüm efendüm! Ben senüñ boynı bağılu kuluñum. Şimden girü ihtiyārı senüñ **[107b]** ⁽¹⁾ elüñe virdüm ve mecmū‘-ı işi saña işmarladum. Benüm memlūkümde hākim ol. Her ne dilerseñ işle ve senüñ kendü ⁽²⁾ māluñdan bu hayr işe harc it. Yirine biñ vireyin.” didi. “Zīrā ‘Arab’uñ küllī mālı ve memlūki benümdür. Benüm için ⁽³⁾ şaklarlar ki ne hācetüm olursa alam, virem. Şimden girü ve gelen māl saña gelsün. Taşarruf it. Benüm bu maqşūdum ⁽⁴⁾ hāşıl olduqdan soñra baña bir at, bir süñü, bir kılıç kifāyet ider. Yarından düğün yarağın görelüm. Hıl‘atlar ⁽⁵⁾ ve şerāb ve esbāb tahşil idelüm. Bu işi bitürmek ardınca olalum.” didi. Andan başladılar. Şerāb içmeğe, ⁽⁶⁾ dürlü dürlü ni‘metden ki ‘emmüsi getürmişidi. Ortaya getürdiler. Kadehden tāsā, tāsadan ibriğe çıkup badya ⁽⁷⁾ toluların içdiler. Şuña degin ki ahşam yakın oldu. Gün şararmağa başladı. Mālik, müntazir idi ki Benī Fezāre ⁽⁸⁾ çerisine vaqt zāhir ola. Karañu irişmedin irişenler diridi: “‘Anter'e şerāb ve kebāb tekellüf idüp ‘Able'ye ⁽⁹⁾ müte‘allik sözler söyleyüp mağrūr kııurdu. Mālik'e dört yañadan alkışlar virürlerdi ve Mālik kullarına buyur⁽¹⁰⁾ mışdı kim her birüñüz elüñüzden gelenin takşir itmeñ. ‘Anter'e her ne mekr irgüvdi bilürseñüz eksük ⁽¹¹⁾ komañ, vaqtdür.” diyü

ışmarlamıştı. Birbirine gözleri-y-ile işāretleşüp “Benī Fezāre belürmedi.” dirlerdi.

⁽¹²⁾ Nā-gāh ‘Anter muṭṭali‘ oldu. Ḥamīse'den işitdügi söz öñine düşdi. Kendüzin digşürdi. Bir pāre vaktine ⁽¹³⁾ ḥāzır oldu. Ḳarındaşı Şeybüb, Ebcür'ün dizginin eline alup dört yañada gezüp gelür, giderdi ve Ḳarındaşı ⁽¹⁴⁾ Cerīr'e “Yüri, şol ağaç araların ve depe diplerin cāsūsı busıda kimse olmasun.”diridi. Cerīr yol uğrakların, ⁽¹⁵⁾ çeri konaqların yörenür gelürdi. ‘Anter'i ata oğlın arsilan enügin şaqlar gibi şaqlar idi. Tā ki gördiler kim ⁽¹⁶⁾ Ḳardaşları temām ser-ḥoşdur ve ‘emmüsinün kulları dört yanında тұrup fırsat isterler. ‘Emmüsi oğlu ‘Able'nün ⁽¹⁷⁾ Ḳardaşı ‘Amr³⁷¹ al kılıca urmuş atası Mālik'den bir işāret tevaḳḳu‘ ider. Bāḳī cemā‘at sağlu şollu ortaya ⁽¹⁸⁾ almışlar iḳdāmları bunuñ üzerine kim kılıç oynına gireler. Şeybüb eyitdi: “Hey veled-i zinā! Öñün degşür. Çevre yanıña ⁽¹⁹⁾ naḳar it yoksa kendüzünü öldürdüñ.” didi. ‘Anter'ün uşşı başına geldi, n'olduğın bildi. Tiz kılıcın ⁽²⁰⁾ çıkardı, kullardan yaña teveccüh eyledi. Tā ki gördi ki Benī Fezāre çerisi yakın gelmiş, bahādurları gelüp irişmege ⁽²¹⁾ az ḳalmış, öñlerince Ḥuḳeyfe bin Bedr ardınca Rebī‘ bin Ziyād çağırşurlar ki “İy ḥarām-zāde! Bugün bizüm elümüzden ⁽²²⁾ cān ḳanda ḳurtarursın?” Çevresinden bölük bölük olup yürüdiler. ‘Anter, Ḥamīse'den işitdügin bu kez bildi ⁽²³⁾ kim temām nicedür. Atından yaña teveccüh itdi ki gelen çeriye ḳarşı тұra. ‘Emmüsi çeriye gördi. Sevindi ve yüreklendi. [108a] ⁽¹⁾ Oğlu ‘Amr'a³⁷² çıkırdı ki “Ḳoma, ‘Anter'i kılıcıla atına bindürmemek ardınca ol, ḳorḳma. Şimden girü aña dirlik yokdur. Şunca ⁽²⁾ bahādurlar gelüpdür.” didi. ‘Amr³⁷³ dahı çaldı, ‘Anter'ün ḳaftānın kesdi. Cebesine indürdi. Kılıç girü döndi. ‘Anter sıçradı. ⁽³⁾ Atına bindi. Süñüsin ve kılıcın eline aldı, ‘emmüsine ağzından ağı şaçardı. Eydürdi ki “Yā ḡaddār, yā mekkār, yā muḥtāl! Bu ⁽⁴⁾ işün Tengriḡimiçün birine biñ al.” diridi. “Arab diyārını saña ḥarām ideyin, şovuk şuyı acı göstereyin.”diridi. Andan ⁽⁵⁾ çeriye depdi.

³⁷¹ 107b-17 ‘Amr: ‘Omer

³⁷² 108a-1 ‘Amr'a: ‘Omer'e

³⁷³ 108a-2 ‘Amr: ‘Omer

Karındaşı Şeybūb öñince tîz endâzlık iderdi ve bir kardaşı Cerîr kafadâr olup çağırurdu ki “Yâ harâm-zâdeler! ⁽⁶⁾ Fikrünüñz fâsiddür. ‘Anter, siz avlayacağunuz kuş degüldür. Amañ çekmeñ.” diridi ve ‘Anter kendünüñ ⁽⁷⁾ hasûdlarınıñ hakkında bu ebyâtı inşâ iderdi: ⁽⁸⁾ **Şî‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] ⁽¹²⁾ **Râvî** eydür: Henüz ahşam olmadın ‘Anter Benî Fezâre çerisine karañulık bıraktı. Tağı, şahrâyı tar gösterdi. ⁽¹³⁾ Kılıcı darbı çukallar, zirihler sökerdi. Çomağı çatladısı yire göge şadâ şalardı. Tağı yirinden koparurdu. Arsilan ⁽¹⁴⁾ heybetin işitse kan kaşanurdu. Benî Fezâre tağ, şahrâ yolın dutdılar. Her birine baş koydı ve cân korkısı düşdi. ‘Anter, Huzeyfe¹ye ⁽¹⁵⁾ yitişdi. Huzeyfe sünüsün çevürürken atına dokundurdu. Atdan yire düşdi. ‘Anter irişdi. Kılıcıla çaldı, cebesinden ⁽¹⁶⁾ geçüp yağrınına yitişdi. Huzeyfe at ayağı altına düşdi. Gelen geçdi. Üstinden geçerci. Andan Rebî‘ istemek ardınca ⁽¹⁷⁾ oldu. Rebî‘, ‘Anter’ün bu işlerin göricek “Bu ser-hoş hamlesi degül, mahmûr işine beñzemez. Bunuñla eceli gelmişden ⁽¹⁸⁾ artuk kimse muķâbil olacaklayın degül. Çerimüz biñ bu kadar olsa dañı küllisin helâk iderdi.” diyüp kaçmışıdı. Dirlikin ⁽¹⁹⁾ isteyenlerden bunuñ ardınca çok kişı gitdi. Çeri tağıldı ve Huzeyfe¹yi kardaşı at ayağı altında bulup atına ⁽²⁰⁾ arķurı yükledüp Rebî‘’ün ardına düşdi. ‘Anter, Rebî‘’i bulmadı. Öñine gelene ecel haberin virdi ve cân lezzetin ⁽²¹⁾ gösterdi. Şuña dek kim karañu irişdi. Girü döndi ve bu ebyâtı inşâ itdi: **Şî‘r.** [Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[108b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] ve ‘emmüsinüñ bu fitnesine ve hîlesine be-ğâyet münfa‘il oldu. Dilerdi kim “Bula ve pâreleye⁽²⁾vere. ‘Able¹(y)i gücile alaydı.” ‘Emmüsinden ve oğlı ‘Amr¹dan³⁷⁴ hiç eşer bulmadı ve haber işitmedi ve ne hâle uğradılar, bilmedi. Kardaşı Şeybūb ⁽³⁾ öñince idi. Şordı: “Bunlara n’oldı ola?” diyü. Meger bular girü çadırlarına varmışlardur. Fikirleri budur ki “Yarın bu işe inkâr ⁽⁴⁾ ideler ve bize melâmet eyleyeler, yüri isteyelüm.” didi. Her ne kadar ki istediler, bulmadılar. Ol hinde ‘Anter bu ebyâtı inşâ itdi: ⁽⁵⁾ **Şî‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁶⁾

³⁷⁴ 108b-2 ‘Amr¹dan: ‘Omer¹den

Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] Andan şoñra ‘Anter’üñ şerābı başına ağup ve melālete ve ğazaba ⁽⁹⁾ muķārin olup gözine uyku qarārgāh itdi. Atındañ indi. Qardaşına “Beni şaklañ.” diyü ışmarladı ve temām yatup uyudu ve ⁽¹⁰⁾ atası Şeddād ve Zahme ve Hāriş bin Zālīm ve ‘Urve ol gün Melik Qays da‘vetine varmışlardı. Melik katından ser-ħoş kalkdılar. ⁽¹¹⁾ Bulara ne hāl olduğı teftiş olunmadı. **Rāvī** eydür: Vaķt kim şabāħ oldu. ‘Anter uyandı bu aħvāli fikr itdi. “Düşüm mi ⁽¹²⁾ ola?” diyü şekk iderdi. Qardaşı Şeybūb hāzır oldu. Andan bu ħaberi şordı. Şeybūb mā-cerāyı bir bir ħikāyet itdi. ⁽¹³⁾ Benī Fezāre çerisi münhezim olduğından ve Rebī‘üñ kaçduğundan ve Huzeyfe anuñ at ayağı altında kaldüğünden ħaber ⁽¹⁴⁾ virdi ve ‘Anter’üñ zirhin öñine getürdi. Qana ğarķ olmışıdı ve kılıcı Zāmī dahı buncılayın idi. Andan eyitdi: ⁽¹⁵⁾ “İy anası oğlı! Seni kim umardı ki bunda şağ ve esen bulunayduñ?” ‘Anter, Rebī‘ hālinden Şeybūb’a teftiş itdi. ⁽¹⁶⁾ Şeybūb: “Rebī‘ az ādemile kaçdı, kurtuldı.” didi ve ‘emmūsinden şordı ki kendüne kıldı ve oğlına işledi. Eyitdi ki ‘emmūñ ⁽¹⁷⁾ oğlına: “Sen atuñı depmek kaçd itdügüñde koma, qorķma. Kılıcıla şimden girü aña dirlik yokdur.” didi. Bu iş hep ⁽¹⁸⁾ ‘emmūñüñ fitnessindendür.” didi. “Şöyle bil kim şol vaķt ki sen çeriyeye depdün. Çeri şındı ve Huzeyfe mecrūħ ³⁷⁵ oldu. ⁽¹⁹⁾ Rebī‘ bin Ziyād döndi, kaçdı. Sen atuñı yıldurup Zātü’l-Aşād kenarında ‘emmūñ ve oğlın isterdüñ ki helāk ⁽²⁰⁾ ideydün. Hiçbir kişi kırtarmayayıduñ. Ben seni men‘ itdügümce işitmeyüp baña kılıç indürdüñ. Ben şundan qorķardum ⁽²¹⁾ ki tā ki kaçımak arasında birine tuş gelüp öldüreydüñ. Şoñra peşimān olayduñ. Senüñile Zātü’l-Aşād’ı ⁽²²⁾ bu hāl üzerine araduk. Hiçbirisin bulmayup girü döndük. Ne hāl olduğın bilmedük.” didi. ‘Anter bu sözi ⁽²³⁾ işidicek müteħayyir oldu, melāletinden dilerdi ki ol gün kimseye görünmeyeydi. Ol bu hāletde iken ‘Able’nüñ **[109a]** ⁽¹⁾ taťusı Ħamīse içerü girdi ve eyitdi ki “Ħatunum saña selām ider. Eydür ki qardaşum ve atam anuñ elinden kaçup beriyyeye ⁽²⁾ düşüp gitmişler dahı and içmişler ki bu

³⁷⁵ 108b-18 mecrūħ: mecrūc

diyāra gelmeyeler. Nedür, ne hāldür? Bunuñ gibi iş revā mıdur?” didi. ‘Anter eyitdi:

(3) “Bu dañı niçündür ki kendüler belāyı başaralar, baña isnād ideler? Benüm başuma kaçd ideler. Hikāyet şöyle (4) oldı. ‘Able'ye diyesin.” didi. “Yā Hamīse!” didi. Gönderdi. **Rāvī** eydür: ‘Able Hamīse'yi gönderüp atama şöyle olmış (5) didüğine sebep buyıdı kim vaqt ki ‘Able'nüñ atası bu fikri itdügi işden çāre olmadı ve ‘Anter'e kaçd itdügi (6) yirine varmadı. Girü çadırına gelmege utandı. Oğlı ‘Amr'a³⁷⁶ eyitdi: “Kimden girü bu diyārda bize dirlik kalmadı. Zīrā yarın (7) hālāyık bizüm bu hālümüzi işidürler. Bizi olur olmaz sözile incidürler. Huşūşā Melik Kays ve kardaşı ve benüm (8) kardaşum Şeddād ve Zaḥme yüzine ne yüzile baçalum.” didi. “Şöyle dilerin ki Melik Nu‘mān bin Münzīr katına gidem. (9) Anuñ sebebi-y-ile bu mu‘ānid melik elinden kurtulam. Kızçuğazum dañı ne olursa ola. Her ne itdümise bu bed-bahta (10) eşer itmedi. Mecmū‘-ı hīlem bāṭıl oldı. Melik Nu‘mān Hārīş bin Zālīm Benī ‘Abs katında idügin bilicek bunlaruñ aña iğrāzın (11) ve ikrāmın işidicek gāzab ider, kişi göndürür. Bunları perişān eyler. Eger ‘Anter'i öldürecek olursa kız kardaşuñı (12) ‘Arab ulularından birisine virürüz. Gölgesinde hoş geçerüz.” didi. ‘Amr³⁷⁷ eyitdi: “Kız kardaşumı bile alalum, gidelüm. (13) Nice koyalum ki bunda düşmānlar aña hākim olalar. Bu veled-i zinā aña bir nesne irgüre. İl ortasında rüsvāy olavuz. (14) Çāre oldur ki bile alavuz dañı Benī ‘Abs'e yakın olmayavuz.” didi. Mālik eyitdi: “Yok ciger köşem kız kardaşuñ ‘emmüli (15) evinde olur ki Zaḥme ve Şeddād'dur. Aña ‘Anter'den ve gayrıdan zarar yitişmez. Bunuñ birle ki biz alup bile gitmemüze rāzī (16) olmaz ve biz ğurbetde anuñ ceza‘inden, feza‘inden incinürüz.” didi. Andan kendüyle bile olan kullaruñ mecmū‘ısına eyitdi: (17) “Siz çadıra varuñ raḥtī şaklañ. Biz dañı görelüm hāl nice olur.” didi ve kızum ‘Able'ye eydürüñ ki “Atañ başın (18) aldı. Kardaşuñıla fülān beriyyeye düşdi. Senüñ ‘āruñdan senüñ ğayretüñden. Eger ‘Anter'i bizüm üzerümüze (19) terciḥ idüp ihtiyār idersen it. Saña atası ve kardaşı

³⁷⁶ 109a-6 ‘Amr'a: ‘Omer'e

³⁷⁷ 109a-12 ‘Amr: ‘Omer

destürinsuz ere uydu, disünler.” diñ ve eger bizüm ⁽²⁰⁾ rızāmuz gözedürse kendüsin şakınsın. Karındaşum Şeddād ve Zaḥme evine varsın. ‘Anter anlardan utanur. ⁽²¹⁾ Aña nesne dimez.” didiler, döndiler. Bunlar yola girdiler. İrte olunca gitdiler ve bir maḳāma yitdiler. Kullar gelüp Mālīk ⁽²²⁾ ışmarladuğın ‘Able'ye ve anasına didiler. ‘Able be-ğāyet melūl oldu, eyitdi: “Vāllāhi yiryüzinde benüm başuma gelen ⁽²³⁾ hıçbir kızuñ başına gelmedi. Baña bu dürlü dürlü rüsvāylık ve bir yirden bir yire sürilmek nedür? N'olaydı beni anam [109b] ⁽¹⁾ ıoğurmayaydı. Buncılayın ḥālet başuma gelmeyeyidi ve daḥı ‘emmülerüm evine varmaḳdan ğaraḳ ‘Anter'den ıorıḳmaḳ ise ⁽²⁾ evde daḥı ‘Anter'den ıorıḳmazın.” didi. Zīrā ‘Anter benüm elümdedür. Her ne buyurursam eyle ider. Ol benüm ırzum ⁽³⁾ şaḳlar. Yüzüm şuyın yire dökmez.” didi. Fıkr baḥrine taleb bu ḳāziyye ḥaḳkında gice öziñi temāmet müteḥayyir oldu. Vaḳt ki ⁽⁴⁾ şabāḥ oldu. Taḫusın ‘Anter'e göndürdi. Bu gice ne ḥayret çekdüğın nice efğānlar itdüğın Ḥamīse ḥikāyet ⁽⁵⁾ itdi. ‘Anter bu sözi işidicek cānına od düşdi. ‘Able'nüñ rikḳatine göñli göyüñdi. Müteḥayyir olup fikre vardı ⁽⁶⁾ ki anuñ bu melāleti neyile mündefi‘ olur? Perīřān göñli neden yirine gelür? Bu ḥāletde iken tā ki ‘Urve bin el-Verd ⁽⁷⁾ ve Ḥārīř bin Zālīm iıerü girdiler. ‘Anter'üñ ḥālinden ve dünki ğüninden sordılar. ‘Anter taḥassürile eyitdi: “Vāllāhi ⁽⁸⁾ ğünlerde dün ki ğünden şūm ğün bilmezim ve Tengri Te‘āla anuñ gibi ğüñi dōstlara bitmesün.” didi. Andan ⁽⁹⁾ bunlara ‘emmüsinüñ ne vechile itdüğın ve Benī Fezāre cemā‘ati-y-ile nice ceng eyledüğın, şıduğın söyledi ⁽¹⁰⁾ ve eyitdi: “Ben ‘emmümi bilürin, gitmedi. İllā Melik Nu‘mān ḳapusına gitdi. Vara Ḥārīř bin Zālīm'üñ ḥaberin vire ve ⁽¹¹⁾ bizüm anuñıla müvāfaḳatumuz ide. Bizümile Melik Nu‘mān ortasında düşmānlık bırağā. Cenge ve cidāle mü‘eddi ola. ⁽¹²⁾ Yine benüm maḳşūdum etegi elüme girmeye. Bu yolda cān baş oynayam.” didi. ‘Urve eyitdi: “İy bahādurlar başı! ⁽¹³⁾ Senüñ bu sözüñ ğirıekdür. Hemān iş aña yitişse ğerek ola kim Melik Nu‘mān ādem göndüre. Ḥārīř'i Melik ⁽¹⁴⁾ Ḳays'dan istede yāḥuz ‘emmüñ kızın isteyü kiři göndüre. Rebī‘ anlaruñıla arz-ı

‘İrāk'a bile vara. ‘Able'(y)i kardaşı ⁽¹⁵⁾ ‘Amāre'ye³⁷⁸ alıvire. Senüñ mecmū^c-ı emegüñ zāyī^c ola.” didi. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi eger Melik Nu‘mān kendü gele ⁽¹⁶⁾ Kisrī çerisi ve Rūm ve Benī Aşfer begleri ve Celend bin Gerger ve daḥı Rebī^c ve Naşr bile geleler. ‘Able'nüñ bir kılına ⁽¹⁷⁾ el ırgürmeyeler ben şağiken.” didi. Ḥārīş eyitdi: “Nu‘mān'içün ne teşvīş? Baña çeri koşuñ anuñ çerisin şıyayın. ⁽¹⁸⁾ Yirinden yurdından süreyin. Evet şavāb budur ki sen tūrasın. Atuña binüp Melik Qays'ıñ kardaşlarınıñ ⁽¹⁹⁾ birisin yanuña alup ‘emmüñe yitmek ardınca ola ve ‘emmüñe buluşduḡda tenhāyiken sa‘y idüp ⁽²⁰⁾ ḥātırın ele alasın. Maḥbūbuñ ‘Able ḥātırı-y-içün her neye mürtekib olursañ olasın, ‘emmüñi alup kabīleye ⁽²¹⁾ getüresin. ‘Āşık, ma‘şuḡ yolında buncılayın nesneler itmek çok degüldür.” didi. Buña münāsib ebyāt^{dan} ⁽²²⁾ eş‘ardan okıdı. Maḥşūl ebyātı buyıdı kim kaçan ‘āşık muḥibbe bir ḥorlık yitişe anı kendü dōstlarına ⁽²³⁾ söyler. Bir pāre ol sebeble yüregi odı söyner. Zahmeti yüki yinilür. Ḥuşūşa ki şikāyet bir şefkatlü **[110a]** ⁽¹⁾ kişiyi ide: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir] **Rāwī** eydür: ‘Anter, Ḥārīş'den bu sözleri ⁽³⁾ ve ebyāt-ı eş‘arı ma‘nisiyle işāret itdüḡi nesneleri işidüp bilicek göñli göyündi ve gözleri yaşıla tōldi ve ⁽⁴⁾ ıışık cinneti gālebe itdi. Eyitdi ki “Nice ideyin? Şimden girü ben ‘emmüme yitişmez. Eger yitişmelü daḥı olsam ol düşmānlıḡından ⁽⁵⁾ dönüp benümile gelmez.” Ol Ḥārīş'ile bu sözde iken Melik Qays'ıñ bir kişisi içeri girdi. Eyitdi ki “İy bahādurlar ⁽⁶⁾ ulusı! Seni efendüm Qays okur. Ḥuzeyfe'nüñ ādemisi geldi. Senden şikāyet itmiş. Ḥuzeyfe'yi mecrūḥ itmişsin, ölmelüdür.” ⁽⁷⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi eger ben bugün Benī Fezāre'ye fırsat bulaydum ayaḡı üzerine yürür kişi komayayıdum. ⁽⁸⁾ Anlardan ben temām intikāmum almaduḡuma acıram.” didi. Zīrā Benī Fezāre begleri beni seferde ḥāzerde gözedürler ki ⁽⁹⁾ öldüreler. Benüm anlaruñıla bir nice kara günüm olmak gerekdür. Ḥuşūşa Ḥuzeyfe ve Rebī'ile.” didi. Andan atına binüp ⁽¹⁰⁾ Melik Qays'dan yaña gitdi. Melik Qays katına varıcaḡ atından

³⁷⁸ 109b-15 ‘Amāre'ye: ‘Ammāre'ye

indi ve selām virdi. “Ne hācetdür ve ne buyurduñuz?” ⁽¹¹⁾ diyü Melik Kays'a şordı. Melik Kays eyitdi: “İy pehlevānlar ulusu! Bunuñ gibi işe ne sebep oldı. Şerāb açmakda ⁽¹²⁾ ifrāt idersin. Ne itdügüñ bilmezsin?” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Benden ne günāh oldı ki bunuñ gibi ‘itāba ⁽¹³⁾ müstehıkk oldum. Vallāhi benden hiç yaramaz nesne şadır olmadı süçi azacuk içdügümden ğayrı.” didi. Melik ⁽¹⁴⁾ Kays eyitdi: “Şol oturan Huzeyfe'nüñ ilçisidür. Huzeyfe senüñ darbuñdan ölümlü yatur.” diyü haber getürdi. ⁽¹⁵⁾ **Rāvī** eydür: Ol ilçi Huzeyfe'den şöyle haber virdi kim “Ben ve Rebī‘ üç yüz miqdār kişi-y-ile atlanup sizleri ⁽¹⁶⁾ selāmlayu giderdüm ki varayduķ ‘ömrüñ ve devletüñ artsun diyeydük. Çeriye bile varmaduğumuz ‘özrin ve düşmeni ⁽¹⁷⁾ bile düşmānlamaduğumuz sebebin i‘lām ideydük ki Yemen tarafına birāz er göndermiş idük. Düşmān ğālib olmuş. ⁽¹⁸⁾ Çok kişi helāk itmiş. Bākī kaçan kişinüñ ardınca bizüm sınura deġin bile gelmiş. Gele ile gire diyü ħavf ⁽¹⁹⁾ itdük. Varımaduķ, üşendük. Hāzretüñüz sağ ve selāmet gelmişsiz. Varalum ‘özr dileyelüm ve selāmetleyelüm.” ⁽²⁰⁾ didük. “Zātü'l-Aşād'da ‘Anter önümüze çıkdı. Ser-ħoş kendüzin bilmez. Yoldaşlarımız ve bahādurlarımız ⁽²¹⁾ öldürdi. Bizüm bahādurlar daħı cenge ikdām itdilerdi. Men‘ itdük. Ser-ħoşdur, muķayyed olmañ. Tā Melik Kays ⁽²²⁾ bize bundan ötüri serzeniş ve ‘itāb itmelü olmaya. Her ne vechile kırtulavuz, didüġise olmadı. Geldi baña ⁽²³⁾ yitişdi. Beni göre, utana dirdüm. Kendüzümden men‘ itmedüm. Baña yitişdüġi gibi el kılıca urdı. Beni çaldı. **[110b]** ⁽¹⁾ Hemān helāk oldum. Şandum aña daħı kāni‘ olmayup “İy ħarām-zādeler ve bedbaħtlar! Siz beni bunda öldürmege geldüñüz.” ⁽²⁾ didi. Eger ‘emmüsi men‘ itmese bize tā kendü yirümüze gelince bile uyardı.” didi. “Yā Kays! Biz ħaravaş oğlanları ve ħarām-zāde ⁽³⁾ olduķ. ‘Anter şahīħ neseb oldı. Eger bu iş senüñ emrüñile ise biz daħı bilmiş olalum. Tā kendü cānumuz ⁽⁴⁾ yaraġın görevüz. Bilevüz ki bize saña yardıma varmaduğumuza ġazab idüp tırursın.” didi. “Eger bu işden ⁽⁵⁾ ħaberüñüz yoġısa bunuñ gibi zulme rāzī olmayasız. Eger fi'l-ħamle bizüm tarafı ri‘āyet itmek maķşüdisa ‘Anter ⁽⁶⁾ Zātü'l-

Aşād'a da öldürdüğü ölümlerümüzün kanın alıviresin ve 'Anter'i bizüm hātırmuзіçün andan ⁽⁷⁾ süresin. Tā bilevüz ki bizüm dōstumuza dōst ve düşmānlarumuza düşmānsın." didi. Melik Qays eyitdi: ⁽⁸⁾ "Vallāhi yā 'Anter! Ben bu sözden gāyet perīşān oldum. Zīrā benüm baña yitecek teşvīşüm varıdı. 'Emmüm oğlanlarınıñ ⁽⁹⁾ düşmānlığı baña yiter." didi. 'Anter eyitdi: "Ol Allāh hāqqı-y-içün ki yiri ve gögi yaratdı. Mecmū^c-ı 'āleme rızqın taqdīr ⁽¹⁰⁾ itdi. Bu söz yalandur ve bühtāndur. Benī Fezāre gelmedilerdi. İllā beni öldüreler. 'Emmüme yardım ideler." didi. Andan ⁽¹¹⁾ kendüyle 'emmüsi ortasında olan mā-cerāyı hikāyet itdi. Benī Fezāre'den ki benüm düşmānlarumdur. Her kime ⁽¹²⁾ ve 'emmüsi-y-ile 'Amr³⁷⁹ rüsvāylıkdan kaçup gitdügin didi ve eyitdi: "Yā melik! Şimden girü Benī Fezāre'den ki benüm ⁽¹³⁾ düşmānlarumdur. Her kime kādīr olsam öldürürin. Huşūşā Rebī' bin Ziyād'ı ve kardaşını ki benüm 'emmüme ⁽¹⁴⁾ dāyim benüm hāqqumda yaramaz nesne ta'līm iderler. ādem gönderürler." didi ve anlarıñ "Ol Yemen tarafına er gönderdüñ ⁽¹⁵⁾ idi." didükleri girçekdür. Zīrā benüm Benī Dārim'e kız kardaşum oğlın kırtarı gitdügümde haber bilüp ardumca ⁽¹⁶⁾ yüz kişi göndermişlerdi. Bahādurlardan benüm ölümüne kaşd itmişlerdi. Laķit bin Zūrāre tuş ⁽¹⁷⁾ geldi. Bunlara ne itdi-y-ise itdi. Ben bu işi hāzretüñde dimege hātıruñuz perākende olmasından korkardum." didi ⁽¹⁸⁾ ve "Baña zulm ve te'addi itdi." dirler. Şimden şöñra kim kimi memleketden sürer ve bu işüñ āhiri neye yitişür ölmeyen ⁽¹⁹⁾ göre." didi. **Rāvī** eydür: Melik Qays vaķt kim bu sözi 'Anter'den işitdi: "Bildim kim 'Anter girçekdür. ⁽²⁰⁾ Zāhir hāl aña tanıklık virür. Huzeyfe'nüñ ademisine eyitdi: "Efendüñe eyit. Melik Qays temām bildi kim hāķ ⁽²¹⁾ 'Anter söyledügidür. Zīrā 'emmüsinüñ kaçduğı anuñ sözün girçekler. Eger anuñ bu işde yaramazlığı ⁽²²⁾ ve fitnesi yokumissa kaçup gitmeyeyidi." didi ve "'Anter'i memleketden kıvsun çıkarsun." didügi ⁽²³⁾ bu söz ādem diyicek söz degöldür. Bu sözi dimez. İllā şol kişi ki melikümüñ zevālin ister.

³⁷⁹ 110b-12 'Amr: 'Omer

Zîrâ ben [111a] ⁽¹⁾ bir düşmeni çok yardımı az kişiyem. Eger ben bu işi idersem iş bilmezlerden oluram baña hîç bela ve kazâ gelmedi. İllâ andan ‘Anter ⁽²⁾ sebebi-y-ile kurtuldum ve ehl-i beytüm anuñ öcünden esîr olmağdan ve mālum tārâc olmağdan anuñ yardımı[yı]la ⁽³⁾ hālâş buldum. Eger şimdi ben eylûgi muķābelesinde yaramazlık idersem dünyāda ādem degüllerden olursın. Şimden ⁽⁴⁾ girü dahı ‘Anter’ile Benî Fezāre ortasına girmezin, dilerse dōstlık itsünler dilerlerse düşmānlık idüp birbirin ⁽⁵⁾ öldürürlerse dahı muķayyed olmazın.” didi. İlçi bu vechile göndürdi ve ‘Anter’e dil-cüylik itdi ve saña ‘emmüñ ⁽⁶⁾ haķķında ve sâyir maşlaḥatlaruñda mu‘āvin olur.” didi. ‘Anter melik ḳatından otağına geldi ğam denizine ⁽⁷⁾ müstağraḳ ve ‘ışḳ odına mübtelā oturdu. Ekşer ğuşşası tarafından idi kim ḳanḳı ḫarafa gitmiş ola ⁽⁸⁾ ve ḳanda isteyem diridi. Zîrâ bilürdi kim ‘Able atası ḳatında ma‘īşetden rāzî degüldür. Gice gündüz ḳarārı ⁽⁹⁾ yoḳdur, atasın ve ḳardaşın arzular. Bunuñ gibi tereddüd tamam geçdi. ‘Anter hîç yimeḳ ⁽¹⁰⁾ yimedi ve şu içmedi ve yatup uyumadı. Beşinci günden soñra ‘Anter’i ‘Able’nüñ atası ḳıgırdı, ḫalvet ḳatına ⁽¹¹⁾ iletirdi. Eyitdi ki “İy benüm oğlum evcügezümüz ersüzlükden ḫarāb oldı. Bizüm ḫālümüz n’olsa gerek? ⁽¹²⁾ Bu zamanda nice dirilelüm, ‘emmüñ oğlı gitdiler. Hîç ḫaberleri bilinmedi bizüm düşmenlerümüz çoḳdur. Eger ‘emmüñ ⁽¹³⁾ ḫışmın öldürdüğü kişilerden kimsesiyle buluşup birbirini öldürürlerse bizüm andan soñra be-ğāyet ⁽¹⁴⁾ düşvār olur.” didi. “Şavāb budur ki varasın anlardan ḫaber bilesin. Anlaruñ itdüğine sen ḳalmayasın, ⁽¹⁵⁾ olan ḫod oldı. Eger ‘emmüñ dahı bir iş olacaḳ olursa biz dile düşvār zāyil içinde ḫarb-ı mesel oluruz. ⁽¹⁶⁾ ‘Arab ḳabīlesi ortasında bu söz olur ki “‘Able atasın öldürdi ve ḳardaşın helak itdi ‘Anter ‘ışḳına ⁽¹⁷⁾ ve ‘Anter’e mecmū‘-ı işin işmarladı.” dirler. Çıḳ sen bu işüñ ḫaḳıḳatinden illere ḫaber vir. Tā ki her kişi bilsün ⁽¹⁸⁾ bir dōst tedbir eyle, süst deprenme yoḳsa vişāline yitişmezsin. Hicrān ‘azābına giriftar olursın ki bu kerre de ⁽¹⁹⁾ hîç benüm suçum yoḳdur, küllisi ‘emmümdendür. Zîrâ benüm için göñlinde düşmenlik berkitmiş

zāhirde baña ⁽²⁰⁾ dōstlık gösterür, el altından Huzeyfe'yile beni öldürmege ittifāk iderler. Tengri Te'ālā benüm şındukum ⁽²¹⁾ berekātinde baña ziyān kıldurmadı, anlara şermsārılık getürdi. Bunuñ birle ki buncılayın işleri biñ kerre ⁽²²⁾ idüp hiç nesne başarmayup mecmū'ı ziyān girü kendüye ulaşmışdur.” didi ve dağı Ka'be Hacerü' l-Eved ⁽²³⁾ hakkı-y-içün ve 'Able başı-y-içün ki benüm qatumda ol andlaruñ ulusıdur. Eger 'emmüm baña eyitse ki “Yā 'Anter **[111b]** ⁽¹⁾ tama'uñ kes. Ben kızumı saña virmez. Senüñ kabilede tırdıgıñdan dağı şafām yoğdur ki seni görem. Göñlüm ⁽²⁾ incine ve senüñ öcünden baña serzeniş ideler.” dise giderdüm. Allāh Te'ālā'ya tevekkül iderdüm.” didi. 'Able hāzır idi. Bu ⁽³⁾ sözün işitdi, gülümsedi, eyitdi: “Od başuña yā 'Anter! Senden bu iş kaçan olur ki? Vağt beni görmedin ⁽⁴⁾ dirilübilesin. Benden ayrılmağa rāzı olasın. Bunuñ gibi sözi koğıl. Bensüz dirlige ihtimāl virme ki ben sensüz ⁽⁵⁾ dirilmez ve bir kişi bir kişinüñ talebinde olsa andan müdārasın kesmemek gerek.” didi. 'Anter eyitdi: “İy hatunum! Bu ⁽⁶⁾ müdāra niçeye dek ola ki atañ benüm helāküme kaçd ider. Aña acıram ki ol benüm eylügüme muqābil yaramazlık ider. ⁽⁷⁾ Evet bunlar baña seheldür. Eger sen 'ahduña vefā idersen dōstlıgıñ şaqlarsıñ.” didi. “Ataña Benī 'Āmir'den ⁽⁸⁾ artuğ qorqu yoğdur. Zīrā Benī 'Āmir'üñ cāsūsı gice gündüz bizüm çevrümüzden eksük olmaz. Bizden yalunuz bu buldukların ⁽⁹⁾ alurlar ve illā eger Melik Nu'mān'a yitişdi-y-ise hiç qorqu yoğdur. Şağ ve esendür. Senüñ 'ışkuñ haqqı-y-içün bu gice ⁽¹⁰⁾ andan haber bileyin, 'emmüñ yaramazlığına ben bir eylük ideyin ki her kişi begene.” didi. 'Able'nüñ anası eyitdi: ⁽¹¹⁾ “Vallāhi yā oğlum! Biz senüñ haqqıñ şaqlaruz, eylügüñ bilürüz dağı ben Ka'be'ye ve andağı yirlere and içerem ki kızumı ⁽¹²⁾ senden artuğ kişiye virmez eger beni öldürürlerse.” didi. 'Anter'üñ göñli hoş olup girü otağına ⁽¹³⁾ geldi, oturdı. 'Urve ve Hāriş ve atası Şeddād ve 'emmüsi Zahme Cevād'ı kığırdı. 'Able ile ve anası-y-ıla olan mā-cerāyi ⁽¹⁴⁾ kışsa idivirdi ve eyitdi kim “Bu gice 'emmümü istiyü giderem. Andañ baña itdügi işlere ben qalmazın.” didi. Düşmānları ⁽¹⁵⁾ kendüme ve hışımlaruma

zafer bulmalu eylemezsin ve Benî Fezāre ve anlaruñ şıkarı düşmānları kendüme güldürmezsin.”⁽¹⁶⁾ didi ve “Ben korkmazın ‘emmüden illā Benî ‘Āmir'den kimsene tuş gele diyü korkarın.” didi. Siz da‘vet itdügüm⁽¹⁷⁾ ‘Able'(y)i size ısmarlamak içündür. Ola kim benüm seferüm uzaya, ‘emmüm ‘Able'(y)i almağa ādem göndüre. Eger⁽¹⁸⁾ Melik Nu‘mān'a yitişmiş olursa ben nā-gāh bunda bulunmayam. Eger ben bu korkduğum iş vāki‘ olursa gelen kişiye⁽¹⁹⁾ ‘Able'(y)i virmeñ.” didi. ‘Anter'üñ atası Şeddād eyitdi kim “İy oğlum! Ne teşvîş çekersin.”³⁸⁰ ‘Able bizüm evümüzde⁽²⁰⁾ olur. ‘Ammā senüñ yaluñuz gitmeñe rāzī olmazuz. İllā bir cemā‘at bahādurlar-y-ıla ki her kanda olsuñ saña⁽²¹⁾ yoldaşlık ideler. Mecmū‘-ı işüñde yardımcı olalar.” didi. ‘Anter eyit ki “Tengri hākkı-y-içün iy ata! Seni ve ‘emmüm⁽²²⁾ Zahme'(y)i benümile gitmege kıomazın. Zīrā ‘Able'yi şaklamağa siz gereklüsiz. Tengri-y-ile sizden artuq kimseye⁽²³⁾ inanmazın.” didi. **Rāvī** eydür: Bu sözi işidicek Hāriş bin Zālīm eyitdi: “İy bahādurlar başı! İş böyle olursa [112a]⁽¹⁾ senüñile ben gideyin. ‘emmüñ ve atañ ‘Able'(y)i şaklasunlar. Señünile bende yiryüzinde olana yitecek güç ve kıuvvet vardur. Hātıruñ⁽²⁾ hoş tut.” didi. ‘Urve bin Verd eyitdi: “Bence cemī‘-i ‘Arab senüñ kuluñ ve kıurbanuñuz. Ben_dahı bile giderin. Sizden kıalmazın.”⁽³⁾ ‘Anter'süz ‘Able benüm gözüme kıarañudur. Dār-ı dünyā tar³⁸¹ görünür.” didi. ‘Anter, ‘Urve'den hoş hātır olup medhler ve şenālar itdi.⁽⁴⁾ Döndi bağırina başdı ve başında, gözinde öpdı. Andan gice olinca yaraklandılar. Belki şadāk tākınup çıkal, cevşen geyip⁽⁵⁾ çomak ve süñü götürüp il yatdukdan şoñra ‘azm-i rāh itdiler. Şeybüb önlerince uçar kıuş gibi giderdi ve ‘Anter bu kıaşide(y)i⁽⁶⁾ inşā’ iderdi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir⁽⁷⁾ Arapça Şiir⁽⁸⁾ Arapça Şiir⁽⁹⁾ Arapça Şiir⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir⁽¹¹⁾ Arapça Şiir⁽¹²⁾ Arapça Şiir⁽¹³⁾ Arapça Şiir⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir⁽²⁰⁾ Arapça Şiir⁽²¹⁾ Arapça Şiir⁽²²⁾ Arapça Şiir⁽²³⁾ Arapça Şiir [112b]⁽¹⁾ Arapça Şiir⁽²⁾ Arapça Şiir⁽³⁾ Arapça Şiir⁽⁴⁾ Arapça Şiir⁽⁵⁾ Arapça Şiir⁽⁶⁾ Arapça Şiir⁽⁷⁾ Arapça Şiir⁽⁸⁾

³⁸⁰ 111b-19 çekersin: hakersin

³⁸¹ 112a-3 tar: ıar

Arapça Şiir] Vaqt kim beriyyeye yitişdiler, qardaşına eyitdi: “Yā bahādurlar ⁽⁹⁾ ulus! Qankı yoldan gidelüm. Qardaşı eyitdi: “Benī ‘Āmir tarafına gitmek gerek andan artuqdan biz anlaruñ haberin ⁽¹⁰⁾ bilmezüz.” didi. Şeybüb eyitdi: “Vallāhi girçek söylersin ve gidecek yol oldur.” didi. “Qaçan kim Benī ‘Āmir sınırına girevüz. Biraz ⁽¹¹⁾ gidelüm dahı bir yirde siz gizlenüñ. Ben köylerden varayın. Haber bileyin.” didi. Bu fikre ittifāk idüp gitdiler. Gündüz ⁽¹²⁾ gizlendiler, gice yürüdiler. Fi'l-cümle ‘Āmir sınırına girdiler. Şeybüb bunları bir ādem uğramaz yirde gizledi ve gitdi ve ⁽¹³⁾ Şeybüb gitmelü olıcaq ‘Anter eyitdi: “Eger ‘emmüm haberin bilmezseñ Benī ‘Āmir'üñ otlaqların cüstele. Develerin ⁽¹⁴⁾ bāri sürelüm. Emegümüz zāyi‘ olmasun.” didi. Şeybüb Yemenlü şūretine girüp alaca bürdeler geyüp Benī ‘Amir köylerine ⁽¹⁵⁾ gitdi. ‘Anter ve Hārîş bir gün bir gice bu yirde gizlendiler. Şabāh olıcaq ‘Anter qardaşı Şeybüb'dan ihtiyāt itdi. ⁽¹⁶⁾ Diledi ki yayaq olup arayu gide. Nā-gāh gördiler ki Şeybüb deve kuşu gibi şahrāya düşmiş gelür. Ardınca bir qara kul ⁽¹⁷⁾ bulut pāresine beñzer. Göge diregi gibi illā iki eli ardınca bağı. Boğāzından bir ib daqmış yider ve sürer. Tırdugınca ⁽¹⁸⁾ biraz döger. Alup gelür. Bunı gördiler. “Ne hāl ola?” diyü mütehayyir oldılar. Segirdişüp buña qarşu vardılar. “Ne hikāyetdür?” ⁽¹⁹⁾ diyü şordılar. ‘Anter eyitdi: “Yā Şeybüb! N'oldı saña ki senüñ teşvişüñden hālümüz harāb oldı ve bu qara kul ⁽²⁰⁾ nedür?” didi. Şeybüb eyitdi: “Bu kul Rāmiḥ bin Sabāh ki Benī Cihān'üñ ulusıdur. Anuñ kulıdur. Bundan ‘emmümüñ ⁽²¹⁾ haberin bildüm. ‘Emmüñ ve ‘Amr³⁸² Rāmiḥ katında tutsaqlarmış. İtleri-y-ile bile bağlamışlar. “Bugün yarın öldürürüz.” Tehdīd ⁽²²⁾ iderlermiş ve her vaqt işkencelerlerimiş.” didi. ‘Anter eyitdi: “Kim bula? Ne vechile buluşduk? Qankı yoldan giderdük ⁽²³⁾ ve saña buluşdukda ne didi? Nice haber alıbildük?” didi. Şeybüb eyitdi: “Yā qarındaşum! Vaqt ki sizden ayrıldum. İrte [113a] ⁽¹⁾ olinca gitdüm. Dilerdüm ki qarañu gidecek Benī ‘Āmir köylerinden bir köye varam. Haber şoram. Ben bu fikri idüp giderken ⁽²⁾ nā-gāh bu

³⁸² 112b-21 ‘Amr: ‘Omer

şeytāna uğradum, gördüm sağ yanumdan arķurtđı. Öñüme geldi, eyitdi: “Yā ğulām! Ne kişisin? Kankı ‘Arab'dan⁽³⁾ sını?” Ben didüm ki “Benī ‘Amir ķullarındanım.” Ben dahı şordum ki “Sen kişisin ve ķanda gelürsin?” Eyitdi: “Benī Cihān'dan gelürem.”⁽⁴⁾ Efendüm Rāmih bin Şabāh Benī ‘Āmir'üñ ulusu Aĥvāz bin Ca‘fer'e gönderdi. Varsam aña ve Ğaşm³⁸³ bin Mālik'e haberin iletsem⁽⁵⁾ gerek.” didi. “İy ‘emmüm oĝlı muştuluĝuñ ne sebebdür? Şāzlıķlardan ĥālī olma.” didüm. Eyitdi: “Ben efendüm göndürdi ki⁽⁶⁾ anlara Mālik bin ‘Absī ve oĝlı ‘Amr'üñ³⁸⁴ tutsaklıĝı haberin virem. İşümde iverem. Efendüme girü tiz yitişsem⁽⁷⁾ gerekdür ve bu kişiler dahı anları öldürmekde ĥāzır olsalar gerekdür.” diyü gitmek istedi. Göñlümde ben eyitdüm kim⁽⁸⁾ benüm maķşūdum bundan artuķ kişiden yitmez. Eyitdüm ki “Yā ğulām! Ben_dahı Aĥvāz bin Ca‘fer ķullarındanam. Yüri senüñile⁽⁹⁾ bile gidelüm didüm. Giderken bundan ‘emmümüñ ne vechile tıutulduĝın şordum. Haber viridi. İrte yakın olıcaķ⁽¹⁰⁾ buña yakın yürüdüm. Ğāfiliken ĥancerile urdum. Başı ķaysı oldu ve andan tıutdum. Elin ardına baĝladum, sordum:⁽¹¹⁾ “Eger size getürmek istemesem öldürürdüm.” didi. Zīrā çok yirde kaçmaķ istedi. Baña ĥaylī zaĥmet viridi.” didi.⁽¹²⁾ ‘Anter bu sözi işidicek ba‘zı teşvīş gitdi. ‘Emmüsüñ bu ‘azāba giriftār olduĝına ĥoş ĥātır oldu.⁽¹³⁾ Andan ķuluñ yüzine baķdı ki ‘acāyib maĥlūķātdandur. Şeybüb'üñ bu cür’etine ‘acabā ķaldı, eyitdi: “Yā ķul! Aduñ nedür?”⁽¹⁴⁾ Eyitdi: “Adum Bişr'dür.” Eyitdi: “Ne yirdensin?” Eyitdi: “Arż-ı Sürür ve Rimāl yirinden.” “Efendüñ ol ‘Absī kişi ve oĝlın⁽¹⁵⁾ ne vechile tıutdı?” Didi ki “Efendüm meger benüm efendüm ‘avreti[yi]le bir kişinüñ düĝünine varmışdı. Birķaķ ĝün⁽¹⁶⁾ ol düĝünde oldu. Girü gelürken ol ‘Absī'ye uğramış oĝlını ve kendüyi tıutmuş.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yalunüz {mı}⁽¹⁷⁾ tıutdı?” Eyitdi: “Yok anuñıla bir bahādur varıdı. ‘Abd-i Menāt dirleridi. Bizüm yirüñ begidür ve bahādurıdır.” didi⁽¹⁸⁾ ‘Anter eyitdi: “Ya efendiñüñ fikri nedür?” Didi ki “İkisin dahı depelese gerek. Anlaruñıla ‘Aĥvāz bin Ca‘fer'üñ ki Benī⁽¹⁹⁾ ‘Amir

³⁸³113a-4 Ğaşm: Ğaşam

³⁸⁴ 113a-6 ‘Amr'üñ: ‘Omer'üñ

ulusıdır ve Laḳīṭ'üñ ki Benī Meşāci' ulusıdır. 'Adāvet olduḡiçün." **Rāwī eydür:** 'Anter'üñ ⁽²⁰⁾ 'emmüsi ve oḡlı 'Amr'uñ ³⁸⁵ tıutulmasına sebep ol olmış idi kim vaḡt ki bunlaruñ başına ol iş ki oldu, başların ⁽²¹⁾ aldılar, gitdiler. Üç gün gicesiyle yürüdiler. Şabāḡ olıcaḡ 'Anter'den emīn olduḡ diyü bunu fikr iderdi ⁽²²⁾ kim Melik Nu'mān'a varaydı, ḡālinden şikāyet ideydi. Ḥārīş bin Zālīm'den ḡaber bildüreydi. Anuñıla Benī 'Abs ortasında ⁽²³⁾ 'adāvet bıraḡaydı. Kendüsi fāriḡ dirileydi ve bunu göñlinden geçürürdi ki 'Anter'i Melik Nu'mān'a depelede. Kızı 'Able'(y)i [113b] ⁽¹⁾ Rebī'üñ ḡardaşı 'Amāre'ye ³⁸⁶ vire daḡı her ne kim maḡşüdü varısa Melik Nu'mān sebebi-y-ile yitişe tıurdılar, arḡun arḡun gitdiler. ⁽²⁾ Arz-ı Celḡā'ya yitişdiler. Meger Rāmiḡ bin Şabāḡ da'vetden gelürdi. 'Avreti-y-ile ḡuşımlarından atlular varıdı. Bilesinde Mālīk ⁽³⁾ oḡlı 'Amr ³⁸⁷ görđi. Bir ārāste 'avret, bilesinde ḡumaş yükleri. Atasına eyitdi: "Bu gelindür. Bilesinde bir iki atludan artuḡ ⁽⁴⁾ kimse yok ve bir iki üç ḡul anlara da ne i'tibār?" didi. Ben dilerin ki bunlara arḡurı varam. Süñüye tıutam. Gelini ⁽⁵⁾ ve ḡumaşı alam. Arz-ı 'Irāḡ'a varınca ḡarclıḡdur." didi. Atası eyitdi: "İy oḡul! Bunuñ gibi ḡavḡāyı ḡo. Bize şimdi ne kimseyile ⁽⁶⁾ ceng vaḡtidür. Bize bizüm teşvīşümüz yiter. Vaṡandan oḡuldan kızdıan ayrıldıḡ anlaruñ teşvīşinden ulu yürürüz." ⁽⁷⁾ didi. Her ne ḡadar ki söyledi oḡlından sözin geçürmedi. 'Amr ³⁸⁸ ilerü vardı, çıḡırdı: "Hey! Gelini ve ḡumaşı ḡoyup ⁽⁸⁾ gidüñ. Cānuñuz ḡurtulmaḡına rāzī oluñ." didi. 'Abd-i Menāt, Rāmiḡ'e eyitdi: "Üşenmel ḡo gelsün ve daḡı sen muḡayyed ⁽⁹⁾ olma. Ben bunuñ ḡaydın göreyin." didi. Andan 'Abd-i Menāt ilerü yürüdi. ḡaḡırdı ki "İy bed-baḡt oḡul! Beri gel. Saña ⁽¹⁰⁾ ne ḡadar erliküñ vardur göstereyin." didi. Andan 'Abd-i Menāt, 'Amr ³⁸⁹ ilerü vardı. Elinden süñüsin 'Amr'uñ ³⁹⁰ üzerine şaldı. ⁽¹¹⁾ Atınuñ

³⁸⁵ 113a-20 'Amr'uñ: 'Omer'üñ

³⁸⁶ 113b-1 'Amāre'ye: 'Ammāre'ye

³⁸⁷ 113b-3 'Amr: 'Omer

³⁸⁸ 113b-7 'Amr: 'Omer

³⁸⁹ 113b-10 'Amr: 'Omer

³⁹⁰ 113b-10 'Amr'uñ: 'Omer'üñ

başına dokındı. ‘Amr³⁹¹ yire düşdi. ‘Amr'ı³⁹² bu hālın göricek atasınıñ gönli göyündi. Taḥammül idemedi. ⁽¹²⁾ Kullar tutup oğlın bağlayınca irişdi. ‘Abd-i Menāt'ıla var kuvvet-i bāzūya götürüp muḥkem düşdi. Zīrā Mālik ⁽¹³⁾ bin Kırād, Benī ‘Abs'ıñ bahādurlarından idi. Evet ‘Abd-i Menāt be-ğāyet cüst merdeñidi. Muḥkem bahādurlardan ⁽¹⁴⁾ idi. Bir kerre na‘ra urup Mālik üzerine yürüdi. Süñüyle urup cebesin yırttı ve ayagusına geçürdi. ⁽¹⁵⁾ Mālik şöyle şandı kim hemān helāk oldu. Yire düşdi. Rāmiḥ'ıñ kulları üşüp Mālik'i bağladılar. ⁽¹⁶⁾ ‘Abd-i Menāt bu ikisin öñince sürdi. Rāmiḥ bin Şabāḥ, ‘Abd-i Menāt'a taḥsīnler, aferinler dirüdi. ‘Amr'a³⁹³ ⁽¹⁷⁾ şordılar ki “Ne kişisin ve bu seni bu mehlekeden kurtarmak isteyen kimdür?” ‘Amr eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! ⁽¹⁸⁾ Biz Benī ‘Abs'denüz ve bu pīr benüm atamdur ve adlarından ve şanlarından ḥaber virdiler. Buları ol hālde öldürsek ⁽¹⁹⁾ isterdi.” Bu ḥaberi işidicek eyitdi: “Ben sizi itleri-y-ile bile bağlayup işkenceler itmeyince Aḥvāz bin Ca‘fer'ıñ ⁽²⁰⁾ ve Laḳīṭ bin Zūrāre'nün gönüllerini şovutmayınca kırmazın.” didi ve daḥı siz benüm Benī Fezāre uğraşında ⁽²¹⁾ karındaşum öldürdünüz. Anuñ intikāmın sizden alurın.” didi ve elindeki çomağıla birkaç birin, ⁽²²⁾ birkaç birin urdı ve kullara ışmarladı kim bunları döñe döñe sürüñ. Bir vakt başlarından ağaç ⁽²³⁾ eksük itmeñ.” didi. “Zīrā bunlardan benüm içümde ulu od vardur.” didi. Andan bunları evine iledüp [114a] ⁽¹⁾ büyük ‘azāb itdi. İtleri[yi]le bir yire bağladı. Kulların Laḳīṭ bin Zūrāre ve Benī ‘Amir'e gönderdi. Şol gibi ki ḥikāyet itdük ⁽²⁾ ki Şeybūb cirāḥatlü idüp elin bağlayup ‘Anter'e getürdi ve ‘emmüsinüñ ḥaberin şordılar. Temām ḥaḳīkat-i ḥālī bildiler. ⁽³⁾ ‘Anter diledi ki elin ayağın cizüp koyıvireydi. Ḥārīş çaldı. Başın yire düşürdi ve eyitdi ki “İy bahādur başı! Bu ⁽⁴⁾ kara kuli şalıvirmekte ḥayr yokdur. Varur illere ḥaber ider. Bizüm başumuza gāvḡā getürür.” didi. “Sen şimdi kimse ⁽⁵⁾ tuymadın varursın, ‘emmüñi ve oğlın kırtarursın. Andan soñra

³⁹¹ 113b-11 ‘Amr: ‘Omer

³⁹² 113b-11 ‘Amr'ıñ: ‘Omer'ıñ

³⁹³ 113b-16 ‘Amr'a: ‘Omer'e

‘emmüñ oğlı senüñ kuluñ olurlar. Ne dilerseñ ⁽⁶⁾ andan girü senden dirī itmezler.” didi. ‘Anter eyitdi: “‘Emmüm bilmedüğüm kişi midür? Niçe³⁹⁴ bunuñ gibi ‘azābdan kurtardum ⁽⁷⁾ ve ölümden alıkdum. Baña düşmānlığından artuñ nesnesin ziyāde itmedi.” didi. “Benüm bu işüm andan ötürī ⁽⁸⁾ degüldür. Beni bu işe kavī kalan ‘Able’den artuñ kimse degüldür. Ben anuñ maḥabbetine nice bunuñ gibi nesneye mürtekib ⁽⁹⁾ olurun, biri gözden ötürī biñ göze ikrām iderin.” Andan eyitdi: “Yā Ḥārīš! Bu meşel kim deñizden iderler. ⁽¹⁰⁾ İşitmedüñ mi ki deñize şordılar ki “Neyi seversin?” Eyitdi: “Ağacı.” Eyitdiler ki “Ya neyi katı sevmezsın?” Eyitdi: “Demüri katı ⁽¹¹⁾ sevmezin.” Eyitdiler: “Ya n’oldı saña ki ağacıla demüri bile götürürsın.” Eyitdi: “Sevmedüğimi daḥı sevdüğüm ‘ışkına ⁽¹²⁾ bile götürürin.” didi. Andan karındaşı Şeybüb’a işāret itdi kim yola gireler. Arz-ı Sürür ve Rimāl-i ‘Anīreteyn ⁽¹³⁾ tarafına teveccüh ideler. Yola girdiler. ‘Able’(y)i ala. Kendü ortasında olan mā-cerādan ve anuñ ‘ışkıla şimdiki ḥālinden ⁽¹⁴⁾ ḥikāyet iderdi ve ırlardı. Varınuñ ḥaşılı buyıdı kim “İy benüm maḥbūbum ‘Able! Sen ulu şoydansın. Dünyāda ⁽¹⁵⁾ senüñ mişlüñ daḥı görünmemişdür. Senüñ cevrlerüñ baña vefādur. Atañuñ ve kardaşuñuñ zahmeti senüñiçün rāḥat ⁽¹⁶⁾ görünür. Beni öldürtmek isterler. Melül olmazın, yaramazlıklarına eylük iderin. Seni sevdüğüm gibi anları daḥı ⁽¹⁷⁾ severin. Ri‘āyetlerin üzerüme farz vācib görürin.” diridi ve gāḥ eydür ki “İşk eger bir bahādur kişi olaydı ⁽¹⁸⁾ ben anuñ barmağın kesüp süñüsın kılıcın elinden alaydum. İllā nideyin? Görinür kimse degül. Üş beni helāk ider.” **Şīr.** ⁽¹⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[115b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] ⁽⁴⁾ **Rāvī** eydür: ‘Anter bunculayın bedīhī şīrleri eyitdügince Ḥārīš “Taḥsīn ṭabī‘atuña, feşāḥatüñe aferin dirdi ⁽⁵⁾ ve bu mürüvvet ki senüñ vardur daḥı hiç kimsede yokdur. Eger saña ‘emmüñ itdügi işüñ yarısın baña ideydi ve ⁽⁶⁾ senüñ yirüñde ben olaydum mecmū‘-ı ta‘allukātını depelerdüm ve kızını alurdum.

³⁹⁴114b-6 niçe: biçe

‘Avretin esîr iderdüm.” didi. ⁽⁷⁾ ‘Anter eyitdi: “Yâ Hâriş! Bu sen didüğün iş benüm elümden gelmez. ‘Emmüm beni günde biñ kerre öldürüp girü ⁽⁸⁾ dirgirse dañı bunuñ gibi nesneye ikdâm itmezin.” diridi ve ebyâtı inşâ iderdi: **Şîr.** ⁽⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁴⁾ **Rāwī eydür:** Fi'l-cümle yidi gün gitdiler. Ġâyibe-yi Emere ya'nî ‘arsılan mişistānı’ dirlerdi, bir yire yitişdiler. Birbiri-y-ile ⁽¹⁵⁾ meşveret itdiler. Şeybüb eyitdi: “Ben varayın, köye gireyin. Ne hâl bilürsem size haber getüreyin ve hem köyden nice atlu ⁽¹⁶⁾ çıkmaludur, bileyin.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yâ Şeybüb! “Köyden ne kadar atlu çıkar göreyin.” didüğün hiç işe gerekmez ⁽¹⁷⁾ sözdür. Zîrâ biz dört kişiyüz. Dört yüzden dönmezüz.” didi. “Ammâ sen yaluñuz varmağın ma'nîsi yokdur. Ben_dañı ⁽¹⁸⁾ bile varmak gegin. Tâ ‘emmümi ve oğlını şol hâletlerinde görem. Bir päre göñlüm şovuya.” didi. Şeybüb eyitdi: “Bunuñ ⁽¹⁹⁾ gibi nesne ‘âdet degüldür. Sen şimdi bunuñ gibi yire gizlü varmak olmaz nâ-gâh bizi görürler. Helâk olmalu ⁽²⁰⁾ oluruz. Ben hod kırtuluram. Evet saña ziyân olur. Zîrâ ben görünür geyik gibi şıçrarin, dilkü gibi ardumca ⁽²¹⁾ geleni öldürürin.” didi. ‘Anter eyitdi: “İy karındaşum! Bunuñ gibi söz ne lâzımdur. Eger bu yirüñ âdemisi ⁽²²⁾ kum ve kayır sağışınca dañı olacak olursa hiçbir kişi baña zarar getürmez vallâhi.” didi. Şeybüb eyitdi: “Çün eyle ⁽²³⁾ dirsın. Gerekdür ki tonıñ ve çuçaluñ, cebeñ çıkarsın. Bencileyin Yemen kulları tonın geyesin. Tâ kim bu iş [115a] ⁽¹⁾ bir päre başarılmağa âsân ola.” Andan ‘Anter tırdı. Yemenî ton geydi. Kul şüretine girdi. Vardılar Şeybüb'ıla ⁽²⁾ mişeden birer yük odun kesdiler, arķalarına götürdiler. Şeybüb ‘Anter'üñ öñine düşdi. Zîrâ bunlaruñ ⁽³⁾ gibi ‘ayyârlığı Şeybüb çok bilürdi. ‘Anter'e ne itmek gerek, bir bir öğredürdi. Çadırlar yara yara geçdiler, tırmadılar. ⁽⁴⁾ Tâ şuña degin ki Rāmiḥ bin Şabāḥ'uñ ki bu yirüñ ulusıdur. Evlerine yitişdiler. Şeybüb göz bıraķdı. Dört yaña ⁽⁵⁾ gözledi. Mālik ve oğlu ‘Amr'ı ³⁹⁵ gördi ki itleriyle bağıu be-ğāyet mükedder hāle uğramışlar. ‘Anter'e “‘Emmüni ben gördüm,

³⁹⁵ 115a-5 ‘Amr'ı: ‘Omer'i

⁽⁶⁾ sen de gör.” diyü gösterdi. ‘Anter’üñ bir pāre guşşası gitdi ve göñli şovudı. Gördiler ki Rāmiḥ otağından çıkdı. ⁽⁷⁾ Bir cemā‘at kulları-y-ıla ve ademleri-y-ile bir kürsi koyuvirdiler. Oturdu a‘vān-ı enşārile söze keliciye başladı. ⁽⁸⁾ Emīr aḥūrlarına atından şorardı ve anlar kankı korida yürür? Fülān at fülān yönde ne ḥāldedür?” diridi. ⁽⁹⁾ Kullarından birisi eyitdi: “İy pādişāhum! Bugün ben bir ‘acāyib nesne gördüm. Barcda deve güderdüm. Bir ⁽¹⁰⁾ yüksek yirde otururdum, bir atlu gördüm. Geyik kovardı. Kara şakar at bize karañu gicede atınuñ alnı ⁽¹¹⁾ ağı belürür. Öñince bir yayak kişi var. Elinde ‘Arabī yay, bilinde belik toptolu ok. İki bile bir avı kovarlar. Yayak ⁽¹²⁾ atludan ilerü segirdüp ol geyigüñ boynuzına yapışdı. Atlunuñ eline virdi. Atlu kişi geyigi eline alıcak ⁽¹³⁾ müteḥayyir oldı ve yüzine bakdı. Çok ağladı ve iki gözinde bir iki öpdi, şalıvirdi. Baña yakın uğradı. Bir ⁽¹⁴⁾ iki beyt okudı. “İşitdüm, öğrendüm.” diyü Rāmiḥ’e ol beytleri okudı: **Şi‘r.** ⁽¹⁵⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir] Var giyecek Tengri Te‘āla seni şaklasun. Yavuzluğa ⁽¹⁷⁾ uğratmasun. Gözlerüñde ‘Able nişānın gördüm. Sürmesin anuñ gözine beñzetdüm. “Var azād ol.” dir.” didi ⁽¹⁸⁾ ve eyitdi ki ardlarından bir atlu daḥı yitdi. Bu atlular ve bu yayak kişi gābe aşdı. Toğrı gitdiler. **Rāvi eydür:** ⁽¹⁹⁾ Rāmiḥ kuluñ sözün işidicek ‘acabaladı, eyitdi: “Şek yokdur ki anlar Benī Kaḥṭān’dan Arz-ı ‘Adnān’dan tārāc ⁽²⁰⁾ idüp dönüp dururlar. Aḥşām irişmişdür. Atların yemlerler daḥı gice gider.” didi. ‘Anter kuluñ sözün ⁽²¹⁾ işitdi. Ta‘accüb itdi ki bu şi‘rini nice istiḥzār itdi. Mālik ve ‘Amr³⁹⁶ bu sözi işitdiler. Bildiler ki ‘Anter’dür. ⁽²²⁾ Bunları kurtarmakdan ötüri gelüpdurur. Mālik eyitdi: “Lāt u ‘Uzzā ḥaqqı-y-içün eger bu ḥaber girçek olacak ⁽²³⁾ olursa ol hemān bizi kurtarmağa gelmişdür. Eger bundan kurtulursavuz şimden girü ben anuñ ḥaqqında [115b] ⁽¹⁾ hiç kimsenüñ sözün işitmez. Hemān benüm aña önegülügüm temām oldı. Varduğum gibi kızum aña virem.” diridi. ⁽²⁾ Rāmiḥ kuluñ şakadı: “Şimdiye degin niçün dimezdüñ?” diyü ve daḥı eyitdi kim “N’oldı Bişre kim Aḥvaş bin Ca‘fer’e

³⁹⁶ 115a-21 ‘Amr: ‘Omer

gönderdüm ⁽³⁾ idi ve dahı Nāziḥ'e ki Laḳīt bin Zūrāre'ye viribidüm idi? Gelmediler, eglendiler. Bu 'Absīleri öldüreyin. Bāri şaklamakdan ⁽⁴⁾ kurtulayın.” didi. 'Emmüsi oğlanlarınıñ ba'zısı eyitdiler: “Bu iş ki dirsın şavāb degüldür. İlün ulularına ḥaber ⁽⁵⁾ gönderdük ki bunları öldürmege anlar dahı ḥāzır olalar. Eger anlar gelmedin depeledürseñ ol gelenlerün ⁽⁶⁾ 'abeş olur.” didiler. Rāmiḥ eyitdi: “Kaçan iş böyle ola bu gice ve yarın katlanam. Eger gelmezlerse depeledem. Benī 'Āmir'e ⁽⁷⁾ ve Laḳīt'e başların gönderem. Bunı Mālik ve oğlu 'Amr³⁹⁷ işidürlerdi ve guşşalanurlardı. 'Anter ve kardaşı Şeybüb kulları ⁽⁸⁾ arasında teferrüc şabur tende odunlarınıñ üzerine tayanup turlardı. Karañudan iken gözükmelerdi. Rāmiḥ ⁽⁹⁾ sözün dükedicek tırup otağından yaña gitdi. Kulları ve 'emmüleri oğlanları bile kalkdılar. Mālik şaklanduğı ⁽¹⁰⁾ çadıra vardı. Başları üzerinde tırdı. Çomağıla biraz döñdürdi ve eyitdi ki “La'net ol kabīleye ki sen andansın. ⁽¹¹⁾ Mürüvvetsüz ve inşāfsuz kişiler olurmuşsınız. Mu'ānid ve öñegü kişilerdenmişsiz. Cūd u seḥā bilmezlerden imişsiz. ⁽¹²⁾ Yalancı ve tammā' ṭā'ifeyimişsiz.” didi. Andan Mālik'e eyitdi: “İy pīr ki sen Benī 'Abs'densin. Senden bir ⁽¹³⁾ kul ki kaderi yokdur. Biñ kerre yigimiş. Seni ve kızuñı ol kurtarmış ki ol 'Anter bin Şeddād'dur.” didi ve ⁽¹⁴⁾ işitdük sen andan çok kabin almışsın ve kızuñ virmişsin. Dürlü dürlü yalanlar söylermişsin, ḥileler ⁽¹⁵⁾ idermişsin. Bu işler senün başuña ol mekründendür. Saña bundan dahı artuḳ 'azāb gerekdür. Senün ⁽¹⁶⁾ atuñı itlere yidürmeyince olmaz.” didi. Andan kullarına ışmarladı ve kendü çadırına gitdi. 'Anter'e kardaşı Şeybüb ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Tır odunuñı götür, gidelüm. Bilmezden öñdün çıkalum.” 'Anter eyitdi: “Odunuñı şol yanan odun üzerine ⁽¹⁸⁾ bırak kim Rāmiḥ'ün kumaşı tırduğı ev katında yanar.” didi. “En şoñra bu 'emmümi bekleyin. Kullara hücum it. Anlara ⁽¹⁹⁾ kılıç koy. Bu ikisin sen kurtar karañu gitmezden öñdin.” didi. “Tā ok kılıçdan korpup cānumuz şaklayanlardan ⁽²⁰⁾ olmayalum.” Şeybüb eyitdi: “Hiç sağ kurtulacağumuz sizemez.” 'Anter eyitdi:

³⁹⁷ 115b-7 'Amr: 'Omer

“Ben seni kurtarayın. Eger bu yirüñ ⁽²¹⁾ halkı kum ve kayır şağışınca dahı varısa.” didi. Zırā bunlar gavgā işidicek hazine niyyetinde katı ⁽²²⁾ yanan oda segirdürler. Ol vaqt seni ve ‘emmümi kurtaram.” didi. “Sen anları al, atlar katına dek git. Ardunuzca ⁽²³⁾ geleni baña koñ.” didi. Şeybüb eyitdi: “İmdi her ne dilerseñ işle. Bizi rüsvāy itme. ‘Anter halkuñ baña [116a] ⁽¹⁾ üşdügin görürseñ kaçup kendüziñi kurtarmak ardınca ol beni gözleme. Ben kendüzüm kurtaram.” didi. Andan ⁽²⁾ ‘Anter odunun ocağa ³⁹⁸ urdı. Ol ocağ Rāmiḥ'in yatağında idi. Andan sonra Zāmī adlu kılıcın çıkardı, ⁽³⁾ eline aldı ve kaftānı altına gizledi ve ‘emmüsi olduğu eve yürüdi. Şeybüb dahı buncılayın işledi ve ‘emmüsinüñ ⁽⁴⁾ olduğu yire vardılar. Gördiler ki bekleyen kullar uyumuşlar. Çevre yanlarına yatmışlar. ‘Anter üzerlerine girdi. ⁽⁵⁾ Hīç kimsene uyanmadı. Şeybüb hanceri-y-ile Mālik'üñ ipin kesdi. Elleri bağların şişdi. Anlara eyitdi: “Kullaruñ ⁽⁶⁾ kılıcından gerek olanın aluñ. Benüm önümce kaçuñ. Tā ben ve kardaşum sizi şaklayavuz. Anlar Şeybüb'üñ didügin ⁽⁷⁾ itdiler. Hīç kurtulmağlarına i’tikādları yok idi. ‘Anter Rāmiḥ'üñ evi kapusunda tururdu. Çıgırışu āvāzına ⁽⁸⁾ çıka diyü Rāmiḥ galebe işitdi. Evinden başın çıkardığı gibi ‘Anter çaldı. Kafası öñine düşdi ve kardaşınıñ ⁽⁹⁾ şuyınca gitdi. Anlara bir nesne yitişe diyü yitişdi. Ol oda urdukları odunlar tutuşdı ve yalıñlar oynadı ⁽¹⁰⁾ ve evlere tutdı. İtler āvāzı tağı taşı tutdı. Her kimseye ki bu gavgāyı işidürdi, kılıç eline alup “Ne haberdür? ⁽¹¹⁾ Ne oldu?” diyü birbirine şorardı. Ne olduğın bilmezlerdi. Od yalıñından gice, gündüz gibi görünürdi. Uykusundan ⁽¹²⁾ evvel turan kıyāmet kopdı şanurdu. Şeybüb ‘emmüsine ve oğluna çağırurdu. Yollarına gelen kişileri kılıçlardı. ⁽¹³⁾ ‘Anter ardlarınca kılıç elinde şağına ve şolına geleni şalgam bigi toğrardı. Hāy ve hūy olup il kendüzin ⁽¹⁴⁾ divşürince köyden bir cemā‘at kişi helāk itdiler. Mālik ve oğlu ‘Amr ³⁹⁹ boşanup kaçan atlardan tutup bindiler. Şeybüb ⁽¹⁵⁾ Ğāyibe-(y)i Esed'e Hārīş'i ve ‘Urve'(y)i isteyü gitse geregidi. Gördiler ki bu gavgāyı istemişler. Bunlara yakın

³⁹⁸ 116a-2 ocağa: oçağa

³⁹⁹ 116a-14 ‘Amr: ‘Omer

gelmişler. ‘Anter’üñ ⁽¹⁶⁾ atı anlaruñıla idi. Getürdiler, atına bindi ve cebesin geydi ve süñüsin eline aldı. Gömgök demür oldu. ⁽¹⁷⁾ Şeybüb, ‘Urve’nüñ öñince “Şöyle itdük, böyle itdük.” diyü kışşa iderdi. Andan Şeybüb eyitdi: “Yürüñ gidelüm. ⁽¹⁸⁾ Benī Cihān uluları ulusına meşgūl iken bu yire gelmemiş gibi olalum. Kimse bizüm kıaramuz görmesün.” didi. ⁽¹⁹⁾ Hāriş, ‘Anter’e tahsīnler ve aferīnler ide giderdi. Gāh Mālik’e eydürdi ki “Bunuñ gibi arsilan kıanda var? Kıanķı mīşede? ⁽²⁰⁾ Zāhir olursan bunu niçün düşmen idinesin, bundan kıaçasın? Bu senüñiçün kendüyi bunuñ gibi mehlekeye bıraķdı.” Mālik ⁽²¹⁾ eyitdi: “Tengriñiçün beni benümile kıo, utandırma. Şimdiye dek gözümdede perde varımış, gitdi.” didi. Andan atından indi. Yayaķ ⁽²²⁾ oldu. ‘Anter kıatına geldi. Yüz yire kıodı ‘özrin diledi, eyitdi: “İy kıarındaşum oğlı! Şimdiye degin daķı ben saña ⁽²³⁾ göñlümde olanuñ ğayrısın dirdüm ve illā senüñ eylügüñe ben ikrār iderem. Eger şimden girü daķı saña kıyānet [116b] ⁽¹⁾ idecek olursam ben kıarām-zādelerden olam.” didi. Zīrā sen baña bu kerre bir iş itdüñ ki ğayrı vaķtde buncılayın iş hīç ⁽²⁾ itmemişdüñ. Bunda gelüp eger bizi kıurtarmasañ hemān helāk olduğıdı. Dirlikümüze sebeb oldun. Şimdi bizden kıātırıñ ⁽³⁾ kıoş kıut. Kıızum ‘Able’(y)i senden artuķ kimseye revā görmezsin ve seni daķı andan artuķ kimseye.” didi. **Rāvī** ⁽⁴⁾ eydür: ‘Anter bu sözi işidicek ‘emmüsinden kıoş kıātır oldu. Mecmū’-ı melāleti göñlinden kııķdı. Atından aşığa indi. ⁽⁵⁾ ‘Emmüsi-y-ile kıocuşıdı ve eyitdi: “İy benüm efendüm! Vallāhi eger bu itdügüñ işüñ baña nice bu kıadarların itsek senüñ kıızmetünden ⁽⁶⁾ yüz döndermezsin ve melūl olmazsın. Kıul efendisine melūl olmağuñ ma’nisi yokdur. Eger ğünde biñ kez öldürse girü ⁽⁷⁾ dirğürse.” didi. Andan ‘emmüsünüñ göğsin öpdı. Gözleri yaşıla kıoldı. ‘Emmüsi daķı görđi. Be-ğāyet kııķat itđi ⁽⁸⁾ ve buña bu işiçün du‘ālar eyledi. Girü ‘Anter atına bindi. Fi’l-cümle kıarār itmeyüp şabāķ olınca gitdiler. Şabāķ olıcaķ ⁽⁹⁾ ardlarından Benī Cihān’uñ azādılarından yitişđi. Zīrā bahādurlar ve göñüllü kıışiler ki Benī Cihān’da varıdı. Ol ⁽¹⁰⁾ ğice Şeybüb’uñ yaķđuğı oda segirtđiler. Hāķıķat kıaber şorup bilinince ve

Rāmiḥ'ün öldüğü haber ‘avretlerden alınıp ⁽¹¹⁾ ve cevārīden bilinince ve andan şöıra yine evlü evine varup silah geyüp alet-i ḥarb iḥzār idince ḥayli zamān geçdi. ⁽¹²⁾ Ancak yitişdiler. **Rāvī** eydür: Bu işi işleyenlerden birisi ‘Abd-ı Menāt'dı kim bu kavmün ḥaş bahādurı idi ve hem Mālik'i ve ⁽¹³⁾ oğlını ol tutmuşıdı. Bu haberden āgāh olıcak Benī Cihān'a haber itdi. Bir nice atluyla ardlarından şabāḥ olunca ⁽¹⁴⁾ yetdi ve çağırdı. ‘Anter çeriye nazar itdi. Gördi kim gelmiş yitişmiş girü döndi, turdı. ‘Urve daḥı atı dizginin ⁽¹⁵⁾ dönderdi. ‘Anter eyitdi: “Yürün gidelüm. Anlar gelüp bize yitişecek dönevüz, uğraşavuz.” ‘Urve eyitdi: “Yok vallāhi yā bahādurlar ⁽¹⁶⁾ ulusu! Teşvīşimüz variken gitmenün ma‘nisi yokdur. Ḥārīş daḥı bu sizi şavāb gördi. Dönüp depinmege kaşd itdiler. ⁽¹⁷⁾ ‘Anter eyitdi: “Bu görinen nesne degüldür. Dönelüm, turalum diyicek nesne yokdur. Şafāñuz olmayan ne dilerse işlesün.” ⁽¹⁸⁾ didi. ‘Emmüsi Mālik gördi kim dört yañada çeri iken galebe oldı. Korkdı ki yine evvelki ḥāline yitişe. ‘Anter'e ⁽¹⁹⁾ çağırdı eyitdi: “İy bahādurlar begi! Bugün tayağumuz sensin. Sen olmasañ bugün biz bunlardan cān kırtarmak ummazduk.” ⁽²⁰⁾ didi. Bunlar bu sözdeyiken bir taraftan bir toz belürdi. Benī Dārim tarafından idi. Yakın geldi, toz göge kalkdı. ⁽²¹⁾ Gördiler yüz kişi bahādurlardan gömgök demüre müstağrak olmuşlar. Elllerinde cidālar ve önlerince Laḳīṭ bin Zūrare, ⁽²²⁾ Mālik'ile oğlu tutulduğun işidüp depelenmesine ḥāzır olmağa giderlerdi. Benū Cihān'ı göricek bildi ve haber aldı ⁽²³⁾ ki Rāmiḥ depelendi ve Mālik'ün nice kırtulduğun ve oğlından ḥalāş bulduğun bildi. Eyitdi ki “Bu ḥile artuḳ nesne [117a] ⁽¹⁾ degüldür. Bunuñ gibi nesneyile çok māl ve çok bahādurlar kırtılır. Evet bunlar benüm elümden göz gözi gördükden ⁽²⁾ şöıra kırtulmağa mecāl yokdur. Bugün bunlardan ālümüz almak gerekdür.” didi. “Gelünüz bir uğurdan bunlara ḥamle idün. ⁽³⁾ Bunları az çok şanup ḥor sanmañ. Tā kim sizi süñüyle kılcıla ölümlü eylemeyeler. Bunlar düşvār kişilerdür. Ḥuşūşā ⁽⁴⁾ eger bunlarda Ḥārīş bin Zālīm ola.” didi. Andan kıatı korkımuşıdı. Birkaç kerre darbın yimişidi. Andan ittifāk idüp ⁽⁵⁾ yatakların önlerine

tutup yürüdiler. Bugün Rāmiḥ'ün kanın alalum diyü 'ahd itdiler. Süñü ve kılıç yalabıduğundan ⁽⁶⁾ tağ ve taş aydın oldu. Mālik ve oğlu 'Anter'e yalvarurlardı. “Bize meded it.” dirlerdi. 'Anter bundan be-ğāyet ⁽⁷⁾ feraḥ olurdu. 'Emmüsinün azgunluğu öñdüğün andan bilürdi. 'Anter 'Urve'ye eyitdi: “Sen kanķı yanına gitmekden ⁽⁸⁾ şafañ var? Çerinün şağına ya şolına yoksa Laķit'e yaluñuz muķābil olur mısın ki ben bākī atluya muķābil ⁽⁹⁾ olam? Yāḥud sen girü kalanın redd it. Laķit'i baña koñ. Zīrā Benī Melik Nu‘mān'a ol virdi idi.” didi. “Sen ve ⁽¹⁰⁾ 'Urve ve 'emmüñ ne dilerseñ bākī çeriye işleñ.” didi. Ben aña vereyin diyü atın depdi. Mahmūz urdı. Laķit ⁽¹¹⁾ {baña ko.” didi. Ḥārīṣ eyitdi: “İy bahādurlar başı! Laķit benüm ḥaşmumdur. Anı} ⁽¹²⁾ geldüğünden yañaya gitdi. Dönüp daḥı 'Anter'e baķmadı. 'Anter Ḥārīṣ'ün bu işin gördi. Yaluñuz komadı, şuyına ⁽¹³⁾ girdi. Kurd koyına girmiş gibi öñine gelenin kırardı. Çerinün şağışı çoklığından be-ğāyet şafā sürerdi. ⁽¹⁴⁾ 'Emmüsinün “‘Able'(y)i virem.” diyü va‘desine yāḥuz ‘Able'nün “Atamı kırtarursañ ben senüñem.” didüğine katı ⁽¹⁵⁾ feraḥ olurdu ve şı‘rler eydürürdi ki ḥāşılı ‘emmüm benden hoş ḥātır oldu. Ḥaķk gördi, bāṭıldan geçdi. ⁽¹⁶⁾ **Rāwī eydür:** ‘Urve, kendüye ḥamle idenlere ḥamle idüp dururdu. 'Anter'ün ebyātın işidüp feşāḥatın ⁽¹⁷⁾ ta‘accüb iderdi. 'Emmüsi Mālik ve oğlu kendülere geleni def‘ iderlerdi. Şaḥrānuñ cevānibinden çeri ğalebe itdi. ⁽¹⁸⁾ Toz ve ḥayķırış arttı. Süñü süñüye ķarīn oldu. Bahādur bahādura benzedi. Süñüler ādem kanına ķandı. ⁽¹⁹⁾ Atlular toprakdan ḥulle geydi. “Ölsün evet.” sözi kesildi. “Vāy! Nideyin?” Āvāzesi belürdi. Çomaķ kütür⁽²⁰⁾ düsinden yir yanķulandı. Melikü'l-mevt ölüm ḥaberlerin getürdi. Ḥārīṣ bin Zālīm'le Laķit ortasında ⁽²¹⁾ geçen ḥamle ol zamāna dek kimseyile kimse aralığında vāķi‘ olmamışdı. 'Anter daḥı girü kalan atluları ⁽²²⁾ tağa taşa şaḥrāya düşürüp kaçurdu. 'Anter gördi ki Benī Cihān tağıldı, kimse ķalmadı. Ḥārīṣ bin ⁽²³⁾ Zālīm'e geldi. Gördi kim Laķit'ile ve Benī Dārim'le uğraşdadurur. On bir bahādurların öldürmiş, atından [117b] ⁽¹⁾ ayrılmış, alçağa düşmiş, üzerine bahādurlar üşmiş. Laķit be-ğāyet cidd ider. Yaluñuz

olduğün öldürmege ve ⁽²⁾ tutmağa tama‘ ider. Hāriş hemān başın kurtarmak ardınca olmuş. ‘Anter, Hāriş'i bu hāletde göricek na‘ra urdı ⁽³⁾ ve hamle kıldı. Bunu gördi. ‘Urve dağı hamle kıldı ve ebyātın ırlardı ve ma‘nisi buyıdı kim intikāmumuzu ⁽⁴⁾ alalum. Bir kılıçla kim anuñ yüzinde ölümle segirdişür. Benüm kardaşum kaçan bir nesne(y)i ikdām eylese ben andan ⁽⁵⁾ öñürdin dürteyin tā intikāmum alam dirdi. Ol ebyāt bunlardur: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] Andan ‘Urve Laķiṭ'i ⁽⁷⁾ süñüyle dürtdi. İncigin at arkasına miḥleti kıldı. Andan Hāriş'e boş atlardan birin tıtdılar, bindi dağı ⁽⁸⁾ Hāriş yine girü kalan cemā‘atine hamle itdi. Laķiṭ Benī Dārim'e çığırdı ki “‘Emmüm oğlanları bizüm ‘ārumuz ve ğayretümüz ⁽⁹⁾ yire depmeñ, dönüp kaçalum dimeñ. Ben cirāḥatüm bağlayam. Niye muķāteleye başlayayın? Komañ ki dört kişiden şınmış adına ⁽¹⁰⁾ olmayavuz.” didi. Bu sözi işidicek bahādurlar kuvvetlendiler. Ölümlelerin kaçmaları üzerine ihtiyār itdiler. Şol kadar ⁽¹¹⁾ ceng itdiler ki gice yitişdi. Süñü kılıçdan belürmez oldu. Benī Dārim'den eceli olmayan sağ kaldı. Laķiṭ katlanu ⁽¹²⁾ gördi, başarmadı. Cerāḥati katı zaḥmet itdi ve hem yoldaşların gördi. Mecmū‘ını helāk olmuş, kurtulmamış. ⁽¹³⁾ Anlar dağı tağ yolın tıtmışlar. Laķiṭ dağı kendüzün kurtarmak ardınca oldu. Bu dört atludan şındı, ⁽¹⁴⁾ diyeler diyü katı ğayret çekerdi. ‘Anter Laķiṭ'ün biraz ardınca gitdi. Dağı muķayyed olmadı. Girü döndi. Yiñlerinden ⁽¹⁵⁾ kan yire yağmur gibi dökilürdi. ‘Emmüsi du‘ālar alķışlar iderdi. ‘Urve, Mālik'e “İtdüğün işlerüñe peşimān olduñ mı?” ⁽¹⁶⁾ diyü melāmet iderdi. Mālik eyitdi: “Yā ‘Urve! Eger ben şimdi kendü yirümde olsam vallāhi şabāḥ kızum ‘Anter'e ⁽¹⁷⁾ zifāf iderdüm dağı bunuñ itdügi işlerün muķābelesinde şaymazdum. Bu itdügi işe cezā idemez ve ⁽¹⁸⁾ ‘ivaż virmez, illā Lāt u ‘Uzzā.” didi. Zīrā bunuñ iḥsānı her iḥsāndan ilerüdür. Dillerile vaşf olacaķlayın ⁽¹⁹⁾ degöldür.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā ‘Urve! Kō ‘emmümi ne dilerse işlesün. Ben anuñ boynı bağlu kılıyam. Dükeli emrine ⁽²⁰⁾ muṭi‘em.” didi. Fi'l-cümle çeri şıyup Benī Cihān'dan emīn oldılar. Şeybüb öñlerince savaş yirinde bulduğın ⁽²¹⁾ aleti esbābdan ve tıtabildügi

atlardan digşirüp birbirine bağladı ve sürdiler. İrte olunca Benî ‘Āmir sözünden ⁽²²⁾ çıktılar. ‘Anter katı iverdi. “Varıcağ ‘emmüm nice ider göreyin diyü bu bâbdan söz açılsa olduğu vaqt ⁽²³⁾ görevüz.” didi ve ‘Able hayāline geldükçe bu ebyātı inşā iderdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir **[118a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Her köye ki uğrarlardı, devesin yağmalarlardı. Kendü sınırlarına gelince ⁽⁹⁾ mübālağa māl cem‘ itdiler. Dilerlerdi ki Şeybūb'ı muştıcı gönderelerdi. Önlerinden bir kişi yügürdi. Gördiler ki Melik Qays'ıñ kuludur. ⁽¹⁰⁾ Çağırur ki “Vāy! Ne hoş vaqt oldı. Ne laţif zamān geldi.” ‘Anter eyitdi: “Yā ‘Arab! Hālūñ nedür? Ne ‘aceb ferağ olduñ?” ⁽¹¹⁾ ‘Arab eyitdi: “Seni isterdüm. Buldum aña ferağam.” didi. ‘Anter beni niçün istersin?” didi. Kul eyitdi: “Sen gidicek Melik Qays ⁽¹²⁾ katı melül oldı. Atañ Şeddād'dan soñra senüñ ‘emmüñi isteyü gitdügüñi bildi. Evet kanķı tarafa gitdügin bilmedi. ⁽¹³⁾ Katı göñli tarıldı. ‘Emmüñe helāk du‘āsın kıldı. Her tarafa kul gönderdi. Hiç kimsene haber bilmedi. İllā ben köyden dün ⁽¹⁴⁾ çıkdum. Şöyle ‘ahd itdüm idi kim senüñ haberüñi bilmeyince dönemeyem. Bi-ğamdillāh Tengri Te‘āla maqşūdumı hāşıl ⁽¹⁵⁾ idivirdi.” ‘Anter eyitdi: “Qo, bu hikāyeti bize atam Şeddād ve Benî Qırād haberin vir.” didi. Maqşūdı ‘Able haberin bilmegidi. ⁽¹⁶⁾ Şariḥ dilemedi. Kul eyitdi: “İy bahādurlar başı! Şimdiki hālde katı hāl harābdur. Katı fitne bilürmişdür.” didi. “Neden böyle ⁽¹⁷⁾ oldı?” diyü ‘Anter şordı. Kul eyitdi: “Huzeyfe bin Bedr bildügünleyin bir yaramaz kişidür. Aḥmaklığın kimse vaşf itmelü degüldür. ⁽¹⁸⁾ Benî ‘Abs'den bir kişi göreceğ gözi yokdur.” didi. Huşūşā Rebī‘ bin Ziyād ki anuñ her gün iğvā viricisidür. Sizi ⁽¹⁹⁾ sevmedüğinden.” didi. Şimdiki vaqtda Huzeyfe ile efendüm Melik Qays ortasında üç nisbet düşmişdür. At ⁽²⁰⁾ koşmağičün mecmū‘-ı halāyık bu fitneden katı korķu üzerinedür.” didi. **Rāwī eydür:** Bu üç sebep oldı kim Melik ⁽²¹⁾ Qays ‘Anter'üñ gitdügine melül olup eṭrāfa kullar göndermiş idi. Bulmayup girü geldiler. Melik Qays'a eyitdiler ki ⁽²²⁾ “‘Anter'den hergiz haber

bilmedük. Evet Benî Temîm'de Benû Erbâh dirler, bir cemâ'at var. Anlarda bir tay gördük ki anuñ ⁽²³⁾ mişli tay dünyâda görünmemişdür, ne begler kapusunda ne gayri yirde. Câbir bin 'Avf dirler bir kişinüñdür. Vallâhi yâ efendi! **[118b]** ⁽¹⁾ Gözümüz anuñ şureti gibi şurete ve sâyir a'zâsı gibi nesneye nazar itmemişdür. Dil vaşf idecekleyin degül.” diyü mübâlağalar ⁽²⁾ itdiler. Melik Kays'ın bu taya hâtırı müte'allık oldu. **Râvî** eydür: Ol tay 'acâyibü'l-mahlûkâtdan idi. 'Arab atlarında ⁽³⁾ anuñ aşlı ve nesli gibi eyü at belürmemişdi. Zîrâ atası “Bir aygır idi ki aından erleri 'Ukkâb.” diyü ad virdilerdi ⁽⁴⁾ ve anası bir yund idi ki Celve dirlerdi. Seher yili segirdimine taña kalurdi. Yıldırım yılmasına hased iltürdi. Bu aygır bu yund ⁽⁵⁾ sebebi[yi]le tefâhur iderlerdi. Benî Erbâh sâyir tâ'ifeden yig dirilürdi. Hikâyet olunur ki 'Ukkâb'ı bir gün gölcüğe ⁽⁶⁾ şuya iltürlerdi, Celve'yi gördi, çekindi. Yedicisi bir kızçukaz idi. Elinden çıktı ve Celve'ye meyl itdi. Celve de ⁽⁷⁾ tâlibidi, muhkem iş geçdi. Ayrılcağ var ol kızçuğaz ayağına yapışdı. Girü yirine ilette. Bir pâre süst olmuşıdı. ⁽⁸⁾ Kızıñ atası 'Ukkâb'ı gördi kim gözleri inmiş bildi kim bu bunda meyl idüpdürür. Be-ğâyet yaramaz hulklı kişi idi. Katı ⁽⁹⁾ kağıdı ve kızına eyitdi: “Bu aygıruma ne iş oldu? Tîz eyit.” didi. Ol kızçuğaz da haber virdi. Kendüye ve Celve'ye ⁽¹⁰⁾ neyledügin eyitdi. Bu kerre gâzabı dağı ziyâde oldu. Köyüñ ortasına çıktı. “Riyâh cemâ'ati ⁽¹¹⁾ gelüñ. Baña olan işi görüñ.” diyü. Âvâzın işiden geldi ve hâlin haberin ⁽¹²⁾ şordılar.” Aygırına olanı didi ve eyitdi ki “Yâ 'emmüm oğlanları! Eger baña dünyâ mâlın virseler aygırımı Celve'ye komazdum ⁽¹³⁾ ve dağı 'Ukkâb'a dünyâda nezîr olduğın dilemezdim. Huşûşâ 'Arab'da.” didi. Eyitdiler ki “Şimden girü olan oldu. ⁽¹⁴⁾ Nitmek gerek?” Eyitdi: “Celve'yi getürüñ 'ilâc iderin ve karnındağın düşürürin yoksa öldürürin.” ⁽¹⁵⁾ didi. Celve'yi getürdiler. Ol kişinüñ öninde bağladılar, tûrdı. İki elin şığadı, omuzuna dek ve elin şuya ⁽¹⁶⁾ şokdı. Toprağa urdı. Andan Celve'nüñ karnına şokdı. Celve bundan hiç yükin bırakmadı. Belki dağı ⁽¹⁷⁾ ziyâde kabûl itdi. Tengri tağdîri-y-ile bir yıl temâm olıcağ bir kûlın toğırdı. Adını

Dāhis virdiler, Cābir ⁽¹⁸⁾ elini anasınıñ karnına şokduğıçün. Cāk hemān ‘Uḳḳāb'a beñzer gögsi gök kulaqları uzun ve ince ⁽¹⁹⁾ yelisi ve dınağı uzun ve başı etez ve kıçı kıuyruklu ve burnı açık tay idi. Nite ki şā‘ir anuñ haqqında dimişdür: ⁽²⁰⁾ **Şi‘r**. [Arapça Şiir] ⁽²¹⁾ Şöyle hikāyet olunur ki bir gün Dāhis anasına uydı. Cābir'üñ öñinden geçdi. Cābir, Dāhis'i tutdı. “İssından ⁽²²⁾ ben ziyāde müsteḥıkkam buna.” didi. Bu haber tay ıssına yitişdi. ‘Arab uluların cem‘ itdi, geldiler. Cābir'e söylediler, ⁽²³⁾ eyitdiler: “Geçende daḥı bir bunıñ gibi iş itdüñ. Şimdi daḥı buncılayın itmek bir kişinüñ gücile tayın olmağıñ **[119a]** ⁽¹⁾ ma‘nisi yoḳdur.” didiler. Cābir eyitdi: “Benümile şimdi siz su‘al cevāb itmegüñ vechi yoḳdur. Tengri haqqı-y-içün ben anı ⁽²⁾ kimseye virmez in āsānlığıla meger depeleşe.” didi. Bu kavm daḥı Cābir'üñ bu lecūcligin göricek fitne ola diyü korkdılar, ⁽³⁾ eyitdiler: “Biz senüñile ol kadar nesne içün depeleşmezüz. Tā ki il içinde bed-nām olup ‘Arab kavmine darb-ı meşel olavuz. ⁽⁴⁾ Biz seni severüz. Andan geçdük. Altun put ise daḥı didiler ol tayuñ ıssına Kerim bin Vahhāb dirlerdi. Cüvān-merdlikile ⁽⁵⁾ meşhūr kişiyidi. Cābir'e eyitdi: “İy ‘emmüm oḒı! Taycuğazum saña bağışladum ve anası daḥı saña vireyin. ⁽⁶⁾ Tayından ayru olmasun ve daḥı baña kimseneler mālını ‘emmüsi oḒından şaḳlar dimesünler.” didi. Evine vardı. ⁽⁷⁾ Tayuñ anasın daḥı gönderdi. ‘Arab kavmi Kerim'üñ bu işine taḥsınler itdiler. Cābir, ‘emmüsi oḒınıñ adamlığından ⁽⁸⁾ utandı. Tayı ve anası birkaç deveyle gönderdi. Fi'l-cümle Dāhis buyıdı. İl içinde temām şöhret tutdı. ⁽⁹⁾ Atlarla meydāna çıksalar Dāhis'üñ şāḥibi oḒ atumı yir mıkḁār öñ virürdi. Yine tiz geçerdi. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁰⁾ Vaḳt kim bu atı Melik Ḳays'a vaşf itdiler. Göñli dürüşdi ve uykusu uçdı. At ıssı Kerim'e ādem gönderdi ki ⁽¹¹⁾ şatun alalardı. Kıymetden ne kadar māl, ne kadar deve isterse virelerdi. Kerim Ḳays'üñ haberin işidicek eyitdi: ⁽¹²⁾ “Melik Ḳays cāhil kişimiş. Edeb ıssı degülimiş. Nedür, beni ḳalaycı mı şānur? Atumı şatup ne olsam gerek?” didi. “Eger ⁽¹³⁾ bağışlasun dise ben Dāhis'i ve daḥı nice deve ve māl virürüdüm. Ammā şatun almağa mecmū‘-ı ‘Arab'üñ mālın baña ⁽¹⁴⁾ virürse

virmez.” didi. Melik ays'un ademisi nevmiz olup giru dndi. Her ne kim Kerim didi Melik ays'a ⁽¹⁵⁾ gelup aber virdi. ays'un taassuru ziyade oldi. Gnline ay maabbeti odi galebe itdi. Bin atluyla Benı ⁽¹⁶⁾ Riyah'a vardi. Mecnuc-ı 'Abs bahadurlari gmgok demure mustagraqlaridi. Sabah olıca Benı Riyah'a yagmacı ⁽¹⁷⁾ aldi. Segirdum itdi ve 'avretlerin esir ve mallarin yagma eyledi. İki yuz kisiye ımarladı ve yurudi. Mecnuc-ı ilin ⁽¹⁸⁾ helak itdi. Etrafa gavgayitidi. Dahis buagulu dururdi. Anı bunu gibi avaa geturmezlerdi, orarlardi, ⁽¹⁹⁾ na-gah helak ola diyu. **Ravi** eydur: Ba'zi kishiler ki buncilayın aleti gordiler, geldiler. Dahis'i baglu buldilar. Buagusın ⁽²⁰⁾ acmak istediler, acamadilar. Birisi bindi. Buagulu iken mahmuz urdi, geyik gibi ıcradi. Yine Benı 'Abs'un atlulari ⁽²¹⁾ yitemezlerdi. Her ne kadar ki yugruk at ardınca aldilar, tozina yitishmedi. Melik bu kerre dahi ziyade muztarib ⁽²²⁾ oldi. Zira hunerlerini gozile gordi. Esirlerun ba'zisina ordi: “Dahis bu midur?” didi. “Oldur.” diyu aber⁽²³⁾ virdiler. Melik eyitdi: “Cahir bunu beslemekde takshir itmemis.” Andan Dahis'un melik ardına dusdi. Gordi kim buagusın **[119b]** ⁽¹⁾ gidermisler ve giru arkasına ıssı binmis ays'ı goricek yine acmak istedi. ays agirdi, eyitdi: “Ya 'Arab, orkma! Bir ⁽²⁾ pare tur ki sana sozum var.” didi. Ol kul ki Dahis'i binerdi. Eyitdi: “Ne dirsın? aın Dahis'e ama' itme. ⁽³⁾ Beni egleyeyin, yakin olayın, dirsın eger bendunun arh-ı devvarısa Dahis'un tozina yitishmez.” didi. ays eyitdi: “Ya yigit! ⁽⁴⁾ Vallahi gircek soylersin. Ben anu gibi muhal ise yiltimezin. Evet atarsan alurın.” didi. Eger atmalu olsa benum gibi musleri ⁽⁵⁾ elune girmez. Vaktidur fevt itme.” didi. Kul eyitdi: “Mecnuc-ı ganimet ki Benı Riyah'dan aldu. Baa vir. Dahis'i sana vireyum.” didi. ⁽⁶⁾ “Eger bu ahr tolusun mala alsa henuz baha deguldur.” diyu soyledi. ays eyitdi: “Her neye dirse aldum. Benı 'Abs'un mecnuc-ı malın ⁽⁷⁾ sana vireyin.” didi. Kul bu sozi ısidicek hos atır oldi, dndi. Melik ays atına geldi. Dahis'den indi. Melik'e ⁽⁸⁾ ımarladı. Melik ays, Benı 'Abs'un ardından yitdi. Mecnuc-ı esirleri giru koyıvirdi. Geldukleri gibi Benı 'Abs

girü yirlerine ⁽⁹⁾ döndi. Hîç birisi bir deve bağlayacak ip alup çıkmadı. Melik Qays Dāhis'ün arkasına eyer şalup bindi. Felek-i devvārı bindüm ⁽¹⁰⁾ şanurdu. Mecmū^c-ı nesneden ziyāde severdi. Ekşer vaktde kendüsi kulluk iderdi. Bu haber Benī Fezāre yitişdi. Hūzeyfe ⁽¹¹⁾ itdi ve daḥı Rebī^c ve qardaşları dilediler ki buña bir gice bir kul göndüre ḥelāk itdüreler. Rebī^c eyitdi: “Bizüm maqşūdumuz ⁽¹²⁾ ḥāşıl olmaz Qays'ün nazarın andan ırağ itmedin.” didi. **Rāvī eydür:** Hūzeyfe, Rebī^c bunuñ üzerine ittifāk itdiler ki ⁽¹³⁾ Qays'ı da^cvet ideler. Anda bir nesne ideler. Fi'l-cümle da^cvet itdiler. Qays'ün ^cemmüsi oğlı Qaravaş daḥı da^cvetlerine ḥāzır oldı. ⁽¹⁴⁾ Ta^cām yindüğinden soñra ortaya şerāb getürdiler, qadeḥler tolu yortdılar. **Rāvī eydür:** Ser-ḥoş olduklarından soñra ⁽¹⁵⁾ ki birbiri-y-ile söze başladılar ve bahādur sözine aḡāz itdiler ve bundan soñra at segirtdürmek ve geçmek ve qalmaq sözün ⁽¹⁶⁾ söyleşdiler. Qaravaş eyitdi: “Vallāhi yā Benī Fezāre! Benüm ^cemmüm atı Dāhis gibi hîç at yokdur. Şimden girü daḥı hîç ata ⁽¹⁷⁾ kıymet qalmamışdur.” didi. “Zirā gör ne feraḥ olur, üstinde olan qaçsa qurtulur. Eger qaçanı ardından yitmek istese ⁽¹⁸⁾ yitişür.” diyü vaşfında mübālağa itdi. Bu sözden Benī Bedr'ün cigeri yandı. Rebī^c'e, Hūzeyfe eyitdi: “İşit bu sözi.” ⁽¹⁹⁾ Andan Rebī^c, Qaravaş'a eyitdi: “Nice söylersin? ^cÄlemde benüm atum gibi daḥı at yokdur. Benüm atum daḥı ^cArab ⁽²⁰⁾ diyārında at geçmez.” didi. Andan kullarına buyırdı. Getürüñ görsünler.” didi. Getürdiler, Qaravaş'a eyitdi: “At göreyin dirseñ ⁽²¹⁾ nazar it, gör ki daḥı bunuñ mişlin gözler görmemişdür.” didi. Qaravaş eyitdi: “Bunuñ gibi ata atum var diyü ⁽²²⁾ ögünmek olmaz. Bu nedür?” didi. Andan soñra Hūzeyfe atların getürdiler. Şārif dirlerdi. Bir aygırı varıdı, ⁽²³⁾ Ğabrā dirlerdi, bir yundı varıdı. Hūzeyfe daḥı Qaravaş'a “Benüm atlarımı daḥı gör.” didi. Qaravaş eyitdi: “Bunlar **[120a]** ⁽¹⁾ daḥı hîç nesne degüldür, uyanlarına degmez.” didi. Hūzeyfe eyitdi: “Dāhis bunlardan yeg midür?” Eyitdi: “Belī, Ğabrā'dan daḥı yegdür.” didi. ⁽²⁾ Bu sözden ortalarına bir pāre ta^caşşub düşdi, ök qodılar. “^cEmmüñ oğlı Melik

ays'ıñ sen ocın o." didiler. aravař⁴⁰⁰ "oş⁽³⁾ ola." didi. "Eger Benı Fezāre'de⁴⁰¹
 Dāhis'i bir at geerse gecerse oci benüm olsun. Eger Dāhis'ıñ arasında biş yüz
 başman taş⁽⁴⁾ daı olursa." didi. Hızeyfe atı aıdı, eyitdi: "Benden ne dilerseñ al
 eger benüm yundumı geerse." didi. aravař eyitdi: ⁽⁵⁾ "Yā Hızeyfe! Kerem olduñ.
 Ben senüñile on deveden eksüğe oc omazın." didi. Tarafeynden bu oce rāzı oldılar.
⁽⁶⁾ Ser-oşlıqları temām olınca şobet itdiler. aravaş řabāh olduda Benı 'Abs'e mā-
 cerādan aber virdi. ⁽⁷⁾ Melik ays bu sözi işitdi. aravaş'a "ařā itmişsin." didi.
 "Zırā Hızeyfe yaramaz kişidür. Kimüñle gerekse oc idüp ⁽⁸⁾ anuñıla itmemek gerek.
 Be-āyet lecüc ve mütekebbir kişidür. řoñra bir fitne olur. Bu oci bozma gerekdür.
 ayr yokdur." ⁽⁹⁾ didi. aravaş eyitdi: "şimden girü bozma olmaz, ayrısın görmek
 gerek. Melik ays varayın ben anı girü bozayın." ⁽¹⁰⁾ didi. Atına bindi. Bir cema'āt
 bile aldı. Edebile vaārıla Hızeyfe'ye ve ardaşlarına vardı. Anlar elwā
 yiyüşururlardı. ⁽¹¹⁾ ays'ı gördiler, şuru geldiler. İkrām ve 'izzet itdiler. elwāya
 iřāret eylediler. Hızeyfe, ays'a eyitdi: "Yā ays! Ne büyük ⁽¹²⁾ lomañ var. Tengri
 senüñ řerrüñi bizden ıra itsün diyü maşharalıa şutardı ve eydüşdi: "Eger
 acıduuñ ⁽¹³⁾ bilsevüz saña gel dimezdük."diridi. ays eyitdi: "Vallāhi elwā yir
 olmasavuz gelmezdüm. şimdi daı bir ācet iün ⁽¹⁴⁾ geldüm." didi. "Nedür?"
 didiler, eyitdi: "Emmüm olı aravař'dan oc def' itmege geldüm. Anuñıla sizüñ
 ortañuzda ⁽¹⁵⁾ mestilikile oc olmuş. Anı isterüz ki girü bozasız." didi. Hızeyfe eyitdi:
 "Bu söz olaca nesne degüldür. şimden ⁽¹⁶⁾ girü anuñ aında söylemek fā'ide
 virmez. Eger atum geicek siz dilek idereseñüz ola ki ba'zısın baışlayam." ⁽¹⁷⁾ didi.
Rāvı eydür: ays bu sözi işidicek 'āıbet yaramazlıından ordı. Hızeyfe'ye atı
 eylügle söyler. Dilek iderdi. ⁽¹⁸⁾ Benı Fezāre uluları mecmü'-ı azırlardı. Melik ays
 Maşhara'ya şutardı ve gülerdi. Her-bār ki ays, Hızeyfe'ye yumşa söyleye ⁽¹⁹⁾ ve
 tazarru' ideydi. Hızeyfe uřünet iderdi, serd söylerdi. ays aıdı: "öcüñ, yā ebe

⁴⁰⁰ 120a-2 aravaş: arvaş

⁴⁰¹ 120a-3 Fezāre'de: Fizāre'de

Haccār, nicedür?” didi. Huzeyfe⁽²⁰⁾ eyitdi: “On devedür.” Kays eyitdi: “Karavaş nesin öc ider? At benümdür. Evet şimden girü senüñ ġarīmuñ benem.⁽²¹⁾ Evvelki öci yok. Yigirmi deveden öc idelüm.” didi ve şuncılayın deve olsun kim semüz ola ve kıızıl ola. Gözleri⁽²²⁾ kara ağır yük götürür ola.” didi. Huzeyfe germ oldı, eyitdi: “‘Arab'ıñ yüzi şuyı haqqı-y-içün senüñile ben öc⁽²³⁾ itmezin. İllā otuz deveden.” didi. Kays eyitdi: “Belki elli deveden olsun. Andan biribirine düşdiler. Tā üç [120b]⁽¹⁾ yüz deveye çıkdı. Andan yüzer deveyi Sābık bin Vaşşāb dirlerdi bir kişinüñ elinde kodılar. Bir cemā‘ati şāhid tutdılar. Kays⁽²⁾ eyitdi: “Yā Huzeyfe! Sen atunıçün ihtiyār it. Ne kadar meydān dilerseñ.” didi. Huzeyfe eyitdi: “Yā Kays! Sen ihtiyār it. Andan⁽³⁾ Kays, Ayās'ıñ okı irişdügi miqdār yir ihtiyār itdi. Zīrā ki Ayās, ‘Arab'ıñ meşhūr oqçılarındandur. Anuñıla ħarb-ı meşel⁽⁴⁾ iderler. Melik Kays bilürdi ki Dāhis'üñ katı segiri berkdür. Segirtdukce ziyāde olurdı. Huzeyfe eyitdi: “Ben atuma⁽⁵⁾ Hemān bir meydān ihtiyār iderin. Zīrā kırk gün idi ki atını ol meydānda her gün tecrube iderdi. Fi'l-cümle Zātü'l⁽⁶⁾-Aşād'ı uzun iderler. Her kankısı ki ok gelürse ol öci ala.” Melik Kays bunuñ sözünüñ ma‘nisini bildi. Eyitdi: ⁽⁷⁾ “Her ne dirseñüz üş turmışın.” Anlaruñ kabilesinden bir kişi eyitdi: “Vallāhi Benī ‘Adnān kazāya uğradı. Şöyle⁽⁸⁾ ola ki kıyāmete degin bu iki tã‘ife ħarb-ı meşel ola. Ben bilürem. İşüñ şonı fitnedür. Cenge mü’eddī olur.” didi. Ayās⁽⁹⁾ bin Menşūr eyitdi: “Melik Kays, Karavaş'ıñ öcin bozmağa gelmişidi. Yā Huzeyfe! Lecūclük itdüñ. İş bozduñ. N'olaydı? Ne⁽¹⁰⁾ senüñ atun olaydı ne anuñ tā buncılayın fesāda mü’eddī olmayaydı.” didi. Benī Fezāre uluları Huzeyfe'(y)i melāmet itdiler. ⁽¹¹⁾ “Niçün bu öci terk itmezsın?” didiler. “Senden dilerüz ki bu işi itmeyesin. Fitneye sebep olmayasın. Öci bozasın. ⁽¹²⁾ Ulumuz ve kiçimüz başına od yakup ocağına şu koymayasın.” didiler. Huzeyfe eyitdi: “Yā karındaşum Ayās! Eger beni bu⁽¹³⁾ öcden vazgetürmek isterseñ yüz deve vir. Eger virmezseñ terk it. Bize söyleme.” Ayās eyitdi: “Vallāhi yā Huzeyfe!⁽¹⁴⁾ Sen önegü kişisin. Fesād ehlinin ve haq sözi işitmezsın ve ħayr işde olmazsın. Fikrüne

şavāb ⁽¹⁵⁾ yörenür kişi degülsin. Hele biz saña hayruñda ve şerrüñde yardımçı oluruz. Her ne idersen it.” didi. Andan ⁽¹⁶⁾ bu şi’ri okıdı. Hâşılı buyıdı kim Huzeyfe eyü kişidür ve Kays dahı eyü aşıldandur ve dahı yâ Huzeyfe! Sen ⁽¹⁷⁾ şol kimseyile oc it ki anuñ atı devesi olmasun ve illâ Kays katında yüz deve biñ deve nesne degüldür. ⁽¹⁸⁾ Huşûşâ ki Dâhis’ile yıl yilse yetmeye ve hem segirdümine irmeye.” didi. **Şi’r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir] **Râvî eydür:** Huzeyfe bu şi’ri işidicek eyitdi: “Yâ Ayās! Ben bunuñ gibi sözile ocümden ⁽²³⁾ vazgelmezin. Benî Züheyr’den yüz deve almayınca ölmezin.” didi. Melik Kays eyitdi: “İy ‘Arab’uñ ulusu! Recep ayı haqqı-y-içün. [121a] ⁽¹⁾ Vallâhi adı-y-içün ben bu sözden soñra ocden geçerdüm dahı añumazdum.” didi. Andan Benî ‘Abs’e geldi. Be-ğāyet melûl ⁽²⁾ olmuş idi ve kaçımışdı. Ne diyüp kodusın bilmezdi. Kullarını kığırdı. Katına getürdi. Huzeyfe’yile kendü ortasında ⁽³⁾ olan mâ-cerâyı hikāyet itdi. Dâhis’i şaklayup hizmetinde takşir itmemeye emr itdi. **Râvî eydür:** Bu sözler bu işler ki ⁽⁴⁾ oldu idi, ‘Anter gāyib idi. ‘Emmüsin ve oğlın isteyü gitmiş idi. Fi’l-cümle ol vakt ki ‘Anter Melik Kays’uñ kûluna ⁽⁵⁾ tuş oldu, bu haberi virdi. Melûl oldu. Güya geldüğünde be-ğāyet munķabız idi. Benî Fezāre’ye katı kaçımışdı. ⁽⁶⁾ Melik Kays’uñ Huzeyfe’ye melāletin işidüp melāleti ziyāde olmuş idi. Benî ‘Abs ‘Anter’üñ geldüğün işitdiler, sevindiler. ⁽⁷⁾ Gönülleri kuvvet buldı. Zîrâ korkarlardı kim fitne olaydı. ‘Anter anda bulunmayaydı. ‘Anter’üñ gönline Dâhis’i görmek ⁽⁸⁾ arzusu düşmişdi. Geldügi gibi vardı. Dâhis’üñ üzerine girdi. Dört yanına geçdi. ‘Acāyibü’l-maḥlûkâtndan bir nesne ⁽⁹⁾ gördi ki hiç dilile vaş olunmalu degül. Melik Kays’uñ üzerine girdi. Kays’uñ gönli hoş oldu. Guşşası ⁽¹⁰⁾ gitdi. ‘Anter’e minnetler itdi. Ardınca kullar gönderüp bulunmadüğün hikāyet itdi ve eyitdi ki “Vallâhi yâ bahādurlar re’isi! ⁽¹¹⁾ Bizüm cihānda şafāmuz senüñiledür. Sensüz ‘ālem gözümüze çöpçe görünmez.” didi. Eger gitmezden öñdün ḥālünü ⁽¹²⁾ bilsevüz göndermezdük.” didi. Melik öñinde ‘Anter yir öpdi ve hizmet itdi. Eyitdi: “Yâ efendüm! Benüm ulularımuñ ⁽¹³⁾ gönlini hoş it.

Benüm hācetüm ẓazā it. Zīrā benüm işüm müşgil olmışdur. ‘Ömr uzunında temām olmaz. ⁽¹⁴⁾ Bu işe bir ḥad bir haşar olacak degüldür.” didi. ‘Emmüsini ve oğlını ne vechile kırtardüğün ve sağ esen geldüklerin didi ⁽¹⁵⁾ ve ‘emmüsinüñ andan ḥāṭırı hoş olduğun ve zaḥmet ḥaqqın bildüğün.” didi ve eyitdi: “İy efendi! Benüm kışşam ⁽¹⁶⁾ dükenür nesne degül. Sizüñ ḥāṭıruñuz ğayrı nesneye meşgüldür. Ben_dahı taşdı‘ itmeyeyin. Ḥuzeyfe'yile olan ⁽¹⁷⁾ kışşa(y)ı işidüp dururın.” didi ve “Atuñı dahı gördüm. Yaraşdurmağdan ğuşşalanmalu degül ve anuñ mişli ‘Arab ⁽¹⁸⁾ diyārında hiç at görünmemiş degül. Ḥāṭıruñ hoş tut. Furşat senüñdür.” didi. Melik Qays eyitdi: “Vallāhi yā ⁽¹⁹⁾ ebe'l-fevāris! Benüm aña teşvîşüm yokdur. Evet Ḥuzeyfe'nüñ şümlüğinden korkarın. Zīrā iken cāhildür ve hem ⁽²⁰⁾ müfsid adamdur. Kendüzüm bu öci bozmağa vardum. Beni masharaya tıtdılar. Güleşdiler ve beni taḥkîr itdiler. Bunı ⁽²¹⁾ bildüm ki anlaruñ benümile hemān at koşmağıçün öcleri degül cenge sebeb itmekdür.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā melike'l-mülül! ⁽²²⁾ Sen şartuñda muḥkem тұr. Eger inşāf iderlerse ideler. Eger itmezlerse göresiz ki biz anlaruñ gülmeklerin kılıcıla ⁽²³⁾ ağlamağa dönderürüz. Gündüzi gice gösterürüz. Zīrā biz eylük idene eylük iderüz ve yaramazlık eyleyene yaramazlık [121b] ⁽¹⁾ eylerüz.” didi. “At koşmalu olursañ in-şā’allāh ben_dahı ḥāzır olam. Her ne olursa görevüz.” didi. **Rāvī eydür:** ‘Anter ⁽²⁾ melik qatından ki gitdi. Sinān bin Ebī Ḥārîşe dirlerdi. Melik Nu‘mān'dan geldi. Ḥārîş bin Zālim'i Qays'dan istedi ve eyitdi ⁽³⁾ ki “Yā Qays! Melik Nu‘mān bu sözi işitdi ki Ḥārîs senüñ qatuñdadur.” İnanmadı, eyitdi ki “Melik Qays! Benüm dōstum⁽⁴⁾dur. Dāyim baña dōstlık ider. Anuñ ḥaqqında düşmān sözün işitmezin. Bunı ummazın ki ol benümile olan dōstluğı ⁽⁵⁾ ri‘āyet itmeye ḥaber iken mütevātir olmağın beni gönderdi. Tā kim bu ḥaberi bilem. Eger sizüñ qatuñuzda olursa ⁽⁶⁾ size diyem ki tıtasız, gönderesiz. Şavāb budur ki yā melik! Beni nevmîz göndermeyesin. Anuñıla dōstluğın zāyi‘ ⁽⁷⁾ itmeyesin. Bu fitne olmasından şaķınasın. Bu önegülük āḥir aña yitişür ki arz-ı ‘Irāq'dan Tihāme'ye çeri göndürüle.

(8) Şoñra peşimān olasız. Peşimānlık aşşı kılmaya.” didi ve daħı eyitdi: “Yā melik! Şöyle şanmañ ki Ĥārîş'e ben_daħı sence (9) maħabbet itmeyem. Zîrā ben anuñ kız qarındaşınıñ eriyem.” didi. “Vallāhi anuñ maħabbeti benüm göñlümde temām yir itmişdür. Buña (10) muħālefet itmezin. Ammā vech oldur ki anı tıutup şimdi buña viresiz. Kız qarındaşıñuza kışi gönderesiz. Dilek ide. (11) Melik Nu‘mān'dan kabūl iderse ide. İtmezse sizden suç gitdi. Qays ilçinüñ sözün işitdi daħı eyitdi: (12) “Yā Sinān! Sen pîr kışisin. Eyüyi ve yatlıyı bilürsin. Ĥārîş, benüm atam öldüreni öldürmişdür. Andan benüm (13) ĥātırım aña hoş olmışdur. Şol vaqıtden ki Nu‘mān'ıñ eline düşdi ve kız qarındaşım bendin şaşup (14) kırtardı ve bize gönderdi. Bunı bilürdi ki anı biz kimseye virmezüz. Bunuñ birle ki bunda gelelden biz anuñ ĥod ādemliğin (15) gördük. Çok yirde yoldaşlık itdi ve daħı anuñ sebebi-y-ile çok kışinüñ şerrinden emîn olduk. Benî ‘Āmir, (16) anuñ kılcı sebebi-y-ile berî olduk. Biz anuñ eylügine şimdi yaramazlık itmek elümüzden gelmez.” didi. “Eger Nu‘mān (17) kendüsi daħı gelürse Ĥārîş'i virmezin ben şağiken.” didi. “Nu‘mān daħı dilerse benden dōstlığın kessün. (18) Dilemezse dōst olsun. Ĥārîş'ün bir kılına kıyamazın.” didi. **Rāvî eydür:** Bunlar bu sözde idi. ‘Anter kılcıla (19) içeri girdi. Meger Sinān ilçilige geldügin işitmişidi. Melik Qays'a selām virüp hemişe ‘ādeti gibi ĥizmet itdi. (20) Sinān'a eyitdi: “Yā şeyḥ! Sen bir yok yire gelmiş ilçisin. Ol Tengri ĥaqqı-y-içün ki yiri gögi yaratdı. Eger beg ĥuzurı olmayaydı (21) senün başuñ şu kılcıla yigirmi arşun şıçradurdum.” didi. “Tır kıandan geldüñise anda git. Var ol kimseye (22) eyit ki seni bunda gönderdi. Ben Ĥārîş'e zāminem. Eger ‘Arab kıavmi küllisi gelürse daħı anı ele virmezin ve mecmū‘-ı Rūm (23) ve Deylem çerisi üzerüme gelse ben şağiken kimse Ĥārîş'e zafer bulmaz.” didi. Andan bir na‘ra urdı. Sinān kendüden [122a] (1) gitdi. Mecmū‘-ı a‘zāsı sükūt yaprağı gibi ditredi. Hemān ol sâ‘atden atına bindi, gitdi. ‘Anter'ün bu işi aña (2) ġāyetde te’sîr itdi. **Rāvî eydür:** ‘Anter'ün geldügi ĥaberi Benî Fezāre'ye yitişdi. Ĥuzeyfe işitdi ki ‘Anter, Sālim (3)

gelmiş. Benî 'Abs'ün gönlü kavî olmuş. Karadaşı Hamel'i kığırdı, eyitdi: “Lât u 'Uzzā hakkı-y-içün şol kıldan gönlümde katı ⁽⁴⁾ perîşānlık vardır. Bu kerre bir başa çıkarurın.” didi. “Zîrā eger ol olmasa Melik Kays benüm altında ölürdi. ⁽⁵⁾ Karadaşı Hamel eyitdi: “Vallāhi yā karındaşum! Bu bir sevdādur ki biz buña yitişmezüz ve mümkün degüldür. Anı Allāh'a ısmarlamak ⁽⁶⁾ gerek. Allāh'dan artuk kimse aña garîm olacaqlayın degüldür. Zîrā ol ādem şüretinde şeytāndur. Ben anuñ ⁽⁷⁾ bahādurlar aqtardüğün gördüm. Korkaram ki bir ceng ola. Ol anda bulunmalu ola. Benî Fezāre'ye bir inkisār ⁽⁸⁾ ola. Ben bildüğüm oldur ki gönlünden kayguñ gideresin. Anuñ cenāzesine koyavuz. Bu öcde şulh ⁽⁹⁾ idevüz.” didi. “Ben Melik Kays'a varayın. Anı senden korkudayın ve biraz naşihat ideyin. Ola ki öcden vaz⁴⁰²⁽¹⁰⁾ gele. Yine kendüsi gelüp saña yalvarmalu ola. 'Arab işide ki senden dilek alınmış. Sen de sözden çıkmamışsın. ⁽¹¹⁾ kadrün yinilmeye ve fahrün ziyāde ola. Devletlü kişilerle mu'āraza itmek kendü devletine kaçd itmek olur ⁽¹²⁾ dahı bil yā karındaş! Her işüñ āhiri vardır. Her kemālün zevāli olur. Kendü yüzün şuyın şaklamak hoşdur. ⁽¹³⁾ Āhir yaramaz işiçün ādem hātırına irişmek nesne degüldür.” diyü söyledi. Hamel bu bābda katı mübālağa itdi. Şuña dek ⁽¹⁴⁾ ki Huzeyfe'i aldadı. Bir pāre rızā şüretin gösterdi. Andan atına bindi. Melik Kays'ın katına gitdi. Kimse görmedin ⁽¹⁵⁾ Melik Kays katına yitişdi ve hāciblerden dahı kimse hāzır bulunmadı. Kays'ın katında 'emmüsi Zenbā'ı buldı. Ol ⁽¹⁶⁾ dahı Kays'a bu öci terk itmek bābında naşihat iderdi. Āhir fesāda yitişür diyü Kays'ı korkudurdu. Zîrā Zenbā', 'ākıl ⁽¹⁷⁾ kişiy-idi ve fikr şavāb işidi. Hamel selām viridi ve Kays'ın elin öpdi ve naşihatine başladı, eyitdi: “Yā 'emmüm oğlu! ⁽¹⁸⁾ Ben bilürem. Benüm karındaşum Huzeyfe şüm kişidür. Önegü kimsedür. Üç gündür ki söylerin. Bu öc hakkında ki ⁽¹⁹⁾ terk ide. Melik Kays kendü gelüp barışmak isterse barışurın ve illā bozmazın. Zîrā 'Arab kavmi işüdir. Evvel bozmadı. ⁽²⁰⁾ Bu kerre 'Anter geldüğinden korkdı. Bozuşdı, dirlerdir.

⁴⁰² 122a-9 vazgele: vargele

İmdi yâ Melik Qays! Sen h d bil rsin ki kend  a rib s -y-ıla ⁽²¹⁾ ceng itmek yine kend yi mel l itmek olur. H zret n zden anı dilek itmege geld m ki ben mle l tf id p ⁽²²⁾ bilece varasın. Ben m  arda ımu  bilmezlikine  almayasın. T  kim biz m il m z yıkılup ‘Arab ortasında me el olmayavuz.” ⁽²³⁾ Melik Qays, H mel' n bu s z n i idicek g n li yum a  ki iyidi. Az nesneden  atı m tee  ir olurıdı. H mel' n bu s z n [122b] ⁽¹⁾  ab l itdi, eyitdi: “Sen bil rsin. Her ne it dirse  idel m. Ben evvel da ı  c den b -z r dum.  arda ıu n  neg lgi ⁽²⁾ sebep oldu. Ben sen n s z n  utar n. Amm  g n  z yi‘ itmezin.” didi. Atına bindi ve yanınca ‘emm sin bile aldı. Hi  ⁽³⁾ a d bunlardan bilmeks z n Ben  Fez re'ye  o ruldılar. Va t kim yakın vardılar. H mel, Qays' n  n nce giderdi. Bu fes dı def‘ ⁽⁴⁾ idem diy   atı fera  idi. Qays' n ho  nih dl  n ve  arda ınu n   ml  n s ylerdi ve  i‘r eyd rdi. H  ılı ⁽⁵⁾ buyıdı kim “Y  Qays! Sen ben m  arda uma uyma ki ol   m ki id r.  neg  kimsed r ve bu  c g n hlu i d r. ‘  ibeti ⁽⁶⁾ h yrlu nesne deg ld r.” ** i‘r.** [Arap a  iir ⁽⁷⁾ Arap a  iir ⁽⁸⁾ Arap a  iir ⁽⁹⁾ Arap a  iir ⁽¹⁰⁾ Arap a  iir ⁽¹¹⁾ Arap a  iir] **R v  eyd r:** H mel d yim  arda ın zemm id p Qays med  itdi.  u a dek ki Ben  Fez re'ye iri diler. A  am va t idi ⁽¹²⁾ ki k ye girdiler. K y cem ‘ati bunları g ricek  ar u y ridiler. Melik Qays bunlar n ortasında Melik Nu‘m n' n il isi ⁽¹³⁾ Sin n'ı g rdi. Ol deg l  ann itdi. H l ma‘l m oldu dan so ra eyitdi: “Y  Sin n! Ben seni, vard n Melik Nu‘m n'ile ⁽¹⁴⁾ biz m ortamuzda bir  ul   al h itd n ola, dird m.” didi. Sin n eyitdi: “Melik Nu‘m n'dan ben ba um  urtarma a r ziyam. ⁽¹⁵⁾ Ne sen nile  ul  itmek? Z r  H ri 'e ke il olmi ıdum. Mecm ‘-ı ‘Arab  avmi bil rler.” didi. Bunda geld   mden  ara  ⁽¹⁶⁾ oldu kim H ri 'i ba a vireyd n z, alayıdum, gideyd m. Kend z mi  lmekden  urtaraydum.   nki eyle oldu. Nu‘m n  atına ⁽¹⁷⁾ ne y zile varayın? Kend me g z g re  ıymazın.” didi. “Evet ben mle bile gelen ki ileri g nderd m. Varurlar siz n cev bu uzı ⁽¹⁸⁾ Nu‘m n'a deg r rl r. Sen nile g yeg n ortasında ne olursa olsun ben bu yerde  urur n, gitmezin.” didi. Amm  ⁽¹⁹⁾

Sinān bu sözde yalanıdı. Ğaraẓı Benī Fezāre'yile⁴⁰³ Benī 'Abs ortasında fitne idüp biri birine düşürüp Benī 'Abs'i⁽²⁰⁾ ortadan götürmek idi. Zīrā Melik Qays katında 'Anter'ün buña itdügi işden katı incinmişidi. Melik Qays katından⁽²¹⁾ çıkıcaq yoldaşlarına “Ben Melik Nu'mān katına varmazın, 'Anter'den bu intikāmı almayınca.” demiş idi ve hem ol⁽²²⁾ kişilere ısmarlamışidi ki Nu'mān'ı tahrik idüñ. Melik Qays'a kaķıduk. “Çeri göndermege sa'y idüñ. Ben Hūzeyfe'ye⁽²³⁾ ve Rebī'e varayın. Anlara şavaş gördüreyin. Nu'mān gönderdügi çeri daķı anlara yardımçı ola.” didi. Anları gönderdi. [123a]⁽¹⁾ “Nu'mān'a her ne söz ki fitne-engiz sözlerden dimelüdür, diñ.” diyü öğretti ve ısmarladı. Kendüsi Benī Fezāre'ye geldi. Rebī bin⁽²⁾ Ziyād'a buluşdı ve kardeşlerin ve Hūzeyfe'(y)i gördi ve ne kim Benī Fezāre uluları varısa Sinān'ın katına gelüp hālinden⁽³⁾ şordılar. Melik Nu'mān'dan Qays'a ne haber getürdügin, Qays ne cevāb virdügin ve 'Anter Qays katında buña nenük gibi⁽⁴⁾ söz söyledügin hikāyet itdi ve eyitdi ki “Vallāhi iy 'emmüm oğlanları! Buña ol harām-zādeden bu sözi ki işitdüm.⁽⁵⁾ Kendümi öldürmege kaşd iderin ve ben sizün yirünüzden gitmezsin. Tā anı depelemeyince ve Melik Nu'mān'dan Benī 'Abs üzerine⁽⁶⁾ çeri getirüp oğlını kızını ve mālını tārāc itdürmeyince ölmezsin.” didi. Rebī bin Ziyād eyitdi: “Hep bizi vaṭanumuzdan⁽⁷⁾ ayıran oldur. Melik Qays anı haşm idinelden nidüp neyledügin bilmez⁴⁰⁴ oldı.” didi. Hūzeyfe bu sözi işidicek eyitdi: “Ben_daķı⁽⁸⁾ Qays'ıla şulḥ idüp öcümü terk itmezsin. Ola kim ol öc cenge sebeb ola. Benī 'Abs'den ayağ üzerine yürür⁽⁹⁾ kişi kımayayum.” didi. Andan Melik Qays'ıla bunlaruñ ortasından olan üç kışşasın ve kardeşinuñ şimdiki hālde⁽¹⁰⁾ şulḥ itmekičün gitdügin didi. Sinān eyitdi: “Ben bildüğüm oldur ki eger Qays bunda gelüp şulḥ itmek isterse⁽¹¹⁾ karşı varmak söylerse sözün işitmek her ne vechile ihānet idebilürseñüz idüñ. Zīrā at koşmağa⁽¹²⁾ yaraqlanınca Nu'mān'ın çerisi gelür, yitişür ola kim çeriyile senün güyegün Melik Esved bile {gele} yardımcın ziyāde⁽¹³⁾ ola.”

⁴⁰³ 122b-19 Fezāre'yile: Fezā'yile

⁴⁰⁴ 123a-7 bilmez: belmez

didi. **Rāvī eydür:** “Sinān'ı bu sözün işidicek Huzeyfe be-gāyet ferah oldı. Sinān'ı indürdi. İkrām ⁽¹⁴⁾ ve izzet itdi. Bunlar bu sözde iken Melik Kays ve ʿemmüsi ve Huzeyfe kardaşı Hamel geldiler. Huzeyfe kardaşın ⁽¹⁵⁾ göricek çığırdı, eyitdi: “Bu bir erüñ şoyınca utanmaz mısın yürürsin? Eger benden mecmū^c-ı ʿālem gelüp “Öcünü ⁽¹⁶⁾ Melik Kays'a bağışla.” dirlerse komazın.” didi. Melik Kays bu sözi işidicek utanmaqlık ve hacāleti ziyāde oldı. ⁽¹⁷⁾ İnmişiken girü atına bindi. Hamel'e biraz sögdi. “Beni ne diyü getürdüñ?” diyü ve girü evine döndi. Bir şiʿr ⁽¹⁸⁾ okurdu ki hāşılı ben ök komağı sevmezsin. Bir fitne yitişür diyü eylügile söyleyü gördüm, olmadı. Ben bu kadar halimlik ⁽¹⁹⁾ itdüm. Korkak şandılar. Kaʿbe haqqı-y-içün anları kılıçdan geçüreysin.” dimegidi. **Şiʿr.** [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] [123b] ⁽¹⁾ **Rāvī eydür:** Kays, Huzeyfe'nün sözün işidicek bildi kim bu sözi Sinān bin Hārişe fitnesiyle söyler ve ⁽²⁾ şol vaqtde kim bunlar köye vardılar. Huzeyfe ve Rebīʿ ve sāyir kardaşları hāzırlardı. Bunları gözler idi. Melikün ʿemmüsi ⁽³⁾ eyitdi: “Yā Kays! Hamel'ün sözine uyduñ. Kendüñün kadrin eksidüñ bilmezler işin işledüñ. Bu dağı saña bir dürlü ⁽⁴⁾ intikāmdur.” didi. “Eger bu işüni senün ʿAnter işidecek olursa be-gāyet melāmet ider. ʿAqlıñu yeyniser bilüñe. ⁽⁵⁾ İnkār ider.” didi. Kays eyitdi: “Yā ʿemmī! Benī ko. Ben eyüler işin ideyin diyü kâşd iderem. Hele benden suc gecsün ⁽⁶⁾ anlaruñ yaramazlığın yirine irişdürem. Hele şimdi çäre oldur ki atı koşavuz, görevüz hele ne olur.” didi. ⁽⁷⁾ **Rāvī eydür:** Melik Kays geldi, ʿemmülerine Sinān'ı varup Benī Fezāre içinde maķam tutduğun anlara yardumcı olayın ⁽⁸⁾ didügin didi. Sinān'ı göndürdüklerine teessüf itdiler. Şabāh olıcaķ Kays at yarağına başladı. Kırk ⁽⁹⁾ gün yaraķ iderlerdi. Andan ʿArab kavmine ol günlerde ʿacāyib birbirine varışup gelişme olmışıdı. Köyden köye ⁽¹⁰⁾ segirdişürlerdi. Dāhis ve Ġabrā sözinden gayrı söz söyleşmezlerdi. Kırk gün temām olıcaķ iki kabilenün ⁽¹¹⁾ atluları Zātü'l-Aşād kenārına degşürildiler. Ayās bin Manşūr ki tiz-endāz idi. Ol ök üzerine ok ⁽¹²⁾ atlur diler, yıl karşı tırdı dağı atdı okı, yüz adım yir gitdi. Hemān meydān

miḳdārı oldu. İki ṭā'ifenüñ ⁽¹³⁾ yigidi ve ḳocası ḥāzır olmışlardı. Birbiriyle ta'aşşuba düşüp “Şöyle olur, böyle olur.” diyü çekişürlerdi. ⁽¹⁴⁾ **Rāvī eydür:** Ḳoşıya gidicek Melik Ḳays, ‘Anter'i yirinde ḳodı, gitdi. Fitne ola diyü ḳorḳdı idi. ‘Anter ⁽¹⁵⁾ ḳatlanımadı. Ebcür'i bindi ve Zāmī ṭaḳındı. Şeybüb öñince yortdı. Geldi atlulara ḳarışdı. “Şāyed Melik ⁽¹⁶⁾ Ḳays'a bir iş ola. Anda bulunmayam.” didi. Benī Fezāre ‘Anter'i göricek göñülleri ḳopdı. ‘Anter gelüp il içine ⁽¹⁷⁾ giricek çağırdı, eyitdi: “İy ‘Arab ḳabīlesi! Bilüñ ki ben Melik Ḳays'ıñ boynı bağlu ḳulı-y-am. Zīrā beni ol ādem itdi. Beni ⁽¹⁸⁾ kendü ḥışımlarından şaydı. Ben anuñ mecmū^c-ı işine boyun tutup ṭururın. Aña ben şaḡıken kimseden ⁽¹⁹⁾ zevāl yokdur ve hem ol ‘aḳl ıssı kişidür. ‘Aḳlı ve fikri ḥüb olduḡıçün anı beg dikdiler ve eger Ḥuzeyfe ⁽²⁰⁾ te'addi idecek olursa Ka'be ḥaḳḳı-y-içün Benī Fezāre'ye bir iş iderin ki ḳıyāmete dek il içinde söylenür. Eger ⁽²¹⁾ sizi size gerekse kimseñüz ḥareket itmeñ, yirlü yirüñüzde ṭuruñ. İttifāḳ idüñ. Ḳanḳısı geçerse aña öcin ⁽²²⁾ virüñ. Kimseye kimse ḥod zūlm itmek olmaz. Şoñra fesād olmasun.” didi. Mecmū^c-ı cemā'at ‘Anter'üñ sözün ⁽²³⁾ begendiler. İy bahādurlar başı! Ḥüb söylersin.” didiler. Fi'l-cümle Ḥuzeyfe, Zübüñ ṭā'ifesinden bir kişi ihtiyār **[124a]** ⁽¹⁾ itdi, atına bindürmege. Be-ḡāyet at ilminde kāmıl idi, Mālik bin Maḡlūb dirlerdi. Melik Ḳays daḡı Ḍāḥis içün Benī ⁽²⁾ ‘Abs'den Sābıḳ Ḡālib dirlerdi, bir kişi ihtiyār itdi. ‘Ömri at ḥizmetinde geçmişidi. Meydān ‘ilminde hüner-mend idi. ⁽³⁾ İki daḡı at üzerine geldiler. Melik Ḳays atına bindürdüḡi kişiyeye “Ne itmek, ne eylemek gerek?” diyü işmarladı. Bir iki ⁽⁴⁾ beyt okıdı. Maḥşūli budur ki “Uyanın ḳoyıvirme, divşüri ṭut az az adumın artur. Uyluḡuñ berk ṭut ⁽⁵⁾ şalıvirme. Ri'āyet it dimek.” idi. **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] Ḥuzeyfe bunı işitdi. Kendü atına binenüñ ḳatına vardı. ⁽⁷⁾ Ol daḡı işmarlarken hemān bu Ḳays okuduḡı beytleri okıdı. Ancaḳ atıla yund farkın itdi ki ‘Arab dilinde gerekdür. ⁽⁸⁾ Ya'ni ol “Hū!” didüḡi yirde bu “Hāl!” didi. ‘Anter Ḥuzeyfe şi'r'in işidicek güldi ve daḡı eyitdi ki “Yā ebe Ḥeccār! ⁽⁹⁾ yeñildüñ. Ka'be ḥaḳḳı-y-içün ve develeri aldun, çıkarduñ. Zīrā hemān sözüñi Ḳays

sözine eydürdüñ. Hemān ⁽¹⁰⁾ atūñ anuñ atına daħı olsa gerekdür.” didi. Huzeyfe ‘Anter’uñ bu sözine be-ğāyet melūl oldu, kaķıdı. And ⁽¹¹⁾ içdi ki “Ben bugün yundumı koşuya göndermezin. Yarın şabāħ koşarın. Zīrā bugün günūñ çoğı geçdi. Şāyed ⁽¹²⁾ atlar qala, ne olduķı bilinmeye.” didi. Bu sözden ġarażı buyıdı ki “Nice vara. Hīle tedbīrin ide. Qays daħı olsun ⁽¹³⁾ yerine koyalum.” didi. Atını şaklamağa emīn kişiler kodı. ‘Anter’uñ qardaşı Şeybūb çıġırdı, eyitdi: “İy ‘Arab cemā’ati! ⁽¹⁴⁾ Tengri’ñiz için benüm sözüm dinleñ.” didi. “Eyit görelüm.” didiler. Eyitdi: “Receb ayı haķķı-y-içün bu atlar ki koşmaġıçün ⁽¹⁵⁾ bu maķāma geldüñüz, divşürüldüñüz. Bunca nesne oldu. Ben ikisinden daħı geçerin. Eger kanatlu kuşlar olurlarsa da” ⁽¹⁶⁾ didi. “İnanmazsañuz yarın teferrüc isediz.” didi. “Evet şu şartıla segirdürin ki ben geçersen yüz deveyi ⁽¹⁷⁾ alam. Eger beni kanķı at geçerse elli deve virem.” didi. Benī Fezāre’den bir pīr eyitdi: “Bundan ki geçicek yüz alasın. ⁽¹⁸⁾ Girü qalsañ elli viresin.” didi. Şeybūb eyitdi: “Eyle olur iy ‘Arab’uñ boynuzlusı! Zīrā ben iki ayaġumıla ⁽¹⁹⁾ segirdürin, at dört ayaġıla.” didi. **Rāvī eydür:** Atlular Şeybūb buncılayın da’vī itdüğine gülüşdiler, ⁽²⁰⁾ laţifeye tıtdılar. Döndi ‘Anter, Şeybūb’a eyitdi: “Yā ħarām-zāde! Bu iki atı ki mecmū’-ı il anuñ yarışıçün cem’ olmuşlardır. ⁽²¹⁾ Sen nice geçersin?” didi. Şeybūb eyitdi: “Yiri gögi yaradan haķķı-y-içün ikisini daħı geçerin. Eger kanadlu olup uçarlarsa ⁽²²⁾ daħı.” didi ve hem bu da’vīde baña çok fā’ide vardır. Bir bu ki bir yirde kaçmalu olsam daħı kimse ardumca segirtmez.” ⁽²³⁾ ‘Anter bu sözine Şeybūb’uñ biraz güldi. Andan Qays qatına geldiler ve qardaşlarına buluşdılar. **Rāvī eydür:** Aħşam [124b] ⁽¹⁾ olıcaķ Huzeyfe bir kılını qatına okıdı. Eyitdi ki “Yā ħābis! Meydānuñ var falan yirinde gizlen. Şabāħa degin eger Qays’uñ ⁽²⁾ atı Dāħis benüm yundumun öñince olacaķ olursa yüzinde ur. Girü dönder. Ġabrā geçsün. İl içinde geçilmiş adına ⁽³⁾ olmayalum. Dāħis’den qatı korqarın. Hiç bizüm yundumuz anuñıla segirde gibi degüldür.” didi. Hābis adlu kul eyitdi: ⁽⁴⁾ “Toz altında Ġabrā’dan Dāħis’i ne bilem?” didi. Huzeyfe eyitdi: “Ben bir nesne diyeyüm ki anuñıla bilesin.”

Eyitdi ki “Falan miḳdār ⁽⁵⁾ taş divşür. Gün toğduğı vaḳtten başla. Dört dört yabāne at, andan girü divşür. Üç yabāne at dükendüki ⁽⁶⁾ vaḳtin ya az ḳalduğı vaḳtin gelen Ġabrā'dur. Yarısı ya çokı ḳalmış olup at gelüp irişürse bilgil ki Ḳays atıdur. ⁽⁷⁾ Geleni urmaḳ ardınca ol. Zīrā ben tecrībe idüp dururın ki ol miḳdār vaḳtde Ġabrā ol araya gelür.” didi. Ḳul ⁽⁸⁾ daḫı “Buyruğuñ başum üzerine.” diyü. Taş ki efendisi dimişidi. Divşürdi ve meydāna geldi. Huzeyfe bu ḫīle(y)i itdi. ⁽⁹⁾ Rāḫat olup yatdı, uyudu. Bildi ki yarın kendü ġālib olısardur. Çün şabāḥ oldı. Atlular depeler başına ⁽¹⁰⁾ cem' oldılar. Yigit ḳoca ḳarışdı. Gün toğduğı gibi hemān atları segirdüme ḳodılar. Eṭrāfdan çıġırışlar oldı ⁽¹¹⁾ ve ṭabl u naḳāreler urdılar. Evvel kim boşandılar. Dāḫis'üñ Ġabrā öñince idi. Ol Fezāre⁴⁰⁵ ki Ġabrā'ya binerüdi. Dāḫis'e ⁽¹²⁾ binene çaġırdı, eyitdi: “Geçdüm yā ‘Absī!” didi. ‘Absī eyitdi: “Herze söyleme. Bir sâ'atden soñra göresin. Üş bir daḫı ⁽¹³⁾ ne olur. Hele ḳumdan ve ṭağdan geçelüm. At yundıla ṭağda ṭaşda ber-ā-ber olmaz.” didi. Andan ‘Absī, Dāḫis'e ḳamçı urdı, ⁽¹⁴⁾ ḫayḳırdı. Dāḫis uyḳudan ḳalkmış ādem gibi gerindi ve sündi. ‘Uḳḳāb bigi atıldı Ġabrā ayakşuz gibi ḳodı, gitdi. ⁽¹⁵⁾ Binen şöyle şanurdu ki çarḫ-ı felek üzerine binmişdür. ‘Absī çaġırdı, eyitdi: “Yā Fezāri!⁴⁰⁶ Cemā'ate ḫaber çok gönderürseñ ⁽¹⁶⁾ üş ben gitdüm, ışmarla.” didi. Şeybüb'üñ Dāḫis'üñ öñince şabā yili gibi eserdi. Gören anı yoldaşından ayrılmış ⁽¹⁷⁾ şeyṭān şanurdu. Bu ḫālile şol yire yitişdiler kim ol ḳul anda gizlenmiş idi. Ṭaşını iki kerre daḫı şaymadın ⁽¹⁸⁾ gördi ki yıldırım gibi irdi. Dāḫis ḳatına geldüğü gibi aṇsuz da arḳurı çıḳdı, divāne gibi ḫayḳırdı ve Dāḫis'üñ ⁽¹⁹⁾ yüzine bir çomak urdı. Dāḫis şıçradı. Girü döndi. Üstündeki kişi düşmelü oldı. Bek yapışdı. Girü düşmedi. ⁽²⁰⁾ Şeybüb bu ḫālini gördi. Bildi kim bu iş Huzeyfe'den olmışdur. Def'ī ḫancerile ḳulı göğsinde urdı. Cān cehenneme ⁽²¹⁾ ışmarladı. Tiz Dāḫis'i meydāna getürmege sa'y itdi. Gördi kim Ġabrā geldi, yitişdi. Dāḫis'i ḳodı. Kendüm geçülem elli deveyi ⁽²²⁾ virmelü olam, diyü ḳorḳdı. Meydāna girdi. Ġabrā'dan bir oḳ atımı

⁴⁰⁵ 124b-11 Fezāre: Fizāri

⁴⁰⁶ 124b-15 Fezāri: Fizāri

öndün geldi. Dāḥis Ġabrā'nuñ ardınca geldi. Benī Fezāre sevindiler. ⁽²³⁾ Dāḥis'i gördiler ki yüzinden kan gözlerinden yaş akardı. Şeybüb ve daḥı binen kişi mā-cerādan haber virdi. Qays'uñ [125a] ⁽¹⁾ ödi şıdayazdı. 'Anter kılıcın çıkardı. Benī Fezāre'ye kaşd itdi. Ulular pīrlər komadılar. Huzeyfe'ye itdügi işi başına ⁽²⁾ kaşdılar. Huzeyfe and içdi "Benüm haberüm yokdur." didi. "Haḳḳumı virüñ." didi. "Bunuñ gibi çürük illeti koñ. Anuñ ⁽³⁾ girçekdügi neden ma'lūmdur?" didi. Qays eyitdi: "Ka'be haḳḳı-y-içün Hacer-i Esved hürmeti-y-içün ol benüm atumuñ yüzine nesne ⁽⁴⁾ olduğı Benī Fezāre'ye ḥayr idi. Eger benüm atum geçse Huzeyfe ceng iderdi. Zīrā bu ök hemān ol fitneyiçün kaşd ⁽⁵⁾ itmişidi. Yiryüzinde eşerlerinden komazdum." didi. Andan soñra bu ebyātı inşā itdi: **Şİ'r.** ⁽⁶⁾ [Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Ol Hābis adlu kıl ki Dāḥis'i urdı. Şeybüb anı ḥancerile ⁽⁹⁾ urmazdan öñdin alıkorıdı. Ol ḥinde ol kula Hās diyi ad virdiler. Ya'nī 'eli kurumış, cürümiş' demek olur. ⁽¹⁰⁾ Ol günden bugüne degin anuñ nesline Benū Hās dirler. 'Andama bin Suyad ki Benī Fezāre'nüñ koñşısıdır, ol Hābis'üñ haḳḳında ⁽¹¹⁾ bu ebyātı dimişler: **Şİ'r.** [Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Tarafeynden muḥāşame oldı. ⁽¹³⁾ Birbirine çok söz söyleşildi. Ġavḡā kılındı ve kılıçlar ve ādemler öldi, kanlar döküldi. Ulular, pīrlər atlarından indiler. ⁽¹⁴⁾ Baş açdılar. Ortaya düşdiler. Aḥşam olınca şuña şulḥ itdiler ki devenüñ yüzün daḥı Şeybüb ala. Huzeyfe'den ⁽¹⁵⁾ atları geçdügiçün bunuñ sebebi-y-ile fitne kesile. Ġavḡā örtile. İki ṭā'ife daḥı evlerine döndiler. Her birinüñ gönli ṭolıydı ⁽¹⁶⁾ ve cigeri yangınındı. İllā Huzeyfe'nüñ katı ḥālī ḥarābıdı. Huşūşā Şeybüb kılın öldürdüğine ve Melik Qays be-ḡāyet ⁽¹⁷⁾ melül olmuşıdı, atı urulduğına. 'Anter yanınca tesellī iderdi. Eydürdi: "İy melik! Bu işden ḥāṭıruñ perişān itme. ⁽¹⁸⁾ Senüñ ni'metüñ haḳḳı-y-içün Benī Fezāre'den yiryüzinde eşer komayayın. Şimdiye degin senüñ ḥāṭıruñ içün nesne dimezdüm ⁽¹⁹⁾ ve ḥışmlıḳ gözedürdüm. Şimdi girü ol gitdi. Her kanḳısını kim bulam mecāl virmezsin, depelerin." didi. **Rāvī eydür:** ⁽²⁰⁾ Vaḳti kim şabāḥ oldı. Şeybüb devenüñ yigirmisin

boğazladı. Miskînlere ve fakîrlere ulaştırdı ve yigirmisin ⁽²¹⁾ dahı boğazladı, düğün itdi. Güy ehlin divşürdi. Şerâb alıvirdi. Üç gün temâm düğün eyledi. Dördüncü gün devenüñ ⁽²²⁾ girü kalanın dahı boğazladı. Benî Kırâd'ıñ ve Benî 'Abs'üñ çerisine ve atlasına ulaştırdı ve süciler içürdi. ⁽²³⁾ Anda bulunan şerâba, kebâba gark itdi, 'âlemi şazılığıla tıoldırdı. **Şî'r.** [Arapça Şiir [125b] ⁽¹⁾ Arapça Şiir] **Râvî eydür:** Bu haber Benî Fezâre'ye ⁽²⁾ yitişdi ki Şeybûb buncılayın işler itdi. Göñülleri göyündi. Hased odları yüreklerinde kılıç gibi oynadı. Birkaç cāhiller dirildiler. ⁽³⁾ Huzeyfe'ye geldiler, eyitdiler ki “Yā emîr! Atı geçen sen ve biz olavuz. Bizüm develerümüzü bize bıragular, yiyeler.” didiler. “Ya âdem gönder ⁽⁴⁾ haqqıñ Kays'dan iste ya biz isterüz. Virmezse ceng idevüz. Adumuz yirde kıomazuz. 'Arumuz şakılvuz.” diyü Huzeyfe'ye çok ⁽⁵⁾ söylediler Huzeyfe dahı kağıdı oğlını kığırdı. Eyitdi kim “İy oğlum! Ata bin, Melik Kays'a var eyit ki öcüm gizlüce virsün ⁽⁶⁾ yokısa anı 'Arab ortasında rüsvây iderin. “Aşıkâre alurın dir atam.” di.” didi. Katında Hâmşîşe⁴⁰⁷ dirlerdi Benî Fezâre ⁽⁷⁾ pîrlerinden bir pîr varıdı. Huzeyfe'ye eyitdi: “Yā ebe Heccâr! Bunuñ gibi yaramaz işüñ ne ma'nisi vardur? Utanmaz mısın? Bu ⁽⁸⁾ cāhiller sözine uyarsın, 'emmüñ oğlına bunuñ gibi haber göndürürsin. 'Akılsuzluğdur, bilmezler işidür.” didi. ⁽⁹⁾ Ben bildüğüm oldur ki bunuñ gibi işe şimden girü sebeb olmayasın. Yüz deve nedür? Sen anı açlara muhtâclara virürsün. ⁽¹⁰⁾ Bunuñ gibi fitne içün şimdi sa'y itmeñüñ ma'nisi yokdur. Hep oğlumuz kızumuz esîr olup mālumuz yağmā olunmağa sebeb ⁽¹¹⁾ olma. Benî 'Abs bahādurlarından sağlığıla kıurtulduğıña rāzî ol. Bilürseñ eyü rüsvâyılık itdüñ. Kıul kıoduñ, berikünüñ ⁽¹²⁾ atın urdurduñ. Hep 'Arab kıavmi hîleñi bildiler, öğüñ divşür. Bunuñ gibi iş itme. Melik Kays 'adâvet sever âdem degüldür. ⁽¹³⁾ Sen kıulm itme.” didi. **Râvî eydür:** Huzeyfe bu sözi işidicek 'ucbı ziyâde oldı eyitdi: “Yā Hâmşîşe! Bu sözi sen ⁽¹⁴⁾ kıayrıdan işidüp durursın yāhuz başuña şovuk geçmişdür.” didi. “Vallāhi eger Benî 'Abs kıom kıayır sağışınca olursa

⁴⁰⁷125a-6 Hâmşîşe: Hîmşîşa

(15) benüm anlardan derdüm yokdur. Ben anlaruñıla toyınca ceng itmeyince ölmezsin.” didi. Hamsîşe⁴⁰⁸ durdı, gitdi. “Vallâhi (16) ‘âşi olduñ yâ Huzeyfe!” dirdi ve bu şi‘ri okurdi ki hâşılı buyıdı. “Fesâddan önegülükden kimse hayr itmemişdür. (17) Sen_dahı itmezsin. Temûd kavmine nazar itmez misin? Önegülüklerinden azgunlukları ucından nite yitişdiler. Allâh Te‘âla (18) Anları neyledi?” demek idi. **Şi‘r.** [Arapça Şiir (19) Arapça Şiir (20) Arapça Şiir] (21) **Râvî eydür:** Huzeyfe bu şi‘re mukayyed olmadı. Oğlına ki adı Nudye idi, Ebe Kırâfa diyü eyerlerdi, eyitdi: “Tîz var. Sözüm (22) tut. Kimse varduğun görmesün.” didi. Ebe Kırâfa Kays'uñ evine vardı. Kays'ı bulımadı. ‘Avretin gördi ki Rebî‘üñ (23) kızı Medla idi, eyitdi: “Yâ Ebe Kırâfa! Ne istersin?” didi. Eyitdi: “Hakkumuz isteyü geldüm. Babam gönderdi.” didi. Medla [126a] (1) eyitdi: “Bu utanmazlık niceye dekdür? Nice hakkuñuz vardur bilmez misiz? Bu işüñ âhiri ne olacaqdur? Biz anı dahı fikr (2) itdükidi.” didi. “Var yâ Ebe Kırâfa! Girü evüñüze git. Şükr it ki Melik Kays bunda bulunmadı yoħsa seni sağ göndürmezdi.” (3) didi. Ebe Kırâfa vardı. Atasına haber virdi. Medla'nuñ didüğün didi. Huzeyfe'nüñ dahı kayğusı artdı. Oğlına eyitdi: (4) “Yâ harâm-zâde! Medla sözi-y-ile bunda niçün gelürdüñ? Tîz girü var.” didi ki “Hakkumuz vireler. Bize zulm itmeyeler.” didi. Ebe Kırâfa (5) bugün aħşamdur. Yarın varam.” didi. “Şabâh olıcağ her ne dirseñ diyeyin. Hakkumuz isteyeyin.” didi. **Râvî eydür:** Aħşam olıcağ (6) Kays evine geldi, ser-hoşıdı. ‘Avreti bu haberi dimedi. Şabâh olıcağ söyledi. Huzeyfe'nüñ ne didüğün ve oğlı ne haber (7) virdüğün didi. Kays fikre vardı. Bu hâletdeyiken ‘Anter, Melik Kays'a selâmlayı geldi. Kays'uñ yüzinde ğazab eşerin (8) gördi. Hâlinden şordı. Melik Kays Huzeyfe'nüñ oğlı geldüğün didi ve haberin söyledi. ‘Anter eyitdi: “La‘net anlara ki bunuñ (9) gibi fesâddan uşanmazlarmış. Yâ melik! Tır atlanalum, varalum anları hep kıralum. Bu önegülük risvâyılık niceye dek ola.” didi. **Râvî** (10) eydür: ‘Anter bunlaruñ gibi sözile Kays'uñ gönlin kızdurdi, eyitdi:

⁴⁰⁸ 125b-15 Hamsîşe: Himşîşa

“Vallāhi yā bahādurlar ulusu! Eger Huzeyfe'nüñ oğlu geldügi ⁽¹¹⁾ vaqtin ben bunda olaydum yā başını kılıcıla çalar⁴⁰⁹ düşürürdüm yāhuz harbeyile dürterdüm. Arkasına çıkardı.” didi. ⁽¹²⁾ Anlar bu sözdeyiken Ebu Kırāfa yine geldi. Selām virmedi. Turdı ve eyitdi: “Yā Qays! Atam eyitdi ki “Hakḫum virsün. ‘Aziz ⁽¹³⁾ olsun. Virmeyüp haḫīr olmasun.” didi. Qays kaḫıdı. Gözlerine ‘ālem karañu göründi. “İy harāmzāde! Anañı oğulsuz ḫoduñ, ⁽¹⁴⁾ ḫavmüñi muṣībete uğratduñ. Benüm gibi ḫiṣiye buncılayın söz mi söylerler?” didi. Andan ḫarbesin aldı. Gögsinde ⁽¹⁵⁾ urdı. Arkasında çıḫdı. ‘Anter gördi, atdan yıḫılır. At tutdı. At arkasına berkitdi. Geldügi yolca girü anı gönderdi. ⁽¹⁶⁾ Benī Fezāre atı gördiler, yolca gitmez. Üstündeki ḫiṣi ḫana ḫarḫ olmış gelincük çiçegine dönmiş. Hikāyet n'olduḫın bildiler. ⁽¹⁷⁾ Ceza‘ feza‘ itdiler, çağrıṣdılar. Huzeyfe ḫaftanın yırttı. Başın açdı. ‘Avreti çıḫdı, döḫündi. Yüzin yırttı. Şaḫın ⁽¹⁸⁾ çizdi. Mecnū‘-ı köy ‘avretleri dirildiler. Feryāz itdiler. Huzeyfe çağırdı ki “İy Benī Bedr! Yaraḫlanuñ, kılıçlanuñ varalum ⁽¹⁹⁾ ḫanumuz alalum. Şimden girü ayruḫ işümüz ḫalmadı.” didi. Sinān bin Ebī Hāriṣe geldi. Tonın yırttı. Başın açdı. ⁽²⁰⁾ Uzun aḫ şaḫalı varıdı. Gögsi üzerine çözdü. Bahādurları depelemege ḫındurdı. Benī Fezāre ittifāḫ itdiler. ⁽²¹⁾ Huzeyfe yolında cān virmege andlaṣdılar. Gündüzin varmadılar. Gice olinca ḫatlandılar. Gice olıcaḫ turdılar. Benī ‘Abs'e ⁽²²⁾ ḫaṣd itdiler. Günde güci yitmez ḫocalardan artuḫ kimse ḫalmadı ve Rebī‘ bin Ziyād ve ḫardaṣları ḫaldılar. “Biz ḫıṣımlarumuzla ⁽²³⁾ ancaḫ ceng iderüz. Yavuzluḫdan uṣanduḫ.” didiler. Sebeb oldı kim Sinān bin Hāriṣe ile Huzeyfe be-ḫāyet [126b] ⁽¹⁾ ḫavmliḫ iderlerdi. Her işin Sinān'a ḫanıṣurdı. Rebī‘e muḫayyed olmazıdı. **Rāvī eydür:** Vaḫti kim Melik Qays, Huzeyfe'nüñ oḫlın ⁽²⁾ öldürdi. Bildi kim Benī Fezāre, Benī ‘Abs'e ḫan isteyü gelseler gereḫdür. Ḳullarına buyurdı. Mecnū‘-ı bahādurların cem‘ itdiler. ⁽³⁾ ‘Anter, Qays'ıñ bu işin ḫatı beḫenmiş idi. Bile yanınca bindi. Mecnū‘-ı gömḫök demüre müstaḫraḫ oldılar. Melik Qays ⁽⁴⁾ cemā‘atinden daḫı köyde pīrleri-y-ile Hāriṣ bin Zālim ḫaldı.

⁴⁰⁹ 126a-11 çalar: ḫalar

“Ben ‘emmüm oğlanları-y-ıla ceng itmezin. Huşûşâ Sinân'ıla ki ⁽⁵⁾ benümile Nu‘mân ortasında muşâlağa ide diyü umarın.” didi. **Râvî eydür:** Ol vakt iki tâ'ifeye dağı eyü vakt ⁽⁶⁾ degülidi. Zîrâ iki bölük haşmlar birbirin isterdi. Şabâh olıcağ buluşdılar. Erenler na‘rası yiri gögi tutdı. Kılıçlar ⁽⁷⁾ nûr-ı ‘âlemi aydın itdi. ‘Anter diledi ki atın meydâna süre. Benî Fezâre'yi helâk ide. Gördi Huzeyfe meydâna girdi. ⁽⁸⁾ At çulın geymiş oğlu-y-içün yaslu. Ol şaffuñ ortasına geldi, tûrdı ve çağırdı ki “Yâ Kays! Oğlancuğ öldürmek ⁽⁹⁾ erlik degüldür. Meydânda erile ceng itmekdür. Ersiñ, meydâna gel. Görsünler beglikile sen artuğ mısın? Yoğsa ben mi?” didi. ⁽¹⁰⁾ **Râvî eydür:** Çünkü Kays bu sözi işitdi, diledi ki meydâna gire. ‘Alemleri altından çıkdı. ‘Anter girü dönderdi. ‘Anter'e ⁽¹¹⁾ Züheyr toprağına and virdi. “Ko, ben varurın.” didi. Dâhîs üzerine süvâr oldu. Ol dağı Ğabrâ'ya binmiş idi. Meydân ⁽¹²⁾ ortasında çok iş oldu. Târiğ kazınmalu hâdişler işlendi. Kıyâmete degin meşel olmalu nesneler eylediler. Zîrâ ⁽¹³⁾ ikisi dağı birbirine ‘acâyib kaķımışıdı. Birbirin hîç meydânda görevüz dimezlerdi. Çün buluşdılar. Çok iş işlediler. ⁽¹⁴⁾ ‘Anter atasına ve ‘Urve'ye “Beni koñ, verin. Benî Fezâre'ye sağ yanından gireyin. Helâk ideyin. Kays'a yardım olsun.” didi. ⁽¹⁵⁾ Ol bu sözde iken ‘Arab uluları ve iki tâ'ife'nüñ dânişmendleri irişdiler. Başları açuğ ve omuzlarında ‘Arab'uñ ⁽¹⁶⁾ tapduğı putları. Geldiler, eyitdiler ki “İy birbirinüñ ‘emmüsi oğlanları! Bu putlar haķķı-y-içün bu fesâdı, fitne(y)i terk idüñ. ⁽¹⁷⁾ ‘Avretlerüñüz tûl ve oğlancuğlaruñuz öksüz komañ. Aña şükr idüñ ki ‘Arabdan kimse size düşmānlıķ idemez. Bir ⁽¹⁸⁾ birüñüzden el çeküñ. Sizden öñdünkiler hep bunuñ gibi nesne ocinden ışşı itmedi.” didiler. **Râvî eydür:** Pîrler bunuñ ⁽¹⁹⁾ gibi sözi çok söylediler. Savaşçılaruñ göñillerin yumşatdılar. Huzeyfe'(y)i ve Kays'ı dönderdiler. Şulh itdiler ki Ebu Kırâfa'nuñ ⁽²⁰⁾ kan bahâsı-y-içün Melik Kays çok deve ve māl Huzeyfe'yile Kays görüşdiler, döndiler. Her birisi kendi köyine gitmege kaşd ⁽²¹⁾ itdiler. ‘Anter Kays'a eyitdi: “Bu itdüğüñ iş ne işdür? Benî Fezâre bizden kan almağıñ ne vechi vardur.” didi. Huzeyfe ⁽²²⁾ bunu işitdi. ‘Anter'e söğdi.

“Harām-zāde!” didi. Zemzem hürmeti-y-içün eger ulular gelmeseyidi ben sizden kan bahāya mı ⁽²³⁾ rāzī olurdum veya iki t̄ā’ifeden bir kiři kalmayınca girü döner mi[yi]düm? Oğlumı Melik Kays dürtüp, öldürüp [127a] ⁽¹⁾ sen at üstine berkitdüğüñ vaktin ben bile bulunmadum yoħsa görürdün, sen sağ kurtula mı[yi]duñ.” didi. ‘Anter eyitdi: ⁽²⁾ “Ol gün anda bulınsañ ħoz sende oğluñ gibi ölürdüñ.” didi. Huzeyfe ‘ārlandı, eyitdi: “Ben şol kula kendüzin ⁽³⁾ bildürmeyince girü dönmezin.” diyü kine döndi. **Rāvī eydür:** Huzeyfe'nüñ kardaşı Hamel geldi. Huzeyfe'ye çağırđı, eyitdi: ⁽⁴⁾ “Gel, git girü. Fesād itme. Yaramazlık adın çıkarma, ‘emmüm oğlanları-y-ıla şimdi şulh itdüğ. Girü bozmayalum. Ululardur, ⁽⁵⁾ şerīf yılduzlulardur.” didi. “Evvelden daħı fesād bizden oldu idi. Dāħis'e ādem kuduñ. Yolından dönderdüñ ve daħı ⁽⁶⁾ oğluñı ħaħsuz yire gönderdüñ. Ħaħ istedüñ.” didi ve kardaşına işāret itdi ve şi‘r eyitdi. Mazmūnı buyıdı kim ⁽⁷⁾ “Sen Kays'dan kan bahā almaduğuñ eyü kişidür disünleriçündür. Ol nesne degüldür. Alursañ al ya terk it. Şimdi ⁽⁸⁾ fesād itme. Hele Kays bizümile cengden vazgeldi. Biz daħı anuñıla cengden vazgelelüm.” demekidi. **Şi‘r.** ⁽⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Hamel şi‘rin temām idicek mecmū‘-ı atlular taħşin itdiler ve Huzeyfe'yi komadılar. Gücile aldılar, gitdiler ve kan bahāyı kabūl ⁽¹⁷⁾ itmege rāzī oldılar. Vardı Kays Huzeyfe oğluñuñ kan bahāsın iki yüz kıızıl deve, ol kul on ‘Arabī at, gicimli ⁽¹⁸⁾ biş pāre biz gönderdi. Tā bu fitne odı suyına diyü ‘Anter'üñ bu işe kati göñli ħaralurdı. Kays'ın kardaşı Mālik'e şikāyet ⁽¹⁹⁾ iderdi. Eydürdi ki “Vallāhi yā ‘Amr! Eger kardaşuñ ħātırı olmayaydı Benī Fezāre'den ādem kurtarmazdum. Huzeyfe'ye kendüzin ⁽²⁰⁾ bildürürdüm. Anlara māl virmek kanda kıldı.” diridi. Mālik eydürdi. “İy bahādurlar ulusu! Bunuñ gibi işiçün ħātıruñ ⁽²¹⁾ melūl itme. Huzeyfe bu itdüğü işlerüñ cezāsın Tengri virür.” Ol vaktlerde ‘Anter'le Mālik gāh oturur şöħbet ⁽²²⁾ iderler, şerāblar içerlerdi gāh atlanurlardı, eve giderlerdi. Bir gün evdeyiken Vādū'l-Fezā dirlerdi bir dere varıdı. ⁽²³⁾ Anda vardılar

ki ‘Arab evleri konmuş. Bu dere Benī ‘Abs’ün hükminde idi. Qadīmden böyle göricek Mālik, [127b] ⁽¹⁾ ‘Anter’e eyitdi: “N’olaydı bileydük bunlar ne kişilerdür? Bu yire ne sebep olup gelmişlerdür?” didi. ‘Anter ilerü yüridi. ⁽²⁾ Bir qarıcuk çıkdı. Andan şordı: “Ne kişilerdür?” diyü. Qarıcuk eyitdi: “Benī Ğurab’dan⁴¹⁰ bir cemā‘atüz. Ulumuza ‘Alvān bin Şahāb ⁽³⁾ dirler. Bunda geldüğümüz andandır ki bizüm yirümüzde ot yokdur. Melik Qays’dan destūr alduq. Bunda geldük.” ⁽⁴⁾ didi. ‘Anter vardı, Mālik’e haber virdi. Qarıdan işitdügin söyledi. Mālik feraḥ oldu, eyitdi: “Şükr ol Allāh’a ki ⁽⁵⁾ Bizüm yirümüzü ‘azīz itdi. Otın ve şuyın çok eyledi.” didi. Andan av isteyü gıtdiler. Biraz giderken şuşadılar. ⁽⁶⁾ Gölcüğe vardılar ki şu içelerdi. Şu kıatında koyun güder bir kişi gördiler. Benī Ğurab’dan⁴¹¹ kıatında bir kıızı var. Koyun güdmege ⁽⁷⁾ ve şu virmege atasına yardım ider. Günden güzel, aydan görklü buğday añlu, saçı kara yañağı kıızıl kıızdı. Nite ⁽⁸⁾ ki ibni ‘Aṭṭāf dimişdür: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] ve sevi boylu, tatlu sözlü faşihü’l-beyān ‘azabu’l-lisān. Nite ba‘zı şu‘arā dimişdür. **Şi‘r**. ⁽¹¹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir] ⁽¹³⁾ **Rāwī eydür**: Mālik, bu kıza nazar itdi. Göñli koptı. A‘zāsı boşandı. Ditremek tıtdı. Ol pīr ki koyun güderdi. ⁽¹⁴⁾ Bunları göricek “Ne kişiler ola?” diyü korkdı. Mālik ilerü vardı. Çağırdı, eyitdi: “Yā şeyḥ! Konuk sever misin?” ⁽¹⁵⁾ Şeyḥ eyitdi: “Na‘am konukdan kaçan er degüldür.” didi. “Her kişi güci yitdükce konukluk ider.” didi. Kıızına buyurdı, koyun ⁽¹⁶⁾ tıtdırdı. Bunlaruñiçün süd şağdı, getürdi. Mālik, südi içerdi ve bu kıızı gözlerdi. Şusuzlığı {daḥı} ziyāde ⁽¹⁷⁾ oldu. Mālik, pīri söze tıtdı. Kıız koyun divşürürdi. Tā bunlara tıyınca süd getüre idi. Mālik eyitdi: “Bu ⁽¹⁸⁾ kızcıgaz neñdür?” Şeyḥ eyitdi: “Kızcıgazumdur.” Mālik eyitdi: “Erlü midür? Yoḥsa ergen midür?” Şeyḥ eyitdi: “Ergendür.” ⁽¹⁹⁾ Mālik eyitdi: “Gelsek bu kızuñı baña ciftelendürsek seni ve buñı bu zaḥmetden ve dervişlikden kırtarsam anı ḥatun ⁽²⁰⁾ idinsem ve seni ‘Arab’uñ ulusı kılsam. Eger inanmazsañ ben Melik Qays kıardaşıyam.” didi. ‘Anter daḥı yakın geldi,

⁴¹⁰ 127b-2 Ğurab’dan: Ğarāb’dan

⁴¹¹ 127b-6 Ğurab’dan: Ğarāb’dan

eyitdi: ⁽²¹⁾ “İy miskîn! Eger faķîrlikden ķurtulmak isterseñ ve kızcugazuñ becit bulsun dirseñ ki ķavmüñ dükeli ⁽²²⁾ saña ĥased ideler. Kızunı buña vir. Eyü kişidür. Eger beni dahı bilmezseñ baña ‘Anter dirler. Benî ‘Abs’üñ bahādurı-y-ın.” didi. ⁽²³⁾ Pîr bunlaruñ sözün işitdi. Utandı. Ne diyecegin bilmedi. Mālîk yine sözün evvelinden tutdı. Pîre söyledi. Pîrden [128a] ⁽¹⁾ cevāb istedi. Pîr eyitdi: “Vallāhi yā ‘Arab uluları! Ben bu siz didüñüzi düşümde göririn. Her ne ki buyurursañ zāyil ⁽²⁾ olsun.” didi. “Kızcugazum sizüñ ķaravaşuñuzdur. Ne tekellüf ola ve ben ķuluñuz olayın.” didi ve sevindüğinden şeyḥ ⁽³⁾ ağladı ve eyitdi: “Ben ķavmüm arasında bir miskîn dervişem. İl benüm yüzüme bakmaz.” ‘Anter şeyḥ sözün işidicek ⁽⁴⁾ göñli göyündi, eyitdi: “Yā pîr! Mālîla ĥesāb nesne ziyāde olmaz. Māl gelür nesnedür. İşde ķurtulduñ.” didi. Andan şeyḥile ⁽⁵⁾ Mālîk el alışdılar. Nikāḥ itdiler. Tengri Te‘āla’yı ŧanuķ ŧutdılar. ‘Anter eyitdi: “Yā pîr! Aduñ nedür?” Eyitdi: “Umeyr dirler.” ⁽⁶⁾ ‘Anter eyitdi: “Yā şeyḥi Umeyr! Saña irişdi her ĥayr.” Andan ‘Anter bu ebyātı inşā’ itdi: **Şî‘r**. [Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] Andan soñra ‘Anter, Mālîk köye geldiler. Mālîk, ⁽¹²⁾ ‘Anter’e eyitdi: “Bu işi Kays’a ŧuydurmayalum. Tā ki bize “Bunuñ gibi iş nedür?” diyü söylemeye. “Benüm ķatumda Benî Ğuraba’nuñ⁴¹² mıkḏārı var.” ⁽¹³⁾ dimeye.” ‘Anter eyitdi: “Ben Melik Kays’a varayın. Mālîk şunuñ gibi işe ķaşd ider diyeyin, göreyin. Ne söyler.” didi. Mālîk bu söze rāzî ⁽¹⁴⁾ oldu. ‘Anter, Melik Kays ķapusına vardı. ŧapusunda olan atlular yarıldılar. ‘Anter içeri girdi. Kays, ‘Anter’i ⁽¹⁵⁾ yanına kığırdı, vardı. Malik’üñ şeyḥile mā-cerāsın ĥikāyet itdi ve eyitdi ki “Saña ŧanışmağa ķoduķ. Ne buyurursın?” ⁽¹⁶⁾ Melik Kays eyitdi: “Bu ne işdür? Benî ‘Abs’de kız ‘avret bulunmadı mı ki ķardaşum Benî Ğarāb’ıla ulaşmak ister ve ķabîlesin ⁽¹⁷⁾ azdurmak diler?” ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Ḥāşā sizden bunuñ gibi söz söyleyesiz. ‘Āşık ḥālî bilmez misin? ‘İşk kişiye ⁽¹⁸⁾ ihtiyār mı ķor?” didi ve eyitdi: “Biz aña şükr idelüm ki bir beg kızını göñli sevmedi

⁴¹² 128a-12 Ğuraba’nuñ: Ğarāba’nuñ

ki anuñ maḳṣūdın bitürmede ⁽¹⁹⁾ zaḥmet çekeydük.” Melik Ḳays eyitdi: “Senüñ düğünüñile anuñ düğünün bir günde idelüm. İkiñiz daḥı bir vaḳtde ⁽²⁰⁾ eve girüñ.” didi. ‘Anter eyitdi: “Kāṣki benüm öñdün olsa, evet anı melik bilür. Benüm elümde olsa ⁽²¹⁾ şimdiye degin ‘Able'den on oğlum olurdı.” didi ve eyitdi ki “Hele şimdi Mālik işin görmek gerek. Benüm işümi ⁽²²⁾ Allāh ıṣmarlañ.” didi. Andan Ḳays Mālik'e kişi gönderdi, getürdi. “Ḳızıñı ‘Anter'e zifāf idevüz.” diyü söyledi. Mālik eyitdi: ⁽²³⁾ “Şimden girü kızımı saña ıṣmarladum. Ne maşlaḥat görürseñ eyle it.” didi. Ḳays eyitdi: “Bunı görürin ki ḳardaşum [128b] ⁽¹⁾ evlendügi gice ‘Anter daḥı evlene.” didi. ‘Anter eyitdi: “Ben evlenmezin. Ulularumuzuñ düğünü geçmeyince.” didi. Fi'l-cümle ⁽²⁾ şabāḥ olıcaḳ Mālik ḳoyun eri pîre at deve ve ḳaftān ve dülbend gönderdi. Müşk pāreleri altun ve gümüş ve ḳıymeti ⁽³⁾ taşlar ve on şandūk gönderdi ve ḳullar ve ḳaravaşlar ve deve yükleri-y-ile un gönderdi. Öksüzlere ve tūl ‘avretlere ⁽⁴⁾ ḳaftān viribidi. “Ta‘cıl tūtsunlar. Yaraḳlansunlar. Yidi günde iş temām olsun.” didi. **Rāvī eydür:** Bu ni‘metler ⁽⁵⁾ Benī Ğurāb'a irişecek şeyḥi ‘Umeyr şāzumān oldu. Ḳavmin ve ḳabīlesin ḳıgırdı. Ḳonukladı. Develer boğazladı. Şerāblar içirdi. ⁽⁶⁾ Şuña dek ki yidi gün temām oldu. Mālik, develer tōnatdı ve boyunlarına boncuḳlar aşdı. ‘Anter'ile gitdi. Tā ki ⁽⁷⁾ düşmāna buluşa diyü on atlu ve biş ḳardaşı daḥı bile idi. Benī Ğurāb'a yitişdiler ve ulular ḳarşu çıḳdılar. Mālik, ⁽⁸⁾ çadırına ki anda gerdek olsa gerekdür. İndi ḳardaşları dört yanında tūrdılar. ‘Anter ayak üzre tūrup ḥizmet ⁽⁹⁾ iderdi. “Nevbet baña gelsinler.” diyü fikr iderdi. Neyler, defler çalındı ve develer düğüne boğazlamaḡiçün şoyuldu. ⁽¹⁰⁾ Şerāblar içildi ve ḳadeḫler tōlu yürüdi. Üçünci gice olıcaḳ kız, Mālik çadırına getürdiler. Ay yire düşmüş gibi ⁽¹¹⁾ oldu. Şabāḥ olunca ayıla gün ḳonuşdı. Birbirine şarmaşdı. Maḥabbet odın urdı ve dōstlıḳ ni‘metin bişürdi. ⁽¹²⁾ Mālik la‘lin ḳadeḫden şerāb-ı kevşer içdi. Merdlik meydānında girişler, çıkışlar gösterdi. Gāḥ aşdı gāḥ yortdı. ⁽¹³⁾ Gāḥ indi gāḥ çıḳdı. Āḫir Ḳal‘a-yı Semīn ḳapusına yürüş itdi. Eline pūlād gönder alup der-bendī cebeler süñdi. ⁽¹⁴⁾ Elmas külünkleriyle

delükler deldi. Kapular süñdi. Hicāblar yırtıdı. Kanlar dökdi. Āhir kal'ayı katı itdi. Sağında ⁽¹⁵⁾ şolında semīnsāk 'alemler dikdi. Billür taht üzerinde qarār itdi. Ol hinde kerem olup bu ebyātı okıdı: **Şi'r.** ⁽¹⁶⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] bunlar bu hāletde ve cemī'-i köye ehli er 'avret feraḥda, şabāḥ ⁽¹⁸⁾ olıcaḥ düğün yas oldı ve feraḥ guşşaya degşürüldi. Şöyle ki zamānuñ 'ādetidür. 'Arab eydür: "Eddehru māvehebe ⁽¹⁹⁾ illā ve nehebe" Ya'ni zamāne kimseye nesne bağışlamadı. illā girü kapdı ve yağmaladı. **Rāvī eydür:** Buña sebeb olıdı kim ⁽²⁰⁾ vaḥt ki Benī Fezāre, Melik Qays'dan kan bahā aldılar. Şulḥ oldı. Huzeyfe'nüñ 'avreti ağladı ve feryād itdi. "Benüm oğlancuğumuñ ⁽²¹⁾ kanın almaduñ, şatduñ. Baña ḥorluḥ getürdüñ. Lāt u 'Uzzā ḥaḳḳı-y-içün ne sen baña şimden girü er ol ⁽²²⁾ ne ben saña 'avret." didi. Baña ḳorḳaḳ muḥanneş er gerekmez." diyü ḳatına iletürmedi. Her bār ki Huzeyfe 'avreti ḳatına girürdi, ⁽²³⁾ 'aẓīm-i guşşada görürdi. Yaḳın olmışıdı ki delü olayıdı, erine sögerdi ve Benī Bedr'e meẓemmet iderdi ve bir [129a] ⁽¹⁾ şi'r eydürdi ki maẓmūnı "Benüm yalunuzça mı Qays öldüresen, ata deveye rāzī olasın. 'Ārsuz ṭonın geyesin ⁽²⁾ yā Huzeyfe! Bundan utanmaz mısın ki "Er degülmiş. Huzeyfe göñli, 'avretler göñli ḳadar yoğımış." diyeler. Var ḳardaşuñ ⁽³⁾ Ḥamel'üñ sözine uyma. Ya Benī 'Abs'ile kanuñ ḥaḳḳaş yoḥsa ben ağlamaḳdan ölüñ. Baña ḳorḳaḳ er gerekmez." dirdi ⁽⁴⁾ ve daḫı ol at ḳoşılan yirlere ve ol virilen develere sögerdi ve ağlardı. Şi'r eydürdi. Ol şi'r budur: **Şi'r.** ⁽⁵⁾ [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Vaḳti ki Huzeyfe'nüñ ⁽¹²⁾ 'avreti bu ebyātı inşā itdi. Ağladı, yüzün yırtıdı. Huzeyfe'ye eyitdi: "Ve ḥaḳḳı zimmeti'l-'Arabi ve şehri Recebin, ben seni kendüme er idenemezim ⁽¹³⁾ daḫı evüñde ṭurmazın eger oğlumuñ kanın almazsañ." Huzeyfe eyitdi: "Amān vir yā ibnete'l-li'am! Bu sözi şaḳla. Ayruḳ söyleme. Söyünmiş ⁽¹⁴⁾ odı yine ölçerme. Zīrā ki biz oğlumuzuñ kanınuñ diyetin aldıḳ. Cemī'-i Benī Fezāre uluları bildiler. Şimdi bu didüğüñ ⁽¹⁵⁾ işe ḳaşd idersevüz cemī'-i Benī Fezāre uluları rāzī olmazlar. Şabr eyle. Biz fırsatıla ben oğlumuñ kanın

anlardan aluram.” ⁽¹⁶⁾ Böyle diyicek Huzeyfe'nün 'avreti feryādlar itdi ve “veledah ve senedeh!” diyü çığırdı. Huzeyfe eyitdi: “Yā ibnete'l-li'am! Çığıрма. ⁽¹⁷⁾ Feryādlar itme. Üşenme, muẓtarib olma ki ben tîz zamanda furşat buluram. Oğlumuñ ıanını aluram. Bu hînde Huzeyfe'nün 'avreti ⁽¹⁸⁾ biraz mütesellî oldu. Huzeyfe'den yaña müteveccih oldu. Bir ıaşîde inşâ itdi ki Huzeyfe'yi oğlunuñ almağa ıındurmak idi. **Şî'r.** ⁽¹⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] Andan soñra Huzeyfe'nün 'avreti eyitdi: “Vallâhü'l-‘azîm! **[129b]** ⁽¹⁾ Başumu yumazın, saçumu ıaramazın. Senüñile bir evde oturmazın oğlumuñ ıanını almayınca.” Huzeyfe vaqtî ki bununuñ ⁽²⁾ şî'rin işitdi. Şabr it yā ibnete'l-li'am! Böyle dirken gözleri ıolukdı. Yaş revân oldu. Biraz hasretile ⁽³⁾ âh itdi. **Râvî eydür:** Bu ebyât Benî Fezâre içinde meşhûr oldu. Er, 'avret hep ezberlediler. Cemî'ci 'Arab tâ'ifesine yayıldı. ⁽⁴⁾ Meşîretü'l-Harân diyü⁴¹³ ad ıodılar. ‘Kayğular ıoparıcı’ demek olur. Andan soñra bu Benî Fezâre ulusu kiçisi başladılar Huzeyfe'yi ⁽⁵⁾ zemm itdiler, eyitdiler: “Huzeyfe ıorıak ıışidür yohsa halk ortasında bu ‘arı kendüye ıabûl itmezdi. Oğlunuñ ⁽⁶⁾ ıanını alurıdı. Vaqtî ki halkunuñ bu mesâvîsin bildi ve 'avretinünüñ sözlerin işitdi, girdi, gözlerinde öpdî. Eyitdi ⁽⁷⁾ ki “İy ‘emmüm ıızı! Lat u ‘Uzzâ hakııı-y-içün ben ıays'unuñ devesin atın almazın ve dağı hiç nesneye râzî olmazın. Ben ⁽⁸⁾ bu işi Sinân bin Ebî Hârişe sözile itdüm. Zîrâ ki ulular gelüp putlar getüricek ol baña eyitdi: “Oğluñ tahkııı ⁽⁹⁾ oldu. Girü dünyâya gelüp dirilmez. Vech oldur kim ıays'unuñ atın ve devesin alasın furşat bulınca. Kaçan ki ⁽¹⁰⁾ furşat bulasın, Ol vaıııde sen_dağı ıanuñ alasın yoksa şimdiki vaıııde nesne başarılmaz.” didi. “Bu söz benümile ⁽¹¹⁾ anunu ortasında vâkı' olmamışıdı. Rebî' bin Ziyâd tuymasun diyü gizlemişıdük. Ben anlarunuñ bir ulusun öldürsem ⁽¹²⁾ bir acııı itsem gerekidi.” didi. Andan 'avretine eyüce söyledi ve “Sen ne dirseñ eyle idevüz.” didi ve girü hâıırın ⁽¹³⁾ hoş itdi ve hükmine mutî' ııldı. Bu hâlde Mâlik bin Züheyr'ünüñ haberi geldi ki Benî Ğurâb'da tezevvüc itdi. Çok ⁽¹⁴⁾

⁴¹³ 129b-4 Meşîretü'l-Harân diyü: Meşîrätü'l-Ahrân di

māllar ve develer virdi. Zevcesin almağa şimdiki hālde Benī Ġurāb'a gitdi. Hūzeyfe, bu sözi işidicek qardaşları ⁽¹⁵⁾ Yezīd ve 'Avf'ı ve Hāzle'(y)i cem' itdi. Hamel'i ihşār itmedi. Zīrā bilürdi ki bu işlerden ol nesne başarımaz. ⁽¹⁶⁾ Bākī qardaşları-y-ıla Mālik'ün üzerine gitmegi meşveret itdi. Qamusı rāzī olup vech gördiler. Pes bilelerince yitmiş ⁽¹⁷⁾ fāris aldılar ki Hūzeyfe anları sırrına muṭṭali' kılurdi ve anlara i'timād iderdi. Gice qarañusunda yola girdiler. ⁽¹⁸⁾ Hūzeyfe ġāyet feraḥından haber getüren kişiye şormağa unuttu ki Mālik yalunuz mıdur yāḥuḡ 'Anter bile gitmişdür ⁽¹⁹⁾ ve qabilelerden temām ayrılduqları vaqt kışşasını bākī qavmine didi. Hatunı-y-ıla geçen mā-cerāyı ve Benī Ġurāb'ıla cenge ⁽²⁰⁾ ve diyārları ḥarāb itmege 'azm itdüğünü bildürdi. Qamusı sözini ve işini begendiler. Pes becid gidüp şabāḥ Benī Ġurab'uñ ⁽²¹⁾ yirine geldiler. Hūzeyfe gerdegiçün qurduqları evi gördi. Bildi ki Mālik andadur. Pes qardaşları-y-ıla hücüm idüp at depdiler. ⁽²²⁾ Pes fārislerden toz ve ġavġā belürdi. 'Anter ġavġāyı tıydu. Benī Ġurāb daḥı elliye yakın kişi varıdı. Ol zifāf ⁽²³⁾ qubbesin qurduqları yirün altında yaturdı. Benī Fezāre yakın gelicek ol anları ve anlar anı bildiler. 'Anter bildi ki [130a] ⁽¹⁾ yine bir ġadra gelüp tıurur. Hūzeyfe'ye çağırdı ki “Yā ġaddār, yā mekkār! Vallāhi ne yaramaz işler işlersin. Ben ḥod bu hāle ⁽²⁾ muntazırdum. Seni öldürüp yüregüm şovudup ġuşşamı gidersem gerek.” didi. Meydāna girüp na'ra urdı. Dört yaña ⁽³⁾ süñü oynatdı. Hūzeyfe bunları görincek fārisleri helāk ola, diyü qorqdı. Eytidi: “Furşat ġanīmetdür. Yayan olup ⁽⁴⁾ ol zifāfiçün qurduqları qubbeye gireyin. Mālik'i helāk ideyin.” didi. Bu hāldeyiken Mālik taşra çıqdı. Gördi ki ⁽⁵⁾ bir 'azīm ceng tıurmuş. Zīrā ġavġā işitmişidi. Likin bir ḥoş vaqtde idi. Zevcesi-y-ile şarmaşup yaturdı. Pes ⁽⁶⁾ kolını anun başı altından çekdi. Vaqtinden ırılup henüz daḥı ser-ḥoşiken çıqdı ve çağırurdi ki “Mālik ⁽⁷⁾ bin Züheyr'in. Dōstuma ḥayr ve düşmenüme şerr olur.” diridi. “At getürün.” diyü çağırdı. Likin ġāyet ser-ḥoşıdı. ⁽⁸⁾ Uyan tıutmağa mecālī yoġıdı. Atı-y-ıla başınıñ üzerine yıkıldı. Diledi ki qalka. Likin qalkmadı. Pes Hūzeyfe irişüp ⁽⁹⁾ depere eyle

çaldı ki yarısına değin iki bölde. Dönüp diyārından yana gitdi. ‘Anter bākī Benī Fezāre’yile cengde kōdı. ⁽¹⁰⁾ Benī Fezāre’den anuñ işini bilen ve eceli yitişmeyen bile kaçdı. ‘Anter’üñ öñinden eksildi. {‘Anter} Hūzeyfe t̄ā’ifesinden ⁽¹¹⁾ ekşerini kırdı, gözi t̄uş olduğunu öldürdi. Dönicek gördi. Mālīk atınuñ öñinde kana ġarķ olmış. Āhīr nefesde yatur. ⁽¹²⁾ Feryāz idüp atdan kendüzin aşığa atdı. Yaķasın çāk itdi. Ġirī idüp ağladı ve eydürdi ki “Ben sende bunuñ ⁽¹³⁾ gibi nesneler ummazdum. Sen vefāt idesin, ben hāyātda bākī kalan dimezdüm.” Pes başını dizi üstine aldı. ⁽¹⁴⁾ Fārisler dört yanına cem’ oldı. ‘Anter feryādlar fiġānlar idüp ağladı. Bu ebyātı inşā itdi: **Şi’r.** ⁽¹⁵⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** ‘Anter bu ebyātı okuyup ağlardı. Mālīk’i yüzinde, gözinde öperdi. ⁽¹⁷⁾ Yüzine yaş t̄oķundı. Mālīk daħı gözün açdı. Söylemek istedi. Dilin depretmege mecālī yoġıdı, söyleyemedi. ⁽¹⁸⁾ Pes parmaġı-y-ıla işāret idüp vidā’ t̄aleb itdi. Henüz cān nez’inde idi. ‘Anter’e bu daħı ziyāde acı ⁽¹⁹⁾ oldı. Ol hāldeyiken Mālīk’üñ zevcesi çıkdı. Şaçlarını çözmiş, gözi yaşı ırmaķ gibi akar. Benī Ġurāb hātunlarından ⁽²⁰⁾ bir nice hātunlar bilesince yüzlerini yırtup başlarına toprak saçup ağlardı ve göġsin döġüp etini acısından ⁽²¹⁾ çeynerdi. Zārılıġından vuħūş ve t̄uyūr ağlardı. Atası daħı baş açuķ öñince bileydi. Mālīk’e yaķın gelicek ⁽²²⁾ kendüzin üzerine atdı. Şarmaşdı, yüzinde öpdı. Anuñ kanına boyanup ġarķ oldı. “Yā seyyidāh, yā mālīkāh!” ⁽²³⁾ diyü çağırurdı. Birkaç beytlerle şaġu şaġardı. Mażmūnı budur ki “Ben seni ağladuġum ‘ışķ ve şafāyiçün **[130b]** ⁽¹⁾ degüldür. Belki ‘izzetüñ ve atuñ kılıcuñ içün ağların. N’olaydı ben bu halleri görmedin öleydüm.” Ol ebyāt budur: ⁽²⁾ **Şi’r.** [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] ⁽⁴⁾ **Rāwī eydür:** Henüz daħı ol kıız, şi’ri temām itmedin Mālīk cān teslīm itdi. ‘Anter, Mālīk’i kaftānlarına şarup ⁽⁵⁾ atına berkitdi. Benī ‘Abs’e ‘azm itdi. Feryāzı ziyāde oldı. “Şimden girü baña ne dirlik?” diyü ağlardı ve bir kaşīde ⁽⁶⁾ yile nüdbe iderdi ki mażmūnı “‘Acabā Mālīk’üñ öldüġi girçek mi ki yāhuz düşüm mi ki? Eger girçek ise şimden ⁽⁷⁾ girü ‘ālem z̄ulmet olup yıldızlar yire düşse gerekdür. Vallāhi benüm gözüm yaşı dinmez. Tā ki Hūzeyfe’nüñ a’zāsını ⁽⁸⁾

şahrâlarda tartağan görmeyince. Anuñ intikâmın almayınca uyumayam. İllâ megerki at üzerinde bile olsam uyumayam” dirdi. **Şîr.** ⁽⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[131a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir] ⁽³⁾ **Râvî eydür:** ‘Anter diyârından yaña giderdi. Ol on fârisden ki bile gelmişlerdi. Bunuñla üçü kaldı. Yidisi helâk ⁽⁴⁾ oldu. Ammâ Mâlik'üñ biş kardaşı ki varıdı, Huzeyfe gelüp kardaşlarını öldürdüğü vaqt üçü baş kurtarmağıçün ⁽⁵⁾ kaçdı ve ikisi ‘Anter'le kaldı. Kardaşları öldüğinden anlara şöyle muşibet oldu kim ağlamakdan helâk ⁽⁶⁾ olıyazdılar. Çünki Benî ‘Abs'e yakın vardılar. Melik Kays yayan, başı açuk, yakası çäk olmış, bir nice cemâ'atile ⁽⁷⁾ ki dülbendlerin giderüp tonın geymişleridi, çıkageldi. Vardılar, nice hatunlar bileyidi. Mâlik anası Tumâzîr ⁽⁸⁾ cemî'sinüñ öñince göksin döğüp oğlından yaña vardı. At üzerinde berküliyiken koşup şarmaşup ⁽⁹⁾ eyle çağırdı ki tûranlaruñ zehresi çäk oldu ve der-hâl düşdi. Uşşı gitdi. Dört yanına hatunlar ⁽¹⁰⁾ üşdi. Feryâdlar ve giriler kopdı. Her taraftan Benî ‘Abs'ler geldi. Muḥaddere hatunlar⁴¹⁴ ve kızlar daḥı ⁽¹¹⁾ cem' oldılar. Zîrâ Mâlik'üñ ol üç kardaşı gelüp haber virmişidi. Vaḳti ki Tumâzîr'üñ uşşı başına ⁽¹²⁾ geldi. Bu ebyâtıla oğlın merşiyte itdi. **Şîr.** [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] **Râvî eydür:** Andan soñra ‘Anter diledi ki şahrâda Mâlik'i ⁽¹⁵⁾ defn ideler. Anası râzî olmadı, eyitdi: “Şabâḥdan defn itdürmez. Tâ ki ağlamakdan toyup fâriğ olmayınca. Soñra ⁽¹⁶⁾ ben elbet de Benî Bedr'e kendüm varup oğlumuñ kanın alsam gerek ve illâ yüregümüñ odı söyünmez.” Melik Kays ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Yok, yâ ana! Saña bu işler ḥâcet degül. Kılıcumuz keskün ve süñümüz uzun ve âdemlerümüz bahâdurlar ⁽¹⁸⁾ ve ser-keşlerümüz ‘Anter bin Şeddâd'dur. Ol Tengri ḥaḳḳı-y-içün ki ‘âlemi giñ itdi ve uvacuk qarıncalara rızḳ virdi. ⁽¹⁹⁾ Ben kardaşımuñ Benî Bedr'i temâm helâk idüp kanın almayınca oturmazın.” didi. Pes dönüp

⁴¹⁴ 131a-10 üşdi: i

ķabīlelerine ⁽²⁰⁾ geldiler. Birbiri-y-ile bunuñ gibi meşveret iderlerdi. **Rāwī eydür:** Bunlaruñ mā-cerāsı şol mezkūr olan gibidür. Ammā ⁽²¹⁾ Hūzeyfe bin Bedr, Mālik'i öldürdükden şoñra kaçup gice ķavmine yitişdi. Kendü-y-ile ādemīlerinden az kişi ⁽²²⁾ varıdı. Zīrā Mālik'i öldürdüğine ğāyet feraħından anları ‘Anter'üñ öñinde ķodı, gitdi. Hūzeyfe ķavmine ⁽²³⁾ yitişecek Sinān evvel ķarşu vardı. Zīrā bu tedbiri iden ol idi. Anlar Benī Ğurāb'a gidelden berü ħaber bilmege **[131b]** ⁽¹⁾ ğāyet muntazır idi ve Hūzeyfe'ye yakın geliceķ bunda ķalanlara ķarşu çıkdılar. Ķardaşı Ħamel ve Rebī' bin Ziyād ve etbā'ı bileydi. ⁽²⁾ Buluşduķdan şoñra Sinān eyitdi: “Yā ibne Bedr! Nice oldu emr?” didi. Hūzeyfe daķı “Avladuķ. Avladuķdan şoñra boğaz⁽³⁾laduķ da.” didi. Bu ħaber Rebī'e güç geldi. Bildi ki bir sır vardır. Hūzeyfe'ye eyitdi: “Bu sözüñ ma‘nisi nedür? Hūzeyfe daķı ⁽⁴⁾ eyitdi: “Ma‘nisi budur ki melikiñüz oğlı Mālik'i helāk idüp öldürürdük.” Rebī, bu sözi işidiceķ ‘ālem gözine ķarañu ⁽⁵⁾ oldu. Eyitdi: “Yā Benī Bedr! Vallāhi nü‘īzuhü ⁴¹⁵ gadderdeh, isrāf itmişsiz. Vallāhi Benū ‘Abs sizden kimse diri ķomaz. Anuñ ⁽⁶⁾ öldügi size key şüm olısardur.” Hūzeyfe daķı ħışmıla “Yā ibne Ziyād! Şümlıķ size, Benī ‘Abs'e olur. Anuñ ħaķķı ⁽⁷⁾ ki gönüllerdekine muṭṭalı‘dür, Eger ķonşılıķ ve ‘ahd degülmissen senüñ başuñı daķı işbu ķılıcıla uçururdum. ⁽⁸⁾ İy mühmel ṭā‘ife oğlı! Ne mūcib var ki bunuñ gibi söz söylersin? Üç günden şoñra bizüm ķatumuzda ṭurursañ ⁽⁹⁾ ölüm şerbetin içürürin. Ne yirden geldüñise var anlara git. Senüñ bu şüm sözlerüñi biliyorurdum.” didi ⁽¹⁰⁾ ve at dizginin ķoyup Benī Ziyād'a süñe süñe evlerinden yaña gitdi ve Rebī'e bu iş acı geldi, ağladı. Ħatta ķardaşlarına ⁽¹¹⁾ eyitdi: “Ķavmin ķabīlesin terk idüp ħürmet bilmez kişiyen ilticā idenüñ cezāsı budur. Hūzeyfe'ye bu sözleri ‘āķibet ⁽¹²⁾ añduram. Benī Fezāre'nüñ serāyların ħarāb itmeyince ķomayam.” didi. Nışf-ı leyleden kendi ve ķardaşları yaraķ ⁽¹³⁾ idüp göçdiler. İrteye dek gidüp Benī ‘Abs'e yitişdiler. Ħaymelere yakın varıcaķ gördiler. Feryāddan ve ğırıdan dünyā ⁽¹⁴⁾ aşığa geķer. Benī ‘Abs küllisi ṭaşra

⁴¹⁵ 131b-5 nu‘īzuhū: ne‘īzuhū

Mālik'ün defnine çıkmışlar. Pes Rebī^c ve ҡardaşları ҡaftānların yırtup dülbenlerin⁽¹⁵⁾ atup yayan olup ağlaşup yürüdiler. Ҡabr ҡatına gelicek üstine düşüp ağladı. Çok zārī idüp deryā gibi⁽¹⁶⁾ gözyaşın dökdi ve bir ҡaşıde okudı ki mazmūnı bu muşibeti zıkr idüp ve Mālik'i medh idüp Benī 'Abs'e⁽¹⁷⁾ hıṭāb iderdi ki “İntikām almayınca ҡomayalum.”diridi. Ol ebyātu budur:⁽¹⁸⁾ **Şi'r.** [Arapça Şiir⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir⁽²⁰⁾ Arapça Şiir⁽²¹⁾ Arapça Şiir⁽²²⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Rebī^c ebyātdan fāriğ olıcağ ҡabr üstinden kalkdı. Melik Ҡays'dan yaña yügürtdi.⁽²³⁾ Kendü ҡardaşları Ҡays'ıla şarmaşup ağlaşdılar ve Rebī^c i'tizār idüp şikāyet itdi. Hūzeyfe'yile geçen mā-cerāyı [132a]⁽¹⁾ söyledi. Şoñra Rebī^c, 'Anter'den yaña vardı. 'Anter ҡabr ҡatında oturmışdı. Hūzünden başını diz üstine ҡomışdı.⁽²⁾ Bu ebyātı okurdi: **Şi'r.** [Arapça Şiir⁽³⁾ Arapça Şiir] Gördi ki Rebī^c kendüye gelür. Tırugeldi, gögsini ve ellerini öpdı. Kudüretten ҡalbleri şāfi⁽⁴⁾ oldı. Ҡan ve intikām almağa mu'āhede itdiler. Rebī^c ҡullarına emr itdi. Yüz deve getürdiler. Ҡabr üstinde boğazladılar.⁽⁵⁾ Fuṣarāya ulaşırdılar, üleşdürdiler. Ahşam olıcağ evlerine geldiler. Ҡays'ın ҡalbi Rebī^c'den nefret idüp tıururdi. Diledi ki girçek⁽⁶⁾ dōst mıdur ya degüldür?” bile. Pes şabr itdi, tā ҡarañulıq olınca. Şoñra bir ümm-i veled cāriye varıdı. Bāne-(y)i Keḥlā adlı, ҡıgırdı.⁽⁷⁾ Eyitdi: “Dilerin ki bir gice Rebī^c'ün evine varasın uğurlayın, tā ki kimsesi āgāh olmaya. Yatacağ vaktin ḥatunı-y-ıla⁽⁸⁾ ḥalvetde ne söyleşür, işidesin.” Cāriye daḥı “Sem'ān ve ṭā'aten!” didi. Pes ҡarañulıqda varup Benī Ziyād'ın ḥaymeleri arasına⁽⁹⁾ girdi ve Rebī^c'ün evine yakın yirde ki cemī^c-i sözleri anda işidilür. Deve semerleri arasında gizlendi. Çünkü yatacağ⁽¹⁰⁾ vakt olıcağ ḥatunı Rebī^c'ile dōşekde yatmağ istedi. Rebī^c ḡaṣab itdi, eyitdi: “Tır yukaru ki Mālik öldükden şoñra⁽¹¹⁾ erile ḥatunıñ ne işi var?” Andan şoñra bu ebyātı okudı: **Şi'r.** [Arapça Şiir⁽¹²⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:**⁽¹³⁾ Vakti ki bu cāriye Rebī^c'ün nazmıla neşrile sözlerin işitdi, ta'accüb itdi. Eyitdi: “Rebī^c'ün göñline 'aceb şāfi⁽¹⁴⁾ olmış bunca 'adāvetden şoñra.” Andan şoñra bu cāriye bu deve semerleri içinden çıkdı. İleri vardı. Gördi 'avreti.⁽¹⁵⁾ Rebī^c'e eydür: “Yā ibne'l-'emmī!

Şöyle göñülden Benî ‘Abs'e dōst olduñ mı? Şāfi kalb hāşıl oldu mı?” Rebī‘ eyitdi: “Belī, yā nefise! ⁽¹⁶⁾ Mālik'ün öldüğine ġāyet acıdum. Zīrā ki Zūheyr'ün oğullarında andan hayrlusı yoğıdı. N'olayıdı ol hādişede ben bile ⁽¹⁷⁾ olayıdum. Hūzeyfe'yi dünyāya gelmemişe döndereydüm. Ben Melik Qays'a öñürdi haber göndermişdüm ki Benî Ġurāb'ı ⁽¹⁸⁾ kendülerün katına getüreler. Dügüni kendülerülerün kabilesinde eyleyeler. Tā ki ol ġaddār mekkār Hūzeyfe, Mālik'i yaluñuz avlayup ⁽¹⁹⁾ bir iş itmeye. Benüm sözüme muqayyed olmamışlar. Taqdirde olıcağ iş varıdı, şöyle oldu. **Rāvī eydür:** Andan soñra Rebī‘ ⁽²⁰⁾ biraz ağladı. İşbu ebyātı inşā itdi: **Şī‘r.** [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[132b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] ⁽⁷⁾ **Rāvī eydür:** Vaḳti ki Rebī‘ bu ebyātdan fāriğ oldu, küçükde büyükde kim işitdi-y-ise ağladı. Rebī‘ daḥı bilelerince ağladı. ⁽⁸⁾ **Rāvī eydür:** Ol gice irteye dek Rebī‘ bu hālile geçdi. Gāh ağladı gāh merşiyeler inşād itdi. **Rāvī eydür:** Cāriye bu sözi ⁽⁹⁾ işidicek Rebī‘'ün evinden çıkup mevlāsı Qays katına geldi. Hālī işitdüğü gibi haber virdi. Qays daḥı sevinüp yüregi ⁽¹⁰⁾ kuvvetlendi. Şabāḥ olıcağ kabīle uluları-y-ıla Qays qardaşı üstine ziyārete çıkdılar. Rebī‘ gelicek Qays qardaşları ⁽¹¹⁾ ‘izzet itdiler. Üç güne degin bu üzere oldılar. Dördünci gün Benî Fezāre üzerine tedbīr cem‘ oldılar. Qays, ‘Anter'i ⁽¹²⁾ istedi. Līkin görmedi. Hışmına ve qavmine şordı. Kimsesi haber virmedi. Pes Qays korkdı. Şöyle şandı ki Benî Ziyād ⁽¹³⁾ bunlara döndüğinden ötüri ‘Anter yaluñuz başına alup gidüp turur. Zīrā anlaruñ arasındağı ‘adāveti bilürdi. ⁽¹⁴⁾ Neydüğü kuşluğa degin ma‘lūm olmadı. Nā-gāh Benî Fezāre tarafından bir toz belürdi. Benî ‘Abs'de daḥı her taraḑda ⁽¹⁵⁾ çağırış kopdı. Dört yañada fārisler bindi. Qays ve cemī‘-i kabīlelerinin bahādurları bindiler. Andan yaña yürüdiler. ⁽¹⁶⁾ Bunlar kabīleden temām ayrılmadın toz yarıldı. ‘Anter ve qardaşları Şeybūb ve Cerīr geldi. İrkek ve dişi ⁽¹⁷⁾ develer sürmişler ve bilelerince hayli nesne var. Bu hālī göricek hayli ta‘accüb itdiler. ‘Anter'e varıcağ ⁽¹⁸⁾ selām idüp haber-i hālī şordılar. Biraz girü Mālik'i añup ağladı,

eyitdi: “Yā melik! Benī Fezāre'ye varup ardaşıuñ ⁽¹⁹⁾ intikāmın biraz aldum. Bugün yarın Huzeyfe kabilesi-y-ile gelse gerek. Qıtāl yarağın görün, erlik idüñ. Tā ki düşmenüñ ⁽²⁰⁾ aşlını, faşlını al' idüp kökini kesevüz.” ays eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Senüñ himmetünde eksük bu işde almadı. Sen ⁽²¹⁾ bize seferünden aber vir. Bu mällar ne yerde ele girdi?” ‘Anter eyitdi: “Bu mällar ardaşıuñ Benī Ğurāb'a göndürdüğü mällardan ⁽²²⁾ ve ammā öldürdügüm kişiler Benī Fezāre'nüñ ekābirinden on biş kişidür. Cümlesinden birisi Huzeyfe ardaşı ⁽²³⁾ ‘Avf'dur. Sebeb budur ki mevlāmuz Mālik ölelden berü hiç uyku ve yimek yüzi dün giceye dek görmedüm. Dāyim [133a] ⁽¹⁾ Mālik gönlümden gitmez ve muntazırdum ki intikām almağa gidesiz. Sizüñ ğāyet hüzünüñüz görüp ben destür dağı isteyimedüm. ⁽²⁾ Dün gice nişf-ı leyl olıcağ gözüme bir pāre uyku gelmiş. Düşümde Mālik'i gördüm ki öñümde urur. Baña eydür “Yā ebe' ⁽³⁾ l-fevāris! Bizüm aramızda adīm zamānı unuttuñ. Göz yumduñ, uyuduñ. Likin senden öñdünde dağı kimse dōstına ne vefā ⁽⁴⁾ itdi ki tā sen dağı opraqda yatana vefā idesin.” didi. Döndi, ağılayu ağılayu gitdi. Ben_dağı der-āl uyandum, gördüm, ⁽⁵⁾ delüye dönmişin. Kendü kendüme ‘itāb itdüm. ardaşum Şeybüb'ı ve CerİR'i uyardum. Ata binüp arañuda Benī Fezāre'ye ⁽⁶⁾ ‘azm itdüm. Diledüm ki cānumı evlerinde yaturken içlerine atam. Yüregümi kılıcumla şovudam. Seher vaqtinde yitişdüm. aşd ⁽⁷⁾ itdüm ki fikr itdügüm gibi idem. Līkin bu develerüñ āvāzın işitdüm. İlerü bunlara yakın vardum. Gördüm ki yüz bahādur ⁽⁸⁾ atlu bu develeri sağdan şoldan araya almışlar. Bunlara hücüm idüp muātele itmek istedüm. Pes baña on kişi arşı ⁽⁹⁾ döndi. Huzeyfe ardaşı ‘Avf öñlerince gelüp ağırur ki “‘Avf bin Bedr benem ki cemī'-i iş benümdür.” Bu sözi işidicek ⁽¹⁰⁾ feraħdan cevāba udretüm almadı. İlerü varup göğsinde eyle dürttüüm ki süñü arasında ıkdı. Hele ben bildügüm yara ⁽¹¹⁾ laduğumdan ğayrı on kişi öldürdüm. Şabāh irdi. Mecmū'ısı öñümde dönüp ağdılar. Pes ardaşlaruma emr itdüm. Bu ⁽¹²⁾ ğanīmetleri sordılar. Bu mällar ardaşıuñ Mālik mālī iduğın şabāh

olmayınca bilmedüm. Likin ol öldüğüne gâyet feraḥ oldum. ⁽¹³⁾ Ğālība ben mevlām Mālik'i alup döndükden şoñra Ḥuzeyfe Benī Ğurāb'ı azırğanup qardaşını andağı mālīñ nehbine ve gâretine ⁽¹⁴⁾ göndermişdür. Bize şimden girü anuñ civārında fā'ide qalmadı. Bi'l-külliyeye anı qal' itmek gerek." didi. Melik Qays eyitdi: "Yā ebe'l-fevāris! ⁽¹⁵⁾ Eyle itmek gerek." Pes bu feraḥıla döndiler. 'Anter'üñ bu işlerine beşāret itdiler. 'Anter yine Mālik'i añup biraz ⁽¹⁶⁾ ağladı. Bu ebyātı oqıdı: **Şī'r**. [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁸⁾ **Rāvī eydür:** Bu ittifāq 'aceb vāki' oldı. Zīrā Ḥuzeyfe Rebī'e o sözleri söyleyincek ki "Üç günden şoñra bizüm qatumuzda ⁽¹⁹⁾ tıurursañ seni daḥı helāk iderin." didi. Zīrā 'Arab'ıñ 'ahdi tıuz, etmek gözetdüklerinden ötüri üç gün olurdı. ⁽²⁰⁾ Rebī'e Mālik öldüğü güç geldi. Andan ötüriyidi ki Rebī' ol gice ki göçdi. Haber Ḥuzeyfe'ye yitişdi. Şağ selāmet ⁽²¹⁾ gönderdüğüne peşimān oldı, eyitdi: "Şavāb buyıdı ki Rebī' ve qardaşlarını kırayduq. Zīrā Benī 'Abs'den bunlar daḥı bir diken ⁽²²⁾ idi. Evet Rebī' ğālībā qavmine gitmeyüp durur. Anları görecek göz yoqdur. Belli ki 'İrāq'a Melik Nu'mān qatına gitdi. Oturanlar ⁽²³⁾ eyitdiler: "Yā Ḥuzeyfe! Vallāhi Benī 'Abs'e gitmişdür. Zīrā ol saña söyledüğü Mālik'üñ öldüğü qatı geldüğinden ötüridür. [133b] ⁽¹⁾ Ḥuzeyfe eyitdi: "Nice eyle dirsın ki biñ def'a ol anı öldürmege tedbir itmişdür." Anlar eyitdiler: "Yā Ḥuzeyfe! Ol def'a {evvel} 'Anter'ile 'adāvet ⁽²⁾ zamānındayıdı. Ol zamān gitdi. Her ḥālile Qays, Rebī'üñ kızın tıutar güyegüsidür ve qabilesinüñ begidür. Eger inanmazsañ ādem gönder. ⁽³⁾ Görürsün ki Rebī'üñ yurdı yirinde ne var? Zīrā Rebī' develeri-y-ile ḥamr almışıdı. Eger Mālik'üñ öldüğü güç geldi-y-ise anları ⁽⁴⁾ dönüp, qoyup, gidüp durur." Ḥuzeyfe ādem gönderdi. Gördiler ki qapların şımış, dökmiş, gitmiş. Pes cezm itdi ki Benū 'Abs'e ⁽⁵⁾ gitmişdür. Şağ kırtulduğına gâyet nādim oldı. Bu kınile qardaşı 'Avf'ı yüz fārisle Benī Ğurāb'a gönderdi ki Benī ⁽⁶⁾ 'Abs yasa meşğūlikten Mālik gönderdüğü mālārı alalar, geleler ve ışmarladı ki "Furşat bulursañuz 'avretlerin ve oğlanların ⁽⁷⁾ bile getürüñ. Cehd idüñ ki Mālik'üñ 'avretini baña getüresiz. Tā ki qarnını yarup quşlara atam. Zīrā ola ki

Mālik'den yüki ol ⁽⁸⁾ andan bir oğlan zühūra gele. Ol dağı bize bir bu, gör iki ola.” didi. ‘Avf dağı didügi gibi itdi. Develeri sürdi. Bulduğunu ⁽⁹⁾ kırdı. Līkin ‘avretten oğlandan nesne başaramadılar. Tağlara kaçmışlardı. Dönüp gicede Beni Fezāre tarafına gitdi. Şabāhki kavmine ⁽¹⁰⁾ geldi. Nā-gāh ‘Anter'e düş geldi, ‘Anter anı ve on fārisi dağı helāk itdi. Girü kalanı Hūzeyfe'ye geldiler. Haber virdiler. Hūzeyfe'ye bir ⁽¹¹⁾ hālet geldi. Hīç kimseye gelmemişdür. Ol hinde Benī Fezāre uluları cem‘ oldılar. Hūzeyfe katına geldiler, eyitdiler: “Yā emīr! Bu ne işdür? ⁽¹²⁾ Bu muşibetlere nice şabr idersin? Tur atuña bin varalum. Benī ‘Abs'den kīnümüz alalum. Kendümüzden bu ‘ārı götürelüm. Ol ⁽¹³⁾ şūm t̄a’ifeden intikāmumuz alalum. Bizüm seyyidümüz ‘Avf’uñ kanını Şeddād’uñ ol kara yüzlü kұлında kōmayalum. Benī ‘Abs’i bi’l-küllīyye ⁽¹⁴⁾ kal‘ idelüm ve illā ‘Arab içinde kıyāmete degin bu ‘ār bizden gitmez.” **Rāvī eydür:** Vakti ki Hūzeyfe bu sözleri işitdi. Gāyet ağladı. ⁽¹⁵⁾ Şöyle ki ağlamakdan uşşı gitdi. Nice zamān yatdı. Vakti ki uşşı başına geldigine ağlamağa başladı. Benī Fezāre'den yaña ⁽¹⁶⁾ müteveccih olup işbu ebyātı inşā’ itdi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] Hūzeyfe bu ebyātdan fāriğ olıcağ der-hāl fikr itdi ⁽¹⁸⁾ ki Benū ‘Abs üzerine bine. Līkin Sinān eyitdi: “Yā veledī! Şavāb budur ki hālīfeleri cem‘ idevüz ve dōstlara bitiler ⁽¹⁹⁾ yazavuz. Birkaç günde Melik Nu‘mān'dan leşker gelürse işümüz öñer.” didi. Hūzeyfe dağı bu sözi kabūl eyledi. Cem‘ ⁽²⁰⁾ leşkere meşğūl oldu. Ammā Qays, ‘Anter'e buluşup gördi ki qardaşı Mālik’uñ mālaları bile ve Hūzeyfe’nüñ qardaşı ⁽²¹⁾ helāk olmuş. Qalbinüñ odı biraz sākin oldu. Dönüp Benī Fezāre’nüñ helākine tedbire meşğūl olup meşveret ⁽²²⁾ itdiler. ‘Anter eyitdi: “Yā Benī ‘emmi! Ben öldürdüklerümile yürek şovumaz. Cemī‘-i Benī Bedr’i meydānda kırmazsam mevlām Mālik’uñ ⁽²³⁾ intikām alınmaz.” Qays eyitdi: “Yā ebe’l-fevāris! Biz bugün yarın şabr idelüm. Anlar gelürse hoş ola ve illā Hūzeyfe leşker cem‘ **[134a]** ⁽¹⁾ itmedin ve Melik Nu‘mān'dan leşker gelmedin üzerlerine varavuz. Hele yarağunuzla oluñ.” didi. Pes tağıldılar ve ol sā‘atde ⁽²⁾ ‘Able, ‘Anter'e cāriyesi

Hamise'(y)i göndermiş ki “Yā ebe'l-fevāris! Bunca zamāndur ki hüzinden, ağlamağdan gönüm gāyet tārıldı. ⁽³⁾ Dilerin ki bu gice birkaçı kızları-y-ıla şahrāya çıkavuz. Biraz qalbümüz açıla, dilerin. Yā ibne'l-‘emmi ki çıkup bizi şaklayasız ⁽⁴⁾ ve gözleyesin.” ‘Anter bu sözi işidicek cān u dilile “Sem‘ān ve tātaten!” didi. Oluk sā‘at yaraklandı ve Hamise ⁽⁵⁾ dönüp ‘Able'ye geldi. Rāzī olduğunu bildürdi. ‘Able dağı sevindi. Pes gice on kız oldılar. Her birisi ayuñ on dördine ⁽⁶⁾ beñzer. Şahrāya çıkdılar. Likin ‘acāyib kışsa budur ki ‘Amāre⁴¹⁶ bin Ziyād bunca zamānıdı ki Benī fezāre'de idi. ‘Able'(y)i gör⁽⁷⁾mişidi, gāyet şevki varıdı. Dāyim fikr ide. Gice gündüz ağlardı. Qardaşı Benī ‘Abs'e gelicek ferağ oldı. Dürlü ⁽⁸⁾ dürlü emekler iderdi. ‘Able'nüñ üzerine gözçiler komışıdı. Çok cehd iderdi. Tā şol giceye degin ki ‘Able ⁽⁹⁾ kızlarıyla şahrāya çıkdı. Der-ḥāl ‘Amāre'ye⁴¹⁷ haber geldi. Pes bu dağı kara qaftān geyüp karañulıqda ‘Able'gil varduğı yire ⁽¹⁰⁾ vardı. Gördi ki ke-enne-hü, ‘Able nücüm arasında bedr-i münevverdür. Şafā vü ‘ışık idüp, oynayup gezeler. ‘Amāre⁴¹⁸ bunları göricek ⁽¹¹⁾ dürlü dürlü vesvese geldi. Qurt koyuna varur gibi vardı. ‘Able'nüñ üzerine. ‘Avret tönin gördi-y-ise muḥanneş ⁽¹²⁾ şandı. ‘Able'ye berk yapışıldı. ‘Able çekindi “Kimsin? Ne istersin yā qaltabān?” didi. ‘Amāre⁴¹⁹ eyitdi: “Çağıрма ⁽¹³⁾ ki ben ol hevāñ qatili, cefāñ ‘alili ‘Amāre'yin⁴²⁰ ki beni fūrkat oqlarına hedef kılduñ. Murādum seni bir laḥza ⁽¹⁴⁾ görmekdür. Gel, şol qum depecüginüñ ardına varalum. Bir laḥza göreyin. Qalbümüñ odı biraz sākin olsun ve seni ⁽¹⁵⁾ bir kezçük öpeyin ve illā ne olursa olsun.” didi. **Rāvī eydür:** ‘Able'ye böyle diyicek feza‘ı dağı ziyāde oldı, ⁽¹⁶⁾ çığırdı, sögdi. Eyitdi: “Yā ibne Ziyād! Utanmaz mısın? ‘Anter bin Şeddād'dan korkmaz mısın? Qoyıvir beni ki ol sen ⁽¹⁷⁾ didügiñi megerki düşde göresin. Tur, git.”

⁴¹⁶ 134a-6 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴¹⁷ 134a-9 ‘Amāre'ye: ‘Ammāre'ye

⁴¹⁸ 134a-10 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴¹⁹ 134a-12 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴²⁰ 134a-13 ‘Amāre'yin: ‘Ammāre'yin

didi. ‘Amāre⁴²¹ daḥı “Yā ibnete Mālik! Vallāhi maḫṣūdum ḥāṣıl⁽¹⁸⁾ olmayınca senden ayrılmazın. Saña ol bed-aşıl kıl meded irişmez.” didi. **Rāwī eydür:** ‘Anter cemī‘-i mā-cerāyı işidürdi⁽¹⁹⁾ ve görürdi. Zīrā ḥālī ‘Anter'e bildürdükleri vaḫt ḥayli ḥavf itdi-y-idi. Ol sebebdan ḫamusından öñdin gelmişidi.⁽²⁰⁾ Bir yirde gizlenmişidi. ‘Able'nün feryāzın işidicek arslan gibi gizlendiği yirden çıkdı. Fi'l-ḥāl yitişdi ve⁽²¹⁾ ‘Amāre'yi⁴²² haykırıp götürdi. Eyle yire çaldı ki feza‘ından yilleyüp eteklerine ḥarāblık eyledi ve tebevül⁽²²⁾ itdi. Çünkü ‘Anter bunuñ ḥālını bildi ve ḥadeşini ve bevlini gördi ki uyulıklarından akar. Kaḫımışiken güldi. “Ṭur⁽²³⁾ yā ḫaltabān! ‘Arab Tengrisi saña ḫazā vire. Eger neseb ḥürmeti degülmissen işbu ḫılıcıla öldürürdüm. Līkin [134b]⁽¹⁾ hele var böyle ḥarāblığıña şükr it ki saḫaluñdan bāğı ol.” Şaşdı, başuñı helākdan ḫurtardı. **Rāwī eydür:** ‘Able bunuñ⁽²⁾ gördi ki necisi inciklerinden akar. Üzerine tükürdi ve burnın tıttup sāyir kızlarla cem‘ olup maşḫarılığa aldılar. ‘Anter elbetde⁽³⁾ öldürse gereğidi. Līkin bu ḥālī gördi ve ‘Able daḥı dilek itdi. Ammā ‘Amāre⁴²³ bu ‘ālemde degül lā-ya‘kıl yatur. Pes bunlar güle⁽⁴⁾ güle evlerine ṭağıldılar. ‘Amāre⁴²⁴ vaḫtine degin yatdı. ‘Aklı başına gelicek mā-cerāyı bildi. Gördi ki bevl ve ḡayrı eteklerini⁽⁵⁾ ḥarāb itmiş. Ṭurdı, geldi. Dereye varup ḫaftānlarını küllī yudı. Şabāḥ olmadın girü evlerine geldi. Ṭonlarını taḡyir⁽⁶⁾ itdi iken bī-ḥadd ağladı. Zīrā bildi ki bu ḥayr gizlenmez. Mecmū‘-ı ḫatunlar erlerine dise gerek. ‘Āleme rüsvāy olsa⁽⁷⁾ gerek ve eydürdi ki “İy kāşki öleydüm. Bu rüsvāylık ḥāṣıl olmayaydı. Ṭurugeldi. Rebī‘ ḫatına girdi. Cemī‘-i ḫardaşlarını⁽⁸⁾ cem‘ itdi. Acısından ağladı. Ḥālī ḫaber virdi. Anlar daḥı işidincek şöyle ḫaḫıdılar ki odları şıdayazdı. Rebī‘ eyitdi: “Ne⁽⁹⁾ ḫazāya uğraduk ki bunuñ gibi işler itdük. Bizi ‘ālemde ḫarb-ı meşel itdün.” ‘Amāre⁴²⁵ eyitdi: “Vallāhi ben şimden girü evden çıkmazın.⁽¹⁰⁾ Eger benüm

⁴²¹ 134a-17 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴²² 134a-21 ‘Amāre'yi: ‘Ammāre'yi

⁴²³ 134b-3 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴²⁴ 134b-4 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴²⁵ 134b-9 ‘Amāre: ‘Ammāre

intikāmum almazsan. Zīrā ben çok temennā itdüm ki ol dere atında öleydüm. Beni ‘Able siñirlerümden bevli necis aarken ⁽¹¹⁾ görmeyeyidi. Baña gelüp tükürüp ve burnın utup la‘net itmeyeyidi.” Rebi‘ eyitdi: “Delü misin iy anası olı ki bu senüñ intikāmuñı ⁽¹²⁾ almak nice olur ki seni yaralamadı. Tā ki saña mu‘āvenet idüp ceng idevüz. Belki sen aña ta‘arruz itdüñ. Ol daı arāblatdı. ⁽¹³⁾ Hele şükür Allāh'a ki ölmemişsin. Şavāb budur ki bu aberi ketm idesin. Bizi ‘Anter'ile girü cenglü itmeyesin.” ‘Amāre⁴²⁶ ⁽¹⁴⁾ eyitdi: “Vā-veylāh, vā-muşibetāh vāh! Yardumcı olmamadan bu murdār uldan intikāmum almadın ve mu‘in bulmadın öliserin.” ⁽¹⁵⁾ didi ve döndi, gitdi. **Rāvī eydür:** Henüz ulmet ‘ālemden gitmedin ve güneş yayılmadın abile avmi amusı ışsa(y)ı ⁽¹⁶⁾ işitdi. Birbirine ālī istifsār idüp gülüşür oldılar. Er, ‘avret ‘acaba aldılar. ‘Amāre⁴²⁷ arada gezüp ketm itmek ister. ⁽¹⁷⁾ Midārı ve ürmeti eksilmesinden korkar. Ammā çok rüsvāylıklar, hicivler eyitdiler. ‘Able'yile ol gice bile olan kızlardan ba‘zısı ⁽¹⁸⁾ birkaç beytler eyitdi. Mażmūnı buyıdı ki “İy ‘Amāre!⁴²⁸ Sen ādem sevmek hevāsın ve ūblara ta‘arruz itmegi o ki sen ⁽¹⁹⁾ er olup düşmān elinden yakañ urtarur degülmişsin. Ol gice ki rüsvāylıklarūñı görmez misin ki aı şahrāyı yiyitdüñ.” ⁽²⁰⁾ Kızlar üstüne gülüşdiler ve ‘Anter'i ve ‘Able'(y)i ve kendüleri medh idüp daı bir nice vechile ‘Amāre'(y)i⁴²⁹ hicv iderdi. Ol ⁽²⁰⁾ ebyāt budur: **Şi‘r.** [Arapa Şiir ⁽²¹⁾ Arapa Şiir ⁽²²⁾ Arapa Şiir ⁽²³⁾ Arapa Şiir **[135a]** ⁽¹⁾ Arapa Şiir ⁽²⁾ Arapa Şiir ⁽³⁾ Arapa Şiir ⁽⁴⁾ Arapa Şiir ⁽⁵⁾ Arapa Şiir ⁽⁶⁾ Arapa Şiir ⁽⁷⁾ Arapa Şiir] **Rāvī eydür:** Ol beytleri cemī‘-i ⁽⁸⁾ kızlar ve ‘avretler ezber idüp maāfilde okurlardı. Her-bār ki ‘Amāre⁴³⁰ ve ardaşları işitseler yürekleri erirdi ve bu ⁽⁹⁾ eyyāmda Melik ays kız ardaşı Mütecerride'den bir ul geldi. Bildürdi ki tahı Melik Nu‘mān, ‘Irā'dan Melik Esved'ile yirler ⁽¹⁰⁾ götürmez leşker gönderdi. Benī

⁴²⁶ 134b-13 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴²⁷ 134b-16 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴²⁸ 134b-18 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴²⁹ 134b-20 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

⁴³⁰ 135a-8 ‘Amāre: ‘Ammāre

‘Āmir begi Mülā‘ibü'l-Esinne'yile ve Benū Dārim ulusu Lakīṭ bin Zūrāre'yile bile koşdı. “Bunlardan ⁽¹¹⁾ ve Benī Fezāre'den hāzerile olası. Üzerüñüze varsalar gerek.” diyü. **Rāwī eydür:** Sebeb bu hādişe Sinān Ebī Hārişe'nüñ aşhāb ⁽¹²⁾ olıdı. Melik Nu‘mān'a varup haber virdiler ki “Benū ‘Abs, Hāriş bin Zālīm'i virmediler.” didiler ki “Biz bunu ‘Arab'dan, ‘Acem'den kimseye ⁽¹³⁾ virmezüz. Varan adamuñ sözün işitmediler. Hiç havf göstermediler. Belki ‘Anter eyitdi: “Hāriş'üñ bir kılın tāt-ı eyvān ⁽¹⁴⁾ ıssı isterse daḥı yirini yurdını yıkayın. Koyun boğazlar gibi boğazlayayın. ‘Irāk'üñ yirini ayağı üzerine turgurayın.” Melik ⁽¹⁵⁾ Nu‘mān bu sözi işidincek gāyet acıdı. Melül oldu. Memleket gözine ḥakīr olup görünmez oldu, eyitdi: “Bu kabīle(y)i ⁽¹⁶⁾ bākī koyacak olursam bizüm devletümüz kāyim tūrmaz. Bişümüz temām olup kimse katında kadrümüz olmaz. Qardaşı Esved iḥzār ⁽¹⁷⁾ itdi. Bu gelen haberi didi ve Benū ‘Abs'e, ‘Anter'e ve Hāriş'e ki Hālīd bin Ca‘fer'i ve Nu‘mān'üñ oḡlın öldürüp durur. Ne kīn ⁽¹⁸⁾ varısa bildürdi. Melik Esved eyitdi: “Yā melik! Anlar bir kavmdür ki katlarında heybetüñ kalmadı ve devletüñe tama‘ itdiler ve illā ⁽¹⁹⁾ senüñ ‘aduñı neye konşı idelerdi? Şavāb budur ki benümile ‘asker koşup üzerlerine gönderesin. Varam cemī‘-i bahādur⁽²⁰⁾larını kıram ve māllarını yaḡmalayam. Yirlerini ḥarāb idem. Zīrā cemī‘-i ‘Arab anlara düşmendür, hiçbir kabīle yokdur ki anlaruñ ⁽²¹⁾ fenāsın istemeye.” Nu‘mān qardaşınıñ bu sözün işidincek melāleti yinildi. Pes Benī Leḥm'den ve Benī Cerām'dan yigirmi ⁽²²⁾ biñ bahādur öḡürdleyüp bile koşdı. Dört yaña kabāyil-i ‘Arab'a çapar atlular gönderdi ki kāmı Melik Esved varıcaḡ ⁽²³⁾ bilesince gelüp muṭī‘ olalar. Çünkü Melik Esved yaraqlandı ve gitdi. Melik Qays'üñ kız qardaşı Mütecerride'ye güç geldi. **[135b]** ⁽¹⁾ Çerinüñ çokluḡından Benī ‘Abs tār-mār ola diyü korkdı. Nu‘mān daḥı biraz müddetidi ki anı hecr idüp tūrurdu. Hāriş bin Zālīm'i ⁽²⁾ kaçuraldan berü üzerine girdüḡi yoḡıdı. Bu sebebdan kavmi ḥakḡında nesne diyümedi. Zīrā bilürdi ki sözi geçmezdi. ⁽³⁾ Pes bir kılını qardaşı Qays'a gönderdi, kışşa(y)ı i‘lām itdi. Ammā Melik Esved Benī Fezāre'yile kendü arasında

 ar bet varıdı. ⁽⁴⁾ Bil rdi ki kend yile bile varsalar gerek. Anlara i tim d id p y reken rdi. Melik  ays  uldan bu  ayrı i idicek  avmin   ⁽⁵⁾ f rislerini cem  itdi. H ri  bin Z lim'i i z r itdi ve  Anter bin  edd d'ı ve Reb  bin Ziy d'ı ve  abilen   ek birini  ı ırdı. ⁽⁶⁾ Ceng me veretin itdi.  amusı eyitdi: “Y  melik!  amumuz varuruz,  ad muzla bul  uruz.” H ri  eyitdi: “Y  melik! A lamak ulu ıssına ⁽⁷⁾ yara ur. Anlar   mur d  benem. Ben_dah   avm m Ben  M rre'(y)i get reyin. Bu def a Melik Nu m n  erisi-y-ile itd   m size g stereyin.” ⁽⁸⁾  Anter eyitdi: “Y  H ri ! Biz seni bu i lere mu t c itmeyev z. Bizi sen Nu m n'   le kerinden  or ar  anma. Biz bundan  or aruz ki ⁽⁹⁾ H zeyfe  eyt n,  add r  er fd r.  adr ide. Biz ma  rimden ayrılup gidincek gele  oyup gitd   m z  demleri  ıra dir z. ⁽¹⁰⁾  av b budur ki yarın olmadın Ben  Fez re'n    zerine yiti  p  ılı   oyup  ırma  gerek. T  ki d rt ya a  arta an ⁽¹¹⁾ olalar y  uz H zeyfe and i e ki bize d  m n olup kimseye yardum itmeye.”  ays ve cem  oturanlar bu s zi m vecceh g rdiler. ⁽¹²⁾ Der-  l atlandılar ve cem at dah  atlu atına  a ıldı. Bir  av     lebe  opdı. G n zev le varmadın atlanup yat u yara ıla ⁽¹³⁾  amusı   hr ya  ı dılar. D rt bi  bah durlarıdı ki  lmek g zlerine g r nmezdi. Bir s atde H zeyfe'ye  aber irdi. ⁽¹⁴⁾ Bu_dah  Ben  Fez re'ye say a itdi. Bunlar dah  on bi  s   l   ılı lu m retteb  i i olup y r diler. H zeyfe   nlerince atına ⁽¹⁵⁾ bin p s   sin eline aldı. Bir a  eby t o ud . Mazm n  buyud  ki “ y Ben  Bedr!  ıtalda y reg   z  dem rden ⁽¹⁶⁾ id   ki her  arafda ta   r olan siz oldu uz.” diridi ve kend ye olan acıları z kr iderdi ve “Biz  ays'ı M lik'   ⁽¹⁷⁾  lmesi-y-ile  or mıyuz?” diridi. Ol  a  de budur: ⁽¹⁸⁾ **  r.** [Arap a  iir ⁽¹⁹⁾ Arap a  iir ⁽²⁰⁾ Arap a  iir ⁽²¹⁾ Arap a  iir ⁽²²⁾ Arap a  iir ⁽²³⁾ Arap a  iir] **R v  eyd r:**  ki  arafdan le ker giderek M rey ab adlu bir [136a] ⁽¹⁾ yirde bulu dılar. Birbirini g ricek iki  arafdan  ay a  opdı. Bunlar  a ırdılar ki “V -   ret-i nedba ve  avfı, ya n  ‘Nedba ⁽²⁾ intik m n alaca  va tid r.’ ” Anlar  a ırdılar ki “Ve    ret-i M lik bin Z heyr.” iki  eri birbirine mu  abil olıca   ays,  arda ı ⁽³⁾ M lik'i  atında

görmedi. Göñline vahşet geldi ve rikkat itdi. Zîrâ bunuñ gibi vaqtlerde yanınca bile binerdi. Anı ⁽⁴⁾ añup ağladı ve bir kaşide okurdu ki mazmûnı Mâlik'ün ahvâlin ve nice olduğın añup teessüf iderdi. Ol ebyât ⁽⁵⁾ budur: **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] Aşma^{ci} ⁴³¹ ve Ebû 'Ubeyde eydür: ⁽⁹⁾ Şi'rden şöñra “Kays ve ešâreti ahî Mâlik'in!” diyüp hamle itdi ve Benî Fezâre dahı hecîrân hamle itdi. İrüp birbirî-y-ile ⁽¹⁰⁾ buluşdılar. 'Azîm ceng itdiler. Fârisler ölüm şerbetlerin içdiler. Toz şöyle müstevlî oldı ki gündüz gice fark olunmazdı. 'Anter ⁽¹¹⁾ aceb cengler itdi. Ne ki kıtâldan murâdı idi. Hâşıl oldı, omuzlardan başları uçurdu ve bahâdurları atlardan yıkdı. ⁽¹²⁾ Ahşam olunca ceng itdiler, ahîr birbirinden ayrıldılar. Ceng yiri âdem kanından boyanmış. 'Anter'ün kollarında ve atı boynında kanlar ⁽¹³⁾ tökmüş 'aķıķden kılâdeye dönmiş. Melik Kays'ıla atası Şeddâd, 'Anter'e uğrayu geldiler. Bir laţîf kaşide okur ki mazmûnı Mâlik'i añup ⁽¹⁴⁾ dürlü şîfâtın ve aña Huzeyfe itdügi ğadri zıkr iderdi ve Benî Bedr'e hitâb idüp dirdi ki “Sizi Huzeyfe ölüme getürdi. ⁽¹⁵⁾ Size işler idem ki kaçacak yirler bulmayasız.” Ol kaşide budur: ⁽¹⁶⁾ **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[136b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] **Râvi eydür:** Bu kaşide(y)i işiden kişi be-ġāyet ferah oldı. Ammā Hârîş bu def'a cenge ⁽⁴⁾ hâzır olmadı. Kendüyi Melik Nu'mân leşkerine şakladı. Râvî eydür: “Ahşam yirlerine varıcaķ 'Anter ölen fârisleri ⁽⁵⁾ yokladı. Ğāyet bahâdurlardan otuz kişi eksük geldi. 'Anter eyitdi: “Allāh haķķı-y-içün kimseñüz benden öñürdi, cenge ⁽⁶⁾ girmege kıomazın elbette bu çeriye kendü kılıcumla şışam gerek.” 'Urve eyitdi: “Yā ebe'l-fevâris! Bizden otuz öldü-y-ise ⁽⁷⁾ anlardan biñden ziyāde öldi. Yarın in-şā'allāh bāķisini dahı kıralum.” didi. Pes ol gice ārām itdiler. Tā şabāh ⁽⁸⁾ oldı ve her tarafından sünüler belürdi. Şaflar bağlandı. Yemîn yesār ve kıalb cenāh düzüldi. 'Anter meydāna girecegi vaķt ⁽⁹⁾ Benî 'Abs'ün pîrlerinden bir pîr ki adına Anţā bin Maħzûm

⁴³¹ 136a-8 Aşma^{ci}: İşma^{ci}

dirlerdi, öñine geldi, eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ‘Able'nüñ ⁽¹⁰⁾ başu-y-içün cenge girmege baña mühlet vir. Benī Fezāre'de bir ‘adūm vardur dilerin ki yüregüm şovudam.” ‘Anter dağı gördi ⁽¹¹⁾ ki iken ‘Able'ye and virdi. “Hoş ola, yā ibne Maḥzūm!” didi. Pes pīr dağı meydāna girüp çağırdı ki “İy Benī Fezāre! ⁽¹²⁾ Helāklik sizüñdür. İy çobanlar ve iy Benī ‘Abs'üñ ḥademleri ve kulları!” didi. Pes pīr dağı sözün temām itmedin ⁽¹³⁾ Ḥuzeyfe kardaşı Mālik bin Bedr ilerü meydāna geldi, eyitdi: “İy Anṭā! Pīrlemişsin, ‘aqluñ eksilmiş, cehlüñ artmış. ⁽¹⁴⁾ Biz kaçan koyun güddük? Ne vaktin kul olduk? Kamumuz ḥasīb nesīb ehlidür.” didi. Birkaç beyt okudu. Maẓmūnı buyıdı ⁽¹⁵⁾ ki “İy Benī ‘Abs! Ne ‘aceb kendüñüze ‘inād idici kullaruñuz varımış. İy Benī ‘Abs! Bize key te‘addi itdüñüz. Biz kaçan ⁽¹⁶⁾ kul olduk? Evet dāyim sizüñ ulularuñuz bī-aşl kullar olgelmişdür.” Ol ebyāt budur: **Şi‘r.** ⁽¹⁷⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Bu ikisi birbiri-y-ile muḳābīl olup kıtāla başladılar. ⁽²⁰⁾ Ceng itdiler ki üzerlerini toz tıtdı. Pīr süsteldi. Mālik bin Bedr ilerü gelüp süñüyile dürtüp ḥālin mükedder ⁽²¹⁾ itdi. Kana ğarḳ eyledi, şıdı. Tā ki Benī ‘Abs'e ol pīr mecrūḥ ve maḥzūn vardı ve Benī Fezāre bu taraftan feraḥ ⁽²²⁾ şayḥaların itdiler. ‘Anter bunu göricek katı kaḳıdı. Zīrā Mālik şi‘rinde bunu yaramaz aındıydı. İken buña katı gelüp ⁽²³⁾ ṭırdı. Hem pīre dağı hezīmeti-y-içün ‘unḳ itdi, eyitdi: “Helāklik saña iy pīr ki bizi maḥzūn itdüñ! Allāh seni **[137a]** ⁽¹⁾ dağı maḥzūn ide. Kendüñi bilürdük ki za‘ıfsin. Kıtāl eri degülsin. Niçün baña and virüp meydān dilerdün? Benī ‘Abs'de ⁽²⁾ kimi gördüñ ki ḥazimden münhezim gele? Kabīlemüzüñ adını şıduñ ve heybetin giderdün? Vallāhı eger aramuzdağı neseb degülmissen ⁽³⁾ bu kılıcıla başuñı uçururdum.” didi ve meydāna depdi, çığırdı. Fāris taleb itdi. Üzerinde ‘Acem gönleklerinden bir gönlegi varıdı ⁽⁴⁾ ki yañları müzehheb idi ve başında bir ışığı varıdı ki od gibi yanar ve yıldız gibi yıldırdı ve elinde bir ārāyişlü süñüsü varıdı. ⁽⁵⁾ Çünkü Benī Fezāre'nüñ şufūfına yakın vardı. Çağırdı ki “Helāklik saña iy ibni Bedr ki ādem olan bir yüregi ḳorḳaḳ za‘ıfçe ⁽⁶⁾ pīrile uğraşduğı-y-içün

faḥr itmez. Belki bahādurlarla uğraşdukları-y-ıla mufāḥaret idersen ve cemī‘-i
 ıardaşlarıñ gelüñ ki size ⁽⁷⁾ ceng nice olur göstere ve yoldaşımıñ intikāmın
 alıvireyin.” didi ve meydānda cevālān itdi ve kendünün nevāyibini ⁽⁸⁾ ve vākı‘alarını
 aındı. Bir ıaşıde inşā itdi ki mażmūnı buyıdı ki “Yā Benī Bedr! Cellād öñine gelüñ ki
 bāğilersiz bağı ⁽⁹⁾ kişinün şoñını yıkar ve evlādını yetim ider.” dirdi. Ol ıaşıde budur:
⁽¹⁰⁾ **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] **Rāwī**
eydür: ‘Anter şı‘rinden fāriğ oldı. Hıç kimse cevāb virmedi. Pes leşkerün şağına ⁽¹⁵⁾
 ḥamle itdi. Eyü bahādurlar öldürdi ve şolına teveccüh itdi, onın öldürdi.
 Cümlesinden birisi Ebu'l-Ḥaşayn Żamzam'ıdı. ⁽¹⁶⁾ Şoñra yine ceng taleb itdi. Kimse
 ilerü gelmedi. ‘Anter'ün işlerinden günleri müteğayyir olmış idi. Pes çağırdı. ⁽¹⁷⁾
 Eyitdi ki “İy Benī Bedr! Helāklık size. Ne olduñuz? At üzerinde тұrursız. ııtāl
 itmezsiz ve şınup gitmezsiz. Şöyle mi ⁽¹⁸⁾ şanursız ki Benī ‘Abs'e bağı idesiz dağı şağ
 kırtulasız. Mufāḥaret makāmı sizden ırak. Eger intikām almağa geldüñüzse ⁽¹⁹⁾
 ıardaşuñuz ‘Avf'ı öldüren üş benem. Gelseñüz ne ki diyāruñuzu ḥarāb idüp kırt kıuş
 yuvasın itsem gerek.” ⁽²⁰⁾ Andan şoñra Mālīk öñine düşüp bu ebyātı inşā itdi: **Şi‘r.**
 [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[137b]** ⁽¹⁾
 Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] ⁽⁴⁾ **Rāwī eydür:** Çünkü Ḥuzeyfe ve ıardaşları
 bu sözi işitdi. ıamusınıñ ğazabı artdı. ıamusı çıķmağa ḥamle itdiler. Līkin ⁽⁵⁾ bir pīr
 öñdin çıķdı ki adına Aḥşal ibni Sekāb dirlerdi. Benī Fezāre'nün bahādurlarından idi.
 Çok ḥarb ve kıtāl görmişidi. ⁽⁶⁾ Mevtiden kırkusı yoğıdı ve hıç ḥātırına ḥuṭūr
 itmezdi. Toli ‘ömri evler açup mällar ğāret itmekile geçmişidi ve tağlarda ⁽⁷⁾ sibā‘ı
 eli-y-ile avlardı. Bir ata binmişidi ki şalıvirse bād-ı şimāli geçerdı ve sehelce işāret
 idincek bī-tekellūf epsem тұrurdı. ⁽⁸⁾ Başdan ayağa temām müsellaḥ idi. ‘Anter'e
 yakın varıcaķ çağırdı, eyitdi: “İy veled-i zinā! Şanma ki biz senden kırkduğumuzdan
⁽⁹⁾ ilerü gelmedük belki nefsumize ‘ārkuruñ ki kılları-y-ıla mübāreze idevüz. Şoñra
 dönevüz. Ulularıla oturavuz. Līkin suç ⁽¹⁰⁾ senden degül. Belki Benī ‘Abs'dendür ki

seni nesebe ilhāk itdiler. ‘Arab fārisleri içinde seni daḥı zıkr itdiler. Ḥarbda ⁽¹¹⁾ senüñile iktifā itdiler. Kendülerde tırdılar. Bunuñ gibi yirde söz fā’ide itmez. Hele sen kıandan ve süñü kılıç ele almak kıandan?” didi. ⁽¹²⁾ **Rāwī eydür:** ‘Anter ḥaşmıñuñ sözini işidüp tebessüm iderdi. Bildi ki bunlaruñ kıalbinde kendüñüñ mertebesi ‘āliligından ⁽¹³⁾ elem ve infi‘āl varımış. Ol Fezāri’ye eyitdi: “Egerçi zāhira bu kıaralığıla baña teşnī‘ idersin. Likin vallāhi ben senüñ zamīrüñdekini ⁽¹⁴⁾ bilürin. Sen ve cemī‘-i Fezāre bulsañuz cemī‘-i dişilerüñüzi benden ḥāmile iderdüñüz. Zīrā ḥasedüñ ‘alāmetleri vardur. ⁽¹⁵⁾ Zāhir olur.” didi. Pes cenge başladılar. Tā ki üzerlerini toz tıtdı. Ḥicāb oldu. İki kıarıfdan görmez oldu. Āḥir ‘Anter ⁽¹⁶⁾ süñüyile göğsinde şöyle dırtıdi ki yedi boğun ilerü geçdi ve arkasında çıkıdi. Atından yıkıldı. Fārisler ⁽¹⁷⁾ bunu görüp çağırışdılar ve heybet aldılar. ‘Anter girü meydānda cevłān urup er taleb itdi ve ol ölenüñ bir cesīm ⁽¹⁸⁾ ‘azīm kıardaşı varıdı. İlerü yürüyüp ‘Anter’e yakın varıcaķ zamānı zemm itdi ve gözlerinden yaşlar akıtdı. Çağırdı, ⁽¹⁹⁾ eyitdi: “İy kıara it! Fārislere bu ğadr bağy nedür? Vallāhi kıardaşımuñ meydānda öldüğine teessüf itmezsin. Belki senüñ ⁽²⁰⁾ gibi bir bī-kadr, bī-nişān kıuluñ elinde öldüğine teessüf iderin.” didi. İlerü gelüp ‘Anter’den mecāl istedi. ‘Anter ⁽²¹⁾ buña ḥamle itdi. Muzāyaka idüp ansın ant durdı kıılıcıla çaldı, düşürdi. Bunu görüp Benī Fezāre çağırışdılar, ⁽²²⁾ birbirini melāmet itdiler. Ḥuzeyfe daḥı sayḥa itdi. Kıaķıduğından ‘aklı başından gitdi. ‘Anter üzerine ḥamle ⁽²³⁾ ve kıardaşları bile ḥamle itdi. Sinān daḥı ehline çağırdı. Kıamusı at başın kıodılar. Her kıarıfdan deñiz [138a] ⁽¹⁾ gibi çeri mevc urdı. Cümle ‘Anter bin Şeddād üzerine depdi. ‘Anter bir arada tırup her kıarıfdan gelenile ceng idüp kimini ⁽²⁾ dırterdi. Kiminüñ başını çalup omuzından ayırrıdı. **Rāwī eydür:** Benī ‘Abs bunu göriceķ cümlesi anlaruñ daḥı ḥamle ⁽³⁾ itdi. Kıarışup ‘azīm ceng itdiler. Atlar gövde üzerinde yürürdi ve ‘Anter her kıarıfdan kıanlar akıdup kııtāllar iderdi. ⁽⁴⁾ Rāwī eydür: Tırmayup kıılıçlar ‘amele geldi. Kıanlar döküldi. Ādemler öldi. Dereler depeler ādem ölüsiyle toptolı ⁽⁵⁾ oldu. Ol günde Benī

‘Abs’ile Benī Fezāre’nün başına hāller geldi ki ahvāl-i kıyāmet anuñ katında bir zerreyidi. ⁽⁶⁾ Aḥşam olunca bu vechile ceng itdiler. Aḥşam olıcaḵ Benī Fezāre çadırların ḵodılar. Bir göç girisine göçdiler, ⁽⁷⁾ ādemlerin teftiṣ itdiler. Gördiler ki iki biñ iki yüz kiṣi ölmüş. **Rāvī eydür:** Ol günde Rebī‘ bin Ziyād, Ḥuḫeyfe’(y)i esīr ⁽⁸⁾ itmiş idi. Zīrā vaḵtī ki Mālīk’i Ḥuḫeyfe öldürdi. Rebī‘ işidiceḵ Ḥuḫeyfe incindi. Ḥuḫeyfe Rebī‘’e söḡdi, ⁽⁹⁾ ḵabīlesinden ḵovdı. Nite ki yuḵaruda mezkūr oldu. Ol cihetden Ḥuḫeyfe’ye kīni varıdı. Vaḵtī ki Ḥuḫeyfe’(y)i meydānda ⁽¹⁰⁾ gördi. İlerü yüridi. Na‘ra urdı. **Rāvī eydür:** Rebī‘ egerḵi ki bahādurlardan idi. Ammā Ḥuḫeyfe ṭabaḵasından degüldi. ⁽¹¹⁾ İttifāḵ Rebī‘ Ḥuḫeyfe’yile ṭoḵışıcāḵ Ḥuḫeyfe’nün atı ayaḡı bir ‘Arab ṭavşanı inine geḵdi. Atı yıkıldı. Def‘ī Rebī‘ indi, baḡladı. ⁽¹²⁾ Vaḵtī ki Ḥuḫeyfe’(y)i Rebī‘ esīr itdüḡin gördiler. Her biri bir ṭarafa ṭaḡıldı. Az ḵaldı ki cemī‘-i helāk ola. Benī Fezāre bu def‘ada ⁽¹³⁾ gördüklerin ‘ömrinde hīḵ görmemişlerdi. Benī Fezāre’nün ḵālī böyle oldu. Ammā Benī ‘Abs aḥşam olıcaḵ geldiler. ⁽¹⁴⁾ Çadırlarına indiler. Rebī‘ daḡı Ḥuḫeyfe’(y)i aldı. Benī ‘Abs ṭā’ifesi ilerü yüridiler. Ḥuḫeyfe’ye dürlü dürlü ‘itāblar ⁽¹⁵⁾ serzenişler itdiler. Andan Rebī‘ eyitdi: “Yā Ḥuḫeyfe! Baña itdüḡün işleri bilür misin? Beni ḵabīleñden sürüp “Benī ‘Abs’e ⁽¹⁶⁾ git, var anlara yardım it.” diyi istihzā itdüḡün öḡüne düşer mi?” Ḥuḫeyfe eyitdi: “Vāllāhi yā Rebī‘! Sen benüm herīfüm ⁽¹⁷⁾ degülsin. Ammā Allāh Te‘āla ḵazā viriceḵ arsilanları gedāylara zebūn ider.” Rebī‘ eyitdi: “Yā ibne Bedr! Seni bu ḵāle getüren ⁽¹⁸⁾ degüldür, illā mekrüñ, ḡadruñ.” Andan soñra ki Ḥuḫeyfe Benī Fezāre’ye Benī Ziyād’da birkaç gün esīr oldu. Muşālaḡa ṭaleb itdi. Bunuñ ⁽¹⁹⁾ üzerine şulḡ itdiler ki Melik Ḵays Ḥuḫeyfe’ye iki yüz deve vire. On ḵul on cāriye daḡı vire ḵardaşı ‘Avf’uñ ⁽²⁰⁾ ḵan bahāsı-y-iḵün iki ṭā’ife bunuñ üzerine ittifāḵ itdiler. Melik Ḵays daḡı ḵabūl idüp bu didüklerin virdi. ⁽²¹⁾ Ḥuḫeyfe’yi ḵoyıvirdiler. Vaḵtī ki Ḥuḫeyfe ḵabīlesine vardı, cemī‘-i Benī Fezāre bunu göre geldiler. Andan soñra Sinān ⁽²²⁾ ibni Ebī Ḥārīş’e geldi, eyitdi: “Yā Ḥuḫeyfe! Saña düşer mi ki ḵardaşunuñ ḵanından birkaç deve almaḡıla vazgelesin.” **Rāvī** ⁽²³⁾ **eydür:** Vaḵtī ki

Ḥuzeyfe Sinān'dan bu sözi işitdi. Ğadri mekri yine hücüm itdi. Diledi ki naḳz-ı 'ahd ide. Ol hinde [138b] ⁽¹⁾ bu ebyātı inşā' itdi: ⁽²⁾ **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir] **Rāvi eydür:** Vaḳti ki Ḥuzeyfe bu ebyātı inşā' itdi. Ulu kiçi hep sevindiler. Bu haber ⁽⁵⁾ Benī 'Abs'e vāşıl oldı. Melik Ḳays işitdi ki Ḥuzeyfe 'ahdını şıdı. Ol hâlde Der-hâl Melik Ḳays, Benī 'Abs ⁽⁶⁾ leşkerin cem' idüp bindi. Benī Fezāre'den yaña müteveccih oldı. **Rāvi eydür:** "Vaḳti ki Benī 'Abs Benī Fezāre'ye yakın geldi. ⁽⁷⁾ Tağlara depelere yayıldı. Her biri bir otlu, şulu yir bulup bir dereye ḳondı. Bu hâli işidicek Ḥuzeyfe daḥı Benī Fezāre ⁽⁸⁾ leşkerin cem' idüp Ğabrā adlu atına bindi. 'Abs'i ḳarşuladı. Ḥuzeyfe ilerü yüridi, eyitdi: "Yā Benī 'Abs! ⁽⁹⁾ Hālünüñ nedür? Niçün geldünüñ?" Bunlar eyitdiler: "Yā Ḥuzeyfe! Sen ḳardaşuñ 'Avf'uñ ḳan bahāsın alduñ. Biz daḥı geldük ⁽¹⁰⁾ Mālik'üñ ḳan bahāsın aluruz. Bu sözi işidicek Benī Fezāre ulularından iki kişi ilerü geldiler. Birinüñ ⁽¹¹⁾ adı Ḥam'a, birinüñ adı Neşhel idi. **Rāvi eydür:** Bu iki kişi ḳatı ululardan idi. Geldiler, Ḥuzeyfe'nüñ öñinde ⁽¹²⁾ yir öpdiler, eyitdiler: "Yā emīr! Vallāhi kendü ḳavmüñe ḳulm idersin. Zīrā ol senüñ atuñı geçdiler. Rāzī olup sebḳat ⁽¹³⁾ virmedüñ. Andan soñra Mālik'i nā-ḥaḳ yire öldürdüñ. Andan soñra ḳardaşuñ 'Avf vardı. Mālik'üñ mālını aldı. ⁽¹⁴⁾ Ğāyeti getirürken 'Anter'e buluşdılar. Ceng itdiler. 'Anter depeledi. Andan soñra 'Avf'uñ ḳanı bahāsın alduk, ⁽¹⁵⁾ virdiler. 'Avf, Mālik'den yig degülidi. Eger Benī 'Avf'ı Mālik yirine tutarlarsa sen_daḥı rāzīsın. Eger buña ⁽¹⁶⁾ rāzī olmazsañ bilmiş ol ki 'Anter bin Şeddād ḳavminüñ saña diyet virdüğine rāzī degüldür. Cenge bahāne isteyüp ⁽¹⁷⁾ bulmaz. Eger senden fi'l-cümle muḥālefet olursa hemīn ol baş açar, cenge girer. Küçükde büyükde cān ḳomaz. Hep ⁽¹⁸⁾ ḳırar. **Rāvi eydür:** "Bu iki kişi ol ḳadar söylediler. Ḥuzeyfe'yi ta'āruzā tesāḳuṭāya ⁴³² rāzī itdiler. Ya'nī evvelki ḳarār ⁽¹⁹⁾ üzerine muḳadder itdi. Bu iki kişi Ḥuzeyfe ile mukālemedeyiken nā-gāh Sinān bin Ebī Ḥarişe ḳıçageldi. Ḥuzeyfe, Sinān'ı ⁽²⁰⁾ göricek feraḥ oldı. Ammā Melik Ḳays kendü

⁴³² 138b-18 tesāḳuṭāya: tesāḳiṭāya

gönlünde eydürdi: “Yā Rab! Bulayki bu iki kişiye yardım ideydi.” ⁽²¹⁾ Bunlar bu hāldeyiken Sinān Hūzeyfe böyle telkīn itdi ki Melik Qays'dan alduķı deveyi yine vire. Ammā kuşakların ⁽²²⁾ alıķoya. Sinān böyle diyicek Hūzeyfe, Benī ‘Abs'e eyitdi: “Yā Benī ‘Abs! İşde deveñüz, işde siz.” Bu sözi işidicek ⁽²³⁾ Benī ‘Abs eyitdi: “Yā Hūzeyfe! Hemīn bu işde lūcācūñ şol at yūğürmekde, lūcācūñe beñzer.” Böyle diyicek Hūzeyfe Melik Qays'a [139a] ⁽¹⁾ ayrı söylemege başladı. Varırak iş büyüdi. Muķāteleye başladılar. Hūzeyfe kendü leşkerine ki hīsābda on biş biñ kişi-y-di, ⁽²⁾ emr eyledi ki hep bineler. Bu hāli göricek Benī ‘Abs leşkeri daķı at arķasına geldiler, başladı ceng urdı. Bahādurlar ⁽³⁾ bekledi, muħanneşler kaçdılar, ‘Anter meydāna girdi. Dürlü dürlü iş gösterdi. Hiç kimsene görmiş degüldür. Āķir Benī ‘Abs ⁽⁴⁾ leşkeri Benī Fezāre'ye gālib oldılar. Dört biş yüz kişilerin öldürdiler. Mā-baķı her biri bir dereye kaçdı, kurtuldı. ⁽⁵⁾ Benū ‘Abs eydür: “Benī Fezāre kavminüñ bu vaķı‘ası hiç bir vaķı‘aya beñzemezdi. Yigitden ve ķocadan günüñ levni dönince ⁽⁶⁾ biñ fāris helāk olmışıdı ve bir niçesi daķı ölüme yakın olmışıdı. Müteferriķ olup tağılmışlardı. Benī Fezāre ĥayme⁽⁷⁾lerin ķoyup biraz girü çekildiler ve Hūzeyfe'nüñ anası anda imiş, neyleyecegin bilmez. Pes atdan aşığa indi. Taħayyürinden barmağın ⁽⁸⁾ ışıurdı. Sinān bin Ebī Hārişe hālin şikāyet itdi.” Bu hādişelerde meşveret itdi. Sinān eyitdi: “İy oğul! Bu hālleri ⁽⁹⁾ bildüğümiçün seni men‘ iderdüm ve dirdüm ki ‘Arab kabīlelerinden fāris cem‘ idüp kuvvet ve şevket tutmayınca yāħuz ⁽¹⁰⁾ Melik Nu‘mān leşkeri ırmeyince Benī ‘Abs'e yürime dirdüm. Zīrā bilürem ki Benī ‘Abs mādemki bu şeytān içlerindedür ⁽¹¹⁾ helāk olmaz illā kuvvet ü şevketile. Zīrā Şol Allāh haķķı-y-içün ki taşlardan şular çıkarur. Bugün bu halkı şıyup ⁽¹²⁾ tağıdan yaluñuz oldur. Eger buña mu‘āvenet ider, şerrin def‘ ider kişi olmazsa cemī‘ümüzi kırar. Ĥatunlarımızı ⁽¹³⁾ mübāh kılar. Şavāb budur ki bu ķarañulıķda gidevüz, mezāribi ve ĥaymeleri Benī ‘Abs'e ķoyavuz. Kabīlemüze varıcaķ ⁽¹⁴⁾ maħārimümüzi cem‘ idüp derelerde depelerde şaķlayavuz. Mālimumuzñ ve nisāmumuzñ ĥevālısında olavuz. Tā ki ⁽¹⁵⁾ Melik

Nu‘mān leşkeri ve Benī Laḥm⁴³³ ve Cüzām geleler, irişeler. Anlar daḥı ḡālibā eglenmeyeler, yakında geleler.” didi. Hūzeyfe bu kelecı ⁽¹⁶⁾ işidicek eyitdi: “Yūri añaru yā ana şimdi hezīmet adın qabūl mi ideyin. Cemī‘-i ‘Arab şöyle mi disünler ki “Bir bī-ḡadr ve ⁽¹⁷⁾ bī-ḡıymet ḡuldan ḡorḡup Benī Bedr ḡaçdı. Muzārib ve mālı, ḡanīmeti kodı.” Zīmmet-i ‘Arab şehir-i Receb ḡaḡḡı-y-iḡün eger şaḡrālarda ⁽¹⁸⁾ ḡuşlar aşı ve süñüler ārāyişi daḥı olursam ben bu işi işler degūlin.” didi. Sinān eyitdi: “Vallāhi yā Hūzeyfe! ⁽¹⁹⁾ Eger bu işi işlemezseñ ḡatuñda şaḡ ḡalanlar daḥı helāk olurlar. Ma‘ahaza ben bilürin ki ihtiyāruñsuz şınsalar ⁽²⁰⁾ gerek. Sen yaluñuz işūñde zaḡmet çekersin, ḡovsalar gerek. Zīrā bugūn ululardan ve dōstlardan kimse ⁽²¹⁾ ḡalmadı ḡaḡıldı. Eger ḡün biraz daḥı uzuncamıssayıdı senūñile ḡarībden ve ḡarībden kimse ḡalmazıdı. Zīrā ölüm ⁽²²⁾ acı nesnedür ve ḡalebe ḡişi zarūri mūdāraya ve nifāḡa muḡtāc ider. Līkin eger ‘Arab arasında nāmūsūñ şaḡınursañ ⁽²³⁾ ve “Hūzeyfe şındı.” dimesünler dirseñ şabāḡ şaflar baḡlanduḡı vaḡt cemī‘-i ḡardaşlaruñıla meydāna ḡıḡ. ḡaḡır [139b] ⁽¹⁾ ve eyit ki “Yā Benī ‘Abs! Sizūñ ḡabileñüzūñ benüm üzerümde ḡaḡḡı vardır. Zāyi‘ itmezsin. Bu cengler bizüm aramızda ⁽²⁾ yevm-i sibāḡdan berü oldı. Benümile ḡays arasında sebḡ-ı lecāc oldı. Āḡir fārislerümüz de daḥı fitne belürtdük. ⁽³⁾ Sizden ve bizden ḡāyet sevdüğümüz ḡişiler öldi. Ḥatunlarımız ḡizlü ve aşikāre du‘ā u ‘aleyh iderler.” Bugūn ben ve ⁽⁴⁾ ḡıḡduk ki Melik ḡays’ıla ḡardaşları-y-ıla mübāreze idevüz. Ḳon gelsün ḡıḡsun birbirümüzden şifā bulavuz.” ⁽⁵⁾ Hūzeyfe eyitdi: “Yā Sinān! Bunda bize ne fā’ide var? Meydānda uğraşıcāḡ bizi kim ayırtlar?” Sinān eyitdi: “Bunda ⁽⁶⁾ iken ḡoḡ fā’ide vardır. Hīḡ bir ḡişiñüz ḡasāret olmaz. Zīrā ben şöyle fīkr itdüm ki siz meydānda ḡarba, ⁽⁷⁾ ḡarbe şurū‘ ideceḡüñüz vaḡt ben meşāyiḡ-i ḡabile-i elem verem, şūret-i naşīḡat edem. Ṫā ki bir müşālaḡa ve ittifāḡ ⁽⁸⁾ ola. Emn-i emānıla yirümüze gidevüz ve illā münhezim olursın saña ziyān olur.” Hūzeyfe eyitdi: “Ya ol ḡanlular ⁽⁹⁾ şöyle ḡulayına ḡoyalum gitsün mi? İntiḡāmumuz

⁴³³ 139a-15 Laḡm: Laḡam

almayalum mı?” Sinān eyitdi: “Yok yā emīr! Ben diyārdan Benī ⁽¹⁰⁾ ‘Abs’uñ eşerin kal‘ itmeyince gitmezin. Kıtālıla ırılmayan nesne hileyile ırılır.” Huzeyfe hayli korkup tururdu. ⁽¹¹⁾ Sinān’uñ rāyini şavāb görüp eyitdi: “Yā Sinān! Ne fikr itdūñise eyle it. Şāyed ki senūñ fi‘lūñile ⁽¹²⁾ murāda yitişevüz.” Pes Sinān daḥı ol gice Benī Fezāre’nūñ meşāyiḥi-y-ile kendūñūñ fikrini söyleşdiler. Ammā Benī ‘Abs ⁽¹³⁾ ol aḥşam “Ḳamusı intikām alduk.” diyü feraḥlardı. ‘Anter bin Şeddād’a du‘ālar iderlerdi. Benī Fezāre’(y)i şıduḳlarına ⁽¹⁴⁾ cezm idüp ḥaymelerinden çok māl yağmaladılar. Tā şabāḥ olunca ḡavḡālar ve şayḥalar iderlerdi. Şabāḥ olıcaḳ kabīleler ⁽¹⁵⁾ kıtāle ‘azm itdiler. Temām şaflar tertīb olunmadın Huzeyfe meydāna at depdi ve ḳardaşları bile ardınca vardılar. ⁽¹⁶⁾ Cebeler içinde ḡarḳ olmışlardı. Çünki iki şaffuñ arasında vāḳi‘ oldılar. Her taraftan bunları bildiler. ⁽¹⁷⁾ Huzeyfe, Sinān öğretdüḡi gibi çağırıp söyledi, eyitdi: “Yā Benī {‘Abs }! Siz bizi bilürsiz ki Bedr bin ‘Amr⁴³⁴ oḡlanlarıyuz. ⁽¹⁸⁾ Emr-i nehy me‘ālī ve mefāḥir bizümidi. Līkin hele zamān bizüm ḥaḳḳumuzda uyıdı. Sizūñ ḥaḳḳuñuzda uyandı. ⁽¹⁹⁾ Ādem olan bunuñ gibi nesnelere maḡrūr olmamaḳ gerek. Zīrā ‘āḳıl zamānuñ yüz tutduḡına feraḥ olup yüz dūrterdi. ⁽²⁰⁾ Düḡine melūl olmaz. Siz bizden bunca kişiler öldürdüñüz. Anlar üzerüñüzde ḳaldı. Fevt oldu. Biz daḥı ⁽²¹⁾ aṣḥābumuzı dāyım afetlere hedef olmaḳ istemezüz. Bāḳīsini ḥıfz itmek dilerüz. Eyle olsa Melik Züheyr oḡlanları ⁽²²⁾ bizüm ḡarīmlerimizdür. Birbirimüzüñ fenāsın isterüz. Anları göndürüñ, gelsünler ve ḳoñ bizi anlarıñıla ḳılıç ⁽²³⁾ yalmanlarıyıla ve süñü başları-y-ıla oynayalum. Bu cengler sākin olup ḡālib ve maḡlūb uyuyup rāḥat ola ve [140a] ⁽¹⁾ göñüllerüñ taḡdaḡası gide. Zīrā ḳanḳımız ki düşmene zafer bula, murādına irişür ve bu diyārda ḥükm-i nāfız olur. ⁽²⁾ Eyü yavuz aña uyar. Māni‘-i müzāḥim ḳalmaz. Eger bunu itmezseñüz cānuñuz ḳatuñuzda ‘azīz ise biz atumuz başını ⁽³⁾ ḳoruz. Diyārumuza giderüz. Ehl-i ‘ayālümüzi taḡlarda şaḳlaruz. ‘Arab’a māl̄lar dökerüz. Maşrıḳdan maḡribden leşker

⁴³⁴ 139b-17 ‘Amr: ‘Omer

(4) divşürürüz. Eger Melik Nu‘mān leşkeri gelürse hoz sizden biz murāda irişürüz. Ma‘mūr diyāruñuzı harāb (5) koruz. Şavāb budur temām bugün ayırd olavuz.” didi. Pes Huzeyfe kardaşları-y-ıla cevlan itdiler. Kays dağı bunuñ (6) sözün işitdi. Kavminüñ levminden korkup yirinde kardaşı Varaķā'yı⁴³⁵ koyup “Hāriş'i ve Nehşel'i ve Keşir'i ve Cendāl'ı (7) alup çıkaralum.” diyü emr itdi. Fi'l-hāl eglenmeyüp çıktılar. Zīrā kalblerinde hamıyyet ve ‘Arab kibri ve ‘Absilik himmeti (8) varıdı. Benī Bedr gibi bunlar dağı biş idiler, ‘adedde ber-ā-ber idiler. Öñce {Kays} Dāhis adlu ata binmişdi. Elinde süñüsü (9) boynında hindī kılāde taşınmışdı. ‘Anter bu hālī göricek ğāyet kaķıdı. Ebcür'i debüp ilerü Melik Züheyr (10) oğlanlarına yakın vardı ve Kays'a eyitdi: “Yā mevlāyi! Bu ne işdür ki sen işlersin. Ben seni anlaruñ gibi hasīslere (11) çıkmağa komazın. Ben senüñ yirüñe üş varayın. Eger turlarsa esir idüp katuña getüreyin.” didi ve illā eger kaçarlarsa (12) gövdelerini delük delük ideyin.” Melik Kays eyitdi: “Girçeksin yā ebe'l-fevāris! Līkin ‘Arab beni dāyim mezemmet idüp (13) söyleşüp “Züheyr oğlanları her vāķı‘ada ‘Anter'le iktifā ider.” didüklerini istemezsin. Līkin senden dilerin ki bu kerre (14) beni koyasın. Benī Bedr'ile kendüm kıtāl idem. Bilürin ki sen varıcaķ kıtāl itmezler. Sen kulısın diyü hüccet idüp (15) sögerler.” didi.

Rāvī eydür: ‘Anter bu sözi işidicek girü tırdı. Göñlünde eyitdi: “Eger Benī Bedr kavī gelecek olursa (16) hamle idüm diyüp hīle ve ğadr fikr itdi. Pes Huzeyfe kardaşları-y-ıla ve Kays kardaşları meydānda cem‘ olup ‘inān ‘ināna (17) virdiler. Fārislerden şayhalar kopdı. Şaflarda müzāyaka bulurdı. Key ‘azīm gün oldı. Henüz dağı darb-ı harāb (18) olmadın Benī Fezāre'nüñ pīrleri baş açup yalın ayak öñlerince bir büyük pīr ki şanemlerine hizmet iderdi ilerü (19) yüridi. Feryādlar itdiler. “Yā kavm! İken lecāc idüp kaķı ensāb itmek ve bağy ve fesād atına binmek dōstlık odıñ (20) ki işidüp işiñüze düşmān gelmesün. Ömrüñüzi keskün kılıçlarıla kesmeñ. Ke-enne-hü ölüm münādīsı size nidā ider ve iftirāk (21) odlarına atar. Aduñuz a‘dā dilinde

⁴³⁵ 140a-6 Varaķā'yı: Varķā'yı

yaramazlığıla aňulur. Pes gelüň işüňüzi fevt olmadın görüň. Ğadr kılıcı kınına ⁽²²⁾ katuň. Nażar idüň ki sizden öndin gelen sādāt-ı lecāc nice fānī qalmışdur ve ma‘mūr diyāri nice ħarāb itmişdür. Biz ⁽²³⁾ sizi birbirüňüzle ceng itmege qomazuz. Megerki siz bizi öldürüp qanumuzu yire dökesiz.” didiler. Her biri bir fārisüň **[140b]** ⁽¹⁾ ‘inānına yapışdılar. Meydāndan döndiler. Melik Qays bunları görüp utandı, eyitdi: “Yā qavm! Qaşduňuzı zāyi‘ itmezin ve sözü⁽²⁾ñüzi işidürin. Līkin bir şartıla ki anı size dirin.” Sinān eyitdi: “İy seyyid-i fursān ve iy melik-i zamān! Ol şart ne şartdur?” ⁽³⁾ Melik Qays eyitdi: “Huzeyfe and içe ki ayruq bizümile ğadra rücū‘ itmeye ve Benī Fezāre'nüñ eyülerinden bize rehn vire. ⁽⁴⁾ Biz ħod anlaruñ niyyetleri ħālišliğini bilincek ‘ahde qayım olup dōstlığı ri‘āyet iderüz ve illā biz anları bölük ⁽⁵⁾ bölük tağıtmayınca kılıcumuz üzerlerinden qaldurmazuz. Anlaruñıla ‘Irāq leşkerin za‘if iderüz.” **Rāvī** eydür: Pīrlar ⁽⁶⁾ bu sözi işidicek bildiler ki Qays ‘āķibet ne olacağın bilür. Līkin eger imtinā‘ iderlerse qırulurlar. Benū ‘Abs emīn ⁽⁷⁾ olmaz ve qalbleri şāfi olmaz. Pes bu qorqudan rızā gösterdiler. Sinān döndi. Huzeyfe vardı, eyitdi: “Şavāb ⁽⁸⁾ budur ki Qays ne dirse rāzī olasın ve illā iş buyur. Zīrā kıtāl mevzi‘-i ğalebede ‘ācizlikdür ve çok yirde zelillik ⁽⁹⁾ ‘azizlikdür. Bir fırsat bulınca bu rāyi qabūl eyle. Melik Nu‘mān, Benī ‘Abs'üñ eşerin qal‘ idüp seni bu diyārda ⁽¹⁰⁾ melik dikse gerek.” didi. İkisini cem‘ idüp andlaşdurdı. Qays cengüñ ‘āķibetünde qorqup şulĥ itdi idi. Līkin ⁽¹¹⁾ ‘Anter'üñ qalbi iken ħoş degülidi. Evet Melik Qays'a muĥālefet idemezdi. Huzeyfe daĥı dönüp Benī Fezāre'ye vardı. ⁽¹²⁾ Şabāĥ olıcaq ulu fārislerüñ oğlanlarından ki on altıdan yigirmi yaş arasında olalar. Yüz elli oğlan ⁽¹³⁾ cem‘ idüp Melik Qays'a göndürdi. Ol daĥı bunlara bir tarafda yir gösterdi. Üzerlerine müvekkel qodı. Bu taraftan ⁽¹⁴⁾ qalbi emīn oldu. Melik Qays'uñ tedbīrini cümle begenüp Benū Bedr'üñ mekrinden ğadrından emīn olduk diyü ⁽¹⁵⁾ feraĥ oldılar. **Rāvī eydür:** Bundan soñra iki gün geçdi. Üçünci gün ħaber geldi ki Melik Esved üşde yakın ⁽¹⁶⁾ geldi. Benī ‘Abs diyārını ħarāb itmege and içmiş ki ħatunlarını ve

oğlanlarını Yemen bilādında şata. Yemek yir, şu ⁽¹⁷⁾ içir kimse kıomaya. Melik Kıays eyitdi: “Fālī başına uğraya ki vallāhi ben anı bu arada arpa ve buğday öğütdürsem ⁽¹⁸⁾ gerek. Yiryüzinüñ begin çerisin dağı cem‘ iderse pes ‘Anter'i ve Hāriş bin Zālīm'i ve cemī‘i kendü i‘timād itdügi ⁽¹⁹⁾ fārisleri ihdār itdi.” Hāriş eyitdi: “Yā melik! Size yitecek kadar ‘adūyla siz uğraşduñuz. Hemān ⁽²⁰⁾ ben kıaldum. Hemīn murādları benem. Cengler odına biraz bende ışınayın.” didi. ‘Anter dağı “Yok, vallāhi yā Hāriş! Cemī‘ümüz ⁽²¹⁾ bir elden yürürüz. Saña müsā‘ade iderüz. Tā kırılıp birümüz kıalmayınca.” didi ve Kıays'a eyitdi: “Bu ne intizārdur? A‘dā yakın ⁽²²⁾ geldi. Biz dağı varalum, atlarınıñ tırnaqları yirümüze başmadın göñüllerini kıoparalum.” Kıays eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ⁽²³⁾ Şabr it, ehl-i ‘ayālümüzi şakılayalum. Tā ki kimse irişmeye, Benī Ğaţfān'a ādem gönderelüm. Anlar gelicek anları [141a] ⁽¹⁾ māl ve ‘ayāl bekçisi kıoyalum. Zīrā kıorķarın ki Huzeyfe gine ğadre ‘avd ide. Diyārī hālī bulduğını ğanīmet göre.” Huşūşā ⁽²⁾ ki bu def‘a kıılıç altında muşālağa itdi. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi benüm rāyum buyıdı ki anı ya öldüreydüñ ya esīr ⁽³⁾ ideydüñ. Tā ğadrinden emīn olayıdı.” Kıays eyitdi: “Bu def‘ada dağı fevt olmaz.” Pes Benī Ğaţfān'a ādem gönderdi, ⁽⁴⁾ buyurdı. Fārisleri ‘ale't-ta‘cīl gelüp mu‘āvenet iderler. Zīrā Benī Ğaţfān'a Kıays hüküm iderdi, Benī Zībīyān'a Huzeyfe ⁽⁵⁾ hüküm itdügi gibi. **Rāvī eydür:** Hāriş, Benī Mürre'ye ādem gönderdi ki Hāriş'ün kıabīlesi-y-di ve anuñ sebebi-y-ile kıtāl ⁽⁶⁾ gelürlerdi. Tā haber vire ki Melik Nu‘mān'ün leşkeri Hāriş'i isteyü. İşde geldiler, irişdiler. Hāriş'ün bir kıardaşı ⁽⁷⁾ varıdı. Yaşda kendüden kıçı-y-di. Adına Kıasvere dirlerdi. ‘Arab içinde Kıātık dirlerdi. Ya‘nī ‘cerī’ dimek olur. ⁽⁸⁾ Cenglerde cür‘etler itdügi-y-içün Kıātık laķab virmişlerdi. Ādami aña gönderdi. Eyitdi ki “Yā ağıl! Kıabīlede kıılıç ve süñü ⁽⁹⁾ götürür kışı kıoma. Cem‘ idüp benümile Halecān ⁴³⁶ yirinde buluş ki Benī ‘Abs benümiçün güyegüleri Nu‘mān'ıla düşmān oldılar.” ⁽¹⁰⁾ **Rāvī eydür:** Benī ‘Abs cemī‘isi ceng yarağın gördiler. Biş güne deĝin tā ki Benī

⁴³⁶ 141a-9 Halecān: Halecān

Ğatfān geldi, irişdi. Bunlar dağı ⁽¹¹⁾ üç bin fārisidi. Melik ays bunlaruñ biñ bahādurın aldı, muaddemleri Haāl oldu ki ‘Anter'üñ kız ⁽¹²⁾ ardaşı oğlı-y-ıdı. İki biñi ilerinden bir uluları-y-ıla ki adına Behīc bin Hāzim dirlerdi. Ehl-i ‘ayāl beglemege odı. ⁽¹³⁾ Ğāyet hāzer idüñ diyü ışmarladı. Kendü biř biñ ‘Absī-y-ile ki gice(y)i gündüzi orulu yirlerde geürmişler, ölümden ⁽¹⁴⁾ oruları yok. Dāvudī cevşenile ‘Arabī atlarla dükeli envā‘-i silāhıla müzeyyen idiler. Hicāz arafına gitdi. Muaddemleri ⁽¹⁵⁾ ‘Anter ve ‘Urve'yidi ve Hāriř bin Zālīm'idi ki yuaruda itālını ve mekr ihtiyālını zıkr itdük ve bu vatde öñdin ⁽¹⁶⁾ ki a‘mālını Nu‘mān'üñ haremide Hālīd bin Ca‘fer'i ve Nu‘mān'üñ oğlını nice öldürdüğünü ve bir gün temām Nu‘mān'üñ ⁽¹⁷⁾ erisine muāvemēt itdüğünü āhir girü abāyili dağı hücüm itdüğü vat açup sālīm urtulduđunu vařf itdük. ⁽¹⁸⁾ Kendü nefsinde şöyle bağlamışıdı ki cemī‘-i Melik Esved'ile gelen erilere yaluñuz gireyidi. Benī ‘Abs'e ihtiyāc ⁽¹⁹⁾ omayayıdı. Bu vechile eri müretteb idüp gitdiler. **Rāvī** eydür: Vati ki Benī ‘Abs erisi beriyyeye girdiler, nā-gāh ⁽²⁰⁾ gördiler ‘Amāre⁴³⁷ bir demür gök ır ayđıra binmiş bunlara arřu gelür. Etegin ardına şokmış bir ızıl cebe geymiş. Başına ⁽²¹⁾ bir yeşil dülbend şarınmış. Yanında bir hāř hīndī ılıcı var. Sūñüsin eline almış na‘ralar urup ığırur. Bunı göricek ⁽²²⁾ Benī ‘Abs halkı ilerü yürüdi. “Hayır mı yā emīr ‘Amāre!⁴³⁸” didiler. Bu kimseneye cevāb vermeyüp ‘Anter'den yaña yürüdi. ⁽²³⁾ Vardı ‘Anter'üñ öñinde ırdı, eyitdi: “Bu neyidi ki bu adar ‘askeriün sen zağmet ekeydüñ yanuñdaki yoldaşlara **[141b]** ⁽¹⁾ ekdüreydüñ. Ben şuyımışmışsam ol Esved diyen eri varurdum, boğazına yapışurdum. Alurdum, atuña getürürdüm. ⁽²⁾ ‘Amāre⁴³⁹ bu sözdeyiken nā-gāh bir kiři bir ‘azabī yunda binmiş, ilerü geldi. ‘Amāre'nüñ⁴⁴⁰ ayđırı bu yundı görince ⁽³⁾ iki ayađınuñ üzerine geldi. Na‘ra urdı.

⁴³⁷ 141a-20 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴³⁸ 141a-22 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴³⁹ 141b-2 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴⁴⁰ 141b-2 ‘Amāre'nüñ: ‘Ammāre'nüñ

‘Amāre⁴⁴¹ üzerinde tıramadı. Arkasınıñ üzerine devrıldı. Döne⁽⁴⁾ geldi. Hāzır olanlar indi. ‘Amāre⁴⁴²’yi yine atına bindürdiler. ‘Amāre⁴⁴³ bu laf u güzāfdayiken dili tutuldu, haşır oldu. ⁽⁵⁾ Hacletinden diyecegin bilmez. **Rāvī** eydür: Melik Esved dahı kardaşı Nu‘mān katından yigirmi biñ kişi-y-ile gitmişidi. Çünkü ⁽⁶⁾ Uhdūr Deresi’ne geldi, irişdi. Şol kabilelerden ki Melik Nu‘mān kardaşına muṭī‘ olasız ve hizmetine varasız diyü işmarlamışidi. ⁽⁷⁾ Benī Dārīm’ile Laḳīṭ bin Zūrāre geldi ve Benī ‘Āmir’ile Mülā‘ibū’l-Esinne geldi. Ol aradan göçecek temām otuz biñ kişi ⁽⁸⁾ oldu ki her birisi şecā‘atde darb-ı meşel olmuşıdı. Gidüp menzil aluraḳ anbār yirine ve cibāl yirine ve dīnāre geldiler. ⁽⁹⁾ Ol arada inelüm dirken çerinüñ öñinde ıztırāb belürdi. Biribiri ardınca girü döndi. Yollara ṭağıldılar. ⁽¹⁰⁾ Ṭūl-ı ‘arzı bozuldu. Fārislerden şayhalar belürdi. Esved bu ıztırabı görüp bir cemā‘atile öñe geçdi ve öñceki fārislerden ⁽¹¹⁾ hālī şordı. Eyitdiler: “Yā melik! Şu mişeden bir arılan çıḳdı. Görenüñ zehresi çāk olur.” Atlar ḳoḳusın alup ⁽¹²⁾ ürkdiler. Melik Esved eyitdi: “Bu ıztırāb ḳamusı bir arılan gördüğüñüzden midür?” İlerü depüp arılanuñ ⁽¹³⁾ üzerine çıḳdı. Gördi ki ellerin yemiş ve pençelerin yire paturmış ḳuyruḡı[yı]la iki yanını döger, ādem gördüğince ⁽¹⁴⁾ añrar bir ḳara arılan. Büyük başlu uzun gövdelü direk gibi bilekleri var. Şol vechile arılandur ki ⁽¹⁵⁾ görenüñ ‘aklı gider. Nite ki şā‘ir anuñ ḥaḳḳında dimişdür. **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] Melik Esved bunı göriceḳ ensi entdi müteḥayyir oldu. “Çeriye ḳomañ.” diyü çağırdı. Yayan ⁽¹⁸⁾ olup çağırışup dört yanından ḳılıçlar yalıñ idüp yürüdiler ve süñüler ḥavāle itdiler. Arılan ḥamle idüp ⁽¹⁹⁾ süñüleri şıdı. İrdüğini cirāḥat idüp ḳanlar aḳıtdı. Üç kişi helāk itdi. Bunları ıraḡa ḳovup öñlerinde ⁽²⁰⁾ añrayup gezerdi. Melik Esved görüp müteḥayyir oldu, “Kim öldürürse ḳoḳ māl vireyin.” didi. Ḥattā diledi ⁽²¹⁾ ki kendü yayan arılsana cūr’et ide. Fi’l-ḥamle bir kerz oḡlan ḥamle idüp arılanuñ öñine vardı. Dürlü ⁽²²⁾ dürlü

⁴⁴¹ 141b-3 ‘Amāre’nüñ: ‘Ammāre

⁴⁴² 141b-4 ‘Amāre’yi: ‘Ammāre’yi

⁴⁴³ 141b-4 ‘Amāre’nüñ: ‘Ammāre

elvānıla nakş oluñmış gönlek geyardi. Eteklerini sākından düşürüp biline şokdı ve kılıcın çekdi, ⁽²³⁾ yürüdi. Arılan dañı bunı görüp üzerine atıldıñı vakt alnından eyle çaldı ki iki nıme itdi. [142a] ⁽¹⁾ Arslan yire düşicek kılıcı silüp atından yaña yürüdi. Lıkin cevşenin geymedi. Melik Esved'ün kulları dört yanına cem^c ⁽²⁾ olup aldılar, Esved'e iletdiler. Esved bunı hayli medħ itdi. Nesebin ve kabilesin şordı. Ol eyitdi: “Yā mevlāyi! Ben ⁽²⁾ Cerāħ bin Şāyil'in, Benī Vāyil kavminden. Senüñ hizmetüne gelüp bu işleri işledüğümünden ma'nī budur ki işitdüm ki sen ⁽⁴⁾ kabilelerden fārisler istermişsin. Bende saña geldüm. Ger yevm-i harbdā gözün önündesin. Baña necegün işler işleyem. ⁽⁵⁾ Hünerüm izhār ideyüm.” Melik Esved bu sözi işidüp feraħ oldı dañı ziyāde ikrām itdi. Atlar virdi ve hil'atlar ⁽⁶⁾ buyurdi. Cerāħ, bunları görüp tebessüm itdi. Melik Esved öninde hizmet idüp hużū^c itdi. Şoñra atları ve hil'atı ⁽⁷⁾ girü redd itdi. Melik Esved bunıñ fi'line münfa'il oldı, eyitdi: “Yā ğulām! Niçün kabül itmedün, redd itdün? Beni mi begenmedün ⁽⁸⁾ yāħuż 'aťāmı begenmedün? Dilerseñ dañı ziyāde virelüm. Mālumuz bī-ħad ħāşa 'āma irişür.” didi. Cerāħ eyitdi: “Yok ⁽⁹⁾ vallāhi yā melik! Hiç degül. Ammā bir iş işlemedüm ki hil'ata mālā müsteħıķ olam. Sibā^c öldürmek benüm katumda nesne ⁽¹⁰⁾ degüldür ve hem dilemezin ki kabilemüze döndüğümüz vakt baña fārisler řa'n idüp eylediler ki řahrā itlerinden bir it māl ⁽¹¹⁾ cezā aldı. Lıkin senden hil'at ol vaktin isterin ki 'Anter bin Şeddād'ıñ başın getürem.” Melik Esved ⁽¹²⁾ ğāyet feraħ oldı, eyitdi: “Eger eyle idecek olursañ seni Benī Vāyil'e ve Benī Kaťtān'a muķaddem idem.” ve aña ħāş kılıcın ⁽¹³⁾ virdi ki ķardaşı Nu'mān kılıçlarından idi. Hiç pādişāhlarda yoğdı. Oğlan kabül idüp du'ā idüp gitdi. Laķiť ⁽¹⁴⁾ bin Zūrāre ilerü geldi, eyitdi: “Yā melik! Bu oğlan 'Anter'e boyun tutdı. Ben_dañı ķardaşumıla saña Kays'ı getürmege ⁽¹⁵⁾ zāmin olayın ki her ķardaşum anuñ bir ķardaşın tutup getüre.” didi. Şoñra Mülā'ibü'l-Esinne ilerü geldi. Benī Ziyād'ı ⁽¹⁶⁾ esir itmesin ve Benī Kırād fārislerini ķatl itmegi boynına aldı. Benī 'Amir'den bilesince yigirmi fāris varıdı. ⁽¹⁷⁾ Her birisi Benī 'Abs'ün ekābirinden

birisinüñ helâkine zâmin oldı. Melik Esved feraḥ olup melâleti gitdi, eyitdi: “Yā sādāt-ı⁽¹⁸⁾ ‘arbân mükevvin-i ekvân ḥaḳkı-y-içün qardaşum Melik Nu‘mân başı-y-içün her kim Benî ‘Abs'den baña baş getüre. Aña biş yüz tüyi kıvırcuḳ⁽¹⁹⁾ deve virem.” didi ve güç itdi. Gülâl adlu yire irişdi. Bir büyük şu cenge ve cevlane yarar yir idi. Ol araya varıcaḳ⁽²⁰⁾ gördiler ki atlar ve ḥaymeler ve çeriler ṭolmış, toz ‘âlemi ṭutmuş. **Rāvî eydür:** Bu çeri Benî ‘Abs ve Benî ‘Adnân idi. Bir gün⁽²¹⁾ bir giceyidi ki Melik Nu‘mân leşkeri gele diyü önerlerdi. Zîrâ çünki bunlar yirlerinden göçdiler. Ḥārîş'ün qardaşına Benî Mürre'den⁽²²⁾ biñ fârisile uğrayu geldiler. Qardaşına yardım itmege gelürdi. Buluşdılar ve iki qardaş birbiri-y-ile görüşüp ağlaştılar.⁽²³⁾ Bu ol Qasvere'yidi kim ‘Arab aña ‘Fâtik’ ve Ḥārîş'e ‘Fettāk’ dirlerdi. Pes Qasvere, Ḥārîş'e eyitdi: “İy qardaş! Ğurbet [142b]⁽¹⁾ saña mübârek olsun. Ne olduñ qavmüñi ve qabileñi unutduñ?” Ḥārîş eyitdi: “Vallâhi yâ atam oḒlı! Bilürdüm ki siz az ṭā'ife⁽²⁾ idüñüz. Melik Nu‘mân'ün oḒlın öldürdügüm vaḳt size varsam diyâruñuzu qal'iderlerdi. Ben, Benî ‘Abs'e sizi esir⁽³⁾gedüğümünden varuram ve anlardan dürlü iḥsanlara irişdüm. Benümiçün güyegüleri Melik Nu‘mân'a düşmân oldılar. Zîrâ⁽⁴⁾ Mütecerride beni qurtardı. Çok keremler itdi.” Kasvere bunu işidicek feraḥ oldı. Melik Qays'a du‘âlar itdi ve ‘Anter'e⁽⁵⁾ şenâlar oḒudı. Pes leşkeri[yi]le bile vardılar. {Gördiler} ki ḥarbe yarar yir. Melik Qays, Melik Nu‘mân leşkeri gelince “Bunda ṭuralum. Bu arada⁽⁶⁾ uğraşalum. Zîrâ geniş yirdür, ḍarba yarar.” didi. **Rāvî eydür:** Melik Esved ol araya irincek her ṭarafdan tozlar belürdi.⁽⁷⁾ Benü ‘Abs daḫı ḥaberi taḫḳik bildiler, binüp ḥaymelerüñ öñine çıqdılar. Toz yarıldı, leşker zâhir oldı. Birbirini⁽⁸⁾ bildiler. Her ṭarafdan şayḥalar belürdi. Süñüler ucın ditretdiler. Ceng ṭalebin itdiler. ‘Irâḳ leşkeri kendülerüñ çoklığına⁽⁹⁾ feraḥ oldılar. At başın şalup irişdiler. İki ṭarafdan bahādurlar ḍarb-ı ḥarbe başladılar. Melik Esved daḫı şancaḳları-y-ıla⁽¹⁰⁾ dört yanında ḥavāşşı ve çerisi geldi, irişdi. Bu ḥâli görüp çavuşlara qakıdı. Buyurdi ki “Ḥaḳḳı şavaşdan⁽¹¹⁾ döndere. Bir araya cem' olsunlar.

İnelüm ve konalum. Kays'a ilçi gönderelüm. Görelüm ne dir?" didi. Hem eyle itdiler. Tağ ⁽¹²⁾ şahrā ve dere depe hayme ve sürādıklar tldı. Der-hāl Kays'a ādem gönderdiler, eyitdiler: "Yā Kays! Sen bilürsin. Melik ⁽¹³⁾ Nu'mān cemī'-i 'Arab'da 'Acem'de hük-m-i nāfız melikdür. Nāsa itā'at vācibdür. Pes gelesin, muṭī' olasın. Hāriş bin ⁽¹⁴⁾ Zālīm'i bize viresin. Yarın fārislerüñi toprağa dökmedin, serāylaruñı harāb itmedin leşkerümüz ardumuzca ⁽¹⁵⁾ ırmağ gibi aḡar. Bī-hadd bī-kıyāsduṛ." didiler. **Rāwī eydür:** Çünkü ilçi Kays'a vardı. Leşkerüñ 'Anter öñince yürürdi. ⁽¹⁶⁾ Evvel 'Anter'e uğradı. Alup öñince Kays'a ilet-di. Sözi-ni Kays dinledi, eyitdi: "Eger bu sözi işidürmişseñ ⁽¹⁷⁾ Melik Nu'mān ilçisinden işidürdük ki geldi bizüm katumuzdan ḡorlīgıla gitdi. Biz bir kavmüz ki fi'lümüz kavlümüzüñ ⁽¹⁸⁾ ardınca olur ve bir kişi-y-ile 'ahd itseñ anuñiçün cidd u cehd idüp ḡavādişi rūzigārdan emīn iderüz. Şu ⁽¹⁹⁾ kişi bizümile 'ahd bağladı. Hālīd bin Ca'fer'i öldürüp kanumuz aldı. Nefsini bizüm yolumuza bezl itdi. Başumuz ⁽²⁰⁾ gitmeyince biz ol 'ahddan dönmezüz. Melik Esved bize leşkerümüz ardumuzca ırmağ gibi aḡar, bī-hadddür." Didü ki ⁽²¹⁾ "Bizüm andan istifsārumuz ve derdümüz yok. Bize gereklü budur ki kendüsini ve bile gelenleri helāk idevüz. Yüri, ⁽²²⁾ var Esved'e di ki ṡama'ın terk itsün. Āḡir peşimān olup barmağın ıştıracaḡdur." **Rāwī eydür:** 'Anter ilçinüñ ⁽²³⁾ bu sözin işidicek ögine düşüp sağ esen öldürmedin Melik Kays'a getürdüğine peşimān oldu. Risālet [143a] ⁽¹⁾ işi bitdükden soñra öldürmek isterdi. Melik Kays, ḡardaşı Mālīk türbesine and virüp ḡomadı. İlçi ḡoz kendüzünden ⁽²⁾ ümīz kesmişidi. Melik Esved ḡatına varmayınca cānın gövdesinde bilmedi. Varup Esved'e ḡālī şerḡ itdi. Esved'üñ ⁽³⁾ ḡaḡabı ziyāde oldu, eyitdi: "Bunlar ne aḡmaḡ ṡā'ifeyimiş. Şimden girü 'adle, naşīḡate ḡāre ḡal-madı. Cānlarınıñ ⁽⁴⁾ ḡıymetin bilmezlermiş." Ol vaḡt gice irmişidi. Ol gice ārām idüp şabāḡ olıcaḡ Melik Esved binüp 'alemler ḡözdi. ⁽⁵⁾ Diledi ki şaflar düze, meymene ve meysere tertīb ide. Benī 'Abs fārisleri mecāl virmediler. ḡaşdın bilüp muḡārebe ṡaleb ⁽⁶⁾ itdiler. Öñlerince 'Anter bin Şeddād ve Hāriş bin Zālīm ve Fātiñ ve Benī

Mürre'yidi. 'Anter Hāriş'ile kardaşına eyitdi: “Siz ⁽⁷⁾ şol tarafın komañ, ben sağ tarafına gireyin.” didi ve Benī Mürre'ye Benī Ğaţfān ve Benī 'Abs ve Benī 'Adnān'dan birkaç eyü ⁽⁸⁾ fārisleri[yi]le koşdı. “Bāķisine komañ.” diyü çağırıp hamle itdi. Ol 'azīm çeri gözine nesne gelmedi ve Benī Kırād, ⁽⁹⁾ 'Anter'e itbā' itdi. 'Urve bin el-Verd ve atası Şeddād daħı eyle itdi ve bu taraftan daħı 'Irāk fārisleri hücum itdi. ⁽¹⁰⁾ Lakīţ bin Zūrāre ve Mülā'ibü'l-Esinne Benī 'Āmir'ile hamle itdiler. İki leşker birbirine karişdı. Evvel āħir belürsüz oldu. ⁽¹¹⁾ Tozlar āfākı tutdı. 'Anter ve Benī 'Abs tã'ifesi işler itdi ki dilile vaşf olmaz ve Hāriş daħı şıdkıla girmişidi. ⁽¹²⁾ Ma'ahezā yukaruda mekrini ve ikdāmını şerh idüp tururuz. Huşūşā ki Zü'l-hayyāt adlu kılıcı elinde idi. Anuñıla ⁽¹³⁾ nice kanlar dökdi ki hisāba gelmez ve kardaşı daħı şecā'atde aña kārībidi. Ardınca ol_daħı 'avn idüp öñine ⁽¹⁴⁾ geleni helāk iderdi ve Benī 'Abs Benī Ğaţfān fārisleri daħı eyü ceng itdiler. Bunlara Nu'mān çerisi ⁽¹⁵⁾ biraz muķāvemmet itdükleri 'aded çokluğundan idi. Nışf-ı nehār olmadın şāzılık guşşaya döndi. Kanlar ⁽¹⁶⁾ sıl-āb gibi aķdı. Ölüm muşavver oldu, gözlerine gözükdü. 'Anter leşkerüñ meymenesin şıdı. Şahrāyī ⁽¹⁷⁾ ādem kafası-y-ıla töldurdu. Kendü 'emmüleri kılıçların süñülerin kana kandurdılar ve 'Urve ādemleri-y-ıla şaķlar, yararlardı. ⁽¹⁸⁾ Hāriş daħı kardaşı-y-ıla meysere şıdı. Biraz ceng idüp kamusu döndi. İki leşkerüñ arasında karaanulık ⁽¹⁹⁾ olup ceng götürüldi. Haymelü haymesine vardılar. Melik Nu'mān kardaşı Benī 'Abs'üñ işlerinden şöyle mütehayyir ⁽²⁰⁾ olmuşıdı ki hiç kimsenüñ yüzine bakmadı. Geldi Sürādık-ı kebırde konup cemī'-i fārisleri cem' idüp “Niçün ⁽²¹⁾ cengde takşir itdüñüz?” diyü kaķıdı: “Vallāhi bunuñ gibi cengile murāda irişüp marazumuza şifā bulunmaz. ⁽²²⁾ Zīrā Benī 'Abs yidi biñ kişi yok. Biz hoz otuz biñ kişi var olavuz. Anlar bize galebe ideler. Bahādurlarumuzu ⁽²³⁾ tārūmār ideler. Huşūşā şol kara kıl ki temerrüdlük idüp aħşamın meymenemüzi şıdı ve büyük 'alemi götüreni [143b] ⁽¹⁾ öldürdi. Nār-ı nūr haķkı-y-içün eger aħşam irmeseyidi gelür baña daħı irişürdi ve şol Hāriş didükleriñi biz anı isteyü geldük. ⁽²⁾ Ol

meyserede ne işler itdi? Ben şöyle zann iderdüm ki azacuk t̄ā'ifedür. 'Arab'da hiç kimse dōst yokdur. Evlerin h̄ālī ⁽³⁾ koyup gelüp bize buluşmazlar. Benī Fezāre'nün dahı haberleri bilinmedi. Benī 'Abs'ile ve 'Anter'ile h̄ālleri neydügin bilmezüz. Ġālībā ⁽⁴⁾ aramızdağı dōstlığı z̄āyi' idüp terk itmişlerdür. Nite ki Benī 'Abs kardaşum Melik Nu'mān'ıla qarābetlerin eyle itdiler. ⁽⁵⁾ Eger bunlar muḳāvemmet ider olurlarsa ki biz murādumuza yitişemeyevüz. İraqda yakında h̄ürmetümüz ḳalmaz. İllā megerki mecmū'-ı ⁽⁶⁾ zāmin olduğunuz nesnelere vefā idesiz.” didi. Laḳīt bin Zūrāre eyitdi: “Yā emīr! Göñlüni ṭar ṭutma. Yarın cemī'-i a'dā ⁽⁷⁾ ḳatuña esīr gele. Zīrā ol zāmin kişiler hiçbirisi bugün ḳitāl itmedi. Kendüleri mübāreze vaktine ṣaḳladılar. Tā ki ⁽⁸⁾ senüñ öñünde işler işleyüp hil'ata ve in'āma müsteḥıḳ olalar. Şavāb budur ki yarın ḥalkı ḳitālden men' idesin. Biz ⁽⁹⁾ meydāna mübāreze itmege girevüz, temām ayırdlaşavuz.” Melik Esved: “Daḥı eyle olsun. Evet yarın mecmū'-ı fārisler ṭursun. ⁽¹⁰⁾ Benī Vāyil fārisi Cerrāḥ kim öñümde arılan öldürüp ol ḳara ḳul ki 'Anter dirler. Anı öldürmege 'ahd itdiyidi. Meydāna ⁽¹¹⁾ ol girsün. Zīrā dün anı gördüm. H̄ārīş'e ḥaml itdi. Meysereden şerrini def' itdi. Eger ol degülmissseyidi 'Anter meymene(y)i ⁽¹²⁾ şıduğı gibi H̄ārīş dahı meysere(y)i ṭarmār iderdi. Likin gice gelüp görünmedi ve ḥaberin dahı işitmedüm. H̄ārīş'ile ⁽¹³⁾ mā-cerāsı nice oldı ve ḥamlesinden soñra anuñ ḳabzasından nice ḳıḳdı.” Mülā'ibü'l-Esinne eyitdi: “Allāh ḥaḳḳı-y-içün ⁽¹⁴⁾ yā melik! Bu ḳabilelerde anuñ mişli yokdur. Ol ḥamle itdügi vakt ben ardındayıdum, göre ṭururdum. Benī Mürre'den on ⁽¹⁵⁾ ḳişi öldürdi. Āḥir H̄ārīş'ile buluşdı. Aralarında çok mā-cerā geḳdi ki hiç kimseye vāḳi' olmamışdır. Aḥşam olıcaḳ ⁽¹⁶⁾ sālīm ḳurtuldı. Likin and içdi ki yemek yimeye ve uyḳu uyumaya ve dahı saña gözükmeye 'Anter'ün başı elünde olmayınca.” ⁽¹⁷⁾ Melik Esved bu sözden 'acaba vardı. “Nār-ı nūr ḥaḳḳı-y-içün ḳişi bahādur olursa şöyle olmaḳ gerek. Yarın bahādurları ⁽¹⁸⁾ şafda ḳoyup anı öñce ḳitāle göndermek gerek. Şāyed ki 'Anter'ün şerrini bizden yıḳa.” didi. Ol gice şāzumān ⁽¹⁹⁾ yatdı. Ammā Benī 'Abs dahı

haymelerine vardukları vaqt ölenleri yokladılar. Yüz kişi olmuş ‘Irāk çerisinden üç biñ biş yüz ⁽²⁰⁾ kişi helāk olmuşdı. Benū ‘Abs bu işlere feraḥ oldılar. Melik Qays bildi ki kendüleri gālībdür. Qavmi dört yanına ⁽²¹⁾ cem‘ olup tırdı. Anlara ḥiṭāb itdi, eyitdi: “Yā Benī ‘emm! Gönlüm şöyle tanıklık virür ki bu çeri eger on bu kadar ⁽²²⁾ daḡı olursa biz şıruz. Līkin bizden daḡı fārisler telef olur. Ben ḥoḡ her biriñüzi bir qābileden biñ savarın.” ⁽²³⁾ ‘Anter eyitdi: “Yā melike'z-zamān! Hīç bunuñiçün ġam yime. Zīrā anlaruñ bizümile evvel buluşduklarıdır. Yarın ḥamle(y)i [144a] ⁽¹⁾ koyup mübāreze isteseler gerek. Zīrā bugün bī-ḥad kırdı. Pes yarın ‘Arab şucā‘ları-y-ıla mübārezede ‘aceb işler göstersem ⁽²⁾ gerek.” ve Ḥārīṣ bin Zālim eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Şol Allāh ḥaqqı-y-içün ki her nesneye ‘ālimdür. Ben, seni bu işleri işlemege ⁽³⁾ kıomazın ben ölmeyince.” didi. “Zīrā aşıl maṭlūb benin.” ‘Anter eyitdi: “Yarın adıla kıanqımızı isterlerse ol varsun.” ⁽⁴⁾ Pes ol gice ārām itdiler. Şabāḥ olıcaḡ leşker dört yañadan bindi. Āvāz ‘ālemi tıtdı. Kıulaḡlar işitmez oldı. ⁽⁵⁾ Güneş daḡı temām yayıldı. İki leşker birbirine muḡābil oldı. Evvel meydāna çıkan Cerrāḥ bin Şāyil idi ki ‘Anter'üñ ⁽⁶⁾ başını getürmege Esved'e kefīl olmuşdı. Zīrā Melik Esved çavuşlara ışmarladı. Şafları tertīb itdiler. Ol yigirmi fāris ki ⁽⁷⁾ her biri bir va‘de itmişdi ki iḡşār idüp ḡil‘at, māl va‘de idüp istimālet itdi. Cerrāḥ'ı evvel meydāna gönderdi. ⁽⁸⁾ Zīrā ‘Anter'den bunuñ kıalbinde elem varıdı ve ol_daḡı and içmişdi. Pes bulut gibi bir ata bindi ki üzeründe devekıuşı avlanırdı ⁽⁹⁾ ve bir hindī kıılıç taḡındı ki arsilanı anuñıla öldürmişdi ve elinde süñüsü varıdı ki od gibi yanardı ve arḡasında ⁽¹⁰⁾ cevşeni varıdı ki kıılıcıla aña çāre yoğıdı. İki şaffuñ arasında cevlān idüp süñüyle oynadı. Tā ki Benī ‘Abs'e ⁽¹¹⁾ yaḡın vardı. Atuñ dizginin çeküp çağırdı ki “Yā Benī ‘Abs! Siz qābāyil içinde sādātsız, ‘azīm fārislersiz. ⁽¹²⁾ Eger eyle degülmissseyidi Melik Nu‘mān ki cemī‘-i ‘Arab'ıñ ḡākimidür, aña düşmān olmazıduñuz. Sizüñ üzerüñüze baḡy itmek ⁽¹³⁾ bī-mürüvvetlikdendür. Evet fārisüñüz ‘Anter'i göndürün ki sizüñ ḡişāruñuz oldur ki ehl-i zamānında ad çıkarmışdur, ⁽¹⁴⁾ siyādet bulmışdur. Kim ki

nesebine ta'n iderse hasedindendür ki harab odunuñ yandığına doyamaz. Benüm katumda ⁽¹⁵⁾ her kişi ber-ā-berdür. Kişiyi ata dede ne fā'ide idi. İllā megerki şecā'atıla faẓl izhār gelsün. Bugünki bunca kabāyil ve bunca ⁽¹⁶⁾ fārisler cem' olmuşdur. Anlaruñ nazarında ve huzūrında fırsat yā anuñ ola yā bizüm ola. Zīrā Melik Esved'e anı ⁽¹⁷⁾ öldürmege zāmin tūrurın. Benüm gibiden hil'af va'de gelmek revā degüldür.” didi. Şoñra dañı ‘aceb idüp iftiḥār ⁽¹⁸⁾ idüp kendüzin ögdi ve birkaç beyt okudı. Maẓmūnı budur ki bahāduruñ nesebi ef'ālī ve meḳālīdür. Yigide maḡlūblıḳ ⁽¹⁹⁾ denā'et getürür. Egerçi Hāşim şoyından ise dañı.” didi ve ‘Anter'i taleb itdi. Bugün anuñ kaydın bitüreyn diyü ⁽²⁰⁾ ḡāyet ögündi. **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[144b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Henüz sözi temām olmadın ‘Anter ilerü depdi. Ebcür adlu atına ⁽²⁾ binmişidi. Hāriş'i diledi ki kendü çıkaydı. ‘Anter komadı. Kabūl olur dilek degül. İki nesneden ötürī. Biri bu ki ⁽³⁾ “Ol oḡlan Esved'e, benüm başuma zāmin olmuş, anı utandurmaḡuñ ma'nası yok.” İkinci bu ki “Giceden ⁽⁴⁾ ḳavlümüz bu idi ki adıla kimi okurlarsa ol vara.” didi. Pes meydāna at depüp ḳazā-yı mübrem gibi ḥaşmuñ ⁽⁵⁾ üzerine yetişdi. Līkin biraz müddet mecāl koyup şi'rine cevāb virdi. Bir ḳaşıde okudı. Maẓmūnı budur ki ⁽⁶⁾ “İy benüm ḳatlūme zāmin olan nice fārisler!” Bu murādıla meydānda baş virdi ve biraz kendüye medḥ ve ⁽⁷⁾ aña ta'rīzler itdi. [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** ‘Anter şi'rinden ⁽¹¹⁾ fāriḡ olup ḥaşmına ḥamle itdüḡi vaḳt Mülā'ibü'l-Esinne'yile şol yigirmi fāris ki ‘ahd u zān idüp ⁽¹²⁾ tururlardı. Gördiler ki ‘Anter bunlardan bī-ḥaber fırsat ḡanīmet görüp meydāna ḡağıldılar. Ḥaşımlu ḥaşmın isteyü ⁽¹³⁾ gitdiler. Fi'l-ḥāl Hāriş bin Zālim, at başın ḳodı ve süñüyi ḳaldurdı. Şaḡında Zū'l-ḥayat'ı depretdi. Ardınca ⁽¹⁴⁾ ḳardaşı Ḳasvere dañı bile ḥamle itdi. Benī ‘Āmir fārisleri ḳatına varıcaḳ Mülā'ibü'l-Esinne çaḡırdı, eyitdi: ⁽¹⁵⁾ “Yā zālim! Bu ne işdür ve ḳanḡı fāris bunuñ gibi itdi ki bireḡü ḥaşmıla ceng iderken siz gelesiz aña yardım idesiz. ⁽¹⁶⁾ La'net ol bile ki sen andan indüñ ve ol ḳarne ki sen andan çıkduñ. Yā ibni

zālim! Ğaddārılık senüñ ⁽¹⁷⁾ işüñdür. Eger Benī ‘Abs’e muḥtāc⁴⁴⁴ olmasak anlara daḥı neler ideydük? Sen ol Ḥārîş degül misin ki seyyidümüz ⁽¹⁸⁾ Ḥālîd bin Cā‘fer’i uyurken öldürdüñ. Nu‘mān’uñ küçüçük oğlanuğın helāk itdüñ. Şimdi geldüñ ⁽¹⁹⁾ ‘Anter’üñ kılıcı altında şıgıñup gizlendüñ. Biz ḥod meydāna ‘Anter’e ğadr içün girmedük. Belki her birümüz ⁽²⁰⁾ bir işe zāmin olup tıururduk. Andan öturi girdük.” didi ve kışsa(y)ı ḥikāyet itdi. Ol başın getürmege ⁽²¹⁾ zāmin oldukları kişileri ḥaber virdi. Ḥārîş işidicek güldi, eyitdi: “Ġāyet nākış ‘aqlımışsın. Aşıl ‘adūñuz ⁽²²⁾ ben seyyidüñüz Ḥālîd bin Ca‘fer’i, Esved’üñ qardaşı ḥareminde ben öldürdüm. Hiç kimseñüz beni añmayup ⁽²³⁾ başuma zāmin olmamış mısız?” Mülā‘ibü’l-Esinne eyitdi: “Vallāhi yok. Kimse senden qorqmaz. Evet kimsenüñ ḥatırına [145a] ⁽¹⁾ gelmedüñ. Zîrā senüñ ‘ādavetüñ ceng degüldür. Belki tağlara qaçmağıdı.” Ḥārîş eyitdi: “Ġirçeksin. ⁽²⁾ Evet saña bir iş ideyin ki yaramaz işlerümi unutdura. Lāt u ‘Uzzā ḥaqqı-y-içün bugün kanuñıla kılıcımı boyasam ⁽³⁾ gerek. Ol başların alacağunuz Benī ‘Abs’üñ yirine benin.” didi. **Rāwî eydür:** Benī ‘Abs’den Ḥārîş’üñ ⁽⁴⁾ ardınca birkaç atlu bile varmışdı. And virüp anları dönderdi. Mülā‘ibü’l-Esinne’nüñ üzerine ḥamle ⁽⁵⁾ itdi. Tozlar qopdı. ‘Anter ve ḥaşmı ve bākî kıtāl idenler belürsüz oldılar. Laķîṭ bin Zürāre, Esved’e ⁽⁶⁾ Qays’uñ ve qardaşlarınıñ başını zāmin olmışdı. Gördi ki anlar meydāna geldiler. Yirine qodı, ceng ⁽⁷⁾ yirinden taşra çıqdı. Nuşret kimüñ ola diyü ol_dahı müntazırı idi ve Esved daḥı key müterākıbıdı. ⁽⁸⁾ Nā-gāḥ ‘Anter’üñ āvāzı geldi. Gördi ki ḥaşmın at yanına bırakmış. Baş açuq kana ğarq olmış. Zîrā ⁽⁹⁾ ‘Anter anuñıla oynadı. Tā ki süstledi. Süñüleyüp atdan yıqdı. Getürüp ‘emmülerine işmarladı. Tiz girü ⁽¹⁰⁾ döndi. Ḥārîş’i ele getüreler diyü qorqdı. Bir ok atımı yir varup bir fāris daḥı tutup getürdi. Girü çeriye yüridi. ⁽¹¹⁾ Şeybüb ardına düşdi. ‘Anter eyitdi: “Ne eyleyü gelürsin yā Şeybüb! Esirler qatında kimi qoduñ?” Ol eyitdi: “Saña ⁽¹²⁾ şefkatümden giderin. Zîrā çok kişi esir itdüñ. Sen ve atuñ varmağdan gelmekden yorulduñuz.

⁴⁴⁴ 144b-17 muḥtāc: muctāc

Saňa yardım ⁽¹³⁾ ideyin. Tutduđuñ esiri bağlayayın diyü çıkdum.” didi. ‘Anter bunun sözinden tebessüm itdi. Toz ārāmına yürüyüvirdi. ⁽¹⁴⁾ Hārīš'i gördi ki Mülā'ibü'l-Esine'yile ‘azīm ceng ede ve Kāsvere, Benī ‘Āmir fārislerinin ikisini öldürmüş. ⁽¹⁵⁾ Anlar dağı bunu yaralamışlar. Ellerinden kurtulmak ister. ‘Anter, fi'l-hāl şayha idüp bunlardan anları ayırtladı. ⁽¹⁶⁾ Birisine hücum itdi. Boğazına yapışıp ardına atdı. Birisini dağı atından aşağı aldı. Henüz dağı Şeybüb evvelkisünün ⁽¹⁷⁾ elin burardı. Birisin dağı görüp çağırdı, eyitdi: “Yā ibne'l-mel'ūnetel İvme, mühlet vir ki bir bir bağlansun. ⁽¹⁸⁾ Neylersin ?” didi. **Rāvī eydür:** Ahşam olunca ceng oldu. Ahşam olıcağ tozlar tağıldı. Mülā'ibü'l-Esine'(y)i ⁽¹⁹⁾ Hārīš esir itdi ve Kāsvere, mübārizlerden beş kişi öldürdi. Bākīsini ‘Anter esir itdi. Üç biraz ceng ⁽²⁰⁾ itdüğüçün öldürdi. Melik Esved aşhābının mā-cerāsını görüp mütehayyir olup barmağın ısırdı, kaldı. ⁽²¹⁾ Diledi ki kendü hamle ide. Likin Benī Lahm, cüzām komadı. Her taraftan hamle itdiler. Benī Dārim'ile Laķīṭ bin Zūrāre ⁽²²⁾ hamle itdi ve bu yañadan ‘Anter ve Hārīš'e yardım itmegiçün. Benī ‘Abs dağı götüri hamle itdi. At ayağından ⁽²³⁾ tozlar göge ağdı. Kuşlar üzerlerine cem' oldu ve hoş kan koğusun tıyup üzerlerine uşdı. Kan gövde(y)i **[145b]** ⁽¹⁾ götürdi. Ahşam olıcağ tağıldılar. Melik Esved çadırına⁴⁴⁵ geldi. Cezm itdi ki maķşūdı hāşıl olmaz. Pes kavmīle ⁽²⁾ meşverete başladı. Tā ki gicenün ekşeri geçdi. Bir kara kul çıkageldi. İçerü girüp selām virdi, oturdı. ⁽³⁾ Likin üzerinde sefer ‘alāmetleri var. Esved eyitdi: “Ne kişisin?” Kul eyitdi: “Yā mevlāyi! Benī Fezāre'den⁴⁴⁶ gelürin. Huzeyfe ⁽⁴⁾ bin Bedr gönderdi. Beşāret olsun ki Benü ‘Abs kabilesin koyup gidicek varup koyup gitdükleri çeriye ⁽⁵⁾ kırdı. Oğlını, kızını esir itdi. Cemī'isin sürüp üş katuña gelse gerek. Likin bundan korğar ki ol gelicek ⁽⁶⁾ Benī ‘Abs kağa. Zīrā şimdi anuñ on biñ bağādur eri var ki anuñıla dāyim muķātele ideler, turalar. Bu gice ⁽⁷⁾ cem'i ‘Arab kabilelerin bölük bölük itsünler. ‘Adūnuñ dört yanın bağlasunlar. Yol komasunlar.” didi. ⁽⁸⁾ Melik Esved bunu işidicek ferağından gāh

⁴⁴⁵ 145b-1 çadırına: çadına

⁴⁴⁶ 145b-3 Fezāre'den: Fizāre'den

urdu gāh oturdu. “Nār-ı nūr hakı-y-iün eyü haber getürdüñ. Eger ⁽⁹⁾ Benî Fezāre'den haber gelmeſe kökini keſekırardum. Zîrā ben bunda aña i'timād idegeldüm. Hîç haberi gelmedüğine ⁽¹⁰⁾ gāyet kaıdumıdı. Bu gice bu fikrde idüm ki Benî 'Abs'e ādem gönderdüp eſir itdükleri fārisleri isteyem. ⁽¹¹⁾ Şulh idüp dönem gidem. Hele ſimdi iſ murādumuzca oldu, didügi gibi itmek gerek.” didi. Ümerā-yı kabāyile ⁽¹²⁾ avuşlar gönderdi. “eri tasım idüñ, busularda koñ.” diyü buyurdu. Kendü Laı'ı ve ardaşlarını ve beş biñ ⁽¹³⁾ üründü kiſi alup haymede az kiſi odı. Ol ula eyitdi: “Yā veled-i mevlāña! Var hāli di. Ol daı becid gelsün.” Benî ⁽¹⁴⁾ 'Abs'ün kendi varup ſağ yanın avlādı ve ol ul gitdi. **Rāvī eydür:** “Bu gelen ul ki bu haberleri virdi. ⁽¹⁵⁾ 'Anter'ün ardaşı Şeybüb idi. Bunuñ sebebi bu idi ki Benî 'Abs ā'ıfesi dönüp haymelerine onmak istedükleri ⁽¹⁶⁾ vat Melik ays omadı. 'Anter eyitdi: “Şavāb budur ki yā ibni 'emm erisi! ısmet idesin. 'Adüyü haymesinde yaturken ⁽¹⁷⁾ baſalum ſāyed ki ağıla ıravuz ve iſmarlayalum ki her ā'ıfe kendü kabileyi adını ağırsun. Sen 'Urve'yile ⁽¹⁸⁾ Melik Esved'ün haymesine aſd idüñ. Şāyed ki ya öldüresiz ya eſir idesiz. Eyle olursa bu leſker ⁽¹⁹⁾ temām ſınur.” 'Anter eyitdi: “Yā melik! Müvecceh fikr itdüñüz. Līkin bizüm cemā'atümüzde mecrūh kiſiler var. Ol ⁽²⁰⁾ cemā'at daı bī-had kiſidür. orarın ki anlaruñ arasına düſecek halk haſāret ola. Evet biraç günde ⁽²¹⁾ daı mübārezeyile za'ıf idevüz. İ'timād itdükleri kiſileri ıravuz. Ol rāyı itmek olur. Likin hîç 'Arab'dan ⁽²²⁾ dün baſkunı idüp sālīm urtulmıſı yodur.” Melik ays eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Ben bu ſözi Huzeyfe'den ⁽²³⁾ orup dirin. Zîrā habîſ ğaddār kiſidür. Biz anda olmaduğumuzu ğanīmet göre. Maĥārimümüze cür'et ide.” didi. **[146a]** ⁽¹⁾ Şeybüb eyitdi: “Yā mevlāyi! ünkü böyle dirsiz, bir iſ iſleyeyin ki ſabāh olmadın ardaşum Melik Esved'i utsun. ⁽²⁾ Öñüne getürsün.” 'Anter eyitdi: “Yā ibni'l-mel'ūnetel! Ne idersin diye bir görelüm.” Pes fikrinü bunlara diyüvirdi. ⁽³⁾ Zāmin oldu ki eriyi busulara ağıda ve bir mu'ayyin yire Melik Esved'i havāſıla iledüp oya. **Rāvī eydür:** Pes ⁽⁴⁾ bu ſüretile

işler işledi. Geldi, hâli bunlara haber virdi. Melik Esved'ün mekânını bildürdi. Pes bunlar dağı çerileri ⁽⁵⁾ dört yaña gönderdiler. Hâriş'i ve kardaşını Benî Mürre'yile bir yaña ve 'Urve, bin kişi-y-ile bir yaña 'Anter ve 'emmüleri, beş ⁽⁶⁾ yüz hâş kişi-y-ile Melik Esved'den yaña gitdi. Melik Kays biraz kişi-y-ile haymede kodılar. 'Anter Şeybüb'a eyitdi: "Gel berü, ⁽⁷⁾ öñümüzce bizi ol busuya ilet." Şeybüb eyitdi: "Ol busu işde öñüñüzdedür. Likin gerekdür ki ben hilemi ⁽⁸⁾ temām idüp rast getürmekiçün arduñuzca kıalam. Zîrā siz a'dāya buluşup mukātîle olıcağ elbetde gavğādan ⁽⁹⁾ her tarafda çeri tuysa gerek. Şāyed ki cem' olıcağ bir haṭr ola. Ben ardca olıcağ çağırup eydürin ki "Helāklık ⁽¹⁰⁾ size ki başuñuz kaydın görürüñ. Saādetüñüz kırıldı. Melik Esved'ün başın kesdiler." dirin." didi. **Rāwī eydür:** ⁽¹¹⁾ Melik Esved ol Şeybüb didügi yire gelüp aşhābı karañulıkda indiler. Cemī'sini uyhu tutdı. Söykenüp ⁽¹²⁾ atları öñinde uyudı. Nışf-ı leyl olmadın nā-gāh eṭrāfdan şayhalar belürdi. 'Anter bin Şeddād çağırup ⁽¹³⁾ hamle itdi. Eyle ceng oldı ki dilile şerh olunmaz. Melik Esved atına bindi. Dört yaña çağırdı. Hiç kimse ⁽¹⁴⁾ iltifāt itmedi. Her birisi ölüme cezm itdi. Baş kayusı oldı. Seher vaḳti irişicek gördi ki çerisi tartağān ⁽¹⁵⁾ olmış şınmış. Bu dağı at başın kodı. Bir tarafa kaçdı. 'Urve bin el-Verd birkaç kişi-y-ile ardına düşdi. Atını, eyerini ⁽¹⁶⁾ gördiler. Altundan düzülmüş bunı hāşekilerden şanmışlardı. Her tarafdan hamle idüp irdiler. Atdan aḳtardılar. ⁽¹⁷⁾ Öldürmek istemediler. Melik Esved'in diyü kendüzin yıldurdu. Emān istedi. Emāñ virdiler. Atından indürüp ⁽¹⁸⁾ yayan kıldılar. Üzerine mü'ekkel kodılar ve kendüler süñülerle ādem kırup mällar almağa meşğül oldılar ve 'Anter ⁽¹⁹⁾ Laḳiṭ bin Zürāre'(y)i tutdı ve iki kardaşını öldürdi ve kavminden on kişi helāk itdi. Şabāḥ olunca busuda olan ⁽²⁰⁾ cemā'at gavğā(y)ı işidüp teveccüh itdükleri vaḳt işitdiler ki bir kişi "Melik Esved öldi, başuñuz kaydın görüñ." ⁽²¹⁾ diyü çağırur. Bu sözi işidüp anlar dağı şındı, kaçdı ve üçünci busuda olan dağı Benî 'Abs'ün şol tarafından ⁽²³⁾ çıktı. Diledi ki kıṭāl ide. Haṭṭāl'a birkaç fārisleri-y-ile uğrayu geldi. Kendü gāyet bahādur idi. Likin ṭāyesi 'Anter ⁽²³⁾ cenge hāzır olmağa

komazdı. Zîrâ dahı kiçirek idi. ‘Anter anı gāyet severdi. Darb-ı harb olıcaķ Melik Qays [146b] ⁽¹⁾ katında, yā bir inandığı ādem katında kordı, giderdi. Tāyesi bunda bulunmadığın fırsat bilüp ol busudan çıkanlara ⁽²⁾ ‘azm itdi. sağda solda cevlan idüp bahādurluklar itdi. Şabāh olıcaķ ol kavm gördi. Çerileri tağılmış ⁽³⁾ ve Melik Esved esir olmuş. Pes bunlar dahı kaçmağa şurū itdiler. Ardlarından Benū ‘Abs irdüklerini kırdılar. Māllarını ⁽⁴⁾ ve haymelerini aldılar. ‘Anter, Laķīṭ ile Esved'e eyitdi: “Gelün, seyyid-i mülki zamān-ı melik Benī ‘Abs ve Ğaṭfān Melik Qays'a ⁽⁵⁾ varınca önümüzce yürün.” didi. **Rāwī eydür:** Ol gice beş biñden ziyāde kişi esir itmişlerdi. Zîrâ ⁽⁶⁾ ben fulānın diyüp emān dileyeni esir iderlerdi. Melik Qays bu esirleri görüp feraḥ oldı. Sādāt-ı ‘Arab'dan kırk ⁽⁷⁾ kişi Mülā'ibü'l-Esinne ve Laķīṭ bin Zürāre ve Melik Esved gibi alıḳodı. Girü kalanın şalıvirdi, eyitdi: “Melik ⁽⁸⁾ Nu‘mān bu def’a bize ‘Arab'dan ‘Acem'den büyük leşker cem‘ idüp kendü gelür ve vāķı’a ulalur. Anuñıla bir yaña ⁽⁹⁾ olunca bunlar bizümile gerek.” Hārîş eyitdi: “Gırçeksin yā emir! Şavāb budur ki ben_dahı varam kavmün ⁽¹⁰⁾ bākisini dahı alam, gelem. İ’timādumuz sizedür. Ehl ü ‘ayālile gelevüz. Sizün katuñuzda olavuz ve illā Melik ⁽¹¹⁾ Nu‘mān kime zafer bulursa ‘Arab içinde anı darb-u meşel kosa gerek.” Melik Qays eyitdi: “Ne ki dilerseñ eyle ⁽¹²⁾ it. Biz seni dilümüz söyler ve a‘zāmuz deprenürken terk itmezüz. Zîrâ güyegümüz Nu‘mān'ile ‘adāvetümüz ⁽¹³⁾ muḥaḳḳaḳ oldı. Şimden girü meger nice ola ki muşālaḫa idevüz.” Hārîş bu sözi işidüp du‘ālar itdi. Pes ⁽¹⁴⁾ Qasvere ehl ü ‘ayāl ve māl talebine göndürdi. Kendüler öyleye dek rāḫat olup ğanīmetleri cem‘ idüp ⁽¹⁵⁾ beşāret feraḫıla diyārlarına geldiler. Melik Qays, Melik Esved'ün üzerine mü’ekkel komışdı. Bağı ve buķağı ⁽¹⁶⁾ idi. Līkin Benī ‘Abs kavmi menzillerine bir günlük yir ḳalduginlayın gördiler. Evleri üzerine ḳoduḳları ḳulları ⁽¹⁷⁾ ve ādemleri karşı geldiler. Ḳulaḳları kesük ve ḳaṭānları ḳanıla boyanmış cemī’isi başın döğüp çağırur ki ⁽¹⁸⁾ “Vā-ezellāhü vā-muşibetāh!” Melik Qays bunu işidicek müteḫayyir oldı ve yüregi oynadı, eyitdi: “Şu işler ḫayra delālet ⁽¹⁹⁾ itmez.” ve tiz

atından indi ve ‘Anter dağı eyle itdi ve Benī ‘Abs gördi ki melikler indi. Cemī‘isi atlarından indiler ⁽²⁰⁾ ve ol gelenleri karşıladılar. “Helâklık size. Bu ne hâldür? Bunları kim itdi ve şikâyetüñüz kimdendür?” didiler ⁽²¹⁾ ve anlar eyitdi: “Şikâyetümüz kimseden degül. İllâ Huzeyfe'dendür. Allâh Te‘âla anları mübtelâ eylesün. Zîrâ siz ⁽²²⁾ gitdügüñüzden beş günden şoñra geldiler. Bizi araya aldılar ve üç gün temân ceng itdük ve dördünci ⁽²³⁾ gün koduğuñuz ehl ü ‘ayāl⁴⁴⁷ üzerine Benī Ğatfân leşkerin şıdılar. Kabilenüñ ortasında kondılar [147a] ⁽¹⁾ ve Huzeyfe kullarına emr itdi ki fârislerüñ evlerin gezüp bir yaşından on yaşına varınca buldukları ⁽²⁾ oğlancuıkları cem‘ ideler. Pes eyle idüp katına ihzâr idüp getürdiler ve anaları feryâd idüp ve yüzlerin ⁽³⁾ yırtup ağarlardı. Dört yüz oğlancuk cem‘ oldu. Cemī‘isi oğa dikdi ve kuvvetin intikâmın anlarda ⁽⁴⁾ belürtdi. Bir bir getürüp dizdi ki babaña çağır. Ol dağı çağırıcak okıla urur, öldürürdi. Cemī‘isini ⁽⁵⁾ bu vechile helâk itdi ve harîm ve māl ve ehl ü ‘ayālüñ perdelerin yırtıldılar. Hatunlaruñ feryâdı göge ⁽⁶⁾ çıkdı. Yaşlar ağıtdılar. Saçları tağıtlar ve göğüsleri ve boyunları acuk idi. Feryâzdan ve ağlamağdan kabîle ⁽⁷⁾ aşğa geçmişti.” didiler. **Râvî eydür:** Bu haberi viren kişi dağı sözi temâm itmedin cemī‘-i fârisler ğırî itdiler. ⁽⁸⁾ Dülbendlerin yire urdılar ve başlarına topraklar saçdılar ve birisi çağırup eydürdi ki “Lebbeyk yâ veledi lebbeyk! ⁽⁹⁾ Ne olaydı ol size tokınan ok bize tokınaydı.” **Râvî eydür:** Kays'ın dağı Revâha adlu bir oğlancuğı ⁽¹⁰⁾ ölmüşdi. Ol sebebeden Kays bir hâle uğradı ki hiçbir kişi aña uğramamışdur. Ammâ ‘Anter bu işlere kaçıduğından ⁽¹¹⁾ gözlerini kan bürüdi. Eydürdi ki “Yâ ebâ haccâr! Sen indüğüñ bele ve sen çıkduğıñ karna la‘net gelsün. ⁽¹²⁾ Vallâhi ol oğlancuıklarına âdât-ı ‘aşîre ki boğazlasam gerek.” ve cemī‘isi şehir vaktine degin ağlamağda idi ⁽¹³⁾ ve fârisler dilerler ki yirlü yirine gideler. ‘Anter eyitdi: “Yâ ‘emmüm oğlanları! Vaţanuñuzda neylersin? Vallâhi işbu aradan ⁽¹⁴⁾ Benī

⁴⁴⁷ 146b-23 ehl ü ‘ayāl: ehl-i ‘ayāl

Fezāre¹ye⁴⁴⁸ giderüz ve eger siz gitmezseñüz ben yaluñuz giderin ve anlara bir vāķı¹a iderin ki benden şöñra zıkr⁽¹⁵⁾ olına. Biz eger Һatunları sebī idüp erlerini esīr itmezsek bize dünyāda dirlik yokdur ve benüm niyyetüm budur ki Benī⁽¹⁶⁾ Fezāre¹nüñ⁴⁴⁹ erlerini ol boğazlanan oğlancuķlarıñ analarına boğazlatsam gerekdür ve Һużeyfe¹yile ҡardaşları mevlām⁽¹⁷⁾ oğlına fidā ve ‘ivaż olsa gerekdür.” didi ve eyitdi: “Geçen geçdi, şimden girü ağlamaķdan ne fā¹ide. ‘Āķıl olan⁽¹⁸⁾ ölmegi göñline almaz. Zīrā büyük küçük ecelde ber-ā-berdür. Eger Һużeyfe¹nüñ eceli yakın gelmişseydi ‘ahd-ı emān⁽¹⁹⁾ bozup ğadr itmezdi ve eyü yavuz bilmez oğlancuķlara bağy itmezdi. Şavāb budur ki üzerine yūriyevüz, İraq⁽²⁰⁾ ‘ahdine emānına inanmayavuz.” Bu sözi ‘Anter'den işidüp “Eyle olsun.” didiler ve cemī‘isi atlanup a‘dāya⁽²¹⁾ çıķdı. Kīnile ‘azm itdiler ve temām gitmege ‘azm idecek Ҡays ve Benī Laħm ve Benī Dārim⁴⁵⁰ esīrlerini cem‘ idüp⁽²²⁾ Һāriş¹e işmarladı ve anlarıñıla Melik Esved daħı bileyidi ve Benī ‘Abs¹den yüz eyü fāris bile ķoşdı⁽²³⁾ ve eyitdi ki “Yā Һāriş! Şunlar senüñ ‘adūlarıñdur ki senüñ ķaşduña geldiler.” didi. “Üş tıtduķ. Elüñe virdük. [147b]⁽¹⁾ Al bunları bizüm diyārumuza var ve biz Benī Fezāre¹den intikāmumuz alup dönince şaķla ve hem Nu‘māndan daħı⁽²⁾ ҡardaşı-y-içün gör ne Һaber ma‘lūm olur. Zīrā sen Һużeyfe¹yile Һışmıķı gözedüp ceng itmezsin. Ol Һod⁽³⁾ senüñile Һışmıķ rī‘āyet itse saña gelüp yardım itmez mi[yi]di? Zīrā bildi ki bu gelenlerüñ maṭlūb senidüñ. ⁽⁴⁾ Likin kibrinden ve bağyından seni ādem Һisābına şayup baş ҡaldurmadı.” Һāriş eyitdi: “Yā melik! Benümile her kimüñile⁽⁵⁾ gerek ise uğraş. İllā beni Bedr bin ‘Amr¹ıla degül. Zīrā anlar ҡavmümüñ ulularıdur. Ben anlara ķarşu kılıç şalamazın.” ⁽⁶⁾ Ҡays eyitdi: “La‘net şol ҡabileye ki Һużeyfe anuñ meyyidi ola. Anuñıla iftiħār eyideler”. Pes esīrleri işmarladı. Kendü⁽⁷⁾ Benī Fezāre¹ye⁴⁵¹ göç

⁴⁴⁸ 147a-14 Fezāre¹ye: Fizāre¹ye

⁴⁴⁹ 147a-16 Fezāre¹nüñ: Fizāre¹nüñ

⁴⁵⁰ 47a-21 Dārim: Dārem

⁴⁵¹ 47b-7 Fezāre¹ye: Fizāre¹ye

itdi. **Rāvī eydür:** Yuqarıda zıkr olundu ki Sinān'ıla Benī Fezāre'nün⁴⁵² pırleri Qays'ıla Huzeyfe arasında⁽⁸⁾ muşālāha itdilerdi. “Nāmūs idüp Benī Bedr kaçdı.” dimesünler diyü Huzeyfe'ye ilzām itdiler ki Qays'a rehınler vire⁽⁹⁾ ve dōstlığa and içdi. Çün bu nevbet geçdi. Benī ‘Abs, Melik Esved'ile cenge yürüdi. Pes Huzeyfe'nün qalbinde⁽¹⁰⁾ kibr, kın galebe itdi ve ‘Arab fārislerine ādemler gönderdi. Diledi ki cem‘ idüp ardınca vara. Likin hatunı gice⁽¹¹⁾ gündüz ağlayup ve haqāretlerini başına qakup oğlu Ebā Qırāfe öldüğünü zıkr idüp ol işe mühlet qomadı. Likin⁽¹²⁾ bu aña iltifāt itmezdi. Āhirinden qorqardı. **Rāvī eydür:** Hatunı gördi ki bunun kendüye muqayyedi yok. Bir gün⁽¹³⁾ qavminün ekābiri arasında otururken evinden çıqdı ve yüzün yırtdı ve saçlarını tağıtdı. Ağlayuvirince⁽¹⁴⁾ cāriyeleri-y-ile Huzeyfe'nün qatına vardı. “Tūr! Beni ehlüme ve qavmüme redd eyle. Ben bī-ğayret qorqak kişi⁽¹⁵⁾ er idinmezin.” ve dürlü dürlü tevbīh idüp mezemmetler itdi ve il içinde bir hecv qaşidesin okıdı. Qorqaklığını⁽¹⁶⁾ ve ğayretsüzlüğünü zıkr itdi. **Şifr.** [Arapça Şiir⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir⁽²⁰⁾ Arapça şiiir⁽²¹⁾ Arapça Şiir⁽²²⁾ Arapça Şiir⁽²³⁾ Arapça Şiir] [148a]⁽¹⁾ **Rāvī eydür:** Ol hatun şol qadar gözyaşın döküp nevhalılar itdi ki Benī Fezāre'nün⁴⁵³ şirrırlerinden⁽²⁾ māl ğāret tama‘ idüp beş biñ kişi cem‘ oldı. Henüz Huzeyfe dağı kabileden taşra çıqmamışdı. Benī Fezāre'nün⁴⁵⁴⁽³⁾ pırleri ve ‘ālleri ‘ahd-ı şımañ diyü bunları men‘ itmek istediler. Sinān eyitdi: “Şimdi anlaruñ gözünü tama‘⁽⁴⁾ tıtdı. İntikām sevdāsına düşdiler. Andan ve ğayrından çāre qalmadı. Bir kişi ki ‘adūsına mecāl bula, huşūşā ki⁽⁵⁾ maħalli tama‘da ola. Ol anddan qorqar yā üşenür mi?” didi. Huzeyfe dağı qaldurdı. Vardılar Benī ‘Abs'in⁽⁶⁾ her tarafdan ihāta itdiler. Benī Ğaţfān iki biñ fārisidi. Gördiler ki iken bī-ħad leşkerdür. İki gün ceng⁽⁷⁾ itdiler. Üçünci gün şabāh bunlar şındılar, kaçdılar ve aħşam olinca kabilenün qulları ceng itdi. Dördünci⁽⁸⁾ temām Huzeyfe mālā ve maħārime zafer

⁴⁵² 47b-7 Fezāre'nün: Fizāre'nün

⁴⁵³ 148a-1 Fezāre'nün: Fizāre'nün

⁴⁵⁴ 148a-2 Fezāre'nün: Fizāre'nün

buldı. Oğlancukları cem^c idüp oğa dikdi ve Huzeyfe'ye Sinān eyitdi: ⁽⁹⁾ “Yā emīr! Melik Esved işbu günlerde Benī ‘Abs'i şımışdur. Yarın bir gün bu diyāra gelüp hatunları kızları ⁽¹⁰⁾ sürüp alup gitse gerek. Şavāb budur ki ‘azīz hatunları alavuz, gizleyevüz ve illā Melik Nu‘mān leşkeri ⁽¹¹⁾ gelince ellerinden nesne kırtulmaz.” Pes Huzeyfe dahı şavāb görüp hatunları sebī idüp haymeleri ⁽¹²⁾ yağmaladılar. Benī ‘Abs'ün diyārını harāb kodılar. Dönüp girü diyārlarına ‘azm itdiler. Huzeyfe'nün mā-cerāsı bu zıkr ⁽¹³⁾ olınan üzerinedür. Melik Qays, yukaruda zıkr olınan gibi esirleri Hāriş'e ısmarladı ve kendü becid gidüp ⁽¹⁴⁾ Benī Fezāre'ye⁴⁵⁵ vardı. ‘Azīm ceng oldı. Nice gevdelər cānsuz qaldı ve Melik Qays ol gün ‘aceb kıtāl itdi ⁽¹⁵⁾ ve fārislerine çağırdı ki “Billāhi yā Benī ‘emm! Esir itdüğünüz kişi sāz u selebin alup öldürmeñ. Tā ki ol ⁽¹⁶⁾ oğlancukların anasına anuñıla şifā virevüz.” Dahı ol gün kimse işlemedügi işler işledi. ⁽¹⁷⁾ Öyleye degin yetmişden ziyāde hāş bahādur öldürdi ve ellisin dahı esir itdi. Ādemi toprağa hāzān ⁽¹⁸⁾ yaprağı gibi dökdi ve Şeybūb dahı ‘Anter'ün ardınca idi. Gāh esirler bağlardı gāh ‘Anter'e kıtālde yardım ⁽¹⁹⁾ iderdi. Ahşam olduğınlayın Benī Fezāre⁴⁵⁶ şındı ve Benī ‘Abs mälların ve harāyimin aldılar. Beş yüzden ⁽²⁰⁾ ziyāde esir varıdı. Melik Qays eyitdi: “Cemī‘isini horlıgıla ipe dizün ki şabāh büyügin küçüğüñ ⁽²¹⁾ kırsam gerek.” ‘Anter eyitdi: “Eyle olıncağ bunların herbirisi analarına virelüm. İrteye degin diledükleri ⁽²²⁾ ‘azāb itsünler ve yarın getirüp iki şaffuñ ortasında boğazlayasın.” didi. Qays dahı bunuñ sözini kabūl ⁽²³⁾ itdi. Esirlerin dört yüzünü ol oğlancukların analarına virdi ve yüzünü kendü ve oğlı[yı]çün alıqodı. **[148b]** ⁽¹⁾ Ammā Benī Fezāre⁴⁵⁷ gāyet nedāmetile döndiler ve Huzeyfe peşimān oldı ve ölümüne cezm itdi. Kardaşlarına eyitdi: ⁽²⁾ “Vallāhi öldüğümə acımazın, belki Qays'dan murāda irmedin ve ‘Anter'i şahrāda ölü görmedin helākümə ⁽³⁾ hasretlenürin. Şol Allāh hāqqı-y-içün ki semā(y)ı yüce

⁴⁵⁵ 148a-14 Fezāre'ye: Fizāre'ye

⁴⁵⁶ 148a-19 Fezāre: Fizāre

⁴⁵⁷ 148b-1 Fezāre: Fizāre

yaratdı ve esmā(y)ı ādeme öğretti. Yüregümi şovudınca ‘adūyla kıtāl ⁽⁴⁾ iderin. Bende nice olursam olam. Zīrā bu ‘adāvet bir ḥaddedür ki ancak ölümle ayırtlaşur.” didi ⁽⁵⁾ ve kīninden ve korkusından ağladı. Bunı görüp Sinān eyitdi: “Yā emīr! Bu ağlamak ve feza‘ nedür ki? Bu leşker ki şimdi ⁽⁶⁾ vardur senden ğayrıya cem‘ olmamışdur. Melik Nu‘mān leşkeri üş ḥāzır durur. Göndürdüğün ‘Arab gelür ⁽⁷⁾ yitişür ve eger Benū ‘Abs kavm ve ğayr ise ala getürelüm. Benū ‘Abs bu işleri mahārimini kırtarımağičün ve ol ⁽⁸⁾ oğlancuklar öldügi[yi]çün acıyup itdiler. Anlaruñ daḡı sūreti şındı. Kızların ‘avretlerin aldılar. Bugün anlar ⁽⁹⁾ feraḡ oldıysa yarın biz feraḡ olsavuz gerek. Zīrā ḥarbün ḡālī budur. Ma‘ahaza bugün anlar sizden itdükleri ⁽¹⁰⁾ budur ki birkaç kişi tıtdılar. Anları yā mālıla yā kıtālıla kırtarmak mümkindür. Hızeyfe eyitdi: “Vallāhi yā Sinān ⁽¹¹⁾ öldürmedükleri takdīr üzerine anlaruñ elinden meger nice ola kırtula. Zīrā bizden anlar iken ⁽¹²⁾ acıyup durur ve ‘acabā Melik Nu‘mān leşkerinün ḡālī nice oldı ki bilmedük.” didi. Pes esīrlerden bağzısın ⁽¹³⁾ getürüp kışsa(y)ı şordılar. Ol daḡı mā-cerāyı şerḡ itdi ve Melik Esved'e Şeybüb itdügi işi tā ki kendü ⁽¹⁴⁾ ve ḡavvāş Mülā‘ibü'l-Esinne ve kalan bahādurlar esīr olduḡın didi ve ḡaberün āḡirinde eyitdi: “A‘dā otuz ⁽¹⁵⁾ biñden er toḡıdı, temām şıduḡ. Muḡaddemlerin tıtduḡ. Meydānı ölüyle toḡtolu eyledük.” ve Hızeyfe eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Şimdi Melik Esved ḡandadır?” Ol eyitdi: “Şimdi bir nice fārisleri-y-ile Laḡıḡ gibi ve Mülā‘ib gibi ve bunlaruñ emşālī ⁽¹⁷⁾ kırḡ kişi-y-ile bendlü ve buḡaḡılı bizüm yirümüzdedür. Pes Hızeyfe eyitdi: “Bu ḡaddār-ı mekkār ḡa‘ife öcinden ‘Arab'a ⁽¹⁸⁾ ne ḡorlıḡlar olmış? Vallāhi Benī Fezāre'nün ⁴⁵⁸ fenāsı yakın gelmişdür.” ve Hızeyfe'ye ḡardaşı Ḥamel eyitdi: “Yā ebā ḡaccār! Nice ⁽¹⁹⁾ ḡayāta teessüf idüp feza‘ idersin? A‘dāmuzdan bizüm mededümüz ve ‘adedümüz çok. Mecmū‘-ı ‘Arab bizüm dōstumuz ⁽²⁰⁾ ve hīḡ ḡa‘ife Benū ‘Abs'e dōst degül. Ḥuşūşā başumuza iş düşüp bir ḡazā gelecek olursa ki ⁽²¹⁾ kırlup anlar ḡadar ḡalavuz. Her birümüz anlardan birine ḡamle

⁴⁵⁸ 148b-18 Fezāre'nün: Fizāre'nün

idüp ayırtlaşmayalum. Yā ölevüz yā öldürevüz.”⁽²²⁾ Bunlar bu hâl üzerineyiken şabāh oldu. ‘Alemler kalkdı ve sağdan şoldan meydāna gelüp şaf bağladılar⁽²³⁾ ve Melik Qays bir altında tūrup ölenlerūñ analarına emr itdi ki ışmarladuqların getüreler. Pes her birisi bir erūñ [149a]⁽¹⁾ şaķalına yapışup getürdi ve erlerinden kılıçlar alup kırdılar, yüreklerin şovutdılar. Ařma‘i eydür: “Qasiyyü'l-ķalb cenge⁽²⁾ ĥarbe ĥāzır olmuş ‘avretler vardı. Öldürdüğünüñ ķanın içüp üzerine dürtinürdi. Bunlar daĥı fārislerūñ⁽³⁾ egeñine yapışup Huzeyfe'ye çağırdıldardı. Çağırduğı vaķt ĥatunlar da “Ver oğlancuğum.” diyüp boyunların⁽⁴⁾ ururlardı. **Rāvī eydür:** Ol ĥinde Melik Qays, Benī Ziyād fārislerine ki kendünüñ dedeleri-y-idi. Emr eyledi ki⁽⁵⁾ Benī Fezāre'den ol yüz kiři getüreler. Revāĥa'nuñ intikāmından ötüri öñinde boynın uralar. Der-ĥāl Benī⁽⁶⁾ Ziyād fārisleri indiler. ‘Amāre⁴⁵⁹ öñlerine düşdi. Yiglerin şığadı, eteklerin biline şokdı. Eline bir cevherī kılıç aldı ki⁽⁷⁾ deveyi ortasından ķalsa iki pāre iderdi. Qaşd eyledi ki bu kiřilerinūñ birin ķala. Hemān kılıç çekdüğü gibi⁽⁸⁾ eli ditredi, kılıç elinden düşdi. Baldırına uğradı, derisin şıyırdı. Baldurı ķanlara ģarķ oldu. Kılıcı yirden⁽⁹⁾ yine götürdi. Qaşd eyledi, ķala. Ol ĥinde Benī Ziyād fārislerinden biri ķaķıdı, geldi. Kılıcı elinden ala, kendü⁽¹⁰⁾ ķala. Bu virmemek itdi. Çekiřürken ‘Amāre'nün⁴⁶⁰ ayağı ĥayrındı, düşdi. Nesi varısa açıldı. Cemī‘-i ĥāzır olanlar⁽¹¹⁾ la‘net itdiler. İşbu ĥālıle ‘Anter'e “Ĥaşm dirilmek ister.” didiler. ‘Amāre⁴⁶¹ düşdüğü yirde yaturken nā-gāĥ Benī Fezāre⁴⁶² ⁽¹²⁾ ĥarafından bir fāris geldi. ‘Amāre'(y)i⁴⁶³ ĥutdı, esīr itdi. Huzeyfe'nün naķarına iletđi. Huzeyfe bunu göriceķ bildi,⁽¹³⁾ eyitdi: “Tīz oluñ bu ķarnānı muĥkem let idüñ.” didi. Bu sözi işidiceķ ķullarından ikisi indi řol ķadar urdılar,⁽¹⁴⁾ maķramāyla ki atı kemüğinden ayrıldı. Andan řoñra buyurđı ki muĥkem zencirlere urdılar. Emr itdi ki⁽¹⁵⁾ yanında

⁴⁵⁹ 149a-6 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴⁶⁰ 149a-10 ‘Amāre'nün: ‘Ammāre'nün

⁴⁶¹ 149a-11 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁴⁶² 149a-11 Fezāre: Fizāre

⁴⁶³ 149a-12 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

müekkeller turalar. ‘Amāre'nūñ⁴⁶⁴ hālī böyle. Ammā bu tarafda Benī ‘Abs ‘avretleri der-hāl ol dört yüz kişiyi ⁽¹⁶⁾ depelediler. Ammā Melik Kays ol yüz kişiyi ‘avreti Müdille binti Rebī'üñ ve kızı Cemāne'nūñ⁴⁶⁵ öñine getürtdi, buyurdi. ⁽¹⁷⁾ Ol yüz kişi Huzeyfe'ye çağırdukları gibi buyurdi. fārislere boyunları urdılar ve Huzeyfe binüp ⁽¹⁸⁾ turdılar ki meydāna gireydi. Bu muşibetleri gördi, ‘avreti gibi yüzün yırtup ağladı ve ol ölenlerüñ ⁽¹⁹⁾ ‘avretlerine haber oldu. Yir yirin başların açup gıriler idüp geldiler ve bunu görüp fārisler daḥı ağlaştılar ⁽²⁰⁾ ve bu acı-y-ıla ḥamle itdiler. Benū ‘Abs daḥı bunu görüp māl ḥarīmi arda koyup ‘adū yüregine sūñüler çeküp ḥamle ⁽²¹⁾ itdiler. Ölüm münādileri çağırışdı ve toz koyup hevāya ağdı. **Rāwī eydür:** “Benī ‘Abs ve Benī Fezāre'nūñ⁴⁶⁶ ⁽²²⁾ ol günü aḥiret günlerinden idi ve şu‘rā-yı ‘Arab vākī‘a(y)ı nazm itmişlerdür, cümlesinden birisi Üveys bin Mes‘ud-ı ⁽²³⁾ Fezāre'dür⁴⁶⁷ ve şi‘rinüñ mazmūnı oldır kim “Bunca zamāndur ki ceng u cidāl tecrībe iderin. Evet Benī ‘Abs evlādı Bedr'e [149b] ⁽¹⁾ ḥamle itdügi günü ne gördüm ne kimseden işitdüm.” **Rāwī eydür:** Ol gün olan mā-cerāyı şu‘rā(y)ı ‘Arab nazm ⁽²⁾ itmişlerdür. Cümle nazm idenlerüñ biri üş ibni Mes‘ūdu'l-Fezārī⁴⁶⁸ işbu ebyātı ol bābda söylemişdür: **Şi‘r.** ⁽³⁾ [Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Aḥşam olıcaḥ ayrıldılar. Menzillü menziline ⁽⁸⁾ geldiler. Melik Kays, māl-ı ‘ayālī vaṭana gönderelüm diyü ‘Anter'e meşveret itdi. ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Ne dilerseñ işle. ⁽⁹⁾ Likin ilk uyḥuda göndür ki kimse görmesün.” Kays daḥı bu sözi ḳabūl itdi. Yüz kişi-y-ile mālī ve ‘ayālī dünle gönderdi. ⁽¹⁰⁾ Muḳaddemler Kays bin Züheyr'üñ ḳardaşı Ḥārīş'dür ve Kays aña eyitdi: “Var ana ki ve cemī‘-i ḥatunları ḳabileye ilet. Biz varınca ⁽¹¹⁾ Ḥārīş bin Zālīm'ile anda bile ṭur. Biz elbette⁴⁶⁹ Benī

⁴⁶⁴ 149a-15 ‘Amāre'nūñ: ‘Ammāre'nūñ

⁴⁶⁵ 149a-16 Cemāne'nūñ: Cemmāne'nūñ

⁴⁶⁶ 149a-21 Fezāre'nūñ: Fizāre'nūñ

⁴⁶⁷ 149a-23 Fezāre'dür: Fizāre'dür

⁴⁶⁸ 149b-2 Fezārī: Fizārī

⁴⁶⁹ 149b-11 elbette: elbette

Fezāre'nün⁴⁷⁰ kökin kesüp kırmayınca varmazuz ve illā Huzeyfe şağiken ⁽¹²⁾ bize dirlik yokdur.” didi. Pes Hāriş dağı eyle olsun diyüp yola ‘azm itdi ve ‘Anter diledi ki kabīleye degin bile ⁽¹³⁾ varaydı. Zīrā hatunları-y-ıla ‘Able bileydi. Melik Qays komadı, eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Düşmān önümüzde ⁽¹⁴⁾ varduğumuzda havf yok.” didi. “Diyārumuz dağı yakındur. Biz Benī Fezāre'den⁴⁷¹ ayrtlaşmayınca gitmek olmaz.” ⁽¹⁵⁾ didi. ‘Anter dağı bu sözile oturdı, gitmedi. Ammā Benī Fezāre⁴⁷² ki geldiler, kondılar. Ol def‘ada şülüşleri kırılıp ⁽¹⁶⁾ ‘adedde Benī ‘Abs'ce qalmışlardı. Huzeyfe gāyet münfa‘ildi. Hīç kimsenün yüzine bakmazdı. Her taraftan ki ağlamak ⁽¹⁷⁾ āvāzın işidürdi. Eydürdi ki “Kaşki şunlar benüm üzerüme ağlaşalardı, geçenleri koyalardı. Zīrā yarın ⁽¹⁸⁾ gice ben_dağı toprağa düşüp yatavuz.” Gerek Sinān bunun bu tazarru‘ın görüp rikkat itdi, eyitdi: “Yā emīr! ⁽¹⁹⁾ Benüm hātıruma bir nesne huṭūr itdi. Eger şavāb görürseñ işleyelüm.” Huzeyfe eyitdi: “Ne nesnedür ol ⁽²⁰⁾ yā Sinān! Eyit, görelüm. Şāyed ki şu odlarımız biraz söyine.” Sinān eyitdi: “Hāriş'ün kız kardaşı hatunum Selmā'yı ⁽²¹⁾ alayın. Gice Benī ‘Abs'ün kabīlesine varayın ve kız kardaşı varsun Hāriş'e dilek itsün. Yā bir şulḥ ide veyā ḥod bize ⁽²²⁾ yardım ide.” Huzeyfe eyitdi: “Şavāb didüñ. illā Hāriş kabūl idecegi ma‘lūm degül.” Zīrā andan ötüri Benī ⁽²³⁾ ‘Abs güyegüleri Melik Nu‘mān'a ‘adū oldılar. Pes anda dağı bir ḥaḳāret olur ve maḳşūda dağı irilmez. Şavāb budur ki **[150a]** ⁽¹⁾ yarın Benī ‘Abs'e ölince kılıç uram.” didi. Ol gice irteye degin uyumadı ve gāyretinden yimek yimedi ve şu içmedi. ⁽²⁾ Tā ki şabāḥ oldı. ‘Ālemi münevverlik tutdı ve iki leşker girü binüp saflar bağlayup kılıçlar yalıñ eylediler ve Huzeyfe ⁽³⁾ gördi ki Benī Fezāre'nün⁴⁷³ niyyetinde ḥayr yok. Pes kendü Ġabrā adlu atıla ki bu ceng anuñ geçüldüğü ucundan⁽⁴⁾ olmuşdur. Meydāna yürüdi ve cevlan itdi. Likin başı açuḳ idi ve gövdesinde dağı selebi az idi ve Qays'a ⁽⁵⁾ çağırdı ki “Helāklik saña yā Züheyr oğlu! Senüñile ‘adāvetümüz ucundan

⁴⁷⁰ 149b-11 Fezāre'nün: Fizāre'nün

⁴⁷¹ 149b-14 Fezāre'den: Fizāre'den

⁴⁷² 149b-15 Fezāre: Fizāre

⁴⁷³ 150a-3 Fezāre'nün: Fizāre'nün

âdemlerümüz eksildi, ⁽⁶⁾ ‘adâvetise ancak ola. Sen oğlum Ebâ Kırâfe'(y)i öldürdün ve senün kuluñ kardaşum ‘Avf'ı öldürdi ⁽⁷⁾ ve ben kardaşuñ Mâlik'i öldürdüm ve kulumu buyurdum, atuñ Dâhis'i urup yoldan şapdı. Tâ ki biz ⁽⁸⁾ geçdük ve dün bunca oğlancuqlar öldürdüm. Siz dağı anuñ kanın âdemlerümüzden alduñuz mürüvvet ⁽⁹⁾ midür ki biz idevüz ve ‘Arab sâdâtı kırıla. Bize hatun yavuz du‘âlar ideler. Şavâb budur ki biz tedârük idevüz ⁽¹⁰⁾ ve kılıcı biribirümüze uravuz. Tâ ki birümüz helâk ola. Bu eşğâl gide. Hüküm birümüze müte‘ayyin ola. İmdi ⁽¹¹⁾ sen_dahı berü meydâna gel, yüki biregüye çekdürme. Eger gelmezseñ ben_dahı bâkî kardaşlaruma çağırurın ⁽¹²⁾ ve küllümüz seni isteyü hamle iderüz. Yâ biz seni yâ sen bizi öldürmeyince epsem olmazuz.” ve Huzeyfe bunu diyüp ⁽¹³⁾ meydân içinde cevlan itdi ve ebâ ve ecdâdıla iftiḥâr itdi ve zamâne ‘itâblar itdi. Hussâddan murâda irmedüğine ⁽¹⁴⁾ ve dürlü şedâyide uğraduğına bir kaşide okudı ki mazmûnı kendünün atadan dededen ululuqlarını ⁽¹⁵⁾ añup zamâne teşnî‘ itmek idi. **Şîr.** [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁸⁾ **Râvî eydür:** Kays bunuñ sözün işidüp kendü dahı il ‘âcizmiş dimesünler diyü Dâhis adlu atına bindi ve bir cebe ⁽¹⁹⁾ geydi ki süñüler geçüp kılıçlar kesmek mümkün degilüdi ve başına ışık aldı. Atasınıñ Ze'n-nûr adlu kılıcın taķındı ⁽²⁰⁾ ve eline süñü aldı ki boğunları demürden muḥkemidi. Cevlan idüp bu dahı bir kaşide okudı. Mazmûnı “Huzeyfe'ye ⁽²¹⁾ teşnî‘ idüp i‘timâd itdüğüñ Esved'i bunca bahâdurları-y-ıla ve çeri-y-ile bileyiken esir itdün.” didi. ⁽²²⁾ **Şîr.** [Arapça şiiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] **[150b]** ⁽¹⁾ Pes iki melik birbirine muķâbil olup ceng itdiler ki ķabîle dahı meliklerine ḥaṭar irişe diyü ķorķup yürekleri ⁽²⁾ ṭalaburdi. Huzeyfe ķardaşlarına ıṣmarlamışdı ki “Ben meydâna Kays'ıla mübârezeye giricek baña yakın yirde ṭuruñ. Ben aña ⁽³⁾ ḥavf izḥâr idüp ķarşu geri gideyin. Arduma kaçanlanayın ve anı ilerü çekeyin ve yakın yire iletdüğüm vaķt üzerine ⁽⁴⁾ hamle idün ve esir idemezseñüz öldürün. Fitne kesilsün.” didi ve Huzeyfe meydâna girecek. Hem eyle itdi ve yakın ⁽⁵⁾ yöreye iledicek ķardaşlarına işâret itdi. Fi'l-ḥâl bunlara dahı süñüler çeküp Kays'uñ

üzerine yürüdiler ve ‘Anter⁽⁶⁾ bunların bu fi‘lini görüp atı Ebcür'ün başın koyuvirdi ve mahmûz urup ceng yirine cân atdı ve iki leşker dağı⁽⁷⁾ götürü hücum itdi. Süñüler ulaşdı ve kılıçlar tokuşdı ve kanlar seylâb gibi akdı ve Melik Kays'a Haţţâl'ıla ‘Anter⁽⁸⁾ irişdi. Gelüp gördiler ki a‘dâ çevre almışlar ve süñüler havâle itmişler. ‘Anter irüp bunları Kays'ın üzerinden⁽⁹⁾ ırdı ve Huzeyfe'nün karadaşı Hamel, ‘Anter'ün âvâzın işidüp dönüp giderdi. ‘Anter, Hamel'ün akrabâsından on⁽¹⁰⁾ üç kişi öldürdüğinden soñra irüp ardından süñü havâle itdi ve Hamel dağı eyerden eğildi. Süñü öteye geçdi,⁽¹¹⁾ gitdi. Soñra diledi ki yine eyer üstine gele. ‘Anter irüp depdi ve yire bıraktı. Andan Hamel'ün karadaşı anası bağıdı ve Şeybüb'a⁽¹²⁾ çağırđı. Gelüp Şeybüb her birinün elin ardına bağıladı. Dönüp geldi. Melik Kays'a yardım itdi. Tâ ki Huzeyfe'(y)i yaraladıktan soñra⁽¹³⁾ yıkup elin ardına bağıladı. Pes Benî Fezâre'nün aşşısı ziyâna döndi. Her birisi dönüp haymelerine gitdiler. Huzeyfe'nün karadaşını⁽¹⁴⁾ Yezîd-i Haţţâl esir itdi ve Rebî‘ çağırđı ki yanına: “Emmil Zinhâr ehl ü ‘ayâlden⁴⁷⁴ sebî idüp mâlların yağmalamañ. Tâ ki temâm⁽¹⁵⁾ Benî Bedr'ün gadrini bildürevüz ve belki külliye nişânın kımayavuz ve illâ anlar dağı âhir bizden dağı biter iderler.” **Râvî eydür:** Rebî‘, sözün temâm⁽¹⁶⁾ itmedin Benî ‘Abs'ün haymelerinden gavgâ belürdi. Pes ba‘zısı dönüp haberin bilmege ‘azm itdi ve cemî‘-i leşker bunu görüp döndi,⁽¹⁷⁾ yürüyüvirdi. Benî Fezâre⁴⁷⁵ ellerinden kurtulduğı diyü sevindi. Melik muhârebeden döndi. “Haber ne?” diyü şordı ve ol yüz fârisden⁽¹⁸⁾ ki Melik Esved'ile bile göndermişdi. Üç kişi ilerü gelüp eyitdiler: “Yâ melik! Hârîş bin Zâlim bizümile kabîleye degin vardı ve beni⁽¹⁹⁾ şakların diyü esirleri aldı ki gice hıfz itdi. Üçünci gice kendüyle katlarında yatdı. Bizüm katumuzda dürlü dürlü tehdid⁽²⁰⁾ iderdi. Haţţâ bize eyitdüñ. Bu gice bunları helâk itmezse ‘aceb ola. Şabâh olıcağ cemî‘isini bulmaduk. Bildük⁽²¹⁾ ki Hârîş girü gadrine ‘avdet itmişdür ve bunda gele. A‘dâya yardım ide diyü gâyet korkduk. Zîrâ kırk ölümden korkmaz.⁽²²⁾ Fârislerden

⁴⁷⁴ 150a-14 ehl ü ‘ayâlden: ehl-i ‘ayâlden

⁴⁷⁵ 150a-17 Fezâre: Fizâre

bir  arafdan gel rlerse  ayli te v  d r ve hem   r   anları biz mle  ayr i lemege  alıvirmedir. Likin  aceb budur ki ⁽²³⁾ bunda ol  aberden nesne iri memi .  didiler. Bu s zi i idicek fikre vardı.   r       errinden  or dı ve ol  aber [151a] ⁽¹⁾ virenlere eyitdi:    bu i , ehl    ay l vardu dan  onra mı y    nd n mi oldu?  Anlar eyitdi:    Nice ehl    ay l biz bu  aberi bilmez z.  ⁽²⁾ Melik  ays eyitdi:    Ben  Fez re⁴⁷⁶ bize  ama  idiser a   ziy ne d niser buna mu ibetd r,  ururken u radu .  Acaba  az yye nice oldu ki.  ⁽³⁾  Anter eyitdi:    Bunda ne ma l m olmay ca  nesne var.      a   yled r ki Melik Esved ve anda ı es rl r   r   e i leri  n te n   itmi lerd r ⁽⁴⁾ ki Melik Nu m n dan bu a em n eli vireler. Pes bu da ı anları  alıvirmi d r ve dilemi lerd r ki biz m  zer m ze gel p Ben  Fez re ye⁴⁷⁷ ⁽⁵⁾ yardım ideler. N -g h gel rken g nderd g m z ehl    ay le u rami lardur ve anları es r itmi lerd r. T  ki bu tedb rile Melik Nu m n ⁽⁶⁾  atına var bile.  Melik  ays fikr id p eyitdi:    Eger eyle imi seydi ol bile g nderd g m z f rislerden nite kimse gelmeyeydi.  ⁽⁷⁾  Anter eyitdi:    Y  melik! Bu ne s zd r ki dirs n. Biz m  demler m z y z  i i-y-idi ve   r    le  od  ır  seyyid vardı ki  ır  bi  ⁽⁸⁾  i i tekell f  ekmezler. Pes biz m  demler m z   d rt yan n  ev r p  aber viricek  i i  omayup  ırup  ururlar.   ays eyitdi: ⁽⁹⁾    Y  ebe l-fev ris! Eger   l b yle ise iki mar za u radu  ki  ang sına dev  ideceg m z bilmez z. Z r  eger   r      ardınca ⁽¹⁰⁾ varurs   Ben  Fez re⁴⁷⁸ nice idel m. Eger bunda  urup gitmezsek i  fes da vardı.   Anter eyitdi:    Y  melik!  av b budur ki sen bunda ⁽¹¹⁾  uras n. Ben   r      ardınca varam. Ehl    ay l  urtaram ve eger mec l olursa Melik Esved i niye es r eyleyem? Melik  ays  n biraz     r b  ⁽¹²⁾ s kin oldu, eyitdi:    Y  ebe l-fev ris! Nice dilerse  eyle it ve f rislerden  a   i i dilerse  al.   Anter eyitdi:    Vall hi on  demden ⁽¹³⁾ ziy de almaz n. Eger anlaru n la   lem  olus  le ker olaca  olursa da ı yiter.  Melik  ays eyitdi:   yle

⁴⁷⁶ 151a-2 Fez re: Fiz re

⁴⁷⁷ 151a-4 Fez re ye: Fiz re ye

⁴⁷⁸ 151a-10 Fez re: Fiz re

dime yā ebe'l-fevāris! Az kişi-y-ile ⁽¹⁴⁾ niçün nefsüñi haṭara atarsın?” ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Sen benümiçün korkma. Qo leşker cümle senüñ qatuñda olsun. Tā ki benüm qalbüm emîn ⁽¹⁵⁾ ola. Zîrā Huzeyfe mällar göndürdügi kişilere ve eṭrāfdan dōstları gelse gerekdür.” Pes ‘Urve'(y)i ve Haṭṭāl'ı ve temām on fāris aldı, gitdi. ⁽¹⁶⁾ Qardaşı Şeybüb ve Cerîr öñince idi ve Hāriş'üñ işlerin añup barmağın ısırur ve la‘net iderdi. ‘Anter, Şeybüb'a eyitdi: “Bizi ‘Irāq ṭarafına al, git ⁽¹⁷⁾ ki anda saña bir iş göstereyin ki āfākda dāsītān ola.” ve Şeybüb eyitdi: “Yā ibne'l-lumm! Anlar gitdügi yoldan ardlarınca gidelüm ve illā anlar ⁽¹⁸⁾ ne ṭarafa teveccüh itdükleri bilür degülüz. Şāyed buluşamayavuz.” ‘Anter eyitdi: “Sen bilürsin ne iderseñ. Zîrā anlar çok kişidür. İzlerinden ⁽¹⁹⁾ ma‘lūm olur.” **Rāvî eydür:** Bunlaruñ ḥālî şu zikr olınan gibidür. Ammā Benî Fezāre, ⁴⁷⁹ Huzeyfe esîr olıcaq gāyet zelîl oldılar. Eger ol ⁽²⁰⁾ ḥaber gelüp Benî ‘Abs anlardan dönüp gitmeseydi qaçmağa ‘azm itmişlerdi. Eyle olıcaq Sinān'ıñ ḳatına gelüp mağlūblıqlarını bildürdiler ⁽²¹⁾ ve anlara Sinān eyitdi: “Vallāhi yā Benî ‘emmi! Ādem olana ġarîmin qoyup qaçmaq ‘ardur. Likin kişiyē zarūret gelicek ölmekden dirlik yig. Çünki ⁽²²⁾ böyle dirsın. Şabr eyle, qarañuluk olsun. Meḥārimüñüzi qurtaruñ. Māluñuzu ve ḥaymeñüzi qoñ. ‘Adū yağmalasun. Ammā bu daḥı ⁽²³⁾ şol vaḳt gerek ki Benî ‘Abs'e bir vāḳı‘a olmamış ola ve illā bir iki gün şabr idüñ. Şābit qadem oluñ her ṭarafdan siz. Tā ki [151b] ⁽¹⁾ fārisler irişē. Zîrā Huzeyfe'yile biz qabāyil-i ‘Arab'a bitiler ve mällar gönderüp ṭururuz. Yaḳında gelüp irişeler gerek. Ġālība Benî ‘Abs'e daḥı ⁽²⁾ bir vāḳı‘a olup ṭurur ve illā anlar Huzeyfe'(y)i ṭutıcaq sizi temām qal‘ itmeyince qomazlardı. **Rāvî eydür:** Bunlar bu ḥālde ⁽³⁾ iken aḥşam yaqlaşdı. Ol gün Melik Qays inmişidi. Ayruq cenge binmedi ve Benî Fezāre daḥı biraz rāḥat oldılar. Şabāḥ olıcaq Melik ⁽⁴⁾ Qays, Benî ‘Abs'e binüñ diyü qağırdı. Pes binüp her muḳayyed ⁽⁵⁾ olmaz, dirilmek idi. Bunlar cenge yüriyicek gördiler. Benî Fezāre her ṭarafdan nişāṭıla cenge yürüdi. Anı görüp Benî ‘Abs

⁴⁷⁹ 151a-19 Fezāre: Fizāre

ta‘accüb itdi. ⁽⁶⁾ Eyitdi: “Yā bunlara bahādur gelmişdür yāhūd bizüm haberümüzi ve ‘Anter'üñ gitdügin işitmişlerdür. Pes bugün hāzerile olmak gerek. Zīrā ⁽⁷⁾ bu nişātda bir hāl vardır.” didiler. Bu aralıkda iken bir uzun boylu ve yaşşı yağrınlu bir keçirek ve semüz ata binmiş ve eline zerrin ⁽⁸⁾ süñü almış ve beline bir yaşşı kılıç tākınmış bunları hisāba almazlanup hafıfçe cebe geymiş ve eteklerini şalıvırmış bir fāris meydāna girüp ⁽⁹⁾ cevlān itdi ve yakın gelüp Benī ‘Abs'den kıtāl taleb itdi ve çağırdı. Eyitdi: “Yā Benī ‘Abs! Vallāhi siz hasīb, nesīb kişilersiz ve ‘Arab ortasında ⁽¹⁰⁾ inşāfıla meşhürsüz. Andan ötüri Allāh Te‘ala size ‘avn idüp a‘dā gözi kahr idivirür. Bizüm kavmümüzüñ fārislerini ⁽¹¹⁾ ve bahādurlarını öldürdünüz. Biz sizüñ oğlancuklarıñuza nā-gāh bir iş itmedüğümüzden ötüri sādātumuzu esir itdünüz. ⁽¹²⁾ Biz daħı helāke yakın olup kaçmağa ‘azm itdügidi. Eger ehl ü ‘ayālden korkmazmıssağ hele şimdi murādumuz inşāfıla mübāreze ⁽¹³⁾ itmekdür. Gālib olursañuz kimsenüñ sözi olmaya ve ta‘yīb itmeye. Pes meydāna ādem gönderüñ iken emīn olman, havādiş-i zamān ⁽¹⁴⁾ kişiden eksük olmaz.” didi ve süñüsün elinde ditretti. Cevlān idüp bir şī‘r okıdı ki mazmünü kendülerüñ hālne teessüf ⁽¹⁵⁾ idüp ölmegi selim itmegidi. **Şī‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Qays bu sözleri işidüp ⁽¹⁹⁾ içi göyündi ve Benī Fezāre'yile aralarındağ neseb hürmetin aındı, eyitdi: “Vallāhi bu fāris eger evvel muşalaḥaya gelmiş olsaydı Huzeyfe'ye ⁽²⁰⁾ oğlancuklarıñ kanın bağışlardum. Ne hoş sözi kelicisi var. Evet şimden girü ne çāre bu kişi inşāf istedi. Bizden siz daħı ⁽²¹⁾ inşāf idüñ. Öldürmege kādır olsañuz öldürmeñ. Belki esir idüp katuma getürün, görelüm. Benī Fezāre'den aña ne kişi ⁽²²⁾ dirler? Ne hoş faşih lisān olur. Pes her taraftan fārisler hücüm itdiler ve Qays bunlara çağırdı. “Birüñüz varuñ.” didi. Muḳayyed olmadılar ⁽²³⁾ ve ol fāris hiç korkmadı. Tebessüm itdi. Eyitdi: “İnşāfda eksük komaduñuz. Pes süñüyile üzerlerine ḥamle itdi ve üzerlerini [152a] ⁽¹⁾ toz tıtdı. Görünmez oldılar ve soñra süñüyü atdı ve kılıcın çekdi. Girü bunlarıñıla toz içine girdi. Ol hāle degin ki

fârislerün⁽²⁾ yedisini helâk itmişti. Dört yanından fârisler kaçmışlardı. Çağırışıp hamle iderlerdi. Bu kimseneye cevâb vermeyüp önüne⁽³⁾ geleni yıkardı ve her tã'ife ma'rekede gâlib mağlûb kim ola diyü müterakibidi. Nâ-gâh toz altından Benî 'Abs fârisleri çok geldi⁽⁴⁾ vâzi'leri bozulmuş Melik Kays'a 'azm itdiler. Kays bunlara eyitdi: "Helâklık size ne olduñuz ve bu fârise kim dirlermiş?" "Vallâhi yâ melik!⁽⁵⁾ Ne kişidür, bilemedük. Bunuñ gibi bahâdur ne görüldi ne görilecekdür. Kılıcı var ki demüri keser. Bizden otuz fâris öldürdi.⁽⁶⁾ Ekşeri Benî Ğaţfân'dan idi. Eger Benî 'Abs'e götürü hamle idüñ diyü emretmezseñ bu şeytân cemî'-i çeriye şıyup fârisleri helâk⁽⁷⁾ itdi." **Râvî eydür:** Melik Kays bunu işidicek gönli karardı ve işitdi ki Benî Fezâre'den ferağ şayhaları gelür. "Pes kardaşlarına⁽⁸⁾ ve cemî'-i kabîlesi kavmine komañ." diyü çağırdı. Pes süñüler çeküp atlar başın şalıverdiler ve yakın varıcak gördiler ki anda bâkî⁽⁹⁾ kalan fârislerle ol fâris cengde dururlar. Kılıcın yalıñ elinde ve bunlara arslan gibi añrayup kanlar döker. Bu hâli görüp cümlesi⁽¹⁰⁾ heybet olup tırdı. Dilediler ki bunu hamleden men' ideler. Likin mümkün olmadı. Tâ ki 'alemile Melik Kays irdi. Ol fâris heybetile çağırdı ki⁽¹¹⁾ işiden mütehayyir oldu ve eyitdi ki "Beşâret olsun iy murdâr tã'ife ki sizden ferağ göçdi ve ğam kındı. Ben Hâriş bin Zâlim'in." ve sancağ⁽¹²⁾ üzerine hamle itdi. Kılıç zü'l-hayâtıla çaldı, düşürdi ve Melik Kays'a depdi. Üzerine muzâyikâ idüp cemî'-i esbâbıla tutdı, atdan yıkup⁽¹³⁾ yayan eyledi. Diledi ki alup döne. Likin her taraftan Benî 'Abs bahâdurları hamle itdiler ve Benî Fezâre⁴⁸⁰ dağı ferahlığıla itdi ve Sinân⁽¹⁴⁾ bunları kındurdu ve bir sâ'atde iki tã'ife birbirine karışdı. Kays'ıla Hâriş'ün dört yanında başlar şıcradı. Hâriş gördi ki⁽¹⁵⁾ ceng olaldı. Pes Kays süñüyle bir yara itdi ve Benî Fezâre'den⁴⁸¹ beş fâris'e ısmarladı ki bunu ceng arasından çıkaruñ. Haymelere⁽¹⁶⁾ iledüñ. Huzeyfe'ye fidâ iderüz." Pes kendü dönüp cenge geldi. Tã ahşam olunca 'azîm ceng itdiler. Ahşam

⁴⁸⁰ 152a-13 Fezâre: Fizâre

⁴⁸¹ 152a-15 Fezâre'den: Fizâre'den

olıcağ dönüp haymelerine ⁽¹⁷⁾ geldiler ve Hâriş bin Zâlim dağı döndi. Benî Fezâre⁴⁸² etrafına cem' olup du'âlar itdiler ve Melik Kays'ı, Sinân bin Ebî Hârişe'ye getürmüşlerdi. ⁽¹⁸⁾ Ol dağı üzerine mü'ekkel komışdı. Kays andan fidâ taleb itmişdi. Ya'ni kendüyi Huzeyfe'yile değışeler. Sinân dağı “Hoş ola.” dimişdi ⁽¹⁹⁾ ve Hâriş'ün fikrinde taña kalup ki bunca ol buña ihsân itdüğinden sonra anuñ itdüklerinde mütehayyir olmuşdı. **Râvî** ⁽²⁰⁾ eydür: Bunda sebep budur ki Melik Kays esîrleri. Çünkü Hâriş ısmarladı, yüz fâris bile koşdı. Pes Kays, Benî Fezâre'ye⁴⁸³ ve Benî ⁽²¹⁾ 'Abs gitdiler ve Hâriş, Benî 'Abs'ün yerine gelicek gördi ki a'dâ virân itmiş. Yaramaz râyihadan kanlar koğusından kimse turamaz. Kendü ⁽²²⁾ gönlünde eyitdi: “Benî 'Abs fârislerinden kimse kalmadı. Vallâhi hep helâk oldu.” Pes 'Alem-i Sa'dî⁴⁸⁴ üzerine haymeler kordılar. ⁽²³⁾ Kendü anda indi. Melik Esved'e dağı bir hayme tahliye itdiler ve Benî 'Abs fârislerine şaklañ, diyü ısmarladı ve kendüñünde bir iki def'a **[152b]** ⁽¹⁾ varırdı. İki gün böyle oldu. Üçüncü gün geldi, gördi. Üzerlerine turan âdemler oğlancuklarıçün yasa ağlamağa meşğül ⁽²⁾ olmuşlar. Bunları komışlar. Bunlar dağı nice kurtulavuz diyü meşveret iderler. Pes Hâriş'i içeri bunların bendlerin yürenü girdi ve bunlar ⁽³⁾ aña eyitdiler: “Allâh yâriş zamānuñ mudârasın bilmezimişsin. Hemân meydāna taş gibi turup darb-ı ta'n hāmmālīgiçün yaradılmışsın.” Hâriş ⁽⁴⁾ eyitdi: “Neden didüñüz?” Pes Lakîţ eyitdi: “Zîrâ Melik Nu'mân gibi kişinüñ oğlın öldürdüñ ve 'âleme fitne bırakduñ ve anuñ ⁽⁵⁾ haremde Hâlid bin Ca'fer'i depeledüñ. Bunca korkulardan sonra şimdi emân şüreti gözükdi. Lecâc idüp bu garîbliğı kabûl idüp ⁽⁶⁾ turursın. Bir murdâr kuluñ 'ahdın şaklarsın ki kadri olmaya ve bir yerde nesebile añılmaz. Tûtalum ki bugün yarın saña her yañadan ⁽⁷⁾ bunca 'Arab leşkeri gelmiş. Melik Nu'mân dağı 'Arab'dan 'Acem'den bir leşker gönderür ki saña ve Benî 'Abs'e gâyet intikâm ideler. Yigidüñüzi ⁽⁸⁾ kocañuzu kullar gibi deveye

⁴⁸² 152a-17 Fezâre: Fizâre

⁴⁸³ 152a-20 Fezâre'ye: Fizâre'ye

⁴⁸⁴ 152a-22 Sa'dî: Su'dâ

ķoyuna ŗatdururlar. Gel berü. Benüm sözümi işit. Bu meliki ŗalıvir. Tā ki senüñile ‘ahd ide ve Melik Nu‘māñ'dan ⁽⁹⁾ ŗuçunu dileye. Āsān ŗarıkile ķurtılasın. Zīrā eger biz esir olmasavuz saña ķurtulmaġa mecāl yoġıdı. Furŗat variken gel bizi ŗalıvir. Tā ki ⁽¹⁰⁾ ‘ālī menzillere iriŗesin. Diyeler ki “Melik Nu‘mān'ıñ ķardaŗın ŗalıvirmiş. Evvel yaramazlıġın ŗoñra eyülik idüp yuymış.” Hāriŗ eyitdi: ⁽¹¹⁾ “Yā Laķiŗ! Utanmaz mısın ki seyyid-i ‘Arab dirilürsin. Baña ġadr it diyü emr idersin ve saña ŗuçum degmemişken üzerüme beni helāk ⁽¹²⁾ itmege gelmişiken beni ŗalıvirsen dirsın.” Laķiŗ eyitdi: “Yā ibn-i Zālīm! Sen kime vefā itdüñ ve kime ķalbüñ ŗāfi oldu ki Benī ‘Abs'e ⁽¹³⁾ ve anuñ ol bī-aŗl u ķavline eyle idesin. Huŗuşā biz ķurtılup Melik Nu‘mān ķatına varıcaķ senüñile anlaruñ arasında muŗālaŗa ⁽¹⁴⁾ itmek olur.” Hāriŗ eyitdi: “Vallāhi Benī ‘Abs'e ben bulsam bir ġün diri yürütmezdüm ve ‘Anter'e itdüğüm ġasedi hīŗ kimseye itmezem. ⁽¹⁵⁾ Zīrā ol ķabāyıl içinde fārisliġile ŗöhret ve sa‘adet bulmuşdur. Eger ol degülmissedydi benüm cemī‘-i fārisler taŗt-ı yedümde olurdu. ⁽¹⁶⁾ Eger bu def‘ada ki anlaruñıla dōstlıķ gösterdüm. İŗtiyācum yoġımıŗsaydı öldürürdüm ve ‘Able seni, ben alurdum. Zīrā ‘Able'nüñ ⁽¹⁷⁾ atası bir nice kez baña didi ki “Yā Hāriŗ! Beni ŗol ķuldan ķurtar. Kızı saña vireyin ve uğurlayayın.” Baña gösterdi. Vallāhi zamānınuñ bedri ⁽¹⁸⁾ ve dürr-i yetimidür. Eger benümile mu‘āhede iderseñüz ki ben ne dilersem idesiz. Anı öldürüp murāda iriŗmek olur ve illā size bir ‘azāb ⁽¹⁹⁾ iderin ki hīŗ kimse ġörmiş olmaya.” Melik Esved eyitdi: “Yā Hāriŗ! Ne dilerdin?” Eyitdi: “Dilerin ki ‘ahd u yemīn idesiz. Tā benümile Benī ⁽²⁰⁾ Fezāre'ye⁴⁸⁵ varasız ve baña ‘Anter'üñ helāķine yardım idesiz. Baña ‘Able'(y)i virmeyince ayrılmayasız. Baña Melik Nu‘mān'dan emān eli viresiz. ⁽²¹⁾ Biz az ŗā‘ifeyüz. Anları nice idelüm dimeñ. Zīrā biz sādāt-i ķabāyilden kırķ kiŗiyüz. Kime gerekse buluŗavuz. Huŗuşā Benī Fezāre⁴⁸⁶ öñlerinden ⁽²²⁾ ve biz ardlarından olavuz.” Melik Esved eyitdi: “Ben and iŗeyin ki benüm ulu murādum bu. Sen didüğündür ve biz

⁴⁸⁵ 152b-20 Fezāre'ye: Fizāre'ye

⁴⁸⁶ 152b-21 Fezāre: Fizāre

bunda anuñiçün geldük idi.”⁽²³⁾ **Ebū ‘Ubeyde** eydür: Pes birbiri-y-ile andlaşdılar ve kendüzin bunlara atlar kaydın gördi ve gice il yatdukdan şöñra bunları şalıvirdi [153a]⁽¹⁾ ve gelürken Qays Benī ‘Abs diyārına göndürdüğü mālī ḥarīme uğradılar. Ol boğazlanan oğlancuqlaruñ anaları bileydi. Gice⁽²⁾ karañusunda bunlaruñ karasın gördiler ve ‘avretler ve develer āvāzın işitdiler. Ḥārīş eyitdi: “Qorqarın ki bu tã’ife Benī⁽³⁾ ‘Abs ola. Benī Fezāre’(y)i⁴⁸⁷ şıyup mālın alup dönmiş ola ve birbiri-y-ile bu bābda meşveret itdiler.” ve ḥaber bilmege bir ādem gönderdiler.⁽⁴⁾ Bir laḥzā gitdi ve tiz yine geldi, eyitdi: “Bu ol mālđur ki Benī ‘Abs'den Benī Fezāre⁴⁸⁸ yağmalamışdı ve ol oğlancuqları boğazlamışdı.⁽⁵⁾ Ba‘zı kullara şordum. Böyle ḥaber virdiler ki Benī Fezāre⁴⁸⁹ şındı. Bizden daḥı çok kişi kırıldı. Bizüm efendülerümüz bizi⁽⁶⁾ kırtardılar ve and içdiler ki anlaruñ oğlancuqların ve bahādurların temām boğazlayınca dönüp gitmeyeler.” Bu sözi işidicek⁽⁷⁾ cümleñüñ güci kesildi. Ne ideceklerinde müteḥayyir oldılar. Melik Esved, Ḥārīş'e eyitdi: “Vallāhi yā Ḥārīş! Ḥīlelerümüz bāṭıl⁽⁸⁾ oldı. Ümizlerümüz kesildi. Şimden girü biz Benī Fezāre'ye⁴⁹⁰ varursak yardıma mecāl yokdur. Hemān bize ḥasāret olur. Şavāb⁽⁹⁾ budur ki bu güci ve mālī alavuz. ‘Irak'dan yaña gidevüz. Zīrā biz on bu kadar olsavuz Benī ‘Abs'i şısavuz. Bu kadar nesne ele⁽¹⁰⁾ girecek degüldür. Yā budur ki qardaşum Nu‘mān'a ilçi göndürelüm. Ehl ü ‘ayāllerin⁴⁹¹ isteyelüm. Yā budur ki cehālet idüp ehl ü ‘ayāl^{492 (11)} kırtarmağıçün ardumuza düşeler. Biz daḥı kabāyil cem‘ idüp birisi kırtulmadın kıravuz.” Ol kırk kişi onar onar dört⁽¹²⁾ ṭarafdan güci iḥāṭa idüp kullara emr idüp develerüñ başın ‘Irak'dan yaña dönderüp sürdiler ve ol yüz kişi⁽¹³⁾ Ḥārīş bin Züheyr'ile güce bile koşmışlardı. Men‘ itmek istediler. Ḥārīş bin Züheyr öñlerince idi. Çağırdı ki “Yā veyleküm!⁽¹⁴⁾ Ya‘nī iy kişiler! Helāklik size. Ne cimri ‘Arab'sız. Bu karañulıqda dört

⁴⁸⁷ 153a-3 Fezāre'(y)i: Fizāre'(y)i

⁴⁸⁸ 153a-4 Fezāre: Fizāre

⁴⁸⁹ 153a-5 Fezāre: Fizāre

⁴⁹⁰ 153a-8 Fezāre'ye: Fizāre'ye

⁴⁹¹ 153a-10 Ehl ü ‘ayāllerin: Ehl-i ‘ayāl

⁴⁹² 153a-10 ehl ü ‘ayāl: ehl-i ‘ayāl

yanumuzu alduñuz.” Mülā‘ibü'l-Esinne çağırdı ⁽¹⁵⁾ ki “Varuñ başuñuzu kırtaruñ ki biz Benī ‘Amir ve Benī Dārim begleriyüz. Laķıť bin Zurāre ve Melik Esved ve Hāriş bin Zālīm ⁽¹⁶⁾ bizümiledür ve bizümle andlaşdı. Ahd emān itdüķ. Bizi şalıvirdi.” didi ve Hāriş bin Zühēyr'üñ üzerine ĥamle ⁽¹⁷⁾ itdi ve aşĥābından üçin öldürdüķten soñra kendüyi esir itdi. Ol sözi işidüp ve bu işi görüp bākisi tağıldı. ⁽¹⁸⁾ Yüķler ve develer arasından çıkup kaçmak istedi. Yol bulamayup ādemlere tuş oldılar. Ceng idenin öldürdiler. Bākisi ⁽¹⁹⁾ boyun virdi ve muťı‘ oldu. ‘Afv itdiler. Şabāĥ olınca cemī‘isini tutdılar ve göçi öñlerince sürdiler. ‘Avretüñ oğlanuñ ⁽²⁰⁾ feryādı ‘ālemi tutdı. Tā kuşlık olınca gitdiler. Hāriş bin Zālīm, ‘Able'ye nazar itdi. Gördi ki ağılar ve dāyim döner ardına bakar. ⁽²¹⁾ Pes ‘Able'(y)i göriceķ Hāriş'üñ ‘aklı başından uçdı ve Melik Esved'e eyitdi: “Yā melik! Bu gice ben ĥatunumıla buluşurın. ⁽²²⁾ Bunca zamān görmedüģin ‘Irak'a varınca yirine getürürin.” Hāriş'e Esved eyitdi: “Vallāhi yā Hāriş! Mādemki ‘Anter diridür, ⁽²³⁾ ata biner kılıķ kuşanur. Ben seni ol işe ķomazın. Şabr it. Zīrā hele sizüñ muķaddemüñüz benven. Bu kıza nā-gāĥ [153b] ⁽¹⁾ bir nesne olursa benden şorarlār. ‘Anter, eger diri ķalursa elbetde cān atar gelür. Seni ķor, baña yapışur ve hem göñlüme bu ⁽²⁾ gelür ki Benī ‘Abs, Benī Fezāre'ye⁴⁹³ ġālib olup mālārın sebī itseler gerek. Biz daĥı bunlaruñla fidā idüp şulĥ idevüz.” Hāriş ⁽³⁾ bu sözi işidiceķ bildi ki ‘Able eline girmez. Pes bunları şalıvirdüģine peşimān oldu ve göñline bu geldi ki Melik ⁽⁴⁾ Nu‘mān ķatına varıcaķ ki zevcesi Mütēcerride bunu bile ki “Ķardaşınuñ a‘śāsın şala ve ehl ü ‘ayālin sebī itdüm. Elbetde ⁽⁵⁾ erine yalvarup beni öldürtse gerek. Zīrā anı sever sözinden çıkamaz. Şavāb budur ki bu gice bunlaruñla ķonup temām uyuduklarından ⁽⁶⁾ soñra tıram, kılıcum Zül-ĥayāt'ıla ķamusını kıram. Evvel Esved'i öldürem ve ‘Able'(y)i alam. Bir taģa kaçam.” diyü fikr iderdi. **Rāvī** ⁽⁷⁾ eydür: Bu fikri iderken Hāriş şaĥrāda yaluñuz giderdi. Bunuñ bu ĥālını fārisler görüp fikri varduģın bildiler. ⁽⁸⁾ Mülā‘ibü'l-Esinne eyitdi: “Yā melik!

⁴⁹³ 153b-2 Fezāre'ye: Fizāre'ye

Hāriş, bizi şalıvırdüğine peşimān oldu. ‘Acebdür bize şerr itmezse şavāb budur ki ⁽⁹⁾ bir ʔarıkile defʔ idesiz.” Melik Esved eyitdi: “Nār u nūr ʔaḫḫı-y-içün eger andlu degülmişsem “Öldürüñ!” diyü emr iderdüm. Likin bir tedbīr ⁽¹⁰⁾ idelüm ki şerrinden ırāḫ olavuz.” Pes Hāriş'i okutdı, eyitdi: “Yā seyyidi Benī Mürre! Biz ‘Irāḫ'a giderüz ammā Huzeyfe içün ve Benī Fezāre⁴⁹⁴ ⁽¹¹⁾ içün gāyet perişān ḥaṭıruz. Zīrā ‘Anter ve Benī ‘Abs anları şısa gerek ve kimsesi ʔurtulmasa gerek. Sen ḥod bizümile anlaruñ ⁽¹²⁾ arasındaḡı ʔarābeti bilürsin. Şöyle fikr itdüm ki dönüp sen anlara varasın. Kendü kılıcuñ ve ʔardaşuñ ve beni ‘emmüñ kılıcı-y-ıla ⁽¹³⁾ cemʔ idesin. Bu sâʔatde anlara meded irişesin ve illā bize ve anlara ḥasāret olur. İn-şāʔallāh ben Melik Nuʔmān varıcaḡ seni ⁽¹⁴⁾ dilek ideyin. Saña ḥılʔāt göndüreysin ve hem saña yardım itmege leşker viribideysin.” **Rāwī eydür:** Hāriş bu sözi işidicek bildi ki ⁽¹⁵⁾ ʔavm kendüden ʔorḡdı. Eger ḥoş ola dimezse helāk iderler. Pes “Semʔān ve ʔāʔaten!” didi. Oluḡ sâʔatde döndi ve bunlar ⁽¹⁶⁾ görünmez olduḡlayın şapdı. Gice olinca bir yirde yatdı ve aḥşamın ʔalkḡdı. Şöyle yortdı ki dün içinde Benī Fezāre'ye⁴⁹⁵ irişdi ⁽¹⁷⁾ ve kendüzin bildürdi. Cemīʔ ʔarşu varup feraḡ oldılar ve güyegüsi Sinān'a buluşdı. ‘Anter ardınca gitdüḡin ḥaber virdi. ⁽¹⁸⁾ Ağladı ve mā-cerāyı söyledi. Hāriş eyitdi: “Yarın meydāna ʔonlarımı taḡyīr ideyin, gireyin görin. Eger ‘Anter taḡḡıḡ gitmiş olursa ⁽¹⁹⁾ sizi feraḡ ideyin. Melik ʔays'ı esīr ideyin. Huzeyfe'ye ʔardaşlarına fidā idevüz, ʔurtaravuz.” Pes gelüp Benī Bedr'üñ ḥaymelerinde ʔondı. ⁽²⁰⁾ ʔaʔām getürdiler ve biraz rāḫat oldu. Şabāḫ olinca yatdı. Şabāḫ olıcak dört yañadan fārisler meydāna geldi. Yuḡaruda ⁽²¹⁾ zıkr olınan gibi Hāriş daḡı meydāna girdi ve aşḡābınuñ arasından ʔays'ı ʔutdı, esīr itdi. İmdi geledüm ki ʔışşānuñ bāḡısi ⁽²²⁾ nicedür? Çünki aḥşam irişdi. Hāriş cengden döndi ve ʔays'ı iḡzār itdi. Huzeyfe'(y)i ve ʔardaşların istedi. ʔays daḡı ⁽²³⁾ eyle olsun.” didi. Likin itdüklerini başına ʔaḡdı. Eyitdi: “Yā Hāriş! Ne murdār ʔabʔuñ varımış. Laʔnet senüñ aşluña ve ferʔuña [154a] ⁽¹⁾ ki hiç

⁴⁹⁴ 153b-11 Fezāre: Fizāre

⁴⁹⁵ 153b-16 Fezāre'ye: Fizāre'ye

eylük bilmezmişsin. Biz seni ölümden kurtarup senüñiçün güyegümüz Nu‘mān'a ‘adū olduḡ daḡı bu mıdur? Şoñra kim peşimān ⁽²⁾ olurmuş göresin. Ayaguñ ṭayınduḡı vaḡt bizüm ḡadrümüzi bilesin.” Hāriş eyitdi: “Yā Ḳays! Şimden şoñra zamāne baña yenice ⁽³⁾ yol bula ki Melik Nu‘mān ḡardaşı Esved'i şalıvirdüm. ‘Ahd-ı emān aldum. Sizi şatdumısa daḡı yigin aldum ve ben şol fāris ki ⁽⁴⁾ benden ḡayrı bahādurlıḡıla añılur kişi olduḡın istemezem. İhşān benüm ḡatumda nesne degüldür. Evvel ḡatuñuzdaki şol ḡara ⁽⁵⁾ ‘Anter ki aña ve ḡılıcına tekye idersiz. Anuñ ismin resmin ‘ālemden gidermeyince uyumazın.” Ḳays eyitdi: “Yā Hāris! Uyanuḡluḡuñ ⁽⁶⁾ azdur. Şāyed düşüñde göresin. Eger senüñ ‘aḡluñ varmıssa şabr ideydüñ. Senüñiçün ne işledüḡümüz göreydüñ. Likin ⁽⁷⁾ geḡen geḡdi. Şimden girü çāre yok.” Pes Hāriş'e ve Sinān'a and içdi ki Huzeyfe'(y)i ve ḡardaşlarını şalıvire. Pes Ḳays ve Benī ‘Abs'den ṭutılan ⁽⁸⁾ yetmiş fārisi şalıvirdiler. Anlar daḡı varduḡlayın Huzeyfe'yi ve ḡardaşını şalıvirdiler. Cemī‘isi ḡavmine ulaşdı. Melik Ḳays, Rebī‘e Hāriş'ile ⁽⁹⁾ geḡen mā-cerāyı söylerdi ve cemī‘-i işiden la‘net idüp söḡerdi. Ba‘dehū bunu meşveretleşdiler ki “Ḳıṭāl itdüḡı vaḡtin anuñ ⁽¹⁰⁾ şerrinden nice emīn olavuz.” Ḳays eyitdi: “Bizüm fārislerümüz gelmeyince añunıla mübāreze itmek olmaz. Belki cemī‘üñüz Benī Fezāre'ye ^{496 (11)} götürdi. Ḥamle itmek gereksiz. Tā ki çokluḡıla başduravuz. Anuñ itdükleri zāhir olmaya. Zīrā şimdi biz anlaruñıla ber-ā-ber ḡalup ⁽¹²⁾ ṭururuz.” **Ebū ‘Ubeyde** eydür: Bunlar bu sözdeyiken Hāriş meydāna at depdi. Benī ‘Abs'den mübāreze ṭaleb itdi. Ḳays bunu göricek ⁽¹³⁾ bildi ki ḡaşdı nedür. Pes çeriye “Götüri ḡomañ.” diyü çaḡırdı. Cemī‘isi at başın koyup ḡamle itdi ve Sinān daḡı Huzeyfe'yile ⁽¹⁴⁾ Benī Fezāre'ye ⁴⁹⁷ çaḡırdılar. İki leşker birbiri-y-ile ölüm bāzārların itdiler. Öyle vaḡt irişince Benī ‘Abs azalmaḡa ve za‘fa başladı. ⁽¹⁵⁾ Hāriş aşaḡaların yuḡaruların dönderdi. ‘Amāre'(y)i ⁴⁹⁸ esīr eyledi. Ḳardaşı anası üzerine ḡurtaram diyü ḡamle itdi.

⁴⁹⁶ 154a-10 Fezāre'ye Fizāre'ye

⁴⁹⁷ 154a-14 Fezāre'ye: Fizāre'ye

⁴⁹⁸ 154a-15 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

Anı daḥı yarı ⁽¹⁶⁾ yirde yaralu eyledi. Qays gördi ki çerisi şınmağa başladı. Benī ‘Abs'e çağırđı ve haykırdı. Ḥattā kendü qardaşları-y-ıla Ḥārīş'ün ⁽¹⁸⁾ üzerine depüp şerrinden ḥalkı kurtarmağ istedi. Bu ḥâlde iken nā-gāḥ toz belürdi. Toğrı Benī ‘Abs'e geldi. Yakın gelicek ⁽¹⁸⁾ gördiler ki beş yüz fāris zirihlere ğark olmışlar. Önlerince bir fāris bir ‘Arabī ata binmiş ve bir hindī kılıç taḫnmış çağurur ki “Benem ⁽¹⁹⁾ Zā’ide bin Nuşayb ki Benī ‘Abs'e geldüm ve Melik bin Züheyr'ün qanın almağa geldüm.” Pes Benī Fezāre'ye⁴⁹⁹ ḥamle itdi. Fi'l-ḥāl tārūmār itdiler. ⁽²⁰⁾ Eger Ḥārīş gelmisseydi Benī Fezāre⁵⁰⁰ temām kırılırdı. Zīrā Ḥārīş ayrılmadı. Bir arada tırdı ve Ḥuzeyfe daḥı qavminün döndüğün görüp ⁽²¹⁾ qardaşları-y-ıla ḥamle itdi ve Zā’ide'(y)ile Ḥārīş buluşdılar. Aḥşam olınca ‘azīm ceng itdiler ve aḥīr ḥaymelü ḥaymesine geldiler ve Qays ol ⁽²²⁾ gelenlere ğāyet ikrām itdi ve mällar virdi. Atından inüp Zā’ide'-y-ile görüşdi, ta‘zīm itdi. Bu Zā’ide, Melik Qays'ün döstlerinden ⁽²³⁾ ve ḥışmlarından idi. Melik Qays buña geldüklerinden şordı. Ol eyitdi: “Yā seyyidi! İştüdüm ki Ḥuzeyfe sizünile çok yaramazlıklar [154b] ⁽¹⁾ itmiş. Çok zamān bize ādemünüz gele diyü müntazīr olduk. Hiç nesne gelmedi. Aḥīr işitdük ki Ḥuzeyfe ifrāt idüp muḥārimi ğāret ⁽²⁾ ve oğlancuqları zebḥ itmiş. Biz daḥı şabr idemeyüp sizü mu‘āvenete geldük.” Pes Qays buña şenālar itdi ve Ḥārīş'i ef‘ālın ḥaber virdi. ⁽³⁾ Zā’ide eyitdi: “Ben anuñ ḥālın işitdüm ve taḇi‘atin bildüm. Bugün eger bir laḥza öñdin gelmişmisem cemī‘isinün qaydın görürdüm ve seni ⁽⁴⁾ şerlerinden kurtarurdum. Likin yarın meydāna mübārezeye gireyin. Tıutup Ḥārīş'i qatuña getüreyin. Zīrā dün ne kişidüğün bildüm ve ne ⁽⁵⁾ yüzden anuñla muḥārebe itmek gerek?” Aşma‘ī eydür: Qays ‘Anter'ün ehl ü ‘ayālī⁵⁰¹ ardınca gitdüğün ḥaber virdi. Ol gice ceng ⁽⁶⁾ tedbīrin itdiler. Likin Rebī‘ ğāyet tıoldı. Zīrā ‘Amāre⁵⁰² esīr idi ve anası

⁴⁹⁹ 154a-19 Fezāre'ye: Fizāre'ye

⁵⁰⁰ 154a-20 Fezāre: Fizāre

⁵⁰¹ 154b-5 ehl ü ‘ayālī: ehl-i ‘ayāl

⁵⁰² 154b-6 ‘Amāre: ‘Ammāre

mecrūhıdı. **Ebū ‘Ubeyde** eydür: “Benī Fezāre⁵⁰³ daħı dönüp ħaymelerine ⁽⁷⁾ geldiler. Hāriş bin Zālīm'e ūşenālar iderlerdi. Hāriş'ün ħandan zirihi varıdı, boyanmışıdı. Benī ‘Abs'e ūşmayup Zā'ide'(y)i tıtamadıġına ⁽⁸⁾ te'essüf itdi. Hızeyfe, Hāriş'e Zā'ide'nün erlikin ūordı. Hāriş eyitdi: “Vallāhi eyü fāris'dür. Uрмаġ, dürtmek mevāķı'ın bilür. ⁽⁹⁾ Likin anuñ fārislığı benden ġayrıyla buluşıncadur. Eger aħşam irişmeseydi. Ben anuñ başın keserdüm. Likin yarın meydāna ⁽¹⁰⁾ ġireyin. Anuñ işin bitüreyin. Tā ki ħardaşum Ķasvere gele Benī cemī'-i işġālī ġetürmiş bula.” didi. Zīrā ħardaşına evvel ġeldüġi ġün ⁽¹¹⁾ bir ādem ġöndürmişidi. Esved'i ūalıvirüp ve andan emān alduġın kendü Benī Fezāre'ye⁵⁰⁴ ġeldüġin bildürmişidi. Cemī'-i ħabīle(y)i ⁽¹²⁾ fārislerden alsun dimişidi. Ķünkü ūabāħ oldı. Yir yirin cenge bindiler. Meydānda ūaflar düzüldi. Fī'l-ħāl Hāriş ⁽¹²⁾ meydāna ħıķdı. Ķaġırdı ki “Ādem ġöndürüñ ġelsün. ūol cānlar alıcı ūāzıyı ġuūşaya döndürici, ūol fāris-i hümāme ki ⁽¹⁴⁾ ‘ahd ġözetmez ve tız atmaġ ħürmetin bilmez ve kılıcından ġayrı kimseye(y)i dōst tıtunmadı.” Benī ‘Abs tā'ıfesi bunuñ bu sözlerin ⁽¹⁵⁾ işidüp la‘net oķudılar. Zā'ide diledi ki meydāna ħıķaydı. Likin ‘emmüsi oġlı varıdı, bundan öñdin ħıķdı. Fī'l-ħāl ⁽¹⁶⁾ Hāriş'e muķābil oldı ve süñü ħavāle kıldı. Hāriş, Zü'l-ħayāt'ıla süñüsini ħaldı. Depesin düşürdi ve kendüsini daħı ⁽¹⁷⁾ ber-ā-berine ġelicek ħaldı. Başın düşürdi. Pes Melik Ķays'ın ‘alemlerine yāķın ġelüp ħaġırdı ki “Yā Benī ‘Abs ve Yemen ve Ħicāz fārisleri! ⁽¹⁸⁾ Dirilürsiz da'vāñuza ġöre iş itseñüz. Neyiġün ġayriler ūavaşur, sizi ūaķlarsız. Epsem tırup teferrüc idersiz ⁽¹⁹⁾ ve illā ġelüñ. Muṭī' oluñ. Sizi terk ideyin. ūol ūartıla ki bu diyāri ħoyasız, ġidesiz. Otlaklarıñuza biz ħonaruz ⁽²⁰⁾ ve Melik Nu'mān sizi dileyeyin. Size nesne dimesün.” **Rāwī eydür:** Ķays ve ħardaşları işidicek bunuñ cehline ⁽²¹⁾ ve kem ‘aķlına ‘acabā ħaldılar. Dilediler ki ħeriye ġötüri. Hāmle idüñ diyü emr ideler. Zā'ide tız meydāna ħıķdı. Hāriş'e yāķın varup ⁽²²⁾ teūnī'ler itdi ki “Helāklik saña yā Hāriş ki ne murdār ħaūletlerüñ var. Utanmaz mısın ki bu ħabāyīħ zıkr idersin. İy ħabīş! ⁽²³⁾

⁵⁰³ 154b-6 Fezāre: Fizāre

⁵⁰⁴ 154b-11 Fezāre'ye: Fizāre'ye

Vallāhi ‘Arab içinde senüñ bir fazîletüñ yokdur ki zıkr olına. Ne şecā‘atüñ var ki ögünürsin. Hālid bin Ca‘fer'i uyurken [155a] ⁽¹⁾ öldürdüñ ve Nu‘mān'ıñ nāreside oğlancuğın öldürdüñ ve Melik Kays'ıñ saña ihsānları muḳābelesinde bunuñ gibi ⁽²⁾ işler işledüñ. ‘Acem ḳatında ‘Arab'ıñ hürmetin ḳomaduñ. ‘Ahdlar şıduñ. Beyt'ül-ḫarām fārisleriyle yaramaz işler işledüñ. ⁽³⁾ Bugün seni öldürüp Lāt u ‘Uzzā dergāhına yakın olsam gerek. Zīrā nezrüm var ki senüñ başuñı Beyt'ül-ḫarām'ıñ divārına ⁽⁴⁾ aşsam gerek. Tā ki gör ne naşīḫat ola.” **Rāwī eydür:** Hārīş eyitdi: “İy ḳaltabān! Bu sen didügiñi ne sen başarursın ve ne ⁽⁵⁾ cemī‘-i ‘ālem ḫalka başurur. İnanmazsañ cemī‘-i ḫalkuña çağır gelsün. Senüñile bile ḫamle itsüñler. Tā ki bir iş gösterem ki ‘ālem ⁽⁶⁾ içinde dāsītān ola.” **Ebū ‘Ubeyde** eydür: “Zā‘ide bu sözi işidicek gördiki ḫaddinden tecāvüz itdi. Üzerine ḫamle itdi. ⁽⁷⁾ Hārīş daḫı bunu ḳarşuladı. Zū'l-ḫayāt'ı çekdi. Diledi ki çalaydı. Likin ki ḳılıç def‘ itmek bilür. Ḳınına ḳatdı ve süñü ⁽⁸⁾ eline aldı. Öyle olınca ḳitāl itdiler. Hārīş ḫaşmına ḫod baḳup ṭururdu. Gördi ki anuñıla olmaz ve hem ḳatında ⁽⁹⁾ mertebem eksile diyü ḳorḳdı. Pes ciddile ḳılıcın eline alup hücüm itdi ve depere eyle çaldı ki ışığın kesüp alına degin indürdi. ⁽¹⁰⁾ Fi'l-ḫāl atdan yıkıldı. Benī Fezāre⁵⁰⁵ bunu görüp feraḫ şayḫaların itdiler. Ammā Melik Kays bunu görüp barmağın ışırdı. Vallāhi bu iş ⁽¹¹⁾ bu ḡarībe olınca n'olaydı ḳardaşlarumuñ birine olaydı ve ol Zā‘ide ile gelen fārisler ḫamle itmek istediler. Kays şefḳat ⁽¹²⁾ idüp men‘ itdi, eyitdi: “Çāre bu ḳaldı ki kendü zaḫmetümüz kendümüz çekevüz. Kimseye i‘timād itmeyevüz.” Kays bu sözdeyiken ⁽¹³⁾ gördi ki bir fāris ḫalkı yara yara selām virdi ve eyitdi ki “Yā melik! Ben Ḳasvere bin Zālim. İşbu Ḥabeş'üñ ḳardaşın ki ⁽¹⁴⁾ ṭuz, etmegüñüz bilmeyüp bedre döndi. Vallāhi yā mevlāyi! Bunuñ bu murdār fi‘lleri ‘ālemde bize ḳadr u ḳıymet ḳomadı. Dilerin ki ⁽¹⁵⁾ baña mühlet viresiz. Meydāna çıḳam. Şāyed ki furşat bulam, öldürem. Zīrā andan baña ne ḫaber gele ki sizüñ ve atañuz Züheyr'üñ ⁽¹⁶⁾ ihsānın bilmedi. Eyüdür ki ben anı

⁵⁰⁵ 155a-10 Fezāre: Fizāre

öldürem. Cemî'-i 'âlem baña du'â ide yâhud ol beni öldüre, halkuñ teşnî'iden kurtulam.” Melik ⁽¹⁷⁾ Qays bunun sözün işidicek ta'accüb itdi ve dört yanındağılara eyitdi: “Hiç bunun gibi gökçek ve ğarîb kelâm işitdügüñüz var mı?” ⁽¹⁸⁾ Anlar eyitdiler: “Vallâhi hiç bunun gibi işitmedük ki iki kardaş birisi bunun gibi munşif ola ve birisi anuñ ğaddâr. Allâh sübhâne vü Te'âla'nun ⁽¹⁹⁾ bu kudretine ve 'azametine düşen delîldür ki nite ki bu bâbda ba'zı şu'arâ dimişdür.” **Şî'r.** ⁽²⁰⁾ [Arapça Şiir] ⁽²¹⁾ Melik Qays ğilâz şidâd andlar içdi. “Eger sağ kurtulacak olursa kızum Cemâne'(y)i aña virem ve anı kardaşlaruma ber-â-ber idem ⁽²²⁾ ve anuñ selâmeti-y-içün Beyt-i Harâm'a örtü gönderem ve hādımlarına ve şanemlerine hil'atlar virem.” Pes Kāsvere'ye atlar ve silâhlar ⁽²³⁾ 'arz eyledi. “Kağısın dilerseñ al.” didi. Kāsvere eyitdi: “ Yâ mevlâyî! Eger ecel gelmedi-y-ise benüm atum ve yarağumıla dahı gelmez **[155b]** ⁽¹⁾ ve illâ gelmiş olursa cebe cevşen aña mâ'ni olmaz.” ve der-hâl meydâna at depdi. Kardaşı çok müddet idi ki tūrurdi. ⁽²⁾ Bildi ki kendüye kimse kōrkusından gelmez. Pes iki beyt okudı: **Şî'r.** [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] Zâ'ide ve Hâlid'i ⁽⁴⁾ öldürdügün zıkr itdi. Nâ-gâh Kāsvere çıkageldi. Çağırdı ki helâklık saña iy murdâr tabi'lü! Vây bed aşıl! Niçün ⁽⁵⁾ işbunuñ gibi işler işlersin? Delü misin? Yâhud çok mı tūtdu? 'Âlemde bize yir kōmaduñ.” Hâriş dahı bunu bildi, eyitdi: ⁽⁶⁾ “Yâ cimri 'Arab oğlu! Neyiçün böyle itdüñ? Ben saña âdem gönderdüm ki fârisleri cem' idüp yardıma gelesin. Sen bunda ⁽⁷⁾ benümile cenge mi geldüñ?” Kāsvere eyitdi: “İy vallâhi yâ Hâriş kişi! Ulular kâtında yaramaz söz işitmek ölümde eşeddür.” ⁽⁸⁾ didi. **Ebû 'Ubeyde** eydür: Hâriş bunu işidince eyitdi: “Yâ kırbân! Bu ne sözdür ki söylersin yoksa kardaşumdur diyü hürmet idem mi şanursın? ⁽⁹⁾ Vallâhi eger önüme gelürseñ ölüm kadehlerin içüririn.” didi ve Kāsvere'nüñ üzerine hamle itdi ve Kāsvere ⁽¹⁰⁾ yerinden irilmedi. Tūrdu ve eydürdi ki “Vallâhi seni diri kōmak 'âr, öldürmek iftihârdur.” Pes iki kardaş 'azîm ceng itdiler. ⁽¹¹⁾ Üzerlerini toz tūtdu. Görenler 'ibret aldılar. Tâ ki ahşam oldı ve her tâ'ife dönüp gelmelerine muntazır oldı ve Hūzeyfe

(12) dahı Hārîş'e nā-gāh haţar ola diyüp qorqup gelsün dönsün diyü bir âdem gönderdi. Pes qardaşı Qasvere'ye “Yüri. Benî ‘Abs'e (13) var. Bu gice nefsüñile tanış. Eger ölüm isterseñ yarın yine gel ve bugün ben eger seni öldürmek istesem qardaşlık gözetmesem (14) mecāl virmezdüm. Likin var bu saña ‘ibret olsun ve illā hūd şabāh kılıcum Zü'l-hayāt'ı senüñ qanuñıla şuvarurın.” Qasvere (15) eyitdi: “Yok elbetde iş temām olmayınca gitmek olmaz. Eger elüñden gelürse öldür. Dönüp gitme yoħsa arduña düşerin, (16) ben seni öldürmeyince qomazın.” Aşma'ı eydür: Hārîş gördi ki Qasvere qatı ciddi qayıyup üzerine arılan gibi Zü'l-hayāt'ı (17) deprettdi ve eyle çaldı ki zirihin kesüp Qasvere'(y)i iki bölük eyledi. Döndi, gitdi. Mecmū‘-ı ‘âlem bunuñ yüregi berkliginden (18) ‘acaba qaldı ve Melik Qays bu habîşüñ işine ve ‘Anter hâzır olmaduğına gâyet perişânıdı. Ebū ‘Ubeyde eydür: ‘Anter çünki benden (19) ehl ü ‘ayālî ardınca gitdi, bilesince on kişi varıdı ve kız qardaşı oğlu Haţţal idi. Öñince qardaşı Şeybüb qulağuzlık (20) iderdi. Benî ‘Abs'den öyle vaqţinde gitdilerdi. Ol gün gice tırmadılar, gitdiler. Şabāh olıcaq Melik Esved'e yetişdiler (21) ve esîrler âvâzın işidicek ‘Anter çağırđı ki “Yā veyleküm! Cānuñuz qurtarmaq ardınca oluñ. Quşlar aş olmadın (22) esîrleri qoñ gidüñ.” didi. Hatunlar âvâzın işitdi. Feraħdan çağırışdılar ve göçün aşāğası yuqarusı çalkandı ve (22) fārisler eyitdi: “İyvah! Ol qan içici kul geldi, irişdi.” Mülā‘ibü'l-Esinne eyitdi: “İy melik! Melül olma ki az kişi-y-ile gelmişdür. [156a] (1) Biz añunıla çıkışuruz, şavāb budur ki sen on kişi-y-ile esîrleri ve mālî gözedesiz. Biz gelenlerle ceng idevüz.” Hem eyle itdiler. (2) Şeybüb bu hālî gördi. Qardaşını qodı ve bir taraftan göçden yaña ‘azm itdi ve ‘Anter dahı kılıcın çekdi, a‘dāya hāmle itdi (3) ve aşhābına çağırđı ki “Yā Benî ‘emmi! Elüñüze gireni zinhār öldürüñ. Tā ki a‘dānuñ qalbine heybet bırağavuz.” didi ve at başın şalı(4)virdi. Evvel hāmlede yedi fāris öldürdi ve Mülā‘ibü'l-Esinne'(y)i de süñüyile mecruh idüp tıururđı. Mecālın qomamışdı ve Laķıţ (5) dahı eyle itmişdi. Öyle olunca ‘azīm ceng itdiler ve ‘Anter haşm üzerine gālîb oldı. Zîrā on beş kişi helāk

itdiler. Mülâ'ibü'l⁽⁶⁾-Esinne bu hâli bilüp Laķiṭ'e eyitdi: "Yā Laķiṭ! Eger daḥı ceng iderseñ bākīmüz daḥı kırıluruz. Nice idelüm?" Laķiṭ: "Şavāb budur ki senüñile ⁽⁷⁾ ikimüzi iki yanından kılıç havāle idelüm. Eger öldürürsevüz 'āli, menzile yetişürüz ve hem şerrinden kurtuluruz." didi. Pes atları başın ⁽⁸⁾ koyıvirdiler ve süñülerin toḡrultdılar ve bunlar bu hâlde iken nā-gāh gördiler. Esirler ve göç halkı beriyyeye teveccüh itmişler. Şayḥalarından ⁽⁹⁾ 'ālem tolu olmuş. **Ebū 'Ubeyde** ve aşma'ci eydür: Ceng turduḡı vaķt Şeybüb şehir yeli gibi bir taraftan göçüñ öñine vardı, eyitdi: "Ne turursız ⁽¹⁰⁾ ki gelen 'Anter'dür. Öñüñüzdekileri komañ ve kendü haykırup Melik Esved üzerine ḥamle itdi. Kullar, ḥalāyıklar birbirini bendden ⁽¹¹⁾ kurtarup tutulan fārisleri daḥı kurtardılar. Anlar taş, ağacıla bunlar süñülerle ḥamle itdiler ve Melik Esved bu hâli gördi. ⁽¹²⁾ At başın şalıvirüp 'Irāk yolın tutdı ve bilesince ki fārisler dört yaña taḡıldılar. Hāriş bin Züheyr'i, Şeybüb benden kurtardı. ⁽¹³⁾ Yügrük ardına düşdi ve Benī 'Abs'den birkaç fārisler bile gitdiler ve Şeybüb daḥı yayın omzına bıraķdı ⁽¹⁴⁾ ve eteklerin çevürüp biline şoķdı ve ol ölenlerüñ mücevher kılıcın alup Melik Esved'üñ ardınca gitdi. **Ebū 'Ubeyde** eydür: Bākī esirler ⁽¹⁵⁾ kurtulup 'Anter'den yaña 'azm itdiler. Laķiṭ ve Mülâ'ibü'l-Esinne bunları görüp enseleri inerdi. Mülâ'ibü'l-Esinne ḥod 'Anter'üñ ⁽¹⁶⁾ kōrkusından dir dir ditrerdi. Aḥşam daḥı irişmişdi. Pes her birisi bir yol tutup kaçdı. Pes 'Anter anları koyup göçegeldi ⁽¹⁷⁾ ve gördi ki 'Able feraḥından ağlar. Pes biraz bunu tesellî itdi ve "Hāriş bin Züheyr ve Şeybüb kani?" diyü şordı. Pes "Melik Esved'üñ ardınca ⁽¹⁸⁾ gitdiler." diyü ḥaber virdiler. 'Anter nā-gāh bir ḥaṭar ola diyü kōrkdı. Atı yorulmuşdı. 'Arab atlarından ḡayrı ata binüp gitdi. Likin ⁽¹⁹⁾ ırāk gitmedin kavmine uğrayu geldi. Melik Esved'i baḡlu almışlar, gelürler. 'Anter bunlardan ḥāllerin şordı. Şeybüb eyitdi: "Yā aḥī! ⁽²⁰⁾ gördüm ki Esved yügrümile şınup kaçdı ve hiç at yitecekleyin degül. Pes ciddi itdüm, segirttü. Ardından yetişdü. Beni görmedin ⁽²¹⁾ atıñ siñirin çaldım. Atından yıķdım. Der-ḥāl göḡsine çıkđım, baḡladım. Eger muṭī' olmasa öldürsem

geregidi. Pes döndük. ⁽²²⁾ İşde saña uğraduk. Likin senüñ kışsañ ne?” didi. ‘Anter dağı eyitdi: “Ekşerin kırdum ve kırtulanuñ dağı cemī‘isi yaraludur. Eger ⁽²³⁾ ahşam irmese kamusını kırardum.” didi ve dönüp göç katına geldi. Anda tırup rāhat oldılar. Melik Esved'üñ üzerine kullar [156b] ⁽¹⁾ mü‘ekkel kodı ve Melik Esved ‘Anter'e eyitdi: “N'olduñ yā ebe'l-fevāris? Bu def‘a Beni şalıvirseñ. Beni dağı hālīş dōstlaruñdan ⁽²⁾ idinseñ.” ‘Anter eyitdi: “Seni sağ u sālīm nice şalıvirem ki varasın bizüm üzerümüze leşker cem‘ idesin, gelesin.” Melik ⁽³⁾ Esved eyitdi: “Nār u nūr haqqı-y-içün mādemi sen bu yirdesin, ben yüzümi bu yaña dönmeyem.” ‘Anter eyitdi: “Melik Kays destürinsuz ⁽⁴⁾ benüm elümden nesne gelmez. Likin bize Hāriş'üñ hālinden haber vir ki nice oldı.” Esved eyitdi: “Hāriş Benī Fezāre'ye⁵⁰⁶ yardım ⁽⁵⁾ itmege gitdi. Bizden ayrılalı çokdur. Likin hīç haberi bilinmedi.” ‘Anter bu sözi işidicek Benī ‘Abs'içün gāyet korkdı. Der-hāl ⁽⁶⁾ göçdi. Ahşam iricek kondı. Zīrā ‘Able zahmet çeküp tarlıgana diyü teşvişlendi ve yarındası ahşamın vağanlarına geldi. ⁽⁷⁾ Hāriş bin Züheyr'e Esved'i ısmarladı. Kendü-y-ile evvel bile olan fārisleri-y-ile şabaḥ vaktinde Benī Fezāre'ye⁵⁰⁷ ‘azm itdi. Yolda giderken ⁽⁸⁾ ‘Able'(y)i añup işbu ebyātı: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] Zevāl vaktinde geldi, irişdi. Gördi ki eṭrāfi şayḥalar tutmuş ve Benī ‘Abs, Benī Fezāre'(y)i⁵⁰⁸ araya almış ⁽¹⁰⁾ ve ol sâ‘atde Hāriş bin Zālīm ‘Anter'üñ atası Şeddād'ıla ceng iderlerdi. Zīrā ol gün Hāriş şecā‘atin izhār itmege meydāna ⁽¹¹⁾ girmişidi. Egninde Süleymānī cebesi varıdı ve başında pulāddan ışıḡı varıdı. Üstine dülbendü şarmışıdı ve deve ⁽¹²⁾ yükünden yuḡ taḳınmışıdı. Şeddād dağı Cirve adlu atına binmişidi. Likin Hāriş, Şeddād'ı mecrūḥ eyledi. Helāk itmege ⁽¹³⁾ az ḳaldı. Melik Kays bunıñ hālīn görüp Rebī‘eye tanışdı ki Huzeyfe'ye ādem göndüre. Muşālaḥa eyleye. Nā-gāḥ ‘Anter fārislerle ⁽¹⁴⁾ gözükdiler. Benī ‘Abs bunı görüp ölmüş cānları dirildi ve şayḥaları artdı ve a‘dā dağı hamle iderken tırdılar ve

⁵⁰⁶ 156b-4 Fezāre'ye: Fizāre'ye

⁵⁰⁷ 156b-7 Fezāre'ye: Fizāre'ye

⁵⁰⁸ 156b-9 Fezāre'(y)i: Fizāre'(y)i

cemî^c-i kavm ⁽¹⁵⁾ ‘Anter'i karşıladılar. “Ehlen ve sehlen yâ ebe'l-fevâris!” didiler ve Melik Kays katına gelicek Kays mâ-cerâyı şordı ve ‘Anter dağı ehl ⁽¹⁶⁾ u ‘ayâli kurtarup Melik Esved'i gine tutduğun ve kardaşı Hâriş'e cemî^cisin ısmarlayup yirlerinde koyup gitdüğün haber virdi. ⁽¹⁷⁾ Melik Kays işidüp cemî^cisine gâyet ferah oldı. **Râvî eydür:** ‘Anter, ‘Able'nün eṭrâfına bakdı. Gördi ki vaṣi^cları ⁽¹⁸⁾ mağlûblık gösterür. Melik Kays'a eyitdi: “Yâ melik! Hâriş bin Zâlim elinden hâlûñüz ne ki Benî Fezâre[']ye⁵⁰⁹ yardım itmege gelmiş.” Melik ⁽¹⁹⁾ Kays dağı itdügi Hâriş işleri ve kimi esir itdüğün ve kimi öldürdüğün haber virdi ve mağlûb olup mertebesi el-ḥaṭâṭ⁵¹⁰ ⁽²⁰⁾ bulacağın añup ağladı ve eyitdi: “Şimdiki hâlde Hâriş tek Şeddâd'ıla meydândadur ve atañı mecrûḥ⁵¹¹ eyledi ve eger sen gelmiş ⁽²¹⁾ olmasañ Huzeyfe[']ye âdem gönderüp şulḥ itsem gerekidi.” ‘Anter bu kışşa(y)ı işidicek ‘âlem gözine karañu oldı. “Vallâhi ki yâ melik! ⁽²²⁾ Ol karnân size bunca işler itdükden soñra eger siz şulḥ ideydüñüz ben râzî olmazudum.” ve bunlar bu sözde-y-iken ⁽²³⁾ atası Şeddâd meydândan döndi. Kana ‘ğark olmuş ve Benî Fezâre⁵¹² ardundan çağrışurlar. Pes ‘Anter'ün gayzı dağı ziyâde oldı. **[157a]** ⁽¹⁾ Fi'l-hâl Hâriş'e at depdi. Gördi ki Hâriş gâyet ferah ve dilerin ki Melik Kays'ın üzerine hamle ide. Pes ‘Anter çağırdı ki “İvme, ⁽²⁾ yirüñde ṭur ki üş saña ecel câmların içüren varayorur.” didi ve dürlü dürlü cehlile bunuñ bu murdâr fi^cllerin ⁽³⁾ añup sögdi. Hâriş, ḥod Benî ‘Abs'ün şayḥaların işidicek ‘Anter'ün geldüğün sizerdı. Lîkin göricek temâm cezm itdi. ⁽⁴⁾ Yine ḥile ile kurtulmaḥ fikr itdi ve ‘Anter'ün âvâzın işidicek eyitdi: “Ehlen ve sehlen yâ fâris! Zamân ve ferîd-i devrân. İy yaramazluğa ⁽⁵⁾ eylük idici ve iy ehl ü ‘ayâlin kurtarıcı! Vallâhi yâ fâris! Zamân eger yüz biñ anca dirseñ dağı ziyâdeye müsteḥik oldum. ⁽⁶⁾ Saña görinecek yüzüm kalmadı. İtdüğüme gâyet peşimân ve hem benüm kışşamı bilen beni ma‘zûr ṭutar. Evvel bu ki beni hoş ṭurağı ⁽⁷⁾ yirde yaluñuz ḳoduñuz. Huşûşâ ki gice ve gündüz

⁵⁰⁹ 156b-18 Fezâre[']ye: Fizâre[']ye

⁵¹⁰ 156b-19 el-ḥaṭâṭ: il-ḥiṭâṭ

⁵¹¹ 156b-20 mecrûḥ: meḥrûc

⁵¹² 156b-23 Fezâre: Fizâre

Nu‘mān'dan k r huda id m. Ben eyitd m, bunlar  od ben mle bunca eyl k itdiler. Melik ⁽⁸⁾ Nu‘m n'ila da ı iken d   m n olmayayın diy  Esved'i  alıvird m.  o ra ba a   ayın oldılar. Eger  a masam   d r rlerd . Z r  g rd m ki ⁽⁹⁾ siz   ehl    ay l   zi g r p u radılar. Seb  itdiler. Ben   yet pe  m n oldum. Diled m ki d nle cem 'isin   d rem ve  ar m   zi ⁽¹⁰⁾  urtarup alam. Size gelem. Bunlar da ı bu fikr mi sizdiler. Ben m  od size gelmege y z m yo ıdı. Pes ben eyitd m: “Ben  Fez re'ye⁵¹³ varayın ⁽¹¹⁾ anlar   i inde olup anlar   a layayın ki Esved  arda ına varıca    l nice olur g reyin.” did m. Hele  imdiki   lde  a am  bild m ⁽¹²⁾ ve ecel mi da ı bild m. Z r  sen   el  nden kimse  urtulma a mec l yokdur. Likin y  ebe'l-fev ris! Bill hi Melik Esved'ile ge en m -cer y  bize eydivir.” ⁽¹³⁾  Anter da ı  ı  a(y)ı tem m  aber virdi. **R v  eyd r:**   r  ,  az yye(y)i i idicek fera lık g sterdi, eyitdi: “Y  f ris-i zam n! Seni ⁽¹⁴⁾ g rmeyelden   yet mel lid m. Likin y  ebe'l-fev ris! Ben   ab l it ki   mr m oldu a sa a  ul olayın.”  Anter eyitdi: “ y y   arn n! Sa a ⁽¹⁵⁾ kim inanur vall hi eger mec l bulsa  ne idece    bil rd k.”   r   eyitdi: “Y  ebe'l-fev ris! Ben m  atumda  ulicum Z 'l- ay t'ı nice ⁽¹⁶⁾  iyetl  id  in bil rsin. Anı sa a vireyin. Beni  avf eyle.” didi ve Z 'l- ay t'ı  ınına  atup vardı.  Anter'e  unuvirdi.  Anter  od ⁽¹⁷⁾ m r vv tl  ve  ay l  idi. Bunı redd itmedi. Likin  ılıcın almadı, eyitdi: “Y    r  ! Ben m  arafumdan ne d rsen  o  ola. Likin bil rem ki Melik ⁽¹⁸⁾  ays senden   yet acı ı dur. Megerki il    id p dilek idev z,   yed ki  ab l ide.” didi.   r   bu s z  i idicek  Anter'     nine ⁽¹⁹⁾ d   di, gitdi. Cem 'i  alk  bunı g r p m te ayyir oldu ve  uzeyfe  a ırdı ki “Veyleke y    r  ! Ni  n bunı a l  uldan  or du  ve bunu ıla ⁽²⁰⁾ ittifa  itd  ?” didi. Bunı i idicek g ldi ve d n p  Anter'   y zine ba dı, eyitdi: “Y  ebe'l-fev ris! G rd   mi ne dirler? Vall hi biz  uzeyfe'(y)i ⁽²¹⁾ es r id p y z m a artmayınca melik  atına   z r olmazın.” didi. At ba ın  ev rdi ve  ılıcın  ekdi.  Anter'i ba ına eyle  aldı ⁽²²⁾ ki

⁵¹³ 157a-10 Fez re'ye: Fiz re'ye

‘Anter’üñ başında Melik Kisrî hazînesinden alınmış ışık vardı. Anı kesdi ve alına irdi. Biraz yardı. Yüzünüñ üzerine ⁽²³⁾ kanlar ağıdı. **Rāvī eydür:** Hārîş korkuyıla çalmışdı. Ziyāde kesmedi. ‘Anter dağı bunuñ hîlesin bilürdi. Likin mürüvvetinden nesne dimezdi [157b] ⁽¹⁾ ve der-ḥāl Hārîş kaçdı. Benî Fezāre’ye⁵¹⁴ gitdi ve aḥşam yaklaşmışdı. ‘Anter dağı döndi. Benî ‘Abs’e geldi, yarasın bağladılar ve Melik Kays Hārîş’ile ⁽²⁾ geçen mā-cerāyı söyledi ve Hārîş dağı Benî Fezāre’ye⁵¹⁵ gelecek Huzeyfe karşı geldi. Taḥsîn itdi, eyitdi: “N’olaydı kardaşuñ Kāsvere’(y)i çalduğıñ gibi ⁽³⁾ çalayduñ. Başın kesüp sünüye dikeydüñ.” Hārîş eyitdi: “Yā ebā Heccār! ‘Anter’i Fārisler gibi ‘add itme. Huşūşā ki ben ḥavf u ḥıyānetile ⁽⁴⁾ idüm.” Pes ol gice iki leşker ārām itdi. Şabāḥ olıcaḳ yir yirin cenge bindiler. Evvel meydāna ‘Anter bin Şeddād girdi, çağırdı ki “Yā Benî Fezāre!^{516 (5)} Fārisüñüz Hārîş’i meydāna gönderüñ ki mekr itmeñüz ‘ākibeti nice olur, göstereyin. Şöyle şanmasun ki anuñ yarası baña mazarrat ⁽⁶⁾ getürdi.” didi. Benî Fezāre⁵¹⁷ dağı bildi kim ‘Anter’üñ nesnesi yokdur. Pes ensleri enddi ve Huzeyfe, Hārîş’i istedi ki meşveret ide, ⁽⁷⁾ ādemleri eyitdi: “Yā Melik Hārîş! Cemā’atile dünleden kaçmış, yirlerinde kimsesi kalmamış.” Hārîş’üñ kaçduğına sebep bu idi ki ‘Anter yarın ⁽⁸⁾ meydāna gelecegin bilürdi. Pes ol yatınca şabr itdi ve Mekke’den yaña dünle kaçdı, gitdi. Huzeyfe bu kažiyye(y)i işidicek Hārîş’e la’net ⁽⁹⁾ itdi ve eyitdi: “‘Anter’üñ korkusından kaçdı. Dün dağı aldamağıla bir iş itdi. Ammā ‘Anter meydānanda cevlan idüp gezerdi. Gördi ki kimse ⁽¹⁰⁾ gelmedi. Pes Benî Fezāre’nüñ⁵¹⁸ üzerine ḥamle itdi ve bir nice ādemi helāk itdi. Bunu görüp Benî ‘Abs dağı ḥamle itmek istedi. Melik Kays komadı. ⁽¹¹⁾ “Şabr idüñ ki şāyed Hārîş murdār kişidür. Bir ḥîle içün böyle ider ola.” didi ve ‘Anter’e ādem göndürdi. Bu nesne(y)i i’lām itdi. ⁽¹²⁾ ‘Anter yaluñuz aḥşama degin ceng itdi. Āḥir döndi

⁵¹⁴ 157b-1 Fezāre’ye: Fizāre’ye

⁵¹⁵ 157b-2 Fezāre’ye: Fizāre’ye

⁵¹⁶ 157b-4 Fezāre: Fizāre

⁵¹⁷ 157b-6 Fezāre: Fizāre

⁵¹⁸ 157b-10 Fezāre’nüñ: Fizāre’nüñ

ķavmine geldi. Melik Ķays'a eyitdi: “Yā melik! Ħārīš'den ķorķma. Ķo ki Ħārīš⁽¹³⁾ ne idebilürse itsün. Likin vallāhi yā Ħārīš! Ķorķusından ķaçışmışdır.” Pes ol gice daķı ārām itdiler ve şabāķ cenge girdiler. Rāwī⁽¹⁴⁾ eydür: “İki leşker temām üç gün ceng itdiler. Dördünci gün Ħużeyfe ķatında ne ķadar ‘Arab varısa taķıldı ve Benī Fezāre⁵¹⁹ mālın⁽¹⁵⁾ ve ĥarīmin alup taķlar başına çıkdılar. Kendüzin inerler, yolları beklerlerdi. Gice çıkarlar. Ħarīmleri ķatında yaturlardı. Ħużeyfe gördi ki⁽¹⁶⁾ bunuñla olmaz. Pes ķavminüñ uluların cem‘ itdi, eyitdi: “Yā Benī ‘emmi! Nice bir böyle idevüz. ‘Anter ĥod bizi şaķ u esen ķomaz. Eyle olsa⁽¹⁷⁾ gelüñ maķārimüñüzle vidā‘laşaluñ inelüm, a‘dā-y-ıla buluşalum. Taķdırde nice ise eyle ola.” Pes cemī‘isi başların açup süñüler⁽¹⁸⁾ alup taķdan aşāķa indiler. Ħatunları ardlarınca feryādlar ve ģirīler iderlerdi. Benū ‘Abs daķı cenge binmişlerdi. ‘Anter ceng yerine⁽¹⁹⁾ gelmişdi. Melik Ķays Benī Fezāre'nüñ⁵²⁰ bu işin görücek ‘Anter'e ve cemī‘-i fārislere eyitdi: “Yā Benī ‘emmi! Gelüñ öñlerinden ķaçar gibi idelüm. Tā ki⁽²⁰⁾ tama‘ idüp şahrānuñ ortasında geleler biz daķı dönevüz. Temām maķşūda yetişevüz.” Pes kendü at başın döndürdi ve cemī‘-i⁽²¹⁾ fārisler daķı eyle itdi, ķaçdılar. Benī Fezāre⁵²¹ bunu görüp tama‘a düşüp feraķ oldılar ve atlarınıñ başın koyup ardına düşdiler ve⁽²²⁾ Ħużeyfe aşķābına çağırdı ki “Yā Benī ‘emmi! A‘dāya muķkem kılıķ şaluñ. Kimsesine muķābā itmeñ.” didi. Ħużeyfe bu sözi söyledükleyin⁽²³⁾ Benī ‘Abs tā‘ifesi döndi. ‘Anter bin Şeddād ve ķarındaşı oĝlı Haţţāl'ı döndiler. Eyle ceng itdiler ki eger aķşama degin tursa **[158a]**⁽¹⁾ Benī Fezāre'den⁵²² kimse ĥalāş bulmazdı. Likin bunlar bu ĥālde iken birazcuķ toz belürdi. Melik Ķays göricek “Gelen Ħārīš'dür.” didi. Likin⁽²⁾ yakın gelicek toz yarıldı ve on ķişi çıkdı. Simālarında siyādet eşeri var ve yanlarınca yigirmi ķul bile gelürler. İlerü gelüp⁽³⁾ çağırdılar ki “Yā ķavm! Sizün öcünüñuzden süķķān-ı ĥarem ve sādāt-i ĥaţīm ve zemzem incindi. Kılıcuñuzu ķınına

⁵¹⁹ 157b-15 Fezāre: Fizāre

⁵²⁰ 157b-19 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

⁵²¹ 157b-21 Fezāre: Fizāre

⁵²² 158a-1 Fezāre'den: Fizāre'den

katuñ. Gelen cemî'-i kabâyil'üñ ⁽⁴⁾ ulusu 'Abdulmuṭṭalib bin Hâşim'dür. Birbirüñüze mühlet virüñ ki size sözi var. İşidüñ. 'Āşî olmañ." didi. **Rāvî eydür:** Bu sözi ⁽⁵⁾ işidicek halk cengden çekildi. Pes 'Abdulmuṭṭalib bir yüksek yire çıkdı. Nidâ itdi ki cemî'isi işitdi. Evvel Allāh Te'āla'ya (Celle ⁽⁶⁾ Celāluhu) ḥamd itdi. Şoñra halka naşihat itdi, eyitdi: "Yā Benî 'Adnān ve sādāt-i 'Arabān! Niçün düşmeni büyüdürsüz, birbirüñüzi kırsız,⁽⁷⁾ toğru yoldan çıkarsız? Yā Benî Benü'l-'ārām!⁵²³ Gelüñ inşāf eyleñ. Fesāduñuz şālāḥa dönsün. Fenā-i beḳā üzerine ihtiyār itmek ḥuşūşā ⁽⁸⁾ bu yıllardaki seyyid-i enām ve bedr-i temām Muḥammed-i Muşṭafā'nuñ ('aleyhi's-selām) zuhûrı olur. Ḥaḳ şerî'ati zāhir olsa gerek. Yā Benî Bedr! Ğadrdan ⁽⁹⁾ ictināb idüñ ve yā Benî 'Abs! Siz daḥı bunlaruñ bilmezliklerine uymañ ki mertebe yücelikiçün cefāya şabr idüñ." 'Abdulmuṭṭalib ⁽¹⁰⁾ bu sözleri söyledükleyin⁵²⁴ iki kabilenüñ sādâtı atlarından inüp önüne vardılar. Evvel Huzeyfe vardı. Benî 'Abs'den şikāyet idüp ⁽¹¹⁾ ağladı ve cemî'-i akribāsı daḥı ağlaşdılar kırılan ādemlerini bildürdiler. Şoñra Melik Qays vardı, selām viridi. "Yā seyyid-i ḥarem! Bu ğaddār zālīmüñ ⁽¹²⁾ sözine inanma." didi ve ol oğlancukları boğazladuğı bildürdi. 'Abdulmuṭṭalib eyitdi: "Yā Qays! Ben mecmū'-ı mā-cerāyı işitdüm. Anıniçün işbu ⁽¹³⁾ sādātı zahmet idüp aldum, geldüm. Siz daḥı 'Adnān'üñ bir rüknisiz. Hele şimdiki ḥâlde geçen geçdi. Aña irişmek mümkün degül. Şavāb budur ki ⁽¹⁴⁾ şimden girü birbirüñüze 'inād lecāc itmeyesiz. Muşālaḥa idesiz." didi. Pes cemî'isi rāzî oldılar, muḥālefet itmediler. Barışup görüşdiler ⁽¹⁵⁾ ve esîr olanları şalivirdiler ve Huzeyfe emr itdi kullarına ki şahrādan uluları gideler. Pes eyle idüp çadırlar kırdılar ve 'Abdulmuṭṭalib ⁽¹⁶⁾ bunlara hikāyetler iderdi ve fuşāḥā(y)ı 'Arab'üñ eş'ārından okurdi. Likin ekşer sözi 'Anter'ile idi. Zîrā ğāyet faşihü'l-lisānidi ve hem ⁽¹⁷⁾ seḥāvetin ve şecā'atin işitmişidi. **Rāvî eydür:** Çünkü Benî Fezāre'nüñ⁵²⁵ konuklığı temām oldı. 'Abdulmuṭṭalib gitmek

⁵²³ 158a-7 Benü'l-'ārām: Benü'l-'amām

⁵²⁴ 158a-10 söyledükleyin: söyledüğünleyin

⁵²⁵ 158a-17 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

istedi. Melik Qays ⁽¹⁸⁾ and viridi. Qomadı ve kendülerüñ diyârlarına ilettiler. Melik Qays qardaşlarına emr itdi. Qoyunlar boğazladılar ve bir vech üzerine konukluk ⁽¹⁹⁾ itdi ki Nu‘māñ, qardaşı Esved'i şalivire. ‘Abdulmuṭṭalib daḥı mu‘āvenet eyledi. “Şavāb budur, kendü elüñile bendin çezesin, getüresin. ⁽²⁰⁾ Muşālaḥa idevüz. Vara ol_dahı Nu‘māñ'ı ıslāḥ ide. Zīrā beher-ḥāl ‘Arablaruñ melikidür. Eger anuñ başında sā‘adet yokımissa ⁽²¹⁾ Allāh Te‘āla aña sultānlık virmezdi.” didi. Melik Qays daḥı sözlerin qabūl itdi, Esved'i şalivirdi. Getürüp ḥil‘atları ve öñine ⁽²²⁾ ṭa‘ām getürdi. ‘Abdulmuṭṭalib'ile ṭa‘ām getürdi. ‘Abdulmuṭṭalib'ile ṭa‘āmı yediler. ‘Abdulmuṭṭalib Esved'e naşīḥat itdi, eyitdi: “Yā melik! Ādem oḡlanı arslan degüldür. Bugünki ⁽²³⁾ işde yarın şanmak gerek. Hele şimdiki ḥālde qardaşuñ Kisrī yirinedür, üzerine vācibdür ki ḥalkuñ ḥālını ıslāḥ ide, [158b] ⁽¹⁾ zulm itmeye. Yarın Allāh qatında şorusın virebile. Pes şavāb budur ki varasın, qardaşuñ ıslāḥ idesin.” didi. Melik ⁽²⁾ Esved daḥı eyitdi: “Yā seyyid-i ḥarem! Bu fitnenüñ cemī‘isi şol ḡaddār qarnāñ Ḥārīś'üñ başı altından qopdı. Likin in-şā‘allāhu Te‘āla ⁽³⁾ sizüñ göñlüñüzden geçenleyin qardaşımı ıslāḥ idem.” didi. Pes şoḥbete meşḡul oldılar. Birbirine i‘zāz, ikrām ve dōstlık ⁽⁴⁾ izḥār itdiler. Düşmeni melūl itdiler ve ‘Abdulmuṭṭalib şerābdan içerdı. Zīrā sādāti ‘Arab'dan idi ve cemī‘isinüñ muḡaddemi[yi]di. ⁽⁵⁾ Şoḥbet ešnāsında Beytü'l-ḥarām'ı ve iştıyāk ‘azm idüp gitmek istedi. Melik Qays daḥı rāzī oldı. Diledi ki anı ⁽⁶⁾ ve aşḡabını ḥil‘atlaya. Tuḥfeler, mevhibeler vire. ‘Abdulmuṭṭalib qabūl itmedi, eyitdi: “Yā melik! Ben bunda ıslāḥa geldüm. Ḥil‘atun ⁽⁷⁾ mālīçün gelmedüm.” Pes Benī ‘Abs'e ve Benī Fezāre'(y)i⁵²⁶ gönderdi, çıqdılar vidā‘laşdılar. Ol yaña ‘Abdulmuṭṭalib Mekke'ye gitdi ve bu yaña ⁽⁸⁾ Melik Esved ‘Irāk'a ‘azm itdi ve bu iki qabile daḥı menāzile döndiler. Likin birbirine göñüllerinde daḥı yaramazlık varıdı. Nite ⁽⁹⁾ ki şā‘ir bu bābda dimişdür: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Egerçi ‘Anter ⁽¹⁶⁾ diyārına

⁵²⁶ 158b-7 Fezāre'(y)i: Fizāre'(y)i

giderdi. Likin Hâriş'den içinde odı vardı. Bunu yaraladığından ötürü. Likin kancalığın bilmezdi. ⁽¹⁷⁾ Gönlünde fikr bu idi ki Hâriş'ün kavminden kimi bulursa öldüre. Bir gün Mekke'den bir kişi geldi. Ol kişi ⁽¹⁸⁾ dağı Benî 'Abs'den idi. Dāyim Beyt-i harām'a varurdu, aşnām 'ibādetine mu'tekif olurdu. 'Anter buña "Hâriş'i gördün mi?" ⁽¹⁹⁾ diyü şordu. Ol eyitdi: "Beyt-i harām'da gördüm. Kendüzin yir, içer. Gice çıkar 'Arab'ün mälların uğurlar. Benî ⁽²⁰⁾ 'Abs'den kalbinde gāyet acısı var. Şavāb budur ki varasın. Birkaç kişi-y-ile tutasın." 'Anter eyitdi: "Ol Tengri haqqı ki Mūsā'ya ⁽²¹⁾ tecellî kıldı. Habāsetile ve kaçması-y-ıla göz görmedük ve kulak işitmedük iş işledi." Ol kişi eyitdi: "İşitmek, görmek ⁽²²⁾ gibi olmaz." 'Anter eyitdi: "Nesin gördün Hâriş'ün sen yā kişi?" didi. Ol eyitdi: "Gördüm ki Beyt-i harām'da gezerdi, ⁽²³⁾ elinde kılıç Zü'l-hayāt'ı bile idi. Nā-gāh geldi, öñinden bir kişi geçdi ki Yeşrib'den idi. Adına 'Amru bin İtnāba-ı [159a] ⁽¹⁾ Harrecī dirlerdi. Hâriş'i gördi, mütekebbir ana hareket ider. Katında hāzır olanlara şordu: "Bu ne kişidür?" didi. Anlar ⁽²⁾ eyitdiler: "Buña Hâriş bin Zālim dirler. Pes 'Amr eyitdi: "Vāveylāh! Bu ol kişidür ki Nu'mān'ün huzūrında Hālid bin Ca'fer'i ⁽³⁾ uyurken öldürdi. Eger Hālid uyanukmissa ne öldürürdi ve ne hōd yöresine uğrardı." Hâriş bunun sözün işidicek ⁽⁴⁾ gāzabıla bunun yüzine bakdı, eyitdi: "Ne kişisin? Kağı yirdensin?" 'Amr eyitdi: "'Amru bin İtnāba'yın. Toğduğum büyüdüğüm ⁽⁵⁾ yir Yeşrib'dür. Evet senün bunları şorduğundan maşşūduñ nedür?" didi. Hâriş eyitdi: "Hālid'i öldürdüğümü ⁽⁶⁾ başuma kaşduñ. Anı uyurken öldürdümise seni uyanukla öldüreyüm." 'Amr eyitdi: "Vallāhi mādemi bu arada ⁽⁷⁾ sın kimse-y-ile uğraşmazsın ve illā bu evün itinden saña çok belā irişür." didi ve atı başın dönderüp istiḥkār ⁽⁸⁾ idüp bir şi'r okudu. İçinde Hâriş'i zemm itdi ve kendüyi medḥ itdi ve ehlinden yaña yürüyüvirdi. Şi'r. [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁰⁾ Hâriş gāyet kaşdı ve Beyt-i harām içinde nesne diyemedi. Likin gözledi bunu ki Mekke'den çıkdı Yeşrib'den yaña gitdi, ⁽¹¹⁾ pes Hâriş dağı ardınca vardı. 'Amr dağı gitdi. Menziline irdi. Hâriş şabr itdi ve dünla 'Amr'ün kapısına

varup ⁽¹²⁾kağdı. ‘Amr dağı taşra çıkup eyitdi: “Yā kişi! Ne isterseñ?” Hāriş eyitdi: “Yā mevlā! Senden yardum umageldüm. Korkuya uğramış ⁽¹³⁾kişisin.” ‘Amr eyitdi: “Seni korkudan kurtarayın. Eger korkduğunu Hāriş ise dağı.” Hāriş eyitdi: “İmdi ceng aletlerin geyüp gel. ⁽¹⁴⁾Pes ‘Amr dağı müretteb ceng aletin geyüp bir yügrüg ata bindi, çıktı. Hāriş önce bu ardca gitdiler. Tā ki ‘Amr’ı Yeşrib’ün ⁽¹⁵⁾nāhiyesinden çıkardı. Pes döndi, eyitdi: “Yā ‘Amr! Ben zālimin ki Hālid’i uyurken öldürdün diyü söyledün. ⁽¹⁶⁾Üş seni uyanuğiken ve cemī‘-i yarağün bile iken aldadum. Kavmün arasından çıkardum. Pes hāzerünile ol ki elbette öldürsem ⁽¹⁷⁾gerek.” didi. ‘Amr bu sözi işidicek ta‘accüb itdi. Cenge yarağlandı, eyitdi: “Yā ibni zālim! İnşāf itmişsin. Ta‘accüb itmemişsin.” ⁽¹⁸⁾ve süñüsin çeküp hamle itdi. Birbiri-y-ile gice karañusunda dün yarusına degin bī-hadd ceng itdiler ve birbirinden ayrıldılar ⁽¹⁹⁾ve gördi ki ‘Amr pehlevāñ cüst kişidür. Pes Hāriş yine mekre hile başladı. Cengden yorulmuş, diñlenür gibi yirinde тұrdı, ⁽²⁰⁾eyitdi: “Yā ‘Amr! Sen ne dirsın bu işde ki vazgelevüz? Zīrā ben seni bir fāris gördüm ki hīç fārise beñzemez. Senünile dōst ⁽²¹⁾olmak isterin. Ben bu işleri mecmū‘-ı şol Beytū’l-harām’da söyledüğün sözden öturi itdüm ki seni tutaydum, ⁽²²⁾girü şalıvireydüm ki benüm fārisliğümü bilesin ve i‘tirāf idesin. Hele şimdi andan emelüm kesdüm. Likin vallāhi benüm ⁽²³⁾bu elümden gelür ki üç gün ve üç gice ceng idem. Ta‘ab gelmeye. Ammā bizüm aramızda kan olmadı. Birbirünüze neyçün [159b] ⁽¹⁾bir iş idevüz ki dört yaña söylene. Pes kılucını kınına kat ki ben_dağı kılıcumı kınına katayın ki saña eş‘arumı ⁽²⁾işitdüreyin. Beytū’l-harām’da şi‘rünü işitdüm ve saña cevāb virsem gereğidi. Likin bu işleri fikr itdüm. Ben ⁽³⁾eyitdüm. Esir itdüğümden şoñraki şalıvirem. Ol vakt şi‘rine cevāb virem. Şimdiki hālde ol fikr ⁽⁴⁾gitdi. Şi‘ri dinle.” didi. ‘Amr hod cengden yorulup тұrurdu. Bu işi isteyüp bulmazdı. Pes kılıcın ⁽⁵⁾kınına katdı ve süñüsin tayanup eyitdi: “Vallāhi yā Hāriş! Sen fārisin ki senün gibi fāris dağı meydāna ⁽⁶⁾girmiş degüldür.” didi. Pes Hāriş dağı kolların gerüp süñüsin at boynına kodı ve bir şi‘r okudı. ⁽⁷⁾Bu mā-cerāyı

aandı ve kendüzin ve ‘Amr içinde medh itdi. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] Bu kitābuñ mü‘ellifi Aşma‘i eydür: ‘Amrū bin İtnāb, Hāriş bin Zālīm'ūñ ⁽¹⁰⁾ şi‘rin işitdi. Feşāhetin ta‘accüb itdi ve bu kaşidede şecā‘atin vaşf itdükden utandı, eyitdi: “Bunun ⁽¹¹⁾ gibi kişi düşmān tutmağdan dōst idinmek yigdür.” didi ve atından indi ki vara anuñ dizginine ⁽¹²⁾ yapışa. And virüp ilzām ide ki alup Yeşrib'e gide. Bile tuz, etmek yiyeler. Pes Hāriş'ūñ katına geldügi gibi Hāriş ⁽¹³⁾ ayağın üzengüsinden çıkarup bunı şöyle depdi ki yire düşürdi ve Zū'l-hayāt adlu kılıcıla çaldı iki ⁽¹⁴⁾ pāre eyledi ve atını ve silāhını alup gitdi. **Rāwī eydür:** Çünkü ‘Anter, Hāriş'ūñ bu fi‘lin işitdi. Be-ğāyet ⁽¹⁵⁾ acıdı, eyitdi: “Vallāhi ol mel‘unı katl idüp kabāyıl anuñ elinden kurtarmağ gerekdür.” didi ve dört yaña ⁽¹⁶⁾ çavuşlar göndürdi ve mällar şarf itdi ki ol kanda ise bilüp bu yaña haber getüreler. Hāriş dahı hemāñ ⁽¹⁷⁾ toğrı Mekke'ye vardı. Harem içinde sākin oldı ve ‘Amr'ūñ silāhını şatup hamr içmege meşğul oldı ⁽¹⁸⁾ ve ‘Amr'ūñ dahı Yeşrib'de aşhābı ve dōstları bu kažiyye(y)i işidüp Hāriş'ūñ ardına düşdiler. Gördiler ki hareme ⁽¹⁹⁾ girmiş. Pes harem'ūñ çevresinde yürürlerdi. Çıka diyü gözdürlerdi. Ol dahı kažiyye(y)i bilüp ⁽²⁰⁾ Zemzem'ile Maķām-ı İbrahīm arasından çıkmazdı. Zīrā kendüyi istedüklerini bilürdi. Tā ki işitdi ki ⁽²¹⁾ ‘Abdulmuṭṭalib Benī ‘Abs'ile Benī Fezāre⁵²⁷ arasında şulh itmiş. Pes Hāriş eyitdi: “Gerekdür ki ben_dahı varup ⁽²²⁾ Nu‘mān bin Münzir'ūñ karındaşı Melik Esved katına varam. Baña karındaşı Nu‘mān'dan emān alıvire.” didi. ⁽²³⁾ Pes şüretin tağyir idüp bir gice karañulıkda çıkdı. Ka‘be'den beriyyeye düşüp yolsuz yirlerden **[160a]** ⁽¹⁾ ‘İrāk'a geldi, gördi ki Nu‘mān bin Münzir bahādurlar ve leşkerler cem‘ itmiş. Benī ‘Abs'ūñ üzerine gitmege yaraqlanmış. Zīrā ki ⁽²⁾ işitdi ki andağı leşkerine ve kardaşına ‘Anter ve Hāriş ne işler itdiler ve karındaşı Melik Esved'i esir itdiler. Pes Nu‘mān ⁽³⁾ nāre vü nūra and içüp elbette ben varam Benū ‘Abs'ūñ eşerlerin bil-külliyye kal‘ idüp büyüğini ve küçüğünü cemī‘isini kıram dimişidi. ⁽⁴⁾ Likin hatunı

⁵²⁷ 159b-21 Fezāre: Fizāre

Mütecerride dāyim men' iderdi. Varmağa komazıdı. Hattā ki Melik Esved esirlikinden kurtulup Nu'mān'ıñ katına ⁽⁵⁾ geldi. Nu'mān bunu göricek sevindi ve hālinden su'al itdi. Melik Esved daħı vāķi' olan 'acīb haberleri söyledi ve 'Abdulmuṭṭalib'üñ ⁽⁶⁾ şulh itdügin didi. Ammā sözünüñ āhirinde eyitdi: "Āķil olan kişiye gerekmez kim Benū 'Abs'ile düşmenlik idemedem ki ⁽⁷⁾ 'Anter anlarıñ içindedür." didi. Zīrā ki kimseden korchmaz ve çoklıkdan üşenmez ve şecā'atinden ğayrı sa'ādetlü ṭālī'i daħı ⁽⁸⁾ var. Anuñıla gökler Tengri'sinüñ 'ināyeti var ve bu leşker ki sen aña gönderirsin. Eger bunlarıñ içinde bir bahādur kişi olmazsa ⁽⁹⁾ ki ceng kāyim olduğı vaķt 'Anter'i meşğul kıla ve aña muķābil ola. Vallāhi cemī'-i leşkeri kırar eger kumlar ve kayırlar sağışınca ⁽¹⁰⁾ daħı olursa." didi. Nu'mān bunu işidicek ğazabı daħı ziyāde oldı, eyitdi: "Sen böyle diyicek kalan kişiler ⁽¹¹⁾ ne diyeler." didi. Melik Esved eyitdi: "Şol nesne ki ben gördüm. Ziyāde nesne dimez. Ammā benüm katumda re'y budur kim ⁽¹²⁾ sen Benī 'Abs'e leşker göndürmeysin. Tā ki 'Anter'i katl idüp yāḥud esir kılmayınca. Andan soñra cemī'isi saña muṭī' ⁽¹³⁾ ve münķād olurlar." didi. Nu'mān eyitdi: "İmdi anuñ gibi bahādur kişi kanda bulalum ki anuñıla muķābil olup bizi anuñ ⁽¹⁴⁾ ma'ūnetinden⁵²⁸ kurtara." didi. Melik Esved eyitdi: "Ol Hārīş bin Zālim'dür ki bahādurlıķda anuñ mişli yoķdur ve hīlede ⁽¹⁵⁾ ve fikrde andan ziyādedür. Her kadayise anu bulmaķ gerek ve aña emān virmek gerek. Zīrā ki Nu'mān'ıñ oğlın öldürmişidi. Pes ⁽¹⁶⁾ kaçan ki anı istimālet idüp 'Anter'e ḥavāle idesin. Eger 'Anter ölürise hoş ve eger Hārīş ölürise daħı hoş." didi. ⁽¹⁷⁾ Zīrā ki ikisi daħı birbirine ber-ā-ber bahādurlardur. Andan soñra Hārīş'üñ kışsasını şerḥ itdi. Benī 'Abs'ile Benī Fezāre⁵²⁹ yirindeki ⁽¹⁸⁾ mā-cerāsını söyledi ve 'Anter'i hīleyile nice mecrūḥ idüp ölümlü kılduğını ve anları kıoyup gicede kendü gitduğını zıkr eyledi. ⁽¹⁹⁾ Nu'mān bunları işidicek eyitdi: "Şimdi Hārīş kadayıduğın bilmez misiz?" didi. Esved daħı eyitdi: "Nār ḥaķķı-y-içün bilmezem. Līkin kıullar ⁽²⁰⁾

⁵²⁸ 160a-14 ma'ūnetinden: ma'ūnetinden

⁵²⁹ 160a-17 Fezāre: Fizāre

göndüreyin istesünler. Bulup katuña getürsinler. ‘Anter'i ve Benī ‘Abs'i helāk itmege emr idelüm. Tā ki hiç kimse işlemediği ⁽²¹⁾ işleri andan göresin.” didi. Bu sözleri-y-ile qarındaşı Nu‘mān'ıñ kalbin biraz tesellī eyledi. Eger Benī Fezāre'yile⁵³⁰ ta‘aşşüb ⁽²²⁾ olmasa muşālaḥa olmuşıdı. Likin ‘Anter'den incinüp tırdı, bu sözi anuñiçün.” didi. Bildügim Hızeyfe bin Bedr ⁽²³⁾ elbette Benī ‘Abs'üñ cengine gelse gerek. Pes diledi kim Hāriş'ile Nu‘mān ortasında muşālaḥa ide. Tā ki Benī ‘Abs'i helāk ide [160b] ⁽¹⁾ ve ‘Anter bin Şeddād'ı öldüre. **Rāvī eydür:** Nu‘mān çünki qaradaşı Esved'üñ sözlerin işitdi. Tedbīrin ve firāsetin ⁽²⁾ begenüp qabül eyledi. Dāyim Hāriş'üñ aḥvālinden ve ne yirde olduğından şorarđı. Tā kim Hāriş Mekke'den geldi ve bir ⁽³⁾ gice Esved'üñ katına girdi. Çünki Esved, Hāriş'i gördi. Be-ğāyet feraḥ oldı ve aḥvālinden şordı ve hem qarındaşı Nu‘mān'ıla ⁽⁴⁾ kendü arasında Hāriş hakkında geçen mā-cerāyı söyledi. Kendü Hāriş tarafından ‘Anter'i öldürüp ve Benī ‘Abs'i helāk itmege ⁽⁵⁾ iltizām itdügin haber virdi. Hāriş daḥı eyitdi: “Yā mevlāy! Senüñ gibi ve qarındaşıñ Nu‘mān gibi benüm ardumca nāzırım olıcaḥ ⁽⁶⁾ benümiçün cemī‘-i bahādurlar ‘āciz olıcaḥ işlere iltizām itsek ‘aceb olmaya.” didi. Esved eyitdi: “Eger qaradaşum Nu‘mān'içün dirsek ⁽⁷⁾ şimdi ol oğlın ki öldürdügidi. Anuñ hüznin unıdup andan vazgeldi ve eger benümiçün dirseñ benümile senüñ ⁽⁸⁾ arañda ḥod bunca ‘ahdlar emānlar var. Andan dönsem mi gerek?” didi. “Şabāḥ qarındaşum Nu‘mān'a varalum. Ol seni ḥoş görüp ⁽⁹⁾ katındaḡı bahādurlarından seni yukaru geçürüp iḥsānlar idüp ‘Anter'üñ ve Benī ‘Abs'üñ helākine göndürse gerek.” didi. ⁽¹⁰⁾ Pes Hāriş'üñ öñine ta‘ām getürdiler. Şoḥbet idüp ḥamr içmege meşḡul oldılar. Hāriş hizmetler idüp ‘Anter'i ḥile-y-ile nice mecrūḥ ⁽¹¹⁾ itdügin ve ‘Amr bin El-İtnāba'(y)ı ḡadrile nice öldürdügin ḥikāyet iderdi. Esved daḥı eydürdi ki bunuñ gibi kişi ‘azīm ve qorqulu ⁽¹²⁾ yirlere cür‘et itse ‘aceb degül diyü ne şekildür. Hiç bir nesnenüñ öñin ardın gözlemez. **Rāvī eydür:** Şabāḥ olıcaḥ Esved ⁽¹³⁾ diledi kim Hāriş'i

⁵³⁰ 160a-21 Fezāre'yile: Fizāre'yile

evinde koyup kendü kardaşı Nu‘mān'ıla seyrāna bine. Seyrāndan gelicek Hārîş'i Nu‘mān katını göre. Bu fikirdeyiken ⁽¹⁴⁾ nā-gāh Nu‘mān'dan bir ādem geldi. Eytidi ki “Karındaşuñ Melik Nu‘mān meclis kurdı. Cemî‘-i ‘Arab beglerin cem‘ itdi. Diler ki her birini hil‘at⁽¹⁵⁾ layup kabîlelerine göndüre. Zîrā kabāyıl cem‘ itdiyidi ki Benî ‘Abs'e gideyidi. Çünkü sen men‘ eyledüñ. Söziñi kabûl eyledi ⁽¹⁶⁾ ve beni saña göndürdi. Tâ ki meclise hâzır olup ol beglerle vida‘laşasın.” didi. Esved çünkü bu haberi işitdi. Gelen kişiye eyitdi: ⁽¹⁷⁾ “Var kardaşuma di. Baña bir konuğ geldi kim ol andan acımışdur. Eger beni meclisine hâzır olsun dirse konuğuma emān virsün ki ⁽¹⁸⁾ cemî‘ümüz tâ ki katına varavuz.” didi. Pes ol ādem bir sâ‘at gitdi ve girü geldi. Hâtem emāñ getürdi. Didi kim “Yâ melik! Konuğuñ ⁽¹⁹⁾ eger Hārîş bin Zālîm ise dahı emāñ virdi. İşbu anuñ hâtemidür.” didi. Pes Esved feraḥ olup қазиyye(y)i Hārîş'e haber virdi. Alup ⁽²⁰⁾ kardaşı meclisine vardı. Hārîş'üñ çünkü Nu‘mān'a gözi tuş oldu. Öñinde üç dört kez yir öpdi tırdı. Du‘ālar eyledi. ⁽²¹⁾ Anuñ karşıusunda uğraduğı belālardan şikāyet itdi. Nu‘mān dahı bunu istimālet idüp hâzır olan ‘Arab begleri katında zāhir ⁽²²⁾ emān virdi ve oğlın öldürdüğün aındı. Ol sebebden göñlinden kîn tutdı. **Rāvî eydür:** Hārîş, Melik Esved'den yaña ⁽²³⁾ oturdı. Bile ta‘ām yidiler. Qadeḥler yürütdiler. Tâ ki cemî‘isinüñ başı kızdı. Bahādurlar menākıbı söylenirek Nu‘mān, kardaşı **[161a]** ⁽¹⁾ Esved'e Benî ‘Abs'ile Benî Fezāre'nüñ⁵³¹ cenglerinden şordı.” Ol dahı andağı ‘acāyibden anda olan yād bilmiş bahādurlar⁽²⁾ dan ve Hārîş'üñ işlerinden ve hîlelerinden temām haber virdi. Nu‘mān eyitdi: “Galebe vaktinde kişi hîle itmek hemān ⁽³⁾ bî-‘ayni bahādurluqdur. Zîrā kişinüñ cür‘etile hilesi olmasa bahādur dinlemez.” didi. Çünkü bu oturan ‘Arab bahādurları ⁽⁴⁾ bu sözi işitdiler. Her birisi kendünüñ şecā‘atinden hîlesinden haber virdiler ki nevbet Hārîş'e geldi. Nu‘mān ⁽⁵⁾ diledi ki anuñ haberin işide. Pes Hārîş'e eyitdi: “Yâ Hārîş! Sen ne dirsın ki hiç bahādurdan mağlûb olup kaçup ⁽⁶⁾ soñra aña ğadr idüp yâ katl itdügün var mı?”

⁵³¹ 1601a-21 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

didi. Hārîş eyitdi: “İy vallāhi yā melik! Birinci kez vāķi⁽⁷⁾ oldu. Evet yakında işbu def‘a Benī Fezāre⁵³²’den dönincek oldu.” didi. Melik Nu‘māñ niceyidüğünü anuñ bize hikāyet it.” didi. ⁽⁸⁾ Hārîş daħı “Sem‘ān ve tã‘aten!” diyüp “İşit yā melik! Bu nevbet baña olan kışşa bir kışşadur ki işiden kişi tã rüz-ı kıyāmete degin söylese yirdür.” ⁽⁹⁾ didi. Melik Nu‘māñ daħı “Nār u nūr haķķı-y-içün bu ‘Arab begleri huzūrında hikāyet it, dinleyelüm.” didi. Pes Hārîş eyitdi: “Dinle yā melik kim! ⁽¹⁰⁾ Ben bu nevbet Benī Fezāre⁵³³ yirinde ‘Anter bin Şeddād’ıla uğraşdum. Muķātele eyledüm. Gördüm ki bir cebbār kişidür, hiç yaraya uğramaz. Pes hîle-y-ile avlayup ⁽¹¹⁾ kılıcıla çaldum kim öldürem. Likin başarımadum. Evet cerāhatlü eyledüm ve kordum. Anda turmağa nā-gāh girü benüm üzerüme huruc ⁽¹²⁾ ide. Ben daħı huruca muhtāc olam kim hāl nice olacağın? Pes ‘Arab beglerinden biş yigit alup Benī Fezāre’nün⁵³⁴ mālından bir pāre aldum. Mekke’den ⁽¹³⁾ yaña gitdüm. Dürlü dürlü mehlekelü yirlere uğraduķ ki aña giden kimse çıkup nām u nişānın virmiş degülmiş. Çok açlık ve şuşuzluk haddeden taşra zaħmetler ⁽¹⁴⁾ çekdük. Āhirü’l-emr bir yire çıkduķ ve ol yirde gördük ki kara ev kurulmuş ve kapısı öñinde bir süñü dikilü ve bir kılıç aşılı ve bir at ⁽¹⁵⁾ bağlu ve bir nevhızce oğlan turur. Henüz hüsni ve cemāli yinice zāhir olmuş. Ev öñinde çölmekile ta‘ām bişürür. “Hiç konuķ naşibi ⁽¹⁶⁾ var mı? “didük. Pes ‘acebleyüp gelürek yüzümüze bağdı, eyitdi: “Yā ‘Arab yigitleri! Vallāhi ben bu ta‘āmı kim yirse anuñiçün düzerem. İnün ⁽¹⁷⁾ kadem getürürdüñüz ki ta‘ām yemeğiçün olur. Māl virmeğiçün olur. Necil kimse öldürmekden ğayrı nesneye yaramaz.” didi. Çünkü ⁽¹⁸⁾ bunuñ bu vechile sözlerin işitdük. Cemālinden ve kemāl-i edebden be-ğāyet ‘acaba kalduķ ve atlarumuzdan çünkü yire indük feraħı ⁽¹⁹⁾ ve gülmesi daħı ziyāde oldu. Bir sa‘āt ol eve girdi. Bir çanaķ hurmā ve balıla karışmış deve südin çıkardı kim yilde şovumış, ⁽²⁰⁾ laţif olmuş elümüze viridi. Pes elinden

⁵³² 161a-7 Fezāre’den: Fizāre’den

⁵³³ 161a-10 Fezāre: Fizāre

⁵³⁴ 161a-12 Fezāre’nün: Fizāre’nün

alduḡ ve içdüḡ. Atlarumuzu şahrāya otlamaḡa şaldıḡ ve yoldaşlarıyla oturdıḡ. ⁽²¹⁾ Kelici idüp bu eve ve ata bakıp ve bu oḡlanuñ ḡüsni terbiyyetinden ‘acabā ḡaldıḡ ve yoldaşlaruñ ba‘zısı baña eyitdi: “Yā Ḥārîş! ⁽²²⁾ Bizüm atlarumuzda işbu at gibi at yok.” didi. Çünkü ben anuñ sözin işitdüm. Ol evden yaña bakdum gözüm nā-gāh bir cāriyeye ⁽²³⁾ tuş oldu kim ayuñ on dördine beñzer. Pes ol yoldaşuma eyitdüm: “Hey! Nice et, anı ḡo. İşbu maḡbūbe(y)i ḡör ki afitāba beñzer. Der-ḡāl [161b] ⁽¹⁾ ḡöñül maḡabbetine bağlandı. Gerek kim ḡazabıla alavuz.” didüm. Yā melik! Biz oturup yoldaşları-y-ıla kelici iderdük. Ol oḡlan bizümüçün ⁽²⁾ ta‘ām düzdi. Çünkü ta‘ām bişdi, eve girdi. Üç çörek çıkardı. Kesüp mendilile öñümüze ḡodı ve mendile et getürdi. ⁽³⁾ Eyitdi: “Ḳuşūrumuzu ma‘zūr tutuñ ki bu bir ilden münḡaṡi‘ yirdür ve hem gelen, giden eksük olmaz.” didi. Pes biz daḡı öñümüze ⁽⁴⁾ alduḡ, yidük. Ḳarnumuz ṡoyınca ol oḡlan bizümüle söyleşürdi. Ben ol oḡlana eyitdüm: “İşbu cāriye senüñ neñdür?” Ol ⁽⁵⁾ eyitdi: “Ne istersin, sen andan?” didi. Ben daḡı eyitdüm kim “Yā yigit! Bilgil ki bizüm aramuza senüñ ḡaḡḡ-ı ḡizmetüñ vācib oldı. ⁽⁶⁾ Yimeḡüñden ötüri ḡalbümuzden saña merḡamet ḡopdı. Biz ḡod bir ḡavmüz kim aşla emānumuz yokdur kim bize iḡsān iderse biz aña yaramazlık ⁽⁷⁾ iderüz. Hele senüñ ḡizmetüñ ve ḡüsnuñ maḡabbetüñi ḡöñlümüze bıraḡdı. Biz seni öldürmezüz. Ta‘āmuñdan ötüri seni nefsüñe ⁽⁸⁾ bağışladıḡ. Var atlarumuzdan ḡaḡısın dilerseñ al. Nefsüñi helākdan emīn eyle. Bu atı ve bu evi ve bundaḡı olan nesneleri ⁽⁹⁾ bize ḡo. Şavaşayın, şanma ki helāke uğrarsın.” didüm. Yā melik! Çünkü oḡlan bu sözi işitdi. ḡazabından beñzi müteḡayyir oldı. ⁽¹⁰⁾ Gülerken ‘abūsü'l-vech oldı. Bize eyitdi: “Yā sādāt-i ‘Arab! Niçün bunuñ gibi iş idüp bile sebep yaramaz sünnet ve yatlu ‘ādet ḡorsız? ⁽¹¹⁾ Bu cāriye ki ḡördüñüz benüm ata ana bir ḡız ḡarındaşumdur. Anuñ ḡaḡḡında ziyāde ḡayretümden anı yaluñuz alup bunuñ gibi ilden ⁽¹²⁾ ırāḡ yire geldüm. Zīrā ululardan ba‘zısı anı ḡatunlḡa dilediler. Babam daḡı aña meşveret itdi. Ol icāzet virmedi. Benden ⁽¹³⁾ diledi kim anı isteyenlerden ırāḡ idem ve otsuz, şusuz yirde sākin ḡılam. Tā ki anı

hiç kimse görmeye. Pes ben_dahı eyle itdüm. ⁽¹⁴⁾ Sizüñile benüm ortamda emān ve kerem var. Sizden bir nesne dilek iderin. Qabül idüñ. Dilerin kim bizi eyülik ile koyasız, gidesiz. ⁽¹⁵⁾ Eylüğe yaramazlık itmeyesiz kim cāhil kişiler işidür.” didi. Çünkü bu sözi söyledi. Ben aña eyitdüm: “Yā feta! Elbette biz bu cāriyeyi ⁽¹⁶⁾ ve bu atı aluruz. Eger senüñ gibi biñ bahādur dahı olursa. Sen yüri bizümile nizācı ko. İllā seni süñüye diküp tenüñi kuşlar ⁽¹⁷⁾ aşı işi iderüz.” didüm. Pes ol oğlan eyitdi: “Yā ‘Arab yigitleri! Çünkü bu sözden dönmezsiz. Şabr idüñ, gireyin. Kız karındaşumıla vidā‘laşayın. ⁽¹⁸⁾ Atasına anasına ne ısmarlarsa işideyin.” didi. Biz eyitdük: “Ne dilerseñ işle ki kimse men‘ itmez.” Pes ol oğlan kız kardaşına ⁽¹⁹⁾ girdi ve hāli aña haber virdi, eyitdi: “İy karındaş! Bu bize gelen kavm yaramaz kişilerimiş. Saña tama‘ itdiler. Ben_dahı anlaruñıla muqatele ⁽²⁰⁾ iderin. Eger ben anlara gālib olursam nuşret Allāh’dan ve eger anlar beni helāk itdüklerin görürseñ benümiçün şağu şagasın, ağlayasın.” ⁽²¹⁾ didi. Pes ceng āletin ve silāhın geydi ve çıktı. Atına bindi ve kız kardaşı aña şarmaşup öpüp ağlarıdı. Kardaşına nā-gāh bir kazā ⁽²²⁾ ire diyü korkardı. Çünkü at arkasına geldi. Süñü ele alup kız kardaşına gözlerinde öpüp eve gönderdi ve cevlan urdı. Süñüsin ⁽²³⁾ oynatdı. Mecmū‘ımız mütehayyir eyledi. Ev katına vardı. Süñüsin tayandı, eyitdi: “Yā Hind! Saña evvel sırrıla söyledüm. Şimden girü aşikāre [162a] ⁽¹⁾ söylerin kim ‘Arab’dan bize yaramaz kavm geldi. Azıgumuzu yidiler. Bize gadr itdiler. Ben hod şol Allāh haqqı-y-içün kim yüce tağlar yaratdı ⁽²⁾ ve bulutlardan yağmurlar yağdurdı. Ölmeyince seni anlara virmezsin.” didi. Ve öñümüze geçdi. Biz dahı atlarumuza binüp tırduk ve bize ⁽³⁾ hitāb itdi, eyitdi: “Yā Li‘ema‘l-ervāh! Size şu mı yigdür ki bizüm ta‘āmumuzuñ hürmetin bilüp dönesiz, gidesiz. Bu mı yigdür ki beriyyede ⁽⁴⁾ cānavarlara rızq olasız. Helāklik size kim siz ādem degülmişsiz. Ādem dahı görmemişsiz. La‘net ol yire kim siz anda terbiyyet ⁽⁵⁾ yidüñüz ve ol qarine kim siz andan çıkdunuz. Eger mürüvvetüñüz ve emānuñuz yogısa ki bu sözden dönmeyesiz. Cenge atlu göndürüñ. ⁽⁶⁾ Görüñ kim kişiye bağılık

ve ta‘ām haqqın bilmemek nice ider ve eger ta‘ām hürmetin bilmedüñüz gibi inşāf dağı bilmezseñüz cemī‘üñüz ⁽⁷⁾ hamle idüñ. Tā ben_dahı bu kılıcıla ve bu süñüyle muqābil olam.” didi ve bu ebyātı okudı: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] Yā melik! Çünkü bu kelāmını işitdüm. Bildüm ki temām şecā‘ati vardur. Her kim ki buña muqābil olur nice ⁽¹¹⁾ bahādur gerekise olsun. Sağ çıkmaz. Pes ba‘zı yoldaşlaruma eyitdüm: “Yā ibne'l-‘emm! Yüri, var ceng it. Öldürdügün vaqt atı ⁽¹²⁾ ve silāhı senüñ olsun.” didüm. Ol dağı kabül idüp oğlana hamle eyledi. Süñü ucın çevürüp hücum itdi ve bu ebyātı okudı: ⁽¹³⁾ **Şi‘r.** [Arapça Şiir] ⁽¹⁴⁾ Çünkü oğlan bunuñ depdugin görüp yakın varınca şabr itdi ve eyitdi ki “Yā feta! Aduñ nedür? Ben and içüp tırurın kim adı benüm ⁽¹⁵⁾ atam adı olanıla mukātele itmezem.” didi. Pes ol_dahı “Adum Nāhiş'dür.” didi. Oğlan dağı “Ehlen ve sehlen yā Nāhiş!” diyüp na‘ra ⁽¹⁶⁾ urup hamle eyledi ve bu ebyātı okudı: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] ve süñüsin döñdürdi. Kendü aletince gitdi. Tā haşmına yakın olunca pes andan süñüsin ⁽¹⁸⁾ havādan alup başın üzerinde üç kez çevürdi ve yoldaşımızı şöyle dürtti ki süñünüñ ucu arkasında çıkdı. Çünkü ⁽¹⁹⁾ bu andan yıkıldı. Oğlan ev kapusına geldi. “Yā Hind! Ğaddārlaruñ ‘ākibeti budur. Gel, gör ki nice oldı.” didi. “Yā melik! Oğlanuñ ⁽²⁰⁾ Bu işlerin gördüm, bildüm ki arslan gibi bahādur. Kim ki muqātale iderse ölüm korkusından ırak degüldür.” Diledi ki ⁽²¹⁾ ben_dahı çıkam. Likin soñra çıkam ki tā cemī‘-i murāda yetişem. Evvel bu ki aşhābumı bu öldüre. Ben bunu öldürem. Tā ki cemī‘-sinden mümtāz olam. ⁽²²⁾ Ğālibidüğüm ma‘lūm ola. İkinci bu ki ol kızda baña hıç münāzi‘ kalmaya. Çünkü göñlümde bunu fikr itdüm. Ol ölenüñ kardaşına eyitdüm: ⁽²³⁾ “Var bu şeytāndan kardaşuñ kanın al. Yoḥsa bahādurlar arasında yüzüñ kalmaz.” didüm. Pes bu dağı cenge depdi. Ğazabıla ve heybetile [162b] ⁽¹⁾ yakın vardı. Oğlan buña “Yā feta! Aduñ nedür?” didi. “Ol dağı adum Zāmr'dur.” didi. Oğlan dağı “Ehlen ve sehlen yā Zāmr!” didi ⁽²⁾ ve bu ebyātı okudı: **Şi‘r.** [Arapça Şiir] ⁽³⁾ Fi'l-hāl hamle idüp evvel def‘ada zahmetsüz anı dağı yire

bırakdı. Girü ev kapusına geldi. Karındaşına beşâret haberin virdi. Karındaşı ⁽⁴⁾ dahı ol oğlan cenge şurū' idelden ev kapusunda tırup gözinden yağmur gibi yaşlar dökerdi. Allāh'dan karadaşıçün nuşret dilerdi ⁽⁵⁾ ve oğlanuñ bu işin dahı göricek ef'ālinden hayli korkdum ve yanumda tırup yoldaşuma eyitdüm: "Yā ibne'l-‘emm! Temām fırsatdur. ⁽⁶⁾ Oğlan temām yoruldı kim varursa hāzır odur." didüm. Sözüle şol kadar kerem itdüm ki oğlan meydāna geldüginleyin ⁽⁷⁾ hamle eyledi. "Oğlan bu ki yā habîşel-haseb veyā le'ime'n-neseb! Dahı ölmedin. Aduñ nedür? Haber vir." didi. Yoldaşumuz dahı "Hışmıla ⁽⁸⁾ adum Bekr'dür." didi. Oğlan "Ehlen ve sehlen yā Bekr!" diyüp ve bu ebyâtı okudı: **Şîr**. [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] Hamle idüp kıtāl itdi. Tā ki anı dahı yoruldup ⁽¹⁰⁾ sünüye şancdı. Bunı dahı göricek kalbüm korkdı. Hele bir bir cemî'ci yoldaşlarımı cenge göndürdüm. Tā ki ben kaldum ve bir temām ⁽¹¹⁾ cengden haberdār bahādur ki fārisler aña Hāyinatü'l-hayr dirlerdi. Ol kaldı. Aña eyitdüm: "Yā Hāyinatü'l-hayr! Ben bu işleri işledüm ⁽¹²⁾ ki mecmū' yoldaşlarımız helāk ola. Şaña ve baña māl āsān kala. Bilürin şimdi ki hālde oğlanuñ mecālî kalmamışdur. Yüri ⁽¹³⁾ sen_dahı var işin bitür. Bu aradan kimse yetişmedin, gidelüm." didi. Ol yoldaşum baña gāzab idüp eyitdi: "Vallāhi yā Hāriş! Sen didüğüni ⁽¹⁴⁾ ben işlemez. Senüñ hîleñi ve mekrüñi bilürin ve bir lahza senüñile qarār itmezin. Eger sen benüm öñümce varmazsañ ikümüz bile ⁽¹⁵⁾ hamle idelüm. Henüz sağ kutulacağumuz dahı ma'lūm degüldür. Zîrā bunuñ karındaşı üzerine gāyet gayreti var. Anıñüçün bunca ⁽¹⁶⁾ kişiler öldürdi. Henüz ölmeyince kız karadaşına el urdurmaz. Huşūşā ki ol oğlan inşāfdan çıkmadı. Biz gadr ⁽¹⁷⁾ ve mekr itdük, mālından bir pül gerekmez. Var sen ceng it. Silāhın ve atın ve kıızı sen al." didi. "Çünki yoldaşum böyle." ⁽¹⁸⁾ didi. Varmağa bundan korkdum kim kabāyil arasında uyur kişiden gayrı nesne olduramaz diyü, yaramaz ad çıkar diyü korkumdan ⁽¹⁹⁾ bir hîle idüp nice dönecegümi bilmez. Hele yakın varıcağ baña "Yā meyşūm! Kamusunuñ başları ve muqaddemleri yidüñ. Niçün soñra geldüñ?" ⁽²⁰⁾ didi. Ben eyitdüm: "Na'ime-i

muḳaddemleri yidüm. Likin seni baña muḳābil tutmayup ḥaḳır gördüğümdeñ ötüri
şoñra geldüm. Eger sen ⁽²¹⁾ yoldaşlaruma böyle itmesen sen benüm göñlüme
gelmezdün. Senüñile muḳātele itmek ḳanda ḳaldı?” didüm. Ol oğlan ⁽²²⁾ eyitdi: “Belī,
gerçeksın. Ammā hemān bir sözdür. Zīrā bu mürüvvette gelür nesnedür. Sende ḥod
mürüvvet daḥı yoḳdur. ⁽²³⁾ Vallāhi senün yatlıluḡuñ cemī‘-i ḳavmüñe ve nefsüñe
irişiser. Eyit ki aduñ nedür?” didi. Ben eyitdüm: “Ḥārīş bin Zālīm'dür.” Ol daḥı [163a]
⁽¹⁾ “Gerçeksın ki bu senün işlerün atañ zālīmidüḡına delālet ider. Evet anuñ ḥaḳḳı-y-
içün ki sizi maḡlūb, beni ḡālib eyledi ve beni ⁽²⁾ sizün şerrüñüzden şaḳladı. Andum
vardur ki ben andan dönmezın. Eger anda digülmissesidi seni yoldaşlaruña tizcek ⁽³⁾
ulaşdururdum.” didi. Yā melik! Bu söz baña kār itdi. Ben eyitdüm: “Yā oğlan! Ne
sebebden benümile cengden yüz çevürdün?” Ol eyitdi: ⁽⁴⁾ “Anuniçün ki ismi Ḥārīş
olan kişiyle and içüp ‘ahd idüp tıururın ki muḳātele itmeyem.” Bu oğlan eyle diyicek
döndüm. Yoldaşum ⁽⁵⁾ ḳatına geldüm. Zīrā ki ḥüccet elüme girdi. Yoldaşuma
eyitdüm: “İşitdün mi? Ol oğlan benden emān diledi. Bilmezem gercek mi ya ⁽⁶⁾ yalan
mi? Kimseye ben cebrile varmazın. Eger varursañ var ve illā eger varmaz iseñ dön,
gidelüm. Yine gelevüz.” didüm. Bu ⁽⁷⁾ sözi çün Ḥāyinet'ül-ḥarb işitdi. Yavlaḳ ḳaḳıdı,
eyitdi: “Vallāhi yā Ḥārīş! Sen anuñıla muḳātele dilermissen sözine baḳar mı[yı]duñ?
⁽⁸⁾ Sende mürüvvet yoḳdur ki emān vireydün. Öldüre diyü ḳorḳuñdan döndün. Bu
cebbār oğlan yoldaşlarımı ve Benī ‘emmümi ⁽⁹⁾ öldürdi. Benüm elümdeñ gelmez ki
bunları ḳoyup ben ḳaçam.” didi ve ḥücüm itdi. Meydānda oğlanıla ber-ā-ber oldılar.
Oğlana ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Yā ḡulām! Bir yoldaşum seni ‘afv itdi. ‘Afv dilemişsin benden
ḡayrı ḥaşmuñ ḳalmadı. Beni daḥı öldürürsen mālını ⁽¹¹⁾ ve ‘ayālını ḳurtarduñ.” didi.
Oğlan eyitdi: “Anuñ ḥaḳḳı-y-içün kim taḳdīri ecel anuñ elindendür. Eger biñ daḥı
olursañuz sizün ⁽¹²⁾ ḳıtālünüz benüm ḳalbüme zerrece gelmez. Sözi ḳo. Ḥaber vir ki
aduñ nedür?” didi. Ol yoldaşum daḥı “Adum ‘Abis'dür. fārisler ⁽¹³⁾ baña Ḥāyinet'ül-
ḥarab diyü laḳab virmişlerdür.” didi. Oğlan daḥı “Merḥabā yā Ḥāyinet'ül-ḥarab!”

diyüp bî-tekellûf karşı geldi ve bu ebyâtı ⁽¹⁴⁾ okudu: Şî'r. [Arapça Şiir] ⁽¹⁵⁾ Râvî eydür: Muķātele itdiler ve üzerlerini toz tıtdı. Gice yakına deġin ceng itdiler. ⁽¹⁶⁾ Birbirini sũñũyile dũrttiler. Yoldaşum oġlanı yaġrında kan revāne oldu ve oġlan göġsinde dũrttiler. Arķasında ⁽¹⁷⁾ çıķdı. Helāk oldu. Oġlan ķardaşına yarasın şardurmaġa ķara evũñ ķapusına vardı. Kāziyye böyle ⁽¹⁸⁾ olıcaķ ben eyitdũm: "Maķşũda yetişmeġe az ķaldum. Oġlan mecrũh ve yorgundur." Pes üzerlerine ġamle itdũm. Yarayı şarmaġa mecāl virmedũm. ⁽¹⁹⁾ Oġlan daġı kıız ķarındaşını ķodı. Atına binüp karşı yürüdi, eyitdi: "Yā meyšũm! Kendũñi esirġe. Beni andumda yalan eyleme. Ol ⁽²⁰⁾ andum bundan ötüriyidi kim babamuñ adı Ĥāriş'dür. Babamuñ adaşı-y-ıla ceng itmek key degũldür." didi. Ben_daġı eyitdũm: ⁽²¹⁾ "Oġlan helāklik saña kim bu öldürdũġũñ kişı 'emmũm oġlıydı. Elbette ben anũñ intikāmını ķomazın." didũm. ⁽²²⁾ Bu sözi işidiceķ ġāyet kaķıdı ve üzerũme arslan gibi kanları saķılurken ġamle eyledi. Bir sā'at muķātele eyledũm. ⁽²³⁾ Gördũm ki ġāyetde şecā'ati var ve hem aġşam daġı irişdi. Ben eyitdũm: "Hengām-ı şāmı irdi. Yıġrek budur ki varasın **[163b]** ⁽¹⁾ eve giresin. Şabāġa dek rāġat olasın. Yarın ġarbe gelesin." didũm. Ol daġı ķabũl eyledi. Ben_daġı dũndũm, şaġrāya geldũm. ⁽²⁾ Atumdan indũm. Ol oġlan daġı eve girdi. Kıız ķarındaşı baġrına başup öpdi, eyitdi: "Yā ķarındaş! Koluña kuvvet ki senũñ gibi ⁽³⁾ yile cemī'-i 'ālem üzerine mũfāġaret itsem ve ķabāyilde mu'azzez olsam 'aceb degũldür." didi ve cerāġatini şardı. Kanını sildi ve ķarındaş ⁽⁴⁾ aña yaştandı ve kılıcını yalıñ idüp yanına ķodı ve vāķı'aların aņup arslan gibi aņrardı ve kıız ķarındaşına işmarladı, eyitdi: ⁽⁵⁾ "Şol le'imden ġāfil olma. Eger berũye teveccũh iderse baña ġaber vir ki tũram aña ölũm şerbetin içũrem. Zīrā ki ġabīşdür. 'Ahd ⁽⁶⁾ şaķlar kişı degũldür." didi. Kıız daġı ķapusına geldi, oturdı. Ben_daġı şũña dek gözledũm kim leylũñ ba'zısı geķdi. Bildũm kim oġlanũñ ⁽⁷⁾ cerāġatden ve cengden ġāyet sũstligi varıdı. Şimdi uykuya varup tũrur diyũ tũrdum. Öñ ardına geldũm. Oġlanũñ ⁽⁸⁾ muşuldusu taşraya gelũr. Ben eyitdũm: "Temām intikām vaķtidür. Zīrā bunda benden ġayrı kimse yok

ki bu işi görüp başuma kağa didüm. Pes öñ ⁽⁹⁾ etegini kaldurdum. Ağaclarını kesdüm. Oğlanuñ yanına vardum. Ol kız aşla tuymadı. Tā ki şol kılıcıla ki adı Zū'l-hayāt'dur çaldum, iki pāre ⁽¹⁰⁾ eyledüm. Kız dañı anı görüp bir hancer alup baña hamle eyledi. Ben_dañı diledüm kim hanceri elinden alam. Pes kendüyi hancerile gögsinden urdı. Tā ki arkasında ⁽¹¹⁾ çıkdı. Karındaşınıñ yanına düşdi, helāk oldu. Pes kızdan ümiz kesdüm. Oğlanuñ atını ve silāhını aldum ve Beytü'llāh'a geldüm. Mecmū'ısını ⁽¹²⁾ şerāba ve maḥbūba ve maḥbūbeye ḥarc itdüm. Tā şuña degin kim Beyt-i ḥarām'da üzerüme çok vāqı'alar geldi. Pes gizlenüp andan berü geldüm.” didi. ⁽¹³⁾ **Rāvī eydür:** Nu'māñ çünki bu hikāyetini işitdi. Levn-i müteğayyir oldu ve Ḥārīş'e şol kadar ğazab itdi, ağduķ yakdı kim odı şıda ⁽¹⁴⁾ yazdı. Melik Nu'māñ kaķıduğundan şarardı. “Allāh seni kabīḥ eylesün yā Ḥārīş ki bī-aşıllar işin işlemişsin. Kerimler yolından çıkmışsin. Ta'āmın ⁽¹⁵⁾ yiyüp ğulāma ğadr itmişsin. ‘Ālemde bundan şeni' ve kabīḥ iş olmaya.” didi. Ḥārīş dañı “Yā melik! Baña sen ḥileden ve mekrden ve bahādurluğdan ⁽¹⁶⁾ nesne şorduñ. Ben_dañı bu işleri söyledüm. Eger sen şormasañ bu ḥaber hīç benüm ḥatırında ḥuṭur dañı itmezdi. Zīrā ben ğadrile ve ⁽¹⁷⁾ ḥabşile bulduğımı şecā'atile bulmadum. Eger ol işde ben ḥile itmesem yoldaşlarum nice oldu-y-ısa ben_dañı eyle olurdum.” didi. ⁽¹⁸⁾ **Rāvī eydür:** Dañı Ḥārīş sözün temām itmedin Nu'māñ'nuñ nedimlerinden bir pīr kişi ṭuru geldi, eyitdi: “Yā Ḥārīş! Vallāhi sözüñde ⁽¹⁹⁾ yalansın. Bu ittifāk ki sen birsin. Hīçbir kişiyē vāqı' olmamışdur. Bu sözlerden maķşūduñ kendüñi medḥ itmekdür ve kendüñden ⁽²⁰⁾ düzdüñ. Pādişāhlar katında kişiyē tezvīr ve yalandan ve ḥile-bāzlığdan ulu ‘ayb yokdur.” didi. Ḥārīş eyitdi: “Sözüm ol kişiyē ⁽²¹⁾ güç geldi. Vallāhi yā şeyḥ! İşledüğümü söyledüm, yalañum yokdur.” didi. Pes pīr dañı “Yā Ḥārīş ol didüğün oğlanı ben bilürem. Kimse ⁽²²⁾ aña şecā'atile ve ḥile-y-ile mecāl bulacaķ degüldür. Eger şādıkısañ nişānın göster. Görelüm.” didi. Ḥārīş dañı bir kılıç çıkardı. “Bu anuñ ⁽²³⁾ kılıcıdur.” diyü and içdi. “Eger şabr iderseñ cemī'-i atını ve silāhını getüreyin, gör.” didi ve kılıcı pīre

şunıvirdi. Pîr dahı aldı ve Hâriş'i [164a] ⁽¹⁾ şöyle çaldı ki başı öñinde düşdi. Ol pîr ak şakallı üzerine yaşlar döküp Melik Nu'mân'ın yüzine bakdı, eyitdi: “Yâ melik! Beni ⁽²⁾ ‘acebleme ki ol oğlan ki bu habîs aña gadr itdi. Benüm oğlumıdı ve ol kızumıdı ve ol ilden ırak olduklarınun ⁽³⁾ sebebi buyıdı ki Qays bin Mes‘ūd ki Zî'l-cezzeyn'ile meşhûrdur. Benden ol kızı diledi ve çok māl gönderdi. Ben_dahı añunıla meşveret ⁽⁴⁾ itdüm. Rızâ virmedi, eyitdi: “İy ata! Qays bin Mes‘ūd'a ben çift olmağa rāzî degülin. Zîrâ ki ol ulu ve mütekebbir melikdür. Biz hūd ⁽⁵⁾ fuqarādan ‘add olunuruz. Bilürin kim ben anuñ katında bir qaravaş gibi olsam gerek. Baña bir kişi gerek kim benüm bedelüm ola. Baña tekebbürlük ⁽⁶⁾ itmeye.” didi. Ben bunuñ sözini kulağuma koymadum. Qays bin Mes‘ūd gibi kişiye virmemegi vech görmedüm. Ādimisine “Sem‘ān ve tã‘aten!” ⁽⁷⁾ hoş ola didüm. Çünkü kız gördi kim virmege niyyet itdüm. Qarındaşına şikāyet idüp ağlamış. Qarındaşı dahı anı severdi. Sözin qabûl ⁽⁸⁾ itmiş. Bir gice almış, gitmiş. Bunca vakt idi kim hasretidüm. Odına yakılurdum. Şimdiye dek hiç haberlerin bilmedüm idi. Şimdi bu delillerden ve ⁽⁹⁾ nişānlardan bildüm kim anlardır. “Yâ melik! Ben bu gaddarı ölmege rāzî olup öldürdüm. Lîkin hikāyet şöyledür.” didi. **Rāvî eydür:** ⁽¹⁰⁾ Oturan cemā‘at pîrünün sözine şahādet itdiler, eyitdiler: “Allāh zālimumñ zulmi berine qor. Eger bu pîr öldürmese biz öldürürdük. Zîrâ ⁽¹¹⁾ bu gadri evvelde āhırde kimse itmemişdür.” didiler. Melik Nu'mân bunu işidicek qalbinün odı biraz sâkin oldı. Zîrâ Hâriş'i ⁽¹²⁾ elbette öldürse geregidi. Bir bahāne fikr iderdi. Murādı hāşıl oldı. Pîri tesellî eyledi. “Kişi intikāmın almak ‘aceb degül.” didi. **Rāvî eydür:** ⁽¹³⁾ Hâriş yok yire öldürdüğüçün Allāh Te‘āla anı gadr üzerine helāk eyledi. Oturanlarda kimse Melik Esved'den ğayrı melûl olmadılar. ⁽¹⁴⁾ Zîrâ Esved dilerdi kim Benî ‘Abs'i bu Hâriş helāk ideyidi. Murādı hāşıl olmadı. Esved dahı melāletin izhār itmedi. Oturan ⁽¹⁵⁾ ‘Arab bahādurlarından utandı, eyitdi: “Nār hāqqı-y-içün kişi ölümüne müstehik olmayınca olmaz. Ben_dahı geldiği sâ‘atden berü öldürmege cezm idüp ⁽¹⁶⁾ tırdum. Lîkin şāyet ki bir kişi elinde ola veya Benî ‘Abs

elinde ola yāḥūd ‘Anter bin Şeddād ğadrile mekrile öldüre. Tā ki arındaşımuñ ⁽¹⁷⁾ albinden anuñ ğuşşası eksük ola dirdüm.” didi. Melik Nu‘mān eyitdi: “Ba bizüm şol adar elümüzden gelmez mi ki Benī ‘Abs’içün ğayrı kişiden ⁽¹⁸⁾ yardum aleb idevüz. Nār-ı nūr aı-y-içün küllisini ‘Irak’a sürsem. Eger ve bizüm ħükmümüz ‘āleme revāndur. Leşkerümüz ne yire ki varsa menşür ⁽¹⁹⁾ olur.” didi. Esved gördi kim Benī ‘Abs’i zıkr itdüğinden üşendi. Döndi, eyitdi: “Yā melik! Ben dimezin ki sen Benī ‘Abs’uñ al’inden ⁽²⁰⁾ ve çeri cem’ itmekden ‘ācizsin. Benüm didüğüm oldur kim Benī ‘Abs memleketine ne adar çeri gönderürseñ ki andan ‘Anter bin Şeddād’a ⁽²¹⁾ muābil bir bahādur olmayacak murāda irişmedin ve maşūdum taḥsıl itmedin gelürler.” didi. **Rāvī eydür:** Melik Nu‘mān’uñ süci ⁽²²⁾ ‘aqlın almışdı. Bu söz ğāyetde atı gelmişdi. Diledi ki arındaşına atı sözlerle cevāb vire. Likin girü oturan kişilerden ⁽²³⁾ ḥayā itdi. Bunı görüp Emīr Ceyş ilerü geldi. Yir öpdı, eyitdi: “Yā melik! Göñlüñi ar utma ki her ne vat dilerseñ Benī ‘Abs’i [164b] ⁽¹⁾ sorayın. atuña getüreyin. Eger seyyid-i ḥarem ‘Abdulmuṭṭalib anları dilek idüp ḥāl ıqlaḥ itmemişseyidi işbu ayuñ başında ‘Anter bin Şeddā⁽²⁾d’uñ saña başın getürürdüm. Zırā baña Şām vilāyetinden Benī Ğassān’dan bir fāris geldi ki ben anı bilürin. Ḥarbda görüp ururın ⁽³⁾ zamānuñ şeyṭānidur ki andan amu şeyṭānlar orarlar. Bunda senüñ apuña iḥsān umageldi ve senüñ öñüñde cemī‘-i ⁽⁴⁾ bu zamānuñ fārislerini ahr idüp zuhūr bulma ister.” didi. Nu‘mān eyitdi: “Ol kişi şimdi andadur? Getür, aḥvālinden şoralum. ⁽⁵⁾ Fārislerden aña kim dirler.” didi. Emīr-i Ceyş eyitdi: “Adına Mukrı‘l-Vaḥş⁵³⁵ dirler ve fārisü’n-niyyā dirler ve saña geldüğinden bir maşūdı ⁽⁶⁾ var. Maşūdı oldur kim senden biñ deve ister ki ḥatunınuñ alıñın yüklede.” Nu‘māñ eyitdi: “Eger ‘aṭāya lāyık kişi-y-ise daḥı ⁽⁷⁾ ziyāde virmek olur ve likin Mukrı‘l-Vaḥş⁵³⁶ ve fārisü’n-niyā dimeñüñ vechi nedür

⁵³⁵ 164b-5 Mukrı‘l-Vaḥş: Mukrı‘l Vaḥş

⁵³⁶ 164b-7 Mukrı‘l-Vaḥş: Mukrı‘l Vaḥş

ki? Mukrı'l-Vaḥş⁵³⁷ ‘vaḥşileriçün konukluk idici’⁽⁸⁾ demek olur ve fārisü'n-niyāk ‘māya develere binici’ demek olur. Mekk ki dāyim dişi deveye biner ola.” didi. Emīr-i Ceyş eyitdi: ⁽⁹⁾ “Yoḡ yā melik! Ben anuñ vechini aña şordum ola.” Eyitdi: “Şām vilāyetinde ne ḡadar ki fārisler esīr eyledümise her birin bir dişi deveye ⁽¹⁰⁾ şatdum. Ulusını ve kicisini ḡamu eyle ḡıldum, nidlü ḡor ḡaḡır itmegiçün.” didi. ‘Ādaşı buyımış ki bir kişi ḡutsa üç def‘aya degin ⁽¹¹⁾ şalıvirürmiş. Dördünci def‘ada alnında nişān idermiş. Beşincide ḡatlı idermiş. Dāyim ḡabāyili seyr ider ve fārisleri esīr ider. ⁽¹²⁾ Her birini şatup develer cem‘ idermiş. Kendü ḡabīlesine gelinceḡ ḡurbān idüp ḡuşlara ve cānavarlara yidürürmiş. Pes bu sebebdan Mukrı'l-⁽¹³⁾Vaḥş⁵³⁸ ve fārisü'n-niyāk diyü ad virmişler ve ḡarīḡayıla cemī‘-i Şām’uñ ve Necrān ve Ġassān vilāyetlerinin bahādurlarını ḡahr itmiş ve Ḥavrān ⁽¹⁴⁾ vilāyeti meliki Mucīr bin Sehl’uñ kızın dilemiş. Ol daḡı çok ḡalıñ istedüḡinden şoñra biñ deve istemiş. Senüñ ḡāş develerüñden ve ⁽¹⁵⁾ eyitmiş ki “Nite ki Şām vilāyetinde ad ḡıḡarduñ. Dilerin ki ‘İrāk’da ad ḡıḡarasın. Tā ki senüñile cemī‘-i ‘āleme mufāḡaret idem.” ⁽¹⁶⁾ diyü teklīf idüp ol_daḡı andan ötüri gelmiş. Baña eyitdi: “Melik Nu‘mān’dan develeri şol vaḡt isterin ki ‘İrāk’uñ ve Ḥicāz’uñ ⁽¹⁷⁾ ve Yemen’uñ bahādurlarından biñ kişi cem‘ ide ve benümile meydāna ḡoya. Eger birer birer ola ve eger ḡamusı bir yirden ḡamle ideler. Her ḡālde ⁽¹⁸⁾ ḡöre ki ne iş işlerin ve anlardan ḡayrı dilerse ‘Arāb’dan ‘Acem’dan biñ daḡı divşürsün, ḡörsün.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁹⁾ Nu‘mān bu sözi işidiceḡ feraḡ oldı ve oturan fārisler ta‘accüb itdiler. Nu‘mān eyitdi: “Nār-ı nūr ḡaḡḡı-y-içün eger didüḡini işlerse ⁽²⁰⁾ deveyi daḡı ziyāde vireyin ve ḡamusını altunıla ve incüyile yükledeyin ve benüm ḡatumda ḡursun. ‘Adūlara anı ḡönderelüm. Zīrā ceng ḡarīḡin ⁽²¹⁾ bilür kişilere çok çok ḡeri lāzım degüldür. Ben, Benī ‘Abs’i elümden ḡomazın. İllā mekr ki Melik Ḳays ve fārisi ‘Anter baña muḡī‘ olalar ⁽²²⁾ yoḡsa bu fārisü'n-niyāk ve daḡı nice anuñ gibileri musallaḡ iderin. Elbette ḡutup ḡerimden eylesem gerek.

⁵³⁷ 164b-7 Mukrı'l-Vaḥş: Mukrı-ı Vaḥş

⁵³⁸ 164b-12 Mukrı'l-Vaḥş: Mukrı-ı Vaḥş

Ġāyeti ‘Abdulmuṭṭalib’üñ dileğiçün ⁽²³⁾ öldürmeyem.” didi ve Emīr-i Ceyş eyitdi: “Ol fārisi getür! Sözüni ve kelecisini görelüm. Neydügi andan ma’lüm olur.” Pes emīr daḥı [165a] ⁽¹⁾ gitdi. Gine geldi. Ardınca bir uzun boylu, aḳ beñizlü, az saḳallu, yağrını yaşşı, başı büyük, gözleri yalap yalap yanar. {Simāsından} şecā‘at aḳar bir herīf ⁽²⁾ Nu‘mān ḳatına gelüp selām virüp ḥizmet itdi. Nu‘mān daḥı ‘izzet itdi. Şağ yanına aldı ve meclis ḳurdılar. Ta‘ām ve şerāb getürdiler. ⁽³⁾ Nu‘mān eyitdi: “Yā Muḳrı'l-Vaḥş! ⁵³⁹ Senden naḳl olunan işler girçek midür?” Ol daḥı eyitdi: “Ne‘am yā melik! Şimdi işitmişsin, ḥarb vaḳtinde ⁽⁴⁾ göresin.” didi ve daḥı “Benüm ‘ādetüm oldur ki esīr itdügüm fārisi bir dişi deveye şatarın. Beni esīr iden bir yıl degirmen ṭartdur ⁽⁵⁾ sun ve deve güddürsün. Anuñ ādemi olayın.” didi. Nu‘mān eyitdi: “Yā fetal! Bu bir sözdür. Zīrā atun sürçüp düşmesi olur ve kılıcı ⁽⁶⁾ çalıncaḳ ḳazā idüp kesmemesi olur.” Fāris: “Girçeksin, yā melik! Vuḥūşı ve ṭuyūrı anıñüçün ṭoyururın. Bu sebebden hīç bir ata binmedüm ⁽⁷⁾ ki sürçe ve bir kılıç şalmadum kim kesmeye ve dāima ḥayra yetişürin.” **Rāwī eydür:** Oturanlar ta‘accüb itdiler. Nu‘mān eyitdi: “‘Ālemde bunca ⁽⁸⁾ faḳīr ve yetīm var. Niçün yaban cānavarlarına şadaḳa idersin?” Ol daḥı eyitdi ki “Beli, yā mevlāyi! Likin bizüm ḳabilemüzde ve yakın yörede ⁽⁹⁾ faḳīr yokdur ki illā iḥsānıla ben anı ḡanī eyledüm ve bu develer ki ḳurbān iderin. Benī Ġassān’dan hīç bir kişi anları yimez. Zīrā ki biz Naşārā ⁽¹⁰⁾ danuz. Deve atı bizüm dinümüzde ḥarāmdur, yimezüz.” didi ve Nu‘mān eyitdi: “Yā fāris! Bizüm Ḥicāz vilāyetinde bir ‘adūmuz var ki cemī‘-i bahādurlar ⁽¹¹⁾ ‘āciz olup dururlar ve ḳorḳup dururlar. Senden dilerüz ki anda göndürevüz. Eger ḳahr iderseñ seni büyük beg idelüm.” didi. Fāris ⁽¹²⁾ bu sözi işidicek güldi, eyitdi: “Yā melik! Benden dilegüñüz buyısa şalīb ḥaḳḳı-y-içün ben ‘Irāḳ’dan düşmānuñı ḳahr itmeyince gitmezin. Yarın her ne murād ⁽¹³⁾ varısa baña bildürüñ.” Nu‘mān daḥı “Yā fetal! Biş on gün raḥāt olmayınca saña nesne buyurmazuz.” didi. Pes şoḥbete meşḡul oldılar. ⁽¹⁴⁾ On gün

⁵³⁹ 165a-3 Muḳrı'l-Vaḥş: Muḳr-ı Vaḥş

pey-ā-pey şöhet itdiler. On günden şöra Muḳrı'l-Vaḥş Nu'māndan mübāreze taleb eyledi. 'Acem, 'Arab pehlivānları-y-ıla ve nāmudār ⁽¹⁵⁾ bahādurları-y-ıla toḳuşmak istedi. Nu'mān daḥı ḳabūl eyledi. Buyurdi ki ne ḳadar bahādurlar varısa meydāna ḳıḳalar, silāḥşörlük eyleyeler. ⁽¹⁶⁾ Segirdürken gönder öcile ḳapalar. Pes tabl pādīşāhı uruldi. 'Ālem çözüldi. Cemī'-i leşker meydāna ḳıḳdı. Her bahādur dürlü dürlü hünerler ⁽¹⁷⁾ gösterdi. Andan şöra Muḳrı'l-Vaḥş bir 'Arabī ayḡıra binüp ḳıḳageldi. Şöyle ki segirtse bād-ı şimālī geḳer. Arḳasında bir Dāvūdī zirih, bilinde ⁽¹⁸⁾ bir hindī ḳılıç ve elinde yigirmi ḳanṭār bir gürz, vaḳtī ki meydānuñ ortasına geldi. Biraz atın oynatdı, er taleb itdi. Benī Laḥm fārislerinden ⁽¹⁹⁾ meydāna bir er ḳıḳdı. Gömgök pulāda müstaḡraḳ olmış. Muḳrı'l-Vaḥş yanına gelince şabr itdi. Yanına geldüḡi gibi ayaḡın üzengüden ⁽²⁰⁾ ḳıḳardı. Bir depme urdı. Depesi üzerine devrül-di, dönegeldi. Şöyle ki görenler beynisi burnından geldi şandılar ki andan şöra Benī ⁽²¹⁾ Şeybān'dan bir bahādur daḥı geldi. Üzerine hücum itdi. Yaḳın geldüḡi gibi gürzile süñüsin urdı. Elinden bir ok atımı yir öñürdi, ⁽²²⁾ düşdi. Şöra gürz şapıla göḡsine dürtti. Atı-y-ıla bile yıkıldı. Andan şöra Benī Ḥafāca'dan bir bahādur daḥı meydāna geldi. ⁽²³⁾ Anı daḥı anlaruñ gibi itdi. Andan şöra Melik Nu'mān'ıñ ḥavāşından bir bahādur ilerü geldi, ḳatlandı. Yanına gelince yanına geldi. [165b] ⁽¹⁾ Muḳrı'l-Vaḥş'ıya ḳılıç ḥamle itdi. Ḳılıcın şavurdi. Yaḳasına yapışdı. Atından bir oḡlancuḳ gibi ḳapdı. Havaya döndürdi. Yine tutdı. Andan ⁽²⁾ yire bıraḳdı. **Rāwī eydür:** Andan ḥāzır olan bahādurlar bunuñ işlerine müteḥayyir ḳaldılar. Her biri birer birer buña ḥamle itdiler. Bu daḥı bunları ādem ⁽³⁾ yirinde ḳomayup her geleni yıḳdı. Andan ötüri onar geldiler. Anlar daḥı bi-'aynihi eyle eyledi. Andan elişer elişer geldiler. Anlaruñ daḥı ⁽⁴⁾ ḳoḳını yıḳdı. Yıḳılmayanı ḳapup gücile ḳurtuldi. Melik Nu'mān bunuñ bu işine baḳup müteḥayyir oldı. Andan şöra Muḳrı'l-Vaḥş da'vī ⁽⁵⁾ itdi ki biñ ḳişi bir aradan buña hücum idüp eger öldürürlerse ḳanı helāl ola. Ammā anlaruñ ḳanı buña ḥarām ola. ⁽⁶⁾ Hiç birin öldürmeye hemān süñü degüre, ḳoya.

Andan süñüsünüñ ucına za‘firāne baturulmuş bir pāre biz bağladı. Bunlarla meydāna girdi. ⁽⁷⁾ Bu biñ fāris bunuñıla muḳātele itdi. Bu anlaruñ her birine süñü ucı yitürdi. Gövdelerinde za‘firānıla ‘alāmet itdi. Andan şöña ⁽⁸⁾ Melik Nu‘mān buyurdi. Mubārezeden vazgeldiler. Muḳrı'l-Vaḥş'ı yanına kığırdı. Tiz hil‘atlar geyürdi. On ḥaṣ yedek virdi. Her ⁽⁹⁾ birinüñ altunda muraṣṣa‘ eyer varıdı. Tuğ naḳāre şancaḳ varıdı. Üç biñ nāmudār bahādura baş dikdi. Sāyir yaraḳdan yasāḳdan ⁽¹⁰⁾ ne varısa müheyyā itdi. Andan eyitdi: “Yā Muḳrı'l-Vaḥş! Eger baña ‘Anter bin Şeddād'ı getürürseñ seni cemī‘-i murāduña iriṣdüreyin.” ⁽¹¹⁾ Andan Muḳrı'l-Vaḥş yir öpdi. Melik Nu‘mān'a du‘ālar itdi. Devleti müsā‘ade itdüğine feraḥ olup Allāh'a ḥamd itdi. Cemī‘-i leşker daḥı Benī ⁽¹²⁾ ‘Abs yaraḳın görmege başladılar. Ol kabīleler ki Melik Nu‘mān anlara ḥaber göndermiṣidi. Aña muntazır oldılar ki geleler, bilelerince gideler. ⁽¹³⁾ Muḳrı'l-Vaḥş daḥı her gün Melik Nu‘mān'ıla ‘ıyş u ‘ıṣretde yiyüp içüp zevḳ ü şafā iderdi. **Rāvī eydür:** Ḥārīş'üñ öldügi ḥaberi Benī ⁽¹⁴⁾ ‘Abs'e ve ‘Adnān'a varıdı. Zīrā i‘timādı aḥaydı ve ammā Benū ‘Abs feraḥ oldılar. Bildiler ki Benī Fezāre'nüñ ⁵⁴⁰ rükni gitdi ve ol ḥalde ⁽¹⁵⁾ Melik Ḳays'ıla Ḥuḳeyfe dōstlar idi. Da‘vetlerde ve meclislerde cem‘ olurlardı ve ol günlerde ‘Anter'e Mālik kızını ‘Able'(y)i ⁽¹⁶⁾ alıvirmege şurū‘ itdiler. Melik Ḳays ‘emmüsi Mālik'e ilzām itdi. Ol daḥı gücile rızā virdi. Her-bār ki ‘Anter dōstlarına gelüp ‘Able'(y)i ne gün ⁽¹⁷⁾ alacaḳdur ve anlar düğüne ne vaḳt gelecekdür, ḥaber virdügin görüp melül olurdi. Göñli olmaduḡı yire kızın virdüğine te‘essüf ⁽¹⁸⁾ iderdi. Rāzını Rebī‘ bin Ziyād'a ve Ḥuḳeyfe bin Bedr'e ve ‘Amāre'ye ⁵⁴¹ söylerdi. Mecmū‘ısı perişānıdı, ḥuṣūṣā ‘Amāre. ⁵⁴² Zīrā ‘Able'(y)i nice ⁽¹⁹⁾ sevdügin ve ‘Anter'ile nice düşmān idügin yuḳarılarda zıkr itdük idi. **Rāvī eydür:** Ḥikāyet şol ḥāl üzerine ⁽²⁰⁾ geçdi. Tā ki Ḥuḳeyfe'ye Esved'den biti

⁵⁴⁰ 165b-14 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

⁵⁴¹ 165b-18 ‘Amāre'ye: ‘Ammāre'ye

⁵⁴² 165b-18 ‘Amāre: ‘Ammāre

geldi. İçinde Muḳrī'l-Vaḥş'üñ⁵⁴³ haberin virmiş. Eyitmiş ki beşâret olsun ki Melik Nu'mân⁽²¹⁾ katına bir fâris geldi ki Benî 'Abs'i helāk iderse ol ider. Üç günde biñ fâris esir itmiş kişidir. Karındaşum diler ki⁽²²⁾ anı 'Anter'i helāk itmege göndüre ve ehl-i Yemenî diyar-ı Benî 'Abs'e ilede. Zîrâ Yemen'de kızlık olmuş birkaç kabîle gelüp karındaşum⁽²³⁾ Nu'mân'a şikâyet itdiler. Şöyle emr itdi ki cem' olalar. Varup Hicâz'a Benî 'Abs'i katl idüp otlaklarını ve yirlerini anlar tutalar ve “Benî Fezâre'yile⁵⁴⁴ [166a]⁽¹⁾ döst olup yardumlaşuñ.” didi. Ol fâris'i koşdı. Anlaruñ işin ol fâris temâm ider, bilmiş olasın.”dimiş. Huzeyfe⁽²⁾ mektubı göricek 'Anter'üñ helākına cezm itdi. Hiç bir kişiye haber bildürmedi. Dāyim bu fikrde idi kim muşālahayı nice bozaydı ki tā gelen⁽³⁾ leşker yardum ideyidi. **Rāvī eydür:** Çünkü 'Anter'üñ düğünü yarağı görüldi. Qays diledi ki toylar ide. Huzeyfe'ye ve Sinān⁽⁴⁾ bin Ebî Hārîşe ve Benî Fezâre'nüñ⁵⁴⁵ ekābirine ādem gönderdi, eyitdi: “Yā 'emmüm oğlanları! Dilerin ki 'emmüñüz oğlu 'Anter'i yirden kaldura⁽⁵⁾ siz. Düğünine da'vetine hāzır olasız. Mūsā'in ve mu'āvin olmağasız. Yikreksiz, bilürsüz ki bu hāle gelince ne zahmetler çekildi.” Huzeyfe'ye⁽⁶⁾ çünkü ol ādem yetişdi. Birkaç gün te'hîr itmek fikrin itdi ki ol gelicek kabîleler gele, irişe. Gelen ādeme eyitdi: “Var Qays'a di ki⁽⁷⁾ bizi okumağ ne hacet. Zîrâ düğün bizümdür. Lîkin sen bilürsin ki şimdi bizüm kabîlemüz cümle yasludur ve kara geyerler. Nice^{546 (8)} oğlancuklar yetim kaldı. Zîrâ münāza'a vaktinde çok kişiler helāk oldu. Şavāb budur ki anlaruñ mālıla ve in'āmı ve ihsānıla göñüllerin⁽⁹⁾ ele alavuz. Yas tınların çıkaravuz yohsa hiç lezzet bulunmaz.” didi. Qays bu sözi begendi ve her gün yasluları ve yetimleri cemī'⁽¹⁰⁾ idüp mällar ve kaftānlar ve develer virdi. On gün bu vechile idüp cemī'-i hatunlaruñ göñlin ele aldı ve naşihat itdi ki⁽¹¹⁾ “İy 'emmüm kızları! Geçen nesneye ağlamakdan çäre yokdur. Sizden dilerin ki iken feza' itmeyesiz. Tā ki 'Anter bin Şeddād'üñ da'vetine⁽¹²⁾ gelenlerüñ

⁵⁴³ 165b-20 Muḳrī'l-Vaḥş'üñ: Mukr-ı Vaḥş'üñ

⁵⁴⁴ 165b-23 Fezâre'yile: Fizâre'yile

⁵⁴⁵ 66a-4 Fezâre'nüñ: Fizâre'nüñ

⁵⁴⁶ 166a-7 oğlanlar: i

hâtırı hoşluğıla hizmetine meşğul olur.” didi. Bunları tesellî eyledi. Ağlamakları biraz sâkin oldu. Pes düğüne başlayup ⁽¹³⁾ evleri tezyîn itdiler, şanmaları taşra çıkardılar ve hatunlar tonandı. Koyunlar ve develer boğazladılar. Melik Kays Huzeyfe'ye vakt oldu. ⁽¹⁴⁾ Gelün dimege âdem göndürdi. Huzeyfe dağı “Sem‘ân ve tã‘aten!” didi. Cemî‘-i kavmi-y-ile gelmege yaraqlandılar. Ammā Melik Nu‘mān göndürdüğü Benî Ğassān ⁽¹⁵⁾ fārisi-y-ile Yemen kabîlelerine muntazır idi. Sinān bin Ebî Hāriş'e Melik Esved'den gelen mektûbı haber virdi, eyitdi: “Yā Sinān! İşbu iki ⁽¹⁶⁾ üç gün içinde ol çeri elbette gelse gerek. Velikin bundan korkarın ki düğün temām ola. ‘Anter, ‘Able'(y)i alup kazā-ı ⁽¹⁷⁾ şehvet ide. Bizümile Benî ‘Abs arasında şulhı nice bozavuz. Tā ki gelen tã'ife ye yardım idevüz. ‘Acabā ‘Amāre'nün ⁵⁴⁷ hālî niceyi ki ⁽¹⁸⁾ bilürin. Şimdi anuñ cismi eriyip durur. Eger ‘Anter, ‘Able'(y)i alursa derdinden ölse gerek.” didi. **Rāvī eydür:** ‘Amāre ⁵⁴⁸ ⁽¹⁹⁾ vākı‘ada Huzeyfe didüğü gibiyidi. Ol günlerde ašlā ta‘ām tatmazdı ve uyku yüzün görmezidi. Huşuşā şu gün ki ⁽²⁰⁾ ‘Able'(y)i tonatdılar. Girdege iletmegiçün ol günde bir eve girdi, çıkmadı. Zārı idüp ağladı ve karındaşları dağı anuñiçün ⁽²¹⁾ melûl olup Rebî‘den gayrı kimsesi düğüne hāzır olmadı. Zīrā Rebî‘ ‘ākilidi. Melik Kays'içün feraḥ oldu. Bākī kardaşları ⁽²²⁾ ırak şahrālara gitdiler. Huzeyfe'nün bir tayısı oğlu varıdı. Benî Fezāre'nün ⁵⁴⁹ ekābirinden idi. Adına Hüşeyin dirlerdi. Bu Hüşeyin ⁽²³⁾ Zāmzam oğlıdur ki Zāmzam'ı ‘Anter öldürmişidi. Nite ki bir kaşidesinde işbu ebyātı içinde añar: **Şi‘r. [166b]** ⁽¹⁾ [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir] Ol Hüşeyin av kaşdına seyre bindi. Benî ‘Abs otlaklarını geçüp ⁽³⁾ Benî Ziyād otlagına geldi. Gördi ki Rebî‘ün kardaşı Tālib bir gölgede oturup şerāb içür. Germiyyetile ırlar. Hüşeyin buña eyitdi: “Yā ibni ⁽⁴⁾ Ziyād! Emīn mi olduñ?” didi. Ol dağı eyitdi: “Senüñ lezzetüñe kardaşlarum ‘izzetine dāyim biz de emān eksük olmaz.” didi. ⁽⁵⁾ Bu söz Hüşeyin'e katı gelüp sünüyile dürtüp öldürdi ve Benî

⁵⁴⁷ 166a-17 ‘Amāre'nün: ‘Ammāre'nün

⁵⁴⁸ 166a-18 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁵⁴⁹ 166a-22 Fezāre'nün: Fizāre'nün

Fezāre'ye⁵⁵⁰ vardı. Hūzeyfe'ye haber viridi. Hūzeyfe daḥı feraḥ oldı. Gitmege kaşd⁽⁶⁾ itmişleriken epşem olup Benī 'Abs'ile kıtāl fikrin itdiler ve Benū 'Abs, 'Able'(y)i virmekde şāzılıḳdayiken Benī Ziyād'uñ ḳulları yaḳaların⁽⁷⁾ çāk idüp Ṭālib'üñ ölüsi haberin getürdiler ve Hūseyin nice öldürdüğünü ḳışsa itdiler. Haber Ḳays'a vardı. Benī 'Abs'de erden⁽⁸⁾ 'avretten kim varısa ḳamusı ğirī itdiler. 'Anter'üñ düğünü telḥ oldı. Ḳays Hūzeyfe'den Hūşeyin'i istedi, eyitdi: “'Ahduñuzdan⁽⁹⁾ dönmeñ, Hūşeyin'i virüñ Ṭālib'üñ ḳanın alalum. Yine fitne ḳoparup yas ṭonları çıḳmış iken gine geymesünler.” didi. Hūzeyfe⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Hūşeyin, ṭayım oğlıdur ve güyegümdür. Ser-ḥoşla bir iş itmiş. Ben anı size virmez. Eger diyet isterseñüz on dört⁽¹¹⁾ diyet göndereyin. Ṭā ki 'ahdı şımayavuz.” didi. Ḳays bu sözi işidicek şimden ğirü fa'ide yoḳdur.” didi. Benū 'Abs'ile bindiler, gitdiler⁽¹²⁾ ve ol ḥālede ḳarındaşı Mütecerride'den Ḳays'a bir ādem geldi. Ḳays ḳatına iledüp haber şordılar. Ol eyitdi: “Ḥāzır oluñ ki iki günden şoñra⁽¹³⁾ Nu'mān'üñ bī-ḥadd, bī-ḳıyās leşkeri-y-ile bir 'aẓīm fārisi geliyorur ki kimse aña muḳāvemet idemez. Ḥāḳıḳat-i ḥāl budur ki Melik Esved bundan⁽¹⁴⁾ Nu'mān ḳatına varıcaḳ Benī Fezāre'(y)i şoyup fārislerini ṭağıtduñuz. Haber viridi. Nu'mān ğāzab itdi. Diledi ki üzerüñüze⁽¹⁵⁾ yürileyidi. Likin 'Abdulmuṭṭalib'üñ dileĝin işitdi. Sākin oldı. Likin ğirü göñlinde kīn varıdı ve ol vaḳtlerde Şām'dan bir fāris⁽¹⁶⁾ geldi ki üç biñ adlu behlivāñ esir itmiş ve Yemen'den daḥı 'Arab ḳabīleleri kızılıḳdan ḳaçmış Melik Nu'mān'dan otlaḳ ṭaleb isteyügeldiler.⁽¹⁷⁾ Pes ol fārise Nu'mān kendü develerinden biñ deve ve daḥı çok nesneler va'de idüp ol gelen ḳabīlelere ḳoşdı. Sizüñ⁽¹⁸⁾ üzerüñüze göndürdi. Ḳarındaşı Esved'e eyitdi: “'Abdulmuṭṭalib'e bu ḥüccet olur ki ol ḳabīleler Ḥicāz'da iḳāmet itmek istediler⁽¹⁹⁾ ve Benū 'Abs üzerinde ḳanları varımış. Anı isterler diyevüz.” didi. Ḳays eyitdi: “Bu ḥāli evvelde baña kız ḳardaşum niçün bildürmedi⁽²⁰⁾ ki biz daḥı çeri cem' ideydük.” didi. Ol ādem eyitdi: “Furşat bulmamış. Ḥattā ol ḳabīleler gitdükden

⁵⁵⁰ 166b-5 Fezāre'ye: Fizāre'ye

şoñra hālî baña cāriyeleri-y-ile bildürdi ⁽²¹⁾ ve eyitmiş ki “Tīz var kavmüme hāl bildürdi ki iken gāfil olmayalar. Ben_dahı gicelerde gitdüm. Bir iki deve helāk itdüm. Üş şimdi ⁽²²⁾ yetişdüm. Ben ol kabīleleri koyup gideli iki gündür.” didi. **Rāvī eydür:** ‘Anter Benū Ziyād'ıñ kanın istemege bile gelmemişidi. ⁽²³⁾ Qays bu gelen adamuñ haberin işidicek ‘Anter'e ādem gönderdi. Getürdi ve hālî aña haber virdi. ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Qamusı [167a] ⁽¹⁾ sendendür. Zīrā Esved esīrümüziken öldürmege komaduk. Eger Esved'i ve cemī' bile dutulan fārisleri ol vaqt öldürmesek şimdi ⁽²⁾ bu kadar nesne olmazdı.” didi. Qays eyitdi: “Şimdiden girü aña irmek yok. Tedbīr neyise eyle itmek gerek.” didi. ‘Anter, Nu‘mān'ıñ ⁽³⁾ çerisi gelince biz varalum Benī Fezāre⁵⁵¹ kavmine kılıç kıyalum şoñra dönelim Nu‘mān çerisine gelem.” didi. Qays eyitdi: “‘Adū gāyet ⁽⁴⁾ yakın gelmişdür. Biz bugün giceye degin Benī Fezāre⁵⁵² yirine varuruz. Üç dört gün kıtāl idersek dahı feth olmaz. Biz anda⁽⁵⁾ yiken ol ‘Arab kabīleleri gelüp mālumuzu ve hatunlarımızı müseyyeb bulup yağmaladurlarsa hāl be-gāyet müşgil olur. Pes şavāb ⁽⁶⁾ budur ki yirümüzden gitmeyevüz. Biz hāl-i hayātdayiken kimsene hatunlarımıza koşup ısmarlayup turur ki tutılan kişileri öldürmeyeler. ⁽⁷⁾ Tā ki habs ide. Nār [u] nūr yolına muṭī' oldukları vaqt izād ide. Likin ‘Anter başına ol fārise biñ deve virse gerek. ⁽⁸⁾ Andan gayrını öldürmezler.” didi. ‘Anter bu sözi işitdi, eyitdi: “Nār u nūr hakkı-y-içün Fārisü'n-niyāk'ıñ başını kuşlar işin itsem gerek.” ⁽⁹⁾ didi. Melik Qays kabīlesine geldi. ısmarladı ki “Bu gice kamuñuz silāhıla yatuñ.” ve Rebī' bin Ziyād'a eyitdi: “Yā ibni ‘emmi! Sen şanma ki ⁽¹⁰⁾ biz senüñ kardeşüñüñ intikāmın almayavuz. Likin Melik Nu‘mān çerisinüñ kaydın görelüm. Andan şoñra Benī Fezāre'nüñ⁵⁵³ kaydın ⁽¹¹⁾ görevüz.” didi. **Rāvī eydür:** Ammā Huzeyfe Tālīb bin Ziyād ölicek Nu‘mān leşkeri gelmesine gāyet muntazırdı ve Benī ‘Abs ne nesne ⁽¹²⁾ ideler diyü müterakķıbdı ve

⁵⁵¹ 167a-3 Fezāre: Fizāre

⁵⁵² 167a-4 Fezāre: Fizāre

⁵⁵³ 167a-10 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

bir gün Qays ve Rebī^c üzerüñüze bindiler diyü haber geldi. Bunlar ıztırāba düşdiler. Ol hāldeyiken ‘Arab⁽¹³⁾ çerisi geldiler. Girü döndiler diyü ādem geldi. İztırābları sākin oldı. Feraḥ oldılar ve Benī Fezāre⁵⁵⁴ kavmine “Cengine yaraqlanuñ!”⁽¹⁴⁾ diyü emr itdiler. **Rāwī eydür:** Şabāḥ olıcak Hūzeyfe iraqdan bir toz gördi. Bildi ki anlardur ve öyleyin bir ādem geldi,⁽¹⁵⁾ eyitdi: “Yā Hūzeyfe! Eger Benī ‘Abs'den intikām almak isterseñ yarın bunlar gün toğmazdan evvel Benī ‘Abs'i yağmaya ve kıtāle varurlar⁽¹⁶⁾ Pes sen_dahı bunlara karışmak gereksin.” didi. Pes Hūzeyfe dahı “Sem‘ān ve t̄a‘aten!” didi. Gāyet feraḥından t̄urımadı. Ol gün göçdi⁽¹⁷⁾ ve yarın şabāḥ Beni ‘Abs'e yetişmedin öyle vaktinde buluşdılar. Hūzeyfe gördi ki bir ‘azīm leşker hadd-ı kıyāsı yok ve Muḳrı'l-Vaḥş^{555 (18)} Benī Ğassān ve Nu‘mān fārisleri birle ilerü geldiler ve Hūzeyfe dahı du‘ā ve šenā itdi ve bir bī-nihāyet şahrāya kondılar ve Qays dahı Rebī^c⁽¹⁹⁾ bin Ziyād ve Şeddād bin Kırād ve ‘Anter'üñ kız karındaşı oğlu Haṭṭāl ve ‘Urve bin el-Verd ve sāyir fārisleri-y-ile bindiler ve ol yire⁽²⁰⁾ geldiler kim Melik Nu‘mān çerisi andan konup t̄ururdu ve ol ‘azameti göricek müteḥayyir oldılar ve çerinüñ kalbine ve cenāhına ve alay⁽²¹⁾ların düzdiler ve Yemen t̄a‘ıfesi dahı ki konduğı yire Arz-ı Şerebbe⁵⁵⁶ ve ‘Ālem-i Sa‘dī⁵⁵⁷ dirlerdi ol arada şaflar yaşadılar ve cenge⁽²²⁾ şürū^c itdiler. Benī ‘Abs'üñ oğlancukları ve ḥatunları feryāza ve ğırīya başladılar. Melik Qays, bunları göricek gāyet feza⁵⁵⁸ itdi ve kardaşlarını⁽²³⁾ ve ‘emmüleri cem‘ itdi, eyitdi: “Oğlancuklarıñ ve ḥatunlarıñ ağlaşması beni gāyet perīşān eyledi. Dilerin ki Benī Fezāre'de⁵⁵⁹ Sinān [167b]⁽¹⁾ bin Ebī Hārīše ādem göndürem ve bu yaramaz işlerinden korkdum. Şāyet ki Fezāre'(y)i⁵⁶⁰ ala, döne. Biz ḥoz bu Yemen kavminden ber-ā-ber girü qalmazuz.”⁽²⁾ didi ve ‘emmüsi Esved

⁵⁵⁴ 167a-3 Fezāre: Fizāre

⁵⁵⁵ 167a-17 Muḳrı'l-Vaḥş: Muḳr-ı Vaḥş

⁵⁵⁶ 167a-21 Şerebbe: Şerbe

⁵⁵⁷ ‘Ālem-i Sa‘dī: ‘Ālem-i Su‘dā

⁵⁵⁸ 167a-22 feza‘: fezağ

⁵⁵⁹ 167a-23 Fezāre'de: Fizāre'de

⁵⁶⁰ 167b-1 Fezāre'(y)i: Fizāre'(y)i

eyitdi: “Yā Qays! Sinān ve huṣūṣā Huzeyfe bizümile düşmānlardur. Anlar bugüni isteyüp bulmazlar.” didi. “Pes ⁽³⁾ anlara tenezzül idesin. Anlar hoş kabûl idecek degüldür. Ziyāde haḳāret daḥı ola. Eyle gerek ki bir ādem göndüresin ⁽⁴⁾ ve ol içdügi eymānı aṇdurasın. Niçün bağıy olduñ diyesin. Eger dönüp giderlerse hoş ve illā Allāh zālīmüñ kaydın ⁽⁵⁾ görür.” Pes Sinān'a bir kul göndürdiler. Vardı, eyitdi: “Yā Sinān! Qays diler ki eyitdi: “Şimden girü ne muşālaḥa ḳayḡusı ḳaldı. {Senüñile cengden öñdin bulıṣa. Muşālaḥa fikrin idesin.” Sinān}, Huzeyfe'ye ⁽⁶⁾ girdi. Haberı bildürdi. Huzeyfe eyitdi: “Var, gör. Eger şulḥ isterse sen aña ḥarāb ve ḳal' muştala.” didi. Yuḳarularda zıkr olundu ki ⁽⁷⁾ Sinān biraz aḥmaḳıdı ve Benī 'Abs'e ḡāyet ḥasedi varıdı. Likin şemātayıçün Qays'a vardı. Tekebbürlük idüp güldi, eyitdi: ⁽⁸⁾ “Yā Züheyr oḒlı! Ādem göndürdüğüñden maḳşūduñ nedür?” didi. Qays eyitdi: “Yā Sinān! Sen bugün Benī Fezāre'nüñ ⁵⁶¹ şeyḥisin. ⁽⁹⁾ Sözüñe ḳamusı muṭı'dür. Seyyid-i ḥaram 'Abdulmuṭṭalib'ü bizümile nice muşālaḥa itdügin bilmez misin?” Huzeyfe bizüm üzerümüze ⁽¹⁰⁾ yağı oldu ve zulm itdi. Tālib bin Ziyād'ı öldür.” didi. Hüşeyin ḳışāş itmege virmedi. Yā ibne'l-'emm! Seni okuduğumdan ⁽¹¹⁾ murād oldur ki sen benden her nesnenüñ evvelin ve āḥirin yigrek bilürsin. Varasın Huzeyfe'(y)i döndüresin. Muşālaḥamuz ⁽¹²⁾ ebedī ola. Şer vāḳı' olmaya. Bir daḥı Benī Ziyād'ıñ ḳanından geçevüz. Āḥirü'l-emr peşimān olsa gerek.” didi. Sinān eyitdi: ⁽¹³⁾ “Bu söz işidülür söz degüldür. Vallāhi yā ibni Züheyr! Siz helāk olup mālunuz ḳamu ḡāret olsa gerek. Bugüni biz ⁽¹⁴⁾ isteyüp bulmazduk.” **Rāvī eydür:** Sinān bu sözdeyiken bir ḡavḡā ḳopdı. Sinān eyledü. Ma'rekeye vardı. İştidi kim ⁽¹⁵⁾ 'Anter dört yaña gezerken Benī Fezāre, ⁵⁶² alay ḳatına varmış. Sinān'ıñ oḒlı Berīd andayımış ve 'Anter'i zemm idermiş. ⁽¹⁶⁾ 'Anter bunu işidüp alay yarup Berīd'e irmiş. “Yā Ḳarnān! Atañ gelür bize sözde sefāhat ider. Sen bize ma'reke ⁽¹⁷⁾ içinde sögermişsin.” diyü süñüyile dürtmiş,

⁵⁶¹ 167b-9 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

⁵⁶² 167b-15 Fezāre: Fizāre

öldürmüş. Benî Fezāre⁵⁶³ dahı işidüp küllisi binmişler. ‘Anter'i isteyü gitmişler⁽¹⁸⁾ ve ‘Anter'ile ve kız kardaşı oğlu Haṭṭāl ve birkaç bahādurlarıyla şimdiki hâlde uğraşıyorurlarmış.” **Rāvî Eydür:** Sinān⁽¹⁹⁾ oğlınuñ öldüğün işidicek yaķasın yırttı ve başına topraklar saçdı ve Benî Fezāre'ye⁵⁶⁴ çağırdı: “Ķanumı alıvirüñ.” didi.⁽²⁰⁾ Pes cemī‘-i kabāyil hücum itdiler ve kabāyil-i Yemen dahı yürüdi. Melik Ķays kullarına “Evleri ve oğlancukları ve ḥatun kişileri siz⁽²¹⁾ gözedüñ.” didi. Kendü ceng itdi. ‘Anter, birkaç bahādurları-y-ıla ‘Able'nüñ girdegi vaktinde bunı şafāsında komadukların⁽²²⁾ añup mübārizlikler iderdi. Gördi ki yanındağılar azalmış ve Rebī‘-ile kardaşları Ṭālib'üñ ḳanın isterler. Muḳātele⁽²³⁾ iderler. Ol cengde bunları ḳodılar. İntikām ḳaygusına düşdiler. Dönüp Melik Ķays nāḥiyesine geldi. Mu‘temed fārisler [168a]⁽¹⁾ ḳamu andaydı ve gördi ki anlar dahı ḳıyāğı cengdedürler. Melik Ķays, ‘Anter'i göricek çağırdı ki “Yā ‘Anter! Ḥaymelerde ḥatunlarımız⁽²⁾ evlādı üzerine ağlaşurlar ve ‘Able yaķasın çāk idüp ağlar. Ķorḳar ki tutup kendüyi rüsvāyılık ideler.”diridi ki “Şabāḥa⁽³⁾ yaķına degin ḳıtāl itdiler. ‘Anter'i yüzinde yaraladılar. Ölmelü eylediler. ‘Anter'i yaralayan Ḥüseyin idi. Yaraladuğı vaktin⁽⁴⁾ didi ki “Yā ‘abde's-sev’i! Ben Ḥüseyin, bilmiş ol.” didi. Girü şaflar yardı. Furşat bulup süñüyle dürtti. İttifāk⁽⁵⁾ gözile ḳaşınuñ aralığına uğradı. Yaķın oldu ki gözün çıkaraydı. Līkin ḳuvvetile def eyledi. Bāri irteye degin⁽⁶⁾ ceng itdi. Ḥayli yaralu oldu ve ḳıtāl ḥaymelere yaķın olıcaḳ Ķays kullarına çığırdı. Her kim ki eyü şavaş iderse⁽⁷⁾ āzād olsun.” didi. Pes ol arada dahı gāyet ‘azīm ceng oldu ve ‘Anter ḳanın şaça. ‘Emmüleri evlerine vardı.⁽⁸⁾ Dört yanına ḥatunlar cem‘ olup ağlaşdılar ve ‘Able geldi. Ḳanın silüp cerāḥatin bağladı. Līkin nā-gāḥ gāret ideler⁽⁹⁾ diyü ḳorḳar, ağlardı. ‘Anter buña eyitdi: “Yā ‘Able! Senüñ ‘azīz başuñiçün kimsene(y)i senüñ yanuña getürmezsin. Ne ḳadar⁽¹⁰⁾ mecrūḥisem dahı eger ölürsem dahı gövdem senüñ yanuñdayiken ḳatuña kimse gelmez. Yiter ağla ki cerāḥatden baña senüñ⁽¹¹⁾

⁵⁶³ 167b-17 Fezāre: Fizāre

⁵⁶⁴ 167b-19 Fezāre'ye: Fizāre'ye

ağladuğın dağı artıktır.” dedi. Girü atına bindi gördi ki kendü anda ölmemeğın. Benî Fezāre⁵⁶⁵ leşkeri Benî ‘Abs’i⁽¹²⁾ şımış, döndürmiş. Zîrā Hüşeyin ve dağı ‘Anter’i mecrūh idenler haber virmişlerdi ki ‘Anter ölür. Ölmezse dağı ayrıktı cenge⁽¹³⁾ yaramaz. Hüşeyfe bunu işidüp “Komañ.” diridi. Be-ğāyet şāz idi. ‘Anter girü bunlara yetişecek Yemen kavmi acıdılar. Maşşūdılar⁽¹⁴⁾ nehb ü gāret idi. Benî ‘Abs’ün ba‘zı haymelerini yağmaladılar. ‘Anter bunu göricek ‘Able derdi içine düşdi. Hamle idüp⁽¹⁵⁾ kıtāl itdi. Haymeleri kırtardı. Ol hāllerde Muḳrı'l-Vaḥş⁵⁶⁶ at üzerinde tırup Melik Nu‘mān’ün aştābıyıla avurd⁽¹⁶⁾ ururdu. Bunlardan kılıç çıkarmış kişi yoğıdı. Zîrā Benî Fezāre’(y)i⁵⁶⁷ Muḳrı'l-Vaḥş⁵⁶⁸ gicenün evvelinden berü kıtāl itmekden⁽¹⁷⁾ men‘ iderdi ki bu Benî ‘Abs az tātāfedür. Qarañuda bizüm ādemilerümüz girü birbirin kırar, ḥasāret olur. Nu‘mān⁽¹⁸⁾ bize “Bunları kıruñ dimedi. Belki tıutup esir idün.” didi. Zîrā birbiri-y-ile ḥışımlardur. Şalıp ḥaḳkı-y-içün ben tenhā başarurdum.⁽¹⁹⁾ Ammā Melik Esved’ün sözün şımadum ki bu ‘Arab kabilelerin baña koşdı ki bu diyārda olup Benî Bedr ki anuñıla qarābetleri⁽²⁰⁾ vardur. Anlara ḳonşı olup dōst olalar. Şavāb budur ki irteye degin güyevüz görevüz ḥāl nice olur.” didi. Bu söz⁽²¹⁾ üzre şabāḥa degin bir yirde tırdılar. **Rāwī eydür:** ‘Anter bir sāt içinde ḥalāyıkdan kavmini kırtardı. Ol gicede⁽²²⁾ Benî ‘Abs’den üç yüz fārisden artıktı ve Benî Fezāre’den⁵⁶⁹ ve Yemen ‘Arablarından biş biñden ziyāde fāris helāk oldu.⁽²³⁾ Nu‘māñ aştābı Muḳrı'l-Vaḥş⁵⁷⁰ eyitdiler: “Ne dirsın? Hamle idelüm mi ki? Cemī‘-i atlarumuz dinçdür.” Muḳrı'l-Vaḥş⁵⁷¹ eyitdi: “Belī, dinçdür. Līkin revā [168b]⁽¹⁾ degüldür. Zîrā Benî ‘Abs az tātāfedür. İrteye degin ceng idüp mecrūh oldılar. Şavāb budur ki bugün dinleneler. Yarın Yemen⁽²⁾ ‘Arab’ı girmesün. Ben yaluñuz birkaç fārislerin

⁵⁶⁵ 168a-11 Fezāre; Fizāre

⁵⁶⁶ 168a-15 Muḳrı'l-Vaḥş; Muḳr-ı Vaḥş

⁵⁶⁷ 168a-16 Fezāre’(y)i; Fizāre’(y)i

⁵⁶⁸ 168a-16 Muḳrı'l-Vaḥş; Muḳr-ı Vaḥş

⁵⁶⁹ 168a-22 Fezāre’den; Fizāre’den

⁵⁷⁰ 168a-23 Muḳrı'l-Vaḥş; Muḳr-ı Vaḥş

⁵⁷¹ 168a-23 Muḳrı'l-Vaḥş; Muḳr-ı Vaḥş

ögürtleyüp Huzeyfe'(y)i murādına irişdürevüz.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽³⁾ Her biri menziline varup sākin oldılar ve ‘Anter dağı döndi ve kılıcından akan kan şöyle kıldı ki hemān bir kandan ādem ölüp dururdu. ⁽⁴⁾ Cerāhatin görmege bir yirde indi ve Melik Qays ve kardaşları isteyü ‘Anter'i geldiler, buldılar. Cerāhat irişdügin gāyet melülleridi. ⁽⁵⁾ Yarasın bağıladılar. İşlerine āferīn itdiler ve ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Cerāhatden ve gayrından melül degülin. İllā iki nesneye melūlin. Evvel Hüşeyin ⁽⁶⁾ öldürmedin ölem diyü korkarın. İkinci ‘Able'yile murāda irmedüm. Bu kamusından artuğdur.” didi. Qays eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Hiç ⁽⁷⁾ kayırma. Allāh'dan dilerin ki düşmānı şıyavuz, girü düğünümüz idevüz.” didi. ‘Anter eyitdi: “Bu iş gelen Muqrı'l-Vağş'ı öldürmeyince ⁽⁸⁾ olmaz. Şabāh şeytānlık idüp ceng itmedi. Yarın anuñıla muķātele itsem gerekdür.” didi. Haṭṭāl eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Vallāhi ⁽⁹⁾ biz seni kıomazuz. Zīrā mecrūhısın. Rāhat ol ve cerāhatlerüñ oñulsun. Senüñ yirüñe biz ceng ide turalum.” ‘Anter eyitdi: “Benī ‘Abs'üñ ⁽¹⁰⁾ ‘Anter diregidür. Ansuz olmaz. Şabāh olıcağ kabīleler girü bindiler.” **Rāvī eydür:** Meydāna gelincek hācibler Nu‘māñ çerisinüñ fārislerini ⁽¹¹⁾ men‘ itdiler. “Bugün Muqrı'l-Vağş⁵⁷² girsün. Melik Nu‘mān buyruğı yirine gele. Kamumuz hor olmayavuz. Zīrā gice leşkere ḥasāret irdi. ⁽¹²⁾ Nāmusumuz şındı.” didiler ve Huzeyfe'ye Hüşeyin eyitdi: “Bu ne işdür ki biz aña rāzī degülüz. Meydān bugün benümdür. Zīrā dün gice ⁽¹³⁾ ‘Anter'i ölmelü yaraladum. Mağşūdum oldur ki benüm elümde helāk ola. Atamuñ kanın alam ve hem cemī‘-i fārisleri ‘ācizden kışileri ⁽¹⁴⁾ ben öldürdüm. Şöhret bulam. Şimdi beni za‘īf itdügüm kışi gayrı kışi öldürmek revā degül.” didi. Meydāna at depdi. Cevlān eyledi. ⁽¹⁵⁾ Bir ři‘r okudı ki mazmūnı budur ki “Ben ‘Anter'den intikāmumı alsam gerekdür. Bir def‘a yüzinde dürtmekile kıodum. Bu def‘a öldürsem ⁽¹⁶⁾ gerek.” didi. Lāf urdı. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** ‘Anter bunı işitdi, ⁽¹⁹⁾ levni müteğayyir oldı. Ğazab itdi. ‘Urve'yile Haṭṭāl meydāna depmek isterlerdi. Kıomadı.

⁵⁷² 168b-11 Muqrı'l-Vağş: Muqr-ı Vağş

“Koñ vireyin yüregümi şovudayın.” didi. ⁽²⁰⁾ ğazabından tebessüm iderek Hüşeyin'e muķābil oldu. Bu şi'ri okudu. Maẓmūnı buyıdı kim 'Able'ye hıṭāb iderdi ki “Benüm ⁽²¹⁾ cerāḥatimden kōrkma. Bilürsin ki ben nice kişiyin.” diyü kendüyi medḥ iderdi. **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[169a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Şi'ri okudu ve Hüşeyn üzerine vardı ve tozdan gözükmey oldılar ⁽⁴⁾ ve Muķrı'l-Vaḥş ⁵⁷³ Benū Fezāre'ye ⁵⁷⁴ ğāyet kaķıdı. “Zirā aṣla aña muķayyed olmadılar ve Benū 'Abs ṭā'ifeyiken bunlara ğalebe itdügi ⁽⁵⁾ bunların bī-inşāflığından imiş.” didi ve 'Anter'ün cengine mütevecceḥ oldu. Gördi ki bunun gibi pehlevān olsa olmaz. ⁽⁶⁾ Gönlinden eyitdi: “İrakda yakında bunun adı söylense lāyıkdur.” ve 'Anter, Hüşeyin'e ğalebe itdi ve ańı emcegi arasında süñüyile ⁽⁷⁾ dürtti. Tā yağrımında çıķdı. Bu ḥālī görüp Benī Fezāre ⁵⁷⁵ götürü ḥamle itmek istediler. Melik Nu'mān'ın ḥācibleri men' itdi. Hūzeyfe'ye ⁽⁸⁾ eyitdiler: “Şabr it, görelüm. Muķrı'l-Vaḥş ⁵⁷⁶ nice ider. Eger ğālib olursa ḥoş ve illā hep götüri ḥamle idevüz.” didiler. Hūzeyfe daḥı şabr ⁽⁹⁾ itdi. Pes Muķrı'l-Vaḥş ⁵⁷⁷ meydāna girdi. Bir at binerdi kim seḥer yiline beñzerdi. Adına Lemḥatū'l-Başar dirlerdi. Nite ki şā'ir didi: “Anuñ ⁽¹⁰⁾ vaşfında **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] ve elinde bir süñüsi varıdı kim kāfūr-ı muma benzerdi. Ğāyet ⁽¹²⁾ ṭoĝrıyıdı ve cemī'-i yaraĝı biribirinden yigidi ve 'Anter'e yakın geldi. Gördi ki cerāḥati varımış, şarmış. Pes eyitdi: “İy bī-ḥayā! ⁽¹³⁾ Mesīḥ ḥaķķı-y-içün seni ben esirgerin ğāyetle. Zirā siz Melik Nu'mān'ın 'adāvetinden başuñuza başıramaduĝuñuz ğavĝā almışsınız. ⁽¹⁴⁾ İşidürin ki yakın yirlerde senüñ gibi fāris yoĝımış. Pes şalībe and içeyin ki Melik Nu'mān senüñ şucuñdan geçe. Saña ⁽¹⁵⁾ nesne dimeye. Seni kardaş idineyin. Gel muṭī' ol. Şol ḥāldeyiken nefsüñi varṭalara atma.” didi. 'Anter eyitdi: “Yā fetā! Çok ⁽¹⁶⁾ sözi ko. Benī Ğaşşān fārisi ki beni esir

⁵⁷³ 169a-4 Muķrı'l-Vaḥş: Muķr-ı Vaḥş

⁵⁷⁴ 169a-4 Fezāre'ye: Fizāre'ye

⁵⁷⁵ 169a-7 Fezāre: Fizāre

⁵⁷⁶ 169a-8 Muķrı'l-Vaḥş: Muķr-ı Vaḥş

⁵⁷⁷ 169a-9 Muķrı'l-Vaḥş: Muķr-ı Vaḥş

iletmege Melik Nu‘mān'a zāmin olmışsan mısın?” Muḳrı eyitdi: “Ne‘am pes ‘Anter'ile ya ⁽¹⁷⁾ niçün şimdiye degin cenge girmedüñ.” didi. Ol eyitdi: “Siz gördüm ki azsız⁵⁷⁸ düşmenüñüz sizden ⁽¹⁸⁾ çok. Pes sizi esirgedüm. Meydāna girmedüm.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā fetā! Allāh ḥaḳḳı-y-içün nice senüñ gibi benüm göñlüme gelmez. Geregise ⁽¹⁹⁾ kamuñuz ḥamle idüñ. Ol Melik Nu‘mān didügiñi milkinden ḳal‘ idüp öldürsem gerek. Eger cemī‘-i Ḥorāsān leşkerin daḥı cem‘ ⁽²⁰⁾ iderse.” didi. Muḳrı gördi ki bir cebbār kişi imiş. Pes fi'l-ḥāl ḥamle itdi. **Rāvī eydür:** Vallāhi bu ikisinüñ ḳatında cemī‘-i ⁽²¹⁾ bahādurlar ki şarkda be ğarbda işidürler. Hīç vücūdları yokdur. Her biri ḳara tağ gibi ḥamle iderdi. ‘Able bu cengi işidüp ⁽²²⁾ bir nice ‘avretleri-y-ile ṭam etegine çıkdılar. Ṭā aḥşam olunca ceng itdiler. Āḥir döndiler. Yirlü yirine geldiler. Melik Ḳays, ‘Anter'i ⁽²³⁾ ḳarşulayup Muḳrı'nuñ ḥālinden şordı. Ol eyitdi: “Bu daḥı Ḥārīş gibidür. Likin bu andan yir dürtmek yirlerin gice bilür. [169b] ⁽¹⁾ Ḥārīş hemān Zül-ḥayāt'a ve ḥīlesine i‘timād iderdi. Eger cerāḥatüm çok degülmişseyidi sağ ḳurtulmaz.” didi ve ammā ⁽²⁾ Muḳrı'l-Vaḥş⁵⁷⁹ ğāyet ğāzab ve melāetile ḳavmine geldi. ‘Anter ṭutamaduğına ğāyet münkesiridi. Ḥuzeyfe geldi. Tesellī itdi, eyitdi ki ⁽³⁾ “El-ḥamdü-li'llāh ki selāmetile girü geldüñ. Eger sen ferīd-i dehr degülmissen anuñ öñine ṭurmazduk.” Muḳrı eyitdi: “Didüm ḥaḳḳı-y-içün ⁽⁴⁾ şecā‘atinde sözüm yok. İnkār idüp yalan söylemezsin. Likin elümde helāk olmayup sağ ḳurtulduğına sebep budur ki ⁽⁵⁾ evvel muḳātele idicek gördüm ki başdan ayağa degin cerāḥat olmuş. Be-ğāyet diḳḳat itdüm. Ben umardum ki bu benüm gibi pehlevān ⁽⁶⁾ göricek gele. Muṭī‘ ola, dirdüm. Maḳşūdum buyıdı kim esir idüp Melik Nu‘māñ ḳatına iledeyidüm. Eger öldürmek ḳaşd ⁽⁷⁾ itsem meydāna girdügi vaḳt ben anuñ işin temām iderdüm. Evet yarın şabāḥ ḳaydını görem.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽⁸⁾ Fārisler bunuñ sözün işidicek kimisi inandı, girçek söyler.” didi ve kimisi kim ‘Anter'üñ ḳuvvetin ve şevketin bilürdi, inanmadı. ⁽⁹⁾ Bāri şabāḥa degin ḥalk mā-cerāyı söylenürlerdi. Şabāḥ olıcaḳ girü

⁵⁷⁸ 169a-17 Yā fetā! Ḥaḳḳı-y-içün: i

⁵⁷⁹ 169b-2 Muḳrı'l-Vaḥş: Muḳr-ı Vaḥş

ķıtāle başladılar. Evvel meydāna gelen Muķrı'l-Vaḥş⁵⁸⁰ idi. ⁽¹⁰⁾ Zīrā kīni varıdı ve maḥbūbesi Müseyke'(y)i aındı ve 'Anter'i taleb itdi. Bir ḳaşıde okudı. Maẓmūnı budur ki “Melik Nu‘mān, ⁽¹¹⁾ benī 'Anter ḳaşdına göndürdi. Eger bugün fırsat bulmazsam dirıĝ ki ki dilberüñ vişālin bulmazın.” **Şi'r.** ⁽¹²⁾ [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Muķrı henüz şı'ri temām itmedin Haṭṭāl ⁽¹⁹⁾ meydāna sürdi. Muķrı eyitdi: “Ḳanı 'Anter? Yā ğulām ki meydāna girürsin. Ben senüñile nice muķātele ideyin. Eger 'Anter cerāḫatinden ⁽²⁰⁾ gelmedi-y-ise Mesīḥ ḫaḳķı-y-içün oñulınca şabr iderin.” didi. Haṭṭāl eyitdi: “'Anter gördi ki senüñ gibi ķişi kendüye muķābil olmaz. ⁽²¹⁾ Ol öcden seni taḫķir idüp gelmedi ve illā ol kendüdegi cerāḫatlerinden anuñ sevinmesi ve mufāḫarı vardur. Dün ⁽²²⁾ Ḥüşeyin bin Żamżam öldürdügi vaķt eyitdügi ḳaşıdede işbu beyti işitdün mi ki yüzinde yarayıla faḫr ider: **Şi'r.** ⁽²³⁾ [Arapça Şiir] Kimseyi ḫor görme, meydāna gel.” didi ve ebyātı okudı: **[170a]** ⁽¹⁾ **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] ve birbirine muķābil ⁽⁷⁾ oldılar. Ḳuşluĝa deĝin ceng itdiler. Haṭṭāl gördi ki ḫaşmı ĝālibdür ve ĝayretinden ḳaçmadı. Ölümine cezm itdi. Muķrı'l-⁽⁸⁾Vaḥş⁵⁸¹ daḫı diledi ki öldüre. 'Anter çağırdı ki “Yā Muķrı'l-Vaḥş! ⁵⁸² Senüñ herifüñile ķıtāl it.” 'Anter ol ĝün ĝice geldügi ⁽⁹⁾ oldu kim ḳardaşı Şeybüb'a işmarladı ki “Benī 'Abs'e ol ḳabileler ḫamle iderse baña bildür ve eger meydāna Muķrı girürse ⁽¹⁰⁾ baña bildür ki anuñ muķābili benden ĝayrı yoķdur.” didi ve kendü rāḫat olmaĝıçün ḳaldıydı. Tā ki ḳarındaşı ĝelüp ⁽¹¹⁾ Haṭṭāl ḳaziyesini ḫaber viridi. “Haṭṭāl'a yetiş yoḫsa git.” didi. Pes 'Anter daḫı geldi. Muķrı'l-Vaḥş⁵⁸³ ol sözile ⁽¹²⁾ üzerinden def' itdi. Muķrı'l-Vaḥş, ⁵⁸⁴ 'Anter'e eyitdi: “Yā veled-i zināl Ḥarāmzādeliĝdandur ki bizümile inşāflu iş ⁽¹³⁾ işlemezsın. Pes inşāf da'vāsın idersin.

⁵⁸⁰ 169b-9 Muķrı'l-Vaḥş; Muķr-ı Vaḥş

⁵⁸¹ 170a-7/8 Muķrı'l-Vaḥş; Muķr-ı Vaḥş

⁵⁸² 170a-8 Muķrı'l-Vaḥş; Muķr-ı Vaḥş

⁵⁸³ 170a-11 Muķrı'l-Vaḥş; Muķr-ı Vaḥş

⁵⁸⁴ 170a-12 Muķrı'l-Vaḥş; Muķr-ı Vaḥş

‘Anter eyitdi: “Yā Muḳrı! Benden ne bī-inşāflık gördüñ ki ⁽¹⁴⁾ böyle dirsın?” Ol eyitdi: “Zīrā ḥaşmūm za‘īf itdüm. EsİR idecegüm vaḳt ölümdeñ ḳurtarduñ.” ‘Anter eyitdi: ⁽¹⁵⁾ “Yā ḳarnān! Şām’uñ fārisiyyin dirseñ oḡlancuḳlar esİR itmekile faḥır mi idersın? Vallāhi eger benüm ‘ālem ṭolusı ol ⁽¹⁶⁾ senüñile ceng iden oḡlan gibi düşmenüm olsa birisini bağlamazdum. Te‘allülü ḳo. Hüner ortaya getür.” didi. Pes birbirine ⁽¹⁷⁾ muḳābil oldılar. Süñüleri-y-ile oynadılar. Tā gün dönince. ‘Anter gördi ki Muḳrı'l-Vaḥş ⁵⁸⁵ eyü pehlevāndur. Bunuñ gibi şan‘atı ḳamu ⁽¹⁸⁾ süñüdedür. Pes ḳılıcın ḳıḳardı. Süñüsini ḳaldı, düşürdi. Andan soñra Muḳrı'ya süñü ḥavāle itdi. Muḳrı daḡı yirinden ⁽¹⁹⁾ irilmedi ve süñüsini ḳoltuḡı altında ṭuṭup şıḳdı, uvatdı. ‘Anter girü ḳılıç ḳıḳardı. Muḳrı'ya ḥavāle eyledi. Bī-ḥadd, bī-ḳıyās ⁽²⁰⁾ ceng itdiler. Muḳrı'l-Vaḥş ⁵⁸⁶ süstledi. Diledi ki ayrılalar. ‘Anter eyitdi: “İş temām olmayınca ayrılmaḳ olmaz.” ⁽²¹⁾ Muḳrı eyitdi: “Şalīb ḥaḳḳı-y-ıçün sen ḳadar kimse benüm öñüme ṭurduḡı yoḳdur. Eger sen_daḡı benü süñümden ḳorḳmasañ ⁽²²⁾ süñümü ḳalmazduñ. Şabr it, vereyin. Süñü alayın, geleyin.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yoḳ olmaz. Senüñ mecālüñ ḳalmadı. ⁽²³⁾ Ben senden maḳşūdumu görmeyince ḳomazın.” didi ve ṭama‘ıla ḥamle itdi. Zīrā ki bir yirde yaralayup ṭurdı. Muḳrı daḡı [170b] ⁽¹⁾ ḥāl müşgil olduḡın bildi. Nāmūs itdi. Girü muḳātele eyledi. Tā ki nişf-u leyl olinca Muḳrı'l-Vaḥş ⁵⁸⁷ def‘adan ve man‘iden ⁽²⁾ yorulup ḳaldı. Atı başın döndürdi, ḳaçdı. ‘Anter'ün Şeybüb dāyim ardınca olurdı. Pes ‘Anter aña eyitdi: “Muḳrı'yı ḳoma.” ⁽³⁾ Ol daḡı atınuñ başın ḳoyup Muḳrı ardınca isteyü gitdi. ‘Anter daḡı bu ikisinüñ ardınca gitdi. **Rāvī eydür:** ⁽⁴⁾ Ḥuḳzeyfe Benī Fezāre'ye ⁵⁸⁸ ḳıḳardı ki yā Benī ‘emmi! Ḳomañ. ‘Anter'i ṭutuñ.” didi. Pes Benū Fezāre ⁵⁸⁹ götürü ḥamle itdi. Benū ‘Abs daḡı ‘Anter'e ⁽⁵⁾ nā-gāh el irişdüreler diyü ḥamle itdi. Pes bir ‘aceb ḳıtāl oldu ki şan ḳıyāmet günüyidi. Ol gice irteye dek ceng

⁵⁸⁵ 170a-17 Muḳrı'l-Vaḥş: Muḳr-ı Vaḥş

⁵⁸⁶ 170a-20 Muḳrı'l-Vaḥş: Muḳr-ı Vaḥş

⁵⁸⁷ 170b-1 Muḳrı'l-Vaḥş: Muḳr-ı Vaḥş

⁵⁸⁸ 170b-4 Fezāre'ye: Fizāre'ye

⁵⁸⁹ 170b-4 Fezāre: Fizāre

itdiler. ⁽⁶⁾ Tā şabāḥ olunca her birisi kendü ferīḫin bildi ve Melik Ẓays şağda vü şolda hīḫ ‘Anter'i görmedi ensi entdi ve Benū ‘Abs ⁽⁷⁾ küllisi müteḥayyir oldılar. Evlerinden yaña kaçdılar. Pes Yemen ‘Arab'ı ve Huḫzeyfe ādemleri ardınca hücum itdiler. Pes Melik Ẓays bu ḥālī görüp ⁽⁸⁾ kendü ḳabīlesini cem‘ itdi, eyitdi: “Yā Benī ‘emmi! Baña uyuñ. ‘Ālemü's-Sa‘dī⁵⁹⁰ ki bir ṭağ adıdur. Anda varalum. Menāzili ve ḳavmi ḳoñ ⁽⁹⁾ ve illā ḳamumuz belāya uğraruz. Furşat vaḳtinde girü vermezüz āsān.” didi. Eyle didüğinden maḳşūdı buyıdı kim ⁽¹⁰⁾ “Benī ‘Abs dört yaña ḳaçmaḳ istediler. Pes müteferriḫ olup ḳırılmasunlar.” didi. Benū ‘Abs bilürledi ki Ẓays'ıñ tedbiri ve firāseti ⁽¹¹⁾ dāyim rast gelürdi. Uyup eyle itdiler. Pes yağı cemī‘-i ḫaymeleri yağmaladı ve ‘avretleri ḳızları ḡāret itdiler. Melik Ẓays'ıñ ⁽¹²⁾ Müddile adlu ‘avretini ve Cemāne adlu ḳızı varıdı. Anı ḳırar ve Benī Ziyād'ı daḫı ḡāret itdiler. Şeddād'ıñ ‘avreti Sümeyye'(y)i⁵⁹¹ ve ḳar⁽¹³⁾daşı Mālīk ‘avreti Şüreyḫa'(y)ı ve ḳardaşı Zaḫmetü'l-Cevvād ‘avreti Miğdāt'ı ve Rebī‘üñ anası Fāṭıma'(y)ı ve ‘Able'(y)i ḡāret itdiler. ‘Able ⁽¹⁴⁾ şağa şola baḳup ‘Anter'e çağırup feryād ideridi. Līkin çāre bulmazdı. Pes ‘Arab müseyyibi māl buldı. Birbirin ḳıra ⁽¹⁵⁾ yağmaladılar. Şol ḫadde irdi ki atlarından inüp yükletdiler ve kendüler daḫı yüklendiler. Kişi varıdı ki silāḫın yabana atdı. Māl ⁽¹⁶⁾ yüklendi. Çok murāda irişdiler. Girü mürāca‘ata ḳaşd itdiler ve Benū ‘Abs ‘Ālemü's-Sādī⁵⁹² başında ölmekden emīn olup oturlardı. ⁽¹⁷⁾ Ḳamusınuñ ‘avretleri düşmān elinde giderken gördiler. Ḳamusı Melik Ẓays'a eyitdi: “Vallāhi yā melik! Bize olan iş bir işdür ⁽¹⁸⁾ ki ölmek bize bundan yigidi. Bizümile iş ḳılmađuñ. ‘Arab ḳatında başumuz aşığa oldı.” Ẓays eyitdi: “Ben anıñüçün ⁽¹⁹⁾ eyle ḳıldum ki rāḫat olasız. Belādan emīn olasız. Şoñra ‘adū elinde ‘avretlerüñüzi göresiz. Şabr idenüñüz ⁽²⁰⁾ itmeyenüñüz ma‘lūm ola. Şimdi sizüñile sebī evlādda ve emvālde ber-ā-ber olduḳ. Şimdiden girü ölüme rāzī ⁽²¹⁾ olup cidd itmekden gayrı nesne ḳalmadı. Zīrā şaḳlayan

⁵⁹⁰ 170b-8 ‘Ālemü's-Sa‘dī: ‘Ālemü's-Su‘dā

⁵⁹¹ 170b-12 Sümeyye: Semiyye

⁵⁹² 170b-16 ‘Ālemü's-Sa‘dī: ‘Ālemü's-Su‘de

‘Anter idi. Ol helāk oldu. Pes her kiři kavmini dōrt ⁽²²⁾ yaña tağılmadın kırtarmak gerek.” Pes ‘Ālemü's-Sādī'den ⁵⁹³ aşığa indiler. Önlerinde ‘Urvetü'l-Verd ve Nāziḥ bin Useyd ve Haṭṭāl ⁽²³⁾ idi. Kaması ‘Anter'i aņup acırlardı. **Rāvī eydür:** Benū ‘Abs Benū Kırad ittifaķıla böyle itdiler ve ‘Amāre ⁵⁹⁴ kıardaşı [171a] ⁽¹⁾ Rebī'e didi ki “Vallāhi ‘Able'nüñ feza'ından gāyet acıdum. Gel varalum, kıandayısı bulup anı kıurtaralum. Allāhu Te‘āla ol benüm naşībüm olduğından ⁽²⁾ ötüri ‘Anter'i helāk itdi.” Rebī eyitdi: “İy bī-gayret! Eger ‘aķluñ varımıssa bu sözi söylemezdüñ. Zīrā kıardaşuñ öldi ⁽³⁾ ve maḥārimüñ esir oldu. Kıurtarmak elüñden gelmez.” didi ve ḥamle itdi. ‘Adūsı üzerine Benī ‘Abs daḥı helāki rāzī olup muḥārimlerini ⁽⁴⁾ kıurtarmak ardınca oldılar. Pes ‘Arab leşkeri daḥı derelerden ve depelerden cem‘ oldılar. Bir ‘aẓīm ceng oldu. Benī ‘Abs'i tārumār ⁽⁵⁾ itdiler. Ol ḥālde nā-gāḥ bir on oldu ve cemī‘-i kıabāyıl müteferriķineñ cem‘ oldılar ve fārisleri dönüp tağlar başına kaçdı ve gāret ⁽⁶⁾ itdükleri mālī kıurdılar. Benī ‘Abs işitdi kim bir kiři çağırur ki “Beşāret olsun yā ‘Able ki ‘Anter irişıdi.” diyü Melik Kays bu āvāzı ⁽⁷⁾ işitdi. Feraḥından öleyazdı. ‘Ālem-i Sā‘dī ⁵⁹⁵ anuñ başına çıkdı. Gördi ki ‘Anter cemī‘-i a‘dāyı şımış ve Muķrı'l-Vaḥş ⁵⁹⁶ daḥı sağ yanında ⁽⁸⁾ gelür. Öñine gelen ‘adūyı süñüyile dūrter ve Şeybüb çağırur ki yabanī Fezāre ⁵⁹⁷ beşāret olsun. Helākuñuza ve ḥasāretü gözedir.” ⁽⁹⁾ Melik Kays bu ḥālī göricek Benū ‘Abs kavmine çağırdı ki “Beşāret olsun, ‘Anter sağ ve sālīm geldi. Yol ve der-bend varısa bağlañ. ⁽¹⁰⁾ Tā ki ‘adūdan kimse kıurtulmaya.” didi. Kāvım daḥı ‘Anter'üñ arslan āvāzı gibi āvāzın işitdiler. Hücüm itdiler. Benī Fezāre ⁵⁹⁸ ⁽¹¹⁾ bir yirde müteḥayyir kıaldılar. Zīrā bunlaruñ zannı buyıdı ki ‘Anter ve Muķrı'l-Vaḥş ⁵⁹⁹ gice

⁵⁹³ 170b-22 ‘Ālemü's-Sādī'den: ‘Ālemü's-Su‘de'den

⁵⁹⁴ 170b-23 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁵⁹⁵ 171a-7 ‘Ālem-i Sā‘dī: ‘Ālem-i Su‘de

⁵⁹⁶ 171a-7 Muķrı'l-Vaḥş: Muķr-ı Vaḥş

⁵⁹⁷ 171a-8 Fezāre: Fizāre

⁵⁹⁸ 171a-10 Fezāre: Fizāre

⁵⁹⁹ 171a-11 Muķrı'l-Vaḥş: Muķr-ı Vaḥş

 ara usında hel k oldılar.   nki g rdiler ⁽¹²⁾ Mu rı'l-Va  ⁶⁰⁰  Anter'ile bile gel r ve
 bile kıt l ider,  m zleri kesildi.⁶⁰¹ **R v  eyd r:** Bunu  sebebi buyıdı kim ol gice kim ⁽¹³⁾
 Mu rı,  Anter'  n   nince ka dı.  eyb b'a t t  oma diy   a ırdıydı. Pes fevt oldu
 diy  irteye degin ardına d  diler. ⁽¹⁴⁾ Mu rı'nu  atı yoruldu. Bildi ki  urtulmak yok.
 Pes d ndi,  Anter'e eyitdi: “Ni  n lec c idersin? Sen  ovmakdan ben  a makdan
 yorulduk. ⁽¹⁵⁾ Ben  od bir  ayrı bin bu araya tenh  d  d m.  lmekden ziy de i ler
 oldu.  ec  atile ve  evketile adum varıdı.  amusı gitdi. ⁽¹⁶⁾ Din m  a  ı-y-i  n ba a
 binmek  ar m oldu ve eger diri olursam varur n ken se buca larında  alur n
 m c vir olur n. Ma b bum ⁽¹⁷⁾ M seyke'den el yur n. Kend    l me a lar n. Z r 
 ben  Ir  'a  alı  taleb idegeld m.  imdiki   lde     orlı ımı ve z llet mi
 g re⁽¹⁸⁾ yorurs n. Sen_dah  arduma d  d  . Nefs mi  urtaracak vall hi  u atumdan
  ayrı nesnem yokdur. Atum  alup beni  o. Varay n ⁽¹⁹⁾  ehr me gideyin.” didi ve
 dah   ok tazarru lar id p a ladı.  Anter'  n  albi rik at itdi. Z r        a    'l- alb
 idi, eyitdi: ⁽²⁰⁾ “Y  fet ! Ben sen  n m l     n ardu a d  med m. Belki sen  uvvetde
 ve  ec  atde kend  ne i tik d id p t ururdu . Diled m ki nevbet  ni ⁽²¹⁾ ge  rem. T  ki
 bir va t ba a mu  bele iderin dimeyesin.” Mu rı eyitdi: “Ger eks n eyle id m.
 L kin  imdi   l neyid  ini bild m.” Pes  Anter ⁽²²⁾ dah  y  feta!   l  n   nki
 b yled r, gel varay n, sa a develer vireyin. Gerek oldu ınca ve ill  ben bile varay n.
 Atasından ma b be ni Eger   lem   ⁽²³⁾ p di  h y sa dah  g cile alı vireyin. Z r  ben
     ven     ı severin.” didi. Mu rı eyitdi: “Y  ebe'l-fev ris! Mesih   a  ı-y-i  n
 [171b] ⁽¹⁾  imden gir  m l-ı d ny yı atasına vir rsem es r ve me   r oldu  diy 
 ba a  ızını virmez. Pes i  mi sa a tefv z itd m. All h birle ⁽²⁾ senden  ayrıdan a a
   re olmaz. Eger beni  ab  l iderse .” didi ve yaya  oldu, vardı  Anter'  n aya ın
  pdi. Ol dah  ⁽³⁾ anı ba ında  pdi. Mu  hede itdiler, d ndiler. Ben   Abs'i istey 
 geldiler. G rdiler ki bir toz var.  Anter'  n g rdi i diy rı Ben   Abs hel k ⁽⁴⁾ olmu  ve

⁶⁰⁰ 171a-12 Mu rı'l-Va  : Mu rı-Va  

⁶⁰¹ 171a-12 kesildi: kisildi

‘Able esîr olmuş kendü adını çağırur. Pes cânına od düşdi. Muḳrı'ya eyitdi: “Sen sağdan ben şoldan ḥamle idelüm.”⁽⁵⁾ Bu mālumuḡ muḥārimümüḡi ‘ayālümüḡi ġāret iden ‘Arab'ıñ ḥaḳḳından geledüm. Muḳrı daḡı “‘Ala'l-lerrūs” didi. Zîrā ki ‘Anter'i temām ḳalbden⁽⁶⁾ sevmişidi. Anuñıla murāda yetişem diyü umardı ve ḥamle ḳıldı. Fi'l-ḥāl ‘Arab'ı yuḳaru zıkr olınan gibi tārūmār itdiler. ‘Anter irüp⁽⁷⁾ ‘Able'(y)i ṭutarı öldürdi ve Şeybūb'a ıṣmarladı ve döndi sāyir ‘Arab'ı kelle kelle ḳırdı. Benī ‘Abs daḡı bunları görüp ḳuvvetlendiler. Yemen ḳavmi⁽⁸⁾ ve Benī Fezāre⁶⁰² şınup tārūmār oldu. Nite ol günüñ ḥaḳḳında ba‘zı şu‘arā dimişdür. **Şîr.** [Arapça Şiir⁽⁹⁾ Arapça Şiir⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Ḥāmeli⁶⁰³ bin Bedr görmiş ki Melik Ḳays'ıñ anası Tumāzir'i⁽¹¹⁾ ba‘zı ‘Arab almış gidermiş. Pes elinden alup anuñıla bir dereye gitmiş. Tumāzir⁶⁰⁴ ḥamle itmiş. “Yā Ḥamel! Benümile bu dereye gitme ki ‘Arab yaramaz nesne⁽¹²⁾ ḡann itmeye.” Ḥamel eyitmiş: “Yā Tumāzir!⁶⁰⁵ Maḳşūdum oldur ki seni bunda gizleyem ve oḡlanlarıñı göḡsüm üzerinde boḡazlayam.” Tumāzir⁶⁰⁶ bunu işidicek⁽¹³⁾ götürmüş kendüyi devenüñ arḳasından aṣaḡa atmış. Başı üzerine düşmüş, ölmüş. Birazdan ‘Arab ṭā’ifesi ṭaḡılıcaḳ⁽¹⁴⁾ Benī ‘Abs {‘Anter} bir araya cem‘ olup birbirine tehniyet iderdi ve ‘Anter Muḳrı'yıla geḡen mā-cerāyı söylediler. Her birisi kendü maḥārimin yoḳladı.⁽¹⁵⁾ Melik Ḳays, anası Tumāzir'i⁶⁰⁷ bulmadı. Pes dört yaña aradılar. Bir yirde gördiler ki yabāne itmişler. Cāriyeler üzerine üşüp aḡlaşurlar.⁽¹⁶⁾ Pes Melik Ḳays ḥālî şordı. Cāriyeler daḡı ḥaber virdiler. Ḥamel bin Bedr ne eyledüḡin söylediler. Melik Ḳays'a ‘ālem ḳarañu oldu. Feryād⁽¹⁷⁾ idüp yaḳasın ḡakıtdı ve and içdi ki “Ben Benī Fezāre'den⁶⁰⁸ bir aḥad diri ḳomayam.” Cemī‘-i ḳavm geldiler. Ḳays anlara eyitdi: “Yā ‘emmüm⁽¹⁸⁾ oḡlanları! A‘dāyı ḳahr itdük. Ḳabīleleri ṭaḡıtduk. Ḳünki bir iş işledük. Ol

⁶⁰² 171b-8 Fezāre: Fizāre

⁶⁰³ 171b-10 Ḳays: i

⁶⁰⁴ 171b-11 Tumāzir: Temāzur

⁶⁰⁵ 171b-12 Tumāzir: Temāzur

⁶⁰⁶ 171b-12 Tumāzir: Temāzur

⁶⁰⁷ 171b-15 Tumāzir'i: Temāzir'i

⁶⁰⁸ 171b-17 Fezāre'den: Fizāre'den

işi temām itmezsek cihānda feraḥ bize ḥarām olur. ⁽¹⁹⁾ Benī Fezāre'nün ⁶⁰⁹ bünyādını ḳal^c itmek gerek. Ḥamel anama ne eyledüğün gördüğün. Ben andan intikāmımı almazsam odum şıdar. Şu ⁽²⁰⁾ ıssıda anlaruñ atları kaçamaz. Şimdi anlar şu için ḳonmuşlardır. Zınları budur ki bizüm anları ḳovacak mecālümüz ḳalmamışdır. Hele ⁽²¹⁾ ben anuñ ardınca varup anları ḳırsam gerek.” didi. Benī ‘Abs fārisleri “Sem‘ān ve ṭā‘aten! yā melik!” didiler. ‘Anter, Ḳays'ıñ ⁽²²⁾ sözün işidüp eyitdi: “Yā melik! Ben ol işi diledüğün gibi bitüreyin. Hīç sen zaḥmet çekme.” Andan Melik Ḳays medḥ idüp ⁽²³⁾ bu ebyātıla anasına merşiyye eyitdi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir [172a] ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] ⁽¹¹⁾ Melik Ḳays eyitdi: “Yok yā ebe'l-fevāris! Vallāhi kendü elümile Ḥuzeyfe'(y)i ve ḳardaşlarını öldürmeyince yüregüm şovumaz.” “Yā ‘Anter! ⁽¹²⁾ Sen ol ‘emmüleruñ ve atañ ve Muḳrı'l-Vaḥş ⁶¹⁰ ve āl-i Ḳırād olsun, şol yola giduñ. Ḥattā ben bāḳī cemā‘atile sağ yola gidem.” didi. ⁽¹³⁾ Hem eyle itdiler ve Sannā adlu bir yire vardılar. Ḥuzeyfe'nün Ḥāfirü'l-Ġabr adlu atı varıdı. Melik Ḳays anuñ izin buldı. Biraz ⁽¹⁴⁾ daḫı gitdiler. Ḥuzeyfe'nün kendü izin buldı. Ol ṭarafa gitdüklerin bildi, izlerince gitdi. **Rāvī eydür:** Giderken Ḥuzeyfe'nün ⁽¹⁵⁾ ḳolañı çözüldi, indi. Anı bağladı. Girü atına bindiyidi. Andan ötüri Ḥuzeyfe'nün ḳumda izi ḳaldıydı. Pes bunlar daḫı ol yire ⁽¹⁶⁾ varınca gitdiler ki anda Ḥuzeyfe ve Ḥamel ve Benī Fezāre'nün ⁶¹¹ ekābirinden otuz ḳişi ḳomışlardı. Cemī‘isini mecrūḥ idi. İllā Ayās ⁽¹⁷⁾ ibni Menşūr ve Hāşim ibni Ḥarmeḻe ve Muṭī^c bin Mācid bu üçi sālim ḳurtulmuşlarıdı. Benū Fezāre'den ⁶¹² bāḳī sağ ḳurtulanlar bilürlerdi ⁽¹⁸⁾ ki Benī ‘Abs Ḳays'ıñ anası Tumāzir'den ⁶¹³ ötüri bulıncaḳ kimse ḳomazlar, ḳırarlar. Andan ötüri dört yaña müteferriḳ olup ṭağıldılar. Ḥuzeyfe ⁽¹⁹⁾ iñil. Ol yire ölümelerin isteyü

⁶⁰⁹ 171b-19 Fezāre'nün: Fizāre'nün

⁶¹⁰ 172a-12 Muḳrı'l-Vaḥş: Muḳr-ı Vaḥş

⁶¹¹ 172a-16 Fezāre'nün: Fizāre'nün

⁶¹² 172a-17 Fezāre'den: Fizāre'den

⁶¹³ 172a-18 Tumāzir'den: Temāzur'dan

konmuşlarıdı. Zîrā Benî ‘Abs’ile bunca kıtāl itdiler, hîç maḳşūdlarına irişmediler. Ḳamusı ⁽²⁰⁾ zahmetden ve şuşuzlıktan parmakların ve dillerin depretmege mecālleri kalmamışdı. Huzeyfe oğlu Hışn’ı harb ögrensün ⁽²¹⁾ diyü bu def’a bile getürmişdi. On biş yaşında idi. Ġāyet hūb şūret idi. Huzeyfe Hışn’ı bağına başıdı, öpdı, ağladı. ⁽²²⁾ Eyitdi: “İy oğul! Bir şoñ öpmekdür ki dünyādan giderin. Benū ‘Abs’den benüm yūregümde ṭağlar vardur. İntikāmumı anlardan ⁽²³⁾ alasin.” didi ve her biri bir ṭarafa gitdi yatdı. **Rāvī eydür:** Huzeyfe ki bir iki ḳadem ilerü gitdi. Fi’l-hāl Benū ‘Abs üzerine [172b] ⁽¹⁾ çıkageldi. Ol hālde Huzeyfe diridi ki “Vallāhi bu muşibetlerden baña ölmek yegdür. Eger sözümi ṭutacağūñuzı bilsem beni öldürüñ ⁽²⁾ diyü emr iderdüm. Bunca zamāndur ki ‘ömrümüz Benî ‘Abs’ile düşmānlıḳda geçdi. Bir gün dahı murāda irişmedük.” diridi ve ḳarındaşı ⁽³⁾ Ḥamel eydürdi. Cemī‘-i işümüzi ḥasāret iden şol le‘indür. Eger ol bu def’ada gelmese maḳşūda irişdük idi.” **Rāvī eydür:** ⁽⁴⁾ Bunlar bu sözdeyiken Hışn atından indi. Ağladı, eyitdi: “Yā ata! Üş geldi. Ṭur yukaru, ne yatarsın?” Huzeyfe eyitdi: “Benüm dahı murādum ⁽⁵⁾ buyıdı. Vallāhi ṭurup ben anlara ḳarşu ḳılıç çekmezin. Ḥamel dahı ben_dahı eyle iderin. Zîrā düşmānlar arasında bî-murād dirlikden ölmek ⁽⁶⁾ yigdür.” didi ve girü ḳalan bu sözi işitdiler. Şavaş itmedin ölmegi devā görmediler. Atlarını ota şalmışlardı. Her birisi bir ata ⁽⁷⁾ geldiler. Nā-gāh ‘Anter dahı ol araya çıkageldi. Bunlar atlarına gelmege ḳomadı. Muḳrı’l-Vaḥş ⁶¹⁴ dahı ‘Anter’ile bileyidi. ‘Anter eyitdi: “Yā ebe’l-⁽⁸⁾fevāris! Bunlaruñ başların keselüm. Melik Ḳays’a iledelüm.” ‘Anter eyitdi: “Yok yā aḥl! Zîrā bunlar birbiri-y-ile ḥışumlardur. Nice iderlerse ⁽⁹⁾ kendülerü itsünler. Tā ki şoñra bizden ṭutmayalar.” **Rāvī eydür:** Benū ‘Abs yetişdi. Ḳays önlerinceyidi ve çağırurdı ki “Lebbeyk lebbeyk ⁽¹⁰⁾ yā Ene ve Ne‘am yā oğul!” Melik Ḳays’uñ Huzeyfe oğlancuḳları[yı]la bir oğlın boğazlayup ṭururdu. Anı añup eyle dirdi. Benî ‘Abs işidüp ⁽¹¹⁾ ma‘nasını añladılar. Huzeyfe ḳarındaşı Ḥamel’e eyitdi: “Ölmemüz ḥod

⁶¹⁴ 172a-7 Muḳrı’l-Vaḥş: Muḳr-ı Vaḥş

müteyakḳîn oldu. Zinhār Ḳays'a tezellül idüp emān isteme.” Ḥamel eyitdi: ⁽¹²⁾ “Allāh ḥaḳḳı-y-içün baña gökden dirlikiçün berāt daḥı gelürse Benī ‘Abs dünyādayiken gerekmez.” didi. Melik Ḳays ve ḳardaşları yüksek yirlerde ⁽¹³⁾ ṭurdılar ve çağırdılar ki “Yā evlād-ı Bedr! Nice idiser bugünkü muşbetleri ve itdükleri işleri başlarına ḳaḳup biz daḥı ziyāde idelüm.” dirler⁽¹⁴⁾ di Ḥuzeyfe daḥı ilerü vardı, çağırdı: “Yā Züheyr oğlu! Vallāhi fırsat bulsaḳ size her günde biñ kez ḡadr idevüz. Sen ve ḳar⁽¹⁵⁾ daşlarıñ elümüze girürseñüz boğazlaruz. Sizüñ daḥı elünüzden ne gelürse işleñ. Sizden öñürdü birbirümüz öldürmek ⁽¹⁶⁾ istedük. Siz yiryüzindeyiken bize dirlikden ölmek yigrekdür.” Likin yā Benī'l-le‘am! Ḳarābetümüz⁶¹⁵ ḥaḳḳı-y-içün öldürmegiçün ardumuzdan ⁽¹⁷⁾ gelür sizüñ yüzüñüzi görmek bize ulu muşbetdür.” didi ve yüzün koyı düşdi. Ḳays'ın ‘emmüsi oğlu Ḳaravaş ⁽¹⁸⁾ bin Hānī yayan oldu. Elinde bir ok ḥarbe varıdı. Anuñıla arkasından urdı. Gögsinde çıktı. Başın kesdi. Girü atına ⁽¹⁹⁾ bindi. Melik Ḳays'a getürdi. Ḳays göricek eyitdi: “Şimdi senüñ gözlerüñ baḳayıdı yā ḳarındaşum Mālik! ‘Adūña ne işler itdügümüzi ⁽²⁰⁾ göreyidüñ.” ve bir ḳaşıde okudu ki mazmūnı ol didügi-y-ile Benī Fezāre'ye⁶¹⁶ itdüklerini zıkr idüp vaşf iderdi. **Şîr.** ⁽²¹⁾

[Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Rebī' bin ziyād Ḳays'ın işlerin gördi ve çağırdı ki “Yā ḳarındaşum! Ṭālib bugün [173a] ⁽¹⁾ senüñ intikāmumı alurın.” didi ve yayan oldu. Ol daḥı Ḥamel'i süñüyle öldürdi. Başını kesdi. Eline alup atına bindi. Andan bu ebyātı ⁽²⁾ okudu: **Şîr.** [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Rebī' den soñra ⁽⁴⁾ ‘Amr binü'l-Eşla' indi. Ḥuzeyfe'nüñ ḳarındaşı Mālik'i depeledi. Bir bir intikām işledi. İntikāmların aldılar, cemī'isini öldürdiler. İş ⁽⁵⁾ temām olduğdan soñra Melik Ḳays bu olanları görüp aḡlardı. ‘Emmüsi oğlanları üstüne taḥassür iderdi. Ḳays bu işdeyiken ⁽⁶⁾ Ḥuzeyfe'nün oğlu Hışn ḳatına geldi. Yaḳasın ḳak itmiş ve başına toprak şaḳar. Eydürdi ki “Yā ‘emmi! Eger yüregüñ daḥı şovumadı-y-ısa ⁽⁷⁾ bizden bir kimse ḳomasañ geregidi. Kendü elüñile gel. Beni daḥı boğazla.

⁶¹⁵ 172b-16 Ḳarābetümüz: Ḳarābitümüz

⁶¹⁶ 172b-22 Fezāre'ye: Fizāre'ye

Şāyed yüregüñ şovuya.” diyüp öñinde zārı kılup aǵlardı ⁽⁸⁾ ve babasınıñ kılıcın eline şunup öñine yüzi üzre düşdi. Qays bunı göricek gözinden yağmur gibi yaşlar dökdi.

⁽⁹⁾ Çok zaman Hışn'ı baǵrına başdı, eyitdi: “Eger bu işi evvel işlerseñ vallāhi atañı ve ‘emmülerüñi öldürmezdüm. Ammā şimden girü ne ⁽¹⁰⁾ çāre kalanına senüñiçün nesne demeyem. Atañdan şoñra muqaddimleri sen ol. Biz seni gözleyelüm.” didi. Biraz aǵladı. Ol gice ⁽¹¹⁾ anda ‘azā tıtdılar. Yarındası yirlerine döndiler. Nā-gāh yine Fezāre⁶¹⁷ nāhiyesinden yañadan bir toz belürdi. Fiğānlar gelür ⁽¹²⁾ ve kılıçlar yıldırım gibi yıldırır. Qays eyitdi: “Görüñ tiz bize neyidüğinden haber getürüñ. Benī Fezāre'nüñ⁶¹⁸ bākisi bizden emān ⁽¹³⁾ isteyü gelürler ola.” didi. Birkaç fārisler vardı. Tiz girü geldi, eyitdi: “Benī Fezāre'nüñ⁶¹⁹ hatunlarıdur yat ve yaraǵıla evlād-ı ⁽¹⁴⁾ Bedr'üñ muhārimi öñce bizümile muqātele idüp intikāmların isterler.” Melik Qays ta‘accüb itdi, eyitdi: “Erlerinde biz anları acıtdı, ⁽¹⁵⁾ ba‘id olmaya. Hışn'a var, döndür. Varsunlar ölüleri defn itsünler.” didi. Hem eyle itdi. Andan şoñra Melik Qays göçdi. Benī ‘Abs'üñ ⁽¹⁶⁾ cāhilleri yiğitleri, Benī Bedr'üñ başını süñüye diküp ferahlıla çağırışup giderlerdi ve Qays dāyim aǵlardı. Kimsenüñ yüzine bakmazıdı. ⁽¹⁷⁾ Öñce giderdi. Bu şi‘ri okudı ki mazmūnı buyıdı. “Benī Bedr'üñ muşibetlerinden ötüri gözüñ yaşı tırmaz aǵar. Bizüm qavmümüz iken ⁽¹⁸⁾ bize yaǵı oldılar, lecāc itdiler. Bunıñ gibi hāle uğradılar. Emāñ dileseler emān virürdüm. Likin ölümleri yakın evlāğın ⁽¹⁹⁾ itdiler.” dirdi. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Benī ‘Abs yirlerine vardı. Benī ‘Abs'üñ ‘avretleri bunları qarşulayı çıkdı. Öñlerince ⁽²²⁾ Melik Qays'ıñ ‘avreti Müddile, Melik Qays'ı göricek odları söyüñdi. Fārisler ve begler Melik Qays'a girüp ‘emmüsi oǵlanları-y-içün ⁽²³⁾ ‘azā iderlerdi ve menşür olduğına tehniyet iderlerdi. Melik Qays dağı temām yedi gün yaslu ve maḥzūn bir yirde oturdı. **[173b]** ⁽¹⁾ Sekizinci gün Benī Qırād'dan bir cemā‘at ‘Anter

⁶¹⁷ 173a-11 Fezāre: Fizāre

⁶¹⁸ 173a-12 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

⁶¹⁹ 173a-13 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

ve Muḳrı'l-Vaḥş⁶²⁰ daḥı bilelerinceydi. Gelüp Melik Ḳays'ı Beyt-i Aḥzān'dan çıkardılar, mā-meżadan⁽²⁾ tesellî itdiler. ‘Anter eyitdi: “Sen yā melik! Bugünden girü Benî ‘Abs'üñ melikisin ve Benî ‘Adnān'üñ seyyidisin. Senüñ devletüñ ‘adūya⁽³⁾ ne kıldı-y-ısa kıldı. Aña irilmez. Pes size vācibdür ki toylar idesin, ğamgīn olmayasız.”

Rāvī eydür: Rebī‘ daḥı bu söze mu‘āvenet⁽⁴⁾ itdi. İlḥāḥ itdiler. Ḳatından şöḥbet idüp ḥamr içürmeyince çıkmadılar. Ol gice anda oldılar. Yetīmce oğlancuḳlara ḳaftānlar geydürüp⁽⁵⁾ ni‘metler yidürdiler. Yarın şabāḥ Melik Ḳays cemī‘-i fārisleri ve ta‘alluḳātını cem‘ idüp bir ulu toym itdiler. Yimeḳ temām olduḳdan soñra⁽⁶⁾ ḳadeḫler yürütdiler. Şerāb içdiler ve göñülleri küşāde oldu. Dört yañadan ḥikāyete başladılar. Ḥatta Benî Fezāre⁶²¹ vāḳı‘asını añdılar. Ğālib⁽⁷⁾ ve maġlūb söyleşdiler. Melik Ḳays eyitdi: “Vallāhi Benî ‘Abs her ne ceng itdi. Bu def‘a Benî Fezāre'yile⁶²² itdüġüñi ceng gibi vāḳı‘ olmadı.⁽⁸⁾ Bizden bu miḥneti fārisümüz ve bu seyyidi ki fārisi Benî Ğassān'dur. Atlar def‘ itdi.” didi. Muḳrı'l-Vaḥş'a⁶²³ işāret itdi. Muḳrı daḥı ṭuru gelüp⁽⁹⁾ yir öpdı, eyitdi: “Yā seyyid! Ben bu şīr pehlevāna uğramazdan öñürdi nefśümi cemī‘-i pehlevāndan yig bilürdüm. Çünki bunuñ cengine uğradum,⁽¹⁰⁾ bildüm ki fikrüm bāṭılımış. Zīrā şecā‘at ve feşāḫat ve mürüvvat ve fütüvvat iki baḫşdur. Bir baḫşı ‘Anter bin Şeddād'dadur ve bir baḫşı girü ḳalan⁽¹¹⁾ ḥalḳdadur. Ben bugün ḳulıyın ve ḳılıcunuñ āzādıyın. Dilegüm budur ki beni ba‘zı fārislerinden ṭuta. Ḳulı olam ve a‘dāsı üzerine⁽¹²⁾ ḳılıcı olam.” didi. ‘Anter daḥı ṭurugeldi. Muḳrı'yı ḳocup iki gözinde öpdı, eyitdi: “Yā ‘Arab cemā‘ati! Ṭanuḳ olduñ ki ben bu fāris-i Ḥümāmuñ⁽¹³⁾ ‘abdiyin. Benüm nem varısa ḳamusı bunundur, taşarruf itsün. Ben taşarruf itdüġüm gibi hīḫ minnet itmesün ve daḥı ṭanuḳ oluñ ki ben bunuñ⁽¹⁴⁾ ḥācetini bitürüp maḥbūbesine idürsem gerek. Yarından girü aña şurū‘ iderin. Siz bilürsüz ki ben ‘uşşāḳ yolına cānumı⁽¹⁵⁾ ve müştāḳları arzusına irürmege nefśümi

⁶²⁰ 173b-1 Muḳrı'l-Vaḥş: Muḳr-ı Vaḥş

⁶²¹ 173b-6 Fezāre: Fizāre

⁶²² 173b-7 Fezāre'yile: Fizāre'yile

⁶²³ 173b-8 Muḳrı'l-Vaḥş'a: Muḳr-ı Vaḥş

koyup tıruram. Bu işleri işlerdüm. Dirdüm ki guşşam zâyil ola. Müdded niçeme ⁽¹⁶⁾
 uzunise kışşala. Likin zaman benüm ile düşmānlık itdi. Ben yakınlık istedüğümce
 beni ırak eyledi. Hāliyā şikāyetüm yok, taqdire ⁽¹⁷⁾ i'tirāz itmezem. Zīrā her
 nesnenüñ evveli āhiri vardır. Yā murāda irişevüz yā bu yolda helāk olavuz.” didi.
 Zārılıgıla ağladı. ⁽¹⁸⁾ **Rāvī eydür:** ‘Able atası bunuñ ağlamasını ve feza‘ını gördi,
 tırugeldi. ‘Anter'i başında öpdı, eyitdi: “Yā qarındaşum oğlı! ⁽¹⁹⁾ Ağlama ki ben seni
 tızcek arzuña irişdüreyin. Eger sen degül misseyidüñ ⁶²⁴ oğlumuz ve kızumuz gāret
 oldıydı ve cemī‘-i bahādur⁽²⁰⁾ larumuz kırılurdu. Bizi ‘adūdan sen kırtarduñ.” didi.
 Melik Qays: “Vallāhi yā Mālik! Ben ‘özri qabūl itmezin.” diyüp şākiye baqdı. ⁽²¹⁾
 Elindeki qadehi ısmarladı. “Şaqla.” didi. Melik Zūheyr türbesi haqqı-y-içün ‘Anter
 zevcesine girmeyince ayruk içmezin.” didi. “Tır yā Mālik! ⁽²²⁾ Var düğünüñ yarağın
 gör. Muḥālefene mecāl kalmadı.” didi. ‘Anter bu sözi işidicek tırdu. Melik Qays‘uñ
 öñinde yir öpdı. ⁽²³⁾ **Rāvī eydür:** Mālik bu ḥāli göricek taḥkik bildi ki şimden girü ‘özr
 olmaz. Pes yarağa meşgūl oldı. Ol gice Melik [174a] ⁽¹⁾ Qays qarındaşları-y-ıla
 ‘Anter'üñ düğünü kažiyyesini söyleşürdi ve qorqarlar ki ‘Anter, ‘Able'yile ḥalvet
 olduğı vaqt ‘adūlardan ⁽²⁾ zarar ire. **Rāvī eydür:** Ol zamanuñ ‘Arablarınuñ ‘ādeti
 buydı kim girdek gicesi gelini cemī‘-i qādir oldukları nesneyile bezerlerdi ⁽³⁾ ve
 kürsiler qurarlardı. Tā ki yirden yüce olurdu ve fārisler dört yaña atıla dururlardı ve
 cāriyeler defler çalardı ve qabīlenüñ ⁽⁴⁾ yigitleri ve qulları ellerine galiz ağaçlar ve
 degenekler alurlardı. Qaçan güyegü zevcesine yapışmaq istese ḥamle idüp ⁽⁵⁾ men‘
 iderlerdi. Elindeki nesnelerile ururlardı. Eger nesnesi şınursa ḥūb naşibiyimiş ve
 eger tızcek irişürse sa‘ādet ⁽⁶⁾ anuñ zevcesine yetişse epşem olurlardı. Ḥattā gelini
 teşhīr idüp āşikāre iderlerdi. Tā ki fārislerden kimsesinüñ şāyed ⁽⁷⁾ göñli düşe. Eger
 eri öldürürlerse andan soñra ol ala. Çünki ol gice oldu. Hāriş qarındaşı Qays'a eyitdi:
 “‘Anter'üñ düşmeni ⁽⁸⁾ çokdur. Qorqarın ki nā-gāh birisi ura. Bir ‘uzvın şıya.” Qays

⁶²⁴ 173b-19 misseyidüñ: messeyidüñ

eyitdi: “Yā Hārî! İş ya nice olur ki ‘âdet böyledür.” Hārî eyitdi: ⁽⁹⁾ “Bu def’a giderelüm. Şoñra girü vaz‘ idevüz.” Qays dañı “Şavāb budur. Eyle itmek gerek.” didi. **Rāvî eydür:** ‘Amāre⁶²⁵ kullarından ⁽¹⁰⁾ kırk cebbār kul ihtiyār idüp tıururdu. Her birisine hil‘at virecek oldu, eyitdi ki sizden dilerin ki ‘Able'(y)i ‘Anter alduğı ⁽¹¹⁾ gice ki ‘Able'ye yapışmağa gelse gerek. Ellerüñüze büyük matraklar alup gāfiliken başına urasız, öldürmek kaçdın idesiz. ⁽¹²⁾ On deve yüz koyun bıkır cāriye sizüñ ve dañı āzād olasız. Bu ‘Arab arasında cāriye olur, ‘âdetdür. Korkmayasız.” ⁽¹³⁾ didi. Kullar dañı mālā tıama‘ idüp “Hoş ola.” didiler. Aħşam olıcağ işitdiler ki kabīleler arasında bir münādī çağırur ki ⁽¹⁴⁾ “Melik Qays'ın emri böyledür ki ‘Arab'dan her kim ki ‘Anter ‘Able'(y)i alduğı vaktin yā degenegile veyā matrakıla ura. Melik Qays ⁽¹⁵⁾ anuñ ħaşmı olur. Qanıñı ‘Anter'e helāl ider. Biz bu ‘âdeti bu def’a götürdük. Bir gayrıda girü eyleyevüz.” diyü. ‘Amāre⁶²⁶ bunu işidicek ⁽¹⁶⁾ ħasedinden ‘aklı gideyazadı. Nice ħile ideceginde müteħayyir oldu. Qardaşı Rebī‘ katına vardı. Ağladı, eyitdi: “‘Anter ‘Able'(y)i ⁽¹⁷⁾ alduğın görmege ben taħammül idemezsin. Baña ħalk arasında yir kalmadı. İllā megerki baña ‘Anter'i öldürüp düğünün telĥ itmege baña mu‘āvin ⁽¹⁸⁾ olasın.” Rebī‘ eyitdi: “Şimden girü çāre yokdur aña. Zīrā ben zaħmet çeküp ne tedbīr itdümise aşşı olmadı. Bize andan ⁽¹⁹⁾ ħaķāret geldi.” ‘Amāre⁶²⁷ eyitdi: “Yā aħ! Bunca yirler gezdük ve ħaberler işitdük. Büyük pādīşāħlaruñ nedīmi olduk. N'olduk? ⁽²⁰⁾ Bir nesne bilmez misin ki ‘Anter'e yidürevüz. Helāk ola. Hīç kimse bilmeye.” Rebī‘ eyitdi: “Vallāhi nice mühlik otlar bilürin ki kimse bilmez. ⁽²¹⁾ Velīkin korkarın ki ‘Anter'üñ sa‘adeti tedbīr itdügümüzi boza.” ⁽²²⁾ Zīrā bilürin ki Qays ve karındaşları andan ayrılmazlar. Dāyim ⁽²²⁾ bile otururlar. Nā-gāħ birisi bile yiye, peşimān olavuz. Likin şimdi ħatıruma bir nesne geldi ki öldürmekden ol ⁽²³⁾ eşeddür. ‘İrāk'dan bir ma‘cün getürdüm ki baña Nu‘mān'ın nedīmlerinden virdiler. Eyitdiler

⁶²⁵ 174a-9 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁶²⁶ 174a-15 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁶²⁷ 174a-19 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁶²⁸ 174a-21 boza: bora

ki “Yā Rebī! Bu ma‘cūnı kim yirse gövdesindeki [174b] ⁽¹⁾ ḥarāretini bir yıl temām giderür. Hıç intifā‘a kudreti olmaz. Eger bārid ma‘ide⁶²⁹ olursa āhir süst endām olur.” ‘Amāre⁶³⁰ eyitdi: ⁽²⁾ “Āh yā Rebī! Anañ ḥaqqı-y-içün baña andan azacuk vir. Tā ki ulu ḥarāmzādeden derdüme çäre bulam.” Rebī eyitdi: “Andan kimüñile göndürürsin ⁽³⁾ ki anuñ ta‘āmına kıata.” Ol eyitdi: “Müvellidüm Keḥlā’yıla gönderürin. Zīrā ol ‘Able’nüñ cāriyesi Ḥāmīse’nüñ dōstıdur. Yarın anı ⁽⁴⁾ daḥı düğüne okusalar gerek. Pes ben_dahı bu deveyi aña vireyin. Işmarlayayın gözetsün. ‘Anter ta‘āma oturıcaḡ ta‘āma kıatup ⁽⁵⁾ öñine kıosun.” **Rāvī eydür:** Keḥlā’nuñ ḡāyetde ḥüsni varıdı. ‘Amāre⁶³¹ anı severdi. ‘Able’den fi’l-cümle tesellī iden ol idi. ⁽⁶⁾ Şüretde biraz ‘Able’ye beñzerdi. Likin Keḥlā ‘Amāre’(y)i⁶³² sevmezidi. Benī Kıırād kıullarından bir kıul severdi. Taşra çıkmaḡdan ‘Amāre⁶³³ Keḥlā’yı ⁽⁷⁾ men‘ itdükce buḡzı daḥı ziyāde olurdı. Rebī ol otdan azacuk virdi ve ḥāl şaḡla diyü işmarlardı. Pes aldı, evine ⁽⁸⁾ geldi. Keḥlā’yı okudı, eyitdi: “‘Able’nüñ cāriyesi Ḥāmīse yarın seni okuya gerek. Ta‘ām kıomaḡda yardım itmeḡe dilerin ⁽⁹⁾ senden ki şu devāyı bir çanaḡa kıoyup ‘Anter’üñ öñine kıoyasın.” Keḥlā “Sem‘ān ve tã‘aten!” didi. Ammā “Yā mevlāyi! Bunuñ ḥāşiyyeti nedür? Dilerin ki baña ⁽¹⁰⁾ öğredesin. Kimseneye ben_dahı dimeyem. Ammā öldürmesün ki şoñra zararı baña ırmeye.” didi. ‘Amāre⁶³⁴ eyitdi: “Öldürmez, bunda saña zarar ⁽¹¹⁾ yokdur. Bilürsin ki ben ‘Able’(y)i severin bunca zaḡmetler çeküp kıururın. Āhir bu kıul ḡālib oldu. Elümden aldı. Dilerin ki bu otı yidürem. ⁽¹²⁾ Zīrā aralarına düşmānlık düşe. Likin gözet ki evlād-ı Züheyr’den kimse bile olmayacak, yidür. Zīrā ol ḡāh ḡāh feraḡından kıızmete ⁽¹³⁾ kıalksa gerek. Ol vaḡt viresin.” didi. Ol daḥı “Sem‘ān ve tã‘aten!” zīrā benüm elümden gelür ki ol devāyı elümden yidürem. ⁽¹⁴⁾ Benümile inbisātı vardur. Uḡraduḡı yirde benümile kıarışur,

⁶²⁹ 174b-1 ma‘ide: ma‘ide

⁶³⁰ 174b-1 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁶³¹ 174b-5 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁶³² 174a-6 ‘Amāre’(y)i: ‘Ammāre’(y)i

⁶³³ 174a-6 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁶³⁴ 174b-11 ‘Amāre: ‘Ammāre

söyleşür.” Yâ Kehlä! Sen ‘Able'ye beñzersindir.” didi. Yarın şabāḥ ⁽¹⁵⁾ olıcak ‘Anter Melik Kays katına vardı. Ol daḥı ṭurugeldi. Yanında yir itdi ve eyitdi ki “Yâ ebe'l-fevāris! ‘Emmüñden bunca ḥilāf ve ḥıḳd ⁽¹⁶⁾ zāhir oldı. Pes kavme ḥāzır oluñ. Cem‘ oluñ dimez misin?” ‘Anter eyitdi: “Yâ mevlāyi! Aşḥābum şüca‘ları ve dōstlarum fārisleri okuyalum.” ⁽¹⁷⁾ Kays daḥı “Öyle eyle.” didi. Pes kardaşları Şeybūb'ı ve Cerir'i ve sāyir kulları okumağa gönderdi. Evvel Beştāmī bin Kays bin Mes‘ūd ki ⁽¹⁸⁾ zū'l-ceddeynile mülakḳabdur. Ol geldi. Andan soñra Ravzatū bin er-Rebī‘i's-su‘ūdī geldi. Soñra Ḥicāz bin ‘Āmir geldi. Soñra ⁽¹⁹⁾ Ma‘di Kerebī Zübeydī geldi. Soñra Benī Ḥavlān seyyidi Meşāci‘ geldi ve Naḳma kardaşı Na‘me ki Arz-ı Sevdā'nuñ ve Cebel-i Duḥān'ıñ ⁽²⁰⁾ şahibidür. Ol geldi. Bilesince Benī Qatān seyyidi ‘Abbās geldi ve ‘Anter kız kardaşı oğlu Haṭṭāl geldi ve Hışın-ı ⁶³⁵ Māzinî ki Mālik bin ⁽²¹⁾ Züheyr'üñ razā‘dan karındaşıydı. Ol geldi. Bunlaruñ her birisi geldügi vaḳtin bir hediye getürdiler. Miskden ve ‘anber ⁽²²⁾ den ve deveden ve koyundan. ‘Anter gelen fārisleri qarşulayup “Hoş geldüñüz.” didi. Babası Şeddād'ı şerāb getürmege ⁽²³⁾ göndürdi. Birkaç günden soñra on kabīleye yitecek ḥamr getürdi. Benī Kırād ḡāyet feraḥlu, Benī Ziyād teraḥlu oldı. Evleri düzdiler. [175a] ⁽¹⁾ ‘Anter kullarına emr itdi. Büyük ḥaymeler ki altunlarla bezenmişdür, götüreler, kuralar. Pes kabīle(y)i feraḥ āvāzı tutdı. Tavarlar boğazladılar ⁽²⁾ ve şanemler çıkardılar ve muḥaddera ḥatunlar düzünüp taşra çıkdılar ve dürlü dürlü şāzılıklar itdiler. Ol vaḳt bahār mevsimiyidi, ⁽³⁾ yiryüzi elvān çiçegile menḳuşıdı. Kavm oynadılar, geldiler. Soñra ol büyük ḥaymelere geldiler. Ta‘āmlar döküldi ve ⁽⁴⁾ şerāblar aḳdı. Ol gün ‘Anter biñ deve on biñ koyun boğazladı. Her kişiyi yirlü yirin gösterdi. Fuḳarāya ve eytāmı ayru toyladı ⁽⁵⁾ ve ‘Anter diledi ki kullarıla bile ḥizmetde ṭura. Melik Kays komadı. And virdi. Gücile otur.” didi. Nu‘mān ḥil‘atlarından ‘Anter'üñ ⁽⁶⁾ üzerinde kaftānlar varıdı kim hiç zamān pādişāhlarından kimsene anuñ gibiye ḳādir degüldür. Yedi gün temām eyle

⁶³⁵ 174b-20 Hışın: Hışın

itdiler. Sekizinci ⁽⁷⁾ gün Beştām tırıgeldi. Getürdüğü tuhfe(y)i ihzār itdi. On eyü atıdı. On fāris ve cellād kullarıdı ve yigirmi nāfe, müşk ⁽⁸⁾ ve biñ deve ve bir dizi cevheridi. ‘Anter'den diledi ki kabūl ide ve bu şi‘ri okudı ki hāşılı ‘Anter'i medh itdi ve hediyyesini ⁽⁹⁾ kabūl itmekičün istid‘āyıldı. **Rāvī eydür:** {‘Anter} taḥsīn idüp cemī‘isini kabūl eyledi. Şoñra Ma‘di Kereb tırdı. Ol daḥı ⁽¹⁰⁾ Beştām hediyesi gibi hediye getürmişidi. ‘Arz itdi. Kabūl it diyü istid‘ā itdi. ‘Anter hediye(y)i kabūl itdi ve şenā eyledi. Şoñra ⁽¹¹⁾ Hicāz bin ‘Āmir tırdı, getürdüğün ‘arz itdi ve kabūl it diyü istid‘ā itdi ve birer şi‘r okudılar, nitekim gelse gerek. ⁽¹²⁾ **Şi‘r. Beştām** [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] **Şi‘r. Ma‘di Kereb** [Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir] **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Cemī‘-i kabāyilūñ uluları getürdüklerin bu tārīk üzerine ‘arz itdiler. ‘Anter daḥı kāmūsına ⁽¹⁸⁾ du‘ā ve taḥsīn itdi. “Yā fārisū’-Şām! Bugün baña atdan ve deveden ne geldiyise senūñ olsun ve bizlerden ve tīblerden ve cevāhirlerden ⁽¹⁹⁾ ne geldiyise ol ‘emmūm kızınūñ olsun ve ammā kullar benūm olsun. Baña çeri olsunlar.” didi. **Rāvī eydür:** Ol gün ‘Anter’e ⁽²⁰⁾ mübāriz pehlevān yüz kıl geldi ki urmak ve tutmak ve binmek ve inmek bilürleridi. Pes ‘Anter girdege iletmegiçün cemī‘-i kabīlelerūñ ⁽²¹⁾ öñince yürüdiler. Melik Kays eyitdi: “Zamān bugün Benī ‘Adnān’a bugün inşāf itdi. Bu kişiyile Benī ‘Abs’i iḥsānıla bürüdi. Girdekden ⁽²²⁾ ğayrı nesne kalmadı. Allāh anı daḥı āsān ide.” didi. Çünki ḥāzır cemā‘at Kays’uñ sözün işitdiler, kāmūsı ayağı üzerine tırup ⁽²³⁾ Kays’a şenā itdiler ve ‘Anter çağırđı: “Yā ‘Arab t̄ā’ifesi! Ben şol kabīlenūñ kılıyn, cānumı anlara fidā iderin.” didi. Benū ‘Abs **[175b]** ⁽¹⁾ ‘Anter’ūñ sözün işidicek çağırdılar: “Yok vallāhi yā ebe’l-fevāris! Zamānda muḥālif kimse kalmadı.” didiler. Pes şāzılıklar itdiler. Kadeḥler ⁽²⁾ yürütdiler. Ta‘āmlar getürdiler ve ‘Able’(y)i aḥsen-i zīnetile tezyīn itdiler. Başına tac u kisrī urdılar ve altunlu derincekler⁶³⁶ ve cenberler bağladılar. ⁽³⁾ Kızıl altundan tavklar ve boğmaqlar tıkdılar. ‘Anter Melik-i Rūm Kays’er’ūñ

⁶³⁶ 175b-2 derincekler: derincikler

bıtrıķından aldığı bezek ki Melik Kisrî'nüñ cevâhirinden ⁽⁴⁾ ve dürlerinden nice nesneler ıakmışıdı. 'Able'(y)i anuñıla ıonatdılar. Pes 'Able şöyle oldu ki “Ay güneş utanurdu. Zîrâ 'Able'ye ⁽⁵⁾ Allâhu Te'âla bir hüşn virmişidi ki geydürdükleri bezekden müstağnî idi ve 'Anter ıurugeldi. ıulları hüzmetinceydiler. ıardaşları ⁽⁶⁾ Şeybüb'a ve Cerîr'e çağırdu. Zifâfiçün bir ev ıurdılar. Eırafına Rûmî dîbâceden bir sürâdıķ ıurdılar ki Melik Münzir'üñ sürâdıķından ⁽⁷⁾ idi. Mecmû'ısı atlas ve direkleri müzehheb idi. Ortasında döşekler ve yařduķlar ıodılar ve orta yirinde bir yüce taht ıodılar. ⁽⁸⁾ Ağacı şandaldan ve ıarđu dibinden düzülmüşidi ve cevâhirile muraşsa olmışıdı. Ayaķları yeşil zümürüdden idi. Melik ıayşer ⁽⁹⁾ Kisrî'ye tuhfeye göndürmüşidi. Kisrî dağı 'Anter'e in'âm itmişidi. Çünki anı ıurdılar, çevresine kâfurdan ve 'anberden ⁽¹⁰⁾ mumlar yağdılar. 'Able bu vechile üzerine çığdı. Şağında bir kılıç varıdı. Gören kişi mütehayyir olup şayhâ iderdi. Hâsûdlar bu cemâli ⁽¹¹⁾ 'Anter'üñ sevâdına lâyıķ degül dirler diye ve 'Amâre'nüñ ⁶³⁷ güci kesildi. Ne idecegin bilmedi, müdâm ağlardı. Dirdi ki “Vâ-şasretâh! ⁽¹²⁾ İşitmeyeyin, görmeyeyin. Bu gice bu ıulı 'Able'yile şoşbet itse gerek ben derd ü şasretten ölse gerek. 'Arab zimmeti haķķı-y-içün bir ted ⁽¹³⁾ bîr itmeyince ıomazın.” Pes bir dizi incü aldı. Şeddâd'üñ şatunı Sümeyye ⁶³⁸ şatına geldi, eyitdi: “Dilerin ki baña bir keliciyile mu'âvenet ⁽¹⁴⁾ idesin. Bu lü'lüyi alasın ki miķdârda biş yüz frentilikdür.” Ol eyitdi: “Ol kelici ne kelicidür.” 'Amâre ⁶³⁹ eyitdi: “Budur ki 'Anter'üñ ⁽¹⁵⁾ anası Zebîbe'ye diyesin ki 'Able'(y)i sen ağluñile nice def'a emzürüp ıurursın? Evet terbiyyetüñ zâyî' oldu. Zîrâ hem zevce ⁽¹⁶⁾ si ve hem kız ıardaşı öldi. Şâyed ki 'Anter'e bildüre. Bu gice 'Able'ye yakın olmaya.” didi. **Râvî eydür:** Sözin işidicek ⁽¹⁷⁾ Sümeyye ⁶⁴⁰ geldi, bunun şasedini ta'accüb itdi. Pes incüye řama' idüp hâcetini bitürecek oldu. 'Able'(y)i kürsî üzerine çııardılar. ⁽¹⁸⁾ Cârîyeler elinde defler âvâzı 'âlemi ıutdu.

⁶³⁷ 175b-11 'Amâre'nüñ: 'Ammâre'nüñ

⁶³⁸ 175b-13 Sümeyye: Semiyye

⁶³⁹ 175b-14 'Amâre: 'Ammâre

⁶⁴⁰ 175b-17 Sümeyye: Semiyye

Bakanlar yirde yidügin ve gökde yidügin bilmezlerdi. Mecmū'ısı ol bedī⁽¹⁹⁾ şürete meftūn olmuşlardı. 'Able tūranları i'tibāre almazlardı. Zīrā bir nice kez gāret itdiler. Çok yirler görmişidi.⁽²⁰⁾ 'Ucb idüp gelürdi. Şağına şolına bakup cigarler pārelerdi. **Rāvī eydür:** Hātunlar bu hūsn-i cemālile⁶⁴¹ 'Able'(y)i erenlere⁽²¹⁾ gösterdiler. Anası elinden kılıcı aldı. Diledi ki 'avretlere daḥı göstere. 'Anter şabr itmedi ve alup 'Able'(y)i sürādık içine⁽²²⁾ girdi. Ḥalāyık'ıuñ gönlinde ḥasret ḳodı. 'Amāre⁶⁴² dāyim 'Able'ye ve 'Anter'e sögerdi. 'Anter'üñ dōstları "Vallāhi yā 'Amāre!⁶⁴³ (23) 'Anter bu işlere ḥaḳḳı[yı]dı. Zīrā bunuñ ucından biz bilürüz ki bunca zahmetler çekdi."dirlerdi. Cemī'-i 'avm ṭağıldı. 'Anter'üñ [176a]⁽¹⁾ ḳardaşları Şeybūb ve Cerīr öñ ḳapusunda ḳaldılar. 'Anter'i şaḳladılar. **Rāvī eydür:** Sümeyye⁶⁴⁴ 'Anter'üñ anası Zebībe'ye⁽²⁾ 'Amāre⁶⁴⁵ öğretdüğünü dimişidi. Zebībe'ye Nāḳışṣatu'l-'aḳıl idi. 'Able'yile 'Anter ḥalvet olduḡı vaḳtin girdi, eyitdi:⁽³⁾ "Yā oḡul! Saña bir 'aceb ḥaber vireyin. Līkin sen aña iltifāt itmezsin. Pes cemī'-i irāḳda yaḳında kim varısa ḳaralığıla ve ḳul⁽⁴⁾luğıla ta'bīr itdükleri gibi anı daḥı başuña ḳaḳarlar." 'Anter'üñ yüregi oynadı, eyitdi: "Yā ana! Ne ḥaberdür?" Ol eyitdi: "Yā oḡul! ⁽⁵⁾ 'Able senüñ razā'dan ḳız ḳardaşuñdan şimdi tezevvüc itdüğüñ ḳardaşuñdur. Zīrā ben anı senüñile nice emzürüp⁽⁶⁾ ṭururın." 'Anter eyitdi: "Ya baña niçün şimdiye degin bildürmedüñ?" Ol eyitdi: "Ben seni 'Able'ye yetişmege ḳādir ola, dimezdüm." ⁽⁷⁾ 'Anter'üñ işi mükedder oldı. 'Able'den nefret ṭıtdı. Böylesine ben bunı ḥecr iderin. Ne ben ve ne ḡayrı kimse(y)i yaḳınına iletmezin." ⁽⁸⁾ didi. 'Able'nüñ bir yanına yatdı. Söyleşüp ve yüzine bakup tesellī olurdı ve 'Amāre⁶⁴⁶ ḳünkü evine vardı, diledi ki ḥaserātı⁽⁹⁾ odunu Keḥlā'yıla def' eyleye. Keḥlā'yı ihzār itdi. Ol daḥı temām müzeyyene idi. Şerāb içdi ve anuñıla oynadı. Bile yatmaḳ istedi,⁽¹⁰⁾ nefsinde ḥiç ḳuvvet bulmadı, eyitdi:

⁶⁴¹ hūsn-i cemālile: hūsn-ü cemālile

⁶⁴² 175b-22 'Amāre: 'Ammāre

⁶⁴³ 175b-22 'Amāre: 'Ammāre

⁶⁴⁴ 176a-1 Sümeyye: Semiyye

⁶⁴⁵ 176a-2 'Amāre: 'Ammāre

⁶⁴⁶ 176a-8 'Amāre: 'Ammāre

“Şaķın ‘Anter'e yidürdügüm deveyi aldayup baña yidürme. Beni süst endām itme.” didi. ⁽¹¹⁾ Keḥlā and içdi, eyitdi: “Bir pāre etile elümden eline virdüm yidi. Bu sözün ne ma‘nası var ki ol deveyi sen baña sevişmegiçün⁽¹²⁾dür didün. Bu ḥālī andan tutmağün ne vechi var?” didi. ‘Amāre⁶⁴⁷ eyitdi: “Yā mel‘üne! Ol buğziçün degülidi. Belki bu ḥāl içün ⁽¹³⁾ idi. Gāh ol otdan tutardı gāh ser-ḥoşlıgından tutardı. Ğāyet melül oldu. Göñlinde eyitdi: “Eger bu gice ‘Able'ye ‘Anter yakınlık ⁽¹⁴⁾ iderse bu mel‘üne baña ḥıyānet itmişdür. Andan şöıra ‘Able'nün visāline irmedüğine ğāyet taḥassüri varıdı. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁵⁾ Bu Keḥlā ‘Amāre'nün⁶⁴⁸ ‘emmi veledi idi. Ol gün Kırād'a virmişidi. Kendü qardaşları Cevārī'yile bile şalınurdı. ‘Amāre⁶⁴⁹ virdügi ⁽¹⁶⁾ deveyi bile almışıdı. Tā ki ‘Anter'e yidüre ki ‘Able anı sevmeye. Ol ḥinde Benī Kırād'da sevdügi Na‘īm adlu kulu gördi ki kullar ⁽¹⁷⁾ içinde Bedr ay gibi turur, vişālinden maḥrūm olduğına taḥassür itdi. Göñlinde fikr itdi ki ‘Amāre⁶⁵⁰ ‘Anter'e yidürmege virdügi otı ⁽¹⁸⁾ ‘Amāre'ye⁶⁵¹ yidüre. Tā ki kendüyi sevmeye. Zabt itmekden vazgele. Maḥbūbına vāşıl ola. Vaḳti ki bu işi göñlinde berk itdi. ‘Able'nün ⁽¹⁹⁾ cāriyesi Ḥamīse'ye bu fikr itdügin ḥaber virdi. Andan eyitdi: “Ben varıcak nā-gāh sizerin. Dilerin ki sen bir ta‘ām içine qata⁽²⁰⁾ sın, viresin. Zīrā senden sizemez. Ḥamīse eyitdi: “Sem‘ān ve ṭā‘aten!” andan bu deveyi Ḥamīse aldı. Vardı bir aşı katdı. ‘Amāre'nün^{652 (21)} öñine getürdi. ‘Amāre⁶⁵³ Ḥamīse'ye eyitdi: “Keḥlā'ya n'oldı? Benüm qatuma gelmedi.” Ḥamīse eyitdi: “Keḥlā ‘Able'yile ‘Anter ḥizmetinde⁽²²⁾dür.” ‘Amāre⁶⁵⁴ sevindi, eyitdi: “Keḥlā deveyi ‘Anter'e yidüriser bu gice ‘Able'nün qatına er giriser, ‘avret çıkısar. ‘Alemlere rüsvāy ⁽²³⁾ olisar andan sevindüğinden bu Ḥamīse

⁶⁴⁷ 176a-12 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁶⁴⁸ 176a-14 ‘Amāre'nün: ‘Ammāre'nün

⁶⁴⁹ 176a-15 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁶⁵⁰ 176a-17 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁶⁵¹ 176a-18 ‘Amāre'ye: ‘Ammāre'ye

⁶⁵² 176a-20 ‘Amāre'nün: ‘Ammāre' nün

⁶⁵³ 176a-21 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁶⁵⁴ 176a-22 ‘Amāre: ‘Ammāre

getürdüğü yimegi bir başına yidi. **Rāvī eydür:** Şabāh olıcağ hatunlar ‘Able'ye girdiler. [176b] ⁽¹⁾ Tehniyet itdiler. Anası ilerü vardı. Hāli şordı. ‘Able eyitdi: “Vallāhi yā ana! Baña yakınlık itmedi. Bir haber işitdi. Ol haber anı ⁽²⁾ benden men‘ itdi. ‘Able'nün anası çağırdı, eyitdi: ⁶⁵⁵ “Yā puluç! Bu ne işdür ki işledün, bize ār ⁽³⁾ üzerine ār ziyāde itdün?” ‘Anter eyitdi: “Ne ma’niden didün?” Ol eyitdi: “Yā ‘Anter! Bizden ‘Able'(y)i kuvvete alduñ. İsteyenleri ⁽⁴⁾ men‘ itdün. Şimdiki hālde yüzine bakmaduñ. Lāt u ‘Uzzā hakkı-y-içün ben katuñdan ayırtlaşmayınca gitmezem. Eger kızum saña gerekmezse ⁽⁵⁾ alurun, giderin ve eger puluç iseñ cāriyeler tönin saña geydürmek gerek.” didi. ‘Anter güldi. Hāli gizlemedi, eyitdi: “Yā mevlāyi! Eyle ⁽⁶⁾ dime. Hiçbir kişi gördün mi ki kız kardaşına yakınlık ide.” didi. Ol eyitdi: “Neden kardaşuñ olur? Ben kızumuñ ‘Amr'dan gayrı ⁽⁷⁾ kardaşın bilmezem.” ‘Anter dağı anasınuñ haberin söyledi. ‘Able'nün anası Şüreyha; Zebībe'ye sögdi, alındı, eyitdi: “Ben kızumı ⁽⁸⁾ toğurduğum vaktin Zebībe kadayıdı? Ol seni emzürdüğü vakt ben ‘Able'(y)i toğurmamışdum.” Zebībe'ye ādem gönderdi. Gelinek ⁽⁹⁾ eyitdi: “Yā mel‘une! Sen oğluñ südinden benüm kızumı emzürdün mi?” Ol eyitdi: “Vallāhi ben bu kıssa(y)ı bilmezim, baña dağı Sümeyye ⁶⁵⁶ haber virdi. ⁽¹⁰⁾ Şüreyha bunuñ sözün işidicek bildi kim bunuñ gāfleti çokdur. Hikāyetün aşlın bilmekiçün Sümeyye'(y)i ⁶⁵⁷ buldı, eyitdi: “Yā ibnete'l-⁽¹¹⁾‘amm! Bu yalan sözden gārazuñ neyidi? Niçün kızumuñ ‘ışını telh itdün?” Sümeyye ⁶⁵⁸ dağı güldi ve ‘Amāre'nün ⁶⁵⁹ haberin virür ki ⁽¹²⁾ lü'lüyi haber virdi. “Bir ağız söziçün iş bunuñ gibi dizi incüyi almayayın mı? Bilürdüm hod bu iş temām olacağ degülidi ve ‘Anter ⁽¹³⁾ baña bir gice içün nesne dimez. Bunı dağı geçen gicelerden tutsun. Eger elinden iş gelürse kal‘a elinde tırur.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁴⁾ ‘Anter bu haberi işidicek melāleti gitdi, ferağ oldı ve dağı hatunlara eyitdi: “Tehniyet işi temām oldı. Şimden girü tıruñ.” Pes ⁽¹⁵⁾ ‘Anter'ün sözine

⁶⁵⁵ 176b-2 Ne ma’niden didün?” Ol eyitdi: i

⁶⁵⁶ 176b-9 Sümeyye: Semiyye

⁶⁵⁷ 176b-10 Sümeyye: Semiyye

⁶⁵⁸ 176b-11 Sümeyye: Semiyye

⁶⁵⁹ 176b-11 ‘Amāre'nün: ‘Ammāre'nün

güldiler çıktılar, gitdiler. Henüz daḥı ev katındayiken ‘Able'nün feryādın işitdiler ve ‘Anter fāriḡ olıcaḡ birkaç⁽¹⁶⁾ beyt okudu. Maẓmūnı budur ki “Zebībe ‘Able'(y)i kendünün kızın şandı. Ol daḥı aña iḡvā iden daḥı yalan söylerler ve ‘Able'nün⁽¹⁷⁾ ḥüsn ü cemālin vaşf iderdi. **Şi'r.** [Arapça Şiir⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** ‘Anter ‘Able'nün⁽²⁰⁾ katına vardı, nişāt ziyāde oldu. İrteye dek uyumadı. Melik Ḳays'ın arkadaşları ve Ḳays kendü Beşām ve Ḥicāz, Ma‘dī Kereb⁽²¹⁾ ve cemī‘-i fārisler geldiler, tehnīyet itdiler. ‘Anter daḥı yüzinden feraḥ nūrın şaça şaça bunlara çıktı. Şenā itdi. Melik Ḳays buña⁽²²⁾ laṭīfe itmek istedi, eyitdi: “Bu katuñdaḡı ḡazāle nicedür?” ‘Anter daḥı bir ḡasīde okudu. Melik Ḳays'ı öğdi ve ‘Able'nün şıfātını⁽²³⁾ ve kendünün feraḥın zıkr itdi. **Şi'r.** [Arapça Şiir **[177a]**⁽¹⁾ Arapça Şiir⁽²⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Vaḡti ki⁽³⁾ ‘Anter bu ḡasīdeden fāriḡ oldu. Melik Ḳays ve bākī oturanlar hep ta‘accüb itdiler. Feşāḡatine müteḡayyir kaldılar, eyitdiler: “Yā ebe'l-fevāris!⁽⁴⁾ Bu zamānda senün mişlün yokdu. Hele el-ḡamdü-li'llāḡ Ḥaḡ Te‘āla seni murāduña irgürdi.” Andan Melik Ḳays ‘Anter'e bir ḡil‘āt geyürdi.⁽⁵⁾ Andan soñra Beşām geyürdi. Andan Ḥeccār bin ‘Āmir geyürdi. Andan Ma‘dī Kereb. El-ḡaşıl ḡāzır olan beglerün her biri⁽⁶⁾ ‘Anter'e bir ḡil‘āt geyürdi. Andan soñra ‘Anter odasına geldi. Ol gice irteye dek ‘Able'yile ‘İş ve nūşa meşḡul⁽⁷⁾ oldu. Şabāḡ olıcaḡ nā-ḡāḡ bir ṭarafdan bir toz belürdi. Cemī‘-i Benī ‘Abs içine ḡulgule düşdi. ‘Anter bu toza⁽⁸⁾ naḡar itdi. Tīz arslan gibi şıçrayı atına bindi. Ol ḡinde Melik Ḳays daḥı ḡapusu ḡalkıla atlandı. Tozdan yaña müteveccih⁽⁹⁾ oldılar. Giderek toz yarıldı. Gördiler ki toz içinden biraz leşker gelür. Öñlerince bir kişi var. Bir ḡara ṭaḡa beñzer. Gözleri⁽¹⁰⁾ od gibi par par yanar. **Rāvī eydür:** Ol kişiye ‘Avtabān bin Sema‘ma‘ dirlerdi. Yemen vilāyetinden idi. Bilesince yüz kāmīl⁽¹¹⁾ müsellaḡ bahādur varıdı. Ḥicāz'a giderdi ki yolda Ḥuccāc ḡāret ide. Yolda nā-ḡāḡ giderken öñlerine bir süri⁽¹²⁾ geyik çıkageldi. Ḳovaraḡ Benī ‘Abs ḡabīlesine çıkageldiler. Vaḡti ki iki leşker birbirine yakın geldiler. ‘Anter, bu ‘Avtabān'a⁽¹³⁾ naḡar itdi. İlerü yürüdi, eyitdi: “İy yigit! Benī ‘Abs'e

neyleyü geldüñ? Bunlaruñ kılıcından korkmadın. Ne ‘Aceb ikdām itdüñ?” ⁽¹⁴⁾
‘Avtabān eyitdi: “Yā ibne'l-liyām! Biz yiryüzinüñ pehlevānlarıyuz kimseneden
korkmazuz. Ammā eyit ki ne kişisin?” ‘Anter eyitdi: “Bana ⁽¹⁵⁾ ‘Anter bin Şeddād,
Ṭavilü'n-necāt dirler.” ‘Avtabān eyitdi: “Yā veled-i zinā! Dünyāda istediğüm
senidüñ. Dilerdüm ki seni öldürem. ‘Arab ⁽¹⁶⁾ ṭāyifesin senden kurtaram. Eyü elüme
girdüñ.” diyüp hamle itdi. İşbu ebyātı okudu: **Şi‘r.** ⁽¹⁷⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁹⁾
Rāvī eydür: ‘Anter vaḳtī ki bunuñ şi‘rin işitdi. Gözleri kan çanağına döndi.
Ğazabından zehresi çāk olıyazdı. ⁽²⁰⁾ Tiz hamle idüp işbu ebyātıla şi‘rine cevāb virdi:
Şi‘r. [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] Andan soñra birbirinüñ
üzerine at depdi. **Rāvī eydür:** Bu ‘Avtabān meşhūr bahādurlardan idi. Kimseden
ihtiyāt [177b] ⁽¹⁾ ider degüldi. Yemen ve ‘Aden vilāyetlerinde çok vāḳı‘alar olmışıdı.
Gice gündüz temennī iderdi ki ‘Anter'e buluşayıdı. Zīrā bahādur ⁽²⁾ luḳların işidürdi.
‘Anter daḥı bu ‘Avtabān'ıñ bahādurluḳların işidürdi. Dilerdi ki göreyidi. Vaḳtī ki
birbirine yetişdiler. Murādlarına ⁽³⁾ irdiler. Andan ikisi daḥı süñü eline alup birbiri-
y-le dürtüşmege başladı. Süñüyile ol kadar muḥārebe itdiler ki süñüleri pāre pāre
oldı. ⁽⁴⁾ Andan kılıçların ellerine aldılar. Ol kadar çalışdılar ki kılıçları gedildi. ‘Anter
‘Avtabān'ı gördi ki “Ḳatı yavuz bahādurdur. Musāhele ⁽⁵⁾ yile tutulacaḳlayın
degüldür. Zūr u bāzuya getürüp Ebcür'i depdi. Üzerine hamle itdi ṭarvandurmadın
yetişdi. Kılıcıla ⁽⁶⁾ çarpdı, başın öñine düşürdi. Andan Benī ‘Abs ḥalḳı bu ‘Avtabān'ıñ
bāḳī leşkerine hamle itdiler. Bunlar gördiler. Begleri düşdi, ⁽⁷⁾ her biri cān
kurtarmaḳ ardınca oldı. Yügrüg atı olan kurtuldı. Andan Melik Ḳays ḳardaşları-y-ıla
‘Anter yanınca döndiler, gitdiler. ⁽⁸⁾ ‘Anter giderek ‘Avtabān'ı öldürüp murādına
irdügin söylediler. ‘Anter'e cemī‘isi taḥsīn idüp sevindiler. Dönüp ḳabile ⁽⁹⁾ lerine
geldiler. Yine ‘İşa meşḡul oldılar. Yedi gün şöḥbet itdiler. Sekizinci gün olıcaḳ
‘Anter'üñ düğünine gelen ‘Arab ⁽¹⁰⁾ beglerinüñ cemī‘isine Melik Ḳays ḥil‘at geyürdi.
Vidā‘laşup her biri ḳabilelü ḳabīlesine gitdi. Andan soñra Benī ‘Abs ḥalḳı ikileydin

(11) şöhetlere meşgûl oldılar. Ne kadar ki ‘Anter şöhet yarağı görüp deve boğazlamak, şerâb almak isterdi, Melik Kays komazıdı, eydür⁽¹²⁾di: “Sen yeñi evlü kişisin, şimdi senüñ harcuñ çokdur. Anuñ gibi şöhet esbâbına muqayyed olma, ol_ma’ünete biz kifâyet ⁽¹³⁾ iderüz.” didi. **Râvî eydür:** Bu eyyâmda Muqrî'l-Vahş⁶⁶⁰ ‘Anter’üñ katından gitmezidi. Evkâtı anuñıla kelecide geçürürdi. ⁽¹⁴⁾ Muqrî için başına haymeler kormışıdı. Kulların dâyim hizmetinden eksük olmañ diyü ısmarlamışıdı. Develerden ne geldi-y-ise ⁽¹⁵⁾ aña virdi. On iki biñ deve gelmişidi ve bir gün seher vaktinde ‘Anter, Muqrî’nuñ haymesinden yaña seyr itdi. Tâ ki Muqrî’yı göre ⁽¹⁶⁾ ve şayda binelüm diyü. Zîrâ bu gicelerüñ âhîrinde görmüşidi ki yemek içmek az iderdi. Bildi kim yaluñuzluk ve gurbet ve maḥbûbesi ⁽¹⁷⁾ Müseyke’dan ırak olduğından kalbi münkesiridi. Geldi kim hâcetin bitürmegiçün Şâm’dan yaña gitmege va‘de ide. Hayme ⁽¹⁸⁾ katına gelicek işitdi kim derdile bir şi‘r okur. Maзмünü budur ki Şâm vilâyetin zıkr ider ve kendünüñ başına gelenleri söylerdi. ⁽¹⁹⁾ **Şî‘r.** [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir] ⁽²¹⁾ **Râvî eydür:** ‘Anter bunuñ ebyâtını işidicek gözlerinden yaş dökdi. Zîrâ ‘uşşâk’uñ hâlinden haberdâr idi ve eyitdi: ⁽²²⁾ “Yâ Rabbi! Zemzem-i ve'l-maḥâm-ı Beytül’-ḥarâm hürmeti-y-içün her ‘âşıkı ma‘şûkına sen yetişdür.” Andan içerü girüp selâm virdi. “Nicesin?” ⁽²³⁾ diyü hâlinden şordı. Muqrî eyitdi: “Yâ ebe'l-fevâris! Mâdem ki senüñ⁶⁶¹ gölgendeyin, hâlüm eyüdür.” ‘Anter eyitdi: **[178a]** ⁽¹⁾ “Vallâhi yâ veche'l’-‘Arab! Bir kişinuñ ki maḥbûbesi katında olmaya ol eyü mi olur? Her hâl üzerine biz saña zulm itdük, va‘de(y)i ⁽²⁾ teḥîr itdük ve illâ biz ḥod murâdumuza irdük. Senüñile Şâm’dan yaña gidüp maḥbûbeñi ḥalâş itmekden gayrı nesne işümüz kalmadı ⁽³⁾ yohsa saña qarâr yokdur. Bu vakt saña geldüğüm eve gidelüm diyüyidi. Bir nesne işitdüm ki andan vazgetürdi.” “Yâ veche'l’-‘Arâb! Yaraqlan ⁽⁴⁾ senüñ maḥşûduñdan yaña gidelüm.” didi. Qardaşı Şeybûb’ı ‘Urve’ye ve Haṭṭâl’a ve kendünüñ kullarına göndürdi ve

⁶⁶⁰ 177b-13 Muqrî'l-Vahş: Muqrî-ı Vahş

⁶⁶¹ 177b-23 göñlüñde: i

‘Urve'ye emr itdi kim ⁽⁵⁾ yigirmi kiři ihtiyār ide. Muḳrı eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Bu işi teḥīr itmemisin. Tā ḥatun kiřileriñile evlendūñ diyü men‘ itmeyeler.” ⁽⁶⁾ ‘Anter eyitdi: “Beyt-i Ḥarām ḥaḳḳı-y-içün ‘avretler sözine uyup senūñ maḳşūduñı terk itmezüm. Vallāhi ḳatı peřimānın senūñ ḥācetūñ ⁽⁷⁾ bitürmedin ben evlendüğüme.” didi. Muḳrı du‘ālar itdi. İhtimāmından ta‘accüb itdi. Henüz gün toğmadın ‘Urve ve Haṭṭāl ile ⁽⁸⁾ atlular geldiler. ‘Anter, Melik Ḳays'a vardı ve vidā‘laşdı. Muḳrı içün bilād-ı Şām'a gitdügin bilürdi. Ḳays eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ⁽⁹⁾ Muḳrı daḥı ziyādeye lāyıḳdur. Ammā Benī Fezāre'(y)i⁶⁶² Sinān ibni Ebī Ḥārīş'e cem‘ itmiş ve Ḥuẓeyfe'nūñ oğlu Ḥıřn'ı almış ‘İrāk'a gitmiş. Eger ⁽¹⁰⁾ ḥarīmümüzden ḳorḳmazmıssaḳ biz daḥı bile giderdük. Zīrā anlar Melik Esved'e varsalar gerek. Benī Bedr'e ne itdüğümüzü söylemeler gerek. Ğālibā ⁽¹¹⁾ bu def‘a kendü Nu‘mān ḳabāyili cem‘ idüp üzerümüze gele.” ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Göñlüñi ḥoř dut. Zīrā ben Benī Fezāre⁶⁶³ içinde ⁽¹²⁾ Ḥuẓeyfe'(y)i öldürdükden soñra ‘ālem ḥaḳḳından derdümüz yoḳdur. Bize bilā ve muşıbet getüren Ḥuẓeyfe idi. Biz Şām'da ‘İrāk ⁽¹³⁾ leşkeri gelince eglenmezüz.” didi. Vidā‘ itdi ve ‘Able'(y)ile daḥı vidā‘laşdı ve ḳulları aña ışmarladı. Şeybüb ve Muḳrı'yı aldı. ‘Urve'ye ⁽¹⁴⁾ ve anuñıla olanlara yetişdiler. Mecnū‘ısı yat yarağıla yola girdiler. Muḳrı'l-Vaḥř⁶⁶⁴ ‘Anter'ūñ kimseden ḳayurmaduğın bilürdi ve ‘Anter otuz ⁽¹⁵⁾ kişiyle dilerdi ki ehl-i Şām'a buluşup Ḥavrān'dan ol bir kıızı ala ḳurtaraydı ve Benī ‘Abs'den yoldaş olalum diyü “Kim gelürse baña yardım ⁽¹⁶⁾ itmek isteyen dönsün ḳabileye varsun, ḥarīmümüzü gözetsün biz seferden gelince.” diridi, döndürürdi. Muḳrı, ‘Anter'ūñ bu işlerin ⁽¹⁷⁾ görüp müteḥayyir olurdu. **Rāvī eydür:** Ol almağa gitdükleri kıız ğāyet cemīle idi. ‘Ālemlerde adı söylenürdi. Muḳrı ḳorḳulu ⁽¹⁸⁾ yirlere cür‘et itdürüp bahādur iden ol idi. Zīrā Muḳrı anı sevicek faḳīridi. Atasınıñ göñline girecek nesnesi yoğıdı. Pes ⁽¹⁹⁾ vardı. Ğayretile fārislerle münāzaraya başladı. Haṭṭā

⁶⁶² 178a-9 Fezāre'(y)i: Fizāre'(y)i

⁶⁶³ 178a-11 Fezāre: Fizāre

⁶⁶⁴ 178a-14 Muḳrı'l-Vaḥř: Muḳrı-l Vaḥř

yuşaruda zıkr itdüğüümüz gibi fāris oldu. Bilād-ı Şām'da şöhreti çıktı. ⁽²⁰⁾ Hāş u 'ām kāmusu sevdiler. Andan şöıra ol kıızı diledi. “Atası dağı hoş ola.” didi. Līkin şu şartıla kim 'Irāk'a vardı. ⁽²¹⁾ Şām fārislerine itdüğün anlara dağı ideyidi. Nu'mān kātında fārislerinden mertebesi 'āla olayıdı. Nu'mān'ın eyü develerinden ⁽²²⁾ biñ deve getüreyidi. Tā ki anuñıla mufāhareti ideyidi. Muķrı dağı “Kāmusına iltizām it.” didi. Pes 'Irāk'a inüp bu ittifākılara ⁽²³⁾ uğradı. 'Anter kahr itdi. Nāmūsı şındı. Ol tārīkile kıızı almağa mecālī kalmadı. Pes diledi ki cengile ala. 'Anter dağı aña vaşf olınan [178b] ⁽¹⁾ gibi mu'āvenet itmege meşūl oldu. Gidüp Teymā yirinüñ üzerine geldiler ki aña ineler. Līkin gördiler ki çadırlar ve sancaklar var. Muķrı ⁽²⁾ eyitdi: “Bunda ulu çeri vardır. Bu anuñ 'alāmetidür. Ben bunda Benī Ğassān'dan birkaç kişiler gelüp tırdüğün bilürin. Ancak ⁽³⁾ 'acabā niye ki? Siz bu arada tıruñ ben varayın. Size haber getüreyin.” ⁶⁶⁵ Şeybūb eyitdi: “Yok sen kardaşumıla tır. Ben ⁽⁴⁾ varayın. Haber getüreyin.” Muķrı eyitdi: “Yok yā ağı! Yirümüzi ben bilürin.” didi. Atuñ başın şalıvirdi. Harb esbābın ⁽⁵⁾ aldı, gitdi. **Rāvī eydür:** Bu çerinüñ geldüğünüñ sebebi budur ki Muķrı 'Irāk'a gitdüğünden şöıra Müseyke'nüñ adı çavlandı. ⁽⁶⁾ Benī Ğassān'dan çok kişi anı atasından istedi. Atası eyitdi: “Ben Muķrı'l-Vaşş'a ⁶⁶⁶ virüp tıruırın. Ğadr itmezin. 'Irāk'dan aña kālın getürmege ⁽⁷⁾ gitdi.” ve Hāriş ki Dımışk'ın şahibiyidi, Kayşer tarafından milk-i Şām'ın mütevellisiyidi. ⁶⁶⁷ Nite ki Kisrī tarafından Nu'mān idi. Anuñ ⁽⁸⁾ bir oğı vardı, Ğadīr dirleridi ğāyet maḥbūbıdı. Benī Ğassān aña Bedr-i Naşrāniyye dirleridi. Müseyke'(y)i bir gün kātında be-ğāyet ögdiler. ⁽⁹⁾ Bu dağı cānıla maḥabbet itdi. Atasına “Elbette anı baña alıvir.” didi. Lecāc itdi. Atası kaķıdı: “Biz bunca dünyālu olavuz. Eṭrāfuñ meliki ⁽¹⁰⁾ olavuz. Oğluma ekinciler kıızın mı alayın. Mesīḥ ḥaķķı-y-içün Melik Rūm seni kıızıçün istese ḥasabımı ve nesebümi zāyi' idüp rāzī ⁽¹¹⁾ olmazın. Kendü cinsüme bir cins dağı

⁶⁶⁵ 178b-3 Muķrı eyitdi: i

⁶⁶⁶ 178b-6 Muķrı'l-Vaşş'a: Muķrı'l-Vaşş'a

⁶⁶⁷ 178b-7 mütevellisiyidi: mütevelisiyidi

katmazın.” didi. Ğadîr bunı işidicek ifrâtıla yandı. Nedîmleri ve muşâhibleri varıdı. Benî ⁽¹²⁾ Ğassân'dan anlara şikâyet itdi ve bu işde meşveret itdi. Anlar eyitdiler: “Şalîb haqqı-y-içün yâ Ğadîr! Atañ rāzî olmaduğdan soñra bir işden ⁽¹³⁾ ğayrıya çäre kalmadı. Ol budur ki kızuñ atasına âdem göndüresin. Çok māl viresin diyesin ki “Kızuñı al, ‘İrāk’a var. Ben_dağı ⁽¹⁴⁾ arduñca Melik Nu‘mān katına varayın. Anda alayın göresin. Senüñ haqquña ne eylükler idem. Atam hod bensüz şabr itmez. Benî ‘İrāk'da ⁽¹⁵⁾ kıomaz. Ardumca âdem gönderse gerek.” diyesin. **Rāvî eydür:** Ğadîr bu sözi işidicek oğlanıdı ve ‘ışkı varıdı, bilmezidi. ⁽¹⁶⁾ “Mesîh haqqı-y-içün eyü didüñ. Eyle idelüm.” Pes vardı, kızuñ atası Mucîr bin Şahr'a âdem gönderdi. Ol sözleri söyletdi. Mucîr'e ⁽¹⁷⁾ kolayşuz geldi. Gelen âdeme eyitdi: “Ben bu işe girmezsin ve melikzâdeye ta‘arruz itmezsin. Atası izni bile olmayınca. Zîrâ korqarın. Atası ⁽¹⁸⁾ kökümüz keser. “Oğlumı ifsād itdüñ. Benden ırak itdüñ.” dir ve hem ben anı Muḳrı'l-Vaḥş'a⁶⁶⁸ virüp tururın. Ben aña ğadr itmezsin.” ⁽¹⁹⁾ didi. Girü Ğadîr, ḥālî muşâhiblerine didi. Anlar eyitdiler: “Ğam yime yâ mevlâyi ki işüñ tedbîri âsândur. Zîrâ senüñ biş biñ seni sever ⁽²⁰⁾ fâris'üñ var. Yaraqlansunlar. Ataña “Ava giderin.” di. A‘nāk yirine varalum. Andan turalum. Biş biñ fârisile Ḥavrân'a varalum. ⁽²¹⁾ Kızı atasıyla alalum. Öñümüze geleni öldürelüm. Gine a‘nāk'a varalum. Eger atañ arduñca âdem gönderüp rāzî olursa hoş ⁽²²⁾ ve illâ ‘İrāk'a Melik Nu‘mān katına varalum yāḥud Ḥicāz'a varalum. Zîrâ sen bir yiri belürsüz kişi degülsin. Māluñ çok, uluya ⁽²³⁾ kiçiye ḥayruñ yetişür.” Ğadîr dağı bu fikri begenüp ol i‘timâdı olduğı kişilere şiddet de yarlık idenlere ol üzre âdem göndürdi. Mecmū[179a] ⁽¹⁾ıslı muṭî‘ oldılar. Muḥālefet itmediler. Zîrâ ki atasınuñ andan ğayrı oğlı yoğıdı. “Babasından soñra beg bu ola. Biz dağı katında ⁽²⁾ muḳarreb olavuz.” dirlerdi. **Rāvî eydür:** Ol ğice mecmū‘-ı işi kayırup yarındası av yarağınla A‘nāk'dan yaña vardılar. Bu işleri başaran ⁽³⁾ le‘în ki adı Musā‘id bin Mu‘în idi. Aña biş yüz kişi koşdı, gitdiler. Vardılar

⁶⁶⁸ 178b-18 Muḳrı'l-Vaḥş'a: Muḳr-ı Vaḥş

Müseyke'(y)i ve kardaşların ve atasın esîr itdiler. ⁽⁴⁾ Bir nice cemā'ati kırdılar. A'nāk'da Ġadîr konmuşiken irişdiler. Müseyke korkusından ağlardı. Dürlü dürlü nesneler va'ce idüp ⁽⁵⁾ göñlin düzdiler. Pes hâcib eyitdi: “Şavâb budur ki iş dahı mestûriken bu yirden gidevüz. Yetmâ yirine varavuz. Atañ haberi bulımadın ⁽⁶⁾ kurtulavuz.” Bedr eyitdi: “Korkma ki ben anda gözciler koyup tûrurın. Ne olursa bildürürler. Eger atam âdem gönderüp ⁽⁷⁾ diledüğümü va'ce idüp gelsün dirse varurın ve eger kağıyup leşker gönderürse Arz-ı Yetmâ varalum andan diledüğümüz ⁽⁸⁾ yire gidevüz.” didi. Musâ'id eyitdi: “Gırçeksin, sultānum. Sultānlaruñ tedbîri böyle gerek.” Pes andan zahmetler çekdiler. Râhat olmadın ⁽⁹⁾ Yetmâ'ya geldiler. Ol gün ol gice andan qarâr itdiler. Bedr, kızuñ atasını getürdi ki istimâlet ide. Ol hâlde gördiler ki 'Anter'den ⁽¹⁰⁾ kopan toz belürdi. Toz açıldı. 'Anter bin Şeddâd'ıla Muqrı'l-Vaḥş ⁶⁶⁹ belürdi. Muqrı, ḥaymeleri göricek ilerü vardı. Andan dahı ⁽¹¹⁾ âdemler geldiler. Birbirine yakın gelicek bildiler ve eyitdiler: “Muqrı sen degül misin ki Müseyke'ye qalın getürmege gitedüñidi?” Ol ⁽¹²⁾ eyitdi: “Belî, benven ol. Lîkin zamāñ baña ḥayın oldı. Maḥrûm dönderdi. Siz kimsiz ki bu arada konmuşısız ⁽¹³⁾ ve vaṭandan ne bilürsüz? Müseyke'nüñ ḥâlî nedür?” Pes eyitdiler: “İyvâh yâ Muqrı! Müseyke'(y)i bir kişi aldı ki sen anuñ elinden kurtulmazsın. ⁽¹⁴⁾ Ol Hârîş ve oğlu Bedr-i Naşrâniyye'dür. Şavâb budur ki seni bilmedin nefsüñi kurtarasın. **Râvî eydür:** Muqrı bu sözi işidicek ⁽¹⁵⁾ gözine 'âlem qarañu oldı, eyitdi: “Yâ gulâm! Vallâhi Bedr, kendü eceline ayağı-y-ıla qarşu gelmiş. Bir tedbîr itmiş ki şümü kendüye toḵınur. ⁽¹⁶⁾ Bu işler benüm sa'âdetümdendür. Mesîḥ yolumı yakın eyledi. Varsun Müseyke'(y)i kosun, gitsün yoḥsa tārūmâr iderem.” didi. ⁽¹⁷⁾ **Râvî eydür:** Ol kişi Muqrı'nuñ bu sözün işidicek kağıdı, eyitdi: “Bu ne sözdür. Aramuzdağı ḥışımlığı keseyin mi? dirsın. ⁽¹⁸⁾ Bunun gibi pâdişâha düşmân mı olursın? Benî Ġassân'dan biñ fârise ber-â-ber mi olsañ gerek. Yâ şağ kurtulsañ mı gerek?” ⁽¹⁹⁾ Muqrı eyitdi: “İncil

⁶⁶⁹ 178a-10 Muqrı'l-Vaḥş: Muqr-ı Vaḥş

haqqı-y-içün eger nice biñ dahı olursañuz kamuñuzı kırarın. Zîrâ ‘Adnânî oldum. Şimdiki hâlde Ğassânî ⁽²⁰⁾ degülin. Belki ‘Absîyin. Benümile bir kişi gelmişdür ki Şâm'ı ve ‘Irâķ'ı harâb ide. Bugün göresin.” didi ve hamle itdi ve bir fârisi şancdı, ⁽²¹⁾ düşürdi ve birisin dahı yıkdı. ‘Arab fârisleri üzerine üşdi ve bölük bölük haymeler yürüş itdiler. ‘Anter gördi ki toz ⁽²²⁾ artdı. Ğavġâ olaldı. ‘Urve'ye eyitdi: “İşbu hayra ‘alâmet degüldür. Tîz iriş. Yoldaşumuñ hâli nedür, gör yoksa maķsûda irmedin ⁽²³⁾ helâk olur. Zaĥmetümüz zâyi‘ olur.” didi ve girü kendüsi taĥammül idemedi. At başın şaldı. Süñüsin toġrultdı. ‘Urve [179b] ⁽¹⁾ ve Haţţâl ve zıkr olan fârisler cemî‘isine hamle itdiler ve bu yañadan Bedr-i Naşrâniyye bindi. Hâli şormışdı. Muķrı'nuñ ef‘âlin aña dimişlerdi ⁽²⁾ ve Bedr ilerü geldi. ‘Anter anlaruñ ardında idi. İraġıdı ve Bedr'üñ bilesince kendüyi bilmez yigiticikler varıdı. ‘Azîm ceng oldı. Benî ^(3.) Ğassân'ıñ bahâdurları topraġa döküldi. ‘Anter gelüp irişdi. Şancaġı üzerine at depdi. Benî Ğassân'ı dört yaña taġıtdı. Hattâ beg ⁽⁴⁾ oġlınuñ dört yanında az kişi kaldı ve üzerine irdi. Bedr dört yaña baķup çağırdı. “Meydâna kıtâle gelüñ, dönün.” diridi. ‘Anter ⁽⁵⁾ irişüp sâhib-i ‘alemi öldürdi. Bedr-i Naşrânî'nüñ üzerine yıkdı ve anı dahı gögsinde dürttdi. Arķasında çıkdı. Henüz dahı günüñ ⁽⁶⁾ yarusı geçmedin mecmû‘ısı şındı, kaçdı. Az kişi sağ kurtuldı ve Muķrı'l-Vaĥş, Mucîr bin Sehl'i ve evlâdını Müseyke kıtına getürdi ve ‘Irâķ'daġı ⁽⁷⁾ mâ-cerâyı ve ‘Anter'e nice irişdüġini ve bahâdurlıġını mürüvvetini ve keremini söyledi ve anlaruñıla tanışdı. “Diyâr-ı Benü ‘Abs'e gider misiz?” didi. ⁽⁸⁾ Mucîr eyitdi: “Vallâhi yâ Muķrı! Bize Şâm bilâdında yir kalmadı. Zîrâ Melik Hârîş bizi Dımışķ'ıñ ġūţasında aşā kıor. Oġlını benden ⁽⁹⁾ ġayrı kimse öldürdi dimez. Biz bugün senüñ ĥükmüñdeyüz saña nice eyüyise eyle it.” didi. Pes Muķrı feraĥ oldı ve ‘Anter'e ⁽¹⁰⁾ ĥaber bildürdi. ‘Anter eyitdi: “Cemî‘isini al göñlüñi ĥar ĥutma. Benüm mâlum ve her negim elüme girürse senüñdür ve senüñ ĥükmüñdedür.” ⁽¹¹⁾ didi. ‘Anter'e Muķrı du‘â itdi ve soñra göçdiler. Ol kızuñ atası ‘Arab ulularından idi. Ĥayli fażlı ve edebi varıdı. ‘Anter'ile

şî'r ⁽¹²⁾ okuyışurlardı ve hikāyetler eydürlerdi. Bu devr üzerine yolu kaç^c iderlerdi. Hattā Benī 'Abs diyārına vardılar, gördiler kim hālī ve ısuз kalmış. ⁽¹³⁾ Hīç kimse yok. 'Anter bunı göricek 'aklı başından gitdi. Yaşlar akıtdı ve bir kaşīde okudu. İçinde ol diyāra "Kaṇı ehlüñüz?" diyü ⁽¹⁴⁾ şorardı. 'Able'(y)i añup hālī nice oldı ki diyü ağladı. Andan 'Anter buyurdi. Ol kırdukları ādemīlerüñ atların ve sāz u selebin vesāyir ⁽¹⁵⁾ esbābın cem^c itdiler. 'Anter'üñ öñine getürdiler. 'Anter cemī'isin Muḳrı'ya virdi. Andan buyurdi ki anda üç gün gice oturdılar. ⁽¹⁶⁾ Muḳrı'yiçün düğün itdiler. Şāzılıklar ferahlar itdiler. Üçünci gice Muḳrı Müseyke'yile gerdege girdi. Anuñ dahı murādı yirine geldi. Haḳ Te'āla ⁽¹⁷⁾ cemī'-i murād ehlini murādına irüre. **Şî'r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** 'Anter aşhābına eyitdi: "Bu arada turalum. Bir kimse görürsevüz Benī 'Abs'üñ ⁽²⁰⁾ mā-cerāsından şoralum." didi. Pes o arada indiler. **Rāvī eydür:** Benī 'Abs bu diyārdan gitdüklerinüñ bir 'aceb sebebi ⁽²¹⁾ varıdı. Sebeb buyıdı kim Sinān bin Ebī Hārīş'e, Benī Fezāre'(y)i⁶⁷⁰ cem^c itdi. 'Irāk'a gitdi. Huḳzeyfe'nüñ oğlu Hışn'a eyitdi: "İy oğul! ⁽²²⁾ Sen bunda yaluñuz kalduñ. Saña Benī 'Abs'üñ ḳonşuluğundan ne fā'ide kim anaña bunuñ gibi işler itdiler, 'emmüleriñi ve ṭayılarıñı⁶⁷¹ ⁽²³⁾ kırdılar. 'Ammeteñ zevci Melik Esved ḳatına varğıl. Hālüñi bildürgil. Bāri anlarıñ gölgesinde olğıl, tā kimseye zelil olmayasın." [180a] ⁽¹⁾ diyü naşīhat itdi. Pes anlar Benī 'Abs 'Anter'üñ düğünine meşğül iken Nu'mān'a kaşd itdiler. Gitdiler büyügi küçüçügi eri ve 'avreti ḳara geyüp ⁽²⁾ atlarıñ ḳuyruğın kesdiler. Çünkü 'Irāk vilāyetine vardılar. Melik Esved'e bu hālile buluşdılar. Sinān, Melik Esved'üñ öñine vardı. ⁽³⁾ Hışn dahı bilesince idi. Atasıyiçün ve 'emmüleriyiçün ağlardı. 'Avretler başların açup saçların ṭağdup "Vāveylāh!" diyü çağırışurlardı. ⁽⁴⁾ Yüzlerin yırtarlardı. **Rāvī eydür:** Sinān, Melik Esved'e şabaḥ vaktinde buluşdı. 'Avretlere buyurmuşıdı kim Melik Esved'e ⁽⁵⁾ girçek feryād ideler, çağıraşalardı. Tā kim Melik Esved bunlarıñ bu hālın göricek özi göyne. Benī 'Abs'e bir nesne kaşd

⁶⁷⁰ 179b-21 Fezāre'(y)i: Fizāre'(y)i

⁶⁷¹ 179b-22 ṭayılarıñı: ṭayalarıñı

itmege başlayaya⁽⁶⁾yıdı. ‘Avretler ağlaştılar ve Sinān bir şi‘r okudu ki hāşılı “İy Esved! Bizi bu zamāne şerrinden şakla. Felek şümlüğünden⁽⁷⁾ alıkoımadı ki ve daıı bu Benī Bedr'ile Benī ‘Abs'üñ ortasında olan mā-cerāyı hikāyet eyledi ki Huzeyfe'(y)i ne vechile öldürdiler⁽⁸⁾ ve aşhābın kırdılar ve nenüñ gibi mālların aldılar ve ‘avretlerine ne idüp neylediler ve ne ki sebep oldu? Bunuñ gibi cenge at koşmaıdan⁽⁹⁾ ve oğlın öldürmekden tafşil idüp ağlamaıdı.” Şi‘r. [Arapça Şiir⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir⁽¹¹⁾ Arapça Şiir]⁽¹²⁾ **Rāwī eydür:** Melik Esved tamam hikāyet bilicek begāyet müte’ellim oldu ve eyitdi: “İy Sinān! Muırı'l-Vahş nice oldu?” Sinān⁽¹³⁾ eyitdi: “‘Anter tıtdı esir itdi. Ol daıı ‘Anter'üñ cümle a‘vānından oldu. Bu işleri kim itdiler. Çoıını ‘Anter ve anuñ aşhābı⁽¹⁴⁾ itdi. Bu kadar kişı anuñ ‘Anter'ile ittifaından helāk oldu.” didi. Ebū ‘Ubeyde eydür: Bunlar bu hālde idi. Huzeyfe'nüñ⁽¹⁵⁾ kız kıardaşı hayretinden ve ıztırabından bir bölük ‘avretlerle ve Huzeyfe'nüñ oıı Hısn bilesince Melik Nu‘mān'a yetiştiler. Melik Nu‘mān⁽¹⁶⁾ bunlaruñ geldüıin işitdi. Yayaı karşı çıktı. Begleri bilesince bu ‘avretlerüñ feryādın fiğānın yüzlerin yırtup “Oıul,⁽¹⁷⁾ kıardaşı!” diyü ağlaştııların gördiler. Melik Nu‘mān, Melik Esved bundan kıatı ağlamışdır. ‘Avretinüñ bu hālile kıardaşların ve akı⁽¹⁸⁾basın gördiıi ne diyü hayli ağladı ve and içdi ki Benī ‘Abs'den kimse sağ kıomaya ve ‘avretlerin bāzārlarda şatdura. Fi'lcümle⁽¹⁹⁾ gāzāyiçün yedi gün oturdılar. Yedinci gün olıcaı etrafa ādem şaldı. Çeri devşürüp yaraı itmek ardınca oldu. Nār u nūra^{672 (20)} and içdi ki Benī ‘Abs'üñ yirin yurdın yıka. Kimse(y)i sağ kıomaya. Nu‘mān'nun ‘avreti Mütecerride ki Melik Kıays'ıñ kız kıardaşı⁽²¹⁾ idi. Bu andları ve yaıanç işidicek ve etraftan bahādurlar dirilüp yaraılar göricek kıardaşına haber gönderdi. Eyitdi ki “İy kıarındaşum⁽²²⁾ Kıays! Bu kerre ‘Anter'üñ ve gayrı kışinüñ sözün işitme ve Melik Nu‘mān çerisine muıābil olup uğraş itmek fikrin itme. Dilile⁽²³⁾ ve şaf olacaılayın degüldür. Şavāb oldur kim kıaçup Yemen kıarafına gidesin. Yire yurda muıayyed

⁶⁷² 180a-19 Nār u nura: Nār-ı nūra

olmayasın. Başuñ [180b] ⁽¹⁾ kurtulduğına rāzī olasın. Sağ başdan devlet eksük olmaz.” didi ve “Ben bu kadar çeri ki senüñ üzerüñe devşürüp ⁽²⁾ durur gördüğümce ve Nu‘mān'ıñ yaşağın işitdiğümce senden korkduğumdan cigerüm pāre olur. Zinhār ve hezār zī-nār ⁽³⁾ kendüñi mehlekeye bırakmayasın. Çeri iken çokdur.” diyü mübālağalar itdi. **Rāvī eydür:** Melik Kays'a kız kardaşınıñ ⁽⁴⁾ kişisi gelicek katı korkdı. Benī ‘Abs uluların ve Rebī‘ bin Ziyād'ı katına kağırdı. Gelen kişinüñ haberin bunlara diyüvirdi ⁽⁵⁾ ve eyitdi ki “İy ‘emmüm oğlanları! Eger biz şimdi Melik Nu‘mān'ıñ eline girevüz bizi Benī Bedr'üñ kışşāşı-y-içün Melik Esved'üñ ⁽⁶⁾ eline virür. Arz-ı ‘Irāk' da her birümüzi bir yirde aşar. Bizi mecmū‘ı il içinde meşel ider.” didi ve “Şavāb budur ki kız karda⁽⁷⁾şum didüğünleyin Yemen tarafına gidevüz. Yüksek tağlar ve der-bendler olur. Aña şıgınavuz. Düşmāndan emīn olavuz. ⁽⁸⁾ Zīrā ki bizüm şimdiki hālde hīç dōstumuz kalmamışdur. Mecmū‘-ı ‘ālem bize yağı olmış. Biz bir kabīle ve ayruk tātife bir kabīle ⁽⁹⁾ olmuşdur. Bizimiçün iş düşvār ve zamān azğun olmuşdur. Eger eyü fikr itmessevüz helāk oluruz.” didi ve bu üç gün ⁽¹⁰⁾ içinde yaraqlanup göçmek gerek gelüp çeri göçürmezden öñdin.” didi. Kardaşı Hārīş eyitdi: “Yā biz Yemen tarafına gidersevüz ‘Anter ⁽¹¹⁾ bunda Şām'da kalmalı olur. Hāli ne ola?” didi. Niçün birkaç gün şabr itmeyeyin ki ‘Anter gele yitişe aña dağı tanışavuz, görevüz. ⁽¹²⁾ Bu iş hakkında ne dir? Eger gitmelü olursavuz cümle bile gidevüz.” didi. Kays eyitdi: “Yā Hārīş! Bundan korkarın ki eglenevüz. ⁽¹³⁾ Çeri gelüp yetişmelü ola. Yollar bağlana. Gececek yol bulunmaya. Şoñra işümüze peşimān olmalı olavuz. Hīç bundan yig ⁽¹⁴⁾ ben nesne bilmezin ki yol açukiken geçevüz. ‘Anter gelüp bizüm gitdüğümüz işidicek ardumuzdan irişür. Zīrā anuñ ⁽¹⁵⁾ kardaşı Şeybūb dört yañadan haber bilivirür. Ne yir açukdur, ne yirde çeri vardur. Cüsteler anlara mālların şaklamak ve āli ⁽¹⁶⁾ içinde gitmek āsāndur ve hem ben bunda kullarumdan ba‘zısını korum giderin. Tā ki vaktin ‘Anter'e haqīkat-i hāli ⁽¹⁷⁾ bildüreler. Bizüm göymeyüp itdüğümüze ne sebep olduğın aña diyeler.” didi. Rebī‘

eyitdi: “Yā melik! Bundan eyü fikr yokdur. ⁽¹⁸⁾ Didügün gibi itmek hemān bu üç günde gitmek gerek yoksa çeri yetişür. İş düşvār olur.” diyü söyledi. Fi'l-cümle ⁽¹⁹⁾ bu haberden şoñra dördünci günde mecmū-ı yaraqların gördiler ve bilinmez yollardan beriyyeye girdiler vaqtı ki beriyyeyi ⁽²⁰⁾ ortaladılar. Bir yire dirilüp tanışdılar ki kañğı kabīle üzerine varalar? Kime konşuluk ideler. Rebī' bin Ziyād eyitdi: “Ben bildügüm ⁽²¹⁾ oldur ki Cebel-i Tihlān'a varavuz. Benī Hureyka'yıla konşu olavuz. Zīrā anlaruñ ulusu Remīm bin Ğayyān bin ‘Anhab eyü kişidür ⁽²²⁾ ve atañ Züheyr'üñ anuñ üzerinde çok haqqı vardır. Zīrā atañ anı Benī Reyyān elinden tutsağıken alup at ve ton ⁽²³⁾ hil'at virüp kabīlesine göndürmişdür. Ol vaqtden berü ol sizüñ bir hācet coğnuñuz gözedür ki bitürüp ol işi **[181a]** ⁽¹⁾ yerine getüre ve hem anuñ olduğı yirler be-ğāyet yüce tağlardır. Qal'alardan yigdür. Ol sebeble Remīm kendüzi çevresindeki ⁽²⁾ beglerden baş indürmezdi.” **Rāwī eydür:** Vaqtı kim Qays Rebī'üñ bu sözün işitdi. Fikrin şavāb gördi. Turmayup ⁽³⁾ gitdiler. Şuña degin ki Tihlān tağlarına yakın vardılar. Qays bir cemā'at atlu göndürdi ki Remīm'e Qays'üñ geldüğün diyeler ⁽⁴⁾ ve andan yurt ve destūr isteyeler ve Remīm dağı hayli ulu kişi idi. Eli altında çok ili varıdı ve anuñ ili Yemen'üñ kapısı ⁽⁵⁾ idi. Melik Qays'üñ gelmesi haberin işidicek ilinüñ ulularına haber idüp bindi. Karşu çıkdı ve ahvālin haber şordı. Qays, ⁽⁶⁾ Benī Bedr'ile Benī Fezāre⁶⁷³ ve kendü arasında olan mā-cerāyı hikāyet itdi ve güyegüsi Melik Nu'mān anuñ haqqında ne vechile yarağ ⁽⁷⁾ itdüğün didi. Remīm eyitdi: “Vallāhi yā Qays! Anuñ ilçisi geldi. Bu haberlerden ba'zısın didi. Hergiz muqayyed olmadum. Zīrā benüm ⁽⁸⁾ hiç korkum yokdur. Yüce tağlar bereketinde didi ve hem bizüm cemā'atümüz ittifāklı cemā'atdür, kılıç erleridür ve bahādurlardur. Bunda ⁽⁹⁾ geldüğün eyü varduñ. Zīrā düşmānuñdur, kurtulduñ. Maqşūduña yetişdüñ. Atanuñ benüm üzerümde çok ⁽¹⁰⁾ haqqı vardır. Çok eylugin görüp tururın. Ben anı dāyim añarın, unutmazın ve her ne yir dilerseñ ol arada yurt

⁶⁷³ 181a-6 Fezāre: Fizāre

(11) ʔut.” didi. ʔays'ıñ cemā'atine buyurdılar. Bir ırmaʔ kenārında otı ʔuyı bol yirde evlerin ʔurdılar. Melik ʔays ve Rebī⁽¹²⁾ ve ʔardaʔlarını Remīm aldı. Evine getürdi. Üç gün temām ʔavmi ve ʔabileşi uluların divʔürüp bunlara ʔonukluk itdi. (13) İ'zāz u ikrāmıla ʔondukları yire getürdi. ʔays gördi ki ʔadırlar ʔutulmuş, dört ʔarafına 'alemler dikilmiş. Hoş zāhir oldu, (14) sevindi⁶⁷⁴ ve līkin 'Anter'üñ haberi bilinmedigine melūl olurdu. Gāh gāh añardı ve Benī Hūreyʔa, Benī 'Abs'üñ mālı ve ʔavarı (15) ʔokluğun 'Arabī atların Hicāzī develerin ve ʔonların ʔumāʔların huʔuʔa 'Anter'üñ 'Irāk'dan getürdüğü uzun (16) yüklü ʔara gözlü develer ki eger bir 'Arab biricüğine mālīk olsa girü ʔalan 'Arab'a yiglenürdi. Gördiler, ʔased itdiler ve ʔama'a düşdiler. (17) Yağmalamak fikrin itdiler ve bunları az ʔanurlardı ʔulların döğüp develerin uğurlayup ʔızlarına, 'avretlerine ʔama' itmege yir yirin (18) yaraʔlandılar. Bu Benī Hūreyʔa'(y)ı ʔama'a düşürüp bu fitne(y)i iden Ahyal ibni 'Amr idi kim Benī Hūreyʔa'nuñ bahādurları idi. Şöyle ʔanurdu ki (19) at üzerine geldükden ʔoñra dağı öñine kimse ʔurmazdı. Dilerdi ki Benī 'Abs'i ʔırup oğlın ʔızın ve mālın devesin yağma (20) ideydi. Bunuñ üzerine bir nice gün geʔdi. Bir gün Melik Nu'mān'ıñ Remīm'e ilçisi geldi. Şöyle haber getürdi, eyitdi: “İy ilüñ (21) ulusı! Biliñ Melik Nu'mān senden ol ʔa'ife(y)i ister ki mecmū'-ı 'Arab'a 'āʔı olmuşdur. Benī Bedr helāk itmişdür. Melik Nu'mān (22) anlaruñ helākı ʔaşdına yitmişidi. ʔabīlenüñ ʔavmin ki cümlesi yüz yetmiş biñ kişi olur, divʔürdür. Mecmū'ısın ʔırup oğlın (23) ʔızın esir ideydi. Şimdiki hālde haber şöyle bilindi ki yirlerinden ʔaçmışlar. Saña ʔıgınmışlar. Cebel-i Tıhlān'a⁶⁷⁵ ʔama' itmişler. Melik Nu'mān [181b] (1) saña eydür ki “Eger benüm rızām isterse ve ʔaʔkum ri'āyet iderse anlaruñ üzerine varduğum vaktin benümile bile ola. (2) Mālların ve develerin aña, başların ʔanların baña.” didi. Eger bu sözi istemezseñ ʔerisi-y-ile senüñ üzeriñe gelür, ʔağı ʔaşı (3) yaʔar, dünyāyı saña ʔar gösterür. Zīrā nāra ve nūra and içmişdür. Ol anları ʔomaz. Anlaruñıla ʔonşuluk iden

⁶⁷⁴ 181a-14 sevindi: sevendi

⁶⁷⁵ 181a-23 Tıhlān'a: Tahlān'a

kişilere dağı (4) Benî Temîm'e itdüğün ider ki mecmû'ısın divşürdi. Ocağa urdı.” didi. “Hele ben saña haberciyin.” didi. “Saña gerekise sözümü (5) tutasın.” **Râvî eydür:** Remîm ilçinüñ bu sözün işidicek mütehayyir oldu. Benî 'Abs'i konşu idindüğine peşimân oldu. (6) Tahayyürinden Benî Hureyka uluların divşürüp tanışık itdi. Cümlesinden birisi Ahyal ibni 'Amr idi ki kavmüñ bahâdurıdur. “Melik (7) Nu'mân'a ne cevâb virelüm?” diyü fikr itdiler. Ahyal eyitdi: “Vallâhi sen yañıldıñ. Bir bölük 'âşî tã'ife(y)i getürüp 'izzet ü ikrâm itdüñ. (8) Melik Nu'mân ilçisi gelmezden öndüñ biz anlaruñ mälların yağma itmek kaçd itdük idi. Zîrâ anlaruñ şimdiki hâlde hiçbir (9) döstları yokdur. Qanda varurlarsa yağma iderler. İlden biz müsteħikuz.” didi. Andan Ahyal, Melik Nu'mân ilçisine cevâb virüp (10) eyitdi: “Yâ 'Arab eyüsü! Var sen söyle haber vir ki 'Hiç ol gelmek lâzım degül. Ol hizmet bizüm boynumuza düşmânı aña tutavuz, (11) iledevüz. Ol minnet bize ola.” didi. “Zîrâ biz anlara bu tağdan gidüñ dirüz. Anı depeleşmege sebep iderüz.” didi. Benî Hureyka bu (12) sözi işidicek tama'ları hasedleri arttı. 'Ahdların bozdılar. Uğraşa yaraqlandılar. **Râvî eydür:** Remîm hil'at virüp (13) Nu'mân'ın ilçisini gice göndürdi. Kimse görmesün diyü ve eyitdi ki “İy 'Arab'ın yüzi ve üründüsü! Begüne digil ki biz anuñ (14) kullarındanuz anuñ hâtırınıçün Benü 'Abs'ile bizüm ortamuzda olan 'ahdı bozduk.” didi. Remîm bu işi itdüğüne (15) sebep kavmile kendü ortasında muhâlefet ola diyü korkdı. Zîrâ mecmû'ısı tamam itmişler idi. Benî 'Abs'e yağma idelerdi. (16) Bu dağı anlaruñ didüğüne uydı. **Râvî eydür:** Ol gicenüñ şabâhı 'Anter bin Şeddâd Benî 'Abs'e irişdi. Bilesince mâlı (17) ve devesi ve cemî'-i kumaşı ve Şâm'dan getürdüğü ganimet mâlı zîrâ 'Anter 'Âlem-i Sa'dî'ye⁶⁷⁶ gelüp gördi. Yir yurt ısuз qalmış bir eve (18) indiler. Muqrî'l-Vahş ve 'Urve bin el-Verd ki bunuñıla Şâm'da bile idi. Bilesince qondılar. Melik Qays'ın anda qoyup gitdüğü kullar (19) haber virdiler. Qabîlenüñ Melik Nu'mân'dan kaçup Yemen vilâyetine gitdüğün didiler. 'Anter mütehayyir oldu,

⁶⁷⁶ 181b-17 'Âlem-i Sa'dî'ye: 'Âlem-i Su'dâ'ya

eyitdi: “Vallāhi eger ben ⁽²⁰⁾ irişsem gitmege kıomazdum. Nu‘mān'ıñ çerisi kıum kıayır şağışınca dağı olsa aña zāfer bulmazıdı.” didi ve yarındası hemān göçdi. ⁽²¹⁾ Ol Melik Kıays kıoduğı kıullar ve Şeybüb eṭrāfdan yol görürlerdi. Hıç kımseden kıorķusuz gibi uğraduķları kıabıle(y)i yağmalar idi. ⁽²²⁾ ‘Anter, Muķrı'l-Vaḥş'a eydür ki “Bu yire biz dağı gelmezüz. Bu yola uğramazuz. Her nesne ki yol üzerinde elümuze girür ⁽²³⁾ senüñ olsun alalum.” diridi. **Rāvı eydür:** Bunlar bu ḥālile gitdiler. Şuña degin ki Cibāl-i Tıhlān'a yetişdiler. **[182a]** ⁽¹⁾ Kıavme ve kıabıleye kıoşdılar. Kıavmi ‘Anter'ıñ geldüğine be-ğāyet feraḥ oldılar. Ol gün anlara düğünden bayramdan ziyāde göründi. ⁽²⁾ Evet ‘Anter Melik Kıays'a yirüñ yurduñ niçün kıoduñ gitdüñ? diyü ‘itāb iderdi. Kıays eydürdi ki “Vallāhi iy bahādurlar ⁽³⁾ ulusı! Gitmedüm illā oğuldan kıızdan kıorķduğumdan ve kıavmi kıabıle(y)i esirgedüğümünden ne kendü başumdan. Zırā kıız kıarında⁽⁴⁾ şum Mütecerride baña ḥaber göndermiş ki Nu‘mān şu kıadar kıabıle cem‘ itdi ki ḥaddi ḥisābı yok. Yirüñüzü ve yurduñuzu ⁽⁵⁾ yakmak diler. ‘Avretlerüñüzü bāzārlarda şatdurmak ister. Sinān'ı ve Benı Fezāre'den⁶⁷⁷ kalanı size güldürmek ⁽⁶⁾ kıaşdın ider. Bize ‘ār ğayret olur dimiş ve hem senüñ bu kıadar vaktde geleceğüñ bilsevüz güyerdük dirdi. Senden ⁽⁷⁾ kıorķdum idi ki Şām tarafında egleneydüñ, bize gelüp Nu‘mān yetişmelü olayıdı. Rüsvey olayduķ. ‘Arab ortasında ⁽⁸⁾ meşel olayduķ. Şol meşel olaydı bize ki dirler “Tiryāk ‘İrāk'dan gelince yılan şokan ḥakķa ulaşur.”” Rebı‘ bin Ziyād ⁽⁹⁾ eyitdi: “Yā bahādurlar ulusı! Beg ḥakķın söyler. İşıtdüğine göre işlemişdür. Eyü varmışdır. ‘Anter, Melik sözün işidicek ⁽¹⁰⁾ sākıt oldu. Zırā olan oldu, gitdi idi. Şimden girü aña ḥıle mümkin degüldür. Tırdı kıavmü kıabılesi ortasına ⁽¹¹⁾ gelüp ‘Able'ye yetişdi. Yine şükrler itdi. Bu ebyātı okıdı: **Şı‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir] ⁽¹³⁾ Biraz vaktten bir bölük kıışı Benı ‘Abs'den gelüp ‘Anter'e ğurbetden şikāyet itdiler ki “Yā bahādurlar başı! La‘net ğurbete ve yaluñuz⁽¹⁴⁾ lığa gelsün. Zırā şunda geleli gündün berü nireye varsavuz kıovarlar.

⁶⁷⁷ 182a-5 Fezāre'den: Fizāre'den

Kağı otlakda tavarumuz bulsalar sürerler ve uğurlarlar ⁽¹⁵⁾ ve kullarımız dögerler. Söylemege mecāllümüz olmaz.” didi. ‘Anter bunların şikāyet itdüğine acıdı, eyitdi: “Yā ḥarām-zādeler. Bunuñ gibi ⁽¹⁶⁾ nesneye şabr idüp ḥorluğa rāzī olunca her ne yire varsañuz ne otlakda dilerseñüz yürüseñüz ne söyleyenün başına ⁽¹⁷⁾ ağaç ursañuz ne size söylerlerse baña haber itseñüz ne görseñüz ki ben bu tağ ehline ne iş kıluram.” didi. Bu kişiler ⁽¹⁸⁾ ‘Anter’ün sözinden be-ğāyet feraḥ olup kuvvet buldılar. Ol vaktde Aḥyal ibni ‘Amr, Remīm ağzından Melik Ḳays’a bir kişi göndürdi. ⁽¹⁹⁾ Eyitdi: “Yā Ḳays! Ḳabileñile bu tağdan göç git. Bizüm cemā’atümüz incindiler. Otlak tıldı diyü şikāyet itdiler yoksa saña ⁽²⁰⁾ bir zarar yetiştirürler. Bizüm saña itdügümüz eylük daḡı zāyi’ olur.” didi. Melik Ḳays bu sözi işidicek müteḥayyir oldı. Eyitdi ⁽²¹⁾ ki “Var aña bizden selām it ki biz bu yurda anuñ rızāsıyla geldük. Şimden girü daḡı her ne dirse anı iderüz. Evet bize ⁽²²⁾ üç gün mühlet virsün. Andan soñra şikḫleti götürevüz, otlakları açıla.” didi ve gelen kişi göndürdi. Bu söz Ḳays’a ⁽²³⁾ katı teṣīr itdi. Rebī’ bin Ziyād’ı kığırdı. Bu sözi anlar didüklerinden ğaraḫları hemān cenge sebep kılmaḡdur. Zīrā anlar **[182b]** ⁽¹⁾ bizüm mālumuza ṭama’ itmişlerdür ve ihtimāl var ki Melik Nu‘mān anlara kişi göndürmiş, mālumuzu ve ḵanumuzu ḥelāl görmüş ola. Şavāb oldur kim ⁽²⁾ bu gice ṭurup mālı tavarı cem’ idüp göçevüz. İrte olunca Yemen şehirlerine girevüz yoksa bize kılıç girür. Zīrā düşmānumuz çokdur. Başumuz ⁽³⁾ yaraḡın görmek geregüz.” didi. Melik Ḳays eyitdi: “Vallāhi yā Rebī’! Benüm ḥāṭırumdan geçerdi. Evet ‘Anter bunu işidicek bir fitne itmesinden ⁽⁴⁾ korḡardum ki bizi bir belāya uğramalu iderdi. Rebī’ eyitdi: “İmdi yā melik! Bunu ‘Anter’e bildürün. Evet ādem geldi, demek belki bu ⁽⁵⁾ yir bize ṭaracaḡdur. Bunda şimdiye deḡin ṭurduğumuz senden ötüri idi. Şimden girü varalum Yemen içine girelüm. Gidelüm bizden Nu‘mān’uñ ⁽⁶⁾ ümīzi kesilsün diñ.” didi. Ḳays eyitdi: “Yā Rebī’! Bu söz şavābdur eyle idelüm. Siz bu sözi ḡardaşlarıñuzıla meşveret idün. ⁽⁷⁾ Ben ‘Anter’e diyeyin iken kimse ṭuymasuñ.” **Rāvī eydür:** Aḡşama ḵalmadı. Bu sözi ḵabile

ortasında şöhrət buldı. ‘Avret ⁽⁸⁾ oğlan söyleşürlerdi. Bu haber ‘Anter'e irişdi, gāyetde kaçıldı, eyitdi: “Vallāhi Kays bizüm başumuza getürmedük iş komaz. Bizi ⁽⁹⁾ uğratmaduk hırluk kalmaz.” didi ve eyitdi ki “Ben bilürem ki Yemen ‘Arab'ları bizüm mālumuza tama‘ iderler eger süñü oynına girmezsevüz.” ⁽¹⁰⁾ didi. Andan Muḳrı'l-Vaḥş'a eyitdi: “Bu haberi ne fikr idersin?” didi. Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: “Ben andan artuk fikr itmezin ki bu cemā‘te ⁽¹¹⁾ kılıç koyavuz, mälların yağma idevüz.” didi. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi yā qarındaşum bende hemān aña kaşd iderin. İllā Kays'ıñ hātırından ⁽¹²⁾ geçemez. ⁶⁷⁸” didi. **Rāvī eydür:** Bunlar bu sözde idi. Bir kişi iḱerü girdi. ‘Anter'üñ elin öpdü ve ağladı. Benī ‘Abs'üñ ⁽¹³⁾ dervişlerinden idi. Eyitdi: “Yā bahādurlar ulus! Beni bu gāyetden qurtar. Rüzgār miḱnetinden alıko.” didi. ‘Anter bunuñ ⁽¹⁴⁾ ağladuğına riḱkat itdi. Zīrā ḱonşılarında idi.” ‘Anter eyitdi: “İy ‘emmüm oğlı! Saña ne oldı?” diyü şordı. Seni murāduña ⁽¹⁵⁾ irişdüreyin.” didi. **Rāvī eydür:** Meger bu pīrüñ bir kıızı varıdı. Benī ‘Abs'üñ kıızlarıyla ulalmışıdı. Büyiyecek ⁽¹⁶⁾ atası[yı]la bile otlağa deve güdmege giderdi. Tā ki deve şuvarmada yardım ideydi. Şāḱīb-i cemāl idi, servi boylu giñ ⁽¹⁷⁾ gözlü idi. Nite ki şā‘ir anuñ ḱaḱında bu beyti dimişdür. **Şi‘r.** [Arapça Şiir] ⁽¹⁸⁾ Ol yire varduḱlarında Benī Hureyḱa'dan bir yigit ki Ğādir bin Cifāl dirler, Aḱyal ibni ‘Amr'ıñ ‘emmüsi oğlı idi. Gördi sevdi. Her ⁽¹⁹⁾ yire ki varurdu. Ta‘arruz itmek isterdi. Atasına i‘tibār itmezdi. Bu cemā‘atüñ azlığına ve kızuñ cemāline ḱamā‘ iderdi. Ol ⁽²⁰⁾ pīr ne ḱadar ki yalvarurdu, “Bu işi terk it.” dirdi, ol kişi daḱı biter olurdu. Pīr bundan incinüp kıızı otlağa bile iletmez oldı ⁽²¹⁾ ve kendü yaluñuz zaḱmet çekerdi. Ğādir, evvelki yirlerde kıızı bulmayıcaḱ ḱatı ‘ışḱı galebe itdi. Ba‘zı ḱullardan şordı, eyitdiler: ⁽²²⁾ “Atası gizledi, evde ḱodı, senden şaḱınduğundan.” didiler. Ğādir bunu işitdi, kaçıldı ve eyitdi: “Lāt u ‘Uzzā ḱaḱı gizledüğü ⁽²³⁾ yirden gözi ḱarşusunda alayın.” didi. Eger söylerse ḱılıcıla anuñ boynın urayın.” didi. **Rāvī eydür:** Ol bed-baḱt be-gāyet [183a] ⁽¹⁾ şirrİR idi. Kendüzin

⁶⁷⁸ 182b-12 geçemez: gecemerin

görenlerden idi. ‘Emmüsi oğluna i’timād idüp ne gerekse iderdi. Fi'l-cümle Ğādir gice olıcağ ‘Abs'inüñ ⁽²⁾ evine kaçd itdi ve eyitdi ki “Kızıñ ‘Alvā kandaşur? Bugün niçüñ şahrāya getürmedüñ?” didi. Ebā Kubeys haqqı-y-içün eger kızuñı ⁽³⁾ baña virmezseñ saña kazām deger.” didi. Pīr eyitdi: “İy yigit! Bunun gibi sözi қо, Tengriñe baқ. Eger kızımı helālīga ⁽⁴⁾ isterseñ vireyin ve illā Lāt u ‘Uzzā haqqı-y-içün kızçuğazımı baña қо. Aқ şaқalumdan utan. Beni kızumiçün rüsvāy itme. ⁽⁵⁾ Eger güç iderseñ varurın şabāh Remīm'e senden yaқam yırtarın. Şikāyet iderin.” didi. **Rāvī eydür:** Buña da ⁽⁶⁾ ve şikāyet idecegi kişiyе de bile söğdi ve eyitdi: “Vallāhi eger yarın kızuñı baña şahrāya getürivirmezseñ gelürin ⁽⁷⁾ seni hayātdan nevmiz iderin.” didi ve döndi kızuñ atası ceza‘-ı feza‘ıla bunun şerrinden incindüğinden geldi. ‘Anter'e ⁽⁸⁾ şikāyet itdi. Evvel evine geldi idi. ‘Avreti: “Ne olduñ?” diyü şordı. Hāli şikāyet itdi. ‘Avret eyitdi: “İlüñ bahādurı ⁽⁹⁾ ‘Anter'e var. Senüñ guşşanı ol giderür.” didi. Pīr bu sözi gāyetde begenüp ‘Anter'e vardı idi. ‘Anter pīrüñ ağladuğın ⁽¹⁰⁾ görüp esirgedi var kızuñı evüñe getür. Kimseden қorқma. Ne gelür baña şal.” didi. Pīr feraҳ olup kızın evine getürdi. Allāh'a ⁽¹¹⁾ tevekkül itdi. ‘Anter ol sā‘atde Muқrı'l-Vaҳş'a ve ‘Urve bin el-Verd'e haбер göndürdi. Pīrüñ mā-cerāsın bildürdi ve eyitdi ki ⁽¹²⁾ “Ben bu қavmile depeleşmek isterin. Kimsesinden қorқmazın.” didi. Muқrı'l-Vaҳş eyitdi: “Varın pīre diyeyin ki sen kızuñı ⁽¹³⁾ evüñe getür. Ben ev ardında gizleneyim. Ğādir gelüp saña ne dir, göreyin.” diyü pīre gitdi, bu sözi didi. Pīr ziyāde feraҳ ⁽¹⁴⁾ oldu. Gice olıcağ Ğādir şeyhüñ evine geldi. Kızın gördi ki evine getürmiş. Şöyle şandı ki bunuñ ceza‘ından feza‘ından ⁽¹⁵⁾ қorқdı, getürdi. Be-gāyet feraҳ oldu, esirgedi ve pīre eyitdi ki “Yā şeyh! Tengri seni dāyim feraҳ tutsun. Kızuñı baña ışmarla. Gör ki ⁽¹⁶⁾ ben de saña ne tuhfeler virürin.” didi. Andan çağırdı ve ırladı ki kızuñ üzerine gire. Muқrı'l-Vaҳş ev ardından ⁽¹⁷⁾ def‘i segirtti ve gögsinden tıtdı, yire düşürdi. Süñügi dört yanına tağıldı. Elin ardına bağıladı. Ol қavmüñ ⁽¹⁸⁾ yolları üzerine bırağıкодı. Bu cemā‘atüñ yurtlarından ıraқ

yirden kendü kavmine geldi. Hiç nesne itmemiş gibi. **Rāvī eydür:**⁽¹⁹⁾ Şabāh olıcak Şeybüb geldi. ‘Anter'den Muḳrī'l-Vaḥş'a selām getürdi. “Yāḡı yaraḡına binsünler. Hem göçelüm.” didi.⁽²⁰⁾ **Rāvī eydür:** ‘Anter bir kişi daḡı ‘Urve'ye göndürmişidi. Benī Ḥureyḳa'nuñ bunlaruñıla ceng idecegin bildürmişidi. “Şavaş⁽²¹⁾ yaraḡına atlanuñ.” dimişidi. Seḡer vaḡtinde ṡurdu. ‘Anter ḡullarına buyurdu. Develeri sürdiler, maḡfeleri⁶⁷⁹ yükletdiler. ‘Avreti oḡlanı⁽²²⁾ bindürdiler. Ḳays'a ḡaber virdiler ki ‘Anter ilden öñdin göçdi. Ḳays ta‘accüb itdi. Ḳorḡuya düşdi. Def‘ī ṡurup raḡtın yükletdürüp⁽²³⁾ gitmek ardınca oldu. Andan Ḳays göçdi diyü mecmū‘-ı ḡabile göçdi. Ḳays'uñ ḡardaşları ve bahādurları yaraḡlandılar. [183b]⁽¹⁾ Ḳadırları yükletdiler. ‘Alemleri ḡaldurdılar. Yedekleri yiddiler. Ḳumaşı ve ḡavmi önce göñderdiler. Bahādur göç ardına ḡaldılar. Şabāḡ⁽²⁾ olıcak ‘Anter, Ḳays'ı ḡarşuladı. Geldi selām virdi. “Ḳanda ḡonalum?” didi, şordı. Melik Ḳays eyitdi: “Şu ṡaḡ etegine ḡonavuz,⁽³⁾ ṡaḡdan ḡıḡmazuz. Tā ki mālumuṡı ṡaḡlayavuz.” ve daḡı eyitdi ki “Yā ‘Anter! Senüñ öñce gitdüḡüñe sebeb ‘Able'ye Şeybüb bir feraḡ⁽⁴⁾ yir bulsuniḡünden ḡayrı nesne bilmezsin.” didi. ‘Anter eyitdi: “Ne‘am yā melik! Zīrā ‘Able gözlerüñ nūrı, cānuñ sürürıdır.”⁽⁵⁾ didi. Bunlar bu sözde idi. Gördiler ki Benī Ḥureyḳa atluları belürdi. Bahādurlar öñlerince girü ḡalan ardlarınca ṡaḡı⁽⁶⁾ ṡaşı ṡutmuşlar. Oḡ, ḡılıç, süñü, ḡuḡal ḡaḡışduḡından zührenüñ zühresi yarılurdu. Bahādurlar na‘rasından ılduz ürker⁽⁷⁾ di. Öñlerince Aḡyal ibni ‘Amr demürden ḡal‘aya dönmiş bir tāzı ata binmiş elinde hindī ḡılıç ve keskin süñü gömḡök demüre⁽⁸⁾ müstaḡraḡ olmuş. Arslan gibi añrar ve yılan gibi ḡıḡgurur ve eydür ki “Ḳanda gidersiz yā kilāb? Benī ‘Adnān ‘emmüm oḡlı⁽⁹⁾ Ġadir'i öldürdüñüz.” dir. **Rāvī eydür:** Benī ‘Abs'üñ atlar ḡışnedüḡin ve develeri añraşduḡın ḡoyunları meledüḡin⁽¹⁰⁾ Benī Ḥureyḳa işitdiler. Bildiler ki Benī ‘Abs göçdi. Yurt yirinden yaña dirilüp gitdiler. Gördiler ki Ġadir depelenmiş, yol üzerinde⁽¹¹⁾ ḡana müstaḡraḡ yatur. Ḳaḡırışdılar, birbirine ḡaber itdiler. Dirilüp

⁶⁷⁹ 183a-21 maḡfeleri: muḡāfeleri

biraz ağlaştılar. Gelüp bahādurları Aḥyal'a haber virdiler. Gözleri ⁽¹²⁾ od gözine döndi. Çağırdı, bağırdı, “Vāy böyle oldu, şöyle oldu.” didi. Hemān bu sebep yiter depeleşmege ve mālların, ‘avretlerin ⁽¹³⁾ esir itmege diyü bindi ve eyitdi ki “Belāyı anlar evvel başardılar. Bizüm bahādurlarumuzdan birin öldürdiler.” diyü çerisin alup ⁽¹⁴⁾ didüğümüzleyin Benī ‘Abs'e yetişdi. At ayağı tozından gök görünmez idi. Benī ‘Abs'ün mālına tama‘ idüp gelen bī-⁽¹⁵⁾ḥadd idi. Deñiz gibi mevc ururdu. ‘Anter bunları göricek ‘Urve'ye eyitdi: “Hā benüm istedüğüm bunuñ gibidür. Bunlardan ⁽¹⁶⁾ temām intikāmum alam. Yüregüm şovudam.” didi ve dahı Muḳrı'l-Vaḥş'a eyitdi: “Bunlar hep senün aşşıñdur. Bunlardan saña ve ‘avretüne ⁽¹⁷⁾ kâbine yitecek nesne alıvireyin. Sende er gibi öldürtmede, çekmede takşirlik itme.” diyü ısmarladı ve “Esir dutmağa meşğül olma ⁽¹⁸⁾ ki şavaş yürinde esir meşğül olmak çeriye ḥorlık getirir.” didi. Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: “Senün muşāḥebetün bereketinde ⁽¹⁹⁾ bahādurlığı ve at erligini öğrenmiş idi.” ‘Anter, Muḳrı'yı şolına turgurdu ve kendü kabilesinün sağ yanından yürüdi. ⁽²⁰⁾ Bilesince qardaşı oğlu Haṭṭāl ve sāyir bahādurlar yürüdi. Benī ‘Abs deñiz gibi mevc urdu, iki çeri birbirine toḳuşdı. ⁽²¹⁾ Ölüm yaylarından ecel oḳları atıldı. Süñü Melik'ül-mevt muşibeti haberlerin getürdi. Ölen şağındağı cerāḥatden ⁽²²⁾ öldü mi? Yoksa şolındağıdan ma‘lūm olmaz oldu, kılıçlar kellelere ḥākim oldu. Elden düşen kaçı kan getürdi. ⁽²³⁾ Günün yarusı geçince bahādurlar ādem kanından esirdi. Kara at tozdan boz oldu. Gündüz midür, gice midür bilinmez[184a] ⁽¹⁾di. ‘Anter elinde yıldırım gibi kılıç ve Tengri qazası gibi süñü Aḥyāl ibni ‘Amr'a yetişdi ki qavmün bahāduru idi, kılıç qana ⁽²⁾ dönmişidi. Süñüsü şafaqa na‘ra ururdu ki işidenün zehresi çāk olurdu. Yoldaşlarına “Māla tavara muḳayyed ⁽³⁾ olmañ hep kırmayınca.” diyü söylerdi. ‘Anter bunı işitdi. Qaḳıdı ve çağırdı, eyitdi: “İy ‘arsuzuñ oḅlı! Sen ⁽⁴⁾ qandan ve māl almaq qandan.” didi. Beri gel taḅ yirinden irer şarb qocaldur ḥarb gerekise.” didi ve bu ebyātı oḅdu: ⁽⁵⁾ Şi‘r. [Arapça Şiir] ⁽⁶⁾ Rāwī eydür: Aḥyal, ‘Anter'ün sözün işitdi. Eyitdi: “Göresin qanḅı yigit qoca olur.” didi. ‘Anter'ün

üzerine ⁽⁷⁾ yüridi. ‘Anter anı sünüyile dürtti, sünüsünde arkasında çıktı. Başı üzerine düşdi. Benî Hureyka ⁽⁸⁾ bahādurları Ahyal öldüğün göricek ‘Anter'e dört yanından üşüp sögerlerdi. “Yā harām-zāde! Senüñ ⁽⁹⁾ elüñ kurusun. Bir bahādur öldürdün ki dağı felek gözi anuñ gibi görmemişidi ve dağı atlularda ⁽¹⁰⁾ aña nazır bulunmazdı.” Dirlerdi. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi yā harām-zādeler! Hep başuñuz çanağını at ayağına na‘l iderin. ⁽¹¹⁾ Kaçup tağa çıkanuñuzdan gayrı kimse(y)i kurtarmazın ki konşuluk hakkın şaklayasız. Ġarīb gelenlere dağı yirde buncılayın ⁽¹²⁾ itmeye kalanuñuz.” didi. Andan depeleşmege meşğul oldu. Şuñā degin ki öyle vakti oldu. Gün zāyil olıcağ Benî Hureyka ⁽¹³⁾ şındı. Mālın ve tavarın dökdi, kaçdı. Tağlar başına gitdi. Benî ‘Abs'üñ uğraşın gördiler. Kimse taḥammül idecekleyin ⁽¹⁴⁾ degül. Tağlara şıgınmağ ardınca oldılar. Benî ‘Abs şāzılık çeri şınduğına ‘Anter'e ve Muḳrı'l-Vaḥş'a ve kayın atasına bahādurluğlar ⁽¹⁵⁾ idüp işler başarduğına du‘ālar itdiler ve mällar ve develer alduklarına sevindiler.⁶⁸⁰ Kimisi māl aldı. ‘Avrete oğlana muḳayyed olmadı ⁽¹⁶⁾ ve kimisi ikisin dağı cem‘ itdi. Fi'l-cümle ‘Anter kız kardaşı oğlu Haṭṭāl katına geldi. Anuñıla sāyir bahādurlar bile idi. Gördi ki ⁽¹⁷⁾ Bu uğraşı söylerler. Kerem olup söyleşürlerdi. Muḳrı'l-Vaḥş, ‘Anter'üñ bahādurluğların söylerdi. Eyitdi: “İy bahādurlar ⁽¹⁸⁾ ulus! Şimdiki zamānda şecā‘at mürüvvet ‘Arab'a denmişdür. Bunlaruñ içinde dağı saña müsellemdür. Allāh seni yavuz dilden, ⁽¹⁹⁾ yavuz gözden şaklasun. Elüñ derd görmesün. Dilüñ dutulmasun.” didi. ‘Anter bu sözden hoş hātır olup ⁽²⁰⁾ ol def‘a eline giren mālı Muḳrı'l-Vaḥş'a viridi. Mübālağayla māl ve deve eline girdi. **Rāvī eydür:** Vakti ki Benî ‘Abs ⁽²¹⁾ Tıhlān tağlarından kurtuldılar. Bir yire indiler. Mälların ve tavarların cem‘ itdiler. Benî Hureyka'dan aldukların üleşdiler. ⁽²²⁾ Tağ ve taş şahrā bunlaruñ develeri ve koyunları-y-ıla tıldı. Andan hemān Yemen şehirlerine teveccüh itdiler. İttifāk bunuñ üzerine ⁽²³⁾ itdiler ki hemān ol demde geçüp gideler. Melik Ḳays eydürdi ki Arz-ı Hicr'e gidelüm. Nu‘mān dağı bizüm

⁶⁸⁰ 184a-15 sevindiler: sevendiler

haberümüz bilmesün.”dirdi. [184b] ⁽¹⁾ Fi'l-cümle тұrup ol aradan şabāh olıcak göçdiler. Benī Hureyka'nun қалancası тағлар başından bunların göçdüğün ⁽²⁾ görüp sevinüşlerdi, yağma itmediler ve oğlumuz kızumuz bile alup gitmediler diyü. **Rāwī eydür:** Ol gün ve gicenün ba'zısın ⁽³⁾ dağı gitdiler. Nice ki gitdiler önleri uzak beriyye göründi. Cānavarlar yollara galebe itdi. Maḥfeleri⁶⁸¹ ortalarına alup ⁽⁴⁾ ‘Anter ve Muḥrı'l-Vaḥş ve ‘Urve etrāfindan yürüyüp şakırlardı. **Rāwī eydür:** Bu kavm şol kadar gitdiler ki ‘avretler dāyim ⁽⁵⁾ gitmekden şikāyet itmege başladılar. Melik Ḳays'un bir kıızı varıdı, Cemāne adlu. Anasına eyitdi: “Yā anal! Biz mi giderüz yoksa yirde ⁽⁶⁾ bizümile bile mi yürür ki? Ben hep şu kum depecüklerin yürür görürin, nedür? Bu bizüm ḥālümüz eger esīr olsavuz ancak ⁽⁷⁾ bu kadar zahmet çekerdük.” didi. Anası kızını esirgedi ve Melik Ḳays'a didi: “Bu ne rüsvāyılık?” diyü söyledi. **Rāwī eydür:** ⁽⁸⁾ Bunca günden soñra bir yire yetişdiler ki Minā dirlerdi. Otı şuyı bol şahrālarıdı ve ağaçları laṭif, kuşları ḥūb, şuları ⁽⁹⁾ şovuk, otları koḳulu yirleridi. Ol arada indiler. Evlerin tıtdılar. Tavarların şalı virdiler, diñlendiler. Melik Ḳays eyitdi: ⁽¹⁰⁾ “Bu yiri kendümüziçün yurt vaṭan kılalum, dağı ayruḳ yire gitmeyelüm. Gelene kılıç süñü gösterelüm.” didi. **Rāwī eydür:** Bu yirün ⁽¹¹⁾ yaḳınında Benū Sa'd dirlerdi bir ‘Arab kabīlesi varıdı. Evvelden ol aralar anlarıdı. Çok cemā‘atidi. Bir nice kabīle idi. Ulularına ⁽¹²⁾ Mu‘aviye bin Nazāl dirlerdi. Zamān-ı cāhiliyye bahādurlarından birisi şayılırdı. Māl u tavar, a‘vān u enşārı çoğıdı. Benī ⁽¹³⁾ ‘Abs'un geldüğün işidicek kabīlesinün uluların kığırup tanışdı. Bunu işitmiş idi ki mālaları ve tavarları çok t̄ā'ife⁽¹⁴⁾dür. Melik Nu‘mān'dan kaçup gelürler. Ulularına eyitdi: “İy ‘emmüm oğlanları! Bunlar ki geldiler. Benī ‘Adnān'dan bir t̄ā'ifedür bize bir ⁽¹⁵⁾ yanumuzdan zahmet virdiler. Bir begden kaçup gelmişlerdür. Birkaç kabīle helāk itmişlerdür. Ḳorḳarın ki bunları isteyü üstümüze ⁽¹⁶⁾ çeri gele. Yirümüz bunların sebebi[yi]le helāk ola ve mālumuz bunların mālıla yağmaya gidüp oğlumuz esīr

⁶⁸¹ 184b-3 Maḥfeleri: Muḥāfeleri

olmalı ola.”⁽¹⁷⁾ didi. “Bilmezin koyayın. Otursunlar mı yoksa kovayın yirümden çıkarın mı? Zîrâ baña hîçbir kişi göndürüp emân dilemediler.”⁽¹⁸⁾ Bir selâm kelâm itmediler. Siz de ne dursiz bize ziyânları degmezden öndün, diñ idelüm.” didi. **Ebū ‘Ubeyde eydür:** Bu kavm⁽¹⁹⁾ ortasında söz çoğaldı. Her kişi kendü kolayınca söyledi. Bağzısı eyitdi: “Hâzır rızkdur, Tengri gönderdi. Zaḥmetsüz⁽²⁰⁾ ağzuñuza girdi, yağma idelüm. Güzel kızlara, eyü atlara, gökcek develere mâlik olalum. Ol sizi begenüp bir kişi gönder⁽²¹⁾medi. Destūr dileyüp yurt istemedi. Anlaruñ bu daḥı ‘aqlısluǵına ve kibrlerine ve bizi başınduklarına delâlet ider.” didi.⁽²²⁾ Ba‘zı kişiler eyitdiler: “İy beg! Yaramaz kişiler, cāhiller sözün işitmek eylūgi ve eyüler ḥuyını elden ḳomañ. Zîrâ bunlar ki⁽²³⁾ geldiler, ğarîblerdür. Düşmanları çokdur. Şavāb budur ki Sen anlara elüñden geldükçe iḥsân idesin. Ḳonşuluk idüp [185a]⁽¹⁾ anlaruñ perîşān ḥātırının ele alasın. Yavuzluḳdan nesne bitmez. Ādem oldur ki geleni redd itmeye ḳonuğın ḳovmaya. Furḳatüñ ḳorḳusın⁽²⁾ gidere. Ḳalmışlara meded irgüre. Ḥuṣūṣā buncılayın cemā‘at ki bahādurlar ve eyü kişiler olalar. Saña düşeri oldur ki ikrām⁽³⁾ idesin. Otlaklıguñ zekātına ṭuta, otlak viresin. Seni ilüñ şıgıncacağı ḳılup yirüñi ve şuyuñı giñ itdüğine Tengri⁽⁴⁾ Te‘āla'ya şükr idesin.” didiler. Mu‘āviye bu sözi begendi, eyitdi: “İy ‘emmüm oğlanları! N'olaydı bileyidük ki gitmelüler midür⁽⁵⁾ yoksa bu yirde ḳarār iderler mi? Eyle gerekdür ki bugün biz anlaruñ ḥāllerin bilevüz. Görevüz ki gelüp bizden bir yurt istemelüler⁽⁶⁾ midür? Zîrâ anlar daḥı diñlendüklerinden şoñra bir nesne itseler gerekdür ola.” didi. Andan ḳatında olan kişilerden birisin⁽⁷⁾ bir ḳarı dāyesi varıdı. Ḥayli söz ehli idi. Mu‘āviye anuñ fikrine uyarıdı. Göndürüp getürdi, eyitdi: “Yā ebeta! Ben⁽⁸⁾ senüñ ‘aḳluña fikrüñe inanurın. Sözi ṭatlu ḳademi ḳutlu kişisin. Dilerin ki şimdi deveñe binessin. Hemān ol⁽⁹⁾ Ḥicāz'dan gelen ṭā'ifeye varasın. Gitmelüler midür, ṭurmalular mıdur? Göresin. ‘Avretlerle söyleşessin. Zîrâ ‘avretler⁽¹⁰⁾ erleri dimeyecegi nesne(y)i söylerler.” didi. Ḳarı “Sözüñ başum üzerine yā oğul!” diyü hemān sâ‘at devesine bindi.⁽¹¹⁾ Benī

‘Abs'üñ konağına geldi. Katı ıssıydı. Çadırlar ortasında Benî Kırād çadırlarına nazar itdi. Gördi ki dilile vaşf olıcağ⁽¹²⁾layın degül. Bu çadırlar arasında anlardan eyüsi laţif yok. Şeddād'üñ ‘avreti Sümeyye⁶⁸² ki ‘Anter'üñ anası idi. Anuñ kapısına ⁽¹³⁾ vardı, tırdı. Şu istedi. Sümeyye bu karıyı gördi kim bir ‘ucbe şuratdur. Tonın ve sözün ‘acebledi. Yalvarup devesinden ⁽¹⁴⁾ indürdi. Evine koydı, konukluk itdi. Karı çok bilürdi. Sümeyye'ye laţifecükler söyledi ve oynayu virdi. Temām hoş ⁽¹⁵⁾ hāţır kıldı dağı beglerinden ve hikāyetlerinden şordı. Mecmū^c-ı mā-cerāların ki Benî Fezāre'(y)ile⁶⁸³ Benî Bedr arasında oldu ve nice ⁽¹⁶⁾ depelendiler ve Melik Nu‘mān bunlara nice kağıdı. Bunları söyleyüvirdi ve anuñ hakkında Benî Fezāre'nüñ⁶⁸⁴ harbî güninde Hilāl ⁽¹⁷⁾ bin Hammād'dı. “Didügi işbu beytleri işitmedüñ mi?” didi. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir] ve dağı⁶⁸⁵ Useyd bin Hümām didügi işbu beytleri ⁽¹⁹⁾ görmedüñ mi?” didi. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir] Tā ki ‘Able içerü girdi, selām virdi. Karı ‘Able'(y)i gördi ve geydügi tonları ⁽²¹⁾ gördi ve bezeklerin ki başına ve boynına tağmışıdı ta‘accüb itdi. Miskler koğusına ve kâfūr ve ‘anber rāyihasına ve bedr gibi ⁽²²⁾ cemāline mütehayyir oldu dağı karıyı gördi. Bilmedi ki nedür? Sümeyye'ye eyitdi: “Yā ‘emmüm ‘avreti! Bu karıyı kanda bulduñ? Ne yirden ⁽²³⁾ geldi?” didi. Sümeyye⁶⁸⁶ eyitdi: “Sa‘diyye'dür, Benî Sa‘d'dan geldi. Bu yirlüdür. Şuşamış şu içmege gelmiş idi. Beni bunuñ **[185b]** ⁽¹⁾ tatlu dili ‘acebe getürdi, indürdüm. Konukluk itdüm. ‘Able bu sözi işidicek karıya eyitdi: “Bu yirüñüzüñ ulusu yok mıdur? ⁽²⁾ Kimdür? Niçün bizüm begümüz Melik Kays'a gelüp şafā geldüñ diyü yurt kutlamadı, yirin şuyın yürendürmedi, konukluk ⁽³⁾ itmedi? Yoksa bunlaruñ yavuzluğın ve ‘Anter'üñ bahādurluğın işitmedi?” didi ve bu ebyātı yirlerin anup okuyıvirdi: **Şi‘r.** ⁽⁴⁾ [Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] Karı eyitdi: “Bizüm yirüñ begine Mu‘āviye bin Nazāl dirler.” ⁽⁷⁾ didi. ‘Able varıcağ begüñüze sen bildür. Yā bir

⁶⁸² 185a-12 Sümeyye: Semiyye

⁶⁸³ 185a-15 Fezāre'(y)ile: Fizāre'(y)ile

⁶⁸⁴ 185a-16 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

⁶⁸⁵ 185a-18 işbu: i

⁶⁸⁶ 185a-23 Sümeyye: Semiyye

kimseye di ki bildüre. Begümüze ve ulumuza gele. İkrām-ı ‘izzet ide.” didi. ‘Acūze ⁽⁸⁾ bunun hūb cemāline ve kadd-ı i’tidāline, gönli katılığına, sözi acılığına ‘aceb kaldı ve eyitdi ki “İy hatunum! Ben kandan Mu‘aviye ile ⁽⁹⁾ söz söyleşmek kandan ki bunun gibi diyem?” didi. ‘Able çıkdı, evine gitdi. Karı ardından baķaķaldı. Andan Sümeyye'ye şordı kim ⁽¹⁰⁾ “Bu Melik Kays'ın ‘avreti midür ya kıızı mıdur?” didi. Sümeyye eyitdi: “İkisi de degüldür. Buña ‘Able dirler. Mālik bin Kırād'ın ⁽¹¹⁾ kıızıdur ve eri bir kara kişidür. Bu kabīlenün bahādurıdur. ‘Anter bin Şeddād dirler aña. Bu zamanda yüze yüz olmaz.” didi ⁽¹²⁾ ve anuñ uğraşlarından bir nicesin hikāyet itdi ve “Nice bahādurlar öldürmişdür.” didi ve “Nice begleri esir eylemişdür.” ⁽¹³⁾ diyü söyledi. Karı eyitdi: “Yā sitti! Bu geydügi ve tağındığı bezekler ve kıymetlü taşlar buña nedendür? ‘Arab beglerinde bu kadar nesneye ⁽¹⁴⁾ kimsenün güci yetmez.” didi. Sümeyye eyitdi: “Bu ‘Arab'dan alınmış nesne degüldür. Belki anları ‘Anter, Rūm beglerinden ve ‘Acem ⁽¹⁵⁾ pādişāhlarından almışdur. Bu gördüğün dahı nesne degüldür. Anuñ evinde ‘Acem pādişāhı Kisri'nün tacı vardır ki ⁽¹⁶⁾ mecmū-ı ‘Arab kıymetine mālİK olmaz.” didi. **Rāvī eydür:** Karıya Sümeyye, ‘Anter'ün bahādurlıkların söyleyüvirdi. Şuña ⁽¹⁷⁾ dek ki gün şordı. Karı du‘ā itdi tırdı. Devesine bindi. Benī Sa‘d'a vardı. Mu‘āviye'nün üzerine girdi. Mu‘āviye ⁽¹⁸⁾ şordı ki Benī ‘Abs gider mi, tırrur mı?” didi. Karı eyitdi: “Ol sözi kıo. Saña bir nesne diyeyüm ki gönlünde eşeri kıalsun. ⁽¹⁹⁾ Tā kıyāmete degin içüñden çıkmasun.” didi. Andan ‘Able'nün maħbūblığın ve altunun ve incüsin ve Sümeyye'den işitdügi hikāyetleri ⁽²⁰⁾ ve ‘Able'nün ne vechile söyledüğün hüsn-i cemālin ve kadd-i mu‘tedilin söylemekde mübālağalar itdi. Mu‘āviye'nün gönli kıopdı. ⁽²¹⁾ ‘Able derdi içine düşdi. Ol ‘avret ol kabīlenün helākine sebeb olısar.” didi. Eger anı görüp maķşūduma yetişmezisem ⁽²²⁾ içüme tāşā düşer, ölürin.” didi. Andan karıya anuñ medħin tekrār söyletdürürdi ve eydürdi ki “Baña ħaber getürdüñ. Vallāhi ⁽²³⁾ nice ħaber içüme od bıraķduñ. Benī ‘ışķ deñizine ġarķ itdüñ.”diridi. Yiründe yurduñda oturlar, anlara ħile itmek

nedür? [186a] ⁽¹⁾ Eger ben başaramazsam sen_dahı elüñden ne gelürse idesin. Evet anlaruñ mālına tavarına kaçd itmeyesin. Zīrā ben ol ⁽²⁾ baña konukluk iden ‘avretiden işitdügim anlaruñıla uğraş itmek olmaz. Meger gice üzerlerine varasın. Dün başkunın ide ⁽³⁾ sin.” Mu‘āviye eyitdi: “Yā ebeta! Sen andan korkma. Ben anları helāk itmege kaçd idecek yarına komazın. İllā beni ulularumuz ⁽⁴⁾ komazlar. Evet sen bir haber getürdün ki elbetde anları helāk itmek vācib oldı. Evet ol ‘Abs ‘avreti bir göreyidüm. Nenün ⁽⁵⁾ gibidür?” didi. Ol qarı ki adı Temīme idi. “Ben anı yarın катуña getüreyin ki göresin.” didi. Mu‘āviye eyitdiyidi: “Göreyin ⁽⁶⁾ sözüne inanacaqlayın mıdur? Tā birağ göñlüm emīn ola, guşşam yuyıla” didi. Temīm'e eyitdi: “Şöyle fikr itdüm ki yarın senün ⁽⁷⁾ kullaruñdan biş eyü kullar alam ve dünkileyin yine ‘Abs'e varam. Kulları anlaruñ yurtları katında gizleyem. Ol dün ⁽⁸⁾ varduğum ‘avretün evine varam. Eydem ki “Yā sitti! Dün ki катуñdan gitdüm, vardum eyü aduñ söyledüm ve ‘Able ⁽⁹⁾ nün hüsnin hikāyet itdüm. Leṭāyifin sözi tuzın gülüş melāḥatin ve Tengri virdüğinden ki başında egninde vardır, ⁽¹⁰⁾ anları didüm. Benüm üç kızçuğazlarum var idi. Anlara birkaç kerre diyü virdüm. Sizi görmege arzu iderler. Sizüñile ⁽¹¹⁾ söyleşmek istediler. Baña ağladılar. Anları bize gösterdiler. Öksüzlük yoksulluk miqdārınca tönçuğazların geyürdüm. ⁽¹²⁾ Aldum, getürdüm. Çadırlaruñuz göricek korkdılar. Dahı nesne gördükleri yokdur. Baña dediler ki “Yā anamız! Vallāhi bizüm ⁽¹³⁾ elümüzden gelmez. Bu nice illerün arasına girmek.” didiler. “Varalum, girü gidelüm. Biz anları görmezüz.” didiler. Özüm göyüñdi. Ḥasret ⁽¹⁴⁾ içlerinde kalmasun diyü anları kodum. Ben size yalvarmağa geldüm ki benümile bilece varasın. Tā anlar dahı sizün geydügünüz ⁽¹⁵⁾ teferrüc ideler. Sizi göreler. N'ola anlar dahı sizün karavaşçuklaruñuzdur. Göñül ele almak kerimler ‘ādeti olur diyü çok ⁽¹⁶⁾ söyleyem. Anı yoldaşıla getürüp kullaruñuz eline virem.” didi. **Rāvī eydür:** Vaḳti kim Mu‘āviye bu sözi işitdi. Biraz ⁽¹⁷⁾ göñli otuşıdı. Ol gice yatdı, uyudu. Fikrler iderdi. Şabāḥ olıcaḳ ol kul cellād kullarından göndürdi ve qarıya ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “Eger

‘Able! Sen didükleyin ise ol bir iki kişi[y]le taşra çıkmaz. Çıkacak anlarıñla bir cemā‘at kız bile çıkar. Şaķınıñ ⁽¹⁹⁾ kullardan kimse görünmesüñ ki varup haber itmelü ola.” didi. Andan qarı eyitdi: “Andan ğam yok. Ben anı başarurın.” diyü ⁽²⁰⁾ tırdı. Kulları gönderdi, eyitdi: “Fulān yire varuñ, gizlenüñ hepiñiz bir yirde olmañ. Ayru ayru gizlenüñ.” didi. Kulları ⁽²¹⁾ göndürdi. Qarı dağı ardlarınca bir pāre koķulu nesne armağan götürdi. Fi‘l-cümle vardı. Yine evvel varduğı çadura girdi. ⁽²²⁾ Gördi Sümeyye, ‘Able katında bile otururlar. Selām virdi ve eyitdi ki “Vallāhi ĥatunlar bulalar. Dün ki gördüm şabrum ⁽²³⁾ qarārum qalmadı. Sizüñ eylügüñüzden bu kerre ben ve kızlarum bile geldük.” didi ve ol fikr itdüğü nesneleri söyledi ve bu [186b] ⁽¹⁾ getürdüğü koķuyı bunlara tekellüf itdi. Sümeyye buña feraĥ oldı, eyitdi: “Yā anal! Şimdi kızlaruñ çadırlar içinde midür?” Qarı eyitdi: ⁽²⁾ “İy vallāhi yā ĥatun!” didi. Aĝaçlar içinde gizleyü koğum.” Sümeyye, ‘Able‘ye eyitdi: “Ne dirsın? Bu qarıcuĝuñ ĥatırın ĥoş itmede ve ⁽³⁾ kızların görmede n'ola varalum, aĥşam girü gelelüm.” didi. ‘Able eyitdi: “Eyü işdür. İllā ben ‘emmüm oĝlı ‘Anter'den qorqarın.” ⁽⁴⁾ didi. Sümeyye eyitdi: “Anı ben boynuma alayın. Ben gücile çıkardum, diyeyin. Evet qaravaş tonlarından key ki ‘emmüñ kızları ⁽⁵⁾ tuymasunlar.” ‘Able qaşd itdi ki evine vara. Sümeyye didüĝin ide. Zırā anı mürüvvet gördi. Kişilik bildi. Nā-gāh ‘Anter ⁽⁶⁾ geldi. Bunlara qaķımaķ dilerdi ve rengi müteĝayyir oldı. Sümeyye, ‘Anter'e eyitdi: “Yā bahādurlar ulusı! Ne ĥaber, ne olduñ?” ⁽⁷⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “Aña qaķıdum ki şu yire gelelden berü Qays, Rebī‘ile tanışık ider. Fesād başarur. Bizi birkaç ĝün bir yirde ⁽⁸⁾ oturmaĝa komaz. Yine şimdi bunu tedbır itmişdür ve qavm bunuñ üzerine ittifāķ itmişler ki bir miķdār at ve yund ⁽⁹⁾ ve deve alalar. Qays ve qardaşları ve ‘Amāre ⁶⁸⁷ ve Rebī‘ varalar. Bizüm devamüz pışkeş ilemeler. Mu‘āviye‘ye buni işidicek sāyır ‘Arab ⁽¹⁰⁾ begleri dağı bize ādem göndere. Mu‘āviye‘ye virdüğümüz gibi nesne isteye.” didi. Ben fikr itdügüm oldı kim andan ādem gelince ⁽¹¹⁾ şabr ideydük. Eger ol

⁶⁸⁷ 186b-9 ‘Amāre: ‘Ammāre

bizüm kōnşuluğumuza rāzī olursa kōnşuluk ideydük. Eger eyle itmezse kendüyi bu yurt⁽¹²⁾dan götüreydük. Biz bu yirleri yurt idineydük. Bu yiri şaklayayıduk. Şöyle ki kendü yirümüz şaklarduk. Bu vilāyetüñ ⁽¹³⁾ göñline heybet biraqayduk. Fāriğ oturayıduk.” didi. **Rāvī eydür:** Andan ‘Anter içerü bakdı, gördi, bir qarı oturur. ⁽¹⁴⁾ ‘Anter ‘acaba qaldı. Bunuñ sözinden kelecisinden ve büyüklüğinden Sümeyye şordı ki “Bu qarı ne qarıdur? Ne ‘aceb nesne, ⁽¹⁵⁾ ne garīb şüret olur?” didi. Sümeyye eyitdi: “Dünki gün bunda deveyile gelüp şu içmişidi. Bir ‘ākile kişi gördüm, indürdüm. ⁽¹⁶⁾ Kōnuqluk itdüm idi. Bizimile biliş oldu. Bugün girü geldi, bize koku armağan getürdi. Şöyle didi ki “Kızçuğazlarum! ⁽¹⁷⁾ Sizi benden istediler. Görmek heves itdiler ve senüñ ‘emmüñ kızı ‘Able'(y)i gördi idi. Hep aña heves itdiler.” didi. Benī Sa‘d'dan⁽¹⁸⁾dur.” diyü kıssa(y)ı girü evvelinden ‘Anter'e didi. Eyitdi ki “Sen gelmeseñ ‘Able'(y)i ben destürsuz alsam çıksam gerekidi. Sen geldüñ, ⁽¹⁹⁾ senüñ destüruñıla çıkaruz.” didi. ‘Anter bu sözi işidicek yüregi kōpdı. ‘Able'ye acıduğından qarıya tekrār nazar ⁽²⁰⁾ itdi. Ta‘accübi ziyāde oldu. Ğuşşası artdı. Kınından kılıcın çıkardı. Bir yaban eşecügi varıdı. ‘Able'nüñ qardaşı ‘Amr avlayup ⁽²¹⁾ tutmuşıdı. Av öñinde tıururdı. Çaldı, iki pāre eyledi. Yire biraqdı. Andan qarıya nazar itdi. “Yā qarı! Eger sen ⁽²²⁾ didüğünde girçek degülseñ kanuñ helāl olsun mı? Sen Mu‘āviye'nüñ dāyesi degül misin? Dün bunda geldüñ. ⁽²³⁾ Benüm ‘emmüm kızında gördüğün Mu‘āviye'ye didüñ. Ol senüñile ādem göndürmişdür. Hileyile ‘Able'(y)i aña çıkaruvirmek [187a] ⁽¹⁾ istersin.” didi. “Tōğrısın söyle, seni koyıvireyin. Sağ esen yoksa seni şu yayan eşegine dönderürin.” didi. ⁽²⁾ **Rāvī eydür:** Bu söz ‘Anter'den gayb bilmek degülidi. Belki ‘Able'(y)i sevdüğinden bu nesne ma‘lüm oldu. Zīrā ‘āşık ⁽³⁾ ma‘şūk hāqqında dāyim fikr iderdi ve hālkı dañı kendü sevdügi gibi sever şanur. Her kişi aña hileyile meşgöl bilür. Ol ⁽⁴⁾ sebebden işlerüñ ba‘zısın bilür. Andan germ olup ‘Anter işbu ebyātı okıdı: **Şi‘r.** ⁽⁵⁾ [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] ‘Anter böyle diyicek qarı ağıladı, eyitdi: “Oğul ‘aqluñ var.

Bunuñ ⁽¹⁰⁾ gibi olmaz işi niçün söylersin? Ben kıandan Mu‘āviye bin Nizāl kıandan? Anuñla ben meşveret idem. Ben yoksul kıarıyam. Kıavm u ⁽¹¹⁾ kıabilesi azarsuz, oğulsuz benüm ol sen diyü gök gibi nesnene iş midür?” didi ve ‘Anter'üñ ayağına düşdi. Öpmek ⁽¹²⁾ istedi. ‘Anter, Sümeyye'den utandı. Nesne dimesi yoksa fāsīd fīkr itdüm ola diyü teşvīşlendi. Andan ‘Able'ye eyitdi: “Kıarıyı ⁽¹³⁾ şakla üş ben girü geldüm. Bu kıarınuñ kıaberin ve maķşūdın bileyin.” didi. Andan çıkđı. Atı Ebcür'e bindi. Kıardaşı Şeybüb'a ⁽¹⁴⁾ çağırdı. Bu kıaberi didi. Şeybüb, ‘Anter'üñ öñine düşdi. ‘Uķķāb bigi atıla gitdi. Kıonaķdan çıkıcaķ kıavmden depecükler ⁽¹⁵⁾ varıdı. Vardılar, gördiler ki Mu‘āviye'nüñ kıulları gizlenmişler. ‘Anter, Şeybüb'a eyitdi: “Sen Sa‘d'dan yañadın yoldan gel. ⁽¹⁶⁾ Bunlardan diril, bu kıaberi bil.” didi. Şeybüb eyle itdi. Kıuluñ toķuzın tıtdılar. Birisi ‘Anter'i irāķdan göriceķ kaçmışıdı. Kıullara eyitdiler. ⁽¹⁷⁾ Kıarı bu sözi iķrār itdi. Eyitdi ki “Benī ‘Abs'den bir ‘avret çıkarsam gereğidi. Hıleyile bir cemā‘at kıul benümile biledür. Fülān yirde ⁽¹⁸⁾ gizlülerdür. Dört yaña ādemler şaldılar. Başıñuzda devletüñüz varımış. Size biz buluşduķ. Bizde sizüñ gibi kıullaruz. Bize girü kıalanuñuzu ⁽¹⁹⁾ diñ. Varuñ siz āzād oluñ. Biz kendü şıñarumuzu bilāya uğratmazuz.” didiler. Kıullar eyitdiler: “Vallāhi yā ‘emmüm oğlı! Biz dirüz ki “Lā ilāhe ⁽²⁰⁾ illāllāh Muḥammedün rasūlullāh!” Hemān kıarıyla gelen biz idük. Ol kıarı bizüm efendümüz Mu‘āviye içün buncılayın tedbīr itmişdür.” didiler. ⁽²¹⁾ **Rāvī eydür:** ‘Anter bu sözi işidiceķ temām hikāyeti bildi, cemī‘isüñ boynın urdı. Kıavm arasında bıraķıkodı. Kıarıya ⁽²²⁾ gelince iverdi. ‘Anter geliceķ kıarı hikāyet n'olduğın bildi ve kıarınuñ mekrini ‘Anter girü yüzine söyledi. Kıarı ilerü yürüdi ki ⁽²³⁾ ‘Anter'e yalvara. Yalan yañlışdur diyeyidi. ‘Anter kıarıyı arkası üzerine düşürdi. Gögsi üzerine çıkup boğazına ol kıadar dürtdi ki **[187b]** ⁽¹⁾ cān cehenneme ışmarladı. Şeybüb eyitdi: “Sen bu işi işledüñ. Eyü varduñ. İllā bir nesne daḥı fīkr iderin. Eger ol olursa küllümüz ⁽²⁾ helāk olduķ.” didi. ‘Anter: “Ol ne işdür?” didi. Eyitdi: “Şol kıul ki kaçdı. Ol varur kıullara ve dāyesine ne itdüğüni bir bir ⁽³⁾ Mu‘āviye'ye diyüvirür. Kıays ve kıardaşları

māl alup anda varmışlardı. Mecmū'ısını tutup mälların alur. Eger 'emmüñ kızına göñli oldı-y-ısa ⁽⁴⁾ dañı biter olur. Ola kim bu ilüñ halkını bizüm üzerümüze üşüre. Mālumuza ve devemüze tama' ideler." didi. 'Anter bu sözden ⁽⁵⁾ katı melül olup eyitdi ki "Vallāhi yā anam oğlı! Eyü fikr itdüñ. Eger bu işde eyü tedbîr itmezsevüz helāk oluruz. Hep biz bu işe ⁽⁶⁾ Rebî' fikrinden uğraduñ." Andan qardaşı Cerîr'i kığırdılar, eyitdiler: "Yā Cerîr! Añşam oldı. Melik Qays ve qardaşları Mu'āviye'ye varmışlardı, ⁽⁷⁾ gelmediler. Ne olduğı bilinmez." didiler, qorqıldılar itdükleri işi dimege. Didiler ki "Tönuñ degşürseñ Benî Sa'd'da varsan, biz haber bilsek." ⁽⁸⁾ didiler. "Tiz girü bize yetişseñ." diyü söyledeler. Cerîr hoş ola diyü tırdı. Ol yirlüler tonın geydi ve gitdi. Ol gidicek 'Anter, ⁽⁹⁾ Muqrî'l-Vağş katına geldi. 'Urve'(y)i ve sāyir kişileri katına kığırdı ve anlara buyurdi. Atlarına bineler. Yaraqlarıla olalar. Melik Qays, ⁽¹⁰⁾ Kardaşı Hāriş'i yirine qomışdı. Ol dañı binmişdi. Mecmū'-ı qabîle(y)i şahrāya çıkardı. Evde 'avretlerden artuñ kimse qomadı. Gice ⁽¹¹⁾ qarañusu yetişince Cerîr geldi, qardaşı 'Anter öñinde ağıladı, eyitdi: "İy qarındaşum! Şeybüb toğrı fikr itmiş. Zîrā bizüm ulularumuzu ⁽¹²⁾ esîr itmişler. Mälların almışlar. Mecmū'ısınıñ ellerin ardlarına bağıu gördüm." didi. 'Anter eyitdi: "Ne olmuş? Niçün tutmuş?" ⁽¹³⁾ Cerîr eyitdi: "Anlar varmışlar. Māl ve deve iletmişler. 'Ahd emān istemişler. Alcağ söylemişler. Anuñ dañı tama'ı ziyāde olmuş. Zîrā andan ⁽¹⁴⁾ öñdin, ol bizi yağma idüp mālumuz alsa gerekimış. Ol dāyesi qarınuñ sözile 'Able'nüñ sevgüsü içine düşdiği māni' olmuş. ⁽¹⁵⁾ Qarı aña ben 'Able'(y)i hîle idüp qurtarmayınca bu tã'ifeye sen nesne dimegil." dimiş. Andan bunda olan hikāyet olmuş. Quluñ qaçanı ⁽¹⁶⁾ varmış māl-cerāyı Mu'āviye'ye dimiş. Bizüm ulularumuz ol vaqtde melik katında sözde imiş. Dāyesinüñ ve qullarınüñ ve qullarınüñ öldüğün ⁽¹⁷⁾ işidicek qaçımış, eyitmiş: "Baña bunuñ gibi iş idersiz dañı andan 'ahd isteyü gelürsüz." dimiş. Katında olan kişilere buyurmuş, tutmuşlar. ⁽¹⁸⁾ Andan soñra Mu'āviye eṭrāfa ādemler şalmış ki bugün cem' olalar. Yarın bizüm üzerümüze geleler." Bu sözi işidicek 'Anter Muqrî'l⁽¹⁹⁾-Vağş'a

eyitdi: “İy bahādur! Sen ne fikr idersin? Bu gice varup çerisi divşürülmedin dūn başkunı itmek hakkında.” Mukrı'l-Vahş⁽²⁰⁾ eyitdi: “Bildügün işle, Tengri fırsat vire.” Cerir eyitdi: “Vallāhi siz aña gündüzde gicede varacaqlayın degül. Zira iken çok ādem var⁽²¹⁾dur. Her birisün elinde Yemeni yaylar, Türkî demrenler, Habeşî harbeler var. Anlar sizün mālunuz yağmalayu gelseler gerekdir. Eger görünürsenüz⁽²²⁾ kimsenün atı sağ kalmaz. Zira Yemen'ün yayası gayrı yirün atlasından eyüdür.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā harām-zāde! Eger biz şimdi⁽²³⁾ eyle itmeyevüz, yarın çerisi cem^c olıcağ bizüm azlığumuz görürler. Ziyāde tama^c iderler.” didi. Şeybüb eyitdi: “Eger ben didüğüm tutmazsa[188a]⁽¹⁾ñuz size bize ulu iş olur, büyük ziyāna uğraruz. Zira biz bu yurtda azacuk tayıfeyüz. Bu yirde yardımcımız yārumuz⁽²⁾ yokdur ve dağı anlarıñ gönlünde bizüm heybetümüz yokdur. Anlar bize yarın göz birağup göricek katı az sanurlar dağı ziyāde⁽³⁾ içdām iderler. Hele ne hāllüyise anlar yirlü biz garībüz ve hem azçuğa tırmaz. Şavāb şöyle görünür ki ‘avreti oğlanı bir yire iledevüz,⁽⁴⁾ şaklayavuz. Ba^czı mālumuz bu yirde koyavuz, gidevüz. Gele düşman bizüm yirümüzü hāli göre. Tama^cları ziyāde ola. Begleri⁽⁵⁾ tıtlıcağ başların alup kaçmışlar diyü sevineler. Ba^czısı mālā tavara meşgöl ola. Bizüm ardumuzca bahādurlardan gelen az kişi⁽⁶⁾ ola. Anları depeleyevüz. Başları gidicek girü kalanı pāyidār olmaz. Andan soñra ne maqşūdumuz varısa tahşil iderüz ve illā bize⁽⁷⁾ bir iş olur ki mecmū^c-ı ‘Arab ortasında meşel olur. Melik Nu^cmān'dan kaçduğumuz ‘abeş olur. Zira Yemen'ün yayası gayrı yirün⁽⁸⁾ atlasından ziyādedür.” didi. **Rāvi eydür:** Bahādurlar Şeybüb'ün sözün işidiceğ gönüllerine ıztırāb düşdi. Şeddād⁽⁹⁾ eyitdi: “Şeybüb eyü fikr itdi. Vallāhi olacağ oldur. Eger didüğün tutmazsañuz soñra katı rüsvāy olursız.” didi.⁽¹⁰⁾ ‘Anter eyitdi: “Yā Şeybüb ne yire varalum? ‘Avreti oğlanı nirede şaklayalum? Anuñ gibi yir bilmezüz.” didi. Şeybüb eyitdi⁽¹¹⁾ “İlerüde bir der-vend vardur. Furūğ der-vendi dirler bir yir var. Arz-ı Maşārı^c dirler. Katı düşvār yirdür ve hem anuñ katında

(12) olan kişilerü azdur.” didi. ‘Anter eyitdi: “Hemān olacak oldur. Tiz tutup yaraqlanmak ardınca olmak gerek.” didi. Her kiři (13) oğlın kızın yaraqlandurmağa teveccüh itdiler. **Ebū ‘Ubeyde eydür:** Bahādurlar evlü evine tağıldılar. Hemān ol sâ’atde develerin (14) yükletdiler. Furûk der-bendine teveccüh itdiler. ‘Anter geldi, gördi ki ‘Able ağlardı. ‘Avretler ve oğlancuklar ağlaşduğunu işidüp (15) ‘Anter eyitdi: “Yā ‘emmüm kıızı! Hālūñ nedür? Niçün ağlarsın? Benüm şağlıgumda sen kimseden korkma. Üş göresin anlara ne (16) iderin.” didi. Andan bir devenüñ üzerine mahfesiñ⁶⁸⁸ berkitdi ve kardaşı Cerir’e ısmarladı. Sen bu deve(y)i yid.” didi ve birkaç (17) beyt okudı. Hāşılı ağlama korkma dimegidi. Nite ki bu bābda ba’zı şu’arā dimişdür. **Şi’r.** [Arapça Şiir (18) Arapça Şiir] ve Muqrı’l-Vaḥş’ı daḥı Müseyke’(y)i buncılayın bindürdi, (19) ısmarladı. Fi’l-cümle mecmū’ı yaraqlanup ba’zı deve ve mālı kōdılar. Ol gice kōdılar, gitdiler. Bunlar bu hāldeyiken Mu’āviye daḥı Vaḳti kim (20) Benī ‘Abs’üñ uluların tıtdı. Dört yaña kişiler şaldı. Benī ‘Abs’üñ mālı ve devesi çokluğın.” didi. Ol yirüñ ḥalkınuñ (21) çoğı daḥı bu sözi işitmişlerdi. Cümlesi tama’a düşdiler. Her taraftan geldiler. Şahrālar ādemile tldı. Atlu ve yaya cem’ oldı. Mu’āviye (22) şabāḥ olıcaḳ bir bölük er göndermek istedi. Rāzī olmadılar. Birbirinden geçüp māl yağma itmek tama’ından Benī ‘Abs’üñ (23) çadırına yetişdiler. Gördiler ki ādem-i zāddan kimse yok. Develer şahrālarda kimisi yürür, kimisi çadırlar arasında yatur. Birbirine eyitdiler: **[188b]** (1) “Tengri Hicāziyye ‘azizini ḥor kılsun ki nice korkaḳ muḥannet t̄ayife olurmuş bunlar ki Benī ‘Abs’dür illerde şöhetleri yürür. (2) Bahādurlığıla meşhūr t̄ayifedür. Mālların tavarların kōmışlar. Başların almışlar, kaçmışlar.” Anlardan develeri yağma itmege başladılar. Mu’āviye (3) yetişdi. Gördi ki iş kendü umduğınlayın degül, Benī ‘Abs oğlın kızın ‘avretin kurtardığına melül oldı. Zirā ‘Able’ye (4) katı ıışkı düşmişidi. Hāli ḥarāb idi. Kullar göndürüp māl almaḳdan men’ itdi ve çağırdı ki kimse mālā ve deveye muḳayyed olmasun. (5) Bu

⁶⁸⁸ 188a-16 mahfesiñ: muḥāfesiñ

kaçmaz, ne vakt ise ben geleyin. Hep size ber-ā-ber kısmet iderin. Benī ‘Abs'e yitmek ardınca oluñ. Zīrā anlarıñıla cāriyeler ⁽⁶⁾ var ki birisi temām bu yirüñ harācına deger.” didi. Bahādurlaruñ bu sözile ba‘zısın dönderüp Benī ‘Abs'üñ ardınca ⁽⁷⁾ gitdi. Bu ebyātı okudı: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] ‘Aķabe-i Furūk Arz-ı Maşāri‘ ki didük ⁽¹¹⁾ idi. Aña Benī ‘Abs daħı varmadın irişdiler. Benī ‘Abs'üñ daħı bahādurları göç ardınca uğraşa yaraķlanup giderlerdi. Şafā adlu ⁽¹²⁾ bir yire varıcaķ Benī Sa‘d bunlaruñ ardlarından yetişdi ve çağırdılar ki “Yā ‘Arab'üñ güdenleri! Kańca gidersiz? Bizüm elümüzden ⁽¹³⁾ cānuñuz ve ‘avretlerüñüz oğlanlaruñuz yağma olmaķdan kurtulavuz mı? dirsiz.” didiler. ‘Anter bu sözi işidüp bu hāleti göriceķ ⁽¹⁴⁾ Benī ‘Abs'e çağırdı ki “Üşde ol istedüğümüz günler ve diledüğümüz vaķtler geldi. Er gibi oluñ. Tā bu bed-baħtlar bizüm daħı uğraşumuz ⁽¹⁵⁾ nice olur, görsünler.” didi. Andan na‘ra urdı. ‘Anter ve ardınca Muķrı'l-Vaħş yüridi. Atlular birbirine tōķundı. İki ķeri koyınıla ⁽¹⁶⁾ ķuzı ķarışur gibi ķarışdı. Ne koyınıla ķuzı belki ķurdıla koyun ķarışmışa döndi. ‘Anter ķerinüñ ķańğı yanına uğrasa sağ ⁽¹⁷⁾ ķişi ķomazıdı. Ėarbın yiyen ķişiden daħı kimse dūnyā yüzün görmezidi. Mu‘āviye, Benī ‘Abs'den bu ummaduğı işi göriceķ ⁽¹⁸⁾ müteħayyir oldu. Zīrā başlar kesildi, ķanlar dōķıldı. Yiryüzi ķırmızı geymişe döndi. Cānavarlar ādem ölüsüne üşe ⁽¹⁹⁾ başladı. Mu‘āviye dōrt yanında ‘alem dibinde olan bahādurlara buyurdı ki şavaşa gireler. Bunlara bir heybetlü hışm itdi ki mecmū‘ı ⁽²⁰⁾ cenge gireler. At ayağı tozından gök görünmezidi. Yigit ķocadan fark olmazıdı. At üzerinden ādem öninden tağ taş yankū ⁽²¹⁾ lanurdı. Bahādurlar heybetinden tağlar ditrerdi. ‘Anter, Mu‘āviye'yi isterdi. ‘Able'ye hīle kaķımışıdı. Tōz yara yara Mu‘āviye ⁽²²⁾ nūñ ‘alemi dibine irdi. ‘Anter'e bahādurlar üşdiler. Bir pāre men‘ itdiler. Şu degin ki öyle vaķtı oldu. Hep kaķmağa yüz tıtdılar. ⁽²³⁾ Birbirine eydür: “Begümüz gibi cāhil dūnyāda yokdur. Benī ‘Abs mālın dōķdı gitdi, hāzır māl almadı. Şoylarına düşdi. [189a] ⁽¹⁾ Āħirin şunuñ gibi nesneye yetişdüirdi.” **Rāvī eydür:**

Mu‘āviye bahādurlarına ki anları atı g nleri n aqlardı. Emr itdi, ⁽²⁾ iler  y r diler. Mecm ‘ı ellerinden gelenin arc itdiler. Nesne baaramadılar. G rdiler ‘ mri uzunı ıaldı.  l m m cessem olup ⁽³⁾ g zlerine g r n rdi. eri ımaa baqladı. **R v  eyd r:** Bir s ‘at depelediler, ındılar. Bir s ‘at aanı gir  cenge get rdiler. ⁽⁴⁾  ll  Ben  ‘Abs m nteh  cengler iderlerdi. Ben  Sa‘d’u  ol vaqtdeki cengi hem n c n urtarmaı n olmııdı. Fi’l-c mle ⁽⁵⁾ Mu‘ viye, ‘Anter’   g r ki ılıcı yıldırım gibi oınur. Na‘rası g k gibi g r ler ve eri   ninden ıırcu gibi aılır. evresinde⁽⁶⁾kine eyitdi: “L t u ‘Uzz  aı-y-  n bu avm   ınması biz m el m zde olacalayın deg ld r. M llların oyup aduları daı ⁽⁷⁾ bizi aldamadur. o ıımız m l deve almaa me  l olasıdur. Bunlar biz m  zer m ze gir  d nseler gerekd r. Ne ma  d⁽⁸⁾larısa eyle ileseler gerekd r. Baum  n cengde bundan ey  tedb r olmaz ki bunlar itmilerd r. Evet ol All h aı-y-  n ki ⁽⁹⁾ yiri g gi yaratdı. Ben bunlara  lede nice olurmı g stereyin. Bunlardan daı adan aradan bu yirde a urtulur ⁽¹⁰⁾ kimse omayayın. T  bir azacuk ab leyile uncılayın i oldu, dimeyeler.” didi. Gice olıca erisi ındı. Mu‘ viye ⁽¹¹⁾ adı. Atı y gr g olan Mu‘ viye ardınca d dı. ‘Anter bu  leti g rdi, aandan bir ıi yitdi, alıodı. Gir  ⁽¹²⁾ d ndi. ‘Urve atına geldi, eyitdi: “Y  ‘emm m olı! Sen bi  ıi al. Atlulardan m l, avar, ‘avret, olan Ar -ı Me y ‘⁽¹³⁾ ya ilet. Biz aanları ovalum ve Melik ays’ı urtaralum ve anda oduumuz deveyi ve adırları alalum, geled m.” didi. ‘Urve ⁽¹⁴⁾ bi  ıi olup baqlular za‘ flerile ‘avreti, olanı ve m l avarı aldı, gitdi. alan ıilerile ‘Anter, Mu‘ viye ⁽¹⁵⁾ ardınca gitdi. Ben  ‘Abs  li bu. Amm  Mu‘ viye bin Niz l, Ben  ‘Abs yurdına iriecek ki anda m l ve deve aqlamaı n ⁽¹⁶⁾ bir cem ‘at ıi omııdı. Anlara eyitdi: “Saınu  ki bir deve k stegi kimse  z almayasız. Gelem mecm ‘-ı il arasında ⁽¹⁷⁾ ber- -ber ısmet idem.” dimııdı. Ol  letde ki geldi, kend zin bilmezidi. Gelen Mu‘ viye’n  n ardınca bir bir geldi. ⁽¹⁸⁾ Bildiler ki ıngundur. “Mu‘ viye’ye ik yet ne oldu?” diy 

şordılar. Benî ‘Abs bunlara itdüğü işi söyleyüvirdi ⁽¹⁹⁾ ve eyitdi: “Benümile varan çeridür. Yarusı kırtulmamışdur. Kırtulan dağı atı yügrüg olandur.” didi. Bunu işidüp ⁽²⁰⁾ bundağı çeri “Girü dönelüm. Atlu ve yaya girü şavaş idelüm.” didiler. Mu‘aviye eyitdi: “Olacak iş degüldür. ⁽²¹⁾ Biz anlaruñıla şavaşıla çıkışamazuz. Eger eyle idersevüz oğlumuz ve kızımız yağma iderler ve yirümüzden yurdumuzdan ⁽²²⁾ çıkarurlar. Zīrā anlaruñ şavaşcısı melikü'l-mevtlerdür ve süñüleri ölüm habercileridür. Bir hîle olmayınca olmaz.” ⁽²³⁾ didi. Uluları “Ne hîle itdün?” diyü şordılar. Eyitdi: “Bu çadırları kıoyalum, gidelüm. Nesnelerin almayalum ve ol [189b] ⁽¹⁾ tıtduğumuz kişilere yalvaralum. ‘Ahd u emān isteyelüm. Hıl‘at ve māl virelüm. Göndürelüm ve biz hemān anlaruñ mālları ⁽²⁾ ve develeri ve ‘avretleri üzerine yüriyelüm. Arz-ı meşāyife anlardan öñdin yetişelüm. Mecmū‘ı neleri varısa alalum. ⁽³⁾ Zīrā anlar güçlerin az kişiyile kıovarlar. Bahādurlar beglerin kırtarmağıçün bizüm şuyumuzca giderler. Biz anlardan intikāmumuz ⁽⁴⁾ bundan artuğ nesneyile almazuz.” didi. **Rāvī eydür:** Benî Sa‘d, Mu‘aviye'nün bu sözünü kabül itdiler. Hılesin ⁽⁵⁾ begendiler. Likin eydürdiler ki “Şuncılayın ısıuz mālı kıoyup gitmek be-ğāyet ‘acizlikdendür, kıorқақlıkdandur. Mu‘aviye ⁽⁶⁾ eydürdi ki “İy ‘emmüm oğlanları! Bunuñ gibi sözi söylemen, nefsüñüz kırtulduğına rāzī oluñ. Ol size ğanīmet yiter. Zīrā ⁽⁷⁾ bilürsüz ki ben Yemen vilāyetinüñ bahādurıyın. Kimse baña muķābil olmaz. Meger Cābir ki Benî Temīm bahādurıdur ve begidür ve ben ⁽⁸⁾ bahādurluğumıla il ortasında meşel gibi olup tıururın. Ben, Benî ‘Abs bahādurları gibi görmedüm ve huşūşā ol ‘avretüñ ⁽⁹⁾ eri ki dāyim baña vaşf itdi idi. Baña bu dert u hasret ol ‘avretten irişdi. Andan ötüri ne olursa baña ‘ayn-ı şafā⁽¹⁰⁾dur.” didi. “Benüm, Benî ‘Abs'de andan artuğ nesneye tıama‘um yok. Size anlaruñ mālı derdidür ve baña anuñ kendüsi odıdur. ⁽¹¹⁾ İllā eri ādeme beñzemez. Kimse tıurışacaķlayın degül ve derisin kıılıç kesüp atına süñü geķecekleyin degül.” diyü mübālağalar itdi. ⁽¹²⁾ **Rāvī eydür:** Mu‘aviye ‘Anter'üñ bahādurluğın söyleyü söyleyü evine geldi. Anlar Benî

‘Abs yurdundan gidicek ‘Anter kabilesi-y-ile ⁽¹³⁾ konak yirine geldi. Ğāyetde karañu idi. Süñü ışığına giderlerdi. Eṭrāfdan hamle iderlerdi. Hîç kimse bulmadılar. “Kanca ⁽¹⁴⁾ gitdilerse ardlarına düşelüm.” diyü ‘Anter kaşd itdi. Muḳrî'l-Vaḥş eyitdi: “Şimdi karañudur. Öñümüzde ne varıduğın bilmezüz. ⁽¹⁵⁾ Şāyed bir hîle itdiler ola. Şavāb şimdi bunda qarār idüp şabāḥ olıcaḳ ne olmaluyısa itmekdür.” didi. ‘Anter bu sözi ⁽¹⁶⁾ işitdi, begendi ṭurdi. Qoyup gitdükleri develeri gördi. Yırlü yirinde yatur kimisi otlaḳda yürür. İllā az deve gitmiş. ⁽¹⁷⁾ Benī ‘Abs feraḥ oldu. Düşmānlar gönline heybet düşdi, diyü sevindi. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi eger kabileden bir kişinüñ bir devesi ⁽¹⁸⁾ gitse Mu‘āviye'yi yirine virürdüm.” didi ve eyitdi kim “Ol gitmedi. İllā Melik Qays'dan oğlu kıızı-y-içün ‘ahd u emān isteyü gitdi.” didi. ⁽¹⁹⁾ **Rāvī eydür:** Şöyle rivāyet iderler ki şabāḥ olıcaḳ Benī ‘Abs atlandılar. Benī Sa‘d'ı isteyü gitdiler. Mālları üzerine şaḳlar ādem ⁽²⁰⁾ ḳodılar. Tîz zamanda Melik Qays'a buluşdılar. Qardaşları ve Rebî‘ bilesince ‘Arabī Yemenī ḥil‘atlar geymişler. Alup gitdükleri mālca ⁽²¹⁾ devece iki nesne getürdiler. ‘Anter bunları göricek Mu‘āviye ‘ahd u emān alduğın bildi ve atdan indi. Yayaḳ oldu. Girü ḳalan ⁽²²⁾ bahādurları-y-ıla Melik Qays'a qarşu vardılar esîrlikden ḳurtulduğına sevindiler. Hālden ḥaberden şordılar. Melik Qays eyitdi ⁽²³⁾ ‘Anter'e ki “İy pehlevānlar güzîdesi ve atlular begi! Mu‘āviye'nüñ elinden biz ḳurtulmaduḳ. İllā senüñ ni‘metüñ bereketinde ḳurtulduḳ [190a] ⁽¹⁾ ve mālumuz girü elümüze girdi. Zîrā ol er şıngun gelicek bizüm üzerümüze girdi. Elümüz öpdi. Özrin ḥaṭāsın izhār ⁽²⁾ itdi. Bizden emān istedi. Mālın ḳumaşın hep bize ‘arz itdi, ḳabûl itmedük. Minnet idüp girü virdük. Andan bizi alup ⁽³⁾ çadırına geldi. Ehl ü ‘ayāli⁶⁸⁹ ḳurtulduğına ḳatı sevindi.” didi. Melik Qays ḳonağına irişicek atdan indi ve ḳulları deve ve raḥtın ⁽⁴⁾ istediler, buldılar. Yağmadan ḳurtulduğına ḳatı feraḥ olup ‘avretleri oğlanları ardınca gitdiler. Melik Qays öñlerince ‘alemler altında ⁽⁵⁾ gider ve bahādurlar çevresinde yırtıcı cānavarlar gibi segirdişür. ‘Anter

⁶⁸⁹ 190a-3 Ehl ü ‘ayāli: Ehl-i ‘āyāli

yanınca Hicāz vilāyetin añup söyler ve bunda olan ⁽⁶⁾ cengi hikāyet ider ve Melik Kays'a ūenā ider. **Rāvī eydür:** Ol günde ba'zı ūu'arā Benī 'Abs hakkında işbu ebyātı didi: **Şi'r.** ⁽⁷⁾ [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁰⁾ **Rāvī eydür:** Benī 'Abs uluları 'Anter'ün sözinden ūafā sürdiler. Zīrā hep sözi hāḫ idi. Melik Kays ferahından ⁽¹¹⁾ bu ūi'ri okudı. Hāşılı vaṭanın ögüp Benī Bedr'ile kendü ortasında olan mā-cerāyı hikāyet eyledi ve “Fikirlü firāsetlü ⁽¹²⁾ kişiyin. Dirlikümi ḥorluḡa ūatar ādemlerden degülin.” dimegidi. İşbu ebyātı okudı: **Şi'r.** ⁽¹³⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁵⁾ **Rāvī eydür:** Bunlar ehl ü 'ayāl⁶⁹⁰ ardınca yetişmege ḫāşd idüp giderler. Ḳullar develeri sürerler. Atları yidürler. Buñları ⁽¹⁶⁾ bağlarlar, yükledürler. Ammā 'Urve bin el-Verd ki 'Anter aña biñ atlu bahādur ḫoşup ehl ü 'ayāl⁶⁹¹ yanınca göndürmiş idi. 'Aḫabe-i Furūḫ'a ⁽¹⁷⁾ indürmegiçün 'Urve bu biñ kişiyi alup 'avrete oḡlana 'Anter'ün bahādurluḡın vaşf idüp giderdi ve Benī Sa'd'ün ⁽¹⁸⁾ şinduḡın, fırsat bunlaruñ olduḡın hikāyet iderdi. Şuña deḡin ki der-bendi geçdiler ve ṭaḡlar aşdılar. Arz-ı Meşāyıḡ'a irişdiler. ⁽¹⁹⁾ Gördiler ki bir ḥarāb yir idi. Ādem-i zāddan kimse yok. Vuḥūşdan ṭuyūrdan ḡayrı kimse ayaḡı başmışa beñzemez. 'Urve ⁽²⁰⁾ bu yiri göricek 'emmüsi oḡlanlarına “Şavāb budur ki bunda ḫonavuz. Hem ṭaḡa arḫamuzı virevüz. Şaḥrāda açuḫ yirde olmayavuz. ⁽²¹⁾ Girü ḫalanumuz daḡı gele, yetişe. Andan ūoñra her ne olursa idevüz.” diyü söyledi ve bunda rāḫat olup diñlendi. Nā-gāḥ naḡar itdi. ⁽²²⁾ Gördi ki bir cemā'at atlu belürdi. 'Urve atın segirtürdi. “Oḡuldan ḫızdan ḫorḫduḡından ne ḫāldür? Ne ḫaberdür? Bileyin.” didi. ⁽²³⁾ Meger bunlar Benī Temīm'den biñ atlu idi. Başları Dāşir bin Necād idi kim Cābir'ün ḫardaşı idi. Bu Cābir'ün cebbārılıḡın [191b] ⁽¹⁾ ve bahādurluḡın Mu'āviye bin Nizāl ḫabīleye naşīḫat iderken dimişidi ve anuñ yardımına ṭayanurdı ve cerisi ḫoḫlıḡına inanurdı. ⁽²⁾ İllā Dāşir küçücük idi. Bu yire ev ḫura gelmişidi. Benī 'Abs'ün göçine yaḫın gelicek ta'accüb idüp “Bu ne nesne ola?” diyüp ⁽³⁾ söyleşürlerdi. 'Urve'yi gördiler ki

⁶⁹⁰ 190a-15 Ehl ü 'ayāl: ehl-i 'ayāl

⁶⁹¹ 190a-16 Ehl ü 'ayāl: ehl-i 'ayāl

kendülere gelür birisi çağırup yā ‘Arab'ıñ ulusı! Ƙanğı ƙabiledensiz? Bu göç kimüñ⁽⁴⁾dür?” diyü şordı. ‘Urve eyitdi: “ Bu göç Benī ‘Abs'üñdür. Ben anlardanın. Siz kimsiz bu Yemen halkından? Bunda ne iş işlersiz? ⁽⁵⁾ Ne maşlaḥatda yürürsüz?” didi. Ol kişi eyitdi: “Biz Benī Temīm'denüz. Bu yirüñ ıssı bizlerüz. İştüdük ki Benī ‘Abs, Mu‘āviye ⁽⁶⁾ bin Nizāl'üñ üzerine ƙonmış bizi anlaruñ mālına ve ƙavarına yağma itmeğe ƙıgırtmış. Aña giderüz. Tiz tut ne oldı bize haber ⁽⁷⁾ vir.” didi ve “Siz anuñ yirinden gitdüñüz bunda geldüñüz, söyle.” didi. ‘Urve eyitdi: “Ol hilelü kişiyimiş, ādemlik bilmezmiş. ⁽⁸⁾ Ol bize şuncılayın itdi. Biz aña şuncılayın ƙılduk.” diyü mā-cerāyı ƙışsa itdi. Furūk der-bendi ƙatında nenüñ gibi uğraş ⁽⁹⁾ olup Mu‘āviye'nüñ şınduğın ve mālların develerin ƙoyup gitmekde hile itdüklerin söyledi. Sözi āhirinde bunı ⁽¹⁰⁾ didi kim “Ƙavmümüz gelmesine güyerüz ki şu yirlerden bir yir ihtiyār idüp ƙonavuz.” **Rāvī eydür:** ‘Urve ol kişiye haber virdü ⁽¹¹⁾gin Dāşir yoldaşları-y-ıla işidürdi. Ƙatı ƙaƙıdı ve dört yanında kişilere eyitdi: “Bunlar gelüp bizüm ƙonşumuza buncılayın ⁽¹²⁾ iş iderler. Gelüp bizden şu isterler. Ne vech vardur? Siz bunları ƙırmaƙ ardınca ulu ƙavmüñ ben mālın ƙavarın ‘avretin ⁽¹³⁾ oğlanın sizüñ arañuzda ber-ā-ber ƙısmet ideyin. Eger bunlar Tengri'den bize rızƙ olmasalar bu yire gelmezlerdi.” didi ve ilden ⁽¹⁴⁾ öñdin ḥamle ƙıldı. Maḥfeler⁶⁹² gördi, ƙararı ƙalmadı. Yağma itmek ƙaşdından oldı. Şeyṭān kimse idi ve bed-baḥt idi. ⁽¹⁵⁾ Bunı görüp ‘Urve nağra urup kendü ve cemā'tine “Er gibi oluñ.” diyü işmarladı. “Girü ƙalanumuzuñ gelmesi yaƙındur. Benī Temīm ⁽¹⁶⁾ içümüze ƙoymayalum” diyü söyledi ve ḥamle ƙıldı. **Rāvī eydür:** Andan ƙavm eṭrāfdan ḥamle itdiler. Birbirile ƙoƙuşdılar. ⁽¹⁷⁾ Aḥşama yaƙın olunca Benī ‘Abs ğālib oldı. ‘Urve anlaruñ ulusı Dāşir'i depeledi. Şağ ƙalanı ƙaçdı. Şavaş odı ⁽¹⁸⁾ söyincek ‘Urve geldi. Benī ‘Abs'den kendüyle olanlara eyitdi ki “Benī Temīm şeksüz bizüm üzerümüze gelür şabāḥ yā gice bilmezüz. ⁽¹⁹⁾ Bahādurlarumuza ne oldı ve Mu‘āviye'yile anlaruñ ortasında ne geçdi?

⁶⁹² 191b-14 Maḥfeler: Muḥāfeler

Gelenler dahı üzerümüze çok âdem ola. Helāk olmalu ⁽²⁰⁾ olavuz. Şavāb oldur göçüp tağun bir bucağına dahı gidevüz. Girü kalanumuz gelince kendüzü şaklayu turavuz.” didi. Cemā‘at ⁽²¹⁾ ne dirseñ anı idelüm, diyü turdılar. Hemān göçmek ardınca oldılar. Ol gice göçüp bir şarb yire indiler. Şabāh olıcağ gördiler ki Benī ⁽²²⁾ Temīm'ün yakın gelmiş. Meger kardaşınıñ öldügi haberi Cābir'e yetişmiş. Şıngunları varımış. Üzerine düşmiş arslan gibi ⁽²³⁾ añramış, kaçımış. Gözi oda dönmiş. **Rāvī eydür:** Cābir şıngun geldügin Dāşir'ün öldügi haberin bildi. Dahı Dāşir'ile [191a] ⁽¹⁾ Benī ‘Abs ortasında Arz-ı Meşāyif’de olan mā-cerāyı kışşa itdüirdi. Der-ḥāl çuḳal cevşen alup gömgök demüre müstağrak olup ⁽²⁾ Benī Temīm'e yaşağ olup göçdi. Kendü önlerince kış aḥşamı gibi ve ardınca sıl gibi çerisi aḳardı. Şabāh olunca Benī ‘Abs'e yetişdiler. ⁽³⁾ Bahādurların dört yanına divşürdi ve eyitdi kim “Benī ‘Abs bahādurınıñ kim ki başın getürürse on deve vireyin.” diyü çağırdı ⁽⁴⁾ ve eyitdi ki “Ben bunda geldüm ki anlarun erlerini şu tağ katında her birini bir ağaca aşam. ‘Avretlerini bāzārda şatduram. ⁽⁵⁾ Develer şatılır gibi.” didi. Temīm bahādurları bu sözi işidicek bir yirde ḥamle itdiler. ‘Urve bu ḥāleti göricek ḳavmine eyitdi: ⁽⁶⁾ “Vallāhi yā ‘emmüm oğlanları! Bu helākdan hıç ḳurtılavuz gibi degül. Bu yirümüz at yiri degüldür. Yayaḳ ceng idelüm. Er gibi oluñ.” ⁽⁷⁾ didi. Andan maḥafe⁶⁹³ süren ḳullara ḥayḳırdı. Mecmū‘-ı oḳ ‘ilmin bilürlerdi. Hep deveden ṭaşra çıkardı, tutdı. Benī ⁽⁸⁾ Temīm'ün üzerine oḳ yağmur gibi yağdı ve ḳılıçlar şımşek gibi yalabırdı ve gözler yıldırım gibi öterdi. Benī ‘Abs ‘avret⁽⁹⁾lerin alup erleri önlerince tağ etegine inüp muḥkem ceng itdiler. Bunlarun yayaḳ olduḡın göricek Benī Temīm atluları dahı ⁽¹⁰⁾ atlarından inüp yayaḡ oldılar. Benī ‘Abs'ün başına bunun gibi gün dahı gelmemişidi. Ḳıyāmet günü anı şandılar. ‘Avretler ağlaşup ⁽¹¹⁾ saçların cizmege başladılar. Temām esir i‘tikād itdiler. Biraz vaḳtde Benī ‘Abs'den yüz yigirmi bahādur ṭopraḡa düşdi. ⁽¹²⁾ Ḳullardan yarusı ḳalmadı, ḳırıldı. ‘Urve dört yanına

⁶⁹³ 191a-7 maḥafe: muḥāfe

çağırurdu. Kavmini cenge kındururdu. Çağırmağdan āvāzı belürmez olmuşıdı. Gördiler ki ⁽¹³⁾ tağūñ bir tarafından toz koptı. Atlular belürdi. Benī ‘Abs sevindi. Kalanumuz yetişdiler, diyü. Cābir⁶⁹⁴ dahı çeriye göricek müteḥayyir oldı. ⁽¹⁴⁾ Kaçmak fikrin iderdi. **Rāvī eydür:** Bu çeri ki geldi. Mu‘āviye bin Nizāl çerisiyidi. Melik Kays'ı ḥil‘atleyüp göndüricek hemān kavmine ⁽¹⁵⁾ eyitdi: “Yā ‘emmūm oğlanları! Ben bu işi ḥile için itdüm. Zīrā korkdum ki gelüp benüm elümden beglerini gücile kurtaralar. Andan ötüri ⁽¹⁶⁾ anlardan ‘ahd u emān aldum. Ol kara kuluñ elinden selāmethlīgıla kurtulalum. Ol ‘Absilere ok kılıç kār itmez. Şavāb oldur ki ⁽¹⁷⁾ hemān biz sürevüz. ‘Arz-ı Meşāyif’e bunlardan öñdin yitişevüz. Zīrā anlar develerin mälların cem‘ itmege meşğul olurlar ve ⁽¹⁸⁾ şoñların divşürürler. Biz varalum, anlardan öñdin ‘Aḳabe-i Furūk'a yetişelüm. Qabilede atludan, yayağdan kimse kalmasun. Mecmū‘-ı ehl ü ⁽¹⁹⁾ ‘ayāllerine⁶⁹⁵ kılıç koyalum. Mälların alalum. ‘Avretlerin esir idelüm. ‘Andan Cābir ki Benī Temīm'üñ ulusıdur, ḥaber gönderelüm gelsün. ⁽²⁰⁾ Mecmū‘-ı çerisi-y-ile bize irişsün. Mā-cerāyı aña diyelüm. Eger Benī ‘Abs gelüp yetişicek olursa az kalmış olur. Biz dört biş anlarca ⁽²¹⁾ oluruz. Anlardan sağ kişi kımayalum. Zīrā anlaruñ bu yurtda yardımcıları yokdur. **Rāvī eydür:** Benī Sa‘d bu sözi Mu‘āviye⁽²²⁾ den işidicek şavāb gördiler. Benī ‘Abs'e kağıduklarından hemān zafer bulduq şandılar. Hemān ol sā‘at biş biñ kişi gömgök ⁽²³⁾ demüre müstağrak olup Furūk der-bendine ‘azm itdiler. Ol vakti kim tağūñ sağ yanından toz koptı. Cābir Benī ‘Abs'i şandı, **[191b]** ⁽¹⁾ korkdı. Kişi gönderdi. Gördiler ki Benī Sa‘d ‘alemleridür. Gelen Mu‘āviye'ye karşı vardı. Niçün geldügin şordı. Olan kışsa(y)ı ve gönlinde ⁽²⁾ Benī ‘Abs'e kīne(y)i didi. Cābir, Mu‘āviye'ye “Niçün baña ḥaber göndermezdüñ? Bunuñ gibi zahmet mürtekb olurduñ. Eger baña diseñ Benī ‘Abs'i sürer, ⁽³⁾ iltürdüm.” didi ve andan qardaşın ne vechile öldürdiler ve çerisin kırdılar ve uluların tağlarda ağaçlara aşdılar, ḥikāyet idivirdi ⁽⁴⁾ ve kendünüñ nenüñ gibi

⁶⁹⁴ 191a-13 Cābir: Cābir

⁶⁹⁵ 181a-18/19 ehl-i ‘ayāllerine

ikdāmıla geldügin.” didi ve eyitdi: “Bunlar nice yüz biñ erdür ki bu kadar iş itdiler yā Muāviye!” didi. ⁽⁵⁾ Muāviye eyitdi: “Yā Cābir! Ancağ üç biñ miqdār atludur. Evet, cümlesi ölüm eridür. İçlerinde bir kıra er vardur. Anuñ nazīri ⁽⁶⁾ ‘ālemde kimse görmemişdür.” didi. Cābir, Muāviye'nün sözine güldi, eyitdi: “Benüm kıardaşum öldürdüklerine kıatı acımışam. Üç biñ ⁽⁷⁾ er kıırmağıla benüm odum söyünecekleyin degüldür. Lāt u ‘Uzzā haqqı-y-içün mecmū‘-ı ehl-i Hicāzī kııracağ olursam kıardaşum intiķamın ⁽⁸⁾ almazam.” didi. Andan ikisi bile Arz-ı Muşāyif’e Benī ‘Abs'üñ üzerine vardılar. ‘Urve bunları gördi. Çeriye nazar itdi. Temām i’tiķād ⁽⁹⁾ itdi kim helāk oldılar. Cemā‘atine “Bu gelen Muāviye bin Nizāl'dür. Bizüm kıavmümüzüñ hālī ne olduğı ma‘lūm olmadı. Anlara ⁽¹⁰⁾ dağı bir hāl yetişmişdür. Şavāb oldur kıullaruñ ba‘zısın anlardan yaña göndürevüz. Yolları isteyeler, bir kıaber bileler. Eger şağlarısı ⁽¹¹⁾ geleler. Bizi kıurtaralar. Eger ölmezse emān isteyelüm. Ölümden dirlik hoşdur bu yirde. Bizüm yārumuz yardımumuz yokdur.” ⁽¹²⁾ didi. Benī ‘Abs'den bile olan atluları: “Yine ne bilürseñ anı it.” didiler. ‘Urve, ‘Anter'üñ kıardaşı Cerīr hemān sā‘at göndürdi, kıaber ⁽¹³⁾ bilmege ve andan bunlar şavaşa meşğul oldılar. İrte toğduğı gibi Sa‘d ve Benī Temīm iki kıarıfdan bunlaruñ üzerine yüridi. Evvel ⁽¹⁴⁾ şavaşa başlayalar. Benī Sa‘d idi kim Muāviye aşhābı idi. Çağırışdılar ki “Ya kıor kıaķır tāyife! Kıanca varup bizüm elümüzden kıurtılavuz, ⁽¹⁵⁾ dirsiz. Emān dilen yoksa bir kışı kıomazuz, kııraruz.” didi ve “Şöyle şanmañ ki girü kıalanuñuz size gele yetişe. Zīrā biz anlaruñ ⁽¹⁶⁾ üstine kıum kıayır şağışınca çeri kıoduķ. Anlar size kıoşmağa imkān yokdur. Biz bunda geldüğümüz hemān begümüz Muāviye murādına ⁽¹⁷⁾ yetişmegiçündür. ‘Işķ ğalebe itmişdür. Bir kıışinüñ ‘Able eline düşe. İraķ yire alagide. Hıasretile olam diyü kıorķmışdur, gelmişdür. ⁽¹⁸⁾ Benī ‘Abs'üñ bahādurları bu sözi işidicek birbirine depeleşelüm. Tā Cerīr gelüp kıaber getürince andan şöıra nice olursa eyle idevüz.” didiler ⁽¹⁹⁾ ve cenge meşğul oldılar. Öldüklerine dirildüklerine kıalmadılar. Birisi cengden yorulup oturmaķ istese ‘avretler üzerine

(20) gelüp saçların çözüp feryâdlar idüp girü cenge götürürlerdi. Bunlara atlu cenginden yayak cengi katı düşvâr geldi. Zîrâ (21) bunlar at erleri idi ve hem anlar çok kişiyidi ve yirlüleridi ve bunların mālına katı tamâ' itmişler idi. Eger Benî 'Abs yirine ğayrı (22) t̤ā'ife olsaydı bucuḵ sâ'at eğlenmezlerdi. Benî 'Abs'den bir ölse Benî Sa'd'dan yirine üç dört öldürürlerdi. Cābir bu hāleti (23) göricek atından indi. Yayak oldu ve kavmine çağırdı. "Er gibi oluñ." didi. Mu'āviye bin Nizāl dahı cemā'tine eyle itdi ve eyitdi ki [192a] (1) "Able'nün maḥāfesini" (696) gördi. Ğayrı kimse almalu olmasun." didi. Ol günde Benî 'Abs'e olan dünyāda bir kişi dahı olmuş degüldi. (2) Oğullarından kızlarından ba'zısın tutup esir itdiler ve oğlancukları çağırışdurdılar. Atalarından ayırdılar. Ol gün kıyāmet günü şa' (3) nılurdu. Tağlar başında 'avret oğlan āvāzesi göge irişdi. Bahādurlar deve gibi añraşurlardı. At öninden gök (4) gürüldüsi fark olunmazdı. Kılıç süñü yalabımasından yıldırım inmiş şanıurdu. Ol sâ'atde hemān Benî 'Abs yetişdiler ve 'Anter (5) geldi. Zîrâ Cerir seher vaktinde çıktı. Hemān Benî 'Abs'e buluşdı. Karadaşı 'Anter'e irişdi. Deve ayağınca arḵun giderlerdi. (6) Hālden haber virdi ve mā-cerāyı söyledi. 'Anter eyitdi: "İy dirig! Bizüm esirlermüzi Mu'āviye şalıvirdügi ve develerümüzi (7) aldurmadügi bizi aldurmak imiş degüldür. Anuñ bu işi illā 'Able içündür. Ben anuñ itdügi işi aña bildüreyin. Aldamak ne (8) olur göstereyin." didi. Andan mahmüz urdı. İliden öñdin irişdi. Dört yanınca ḵulları segirdişürdi. Yaşıl 'alem ki (9) Naḵma bin Eşter'den almışdı. Önce götürülürdi. Ay şüreti yazılmış idi ve Melik Ḵays, Dāhis'ün başın şalı virdi (10) ve atlular bahādurlar yıldırım gibi gün ṭolunmazdan öñdin irişdiler. Evvel irişen 'Anter idi. Yanınca Haṭṭāl bile idi ve kendü[yi]le (11) olan bahādurlarıdı. Gördi ki kızlar esir olmuşlar. Anaları çağırışurlar. Ḵabîle kavmi "Oğul, karadaşı!" diyü ağlaşurlar. 'Urve bin Verd gördi kim (12) 'Able'nün maḥāfesi (697) üstinde ceng ider. Cirāḥatlu olmuş. Mu'āviye aşḥābı dört yanından süñü ḥavāle ḵılmışlar. 'Anter'ün (13) gözlerine ciḥān ṭar oldu ve

⁶⁹⁶ 192a-1 maḥāfesini: muḥāfesini

⁶⁹⁷ 192a-12 maḥāfesi: muḥāfesi

ķaraņu geldi ve def'ī atından indi. Yayaķ eline ķalkān ve ķılıķ aldı. Ėayrı silāhın dōkdi. ⁽¹⁴⁾ Zīrā at yiri degūldi ve Benī 'Abs dūkelisi yayaķ ceng iderler ve bunun gibi ķatı gūnlerde ķaĖa ķaķa 'Anter ķamusından ⁽¹⁵⁾ ziyāde řabr iderdi. Zīrā ķullīgula būyūmiřidi. Evvel 'avret oĖlan soran kiřilere Tengri ķazāsi iner gibi yitdi. Bařların ⁽¹⁶⁾ ķař arasında sıl ōñince ķolu yuvalanur gibi yuvaladı ve 'avreti oĖlanı alı ķodı ve řātır řeybūb gōkden inmiř bilā gibi ķařdan ⁽¹⁷⁾ ķaķa řıķrardı ve oķ 'ilmini ķatı eyū bilūrdi ve kimi gōgsinde Ėancerile ve kimi arķasında dūrterdi. Őninde ardından ⁽¹⁸⁾ feryād gelūrdi ve “Vā-veylā!” āvāzesi ķıķardı ve Benī 'Abs'ūñ bahādurları gelūp iriřūp her biri bir ķarafa ķurt ķoyuna girūr gibi ⁽¹⁹⁾ girdiler. Bir sā'at miķdārı geķmedin Mu'āviye'nūñ ařķābını ķaĖdan ovaya indūrdiler. Bir nice biñ kiři kırıldıķdan řoñra ⁽²⁰⁾ bir pāre ūzerlerinden ķeriyi řavdılar. 'Urve'nūñ yūki yinildi. Benī 'Abs'ūñ gelen atlası gōrdiler ki atıla iř olmaz. ⁽²¹⁾ Cūmlesi yayaķ olup ceng itdiler. řuñā deĖin ki gice iriřdi. Benī Temīm řaĖrāda yatdı ve Benī 'Abs ķaĖ eteginde kendūzin ⁽²²⁾ ve oĖlın kızin řaķladı. İki ķeri seĖer vaktine deĖin uyumadı. İrte olunca Benī 'Abs'ūñ mālları ve develeri geldi, ⁽²³⁾ iriřdi. 'Anter, řaĖ esen 'Able'ye yetiřdūĖine be-Ėāyet feraĖ oldu ve 'avretleri erlerinūñ ve bahādurlarūñ geldūĖine sevindiler. [192b] ⁽¹⁾ AĖlamaķların gūlmeĖe tebdil itdiler. Dūřmān ķerisi ķaĖuñ ķevresinde deñiz gibi mevc ururdı. Māl ve ķavar ve 'avretler ve kıızlar elden ⁽²⁾ ķıķdūĖına ķatı mūte'ellim oldılar. Mu'āviye bin Nizāl, Cābir ķatına varup eyitdi: “Bu ķā'ifenūñ cengini gōrdūñ mi? Ėālen ki yayaķlar idi ⁽³⁾ ve yorĖun gelmiřlerdi. Eger at ūzerinde olalardı, 'acāyibler gōreydūķ.” didi. Cābir eyitdi: “Anlarūñ vařfın itmelū deĖil. Evet ⁽⁴⁾ aralarında ol ōñ gelen ķara ķuldan bahādurı ben gōrmedūm. Hep bizūm ķerimizi ķaĖdan keklik gibi ol sūrđi, indūrdi. ⁽⁵⁾ Andan ařaĖa ceng ider. Bir uzun boylu řaruřın yaĖrını gōrdūm.” didi. Ol Muķrı'l-VaĖř idi. Ol daĖı mecmū'-ı iřinde aña ⁽⁶⁾ beñzerdi. Evet gerekse olsun. Yarın hep helāk itmek gerekdūr. Yařşı kiři.” didi ve “'Avretlerin oĖlanların esir idūp bir kiři ⁽⁷⁾ Ėicāz'a řaĖ gōndermemek

gerek. Zîrā ol ara(y)ı old r p ardınca ol aruyı old r rsen z gir  alanın ırmak olaydur. ⁽⁸⁾ İş ke nez olur sen ma b bu na afer bulursın.” didi. Mu  viye eyitdi: “Sen ol ara ul  depele. Gir  alanına ben kefil. Z r  ol ⁽⁸⁾ ben m ma b bem n erid r. Anu n ma abbetinden ben hel k olırsın. Anu n mişli d ny da ma b be g r nmemişd r.” didi. **R v  eyd r:** ⁽¹⁰⁾ Mu  viye, ‘Able'(y)i bu kerre ma afe⁶⁹⁸ i inde a lariken g rdi idi. ama  ve ‘ış  ol sebebd n da ı ziy de olmiş idi. C bir'e d yim anu n ⁽¹¹⁾ h snin bey n iderdi. ş yle oldu ki C bir g nlinde eyd rdi: “Eger erini ben old r rsem anı ben alayın kim isterse anu nla ⁽¹²⁾ depeleşeyin. Eger Mu  viye did ginleyin ise.” dirdi.  nki bu fikri g nlinde berkitdi. Mu  viye'ye ‘Able ha  ında s zler s ylerdi ⁽¹³⁾ ve eyd rdi ki “Y  ‘Arab' n  r nd si! ‘Able ned r ki sen a a bu de nl  ta ass r idersin? Ben  Sa d' n ulusısın. Ol bir ara ul ⁽¹⁴⁾ altından ıkmış c riyed r.” diridi ve Mu  viye eyd rdi ki ol yigirmi ere varsa iki y z yaşında iken ben anı aluram. Z r  ol ⁽¹⁵⁾ ba a şol bedevi ‘Arab ızından ki adır i inde b y miş ola yigd r.” didi. **R v  eyd r:** C bir bu s zi işidicek ‘ış  da ı ⁽¹⁶⁾ ziyade oldu. G nlinde eyd r: “Vall hi bu kerre Mu  viye'yi da ı ben old rey m. Ol zam ne zam nı c hiliyyet did klerine sebep ⁽¹⁷⁾ bunlaru n gibi nesneler idi. Fi'l-c mle iki   ife irt e olunca birbirinden şa ındılar. şab   olıca  Ben  ‘Abs atlanup a dan indiler. ⁽¹⁸⁾ Ceng ‘azmin itdiler. Mu  viye'den ya a hem n ‘Anter at depdi. Z r  ‘Able'ye  lib oldu n bil rdi. Mu r 'l-Vaşş'ı C bir'e g nder⁽¹⁹⁾di. ‘Anter g rdi. Ben  Tem m'den on atlu   ine geldi. Gir  d nd rmek istedi. Z r  C bir, ‘Anter'ile depeleşmek isterdi. ⁽²⁰⁾ Meger işitmişidi kim ‘Able ‘Anter'e bah durlu ından varmışdur. G nlinde eyd rdi: “Eger ben ‘Anter'i old rem ‘Able ba a da ı yig ⁽²¹⁾ i ti  ad ider.” diridi. On atluya buyurdi. ‘Anter' n  zerine depdiler ve a ırdılar ki “ y Ben  ‘Abs' n bah durları! Eger ⁽²²⁾ eri oklu n dirse  z bir   ze bizden on alu . Evet ol erlik deg ld r. Erlik her işi kend  ş narına mu  abil ⁽²³⁾ olma dur.”

⁶⁹⁸ 192b-10 ma afe: mu  afe

didiler. Eger bahādurlıķ da‘vīsın iderseñüz siz daķı eyle idüñ. Şöyle ki Hicāz bahādurlarından işidürüz.” didiler. [193a] ⁽¹⁾ Benī ‘Abs bu sözi işidicek bir yirden deprendiler. Evvel meydāna Muķrı'l-Vaķş at sürdi ve çağırđı ki “Ol düşmāna başa baş bulışıcak ⁽²⁾ ķanğıñuzdur? Gelsün berü.” didi veyāķud ııruñ siz üş ben bir ķışiysin. Size bahādurlıķ nice olur göstereyin.” didi. Andan ⁽³⁾ bunlaruñ üzerine at şaldı. Yedisin öldürdi. İkisın başlu eyledi. Onıncısı kaçdı. Ol daķı ķurtulmasına i‘tikādı ⁽⁴⁾ yokdı. Cābir bu işi gördi. Müteķayyir oldu. Göñlinde eydürdi: “Şarusı böyle ider. Vāy! Eger ķarası gelürse hıķ bizüm ⁽⁵⁾ birümüz şağ ķomaz. Bu kerre ben çıķmazsam iş büyür.” diyü Cābir atın meydāna sürdi. Ol varınca Muķrı'l-Vaķş altı bahādur ⁽⁶⁾ daķı öldürdi. Cābir gördi ki Muķrı'l-Vaķş ķarşuladı ve bu şi‘ri okudı **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] Cābir, Muķrı'l-Vaķş'uñ şi‘rin işidicek müteķayyir oldu. Meydān gözine ıar oldu. Bir yirde ⁽⁹⁾ ķarār itmeyüp ilerü giriverdi, geldi ve Muķrı'l-Vaķş'uñ şi‘rine cevāb didi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Bunlar ol şi‘rlerinden fāriğ olinca ⁽¹²⁾ atlular eıırafdan atlandılar. Cenge meşğül oldılar ve bunlaruñ oyunlarına vechile olur gözetdiler. Şuña degin ki ikisi ⁽¹³⁾ daķı ölmege yaķın ķaldı. Mecālleri ķalmadı. Üzerlerinden toz götürüldi. Nenüñ gibi ķamle itdükleri göründi. Hareketleri azaldı. ⁽¹⁴⁾ ‘Anter, Cābir'i gördi kim ķatı ķuvvetlü atı ve kendüsiñin Muķrı'l-Vaķş'dan ķorķdı ve çağırđı, eyitdi: “Yā deveciler bahādurı! ⁽¹⁵⁾ Bu ķadar eglenmek nedür? Üzerüñi ört. Helākdan şaķın.” didi. ‘Anter bu sözi didüğinden ‘arz oldu kim gördi ⁽¹⁶⁾ Cābir bahādurluķ ‘ilmin az bilür. Başın şaķlıyamaz. Muķrı'l-Vaķş'a başından yanın avlamak ta‘līm iderdi. Muķrı'l-Vaķş, ‘Anter'üñ ⁽¹⁷⁾ sözün işidicek bildi kim ma‘nisi yuķarusın avla dimekdür. Cābir'i başında kılıcıla ķarpdı, başın yire düşürdi ⁽¹⁸⁾ ve ķanı eıırafına şaķıldı. Benī Temīm bahādurları bunu göricek cümlesi ķamle itdiler. Melik Kays, daķı Benī ‘Abs'e çağırđı. Muķrı'l⁽¹⁹⁾-Vaķş'ı inüp ķurtardılar. Andan Mu‘āviye atını meydāna sürdi ve ceng talebin itdi. ‘Anter ve Benī ‘Abs cümlesi bir uğurdan ķamle ⁽²⁰⁾ itdiler. ‘Anter

gündüze kara hulle geyürdi. Cānları ölüm bāzārında hīç bahāya şatdurdı ve ol günü kıyāmet günine ⁽²¹⁾ dönderdi. Bahādurlaruñ kellesin öñince yıl öñince şaman gibi tozıdurdı. Mu‘āviye'nüñ ‘ālemin kaçd idüp ⁽²²⁾ kıra kıra iki yanın yara yara Mu‘āviye'ye irişdi. Aşhābını kendüden ayırdı. “Yā ğaddār! ‘Able'ye tama‘ iden sen misin? Andan şafā sürem. Öpmegile ⁽²³⁾ kocmağıla dirsın ola, berü gel. Senüñle süñü ve kılıç darbına yoldaş ideyin. Şafāsın gör.” didi. Andan Mu‘āviye'nüñ üzerine [193b] ⁽¹⁾ toğruldu. Mu‘āviye kendünüñ helākin anun elinde bilüp cānın kurtarmağıçün sa‘y ider gibi sa‘y itdi. İki kişi ortasında ⁽²⁾ olan ceng dağı dünyāda olmamışdı. Ortalarında çok hamle haṭā geçdi. Bil-āhire ‘Anter, Mu‘āviye'yi yanında süñüyile urdı. At üzerinden ⁽³⁾ yire bıraktı. Benī Sa‘d'ıñ ulusu düşicek cümlesi hamle itdiler. Bir sāt geçmedin şınup döndiler. Zīrā ‘Anter'e yayaqları ve ‘Urve yardım itdi. ⁽⁴⁾ Benī Sa‘d'ı tağları beriyyeleri aşurınca söylediler. Gice urup döndiler. Mecnū‘-ı bahādurlar ehl ü ‘ayālin⁶⁹⁹ cem‘ itmek ardınca oldılar. Ol gice ⁽⁵⁾ andan korkudan emīn olup yatdılar. Şabāḥ olıcak bir yire gelüp meşveret itdiler kim bu yirde maḳām dutalar mı? Yoksa göçeler gideler mi? ⁽⁶⁾ **Rāwī eydür:** Bu fikr üzerine karar itdiler ki göçeler bu yirden. Zīrā ısuzlığıdı ve otı şuyı azıdı. Varup ğayrı yirde mütemekkin ⁽⁷⁾ olalar, göçdiler. Yemen'üñ içine gitdiler. Yemen ehlinüñ bunlaruñ heybeti içlerine düşdi ve bu cengleri cümle işitdiler. ‘Anter cümle kavmüñ ⁽⁸⁾ öñince Muḳrı'l-Vaḥş ve ‘Urve bin el-Verd durmazlar, giderlerdi. Mu‘āviye'nüñ mekrin ve hīlesin ve soñra mağlūb olup öldüğün ⁽⁹⁾ söyleşürler ve kendülerüñ Arz-ı Meşāyif’de başlarına gelen işleri hikāyet iderlerdi^{700 (10)} ve ‘Anter bu şi‘ri okurdu: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] **Aşma‘i ve dağı Cüheyne ve Ebū ‘Ubeyde** ⁽¹²⁾ eydür: Muḳrı'l-Vaḥş ‘Anter'üñ şi‘rinden sāyir kişilerden ziyāde müte’eşşir oldı. Zīrā ol faşihidi ve hem bahādur idi. Şūfiler gibi ⁽¹³⁾ vecd oldı ve semā’a girdi ve bu şi‘ri okudı: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁵⁾ **Rāwī eydür:** ‘Anter eyitdi: “Vallāhi yā Muḳrı'l-Vaḥş! Bu

⁶⁹⁹ 193b-14 ehl ü ‘ayālin: ehl-i ‘ayālin

⁷⁰⁰ 193b-9 **Aşma‘i ve dağı Cüheyne ve Ebū ‘Ubeyde** eydür: “Muḳrı'l-Vaḥş: i

uğraşda biz senden artuḵ nesne işlemedük. Zīrā bir bahādur sen ve bir bahādur ⁽¹⁶⁾ ben öldürdüm ve hem sen öldürdün bahādur Yemen içinde meşhūr idi. Anuñla Yemen ehl-i iftiḥār iderdi. Şiʿründe beni bir vechile ⁽¹⁷⁾ medḥ itdün kim benden aña sen müsteḥıḵḵ idün.” didi. Muḵrı'l-Vaḥş, ʿAnter'ün sözine güldi ve eyitdi ki “Bahādurlar ulusu ikisin ⁽¹⁸⁾ daḥı sen depeledün. Zīrā sen çağırıp baña taʿlīm itmeseñ ben anı depeleyübilmezdim.” didi. Andan güç sürüp yürüdiler, ṭurmadılar. ⁽¹⁹⁾ Şuña degin ki Mā-i Nuʿām dirlerdi bir yire yetişdiler. Gördiler ki laṭif şaḥrālar, aḵar şular, sebze-zārlar teferrüc yirler ḵondılar. ⁽²⁰⁾ Dört yanına ṭağıldılar. Melik Ḵays eyitdi: “Şimden girü hemān bu yiri yurt ṭotalum daḥı ğayrı yire gitmeyeli. Eger ḥāsıd ⁽²¹⁾ şerrinden ve zālīm mekrinden emīn olıbilürsevüz.” didi. ʿAnter eyitdi: “Vallāhi yā melik! Bu söyledüğüñ hīç nesne degüldür. Biz Yemen'den ⁽²²⁾ bir ḥālī yir ḵanda bulalum ki? Anda hergiz kimse olmaya. Bize bu yirde dirlik yoḵdur. Yirlüsin öldürüp yirine mālīk olmayınca ⁽²³⁾ ya mālumuz bunlara virmeyince ben aña rāzī olmazın. Eger siz nesne virüp yurt bulmak isteseñüz ben sizden [194a] ⁽¹⁾ ayrılırın. Başum yarağın görürin.” didi. Melik Ḵays eyitdi: “Yā ʿAnter! Ne dilerseñ anı iderüz. Senün sözüñe muḥālefet olmaz.” didi. ⁽²⁾ Mālların develerin şaḵladılar. Ḥuzūra yetişdiler. Vaḳtī kim ol yirde ḵarār itdiler. ʿAnter, Şeybüb'a şordı kim “Bu ne yirdür. Bunuñ ⁽³⁾ ıssı kimdür ve ne ḵabīleye yaḵın olduḵ?” didi. Şeybüb eyitdi: “Bundan dört fersaḥ yirde Benī Kinde dirler bir ṭāʿife vardır. ⁽⁴⁾ Anlaruñ beglerine Cevn bin Ravza dirler eyü kişidür. Ṭoğrı sözlüdür. Eger kendüyi kendüye ḵorlarsa.” didi. ʿAnter eyitdi: ⁽⁵⁾ “Kim anı kendüye ḵomaz.” Şeybüb eyitdi: “Bu yirde bir meşhūr bahādur vardır. ʿAmr bin Żarma Ḵaynī dirler. Kendüyi şöyle şanur ki ⁽⁶⁾ inse cinne muḵāvemet ider. Zīrā ʿömrini cehl üzerine geçürmişdür. ʿArab'uñ oğlın ḵızın ğāret idüp yirin yurdın yıḵmaḵ ⁽⁷⁾ ardıncadır. Ben anı bilürem ki Melik Cevn'e gelüp bizüm ḥaḵḵumuzda söyleyüp ṭamaʿa düşerse gerekdür. Oğlumuz ḵızumuz esīr ⁽⁸⁾ itmege saʿy itse gerekdür.” didi. ʿAnter eyitdi: “Anuñ atası fulānı Cevne'nün anası

fulānına nice öñersin? Vallāhi ikisinüñ dağı ‘ömrünü ⁽⁹⁾ keseyim. Cisimlerini cānsuz koyayın. Ben bu ile anuñiçün geldüm ki hep yirlüsinüñ ‘ömrin kesem. Ecelin dükedem. Evet bir kişi olsa ⁽¹⁰⁾ Benī Kinde'ye varup anlaruñ hāllerin cüstelese görse bizüm haqqımızda anlarda ne tedbīr iderler?” didi. Şeybūb eyitdi: “Anı ⁽¹¹⁾ yine ben başarurın. Haber bileyin.” didi. **Rāvī eydür:** Ol Benī ‘Abs'üñ geldügi günüñ yarındası hemān Benī Kinde'ye ⁽¹²⁾ haber yetişdi. Bunlaruñ haqqında söz söylendi. Cevn'e “Ne idelüm?” diyü uluları[yı]la tanışdı, eyitdiler: “Tengri Te‘āla'ya şükür itmek ⁽¹³⁾ gerekdür ki bizüm yirümüzüñ otın şuyın çok yaratdı ve halk bize muhtāc oldu.” ve Cevn'e eyitdi ki “Dilerin ol yurdı anlara ⁽¹⁴⁾ bağışlayam. Oturalar bizüm yardımcımız olalar. Evet ben bunda mütehayyirin ki anlar bunca kabīle(y)i ne vechile geçürdiler ve ‘Aqabe-i ⁽¹⁵⁾ Furūk'dan nice kurtuldılar ve Mu‘āviye bin Nizāl ve Cābir ki Benī Temīm ulusudur, tama^{c701} kimseleriken anlardan mälların ne sebep ⁽¹⁶⁾ oldu şakladılar? Anları bilüp haber virür kişi olsa biz dağı aña göre tedbīr itsevüz. Anlar bunlaruñıla ne itdi-y-ise ⁽¹⁷⁾ biz de elümüzden geldügince itsevüz.” didi. Fi'l-cümle Benī ‘Abs'den ādem gelüp ‘ahd istemege muntazırlar idi. Hiç kimse belürmedi ⁽¹⁸⁾ ve Benī ‘Abs'üñ geldügi ol yirde mütemekkin olduğı haberi Benü'l-Ḳayn'a irişdi. ‘Amr bin Ḳarma dirlerdi bir bahādurları ⁽¹⁹⁾ varıdı. Bu söz aña yetişdi ve mälları çoklığı söylendi. Be-ğāyet feraḥ oldu. Eyitdi ki “Göñlümüñ gussāsı gitdi, ⁽²⁰⁾ teşvīşüm kalmadı. Gökde istedüğüm yirde buldum.” didi. **Rāvī eydür:** ‘Amr'üñ feraḥı māla ve deveye degülidi. ⁽²¹⁾ Belki anuñ Benī ‘Abs'de bir ğaraḫı varıdı ki ma‘lūm olsa gerekdür. Benī Ḳayn'ıla hemān ol işitdügi gün ‘Amr, Benī ‘Abs'e ⁽²²⁾ yağmaya gitse geredidi. Kethüdālar men‘ itdiler, eyitdiler: “Şāyed Melik Cevn destūr virmiş ola. ‘Ahd itmiş olasın. Şimdi bir ⁽²³⁾ iş idecek şoñra Melik Cevn saña ‘itāb ider.” didiler. Fikr ü tedbir oldur ki şimdi sen Cevn'e varup anuñıla **[194b]** ⁽¹⁾ Benī ‘Abs ortasında oldu, görsin.” didiler. ‘Amr eyitdi: “Vallāhi bu tedbīri eyü itdünüz. Olacak oldur.”

⁷⁰¹ 194a-15 tama‘: ṭammā‘

diyü tûrup atına ⁽²⁾ binüp Melik Cevn katına gitdi ve on atlu ve bir cemā'at kûl ok kılıç müretteb bilesince Benî Kinde'ye⁷⁰² irişdiler. Melik Cevn, 'Amr'uñ ⁽³⁾ geldügin işidicek karşı çıkdı ve çadırına kondurdi. Anuñiçün deve boğazladı ve süci getürdi. Şoñra geldüğine ⁽⁴⁾ sebep şordı. 'Amr eyitdi: "Bir katı mühim işiçün geldüm. Benî 'Abs'üñ bu diyāra geldügin işitdüm ve bizüm destü⁽⁵⁾rumuzsız yurt tutdukların bildüm. Size geldüm ki sizüñile atlar ortasında ne oldı bilem. Aña göre iş kılam." ⁽⁶⁾ didi. **Rāwī eydür:** Melik Cevn eyitdi: "Bu sözi işidicek vallāhi yā 'Amr! Ben_dağı o fikirdeyem, anlar bu yire nice geldiler ⁽⁷⁾ ve bize niçün bir selām kelām göndürmediler? Bugün bir haber işitdüm. Hayli mütehayyir oldum. Zīrā ben ol fikirde idüm ki ⁽⁸⁾ bunlar Benî Sa'd'a ve Benî Temīm'i nice geçdiler ve 'Aḳabe-i Furūḳ'dan, Arz-ı Meşāyif'den nice kırtuldılar, geldiler. Şöyle işitdüm ki ⁽⁹⁾ "Ol iki ṭā'ife ceng idüp anları kırmışlar ve Mu'āviye'yile anlaruñ ortasında çok nesne olmuş. İmdi bunuñ gibi işler ⁽¹⁰⁾ işleyin. Tāyifenüñ ḥālin bilmeyüp şerrinden emīn olmak nesne degüldür." Bu sözi işidicek 'Amr eyitdi: "Lāt u 'Uzzā ⁽¹¹⁾ ḥaḳkı-y-içün ben anlaruñ geldüklerine katı feraḥ oldum. Anlaruñ oğlın kızın esir itsem gerek." didi. Melik Cevn eyitdi: "Bu işüñ ⁽¹²⁾ yā 'Amr! Niçündür senüñile anlaruñ ortasında kan mı var? Anı taleb ider misin?" didi. 'Amr eyitdi: "Anlaruñıla benüm ortamda ⁽¹³⁾ nesne yokdur. Evet 'emmüñ kızın aldum. Atası-y-ıla benüm araluğumda çok mā-cerā olduḳdan şoñra bi'l-āḥire şart itdi kim ⁽¹⁴⁾ kızını baña vermeye illā bir miḳdār Ḥeccār⁷⁰³ 'Arab'ın aña esir getürmeyince. Ben_dağı ol şartı kabül itdüm. Şimdiki günlerde gitmek ⁽¹⁵⁾ dilerdüm ve Ḥicāz'da dağı kaşdum Benî 'Abs'e idi. Zīrā anların Benî Bedr'e itdügi işleri ve 'Able'(y)i 'Anter adlu bir kula vir⁽¹⁶⁾duklerin işitdüm. Dilerdüm ki varup mecmū'-ı 'avretin oğlanın esir ideydüm. 'Avretlerin bāzārlarda şatduradum ⁽¹⁷⁾ ve kızların 'avretüme kulluḳcı kılayıdum. Anlaruñ bizüm yirümüze geldüklerin işidicek Tengri Te'āla'ya çok şükür itdüm kim yolumı ⁽¹⁸⁾ yakın idüp

⁷⁰² 194b-2 Kinde'ye: Kende'ye

⁷⁰³ 194b-14 Ḥeccār: Ḥicār

işümi keñez kıldı. Eger Māʿ-i Nuʿām'a sizüñ destüruñuzsız⁷⁰⁴ geldüklerin bilsem şimdiye degin ben anlar⁽¹⁹⁾dan maqşūdum taḥşıl idüp murāduma yetişürdüm. Şimdiden soñra daḥı varup anları helāk idüp⁽²⁰⁾ mälların develerin almaqdan ğayrı tedbır yokdur ve anlaruñ develeriniñ çoğı benüm ʿemmüm oğlanlarınuñdur. Benümile⁽²¹⁾ anlaruñ ortasında dōstluk olmaz. Çün Muʿāviye bin Nizāl'e ve Benī Temīm'e şuncılayın iş itdiler.” didi. Benī Kinde⁷⁰⁵ ʿAmr'uñ⁽²²⁾ bu sözini ve tedbırini begendiler ve eyitdiler: “Yā ʿAmr! Şavāb oldur ki sen şimdi ʿemmüñ oğlanlarını varup cemʿ⁽²³⁾ idesin. Benī Kayn'uñ bahādurların divşürüp iki günden soñra ol şeytānuñ üzerine varasın. Varduğuñ [195a]⁽¹⁾ vaqt kullaruñdan kimse göndürüp bize ḥaber bildüresin. Biz daḥı cemʿ olup ulusın ve kiçisin kıırmağa ve mälların⁽²⁾ yağma itmege yardum idevüz. Eger bu işi biz anlara itmesevüz anlar bize ider.” didiler. ʿAmr eyitdi anlara: “Ne sizüñ⁽³⁾ yardımuñuz gerek. Evvelde ben Melik Cevn'üñ ḥatırından geçmedüm yoksa şimdiye degin işüm bitürürdüm. Ben anlardan⁽⁴⁾ üç ʿArab kızından ğayrı nesneye ṭamaʿ itmezsin. Girü ḳalanın size.” didi. Melik Cevn eyitdi: “Vallāhi mecmūʿ develeri,⁽⁵⁾ oğulların, kızların hep senüñ öñüñe getürdeyin. Evet saña direm ki ol üç kız ki ṭamaʿ idersin. Anlar⁽⁶⁾ kimlerdür?” ʿAmr eyitdi: “Biri Mālik kızı ʿAble ki ʿAnter'üñ ʿavretidür. Birisi Melik Ḳays kızı Cemāne ve birisi Rebīʿ bin Ziyād⁽⁷⁾ kızıdır.” Melik Cevn eyitdi: “Benī ʿAbs'üñ uluları daḥı anlardır. Hemān ben anlaruñ saña birisinden artuğın virmezsin.”⁽⁸⁾ didi. Benī ʿAbs'üñ girü ḳalanından ne ḳadar eksüğüñ olursa alasin.” didi ve eyitdi: “Eger eyle olursa bāri baña⁽⁹⁾ ʿAble'(y)i viresin. Tā ʿavretüme cāriye idivirem.” didi. Cevn eyitdi: “Ol vaqtde esīrleri hep senüñ ḳarşuña⁽¹⁰⁾ getürdem. Ne dilerseñ alasin.” didi. Bunlar bu sözdeyiken ʿAnter'üñ ḳarındaşı Şeybüb kullar arasında ṭurup bu sözi⁽¹¹⁾ dinledi. Zīrā cāsuzluğa gelmişidi. Fi'l-cümle ʿAmr ṭurdı. Yine geldüğü yire gitdi ve Melik Cevn'ile ḳul ḳarār itdi ki uğraş⁽¹²⁾ günin aña daḥı bildüre. Şeybüb gelüp

⁷⁰⁴ destüñüzsüz

⁷⁰⁵ 194b-21 Kinde: Kende

‘Anter'e hikāyeti bir bir naql itdi. ‘Anter'üñ sözlerin işidicek gözleri kızardı. ⁽¹³⁾ Göñli göyündi ve eyitdi: “Vallāhi ben anuñıla depeleşeyin. Ol ‘Able'(y)i cāriye idinmezden öñdin ben anı kıl olmağa dañı ⁽¹⁴⁾ yaramaz ideyin.” didi. Şeybüb eyitdi: “Fikrūñ nedür? Ne işleseñ gerek?” ‘Anter eyitdi: “Yüz bahādurıla varurın. Anuñ ⁽¹⁵⁾ bize idecegin ben aña iderin. Andan fāriğ olduğumdan şöñra Benī Kinde'ye⁷⁰⁶ varurın, ulusın kırarın ⁽¹⁶⁾ kiçisin esir iderin. Bu yirlerde bizden ğayrı kimse kımazın. Bu yirlere mālīk olurun.” didi. Şeybüb eyitdi: ⁽¹⁷⁾ “Fikrūñ eyüdü. Ammā yüz kişiyile Benī Kayn'dan murād tahşil olunmaz. Zīrā anlar çok kabiledür. Şavāb oldur ki ⁽¹⁸⁾ Benī ‘Abs'i cem‘ idüp ışmarlayasın ki şaklıklarıla olalar. Muqrı'l-Vaḥş'ı anlaruñıla koyup gidesin. ‘Urve bin Verd'i ⁽¹⁹⁾ bile alasın. İki yüz kişi olasız. Ben dañı bile olayın. Sizi ben bilürem ki ne yirde busuya koyam ve busıda ⁽²⁰⁾ tıravuz, gözleyevüz. Şuña degin ki anlar bizüm üzerümüze gideler.” ‘Anter eyitdi: “Anlar gitdüğinden şöñra ne ⁽²¹⁾ kılsavuz gerekdür.” Şeybüb eyitdi: “Mālların ‘avretlerin yağma idelüm. Andan şöñra biz gelevüz. ‘Amr bizüm kavmümüzile ⁽²²⁾ uğraşda ola. ‘Avretini esir olmış göre. Bili bükülür, bilüsi şaşar.” didi. ‘Anter, Şeybüb'üñ begenüp tırdı. ⁽²³⁾ Melik Kays katına vardı. Şeybüb'üñ Benī Kinde'den⁷⁰⁷ getürdüğü haberi söyledi ve ‘Amr bin Zarma ne kaşd itdüğün [195b] ⁽¹⁾ didi. Melik Kays eyitdi: “Vallāhi yā bahādurlar ulusı! Eger Yemen vilāyetinde bizüm başumuza buncılayın iş gelecegin ⁽²⁾ bilsevüz her ne yire varsavuz ehli bize tama‘ idüp ceng idecegin fikr itsevüz hergiz bu yire gelmege kaşd itmezidük. ⁽³⁾ Şöyle beñzer ki dañı Hicāz vilāyetin biz görmezüz. Bu yurtlarda ‘Arab'üñ kılıcı altında helāk olısaruz.” didi. ⁽⁴⁾ ‘Anter eyitdi: “Korkma bu işlerden ben seni ḥalāş iderin ve dañı senüñ himmetüñde Yemen memleketinde bir beg kımayup ⁽⁵⁾ seni Yemen'e şāh ideyin ve bir deve kımayın. İllā senüñ elüñe getüreyin. Mūsa ve İbrahīm Tengrisi ḥaqqı-y-içün Tengri Te‘āla ⁽⁶⁾ bizi bu yire getürdü ki hemān bu kavmüñ helākına sebep kılmayıdı ve bunlara ḥışm

⁷⁰⁶ 195a-15 Kinde'ye: Kende'ye

⁷⁰⁷ 195a-23 Kinde'den: Kende'den

itmegidi.” didi. Andan Muḳrı'l-Vaḥş'a ⁽⁷⁾ kişi gönderüp kığırttı. Kışsa(y)ı aña dahı bildürdi ve şaḳ ol diyü işmarladı. Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: “Vallāhi yā bahādurlar ulusu! ⁽⁸⁾ Eger Hicāz memleketinde olsavuz mecmū'-ı ‘Arab bizüm dört yanumuza üşse mecmū'ına cevāb virürdüm sen gelince. Ammā ⁽⁹⁾ bu yirde eger ḥāṭıruñ varısa Benī Ḳayn'a elli atlıyla göndür. Varayın ne maḳşūduñ ise taḥşil ideyin.” didi. ‘Anter eyitdi: ⁽¹⁰⁾ “Yā aḥl! Benüm göñlüm emīn olmaz ḳaydumı kendüm görmeyince. ‘Avretine ‘Amr benüm ‘avretüm ‘Able'(y)i nice cāriye itse gerek ⁽¹¹⁾ bilmeyince.” didi. Andan girü otağına geldi. ‘Urve bin Verd'e kişi göndürdi ve sevdānı ya'ni zengileri ḥāzır kıldı ⁽¹²⁾ ve başlarına aşıl ḥikāyeti diyüvirdi. Yaraḳlanmalarına emr itdi. Fı'l-cümle iki yüz atlıyla ‘Anter binüp ḳabileden çıḳdı. ⁽¹³⁾ Yüz ‘Arab bahāduru yüz sevdān Şeybūb öñlerinde yol ḳulaḡuzlar ve ‘Anter bu şi'ri oḳudı: **Şi'r.** ⁽¹⁴⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁶⁾ **Aşma'ı** ve Ebū ‘Ubeyde ve Cūheyne-i Yemenī rivāyet ider kim Benī ‘Abs'den Benī Ḳayn'a giden cemā'ati Şeybūb ḳabileye yakın varıcaḳ ⁽¹⁷⁾ bir yirde gizledi ve kendüsi ḳul ṭonın geyüp Benī Ḳayn'ın ḳabilesine girdi. ‘Amr bin Żarma dahı Melik Cevn ḳa ⁽¹⁸⁾ tından geliceḳ ḳavmini cem' idüp ḥikāyeti diyüp uğraş yaraḡın buyurmuşıdı. Bir gün miḳdārından mecmū'-ı bahādur ⁽¹⁹⁾ ların ve atlusın yayaḡın divşürüp on biñ er cem' idüp gitmişıdı. Ḳabilede ‘avretten oḡlandan artuḳ kimse ⁽²⁰⁾ ḳalmamışıdı. Ol gicede çıḳmışıdı. ‘Amr ki Şeybūb'a yetişdi, ol ḳabilenüñ evlerine vardı. Giden çeriye gördi ve ḳalanın ⁽²¹⁾ bildi. Dönüp şabāḥ olunca gelüp ‘Anter'e ḥaber viridi ve eyitdi ki “Yā ḳarındaşum! Vaḳtdür düşmānuñ evinde ilinde kimse ⁽²²⁾ ḳalmamışdur. Yüri her ne maḳşūduñ varısa taḥşil it. Ol saña ideceḡin sen aña ḳıl ve hem tiz olalum kim ol_dahı ⁽²³⁾ bizüm ḳavmüze biz itdügümüzüñ ba'zısın itmedin irişevüz.” didi. Andan ol sâ'atde ṭurup yürüdiler. Benī Ḳayn'a **[196a]** ⁽¹⁾ yetişdiler. Yirlerinde ḳalanın bulduḳlarından kırdılar. Ḳulların ve oḡlanların kızların esir itdiler. Şeybūb, ‘Amr'ın kız ḳardaşın ⁽²⁾ ve ‘avreti Zehrā'(y)ı ṭutup ‘Anter'ün öñine getürdi ve eyitdi ki “Al, ‘Able'ye cāriye it. ‘Urve bin Verd, ol Zehrā'nuñ atasını

öldürdi. ⁽³⁾ Zīrā köyde hemān anı buldı idi ve yüz kız oğlan aldı. ‘Anter, ‘avretler ve oğlancuklar çığırışın gördi. Göñli göyündi. ‘Urve'ye ⁽⁴⁾ eyitdi: “Bu āvāz kişileri yağma idip esir itmek eyü degüldür. Tengri'ye ‘āşi olmağdur ve hem bu kavmile bizüm ortamuzda ol kadar ⁽⁵⁾ nesne yokdur ki ne gerekise idevüz. Şol ki maşşud idi. Anı itdük. Şimden girü hayırlısı oldur ki girü dönüp bunlaruñ ⁽⁶⁾ bahādurlarına buluşavuz. Anlara erlikin gösterevüz. ‘Avretleri koyavuz.” didi. Fi'l-cümle aldıkları māl ve deveyi sürüp ‘Amr'uñ ⁽⁷⁾ ‘avretin ve kız kardaşın alup gitdiler. Be-ğāyet ferah olup hoş hātır oldılar ve yolları üzerinde otlakda buldukların bile ⁽⁸⁾ aldılar. Çok māl ve tavar cem‘ itdiler. **Rāvī eydür:** Bunlar bu hālde idi. Ammā ‘Amr bin Zarma dört yanındaki bahādurlara güvenüp ⁽⁹⁾ giderdi. Benī ‘Abs'üñ konduğu yire yakın vardı ve otlaklarında develerin gördi ve kabilesine “Hep siziñdür yā ‘emmüm ⁽¹⁰⁾ oğlanları!” diyü ferahlandı. Andan Benī Kinde'ye⁷⁰⁸ kişi gönderdi ve Melik Cevn'e “Tiz gelsün, irişsün. Bahādurların alsun, gelsün.” ⁽¹¹⁾ didi. Benī ‘Abs dañı gāfil degülidi. Uğraş için yarahlanmışlarıdı. Gördiler kim ‘alemler belürür.⁷⁰⁹ Çeri göründi, toz kopdı. ‘Alemler ⁽¹²⁾ karışdı. Kılıçlar çıkdı. Qays ve kardaşı kabilenüñ yarusın alıqoyup girü kalanın Benī Ziyād ve Benī Kırād'ıla Muqrı'l-Vaşş'ı ⁽¹³⁾ bile düşmān yüzine göndürdi. Melik Qays'uñ kendü uğraşa varmadığı Melik Cevn çerisi gelmege güyerdi. Benī ‘Abs varduğı ⁽¹⁴⁾ gibi şavaş yürütdiler. Tevaqquf itmeyüp Benī Qayn'uñ üzerine yürüdiler. Gökden yire yağmur yirine ok yağardı ve ādem kanı sıl gibi ⁽¹⁵⁾ aқardı. At ayağı dibinden çıkan toz āfākı tıtdı. Bahādurlar na‘rası gök gibi gürlendi. Gün zevāle yetişince Benī Qayn'a ⁽¹⁶⁾ zevāl irişdi. Benū ‘Abs gālib oldı. Muqrı'l-Vaşş'ıla ‘Amr bin Zarma ortasında bir ceng geçdi ki mütehayyir olurdı. Ahşam ⁽¹⁷⁾ yetişince Benī Kinde⁷¹⁰ irişdi. Gördi ki Benü'l-Qayn mağlūb olmış. Bahādurları bir yirden hamle itdiler. Benī ‘Abs'i girü çadırlarına getürdiler. ⁽¹⁸⁾ Bir

⁷⁰⁸ 196a-10 Kinde'ye: Kende'ye

⁷⁰⁹ 196a-11 belürür: belür

⁷¹⁰ 196a-17 Kinde: Kende

nice cemā‘at kiři helāk oldılar. Benī Kinde⁷¹¹ ğanīmet divşürmek ardınca oldılar. Karañu irişdi. Tarafeynden cengi şodılar. ‘Amr⁽¹⁹⁾ Melik Cevn şatına geldi, eyitdi ki “Bu iř ki oldı hīř bizüm fikr itdüğümüze göre degüldür. Böyle ola şanmazduk.” didi⁽²⁰⁾ ve “Bu zamānda Benī ‘Abs gibi ceng ider, řā‘ife yokdur ve ceng ‘ilmini bunlardan eyü bilür bulunmaz. Eger bir bahādurları var,⁽²¹⁾ ol degülmissse hemān siz yağmaya iriřürdüñüz. Geldüñüz vaştde yakın olmışıdı ki Benī ‘Abs'i şıyayıdum. Ol bahādur men‘⁽²²⁾ itdi.” didi. Evet bunların bahādurını ögen bize kara diyü ögerdi. Bu gözüme řaru gözüdür. Vařt dağı tarıdı. Hālinden⁽²³⁾ şormadum. Yarın olıcaķ meydāna gireyin. Anlardan bahādur dileyin. Gelenini bir şomayın, kırayın.” didi. Melik Cevn⁷¹² eyitdi: “Ne dilerseñ [196b]⁽¹⁾ iřle. Evet bahādurların yigin görürseñ bize bildür. Tā küllümüz şamle idevüz. Çokluğumuzıla anları helāk idevüz.” didi ve Andan⁽²⁾ Beni ‘Abs'üñ eşrafında şondılar. Ammā Benī ‘Abs aşşam olıcaķ girü şadırlarına geldiler. Ferahlarından řoñra melālete müstağraķ⁽³⁾ oldılar idi. Zırā Benī řayn şımışlardı. Benī Kinde⁷¹³ irişdi, alışodı. Melik řays Muķrı'l-Vařř'uñ itdügi işlere şükürler⁽⁴⁾ mediğler iderdi. Muķrı'l-Vařř eyitdi: “Yā melik! Sen hāřıruñ hoş řut. Yarın göresin ki ben anlara ne itsem gerekdür. Eger Benī⁽⁵⁾ Kinde⁷¹⁴ irişmese bugün dağı Benī řayn'ı şımışdum ve aşşam irişmese Benī Kinde⁷¹⁵ dağı çokluğına baķmazdum. Mecmū‘ısın kırar⁽⁶⁾ dum.” didi. Fi'l-cümle iki řeri ol gice řabāğ olınca uyumadılar. Birbirinden řaķlandılar. řabāğ olıcaķ ki ceng ahengin⁽⁷⁾ itdiler. Benī řayn'dan feryādcı geldi ve ‘Amr'uñ şullarından kiři irişdi. ‘Anter gelüp Benī řayn'ı yağma itdi ve ‘avretüñ Zehrā'(y)⁷¹⁶ (8) ve kız řardařuñı aldı ve ‘emmüñi öldürdi. Çok kiři helāk oldı diyü şaber virdi. ‘Amr'uñ az şaldı ki zehresi řāk olaydı.⁽⁹⁾ Be-ğāyet kaķıyup eyitdi: “Vallāhi ya Benī ‘Abs'den bir kiři şağ şomayın.” didi. Andan Melik

⁷¹¹ 196a-18 Kinde: Kende

⁷¹² 196a-23 Cevn: şevn

⁷¹³ 196b-3 Kinde: Kende

⁷¹⁴ 196b-5 Kinde: Kende

⁷¹⁵ 196b-5 Kinde: Kende

⁷¹⁶ 196b-7 Zehrā'(y): Zahire'(y)i

Cevn katına geldi. Kışşadan haber viridi. ⁽¹⁰⁾ Çünkü gönlü tırıldı ve eyitdi ki “Şavāb oldur ki hemān tiz olup bu kavmi helāk idüp mälların almağ ardınca olavuz. Meydāna ⁽¹¹⁾ varup bahādurlanmağ vaḳti degüldür. Ol kara pehlevānların yetiştürmek gerek yoksa iş bir dürlü daḥı olur.” didi. ⁽¹²⁾ Andan Benī Ḳayn'a temām oğlanlarına kızlarına olan iş ma'ḷüm oldu. Her birisine kendü teşvīşi düşdi. Ba'zısı gelüp 'Amr'a ⁽¹³⁾ eyitdi ki “Biz niçün dönüp ol şeytāna karşı çıkmayavuz. Buluşup mālumuz ve ehl ü 'ayālümüz alıkomayavuz?” didi. 'Amr eyitdi: ⁽¹⁴⁾ “Yā 'emmūñ oğlanları! Eger biz eyle idevüz adumuz şındı ve başıldıya çıkar ve hem bizi gitsevüz Benī 'Abs, Benī Kinde'yi^{717 (15)} helāk ider. Ġanīmet ıssı olur.” didi ve eyitdi ki “Ol ḳul şimdi bunda gelür. Ben aña ne ḳılduğum göresiz. Andan dört ⁽¹⁶⁾ yanındağına na'ra⁷¹⁸ urup çağırdı. “Ḥamle idüñ.” diyü buyurdi. Benü'l-Ḳayn ve Benī Kinde⁷¹⁹ bir uğurdan ḥamle itdiler. Benī 'Abs daḥı yara⁽¹⁷⁾ ğıla idi. Hemāñ muḳābil oldılar. Muḳrı'l-Vaḥş dilerdi ki 'Amr'ı meydāna çekeydi. Gördi eṭrāfdan çeri iken galebe itdi. Hemān ⁽¹⁸⁾ Benī Ḳayn'a depmek ardınca oldu. Zīrā anları yavuz ṭāyife gördi ve bahādurların cengde çapük gördi. Benī 'Abs'den helāk ⁽¹⁹⁾ ola diyü korkdı. Anuñla Ebū Musk dirlerdi yüz kişi-y-ile ve Benī Ḳırād'dan ḥayli atlu bile girdi. 'Anter 'ışḳına ve anuñ maḥabbetine ⁽²⁰⁾ ceng iderlerdi ve Melik Ḳays, Melik Cevn'e muḳābil olmışıdı. Benū Ziyād bir bölük ṭāyifeyile bir ṭarafda ceng iderdi. Ol gün ⁽²¹⁾ Benī 'Abs'üñ uğraşlarından ve bir ḳatı günlerinden bir gün idi ki anda cevmerdlik cān bağışlamada idi. Erlik ölümün görmek ⁽²²⁾ idi. At ayağı tozından gice gündüz fark olmazdı. Benī 'Abs çoklıḳdan ḳayırmadılar. Şuña degin ceng itdiler ki evlerinüñ ⁽²³⁾ üzerinde ölürlerdi. Muḳrı'l-Vaḥş bir bedeviye binüp ḳanğı cemā'ate gözi ṭoḳınursa anı ḳırar, helāk iderdi. Melik Ḳays gördi ki **[197a]** ⁽¹⁾ ḳabileşi za'īf oldu. Kendü ḳardaşları[yı]la ceng iderdi. Öyle namāzı vaḳti oldu ceng itdiler. Benī 'Abs ḥayli za'īf

⁷¹⁷ 196b-14 Kinde'yi: Kende'yi

⁷¹⁸ 196b-16 na'ra: nağra

⁷¹⁹ 196b-16 Kinde: Kende

oldı. ⁽²⁾ Hattā Benī Ziyād'ın evlerin yağmaladılar. Rebī' def' idegördi, olmadı. Rebī' daḥı bahādurlardan idi. Ol cengde eline kılıç ⁽³⁾ irişdi. Ol sebeble Benī 'Abs mağlūb oldılar. Ol sā'atde bir taraftan toz belürdi. Gördiler ki 'Anter bin Şeddād ve 'Urve ⁽⁴⁾ bin el-Verd bahādurları-y-ıla Benī Kayn'ın üserasın, 'Amr bin Zarma'nun 'avretin ve kız kardaşın almış gelür. Sevindiler, gūyā ki ⁽⁵⁾ ölmüşiken dirildiler. 'Abs'ün ḥālın be-gāyet mükedder gördi. 'Urve bin Verd eyitdi: “Ne durursız? Kavmümüz helāk⁷²⁰ itdürdük. ⁽⁶⁾ Biz olmayınca bunların başına gün yağmaz. Bizden sonra bu miskinlerin ḥālī ne ola?” didi. 'Urve eyitdi: “Haḳ söylersin yā bahādurlar ⁽⁷⁾ ulusu! Senden sonra bunda bir bahādur kalmaz. Oğulları esir olmakdan kurtulmazlar. Bunları şaklayan sensin. ⁽⁸⁾ Bu kavmün sa'ādeti senüniledür. Sen olmayınca birisi bir atluya muḳābil olmaz. Senün himmetün bereketinde saña şıgınuş şimdi ⁽⁹⁾ her birisi bizi nice atluya tırur. Vallāhi ben benden kıyās iderin ki kaçan sen bir çeride benüm yanumda olsañ biñ kişi gözüm ⁽¹⁰⁾ bişçe görünmez. İnanmazsañ bugün işümə nazar it ki ne işlerin.” didi ve andan cümle bahādurlarına buyurup ḥamle itdiler. 'Anter, ⁽¹¹⁾ Şeybūb'a on kişi koşdı. Bahādurlar ki esirledi ve māl-ı ḡanīmeti süreler. Siz bunları aluñ, giruñ. Biz size çeriden ⁽¹²⁾ yol açalum.” didi. Andan 'Anter Ebcür'e mahmūz urdı. Yıldırım gibi irüp çeriye vāveylā getürdi. Şeybūb daḥı esirleri ⁽¹³⁾ göz açup yumınca 'Anter'ün ardınca çeriye yetişdürdi. 'Amr⁷²¹ nazar itdi. Gördi 'avretini ve kız kardaşını esirlerle sürerler. ⁽¹⁴⁾ Cānı teninden gitmek istedi. Na'ra urdı, çağırdı. Esir süren kullar üzerine hücum itdi. Eyitdi ki “Ben size güyerdüm.” ⁽¹⁵⁾ Andan mecmū'-ı leşker 'Anter'den yaña teveccūh itdiler. Galebe ziyāde oldu. Atlar süheyli 'ālemi tutdı. Atdan düşen yine dirlik yüzün ⁽¹⁶⁾ görmezdi. Tozdan iki kişi birbirin fark idemezdi. Kılıçlar kellelere ḥākim oldu. Melikū'l-mevt sūnūleri ilçi tutdı. Gökden ⁽¹⁷⁾ yire Tengri Te'āla ḳahriçün ok yağdurdı. 'Aşilere gürzler darbıla 'azāb itdi ve muṭī'lere ergavānī ḥulle geyürdi. ⁽¹⁸⁾ 'Anter hemān gelmesi[yi]le Benī

⁷²⁰ 197a-5 helāk: helā

⁷²¹ 197a-13 'Amr: 'Amru

‘Abs'den bu zahmeti def' itdi. Zîrā anları kodılar. ‘Anter'e üşdiler. Huşuşā Benü'l-
 Kayn esîrlerin ⁽¹⁹⁾ almağışün durışurlardı. Gördiler ki kılıç ecel derzsidür ve çomakı
 ölüm habercisidür. Bu tama‘dan vazgeldiler. Başların ⁽²⁰⁾ kurtarmak ardınca oldılar.
Rāvī eydür: Muqrî'l-Vahş ol gün itdüğü cengi hiçbir vakte itmemişidi. Görenler
 anuñ ⁽²¹⁾ erlikine mütehayyir olurdu. Zîrā çeri ‘Anter'i göricek anuñ üzerine üşdiler.
 Muqrî'l-Vahş'a be-ğāyet keñez oldu ve ‘Anter ⁽²²⁾ geldüğü ziyāde kuvvet virdi. Ol gün
 ahşam olunca kaşşāblık itdiler. Gice irişicek ‘Anter esîrleri kırtarup Benî ‘Abs'e ⁽²³⁾
 getürdi. Yolları kanlara boyamışdı ve ādem ulularından ⁷²² at geçmez iki t̄āyife dağı
 kōnaqlarına döndi. ‘Amr ⁷²³ bin [197b] ⁽¹⁾ Zarma'nuñ ‘avreti Zehrā derdinden yüregi
 cehennem bigi yanardı. ‘Anter'üñ geldüğün gördi. Evet hîç aña hamle idüp yakın ⁽²⁾
 varmadı. Zîrā Muqrî'l-Vahş'ıla çok ceng itmişidi. Cigeri pāre pāre olmuşdı. Bilürdi ki
 eger ‘Anter'e yakın olsa ⁽³⁾ hemān ölümü yakın olurdu. ‘Urve bin Verd'üñ
 ademîlerinden birkaçın öldürüp bir nicesin yaralı itdi. Kōndüğü yerde ⁽⁴⁾ ‘emmüsi
 oğlanların çevresine divşürüp kandağı şabāh ben şabāha çıkmazın. Zehrā
 derdinden ve bu kuluñ işine ⁽⁵⁾ ‘ārlandıgumdan ölürün.” didi. Andan ol gice derd ü
 hasretile şabāha degin zārılık kıldı. Şabāh olıcağ atına bindi. ⁽⁶⁾ Arslan bigi añradı,
 ejdehā gibi kıjgurdı. Kağıduğından yanında kimse tūrmazdı. Andan Benî Kays ve
 Benî Kinde ⁷²⁴ ⁽⁷⁾ cümlesi at üzerine gelüp cenge hāzır oldılar. ‘Anter dağı Benî
 Kayn'dan getürdüğü esîrleri Benî ‘Abs'e iledüp her birine ⁽⁸⁾ kul qaravaş göndürüp
 çeriye üzerlerinden def' itmege va‘de itmişidi ve Zehrā'yı ‘Able'nüñ kātına iletüp
 eyitdi idi ki ⁽⁹⁾ “İy ‘emmüm kıızı! Bu ol kimsenüñ ‘avretidür ki seni esîr itmek dilerdi.
 İmdi sen bunu kullān. Şöyle ki bu seni kullansa ⁽¹⁰⁾ gerekidi.” ‘Able dağı eydürdi ki
 “İy ‘emmüm oğlı! Tengri Te‘āla beni sensiz eylesün. Sen gidelden kōrkudan
 emîn oldum, ⁽¹¹⁾ gelelden göñlüm açıldı.” didi. Andan bağına başup gözlerinde öpdü.

⁷²² 197a-23 atdan: i

⁷²³ 197a-23 ‘Amr: ‘Amru

⁷²⁴ 197b-6 Kinde: Kende

Mecmū^c-ı melāleti gitdi. ‘Anter andan tırup Melik Qays ⁽¹²⁾ katına vardı. Selāmetliğına şükr itdi ve Muqrı'l-Vaḥş şafā geldüñ, itdüñ diyü öñdi. Andan şabāḥ olup düşmān çerisi ⁽¹³⁾ ceng için yaraqlanmak göründi. ‘Anter ve ‘Urve der-ḥāl atlandılar. Benī ‘Abs bahādurları cümle bile bindiler. Düşmān yüzine indiler. ⁽¹⁴⁾ Ol kişi ki evvel ki meydāna çıkdı, ‘Amr⁷²⁵ bin Zarma idi. Bir tazı kışrağa binmişidi ve elinde süñüsü ve yanında kılıcı dört yanına ⁽¹⁵⁾ ḥamāyil ve bāzubendler taḫınmışıdı. Gömgök demüre müstağrak idi. Benī ‘Abs'den kişi diledi ve bu şi'ri okudı: ⁽¹⁶⁾ **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] Ma'nisi ‘Anter'i meydāna da'vet idüp kendünün bahādurlığın medḥ idüp kılıcı keskünligin⁽¹⁹⁾ ve ‘avretine acıduğın söylemekidi ve ‘Anter'e hicv idüp ‘avretinün maḥbūbeliğin medḥ itmek idi. **Rāwī eydür:** Vaḳtī kim ⁽²¹⁾ ‘Anter, ‘Amr'ıñ sözün işitdi. Eyitdi ki “Bu sözlüгідi ki buncılayın fitneye sebep oldı. Kendüzin görüp ⁽²²⁾ bahādurlığın kımaz. Tengri ḥaḳkı-y-içün başını at ayağı altında ḥurd ideyin ve tenini kırd ve kış kıtı kılayın.” didi. Ebcür'i ⁽²³⁾ meydāna sürdi. ‘Amr'a cevāb bu şi'ri eydürdi: **Şi'r.** [Arapça Şiir [198a] ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Hemān ‘Anter şi'rin temām idince ⁽⁶⁾ birbirine muḳābil olup ḥamleye başladılar. Ḥaṭar atına binüp helāk cānibine teveccüh itdiler. Bunlaruñ cengi şol kimse cengi idi kim ⁽⁷⁾ ‘avreti oğlanı esir olup esir idene buluşup ideydi. Ḥuşūşā ki ‘avretinün çağırıp ağladuğın ⁽⁸⁾ veya Benī Qayn'ıñ bahādurına oldı kim “Beni düşmān elinde koduñ. Baña ‘Able'(y)i qaravaş idem, dirdüñ. Şimdi beni ⁽⁹⁾ aña kılluḳcı kılduñ. Odın yaḳarın, şüdin şağarın. Bu ‘ārlardan bu ğaretlerden çekmek sen saña düşmez. ⁽¹⁰⁾ Bunlar senün işün degülidi. İmdi iy ‘emmüm oğlı! Göreyin nice ceng idersin? Beni düşmān elinden nice kırtarursın.” ⁽¹¹⁾ didüğün işitmişidi. Be-ğāyet acımışıdı. Ölümünden artuḳ gelmişidi. ‘Anter'ile bir vechile ceng itdi ki ‘aḳlı müteḥayyir ⁽¹²⁾ olurdu. ‘Anter andan gördüğü işleri daḫı kimseden görmemişidi. ‘Ālemi gözine tar

⁷²⁵197b-14 ‘Amr: ‘Amru

itdi. Eceli gönline düşürdi ⁽¹³⁾ idi. Bir kerre ‘Anter’üñ üzerine süñü havāle eyledi. Def’i ‘Anter süñüsin def’ idüp bir darbıla helāk ideyazdı. ⁽¹⁴⁾ **Rāwī eydür:** Melik Cevn ‘Anter’üñ ‘Amr’⁷²⁶ bin Žarma’ya kılduğın göricek be-ğāyet müte’eşşir olup eyitdi ki “Yiryüzinde ‘Amr’⁷²⁷ gibi ⁽¹⁵⁾ bahādur yokıdı. ‘Anter’üñ cengin görüp ‘aqlı şaşdı. Nıtduğın bilmezdi.” didi ve çevresindeki ādemilerine eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Vallāhi bizüm bu kabīleye ta‘arruz itdügümüz hayr degüldi. Kendü elümüzle kendümüzü helāk itdürisevüz bu er hemān ‘azāb ⁽¹⁷⁾ buldıdur. İ‘timād itdügümüz bahādurumuz bunuñıla çıkışacaqlayın degüldür. Bize hayrlısı oldur ki bunlaruñıla barışup ⁽¹⁸⁾ girü dönevüz yoksa ‘Arab’a ‘Acem’e meşel oluruz.” didi. Cemā‘at eyitdiler: “Hamle idelüm. Cümlemüz ‘Amr’ı, ‘Anter’üñ elinden kırtaralum.” ⁽¹⁹⁾ didiler. Melik Cevn eyitdi: “Eger biz ‘Amr’a yardımıçün hamle idevüz. Benī ‘Abs dağı cümle hamle iderler. İş büyür, şerr artar. Şoñra ⁽²⁰⁾ peşimān oluruz. Assısı olmaz. Bizüm bu kıula cevāb virmege taqatümüz yetmez. Benüm katumda şavāb olan oldur ki ⁽²¹⁾ şabr idevüz. Meydāndan sağ kırtulan kırtula dağı andan bir tedbīr idevüz.” didi. Ol bu sözdeyiken ‘Anter’üñ ⁽²²⁾ āvāzın işitdiler ki “Yā ‘Abs halkı! Herīfi temām itdüm.”diridi. Megerki ‘Anter, ‘Amr’ı gördi ki ceng ‘ilminde hayli ‘ālimdür. ⁽²³⁾ Kendüzin eyü şaqlar. Bir kerre na‘ra urdı. ‘Amr’uñ ‘aqlı şaşdı dağı kılıcıla başında çaldı. Işığıla başı bile yire [198b] ⁽¹⁾ düşdi. Toz götürüldi. Gördiler ki ‘Anter, ‘Amr’uñ dört yanına cevlan ider. Bu şi‘ri okur: **Şi‘r.** ⁽²⁾ [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Benī Kayn ⁽⁴⁾ bahādurlarını ölmüş göricek be-ğāyet müte’ellim oldılar. ‘Anter’e üşmege kaşd itdiler. Anlar ol hāldeyiken Melik Cevn’üñ ‘alemi dibinden ⁽⁵⁾ on atlu çıkıdı. Öñlerince bir bir ulu kapucı Benī Kayn’a çağırup men’ itdi. Benī ‘Abs’dan yaña yöneldi. ‘Anter dağı “Meydāna çıkayın, ⁽⁶⁾ göreyin kağı bahādur çıkar.” diyü gözedürdi. Kapucı ilerü geldi, eyitdi: “Yā bahādur! Bize mühlet vir ve bizümile elüñüze ⁽⁷⁾ bile var. Bir sözümüz var, söyleyelüm. Eger kabūl iderse ide ve illā ne

⁷²⁶ 198a-14 ‘Amr: ‘Amru

⁷²⁷ 198a-14 ‘Amr: ‘Amru

dilerseñ eyle idesin.” didi. ‘Anter bu sözi ⁽⁸⁾ işidicek utandı. Dönüp bu kavmile Melik Qays katına geldi. Kapucu selām virüp Qays’a sözin ‘arz itdi ve eyitdi ki ⁽⁹⁾ “İy efendi! Bizüm begümüz Melik Cevn sizlere selām oqur. Eydür ki “‘Arab uluları inşāf ehli olurlar. Suçlınuñ ⁽¹⁰⁾ suçına kılmazlar. Yalvarana kerem iderler.” Beni size göndürdi ki bu cengi terk idesiz ve eyitdi ki “Bizüm yöremüzden ⁽¹¹⁾ āsānılığa göçsünler. Bir yire dahı varsunlar. Zira anlaruñıla bizüm ortamuzda hıç cenge sebep olacaķ nesne yoğıdı. ⁽¹²⁾ Bizi ‘Amr⁷²⁸ kendü kendümüzze komadı. Ol bir cāhil kişi[yi]di, itdügin buldı. Eger ol olmasa bu iş olmazıdı. Sizüñle qonşulıķ ⁽¹³⁾ iderdük. Evet qorqaruz ki Benī Qayn sizden intikām taleb ideler. Yine fitne ola.” didi. Begümüz şöyle şavāb gördi ki bu qabileden ⁽¹⁴⁾ ıraķ olasız. Bizüm begümüz Yemen beglerine kişi göndürüp yardım getürüp mecmū^c-ı ‘Arab’ı üzerüñüze üşmelü itmeyesiz. Bu sözüñ ⁽¹⁵⁾ size aşşıludur. Zirā azacuk t̄ayifesiz Yemen birbirine muttaşıl illerdür. Bir bahāduruñuz var. Ol öldüğinden soñra ⁽¹⁶⁾ siz bunlaruñıla çıķışmazsız. Eyü fikr idüñ. Soñra peşimān olmayasız.” didi. Melik Qays bu işi be-ğāyet begendi ve qa⁽¹⁷⁾ pucınuñ sözin qabül itdi. Evet iken alcaķ dirilmeyüp nāmūs itdi ve ‘Anter’üñ hātırı hoş olsunçün birqaç ⁽¹⁸⁾ söz söyledi. Zirā ‘Anter’i gördi. Gözleri od gözi gibi kızarmışıdı ve bıyığı kılları ovuñturmışıdı. Qorqdı ki ⁽¹⁹⁾ gelen ilçileri öldüre ve şulha mecāl olmayaydı. Melik Qays ilçilere cevāb virüp eyitdi ki “İy ‘Arab uluları! Bu sözi ⁽²⁰⁾ evvelden niçün itmedüñüz. Meger ol sizüñ begüñüz bizüm azacukluğumuzu görüp t̄ama^c itmişıdı. Beñzer veya şöyle şandı ki ⁽²¹⁾ Qayn bigi bizüm bahādurumuza muqābil olaydı. Bizüm bahādurlarumuzu Yemen bahādurlarına kıyās itdi. Şöyle beñzer ki ⁽²²⁾ bunlaruñ haķķında şā‘irüñ işbu ebyātın işitmemişdür: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir [199a] ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir] Andan Melik Qays bu ebyātı oqıdı: [Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir] Bunuñ birle ki biz anuñ yirinde yurtlanmağa gelmedük idi. Çün yalvarursız bāri biz

⁷²⁸ 198b-12 ‘Amr: ‘Amru

siz ⁽⁸⁾ itdüğüñüze⁷²⁹ kalmayalum. Ehl-i inşâfdanuz keremümüz gösterelüm.” didi ve eyitdi ki “Varuñ begüñüze dek ki döne, ⁽⁹⁾ geldügi yire gide üç gün bize mühlet vire. Tâ yirini yurdını aña bağışlayup gidevüz.” didi. İlçi bu haberi alup Melik ⁽¹⁰⁾ Cevn'e getürdi. Melik Cevn işitdügi gibi Benî Kayn'a ve Benî Kinde'ye buyurdi. Yine yirli yirine evlü evine taşıldılar. Andan Melik ⁽¹¹⁾ Cevn, Melik Qays'a “Benî Kayn üserâsın âzâd idüñ.” diyü haber göndürdi. Melik Qays eyitdi: “Bizüm bu uğraşda olan âdemlerümüzüñ ⁽¹²⁾ diyetin virüñ, esîrleri şalıvirelüm.” Melik Cevn eyitdi: “Hisâb idüñ ne kadar âdem ölmüş ise diyetin verelüm.” ⁽¹³⁾ Melik Qays teftiş itdi, gördi. Benî ‘Abs'den yigirmi biş kişi ölmüş. Anlaruñ diyetin alup Benî Kayn üserâsın âzâd ⁽¹⁴⁾ itdi. Andan Melik Qays dağı otağına geldi. ‘Anter, Melik Qays'a eyitdi ki “İy melik! Şu itdüğüñ iş nedür? Şimdiki bu yirüñ ⁽¹⁵⁾ bahâdurların öldürüp bu yire mâlik olmuşduk. Niçün bir yire dağı gitdüñ? Eyü işlemedüñ.” didi. Melik Qays eyitdi: “İy ⁽¹⁶⁾ bahâdurlar ulusu! Ben bunlardan korkduğumdan barışup bundan göçmege râzî olmadum. Belki andan korkdum ki Yemen ⁽¹⁷⁾ muttaşıl memleketdür. ‘Arab birbiri[yi]le ittifâk idüp mecmû‘ısı üzerümüzze gelüp bizi helâk itmelü olalardı. Didüm şavâb ⁽¹⁸⁾ bunu gördüm ki hep bu vilâyeti seyr idevüz. Kimleri bizüm kadrümüz bilürse ol kişiler katında karar idevüz. Tâ ber-hâli ⁽¹⁹⁾ yir bulavuz. Anda eglenevüz. Bâkî ‘ömrümüz râhatlıgıla geçirevüz. ‘Anter Melik Qays'ın bu sözün işidicek ⁽²⁰⁾ sâkit oldı. Ol gice ol yirde karar itdiler. Göçmek fikrin eyleyüp tanışık kıldılar. Şabâh olıcağ haber irişdi ki ⁽²¹⁾ Benî Temîm, Benü Sa‘d cem‘ oldılar. Bir nice kabîle ulu kiçi dirildiler. Bahâdurları Câbir'üñ ve begleri Mu‘âviye'nüñ intikâmın ⁽²²⁾ almak kaçdın itdiler. Arz-ı Meşâyif'den sizi söylediler. Melik Qays bu sözi işidicek korkusu dağı ziyâde oldı. ⁽²³⁾ Eyitdi ki “Kişi bu işlerüñ kağı birin kayırsun? Zamânenüñ şümlüğü çok. Bize bu Yemen vilâyetinde olan iş hîç [199b] ⁽¹⁾ kimseye

⁷²⁹ 199a-8 itdüğüñüze: itdüğüze

olmuş degüldür. Bu sözi Benī Kinde⁷³⁰ işidicek olursa hep dirilüp girü üzerümüze gelür. Hāl harāb olur. Geçmek ⁽²⁾ gerek.” diyü buyurdi. Mecmū^c-ı rahtların bağladılar. Bir tarafa dağı teveccüh itdiler. Bir nice gün gidüp bir yire yetişdiler ki Arz-ı Cülcülān ⁽³⁾ dirler. Ol yirün işlerine Benū Kelb bin Vebre dirlerdi. Gördiler ‘imāret yirler, giñ otlaklar. Ol maḳāmda inüp qarār dutmaḳ ⁽⁴⁾ istediler. Melik Ḳays eyitdi: “Bize bu yirde huzūr yokdur. Begin ve bahādırın bulup ‘ahd ve emān alup destūr istemeyince” ⁽⁵⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “İy melik! Fikrūñ çatı yaramaz fikrdür. Biz bu yire⁷³¹ Melik Nu‘mān'dan kaçup geldük, hiçbir yirde ⁽⁶⁾ başumuza gün toḡmadı. Eger böyle olacaḡın bilsevüz ki bu yirde buncılayın işler ola vaṭanumuz koyup gitmezdük. ⁽⁷⁾ Melik Nu‘mān'ıla ceng iderdük. Kendümüzi kılıcumuzla şaklardük. Ne olursa bāri kendü yirümüzde olurdu ve hem ⁽⁸⁾ şöyle bilürin ki biz bu ‘Arab'lardan gördüğümüzi Melik Nu‘mān'dan görmezdük.” Melik Ḳays eyitdi: “Şimden girü nitmek gerek? ⁽⁹⁾ Ḳazā okı atıldı. Ḳader ḳalemi ḳalındı.” didi. Andan Şeybūb'a şordılar ki “Bu ne yirdür? Ḳaḡı ‘Arab'a yakın olduḳ?” didiler. ⁽¹⁰⁾ Şeybūb eyitdi: “Deñiz kenārına geldük. Bu yire Emyā-i ‘Arā‘ir dirler. Bunuñ ıssı bir uzun boylu büyük gövdelü begdür. ⁽¹¹⁾ Cengden cidālden üşenür ādem degüldür ve bu yirde sākin olan ki anuñ emrine muṭī‘ ola. Yigirmi biñ miḳdārı ev ⁽¹²⁾ vardır. Her evden iki kişi çıkarur.” didi ve eyitdi: “Benüm ḳatumba tedbīr oldur ki varup ol kişiden bunda ḳonmaḡa ⁽¹³⁾ destūr alasız, emān isteyesiz. Eger eyle iderseñüz hemān ḳurtulduñuz. Bundan ilerü bundan ulu kimse yokdur ve ilerüsi ⁽¹⁴⁾ Zengistān'dur.” didi. Melik Ḳays Rebī‘e dağı meşveret itdi. Ol dağı destūr istemegi şavāb gördi. Andan şabāḡ olınca ⁽¹⁵⁾ rāḡat oldılar. Şabāḡ olıcaḳ Melik Ḳays atlandı. Fāḡir ṭonlar geydi. Ḳoḡular dürtündi. Rebī‘ bin Ziyād'ı bile aldı ve ḳavminden ⁽¹⁶⁾ bir nice kişi-y-ile gitdi. Ol yirün begini isteyü ki andan yurt isteye. **Rāwī eydür:** Ol yirün begine Mes‘ūd bin ⁽¹⁷⁾ Muşād dirlerdi. Maḳām-ı Emyā-i ‘Arā‘ir'de idi. Ol yirde şular çoḡıdı. Laṭīf çeşmeler varıdı

⁷³⁰ 199b-1 Kinde: Kende

⁷³¹ 199b-5 destūr: i

ve ırmaklar akardı ⁽¹⁸⁾ ve anuñ ardında Riyāz dirlerdi bir hoş maķām varıdı. Anda şabā yili ki eserdi. ‘Atţār dükkānına dönerdi. Zīrā çiçekleri ⁽¹⁹⁾ ve yimişleri çok yiridi. Andan münteḥāyir ādem oğlanı görmiş degülidi ve kimesne işitmiş degülidi. Nite ki şā‘ir anuñ ḥaķķında ⁽²⁰⁾ dimişdür. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir] Fi'l-cümle Melik Kays kabilelerden geçüp Emyā-i ‘Arā‘ir’e irişdi. Bir ulu kabīle ve laţif ⁽²²⁾ çadırlar, münteḥāyirler, şahrālar, çemenler ve akarşular gördiler. Bildiler ki begüñ maķāmı budur. Bir kişi göndürdiler. Vardı çadırlar ⁽²³⁾ içine girdi. Ol kavm būvan kişi görüp hep taşra çıkdılar. Tonın ve kelecisin gördiler, işitdiler ta‘accüb itdiler. Ḥālinden [200a] ⁽¹⁾ ḥaberinden şordılar. Bunlar eyitdiler: “Ḥicāzlu kişilerüz. Size konşuluk itmege geldük. Sizden ve begüñüzden yurt isterüz ki ⁽²⁾ anda rāḥat olup kademinde hoş geçevüz.”, “Hoş geldüñüz. Ehlen ve sehlen!” didiler ve eyitdiler ki “Eger bu bizüm begümüzden ⁽³⁾ emān alursañuz mecmū‘-ı teşvişden kurtulduñuz. Zīrā bizüm bahādurlarumuz bir vechiledür ki at üzerine gelse ⁽⁴⁾ tağlar ḥareket ider. Süñülerinden ecel kişiyे ön irişür.” didiler. Andan gelüp bunlara beglerinüñ çadırın gösterdiler. Gördiler ki ⁽⁵⁾ kızıl ve şaru ḥarīden altunlu çadırlar sāyubānlar tutulmuş. Melik Kays müteḥayyir oldu. Rebī’e eyitdi: “Bu beg yā ‘emmüm oğlı! ⁽⁶⁾ Kātı ol kişiyе beñzer a‘vān enşārı çokdur. Ululukda Melik Nu‘mān’a yakındur. Geldüñüz eyü varduk. Bunuñ gibi kişiyе ⁽⁷⁾ gelmek yaramaz olmaz. Ḥuşūşā biz ki ġarīblerüz. Bu yerde düşmānumuz çok.” didi. Andan begüñ çadırına yakın vardılar. Kulları ⁽⁸⁾ bunları görüp segirdüşüp karşı çıkdılar. “Beg bunda degüldür yā ‘Arab ulusu! Eve gitmişdür.” diyü ḥaber virdiler ve eyitdiler ki ⁽⁹⁾ “Begüñ dahı girü ve gelmesi yakındur ve hem yirinde bir kişi komışdur. Ḥayli eyü kişidür. Eger ‘ömrüñüz olduğınca ol kişi-y-ile ⁽¹⁰⁾ bile olsañuz bir dem uşanmazsınız.” didiler. Andan bunlaruñ için otağı ḥalvet itdiler. Döşekler şaldılar. Ni‘metler götürdiler, ⁽¹¹⁾ ḥizmetler itdiler. “Bir sā‘at miķdārından soñra beg geliyorur.” diyü ḥaber oldu. Karşı çıkdılar. Bir avlu mevkibeyile ⁽¹²⁾ gelür gördiler. Mecmū‘-ı cemā‘at-i Yemenī alacalar geyerler.

‘Arabî atlara binerler ve hindî kılıçlar taşınurlar. Her birinüñ atları, avları ⁽¹³⁾ yükünden yürimez. Oğluna kızına nice zamān yetecek nesne avlamışlar. Melik Mes‘ūd önlerince üzerinde bir şaru ‘alem, ⁽¹⁴⁾ kendüsi atıñ üzerinde arslan gibi gelürdi. Zîrā uzun boylu gökcek yüzlü yigit idi. Melik Qays karşı ⁽¹⁵⁾ varup selām virdi. İkrām eyledi. Medhde şenāda ifrāt itdi ve eyitdi ki “İy melik! Biz Arz-ı Hicāz'dan bir bölük ⁽¹⁶⁾ t̄ā'ifeyüz. Zamāne bizümile çok iş işledi. Mecmū‘-ı mekārihin bize izhār itdi. Melik Nu‘mān bize düşmān oldu. ⁽¹⁷⁾ ‘Ahdın şıdı. İlden ile kaçup taşlar beleñler aşmağa muhtāc kıldı. Tā bunda gelince her kavme ki uğraduğ. Bize tama‘ idüp ⁽¹⁸⁾ bizümile ceng itdi. Nicemüz helāk oldu. Şimdiki hālde kanaduñ altına şıgınıgeldük. Gölgeñüzde hoş geçmek ⁽¹⁹⁾ umaruz. Eger t̄ālī‘ümüz yarı kılursa kurt kuş konşuluğundan kurtulduğ.” didi. Melik Mes‘ūd, Melik Qays'ın ⁽²⁰⁾ sözün işidicek be-gāyet yüregi yandı. Rikḳat itdi, esirgedi. Zîrā üzerinde fāhir tonları gördi. Bildi ki ⁽²¹⁾ ‘Arab'ın ulularındandır. Andan atından indi. Mu‘ānaḳa itdi ve gönlin ele alup eyüce söz söyledi. “Ehlen ve sehlen!” ⁽²²⁾ didi. “Hoş geldüñüz. Qadem getürdüñüz. Vallāhi azacuk elümüzden gelenin sizden dirîğ itmezüz ve daḥı zamāne şerri ⁽²³⁾ sizi yol bulmağdan şaḳlaruz. Kişiyi göndürüñ. Qabileñüz her kaḅı yiri beğenürlerse ol arayı yurt idinsünler. [200b] ⁽¹⁾ Emün ü emān içinde olsunlar. Eger sizün düşmānuñuz Kisri'ye daḥı olacaḳ olursa derd yokdur.” didi. Andan bunların ⁽²⁾ her birisine cübbe ve destār virdi. Develer koyunlar boğazlayup konuḳluḳ itdi. Şerāblar içürdi ve baḥşışler itdi. Neseblerinden ⁽³⁾ haseblerinden şordı. Rebī‘ ilerü gelüp eyitdi ki “İy melik! Biz Benī ‘Abs'denüz ve bu kişi Melik Qays'dur ki bunuñ kız karındaşı ⁽⁴⁾ Melik Nu‘mān'ın ‘avretidür. Hicāz'ın ulularındandır. Bizüm t̄ā'ifemüz ululardur.” didi ve daḥı mā-cerāların eydivirdi ⁽⁵⁾ ki Benī Fezāre⁷³² bunlara ne işler işledi ve anları nice idüp helāk itdiler ve Melik Nu‘mān bunlara ne sebebeden kaçıldı ⁽⁶⁾ bir bir kışsa itdi. Melik Mes‘ūd bu sözleri işidicek bunlara ta‘zīm daḥı ziyāde

⁷³² 200b-5 Fezāre: Fizāre

eyledi. Ahşama almadı ki her birine ⁽⁷⁾ ‘Arabī atlar ve kılılar bağıqladı ki gicenüñ yarusı geçince bunlaruñıla mükāleme itdi. Yarındası olıca diledi ki bunlarıñun ⁽⁸⁾ temām yedi gün onukluk ide. Melik ays, du‘ā idüp yir öpüp destūr istedi ve eyitdi ki “avm bize muntazırlardur. anda ⁽⁹⁾ onacaqların bilmezler. Zahmeti eyü itdük. Gün çok bāıyātü’ş-şālihātü” didi. Andan Mes‘ūd destūr virdi. ⁽¹⁰⁾ oraklardan emīn olup döndiler. Benī ‘Abs'e yetişdiler. Mes‘ūd bin Muřād bunlara itdügin i‘zāzdan, ikrāmdan ⁽¹¹⁾ söylediler ve virdügi nesneleri ‘arz eylediler. Küllüsi hoş hātır olup yürüyüp yurt yüründiler. Melik ays'a Rebī‘ eyitdi: ⁽¹²⁾ “İy melik! Hasedüñ evveli nazardur. Eyle gerek ki bu avmüñ nazarından ırā olavuz. Zīrā biz mālī devesi çok kişilerüz. Mecnū‘-ı ⁽¹³⁾ ‘ālemi kendümüze dūřmān kılup dururuz. Ben şöyle fikr iderin ki bu avmden bir buuk günlük yol midārı bāri ırā ⁽¹⁴⁾ onavuz. Tā bunlaruñ tavarlarına bizüm tavarumuz arışmaya ve bu yirüñ cāhillerinden kimse bize tāmā‘ idüp söz eylemelü olmaya ⁽¹⁵⁾ ve bizüm mālumuz çoklığın Melik Mes‘ūd atında bira kerre söyleyüp tāmā‘a dūřürüp ‘ahdumuz bozmalu olmayavuz.” Melik ays ⁽¹⁶⁾ dahı bu re‘yi řavāb gördi. Andan bir yir bulup ondılar. adırların tutdılar. Develerin, yundların şalıvirdiler. Develeri ⁽¹⁷⁾ börtledi ve yundları ulının toğurdi. Tağū, řahrāyı Benī ‘Abs'üñ tavarı tutdı ve ısızlı yirleri Benī ‘Abs'ile ⁽¹⁸⁾ ābādān oldu. Vaqtī kim hālleri hoş oldu ve vaqtleri mazbūt olup rāhata yetişdiler. Melik ays bir bölük deve ⁽¹⁹⁾ ıkarup řarīrler ulladı. Murařsa‘lar tıkup bir bölük ul aravař bile sürüp Melik Mes‘ūd'a pīřkeř iletđi. “abül ⁽²⁰⁾ idüñ.” diyü söyledi. Melik Mes‘ūd eyitdi: “Vallāhi yā ays! Eger hātırıñuz hoş olduğın bilsem hibir deveñüz almazdum.” ⁽²¹⁾ didi. Zīrā siz řarīblersiz. Mālcuğazuñuzı getürince zahmet ekmiřsüzdür.” didi. Melik ays eyitdi: “Vallāhi ⁽²²⁾ yā melik! Bu bizüm hedıyyemüzi abül itmek perīřān göñlümüzi ele almadur. Sen bizüm yüzümüze gülebaduğuna ⁽²³⁾ şükürler iderüz. Hemān senüñ yirüñe gelmekile amu teřvīřden berī oldu. Göñlümüz aıldı.” didi. Melik [201a] ⁽¹⁾ Mes‘ūd hoş hātır olup ullarına buyurđı.

Develeri sürdiler. Şöyle fikr itdi ki iki ol kadar nesne vire. Andan ⁽²⁾ Melik Qays'a eyitdi: “Niçün otlağın añaru yanında kındıñuz. Bizden ırak olduñuz. Bizüm otlaqlar giñdür, ⁽³⁾ şuyumuz çokdur.” didi. Andan Rebî cevâb virüp eyitdi ki “Andan korkduq ki kullarumuz otlaqda birbir[yi]le şavaşup ⁽⁴⁾ melül olalar ve sevâdda⁷³³ tarlıq ola. Gönül yakın olıcaq ıraklığa i'tibâr yokdur. Melik Mes'ûd bunlaruñ böyle ⁽⁵⁾ âdâblarından ta'accüb eyledi. Ol gün konukluk eyledi. Yarındası 'imâmeler ve cübbeler ve hil'atlardan ki bunlara münâsib ⁽⁶⁾ gördi, viridi. Bunlar bu hâletde 'Anter ve Mukrı'l-Vahş ve 'Urve ve 'Anter'üñ yegeni Haṭṭâl vesâyir bahâdurlar yitüp ⁽⁷⁾ içüp oynayup gülmege meşğülleridi. 'Anter Melik Qays'uñ Melik Mes'ûd'a māl, deve virüp mudâra itdügin ⁽⁸⁾ görüp kolaysanmazdı. Kendü nedîmelerine eydürdi ki “Kişi mālın korkduğundan biregüye virmek katı horluktur. Bundan ⁽⁹⁾ gâret olup alınmaq yigregdür. Bu 'ârsuzlar işidür.” didi. Mukrı'l-Vahş'a 'Anter bunuñ gibi söz söyledügince ⁽¹⁰⁾ tesellî idüp eydür ki “İy bahâdurlar ulusı! Sözün haḳdur. Evet bunları ko. Ne gereğise itsünler. Yine bir gün bize muḥtâc ⁽¹¹⁾ olurlar.” ve eydürdi ki “Begleri birbirine buncılayın tekellüf virmek 'adettür. Evet Mes'ûd'uñ tama'ı ziyâde olur. ⁽¹²⁾ Zîrâ Melik Qays aña māl deve virdükce eydür ki “Eger bunlar benden korkmazlarsa niçün mālların baña virürler.” dirdi. ⁽¹³⁾ **Râvî eydür:** Bunuñ üzerine bir nice zamân geçdi. Benî 'Abs'e bu yir be-ğâyet hoş geldi. Hâlleri hoş oldı. ⁽¹⁴⁾ Emyâ-i 'Arâ'ir'üñ bahâdurları Benî 'Abs'üñ hâlleri hoşlığın mālları çoklığın göricek ḥased iderlerdi. Gönüllerine ⁽¹⁵⁾ tama' gelürdi. Evet Melik Mes'ûd'uñ yaşağından korkarlardı. Benî 'Abs bu yire gelüp konduğı kış evveli idi. ⁽¹⁶⁾ Bahâr olunca ol yirde oldılar. Hoş vakt geçdiler. Bahâr olıcaq ki şovuğun şavleti geçdi, bahâruñ revnağı geldi. ⁽¹⁷⁾ Gün gice hoş oldı. Havâ i'tidâl buldı. Ağaçlar hülleler geydi. Çiçekler koḳular dürtündi. Güller güldi. Çemenler tâze rûy ⁽¹⁸⁾ oldı. Neysân yağmurunuñ ağladuğından bahâr mevsiminde nebâtâta nişâṭ galebe itdi. Görenün gönlinde

⁷³³ 201a-4 sevâdda: sivâdda

ğuşsa almayup ⁽¹⁹⁾ ‘Arab yigitleri ava Őikāra başladı. Melik Mes‘ūd bin Muřād ava ıkdı hāř kişilerden bir bōlūk kiři-y-ile. ⁽²⁰⁾ ullara buyurdı, sūciler ni‘metler anaqlar azanlar getürdiler. Melik ays'a ve ardaşlarına kiři göndürüp istemek ⁽²¹⁾ diledi. Eyitdiler ki “Anlar Őimdi. Evde kimse yokdur. ‘Avretlerden ğayrı hep gitmişlerdür. İki günden Őoñra gelürler.” ⁽²²⁾ didiler. **Rāvī eydür:** Rebī‘ bin Ziyād, Melik ays'a dimişidi ki “Melik Mes‘ūd'a onukluk idüp pişkeşler virüp ⁽²³⁾ hışmetler ideydi. Tā anuñıla dōstluğa ziyāde sebeb ola. Melik ays daħı ol sōzi abūl idüp ava ıkmışıdı [201b] ⁽¹⁾ ki bir nice gūn avlayalar. Andan Őoñra onukluk ideler de Melik ays abīlesine buyurdı ki avda cidd ü cehd idüp ⁽²⁾ ok nesne taşşıl ideler. Tā Melik Mes‘ūd'uñ onukluğına kifāyet ide. Andan tāğa řaħrāya saılup avmi ve abīlesi tāğıldılar. ⁽³⁾ ‘Anter'e bu ışşa(y)ı diyüp Benī ırād'ıla anı bir yire daħı göndermişidi. Melik Mes‘ūd ol vakti ki Melik ays eve ığırtmak ⁽⁴⁾ diledi. Bu hālden ğaber virdiler. Anlar gitdüği tārafa gitmeyin diyü Arř-ı Riyāř'a dōndi. İki gūn miķdārı avladı. ⁽⁵⁾ Girü dōnicek yolu Benī ‘Abs yurdına uğradı. avmi ve abīlesi Benī ‘Abs'üñ mālları ve develeri oklığın dāyim vařf ⁽⁶⁾ iderlerdi. Hātırına ğörmek sevdāsı düşdi. adırların vaz‘ların teferrūc itmek istedi. Evet evleri ısuz ⁽⁷⁾ olup ‘avretleri yaluñuz olduğından igendi ve ‘emmüsi oğlanlarına eyitdi kim “Bu avmi teferrūc itmegi benüm ğöñlüme ⁽⁸⁾ düşürmişsizdür. Evet hātırım ister ki benümile ‘avret oğlan orķacak kimse olmaya. Yaluñuzķa adırlarına varam. ⁽⁹⁾ Hiķ kimse beni bilmeyesiz. Varuñ ben_daħı aħřam olinca size yetişem. Ğöñlümde bu teşviş almasun.” didi. Andan kendüyle hemān ⁽¹⁰⁾ bir ul aldı. avminden ayrıldı, Benī ‘Abs'e vardı. Gūn ıssı oldıķı vaktde geldi. adırlar arasına girdi. Arķun ⁽¹¹⁾ yürüyüp dōrt yanın teferrūc iderdi. Benī ‘Abs'üñ ni‘meti ve devesi oklığın ebrüşüm adırların mūkellef maħal⁽¹²⁾lerin altunlu tōnların ta‘accüb iderdi. ‘Arab beglerinde daħı bunlaruñ ni‘meti gibi yokdur.” diridi. Buncılayın seyr idüp ⁽¹³⁾ teferrūc iderken adırlaruñ ucına yakın oldu. Altunlu adırlar ğarir sāyubānlar ğördi ki eřrāfında eřmeler aķar.

Gelinler ⁽¹⁴⁾ kızlar oynar, gelür. Bir mükellef çadır öñinde bir ‘avret тұrur. Altunlu ÷onlar geyer. Boynında yaķūtdan cevāhirden boncuķlar ⁽¹⁵⁾ aşılu. Başında altundan, incüden ol ķadar nesne var ki Melik Mes‘ūd hāzinesinde yoķ ve Qayşer, Kisrī daķı mālīk ⁽¹⁶⁾ olmamış ve boynındaķı cevāhir dizilerinüñ arasında iki kıızıl altun turunçlar ve bir ‘anberden elma var ve güzellik ⁽¹⁷⁾ bilezüklerine müstağraķ hūsn derincegi altında oynar. Kirpükleri oķın ķaşları yayından dōrt yanına atar. Ėamzeler tiğın ⁽¹⁸⁾ çevresine şalar. Ehl-i cihānuñ cānın ġaraż idinmiş. Melik Mes‘ūd'uñ bu evleri çadırları ve maķbūbe(y)i ġōriceķ ‘aķlı başından ⁽¹⁹⁾ gitdi. Çadırın, çerisin, yirin, yurdın unuttı. Zīrā ġamze zaķmın yedi. Gözinüñ oķı ÷oķundu. Ayğarın sürüp ⁽²⁰⁾ çadır öñine geldi. Ol ġördüķi ‘avrete çağırdı. Ammā dili dolaşurdı, eyitdi: “İy beg kıızı! Baña bir pārecük şucuğaz vir. ⁽²¹⁾ Şusuzlıķdan helāk oldum.” Andan maķbūbe şudan yaña ayakların depretti. Hālḥāl āvāzı şaḥrāyı dutdı. Bilür ⁽²²⁾ ÷ağı hareket itdi. ‘Anberīn geysüler yağrını üzerinde depreşdi. Bād-ı şabā yükin tutdı. Mes‘ūd'uñ daķı biter ḥālī ḥarāb ⁽²³⁾ oldu. Eyitdi ki “Yā maķbūbe! Ėeçdük şudan, sen girü gel, ġōrelüm.”diridi. Andan şı alup ‘avret girü döndi ve şı elinde [202a] ⁽¹⁾ misk koķusın kendü gelmezden öñdin nesīb muştıcısı getürdi. Ayağı tozını şabā ferrāşı cān gözine yetiştürdi. Gelüp ⁽²⁾ Mes‘ūd'a “Tut yā yigit!” diyü virdi. Mes‘ūd şı içerlenürdi. ‘Avrete nażar iderdi. Gözin ayırmazdı. Şevķi daķı ⁽³⁾ ziyāde olup dünyā gözine ÷aracuk geldi. Kendüyi ķafeşde şanurdı. Nıtdüġin bilmezdi. Mes‘ūd'uñ şuyı içerlenüp ⁽⁴⁾ çanaķı ağzında tutduğından maķbūbe ḥikāyet bildi. Evet ķarşusunda ayağın ÷urmakdan incindi, eyitdi: “İy yigit! ⁽⁵⁾ Eger maķşūduñ şı içmek ise içdüñ, ķanduñ. Eger degülse iken çok nażar itme. Ėandan geldüñse anda ġit yoķsa ⁽⁶⁾ bir şusuzlığa uğrarsın ki ḥiç ķanmazsın. İçüñde yiller ḥasreti ķalır.” didi ve “Ol meşeli işitdüġüñ yoķ mı ki gözin ⁽⁷⁾ ÷oyuran ġōñlin ġuşşalu eyler.” ve bir iki beyt oķıdı. Ma‘nisi ķişi ġōzi ucından ġōñlin belāya uğradur. Zīrā çok ⁽⁸⁾ nesne ġörür ki aña yetişmez ve şabr idemez dimegidi. Ol beytler budur: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir]

⁽¹⁰⁾ Mes'ūd eyitdi: “İy hatun! Sen kimüñ nesisin? Erüñ var mıdur?” ‘Able eyitdi: “Ben Benī Kırād ulusu Mālik bin Kırād'ıñ kızının ⁽¹¹⁾ ve erüm pehlevān cihān ve güzide-i devrān ve fāris-i meydān ebu'l-Fürsān ‘Anter bin Şeddād'dur ki nice pehlevān dirilenlerüñ ⁽¹²⁾ arkasın yire getürmişdür ve nice ‘azizleri ħor idüp nice ser-keşlerüñ başın kesmişdür. Bu rüzigārda aña muķābil yokdur.” ⁽¹³⁾ **Rāvī eydür:** Andan ol ‘avret çanağın alup evine gitdi. Mes'ūd yirinde müteħayyir oldı. İçdügi şusuzlığın ziyāde itdi. ⁽¹⁴⁾ ‘Avret gözinden tōlınucaķ gitdi. Dört yanından kızlar gülişürler, maşharaya tutarlardı. Gözine hergiz memleketi görünmezdi ve bu beytler ki ⁽¹⁵⁾ ‘Able dimişidi. Anı okurdi. **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir] Gün tōlınca vardı çadırına yetişdi. Ol gice etmek ⁽¹⁷⁾ yemedi, şu içmedi. Gözin yummadı. Oturur tūrurdi. Neyledüğün bilmezidi. Döşegi üzerine oturup irteye degin ⁽¹⁸⁾ fikr idüp ağıardı ve ‘ışķuñ ğalebesin izhār iderdi ve gicenüñ uzunlığından ğāyet incinüp tūrurdi. ⁽¹⁹⁾ **Rāvī eydür:** Anası ol gice Mes'ūd'ı göregelmışidi. Evvel ki hāli üzerine görmeyüp şordı. Eyitdi ki “İy oğlancuğum! ⁽²⁰⁾ Saña ne oldı? Buncılayın perişān olduñ? Ne hālüñ varısa benden gizleme. Tā saña bir māzerret yetişmelü olmaya. Ava gitdükde ⁽²¹⁾ arslan gibi[yi]düñ. Girü geldüñ koyuna dönmişsin ve hem ‘emmüñ oğlanları senden öñdin geldiler. Sen ol Benī ‘Abs'üñ ⁽²²⁾ çadırları içinde ne gördüñ ki böyle perişān olduñ? İy dōstum oğul! Baña digil, beni ğuşşalu kılma.” didi. Mes'ud ⁽²³⁾ eyitdi: “İy ana! Hiç ben bu derdüme devā ola şanmazın. Bu şayruluğüñ şifāsı olacağın bilmezsin.” didi. Andan **[202b]** ⁽¹⁾ ol gördügi ‘avreti vaşf itdi. Anuñıla kendü ortasında olan mā-cerāyı söyledi ve bu ebyātı okudı: **Şi'r.** ⁽²⁾ [Arapça Şiir] ⁽³⁾ ‘İşķı ğalebesinden biraz anası oğlınuñ sözün işidiceķ katı melül olup eyitdi ki “İy oğul saña bunca teşvışler ⁽⁴⁾ bir ‘Absī ‘avret ucından mı oldı? Vallāhi yā oğul kendüñi ħarāb itdüñ. Kendüñden aşığa kişilerile ber-ā-ber olduñ. ⁽⁵⁾ Bunuñ birle ki anlar senüñ yeründe yurduñda oturur. Senüñ ucuñdan düşmānlarından emīn oldılar. Anlaruñ ⁽⁶⁾ biñ cānı var ki senüñ gibi güyegüleri ola, arķa yardımı idenler. Vallāhi

yā oğul! Ben bu işe rāzī degülin. Dilemezin ki sen ⁽⁷⁾ aşluñı azıdup degüdeşüñ degül kimselerden kız alasin. Zīrā anlar aşlların azudurmuşlardır. Qullarına āzādların ⁽⁸⁾ nikāh iderler. Senüñ aşluñ zāhir, fazluñ fāhirdür. Buyruğuñ taşdan geçer. Kendüñi hor haķır idüp illerde ⁽⁹⁾ darb-ı meşel itmegüñ ma'nisi yokdur.” didi. Melik Mes'ūd bu sözi işidicek 'ışkı daħı ziyāde oldı, eyitdi: “İy ana! ⁽¹⁰⁾ Benüm delülügümi daħı ziyāde itme. Baña şimdi ol 'avret gerekdür. Anası deve güdici olursa daħı.” didi. Andan bu ebyātı ⁽¹¹⁾ okudı: **Şi'r.** [Arapça Şiir] ⁽¹²⁾ Anası eyitdi: “Oğul benüm cānum saña fedā olsun. Senüñ bu işüñde maķdūrumı şarf idüp dürişeyin. Maķşūduñ ⁽¹³⁾ taķşıl ideyin. Evvel yaluñuz varayın. Ol 'avret evlü midür, ergen midür, göreyin. Andan soñra aña göre tedbır ideyin.” ⁽¹⁴⁾ didi. İrteye degin bu sözile oğlunu egledi. İrte olıcaķ “İy oğul! 'Avreti baña vaşf idivire, evlerini vaţanını bezegini ⁽¹⁵⁾ diyüvir. Tā göricek bilübilem.” didi. Andan Melik Mes'ūd bir bir nişānın diyüvirdi. Anası deveye binüp Benī 'Abs'e geldi. ⁽¹⁶⁾ Tonın degşürüp 'Arab kızları şüretine girmişidi. **Rāvī eydür:** Qarı devesine binüp giderdi. Oğlı bunuñ gibi ⁽¹⁷⁾ hāle uğraduğına kıt melül olmışidi. Benī 'Abs'üñ evlerin göricek bir çadıra yöneldi. Ol oğlı vaşf itdügi ⁽¹⁸⁾ çadırlardan ol cāriyeyi gördi. Bezegin teferrüc itdi. Göñlinde eydürdi ki “Bu benüm oğlumuñ 'aqlın alan cāriye degül, ⁽¹⁹⁾ beg kızlarındandır.” diridi. Andan çadır öñine varup devesinden indi. Cāriye bir kişi hareketin işidüp ⁽²⁰⁾ taşra çıķdı. Konuķ diyü 'izzet ikrām itdi. Cāriyelere aña hizmet itmege buyurdı. Öñine mā-ħazar ta'ām getürdi. ⁽²¹⁾ Qarı daħı tatlu dillü, tuzlu sözlü idi. Oynadı, geldi. Cāriyenüñ yüzine diķķatile naţar itdi. Bir cemāl gördi ki ⁽²²⁾ daħı 'ālemde anuñ bekdaşı yok. Göñlinde eydürdi: “Vallāhi oğlumu 'aceblemelü degül. Bu 'avret cāna cihāna ucuzdur.” ⁽²³⁾ diridi. Andan eyitdi: “Yā sittī! Aduñ nedür? Güzellikden temām yüküñ tıtmışsın.” didi. 'Avret eyitdi: “Adum [203a] ⁽¹⁾ 'Able'dür. Mālik bin Qırād kıziyın.” Qarı eyitdi: “Ĥatunum! Evlü misin yoksa ergen misin?” 'Able eyitdi: “Erlüyin. Şorup ⁽²⁾ nidersin? Beni alıvirecek kimsen mi vardur?” didi. Qarı eyitdi: “İy vallāhi ĥatunum! Eger erüñ

yoğsa saña devlet ⁽³⁾ apusu aıldı.” didi. ‘Able eyitdi: “Nicedür yā ana?” arı eyitdi: “Şol bunda gelüp dün şu isteyen yigidi gördün mi?” didi. ⁽⁴⁾ ‘Able eyitdi: “Gördüm üstinden beglik nişānları görünürdi. Evet ne kişidür, bilmezdim. Hem erleri ‘avretleri bile ⁽⁵⁾ gitmek neye gerekdür?” didi. arı eyitdi: “Hoş söyledün. Üş ben anuñ vaşfin saña bir bir söyleyeyin ki ol bu avmün ⁽⁶⁾ begidür. Mecmū‘-ı ‘Arab’uñ ulusıdur. Bu zamanda ferīddür. Eyü aşıldur kişi ‘ayālidür. Bu oturduğunuuz yir yurt ⁽⁷⁾ anuñdur. Siz bu yurtda anuñ emānı[yı]la oturursız. Eger adın bilmezseñüz adı Mes‘ūd bin Muşād’dur. Dün ⁽⁸⁾ göñlin almışsın. Şuşuz ılmışsın. Eger ersüziseñ baña haıat-i hāli di. Saña devlet sa‘adet muştulayın. ⁽⁹⁾ Eger erlü-y-isen benümile bir va‘decük itgil. Gör ki benden saña neler olur mālдан ve memleketden.” didi. ‘Able bu sözi ⁽¹⁰⁾ işidicek levnī müteğayyir oldu. aıdı ve utandı. Yanaları kiras gibi ızardı, eyitdi: “Yā arı! Bunuñ gibi söz senden ⁽¹¹⁾ ‘aceb degül. Meger sen ol yigidün anasısın, beñzer.” didi. Zīrā senün aña biraz beñzerligün var.” didi. arı eyitdi: ⁽¹²⁾ “İy vallāh! Ol benüm oğlanumdur.” ‘Able eyitdi: “Oğluñı sever misin?” arı eyitdi: “Kişi oğlın sevmez mi olur.” ‘Able ⁽¹³⁾ eyitdi: “Eger oğlını severseñ var aña naşīhat it. Budalulukdan vazgelsün yoğsa vallāhi ‘emmüm oğlı gelür, işidür ⁽¹⁴⁾ dağı depelemeyince nice omaz. Miskīn arıcu olınca kirpüğün urımaz. Sen benüm erüm kimdür bilmezsin ola.” didi. ⁽¹⁵⁾ arı eyitdi: “Erün Kisrī’dür. Megerki eyvān ıssıdur yoğsa ‘Arab’uñ pādişāhı Melik Nu‘mān’dur.” didi. ‘Able eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Ol Nu‘mān’dan dağı artuğdur. Sen söziñi maşharalığıla söylersin. Benüm erüm oldur ki bahādurlaruñ başından ⁽¹⁷⁾ dülbendin elinden süñüsin alur, ılıcıla her bir baş ekici zebün ider ve dağı Hālid bin Muḫārib’i depelemişdür. Enes bin ⁽¹⁸⁾ Mudrik’i esir itmişdür. Dağı benüm erümün cengleri vardur ki söylense yigit orkusından oalur. Bahādurlar ⁽¹⁹⁾ zehresi yarılır. Eger adın bilmeziseñ ‘Anter dirler. Bu ṭāyifenün avmi ḫasta olsalar ṭabībleridür. Yaluñuz alsalar ⁽²⁰⁾ yardımcılardur. Anı eyle şanmañ ki ‘ahd u emāna rāzī olmışdur. Melik ays’uñ ḫātırından geçmez yoğsa

görüdüñüz ⁽²¹⁾ ol size ne kılurdu. Şöyle ki sizden artuḡ ḡabīlelere kıldı. Benī Sa‘d ve Benī Temīm bahādurlarına itdi.” ⁽²²⁾ **Rāwī** eydür: Ḳarı bu sözi işidicek göñli ṡarıldı. Nidüp ne kılacaḡın bilmedi. Gözleri od közi ⁽²³⁾ gibi kızardı, eyitdi: “İy cāriye! Sen kendüzüñi kimse şanursın. Hergiz nesne bilmezimişsin. Bu [203b] ⁽¹⁾ söyledüḡüñ söz şoñ ucu seni esīr olmaḡa yetişdürür.” didi. ‘Able ḡakıdı, eyitdi: “Vallāhi eger evümde rızḡ yimemiş ⁽²⁾ olsañ cāriyelere buyururdum seni öldürürlerdi. Evet bu sen geldüḡüñ nesne oḡluñuñ başı gitmege sebep olur.” ⁽³⁾ Eger ‘emmüm oḡlı işidürse anı şaḡ ḡomaz. Ḳamu gözüñ daḡı adın şanın maḡv idüp eşerlerin belürmez eyler. Var ⁽⁴⁾ yüzüñ şuyıla oḡluña naşīḡat it. Bunuñ gibi işi terk itsün. Muḡāl işlere yiltlenmesün yirüñüz yurduñuz ḡarāb ⁽⁵⁾ olmazdan öñdin.” didi. Ḳarı bu sözi işidicek ṡurup devesinden yaña yöneldi. Söylenürdi ki “İy şeyṡān ⁽⁶⁾ ḡızı! Baña bu sözi söylersin ki cāriyelere daḡı ancılayın söz söylemezler. Üş bu sözüñ ḡavmüne bir iş itdüreyin ki ebedī ⁽⁷⁾ ḡorlıḡlarına sebep olsun.” didi ve geldüḡi yire gitdi. ‘Able ḡarıyı şaḡ koyıvirdüḡine peşīmān oldu. Eydürdi ki “Lāt ⁽⁸⁾ u ‘Uzzā ḡaḡḡı-y-içün eger ṡa‘ām yimezden öñdin işitmiş olsam ḡarınıñ sözini boḡardum, öldürürdüm.” didi. Andan ḡaravaşlarına ⁽⁹⁾ “Bu sözi gizleñ. Kimseye işitdürmeñ.” diyü işmarladı. ‘Anter'den ḡorḡardı. “Bir rüsvāylıḡı ide.” dirdi. “Fitne ola. Yine bir yire ⁽¹⁰⁾ daḡı göḡüp bunca ceng ola.” dirdi. Ḳarı daḡı ḡaḡıyup gitdi. Gice olunca ehline varup oḡluñuñ üzerine girdi. Oḡlı ⁽¹¹⁾ bir ḡayr ḡaber getüre diyü muntazır idi. Ḳışşa(y)ı bir bir söyledi. Mes‘ūd'uñ ḡālī daḡı biter müteḡayyir oldu. Gāḡ “Benümile anlaruñ ⁽¹²⁾ ortasında ‘ahd bozuldı. Cāriyeyi ḡılıcumıla alayın.” dirdi. Gāḡ “‘Ahd bozmaḡ Allāh'a ‘āşī olmaḡdur. Şoñı eyü olmaz.” ⁽¹³⁾ dirdi. Meger bir yir varıdı ki Mes‘ūd anı ata idinmişidi. Ekşer işini ol tedbīr iderdi. Ḳıḡırdup ḡatına getürdi. ‘Able ile ⁽¹⁴⁾ kendü ortasında olan mā-cerāyı pīre söyledi ve cemālin feşāḡatin ḡikāyet itdi ve ben ‘ahdumı bozmaḡ dilerin. Sen dirsın. ⁽¹⁵⁾ Bir iş görmiş zamāna geḡürmiş ḡişisin. Buyurayın, mecmū‘-ı māllarını yaḡma ve oḡlancuḡların esīr itdüreyin mi ki ḡoḡ ḡişi

anlardan ⁽¹⁶⁾ baña şikāyet itdi ve hem Yemen memleketinde anlar bunca kabilenüñ helāk olmasına sebep oldılar. Ben anlara ādem diyü yurt virdüm. ⁽¹⁷⁾ Şimdi baña bir iş itdiler ki kimse kimseye ancılayın iş itmez. Sen dağı ne fikr idersin?” didi. Pīr eyitdi: “Senüñ işüñ müşgil ⁽¹⁸⁾ olmuş. Bir eyü tedbīr itmek gerek yoksa helāk oluruz. Zīrā ‘ahdın bozmağ kişiye hayr degüldür ve bahādurlaruñ altından ⁽¹⁹⁾ ‘avretin alılabilmek az iş degüldür. Bu murāda sen yetişmezsin. Anuñ eri şağıken.” didi ve eyitdi ki “Ben şöyle şavaş ⁽²⁰⁾ görürin ki anları şöyle hāli üzerine koyasın. Ol eri bir hīleyile öldürmek ardınca olavuz. Eri ölüp ersüz kalıcağ ⁽²¹⁾ kişi gönderüp nikāh idüp getüreler. Kimse “Ahdın bozdı ‘avret ucından.” diyü teşnī‘ itmeye.” didi. Mes‘ūd pīrūñ sözün ⁽²²⁾ işidicek bir pāre odı söyüñdi, eyitdi: “İy ‘emm! İmdi bu didüğüñ tiz zamāñda olsa buña nice güyeyin.” didi. Pīr eyitdi: ⁽²³⁾ “İy oğlum! Hīleyile çok iş başarılır. Biz bu tedbīri idelüm. Görelüm ki zamāna ne yüz gösterür. Eger dağı ta‘cīl isterseñ [204a] ⁽¹⁾ benüm ‘avretüm sihr bilür, sihr itsün. Def‘ī bir araya getürsün. Evet ol ‘avret senüñ katuña ‘aklı kendüde degüliken ⁽²⁾ getürür. ‘Akı gelecek şāyed ‘avret erin isteye. Sen girü göndürmeysin. İl tuya rüsvāylık ola. Yine ‘ahd bozulmağa sebep ola. ⁽³⁾ Maşşūd temām olmaya.” didi. Mes‘ūd bu sözi işidicek eyitdi: “Karıñı benüm katuma getürgil. Aña dağı benüm gönlümdekin diyem. Şāyed ⁽⁴⁾ bir çāre kıla iken çok ‘acāyib naql itdüñ ancak.” didi. Pīr eyitdi: “Yā Mes‘ūd! İşitdüğüñden artuğdur. Eger tağları mekrile yirinden ⁽⁵⁾ ir disek irer. Saña maḥbūbeñi getürür egerçi demür zenciri[yi]le bağluyısa.” didi. **Rāwī eydür:** Kocanuñ bir karısı varıdı ki şeytāna ⁽⁶⁾ dünyāda işleyecek iş komamışıdı. Meger kendü buyruğı olayıdı. Zamāne çok geçürmiş sehḥāre idi. Sā‘iyete bintü’z-Zerḳā dir⁽⁷⁾lerdi. ‘Arab aña kāhine diyü ad virmişlerdi. Pīrūñ adına Cendele dirlerdi. Kişi gönderüp karısın Melik Mes‘ūd katına ⁽⁸⁾ getürdi ve ‘avretine beg ne dirse anı tutğıl diyü ışmarladı. Ol dağı “Baş üzerine.” didi. Fi’l-cümle Melik Mes‘ūd karıyı göricek ⁽⁹⁾ korkdı. Zīrā katı ‘ucbe şūretidi. Yaramaz işlerine yüzi gözi şehādet iderdi. Bir pāre

öğrenürek melik sözünü karşıya söyledi. ⁽¹⁰⁾ ‘Able'yile m̄a-cerāsin ve ‘ışkdan zahmetin hikāyet itdi. Karı eyitdi: “Bu gice benümile yalunuz çıkup anların çadırlarına yakın var. ⁽¹¹⁾ Anı senün ayağuna getüreyin dağı bilmesün. Eger h̄atırına hoş gelürse dāyim eyle idesin ve illā maḫsūdun ⁽¹²⁾ h̄aṣıl ola, kurtulasın.” didi. Mes‘ūd bu söze sevindi. Karıya çok h̄il‘at ve māl virmek va‘de itdi. Gündüz ne vakt geçüp ⁽¹³⁾ gice irişe diyü muntazır oldu. Mes‘ūd'un h̄ali bu ammā Benī ‘Abs ve ‘Anter bin Şeddād evden girü döndiler ve h̄uṣudan t̄uyūrdan ⁽¹⁴⁾ şol kadar nesne tahşil itmişlerdi ki mecmū‘-ı şahrā-nişinlere kifāyet iderdi. Bunların çadırlarına gelmesi ol günde oldu kim Mes‘ūd'un ⁽¹⁵⁾ anası Benī ‘Abs'e gelüp girü gitdi idi ve ‘Able aña nice söz söylemişidi. **Aşma‘i ve Ebū ‘Abideh ve Cüheynete ibn Ğilamū'l-Yemenī** şöyle ⁽¹⁶⁾ rivāyet iderler ki Vakti kim ‘Anter, ‘Able'nün katına girdi. Evvelki h̄ali üzerine görmedi. Benzi şararmış a‘zāsı ditrer gördi. ⁽¹⁷⁾ Melul olup ğuşşası arttı. Yanına oturup “Şāhum māhum h̄üsn-i cemālüne n'oldi? Ne h̄alün var?” diyü sorardı. ‘Able dağı “Hayr nesnem ⁽¹⁸⁾ yokdur ve nesne olmadum. Şabāḥ t̄urdum. Bedenümde bir pāre süstliceḳ buldum. Beñzüm şarardığı andandur.” didi. ‘Anter ⁽¹⁹⁾ eyitdi: “Vallāhi yā ‘emmüm kız! Bu şayrulukdan degüldür. Nedendür diyüvirgil.” diyü oynayup çekişüp laṭife idüp ulu andlar ⁽²⁰⁾ virüp şormağa başladı. ‘Able dağı cāriyelerden işidince benden işitsün diyü m̄a-cerāyı hikāyet itdi. Hiç nesne ⁽²¹⁾ gizlemedi. ‘Anter haḳıḳat haberi bilicek cānına od düşdi. Perişān h̄al oldu. Melik Qays ve Rebī bin Ziyād'a sögerdi. ⁽²²⁾ “Mes‘ūd ibni Muṣād'dan varup māl virüp emān alup ‘ahd itdiler.” diridi ve eydürdi ki “Vallāhi eger eyle gerekdür ki bir belā ⁽²³⁾ başarup yüregüm şovıdur bir iş idem.” diridi ve isterdi kim şavaṣ ve ceng bünyādın ide idi. ‘Able men‘ idüp eyitdi ki **[204b]** ⁽¹⁾ ben senden bu kışsa(y)ı gizleyüp eyitdügüm bunun gibi işünden korkup idi. Zīrā bilürdüm ki sen bu işi işidicek ceng ⁽²⁾ başarup ḳavmüni belāya uğratsañ geregidi ve ḳabile bize “Bu işi ‘Able'den artuḳ kimse itmedi. Qanda varursavuz anuñ ⁽³⁾ ğavğāsından kurtulmazuz. Her işi ki bizüm

başumuza gelür. ‘Able ucından gelür ve ‘emmüsi oğlu ‘Anter ider.” dirlerdi. Hele ⁽⁴⁾ ben bildüğüm oldur kim şabr idüp kimseye nesne dimeyevüz. Görevüz ne olur. Zîrā ben Mes‘ūd'ıñ anasına acı diller, ağduķ ⁽⁵⁾ cevāblar virüp tırurın.” didi. ‘Anter'e andlar virdi ki bunuñ gibi işden vazgele. Ğavġā başarup rüsvāylık itmeye. ‘Able'nüñ ⁽⁶⁾ sözinden çıkmayup ‘Anter daķı fāriġ oldu. Ammā teşvîşden şayruya döndi. Birķaķ günden şoñra Melik Ķays, Mes‘ūd'iķün ⁽⁷⁾ idecegi ķonukluk yaraġın görmege başladı. Ķullarına buyurdi. Semüz ķoyunlar ve ķuzılar ve deve kuşların boġazladılar. ⁽⁸⁾ ‘Arab'ıñ ol zamānda bildüġi aşlardan bişürdiler. Ķalyeler çevürmeler av atları biryānlar itdiler. Şerāblar süzüp ibriķler ve ķadeķler ⁽⁹⁾ hāzır itdiler. Şabāķ olıķaķ Melik Ķays üç ķardaşını Melik Mes‘ūd'a gönderdi. Da‘vet itdiler. Mes‘ūd daķı gelmek iķün ⁽¹⁰⁾ ķavmine ve ķabileesine haber itdi. Uluların ve nedīmelerin ve hışımların cem‘ eyledi. Gidecek vaktin kāmile'(y)i ki pîrûñ ‘avreti ⁽¹¹⁾ idi, ‘Able'yile Mes‘ūd cem‘ itmege iķdām itmişidi ve ‘ahd eylemişidi. Ķatına kıġırdı, eyitdi ki “İşde ol didüġüñ vakt geldi. İş ⁽¹²⁾ āsān oldu. Zîrā Benî Melik Ķays da‘vet itdi. Bilürem ki birķaķ ġün ķoyıvırmez. Üķünci dördünci ġice olıķaķ ki ben ġirü ⁽¹³⁾ ġitmek dileyem. Benüm ol maķşūdumu taķşıl idesin. Tā hāķır hoşlıġıla ġirü dönem. Maķşūduma yetişem. Eger sen baña ⁽¹⁴⁾ buncılayın söz diyüp benümile eyle va‘de itmeseñ benüm ġöñlüm dünyāda bir nesneye heves idüp meyl eylemezdi ve bu ķonukluġa ⁽¹⁵⁾ daķı varmazıdum. Digil baña kim dördünci ġicede bulışam. Hāl nice ola. Tā kim yoldaşlaruma ve benümile olan kişilere ⁽¹⁶⁾ diyem ki ġideler. Ben saña bulışam.” didi. Ķarı eyitdi: “İy efendi! Senüñile bizüm va‘demüz maķbūbeñüñ evi ķarşısında bir büyük ⁽¹⁷⁾ taş vardır. Anuñ dibine olsun. Evet temām ġicenüñ yarusı ġeķüp Cevzā ılduzı toġmayınca gelme. Hemān ol vakt ⁽¹⁸⁾ kim ola. Tîz iriş. Tā kim ol vaktde maķşūduñı hāzır bulasın.” didi. Melik Mes‘ūd buncılayın ķul ķarār idüp ⁽¹⁹⁾ atlanup Melik Ķays'ıñ ķardaşları-y-ıla elli bellü bahādur kıġırup ķullarından ayru Benî ‘Abs'e teveccüh itdi. Yakın ġeliceķ ⁽²⁰⁾ Benî ‘Abs'e haber oldu. Melik Ķays uluları-y-ıla

karşu çıķup defler, düdükler çaldurdu. Fāhır toñlar geyüp kullar yalıñ kılıçlar ⁽²¹⁾ getürdiler, şāzılıkları[yı]la ‘ālemi taldurdılar. Ol gün Benī ‘Abs’uñ bir bellü meşhūr günlerindendir. Zīrā ol yire Melik ⁽²²⁾ Kays, Melik Mes‘ūd’ı bir nice kerre da‘vet etmek isterdi. Müyesser olmamışdı, ol zamāna degin. Pes gāyetde i‘zāz ve ikrām ⁽²³⁾ itdi. Yollara ebrīşim cādūlar dōşetdi, çadırları bezetdi. Rūm’dan ‘Acem’den gelmiş ‘acāyibden gārāyibden ne varısa [205a] ⁽¹⁾ tezyīn itdi. Fi’l-cümle Melik Mes‘ūd gelüp indi. Benī ‘Abs’uñ uluları cem‘ oldu. Melik Kays, ‘Anter’e kişi göndürüp şöhbete ⁽²⁾ kīgirtti. ‘Anter daķı Melik Kays’uñ Mes‘ūd’a buncılayın ta‘zīm ve tekrīm itdüğine be-gāyet incinmişdi. “N’olayıdı Tengri ⁽³⁾ Te‘āla bunları baña göstermeyeyidi.” diridi. Kātı kaķıdığından Muķrı’l-Vaḥş’a şikāyet iderdi. Ol ‘Able’yile olan mā-cerāyı ⁽⁴⁾ söyleyüvirüp meşveret iderdi kim Mes‘ūd’a nenüñ gibi intikām ide-y-di. Muķrı’l-Vaḥş eyitdi: “Bahādurlar ulusu! ⁽⁵⁾ Şavaş oldur kim bu işi ‘Able didügi gibi gizleyesin. Tā Melik Kays’uñ konuķluķı mükedder olmaya. Feraḥ melālete degşürülmeye. ⁽⁶⁾ Şabr idesin. Göresin ḥāl nice olur ve bu ḥarāmzādeden ne gelür göresin. Andan soñra her ne kim işāret ider ⁽⁷⁾ señ idevüz. Tā kim bu gönlindegin izhār idüp ‘Arab kavmi ḥaķıķat-i ḥāli bilicek bizi melāmet itmelü olmayalar. Şuç ⁽⁸⁾ bizden gide.” didi. ‘Anter eyitdi: “Eyü didüñ yā karındaşum! Olacaķı hem oldur. ‘Able daķı eyle dimişdür.” didi. Andan ⁽⁹⁾ konuķluķa gitdiler. Bilesince ‘Urve ve Muķrı’l-Vaḥş ve daķı bahādurlardan mu‘temed kişiler ki kātı günlerde i‘timād iderdi. ⁽¹⁰⁾ Varup Melik Kays kātına giricek selām ve du‘ā itdi. Kays eyitdi: “İy bahādurlar urundusı! Ne kadar ki biz saña yaķın ⁽¹¹⁾ olmaķ dilerüz bizden ırāķ olursın, bize gelüp gitmezsin.” didi. ‘Anter eyitdi: “Ma‘āzallāh yā melik! Biz senüñ ⁽¹²⁾ kullaruñdanuz. Niçün ḥizmetüñden ırāķ olalum. Veliyyü’l-ni‘memizsin. Velikin ba‘zı vaķtde şiklet olmayalum dirüz ⁽¹³⁾ yoksa kuluñ efendisinden ayru ne işi var.” didi. Andan anuñiçün düzetdükleri yire geķüp oturdu. Melik Mes‘ūd ⁽¹⁴⁾ bunuñ kadd u kāmetin ta‘accüb iderdi ve şüretinden heybet añlardı. Ma‘şūkasınuñ eri buyıduķın bildi.

Göñlinden ⁽¹⁵⁾ sevmedi. Düşmān tutdı. Sırrını şakladı. Kimseye dimedi. Zīrā Cendele'nüñ ve 'avretinüñ 'ahdına temām inanmışdı. Fi'l-cümle ⁽¹⁶⁾ kullar ta'āmlar bişürüp ortaya getürdiler. Kadehler yürüdüp içdiler. Şerāb yigitleri kerem eyledi. Ayrılup oynamağa başladılar. ⁽¹⁷⁾ 'Anter kerem oldu. Diledi ki Mes'ūd'a şecā'atin ve feşāhatin bildüre. Bu ebyātı inşād itdi: **Şİ'r.** ⁽¹⁷⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] ⁽²⁰⁾ **Rāvī** eydür: Mes'ūd'uñ her kerre kim 'Able hañırına düşerdi. Evinden yaña nazar iderdi. Āh idüp gögsin ⁽²¹⁾ geçürürdi. 'Anter, bu hāli görüp Mes'ūd'ı öldürmege kaşd iderdi. Bunuñ gibi hāl başına çıkup cānına geçicek ⁽²²⁾ Muqrı'l-Vaḥş'a şikāyet iderdi. Vallāhi bu feraḥlar benüm katumda guşşadur ve bu şāzılıklar hep melāletdür. Hīç ⁽²³⁾ ben andan artuḡ nesneyile hāñırum hoş idemez kim bu ḡarnānı depeleyem ve illā içüm yandı, döğüldi.” diridi. **[205b]** ⁽¹⁾ Muqrı'l-Vaḥş “Ya ne fikr idersin?” diyü 'Anter'den şordı. 'Anter eyitdi: “Gidicek ardından yitüp depeler yāḡud şimdi ⁽²⁾ bunda kılıçlayup öldürürin. Tā 'Able'ye bir daḡı 'āşıklık da'vısın itmeye.” didi. Muqrı'l-Vaḥş eyitdi: “Şavāb oldır ki ⁽³⁾ gidicek ardından yitüp depeleyesin. Zīrā şimdi anuñ gibi iş idicek ardından yitüp öldüricek Melik Ḳays ⁽⁴⁾ melül olur. Evinde depeleyicek Ḳays'ı düşmān tutunursın. Ḳabilenüñ nizāmı bozulur. Bu diyārdan taḡılup gitmelü ⁽⁵⁾ olur. Evet şavāb budur kim da'vetten kalkınca şabr idesin. Andan soñra sen ve ben ve 'Urve ardından yitüp mecmū'-ı ⁽⁶⁾ aşḡābın kıravuz ve kendüyi depeleyevüz. Eger biñ kişi-y-ile daḡı olursa.” didi. 'Anter'üñ Muqrı'l-Vaḥş'a hāñırı hoş ⁽⁷⁾ olup emīn oldu. Biraz vaḡtden soñra cemā'at ḡarışdı. 'Anter, 'Urvetü'l-Verd'i daḡı aşḡābından bir cemā'at kişi alup ⁽⁸⁾ evlerine getürdi. Gicenüñ ba'zısın daḡı anlaruñıla mukālemede geçürdi. İkinci ve üçünci giceye degin buncılayın itdi. ⁽⁹⁾ Üçünci gice kim Melik Mes'ūd girü gitmek diledi. Ḳays, anuñ gitmesin bilüp yaraḡladuḡı kılıçlardan ve develerden atlardan ⁽¹⁰⁾ ve kullardan ve ḡaravaşlardan virdi ve 'özr diledi. “Eksüklüğümüze ḡalmañ. El-ḡamdü-li'llāhi geldüñ. Bizi müşerref ⁽¹¹⁾ tutduñ.” diyü söyledi. Dil-cüylük eyledi. Melik

Mes'ūd daḥı eyitdi: “Bizüm sizüñile dōsluḡumuz mālдан menālden ⁽¹²⁾ ötürü degüldür. Benüm sizüñ deveñüze ve atuñuza ṭama'um yokdur.” diyüp ḥātrı hoş olsun diyü hemān bir eyü kılıcın ⁽¹³⁾ aldı. Mes'ūd, ol vaḡtde cemā'atinüñ çoḡını gine göndürmişidi. Ancak biş kişi miḡdārı ḡalmışidi ve Cendele'yi ḡomışidi. ⁽¹⁴⁾ Melik Ḳays'dan ḡarc taḡfif itmek şüretin itmişidi. Ḥilesin gizlemişidi ve kendü ḡalvet ḡalmaḡı ḡaraḡ idinmişidi. Zīrā ⁽¹⁵⁾ Cendele'nüñ 'avreti-y-ile va'de itmişidi kim eyle ideydi. Tā maḡşūdına yetişeyidi. Üçünci gice Melik Mes'ūd, Melik Ḳays'ıla söze ⁽¹⁶⁾ girdiler. Ser-ḡōşāne söyleşürler. Birbiri-y-ile va'de iderler. Dōstluḡlar zorluḡlar gösterürler. Mes'ūd ḡod vaḡit gözedürdi kim ṭurup ⁽¹⁷⁾ gideyidi. Bunlaruñ ḡālī böyle. Ammā 'Anter, Muḡrı'l-Vaḡş'a “Didüḡüñ vaḡt oldı.” diyü işāret kıldı ve eyitdi kim “Yā ḡarındaşum! ⁽¹⁸⁾ Vallāhi eger bu ḡarnān bu yirden saḡ u selāmet çıkarsa ve evlerine girü varursa benüm odum şıdar. ḡayretten ⁽¹⁹⁾ ölürin. Eger sen baña yardım daḥı itmezseñ yaluñuz çıkarın. Andan yolda intikāmum alurın ve yüregüm şovudurın. ⁽²⁰⁾ Ne olursa olsun. Zīrā ben bunuñ gibi işe ḡatlanmazam.” didi. Muḡrı'l-Vaḡş eyitdi: “Vallāhi ol sen ⁽²¹⁾ didüḡüñden benüm göñlümdeki daḥı artuḡdur ve daḥı ben senüñile itdüḡüm ḡarār üzerine şābit ṭururam.” didi. ⁽²²⁾ Ol gün ḡalkıla güldiler ve oynadılar ve şerāb içdiler. Şuña degin ki gice ḡarañusu yiryüzini büridi ve dün ⁽²³⁾ zengileri 'ālem serāyına yüridi. Ḳabile ehli zevḡde temāşādayiken Melik Ḳays ḡatından 'Anter ve yoldaşları bir bir [206a] ⁽¹⁾ çıkdılar ve 'Anter, ḡardaşı Şeybüb'a 'Able'(y)i işmarladı ve ne işe ḡuşanduḡını bildürdi. Şol ḡāletde ḡabileden ayrıldı. ⁽²⁾ Şerāb keyfiyyeti[yi]le her ne ulu iş olsa gözine ḡılca görünmezidi. Küheḡāh dimezidi ve 'ālemi ḡūba şaymazıdı. Fi'l-cümle ⁽³⁾ ḡabileden çıkıcaḡ Mes'ūd'uñ yolu üzerinde bir yirde kendülerini gizlediler. Anda ṭurdılar. 'Urve eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ⁽⁴⁾ Ben ḡorḡarın ki Melik Ḳays, Mes'ūd'ıla bile gide göndermegiḡün bu ḡaşdumuz yirine varmaya.” didi. 'Anter eyitdi: “Andan ḡorḡu ⁽⁵⁾ yokdur. Eger eyle olursa gizlenelüm. Bizi görmesünler. Şabr idelüm. Şol vaḡte degin ki Ḳays girü

döne. Andan şoñra ⁽⁶⁾ ne bilürsevüz idelüm.” didi. Andan tırdılar. Tā şuñā degin ki katı karañuluk oldu. Andan şoñra anuñ eṭrāfında gezüp ⁽⁷⁾ yürümege başladılar. Gördiler kim Cebel-i Şafā'dan bir mağārada od yanar. Bir ‘aceb düṭün gibi nesne belürür. Görüp ‘acaba ⁽⁸⁾ kaldılar. “Bunda bunuñ gibi nesne olduğı yoğıdı.” diyüp ‘Anter, ‘Urve'ye eyitdi: “Kılıcuñ elüñe al. Ol mağāraya var. Ne nesnedür, ⁽⁹⁾ şunu gör. Hiç göñlüm sevmedi.” didi ve biz bu yire gelelden anda buncılayın nesne göründüğü yokdur. Şöyle beñzer ki ⁽¹⁰⁾ çōbānlardan veya garīb kişilerdendür. Biz Mes‘ūd'ı depeledüğümüzi görmesünler. Sür ol yirden gitsünler.” ‘Urve “Ḥaḫ söyledüñ ⁽¹¹⁾ yā ebe'l-fevāris!” diyüp kılıcın çıkarup eline aldı. Od yandüğundan yaña yürüdi. Bir sâ‘at eglenmeyüp tiz yine ⁽¹²⁾ geldi. Hāli müteğayyir olmış. ‘Anter eyitdi: “Yā ebe'l-ebyaz! Ne gördüñ?” ‘Urve eyitdi: “Bir nesne gördüm kim mecmū‘-ı ‘ömrümde ⁽¹³⁾ görmemişdüm. Vaşf olacaḫlayın degüldür.” didi. ‘Anter “Nedür?” diyü şormakda mübālağa itdi. ‘Urve eyitdi: “Oda ⁽¹⁴⁾ yakın vardum, gördüm ki bir qarı var. Gözleri gökyüzi kara yılan gibi kıjgurur. Şol gözini sürmelemiştir. Başını ⁽¹⁵⁾ cizmiş. Şaçınuñ kimisin arḫasına dökmiş, kimisini bağlanur ve bir nesne kuşanur kim hiç bu dünyāda gördüğüm yok. Oduñ ⁽¹⁶⁾ dört yanına tolaşur. Tavar toynağın ve koyun boynuzın yaḫar, söylenür. Ne didüğü añlanmaz. Elinde bakırdan ve demürden ⁽¹⁷⁾ levḫalar şüretler var. Her kerre kim ol şürete işāret idüp söyler. Şüretler hareket ider. Bir āvāze belürür kim Benī ādemüñ ⁽¹⁸⁾ ‘aḫlı şaşar. İşiden ḫayrān olur. Vallāhi yā ebe'l-fevāris! Hiç şüreti ādem şüretine beñzemez. İşidilmiş ve görülmüş ⁽¹⁹⁾ nesne degül. Eger ol beni görse kırtulmazdum. Zīrā anı göricek hemān ‘aḫlum gitmişidi. Şağ girü dönem dimezdüm. Allāh'ıñ ⁽²⁰⁾ ‘ināyeti oldu.” didi. ‘Anter bu sözi işidicek müteḫayyir ḫaldı. ‘Aḫlı başından gitdi. Muḫrı'l-Vaḫş'a eyitdi: “Vallāhi bu biz bildüğümüz ⁽²¹⁾ nesne degül. ‘Acāba bu ne ola?” didi. Muḫrı'l-Vaḫş eyitdi: “Şöyle beñzer ki bu bir sāḫiredür. Bunda gelmişdür ki ḫalvetçe ⁽²²⁾ bir muşibet başara. Ben bildüğüm oldur kim biz daḫı üzerine varavuz, teferrü idevüz. Hem öldürüp ⁽²³⁾

halkdan anuñ şerrini def^c idevüz.” didi. ‘Urve eyitdi: “Eger bizüm varduğumuz tıyup üzerümüze div[206b] ⁽¹⁾şürdügi cinnileri havāle kılursa, bizi öldürmege buyurursa hāl nice ola. Bizi tıutup boğazumuz alurlar, boğazlar. Biz Mes‘ūd’ı ⁽²⁾öldürmeğiçün çıkdı. Yarın biz ölmüş bilünürüz. İller bize gülmelü oluruz.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā ‘Urve! Bu ne sözdür? Eger ⁽³⁾ benüm üzerüme iblis kendü çerisiyle hücum itse mecmū‘ın kılıcıla def^c iderdüm. Gel yanumca gör. Bende aña ne kılurın.” didi. ⁽⁴⁾‘Urve başın şalarak ‘Anter’ün yanınca gitdi ve Muqrı’l-Vaḥş daḥı bile vardı. Oda yakın gelicek ‘Urve’nüñ didügi hāleti ⁽⁵⁾ gördiler. Qarı bayāğıdan daḥı artuḥ harekete başlamış. ‘Azāyimler efsūnlar okumağa başlamış. Her kerre yedi kez oduñ çevresine tolanur, ⁽⁶⁾‘Able’nüñ evinden yaña işāret ider. Adunı çığırur ve anası adın eydür. Yiñile evlerine işāret ider. “Tīz götürün.” diyü söyler. ⁽⁷⁾ ‘Anter’ün ‘Able’yi añduğın işidicek bu işinden hālī müteğayyir oldı. Gözleri kızardı. Tıtağı depşerdi. Yoldaşları bir nesne ⁽⁸⁾ yetişdi diyü korkdılar. “Yā ebe’l-fevāris! N’oldı saña.” diyü korkdı, şordılar. ‘Anter eyitdi: “Yā ‘emmüm oğlanları! Bu muşibet hep bizedür. ⁽⁹⁾ Bu iş bizüm içün kurulmuşdur. Eger biz bu gice evden taşra gitmiş olsavuz, bölüğümüzile koyun sürer gibi sürüp bunda getirürmiş. ⁽¹⁰⁾ Bizi alup gelecek kimseler gönderürmiş.” didi ve eyitdi ki “Bu iş degüldür. İllā Mes‘ūd’uñ fitnesidür, görmez misin kim ‘Able’(y)i nice ⁽¹¹⁾ añar. Adıla çağırur. Bize Mes‘ūd’ı depelemekden bu qarını depelemek hayırludur.” didi. ‘Urve eyitdi: “Yā ebe’l-fevāris! Bir pāre kendüzüñ ⁽¹²⁾ divşür, görelüm. Cinnī nice da‘vet ider. Teferrüc idelüm. Ne vaktise öldürevüz.” didi. ‘Anter eyitdi: “‘Emmüm kızından korkarın ki ‘aqlın ⁽¹³⁾ gidere ve ciniler alup bunda getüreler.” didi ve andan kılıcın çekdi. Qarınuñ üzerine hücum itdi ve na‘ra urdı. “Yā ‘āhire! ⁽¹⁴⁾ Yā binte’l-‘avāhir! Senüñle ‘Able’nüñ ne işi var. Tā böyle iş idersin. Üzerine cin taslīt idüp ‘aqlın aldururmuş. Bunda ⁽¹⁵⁾ getürmek istersin⁷³⁴” didi. Urmağa kaşd eyledi. Qarı bir ağduḥ āvāzıla

⁷³⁴ 206b-15 istersin: isterseñ

çağırdı: “Beni sakınuñ yoksa size peşimānlık ⁽¹⁶⁾ yetişür. Beni öldürdüñüzden şöñra kanda gidecegüñüz bilimezsiz. Helāk olursız. Zīrā mecmū^{-ı} yirüñ ‘ifritleri şimdi benüm ⁽¹⁷⁾ yanumdadur. Sözümi işüdürler buyurduğımı tutarlar. Sen benden ne virdüñ, alımsızın. Ben senüñ hışmuñ öldürmedüñ ⁽¹⁸⁾ ki benden intikāmuñ alasın. Eger ben ‘avretüñe çağırduğuma gayretlenürseñ ben senden dağı ziyāde gayret çekerin. Zīrā ⁽¹⁹⁾ Mes‘ūd'uñ ‘avreti benüm kızumdur. Dünyādan ben anı yig severdüm. Mes‘ūd sizüñ evlerüñüze varup geledüden ⁽²⁰⁾ ben bilürin kim neler geçürürin. Zīrā senüñ ‘avretüñe ‘aşık olmış, benüm kızcuğazımuñ yüzine bakamaz oldu. Gayretinden ⁽²¹⁾ hastadur. Gördüm ki kızcuğazum helāk olur. Acıdum, gördüm ki kızımuñ eri sizüñ konukluğüñüze geldi. Ol ⁽²²⁾ ‘avrete yakın oldu ki ma‘şūkasıdur. Ben diledüm ki anuñıla Mes‘ūd'uñ ortasında bir nesne idem, göñlini Mes‘ūd'uñ ⁽²³⁾ andan şovudam. Kendü kızuma bağlayam.” didi. ‘Anter karınuñ sözün işidicek aldandı. Dilerdi kim karıyı terk **[207a]** ⁽¹⁾ ideydi. Muḳrı'l-Vaḫṣ çağırdı, eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ‘Aḳluña ne yetişdi ki bu murdār iti öldürmezsin. Ḳorsın kim saña ⁽²⁾ bunca mekrleri ide. Sen ‘ālemüñ bahāduru olasın.” didi. Andan ilerü yürüyüp karıyı iki pāre eyledi. İki yaña atdı. Andan ⁽³⁾ ‘Anter'e eyitdi: “Yā ḥāmiyete ‘Abs! Vallāhi bu mel‘ūnenüñ saña söyledüğinden bir girçeği yoğıdı. Hemān ‘emmüñ kıızıçün bir ḥile iderdi.” ⁽⁴⁾ didi. Bunlar bu sözdeyiken çevre yanlarından bir gürüldi oldu, çatıldı ḳopdı. Her taraftan odı yaluñı belürdi. Ḳarañuluk ⁽⁵⁾ götürüldi. Tā göge degin göründi. ‘Urve ḳorḳusından yire düşeyazdı. ‘Anter eydürdi ki “Eger bu iti bizden gayrı kişi görmiş ⁽⁶⁾ olsa bu mel‘ūnenüñ bu işlerin teferrüc kılsa ‘aḳlı gidüp kendüyi yavi kılurdi. Zīrā ben kılıcum şalmaḳ istedüm. Elüm tutmadı ⁽⁷⁾ urmağa ṭāḳatum ḳalmadı yoksa ben anı eyle mi ḳorıdum.” didi. Muḳrı'l-Vaḫṣ eyitdi: “Ben_dağı anı andan ötüri depeledüm. Zīrā bilürdüm ⁽⁸⁾ ki bendeki sende yokdur. Sen aña ḳādir olmazduñ.” didi. ‘Anter eyitdi: “Muḳrı'l-Vaḫṣ señünile ne vardur?” Muḳrı'l-Vaḫṣ eyitdi: ⁽⁹⁾ “Benümile necrān kişileri yazusı-y-ıla bir bāzūbend vardur. Şām'da

yazmışlardır. Oğlancukdan berü bile götürürin. Bunların⁽¹⁰⁾ gibi nesneye be-ğāyet nāfi'dür diyü ve peri tutana menfa'at ider. Eger ben ol bāzūbende inanup veya anuñla kuvvetlenüp varmasaydum⁽¹¹⁾ ne elümden gelürdi kim bunuñ gibi iş ideyidüm.” didi. ‘Anter eyitdi: “Benüm bāzūbendüm ve hamāyilüm hemān kılıcumdur. Bunuñ⁽¹²⁾ kaydı bitdi. Gelüñ Mes‘ūd'ı isteyü gidelüm. Zīrā biz anı öldürmeyince bize rāhatlık yokdur.” diyü girü döndiler.⁽¹³⁾ Yola girüp giderken gördiler kim Şeybūb geldi. Hāli müteğayyir⁷³⁵ olmuş. ‘Anter, Şeybūb'ı göricek “Saña ne oldı ki⁽¹⁴⁾ ‘Able'yi koyup gitdüñ?” diyü şordı. Şeybūb ağlayurak eyitdi: “‘Able katı ben ‘Able'yi hālet-i nez‘ide kodum, gitdüm, yaturdı.⁽¹⁵⁾ Çevresinde ‘emmüsi kızları ağlaşırlar. Ol kendüyi bilmezdi.” ‘Anter eyitdi: “Yā Şeybūb! Meger ‘Able ölmüşdür. Sen baña dimezsın.⁽¹⁶⁾ Toğrusın söyle.” didi. Şeybūb eyitdi: “Yok vallāhi yā ibne ümm! Hemān ‘aklı gitdi, bayāğılaysın degüldür. Zīrā ben kardaşum⁽¹⁷⁾ Cerīr'ile ve bir cemā‘at kullarıla çadırıñ dört tarafın beklerdük. Saña muntazır olmuşduk. Gördük ki ‘Able ‘uryān çıktı.⁽¹⁸⁾ Yüzi üzerine toprağa düşdi. Katı korkduk. İlerü vardum. Diledüm ki hālinden şorayıdum. Gördüm ki ser-hūş⁽¹⁹⁾ dönmiş. Tağda yanan oda nazar ider. Ne kadar söyledüm. Hiç cevāb virmedi. Hemān “Ennār ennār!” didi. Bundan artuğ⁽²⁰⁾ cevāb virmedi. Girü evine iledeyin, didüm. Götürdi, kendüyi yire urdı. ‘Avretleriyle anı kodum. Ben size geldüm.⁽²¹⁾ Korkma! Nesne yokdur.” didi. Şeybūb sözün temām itmedin ‘Anter kendüden gözleri yaşı revān oldı. Bildi ki ol karı⁽²²⁾ sihr itdügi hemān olmuş. Sihr te’şir idüp ‘aklın gidermiş. Yire düşmek diledi, Muqrı'l-Vahş komadı, eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris!⁽²³⁾ Korkma ‘emmüñ kızından gel varalum benüm bāzubendümi aña aşayın. Tizcek ‘aklı başına gelsün, gözleri açılun.” didi [207b]⁽¹⁾ ve dağı eyitdi: “Karıyı ben öldürdügüm eyü vardum. Yoksa ‘emmüñ kızını Mes‘ūd'a tığa iledivirürdi. Ben bilürem ki⁽²⁾ karı ölice ol karañuluk üzerümüzden nice gitdi. Gel tiz varalum, görelüm ki hāl nedür? Ben anı tiz ayayın.”

⁷³⁵ 207a-13 oldı: i

didi. ⁽³⁾ ‘Anter'üñ bir pāre göñli hoş oldu, ‘aklı başına geldi. Mes‘ūd'ı depelemek fikrin unuttı. Ta‘cıl idüp ‘Able'ye yetişdiler. ⁽⁴⁾ Gördiler kim ‘avretler kızlar dört yanına üşmişler, ağlaşurlar. Def‘i bāzübendi Muḳrı'l-Vaḥş'dan aldı. ‘Able'ye aşdı. ⁽⁵⁾ Hemān sā‘at gözlerin açdı. Kendüye geldi. Yanındağı kişileri bildi. Ayağı üzerine tırdı. ‘Anter, gördi ki ⁽⁶⁾ ağlar. Utandı. Elin başına tutup yine çadırına girdi. Ḳavm u ḳabile ‘Able'nüñ bu zaḥmetden ḳurtulduğına sevindiler. ⁽⁷⁾ ‘Anter, atası Mālik'e ve anasına olan mā-cerāyı söyleyüvirdi ve ḳarınüñ işini ḥikāyet itdi. Ta‘accüb itdiler ve “‘Able'ye ⁽⁸⁾ saña ne oldu?” diyü şordılar. Eyitdi kim “Ev içinde otururdum. Gördüm iki nesne eve girdiler. Başları ḳurt başına beñzer ⁽⁹⁾ ve ayağları it ayağına beñzer. Elllerinde oddan ḥarbeler var, yalıñlanur. Hemāñ ki anları gördüm. ‘Aḳlum gitdi. Kendümi ⁽¹⁰⁾ bilmez oldum. Henüz daḥı yüregüm oynar. Andan şöñra gözüüm açduğum bilürüm.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā ‘emmüm kıızı! ⁽¹¹⁾ Bedenüñde hıç daḥı sütslük ḳaldı mı?” didi. ‘Able eyitdi: “Vallāhi yā ‘emmüm oğlu! Ḳalmadı. Hemān evvelkileyin oldum.” didi. ⁽¹²⁾ ‘Anter'üñ göñli hoş oldu. Muḳrı'l-Vaḥş virdügi bāzubende i‘tikādladı, ziyāde oldu. Ḳarıyı öldürdügin ‘Able'ye ⁽¹³⁾ ḥikāyet idivirdi. Bunlar bu ḥālde. Ammā Mes‘ūd bin Muṣād, Melik Ḳays ḳatında temām ay aydı ki cihāna yayılınca oturdi. ⁽¹⁴⁾ Andan şöñra ḳatında bile ḳalan yoldaşları-y-ıla atlanup çadırına ḳabilelerine gitmek diledi. Melik Ḳays anı bile göndürmek istedi, ⁽¹⁵⁾ ḳomadı. And virüp yine döndürdi. Vaḳit kim ḳabileden bir pāre ırāḳ oldu. Ḳarıyla ḳavl itdügi yire döndi. Ol hinde ⁽¹⁶⁾ Mes‘ūd, ‘Able'(y)i añup bu ebyātı inṣā itdi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁸⁾ Ḳarınüñ eri Mes‘ūd'a eydürdi: “İy melik! Bize bu gice şükrāne gerekdür ve hem ḳarınüñ çok zaḥmeti vardur. Anuñ muḳābele⁽¹⁹⁾sinde nesne gerekdür. Şafāñ vardur. Bu gice maḥbūbuñı taḥṣıl idersin. Melāletüñ şāzılığı ve guṣṣañ feraḥa mübeddel olur.” ⁽²⁰⁾ diridi ve Mes‘ūd daḥı māl ve develer virsünler, di buyurdi. Bu ḥāl üzerine ḳarınüñ maḳāmına yetişdiler ki ⁽²¹⁾ Keṣībü'ş-şafā dirlerdi. Gördiler kim od söyünmiş. Ḳarı oduñ iki yanında iki pāre olmuş yatur. Belki ba‘zısı

dağı ocağa ⁽²²⁾ yanmış. Ol vakte degin od kalduğına sebep olmuş. Zîrā gāh gāh Mes‘ūd odı gözedürdi, yandüğün görürdi. ⁽²³⁾ Sevinüp tama‘a düşerdi. Tā şuna degin kim geldiler. Karıyı bu hâlde gördiler. Cendele, ‘avretini göricek cāñ başına şıçradı. [208a] ⁽¹⁾ Atından indi. Ser-ḥōşluğı tağıldı. Yüzine elin urup çağırdı ve eyitdi ki “Lāt u ‘Uzzā ḥaḳḳı-y-içün benüm ‘avretümi Benî ‘Abs'den ⁽²⁾den artuḳ kimse depelemedi. Eger intikāmum alıvirmeszeñ Mes‘ūd ben ölürin.” didi. Zîrā benüm ‘avretüm bu yire ⁽³⁾ senüñ işüñden ötüri geldi. Kendü yirinden ırak düşüp bir kazāya uğradı kim dilile vaşf olacaḳlayın degüldür.” ⁽⁴⁾ diyü çok söyledi. Mes‘ūd dağı ‘Able'den nevmiz oldu. Gāyet de perīşān ve münfa‘il olup Cendele'ye eyitdi: “Ben bu kavmden ⁽⁵⁾ senüñ kanuñı alıvireyin. Belki bunlaruñ gözin keseyin. Mecnū‘-ı maḳşüdüñi ḥāşıl ideyin.” diyü teselli itdi. Andan ⁽⁶⁾ geldüğü yola dönüp gitdi. Cihān gözine tar oldu. ‘Işḳ galebe idüp gāh kendüzini yavi kılurdi. ⁽⁷⁾ Vaḳti ki şabāḥ oldu. ‘Anter bu mā-cerāyı Melik Ḳays'a dimek diledi. ‘Able ḳomadı eyitdi: “Beni ḳabileye rüsvāy mı itmek ⁽⁸⁾ dilersin? Melik Mes‘ūd, ‘Able'(y)i severdi. Siḥr itdürdi, ‘aḳlın giderdi.” didi. “Vallāhi eger sen bu sözi diyesin ben ⁽⁹⁾ kendümi öldürürin.” didi. “Zîrā benüm bu hālümü ḥışımlarumdan artuḳ kimse görmedi. Ḥışımlarum ḥod Benî rüsvāy ⁽¹⁰⁾ itmezler. Bana kimse nesne dimez eger sen dimezseñ.” didi ve dağı eyitdi: “Bu sözi söylemekde bize bir ḳaç rüsvāy ⁽¹¹⁾lık vardur. Evvel budur ki Melik Ḳays Mes‘ūd'a dünegün ḳonukluk itdi. Bugün bizümiçün düşmānlık idüp cenge ⁽¹²⁾ iḳdām itmez. İkinci benüm ‘aḳlum gitdü ki ḥaḳḳ ortasında işidilicek gine ‘āḳile olduğuma kim inanursa kim inanmaz. ⁽¹³⁾ Benî cümle-i mecnūnlardan şanurlar. Ben aña rāzī degülem. Şavāb oldur kim biz şabr idevüz. Tā ol ḳarnān bu işe acıya. Benden ⁽¹⁴⁾ vazgele. Ümizün kese yāḥud baña kişi göndüre kim gelürse öldüreyin. Anuñ sebebi-y-ile fitne olsun. Andan şoñra ⁽¹⁵⁾ senüñ dağı elüñden ne gelürse idesin.” didi. ‘Anter bu sözleri işidicek mecmū‘-ı zaḥmete şabr eyledi. Şāḥib ḡarażlar ⁽¹⁶⁾ ‘Able ḥaḳḳında yarar yaramaz söz söyleyeler diyü ḳorḳdı. Melāletin def‘ itmegiçün nüdemāsın iḥzār idüp

ve yoldaşlarını ⁽¹⁷⁾ kığırup şerāb içmeğe başladı ve anlara ‘Able'den korktuğu nesneleri hikāyet idivirdi. ‘Urve eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ⁽¹⁸⁾ Niçün böyle melūl olursın? Māluñ çok, kılıcuñ üstün. Biz senüñ her buyruğuña muṭī'lerüz. ‘Emmüñ kızını kendüñden ⁽¹⁹⁾ ayırmasañ birkaç gün saklasañ da Mes‘ūd'dan kişi gelince andan soñra bu işi ‘Arab kavmi hep tıyar. Şuç senden gider. ⁽²⁰⁾ Ne melūl olmak gerek bunuñ gibi işe. Birkaç güne kalmaz t̄ahir olur. Andan soñra biz anuñ adını dünyādan götürelüm.” ⁽²¹⁾ didi. Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: “İy bahādur! Bu sözi şavāb şöyledüñ. Bize eyle gerekdür kim şahrālarda ırmaqlar kenārında ⁽²²⁾ her gün şöhetler idevüz. Zamāne şiddetinden ve ğam ğuşsa miḥnetinden beri olavuz, oynayavuz. Gelevüz hoş geçevüz ve ‘av⁽²³⁾retlerümüzi bizden ayırmayavuz. Görevüz zamāne luḳbet-bāzı ne şüret izhār ider? Yine aña göre tedbīr idelüm. [208b] ⁽¹⁾ Kavmümüzi ve kabīlemüzi şimdiden incitmeyevüz.” didi. Bunuñ üzerine ittifāk idüp bir şabāḥ t̄urup atlarına bindiler. ⁽²⁾ Şahrāyı gezdiler. Bir hoş şöhetgāh buldılar. Deve güdecek yirlerde anda maḳām tutup hergün kulların gönderüp ⁽³⁾ t̄a‘ām ve şerāb getürdüp ‘ıyşa nūşa meşġul oldılar. ‘Anter ‘avreti ‘Able'(y)i ve Muḳrı'l-Vaḥş Müseyke'(y)i bile iletmişidi. Aḥşam ⁽⁴⁾ olunca ol yirde zevk ve temāşā idüp yine çadırlarına varurlardı. Kābile kavmi ‘Anter'üñ ‘avretin bile alup gez⁽⁵⁾düğüne ta‘accüb iderlerdi. N'olduğın bilmezlerdi. Ba‘zısı eydürdi kim ‘emmüsi kızın sever. Andan ötüri nice işlere ⁽⁶⁾ mürtekib olmuşdur. Başına bunca sergüzeştler gelmişdür. Şimdi şafāsın sürer. Ḥalvet yirlerde şöhetler sürer, oynarlar, ⁽⁷⁾ gelürler.”diridi ve Melik Kays daḥı bunuñ bu işini begenmeyüp bir gün katına okudu, ⁷³⁶ ‘itābgüne söz şöyledi, ⁽⁸⁾ eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! N'oldı saña ki bize gelmez olduñ ve cemā‘ate karışmaz olduñ? Muḳrı'l-Vaḥş'ıla ḥalvet ihtiyār ⁽⁹⁾ itdünüñ. Hiç bize bakmazsınız. ‘Avretlerünüñüzile şöhet idersiz.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Ben kanda olsam senüñ ⁽¹⁰⁾ kuluñam. Senüñ gölgende hoş geçerem. Muḳrı'l-Vaḥş bir

⁷³⁶ 208b-7 ğāyet: i

ğarīb yigitdür, kimsesi yok. Şām memleketin terk idüp ⁽¹¹⁾ gelmişdür. Bu kadar vaqtdür kim cenglerde bizümile bulunur. Eger biz anuñ göñlin egleyüvirmezsevüz incinür. ⁽¹²⁾ Ğurbetden zaḥmet çeker.” didi. Buncılayın sözlerle Melik Qays cevāb virüp kendü makāmına geldi. Birkaç günden soñra ⁽¹³⁾ evvelki ‘ādetleri üzre şöḥbete çıkdılar. Muqrı'l-Vaḥş bilesince ve Şeybüb önce şöḥbetgāhda ‘Able'(y)i indirüp çadırı ⁽¹⁴⁾ tutdı. Evvelki ‘ādetlerin itdi. Muqrı'l-Vaḥş kulları daḥı bi‘aynihi ‘avreti Müseyke'(y)i eyle itdiler. Andan ortaya kebāblar ⁽¹⁵⁾ getürüp şerābıla qadeḥler yürütdiler. Birbiri-y-ile mestāne avurtlar urdılar. Şuña degin ki günüñ ekşeri geçdi. Şerāb keyfiyyetinüñ ⁽¹⁶⁾ sevreti geldi. ‘Anter şahrāya göz dikdi. Bir bölük atlu gördi kim ellerinde kılıçlar bir kişinüñ çevresine üşmişler. ⁽¹⁷⁾ Depelemek isterler. Ol daḥı durışup baş kırtarmak ister. Bu ḥāleti göricek kendüden korkdı. Def‘ī atına bindi. At başın ⁽¹⁸⁾ şaldı ve sāyir yoldaşları daḥı bile irişdiler. Ne ḥāldüğün bilüp kılıçların çıkarup ḥamle itdiler. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁹⁾ Ol ortaya aldukları kişi Züheyr oğlu Ḥārīş idi kim Melik Qays'uñ qardaşıdur. Çevresindeki kişiler ‘Amāre⁷³⁷ ve qardaşları ⁽²⁰⁾ ve yoldaşları idi. Ser-ḥōş ola. Depelemege kaşd itmişlerdi. Sebeb bu olmışıdı kim Ḥārīş Benī Ziyād'a da‘vet yarağın ⁽²¹⁾ idüp şöḥbet eşbābın görmişidi. Gelüp süciler içülürken söze girdiler. Bahādurlar menākibin söylediler. Ḥārīş, ‘Anter'i ⁽²²⁾ añup şecā‘atin medḥ itdi. ‘Amāre,⁷³⁸ ‘Anter'e sögdi ve qardaşları zemm itdiler. Ḥārīş, ‘Anter'i qatı severdi. Bunlar ⁽²³⁾ sögdüğine incindi, eyitdi: “Yā Benī Ziyād! ‘Anter'e göñlüñüzde olan kīne(y)i daḥı gidermedüñüz mi ki ol sizi bu kadar [209a] ⁽¹⁾ belādan kırtardı. Oğluñuzu kızuñuzu esīrlikden emīn kıldı. Eger anuñ heybeti olmasa mecmū‘-ı qabile tağılurdi.” didi ⁽²⁾ ve daḥı şıfatı ḥamīdelerinden mübālağalar itdi. Mekārim-i aḥlākın söyledi. ‘Amāre⁷³⁹ ḥasedinden Ḥārīş'e çığırup eyitdi ki “Yā Ḥārīş! ⁽³⁾ Utanmaz mısın? Bir ḥasīs kılı ögersin. Nedür ol_daḥı ādem midür kim mecmū‘-ı

⁷³⁷ 208b-19 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷³⁸ 208b-22 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷³⁹ 209a-2 ‘Amāre: ‘Ammāre

‘ālem hālkı üzerine tafzıl idersin. Eger ⁽⁴⁾ birümüz anı öldürmege kaçd itsevüz anuñ atın derisin kurt kuş kutı iderdi. Adını ‘ālemden götürürdi.” didi. ⁽⁵⁾ Hāriş, gülerek eyitdi ki “Vallāhi yā ‘Amāre!⁷⁴⁰ Sen bu sözüñde yalansın. Ol kişi dünyāda ādem olmaz ki sözinde nifākı ola. ⁽⁶⁾ Bir kişinüñ yüzinde dimeyecek sözi ğaybetinde söyleye. Şunu bilmez misin ki ‘Able'(y)i düğinde almağa kaçd itdüğinde ⁽⁷⁾ seni yakañdan tutup yire urduğında ayakların kırılıyazdı. Mecnū^c-ı ‘āleme rüsvāy olduñ. ‘Avretler ve oğlancuklar ⁽⁸⁾ hep saña gülişdiler. Eteğüne ħarāblık itdüñ. Bu beytleri saña anda dimedi mi ki?” **Şi‘r.** ⁽⁹⁾ [Arapça Şiir] ⁽¹⁰⁾ **Rāvi eydür:** Hāriş, bu sözi laţife içün dimişidi. Ser-ĥōşluk keremiyyeti[yi]le söylemişidi. Evet ‘Amāre'nüñ⁷⁴¹ göñli kızdı. Kılıcın ⁽¹¹⁾ çıkarup Hāriş'üñ üzerine yürüdi. Kullarına ve kardaşlarına çağırdı. Hāriş'i öldürmege kolay sandı. Zīrā katı ser-ĥōş ⁽¹²⁾ olmuşıdı. Hāriş bu şüreti göricek def‘i atına bindi. Kaçmak diledi. ‘Amāre⁷⁴² ve kardaşları yetişdiler. Hāriş gördi ki ⁽¹³⁾ helākine kaçd itdiler. Kendüyi kurtarmak ardınca oldu. Şuña irdi kim mecrūĥ eylediler. Ol vaĳtde kim ‘Anter ⁽¹⁴⁾ irişdi. Yakın olmuşıdı kim helāk ideler. Lākin ‘Anter irişicek Benī Ziyād'a kıymadı. ‘Amāre⁷⁴³ kaçmak diledi. ‘Urve ⁽¹⁵⁾ atını kılıçladı. Muĳrı'l-Vaĥş daĳı kardaşı atını kılıçladı. Haţţāl üçünci kişi esir itdi. Andan kullardan bir kaçın ⁽¹⁶⁾ depelediler. Girü kalanını mecrūĥ itdiler, taĳıtdılar. ‘Anter Hāriş'den şordı ki “İy mevlāyi! Bu cenge sebep olmuşdur. ⁽¹⁷⁾ Bunuñıla ĥod hem şoĥbet yārenleridüñüz.” Hāriş eyitdi: “Vallāhi yā ĥāmiyete ‘Abs! Benī Ziyād'a sen eger düşmānlık iderseñ ⁽¹⁸⁾ kimse seni melāmet itmelü degüldür. Eger sen degülmisseydüñ bunlardan kimse sağ qalmazıdı daĳı senüñ ni‘metüñ ĥaĳķın ⁽¹⁹⁾ bilmezler ve daĳı bunlarda bir inşāf ehli toz atmak bilür kimse yokdur. Zīrā ben bunlara konuĳluk itdüm. Şerāb kebāb ⁽²⁰⁾ ĥāzır eyledüm. Yiyüp içüp ser-ĥōş olıcaĳ beni depelemege kaçd itdiler. Sebeb buyıdı kim seni añdılar, sögdiler. Ben senüñ ⁽²¹⁾

⁷⁴⁰ 209a-5 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁴¹ 209a-10 ‘Amāre'nüñ ‘Ammāre'nüñ

⁷⁴² 209a-12 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁴³ 209a-14 ‘Amāre: ‘Ammāre

fazâyilünden ba‘zısını añup medh itdüm. Baña şunuñ gibi iş itdiler.” didi. ‘Anter bu sözi işidicek ğazabı daħı ⁽²²⁾ ziyāde oldı ve Benī Ziyād'a düşmānlığı artdı ve eyitdi ki “Yā Hāriş! Benī Ziyād'ıñ baña düşmānlığın bildük. Vallāhi ⁽²³⁾ benüm daħı anlara kaķıduğum zāyil olmaz. Tā anlardan dünyāda eşer qalmayınca. Evet şimdi vakt degüldür. Ğariblik [209b] ⁽¹⁾ iklīmidür. Hem ğayrı teşvīşümüz daħı vardır. Yürü yā Hāriş! Ğarīmlerüñi qardaşuñ qatına ilet. Mā-cerāyı söyle. Ol sizüñ ⁽²⁾ ortañuzda maşlaħat neyise tedbīr ider.” didi. Andan Şeybüb'a buyurdı. ‘Amāre'nüñ ⁷⁴⁴ ellerini bağlayup ⁽³⁾ Hāriş'üñ kullarına ısmarladı. ‘Anter girü geldügi yire gitmek dileyicek ‘Urve eyitdi: “Başuñiçün yā ebe'l-fevāris! Beni qo kim ⁽⁴⁾ bunlaruñ şöħbeti yirine varayın. Bāķi qalan şerābı ve ta‘āmı kullara getürdeyin. Gelüp yād kişiler almasun. Qulluķcılara gerekdür.” ⁽⁵⁾ didi. ‘Anter geldi, eyitdi: “Yā ebe'l-ebyaz! ‘Mā-taħmilü hemme ğayruke velā-taķsud illā en temle'e vi‘āke, ya‘ni ‘Sen bireğü ⁽⁶⁾ teşvīşin çekmezsın. Kendü qapuñ tıldurmaķ dılersın.” didi. ‘Urve eyitdi: “Gırçek söyledüñ yā ebe'l-fevāris !” ⁽⁷⁾ didi ve ‘Urve şöħbet yirine gitdi. Bir bölük atluya uğradı kim mecmū‘-ı müretteb müsellaħ temām ceng aletin qoymışlar. ⁽⁸⁾ Gömgök demüre müstağraq olmışlar, çağıruşurlar kim “‘Amr bin Żarma'(y)ı öldürdüñüz. Benü'l-Qayn'ıñ āl-i Kinde'nüñ ⁽⁹⁾ elinden anuñ qanı alınmadın qurtulavuz mı şanursız yā ‘abīde'z-zinā ve yā ibne'l-imā'i! Bizüm elümüzden qanda varasın?” ⁽¹⁰⁾ dirlerdi. Andan ‘Anter'den yaña at başın şaldılar. ‘Anter daħı Muķrı'l-Vaħş'ı qaziyyeden ħaberdār kıldı. Muķrı'l-Vaħş ⁽¹¹⁾ eyitdi: “Bunlar bizi Mā-i Nī‘ām'dan söylemişlerdür. ‘Amr bin Żarma'(y)ı kim öldürdük, ‘avretin esīr itdügidi. Anuñ qanın ⁽¹²⁾ taleb ide ve intikāmın almağa gelmişlerdür. Evet bunları daħı andan biter eyleyelüm.” didi. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi ben_daħı temām iķdām ⁽¹³⁾ itdüm ki bu tã’ifeden şağ kişi qomayam. Evet andan bizüm ardumuzca hemān yüz atlu geleceğine i’tikādum yoķdur. Zīrā ⁽¹⁴⁾ anlar bizüm ne vechile ceng itdüğümüz gördiler, bildiler. Meger

⁷⁴⁴ 209b-2 ‘Amāre'nüñ: ‘Ammāre'nüñ

bunlar önce gelenleridir.” dedi. Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: “Eger ⁽¹⁵⁾ iş eyle olsa ‘Urve'yile ben bunlarıñla ceng ide turalum. Sen ‘avretlere var şaklamak ardınca ol.” dedi. Muḳrı'l⁽¹⁶⁾-Vaḥş bu sözi temām idince bir taraftan bir bölük atlu daḥı belürdi. Bunlar evvelkiden daḥı çok geldi. Bunlara ⁽¹⁷⁾ kavuşdı. Āvāzeleri ‘ālemi tıtdı. ‘Anter eyitdi: “Vallāḥi yā Muḳrı'l-Vaḥş! Sen var ‘avretleri şakla, didüğüñ āḳilāne ⁽¹⁸⁾ fikrdür.” diyüp ‘avretlerden yaña teveccüh itdi. Dört yanından düşmān ğalebe idüp çağırşdılar ki “İlā ayne yā ibne'l-inzālī ⁽¹⁹⁾ ve'l-imā’i!” ‘Able'ye giderseñ ol ğāret olundu. Anuñ ğuşşasın ko. Bizüm elümüzden kendüzüñi kurtarmak ardınca ⁽²⁰⁾ ol. Başuñ yarağın gördiler.” Muḳrı'l-Vaḥş bu sözi işidicek çağırdı. Eyitdi ki “Yalan söylersiz iy bed-baḥtlar! Siz kandan ⁽²¹⁾ ‘Able'(y)i esir itmek kandan? Anuñ katında bu kadar şaklayıcı kılıç eri vardur. Ecelden ok irişür ve süñüleri tağlar ağıdadur.” ⁽²²⁾ dedi. Andan ḥamle kıldı. Kābile yürüdi. Sağ yanından Ḥaṭṭāl şol yanından ‘Urve ḥamle itdi. Kılıçlar birbirine irişdi. ⁽²³⁾ Süñüler ucu yüreklere karışdı. Ölüm ilçileri muşibet haberlerin getürdi. Ḥarbeler göñüller perdesin götürdi. Kaḫā [210a] ⁽¹⁾ göğinden ok yağmurları yağdı. ‘Adem şahrāsında lāleler bitürdi. Gözler ḥāy ḥūy āvāzesinden germ olup baş açup ⁽²⁾ semā’a girdi. Göñli yigitler cān baş saçı saçdı. Erlik idenler ergavānī ḥulle geydi. Muḥanneşler atlar ayağına yüzünü na’l ⁽³⁾ itdi. Bu üç bahādur ol gün üç biñ kişiden artuk ceng itdiler. Tozu göge çıkarup kelleleri yire indürdiler. Muḳrı'l-Vaḥş ⁽⁴⁾ Cebābire'ye oyunlar oynadı. Yöresinde bulduğı atluḣı karga gibi tağıtdı. Ammā ‘Anter şöḥbetleri yirine yetişdi. Gördi kim iki ⁽⁵⁾ yüz miḳdārı kişi ‘Able'(y)i esir itmişler ve Müseyke'(y)i ve bunlarıñla bile bulunan ‘avretleri cümlesin seby idüp almışlar. Maḥafede⁷⁴⁵ ⁽⁶⁾ oturup ağlaşurlar. Dört yanların gözedürler. Erlerinden meded umarlar. ‘Anter bu ḥālī göricek katı acıdı. Ğayret ğalebe ⁽⁷⁾ itdi. Bildi kim Muḳrı'l-Vaḥş şavāb fikr itmiş. Andan at başın şalup atlulara kurt gibi irişdi. Bunlara çağırup eyitdi ki “Bize ⁽⁸⁾ ḥaber virüñ. Başuñuz

⁷⁴⁵ 210a-5 maḥafede: muḥāfede

şağıken ne kişilersiz ve uluñuz kimdür? Bu işi kimdür iden?” didi. Bunlaruñ uluları Cendele idi. ⁽⁹⁾ Mes‘ūd bin Muşād emri-y-ile gelmişidi. Mes‘ūd, ‘Able'den nevmiz olıcağ katı hālî mükedder oldı. ‘Aşğ galebe idüp diledi kim ⁽¹⁰⁾ Benî ‘Abs'ile ‘ahdını boza. Cendele'yi katına kığırdı. Meşveret itdi. Cendele eyitdi: “İy melik! Ben bildüğüm oldur kim sen ⁽¹¹⁾ bu kavmi koyasın. Yağma ideler. Saña bir kişi nesne dimeye. Zîrâ ‘avretüm ölice ben kızımı Benî ‘Abs'e göndürdüm. Anañı kim ⁽¹²⁾ öldürdüğün bilmeyince yine gelme didüm. Üç günden soñra gelüp didi kim anamı ol ‘Anter adlu kul öldürmiş. Mes‘ūd'ı ⁽¹³⁾ öldürmege çıkmış imiş. İttifāk anama uğramış, fi‘lini görüp öldürmüş. ‘Avreti guşşası içine düşmüş. Anuñ hālîni görmek ⁽¹⁴⁾ ardınca olmuş yoksa Melik Mes‘ūd, Melik Kays'ı da‘vetinden sağ gelmezimiş.” didi. Mes‘ūd bu sözi işidicek ⁽¹⁵⁾ katı kakıdı. Cendele'nüñ dahı garañı Mes‘ūd'ı kağıdup Benî ‘Abs'ile ‘ahdını bozdurmak idi. Araya fitne bırağup ⁽¹⁶⁾ ‘avretünün kanın almak idi. Kızını Benî ‘Abs'e göndermemişidi. Bu fikri kendü kulayında itmişidi. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁷⁾ Zamān-ı cāhiliyyetden olan kişileruñ ‘ağıllarınuñ fikri hüsni-i tedbiri bundan artuğ olmaz. Mes‘ūd, Cendele'nüñ ⁽¹⁸⁾ bu sözini işidicek eyitdi ki “Sen evvelden şavāb fikr idüp didüñ idi kim ol ‘Anter adlu kulı öldürmeyince ⁽¹⁹⁾ sen ‘avreti ‘Able'ye zafer bulmazsın. Şimdiki hālde vācib oldı kim anı depeledevüz yā Cendele! Sen bugünden girü ⁽²⁰⁾ anı cüstelet ki yaluñuz hıç qanca Şana'ya çıkar mı? Tā kim ādem göndürüp boynın urduravuz. Eger andan soñra Melik Kays ⁽²¹⁾ baña ādem göndürüp ‘itāb iderse ben bilmezdim. Ol şimden girü fevt oldı ve hem bizden bir ulu ‘avret öldürmişdür. ⁽²²⁾ Şuçsuz anı añmañ diyem.” didi. Cendele, bu sözi işidicek eyitdi kim “İy melik! Senüñ kaşduñ bu olıcağ ben anı ⁽²³⁾ saña başarıvireyin. Zîrâ şimdiki hālde şöyle işitdüm ki gice ve gündüz ‘Anter, ‘Able'den ayrılmaz. Bir ırmağ kenārında [210b] ⁽¹⁾ şöhetgāhlarda şöhetde her gün şabāhdan aḥşama degin şerāb içüp zevk idermiş. Aḥşam olıcağ ser-hōş evine ⁽²⁾ varurmuş. Eyle gerekdür kim bir, dört, biş ādem gönderesin. Cāsūslayalar. Dört yüz ādemi busūya koyalar. Günüñ yarusı ⁽³⁾

giçecek ki temām ser-ḥōṣ ola. Üzerine varalar. Boynını urup ‘avretin saña getüreler. Eger Melik Kays andan nesne ⁽⁴⁾ şoracak olursa ben anları bilmezsin. Evet şöyle işitdüm ki Benī Kinde'den⁷⁴⁶ gelmişler. Bahādurlar ‘Amr⁷⁴⁷ bin Zarma'nuñ intikāmın ⁽⁵⁾ almağa ‘Anter'e uğramışlar, öldürmüşler. Üş çeri göndüreyin. Anları esir itsünler. Māllarını yağmalasunlardı. Tā şuña degin ⁽⁶⁾ ki bu fitne örtilesin. İşüñi bitürmüş olasın. Maḫşūduñ ḥāşıl ola. Bu iklimde bir senüñ gibi pādişāh olmaya.” ⁽⁷⁾ Mes‘ūd bu sözi işidicek gönli gāyet hoş oldu. Eyitdi kim “Yā Cendele! Mecmū‘-ı sözüñ şavābdur. Evet bir kula dört ⁽⁸⁾ yüz kişi gönder, didüğüñ nesne degüldür.” didi. Cendele eyitdi: “Bu sözi andan ötüri direm ki ‘Able'yile taşra ⁽⁹⁾ çıkıcaḫ yaluñuz çıkmaz. Bil ki bir cemā‘at bahādurları-y-ıla bile çıkar ve hem Mukrı'l-Vaḫş dirler, anuñla bir bahādur vardur. Laḫābı Fārisü'n-⁽¹⁰⁾Niyāk'dur. Ol ‘Anter'den aşığa bahādur degüldür. Eyle tedbīr itmeyicek olursavuz tedbīrümüz tedmīr olur. Nite ki ⁽¹¹⁾ dimişlerdür. “Tedbīrde süstlük itmek adama ḥorluk getürür.” didi. Mes‘ūd eyitdi: “Sen bilür misin her ne ġaražuñ ⁽¹²⁾ varısa taḫşil it.” didi. Ol daḫı memleketden dört bellü kişi kığırdı. Anlara bu ḥāli didi. Gördi kim anlaruñ ⁽¹³⁾ daḫı gönlinde Benī ‘Abs'e ḥasedcüḫ vardur. Her birisi anlaruñ varup yüzer kişi cem‘ itdiler. Cendele bunlaruñla bile varup ⁽¹⁴⁾ her birini bildüki yirlerde busūya ḳodı. Mecmū‘ısı Benī Kinde⁷⁴⁸ şüretinde idi. Her bir cemā‘at bir yire gizlendüğinden ġaraḫları ⁽¹⁵⁾ oldu kim bir bölüğini ‘Anter göriceḫ ḳaçar gibi olalar. ‘Anter anlaruñ ardına düşiceḫ ‘Able yaluñuz ḳala daḫı ġāret ideler, ⁽¹⁶⁾ maḫşūdları ḥāşıl ola. Bu ma‘ni ittifaḫ ḥāşıl oldu, Ḥāriş hikāyeti sebebi[yi]le. Zīrā ‘Anter Ḥāriş'i görüp anlaruñ ⁽¹⁷⁾ üzerine varıcaḫ Cendele geldi. Gördi kim ‘Able yaluñuz ḳalmışdur. Hemān fırsatdur. Bu şeyṭānı öldürüp ‘avretin ⁽¹⁸⁾ Mes‘ūd'a iletmek ardınca olalum.” didi. Kendüyile olan atlu iki bölük eyledi. ‘Able'nüñ üzerine varup ‘Able'(y)i ⁽¹⁹⁾ ve Müseyke'(y)i anlaruñla bile

⁷⁴⁶ 210b-4 Kinde'den: Kende'den

⁷⁴⁷ 210b-4 ‘Amr: ‘Amru

⁷⁴⁸ 210b-14 Kinde: Kende

olan ‘avretleri alup esir itdiler. Feraḥa ve sürūra irişüp giderken ‘Anter'e buluşdılar. Evvel ⁽²⁰⁾ geldügi gibi üç bahādur öldürdi. Bunlara ne kişilersiz, diyü şordı. Başlarına Sa‘d bin ‘Aḳıl dirlerdi ki ⁽²¹⁾ “Veyleke yā velede'z-zinā ve terbiyete'l-imā‘i! Biz Benī Ḳayn'dan gelmiş bahādurlaruz. ‘Amr'uñ ḳanın almağa geldük. ‘Able'(y)i esir ⁽²²⁾ eyledük. Sen Zehrā'yı esir itdügüñ gibi seni daḥı depelerüz ‘Amr'ı depeledügüñ gibi.” didi. Daḥı dört yanından ‘Anter'e ⁽²³⁾ üşdiler. ‘Anter'üñ başından şerāb keyfiyyeti gitdi. Ḳılıcın eline alup bunlaruñ üzerine yürüdi. Bir sâ‘atde helāk itmedük [211a] ⁽¹⁾ az kişi ḳodı. Na‘ra urduḳca na‘rasından zehreler ḳak olurdu. Gürzi āvāzesi yirlere şadā şalardı. Cenge ⁽²⁾ başladügi gibi evvel başların öldürdi. Gövdesinde süñü urdu, arkasında ḳıḳdı. Getürüp yire bıraḳdı. Girü ḳalan ⁽³⁾ bahādurları ‘Anter'üñ bu işini göricek ḳorḳdılar. Mecmu‘ısı bir yirde ḥamle iderlerdi. ‘Anter bunlara ḥamle idecek ⁽⁴⁾ gine ḳaḳarlardı. Bunlar bu vechile cengdeyiken Cendele, ‘Able'(y)i ve Müseyke'(y)i ḳoyun sürer gibi sürdi. Aldı, gitdi. ⁽⁵⁾ Ḥayli mesāfet ḳaṭ‘ eyledi. Bilesince on atlu varıdı. Şeybüb artlarından yitdi. Bunları oḳa tıtdı. ‘Anter ⁽⁶⁾ bu ḳavmi şıyup yitişince añladı. Eger ‘Anter de ‘Able teşviş olmasa tā aḥşama degin anları ḳovarıdı. Bir sağ kişi ⁽⁷⁾ ḳomazıdı. Velikin ‘Able'nüñ şayḥasın işitdi, yüregi yandı anı ve ḳardaşını düşmān elinden ḳurtarmak ⁽⁸⁾ ardınca oldu. Cendele, ‘Anter geldügin göricek yanındağılara eyitdi: “Ol şeyṭān üş gelüp irişdi. Başıñuz ⁽⁹⁾ yarağın görüñ.” didi. Kendü at başın şalup ḳaḳdı. Cān ḳurtarmak ardınca oldu. Girü ḳalan şingunlaruñ ⁽¹⁰⁾ ardına düşdi. ‘Able ḳayusı ḳalmadı. ‘Anter ‘Able'ye yetişdi. Gördi ki ‘Anter'üñ itdügi işlere ‘Able gelüp du‘ālar ⁽¹¹⁾ eyler. Ḳurtulduğına sevinüp şükürler ḳılır. Şeybüb'a buyurdu. ‘Able'nüñ zimāmın eline alup yitdi. Evvel gelüp şöḥbet itdikleri ⁽¹²⁾ yire getürdi. Müseyke eyitdi: “Yā ḥāmiyete ‘Abs! Bizi düşmān elinden alıḳoduğıña sevünürsin. Ammā ḳardaşıñ Muḳrı'l⁽¹³⁾-Vaḥş'ı düşmān içinde ḳoduñ. Hiç añmazsın.” didi. ‘Anter eyitdi: “Ol cemā‘atde Muḳrı'l-Vaḥş ḳorḳacak kimse yoḳdur. ⁽¹⁴⁾ Zirā anuñ öñinde hemān iki yüz

atlu varıdı ve hem ‘Urve ve Haṭṭāl daḥı anlaruñıladur. Üş ben_daḥı varayın, yitişeyin. ⁽¹⁵⁾ Beni göricek anlar daḥı kuvvetlenür.” didi. Şeybūb'a ‘avretleri ısmarladı ve eyitdi: “Eger kabileye haber yetişüp bize yardıma ⁽¹⁶⁾ âdem gelmek isterse yine dönderesin ve Melik Qays'a diyesin. Bizüm içün teşvışlenmeyeler, sehel nesnedür.” didi. ⁽¹⁷⁾ Atına mahmūz urdı. Ol varup şavaş yirine irişincegün temām oldu. Henüz şavaş daḥı tırurdu. Muqrı'l-Vaḥş'ı ⁽¹⁸⁾ gördi kim arslan gibi ḥamleler ider. Na'rasından tağ taş yankulanur. Öñine gelenin derzi kumaş toğrar gibi toğrar ⁽¹⁹⁾ ve Haṭṭāl daḥı çok ceng itmiş. Evet aña cerāḥat yitişüp bir pāre süst olmuş. ‘Urve'nüñ çağırmaḥdan üni boğulmuş. ⁽²⁰⁾ Ekşer ‘Anter'e çağırmış. Zīrā ‘Anter şıduğı kişiler Cendele'yile ‘Urve öñine uğramışlar. Birbirine eydürlerimiş ki ol ⁽²¹⁾ karadan işitdügümüze inanmazduḥ daḥı biter imiş. Yine Melik Mes‘ūd'uñ maḥşūdın ḥāşıl idemedük. Ne kıla ⁽²²⁾ lum? Lāt u ‘Uzzā ḥaḥḥ-y-içün anuñıla dīv perridür. Şimdiye biz nice idelüm diyü kaçarlarmış. ‘Anter ardumuzcadur ⁽²³⁾ diyü bu ‘Urve tırmar, çağırurmuş. Cendele, ‘Urve'ye uğraduğı vaḥt gördi kim çok bahādurları ölmüş girü kalanı [211b] ⁽¹⁾ daḥı kaçmağa yüz tıtmış. Cendele çağırdı kim “Hāy ğayretsüzler. İki yüz kişi üç kişiden kaçar mısınız.” didi. Andan Cendele ⁽²⁾ ve bākī kalan kişiler ḥimmet idüp yine ḥamle itdiler. Süñüler gövdelere dil uzatdı. Çomaḥlar kellelere ḥākim oldu. Qılıçlar ⁽³⁾ ğaḥabından kızıl ḥana döndi. Kime kim? Muqrı'l-Vaḥş “Yire in.” diyü işāret itdi. Sözin şımayup baş üzerine ⁽⁴⁾ indi. Muqrı'l-Vaḥş, eger olmasa ‘Urve ve Haṭṭāl helāk olurdu. Fi'l-cümle şuña degin duruşdılar kim ‘Anter ⁽⁵⁾ irişdi. Yoldaşlarını bunuñ gibi ḥāletde gördi. Na'ra urup ḥamle kıldı. Arslan gibi añrardı, ejdeḥā gibi ⁽⁶⁾ kıjğurdu. Qurt koyuna girür gibi girdi. Qaşşableyin kırdı. Ölüm bāzārını kerem itdi. Cānlar metā'ın süñüler dellāl ⁽⁷⁾ elinden kimse almaz oldu. Cendele bu ḥālī göricek cengden bī-zār olup cān ḥayḡusına düşdi. Her biri tağ ⁽⁸⁾ ve şaḥrā yolın tıutup baş kırtarmaḥ ardınca oldılar. Muqrı'l-Vaḥş, ‘Anter'e buluşup kendü ‘avretinden şordı. ‘Anter daḥı ⁽⁹⁾ mā-cerāyı ḥikāyet itdi. Nice kırtarduğını söyledi.

Mukrı'l-Vaḥş eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Dünyāda ögülmek saña yaraşur ki ⁽¹⁰⁾ her kanda varduñise menşūr ve muzaffer olduñ.” didi. Andan kabılelerine teveccüh itdiler. Giderken ‘Anter gāh bu kışsa(y)ı ⁽¹¹⁾ hikāyet iderdi ve gāh bu şi‘ri okurdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Bunlar çadırlarına irişince karañuluk irişdi. Gördiler ki ⁽¹⁸⁾ Melik Qays bir cemā‘at atluyla bunlara yardıma gitmek istedi. Şeybüb men‘ itdi. ‘Anter ısmarladuğunlayın zīrā Melik ⁽¹⁹⁾ Qays'a haber aḥşam vaḳtinde irişmişdi. Hemān kim haber irişdi. Def‘i kavmini cem‘ idüp atlandı. Anı görüp Şeybüb ⁽²⁰⁾ geldi. Men‘ eyledi. Tā şol vaḳte degin ki ‘Anter, Melik Qays'a geldi. Melik Qays, ‘Anter'i göricek kaḳıyyeden şordı. ⁽²¹⁾ Ol_daḫı mā-cerāyı haber virdi ve eyitdi ki “Yā melik! Ol Allāh ḥaḳḳ-y-içün kim şuyı aḳıtdı ve gözlerden gizlü oldı. ⁽²²⁾ Bu iş degüldür. İllā senüñ dōstuñ Mes‘ūd'dandur. Anuñıla benüm aramda bir gün ola ki ‘ālem ehline ol gün ⁽²³⁾ teferrüc ola.” Melik Qays eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Mes‘ūd'ıla senüñ ortañda ne vardur kim senüñiçün ol bunca **[212a]** ⁽¹⁾ kişiler busūya ḳoya. Bizümile bunca dōstluḡı varıken.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Anuñıla benüm ortamda bir iş ⁽²⁾ varıken sen anı bilmezsin. Zīrā ol benüm ‘emmüm kıızı ‘Able'ye ṭama‘ itmişdür ve hem bunı bilür kim aña eli irmez. ⁽³⁾ Mādemki ben şaḡın evet anuñ eceli yakın gelmişdür. Beñzer anuñiçün bu nesneye heves ider.” didi. Qays eyitdi: ⁽⁴⁾ “Yā ebe'l-fevāris! Sen göñlüñi bunuñ gibi nesneden perişān itmişsin. Evet ma‘zürsın zīrā ‘aşık ma‘şūḳını ⁽⁵⁾ her kişi sever şanur.” didi ve eyitdi kim “Şavāb oldur kim şabr idesin. Haberüñ ḥaḳıḳatin bilevüz. Her ne iş ⁽⁶⁾ kim itdiler. Yirine cezāsın idevüz. Zīrā ki ben ḳardaşuñ Şeybüb'dan işitdüm. Ol gelen çeriyi Benī Kinde'den ^{749 (7)} imiş. ‘Amr bin Zarma'nuñ ḳanın almaḡa gelmişler.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Şeybüb işitdügin söyler. Ḥaḳıḳat-ı ḥālī ben bilürin.” ⁽⁸⁾ didi. Andan kışsa(y) itdi. ‘Able rüsvāy olmasından ḳorḳdı. Andan evine geldi. Bu işden Qays'uñ ⁽⁹⁾ ḥāṭırı ḡāyet perişān oldı

⁷⁴⁹ 212a-6 Kinde'den: Kende'den

kim bu iş kimün fitnesi-y-ile olmuşdur diyü. Ammā Mes‘ūd bin Muşād gönderdügi ⁽¹⁰⁾ kişiler şingun varıcağ Mes‘ūd mütehayyir oldu. Gelen bahādur kişilerden haber bilüp haşımı kavmi olanlar birbirine dirilüp ⁽¹¹⁾ ağlaştılar. Mes‘ūd acıyup eyitdi kim “Vallāhi yā ibne ‘emmi! Benümile ol kavm ortasında şimden girü ‘ahddan nesne ⁽¹²⁾ kalmadı. Baña vācib oldu ki anlara kılıç uram. Ol ‘Able adlu cāriye çār u nā-çār alam. Hele sizüñile dağı dānışuğdur. ⁽¹³⁾ Siz ne dirsiz?” didi. Bir pīr varıdı ki ol dağı şınup kişilerden idi. Bu cengde kardaşı-y-ıla kardaşı oğlu düşmişidi. ⁽¹⁴⁾ Aña Müşīr bin Ebu'l-Fiten dirlerdi. İlerü gelüp eyitdi ki “Yā melik! Bizümile ne meşveret idersin? Ne tevaḳḳuf yiridür? ⁽¹⁵⁾ Bahādurlarumuzuñ kanını anlara ḳomazuz. Bunuñ birle ki anlarda bundan öñdinden dağı bizüm kīnemüz vardur. ⁽¹⁶⁾ Zīrā ‘emmümüz oğlanlarınıñ develerin anlaruñ develeri-y-ile otlağda görürüz ki Benī Cūheyne'dür. Senüñ anlara ⁽¹⁷⁾ meylüñ olduğıçün bu ğayreti çekerüz. İşitmedüñ mi yā melik? Ol nenüñ gibi şi‘rler eydüp faḫirlenür. Anları öldürüp ⁽¹⁸⁾ mälların aldum diyü ögünür.” didi ve bu şi‘ri okudı kim ‘Anter dimişidi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir] ve anlardan soñra Haş‘im'e ve murādı yağma itmişdür. Anlaruñ ḫaḳḳında dimişdür ki **Şi‘r**. ⁽²¹⁾ [Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir] ve eyitdi ki yā melik! Ol bir kişidür ki Ḥālīd bin Muḫārib'e dürlü ⁽²³⁾ dürlü işler itmişdür. ‘Avreti ki Ceydā'dur. Zāhir kızıdur, seby itmişdür. Ma‘dī Kereb'i şıyup mälların yağma itmişdür. ‘Ayāllerin **[212b]** ⁽¹⁾ esir ḳalmışdur. Bahādurlarını öldürmişdür. Anlaruñ ḫaḳḳında dağı dimişdür kim **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapaça] **Rāwī eydür:** Müşīr bin Ebū'l-Fiten eyitdi ki “Yā melik! Bundan uluna muşībet ola kim ol ⁽⁵⁾ bu ḳadar iş itdüğinden soñra Yemen memleketinden sağ ve sālim çıḳa gide ve dağı biz şimden girü anuñ ḳorḳusından ⁽⁶⁾ emīn olmazuz. Eger ol helāk olmazsa zīrā ol bildi kim sen anuñ ‘avretine ḳaşd itmişsindür. Ol dün ⁽⁷⁾ gün senüñ furşatuñ avlamak ardıncadur. Senüñ derdüñden giceler uyumazdı.” didi. Mes‘ūd'ın bu sözleri ⁽⁸⁾ işidicek ğazabı dağı ziyāde oldu. ‘Ahdı ḥod evvelden bozmışıdı. ‘Emmüsi

oğlanlarına hitāb idüp eyitdi kim ⁽⁹⁾ “Yā ibne ‘emmi! Ben ol kıldan hīç teşvīş çekmezin. Benüm teşvīşüm añadur kim ne vechile ne ‘illetile ceng başaravuz? Dahı ⁽¹⁰⁾ anlaruñ da‘vetlerinden yiñi geldük.” didi. Cendele eyitdi: “Ben cenge sebab bulayın ki hīç sizi kimse ‘ayb itmelü ⁽¹¹⁾ olmaya. Şabāḥ olsun a‘cebü'l-‘uccāb göresin.” didi. Mes‘ūd Cendele'nüñ fikrini ğayrīden eyüdigin, ⁽¹²⁾ güç işleri āsān başardüğün bilürdi. “Ne kılursın yā Cendele?” diyü şordı. “Benüm odum ne ile şöyündürür⁽¹³⁾sin?” didi. Cendele eyitdi: “Ben yarın senden ilçī şüretinde varurın. Melik Qays'a sizden selām iderin ki ⁽¹⁴⁾ Melik Mes‘ūd bin Muşād el-Kerīmü'l-ebā’i ve'l-ecdādı şāḥibü'r-rāyāti ve'l-bünūd ve'l-ferşānı ve'l-cünūd beni size ⁽¹⁵⁾ gönderdi. Nuşret ve zafer kutlulamağa düşmānuñuza ğālib olduĝuñuza sevindi. Bahāduruñuz ‘Anter sālīm kırtuldu⁽¹⁶⁾ğına feraḥ oldı ve didi kim “Üş çeri göndereyin. Benü'l-Qayn mecmū’ı helāk itdüreyin. Oğlın kızın mālın tavarın ⁽¹⁷⁾ yağmaladayın.” didi. Bu sözleri didüğümden soñra sizden kızdılar diyeyin. ‘Able adlu bir kıızı işitmiş. ⁽¹⁸⁾ Anı virüñ diyü söyleyin. Bu maqşūdı bitirmeyince⁷⁵⁰ gelmeyeyin yāḥud bir cenge sebab olacaḵ nesne söyleyeyin. ⁽¹⁹⁾ Tā kim ğaḫab idüp ‘ahdı ne, bozalar. Kimse size ‘ahdın şıdı diyü ta‘n itmelü olmaya. Şerr anlardan olmaz gibi ⁽²⁰⁾ ola.” didi. Mes‘ūd'ıñ bu sözlere ğöñli be-ĝāyet sevindi. Feraḥ oldı. Ol gice yatdı. ‘Able sevgüsinden ⁽²¹⁾ yüregi tolu idi ve gözlerinden dahı dökülen yaş şankim toluıydı. Melik Qays dahı ol gice ‘Anter'üñ ⁽²²⁾ sözinden ğāyet münfa‘il olup qardaşların ve qabīlesin ve Rebī‘ bin Ziyād'ı kığırdup ⁽²³⁾ meşveret iderdi ve eydürdi kim “İy emmüm oğlanları! Ben bu yirde ğarībem ve ferīdem vaṭandañ **[213a]** ⁽¹⁾ ve aḫibbādan ba‘īdem. ‘Anter'den korqarın kim bir fitne ide. Zīrā andan bir söz işitdüm. Baña qatı hoş gelmedi. Meger ⁽²⁾ şöyle şanmış ki Mes‘ūd, ‘Able'ye tama‘ itdi. Öldürmek ister ve ol çeri kim geldi. Mes‘ūd'u gönderdi ⁽³⁾ idi. Eger iş ol didüğınleyin ola qatı bizüm ḫālümüz mükedder ve işümüz müşğil olur.” Rebī‘ bin Ziyād eyitdi: “Vallāhi ⁽⁴⁾ bu müşğil kışşadur ki

⁷⁵⁰ 212b-18 bitirmeyince: bitermeyince

‘Able hakkında bunuñ gibi söz işide dağı fāriğ ola.” Kays eyitdi: “Eger bugün sākin oldı-y-ısa yarın ⁽⁵⁾ olmaz. Hem anı kimse bu işden ötüri melāmet idemez. Ben bu işde katı ‘āciz kaldım. Mecnū^c-ı fikrüm kapısı bağlandı. ⁽⁶⁾ Zīrā ben bu yir halkınuñ mecnū^cısına düşmānlık idecek bize bunda ne yir kalur ve ne huzūrumuz olur.” didi. ⁽⁷⁾ ‘Amāre⁷⁵¹ dağı hāzır idi. Eyitdi ki “Yā melik! Eger biz Mes‘ūd'a düşmānlık idersevüz bize bunda bir yurt kalmaz mecnū^c-ı ⁽⁸⁾ ‘Arab bizüm üzerümüze üşe. Bizüm bunlara taķatümüz yitmez. Muķābil olmağa çok cemā‘atdır ve Mes‘ūd yigit adamdur ⁽⁹⁾ dağı zamāne işlerin tecribe itmemişdür. Eger ‘Able'ye düşüp göñli müte‘allik oldı-y-ısa hemān bizüm eşerümüz bākī kılmağa ⁽¹⁰⁾ sebebdür. Benüm katumda fikr oldur kim ‘Able'(y)i ‘Anter'den diler dilemez alasın. Aña viresiz. Ölmekden her vechile dirlik ⁽¹¹⁾ eyüdü. ‘Anter dağı andan şafāsın geçürüp göñlini şovudup durur. Mes‘ūd sizüñ güyegüñüz olıcaķ mecnū^c-ı il katında ⁽¹²⁾ ‘izzetüñüz olur. Mertebeñüz artar. Tengri'ye şükr itmek gerek kim bir ķul ‘avretile bu kadar muşibetden ķurtulasız ve illā düşmān ⁽¹³⁾ tapāsı olursız.” Hāriş eyitdi: “Yā ‘Amāre!⁷⁵² Eger bir ķişi senüñ kız ķardaşuñı sevse yā ananı yā ‘avretüñi sevse var ⁽¹⁴⁾ ‘āşıkınuñ elin eline vir dağı ne anı senden artuķ kimse itmez.” didi. ‘Amāre⁷⁵³ eyitdi: “Ben niçün anuñ gibi ideyin?” ⁽¹⁵⁾ Hāriş eyitdi: “Ya mecnū‘uñuzdan ol bahāduriken ve dūkelüñüzi her nesneden ol ķurtarurken ‘avretini ol eyle mi ⁽¹⁶⁾ itse gerekdür?” didi. ‘Amāre⁷⁵⁴ eyitdi: “Kul kim bir cāriye oğı ola. Ol kaçan hūrr ibnū'l-hūrr gibi olur.” didi. Hāriş ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Ol ķul didüğüñ bir ķişidür ki dāyim seni ölmekden ‘avretüñi mālūñı yağmalamaķdan ķurtarur. Dünyāda sağıluğıñ ⁽¹⁸⁾ anuñ başı şadaķasıdur.” didi. “Kul oldur kim süñü kılıķ göriceķ ardına döne kaçā yoksa ‘Anter gibi pehlevāna ⁽¹⁹⁾ ķul demek ‘aybdur.” didi. Zīrā anuñ her yirde erliki bilinmişdür.

⁷⁵¹ 213a-7 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁵² 213a-13 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁵³ 213a-14 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁵⁴ 213a-16 ‘Amāre: ‘Ammāre

Bahādurlığı söylenür.” didi. Hāriş bu sözleri ‘Amāre⁷⁵⁵(y)⁽²⁰⁾ sevmedüğinden söyledi. Zīrā ol ikisinüñ ortasında mā-cerā geçmişti. Yukarıda zıkr olundu ki ‘Anter gelüp Hāriş'i ‘Amāre⁷⁵⁶(²¹) elinden kurtarmıştı. Ellerin bağlayup kardaşına göndermişti. Qays daḥı şulḥ idüp yine barışdurmıştı. Her birinüñ gönlinde⁽²²⁾ bir dürlü kine kalmamıştı. Bu kerre kim söyleşdiler. Birbirine bunuñ gibi söz itdiler. ‘Amāre⁷⁵⁷ Hāriş'e eyitdi: “Eger Mes‘ūd kişi gönderüp⁽²³⁾ dise ki “‘Able'yi ki ibnetü Mālik ibni Qīrād'dur, bana virüñ.” dise nedür dirsiz?” Hāriş eyitdi: “Anuñ cevābın ben bilmezem. Qarındaşum [213b]⁽¹⁾ Qays bilür. Zīrā bunlaruñ gibi emrde şāvab andan fevt olmaz.” didi. Bunlar bu sözdeyiken ‘Anter içerü girdi. Selām virdi. Gördi kim⁽²⁾ oturan kişilerüñ yüzi gözi oynar. Bildi kim bunlar bir meşveret iderler. Şormak isterdi ki ne işde meşveret idersiz. Nā-gāh Cendele⁽³⁾ girüp geldi. Melik Mes‘ūd'dan Qays'a selām itdi. İlçi şüretinde kendüyi izhār eyledi. Bir hörgücü yüksek deveye binmiş gin⁽⁴⁾ yıklü cübbeler giymiş ve başına ‘alemi çok ‘imāme şarınmış. Emyā-i ‘Arā'irden seher vaktinde kalkmış. Benī ‘Abs'e ol vakt yitmişti.⁽⁵⁾ Geldi Melik Qays'ın çadırına yakın gelicek devesinden indi. Kullarına buyurdi. Devenüñ ayağını uyanınuñ artuğıyla bağladılar.⁽⁶⁾ Ol içerü girdi. Melik Qays'a selām virdi. Didi kim “Eyyühe's-seyyid! Melik Mes‘ūd beni size gönderdi. Ol gün çeriden⁽⁷⁾ bahāduruñuz ‘Anter sağ ve selāmet kurtulduğına be-gāyet ferah olup tehniye itdi. Bu hālet anda aḥşam vaktinde bilindi. Defī⁽⁸⁾ cemā‘at cem‘ olup atlanduk. Gelüp savaş yirinde kimse bulımaduk. Bizüm melikümüz bu işden gāyet teşvīş çekdi.⁽⁹⁾ Melül oldu. Benī Kinde⁷⁵⁸ bunuñ gibi işi gelüp anuñ yirinde itdüğüne Melik Mes‘ūd anlaruñ üzerine gitse gerekidi. Sizüñile⁽¹⁰⁾ ceng itdükleri için.” didi. Bu sözi işidüp Melik Qays ve meclisinde olanlar Mes‘ūd'a du‘ālar itdiler ve Melik Qays eyitdi:⁽¹¹⁾ “Lā e‘demanallāhü cenābehü! Zīrā biz anuñ gölgesinde

⁷⁵⁵ 213a-13 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

⁷⁵⁶ 213a-20 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁵⁷ 213a-22 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁵⁸ 213b-9 Kinde: Kende

ğarıblüğümüz belürmez vaṭanumuz añmazuz.” diyüp yanına yir gösterdi. Kavminden ⁽¹²⁾ kabîlesinden şordı ve Mes‘ūd'dan teftiş itdi. Cendele eyitdi: “Yā melik! Şimdiki hâlde benüm şahibüm sizleri sevmekde ⁽¹³⁾ ḥadden geçmişdür. Dāyim dilde sensin ve kavmünden sizlere ziyāde rağbetden beni size mühennī gönderdi.” Eyitdi kim “Yā Cendele! ⁽¹⁴⁾ Dilerin ki nesebümü anlaruñ nesebine ulaşıduram. Kavm u kabîle olam. Megerki sizüñ da‘vetüñüzde bir cāriye görmüş sizüñ ⁽¹⁵⁾ ḥışmlaruñuzdan imiş. Aña göñli müte‘āllik olmuş. Şimdiki hâlde sizden eyle tevakku‘ ider ki aña bu nesnede müsā‘ade idesiz. ⁽¹⁶⁾ İki kabîleyi bir ide. Siz ol cāriyenüñ atasına diyesiz. Deveden māldan ne dilerse ala. Eger erlüyise erine diyesiz ⁽¹⁷⁾ vazgele. Hediyeden tuhfeden ne dilerse ala. Belki Mes‘ūd'ıñ ‘emmüsini kızlarından kimi dilerse alivire. Mecmū‘-ı yarağın göre. ⁽¹⁸⁾ Yemen diyārında anuñla ne mu‘āmele kılduğın göreler.” **Rāvī eydür:** Vakti ki Cendele neşirden nazımdan sözini temām itdi-y-ise ⁽¹⁹⁾ ‘Anter añladı ki “Bu ne sözdür? Ne demek olur? Nenüñ gibi ḥayāleti muḥāleti mutaẓammindür? Hemān maḫsūdları ceng başarmakdur ⁽²⁰⁾ ve fitne kıparmakdur.” Kays daḥı ‘Anter'üñ sözini gercek olduğına ‘acebledi. Ammā ⁷⁵⁹ ferahlığından göñli içine şıgmazdı. ⁽²¹⁾ Melik Kays, Cendele'ye eyitdi: “Yā şeyḥ! “Ehlen ve sehlen!” bizüm erümüz aña kıaldur ve ‘avretlerümüz kıaravaşıdur.” didi ve “Ol ⁽²²⁾ cāriye kim ol diler. Ne nesnedür? Devlet anuñdur. Ṭālī‘i günü toğdı.” didi. Cendele eyitdi: “Melik Mes‘ūd'a şöyle didiler kim ⁽²³⁾ ol kızuñ adı ‘Able'dür. Mālik bin Kırad kıızıdur. Erine ‘Anter bin Şeddād dirler. Atası elinden gücile almış. İmdi bu resmile **[214a]** ⁽¹⁾ alınan ‘uḫalā kıatında dürüst degüldür. ‘Arab'a töresinde bu nesne yokdur. ‘Arabiyyeyi ğayrı kimseye çiftelendürmek olmaz.” ⁽²⁾ didi. **Rāvī eydür:** Cendele bunda fitne başarmağı gelmişidi. Bunlaruñ gibi sözile maḫşūdın bitürmek dilerdi. ⁽³⁾ Çünkü bu ma‘nide mübālağı itdi. Her söyleyen kışı sākit oldı.

⁷⁵⁹ 213b-20 Ammā: ‘Ammā

Melik ays dağı hađıķati hāli bildi. ‘Anter'ūñ sōzine ⁽⁴⁾ temām inandı. ‘Amāre⁷⁶⁰ eyitdi: “Vallāhi yā şeyḥ! Eyü naşihat itdūñ ve ‘āķilāne sōyledūñ. Ol cāriyenūñ eri şol oturan ⁽⁵⁾ kişidūr. İşde sōzi sizden işitdi. Eger kendüyi kendüye bu kavmi kabileyi perākende itmek dilemezse ḥāṭır ḥoşluđıla ⁽⁶⁾ virsün yoksa gücile kabile dirilüp elinden alurlar. Aña virürler.” didi. ‘Anter bu sōzi işidicek bir ḥālete uğradı ki ⁽⁷⁾ dilile vaşf olacağlayın degül. Şöyle tutağları bozardı. Yüzi dağı biter ķarardı. Bir kez ḥayķırdı. ‘Amāre'ye⁷⁶¹ eyitdi: ⁽⁸⁾ “Uskut ya cebbār veyā zelil! o, Melik ays cevāb virsün.” didi. Bu sōzi işidicek ‘Anter'ūñ ḥālin bildi. Eger ⁽⁹⁾ evinde olur bir ķorınađ dağı olsa virmek dilemezdi. Fe-keyfe ‘Able bin Mālik ki ‘Anter anıniçün bu ķadar varağalara ⁽¹⁰⁾ uğramışdur. Taḥşil idince ‘ömrünü ḥarc idüp cān artmışdur. Melik ays, ‘Anter'ūñ bu ḥālini göricek tesellī itmege ⁽¹¹⁾ başladı. Eyitdi: “Yā ebel-fevāris! Hiç bu sōze bir cevāb virecekleyin degül. Bu sōzüñ bāṭınında ne varıduğın bilmezüz. ⁽¹²⁾ Sen ne dirseñ hemān anı itmek gerekdūr.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Ol Allāh ḥađķ-y-içün ki şuya emr itdi, aķıtdı. Bizüm ⁽¹³⁾ üzerümüze bu günbed-i mīnā(y)ı yapıdı ve bu şaṭḥ-ı ğabrāyı döşedi. Bu ķarnān bunda fitne başarmak içün gelmişdür. Evvel ⁽¹⁴⁾ geldüğinde yalan and içdi kim ol gelen ķeri Benī Kinde'den⁷⁶² Benü'l ayn'dan idi. Bu sōz temām yalandur. Zīrā ben ⁽¹⁵⁾ ol gelen kişilerūñ çoğını bilürdüm. Hemān beni ḥileyile tıutup öldürmek isterlerdi. Eger ķum ve ķayır şağışınca ⁽¹⁶⁾ dağı olsalar banā zafer bulmazlardı meger uyķuda olayıdum.” didi ve eyitdi ki “Ben ķışşanuñ aşlını saña diyeyin. ⁽¹⁷⁾ Tā kim benüm mazlüm idüğüm bilesin ve dağı kimse beni melāmet itmelü olmaya.” didi. Andan Mes‘ūd'ūñ anası geldü⁽¹⁸⁾ğin ‘Able'yile bunca mā-cerāsın ve ol sāḥire ‘avretine ķılduđın ve bu bābda şimdiye degin cemī‘-i şaķladuđın ⁽¹⁹⁾ söyleyüp keşf eyledi. Çünki oturanlar bu ḥikāyeti temām bildiler. Bunuñ gibi işler olduğın ta‘accüb itdiler. Andan şoñra ⁽²⁰⁾

⁷⁶⁰ 214a-4 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁶¹ 214a-7 ‘Amāre'ye: ‘Ammāre'ye

⁷⁶² 214a-14 Kinde'den: Kende'den

‘Anter kaçımış arslan gibi şıçradı. Melik Qays katına geçdi ve eyitdi: “Ol Allāh haqqı-y-içün ki şuları aqıtdı ve maşriq ve mağrib ⁽²¹⁾ nesimini koqutdı. Ben bu mezlülü’ş-şāribi gördüm. Dün benüm ‘emmüm kıızı ‘Able'yile giderdi on atlu bilesince. ⁽²²⁾ Eydürdi ki sürün girü kalanuñuza muqayyed olmañ. Mes‘ūd'uñ hācetin yirine götürdük. Murādın hāşıl kılduk.” ⁽²³⁾ diridi. Andan ‘Anter, Cendele'nün iki bögrin tutup çadır kapusına çıkardı dağı yire urdı. Şāhin sirçe [214b] ⁽¹⁾ şıkarı gibi şıkdı. Ayaguları birbirine geçdi. Süñükleri uvandı ve şemāta eyledi ki “Bu bize olan zulm ne zulmdür. Biz buña ⁽²⁾ şabr idemezüz.” didi ve kabilenün ulularına bahādurlarına eyitdi ki “İy ‘emmüm oğlanları! Beni kimseñüz melāmet idüp ⁽³⁾ “Fāriğiken fitne başardı. Bizüm huzurumuz giderdi.” dimeñ. Ben ‘emmüm kıızını alup bir bucağa gideyin. Şimdiye degin dağı bunuñ ⁽⁴⁾ gibi levmden ‘itābdan kaçup şabr iderdüm.” didi. Andan evinden yaña gitmek istedi ki vara ‘avretin ve aşhābın alup ⁽⁵⁾ Yemen bucağlarınıñ bir tarafına gide. Melik Qays andan soñra kalmağa hālümüz ne ola diyü kendüden ve kavm u kabileden ⁽⁶⁾ korqdı. Haq ‘Anter elindeyidügin dağı bildi ve ol meclise hāzır olanlar dağı Melik Qays gibi ihtiyāt idüp ‘Anter'ün ⁽⁷⁾ işine tahşin itdiler ve Rebī‘ bin Ziyād dağı eyitdi kim “İy ‘emmüm oğı! Bize göñlüñ tar olmasun. Hep kabile senün ⁽⁸⁾ emrüne muṭi‘lerdür ve qardaşum ‘Amāre⁷⁶³ saña bunuñ gibi söz didüğinden ğaraızı seni kaçıdup buncılayın iş ⁽⁹⁾ itdürmegidi. Seni bilürdi ki naẓirün bahādur yoqdur. Kaçan hareket itsek bahādurāne işler idersin ki ālemdede dasitan ⁽¹⁰⁾ olur. İmdi biz dağı bu gice yarağumuzıla yaturuz. Sen ne iderseñ biz dağı iderüz.” didi. Melik Qays dağı eyle söyledi. ⁽¹¹⁾ ‘Anter'i tesellī kıldı. ‘Anter bunu bildi kim gitse bahādur ve şavaş idecek ādemler tābī‘ olup bile giderler. Hemān kendü başın ⁽¹²⁾ şaklayımaz. Miskīnler qalur. Andan tağıldılar. Evlü evine varup güç yarağın itdiler. Ceng esbābın qayurdılar. Ammā Cendele ⁽¹³⁾ dağı qulı devesine bağlayup kabilesine iletmişidi. Varduğı gibi Melik Mes‘ūd katına vardı. Ol qul efendisinin hālinden ⁽¹⁴⁾

⁷⁶³ 214a-8 ‘Amāre: ‘Ammāre

haber viridi. Mā-cerāyı hikāyet itdi. Mes'ūd'uñ gāzabından gözleri kana döndi. Dünyā gözlerine teng oldı. 'Able⁽¹⁵⁾ derdi içine düşdi. 'Işkı gālebe kıldı. Nenüñ gibi işe gerekise ikdām itmege şurū' itdi. Ahşama yakın olup gündüzden⁽¹⁶⁾ eşer az kalmışdı. Eṭrāf-ı Yemen'e ādemler şaldı. Adlu bahādurlara biti yazdı, eyitdi kim “Tīz irişüñ. İstedüğüñüz gibi gün toğdı.⁽¹⁷⁾ Mecnū'-ı murāduñuz hāşıl oldı. Yaraqlanuñ intikām almağa māl ve develer yağmalamağa ve oğlanlar ve kızlar esir itmege. Evet⁽¹⁸⁾ 'Able'yi ki zātü'l-hüsn ve'l-cemāldür. Benümiçün şaklañ. Tā zāyī' olup derdinden ölmeyeyin. Zīrā maḫşūdumuñ nihāyeti⁽¹⁹⁾ ve murādumuñ gāyeti oldur.” didi. Şabāḥ olinca leşker geldi. Emyā-i 'Arā'ir çeriden deñiz gibi mevc ururdu. Tağ,⁽²⁰⁾ şahrā ādemden hareket olunmaz oldı vuḥuş ve tıyūr leşker galebesinden yuvaların terk idüp gitmişdi. Mes'ūd'uñ⁽²¹⁾ bir tayısı varıdı. 'Uḳḳāb bin 'Avf dirlerdi. Cebbār ve nāḳışu'l-'aql ādem idi. Mes'ūd aña eyitdi kim “İy tayı!⁽²²⁾ Bu iş senden artuḳ kişi başarmaz ve hem benüm senden artuḳ i'timād idecek ādemüm yoḳdur. Ben kendüzüm⁽²³⁾ zaḫmet çeküp nāmūsüm şındurmak ne lāzım? Bu kerre kerem idüp sen var baña maḫbūbumı getürivir. Kaçan erini öldürüp [215a]

⁽¹⁾ 'Able'yi alsañ eger girü kalan ḳabile emān dilerse 'avf idesin. Āsānlığıla girü gelüp gidesin.” didi. 'Uḳḳāb⁽²⁾ eyitdi: “Ben bu işi bilmezsin. Zīrā sen beni bilürseñ kim ḳılıcum ḳınından çıkarıcaḳ öñüm ardum gözetmezin ve ne itdügüm⁽³⁾ bilmezsin. Girü ḳılıcum ḳınına girmez tā ḳanları seyl gibi aḳıtmayınca. Eger ol ḳabilede ḡarazuñ varısa kimsesin sağ⁽⁴⁾ ḳomaḳ isterseñ bir ḡayrı kişi göndür ve illā ben idecegümi saña didüm. Şoñra beni melāmet eyleme.” didi. Mes'ūd eyitdi:⁽⁵⁾ “Her nice iderseñ it. Anlar bizden çok bahādurlar öldürüp tıururlar. Āḫir Cendele'yi ilçilige gönderdüm. Aña daḫı⁽⁶⁾ şunuñ gibi iş itdiler ve hem şöyle ḫātırā gelür kim siz anları yirinde bulmayasız. Ol giceden geçmişlerdür bizden ḳorḳduḳlarından.”⁽⁷⁾ didi. Tayısı eyitdi: “Ḳanda gide dirsın? Ben artlarından söverken senüñ başınıçün 'Uḳḳāb gibi anlara irişeyin.” didi.⁽⁸⁾ Andan tıurup mecnū'ı leşkerile atlanup gitdi.

Şanasın bir tağıdı. Yirinden kopdı. Ya âdemden dereler idi ağıdı. ⁽⁹⁾ Yir anuñ heybetinden atlar ayağı altına yüzini hāk itdi. Tozları havāya ağıdı. Bu hāletile tırmayup gitdiler. ⁽¹⁰⁾ Benī ‘Abs olduğı yire yakın vardılar. Gördiler kim Benī ‘Abs göçmiş. Cebel-i Ğamām dirlerdi bir tağ varıdı. Ol ⁽¹¹⁾ tağıñ dibine varmış. Dāyiresinde çadırlar kırmışlar. Mālların gizlemişler. Develerin şaklayup tağ başına ⁽¹²⁾ çıkmışlar, ceng gözedürler. Bu tedbiri Melik Kays itmişidi. Zīrā ‘Anter, Cendele'yi öldürecek gördi. Mecmū^c-ı kabīle ⁽¹³⁾ anı şavāb gördiler ve tahsīn idüp yaraqlandılar kim ‘Anter'ile Emyā-i ‘Arā‘ir'e Mes‘ūd üzerine bile cenge varalar. Melik Kays ⁽¹⁴⁾ eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Böyle itme. Zīrā biz āzādemüz hem ğarīb kişilerüz. Bu yirüñ halkı mecmū^cı bize düşmāndur. İvmemek ⁽¹⁵⁾ ve eyü tedbir itmek gerekdür yoksa şöñra peşimān oluruz.” didi ve eyitdi kim “Ben şöyle fikr itdüm ki varup şol kara ⁽¹⁶⁾ tağa şıgınavuz, görevüz ki iş nice gelür.” didi. Aña göre tedbir idevüz. Senüñ dağı Mes‘ūd hakkında didüğüñ ⁽¹⁷⁾ sözler hep gerçegimiş. Ben senüñ ol fikrüñden çok nesne añladum. Biz senüñ mecmū^c-ı tedbirüñe uyaruz. Sen ⁽¹⁸⁾ dağı bu tedbirümüze muvāfaķat eyle.” didi ve hem mālumuza şaklamağa ol yigdür, düşmānı kıoyalum. Üzerümüze ⁽¹⁹⁾ gelsün cenge ol bünyād eylesün. Biz anuñ üzerine varup cāhilāne iş itmiş olmayalum. İhtirāz taķdiri yetişmez⁽²⁰⁾ den öñdün tedbirdür.” didi. ‘Anter Melik Kays'üñ bu sözlerinden utanup ne dilerseñüz idüñ.” didi. Andan dönüp ⁽²¹⁾ evine geldi. ‘Anter, ‘Able üzerine girdi. Gördi kim ağlar. Gözlerinden dürler döker. Eyitdi: “Yā ibnete ‘emm! Hālüñ nedür? ⁽²²⁾ Ben çadıruñ şaklarıken düşmāndan kıorķar mısın?” “Vallāhi yā binte Mālik! Eger zamāne saña elin uzatsa elin keserdüm. ⁽²³⁾ Eger ölümü görsem ki senden yaña teveccüh itmiş anuñıla tıruşup tā ölince durışurdum. Şimdi gitdüm Melik Kays için[215b] ⁽¹⁾ dür. Evet göresin kim senüñ öñünde düşmāna neler idem.” didi. ‘Able eyitdi: “Vallāhi yā ibne'l-‘emm! Ben senden kıorķarın ki dürlü ⁽²⁾ dürlü vāķı‘alar dağı ben şöñuña

764
 kalmalı olam. Başuma kara günler gele. Zaḥmetler çekem. Ola kim baña ‘Amāre⁷⁶⁴
 gibi kişi ḥākim ola. ⁽³⁾ Dōst düşmen ṭāpāsı olam ve hem kabīle ehli şimdi saña yavuz
 du‘ā iderler ki “Bize bilā getüren ‘Able'yile ‘emmüsi oğlıdur. ⁽⁴⁾ Eger anlar
 degülmissse biz emān içinde olurduk.” dirler. Bunuñ gibi sözler benüm guşşam
 arturdi ve derdüm çokaltıdı.” didi. ⁽⁵⁾ ‘Anter eyitdi: “Yā ibnete ‘emm! Sen
 bahādurlardan korḳma. Ben zamāneyi istedüm. Hergiz bana muḳābil olacak kimse
 bulumadum.” didi. ⁽⁶⁾ Andan ḳullarına buyurdi. Māllarını ve develer üzerine
 yükletdiler, Melik Ḳays gitdügi yola göndürdiler. Mecnū‘-ı kabīle ehli ⁽⁷⁾ gōñül bir
 idüp ancılayın göçüp gitdiler. ‘Anter, ‘Able'yile gülüp oynardı. ‘Able'nün gōñlin
 egleyüp bu şi‘ri okurdi: **Şi‘r.** ⁽⁸⁾ [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Şöyle rivāyet
 ider kim vakti ki ⁽¹⁰⁾ ‘Able, ‘Anter'ün bu şi‘rini işitdi, ḥāṭırı hoş olup guşşası yinildi.
 Bildi ki ‘Anter ‘ahdlarına vefā idiserdür. Düşmān üzerine zafer ⁽¹¹⁾ bulısardur. ‘Anter
 şükürler itdi. Vakti ki māl ve develeri iledüp ṭāga çıkardılar, atlular şahrāya düşüp
 ṭāguñ çevresin beklediler. ⁽¹²⁾ Ṭā şuña degin ki Melik Mes‘ūd'ün ṭayısı ‘Uḳḳāb irişdi.
 Aḥşam vakt yakın olmışıdı ki Benī ‘Abs ḥalkı bu varan leşkeri gördiler. Ṭag ⁽¹³⁾
 eteklerine varup ağaçlara siñdiler. ‘Uḳḳāb şöyle şandı ki korḳduklarından eyle
 iderler. Aşḥābına eyitdi: “İşümüz āsāndur. Maḳşūdumuza ⁽¹⁴⁾ irişdük. Bu ḳavmün
 gelüp Cebel-i Ġamām'a şıgındukları ‘avretleri ve oğlanları ve mālları ṭavarları
 korḳusındandur. Evet anuñla benüm ⁽¹⁵⁾ elümden ḳurtulsalar mı gerek.” didi.
 Andan na‘ra urup ḥamle eyledi. Mecnū‘-ı leşkeri bile ḥamle eyledi. Cebel-i Ġamām
 üzerine yürüdiler. Benī ‘Abs daḥı ⁽¹⁶⁾ birbirine çağırup ṭag dibine indiler. Ol iki
 leşkerün heybetinden yirün yüregi ditrerdi. Göklerün gögsi gürleridi, yılduzlar
 temāşāya ⁽¹⁷⁾ çıkup korḳusından ba‘zısı yire dökülürdi. Zīrā bunlaruñ buluşduğı gün
 ğāyib olduğından şoñra idi. Bunlar Benī ‘Abs'e ⁽¹⁸⁾ çağırup eydürdiler kim “Yā
 ğaddārlar! Şöyle mi şanursız ki bizüm ilçümüz öldüresiz daḥı ḥışmumuzdan ḥalāş

764 215b-2 ‘Amāre: ‘Ammāre

bulasız.” ‘Anter ⁽¹⁹⁾ aşhābına eyitdi: “Hergiz kimseñüz cevāb virmek bizüm birümüz ortasında ‘alāmetümüz sūkūt olsun.” didi ve eyitdi ki ⁽²⁰⁾ “Er gibi oluñ. Her birüñüz süñü oyununda ve kılıç darbında eksük komañ. Bu kavmi tağıtmak benüm boynuma.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽²¹⁾ Ol gice bir ‘aceb karañu oldu ki at ayağı ve āvāzesi ve süñü çomak çatıldığından gayrı nesne işidilmezdi. Atlar şüheylerden ⁽²²⁾ demürler āvāzesinden ışıklar şu‘lesinden kılıçlar bir kından artuğ nesne belürmezdi. Zīrā at ayağından kopan tozlar gök ⁽²³⁾ yüzünü tutmuşıdı ve yılduzlar yüzini gözini örtmişıdı. Başlar kisilmiş, kanlar dökülmüş ‘ağıllar uçmışıdı, cānlar kaçmışıdı. [216a] ⁽¹⁾ İki leşker birbirine qarışup irtel olınca ceng itdiler. Seher vaqti olıcağ iki leşker seçildi. Benī ‘Abs tarafından karañuluk açıldı. ‘Anter’üñ ⁽²⁾ merdāneliğı eşeri zāhir oldu. Ol gice ‘Able’nüñ karadaşı ‘Amr, ⁷⁶⁵ ‘Anter’üñ yanında olurdu. Bundan öñ ‘Anter’üñ ancılayın cengini ⁽³⁾ görmemişıdı dağı ol resme ‘Anter baş açup çeriye girmemişıdı. Ğaraží ‘Able’yile kavlini yerine getürmekidi ve sāyir ‘avretlerden ⁽⁴⁾ dağı korkuyı götürmegidi. Gögsini döndürmeyüp süñülere qarşı tırdardı ve nefsinı havf itmeyüp mehlekelere atardı. Gāh ‘Urve’ye ⁽⁵⁾ ve gāh Muqrı’l-Vaḥş’a çağırurdu. Bunları cenge kındururdu. Kendü öñine geleni tevaḳḳuf itmeyüp başı üzerine yire indürürdu. Gāh ⁽⁶⁾ kılıç eline alup gāh süñü uludan ardın öñin tıldururdu. Şeybüb tız-endāz dağı tırmayup ‘Anter’üñ dört yanına çeñzenürdu. ⁽⁷⁾ Kafasın şaklayup ardından gelenlere ok ururdu. Atduğı ok bahādurlar yüreginde ‘Anter korkusından artuğıdı. ‘Anter’üñ ⁽⁸⁾ öñine gelenler cengin görüp kaçar, tağ dibine şıgınrdu. Çünkü ‘Anter öñündegi şafları bozdı. Savaşı biraz yinildi. Bildi ki ⁽⁹⁾ ğālib olısdur. ‘Urve’ye çağırup işbu ebyātı okudu ki bu mezkūrlardur: **Şi’r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] ⁽¹¹⁾ Vakti ki şabāḥ oldu. ‘Anter bin Şeddād, ‘Uḳḳāb’a buluşdı ki Mes‘ūd’uñ tayısıdur. ⁷⁶⁶ Aşhābına eydürdu ki “Benī ‘Abs’üñ hürlerinden şaḳınuñ. ⁽¹²⁾ Cengde cüst oluñ.” diridi. Dönenini yine getürüp cenge koyardı. ‘Anter bildi kim bu çerinuñ ulusu oldur ve

⁷⁶⁵ 216a-2 ‘Amr: ‘Amru

⁷⁶⁶ 216a-11 tayısıdur: tayesidür

bahādurlar ⁽¹³⁾ aña i'timād iderler. Anuñ üzerine at sürdi. Yakın olduğu gibi na'ra urup gürzile bir urdı ki 'Uḳḳāb'ıñ 'aḳlı şaşdı. ⁽¹⁴⁾ Diledi ki kaçaydı. Göğsinde süñüyile dürtti. Atından yire bıraḳdı. Andan Benī Kelb bin Vebre inkisār bulup kaçdı. Benī 'Abs ⁽¹⁵⁾ mecmū'ısunuñ yüzi döndi. Kaçanlara ardından süñüler irişüp 'Adem vilāyetine haberler ısmarladılar. Fi'l-cümle kuşluk vaḳti ⁽¹⁶⁾ olıcaḳ Benī Kelb'den görünür kişi ḳalmadı. Gün toḡıcaḳ yıldız gibi perrān oldu. Benī 'Abs, zafer ve nuşret birle feraḥ olup yine evlü ⁽¹⁷⁾ evine geldi. Mecmū'ısı 'Anter'e du'ālar iderlerdi. Anuñ erlikin zıkr idüp bahādurlardan ne ḳadar kişi öldürdüḡin ḥikāyet ⁽¹⁸⁾ ḳılıp ta'accüb iderlerdi. Ekşer vaşfın söyleyen 'Able ḳardaşı idi. Eydürdi kim “Yā Benū'l-'amm! Vallāhi bu leşkeri 'Anter'den ⁽¹⁹⁾ artuḳ kimse şımadı. Bundan artuḳ kişinüñ cengi ceng degülidi. Melik Ḳays daḡı anı taşdıḳ iderdi ve Melik Zühayr'üñ ⁽²⁰⁾ oğulları hep 'Anter'i taḥsīn iderlerdi. Bildiler kim 'Anter ol cenge kendüsi sebeb olduḡıçün cehd idüp yine ol çeriye ⁽²¹⁾ yaluñuz şıdı. Tā kim kimse aña 'itāb itmelü olmaya. Andan soñra uğraş yirinde ḳalan saz u selebden ve atlardan develerden ⁽²²⁾ ve azuḳlardan gözler görmemiş ve ḳulaḳlar işitmemiş nesneler cem' itdiler. 'Amr, ⁷⁶⁷ ḳız ḳardaşı üzerine girdi. 'Anter'i ⁽²³⁾ medḥ eyledi. Gördüḡi gibi merdāneliḳlerin söyledi ve eyitdi kim “Yā uḡtāh! Bu gice 'Anter bin Şeddād ki ḥelālüñdür. Düşmene [216b] ⁽¹⁾ işler işledi ki ḳarā'ine-i Şeddād daḡı eyle işlemedi. Eger ol olmayaydı bu şabāḥ sizi ve bizi hep esir iderlerdi. Mecmū'ı ⁽²⁾ ehl ü 'ayālümüzi⁷⁶⁸ ḳaravaşlar gibi zencire dizerlerdi. Bize Benī Zühayr'üñ ve Benī Ziyād'ıñ hīç mededi olmazdı. 'Able gelüp sindi. ⁽³⁾ 'Anter ḥaḳḳında ḳardaşıdan bunuñ gibi söz işitdüḡine ve anuñ sevgüsü göñlinde daḡı ziyāde oldu. Her-bār ki 'Anter'üñ bahādurlu⁽⁴⁾ḡın işidürdi. Feraḡı artardı. 'Anter geliceḳ 'Able ḳarşı varup 'Anter'e du'ā eyledi. Gördi kim süñüsü ucından ⁽⁵⁾ daḡı ḳanlar dökülür, eyitdi: “Yā ibne'l-'emm! El-ḥāmdulillāhi ki bunuñ gibi büyük işlerden sālīm ḳurtulduk ve āsānlıḡıla berī olduk.” ⁽⁶⁾ didi. 'Anter

⁷⁶⁷ 216a-22 'Amr: 'Amru

⁷⁶⁸ 216b-2 ehl ü 'ayālümüzi: ehl-i 'ayālümüzi

eyitdi: “‘Able'ye ve ḥayāt-ı ‘ayneyk ya‘ni iki gözüñ sağlığı içün sālīm döndüm. İllā her zālīmī helāk itdüm ⁽⁷⁾ ve bahādurları şahrāda müteḥayyir eyledüm. Evet Mes‘ūd'ı varayın, yirini yurdını ısız koyayın. A‘vānın enşārın kurd kuş ⁽⁸⁾ kūtun ideyin. Eger sözüme inanmazsañ qardaşuñ ‘Amr'a şorgıl kim ben nenüñ gibi iş işlerem. Ol ḥālī bilür.” didi. ⁽⁹⁾ Kılıcın ve belikin koyup rahat olmak diledi. Bu şi‘ri okudu: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] ⁽¹²⁾ **Rāvī eydür:** Vakti ki ‘Able bu şi‘ri işitdi, sürürü ziyāde oldı. ‘Anter'e medḥiler ve şenālar itdi. Eyitdi kim ⁽¹³⁾ “Ḥayātuñ ḥaqqı-y-içün yā ibne'l-‘amm! Qardaşumdan ben işitdüm şol nesneleriñi. Göñüllere sürür ve gözlere nūr virür ve senüñ ⁽¹⁴⁾ maḥabbetüñi benüm göñlümde ziyāde ider. Evet ‘Amāre'yi ⁷⁶⁹ şi‘ründe ağduñ. Baña hoş gelmedi. Ol kimdür kim beni anuñ ḥimāyetine ⁽¹⁵⁾ muḥtāc kılsın. Senüñ gibi ḥāmī variken “Lā ‘ammaret bihi'l-evṭānū” diyü ilendi ve eyitdi: “Benī Ziyād kimlerdür ki anları bahādurları-y-ıla ⁽¹⁶⁾ bile añarsın. Eger ‘avret oğlan ḥimāyet ider dirsın. Ne bahādurlukları var kim mezkūr olalar ve ne keremleri söylenür kim ⁽¹⁷⁾ meşḥūr olalar.” didi. ‘Anter, ‘Able'nüñ sözinden şafā sürüp eyitdi ki “Vallāhi yā binte'l-‘amm! Ben anı añup söyledüğüm şol ⁽¹⁸⁾ Cendele geldüğünde muḥanneşliğından ve korkusından söylediği sözleriçündür yoksa senüñ cemālüñiçün anları daḥı ben ḥimāyet ⁽¹⁹⁾ iderin. Ehl ü ‘ayālin bunca belādan kırtarıvirürin. Ammā anlar bulsaldı. Benüm atum yitüp qanum içerlerdi. Likin ⁽²⁰⁾ her evvelüñ bir āḥiri vardur ve hem bidāyetüñ bir nihāyeti olur.” didi. Andan soñra bir pāre yatup dinlenmek diledi. Gördi ki Muḥrı'l-⁽²¹⁾Vaḥş geldi. Eyitdi kim “Yā ebe'l-fevāris! Niçün bed-le'imden ki Mes‘ūd'dur. Böyle fāriğ olduñ. Eyle gereğidi ki biz anuñ çerisi ⁽²²⁾ yine dirilmedin üzerine varayıduḡ. Yirinden kopayıduḡ. Andan öñürtmek ardınca olayıduḡ yoksa ol ⁽²³⁾ mec‘mū‘-ı Yemen ḥalkını dād almağıçün üzerümüze getürür. Bizi ‘ālemden götürür.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā aḥl! Eger iş benüm elümde **[217a]** ⁽¹⁾ olsa Ebcür'üñ

⁷⁶⁹ 216b-14 ‘Amāre'yi: ‘Ammāre'yi

arçasından inmezdüm dünyādan Mes‘ūd'un eşerin kal^c itmeyince. Likin anı gördüm. Kamu aşhāb incindiler ⁽²⁾ ve çoğı mecrūh oldılar. Şöyle fikr itdüm ki bir pāre rāhat olalar. Andan şöıra Mes‘ūd'un kabilesine varup vā-veylā ⁽³⁾ birağavuz.” didi. Muḳrī'l-Vaḥş eyitdi: “Hele eyü fikr eyle uyuma. Şol kimseden ki ol ġāfil olup senden uyḳuya var⁽⁴⁾maz.” didi. Andan duālar idüp girü evine döndi. ‘Anter bir pāre ārām itdi. Ol gün temām oldu. Yarındası şabāḥ ⁽⁵⁾ olıcaḳ ‘Anter i‘timād itdükleri kişileri cem‘ idüp yaraḳlandurdı ve Melik Ḳays'dan destūr diledi ki Emyā³-i ‘Arā‘ir'e ⁽⁶⁾ Mes‘ūd çerisin cem‘ itmezden öndün üzerine vara. Eyitdi ki “İy melik! Siz zahmet çekecek nesne ḳalmadı. İş ⁽⁷⁾ yinildi. Ḳardaşlarıñuzıla siz bunda ḳaluñ. Biz Mes‘ūd'un üzerine varalum. Temām maḳşūdumuz ḥāşıl itmeyince ⁽⁸⁾ girü gelmeyelüm.” didi. Melik Ḳays eyitdi: “Vallāhi siz girüp ben bunda ḳalmağa rāzī degülin. Elbette ben_dahı bile varup elümden ⁽⁹⁾ geleni bezl itsem gerekdür.” didi. Hemān sā‘at ṭurup bindiler. Ḳabileyi cem‘ itdiler. Rebī‘i ve ḳardaşlarını ḳabilenüñ ehl ü ‘ayālin ⁽¹⁰⁾ şaḳlamaḳlık üzerine ḳoyup gitdiler. Giceden Benī ‘Abs, Mes‘ūd üzerine yürüdi. ‘Alemler çözülp yidekler yidilüp ḳabile ḥalkını ⁽¹¹⁾ şaf şaf idüp ittifāḳıla Emyā³-i ‘Arā‘ir yolın ṭutdılar. Ammā Mes‘ūd bin Muşād ṭayesi ‘Uḳḳāb'ı Benī ‘Abs üzerine gönderüp ⁽¹²⁾ ‘Able'yi ne vaḳtde getüreler diyü muntaḳır idi ve māl ve ṭavar ne ḳadar cem‘ ola diyü fikr iderdi. Şuña deġin ki şıngun ⁽¹³⁾ çeri üzerine vardı. Ḳabilesinden ḳurtulan kişiler ḳaçup üstine düşdi. Ṭayesi ‘Uḳḳāb'un depelendüğinden ḥaber virdiler. ⁽¹⁴⁾ Ne belāya uğradıḳların ve ne ḳazāya yetiştüklerin⁷⁷⁰ ḥikāyet itdiler. Mes‘ūd bunu işidiceḳ ḥāli müteġayyir oldı. Taşavvurdan ⁽¹⁵⁾ ziyān itdi. Taḥayyürden ne ḳılacaġın bilimez. Gāḥ eydürdi: “Ol cāriye-i ‘Absiyye içün mecmū‘-ı ‘āleme rüsvāy olduḳ. Bu ⁽¹⁶⁾ deñlü bahādurlarumuz dahı helāk oldı. Bāḳī ḳalanlarına ‘ömrümüz āḥir olunca içümüzden çıḳmayacaḳlayın derd oldı.” Andan āḥ ⁽¹⁷⁾ idüp bu ebyātı okudı: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾

⁷⁷⁰ 217a-14 yetiştüklerin: yeteşdüklerin

Arapça Şiir] Fi'l-cümle ‘Anter’üñ ceng içinde nice erlik itdüğün nice bahādurlaruñ dünyādan ⁽²⁰⁾ ümīzin kesüp Şahrā-yı ‘Adem’den bī-çāre-i bī-cān kōduğün şerh eylediler. Mes‘ūd bu hādişe(y)i işidicek mecmū‘-ı ‘azāsı ditremege ⁽²¹⁾ başladı. Yüregi kōpdı. Yüzinde kan eşeri kalmadı. Ne oturibilürdi ve ne tūrup rāhat olurdı. ‘Emmüsi oğlanlarınıñ ⁽²²⁾ kalanına meşveret kılup eyitdi ki “İy ‘emmüm oğlanları! Şimden girü hālū hikāyet n’olsa gerekdür. Şöyle beñzer kim başumuza ⁽²³⁾ bundan düşvār iş geliserdür. Buña sebep ben bunda kılup leşkerile bile varmaduğum oldı. Başuma ne geldi-y-ise benüm [217b] ⁽¹⁾ süstlüğümden geldi.” didi ve dağı eyitdi: “Ben eger bu kabīleden benüm gibi iş geleceğün bileydüm ve halk arasında ⁽²⁾ rüsvāy olacağum taşavvūr kılayıdum hergiz ‘ışk sözün söylemezidüm. Kendümi şöyle perīşān bī-huzūr eylemezdüm ⁽³⁾ yāhud ben bile varmış olayıdum ol kara kıldan intikāmum alurıdum. Her ne maşşūdum varısa bākī kalanına kılurıdum. ⁽⁴⁾ Şimden girü olacağı kabīleyi cem‘ idüp üzerlerine varmağdan yoksa düşmāna gülünc olduk. Kendümüzi kendü elümüzle ⁽⁵⁾ ‘āleme rüsvāy kılduğ. Ol kavme çok leşker cem‘ itmekden gayrı nesneyile çāre olunmaz. Bu vechile ki anı vaşf iderler. ⁽⁶⁾ Nice gereğise nesneyile zebūn olmaz.” didi. Kavminden bir kişi varıdı. Barik ibni Sehlet dirlerdi, eyitdi ki “Lāt u ‘Uzzā haqqı-y-içün ⁽⁷⁾ yā Mes‘ūd! Eger anlaruñ üzerine mecmū‘-ı dünyā halkı cem‘ olup varsalar dükelin yine dönderüp cānın başın alup mālın ⁽⁸⁾ tavarın yağma iderler. Atların silāhların alalar. Mādemki şol kara kul anlaruñ içindedür anlara Tengri’den artuğ kimseden ⁽⁹⁾ çāre yokdur.” didi ve ‘Anter’i bahādurluğıla vaşf itdüğünden şoñra Mes‘ūd’a naşihat idüp eyitdi: “Şimden girü şavaş ⁽¹⁰⁾ oldur kim bu yirüñ bahādurlarından ve ulu kişilerinden cem‘ idüp gāfil olmayasın. İrteye degin at arkaşından ⁽¹¹⁾ inme yesin. Tā başuñı kurtarıbilesin. Ol kara yüzlünüñ saña ziyānı degmeye.” didi. Mes‘ūd’a anuñ sözleri hoş gelmeyüp ⁽¹²⁾ aña söğdi ve eyitdi: “Göresin kim ol kara kula ve girü kalanına ne işler eyleyem. Senüñ ne yavuz yüregüñ dökülmiş. ⁽¹³⁾ Lāt u ‘Uzzā haqqı-y-içün

oğlancukların boğazladayın, erlerin koyun sürer gibi sürdüreyin.” didi. Andan Yemen eṭrāfına bitiler ⁽¹⁴⁾ yazup ādemler göndürdi ki Benī ‘Abs gelüp benüm yirümde şunuñ gibi işler itdiler ve bahādurlarum öldürdiler. Māl ve ṭavar ⁽¹⁵⁾ eksügi olan ve esīrler ḥāceti olan kişiler gelsün. Bu murdār ṭayifeye ben dōstluk itdügüme beni melāmet itsünler. ⁽¹⁶⁾ Bu şeyṭānlarla maḥabbet ve meveddet da‘vīsin kılduğumuñ fā’idesin görsünler. Eger ben olmasam anları şimdiye degin bāzārlarda ⁽¹⁷⁾ şatarlardı. Māllarından Yemen ehli nice menfa‘atler ṭutarlardı.” didi. Andan soñra kendü kavmine kapucılar göndürüp ⁽¹⁸⁾ yağı yarağına çağırtdı. Benī ‘Abs üzerine yürümege buyurdi. Yakınında olan kabīlelere daḥı ādemler şaldı. Bunuñ gibi sözlerle ⁽¹⁹⁾ istimālet virdi. Şabāḥ olunca on biñ atlu iş görmiş. Bahādurlar cem‘ oldı. Kendü kullarından ğayrı ⁽²⁰⁾ mecmū‘-ı müsellaḥ demüre ğarḳ olmışlar idi. Şabāḥ olıcaḳ Mes‘ūd ‘alemlerin çözdürdi ve sancakların kıldurdi. Bahādur ⁽²¹⁾ erenler dört yanında cevlān iderdi. Arslan gibi añraşurlardı. Bedevī yidekler yidilür. Kaṭārlarila develer çekilür. ⁽²²⁾ Kūsar dōğülüp şurnālar urılır. Gören şanurdi ki ‘ālemüñ ḥalkı dirilmiş mecmū‘-ı ittifāḳ idüp intikām almağa varurlar. ⁽²³⁾ Benī ‘Abs daḥı ol sā‘at mişeden çıkmış arslan gibi irişdiler. ‘Arabī atlara binüp hindī kılıçlar kuşanup her birisi “Biñ [218a] ⁽¹⁾ ādemden yüz döndürmezin.” diyü da‘vī idüp giderlerdi. Gelüp iki leşker birbiri-y-ile buluşdılar. Göz gözi gördi. Er erden ⁽²⁾ seçildi. At ayağından kopan toz göge aḡup yiryüzinden karanıluḳ götürüldi. ‘Anter'i gördiler ki Benī ‘Abs leşkerinüñ ⁽³⁾ öñine düşmiş ‘azāb buldı gibi gelür. Mes‘ūd anı gördi. Ol Mes‘ūd'ı gördi. Birbirinden şol kadar şafāları yoğıdı ki ⁽⁴⁾ görmesinden daḥı incinürlerdi. ‘Anter Mes‘ūd'ı gördüğü gibi kararı kalmadı. Muḳrı'l-Vaḥş'a çıkırdı: “Ne ṭurursın? Ḥadeḳasıdur.” ⁽⁵⁾ diyü hemān tevakkuf itmeyüp ḥamle kıldı. Benī ‘Abs'üñ kalan ḥalkı daḥı bunlaruñ gibi ḥamle kıldılar. İki ṭarafdan ecel kūsların urdılar. ⁽⁶⁾ Ölüm şurların urdılar. Ḳurt koyuna girür gibi birbirine girdiler. Bahādurlaruñ gögsi gürlledi. Muḥanneşlerüñ yüregi yarıldı. ⁽⁷⁾ Ölüm yağmacısı ten

vilāyetine segirdüm şaldı. Aşikāre vü gizli nesne kımayup tārāc itdi. Atıla deri aralığında gizlenenden ⁽⁸⁾ kimse kırtulmadı. ‘Akıllar uçdı ve bilüler şaşdı. Hıle ve tedbır göñüllere okdan süñüden yol bulunmaz oldu. Qazā ⁽⁹⁾ inmege kılıçdan kırkardı. Erenler hāy hūyından ins ü cinni vuhū, tıyur yirin yuvasın terk idüp kıçmışıdı. Gözler ⁽¹⁰⁾ heybetinden ‘akıllar mütehayyir olurdı. Kılıçlar kırkusından başlar atlar ayağına düşüp yiryüzinde yuvalanurdı. At ⁽¹¹⁾ ayağından kırtulan toz yedinci kıt göge degin kıkmışıdı. Ādemlerden dökilen kıan ecel şahrāsında Nıl gibi akardı. ⁽¹²⁾ ‘Anter ol gün bir iş işledi kim Cebābire kavmi dağı işlemişidi. Belki dünyā yaradılalı kimseden hikāyet olmamışidi. ⁽¹³⁾ **Rāvī eydür:** ‘Anter ceng iderken Mes‘ūd'ıñ ‘alemin gözedürdi. ‘Ahdın bozduğı içün anı depelemek dilerdi. Muqrı'l-⁽¹⁴⁾ Vaşş ‘Anter'ıñ sağ yanınca öñine gelenüñ süñüyile göñli perdesin getürüp yüregine cān kırkusından yitürürdi. ⁽¹⁵⁾ ‘Urve bin el-Verd dağı şol yanından gürzile “‘Anter geldi.” diyü tenbih iderdi. Fi'l-cümle ‘Anter şafları bozup kıalbleri ⁽¹⁶⁾ yarup aħşam vaktinde kıarañuluğ gibi Mes‘ūd'ıñ ‘alemleri dibine irişdi. ‘Alem dibinde pehlevānlar bir sā‘at muķāvemet ⁽¹⁷⁾ idüp soñra inkisār yüz tıtdılar. Kıarañu ġalib olınca mecmū‘ısı çadırları içine irişdiler. Çadır bekleyen kıullar okıla bir pāre ⁽¹⁸⁾ yardım itdiler. ‘Avretler ve oğlanlar çığrışup feryād itdiler. Ol vaktde yigit kıocadan fark olunmazdı. Kimse kendü kıabilesin ⁽¹⁹⁾ bir ġayrıdan seçmezdi. Benī ‘Abs ol vaktde mağlūb gibi olup yine döndiler. Melik Kıays münādilere nidā itdürdi. Her kıarafdan ⁽²⁰⁾ yine gelüp cem‘ oldılar. Emyā-i ‘Arā‘ir kıavmine tağdan der-bendden artuğ yol bulmadılar. Çadırlarınıñ çevresine üşdiler. Girü ⁽²¹⁾ Mes‘ūd leşkerine ġalebe itdiler. Benī Kelb gelen bu hāleti göricek Mes‘ūd'a eyitdiler. Senüñ ‘ışkıñ bizüm başumuza çok iş getüriserdür. ⁽²²⁾ Eger Yemen çerisinden meded irişmezse bizden sağ kimse kırtulmaz. Eger bu gice cengi kıoyup ehlümüz ‘ayālümüz şaklamak ardınca ⁽²³⁾ olmazsavuz şabāħ olınca küllümüzi esir itmelü olurlar. Zırā bu kıavmüñ muşibetlerine şabr eyleyüp bahādurları-y-ıla buluşacaķlayın [218b] ⁽¹⁾

degüldür. Huşûşâ bu kara meyşûm ki sen ‘avretine ta‘aşşuk eyledüñ. Hep bizüm alayumuz bozup bahādurlarumuz öldüren ⁽²⁾ oldur.” didiler. Mes‘ūd'un göñline kıtı te’sir idüp eydürdi ki “Yâ Benü'l-‘amm! Bu işden ötüri ben sizi melāmet itmezsin ⁽³⁾ ve bunuñiçün ‘itāb dağı eylemezsin. Zîrā teklîf-ü mâ lâ-yuṭāḳuna ma‘nisi yokdur. Elbette baña vācib olmışdur kim bu kavmile düşmenlik ⁽⁴⁾ idem. Şimden girü terk itmek olmaz. Meger Yemen'ün külli ehlini helāk ideler ve mecmū‘-ı yirlerine ḥākim olalar. Zîrā ben eṭrāfa ⁽⁵⁾ ḥaber gönderüp ḳabileleri da‘vet itmişemdür. Elbette yardıma gelseler gerekdür. Ol vakt Benî ‘Abs'ün ḥālini göresiz. Ammā şimdi ⁽⁶⁾ siz didügünüzleyin ehl ü ‘ayāl şaklamakdan ğayrı çāre yokdur. Hep ṭağ başına çıkarup biz ṭop olup dört yanında ⁽⁷⁾ ṭuravuz. Bize yardımcılar gelüp irişince elümüzden geldükçe duruşu Benî ‘Abs'ile ceng idevüz. Yardımcı gelicek bu kavmi yağma ⁽⁸⁾ idüp mālların ve ‘ayāllerin alavuz. Göñlünüzü ṭar ṭutmak bunuñ gibi işlerden her ne ḥāl olursa siz yirlüsiz, olar ⁽⁹⁾ ğarīblerdür. Sizün çeriñüz ve yardımcıñuz çokdur. Anlara meded irgürür kişi yokdur. Siz aḳarşu gibisiz ki başı ve gözi ⁽¹⁰⁾ ola, anlar ol şuya beñzer ki bir yirde irkilmiş ola.” didi ve dağı eyitdi kim “Anlardan bir bahādur ve bir atlu ölse yiri boş ⁽¹¹⁾ ḳalır. Sizün birünüz gitse on yirine gelür.” didi. Dükeli kavmini bunuñ gibi sözile tesellî eyledi. Andan mālların divşürüp ⁽¹²⁾ şaklamak ardınca oldılar. Şabāḥ olunca mecmū‘-ı mālların ve ‘avretlerin oğlanların ṭağ başına çıkardılar. Kendüler at arḳasına ⁽¹³⁾ bindiler. Benî ‘Abs bunlaruñ bu fi‘lin göricek ḥāllerin bildiler. Melik Ḳays kavmine idüben çağırtdı ki “İy ‘emm oğlanları! ⁽¹⁴⁾ Cüst oluñ. Dört yañadan yardımcı irişmedin bu kavmi zebun⁷⁷¹ eyleyüm. Ben bilürem ki Mes‘ūd eṭrāfa ādemler şalmışdur. ⁽¹⁵⁾ Ḳabāyil cem‘ olsa gerekdür.” didi. ‘Anter eyitdi: “La‘net ol kimseye ki ḳaça ya girü döne eger Mes‘ūd'a yardımiçün ‘Ād Şemūd ⁽¹⁶⁾ kavmi dağı gelecek olursa.” Andan bilesince olan pehlevānlara çağırdı. Cümlesi bir yirden ḥamle itdiler. Benî ‘Abs dağı ardınca şayḫalar ⁽¹⁷⁾ itdiler. Şöyle ki ol

⁷⁷¹ 218b-14 zebun: zebūn

āvāzeden yir yarıla şanayduk. Cümlesi yürüyüp cenge girdiler. Mes‘ūd'ıñ kavmi dağı ol gün evvel⁽¹⁸⁾kiden ziyāde ceng itdiler. Zīrā katı gelmişlerdi. Cān kurtarmağıçün duruşdılar. Ne vaqt yardımcı gele diyü yol ⁽¹⁹⁾gözlerlerdi. Fi‘l-cümle ol gün dağı iki taraftan çeri deñiz gibi mevc urup birbirine toğundu. Göğüslere süñüler irişdi. ⁽²⁰⁾ Tamarlara kanlar karışdı. Er kişiler cānını mehlekeye atdı. Muħanneşler tağ şahrā yolın tutdı. Şuña degin uğraş oldu kim ⁽²¹⁾ bunlaruñ cengi gavğāsından gün kaçup mağribe düşdi. Ol iki çerinüñ heybetinden güneşde nūr kalmışdı. ⁽²²⁾ Mes‘ūd ol gün ‘Able maħabbetine ‘aşıkane ceng eyledi. ‘Able taħassürinden cānını mehlekelere bırağup kanlar dökerdi. ⁽²³⁾ Öyle vaqti oldukça ‘Anter, Mes‘ūd'a yakın oldu. Gördi kim ceng ider. Çağırup eyitdi: “Yā ibne'z-zāniye! Bu fitnelere [219a] ⁽¹⁾ hep sebep sen olduñ. Bu bilālar başuña anuñiçün geldi.” diyüp yine eyitdi ki “Vallāhi seni Yemen vilāyetine ḥasret kılayın ve Yemen ⁽²⁾ ehlini saña ḥayf dir eyleyeyin. Zīrā sen beni ‘ār odına yaķayın ve ğayret göñlekin geyüreyin diridüñ. Mecmū‘-ı illere ⁽³⁾ beni rüsvāy kılup melāmet eyleyeyin diyü kaşd iderdüñ.” didi ve bu şi‘ri okudı: **Şi‘r.** ⁽⁴⁾ [Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** ‘Anter na‘ra urup ḥamle kıldı. Muķrı'l-Vaḥş ⁽⁸⁾ ve ‘Urve ve dağı bākī bahādurlardan ḥamle itdiler. Şol yanından kız kardaşı oğlu Haṭṭāl yürüdi. Mes‘ūd dağı dört yanında ⁽⁹⁾ olan bahādurlara buyurdı. Karşu tırdılar. Ceng bāzārın germ eylediler. Cān metā‘ın şatdılar. ‘Alemleri uşatdılar. Sancaķları ⁽¹⁰⁾ şıdılar. Melik Mes‘ūd'ıñ dört bahādur kılı varıdı. Kendüyile evvelden bile büyümişleridi. Atası zamānında dağı aña ⁽¹¹⁾ muşāḥib olurlardı. Ceng ‘ilminde her biri hūnerbendleridi ve yağı yarağında üstāzlarıdı. Şöyle kim Mes‘ūd'ıñ ⁽¹²⁾ üzerinden yıl geçürmek istemezlerdi. Yolına baş cān fidi kılmak dilerlerdi. Ol gün gördiler kim iş bir dürlü ⁽¹³⁾ dağı oldu. Pes ellerinden gelenin ḥarc idüp cāna başa kalmayup duruşdılar. Gāh gürzile döğüşüp gāh süñü kılıcıla ⁽¹⁴⁾ uruşdılar. Benī ‘Abs'den ḥaylī kişi helāk itdiler. ‘Anter ve aşḥābı gördiler kim efendilerine kimseyi yakın iletmezlerdi. Dördine ⁽¹⁵⁾

dört kiři hamle itdi. Birisi Muḳrı'l-Vaḥş'ı mecrūḥ eyledi ve birisi 'Urve'nüñ atın dürtti, depeledi. Birisi ikisi 'Anter'üñ yanına gelüp ⁽¹⁶⁾ süñüyle 'Anter'e cerāḥat yetişdü. 'Anter'üñ cirāḥatden cānı acıyıcak ejdehā gibi kıjgurdı. İřidenlerüñ 'aqlı şaşdı. ⁽¹⁷⁾ Ḳullaruñ birini göğsinde dürtti. Süñü arķasında çıkdı ve birisini Muḳrı tutup öldürdi. Ammā Haṭṭāl, 'Urve atsuz ḳalıcaḳ girü ⁽¹⁸⁾ atlandurmağičün üzerine ṭurup geleni def eyledi. Şoñra 'Anter'üñ na'rasın işidüp 'Anter vardı. Gördi ki Melik Mes'ūd'a ⁽¹⁹⁾ yetişmiş. Hemāñ sā'at irişdi. Ḳılıcıla başında çaldı. Tā dişlerine degin indürdi ve eyitdi ki “'Able'nüñ 'āřıķı sen degülsin, ⁽²⁰⁾ benem yā ḳarnān!” didi. Andan řoñra bahādurlarından kimi buldı-y-ısa depeledi. 'Urve daḫı 'Anter'üñ böyle itdügin gördi. Ol daḫı çok ⁽²¹⁾ kiři helāk itdi. Fi'l-cümle Benī 'Abs zafer bulup mansūr oldu. Mes'ūd öliceḳ ol leşker ḳaçmağa başladı. Süñüler ardlarından ⁽²²⁾ yüreklerine irişdi. At ölüsi ādem ölüsine ḳarıřdı. Yigitleri ḳorḳudan ḳocaldı. Ḳocaları ölümün gözile gördi. 'Avret ⁽²³⁾ oğlan fiğānı göklere irişdi. Benī 'Abs sāz u seleb dişürüp māl u ṭavar tārāc itmege başladı. Gün ṭolıcak Ḳays Benī 'Abs'e [219b] ⁽¹⁾ eyitdi ki “Yā Benü'l-'amm! Girü Cebel-i Ğamām'a dönüñ kim ehl ü 'ayāle bir nesne yetişmelü olmasun.” didi. Hemāndem döndiler. 'Anter dönüp ⁽²⁾ giderken bu ři'ri oḳurdu: **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Vaḳti ki 'Anter'üñ bahādurlar ⁽⁶⁾ bu sözün işitdiler. Kemālātın ta'accüb itdiler. Andan ṭurmayup yürüdiler. Şabāḥ olunca Cebel-i Ğamām'a yetişdiler. 'Avret ⁽⁷⁾ oğlan bunlaruñ nuşretile geldüklerin bilüp mecmū'ısı feraḥ oldılar. Ṭağdan inmege ḳařd itdiler. Melik Ḳays eyitdi: “Şabr ⁽⁸⁾ idüñ görelüm. Bu itlerle bizüm ortamuzda daḫı ne mā-cerā olur. Şimdi inmek fikri řavāb degüldür.” didi. 'Anter daḫı ⁽⁹⁾ müvecceḫ gördi. Az günden řoñra ḳabileler cem' oldılar. Bunlaruñ üzerine geldiler. Benū Bāriḳ gibi ve Benū Dābıḳ ve Benū Bā'iz ve Benū Bāhiż ⁽¹⁰⁾ gibi. Melik Ḳays eyitdi: “Bu olacaḳ iř degüldür. Ğisāba şıgmaz gelen leşker.” didi. 'Anter eyitdi: “Nitmek gerek? Vallāhi bize şimden girü ⁽¹¹⁾ ḳarblar gerekdür ki cān ḳorḳuda ve süñüler dürtmesi gerekdür

ki tağı yirinden ire. Bu cihān kimseye bākī kalmadı. Anadan toğanlar ⁽¹²⁾ elbette öliserdür. Ölümünden ‘avret oğlan karkar. Er yigitler ölümünden kayurmazlar. Huşuşa şol kimseler ki her gün göğüslerden ⁽¹³⁾ cān, boğazlardan kan çıkarurlar ola. Bunuñla ki benüm i’tikādum yine biz manşūr olmamuzadur.” didi. Andan yürüyüp bahādurlara ⁽¹⁴⁾ haber itdiler. Yağı geldüğünü bildürdiler. Aña göre yaraqlar kıldılar. Bunlar bu hāletdeyiken sāyir kabileden dağı çeriler yetişdiler. Turduğınca ⁽¹⁵⁾ çeri arttı ve yağı çoğaldı. Erenler āvāzesinden ve atlar şüheybinden şöyle oldu ki dīvler ürkerdi. Kuşlar göge ağardı. ⁽¹⁶⁾ Atlar ayağı yir arkasında hendekler kesdi. Cebel-i Ğamām'ın dört yanından muşibet yilleri esdi. Ecel yağmurları yağup helāk ⁽¹⁷⁾ silleri akmağa başladı. Cebel-i Ğamām'ın bir tarafı gāyet şarb idi. At ve ādem yürümege mecāl yoğıdı. Māl ve tavarı ol tarafa ⁽¹⁸⁾ sürüp Benī ‘Abs'ün cümlesi tağ etegine inmişlerdi. Öñlerince ‘Anter dört yanında Benī Kırād'dan bir tã'ife yanında Muḳrı'l-Vaḥş ⁽¹⁹⁾ ve ‘Urve ve Haṭṭāl ve Nāziḥ ve dağı ‘Anter'ün i’timād itdüğü kişiler şahrāya inüp süñülerine tayandılar, tırdılar. Bu kavmün çokluğundan ⁽²⁰⁾ söyleşürlerdi. Muḳrı'l-Vaḥş ‘Anter'e eydürdi ki “Vallāhi yā ebe'l-fevāris! Eger bunlar sizden bir bir meydāna ādem çıkmak isteyeler. Mecmū'ına ⁽²¹⁾ galebe iderüz. Eger on bu kadar dağı olacaqlar olurlarsa evet eger bu keşretiler bir yirden hücum iderlerse kavmümüzden korkudur. ⁽²²⁾ Biz hōd her hālde kılıcumuzla başumuz kırtaravuz. Şabrumuzla kimse bize zafer bulmaz.” didi. ‘Anter yā fārisü'n-niyāk! ⁽²³⁾ Ben kavmüme bir kişi el şunmağa komazın nice başlar kesilüp kanlar dökülmeyince. Lāt u ‘Uzzā haḳḳı-y-içün eger ben yalunuz olsam bilemce [220a] ⁽¹⁾ hamle ider kişi olmasa on gün miḳdārı ceng iderin, dönmezin hattā dereyi depeyi bunların ölüsiyle tıdudurup kanları[yı]la ⁽²⁾ akıtmayınca.” didi ve dağı eyitdi ki “Hele şimdi ta‘cıl idüp bunların dırnakın tağıdup gözlerin öğertmege komamak gerekdür ⁽³⁾ ve bunların çoğı māl yağma itmek hevesine gelmişdür. Ceng kılayın bilür ādem sehdür.” didi. **Rāvī eydür:** Mecmū'ı tavāyif ⁽⁴⁾ atdan inmege kaşd itdiler. İllā Benī

Kelb bin Vebre ki Mes'ūd'un aşhābıdır, anlar inmediler. Zīrā begleri için anların⁽⁵⁾ gönülllerinde Benī 'Abs'e katı buğuzları vardı. Şabr idemediler. Her taraftan hamle itdiler. Bunlarınla gelen yigitecükler ki bunun gibi nesnede⁽⁶⁾ cāhilleridi. Cenge bile ikdām eylediler. Anlara Benī 'Abs'ün ol zamānda yiñi yitişmiş bahādur oğlancukları karşı çıktılar. Zīrā⁽⁷⁾ Benī 'Abs Yemen vilāyetine girdükde dört biñ miqdārı kişi idi. Geçen uğraşlarda biş yüz miqdārı bahādurlar ölmüştü. ⁽⁸⁾ Ol miqdārına yigitecüklerden at üzerine gelüp ol gün Cebel-i Ġamām'un çevresinde ceng itdiler. Arslan enügi gibi ⁽⁹⁾ duruşdılar. Aḥşam yakın olıcaḡ çok kişi hücum itdi. Benī 'Abs'e korku düşdü. 'Anter bu ḥālî göricek hamle kıldı. ⁽¹⁰⁾ Muḡrı'l-Vaḥş daḡı aña tābi' oldu. 'Urve ve Haṭṭāl her birisi biñer kişiye muḡābil olup düşmān çerisin yine çadırlarına ⁽¹¹⁾ iletdiler. 'Anter ḡayli ādem depeledi. Bahādurlardan gice olup karañuluk irişicek girü döndiler. Ammā şahrāyı ādem başından ⁽¹²⁾ tıdurmışlardı. Meydānuñ topraḡını kanıla rengin kılmışlardı. Teferrüc eylediler, ol gelen leşkerün mecmū'ısı meşverete ⁽¹³⁾ başladılar ki şabāḡ olıcaḡ ne kıllalar ve nenün gibi ceng ideler. Fi'l-cümle ol gice şahrāda ādem deñizi mevc ururdu. Süñüler ⁽¹⁴⁾ yıldırım gibi berḡ ururdu. Biraz ārām itdiler. Yarındası olıcaḡ yine bunların ortasında bir ceng oldu ki dünyā yaradılalı ⁽¹⁵⁾ iki leşker ortasında ancılayın ceng olmamıştı. Zīrā yir yirin bahādurlar yürüdiler. Er yigitler kendülerin belürtdiler. ⁽¹⁶⁾ Göğüslerde süñüler oynatdılar, kıllıçlar işletdiler. Başlara gürzleri ḡākim eylediler. Muşibet leşkerine destūr ⁽¹⁷⁾ virdiler. Nefs vilāyetini yağma eylediler. Cān şehrini yaḡdılar ve yıkdılar. Ecel eli ol gün ölüm ṭablını kaḡdı. İsrāfīl ⁽¹⁸⁾ ḡazā şūrını urdu. Kıyāmet günü şankim ol gün idi. Ceng 'ilmiyile 'ameli az olanlar katı 'azāba giriftār oldu. ⁽¹⁹⁾ Meydāna geldüğine peşimān oldu ve ba'zısı ceng 'ilmin bilmedüğine nedāmet kılırdı ve nice kişiler bu 'arşa-i araşāta ⁽²⁰⁾ girdüğine kan yaḡ dökerdi ve "N'olaydı fulānuñ sözine uyup bunun gibi sevdāya yiltlenmeyidüm." diridi. Benī 'Abs ol günde ⁽²¹⁾ koyun sürüsüne ḡurt girmiş gibi yügürürdü. Her birisi bir ṭarāfda kıllıca süñüyile etler

kesüp kanlar dökerdi. Biri yüzden ⁽²²⁾ yüz döndürmeyüp ceng iderlerdi. Aferîn ‘Anter'e kim ol gün ‘acâyib işler işledi. Arslan gibi añrayup ejdehâ gibi ⁽²³⁾ kıjgurup yöresine âdem gelmege kıomazdı. Kıanğı kıarafa ki teveccüh itse şığırcuk ürker gibi öñinden ürkerlerdi. Ol gün [220b] ⁽¹⁾ ‘Anter'ün öñine üç kıabile kıuş oldu on biñden artuğıdı. ‘Anter'ile hemân biñ kışı varıdı. Atludan yayadan ⁽²⁾ biş yüzi ceng iderdi. Biş yüzi Melik Kıays'ün çevresinde olurlardı. Zırâ Melik Kıays ‘Anter'ile evvel giceden ⁽³⁾ meşveret itmişlerdi. Yarın nice ceng ideceklerin Melik Kıays eyitmişidi ki “Yâ ebe'l-fevâris! Tedbîr ne olsa gerekdür. ⁽⁴⁾ Bunlar çok çeridür. Eger yarın dört yanumuzdan bizi ihâta idecekler olurlarsa hâl düşvâr olur.” didi. ‘Anter ⁽⁵⁾ eyitdi: “Eyle itmege kıomayalum. Biz dağı üç bölük olalum. Kıağıñ üç yanından ceng idelüm. Bir yanı hod yüksekdür. ⁽⁶⁾ Anı Allâh'a işmarlayalum. Mu kırî'l-Vahş'ıla ‘Urve sağ yanına kıursun. Anuñıla biñ atlu olsunlar. Rebî‘ ve kıardaşıları biñ ⁽⁷⁾ atluyıla şol kıarafa gitsünler. Sen ortada biş yüz kışiyile kıur. Bugün bu kıavar üzerine ceng idelüm.” didi. ⁽⁸⁾ Melik Kıays eyitdi: “Yâ ‘Anter! Sen hemân biş yüz kışı-y-ile mi cenge girürsin?” didi. ‘Anter eyitdi: “Ne‘am yâ melik! Vallâhi ⁽⁹⁾ bu biş yüz kışı-y-ile cemâ‘atlerini kıağıdayın. Şaflarını bozayın. Eger bende bir pâre süstlük görünürse sen_dağı ol ⁽¹⁰⁾ biş yüz kışı-y-ile kıamle idesin ve illâ ‘alem altından kııkmayasın. Tâ kim düşmen görebiye ki bizüm ceng itmez ⁽¹¹⁾ işsüz kıurur çerimüz var. Hîç aña ihtiyâcumuz yok. Görevüz ki nice olur? Bir iki gün idicek bunlar bizden kıama‘ın ⁽¹²⁾ keser. Andan şonra meydâna bir bir kııkup bahâdur kıaleb idevüz. Ol kıaktin biz bunlaruñ ‘azîzlerini kıor kıılavuz.” dimişidi. Melik ⁽¹³⁾ Kıays, ‘Anter'ün bu kıözine be-ğâyet ferah olup didüginleyin buyurmuşıdı. Her kıarafdan muhârebe iderlerdi. ‘Anter biş yüz kışiyile öñine ⁽¹⁴⁾ geleni hep def‘ eyledi. Hîç Melik Kıays kıamle itmege ihtiyâc kıalmadı ve bahâdurlardan kimse mu‘âvenet itmedi. Bahâdur öñinden kıaçup ⁽¹⁵⁾ bir kıâyifeden bir kıâyifeye düşürürdi ve cengden kıarınların kıoyururdu. Kıorkıudan içlerin kıoldururdu. Muhârebeye başlayık kıardaşı ⁽¹⁶⁾ şeybüb demişidi ki “Sen bugün baña

hemān süñü yaraqlayup tā Melik Qays teferrüc ide göre kim ceng nenüñ gibi olur.”
Çünkü ⁽¹⁷⁾ ħamle itdi, öñine gelen bahādurlaruñ dördini bişini süñü ucı-y-ıla yıqup öldürdi. Birini süñü ağacı-y-ıla urup öldürdi. Şeybüb'dan ⁽¹⁸⁾ bir süñü daħı aldı. Bahādurlar anuñ süñüsi oyunun göricek eydürlerdi ki “Bu ‘ilmde bundan üstād kişi olsa olmaz. Bunuñıla eceli ⁽¹⁹⁾ gelmiş kişiden ğayrı kimse muķātele eylemez.” dirlerdi. Buncılayın işlerle Benī ‘Abs'den ğuşşa yinildi. Feraħları artdı. Melik Qays ⁽²⁰⁾ şād oldı. ‘Anter sebebi-y-ile maķşūda irmege i‘tikād eyledi. Dört yanındağı kişiler eydürleridi ki “Vallāhi şimdi yiryüzinde ⁽²¹⁾ ‘Anter'den yigin ceng ider kimse yokdur. Bu bābda buña kimse yetişmez.” dirlerdi. A‘dā leşkeri vaķtı kim ‘Anter'üñ cengine nażar ⁽²²⁾ itdiler. Göñüllerine kórķu düşdi. Ğin yirden her biri çağırurdı. Kimse kıatına gelmezidi. ‘Anter çünkü bahādurlaruñ kendüden ⁽²³⁾ kaçduğın gördi, döndi. Melik kıatına geldi, eyitdi: “İy melik! Sen yirüñ bekle. İş āsāndur ben Muķrı'l-Vaħş ve ‘Urve'den [221a] ⁽¹⁾ yaña varayın. Göreyin kim neylerler. Hergiz belürmediler. Hiç ol taraıdan āvāz işidilmez ve ħareket belürmez.” didi. **Rāvī eydür:** Bunlar ⁽²⁾ bu sözdeyiken ‘Amāre⁷⁷² ilerü yürüdi. Bir ħāş kıızıl ‘Arabī ayğıra binmiş. Ağır bahālu libāslar geymiş. Cemī‘i aleti ħarbī müretteb, ekşer silāhı cevāhirile ⁽³⁾ muraşşa‘ ‘Anter'e eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Hiç aşĥābuñdan teşvīş çekme. Ben ‘Urve'(y)i ve Muķrı'l-Vaħş'ı gördüm. Ĥālleri ħoş üzerlerine⁷⁷³ ⁽⁴⁾ yüriyen ādemi başmışlar. Sen bu aradan gitme ki bu arada düşmān çokdur. Ben yine varayın. Anları yürüneyin. Eger buñalmışlarısa yardım ⁽⁵⁾ ideyin.” didi. Yortdı, gitdi. ‘Anter, ‘Amāre⁷⁷⁴ yardımına i‘timād itmeyüp kendüde anlara yardıma gitmek istedi. Andan Ebcür'ü⁷⁷⁵ kıoyup ⁽⁶⁾ bir ayruķ ata bindi. Zīrā Ebcür⁷⁷⁶ yorgun olmışıdı. Cidd idüp anlardan yaña vardı. Öñince Şeybüb tırmayup okıla bulduğın atardı. ⁽⁷⁾ Varup

⁷⁷² 221a-2 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁷³ 221a-3 üzerlerine: ürezlerine

⁷⁷⁴ 221a-5 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁷⁵ 221a-5 Ebcür'ü: Ebcer'i

⁷⁷⁶ 221a-6 Ebcür: Ebcer

Muḳrı'l-Vaḥş'a yetişince dereleri âdem ölüsinden tıldurdılar. anıla cihānı ğara virdiler. Muḳrı'l-Vaḥş'ı 'Anter gördi ⁽⁸⁾ kim tırmayup ceng ider. Arslan gibi dıřmāna amle ılır. Sūñısi ucı-y-ıla ğōñüleri perdesin yırtar. Ařāb daı ellerinden ⁽⁹⁾ geldükçe durışurlar. 'Anter ağırdı kim "[Kimsenüñ cisminde oma cāna maām / Öñüñe gelenin depele gerek, āzād ⁽¹⁰⁾ gerek ğulām / orma dıřmāndan yüz biñ olursa temām / Muřtuluk olsun ki āřıl oldu merām / ün fırsat bize virdi Melik-i 'Allām]" ⁽¹¹⁾ didi. Muḳrı'l-Vaḥş 'Anter'üñ sözün işidicek ğōñli uvvetlendi. Cengden daı cüst oldu. İki bile ol arada tırmayup ⁽¹²⁾ alışdılar. Ne adar âdem varısa şıyup ağıtdılar. Girü dönüp Melik ays⁷⁷⁷ atına gitdiler. Gelüp gördiler kim Melik ays cenge girmiş. ⁽¹³⁾ Yirinde ardaşı Ĥāriř'i omış. Meger 'Anter, Muḳrı'l- Vaḥş'dan yaña gidicek dıřmān ays'üñ üzerine yürümüş. Erliğine ama' eylemiş. ⁽¹⁴⁾ Dört yanından sūñü avāle eylemişler. Melik ays daı meřhūr pehlevānlardan idi.⁷⁷⁸ atında olan cemā'atile 'Anter gelince eşrafını şalayup ⁽¹⁵⁾ kendüye kimse afer bulmadı. Ceng eyledi, tırdı. 'Anter gelicek Melik ays'ı ğine yirine getürdi. 'Alem dibinde odı. Kendüzi aşam irişince ⁽¹⁶⁾ ceng eyledi. arañuluk 'āleme müstevli olıca cengden fāriğ olup iki araf daı adırlı adırına döndiler. Muḳrı'l-Vaḥş'üñ cengin ⁽¹⁷⁾ Benī 'Abs'üñ şabrın ta'accüb iderlerdi. Eydürlerdi kim "Bunlara oklukdan artuk nesneyile ğalebe olunmaz. Eger bunlar bunuñ gibi nesneden ⁽¹⁸⁾ ayurur iřilermisseyemen vilāyetine ğirmekde cür'et itmezlerdi ve hem kendüleri inanmazlar. Bu adar azacuk iři böyle řabr itmezlerdi ⁽¹⁹⁾ ve bilālara taamül eylemezlerdi. Arz-ı Meřāyif'i ařup ve 'Atebe-i fūrūı bunca māl ve avarıla ğeçüp daı bunca abīleleri ğeçüp bahādurların ⁽²⁰⁾ öldürüp bunda gelmezleridi." dirleridi ve 'Anter'üñ bahādurluğın añup müteayyir olurlardı. Birbirine "Ellerin aldırılabilir ⁽²¹⁾ Benī 'Abs'den kimse almamışdur. atı zamet eküp dururlar bugün." dirleridi. Andan bunlaruñ içinde Mu'amer ibni

⁷⁷⁷ 221a-12 ays: i

⁷⁷⁸ 221a-14 yār: i

Nufeyl dirleridi ⁽²²⁾ bir kiři varıdı. Ol eyitdi: “İy kavm! Bu Benî ‘Abs şol kavmdür ki şu‘arā bunları şi‘rinde vasf iderler. Hattā Mekke seyyidi ‘Abdulmuṭṭalib ⁽²³⁾ bin Hāşim şi‘rinde medḥ idüp añmıřdur. Ol şi‘r budur.” didi ve bu evyātı okudu: **Şi‘r**. [Arapça Şiir **[221b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] Vaḳtī ki bu kelecı bu kişiden ⁽⁴⁾ bu cemā‘t işitdi. Bunlaruñ içinde bir bahādur varıdı Mācid ibni Difā‘ dirlerdi. Ol eyitdi: “Yā mu‘mer! Bu ebyātı ‘Abdulmuṭṭalib, Benî ‘Abs ⁽⁵⁾ ḥaḳḳında kaçan didi?” Ol eyitdi: “Yā ibne'l-‘amm! Şol vaḳt ki vardı Benî Fezāre'yile⁷⁷⁹ Benî ‘Abs ortasında muşālaḥa itdi. Bu ⁽⁶⁾ ebyātı anda didi.” **Rāwī eydür:** Benî ‘Abs aḥşam olıcaḳ kılıçların sürüyi evlü evine geldiler. Mecrūḥ olanuñ ve cengde ⁽⁷⁾ düşenüñ yirine ḳāyim maḳām bulunmaduğına ğāyet acırlardı. Zīrā za‘ıfleruñ gücin üzen gidenüñ yirine yine nesne gelmedügidür ⁽⁸⁾ ve ğanilerüñ ḥuzūrına sebep olan biri gidicek yirine iki daḥı geldügidür. Ammā bahādurlar “Biz kendümüzi ḳurtaruruz. Ola kim furşat ⁽⁹⁾ ve nuşret daḥı bizüm ola.” dirlerdi. Fi'l-cümle ḳarañu irişicek bir pāre ta‘ām yidiler. Rāḥat olmağa iḳdām itdilerdi. Melik Ḳays, Benî ‘Abs ⁽¹⁰⁾ cem‘ idüp meşveret itmek diledi kim yarın ne kılalar. Cengde küllisi ḥāzır olıcaḳ üzerlerine nazar itdi. Bildi ğāyetde ḳorḳmıřlar. Hemān ⁽¹¹⁾ ‘Anter'üñ erlikine ṭayanurlar, eyitdi: “Yā benü'l-‘amm! Bu cemā‘at ki görürsiz, biz bunları helāk itmege ḳādirüz. Zīrā bunlaruñ çoğı māl ⁽¹²⁾ ṭavar yağma itmek hevesine gelmişdür. Belki ekşeri geldüklerine peşimān olmişlardır. Ceng uzayıcaḳ ümizlerin keserler, giderler ⁽¹³⁾ yāḥud daḥı ‘Arab gelüp bunlara yardum olsa gerekdür. Ol vaḳtde elümüzden gelenin ḍarb idüp depeleşevüz. Erlikile olavuz. Kendümüze ⁽¹⁴⁾ kimse(y)i güldürmeyevüz.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Bu iş ḳatı āsāndur. Şabāḥ olıcaḳ ḳıḳup meydāna bulardan er isteyelüm. ⁽¹⁵⁾ Eger rāzī olalar biz daḥı bahādur er göndürelüm. Vallāhi yā mevlāyi! Eger birümüzi öldüreler. Benüm göñlüm yirine gelmez. Tā anuñ ḳanın ⁽¹⁶⁾ almayayınca, cānumı ol yolda bezl itmeyince.” didi ve

⁷⁷⁹ 221b-5 Fezāre'yile: Fizāre'yile

‘Urve eyitdi: “Vallāhi ben bu kerre nevmīz oldum. Yine vaṭanumuza varmaḵdan. Şöyle ⁽¹⁷⁾ şanmazın ki yine Arz-ı Şerebbe'ye⁷⁸⁰ ve ‘Ālem-i Sā‘dī'ye⁷⁸¹ varavuz. Düşmān ṭapası olavuz. Zīrā bizüm varup anda ḥaberümüz işidilse ⁽¹⁸⁾ gerekdür. Ḥālümüz ne olduḡı Ḥicāz diyārında söylense gerek. Benī Fezāre⁷⁸² işidicek ḵatı feraḥ olur.” Didi daḡı ‘Urve aḡladı. Kız ḵardaşı ⁽¹⁹⁾ Selmā'yı aḡdı. ‘Anter, ‘Urve'nün sözine güldi, eyitdi: “Yā ebe'l-ebyaz! Ḥayātdan nevmīz olduñ. Saña beşāret olsun ki yarın ⁽²⁰⁾ bu teşvīşüñ gider. Bu ceza‘ götürülür.” didi. Muḵrı'l-Vaḥş, ‘Urve'nün kız ḵardaşı içün aḡladuḡın işidicek eyitdi: “Sen ⁽²¹⁾ Ḥicāz'da öleniçün aḡlarsın. Eger biz Müseyke'(y)i ‘Able'(y)i düşmān elinde görürsevüz ḥāl nice ola.” didi ve eyitdi: “Baña lāzımdur, yarın ⁽²²⁾ meydāna girüp bahādur ṭaleb idem. Eger ben anı öldürürsem kendü intikāmum almış olam.” didi. Andan evine gitmek istedi. ⁽²³⁾ ‘Anter eyitdi: “Ḷancarū gidersin yā fārise'ş-Şām? Muḵrı'l-Vaḥş eyitdi: “Varayın bu gice ‘emmüm kızı Müseyke'(y)i ṭoyınca göreyin. ‘Urve [222a] ⁽¹⁾ beni ḵatı ḵorḵutdı. Arḵamı kesdi.” didi. ‘Anter bunuñ bu sözün girçekden degülüdüḡin bildi. ‘Urve daḡı Muḵrı'l-Vaḥş'ı laṭīfeye ṭutup ⁽²⁾ maşḥaraya alduḡın bildi, ‘ārlandı. ‘Urve and içdi ki ol gice ḵara ola, yaluñuz çıḵa. Bahādurlardan kimse(y)i yoldaş idinmeye. ⁽³⁾ Andan ‘Urve aşḥābın alup ol gice ṭaḡ eteginde şabāḥa deḡin ḵaravul oldu. Ḥicāz ṭarafına baḵup daḡı kız ḵardaşı ⁽⁴⁾ Selmā'ya taḥassür iderdi. Göñlinü bād-ı şabāyıla eglerdi. Ḷoḵusı-y-ıla ḵanā‘at iderdi. Ḥarāretini anuñıla def‘i iderdi. **Aşma‘i** ⁽⁵⁾ eydür: ‘Urve buncılayın aḡlamaḵdan ve şaḡu şaḡmaḵdan tā şabāḥ olınca ḥālī olmadı. Şabāḥ olıcaḵ dört yanından ḵabīle⁽⁶⁾nün bahādurları cenge gelmege başladı. ‘Anter, Muḵrı'l-Vaḥş gelüp ṭaḡ etegine bunuñ yanına indiler. Muḵrı'l-Vaḥş, ‘Anter'e eyitdi: ⁽⁷⁾ “Yā ebe'l-Fevāris! Eger bu ḵavm bir ere rāzī olursa sen varup ḵavmüñ şaḡ yanın ḥıfz eyle. Şöyle ki dünegün ben itdümidi.” ⁽⁸⁾ didi. ‘Urve ḵatına gelicek ‘Urve'ye eyitdiler kim

⁷⁸⁰ 221b-17 Şerebbe'ye: Şirbe'ye

⁷⁸¹ 221b-17 ‘Ālem-i Sā‘dī'ye: ‘Ālem-i Su‘dā'ya

⁷⁸² 221b-18 Fezāre: Fizāre

“Var yā ebe'l-ebyaz! Bir pāre rāḥat ol. Gice ʔatı zaḥmet çekmişsindür. Biz bu kavmden ⁽⁹⁾ bir er ʔaleb idelüm. Ola kim meydāna bahādur göndereler. Ol sebebile kavmümüzden belāyı def idelüm.” didiler. Bunların ḥālī bu. ⁽¹⁰⁾ Geldü ki ‘Amāre⁷⁸³ ki öñürdi gün ‘Anter'ün yanından Muḥrı'l-Vaḥş'a ve ‘Urve'ye yardım itmege gitmişidi. **Rāwī eydür:** Nā-gāḥ ⁽¹¹⁾ yolda bir bölük Yemen atlularına uğradı ki Melik Mes‘ūd vilāyetinden beglerine yardım itmege gelürlerdi. ‘Amāre'(y)i⁷⁸⁴ gördiler. ⁽¹²⁾ İlerü yürüdiler ki Mes‘ūd'un çerisinün Benī ‘Abs'ile ḥāl ne olduğın şoralar. Bunlardan birisi ilerü yürüdi. ‘Amāre'ye⁷⁸⁵ “Ṭur yā yigit! ⁽¹³⁾ Saña ḥaber şorayın.” didi. ‘Amāre⁷⁸⁶ daḥı ṭurdu. Bu yigit ilerü varınca ‘Amāre'(y)i⁷⁸⁷ düşmān ḥalkından idüğün bildi. Yoldaşlarına ⁽¹⁴⁾ çığırdı. Yoldaşları ilerü geldiler. ‘Amāre'(y)i⁷⁸⁸ içlerinden biri bildi, eyitdi: “Vallāhi buña ‘Amāre⁷⁸⁹ dirler ve bunun Rebī‘ adlu bir ʔardaşı ⁽¹⁵⁾ vardır. Bunlar benüm ʔardaşum ve bir ‘emmüm oğlın öldürüp ṭurur. Ben yirümden bunlaruniçün geldüm. Ḥaḫ Te‘āla bunu elüme virdi. ⁽¹⁶⁾ Andan bu ḥalk ilerü yürüyüp ‘Amāre'(y)i⁷⁹⁰ şoydılar. Cemī‘-i esbābın aldılar. Biraz muḥkem let itdiler. Andan eyitdiler: “Bunun bu ʔadar esbābın ⁽¹⁷⁾ aldūḫ. Revā budur ki bunu Lāt u ‘Uzzā başı şadaḫası bunu āzād idevüz. Bunun üzerine ittifāḫ idüp ‘Amāre'(y)i⁷⁹¹ şalıvirdiler. ⁽¹⁸⁾ Cemī‘-i esbābın ol ʔanlusına virdiler. ‘Amāre⁷⁹² daḥı ‘uryān baş açuḫ gider. Gāḥ düşer gāḥ ṭurur. ʔorḫar ki ʔabīlesinden ki bir ⁽¹⁹⁾ kişiye uğraya. Bunu bu ḥālile göre. Ḥuşūşā ki Benī ʔırād'dan ve ‘Anter'den ‘Amāre⁷⁹³ daḥı bu vechile giderek aḫşam yetişdi. ⁽²⁰⁾ ʔarañuluḫ oldu. Yolu Yemen ṭāyifesinden bir ṭāyifenün

⁷⁸³ 2212-10 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁸⁴ 222a-11 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

⁷⁸⁵ 222a-12 ‘Amāre'ye: ‘Ammāre'ye

⁷⁸⁶ 222a-13 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁸⁷ 222a-13 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

⁷⁸⁸ 222a-14 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

⁷⁸⁹ 222a-14 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁹⁰ 222a-16 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

⁷⁹¹ 222a-17 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

⁷⁹² 222a-18 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁹³ 222a-19 ‘Amāre: ‘Ammāre

çadırı üzerine uğradı. Bunuñ sesin alup itler üşdi. Şağından ⁽²¹⁾ şolından itler havāle oldu. Ādem yetişince ekşer yirin itler mecrūh eyledi. Āhir it āvāzın alup bunuñ üzerine ādemler geldi. ⁽²²⁾ Gördiler ki bir ‘uryān kişi gövdesinde kāmçı pāreleri var. İtler ekşer yirin yırtmış. “Gice gelüp bizüm atlarımız uğurlayan ⁽²³⁾ budur.” diyüp defī tutdılar, bağladılar. Beglerine getürdiler. Bu kabīlenüñ begi dahı göricek eyitdi: “Veyleke yā şeytān! **[222b]** ⁽¹⁾ Kānı dün gice uğurladıguñ atlar?” ‘Amāre⁷⁹⁴ eyitdi: “Yā emīr! Ben uğrı degülin. ‘Arab beglerinden bir begin. Başuma muşbet gelüp tırur.” ⁽²⁾ Ol beg eyitdi: “Yalansın yā şeytān, yā karnāñ! Üş sen ne hāllü kişi idüguñ şimdi saña işkence di durur.” Andan ⁽³⁾ kullarına buyurdi. Tiz bu mel‘ūnı bağlañ dahı uruñ. Benüm kara aygırımı ve aşkar yundımı ne eyledi? Diyince muhkem işkence ⁽⁴⁾ virüñ.” didi. Bunlar dahı “Sem‘ān ve tātāten!” diyüp ‘Amāre^{(y)i}⁷⁹⁵ aldılar. Bir çadır direğine şardılar. İki tarafından iki cellād ⁽⁵⁾ kul mıkra‘a⁷⁹⁶ urdılar. Şol kadar urdılar ki eti derisinden ayrıldı. Kānları yiryüzine revān oldu. ‘Amāre⁷⁹⁷ ne kadar ki feryād ⁽⁶⁾ diyi çığırdı. Kimsene feryāzına irişmedi. Āhir şol kadar zārı ve tazarru‘ it[di] ki hatun kişiler esirgediler. Beglerine geldiler, eyitdiler: ⁽⁷⁾ “Yā emīr! Ol kişiye şol kadar ‘azāb itdiler ki hīç dünyāda kimseneye olmuş degüldür. Eger uğrımissa şimdiye degin ikrār iderdi ve hem ⁽⁸⁾ yüzine dahı hīç uğurluk düşmez. Belki ‘Arab muħanneşlerinden bir muħanneşe beñzer yā emīr! Senden dilek iderüz ki li-vechi‘l-lāti ve‘l-‘uzzā, ⁽⁹⁾ bunu āzād idesin.” didiler. Bu beg eyitdi: “Çünkü eyle dirsiz, ırte kullara buyurayın. İrte burnına kıl takup kollarına ⁽¹⁰⁾ bıcağ şancup cemī‘i ‘askeri gezdürsinler. Andan soñra şalı vireyin.” Bunlar eyitdiler: “Hoş yā emīr! Ne eylerseñ eyle. Tek şalı⁽¹¹⁾vir inildüsinden feryāzından kurtulalum. Şabāh olıcağ bu beg buyurdi ki ‘Amāre^{(y)i}⁷⁹⁸ ol didügi gibi teşhīr ideler.

⁷⁹⁴ 222b-1 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁹⁵ 222b-4 ‘Amāre^{(y)i}: ‘Ammāre^{(y)i}

⁷⁹⁶ 222b-5 mıkra‘a: maḳra‘a

⁷⁹⁷ 222b-5 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁷⁹⁸ 222b-11 ‘Amāre^{(y)i}: ‘Ammāre^{(y)i}

Der-ḥāl ⁽¹²⁾ birkaç kullar ‘Amāre'nüñ⁷⁹⁹ burnına kıl takup kollarına bıcaḳ şancup boynına bir urḳan daḳup kimi ardınca kimi öñince gezdürdiler. Ḳabīlelerinüñ ⁽¹³⁾ oḡlancuḳları ardına düşdiler, gezdüreyin. Benī ‘Abs leşkeri ṭarafına yakın getürdiler. ‘Anter daḳı kendü ḳabīlesinden ⁽¹⁴⁾ Muḳrı'l-Vaḥş'ıla ṭaşra çıkup Yemen ṭayifesine yakın gelmişidi ki meydāna gireyidi. Ḥaşm ṭaleb ideydi. Nā-gāḥ ‘Amāre'nüñ⁸⁰⁰ gözi ırakdan ⁽¹⁵⁾ ‘Anter'e ṭaş geldi. “Yā ebe'l-fevāris! Feryād.” diyü çığırdı. ‘Anter daḳı ‘Amāre'(y)i⁸⁰¹ āvāzından bildi. Def‘ī kullaruñ üzerine at şalup ⁽¹⁶⁾ ‘Amāre'(y)i⁸⁰² ḳurtardı. Andan ḥālinden şordı. Ol vāḳı‘asın bir bir ḥaber virdi. Andan ‘Anter, ‘Amāre'(y)i⁸⁰³ aldı. Kabīleye virdi. Ḳullarına ⁽¹⁷⁾ ṭapşurdu. Andan ‘Anter yirine geldi. İki ṭarafdan şaf şaf olup yürüdiler. Bahādurlar tazı atlara binüp mahmūz urdılar. Meydān kenārında ⁽¹⁸⁾ ṭavus-vār cevḻān kıldılar. Sāyir ḳabīle ḥalḳı yürüdiler. Tozlar ḳopardılar. Şayḥalarından ṭaḡı ṭaşı yanḳulandurdılar. Dirilüp ṭaḡuñ ⁽¹⁹⁾ muḳābiline geldiler. ‘Anter'üñ cengin görmege çok kişi varıdı ki heves idüp umarlardı. Depeledüğinden ḳatı şafā sürerlerdi. ⁽²⁰⁾ ‘Anter daḳı ol ṭāyifeleri gördi ki ḥamle itmezler. Bir pāre feraḥ oldı. Çıkup anlardan er ṭaleb itmek istedi. Muḳrı'l-Vaḥş ⁽²¹⁾ evvel ben çıkayın diyüp müretteb müsellaḥ bir ‘Arabī ḳışraḡa binmişidi. Meydāna girdi. Yakın varıcaḳ çağırdı kim “Yā ‘Arab ḳabīleleri, yā Yemen uluları! ⁽²²⁾ Her ne ḥāl olsa siz bu yirüñ ulularısız. Bu ḳadar aşḥābuñuz var. Biz bir ḡarīb ṭāyifeyüz. Yardımumuz az bize. Bahādurlaruñuz ⁽²³⁾ göndürüñ gelsünler. Biz sizüñ bahāduruñuz zebūn itmekden artuḳ ḡarazumuz yoḳdur. Eger ceng dirseñüz dün gördüñüz. [223a] ⁽¹⁾ Eger bizi az sanursañuz ma‘nīde sizden çokuz. Zīrā bizüm birümüz sizüñ biñüñüze muḳābil olur. Eger bu söze inanmaz ⁽²⁾sañuz ben bu ḳabīlenüñ ḳulınuñ kemter ḳulıyın. Bunlarda benden ḥaḳīr kişi yoḳdur. Şimdiki

⁷⁹⁹ 222b-12 ‘Amāre'nüñ: ‘Ammāre'nüñ

⁸⁰⁰ 222b-14 ‘Amāre'nüñ: ‘Ammāre'nüñ

⁸⁰¹ 222b-15 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

⁸⁰² 222b-16 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

⁸⁰³ 222b-16 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

hâlde bunlara bir konuk gibiysin. Baña ⁽³⁾ adlu bahādurlarunuñuzdan yigirmi yāḥud elli elli yüz yüz ādem gönderüñ. Görüñ kim ben_dahı anlarunuñla ne iş ⁽⁴⁾ işlerin.” didi. Eger cümleñüz dirseñüz dek ḥamle idüñ, görüñ biz her taḫdırce sizi kırup oḡluñuzu kızuñuzu mālunuñ ⁽⁵⁾ ṭavarunuñu yaḡma itsevüz gerekdür. Gerekise ḥamle idüñ, gerekise ṭuruñ.” didi. Anlardan bir dem kimse gelmedi, eglendi. Muḡrı'l-Vaḡş ⁽⁶⁾ dahı yirin vaṭanın añup bu şi'ri eyitdi ki mezkürdur: **Şi'r** [Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] ⁽⁹⁾ **Aşma'ı ve Ebū** ‘Ubeyde rivāyet iderler ki Muḡrı'l-Vaḡş şi'rin temām idince eṭrāfdan bahādurlar yürüdiler. Üzerine geldiler. Süñüler ⁽¹⁰⁾ ḥavāle kıldılar ki yüzden artuḡıdı. Muḡrı'l-Vaḡş bunlaruñ çoklığından kōrkup ‘adl ve inşāf ṭaleb itdi. Anlardan dahı Cāvir bin ⁽¹¹⁾ Vārid ibni Ebū'l-Ḳıtan bin Semālık dirlerdi Beni Bāriḡ'den bir kişi varıdı. Ol meydāna girdi. Bir ḥāş ‘Arab ayḡıra binmişidi ki ⁽¹²⁾ dahı elinde bir süñüsi varıdı ki yıldırım gibi berḡ ururdu. Muḡrı'l-Vaḡş'a yakın gelicek şi'rine bir naḡire eyitdi. **Şi'r.** ⁽¹³⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁵⁾ Bu şi'ri oḡudı dahı Muḡrı'l-Vaḡş'a yakın varıcaḡ ḥamle kıldı. Geldüḡi gibi Muḡrı'l-Vaḡş süñü öḡçesi-y-ile dürtti ⁽¹⁶⁾ düşürdi. ‘Arab kavmi görüp ta‘accüb itdiler bunuñ bu vechile ceng ‘ilmin bildüḡine. Andan şoñra ⁸⁰⁴ bir bir bahādurlar gelüp muḡābil ⁽¹⁷⁾ oldılar. Kimini dürtti yire bıraḡdı, kimin ḡalup aḡtardı. Bir sâ‘atde otuz biş pehlevānını öldürdi. Ḳırḡını esir eyledi. ⁽¹⁷⁾ Bunı göricek meydāna ayruḡ kimse girmedi. ‘Anter bunı gördi. Ġāyet feraḡ oldu. Aña dahı her ṭarafdan pehlevānlar gelüp ⁽¹⁹⁾ üşmişlerdi. ‘Anter na‘ra urup bunlara ḥamle itdi. Dört yanına ṭurmayup depindi. Benī ‘Abs ola kim bir nesne irişe ⁽²⁰⁾ diyüp küllüsi ḥamle eylediler. İki leşker ḡarışdı. Süñüler ādemlerden öñdin irişdi. ‘Azrāyilden ḡaber virdi. Muşāyib çoḡaldı, ⁽²¹⁾ ‘acāyib arttı. Yir gök tozdan görünmez oldu. Maḡrib maşrıḡ ḡarañudan belürmez oldu. Erenler feryāzı göklere ⁽²²⁾ irişdi. Gözler kütüldüsi yedi ḡat yirlere geḡdi. Ḳandan ādem belürmez oldu. Şaḡrāyı kırmızı renk ṭutmuşıdı. ⁽²³⁾ Ölüm ilḡileri ḡālib ve maḡlūb

⁸⁰⁴ 223a-16 geliceḡ: i

ortasında varur gelürdi. Yiryüzinde sıl olmışıdı. Bahādurlar na‘rasın işitdiler. [223b]

(1) Gök gürler şanurıdı. Korkularından kaçarlarıdı. Dōst dōstdan kardaş kardaşdan ayrılmışıdı. Atanuñ oğuldan derdi (2) kalmamışıdı. Bahādurlaruñ çoğı atlar yorulduğundan yayağ ceng iderlerdi. Kuşlar üzerlerine üşüp ölü gövdesin (3) gözedürlerdi. Ba‘zıların kabilesi dirilüp “Oğul kardaş!” diyü nevhalılar iderler. “Vāy nideyin?” Āvāzıla leşkerüñ içi tölmişıdı. (4) Şanasın kıyāmet günü olmışıdı. Muqrı'l-Vaḥş'ın ol gün atı düşüp yayağ kaldı. ‘Anter üzerine geldi. Gelenile ceng idüp (5) yine Muqrı'l-Vaḥş'ı atlandurdi. Aḥşam olunca bu resme ceng itdiler. Aḥşam karañısı ġālib olıcağ yine çadırlu çadırına (6) döndiler. Şavaş gitdi, korku yinildi. Benū ‘Abs bu azlığıla girü bu leşkerden üç yüz miqdārı esirlerin almışlardı. (7) Tağa bile iletmişleridi. Çünkü tağ başına çıkdılar, esirleri berkitdiler. Üzerlerine kulları kodılar. Şabāḥ olıcağ yine ceng (8) yarağın gördiler. Bu hāl üzre tıururken nā-ğāḥ gördiler. Bir taraftan leşker belürdi. Meger Necde dirlerdi bir kabile varıdı. (9) Sāḥil-i bahride Arz-u Talḥa'da olurlardı. Aya ve deñize tapıcılarıdı. Anların bir re‘isi varıdı. ‘İfrīt-i Savāḥil dirleridi. (10) Tengri'nüñ każası idi ve dehrüñ āfeti idi. Melik Kays bu leşkeri göriceğ katı melül oldı. ‘Anter'e eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Eger (11) Biz bu yerde bunıñ gibi bilāya uğrayacağumuz bilsevüz vaṭanumuz koyup gitmezduk. Nu‘mān ile ceng iderdük. Andan (12) bu kadar göreceğümüz ma‘lūm degülidi ve hem ol_dahı bizüm üzerümüze bundan ziyāde çeri göndürmezdi ve kız kardaşum Mütecerride (13) olayıdı ki şulḥ ideyidi. Ebedi ortamuzda ‘adāvet olmayayıdı.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Ol nesne fevt olmadı. Ne vaḳt ise (14) ḥāzırdur. Belki şimdiki hālde dahı iktidārumuz vardur. Zīrā bu gice bizüm katumuzda üç yüz esir vardur. Anların sebebi-y-ile (15) cānumuz kurtarsavuz girü Arz-ı Hicāz'a varsavuz olur. Şabāḥ olıcağ ḥod ol kadar dahı getürürin. Eger anlar bizümle girü (16) inşāf idüp bir bir meydāna gelecekler olursa dükelisini senüñ katuña getüreyin.” didi. Melik Kays eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! (17) Ol bir işdür kim şimdüden girü olmaz. Hemān çäre

bunda dürüşmekdür. Kız kardaşum Mütecerride'nüñ âdemisi gelince zîrâ bilürem.

(18) Ol bizümile Nu'mân arasında bir şulh itse gerekdür yoksa Emyâ-i 'Arâ'ir kıanda Arz-ı Şerebbe⁸⁰⁵ kıanda ve hem bu kıadar kıabileyi ne vechile geçe⁽¹⁹⁾ bilevüz. Evvel ki bu diyâra girdüñ, mecmû'-ı halk bizden ğâfiliken bu kıadar ceng oldu. Başlar kesildi, kıanlar döküldi. Kıaçan mutaşavvur⁽²⁰⁾ olur. Görelüm Tengri Te'âla başumuza getüriserdür. Hemân olacağı oldur ki şimdi kıılıcıla çalup süñüyle dürtüşmekdür. Andan⁽²¹⁾ ol gice ol iki leşker kıarâr eyledi. Benî 'Abs'üñ çevresinde kıabileler deñiz gibi mevc ururdu. Birbirine meydâna birbirine⁽²²⁾ girmek istedüklerine melâmet iderlerdi ve eydürlerdi kim bunlara çokluğıla çäre olur olursa yoksa bunlaruñ bahâdur⁽²³⁾larına kimse muķâvemet itse olmaz dağı ol işidilen meşhûr bahâdurları meydâna gelmediği bir günde on kez depelediler, ölmez.” [224a]⁽¹⁾ didiler. Aralarında bir kışi varıdı. Zühel bin Câbir dirlerdi. Pîr-i fertût idi. Eyitdi kim “Lât u 'Uzzâ haķķı-y-içün ben anı işidürdüm⁽²⁾ ki günde üç yüz kerre depelenür ölmez. Gözümile dağı gördüm. Biregüden işitme degül başını kesdiler. Yire bıraķdılar yine cismine⁽³⁾ vardı. Andan şöñra dirilüp nice kışinüñ başın kesdi. Bahâdurlar öldürdi.” Güleşdiler, eyitdiler kim “Bu didüğüñ⁽⁴⁾ hîç olur iş degül. Olduğına dağı yokdur. Kimse işitmemişdür.” didiler. Andan şabâh olunca eglendiler. Ya'ni ceng⁽⁵⁾ itmeyüp dinlendiler yoksa kıorkusından kimse uyumazıdı ve râhat itmezidi. Şabâh olıcaķ ittifâķ bunuñ üzerine itdiler ki⁽⁶⁾ bir bir meydâna girmegi kıoyalar. Benî 'Abs dört yanından üşüp atlu yaya küllüsi bile hamle kıılıp hışâr ideler. Tâ anuñıla bir iş⁽⁷⁾ başaralar. Kıılıçların taķıtdılar, süñülerin getürdiler. Bu fikrile çıkdılar. Gördiler ki üç kıabile irişdi. On artuķ⁽⁸⁾ atlasu var. Mâl tavar yağmalamağa gelmişler. Benî 'Abs Yemen ehline itdüğü işleri işitmişler. Mâlları çokluğın bilmişler⁽⁹⁾ ve kendülerüñ cemâ'ati az olup mâlları ğayrı kıabile mālından çok olduğın ve 'avretleri hüsn ü cemāl ıssı olduğına tamar itmişler.⁽¹⁰⁾ Bunuñ gibi bâtıl sevdâlara yiltenüp gelmişler.

⁸⁰⁵ 223b-18 Şerebbe: Şirbe

Aç ʿāʿife imiş. Velī ceng bābında be-ğāyet puhteler imiş. Ol ʿİfrīt-i Sāḥil didükleri ⁽¹¹⁾ bahādur daḥı anlardanımış. Şabāḥ olıcaḥ irişdiler. Anlar bu çeriye ʿarışdılar. Ol ʿİfrīt-i Sāḥil didüklerinin adı Nābiḥ binü'n-Nahāş ⁽¹²⁾ idi. Başı gāyetde büyük idi. Gövdesi ʿaḡa beñzerdi. Bir ʿucube sūretidi. Çok kabīleleri esīr idüp nice diyārı ısız ⁽¹³⁾ ʿkomışdı. Benī ʿAbs'ün işi anuñ ʿatında maʿlūm ⁸⁰⁶ olıcaḥ ki Arz-ı Meşāyif'de ve Emyā-i ʿArāʿir'de nenüñ gibi iş itdiler ve ⁽¹⁴⁾ ʿAnter'ün bahādurluḡın söylediler ki “Mesʿūd'ıla işler işledi. Bundan ʿacaba geldi.” Eyitdi ki “Kamer ḥaḡḡı-y-içün ve deñiz ḥürmeti-y-içün ⁽¹⁵⁾ eger ol bahādur Yemen vilāyetinde ʿarār ide, benüm mertebem bahādurlar ʿatında yinilür. Ol ziyāde mertebe bulur. Gerekdür kim ben anuñıla ⁽¹⁶⁾ varup ḥāllaşam. Kabīlesinden iʿtimād itdügi kişileri depeleyem. Ḥūşūşā ki anlaruñ şol ʿadar mālları ola ve maḥbūbları ʿālemde ⁽¹⁷⁾ söylene. Ben cemiʿ-i ʿömrümde kendümi bahādurluḡdan ḡayrı nesneye nisbet itmedüm. Deñiz kenārında beriyyeliklerde ısız yirlerde ⁽¹⁸⁾ gezeyin. Anlarda şunuñ gibi māllar ve develer ve güzeller vardır.” didi. Andan kabīlesini cemʿ idüp Cebel-i Ġamām'a ʿazm idüp olıdı ki ⁽¹⁹⁾ geldi. Şabāḥ yetişdi. Ol kavm anuñ gelmesi-y-ile gāyet feraḥ oldılar. Şāzılıḡlar idüp ʿarşu vardılar. İʿzāz ve ikrām birle ⁽²⁰⁾ getürdiler, çeriye ʿarışdurdılar. Her kişi “Hemān furşat bizümdür. Ġanīmet günidür.” diyü sevinürdi. “Māllar ve develer ve ʿadırlar ⁽²¹⁾ ve ʿavretler ve oḡlanlar alalum. ʿİfrīt gelmişdür.” Segirdüşürlerdi. Andan ʿİfrīt-i Sāḥil'e Benī ʿAbs'ün heybetin Mesʿūd'ıla ⁽²²⁾ ve bunlaruñıla mā-cerāsın söylediler. ʿİfrīt eyitdi: “İmdi benüm geldüḡümü gizlen, Benī ʿAbs işitmesüñ. Tā kim ʿaḡdan ⁽²³⁾ aşıḡa ineler. Ben anlardan sizüñ yūregüñüz şovudayın yoksa benüm geldüḡüm işidiceḡ ʿaḡdan inmezler. Teşvīş artar.” [224b] ⁽¹⁾ didi. Bunlar daḥı “Eyle idelüm, olsun.” diyü ittifāḡ itdiler. Şafları düzüp cenge yaraḡlandılar. Benī ʿAbs daḥı ʿaḡdan dökülüp ⁽²⁾ aşıḡa indi. Elllerinde sūnüler oḡlar kılıçlar müretteb gördiler kim bu kavmüñ ḥālleri bir dürlü daḥı olmış ḡavḡaları

⁸⁰⁶ 224a-13 idi: i

artmış ferahları ⁽³⁾ ziyāde olmuş tağūñ çevresinde çeri çoğalmış. Biraz tırdılar. Ne hāldür, görelüm diyü bu hāli katı ta‘accüb itdiler. Melik Kays eyitdi: ⁽⁴⁾ “Vallāhi bu kerre işümüz katı müşgil oldu. Şöyle beñzer ki bu memleketde hīç kimse kalmadı. Bizüm üzerümüze gulū idüp geldi.” didi. ⁽⁵⁾ Bir yire gelüp meşveret itdiler. “İnelüm mi? İnmeyselüm mi?” diyü tanışdılar. Rebī‘ eyitdi: “İnmek maşlahat degüldür. Zīrā bizüm kavmümüzüñ ⁽⁶⁾ çoğı başludur ve kalanı zahmetden helāka yakın olmuşlar. Eger inüp bu tayifeye muķābil olur, sözü cümlemüz helāk oluruz. ⁽⁷⁾ Şavāb oldur kim Hepümüz yayak olup tağūñ çevresinde devriye idevüz. Kimse çıkarmayavuz. Tağ başında harīmümüz ⁽⁸⁾ şaklayavuz, tā ölince çalışavuz.” didi. ‘Anter elli atlıyla tağ dibinde idi. Zīrā gice karavula çıkmıştı. Şabāh olıcaķ ⁽⁹⁾ ol t̄ayifelere nazar kıldı. Gözine hoş gelmedi. Bunlaruñla yine muḥārebe itmek fikrinde idi. Muķrı'l-Vaḥş ve ‘Urve ve sāyir bahādurlar ⁽¹⁰⁾ ki evvelden meydāna girmek ‘adetleri idi. Geldiler, ‘Anter yanına dirildiler. Eyle umarlardı ki düşmānları dünki gün gibi bunlaruñla ⁽¹¹⁾ bir bir meydāna girüp ceng eyleye. Eglemegile bunlara zafer bulalar. Buñlaruñ hāli böyle. Ammā ‘İfrīt-i Sāḥil atlanup şabāh olıcaķ Benī ⁽¹²⁾ ‘Abs'e karşı tırdı. Bir ‘acāyib ata binerdi. Deñizde beslenmiş arkası uzun gögsi yüksek mecmū‘-ı silāḥla ceng iderdi. Çevre ⁽¹³⁾ sinde hāzır itmişidi. Vakti ki tağa yakın oldu, çağırdı, eyitdi kim “Yā ehle'l-Ḥicāz! Size ne oldu ki mütereddid olduñuz. ⁽¹⁴⁾ Ekşerüñüz tağa taşa gizlenür, ölümünden korkduğundan. İmdi eger sizüñ korkuñuz bizüm çokluğumuzdan ise deñiz ḥaķķı-y-içün ⁽¹⁵⁾ andan size hīç nesne olmaya. Zīrā sizüñ ‘özrüñüz zāhirdür. Erbāb-ı başāyire kamer ḥaķķı-y-içün ben inşāf iderin. Şol kadar kim ⁽¹⁶⁾ sizüñiçün kimse beni melāmet itmeye. Ben kimseye ehl-i eşrār gibi güç itmezin. Her işi yönile işlerin. Bunuñ birle ki sizden birüñüz daḥı ⁽¹⁷⁾ Arz-ı Ḥicāz yüzünü görmek olmaz. Sizüñ hemāñ günüñüz bugündür.” didi ve daḥı eyitdi kim “Benden nefsüñüze emān aluñ. ⁽¹⁸⁾ Bir bir çıķuñ meydāna gelüñ. Ceng idelüm. Görüñ ki ben_daḥı size ne kıların. Sizden dünyāda yürür kişi kımayın. Eger ⁽¹⁹⁾ kalursa

benüm itdügüm işi ‘ālemde anlar söyleyeler.” didi. Vaqtī kim Benī ‘Abs bahādurları bu sözi işitdiler, feraḥ oldılar. ⁽²⁰⁾ Eyitdiler kim “İş biz didügümüz gibi olisardur.” Andan buña bir bahādur göndürdiler. Yakın varduğınlayın ol bahāduru süñüyle ⁽²¹⁾ dürttdi, aḳtardı. Bir dāḥı vardı. Anı daḥı depeledi. Bir daḥı vardı. Gürzile anı daḥı yıḳdı. ‘Urve ol ḥāli gördi. Kendü ⁽²²⁾ varmaḳ diledi. Muḳrı'l-Vaḥş daḥı ḳaşd itmişidi. ‘Urve öñürdi, atını meydāna sürdi. ‘Anter Melik Ḳays'ıñ ṭağdan inmeyüp ⁽²³⁾ tevaḳḳuf itdügi-y-içün Melik Ḳays ḳatına gitmişidi. Vardı “Niçün inmedüñüz?” diyü ‘itāb itdi ve eyitdi kim “Bu fikrile düşmān ṭama‘a [225a] ⁽¹⁾ düşer. Ḥāl düşvār olur. Uluya kiçiye yardum olunmaz. Benī ‘Abs'i helāk itdürdük.” didi ve “Ḥāṭıruñı ḥoş ṭut ki ben ⁽²⁾ senüñ murāduñı ḥāşıl iderin. Düşmān leşkeri üzerine seni gālib iderin. Eger yağmurlar şağışınca ve ağaçlar yaprağınca daḥı ⁽³⁾ olursa diyü söyledi. Ṭağdan ḳalan cemā‘ati gine yirlerine indürdi. ‘Alemleri tertīb ve tezyīn eyledi. Ḳulları çevresine ḳodı. ⁽⁴⁾ Kendü girü geldi. ‘İfrīt-i Sāḥil'i gördi ki ‘Urve'yi esir eylemiş ve aşḥābına ışmarlamış. Yidüp aldılar, gitdiler. Muḳrı'l-Vaḥş ⁽⁵⁾ bunı göricek meydāna çıkmağa ḳaşd itdi. ‘Anter eyitdi: “Yā aḥī! ‘Urve'yi niçün ḳur[ṭar]duñ ki bu Cebbāre muḳābil olaydı, bu anuñ ⁽⁶⁾ ḥerīfi degülidi? Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: “Vallāhi çıkduğın bilmedüm. Meydāna varıcaḳ gördüm. Şoñra ben_daḥı yaluñuz kişi olmağın ⁽⁷⁾ ilden eliñüdü. Evet ebe'l-fevāris! Ḥāṭıruñ ḥoş dut, ben anı ḥor ḥaḳīr idüp ḳatuña getürin.” didi. Andan atına ⁽⁸⁾ mahmūz urup meydāna yürüdi. Biraz her ṭarafda cevḻān urup bir yirde varup ṭurdi. ‘Anter ışmarladı ki “Yā aḥī! ⁽⁹⁾ Eger bu şeyṭāna zafer bulasın öldürme.” didi. Ṭut, tā ‘Urve'yile dañışalum.” diridi. Andan ‘İfrīt-i Sāḥil'e varup ⁽¹⁰⁾ yakın oldu. Ölüm nişānları depreşdi. Ecel ‘alāmetleri belürdi ve muşibet kūsları uruldi, mahābet şurları. ⁽¹¹⁾ ‘Anter, ‘İfrīt-i Sāḥil'üñ toz içinden āvāzın işitdi. Şanasın gök gürlendi ve yāḥud yıldırım inerdi. Bildi kim ⁽¹²⁾ “Bu ‘aceb bahādurdur?” Muḳrı'l-Vaḥş, ‘Anter ḳatı ḳorḳdı. Çevre ṭuranlara eyitdi: “Vallāhi Muḳrı'l-Vaḥş'ı ḥaṭarlu yire göndürdük. ⁽¹³⁾ Bunca zamāñdan berü anuñ ḥaḳḳında sa‘yumuz ‘abeş olisardur.”

didi. Andan Muḳrı'l-Vaḥş'ıla 'İfrît-i Sâhil ortasında ⁽¹⁴⁾ günün çoğı geçince ceng kâyim oldu. Dört yaña olan kişiler muntazırlardı ki kaçısı gâlib olur diyü şaflar birbirine toḳunurdu. ⁽¹⁵⁾ Haber bilmegiçün atlular toz arasında yılışurdu. Muḳrı'l-Vaḥş'ı Nâbiḥ gördi kim fûrûsiyyetde kemâli vardır. Süñü oyununda ⁽¹⁶⁾ hünermenddür. Bir pâre süst deprendi. Tâ kim Muḳrı'l-Vaḥş'ı tama'a düşüreydi. Zîrâ 'Anter ışmarladuğı gibi dirile. Tutmak dilerdi. ⁽¹⁷⁾ Süñüsini Nâbiḥ'den yaña uzatdı. Nâbiḥ daḫı elinden süñüsin koyup kılıcın çıkardı. Def'î Muḳrı'l-Vaḥş'ün süñüsin ⁽¹⁸⁾ çalup ucın düşürdi ve na'ra urup uyluğı altından bir ḥarbe çıkardı ki zamâne belâsından artuğıdı. Muḳrı'l-Vaḥş'ün ⁽¹⁹⁾ göğsinde urmaḳ diledi. Muḳrı'l-Vaḥş kendüzin girü çekdi. 'İfrît bunu gördi kim kaçtı şakınur. Ḥarbeyile atdı. ⁽²⁰⁾ Muḳrı'l-Vaḥş'ün uyluğını atun ayagusına mıhladı. Kendüyi yire atdı. At üstine düşdi. Helâk ideyazdı. ⁽²¹⁾ Nâbiḥ'ün aşḥâbı irişüp def'î Muḳrı'l-Vaḥş'ı bağladılar. 'Anter bunu gördi, içmedin esirdi. Gözleri köz gibi kızardı. ⁽²²⁾ Tamarları gerildi, tudağı şarkdı. Ağzı köpüklendi. Gözi çapaḳlandı. Atına mahmûz urup meydâna girdi. 'İfrît-i ⁽²³⁾ Sâhil süñü üzerine cevân ururdu. Başı kim gül başı gibi idi, şalardı. İşbu şi'ri okurdu: **Şi'r. [225b]** ⁽¹⁾ [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] **Râvî eydür:** Vallâhi Nâbiḥ şi'rin temâm ⁽⁴⁾ itmedin 'Anter arslan gibi añradı. Ejdehâ gibi kıjgurdu. İrüp süñüyile şöyle dürtdi ki hîç 'âlemde anı nesne def' ⁽⁵⁾ idecekleyin degülidi. Zaḥmını tiryâḳ ve melhem oñultmazıdı. Nâbiḥ gördi kim ḳurtulmağa imkân yokdur. İllâ at arḳasında bulunma ⁽⁶⁾ mağıla kendüyi yire atdı. Andan süñü ilerü geçicek girü def'î atun üzerine çıkdı. 'Anter, Nâbiḥ'ün bu işini ta'accüb eyledi. ⁽⁷⁾ Mûteḥayyir oldu. Andan şoñra yine birbirine muḳâbil olup ceng itdiler. Gâh tıruşdılar. Ellü elinden geldükce taḳşîr itmeyüp duruşdılar. Şuña ⁽⁸⁾ degin ki aḥşama irişdiler. Bildiler kim birbirinden hîç aşşı idemezler. Meger Tengri Te'âla'dan ola. Birinün ṭâli'i yardım kıla. ⁽⁹⁾ İllâ Nâbiḥ'ün ḳorḳusu 'Anter'den artuğıdı. 'Anter'den gördüğün kimseden daḫı gördüğü yoğıdı. Fi'l-cümle aḥşam olıcaḳ ⁽¹⁰⁾ her biri kendü maḳâmına

döndi. Nābiḥ'ün gönlinde korkusu vardı. ‘Anter daḥı Muḳrı'l-Vaḥş mecrūḥ olup ve ‘Urve'nün öldüğüne ⁽¹¹⁾ katı münfa‘il olurdu. Ol gice ‘Anter yine qaravula çıktı. ‘Anter'den Melik Qays, Nābiḥ'ün bahādurluğun şordu. “‘Ömrümde bunuñ ⁽¹²⁾ gibi görmedüm.” diyü haber virdi. Şeklinden ve vaż‘ından ‘aceb nesneler ḥikāyet itdi. Muḳrı'l-Vaḥş'ı ve ‘Urve'yi esir itdüğüne ⁽¹³⁾ melāletin söyledi ve eyitdi kim “Vallāhi ḳorḳarın Muḳrı'l-Vaḥş'dan. Zīrā bu ḳavm katı cāhil ṭāyifedür. Bir bellü başları daḥı ⁽¹⁴⁾ yokdur kim aña rücū‘ ideler. ‘Aḳılları yok ki ‘aḳlıla ‘amel eyleyeler.” didi. Andan infi‘āl daḥı ziyāde oldu. Qarındaşı Şeybüb ⁽¹⁵⁾ ḳatına getürüp eyitdi ki “Yā ibne'l-‘amm! Bu iş senden artuḳ kimse başarmaz ki varasın bu ṭāyifeye ḳarışup göresin ki ‘Urve'ye ⁽¹⁶⁾ ve Muḳrı'l-Vaḥş'a ne ḳılmışlar. Gelüp haber virüp eger helāka yakın olsalar baña tiz irişesin. Ben anlara bir çare eyleyem.” didi. Şeybüb ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Vallāhi yā ibne ümm! Bu çeri bir çeridür kim ḳişi bunda murādın ḥāşıl idecegi ma‘lūm degül. Evet sözüñüz başum üzerine ⁽¹⁸⁾ her ne buyurursañuz ideyin.” didi. Andan ṭonların çıkarup ḳara ṭonlar geydi. Taḡuñ ısızluk ṭarafından inüp ⁽¹⁹⁾ ḡarīb ‘Arab evlerine vardı. Anlardan ḥabercuḳ avlamak dilerdi. “‘Anter'ile Nābiḥ ḥaḳḳında ne söylerler göreyin.” dirdi. Bunu işitdi, ⁽²⁰⁾ birbirine eydürler ki “Yiryüzinden ‘İfrīt-i Sāḥil gibi bahādur yokdur. Aña kimse ḡarīb olmaz. Eger eyle olmasa ol iki bahādurı tutup ⁽²¹⁾ esir mi idebilürdi.” dirlerdi. Bunu işidicek Şeybüb, Nābiḥ bin Nuhhāş çadırın şordu. Bildi varup gördi ki anuñ ⁽²²⁾ evine bir nesne şatup teferrüce gelmiş ḳişiler çok. Anda üşüp kimi Muḳrı'l-Vaḥş'ı ve ‘Urve'yi teferrüc ide gelmişler ve kimi daḥı esir şatun ⁽²³⁾ alurlar. Muḳrı'l-Vaḥş'ı daḥı alup depelemek isterler. Kendülerden çok ḳişiler öldürdüğüçün ve kimi daḥı gine şatmak içün almak diler. [226a] ⁽¹⁾ Tā Benī ‘Abs'den çok māl alup gine vireler. ‘İfrīt-i Sāḥil iki dizi üzerine oturmuş gözleri od gibi yanar, şahrāya düşmiş. ⁽²⁾ Tā Şeyṭāna beñzer yüzi çirkin ve āvāzı aḡduḳ ḳişi gördi. Şeybüb daḥı teferrüc idenlerle bile ṭurup söyledügin işidürdi ⁽³⁾ ve bu şatun almak isteyenlere ne cevāb virdügin diñlerdi.

Eyitdi ki “Bilũn iy vücũhu'l-‘Arab! Ben bunda mālĩçũn gelmedũm. ⁽⁴⁾ Deveye ve ata ʔama‘ idũp gelmedũm. Belki erlikũm bildũrũp mertebem yũce olmağĩçũn geldũm. Ben dĩnārĩ dirhemi niderem ⁽⁵⁾ ki mecmũ‘-ı ‘Arab'ũn mālĩ benũmdũr. Benũmiçũn ʃaqlarlar. Ben dilerem ki bu ʔavme ʃecā‘atũmi iẓhār eyleyem. Erlũkimi bunlara bildũrem. ⁽⁶⁾ Tā bahādurlar içinde mũsellem olam.” didi ve dağĩ eyitdi kim “Ben bu ʔavmũn bahādurlarĩnĩ ʔutduğũmdan ʃoñra mālĩların bu ʔavme ⁽⁷⁾ mũbāḥ iderin ve ben bunĩ bilũrem ki bu maẓşũduma ben irişmezĩn mādemi ol ʔara bahādurĩ zebũn eylemeyem. ⁽⁸⁾ Zĩrā ol bahādurĩ dũn aḥşam baña ʔıķduğĩnda gũrdũm ki ‘aceb Cebbār kimsedũr naẓĩri bulunmaz. Henũz ben ʔor⁽⁹⁾ ʔudayĩn kim bu esĩrlere ifrāṭ idem dağĩ nā-gāḥ ol bahāduruñ eline dũşem. Benden bir nesne istemelũ ola ki aña gũcũm ⁽¹⁰⁾ yetmeye. Bunlar dağĩ elũmden ʔıķmĩş ola, virecegũm bulunmaya. Evet benũm bu sũzũmi kimse işĩtmezũn. Gizleñ ki benũm ʔorķduğũmĩ ⁽¹¹⁾ bilmesũnler. ‘Āķĩl olan ādem zamāne ʃerrinden dehr fitnesinden emĩn olmaz.” didi. Vaktĩ kim dũn yarusĩ geçdi, ⁽¹²⁾ ḥalāyĩķũn her birisi kendũ otağĩna gitdi. Her ķişi Nābiḥ'ũn fikrini ve tedbĩrini begenũrdi. Hemān ʔatĩnda kendũ ⁽¹³⁾ ʔullarĩ ʔalmĩşĩdĩ ki dāyim ḥĩzmetinde olurlardĩ. Uyuyacağĩ vaktĩn gũzi Şeybũb'a ʔuş oldu. Gũrdi ki ʔadır ⁽¹⁴⁾ ʔanābĩ bir ʔara ʔonlu yad ķişi oturur. Yas ʔonĩ gibi ʔonlarĩndan bir pāre istĩnkār idũp ḥālĩnden teftĩş itdi. ʔatĩna ⁽¹⁵⁾ ķĩğĩrup eyitdi kim “Ķağĩ ʔayifedensĩn? Ne ķişisĩn yā mũvelledũ'l-‘Arab! Şeybũb “Benĩ Kelb ibni Vebre'denem yā mevlāyĩ!” didi ⁽¹⁶⁾ ve andan ʃoñra “Bu ʔaralarĩ niçũn geydũñ?” diyũ teftĩş itdi. Mes‘ũd “Efendũmiçũn geydũm ki Benĩ ‘Absiler öldũrdiler.” ⁽¹⁷⁾ diyũ cevāb virdi ve ḥĩķāyete başladı ki “Bu ‘Abs ʔayifesi evvel bu yire ki geldiler. Gelũp ulularĩ efendũm Mes‘ũd'dan ⁽¹⁸⁾ zimām ʔaleb itdiler. Efendũm dağĩ zimām virdi ve anlarũnĩla dũst oldu. Şĩmdiki ḥālda şunuñ gibi iş itdiler.” didi ve dağĩ eyitdi kim ⁽¹⁹⁾ “Beni şĩmdi efendimũñ øksũzce oğlancuğĩ Ḥassān size gũnderdi ki elũñũze dũşmāndan her ne ki esĩr dũşmĩş ola. ⁽²⁰⁾ Fidā alup girũ anlara virmeyesiz. Efendũme iledesiz. Her ne isterseñũz ol size vire ve dağĩ selām

ve du‘ā kılup eydür kim ⁽²¹⁾ “Eger ol ‘Abs'i k̄ara k̄ul eline düşerse bize göndürsünler. Her ne dilerse virelüm ve ol t̄utulıcağ bize i‘lām itsünler. Şāzılık ⁽²²⁾ k̄ılalum. Zīrā benüm atamı ol öldürdi. Beni yetīm ve muhtāc oldı diyü söyledi ve Nābiḥ'e naṣiḥat iderlenüp eyitdi ki “Yā seyyide'l⁽²³⁾-fursān! Efendüm beni çokdan göndermişdür. Evet şabr itdüm, tā sizüñ k̄atuñuzdan halk tağılınca. Zīrā bir söz [226b] ⁽¹⁾ disem gerekdür. Gizlü ki ol sözde çok nef̄c vardır. Ol söz budur kim ‘Arab'ıñ t̄uz,⁸⁰⁷ etmegi ḥaqqı-y-içün efendüm olaldan ⁽²⁾ berü ben bu yirde uşanmamışdur. Dilerin ki Arz-ı ‘Irāk'a gidem varam. Melik Nu‘mān'ıñ gölgesinde hoş geçem, anuñ ni‘meti ⁽³⁾ şükrin k̄ılam. Evet ḥātıruma buñaldı ki iy mevlāyi! Bu işde size bir ulu fāyide var diyeyin. Gerçi küstāhlıkdur. Hele ⁽⁴⁾ işidüñ ben ne kadar cāhil aḥmak isem daḥı siz ‘aqluñuz mizānına uruñ. Şavāb ise işleñ.” didi. Nābiḥ tebessüm itdi ve bunuñ ⁽⁵⁾ sözünüñ leṭāfetine ve mantıķınıñ feṣāḥatine ‘acaba k̄aldı. Eyitdi ki “Yā fetā! Nedür ol söz?” Şeybūb eyitdi: “Eyle gerekdür ki ⁽⁶⁾ yarın ol k̄ara bahādurı daḥı t̄utup bunlara k̄atasın daḥı ne kadar ‘Absilerden esir iderseñ bile bağlayasın. ⁽⁷⁾ Kisri'nüñ kayın maḳāmı Melik Nu‘mān'a iledesin. Zīrā bunlar gele. Anuñ k̄atı ‘adāveti vardır. Eger bunlardan birisi anuñ ⁽⁸⁾ eline girüp göñlin şovudursa seni beg ider. Ben daḥı anuñ ‘Absiler sevmedüğini efendüm Melik Mes‘ūd, Melik Kays'ıla şerāb ⁽⁹⁾ içerken Kays efendüme ḥikāyet itdi. İşitdüm ki bunlar anuñ elinden kaçup Yemen'e gelmişler. Zīrā ol bunlara gāzab idüp ‘Arab ⁽¹⁰⁾ kabīlelerine mālların mübāḥ k̄ılmış. Andan korkup bizüm yirümüze geldiler. Şunuñ gibi gāvḡā itdiler ve ‘Arab'ıñ zimmeti ḥaqqı-y-içün yā seyyidi! ⁽¹¹⁾ Eger sen bu işi işleyesin ‘Irāk'dan girü dönmezsın. İllā Arz-ı Şan‘ān'ıñ ve ‘Aden'üñ begi olup dönersin. Huşūşā ki ⁽¹²⁾ Nu‘mān öñinde şecā‘atüñi izḥār idesin ve halkdan müteferriḳ olduğunu bildüresin. Ol bahādurlaruñ ‘āşıkıdur. ‘Avretlerüñ ⁽¹³⁾ ‘āşıkı erler olduğu gibi bu ‘Absileri daḥı evvelde ol bahādurlar olduğuçün severdi. Sevdüğinden bunlaruñ begi Kays'ıñ ⁽¹⁴⁾ kız

⁸⁰⁷ 226b-1 etmek için: i

ğardaşın almışdur. Ortalarında ‘adāvete sebep Benī Bedr'i öldürdükleri olmuşdur. Bunlar ğaddār muhtāl mekkār t̄āyifedür. Dōstluk ⁽¹⁵⁾ bilmezler. Tuz, etmek ğağkın şağınmazlar.” diyü çok söyledi. Nābih'e naşihat eyledi. Nābih bin Nahhāş dağı Şeybūb'dan bu sözleri işidicek ⁽¹⁶⁾ katı sözünü ta‘accüb itdi ve dağı ittifāk düşdüğine mütehayyir oldı. Meger ol vağtlerde Nābih, Nu‘mān katına gitmek dilerdi. Hemāñ ⁽¹⁷⁾ ol gün çıkmak fikr iderdi. Zīrā ‘Anter'den ğorğmışıdı ve eydürdi ki “Eger ben bu ğabile(y)i cengile zebūn idem, andan ğaşıl ⁽¹⁸⁾ olan mālı bu cemā‘ate tağsīm idersem her kişiyeye bir deve köstegi degmeye. Bana hemān zağmetüm ğala.”diridi ve eydürdi: “Eger şabā ol ğara ⁽¹⁹⁾ ğul çığup beni meydāna da‘vet idecek olursa Tengri bilür kim ğālümüz ne ola. Mecmū‘-i pehlevānları ‘āciz itmişdür. Hemān ümizleri ⁽²⁰⁾ ben ğalmışamdur. Ben ğālümü bilürem ki anuñıla çığışımazam aşşıdan şöñra ziyān olur. Eger ben aña yetişürsem dağı mecrūğ olduğumdan ⁽²¹⁾ şöñra olur. Eger eline ğirecek olursam ğod bu bahādurları virüp ğurtulmalu olurun. Şimdi bunları sālīm ğurtarup Nu‘mān'a ⁽²²⁾ iledüp ne dilersem almak yigdür.” diyü fikr itmişidi. Vağtı kim Şeybūb'ın sözün işitdi, bu ittifāk'ı ğoş ğördi. Ta‘accüb idüp ⁽²³⁾ Şeybūb'a “Aduñ nedür?” diyü şordı. Ol dağı eyitdi: “Adum Şu‘ayb'dur yā mevlāyi!” didi. Andan eyitdi: “Yā Şu‘ayb! Deñiz ğağğ-ı-y-iğün hemān [227a] ⁽¹⁾ benüm ğöñlümünden geğenin söyledüñ. Ben_dağı bu isteyü gelenleri andan ötüri tarğ eyledüm. Zīrā anlar baña diledüğüm virmezlerdi. ⁽²⁾ Hemān senüñ sözünile ğöñlümi toğrultdum. Ol fikrüm şavāb idüğün bildüm.” didi ve eyitdi kim “Yā Şu‘ayb! Arğ-ı ‘Irāk'a sen ⁽³⁾ benümile bile gel. Seni başum ber-ā-ber idem. Zīrā seni ‘āğıl ve fāzıl ulular meclisinde ve begler ğizmetinde terbiyetile büyümiş ğördüm. ⁽⁴⁾ Yarağlan, her ne ğācetüñ varısa biz anı ğayıralum. Hemān şabāğ çığalum.” didi. Şeybūb eyitdi kim “Yā mevlāyi! Ululuğuna ziyān gelmesün. ⁽⁵⁾ ğaşduñ ğirü ğalmasun. Ben bilürin ki Melik Nu‘mān'ın ğāyet ğışm itdügi bu ğara ğuldur. Aña bundan eyü armağın yoğdur. Benüm ⁽⁶⁾ bildüğüm oldur ki yarın gitmeyevüz. Ēuşluk olıcağ meydāna çığup

anlardan bahādur taleb idesin. Eger kolay gelecek olursa ⁽⁷⁾ ol kararı avlayasın. Eger ölmezse cenge ahşam olunca uzadasın. Yarındası gidevüz. Eger Nu'mān andan şorarsa hāzır degülidi ⁽⁸⁾ yoksa ansuz gelmezdim diyesiz ve hem hātırnuza andan teşvîş üşenmek gelmesün. Zîrā dūnki siz aña buluşduñuz. Ğāyet ⁽⁹⁾ yorulmuşıduñuz. Andan öñdin nice bahādurlarila ceng itmişidüñüz yoksa ol sizüñ elüñüzden sağ kurtulmazdı. Zîrā ben ⁽¹⁰⁾ ikiñüzi dañı dün ceng iderken gördüm. Sizüñ andan artukluğunuz bir akçeden on akçenüñ artukluğu gibidür. Eger siz ⁽¹¹⁾ andan kavî degülmişseñüz bu iki bahādurı nice zebün ideydüñüz. Ol bu sen mecrūh kılduğñ bahādurıla üç gün gicesi-y-ile ⁽¹²⁾ ceng itmişdür. Zebün idememişdür. Şoñra şulh idüp dōstlar olmuşlar. Sen anı bir sâ'atde tutduñ. Ben bu sözi ⁽¹³⁾ efendüm Mes'ūd-ı merhūmdan dirlikinde işitdüm. Bu bahādura Mukrı'l-Vahş dirlermiş, Fārisü'n-Niyāk lakabı imiş. Şām'da her bahādura ⁽¹⁴⁾ ğālib gelmiş. Zamānında bî-naẓîr imiş.” didi. Nābiḥ eyitdi: “Bu sözi işitdügñ kişi girçek söylemiş. Ben_dañı süñü oyunın andan yig ⁽¹⁵⁾ kişi görmedüm.” didi. “Ben anı aldamağıla aldum yoksa alımazdum. Sen beni yine bu fikrile kavî kılduñ. Yarın dañı tırayın. Ol ⁽¹⁶⁾ kara bahādurı dañı avlayayın. Andan gideyin. Evet ol meydāna çıkup bahādurlar depelemeyince ben meydāna çıkmayayın. Hemāndem ki yorula ⁽¹⁷⁾ süst ola. Varup anı akdırayın. Sen hāzır ol yā Şu'ayb! Tā elin ayağın bağlayasın.” didi. Şu'ayb eyitdi: “Yā efendi! Benüm dañı ⁽¹⁸⁾ istedüğüm oldur. Evet beni ḥor şanasın. Sözümi tutmayasın diyü kōrkarın.” didi. Vakti ki gicenüñ çoğı geçdi. Nābiḥ'üñ ⁽¹⁹⁾ gice gözi vilāyetine uyku leşkeri yağma şaldı. Şeybüb'a eyitdi ki “Yā şeybüb! Sen _dañı var ol düşmānlaruñ üzerine müvekkel olan ⁽²⁰⁾ kulları-y-ıla bile ol.” didi. Şeybüb eyitdi: “Egerçi efendüm Ḥassān'dan kōrkarın. Beni bir işe gönderdi, muḳayyed olmadum. Evet benüm aña ⁽²¹⁾ bir nāẓūk cevābum vardur. Cevābum bu ki emīr-i Nābiḥ'i ḥalvet bulmadum. ‘Arab katından tağılınca göydüm. Gicenüñ çoğı geçdi. Sizi uyumış ⁽²²⁾ ola diyü gelmedüm. Sözüñüzi emīr-i Nābiḥ'e didüm. “Bi's-sem'ı ve't-ṭa'atı” diyüp kabül itdi.

Ben_dahı esîrler bekleyen kulları-y-ıla varup ⁽²³⁾ bile oldum diyem.” didi. Andan Şeybüb tûrup çadıra gitdi. Nâbiḥ bunuñ sözlerine ‘acaba qalurdı. Hoş ḥizmetkâr elüme girdi [227b] ⁽¹⁾ diyü sevinürdi. Fi'l-cümle Şeybüb urup Muḳrı'l-Vaḥş'ı ve ‘Urve'yi gördi ki elleri baḡlu üç kûl müvekkel tûrmuş. Muḳrı'l-Vaḥş'uñ cerāḥatını şarmışlar. ⁽²⁾ Şeybüb göricek Muḳrı'l-Vaḥş ve ‘Urve bildi. Muḳayyed oldılar. Ammā sevindiler. Kullar Şeybüb'a ‘izzetler itdiler. Ta‘ām getürüp yidürdiler. Zîrā bunuñ efendileri-y-ile ⁽³⁾ söz söyleşüp urdular. Urduḡın ve ‘izzetler itdüḡın gördileridi. Bunuñıla oturup ol kullar dahı avurtlar ururlardı. Şeybüb ⁽⁴⁾ dahı kullara şorardı: “Yā benü'l-ḥāle! Fārisü'ş-Şām bunlaruñ kaḡısıdur? Süñüyle bahādurluḡ eyleyen.” diridi. Kullar eyitdiler kim “Şol uzun ⁽⁵⁾ aşkār gözleri gök.” Şeybüb eyitdi ki “Lā ‘anallāḥü baṭne ḥamlihi!” Ne ‘aceb bahādurluḡ itdi?” Süñüyle bulduḡın dūrterdi. Āḥir kendü başına ⁽⁶⁾ uğradı. “Fela‘anellāḥü kavāde neslihi, ‘Arabuñ zimmeti ḥaḡḡı-y-içün ben bunı efendüm Ḥassān'dan dileyüp alsam dahı eñsesinden boḡazlasam gereḡidi. ⁽⁷⁾ Eger Emîr Nâbiḥ bunı efendüme virse.” diridi ve dahı hemān buncılayın iderdüm. Eger ol qara kûl mel‘ünü'l-vālideyni ve'l-ceddeyni ki benüm ⁽⁸⁾ efendüm Mes‘ūd'ı ol depeledi. Hep bizüm memleketümüzi yaslu idüp qara ṭonlar ol geydürdi.” didi. Şeybüb varup bu esîrler ⁽⁹⁾ qatında buncılayın söz söyleyecek kullar uyḡulaşmaḡa ve esneşmeḡe başladılar. Şeybüb ol kulları uyudup esîrleri qurtarmaḡ ⁽¹⁰⁾ fikrinde idi. **Asma‘i eydür:** Şeybüb'uñ ve bâḡi çerinüñ ḡāli bu. Ammā Benî ‘Abs şabāḡ olunca ārām itdiler. Şabāḡ olıcaḡ ceng yaraḡına girüp ⁽¹¹⁾ muḡārebe qaşdına yürüdiler. Zîrā Muḳrı'l-Vaḥş ve ‘Urve esîr olduḡına münkesir olmışlarıdı. Anları ḡalāş itmeḡe iverlerdi. Şaflar düzülüp ⁽¹²⁾ qalbler ber-ā-ber olunca qatlanmayup ‘Anter meydāna çıkup bahādurlardan er ṭaleb eyledi. Cellādlık qaşdın itdi. Muḳrı'l-Vaḥş'uñ esîr olup ⁽¹³⁾ ‘avreti Müseyke aḡladuḡına ve qardaşı Şeybüb ne olduḡı bilünmedüḡine ḡāyetde melûl olmışlardı. Meydāna girüp Ebcür'e⁸⁰⁸ cevlan

⁸⁰⁸ 227b-13 Ebcür'e: Ebcer'e

ur⁽¹⁴⁾ durdı ve esmer süñüsin çekdi. Kendüyi cenge ‘arz itdi. Muşibet ve meniyye gözine görünmedi. Bu şi‘ri eydürdi: **Şi‘r.** ⁽¹⁵⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Bu henüz şi‘rin temām itmemişidi kim bir ⁽¹⁸⁾ bahādur meydāna geldi. Tavilü'l-Kıvām bir hām günden gönlek geymiş. Çukalı ceyşi yok. Bir kara ata binmiş. ‘Anter bunu gördi. ⁽¹⁹⁾ Katı beliñledi. Hışmı ziyāde oldı. “Bu kavm beni tahkır ider.” diyü kaçıldı. Ol kişi eyle yaraqsuz ‘uryān çıkduğı hoş gelmedi. ⁽²⁰⁾ Andan bir na‘ra urup üzerine yürüdi. Sağ yanından bir bahādur dahı çıkdı ki hemān evvelki gelen tonında. Evet cüşşede bu andan ⁽²¹⁾ büyük, nişātı gālib. ‘Anter, Tengri kazāsı gibi bunlara irişdi. Bunlar dahı perdelerin kaldurup ‘Anter'e beşāret itdiler. Eyitdiler ki ⁽²²⁾ “Muştuluk yā pehlevān kim dōstlaruñ düşmān elinden hālās⁸⁰⁹ buldı.” ‘Anter te‘emmül itdi. Gördi ki söyleyen Muqrı'l-Vahş'dur. Evvel gelen ⁽²³⁾ dahı ‘Urve'yimiş. ‘Anter nazar itdi. Bunları temām bildi. Katı ferağ oldı ve eyitdi ki “Yā Benī ‘emmi! Benüm guşşamı giderdüñüz ve gönümün [228a] ⁽¹⁾ odunu söyündürdüñüz.” didi ve “Sizi kim kurtardı?” diyü şordı. ‘Urve eyitdi: “Şu‘ayb kurtardı. Eger ol olmasa şabah olinca ⁽²⁾ biz çok yire giderdük.” didi. ‘Anter eyitdi: “Şu‘ayb kimdür yā ebe'l-ebyaz!” ‘Urve eyitdi: “Karındaşuñ Şeybüb meger ol Nābiḥ'e gelmiş. ⁽³⁾ Kara yas tonları-y-ıla kendüye bu adı virmiş. “Mes‘ūd bin Muşād'uñ kulıyın.” diyü Nābiḥ'i aldemiş. Tā şuña degin ki bize müvekkel ⁽⁴⁾ olan kulları[yı]la bile yatmağa göndermişler. Anları uyutdı ve bize “Turuñ yā ben_dahı yüriyen atlularuñ birerine bunuñ kaçan ‘Anter ⁽⁵⁾ meydāna gelse kavıuşuñ.” didi. Biz dahı eyle itdük diyü haber virdi. ‘Anter bu sözi işidicek ziyāde oldı. Kurtulduklarına ⁽⁶⁾ sevindi. “Şeybüb'ı ne hālde koduñuz?” diyü şordı. ‘Urve eyitdi ki “Nābiḥ'üñ çadırı çevresin tolanurdı. Bir fırsat isterdi ⁽⁷⁾ ki girüp Nābiḥ'e bir iş ide. Benī ‘Abs'i anuñ şerrinden kurtara. ‘Anter, Muqrı'l-Vahş'a eyitdi: “Var sen ‘avretüñ katına var iriş. ⁽⁸⁾ Müseyke, yüzüñi görüp sevinsün yoksa anuñ hālî harāb olmışdur. Seni görüp bir pāre kendüzin divşüre.” didi. Muqrı'l⁽⁹⁾-

⁸⁰⁹ 227b-22 hālās: hālān

Vahş, ‘avreti Müseyke atına vardı. Bunı göricek gelüp boynına şalındı. Fera oldu. Mecmū‘-ı Benī ‘Abs bu h ale sevindiler. ⁽¹⁰⁾ Bunların h al ş olduğına ş azılık itdiler. Amm  ‘Anter yine meyd nda urup bah dur er dilerdi. Amm  atlular m te ayyir olmuşlardı ⁽¹¹⁾ kim bu iki pehlev n cengs z nice urtuldılar. Bunların arasında bunca  l u  l oldu. Meger bunların anlar c ş slarıdır.” ⁽¹²⁾ didiler. “Alup Benī ‘Abs'e gitdiler.” diy  s ylediler. ‘Anter nice ki urdu. H i kend ye mu bil kimesne  kmadı. ılıcını  kardı, ⁽¹³⁾ kend yi ba‘z  ab yile urdu. Atludan yayadan   nine gelenleri ırdı. Ceng h rmanına od urdu. şanayıduk ki ⁽¹⁴⁾ arg  cem ‘atine ş hin irdi. Y  koyun s r sine urt girdi. Fi'l-c mle g n  n yarusı geince ceng eyledi. Yir  n y z n  ⁽¹⁵⁾ ergav n rengine d nderdi. Fikrlerin m te ayyir ‘a lların denk itdi. Gir  meyd na geldi. Bah durlara bir z iş ret ıldı. Erlik ⁽¹⁶⁾ g sterdi. Gelen başdan  kardı. ılı  karan s n  h şmına uğrardı. Bař alayın diyen c n vir rdi. Her kimse ki meyd na  kma ⁽¹⁷⁾ dilerdi, ‘Anter anu  ulucayıduğın bil rdi. şo ra m l n alurdu. şatmağ  n es r  lurdu.  yle vati olıca ‘Anter ⁽¹⁸⁾ yine avmine d nmek diledi. Z r  h i kimse meyd na  kmađa  kd m  lmazdı. Yetmiř iři es r itmişidi. Depeled đi h d ađ  ş hr y  ⁽¹⁹⁾ utmiřidi. **R v  eyd r:**  hir meyd na  kan N bi  bin Nahh ř idi ki ‘Urve bin el-Verd'i ve Mur 'l-Vahř'  es r itmişidi. Ol ⁽²⁰⁾ vate dek biraza te‘h r itd ği es rleri urtulduğına mel letden idi. Z r  şab   olıca es rleri yokladı bulmad . ⁽²¹⁾ ullarını g rdi dađ  uyurlar, uyard . Es rlerden hab  şord . Andlar idiler. “Bilmez z, hab r m z yok. şab  a y kın ⁽²²⁾ uyumuşuz. N'olduğlarından bilmez z.” didiler. N bi  eyitdi: “ ř b yle olıca anları řu‘ayb alm ş. Efendisi H ss n'a iletmişd r. Ben mile ⁽²³⁾ s zi herze ve hedy n ve aldama imiř. Hem  n đ razi buyımiş ki ben anları alup Melik Nu‘m n'a es r iletmeyem.” didi ve eyitdi ki “De iz [228b] ⁽¹⁾ h  ı-y-i  n aan k p klense ve mevci h rmeti-y-i  n aan oynasa eger bu h l b yle ş h   ola. Ol řu‘ayb' n boynın urayın. Ba a ⁽²⁾ bunu  gibi yalan s yley p bunu  gibi iř itd ği i  n ve siz  n dađ  boyn nuz urayın

ki bunuñ gibi iş üzerine kodum. ⁽³⁾ Ğāfil olup yatduñuz, uyuduñuz. Aña inanduñuz. Ben anı gördüğümde dañı katı korkmışıdum Hicāz luğatın söylediğinden. ⁽⁴⁾ Evet Mes‘ūd anı Hicāz'da almış ola.” didüm. “Ol hod baña hile idermiş.” diyü söylerdi. Ol kulları-y-ıla bu sözdeyiken ⁽⁵⁾ üç atlu geldi. Hassān'dan selām getürdiler kim “Yā eyyühe's-seyyid! Emīr Hassān saña selām eyler. Senüñile atası ⁽⁶⁾ ortasındağı dōstluğı bilürimiş. Arañuz dañı ‘ahd-ı peymānı işitmişimiş. Anlaruñıla bu kavm ortasında olan mā-cerāyı hod bilürsiz. ⁽⁷⁾ Sizden dilek ider kim ol elüñüzde olan esīrleri saklayasız ve bugün dañı meydāna çıkarasız. ‘Anter'i dañı ümīzdür kim esīr ⁽⁸⁾ eylesiz ve dañı kim gelürse tutasız, bağlayasız. Tā kim atamuzuñ intikāmın alavuz. Anlara diledüğince māl ve tavar virevüz. ⁽⁹⁾ Andan artuk kimseye intikāmumuz almakda muhtāc olmayavuz.” didi. “Evvelden ādem gönderse geregidi. Evet katuñuzda ⁽¹⁰⁾ cemā‘at çokluğın gördi. Biraz katuñuzdan ādem yinilsün diyü göydi. Sizi bilürdi kim ⁽¹⁰⁾ anuñ sözini şımazsız ⁽¹¹⁾ atası-y-ıla dōstluğunuz unutmazsız. Ol sebebden biraz te’hīr itdi.” didiler. **Rāwī eydür:** Nābiḥ çünkü bu sözleri işitdi. ⁽¹²⁾ Tāşası ⁽¹¹⁾ dañı ziyāde oldu. Ğuşşası arttı. Gelenlere eyitdi: “Esīrlere size varmadı mı? Kuluñuz Şu‘ayb'ıla.” didi. ⁽¹³⁾ Eyitdiler ki “Lā! Vallāh biz Şu‘ayb kimdür? Bilmezüz hemān bu adı sizden işitdük. Yemen beglerinde bir kişi yokdur kim anuñ adı Şu‘ayb ⁽¹⁴⁾ ola. Ol esīrleri kurtarmağıçün geldi. Size yalan söyledi. Sizi mağrūr kıldı. Aşḥābını kurtardı ola yoksa bu yirde ne Şu‘ayb ⁽¹⁵⁾ ne Ku‘ayb vardır.” Bu sözleri Nābiḥ işidicek bildi ki bu sözi girçekdür. Katı kağıdı. Kulların depeledi. Gördi kim ‘Anter meydāna ⁽¹⁶⁾ çıkmış, bahādur ister. Muḥārebe içün bu kadar işler işlemiş öldürdüğün öldürmüş, esīr itdüğün itmiş. Nābiḥ meydāna yürüdi. ⁽¹⁷⁾ ‘Anter bunu gördi kim sağ ve sālīm gönlinde eyitdi: “Gördüñ mi Şeybūb'a bir iş itmişdür. Ol buña nesne idememiş.” didi. ⁽¹⁸⁾ Nābiḥ, ‘Anter'e yakın olıcağ çağırdı. “Yā ğaddāreyn, yā muhtāleyn! Biz sizi cengile varlıgıla tutaruz. Siz hileyile

⁸¹⁰ 228b-10 anı: i

⁸¹¹ 228b-12 ziyāde oldu: i

ķurtulursız. ⁽¹⁹⁾ Tapduġum ĥaķķı-y-iķün eger bir kez ol Őeybüb benüm elüme girecek olursa ben bu işi aña ķomayam.” didi. ‘Anter bu sözi işidicek ⁽²⁰⁾ ma‘nāsın ańladı ve bildi kim ķardaşı Őeybüb daķı Őaġdur. Eger aña bir iş imisse anı daķı ańup bile söyledirdi diyü fikr itdi. ⁽²¹⁾ Nābiķ atını meydānda cevġān urdurup bu Ői‘ri inķa ķılup okudı: **Ői‘r.** [Arapķa Őiir ⁽²²⁾ Arapķa Őiir ⁽²³⁾ Arapķa Őiir] **Rāvi eydür:** ‘Anter [229a] ⁽¹⁾ Vakti ki Nābiķ'üń Ői‘rin işitdi. Aña cevāb didi. **Ői‘r.** [Arapķa Őiir ⁽²⁾ Arapķa Őiir ⁽³⁾ Arapķa Őiir] **Rāvi eydür:** Andan birbirine ĥamle itdiler. Meydān yirinde bir toz ⁽⁴⁾ ķopdı kim yiri göġi tıtdı. Bunlaruń cenglerin görenler müteĥayyir olup tırdı. Birbirine anuń gibi đarblar ururlardı ki ⁽⁵⁾ “Yigitleri ķorķudan ķocaldu.” didi ve ķocaları āķiret sarāyına ķaçururdu. Bu resme aķķam yakın olınca ceng itdiler. Nābiķ'üń ⁽⁶⁾ gözine ‘ālem ķarańu görünmeġe baķladı. Bugün gitmeyüp bunda tırduġına peķmān oldu. Gōńlinde eydürdi ki “Beni ol ⁽⁷⁾ ‘ayyār ķul yoldan ķodı yoķsa ben ķimdiye deġin ĥayli mesāfet ķaķ iderdüm ve bir bunuń gibi cebbāruń elinde giriftār olmazdum. ⁽⁸⁾ Elüme girse öldürüp gōńlümi Őovudayıdum.” diyüp fikr idirdi. Andan Őońra ĥamle itmez oldu. Tırdı ve ‘Anter'e ķaġırup eyitdi: ⁽⁹⁾ “Emĥil yā ‘Absi! Tā müķāveret idem. Ķaġı iş ĥayırluyısa anı işleyevüz.” didi. ‘Anter bir pārecük mühlet virdüğinden Őońra ⁽¹⁰⁾ Nābiķ eyitdi: “Senden iki nesne dilerin. Bir bunu ki ol ġelüp sizüń aķķabuńuzı ķırtaran ne ķuldı? Anı diyesin. ⁽¹¹⁾ Bir daķı beni ķoyasın. Varam ķabileme gidem. Yemen diyārında benüm nāmūsımı Őımayasın. Hem daķı ķavmümile bunca maķlaĥat⁽¹²⁾ larum vardur. Varam anları ķayuram. Eger yine ceng itmek dilerseń yarın ġirü ķıķam sizden tırurda otururda kimse ⁽¹³⁾ ķomayam. Őimdi gice iriķdi, gün āķir oldu. Ķāresi Őımden ġirü her birümüz kendü maķāmına varmaķdur.” didi. ‘Anter ⁽¹⁴⁾ eyitdi: “Yā ķarnān! Senüń niyyetüń bu olıķaķ Őimdi ben seni ķaķan Őalıviriserin.” didi. Arslan gibi ańrayup üzerine ⁽¹⁵⁾ yürüdi. Süńü āġacıla dürtüp dōrt eyegüsin Őıdı. Der-ĥāl atdan aķaġa düķdi. Baķı üzerinde umac tırdı. Őuńa ⁽¹⁶⁾ deġin ki ‘Anter'üń ķardaşı Cerir yitiķüp baġlamaķ

istedi. Gördiler bir taraftan dağı Şeybüb Tengri kazası gibi irişdi. Nābih'ün⁽¹⁷⁾ başı üzerine yıldırım gibi yetişdi. Eline muhkem ardına bağlayup sürdi. ‘Anter, Şeybüb'a şordı ki “Kancaru varduñ idi ya Şeybüb?”⁽¹⁸⁾ Şeybüb eyitdi: “Bu iti isteyü gitdümidi. Zîrā vaqtî kim ‘Urve'(y)i, Muqrî'l-Vaḥş'ı kırtardum. Bu karnāna bir fırsat bulup depeleyeyidüm,⁽¹⁹⁾ dirüdüm. Gicenüñ evvelinden tã āḥirine degin ol kaşda yürüdüm. Kolay getürimedüm. Şabāḥ olıcaḡ bu kabîleye karişdum.⁽²⁰⁾ Göreyin bugün bu şeytān meydāna çıkup neyler? Eger yine bizden kimse esir iderse kırtarma. Zîrā dağı hālüm ma'lūm olmamışdur.⁽²¹⁾ Ne idüp ne kılduḡum bilmemişdür, didüm. Tã şuñā degin gözetdüm ki düşdi. Bildüm ki andan girü şerr bizden mündefi⁽²²⁾ oldu. Geldüm elin bağladum. ‘Azāb itmege irişdüm. Benüm bunuñıla işüm çokdur.” diyü söyledi. Nābih, Şeybüb'ün sözün⁽²³⁾ işidicek bildi ki ol herif budur. Başın kıaldurup eyitdi: “Sen Şu‘ayb degül misin? Melik Ḥassān kulu gelüp benümile Melik Nu‘mān'a [229b]⁽¹⁾ gitmege kul itdün.” Şeybüb eyitdi: “Belî, yā karnān! Her ne ki saña söyledüm yalan ve bühtān idi. Ol iki pehlevān⁸¹² kırtulmaḡiçün itdüm⁽²⁾ ki zamānuñ pehlevānlarıdur.” didi. **Aşma'î eydür:** Nābih, Şeybüb'ün bu sözün işidicek ta‘accüb itdi. Eyitdi ki “Diniçün mecmū‘-ı⁽³⁾ kabāyili istedüm. Bir Şu‘ayb adlu kimse bulmadum. Bu işi kim kılduḡın hergiz bilmedüm. Hemān sen itmişsin beni aldayup.”⁽⁴⁾ didi. Ol vaqtde gice irişüp gün gitmişidi. Benî ‘Abs'ün cümlesi Cebel-i Ġamām'a çıkmışdı. Kabāyil taḡuñ dört yanında deryā⁽⁵⁾ gibi mevc ururdu. Ol kabilenüñ uluları bir yirde dirilüp söyleşdiler ki biz bu kadar çok tãyifeyüz. Bir kara kuldān⁽⁶⁾ n'olduḡ? Küllümüz ‘āciz kılduḡ.” didiler. İttifāk bunuñ üzerine itdiler ki yarın her taraftan bölük bölük hücum ideler.⁽⁷⁾ Bu fikrile şabaḡa irişdiler. Şabāḥ olıcaḡ kabîleler karcışdı. Ceng dileyü taḡ dibine irişdi. Benî ‘Abs dağı döküldi.⁽⁸⁾ Taḡ etegine indi. Tozlar belürdi. Ġavḡā kopdı. Benî ‘Abs şabāḡ katı şāzumānlarıdı. Nābih'ün esir olduḡına ve kendülerüñ⁽⁹⁾ aşḡabı kırtulduḡına kılıçları ve süñüleri

⁸¹² 229b-1 pehlevān: behlevān

depretdiler. Evvelki ‘âdetleri gibi yürüdiler. Bunlara ceng şan‘at gibi olmuşıdı. Hiç kimsesi cengden ⁽¹⁰⁾ eymenmezidi ve ermezidi. Bir yirden şayha urdılar ki tağ taş şarşıldı. Evet Yemen ehli hergiz bunlara yakın olmadılar kim ⁽¹¹⁾ bir pāre ceng itmelü olalardı. Gördiler kim Arz-ı Maşāyif tarafından bir toz kıpırdı. Gördiler kim ‘alemler sancaklar yalabur. Altında kūsar ⁽¹²⁾ döğülür ve naķareler çalınur. ‘Arabī atlar süheylī yiri gögi tutmuş. Bir taraftan bir toz dağı belür[ür], sevāhıl-i bihārdan atlular deñiz gibi mevc ⁽¹³⁾ ururdu. Altında ğavġālar ve ğırīler işidildi ve bir taraftan ol resme yine leşker belürdi. İki leşker ehli hayrete vardı. Kimi ⁽¹⁴⁾ añaru kimi bāru diyince toz götürüldi. Altındağı çeri belürdi. Evvelki toz ehlini gördiler kim ‘alemler sancaklar reng-a-reng altundan ⁽¹⁵⁾ gümüşden üzerlerinde şüretler yazılı ki vaşında dil ‘âciz olur. Çerisinde ‘azamet ve vakār zāhir olur. Şöyle ki ‘alāmetleri⁽¹⁶⁾nden bilünür ki şāhib-i şāhib haşmet ve ‘azametdür. Zīrā hep atluları altunlu cübbeler, muraşşa‘ kılıçlar kicimlü atlar binerler ve taşınurlar. ⁽¹⁷⁾ Cebel-i Ğamām'a yakın gelicek gördiler ki Benī ‘Abs ceng üzerinde toķuşmaķda. ‘Arab kabīleleri dört yanlarından üşmişler. Def‘ī ⁽¹⁸⁾ bu gelen çeriden atlular segirdişürler. Ortasına girmişler. Şavaşa varanı men‘ iderler. Bahādurları dönderürler. “Yemen ⁽¹⁹⁾ tayifesine fitneye sebep olmañ.” diyü söylerler. “Edebsüzlük eylemeñ. Melikü'l-‘Arab ‘Amr bin Hind, Melik Nu‘mān'ıñ kardaşı huzūrında.” ⁽²⁰⁾ didiler. “Ol yire Benī ‘Abs içün gelmişdür. Zīrā kardaşınıñ kayınıdır. Dōstına dōst, düşmānına düşmāndur. Evvel hışm itmişidi. ⁽²¹⁾ Şimdiki hālde girü dilek itdiler. Hātırı hoş oldu. İşde kardaşını girü vaţanlarına iletmege gönderdiler.” diyü bildirdiler. Bunlara ta‘arruz ⁽²²⁾ idene biz düşmānuz. ‘İzzet idene ikrām kıluruz.” didiler. **Rāwī eydür:** İkinci toz dağı açıldı. Altından ‘alemler ve sancaklar saçıldı. ⁽²³⁾ Gördiler kim gelen Na‘met binü'l-Eşter'dür. Bahādurlar leşkerüñ öñince çağırışurlar ki “Ebşir'ü yā ebe'l-fevāris bi'n-naşırı ve ‘ulüvvü'ş-şān, [230a] ⁽¹⁾ muştuluk olsun ki biz Benü'l-Arķaţ'uz. Arz-ı Sevdā'dan Cebel-i Duġān'dan gelmişüz. Furşat senüñdür yā

bahādurlar begi!” dirlerdi. Üçüncü ⁽²⁾ toz açıldı. Altından Benü'l-Kınān begi Melik ‘Ubbād çıktı. Andan daḥı atlular öñce irişüp Ebşir'ü veyā Benī ‘Abs'ü bil-emān furşat ⁽³⁾ nuşret ıssı olsun. ‘Anter, Ebü'l-fürsān dirlerdi. **Ebū ‘Ubeyde** eydür: Bu üç bölük çerinüñ bunda geldüğine sebep buyıdı kim ⁽⁴⁾ vaḳti Melik Mes‘ūd bin Muşād Yemen eṭrafına bitiler ve ādemler perākende kıldı. İşiden geldi. Haber Arz-ı Şan‘ā ve ‘Aden mülkine ⁽⁵⁾ yetişdi. Cebel-i Duḥān⁸¹³ şāhib Ni‘metü'l-Eşter on biñ er divşürüp ‘Anter'e yardım içün deñiz kenārına düşüp yürüdi. Gice ve ⁽⁶⁾ gündüz тұrmayup gitdi. Olıdı ki Cebel-i Ğamām'a yitdi. Gine ancılayın Benü'l-Kınān⁸¹⁴ begi Melik ‘Ubbād üç biñ kişi-y-ile ki üründi ⁽⁷⁾ bahādurlardı, ‘Anter'e yardım içün gelmişidi. **Aşma‘i** eydür: Ammā ‘Amr bin Hind ki Melik Nu‘mān'ıñ {ata} bir qardaşıdur. Henüz oğlan ⁽⁸⁾ idi. Evet şāhib tedbīridi ve merd-i ‘āḳilidi. Qamu nesnede kāmilidi. Edebde ḥayāda fāzılıdı. Ehl-i inşāfıdı ve ‘ādilidi. ⁽⁹⁾ Hünerlerden ne fıkr olsa andan ḥāzırıdı. Ammā Yemen vilāyetine girdüğine sebep Benī ‘Abs'i girü vaṭanına getürmegiçün Melik Nu‘mān'ıñ ⁽¹⁰⁾ ḥatunı idi. Qardaşları ve aḳribāsı gidicek qara geyüp yas itmişidi. Gice ve gündüz ağlardı. **Rāvī** eydür: Dāyim Mütecerride kullardan ⁽¹¹⁾ ḥaber bilüñ diyü dört yaña kişiler gönderürdi. Sırrıla ḥaber bilüp getürürlerdi ve daḥı şöyle rivāyet olınur ki Melik Nu‘mān, Benī ‘Abs'i⁽¹²⁾ kaḳıyup Benī ‘Abs Yemen vilāyetine gidelden Mütecerride ḥammāme girmemişidi. Gice uyḳusın görmemişidi. Tuyınca ta‘ām yimemişidi. ⁽¹³⁾ Ḥüsn-i taḡyir oldı, ḥatunluğu ululuḡı gitdi. Melik Nu‘mān daḥı anuñ ḥālinden hıç şormazıdı. Şuña degin ki na‘ım günü geldi. Teşvış ve ḡazab ⁽¹⁴⁾ göñlinden çıktı. Evvelde zıkr olınmışıdı ki Melik Nu‘mān'ıñ yılda iki günü varıdı. Birine Yevm-i ye‘ūs dirlerdi ve birine Yevm-i na‘ım⁸¹⁵ dirlerdi. Zamān-ı qadimde ⁽¹⁵⁾ memleketinde ‘ādet olıdı kim Yevm-i ye‘ūsda qanlar dökerdi. Ğanī kişilerden ḥabs idüp māl alurdi. ‘Iyş ü zevḳi terk iderdi.

⁸¹³ Cebel-i Duḥān: Cebel-ü Duḥān

⁸¹⁴ 230a-6 Kınān: Kınān

⁸¹⁵ Yevm-i na‘ım: Yevm-ü na‘ım

Vaktsüz ava ⁽¹⁶⁾ binerdi. Bazarları ve çarşuları yapdururdi. ‘Alemleri karañu iderdi. Na‘im ginünde hâceti kazâ iderdi. Da‘vetleri şöhetler idüp hil‘atler bahşışler ⁽¹⁷⁾ iderdi. Şâirlere güyendelere mâllar virürdi. Şehirleri bezemege emr iderdi. İli şehri ni‘metile toylardı. Karındaşı ‘Amr’ı Yemen vilâyetine ⁽¹⁸⁾ gönderdüğine sebep oldu ki na‘im gününden birisi günde gicede ser-höş mecmû‘-ı guşşadan gönlü boş zevkden temâşâdan mecmû‘-ı hâtırı ⁽¹⁹⁾ istediği nesneleri kılmış. Hil‘atler ve bahşışler virmiş. Hâtırına ferağ gelüp Mütecerride'nün üzerine girdi. Ağlayup kan yaşlar döker gördi. Benî ⁽²⁰⁾ ‘Abs’e Arz-ı Meşâyif’de olan hâdişeyi işitmişidi. Kendüzin bu işlere añup ağlamakdan yerlerin şuların añup şağı şağmakdan perîşân itmişidi. Melik ⁽²¹⁾ Nu‘mân’uñ anuñ üzerine girdüğü ol vakt idi kim şağı şağardı. Gözlerinden yaş yağmur gibi yağırdı. Nu‘mân bunuñ bu resme zârın ve figânın ⁽²²⁾ işitdi. İştîyâkın ve hasretin bildi ve derdile bu şi‘ri okurdi, dinledi. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[230b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] **Râvî eydür:** Vakti ki Nu‘mân Mütecerride'den bu beytleri işitdi, ihtiyârsuz gözlerinden yaş revân oldu. ⁽²⁾ Zîrâ katı severdi. Evvelde zıkr olunmuşdur ki Melik Züheyr’ile anuñ eceli-y-içün cengler itmişdür. “Nenüñ gibi hüsne ve cemâl ıssıdur.” dinmişdür. Velekin ⁽³⁾ kardeşleri Benî Bedr’i depeleyüp Yemen’e gidelden Nu‘mân gâzab idüp anuñ dağı yüzine bakmazıdı. Hemân ol giceyidi ki üzerine girdi. Anda dağı ser-höşlîğıla ⁽⁴⁾ evvelki maḥabbet galebe idüp ihtiyârsuz gelmişidi. Bu hâletde gördi. İçerü girüp “Biz kimseye zulm mi iderüz? Ya inşâfımız halka ⁽⁵⁾ idüp zulmümüzi saña mı izhâr iderüz? Üş senüñ kardeşlerini getürdi, vireyin. Hâtırıñ hoş olsun.” didi. Andan yanına oturup ridâsı[yı]la ⁽⁶⁾ gözi yaşın sildi. Mütecerride'nün dağı biter odı ziyâde oldu. Yalunuzlîğından şikâyetler kıldı. Taḥassürin iştîyâkın ‘arz eyledi, nâzıla ⁽⁷⁾ ağladı. Âhlar ve figânlar itdi. Melik Nu‘mân’uñ hâli müteğayyir oldu. Gönlinden rikḳat kopdı. Eyyâm-ı ye’usı ve Na‘im’i unuttı. Boynın kucağlayup buse⁽⁸⁾ler itdi, eyitdi: “Benden şimdi ne dilersin dile. Ol dağı hemân anı dilerin ki kardeşlerımı neseblerümi illere karışmadın girü ⁽⁹⁾

yirlerine getüresin.” didi. Melik Nu‘mān ne dilerse aña zāmin oldı. Ol gice anuñla şabāha degin zevk itdi. Kara toñların şabāh⁽¹⁰⁾ olıcağ çıkarup ğayrı toñlar geyürdi. Kendü yine dīvāne çıkup halkuñ maşlaḥatın kayurduğdan soñra vezirin ḥalvet kığırup⁽¹¹⁾ ki ‘Amr bin Nufeylü'l-‘Adevī dirlerdi. Bu mā-cerāyı aña söyledi ve ‘avretile qavlini kararını diyüp ne qalalum diyü meşveret eyledi⁽¹²⁾ ve eyitdi ki “İy vezir! Ben bu işde şabāh tırup qatı müteḥayyir oldum. Zīrā Benū Fezāre⁸¹⁶ baña gelüp anlardan qan taleb itdiler.⁽¹³⁾ Benüm qardaşum Esved anlardan qatı nefret itmişdür. Zīrā Benū Fezāre'yile⁸¹⁷ anuñ ortasında qarābet vardur. Bundan qorqarın ki ben ādem gönderüp⁽¹⁴⁾ ol ‘Absileri girü yirlerine getürdem. Hıqdırları ḥasedleri yiñilene ve fitneye sebep ola. Her gün bizüm başumuza ğavğā getürmelü olalar, taşdı⁽¹⁵⁾ iderler. Bu bābda ne fikr iderseñ it.” didi. Ol vezir ki ‘Amr'dur. Anuñ ‘adl inşāf bilüsi tedbiri niceyidü ki evvelki kışşalarda ma'lūm⁽¹⁶⁾ olmışdur. Ol daḥı dönmişdür ki ḥazret-i risālet (şalevatüllāhi ‘aleyhi) zāhir olmasını tevaḥḩu idenlerden birisi oldur. Melik Nu‘mān meşveret⁽¹⁷⁾ idicek eyitdi: “İy melik! Ben bildüğüm oldur ki ol cemā'atlerüñ yirini qanuñuza tuta size virdüm diyesin ve ‘Absileri getürüp Benī ‘Āmir⁽¹⁸⁾ üzerine qondurasız. Anlaruñla bunlaruñ ortasında şulḥ idesin. Senüñ yardımcıñ olalar ve hem evüñ yıkmayasın. ‘Avetüñüñ⁽¹⁹⁾ ḥāṭırın ḥoş idesin. Anlar Benī ‘Āmir üzerine gelüp yurt tutıcağ Benī Fezāre'den⁸¹⁸ uzak olurlar. Ol qadar ḥıqd u ḥased zāhir⁽²⁰⁾ olmaz ve hem birbirin görüp eşer tezekkür⁸¹⁹ itmezler. Rūzigārıla siz sağ oluñ. Yine şulḥ idüp barışdurasız. Qavm ü qabīle olalar.⁽²¹⁾ Bunuñ birle ki şuç Benī ‘Abs'den degüldür. Anlar Benī Bedr'e zulm itmediler. Belki Ḥuzeyfe ğaddār kişiyidi. Dāyim ḥile ve yalan yire and içmek⁽²²⁾ işiyidi. Āḥir şöyle eyledi.” didi. Melik Nu‘mān bu sözi işidicek qarındaşı ‘Amr bin Hind'i kığırdup bu qaşd itdüğü işi aña⁽²³⁾ söyledi. Biñ atlu yaraqlandurup bile gönderdi. Biti yazup

⁸¹⁶ 230b-12 Fezāre: Fizāre

⁸¹⁷ 230b-13 Fezāre'yile: Fizāre'yile

⁸¹⁸ 230b-19 Fezāre'den: Fizāre'den

⁸¹⁹ 230b-20 tezekkür: tezekür

ķab lelere buyurdu ki muṭ  olalar ve Yemen ehline armaĝanlar ĥil atler g nd rdi ki [231a] ⁽¹⁾ ķanca varurlarsa Ben   Abs'i bulivir p  demler ķořalar. Kimse nesne dimeye  Amr daĥı iķd m id p gice g nd z gitdi. şu a deĝin ki Yemen vil ⁽²⁾ yetine yitdi.  Arab ķab leleri bunu bil p ķanda vardı[yı]sa ĥizmetler itdiler.  dem ķořup bişden ondan bir ķab leye daĥı iletdiler. şu a deĝin ⁽³⁾ ki Cebel-i Ğam m'a irişdi. Ben   Abs'  n  Aķabe-i Fur ķa'da m -cer s n işitmişidi. Mu  viye'yile cenglerini ve Ar -ı Mes yif'de ve Emy -i ⁽⁴⁾  Ar  ir'de olan ķiřřalardan ĥaber bilmişidi. Ciddile gid p Cebel-i Ğam m'a vardı. Ol ĥ letde yetişdi ki zikr olundu. Na ma ve  Abb d ⁽⁵⁾ geld gi vaķtde  Arab ķab lelerin cengden men  id p Ben   Abs'  n ĥavfunı g t rdi. Ulular begler bunu  Nu m n ķardařı id ĝin bilicek  erini  ⁽⁶⁾ heybetin ve vaķ r n g ricek ķaru geldiler ve Ben 'l-Arķaṭ'  n ve Ben 'l-Ķıy n'  n⁸²⁰ Ben   Abs'e yardımı  n geld ĝin bildiler. Melik  Amr gel p ⁽⁷⁾ du  lar ve ķardařına afer nler ve taĥs nler ve medĥler ve şen lar eylediler.  Amr anlara “Y   Arab uluları! Bu ne işd r?” diy  şordı ve “Bu  eriler b yle ⁽⁸⁾ ni  n b yle cem  oldu?” didi. “H ĥbir aşıllu kişi yok mıydı ki gir  ķalan kişilere b yle c hillik itd rmeyeyidi. Melik 'l-m l k ⁽⁹⁾ Melik Nu m n'  n ĥıřımlarına bunu  gibi ķılmayalardı. Bu ne işidi ki mecm    uz yir    z yurdu  z terk itd    z. Bunda ceng itmege geld    z. ⁽¹⁰⁾ Andan daĥı nesne başarmadu  z. Varu  All h'a ş kr id  . Ben irişd m yoksa ekşer    z hel k olurdu. Z r  Melik Nu m n bin ⁽¹¹⁾l-Eşter'i her kişi ki bil r ki memleketinde  Anter beg dikdi. Ol niyyete gelmişidi ki h ĥ ayaĝın y r r kişi ķomayaydı.  Ubb d daĥı ancılayın ki ⁽¹²⁾ Ben 'l-Ķayy n begid r. Ben   Abs'ile anlaru  ortasında muş hara vardur. Z r  anu  ķızını N ziĥ  iftlenmişidi. Ben   Abs'  n ulularından⁽¹³⁾ dur. Eger ben yetişmezden   din irişselerdi sizden bir c nlu ķomazlardı.” didi. Eyitdiler ki “ y melik! Biz bunlara ta arruz itmed k. Bunlar biz m ⁽¹⁴⁾ ulularumuz, begler    z  ld rmeyince bil ĥare bu diy ru  em ri Melik Mes  d'ı  ld rdiler ve bunlaru  Ar -

⁸²⁰ 231a-6 Ķıy n'  n: Ķay n'  n

1 Meşâyif'de ve 'Aḳabe-i Furūk'da ⁽¹⁵⁾ ḳabīlelere itdūḡi ḥoz sizden maḥfi degüldür. Zīrā bu söz mecmū^c-ı memlekete irişmişdür. Bunuñ birle eger sizüñ ḳardaşuñuzuñ bunlara ⁽¹⁶⁾ ḡazabın bilmesevüz ve ḳanlarını ḳabīlelere mübāḥ ḳılduḡın işitmesevüz bunda biz hergiz ta'arruz itmezidük. Bundan şöñra ḥiç ḳorḳmañ ⁽¹⁷⁾ ki bunlardan ḥiç ḳişi öldürmedük illā bizden bir 'ālem olmayınca bizüm aşḡābumuzuñ ḳanıla dereler ṭolmayınca. Ḥuṣūṣā ol ḳara ki 'Anter dirler. ⁽¹⁸⁾ Od yalıñına beñzer. Cihānı yıḳdı ve yaḳdı. Şimden girü biz daḡı rāzī olduḡ ki aşḡābumuz ḳanından vazgelevüz. Çün ḳardaşuñuz bunlardan ⁽¹⁹⁾ rāzī oldu. Evet bunlarda bizüm esīrlerümüz var ve mālumuz almışlardır. Anları virsünler. Cebel-i Ġamām'dan sağlıḡıla gitsünler.” didiler. ⁽²⁰⁾ Andan şimdiye deḡin aralarından geḡen muḡārebe(y)i ve nice ḳişilerin helāk itdüklerin didiler. 'Amr bin Hind ḳatı ta'accüb itdi. Ol ḳişilere ⁽²¹⁾ ḡil'atlar virüp ḡāṭırların tesellī itdi. Zāmin oldu ki esīrlerin ḡalāş idivire. Benī 'Abs'i Cebel-i Ġamām'dan indüre. Andan ⁽²²⁾ ḳişi gönderdi. Melik Ḳays ḡaḳıḳat-i ḡāl bildürdi. Mecnū^c-ı māl ṭavar ehl ü 'ayālile Benī 'Abs ṭaḡdan şaḡrāya indiler. Girü vaṭanlarına gitmekden ḳatı ⁽²³⁾ feraḡ oldılar. Melik Ḳays ve ḳardaşları ve Rebī^c bin Ziyād daḡı anuñ cemā'atinden kim varısa 'Amr ḳatına geldiler. Aña ve ḳardaşı Nu'mān'a du'ālar [231b] ⁽¹⁾ eylediler. Ḥizmetler itdiler. 'Amr daḡı anlara Mütecerride, Nu'mān'dan dilek itdüḡin.” didi ve eyitdi: “Nu'mān ḳarındaşum Benī Fezāre'ye⁸²¹ sizüñ yirüñüzi ⁽²⁾ ḳan bahālariçün virdi. Sizüñiçün Benī 'Āmir yirlerinden Türk'üñ yirin ṭahliye itdürdi. Hep ol ḳavm rāzī oldılar.” didi. Benī ⁽³⁾ 'Abs daḡı 'Arab'larla cengden üşenmişlerdi. Bu ḳadara daḡı ḳatı feraḡ oldılar. **Ebū 'Ubeyde eydür:** Bunlaruñ ḡālī bu ammā Melik Na'me ⁽⁴⁾ gelüp selām virdi. Elin göḡsin öpdı. Eyitdi ki “Yā ebe'l-fevāris! Yemen vilāyetine geldüñ. Niçün ḳavmüñi alup Arz-ı Sevād'a ya Cebel-i ⁽⁵⁾ Duḡān'a gelmedüñ? Bunuñ bilmedüñ mi ki kendü ḳılıcuñıla alınmış ilüñidi ve ben senüñ ni'metüñile muḡtenem idüm. Beni ol yire senden artuḡ ⁽⁶⁾ kimse beg

⁸²¹ 231b-1 Fezāre'ye: Fizāre'ye

dikmedi. Senüñ aduña yirin.” didi. Andan ‘Anter’e işāret idüp bu medhi okudu: **Şî’r.** [Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] **Cüheynetü ibni** ‘Alime Yemen’e Ebū ‘Ubeyde ve Aşma‘i rivāyet iderler ki ‘Anter bu medhi işidicek ⁽⁹⁾ içmedin esirdi ve isti‘zār şūretinde bunu diridi ki Benī ‘Abs Yemen tarafına gitdüklerinde ol Şām'da idi. Benī Hureyke'ye geldükleri ⁽¹⁰⁾ vaktin yetişdüm. Eger evvel gidecekleri vaktin anda bulunsam kaçan Şanā'ya gitmege kımazıdım kim Nu‘mān'a karşı tıururdum eger anuñla ⁽¹¹⁾ Süleymān diyüler dağı olsa.” didi. Andan şöıra ‘Ubbād dağı geldi. Selāmladı ve eyitdi ki “Yā ebe'l-fevāris! Şöyle şanma ki biz senüñ ihsānuñ ⁽¹²⁾ keremüñ unutmış olavuz. Tağları yaradan Allāh haqqı-y-içün haber yetişeli günden berü Benī Kayyān'dan hāzır olan kişilerle cidd idüp gitmekde idük. ⁽¹³⁾ Şimdi irişdük. Hergiz kararımız kalmadı. Bir dem huzūr bulmaduk.” didi. Ol dağı bu medhi okudu kim mezkūrdur. ⁽¹⁴⁾ **Şî’r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁶⁾ **Rāwī eydür:** ‘Anter bu medhi işidicek ‘Ubbād'a tahsīnler itdi ve du‘ālar kıldı. Andan Nāziḥ bin Useyd geldi. ‘Anter’e selām du‘ā kılup ⁽¹⁷⁾ ‘Ubbād'ı evine da‘vet itdi. ‘Ubbād dağı varup kızını gördi. Anuñla tecdīd ‘ahd itdi. Fi'l-cümle ol gice Benī ‘Abs bölük bölük olup yine ⁽¹⁸⁾ Hicāz tarafına gitmekde meşveret itdiler. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi yā ‘emmüm oğlanları! Biz girü varup kendü yirümüzden ğayrı öğrenmedüğümüz yirde ⁽¹⁹⁾ yurt tutup düşmānları kendümüze güldürüp yirümüzi vaṭanımızı anlara virmekden gitmesevüz, bunda olsavuz yigdür. Zīrā ben bu yolda ⁽²⁰⁾ temāmet Yemen memleketine mālīk olurun. Mecmū‘-ı kavmini kendüme muṭī‘ kılurun. Huşūşā ki şimdi bege on üç biñ kişi yardımcı geldi.” ⁽²¹⁾ didi. ‘Amāre⁸²² eyitdi: “Billāhi bizi elüñden kı. Bir yıla deġin bizden kim kılur. Bu kadar kabīlenüñ öñinde ki ben_dağı bir yıla bu memleketi tutarın ⁽²²⁾ dirsın.” didi ve eyitdi: “Kõñ bizi varalum vaṭanumuza gidelüm. Güyegümüz Nu‘mān gölgesinde hoş geçelüm ve ġarīblik iklīmlerde ⁽²³⁾ nice cengler idelüm, kıonalum, göçelüm.” didi. Rebī‘ eyitdi: “Şavāb bu

⁸²² 231b-21 ‘Amāre: ‘Ammāre

sözdür. Meger bizüm hāmīmüz ‘Anter'e Yemen vilāyeti hoş geldi ola. [232a] ⁽¹⁾ Ol kendü bilür.” didi. ‘Anter bu sözi işidicek ma‘nisi ne dimekdür, bildi. Kavm bundan ya‘ni hod müstağni oldılar. Şimdiye degin ⁽²⁾ ta‘zîmler ‘izzetler iderlerdi. Şimdiki ceng kalmadı. İstignā sûretin göstermek isterler. ‘Anter'üñ bu söz gönline te’şîr itdi. ⁽³⁾ Melik Kays eyitdi: “İy ‘emmüm oğlanları! Bu ‘inādı⁸²³ koñ. Şimden girü hemān çāresi yine yirümüze gitmekdür. Bu yiri ehline terk itmekdür.” didi. ⁽⁴⁾ Andan şabāh olıcağ cümlesi ‘Amr bin Hind ayağına vardılar. Selām verdiler. Bunlara ‘Amr dağı ‘izzetler itdi, eyitdi ki “Yā vücuhe‘l-‘Arab! ⁽⁵⁾ Bu yirde neñüz kaldı ki şimdi bizümile gitmege ikdām itmezsiz. ‘Inādı⁸²⁴ koñ, elüñüzde olan esîrleri şalıvirüñ.” didi. ⁽⁶⁾ Melik Kays, ‘Amr'üñ emrine imtişāl idüp esîrler azād itdi. Çeri başlarınıñ ba‘zısına māl ve hil‘at viridi. Cengden ⁽⁷⁾ yağmadan kurtuldılar. Korkudan emîn oldılar. ‘Amr bin Hind, Melik Kays'a ve kardaşlarına ve ‘Anter'e ve Benî Kırād ulularına ve Muḳrı'l- ⁽⁸⁾ Vahş'a ve Melik Na‘me'ye ve çerisinüñ ulularına ve ‘Ubbād'a ve kavminüñ bahādurlarına hil‘atler viridi. Her birisi yirlü yirine rücū‘ ⁽⁹⁾ itmege kaşd itdiler. Yemen ehlinüñ gönlinde acık ve yangun kaldı. Zîrā bu işe çoğı rāzî olmamışlardı. Meger uluları ve esîr ⁽¹⁰⁾ olan kişiler. **Rāvī eydür:** Benî ‘Abs çün göçmege ikdām itdiler mälları ve develeri cem‘ idüp beriyyelere şahrālara şığışmayup ⁽¹¹⁾ gitdiler. Çeri begi ‘alemler sancaqlar altında kūsar naḳāreler döğülür ve heybetlerinden gökden kuşlar dökilürdi. Bu ma‘lūm olmışıdı ⁽¹²⁾ kim anlar nice miḳdār yir geçüp ne kadar ceng itmişlerdi. Mehmā-emken sa‘y idüp garažları ol evvel düşmānlık itdükleri kabîlelere ⁽¹³⁾ yakın olmamak idi. Zîrā ‘Amr bin Hind anlara naşîhat itmişidi ve Melik Kays'a eydür ki “Koma. Kavmüñden bir kişi ki leşkerden ⁽¹⁴⁾ ayrılup yolda diñlenmek dileye. Düşmen ta‘arruz idüp bizüm heybetümüz bozmalu olmaya ve cenge mü’eddi⁸²⁵ olup kimse bize ta‘arruz

⁸²³ 232a-3 ‘inādı: ‘anādı

⁸²⁴ 232a-5 ‘inādı: ‘anādı

⁸²⁵ 232a-14 mü’eddi: mü’edi

kılmaya.”⁽¹⁵⁾ didi. Melik ays daı bu sze imtiāl idüp gitmekde cidd itdiler. ua degin ki Cābir'ū ki ‘Anter ldürdi idi, anu yirine⁽¹⁶⁾ geldiler. adrān, Cābir'de bir iki gn ārām itmek dilediler. Zīrā āyetde zamet ekdiler. Gitmekden incindilerdi. Ol yirde adırlar dikdiler.⁽¹⁷⁾ ‘Amr bin Hind eyitdi: “‘İy ‘Arab avmi! Bu yirde ii okdur ki siz anlaru mālın yama ılmışsızdur, ādemisin ldürmisızdır. İmdi⁽¹⁸⁾ avāb budur ki mālūuı avaruuı atı aklayasız. Kimseüz cebesin ualın ıkarmaya. Sizden dilek iderin. Tulu tuına⁽¹⁹⁾ her birūız bir fikr itmeyesiz. Bu vilāyetden ıkınca benūm didūgūm dutasız. Andan kendū iūuı siz yig bilürsüz.” didi.⁽²⁰⁾ **Rāwī eydūr:** Vatı ki bahādurlar ‘emmū szin iitdiler, avābıduın bildiler. Aa gre i itdiler. yle oldu ki her kimsenū ki⁽²¹⁾ māl var. Otlāa ıkup deve gderdi. Mālın aklard. Hattā Melik ays kendūsi aravaları-y-ıla otlāa ıkardı. Benī Ziyād ve Benī ırād daı⁽²²⁾ ancılayın ammā ‘Anter'ū ve Murı'l-Va'u develerine ‘Urve keil oldu. Gdmesin boynına aldı. ‘Arab'ū ulu andlarından idi ve anlara⁽²³⁾ eyitdi kim benden ayrı kimseüz otlāa ıkmasun. Zīrā sizūn ‘avretlerūız var. Yoldan asta olmılardur. Siz anlaruıla olduuız [232b]⁽¹⁾ yigdūr.” didi. Yz ii itiyār idüp gnde ellisin yolda idinse gerezidi. Bir gn vardı geldi. İkinici gn gelmedi. Gice olıca ‘Anter⁽²⁾ Murı'l-Va'a eyitdi: “Gel varalum. ‘Urve'(y)i isteyelūm, grelūm. Hāl ne oldu?” didi. Grdiler ki yoldaları geldi. ‘Urve bile degl. ord,⁽³⁾ eyitdiler ki “Yā ebe'l-fevāris! Bizūmile bile otlāa vardı. Otlāda ine av ıkdı. An ova gitdi. Ol anu ardına ddı. Aam⁽⁴⁾ gele diyū umardū, gelmedi gelecegi vat gecicek ol yazılarda istedūk. Hergiz eerinden nesne grmedūk, h aberin bilmedūk. Bu vatde⁽⁵⁾ alduumuza daı olıdı.” didiler. **Ama‘i eydūr:** Vatı ki ‘Anter bu szi iitdi. Murı'l-Va'a eyitdi ki “‘Urve'ye iki iū birisi oldu.⁽⁶⁾ Yā tutuldı yā ldi.” didi. Murı'l-Va eyitdi: “Mrvvet degl ki bizūm aībūmz bizūm izmetūmze vara daı aa buncılayın mā-cerā ola. Biz fāri⁽⁷⁾ olavuz. Varup aberin bilmek gerezūz.” diyū

atlanup gitdiler. Şeybüb dağı bile aldılar. Yarındası olıcağ böyle ma'lûm oldu ki Benî Ziyād'ın ⁽⁸⁾ ve Melik Kays'ın develerin sürmüşler. Kabileye haber yetişdi, kabile karcaşdı. Def'i ceng yarağına bindiler. Kılıçlar süñüler taķınup Kays ve kardeşleri ⁽⁹⁾ Rebî' bin Ziyād ve Benî Kırād dağı bahādurlardan kim varisa çıkdılar şahrāya düşüp gitdiler. Melik Kays, 'Anter'i Muķrı'l-Vaḥş'ı atluları-y-ıla ⁽¹⁰⁾ görmeyicek şordı. "Muķrı'l-Vaḥş'ıla 'Urve'(y)i isteyü gitdiler." didiler katı melûl oldu ve korķdı. Ammā Nu'mān'ın kardeşi "Bu ben fikr itdüğüm ⁽¹¹⁾ şavāb degülmiş. Eyle gereğimiş ki bu yirden dağı geçeyidük. Ammā böyle oldu, nidelüm." diyü leşkerile binüp bunların ardınca gitdi. Bu māl deve ⁽¹²⁾ sürmege sebep oldu kim Düreyd binüş-Şimma⁸²⁶ ve karındaşı 'Abdullāh ve güyegüsi Sebî' binü'l-Hārîş yirlerinden elli atlu çıkup Yemen ḥarāmiliğa ⁽¹³⁾ gitdiler ve ol vaktde kim Ğudrān-i Cābir'e eyitdiler: "Benî 'Abs anda konmuşıdı. Gördiler ki mālār develer dünyāyı dutmuş, şahrālara şığışmamış." Düreyd ⁽¹⁴⁾ eyitdi: "Bu yirde kimse olağan degülidi. Ben dilerin ki şoram. Bu ḥalk ne kabiledendür bilem." didi. Zü'l-ḥamār eyitdi: "Bu söz neye gereğidüğün ⁽¹⁵⁾ hiç ben bilmedüm ki bir kişi ḥarāmiliğa çıka dağı konan kimdür? Göçen kimdür? Diyü teftiş ide. Huşūşā ki düşmān vilāyetinde olavuz ki hiç ⁽¹⁶⁾ bizi bilür kimse olmaya. Kimse bize bir iş olursa yardım kılmaya." didi ve eyitdi ki "Hele ben eger bugün atamuñ mālına zafer bulsam alurın. ⁽¹⁷⁾ Eger karındaşum māni' olsa depelerin. Zīrā sen bilürsin ki ben ki evümden gitdüm. Bir günlük rızķı koyup gitmedüm. Ehlüm ve 'ayālüm ⁽¹⁸⁾ aculardur. Mālumu kimin bağışladum kimin zāyi' itdüm. Aldüğüm gibi virdüm. Zīrā 'Arab'ın mālı külli benümdür. Benden ötüri şaklar⁽¹⁹⁾lar." didi. Bu Sübey' binü'l-Hārîş'e, Zü'l-Hımār anuñiçün dirlerdi ki uğraşa gitse 'avretinüñ derincegin süñüsine bağlardı. Ol ⁽²⁰⁾ kimsedür Zü'l-Hımār ki Muhammed Muştafa zamānına yetişdi. Ḥazreti 'Ali'ye muķāvemet itmek diledi. Emīrü'l-Mu'minīn anı ḥor idüp ⁽²¹⁾ Zülfikār'ile pāreledi. **Rāwī eydür:** Eger 'Anter dağı ol zamāna degin diri

⁸²⁶ 232b-12 Şimma: Şamme

olsaydı. ‘Ali H zreti anı dağı m sl m nlığa da‘vet ⁽²²⁾ iderdi. Eger gelmese ‘ lem halkına ‘ibret kılurdu. Z r  S bey  bin 'l-H r  'i ‘Arab bedi, bi  ere  ayarlardı. D reyd ibni  a a'nu  ⁽²³⁾ k z nu  eriyidi. D reyd dağı bah durlardan idi. ‘Arab a a Ra   ' l- H rb dirlerdi.  ok ya adı.   yle ki z kr olundu ve    ib-i [233a] ⁽¹⁾ mertebe idi. Nitekim dindi. Va t  kim bunlar Ben  ‘Abs'   m l na yeti diler almağa ittif   itdiler. Z 'l-H m r'   re'yine uydılar. Ol bilelerince ⁽²⁾ olan elli atluya eyitdiler: “Bu atlardan develerden s r  . Geld   z yolu  utu . Biz ardu uzca gidel m, geleni d nd rel m.” ⁽³⁾ didiler. İttif   Ben  Ziy d'   develerin s rdiler. Biraz Melik  ays'  dan dağı aldılar. Yolları yakın olduğına sevin p d ndiler. Biraz ⁽⁴⁾ va t den g rdiler ki ardlarından toz bel rdi. Evvel S bey  ibn 'l-H r   g rmi idi. D reyd eyitdi: “H ! M l  ssıları ardumuza uydılar, ⁽⁵⁾ hi  sende  aber  ormağa kimlerd r bilmege i tiy    almadı.” Ol arada D reyd  arda ı ‘Abdull h ve on atlu dağı  urdılar ve b  isi ⁽⁶⁾ deveyi s rdiler. Toz a ıldı. Gelen ki ileri g rdiler. D reyd, S bey 'e eyitdi: “Bu gelenler   ev  f n ba a diy vir.  ocalı dan ben m g z m ⁽⁷⁾ iken g rmez. T  kim ne   yifed r bilem. Her  ab len   ‘ detin  on n bil rin.” didi. S bey  eyitdi: “Birbirin   ardınca y r rl r. B l k ⁽⁸⁾ b l k gel rl r.   nce gelenler  or  atlara binerler. S   ler    aclar n atlar nu  iki  ulağı ortasında  almı lar.” didi. D reyd ⁽⁹⁾ eyitdi: “Bu  ıfatı ben Ben  Ziy d'dan artu  kimselerde bilmez n.” didi. “Meger Yemen ehli dağı  imdi eyle ider oldu ola.” didi ⁽¹⁰⁾ ve eyitdi ki “Ben  Ziy d, Ben  ‘Abs'den bir   yifed r dağı ardlarınca gelenleri g r. Ba a  ıfatlar n di.” didi. S bey  eyitdi: “Ol   yife ⁽¹¹⁾  ara atlara binerler,  ara uluk gibi ve s   leri  ara bulut gibi s   lerin erlerine  almı lar. Anlar evvelki   yifeden heybetl  gel r.” ⁽¹²⁾ didi. D reyd eyitdi: “Bu did ğ   Ben   ır d va f dur ki ‘Anter anlar   i inde b y mi   r dağı kimse var mı g r y ” didi. S bey  ⁽¹³⁾ eyitdi: “Na‘am bir   yife dağı var ki s   lerin omuzlarına virmi ler. Beglik e eri g rin r.  zerlerinden atlar n oynadurlar, toz durlar.” didi. ⁽¹⁴⁾ D reyd eyitdi: “V  arbah ! Vall h bu Melik  ays'  

şıfatıdır ve kardaşları ve tevābi'dür. Şöyle beñzer ki yine Nu'mān'ıñ bunlardan hātırı ⁽¹⁵⁾ hoş olmuştur. Ardlarınca Yemen'e kişi gönderüp döndürmiştür. Girü vağanlarına iletse gerek. Eger iş böyle ola, hemān şavāb mälların ⁽¹⁶⁾ virüp bilmedük diyü isti'zār itmekdür. Yoksa Nu'mān'dan bize soñra söz gelür. Zaḥmet çekerüz.” didi. Sübey' bin El-Hāriş eyitdi: “Vallāhi ⁽¹⁷⁾ yā Düreyd! Sen bunamışsın. ‘Aḳluñ gitmiş. Saña Raḥā'u'l-Ḥarb dirlerdi, Cebānü'l-Ḥarb'sın.” didi ve eyitdi ki “Hübel-i a'lā ḥaḳḳı-y-içün ⁽¹⁸⁾ ve Mekke'de tavāf idüp sa'y idenler ḥürmeti-y-içün eger Nu'mān bu mālı benden istese bir deve dizin bağlayacak ip virmezdim. ⁽¹⁹⁾ Meger öleyidüm yāḥud ḍarblar yiyeyidüm ki taḡları aḳtarur sünülerile gürzler⁸²⁷ bendin söker. Eger sen Nu'mān'dan karkup Benī 'Abs'den ⁽²⁰⁾ üşenürseñ var deve sürenlere kavuş. Bizi ko. Bunlaruñıla ne gereğise idelüm di.” ‘Abdullāh Sübey'e bu sözde muvāfaḳat idüp ⁽²¹⁾ karındaşı Düreyd'e kaḳıdı. Düreyd'e daḡı zarūret oldu, bunlara muvāfaḳat eyleye. Pes cenge yaraḳlandılar. Sübey' Düreyd'e eyitdi: “Ebşir bi'n-nasri ⁽²²⁾ ‘alā hā'ülā'i'l-enzāl, ḥuşūşā ‘Anter ki ‘ālemde adı yürür. Ol bile olursa göresin ki ceng daḡı nenüñ gibi olur.” didi. ⁽²³⁾ Düreyd eyitdi: “Eyle gerekdür ki birbirünüñüzün adın şanın añmayasız. Belki söz kelici itmeyesiz. Her birünüñ kendüi gizleye ola kim [233b] ⁽¹⁾ bizi bilmeyeler, kurtulavuz.” didi. Bu şavābdur⁸²⁸ diyü hep begendiler. Andan cenge başladılar. Benī 'Abs'ün de leşkeri nefesden tiz irişdi. ⁽²⁾ Dünyā at ayağından şarşıldı. Dürlü dürlü āvāzeden taḡ taş yankulandı. Benū Ziyād leşkerün öñince idi. Zīrā alınan ⁽³⁾ develer anlaruñ idi, acımışlardı. Sübey' bunlara buluşdı. Bir yüregile ki ricālden karkmazdı. Ecellerden kayurmazdı. Düreyd kardaşı ⁽⁴⁾ ‘Abdullāh ve bile olan bahādurlar ḥamle itdiler. Bunlaruñ ortasında ‘aẓīm muḥārebe oldu. Başlar kesildi. Kanlar döküldi. İş ⁽⁵⁾ ulaldı. Ceng yüceldi. Mertebe-i sa'ādet ve iḳbāl eksildi. Kimsenün hātırına ecelden ḥavf gelmez oldu. Benī 'Abs mälların alı⁽⁶⁾ komaḳ dilerlerdi. İllā Sübey' bin Hāriş bunlara bir taḡ gibi göründi ki

⁸²⁷ 233a-19 gürzler: gügüzler

⁸²⁸ 233b-1 ki: i

tağlara beñzemez ve arslan gibi belürdi ki âdem arslanına ⁽⁷⁾ öykenmez. Bir sâ'atde âdem ölüsinden tağ tıldırdı, âdem kanından dereleri ağıtdı. Melik 'Amr bin Hind irişdi. Gördi ki ⁽⁸⁾ Benî 'Abs leşkeri mağlûp olmuş. Öñlerinde hemân on kişi var. Qatı ta'accüb itdi. Çevresinde olan kişilere eyitdi: "Yâ vücûve'l-'Arab! ⁽⁹⁾ Her kişi Benî 'Abs'ün bahâdurlığın vaşf ider, erliklerin öger. On atlıyla hâlleri bu mıdır?" didi. Yoldaşları eyitdiler ⁽¹⁰⁾ ki "Eyyühe'l-melik! Yir yüklüdür. Her kimse ki vaĥîd-i 'aşrıdır. Aña dehr-i ĥâyındur. Ĥuşûşâ bu atlu ki bunların yüzindedür. Bunda gördüğümüzü ⁽¹¹⁾ ĥiç kimselerde görmemişüz. 'Anter dağı bunun öñine tıurabilmez." didiler. **Râvî eydür:** Bunların ortasında ceng qayım ⁽¹²⁾ oldu. Zevâl vaktine değin Benî 'Abs gördi ki murâd taĥşîl olacağlayın değül her biri başlı başıçün ceng itdiler. Benî ⁽¹³⁾ Ziyâd Düreyd'ün qarındaşı 'Abdullâh yüridiler. Bunlardan öñlerince varana Devâb bin Esmâ dirlerdi, Rebî'ün atlularından ⁽¹⁴⁾ idi. 'Abdullâh irişüp sünüyle dürtti, bağarsuqların dökdi. Atından yire dışırdı. Ĥâleti nez'-i qarîb oldu. Qarındaşı Düreyd'e ⁽¹⁵⁾ çağırurdı. Vakti kim Düreyd qardaşının ĥâlin gördi, acıyup üzerindeki kişilere ĥamle idüp 'acâyibler izhâr eyledi. At ayağı ⁽¹⁶⁾ altından qarındaşın qurtarmağ istedi. Anası El-Ĥâfız ki 'Amâre'nün ⁸²⁹ qardaşıydı. İrişüp qılıcıla çaldı, geçdi. Düreyd qardaşının ⁽¹⁷⁾ helâk olduğın gördi. Gözine dünyâ qarañu oldu. Benî Ziyâd bahâdurlarına ĥamle itdi. Az zamânda çok kişi helâk kıldı. 'Amâre ^{830 (18)} bin Ziyâd uğradı. 'Amâre, ⁸³¹ Düreyd'i sünüyle dürtti. Atından yire bırağdı. Ölümlü qodı. Eger ecelleri yakın gelmeyüp sa'âdetleri ⁽¹⁹⁾ dükenmemişmisseyidi Düreyd'ile qardaşı 'Gamâ'yile Devâb bin Esmâ elinde buncılayın olmazlardı. Lîkin Tengri Te'âla'nun görünmez ⁽²⁰⁾ qazâları çokdur. Bilmez tağdırleri vardur. Ammâ Sübey'ün ĥâli buyıdı kim öñine gelen 'Abs bahâdurları-y-ıla aĥşam olınca ⁽²¹⁾ ceng itdi. Aĥşam olıcağ geldiği yire teveccüh itdi. Benü 'Abs ardına uydılar yakın varduqları gibi

⁸²⁹ 233b-16 'Amâre'nün: 'Ammâre'nün

⁸³⁰ 233b-17 'Amâre: 'Ammâre

⁸³¹ 233b-18 'Amâre: 'Ammâre

döner, müntehā ceng ⁽²²⁾ iderdi. Tuşlu tuşına tağıdur. Göreyin benden ğanīmet kim alır?” diridi. Benū ‘Abs dağı ‘ār iderlerdi. Bir kişiye mälların ⁽²³⁾ koyup girü dönmege öldüklerine dirildüklerine kalmayup ceng iderlerdi. Zü'l-Hımār gördi ki helāk olur. Kendüyi şahrāya urup [234a] ⁽¹⁾ kaçdı. Şundan şoñra ki bir gün temām Benī ‘Abs'ile ceng itdi, ellerinden sālīm kurtuldı. Eger Benī ‘Abs'den ğayrı leşker olsa ⁽²⁾ yaluñuz şırdı. Mecmū‘-ı alduğı ğanīmeti kurtarurdı. Evet bunlardan cānıla ceng gördi. Bildi ki “‘Ārlanduklarındur ki ‘Arab kavmi birkaç ⁽³⁾ kişiye Benī ‘Abs mālın kōdı. Aldı gitdi. Cengile nesne başarımadı.” diyeler. Hem evvel diyen ‘Amr bin Hind idi ki Nu‘mān'ıñ kardaşıydı. ⁽⁴⁾ Benī ‘Abs karañu irişince Zü'l-Hımār'ıñ ardınca gitdiler. Andan şoñra Benī ‘Abs döndi, Zü'l-Hımār bir yirde gizlendi. Benī ‘Abs mālın ⁽⁵⁾ alup girü dönicek gelüp uğraş yirine uğradalar. Nu‘mān'ıñ kardaşı ‘Amr bunlara haķāret gözi[yi]le baķduğın bildiler. Bu işleri kim işledüğün ⁽⁶⁾ bilmek dilerlerdi. Uğraş yirine gelicek uluları yitdiler.⁸³² Tağ şahrāyı ādem ölüsün tolu buldılar. Aralarında bir iki kişi gördiler. ⁽⁷⁾ Benū Hevāzın'dan Melik Kays eyitdi: “‘Arab'ıñ zımmeti haķkı-y-içün bu nişānı biz hemān Düreyd bin Şamma'dan işidürdük. Eger bu hisābı gercek olacaķ ⁽⁸⁾ olursa yine biz ziyān itmiş olmazuz. Bu kadar ceng itdüğümüze acıruz. Zīrā ol bizden kaçup kurtulan Zü'l-Hımār olacaķdur. ⁽⁹⁾ Mecmū‘-ı ‘Arab ittifāķ iderler ki on yedi biñ ere muķavemet ider. Huşūşā ki anuñıla Reḥā'u'l-Harb Düreyd bin Şamma bile ola.” didi. ‘Amr bin ⁽¹⁰⁾ Hind eyitdi: “Ben bu laķabla bir kişi işidürin. Zü'l-Hımār diyü ‘ālemi şöhret tutmuşdur. Benüm kardaşum Nu‘māñ bunı kaķı severdi. Bu ⁽¹¹⁾ ‘acebdür ki beni bunda sizüñile işde dağı buncılayın idesiz. Ta‘arruz eyleye.” didi. Melik Kays eyitdi: “Ben de şöyle şanurın ki bizi dağı ⁽¹²⁾ bilmemişdür. Bizüm Benī ‘Adnān'dan idüğümüzi anuñ ḥātırından geçmemişdür yoksa bize isā’et itmezdi. Zīrā ol bizüm ḥizmetlümüz⁽¹³⁾ dendür. Nesebümüz yaķındur. Şimden girü olan oldı, giden gitdi. Evet Düreyd ādem

⁸³² 234a-6 yitdiler: yitüddilediler

gönderüp ‘itāb itmek gerek ki “Niçün bunun⁽¹⁴⁾ gibi işe anı kodı? Naşihat itmedi ki bilmedin kimsenün mālın almaya.” Andan döndiler ki yirlerine gelelerdi. Rebī‘ bin Ziyād, Düreyd’ün⁽¹⁵⁾ ve karındaşı ‘Abdullāh’uñ üzerine uğradı. Gördi ki depelenmiş yaturlar. Melik Kays’a haber viridi. Kays, feraḥ oldı, eyitdi ki “Yā ‘emmüm oğlanları!⁽¹⁶⁾ Benüm ḥaṭırum şimdi hoş oldı. Eger ol diri olsaydı bu kadar kandan soñra ki bizüm ortamuzda oldı. Andan şerrinden⁽¹⁷⁾ biz emīn olmazduk ğavġāsından ḥuzūr bulmazduk. Zīrā mecmū‘-ı ‘Arab andan kórkarlar, mekrinden şakınurlar. Eger Zū‘l-Ḥımār’a daḥı⁽¹⁸⁾ zafer bulmuş olsavuz mecmū‘-ı teşvīşden kurtulurduk.” didi. ‘Ammar bin Hind eyitdi: “Yā Kays! Sizün ‘Anter’ünüzce var mı ola cengde?” didi.⁽¹⁹⁾ Kays eyitdi: “Na‘me yā mevlāyi! ‘Anter ba‘zı evkatda işler işler ki ‘aql ‘aciz kalur. Bahādurlar müteḥayyir olur.” Rebī‘ eyitdi: “Bu söz nedür⁽²⁰⁾ yā Kays? Bu kanda ‘Anter kanda? Zımmet-i ‘Arab haḳḳ-y-içün ‘Anter bunun öñinde tırabilmez. Bu kerrede devlet işledi. Bunda bulunmadı.” didi.⁽²¹⁾ Rebī‘⁸³³ bu sözdeyiken bir kişi bir vechile dürtti. Dülbindin düşürdi. Rebī‘ dehşetinden gözün açdı. Müteḥayyir oldı ki⁽²²⁾ kim buña buncılayın ta‘arruz itdi. Gördi ki ‘Anter’ün atası Şeddād’dur. Eydür ki “Yā deyyū! Niçün benüm oğlumı zemm idersin.⁽²³⁾ Ğaybetde ḥazretinde yüzine gülersin, ögersin ve andan kötü kişi niçün andan tercīḥ idersin? Vallāhi eger bu nevbette ol ḥāzır olsa [234b]⁽¹⁾ hīç kimseñüz cenge varmağa ihtiyāc olmazdı.” didi. **Aşma‘i** eydür: ‘Amr bin Hind bu ikisin araladı, ayırdı ve eyitdi ki “Gerekdür⁽²⁾ baña ki bu nizā‘i kardaşum Nu‘mān’a ḥikāyet idem. Tā ki ol ikisin birbirine muḳābil kılup ceng itdüre. Görevüz kaḅısı ilerüdür.” didi.⁽³⁾ Andan gitmekde sa‘y itdiler. Kōdukları yire irişüp ārām eylediler. Ebū ‘Ubeyde eydür: Sübey‘ binü‘l-Ḥārīş atından inüp bir yire gizlenmişidi.⁽⁴⁾ Benī ‘Abs’ün ğavġası belürmez olinca andan soñra iḳdām itdi ki geldügi yire tırmayup gideyidi. Göñli doymadı. Buña kıyamadı ki⁽⁵⁾ kendü sağ gide. Düreyd’i uğraş yirinde ölüler arasında koya. Buña kaşd itdi ki

⁸³³ 234a-21 eyitdi: i

verün ölüsün alup kabîleye iledeþurup ⁽⁶⁾ atına binüp uğraş yirine geldi. Düreyd gördi ki kanı akar. Çığırup þurup oturmak ister, güci yitmez. Düreyd'ün böyle sağ kalduğına ⁽⁷⁾ bir ‘aceb sebep düşmişlerdür. Vaqtı kim Melik Qays aşhâbı[yı]la Düreyd'ün üzerine vardılar, bunu kim itdi diyü söyleşdiler. Öldi diyü qodılar ⁽⁸⁾ geçdiler. Âhir ‘Ammâre yoldaşları-y-ıla uğradı. “Bu ölüyi ben öldürdüm.” diyü tefâhür itdi. Zîrâ gördiler ki bir ‘aceb büyük kişi tağa beñzerdi. ⁽⁹⁾ İnanmazsañuz işde süñümüñ yiri diyü yarasına süñüsünüñ ucın şokdı. Ber-â-ber geldi, eyitdiler ki “Ol aqtarmış. Andan süñüsün ⁽¹⁰⁾ girü çekdi. Kanı Düreyd'ün kırba gibi aqdı. Zîrâ yaranuñ ağzı tutulmuş kan içerüde qalmış imiş. Ağzı açılıcaq kan gitdi. Düreyd'ün ⁽¹¹⁾ gözi açıldı. Bir pâre rahât oldu. Þurup oturmak diledi. Güci yitmezdi. Bu hâl üzerine ‘Ammâre ve qarındaşı gitdükden soñra hayli ⁽¹²⁾ eglendi. Şuña degin ki Sübey‘ yetişdi. Bu hâletde görüp atından indi. Yarasını bağladı. Düreyd oturdı. Sübey‘ ile söyleşdi. ⁽¹³⁾ Eyitdi ki “Yâ Sübey‘! Ben bir dünyâda dahı idüm, girü bu düyâya geldüm. Zîrâ benüm yaram qorqâq kişi yarasıydı. Temâm içerü geçmişidi. Eger bu ⁽¹⁴⁾ cerâhat yirinde bir yüreklü kişi dürtmiş olaydı yüregüm yarılurdu.” didi. Zû'l-Hımâr eyitdi: “Olan oldu. Şimden girü nitmek gerek. Evet ⁽¹⁵⁾ göresin ki Benî ‘Abs'e ne işler itsem gerekdür, qarındaşuñ ‘Abdullâh'ı depeledükleriçün.” didi. Andan yabanda qalmış atlaruñ birisin ⁽¹⁶⁾ tutup bindürdi. Sağlığına selâmetliğine ferağ oldu. Cüheybet bin Ğaylimü'l-Yemenî rivâyet ider ki “Zû'l-Hımâr'uñ hâli, Düreyd'ün ⁽¹⁷⁾ hâli bu. Ammâ Benî ‘Abs ol qonduqları yire vardılar. Argunları ol gice dinlediler. Şabâh olıcaq Melik Qays aşhâbı[yı]la meşveret idüp ⁽¹⁸⁾ eyitdi ki “Vallâhi şimdiki hâlde ben katı mütehayyir oldum. Eger þurup göçersevüz ‘Anter'ün hâli ne oldu diyü ihtiyâþ iderüz. Gele bunda kimse ⁽¹⁹⁾ bulmaya. Bizden ayrı düşe. Biz zahmet çekmelü olavuz. Ola ki bir işe uğraya, düşvârlılığa helâk ola. Biz bilmeyevüz. Eger bu arada birkaç ⁽²⁰⁾ gün dahı þursavuz havâdişden üşenürüz.” didi. Şeddâd bu sözi işidicek eyitdi ki “Yâ melik! Eger sen göçmege qaşd itdünise göç ⁽²¹⁾ git. Oğlum baña

ışmarlamışdur. Eyitmişdür ki “Eger ays göçmek, gitmek dileyey. Ben üç günden ziyāde eglenem. Sen_dahı avmile bile git. Ben Benī ‘Āmir ⁽²²⁾ diyārına varayın. ‘Urve'nüñ haberin bilmeyince gelmez. Eger sağ bulursam urtarmasına dürişürin. Eger helāk olursa šā’rin ⁽²³⁾ olun.” Melik ays eyitdi: “‘Anter'üñ işi budur. Dāyim bir mühimmi olıca kendü yalunuz işler. Kimseyile müşāvere itmez ve bize hālın bildürmez. [235a] ⁽¹⁾ Vallāhi benüm bu makāmdan anı oyup gitmek elümden gelmez, tā anuñ haberin işitmeyince.” didi. Şeddād eyitdi: “Vallāhi yā melik! Gıtdügi ⁽²⁾ vaktin biz bile gıdelüm diyü cehd itdük. omadı eyitdi: “Varuñ siz ‘emmülerümüle ‘Able'(y)i şalañ.” ‘Ammāre eydürdi: “Vallāhi ‘Anter ⁽³⁾ gercek söylemiş. Zīrā ol ‘Able'den yanından orkusu olmayıca kimseden derdi yodur. Evet bilmez ki eger bu kerre olmasam ben ‘Able'(y)i ⁽⁴⁾ esir iderlerdi. Eger Düreyd bin Şimma'(y)ı⁸³⁴ dürtüp öldürmesem hāl harāb olurdu.” didi ve eyitdi ki “Ben bilürin ki eger bu yirde biz bir ⁽⁵⁾ gün dahı eglenevüz. Dört yanumuzdan ‘Arab şeytānları üşerler. Huzūrumuz omazlar. Şavāb oldur ki hemān göçevüz. ‘Anter'den ⁽⁶⁾ orku yodur. Mādemki anuñla Murı'l-Vaş biledür ve ardaşı Şeybüb ıyındadır.” didi. **Rāvī eydür:** ‘Ammāre gāyetde kendü⁽⁷⁾zin görmışidi. Ol vaktde ki Düreyd kendü zamınla ölmış şandı. Bahādurlanup yürüdügince omuzın oynadurdu. ⁽⁸⁾ Mecnū’-ı kişi kendüden aşıa görürdi. Vakti kim Melik ays'a göçmege işāret itdi. ardaşı Rebī’: “Bu söyledüğün sözden ⁽⁹⁾ şavāb söz bu adar yā ‘Ammāre ki bizüm elümüzden Melik Nu‘mān'ın ardaşını bundan ziyāde eglemek gelmez.” didi. Melik ays bu sözi ⁽¹⁰⁾ işidicek bir pāre utandı. Üç gün midārı ‘Anter'e göyüp andan göçdi. Göñli ‘Anter atında idi. Zīrā anuñ haberi bilinmedi. ⁽¹¹⁾ Hatāl ve Müseyke'nüñ atası ve ardaşları ‘Urve'nüñ yayaları ve ebül'mevt ve Sūdān'a, ‘Able'(y)i ve Müseyke'(y)i şalarlardı ve Benī ⁽¹²⁾ ırād cemā‘atinüñ küllisini hıfz iderlerdi. Benī ‘Abs'ün hāl i bu. Ammā ‘Anter'ün hāl i bu ki ‘Urve'nüñ

⁸³⁴ 235a-4 Şimma'(y)ı: Şamme'(y)i

gelmedügin işidicek esîr oldu ⁽¹³⁾ ola diyü katı korkdı. Mukrı'l-Vaḥş'ı bilesince aldı ve kardaşı Şeybüb eydürdi: “Şabāḥ olunca ol gice gitdiler.” Ol yire vardılar ki ‘Urve anda ⁽¹⁴⁾ av kovardı. Ol yirden gitdi. Şeybüb izin izledi. Ardına düşdi. Ol gün temām öyle vaktine degin gitdi. Andan ⁽¹⁵⁾ şoñra izin yitürdi. Şağdan şoldan her ne kadar ki istedi bir tarafta çıkarmadı. Girü kardaşına geldi. Hergiz haber bilmedi. ⁽¹⁶⁾ Üç gün temām bu hāl üzerine geçdi, ‘Urve'nün nişanı belürmedi. Dördüncü gün olıcaḳ bir t̄ayifeye yakın oldılar. ‘Arab'dan ki anlara ⁽¹⁷⁾ Benî ‘Uṭārid dirlerdi. Bir derede ‘Anter'i ve Mukrı'l-Vaḥş'ı Şeybüb gizleyüp kendüsi haber bilmege gitdi. Ol günde sa‘y idüp ⁽¹⁸⁾ gitdi. Ol kavmün çadırları arasına yitdi. Kullarına karışdı. Güci yitdügince çağırurdi. “Yā benî'l-ḥāle! Biş dişi deve bir erkek ⁽¹⁹⁾ deve kim gördi ki kaçkun ola.” “Hiç görmedük.” diyü haber virdiler. Dört yanına dirilüp Şeybüb'a hālinden şordılar. Eyitdi ki “Ben Benü'z-Zevvād'dan ⁽²⁰⁾ bir kişiyem. Benüm şahibüme Hübeyl bin ‘Abdu'l-lāt dirler. Bir yavuz ḥulū kişidür. Siz de anı bilürsüz ola.” didi. Andan eyitdi ki “Yā ⁽²¹⁾ Ḥāletem oğlanları! Ol baña develerin ışmarlamışdı, beni görmege komışdı. Güderdüm. Bir gün gāfil olmışam. İrkek deve sürmiş. ⁽²²⁾ Ol biş dişi develeri almış gitmiş.” didi. “İşde çıkıdum. Bir nice gündür aradum. Ödemege rāzī oldum. Evet ol rāzī olmaz.” didi. ⁽²³⁾ Andan ağlarlardı. Melül oldu, dirildiler. Kullar buña yemiçün virdiler. Otur didiler. Bunlaruñıla söze ve kelecıye girdi. Sözüni Benü ‘Abs'ün **[235b]** ⁽¹⁾ Yemen'e gelüp girü rücū itmelerine irişdürdi. Şeybüb'un nā-gāḥ kabıleye içinde gözi bir dütüne tuş oldu. Dört yanında bir ⁽²⁾ bölük cemā‘at segirdişürler. Kimi oynar kimi güler. Şeybüb kullara eyitdi: “Kabıleñüzde düğün mi vardur?” didi. Bir kul eyitdi ki “İllā vallāhi saña ⁽³⁾ düğün ‘alayımından ne zāhir oldu?” didi. Şeybüb eyitdi: “Bu od yanmak, çevresinde cemā‘at çağırışmak nedür?” didi. Eyitdiler ki “Bu dütüñ ⁽⁴⁾ düğünüñün degıldür. Belki bizüm begümüz Zāmīd'ün eline Benî ‘Abs'den bir kişi girdi ki mālī daḥı yokmış nefisini şatun alaydı. ⁽⁵⁾ Hem begümüz anuñ kavmine vilāyetinde itdügi işlere çok

kaçımışdı. Anı diler ki helāk ide. Evet odıla ‘azāb iderin, öldü⁽⁶⁾ rürin ve Yemen ehlinüñ yüregın şovudurın.” dıdı. Bu od kı görürsın, Żamīd kullarına buyurmuşdur kı od yakalar. Temām⁽⁷⁾ yanıkak ol ‘Abs'i içıne şalalar. Yıne gıde. Bu od anuñ ‘azābıçındır.” dıdılar. Şeybüb bu sözi işıdıcek cāndan acıdı. ‘Urve'nüñ yanmasına⁽⁸⁾ melül oldu. Evet haber bılındüğü cıhetden sevındı. Kullara eyıtdı: “Vallāhi ol sızüñ begüñüz haťa itdı. Eger ol ‘Abs'i yakarsa⁽⁹⁾ kendüyı bıläya uğradur. Cümleñüze şöıra müşgil olur. Zırā ben bugün bır t̄ayıfeye buluşdum. Benī ‘Abs'den ol kışı isterler.⁽¹⁰⁾ Aralarında bır uzun kara atlu benüm hālümü bıldüğınden şöıra baña eyıtdı kı “Eger ol bizüm kışımızi bulup bize haberın getürecek⁽¹¹⁾ olursañ mecmū^c-ı gıden nesne kı saña vırevüz dahı şol kadar nesne vırevüz kı nefsuñı şatun alasın. Bākī ‘ömrüñde hoş geçesın.⁽¹²⁾ İşde biz bu arada bu sözde oluruz.” dıdı. Tā anuñ haberın bılınce zırā dört yaña cāsūslar göndürürüñ.⁽¹³⁾ Kāngı kabılede bulsavuz eşerlerın kımazuz harāb iderüz dıdılar.” dıdı ve eyıtdı kı “Sız bılırsız kı māl ‘azız olur. Ben bır yoğsul⁽¹⁴⁾ kışıyın. Evet ehl-i Yemen'i koyup anlara yardım itmezın ve dılemezın kı bizüm yırumüzden bırısı sağ esen kurtula. Ben bılırın kı anlar bize⁽¹⁵⁾ neler itmişdür. Şavāb budur benüm katumdaki begüñüz bıñup bır bölük kışı alup ol ‘Absıleri gızlendükleri yırdı kılıç koya elıne kım⁽¹⁶⁾ düşerse bu şımdıkı şeytānıla oda yaka yahuz şata. Kendülere çok māl vırürler. Zırā Yemen ehlinüñ mālı küllüsü anlaruñıla⁽¹⁷⁾ dur. İşde ilüñ mālın alup çıkup gıdeyorurlar. Kımse kımseıne bakmaz kórķularındı. Hem bu kışı kı tıtmışdur. Eger Benī ‘Abs katında⁽¹⁸⁾ ‘azız degülmissı neçün isteyü? Ol kadar kışı göndürelerdı.” dıdı. **Rāvı eydür:** Vaktı kı kullar Şeybüb'dan bu sözi işıtdılar,⁽¹⁹⁾ feraħ olup eyıtdılar kı “İy gulām! Vallāhi sen evüñden eyü vaktde çıkmışsın. Biz bılırüz kı bizüm begümüz Żamīd saña ne dılerseñ vırür.⁽²⁰⁾ Eger Benī ‘Abs çerısıne uğraduñısa zırā ol anları katı ister. Huşuşā kı hāmıyeleri ‘Anter bıle ola.” dıdılar. Şeybüb eyıtdı: “Yā benı'l-hāle!⁸³⁵ ⁽²¹⁾ Ben

⁸³⁵ benı'l-hāle

anlardan kimseyi bilmez. Evet bir k  l g  rd  m. Aralarında kara uzun atlu g  mg  k dem  re m  sta  rak. Eger efendi  n  z  n anu  nla ⁽²²⁾ bir   ara  ı varısa varu  n bu haberi bildir  n  . Yine ben   nlerine d    p varam. Anları bulıvirem.” didi. **R  v   eyd  r:** K  llar t  rup segirdi  diler. ⁽²³⁾ Biribirin ge  erdi,   ı  ır   p mu  tula  p   ab   yili gibi aya  ı g  t  rdi. K  arda  ına iri  di. Z  r   hem  n bu s  zlerden   ara   Z  m  d, ‘Urve'(y)i yakmad  n me     l [236a] ⁽¹⁾ k  lup k  arda  ı iri  ince itd  rmegidi. Pes eser yıl gibi a  ar  u gibi gitdi. ‘Anter'e haber viridi. **R  v   eyd  r:** ‘Urve bu cem  ‘at  n ⁽²⁾ eline d    d  ğine sebep buyıdı kim v  kti k   ‘Urve a    b  [y  ]la ‘Anter'  n ve M  k  r  l-Va    '  n devesin   aklamak i    n otla  a ⁽³⁾   ı  dı. Y  renleri r    at olsun diy   kend  si za  met m  rte  ib oldu. Evet   a  r  ya varıca  k ittif  k av     ine u  radı. Av k  ovmak  da ⁽⁴⁾ zev  l v  ktine de  in segirtti. Gir   a    b  [y  ]la gelmek diledi. Hayli otla  dan ır  k gitmi  şidi. İttif  k ol   ey    na t     gelmi. ⁽⁵⁾ Ben   Zehr  n'dan gel  rdi. Bilesince   an  met ve m  l varıdı. A  na k  atı sevin  rdi. ‘Urve'(y)i g  rdi ki beriyyede gezer. Yanında olan atlulara ki      y  z⁽⁶⁾den artu  ıdı. Eyitdi ki “Bu beriyyede ben h       dem oldu  n bilmez. Bir yal  nuz atlu gezer. G  r  n ne ki  id  r? Elbete t  tup get  r  n ⁽⁷⁾ ne h  ll   ki  id  r g  rev  z. K  an  ı cem  ‘atdend  r   oravuz.” didi. Atlular d  rt yanından segirdi    p ‘Urve'(y)i ih    ta itdiler. ‘Urve ⁽⁸⁾ da  ı av k  ovmak  dan yorulm  şidi. Atı da  ı k  atı yorgun idi. C  r    tl   olınca ceng itdi. Andan   o  ra t  tdılar. Z  m  d'  n     ine ilettiler. ⁽⁹⁾ ‘Urve‘den “Ne ki  isin? Ne t    yifeden olur olursın?” diy     ordılar. ‘Urve gizledi, eydivirmedi. Hel  k olam diy   k  or  dı. ⁽¹⁰⁾ Eyitdi ki ‘Ir  k t  arafından bir ki  iyem. Nu‘m  n bin M  nz  r a    b  ından bir ki  i   ld  rd  m idi. M    arreb   demidi. K  or  dum, k  a  dum bu diy  ra ⁽¹¹⁾ d    d  m. Her k  abileye varmak dilerin varamazın. Bil  rin ki anlar a  na mu  t  l  rd  r. Bu beriyyeye d    d  m. K  ancaru varup ba  um k  urtaraca  um ⁽¹²⁾ bilmezdim. İ  de sen  n el  ne d    d  m. Gere  ise beni esirge.   alıvir y    uz ne bil  rse  n i  le yoksa ben  m m  l  m yokdur. ⁽¹³⁾ Z  r     ok g  nler ge  er ki ben andan a   olırsın. Yiyecek etmek bulımazın.” didi. Z  m  d bunu  n kel  m  n

işidicek esirgedi. Göñli göyündi, ⁽¹⁴⁾ şalıvirmek diledi. Aşhābından bir kişi ‘Urve'(y)i bilürdi. İlerü gelüp eyitdi ki “Yā emīr! Bu hīlekāruñ sözine inanma. ⁽¹⁵⁾ Bu eşerrü'r-ricāldür. Buña ‘Urve dirler, ‘Abs'i dirlerdi. Ben bunu Hicāz'da gördüm. Nice kerre ceng iderken. Eger atı ve kendü yorgun ⁽¹⁶⁾ degülmişse siz bunu ele getirmezдіңüz bir cemā'at kişiyi helāk itmeyince.” didi. **Aşma'ī** eydür: Vaḳtī ki Zāmīd bu sözi işitdi, ⁽¹⁷⁾ be-gāyet ḳaḳıdı, eyitdi: “Şöyle beñzer ki ol ḳara ḳuluñ yoldaşdır.” didi. ‘Urve evvelki sözinden dönmedi. Müteğayyir olmadı, ⁽¹⁸⁾ yoldaşlarına “Ṭutuñ bağlañ.” diyü emr itdi. Ṭutup atına bağladılar. Zāmīd eydürdi ki “Üş göresiz ki ben bu ḳavme yetişdügüm ⁽¹⁹⁾ vaḳt buña iş işlesem gerekdür. Ol vaḳt girçek söyleye.” diridi. Andan soñra ‘Urve'(y)i alup ḳavmine geldi. ‘Emmüsi oğlanlarına bir ⁽²⁰⁾ düğün idivirdi. Bu getürdüğü mälları anlara ulaşırdı. Fāriğ olıcaḳ ‘Urve'(y)i getürdüp şol ḳadar dögdürdi ki Benī ⁽²¹⁾ ‘Abs'den olduğına ikrār itdi. Eyitdi ki “Bizüm şaḥībümüz Melik Ḳays ḳatından Nu‘māñ'a ilçilige giderdüm. Ḳız ḳardaşı Mütecerride'ye ⁽²²⁾ biti yazmışıdı ki Nu‘māñ'dan dilek ide. Tā kim Benī ‘Abs'i Hicāz'a iletdüre. Zīrā anlar bu Yemen ṭarafına anuñ ḳorḳusından gelmişlerdür. ⁽²³⁾ Eger sen beni depelerseñ senüñ yanuñda ḳalmaz. Benüm arslanlarum vardır. Senden benüm ḳanumı alurlar. Yirüñi göğüñi [236b] ⁽¹⁾ ḳazarlar.” didi. Zāmīd⁸³⁶ bu sözi işidicek eyitdi ki “Yā kelb Benī ‘Absī! Vallāhi eger sen Nu‘mān'ıñ kendüsi olsañ daḥı bu yirde seni ⁽²⁾ bir kişiyile ḳomazduḳ. Hep ḳırarduḳ. Bunda şek itmege sen Zāmīd'ün⁸³⁷ ‘azābını ṭadsañ gerekdür. Beytül-Harām ḥaḳḳı-y-içün senden ⁽³⁾ ve şaḥībünden Yemen ehlinüñ göñli hoş iderin. Sizüñ ḳanuñuzı bunlara şu gibi içüreyin. Zīrā senüñ ve ol ḳara ḳuluñ ki ⁽⁴⁾ ‘Anter dirler, sözlerüñüz baña yetişmişdür ve nice ḳabīle(y)i helāk itdüñüz. Nice cemā'at alurduñuz. Hep işitmişem. Huşūşā ‘Aḳabe-i Furūḳ'da ⁽⁵⁾ ve Arz-ı Meşāyif'de ki ol ḳara ḳuluñuz eydürdi: **Şi'r**. [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] ⁽⁷⁾ daḥı işitdüm ki Cebel-i Ğamām'a varmışsınız. Yemen ṭāyifesi üzerüñüze cem' olmuş.

⁸³⁶ 236b-1 Zāmīd: Zümeyd

⁸³⁷ 236b-2 Zāmīd'ün: Zümeyd'ün

Senüñile ol ‘Anter diyen kıl çok ceng itmiş. ‘İfrīt-i ⁽⁸⁾ Sāḥil'üñ ‘askerin şımış. Kendüyi tutup esİR itmiş. Ol hinde kerem olup işbu ebyâtı dimiş: **Şİ’r.** ⁽⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] ⁽¹¹⁾ Andan daḥı fevā esafā ki ben anda bulunmadum size göstereyidüm ki ceng daḥı nice olurdu. Ben anda olmaduğumdan her ne iş itdüñüzse ⁽¹²⁾ itdüñüz.”diridi ve eydürdi ki Emyā-i ‘Arā‘ir’de Mes‘ūd bin Muşād’a ne iş kılduñuz işitmişüz ki ‘Anter’ile sen ādemi birbirine ururmuş⁽¹³⁾ siz. Ol seni cengde kındurup eydürmüş ki **Şİ’r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] Bunlar benüm yā ‘Urve, ebedi içümden çıkmaz nesnelerdür. Ol veled-i zināya ⁽¹⁵⁾ buluşam. Anuñıla ḥālleşem.” didi. ‘Urve, Żamīd'üñ⁸³⁸ bu sözün işidicek eyitdi: “Yā Żamīd!⁸³⁹ Bu sözlerdür ki senüñ başuñ gitmege sebep olsa ⁽¹⁶⁾ gerekdür. Zīrā ben bilürin ki sen beni öldürürsin. ‘Anter işidicek benüm şārum aligelse gerekdür. Ol vaḳtde göresin ki ardınca ⁽¹⁷⁾ er nice olur. Vallāhi kağan arslan aña ṭurmaz. Belki öñinde biñ esed olsa mecmū‘ın tağıdur. Kurt koyun tağıdur gibi peşimāñ ⁽¹⁸⁾ olursın. Evet soñ peşimānlığıñ aşşı kılmaz. Evet n’olaydı ben ol vaḳtde ḥāzır olaydum. Senüñ cemā‘atüñi şahrāya ⁽¹⁹⁾ tağıdup seni kurt kuş rızkı itdüğünü göreyidüm.” didi. **Rāvī eydür:** Żamīd⁸⁴⁰ bu sözi işidicek gażabı ziyāde oldı. ⁽²⁰⁾ Tengri’ye and içdi ki ‘Urve’(y)i yandura. Andan kullarına buyurup od yaḳdurdı ve eyitdi ki “Eger ben bunu eglerssem bahādurlar baña “‘Anter’üñ ⁽²¹⁾ korḳduğından eglendi. Tā kim kendü anuñ elinde esİR olıcaḳ olursa anı virüp nefsinı kurtara.” dirler.” didi. Ben ḥoz hergiz ⁽²²⁾ anı öñüme de getürmezsin. Her elüme gireniñ yaḳarın. Göñlümi şovudurın.” didi. Ebū ‘Ubeyde eydür: Ḥaḳīḳat üzerine ‘Urve ⁽²³⁾ helāke yaḳın yetişmişidi. Eger Şeybūb irişmese kullara anuñ gibi söz diyüp biraz te’ḥīr itmese. Zīrā temām od yaḳdurmuş. ‘Ālemi **[237a]** ⁽¹⁾ kızdurmış. Hemān içine atması ḳalmışidi. Ol ḥaber işidicek kullar varup “İy efendi! Bu ‘Absīye bir pāre mühlet vir. İş siz diledüğünüz⁽²⁾leyin oldı. Ol yoldaşı ḳara

⁸³⁸ 236b-15 Żamīd'üñ: Żümeyd'üñ

⁸³⁹ 236b-15 Żamīd: Żümeyd

⁸⁴⁰ 236b-19 Żamīd: Żümeyd

şeytān gelmiş, buluşmuş kişi geldi. Üş saña getürelüm.” didiler. Andan Şeybüb, şātīruñ didüklerini bir bir ⁽³⁾ hikāyet eylediler. Zāmīd'üñ⁸⁴¹ ferahdan gönli oynadı. Def'ī atlanup kabīlesine haber itdi. Dört yañadan bahādurlar segirdişüp geldiler. ⁽⁴⁾ Ne hikāyet diyü şorup hālden teftiş itdiler. Kullar işitdügin bir bir didi. Mecmū'ı yaraqlanup şahrādan yaña yürüdiler. Ardlarınca kabīleden ⁽⁵⁾ işiden gitdi. Andan varup çöbānlarla otlağa vardılar ki Şeybüb ol arada⁸⁴² idi. Kullara Zāmīd⁸⁴³ eyitdi: “Ol haberi getüreni ⁽⁶⁾ baña getürüñ diledügince māl vireyin. Eger maqşūdum elüme girürse.” didi. **Rāvī eydür:** Kullar dört yaña yügrüşüp ⁽⁷⁾ Şeybüb'ı istediler, bulmadılar. Efendilerine eyitdiler ki “Bunda kōduğıdı, gitmiş bulunmaz.” didiler. Zāmīd⁸⁴⁴ eyitdi: “Rabb-i kādīm⁸⁴⁵ haqqı-y-içün ol ⁽⁸⁾ sözinde yalandur. Hemān ol_dahı Benī 'Abs'dendür. Ol çerinüñ ki gelmişdür. Ol cāsūsdur.” didi. Andan şahrā anuñ eṭrāfına ⁽⁹⁾ tağılup Benī 'Abs'i istediler. Zāmīd⁸⁴⁶ eyitdi: “Yürüñ arayalum. Her ne hāl olursa biz bu yirlüyüz. Anlar bunda nesne başarmazlar.” didi. ⁽¹⁰⁾ Andan cemā'atine çağırup her bölügin bir tarafa gönderdi. Tağlar başın dereler dibin istediler. Üç yüz atlıydı. Üç bölük olup ⁽¹¹⁾ üç yaña yürüdiler. Şeybüb dahı irişüp kardaşına haber bildürmişidi ve eyitmişidi ki “‘Urve'ye irişmek ardınca ol yoksa helāk oldı. ⁽¹²⁾ Zīrā ol şeytān ki anı esir itmiş. Yakmak dilermiş. Kullarına od yandurmuş. Kullarına ben birkaç nesne didüm. Meşgūl kıлмаğıçün ⁽¹³⁾ eger ol olmadı-y-ısa hemān ‘Urve'(y)i yandurdu ola kim ol bizi isteyü çıka. Ne tedbīrūñ varısa it.” didi. ‘Anter eyitdi: “Bunda tedbīr hemān ⁽¹⁴⁾ gönüller perdesin sūñüler ucı-y-ıla söküp beden bendin kılıcıla şaşmakdur.” didi. “Evet yā Şeybüb! Bu hilleden ne kadar atlu çıka dirsın?” ⁽¹⁵⁾ diyü şordı ve eyitdi ki “Yā Şeybüb! Sen atlularuñ şağışın bileñsin. Evet ceng itmelü olıcağ şahrāda kaçmakdan artuk nesne elüñden ⁽¹⁶⁾ gelmez.” Şeybüb ‘Anter'üñ bu

⁸⁴¹ 237a-3 Zāmīd'üñ: Zümeyd'üñ

⁸⁴² 237a-5 arada: aradan

⁸⁴³ 237a-5 Zāmīd: Zümeyd

⁸⁴⁴ 237a-7 Zāmīd: Zümeyd

⁸⁴⁵ Rabb-i kādīm: Rabb-ü kādīm

⁸⁴⁶ 237a-9 Zāmīd: Zümeyd

sözine katı kaçıldı. Eyitdi ki “Ol kabileden ancak üç yüz cebeli çıkar. Kulları yayağdan gayrı evet cengde ⁽¹⁷⁾ ben şöyle şanurın ki senden ilerüyin. Zîrâ ben sünûleme kaviyem. Düşvâr olsa kaçup kurtulıbilürin. Evet sen buğa gibi uğraş yirinde ⁽¹⁸⁾ kalursın. Üş beñün saña miqdârum bildürem. Seni yalunuz belâlar altında koyam görem ki ol bahâdurluğuñ saña ne kılur ⁽¹⁹⁾ yâ ibne Zübeybe!” didi ve eyitdi: “Şöyle şanurın ki şimdi çeri yetişür. Dört yanumuzdan kaplar kağı bölük ki benüm tarafuma düşse. İrakdan ⁽²⁰⁾ tururın dağı bir tarafa işâret iderin. Eger benden yaña gelseler bir tarafa dağı işâret iderin. Şöyle şanurlar ki ben andan busıda olanları ⁽²¹⁾ gösterürin ki sizden dağı bir pâre yük yiynilür.” didi. Andan bu sözi koyup ‘Anter ve Mukrî'l-Vaḥş arslan gibi busıdan ⁽²²⁾ çıkdılar. Gördiler ki şahrânuñ bir tarafından toz belürdi. Ğavġâ cihânı tutmuş. Tağ şahrâ karañuluğa batmış. Her yanından şahrânuñ bir cemā‘at ⁽²³⁾ göründi. Şeybüb eyitdi: “Hâ düşmānuñuz şakınuñ. Ğafil olmañ.” Andan ‘Anter na‘ra urup ḥamle itdi. Bir ṭâyifeden yaña yürüdi. Mukrî'l- **[237b]** ⁽¹⁾ Vaḥş dağı anuñ ardınca gitdi. Ammā Şeybüb atlularuñ öñine düşüp şahrânuñ bir tarafına oldu, gitdi. Ancak Zāmid’ile⁸⁴⁷ yüz atlu ⁽²⁾ kaldı. Bunları göricek eyitdi ki “Busıdağınuñ bunlar öñindekidür. Kim bilürdi dağı nice kişi çıksa gerekdür. ‘Anter'den şakınuñ ⁽³⁾ ki ol ‘abd-i hecindür.” didi. Andan at başın şalup sünûlerin toġrultdılar. Mukrî'l-Vaḥş bir bölük kişiye tuş oldu. Toz açılıp ⁽⁴⁾ bunlar zāhir olunca yigirmi bahâdur öldürdi. Bākîsin girü döndür. Kaçmağa yüz tutdılar. Andan soñra Şeybüb’uñ sözine uyup giden ⁽⁵⁾ iki bölük cemā‘atüñ dağı tozu belürdi. Şahiblerini kurtarmağıcün ḥamle itdiler. ‘Anter ortadağı cemā‘ate ḥamle itdi. Ardlarında ⁽⁶⁾ öñlerinde sünûledi. Dört yanına tağıtdı. Zāmid⁸⁴⁸ bu ḥâle nazar itdi. Cān başına şıçradı. Mukrî'l-Vaḥş’a ḥamle itdi. Aşḥābı dağı mu‘āvenet ⁽⁷⁾ itdiler. Mukrî'l-Vaḥş ikdām idüp cengde katı sa‘y itdi. Kılıcıla boynların kesdi. Başları yire bıraktı. Dört yanındağın sünüyile ⁽⁸⁾ sağlu şollu dürtti. ‘Anter, Mukrî'l-Vaḥş'dan bir

⁸⁴⁷ 237b-1 Zāmid’ile: Zümeyd’ile

⁸⁴⁸ 237b-6 Zāmid: Zümeyd

ceng gördi kim yüregine kuvvet virürdi. Göñline ferah getürdi. Bunı bildi ki ⁽⁹⁾ üzerine üşen çerisinüñ mecmū'ısına cevāb virür. Evet bir vakt öñürdi. Ölmek diledi. 'Anter dağı na'ra urup Zāmīd⁸⁴⁹ üzerine ⁽¹⁰⁾ yürüdi. Muḳrı'l-Vaḥş ʔatına irişince on biş bahādur öldürdi. Zāmīd'e⁸⁵⁰ Tengri ʔazāsı gibi irişdi. Ecel gibi boğazın aldı. ⁽¹¹⁾ Çağırdı: "Sen ol degül misin ki bizüm yoldaşumuzu oda yakmak dilerseñ yirüñ yurduñ ḥarāb olup dünyādan aduñ götürölmekden ⁽¹²⁾ ḥaberüñ olsun. Ben 'Anterü'l-Fursān'em." didi. Andan eyegüsinde şöyle dürtti ki süñüyle birbirine mıḥladı. Ol anı depeleyince ⁽¹³⁾ Muḳrı'l-Vaḥş aşḥābını ʔağıtdı. Her birisi yüz çevürüp ʔağ şahrā yolın tutup ʔaçdı. Süñüler ardlarından ölüm ilçilerin ⁽¹⁴⁾ göndürdi. Varup kabīlelerinüñ ʔadırlarına düşince ʔodılar. Yakın varduḳları vaktin öñlerinden bir atlu öñince bir yayaḳ ⁽¹⁵⁾ zāhir oldu. Çağırdı ki "Yā alā 'Abs! Ene'l-fārisü'l-me'sūr, ya'ni benem ol esīr olunmuş atlu ve dağı oda yakmak diledükleri ⁽¹⁶⁾ kişi." dirdi. Cūheyne-i Yemenī eydür: Ol gelen atlu 'Urve idi ve öñince ki yayaḳ Şeybūb idi. Sebeb oldu kim vakti ki Şeybūb aldayup ⁽¹⁷⁾ alup gitdüḳi kişiler dönüp girü ḥamle itdiler. Anlar Şeybūb busıya iledür şanurlardı. Ol anları şahrāda gezdürürdi. Gördiler ⁽¹⁸⁾ olur degül dağı girü beglerinüñ yanına döndiler. Şeybūb bunlar gidecek köye degin irişdi. Mecmū'-ı ʔavmi uğraş teferrücine çıkmışdı. ⁽¹⁹⁾ Gördi 'Urve urḡanıla baḳlı. Eli baḳın şeşdi. Zāmīd'üñ⁸⁵¹ atlarından bir at getürüp 'Urve'(y)i bindürdi. Mecmū'-ı esbābın tertīb ⁽²⁰⁾ idecek 'Urve'nüñ yine yeñi cān gövdesine geldi. Eyitdi ki "Lillāhi derrüke yā Şeybūb ve derru eḥīke'l-hümām!" didi. Andan şahrā yolın tutmak diledi. ⁽²¹⁾ Kabīle ʔavmi 'Urve'nüñ ḥalāş bulduḳın görüp ʔıḳırışdılar. Dört yanına ʔullar üşüp girü tutmak dilediler. 'Urve bu ḥāli göricek kimisini ⁽²²⁾ ʔılıçladı, kimisini süñüyle dürtti. Şeybūb ḥanceri[yi]le kimi göḳsinde kimi arḳasında dürtti. Ortalıkda jivā gibi ʔaynadı. Her ne yaña⁽²³⁾dan avlayalum

⁸⁴⁹ 237b-9 Zāmīd: Zūmeyd

⁸⁵⁰ 237b-10 Zāmīd'e: Zūmeyd'e

⁸⁵¹ 237b-19 Zāmīd'üñ: Zūmeyd'üñ

didilerse kurtuldu. Mecnū^c-ı köy ehlini ki bākī kalmışdı, tağıtdılar. Andan şöña durmayup atıla ‘Urve segirtti. Şeybüb [238a] ⁽¹⁾ öñince yügürdi. Şuña degin ki ‘Anter'e irişdiler. Hemān ‘Anter bin Şeddād'ı göricek ‘Urve atından yire indi. Bu medħi okudı kim mezkūrdur. ⁽²⁾ **Şİ‘r.** [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** ‘Anter, ‘Urve'nüñ şı‘rin işidicek ⁽⁷⁾ sağlığına şükr itdi. Kurtulduğına feraħ oldu. Bildi ki Şeybüb kurtarmışdur. Eyitdi ki “Yā ebe'l-ebyaz! Eger bir iş itseler. Bu yir ⁽⁸⁾ halkında bir ayağı üzerine yürür kişi kōmazdum.” didi. Rāvī şöyle rivāyet ider ki kabīlenüñ ‘avretleri Żamīd'üñ⁸⁵² depelendügin ⁽⁹⁾ bilicek ve bahādurlaruñ öldügin işidicek seby olunmadın kōrkdılar. Saçların çözüp emān dileyü ‘Anter'e karşı çıkdılar. ‘Anter katı ⁽¹⁰⁾ ğayretlü kimse idi. Huşūşā ki ‘avretlere Muķrı'l-Vaħş'a eyitdi: “Yoldaşumuzu hoz kurtarduk. İntikāmın alduk. ‘Avretler ⁽¹¹⁾ oğlancuklar ağlaşturmak hayr degüldür. Bunlaruñ gibi nesne erlere ‘ārdur. Gel gidelüm yine kendü kabīlemüze varalum. Şimdeye degin ⁽¹²⁾ göçmiş olalar. Eger biz taraca yağmaya meşğul olavuz katı eglenevüz. Bilmezüz ki ehlümüz şimdiye degin ne hāldedür? Ne irişmişdür?” ⁽¹³⁾ didi. Muķrı'l-Vaħş eyitdi: “Bu savābdur. Hemān benüm hātırumdağı dahı oldu.” didi. Andan ikdām idüp sa‘yla gitdiler. Mālī ⁽¹⁴⁾ ve deveyi terk itdiler. Şeybüb, kolayına gelen atlardan yundlardan bulduğun sürdi, eyitdi: “Bu bize yolda yardımdur. Zīrā ⁽¹⁵⁾ hep yundlarımız yorulmuşdur. Varup kendü ilümüze irişdüğümüzden şöña bunları şatam. Size şerāb alıvirem.” didi. ⁽¹⁶⁾ Muķrı'l-Vaħş ve ‘Urve ve ‘Anter, Şeybüb-ı şātıruñ bu sözine gülüşdiler. ‘Urve kurtulduğuna katı feraħlar idi. Fi'l-cümle turmayup ⁽¹⁷⁾ gitdiler. Bir gün bir gice muṭṭaşıl yürüdiler. Emyā-i Hirmel dirlerdi şabāħ ol araya irişdiler. Andan indiler. Meşveret itdiler ki Benī ⁽¹⁸⁾ ‘Āmir tarafına mı gideler yoksa bir yaña. Dahı Şeybüb eyitdi: “Şavāb oldur ki siz bir pāre rāħat olasız. Ben Şāriħ Tağı'na çıkup gözedem. ⁽¹⁹⁾ Eger kavmümüzden bir eşer görürsem gelem size haber virem. Der-

⁸⁵² 238a-8 Żamīd'üñ: Żümejd'üñ

bendleri görem. Anlardan bir haber bilmeyince gelmeyem.” didi. Andan beriyyeye düşüp ⁽²⁰⁾ gitdi. ‘Anter eydür ki “Eger ‘Urve kurtulduğu gibi gitsevüz bize hayırluydı. Eglenüp neyledük?” diridi. Şabāh olunca bu fikirde oldu ki ⁽²¹⁾ ehl ü ‘ayālūñ⁸⁵³ hālī ne oldu ola? ‘Able'nün başına iş geldi ola?” diyü gūşşalanurdi. Şeybūb'a muntazırlardı. **Rāvī eydür:** Muḳrī'l ⁽²²⁾ -Vaḥş ve ‘Urve ve ‘Anter şabāh olunca muntazır oldılar. Şabāh gördiler ki Şeybūb, Cebel-i Şāriḥ tarafından Rimāl-i ‘Ālic'den yañadin ⁽²³⁾ yıldırım gibi gelür. Öñinden vuḥuş tıyūr ürker. Tözlara batmış gömgök demüre müstağrak olmuş gördiler. Ol Şahrāda beriyyede [238b] ⁽¹⁾ zaḥmetler çekdügin bildiler. ‘Anter eyitdi: “Veyleke yā Şeybūb! Tiz tut. Bize bir habercüğüñ varısa söyle. Eger ḳavmümüzden ⁽²⁾ eşer gördüñse bizi daḥı var eyle.” didi. Şeybūb eyitdi: “Hışımlaruñuzuñ dirileri tağı depeyi aşmışlar. Evet düşmānlaruñuz yaḳın ⁽³⁾ geldi. Eger bu hālī biligitsem varup bu hāle vāḳıf olmasam bize bir ulu iş olıarmış.” didi. Muḳrī'l-Vaḥş eyitdi: “Ol ne nesnedür yā ⁽⁴⁾ Şeybūb! ‘Able, Müseyke hoşlar mıdur?” didi. Şeybūb eyitdi: “Ben ki bundan çıkdum ve ḳatında seḫer vāḳtinde der-bende yetişdüm. Andan gāyet ⁽⁵⁾ yorulduğumdan bir pāre rāḫat olmak diledüm. İşıtdüm ki at ayağı āvāzesi gelür. Erenler galebesi işidilür. Benī ‘Abs'dendür diyü ⁽⁶⁾ gāyetde feraḫ oldum. Eger ḳavlümüz daḥı ermişse böyle ittifāḳ düşmezidi diyü ta‘accüb ḳıldum. Andan yaḳın geldiler. Gördüm sözlerinden ⁽⁷⁾ ne dirlerse ḳulaḳ urdum. Öñlerinde bir atlu er ‘aẓimü'l-hilḳa bir eyü at biner gömgök demüre müstağrak dürlü ⁽⁸⁾ dürlü hareketler ider. Süñüsü[yi]le yirler yırtar ve gāh eydür ki “Yā Rabbe'r-rükni ve'l-maḳām! Senden dilerin bi-ḫürmeti'l-eşnām ki bu benüm ḳara ⁽⁹⁾ süñümi ‘Anter'üñ yüregine uğradasın. Beni aña gālīb ḳılasın. Tā kim andan intikāmum alam, ‘ār def idem. ‘Arab ḳavmi baña taḫsīn ⁽¹⁰⁾ ideler.” Andan bu şi‘ri okur: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Vāḳti ki ‘Anter, Şeybūb'dan ⁽¹²⁾ Bu ebyātı işitdi. Ğazabından ağzı köpürmege başladı.

⁸⁵³ 238a-21 ehl ü ‘ayālūñ: ehl-i ‘ayālūñ

Şeybüb'a "Yā ebā riyāh! Tiz söyle sözüni temām olsun ki ol şeytānuñ ⁽¹³⁾ tizcek ardından yitem. 'Ömrinüñ tanābların kıram. Gövdesini kırt kuş rızkı idem." Şeybüb eyitdi: "Yā ebe'l-fevāris! Bu beytleri ⁽¹⁴⁾ işidicek bildüm ki bizüm a'dāmuzdur. Çeri kaçınca bir yirde gizlendüm. Cemī'isin biñ kişi kadar kıyās itdüm. Andan şoñra ⁽¹⁵⁾ çıkdum. Ardca қаланlardan ba'zısına "Bu çeri ne çeridür?" diyü şordum. "Қаңғи тәйифедендүр?" didüm. Eyitdi: "Müteferriķ tәyifedendür. ⁽¹⁶⁾ Yemen vilāyetinden cem' olmışdur. Benī 'Abs'üñ ardınca giderler, varalar. Anlardan Yemen vilāyetinde itdükleri işlerüñ intikāmın ⁽¹⁷⁾ alalar. Bu çerinüñ başına Zācir ibni Żarma dirler 'Amr bin Żarma қaynının қardaşıdur ki 'Anter Mā'ü'n-Nü'ām'da 'avreti ⁽¹⁸⁾ Zehrā'yı esir itdi." Şāhib ḥadīṣ eydür bu 'ārı ğayreti iden 'Amr bin Żarma'nuñ қardaşı Zācir idi. 'Anter қardaşı ⁸⁵⁴ 'Amr'ı ⁽¹⁹⁾ öldürdüğinde bu ḥāzır degüldi. Ol çeri bindügi vaķt bile bulunmaduğına ödi şıdayazdı. Zīrā ḥayli cebbār yigididi. ⁽²⁰⁾ Gücünden av etün yiyüp қanın şürmeğe öğrenmişidi. Anasınıñ yaluñuzcasıydı. Benī 'Abs'e ğitmeğe dāyim yaraқlanurdi. ⁽²¹⁾ Anası қomazıdı. Anasınıñ adı Sāḥe binti Nehbahān idi. Benū Kāmer tәyifesinden idi. Eydürdi ki "Billāhi iy oğul! Benden ⁽²²⁾ nāzaruñ irme. Ol қabile ki sen varmaқ dilersin. Ḥicāz diyārın ısız қomışlardur ve Yemen vilāyetin ḥarāb ⁽²³⁾ eylemişlerdür. Ḥuşūṣā ol қара bahādurlar ki қardaşını öldürdi ve Mu'āviye'nüñ mālını yağma eyledi. Қorқarın sen de varasın. [239a] ⁽¹⁾ Қardaşuñlayın olasın. Bana ğötürmedüğüm yükler yükledesin." diyü eglerdi. Zācir daḥı anasınıñ ḥātırından ğeçmeyüp ol ⁽²⁾ yıl temām şabr itdi. Şuña değin ki anası öldi. **Rāvī eydür:** Bu 'avret oğlından қorқduğından marīz olmış ⁽³⁾ idi. Oğlınuñ ḥaққında dürlü dürlü yaramaz düşler ğörürdi. Cümle ğördügi düşlerden biri buyıdı ki bir ğice ğördi ki oğlı ⁽⁴⁾ bir büyük ırmağa ğirmiş idi. Bir arslan ol ırmaқ içinden çıқdı. Bunı yırtıdı. Қanın içdi. Bu düşüñ қorқusından ⁽⁵⁾ marazı ziyāde oldı. Āḥir öldi. Zācir yaluñuz қaldı. Biñ atlu miқdārı ululardan Benī 'Abs қardaşın öldürdügi kişilerden ⁽⁶⁾ Zācir'e yoldaşlığa

⁸⁵⁴ 238b-18 idi: i

ikdām itmişler idi. Ol günlere degin eglendiler ki ‘Abs'ün leşkeri Yemen vilâyetinden sağ ve esen ⁽⁷⁾ kendü vaţanlarına dönüp gitdikleri haber işidildi. Zācir⁸⁵⁵ eyitdi: “Anlar benüm elümden kıanda kıurtulsalar gerekdür. Ben ardlarından ister⁽⁸⁾ken kıanca gidebileler. Vallāhi dünyānuñ āhirine degin anları kıovayın. İntikāmum almayınca kıomayayın. Ne olursa ola.” didi. Andan ⁽⁹⁾ ol Şeybüb, Rimāl-ı ‘Ālic'de gördüğü miqdārı çeri cem‘ idüp ardlarına düşmişidi. Benī ‘Abs'ün bunlardan ğayrı Yemen ⁽¹⁰⁾ devletsüzlerinden çok ardlarına uymışlardı. Biş ondan yigirmi deren mālā deve[ye] tama‘ın idelerdi. Benī ‘Abs'ün ⁽¹¹⁾ azacuk kıabile mälları çok olduğıçün nesne tahşil itmek anlardan āsān şanurlardı. Çokı gelüp Zācir'e⁸⁵⁶ yoldaş ⁽¹²⁾ olmuşıdı. “Ğayrı kıâyifedür. Furşat senüñdür, irişelüm.” diyü dün ğın giderlerdi. Bunı işidicek ‘Anter ve ‘Urve ve Muķrı'l-Vaħş daħı bunlaruñ ⁽¹³⁾ ardınca gitdiler. Anlar Benī ‘Abs ardınca giderlerdi. **Aşma‘i eydür:** Bu kıışsa ‘aceb kıışşadır? Zīrā her cemā‘at öñindeğin maķşūdı idinmiş ⁽¹⁴⁾ dūr. Ardındağından ğaberi yok. Zācir⁸⁵⁷ yetişmezden üç ğün öñürdi. Benī ‘Abs Cebel-i Şārıh'a yetişmişlerdi, ğeçmişlerdi. Evet Benī ‘Abs ⁽¹⁵⁾ arķun giderlerdi. Māl ve deve ve ‘avret oğlan maşlahatın ri‘āyet iderlerdi. Her-bār ki Benī ‘Abs'ün eşerin ğörelərdi. Yetişmegiçün ⁽¹⁶⁾ gitmekde kıatı sa‘y iderlerdi. Vaķtī kim yakın oldukların bildiler. Şöyle ki aralarında bir ğünlük miqdārı yir. Zācir, aşķābına ⁽¹⁷⁾ eyitdi kim “Yā vücuhe'l-‘Arab! Yağı yarağına yaraķlanuñ ki bu ğice giderin. Seħer vaķtinde Benī ‘Abs'i irer, başarın ve ekşer zannum bunuñ üzerine⁽¹⁸⁾ dūr kim ‘Anter'e kıaravulda buluşam. Anı anda depeleyem. Andan şoñra gelenin bir bir kııram. Zīrā anı öldüricek bākī kıabilenüñ işi āsāndur.” didi. Andan bir ⁽¹⁹⁾ pāre rāħat olmak dilediler ve atların yemleyüp şuladılar. Gelüp ‘Anter daħı bunlara yakın oldu. Evvel Şeybüb ğöz bıraķdı. ğördi ki şaħrā ⁽²⁰⁾ atdan ādemden tölmiş. Aşķābına eyitdi: “Hāy ğāfil olmañ ki düşmānuñuza yetişdüñüz.

⁸⁵⁵ Zācir: Cābir

⁸⁵⁶ Zācir'e: Cābire

⁸⁵⁷ Zācir: Cābir

İstedüñüz, bulduñuz ki saķınıñ.” didi. ‘Anter bu yakında yetişevüz ⁽²¹⁾ dimezdi. Ķardařından bu sözi işidicek Muķrı'l-Vaħř meşveret itdi. Muķrı'l-Vaħř eyitdi: “Bir tarıķile kendüleri[yi]le atları arasına girüp ⁽²²⁾ daķı hemān süñü ele almak gerekdür.” didi. ‘Anter eyitdi: “Bu didüğüñ olmaz. Zırā biz hemān üç kişivüz. Bu kadar kişiye muķāvemet ⁽²³⁾ tekellüfdür.” didi. Muķrı'l-Vaħř eyitdi: “Üç degülüz. Biz şeybüb bahādurıla dört kişivüz.” didi. ‘Anter eyitdi: “şeybüb hemān bir ayak yirine [239b] ⁽¹⁾ şaymak gerekdür.” didi. “Adama mı şayarsın?” ‘Urve eyitdi: “Billāhi kimseñüz şeybüb'a nesne diyüp göñlin incidmeñ, elüñüzden koñ yoħsa kaķudur⁽²⁾sız.” didi. şeybüb Ķardařı ‘Anter'e eyitdi ki “Veyleke yā ibne Zübeybe! Laťife idecek vaķtı mi bulduñ. Cān tenden döñe. Vaķtdür berr-i aķferde ⁽³⁾ daķı baña buncılayın sözler didüğüñ unutduñ ola.” didi ve eyitdi ki “Beni elüñden Ķo. Benden sözüñi kes yoħsa çekürgenüñ şağışın ⁽⁴⁾ bilen Allāh Ķaķķı-y-içün iy gögi buludı yaradan Tengri-y-içün seni Ķorın giderin. Arandan benüm Ķaberüm şorasin, yürürsin. Olur ki ⁽⁵⁾ şuyumca isteyü gitmelü olursın.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā aķı! Neye kaķırsın? Ben bu sözi saña laťife idüp dirin.” didi. ⁽⁶⁾ “Bu bābda senüñ de tedbirüñ nedür?” diyü şordı ve eyitdi ki “Eger biz bu cemā‘atüñ atları arasına girevüz kimsemüz ceng itmege ⁽⁷⁾ mecāl bulmaz ve daķı bunları Ķoyup atlar yanınca Ķatlanup bir iki gün ardlarınca gözetmekden daķı řafāmuz yoķ ki bir gün kendülerde ⁽⁸⁾ helāk göricek kaķmalu olalar.” ‘Urve eyitdi: “Bu bir iki günde olur iş degüldür. Ben bilürin ki biz Ķavmümüze yetişmek uzanuruz. Yakın ⁽⁹⁾ olmamışken ırāķ düşevüz. Ancaķ biz Ķabıleye Benı ‘Āmir'e varup Benı Ķılāb'a yetişince irişmelü oluruz.” didi. şeybüb eyitdi: “Hemān eyle olur. ⁽¹⁰⁾ Zırā bu řerinüñ başı Zācir'dür. Ķāyetde cebbār'dur kimsedür, adlu bahādurlardandur. Ol birüñüzi ayruķ kişiye ceng itmekden meşğül ⁽¹¹⁾ Ķılur. Biñden artuķ kişiye iki kiři Ķalursız. Beni Ķod ādeme şaymazsız. Eyle olıcaķ ebu'l-ebyaź didüginleyin iş büyü, ĶavĶā ⁽¹²⁾ uzar.” didi ve eyitdi ki “Benüm Ķatumda bir fikr var, diyeyin. Eger Ķabül iderseñüz düřmānuñda

zafer bulup gicede şahrānuñ dört yanına ⁽¹³⁾ tağıdasız.” didi. Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: “Billāhi digil ki görelüm ne dirsiz? Sen bizüm bilmezligümüze ḳalma. Bir eyü fikr it ki ol sebebile ⁽¹⁴⁾ düşmene zafer bulavuz. Hem tiz maḳşūdumuz ḥāşıl ola. Zīrā ḳatı Müseyke'den göñlümde teşvīş vardır.” didi. Şeybüb beni ḳardaşum ‘Anter'i ⁽¹⁵⁾ ḳoñ. Biz arduñuzca gidelüm. Sen ‘Urve'yile düşmān çerisine varuñ. Anlar sizden ḥaber şorsalar gerekdür. Eydüñ ki “Yemen bucaḳlarından ⁽¹⁶⁾ bir iki kişiyüz diñ ve ḳanḡi ḳabileye dilerseñüz kendüñüzi nisbet idüñüz” ve eydürüñ ki “Beni ‘Abs bu yirden mālın ṭavarın almış çıḳmış. Geldük ⁽¹⁷⁾ kim māldan deveden nesnecük taḥşil idevüz. Girü ehlümüze varavuz. Anlaruñ atlularından ḳatı ḳorḳarduk. Emīr-i Zācir öñüñüzce gider ⁽¹⁸⁾ diyü işitdük. İki gündür aña feraḥuz. Hemāñ maḳşūdumuz ḥāşıl olmuş bilürüz. İşde geldük size yetiştük.” Diñ. Andan soñra ki Zācir'üñ ⁽¹⁹⁾ çadırına ve ‘alemlerine yakın olasız. Birüñüz Zācir'i süñüyile dürtüñ. Birüñüz ‘alemlerini ḳalem keser gibi ṭoḡrañ. Andan soñra dört yanunuza ⁽²⁰⁾ na‘ra urup “Yā āli ‘Abs, yā āli ‘Adnān!” diyü çağrışuñ. Andan soñra anlaruñ içine ḳorḡu düşer. Ḳardaş ḳardaşa oḡul ataya⁸⁵⁸ bakmaz. Her kişi ⁽²¹⁾ ḳolayına gelenin ḳılıçları[yı]la birbirin kırar. Biz daḡı ḳardaşum ‘Anter'ile bu işi göricek bilemüzce ki atları şahrānuñ dört yanına tağıdalum. Dört ⁽²²⁾ yañadan toz ḳopsun. Düşmān çerisi Benī ‘Abs irişdi diyü cān mehlekesine düşsün. Andan soñra ḳarındaşum ‘Anter “Veyleküm ⁽²³⁾ yā uḡādḡır ancād!” Ana ‘Anter bin Şeddād diyü çağırsun. Öñine gelenin dürtüp düşürsün. Def‘i ḳarḡa gibi tağıduruz. Taḡı ṭaşı ādem [240a] ⁽¹⁾ ölüsinden ṭoldururuz.” didi. ‘Anter eyitdi: “Eger iş böyle olsa hemān siz fāriḡ oluñ. Mecmū‘ına ben kifāyet iderin. Cümlesin şahrāda ⁽²⁾ müteḥayyir ḳılurun.” didi. Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: “Gırçek söylersin yā ebe'l-fevāris! Her birümüz biñ atludan ḳalurumuz yoḡdur. Evet ⁽³⁾ genince olıcaḡ ḥuşūşā ki sen bizümile olasın. Lākin şimdi iş ta‘cıl tutulup tiz ḳavmümüze yetişmek şavābdur, ḳabile yakını⁽⁴⁾ken.” didi. Andan ‘Urve'(y)i yanına

⁸⁵⁸239b-20 ataya: atata

alup Muḳrı'l-Vaḥş düşmān çerisinden yaña yürüdi. Her birinüñ bileler diyü çatı
korkusu varıdı. Varup çeriye ⁽⁵⁾ yakın oldılar. Gördiler ki ırmaqlar kenārına bınar
başına ḳonmuşlar. Bunlar daḫı vardılar. Bir yirde ḳondılar. Hîç kimse bunlara iltifāt
itmedi. ⁽⁶⁾ “Nesiz? Ne kişisiz?” diyü ḫaber ṣormadı. Zîrā her gün gelüp ol çeriye
ḳarışur ādem çoğıdı. Gelenden gidenden dertleri yoğıdı. Evet bir sā‘atden ⁽⁷⁾ soñra
Şeybüb sürdi ki atlaruñ tozu belürdi, gürüldüsi işidildi. Zācir'e ḫoş gelmedi.
Çevresinde olan kişilere eyitdi: “Bu gözüken ⁽⁸⁾ toz birkaç atlu tozına beñzemez.
Belki yüz, iki yüz degüldür. Şöyle şanurın ki Yemen beglerinden kimsedür. Benî
‘Abs'üñ ol_daḫı ⁽⁹⁾ ardına girmişdür. Bu gelen ḳaravuldur. Eger iş böyle ola Benî
‘Abs'e biz daḫı kendüzin buluşuruz. Anlardan daḫı dünyāda eşer ḳomazın. Zîrā ⁽¹⁰⁾
benüm anlara gice varmağa ṭama‘ itdügümden ğaraż, ol ḳulları ‘Anter'e fırsat
bulup öldürüp daḫı hemān çıkup gitmegidi. Bunı bildüm ki ⁽¹¹⁾ ben girü dönüp
gidicek anlardan daḫı benüm ardumca kimse gelmezdi. ‘Avretlerinden
oğlanlarından kimse ayrılmazdı. Zîrā anlar bu yirde ⁽¹²⁾ çok fesād itmişlerdür. Bu
yirden sağlığıla ḳurtulacaklarına i‘timādları yoḳdur. Eger bu gelen ben fikr
itdügümise Yemen beglerinüñ ⁽¹³⁾ ulularındandır. Tengri Te‘āla bize
şanmaduğumuz yirden yardım virmekdür. Bizüm devletümüzdür ki Tengri Te‘āla
mecnū‘-ı sebepleri düzdi.” ⁽¹⁴⁾ didi. Andan atına binüp şāz u ḫurrem tozdan yaña
yürüdi. Ğuşşası yinildi. Cānı diñlendi. Mu‘temed kişileri yoldaşları-y-ıla bindiler. ⁽¹⁵⁾
Muḳrı'l-Vaḥş bu ḫāleti göricek ‘Urve'ye eyitdi: “Hā Şeybüb'üñ tedbiri vaḳt geldi.
Ben dilerin ki bugün süñümi Zācir'üñ gögsine ⁽¹⁶⁾ ṭaduram. Göñlümi şovudam, bu
itleri hep helāk idem.” didi. Andan atlandı. ‘Urve daḫı şuyınca yürüdi. Anlar daḫı
tozdan ⁽¹⁷⁾ yaña teveccüh itdiler. Toza yakın varıcaḳ Zācir ḫaḳīḳat-i ḫāli bilmek
dilerdi. Çepel āvāzesi-y-ile çağırurken gördiler toz altından ⁽¹⁸⁾ ‘Anter, Ebcür'e
binmiş mevt-i muşavver gibi irişdi. Evet ol ḳadar ma‘lūm olmadı. Ḥattā Zācir
“Kimsin? Ne ṭāyifedensin yā Veche'l-'Arab!” ⁽¹⁹⁾ didi. “Bize ḫaber virüñ. Ne kişilersiz

bilelüm. Eglenmeñ.” didi. Zācir sözün temām itmedin Muḳrı'l-Vaḫş yanında idi. Bir na‘ra urdı ⁽²⁰⁾ daḥı göğsinde dürtti. ‘Urve daḥı na‘ra urup ḥamle itdi. Muḳrı'l-Vaḫş Zācir'i aḳtarınca ‘Urve daḥı bir pehlevān depeledi. ‘Anter ⁽²¹⁾ bu ḥāleti göricek bir vechile ḥamle itdi ki ṭaḡı yirinden irerdi. Ecel ırgürürdi. Ölümü ürgürürdi. Bir āvāzıla çaḡırdı, ⁽²²⁾ na‘ra urdı ki erenlerüñ yūregi yarulurdu. Öñine geleni öldürürdi. Çeri içinde bu ḥaber bilindi ki Zācir depeledi ve depeleyen ⁽²³⁾ kişi ‘Anter'üñ aṣḥābından idi. Her kişi bu ḥaberdan ḳatı muṣṭarip oldu. Baṣ ḳayusı olup her kimseye cānı ḳorḳusı düşdi. [240b] ⁽¹⁾ Birbirinden ḥaḳıḳat ḥaberi bilmekde tevakkūf itmeyüp ḳaçarlardı. Hemān ‘Anter'üñ ṣayḥasın işiden Benī ‘Abs bizüm geleceğümüz bilmemişler. Bu ⁽²⁾ sıya er ḳomışlar veyl-küllü'l-veyl ol kimsenüñdür ki bunlaruñ ellerine düşe dirlerdi. Andan ṣoñra ādemsüz ḳaçar atlar gördiler. ⁽³⁾ Şol atlardan ki Şeybūb sürüp getürmişidi. Eyitdiler ki “Bu ne çok çeri imiş. Bunlaruñ öñine eceli gelmişden artuḳ ṭurmaz.” didiler. ⁽⁴⁾ Andan ḳorḳaḳ kişiler at baṣın ṣalup ṣaḥrā yolın ṭutdılar. Ḥamiyyetlü kişiler ceng idelüm.” didiler. Ölümelerin gözleri[ṣi]le gördiler. Gün aḥīr⁸⁵⁹ ⁽⁵⁾ olınca çeri ṣaḥrānuñ eṭrafına ṭaḡıldı. Her bir kişi evvel daḥı bir ḳabileden gelmişidi. Hep girü ṭaḡıldı. Muḳrı'l-Vaḫş'ıla ‘Urve ve ‘Anter bir yire ⁽⁶⁾ geldiler. Selāmet ḳurtulduḡına ṣükürler itdiler. Şeybūb bu fıkr itdüḡiḡün du‘ālar itdiler. Ḳavmlerine ṣevḳlerinden çeri ṣınduḡdan ṣoñra ⁽⁷⁾ ḳarār itmeyüp bulduḡlarından sāz u saleb divṣürüp Benī ‘Abs'üñ ardına düşdiler. ‘Anter'üñ göñlinde ‘Able'den ḳatı teṣvīṣi varıdı. ⁽⁸⁾ **Aṣma‘i eydür:** Ṣaḥrāyı ṭaḡı ol gice ṭurmayup gitdiler. Ṣabāḥ olıcaḳ gördiler ki Benī ‘Abs'üñ ḳavmi ṭaḡı ṭaṣı ṭutmuş gider. ⁽⁹⁾ Deñiz gibi mevc urur. ‘Alemler baṣı ay gibi gözikür. Süñüler dört yañadan yıldırım gibi gözikür. ‘Anter ve ḳardaṣı ve yoldaṣı ḳavmine yetiṣ⁽¹⁰⁾ düklerine be-ḡāyet sevindiler. Gün yayılınca yūriyüp ḳabileye yetiṣdiler. Bunlaruñ tozu belüricek Benū ‘Abs yaḡı ṣanup ḳorḳdılar. Cenge ⁽¹¹⁾ yaraḳlanup ṣavaṣa iḳdām itdiler. Yemen vilāyetinde

⁸⁵⁹ 240b-4 aḥīr: aḥīr

düşmen tuttukları t̤âyifelerden zann itdiler. Birbirine segirdüşüp haber bilmege ⁽¹²⁾ âdem çıkardılar. ‘Urve, ‘Anter'e eyitdi: “Yâ ebe'l-fevâris! Şek yok ki bizüm kavmümüz bizi düşmân şandılar. Yağı yarağına girdiler. Bu ki ⁽¹³⁾ görürsüz korkularındandır.” didi. Andan gördiler ki ‘Amāre⁸⁶⁰ gömgök demüre müstağrak olmuş cemā‘atüñ öñince gelür. Terkeş ⁽¹⁴⁾ belik taşınmış süñüsini ardına çevürmiş, iki yanına bakınur. Kendüzin âdem şanur. Zîrā ol Düreyd'i tutup öldürdüm ⁽¹⁵⁾ şanaldan katı kendüzin görürdi. Kimseye öñine geçmege kıomazdı. Evet bunı ‘Urve bu hâletile girçek atından t̤onından ⁽¹⁶⁾ bildi kim ‘Amāre'dür⁸⁶¹ dağı ‘Anter'e eyitdi: “Ebe'l-fevâris! Bu öñce gelen dōstuñ ‘Amāre'dür.⁸⁶² Ahmaklığını gör. Benî ‘Abs'üñ ⁽¹⁷⁾ bahādurları dirilüp öñce haber bilmege gelür dirdi ve eydürdi ki “Benüm h̤atırur diler yâ ebe'l-fevâris! Eger görseñüz ki ‘Amāre'nüñ⁸⁶³ atını ürküde, kendüyi üzerinden düşürem. Korkudam süñüsin elinden alam. Mıkdārın bildürem. Andan soñra atı yirine ⁽¹⁹⁾ getürdügümüz atlardan bir at virem. Düşürdügüm gibi kendümi bildürem, laṭife itdügüm diyem.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yâ ebe'l-ebyaz! ⁽²⁰⁾ Bundan ne ğarazuñ var ola kim atın düşüricek kıardaşları dört yanından saña hücum eyleyeler. Helâküñe mü’eddi ola. Hiç ⁽²¹⁾ Şanmaduğumuz kıazāya uğrayavuz yok yirden.” didi. ‘Urve eyitdi: “Yâ ebe'l-fevâris! Şol vakt ki ben ‘Amāre'(y)i⁸⁶⁴ rüsvāy idem. Halk içinde ⁽²²⁾ düşürüp süñüsin elinden alam. Hemān sâ‘at kendüzümi bildüreyin ki⁸⁶⁵ kıaziyyeden ⁽²³⁾ anları haberdār kıılurın.” didi ve kıavmine bildürürin ki benüm anuñıla işüm hemān mizāḥdur, laṭifedür. Ceng şavaş degüldür. [241a] ⁽¹⁾ Anlar benüm sözüm işidicek nesne dimezler. Eger eyle itmeyeler. Sen na‘ralaruñdan bir na‘ra ur. Baña üşen kıışileri tağıt. Yine ⁽²⁾ iş āsān olur. Bir laṭifedür itmiş olalum.” didi. ‘Anter geldi, eyitdi ki “Bilmezin yâ ebe'l-fevâris ki bunda saña ne fā’ide ⁽³⁾

⁸⁶⁰ 240b-13 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁸⁶¹ 240b-16 ‘Amāre'dür: ‘Ammāre'dür

⁸⁶² 240b-16 ‘Amāre'dür: ‘Ammāre'dür

⁸⁶³ 240b-17 ‘Amāre'nüñ: ‘Ammāre'nüñ

⁸⁶⁴ 240b-21 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

⁸⁶⁵ 240b-22 benüm anuñıla işüm hemān mizāḥdur: i

vardur?” ‘Urve eyitdi: “Baña bunda fā’ide hemān şu Qarnān ibnū’l-eyām’uñ nāmūsın şımağdur ki saña düşmānluğičün naşib ⁽⁴⁾ nefes itmişdür. Gice gündüz uyumaz.” didi. Muqrı’l-Vaḥş eyitdi: “Billāhi yā ‘Urve! Bu fikri қо ki şoñra melālet olup hıqda ⁽⁵⁾ ḥasede mü’eddi olur. İfsād idersin.” didi. ‘Urve eyitdi: “Yā fārise’n-niyāk! Bundan ne ola dirsın ki mecmū’ısını bir sâ’atde ⁽⁶⁾ olur.” diyü mübālağa itdi. ‘Anter gördi ki iḳdām itmişdür. “Ne dilerseñ işle.” didi. Eyle diyicek hemān ‘Urve na’ra urup yā enzāle’l⁽⁷⁾-‘Arab! Qanca giderseñ şöyle mi şanursañ ki bizüm yirümüze gelesin. ‘Avretlerümüzü tūl idüp oğlancuqlarumuz ⁽⁸⁾ yetīm idersiz daḥı sağ esen mālumuza alasın, çıkarasın, gidesin. Ecelüñüzi şimdi gözüñüzile görüñ ölümüñüzi ⁽⁹⁾ ṭaduñ belālara yaraqlanuñ ki mecmū’-ı ‘Arab kabīleleri Yemen begleri arduñuzdan irişdi. ‘Anter’üñüzi depeledüklerinden ⁽¹⁰⁾ ve Muqrı’l-Vaḥş’ı öldürüp ‘Urve’(y)i ocağa⁸⁶⁶ yaḳduqlarından şoñra şuña degin ki eti cānı eriyē. Külüni yil göge şavura.” didi. ⁽¹¹⁾ Andan ‘Amāre⁸⁶⁷ bin Ziyād’uñ üzerine yürüdi. Ne yürüdi. Hemān sâ’at atını yanında dürtti, götürdi. ‘Amāre’(y)i⁸⁶⁸ yire bıraḳdı. İni uzunı ⁽¹²⁾ bir oldı. Qardaşları ‘Amāre’nüñ⁸⁶⁹ ḥālini göricek “‘Amāre⁸⁷⁰ depelendi.” diyü çağırışdılar. Bulut gibi ‘Urve’ye yetişdiler. Dört yanından süñüler ⁽¹³⁾ ḥavāle eylediler. ‘Ālemi feryād u gırī dutdı. Melik Qays ve Nu’mān’uñ qarındaşı ‘Amr atlandı. At tınağından şaḥrā şarsıldı. Qardaş qardaşı ⁽¹⁴⁾ ata oğlını bilmez oldı. Yir birbirine vurıldı. Erenler na’rası gök gibi gürlledi. ‘Anter gönlinde eyitdi: “Eger yetişmesem ‘Urve’(y)i hemān helāk ⁽¹⁵⁾ itdürdüm. Süñüler ucında pārelenür. Yoḳ yirde laṭıfeyile ölür, gider.” didi. Andan kılıç çıkarup öñindeki çeriye ⁽¹⁶⁾ na’ra urup ḥamle itdi. ‘Urve üzerine gelen süñüleri qalem keser gibi doğradı. ‘Urve’yi teşvīşden kırtardı. Muqrı’l-Vaḥş ⁽¹⁷⁾ daḥı ‘Anter nice iderse ol_daḥı eyle itdi. Anları göricek atlular ‘Urve’nüñ üzerinden

⁸⁶⁶ 241a-10 ocağa: ocağa

⁸⁶⁷ 241a-11 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁸⁶⁸ 241a-11 ‘Amāre’(y)i: ‘Ammāre’(y)i

⁸⁶⁹ 241a-12 ‘Amāre’nüñ: ‘Ammāre’nüñ

⁸⁷⁰ 241a-12 ‘Amāre: ‘Ammāre

gitdiler. ‘Anter’üñ heybeti bahādurlaruñ ⁽¹⁸⁾ gönlinde aldı. ‘Anter ağırdı ki “Yā ‘emmüm oğlanları! Elüñüzi men’ idüñ kılıç şalmanın yoksa şöra peşimān olursız ki bu işi iden ⁽¹⁹⁾ sizüñ bahāduruñuz ‘Urve’dür. Kendü döstı-y-ıla laţıfe ider. Kendü nedīm ‘Amāre’ye⁸⁷¹ masharalık arīķi-y-ile bir işdür ider.” didi. Andan Şeybüb ⁽²⁰⁾ dağı şaflar arasına girüp ağırdı. Bir āvāzı-y-ıla ki Benī ‘Abs arasında meşhūr idi. Bunları doğı bilinicek avm birbirine muştuladı. “‘Anter’imiş.” ⁽²¹⁾ diyü sevindiler. Kılıçların girü ınına şokdılar. ‘Anter geldüğine ferağ oldılar. Ammā Benū Ziyād’uñ ‘adāveti evvelkiden dağı ziyāde oldı. ⁽²²⁾ ardaşları ‘Amāre’ye⁸⁷² olan rüsvāylığı atı çok görüp acımışlardı. Zīrā ‘Amāre⁸⁷³ evvelki nevbetde anları bilādan oğlanları kızları esīr ⁽²³⁾ olmağdan urtarmış dirilürdi. atı akıduğından kılıcın ıkarup ‘Urve’(y)i depelemek dilerdi. Benī ‘Abs bahādurları omazdı. [241b] ⁽¹⁾ Men’ itdiler. Eyitdiler ki “Yā Vahhāb! Bu ‘Urve senüñ nedīmüñdür. Dün gün birbiriñüzile siz anuñ saña itdüğü ber-sebīl-i laţıfedür. ⁽²⁾ erinuñ öñince geldüğüne mübtenī bir nesnedür. Hemīşe ‘ādetdür döstlar birbirine yoldaşa tecrube içün laţıfe itmek iken çokdur.” ⁽³⁾ didiler. ‘Amāre⁸⁷⁴ eyitdi: “Vallāhi yā ‘emmüm oğlanları! Baña ‘Urve bu işi itmedi. İllā beni helāk itmek aşd iderdi. Zīrā ol beni gördi. ⁽⁴⁾ Bildi ben_dağı kendü bildüğümi bildi. Ben anı bildüğümden şöra ilerü varup selām virmek diledüm idi. Ol benüm atum ⁽⁵⁾ dürtüp düşürdi yoksa ben anı yürümemi götürdürdüm.” didi ve eyitdi ki “Hemān anuñ beni dürtmesini ‘Anter hāţırıçün helāk ⁽⁶⁾ itmegidi. Eger ecelüm yakınmissa hemān öldürdilerdi. Bu bir işdür ki ben buña şabr itsem olmaz. Elbette intikāmum alsam gerekdür dağı ⁽⁷⁾ ‘Anter’e kılacak işüm vardır.” didi. Melik ays’a dağı bu hareket hoş gelmedi. Fitne olmasından orğdı. Nu‘mān ardaşı ‘Amr dağı ⁽⁸⁾ akıyup ays’a eyitdi: “Yā melik! Nedür? Bu siyāset midür? Vallāhi sen bunlaruñ arasında ‘āriyete urursın. Hiç beglik heybeti sende yok. ⁽⁹⁾ Vaāruñ

⁸⁷¹ 241a-19 ‘Amāre’ye: ‘Ammāre’ye

⁸⁷² 241a-22 ‘Amāre’ye: ‘Ammāre’ye

⁸⁷³ 241a-22 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁸⁷⁴ 241b-3 ‘Amāre: ‘Ammāre

qalmamış.” didi. Melik Qays eyitdi: “Vallāhi yā melik! Bu iki t̄ayifenüñ ortasında ‘āciz qaldum. Dāyim iqlāh itmekden yoruldum. ⁽¹⁰⁾ Benī Ziyād'ıla Benī Qırād ortasında ‘adāvet var. Āh̄ir olacaqlayın degül birbirinden ayırtlanmazlar bizi mecmū‘i ‘Arab'a rüsvāy ⁽¹¹⁾ itmeyince bahādurlara meşel kılmayınca.” didi ve eyitdi ki ben bilürem ki bu kerre şūmluq hemān ‘Anter'dendür. Anuñ yaramazlığıdır.” didi. ⁽¹²⁾ Rebī‘ eyitdi ki “Veyleke yā melik! Eger ‘Anter'den idüğün bilürseñ niçün epsem t̄urasın, qoyasın. Bize ne gereğise idesin. Ĥod bilürdün ⁽¹³⁾ ki bu gidişümüzde Yemen ‘Arablarından qorqu üzerineyidük. Bunuñ ne ma‘nisi var ki bu şeytān gelüp ardumuzdan iriše. Buncılayın mühmellik ⁽¹⁴⁾ idüp ‘Urve'(y)i benüm qardaşum üzerine göndere. Helāk olmalı iş itdüre. Biz ‘Anter'den ya ‘Urve'den elbette intikāmumuz aluruz. ⁽¹⁵⁾ Ayı günü yaradan Allāh haqqı-y-içün dağı size qonşuluq eylemezüz. Senüñile dağı bir yire gelmezüz eger bizüm ol quldan intikāmumuz alıvir ⁽¹⁶⁾ mezsek bize ‘adl idüp inşāf itmezsen. Nedür? Ol bir qara qul. Qadri yok. Nesebi yok.” didi. Vaqtī kim Melik Qays, Rebī‘ün sözünü ⁽¹⁷⁾ işitdi, ġazabı dağı ziyāde oldu. Melik Nu‘mān qardaşından dağı alıñdı kim aña noqşān gözile baqup qabilesine sözi geçmez, diyü. ‘Anter'i ⁽¹⁸⁾ kığırdup qatına getürdi. Eyitdi ki “Yā ibne Şeddād! Bu deñlü belā ve fitne hep sendendür ve cemī‘-i Yemen vilāyetinde olan qanlara ve cenglere sebep ⁽¹⁹⁾ senidün evvelen ve āh̄iren, bātınan ve zāhiren. Ammā senüñ şūmluğun ve ‘emmün qızı ‘Able şūmlığı degülmissen ‘Arab qavmi bizüm dükeli düşmānumuz olmazdı. ⁽²⁰⁾ Bizden her birisi qan ve intikām taleb kılmazdı. Şimdi hiçbir yirde senüñ öcünden birümüz qalmadı. Mecmū‘-ı ‘āleme rüsvāy olduk. ⁽²¹⁾ Eger ‘Arab begleri gelüp yetişmeseler bizi belādan miḥnetden qurtarmasalar birümüz Yemen'den sağı çıkamazdı ve vaṭanımızı düşmānlar aldı. Mālik öldi. ⁽²²⁾ Biz ilden ile gezerüz. Bir qavm üzerine geldük ki anda bir dōstumuz yok. Yārumuz yoldaşumuz kimse görmezsen ĥod kendüzünü bir kimse ⁽²³⁾ şanursın. Eydürsin ki dünyāda beni beğenmez bir kişi yokdur ve hem bir begün ĥükmine muṭī‘ degülsin.

Eger sen Benî ‘Āmir diyārına bizümile bile [242a] ⁽¹⁾ varursañ yakın bilürem ki yine sen bizüm ortamuzda bir fitne kıparursın. Yine hır hır ceng itmelü eylersin. Kılıçlaşup süñüleşup yürümelü ⁽²⁾ eylersin. ‘Arab kavmi seni şöyle kıosalar gerekmez. İmdi şavāb budur ki bizden ırak olasın. Kendü başuñ yarağın göresin. Saña u⁽³⁾yanı kim olursa alasın. Tağı taşı külli urup gezüp bir yirde kıarār idesin. Māluñı deveñi ayırtlayasın. Yoldaşlar uydurasın, ⁽⁴⁾ gidesin.” didi ve eyitdi ki “Vallāhi eger evvelden bizüm aramuzda kıizmetüñ kıaqqı olmasa atam zamānında devemüz gütdüğüñ degül⁽⁵⁾misse ayağıña buğağı ururdum dağı ölince saña degirmencilik itdürürdüm. ‘Amāre⁸⁷⁵’ye itdüğüñ işiçün ki ol bizden şunuñ gibi ⁽⁶⁾ belāyı şunuñ gibi zūlmeti def^c itdi. Raḥā’i’l-Ḥarb ki Düreyd bin Şamma’dur, öldürdi. Eger ol olmasa Zü’l-Ḥimār mecmū^c-ı māluñı ehlüñi ‘ayāliñi ⁽⁷⁾ yağma kııldı idi.” didi. Fi’l-cümle Melik Kıays kıaқыmağıla ‘Anter^e’e bunuñ gibi sözleri çok söyledi. Şuña degin ki göñlin şovutdı. Şusuz⁽⁸⁾luğa kıandurdı. ‘Anter dağı eyitdi ki “Yā melik! Ben kimem ki baña kııṭāb itmede böyle mizācuñ kıızardursın. Eger kıullaruñdan birini göndürüp kıitsün ⁽⁹⁾ disek dağı kıiderdüm. Ne bunca söz gereğidi. Yā mevlāyi! Zīrā ben kendü kııkdārumı bilürin. Eger sen ve atañ olmasa benüm adum kimse ⁽¹⁰⁾ bilmezdi. Deve güdmekden ve kıoyun kıōbānlığından yüñ geymekden kıurtulmazdum.” didi. Andan atı başın kendü mālın çadırından ⁽¹¹⁾ yaña dönderdi. Kıardaşı Şeybüb’a buyurdı ki ‘Able^{nüñ} devesin develer ortasında kııkara ve bu yirde bir pāre rāḥat olalar. Andan ⁽¹²⁾ şöñra bir makām fikr ideler. Şeybüb, ‘Anter didüginleyin itdi. Muḳrı’l-Vaḥş dağı ancılayın itdi. Melik Kıays’uñ ‘Anter^e’e söylediğı sözler gāyetde ⁽¹³⁾ Muḳrı’l-Vaḥş’a hoş gelmedi. Cāndan göñüldeñ incindi. Ḥattā beñzi şarardı. Müteğayyir oldu. Gāh kıurdı gāh oturdı. Be-gāyet münfa‘il olup ⁽¹⁴⁾ ifrāṭıla müteḥayyir olmışıdı. Eydürdi ki “Yā ebe’l-fevāris! Ne işlersin bir cemā‘atile ki sen anlara iḥşāñ idersin. Anlar saña isā‘et iderler. Mecmū^c-ı ⁽¹⁵⁾ ömrlerinde senüñ himāyetünde olalar dağı şöñra saña

⁸⁷⁵ 242a-5 ‘Amāre⁸⁷⁵’ye: ‘Ammāre⁸⁷⁵’ye

bunuñ gibi iş kılalar. Zimmet-i ‘Arab haqqı-y-içün eger senüñ hâtırıñ olmasaydı ‘Amāre'nün^{876 (16)} ve Rebī'üñ dañı boyınların ururdum. Mecnū'-ı Benī Ziyād'ı helāk iderdüm. Eger Melik Qays söylese süñüyle anuñ dañı böğrin yırtardum.⁽¹⁷⁾ Saña yaru yoldaş olurdum. Evet sen bunlardan ayrıldığdan şöñra nice peşimān olalar, isteyüp bulmayalar. Vallāhi anlar saña nice⁽¹⁸⁾ muhtāc olup yalvarsalar gerekdür. Bu işden çok ziyānları olur. Anlardan sen hâtırıñ hoş tut yā ebe'l-fevāris! Senüñ dünyāda maqşūduñ⁽¹⁹⁾ hemān ‘Able'dür. Senüñile bile kılıçuñ mecnū'-ı kişiden üstünisen Tengri'nüñ ili iklīm genişlik senüñ benüm gibi yāruñ yoldaşuñ⁽²⁰⁾ var. Ben_dañı ‘ālemde seni ihtiyār itdüm. Bizümile ġarīblikī sen_dañı hoş gör.” didi ve eyitdi ki “Bir kişi ki kılıcıla kendü başın⁽²¹⁾ kurtarur ola. Düşmānlardan her qanda varsa ‘aziz muhterem ola. Niçün kendü qadrin bilmez kişilere muşāhib ola ki⁽²²⁾ dāyim anlardan horluk göre. Miḡnet çeke. Ol anlara iḡsān ide. Anlar aña isā’et.⁸⁷⁷” didi. ‘Anter Muqrī'l-Vaḡş'uñ bu söz⁽²³⁾ leril[yi]e kendüyi tesellī itdüğine çok şükrler du‘ālar itdi ki “Yā fārise'n-niyāk! Vallāhi ben bu işlerde fıkır itmezsin [242b]⁽¹⁾ ve Melik Qays'uñ sözinden incinmezsin. Ol benüm efendümdür. Her ḡâlde ne dilerse ider. Zirā efendiler dāyim qaḡır söger⁽²⁾ olur, ‘ādetdür. Gāḡ kapusunda sürer gāḡ girü getürdüben sever. Anuñ kendünün ve atasınuñ kulıyam. Baña biñ ol qadar itse⁽³⁾ melül olmazın.” didi. Muqrī'l-Vaḡş ‘Anter'üñ ḡilminden bunuñ gibi ‘azīm ihtimālinden şabrından ta‘accüb itdi ve bildi⁽⁴⁾ ki eger Benī Ziyād kılıçlayup her birini bir ḡarafa bıraḡsa cemā‘atlerinden ḡaḡıtsa dañı maḡabbetinde dañı ziyāde itmezmiş ve muşāḡabete⁽⁵⁾ raḡbeti artmazımış ve eyitdi ki “Vallāhi eger zamānuñ inşāfı varımışsa bu kişi vilāyetlerden bir vilāyet ıssı olacaḡımış.”⁽⁶⁾ didi. Fi'l-cümle ‘Anter'üñ Benī ‘Abs'den kesilüp kılduḡı ḡaber qabile ortasında şöḡret buldı. Ol qabileden vesāyirinden⁽⁷⁾ aña muḡib olanlar ve bahādur dirilenler hep aña tābi‘

⁸⁷⁶ 242a-15 ‘Amāre'nün: ‘Ammāre'nün

⁸⁷⁷ 242a-22 isā’et: esā’et

oldılar. Melik ays'ıla muanneşlerden⁸⁷⁸ artu kimse almadı. Mecmū'ısı mālın deve⁽⁸⁾sin seup olın ve ızın ayırıp Benī 'Abs gçinden 'Anter'ile bir şahrāya indiler. Ancak şaışda yz elli atlıydı. Evet⁽⁹⁾ her bir bahādurluda adlıydı. 'Urve aşābında ve Haāl yoldaşlarından ve Benī ırād'dan bir ā'ife ve Benī Ġafān'dan bir cemā'at⁽¹⁰⁾ idiler. Evet bunlardan birisi sāyir ā'ifen bir abīlesine ururdu. Melik ays urmayup gitdi. Zu'mı buyıdı kim murāda⁽¹¹⁾ yitdi. Benū Ziyād bu işe atı fera olmuşlardı. 'Anter'e dşmānlar şemāte iderdi ve Melik Nu'mān ardaşı 'Amr ve ays'a eydrdi⁽¹²⁾ ki “Bir kişin ki benm arındaşm gibi mesnedi ola. Ol neyin bir bī-ader kula mutāc ola ki hergiz adı şanı olmayalar.”dirdi.⁽¹³⁾ Melik ays daı aa cevāb virp eydrd ki “Vallāhi yā melik! Biz anı ri'āyet gibi itdğmz aa itiyācumuzdan deglidi. Belki atamız⁽¹⁴⁾ ldğında vaşiyyet itmişidi. Ol vatlerde bu kimseye cr'et itmek bilmezdi daı ululara ta'arru ılmazıdı. Aşāba asebe nesebile muābele⁽¹⁵⁾ eylemezdi. Başında 'Able'(y)i almadan ayrı sevdā amāati yoıdı daı kendye bahādurlula adurma ara idinrdi. Şimdi şol mertebeye⁽¹⁶⁾ irişdi ki şeqāvetin redd itd. Eceli yakın geldi ve helākı karīb oldu benzer. Zīrā mecmū'-ı 'Arab bahādurları hep aa dşmān⁽¹⁷⁾ olmuşlardur. Bizden kesilp alduın işidicek her birisi anı istey gelseler gerek. Ol vatde ol bize itden daı or olup gelse⁽¹⁸⁾ yalvarsa gerekdr. Bunu gibi szile bi'l-āere Benī 'Āmir diyārına yakın geldiler. Hele Hicāz beriyyesine irişdiler. Nu'mān' ardaşı bunlara eyitdi:⁽¹⁹⁾ “Şavāb budur ki siz bu maāmda inesiz. Ben Benī 'Āmir'e varam grem ki ardaşmdan anlara kişi gelmiş mi? Eger geldi-y-ise ki anlaru ile⁽²⁰⁾ sizn ortanızda şul itmiş ola ve anlara ey konşuluk id diy ışmarlamış ola. Ben gir size gelmeyem. Tā sizn in anlara and virp⁽²¹⁾ 'ahd u mişā⁸⁷⁹ olmayınca ki hergiz sizi incitmeyeler. Size konuluk ideler.” didi. Melik ays eyitdi: “Ne dilersez işle. Zīrā biz Yemen vilāyetinden⁽²²⁾ hemān ardaşu

⁸⁷⁸ 242b-7 muanneşlerden: maanneşlerden

⁸⁷⁹ 242b-21 'ahd u mişā: 'ahd u ve mişā

Nu‘mān'a tayanup çıkdıx yoksa cāndan el yumışduk.” didi. Andan soñra ‘Amr ve elli atlu alup ululardan beglerden tırmayup ⁽²³⁾ gitdi. Benī ‘Āmir kabilesine yitdi. ‘Amr'üñ geldügi yakın olıcağ toz belürdi. Bilindi ki Benī ‘Āmir uluları atlanup karşı çıkdılar. ‘Āmir binü't-Ṭufeyl [243a] ⁽¹⁾ ve Mülā‘ibü'l-Essine ve Ahvaş bin Ca‘fer karşı çıkdılar, selāmladılar. Hālinden şordılar. Benī ‘Abs'i girü döndürdüm diyü haber viridi ve eyitdi ki “Karındaşum ⁽²⁾ iznile Yemen'e vardum. Benī ‘Abs'i alup işde bunda getürdüm. Fulān yirde kōdum. Geldüm kim anlara yurt bulam. Hiç size karındaşum Nu‘māñ ⁽³⁾ katından ilçi geldi mi ki anlara siz yurt viresiz şimden girü hoş dirilesiz.” didi. Ahvaş bin Ca‘fer eyitdi: “Belī, yā melik! Biz ol haberi işitdük. ⁽⁴⁾ Melik Nu‘mān'üñ ilçisi dağı geldi, eyitdi ki “İşde Melik Nu‘mān, Benī ‘Abs ardınca kardaşını gönderdi. Yemen vilāyetinden anları dönderüp ⁽⁵⁾ belādan miḥnetden kurtulalar. Sizüñ yirüñüze yurtlanalar ve dilek ider ki şimden girü göñlünüzden hıkd u ḥasedi çıkarup anlaruñ ⁽⁶⁾ sizüñ ortañuzda olan kanları hep baña bağışlayasın. Şimden girü ceng şavaş añmayasız. Züheyr bin Huzeyfe zamānında ⁽⁷⁾ gılayın itmeyesiz. Fitne(y)i örtesiz. Siz dağı yardım olasız.”dimiş ve eyitmiş ki “Kaçan Benī ‘Abs size yetişse yurt viresiz ⁽⁸⁾ kondurasız. Andan soñra sizüñile anlaruñ ortasında dağı muḥālefet olmaya. Evet yā melik! Biz bu risāletde şimdi fikirde idük ⁽⁹⁾ ve biz bu nesneden bī-zārıduğ. Zīrā ol kavm mecmū‘-ı Yemen ehlinüñ kanını boyunlarına almışlardır. Hiçbir yirde dōstları kalmamışdır. Korkaruz ki ⁽¹⁰⁾ anlaruñ şerri bize de bile yetişe. Zīrā biz bilürüz ki ‘Arab ṭā’ifesi anları gelüp taleb itseler gerekdür. Bize dağı konşuluğıçün dağı anlaruñıla ⁽¹¹⁾ şulḥ itdügümüziçün gelenile ceng itmek vācib olur. Anlaruñ odına biz dağı yanaruz. Bunuñ üzerine ittifāk itmişüz ki ⁽¹²⁾ yirlerümüzden anlaruñiçün bir miqdār taḥliye iderüz. Zīrā Melik Nu‘māñ bizüm raḳabelerümüze mālīkdür. Bize ‘azāba ‘ikāba mālīkdür. ⁽¹³⁾ Anuñ emrinden taşra iş elümüzden gelmez dağı anuñ buyruğına söz söylemezüz. Evet siz bilürsiz Yā melik ki anlaruñ ⁽¹⁴⁾ ol kara kulları bize ne

rüsvâyılıklar kılmışdır. Arz-ı ‘Irāk’da vesāyir yirlerde ne işler işlemişdür. Bizüm nice kişimüz ⁽¹⁵⁾ öldürmişdür daḥı şî‘inde dimişdür ki “[Arapça Şiir]” Vallāḥi bu biz söz⁽¹⁶⁾dür ki ebedi içümüzden çıkacaklayın degüldür. Ammā begümüz Nu‘mān’uñ emrine muḥālefet elümüzden gelmez. Tā kim bizüm üzerlerinde ⁽¹⁷⁾ kanlarımız varıdı. Anlara bağışladuḳ. Şimden girü biz daḥı her ne işleri olursa andan mu‘āvinleri olalum. Dōst⁽¹⁸⁾larına dōst düşmānlarına düşmān olalum. Bizüm dōstlarımızdan anlara kimse düşmānlık iderse aña biz daḥı ⁽¹⁹⁾ düşmān olmasavuz. Bāri anlardan şerlerin def‘ idelüm. Evet bu şartıla ki anlar daḥı kullarınıñ ḥamākatını bizden ırāk ⁽²⁰⁾ ideler. Şerrini bize irişdürmeyeler. Melik ‘Amr eyitdi: “Ol iş temām olmışdır. Zīrā ‘Anter’i ḳabīleden sürmişlerdür. ⁽²¹⁾ Eger girü gelüp anlara görünürse depelerler. Ammā ‘Arab ṭāyifeleri ki didüñüz. Anlar dükeli benüm ḳardaşum Nu‘mān’uñ bunlardan göñli hoş ⁽²²⁾ olduğın bilürler. Anuñıla Benī ‘Abs ortasındaḡı ḳarābeti işidürler daḥı kimse gelüp intikām almak dilemez ve hem ‘Anter’i içlerinden ⁽²³⁾ çıkardılar, sürdiler. ‘Arab ḳavminüñ düşmānlığı ekşer anuñıla idi. Bu ḳanları iden öldi, anuñ düşmānı çoğıdı. Şimden girü ḳorkudan emīn [243b] ⁽¹⁾ oldılar.” didi. **Rāwī eydür:** Benī ‘Āmir bu sözi işidicek ḳatı feraḥ oldılar. Birbirine muştulaşdılar. Bunı bildiler ki şimden girü Benī ⁽²⁾ ‘Abs anlaruñ eli altında olur. Pes Melik Nu‘mān’uñ ḳardaşı ile ‘ahd itdiler ki Benī ‘Abs’e bunlar daḥı yardımcı olalar. Ehl-i ‘ayandan ve ḳabile-i ⁽³⁾ Ḳaḥṭān’dan Melik Nu‘mān ḥāṭırıçün her kim ki bunlara ta‘arruz iderse def‘ ideler. Hīç kimse fitne başarmalı olmaya. Andan ‘Amr’ı indürüp ziyāfetler ⁽⁴⁾ itdiler. Üç gün temām yoldaşlarına ikrām ‘izzet idüp dördüncü gün yine Melik ‘Amr’ı Benī ‘Abs’e göndürdiler. Varup Benī ‘Abs’e mā-cerāyı ‘Amr ⁽⁵⁾ bir bir ḳışşa idivirdi. Melik Ḳays eyitdi: “Biz bu ḳavmden mu‘āvenet istemezüz. Güyegüm Melik Nu‘mān heybetinde ‘uryāndan ḳorḳmazuz.” didi. ⁽⁶⁾ Andan ol yirde göçüp Cer‘u’l-Eṭrāf dirlerdi bir yir varıdı. Andan ḳondılar. Gīn yirleridi. Otı ve şuyı bolıdı. Ol yiri vaṭan ⁽⁷⁾ idindiler. ‘Ömrleri olduğça ol yirde

turmağa ikdām itdiler. Andan soñra iki kabilenüñ uluları pīrleri divşürölüp birbirine konukluklar ⁽⁸⁾ itdiler. İkrāmda izzetde ellerinden gelenin diriğ itmediler. Bir nice gün düğün gibi yidiler, içdiler. İçlerinden hıkd u hasedi çıkardılar. ‘Amr ve bunlaruñ ⁽⁹⁾ ortasında dōstluğı yeñileyüp yine Arz-ı ‘Irāk’a gitdi. Bu iki tã’ifede şulh bir gidüp yirlü yirine vardılar. Andan soñra Benī ‘Āmir aralığında ⁽¹⁰⁾ bu Benī ‘Abs’üñ mālı devesi çoklığa Yemen’den develer mällar alup çıkdukları söylenürdi. Ahvaz bin Ca’fer eyitdi: “Yā kavm! Billāhi bu māl deve ⁽¹¹⁾ kelecisinden vazgelüñ. Bu işde tedbir idüñ ki ben işitdüm. Anlar Yemen’den gelürken Raḥā’ü’l-Harb Düreyd’i öldürmişler. Karındaşı ‘Abdullāh daḥı ⁽¹²⁾ hemçünān Sübey’ binü’l-Hārîş nice ceng itdüğinden soñra ellerinden sālīm kırtulmuş. Bu bir sözdür ki eger ben evvelden işitmiş olayıdum bunda ⁽¹³⁾ konmağa komazdum. Benī ‘Abs’e evet şimden girü fevt oldu. Çāre ne?” didi. Mulā’ibü’l-Esinne eyitdi: “Vallāhi yā seyyid! Eger bu söz gerçek ⁽¹⁴⁾ olacaḳ olursa Zü’l-Hımār bu diyārda bizden diyyār komaz. Zīrā ben anı bilürem. Cebbār kişidür. Kimse ġarīm olacaḳlayın degöldür. Bunuñ birle ki ne ⁽¹⁵⁾ lāzımdur ki Benī ‘Abs’üñ her düşmanına mu’āvenet idevüz. Zāmin olduğısa Yemen ehline olduk. Ammā Hicāz ‘Arab’ıla ne gereğise itsünler. ⁽¹⁶⁾ Düşmānlarumuziçün dōstlarımızla düşmān olmağun ma’nisi yokdur.” didi. ‘Āmir binü’t-Tufeyl ki Benī ‘Āmir’üñ fārişi ve yağmurlu buludı ⁽¹⁷⁾ idi. Eyitdi ki “Benüm hiç kişi-y-ile ‘ahdum karārım yok. Eyle olsa ‘ār ġayret altında kılsam gerekmez. Belki fikrüm budur ki kıllarumuñ ⁽¹⁸⁾ ba’zısını gönderem. ‘Anter’üñ kında konmışdur? Yerin yirden bulam. Andan soñra varup dünyādan anuñ eşerin kıal’ idem. Mecmū’-ı tevābi’ine kılıç kıyam. ⁽¹⁹⁾ Kıavmin kabīlesin kııram. Zīrā ol beni kıavlile fi’lile rüsvāy idüpdür. Andan benüm göñlümde yangun vardur ki beni oğlanıken esir itmişdür ⁽¹⁹⁾ daḥı cengden münbedi ādem ben_daḥı Melik Kıays’uñ ‘emmüsi oğlın esir itmişdüm. Anam anuñıla beni değışdi esirlikden kıurtardı. Olan ⁽²¹⁾ oldu. Andan soñra Yemen vilāyetine gitdiler. Adları işidilmez idi. Bunda buncılayın bahādur oldum ki bilürsiz.

Dāyim aña ‘ārlanurın ⁽²²⁾ ki niçün ‘Anter'den intikāmum almazın. ‘Ārum def itmez. Bu yıl kaçd itmişdüm ki Yemen'e ardlarınca varayıdum. Ol esvedü'r-ridāyı depelemeyince ⁽²³⁾ gelmeyeyidüm. Hele ittifāk düşüp anlar girü geldiler. İş āsān oldu. Ya ben de istediğüm ava geldi. Gerekdür ki baña varup anuñ cigeri [244a] ⁽¹⁾ kanıla süñümü kınalayam. İntikāmum alup bayram eyleyem.” Mulā‘ibü'l-Esinne ki anuñ anasınıñ kız kardaşı oğlıydı. “Yā emīr! Bunuñ gibi söz ⁽²⁾ söyleme. Bu kavm bizüm yirümüzde çok zamān karar itmezler. Hele şabr it görelüm ki Benī Cüşem⁸⁸⁰ ve Hevāzın ulusu Sübey‘ binü'l-Hāriş'ile ⁽³⁾ ve Benī Humeyr'ile hālleri ne olur. Eger Düreyd'i depeledilerse işitdügümüzleyin kardaşın öldürdilerse bu azacuk iş degüldür. Sübey‘, ⁽⁴⁾ hem Nu‘mān'dan korkar ya Nuşirrevān'dan utanur kişi degüldür. Horāsān çerisinden kaydır ādem şanma.” didi ve eyitdi ki “Düreyd anuñ kayn ⁽⁵⁾ atasıdur ve ‘Arab kavmi anuñ emrine küllüsi muṭī‘lerdür. Anuñ bir hareket itmesi vardur. Ol vaḳt nice fırsatlar olur görelüm ne olursa ⁽⁶⁾ ḡanīmet bilelüm.” didi. Ahvaz eyitdi: “Vallāhi şavāb söyledün yā Mülā‘ibü'l-Esinne! Zīrā şimdi Benī ‘Abs'ün ‘Arab ṭāyifesinden bir dōstı ⁽⁷⁾ yokdur. Azacuk cemā‘atdür. Hemān helāk olmaları yakın gelmişdür. Anlaruñ horlığı ‘alāmetidür. Ol kara kuluñ anlardan ayrılması daḡı. ⁽⁸⁾ Zīrā ol bunlaruñ uçsalar kanadları idi ve yürüseler atları[yı]dı, ceng itseler kılıçları[yı]dı. Eger Melik Nu‘mān ‘Irāk'dan kişi göndürme ⁽⁹⁾ bunlar Yemen'de helāk olur, giderdi. İllā iş bir dürlü daḡı oldu. Allāh ‘ināyet itdi.” didi. Fi'l-cümle bunlar bunuñ üzerine çok söz ⁽¹⁰⁾ söyleşdiler. Andan çadırlu çadırına girdiler. Her birinüñ göñli kibr ü kīnden ṭoluydı. Zīrā ‘Arab'uñ hıkd-ı ḡasedi ki oldu. Ebedī ⁽¹¹⁾ içinden çıkmaz daḡı zāyil olsa gerekmez. Bunlaruñ hāli bu. Ammā ‘Anter bin Şeddād'uñ ve bilesince giden kişileruñ hāli vaḳtī kim Melik ⁽¹²⁾ Qays'ıla anlaruñ ortasında olan mā-cerā oldu. Melik Qays'dan kesilüp kaldı. Evet bahādurlardan gizledi. Qays buña ne didügin ⁽¹³⁾ kimseye ‘ārından dimesdi. Horladuḡın redd itdügin

⁸⁸⁰ 244a-2 Cüşem: Çeşem

söylemedi. Evet kendü m̄a-cerāyı añup Benī ‘Adnān'ıñ işini tezekkür⁸⁸¹ idüp gönli⁽¹⁴⁾ muṣṭarib olurdı ve bu şi‘ri okurdı: **Şi‘r.** [Arapça Şiir⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] **Aşma‘i:** ‘Anter şi‘rinden fāriğ olıcaḡ bahādurlar sözünüñ⁽¹⁸⁾ ṭatluluḡından feraḡlar buldılar. Taḡsınler itdiler. Andan Şeybüb'a sorup eyitdi ki “Veyleke yā Şeybüb! Bizümiçün bir ısız yir⁽¹⁹⁾ bilür misin ki andan hıç kimse olmaya. Qonşidan yoldaşdan ırāḡ ola. Varup anı menzil idinevüz. Eyünüñ yavuzuñ şerrini kendümüz⁽²⁰⁾den def‘ idevüz.” didi. Şeybüb eyitdi: “Belī, şaḡdan yanumuzda bir yir bilürem. Şeniyye-i Benī Ġaylem dirler. Dört yanına Arz-u Şaṭam dirler.⁽²¹⁾ Anda nice bizüm gibi millet şıḡar otları ba‘zısı üzerine yetişmişdür. Eskisi eskiye kalmışdur. Aḡarşular teferrücgāhlar aḡaçlar,⁽²²⁾ çiçekler, bıñarlar, ırmaḡlar, ḡuşlar, āvāz-ı vuḡuşlar çok. Evet muḡāṭara yirdür, ḡorḡusı çokdur.” didi. ‘Anter anda ḡorḡu kimden⁽²³⁾dür? İnsden yāḡud cinnidendür.” didi. Şeybüb eyitdi: “Ādemden hıçbir yir yokdur ki anda emīn olına. Ammā bu yir bir yirdür ki [244b]⁽¹⁾ hıçbir vaḡtde ‘imāret olmamışdur. Şöyle şanurın ki cānavarları çokdur. Develerümüze pelengden arslandan ḡorḡudur ve ef‘i⁽²⁾ yılanları vardur.” didi. ‘Anter eyitdi: “Andan teşviş yokdur. Zirā biz arslanlara arslanlıḡ iderüz. Helāk eylerüz. Ḳurtlar ḡod⁽³⁾ od yaḡduḡumuz göriceḡ yirin yuvasın terk ider, gider. Hemān ṭur, ol yiri bize bulivir. Andan şoñra insden cinden gelürse⁽⁴⁾ benüm boynuma ve yılandan çiyandan gelene ben zāmin.” didi. Andan şoñra ‘Anter Ebū'l-Hasan bin Hāni maḡribünüñ işbu ḡaşīde⁽⁵⁾sin okudı kim mezkürdur: **Şi‘r.** [Arapça Şiir⁽⁶⁾ Arapça Şiir⁽⁷⁾ Arapça Şiir⁽⁸⁾ Arapça Şiir]⁽⁹⁾ **Rāvī eydür:** Andan Şeybüb göç öñine düşdi. Ḳullar develeri sürdiler. Yükləri yükletdiler. Erenler bahādurlar atlandılar.⁽¹⁰⁾ ‘Anter'üñ atası oḡlına Zū'l-Ḥımār'ıla olan m̄a-cerāyı ḡikāyet iderdi. Düreyd'üñ dövişdüḡin ve ḡabileden ne ḡadar ḡişi helāk itdüḡin⁽¹¹⁾ söylerdi. ‘Amāre⁸⁸² Düreyd'i öldürdüḡine ḡatı ‘acaba

⁸⁸¹ 244a-13 tezekkür: tezekür

⁸⁸² 244b-11 ‘Amāre: ‘Ammāre

gelürdi, hîç ‘Anter inanmazdı. Eydürdü ki bu sebep olmışdur ki ‘Amāre'nün⁸⁸³ şakalı⁽¹²⁾ tağılmışdı. Melik Kays anıñiçün bize bunuñ gibi iş ider. Hele şimdi olan oldu, geçdi. Biz kavmden kabileden ayrılduk. Yiri yurdu⁽¹³⁾ terk itdük. Ben Rabb-i qadimde Rabb-i Mūsa ve İbrahim'den dilerin ki Benī ‘Abs içinde bahādur hemān ‘Amāre⁸⁸⁴ ola. Bunuñ birle⁽¹⁴⁾ ki anuñ Düreyd'i öldürdüğü ‘acāyibetdenidi. Evet ecel gelicek ez-bahāne kifāyet ider. Vallāhi ol beyti diyen ne hoş dimişdür⁽¹⁵⁾ ki lā tahteķiru keydez'-za'ifi ferubbemā temütü'l-efā'i min sümūmi'l ‘aķaribī, ya'ni za'ifün şerrini az şanma ħor görme,⁽¹⁶⁾ olur ki ‘aķreb zehirinden ef'i olur.” didi ve eyitdi ki “Ammā Sübey'ün cengi çok degül. Zīrā ol yedi biñ kişiyе muķābil⁽¹⁷⁾ olur.” didi. Bir bahāduruñ çevresine çok bahādur üsse kendüyi anlardan kurtarmak içün çok kişi helāk itmek çok olmaz.”⁽¹⁸⁾ didi. ‘Able'nün ķardaşı ‘Amr: “Vallāhi yā ibne'l-‘emm! Andan ‘acāyib ħamle gördüm. Anı senden artuk kişiden gördüğüm yokdı.” didi.⁽¹⁹⁾ ‘Anter eyitdi: “Bu sözde gerķeksin.” didi. Zīrā yir toğurıcudur, rūzigār eyü yavuz getüricidür, şekā u sa‘adet bitüricidür. Görülmeyince⁽²⁰⁾ her nesnede faħr itmek olmaz. Biz ikimüz de birbirümüzle buluşsavuz, görseñüz ol vaķt ki bahādur kimdür. Cenge kim tırur, kim kaçır?” didi.⁽²¹⁾ Bunuñ gibi sözile Şeniyye-i Benī Ğaylem'e irişdiler. Otlaklar tağlar göründi. Bir yir gördiler ki temām ‘imāretten ırak ‘ömre kimse yurt⁽²²⁾ tutmamış ve yolları eskimiş. Yirler belürsüz olmuş cānavarlar yırtıcılar anlar yuvalar idinmiş. Otu şuyı bol, dürlü dürlü çiçeklerle⁽²³⁾ müzeyyen. Nite ki dehrin vāhib anun ħaķķında dimişlerdür: **[245a]**⁽¹⁾ **Şi'r.** [Arapça Şiir⁽²⁾ Arapça Şiir⁽³⁾ Arapça Şiir⁽⁴⁾ Arapça Şiir] ‘Urve eyitdi: “Vallāhi bu yir ķatı düşvār yir iken yaluñuzluk.” didi. ‘Anter⁽⁵⁾ eyitdi: “Yā ibne'l-‘emm! Bize daħı anuñ gibi yir gerekdür ki hîç yāddan, bilişden kimse görmeyevüz.” didi. Andan bu yirde ķonup çadırların tutdılar.⁽⁶⁾ Develerin otlağa sürdiler. Cānavarlar üşdi. Çok kırdılar. Üç günde ol

⁸⁸³ 244b-11 ‘Amāre'nün: ‘Ammāre'nün

⁸⁸⁴ 244b-13 ‘Amāre: ‘Ammāre

yirüñ⁸⁸⁵ cānavarların az qodılar. Muqrı'l-Vaḥş, Benî 'Abs 'Anter'e itdükleri⁽⁷⁾ işe qatı acıdı ve buncılayın ġalīz söz söyledüklerine incinürdi. 'Urve bin el-Verd'e şikāyet iderdi, göñli yandüğundan. “Yā ebe'l-ebyaz! Benüm qatı⁽⁸⁾ göñlüm göyinür şuña kim 'Anter'e Benî 'Abs itdiler nice anlardan.” 'Anter bunuñ gibi söz işitdi. Fāriğ olup anlardan ırāq şahrāya bir beriyyeye⁽⁹⁾ düşüp gitdi. Eydür ki “Gör bizi Yemen vilāyetinde anlaruñiçün cān virdüğümüzi. Emīnlik yire çıkıcaq anlaruñ bize itdüklerin gör ki⁽¹⁰⁾ hep dükeli ḥāşıl olan mālaları aldılar. Bizi yabana qovdılar. Hergiz inşāf itmediler. Bu 'Anter'üñ ḥod cānı uzun. Ne 'aceb bunuñ gibi⁽¹¹⁾ ġuşşalara ebedī taḥammül ider. Ben dilerin ki qullarumdan ba'zısın gönderüp Benî 'Abs'i gördürem ki qanğı maqāmda nāzil olmışlardur⁽¹²⁾ daḥı varup yaluñuz anlara bir iş idem. Develerinden mālalarından bulduğum alam yoḥsa benüm odum şıdar. Cigerüm erir. Bu işümi hīç kimseye⁽¹³⁾ dimesem geregidi ve hem 'Anter'üñ bu bābda hergiz sözün işitmez.” didi. 'Urve eyitdi: “Ne bilürsen işlemeñ gerek daḥı⁽¹⁴⁾ yayaqlardan kimi dilerseñ bile al git. Eger sen ḥayrla dönecek olursañ ben_daḥı varam. Yayalardan bir cemā'atile kimseye ḥālüm bildürmeyem. Eger⁽¹⁵⁾ 'Amāre⁸⁸⁶ elüme girürse depeleyem. Ölüm qadeḥin içürem bāri Benî 'Abs'ile bizüm ortamuzda bir 'adāvet bırağam ki ebedī dōst olmaya. Zīrā⁽¹⁶⁾ mecmūc-ı bize olan 'Amāre⁸⁸⁷ sebebi-y-ile olmışdur. Hep ol veled-i zinā şūmlıgıdur.” didi. **Rāvī eydür:** Muqrı'l-Vaḥş, 'Urve'nüñ bu sözün⁽¹⁷⁾ işidicek hemān ol vaqtden bir şatır qul gönderdi. Arz-ı 'Āmire ışmarladı ki ḥaber bilmeyince gelmeye. Benî 'Abs ne yirde qonduğın⁽¹⁸⁾ qanğı taraḥa develerin şalduqların Benî 'Āmir anlaruñıla ne vechile qonşuluk itduğın teftiş ide. Qul daḥı “Sem'ān ve tā'aten!” didi.⁽¹⁹⁾ Andan yollar, beriyyeler kesip gitdi. İki gün miqdārı daḥı eglenmeyüp girü geldi, ḥālī müteğayyir olmuş qorquya düşmiş. Muqrı'l-Vaḥş eyitti ki⁽²⁰⁾ “Veyleke yā miskīn! Ḥālüñ nedür? Ne tiz

⁸⁸⁵ 245a-6 yirüñ: yiruh

⁸⁸⁶ 245a-15 'Amāre: 'Ammāre

⁸⁸⁷ 245a-16 'Amāre: 'Ammāre

geldüñ? Haber işitdün, bildün mi yoksa bir belāya uğrayup girü mi döndün?” Kul eyitdi: “Vallāhi yā mevlāyi! ⁽²¹⁾ Hîç nesne olmadı. Evet Tengri Te‘āla işümi keñez kıldı. Ammā Benî ‘Abs'den şorarsañuz ceza‘u't-ṭavāfa nāzil olmışlar. Ammā siz ⁽²²⁾ nefsünüzdən sakınuñ ki helāk olmayasız. Sağluğunuzıla oluñ. Şol qavmden ki cevrleri isrāfları çokdur. İnşāfları bilüleri ⁽²³⁾ azdur. Ben ki bundan gitdüm. Benî ‘Āmir'e kaşd itdüm. Kullarından bir kula buluşdum. Benüm hālümnden şordı. Eyitdüm ki “Benî Hevāzın'dan oluram. **[245b]** ⁽¹⁾ Efendüm Sübey‘ binü'l-Hārîş beni gönderdi ki Benî ‘Abs'ün kanda konduğın bilem. Tā kim gelüp anlardan Düreyd bin Şimma'nuñ⁸⁸⁸ intikāmın ⁽²⁾ ala ve kardaşı ‘Abdullāh'ın kânın ala. Çokdan gitmemişdüm. Şahrāda gezerken bir bölük cemā‘ate buluşdum. Çadırlar tutmuşlar. Bir ısızluk ⁽³⁾ yirde yurt tutmuşlar. ‘Anter bin Şeddād imiş. Bir iki yüz miqdārı kişi aralarında efendüm didüginleyin ululardan beglerden kimse görmedüm. ⁽⁴⁾ Küllisi kullar kulayına erler. Ancak haqıkat-i hāli bilmeyince dinmeyeyin” didüm. Andan sonra andan bākî kabîle(y)i şordum. Eyitdi: “Anlar diyār-ı ⁽⁵⁾ Benî ‘Āmir'dedür.” Diledüm ki varam haberün dağı tahkikın bilem. Ol kula didüm ki “Eger sen olmasañ yā ibne'l-hāle! Ben sırrı kimseye dimezdüm. ⁽⁶⁾ Sende benüm bigi kul olduğın için direm.” didüm. Sözümi işidicek ol kul eyitdi ki “Vallāhi sen mübārek kişi imişsin. Benüm saña ⁽⁷⁾ buluşduğum katı sa‘ādet oldu. Tengri Te‘āla tevfiķ virdügi oldu ki zīrā beni zahmetden kurtarduñ yā ibne'l-hāle!” didi. ⁽⁸⁾ “‘Anter kanda konmuş didün idi.” diyü şordı. Aña didüm ki “Şeniyye-i Benî Gaylam'ın çevresinde konmuşdur. Andan ne ğarazuñ var?” didüm. ⁽⁹⁾ Eyitdi ki “Ben dağı andan haber bilüp yirin nişānlamağa giderdüm. Zīrā ben ‘Āmir binü't-ṭufeyl kullarından bir kulam. Efendüm beni gönderdi ki ⁽¹⁰⁾ anuñ haberin bilem. Tā ki efendüm gice gelüp anlara dün başkunın ide. Anlardan intikām alsa gerekdür ki maşşūdına yetişe. ⁽¹¹⁾ İşde sen beni ol zahmetden kurtarduñ. Tengri seni ol zahmetlerden kurtarsun.” didi ve eyitdi ki

⁸⁸⁸ 245b-1 Şimma'nuñ: Şamme'nuñ

“Ben bildüğüm oldur ki saña ⁽¹²⁾ hayırlu dağı hemân bu aradan dönüp yine efendün Zü'l-Hımâr'a varasın. Bu haberleri bildüresin. Diyesin ki Benî 'Abs, Ceza-i Tāvāf'a ⁽¹³⁾ konmuşlar. Üç biñ miqdârı kişi dağı yokdur. Benî 'Âmir'ün yirine itdükleri Melik Nu'mân dilegile imiş. Şart itmişlerdür ki anlaruñ üzerine ⁽¹⁴⁾ düşmânlarından kimse gelürse mu'âvenet itmeyeler eger ehl-i Hicâz'dan ola. Yemen'den olursa yardım ideler. Eger anlar dağı ⁽¹⁵⁾ zafer bulsalar anlaruñ kanların içerlerdi. İmdi var sen_dağı efendüne haber vir ki gelüp anlardan intikâmın ala. 'Avretlerinden oğlarından ⁽¹⁶⁾ bulduğun esir ide.” Andan ayrılduk. Ol efendisine benden işitdği haberi bildürigitti. Ben_dağı işde hemân bunda irişdüm.” didi. ⁽¹⁷⁾ Muqrî'l-Vahş bu sözi işidicek katı 'acaba geldi. Eyitdi ki “'Arab'uñ zimmeti haqqı-y-içün eger ben bu fikri idüp kulumı ⁽¹⁸⁾ cāsüsluğa göndermesem Benî 'Amir'e gâfilliğe belāya uğrarımışız. Bu haberi 'Anter'den gizlemek gerekmez.” didi. Andan varup 'Anter'e ⁽¹⁹⁾ mā-cerāyı hikāyet itdi. 'Anter'e bu iş katı düşvār geldi. Gözleri od gözi gibi kızardı. Ser-hoş idi. Ayıldı, eyitdi ki “Ammā Benū ⁽²⁰⁾ 'Abs hâlleri bu didüğünleyin. Ammā bize lāzım olan oldur ki kendümüzi şaklayavuz gâfil olmayavuz. 'Âmir binü't-Tufeyl ⁽²¹⁾ gelürse aña göre iş idevüz. Gerek gice ola gerek gündüz ola.” didi. 'Urve eyitdi: “Eger iş böyle ola her gice elli kişi ⁽²²⁾ karavula komağ gerekdür.” didi. Şeybüb eyitdi: “Siz evlü evüñüzde yatuñ, hiç 'âdetüñüzi tağyir itmeñ. İki günden soñra ⁽²³⁾ ben tağ u şahrāyı⁸⁸⁹ isteyüp gelüp size haber vireyin. Ancak şöyle şanurın ki düşmân bize iki günden soñra gelür. Ol [246a] ⁽¹⁾ vaqtd e her ne olursa bir fikr idevüz. Tā kim anda bize hayr olmalu ola. Eger gice gelürlerse 'avreti oğlanı tağ başına çıkaravuz. ⁽²⁾ Çadırları evleri ısız koyavuz. Anlara görünmeyevüz. Tā gelüp bizüm çadırlarumuz içine girmeyince. Andan soñra her yanından kaplaya⁽³⁾vuz. Eger gündüz gelüp yağma kaşd iderlerse mālumuzu gizleyevüz, depeleşevüz. Omuz üzerinde olmayınca nesnemüz virmeyevüz.” didi. Muqrî'l⁽⁴⁾-Vahş eyitdi: “'Arab

⁸⁸⁹ 245b-23 tağ u şahrāyı: tağ u ve şahrāyı

zımmeti-y-içün ol fikr ki itdüñ şavābdur.” didi. Andan üç gün miqdārı olıcaķ Şeybūb tonın degşürüp yol ⁽⁵⁾ kesüp gitdi. Tā kim haķıķati hāli bile gele. Bunlara haber vireydi. Bunlaruñ hāli bu. Ammā ‘Abdi Benī ‘Āmir ki Muķrı'l-Vaḥş kılına buluşdı ⁽⁶⁾ idi. Varup efendisine ‘Anter'üñ Şeniyye-i Benī Ğaylem'e kōnduĝın bildürdi. ‘Āmir bin Tufeyl bu haberi bildüğinden kati feraḥ oldı. Biş ⁽⁷⁾ yüz miqdārı atlu cem‘ itdi. Kavminüñ bahādurlarından neye kaşd itdüĝin bunlara bildürdi. Küllisi ittifaķ idüp yaĝı yaraĝına ⁽⁸⁾ girdiler. Anasınuñ kız kardaşı oĝlı Mülā‘ibü'l-Esinne'ye bu haberi bildürdi. Ol eyitdi ki “Bu işde ivme, şabr it. Şuña deĝin ki ⁽⁹⁾ Benī ‘Abs'e bizden ĝayrı ta‘arruz ideler ĝörevüz. Anlara Melik Nu‘mān ne eyler kim dükeli ḥasāret bizi başumuza gelmelü olmasun.” ⁽¹⁰⁾ didi. ‘Āmir eyitdi: “Ḥasāret nedür? Bunlar bir kabiledür ki ecelleri yaķın gelmişlerdür. Helāk olmalu olmuşlardır, ibtidāsı benden ⁽¹¹⁾ olsun. Ad benüm olur. Ğayruñ olmaz.” didi. Mülā‘ibü'l-Essine eyitdi: “N'olaydı ta‘cıl tutmayayıduk. Bu işi fikrile ⁽¹²⁾ işleyeyidük. Zīrā kōrķarın ki ‘Anter saña zafer bula daḥı iş büyüye, cenge mü‘eddi ola. Melik Nu‘mān'ın şulḥ itdüĝi ⁽¹³⁾ ‘abeş ola. Biz şulḥı bozmış olavuz.” didi. ‘Āmir eyitdi: “Ben kimseye benümiçün muķātele itsün dimezin. Kimseneden yardım ⁽¹⁴⁾ istemezsin. Belki ĝarazum hemān kendümden ‘arı def‘ itmekdür. Eger ben ‘Anter'üñ eline düşecek olursam her ne dilerse baña kılın.” ⁽¹⁵⁾ didi. Andan çerisin yaraķlandurup gitdi. Sırrını gizlemek daḥı dilerdi. Zafer nuşret benümdür diyü ĝönlüñi egler ve yoldaşlarına ⁽¹⁶⁾ “Māl-ı ĝanīmet çok elüñüze girür.” diyü beşāret iderdi. Girdiler, şuña deĝin ki Şeniyye-i Ğaylem'e yetişdiler. Şeybūb bunları ⁽¹⁷⁾ ĝördi. Temām haberi bildi. Ol gün ardlarınca gitdi. Yanlarında gice yatdı. Şabaḥ olıcaķ ĝördi ki bunlarda gitmek yaraĝı yok. ⁽¹⁸⁾ Bildi ki bunda atların diñlendürüp gice arsalardan başkunun itseler gerek. Anları anda kōyup taĝ belin aşup def‘i gelüp ⁽¹⁹⁾ Şeybūb, kardaşı ‘Anter'e haber virdi. Şeybūb geldüğünde gicenüñ yarusı ĝeçmişidi. Cemā‘at bir yire cem‘ olup meşveret itdiler. ⁽²⁰⁾ Bunı bildüklerinden soñra ki düşmān bunlara şebḥūn kaşd itmişdür. Pes ‘Anter

atlusun yayasin divşürüp bu haberi dağı ⁽²¹⁾ anlara bildürüp eyitdi ki “İy ‘emmüm oğlanları! Mālī tavarı tağ başına getürüñ kim anlardan teşvīşünüz ⁽²²⁾ olavuz. Düşmān bize yetişecek anlara cevāb virmelü olavuz.” didi. Andan ‘avreti oğlanı tağ başında şaklayup fāriğ oldılar. ⁽²³⁾ Ol vaktde ‘Anter kavmini üç bölük itdi ve her bölüğe bir bahādur baş kıldı. Muqrī'l-Vaḥş evvelki bölüğe, ‘Urve'(y)i ikinciye, kendü üçünciye [246b] ⁽¹⁾ dağı eyitdi ki “Yā ‘emmüm oğlanları! İşde gice temām karañu olmuşdur. Biraz vaktten soñra düşmān zāhir olsa gerekdür. Ol vaktde ⁽²⁾ her birüñüz şahrāya gidüñ. Çadırları ısız koñ. Odlar evler öñinde yansun. Kimseñüz zāhir olmañ. Tā şuña degin ki çadırlar ⁽³⁾ içine gireler. Sizleri gitmiş bulalar. Taralduklarından girü dönmek dileyeler. Ol vaktde dört yanlarından ğavġā idüp çıkuñ. ⁽⁴⁾ Furşat nuşret sizüñdür. Şabāḥ olunca düşmāna ġālib olursız. Evet yā bene'l-‘amm! Bizüm hışımluġumuz kavümlüġümüz haqqı-y-içün ⁽⁵⁾ ben didüġüm nesne(y)i bu kerre tutasız. Ben fikr itdüġüme muḥālefet itmeyesiz. Her ne dirsem anı idesiz.” didi. Muqrī'l-Vaḥş eyitdi ki ⁽⁶⁾ “Yā ebe'l-fevāris! Her ne fikr itdüñise diġil, anı idevüz. Bizde hīç senüñ sözüñe muḥālefet ider kimse yokdur.” didi. ‘Anter ⁽⁷⁾ eyitdi: “Eyle gerekdür ki süñülerüñüz demürin çıkarasız. Eyeriñiz kaşında koyasız. Anlaruñ üzerine geldüġüñüz vaktin ⁽⁸⁾ ağacıla dürtesiz. Tā kim biz ehl-i inşāfdan olavuz. Elüñüzden gelenüñüz ele gireni tutup bağlamak ardınca ola⁽⁹⁾sız. Kimse(y)i öldürmeyesiz. Tā kim Benī ‘Āmir'ile bizüm ortamuzda kan talebi intikām sākin olmuşken yine hareket itdürmeyesiz. Tā kim ⁽¹⁰⁾ kavümlerümüze bundan zaḥmet olmaya.” ‘Urve eyitdi: “Vallāhi biz bu işe şabr idemezüz ki anlar bizi depeleyü geleler. Biz anlardan ‘afv idevüz. ⁽¹¹⁾ Eyle gerekdür ki anlara temām intikām idevüz. Süñülemde kılıçlamada takşir itmeyevüz. Ol le’imleri temām ħor kılavuz.” didi. ⁽¹²⁾ Muqrī'l-Vaḥş eyitdi ki “Şavāb budur ki ‘Urve'dir. Kıruñ ol gelenleri ki bunda bizüm helākümüz için gelürler. Biz anlara yirlerin yurtların ⁽¹³⁾ koduk. Anlar bize komazlar.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā Benī ‘emmi! Eyle dimeñ. Bunuñ gibi iş işlemeñ ki

ķav mler m ze andan z r r yetiŗe. ⁽¹⁴⁾ Hel k olmalu olalar. Siz anlaru  itd ğine ķalma . Bu a sa y id   ki hem n bu d ŗm nlar  kend m zden def  idev z. ⁽¹⁵⁾ Biz ey  kiŗilerden olavuz. Biz iŗ itmeyev z ki  o ra a a peŗ m n olmalu olavuz.” didi. Fi'l-c mle ‘Anter bunlara yalvard  ⁽¹⁶⁾  ok.  u a deġin ki s n lerinin  dem rin  ıkaralar. Eger  at  ġalebe g rseler yine ge  reler. Andan  o ra her biri bir yire gitdi. ⁽¹⁷⁾ Kend yi anda Neph n itdi. Bir s ‘at ge medi ki d ŗm n  erisi bel rdi. Bah durlar arslan gibi a rad ,   ġır ı dı. Her birisi na ra urd . ⁽¹⁸⁾ H  bir kiŗi z hir olmad . ‘ mir d rt yanındaġi kiŗilere eyitdi: “Y  Ben  ‘emmi! Meger bunlar biz m geleceġ m z bilmiŗlerd r.  adırların  oyup ⁽¹⁹⁾ d rt yanına gizlenmiŗd r.  a ınu  ki  imdi  ıkarlar.   fil olma . Kend   z   a ınu . Uyanu  olu .” didi. Andan ⁽²⁰⁾  a r a yol n  utma  diledi. Bu iŗden ta‘acc b iderdi. Atlulardan    gelen  o ra geleni d nd rmeġe baŗladı. Gir  d n p Ben  ‘ mir'e ⁽²¹⁾  aŗd itdiler. G rdiler ki her  arafdan  dem bel rdi, ġavġ   opd . ‘Abs bah durlar  d rt ya adan s    s led   ı d . G ci y td ġince ⁽²²⁾ her biri  a  rur kim “ a maġıla  a an  urtulurs z ki biz sizi ister z y  inz le'l-‘Arab!” Bir s   yile ki   mler get r r. Bir  ılı lar la ki muŗ bet⁽²³⁾ler irg r r.  aŗralarda ve ‘avretler  atında olan  ullar da ı ki baŗında idi. D k ld  indi.  aġ eteginde buldu larını   zerine [247a] ⁽¹⁾ o  yaġmur n yaġdurdılar.   l m sillerin a ıtdılar.  u a deġin ki da ı  eri  avim ne oldu ların bilmezlerdi ki ‘Anter da ı bir buca dan miŗe⁽²⁾den  ıkar arslan gibi  ı d . Bir ‘aceb  av z la nid  itdi. Iŗiden kiŗin  ek eri  a r a yol n  utd . Bah durlar n  or usından ⁽³⁾ y reġi ditrerdi. Mu anne  hod kend sin yavi  ıldı. ‘ mir bin  - ufeyl aŗ  b na nid  itdi ki “Y  veyleke  m!  arbda ve    anda ya ni ⁽⁴⁾ d rtmede   bit-i  adem olu . G r   ki f r at kim  n olur.” didi. Andan  ara u gicede iki  eri birbirine  avu up ol  adar ceng ⁽⁵⁾ itdiler ki y lduzlar  or usından yir   yirin  oyup  a dı.  a ana  aġ ve  a r a yol virmedi. D st kimd r? D ŗm n kim? S   yile c n n ⁽⁶⁾ artu  ma l m olmazdı.  a ıran cev b istemezdi. Kend zin  a layan da ı dirlik y zin

görmezdi. Bahādurlar katı karañu ⁽⁷⁾ gicede katı yağmur gibi dökülürdi. Beden tonları süñülerdi, ölüm hil'atleri dikilürdi. 'Amir gāh şağına gāh şolına hamle iderdi. ⁽⁸⁾ Na'ralar ururdi. Kaçandan gitmek isterdi. Bahādurlardan korkmamak taleb iderdi. Bu hāletdeyiken 'Anter'üñ atası Şeddād'ıla buluşdı. ⁽⁹⁾ Bir sâ'at anuñıla ceng itdi. Bi'l-āhire Şeddād'ı süñüyile dürttdi. Muḥkem yaraladı. ⁸⁹⁰ {Kıanları dört yanına} revān oldu. Ol daḥı ⁽¹⁰⁾ yine anuñ cevābı 'Āmir'i dürttdi. Ol kadar te'sir itmedi. Atından aşağı yıkayazdı. Cebesin yırttdı. Andan Muḥrı'l-Vaḥş'a ⁽¹¹⁾ tuş oldu. Muḥrı'l-Vaḥş bir na'ra urup bunuñ üzerine yürüdi. Süñünüñ 'aḳabı[yı]la bir vechile dürttdi ki atdan ⁽¹²⁾ aşağı başı üzerine yıkıldı. Andan soñra Benī 'Āmir'e şıngun olup ḥorluk belürdi. Benī 'Abs arslanları her birinüñ ⁽¹³⁾ etini derisini yırtup şahrāda bī-ḥōş bıraḳdı. Ol gice 'Anter yetmiş seksen bahādur yıkmışdı ki her biri meydānda şimdi ölürin ⁽¹⁴⁾ yā birazdan diyü yaturdı. Eger süñüsünüñ demürin çıkarmasa mecmū'ını kıurt kıuş kıutın iderdi. Cānavarlara {rızk} kıılurdi. Bu ⁽¹⁵⁾ hālet üzerine ayrılmayup seḥer vaktine degin ceng itdiler. Seḥer vaktinde Şeybūb gördi ki iş düşvār oldu. Güci yitdügince çağırdı ki ⁽¹⁶⁾ “Yā Benī 'Abs! Bize emān virüñ. Bir pāre mühlet gösterüñ cengi kıoyalum. Kendü yirümüze gidelüm. Biz evvelde cengden bī-zārduk. ⁽¹⁷⁾ 'Āmir bin Ṭufeyl gücile getürdi. Ol işde bu yolda kendüzin yitürdi. Baş atlar ayağın altında yuvalanur. Cānı cehennem dibine indi. ⁽¹⁸⁾ Bize mühlet virüñ. Ola kim karañudan bir pāre yolumuz görevüz. Sizden bī-zār olduḳ.” didi. Benū 'Āmir bu nidāyı işidicek ⁽¹⁹⁾ kendülerden şandılar. Şahrāda perākende oldılar. Yoldaş yoldaşa kıardaş kıardaşa bākmaz. Yirinde ṭurup ⁸⁹¹ süñü kıılıç kıışmına uğradı. ⁽²⁰⁾ Fi'l-cümle 'Abs üzerine fırsat günü toğınca Benī 'Āmir çerisi yıldız gibi tağıldı. Benī 'Abs kaçanların bir pāre kıovar. Dirilüp andan ⁽²¹⁾ girü birbirine dönüp fırsat nuşret kıutlulardı. Bir iki yüzden artuḳ bahādurlar esir itmişlerdi. Esirleri yidüp çadırlarına ⁽²²⁾ getürdiler. Ellerin ayakların muḥkem bağladılar. Şaḳlamağıçün kıullarına

⁸⁹⁰ 247a-9 ol kadar te'sir itmedi: i

⁸⁹¹ 247a-19 ṭurup: ṭuret

ışmarladılar. ‘Anter, atası Şeddād’ı gördi ki mecrūh olmuş. Helākinden ⁽²³⁾ korkdı. Benī ‘Āmir’den birkaç esirleri götürüp eyitdi: “Veyleküm yā bene’l-inzāl! Bunı yidi kim bize buncılayın ħorlık kaşd itdüñüz. [247b] ⁽¹⁾ Kendü yirüñüzden bu diyāra geldüñüz. Bize tama‘ itdüñüz. Bundan şöñra ki bizüm işlerümüz size ma‘lūm olmuşıdı ve Melik Nu‘mān bizümile ⁽²⁾ sizüñ ortañuzda şulh kılmışıdı. ‘Ahd alup emān virmişıdı. Katı ġadr itdüñüz. Yaramaz varduñuz. Zīrā ne ħonşuluk ħaħkın ri‘āyet ⁽³⁾ itdüñüz. Ne ‘Arab pādişāhınuñ emrine muṭī‘ olduñuz. Evet sizi tama‘ bu każāya uğramışdur. Ħased bu belāya şataşdurmuşdur. ⁽⁴⁾ Melik-i Deyyān ħaħkı-y-içün Raĥīm vü Raĥmān ħürmeti-y-içün eger bizüm ħavmümüz size ħonşu degülmissе dükeli gözden dirlik ta‘āmın keserdüm. ⁽⁵⁾ Evet ben bir kişiyin ki ħavmümüñ ħürmetin zāyi‘ itmez. Dün geçüp bugün geldüğine maġrūr olmazın.” didi. Benī ‘Āmir’e bu söz ⁽⁶⁾ kılıçlamadan artuħ te’şīr itdi. Andan bir cemā‘at eyitdiler ki “Yā Ħāmiye-i Benī ‘Abs! Sen bu işde bizi melāmet itme. Zīrā bunda kaşdıla ⁽⁷⁾ gelmedük. Belki begümüz ‘Āmir Yemen vilāyetine giderdi. Yolumuz uğradı. Azlıġuñuza nażar idüp tama‘a düşdük. Māluñuz almaħ ⁽⁸⁾ fikr eyledük. Eger bileydük ki ‘Abs’densiz hergiz ta‘arruz itmezdük. Zīrā şimdiki ħālde siz bizüm ħonşularumuzsız. Sizüñile ⁽⁹⁾ bizüm ortamuzda anca dōstluk vardır.” didiler. Bunlar bu sözdeyiken ‘Āmir bin Ṭufeyl çağırđı. Eyitdi ki “Yā ebe’l-fevāris! Benüm ⁽¹⁰⁾ ħavmümüñ bu sözüni ħo ki vallāhi küllisi yalandur. Biz gelmedük. İllā vallāhi sizüñ kaşduñuza geldük. Eger zafer bulsavuz bir kişinüzi ⁽¹¹⁾ bāķi ħomazduk. Ben kendü ‘āşiligümü bilürin. Hele şimdi elüñüze düşdüm. Ne dilerseñüz işleñ.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽¹²⁾ ‘Anter bu sözi işidicek bildi ki bu söz anuñ keremi nefsendendür ki sözün toġrı söyler ve ‘ārlu ve ġayretlü kişidür. Kendüye ⁽¹³⁾ yalan söylemegi ħoş görmez. ‘Anter bunuñ gibi ħaţar üzerindeyiken bu kişi toġrı söyledüğine ‘acaba ħaldı, eyitdi: “Yā ‘Āmir! Eger biz ⁽¹⁴⁾ siz itdügüñüze ħalsavuz gice sizüñ geleceġüñüz bildügümüz vaħtın süñülerümüñüñ demürin çıkarmazduk. Līkin ⁽¹⁵⁾ biz işüñ ‘āķibetin fikr idevüz.

Ulularuñ ‘ırzın hürmetin şaķınuruz. Kaçan günāhına iķrār eylese eksüklüğün bilse⁽¹⁶⁾ eger siz bizi öldürmege daķı geldüñüzse biz sizi konuķ idinelüm. Size ‘izzet idelüm. Çünkü kavmümüzüñ konuşları⁽¹⁷⁾ siz. Sizüñ yaramazlığıñuza bir eylük idelüm.” didi. Andan Şeybüb'a buyurdı ki ‘Āmir'üñ eli bağın gidere. Vesāyir yolda⁽¹⁸⁾ şların şalivire. Kulları buyurdı ki “Ta‘ām getüreler. Şerāb hāzır qalalar. Cānlar başlar harc ideler. ‘Azīz konuşlarıyla şerāb⁽¹⁹⁾ şöhetin idüp şavaş şöın düñüne döndüreler. Atların tınların girü virüp kavümlerine haber yetişmedin girü bunları irişdüreler.⁽²⁰⁾ Kulları ‘Anter'üñ didüğınleyin ta‘ām ihzār itdiler. Şeybüb daķı der-hāl tırup ‘Āmir'üñ eli bağın giderdi. ‘Anter qatına gelüp⁽²¹⁾ ‘Āmir medhler du‘ālar itdi. ‘Anter diledi ki anuñıla tırugelüp mu‘ānaķa ideydi. ‘Āmir and virüp “İtme.” didi ve eyitdi ki “Yā Hāmiye-i⁽²²⁾ ‘Abs! Ol Allāh haķķı-y-içün ki günü toğdurur. Kişinüñ zamīrindeğın bilür. Ben senüñ ta‘āmuñdan yimezin. Senüñile daķı⁽²³⁾ dōst olmazın. Mādem ki benüm hācetüm var. Anı kaķa itmeyesin. Ol iki emir de baña muṭī‘ olmayasın ki bu işde [248a]⁽¹⁾ benüm gideresin. Kışşamı ma‘zūr tıtasın.” didi. ‘Anter tebessüm idüp eyitdi ki “Her ne kim hāṭıruñ isterse bizden hicāb⁽²⁾ itme.” ‘Āmir eyitdi: “Evvel ki hācetüm budur ki baña mühlet viresin. Tā kim atuma benüm mecmū‘-ı silāhum taķınam. Senüñile meydāna çıkavuz.⁽³⁾ Sen baña ben saña hamle idişevüz. Biraz vaķt muķātele idevüz. Tenümüzde süñü nişānı olmayınca almayavuz. Tā kim hāzır olan erenler⁽⁴⁾ ġālib kaņımız, mağlūb kaņımızdur, göreler. Mağlūb olan nefsine fidye virsün, kırtarsun.” didi. “Beni bu sözde ma‘zūr dut.⁽⁵⁾ Melāmet itme.” diyü söyledi ve eyitdi ki “Gerçi baña bu muşibet oldu ki sizüñ elüñüzde esīr oldum. Evet daķı nefsüm mütekebbir⁽⁶⁾dür. Kendüzin görür. Eger bu işde ben kendümi deñemeyüp bilmeyem sinüñile benüm ortamda göñülden dōstluk olmaz. Yine ‘ahdum⁽⁷⁾ şımağa mu’eddi olur. Ammā ikinci hācetüm andan şöıra direm ki bu hācetüm temām kaķā oluna. Ceng meydānından çıkavuz. Andan⁽⁸⁾ şöıra ol hācetümi saña ‘arz eyleyem.” ‘Anter

bunuñ sözini işidicek bir pāre nefsi i'fāz itdi. “Evet hoş ola.” diyü cevāb virdi. ⁽⁹⁾ ‘Āmir'e eyitdi ki “Di imdi bildügün işle atuña bin. Mecnū-ı silāhuñ ihzār it. Baña a'zāndan bir ‘uzvuñ ⁽¹⁰⁾ ta'yīn it andan şöñra ne deñlü gerekse sen kendüzüñi şaķla. Ben ol didügün yirde demürsüz sūñüyle dürteyin. Eger ⁽¹¹⁾ sen baña fırsat bulasın zamāñe baña hıyānetlik eyleye. Ne cevhibe dilerseñ dürt öldür. Tā anuñla senüñ bahādurlar ortasında ⁽¹²⁾ aduñ söylene. Mikdāruñ yücele. Akrānuña bu işle ululanasın.” didi. ‘Āmir eyitdi: “Ben_dahı bunı isterem. Eyle dirsın.” didi. ⁽¹³⁾ Andan ‘Anter'e eyitdi: “Bilgil ki ben bunda geldügüm hemān seni depeleyüp bir ad taḥṣīl itmegiçün idi dahı maḥṣūdum yoğıdı.” didi. ⁽¹⁴⁾ Andan atına binüp silāhın ṭaķındı. Andan şöñra ‘Anter'ile meydāna girüp çıķmağa başladılar. ‘Anter'üñ aṣḥābı kaķırlardı ki ⁽¹⁵⁾ ‘Āmir'i bu vechile kendüyi görmegile esir itdi. Hemān öldürmek geregidi. Bunuñ gibi şeyṭān ihṣān kaķan bilür?” dirlerdi. Andan ⁽¹⁶⁾ ṣaf olup bu iki ṭāyife ṭurdılar. Bu iki bahāduruñ oyunların teferrüc itdiler. ‘Acāyiblerin gördiler. ‘Anter, Muḥrı'l-Vaḥṣ'ı esirleri ⁽¹⁷⁾ şaķlamağa ḳomuşıdı. Elleri ayakları bu şiken şuña degin şaķlayaydı ki bu iki bahādur ayrılalardı. Biraz vaḳt aralarında ceng ḳāyim ⁽¹⁸⁾ oldu. ‘Anter sūñü ağacıla ‘Āmir'üñ ayakların döge döge yumṣaltdı, hiçbir mafṣil ḳomadı. A'zāsında illā orada bir ⁽¹⁹⁾ nice muḥkem sūñü ağacıla dürttdi. ‘Āmir, ‘Anter'üñ dürtmesin gördi. Def itmek mümkin degül. Cengine kimse ṭaḳat getürmek ⁽²⁰⁾ olmaz. Sūñüsin elinden yabana atdı. ‘Anter'üñ ḳatına gelüp mu'ānaḳa itdi. Gögsin öpdı, eyitdi ki “Yā ebe'l-fevāris! ⁽²¹⁾ Benüm cehlüm senüñ ‘ilmüñ baḥrında ğarḳ oldu. Benüm ḳulmüm senüñ ‘adlüñ ṣaḥrāsında yavi vardı. Ben bilürem ki bu işi ⁽²²⁾ itdügüm hemān saña fida itmegidi ve ğarażum cümle-i aṣḥābuñdan birisi olup her vaḳtde olsañ ⁽²³⁾ yoldaşuñ dōstuñ olmağıdı.” didi ki benüm ḳavmüm içinde giñ yirlerüm vardur. Şuyı otı vāfir oṭlaḳlarum vardur. Heybetüm [248b] ⁽¹⁾ sebebi[yi]le şaķlamışam ki hiç kimse benüm emrüsüz aña yaḳın olmaz. Senden dilek iderem ki benümile şimdi bile geçüp ol maḳāma ⁽²⁾

varasın. Andan soñra ‘Arab uluları tanuqluqla saña bağışlayam, vazgelem. Ululuqluqlan yüceliqluqlan ötüri. Zîrâ ⁽³⁾ sen ki bu kerre nefsumi baña bağışladuñ. Eger benümile arz-ı ‘ada gitmek dilek itsem gitmezdük ve dağı benüm katumda olmağa rāzî ⁽⁴⁾ olmazduk. Şimden soñra ki senüñile muqātele itdük, en nefsumi saña fidā itdüm. Rāzî oldum ki ben senüñile olam. Şimden girü ⁽⁵⁾ seferde ve hāzerde imdi eyle gerekdür ki bu harāb yiri koyasın. Gelüp benüm mecmū‘-ı memleketüme hākīm olasın. Gerek maldan gerek ⁽⁶⁾ çeriden ve illā ‘Arab’uñ zimmeti haqqı-y-içün senüñ yimeqluqlan yimezin. Gönülden şāfi dōstluql eyle eylemezsin ‘ömrüm olduqlça.” didi. ⁽⁷⁾ ‘Anter bu sözi işidicek ‘Arab bahādurlarından utandı ve gāyetde şafā sürdi. Eyitdi ki “Vallāhi yā ‘Āmir! Bana bir iş teklif idersin ki ⁽⁸⁾ iki vechile müşgildür. Birisi bu ki hiç niyyetümde yoğıdı kim Benî ‘Abs’den bir kişiyeye yakın olam. İkinci bu ki senüñ kavmüñüñ ⁽⁹⁾ benüm üzerümde kanı vardur. Korkarın ki eger ben anlara yakın olam dağı fitne ideler. Soñra saña ve bize güç ola.” ‘Āmir eyitdi: ⁽¹⁰⁾ “Yā ebe’l-fevāris! Niçün bunuñ gibi nesne hātırıña getürürsin. Benüm kavmümde kim vardur ki benüm didüqluqlan hāric bir iş işleye. ⁽¹¹⁾ Benüm huzūrumda eline kılıç ala. Ben anlaruñ hāmisi olam. Mecmū‘ısını esir olmaqlan ben kırtardum, yigirmişer kerre.” didi ve eyitdi ki ⁽¹²⁾ “Kavmüñi dirseñ anlar Ceza’u’t-Ṭevāf’da konmışlardır. Anlaruñla bizüm ortamuzda bir günlük miqdārı yir vardur. At katı ⁽¹³⁾ gitmesi-y-ile bundan saña hiç mazarrat olmalu degüldür. Belki dāyim ferah gelür. Ben kimse(y)i saña ta’arruz itmege kıomazın. Ta’allulı kıo bu beriyyeden ⁽¹⁴⁾ çok bizümile bile.” didi. Andan ‘Anter, kıabileci-y-ile meşveret idüp buña rızā gösterdi. Atası Şeddād eyitdi ki “İy oqlum! ‘Āmir ⁽¹⁵⁾ gibi kışi bunuñ gibi işde ifrāt ideceksen oynamaql olmaz. Zîrā kavminüñ ulusıdır. Kıabilesinüñ begidür. Eger ‘Arab’uñ ser-zenişinden ⁽¹⁶⁾ korkarsañ yine Benî ‘Abs’e gelüp yakınlık itmek diler, diyeler diyü incinürseñ ‘illetüñ aşikāre. Zîrā sen bir yirde varayürür⁽¹⁷⁾ sin ki kıılıcıñla mālİK olduñ. Issını esir itdüñ. Yirini fidā alduñ. Girü göndürdüñ. Issı dağı

rāzī oldu ki ⁽¹⁸⁾ saña ҡonşu ola mecmū‘-ı ‘Arab hāzırıken. Ammā ol ҡavmūm didüğüñ kişiler güyegü dilegi[yi]le ol yire ҡonmışlardır. Dilek ⁽¹⁹⁾ ҡanda, ҡarb-ı destile mālİK olmak ҡanda? Bu işde saña faħır varınca ğayret nice ‘ār.” didi. Andan temām ‘ahd idüp adırlarına ⁽²⁰⁾ geldiler. a‘āmlar bişmişidi. Süciler sürülmüşidi. ‘Āmir‘le yidiler, içdiler, oynadılar, güldiler. ‘Anter, ‘Āmir‘e ikrām itdi. Kendü yanına ⁽²¹⁾ aldı. Nedīm ve muşāhib idindi. ‘Āmir daħı mālınuñ küllisin getürüp ‘Anter‘e bişkeş itdi. Göñülden sevdüğinden abūl itmek ⁽²²⁾ dilek eyledi. Eyitdi ki “Yā ebe‘l-fevāris! Bu hedıyyeleri benden abūl it.” ‘Anter eyitdi: “Vallāhi hıç nesneñ abūl itmezın. Getürdüğüñden ⁽²³⁾ bir deve köstegi almazın.” didi ve eyitdi ki “Biz işde küllümüz bir yirde onşuyuz. Mālumuz avarumuz bir yire arışsun. Benüm māluma [249a] ⁽¹⁾ deveme daħı sen hākim ol.” didi. Birbirine bunuñ gibi çok tekellūf itdiler. Ol gün gice tā şabāh olıcağ gün nūr-ı ⁽²⁾ ‘āleme saçıldı. RūşinālİK apuları açıldı. urup güç itdiler. ağ bileñ aşup gitdiler. Benī ‘Āmir sınırına yitdiler. ‘Āmir atı sevenür ⁽³⁾ di. ‘Anter‘üñ kendüyle bile varup abılesine arışdığına yolda giderken temām olacak iş şanmazdı. Bunlaruñ hāli buyıdı. ⁽⁴⁾ Ammā Benī ‘Āmir‘üñ girü alanı vaqt kim şıngundan açanuñ ba‘zısı abıleye irişdi. Haberüñ ba‘zısın bildürdi. ⁽⁵⁾ ‘Āmir esİR olduğın avminüñ başına belālar geldüğın söyledi. ‘Āmir‘üñ anası ki Kebşe dirlerdi oğlınuñ bunuñ gibi ⁽⁶⁾ haberin işidicek varup Mülā‘ibü‘l-Esinne üzerine girdi. Derdinden ve yanğunından ız ardaşı oğlına daħı haber virdi. ⁽⁷⁾ Yüzın yırtup ağladı. Oğlunu urtarmak alebin itdi. Mülā‘ibü‘l-Esinne eyitdi: “Sen hātırıñ hoş ut. Bu işden teşvīş ⁽⁸⁾ çekme ki ol Esved‘i daħı habīşde⁸⁹² kimdür ki ‘Arab beglerine böyle cūr‘et ide. Üş kişi göndüreyin, şalıvırsün yoksa fitne ⁽⁹⁾ olur diyeyin ve hem Melik ays‘a kişi göndüreyin ki bizüm avmümüzüñ hāmiyesi ve abılemüzüñ ulusı ‘Āmir binü‘t-ufeyl, ⁽¹⁰⁾ Yemen arafına ğazāba giderdi. Bir cemā‘at atluyla sizüñ uluñuz ‘Anter‘e uğramış. Gicede yaluñuz bulunmış. Çok kişi üşmiş, utmuşlar. ⁽¹¹⁾ İmdi sizüñ

⁸⁹² 249a-8 habīşde: cenīşde

konşuluğuñuz için nesne dimezüz. Kuluñuza kişi göndürüñ. Diñ ki bizüm begümüzi şalıvire yoksa bizüm ⁽¹²⁾ çerimüzile varmak zahmetine uğradursız. Varup anı ve dahı bilesince olanları hep helāk iderüz, diyeyin.” didi. Bu sözile ⁽¹³⁾ hāletesinüñ hātırın hoş eyledi. Benī ‘Abs'e kişi gönderüp bu sözi bildürmek dilerdi. Üç gün geçmedi ki ‘Āmir ⁽¹⁴⁾ irişdi. ‘Anter bilesince kavmi çıkdılar. Selametliğına katı feraħ oldılar. Anası dahı katı sevindi. ‘Amir, ‘Anter'ile bile olan ⁽¹⁵⁾ cemā‘ate dimişdi ki ol yirde hākım olalar. İninde uzunında her nire konmak dileyeler, konalar, göçeler. Kendü gelüp kavmine ⁽¹⁶⁾ geldi. Bu kışşadan anlara dahı bildürmek diledi. Mülā‘ibü'l-Esinne eyitdi: “Biz kaşd itmişdük kim hemān bu gice çıkup arduñca ⁽¹⁷⁾ gideydük. Varup seni hālāş ideydük. Zīrā şingunlar gelüp bize şöyle haber virdiler kim Benī ‘Abs kulu ‘Anter seni esīr ⁽¹⁸⁾ itdi. Biz şimdi görürüz kim sen sağ esensin. Ol yanuñca bile yürür. Ne hikāyetdür?” didi. ‘Āmir eyitdi: “Yā Ğaşam! ⁽¹⁹⁾ Eger ol kişi senüñ katuñda kulısa ‘Āmir'üñ ol efendisidür. Zīrā ol baña iki kerre mālīk oldı. Girü āzād eyledi. ⁽²⁰⁾ Beni ihsān bukağusıyla berkitdi. Benümile dōstluk ve kardaşlık bezegin itdi. Ben_dahı mecmū‘-ı mālumı ve yirümi şuyumı aña ⁽²¹⁾ bağışladum.” didi. Anuñıla bunuñ ortasında olan mā-cerāyı hikāyet itdi. ‘Anter'üñ mekārimin söyledi. Āhır kelāmında bunuñ didi ki ⁽²²⁾ “Her kimse ki beni sever kuldān ve āzāddān, bunuñ gönlin incitmesün.” didi. Kavminüñ bahādurları bu sözi işidicek dōstlığın ⁽²³⁾ toğrulığına vefāsına ‘acaba kaldılar. Mülā‘ibü'l-Esinne'nüñ katı gönli incindi. Eyitdi ki “Veyleke yā ‘Āmir! Sen Benī ‘Āmir'üñ begi hāmisi [249b] ⁽¹⁾ olasın dahı ‘Anter esīr itmiş, hor itmiş. Didüklerine şabr idesin ve halk diyeler ki “‘Āmir kendüzin ‘Anter elinden ğayrı ⁽²⁾ nesne ile kurtarmamış. Otlakların yirlerin şuların virmiş.” Sen bu sözleri işidesin.” didi. ‘Āmir eyitdi: “Ne‘am hemān ⁽³⁾ didüklerinleyindür. Beni esīr itdüğine neye ‘ār idem ki ol benden uluları esīr itmişdür ve bu nevbetde Yemen beglerine hor ⁽⁴⁾ hākīr itmedügi kimse kalmamışdur. Zamān bahādurlarına ğālibdür. Eger ben bahādurlukda aña muķāvemēt iderin dirsem yalan ⁽⁵⁾ söylemiş olurın.

Yalan söylemek er olana ‘ayıblu nesnedür. Ben anuñ şecā‘atin gördüm. Kerem nefsin bildüm. Bir cehle ki ⁽⁶⁾ ğayrdan görüp işitmemişdür. Bunuñ birle ki sen benüm bahādurluğumı şecā‘atümi görürsin ki bunlaruñ gibi nesnede kimseneden yardım ⁽⁷⁾ istimezin. Gerçi sen didüğünleyin şāhib neseb degülse dağı aña bahādurluğdan kemāl-i cengde haber ti haseb neseb yiter. Ben aña kul ⁽⁸⁾ olmağa rāzī oldum ve zamane⁸⁹³ şurūrında yardımcısıyam.” Şol kadar vaşf itdi. ‘Anter’üñ erlikini ve keremini söyledi ki ⁽⁹⁾ mecmū‘-ı kişiler medhler şenālar itdiler. ‘Āmir hātırı-y-içün her kişi turup ‘Anter’ile Benī ‘Abs bahādurlarına vardılar. Bundan hā⁽¹⁰⁾ tırları be-ğāyet hoş oldı. ‘Anter’e bunlaruñ uluları ikrām itdi. Māllarını ‘arz idüp bişkeş çekdiler. ‘Anter bunlaruñ her birine ⁽¹¹⁾ minnetler eyledi. Eyitdi ki “Yā vücuhe’l-‘Arab! Beni karındaşum ‘Āmir’üñ luṭfı keremi ğanī kıldı. Her eyüden yavuzdan beri itdi. Bir vechile ⁽¹²⁾ cevmerdlik itdi. Baña kim dilüm anuñ vaşfında kāsırdur. Anuñ ihsānın dilile söylemek olmaz.” diyü ‘Anter ‘Āmir’üñ meḥāsının ⁽¹³⁾ şol kadar söyledi ki oturanlar müteḥayyir oldılar. ‘Anter’üñ ḥüsn-i edebinden ve feşāhatinden ‘acaba kaldılar. Göñlinüñ kuvvetin ve ⁽¹³⁾ sözünüñ leṭāfetin tañladılar. Vaḳti ki yarındası oldı. ‘Āmir bir düğün idüp mecmū‘-ı uluların da‘vet itdi. Hışımların ⁽¹⁵⁾ ve bahādurların divşürdi. Dōstların kığırdı. Biraz vaḳtden ki şerāb keyfiyyeti başlarına ağıp ‘aḳılları tarafından cān vilāyetine ⁽¹⁶⁾ feraḥ bağışladı. ‘Āmir bin Ṭufeyl kerem olup turdı, şaff-ı ni‘āle vardı. Ayak üzere turup ‘Anter’i medh itdi. Ne vechile esīr ⁽¹⁷⁾ itdüğün girü āzād kılduğın söyledi. **Rāvī eydür:** Andan ‘Anter, ‘Āmir’ile kardaşlık üküşdi. Bundan soñra ‘Āmir, ‘Anter’e ⁽¹⁸⁾ ḥil‘atler virdi. Kendüye cemī‘-i aşḥābına ol düğünden hiç kişi kendü maḳāmına gitmedi. İllā eyü at eyü kılıç ḥaş ḥil‘at ⁽¹⁹⁾ alup gitdi. Bu bābda ‘Āmir katı ḥarclar eyledi. Nice gün düğünler itdi. Ol günleri görenler bunlaruñ bayramı şanurdi. ‘Āmir’üñ ⁽²⁰⁾ anası Kebşe dili tatlu idi. Sözi şulu idi. ‘Able’nüñ ve Müseyke’nüñ vesāyiri Benī Kırād

⁸⁹³ 249b-8 şurū‘: i

‘avretlerinin gönlün eglendi. ⁽²¹⁾ Her birine ağır hil‘atler virüp her biri[yi]le oynar gülerdi. Laṭifeler söylerdi. Gündüzün bu hālile olur. Gice ayrılırdı ⁽²²⁾ ve ekşer giceler anlaruñla evlerinde yaturdı. ‘Anter'e hizmetler ider, laṭifeler söyleşürdi. ‘Ömri uzunluğına du‘ālar iderdi. ⁽²³⁾ Oğlunu ‘Anter sevdüğüün mertebēñ ziyāde olsun diyü du‘ālar iderdi. ‘Anter daḥı aña hizmetler şükürler iderdi. Çağırılmalu [250a] ⁽¹⁾ olsa “Yā mevlāyi!” diyü çağırur, ‘emmüleri ‘avretleri gibi luṭfıla söylerdi. Zīrā Kebşe, Rāfi‘atü'l-Ḳadr ‘avret idi. ‘Avretler ⁽²⁾ ortasında feṣāḥatile meşhûre idi. ‘Anter'üñ ḥaberi Benî ‘Abs'e yetişdi. Bu işidildi ki Benî ‘Āmir yerine ḳondı. ⁽³⁾ Rebī‘, Melik Ḳays'a eyitdi ki “Gördüñ mi yā melik! Benüm tedbīrümü ki ben saña biñ kerre dimişem ki ol ‘abd-i sev’i ḳavmak ⁽⁴⁾ gerekdür. Tā ki kendü miḳdārın bile. Andan soñra gele yalvara. İşde şimdi Benî ‘Āmir'e geldüğinden ğaraḫ oldur kim anlar yine dilek ⁽⁵⁾ idüp bizümile şulḥ iderler. Girü ḳabīleye getürdiler. Zīrā her-bār ki ol bizden ayrıla. Dünyā gözine ṭar olur, düşmān çokluğundan ⁽⁶⁾ incinür. Evet benüm ḳatumda şavāb fikr oldur kim ḳaçan Benî ‘Āmir bizden anı dilek itseler rāzī olmañ. Tā şuña degin ki ⁽⁷⁾ ‘abā geye, ḳoyunumuz devamüz güde. Üç gün miḳdārı tā kim kendüyi ulular ḳatında ḥor ḫaḳīr bile daḥı bahādurluḳ adın ⁽⁸⁾ añmaya.” didi. Ḳays eyitdi: “Yā ibne'l-‘amm! Söylemek olmaz. Tā ḫaḳīkat-i ḥāl olmayınca ma‘lûm degül ki ‘Anter, Benî ‘Āmir'e ne ⁽⁹⁾ sebebile gelüp ḳondı. Ol ḳavm andan ḳorḳarlar. Şaḳınurlarken belki bizden ihtirāzı iderlerdi. Eger güyegümüz Nu‘māñ dilek ⁽¹⁰⁾ itmese ḳonşuluğumuza rāzī olmazlardı. Bunuñ birle gine eger anlar bizi cān nez‘inde görseler bize iltifāt idüp mu‘āvenet ⁽¹¹⁾ itmezlerdi. Hīç ben dimezin ki Benî ‘Āmir ‘Anter'i getürüp yirlerine ḳondurmuş olalar. Megerki düşmānlıḳ ğaraḫ ⁽¹²⁾ idinmişlerdür. Zīrā eger anlar bizi ister dilerlermisse biz ırāḳ olduğumuzdan ırāḳ olup yakın olduğumuza yakın olur⁽¹³⁾lardı.” didi. Andan ‘Anter anda elüp ḳonduğı gerçek mi? Yalan ola.” diyü ḥaberüñ şıḫḫatinden şorarlardı. ⁽¹⁴⁾ **Rāvī eydür:** Ol eyyāmda Benî ‘Āmir sırrı[yi]la Düreyd'üñ ilçisi geldi. Anlaruñ ulusu Aḥvaş bin

Ca'fer'e eyitdi ki ⁽¹⁵⁾ “Eyyühe's-seyyid bedrüsti raḥā'l-ḥarb, Düreyd beni saña gönderdi. ‘İtāb ider ki “Benū ‘Abs'i kendülere niçün ⁽¹⁶⁾ ḵonşı itdi, üzerlerine ḵondurdi? Nice uluların ve bahādurların öldürmişlerken ki anlarcılâyın dünyāya bir daḫı gelecek⁽¹⁷⁾leyin degüldür. Kendü ḵardaşuñ Ḥālīd bin Ca'fer gibi ve Rebī' bin ‘Akīl⁸⁹⁴ ve Cendaḫ binü'l-Büka gibi daḫı anlaruñ mā⁽¹⁸⁾ nendi pehlevānlardur.” ve Düreyd saña eydür ki eger destūr virürse varayın Benū ‘Abs'üñ eşerin dünyādan ḵal' ideyin. Zīrā ⁽¹⁹⁾ anlar benüm ḵardaşum ‘Abdullāh'ı Yemen'e giderken öldürdiler ve Benī mecrūḥ itdiler, ölmelü oldum daḫı hīç kimse baña ⁽²⁰⁾ mu‘āvin olmasun.” dir. “Ol çok kişi cem' itmişdür ki ḵum ḵayır sağışınca gögdeki yıldızlar miḵdārınca var⁽²¹⁾dur.” Evet dir ki “Ben anlaruñ üzerine varmazın. Mādemki ‘emmüm oğlu Aḥvaş destūr vermeye. Zīrā şimdi ⁽²²⁾ Benū ‘Abs anuñ ḵonşularıdır. Anuñ yirinde olurlardı.” diyü elçi söyledi. Aḥvaş bu sözleri işidicek ⁽²³⁾ eyitdi ki “Yā veche'l-‘Arab! Benī ‘Abs'üñ bizüm üzerümüze ḵonmaları kendü ihtiyārumuzıla degüldür. Belki [250b] ⁽¹⁾ Melik'ül-‘Arab Nu‘māñ anları Yemen vilāyetinden döndericek getirüp anlaruñıla bizüm ortamuzda şulḥ itdi. Anları bizüm çevremüzde ⁽²⁾ ḵondurdi. Biz daḫı anları ḵondurmazduk. Eger Nu‘mān'dan utanmazuz biz bu işe ebedi rāzī olmazduk. Bunuñ birle ki eger ⁽³⁾ bu ṭarafdan anlara düşmānlar hücüm ide, hīçbir muḵayyed olmazuz. Vallāhi şeyh Dürey'üñ saḡlıḡına ḵatı sevindük. Zīrā ol bizüm ⁽⁴⁾ ‘azizümüzdür, tacumuzdur. Biz şöyle işitdük ki benī ‘Abs anı depelediler. Ḵarındaşı ‘Abdullāh bile ḵatı münfa‘il olmuşduk. ⁽⁵⁾ Eger anı helāk itdüklerini evvelden işitmiş olsavuz hergiz rāzī olmazduk. Benī ‘Abs'i yirümüze ḵonmaḡa ḵomazduk ⁽⁶⁾ Nu‘māñ çerisi-y-ile üzerümüze daḫı gelürse.” didi ve eyitdi ki “Senden dilek iderüz ki girü varup Düreyd'e bizden selām ⁽⁷⁾ idesin ve eydesin ki eger Benī ‘Abs'de ḡaražuñ varısa her ne dilerseñ eyle idesin. Yardım daḫı isterseñ yardım ide⁽⁸⁾vüz. Seninüçün ‘ahdumuzu bozavuz. Zīrā bizüm daḫı anlaruñ üzerinde henüz tāze ḵanumuz vardur,

⁸⁹⁴ 250a-17 ‘Akīl: ‘Uḵeyl

unutmazuz. Gice ⁽⁹⁾ gündüz añaruz diyesin.” didi. Andan ilçiyê hil‘atler virüp i‘zâz u ikrāmıla girü gönderdi. Kimseye geldügin izhâr itmedi. ⁽¹⁰⁾ Evet kabîlelerine işitdüginden şoñra i‘lâm itdi. Bu sözi cümle(y)i bilenlerden birisi ‘Âmir bin Tufeyl idi. ⁽¹¹⁾ Varup ‘Anter'e bir bir hikâyet idivirdi. ‘Anter eyitdi: “Yâ karındaşum! Bu bir sözdür ki ben bunı bilmekden şafâm ⁽¹²⁾ yokdur. Baña bunı demekden dağı fâ'ide yokdur. Zîrâ hergiz ben bundan melûl olup ferağ olmazın. Düreyd'ile benüm or⁽¹³⁾ tamda hiç mu‘âmele yokdur. Anlardan bir kişi dağı depeledüm. Benî ‘Abs'ile uğraşduğında dağı ben andan degüldüm. Benî Ziyâd ⁽¹⁴⁾ işitdüm ki “Düreyd'i depeledük, kardeşin öldürdük.” dirlermiş. Anlar bilür ne dilerse itsünler. Ben vallâhi mütehayyir idüm ⁽¹⁵⁾ ki ‘Amâre⁸⁹⁵ anuñ gibi ulu kişi bahâdurı nice öldürmiş ola. Bunuñ gibi muḥanneşligıla.” didi. ‘Âmir eyitdi ki “Yâ ebe'l-fevâris! ⁽¹⁶⁾ bu sözi kı. Kıvmüñe kışı göndür. Bu işleri bildür. Tâ kim başları kıydın göreler, uğraş yarağın ideler. Tâ kim ol ⁽¹⁷⁾ gelüp bunlar gâfil olmaya. Kıvmüñe gâfiliken dün başgunı idüp ne maḳşûd dilerse taḫşîl itmelü olmayalar.” ‘Anter eyitdi: ⁽¹⁸⁾ “Eger sen dilerseñ kışı göndür. Kendü ağzuñdan söyle. Şakın beni aña. Zîrâ benüm hiç anlaruñıla muṣâḫabetden ⁽¹⁹⁾ şafâm kıalmamışdur. Anlardan kıatı incinmişemdür. Zîrâ ben anlara ne kıadar ki eylük itdüm, anuñ muḳâbelesinde yaramazlık itdiler. ⁽²⁰⁾ Ben anlara kendü keremümden efendi direm. Anlar baña kıul dirler. Ben anlara ‘emmüm oğlanları diyü çağırurven. Anlar baña hiç i‘tibâr ⁽²¹⁾ itmezler. Ölümlerin gözleri-y-ile görmeyince beni añmazlar. Başlarına belâlar kıazâlar gelmeyince beni gözleri görmez.” didi. ⁽²²⁾ ‘Âmir ‘Anter'üñ bu sözün işidicek bildi ki kendüyi ḫorladuğlarına kabîleden kıovduğlarına kıatı acımışdur. ⁽²³⁾ Eyitdi ki “Yâ ebe'l-fevâris! Eger sen bu işden incinürseñ ḫâṭıruñ ḫoş tut ki ben seni bu teşvîşden **[251a]** ⁽¹⁾ kıurtarayın.” didi. Andan şerâb içmege meşğûl oldılar. Kıadeḫ virdiler. Câm aldılar.

⁸⁹⁵ 250b-15 ‘Amâre: ‘Ammâre

Fi'l-cümle Düreyd'ün buncılayın kaçd mecmû⁽²⁾ 'Arab'a⁸⁹⁶ ma'lûm oldu. Haber Benî 'Abs'e yetişdi. Ölmedüğünü katı ta'accüb itdiler. 'Amāre⁸⁹⁷ eyitdi: "Ben inanmazın ki Düreyd⁽³⁾ dañı dünyāda diri ola. Zîrā ben anı gördüm. Uğraş yirinde ıardaşı yanında ölmüş yatur. Eger ol dirildi-y-ise ma'lûm⁽⁴⁾ oldu. Ol ebedi dirilse gerek. Zîrā bu kadar yaş yaşaya. Każālara miñnetlere uğraya. Cenglere gire, çıka. Bi'l-āñhire⁽⁵⁾ depelene olmaya. Ol kanda olsa gerekdür?" didi. Melik Kays eyitdi: "Benüm teşvîşüm degüldür. İllā anuñ güyegüsi Sübey' bin⁽⁶⁾ Ĥāriş'dendür. Zîrā ben çokdan dirdüm ki ol öñ soñ bir bizüm üzerümüze gelmesi vardur ve bizden kan taleb idüp⁽⁷⁾ intikām almak dilese gerekdür. Hiç bunu añmazdum ki ol cebbār kişi sağ ola. Dört yüz yıl yaşayup bunuñ gibi işe uğra⁽⁸⁾yup anı zamāne bir każāya uğratmaya. Eger ol haber girçek olursa hemān bizüm helākümüz. Zîrā ben bilürin ki mecmû⁽⁹⁾ kabilelere sözi geçer kişidür. "Arab 'Arabān ortasında muhterem idüm, dir." didi. Andan Rebî' bin Ziyād'a müşāveret itdi. Rebî' eyitdi. Benüm⁽¹⁰⁾ bildüğüm oldur ki Benî Cüşem'e⁸⁹⁸ kullar göndürevüz. Temām haqıqati bilmeyince tahkik haber olmayınca gelmeyeler. Andan⁽¹¹⁾ soñra aña göre yarağ idevüz. Ceng kaydın görevüz." didi. Andan cāsūslar gönderüp haber bilmege mütevaqqif oldılar. Cenge müteraķib⁽¹²⁾ olup 'Anter'ün şemātesinden korķarlardı. Anuñ tapası olmayalum diyü sa'y belig iderlerdi. Bunlaruñ hāli bu. Ammā 'Anter'ün⁽¹³⁾ giceden irteye işi ve güci şerāb içüp kadehler nüş idüp anuñla hātırın hoş göñlini guşşadan boş itmegidi ve 'emmüsi⁽¹⁴⁾ kızı güzeller şahını dürlü dürlü leṭāyifile tesellî eylemegidi. Evet ba'zı gicelerde şerābları dükenürdi. Meger bir gice⁽¹⁵⁾ 'Āmir bin Tufeyl'ün da'vetinden döndiler. Muķrı'l-Vaḥş, 'Anter'e eyitdi ki "Yā ebe'l-fevāris! Karındaşuñ 'Āmir'ün şerābı bu gice dükendi.⁽¹⁶⁾ Kabiledeki bāzırgānlara kişiler göndürdi. "Hiç yokdur." dimişler. "Evet Şām'a ādemümüz gitmişdür. Yakında gelür." dimişler. Eger 'Āmir'ün⁽¹⁷⁾

⁸⁹⁶ 251a-2 mes'ul: i

⁸⁹⁷ 251a-2 'Amāre: 'Ammāre

⁸⁹⁸ 251a-10 Cüşem'e: Çeşem'e

hāletesi oğlu Mülā'ibü'l-Esinne olmasa bu gice şerābsuz alurduk. Anuñ şerābı şoñcuğazı varımış. Getürdiler yoksa ⁽¹⁸⁾ da'vet uru alurdu." didi. 'Anter eyitdi: "Vallāhi ben bunu şimdi bildüm. Yoksa 'Āmir'e teklif ü mā-lā-yuṭāk itmezdüm. Evet ⁽¹⁹⁾ ünkü bildüm seher vaktinde urayın. Bāzирgānları isteyeyin. anda buluşırsam kaç yük şerābları varısa alayın. Andan abīleye ⁽²⁰⁾ geleyin. ap 'Āmir'e yük olayın." didi. Murı'l-Vaḥş daḥı bu şavābdur." didi. Andan ol gice eyüdiler. Şuña deyin ki şerāb başlarından ⁽²¹⁾ gitdi. Andan ardaşı Şeybüb'ı, 'Urve bin el-Verd'e göndürdi ki elli atlu ala. Andan 'Anter atası Şeddād'a bildürdi ki neye ⁽²²⁾ aşd itdiler ve 'Able'(y)i ve Murı'l-Vaḥş'uñ 'avreti Müseyke'(y)i ımarladı ve Murı'l-Vaḥş'ı aldı. Şām yollarına kārübān arşu ⁽²³⁾ layu gitdi ki bula. Ne adar şerābları varısa ala gele. Şabāḥ olıca 'Urve'ye buluşıdılar. Bilesince elli atlu ve 'Anter'üñ ız ar[251b] ⁽¹⁾ daşı oğlu Haṭṭāl'ı gördiler. Üç gün temām urmayup gitdiler. Dördünci gün bāzирgānlarına buluşıdılar ki Şām'dan ⁽²⁾ gelürlerdi. Ne adar şerābları varısa 'Anter şatun aldı çok aşşı virdi. Şerāb getürenlerüñ 'Anter'den ḥāṭırları ⁽³⁾ ḥoş olup eyitdiler: "Yā ebe'l-fevāris! Şimden girü ḥi zaḥmet eküp bizi arşulama ki bizüm ne adar şerābumuz varısa getürelüm. ⁽⁴⁾ Saña şatalum senden artarsa ğayrı kişiyе virelüm." didiler. Ol zamānda 'ādet buyıdı kim açan şerāb bāzирgānları ⁽⁵⁾ Şām vilāyetinden gelseler adırları öñine 'alem dikerlerdi. Tā kim bahādur bilelerdi ki bāzирgānlar şerāb getürdi. Varur⁽⁶⁾lardı, alurlardı. açan kim şerābları dükeneydi 'alemlerin indirürlerdi. 'Arab avmi bilürlerdi ki daḥı umaşları almamışdur. ⁽⁷⁾ 'Anter, aşıde'-i Mīmiyye'sinde ki ol aşıde ile iftiḥār iderdi. Yazup Ka'be apusına aşmışıdı. Bu ḥālī zıkrı cümle-i ebyātından ⁽⁸⁾ bir beytdür ki "[Araa Şiir]" şāḥib-i kitāb eydür. Ma'nisi budur ki ⁽⁹⁾ "Ben şerāb tācirlerini 'alemlerin dikmege omazın. Belki ne adar gelürlerse şerābların alurın. abīle daḥı at erlerine ⁽¹⁰⁾ içürürin." Fi'l-cümle 'Anter bāzирgānlaruñ ol getürdükleri şerābların alıca atı feraḥ oldu. Dönüp Benī 'Āmir yirlerine ⁽¹¹⁾ yakın geldiler. Andan Murı'l-Vaḥş eyitdi ki "Yā aḥıl Geri

bizüm bu kadar süci elümüze girdi. Evet develer dahı gerekdür ki ⁽¹²⁾ boğazlayup kebāb idüp cemā‘ati konuklayavuz. Ben dilerin ki bu yükleri atam Şeddād katına gönderevüz. Ol şaklaya. Biz varup ⁽¹³⁾ ğanīmet taleb idevüz. Şoĥbetde düġünde gerek olur.” didi. Muḳrı'l-Vaĥş eyitdi: “Ne dilerseñ işle. Biz sen ḳanca giderseñ ⁽¹⁴⁾ andan gidevüz ve hem ‘Āmir dōstumuza teklīf olunduġına rızāmuz yoḳdur.” didi. Bu sözi işidicek ‘Anter şerāb alup ⁽¹⁵⁾ gitmege yigirmi kiři ihtiyār itdi. Girü ḳalanın kendü alup Benī Ṭay ṭaġlarına Tihlān yirine teveccüh itdi. Şeybüb konuklar dōşekler ⁽¹⁶⁾ cüsteler gelürdi. Bir ma‘mūr yir bilürdi. Vardı gördi ki ḥālī ḳalmış, ta‘accüb itdi. Bu ‘imāretleri kim yıḳdı diyü müteḥayyir ⁽¹⁷⁾ oldu. ‘Anter eyitdi ki “Veyleke yā Şeybüb! Niçün bizi bir ḥarāb yire getürdüñ? Bu kadar ṭaġlar depeler aşduġumuzu ‘abeş ⁽¹⁸⁾ ḳılduñ?” didi. Şeybüb eyitdi: “Vallāhi yā ibne ümmī! Ben bu yiri ‘imāret bilürdüm Yemen vilāyetine gitmezden öñdün. Evet şimdi ⁽¹⁹⁾ zamāne bu yirlere ḥıyānet itmiş ehlini belālara uğratmış hemān eşerleri ḳalmış. Bunda bir cemā‘at varıdı. Benī Hilāl dirlerdi. ⁽²⁰⁾ bunları ben mün‘im ṭāyife bilürdüm. Mālları develeri çok kişiler gördüm idi. Şavāb budur ki siz bunda inesiz. Ben varam ⁽²¹⁾ ḥaber bilem. Girü gelince muntazır olasız. Ḳolayına zaḥmet çekmelü olmayasız. Bunca emegümüz ‘abeş olmaya.” didi. Andan ‘Anter eyitdi: ⁽²²⁾ “Ne dilerseñ işle yā Şeybüb! Cehd it ki sağ ve sālīm gelesin. Ben maḳşūdum taḥşīl itmeyince girü dönmezin. Eger ⁽²³⁾ yir gök ehli bir yire cem‘ olurlarsa ve benümile cenge iḳdām iderlerse. Zīrā bizüm sūñülerümüz yırtıcıdur. Ḳılıçlarımız [252a] ⁽¹⁾ düşmānlar başında yıldırayıcıdur. Erenlerümüz cengde ḳayyumlardur.” didi. Andan ol maḳāmda ḳarār itdiler. Ol yir dahı ırmaḳları ⁽²⁾ gölcükleri vāfir otlaġı şaḥrāsı gñ teferrücgāhları baḥçeleri dürlü dürlüdür. Ḳuşları çiçekleri çok yiridi. Avlamaġa şoĥbet itmege ⁽³⁾ meşġül oldılar. Şeybüb ṭaġlar belinler aşup ḥaber bilmege taleb iderdi. Gıtdüġi ḳuşluk vaḳti idi. Gün kızarduġı vaḳtin ⁽⁴⁾ girü geldi. Vaḳtī kim Şeybüb‘ı gördiler, tiz geldüġine feraḥ oldılar. Birbirine muştuladılar. Ḥaber şordılar. “Ḥāl ḥikāyet nedür?” dirler. Şeybüb ⁽⁵⁾ geldi

eyitdi: “Kardaşuñ gelmiş. Sen maşşūd idindüğüñ nesne(y)i taşşıl itmişsen ya bende nevmiz kalmışsın.” didi. ‘Anter eyitdi: ⁽⁶⁾ “Kardaşum kimdür? Hıç biz bu sen didüğüñi bilmezüz. Ne hikāyetdür?” didi. Şeybüb eyitdi: “Ben ki sizüñ katuñuzdan Benī Hilāl’i ⁽⁷⁾ isteyü çıkdum. Gördüm ki tağlara çıkmışlar, depelere siñmişler. Yirlerinde gövdeler gördüm ki başı kesilmiş başlar gördüm. Gövdelerinden ⁽⁸⁾ ayrılmış kurt kuş eşmiş katı hālleri düşvār gördüm. ‘Avretleri şağular şağar. Oğul kardaş ata “Ana!” diyü ağlaşur. Kullardan şordum ki ⁽⁹⁾ “Hāl hikāyet nedür?” Baña didiler ki “Yā ahī! Üç gündür ki Benī ‘Āmir’üñ hāmiyesi ‘Āmir bin Tufeyl bizi gāret itdi. Erenlerümüz öldürdi. ⁽¹⁰⁾ Mālumuz yağmaladı. İşde bizi şu gördüğüñleyn kıldı. Tengri Te‘āla dañı tiz zamānda anuñ intikāmın bize alıvire. Hıç ⁽¹¹⁾ mühlet vermeye. Zīrā ol bizüm diyārumuzı ısuз kōdı. Girü döndi.” didiler. Şeybüb eyitdi: “Ben ki bu sözi işitdüm. ⁽¹²⁾ Böyle ittifāk düşdügin ta‘accüb itdüm ve anlara eyitdüm ki “Size ne oldı gelmege bu yire. ‘Āmir’i kōduñuz geldi. Bu kadar ⁽¹³⁾ gāret idüp ehlini helāk kıldı.” didüm. Eyitdiler ki “Biz her vaqt anuñ gelmesi haberin işidürdük. Tağlar başına çıkup ⁽¹⁴⁾ māllarımızı gizledük. Evet bu kerre hıç haberin bilmezdük. İşitdük ki ‘Anter’ile dōst olmışdur. Şoħbete ‘işrete meşğul olup ⁽¹⁵⁾ durur. Emīn olup bu şahrāda inüp asāyiş olmışduk. İşde bu gördüğüñ işler başumuza geldi.” didiler.” didi ve kardaşı ‘Anter’e eyitdi ki ⁽¹⁶⁾ “Şavāb budur ki biz girü dönüp geldüğüümüz yire gidevüz. Hemān varup şoħbetümüzde olavuz. ‘Āmir alduğı bize kifāyet ider.” didi. ⁽¹⁷⁾ ‘Anter bu sözi işidicek be-gāyet feraħ olup eyitdi ki “Yā Şeybüb! Bu kadar zahmetden belādan soñra dönelüm. Kırı boş ⁽¹⁸⁾ gidelüm mi?” didi. Şeybüb eyitdi: “‘Arab’uñ yükin boynumuza almaduk. Ahī rızk maşşūmdur. Tengri Te‘āla taķdīrine göre irişür. ⁽¹⁹⁾ Gāh āsān olur gāh düşvār olur.” didi. Andan ol gice ol şahrāda giceleyüp ‘Āmir’üñ bahādurluğından bunuñ ‘araşāt ⁽²⁰⁾ günleri itdüğinden ta‘accüb iderlerdi. ‘Anter anuñ gibi bahādurıla dōst olduğına feraħ olur.” didi ve Muķrı’l-Vaħş, ‘Anter’e ⁽²¹⁾ du‘ālar kılurdi ki anuñ gibi bahādur nice zebūn olmışdur. Fi’l-

cümle ol gice evvel āhir bahādurlar hikāyesinde ğayrı nesne ⁽²²⁾ söylenmedi ve kavmi ‘Āmir’üñ kuvvetin ve şecā‘atin vaşf itmekden fāriğ olmadılar. Aralarında bir kişi eyitdi ki “Ka‘be'(y)i yaradan ⁽²³⁾ Allāh haqqı-y-içün ‘Āmir bahādurluğ adın adanmazdı. İllā bu yirden ‘Amr binü'l-‘Āmir'i gitdügi sebebi oldu. Ol başın alup tağ u beriyye [252b] ⁽¹⁾ geçüp gitdi. Bu ādem öldi. Bahādurluğ adın adındı yoksa buña kim bahādurdır dirdi, adın añardı.” didi. ‘Anter eyitdi: “Ben ol ⁽²⁾ didüğüñ kişinüñ bahādurluğın ve fesāhatin evvelde işitdüm idi. Buña ‘aceb kalurın ki ol niçün bu diyārı terk idüp ⁽³⁾ gitdi, beriyyede kendüye maḳām ihtiyār itdi?” didi. Ol kişi eyitdi: “Ol daḡı yā efendi! Anuñ kibrinden idi. Zīrā kendüyi ⁽⁴⁾ ol mecmū‘-ı ‘ālemden yukaru görürdi. Mecmū‘-ı dünyāyı avucı içinde bilürdi. Varup ısız yirlere gitdi ki şehirlerde köyler⁽⁵⁾ de baña ḳarīn olur ādem yokdur diye ve hem ben hīḳ kimsenüñ mu‘āvenetine ihtiyācum yokdur. Benüm kılıcumladur. Hemān muvānesetüm ⁽⁶⁾ bundan artuḳ yarı yoldaşı niderem. Arslan gibi ısızluḳlarda maḳām tutaram. Zīrā hīḳ cānavarlardan ḳorḳum yok. Eger ⁽⁷⁾ mecmū‘-ı ‘ālem baña ‘adū olsa ḳayurmazın.” didi ve “Şi‘rini işitdügünüñüz yok mıdur ki, dimişdür.” didi ve bu şi‘ri okudı: ⁽⁸⁾ **Şi‘r.** ⁽⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Vaḳtī kim ol kişi bu şi‘ri okumaḳdan ⁽¹²⁾ ve ‘Amr haqqında sāyir kelāmından fāriğ oldu. ‘Anter eyitdi: “Hīḳ andan ḡaber işitdügümüz yok. Bir anı bilür kişi olayıdı şorayıduk.” ⁽¹³⁾ didi. Ol kişi eyitdi: “Bilür kişi yokdur. Evet Ka‘be'ye varanlar şöyle ḡaber virdiler ki aña kehhānlar şöyle ḡaber virmişler ki bu dehrüñ ⁽¹⁴⁾ ferīdidür. Zamānında naḡiri yokdur. Eger āl-i ġālibden zāhir olacaḳ pehlevāndan ḳurtılacaḳ olursa maḡribden tā maşrıḳa degin ⁽¹⁵⁾ bahādurluḳ aña müsellemdür. Anuñ kimse ṭālī‘ine irmez, dimişler. Ol kişi daḡı aña Ka‘be'ye varduḡında buluşmış.” didi. Muḳrı'l-Vaḡş ⁽¹⁶⁾ eyitdi: “Ol Allāh haqqı-y-içün ki yiri gögi yaratdı. Taḡları aña mīḡlar ḳıldı. Elinden gelmez anuñ ki ‘Anter gibi bahāduruñ öñine ⁽¹⁷⁾ ṭura ki mecmū‘-ı bahādurları zebūn itmişdür. Yiryüzinde benden artuḳ kim var diyenleri ḳul eylemişdür. Kılıcıla

mecmū^c-ı bahādurlara mālīk ⁽¹⁸⁾ olmışdur.” didi. ‘Anter, Mukrı'l-Vaḥş' uñ bu sözün işidicek du‘ālar itdi. Andan yürüdiler ki māl ve deve bulalar. Yağma idelerdi. Erenler ⁽¹⁹⁾ kıralar. Qanlar dökeler. Şeybüb bunları ol gün temām yürüdüp ikinci günde bir murğızāde teferrücgāha yetişdürdi ki gören cennet ⁽²⁰⁾ bağlarından şanurdi. Ol teferrücgāhuñ ortasında bir laṭīf bahçe⁸⁹⁹ varıdı ki çiçekleri koqusı bād-ı şabāyı ağaçlar başında ⁽²¹⁾ ḥayrān kılmışıdı. Şuları selsebilüñ ağzı şuvın akıdurdı. Servileri maḥbūblar gibi ‘uşşāka niye meyl iderdi. Kuşlar āvāzesi ⁽²²⁾ zührenüñ zehresin çāk idüp cengin uvatdurmış idi. Çemenlerine her gice yıldızlar gözlerinden ḥasret şebnemin dökerdi. ⁽²³⁾ Gün bir gün daḥı göreyin diyü tolunsa toğmağa iverdi. Güller evrākı ḥūblar ḥaddine beñzedene goncaları gülerdi. Servileri maḥbūblar [253a] ⁽¹⁾ ḥaddine beñzedilse başların şalardı. Dört yanında dört tağ varıdı. Hergiz buludu, yağmuru eksilmezdi. Ağaçlarınıñ ⁽²⁾ bir vaktde yimişi kesilmezdi. Ḥaḳ Tebāreke ve Te‘āla Ḥazretinüñ ‘acāyib maşnū‘atından ‘ibret almak dileyenler anda varurdi. ⁽³⁾ ‘Anter ol murğızāde naẓar itdi. Müteḥayyir oldı. Zīrā gözler görmiş. Kulakları işitmiş degülidi. Feraḥ galebe idüp bedīhi bu bir ⁽⁴⁾ kaç beyti ağāz itdi, söyledi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** ‘Anter, ol arada cemā‘atine inmege emr eyledi. İndiler. Ol ⁽⁷⁾ laṭīf baḳçede öñce şabāḥ olinca ḥoş zevḳler itdiler. Her tarafda temāşālar eylediler. Şabāḥ olıcaḳ ki yine tırup at üzerine ⁽⁸⁾ geldiler. Gitmege şurū^c itdiler. Bir taraftan toz belürdi. Beriyye ortasından çıḳdı. Bu baḳçeye toğrı yüz tıtdı. Pes mecmū^c-ı yağı ⁽⁹⁾ yarağına bindiler. Ceng içün yaraḳlandılar, gördiler toz iken çoğaldı ḥaber bilmege dil tıtmağa cāsūslar şīrūmerdler göndürdi⁽¹⁰⁾ler. Mukrı'l-Vaḥş ol ḥālī göricek ‘Anter'e eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Ne fikr idersin. Bu tozı ne şanursın?” didi. ‘Anter ⁽¹¹⁾ eyitdi: “Yā fārise'ş-Şām! Ne olduñ? Neden ḳorḳarsın? Tozdan topraḳdan bize ne olsa gerekdür. ‘Ālem ehli eger dirilüp bizüm üzerümüze ⁽¹²⁾ geleler hergiz derdümüz olmaya. Bir

⁸⁹⁹ 252b-20 bahçe: baḳçe

âdem yirine şaymayavuz. Eger dōstumuz ise devlet anuñ. Eger düşmānumuz ise anlara ölüm ⁽¹³⁾ şerābın içürevüz. Gerçi ‘ālem anlaruñla tolu dağı olurısa.” didi. Andan Şeybūb'ıñ yüzine bağıdı, eyitdi ki “Yā anam oğı! Sen ⁽¹⁴⁾ ne dirsın? Var şunlardan haber bil düşmānısa bize. Muştula dōstlarısa kendülere.” didi. Şeybūb der-ḥāl haber bilmege yaraqlandı. ⁽¹⁵⁾ Def‘i gözden yundı. Bir sâ‘at geçmedin vardı. Çeriye irişdi. Gördi kim bir ğālebe çeri öñlerince bir yigit arslan kazādan ⁽¹⁶⁾ dönmez, belādan kayurmaz. Üzerine mağrūr ḥāline mesrūr ay gibi kendü eflākda seyr ider. Bahādurlar ardınca yıldızlar gibi yükrişür⁽¹⁷⁾ler. Ellerinde yıldırım gibi sūñüler yanlarında Tengri kazāsı gibi kılıçlar altlarında bād-ı seher gibi tazılar tozdan cihānı karañu ⁽¹⁸⁾ itmişler. Gögi karaya boyamışlar. Şeybūb bu ḥālî göricek ilerü varup çağırđı. Eyitdi kim “Lāt u ‘Uzzā sizüñ ‘ömrüñüzi ⁽¹⁹⁾ uzun itsün. Hübel fırsatıñuz nuşretüñüz artursun. Kimlersiz? Ne kişilersiz? ‘Arab beglerinden kimlersiz? Kime hizmet kılur⁽²⁰⁾suz?” didi. Şeybūb henüz sözün temām itmedin bir atlu çağırıp cevāb virmek diledi. Şeybūb'a at başın şalıp üzerine ⁽²¹⁾ vardı, eyitdi: “Yā ibne'l-liyām! Ne şorarsın? Bu gelen zamānenüñ bahādurlarından dehrüñ beglerinden vaqtüñ ulularından⁽²²⁾dur. Miskīn anañı oğulsuz koduk. Seni bunda kim göndürdi-y-ise anuñ katına var. Qanuña şuşama. Aña di ki “Beyte'l⁽²³⁾-Ḥarām'ıñ fārisi Lāt u ‘Uzzā makāmıñuñ ḥāmisi ‘Amr bin Vüdde gelüp kıl ola yoksa cümleñüze ölüm şerābın içürür. Kendüñüz [253b] ⁽¹⁾den geçürür.”” Meger bu bahādur ‘Amr bin Vüdd idi ki evvelde zıkr olunmışdı ve bilesincegi bahādurlar ‘emmüsi oğlanları idi, hışımları idi. ⁽²⁾ Küçücükden bunlaruñ arasında büyümiş idi. Mekke'de toğmışdı. Atası Vüdd, Mekke'ye varduğına bir sebeb-i ‘acib vardur ki in⁽³⁾-şā‘allāh zıkr olına. Bunuñ bahādurlar ortasında ne vechile şöhet bulduğın ve neden bahādur adına olduğın ve kimlerüñile ⁽⁴⁾ ne kılduğın ba‘zın rivāyet idelüm ki ‘Arab'ıñ andan ḥālî ma‘lūm ola ve bahādurluqlarınuñ aşlı biline. Zīrā anlar ⁽⁵⁾ büyük bahāduruñ adını yirde kımazlar ve alçaq kişilere âdem dimezler. ‘Amr ki ‘Arab'da

meşhūr ve bahādurlığıla mezkūr idi. ⁽⁶⁾ Emīrū'l-mü'minīne (‘aliyyübni Ebī Ṭālibin Kerremallāhu vechehu) birle Hendek gāzāsında ceng itdi. Ḥazret-i risālet (ṣallallāhu ⁽⁷⁾ ‘aleyhi vesellem) anuñ bahādurluğına şehādet itdi. Zīrā ‘Ali ḥazretine ol mel‘ūn muḳābil olıcaḳ ḥazreti peygāMBER ⁽⁸⁾ eyitdi ki “Dükeli İslām dükeli küfr ü şirkile muḳābil olup cenge girdi.” didi. Zīrā zamānında bī-naẓīr idi ve müşriklerde ⁽⁹⁾ anuñ işin işler yoğıdı. Arḳası bükülmiş eyegüleri añılmış idi. Emīrū'l-mü'minīn ile muḳābile itdüğünde yüz yigirmi ⁽¹⁰⁾ yaşında idi ve ḥazreti emīr yigirmi yaşında idi. Anuñıla imām ‘Ali ortasında çok mā-cerā oldı. Ol vaktde ki alnında ⁽¹¹⁾ yaralu idüp yüzi üstine ḳan aḳıtmışdı. Ḥazreti ‘Ali anı Zūlfikār'ıla urdı. Uyluğına uğrayup kesdi. Yire düşürdi. ⁽¹²⁾ Ol mel‘ūn ol kesük uyluğı alup yirden yapışup şalup atdı. İmām ‘Ali'yi urdı. Andan geçüp yıl gibi ‘Ali'nüñ çadırına ⁽¹³⁾ toḳundı. Çadır içinde iki kişi enşāriden varıdı. Anlara toḳunup ikisin de şehīd itdi. Ol mel‘ūnıla çadır aralığında üç ⁽¹⁴⁾ adım miḳdār yir varıdı. Ol çadır ḥazreti risālet çadırına be-ğāyet yakınıdı.

Mü’ellif-i kitāb eydür: Hemān güç ḳuvvet ⁽¹⁵⁾ didükleri bu ḳadar olur. Ḥazreti ‘Ali'nüñ daḥı anuñıla muḥārebe itdüğü Tengri Te‘āla'nuñ ve Muḥammedi Muṣṭafa'nuñ mu‘cizātı ⁽¹⁶⁾ birle idi. Eger ‘Anter daḥı imām ‘Ali zamānına ḳalayıdı, Ḥazreti emīr anuñ ölümünde ḡāyetde ta‘cīl ḳılayıdı yāḥud Tengri ⁽¹⁷⁾ Te‘āla aña Müsülmānlık ḳılayıdı ki diri ḳalayıdı. Velākin ḥaḳ tebāreke ḥazretlerinüñ kimse tedbīrine vāḳıf degüldür ⁽¹⁸⁾ ve ḥükmine muṭṭalı‘ olsa olmaz. Hikāye: Bu bahādur ki biz vaşfindayıduḳ. Atası Vüddu'l-‘Āmir'i ibni ⁽¹⁹⁾ Sinān bin Ca‘fer binü'l-Aḥvaş bin Ca‘fer idi ki ḳarındaşlarıyla kendü ortasında melālet olup şavaş idüp ⁽²⁰⁾ andan içmişidi ki daḥı anlaruñ ortasında olmaya. Pes vaṭanın terk idüp Beytü'l-Ḥarām'a gelmişidi. Bütlerle ḳonşuluk ⁽²¹⁾ ḡaraż itmişidi. Tā ölince anda oldı ve bu oğlu anda olaldı. Büyüdi ve kendüye ber-ā-ber ādem oldı. **Rāvī eydür:** ⁽²²⁾ Vüdd ‘emmüsi oḒlanlarından bir cemā‘atile ki Cebele binü'l-Leyş ve Mālik binü'l-Hārīş ve Fūrve bin Mürre ve Meysere bin Ḳurra ve'l-Ġavl ⁽²³⁾ bin Bekār ve Fahr bin Beşār ve Rāḡib bin

Selheb ve Zeyd bin arheb ve Necde bin ayln ve a'lebe ve Eb Harm ve ibni Hizm ve Sinn'dur, [254a] ⁽¹⁾ melllesp avadı. Fi'l-cmle anlar iki yz kii idi kim dyım  ciddile yamaya varurlardı. Cenginde avaında bile olup ⁽²⁾ mu'avenet kılurlardı. Nice zamn ve mddet gedi ki hi ouldan kızıdan nesnesi olmamıdı. Prlik yetip snukleri ⁽³⁾ yumuamıdı. orardı ki lm irse kendden onra bir abilesin hmyet idecek olı almaya. Falcılar remml⁽⁴⁾ler olu kızın olsa gerek dirlerdi. Aa ama' idp ok 'avret almıdı. Bir kerre urey'den bir kızı aldı ki ⁽⁵⁾ aa Cemle-i bintl-Harisl-Mahzm dirlerdi. Zamnında andan mahbbe yodı. Anıın dunler itmiıdı. Mekke ⁽⁶⁾ ehlini bykden kkden da'vet idp hzmetler itmiıdı. Mekke'de olan putlara gelp yz srp nezr ve urbn ⁽⁷⁾ getrp olan aleb itmiıdı. Evvel gice ki girdek oldu, Tengri Te'la udreti-y-ile ol 'avret ykl oldu. ⁽⁸⁾ Vdd be-yet fera olup nice urbnlar daı itdi. Ba'zı gecelerde 'avretin alup Mekke evresin avf iderdi ve bunlara hb ⁽⁹⁾ idp eydrdi ki "Y rabbh! Siz tan olu ve mecm' btler an olsun ki eger bu benim 'avretm er oursa size baıladum." ⁽¹⁰⁾ diridi. Andan onra mddet-i hamle temm oldu. 'Amr odı. Grdiler ki bzuları mukem, uyluları berk. Gzinde yzinde ⁽¹¹⁾ bahdurlu nianları⁹⁰⁰ belrr. Erlik 'almetleri grnr 'Amr diy ad virdiler. Atası yet fera olup dunler eyledi. Mllar ⁽¹²⁾ ni'metler baıladı. Btlere hl'atler geyrdi. oszlere ul 'avretlere ni'met virdi. Fi'l-cmle mecm' nsı oyladı. 'lemi kendden ⁽¹³⁾ honud eyledi. Andan onra terbiyete meul oldu. una dein ki byidi, ulaldı ki bahdurlu erlik av'idin orendi. ⁽¹⁴⁾ Fehatde keml buldı. anda vardı-y-isa menr ve muaffer oldu. anı eriyile ki uradı mnhezim kıldı. Adı il iine oldı. ⁽¹⁵⁾ Erliki halk ortasında ohret buldı. 'Abdulmualib bin Him bunu sebebi-y-ile mecm' 'Arab'n muliflerine alebe itmiıdı. Emrine ⁽¹⁶⁾ 'i olanları mu' klmııdı. Fris-i Hbel diy ad

⁹⁰⁰ 254a-11 var: i

virmişti. Şol vakt ki atası Vüdd öldi, mertebesin aña virdiler. U⁽¹⁸⁾luluğa kabûl kıldılar. Ekşer gâreti Yemen tarafından idi. Bu gazâyâ varduğı yirlerde çok bahādurları-y-ıla buluşup cengile başmışıdı. Sübey^c binü'l-Hārîş⁽¹⁹⁾ gibi ‘Amr bin Ma‘di Kerebü'z-Zübeyd'i ve Esir Hân bin Şahr gibi ve Hezûl ‘Ankebût ve Esed ibnü'l-Berhût gibi illâ ‘Anter'e tuş gelmemişidi. ⁽²⁰⁾ İştükce yoldaşlarına eydürdi ki “Yâ ‘emmüm oğlanları! Ol kişi ne ‘aceb tâli‘lü kimse imiş. Her kimüñile ceng iderse gâlib olur. ⁽²¹⁾ Tengri Te‘āla'nuñ kudreti ‘acebdür ki kula şol kadar iktidār virür ki kimse men^c idemez. Eger ben aña bir kerre meydānda bu⁽²²⁾luşam göresiz ki benümile anuñ ortasında neler olsa gerekdür?” diridi. Hemān cem^c olmalarına dağı sebeb bu olmuşıdı ki ‘Abdulmuṭṭalib⁽²³⁾ bin Hāşim, Muḥammed Muştafa'nuñ dedesi ‘Amr'ı Melik Münzir'den Beytü'l-Harāmiçün haq taleb itmege gönderdi ve yetimler tul ‘avretler [254b]⁽¹⁾ naşbin almağa virmişti. Zîrā ol zamānuñ begleri hediye şüretinde Beytü'l-Harām'a her yıl māl göndürürlerdi. ‘Amr bin Vüdd⁽²⁾ dağı ‘Abdulmuṭṭalib emri-y-ile iki yüz kişi alup ‘emmüsi oğlanlarından gitmişti. Ne resmise Melik Nu‘mān'dan alup döndükden soñra⁽³⁾ bu araya gelmişti. **Rāvī eydür:** Vakti ki ‘Amr bin Vüdd, Melik Nu‘mān'dan resim aldı. Yola düşdi, gitdi. Yolda ‘Arab harāmileri⁽⁴⁾nden bir harāmiye uğradı. Adına Żabbe bin Zāhiri Ğaffārī dirlerdi. Zamān-ı Cāhiliyye'de anılan bahādurlaruñ birisi dağı oldı. Bilesince⁽⁵⁾ Benī Ğaffār'dan üç yüz kişi rızq getürmege çıkmışlardı. Bu Mālik haberin işitmişti, ‘Amr'ı isteyü gelmişti. Yolda uğraduğı⁽⁶⁾ kabîleleri hep urmışıdı ve yolu Benī Vāyil kabîlesine uğramışıdı. Ol kabîlenüñ cemī^c-i fārisleri rızq ma‘āş talebine gitmişti. ⁽⁷⁾ Kabîlede ‘avretlerden oğlancuklardan gayrı kimesne kalmamışıdı. Vakti ki Żabbe hāl böyleyidügin bildi, yoldaşlarına eyitdi: “Ne⁽⁸⁾ turursız? Müft ü mübāḥ elüñüze gānîmet girdi. Tiz oluñ. Mālların oğlanların kızların esir idüñ.” Der-hāl Żabbe'nüñ yoldaşları⁽⁹⁾ bu kabîle(y)i didügi gibi eyitdiler: “Cemī^c-i mālın esirin alup önlerince sürdiler. Żabbe bu mālî gānîmete elli kişi koşup kendü diyārına⁽¹⁰⁾ göndürdi. Bākī

âdemlerin kendüyle kodı. **Râvî eydür:** Bu Benî Vâyil kabîlesinüñ ulusına Hârîş bin Şâyil dirlerdi. ⁽¹¹⁾ Ğâyet bahâdurlardan idi. Ol hinde Benî Ma‘an kabîlesinden Mâcid ibni ‘Akîl⁹⁰¹ dirlerdi, bir düşmeni varıdı. Anuñ üzerine ⁽¹²⁾ gitmişidi. **Râvî eydür:** Geldük yine Żabbe'nüñ hâline. Vaķtî ki mâlî ğanîmeti gönderdi, bâķî kalan halkıla kendü daķı iki gün gitdi. ⁽¹³⁾ Üçünci gün olıcaķ oldı ki ‘Amr bin Vüdd'e tuş geldi. Vaķtî ki Żabbe giriden görđi, biraz atlu gelür yoldaşlarına eyitdi: “Yâ veyleküm! ⁽¹⁴⁾ İşbu gelenler ya kabîlelerin urduğumuz âdemlerdür. Eyleyise hep kıрмаķ gerek yâhüd Melik Nu‘mân'dan Mekke'ye hediye gelen rızķdur. ⁽¹⁵⁾ Eyle olursa maţlubumuza yetişdük. Tîz oluñ yâ Benî Ğaffâr! Ceng yarağına girüñ.” didi. **Râvî eydür:** Andan Żabbe bunlara ⁽¹⁶⁾ at şaldı. ‘Amr bu hâli göricek ilerü yürüdi. Eyitdi: “Veyleke yâ şeyţân! Aduñ nedür? Ne tâyifedensin? Żabbe ad şormağı ⁽¹⁷⁾ ķo. Tîz ol. Bu mâlî ğanîmeti biraķ. Cân kırtarmaķ ardınca ol. Baña Benî Ğaffâr kabîlesinden Żabbe bin Zâhir dirler.” didi. Vaķtî ki ‘Amr ⁽¹⁸⁾ bu bek sözün işitdi. Ğazabından gözleri kan çanağına döndi. İlerü yürüdi. Bu Żabbe'(y)i göğsinde dürtti. Yağrınında çıķdı. ⁽¹⁹⁾ Żabbe'nüñ aşhâbı bu hâli göricek ‘Amr'ıñ üzerine hücum itdiler. Kaşd itdiler. Żabbe'nüñ kanın ‘Amr'dan alalar. ‘Amr daķı bunlaruñ ⁽²⁰⁾ üzerine yürüdi. Ekşerin kılıçdan geçürdi. **Râvî eydür:** Bu Benî Ğaffâr tâyifesi içinde bir şakalı bitmedük oğlan varıdı. ⁽²¹⁾ Ğâyet âķillerden idi. Bu Benî Ğaffâr tâyifesi bir müşgil işe uğrasa aña tanışurlardı. Żabbe'den geçse i‘timâdları añaydı. ⁽²²⁾ Adına Cendeb bin Żabâde dirlerdi. Abâzar-i Ğaffârî'nüñ (rağiyallâhu) babasıydı. Ol eyitdi: “İy Benî Ğaffâr! Haşım ğâlib olıcaķ ⁽²³⁾ ceng itmek mecnûnlukdur. Şavâb budur ki bâķimüz kaçmaķ ardınca ola. Vara işbu şeyţân'ıñ elinden başın kırtara.” Bu halk [255a] ⁽¹⁾ bunuñ sözün işidiceķ kabûl idüp “Kuşķuna kuvvet.” didiler. Yirler kesdiler. Dervendler aşdılar. ‘Amr bu hâli göriceķ ⁽²⁾ bunlardan kalan mâl u ğanîmeti ve Benî Vâyil üserâsın cem‘ eyledi. Benî Vâyil hâķı daķı ‘Amr'a du‘âlar idüp “Bizi hâlâş

⁹⁰¹ 254b-11 ‘Akîl: ‘Uķeyl

eyle.” diyi yalvardılar. ⁽³⁾ ‘Amr daḥı bunları esirgedi. Cemī‘-i mälların esbābların virdi. Hîç nesnelerin almadı, şalıvirdi. Yirlerine gitdiler. Andan şöıra ⁽⁴⁾ ‘Amr, yüz atluya “Siz mālı aluñ, gidüñ. Beytü'l-Ḥarām'a iledüp teslīm idüñ. Ben kendü ḥışımlarumıla seyr ideyin. Ola kim ⁽⁵⁾ ḡanīmete tuş olam yāḥud bir ‘āşı kavme uğrayam. Mälların yağma kılam.” didi. Kendü döndi anları Mekke'ye gönderdi. Hicāz'dan Şām tarafına ⁽⁶⁾ yüz tutdı. Māl tavar kaşdına ḥayli beriyye geçüp çok yol gitdi. Her ne ṭāyifeye uğradı-y-ısa yağmaladı. Māl ve menāl cem‘ itdi. Muḳavvem ⁽⁷⁾ nesneler eline girdi. ‘Amr'uñ bir kuli varıdı. Şecā‘atde kendüye yakın idi ve ḥilede Şeybüb'dan çıraḳ yaḳardı ve mekirde şeytān'dan ⁽⁸⁾ ilerüyidi. ‘Amr, anı māl şaklamaḡa ḳomışıdı. Adına Ebū'l-Ḥayr dirlerdi. Bu ḡāret itdüḡi develeri gözedüp gitmege buyurmışıdı. ‘Amr'uñ ⁽⁹⁾ bilesince şol bahādurlarıdı ki her birisi “‘Ālemde kim vardur?” dirlerdi. Oldı kim ‘Anter bin Şeddād'a uğradılar. Ol teferrücgāhda ki zıkr ⁽¹⁰⁾ itdük idi. Ol toz ki belürdi. Meger bunlaruñ idi. Şeybüb'ı ḥaber bilmege göndürmişleridi. Ol atlu ki Şeybüb'a cevābda ḡılzet ⁽¹¹⁾ itdi. Vakti ki söyledi, der-ḥāl oḳ çıkarup atluyı aḡzında urdı. Oḳ eñsesine çıkup yabana gitdi. Atından ⁽¹²⁾ topraḡa düşdi. Yoldaşları bu ḥāleti göriceḡ eṭrāfdan Şeybüb'a üşdi. Ol daḥı ayak götürüp bād-ı şabā gibi kaçdı. ⁽¹³⁾ Atlular ardına düşdiler. Der-ḥāl ḳarası görünmez oldı. Gözden yundı. “Bu ṭaḡuñ şahrānuñ şeytānlarından imiş. ⁽¹⁴⁾ La‘net bunuñ anasına.” didiler. Bir sâ‘at geçmedin gördiler ki girü geldi. Ardınca bir ṭaḡ gibi atlu na‘raları-y-ıla çağırur ki “Yā evḡād ⁽¹⁵⁾ ve ḡayrı encād! Ana ‘Anter bin Şeddād mālı devesi ḳoñ, gidüñ yoksa size ḳazām deḡer. Başıñuza getürmedük iş ḳomazın.” didi ⁽¹⁶⁾ ve eyitdi ki “Eger ortañuzda er dirilür kimse varısa arlanmasun. Cengi şavaşı ḳosun, gelsün. Baña baş indürsün.” didi. ⁽¹⁷⁾ ‘Amr bin Vüdd, ‘Anter'üñ na‘rasın işidüp heybetin göriceḡ kavmine çağırup didi ki “Yā el-‘Arab! Vallāḥi bu ol bahādurdur ki işidür. ⁽¹⁸⁾ Düñ görmeḡe muntaḡır idük.” didi. Andan ‘Anter kavmine ol cemā‘ati ṭutmaḡa emr itdi. ‘Amr eyitdi: “Varuñ iy ḳavm! Siz fāriḡ ⁽¹⁹⁾ oluñ. Demüre demür gerek. Gidüñ ki

ben_dahı kendü cānumı şınayayın. Bu bahādurdaki adıla ‘ālem ʔoludur. Mecmū‘-ı halk bahādurlığına ⁽²⁰⁾ müttefikdür kim buña gālib olursa faḥr anuñ olur. Ferīd-i dehr vaḥīd-i ‘aşırılık bulur.” didi. Andan ‘Amr bin Vüdd ,‘Anter'e çağırđı. ⁽²¹⁾ Didi ki “Mehlen yā ebe'l-fevāris! Zamāne maḡrūr olma. Bahādurlara arlanma. Zīrā azḡunluk ere ‘aybdur. Sözden çıkmak maşrū⁽²²⁾lıkdur.” didi. ‘Anter bunuñ kayurmazlığın göricek bildi ki bu ulu bahādurlardandur. Kendüye inanur kişilerdendür. ‘Anter geldi. ⁽²³⁾ Eyitdi ki “Yā atlu ki nefşüñi ḥorlıḡa bırakmışsındur. Benden ne azḡunluk gördüñ? Kendüzüm görmekten ne bildüñ? ‘Ālemde benden [255b] ⁽¹⁾ münāşib kanda vardu ki ebnā-i cinsümile ne kadar dilerse mühlet virürin. İllā sen kanda, varlık meydānı kanda. Eger nesne ⁽²⁾ gelür ortaya gel. Erliküñ görelüm.” Andan ‘Anter, Muḡrı'l-Vaḥş'a ve aşḡābına naḡar idüp eyitdi ki “Siz fāriḡ oluñ. Ben bunuñıla ⁽³⁾ ceng ideyin ki bahādurlardan ve ceng ḡulayın bilür ādemlerdendür.” didi ve Şeybüb'a işmarladı ki aña yardım itmeye. Andan ⁽⁴⁾ inüp Ebcür'üñ esbābın bergitdi. Eyerin uyanın düzetdi. Kendü āletin esbābın ḡaḡınup ḡuḡal cebe geydi. ‘Amr dahı buncılayın ⁽⁵⁾ itdi. Her birisi sūñüsün diküp birbirine ḡarşu ḡurđı ve atına mahmūz urup ayaḡı üzerine ḡurgurđı. ‘Anter, Ebcür'e didi ki ⁽⁶⁾ “Gözüñi aç, uyḡudan uyan. Sözüüm işit ki şimdiye deḡin buncılayın bahādura bulaşmış deḡülsin.” didi. Cevlān urup ⁽⁷⁾ yürüdi ve bu şi‘ri inşā itdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ ArapçaŞiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁰⁾ **Rāvī eydür:** ‘Amr bin Vüdd vaḡtī kim ‘Anter'üñ kelāmın işitdi. Gözine mecmū‘-ı ‘ālem ḡarañu göründi. Zīrā ol kimseden ⁽¹¹⁾ bunuñ gibi söz işitmiş deḡül idi. Mecmū‘-ı halkdan kendüyi bahādur bilürdi. İllā girü kendüyi divşürüp ‘Anter'e ‘āḡilāne ⁽¹²⁾ cevāb virmek diledi ve bu şi‘ri oḡudı: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁵⁾ **Rāvī eydür:** Vaḡtī kim ‘Amr bin Vüdd şi‘rinden fāriḡ oldı. ‘Anter'e ḡaḡırup eyitdi: “Veyleke sen benden bahādur mı dirilürsin ⁽¹⁶⁾ veyā bahādurlardan ba‘zına ḡalebe itdügüñe faḡrlanur mısın? Dahı sen kimseye uḡramamışsın. Sen ki “Bu zamānda benüm naḡirüm yoḡ.” ⁽¹⁷⁾ diyü kendüzüñ

görüp herzeler söyleyesin. Bütler bir saña muḳābil kişi bulup seni ḳahr itdürmekden ‘āciz mi olsalar gerek. Vallāhü⁽¹⁸⁾l-‘azīm er-raḥīm er-raḥmān şimdiden öñdin ben seni ādem dimeyüp üstüñe varmazdum. Zīrā sen ‘Arab ortasında denü'n-neseb⁽¹⁹⁾sin vaż‘ u vaḳār ıssı ādem degülsin. Baña kehhānlar “Sādāt u aşfiyāyla muḳātele itseñ gerek.” dirlerken ‘ār iderdüm ki bir senüñ⁽²⁰⁾ kötü ḳulıla ceng ideydüm ve seni bir mertebede ḳomazdum ki şimdi benümile şu ḳadar söz söyleşdüñ. Benüm muḳābilüm⁽²¹⁾ dirileydüñ. Sen ḳandan, ādem dirilmek bahādurluḳ ḳandan?” didi. ‘Anter bu sözi işidicek dünyā gözine ḳarañu gözükdü. Eyitdi ki⁽²²⁾ “Yā ‘Amr! Ol Allāh ḫaḳḳı-y-içün ki bir ḳatre murdār meniden ādem yaradup feşāḫat belāḡat virdi. Ben seni ve girü ḳalanuñuzdan⁽²³⁾ bir kişi göñlüme getürmezsin. Var mı yok mı dimezin.” Bunlaruñ gibi mühlet sözleri ḳorıdı ve atını meydāna sürüp cevlan [256a]⁽¹⁾ gösterdi. ‘Amr daḫı atına mahmūz urup birbirine ḫamle itdiler. Şavaşmaḳda hūnerler gösterdiler. Gelende birbirine arslan gibi gürüşdiler.⁽²⁾ Deñiz gibi ṭoḳuşdılar. ‘Amr, ‘Anter'i gördi. ‘Acāyib bahādur ve hūnermend at eridür. ‘Anter’üñ yüzine ḳarşu bir na‘ra urdı ki yir⁽³⁾ gök yanḳulandı. Cinnü vü cūş ürküp memleket geḳüp ṭaḡlar aşdı. ‘Anter daḫı taḳşir itmeyüp na‘ra ururdu ki ṭaḡlar⁽⁴⁾ yirinden ḳopmaḡa, gün gökden aşıḡa düşmeḡe yüz ṭutardı. Fi'l-cümle ikisi ortasında sā‘at geḳdi ki anı gören⁽⁵⁾ ḳıyāmet şanurdu. Zīrā iki ṭarafda muḫtelif na‘ralar iderlerdi ki yürekler yarardı. Dürlü dürlü āvāzeler ki yir gök ditrer⁽⁶⁾di. Anda ḫāzır olanlar ḳıyāmet günidür diyü i‘tikād idüp kendülerinden geḳmişlerdi. Evet bu iki bahādur arslan gibi⁽⁷⁾ birbiri-y-ile ṭoḳuşır, ḳoḳ gibi ḫareket iderlerdi. Süñüler birbirine ḳatı yilde deñizler ṭoḳuşur gibi ṭoḳunurdu. Ol ceng içün zühre⁽⁸⁾nün zehresi yarılup güneşüñ beñzi şararmışdı. Yıldızlar kendüzlerin nā-bedīd idüp sitāreler ḳorḳusından bir burcdan bir burca⁽⁹⁾ giderdi. Ṭaşlar erimiş, ṭopraḳ ürküp yedinci ḳat göḡe ḳıḳmışdı. Ḳan gövdelerinden ırmaḳlar yangında aḳmışdı. Gören bunları⁽¹⁰⁾ ḳoḳdan helāk oldu şanurlardı. At üzerinde kimsesi

görünmezdi. Kağı kağısına gālibdür bilmezlerdi. Her birisi ⁽¹¹⁾ gözleyüp kendü yolın gāh şağın gāh şolın cüstelerdi. Gövdeler süñüyile yaralanmış. Gözleri-y-ile başlar pārenlenmiş idi. Hāşılı ⁽¹²⁾ gelem, ol gün su'alde cevābda hamlede redde oldılar. Birisi ne oyun ki oynardı. Āhiri anuñ muhālifine kapu açardı. ⁽¹³⁾ Bu kapu açıcak ol girü yapardı. Zīrā her birisi bir şan'atı hoş bilürdi. Mecnū'-ı bildüğün şarf idüp cān tehlikesinde ⁽¹⁴⁾ durışurlardı. Kalkanların yüzlerine tutup kılıçların göğüslerine şarup hoş durışurlardı. Birbirinden bir lahza gāfil ⁽¹⁵⁾ olmazlardı. Şuña degin ki süñüleri kötülde, kılıçları kündeldi. Cānları gitmege yakın oldu. Şabāh girüp aḥşam ⁽¹⁶⁾ geldi. Ālem gözlerine karañu oldu. Her birinde zerrece kuvvet kalmayup yir üzerine düşdi daḥı hareket itmek elinden gelmezdi. ⁽¹⁷⁾ Teferrücci kişiler bunları helāk olmuş şanurlardı. Kendüleri birbirinden murāda yetişdük, bilürlerdi. 'Anter'üñ aşḥābı muntazırlar idi ki ⁽¹⁸⁾ eger 'Amr'üñ aşḥābı hamle iderse biz daḥı hamle idelüm dirlerdi. Muḥrı'l-Vaḥş karañuda “Ben bunları hep tağıdayın.” diyü fikr iderdi. ⁽¹⁹⁾ Şol vakt ki 'Amr'ıla 'Anter atlardan yire inüp yayaḥ oldılar. Kuvvetden hamleden nesne kalmamışdı. ⁹⁰² 'Amr 'Anter'e eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ⁽²⁰⁾ Ne dirsın? Ayrılmakda ve irteye degin ceng itmekde.” 'Anter eyitdi: “Ol Allāh ḥaḳḳı-y-içün ki 'ālemde yili yürütüdi. Şubḥı getürüp gice getürdi. Cengden ⁽²¹⁾ uşanmak benden gelmez cānum çıkınca. Kişi süñüden kılıçdan yorulur mı? Bunuñ gibi nesneler ḳorḳaḳlar işidür. Gice gelicek dönmek maḡlūblar 'ādetidür. ⁽²²⁾ Baña n'oldı ki gice ḳarayısa benüm atum ḳaradur. Ben ḳarayın, süñüm ḳaradur.” didi. Andan yine şıçrayup atına bindi. 'Amr bin Vüdd'e 'Anter'üñ ⁽²³⁾ bu hareketin görüp bu sözün işidicek müteḥayyir oldu. Ḳaḳıması artdı. Atı üzerine gelüp eyitdi ki “‘Arab ḥaḳḳı-y-içün saña bu gice ölüm uyḳusın [256b] ⁽¹⁾ uyudayın ecel şerābın ṭadurayın. Sen beni cengden ḳaçar şanursın. Huşūşā ki baña fālcılar remmāller eyitmişler olalar ki ⁽²⁾ “Sen bu zamānda ölmezsin. Tā Benī 'Adnān'dan zāhir olacaḳ pehlevān

⁹⁰² 256a-19 itmekde: i

zamānına degin saña kōrku yokdur. Ne olursa saña fārisü'z-⁽³⁾zamān seyyidü'ş-şec'āndan olur.” dirler ola. “Ol vaktde ne olursa ola.” diyü söyler olalar. Hem vāki'de ‘Amr'ı kılıç oyununda ⁽⁴⁾ be-ğāyet hünermend idi. Bu sebebile sāyir kimselere galebe iderdi. Peygāmbere (Ḥazreti ‘aleyhisselām) zāhir olunca ol mertebede bahādur koymamışdı ⁽⁵⁾ ve dahı aña cellādlıkda kimse muḳābil olmamışdı. İllā ‘Anter ki mecmū'-ı ‘ālemde şöhreti varıdı. ‘Anter zamānında hergiz ‘Amr'ıuñ adı añılmazıdı. ⁽⁶⁾ Zīrā ‘Anter çok ceng iderdi. Adı ili tutmuşıdı. ‘Arab'da, ‘Acem'de bahādur komayup zebūn eylemişıdı. Uzak yirlere çok ğazā itmişıdı. Her yirüñ ⁽⁷⁾ bahādurına varup galebe eylemişıdı. ‘Amr, ‘Anter'i işidürdi hayli zamānıdı. Beytü'l-Ḥarām'dan taşra iken gitmege ḥavf iderdi. Bunlarda eger bu kerre⁽⁸⁾de kaza hükm olmasa bu teferrücgāhda uğraşup şavaşa mübāşeret itmezlerdi ve hem kehhānlaruñ Benī ‘Adnān fārisi-y-ile muḳātele idersin ⁽⁹⁾ didüklerine kerem olup ‘Amr kimseyi gözine göstermezdi. ‘Anter gibi kişi deni ‘ad iderdi. Līkin karanı irişicek ki birbirine muḳābil olup kılıçlaşdılar. ⁽¹⁰⁾ Şöyle ki birbirinüñ kılıcından çıkan od ‘ālemi aydın iderdi. Gökden yire yıldırım indi şanurlardı. Dört yanında olan kişiler ıztırāb ⁽¹¹⁾ idüp kulak tutmuşlardı. “Ḥāl ne ola? Bunlardan kargısı ölüp kargısı sağ kala?” diyü söyleşürlerdi. Bu ceng cidāl bu varış geliş hāy hüy ⁽¹²⁾ şabāḥ olunca bu ḥāl üzerine oldı. **Rāvī eydür:** ‘Anter, ‘Amr'ıla ol gice irteye dek ve irteden aḥşamdañ şavaşdı. Aḥşam olıcaḳ āletlerindeki ⁽¹³⁾ etler düşdiler. Bunlar dahı gördiler ki aḥşam oldı. Her biri menzillü menziline gitdi. ‘Anter kendü aşḥābına varıcaḳ Muḳrı'l-Vaḥş karşıladı. ⁽¹⁴⁾ Sağ u selāmet geldüğine tehniye itdi. ‘Amr dahı kendü aşḥābına vardı. Anlar dahı selāmet geldüğine sevinişdiler. ‘Anter'den şordılar. ‘Amr eyitdi: ⁽¹⁵⁾ “Vallāhi bunca bahādurlara ki ‘ālemde uğraşdum, hīç bunuñ mişlin nazīrin görmedüm yā Benī A‘mām! Size vaşıyyetüm budur ki yarın ben anuñıla ⁽¹⁶⁾ uğraşup baña ğālib olursa anuñ öñine kimesneñüz tırmaya. Hep kaçasız yoksa hepüñüzü kılıçdan geçürür andan şoñra bilüñ. Yā Benī ⁽¹⁷⁾ A‘mām ki eger ben sağ u selāmet

anuñ elinden kurtulursam ‘Allāh şanuk olsun ki kimesneyile uğraş itmeyem. Kimesneye kılıç çekmeyem. Varam Mekke'de ⁽¹⁸⁾ mücāvır olam.” Ol müneccimler didügi kişi zāhir olunca andan ‘Amr çadırına girdi. İrte olunca uyudu. Vakti ki şabāh oldu, iki leşker ⁽¹⁹⁾ iki tarafından atlandı. Bu tarafından Benī Kırād Benī ‘Amir bahādurları bindi ve ‘Anter ve Muḳrī'l-Vaḥş ve ‘Urve ve Haṭṭāl leşkerüñ öñince ⁽²⁰⁾ yürüdiler. Ol tarafından ‘Amr daḥı ‘emmüsi oğlanları-y-ıla atlandı. İki leşker daḥı yürüyüp meydān kenārına geldiler. Şaf şaf olup tırdılar. ⁽²¹⁾ ‘Anter, Ebcür'e binüp Zāmī adlu kılıcın kuşanmışıdı. At depdi. Meydāna girüp birer⁹⁰³ cevlan idüp işbu ebyātı inşād itdi: **Şi‘r.** ⁽²²⁾ [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] [257a] ⁽¹⁾ **Rāwī eydür:** Bu ḥālî göricek ‘Amr yoldaşlarının ba‘zına eyitdi: “Yā Benī ‘emm! Yüri bu şeytānıla uğraş. Bunun ölümi yakın ⁽²⁾ gelmişdür. Fikrüm budur ki ben anı yorğunla avlayam. Ecel kadehin içürem.” Bu kişi daḥı fi'l-ḥāl meydāna girdi. ‘Anter'ile uğraşmağa ⁽³⁾ başladı. Az zamān geçince üzerine yürüyüp ‘Anter anı esir itdi. Andan ‘Amr bir kişiye “Daḥı meydāna çık.” diyü buyurdi. Ol daḥı ⁽⁴⁾ meydāna geldi. ‘Anter'ün üzerine hücum itdi. Kılıç çeküp şalmaḳ eyleyince ‘Anter süñüyle ağzında dürtdi. Ucu kafasından ⁽⁵⁾ taşra çıkdı. At yıkıldı. Cān cehenneme ışmarladı. Şeybūb sāz u selebin divşürmege başladı. Turmayup ‘Amr, ‘Anter'i yorulsun ⁽⁶⁾ diyü er göndürdi. ‘Anter daḥı turmayup esir itdi. Haṭṭā şuña yetişdi, ‘Amr'ün öleninden ḡayrı otuz kişi bahādurlardan ⁽⁷⁾ esir oldu. ‘Amr bu ḥālî göricek tāsāsından ödi şıdayazdı, eyitdi: “Yā ‘emm oğlanları! Siz tıruñ. Bu şeytāna ⁽⁸⁾ ben varayın ki arslana arslan gerek.” Andan cemī‘-i silāḥın müretteb idüp atın depdi. Meydāna girdi. Biraz cevlan idüp ⁽⁹⁾ işbu ebyātı okudı: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] ‘Anter bunun ebyātın işidicek ilerü yürüdi. Bir na‘ra urdı. Bunun şi‘rine işbu ebyātıla cevāb virdi: ⁽¹²⁾ **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁴⁾ **Rāwī eydür:** ‘Anter bu şi‘rden fāriḡ olduḡı gibi ‘Amr'la uğraşmağa başladı. Vel-ḥāşıl ol gün daḥı aḡşama deḡin uğraş ⁽¹⁵⁾ itdi.

⁹⁰³ 256b-23 birer: bizer

Birbirin almadılar. Aḥşam olıcaḵ ‘Amr, ‘Anter'e eyitdi: “Yā fāris-i ‘Abs! Şavāb budur ki ikimüz daḥı bu gice menzillü menziline gidevüz. ⁽¹⁶⁾ Şabāḥ olıcaḵ yine meydāna gelevüz. Bu ḥāl üzre uğraş idevüz. Āḥir Ḥaḵ Ṭe‘āla yā saña vire veyā baña vire. ‘Anter eyitdi: “Bu ne sözdür ki ⁽¹⁷⁾ söylersin yā ‘Amr! Senüñ gibi benüm bahādura düşer mi cengden yorulup diñlenmek istemek. Vallāhi ben ‘ömrümde bir bahādurıla uğraşmayup тұrurın. İllā anuñıla ⁽¹⁸⁾ meydānda ayırt olup gidüp тұrurın. Yok elbetde diñlenelüm dirseñ meydānda irte olinca oturalum. Şabāḥ olıcaḵ yine uğraş idelüm ⁽¹⁹⁾ yoksa çadırumuza gitmek olmaz.” didi. Vaḳtī ki ‘Amr bu sözi işitdi, ḳabūl itdi. İkisi daḥı atdan indiler. Birbirine ḳarşu oturdılar. Ammā ‘Amr müteḥayyir ⁽²⁰⁾ olmışıdı. ‘Anter'ile uğraşduğına peşimān olmışıdı. Ol ḳadar daḥı lecāc itdügi ‘Arab ṭayifesinden utandığından idi. Vaḳtī ki iki ṭarafdan ⁽²¹⁾ leşker bunlaruñ cengden vazgeldüklerin gördiler, “Ne ḥāl ne iki?” diyüp birer ādem gönderdiler. Geldi bunlaruñ ḥāllerinden teftiş itdi. Bunlar daḥı ḥāllerin ⁽²³⁾ ḥaber virüp yimek istediler. Ol iki kişi daḥı vardı aşḥāblu aşḥābına ḥaber ilette. Bunlar daḥı yimekten vesāyir ḥavāyicden ne varışa viribdiler. Andan ⁽²³⁾ ‘Arab ‘Anter'üñ ḳatına geldi. “El-ḥamdü-li'llāh ‘ala's-selām.” diyüp tehniye eyledi ve ḥaşmından şordı. ‘Anter eyitdi: “Ömrümde bunuñ gibi bahādura ṭuş olmadum. [257b] ⁽¹⁾ Ammā in-şā'allāh yarın ayırt oluruz.” diyüp bu ḥālile irte olinca rāḥat oldılar. İrte olıcaḵ yine meydāna girdiler. ‘Amr, ‘Anter'e ḥamle idüp uğraşmağa ⁽²⁾ başladı. **Rāwī eydür:** Ve'l-ḥāşıl dört gün bu vechile ceng itdiler. Dördünci gün aḥşam olıcaḵ ‘Amr ve ‘Anter'e eyitdi: “Yā fāris-i ‘Abs! Şimden giri ⁽³⁾ aḥşam oldu. Her birümüz menzillü menziline varalum. Rāḥat olalum. Şabāḥ olıcaḵ yine uğraşalum. ‘Anter bildi ki ‘Amr yorulmuşdur. Rāḥat olmaḵ ister. ⁽⁴⁾ Eyitdi: “Lā! Vallāhi ve zimmete'l-‘Arab! Gitmek olmaz. Bu gice ayırt olmaḵ gereküz. Aşḥābumuz bize çok muntazır oldılar. Bu gice ben seni ḥor ḥaḳīr idüp ⁽⁵⁾ aşḥābunuñ ḥiçbirini evine sağlığıla göndermesem gerek. Megerki atların silāḥların virüp benden emān dileyeler.” didi. ‘Amr bunuñ bu sözün

işidicek ⁽⁶⁾ bildi ki bundan kurtuluş yokdur. Nā-çār oldu, gine cenge meşğul oldu. El-hāşıl irteye dek ceng iderler. Ammā ‘Amr katı yoruldu, hīç taqat eşeri kalmadı. ⁽⁷⁾ ‘Anter gice ‘Amr’ı öldürmek yā tutmak kaşd itse iderdi. Likin diledi ki gündüz illerüñ gözi önünde esir ide. Tā ki kimesnenüñ ‘özri bahānesi ⁽⁸⁾ kalmaya ve ‘Arab t̄ayifesi içinde muhābeti ziyāde ola. **Rāwī eydür:** İrte olıcağ ki qarañu çerisi münhezim olup aydınlıq ‘ālemleri yüceldi. Bunlaruñ ellerinde çomaklaruñ şapı ⁽⁹⁾ gürzlerüñ kabzası kalmışdı. Bu iki t̄ayife mütehayyir olup birbirine “Nidelüm, ne kılalum? Bunlar bu hāletde niceye degin turalar.” dirlerdi. ‘Amr, ‘Anter’üñ cenge ⁽¹⁰⁾ bu kadar şabr itdügine ta‘accüb iderdi. Kendüyi görürdi ki be-gāyet süstlemişdür. Ol_dahı hergiz kuvveti gitmişe benzemez, nefsinden korkdı. Lā-cerem ⁽¹¹⁾ çağırup eyitdi ki “Yā ebe'l-fevāris! Baña mühlet vir. Bir pāre şabr it ki zamānuñda sen ferīdimişsin. Güçde kuvvetde nazīrūñ ⁽¹²⁾ yoğımış. Evet eyle şanma ki beni zebūn itmiş olasın. Benüm senüñile depeleşüp ölmeme i‘tikād virmiş olasın. Sen bahādurısan ben de ⁽¹³⁾ merd-i meydānın.” didi ve eyitdi: “Kehhānlar baña “PeygāMBER zamānına degin qalursın.” diyü beşāret itmişlerdür. İmān izhār ⁽¹⁴⁾ idüp dīn belürden bahādura muqābil olsañ gerek.” dimişlerdür. Hemān bu kadar cengden de besdür. Çünkü birbirümüzde ⁽¹⁵⁾ intikāmumuz yok. Kimsemüz kimsemüzüñ ādemin öldürmemişdür. Eydür erenler bizi yiter. Teferrüc itdiler ve dahı senüñ de ‘Able'den teşvişüñ ⁽¹⁶⁾ olmasun. Ben_dahı senden melül olmayayın. Ben senüñ bahādurluğña ikrār itdüm. Ben seni aqtarup yoldaş idinsem gereğidi. Başuma ⁽¹⁷⁾ buñ geldügi vaq̄tlerde yardımcım kılsam gereğidi. Zīrā sen lā-nazīrlerdensin. Vallāhi şimden girü ben senüñile ceng itmezin. ⁽¹⁸⁾ Erenler tanuğ olsunlar dahı peygāMBER zamānına degin kimseyile ceng idüp erlik da‘vīsin kılmayam. Ol vaq̄te ⁽¹⁹⁾ degin putlar şıyıcı Muḥammed zāhir olunca kehhānlar didügi vaq̄tler gele.” didi ve eyitdi ki ⁽²⁰⁾ “Ben saña baş indirüp inanmazdum. Tā şimdiye degin. Evet şimdi gözümile gördüm. Bildüm ki sen bu ‘ālemde bī-nazīrsin. ⁽²¹⁾ Ben

senden gördüğüm kimseden gördüğüm yokdur. La‘net ol kimseye kim hakkı örte.” didi. Andan ikisi inüp birbiriyle ⁽²²⁾ mu‘ānağa itdiler. ocuşdılar, görüşdiler. And içdiler kim dağı birbirine hāyin olmayalar. Ol gice ol murğızārda arār idüp ⁽²³⁾ şabāh olıcağ her biri kendü maāmına gitmek aşdın itdi. Yārenler dōstlar olup dōndiler. Gōñüllerinden ıdı. Hasedi ıkarup [258a] ⁽¹⁾ ⁹⁰⁴gerçekden şadāat būnyazın urdılar. ‘Amru bin Vüddü'l-‘Āmir'i kendü aşhābı ortasında gelüp bu şi‘ri okudu: ⁽²⁾ **Şi‘r.** ⁽³⁾ [Arapa Şiir ⁽⁴⁾ Arapa Şiir ⁽⁵⁾ Arapa Şiir ⁽⁶⁾ Arapa Şiir] ⁽⁷⁾ **Rāvī eydür:** Andan soñra dōnüp ‘Amr, Beytū'l-Harām'a gitdi. Kehhānlardan işitdūğın gözedürdi ⁽⁸⁾ ve ‘Anter bin Şeddād kendü avmi ortasına gelüp Mukrı'l-Vahş'a ve Benū ırād'a ‘Amr'ıñ kuvvetin ve şecā‘atin ⁽⁹⁾ vaşf iderdi. Cengde cüstliğın dirdi ve eydürdi ki “Vallāhi ben_dağı bunuñ gibi bahādur görmedüm ⁽¹⁰⁾ ve hī işitmedüm. Ben bunuñıla dōst olduğuma gāyet ferağ oldum. Tengri Te‘āla anuñ ⁽¹¹⁾ şerrinden emīn kıldı.” **Rāvī** eydür: Andan ‘Anter cemā‘atile yola girüp ki giderlerdi ⁽¹²⁾ ‘Amr'ıñ şecā‘ātinden ve feşāhatinden ta‘accüb iderlerdi. Medhler şenālar eyleyüp eylüklerin ⁽¹³⁾ zıkr iderlerdi. Andan soñra ki temām ol tāyifeden ırā oldılar. Bir yirde inüp ⁽¹⁴⁾ gicelediler. Şabāh olıcağ yine tırup Şeybūb'ı eṭrāfa gönderdiler. Yağmalamağā māl ⁽¹⁵⁾ ve ceng içün ricāl istediler. Andan soñra ki uşluk vaṭti oldı. Bunlar her birisi atlanup ⁽¹⁶⁾ tağā taşa tağıлмақ fikr itdiler. Gördiler ki bir arafdan bir kişi belürdi. Bir deveye binmiş yakın gelicek gördiler ki be-gāyet ⁽¹⁷⁾ yol zaḫmetin çekmiş. Şeybūb aña arşu varup gördi ki Benī ‘Āmir'den bir kişidür Huṭey'e dirler ki şā‘irdür. Füşahā-yı ‘Arab'dan ⁽¹⁸⁾ ve şu‘arā-i meşhūredendür. Aşhāb-ı dīv andandur. Şeybūb bunu bilicek aber şordı: “Yā müvelledü'l-‘Arab! Ehl-i ‘ayālden⁹⁰⁵ bir aber vir.” didi. ⁽¹⁹⁾ Ol dağı eyitdi ki “Yā āhi ben seni ‘Anter'ıñ ardaşına beñzedürin.” didi. Şeybūb eyitdi: “Beñzer didüğünde işābet itdüñ. Ben ‘Anter'ıñ arda⁽²⁰⁾şıyın.” didi. Ol kişi “andadur arındaşuñ ‘Anter?” diyü şordı.

⁹⁰⁴ Farklı müstensih.

⁹⁰⁵ Ehl-i ‘ayālden: Ehl-ü ‘ayālden

Şeybüb eyitdi: “İşde ardumca gelen oldur.” didi. Andan şā‘ir ⁽²¹⁾ eyitdi: “Gel imdi kerem idüp benümile aña bilece varalum. ⁽²²⁾ Tā anda mecmū‘-ı ḥaberi söyleyem. Karındaşı ‘Amīr’üñ başına ne geldügin ⁽²³⁾ beyān eyleyem. Zeydül-Ḥayl’üñ ne vechile bendine giriftār olduḡın diyem.” didi. Andan [258b] ⁽¹⁾ yürümekde sür‘at itdiler. Şuña deḡin ki ‘Anter ⁽²⁾ katına geldiler. Göz irer yire gelicek şā‘ir devesinden inüp ‘Anter’e ⁽³⁾ karşı yayaḡ gitdi. Gözleri yaşı yir üzere yaḡmur bigi dökilürdi. Yakın ⁽⁴⁾ gelicek eyitdi: “Yā ebe’l-fevāris! Karındaşuñ ‘Āmir’e bir iş oldı ki Tengri anı ⁽⁵⁾ senden ırāḡ kılsun. Saña lāzım olmışdur ki irişüp anı helākden kırtarasın ⁽⁶⁾ ki ol yırtıcı arslan eline düşdi ki anuñ bu zamānda mişli görünmiş ⁽⁷⁾ degül. Kimse naẓirinden ḥaber virmez. Zeydül-Ḥayl bin Mühelhel Nephānī dirler.” didi. ⁽⁸⁾ Andan ağlamasında ifrāt idüp gözlerinden ırmaḡ aḡıtdı. ‘Anter naẓar idüp bu şi‘ri oḡdı: ⁽⁹⁾ **Şi‘r.** ⁽¹⁰⁾ [Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir] ⁽²³⁾ **Rāwī eydür:** Bu kişinüñ sözün işidicek naẓmın neşrin dinleyicek ‘Anter [259a] ⁽¹⁾ be-ḡāyet melül oldı. Bir bu kişinüñ feryāzına şikāyetine ve bir ‘Āmir bin Ṭufeyl’üñ bunuñ gibi ⁽²⁾ muşibetine. Andan şā‘ire eyitdi: “Yā vecche’l-Arab! Eger şikāyetüñden faḡir ki dirseñ ⁽³⁾ benüm boynuma seni ḡanī kılayın. Ammā Zeyd bin Ḥayl sözinden baña daḡı söyle. Mā-cerāyı ⁽⁴⁾ temām eyle ki ḥaḡıḡat-i ḥālī bilem.” didi. Andan şā‘ir eyitdi: “Yā mevlāyi! ⁽⁵⁾ İştigil, ‘Amir binü’ṭ-Ṭufeyl’ile Zeydül-Ḥayl ḡikāyetini ki a‘ceb-i ‘acāyibdendür.⁹⁰⁶” didi ve “İrişüp ⁽⁶⁾ alıḡomaḡ gerekdür yoksa helāk olur.” diyü mübālaḡalar itdi. Andan kışşanuñ ⁽⁷⁾ evvelin āḡirin tertīb üzerine beyān itdi ki ‘acāyib ḡikāyet olmuş. Megerki ‘Āmir ⁽⁸⁾ binü’ṭ-Ṭufeyl ‘Anter’i isteyü ḡabīlesinden çıḡmış idi. Bir nice gün isteyüp bulmayup ⁽⁹⁾ atası Şeddād’a buluşup şormışdı. Ḳanda gitdügin bilmişidi. Kendüden ba‘zı ḡarcı ⁽¹⁰⁾ taḡfif itmegiçün gitdügin söylemişidi. ‘Āmir bunu işitdüginde şoñra ⁽¹¹⁾

⁹⁰⁶ a‘ceb-i ‘acāyibdendür: a‘ceb-ü ‘acāyibdendür

mu‘temed kişilere diyüp anlarıñıla bu bābda meşveret idüp ‘Anter¹üñ ne maşlahata gitdügin ⁽¹²⁾ bildürmişidi. Anlar dañı “Eger ‘Anter iñil şerāb taḥşil ide gitdilerse sen_dañı boğaz⁽¹³⁾lamağa develer ṭaḥşil it.” dimişlerdi. ‘Āmir dañı “Ben_dañı sizden bunu isterdüm.” diyü yigirmi ⁽¹⁴⁾ atlu bilesince alup mālī devesi çok ḳabilelerden ḳanda ğarañı ⁽¹⁵⁾ varısa anda gitmişidi. Tā şuña degin ki Benī Hilāl'e yetişüp anlarıñıla ⁽¹⁶⁾ nice işler idüp biş biñ miḳdār deve ğāret idüp nice kişiler öldürüp almışidi. ⁽¹⁷⁾ Bu ḳadar nesne taḥşil itdügine mağrūr olup dañı ziyāde ṭama‘a düşüp hem ‘Anter ⁽¹⁸⁾ anda degüliken girü maḳāmına varmaḳ dilemeyüp on atlusıyla develeri gönderüp ⁽¹⁹⁾ bākī oñuyıla Benī Esed üzerine gitmişidi. Ol tāyifeye⁹⁰⁷ yetişdügi seḫer vaḳtinde idi. ⁽²⁰⁾ Bir gölcük kenārına vardı. Anda varıcaḳ yoldaşlarına eyitdi: “Bu maḳāmda ⁽²¹⁾ gizlenelüm. Tā gündüz⁹⁰⁸ belürince develer otlağa sürülince andan soñra ḥācetümüz miḳdā⁽²²⁾rınca alavuz. Yine yirümüze gidevüz.” didi. Ol göl kenārına varıcaḳ Benī Esed'den ⁽²³⁾ biş on ‘avret gördiler ğice teferrüce çıḳmışlardı. Birisine Hind ibnetü Dāri‘ dirlerdi, [259b] ⁽¹⁾ Zeydü'l-Ḥayl'üñ ‘avreti idi. Be-ğāyet mahbūbe idi. Şüreti bedre beñzerdi. ⁽²⁾ Boyı serve mānend idi. Zeydü'l-Ḥayl anı bir yir ğāret idüp almışidi. Ol vaḳtī ki ⁽³⁾ esirleri aña ‘arz itdiler. Gördiler ki aralarında bir cāriye var ki ⁽⁴⁾ yaḳar alnından ay ve gün çırağı ider. Firdevse ṭa‘na yüzi bağı boyınuñ bendesidür. Serv-i ⁽⁵⁾ āzād görenler ḥüsnini dir aferīn bād-hemān gördügi gibi ‘aşıḳ oldı. ⁽⁶⁾ Göñli ḳopdı. Yüregi oynadı. Yaḳınına varup “İy cāriye! Atañ kimdür? Kim dirler? ⁽⁷⁾ Ölmüş midür? Ölmemiş midür?” diyü şordı. Eyitdi ki “Yā efendi! Atam diridür. Ol dañı ⁽⁸⁾ bu giden esirlerden biridür.”⁹⁰⁹ Dāri‘ bin ‘İyāz dirler.” didi. Andan elile atasına ⁽⁹⁾ işāret itdi. Zeydü'l-Ḥayl, Dāri‘i ḳıgırdup eli bağıñ şeşdi. Ḥil‘at virüp ⁽¹⁰⁾ göñlin ala aldı. Yideklerinden bir yedege bindürdi. Eyitdi: “Yā şeyḫ! Benüm ⁽¹¹⁾ gözüm göñlüm senüñ bu ḳızuñı sevdi. Bī-

⁹⁰⁷ 259a-19 tāyifeye: ṭayıkaya

⁹⁰⁸ 259a-21 gündüz: gündürü

⁹⁰⁹ 259b-8 biridür: beridür

ihtiyār içüme od düşdi. ⁽¹²⁾ Yandurdu. Dilerin ki anı baña viresin. Ne deñlü māl deve isterseñ ⁽¹³⁾ alasin. Mehriçün⁹¹⁰ kalıñiçün şol kadar nesne isteyeyin ki anı işidenler azsınmaya. ⁽¹⁴⁾ Belki şol miqdār dileyessin ki benden ğayrı kişi kâdir olmaya.” didi. ⁽¹⁵⁾ Dāri^c eyitdi: “Yā mevlāyi! Ben kızımı kanda sana çiftelendürem ki ben ğāyet ⁽¹⁶⁾ yaramaz hālde esir miskinem. Eger anuñ gibi dilerseñ beni vesāyir yoldaşlarımı ⁽¹⁷⁾ āzād idesin. Ol vaqt iller ortasında kızımı saña nikāh idem.” didi. ⁽¹⁸⁾ Zeydül-Hayl Dāri^c’ün bu sözün işidicek mecmū^c-ı kavmini bendden hālāş ⁽¹⁹⁾ itdi. Her birine hil^cat virüp hoş dil kıldı. Develer koyunlar boğazlayup ⁽²⁰⁾ ta^cām bişürdi. Şerāblar süzdürdi. Vaqtı kim şerāblar içilüp göñli açıldı. Dāri^c ⁽²¹⁾ ayak üzre tırup eyitdi ki “Yā ‘Arab kavmi! Bilün ki bu emir ki Zeydül-Hayl⁽²²⁾’dür. Benden kız diler. Ben_dahı rāziyem. Evet bir dilegüm vardur.” didi. “Nedür?” didiler. ⁽²³⁾ Eyitdi ki “Baña destür vire ki varup kendü kavmünden birkaç pirlar, ‘azizler [260a] ⁽¹⁾ getürem. Ulular iş bilür. Ādemler ve ‘Arab kavmi eyitmeyeler ki Dāri^c kızını fidye virüp kendüyi kurtardı. Ölümünden üşendi. ⁽²⁾ Andan soñra Zeydub’la mu‘āhede idüp girü kavmine vardı. Ketm idüp hālını anlardan gizledi. Devesinden biñ deve çıkardı. ⁽³⁾ Gizledügi mālдан cevāhirden aldı.” Kābilesi ulularına eyitdi: “Yā Benī ‘emmi! Baña şöyle irişdi ki Hind bin Dāri^c dirlermiş bir kız varımış. ⁽⁴⁾ Cemāl ıssılarından imiş. Anuñ vaşfın işitdüm. Benüm cānuma od düşdi. Dilerin ki varup anı kendümiçün dileyem. Sizden ⁽⁵⁾ dilerin ki bu işde baña mu‘āvin olasız.” didi. Anlar dahı “Ne tekellüf.” diyü cevāb virdiler. Derhāl tırup bir cemā^cat kişiler ve bir ⁽⁶⁾ miqdār kullar ki deve sürerler. Alup gitdiler. Şuña degin ki Benī Esed’e haber olup bunlara karşı çıktılar. Be-ġāyet ⁽⁷⁾ feraḥ oldılar. İkrāmlar, ‘izzetler kıldılar. Kendüye ve yoldaşlarına ta^czimler itdiler. Bunlaruñiçün bir düğün idüp ta^cām şerāb çok ⁽⁸⁾ harc itdiler. Üç gün temām düğün temāşā eylediler. Andan soñra cāriyeyi Zeydül-Hayl içün nikāh itdiler. Ne dilerse aldılar. Zifāfiçün ⁽⁹⁾ bir çadır kurdılar. Zeydül-Hayl’ü murādına temām itdi

⁹¹⁰ 259b-13 mehriçün: mihriçün

ve maşşūdın hāşıl kıldı. Vakti kim şabāh oldu, ol cāriye ⁽¹⁰⁾ kendü şıñarı kızları-y-ıla gısl itmege gölcüge varmışdı ki ‘Āmir bin Tufeyl ittifāk tuş olup esir itdi ve aşhābına ⁽¹¹⁾ eyitdi ki “Baña bunlar maldan deveden yigdür. Siz dañı her birüñüz hāñıruñuz istedügin aluñ.” didi. Yoldaşları-y-ıla her birisi ⁽¹²⁾ at ardına kız oğlan alup geldükleri yola döndiler. Gitmekde katı sür‘at itdiler. Şuña degin ki gün yüceldi, ‘āleme ⁽¹³⁾ şu‘ā‘ı düşdi. ‘Āmir, Hind’üñ yüzine nażar kıldı. Gördi ki şems-i⁹¹¹ tālī‘a benzer, bedrū‘l-lami‘a benzer. Evet gāyetde melūl olmış ⁽¹⁴⁾ ağılar. Göz yaşı[yı]la derincegin ıslamış. ‘Āmir eyitdi: “Yā cāriye! Hālūñ nedür? Neye uğraduñ? Hem baña haber vir ki erüñ var mıdur? Yoksa ⁽¹⁵⁾ ersüz misin?” didi. Cāriye eyitdi: “Erüm vardur. Evet dañı bu gice benümile bile oldu.” didi. ‘Āmir eyitdi: “‘Arab ortasında ⁽¹⁶⁾ erüñe kim dirler?” Cāriye erini vaşf idüp eyitdi ki “‘Arab’uñ ulusu hasebde ve nesebde ve bahādurı ki kimse muķābil olup gālib ⁽¹⁷⁾ olmaķ olmaz. Kılıcın kınından çıkarsa öñine kimse tırmaz. Zeydū‘l-Ĥayl dirler ki ‘Arab ortasında meşhūrdur. Revād-ı bahādur ⁽¹⁸⁾ luğıla il ortasında mezkūrdur. Benī Nephān’uñ hāmisi, yigidinüñ kocasınıñ ulusu, şecā‘at meydānınıñ fārisidür.” didi. ⁽¹⁹⁾ ‘Āmir bu sözi işidicek bildi ki ol bahādur ki ‘Arab’da söylenür, bu anuñ ‘avretidür. Biñlerden yüzlerden döner ādem ⁽²⁰⁾ degüldür ve cengden cidālden kayurmaķ bilmez. Ĥicāz memleketini temām adı tıtmışdur. Ĥayli feraħ oldu. Ol cāriyeye eyitdi ki ⁽²¹⁾ “Ĥaṭunum melūl olup teşvış çekme. Şöyle deñülsin ki kadrüñi bilmez yire düşmiş olasın. Sen benüm katumda ⁽²²⁾ ‘aziz mükerreme olursın. Kulluķcılara kullara hūkm idersin. Şabr it. Yā saña Zeydū‘l-Ĥayl ādem gönderüp yine benden dilek ⁽²³⁾ ide yāñud ben kendümiçün seni alam.” didi. Andan gitmekde mücidd oldılar. Birazdan ki nişf-ı nehār oldu. Ardlarından [260b] ⁽¹⁾ ⁹¹²toz belirdi. Altından atlular zāhir oldu. Birbirinden geķer hāy hūy kanca gitdi, geldi diyü muhtelif āvāzlarıla çağırışdılar. ⁽²⁾ “Bu yañadur.” diyü atlular etrāfa yügrışdiler. **Rāvī eydür:** Bunlaruñ gelmesine sebeb

⁹¹¹ 260a-13 şems; şemş

⁹¹² Farklı müstensih.

oldı ki Zeydül-Hayl şabâh olunca gizledi. ‘Avret ⁽³⁾ gölcükden gelmedi. ‘Ādetden ziyāde eğlendi. Kendüden ve bile olan kızlardan eşer belürmedi. Gölcük kenārına kişi gönderüp ⁽⁴⁾ gördi, hîç kimse bulunmadı. Evet at ayağı nişānın buldılar. Bildiler ki bunları bu atlular aldı. Esîr itdi. Bir sâ‘at içinde ⁽⁵⁾ mecmû‘-ı kabîleye haber oldu. Binen gitdi. Zeydül-Hayl ma‘lûm itdi ki ‘avret esîr oldu. Dürlü dürlü belâlar başına geldi. ⁽⁶⁾ Der-hâl atlanup cebe çuğal geydi. İki yüz atlu çıkarup eṭrāfa dört bölük eyleyüp gönderdi. ‘Āmir'ün ardından yitişen ⁽⁷⁾ bir bölük idi. Zeydül-Hayl bu cemā‘atde yoğdı. ‘Āmir yaluñuz bunlara döndi. Bākî yoldaşların cevārı alup gitmege kodi. ⁽⁸⁾ Bu cemā‘ate kim buluşdı. Şanasın ki üç kuvvet koyun sürisine uğramışdı. Öñine gelenin tevaḳḳuf itmeyüp depeledi. Başlar ⁽⁹⁾ kesdi. Kanlar dökdi. Bunı görenler insan şüretinde ‘ifrît gördiler ve kazādan kayırmaz, Tengri'den korkmaz. Bir sâ‘at içinde ⁽¹⁰⁾ yigirmi kişi depeledi. Kana ğark idüp bunları kodi, gitdi. Bākîsi bu hāleti göricek tağıldı. Her biri bir ṭarafa düşdi. ⁽¹¹⁾ ‘Āmir bunlaruñ şınuğın⁹¹³ göricek hemān vazgeldi daḥı kimse gelmeye diyü dönüp kendü cemā‘atine yitmek ardınca oldu. ⁽¹²⁾ Varup yitişüp bunlara ne idüp ne kıldığın diyince yine ardlarından bir toz belürdi. Süñü yıldurmasından toz ideyin olmuşıdı. ⁽¹³⁾ Ğavğādan vuḥūş u ṭuyūr ürküp eṭrāfa ‘āleme gitmişıdı. Vaḳtî kim toz yarıldı, muşibet elçileri göründi. Ölüm ‘alā⁽¹⁴⁾ metleri belürdi ki Zeydül-Hayl çerinüñ öñine düşmiş. Verd adlu bir atı varıdı. Aña süvār olmuş ki anuñ şüheyli ⁽¹⁵⁾ yıldırım gibi adı Māni‘ dirdi. Bir çuğalı varıdı, anı geymiş ki hergiz kılıç süñü aña kār itmezdi ve yüzün girü döndürdi ⁽¹⁶⁾ ve başına bir ışık geymişıdı kim yıldırması güneşüñ gözin kamaşdurmuşıdı. Bir inlü kılıç taḳınmışıdı. Bir uzun süñü ⁽¹⁷⁾ götürüp bir büyük gürz şokunmuşıdı. Āmir göricek heybetinden bildi kim bu Zeydül-Hayl'dür. Eyitdi: “Vallāh bu Zeyd'dür. Bugün ⁽¹⁸⁾ ol gündür ki bahādur muḥanneşden seçile bizümile bunuñ ortasında bir ceng ola kim tā kıyāmete degin söylene.” didi. ⁽¹⁹⁾ Andan birkaç

⁹¹³ 260b-11 şınuğın: şanduğın

kişi esîrler üzerine koyup cenge ikdām itdiler. Dönüp gelen cemā‘ate muḳāwemet gösterdiler. İştîdiler ⁽²⁰⁾ ki Zeydül-Hayl bu şi‘ri okur: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[261a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Vakti kim ‘Āmir, Zeydül-Hayl’ün şi‘rin iştîdi, çağırdı. Eyitdi ki “Vallāh yā Zeydül⁽³⁾-Hayl! Bāṭıl ḥayāl itdün ve maḥāl fikr eyledün. Eger sen Benī Tayy ve Benī Temīm şimdiye degin ḥıfz idersen bugün saña ⁽⁴⁾ ecel şerābın içüreyin.” didi. Zeydül-Hayl eyitdi: “Yā yigit! Bahādurlardan saña kim dirler? Sen ne kişisin? Ne bunun gibi ⁽⁵⁾ söz söylersin?” didi. ‘Āmir eyitdi: “Ben ḥāmiye-yi Benī ‘Āmir’üm. Zamānumda şehāb māṭaram.” ⁹¹⁴” didi. Zeydül-Hayl gelüp ⁽⁶⁾ eyitdi ki “Sen ‘Āmir bin Ṭufeyl misin?” ‘Āmir eyitdi: “Ne‘am.” Zeydül-Hayl eyitdi: “Yā ‘Āmir! Sen kendüyi hîç medḥ itmege ⁽⁷⁾ ihtiyāc yok. Ben seni bilürin. Saña şavāb oldur ki Hindî’yi vesāyir yoldaşlarını koyasın daḥı cān kurtarmak ⁽⁸⁾ ardınca olasın.” Zeyd bu sözde idi. ‘Avret Hind’i gördi ki yiñile. İşāret itdi. Gözinden yaş yağmur gibi ⁽⁹⁾ dökülürdi. Şavt u ḥasenile çağırup kurtarmak isterdi. Zeydül-Hayl ‘avret ḥālin görüp āvāzesin işidicek dünyā ⁽¹⁰⁾ gözine karañu göründi. Gök yire düşer şandı. Andan yoldaşlarına eyitdi: “Hîç bir göz hareket itmeñ. Tā kim ben bu şeytā⁽¹¹⁾nuñ ḥaḳkından gelem.” didi. Andan ‘Āmir’ün üzerine yürüdi. ‘Āmir ḥamle itdi. Şanasın kağan arslanıdı. Ol ⁽¹²⁾ daḥı aşḥābına epsem ṭurmağa buyurmuşıdı, ḥaşmıyıla inşāf ve intişāf ğaraż idinmişıdı. Şöyle ki sādāte ‘ādetdür. ⁽¹³⁾ Andan ḥamle itdi ve bu şi‘ri okurdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** ‘Āmir bu birkaç beyti okuduḳdan soñra Zeydül-Hayl’ile ṭoḳuşdılar. Bunlaruñ ortasında ta‘nāt ⁽¹⁶⁾ ve ḍarbāt gice gündüz yanında biri gidüp geldi. Bunlaruñ cengin gören bahādurlar ‘acaba ḳaldı. Ṭavr-ı insandan çıkup ⁽¹⁷⁾ şirāne cengler eylediler. Süleymān dīvleri gibi ‘ifrîtler şavaşın itdiler. Nışf-ı nehāre degin ortalarında ceng ḳāyim oldı. ⁽¹⁸⁾ Andan Zeydül-Hayl, ‘Amr bin Ṭufeyl’e gürz urdı. Anuñ ‘aḳabinde eglenmeyüp atını mahmüzlayup

⁹¹⁴ 261a-5 māṭaram: māṭıram

üstüne sürdi. Na'ra urup ⁽¹⁹⁾ çağırdı. 'Āmir'üñ kemerbendine el urup muhkem kendüye çekdi. Zor idüp atından ayırtıldı. Esir eyleyüp hor ⁽²⁰⁾ haķır sürdi. Benī Esed'e iletüp ısmarladı. Andan yoldaşlarına varup def'i dördin katlı idüp altısın esir eyledi. ⁽²¹⁾ Biribiri ardınca deve sürer gibi sürdi. Ol kızları kurtarup girü ehline vardı. Hind'e yine yetişdüğine beşâretler ⁽²²⁾ itdiler. Atasına muştacılar gönderdiler. Andan dönüp kendü maķāmlarına giderlerdi. Zeydül-Hayl, 'Āmir'üñ sözlerin ańup ⁽²³⁾ gülerdi. Kendü işlediği işleri 'add iderdi ve bu şi'ri okurdu: **Şi'r.** [Arapça Şiir **[261b]**

⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir

Aşma'i eydür: Bu Zeydül-Hayl şi'rinden fâriğ olıcaķ Benū Esed feşāhatine taķsınler ⁽⁷⁾ itdiler. Bahādurlıķa ve kuvvet-i qalbine iķrām idüp ol zamānuñ cihān pehlivānlıķuna i'tiķād eylediler. Huṭey'i şāir ki, zıkr ⁽⁸⁾ olunmışıdı. Bu esirlerüñ birisiyidi. Zeydül-Hayl'e eyitdi: “İy yigit ki bizi esir itdüñ! Bizi ķanda iletseñ”⁹¹⁵ gerekdür ve ⁽⁹⁾ bizden ģaražuñ nedür? Ne dilersin it.” didi. Zeydül-Hayl daķı eyitdi ki “Sizi benüm ķavmüm ortasına ya'ni Benī ⁽¹⁰⁾ Nebhān'a iledürin. Size dünyāda olmaduķ 'azāblar ederin. Arpa ekdürürin. Süd zaģdururin. Deve ģüddürürin. İtmez⁽¹¹⁾ señüz boynuñuzu ururin. Ķavmüñüzi sizüñiçün acıdurayın.” didi. Huṭay'i şā'ir eyitdi: “İy yigit! Çünki biz senüñ ehl ü ⁽¹²⁾ 'ayālüñ esir itdük. Her ne cezā iderseñ müsteķiķķuz. Velākin bize zulm itme. Her birümüze kendü suçumuz miķdārınca 'azāb ⁽¹³⁾ it. Eger beni dirseñ vallāhi ben yoķsul miskīn şā'irem. Mālum az, 'ayālüm çok. Kendüzüm bilelden daķı cenge varmadum. ⁽¹⁴⁾ Hergiz bir ṭā'ifeni ģāret idüp ben anda bile bulunmadum. İllā bu kerre ki hergiz bir cüvānmerd yitişmedüm ki andan nesne⁽¹⁵⁾ cük tevaķķu' idinem. Şi're medķ kimse raģbet itmez oldu. Ġāyetde ma'işetümden incinüp 'emmüm oĝlı 'Āmir'ile çıķdum. Tā kim ⁽¹⁶⁾ faķrum derdine devā bulaydum. Bir pāre nesnecük elüme girürse anı ehlüme rızķ itmegiçün alup döneydüm. Tā ki işde ⁽¹⁷⁾ buncılayın belāya uğradum.” didi ve eyitdi

⁹¹⁵ 261b-8 iletseñ: iltesd

ki “Ben and içirem. Ol Allāh ki yeri gögi yarattı. Evümden çıkdüğüm vaktde ⁽¹⁸⁾ benüm bir yolum yoğıdı. Eger benden şi‘re medhe kanā‘at idersen sen bilürsin⁹¹⁶ ve illā biraz vakt öñdün ⁽¹⁹⁾ öldürsen de kırtul. Ben_dahı kırtulayın. Beni pinhān iletüp zaḥmet çeküp ne dirsın? Beyhüde yire günüm geçürüp ⁽²⁰⁾ neylersın?” didi. “Ol atum ki helāk itdüñ. Borca almış idüm ve üzerümdeki ‘addı alduñ. Ben şimdi hemān ⁽²¹⁾ şol elüm ayağum bağına mālīküm dahı nesnem yokdur.” didi. Andan Zeydül-Hayl’e işāret idüp bu şi‘ri inşā itdi: ⁽²²⁾ **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[262a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] ⁽⁹⁾ **Ebū ‘Ubeyde ve Aşma‘i** rivāyet iderdi ki Zeydül-Hayl bu şi‘ri işidicek geldi. Kendüyi medh idüp şā‘ir kendü kavmini ⁽¹⁰⁾ zemm itdüğine feraḥ oldı ve hem şi‘rinün ve yırların zimmetinden kórkdı. Anı āzād idüp bendüni deve bile bağışladı ⁽¹¹⁾ ve eyitdi ki “Var kavmüne haber vir. Tiz hışımların kırtarsunlar yoksa hep boyunların ururın.” didi ve eyitdi ki “Beni ⁽¹²⁾ şi‘rüm kırtardı. Eger ben cenge gelmemiş olaydum evümde bulunaydum saña çok nesne virürdüm. Şimdi hele ma‘zūr ⁽¹³⁾ tut.” didi. Cüheyne bin Ğaylem-i Yemenī eydür: Huṭey’e’i şā‘ir du‘ālar itdi. Andan ‘Āmir kıatına gelüp “Kavmüne ne ışmarlarsın?” diyü ⁽¹⁴⁾ şordı. ‘Āmir eyitdi: “Vallāh yā ibne'l-‘amm! Sen bizi kıatı ‘ārlandurduñ. Şol vaktde ki Zeyd’i ögdün, bize sögdün. ⁽¹⁵⁾ Evet sen bunda ma‘zürsın. Zīrā fakır kıışısın. Kırtulmağa bundan artuk devā yokdur. Eyü varduñ. Bu nesneyile ⁽¹⁶⁾ kırtulduñ.” didi ve eyitdi: “Var ‘Anter kıardaşıma benüm ḥālümü diyüvir. Ben ne ‘azābdayıduğumdan söyle. Evet sakın ⁽¹⁷⁾ kavmümden bu haberi kimse bilmesün. Tā ki düşmān ṭabası olmayavuz.” Şā‘ir eyitdi: “Vallāhu yā ‘Āmir! Bizi bu belāya hep ⁽¹⁸⁾ senün mālda devede ziyāde ṭama‘uñ uğratdı. Zīrā evvelde biz ḥoz deveye zafer bulup yağma kılduk idi. Beni helāk⁽¹⁹⁾den eger kanā‘at itsevüz nesne olmazıdı. Kanā‘at itmedük. Şunuñ gibi mürtekib olduk. Mehlekeye düşdük.” ⁽²⁰⁾ didi. Andan yine tiz ben size

⁹¹⁶261b-18 bilürsin: belürsin

kelām diyü va‘de idüp tağlar biliñler işüp gitdi. Ol gün idi ki ‘Anter'e buluşdı. ⁽²¹⁾ Mā-cerāyı hikāyet itdi. Şā‘ir aḥvālī şerḥ idüp fāriğ olıcaḵ ‘Anter'ün göñline od düşdi. Ğuşşalara batdı ⁽²²⁾ ki ‘Āmir'e “Bu işi hep ben itdüm. Zīrā ben andan ayrılduğum ben anı koyup kendüye tanışmayup gitdigüm andan ba‘zı ⁽²³⁾ şıḵlet⁹¹⁷ def itmek idi. illā ol_dahı belāya uğramış.” didi ve eyitdi ki “Bi-ḥamdillāhi ki saña şataşduḵ. Bizi ziyāde [262b] ⁽¹⁾ seferden ḵurtarduñ ve hem ‘Āmir'i ‘āzāb üzere bendede esīrlükde çok zamān ölmekden ḵurtarduñ.” Eyitdi: “Hemān ⁽²⁾ dön girü bizümle ḵalavuz. Ol tā Benī Nebhān'a varavuz. Sen de göresin ki ben_dahı Zeydü'l-Ḥayl'e ne iş ḵılurın ve dahı ⁽³⁾ yoldaşlarına ne işlerin dahı ‘Āmir'i nice ḵurtarurın. Teferrüc it.” didi ve eyitdi ki evvelerde ben ol Zeydü'l-Ḥayl'i işitmişidüm. ⁽⁴⁾ Anıñla bir buluşmaḵ isterdüm. Dört yañada varup ceng itmek māni‘ olurdı. Bu kerre eyü sebep oldı. Maṭlūb ḥāşıl olur.” ⁽⁵⁾ didi. **Rāvī eydür:** Huṭey’i şā‘ir ‘Anter'ün sözün işidiceḵ göñline ḵorḵu düşdi, eyitdi: “Yā mevlāyi! Sen bu ḵırḵ ḵişiyle ⁽⁶⁾ varup Benī Nebhān'ün üzerine şāḥibūñ ‘Amr'ı ḵurtarmaḵ istersin ol cebbār şeyṭānuñ elinden. Vallāhi yā veche'l-‘Arab! Ben ⁽⁷⁾ size bu bābda nesne dimezin ve dahı senünle yoldaş olmaḵ dilemezin. Zīrā eger ben bu kerrede anun eline düşem hemān helāk ⁽⁸⁾ ider yāḥuz ölince ‘āzāba giriftār eyler. Eger mecmū‘ a‘zāmıla medḥ itsem bu kerre fā‘ide olmaz.” didi ve eyitdi ki “Meger siz varup ⁽⁹⁾ bu ḵadar azacuḵ ḵişiyle gizlenüp ṭurasız. Ben varup Benī ‘Āmir'e ḥaber idem. Ba‘zı yoldaşlarıñuzda geleler yāḥuz mecmū‘-ı ⁽¹⁰⁾ ḵabīleyi nefir ‘ām idem. Büyük küçüḵ⁹¹⁸ geleler. Egerçi ‘Āmir baña vaşıyyet itdi ki hīḵ bu ḵışşa kimesneye bildürmeyem. Siz buyurursañuz ⁽¹¹⁾ iderin ve dahı ḵorḵarın anda varduğıñuzda sizün üzerüñüze ḵabīleler cem‘ ola. Ḥaṭara düşesiz.” didi. Eyitdi: “Yā veche'l-⁽¹²⁾‘Arab! Bu ne sözdür? Ol Allāh ḥaḵḵı-y-içün ki yüce tağlar yaratdı. Mekke'ye şeref verdi. Seni gitmege ḵomazın. Elbette bizümle bile gitmek ⁽¹³⁾ gereksin. Eger ihtiyāruñla giderseñ ḥoş ve illā bağlayup alup giderüz.

⁹¹⁷ 262a-23 Şıḵlet: Şaḵlet

⁹¹⁸ 262b-10 Büyük küçüḵ: Biñ küccük

Tā kim sen_dahı bizüm cengümüzi teferrüc idesin ve sen de bize ber-ā-ber ⁽¹⁴⁾ kişisin. Biz olduğumuz yirde olasin. Dirildüğümüz yirde dirilesin.” didi. Şā’ir şeyh eyitdi: “Be-ğāyet incindüğünden ki vallāhi ⁽¹⁵⁾ bugünkü gün ‘aceb gün olur? Bizüm ölümümüz bu şüm gündedür beñzer ve bu teferrüc dahı bī-ihtiyār teferrücdür ve bizüm ‘Āmir'le ⁽¹⁶⁾ seferümüz ne ‘aceb? Şüm gündeyimiş ki bunuñ gibi belāya uğraduñ. Nireye varursam ölüm bağlamakdan kırtulur degülem. Şavāb buyıdı kim ⁽¹⁷⁾ siz kendü hālünüñde olayduñuz beni hālüme koyayduñuz. Eyle tutıduñuz ki baña uğraşmadıduñuz idi.” didi. ‘Anter geldi, eyitdi: “‘Arab'ıñ ⁽¹⁸⁾ yüzişi hākkı-y-içün seni koyuvirmezsin. Tā saña Benī Nebhān'ıñ mālından devesinden oğluña kızuña yiyecek nesne virmeyince, ‘ömrüñ ⁽¹⁹⁾ oldukça ġanī kılmayınca.” didi. Andan Şeybūb'a buyurdı ki yideklerinden şā’ire bir at viridi. Hañırı hoş olup bunlaruñla ⁽²⁰⁾ gitdi. ‘Anter buña gine mällar develer virmege ‘ahd itdi ve Huṭey’e’i şāir girçi bunlaruñla giderdi. “Evet ne ola, ne olmaya?” ⁽²¹⁾ diyü fikr iderdi. “Bu kerre hemān ben ölürin.” diyü ġāh ölür cezm iderdi. Bunlaruñ hālī buyıdı. Ammā Zeydü'l-Ḥayl'e şā’iri şalıvirdü ⁽²²⁾ ginden soñra becid gidüp Benī Esed'e yetişdi. Anlaruñla iki gün turup üçüncü günde ‘avretin alup kendü yirine gitdi, vardı. ⁽²³⁾ Gördi ki kavmi cengde cidālde Benī Selīm dirler bir tā’ifeyile ki bunlaruñ üzerine gelmişler. Çok çeri-y-ile mälların tavarların **[263a]** ⁽¹⁾ almışlar. ‘Avretlerin oğlanların esir itmişler. Zeydü'l-Ḥayl bu hālī bilicek arslan añar gibi añardı. Ejdehā kıjgurdi. ‘Avret ⁽²⁾ ve esirleri üzerine müvekkel koyup kıllarını kendü ceng yarağın görüp Benī Selīm'e arslan gibi hamle itdi. Bunlaruñ ⁽³⁾ ortasına vā-veylā bırağdı. Başlar kesdi. Kıanlar dökdi. Benī Nebhān, Zeydü'l-Ḥayl irişdügin bilicek çadırlar arasından ⁽⁴⁾ çıkdılar. Helāke yakın olmuşlardı. Kıuvvet buldılar. Oğlanları kızları cemiyyetine duruşdılar. Takşir itmeyüp uruşdılar. ⁽⁵⁾ Zeydü'l-Ḥayl öyle vağtinde yetişmişidi. Henüz gice olmamışıdı kim Benī Selīm münhezim olup tağa taşa tağıldı. ⁽⁶⁾ Elllerinden māl ġanīmet ‘avretler ve kızlar kırtuldi. Zeydü'l-Ḥayl andan soñra kavminüñ uluların

cem^ç idüp bunlardan ğāyibiken ⁽⁷⁾ ne vāķi^ç olduĝın hikāyet itdi. İşidüp feraĥ oldılar. Uyandılar, geldiler. Zeydü'l-Ĥayl evvelkiden ziyāde bahādur bildiler. Zīrā Benī ⁽⁸⁾ ‘Āmir bahādurların esīr itdüĝin gördiler. ‘Āmir'üñ cebbesin vez‘in teferrüc kıldılar. Benī Selim daĥı ırte olunca ol ⁽⁹⁾ yirde cem^ç oldılar. Şabāĥ olıcaķ cenge bünyāz itdiler. İki taraıdan yine kalkdı. Süñüler deırendi. Kılıçlar uyandı. Benī ⁽¹⁰⁾ Selīm'üñ muķaddemi ki ‘Abbās bin Cābir idi. Ol sebep olmuşıdı. İkinici gündeıi cenge ki “Ben yarın Zeydü'l-Ĥayl'i deıeleyeyin. ⁽¹¹⁾ Mecnū^ç-ı ĝanīmet girü alayın.” dimişıdi. “Ben bunları temām helāk itmeyince girü ilüme dönmezın.” diyü lāf urmuşıdı. ⁽¹²⁾ Evet kendü didüĝi olmadı. Işıı gözledi. Ziyāde uğradı. Zeydü'l-Ĥayl kavmini helāk itdüĝin görüp ‘Abbās'üñ ⁽¹³⁾ ardınca olmuşıdı. Anuñ bahādurlanduĝın bilmişıdi. Āvāzından istidlāl idüp kañķı taraııda ceng itdüĝin na‘ra ⁽¹⁴⁾ sından bildi. Anuñ üzerine ĥamle kıldı. İkisi birbiri-y-ile ceng itdiler. Bir ceng ki heybetden ins ü cinn korkardı. Yirden ⁽¹⁵⁾ toıprak ürkerdi. İki taraııdan muĥtelif şancışlar oldu. Zeydü'l-Ĥayl çabukluk idüp ‘Abbās'ı göĝsinde dürtti. Süñü ⁽¹⁶⁾ bir yanından çıķdı. Benī Selīm'e gice olunca hezīmet düşdi. Taĝ ve řaĥrā yolın tıııup kaçdılar. Benī Nebĥān'a geldiler ⁽¹⁷⁾ ve ĝanīmete müstaĝraķ oldılar. Mecnū^ç-ı Zeydü'l-Ĥayl'e du‘ā itdiler.

Rāvī eydür: Mühelhel ki Zeydü'l-Ĥayl'üñ atasııdur. Qabīlenüñ ⁽¹⁸⁾ ulusııdur. Oĝlu-y-içün ⁹¹⁹ düĝün itdi. Bu işlerine feraĥ olup qabīlesinüñ ulularına ĥaber itdi. Bir ulu düĝün eyleyüp ⁽¹⁹⁾ mecnū^çın toııladı. Sādāt ve emrā kim varısa kıĝırdı. řerāblar içürüp cümlesin ser-ĥoř itdi. řafālar ⁽²⁰⁾ zevķler eyledi. Evet řabāĥ olıcaķ feraĥları teraĥ oldu. Zīrā evlerinden çıĝırış ĝalebe oldu. Mühelhil ⁹²⁰ gelüp şordı. ⁽²¹⁾ Zeydü'l-Ĥayl daĥı bu ĥāleti görüp “Ne hikāyet oldu?” diyü teftiş eyledi. “Esīrlere kaçmış.” diyü ĥaber virdiler. Hergiz “‘Aynları ⁽²²⁾ eēerleri belürmez. Gice mi kaçdılar, gündüz mi gitdiler bilinmez, bekleyeyin. Qullar daĥı hep ölmış yatır.” didiler. Zeydü'l-Ĥayl bu ĥaberi ⁽²³⁾ işidicek başından esrükluĝı gitdi. Gözleri od gözine döndi. Qullarına

⁹¹⁹ 263a-18 oĝlu-y-içün: aĝlı-y-içün

⁹²⁰ 263a-20 Mühelhil: Mühelhel

eyitdi: “Haṭṭāl eyerleñ. Ben anlara [263b] ⁽¹⁾ defʿi irişeyin anlaruñ gövdelerin bu kerre süñü ucında eskideyin. Eger menzillerine yetişdilerse daḥı.” didi. At eyerlemege ⁽²⁾ buyurduḡı kıl varup geldi. Beñzi bir dürlü olmış. Göñli kópmiş. “Nedür?” didiler. İfendi atuñ daḥı uğurlanmış bekleyen kıl ⁽³⁾ depelenmiş.” didi.

Rāvī eydür: Bu sözi işidicek teşvîş ziyāde oldı, tāsāsından yüzine ṭabancalar çaldı. İçi⁹²¹ yandugından ⁽⁴⁾ ṭurmadı. Ṭurup kılıç kuşanup⁹²² kabîle ortasına çıkdı. Kabîle halkı yükrişüp yaraḡa girdiler. Dört yaña atlular gönderdiler. Yollar ⁽⁵⁾ çaldurdılar. Hergiz eşer bulımadılar. Mecmuʿ-ı kabîle ehli atlanup ṭaḡa ṭaşa ṭaḡıldılar. Şahrāları ṭutdılar. Mühelhil⁹²³ daḥı oḡlunuñ ⁽⁶⁾ ardına düşdi. Cümle cemāʿat beş biñ kişi varıdı. Biribirin geçüp yügrüşdiler. Ṭaḡlar başına çıkup şahrālara göz ⁽⁷⁾ berkdiler. Öñlerince giden Zeydü'l-Ḥayl idi. At izin naʿl nişānın buldılar. Meger kendülerden baʿzı kimseyimiş. İlerü çıkup ⁽⁸⁾ Zeyd'e haber virdiler ki “Yā mevlāyi! Cemācim⁹²⁴ deresinde av avlarduḡ. Yundlaruñuz üzerine geldük. Gördük bizüm qavmümüzden ⁽⁹⁾ bir cemāʿat depelemişler. Hep yundlaruñuzı kıluncuḡları-y-ıla almışlar. Ol derede ṭaşdan ṭopraqdan artuḡ nesne qalmamış.” didiler. ⁽¹⁰⁾ **Aşmaʿi eydür:** Bu atlar yundlar ki zıkr olunur. İki biñden ziyāde idi. Zeydü'l-Ḥayl'üñ ve biñi atasınuñ vesāyir kabîlenüñ ⁽¹¹⁾ idi. Ol kabîle yundı çoḡlıḡla at eyülügile meşhūrlardı. Bu haberi işidicek Zeydü'l-Ḥayl'üñ çoḡını daḥı ziyāde oldı. Yüzin ⁽¹²⁾ yırttı, kanatdı. Nidüp ne eylecegin bilmezidi. Bu işi kim kılduḡın fikr idemezdi. Atası oḡlunu bu ḥāletde göricek ⁽¹³⁾ eyitdi ki “İy oḡul! Niçün nefsüñe böyle zaḡmet virürsin? Kendüziñ depelersin? Bu işi eydeni ben bilürin. Benī ʿĀmir'den ⁽¹⁴⁾ degüldür. Fāriḡ ol. Dört yaña ādem şalalum. Kabîlelerden haber bilelüm. Ḥaḡīḡate emr maʿlüm olıcaḡ bize idene biz de ne elümüzden ⁽¹⁵⁾ gelürse idevüz. Anı düşmān ṭayısı kılavuz.” didi. Zeydü'l-Ḥayl eyitdi: “Çoḡ sözi qo. Bilürem ki bu işi hemān Benī ʿĀmir

⁹²¹ 263b-3 içi: açı

⁹²² 263b-4 kuşanup: kaşanup

⁹²³ 263b-5 Mühelhil: Mühelhel

⁹²⁴ 263b-8 Cemācim: Cemācem

(16) itdi. Zîrâ anlar esîrlerin kurtarmağa gelmişlerdür. Bizi gâfil bulmuşlardır. Dügünde gavgâda görüp bunuñ gibi işler (17) kılmışlardır. O şalt kişiye bu kadar iş azdur. Büyük işlere giçesinüp süstlük adına bu çok degüldür.” didi. Andan Cemâcim⁹²⁵ (18) deresine vardılar, girdiler ki hep yundları sürmüşler, izlediler. Benî tarafına yöneldi. Ol diyâra teveccüh itdi. Zeydü'l-Ḥayl'e atasına (19) eyitdi: “Hâ gördün mi ki ben didüğümdür ki ‘Âmiriler bize ne kıldı?” Mühelhil⁹²⁶ eyitdi: “Yâ oğul! Sen eyü dimişsin. Hüb (20) fikr eylemişsin. İllâ benüm katumda şavâb oldur ki girü dönüp yirümüze varavuz. Anıñiçün bir eyü tedbîr idevüz (21) yoksa dahı ziyâde ziyâne uğraruz biz nice vechile.” didi. Bir ziyân bu kim biz anlara şimden girü yetişmezüz. Zîrâ anlar (22) bile deve fulân⁹²⁷ sürmemişlerdür. Şalt atlulardur. Bundan aldukları bu yundlar hoz uçar kuşlardır. Anlara kimse yetişmek (23) olmaz. İkinci gice yakın olmışdur. Karañuluk galebe itmege yüz tutmuşdur. Tâ ki şimdi gidevüz. Yâ bunda qalmalu olavuz. [264a] (1) Gice irişe. Helâk olmalu olavuz. Bu fikrde degüldür.” didi ve üçünci bu ki Benî ‘Âmir çok cemâ‘atdür. Ölünün bilmez bahâ⁽²⁾ durlar var. Er kişiler söylenürler. Huşûşâ Mülâ‘ibü'l-Esinne, Ğaşm⁹²⁸ bin Mâlik dahı anuñ şıñarları.” didi ve eyitdi kim (3) anlar üç kabîledür. Bu yıl bir şudan içerler ve hem Benü ‘Abs dahı anlara gelüp qonşı olmışdur. Eger şimdi varavuz. Ziyâne (4) uğraruz. Şavâb oldur ki girü dönüp yarağa girevüz. Yoldaşlar yardımcılar qaydın görevüz ve hem baña eyle gerekdür ki Tay beglerine (5) âdem gödürem. Bu mâ-cerâyı anlara dahı bildürem. Anlardan bahâdurlar isteyem. Anlara varursavuz bâri çeriyile varavuz. Tâ kim (6) maqşûdumuz taḥşîl idevüz yoksa rüsvây olursız.” didi. Zeydü'l-Ḥayl atasından utanup sözini şavâb bilüp ayasın (7) çeyniyi girü maqâmına geldi. Bu mâ-cerâdan be-ğâyet gamgîn nice olup esîrler kurtulduğın bilmezdi. ‘Âmir binü't-Ṭufeyl (8) ne olup yol bulduğın fikr idemezdi. Qulların kim öldürdi. Atların

⁹²⁵ 263b-17 Cemâcim: Cemâcem

⁹²⁶ 263b-19 Mühelhil: Mühelhel

⁹²⁷ 263b-22 fulân: falân

⁹²⁸ 264a-2 Ğaşm: Ğaşima

kim aldı bilmezdi. **Rāwī eydür:** Bu işe sebep ⁽⁹⁾ buyıdı kim ‘Anter vaqtı ki Huṭey’i şā’ire bunuñ gibi hikāyet idüp bile almışdı. Benī Nebhān tarafına tutup ol ⁽¹⁰⁾ gün gideler. Ol kavmüñ gice yakın olıcağ yakınlarına yitdiler. ‘Anter qarındaşı Şeybüb’ı göndürdi ki hālī hikāyeti ⁽¹¹⁾ nedür bile. Ne yireden varmak gerekdür? Anlar zafer necisi bulunur? Tecessüs⁹²⁹ ide. Şeybüb varup gitdi. Yarağın qaradaşı katında ⁽¹²⁾ kodı. “Ben gelince bunda gizlenüñ.” didi. Kabileye yakın vardı. Gördi ki çadırlar içi temāşācılar, kullar ve oğlanlar ⁽¹³⁾ gülüşmede, oynaşmada. Erenler, bahādurlar zevkde, şöhetde şerāb içülür küplerden. Sāzlar çalınur kim oynar kim qarşar, ⁽¹⁴⁾ mecmūc-ı ‘ālemden fāriğler. Şeybüb bu hāleti göricek fırsat vaktdür diyü sevindi. “Bu gice ‘Āmir binü’t-Ṭufeyl kırtaruram.” ⁽¹⁵⁾ diyü güvindi ve eyitdi ki “Ben bunları kırtarayın, hıç qaradaşı ceng zaḥmetine bırakmayayın. Andan şu kinārına varup kaftānın ⁽¹⁶⁾ gönlegin şeşdı ve başın kaşırlandı. Yanı üzerine yatdı. Ke-enne-hü uykudan ṭurmuş gibi kıldı kendüyi. Aḥşam ⁽¹⁷⁾ olup karañu olsun diyü gözedürdi. Kabilenüñ kızlarından birkaçı şu kinārına geldiler. Şeybüb bunlardan şordı: ⁽¹⁸⁾ “Nedür düğünüñüz mi vardır? Yoksa ‘ādetüñüz midür ki her evde şerāblar içeler, çalgılar çalınur?” Eyitdiler ki “Bizde nice ⁽¹⁹⁾ zevkler, şafālar olmasun ki bizüm bigümüz ‘ādildür. İllerümüz emīnlikdür. Huşūşā bahādurumuz fārisü’z-zamān ⁽²⁰⁾ pehlevān-ı cihān Zeydül-Hayl bin Mühelhilül⁹³⁰-Nebhānī ki anuñ ḥaqqında dimişdür Ḥassān bin Hānī: **Şi’r.** ⁽²¹⁾ [Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] **Ebū ‘Ubeyde eydür:** Şeybüb’a andan ol cāriyeler ki ḥaber şormışdı. Hindi [264b] ⁽¹⁾ bin Dāri‘ alup Zeyd evlendügin Benī ‘Āmir’e ne kılup ne eyledügin ve Benī Selīm şıyup mälların alduğın hikāyet itdiler. ⁽²⁾ Bu feraḥ anuñiçün dügin.” didiler ve eyitdiler ki “Yā yigit! N’oldı saña ki bu düğünümüzde ziyāfetümüzde şuyıla kanā‘at idersin? ⁽³⁾ Bunda şu katında ne eylersin? Gel çadırlara varalum ki anda şadağa çokdur. Üstünden ma‘lūmdur ki yol arıyasın. ⁽⁴⁾ Azıguñ azdur. Gel varalum karñuñı

⁹²⁹ 264a-11 Tecessüs: Tecessür

⁹³⁰ 264a-20 Mühelhil: Mühelhel

toyuralum. Yol azuğı virelüm.” didiler. Şeybüb eyitdi: “Yā mevālī! Ben_dahı bunuñ üzerine ⁽⁵⁾ kaçd itmişemdür. Evet bu arada yatduğum bir bâre dinlenmegicündür ki buñun iken uzakdan gitdüm. Ža‘fum dahı vardır.” ⁽⁶⁾ didi ve Zeydū'l-Ḥayl'üñ evlerin şordı. Ol kızlar göstürdiler. Kırbāların tıldurup gitdiler. Şeybüb ol arada karanu irişince ⁽⁷⁾ oldı. Andan çadırlar arasına girdi. Bir ‘aşā alup üzerine düşürdi. Ayağların ardınca sürerdi. Kabīlenüñ ⁽⁸⁾ ortasına vardı. Gördi ki ekşer ehli uyurlar. Kimsenüñ tırmağa mecālī kalmamış. Şöyle ki şā‘ir dimişdür: **Şi‘r.** ⁽⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** ⁽¹¹⁾ Vakti kim Şeybüb bu kavmi bu hālet üzerine gördi. Korkusı gitdi. Zeydū'l-Ḥayl evlerine tıgrı yürüdi. Gördi ki hālīdür. Zīrā ⁽¹²⁾ atası çadırlarında olurlardı. ‘Emmüleri ve anaları hep hizmetde idi. Şeybüb varup çadırlarda tecessür itdi ki “‘Āmir ⁽¹³⁾ ve aşhāb kandaşur göreyin.” didi. Bir çadırda ‘Āmir'i ve yoldaşlarını gördi. Üç kul ki müvekkel kemişlardı. Uyurlar, be-gāyet ⁽¹⁴⁾ ser-ḥoş olmuşlar. Çadır kapusına varup ölü gibi buldı. Be-gāyet feraḥ oldı. Hemān bildi ki maḫşūdına yetişmişdür. ‘Āmir ⁽¹⁵⁾ binü't-Ṭufeyl işitdi ki yoldaşlarına eydür: “Yā Benī ‘emmi! Eger bu gicede birimüz kesüp bizi kırtarur olsaydı hemān kırtulurduk, hiç ⁽¹⁶⁾ kimse bilmezidi.” dirdi. Hemān Şeybüb hāzır içerü girüp eyitdi: “Hā ol ipüñüz kesicek kişi geldi. Murāduñ hāşıl ⁽¹⁷⁾ idicek ādem elüñe girdi.” didi. Andan kendüyi bildürdi ve ‘Anter'üñ geldügin didi ve elleri bağıñ şeşdi. Anlara ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “Gölcük yöresine degin gidüñ. Zīrā kandaşum ‘Anter andadur. Baña muntazırdur. Yoluñuzda hergiz korkacak nesne ⁽¹⁹⁾ yokdur. Tiz tutuñ, yürüñ. Ben size arduñuzdan ayrurın. Ola kim ‘Āmir bir at taḫşil idiverem kim bunlarda eyü bedevi ⁽²⁰⁾ ler gördüm ki sāyir kabīlede yokdur.” didi. ‘Āmir eyitdi: “Yā Şeybüb! Zeyd'üñ işbu çadırında bir eyü at vardır. Haṭṭāl dirler. ⁽²¹⁾ Tengri ḥaḫḫ-y-içün dünyāda anuñ meşeli yokdur. Ben bu ‘azābda belādayiken cānum ol atıla idi.” didi. Anı anda gönderdi. Kendü ⁽²²⁾ yoldaşları-y-ıla kırtuldı. Anlar gitdükden soñra yögürüp varup ol üç kuli öldürdi. Andan ol atı tırdığı eve ⁽²³⁾ vardı. Ardından dalup içerü girdi. Gördi ki at katında bir

kul uyur. Bu dağı yanına yatup uyurlardı. Gördi ki hergiz [265a] ⁽¹⁾ uyanmaz. Def'i boğazladı. Zîrâ Şeybüb'un bir hanceri vardı ki kaderden geçkin⁹³¹ kazâdan yürken idi. Andan başı altından ⁽²⁾ bukağı⁹³² miftâhın⁹³³ alup ata yakın vardı ki ucaydı. Zeydül- Hayl atası evinden ser-hoş olup evdesine giderdi. ⁽³⁾ Tâ ki ol vakt at ahurı yanına yetişdi. Ser-hoşluğundan iki yanına yıkular. Kullar cāriyeler dört yanından tutarlar. ⁽⁴⁾ İşitdi at kişnerdibnür. Bu hareket hoş gelmeyüp eyitdi ki “Yâ mübâdir! Haţţâl'un bu gice hâli ne oldu?” didi. Şeybüb ⁽⁵⁾ çağırıp “Yâ mevlâyî! Bilmezin. Şöyle şanurın ki şusuzdur. Zîrâ nesne yemez.” didi. Ahşam şuya ilet düm. İçmedi idi. Meger ⁽⁶⁾ şimdi şu ister ola. Eger buyurursañuz çıkarın. Şuya gösterin. Hem çadır örtülerin gezdüreyin. Zîrâ çokdan binildüğü ⁽⁷⁾ yok. Eger bir pâre yuşımaşa büyüklemez.” didi. Zeydül- Hayl: “Sen bilürsin. Çıkar, gezdür. Öñüt şakla yoksa irtte ayağıñ ⁽⁸⁾ keserin.” didi. Şeybüb eyitdi: “Başum üzerine efendi. Senün başuñiçün çāk irtteye degin gezdürürin. Ben anı nice ⁽⁹⁾ sevdüğüm bilürsin.” didi. Andan soñra şabr itdi. Zeydül-Hayl evine girince ‘avret yanına varınca andan atı yidüp çıkardı. ⁽¹⁰⁾ Kimseden korkusuz çadırdan ırak ilet di. Hemāñ bindi dağı karındaşı ‘Anter'den yaña seyr itdi. Beriyyenün içine ⁽¹¹⁾ gitmişidi. Yolda nâ-gâh kimseye buluşam di. Yolu Cemācim⁹³⁴ deresine uğradı ki ol dere Benî Nebhâne bir yirdi. Anda yundlar ⁽¹²⁾ komışlardı. Dolan ilerleridi. Zeydül- Hayl'un anda yundları vardı ve sâyir kabîlenün dağı çoğıdı. Şeybüb bu yundları ⁽¹³⁾ göricek tama‘ düşdi. Gördi ki iken eyülerdür ve dere yunddan toludur. Deñiz gibi mevc urur. Nefsine eyitdi: “Vallâhu bu ⁽¹⁴⁾ ğanîmet gibi ğanîmet yokdur. Gerekdür ki ben bunları kardeşimiçün sürem. Benî ‘Abs alduğı mālâ hep yerine gele.” didi. Yortup ⁽¹⁵⁾ ‘Āmir'den öñdin yine ‘Anter katına yetişdi. Oturup hikāyeti ‘Anter'e dirken ‘Āmir irişdi. Gördi ki Şeybüb kendüden ⁽¹⁶⁾ öñdin gelmiş. ‘Āmir eyitdi: “Yâ Şeybüb! Sen degülsün. İllâ bu zamānuñ ‘ifrîti meger

⁹³¹ 265a-1 geçkin: geçegen

⁹³² 265a-2 bukağı: bağağı

⁹³³ 265a-2 miftâhın: meftâhın

⁹³⁴ 265a-11 Cemācim: Cemācem

uçarsın. Ola ki bizden öñdin ⁽¹⁷⁾ geldüñ diyü teftiş itdi.” Şeybüb eyitdi: “Ben Haṭṭāl arkaşında idüm. Andan ötüri sizden öñdin geldüm ve ol ⁽¹⁸⁾ kulları daḥı boğazladum.” didi. Zeydü'l-Ḥayl'ile mā-cerāsın didi. ‘Āmir binü't-Ṭufeyl geldi. Eyitdi ki “Yā Şeybüb! ⁽¹⁹⁾ Cezākellāhu ‘anni ḥayrān, sen beni kurtarduñ. Maḫşūduma yetişdürdüñ.” didi ve eyitdi: “Yā Şeybüb! Ṭotalum ki ben bu ata ⁽²⁰⁾ benüm sāyir yoldaşlarumuñ ḥālī ne olısdur? Ne bunlar?” didi. Ol vaḫtde Şeybüb girdügi kaşırkaları diyüvirdi ⁽²¹⁾ ve vaşfında mübālağa itdi ve eyitdi ki “Korḫdum. Siz Benī Nebhān'dan ādem uyup yetişmekden yoksa hep sürer, getürürdüm.” ⁽²²⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “Veyleke yā Şeybüb! Ol bizüm kardaşumuz ‘Āmir'e şol kadar iş itdi. Biz anı şöyle koyalum, gidelüm.” ⁽²³⁾ didi. Şeybüb eyitdi ki “Benüm katumda şavāb oldur ki hemān dönüp gidesiz yoksa ṭama‘ sizi ziyāde uğradur. [265b] ⁽¹⁾ Bende düşürür. Üzerüñüze ‘Arab üşürür. Cānuñuzı kurtarmaḫda zaḫmet çekersiz. Ġanīmet daḥı kalur. Şoñra peşimān olur⁽²⁾sız.” didi. Huṭey’e’i şā‘ır daḥı “Vallāḥi Şeybüb gerçək söyler.” diyüvirdi. “Ben Zeydü'l- Ḥayl'i bilürin. Şabāḥ olıcaḫ ki ⁽³⁾ ol bu işe vāḫıf ola. Göresiz ne kadar kişi divşürüp bizüm ardumuza uya ve daḥı Benī Ṭay'dan nice cemā‘at bile ⁽⁴⁾ alup bizüm üzerümüze gelüp diyārumuzı ḥārāb ide.” didi ve “Atası Mūhelhil⁹³⁵ ulu kişidür. Hep kavmi anuñ ⁽⁵⁾ emrine muṭī‘lerdür bu diyārda.” didi ve eyitdi: “Biz şabāḥ olunca kendü yirümüze varmaḫ geregüz. Andan şoñra ‘ālem ⁽⁶⁾ ehli-y-ile gelürse ol bize zafer bulmaz.” didi. **Rāvī eydür:** ‘Anter bu sözi işidicek karındaşı Şeybüb'a eyitdi ki ⁽⁷⁾ “Şimdi bu sözi ḫo. Gel bizümile yundlara var, sürelüm. Hemān dönüp kendü diyārumuza gidelüm. Eger kimse ⁽⁸⁾ bize uyarsa anı görevüz.” didi. **Aşma‘i eydür:** Ol vaḫt Şeybüb baş göz üzerine diyü tevāzu‘lar itdi. Öñlerince ⁽⁹⁾ yüriyüp yolu gösterivirdi. Gicenüñ yarusı geçmedin ol dereye vardılar. Üç yanından üç bölük olup ⁽¹⁰⁾ ulaşdılar. Tā kim bir kimse çıḫup ḥaber itmelü olmaya. Fi'l-cümle yundlar üzerine ḥamle idüp begci kulları öldürdiler ve daḥı ⁽¹¹⁾

⁹³⁵ 265b-4 Mūhelhil: Mūhelhel

kimi buldılarsa depelediler. Yundları sürüp kendü yirlerine şahrâ kenârlarından yetişmek ardınca oldılar. Şeybüb önlerinden, ⁽¹²⁾ ardlarından yol çalar, haber cüstelerdi.⁹³⁶ Şabâh olıcağ kendü yirlerine yakın oldılar. Bâri kimse yetişmekden emîn ⁽¹³⁾ oldılar. Şeybüb bunlara selâmetlik muştuladı ve eyitdi ki “Tedbîrile bir maşşûda vâşıl olur ki biñ ceng ⁽¹⁴⁾ ile olmaz.” didi ve bunlar bu hâl üzerine giderlerdi. Ammâ Zeydül-Hayl hâline geldük. **Râvî eydür:** Zeydül-Hayl ⁽¹⁵⁾ dahı gice yarusı gecince aşhâbları ile girü evine varup atası-y-ıla meşveretile emîn olmuşıdı. Evet yüreginde od ⁽¹⁶⁾ yanardı. ‘Arab kabîlelerine âdem gönderüp Benî Tay’dan Benî ‘Âmir üzerine varmağa yardım istedi. Vesâyir kabîlelerden ⁽¹⁷⁾ er çıkarup çeri yaraqlandurdi. Bunlaruñ hâli bu ammâ ‘Âmir’ile ‘Anter’uñ hâli bu ki atları yundları sürüp maşâmlarına ⁽¹⁸⁾ geldiler. ‘Anter ‘Able’ye çokdan müştâkıdı. İçinde odı yanup ‘ışkı hareket itmışıdı. Muhabbet tamarı deprenmişıdı. ⁽¹⁹⁾ Her-bâr⁹³⁷ ki şimşek yalaburdi. Yâ ol taraftan yil eserdi. Anı añup işbu şi‘rleri okurdi ve eydür⁽²⁰⁾ di: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] **Şâhib-i hadîs eydür:** Andan seyrde ikdâm idüp gitdiler. Şuña degin ki yirlerine yitdiler. ‘Anter çadırların görem dimezdi. **[266a]** ⁽¹⁾ Gördi ki ‘âlemler belürdi. ‘Anter’uñ şevki ziyâde oldı. Vakti kim evine inüp ‘Able’nüñ üzerine girdi, gördi ⁽²⁾ bedr aya beñzer. Kucaqladı ve öpdi. Bağrına başdı. Hâlınden hâtırından şordı. Benî ‘Âmir yirinde turmasından incindüğinden ⁽³⁾ ve incinmedüğinden teftiş itdi. Ol eyitdi ki “Vallâhi yâ ibne'l-‘amm! Hîç nesneden incinmedüm. Korkmadum ve zevkden şafâdan hâli ⁽⁴⁾ olmadum. Dâyim ‘Âmir binü’t-Tufeyl anası Keyşe baña yoldaşıdı. Mecmû‘-ı nesneden anuñ sebebi-y-ile berîdüm.” didi ve eyitdi ki “Ammâ Benü ‘Abs’den ⁽⁵⁾ şorarsañ anlardan eşer kalmadı. Düreyd binü’s-Şimma⁹³⁸ anlaruñ adın ‘âlemden götürdi. Üç gündür ki her gün bunda kişi göndürdüler ⁽⁶⁾ ve baña Melik Kays’dan bir

⁹³⁶ 265b-12 cüstelerdi: cüsnelerdi

⁹³⁷ 265b-19 şişmek yalaburdi: i

⁹³⁸ 266a-5 Şimma: Şamma

cemā‘at kişi geldi. Senden şorarlardı. Ben nevmizlik haberin göndürdüm ki vallāhi bilmez in kanda ⁽⁷⁾ gitmişdür? Hemān anı bilürüz ki bunda süci yükile develer gönderdi. Kendü belürmedi. İştüdüm. Yā ebe'l-fevāris ki anlaruñ ⁽⁸⁾ hālleri be-ğāyet düşvārimış. ‘Amāre⁹³⁹ esir olmışdur. Düreyd anı aşmak istemiş. Benī ‘Abs'den fāriğ olıcağ and içmiş ki Benī ⁽⁹⁾ Ziyād'dan kimsesi sağ komaya. Bunuñ gibi işe sebep olduklarıçün.” didi. ‘Anter eyitdi: “Ben bilürin ki anlaruñ şümlığı Melik Kays'ı ⁽¹⁰⁾ ve kardaşlarını dağı belāya uğratsa gerekdür. Ammā baña ādem göndürdükleri ne olur ola. Ben hod anlardan degülin. Anlar benden ⁽¹¹⁾ degüldür. Hışımlıktan kavümlükden dağı anlaruñıla benüm ortamda nesne kalmamışdur. Zīrā anlar nesebüme rāzī olmazlar. Benī ⁽¹²⁾ kovdukları kulağlarından ifrāz itdügümüçün idi. Şimdi ne vechile ādem göndürdiler ola. Utanmazlar mı ki?” didi. Andan ‘emmüsi ⁽¹³⁾ kızı katında oturup göñlin eglerdi. Odın söyündürdi. Aña nazar iderdi. Ferağ olurdu.

Aşma‘i eydür: ⁽¹⁴⁾ Bu ‘Anter hālidür. Ammā Benī ‘Abs hāli ve anlaruñ ‘Anter gāyibiken olan mā-cerāsı ‘aceb kışşadur. Zīrā anlar işitdiler ki “Düreyd ⁽¹⁵⁾ ‘Amāre'nün⁹⁴⁰ dürtmesinden ölmemiş. Kabileler cem‘ idüp Benī ‘Abs'den kardaşınıñ ki ‘Abdullāh'dur kanın taleb ide gelürmiş.” ⁽¹⁶⁾ didiler. Benü ‘Abs bu bābda fikr itdiler, inanmadılar. Cāsüz gönderüp Benī Cüşem'den⁹⁴¹ haber bilmek dilediler ki Düreyd sağ mıdur, degüldür? ⁽¹⁷⁾ Üç kul gönderdi. Melik Kays kendü kullarından anlara tiz gelüñ diyü ısmarladı ve Rebī‘ dağı tiz gelmekde mübālağa itdi. ⁽¹⁸⁾ Bir nice gün gāyib oldılar. Girü geldiler. Düreyd'ün sağlığından ve kabileler cem‘ itdüğinden haber virdiler. On biş biñ kişi cem‘ ⁽¹⁹⁾ idüp māl u deve tama‘içün o yandan gayrı bunları isteyü gitdüğün didiler ve Lakīṭ bin Zūrāre'ye bitı yazduğın ki “Gel benümile ⁽²⁰⁾ Benī ‘Abs'e bile varalum ki şimdi anlar Benī ‘Āmir üzerinde olurlar. Tā kim yirlerin yıkavuz. Anlardan intikāmumuz alavuz. Kabāyil-i ⁽²¹⁾ ‘Arab

⁹³⁹ 266a-8 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁹⁴⁰ 266a-15 ‘Amāre'nün: ‘Ammāre'nün

⁹⁴¹ 266a-16 Cüşem'den: Çeşim'den

ortasında ‘ār ʔonın geymeyevüz.” didiler. Melik ʔays bu sözi işidicek müteḥayyir oldu. ʔavminüñ uluların divşirüp ⁽²²⁾ ḥaber virdi, eyitdi: “Yā Benī ‘emm! Bu on biş biñ atlu beri gelür. Anlaruñ arasında Düreyd bin Şimma⁹⁴² ve Sübeyc binü'l-Hāriş gibi kişi ⁽²³⁾ var. Eger biz bu bābda bir eyü tedbīr itmesevüz helāk oluruz. Ḥorluğa yetişürüz.” didi. Cāsūsularuñ ba‘zısı eyitdiler: [266b] ⁽¹⁾ “Yā melik! Sübeyc bin Hāriş mecrūḥdur. Şayru yatur. Yarasından incinüp girü dönmiş Düreyd'ile bile gelmemiş. Meger biş yüz atluyla ⁽²⁾ ğazāya gitmiş imiş. Melik Deyyān bin Ma‘mer ki Arz-ı ‘Anber şāḥibdür. Anları ğāret idüp mālın devesin almış biş biñ kişi ⁽³⁾ yetişüp ili ḳovmak istemişler. Başarımamışlar. Çoĝın öldürmüş, bahādurlarından ḥayli helāk itmiş. Kendü daḥı ⁽⁴⁾ üç yirde yaralı olmuş. ʔayın atası Düreyd'ile şimdi şöyle ḳul itmiş ki ḥoş olıcaḳ gele yetişe.” Melik ʔays eyitdi: “Allāh şifā ⁽⁵⁾ virmeye. Anuñ yüzün bize göstermeye. Zīrā ol yavuz ğarīmdür. Nesneden ḳayurur ādem degüldür. Bu bir belāyıdı ki Tengri ʔa‘āla ⁽⁶⁾ anı bizüm üzerümüzden götürmişdür. Girü ḳalanında tedbīr idelüm.” didi. Rebīc eyitdi: “Tedbīr anlara ne ola. Hemān çāresi evümüz ⁽⁷⁾ üzerinde ölmekdür. Üzerümüzden düşman defc itmekde sa‘y itmekdür.” didi ve eyitdi ki “Evet Benī ‘Āmir'üñ fikrleri nedür bilsevüz ⁽⁸⁾ bize yardum iderler mi? Yoksa fāriĝler midür?” didi. Melik ʔays eyitdi: “Ben Benī ‘Āmir'i bilürin, hīç anlara kimse göndermek ḥācet ⁽⁹⁾ degül. Anlar bize sāyir düşmanlarımızdan şa‘bdur. Eger ellerinden geleydi bizi yarına ḳomayalardı. Evet benüm ḳatumda şavāb ⁽¹⁰⁾ oldur ki biz yaraĝumuzıla olup gözcü ḳoyavuz. Düreyd gelmezden öñdin ḳaydumuz görevüz. Ceng olmadın yaraḳlanavuz. Zīrā ben ⁽¹¹⁾ anları bilürin ki Düreyd bunda gelmelü olıcaḳ anlara ilçi göndürür. Bizüm ḥaḳḳumuzda bir tedbīr iderler. Bizi bu aradan ḳalc itmegi ⁽¹²⁾ bir ʔariḳ bilürler.” didi. Andan Melik ʔays ceng yaraĝın görmek ardınca oldu. Bir eve girüp melül maḥzūn bu bābda fikr iderdi. ⁽¹³⁾ **Rāwī eydür:** Düreyd bu zıkr gibi çeri-y-ile ve şādıḳ himmetile ve bir ‘azmile ki eger ʔaĝa ʔoĝrı

⁹⁴² 266a-22 Şimma: Şamme

tutsa yıkılaydı. Vaḳtī kim kendü yirinden ⁽¹⁴⁾ ırak oldu, leşkeriniñ çokluğın gördi feraḥ oldu. Seyrde cidd idüp giderdi. arındaşı ‘Abdullāh’ı yād idüp anuñ öldüğün zıkr ⁽¹⁵⁾ iderdi. Benī Ziyād anı depelediler diyü ağıardı ve bu şi‘ri okurdu: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir] **Şāḥib-i Ḥadiṣ eydür:** Düreyd bu deñiz gibi çeriyle urmayup gitdi. Yerine üç ⁽¹⁹⁾ g  nl  k mi  d  r   kalıcak arındaşı Ḥ  lid'e eyitdi ki “Sen bu çerin  n ba   olup aheste aheste gel. Ben Aḥv    bin Ca‘fer ki Ben   ⁽²⁰⁾   mir'  n ulusıdur. Anı varup ziy  ret ideyin. Ben   ‘Abs'den   orayın. ‘Arab'dan anlaru   yardımcısı kimd  r g  reyin. Ben  m ⁽²¹⁾ varduğumdan ḥaberi var mı, yok mı bileyin daḥı anlar ned  r g  reyin. Anları ben hel  k eylememe incin  r mi? R  z   mıdur? Ḥaber bileyin. ⁽²²⁾ Z  r   Melik Nu‘m  n, Ben   ‘Abs'i anlara    marlamı  dur. Ḥa    at ḥ  li cengden    din v    f olayın. T   ‘emm  m oğlanlarına kimse ⁽²³⁾ ‘it  b etmel   olmaya.” Andan     ra on bah  dur alup gerges gibi     lerine d    p Ben   ‘  mir'e gitdi. Bir g  n iki g  n gitdi. **[267a]** ⁽¹⁾    nci g  n Ben   ‘  mir'e yitdi. Ne i  ı varduğın ilden gizlerdi. Ben   ‘  mir'e yak  n varıcak at ayağı   v  z  n     tdiler. ⁽²⁾ Erenler   v  zesin ḥiss itdiler. Ḥaber bilmege yara  lanup cenge i  d  m itdiler. A    b   D  reyd'  n   vresine dirildiler. Meger ol ⁽³⁾ atlular Ben   ‘Abs'den y  z ki  i idi. Ba  ları Reb  ‘ bin Ziy  d idi ki ays'  n vez  rid  r. Ol va  t   ki Melik ays anu  n  la ⁽⁴⁾ me    eret itdi. D  reyd ḥa    ında ays eyitdi: “  av  b oldur ki sen aravul olas  n. Ben   Hev  zin ve Ben   ‘  mir   araflar  n giceler ⁽⁵⁾ bekleyesin. T   kim a  nsuz  n yağmacı g  nd  r  p m  lumuz almalu olmayalar.” didi. Reb   bin Ziy  d eyitdi: “Bu i   ben  m boynuma, ⁽⁶⁾ ben ba  ar  n.” Andan bah  durlardan y  z ki  i alup yollar   beklemeye gitmi  sidi. **R  v   eyd  r:** Reb  ‘ bah  durlardan nice kez zıkr ⁽⁷⁾ ol  nmı  dur. Tedb  rde ḥ  lede ḥoz l  -n  z  ridi. Uzun boylu ya    ı yağr  nlu ki  i-y-idi. Ol va  tde degin ceng tedb  r anu  n ⁽⁸⁾ i  iyidi. Ol g  ce D  reyd'e bulu  dı.⁹⁴³ Meger bir b  re r    at olmağı    n inmi  lerdi. G  rdiler ki bir  ak   tlular sev  d   bil  r. A    b   ⁽⁹⁾ eyitdi: “G  m  n  m budur ki atlular

⁹⁴³ 267a-8 bulu  dı: bek  sidi

Düreyd'in, Benî 'Âmir'e gider. Tâ kim haber bileler. Siz tûruñ ben gelince nedür göreyin.” diyü ⁽¹⁰⁾ atını ilerü sürdi. Yakın varıcağ kaçd itdi ki kimdensiz? Ne kabiledensiz?” diyeyidi. Düreyd benden öñürdüp çağırđı: ⁽¹¹⁾ “Nesiz? Ne kişilersiz? Gicede kaçca gidersiz? Başñaz sağiken bize haber virüñ.” didi. Rebî' bu sözi işidicek şek ⁽¹²⁾ itdi ki bu Düreyd âvâzesi midür? Yoksa ğayrı kişi midür?” Eyitdi ki “Yâ veche'l-'Arab! Benî 'Âmir'den bir cemâ'atüz. Benî Hevâzin ⁽¹³⁾ ulusı Düreyd gelür.” didiler. “İstikbâle giderüz. Anı Benî 'Abs üzerine varmağa kındururuz. Tâ kim anlaruñ zahmetin ⁽¹⁴⁾ bizüm üzerümüzden götüre. Benî 'Abs bu kışşa(y)ı yakında işitmişlerdür. İstedükleri vaktde bizüm ulumuz Ahvaş bin ⁽¹⁵⁾ Ca'fer'e âdem gönderüp yardım istemişlerdür. Ol dağı ben 'Arab'uñ ulusı pîr u pîş kademi Düreyd'e muķâbele ider miyin? Sizi ⁽¹⁶⁾ anuñ üzerine ihtiyâr ider miyin? Ben ne kılsam gerekdür. Bir kişi ki kardaşı kanın taleb ider ola. Ben ne itsem gerekdür? Varuñ ⁽¹⁷⁾ siz kendü başuñuz yarağın görüñ. Ben ol ortaya girmezin.” didi. “Anlar dağı bizden yardım bulmaduklarından soñra arz-ı 'Irāk'a ⁽¹⁸⁾ gitmege müşâveret itmişler. Anda Nu'mân gölgesinde hoş geçmek fikr eylemişler. Şundan öñdin ki Raḥā'u'l-Ḥarb Düreyd anlara ⁽¹⁹⁾ 'Arab cemâ'ati[yi]le irişe.” Ahvaş bin Ca'fer bu hikâyeti işidicek 'Arab uluların cem' idüp eyitdi ki “İy 'emmüm oğlanları! Ben bilürem ki ⁽²⁰⁾ bizüm pîrümüz Düreyd hemâñ ol taķdîrce kuru zahmet çeker. Anuñ bunda gelüp bunları kal' itdüğinden bizüm katı ⁽²¹⁾ şafâmuz varıdı. Zîrâ bizüm anlaruñ üzerinde kanumuz vardur. Eger Nu'mân'dan korkmayayıdum ve kendü baña bunları ⁽²²⁾ işmarlamamış olayıdı bizüm ulumuz Düreyd yetişmezden öñdün ben bunları kurt kuş rızkın iderdüm.” didi. Evet ⁽²³⁾ şavâb oldur ki biz şabr idevüz. Târeḥā'u'l-Ḥarb gelüp bunlaruñla cenge başlayınca ol vakt biz⁹⁴⁴ dağı intikâmumuz alavuz. [267b] ⁽¹⁾ Andan karındaşı Tîrād'ıla bizi ki yüz atlu oluruz.” İstikbâle gönderdi ve eyitdi: “Şabāḥ olunca uzak yir gidüñ. ⁽²⁾ Tâ sizi Benî 'Abs bulmaya.

⁹⁴⁴ 267a-23 zahmet: i

Haberüñüz anlara ma'lûm olmaya.” didi. Her anda kim ‘Arab ulusu Düreyd'e buluşasız. Tîz yürümege ⁽³⁾ ınduruñ. İken eglenmesün. Tâ kim maķşûd fevt olmalı olmaya.” didi. İşde biz dağı gördüğünüleyin sa'y idüp ⁽⁴⁾ atı giderüz. Sizler kimlersiz? anğı ‘Arab'dansız? Haber virüñ.” didi ve “Bu arañuda anca gidersiz? Kimi istersiz? Söylen.” didi. ⁽⁵⁾ Düreyd Rebî'üñ sözlerin işidicek ferağ olup eyitdi ki “Yâ ‘Âmir! Saña beşâret olsun ki yoluñ yakın oldu. Ol ⁽⁶⁾ sizi göndürdükleri kişı ki Düreyd'dür. Ol binen çeri dağı ardumca geliğurur. Benî ‘Abs'e ol çeriyle oğunsam gerekdür. Eger Nu'mân ⁽⁷⁾ kendüde bile olursa mecmû'-ı Hıorasân ehlin ığursa eger size bu yakında buluşmasavuz sizi girü dönüp avmüme iledürdüm. ⁽⁸⁾ Evet çok zağmet çekdük. ‘Abeş olmasun, varup ‘emmoğlı Ağvaş bin Ca'fer'i ziyâret idelüm. Zîrâ anuñ ziyâreti ⁽⁹⁾ bize vâcibdür. Belki farz u ‘ayndur.” didi ve dağı varup şahibüñüz Tîrâd'a beni haber virüñ.” didi. Tâ kim bizümile bile ⁽¹⁰⁾ düne varup düşmanuñ helâkine tedbîr idevüz.” didi. **Ebû ‘Ubeyde** eydür: Ol vağt Rebî' dönüp cemâ'atine çağırdı ⁽¹¹⁾ ki “Yâ ibne ‘emmi! Size beşâret olsun ki bu kişı Düreyd binü'-Şimma'dur.” ⁹⁴⁵ Seyyidü'l-‘Arab Ağvaş bin Ca'fer'i ziyâret itmege gide⁽¹²⁾yorur. Benî ‘Abs'den bir kişı omamağa iğdâm itmiş diyü çağırdı. Tâ şuna degin mübâlağalar itdi ki Benî ‘Abs aziyyeye vâķıf ⁽¹³⁾ oldılar, geldiler. Eyitdi ki “Bu Düreyd'miş. On atlusı bilesince var. Benî ‘Âmir'e gideyorur. Tâ kim bizüm eşerümüz al' itmege ⁽¹⁴⁾ tedbîr ideler. Ehlümüz ‘ayâlümüz esîr itmege ħîle eyleyeler. Anuñıla benüm ortamda bunuñ mâ-cerâ oldu diyü ħikâyet idi⁽¹⁵⁾virdi. Kendünüñ anı alduğın didi ve eyitdi ki “Şavâb oldur ki bir yigirmi miğdârunuz buluşduğumuz vağtin yayağ olup ⁽¹⁶⁾ aña ferağ izğâr idesiz. Andan şoñra girü alanumuz üzerine ħamle idevüz. Hemân ele getürevüz ve eger ol bizi bilicek ⁽¹⁷⁾ olursa ki düşmânlaruz. Mümkin degüldür ki biz andan nesne tağşîl idevüz. Ben bunu bilürin ki anuñıla kimse muğavemet edicek⁽¹⁸⁾leyin degüldür. Hâ'ü'l-Harb didükleri aña vâķi'dür. Eger biz

⁹⁴⁵ 267b-11 Şimma'dur: Şamme'dür

şimdi kendümüzi izhâr edecek olursavuz bize eṭrāfdan ⁽¹⁹⁾ ‘Arab üşürür. Rüs-vâylık olur. Bu yirde kimsemüz yokdur.” didi. Rebî’üñ sözün işidicek bunlar eyitdiler: “Vallâhi girçek ⁽²⁰⁾ söyledüñ. Olacak iş oldur.” didiler. Andan soñra biz cemā‘at yayağ olup Düreyd’e döstlük izhâr ider. Dirilüp karşı ⁽²¹⁾ yürüdiler. Vaktî kim Rebî’ bu hâleti gördi ki Düreyd dahı kaçup kırtulsa olmaz. Pîre “koman.” diyü işâret itdi. Defî ⁽²²⁾ atını çaldılar. Andan soñra “Yâ li‘abs! Yâ li‘abs!” diyü çığırışdılar. Düreyd bunu işidicek kılıcın çıkarmağa iḳdām itdi. Rebî’ ⁽²³⁾ irişüp atını depeledi. Esîr idüp muḥkem bağladı. Bâḳi Benî ‘Abs katında olan kişilerüñ için depelediler. Dükelisın [268a] ⁽¹⁾ atlara yükledüp yurtlarına gelmege iḳdām itdiler. Ceza‘uṭ-Ṭavvāf’a yakın gelicek Rebî’, Ḳays’a kişi gönderdi. Düreyd’ile mā-cerāsın ⁽²⁾ bildürdi. Melik Ḳays’a bu haber vâşıl olıcak be-ğāyet feraḥ oldı. Ḳardaşları-y-ıla qarşulayı çıḳdı. Andan Benü ⁽³⁾ Ziyād dahı ḳardaşları-y-içün qarşu çıḳdılar. Ḳabile içine feraḥ ṭoldı. Ulu kici çadırlara çıḳdılar. Rebî’üñ işine medḥler ⁽⁴⁾ itdiler. Melik Ḳays, Rebî’e buluşıcaḳ eyitdi ki “Yâ ibne’l-‘amm! Bunuñ gibi işile maḳşûda vâşıl olur. Eger bu olmasa bunu ⁽⁵⁾ bu çeri ṭutamayaydı ve şimdi Benî Hevâzin’üñ ve Benî Cüşem’üñ⁹⁴⁶ başların ṭutduḳ. Ayaḡına i‘tibār yokdur.” didi. Düreyd ⁽⁶⁾ bu sözi işidicek eyitdi ki “Yâ Ḳays! Eger beni öldürmek isterseñ öldür. Eger aşmak isterseñ aş. Ölüm şerbetin ⁽⁷⁾ içmek ḳatı âsāndur. Zîrā ben üç yüz yıldur ki dünyāda yürürin. Gündüzden giceden uşandum. Evet ben bilürem ⁽⁸⁾ ki benden soñra senüñ ‘aynūñ eşerüñ ḳomazlar. Zîrā benüm ardumca ḳarındaşum Ḥālîd geleyorur. On biş biñ erile ⁽⁹⁾ ḳoḳınuñ sizde ḳadîmden ḳalmış intikāmı var andan soñra güyegüm Sübey’ binü’l-Ḥārîş gelür ki anlaruñ işlerin ⁽¹⁰⁾ bilürsiz. Andan soñra Laḳîṭ bin Zürāre sizi ṭaleb ider. Her birisine muḳābil biş yüz atluñuz yokdur.” didi ⁽¹¹⁾ ve eyitdi ki “Şavāb benüm ḳatumda oldur ki beni depeleyesiz ve yoldaşlarımı öldürüp intikāmuñuz alıḳoyasız.” didi. **Aşma’i eydür:** ⁽¹²⁾ Ḳays bu sözi işidicek bildi ki Düreyd cebbār kişidür. Ölmekden

⁹⁴⁶ 268a-5 Cüşem’üñ: Çeşm’üñ

dirilmekten derdi yokdur. Eyitdi ki “Ben seni şimdi ⁽¹³⁾ depelemezin. Belki ol kabîleler ki sen bizi anlaruñla korkudursañ anlar geldüğinden soñra ben saña idecegüm bilürem.” didi. ⁽¹⁴⁾ Andan soñra anları bir çadıra koyup üzerlerine mü’ekkeller kodılar. Melik Qays ‘emmüsi oğlanlarına eyitdi ki “İy ‘emm oğlanları! ⁽¹⁵⁾ Benüm katumda şavāb oldur ki bugünden yaraqlanup düşmāna qarşu çıkavuz. Tozları belüricek iki bölük olup bir bölüğümüz ⁽¹⁶⁾ “Yā āl-i ‘Āmir!” diyü çağırışup bir bölüğümüz “Yā āl-i ‘Abs!” diyü çağıraşavuz. Tā şöyle şanalar kim “Benī ‘Āmir bize konşuluk idüp ⁽¹⁷⁾ mu‘āvenet itmişdür. Düreyd'i ziyārete geldügi yirde dutmışlardur.” diyeler. Benī Cüşem'ile⁹⁴⁷ bizüm ortamuzda ilerü zamānda ⁽¹⁸⁾ olan erenler işi gibi işler ola. Zīrā ol işlerde ikdām itmek erenlerüñ mertebesin yüceldür. Kim ki havādîşden korksa ⁽¹⁹⁾ anun menzilesi il içinde alçaq olur.” didi. **Sāhib-i Hadîş eydür:** Vakti kim Rebī‘ bu sözi işitdi. “Vallāhi ⁽²⁰⁾ yā melik! Rāst söyledüñ. Şavāb fikrūñ var.” didi. Ne dilerseñ işle. Maqşūduña vāşıl ol. Nuşret zafer hāşıl ⁽²¹⁾ it. ‘Arab uluları hoz ‘Anter'i bizümile bile şanurlar. Biz hod ‘Anter'den beri olmuşuz.” didi. Ol vakt ⁽²²⁾ Qays bahādurlarına kullar gönderdi. Ceng yarağına emr eyledi. Cebe çuqal geyüp hāzır oldılar. Şabāh olıcaq meydāna ⁽²³⁾ dirildiler. Şaflar bölükler düzetdiler. Tağ şahrāyı at şüheyli kılıç ziyāsı tutdı. Erenler āvāzesi yedinci kat göge [268b] ⁽¹⁾ çıkdı. Melik Qays kendü hışımların cem‘ idüp bir şaf kıldı. Kendü aralarında oldı. Rebī‘ dahı ancılayın itdi. Fi'l-cümle ⁽²⁾ mecmū‘-ı kişi ikdām idüp ‘avret oğlan şaklamağa dahı kimse az qaldı. Üç biñ kişi miqdār olup arslanlar ⁽³⁾ gibi gitdiler. Mevc gibi aqdılar. Buñlaruñ seyri katı degülidi, işitmişlerdi. Düreyd'den ki ol gün çeri bunlara yetişür. Yā dahı ⁽⁴⁾ yarındası evvelki ittifāqları üzerine iki bölük oldılar. Tā kim maqşūdların hāşıl iderlerdi. Evet bu hālile karañulık ⁽⁵⁾ irişince gitdiler, hiç eşerden gubārdan nesne belürmedi. Melik Qays eyitdi: “Yā Rebī‘! Ellere yürümege emr eyle. “Zīrā ne kadar ki ⁽⁶⁾ evden ‘avretten ırağ olavuz. Anlarda havf ziyāde olur.

⁹⁴⁷ 268a-17 Cüşem'ile: Çeşm'ile

Eger bunların katı korkuları olmasa bizi isteyü gelürlerdi.” dimezler. ⁽⁷⁾ Pes Rebî‘ çerinüñ öñine düşüp sâyir halk ardınca gitdiler. Bunların ol iki konağı yürüen ata ancak bir günlük yolıdı. ⁽⁸⁾ Andan ol arada gicelediler. İrte olunca fikirde tedbîrde oldılar. İrte olup gün ‘alemlerini tağlar başını dikicek ⁽⁹⁾ karañuluk leşkeri üzerine nûr u ziyâ okın şayıcak gördiler ki bir taraftan toz belürdi. Yirden göge direk olup ⁽¹⁰⁾ erenler âvâzesi atlar gürüldüsi ‘âlemi dutdı. Süñüler yalabıması güneşüñ gözünü kamaşdurdı. Bir çeri ki yiri gögi taldur⁽¹¹⁾ mışıdı. **Şâhib-i hadîs** eydür: Melik Kays bu hâli göricek eyitdi: “Vallâhi bu a‘dâ bölügidür ki umarduñuz.” didi. ⁽¹²⁾ Andan ba‘zı bahâdurlara atuñuz depredüñ. Haber bilüñ.” diyü buyurdı. Bir atlu çıkup bir sâ‘at geçmedin girü geldi. ⁽¹³⁾ Kays: “Haber nedür?” diyü şordı: “Haber mübârek.” diyü cevâb virdi ve eyitdi ki “Ben bundan gidüp ki vardum. Ol toz ⁽¹⁴⁾ altına girdüm. Haber şormağa bir kişi isterdüm. Gördüm ki bir yaralı kişi gelür. Şahrâ etrâfına gitmek diler. Didüm kim “Yâ veche’l⁽¹⁵⁾-‘Arab! Halüñ nedür? Bu gelen tâyife kimlerdür? Sizüñ ortañuzda bu deñlü ceng neden oldı?” didüm şordum. Eyitdi ki ⁽¹⁶⁾ “Yâ yigit! Hiç benüm hâlümde şormalu degüldür. Zîrâ gâyetde tardur. Atum gitmişdür. Süñüm kılıcum alınmışdur. Bundan haberi ⁽¹⁷⁾ gözünle gör, bil.” didi. Ammâ bu gelen tâyife(y)i dirseñ dünyānuñ yolları bunların elinde hiç kimse emān virmezler.” ⁽¹⁸⁾ didi. Sebeb buyıdı ki biz Benî Kerîm bin Şârim’ıla çıkup Benî Ğurāb üzerine gâret gitmişidük. Ol yirleri harāb idüp ⁽¹⁹⁾ mällar almışduk. Ol kavme hemān örtünecekde evlerin komışiduk ve deve kebbānlarına şarılmış koduk, gitdük idi. ⁽²⁰⁾ Ol dem ki kendü yirümüze yakın olduk. Bu deñiz çeriye uğraduk. Gördiler bizüm ğanāyimden nesnemüz var. Bize aç ⁽²¹⁾ kurtlar gibi her taraftan üşdiler. Mälları almak dilediler. Biz dağı virmemek için ceng itdük. Eger bahâdurumuz Kelîm bin Şârim⁽²¹⁾ degülmissen bizden oturur da durur da kimse kalmazdı. Lâ-cirem mālî ğanîmet koduk. Başumuziçün dürüşmekde şu ⁽²³⁾ hâle yetişdük. İşde bizüm hâlümüz budur. Eger sende teferrüc dilerseñ var ol çeriye gör yoksa geldüğüñ yire yüzün

[269a] ⁽¹⁾ suyla git.” didi. Ol kişinüñ haberi budur.” didi. **Rāwī eydür:** Vakti kim Melik Kays bu sözi işitdi, aşhābına eyitdi: ⁽²⁾ “Bu iş bize kuvvetdür. Düşmānlarumuza za‘ifdür. Şavāb budur ki hemān evvelki tedbīr üzerine iki bölük olup “Yā āl-i ‘Abs! ⁽³⁾ Yā āl-i ‘Āmir!” diyü çağırışup bu çeriye depevüz. Ola kim şıyavuz. İş kolay ola.” didi. Rebī‘ eyitdi: “Hemāñ şavāb oldur ⁽⁴⁾ ve dahı Tengri Te‘āla bize şanmadüğumuz yirden yardımcı viridi. Bilürin ki ol bahādur bize yardumcıdur. Yoldaşları ⁽⁵⁾ bize çeridür.” didiler. Andan süñülerin diküp kılıçların çeküp düşmāndan yaña yürüdiler. **Rāwī eydür:** Bu bahādur ki ⁽⁶⁾ zıkr olundu. Ulu bahādurlardan idi. ‘Arab bahādurları zıkr olunsa anı evvel añarlar diye bahādurlar aña Bahru'l-helāk, ⁽⁷⁾ Mevcü'l-menāyā dirlerdi. Kışşası bu zıkr olınanlayın idi ki didük ol iş bunlara olduğu Benī Ğurāb'dan çıķduğı vaktin ⁽⁸⁾ idi. Düreyd binü'ş-Şimma'nuñ ‘askeri-y-ile evvelki gün tā aħşama degin ceng itmişidi. Çokluğın göricek meydān taleb itmişidi. ⁽⁹⁾ Ol gün aħşam olunca yetişmiş bahādur öldürdi. Aşhābı ğanīmeti koyup münhazim olmak kaşdı itdileridi. Kendüsi anlaruñ hātırın ⁽¹⁰⁾ hoş idüp “Üş nuşret sizüñdür.” diyü tesellī itdi ve eyitdi idi ki “Yā Benī ‘emm! Bir pāre benümile şabr idüñ. Ben bunlara ceng ⁽¹¹⁾ odın yandururın. Şavaş deñizin aķıdayın. Bir iş eydeyin ki tā kıyāmete degin zıkr oluna.” didi. **Rāwī eydür:** Bunüñ ⁽¹²⁾ gibi nesnelerden çok itdi. Şuña degin ki hep yoldaşlarınıñ hātırı hoş oldu. Ğanīmetlerin şakladılar. Süñülerin ⁽¹³⁾ kılıçların bile diler. Süñülerin sivriltdiler. Ammā Düreyd'üñ qarındaşı Hālid şavaşdan teķā‘ud idicek⁹⁴⁸ kabīlesi uluların ⁽¹⁴⁾ kığırdı. Eyitdi ki “Ne oldu ki ol bahādurla birāz ideydüñüz ol Cebābire bahādurlarındandır. Anı çokluğdan ğayrı nesneyile ⁽¹⁵⁾ başmak olmaz. Zīrā bunuñ adı bize yetişmişidi. Eger ‘ālemde bir bunuñ gibi kişi dahı görülmüşmisse bahādurlar aña Mevcü'l-mināyā yā Bahru'l⁽¹⁶⁾-helāk mı dirlerdi?” didi ve eyitdi ki benüm қatumda şavāb oldur ki mecmū‘uñuz her tarafdān aña süñü üşedesiz ⁽¹⁷⁾ yoksa ol sizüñ ğöñlüñüze қorқu birağur. ‘Āleme

⁹⁴⁸ 269a-13 idicek: idicük

rüsvây olursız. Huşûşâ benüm qarındaşum Düreyd gelüp bizi bu hâletde ⁽¹⁸⁾ görürse eydür ki “N'oldı size ki cümleñüzi bir atlu men' ider. Bu erlikile Benü 'Abs'ile hâlûñüz ne oladır?” didi. Şâhib hadîs ⁽¹⁹⁾ eydür: “Bahādurlar anuñ bu sözün işidicek Hâlid'ün maqşûdın bildiler. Eyitdiler ki “Yâ Hâlid! Bize bu işde melâmet itme. ⁽²⁰⁾ Bundan ilerüde dağı bir bunuñ gibi pehlevân yokdur. Bu ednâ kişi degüldür. Ol varup meydâna varanlar dağı anuñ haqîqatin bilmedin ⁽²¹⁾ vardılar yoksa kimse yöresine uğramaz.” didi. “Evet dükelümüz süñüyile dört yanından hamle idelüm. Anuñ ⁽²²⁾ işin temâm idüp ganîmetin alalum. İrte olmağa katlanmayup biñ atlu miqdârı Kelîm'e kaşd itdiler. Kelîm dağı hazır idi. ⁽²³⁾ Bunlaruñ gelenini hıyâr gibi toğradı. Süñülerin kalem gibi kılıcıla kesdi. Deñiz mevc gibi âdemi birbirine toğuşdurdı. Bir sâ'at [269b] ⁽¹⁾ geçmedin at ayağı altında âdem başı çağıl taşu gibi oldu. Fi'l-cümle def'i iki yüz ulu bahādurlar depeledi. Aşşâbı dağı ki Benî Kerîm'den ⁽²⁾ vardı. Hoş mu'âvenet itdiler. Başlar kesdiler. Qanlar dökdiler. Erenler dört yaña buluşdılar. Bahādurlar birbiri-y-ile deñiz doğuşdılar. Çeri ⁽³⁾ qarışup birbirin bilmez oldu. Ölüm yağmurları yağdı. Ecel silleri aqdı. Mecnû'-ı qalbi şahâdet itdi ki Kelîm diri qalmadı. Aşşâ ⁽⁴⁾ bından kimse sağı kurtulmadı. Hâlid durmayup çeriye qondurdi. Yakın olmışdı ki Kelîm'i dutalardı. Melik Qays, Benî 'Abs bahādurları-y-ıla ⁽⁵⁾ yetişüp 'alemler göründi. Süñüler berki cihân yüzine nûr viridi. Hâlid gördi ki ceng her tarafdanda belürdi. Bir tâyife: “Yâ âl-i ⁽⁶⁾ 'Abs! Yâ âl-i 'Adnân!” diyüp çağırışur. Bir tâyife: “Yâ âl-i 'Âmir! Yâ âl-i Ğaţfân!” diyü nidâ ider. Veyleküm yâ enzâl! Uluñuz yirüñüz ⁽⁷⁾ Düreyd'i öldürdük. Cezâsın itdük. Melik Nu'mân'ın buyruğın yirine getürdük.” diler. **Râvî eydür:** Bu tedbîr Rebî'ün ⁽⁸⁾ idi. Ğaraş anlaruñ gönline heybet bırakmaq idi, itdi. Def'i 'Arab qavmi bu sözi işidicek tağa taşa tağıldı. ⁽⁹⁾ Cân tehlikesi düşdi. Benî 'Abs nefsleri yok bahāya şatdılar. Erlik iden qana batdı. Muħanneşler dereye ğarq oldu. Furşat yilleri Benî 'Abs ⁽¹⁰⁾ cânibinden esdi. Ecel yağmurların Hevâzin üzerine yağdurdı. Kelîm'den dağı teşviş def' olundu. 'Arab

tağılıp şahrā⁽¹¹⁾ yolın tıtdı. Hālid çağırıp “Aduñuz yire şokduñuz. Kaçmañ, soñra peşimān olursız.” diyü çok çağırdı. Aşşı olmadı. Benī ‘Āmir “Bunda⁽¹²⁾ yokluğı benüm qarındaşum şağıduğına delıldır. Yağında size gelüp yetişür. Er gibi oluñ. Uruşmaqda tıruşmaqda⁽¹³⁾ taqşır itmeñ. Mālı ğanīmet elüñüze girür.” diyü çok söyledi. Kendüsi tırduğı sebebi[yi]le hep kaçanlar girü tağlar başından indiler.⁽¹⁴⁾ Yine savāşa başladılar. Erenlere katı günler oldu. Bahādurlar kendüzin mehlekelere atdı. Qanlar dereler olup aqdı, ādem gövdesi⁽¹⁵⁾ depeler oldu. Şuña degin ceng itdiler ki yine aqşam irişdi. Kelīm gördi ki şanmaduğı yirden Tengri Te‘āla yardımcı gönderdi.⁽¹⁶⁾ Qorqusı gidüp ‘acāyibler izhār itdi. Bu iş anuñ tālī‘indendür. Sa‘ādet ‘alāmetidür. Na‘ralar ururdu, kıjırurdu.⁽¹⁷⁾ Öñine gelenin qamış gibi kırdı. Qanlar aqıtdı. Başlar kesdi. Zīrā katı göñli kīneden tıolmışıdı. ‘Ār u ğayret cānına od şalmışıdı.⁽¹⁸⁾ Gice olıcaq her t̄āyife yine bir yire dirildiler. Benī ‘Abs düşmān çerisinüñ ortasında qaldı. Bunlardan cengde ol azacuk⁽¹⁹⁾ kişi helāk olmuşıdı. Evet elli kişi bahādurlardan esir olmuşıdı. Zīrā Hālid, Benī Cüşem'e⁹⁴⁹ dimişidi ki “Benī ‘Abs'den ele girenin öldür ki⁽²⁰⁾ belki tıutup baqlañ. Tā kim qaradaşumiçün fidye virevüz.” dimişidi. Ol buyurduğunlayın itmişlerdi. Ol esirleri Hālid “İki çeri⁽²¹⁾ ayrılicaq katına getür.” didi. Qarındaşı Düreyd'e şordı. ‘Aqlı olanları şöyle cevāb virdiler ki “Yā veche'l-‘Arab! Biz aña zafer⁽²²⁾ bulduq. Benī ‘Āmir'e giderken anı tıtduğumuza feraħumuzdan sizüñ üzerüñüze gitdük. Zafer bulavuz diyü ol_dahı hāşıl⁽²³⁾ oldu idi. Eger senüñ işüñ olmasa.” didiler. Hālid bunı işidicek şöyle hātırına düşdi ki Benī ‘Abs'üñ evlerine ba‘zı [270a]⁽¹⁾ qabileleri göndüre. Qarındaş halāş ideler. Pes eyitdi ki “Anda kimleri qoduñuz bizüm üzerümüze gidicek?” didi.⁽²⁾ Eyitdiler ki “Vallāhi eyyühe's-seyyid! Bizüm ehlümüz ğāyetde emānadur. Zīrā halkümüzüñ çoğın evde qomışuz. ‘Avretler⁽³⁾ kızlar katında qoduğumuzdan bunda ikin az kişi gelmişüz. Ol hemāñ bu t̄āyifedür ki görürsiz.” didiler. Eyitdi: “Vallāhi yā

⁹⁴⁹ 269b-19 Cüşem'e: Ceşem'e

ibne'z⁽⁴⁾-zāniye! Yalan söylersiz. Zīrā sizūñ Yemen'e girüp çıkmakda şağışuñuz ma'lūmdur. Biz bunda temām şaḥīḥ ḥaberi ⁽⁵⁾ bilmeyince gelmemişüzdür. Ol kıara kıuluñuz ki i'timāduñuz sizūñ añaydı. Ol size kıakımışdur. Şimdi 'Arab dūkeli size ⁽⁶⁾ dūşmāndur." 'Abs'i eyitdi: "Girçek söylersiz yā veche'l-'Arab ki 'Anter kıakımışdı. Evet gitdūğümüz vaktde yine barışup anı evde kıoduķ, ⁽⁷⁾ gitdūķ. Bahādurlardan daḥı anuñıla çok kışı vardır. Muķrı'l-Vaḥş gibi ve 'Urve binü'l-Verd gibi ve kıardaşı oğlı Haṭṭāl ve kıulı ⁽⁸⁾ Ebū'l-Mevt Seyyidü's-Sevdān ve Benī Ğaṭfān'dan bir cemā'at daḥı ve bir bölük kışı kim Yemen'den bizümile bile çıkmışlardı. ⁽⁹⁾ Bu işi bizüm begümüz Melik Kıays itmişdür. Benī 'Āmir'den kıorķduğundan. Zīrā Benī 'Āmir'ūñ bizümile 'adāveti vardır. ⁽¹⁰⁾ Üzerümüzde kıanları vardır. 'Avretten oğlandan kıorķup bu işi itmişüz." didi. **Aşma'ı eydür:** Bu sözi ol 'Absī ⁽¹¹⁾ didüğü ehlinden 'ayālinden kıorķardı. Düreyd kıardaşı ḥilekār kışıyidüğün bilürdi. Evet Ḥālīd bu sözleri işidicek ⁽¹²⁾ girçek şandı. Ol gice biş biñ kışı seçüp bahādurlardan ve Benī Cüşem'den⁹⁵⁰ bir cebbār kışı baş diküp ki Sābık bin Şābit dirlerdi ⁽¹³⁾ eyitdi kim "Yā ibne'l-'amm! Tırma, bu gice git. Ola ki şabāḥa degin Benī 'Abs'e yetişmelü olasın. Kıarındaşum Düreyd'i kıurtarasın. ⁽¹⁴⁾ Benī murāduma irgüresin." didi. Ol kışı eyitdi ki "Benī 'Abs'ūñ kıabilesinde kim kıalmışdur ki benümile bu kıadar çeri gönderürsin?" ⁽¹⁵⁾ didi. Ḥālīd eyitdi: "Ba'zı esīrden şöyle işitdüm ki 'Anter anda imiş daḥı anuñıla bir kıavī ṭāyife varımış. Eger ol girçek ⁽¹⁶⁾ ola, bu biş biñile sen anı şırsın. Eger eyle degülse ḥod Benī 'Abs'ūñ çadırlarına in kıarındaşum Düreyd'i kıurtar. Mālların 'emmüm ⁽¹⁷⁾ oğlanları ortasında kıismet it. Bahādurlara ulaşıdur daḥı Düreyd ne dirse anı tır. Zīrā ol gereklüyi bilür." didi. Sābık ⁽¹⁸⁾ eyitdi: "Es-sem'ū't-ṭā'e! Andan çerinūñ öñine dūşüp kıara yirlerden gitdi. Ḥālīd on biñden eksük kışıyile kıaldı. ⁽¹⁹⁾ Şabāḥa güyerdi. Bahādurlara "Furşat sizūñ olur. Māllar ve menāllar taḥşīl idersiz." diyü söyler. Bunlaruñ mā-cerāsı bu. Ammā Benū 'Abs ⁽²⁰⁾ vakti kim aḥşam oldu. At arķasından

⁹⁵⁰ 270a-12 Cüşem'den: Çeşm'den

indiler. Kelīm bunlara geldi. Gelüp Melik ays'a ikrām itdi. İki yanında ulular ve Rebī' bin Ziyād ⁽²¹⁾ ve ardaşları oturdı. Selām virüp izzetler eyledi ve işlerine şükürler ıldı ve eyitdi kim “Yā ulular oğlanları! Siz baña itdüğüñüz ⁽²²⁾ žāyi' ola. Şanmañ benüm atumda ben bunı ömrüm olduça unutmazın. Hele evvel baña düşeri budur kim tenüm ılıç ucında pāre pāre ⁽²³⁾ olunca öñüñüzde ceng idem. Zīrā siz baña be-ğāyet kerem itdüñüz. Benī helākdan urtarduñuz. Gerçi ben urtulmak istesem urtulurdum. [270b] ⁽¹⁾ Evet nefsum açmaa rāzī idemedüm. Şol vatten berü kim bahādurlardan add olundum daı bir cengden yüzümi dönderdüm. Hele ⁽²⁾ şimdi olan oldu. Hemāñ düşeri bunları ağıtmadur.” didi. Ebū ‘Ubeyde eydür: Melik ays bu bahāduruñ sözün işidicek ⁽³⁾ ta'accüb itdi. Turup yanına oturdı, eyitdi: “İy yigit! Eger inşāf iderseñ biz saña minnetler itmek gereküz. Zīrā bize çok yardım olduñ. ⁽⁴⁾ Düşmānumuza senüñ sebebüñile fi'l-cümle ğālib olduk. Şöyle ki Arab eydür: “El-cemīlū limen bedē'e, ya'ni eylūk evvel adınuñdur ⁽⁵⁾ ve daı biz vallāhi senüñ yardumuñiçün gelmedük idi. Evet ittifā düşdi. Bizüm tālī'ümüz yarı ıldı ve hem bu daı ⁽⁶⁾ bizüm tālī'ümüz idi ki siz urtulduñuz. avmüñüzile hemān ceng yiter. Bunda hāzır olduğıñuz olmazsa eger cengden ⁽⁷⁾ üşendüñüzse arañuyiken avmüñüzi alup gidüñ. Sizüñ himmetüñüzde biz bu belāyi başumuzdan götürürüz.” didi. Kelīm eyitdi: “Yok vallāhi ⁽⁸⁾ bu ne olaca işdür. Tengri haı-y-içün sizden ayrılmazın bu avmden ayrılmayınca.” didi ve eyitdi kim “Benüm bu avm üzerinde anum oldu. ⁽⁹⁾ Ol intikāmum almayınca dönmezın.” didi. Cüheyne bin Ğaylemü'l-Yemenī eydür: Melik ays du'ā itdi ve cemī'-i cemā'at alış virdiler. Ba'zısı ba'zısına ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Hā Tengri Te'āla! Bize Anter yerine kimse virdi. Ola kim bu andan ayırılı daı ola cengi andan yig bile. Mütē'ayyin hod şaihü'n-nesebdür. ⁽¹¹⁾ Eyü aşıldur.” didiler. Andan ta'ām getürdiler. Ol avm küllüsi izzet eylediler. Dört yanına odlar yadılar. arañu olıca meşverete başladılar. ⁽¹²⁾ Tedbire hıleye meşğül oldılar ki bu büyük çeriye ağıdalar. Melik ays eyitdi: “Benüm bildüğüm

oldur kim bir sâ‘at rāḥat olduğumuzdan ⁽¹³⁾ soñra ʔurup at arḳasına gelevüz. Yine evümüze varavuz. Ceng idersevüz daḫı ehlümüz ‘ayālümüz ʔatında evümüz öñinde idevüz yoksa ⁽¹⁴⁾ biz ʃanmadüğumuz belāya uğraruz ve hem Ḥālid ādem göndermesinden daḫı ben ʔorḳarın. Ola kim kiʃi göndere. Bizüm ‘avretümüz ʔızumuz yarın ⁽¹⁵⁾ sürüp bunda getüreler. Muʃıbet muʃıbet üzerine ola. Benüm bundan göñlüm ʔatı ʔorḳar ve hem Düreyd baña didi Laḳıṭ bin Zurāre ⁽¹⁶⁾ bizüm yirümüze gelse geregi miş. Andan daḫı ḫayli teşvīşüm var. Eger ol_daḫı bunda gelürse ceng uzar. Anda ‘avret oğlan ve māl deve ⁽¹⁷⁾ helāk⁹⁵¹ olup bize iller gülmelü olur.” Melik ʔays bu sözi söyleyicek ‘emmüsi oğlanları ve ʔardaşları bu söz ʃavāb idüğün bildiler. Rebī‘ ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “Yā melik! Ere ne fikr itdün? ‘Āḳıbet gözedüp āḫir endişelik itdün. Eger düşmānumuz bu fikri itdilerse anlar gicenün evvelinden gitmişlerdür. ⁽¹⁹⁾ Biz daḫı hemān ardlarınca gidelüm.” didiler. Andan Kelīm'e bu hikāyeti bildürdiler. Eyitdi ki “Siz öñce gidün. Ben arduñuzca gideyin. Her kim bize uyarısa ⁽²⁰⁾ anuñ ʃerrin def‘ ideyin.” didi. Andan ʔurup göçdiler. Odları yandı. Yirlerde ʔodılar. ʔarañu yirlerden gitdiler. Bunları hergiz kimse bilmedi. ⁽²¹⁾ Zīrā ʃalt atlular idi. Yedekleri sürekleri yoğdı. Gitdiler, ardlarınca. Kelīm daḫı süñüsin eline alup ʔılıcın muḫkem ʔuşanup yoldaşları daḫı ⁽²²⁾ hem-cünān gitdiler. **Rāvī eydür:** Şabāḫ olıcaḳ Ḥālid'ile ‘Arab yirinden ʔalkdı. Gördi ki hiç kimse ʔalmamış. Bildiler ki yurtlarına gitmişlerdür. ⁽²³⁾ Eyitdiler ki “Meger Benī ‘Abs biz itdüğümüz tedbiri bilmişler. Ol göndürdüğümüz çeri cüstelemişler. Ehillerinden ʔorḳularından ardınca [271a] ⁽¹⁾ gitmişler. İyvāḫ ki Düreyd ʔurtulmaz. Andan soñra anlara hezīmet olup çok kiʃi ellerine düşer. Şavāb budur ki biz daḫı anlaruñ ardına gidevüz. ⁽²⁾ İrişdüğümüz yirde irişevüz.” didiler. Andan bu çeriyile ʔalkup Benī ‘Abs'ün ardınca gitdiler. **Aşma‘i eydür:** Bu çeriler bu şahrāda biribirinün ⁽³⁾ ardına düşdi. Her bölük öñindegin gözedür. Ardındağıdan ḫabersüz evvel bölük Benī ‘Abs'ün çadırına yakın

⁹⁵¹ 270b-17 helāk: helāl

olıcağ çerisini ⁽⁴⁾ birkaç bölük eyledi. Her birin bir tarafa şaldı. Görelüm kimler çıkar diyü tecessüs iderlerdi. Anda hüd iki yüzden ziyāde atlu ⁽⁵⁾ kalmamışdı. Çadır ortasından zāhir oldı. Qays'ın kardaşı Nevfel başlarıdı. Bu çeri kim Düreyd'i hālāş itmege gelmişidi. ⁽⁶⁾ Bu hāli göricek her taraftan hücüm itdiler. Bahādurlar birbirine irişdi. Koyun kuzuya akar gibi Sābık'ın çerisi Benī 'Abs'ün hārīmine ⁽⁷⁾ ağıdı. 'Avret oğlan āvāzesi mağribi maşrıki tıtdı. 'Avretlerün çoğının uşşı gitdi. Hāmileler yügin bıraktı. Dünyā birbirine tıktı. ⁽⁸⁾ Bir pāre kullar ikdām idüp men' itdiler. Sābık çerisine çağırdı. Melik Qays'ın evlerine varuñ diyü emr eyledi. Düreyd'ün bendin ⁽⁹⁾ şeybüb hālāş itmek ardınca oluñ.” dıdı. Hemān ol kim kırtula. İş āsān olur. Maşşūda yetişürüz.” dıdı. **Ebū 'Ubeyde eydür:** ⁽¹⁰⁾ Ol Sābık eyle diyicek bahādurlar ikdām itdiler. Ceng büyüdi. Çadırlar ortasın atlular tıtdı. Melik Qays'ın evi yöresinde kızgın ⁽¹¹⁾ katı oldı. Evet bir sātten ziyāde olmadı. Benū 'Abs dağı çerisiyle gelüp yetişdi. Tozları karañulıq gibi göründi. Gördiler ki evleri ⁽¹²⁾ arasında ceng kāyim ğavğā göge çıkmış. Be-ğāyet ıztırāba düşdiler. Deñiz gibi mevc urdılar. Irmağ gibi ağıdılar. Göz açup yummadın çadırları ⁽¹³⁾ arasında düşmana yetişdiler. 'Ağıllar mütehayyir oldı. Efgān, zārdan 'ālem tıtdı. Tozdan cihāna karañulıq düşdi. Gündüz olınca ⁽¹⁴⁾ Benū 'Abs, Benī Cüşem'i⁹⁵² çadırlar ortasından yine taşra çıkardı. Çok pehlevānların öldürdiler. Meşhūr kişiler düşürdiler. Rebī' ⁽¹⁵⁾ bin Ziyād ve Kelīm fārisi Benī Kerīm irişüp anlar kuvvet-bāzuya getürüp sūñu ele aldılar. Kılıçları kabzalandılar. Fi'l-hāl Benī Cüşem'e⁹⁵³ vā-veylā ⁽¹⁶⁾ kıydılar. Helāk olduğına itikād idüp Sābık kendüzi ceng ide. Görüp başaramadı. Çok yirde yaralı olup tağ yolın tıtdı. ⁽¹⁷⁾ Atı yügrük olan 'ömrünü kabdı kaçdı. Oğlar sūñüler yetişüp çoğından girü düşürtdi. Nicelerün ecel eli atı dizgin kıyuvirmedi. ⁽¹⁸⁾ Nice kişiler savaştan üşenüp cānın fidye virüp emān diledi. Ol sāt idi ki Lağıt bin Zūrāre biñ atlıyla Benī Meşā⁽¹⁹⁾ci'den ki mecmū'ısı gömgök demüre müstağrak çıkageldi.

⁹⁵² 271a-14 Cüşem'i: Çeşem'i

⁹⁵³ 271a-5 Cüşem'e: Ceşem'e

Erenler atı ayağından çıkan tozu görüp āvāzeleri na‘raları işidüp ⁽²⁰⁾ ol yaña meyl itmişlerdi. Anda gelen kimse hemān Benī ‘Abs'e ceng itmege geldügin bilürlerdi. Benī ‘Abs daḥı Laḳīṭ gelmesin ⁽²¹⁾ işitmişlerdi. Şöyle ki zıkr olundu. Şāḥib-i Ḥadīş eydür: Peyğāmbere kim ḥayrū'l-beşerdür. Şalavātdan soñra ol muṭahhar ⁽²²⁾ müzeyyen zāta ve eline ve aşḥābına teslīmāt ve tekrīmāt iblāğ kılmaḳdan soñra Seyyid Rebī'e ve Muḫar ol kim aña söyledi. ⁽²³⁾ Şecer u ḥacerānuñ revānın şād itmekden soñra ḥikāyet oldır kim bu gelen ṭāyife her yañadan ḳaşd itdi. Bu ḳaçup ṭaḡılan [271b] ⁽¹⁾ ṭāyifeden ḥaber şordı. Düreyd'üñ ḥālinden ḥaber virdiler. Ḳarındaşı Ḥālid bunları anı ḳurtarmaḡa gönderdügin didiler. ⁽²⁾ Mecmū^c-ı ḳışsa(y)ı i‘lām itdiler. Eyle olsa bir vechile ḥamle gösterdiler ki göñüller andan ṭolu ḳorḳu olurdu ve yüklerde yanḳun ⁽³⁾ ḳılurdu. Zīrā anlaruñıla Benū ‘Abs ortasında intikāmdan nesne varıdı. Kimselerin öldürmişlerdi. Evvelde çok ceng ⁽⁴⁾ olmuşıdı. On biş ḳardaşı bile gelmişıdı ata ekābirlerinden. Zīrā anlar atadan bir anadan ol sekiz ḳardaşıdı. Mecmū^c-ı ⁽⁵⁾ bahādurlar pehlevānlar idi. Laḳīṭ'üñ dört yanından ḥamle itdiler. Arslanlar gibi añraşdılar. Süñülerle ḳaşd itdiler. Ḳılıçlar çıkardılar. Başlar ⁽⁶⁾ kesdiler. Benī ‘Abs ṭaḡlara şahrālara şınḳun ardınca gitmişlerdi. Girü dirildiler. Bunuñ gibi yavuz çeri göricek ḳorḳdılar. Ḥaḳīḳat-i ⁽⁷⁾ ḥāl bilicek Ḳays eyitdi: “Yā Benī ‘emmi! Bu ol Laḳīṭ'dür ki Düreyd bunuñ gelmesi[yi]le bizi ḳorḳudurdu. Geldi. İllā azacuḳ kimseyile ⁽⁸⁾ geldi. Er gibi oluñ. Mecāl virmek büyük çeri gelmezden öñdin bunu zebūn itmek ardınca oluñ.” didi. Ḥaḳīḳat-i ḥāl buyıdı ⁽⁹⁾ kim Cer‘uṭ-Ṭavāf didükleri yir şarşıldı. Şanasın ki zelzele oldu idi. Cānları ceng bāzārında güzāfa ⁽¹⁰⁾ şatdılar. Alınlar yağrınlar gözler ḍarbiyeli yuḡruldılar. Şancışlar birbirine muḥālif çuḳaldı. Bahādurlar ölümün gözile gördi. Muḥanneşler ⁽¹¹⁾ ölümünden ḳorḳduḡından feryāzın göge irürdi. Kelīm ve aşḥābı üç biñ ḳişiye muḳābil olup Benī ‘Abs'i ḳurtardı. Bahādurlar ⁽¹²⁾ aña mevc u menāyā didüklerince varıdı. Şöyle ki bu şavaş bu ḳarar üzere oldu. Tā ḳuşluḳ olunca Benū ‘Abs'üñ ⁽¹³⁾ çerisi iken azacuḳ idi.

Zîrâ iken çok helâk oldu ve esîr oldu idi. Tâ ki ol vaktde Düreyd'ün çerisi irişdi. ⁽¹⁴⁾ Karındaşı Hâlid'ile ki on biñ kişiyidi. Ol geldüğinde bahādurlar cengden yorulmuşıdı. Gelüp çadır diblerine indiler. Anlar içmedin ⁽¹⁵⁾ esrükler idi. Tedbîre ve hîleye meşgûl oldılar. Kelîm'ün işlerine katı sevinürlerdi. Zîrâ andan ol gün gördüklerin hîç kimse ⁽¹⁶⁾ görmemişıdı. Melik Kays çok izzetler itdi. Aña māl ve izzetler develer ʿarz itdi. Eyitdi ki “Bundan eksügüñce al ve kavmüñe ⁽¹⁷⁾ vir. Varup kabîleñe git.” didi. Kelîm rāzî olmadı. Eyitdi: “Ol Allāh haqqı-y-içün ki giceyi mesken kıldı. Yiryüzini ot biter eyledi. Mecmū^{c-1} ⁽¹⁸⁾ kâinat⁹⁵⁴ anuñ ʿilmindedür. Ben gitmezem ve dağı mālūñuz almazam. Kendü yirüm añmazam. Tâ sizüñ ʿākîbeti emrūñuz görmeyince ki düşmā⁽¹⁹⁾ nuñuzıla nice olur gitmezin. Sizüñ cānuñuziçün cānum fidā kıluram. Zîrâ kim ben dōstluk bilür. Kavümnden ve nān u nemek haqqın riʿāyet ⁽²⁰⁾ idenlerdenem. Sabāh olıcağ meydāna çıkarın. Anlardan inşāf isterin. Eger kimse benümile mübāreze iderse hemān maqşūd ⁽²¹⁾ hāşıldur.” didi ve ol gice şabāha muntazır oldılar ve ceng yarağın gördiler. Kelîm, Kays'ın göñline katı girmişıdı. Kızı Cemāne'yi ⁽²²⁾ dağı göñül ferāğ bulduğdan soñra aña virmege qaşd itmişıdı. Bunlaruñ hāli bu. Vesāyir kabîle dağı bunlaruñ dört yanın alup ⁽²³⁾ yaturlardı. Yolları ve der-bendleri tutmuşlardı. Laķit, Hâlid'e buluşup Düreyd'ün hālāşında meşveret itdiler. Laķit eyyitdi: [272a] ⁽¹⁾ “Şabāh olıcağ Benî ʿAbs'ün evlerine hücum idelüm. Gün yayılmadıñ Düreyd'i kırtaralum. Bu kabîlenüñ kaydın görelüm. Mecmū^{c-1} kılın ve ⁽²⁾ āzādın boğazlayalum.” didi. **Rāvî eydür:** Vakti ki şabāh oldu, yine iki leşker muķāteleye başladılar. Ol gün Benî ʿAbs çadırları ⁽³⁾ içinden taşra çıkmadılar. Çadırlarınuñ eṭrāfında muķātele itdiler. Ol gün ʿAbs'e katı muzāyıkā vāķi^c oldu. Zîrâ Benî ʿAbs ⁽⁴⁾ evvelnden dağı az ṭāyife idi. Bu kerre birazı dağı Yemen diyārında kırılmışıdı ve ʿAnter içlerinde üzerlerine gelen yigirmi biñ ⁽⁵⁾ kişiyidi. Eger Benî Kerîm bahādurı Kelîm bile olmasa Benî ʿAbs'den eşer kalmazdı. Hele ne

⁹⁵⁴ 271b-18 kâinat: kâinat

oldı? Yine oldu. Ol gün daḥı aḥşam ⁽⁶⁾ olunca ceng itdiler. Kelīm ṭurmayup ṣaflar bozdı, ādemi ōñine kelle kelle eyleyüp develer aşurdı. El-ḥāşıl ol gün aḥşam olunca ⁽⁷⁾ Benī ‘Abs'den üç yüz elli kişi öldi. Dört yüz miḳdārı esİR oldu. Benī ‘Abs'üñ yirinde ḳalanı ol gice ⁽⁸⁾ müteḥayyir ser-gerdān ḳıldılar. Ne idüp ne eyleyeceklerin bilmezler. Ol gice irteye dek birbiri-y-ile vidā‘laşdılar. Kelīm daḥı aşḥābına eyitdi: ⁽⁹⁾ “İy ‘emmüm oḡlanları! Böyle olacaḡın bilsevüz bāri yirümüze ādem gönderürdük yardımıcı isterdük. Likin nice ⁽¹⁰⁾ idelüm? Bu ḳavmüñ tuzın, itmegin yidük. Çāresi budur. Ölince çalışavuz.” **Rāvī eydür:** Vaḳtī ki Melik Ḳays bu ḥālī gördi. ⁽¹¹⁾ Rebī‘e eyitdi: “Şavāb budur Düreyd'e varavuz. Ḳardaşınuñ ḳanıyıçün ne dilerse virevüz. Anı şalıvirevüz. Ol daḥı bizüm ⁽¹²⁾ ṭutsaḳlarımız şalıvire. Ortalıḳda muşālaḥa ola.” Rebī‘ eyitdi: “Eyü rāy itdüñ. Siz varuñ ben varamazam. Zīrā ki ⁽¹³⁾ Düreyd'i aldayup esİR idüp ṭurayın, baḳacaḳ yüzüm yokdur.” **Rāvī eydür:** Andan Melik Ḳays ‘emmilerin ve ḳardaşların ⁽¹⁴⁾ aldı. Düreyd'e vardı. Selām viridi, eyitdi: “Yā seyyidi! Benī Cüşem ⁹⁵⁵ ḳatı iş fesāda viridi. Bunca ḥaḷḳ yok yire ⁽¹⁵⁾ helāk oldu. Oḡlancuḳlar yetİM oldu. ‘Avretler ṭul ḳaldı. Senden dilerüz ki bu fesādı üzerümüzden def‘ide ⁽¹⁶⁾sin. Ḳardaşuñ ‘Abdullāh içün ne ḳadar māl dilerseñ virevüz. Ulu yaşıñda bunuñ gibi fesāda bā‘iś olmayasın. ⁽¹⁷⁾ Bizümile muşālaḥa eyleseñ bizi saña şadık bilesin. Rūzigār böyle ḳalmaz. Dem ola ki biz daḥı saña gerek olavuz.” ⁽¹⁸⁾ **Rāvī eydür:** Vaḳtī kim Düreyd bu sözi işitdi, fesādıñ şoñın ḥayr olmaduḡın mülāḥaza eyledi. Düreyd ⁹⁵⁶ ⁽¹⁹⁾ eyitdi: “Sözüñi ḳabül itdüm. Ammā ḥāşā ki ben sizden māl alam. Ḳardaşınuñ ḳanın mālā şatdı diyü ‘Arab içinde yaramaz ⁽²⁰⁾ ad ḳazanam. Eger sen beni şalıvirürseñ ben_daḥı sizüñ üç dört yüz kişiñüz şalıvirürin. Ammā sizüñile temām muşālaḥa ⁽²¹⁾ itmege bir şartım vardur.” didi. Melik Ḳays eyitdi: “Ol şart nedür? Yā seyyidi! Di, görelüm.” didi. Düreyd eyitdi: “Yā melik! Şartım ⁽²²⁾ oldur ki Benī Ziyād'ı baña viresin ve ol fārislerin daḥı ki adı Devāt bin Esmā'dur, anı bile

⁹⁵⁵ 272a-14 Cüşem: Ceşem

⁹⁵⁶ 272a-18 Düreyd: Melik Ḳays (Bu cümlede Melik Ḳays değil, Düreyd konuşmaktadır.)

viresin. Zīrā cemī'isi ⁽²³⁾ kardaşumuñ kanında müşterekdür ve Rebī' hōd beni hileyile esir itmişdür. Eger baña anları teslim itmekden, 'Arab t̄ayifesi [272b] ⁽¹⁾ teşnī' iderlerdi, üşenürseñ kendü yanuñdan gider. Ayruķ yire varsunlar. Ben anlaruñıla nice haķlaşursam haķlaşam. Eger buña ⁽²⁾ daķı uymazsañ beni şalıvir. Anlaruñıla meydāna çıķalum. Geregise bir bir gelsünler. Geregise mecmū'-ı bir aradan gelsünler. Eger anlar ⁽³⁾ baña ġālib gelürse bu leşkeri üzerüñden göçürem, alam, gidem. Eger ben anlara ġālib gelürsem kanlularumdur. Haķlarından gelem. Eger ⁽⁴⁾ bu şartı uymazsañ hīç bundan muşālaķa taleb eyleme yā melik!" didi. Kays eyitdi: "Bu didüġüñ bir şartıdur ki müşāveresüz olmaz. ⁽⁵⁾ Varayın müşāvere ideyin. Saña haber vireyin." didi. Andan Kays evine geldi. Rebī' i kardaşları-y-ıla ihzār itdi. Düreyd'üñ ⁽⁶⁾ sözlerin haber virdi. 'Amāre⁹⁵⁷ eyitdi: "Hoş yā melik! Qabūl itdük. Sen Düreyd'i şalıvir. Ol daķı bizüm esirlerümüzi şalıvirsün. ⁽⁷⁾ Andan soñra anuñıla meydāna çıķalum. Göresiz ben aña ne iderin. Nice ki evvel itdüm anuñ heybeti adındadır yoksa bahādurlıġında ⁽⁸⁾ nesne yokdur. Pīrlık anı za'if eylemişdür." didi. Andan Rebī' daķı bu bābda 'Amāre'ye⁹⁵⁸ muvāfaķat idüp qabūl itdi. Andan soñra ⁽⁹⁾ Melik Kays, Düreyd'e ādem göndürdi. "Benū Ziyād'ıla mübāreze şartına uyduk." didi. Andan vardılar bu şart üzerine muşālaķa içün ⁽¹⁰⁾ 'ahd u mişāk itdiler. Andan Düreyd'i şalıvirdiler. Melik Kays, Düreyd'e hıl'at geydürdi. Yahşı at virdi. Esbābı silāħdan ne varısa ⁽¹¹⁾ müretteb⁹⁵⁹ virdi. Ehline göndürdi. Şabāh olıcaķ Düreyd daķı ehline kavuşdı. Benī Cüşem⁹⁶⁰ daķı Düreyd'üñ selāmet geldüġin görüp ⁽¹²⁾ şād oldılar. Andan Düreyd, Benī 'Abs esirlerin cemī'-i esbāblarıla şalıvirdi. Andan Hālīd Düreyd'e eyitdi: "Yā aķī! İki gün daķı şabr ⁽¹³⁾ itseñ seni esirlikden minnetsüz kurtarurdum." Düreyd eyitdi: "Vallāhi yā aķī! Andan korkdum ki zūlmüñ 'aķibeti eyü olmaz. Melik ⁽¹⁴⁾ Kays kendüsi baña geldi. Muşālaķayıçün yalvardı. Ben de anuñ

⁹⁵⁷ 272a-6 'Amāre: 'Ammāre

⁹⁵⁸ 272b-8 'Amāre'ye: 'Ammāre'ye

⁹⁵⁹ 272b-11 müretteb: müreteb

⁹⁶⁰ 272b-11 Cüşem: Ceşem

sözin kabûl itdüm. Yüzüm döymedi. Hâl budur. Eger anlar ‘ahda muhâlefet ⁽¹⁵⁾ idüp Benî Ziyād'a yardım iderlerse elünden ne gelürse eyle, gine nesne fevt olmadı.” didi. **Rāvī eydür:** Ol gün Hâlid buyurdu ki ⁽¹⁶⁾ Cengden vazgeleler. Kardeşinuñ sağ u esen geldügiçün şāzılıklar eyleyeler. Ol gün Benî Cüşem⁹⁶¹ leşkeri dağı hep ‘işe meşgûl ⁽¹⁷⁾ oldılar. İrtesi olıcağ Düreyd esbāb-ı harbî müretteb taķındı. Benî Cüşem⁹⁶² leşkerine buyurdu. Hep at arkasına geldiler. Andan Benî ‘Abs ⁽¹⁸⁾ dağı süvār oldılar. Benî Ziyād önlerine düşdi. Cemī‘isinüñ önince ‘Amāre⁹⁶³ idi. Dilerdi ki Düreyd'ile mübāreze ide. Tā ki Melik Kays ⁽¹⁹⁾ öninde itdügi lāfı yirine getüre. **Rāvī eydür:** ‘Amāre⁹⁶⁴ ol Hazrā adlu yundunı binmişidi. Ol bunda şöyle i‘tikād itmişidi ki ⁽²⁰⁾ kendüyi her dürlü belādan kırtarur. Andan dürlü dürlü libāsları-y-ıla ve silāhları-y-ıla kendüyi müzeyyen müretteb itmişidi. İlerü varup ⁽²¹⁾ Düreyd'e muntazır idi. Nā-gāh bir taraftan Düreyd dağı bir kara ayğıra binmiş çıkageldi. Biraz cevlan urup işbu ebyātı okudu: **Şi‘r.** ⁽²²⁾ [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir [273a] ⁽¹⁾ Arapça Şiir] ⁽²⁾ **Rāvī eydür:** Vakti ki ‘Amāre⁹⁶⁵ bunuñ ebyātın işitdi. İlerü yürüdi ki Düreyd'ile uğraşa. Zīrā ‘Amāre⁹⁶⁶ ol evvelki vāķı‘a ⁽³⁾ dan öturi Düreyd'e ħor baķardı. ‘Amāre⁹⁶⁷ ilerü yürüyince Devāt bin Esmā sebķat eyledi. Meydāna girdi. Çıķardı, eyitdi: ⁽⁴⁾ “Veyleke yā Düreyd! Kardeşuñ ‘Abdullāh'ı öldüren benin. Üş geldüm ki bugün seni dağı kardeşuñā kavuşduram. Zīrā sen ⁽⁵⁾ ‘ömrüñ çokluğına mağrūr olursın. Pīrligile yaş çokluğıla ħalkā iftiĥār idersin. Bilmezsın ki bu şuñā delildür ki sen ⁽⁶⁾ zelilsin korkaķsın. Zīrā bahādurlar çok yaşamaz. İşte geldüm ki bugün saña ecel ķadeĥin içürem. Ol uzun ‘ömrüñ ⁽⁷⁾ kışşa eyleyem.” Andan bu Devāt bin Esmā bu sözden soñra biraz cevlanıla bu ebyātı inşād itdi: **Şi‘r.** ⁽⁸⁾ [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça

⁹⁶¹ 272b-16 Cüşem: Ceşem

⁹⁶² 272b-17 Cüşem: Ceşem

⁹⁶³ 272b-18 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁹⁶⁴ 272b-19 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁹⁶⁵ 273a-2 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁹⁶⁶ 273a-2 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁹⁶⁷ 273a-3 ‘Amāre: ‘Ammāre

Şiir] **Rāwī eydür:** Vaḳtī ki Düreyd bunuñ lağv ⁽¹¹⁾ sözlerin işitdi. Ġāyet kaḳıdı. kılıcın çıkarup üzerine ḥavāle oldı. Gözin açdurmayup yetişdi. Depere tutdı, ⁽¹²⁾ çaldı. Işıqla başını omuzına degin iki şaḳ eyledi. ‘Arab ṭāyifesi Düreyd'üñ bu ḍarbını göricek müteḥayyir ḳaldılar. **Rāwī eydür:** ⁽¹³⁾ Vaḳtī ki ‘Amāre⁹⁶⁸ bu ḍarbeyi gördi. Ḳorḳusından ayağı ṭonı ṭoptolu oldı. ‘Arab ṭāyifesinden utandūḳından nā-ḳār oldı. ⁽¹⁴⁾ İlerü yürüdi. Düreyd daḥı eline süñü alup bunı ḳarşuladı. ‘Amāre⁹⁶⁹ daḥı Düreyd'üñ öñinden irilürdi. Gāḥ meydānuñ ol ṭarafına ḳaçardı ⁽¹⁵⁾ gāḥ bu ṭarafına gelürdi. İşbu ebyātı okudı: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Düreyd gördi, ḳavuşmaḳıla nesne olmaz. ‘Amāre'nüñ⁹⁷⁰ ⁽¹⁷⁾ üzerine ḥamle eyledi. Kılıcın çıkarınca ‘Amāre⁹⁷¹ yirde bulundın der-ḥāl Düreyd'üñ ḳulları geldiler, bağladılar. Döñe döñe Ḥālīd'üñ ⁽¹⁸⁾ öñine getürdiler. Ḥālīd daḥı buyurdı. Başdılar iki ḳul iki ṭarafdan şol ḳadar mikra‘a urdılar ki atları derilerinden eyerli[yi]di. Andan ⁽¹⁹⁾ buyurdı: “Ayağına dört buḳaḳu urdılar, ilettiler. Ḥabşḥānede bağladılar. Üzerine mü‘ekkel ḳullar ḳodılar. **Rāwī eydür:** Vaḳtī ki Rebī‘ ⁽²⁰⁾ ḳardaşınıñ esīr olduḳın gördi. Müteḥayyir oldı, ağladı. Andan bu daḥı meydāndan yaña yürüdi. Rebī‘i göricek Enesü'l-Ḥuffāz ⁽²¹⁾ daḥı ilerü yürüdi. Andan Ṭālībü'd-Dirrāk ve birḳaç bahādur daḥı el-ḥāşıl on kişi olup bir aradan Düreyd'üñ üzerine depdiler. Düreyd ⁽²²⁾ daḥı bunlaruñ üzerine yürüdi. Fi'l-ḥāl yedisin esīr itdi. Rebī‘ bu ḥālī göricek kendü daḥı Düreyd'üñ üzerine yürüdi. ⁽²³⁾ **Ebū ‘Ubeyde** ve A‘rābī ve Aşma‘i ve Cüheyne bin Ġaylemü'l-Yemenī rivāyet iderler kim Rebī‘ bin Ziyād Düreyd bin Şimma⁹⁷² üzerine ḥamle **[273b]** ⁽¹⁾ idüp ceng itdi ve elinden geldükçe takşīr itmeyüp dürüşdi. Zīrā bu daḥı bahādurlardandı ve ceng bābında ḥile ve mekr çok bilürdi. ⁽²⁾ Şavaş vaḳtinde mücidd olup ceng itdiler. Birbirine ḡālib olmadı. Andan soñra ayrılışdılar. Her birisi

⁹⁶⁸ 273a-13 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁹⁶⁹ 273a-14 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁹⁷⁰ 273a-16 ‘Amāre'nüñ: ‘Ammāre'nüñ

⁹⁷¹ 273a-17 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁹⁷² 273a-23 Şimma: Şamme

kendü bölüğine gitdi. Melik Qays ⁽³⁾ Rebî' bin Ziyâd'ı karşıladı ve selâmetliğila kurtulduğına şâz oldı ve eyitdi kim “Yâ Rebî'! Haşmuñı nice gördüñ? Hâlün nicedür?” ⁽⁴⁾ didi. Rebî' eyitdi: “Vallâhi yâ melik! Ol kişi şavaşuñ degirmenidür. Eline gireni ögidür. Uрмақdan yorulmaz ve dürtmekden ⁽⁵⁾ kormaz. Biz anı bağdan şalıvırdüğümüz haṭâ itdük. Ahşam olinca qardaşlarumı esîr eyledi. Vallâhi gâyetde korkarın ⁽⁶⁾ ki qardaşı yerine eger benüm qardaşlarumı kırarsa ölince bize ‘âr libâsın geyürür ve ‘Arab içinde nâm ider. Anlaruñ ⁽⁷⁾ hasreti-y-le ölüp giderüz.” didi. Qays'ıñ ‘emmüsi Useyd'e eyitdi: “Yâ Benî Ziyâd! Vallâhi evvelden haṭâ sizden oldı ki ‘Anter'ile ⁽⁸⁾ düşmân olduğunuz bu kabîlenüñ sa‘âdeti anuñladur. Ol gâyb olalı bunlaruñ hâli harâb oldı. Bir tarlığa uğramayınca ⁽⁹⁾ anı añmazlar ve hâṭırın ri‘âyet itmezler.” didi. Andan soñra eyitdi: “İy Benî ‘Abs halkı! Siz anuñ qadrini kıymetini bu gelmeyince ⁽¹⁰⁾ bilmezsiniz. Aña hıyânetlik idüp yaramaz şanurlar. Şandüğünüzdur ki rûzigâr mihnetinden kurtulmazsınız ve vâkı‘adan vâkı‘aya şataşur⁽¹¹⁾sız.” didi. Andan Rebî' bin Ziyâd'a eyitdi: “Yâ Rebî'! İşbu kabîlede ne qadar ‘avretler varısa saña yaramaz qaşd idüp sögerler ve dirler ki ⁽¹²⁾ dürlü dürlü belâlara mübtelâ olsun ve muşîbetden muşîbete uğrarsın. ‘Anter'e ‘adâvet itdükden ötüri eger anuñla düşmân⁽¹³⁾lıktan vazgelmezseñüz sizden ol dünyâda eşer kıomaz ve cemî‘üñüzü helâk ider. Bir haber virür kimseñüz diri kıomaz.” didi. ⁽¹⁴⁾ Melik Qays, ‘emmüsi Useyd'e eyitdi ki “Vallâhi girçek söylersin. Tedbîr budur ki âdem gönderüp ‘Anter'üñ hâṭırın tesellî idevüz ve yar⁽¹⁵⁾dım taleb idevüz. Eger gelürse dileğümüz kabûl iderse biz daḥı karşı varup du‘â ve alkış idevüz ve düşmana yalvarınca aña yalvaravuz. Zîrâ ⁽¹⁶⁾ ki kabîlemüzüñ evvelden bâsubânı ve memleketümüzüñ şaklayıcısıdur.” didi. Useyd eyitdi: “Eyü söyledüñ ve hûb fikr eyledüñ. Âdem gönderüp ⁽¹⁷⁾ bu ulu belâyı aña ‘arz idelüm. Eger dileğümüzü kabûl idüp gelürse hod kendü keremidür ve eger gelmezse ma‘zûrdur. Zîrâ ki ⁽¹⁸⁾ kabûl itmedüñüz, sürdüñüz. Bir kişi kabîleden sürmekden artuq haḳâret mi olur?” Rebî' bin Ziyâd

gördi ki elbette ‘Anter'i getürmek ⁽¹⁹⁾ ardınca oldılar. Yine aña muhtâc olurlar. Kays'a eyitdi: “Yâ emîre'l-‘Arab! Çünkü getürürsin. Bâri ben varup ‘Anter'ün elin öpeyin ve milkümi ⁽²⁰⁾ anuñ yolında nişâr idüp ve bu belâyı benden ve kardaşlarumdan def itmege yardım taleb ideyin.” Kays kabûl itmedi. Ayruk kişi göndürdi ⁽²¹⁾ ve ısmarladı ki Hâlid'ün ve Düreyd bin Şimma'nün ⁹⁷³ kıssaların ‘Anter'e haber vire ve Benî Havâzın ve Benî Cüşem ⁹⁷⁴ ve Laķiķ bin Zurâre geldüğün ⁽²²⁾ bildüre ve yalvara ve gelmesine sa’y ide. **Râvî eydür:** Bunlaruñ hâli böyle oldı. Bu tarafda Düreyd bin Şimma ⁹⁷⁵ dönüp yine kavmine şâz u ⁽²³⁾ hurrem gönül murâdıla vardı. Hâlid bu Benî Ziyâd esîrlerini kımağa buyurdi. Düreyd eyitdi: “Lâ! Vallâhi hîç birisin öldürmezsin. Tâ ki bâķi [274a] ⁽¹⁾ kalanlarını ve daķı Rebî'î bile tutmayınca. Eger Kays anlara mu‘âvenet itmek isterse anı daķı bâķi ‘Abs daķı hep kılıçdan geçüreysin.” didi. ⁽²⁾ Ol gice yatdılar. Şabâķ olıcaķ yine cenge ⁹⁷⁶ yaraķlandılar ve meydâna ‘azm itdiler. Laķiķ eyitdi: “Bugün biz şabr idelüm. Tâ ki şeyķ ⁽³⁾ Düreyd bâķi düşmanları ele getürsün ve Benî Ziyâd'ün maķşûdın hâşıl eylesün. Andan soñra biz daķı varup ‘avretlerin ⁽⁴⁾ ve kardaşların esîr idelüm. İraķ yirlerden geldük. Yine memleketümüze ķuru gitmeyelüm.” didi. Andan Düreyd meydâna girdi, çağırdı, ⁽⁵⁾ eyitdi: “İy Benî ‘Abs halkı! Bâķi ‘azîmlerümi daķı getürüñ. Benümile muķâbil olsunlar. İşümüz bir yaña olsun.” didi ve dört yaña ⁽⁶⁾ atın oynadup cev lân itdi ve kerem olup yigitlik zamânın ańdı ve işbu şi‘ri okudı: **Şi‘r.** [Arapķa Şiir ⁽⁷⁾ Arapķa Şiir] ⁽⁸⁾ **Râvî eydür:** Düreyd bin Şimma ⁹⁷⁷ bu şi‘ri okuyıcaķ Rebî‘ bunuñıla muķâbil olmağa kaşd itdi ve meydâna girmege ‘azm eyledi. Kays ⁽⁹⁾ eyitdi: “Yâ Rebî‘ işbu şeyķâna varma. Zîrâ ki seni daķı tutıcaķ mecmû‘-ı Benî ‘Abs esîrlerin kıran ve hem seni daķı öldürür ve ‘emmüleriñi ⁽¹⁰⁾ ve kardaşlarıñı kılıçdan geçürür. Şavâb

⁹⁷³ 273b-21 Şimma'nün: Şamme'nün

⁹⁷⁴ 273b-21 Cüşem: Ceşem

⁹⁷⁵ 273b-22 Şimma: Şamme

⁹⁷⁶ 274a-2 meşgul: i

⁹⁷⁷ 274a-8 Şimma: Şamme

budur ki şabr idesin. Görevüz ‘Anter’den ne haber gelür. Ola kim ol gelüp irişe, bizi bu belādan ⁽¹¹⁾ ḥalāş ide ve Düreyd’ün ‘ömri defterin düre.” didi. Bunlar bu arada meşğülken Benī Kerīm bahādurı Kelīm ilerü yürüyüp söyledi ⁽¹²⁾ ve Qays’a eyitdi: “İy melik! Ne lāzım ‘Anter’e göymek? İşbu pīri koca şeytāniçün ben varup bunun işini bitüreyin. Vücūdın dünyādan ⁽¹³⁾ götüreyin yāḥūd şeyḥ Rebī‘ varsun.” didi. Qays eyitdi: “Ḥaḥ Te‘āla ḥayr ‘ivazlar virsin. Senün iḥsānuñ ve keremuñ gördük ve ⁽¹⁴⁾ insāniyyetün ve mürüvvetün müşāhede itdük. Rebī‘ varmak olmaz. Zīrā ki Rebī anuñ eline düşerse üzerine şu içmez depeler ve bākī ⁽¹⁵⁾ katında olan esir ḥalkūmuza daḥı kırar. Qabilemüzün bahar ḥāl ulusudur ve ulu kici işini ve tedbīrini baña tanışur, işler yigregi ⁽¹⁶⁾ oldur ki bugün daḥı her günki gibi kendümüzden elden geldükce def‘ idevüz ve ceng idüp bir kezden çalışavuz. Görevüz ki ⁽¹⁷⁾ başumuza rüzigār ne getürür.” didi. Kelīm eyitdi: “Yā emīr! Çünkü böyle ola, ben varup kendümi tecrube ideyin. İşbu pīr-i ⁽¹⁸⁾ nā-bālīgıla uğraşayın. Benüm daḥı bunun üzerinde kīnüm vardır.” didi ve meydāna at depdi. Qays daḥı bunu men‘ itmedi. ⁽¹⁹⁾ Bu daḥı ol ṭarafa bu ṭarafa cevlan itdi ve ḡazabından söylenüp gümrendi ve yavuz köbek gibi kīñrandı ve sūñüsin ⁽²⁰⁾ oynadup kılıcın yalabıtdı ve ḥāṭırı cūş idüp işbu şī‘ri okudu: **Şī‘r.** [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Kelīm şī‘rin temām idicek Düreyd’ile ⁽²³⁾ muḳābil olup ceng itdiler. Bir nice def‘a birbirine ḥamle kılıp ḥamlelerin yine Def‘ itdiler ve çalışdılar, duruşdılar. Görenler **[274b]** ⁽¹⁾ bunların ḥāllerine ta‘accüb itdiler ve bahādurluḡlarına müteḥayyir oldılar ve “‘Aḳibetleri ne ola?” diyüp muntazır oldılar. Bunlar daḥı bu ḥālile ⁽²⁾ toz içinde ḡarḡ oldılar ve ḥalkuñ gözlerinden ḡāyib oldılar. İki ṭarafdan daḥı ḥalk izṭırāba düşüp teşvīşlendiler ve ḥāllerin ⁽³⁾ bilmege sa‘y itdiler. İttifāḡ ‘Anter’e giden ādem geldi irişdi. “Bulımadum.” diyü haber getürdi. Benī ‘Abs’ün ḥālī mukadder oldı ⁽⁴⁾ ve Qays’uñ ḡuşşası artdı. Andan eyitdiler: “‘Anter’den ümīzümüz kesildi. Hemān bize çāre olursa işbu Benī Kerīm ulusu Kelīm’den ⁽⁵⁾ yoḡsa ayruḡ i‘timād idecek

kimesnemüz kalmadı.” didiler ve feryāz idüp çağırışdılar, eyitdiler: “Yā Rabbenā! İşbu ğarīb kiři bize deste-ġir ⁽⁶⁾ eyle. Bunuñ sebebi-y-ile bizi iřbu miħnetden ħalāř eyle.” didiler. Kelīm daħı Düreyd'ile öyleye yakın olınca şavaşdılar. Biribirin alımadılar. Düreyd, ⁽⁷⁾ Kelīm'üñ bahādurluġın ta‘accüb itdi ve řurduġına müteħayyir kıldı. Çok ummaduġı işler müřāhede itdi ve sizmeduġı hūnerler ğördi. Çünkü öylenüñ ⁽⁸⁾ vaķtı oldu. Düreyd atınuñ dizginin çeküp şurdu ve eyitdi ki “Veyleke yā Kelīm! Benī ‘Abs'den ne eylük ğördüñ ki bunca zaħmet çeküp anlara ⁽⁹⁾ yardım idersin ve nefsüñi anlaruñiçün mehlekeye bıraġursın. Senüñile biz ħoz ata dōstlarıyuz. Zīrā kim senüñ atañ beni ġāyetde severdi.” ⁽¹⁰⁾ didi. Kelīm bunun sözün işidicek şurdu ve ġöñlinde fikr eyledi ki ħile idüp bunu aldaya. Bir řariķile řuta. Pes bunuñ sözlerin işidicek ⁽¹¹⁾ eyitdi: “Yā řeyħ-i Düreyd! Benī ‘Abs'e Ben yardım itdüġüme bir sebep vardur ki kimseye söylemek olmaz.” didi. Düreyd eyitdi: “Arab dīni ħaķķı-y-içün eger ⁽¹²⁾ ħālūñi baña dirseñ mālī ġanīmetüñi ġirü vireyin ve Benī ‘Abs mālīlarından daħı çok ni‘met baġıřlayayın. Benī ‘Abs'üñ benüm aramda olan şartı sen ⁽¹³⁾ ġelüp cenge çıķmaġıla bozuldı. Yarın mecmū‘-ı leşkere buyursam gerekdür ki anlaruñ atlarını süñüye dikeler ve ħāllerini ħarāb ideler. Ol vaķt sen anlaruñ ⁽¹⁴⁾ içlerinde bulunursañ peřimān olursın. Vaķt fevt olmadın şurşatı ġanīmet bilgil. Bizümile dōstluķ eyle. Anları ķo. Eger şöyle ki Benī ‘Abs'de ⁽¹⁵⁾ kimsenüñ kızın severseñ gerek gerekmez saña alıvireyin. Eger Ķays'üñ ‘avreti yāħud kıızı Cemāne daħı olursa. Zīrā biz bunlaruñ eşerin dūnyādan ⁽¹⁶⁾ gidermeyince bu diyārdan ġitmezüz. Ģöñül ne fikr iderse baña ħaber vir. Seni maķřsūduña irişdüreyin.” didi. Kelīm ġüldi. Zīrā ki ⁽¹⁷⁾ buña yalan söyleyüp bir ħile itse ġeregidi. Ol ġöñlindeki tedbire muvāfiķ söyledüġine řāz oldu. Andan eyitdi: “Bārekellāħ aferīn ⁽¹⁸⁾ senüñ nařaruña. İy řāħib-i naşar kim temām maķřsūdum söyledüñ ve murāduma münāsib fāl açduñ. Zīrā ki bu eyyāmda Ķays'üñ ⁽¹⁹⁾ kıızı Cemāne'yi ġörüp ġöñlüm ķapıldı ve ‘iřķına cān u ġöñülde mübtelā olup nā-čār oldum. Senüñile

cege iḳdām itdügüme sebeb ⁽²⁰⁾ başumda ‘ışḳ sevdāsı olduğı-y-içündür yoksa ben
ḳanda ki senüñ gibi ulu ‘azīz kişi ile muḳābil olayıdum. Fıkr itdüm ki ⁽²¹⁾ seni esīr
idüp Ḳays ḳatında ve Rebī‘ ḳatında bir yüz aḳlığı ḳazanam ve yanlarında muḳarreb
ve muḥterem olam. Ol sebebdan Cemāne‘yi baña vireler. ⁽²²⁾ Şimdi temām ‘āciz
olduğum ma‘lūm oldu. Senden ümiz kesildi. Senüñ gibi ulu kişi[yi]le muḳābil olup
ceng itmekden daḥı utandum. İmdi ⁽²³⁾ senden dilerin ki benümile el tutuşup ‘ahd
idesin ve and içüp inandurasın ki benümile dōstluğun bir dürlü daḥı olmaya ve
‘ahduñ [275a] ⁽¹⁾ bozmayasın. Ben_daḥı saña i‘timād idüp bugün vāzgelüp yarına dek
şabr idem. Şabāḥ olup yine ‘ādet üzerine iki ṭarafdan ⁽²⁾ ceng ayağa binüp şavaṣ odı
yalıñlanıcaḳ ben yoldaşlarumıla Ḳays'ın üzerine ḥamle idem. Senüñiçün çalışam.
Çünkü ben Ḳays'ı ⁽³⁾ tutam ayruğının hep eli tutmaz olur. Kimsenüñ şavaṣ idecek
mecālī ḳalmaz. Bu şüretile olıcaḳ senüñ daḥı maḳşūduñ tiz ḥāşıl ⁽⁴⁾ olur. Eger böyle
olmazsa işüñüz uzanur uzar gözden çok gün geçer. Zīrā dört ṭarafa yardum ṭaleb
itmege ādemler gönder⁽⁵⁾mişlerdür. İhtimāl vardır ki çok leşker cem‘ ola.
Maḳşūduñuz ḥāşıl itmeyesiz ve hem ḳara bahādurlarına ādem gönderdiler. ⁽⁶⁾ Eger
ol gelüp irişürse ḥod anuñıla mümkün degül kimse ṭuruşmaḳ. Bu zamānda anuñ
naḳıri yokdur.” didi. Kelīm'ün ⁽⁷⁾ sözün işidicek aldı. Egerçi zīrek kişi[yi]di.
Velikin bunu fıkr itdi ki “Bu bir ḡarīb kişidür. Benī ‘Abs'e mu‘āvenet itdüğinden ⁽⁸⁾
bir maḳşūdı var ola.” didi ve i‘tiḳād itdi ki Kelīm girçek söyler. Varup bunuñiçün
Benī ‘Abs'ile ceng ider. Geregi gibi bunuñ yolında sa‘y ⁽⁹⁾ ider. Ammā Kelīm fıkr
eyledi ki bu çok iş görmiş kişidür. Ceng bābında tecribesi üküṣ ḥāşıl olmışdur. Pes
bunuñıla ceng itmegile ⁽¹⁰⁾ iş bitmez. Hile etegin tutmayınca eger aldayıbilürse
aldaya. Aldayamazsa gice olınca ceng idüp düne vara gide. Pes bu ted⁽¹¹⁾bir üzerine
Kelīm süñüsün elinden götürdi, atdı ve elin şundı ki Düreyd daḥı elin uzada^{978 (12)}
‘ahdlaşmaḳ üzerine. Daḥı Kelīm elin çeküp bunu atdan indüre. Düreyd daḥı egerçi

⁹⁷⁸ 275a-11 egerçi elin şundı: i

elin şundi. Velikin göñline Kelīm'üñ el ⁽¹³⁾ şunişından korku düşdi ve bundan hıyānet sizdi ve dizleri ditredi ve 'azāsına lerze düşdi. Kelīm ⁽¹⁴⁾ bunuñ hareketin göricek bildi ki göñli korkdı. Muħkem yapışdı, çekdi. Andan yıkdı. İşin tızcek bitürdi. ⁽¹⁵⁾ Düreyd daħı hāl nidügin bildi ve Kelīm'üñ hilesi ve mekri zāhir oldu. Aralarında şalāh ⁽¹⁶⁾ fesāda döndi ve döstlükleri düşmānlığa degşürüldi. Çekişüp atışdılar ve çağırışup çalışdılar. Atlarınıñ ⁽¹⁷⁾ ayağı altında taşlar un gibi 'ākibet atları yire düşdi. Helāk oldu. Andan yayaķ tutuşadılar ve çoçlar gibi toķuşdılar ⁽¹⁸⁾ ve ayrılup yine kavuşdılar. Görenler bunların hāllerine hayrān oldılar ve nazar idenler bunların heybetlerinden ser-gerdān ⁽¹⁹⁾ oldılar ve katlarından kaçdılar. Kelīm şöyle fikr iderdi ki Düreyd yaşlu kişidür. Bu, bunuñla tutuşmaya, def'i atdan yıka. ⁽²⁰⁾ Umduğın bulmadı ve sizmedüğün gördi. El-kışşa bu hālile daħı hayli zamān duruşdılar. Biribirin alımadılar. ⁽²¹⁾ Ümizleri kesildi. Kays dört yanındağı halka eyitdi: "İy 'emmüm oğlanları! Mürüvvet degül ki işbu bir gārīb kişi koyup ⁽²²⁾ gidevüz. Muķayyed olmayavuz. Şol cebbāruñ mekkāruñ eline virüp temāşā idevüz. Yigregi oldur ki hamle ⁽²³⁾ idüp hālāş ideyüz yoksa ol şeytān koca çok rüzigār geçürmişdür. Bir mekr idüp ol gāribi helāk [275b] ⁽¹⁾ ider. Andan soñra bizi daħı kılıçdan geçürür." didi. **Rāvī eydür:** Bunlar bu sözdeyiken Kelīm'üñ biñ bahādur yoldaşları ⁽²⁾ varıdı. Hamle idüp Kelīm'i hālāş itmege 'azm itdiler ve sūñülerin ve kılıçların çeküp Düreyd'üñ üstine yürüdiler. At şaldılar Hālid ⁽³⁾ bunların hālini göricek Benī Hevāzın çerisin ve Benī Cüşem⁹⁷⁹ halkın alup bu taraftan karışıldı ve Laķit bin Zurāre daħı Benī ⁽⁴⁾ Dārem tayifesiyle hücum itdi. Kays bunları göricek Benī 'Abs'ile ve kardaşları-y-ıla ve 'emmüleri-y-ile ol_daħı depdi ve ardlarınca ⁽⁵⁾ atlu yayaķ kimse kalmadı yürüdi. Yirler harekete geldi. Şanasın kim yire zelzele düşdi ve gökler gürledi. Şanasın kim İsrāfil şuru ⁽⁶⁾ urdı ve halkuñ başına kıyāmet kopdı. Yir yirin kılıçlar yalabıdı ve bayraklar çözüldi ve bahādurların yüregi

⁹⁷⁹ 275b-3 Cüşem: Ceşem

Serzeniř itme. Hālid'e ʿitāb itme. řavāb ol itdüğü fikr idi. Zīrā korkduk ki [276a] ⁽¹⁾ vaķti geķ olup anlara meded irişe. Saña biraz ziyān irişdüreler yāhūd ol kıara kıulları gelüp irişe. Benī ʿAbs ⁽²⁾ esīrlerinden birisine şordum bunda hāzır degülmiş. Ğāyet imiř. řavāb budur ki iřbu eřrāfdan cemʿ olınan leşkerile ⁽³⁾ Benī ʿAbs'ün üzerine hamle kılavuz. Bunları perākende idevüz.” didi. Bu fikrile ol gice yatdılar. Göñülleri ⁽⁴⁾ içinde biñ dürlü hisāb iderlerdi. Yarındası řabāh olıķ ittifāk idüp bir defʿada hücum ⁽⁵⁾ itdiler ve Benī ʿAbs üzerine yürüdiler ve kıılıķlar ve süñülerle savaşdılar. Benī ʿAbs dağı cehd idüp ⁽⁶⁾ kendülerden kıorudılar ve haremelerin řaķladılar ve ehl ü ʿayāllerin aķřamdañ beklediler. ⁽⁷⁾ Aķřam olıķ Hālid'ün leşkeri yine nevmiz döndi, gitdi. Üķ gün bu vechile ceng ⁽⁸⁾ itdiler ve her gün ʿAnter'e bir ādem gönderdiler. Hiķ haberi belürmedi ve kıandalığı bilinmezdi. Dördüncü ⁽⁹⁾ gün olıķ Benī ʿAbs buñaldı. Kıabilelerinden taşra kııķmadılar. Čadırları arasında şavaşdılar. Ğāyetde ⁽¹⁰⁾ zaʿif oldılar. Hutun kıişilerün ve kıızlarun feryāzı göge kııķdı. ⁽¹¹⁾ Fiğānları ve girileri ʿayyuķa irişdi. Başlarına belā yağmurı yağdı ve evlerine āfāt yıl⁽¹²⁾leri esdi. Hele ne hālise ol gün dağı çalışdılar. İčerü kıoydurmadılar ve ğayret idüp ⁽¹³⁾ duruşdılar. Haremlerine girmediler. Aķřam mecmūısı ğāyet hayretlerinden ser-ħořlara döndiler. ⁽¹⁴⁾ Dönüp evleri içine girdiler. Velikin temām ümizleri kesildi ve mecālleri gitdi ⁽¹⁵⁾ ve tākātları kıalmadı. Hālleri zaʿif oldu ve bedenleri naķif oldu. řoñra ʿAnter'e Kıaravāř ⁽¹⁶⁾ bin Hāni ki Kıays'un ʿemmüsi idi anı gönderdiler. Ol dağı varup ʿAnter'i buldı. Gördi ki ⁽¹⁷⁾ ʿĀmir bin Tufeyl ile Zeyd'l-Hayl'ün cenginden dönüp gelmiş. Fi'l-hāl üzerine ⁽¹⁸⁾ girüp çağırdı ve feryād idüp ağladı ve eyitdi: “İy Benī ʿAbs bahādurı! ⁽¹⁹⁾ Bizi terk eyledün ve ulu vāķıʿaya şataşduk. Eger gelüp ⁽²⁰⁾ iriřmezseñ hutun kıişilerümüz ve oğlancuķlarımız esir oldu ve taʿalluķātumuz ⁽²¹⁾ ve ehl ü ʿayālümüz düşmān elinde ħor ħaķir oldu.” didi. Andan Düreyd bin ⁽²²⁾ řimma⁹⁸³ ile geķen mā-cerāların ħikāyet itdi ve şimdiki hālde bu gelüp ʿAnter'e ⁽²³⁾ muħtāc olduķların

⁹⁸³ 276a-22 şimma: şamme

rivāyet itdi. “İy Benī ‘Abs'üñ pāsubānı! Dağı eşerleri [276b] ⁽¹⁾ variken iriş yoḥsa komañ. Perākende oldı ve vücūdları ‘adem oldı. Şimden şoñra ⁽²⁾ senüñile ‘adāvet itmezler. Andan içdiler ve ‘ahd itdiler ki senüñ ⁽³⁾ kuluñ olalar. Sen buyurduḡuñ tutalar. Dilemedüḡuñ itmeyeler. ‘Ale'l-ḡuşuş ⁽⁴⁾ Benī Ziyād katı peşimān oldılar. Mübālaḡa andlar içdiler ki ⁽⁵⁾ saña ḡizmetkār olalar. Her def’a ki seni añalar parmaḡların ısırurlar ⁽⁶⁾ ve atların yimege umarlar. Zīrā ki Rebī‘^c den ḡayrısı hep esīr oldılar ve ‘azāblara giriftār ⁽⁷⁾ oldılar. Senüñ ḡadrüñi temām bildiler. Cemī‘-i māllarını ve cānlarını senüñ yoluña fidā ⁽⁸⁾ itdiler ve hem Düreyd cemī‘isini aşmaḡa ḡaşd itdi. Be-ḡāyet vaḡtleri ṡar olmışdur. Merdlik ⁽⁹⁾ demidür ve nuşretüñ furşatıdır ve ‘ināyetüñ vaḡtidür. Melik Ḳays'ıñ ḡod ḡālını hīḡ şorma. ⁽¹⁰⁾ Ādemleri telef oldı ve bahādurları kırıldı ve ḡayātından ümīz kesildi. İmdi ‘ale't-⁽¹¹⁾ ta‘cīl iriş yoḥsa ayruḡ Benī ‘Abs'den yiryüzinde eşer görmezsin.” didi. **Rāvī eydür:** ‘Anter, Ḳarvāş'ıñ ⁽¹²⁾ sözün işidüp başın aşıḡa ṡıtdı aḡladı ve ḡalkınuñ ḡālī böyle olduḡına içi acıdı ve ḡöñli ⁽¹³⁾ yumuşadı ve diledi kim ‘Āmir bin ṡufeyl ile meşveret idüp varalar. Benī ‘Abs'e yardım itmege gideler. ⁽¹⁴⁾ Yine Melik Ḳays sürdüḡün añdı ve Rebī‘^c üñ sözine uyduḡına ḡazab itdi ve ḡöñli döndi. Yardımdan ⁽¹⁵⁾ vazgeldi ve Ḳaravāş'a eyitdi: “Yā mevlāyi! Vallāhi fikr itdüm idi ki ‘Āmir bin ṡufeyl'i ⁽¹⁶⁾ bile alup gideyidüm. Anları ol mehlekeden ḡalāş ideydüm. Evet şol sürdüklerin añıcaḡ ḡöñlüm yine şovudı ⁽¹⁷⁾ ve iḡdāmum ḡalmadı. ‘Azmüm bozuldı ve niyyetüm gitdi. Sen ṡanuḡsın kim ben anları nice def’a ⁽¹⁸⁾ belālardan ḡalāş itdüm. ‘Ale'l-ḡuşuş Yemen diyārında Benī Kinde⁹⁸⁴ ile ve Benī Sa‘d ile bilürsin kim işler ⁽¹⁹⁾ itdüm. Eger benüm ḡılıcum ve süñüm olmasa Nu‘mān'ıñ ḡardaşına anlarıñ ḡanḡısı irişürdi. Çünki ol belādan ⁽²⁰⁾ ḡurtuldılar. Benī it gibi sürdiler ve ayruḡ añmadılar. Ulularıña ḡurt ḡuş üşmeyince beni añmadılar ⁽²¹⁾ ve ādem ḡönderüp istemediler. Şimdi olan oldı. Giden gitdi. Az ḡaḡāret görmedüm. Eyü mezellet çekdüm. Rāḡat ⁽²²⁾ oldum. Cengden cidālden fāri‘ oldum. Hāl budur ki

⁹⁸⁴ 276b-18 Kinde: Kende

iy ‘emmüm oğlu! Ben şol bahādurlardan degülem ki ⁽²³⁾ Düreyd'ile meydāna muķābil olıblem ve ben anuñıla ceng ideblem. Anuñ laķabı Raķa'l-ķarb'dur. Ya'ni ‘sāvaş degirmeni’ [277a] ⁽¹⁾ demek olur. ‘Ale'l-ķuşuş ki Benī Cüşem⁹⁸⁵ leşkeri daķı bile ola. Anlara kim muķābil olur. Var Kays'a işbu iştdüğün ⁽²⁾ gibi ķaber vir, hıķ zaķmet çekme. ‘Abeş söyleme, varmazın.” didi ve ķardaşı nevmiz ve maķrüm ⁽³⁾ girü döndürdi. Kāvāş daķı aķlayu aķlayu yola revān oldu, sürdi. Seķer vaķtinde Benī ‘Abs'e yetişdi ⁽⁴⁾ ve ‘Anter'ün cevābların Kays'a ķıkāyet itdi. Kays müteķayyir oldu ve eyitdi: “Çāre bize başumuz alup kaçmaķdur ⁽⁵⁾ yoksa hıķ birümüz aķşama irişmez. Hep kırılırız.” didi. Andan Rebī' bin Ziyād'ı ve bāķi ‘emmilerini ve ķardaşlarını kıķrup ⁽⁶⁾ ķardaşuñ ķaberin söyledi. Bunlar daķı ‘Anter'ün gōñli ķatılığını ta‘accüb idüp ķayret deryāsına ğarķ oldılar. ⁽⁷⁾ Melik Kays'uñ ‘emmüsi eyitdi: “Bundan artuķ tedbīrümüz kalmadı ki. Māldan rızķdan vazgelüp ⁽⁸⁾ ceng idevüz. Kāşu kaçavuz. Tā ki varup ‘Anter'e irişince. Çünki varup aña irişevüz. Elbette bize yardım ⁽⁹⁾ idecekdür. Hālümüzi görüp esirgeyecekdür.” didi. Kays eyitdi: “İy ‘emmi! Bu eyü fikr degül. Zīrā ki bu şüretile ⁽¹⁰⁾ yüzde birümüz anda şaķ varmaz. Zīrā ki ma‘lūmdur ki düşmān ardumuza düşüp bizi ķovacaķdur ve ta‘alluķatumuz pāyu⁽¹¹⁾ māl olur. Bundan ğayrı fikr yigdür.” didi. Useyd eyitdi: “Nedür ol didüğün fikr?” Kays eyitdi: “Benüm ķatumda şavāb ⁽¹²⁾ tedbīr budur kim ķatun kişilerümüzi ve kıızlarımızı göndürevüz. Varup ‘Anter'ün ayaķına düşüp ⁽¹³⁾ yalvaralar ve başların açup aķlaşalar ve yardım taleb ideler. ‘Anter, bu ķāyifeye ğayreti ğālibdür ve şefķati vāfirdür. Ümiz⁽¹⁴⁾ dür ki bunlara muvāfaķat idüp yardım ide ve hem benüm ķatunımı ve kıızımı bile gönderem. Kimse baña ta‘n idüp ⁽¹⁵⁾ ve mesāvi itmeye ki kendü ķatununu ve kıızını göndermedi diyü.” Rebī' bin Ziyād eyitdi: “Vallāhi Kays eyü fikr itdi ve şavāb tedbīr ⁽¹⁶⁾ itdi. Bu söze hıķ kimse bahāne bulmaz. Sa‘y eyle, işüñi şabāķ olmadın bitürigör. Ola ki ğün toğmadın ‘Anter ⁽¹⁷⁾ bize irişe.” didi. Pes

⁹⁸⁵ 277a-1 Cüşem: Ceşem

Ḳays ḥatunına ve kıızı Cemāne¹ye bildürdi. Daḥı Ḥatunlar ve kıızlar bâķī ḳabīle ulularından cem² eyledi ⁽¹⁸⁾ ve bunlara varup ne diyecegin öğretti ve def³ī âdemler ḳoşup gönderdi. Benī ‘Āmir leşkeri {daḥı} çepeçevre⁹⁸⁶ bağlamışlardı. ⁽¹⁹⁾ Şabāḥa muntazır olup oturlardı. Bu ḥatun kişiler ve kıızları daḥı arkunlğıla bunların ortasından kaçup gitdiler. ⁽²⁰⁾ Becid yortdılar ve sersem itmeyüp yürüdiler ve ‘Anter¹e gitdükleri-y-içün sevindiler. Şāz u ḥurrem oldılar. **Aşma‘i eydür:** Bunların ⁽²¹⁾ ḥālī böyle oldı. Bu tarafda ‘Anter daḥı Ḳaravāş¹ı göndürdi günden sonra ‘Āmir bin Ṭufeyl ve Muḳrī¹l-Vaḥş ve ‘Urve ⁽²²⁾ oturup şöḥbet iderlerdi ve Benī ‘Abs¹ün ḥālinden söylerlerdi ve miḥnetlerin ve meşakḳatlerin ḳayururlardı. Lîkin ‘Anter¹ün ⁽²³⁾ daḥı göñli ḳatılığın ta‘accüb iderlerdi. Ba‘zısı ‘Anter¹ün ḳovdukların ańıcaḳ ma‘zūr tutarlardı. Bunlar avurda meşgūliken [277b] ⁽¹⁾ nā-gāḥ gördiler ki Ḳays¹ün ḥatunı ve kıızı Cemāne ve bâķī Benī ‘Abs ulularının ḥatunları ve kıızları at boynına düşüp irişdiler ve ⁽²⁾ başların açup ağlaşdılar ve yüzlerin açup feyād itdiler. Kimseden utanup utanmadılar ve nā-maḥremden şakındılar. Şaçların ⁽³⁾ açup fiğānlar itdiler ve eyitdiler: “İy bahādurlar ulusu ‘Arab dīnī ḥürmeti-y-içün bizümile senün ortańda olan ḳarābet ḥaḳķı-y-içün ⁽⁴⁾ bizi esirlikden ḥalāş eyle. Biregü suçıla bizi ḳinama. Senden ğayrı mededümüz ḳalmadı. Bahādurlarumuz hep helāk ⁽⁵⁾ oldılar. Şol kişiler ki seni sürdiler. Ḳabīleden ḳovdılar. Şimdi rāzī oldılar ki kendüleri yavi ḳılalar. Seni yavi ḳılmayalar ki ehlin ⁽⁶⁾ ve ‘ayāllerin esirlikden ḥalāş ideyidük. Vallāhi ki cemī‘isi rūzigār ṭabāncasın yidiler. Geregi gibi sańa muḥibb ü muḥliş oldılar. ⁽⁷⁾ Yetimlere ve za‘iflere merḥamet eyle ve miskīnleri ve dermānları esirge.” didiler. Andan Ḳays¹ün kıızı Cemāne ki ḥüsn-i cemālile⁹⁸⁷ bī-⁽⁸⁾naẓīr luṭf ḥulḳıla bī-mişāl idi. İlerü gelüp ‘Anter¹i öpdı ve ḳocdı ve gözlerinin yaşı yüzi üzerine seyl olup ⁽⁹⁾ aḳdı. Ol ḥāle münāsib işbu şi‘ri eyitdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] **Rāvi eydür:** Cemāne bu şi‘rden fāri‘

⁹⁸⁶ 277a-18 çepeçevre: çeyçünede

⁹⁸⁷ ḥüsn-i cemālile: ḥüsn-ü cemālile

olıcağ⁽¹⁵⁾ hāzırlaruñ gözlerinden yaş revān oldu. Ellerinden kadehi bıraktılar. ‘Arab gayreti başlarında hareket eyledi ve ‘Āmir bin Tufeyl⁽¹⁶⁾ sağrakı götürüp yabana atdı ve ağladı. Andan ‘Anter'e eyitdi: “‘Arab dīni haqqı-y-içün ayruğ senüñile bir loğma ta‘ām yimezin ve bir⁽¹⁷⁾ kadeh süci içmezin. Varup kavmüñe yardım itmeyince ve anları ol muşibetden halāş eylemeyince. İşbu hatun kişilere⁽¹⁸⁾ ve kızlara içüm acıdı ve yüregüm yandı. Şoḥbeti unutturdu ve cihān lezzetin gözümünden çıkardı.” didi. Muḳrı'l-Vaḥş⁽¹⁹⁾ daḫı böyle.” didi. Şol kadar söylediler ki ‘Anter'üñ daḫı göñline merḥamet düşdi ve rikḳat idüp ağladı, eyitdi:⁽²⁰⁾ “İy ‘Arab uluları! Kabīlemüzi kırtarmayınca ayruğ biz oturup rāḥat olmağ olmaz.” didi ve Şeybüb'a buyurdu,⁽²¹⁾ at ve silāḥ hāzır eyledi. Bāḳī ḥalk daḫı hep böyle itdiler. Bu halkuñ içine bu ‘avretlerüñ ve kızlaruñ fiğānından⁽²²⁾ zelzele düşdi ve başları kayısı oldu ve bunlaruñ ḥāllerine melül ve maḥzūn oladılar. Andan mecmū‘-ı bahādur yarağā⁽²³⁾ müstağrak oldılar. ‘Āmir bin Tufeyl daḫı nökerleri-y-ile bile ‘Anter'e yoldaş oldılar. El-ḥāşıl cem‘ā biş yüz kişi oldılar. [278a]⁽¹⁾ Cemī‘isi şınanmış bahādurlardı ve tecrube olmuş bahādurlarıdı. Süvār olup fi'l-cümle Benī ‘Abs tarafına revān oldılar ve ‘Anter⁽²⁾ bu hatun kişilere buyurdu kim ‘Able katında turalar. Andan ‘Āmir bin Tufeyl'e eyitdi: “Yā āḫil! Şavāb budur ki ḥalañ⁽³⁾ oğlı Ğaşm⁹⁸⁸ bin Malik'ile tanışasın ve re‘isüñüz Aḥvaşı'ıla meşveret idesin. Benümile yile Düreyd'e şavaşa gitedüğün⁽⁴⁾ bildüresin. Zīrā şāyed ki anlara ḥoş gelmeye. Şoñra saña kaḫıyalar.” didi. ‘Āmir bin Tufeyl eyitdi: “İy bahādurlar begi! Bu ne sözdür ki⁽⁵⁾ söylersin. ‘Arab dīni haqqı-y-içün ki eger sen baña buyurursañ ki kendü kavmümile ‘adāvet idüp şavaşam bugün birisin sağ⁽⁶⁾ komayın. Hep kılıçdan geçüreyin. Zīrā ki benüm katumda ḥışımlarumdan daḫı sevgülüsün. Baña sen itdüğün iḥsānı⁽⁷⁾ kim itdi.” didi. ‘Anter daḫı buña alkış itdi. Andan yola ‘azm idüp yürüdiler. Yıl gibi esdiler. Şabāḥ olıcağ Ceza‘u't-⁽⁸⁾Ṭufān dirlerdi. Bir yir varıdı. Anda konup rāḥat

⁹⁸⁸ 278a-3 Ğaşm: Ğaşam

oldılar. Andan göçüp Benî ‘Abs'e irişdiler. Gördiler ki üç yüz ağaç ⁽⁹⁾ dikmişler, âdem aşmağa ve her ağacın dibinde aşacak âdem dağı eli bağlular. Zelîl ve haķîr olup tururlar. ‘Amāre⁹⁸⁹ ve ķardaşları ⁽¹⁰⁾ dağı bu tutsaķlar içinde bile. **Rāvî eydür:** Bu tedbîr Laķîṭ bin Zurāre sözi-y-ile olmuşıdı. Zîrā ki ol Düreyd'e eyitdi: ⁽¹¹⁾ “Sen ḥod tedbîr ehli ve çok tecrîbe itmiş ve işler kurmuş kişisin. Niçün bu esîrleri kırup başların beglerine göndermezsin? Tā ki ⁽¹²⁾ senden ķorķalar. Bizi dağı eyle ide diyü ihtiyāṭ ideler.” didi. Düreyd eyitdi: “Yā Laķîṭ! Benüm dağı bu nesne fikrümde varıdı. Velîkin ⁽¹³⁾ heybetin tıṭıcaķ kıram didüm. Çünki sen Düreyd'ün sözüne muḥālefet itmezsin. Eyle idelüm. Senün dağı sözün ⁽¹⁴⁾ yirinde olsun. Bilürin ki anlara kînün katıdır. Şabāḥ olıcaķ uluların dār ağacı diküp aşalum ve bākî ḥalkını kılıcıla kıralum.” ⁽¹⁵⁾ didi ve buyurdı. Ağaçlar düzüp dikdiler. Benî ‘Abs esîrleri bu ḥālî müşāhede idicek ḥayātlarından ümîz kesdiler ve ölümlerine ⁽¹⁶⁾ yakın ḥāşıl itdiler. **Aşma'î eydür:** Ol gice ki bu tedbîri itdiler. Şabāḥ oldu. ‘Anter irişdi. Bunlar dağı esîrleri ağaçlar dibine ⁽¹⁷⁾ iletüp ḥāzır itmişleridi ve Benî ‘Abs yakın yirde kıрмаğa ķasd itmişleridi. Düreyd ķullarına dimişidi ki “Kaçan ki göresiz ⁽¹⁸⁾ ben ‘Amāre'(y)i⁹⁹⁰ aşam. Siz dağı ellü elüñüzdegi esîrünüzi aşasız.” Rebî‘ bin Ziyād bu ḥālî göricek ķardaşına acıdı ve ağladı ⁽¹⁹⁾ ve kendü yüzine ṭabanceler urdı ki dişleri hep döküldi. Andan cemî‘-i Benî ‘Abs ḥalkı esîrlerinin ⁽²⁰⁾ ḥāllerin göricek ķasd itdiler ki kendüleri mehlekeye bırağalar ve esîrleri ⁽²¹⁾ katında ceng idüp öleler. Nā-gāḥ Benî ‘Amir'ün ṭarafından bir toz ķopdı içinde ⁽²²⁾ kılıçlar yalabıdurlardı ve süñüler oynadı ve atlar kişnedi ve öñlerince bir yayaķ gelür ki ⁽²³⁾ öñinden ṭaşan ķurtulmaya ve ardlarından it yitmeye ve ardınca bir atlu gelür ki **[278b]** ⁽¹⁾ bir ḥişār burcına beñzer ve şekli ķarañu giceye ṭa‘n ider. Megerki ol yayaķ Şeybüb idi ⁽²⁾ ve atlu şaflar şıyıcı ve leşker bozıcı bahādurlar yigi ve yigitler begi emîr-i kebîr ⁽³⁾ ‘Anter ibni Şeddād idi ve ardınca ‘Āmir bin ṭufeyl idi. Yoldaşları-y-ıla ve bahādurları-y-ıla ⁽⁴⁾ ‘Anter bin

⁹⁸⁹ 278a-9 ‘Amāre: ‘Ammāre

⁹⁹⁰ 278a-18 ‘Amāre'(y)i: ‘Ammāre'(y)i

‘Abs’üñ hâlini göricek ve esîrlerüñ n’olduğın bilicek ayruk karar⁽⁵⁾ kalmadı. Na’ra urup hamle itdi ve bâkî bahādurlar dağı eyle itdiler. Andan ‘Anter⁽⁶⁾ atası Şeddād’a ve Muqrî’l-Vahş’a ve ‘Âmir bin Tufeyl’e eyitdi: “Māla ve esîre muqayyed⁽⁷⁾ olmañ. Geregi gibi sa’y idüñ. İşbu esîrleri evvel halāş idelüm ve aşılmağdan⁽⁸⁾ kurtaralum ve düşmānı bunlardan ırak idelüm. Andan soñra hātıruñuz ne dilerse idesiz.”⁽⁹⁾ didi. Bu taraftan Benî Cüşem⁹⁹¹ ve Hevāzın leşkeri dağı ‘Anter irişdüğün⁽¹⁰⁾ bildi. İçlerine bulğalak düşdi. Andan bunuñıla ceng itmege niyyet itdiler.⁽¹¹⁾ Laķıṭ, Düreyd’e eyitdi: “İşbu nesneden korkup esîrleri tiz kırdurıridüm saña.⁽¹²⁾ Ben iş böyle olacağın bilürdüm. Sen te’hîr idüp yürüdüñ.” didi.⁽¹³⁾ Düreyd eyitdi: “Yā Laķıṭ! Ne fevt oldı? Esîrler dağı elümüzdedür. Kimse kurtarımadı.⁽¹⁴⁾ Ne bayıldıñ bu gelen dört biş yüz kişidür.” didi. Esîrleri beklemege⁽¹⁵⁾ âdem koyup halka buyurdı ki çıkup cenge ikdām eylediler. Pes her taraftan⁽¹⁶⁾ ceng ayağa bindi ve şavaş odı yalıñlandı. Benî ‘Abs, ‘Anter irişdüğün taḥķik⁽¹⁷⁾ bildiler. Şāz olup sevindiler ve fahrlerinden yürekleri yarılısardı. Kays çağırup⁽¹⁸⁾ eyitdi: “Beşāret olsun iy Benî ‘Abs size ki mededciñiz irişdi ve ölmüşiken⁽¹⁹⁾ cānuñuz yine geldi. İmdi ‘Anter’e yardım idüp düşānuñuza intikām itmek⁽²⁰⁾ ardınca oluñ ve hürmetüñüz şaklayanıla bile dürüşüñ ve feryāzuñuza⁽²¹⁾ dürişeñile çalışıñ.” didi. Bunlar eyitdiler: “Yā melik! Bizüm dağı ne hüccetümüz ve ne bahānemüz kaldı ki⁽²²⁾ şavaş itmeyevüz kim ki bugün ‘Anter’ile şavaş itmeye. Ol helālzāde güldürdiler⁽²³⁾ ve şavaşa ikdām itdiler ve ittifāk idüp cenge cür’et itdiler.” **Aşma’i eydür: [279a]**⁽¹⁾ Bunlaruñ heybetinden yirlere zelzele düşdi ve tağlar harekete geldi ve kurt kuş⁽²⁾ başların alup kaçdı ve kaçanlara maşrıķ ve mağrib tar oldı ve diller cevābdan⁽³⁾ ‘âciz kaldı ve bahādur yigitlerüñ başları tolu gibi döküldi ve muḥkem çuķallar⁽⁴⁾ ve berk zirihler söküldi. Nicelerüñ billeri büküldi. Nicelerüñ kanı sil⁽⁵⁾ olup ağıdı. Niceler yüzine kandan kına yakdı. Şanasın toz karañulığı giceyidi⁽⁶⁾ ve içinde süñüler yıldızlar idi. ‘Anter ol

⁹⁹¹ 278b-9 Cüşem: Ceşm

gün ‘acāyib bahādurluklar itdi ve çok ⁽⁷⁾ ādemler helāk itdi ve hünerine süñüsü ve kılıcı tanukluk virdi. Ol şüretile hayli ⁽⁸⁾ ceng itdiler ve Mukrī'l-Vaḥş dahı ve ‘emmileri ve hışımları bile mu‘āvenet itdiler. Benī ‘Abs ⁽⁹⁾ esirlerini ḥalāş itdiler ve ol ağaçlar kim esirleriçün dikmişlerdi. ⁽¹⁰⁾ Hep kesdiler. Kırtulan esirler gelüp ta‘allukātlarına kavışdılar. Hurrem olup ⁽¹¹⁾ sevindiler ve ‘Āmir bin Ṭufeyl, Benī Dārim üzerine ḥamle itmişidi. Hayli ādemlerin ⁽¹²⁾ telef eyledi ve Lakīṭ’üñ kardaşı Mu‘īd ibni Zurāre'(y)i depeledi. Anı görüp bir kardaşı ⁽¹³⁾ dahı ‘Āmir'e süñü ḥavāle kıldı. ‘Āmir fi'l-hāl anı dahı düşürdi. Lakīṭ gördi ki iki ⁽¹⁴⁾ kardaşı dahı düşdi. Yüregi yandı ve cigeri kebāb oldu ve bili ⁽¹⁵⁾ kurıdı ve ṭāḳati gitdi ve ‘Āmir'üñ üzerine at şalup kılıç ḥavāle kıldı. ⁽¹⁶⁾ ‘Āmir keñezligile bunun ḥamlesin defc itdi ve kendü dahı buña süñü ⁽¹⁷⁾ ḥavāle kıldı. Lakīṭ dahı bunuñ süñüsün defc itdi. Zīrā ki ol_dahı ceng bābında kāmilidi ⁽¹⁸⁾ ve bahādurlukda bī-naẓīridi. Çok zamān biribiri-y-ile şavaş itdiler ve aḥşam olunca ⁽¹⁹⁾ çekişdiler. Ṭaḳatları dükendi ve mecālleri kalmadı ve gice irişicek bunlara ⁽²⁰⁾ bahāne oldu ve cānlarına meded irdi. Pes ayrılup her birisi kendü bölüğine ⁽²¹⁾ gitdi ve iki leşker dönüp kendü qarārgāhına vardılar ve gündüz ⁽²²⁾ geçen mā-cerāları söyleşdiler. ‘Anter cengden dönicek Qays ve kardaşları ve Rebī‘ ⁽²³⁾ bin Ziyād ve kardaşları ‘ale'l-ḥuṣūş ‘Amāre⁹⁹² ve Benī ‘Abs uluları hep karşı geldiler ve yayak [279b] ⁽¹⁾ olup ‘Anter'üñ ayağına düşdiler ve feraḥlıklarından ağlaşdılar ve “‘Ömrüñ uzuñ ⁽²⁾ olsun.” diyüp du‘ālar idüp alķışlar virdiler ve eyitdiler: “İy ‘emmüm oğlı! Bizüm ⁽³⁾ ḥaṭāmuz çok. ‘Afv it. Kerem eyle. Bu def’a dahı suçumuzu bağışla. Geçen şuçıla ⁽⁴⁾ bizi kınama ve yaramazlıklarumuzu başumuza kaḳma. Sen bizüm mevlāmuzsın. ⁽⁵⁾ Biz senüñ kullaruñuz. Şimden girü her kim senüñile ‘adāvet ⁽⁶⁾ ide kendü ḥarām-zādedür ve anası zāniyedür.” didiler. ‘Anter dahı bunlara du‘ā itdi ve ellerin ⁽⁷⁾ öpdı ve eyitdi: “Vallāhi iy ulularum! Ben sizi koyup gitmezdim. Eger sizüñ ⁽⁸⁾ ḥaṭıruñuz ri‘āyet itmesem bilsem ki birkaç günden

⁹⁹² 279a-23 ‘Amāre: ‘Ammāre

şoñra baña kīnūñüz geçerdī, ⁽⁹⁾ gitmezdüm ve sizi terk itmezdüm. Eger beni kılıcıla pāre pāre itseñüz daħı ⁽¹⁰⁾ beher-ḥāl ben sizūñ kuluñuzvan. Siz benüm mevlālarumuzsız. Bana ⁽¹¹⁾ kaķıduğūñuz ‘aceb degüldür ve sürdüñüz ‘aceb degül. Ammā siz rāḥat ⁽¹²⁾ olmağičün dāyim benümiçün teşvīşlenmemegiçün gitdümidi.” didi. Andan ⁽¹³⁾ bunlaruñıla varup ḳabile içine girdiler ve ‘avretler hep ⁽¹⁴⁾ çıkup ‘Anter'üñ elin öpdiler ve eyitdiler: “Allāh senüñ sāyeñi bizüm üstümüzden ḥālī ⁽¹⁵⁾ kılmasun. İy bizüm berk ḳal‘amuz, kesgün kılıcumuz ve geçgün sūñümüz!” didiler ve du‘ālar idüp ⁽¹⁶⁾ çok alkışlar virdiler ve ol gice rāḥat oldılar ve esīrleri ḥalāş ⁽¹⁷⁾ olduğına ve ol ulu muşībetden ḳurtulduḳlarına be-ğāyet ḥurrem oldılar. Göñül⁽¹⁸⁾leri sevindi ve gözleri bahtulandı ve miḥnetleri ve ḥasretleri gitdi. Andan ⁽¹⁹⁾ ṭa‘ām getirüp her birisi odalu odasından ve çadırlu çadırındayıldılar. ⁽²⁰⁾ Melik Ḳays ve Rebī‘ ve bākī begler daħı yimek yidiler ve bir pāre ṭa‘ām hażm ⁽²¹⁾ olmağičün içdiler. Andan ‘Anter yoldaşların yoḳladı ve aşḥābın teftiş itdi. ‘Urve'yi ⁽²²⁾ bulmadı ve ḥaberin bilmedi. Ol sebebeden incindi. Ṭarlıgandı ve ‘işreti muşībet oldu. ⁽²³⁾ Şeddād eyitdi: “İy oğul! Ben anı ma‘reke yirinde gördüm. Düreyd'ile cenge [280a] ⁽¹⁾ meşğül idi. ‘Aceb olmaya ki Düreyd anı öldürdi yāḥud esīr itdi ola.” didi. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi eger Düreyd anı öldürdi-y-ise ⁽²⁾ Düreyd ve bākī Hevāzin leşkeri ve Benī Cüşem⁹⁹³ leşkerini hep ḳoyun gibi ḳırayın.” didi ve yatup uyudılar. ‘Anter'üñ göñli melül idi, ⁽³⁾ gözine uyḳu gelmedi ve bir sâ‘at rāḥat olmadı. **Rāvī eydür:** Bunlaruñ ḥālī böyle oldu. Bu ṭarafda Düreyd, ‘Anter'üñ ⁽⁴⁾ itdüğü işleri müşāhede idicek esīrlar ḥalāş olduğın göricek ḡāyetde saḥt oldu ve dönüp vardı. Ḳarārgāhında ⁽⁵⁾ oturdı ve esīrleri ḳorımaduğına peşīmān oldu ve barmağın ışırdı ve ṭarlıganup ṭāşālandı. Laḳiṭ'üñ ḥod ḥālīn ⁽⁶⁾ şorma. Ḳardaşları ḳırıldı. Ḳolları ḳurudı ve bili büküldi ve ‘Anter ve ‘Āmir eline girse etlerini loḳma loḳma ⁽⁷⁾ yiridi ve ḳanlarını ḳatre ḳatre içerdı ve ‘emmüsi eline girse eydürdi ki “Ben bu gini ‘Āmir'e

⁹⁹³ 280a-2 Cüşem: Ceşem

ve ‘Anter'e koyacak degülin. Elbette ⁽⁸⁾ mālumuza yā nefsumüz ol yolda gitse gerekdür yā budur ki ol şeytānlara intikām edem gönlüme şifā hāşıl ola yā budur ki ⁽⁹⁾ ölüp gidem. Dünyāda düşmān murādıla ve ben nā-murādıla olmayam.” diridi. Düreyd dağı bu vechile incindi. ‘Ale'l-ḥuşūş ki ⁽¹⁰⁾ ‘Āmir'ün ‘Anter'e yardım itdüğine iken dağı acıdı. Hele ol gice yatdılar. Şabāḥ olıcaḡ süvār olup meydāna sürdi ⁽¹¹⁾ ve cenge ‘azm idüp ḥaşm ṭaleb eyledi. Zīrā fikr itdi ki kendü düşmānıla muḡābil olunca ‘Arab leşkeri dağı kaçmazlar, ṭuralar. ⁽¹²⁾ Ol sebebden şavaşa ḡaşd itdi ve hem güyegüsi Sübey‘ bin Ḥārīš'e muntazır idi. Umardı ki gelüp buña meded ide. Bu ⁽¹³⁾ belādan ḡurtara. Zīrā ki anuñ bahādurlığına i‘timād iderdi ve merdāneligine inanurdi. Çünki bu kendü meydāna girdi. Muḡrı'l-⁽¹⁴⁾ Vaḡş diledi ki çıḡa. Düreyd'ile şavaş ide. ‘Anter ḡomadı, eyitdi: “İy Şām bahādurı! Bu pīrden ḡāfil olma ve her kişi bir görme. ⁽¹⁵⁾ Bu leşkerün ṭurduğı ol pīr sebebi[yi]ledür yoksa bu olmassa dün ṭağılurlardı ve hem ihtiyāt iderin ki biriñüze ṭoḡrulup ⁽¹⁶⁾ ṭut dağı yüregi yine ḡuvvetlene ve zebūn olmışiken göñli ṭayana. İmdi sen Melik Ḳays'a yardım eyle. Şaflar düzedüñ ⁽¹⁷⁾ teferrüc idüñ ki ben ol pīre ne işler iderin. Andan şöñra siz dağı ittifāḡıla ḡamle idüñ ve ḡılıḡ ḡoyun, ḡıruñ ki maḡşūdumuz ⁽¹⁸⁾ hāşıl ola. Bu pīr çok iş görmiş kişidür. Bunuñıla benden artuḡ kişi nesne başarmaz.” didi. Muḡrı'l-Vaḡş güldi ve sözin ḡabūl ⁽¹⁹⁾ itdi. Zīrā bilürdi ki bu bābda ‘Anter cemī‘-i ḡalkdan ma‘rifetlüyidi ve ḡaberdār idi. Pes girü döndi ve ‘azminden vazgeldi ⁽²⁰⁾ ve ‘Anter Düreyd'ile muḡābil olmaḡa at depdi. Düreyd'e yaḡın geliceḡ ḡavmine olan işleri aındı. Ol yaña bu yaña cevłān urup işbu ⁽²¹⁾ şi‘ri eyitdi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] [280b]^{994 (1)} **Rāwī eydür:** Düreyd bunuñ şi‘rin işidiceḡ ḡāyetde ḡaḡıdı ve ḡağırdı. Eyitdi: “Yā ḡara yüzlü ve acı sözlü, mur⁽²⁾dār süd emmemiş bed-aşıl mu‘arres!⁹⁹⁵ Benī ‘Abs seni sürdüḡinden şöñra geldüñ yine zelil ve ḡaḡır olduñ ve ‘ārsuzlığı ⁽³⁾ kendüñe ḡabūl itdüñ. Yine anlara yardım idersin. Evet senüñ ecelüñ

⁹⁹⁴ Müstehsih deḡiştı.

⁹⁹⁵ 280b-2 mu‘arres: ma‘arres

yağın gelmese gelüp benümile muğābil olmazduñ.” ⁽⁴⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “Yā Düreyd! Senüñ ‘aqluñ gitmiş. Fikrüñ şaşmış. Ne didüğüñ bilmezsin. Benüm elümden şanma ki sağlığıla ⁽⁵⁾ kurtulasın. Megerki gelüp yalvarasın ve itdüğüñ işlere ‘özü eyleyesin ki şuçuñı bağışlayam yoğsa senüñ uzun ‘ömrüñi kışşa ⁽⁶⁾ eylerin ve ‘āleme hayruñı kışşa iderin. Ammā baña töhmet itdüğüñ sürdüklerinden soñra ‘ārlanmayup yine geldüñ. Anlara yardım ⁽⁷⁾ idersin didüğüñ dağı mevlālar kullarına gāh kaçırılar gāh şuçların bağışlarlar. ‘Afv iderler. Bu ne neseb ve aşıl aña ⁽⁸⁾ cağ yirdür. Vağt anı götürmez. Bu dem kılıç ve süñü uracak vağtdür. Tā kim ma‘lüm ola. Tā kim aşşı ider ve kim ziyān ider çäreñ ⁽⁹⁾ vārısa nefsuñı kırtar ve mehlekeden kendüñi ħalāş eyle.” didi. Ħamle eyledi. Düreyd dağı ‘Anter’üñ ħamlesin şavdı. ⁽¹⁰⁾ Bir nice kez kılıcıla şavaşdılar ve birkaç def’a dağı süñüyle ceng itdiler. Birbirin alımadılar. Nağar idenler tañladılar. Düreyd, ⁽¹¹⁾ ‘Anter’ile dürişdügin ta‘accüb itdiler. Bunlara bağmakdan gözler kamaşdı. Mütēhayyir oldılar. Çok zamān çekişdiler. Tozları ⁽¹²⁾ göge çıkdı. Düreyd, ‘Anter’den bir merdānelik gördi ki şimdiye degin gördügi ve bunuñ mişli bahadura şataşma ⁽¹³⁾ mışdı. Hele gayret idüp dürişdi. Öyleye yağın olınca kendüzin aldurmadı. Öyle olıcağ süst oldı ⁽¹⁴⁾ ve şevki gitdi. Ecel elçileri gelüp gitmege başladı. Korkdı ki nāmūs eksükligin idüp ‘Anter’üñ elinde zelil ⁽¹⁵⁾ ve ħağır ola. İl içinde bed-nām ve ‘Arab ħabilesinde dāsitān ola. Nā-çār şulğ etegin tutdı ve alçaqlığıla ⁽¹⁶⁾ söyledi. Eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahadurı! Ben senden bir bahadurlık gördüm ki ‘ālemde kimsede görmedüm ve ırakda ⁽¹⁷⁾ yağında işitmedüm. İmdi şimdiki ħalde ben yoruldum. Tāğatüm ħalmadı. Dilerin ki beni dutup ‘āleme rüsvāy itmeyesin. ⁽¹⁸⁾ ‘İzzetüme ħalel getürmeyesin. Ħāşā senüñ mürüvvetüñden ki beni rüsvāy idesin. Kerem eyle. Dileğümi ħabül ⁽¹⁹⁾ it. Gice benümile ceng ider gibi ol dağı var ħalkuña koş ve Melik Ħays’a dağı benden selām eyle ve dilek eyle ki ⁽²⁰⁾ gelüp benümile şulğ ide. Ben_dağı bu ħabileleri alup gidem ve yirlü yerine gönderem ve sizüñ iğsānuñuzı mecālisde ⁽²¹⁾ ve cemā‘atlerde söyleyem ve senüñ

merdāneliğün söyleyem. Dilümde vird idinem ve hem saña çok māl ve ni‘met gönderem. ⁽²²⁾ Şöyle ki hāṭıruñ geregi gibi benden rāzı olasın ve benümile ebedi dōst olasın. Ben_dahı ikin ednā kişi ⁽²³⁾ degülin. Benümile āşınā olmağdan fā’ide vardır. Sözüme⁹⁹⁶ i‘timād eyle ve ‘ahda i‘tibār kııl. Benüm hōd seni almadın [281a] ⁽¹⁾ gitdidüğüm il içinde baña haḳāret yiter. Hele bāri senüñ mürüvvetüñ sebep ola. İşbu şūretile varalum, gidelüm. ⁽²⁾ Yok eger sözümi ḳabūl itmezseñ elbette esir iderseñ elümden ne gelür. Üşde tut, bağla. Al, git. Ḳuluñ ⁽³⁾ olayın. ‘Ākibet güyegüm Sübey⁹⁹⁷ bin Hāriş gelüp beni ḳurtaracaḳdur. Ol şūretile olıcaḳ ayruḳ senüñile ebedā dōstluḳ ⁽⁴⁾ olmaz. Benüm gibi kişiden yad olursın. Şoñra peşimān yirsin.” didi.

Rāvī eydür: ‘Anter, Düreyd'üñ sözlerini ⁽⁵⁾ işidicek göñli bunuñ dōstluğına meyl itdi ve sözün ḳabūl itmege iḳdām itdi ve eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! ⁽⁶⁾ Naşihatüñi ḳabūl itdüm ve sözüñe uydu. Senüñ gibi kişinüñ ben dilegin tutmasam mı? Gerek didüğün olsun. ⁽⁷⁾ Eger ben seni öldürmek ḳaşd itsem şabāḥ senüñ işüñi ber-dāḥt iderüm ve etüñi ḳurtlar ve ḳuşlar buñi eylerdüm. ⁽⁸⁾ Evet maḳşūdum buyıdı kim seni esir ideydüm. Zirā senüñ ādemiliğün ve mürüvvetüñ ve lüṭfuñ ve keremüñi işitmişidüm. ⁽⁹⁾ Öldürmege ol sebebden cür’et itmedüm.” didi ve yayaḳ olup geldi. Düreyd'üñ üzenğüsin öpdı ve ‘özür diledi ⁽¹⁰⁾ ve bunlar bu ḥāldeyiken Hālid'üñ öñündeki şaf, ‘Anter'üñ üzerine at şaldılar ve dōrt yanından tutmağa ṭaleb ḳıldılar. ⁽¹¹⁾ ‘Anter bunlaruñ ḥareketini göricek şöyle fikr itdi kim Düreyd baña ḥile idüp el itdi ve ḳardaşı Hālid buña yardım ⁽¹²⁾ itmege geldi. Pes bir na‘ra urdı kim Düreyd'üñ yüregın ḳorḳutdı ve ḳılıcıla ḳaldı. Atınuñ başın kesdi. Yire düşürdi ve anı ⁽¹³⁾ kendü ḥāline meşğül idüp ḳodı. Bu gelenlere ḳarşu yüriyüp sünüyile ḥamle ḳıldı. Bu ḥālde göricek ‘Āmir binü’t-Ṭufeyl ⁽¹⁴⁾ ve Muḳrı'l-Vaḥş dahı ‘Anter'e mu‘āvenet itmegiçün bunlara yürüdiler. Melik Ḳays dahı böligile ‘Urve'nüñ aşḥābı[yı]la ve Benī Ḳırād ⁽¹⁵⁾ ḥalkı hep ittifāḳ idüp hücüm itdiler ve iki leşker birbirine deñiz gibi ḳoyuldı ve

⁹⁹⁶ 280b-23 sözüme: sizüme

⁹⁹⁷ 281a-3 Sübey: Sebī

tağlar gibi tokuşdı ve yalın kılıçlar ⁽¹⁶⁾ nâzûk bedenlerde işledi. Şilâh'dan dönüp işleri fesâda başladı ve gündüz gice hıl'atın geydi. **Aşma'î eydür:** ⁽¹⁷⁾ Düreyd'ün 'Anter'e didügi girçegidi. Hem dağı anuñıla döstlük kaçdı varıdı. Velîkin ol bahâne oldu. Eceli gelen ⁽¹⁸⁾ öldi ve rızkı dükenin gitdi ve bu nesne böyle olduğına sebep buyıdı kim evvelden Düreyd'ün 'âdetin şöyle bilür⁽¹⁹⁾lerdi ki ma'rekede bir kişi-y-ile muķābil olup uruşsa ve hîle idüp anı almak tutmak istese bu tarîķile aldardı. Bunlar ⁽²⁰⁾ dağı at şalup varurlar, tutarlardı ve depelerlerdi. Bu işâret evvelden aralarında olıgelmişidi. Bu def'a dağı ⁽²¹⁾ çünkü Düreyd, 'Anter'ile eyle ider gibi oldu. Bunlar dağı tama' idüp hemîşe ki 'âdeti üzerine at şaldı ki 'Anter'i tutalar. ⁽²²⁾ 'Anter dağı gördi kim hâl böyle oldu. Düreyd'ün atını düşürdi. Nite ki yukarıda didük andan bâķi leşkere ⁽²³⁾ hamle kıldı. Düreyd dağı gördi ki hâl böyle oldu. Korkusından epsem tırdı. Kaçmağa kaçd itmedi. Bu 'aklen cem' **[281b]** ⁽¹⁾ idince nâ-gâh Şeybûb irişdi. Muħkem bağladı. Andan hayli vakt iki leşker şavaş itdi ve çok âdem helâk oldu ⁽²⁾ Laķîť bin Zürâre kaçmağa kaçd eyledi. Nâ-gâh Muķrı'l-Vaħş ardından irişüp süñüyle dürtüp atdan yıkdı ve tutdı. Esîr ⁽³⁾ idüp bağladı. Aħşam irişince bu şüretile şavaşdılar. Eger bir sâ'at dağı gice irişmese Benî 'Abs düşmândan ⁽⁴⁾ bir âdem diri kıomazdı hele. Çünkü gice oldu iki leşker iki tarafa ayrıldı. Benî 'Abs tarafında Düreyd ve Laķîť bin Zürâre ⁽⁵⁾ tıtsak oldılar ve Hâlid'ün çerisi 'azm itdiler ki gice kaçalar. Zîrâ ki buñaldılar ve ġâyetde za'îf oldılar ve 'Anter'den 'acâyib ⁽⁶⁾ hüneler müşâhede itdiler ve bahadurluklar gördiler. Hâlid bunlara eyitdi: "İy 'emmüm oğulları! Bu fikr ve göz eyü degül ve tedbîrünüñ şavâb ⁽⁷⁾ degül. Benüm kıardaşum esîr oldu. Siz anı bırağup düşmân elinde kıanda gidersiz? 'Arab kıabileleri içinde bed-nâm ⁽⁸⁾ ve 'âlemde rüsvây olduķ. Bir gün dağı şabr idüñ ġörelüm hâlümüz yine irişür. Ummazuz ki bizüm bahadurumuz Sübey^{c998} bin ⁽⁹⁾ Hâriş gele. Andan soñra ġeçüp gidevüz. Kaçmağı elümüzden kim alır? Atlumuz yüġrük kaçarsavuz bizi

⁹⁹⁸ 281b-8 Sübey': Sebî'

yitmez. Kaçmalu ⁽¹⁰⁾ olursa bir iş idevüz.” didi. Hele ne eylerse eyledi. Bu halkuñ göñlin egledi ve kaçmakdan men^c eyledi ve Lakîṭ'üñ ⁽¹¹⁾ kardaşları daḥı Lakîṭ tutsak olduğıçün tırmaḵ ihtiyār itdiler. ‘Urve bunlaruñ elinde esîr idi. Lakîṭ'ile degşürmek ⁽¹²⁾ fikr itdiler. **Rāwī eydür:** Bu leşkerden Hālid'ile bākī on biñ ādem ḵaldı ve on biñ daḥı varıdı ki ba^czısı kırıldı ⁽¹³⁾ ve ba^czısı kaçdı ve ‘Anter'üñ heybetinden ṭaḡlar aşdı. Bu ṭarafda Benī ‘Abs, šāz u ḥurrem olup ‘Anter'e du^cā ve alḵış ⁽¹⁴⁾ itdiler. Ammā ‘Anter, ‘Urve öldüğıçün melūl olmışıdı. Düreyd'i ḵıḡırup ‘Urve'den ḥaber şordı: “Kim ṭıtdı ve kimüñ eline ⁽¹⁵⁾ düşdi?” diyü. Düreyd eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahadur! ‘Arab dīni ḥaḵḵı-y-içün sen nice bilürseñ ben_daḥı şöyle bilürin. Evet ⁽¹⁶⁾ ḡālib budur ki her kim ṭıtdı-y-ısa Hālid ḵatındadır yāḥud Šaḵiṭ'üñ kardaşları elindedür. Nice ki ben sizüñ elüñüzde olam ⁽¹⁷⁾ hīç andan ihtiyāṭ itme. Žāyi^c olmaz. Selāmet elüñe girür. Andan şoñra iy Benī ‘Abs pāsubānı! Benüm ḵatumda şavāb ⁽¹⁸⁾ tedbîr budur ki Melik Ḵays'ıla ḥaberleşesin. Bizümile şulḥ idesin. Bu leşkeri alup üstüñüzden gidem yoksa şoñra Sübey^{c999} ⁽¹⁹⁾ bin Hārîş gelür. Şulḥa daḥı uymaz ve aña kimse daḥı muḵābil olımaz. Zîrā ki benüm esîr olduḡum işidicek dünyāyı ⁽²⁰⁾ fenāya virür. Bunca ḵanlar döküp fesādlar ider. Eger ben seni sevmesem ve maḥabbetüñ göñlümde yir eylemese bu naşīḥati itmezdüm. ⁽²¹⁾ Sana ḡāyetde şefḵat itdüğümden bu sözi söyledüm.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā Düreyd! Baña şandüğüñ şefḵatüñ ve eylü⁽²²⁾ küñ kendü başuña uğrasun. Bir daḥı aldayam şanursın. Beni bunuñ gibi bâṭıl sözlerle ve fāsîd ḥayāllerile ⁽²³⁾ senüñ meḵriñe inana şanursın ola. Vallāhü ben senüñ yalanuña ṭoydum ve ḥileñi ṭuydum. Bir senüñ ṭatlu sözüñe [282a] ⁽¹⁾ uydum düşmān elinde giriftār olıyazdum. Sübey^c bin Hārîş'ile bir ḵişi ḵorḵud ki dünyāda bir ḵişiden ihtiyāṭ ider ola ⁽²⁾ yāḥud biñ ḵişiden yüz döndüre. Eger Sübey^c bunda gelürse anuñ vücūdını ‘adem idem ve gövdesine ḵurtlar ḵuşlar üşer. ⁽³⁾ Eger māni^c olup bende gelmezse ben varup anı Benī Ḥamîr'de bulam ve ‘ömrinüñ defterini

⁹⁹⁹ 281b-18 Sübey^c: Sebî^c

dürem ve dünyāda adı ańılmaz ola ⁽⁴⁾ ve kimseye meydānda muķābil gelmez ola. Tā ki ķabīlelerden benden ğayrı bahadur söylenmeye ve erlikile ve merdānelikile kimse ⁽⁵⁾ ańılmaya.” didi. **Rāvī eydür:** Düreyd, ‘Anter'üñ sözün işidicek and içdi kim “Ben sözümde yalan degüldüm ve ‘ahda ⁽⁶⁾ muķālefet gelmezdim. Ķardaşum daķı bizüm aramızda bir ittifāķ var.” didi. “Aña i‘timād idüp senüñ üstüne ğamle ķıldı.” ⁽⁷⁾ didi. Bunlar bu ğāldeyiken nā-gāh ‘Anter'üñ ķardaşı Cerīr irişüp {geldi.} ‘Anter bunu gördi kim yüzinde ķorku eşeri vardur. Şordı, ⁽⁸⁾ eyitdi: “Yā Cerīr! Ħaber ğayr mı? ‘Able'(y)i kime işmarladuñ, gitdüñ ?” didi. Cerīr eyitdi: “Saña ‘Able ğayusı ķabīle hep esīr oldı ⁽⁹⁾ eger irişmezsek.” didi ‘Anter eyitdi: “Kimdür bu küstāğlığı iden? Benden ihtiyāt itmeyüp.” didi. Cerīr eyitdi: “Sen gitdük⁽¹⁰⁾den şoñra Zeydü'l-Ħayl Benī Nebhān çerisiyile geldi. Benī ‘Āmir'üñ üzerine ğamle ķıldı ve mālların aldı ve develerin ⁽¹¹⁾ sürdi ve bahadurların ķırdı ve Ğaşm¹⁰⁰⁰ bin Mālik'i daķı başlu eyledi. Şöyle ki ölmege yakın olmış oldı. El-ĥāşıl Benī ‘Āmir ⁽¹²⁾ helāk olmağa az ķalmışdur. Biz daķı eger ‘Āmir bin Tufeyl'üñ anası Kebşe olmasa Zeydü'l-Ħayl'üñ elinde esīr olduğıdı. Zīrā ki ⁽¹³⁾ ol ķavm bizümile ķarışmağı ve ulaşmağı sevmezlerdi. Ahvāş bin Ca‘fer tuymadın ve Ğaşm¹⁰⁰¹ bin Mālik bilmedin ‘Āmir'üñ ⁽¹⁴⁾ anası Kebşe bizi kendülerüñ evlerine ķavuşdurdı. Yaban yirinde yaluñuz ķomadı yohsa şimdiye dek Zeydü'l-Ħayl işümüzi ⁽¹⁵⁾ bitürürdi.” didi. ‘Anter, Cerīr'üñ ğaberin işidicek cān başına şıçradı ve Ħālid ve Düreyd ğayusı ķalmadı. Cerīr'e eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Eger ol Benī ‘Āmir ğalkı bizi girye görüp sevmezlerse üş ben anları gerek gerekmez kendüme muṭī‘ ideyin. Bizden rāzı ⁽¹⁷⁾ ve şākir olsunlar ve bize yakın olmaķ istesünler ve Zeydü'l-Ħayl'e daķı itdüği işlerüñ ‘ivāzın ideyin ve cānına ⁽¹⁸⁾ cezālar ve cefālar ideyin ki kimse kimseye itmemiş ola.” didi. Andan Ķays ķatına vardı ve ‘Āmir bin Tufeyl'i bāķī uluları ⁽¹⁹⁾ ve begleri cemī‘ eyledi ve meşveret itdi ve Zeydü'l-Ħayl itdüği fesādı bunlara bildürdi ve Benī Kerīm bahadurı Kelīm'i ⁽²⁰⁾ ķığırdı. Anı daķı bu

¹⁰⁰⁰ 282a-11 Ğaşm: Ğaşam

¹⁰⁰¹ 282a-13 Ğaşm: Ğaşam

hâlden agâh eyledi ve eyitdi: “İy yigit! Çok yardımıñ ve yoldaşlığıñ gördük ve bunca mürüvvetüñ ⁽²¹⁾ ve merdâneliğüñ gördük. Müşâhede kılduk. Sen şanma ki ol eylük bizüm kıtumuzda zâyi^c ola yâhud seni ⁽²²⁾ unıdavuz. Göresin ki saña ihsânlar idem ve keremler kılam. Hele bir şabr eyle. Düşmânlardan fâriğ olalum. ⁽²³⁾ Göñlümüz teşvîşden emîn olsun ve ceng zahmetinden bir bâre rāhat olalum.” didi. Hayli istimâlet idüp [282b] ⁽¹⁾ Kelîm'üñ hâtırın tesellî kıldı. Kays ve bâkî ulular Cerîr'üñ haberine gâyetde incindiler ve hâlleri harâb oldu. Zîrâ ⁽²⁾ ki kızları ve ehl ü ‘ayâlleri hep andayıdı. ‘Anter'e göndürmişlerdi. Andan ‘Anter'e eyitdiler: “İy Benî ‘Abs bahadurı! ⁽³⁾ Hâl nice olısar? Ne tedbîr idersin?” didiler. ‘Anter eyitdi: “İy ‘emmüm oğlanları! Tedbîr budur ki on âdem alup varam. ⁽⁴⁾ Benî ‘Âmir'i, Benî Nebhân'ı elinden kırtaram ve Benî Nebhân'ı perâkende idem. Ol leşkerlerini taşıdam.” didi. ‘Âmir bin Tufeyl ⁽⁵⁾ eyitdi: “Lâ! Vallâhi, iy Benî ‘Abs bahadurı! Her kişi kendü kabilesin görmek yigdür. Ölüyi ağlamağa ölü işi ⁽⁶⁾ yigdür, dimişler. Şavâb budur ki sen bunda tırasın. Benî ‘Abs'i bunuñ gibi tar vaktde bırağup gitmeyesin. Ben varup ⁽⁷⁾ halkuma yardım idem. Anları Zeydül-Hayl'üñ elinden halâş idem.” didi. ‘Anter eyitdi: “Lâ! Vallâhi! Rabbi kadîmü ve ilâhi ⁽⁸⁾ kerîm hürmeti-y-içün ben kımazam ki sen varup Zeydül-Hayl'ile ve Mühelhil ile muqâbil olasın. Ben bunda senüñ teşvîşüñ ⁽⁹⁾ çekem. Zîrâ ki bir kez ol seni dutmışdur. Kırtarup tıruvın. Bilürsin ki gâfil göricek âdem degüldür. Şimdiki hâlde ⁽¹⁰⁾ hûd saña gâyetde kîni vardur. Bir dağı eline düşerseñ seni harâb ider. Bu iş ben varmayınca ki ayırt olmaz ve ⁽¹¹⁾ fayşala irişmez.” didi. ‘Âmir eyitdi: “Çünkü elbette sen gidersen bâri ben_dagı bile gideyin. Halkuma şunuñ gibi muşîbet ⁽¹²⁾ uğraya. Ben bunda tıрмаk göz göre takşîrlikdür.” didi. ‘Anter dağı bunuñ sözün kabûl itdi ve Benî ‘Abs'i ⁽¹³⁾ Melik Kays'ıla Muqrîl-Vahş'a ısmarladı ki eyü tedbîr idüp ceng ideler. Gâfil olmayalar ve kendü ‘Âmir bin Tufeyl⁽¹⁴⁾le on âdem alup yola revân oldu. Yolda giderken ‘Âmir'ile tedbîr idüp söyleşürlerdi ve başlarına gelen ⁽¹⁵⁾ ser-

güzeşlerin haberleşürlerdi ve rüzigārdan şikāyet iderlerdi ve zamānların zemm idüp miḥnetlerin aṅar⁽¹⁶⁾lardı. Giderken ‘Amir'üñ ḥāṭırı ḥoş itdi. İşbu ebyātı ol ḥāle münāsib eyitdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** ‘Anter bu şi‘rden fāriğ olıcaḡ ya⁽²⁰⁾yandaḡı ḥalk taḥsīn itdiler ve begendiler ve ol feraḥlıḡıla öyle olinca gitdiler. Bir arada rāḥat olmaḡiçün indiler. Kōnup ⁽²¹⁾ ṭa‘ām yediler ve atların diñlendirdiler. Andan binüp yine revān oldılar ve becid yortup gitdiler. Geldiler Benī ‘Āmir'e irişdiler, ⁽²²⁾ gördiler ki fiḡānları ‘ayyuḡa çıkmış ve ḥālleri mukadder olmuş ve kılıçlar yıldırar ve bayraklar yılabır buldılar ki ceng üzerine ⁽²³⁾ irişdiler ve şavaş günine buluşdılar. Andan şoñra teemmül idüp bu leşkere naḡar itdiler ki Benī ‘Āmir, ḡāyetde zebūn [283a] ⁽¹⁾ olmuş ve ḥareketden ḡalmış Zeydū'l-Ḥayl bunları za‘īf eylemiş oldu. İçinde şavaş iderler ve çadırları arasında ⁽²⁾ çalışup kendülerden def‘ iderler ve ḥatunlarından¹⁰⁰² ve kızlarından bunları men‘ iderler Ğaşm¹⁰⁰³ ibni Mālik ḡāḡ saḡ yanına ⁽³⁾ ḡamle ider ḡāḡ şol yanına ḡamle ider. Başlu ve za‘īf olmuş çağırup dört yanına eydür ki “İy ‘emmüm oḡulları! ⁽⁴⁾ Bugün ḡayretüñ günidür ve nāmūsuñ demidür. Er gibi çalışūñ ḡaremüñüzi düşmandan ḡalāş itmek ardınca olun ⁽⁵⁾ ve ulu, kici dimeñ kıruñ ve mallar ve atlar ve silāḡlar ıssı olun ve elüñüze ni‘metler girsün.” didi. Ḥalkını şavāşa ⁽⁶⁾ kındururdi ve ḡaytretlendürürdi. Benī Nebḡān bunun sözün işidicek daḡı biter üzerine üşerlerdi ve kılıç ⁽⁷⁾ ve süñüyle ḡamle iderlerdi. **Rāvī eydür:** Zeydū'l-Ḥayl bunlaruñ üstine geldüḡine sebep buyıdı kim Zeydū'l-Ḥayl, ⁽⁸⁾ ‘Āmir ibni Ṭufeyl'i ṭutmışıdı ve esir idüp ḡaḡir itmişidi. ‘Anter varup gücile almışıdı ve Şeybūb'üñ tedbiri-y-ile ⁽⁹⁾ ‘Āmir'i bunun ḡaynaḡından kurtarmışıdı ve atların Vādū'l-Cemācim'den¹⁰⁰⁴ sürmüşlerdi ve mālların ve rızıḡların ⁽¹⁰⁾ almışlardı. Nite ki yukāruda beyan itdük. Ol sebebdan Zeydū'l-Ḥayl'üñ leşkeri cem‘ oldu. Benī ‘Āmir'üñ ⁽¹¹⁾ üstine geldi ki ‘Āmir

¹⁰⁰² 283a-2 ḡatunlarından: ḡatunlarından

¹⁰⁰³ 283a-2 Ğaşm: Ğaşam

¹⁰⁰⁴ 283a-9 Cemācim'den: Cemācüm'den

ibni Tufeyl'e intikām ide ve diyarını ḥarāb ide ve eserin dünyādan maḥv ide. El-kışsa eger ‘Anter ⁽¹²⁾ irişmese hem daḥı kaşd itdügi gibi ol ḳabile(y)i perākende iderdi. ‘Āmir ibni Tufeyl gelüp eserlerin bilmezidi. ⁽¹³⁾ Çünkü gelüp irişdiler, ‘Anter gördi ki ‘Āmir'üñ başlarına belālar gelmiş ḥālleri ḡāyetde za‘if olmuş, yoldaşlarına ⁽¹⁴⁾ eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Becid oluñ, işbu ḳavmüñ kızların ve ḥatunların¹⁰⁰⁵ esir olmaḳdan emīn idüñ.” didi. ⁽¹⁵⁾ ‘Āmir eyitdi: “Ben elbette ḥaşmum Zeydül-Ḥayl'i bulsam, uğraşsam gerekdür ve aña intikām idüp göñlüme şifā ḥāşıl ⁽¹⁶⁾ itsem gerek ve üzerümden ‘ārı gidersem gerek. Eger ‘āciz olursam daḥı senüñile muḳātele itmekden māni‘ ⁽¹⁷⁾ olurın. Sen varup Benī Nebhān çerisini taḡıdasın ve anlaruñ göñlinde heybetüñ düşe. Şahrālara ve dere ⁽¹⁸⁾ lere perākende idesin.” didi. ‘Anter eyitdi: “Çünkü ḥāṭıruñ eylediler, benüm atam Şeddād'ı daḥı bile al. Ben işbu ⁽¹⁹⁾ şancaḳları düşürüp ādemīlerini helāk ideyin. Bugüñ bunlaruñıla eglenin, yarın ben Zeydül-Ḥayl'i elüme alam ⁽²⁰⁾ ve saña geregi gibi şifā ola. Ahşam olunca ictimā‘larını perākende idem ve ittifāḳlarını bozam.” didi ve na‘ra urup ⁽²¹⁾ ḥamle kıldı ve Mühelhil olduḡı şaffa depdi ve def‘i taḡıtdı. Bölük bölük eyledi ve Şeybüb ‘Anter'i ⁽²²⁾ oḳıla şaḳlardı. Dört yanından ḳorurdu ve ‘Āmir ibni Tufeyl ol ḳavmüñ bahādurlarından idi ve meşhūr dilā ⁽²³⁾ verlerinden idi, nitekim yukaruda vaşf itdük. Pes ḥayli bahādurluḳ itdi, ādem düşürdi ve Şeddād ve bākī [283b] ⁽¹⁾ Benī Ḳırād bahādurları daḥı geregi gibi merdānelik itdiler. Benī ‘Āmir ḥaḳı, ‘Āmir ibni Tufeyl'üñ irişdügin göriceḳ ⁽²⁾ yüreklendiler ve cānları bedenlerine girdi ve şayruları şaḡıldı ve gönülleri ḳuvvetlendi ve fesādları şalāḥa¹⁰⁰⁶ ⁽³⁾ döndi. Andan hep cenge ‘azm itdiler ve Benī Nebhān üzerine hücum itdiler. ‘Āmir ibni Tufeyl daḥı kıra kıra Zeydül-Ḥayl'e ⁽⁴⁾ irişdi ve buluşup şavaşdılar, ikisi daḥı birbirine buluşmaḡa müştāḳıdı. Pes biribirine ḥamle idüp at depdiler ⁽⁵⁾ ve na‘ra urup çağırışdılar ve ṭuruşup toḳuşdılar ve ayrılıp ḳavuşdılar ve ḳaçışup ḳavuşdılar.

¹⁰⁰⁵ 283a-14 ḥatunların: ḥatunların

¹⁰⁰⁶ 283b-2 şalāḥa: şılaḥa

Bunlaruñ heybetinden baha⁽⁶⁾durlar dört yana tağılup kaçdılar ve eñlerinden ürkdiler ve cenklerine naẓar idüp ta'accüb itdiler ve hāllerine müteḥayyir oldılar. ⁽⁷⁾ Velikīn Zeyd'üñ ḥamleleri 'Āmir'i za'īf eyledi, varduğınca süst kıldı tā şol ḥale yitüşdürdi ki 'Āmir, Zeyd'e ⁽⁸⁾ intikām itmekden ümiz kesdi. Ġāyet himmeti buna oldu ki bunun elinde baş kırtara. Bunlar bu ḥālde iken Benī ⁽⁹⁾ Nebhān'üñ sancaqları tarafından bir fiğān kopdı ve feryādları 'ayyūka çıktı. Zeyd bu ġavğāyı işidicek 'Āmir'den ⁽¹⁰⁾ vazgeldi. Bu āvāzelere muḳayyed olup döndi. Korkdı ki atası Mūhelhil'e bir belā irişe ve bu dönicek leşker daḡı hep ⁽¹¹⁾ bile döndürdi. 'Āmir daḡı bunun elinden ḥalāş buldı ve Benī 'Āmir ḥalkı ve Ġaşm¹⁰⁰⁷ ibni Mālik yüreklenüp yine Zeydül-Ḥayl'üñ ⁽¹²⁾ ardına düşdiler. 'Asma'ī eydür: Megerki Benī Nebhān'üñ sancağın ve 'alemin düşüren dilaver-i devrān ve güzīde-i ⁽¹³⁾ zamān 'Anter ibni Şeddād idi. Zīrā şol vaqt kim 'Āmir, Zeydül-Ḥayl'i ṭaleb itdi. Ol vaqt 'Anter sancaqları bozmağa ⁽¹⁴⁾ ve 'alemleri düşürmege kaşd itdi. Öyle olunca ceng itdi. Ma'rekenüñ içini ādem ölusi-y-ile ṭoldurdi. Āḡir irişüp ⁽¹⁵⁾ sancaqları düşürdi ve 'alemleri bozdi, ṭoprağa bıraḡdı. Der-bend bekleyen begleri helāk itdi ve bahādurları ⁽¹⁶⁾ tārumār eyledi ve 'ālem-dārı depeledi ve Mūhelhil bu 'alāmeti göricek ḡaylū ḡalışdı ve kendü nefsinden korkdı ve yanında ⁽¹⁷⁾ bulunanlar yardım eylediler. Andan 'Anter bu ḥālde iken Zeydül-Ḥayl gelüp sancağına irişdi. Gördi ki bu işleri ⁽¹⁸⁾ iden 'Anter imiş. Ġazabdan cihānı gözledi görmez oldu ve na'ra urup ḡağırdı. 'Anter'üñ üzerine ⁽¹⁹⁾ at depüp ḡamle kıldı. 'Anter daḡı ṭaşdan ṭatı yüregile ve demürden muḡkem göñülile bunı ḡarşuladı. Benū 'Āmir 'Anter'üñ ⁽²⁰⁾ ardınca yürüdiler ve Ġaşm¹⁰⁰⁸ ibni Mālik daḡı 'Anter'ile bile depdi. Bu şūretile ḡayli vaqt ceng oldu. Çok ḡanlar dökildi ⁽²¹⁾ ve başlar kesildi ve kılıçlar gedildi ve süñüler şındı ve ecel ilçileri gelüp gitdi ve ölüm 'alāmetleri zāhir oldu. ⁽²²⁾ Ellerde kılıçlaruñ balḡağı ve süñülerüñ aḡacı ḡaldı. Bu ḡadarda aḡşam irişdi. İki leşker iki yaña ayrıldı ⁽²³⁾ ve

¹⁰⁰⁷283b-11 Ġaşm: Ġaşam

¹⁰⁰⁸ 283b-20 Ġaşm: Ġaşam

Zeydül-Hayl dağı ‘Anter'den şifâ hâşıl itdi ve ‘Anter dağı andan hayr itmedi ve gönül diledüğü gibi intikâm itmedi. [284a] ⁽¹⁾ İki dağı haşmından nevmîz oldılar. Ayrıldığına acıdılar ve irkin buluşmadıklarına melûl oldılar. ‘Anter dağı âdem ⁽²⁾ kırmağdan yorulmuşıdı, Zeyd'e ziyân idemedi ve maşşûdın hâşıl idemedi. Hele ne hâlise çünki ayrıldılar. ⁽³⁾ ‘Anter yine Benî ‘Âmir halkına vardı. Bunlar dağı ‘Anter'i ululadılar ve gereği gibi ‘izzet ve hürmet itdiler ve du‘â ve alkış ⁽⁴⁾ itdiler. Gönüllerinden hased gitdi ve aralarından ‘adâvet götrüldi ve Benî ‘Abs'e cân-ı gönülünden muhibb u muhliş oldılar ⁽⁵⁾ ve ‘Anter, ‘Âmir ibni Tufeyl ile bile evlerine vardı. Başdan ayağa kana müstağrak olmuşıdı ve libâsı hep boyanmışıdı. ⁽⁶⁾ Andan ol gün olan vâkı‘aları añup ilerü zamânda mübtelâ olduğu belâları fikr idüp ol hâle münâsib ⁽⁷⁾ işbu şi‘ri eyitdi: **Şî‘r.** [Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir] ⁽⁹⁾ **Râvî** eydür: Benî ‘Âmir, ‘Anter'ün şi‘rin işidicek feşâhatına¹⁰⁰⁹ taşşîn itdiler ve nazmını ve selâsetini ⁽¹⁰⁾ begendiler. Andan ‘Anter, ‘Âmir ibni Tufeyl ile buluşdı. Evlerine bile varup ‘Able ile buluşdı avurd urup şöhet ⁽¹¹⁾ itdi ve gönli derdine şifâ hâşıl itdi. Andan ‘Âmir ibni Tufeyl'ün anası Kebşe alkış itdi. ‘Able'yi ve bâkî Benî ‘Abs ⁽¹²⁾ hatunların¹⁰¹⁰ ve kızların getürdüp kendülere kavuşdurdığıçün, mehlekeden kurduğıçün du‘â itdi. Andan Muqrî⁽¹³⁾l-Vağş'ün hatunı Müseyke'nün hâtırın teselli itdi ve eyitdi: “Muqrîl-Vağş hoş sağ u selâmetdür, anda Benî ⁽¹⁴⁾ ‘Abs'de kendü yerüme koyup gitdüm.” didi. Bunlaruñ hâli bu vechile oldı. Bu tarafda Zeydül-Hayl'ün kışşası dağı ⁽¹⁵⁾ şöyle oldı ki ‘Anter'den ayrılcağ bî-nihâye gamı vardı. Ğazabından derisine şıgmazdı ve tâşâdan etini yimege umardı ⁽¹⁶⁾ ve eydürdi: “Bu kara yüzlü kul gelmese bu şüm ṯayifenüñ işini bitürürdüm ve maşşûdum yerine yetürürdüm.” didi. ⁽¹⁷⁾ Mühelhil eyitdi: “Yâ Zeyd! Kara kul dime. Sen anuñ hüneri aqlığına nazâr eyle, haķır görme. Rabb-ü kadîm¹⁰¹¹ ve ilahi kerîm ⁽¹⁸⁾ hürmetiçün anuñ nazîri bahâdur

¹⁰⁰⁹ 284a-9 taşşîl itdiler: i

¹⁰¹⁰ 284a-12 hatunların: hatunların

¹⁰¹¹ 284a-17 Rabb-i kadîm: Rabb-ü kadîm

anadan  o madı ve d ny  yaradılalı v c da gelmedi. Andan  o ra da ı geleceğini
(19) Teng ri bil r.” didi. Zeyd 'l-Hayl eyitdi: “Eger gice iri mese g r rd   kim ben
anı neylerd m. Hele  ab   g resin (20) ki ben anu    mrini nice kem eyleyem ve
c nını bedeninden ayram. Sizden anu  te v  in g t rem ve etine  u lar (21)
 onduram.” didi. Bir a  g z f l flar urdı. Ol h lile  ab  a dek muntazar oldu  urdı,
bir s  at te v  (22)  den r  at olmadı ve uyumadı.  ab   olıca  yine s v r olup
meyd na  azm itdiler ve iki  arafdan (23)  aflar ba lanup m retteb oldılar ve yirli
yirin ula dılar.  Anter da ı  ab  ¹⁰¹² olıca   eyb b'ı g rdi, ba lu [284b] (1) olmu ıdı,
  t rın  ordı ve bu gice nice yatdu , r  at oldu ?” didi.  eyb b eyitdi: “Y  a  ! Bu
gice yara⁽²⁾larum za metinden g yetde incind m. G z me uy u gelmedi ve
g  l me r  at gelmedi. Z r  yaram  atıydı,  ayli¹⁰¹³ za met (3) itdi.  Ale'l- u    bu
gice bir  aceb v   a g rd m da ı biter r  atum gitdi.” didi.  Anter eyitdi: “Sen  
ne d     (4) ola, mel letile yatarsın ve ba lusın?” didi.  eyb b eyitdi: “L ! Vall hi
ben d    m bil rim,  ab  a yak n g rd m. (5) Ger ekd ğine hi    bh m yokdur.”
didi.  Anter eyitdi: “S yle g rel m ne g rd  .”  eyb b eyitdi: “G rd m ki
Ka be'deyimi in. (6) Aya ın  urup h l m b tlere  ik yet iderin ve anlardan yardım
 aleb iderin. Ol ulu b t ki adı H bel'd r, ba a (7) s yler ve eyd r ki “Sa a be  ret
olsun ki yara  o  lur, tend r st olurs n ve  arda u  da ı Ben  Neb   n (8)  zerine
mu affer olup bu le ker  zer  g zden  a  lup gider. Bunlaru  bel sından ve
te v   inden em n olurs z. (9) Vel kin  arda u na de il ki Zeyd 'l-Hayl'e ve atası
M helhil'e i s  n its n, incitmes n. Z r  ki anlaru  sebebi[yi]le d  mene (10)  afer
bulsa gerekd r ve ulu mertebeye iri se gerekd r ve hem seni a  lma dan ve hel k
olma dan  urtarsalar gerekd r. (11)  ol v  t ki anlaru   atında bir pehliv  ¹⁰¹⁴

¹⁰¹² 284a-23  ab  :  ab  

¹⁰¹³ 284b-2  ayli:  ayli

¹⁰¹⁴ 284b-11 pehliv  : behliv  

zuhūra¹⁰¹⁵ gele. Size galebe idüp ‘İşüñüzi mükedder itse gerekdür ve qardaşunuñ⁽¹²⁾ a‘zāsından birisin bātıl idecekdür ve ol hinde sen helāk olsañ gerekdür ve andan soñra qardaşuñ⁽¹³⁾ elinde anuñ helāk olup gidecekdür, bu didügüm nesneler Allāhü Te‘ālā’nuñ kudretiyile olsa gerekdür. Anuñ ardınca⁽¹⁴⁾ ‘Arab’dan bir kişi zāhir olacaqdur ki cihāndan küfr qarañuluğın götürüp İslām nurı[yı]la münevver eylese gerekdür ve müşrikleri⁽¹⁵⁾ haqa ve toğrı yola kulavuzlayacaqdur ve Beyt-i Harām’daki bütleri tağıdacacaqdur ve Receb ayına ta‘zīm idecekdür ve ‘Arab⁽¹⁶⁾ bahādurları anuñ qorqusından ve heybetinden qorqsalar gerekdür ve ol kişi ‘Abdu’l-Muṭṭalib neslinden olacaqdur.” didi.⁽¹⁷⁾ İşbu nesneleri bī-quşūr baña haber virdi ve Şeybüb ağladı ve eyitdi: “Vallāh yā ahī! Qorqarın ki ikimüzden birimüzüñ⁽¹⁸⁾ eceli gelmiş ola, şöyle sizerin ki toğrusın haber virmege Hübel benden utandı yoħsa qanqımız ölecekdür ve kimüñ⁽¹⁹⁾ eceli yakın gelmişdür haber söylerdi. N’olaydı ki bizüm ‘ömrümüz uzun olaydı ki ol ‘Arab’dan qopacaq ol⁽²⁰⁾ ‘aziz kişiy e irişeyidük ve aña hizmet idüp öñinde kılıç urayıdük. Anuñ yārından ve muhiblerinden olayıdük ve andan⁽²¹⁾ dīn tarīkların öğreneyidük.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā ahī! Niçün ağlarsın muqadder olan gelse gerek ve başa⁽²²⁾ yazılanı her kişi görse gerek. Ol didüğüñ kişinüñ haberleri çok söylenür, tevātüre irişdi. Hiç şübhe yoqdur.⁽²³⁾ Evet bu düşmān didügi beni teşvışlü eyledi. Elüm varmaz ki kılıç uram, uluyı, kiçi kıram. İmdi işüñ **[285a]**⁽¹⁾ olacağı budur kim alduğumuz esire qanā‘at idüp tıravuz, kimseyi helāk itmeyevüz. Girü daħı ādem öldür⁽²⁾ meyevüz, megerki şavāş da düşe. Sen daħı bu düşi kimseye söylemeyesin, gizleyesin. Hiç kimseye bildür⁽³⁾ meyesin. İşbu gavğādan ve teşvışden fāriğ olıcaq bu düşi varup kimseye ta‘bīr itdürevüz. Görevüz⁽⁴⁾ ki ne söylerler.” didi ve Şeybüb’uñ cerāḥatına ikileyin tīmār itdi, bağladı ve şaracağın¹⁰¹⁶ şardı ve atına süvār⁽⁵⁾ olup Cerīr adlu qardaşı öñine bıraқdı ve meydāna ‘azm eyledi. Gördi ki şaflar müretteb olmuş ve

¹⁰¹⁵ 284b-11 zuhūra; zuhūza

¹⁰¹⁶ 285a-4 şaracağın; şarıcağın

bahādurlar biri⁽⁶⁾biriyile muḳābil olmuş. Atını depdi, iki şaffuñ ortasına girdi, ol yaña, bu yaña cevlan itdi ve atın oynadup ⁽⁷⁾ süñüsin atdı. Ammā Şeybüb'üñ düşine teşvişlenürdi ve fikr idüp melül olurdu. Velikin kendüsi Hāḳ ⁽⁸⁾ Te'ālā'nuñ taḳdīrine ışmarladı ve birkaç beyt kendü ḥāline muvāfıḳ ve zamānına münāsib bu şi'ri eyitdi: **Şi'r.** ⁽⁹⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir] ⁽¹²⁾ **Rāvī** eydür: 'Anter bu şi'rden fāriğ olduğı gibi dört yanından süñü toğruldup üzerine at şaldılar. ⁽¹³⁾ Zīrā ki cemī'-i ḥalkdan bunuñ fi'lin gördilerdi ve hūnerlerini müşāhede itdilerdi. Hepisinüñ kini ve öykesi buñaydı. ⁽¹⁴⁾ Ne vaḳt meydāna gele diyü muntazır olmuşlarıdı. 'Anter gördi kim bunlaruñ ḳaşd kendüyedür ve 'azemeleri¹⁰¹⁷ bunadur. Ḳorḳdı ⁽¹⁵⁾ kim Benī 'Āmir kendüye yardımıçün hüçüm ideler, bahādurluğı belürsüz ola, maḳşūdı ḥāşıl olmaya. Pes Cerīr'e ışmarladı ⁽¹⁶⁾ kim dönüp vara 'Āmir ibni Ṭufeyl'e söyleye, şabr ideler. Buña yardımıçün yerlerinden ḳovmayalar. Andan kendüve ḳarşu ⁽¹⁷⁾ yūriyüp bir bahādurları-y-ıla uğraşdı. Cerīr yine gelüp buña irişince on bahādur depeledi ve birkaç ādem daḥı başlu ⁽¹⁸⁾ eyledi. Çünki bunuñ heybetini gördiler. Öñünden ḳaçup perākende oldılar. 'Anter daḥı Şeybüb'üñ düşün fikr ⁽¹⁹⁾ idüp bunları ḳırmaḳdan vaz geldi. Esīr itmek ardınca oldı. Öyle olunca elli ḳişilerin ṭutdı. Zeydü'l-Ḥayl ⁽²⁰⁾ daḥı nice kez ḳaşd itdi ki 'Anter'ile muḳābil ola. Atası esirgedi, ḳomadı 'Anter'den bir ḥaṭar yetişe diyü. Zīrā ki ⁽²¹⁾ 'Anter'üñ hūnerin ve heybetin görmişidi. **Rāvī eydür:** Bu Zeydü'l-Ḥayl, peygāmbere yetişüp cümle aşḥābından olan⁽²²⁾lardandur. Andan bu Zeydü'l-Ḥayl gördi ki bugün daḥı 'Anter bunuñ gibi işler itdi. Bu ḳadar ādem esīr itdi ve bunca ⁽²³⁾ ādem helāk eyledi. Ḳarārı ḳalmadı ve ihtiyārı gitdi. Ġazab başında ḥareket itdi ve atası destūrına **[285b]** ⁽¹⁾ muḳayyed olmadı ve ḥalka and virdi. Kimseyi kendüyle bile çıḳmağa ḳomadı. Andan at depdi, meydāna girdi ve ḳılıcın ⁽²⁾ çıkarup ditretti. Ol yaña ve bu yaña cevlan itdi ve germ olup işbu şi'ri eyitdi: **Şi'r.** [Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir] **Rāvī eydür:** 'Anter bunuñ

¹⁰¹⁷ 285a-14 'azemeleri: 'azemleri

şî‘rin işidicek ve ma‘zûrlığın ve önegüligin müşâhede idicek süñü⁽⁶⁾sin yire diküp kılıcın eline aldı ve cenge öğrenmiş gönülile ve şavāşa mümtaz¹⁰¹⁸ olmuş yüregile Zeydül-Hayl'e⁽⁷⁾ hamle kıldı. Zeyd dağı bunu karşıladı ve hamlesin şavdı. Andan bir zamān tūruşdılar ve tūtuşdılar ve ayrılup koşdılar⁽⁸⁾ ve çekişüp kavuşdılar. Nazar idenler mütehayyir kıldılar ve kuşlar üzerlerinde döndiler ve gövdelerine muntazır oldılar ve iki⁽⁹⁾ taraftan dağı avlar ‘ayyuğa çıktı. Mühelhil şabr idemedi, şancağların çeküp yürüdi ki oğlu Zeyd'e yardım ide.⁽¹⁰⁾ Bu taraftan ‘Āmir ibni Tufeyl dağı Mühelhil'e hareket itdüğün göricek ‘Anter'e yardımıçün meydāna kaşd kıldı. ‘Anter,⁽¹¹⁾ sa‘y iderdi ki Zeyd'i diri tutaydı yoksa depelemek itse def‘i uğraşduğı gibi öldürürdi. Evet Şeybüb'ün⁽¹²⁾ düşün fikr idüp öldürmege muqayyed olmazdı. Çün gördi ki Mühelhil ol taraftan ‘Āmir bu taraftan yürüiş itdiler.⁽¹³⁾ Korkdı ki ğavġā ğalebe olup maqşūd fevt ola. Bugün dağı Zeyd'ile işi bir yaña olmaya. Pes bir na‘ra urdı ki Zeyd'ün⁽¹⁴⁾ ‘aqlı serāsime oldı ve işidenler bayıldılar. Andan bir kılıç urdı Zeyd'e. Zeyd dağı kalkāna aldı iki pāre eyleyüp elinden⁽¹⁵⁾ düşürdi. Bu darbuñ heybetinden Zeyd kendüden gitdi ve gevdesine ditreme düşdi. Elleri tutmaz oldı. ‘Anter⁽¹⁶⁾ bunuñ hālını göricek def‘i irişüp yaqasına yapışdı. Atdan aşāğa indürdi ve Cerir'ün eline virdi. Cerir dağı⁽¹⁷⁾ bunu bağladı, tutsak itdi. Bu kadarda aḥşam irişdi, iki leşker iki tarafa çekildi. Mühelhil oğlunuñ hālını⁽¹⁸⁾ müşahede idicek cān başına şıçradı ve oğlunuñ esir olduğına acıdı. Velikin gice irişdüğine saḥt⁽¹⁹⁾ oldı ve ‘Anter'e ğazabı ziyāde oldı. Bu muşibete Benī Nebhān melül oldı ve Zeydül-Hayl ele girdüğüne incindiler. ‘Anter dağı⁽²⁰⁾ Benī ‘Āmir halkına vardı. ‘Āmir ibni Tufeyl ve Ğaşm¹⁰¹⁹ bin¹⁰²⁰ Mālīk ve Aḥvaş bin Ca‘fer karşı geldi. ‘Anter'e du‘ā itdiler ve eyitdiler:⁽²¹⁾ “İy Benū ‘Abs'ün bahādurı! Bugün düşmānuñ bilini bükdüñ ve heybetini şıduñ.” ‘Anter eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Bunlar⁽²²⁾ çok halkdur. Birkaç gün

¹⁰¹⁸ 285b-6 mümtaz: mümtād

¹⁰¹⁹ 285b-20 Ğaşm: Ğaşam

¹⁰²⁰ 285b-20 ve Ğaş bin: i

bunları ben kırmısam dükenmez. Bunların içinde bahādurları çokdur. Ğāfil görmek olmaz ve ⁽²³⁾ düşmānı hōr görmek eyü daḥı olmaz. Benüm bundan ğayrı bir ulu teşvīşüm daḥı vardır. Benī ‘Abs, Zū'l-Ḥımār gelüp [286a] ⁽¹⁾ bir ziyān ide, dirin. Ol sebebdan gönlümüze rāḥat yokdur. Fikrüm budur kim bu gice ta‘ām yidüñüzden soñra mecmū‘uñuz ⁽²⁾ cem‘ olup varasız. Zeyd'e ve bākī kavminüñ esir olanlarına idesiz ki “Size ḥayr u naşīḥat itmege geldük ⁽³⁾ ve bu belādan ḥalāş itmege.” diyesiz. Anlar diseler gerekdür ki “Ne vechile naşīḥat idesiz. Ki işbu kara kul ki sizi tutup ⁽⁴⁾ esir eyledi. Kaşdı budur ki şabāḥ cemī‘üñüzüñ boynın ura ve başuñuzı kese, Mühelhil'e göndere. İmdi ⁽⁵⁾ biz rāzī degülüz. Zīrā ki bize yirüñüz yaḳındur, ḳonşısız. Dilemezüz ki size anuñ gibi iş ola. Ol ḥoz bir taşradan ⁽⁶⁾ gelmiş kişidür. Bize bir ḳonuk gibidür. Bugün bizümiledür yarın varur gider. Pes şavāb tedbīr budur kim and içüp bizi ⁽⁷⁾ inandurasız ve göçüp üzerümüzden gidesiz. Biz daḥı sizi ḳoyu virelüm, ol bilmesün. Biz aña ne dirsevüz bir dürlü ⁽⁸⁾ cevāb virevüz. Eger itmezseñüz bizi diri ḳomaz. Kendü ağızından şöyle işitdük, ḳolayumuzdan dimezüz ve hem bir işe ⁽⁹⁾ iḳdām iderse biz mānī‘ daḥı olmazuz. Zīrā iki elinde esirlerisiz. Ḥāṭırı ne dilerse ider. Oğluñuzı yetīm ider ⁽¹⁰⁾ ve ‘avretlerüñüzü tūl ḳor. Zīrā kim bir bed-aşıl ḳuldur kim kimseye ḥürmet ve merḥamet itmez ve kimseden li‘tiyāṭ idüp ⁽¹¹⁾ ḳorḳmaz. Siz ölüp gitdüğüñüzden soñra eyle tut ki ol daḥı yā öldi yāḥuz depelediler. Sizüñ intikāmuñuzı ⁽¹²⁾ alınur diyüp işbu vechile söylen. Sa‘y idüñ ola ki ḳorḳudasız göçüp gideler, ḳurtulavuz. Kendü teşvīşümüz ⁽¹³⁾ ḳayuravuz, fāriğ olup derdümüze derman idevüz.” didi. Benī ‘Āmir uluları ‘Anter'üñ sözün işidicek ⁽¹⁴⁾ begendiler ve tedbīrine taḥşīn itdiler ve firāsetine āferīn didiler ve zeyrekligine ta‘accüb itdiler ve sözine muṭī‘ oldılar. ⁽¹⁵⁾ Andan oturup ta‘ām yediler bir pāre rāḥat oldılar. Gice temām ḳarañuluk olıcaḳ ‘Āmir ibni Ṭufeyl ve Ğaşm¹⁰²¹ bin Mālīk ⁽¹⁶⁾ ve Aḥvaş ibni Ca‘fer ve bākī ol ḳabīlenüñ uluları ittifāḳ idüp vardılar. Ol esirler

¹⁰²¹ 286a-15 Ğaşm: Ğaşam

katına vardı. Andan Ğaşm^{1022 (17)} bin Mâlik, ‘Anter didüklerini bî-kušûr bunlara söyledi ve Zeyd'e bu hâli beyân eyledi. Bunlar bu haberi işidicek⁽¹⁸⁾ melûl oldılar ve beñizleri müteğayyir oldu ve göñülleri mütehayyir oldu ve helâklarına yakın itdiler. Andan Zeyd⁽¹⁹⁾ l-Ĥayl eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Vallâhi ki bu işden bize ölmek yigdür. İy ‘Arab begleri! Bu işleri bize sizüñ⁽²⁰⁾ bahâduruñuz ‘Âmir ibni Tufeyl itdi ve bu belâya bizi mübtelâ eyledi. Zîrâ kim bizüm diyârumuza gelüp benüm hatunum⁽²¹⁾ esîr itdi ve aramuzda ‘adâvet oldu. Çünkü irişüp tutdum, esîr itdüm ve fidye taleb itdüm. Ne hâlise⁽²²⁾ hâlâşına bir tarîk bulup kurtuldı ve bunca atlarumuzu ve develerümüzi alup yine bize melâmet getürdi^{1023 (23)} ve teşvîş hâşıl itdi. Nâ-çâr biz dağı leşker cem‘ idüp intikâm itmege sizüñ üzerüñüze geldük ve tuza[286b]⁽¹⁾ ğuñuza düşdük yohsa ‘Âmir ibni Tufeyl olmasa biz bu muşîbete şataşmaztük ve elüñüzde esîr olup⁽²⁾ giriftâr olmazdük ve zîşt şuretlü naḥs heybetlü şeytânun yüzin görmezdük. Şimdiki hâlde buña irişdük⁽³⁾ ki sizüñ hükümñüzde ve elüñüzdeyüz. Nice ki hâṭıruñuz dilerse eyle idüñ. Her ne dirseñüz kabûl idevüz ve muṭı^{c (4)} oluruz ve kabîleleri alup sizüñ üzerüñüzden giderevüz. Eyle tütalum ki ol giden mâllarumuzu nefsumüz fidâ⁽⁵⁾ eyledügidi ve başumuza şadaқа eyledükidi, elümüzden ne gelür.” didiler. Ebû Ubeyde rivâyet eydür ki Bunlar bu sözdeyiken⁽⁶⁾ ‘Anter'üñ kardaşı Cerîr eline bir uzun urқан almış geldi. ‘Âmir ibni Tufeyl şordı ki “Hâlüñ nedür yâ Cerîr! ⁽⁷⁾ Bu elüñdeki ip nedür?” didi. Cerîr eyitdi: “Hâlüm ne ola dirsın. Kardaşum Şeybüb ölmege yakın olmışdur. ⁽⁸⁾ Şimdiki hâlde kar[da]şum ‘Anter anı görmege vardı. Gördi ki hâli yaramaz. Şabâḥa irişcegi ma‘lûm degül. Başı⁽⁹⁾ katında oturup biraz ağladı, eyitdi ki “İy atam oğlu! Benden ne dilersin ölmezden öñ? Yerine yetüreyin deñil.” ⁽¹⁰⁾ didi. Şeybüb eyitdi: “Senden dilegüm oldur kim Benî Nebhân ulularından on âdem getürüp qarşuma boğazlaya⁽¹¹⁾ sın. Cānum çıkmadın gözüüm göre, yüregüm şovuya. Zîrâ kim anlaruñ

¹⁰²² 286a-16 Ğaşm: Ğaşam

¹⁰²³ 286a-22 sizüñ: i

sebeble başlu oldum ve anlaruñ ⁽¹²⁾ sancaķı dibinde bu muşibete mübtelā oldum.” didi. ‘Anter eyitdi: “Bu didüğün nesne sehel nesnedür. Bunda ne ⁽¹³⁾ var şimdi bitürin.” didi ve bu urğanı baña virdi ve eyitdi ki “Var Zeydü'l-Ḥayl'i ve ḥavvaşından ve Benī Nebhān ⁽¹⁴⁾ ulularınuñ on bellüsin bile bu urğanıla ve yüzleri üstine sürüyüp benüm katuma getüre. Tā kim kıarda ⁽¹⁵⁾ şımuñ öñinde boğazlayayın ve anuñ didüğün yirine getüreyin dünyādan nāmudār gitmesün. Eger şöyle ki Şeybüb ⁽¹⁶⁾ şabāḥa degin ölmezise bākīlerin getürüp bunuñ gözi kıarşısında kııram ve cemī'inuñ boynın uram.” ⁽¹⁷⁾ didi, diyüp Cerīr ‘Āmir'e cevāb virdi. **Rāvī eydür:** Bu iş Şeybüb'uñ ḥilelerinden idi. Zīrā şol ⁽¹⁸⁾ vaķt ki ‘Anter cengden fāriğ olup Şeybüb'u görmege vardı. Gördi ki bir pāre eyüce olmış. Anası Zebībe ¹⁰²⁴ ⁽¹⁹⁾ kıatında oturur. İtdüğü işleri ḥaber virdi ve kimi esīr idüp kimin depeledüğün bildürdi ve ol itdüğü tedbīr ⁽²⁰⁾ daḥı Şeybüb'a söyledi. Şeybüb bunuñ tedbīrini begendi ve bu ḥileyi daḥı ‘Anter'e öğretti ve eyitdi ki “Eger bunu ⁽²¹⁾ idersek Zeydü'l-Ḥayl geregi zelīl olur. Her ne dirseñ saña muṭī' olur. Zīrā ki nefsuñi her kışı sever ⁽²²⁾ öldüğünü istemez.” didi. ‘Anter bunuñ sözün işidecek şavāb gördi ve Cerīr'üñ eline ol ipi gönderdi. ⁽²³⁾ Cerīr daḥı gelüp ol ḥaberi irişdürdi ve bu kıavme ol ḥālī bildürdi. Hep gerķek şandılar Cerīr'e inandılar **[287a]** ⁽¹⁾ megerki ‘Āmir inanmadı. Zīrā ki ‘Anter'ile ķok muşāḥabet itmişidi ve Şeybüb'ıla yoldaşlık eylemişidi. Anlaruñ ⁽²⁾ mekirlerin ve ḥilelerin temām bilürdi ve i'tikād itdi ki bu ḥileyi ol ışmarladuğı nesneyi ziyāde te'kīd ¹⁰²⁵ ⁽³⁾ itmekiķün itmişdür. Velīkin kimseye nesne söylemedi ve bu ḥālī ḥāzırlara bildürmedi ve eyitdi: “Vallāhi iy Cerīr! ⁽⁴⁾ Bu didüğün işi idecek degülüz ve bu nesnede kıardaşuña muṭī' olmazuz. Nice bunlaruñ ķerileri bizüm ⁽⁵⁾ üstümüzde yatur ola biz bunları helāk itmezüz. Evet kıardaşuña muḥālefet itmek daḥı elümüzden gelmez yohsa ⁽⁶⁾ ğāzabı ziyāde olur. Ne bizi ķor ve ne anları ķor. İmdi işüñ olacağı budur kim ben varup bunları kıardaşuñdan ⁽⁷⁾ dilek idem. Ola kim

¹⁰²⁴ 286b-18 Zebībe: Rebībe

¹⁰²⁵ 287a-2 te'kīd: tekīd

sözümü kabûl idüp bunları ‘afv ide.” didi. Zeydû'l-Ḥayl bu sözi işidicek bedenine ditreme ⁽⁸⁾ düşdi ve ilikleri kurudı ve tākati kalmadı. Tükruği ağzına yapışdı ve eyitdi: “Yā ‘Āmir! Var ol bahāduruñuza ⁽⁹⁾ deñil ki Zemzem ve Minnā ḥaqqı-y-içün ve yirleri gökleri yaradan ḥaqqı-y-içün her ne dilerse rāzī olayın. Ömrüm oldu⁽¹⁰⁾gunca aña karşı kılıç çıkarmayayın. Dek bizi kerem idüp ‘afv eylesün ve āzād itsün. Eger şöyle ki rāzī olmazsa ⁽¹¹⁾ bārī işbu Nebhān fakīrlerinüñ on kişisini ihtiyār idüp beni ‘afv eylesün ve çok māl kessün boyun ⁽¹²⁾ vireyin varup getüreyin.” didi. Ebū ‘Ubeyde rivāyet ider. Eydür ki bu Benī Nebhān esīrleri içinde bir ġarīb kişi ⁽¹³⁾ varıdı maḡşudı rızk [u] kesb itmek idi. Benī ‘Abs’ile düşmānlıktan ve dōstlıktan ferāġati varıdı. Adına ⁽¹⁴⁾ Müreyfık dirlerdi ve anuñ laḡabı Menlül idi. Ol Zeyd’e eyitdi: “Yā Zeydû'l-Ḥayl! Vallāhi ol kişi kimsenüñ dilegin ⁽¹⁵⁾ kabûl eylemez ve bu didüklerüñ sözi ol işitmez ve Benī Nebhān’uñ fuḡārasın kayırmaz ve uluların depelemes. ⁽¹⁶⁾ Tā beglerin depelemeyince şifā bulmaz ve ḥātırı tesellī olmaz. Anuñ maḡşudı sensin ve bākī begler ve ululardur.” ⁽¹⁷⁾ didi. ‘Āmir ibni Ṭufeyl bunuñ sözine güldi ve işidenler bu kişinüñ bu vechile Zeydû'l-Ḥayl cür’et idüp ⁽¹⁸⁾ söyledüğünü ta‘accüb itdiler. Andan soñra ‘Āmir, Cerīr’ile bir sa‘āt ġāyib olup ḡaberi taḡḡik bildi. Yine bunlaruñ ⁽¹⁹⁾ ḡatına geldi ve Aḡvaş ibni Ca‘fer’e eyitdi: “Yā emīr! Bu ḡavme and vir ve Zeydû'l-Ḥayl’e daḡı söyle ‘Arab ‘ādeti ⁽²⁰⁾ üzere ‘ahd itsün ki va‘desin yerine getüre ve sözine muḡālefet itmeye. Biz daḡı bunları şabāḡ omadın ⁽²¹⁾ şalıvirelüm yoḡsa ‘Anter işüñ şonıñ fikr idüp kimseden ihtiyāt ider kişi degüldür. ‘Arab ⁽²²⁾ dīni ḡaqqı-y-içün eger Şeybūb ölürse yarın bunlaruñ ne ulusın ḡor ve ne kicisin ḡor, hep ḡırar.” didi. ⁽²³⁾ Aḡvaş bunuñ sözin işidicek Zeydû'l-Ḥayl’e eyitdi: “Ne dirsın didüğüm gibi and içüp bizümile ‘ahd [287b] ⁽¹⁾ eydür misiz kim atanı alup gidesin, ayrıḡ bizümile düşmānlık ḡaşd itmeyesin yoḡsa bu ‘ahde rāzī ⁽²⁾ degül misin?” didi. Zeydû'l-Ḥayl eyitdi: “Vallāhi iy ulu! Eger sen luṭf idüp bizi ḡoyuvirürseñ and içelüm ⁽³⁾ ve ‘ahd idelüm ki yarın bu maḡāmda bir ādem ḡalmasun. Mecmū‘ısını alup

gideyin.” didi ve kendüyiçün ve Benî Nebhân ⁽⁴⁾ halkı-y-içün boyun alup and içdi ve ‘ahd itdi. Andan soñra bunları bağdan koyuvirdi ve atların ve sāyir ⁽⁵⁾ esbābların dañı virdi, gönderdi. Zeydū'l-Ḥayl feraḥından yirlere ve göklere şıgmazdı. Hele ne ḥālise gelüp atasına ⁽⁶⁾ irişdi ve halkıla buluşdı ve ‘Āmir'ile Aḥvaş itdükleri ‘ahdi ve şartı söyledi ve gitmege and içdüklerin dañı ⁽⁷⁾ söyleyüp haber virdi. Atası dañı bunun selāmetliğila geldüğine şāz oldu. Şabāḥ olmadın göçüp kendü ⁽⁸⁾ diyarı tarafına revān oldu. Benî ‘Āmir dañı bunların gitdüğün bildiler. Teşvīşden emīn oldılar. ‘Anter'ün dañı ⁽⁹⁾ göñli sākin oldu. Atası Şeddād'a eyitdi: “İy ata! Bundağı iş bitdi. Bu halkın maḫşūdları ḥāşıl oldu. ⁽¹⁰⁾ Düşmanları tarafından fāriğ oldılar. Benüm teşvīşüm kabīlemüz ḥālī n'oldı ola diyü kayururın. Korkarın ki ⁽¹¹⁾ ben gidicek Zū'l-ḥımār gelüp anlara irişüp bir ziyān itdi ola ve Düreyd'i kırtarup Muḫrı'l-Vaḫş'ı esīr itdi ⁽¹²⁾ ola. Zīrā ki işidüp dururın. Anın bahādurluğın bu nesneleri iderse ‘aceb degül duraydı.” Şeddād eyitdi: ⁽¹³⁾ “Vallāhi yā veledī! Eyü fikr itdün ve şavāb söyledün ve ‘āķiller ve müdebbirler tedbīrin eyledün. Yigregi oldur ki anların ⁽¹⁴⁾ ḥālī n'olduğın bilesin.” didi. Pes ‘Anter defī süvār olup bahādurlarla ol tarafa ‘azm itdi. ‘Āmir ibni Ṭufeyl dañı ⁽¹⁵⁾ yoldaşları-y-la bile bindi. Aḥvaş ibni Ca‘fer bunların ḥālīni göricek Benî ‘Āmir bahādurları-y-la ol dañı süvār oldu ki ⁽¹⁶⁾ ‘Anter'e yoldaş ola. ‘Anter bunların itdüğün göricek Aḥvaş ibni Ca‘fer'i bile gitmege komadı ve eyitdi: “İy emīr! ⁽¹⁷⁾ Ol kadar nesne yokdur ki sen zaḫmete düşesin. Kerem eyle gitme. Eger ihtiyāc olursa ḥizmetüne bir ādem gönderevüz. ⁽¹⁸⁾ Gelüp size haber ide.” diyü eyü sözile ve tatlu dilile bunu döndürdi. Velīkin Ğaşm¹⁰²⁶ ibni Mālik, ‘Anter'e and içdi kim ⁽¹⁹⁾ elbetde bile gide. ‘Anter çün gördi ki Ğaşm'ı¹⁰²⁷ men‘ eylemek eslemedi nā-çār destūr virdi. Ol dañı kavminden yüz ⁽²⁰⁾ ādem bile alup ‘Anter'ile yola girdi ve mecmū‘ı ittifāķ idüp Benî ‘Abs olduğı tarafına revān oldılar. **Rāwī eydür:** ⁽²¹⁾ Ṭurmayup gitdiler ve irtē gice dimeyüp yortdılar. Benî ‘Abs olduğı

¹⁰²⁶ 287b-18 Ğaşm: Ğaşam

¹⁰²⁷ 287b-19 Ğaşm'ı: Ğaşam'ı

tarafa iriřdiler ve anlar mukīm olduđı maķāma ⁽²²⁾ yetiřdiler, gōrdiler. Āvāzlar ‘ayyūķa çıķmıř ve ķorkunķ fiđānlar gōge çıķmıř. řōyle ki iřiden kiřinūñ zehresi ķāk ⁽²³⁾ olur ve ‘aķlı bayılır. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi bu āvāzeler ve feryāzlar ĥayr ‘alāmet degūl. Tengri bilūr ki Benī ‘Abs'ūñ [288a] ⁽¹⁾ başına ne belālar gelmiřdūr.” didi ve atın depdi, becid yūridi ve bāķi ĥalk dađı ardınca bile yortdılar. Gōrdiler ki Benī ⁽²⁾ ‘Abs gitmege ‘azm itmiř. Ardlarından bir uzun boylu ziřt ĥulu ve bōyōk başlu ve başında kıızıl dōlbend řarınur ⁽³⁾ ve arķasında altunlu zirih geyūr ve altında ķara kıřraq biner ki rengi giceden artuķ ve ōñinden uķar ķuř ⁽⁴⁾ ķurtulmaz ve ardından yil yitmez ve elinde bir sūñūsi var ki demūrden geķer řurmayup bunları kırar ve ķovar ve gevdelerini ⁽⁵⁾ ķumlara dōker ve ķanlarını toprađa ķatar ve ‘alāmeti Benī Ĥimyer'e ¹⁰²⁸ ‘alāmetine benzer. Çađırur ki “Benem Zū'l-Ĥimār, dōřmen ⁽⁶⁾ ķanına bī-ķarār, Ĥanlar dōkici ve başlar kesici.” diyōp çađırur. Yanında Dūreyd ibni řimma dađı bile ol dađı ķancaru ĥamle iderse ⁽⁷⁾ ādem başını tolu gibi dōker ve bir yanında Laķiř ibni Zūrāre ve ardlarında řancaķları ve ‘alemleri ve ģirileri ve ģavģāları ⁽⁸⁾ cihānı tutmıř. ‘Anter bu ĥāli gōricek ģazabdan ķaralģı aģardı ve Benī ‘Abs'e ģāyetde acıdı ve çađırdı, ⁽⁹⁾ eyitdi: “İy ‘emmūm oģulları! Vāy ĥālūñūze. Bu ne vāķi‘adur ki řatařmıřsınız. Vallāhi ki bu nesne size ola ⁽¹⁰⁾ çağın ve bu belā başuñuza geleceģin fikr itdūmidi.” didi. Andan baķup gōrdi ki Ĥays ve ķardeřleri yazılara ⁽¹¹⁾ dōřup ķaķarlar. ‘Anter, bu ĥāli mūřahede idicek ĥiķ ķarārı ķalmadı. Bir na‘ra urdı ki mīře arslan ⁽¹²⁾ ların ķorķutdı ve beglere heybet dōřūrđı ve yōrekleri ditretđi ve ‘aķılları řařurđı. Andan bu Ĥays ⁽¹³⁾ ve ķardeřlerini ķovan ĥalka ĥamle kıldı ve ‘Āmir ibni řufeyl ve Ģařm ¹⁰²⁹ bin Mālik dađı yanınca bile depdiler ve aña ⁽¹⁴⁾ mu‘āvenet itdiler ve Benī ‘Āmir bahādurları dađı bunlara uydılar ve ardlarınca bile ĥamle itdiler. Ařma‘i eydūr: ⁽¹⁵⁾ Benī ‘Abs ĥalkı ‘Anter'ūñ na‘rasın iřidicek bildiler ve āvāzından ‘Anter geldiģin yaķın bildiler. Pes ⁽¹⁶⁾ cānları getmiřiken yine gevdelerine

¹⁰²⁸ 288a-5 Ĥimyer'e: Ĥamyer'e

¹⁰²⁹ 288a-13 Ģařm: Ģařam

girdi. Dönüp kılıçların ellerine aldılar ve düşmen üstine at depdiler ve ⁽¹⁷⁾ ferehlarından çağırışdılar. Birbirine bu hâli bildürdiler ve ‘Anter dahı Zü'l-Hımār'ıla buluşdı ve toğuşdı ve Ğaşm^{1030 (18)} ibni Mālik dahı Düreyd'ile muķābil oldı ve ‘Āmir ibni Tufeyl Lakīt ile uğraşdı. Velikin ‘Anter'ile Zü'l-Hımār'uñ ⁽¹⁹⁾ uğraşduğı ulu muşibet oldı ve ‘azīm āfet oldı. Görenleruñ gözi kamaşurdı ve müşahede ⁽²⁰⁾ idenler mütehayyir oldı. Bunlar dahı gāh kılıcıla gāh süñüyle savaşıdılar ve biribirinuñ helākına kaçd itdiler ⁽²¹⁾ fenasına duruşdılar. Heybetlerinden yirler deprendi ve taşlar harekete geldi ve kuşlar ırak yirlere kaçdılar. ⁽²²⁾ Andan ceng ayağa bindi ve savaş odı yalınlandı ve kılıçlar ‘amele geldi ve süñüler çukallar sökdı ⁽²³⁾ ve kandan yiryüzine kınalar yakıldı ve başlar tolu gibi at ayağına döküldi ve muhkem zirihler söküldi [288b] ⁽¹⁾ ve biller büküldi ve kılıçlar gedildi ve süñüler şındı ve yazılar ādem ölüsi-y-ile tıldı. **Rāvī eydür:** Bu şavaşuñ ⁽²⁾ sebebi buyıdı kim şol vaķt kim ‘Anter, Düreyd'i ve Lakīt'i esir eyledi ve Benī ‘Abs'üñ ki düşmeni Hālid idi. ⁽³⁾ Anuñ bahādurların kırdı ve za‘if eyledi. Andan şoñra kendü Benī ‘Āmir'e yardım itmege gitdi ki Zeydü'l-Hayl'üñ ⁽⁴⁾ şerrin anlaruñ üzerinden defc ide ve Benī Nebhān¹⁰³¹ leşkerin helāk eyleye ve bu vechile ‘azm idicek Muķrı'l-Vaħş ve Kays, ⁽⁵⁾ Benī ‘Abs katında kōdı, tā kim bekleyeler. Üç yüz ādemile kōdı. Hīç teşviş yoğıdı. Gōñli bunlaruñ tarafından emīn idi. ⁽⁶⁾ Zīrā ki düşmānlarını zebūn¹⁰³² itmişidi. ‘Anter, Benī ‘Āmir'e gitdüğinden şoñra Zü'l-Hımār bir şabāh iki biñ Benī Hımyer^{1033 (7)} çerisi-y-ile üzerlerine çıka geldi ki her birisi da‘vī iderlerdi ki ‘Anter'i depeleyeler. Benī ‘Abs'i helāk iderler. Hālid ⁽⁸⁾ bunuñıla buluşup ağıladı ve kardaşını ‘Anter esir itdüğün bildürdi ve bunuñ gelmegine muntazır idüğün haber vir⁽⁹⁾di. Andan Zü'l-Hımār'a evvelden kışşasın eyledi ki şerh eyledi ki Benī ‘Abs'ile ceng idüp bahādurların tutduğun ve çok ⁽¹⁰⁾ ādemilerin kırdüğün ve Benī ‘Abs za‘if ü zelil eyledüğün ve

¹⁰³⁰ 288a-17 Ğaşm: Ğaşam

¹⁰³¹ 288b-4 Nebhān: Nephān

¹⁰³² 288b-6 zebūn: zebūn

¹⁰³³ 288b-6 Hımyer: Hımeyr

mālların alup bunları zebūn itdüğün şöñra ⁽¹¹⁾ ‘Anter irişüp bunları kırtardüğün ve Düreyd'i esir itdüğün ve bunca dağı işler itdüğün hep söyledi. Zü'l-Hımār, ⁽¹²⁾ Hālid'den vākı‘aları işidicek cihān gözlerine țar oldu ve iki ayasın biribirine dögüñdi ve eyitdi: “Yiter söyle ⁽¹³⁾ yā Hālid! ‘Arab ‘avretleri gibi nice ağlarsın. Ol Allāh haqqı-ı-ıçün ki gündüzi münevver ve gicenüñ şeklini mükedder eyledi ve gökleri ⁽¹⁴⁾ yılduzları müzeyyen eyledi ve yılduzları karañu gicelerde çerāğ¹⁰³⁴ kıldı. Benī ‘Abs'den bir ata yarar ādem kıomayayın. Eger ⁽¹⁵⁾ kıumlar ‘adedince dağı olursa.” didi. Andan atın degşürüp yarağa müstağrak oldu. Benī ‘Abs dağı düşmanlarına ġālib olmışlar⁽¹⁶⁾ dı ve Zü'l-Hımār irişmese maqşūdları hāşıl olurdu. Çünki Zü'l-Hımār irişdi ve Muqrı'l-Vağş ve Kays ve bākı Benī ‘Abs ⁽¹⁷⁾ bu hāli gördiler mütehayyir oldılar. Muqrı'l-Vağş, Zü'l-Hımār'ıla uğraşmağa ikdām itdi ve muqābil olmağa cür’et itdi. Tā ki ‘Anter'üñ ⁽¹⁸⁾ yirin kıutup ġāyib olduğun belürtmeye ve bunlardan Zü'l-Hımār'ıñ şerrini def’ ide ve Benī Kerīm bahāduru Kelīm dağı eyle itdi. Anuñ dağı ⁽¹⁹⁾ bu kıorida bahādurlığın ve merdāneliğın zıkr itdük idi ve Benī ‘Abs anı Düreyd ibni Şimma elinden hālāş itdüklerini beyān ⁽²⁰⁾ kılduk idi. Pes Kelīm dağı anlaruñ ilhāsına ‘ivaż itmekiçün bile mu‘āvenet itdi ve yardım idüp cenge girdi ve kendüyile ⁽²¹⁾ bile kıavminden biñ bahādur varıdı. Bu vākı‘alarda iki yüz kııkdarı helāk bākı kıalanı Kelīm ile ‘ahdleşüp ve andlaşup ⁽²²⁾ kıururlardı. Ne hāl olursa andan yüz çevürmezlerdi. Kelim dağı toğrı i’tikādıla ve dürüst niyyetile kıurmuşıdı. Benī ‘Abs içün ⁽²³⁾ ceng iderdi. Zırā ki Kays ve Benī ‘Abs uluları ‘avretlerini ve kıızlarını ‘Anter'e şefā‘ate ve dilege göndürdükleri vakt megerki Kelīm **[289a]** ⁽¹⁾ Kays'ıñ kıızı Cemmāne'yi görüp sevmişıdı. Cān u dilden ‘āşık olmışıdı. Ol sebebden bunda mübtelā olup kıalmışıdı, fikrinde ⁽²⁾ bu muqarrer olmışıdı. Yiñe Benī ‘Abs'e yardım idüp çalışa ve Benī ‘Abs teşvışden emīn olsa ve Melik Kays dağı ġuşşadan hālāş

¹⁰³⁴ 288b-14 çerāğ: çerāk

bulsa ⁽³⁾ kıızı Cemmāne'yi isdeye ve 'avretliğā kâbiline¹⁰³⁵ ala ve evlenüp bunların katında muķīm ola tura. Hām ta'amıla hātırın tesellī iderdi ⁽⁴⁾ ve fāsīd māl-i hūlyāyla gōñlin eglerdi. Bu şol ta'amlardan idiki 'aşıkuñ helākına sebep olur ve belāya ve 'azāba giriftar ⁽⁵⁾ olmasına sebep olur. Nitekim 'aşıqların 'ādeti hemīşe bunun gibi taşavvurları-y-ıla 'ōmrin zāyi' eylemekdür. Bu ma'nāya münāsib ⁽⁶⁾ Leylī'nün 'aşıķı Mecnūn dimişdür ki **Şī'r:** [Arapça Şir] ⁽⁷⁾ **Rāwī eydür:** Bu fikrile Kelīm Benī 'Abs içinde tūrurdi. Çünki Zū'l-Hımār irişdi ve hāl bu metrebeye geldi. Kelīm, Zū'l-Hımār'ıla ⁽⁸⁾ tūruşmağa iķdām kıldı. Tā ki 'Abs'den bu belāyı def' ide ve ol hūnerile Melik Kays katında muķarrer ola. Zū'l-Hımār'a karşı yürüyüp ⁽⁹⁾ hāmle kıldı ve başından artuķ cūr'et itdi ve miķdārından ziyāde hareket itdi. Zū'l-Hımār bunu göricek sūñüyle gögsinde ⁽¹⁰⁾ dūrtdi arķasına çıkdı ve atdan yire düşdi ve cānı cehenneme kavuşdı. Muķrı'l-Vaḥş, Kelīm'ün hālını müşahede idicek ⁽¹¹⁾ Zū'l-Hımār'dan korkdı ve eyitdi: "Bunuñ nażiri vallāhi 'ālemde olmaya. Megerki 'Anter'ile bunuñ vaşfın işüdürdük. ⁽¹²⁾ İşıtdüğümüzden ziyāde imiş. Gāyetde ḥaṭar üzerineyüz." didi ve Zū'l-Hımār'a yakın gelüp cenge 'azm itdi ve bir nice ⁽¹³⁾ zamān gāh sūñüyle gāh kılıcıla biribirine hāmle idüp şavaşdılar. Muķrı'l-Vaḥş, Zū'l-Hımār'ı bir cebbār gördi ki 'ālemde mişlī ⁽¹⁴⁾ olmaya ve kıyāmete dek anuñ gibi kimse vücūda gelmeye. Zū'l-Hımār daḥı Muķrı'l-Vaḥş'ı umduğı gibi bulmadı. Taşavvurdan ziyān ⁽¹⁵⁾ itdi. Def'ī düşüre şanurdi. Bu kadar kendüyle çalışduğına saḥt oldu. Andan korkdı ki bunuñla eglenüp aḥşam ola, maķşūd ⁽¹⁶⁾ fevt ola. Süstluķ gösterdi. 'Acizlenür gibi itdi. Muķrı'l-Vaḥş bunuñ üzerine baķdı zebūnluķ 'alāmetin añladı ve düşerem ⁽¹⁷⁾ diyü tama' itdi ve üsdine sūñüyle hāmle kıldı. Zū'l-Hımār daḥı şabr eyledi. Tā ki Muķrı'l-Vaḥş üzerine geldi ve çalmağa kaşd ⁽¹⁸⁾ kıldı. Zū'l-Hımār daḥı def'ī kılıcın çıkarup sūñüsin çaldı iki pāre eyledi, bir na'ra urdı. Şöyle kim Muķrı'l-Vaḥş'ın ⁽¹⁹⁾ 'aķlı yayıldı ve a'zāsına ditreme düşdi. Andan Zū'l-Hımār

¹⁰³⁵ 289a-3 kâbiline: kâbiline

bunu boynundan çaldı. Çuḳalın söküp kılıç çeknine indi ⁽²⁰⁾ ve andan başı aṣaḡa yire düṣdi. Benī ‘Abs ve Benī ‘Āmir bu muṣībete maḥzūn oldılar. Ḥayret deñizine ḡarḳ oldılar ve evveli ve āḥiri ⁽²¹⁾ belürsüz belāya ṣataṣdılar. Nā-ḳār olup ittifākıla Zū'l-Ḥımār'ıñ üstine hücūm itdiler ve Benī Kerīm ṭāyifesi daḡı re'isleri ⁽²²⁾ Kelīm düṣdüğine ‘azīm muṣībete uğraṣmıṣlardı. Pes ol ḡazabıla Benī ‘Abs yanınca bile debdiler ve Ḳays öñce ve bunlar ardınca yürüdiler ⁽²³⁾ ve Zū'l-Ḥımār'ıñ üstine ḡamle itdiler. Bu ṭarafdan Benī Ḥımyer¹⁰³⁶ daḡı Benī ‘Abs'ıñ bu vechile ḡareketin göricek Zū'l-Ḥımār'a yardumḳün [289b] ⁽¹⁾ iki biñ ādem gönderdiler ve Benī Havāzin ve Benī Ḥaṣam leṣkeri daḡı bile depdiler. İki ṭaraf birbirine muḳābil olup ṣavaṣdılar ve iki ⁽²⁾ deniz gibi birbirine oyuldılar ve ulu kici belürsüz oldılar ve gündüz giceyile ber-ā-ber oldılar ve yiryüzine ḳandan ḳına yaḳıldı. Bahādur⁽³⁾lar zelil oldu ve ḳaviler za‘īf oldu ve ṣaḡlar baṣlu oldu. Süñüler eyegü sökdi ve kılıçlar biller bükdi. ‘Āḳıbet Zū'l-Ḥımār ⁽⁴⁾ Benī ‘Abs'i perākende eyledi ve bölük bölük idüp evleri içine ḳoydı ve ḳadırları arasına ṣoḳdı ve ḳoḳ ādemilerin helāk ⁽⁵⁾ eyledi. Ṣafların bozdı ve yüzlerine andan yazu yazdı. Ve'l-ḡaṣıl işler itdi ki dilile ṣerḡ olmaz. Benī ‘Abs daḡı evleri ⁽⁶⁾ içinden ceng ider oldılar. Bu ḳadarda aḡṣam iriṣdi. Zū'l-Ḥımār bunları alımadı. Elden geldükçe korındılar kendüleri ṣaḳladılar. ⁽⁷⁾ Andan Zū'l-Ḥımār ḡalḳına eyitdi: “Yolların bunlaruñ ṣabāḡa dek baḡlañ, ḳaçmasunlar. Yarın göresiz ki ben bunlaruñ cānına ne işler idem. ⁽⁸⁾ Bugün ṣol ki işe yarar ve mu‘temed ādemilerdür, hep kırdum. Yarın cemī‘isin helāk idüp işlerin bir yaña idem.” didi. ⁽⁹⁾ **Rāvī** eydür: Bu Zū'l-Ḥımār ‘Arab içinde meṣḡūr bahādurıdı. Ceng vaḳtinde yedi biñ ādeme ṣayılurdı. Bu itdüḡi ⁽¹⁰⁾ işlerden daḡı ziyāde iderdi. Velikin Benī ‘Abs'den daḡı bahādurluḡıla meṣḡūrıdı. Ol sebebden fi'l-cümle ḳorınup kendüleri bunuñ ⁽¹¹⁾ ḳaynaḡından ḳurtardılar ve duruṣup sa‘y itdiler. Bunlardan ḡayrı ṭāyife olsa Zū'l-Ḥımār aḡṣama iriṣdürmezdi. Hele ne ḡālise ⁽¹²⁾ ayrıldılar ve her birisi kendü ḳarār-

¹⁰³⁶ 289a-23 Ḥımyer: Ḥamīr

gāhına gitdiler varup ārāmlandılar ve ̤ays diledi kim ‘Anter'e ādem göndüre, başarımadi. ⁽¹³⁾ Yol bulmadı. Zīrā Zū'l-Ḥımār yollar bağlamışdı. Nā-çar olup ğuşşa ve teşvīşile yatdılar ve kendülerden ümīz üzdiler ve ölenlerine ⁽¹⁴⁾ acıdılar ve telef olan halkına ve helāk olan bahādurlarına te'essüf¹⁰³⁷ idüp ağlaştılar ve hālümüz neye iriše diyü kayırdılar ⁽¹⁵⁾ ve biribiri-y-ile vidā'laştılar. Zīrā ki Zū'l-Ḥımār'dan korkdılar ki ayruk tākātları kalmadı. Benū Ziyād hoz bu hālī¹⁰³⁸ müşahede edicek ⁽¹⁶⁾ eyitdiler: “Vallāh ki ‘Anter'den bu bahādurdur. Ol bunuñla muķābil olacağı ma'lūm degüldür. Muķrı'l-Vaḥş'ı kim bahādurlukda ‘Anter'e ⁽¹⁷⁾ yakın idi. Bunuñla bir sâ'at ceng idemedi. Bu ‘aceb şeytānımış ki devletlü kişi ola ki bundan baş kurtara.” didiler. **Rāwī** eydür: ⁽¹⁸⁾ Bunlar bu hāldeyiken Muķrı'l-Vaḥş daḥı Benī Ḥaşam elinden zebūn esīr olmuşdı ve at karnına berkitmişlerdi ve iltüp ‘Urve ⁽¹⁹⁾ katına komışlardı. Dertleşüp oturlardı. Velīkin Muķrı'l-Vaḥş daḥı ölmege yakın olmuşdı. ̤ays bu hālī göricek ⁽²⁰⁾ Zū'l-Ḥımār'a ādem gönderüp şulḥ taleb eyledi ve barışmak istedi kim Düreyd ibni Şimma'(y)ı koyuvire bunlar göçüp giderler. Zū'l-Ḥımār ⁽²¹⁾ bunuñ sözün kabūl itmedi ve eyitdi: “Bu iş olmaz. Megerkim Benī Ziyād'ı baña viresin ki ‘Abdullāh ibni Şimma'(y)ı¹⁰³⁹ depelemekde ⁽²²⁾ hep bile şerrin olmuşdı. Eger eyle itmezsen yarın sizüñ cemī'-i halkuñuzu kılıçdan geçürürin ve uluñuzu kiçinüzi ⁽²³⁾ toprağa bırağurın.” didi. ̤ays ğāyetde buñaldı, tāşālandı. Andan ol gice halkına istimālet idüp silāḥ ulaştırdı [290a] ⁽¹⁾ ve yaraķ virdi ve şavaşa kındırdı ve yardım taleb eyledi. Şabāḥ olunca Zū'l-Ḥımār yine atına süvār¹⁰⁴⁰ oldu ve Benī ‘Abs üzerine ⁽²⁾ bī-ķarār oldu. Vaşf olup meydāna tırdılar ve yirinden cenge ‘azm eylediler. Bir sâ'at Benī ‘Abs daḥı korınur gibi itdiler. ‘Āķıbet ⁽³⁾ Zū'l-Ḥımār bunları döndürdi ve çadırlarına dek ķovdı ve Benī Ḥımyer¹⁰⁴¹ çerisi daḥı Zū'l-Ḥımār'ıla bile yürürlerdi.

¹⁰³⁷ 289b-14 te'essüf: teessüf

¹⁰³⁸ 289b-15 hālī: hālī

¹⁰³⁹ 289b-21 Şimmā'(y)ı: Şammā'(y)ı

¹⁰⁴⁰ 290a-1 süvār: şuvār

¹⁰⁴¹ 290a-3 Ḥımyer: Ḥamīr

Andan Zü'l-Hımār bunları ⁽⁴⁾ çadırlarından çıkardı ve evlerinden taşra kovdı ve Düreyd'i ve bile esir olan cemā'ati kurtardı. Anlarada daḥı at ve yaraḥ ⁽⁵⁾ virüp şavaşa buyurdi. Bunlar daḥı guşşadan kurtulup şāz oldılar ve Benī 'Abs'ün ardına düşüp ceng itdiler ve çok ⁽⁶⁾ ādem kırdılar. Benī 'Abs daḥı yabanlara taḡıldılar ve şahrālara kaçdılar. Başlarına belā geldi ve 'azīm muşibete şataşdılar. Ol hāletde ⁽⁷⁾ perākende olup kaçarken ol idi kim 'Anter'e gelüp irişdi ve Zü'l-Hımār'ıla tūruşdı ve ceng idüp toḡuşdı ve birbirin ⁽⁸⁾ cān u gōñülle öldürmege kaşd itdi ve kanına diş bile di. Düreyd ibni Şimma, ¹⁰⁴² Ğaşm ¹⁰⁴³ bin Mālik ile ḡaşm oldı ve 'Āmir ibni ⁽⁹⁾ Tufeyl Laḡit ibni Zūrāre'yile uğraşdı ve 'Anter, Zü'l-Hımār'ıla tūruşdı. Benī 'Abs 'Anter geldügin işidicek ⁽¹⁰⁾ yine cānları bedenlerine girdi ve Benī 'Āmir daḥı şāz oldılar ve ittifāḡ idüp birin cem' oldılar ve çağırışdılar. Biribiri-y-ile ⁽¹¹⁾ buluşdılar ve 'Anter geldügin muşdulaşdılar ve sevenişdiler ve eyitdiler: "Allāh Te'ālī bizi Zü'l-Hımār'ıñ şerrinden emīn eyledi ⁽¹²⁾ ve belāsından kurtardı. İmdi intikām itmek ardınca olalum ve kīnümüz almaḡa sa'y idelüm ve üzerümüzden 'arı def' ⁽¹³⁾ itmekiçün durışalum." didiler. Bir vechile feraḡ oldılar ki cemī'-i 'ömürleri içinde ol vechile şāz olmadılardı. Pes ceng eylediler. ⁽¹⁴⁾ Zü'l-Hımār'ıñ leşkerinden çok ādem telef eylediler ve anlar daḥı Benī 'Abs'den düşürdiler. Velikin iki ṭāyifenüñ ḡaṭırı 'Anter ⁽¹⁵⁾ ve Zü'l-Hımār ṭarafına müte'allıḡ olmışdı ve ḡālleri n'ola diyü muntazır olmuşlardı. Bunlar daḥı bir zamān süñüyle şavaşdılar. Süñü şınıcaḡ ⁽¹⁶⁾ kılıcıla ceng itmek istediler. Biribirine mecāl virmediler ve kılıç çıkarmaḡa emān virmediler ve göz açdırmadılar. Belkim at üstinden ⁽¹⁷⁾ yapışup çekişdiler ve atışup toḡuşdılar. Zü'l-Hımār'ıñ kışraḡı yoruldı ve altında za'if ve zebūn oldı. 'Anter ⁽¹⁸⁾ gördi kim kışrak ḡaldı. Ayaḡın üzengüden çıkarup depme ¹⁰⁴⁴ urdı ¹⁰⁴⁵ yire düşürdi. ⁽¹⁹⁾ Zü'l-Hımār daḥı ḡareket idemedi ve def'i irişüp 'Anter bunu baḡladı. Laḡit bunu göricek

¹⁰⁴² 290a-8 Şimma: Şamma

¹⁰⁴³ 290a-8 Ğaşm: Ğaşam

¹⁰⁴⁴ 290a-18 depme: zepme

¹⁰⁴⁵ 290a-18 ire duruşdı: i

dizgin dönderüp kaçdı. ⁽²⁰⁾ ‘Āmir gördi kim Laḳīṭ kaçdı. Dutdı, geldi. Düreyd'e süñü havāle eyledi ve atını düşürdi. Ğaşm¹⁰⁴⁶ bin Mālik daḥı ‘Āmir'e ⁽²¹⁾ yardım eyledi ve Düreyd'i yine tutdı. Zü'l-Ḥımār leşkeri bu muşibetleri gördi. Biribirinüñ yüzine bağışdılar ve hālleri¹⁰⁴⁷ ⁽²²⁾ ḥarāb olduğın bildiler ve kaçmağa kaçd itdiler ve ölmekden korkdılar ve esīr olmakdan ihtiyāt itdiler. Yüz dönderüp ⁽²³⁾ çadırları tarafına yüridiler. Benī ‘Āmir leşkeri bunların hālını göricek sevinışdiler ve çağırışdılar ve ardlarına düşüp [290b] ⁽¹⁾ kovdılar, tā çadırlarına ve ardınca. Bu kadarda aḥşam irişdi, her t̄ayife kendü qarār-gāhına gitdi. Benī ‘Abs döndüklerine ⁽²⁾ yine peşīman oldılar ve dönüp Zü'l-Ḥımār'ın leşkerinüñ ardına düşdiler ve ovup evlerinden çıkardılar ve çadırlarından ⁽³⁾ ırak giderdiler ve raḥtların ve çadırların yağmaladılar ve yüklerin aldılar ve Muḳrī'l-Vaḥş'ı ve ‘Urve'(y)i kurtar⁽⁴⁾ dılar. Aşma‘ī eydür: Bunların hāli böyle oldı, geldük bu tarafda ‘Anter'ün hikāyeti daḥı işbu vechile oldı ki Zü'l-Ḥımār ⁽⁵⁾ düşdüğinden soñra bir sâ‘at ārām olup diñlendi. Zīrā ki Zü'l-Ḥımār'dan ğāyetde bunalmış idi ve ‘aḳıllar müteḥayyir ⁽⁶⁾ olacak nesne irgürmişidi. Çünki bir pāre diñlendi Ğaşm¹⁰⁴⁸ bin Mālik'le buluşdı. Ğaşm¹⁰⁴⁹ bunu esenledi ve eyitdi: “İy bahādur⁽⁷⁾lar ulusı! ‘Arab dīni ḥaḳḳı-y-içün ki cinnīler ve dīvler Zü'l-Ḥımār'ıla uğraşmaḳdan āciz olaydı. Āferīn saña ki bunu ele ⁽⁸⁾ getürdüñ.” didi. ‘Anter eyitdi: “Girçek eydürsin yā Ğaşm!¹⁰⁵⁰ Kimse bunu cengde almak ve ğalebe itmek mümkün degülidi.” didi. ⁽⁹⁾ Ben bir tarīķile ğālib oldum. Allāh taḳdīrinde varımış yoḥsa olacaḳlayın degülidi.” didi. Andan Zü'l-Ḥımār'ı Düreyd'ile ⁽¹⁰⁾ bağlayup Benī ‘Abs içine geldiler. Gördiler, şāz u feraḥ olmışlar. İtdüğü hünernlere müteḥayyir ḳalmışlar. Andan esenleşüp ⁽¹¹⁾ görüşdiler ve esīrleri bir yire cem‘ itdiler. ‘Anter, Muḳrī'l-Vaḥş'ı gördi ve hālinden şordı. Muḳrī'l-Vaḥş eyitdi: “İy

¹⁰⁴⁶ 290a-20 Ğaşm: Ğaşim

¹⁰⁴⁷ 290a-21 hālleri: ḥālleri

¹⁰⁴⁸ 290b-6 Ğaşm: Ğaşim

¹⁰⁴⁹ 290b-6 Ğaşm: Ğaşim

¹⁰⁵⁰ 290b-8 Ğaşm: Ğaşim

bahādurlar ⁽¹²⁾ ulusu! Cırāḥatüm katıdur, sağ olacağum ma'lüm degüldür. Eger sağ daḥı olursam elüm tutacağı ma'lüm degüldür.” didi. ‘Anter ⁽¹³⁾ eyitdi: “Yā aḥī! kōrkma ḥayr ola. Yara bahādurda ḥil‘atdūr. Ad nā-ḥāllü kişiden yara yimedüñ ve sen daḥı elden geldükçe ⁽¹⁴⁾ taḫşir itmedüñ.” didi. Andan Zül'l-Ḥımār'ı esir itdüğün haber viridi. Bu daḥı şāz oldu ve kabîle hep feraḥ oldılar. Andan Ğaşm¹⁰⁵¹ ⁽¹⁵⁾ bin Mālik, Ḳays'a eyitdi: “Yā melik! Şimden şoñra şöyle bil kim sizüñ dōstuñuz bizüm dōstumuzdur. Düşmānuñuz ⁽¹⁶⁾ bizüm düşmānumuzdur. Şavāb budur ki göçüp bizüm diyārumuza gidesiz. Tā ki ittifākumuz bile ola. Üzerümüzde düşmān yol bulmaya. ⁽¹⁷⁾ Perākende olıcaḳ kim gerekise cür'et idüp üstümüze gelür ve mālumuza ve rızkumuza ziyān irişdürür.” didi. Ḳays daḥı bunuñ sözün ⁽¹⁸⁾ kabül eyledi. Zırā ki maşlahat gördi ve ḥātırına Ğaşm'ıñ ¹⁰⁵² didügi hoş geldi. Pes küçük ehl ü ‘ayālı ve ta'allukātı ve mālı ve rızkı ile ve ḥalkı ve aḳribāsı ⁽¹⁹⁾ ile Benī ‘Āmir diyārına vardı ve anda miḳdām olup tırdı. Çünkim anda ḳarār tıutup tırdılar. Düreyd'ile Zül'l-Ḥımār'ı depelemekde tanışdılar ve biri⁽²⁰⁾ biri-y-ile meşveretleşdiler. Benī ‘Abs uluları şöyle maşlahat gördiler kim depeleyeler. Zırā ki gönüllerinde kın ḳatında intikām ⁽²¹⁾ idecek sebep çokıdı ve Aḥvaş ibni Ca'fer ve ḳavminüñ ekābiri şöyle vech gördiler kim şabr ideler ve bu def'a mühlet vireler ve ⁽²²⁾ ḥavādişi rüzigāra muntazır olup tıralar. Ola ki ayruḳ ṭariḳile bunlaruñ şerrinden emīn olalar. Aḥvaş ibni Ca'fer eyitdi: ⁽²³⁾ “Şimdiki ḥālide şavāb fikr budur ki Düreyd'i ve Zül'l-Ḥımār'ı anda virüp ḳoyuvirevüz ki ayruḳ bizümile düşmanlık [291a] ⁽¹⁾ itmeyeler. Tā ki Benī Havāzin ve Hemedān ve Benī Cüşem¹⁰⁵³ ve Ḥımyer¹⁰⁵⁴ leşkerinüñ şerrinden emīn olavuz. Zırā ki düşmānumuz bī-ḥaddur. Hele ⁽²⁾ bunlaruñ teşvişinden fāriğ olalum ve bunlaruñıla işümüz bir yaña olsun kim şoñra peşimān olmayavuz.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽³⁾ Bunlar orda meşğülken nā-gāḥ ‘Irāḳ tarafından bir

¹⁰⁵¹ 290b-14 Ğaşm: Ğaşım

¹⁰⁵² 290b-18 Ğaşm'ıñ: Ğaşam'ıñ

¹⁰⁵³ 291a-1 Cüşem: Ceşem

¹⁰⁵⁴ 291a-1 Ḥımyer: Ḥımeyr

toz çıktı. Dereleri ve depeleri tıtdı ve şahrâları tıldurdu ve ‘âlemi ⁽⁴⁾ mükedder eyledi. Benî ‘Abs'üñ ve Benî ‘Âmir'üñ cān başlarına şıçradı¹⁰⁵⁵ ve def‘i yarağa müstağrak olup at arkasına geldiler. Bir sâ‘atde ⁽⁵⁾ cem‘ olup bu tozdan yaña yürüdiler ve becid yortdılar ve ırak toz açıldı. İçinden altun sancağlar ve ‘alemler çıktı ⁽⁶⁾ ve abanūs ağacından maḥafeler¹⁰⁵⁶ belürdi ki dürlü dürlü cevāhirile kıymetlü incüleri-y-ile muraşşa‘ ve müzeyyen idi ve öñinde ve içinde ⁽⁷⁾ ‘Arabî kızlar ve Rūmî cāriyeler bile ve çevresinde kāmīl geyimlü bahādurlar ve arslan şıfatlu dilāverler yürürler ve bunları ⁽⁸⁾ nā-maḥremden ve yād ādemlerden qorurlar. Melik Qays ilerü yürüdi, naẓar itdi. Şāz oldu, çağırdı, eyitdi: “İy ‘Arab uluları! ⁽⁹⁾ Beşāret olsun size ki bu gelen benüm kız qarındaşum Mütecerride'dür. Bizi görmege gelür.” didi. ‘Anter daḥı baqdı, ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Yā melik! Rāst eydürsin, eyledür. İşbu maḥafe¹⁰⁵⁷ yanında görinen daḥı Melik Nu‘mān'üñ qardeşi ‘Amr'a beñzer.” didi. ⁽¹¹⁾ Andan yakın geldiler temām biribirin bildiler. ‘Amr qaşd eyledi ki atdan ine, gelüp Melik Qays'üñ elin öpe. Melik Qays qomadı ⁽¹²⁾ ve and viridi. “Atdan aşığa inme.” didi. At üzerinden görüştüler ve esenleşüp şoruşdılar ve Melik Nu‘mān'dan ḥaber şordılar. ⁽¹³⁾ ‘Amr eyitdi: “Qardaşum Melik Nu‘mān Kisrî katında muqarreb ve sevgülüdür ve ḥürmetlü ve ‘izzetlüdür ve mecmū‘-ı ‘Arab diyārına ḥākimdür. ⁽¹⁴⁾ Birkaç gün kız qardaşuñ sizüñ fūrkatüñüzden şikāyet itdi ve gelüp sizi görmege destūr diledi. Ol daḥı destūr ⁽¹⁵⁾ virüp beni bile kuşatdı. Hem anuñ ḥizmetin yirine getürdüm. Hem daḥı bahāneyile sizüñ mübārek cemālüñüzi gördüm.” didi. ⁽¹⁶⁾ Melik Qays bunuñ sözün işidicek du‘ā ve alqış itdi. Andan ilerü yürüyüp qardaşıla¹⁰⁵⁸ buluşdı ve alup evlerine getürdi. ⁽¹⁷⁾ Cemī‘-i ḥalk atdan düşüp yayak oldılar ve Mütecerride'nüñ öñince ve ‘Amr'üñ yanınca ve ardınca bile gitdiler ve çağırışup du‘ā itdiler. ⁽¹⁸⁾ Andan ‘Amr bir āb-ı revān kenārında laṭīf çemen içinde qondı ve Melik Qays

¹⁰⁵⁵ 291a-4 şıçradı: şıhradı

¹⁰⁵⁶ 291a-6 maḥafeler: muḥāfeler

¹⁰⁵⁷ 291a-10 maḥafe: muḥāfe

¹⁰⁵⁸ 291a-16 qardaşıla: kızdaşıla

Mütecerride'yi alup çadırına getürdi ve indürüp kondurdi ⁽¹⁹⁾ ve hālinden şordı ve Melik Nu‘mān'ıla dirligin teftiş itdi. Mütecerride eyitdi: “ Devletüñüzde düzenligüm eyüdüdür ve dirligüm hoş ⁽²⁰⁾dur ve hürmetüm ‘izzetüm geregi gibi vardır. Bir sözümi iki olmaz ve her dilegüm hāşıl olur. Cānından beni biñ sever. Sizüñ ⁽²¹⁾ firākuñuzdan artuķ teřvīřüm yokdur.” didi. Melik Qays eyitdi: “Biz dağı kanda varursavuz, kılıcımızla rızķumuz çıkaruruz ⁽²²⁾ ve a‘lā mertebelere irişürüz. Velikin vañan arzusu iķümüzden çıķmaz ve diyārumuz muħabbeti göñlümden gitmez.” didi. Mütecerride eyitdi: ⁽²³⁾ “Yā ağı! Yemen diyārından Melik Nu‘mān sizi ki getürdi ve Benī Fezāre ¹⁰⁵⁹ ile barışdurdı. Aradan ‘adāvet getürdi ve anları sizüñ [291b] ⁽¹⁾ yirüñüzde rāzi eyledi. şimdi ben yine dönüp varıcaķ nicedür kim söyleyem Hışn bin Hızeyfe'yile sizi barışdura ve yine vañanu ⁽²⁾ göre. Elinde anda karar tutup ‘ādet-i kadīme üzerine tırasız, dirilesiz.” didi. Melik Qays eyitdi: “Bizüm dağı maķřūdumuz ⁽³⁾ oldur ki bir oñatlığıla aramızda iřlāh ola. Zīrā biz Benī Fezāre'den ¹⁰⁶⁰ kīnümüz alıbilürdük. Evet Melik Nu‘mān'ıñ hātırı incine ⁽⁴⁾ diyü muķayyed olmaduķ yohsa anları ve ādemlerini helāk idüp memleketlerin hāli ķorduķ.” didi. Bir laħza dağı kız ķardaşı[yı]la ⁽⁵⁾ bu bābda söyleşdi. Andan ķardařların bile alup Melik ‘Amr ķatına gitdi ve Mütecerride'(y)i çadırında ĥatun kişiler ķatında ķodı ⁽⁶⁾ Melik ‘Amr ve dağı bir hūb murğızārda ķonmıřıdı ki āb-ı revānlar aķardı ve anuñ envā‘-i çiçekleri-y-ile müzeyyen idi. Cerīr'den çadırlar tıtmışlardı ve ağır ⁽⁷⁾ bizlerden ve fāħir ķumařlardan ĥil‘atler hāzır itmişleri. Ćunki Melik Qays ve ķardařları ve bāķī Benī ‘Abs uluları Melik ‘Amr'ıñ ķatına geldiler. Melik ⁽⁸⁾ ‘Amr bunlara ĥil‘at geydürdi ve nefīs armağanlar virdi ve Melik Qays'a pīřkeřlerden ve ģarīb ķumařlardan armağan virdi ve bāķī ĥalka ⁽⁹⁾ ve uluya kiciye her kiři hāllü hāline göre nesne virdi. Melik Qays dağı ķullarına buyurdi, ķoyunları kırdılar ve atlar ⁽¹⁰⁾ ve develer boğazladılar ve süciler süzdiler. Fi'l-cümle envā‘-i ni‘metler bişürüp ‘azīm cemī‘yyet ve ulu

¹⁰⁵⁹ 291a-23 Fezāre: Fizāre

¹⁰⁶⁰ 291b-3 Fezāre'den: Fizāre'den

konukluk eyledi. Ednāyı ve a'layı toyurdu. ⁽¹¹⁾ Bir sâ'atden şoñra ta'ām götrülüp süci meclisin ārāste itdiler ve esbābı şöhet hāzır eylediler ve başlayup şöhet itdiler. Sāzende ⁽¹²⁾ cāriyeler çaldılar ve eyideciler eyitdiler ve maḥbūbeler şağrak sürdiler ve gönülleri açıldı ve guşşaları götrüldi. Şāz u ḥurrem¹⁰⁶¹ oldılar ⁽¹³⁾ ve yir yirin söze geldiler. Kelleleri kerem oldı ve sergeşler nerm oldı. Her kişi ḥātırına gelen sırrı fāş itdi ve bildüğinden ⁽¹⁴⁾ söyledi. Melik 'Amr, Melik Qays'a eyitdi: “Yā melik! Sizi ceng içinde bulmadum ve bu yakınlarda şavaş itdüğünüz işitmedüm. ⁽¹⁵⁾ Şavaşdan uşanduñuz yoḥsa düşmānlaruñuzı hep dōst mı bildüñüz?” didi. Melik Qays güldi, eyitdi: “Yā melik! ⁽¹⁶⁾ Qaçan cengden ḥalāş bulduḡ ve teşvişden emīn olduḡ? 'Arab dīni ḥaḡḡı-y-içün üç gün olmadı çadırdā ⁽¹⁷⁾ raḥāt olup oturalı.” didi ve Zū'l-Ḥımār'ıla ve Düreyd ibni Şimma¹⁰⁶² ile geçen mā-cerāyı buña ḥikāyet eyledi ve kışsa(y)ı evvelden ⁽¹⁸⁾ āḥire şerḥ eyledi. Melik 'Amr, ta'accüb itdi ve eyitdi: “Billāhi ya şimdiki ḥālde Düreyd ḡatuñuzda esīr midür?” didi. ⁽¹⁹⁾ Qays eyitdi: “Belī, vallāhi bundadur. Bugün meşveretleşdüḡ, {depelemek} isterdüḡ. Senüñ sancaḡlaruñ nişānı belürdi. ⁽²⁰⁾ Anuñ ḡayusı¹⁰⁶³ ḡalmadı.” didi. Melik 'Amr eyitdi: “Vallāhi yaramaz tedbīr itmişsiz. Eger bu işi itseñüz şoñra peşimān ⁽²¹⁾ olurduñuz. Zīrā Düreyd'üñ 'Arab begleri içinde benüm ḡardaşuma yakın ululıḡı ve ḥürmeti vardur. Mecmū'ı 'Arab ḡaḡḡı ⁽²²⁾ anuñ emrine muṭī' olurlar ve gereḡı gibi ta'zīm iderler. Vallāh ki bir ay Düreyd, Zū'l-Ḥımār'ıla sizüñ elüñüzde olaydı. Mecmū'ı ⁽²³⁾ 'Arab diyārı cem' olup üstünde gelürdi ve cihānı başuñda ṡar iderdi. Qıyamete deḡin ḡavḡādan ḡurtulmaz idüñüz. İmdi [292a] ⁽¹⁾ şavāb tedbīr budur ki Düreyd'i benüm ḡatuma hāzır idesiz. Biraz ḡaḡım ve 'itāblar ve serzenişler idem ve and virüp ⁽²⁾ arañuzda işlāḡ idem ve anları size ebedī dōst idem. Tā kim size buñ demlerinde mu'āvin ve düşmenüñüz üzerine yardımcı ⁽³⁾ olalar.” didi. Melik Qays daḡı bunuñ sözin ḡabūl itdi ve buyurdu

¹⁰⁶¹ 291b-12 ḡurrem: ḡurrem

¹⁰⁶² 291b-17 Şimma: Şamma

¹⁰⁶³ 291b-20 oldı: i

Düreyd'i ve Zül-Hımār'ı koyuvirüp Melik 'Amr'ın katına ⁽⁴⁾ getürdiler. Zül-Hımār, Düreyd, 'Amr'a du'a idüp ayağı üzerine tırdılar. Melik 'Amr eyitdi: "Yā şeyhül-'Arab! Bu ne aḥmaqlığıdı ki sen ⁽⁵⁾ itdün bunuñ gibi şenî hareket cahillere yaraşurdı. Senün şuretüne düşmezdi. 'Ömrün şuña irişdi daḥı uşlanmaz ⁽⁶⁾ mısın ve 'akluñ başuña gelmez mi ve rüzigārdan 'ibret almaz mısın?" didi. Düreyd eyitdi: "Yā melik! Ne suç itdüm ⁽⁷⁾ 'Arab tārīkinden taşra ne iş itdüm ve ulular 'ādetine muḥālefet mi kıldum? Sen bilürsin kim Benī 'Abs senünile Yemen ⁽⁸⁾ diyārından çıkıcaḥ benüm ḳardaşum 'Abdullāh'ı depelediler ve beni daḥı şahrāda bıraḳdılar, gitdiler, yaralu za'if. Çünkü saḡ oldum, ⁽⁹⁾ ol cerāḥatden ḥalāş buldum. Ḳorḳdum ki 'Arab başuma ḳaḳalar ve ḳardaşınıñ "İntikāmın almaḳdan 'āciz oldı." diyeler. Ol ⁽¹⁰⁾ sebebden geldüm ki bunlardan kınüm alayıldım ve gönlüme şifā ḥāşıl ideyıldım daḥı biter rüsvāy oldum ve 'ārum ⁽¹¹⁾ ziyāde oldı. 'Arab ṭāyifesi içinde bed-nām oldum ve esir olup ḥaḳir oldum ve Zül-Hımār gibi bahādur daḥı rüzigār ⁽¹²⁾ miḥnetine uğradı ve nāmūsı şındı." didi. Melik 'Amr eyitdi: "Geçen geçdi, şimdi ıslāḥ itmek ardınca olmaḳ gerek. Sen bilürsin ⁽¹³⁾ iy Havāzin ulusu ki Kisrī pādīşāhı benüm ḳardaşum Melik Nu'mān'ı 'Arab üzerine beg anuñiçün ḳodı ki aralarında ⁽¹⁴⁾ fesād giderüp ıslāḥ ide ve kibri götüre ve 'adāveti gidere ve ulusına kicisine şefḳat ve merḥamet ide. İmdi ⁽¹⁵⁾ siz daḥı biribiriñüze düşmenlik itmen, ḳardaşımuñ ḥātıruña ḡubār getürüp teşvīş ḥāşıl itmen. Ḥālīñüzi ṭuyماسun, ⁽¹⁶⁾ biribirüñüzle andlaşup barışuñ. Benüm sözümi ḳabül idün. Ben daḥı sizün ḥālünüzi ḳardaşuma dimeyeyim ve fesād⁽¹⁷⁾laruñuzu bildürmeyem yoḥsa soñra peşimān olursız. Andan soñra Düreyd'e eyitdi: "Yā Düreyd! Sen bilmez misin ki Benī 'Abs bugün ⁽¹⁸⁾ ḳardaşum ḳatında muḳarreb ve muḥteremdür. Anlardan 'aziz ḥaḳ yokdur ḳayınlarıdur ve aḳribāsıdur ve buñ deminde yardımçılarıdur. ⁽¹⁹⁾ Pes senün üzerüne daḥı vācib budur ki anları ri'āyet idesin ve 'izzet ḥürmet idesin." didi. Düreyd eyitdi: "Vallāhi yā mevlāyi! ⁽²⁰⁾ Eger baña buyurursan ki Benī 'Abs'ün develerin

güdem. Fermānuñdan tecāvüz itmezin ve kardaşuña muṭī' olun." didi. Andan ⁽²¹⁾ ilerü yürüyüp Melik Kays'ıla görüşdi ve kocuşdı ve ululadı ve diledi ki 'Anter'e daḥı eyle ide. Kōmadı öñürdi, yürüyüp ellerin ⁽²²⁾ öpdı. Du'ā ve alkış itdi. Zü'l-Ḥımār eyitdi: "Yā melik! Benüm işüm 'Anter'ile bir yaña olmağdı. Ben anuñıla şulḥ itmezin ⁽²³⁾ ve barışmağa rāzī olmazın. Tā ki benümile meydānda uğraşup ceng itmeyince ve kimüñ hüneri varısa hep ḥalk bilmeyince [292b] ⁽¹⁾ ve birümüz birümüzüñ bahādurlığına ırak eylemeyince ve eger ben bu ḥālile varup ta'alluktuma ulaşırsam ḥasretile ölürin. ⁽²⁾ Beni bunuñ gibi bir kara kıl ḥaṭāyıla tutup esir ide. Baña bu nesneden ölmek yigidi. Bu ḥāl budur ki ben yorulmuşiken anuñıla şavaşdum ⁽³⁾ ve hem atum za'if olmışıdı yoḥsa ol baña gālebe idemezdi ve maḳşūdın ḥāşıl kalmazdı. Melik 'Amr, Zü'l-Ḥımār'uñ sözün işidicek ⁽⁴⁾ bildi kim bī-naẓīr cebbārlardandur ve bī-mişl ü mütekebbirlerdendür. Eyitdi: "Yā Zü'l-Ḥımār! Dilerdüm ki sizüñ arañuzda barışıklık idem, şulḥ ola ⁽⁵⁾ ve şerr-i şūr götürüle. Sen daḥı biter fesād idersin. Bu kadar nesneyile bahādurluḳ gitmez ve begler ve ulular içinde 'ayb olmaz. Bahādur⁽⁶⁾laruñ 'ādeti budur ki gāḥ başa gāḥ başıla. Bu didüğüñ 'özür degül." Zü'l-Ḥımār eyitdi: "Lā! Vallāhi yā emīr! Bu sözleri 'ayb söylemedüm ⁽⁷⁾ ve güzāf da'vā kılmazın. Benüm kaşdum bu yıl buyıdı kim Ka'be'ye varam bu şı'rlerümden bir kaşide aşam. Tā ki anı görüp 'Arab ⁽⁸⁾ begleri secde ideler ve bundan ihtiyāṭ idüp qorqalar ve benüm mertebem ulu ola ve 'izzetüm arta. Bunlar beni ol maḳşūdumdan maḥrūm eylediler ⁽⁹⁾ ve esir ḥaḳīr eylediler. 'Arab begleri katında vaḳārum şındı. Ben bu cebbārı ḳahr idüp maḡlūb itmeyince kimse benüm bahādurluḡuma ⁽¹⁰⁾ ḳāyil olmaz, i'tibār itmez." didi. 'Anter bunuñ sözün işidicek şöyle ḳaḳıdı kim çikninüñ kılları ḳaftānın yarup ṭaşra çıḳdı ⁽¹¹⁾ ve ḥışmıla Zü'l-Ḥımār'uñ yüzine baḳdı ve eyitdi: "Yā Zü'l-Ḥımār! Bilürüz ki bahādursın, eger zamānuñda ferīd olmasañ seni yedi biñ kişiye şaymazlardı. ⁽¹²⁾ Evet her kişinüñ bir vaḳti vardur. Şimdi vaḳti degüldür işbu ulularuñ şoḥbetlerin telḥ itmeyelüm. Yarın

senüñile başlayup tıruşup ayırd olalum. ⁽¹³⁾ Furşat kimüñ ise göreler ve sa‘âdet kimüñ başında ise ma‘lûm ola. Velîkin ben senüñile sünümün başında demürin gidermeyince ceng itmezin. ⁽¹⁴⁾ Tâ ki hâzırlar bahâdur kim idüğine şehâdet ideler ve da‘vâsın müsellem tıtalar. Eger baña ğâlib olursañ kanum helâl olsun. Depele kimse da‘vâ itmesün.” ⁽¹⁵⁾ didi. İşidenler ‘Anter'ün sözün ta‘accüb itdiler ve eyitdiler: “‘Âlemde kimse da‘vâyı itmiş degüldür ki bunuñ gibi bahâdurıla demürsüz sünüyle ceng ⁽¹⁶⁾ ideler veyâhud vaşıyyet ideler, kanın kimse taleb itmeye.” diyüp söylediler Zü'l-Hımâr, ‘Anter'ün sözlerin işidicek cihân gözine tar oldu ve yüregi ⁽¹⁷⁾ yandı tâşalandı. Zîrâ ki ata bineliden berü kimse beni esîr itmemişidi. Bu def‘a dañı ki ‘Anter bu da‘vâları itdi. Zü'l-Hımâr ğâyetde ‘âr⁽¹⁸⁾landı ve eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Ben bu didüğü şartları tıtmazın ve sözün kabûl itmezin ve kâmil geyimlü ve silâhlu ve yaraqlı olmayınca uğraşmazın. ⁽¹⁹⁾ Evet hemîşe bindüğü ata binmesün eger girçek inşâf ehli ise zîrâ bahâdurlar içinde ma‘lûmdur ki at kişiyê tırmağda dönmekde ve kaçmağda ⁽²⁰⁾ ve kovmağda. Yardım idüp ve tıruşmağda ve uruşmağda mu‘âvenet kılur. Hüner budur kim bu dañı buncılayın nice gerekise ata binsün ve meydâna ⁽²¹⁾ gelüp benümile muķâbil olsun. Ol vaķt ma‘lûm olur ki bahâdur kimdür ve kim degül.” didi. ‘Anter dañı bu didüğün kabûl kıldı ve kavline râzî ⁽²²⁾ oldu ve bu vechile yarın uğraşacak oldılar bunuñ üzerine ‘ahd idüp yine şöhetlerine meşğül oldılar ve bayağı hâllerinde oldılar. Andan Melik ⁽²³⁾ Kays, ‘Anter'e eyitdi: “Yâ ebe'l-fevâris! Bize birkaç beyt okı dînleyelüm, ebyātuñuñ feşâhatile müşerref olalum.” ‘Anter fi'l-hâl bedîhî işbu ebyâtı [293a] ⁽¹⁾ okıdı. Şîr: [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] Andan soñra Düreyd bunlara ilerü zamânda ⁽⁹⁾ geçmiş pâdişâhlardan ve olmış vâķı‘alardan hikâyet itdi. Karşu kadeh ortada devriderdi. Ol hâlile şöhet ⁽¹⁰⁾ âhîr oldu. Her kişi yükin tıutup odasına kaçd kıldı. Zü'l-Hımâr'ın ser-hōşlığı ‘Anter'e ğazabundan tağıldı. Velîkin ⁽¹¹⁾ süci serhōşından bunuñ mestliki dañı ziyâde oldu ve nâmûsı

ğayreti şınduğına içmişidi. Sahtlığından yirden gögi ⁽¹²⁾ fark itmezdi. Hele ne hālise gice oldu, tağıldılar. Velīkin iverlerdi kim şabāh kaçan ola ki ‘Anter’ile Zül’-Hımār’uñ ⁽¹³⁾ temaşasına bakalır. ‘Anter dahı varup atası ve ‘emmüleri ile oturdı ve ‘Able’yi añup söyledi ve ebyāt ve eş‘ār ⁽¹⁴⁾ okuyup hātırın egledi ve başına gelen sergüzeştlerden söyledi. Zül’-Hımār avurduñ egmedi ve hiç hisāba ⁽¹⁵⁾ şaymadı yāhud yarın anuñıla uğraşsam gerekdür. Hālüm nice ola dimedi ve göñline ol bābda bir zerre teşvīş görmedi. ⁽¹⁶⁾ Şabāha dek ol hālile oldu. şabāh olıcağ ‘Arab begleri gelüp Melik ‘Amr’ı selāmladılar ve du‘ā ve alkış itdiler ⁽¹⁷⁾ kim oturdı kim ayağ üzre tırdı ve ‘Anter’ile Zül’-Hımār bābında söyleşdiler. Bunlar bun hālde iken ‘Anter girüp geldi. Bir yiñleri ⁽¹⁸⁾ kışa hām bizden kaftān geymiş ve bir şaru kışrağa binmiş ve ayakları çıplak elinde süñüsi ilerü yürüyüp yayağ oldu ⁽¹⁹⁾ ve atın ve yarağın Şeybüb’a viridi ve gelüp Melik ‘Amr’a selām ve du‘ā kıldı ve ayağın tıranları ile ol dahı bile tırdı ve Zül’-Hımār⁽²⁰⁾ dan haber şordı cevāb virdiler ki biz dahı aña muntazıruz, henüz gelmedi.” didiler. Bunlar ⁽²¹⁾ bu hālde iken Düreyd geldi, selām virdi. Hep oturanlar kalkup buña ‘izzet itdiler ⁽²²⁾ ve Melik ‘Amr’uñ yanına geçüp oturdı. “Zül’-Hımār ne eglendi gelmedi.” didiler. Düreyd eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Sa‘ādet ehlile her kim erişdi-y-ise berhūdar olmaz. Eger taşa yazılı bir şūrete [293b] ⁽¹⁾ devlet ve sa‘ādet varısa ādem oğlını aña muṭī‘ olmak gerek. Allāh Te‘ālā ihtiyār itdügi kişiyile muḳābil olmak gerek. Bugünden girü ⁽²⁾ ben ‘Anter’i oğul idindüm ve yardım ve arğa eyledüm ve buñ deminde şıgıncacağum kıldum. Hiç vechile ırāk aña muḥālefetüm yokdur.” didi. ⁽³⁾ Andan bu ebyātı inşād itdi. **Şi‘r:** [Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] Melik ‘Amr’uñ sözine müteḥayyir kaldı ve eyitdi: “Ne sebebeden sen bu sözleri sözyledüñ?” didi. Düreyd eyitdi: ⁽⁹⁾ “Zül’-Hımār şimdiki hālde kendüden bī-ḥaber yatur. Ne ceng kayusı ve ne ‘Anter kayusı. Zīrā ki Ümm-i Meldem dirler bir dürlü ısıtma tıtmışdur. Gelenden ⁽¹⁰⁾ gidenden gāfildür, örtünüp yatur. Bu belāya mübtelā olduğına ‘illet buyıdı kim gice

bundan mest ü lā-ya'kıl vardı. Şabāha dek bir nice def'a kaşdı ⁽¹¹⁾ hāli müteğayyir oldu ve kendüyi gördüğünden zelil u haķir ve halk içinde ser-nigün oldu. Devlet ikbāl itdügi ādemile karşı düşmek eyü olmaz.” didi. ⁽¹²⁾ Halk bunu işidicek mütehayyir oldılar. Velikin ğavġā ve fesād olmaduġına şāz oldılar. Melik ‘Amr eyitdi: “Vallāhi yā kavm! Bu nesne cemī'imizüñ sa'ādeti ⁽¹³⁾ idi. Zü'l-Hımār'uñ öñegüliginden ve şerrinden ve fesadından emīn olduġ. Zīrā ki bunlar birbirinden sağlıġla ayırdlaşmazdı. Elbette birisi ⁽¹⁴⁾ belāya şataşurdu ve ecel kadehinden içerde. Minnet Allāh Te'ālā'ya ki hālāş bulduk.” didi ve oturup yine avurdlarında ve şöhetlerinde ve yimelerinde ⁽¹⁵⁾ içmelerinde oldılar ve fırsatı ġanīmet ve şıhhati nīmet getirüp 'işrete meşġul oldılar. Andan 'Anter kerem olup bu ebyātı eyitdi. **Şi'r:** ⁽¹⁶⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir] ve Melik 'Amr ikileyin ululara ve beglere hil'at ⁽²²⁾ geyürdi ve bahşışler itdi. Çünkü şöhet āhır oldu her birisi nefis hil'atlerle ⁽²³⁾ hurrem handān olup odalarına gittiler. 'Anter daġı bir hām biz kaftānıla **[294a]** ⁽¹⁾ gelmişidi. Melik Nu'mān hil'atlerinden bir altunlu ağır hil'atile getdi ve Düreyd ibni ⁽²⁾ Şimma¹⁰⁶⁴ daġı Melik 'Amr fāhır hil'atler geyürdi, hātırın tesellī eyledi. ⁽³⁾ Andan soñra şöhet Melik Kays evine intikāl itdi. Birkaç gün daġı şöhet ⁽⁴⁾ Kays evinde oldu. Anda daġı 'Anter kerem olup bu ebyātı eyitdi: **Şi'r.** ⁽⁵⁾ [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir] Andan soñra Düreyd ibni Şimma¹⁰⁶⁵ gitmek istedi. ⁽¹³⁾ Melik 'Amr'a eyitdi: “Yā mevlāyi! Zü'l-Hımār hastalıktan hayli za'if olmışdur. ⁽¹⁴⁾ Şavāb budur ki alup gidem ve zahmeti sizden tahķik¹⁰⁶⁶ idem. Bizüm teşvīşümüzden ⁽¹⁵⁾ fāriġ olasız ve hem gitmege bir sebep daġı budur ki eger ben bunda eglenür⁽¹⁶⁾ sem kardaşum Hālīd şāyed ki ġazab idüp kabāyilden çok ⁽¹⁷⁾ leşker divşüre gele. Bu diyārı harāb ide ve halkını hep kıra. Zīrā ki

¹⁰⁶⁴ 294a-2 Şimma: Şamma

¹⁰⁶⁵ 294a-12 Şimma: Şamma

¹⁰⁶⁶ 294a-14 tahķik: tahķik

(18) benüm haberüm bilicek ve Benî ‘Abs esîr itdüğün işidicek taḥammül itmez ve bir sâ‘at (19) ḳarār ḳılmaz. Gelüp ‘ālemi ḥarāb ider. Cemî‘-i ‘Arab ḳabîleleri aña muṭî‘ olurlar (20) ve buyruğın tutarlar. Şimdiki ḥâlde ben gitdüğüm Benî ‘Abs'de sa‘âdet(21)dür.” didi. Melik ‘Amr bâḳî ḥāzır olanlar bunun sözün begendiler ve tedbîrine (22) taḥsîn itdiler. Pes vardı Melik Ḳays her nesin aldı-y-ısa girü virdi. Mâldan (23) ve atdan ve çadırdan ve ğayrı nesneden. Düreyd daḥı bunun iḥsânından şâkir oldu [294b] (1) ve in‘âmından ḥōşnud oldu. Andan Ḳays Melik ‘Amr ḥizmetine vardı. Ol gün (2) daḥı ol vechile muşāḥabet idüp ‘işret itdiler. Ol gün daḥı ‘Anter bu ebyâtı (3) eyitdi: **Şî‘r.** [Arapça Şiir (4) Arapça Şiir (5) Arapça Şiir (6) Arapça Şiir (7) Arapça Şiir (8) Arapça Şiir (9) Arapça Şiir (10) Arapça Şiir (11) Arapça Şiir] Andan Melik ‘Amr Ḳays'a (12) eyitdi: “Yā melik! Çok eglendük, ḳardaşum Melik Nu‘mān bize ancak on gün (13) ṭurasız.” didi. Biz yigirmi günden daḥı ziyāde ṭurduk. Anuñ buyurduğı (14) müddetinden geçdük ve ta‘yîn itdüğü zamāndan tecāvüz itdük. Şimden girü (15) icāzetüñüzile gidelüm. Var ḳız ḳardaşuñuzıla vidā‘laşuñ ve ne kim (16) ḥāṭıruñuz dilerse ışmarlañ. Varup Melik Nu‘mān'a ‘arz ide. Ḥācetüñ bitüre(17)bilürsin ki Melik Nu‘mān'uñ maḥabbeti ḳız ḳardaşuña ne vechiledür. ‘Ale't-ta‘cîl (18) irişdürmek ardınca olalum.” didi. Melik Ḳays daḥı bunun sözünü ḳabûl (19) eyledi ve bunları göndürmege iḳdām eyledi. Mütecerride daḥı göreceğün görüp (20) maḳşûdın bitürüp ṭurdu. Benî ‘Abs ḥatunların ḳıgırup her birisine ḥil‘at ve ni‘met ve altun (21) gümüş virüp ğanî eyledi. Andan Melik ‘Amr bunu alup yola (22) revān oldu. Melik Nu‘mān ṭarafına ‘azm eyledi ve ol ḳabîlenüñ ḥatunları (23) bir gün bile göndürü çıkdılar. Andan Melik ‘Amr bunları yine dönderdi. Kendü [295a] (1) yolına gitdi. Ol ḥinde ‘Anter, ‘Amr'a vidā‘çün bu ebyâtı didi: **Şî‘r.** (2) [Arapça Şiir (3) Arapça Şiir (4) Arapça Şiir (5) Arapça Şiir (6) Arapça Şiir (7) Arapça Şiir (8) Arapça Şiir (9) Arapça Şiir (10) Arapça Şiir (11) Arapça Şiir (12) Arapça Şiir (13) Arapça Şiir (14) Arapça Şiir (15) Arapça Şiir (16) Arapça Şiir (17) Arapça Şiir] (18) **Rāvî eydür:** Muḳrî'l-Vaḥş daḥı zaḥımdan ḥōş oldu, şıḥḥat buldı. Bir

nice gün ⁽¹⁹⁾ ^{1067c}Anter bunu bisledi ve süci içirüp kebâb yidürdi. Yine bayağı ⁽²⁰⁾ gibi kuvvet üzerine geldi ve bunlarınla şöhbete meşgûl oldu. Ebû 'Ubeyde ⁽²¹⁾ rivâyet ider ki kışsa hikâyet idenler şöyle dimişler ki 'Anter bir gün bir âb-ı revân kenârında ⁽²²⁾ laţîf murğızâr içinde oturup şöhbet iderdi. katında 'Urve ve 'Âmir ibni Tufeyl ⁽²³⁾ ve bâkî bahâdurlardan hayli âdem varıdı. Söz arasında Zü'l-Hımâr ańıldı ve anuń **[295b]** ⁽¹⁾ merdâneliğı söylendi, 'Anter eyitdi: "İy 'emmüm oğulları! Anuń mişli 'âlemde yokdur ⁽²⁾ ve nazîri vücuda gelmez varup benüm elümden sağ u esen gitdi. Eceli ⁽³⁾ yoğımış kurtuldı. Velikin gönlümde bir teşvîş koyup gitdi ve baña ⁽⁴⁾ tâşâ hâşıl oldu." didi. Bunlar eyitdi: "Billâh 'Able sağlığıçün bize digül ⁽⁵⁾ ne işdür ve gönlünde hâşıl olan ne teşvîşdür?" 'Anter eyitdi: "Ol gün ki ⁽⁶⁾ Melik 'Amr'ıla otururduk. Mecnû'-ı halk hâzır idi. Zü'l-Hımâr eyitdi: "Benüm bu yıl ⁽⁷⁾ kaşdum buyıdı kim 'Anter'i tutup esir idem ve Beytül-Harâm'ı ⁽⁸⁾ kapusunda kaşidem aşayıdum. Tâ kim 'Arab uluları Receb ayı ⁽⁹⁾ toğduğınca aña secde idüp ta'zîm iderlerdi ve benüm kılıcumdan korkup ⁽¹⁰⁾ aña hürmet iderlerdi." didi. İmdi bu nesne hüd benüm elümden dağı biñ ⁽¹¹⁾ gelür. Benüm kuvvetüm Zü'l-Hımâr'dan ziyâde bahâdurluğum artuğ niçün ol ⁽¹²⁾ işi ben itmeyem ki dünyâ turduğınca adum söylene ve Benî 'Abs'e dağı bir eyü şöhet ⁽¹³⁾ kazanmış olam. Benden soñra ol sebebile bunlara 'izzet ve hürmet ⁽¹⁴⁾ ideler. 'Arab dîni haqqı-y-içün bu nesne içün elbette sa'y idüp duruşsam gerek." ⁽¹⁵⁾ didi. 'Urve bunu işidicek eyitdi: "Vallâhi iy Zebîbe ¹⁰⁶⁸ oğlı! Fikrüm budur ki bir fesâd ⁽¹⁶⁾ işleyesin ki 'âlemi hep bize yağı idesin. İttifâk bizi gün toğısına ⁽¹⁷⁾ süreler. Bu didüğün iş ne Zü'l-Hımâr'ı elinden gelür ne hüd sen başırsın. ⁽¹⁸⁾ Belki Melik Nu'mân ve Nüşirevân ¹⁰⁶⁹ bu nesneden 'âcizdür ve Kayşer-i Rûm idemez. ⁽¹⁹⁾ Eger Horāsân'ı ve Isfahân'ı leşkerin cem' idüp gelürlerse dağı." didi. ⁽²⁰⁾ 'Anter eyitdi: "Yiter söyleyesin muħanneşlik, eyleyesin. Benüm adımı yire

¹⁰⁶⁷ 295a-19 geldi: i

¹⁰⁶⁸ 295b-15 Zebîbe: Zübibe

¹⁰⁶⁹ 295b-18 Nüşirevân: Nüşirrevân

depesin ve ʿırzımı ⁽²¹⁾ halk içinde bozasın. Ol Allāh hakkı-y-içün ki gönülleri bizüm üzerümüze ⁽²²⁾ şayvān kıldı ve yirleri altumuza döşek kıldı ve bedenler içinde cānları terkīb ⁽²³⁾ itdi. Cengler gösterem saña ki oğlancuqlar anuñ heybetinden pīr olalar [296a] ⁽¹⁾ ve ol didüğüm mertebeye irişüp ol kaşideyi aşam. Tā ki bilesin ben daʿvamda ¹⁰⁷⁰ ⁽²⁾ yalan mıyam yohsa girçekmiyem.” didi. Muḳrī'l-Vaḥş ʿAnter'üñ bu sözlerin işidicek ⁽³⁾ şandı ki ʿAnter, mecnūn oldı yāḥud ser-hōşlık fiʿlinden bunuñ gibi ⁽⁴⁾ sözler söyledi. ʿUrve'yi dūrtdi eyitdi: “Ḳo, bunuñla şimdiki hālde ¹⁰⁷¹ söyleşme. ⁽⁵⁾ Şoḥbetümüzi telḥ ve meclisümüzi tağıtma ve cemʿiyyetümüze şovukluḳ bırakma. Bunuñ gibi ⁽⁶⁾ sözden bize fāʿide yokdur. Bu işi hiç kimse idemez.” didi. ʿAnter bunu işidicek ⁽⁷⁾ eyitdi: “Rabb-i ḳadīm ve İlah-i kerīm hakkı-y-içün elbette ben ol işi itsem gerekdür ⁽⁸⁾ ve ol altı kaşide ki Beyt-i Ḥarām üzerinde aşılu duraydı. Eylesem gerekdür ki ⁽⁹⁾ Kaʿbe'ye gelenler anı daḥı ziyaret idüp secde ideler.” didi. ʿUrve eyitdi: ⁽¹⁰⁾ “İy bahādurlar begi ve iy yigitler yigi! Rebīʿ ibni Ziyād şoḥbet iderken ⁽¹¹⁾ senüñ şiʿrün söyleşdük. Küllümüz kerem oldı. Ḥayli ḳatı söz daḥı geçdi. ⁽¹²⁾ Senüñiçün eydürdi ki “İnan daḥı eyü şiʿri yokdur. Vezinde ve maʿnide benüm kaşidelerüme ⁽¹³⁾ irişmez.” didi. Hem daḥı ol meclisde bir müntehā kaşide eyitdi ki maʿlūm degül. ⁽¹⁴⁾ Sen anuñ gibi şiʿri eyidiliceksin.” didi. ʿAnter, ʿUrve'nüñ sözün işidicek ḳaḳıdı ⁽¹⁵⁾ ve eyitdi: “İy ʿUrve! Billāhi Rebīʿ'üñ ol kaşidesin oḳu, göreyin nice nesnedür ki ⁽¹⁶⁾ ben anuñ gibi şiʿrden ʿāciz olam ve maʿnāsın anlayımayam.” didi. ʿUrve daḥı ⁽¹⁷⁾ başladı Rebīʿ ibni Ziyād'dan işitdği kaşideyi oḳudı. **Şiʿr.** ⁽¹⁸⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir [296b] ⁽¹⁾ Arapça Şiir] **Rāwī** eydür: ʿUrve bu şiʿrden ⁽²⁾ fāriğ olıcaḳ ʿAnter eyitdi: “Yā ʿUrve! İşbu şiʿr anlardan mıdur ki bunuñ gibi kimse eyitmeye ⁽³⁾ yāḥud ben bunuñ gibi kaşideden ʿāciz olam. Laʿnet Rebīʿ bin Ziyād daḥı şiʿrine daḥı ⁽⁴⁾ ol ne

¹⁰⁷⁰ 296a-1 daʿvamda: daʿvumda

¹⁰⁷¹ 296a-4 hālde: ḥālde

mu‘arresdür¹⁰⁷² kim anuñ şi‘rin ben idemeyem ve ma‘nāsın aňlamayam. Üş şimdi ⁽⁵⁾ bir kaşide diyeyin ki anı unudasın. Benüm katumda ayruķ anmayasın. Gönlüme ⁽⁶⁾ teşvîş hâşıl itmeyesin.” didi ve sākīye işāret itdi ki kadehi¹⁰⁷³ yürüt bir pāre ⁽⁷⁾ başumuz kızsun ve şöhetümüzüñ lezzeti gelsün.” didi. Sākī dağı bir nice def‘a devr ⁽⁸⁾ itdi ve beglere ıolu içürdi. Andan ‘Anter sađraķı eline alup ‘Urve‘ye işāret itdi. ⁽⁹⁾ Eyitdi ki “İy ‘Urve! Kulađuñ bundan yaña dut diñle.” didi işbu şi‘ri ki Rebī bin Ziyād‘uñ şi‘rine ⁽¹⁰⁾ cevābdur, ben itdüm.” didi. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir ⁽²⁴⁾ Arapça Şiir ⁽²⁵⁾ Arapça Şiir] **Rāwī** **eydür:** Ol meclisde hāzır olanlar ‘Anter‘üñ bu kaşidesin ⁽⁶⁾ işidicek şāz oldılar ve taħsīn itdiler. ‘Āmir ibni Tufeyl eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! ‘Arab dīni haķķı-y- için senden ilerü kimse ⁽⁷⁾ bunuñ gibi kaşide yazmadı ve buña yakın şi‘r itmedi ve bu vezinde ve ma‘nīde söz söylemedi. Haķ Te‘ālā saña ne ‘aceb ⁽⁸⁾ feşāhat virmiş.” didi ve yir yirin du‘ā ve alķış itdiler. Andan yine şöhetlerine meşğul oldılar.¹⁰⁷⁴ Bu hālde iken nā-gāh ⁽⁹⁾ bir çerçi şūretli kimesne çekninde bir hegbesi var ki içi ıolu misk ve kāfūr ve bākī hırdavat, şahrādan çıkup geldi. Kābīle ⁽¹⁰⁾ içine girdi ve çadırlar arasında yürüdi. Muķrı‘l-Vaħş bunu göricek eyitdi: “Yā Şeybüb! Var işbu ğarīb kişiyi bize getir. ⁽¹¹⁾ Oturup bizümile şöhet itsün. Seferinde ‘acāyibden ğarāyibden nesne gördi-y-ise ħaber virsün, eglenelüm.” ⁽¹²⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “İy ‘emmüm oğlı! ‘Arab dīni haķķı-y- için eyü didüñ. Eyle idelüm. Ol kişiyi kığır, sergüzešt⁽¹³⁾ lerinden bize ħaber virsün. Hem ol didüğüm söze dağı münāsib söz söyler mi görelüm.” didi. Şeybüb ⁽¹⁴⁾ dağı def‘i varup ol kişiyi kığırdı, getürdi. Çünkü gelüp bunları şöhetde ⁽¹⁵⁾ buldı ve şāz u ħurrem meclislerinde kadeħ devr ider.

¹⁰⁷² 296b-4 mu‘arresdür: ma‘arresdür

¹⁰⁷³ 296b-6 kadehi: kadehi

¹⁰⁷⁴ 297a-8 oldılar: oldalar

Hegbesin çekninde getürüp atdı ve ilerü ⁽¹⁶⁾ gelüp bunlara du‘ā ve alkış itdi ve esenledi ve eyitdi: “Hak Te‘ālā günlerüñüzü bayramlar ⁽¹⁷⁾ ve düğünler kılsun dāyim şöhetde ve ‘işretde oluñ ve ferāgatde ve raḥatda oluñ. ⁽¹⁸⁾ Dōstlaruñuz hurrem u ḥandān olsun düşmānlaruñuz tālān ve giryān olsun.” ⁽¹⁹⁾ didi ve birkaç beyt bu ḥalle münāsib ve bu maḥalleye muvāfık söyledi. ⁽²⁰⁾ **Şi‘r.** ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[297b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ **Rāwī eydür:** ‘Anter bu kişinüñ şî‘rin işidicek taḥsîn itdi. Cemî‘-i ḥalk bunuñ feṣāḥātine ta‘accüb idüp ⁽⁵⁾ āferîn didiler. Andan ‘Anter eyitdi: “Bārekallāh iy ‘azîz kişi! Hüb didüñ ve müvecceh söyledüñ. Hem daḥı ⁽⁶⁾ kişi ‘ömrini zevk ve ‘işretile geçürmek gibi yokdur. Bu fānî dünyāda hünere ve seḥāvetile ⁽⁷⁾ ad çıkarup kendüden soñra baķı bir eyü şöhet komaķ yigrekdür. Hele bir otur, bir laḥza senüñile ⁽⁸⁾ müşerref olup şöhet idelüm.” diyü ‘Anter bu kişiy e yir gösterdi. Ol daḥı geçüp oturdı ve bir sâ‘at ⁽⁹⁾ bunlaruñıla yedi içdi. Vaķt ḥōş oldu. Andan buña eyitdi: “Ḳandan gelürsin iy yigid?” didi. Ol eyitdi: ⁽¹⁰⁾ “Yā mevlāyi! Mekke'den gelürin.” didi. ‘Anter eyitdi: “Andan muķimlerden misin yohsa yaķın zamanlarda mı varduñ?” ⁽¹¹⁾ didi. Ol daḥı eyitdi: “Lā! Vallāhi muķim degülem. Belki anda dört beş gün ancak ṭurdum. İşbu hegbe ⁽¹²⁾ içindeki ḥurdavātı aldum ki ‘Arab ḳabilelerinde şatam. Anuñıla ehl ü ‘ayāluma ¹⁰⁷⁵ kifāf ḥāşıl ola.” didi. ⁽¹³⁾ ‘Anter eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! Seferde ‘acāyibden ġarāyibden ne gördüñ bize ḥaber vir.” didi. Bu kişi eyitdi: “Yā mevlāyi! ⁽¹⁴⁾ Bu kerre Mekke'de bir ‘aceb ḥaber işitdüm ki ‘ālemde hīç kimse işitmedi.” didi. Ḥalk hep muntazır olup yalvardılar ve ḳadeḥi ⁽¹⁵⁾ elinden ḳodılar ve eyitdiler: “İy ‘Arab ulusu! Kerem eyle ol ḥaberüñi bize eydivir, işidelüm. Ola ki bir ḥayr ḥaber ola ⁽¹⁶⁾ şād olavuz.” didi. Bu kişi daḥı başladı, söyledi, eyitdi: “Yā mevlāyi! Ol ḥaber acib ve ḥikāyeti ġarībdür. ⁽¹⁷⁾ Budur ki işbu müddetde ben Beyt-i Ḥarām ḳatında muķim oldum. Varup Ka‘be'(y)i ṭavāf itdüm ve ol ḳaşideler ki ‘Arab ⁽¹⁸⁾ faşīḥatleri aşmışlar gördüm.

¹⁰⁷⁵ 297b-12 ehl ü ‘ayāluma: ehl-i ‘ayāluma

Gitmek kaçdın idecek işitdümü ki ‘Abdulmuṭṭalib kürsî üzerine çıkmış halka va‘z⁽¹⁹⁾ eydür. Dört yanına Mekke ehli cem‘ olup gelürler. Eṭrāfdan ġarībler ve müsāfirler dahı çok diñlerler. ‘Abdu⁽²⁰⁾lmuṭṭalib bunlara eydür ki “İy ‘Arab halkı! Bilüñ ve āġāh oluñ, ġāfil olmañ ki bu yıl bir kişi zāhir olacaḳdur ki⁽²¹⁾ Beyt-i Ḥarām'ı geregi gibi ta‘zīm ideceḳdür ve bütleri atacaḳdur ve ḳarañlukı götüreceḳdür. Halkı rüşen ve zāhir⁽²²⁾ yola ḳulavuzlayıcaḳdur. Vallāhi da‘vet ideceḳdür ve gökden kelām ineceḳdür. Şol feşāḫatile ki mecmū‘-ı ‘Arab⁽²³⁾ şā‘irleri ‘āciz ḳalacaḳdur ve ḫelālī ḫarāmı beyān ideceḳdür. Pes imdi siz dahı ḫāzır oluñ ve ḫālūñüzü cem‘ [298a]⁽¹⁾ idüñ ve yalan söylemegi terk eyleñ ve ‘ahdüñüzü bozmañ ve yetimlere ihsan idüñ ve faḳırlere ve miskınlere⁽²⁾ şadaḳa virüñ. Ol ‘azīz ve mükerrem ve Allāh ḳatında muḫterem kişinüñ gelmesine muntazır oluñ. Ola ki sizi ṭoġru⁽³⁾ yola ḳulavuzlaya ve kendüye yardımcı ḳıla.” didi.” diyüp bunlara bu kişi söyledi. Bunlar dahı bu ḫaberi işidiceḳ şoḫbetlerinden⁽⁴⁾ vazgeldiler ve müteḫayyir oldılar. Andan soñra eyitdiler: “Biz bu ḫaberi birḳaç kez dahı işitdük idi. Dāyim ḫaḳ Te‘ālā'dan uzun⁽⁵⁾ yaş isterdük ki ol kişinüñ zamanına irişeydük. El-ḫamdü-li'llāhi yaklaşmışuz.” didiler. Ol kişi eyitdi: “İy ‘Arab⁽⁶⁾ uluları! Bundan dahı ġarīb ḫaber vireyin ki ḫāṭıruñuza ġāyet ḫōş gele ve maḳşūduñuza göre beşāret ola.” didi⁽⁷⁾ ve eyitdi: “Bu sözleri ‘Abdulmuṭṭalib'den işitdüm vardum gice teşvīşile yatdum. Bu nesneler ḫāṭırumda idi.⁽⁸⁾ İttifāḳ vaḳı‘ada gördüm ki Rükni-i Yemāni üzerindeki putı gördüm ki adı Hübel'dür. Anuñ ḳatında ṭururın ve aña⁽⁹⁾ şorarın. Eydürin ki “Yā mevlāyi! Bu ‘Abdulmuṭṭalib didügi kişi ne vaḳt zāhir olacaḳdur?” diyü. Ol baña eydür ki⁽¹⁰⁾ “Medīne'nüñ ḫurmaları irişdügi vaḳt ve maġrib vilāyetinden ḳızlık götürüldügi vaḳt ve Kisrī'nüñ eyvānı yarıldıġı⁽¹¹⁾ zamān ol vaḳt ‘Arab'ıla ‘Acem arasına fitne ve fesād düşürüp çok cengler olup ḳanlar döküliser ve Benī ‘Abs'üñ⁽¹²⁾ bir ḳara yağız bahādurları vardur. Ol getirüp Beyt-i Ḥarām'da ḳaşıde aşsa gereḳdür ve ḫaremde ḳanlar döküleceḳdür.⁽¹³⁾ Dört yaña dahı cebbārlar aña muṭī‘ olsalar gereḳdür ve

sergeşler baş indürecedür ve eṭrāfdaki beglerden aña armağanlar ⁽¹⁴⁾ gelecedür. Şan‘ā ve ‘Aden ehli anuñ kılıcıla yardumlanacaqdur. Ol vaqt peygamberlik güneşi toğsa gerekdür ve tağlarda ⁽¹⁵⁾ ve derelerde ḥaḳ nūrları şu‘lelense gerekdür ve ḥaṭā şavābdan fark olsa gerekdür ve ḥaḳ bāṭıldan fark olsa gerekdür. ⁽¹⁶⁾ Pīrlər temennī itseler gerekdürki ne olaydı, biz yigit olayduḳ. Tā ki toğru yol ıssına uyup ḥaḳ Te‘āliye ‘ibādet eyideyidük ⁽¹⁷⁾ ve cehennemden ḥalāş bulmaḳ ṭaleb ideyduḳ diyeler.” didi. Ben daḥı bu düşden belinleyürek uyandum ve ḳodum yoluma gitdüm ve ⁽¹⁸⁾ şorup yürürdüm ki Benī ‘Abs kabīlesi ḳandadur diyü. Tā ol ḳaşıde aşacaḳ bahādurları ne şüretlü ādemdür bilem ve şeklini ⁽¹⁹⁾ görem ve put girçek midür yalan midur ma‘lūm ola ve hem ol kişi bu beşāreti sebebi[yi]le benüm faḳrumı ve ḳilletümi gidere ⁽²⁰⁾ ve ḡuşşamı ve teşvīşümi zā’il ide ve kendüye bunuñ gibi şeref ve ‘azamet ḥāşıl olacaḡını bile ve mertebeye irişmege himmet ⁽²¹⁾ idüp sa’y ide.” **Rāwī eydür:** Bu kişi bu ḥaberi viriceḳ ḥaḳ ta‘accüb idüp şād oldılar. ‘Anter'üñ ḥod ferahından ⁽²²⁾ yūregi yarılıyazdı. Zīrā ki bu ḥaber kendünüñ tedbīrine muvāfıḳ geldi ve ḡöñlindeki niyyete münāsib düşdi. ⁽²³⁾ Andan bu ḥāzır olan cemā‘at eyitdiler. Vallāhi bu ḳışşa ‘aceb nesne. Bunı altunla yazmalu ve mermerlere ḳazmalu. ‘İbret ṭutana [298b] ⁽¹⁾ eyü i‘tibār ve ‘aḳlı olana ḥōş beşāret.” didiler. ‘Anter'üñ ḳaşıde Beyt-i ḥarām'da aşmaḡa azmi artdı ve ḳaşd-ı ḳuvvet ⁽²⁾ buldı. Andan bu kişiye şordı, eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! Ne ḥōş beşāret ḥaberin getürdüñ, aduñ nedür?” didi. Bu kişi ⁽³⁾ eyitdi: “Yā mevlāyi! Adum Cābir'dür.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā Cābir! Eyü ḥaber getürdüñ. Biz daḥı bu nesneye muntazırıduḳ, sen gelmedin ⁽⁴⁾ bunı söyleşürdük. Ḥāṭıruñı ḥōş ṭut ki ḳilletden ḳurtulduñ, maḳşūduñ ḥāşıl ḳılduñ. Ḥaḳ Te‘ālā seni bunda ⁽⁵⁾ hem bizümçün hem de senüñ ḥācetüñ bitmekiçün göndürmiş. Ol Benī ‘Abs'üñ ḳara bahāduru benem. Bu yıl ḳaşdum budur ki ⁽⁶⁾ Beyt-i Ḥarām'ı ziyaret idüp ḳaşīdemi ol Hübel didüḡi ḳaşīdeleri ḳatında aşam. Tā ki cemī‘-i ‘Arab anı ziyaret idüp secde ⁽⁷⁾ iderler ve ırāḳdan yaḳından işidenler geleler.” didi. Cābir, ‘Anter'üñ

sözün işidicek ikileyin tırup du‘ā itdi ve elin ⁽⁸⁾ öpüp alkış itdi ve eyitdi: “Bārekallāh seferüm mübārek oldu. İrakda umduğum yakında elüme girdi. Yolum rāst murada ⁽⁹⁾ irişdi ve göñlüm temām arzusına buluşdı. Şimden girü beni hizmetkār bilesin ve kullaruñdan birisin kılasın. Tā ki ⁽¹⁰⁾ bu yıl Beyt-i Harām'a ziyaret idince bile varam. Bu düşün girçekliğini bilem. Sen dahı maşşüduñ hāşıl olup düşmenüñe ⁽¹¹⁾ gālib olıcağ baña dünyālikden mu‘āvenet idesin ve kıletden hālāş idesin. Varup ehlüme ta‘allukatuma gidem ⁽¹²⁾ ve ölince saña du‘acı olam.” didi. ‘Anter eyitdi: “‘Allāmü'l-guyüb haqqı-y-içün sen bugünden girü benüm karındaşum Şeybüb'dan baña ⁽¹³⁾ sevgülüsün. Göresin ki saña ne ihsānlar idüp virem ve ne ni‘metler virem. Senüñ bunda geldüğüñ hem benüm mertebem ⁽¹⁴⁾ ululuğına ve şöhetüm artuğına sebep olur. Hem senüñ dahı sa‘ādetüñ olduğına delıldür ve devlet saña yüz tutduğına ⁽¹⁵⁾ ‘alāmetdür. Senüñile bākilerümüz vardur, şabr eyle.” didi ve yine bayağı şöhetlerinde oldılar, göñülleri pür-ferah oldu ve guşşaları ⁽¹⁶⁾ zā‘il oldu. Ahşam olinca ol hālile oldılar, ahşam olıcağ ‘Anter, Cābir'e yideklerinden birisin çeküp ¹⁰⁷⁶ bindürdi. ⁽¹⁷⁾ Evlerine geldiler. Şabāh olıcağ ‘Anter, Cābir'i kıgırup hil‘at geyürdi ve çok alkış itdi ve bahşış virdi ve Şeybüb'a ⁽¹⁸⁾ ısmarladı ki gereği gibi hizmet ide ve hātırına isterse hāzır ide. Bunlaruñ hālını mecmū‘-ı ‘Arab kabīleleri ⁽¹⁹⁾ işitdiler. ‘Anter'üñ dōstları şād ve hurrem ¹⁰⁷⁷ oldılar. Düşmanları saht ve maḥzūn oldılar ve eyitdiler: “Vallāhi ki bu kara kul ⁽²⁰⁾ miqdārından tecāvüz itdi ve haddinden taşra çıkdı. Da‘vāyı eydür ki ‘ālemde kimse bunuñ kaşidesi gibi kaşide dimese ⁽²¹⁾ gerek ve bunuñ nazīri ¹⁰⁷⁸ şı‘r Beyt-i Harām'da aşılmasa gerek. Kibri ve cahilliğı ziyāde oldu.” didiler. Benī Ziyād ḥod bu avurdı ⁽²²⁾ işidicek haddenden tecāvüz idüp helāk olayazdılar. ‘Amāre ¹⁰⁷⁹ eyitdi: “Vallāh ki bu kara yüzlünün düşmenliği cihānı ⁽²³⁾ tutsa gerek ve dünyā halkını bize hep düşmān eylese gerek.” didi. Rebī‘ bin Ziyād eyitdi: “Görelüm

¹⁰⁷⁶ 298b-16 çeküp: çekñüp

¹⁰⁷⁷ 298b-19 hurrem: hurrem

¹⁰⁷⁸ 298b-21 nazīri: nazīri

¹⁰⁷⁹ 298b-22 ‘Amāre: ‘Ammāre

eger ol şeytān [299a] ⁽¹⁾ bu māl-i hülyādan vazgelmezse ve Beyt-i harām'a bu kaşd üzerine gitmek isterse biz varup Benī Fezāre'ye¹⁰⁸⁰ giderüz. Anuñ hāli ⁽²⁾ ne olursa ola.” didi. Andan varup bu hāli Melik Qays'a bildürdi ve Cābir'üñ ve ‘Anter'üñ sözlerin haber virdi. Melik Qays ⁽³⁾ eyitdi: “Yā Rebī! Şabr eyle bu yıl geçsün görelüm. Hāl neye irişür ve rüzigār ne toğurur. Aña göre bir tedbīr idevüz.” ‘Anter bu işe ⁽⁴⁾ ikdām itmezdi şol kişi olmasa. Anuñ haberi ile yüregi kuvvetlendi ve cür’etlendi. Ben aña muvāfaqat idecek degülin. Bir kişinüñ qara ⁽⁵⁾ qura düş gördüğü sebeble elbette gitmelü olıcaq benümile meşveret itmedin gitmezin. Anı men’ idem ve korğudam.” didi. Rebī'üñ ⁽⁶⁾ göñlini işbu sözlerle egledi yine göndürdi. Bunuñ üzerine on gün geçdi. ‘Anter, Cābir'e envā'-ı hizmetler iderdi ve dürlü ⁽⁷⁾ dürlü tevāzu’ ve meskenet gösterdi ve nefis ta’āmlar yidürürdi. İttifāk bir gün ‘Āmir bin Tufeyl'üñ da’vetinden odasına geldi ⁽⁸⁾ gördi ki atı görünmez, istedi bulamadı. Cābir'i yoqladı anı dağı görmedi, cān başına şıçradı ve yüregi yarıldı ve bedenine ditreme ⁽⁹⁾ düşdi. Cānı gevdesinden ayrılazdı. Bildi ki Cābir bir ‘ayyār nābe-kārımıñ ve bir gaddār mekkārımıñ. Gördi ki düş yalan ve iftirā ⁽¹⁰⁾ imiş ve kendüsine bühtān idermiş. Feryāz idüp çağırdı, eyitdi: “İyvāh ne ‘aceb belāya şataşdum ve düşmān şemātesine uğradum. Benī ⁽¹¹⁾ Ziyād şād oldılar. Vallāh ki bu mu‘arres¹⁰⁸¹ ‘aceb hile itdi. Tedbīrde taqşīrlık itmedi yalan düşile beni aldadı atum elümden aldı. ‘Arab ⁽¹²⁾ dīni haqqı-y-içün bu intikāmı ben aña qomayam. Qandayısa bulup halkı ve kabilesiyle kıram. Eger şöyle ki qumlar hisābınca dağı varısa.” didi ⁽¹³⁾ ve ol gice şabāh olunca bu teşvīşile yatdı. gözine uyku gelmedi ve bir sâ‘at raḥāt olmadı. Ser-ḥōşlığı başına şıçradı ve şüret ⁽¹⁴⁾ bir naḥs evgār oldı ve halkı azdı. Andan Şeybüb'a kaqıdı ve eyitdi: “Yā veled-i zinā veyā ibnül-lahḥa! Ne sebebeden sen ol şeytāndan ayrılduñ ⁽¹⁵⁾ ve atı ıssuz qoyup gitdüñ.” didi. Şeybüb eyitdi: “Gicenüñ evvelinde bir sâ‘at oturup anuñla içdük. Gördüm ki ‘Āmir'üñ ⁽¹⁶⁾ şöḥbetinde eglendük, gelmedük.

¹⁰⁸⁰ 299a-1 Fezāre'ye: Fizāre'ye

¹⁰⁸¹ 299a-11 mu‘arres: ma‘arres

Ben dahı vardum senüñ hizmetüne gitdüm. Anı bunda qodum. Ne bileydüm ki yaramaz qaşdı varıdı.”⁽¹⁷⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “La‘net gelsün aña kim ‘aceb zaħm urdı benüm bağruma.” didi. Ebū ‘Ubeyde ve Aşma‘ī rivāyet iderler ki Cābir gelüp⁽¹⁸⁾ bu hīle(y)i itüğine sebep buydı ki şol vaqtiñe ‘Anter, Zū‘l-Hımār‘ı esir itdi. Ğaşm¹⁰⁸² ibni Mālik Düreyd‘i esir itdi. Laķiṭ ibni⁽¹⁹⁾ Zūrāre, ‘Āmir bin Ṭufeyl‘üñ elinden qaçup kabilesi Benī Meşāci‘ halkı ile bile kırtuldı. Çünkü Benī ‘Āmir‘den ırak gitdiler ve hālāş olup⁽²⁰⁾ selāmet yaqasına çıkdılar. Gönülleri emīn oldı. Fāriğ olup yolca giderlerdi ve ‘Anter‘üñ bahādurluqlaruñ söyleşürlerdi⁽²¹⁾ ve ta‘accüb iderlerdi. Aralarından bir kişi eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Benüm kıatımda şavāb fıkr budur ki Benī ‘Abs‘ile başa çıkmaz.”⁽²²⁾ Nice ki şol kara içlerindedür. Zırā ki ol bir qažā-yı āsmānīdür. Kimse anuñıla meydāna muķābil olımaz ve ma‘rekede muķāvemet⁽²³⁾ idemez. Eger ol olmasa Benī ‘Abs, Yemen diyārından çıkamazdı. Ol diyārda ben anuñ çok hünerin gördüm. Anda deve [299b]⁽¹⁾ şatun almağa vardum idi. İttifāķ ‘Aķabetü‘l-Fürūkda Benī Sa‘d‘ile cengin gördüm ve anlaruñıla uğraşın müşāhede⁽²⁾ kıldum. Nesnelerin gördüm ki dilile vaşf olmaz. Evet ol şingundan dönicek bu şi‘ri eyitmişidi. Üş okuyayın,⁽³⁾ görüñ ol şeyṭānuñ kemālini bundan ma‘lūm olur.” didi ve başladı işbu ebyātı okudı. **Şi‘r:** [Arapça Şiir⁽⁴⁾ Arapça Şiir⁽⁵⁾ Arapça Şiir] **Rāvi** eydür: Bu şi‘ri okuduğundan⁽⁶⁾ soñra ol kişi eyitdi: “Bu başkıdan soñra ‘Anter kıavmile ‘Aķabetü‘l-Fürūk‘dan meşāyi‘ yirlerine geldi. Anda dahı Benī Temīm ile şavaşlar⁽⁷⁾ eyledi ve merdānelikler gösterdi ki işidenler tañlayalar. Çünkü anları dahı perdāht eyledi. Bahādurların kırdı geregi gibi gönline⁽⁸⁾ şifā hāşıl oldı ve kıavmini mehlekeden hālāş itdi. Andan ‘Arā‘ir şularına geldiler. ‘Anter anda uğraduğı vāķı‘a(y)ı añup⁽⁹⁾ ve bahādurluqların fıkr idüp hāṭırı cūş idüp işbu ebyātı eyitdi: **Şi‘r:** [Arapça Şiir⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir⁽¹¹⁾ Arapça Şiir⁽¹²⁾ Arapça Şiir⁽¹³⁾ Arapça Şiir] **Ebū ‘Ubeyde** rivāyet ider: Bu kişi ‘Anter menāķıbından ve bahādurluğundan şol kıadar söyledi kim

¹⁰⁸² 299a-18 Ğaşm: Ğaşam

⁽¹⁴⁾ Laķīṭ kaçadı ve yüregi kanıla tıoldı ve eyitdi: “İy ‘emmüm oğlı! Anuñ bahādurlığı üç nesne sebebi-y-iledür. Bir budur ki ⁽¹⁵⁾ ‘Able'(y)i ġāyetde sever. Anuñ ‘ışķından kendüyi ne belāya gerekise uğradur ve ne mehlekeye gerekise bırağur. Bir budur ki ⁽¹⁶⁾ ķardaşı Şeybūb aña mu‘āvenet ider. Oķıla dört yanından kimse(y)i getürmez, ķovar. Üçünci budur ki bir atı vardur, tır dirse ⁽¹⁷⁾ tırur egil dirse egilür. Bir ķişı ile durıssa ayağı altında muħkem tırur, deprenmez. Süñüden ķapınur ve ķılıçdan saķınur ⁽¹⁸⁾ ve oķdan saķlanur. ‘Arab dīni haķķı-y-içün eger anuñ altındaki atı degülmissse Zū'l-Hımār'ı alımazdı. Zīrā ki anuñ ķışrağı ⁽¹⁹⁾ ķaldı. ‘Anter'üñ atı daķı bayağından ķavī idi. Eger bir ķişı anuñ atını uğurlayup baña getürürse ne maķşūd varısa bitürürdüm. ⁽²⁰⁾ Çok māl ve ni‘met ve at ve deve virürdüm ve ķullar ve cāriyeler bağışlardım. Ol at elüme girse görürdük ki ‘Arab bahādurlarına ⁽²¹⁾ ne işler iderdüm.” didi. İttifāķ ol meclisde bu ‘Anter'üñ atın uğurlayan ‘ayyār hāzır idi. Adına Mühtelis¹⁰⁸³ bin Nāhib dirlerdi. ⁽²²⁾ Benī Żahya ķabilesinden idi. Laķīṭ'e ol eyitdi: “Benüm elümden gelür ki bir hīle ile varup ‘Anter'i ve Şeybūb'ı ⁽²³⁾ boğazlayam ve ol vaşftıdüğün atı alup saña getürem. Eger ben bu işi idersem baña ne virürsin.” didi. Laķīṭ bunun sözün **[300a]** ⁽¹⁾ işidicek sevindi ve eyitdi: “‘Arab dīni haķķı-y-içün eger sen bu işi başarasın her ne maķşūduñ varısa hāşıl ideyin. Cemī‘-i ⁽²⁾ mālumu ve ķarındaşlarumuñ milkini ve aķribāmuñ ve ta‘allūkātumuñ rızķını hep saña vireyin.” didi. Mühtelis¹⁰⁸⁴ eyitdi: “Māl ve rızķ dilemezin ⁽³⁾ velikin ķızıñı baña helālīga viresin ve beni güyegülige ķabül idesin.” didi. Laķīṭ eyitdi: “Sen ol işi bitür daķı hāzır ⁽⁴⁾ olan cemā‘at hep tānuķ olsunlar ķızumu saña vireyin ve elin elüne virüp teslim ideyin.” didi. Bu ķavl üzerine ‘ahd ⁽⁵⁾ eylediler ve şāz ve feraħ olup sevindiler ve eyitdiler: “Ola ki girçek ola, ‘Anter'le Şeybūb helāk ola.” didiler. Bu taşavvurıla hātırların ⁽⁶⁾ tesellī oldılar ve yollarına revān oldılar. Bu hāl üzerine seferlerinden diyārlarına vardılar ve her birisi yirü yirine ve şehirli şehrine ⁽⁷⁾

¹⁰⁸³ 299b-21 Mühtelis: Mühteliş

¹⁰⁸⁴ 300a-2 Mühtelis: Mühteliş

tağıldılar. Mühtelis¹⁰⁸⁵ dağı evine varup iki gün tırdı ve üçünci gün vidā'laşup libāsın ta'yır eyledi⁽⁸⁾ ve giyecegin degüşdüdü ve başına eski yeşil dülbend şarındı ve bir hegbe içine 'abīrlar ve müşkler ve kâfırlar ve bâkī hırdavāt⁽⁹⁾ tıldurup çıkageldi. Boynına aldı ve ol gice bu ğarīb şüretle ve tırfeye hey'etile ve tuhfeye şekilde çıkup yola revān oldu.⁽¹⁰⁾ Aşma'ı eydür: Bu Mühtelis¹⁰⁸⁶ ğāyetde çābük kişiydi ve hılebāzıdı. Çok işler geçürmişidi ve karanıluğda seferler çok çekmişidi. Hem⁽¹¹⁾ bahādurlığı dağı varıdı. 'Ale'l-huşūş ki Laķı'tıñ kızı maħabbetinden hātırına hiç karkıdayın gelmezdi. Neye gerekse mürtekib⁽¹²⁾ olurdı. Māl-i hülyāyıla tırmayup gitdi ve Benī 'Abs şora şora yürürdi ve kabıle kabıle gezerdi. El-kışsa gelüp Benī 'Āmir'e⁽¹³⁾ irişdi ve 'Anter'ile ol didüğümüz maķāma buluşdı ve yalanlar söyleyüp 'Anter'i aldadı ve mağrūr idüp birkaç gün⁽¹⁴⁾ bile tırdı ki 'Anter'üñ atı bunuñıla ğöñli üns tıutup öğrene.¹⁰⁸⁷ Zırā ki kimseye tıutulmazdı ve arkasına kimse(y)i binmege⁽¹⁵⁾ kımazdı. Bir nice gün Şeybüb'ıla tırup oturdı ve yiyüp içdi. Atıñ buña ğözi öğrendi kaçmaz oldu. Bir gice fırsat⁽¹⁶⁾ bulup kaçdı, atı bile ğötürdi. Aşma'ı eydür: 'Anter evde oturup Şeybüb'ıla içecek Mühtelis¹⁰⁸⁸ dağı bile otururdı. Ğayrıya⁽¹⁷⁾ gitse bile gitmezdi ola ki fırsat bulam atı avlayam dirdi. 'Anter'e eydürdi ki “Yā mevlāyi! Sen varup begler ve ulularla⁽¹⁸⁾ oturursın. Ben senüñile bile oturmağa lāyık degülem. Faķırü'l-hāl kişiyin. Ben dağı benüm şıñarumıla otururven ki⁽¹⁹⁾ ğöñlüm açıla, hātıruma¹⁰⁸⁹ geleni söyleyem. Her kişi kendüye münāsib ādemilerile oturmaķ yigdür.” didi. 'Anter'i aldadırdı⁽²⁰⁾ karkardı ki biliş ādem bulup hālinden teftiş ide ve ne tã'ifeden geldüğün bile. 'Anter dağı buña muķayyed olmazdı. Bir gice⁽²¹⁾ dağı böyle itdi. 'Anter gitdi. Şeybüb'ıla kaldı ve bir laħza otururak Şeybüb'a eyitdi: “Yā aħī! Sen yat, rāħat ol.⁽²²⁾ Ben atı bekleyeyin teşvışlenme.” didi. Şeybüb

¹⁰⁸⁵ 300a-2 Mühtelis: Mühteliş

¹⁰⁸⁶ 300a-10 Mühtelis: Mühteliş

¹⁰⁸⁷ 300a-14 öğrene: öğerene

¹⁰⁸⁸ 300a-16 Mühtelis: Mühteliş

¹⁰⁸⁹ 300a-19 hātıruma: hātıruma

eyitdi: “Saña zaḥmet olur.” didi. Mühtelis¹⁰⁹⁰ eyitdi: “Lā! vallāhi zaḥmet olmaz.” didi. ⁽²³⁾ “Mevlām ‘Anter'üñ atına ḥizmet itmek ve anı beklemek faḥrdur. Kerem eyle, sözümi qabül eyle.” didi. Şeybüb daḥı bununı tatl[u] **[300b]** ⁽¹⁾ diline miskīnliğine aldandı. Göñlinde gizledügi ḥasedden ve nifākdan ġāfil oldu. Kendü yatup uyudu. Mühtelis¹⁰⁹¹ oturu ⁽²⁾ qaldı. Çünkü gördi Şeybüb uyudu, qaşd itdü ki Şeybüb'ı boğazlaya ve atı alup gide. İttifāk Şeybüb uyandı, eyitdi: “Yā aḥī! ⁽³⁾ Düşmāndan korkdum. ‘Acebdür eger yine teşvīşe şataşmazsaz. ‘Anter daḥı eglendi, gelmedi. Sen otur atı bekle ben varup ‘Anter'i ⁽⁴⁾ göreyin ki ne māni‘ oldu.” didi ve def‘i bunda bunı koyup ‘Anter'e gitdi. Bu daḥı evde qaldı, göñliyle taşındı. ‘Anter'i ⁽⁵⁾ ḥoz ben öldürmek elümden gelmez. Şeybüb'ı öldürmek daḥı fevt oldu. Hele maqşūdum işbu atı idi, alup gideyin.” diyüp ⁽⁶⁾ fırsatı ġanīmet gördi. Çıkdı dört yaña gözetdi. Görürdi ki hīç kimse yok. Mecnū‘-ı ḥalk uykuya müstaġrak ⁽⁷⁾ olmışlar. Biribirinden bī-ḥaber olup yaturlar ve itler daḥı aşla ürmez, ses sem yok. Fī'l-ḥāl Şeybüb'ün bir şōf qaftānı varıdı. Anı ⁽⁸⁾ geydi ve Şeybüb şüretinde atuñ yanına vardı. Ayaġını ve başını çizdi ve def‘i üzerine süvār oldu ve kuş gibi uçup revān ⁽⁹⁾ oldu. Şeybüb daḥı varup ‘Anter'i buldı. Şoḥbet temām olıcak odalarına geldiler. ‘Anter ser-ḥōş idi, vardı yatdı. Şeybüb ⁽¹⁰⁾ odasına geldi yoldaşını bulamadı. Atı daḥı yokladı, anı daḥı göremedi. Cān başına şıçradı def‘i varup ‘Anter'e söyledi. ‘Anter cān ⁽¹¹⁾ kayısına düşdi, ser-ḥōşlığı gitdi ve cihān gözlerine tar oldu. Bildi ki çerçi ‘ayyārımış ve yalancı mekkārımış. Düş gördüm ⁽¹²⁾ didügi yalanmış ve “Hübel baña şöyle didi.” didügi vākı‘a degülmüş. Ol gice şabāḥdañ gözlerine uyku gelmedi. Zīrā ki ⁽¹³⁾ ol atı ‘Able'den belki kendü cānından artuq severdi. İ‘tikādı şöyleledi ki sa‘ādeti ol at başındadur ve bahādurlığı ⁽¹⁴⁾ vücuda geldügi ve hüneri zāhir olduġı anuñ sebebi-yledür. Vaşf eydürler ki ‘Anter, ‘Able'den sevdi. Aña önüñden içürürdi, andan ⁽¹⁵⁾ bākī kalanı ‘Able'ye virdürdi. Bir gün ‘Able eyitdi: “İy ‘emmüm oġlı! Sen bunca

¹⁰⁹⁰ 300a-22 Mühtelis: Mühteliş

¹⁰⁹¹ 300b-1 Mühtelis: Mühteliş

zamāndur ki beni seversin ve maḥabbetüm da‘vîsin ⁽¹⁶⁾ ve eydürsin ki “Dünyāda senden artuḵ ‘azîz kimse yokdur benüm ḵatumda.” dîrsin. Ḥāl budur ki atuñ benden ⁽¹⁷⁾ yig görürsin ve benüm üzerüme anı ihtiyār idersin.” didi ve ağladı ‘Anter’üñ bunuñ ağladuğına cigeri yandı ve gönli ⁽¹⁸⁾ maḥzûn oldu. Andan birkaç beytile cevāb virdi, ‘özü diledi. **Şîr**. [Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir] ⁽²²⁾ **Rāvî** eydür: ‘Arab bahādurlarında bunuñ gibi ‘âdet vardı evvelde ki eyü atlarını maḥbûbelerinden yig görürlerdi. Belki kendü nefslerinden ⁽²³⁾ artuḵ severlerdi. Zîrâ ki eyü at kişiyi mehlekelerden ḥalâş ider ve buñ deminde gerek olur ve anuñ sebebi-y-ile düşmân üzerine **[301a]** ⁽¹⁾ zafer bulur. ‘Arab bahādurlarınuñ ba‘zısından ḥikāyet eydürler ki bir ‘emmüsi kıızı varıdı. Anı ḡāyetde severdi ve dāyim ‘ışkına mübtelā⁽²⁾yıdı. Kızıñ daḥı aña geregi gibi meyli varıdı. Ol daḥı şāḥib-cemālidi ki ‘ālemde nazîri¹⁰⁹² olmaya. Bir gün ol kız buña ⁽³⁾ âdem gönderdi ki atasından anı dileye. Ol daḥı âdem gönderüp ‘emmüsinden diledi ve eyitdi: “Ne ḵadar māl dilerse dilesün.” didi. ‘Emmüsi ⁽⁴⁾ eyitdi: “Ben andan hiç māl dilemez. Megerki şol bindügi atını virsün. Zîrâ ki sevdügin virmeyince kişinüñ sevdügi eline girmez.” didi. ⁽⁵⁾ Bu yigit ḥaberi işidicek müteḥayyir ḵaldı, cevāb virmedi. ‘Emmüsi kıızı bunuñ tevakkuf itdügin işidicek sürdi, geldi, eyitdi: “İy ‘emmüm ⁽⁶⁾ oğlı! Bu ne şovuk cevābdur, tevakkuf itdüğüne sebep nedür?” didi. Ben senüñ ḵatuñda bir ata degmez miyin?” didi. Bu yigit bir laḥza daḥı ⁽⁷⁾ başın aşığa idüp ṭurdı. Andan başın ḵaldurup işbu ebyâtı ile cevāb virdi. **Şîr**. [Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] Ebü ‘Ubeyde eydür: Bu şîri bu kızuñ atası işidicek ḡāyetde gönline ḥōş geldi ve kızına bunu münāsib gördi. ⁽¹⁰⁾ Nesnesin almadan virdi. İki ḥasret birbirine ḵavuşdurdı. **Rāvî eydür**: Geldük biz yine ‘Anter ḵışşasına. Çünki at gitdügi ⁽¹¹⁾ muḥaḵḵaḵ oldu. ‘Anter şabāḥ olunca uyumadı. Şabāḥ olıcaḵ Şeybüb’ıla ve Cerîr’ile ṭanışdılar her birinüñ fikri bir yaña gitdi. Andan ⁽¹²⁾ Şeybüb eyitdi: “Yâ aḥî! Ben

¹⁰⁹² 301a-2 nazîri: nazîri

Cerir'le isteyü gideyin, sen otur.” didi. ‘Anter dahı Şeybüb'üñ sözün kabûl itdi. Anları gönderdi ⁽¹³⁾ kendü qaldı. Acırdı ve tâşālanurdı ki nice mağrūr olup aldandı ve ol ğaddāruñ sözine inandı. Bu hālī mecmū^c-ı halk ⁽¹⁴⁾ işitdi ve Benī ‘Abs içinde meşhūr oldı ki ‘Anter'üñ atı uğurlandı diyü dōstları melûl u maḥzûn oldı ve düşmanları ⁽¹⁵⁾ şād u ḥurrem¹⁰⁹³ oldı. Benī Ziyād ferāḥ oldı ve eyitdiler kim “Kendü hālinden tecāvüz idenüñ cezāsı budur ve miqdārından taşra iş ⁽¹⁶⁾ idene bu dahı azdur. Bu veled-i zinā azmışıdı. Hāk Te‘ālā neye getürdi ve halka şandugı başına uğradı. Şol şuretle kaşd iderdi ki ⁽¹⁷⁾ Beyt-i Ḥarām'da şî‘rin aşup ‘Arab tã’ifesine ziyaret itdüre. Hāk Te‘ālā kanadını kesdi ve iligini kurutdı. Mekke'ye gitmekden fāriğ ⁽¹⁸⁾ oldı ve kaşide aşmakdan vaz geldi. Çünkü ol at elinden çıkdı, şekk yokdur ki devleti gitdi ve işi bitdi. Eger Şeybüb helāk ⁽¹⁹⁾ olursa ve yoldan sağlığıla gelmezse kurtulduk. Ol şeytānuñ bahādurluğı ve ögündüğü kardaşı sebebi-y-iledir.” didi. Aşma‘ī ⁽²⁰⁾ eydür: “Melik Kays, bu haberi işidicek melûl oldı ve ‘Anter'i katına kığırdı ve mā-cerāyı teftiş itdi. ‘Anter dahı evvelden āhire ⁽²¹⁾ kışsa(y)ı rivāyet itdi. Melik Kays kendü tavlasından beş eyü aşıllu hûb şekillü atlar bağışladı ve atası Melik Züheyr'üñ Cerādā adlu ⁽²²⁾ bir şaru kışrağı varıdı. Rengi altun gibiyidi anı dahı virdi ve eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! Melûl olma ḥāṭıruñı ḥōş tut ⁽²³⁾ ve göñlüñi şād eyle. Dāyim guşşalanma ki düşmenlerüñ seni maḥzûn görüp ḥurrem¹⁰⁹⁴ olmayalar ve şemāte itmeyeler.” didi. Ol gün aḥşama dek [301b] ⁽¹⁾ dört yaña dōstlardan çok eyü atlar getürdiler ve ‘Anter'üñ ḥāṭırın şordılar. ‘Anter dahı halk içinde melālet izhār itmedi ve ayruk ⁽²⁾ aṇmadı, derdini göñlinde gizledi. Andan ‘Āmir bin Tufeyl ve Ğaşm¹⁰⁹⁵ ibni Mālik gelüp ‘Anter'ile oturdılar ve bile şöḥbet idüp göñlin eglediler ⁽³⁾ ve süci içüp guşşasın unutturdılar. Birkaç gün bu hālile oldılar. Bir gün Şeybüb'ıla Cerir çıka geldi, hiç haber bilmemişler ve atı ⁽⁴⁾ bulımamışlar. Nev-miz ve mağbūn

¹⁰⁹³ 301a-15 ḥurrem: ḥurrem

¹⁰⁹⁴ 301a-23 ḥurrem: ḥurrem

¹⁰⁹⁵ 301b-2 Ğaşm: Ğaşam

olmuşlar. ‘Anter bunları göricek derdi yenilendi ve guşşası tazelendi. Andan eyitdi: “Yemen diyārına ⁽⁵⁾ varmaduñuz mı?” Şeybüb eyitdi: “Belī, vallāhi varduğ, Yemen memleketin istedük ve Şan‘ā¹⁰⁹⁶ ve ‘Aden şehirlerin¹⁰⁹⁷ gördük. Emegümüz zāyi‘ ⁽⁶⁾ oldu ve sa‘yumuz ‘abeş oldu. Mağşūdumuz hāşıl olmadı. Şöyle sizerin ki senüñ atuñ Benī Fezāre¹⁰⁹⁸ almışdur yāhud ol ‘ayyār ⁽⁷⁾ Benī Müşāci‘den idi. Laķit bin Zūrāre‘ye ilette. Ġālīb zannum budur ki atı anda bulam. Hele bir anda dağı varayın arayayın. Ola ki saña ⁽⁸⁾ bir hayr haber getürem.” didi ve şüretin tağıyır idüp Benī Müşāci‘ tarafına revān oldu ve ‘Anter'e eyitdi: “Yā aḥī! Baña muntazır olma şāyed ki ⁽⁹⁾ eglenem. Elbette ben ol atuñ hālın bilmedin gelmez. Eger yıllar yatarsam dağı ben ol atuñ hālın haberin bilmedin gelmez. Beni kayırıp yoklamağıl.” ⁽¹⁰⁾ didi. Tabān kaķup yola revān oldu. ‘Anter bunda mağbūn ve maḥzūn kaldı. Benī Ziyād'uñ şemātesi at gitdüğinden artuğ ⁽¹¹⁾ oldu. Birkaç gün geçicek Şeybüb'uñ eglendüğine teşvişlendi, şabr idemedi. Korkdı ki Şeybüb bir mehlekeye uğraya. Murādından maḥrūm kala ⁽¹²⁾ acısı üzerine bir dağı hāşıl ola. Pes bu fikrile her gün ata binüp yollara giderdi ve gelene gidene haber şorardı ve Şeybüb'uñ ⁽¹³⁾ hālinden teftiş iderdi ve gāh gāh atına ve kardaşına taḥassür idüp işbu ebyātı inşā iderdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir] Bu ‘adet üzerine ittifāķ bir gün ⁽¹⁹⁾ dağı çadırlarından ırak giderken nā-gāh bir kişi nişāne atılmış ok gibi gider ve avcıdan kurtulmuş geyik gibi kaçar. Şandı ki ⁽²⁰⁾ Şeybüb'dur. Def‘ī at başın dönderüp öñine segirtti. Yakın varıcağ gördi ki ol degül saḥt oldu gönli şındı. Andan ⁽²¹⁾ selāmlaşup şoruşdılar. Ol kişi ‘Anter'e eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! Benī ‘Āmir diyārı bu mıdur?” ‘Anter eyitdi: “Belī, budur.” Ol kişi eyitdi: “Benī ‘Abs ⁽²²⁾ bunda mı muķimdür?” ‘Anter eyitdi: “Bundadır. Mağşūduñ Benī ‘Abs'den nedür?” didi. Ol eyitdi: “‘Anter ibni Şeddād'dur. Aña beşāret haberin virüp

¹⁰⁹⁶ 301b-5 Şan‘ā: Şanā

¹⁰⁹⁷ 301b-5 şehirlerin: şehirlerin

¹⁰⁹⁸ 301b-6 Fezāre: Fizāre

(23) guşşadan halāş itsem gerek.” didi. ‘Anter bu haberi işidicek şād oldı ve feraından bedenine ditreme düşdi ve bu kişiye daıı yakın [302a] ⁽¹⁾ geldi. Gördi ki bir kara yüzlü, gök gözlü kişidür. Şuretinden korkdı ve heybetinden ve şeklinden eymendi. Andan eyitdi: “İy yigit! ⁽²⁾ Ol didüğüñ kişi benem. Maşşuduñ nedür, ne beşāret idersin? Eger benüm gönlümdeki hācetümi beşāret iderseñ her ne dilerseñ ⁽³⁾ saña vireyin ve ne dürlü hācetüñ varısa bitüreyin.” didi. Ol daıı eyitdi: “Yā ‘Anter! Ben bir meşhūr uğurın. ‘Ākıl bālig ola ⁽⁴⁾ lıdan berü helāl yimedüm ve bir gice uğurluk itmedin yatmadum. Yā at uğurladum yā gayrı nesne. İtikādum budur ki uğruluk ⁽⁵⁾ itmeyen kişi bahādur degül ve merdanelerden şayılmaz. İttifāk bu eyyāmda işitdüm ki Lakıñ bin Zürāre kabilesi Benī Meşāci^{cl}de¹⁰⁹⁹ bir ⁽⁶⁾ kışrak vardur, adına Sekāb dirler. Segirtse buluda yiter ve kaçsa ardından yil yitmez. Şād olup sevindüm ve eyitdüm: ⁽⁷⁾ “Eger ol kışrak elüme girse temām dünyā mālı elüme girür. Andan girü uğrılık terk idüp oturayın.” didüm. Ol ⁽⁸⁾ sevdāyla Benī Meşāci^{cl}e¹¹⁰⁰ vardum ol kışrak kimüñ idügin bildüm ve kıanda tırduğın buldum. ⁽⁹⁾ Nice ki sa‘y idüp ırte gice çalışdum, öndüm, fırsat bulımadum. Bir nefes ādemden hālī ve hıızmetkārdan halvet bulmadum. ⁽¹⁰⁾ Nev-mīz oldum ve murādumdan mahrūm kıldum. Kāşd itdüm ki yine evüme ve ehlüme gidem işitdüm ki senüñ atuñ ⁽¹¹⁾ uğurlanup anda varmış. Sen dāyim anuñ haberine muntazır imişsen ve kim anuñ haberin bile ve nire gitdüğın haber vire diyü ⁽¹²⁾ müdām teşvış çekerimişsin. Ben daıı eyütdüm: “Hele çünkü bu kabīleye geldüm ve maşşudum hāşıl olmadı, varup ⁽¹³⁾ ol at kıadadur bulayın ve uğurlayup ‘Anter ibni Şeddād'a ulaşıdurayın. Ma‘lūmdur ki ol baña çok ni‘met virse gerek. ⁽¹⁴⁾ Ben daıı varup ehl ü ‘ayālum bisleyüp fāriğ olam.” didüm isteyi isteyi buldum. Gördüm ki uğurlamağa kolay yirdedür. ⁽¹⁵⁾ Ammā nice ki duruşdum yakın varımadum. Zīrā ki bilmedügi ādemi yöresine uğratmaz. Fıkr itdüm ki “Eger ⁽¹⁶⁾ bunu tıutarsam beni depeler, öldürür. Eger hīle ile ırakdan

¹⁰⁹⁹ 302a-5 Meşāci^{cl}de: Müşāci^{cl}de

¹¹⁰⁰ 302a-8 Meşāci^{cl}e: Müşāci^{cl}e

üstüne alıyup binersem götürüp atar, beni pāre pāre ⁽¹⁷⁾ eyler. İmdi bunuñ olacağı budur ki varup ıssına aber virem ve gelüp yirin gösterem ki uşşadan emīn ola, ⁽¹⁸⁾ urtıla ve atı eline girüp fera ola. Anuñ ‘ıvazı baña daı ne kim kendünüñ keremine lāyık ise vire.” didüm. ⁽¹⁹⁾ Pes ünkü fikrüm buna oruldı. İşte sürüp saña geldüm. İmdi eyü tedbīr it. Anuñ zāyi‘ olmadın iri ⁽²⁰⁾ ve ācetüñ bitmek iın duru. Tā ki benüm daı sa‘yum ‘abe olmaya.” didi. **Rāvī eydūr:** ‘Anter bu aberi iıdiecek ⁽²¹⁾ āyetde āz oldu ve yüzinde fera ‘alāmeti zāhir oldu ve eyitdi: “İy ‘Arab ulusı! Eger bu aber gerekise beāret ⁽²²⁾ olsun ki saña.” didi. Olduuñca ayru yoksullu görmeyesin ve senden oñra ta‘alluātuña daı kifāyet ⁽²³⁾ ide.” didi. Andan eyitdi: “ayf ki eybūb'uñ emegi zāyi‘ oldu. Eger imdi bunda āzır olsa anı bile alup **[302b]** ⁽¹⁾ Benī Meāci‘e¹¹⁰¹ giderdüm ve itdükleri ilerüñ ‘ıvazın anlara iderdüm ve evlerine muibet oyardum ve fiān ve zarılı ⁽²⁾ oldurdum ve diyārlarını arāb iderdüm. Hele bira gün abr ideyin. Eger eybūb gelürse anı alup bile gidem. Gelmezse ⁽³⁾ Cerīr'i daı yolda idinüp gidem ve Allāh Te‘ālā'ya tekemmül idem.” didi. Urı eyitdi: “Yā mevlāyi! Atuñ izmetkārı gitdi ⁽⁴⁾ ise ben senüñ ile bile giderin. Tā saña izmet idem.” didi. ‘Anter eyitdi: “izmetkār atuñ aberin tefti itmege ⁽⁵⁾ gitdi. Eger eglenürse bir daı izmet idecek ve anuñ yirin utaca ādem vardur ki arındaum Seyfū'd-dīn Cerīr'dür.” ⁽⁶⁾ didi ve at baın dönderdi ki evlerinden yaña gide. Nā-gāh gördi ki bir kii u gibi uar ve yil gibi eser ve orkun āvāzıla ⁽⁷⁾ aırur. öyle kim iiden ādem müteayyir olur. anasın ki arāmīden aar yāud bir ulu muibete atadı. Dönüp ⁽⁸⁾ buña muntazır oldılar ve nazar idüp urdılar. Gördiler ki eybūb'dur. aırup feryād ider ve ‘Anter'e eydūr ki “İy veled-i zinā ⁽⁹⁾ yā ibnū's-sevdā yā ibnū'l-latut! İbu atuñda duran eytāni atuñ alup giden Cābir ‘ayyār ve urı mekkār budur. ⁽¹⁰⁾ a Te‘ālā ayauña getürdi. **Rāvī eydūr:** eybūb'uñ sözün iıdiecek āzır olanlar müteayyir oldılar ve

¹¹⁰¹ 302b-1 Meāci‘e: Müāci‘e

‘Anter ⁽¹¹⁾ bu ‘aceb haberde ve fikirde kaldı. Ne diyecegin bilmez. ‘Anter eyitdi: “Veyleke kanda gördüñ ki Cābir'dür. Cābir hod ⁽¹²⁾ bir aķ beñizlü kiři idi. Bu bir kara yağız karañu gice şüretlü ādemdür.” didi. Şeybüb eyitdi: “Arab dīni haķķı-y-içün hīledür. ⁽¹³⁾ Evvel düş gördüm. Didügi gibidür. İnanmazsañ geyecegin çıkar gör.” didi. ‘Anter dağı bunu atdan indürüp def‘i ⁽¹⁴⁾ soydı gördi ki hemān dağı Şeybüb didügi gibi yalan söylermiş. Elleri dirseginedeñ ve ayakları dizlerinedeñ kan ⁽¹⁵⁾ ve bāķi bedeni hep aķ ta‘accüb itdiler ve bunuñ mekrine mütaḥayyir oldılar ve eyitdiler: “Hīç bunuñ gibi hīle-bāz mu‘arres¹¹⁰² kabīleler içinde yokdur. ⁽¹⁶⁾ Ṭurfe şeyṭān imiş.” didiler. Andan ‘Anter taḥķķ bildi ki oldur. Kılıç çıkardı ki depeleye. Uğrı yalvardı, eyitdi: “İy bahādurlar ⁽¹⁷⁾ begi! Kerem eyle benüm şuçumı ‘afv eyle. Beni öldürme atunı ben uğurladum, yine saña getürin ve senün elünde tevbe eyidin. ⁽¹⁸⁾ Ayruķ uğrılık itmeyem.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā neslü'l-evgād! Kanda iletdün atumı ve ne sebeb oldu ki benüm atum uğurlamağa ⁽¹⁹⁾ cür‘et itdün.” didi bu eyitdi: “Yā mevlāyi! Atunı Laķīṭ ibni Zūrāre katına iletdüm. Uğurladığuma sebeb bu oldu ki ⁽²⁰⁾ ol mu‘arres¹¹⁰³ benüm ‘aķlum uğurladı ve beni aldadı ve kızın virmege va‘de eyledi. Ol sebebden bu belāya mübtelā oldum.” ⁽²¹⁾ didi. **Rāvī eydür:** Bu uğrı şol vaķt ki ‘Anter'ün atın uğurladı def‘i varup Laķīṭ'e irişdürdi. Laķīṭ ferah ⁽²²⁾ oldu ve buña ḥıl‘at geyürdi ve çok ni‘met virdi ve yanında ev virdi ve cemī‘-i ḥavāyicin bitürdi ve atlar ve develer ⁽²³⁾ virdi. Andan ‘Anter atına eyer şalup binmek istedi. Kimse eyerleyemedi ve yöresine uğramadılar. Her kim eyer urayın [303a] ⁽¹⁾ dise depdi, öldürdi. Kimün başın urup atdı. El-kışsa Laķīṭ'ün on beş kulin telef eyledi. ⁽²⁾ Laķīṭ egerçi at geldüğine ferah oldu. Velikin maķşūdı ḥāşıl olmaduğına saḥt oldu ve eyitdi: “Vallāhi ⁽³⁾ ki sa‘yumuz ‘abeş oldu, murada irişmedük.” didi. Ḥācib adlu bir kardaşı varıdı, ol eyitdi: “Şavāb budur ki bir zamān ⁽⁴⁾ muķayyed olmayasın. Yanında bir eyü aşillu kışrak bağlayasın anı göre, ṭura. Anuñıla üns tutup ögrene ve vaķt ⁽⁵⁾

¹¹⁰² 302b-15 mu‘arres: ma‘arres

¹¹⁰³ 302b-20 mu‘arres: ma‘arres

ola ki ʔama^c idüp ol ʔışrağa aša bir eyü aşıllu ʔulun elüñe gire.” didi. Laḳiṭ, Hācib'üñ sözün maşlaḥat ⁽⁶⁾ gördi. Benī Meşācī^c de¹¹⁰⁴ bir ʔışraḳ varıdı. Adına Sekāb dirlerdi. Issınuñ adı Müferric bin Rikāb idi. Melik Nu^cmān ⁽⁷⁾ bundan bu ʔışraḳı istemiş idi, virmemiş idi. Bir kāḡıd yazup ^cözr itmişidi. Āḫirinde bu ebyātı yazmışdı: ⁽⁸⁾ **Şi^cr:** [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁰⁾ Laḳiṭ^c bunı işidicek ıssınuñ elinden gücile çekdi, aldı ve iki bahası ʔadar nesne virdi. Getürüp ^cAnter'üñ atı ⁽¹¹⁾ yanına bağladı ki anuñ ile üns ʔutup ögrene vaṭanın unuda. Andan bu uğrıya eyitdi: “Yā aḫī! Senüñile ^cahdümden ⁽¹²⁾ dönmezin ve ^cahdüme muḫālefet itmezin. Ammā şarṭum oldur ki ^cAnter'i ve Şeybüb'ı depeleyesin. Hele atı getürdüñ ⁽¹³⁾ eyü varduñ. Eger şöyle ki baña güyegü olmağa fikrüñ varısa ol iki şarṭı daḫı yirine getür. Eger bu ʔadar nesne ⁽¹⁴⁾ ʔanā^cat idüp oturursañ ḥōş fāriḡ olup vüs^catıla ve refāhiyyetile ʔatumda ʔur.” didi. Bu daḫı eyitdi: “Yā mevlāyi! ⁽¹⁵⁾ “Sem^cān ve ʔā^caten” ol iki şarṭı daḫı yerine getüreyin tek beni maḳşūduma irişdür, ma^cşūkuma ʔavışdur. Velikin bu sözi ⁽¹⁶⁾ kimse bilmesün ve ulu kici muṭṭali^c olmasun. Eger dilerseñ mecmū^c-ı Benī ^cAbs ulularınıñ başını ʔuvala ʔoyup saña getüreyin. ⁽¹⁷⁾ Ol ʔara yüzlü ʔulları ʔanda ʔaldı?” didi. Laḳiṭ eyitdi: “Nice varasın? Seni bir kez gördiler, bilürler. Göricek, ʔutarlar, depelerler.” ⁽¹⁸⁾ didi. Ol eyitdi: “Yā mevlāyi! Sen benümçün teşvīş çekme. Ben bir dürlü şūrete girüp varurın ki hīḡ kimse bilmeye ⁽¹⁹⁾ ve evvel görenler sizmeyeler.” didi. **Rāvī eydür:** ^cArab uğrıları bir yerlerde otlar bilürlerdi ki ādemi boyayup belürsüz ⁽²⁰⁾ iderlerdi ve atları uğurlayup kimin aḡa ve kimin ʔaraya boyarlardı, yine ıssına şatarlardı. Bu Müḥtelis¹¹⁰⁵ daḫı anlardan ⁽²¹⁾ idi. Pes varup def^cī bir ot buldı ki ʔaraya boyardı. Anuñıla ayakların dizlerine tek ve ellerin dirseklerine ⁽²²⁾ dek başın boḡazına dek boyadı. Bāḡī bedeni ḥāli üzerine ʔaldı. Andan varup Laḳiṭ'e göründi ve Müḥtelis idüḡin ⁽²³⁾ bildürdi. Laḳiṭ güldi ve ta^caccüb eyledi. Bildi ki Müḥtelis iş başırrur. Andan ikileyin va^cde eyledi ki ^cAnter'üñ başın

¹¹⁰⁴ 303a-6 Meşācī^c de: Müşāca^c a^c da

¹¹⁰⁵ 303a-20 Müḥtelis: Müḥteliş

gösterürse [303b] ⁽¹⁾ bir cebesin almayup kızın vire. Mühtelis dahı vidā'laşup Benī 'Abs tarafına revān oldu. Laķiṭ ısmarladı ki 'Anter'üñ ⁽²⁾ atına kim hıżmet iderse ve şu kim virürse Şeybüb'üñ kaftānın geyüp vara. Zīrā ki aña öğrenmişdür, kaçmaz.” didi ⁽³⁾ ve kaçdı gice gündüz dimeyüp gitdi ve dereler der-vendler geçdi ve tağlar depeler aşdı. Aşma'ı ve Ebū 'Ubeyde eydür: Mühtelis hāli böyle ⁽⁴⁾ oldu. Geldük biz yine Şeybüb kışşasına. Şol vaķt ki Şeybüb ikinci def'a 'Anter'üñ atını istemege Benī Fezāre¹¹⁰⁶ gitdi. Varup ⁽⁵⁾ anda istedi, bulmadı ve kimseden haber almadı. Andan çıkup Meşāci¹¹⁰⁷ tarafına 'azm itdi ve tırmayup gice gündüz gitdi. Bir günlük ⁽⁶⁾ yol kalıcaķ libāsın ta'yır idüp şüret degüşürdi ve gicenüñ evvelinden tırup yortdı. Şabāh olmadın Benī Meşāci'e¹¹⁰⁸ ⁽⁷⁾ irişe. İttifāķ giderken bir yirde Mühtelis'e tuş geldi. Gice içinde āvāzından bildi. Yoldan şapup gizlendi. Mühtelis geçicek ⁽⁸⁾ ardına düşdi ki yine neye gider bile ve hāline müttālī' ola. Bu hālile gitdiler ol gice Mühtelis gitdi ve ardınca Şeybüb gitdi. ⁽⁹⁾ Giderek Mühtelis'üñ hātırına Laķiṭ'üñ kızı düşdi ve şevķi başından aşdı ve ağladı ve ışk odunıla cigerin tağladı. ⁽¹⁰⁾ Zīrā ki anı görmişidi ve hayāli göñli muķīm olmuşdı. Bu mehlekelere anuñiçün ikdām iderdi ve bu miñnetleri ol sebebeden ⁽¹¹⁾ çekerdi. Çünki iştıyāķ ġālib oldu ve göñli ma'sūķa vişālin tālīb oldu. Bī-iḥtiyār āh itdi ve gözinüñ yaşı seyl olup ⁽¹²⁾ yüzi üzre revān oldu. Megerki ol kızuñ adı Bānetü'l-'ilm idi. Anı görüp hātırı cūş itdi ve yanmış cigerile ve maḥzūn ⁽¹³⁾ gönülle işbu şi'ri eyitdi: **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Şeybüb Mühtelis'üñ şi'rin işidicek ma'nāsın anladı ve cān başına şıçradı ⁽²⁰⁾ ve süci içmedin mest oldu ve ġazabından cihānı gözleri görmez oldu. Andan eyitdi: “Vallāh ki bu şeyṭān Cābir'dür. Atumuz ⁽²¹⁾ uğurladuġı yetmez şi'rinde andı ki ķardaşımı ve beni öldüre. 'Rab dīni ḥaķķı-y-içün bu def'a ben anuñ başın kesüp etin ⁽²²⁾ itlere

¹¹⁰⁶ 303b-4 Fezāre: Fizāre

¹¹⁰⁷ 303b-5 Meşāci': Müşāci'

¹¹⁰⁸ 303b-6 Meşāci'e: Müşāci'e

yidüreyin ve şerrinden kurtulayın. Pes şavāb budur bu gide ben anuñ ardınca gidem. Hiç uruşup zahmet çekmeyem ve nefsumi ⁽²³⁾ incitmeyem. Bu hōd kendü ayağı-y-ıla eceline karşı gideyorur. Ne hācet ki ben buña nesne söyleyem kendümi bildürem. Sa‘ādet [304a] ⁽¹⁾ ehli oldur ki hem işi bite, sağ selāmet miḥnetden ḥalāş ola.” didi. Bunuñ izin sürüp gitdi. Şabāḥ olıcak ⁽²⁾ ırakdan gördi ki bu öñince giden ādem bi Ḥabeşī karadur. Şeybūb müteḥayyir ḳaldı. Neyeleye kendüye söyledi, eyitdi: ⁽³⁾ “Ne ‘Aceb ḥāle şataşdum gice işitdügüm şi‘r Cābir’üñ idi. Söz söyleyen daḥı ol idi. Yol mı şapdı ḥāl ne ola?” didi şübhelendi. ⁽⁴⁾ İttifāk bir arada Cābir şuya girdi, ḡusl itdi. Şeybūb gördi ki bedeni aḳdur, ḳara hemān görinen yirleridür. Bildi ki ⁽⁵⁾ şeksüz Cābir’dür, ḥile itmişdür. Andan eyitdi: “Vallāhi ki bu mu‘arres¹¹⁰⁹ şeytānımış. Eger ben bunuñ ḥālin bilmesem ḡāfil iken ⁽⁶⁾ gelse maḳşūdın ḥāşıl iderdi ve murādı neyse irişürdi. Mekrinden ve tezvīrinden emīn olmazduk.” didi. ⁽⁷⁾ Andan Cābir bir geyecegin geyüp gitdi. Şeybūb daḥı tırmayup ardınca yürütdi. Ol iydeki ‘Anter’ile ḥaberleşürken ⁽⁸⁾ irişdi ve ḥālini bildürdi. Andan ‘Anter öldürmek istedi. ‘Anter’den emān diledi, “Atuñı getüreyin.” didi. Nite ki yukaruda ⁽⁹⁾ beyān itdi. ‘Āmir bin Ṭufeyl eyitdi: “Lā! Vallāh buña emān virmek ḥaṭādur. İşbu vechile ‘ayyārлық iden mu‘arresden¹¹¹⁰ dōstluk gelmez ⁽¹⁰⁾ ve kimseye eylük ḳılmaz. Bunuñ ḥayatında fā’ide yokdur.” didi ve ḳılıcın çeküp ḳaldı. Başını göge uçurdi. Andan soñra ‘Anter’üñ atınuñ ⁽¹¹⁾ ki adı Ebcür¹¹¹¹ idi. Anuñ ḥalāşında meşveretleşüp tanışdılar. ‘Anter eyitdi: “Şavāb budur ki ḳabileye varmadın işbu maḳāmdan yaraḡa görüp ⁽¹²⁾ gidevüz. Kimse ḥālümüzi bilmeye ve Benī Ziyād fikrümüze müṭṭali‘ olmaya yoḡsa Laḳīṭ ibni Zūrāre’ye ādem gönderüp ḥikāyeti bildürürler. Şāyed ki ⁽¹³⁾ atı gizleyeler yāḥuz kendüler daḥı ḥāllerin zabṭ idüp yaraḡıla olalar.” didi. Şeybūb eyitdi: “Eyü didüñ ve müvecceḥ söyledüñ. İmdi ⁽¹⁴⁾ bu nesneye ṭarīḳ budur ki ādem gönderüp evden

¹¹⁰⁹ 304a-5 mu‘arres: ma‘arres

¹¹¹⁰ 304a-9 mu‘arresden: ma‘arresden

¹¹¹¹ 304a-11 Ebcür: Ebcir

silāhuñuz ve yarağunuz getürdesin. Buradan yarağa girüp gidevüz. Ebcür'i¹¹¹² halāş itmek ⁽¹⁵⁾ benüm boynuma. Hîç anuñiçün teşvîşlenme.” didi. Andan Şeybüb göndürüp yarağların getürtdi. Aḥşam mecmû‘-ı kaydın gördiler ve yarağa müstağrak ⁽¹⁶⁾ oldılar ve yola revân oldılar. **Rāvī eydür:** Bunlar on kişiydi. ‘Anter ve ‘Urve ve Muḫrî'l-Vaḥş ve ‘Âmir bin Ṭufeyl idi. Altı kişi dahı ‘Urve'nüñ ⁽¹⁷⁾ aşḥâbınuñ güzîdelerinden idi. Hemân ki ḳarañuluk oldu, yola revân oldılar ve Ebcür'üñ¹¹¹³ ḥalāşı hevesinde pîl ü perrân¹¹¹⁴ oldılar. Bir zamân ⁽¹⁸⁾ gitdiler. Ḥayli şahrâ geçdiler ve dereler depeler aşdılar. ‘Anter'üñ yüregi Laḳîṭ'e ḳaḳıduğundan yanardı. Helâkın ṭaleb itdüğine acırdı. Melik ⁽¹⁹⁾ Ḳays virdüğü şaru ḳışrağa binmiş idi ki adı Cerâda idi. Segirtse ḳuşa yiterdi. Ḳaçsa ardından yıl yitmezdi. Nite ki şā‘ir ⁽²⁰⁾ anuñ ḥaḳḳında dimişdür. **Şî‘r.** [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] Velîkin Ebcür'üñ¹¹¹⁵ maḥabbeti ḥâṭırında¹¹¹⁶ **[304b]** ⁽¹⁾ vaṭan ṭutmuşdı. Nite ki ‘Able sevgüsü cânında muḳîm olmuşdı, giderek Ebcür'i diline alup söyledi ve anuñ evşâfından itdi ve Laḳîṭ'üñ ⁽²⁾ ‘adâvetin aındı. Bu ḥâle münâsib işbu şî‘ri eyitdi: Şî‘r. [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir] ⁽⁸⁾ **Rāvī eydür:** ‘Anter bu şî‘ri temâm idecek yoldaşları taḥsîn itdiler ve feraḥ oldılar. Andan yine yolları üzerine revân olup yürüdiler. ⁽⁹⁾ Benî Meşâci¹¹¹⁷ ḳabîlesine yakın vardılar. Şeybüb ḳaşd itdi ki bunları bir yirde ḳoyup kendü Laḳîṭ'üñ çadırı içinde varup Ebcür'i¹¹¹⁸ araya. Pes ⁽¹⁰⁾ bu tedbîr üzerine ol arada bir dere vardı. Yoldan şapdılar, gördiler. Bir âdem yoldan ṭaşra yortup gider. Gelene geçene bakmaz ve ardına ⁽¹¹⁾ öñine nazar itmez. ‘Anter, Şeybüb'a eyitdi: “Veyleke yâ Şeybüb! Var bu işbu becid giden kişiye ḥaber şor. Vaḳt ola ki Laḳîṭ'üñ ḳabîlesinden gelür ⁽¹²⁾ ola. Hele bir teftîş

¹¹¹² 304a-14 Ebcür'i: Ebcer'i

¹¹¹³ 304a-17 Ebcür'üñ: Ebcer'üñ

¹¹¹⁴ 304a-17 pîl ü perrân: pîl ü ve perrân

¹¹¹⁵ 304a-23 Ebcür'üñ: Ebcer'üñ

¹¹¹⁶ 304a-23 ḥâṭırında: ḥâṭırında

¹¹¹⁷ 304b-9 Meşâci‘: Müşâci‘

¹¹¹⁸ 304b-9 Ebcür'i: Ebcer'i

idelüm ne hāllü kişidür, bilelüm.” Şeybüb: “Sem‘ān ve tã‘aten!” diyü def‘i vardı. Ol giden ādeme irişdi ve döndürdi. ⁽¹³⁾ Yolda gelürken gördiler ki Şeybüb'ıla söyleşüp gülüşürler, ta‘accüb itdiler. Gelirek gördiler ki Benī Fezāre'nün ¹¹¹⁹ şeyhi Sinān'ıñ kұлıdur. ⁽¹⁴⁾ ‘Anter ve bākī aşhābı hep bilürdi. Selām virüp görüşdi ve esenleşdi. Andan ‘Anter eyitdi: “İy hālüm oğlu! Neylersin bu maķāmda? ⁽¹⁵⁾ Ne işde yürürsün? Rabb-i ķadīm ve ilāh-i kerīm hürmeti-y-içün sen bir maşlahatiçün gelüp тұrursın, toғrusın söyle. Ne dirseñ saña vireyin.” ⁽¹⁶⁾ didi. Ol kұл eyitdi: “Vallāh iy bahādurlar ulusı! Nesne gizlemege senden қорқарın. Zīrā ki eger dimezsem beni pāre pāre eylersin. Benüm ⁽¹⁷⁾ bunda geldüğüme sebep budur ki benüm mevlām Fezāre ¹¹²⁰ şeyhi Sinān ibni Ebī Hārişe, Laķiķ bin Zūrāre'ye göndürdi ve ısmarladı ki ne ķadar eli ⁽¹⁸⁾ altında ‘Arab çerisi varsa cem‘ ide ve bunlara ğanılık ve hāller ve ni‘metler beşāret ide. Zīrā ki şimdiki hālde Benī Ğassān begi ⁽¹⁹⁾ Hāriş ki Qayşer tarafından Şām vilāyetine hākimdür. Bī-had leşker cem‘ idüp Benī ‘Abs üzerine қаşd eyledi ki erlerini kıra ve ‘avretlerini ⁽²⁰⁾ esir ide ve anlardan oğlu Bedr-i Naşrāni'nün intikāmın ala ve ‘Anter'i helāk ide ve қavmini ve қabіlesini perākende ide ve bi'l-küllіye ⁽²¹⁾ telef ide. Belki қаşdı budur ki oғlancuқlarını kıra ve ‘avretlerini şata.” didi. Bu haberi ısmarlayup mevlām beni Laķiķ'e gönderdi.” ⁽²²⁾ didi. ‘Anter bunıñ sözін işidicek geldi, eyitdi: “Arab dīni hāķķı-y-içün eger girçekise ol gelen leşkerden bir sağ ādem göndürmeyeyin. ⁽²³⁾ Megerki eceli gelmemiş ola.” didi. Andan bu kұla eyitdi: “Laķiķ қatında ne ķadar тұrduñ?” didi. Bu kұл eyitdi: “Yedi gündür ki ben anda geldüm. [305a] ⁽¹⁾ Ben geleliden berü қardaşın gözedüp çerі cem‘ ider. Ben gidicek hayli ¹¹²¹ ādem dirilmiş idi ve günden güne тұrmayup gelürdi.” ⁽²⁾ didi ve “Hem Benī ‘Āmir'e kīn ziyāde idi. Zīrā ki anlardan қardaşlarınuñ intikāmın almak

¹¹¹⁹ 304b-13 Fezāre'nün: Fizāre'nün

¹¹²⁰ 304b-17 Fezāre: Fizāre

¹¹²¹ 305a-1 hayli: hayli

ister.” didi. ‘Anter eyitdi: “Benüm atum ⁽³⁾ Ebcür'den¹¹²² hîç haberüñ var mı? Kandalığın işitdün mi?” didi. Ol kıl eyitdi: “Atuñ Lakıñ katında mu‘azzez ve mükerrem tırur. Ammā binmege ⁽⁴⁾ mecālî yokdur, eyer uramaz. Ol sebebden bir kışrak varımıñ ol kabîlede ıssıdan zılmile alup getürmiñ, Ebcür'ün¹¹²³ yanında ⁽⁵⁾ bağlamıñ ve aña çeküp kılncı eylemiñ. Tā ki dölin alup ögrede ve kendü elinde büyüde. İşitdüm ki ādem göndermiñ ki seni öldüre. ⁽⁶⁾ Baña dañı hayli sa‘y itdi ki “Şabr eyledüğün vardur, yiyeceğin yiyüp git.” didi. Muqayyed olmadum kıldum gitdüm.” didi. ‘Anter eyitdi: “Düğün ⁽⁷⁾ kimün imiñ, bilür misin?” Ol kıl eyitdi: “Yā mevlāyi! Lakıñ'ün kardaşı Hācib'ün oğlı ‘Arab kabîlelerinden Benī ‘Anber dirlerimiñ anlardan ⁽⁸⁾ bir kız alurmiñ ki adına Mühriye dirlermiñ. Bugün yarın gelüp gelen bu yoldan geçüp size uğrasa gerekdür, hāzır avdur elüñüze giriser.” ‘Anter ⁽⁹⁾ işidicek “Eyi beşāret haberin getürdün.” didi. Andan yoldaşlarına eyitdi: “Tedbîr budur ki işbu kaşd itdügümüz derede gizlenevüz. ⁽¹⁰⁾ Kaçan ki ol gelin gelüp giçe, hîç anlara ziyān itmeyevüz, vara gide ve Şeybüb'ı ardlarınca göndürevüz. Ğavğāya meşğülîken Ebcür'i¹¹²⁴ ⁽¹¹⁾ çıkarmak ardınca ola.” didi. Şeybüb eyitdi: “Ebcür'i¹¹²⁵ çıkarmak için sen teşvîşlenme. Ben anı uğurlamağa bir tarîk fikr eyledüm. ⁽¹²⁾ Hîç tekellüfsüz saña getürem. Şavāb tedbîr budur ki gelin gelüp size uğrayıcağ alasıñ ve bile kim varısa yağma idüp ⁽¹³⁾ esîr idesiz. Tā kim seferüñüz ğanîmet ola ve sa‘yuñuz ‘abeş olmaya, döstuñuz şāz u hurrem¹¹²⁶ ve düşmānuñuz melûl ⁽¹⁴⁾ ve maḥzûn ola.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā Şeybüb! Eyü didün. Bilürüz ki didüğün iş senün elünden gelür. Evet ⁽¹⁵⁾ bir müşkil iş dañı kaldı. Andan ğāyetde incinürin.” didi. Şeybüb eyitdi: “Neden ihtiyāñ idersin yā aḥî! Baña digil göreyin.” ⁽¹⁶⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “Korğduğum budur

¹¹²² 305a-3 Ebcür'den: Ebcer'den

¹¹²³ 305a-4 Ebcür'ün: Ebcer'ün

¹¹²⁴ 305a-10 Ebcür'i: Ebcer'i

¹¹²⁵ 305a-11 Ebcür'i: Ebcer'i

¹¹²⁶ 305a-13 hurrem: hurrem

ki Sinān'ıñ kılı eyitdi. Ebcür'üñ¹¹²⁷ yanına Lakıñ bir eyü aşılı hūb kışrak bağladı ki adı ⁽¹⁷⁾ Sekāb idi ve Ebcür¹¹²⁸ ol kışrağa aşdı diyü haber virdi. İmdi eger ol kışrak Ebcür'den¹¹²⁹ kulun kulunlara anuñ hod misli ⁽¹⁸⁾ olacaq degüldür. Ol mu'arresüñ¹¹³⁰ maşşūdı hāşıl olur ve hem Ebcür'üñ¹¹³¹ kuvveti gider. Ceng vaktinde bayağı gibi iş virmez.” didi. ⁽¹⁹⁾ Şeybūb eyitdi: “Bārekallāh şöyle mi şanursın ki Ebcür'i¹¹³² yaluñuz getürem. Belki ol kışrağı dağı bile getürürin. Kıyāmete dek ⁽²⁰⁾ Lakıñ'ıñ bağırını mecrūh ve göñlini maḥzūn eylerin.” didi. Andan bunlarıñla ol arada bir dereye varıdı. Anda bile varup gice ⁽²¹⁾ yatdı. Şabāh olıcaq ta'yir idüp şüret degüşürdi. Benī Meşāci¹¹³³ tarafına 'azm itdi. Nā-gāh gördi kim bir bölük halk çıka⁽²²⁾ geldi. Aralarında bir deve üzerinde bir mahfe bağlanmış ki dürlü dürlü kımetlü bizlerle ve cevāhirile muraşşa' ve müzeyyen olmuş ve bile ⁽²³⁾ mālūñ ve cihāzuñ haddi yokdur. Dört yanında elli ādem vardur ki mecmū'ı yaraqlı ve bahādur yigitlerdür. Şeybūb bunı göricek [305b] ⁽¹⁾ yoldaşlarına eyitdi: “Tiz oluñ yolların bağlañ, dört yanlarım kapañ ve işüñüzi bitürüñ.” didi. Bunlar dağı eyle itdiler. Kuşluk ⁽²⁾ vakti olınca bunları yağma idüp esir itdiler ve dönüp girü ol dereye gitdiler. Şeybūb, 'Anter'e eyitdi: “Yā aḥī! Sizüñ işüñüz bitdi ⁽³⁾ ve maşşūduñuz hāşıl oldı, benüm hizmetüm kaldı.” didi. “İmdi siz burada oturun gāfil olmañ in-şā'allāh ki bu gice ⁽⁴⁾ Ebcür'i ve kışrağı size irişdürürem.” didi ve bunlardan ayrılıp Benī Meşāci¹¹³⁴ tarafına yürüdi. Öyle vakti olınca irişdi. ⁽⁵⁾ Gördi ki bu kavm çadırlarını ve evlerini bizemişler ve şöhetlere bünyād itmişler ve şerāb içmege ve 'ış u nūşa ve şāzılığla başlamışlar. ⁽⁶⁾ Şeybūb eyitdi: “Vallāh ki eyü fırsat geldüm. Murādum elüme

¹¹²⁷ 305a-16 Ebcür'üñ: Ebcer'üñ

¹¹²⁸ 305a-17 Ebcür: Ebcer

¹¹²⁹ 305a-17 Ebcür'den: Ebcer'den

¹¹³⁰ 305a-18 mu'arresüñ: ma'arresüñ

¹¹³¹ 305a-18 Ebcür'üñ: Ebcer'üñ

¹¹³² 305a-19 Ebcür'i: Ebcer'i

¹¹³³ 305a-21 Meşāci': Müşāci'

¹¹³⁴ 305b-4 Meşāci': Müşāci'

giriser.” didi ve çadırlar içinde girdi yürüdü. Şunda bunda aḥşam olunca ⁽⁷⁾ eğlendi. Aḥşam olıcaḡ gördi ki Laḡiṭ mest ü lā-yaḡkıl olup evine gide, yanında bile kulları ve ḡizmetkârları. Şeybüb bunu göriceḡ ⁽⁸⁾ ilerü yürüyüp selām virdi ve elin öpüp duḡā eyledi. Laḡiṭ bunu bilmedi ve kimidüḡin ve ne ḡabileden idüḡin añlayımadı, ⁽⁹⁾ şordı. Eyitdi: “Ne ṭāʾifendesin? Ḥācetüñ mi vardur? Ḥaberüñ nedür? Ben seni hiḡ gördüḡüm yokdur.” didi. Şeybüb eyitdi: “Yā mevlāyi! ⁽¹⁰⁾ Ben Benī Fezāre¹¹³⁵ şeyḡi Sinān'ıñ kulusın. Bir maşlaḡtiṭün saña göndürdi.” didi. Laḡiṭ eyitdi: “Ol ḡazizüñ Ḥaḡ Teḡālā ḡizzetin arturın, selāmet ⁽¹¹⁾ ṭutsun. Anuñ iḡsānından bedīḡ degül ki dāyim bizi añup şorar ve gönlümüze muvāfiḡ ṭabīḡatümüze münāsib ḡaberler göndürür. Bir kulu ⁽¹²⁾ daḡı dün gitdi, benüm ḡatumdan.” didi. Şeybüb eyitdi: “Yā mevlāyi! Belī, gircek didüñ. Yolda ben aña uğradum. Baña ḡaber virdi ki ⁽¹³⁾ yedi gün çok inḡām ve iḡsān itmişsin. Saña şākir ve zākir giderdi ve hem baña ḡaber virdi ki baña Şām leşkeri Benī ḡAbs üzerine geleceḡin ⁽¹⁴⁾ muşdulamış ve saña ḡeri cemḡ eylemege buyurmuş. Evet yā mevlāyi! Ben geldüḡüme sebep budur ki ol bir yoldaşı beşārete gönderdüḡinden soñra ⁽¹⁵⁾ cāsūs gelüp ḡaber getürmüş ki şol uğrı ki saña ḡAnter'üñ atın getürdi ve dönüp yine gitdi. Varup ḡAnter'üñ ve ḡardaşınıñ başın ⁽¹⁶⁾ getüre. Anı ḡAnter ṭutdı ve işkence itdi. Cemīḡ-i efḡāline iḡrār itdürdüḡinden soñra boḡazından aşmış. Leşkerinden on kişi iḡtiyār ⁽¹⁷⁾ idüp bu ṭarafa gitmiş ki gelüp atını ḡurtara. Çünki benüm mevlām Sinān bu ḡaziyyeyi işitdi, saña ḡāyet şefḡatinden ve merḡametinden beni göndürüp ⁽¹⁸⁾ bildürdi.” didi. Laḡiṭ eyitdi: “Vallāh ki bu ḡaberile benüm bilümi bükdüñ iligümi ḡurutduñ. Bu at eyü elüme girdi idi. Yine ḡāfil ⁽¹⁹⁾ olup elden ḡıḡaramasadum. Şimdiki ḡālde üşde görürsin, ādem çokdur. ḡAnter biñ ādemile daḡı¹¹³⁶ gelürse iḡtiyāṭ itmezin ⁽²⁰⁾ hemān atdan üşenürin. Hele bu gice üzerine emīn kullar ḡoyayın ve inandüḡum ādemilere ışımarlayayın, şaḡlasunlar. Şabāḡ ⁽²¹⁾ olıcaḡ ḡörevüz ḡālī neye irişür. Bizüm daḡı ser-ḡoşluḡumuz

¹¹³⁵ 305b-10 Fezāre: Fizāre

¹¹³⁶ 305b-19 daḡı: daḡı

gide, ‘aqlumuz başumuza gele. Ol vakt bir tedbîr idevüz.” didi. Şeybüb ⁽²²⁾ eyitdi: “Belî, girçek eydürsin. Ol Şeybüb'un şeytaneti mekkârlığı işitdüm. ‘Aceb hîle-bâz mel‘ün imiş. Şâyed şûret degşürüp gele ⁽²³⁾ uğurlaya ki hâzerile olmağ gerek. Hele bu gice ihtiyâtıla olun. Yarın ben anı işbu kabîleler içinde isteyeyin. Eger dîv şûretinde [306a] ⁽¹⁾ geldi-y-ise bulayın qardaşına anuñ qara haberin göndereyin.” didi. Laķit eyitdi: “İy ‘Arab yigidi! Kerem eyle sen bile bekle benüm qullarum ⁽²⁾ ser-hōşdur. Qorqarın ki yatup uyuyalar, Ebcür'ü¹¹³⁷ elümden çıkara. Qaç âdem dilerseñ al senüñile bile yatsunlar.” didi ve bir nice ⁽³⁾ hîzmetkârlarına ve qullarına buyurdi ki Şeybüb'ıla bile Ebcür'i¹¹³⁸ bekleyeler Şeybüb'a muṭī‘ olalar. Kendü varup evinde rāḥat ⁽⁴⁾ olmağa gitdi ve kedi boynına cigerbend aşdı. Neye şataşduğın bilmedi. Şeybüb daḥı Laķit'den ayrılcağ qullaruñ üçin aldı. ⁽⁵⁾ Ayruğına destür virdi, eyitdi: “Varuñ siz rāḥat oluñ gündüz mevlāñuz hîzmetinde ayak üzere çok tırduñuz ⁽⁶⁾ ol işbu üç oğlanıla bu gice Ebcür'i¹¹³⁹ ben bekleyeyin.” didi. Bunlar daḥı Şeybüb'a alqış virüp perākende oldılar. Ol üç ⁽⁷⁾ qul ki bunuñıla qaldı. Anlar daḥı ser-hōşlardı. Bir laḥza Şeybüb'ıla oturdılar. Otururağ uyqu galebe itdi. Yatup uyudılar ⁽⁸⁾ Şeybüb ḥalk yatınca şabr eyledi. Temām ‘âlem ağıyardan ḥālî oldı, qurt, quş, ins vü cin her birisi qarārgāhına gitdi. Gicenüñ ⁽⁹⁾ daḥı üç baḥşinden birisi geçdi. Pes furşatı ğanîmet görüp ol üç qulı boğazladı ve girdi gördi ki Ebcür¹¹⁴⁰ ve kışraq tıururlar. ⁽¹⁰⁾ Bir qul daḥı bunlaruñ ayağı altında yatur. Anı daḥı depeledi ve Ebcür'üñ¹¹⁴¹ ayağın çizdi ve başına uyan urup oḥşadı ⁽¹¹⁾ ve sildi. Ebcür,¹¹⁴² Şeybüb'ı bildi, hîç yavuzluğ itmedi. Zîrâ ki kiçiden anuñ elinde büyümiş idi. Andan Şeybüb kışraqı daḥı ⁽¹²⁾ çözüp taşra çekdi ve Ebcür'e¹¹⁴³ süvâr olup anı yiddi ve ‘Anter ve aşḥâbı gizledüğü dereye

¹¹³⁷ 306a-2 Ebcür'ü: Ebcer'ü

¹¹³⁸ 306a-3 Ebcür'i: Ebcer'i

¹¹³⁹ 306a-6 Ebcür'i: Ebcer'i

¹¹⁴⁰ 306a-9 Ebcür: Ebcer

¹¹⁴¹ 306a-10 Ebcür'üñ: Ebcer'üñ

¹¹⁴² 306a-11 Ebcür: Ebcer

¹¹⁴³ 306a-12 Ebcür'e: Ebcer'e

yuvalanup yürüdi ve guşşadan ⁽¹³⁾ halāş buldı ve teşvîşden emîn oldı. Andan bu ebyâtı inşâ itdi. **Şî'r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Şeybüb'ün kışşası bu vechile oldı. Bu tarafda 'Anter kışşası dağı bu şüretile ⁽¹⁷⁾ olıdı ki ol gelini ve cāriyeleri ve cihāzını aldılar, yoldaşlarını perākende kıldılar. Māllarını ve rızklarını yağmaladılar. Cāriyelerden ⁽¹⁸⁾ birer avladılar. Bu gelin olan kıızı dağı 'Anter yanına aldı. Andan oturup laţif çemendeki şā'ir anuñ vaşfında işbu beytleri ⁽¹⁹⁾ dimişdür. **Şî'r.** [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir] Şerāb şöhetin itdiler. Bir zamān oturup içdiler. Varırak şerāb başlarına çıkdı ve kelleleri ⁽²¹⁾ kerem oldı ve gözleri kızdı. Harāmları helāl görüp cāriyeleri ve kızları ele aldılar. Bayağı bildüğün gibi iş geçdiler. 'Anter ⁽²²⁾ dağı at uğurlanladan berü 'Able ile muşāhabet idüp avurdurmamışdı ki göñli odı bir pāre sākin olaydı. Hayli ⁽²³⁾ 'uzūbet gālebe itmişidi. 'Ale'l-huşūş ki mestlik dağı ola kişi degme kez hāli harāmı seçmez. Eyle olsa 'Anter dağı tama' idüp gelini **[306b]** ⁽¹⁾ kenāra çekdi maşşūdın hāşıl itdi. Şeybüb varınca bu hālile oldılar. Depelerde gözciler kōmışlardı. Şeybüb'ı gözlerlerdi. ⁽²⁾ Gelüp muştuladılar ve "Atı kışrağı bile getürdi." didiler. 'Anter dağı şāz olup karşıladı ve buluşdı ve hālinden şordı. Şeybüb dağı ⁽³⁾ Lakīţ'ile geçdügi 'ayyārlığı haber virdi. 'Anter tahsīn idüp Şeybüb'a alķış virdi. Andan Şeybüb eyitdi: "Şabāh olmadın göçün gidelüm ⁽⁴⁾ Benī Meşāci'den,¹¹⁴⁴ kabilesi toptolu leşker olmışdur. Şabāh olıcaq ma'lūmdur ki bu hāl tıyulur ardumuza düşerler. Gavgā olur bizi eglerler. ⁽⁵⁾ Şām leşkerinden ihtiyāt vardur, bizden soñra gelüp halkumuza ziyān itmeyeler. Becid oluñ gitmek ardınca olalum." didi. 'Anter ⁽⁶⁾ yine Ebcür¹¹⁴⁵ üzerine süvār oldı ve bākī aşhābına dağı şalā itdiler. Hurrem¹¹⁴⁶ olup göçdiler yollarına revān oldılar ve gelini ve bākī cāriyeleri hep ⁽⁷⁾ ata bindürüp bile aldılar, yortdılar. Benī Meşāci¹¹⁴⁷ diyārından çıkdılar ve anlaruñ sınırından ırak gitdiler. **Aşma'ī eydür:** 'Anter'ün hāli

¹¹⁴⁴ 306b-4 Meşāci'den: Müşāci'den

¹¹⁴⁵ 306b-6 Ebcür: Ebcir

¹¹⁴⁶ 306b-6 Hurrem: Hurrem

¹¹⁴⁷ 306b-7 Meşāci': Müşāci'

böyle ⁽⁸⁾ oldu. Geldük biz bu tarafda Laķit kışşasına. Laķit daķı şabāh olıcaķ uyandı Şeybüb'un sözleri hātırına düşdi, teşvışlendi ⁽⁹⁾ ve Ebcür'den¹¹⁴⁸ korkdı defî sürdi. Ebcür¹¹⁴⁹ olduğı ev kapusına geldi. Gördi ki kullaruñ ba'zısı kırılmış ba'zısı uyurlar. Cān başına ⁽¹⁰⁾ şıçradı, çağırıp feryād eyledi: “Hey mu'arresler¹¹⁵⁰ bu ne hāldür turuñ!” didi. Bunlar daķı belinleyüp turdılar. ‘Aķılları serāsime oldu ve ⁽¹¹⁾ Laķit'üñ āvāzından kurtıldılar. Andan Laķit bunlardan Şeybüb'ı şordı, hāllerinden teftiş itdi. Bunlar eyitdi: “Lā! Vallāh yā mevlāyi! Bizüm ⁽¹²⁾ Şeybüb'dan haberümüz yokdur. Kanda gitdügin bilmezüz.” didiler. “Gice bize destür virdi varuñ siz uyun kendüñüz hizmetden ⁽¹³⁾ yoruldunuz ola. Ben Ebcür'i¹¹⁵¹ üç kılıla bekleyeyin. Şabāha yakın olıcaķ sizi uyaram, yine ādet üzerine hizmetüñüzde ⁽¹⁴⁾ olasız.” didi. “Ol şeytān hod bizi aldamaş, bilmedük. Nice kim yalan sözi-y-ile sizi mağrūr eyledi. Biz daķı anuñ sözi[yi]le ⁽¹⁵⁾ yatup uyurduk. Şimdideñ üşde siz gelüp uyarduñuz hāl neydügin bilmezüz.” didiler. Laķit maħzūn oldu ve içine odlar ⁽¹⁶⁾ düşdi ve cigeri yanup tutuşdı ve eyitdi: “Ol şeytān beni aldadı. Benī Fezāre'den¹¹⁵² degülimiş. ‘Ayyārlık idüp yalan söylemiş idi. ⁽¹⁷⁾ Neydügin daķı şormaduk.” “Hīç size adın dimedü mi?” didi. Bunlar eyitdiler: “Bize didi ki “Adum Cāmi'c'dür ve mevlām baña çağırıcak “Yā Muħādi'c!” ⁽¹⁸⁾ diyü çağırur.”” didi. Laķit eyitdi: “Yā kelbeler! Ol yāħud size kendü adın haber virmiş ve adından anuñ ne kişi idügin ma'lūm ⁽¹⁹⁾ olmuş. Evet siz anlamaduķsız. Zīrā ki hırlu kişi Muħādi'c mi dirler? Muħādi'c'üñ ma'nāsı ‘aldayıcı’ demek olur. Siz takşirlik ⁽²⁰⁾ itmişsiz, ‘āķıbetüñüz ħayr olmasun.” didi. Biraz kaķıdı ve ağına ne gelürse bunlara söyledi. Andan içerü Ebcür¹¹⁵³ olduğı ⁽²¹⁾ yire girdi. Gördi ki ol bir kul daķı boğazlanmış yatur. Laķit eyitdi: “Yā Muħādi'c! Allāh Te'ālā senüñ cemi'iyetüñ tağıdsun, ⁽²²⁾ bizi perākende eyledüñ. Rūzigārı miħnetine şataşduruñ.” didi. Tahķik

¹¹⁴⁸ 306b-9 Ebcür'den: Ebcer'den

¹¹⁴⁹ 306b-9 Ebcür: Ebcer

¹¹⁵⁰ 306b-10 mu'arresler: ma'arresler

¹¹⁵¹ 306b-13 Ebcür'i: Ebcer'i

¹¹⁵² 306b-16 Fezāre'den: Fizāre'den

¹¹⁵³ 306b-20 Ebcür: Ebcer

bildi ki bu işi Şeybüb itdi. Andan m̄a-cerā(y)ı cemī'isine ⁽²³⁾ bildürdi ve h̄ālümüz ne ola?" didi. Bunlar eyitdiler: "Yā mevlāyi! Senüñ bu Ebcür'den¹¹⁵⁴ h̄iç fā'ideñ yogıdı, üstine binmege kıomazdı. [307a] ⁽¹⁾ Hemān 'abeş yire teşvış çekerdük, fāriğ ol. Üş işbu cem' olan çeri-y-ile varup Benī 'Abs'üñ memleketlerin h̄arāb ⁽²⁾ ve yirlerini yebāb ve cigerlerini kebāb idelüm. Māllarını yağma idüp 'avretlerini ve oğlancuklarını esir idelüm. Ol vaqt ⁽³⁾ 'Anter dağı Ebcür'i¹¹⁵⁵ dağı tekellüfsüz elüñe gire. Nice h̄atıruñ dilerse idesin. 'Ale'l-huşuş ki Şām çerisi anlaruñ üzerine ⁽⁴⁾ gitmişdür. Nuşret ve fırsat anlaruñ ve bizüm olursa geregi gibi anlara intikām idüp senüñ göñlüñe şifā h̄aşıl ola." ⁽⁵⁾ didiler. Bunlar bu sözde iken haber geldi ki "Gelini ve cemī'-i mālını ve cihāzını yağmaladılar. Bile gelen ādemileri kırdılar." Bu sözi işidicek ⁽⁶⁾ h̄asretleri ziyāde oldı ve günleri yas oldı ve nizāmları bozuldı. Laķit saht oldı. Bu iş 'Anter'den olduğın ⁽⁷⁾ bildi ve ardına düşmege ihtiyāt itdi. Andan kıardaşı H̄ācib'i, Benī Kinde¹¹⁵⁶ ulusu Melik Cevn'e göndür ki yardım ide ve Benī Temīm ⁽⁸⁾ begine dağı ādem şaldı. Leşker istedi ve 'Anter'üñ işlerin bunlara i'lām itdi ve bunlardan ğayrı kabīlelere ve beglere haber ⁽⁹⁾ ışmarladı ve mālhar harc eyledi ve yaraķ eyledi ki 'Anter'üñ ardınca vara. Benī 'Abs üzerine gide. **Rāvī** eydür: Geldük ⁽¹⁰⁾ biz yine 'Anter kıışsasına, 'Anter dağı ol maķāmdan vaţanı ţarafına gice ve gündüz gitdi. Bu bile giden cāriyeler ve kıızlar diñlenmekiçün ⁽¹¹⁾ ārām olup bir yirde kıondılar ve Mühriye'nüñ h̄atırın tesellī idüp ta'ām yidürüp göñlin şordı ve kelecı idüp egledi. ⁽¹²⁾ Velikin mecmū'-ı esirlerden Mühriye'nüñ melameti ziyāde idi. Dāyim ağlardı, gözi yaşı diñmezdi. 'Anter'üñ buña özi göyündi ⁽¹³⁾ ve eyitdi: "Yā Mühriye! Billāhi işbu ağladuğın ve melül olup göñlüñ açılmağu Mālik bin H̄ācib içün midür?" didi. Mühriye eyitdi: ⁽¹⁴⁾ "Lā! Vallāhi iy Benī 'Abs bahādurı! Benüm ağladuğım bir 'emmüm oğlı varıdı. Kıçiden anuñıla bile büyümişdüm. Atam beni

¹¹⁵⁴ 306b-23 Ebcür'den: Ebcer'den

¹¹⁵⁵ 307a-3 Ebcür'i: Ebcer'i

¹¹⁵⁶ 307a-7 Kinde: Kende

aña virse gerekidi. ⁽¹⁵⁾ Bir  arafa anı  aldılar ki varup ben m mehrim   n rız k  azana. Anu   aberi gelmedi, eglendi. Bu   m   retl  H cib'   o lı M lik da ı ⁽¹⁶⁾ ittif k bir bayram g ninde beni g r p m btel  olmu  ve   lin atasına s ylemi : “Elbette anı ba a alu  yo sa ben beni  uya bo arın y  ud ⁽¹⁷⁾ bir mehlekeye gir p    r n.” dimi . Atası da ı  dem g nder p atamdan istedi.  ok m l g nder p g  lin meyl itd rdi. Atam da ı ni  nlumdan ⁽¹⁸⁾ ayır p beni a a g nderdi. Giderken size  u  oldum,  ayna u uza d  d m.   de ben m a ladu uma sebep budur.” didi. ⁽¹⁹⁾ ‘Anter eyitdi: “Bu nesne sehel, sen   bu i   ni bit rmek olur. ‘Emm   o lı  andayısı sen  nile bulu durmak olur. Hi  mel l olma,    ir   ⁽²⁰⁾      ut”. diy  bu a cev b virdi ve    ir n     bu vechile tesell  eyledi ve bu nesne ile da ı kend  g  yetde fera  oldu. Z r   a d ⁽²¹⁾ itmi di ki bunu ba zı yolda larına vire, ‘Able  uya diy  korkardı. Bu  ari ile  al   bulmak fikr idecek   z oldu. **R v ** eyd r: ⁽²²⁾ Bunlar bu   lde iken n -g h bir yan   ucından bir toz  ı dı. Ba dılar g rdiler ki  ayli deved r ve atlardur ve azac    demler ⁽²³⁾ gel r. ‘Anter, ‘Urve'ye eyitdi: “ y ‘emm   o lı! Var i bu gelen    aberin al.  andan gel r? Ne    ifedend r.  ancaru gider?” didi. ‘Urve da ı **[307b]** ⁽¹⁾ atınu  dizginin a a  o rudup d rt be   demile s rdi. Bunlara yakın vardı. G rdi ki bir yigidd r, g  yetde m  ekkel ve bile ⁽²⁾ be   ulı var. Bu develeri s rerler. ‘Urve iler  y r di ki bunlara  aber  ora. Bu yigit b -tekell f  ı up ‘Urve'ye  o rı geldi. ⁽³⁾ ‘Urve eyitdi: “ y ‘Arab ulus ! Ne  i isin? Ne    ifedensin?  aber   ned r?” didi. Bu yigit eyitdi: “Bu  oru mak va ti deg l, ceng ⁽⁴⁾ ve  it l ma  amıdur. Y ri var bile ne  z varısa get r p ba a teslim eyle yo sa cem     zi  ılı dan ge  r r n.” ‘Urve bunu  ⁽⁵⁾ s zin i idicek s   yile d rt p atdan yı dı ve in p elin ba ladı. Bu  adarda ‘Anter ve ‘ mir ve b    a   b  iri diler ve ‘Urve'ye ⁽⁶⁾ bunu    linden  ordılar. ‘Urve da ı bunu  k st  lı ın s yledi ve  adden tec v z id p b -vecih kel m itd  in  aber virdi. ⁽⁷⁾ ‘Anter eyitdi: “ ld r  

bu mu‘arresi¹¹⁵⁷ develerin ve rızıkların kesbin kullarına sürdürüñ, gidelüm.” didi. Bunlar dañı bunu öldürmege⁽⁸⁾ kaçd itdiler. Mühriye kendüyi götürüp bunuñ üstine atdı ve ağlayup feryād itdi ve ‘Anter'e yalvarup eyitdi: “Billāhi iy benī ‘Abs bahādurı! ⁽⁹⁾ Bu yigide kıyma başuñ şadaķası āzād eyle. Yok eger elbette öldürürin dirseñ hod kerem eyle, evvel beni öldür. Saña vaşf⁽¹⁰⁾ itdügüm ‘emmüm oğlı budur ki beni bunuñıla buluşdurmağa va‘de itdüñ idi.” didi ve bu ebyātı okudı. **Şi‘r.** ⁽¹¹⁾ [Arapça Şiir] ⁽¹²⁾ ‘Anter bunuñ bu hālde bu arada bulunduğın ta‘accüb itdi ve āzād idüp mecmū‘-ı mālını ve rızķını hep teslim itdi ve Mühriye'(y)e dañı ⁽¹³⁾ virdi ve iki hasreti birbirine kavuşdurdı. Andan bu yigide ne sebebdan eglendüñ diyü şordı. Ol yigit eyitdi: “Yā mevlāyi! Yakın ⁽¹⁴⁾ yirlerde nesne elüme girmedi. Henüz bu kadar nesneye dañı ķanā‘at itmedüm, azırğadum. Ol sebebdan idi tama‘ idüp sizüñ elüñüze ⁽¹⁵⁾ düşdüm. Hele el-ħamdü-li'llāhi ki kerem idüp āzād itdüñüz, Ĥaķ Te‘ālā dāyim seni düşmānuñ üzerine manşūr ve mużaffer kılsun ve kılıçuñ ⁽¹⁶⁾ miķdārın bilmezlerüñ boynından hālī kılmayasun.” didi. ‘Anter dañı buña alkışlar itdi ve tevāzu‘ın ve meskenetin begendi. Andan eyitdi: ⁽¹⁷⁾ “İy yigit! İşüñ diledüğüñ gibi oldı. ‘Emmüñ kızını saña getirivirdüm. Düşmānuñ elinden alıķodum. Eger ben olmasam sen bunu ⁽¹⁸⁾ düşüñde görürdün. Meger yoħsa ayruk ‘ömrüñ içinde yüzün görmezdük.” didi ve kışşasın evvelden āħire takrīr eyledi. ⁽¹⁹⁾ Ol yigit dañı ‘Anter'e du‘ā eyledi ve elin öpüp çok alkışlar itdi ve ‘Anter'i vaşf idüp işbu ebyātı okudı: **Şi‘r.** ⁽²⁰⁾ [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir] ⁽²²⁾ Andan ‘Anter buña eyitdi: “Al imdi ‘emmüñ kızın ķanda ki hāķıruñ dilerse git. Evet şaķın kendü yirüñüze varma yoħsa ⁽²³⁾ yine elüñden alurlar. Bizüm yirlere seni bile alup giderdüm. Bilürin ki sen anda rāħat olmazsın. Bizüm düşmānumuz çokdur.” **[308a]** ⁽¹⁾ didi. Bu yigit ‘Anter'üñ elin öpdı ve ‘emmüsi kızın alup vidā‘laşdılar ve ayrılup gitdi. ‘Anter dañı yoldaşları[yı]la yine yolına revān ⁽²⁾ oldı. El-ķışşa eve geldiler. Muştulayıcı gönderdiler varup ĥaber virdi.

¹¹⁵⁷ 307b-7 mu‘arresi: ma‘arresi

Halk şāz oldu, sevindiler ve çıkup karşıladılar. ‘Anter ⁽³⁾ daḥı toḡrı Melik Qays atına vardı ve selāmlaşup ḥaberleşdi ve ḥikāyetin söyledi ve Laḳiṭ'ile geçen mā-cerāsin rivāyet itdi ⁽⁴⁾ ve bu ebyātı inşād itdi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir] Andan şoñra eyitdi: “Biz gideliden berü senüñ ḥālün nedür? Hiç yeñi ḥaber var mı?” didi. Bunlar ⁽⁸⁾ eyitdiler: “Düñe dek ḥiç nesne yoḡıdı, fāriḡ olup oturduk. Dün Benī Fezāre'den ¹¹⁵⁸ Şāmit bin Hemān dirlemiş, bir kiři geldi. Bu kiři ⁽⁹⁾ bir deveye binmiş, şabāḥ geldi. Hiç selām virmedi ve kelām itmedi. Bir aftānı orta yirden yırtmış, iki bölmiş. Yarusına kum koymış, yarusına ⁽¹⁰⁾ diken koymış. Meclisün ortasına bıraḡup def‘i yine döndi, gitdi. Müteḥayyir alduk, maḳşūd neydüḡin bilmedük, Melik Qays bildi ⁽¹¹⁾ ve eyitdi: “İy ‘emmüm oḡlanları! Bunuñ maḳşūdı budur ki dīlile söz söylemege and içmişdür. Bu nesneyile muradın ma‘lūm ⁽¹²⁾ eyledi.” didi. Biz eyitdük: “Eyü didün yā melik! Kumdan ve dikenden ḡaraż ne ola?” Melik Qays eyitdi: “Bizi düşmāndan orḡudur. İşbu avm ⁽¹³⁾ ḥisābınca üzerünüze düşmān gelür ve bu diken şaḡışınca süñüleri vardır.” didi. Biz daḥı eyitdük: “Bārekallāḥ girçek ⁽¹⁴⁾ söyledün. Bu kişinün rümüzün eyü bildük ve işaretin tiz egledük.” didük. “Bildük kim bildi ḥiç müşkil almadı.” ⁽¹⁵⁾ didiler. Andan ‘Anter'e eyitdiler: “İy Benī ‘Abs pāsübānı! Hemān şübhe bundadur ki atından gelür ve ne vilāyetün çerisi gelür bilmezüz.” ⁽¹⁶⁾ didiler. Anter bu ḥaberi işidicek güldi ve eyitti: “İy ulular! Melik Qays atında taḳşir itmiş müvecceḥ söylemiş. Ammā bu leşker ⁽¹⁷⁾ andan geldüḡin üş ben ḥikāyet ideyin ve hem üşenmek gelürse boyun olayın ki şıyup perākende idem. Ba‘zısın ⁽¹⁸⁾ helāk idem ve ba‘zısın maḥzūn ve maḡbūn vilāyetine göndürem.” didi ve “Evvel Şām çerisi ıkısa gerek.” didüklerini ⁽¹⁹⁾ söyledi ve Sinān bin Ebī Ḥārişe, Laḳiṭ bin Zūrāre'ye bu bābda bitı yazduḡını Şām çerisi Benī ‘Abs üzerine gitse gerekdür. ⁽²⁰⁾ Sen daḥı ayduñ gör. Çeri cem‘ eyledigüni ḥaber virdi. Nice ki ol Sinān'un ulından işitmiş idi. Bunlara şerḥ eyledi.

¹¹⁵⁸ 308a-8 Fezāre'den: Fizāre'den

⁽²¹⁾ Andan dönüp Benî ‘Āmir ulularına söyledi, eyitdi: “İy Benî ‘Āmir uluları! Bu diyār sizüñdür. Biz bunda size ri‘āyet gibiyüz ⁽²²⁾ ve hem bu gelen leşker bizden begleri oğlunuñ intikāmın almağa gelür. Bunlar kini bizdedür. Sizüñile ğaraźları seheldür. Eger ⁽²³⁾ şöyle ki hōş göñülile bizümile muvāfaķat idüp düşmene karşı tūrursañuz memleketüñüze yağı geldüğinden şafāñuz [308b] ⁽¹⁾ yoğisa biz geçüp ayruķ memlekete gidelüm. Sizden ırak olalum, bizden rencide olmañ.” didi. Benî ‘Abs halkı ‘Anter'üñ bu sözün ⁽²⁾ begendiler, taħsīn itdiler. Ammā Benî ‘Āmir uluları eyitdiler: “İy bahādurlar begi! Bu ne sözdür ki söylersin? Biz sizüñile evvelden nice ki ⁽³⁾ ‘ahd itdünise şunuñ üzerine tūruruz. Bizden ayrılup ‘Arab içinde ‘ahd şımağıla bizi meşhūr mı idersin. Beyt-i muṭahhar ⁽⁴⁾ ḥaķķı-y-içün rükn-i ḥacer¹¹⁵⁹ ḥürmeti-y-içün sizüñ öñüñüzde ölince ceng iderüz. Nice ki cānumuz gevdemüzdedür, yüz döndürmeyüz. ⁽⁵⁾ Sizüñ ve bizüm beglerümüz tanışsunlar. Ne maşlahat görürlerse biz daḥı aña uyaruz.” didiler. Çünki bunlar didiler: “Melik ⁽⁶⁾ Ḳays, Aḥvaş ibni Ca‘fer'e eyitdi: “Yā melik! Di imdi ikileyin ‘ahd idelüm ve ḳulumuzı sizüñile bekleyelüm. Tā ki ittifākıla bu gelen leşkere ⁽⁷⁾ karşı varavuz.” didiler. Aḥvaş eyitdi: “Yā melik! Ne ki ḥāṭıruñ dilerse eyle it. Bizüm saña muḥālefetümüz yokdur. Bu taraḑdan göñlüñ emīn ⁽⁸⁾ olsun.” didi. Andan soñra Benî ‘Āmir ulularına ādem gönderüp ḳıgırdılar ve mecmū‘-ı ḳabīlelerini getürdiler. Her birisi bir maḳāmda tavarları ⁽⁹⁾ ḳulayında oturdılar. Hep cem‘ olup geldiler. Melik Ḳays bunlaruñıla ikileyin ‘ahd eyledi ve ‘Arab ‘ādetince and virdi ki bunlara muḥālefet ⁽¹⁰⁾ itmeyeler. Andan soñra ādemiler gönderüp yolları bekletdiler ve depelerde gözciler ḳodılar ve her taraḑa cāsūslar şaldılar. ‘Anter, atası Şeddād'a ⁽¹¹⁾ eyitdi: “İy ata! Benüm ḳardaşum oğlı Haṭṭāl anasın görmege Benî Ğaṭfān'a gitdi. Yedi ay eglendi gelmedi. Ḳurtarayın ki düşmen taraḑından aña ziyān ⁽¹²⁾ degmiş ola ve hem bāķī ḳabīleye daḥı nesne ola. İḥtiyāṭ iderin. Zīrā ki Sinān ibni Ebī Ḥārīşe Şām çerisiyle cem‘ olıcaķ ve

¹¹⁵⁹ 308b-4 rükn-i ḥacer: rükn ve ḥacer

Benî Ġatfān ⁽¹³⁾ uğrayacak dise gerek ki bu kabîle ol sizün beglerünüz oğlın öldüren
ṭā'ifenün akrabasıdır. Bunları talan idüp yağmalañ ⁽¹⁴⁾ ve diyârların harâb idün ve
âzâdlularuñ ve kulların ve cāriyelerin esir idün diye dañı anları helâk itdüre diyü
hayli korğarın.” ⁽¹⁵⁾ didi. **Rāvī** eydür: Bunlaruñ hâli böyle oldu, geldük biz yine Sinān
bin Ebî Hārişe hikāyetine. Bu dañı Hārişe'nün kardaşı Şāmit'e ⁽¹⁶⁾ ve Laķīṭ'e
ışmarlamışdı ki “Benî 'Abs ġāfiliken avlayı görün yohsa varacağumuz tıyıcak
kaçarlar. Tağa şıgınlur yāhud Melik ⁽¹⁷⁾ Nu'mān'dan çeri dilerler.” didi. Yollara
âdem koyup bekletdi ki kimse çıkup varup Benî 'Abs'e haber itmeye ve bunlaruñ
tedbirin ⁽¹⁸⁾ söyleme hem dañı şöyle yaşak itdi ki aşla bir âdem ol eyyāmda ol
vilāyetden çıkup gitmedi. Megerki ol kaftānına kum ve diken ⁽¹⁹⁾ koyup getüren kişi
ol dañı bu sebeble halāş buldı ki anası Benî 'Abs'den idi. Çünkü işitdi ki Benî 'Abs'ün
üzerine giderler ve Şām ⁽²⁰⁾ leşkeri dañı cem' olmuşdur. Hep ittifāk idüp ġāfiliken
beni üzerine hücum iderler. Bu hatun kişinün cān başına şıçradı ve ta'allükātına ⁽²¹⁾
içi acıdı. Andan oğlına eyitdi: “Yā veledi! Bu eyü iş degül. Eger bunlar ġāfiliken
anlaruñ üstine varurlarsa hālleri harâb olur. Tayılaruñ ^{1160 (22)} ve 'emmülerün hōr
haķır olurlar. Belki şavāb budur ki neylersen eylesin. Bir sebep bulup kurtılasın.
Varup ⁽²³⁾ anlara haber idesin. Bu ittifākı bildüresin. Ola ki göçüp bir tağa şıgınlur
ya göçüp Yemen vilāyetine gideler.” didi ve ağladı. Oğlunuñ **[309a]** ⁽¹⁾ özi göyündi ve
eyitdi: “İy ana! Melül olma. Üş ben bir tarīke bilüp anlara haber ulaşıdurayın.” didi.
Atına bindi, çıkup giderken ⁽²⁾ yol bekleyenler tutup Sinān'a getürdiler ve eyitdiler:
“İşbu kişi yolsuz yirden kaçup giderken bulduk.” didiler. Sinān gördiki bu kişi ⁽³⁾
Şāmit'dür. Buña kaķıdı ve eyitdi: “Yā Şāmit! Senünile 'ahd böyle mi itdük ki kaçup
yaşak bozasın, kanda giderdün?” didi. Şāmit ⁽⁴⁾ eyitdi: “Yā mevlāyi! 'Arab dīni haķkı-
y-içün atumıla beş deve yavi kıldum idi. Anı istemege giderdüm.” didi Sinān eyitdi:
“Yalan söylersin ⁽⁵⁾ ve hile idersin. Ben bilürin ki senün anan Benî 'Abs'dendür. Sen

¹¹⁶⁰ 308b-21 tayılaruñ: tayalaruñ

anlara haber itmege gidersin. Ananuñ anlara qarābetinden ötüri içi ⁽⁶⁾ acımışdur, niçün ol қаһbenüñ bize içi acımaz? Bizüm vilāyetümüzde тұrur ve bizüm rızқumuzu yir. Yüri tiz var oña git ⁽⁷⁾ yohsa seni қılıсıla pāre pāre iderin.” didi. Şāmit eyitdi: “Yā mevlāyi! Benüm bu nesneden ҳaberüm yokdur. Ben atum ve devem istemege ⁽⁸⁾ giderin. Baña zulm idüp ҳayf itme.” didi. Sinān eyitdi: “Yā mu‘arres! Eger sözünde girçek iseñ Zemzem ve Hāṭīm hālīқına ve yüce ⁽⁹⁾ göklere and iç ki bu ҳaberleri Benī ‘Abs'e söylemeyesin.” didi. Şāmit dağı ol didügi gibi and içdi ve elinden қurtılıp ⁽¹⁰⁾ yortdı, Benī ‘Abs'e gitdi. Yaқın varıcaқ iriceк fikr itdi ki ne ṭarīkile ҳaber ulaşdura. İttifāқ hāṭırına işbu nesne düşdi ki ⁽¹¹⁾ қаftānını iki bölüñ idüp yarusına қum yarusına diken ṭoldurup bu vechile i‘lām ide. Hem_dağı eyle itdi. ⁽¹²⁾ Bu ṭarīkile bunlara hāli bildürdi, nite ki beyān itdük. **Rāvī** eydür: Çünkü Benī ‘Abs'ile Benī ‘Āmir hālқı ‘ahdleşüp andlaşdılar ⁽¹³⁾ ve ol gün şabr idüp yārendesi ittifāқ idüp binmege қаşd itdiler. Nā-gāh gördiler ki қабіlenüñ bir ṭarafından toz қopdı. ⁽¹⁴⁾ Defī Melik Қays bahādurlarıla binüp bu tozdan yaña ‘azm itdiler ki ‘Anter'e Ğaşm¹¹⁶¹ bin Mālik'e ve ‘Āmir bin Ṭufeyl'e ve Muқrı'l-Vaḥş'a ⁽¹⁵⁾ ve ‘Urve'ye dağı hep ҳaber itdiler. At arқasına geldiler. Melik Қays'uñ ardınca boşandılar. Çünkü bu toza yaқın vardılar. Toz açıldı. ⁽¹⁶⁾ Gördiler ki Benī Ğaṭfān'dur. İki ṭaraf dağı şāz olup sevindiler ve selāmlaşüp bilişdiler ve görüşüp esenleşdiler. Bu қабіlenüñ ⁽¹⁷⁾ reysisine Ziyād bin Müsā‘id dirlerdi. Benī ‘Abs begleri-y-ile görüşdi ve ‘Anter'ile dağı buluşdı. ‘Anter eyitdi: “Yā Emīr! Bugün siz ⁽¹⁸⁾ gelmeseñüz ben size gitsem gerek idi. Ta‘accüb itdümi ki bu muḥtelif ҳaberleri işidiceк, nice qarār itdüñüz? Bu ṭarafa tizceк gelmedüñüz.” ⁽¹⁹⁾ didi. Ziyād eyitdi: “İy ‘emmüm oğıl! ‘Arab ‘ahdi haққı-y-içün ki bu ҳaberi dağı işitdük. Zīrā ki Sinān yolları bağılamış, şol vaқtten berü ki ⁽²⁰⁾ Şām çerisi ҳareket itdügin bilmiş. Ādemiler şalup yolları bekledürmiş. Ol göçüp gitdüginden

¹¹⁶¹ 309a-14 Ğaşm: Ğaşım

şoñra bir ‘emmümüz oğlı Benī Fezāre'de^{1162 (21)} avlanmışıdı. Ol geldi, eyitdi: “Sinān ve Hısn bin Huzeyfe ve kabılelenüñ uluları Benī Ğassān'ıla buluşmağa gitdiler. Yollar hālī⁽²²⁾ kaldı. Ben dağı cān atup size geldüm. Becid oluñ göçün, Benī ‘Abs'e ulaşı görüñ. Şāyed ki anlar dağı bu nesneden ğāfillerdür⁽²³⁾ ola.” didi. Fi'l-hāl biz dağı göçüp bu tarafa ‘azm itdük. Dereler depeler geçdük ve şahrālar ve tağlar kesdük. Benī Fezāre¹¹⁶³ [309b]⁽¹⁾ diyārına uğraduk. Gördük ki ādemden hālīdür. Hiç şavaşa yarar kimse yokdur. Bulduğumuz atı ve deveyi bile sürdük.⁽²⁾ Tā ki cenge yardım ola.” didi. ‘Anter dağı taḥsīn itdi ve tedbīrini ve fikrini begendi. Andan Benī ğaṭfān'ı müşerref yirde⁽³⁾ kondurup konukluklar itdiler ve develer boğazladılar ve koyunlar kırdılar. ‘Anter'ile kız kardaşı ‘Urve buluşdı ve ‘Urve dağı kız kardaşı⁽⁴⁾ Selemini ile buluşdı ve görüşüp esenleşdi ve ulular ve begler ve kethūdālar ve a‘yānı ve ekābir Melik Kays'ıñ çadırına cem‘ oldılar⁽⁵⁾ ve tanışdılar. Kays Melik Ziyād'a eyitdi: “İy ‘emmüm oğlı! Şām leşkeri ne kadar ola? Nice işitdünüz şimdiye dek nereye geldiler ola?” didi.⁽⁶⁾ Ziyād eyitdi: “Yā mevlāyi! Ğālib budur ki bu vilāyetlere yakın geldiler ola.” didi. Ammā ‘adedin şöyle ki işitdük ki elli biñ ādemdür.”⁽⁷⁾ didiler ve muḳaddemleri bir cebbār kişidür ki biñ ādemden yüz döndürmez. Adı Zāmir ibni Mehzūl'dur. Dımışk begi Hārişe'nüñ ‘emmüsi oğlıdur.”⁽⁸⁾ didiler. İmdi yā mevlāyi! İşitme ki i‘tibār yokdur. Şāyed ki artuk ola ğāyib ḥükm itmek olmaz.” Kays eyitdi: “Benüm ‘aqluma gelen budur ki⁽⁹⁾ Şām leşkeri bu kadar degül imisse bu diyāra çıkmāğa cür‘et itmezdi. Hicāz memleketini çokluk yirlerdür. ‘Arab kabıleleri ol diyārda⁽¹⁰⁾ bī-haddür. ‘Ale'l-ḥuşuş ki Sinān ibni Ebī Hārişe dağı Benī Fezāre'yile¹¹⁶⁴ bunlara kavuşa. Ne kadar azışa onun dağı on biñ ādemi⁽¹¹⁾ vardur ve Lakīṭ dağı anlara muvāfaḳat iderse ol dağı aḳal yigirmi biñ kişi olur. Bizüm ğāyetde birlüğümüzi ve ittifākumuz⁽¹²⁾ gerek kim bu kadar ḥalka muḳāvemet idebilevüz ve

¹¹⁶²309a-20 Fezāre'de: Fizāre'de

¹¹⁶³ 309a-23 Fezāre: Fizāre

¹¹⁶⁴ 309b-10 Fezāre'yile: Fizāre'yile

aramuzda bir kişi ihtiyār idüp anuñ tedbīrine uyavuz. Sözine i‘tibār idevüz.” didi. ⁽¹³⁾

Ahvaş ibni Ca‘fer eyitdi: “Yā melik! Çünkü hāl böyle ola senden ‘akıllu ve firāsetlü tedbīr ehli yokdur. Mecmū‘umuz işimüzü¹¹⁶⁵ saña teslim iderüz ⁽¹⁴⁾ ve i‘timād senüñ buyruğuña kıluruz. Hiç kimse uludan ve kiçiden saña muhālefet itmez.” didi. Hem dahı Ahvaş didügi gibi rāzī ⁽¹⁵⁾ olup Qays'a muṭī‘ oldılar ve her ne kim ol dirse aña uyacak oldılar.” Andan Melik Qays eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Çünkü beni ⁽¹⁶⁾ ihtiyār itdüğünüz ve işünüzü baña teslim itdüğünüz benim {katumda} şavāb tedbīr budur ki evvel ehl-i ‘ayālumuzu ve haremümüzü ve mālumuzu ⁽¹⁷⁾ ve rızqumuzu bir tağa iledüp şarb yirlerde koyavuz, bekleyevüz ve derelerde şaklayavuz ve tağdan taşra çıkup düşmānıla buluşavuz. ⁽¹⁸⁾ Alnumuza ne yazıldı-y-ısa görevüz. Eger biz başarsavuz hod düşmene bildüğümüz idevüz. Eger ‘aciz olursavuz kaçup tağ içine girevüz ⁽¹⁹⁾ ehl ü ‘ayālumuzu¹¹⁶⁶ ve ta‘allükātumuzu bāri şaklayavuz ve Melik Nu‘mān'a haber göndürevüz. Ola ki andan gelüp mededci irişe.” didi. Melik Qays ⁽²⁰⁾ bu sözi söyleyicek hep taḥsīn itdiler. İtdügi tedbīri begendiler ve du‘ā ve alkış itdiler. **Rāvī** eydür: Melik Qays, bu sözi didüğinden ⁽²¹⁾ garaḫı budur ki bildürdi ki Şām leşkerine Benī ‘Āmir çerisi tırmar idi. Pes böyle ‘ahd idüp andlaşıcak ceng deminde koyup kaçmazlar. ⁽²²⁾ Benī ‘Abs'i yaluñuz komazlar. Çünkü bu tedbīr üzerine ittifāk itdiler ve göçüp tağa gitmege ‘azm itdiler. Nā-gāh cāsūsırları gelüp ⁽²³⁾ irişdi ki düşmen yakın geldi, hāzır oluñ.” didi ve çokluğın virdi ve yarağın ve heybetin ve şevketin vaşf idüp **[310a]** ⁽¹⁾ söylediler. Şöyle ki halkı bayıltılar. ‘Anter ol cāsūsırlara kaçıdı ve eyitdi: “Yiter söyledünüz iy veledi'z-zinā! Sizüñ gibi muḥanneşlere ⁽²⁾ bir kiři yüz kiři gibi görünür. Ne i‘tibār anlarıñ gibi ‘Arab cimrüsine Lāt u ‘Uzzā haqqı-y-içün ve beyt hürmeti-y-içün ben anlarıñıla biñ ādemden ⁽³⁾ artuḫ ādemile uğraşmazın. Eger dīvler dahı şavaşursa siz yürün. Ben göreyin ki bu cāsūsırlar haberi girçek midür?” didi. Melik ⁽⁴⁾ Qays eyitdi: “Cāsūsırlar haberine muḳayyed olma. Bir

¹¹⁶⁵ 309b-13 işimüzü: üşümüzü

¹¹⁶⁶ 309b-19 ehl ü ‘ayāl: ehl-i ‘ayāl

ķorķaķ ādem bir leķkeri űıyır. Bu műbālaĝa ki bu itdi. Hĭķ ‘aķl ķabűl itmez. İmdi ⁽⁵⁾ sen bu ķalkı al ķaĝa git. Ben ‘Āmir bin Ţufeyl ile bunda ķurayın. űām ķerisi gelince űabr idelűm. Size űaķĭķ haber iledelűm.” ⁽⁶⁾ didi. Melik űays daķı bunuń sűzin ķabűl itdi. űabĭleye buyurdı, gűĉdiler. Mālların ve rızķların ve ehl ű ‘ayālların alup ķaĝa ⁽⁷⁾ ‘azm itdiler. Bunlaruńıla ķaĝ ortasında űĉ gűnlűk yol varıdı. Bunlar iki gűnde ol yolu temām itdiler. űĉűnci gűn ķaĝda ⁽⁸⁾ bulundılar. Girűp ķaĝlar iķinde ķadırlar ķurup ve evler ķutup emĭn oldılar ve dűűmen ķorķusından ķurtuldılar. Bu ķaĝ daķı műbālaĝa ⁽⁹⁾ bűyűk ķaĝ idi. İķinde dereler ve űarb der-vendler ve maĝaralar ķoķ idi ve otlu ve űulu yaylaĝı bol yurtları vāfir ķaĝıdı. ⁽¹⁰⁾ Ferāĝat olup ķondılar, atlarınıń develeriniń āvāzı ve ĝavĝāları beű fersaķ yola giderdi. Ol gice ol ķālile yatdılar. ⁽¹¹⁾ űabāķ olıcaķ Melik űays buyurdı, ceng yaraĝın gűrdiler ve űavaű esbābın dűzetdiler ve ulu kiķi hep at arķasına geldiler. ⁽¹²⁾ Evde oĝlancuķlardan maķbűnlardan ve űavaűa yaramaz pĭrlerden artuķ kimse ķalmadı. űabĭleden ayrılup ķaĝuń etegine ⁽¹³⁾ indiler ve ‘Anter'ile ‘Āmir'e muntazır olup ķurdılar. ‘Anter'ile ‘Āmir daķı ķabĭlelerin ķaĝa gűĉűrdűklerinden űońra űĉ gűn űām ⁽¹⁴⁾ ķerisine gűydiler. Dűrdűnci gűn olıcaķ leķkerűn tozı belűrdi ve uķı ķıķdı. Varırak artdı ve bulut gibi bűlűk bűlűk ⁽¹⁵⁾ olup yűrűdi ve tozları gűge direk oldu. Andan Benĭ Ĝassān muķaddemi ve Benĭ Fezāre ¹¹⁶⁷ reyisleri ve bahādurları ķıķdılar, űűlerince ⁽¹⁶⁾ vardılar. Nice ķacbler vardu, sancaķlar ve ‘alemler ķekilűr. Gűrdiler ki Benĭ ‘Āmir diyārı ķālĭ ķalmamıű. İns ű cin yok, ķonup oturdılar. ⁽¹⁷⁾ Sinān bunlaruń ķaķduĝın ta‘accűb itdi ve ķeri begi űāmir'e eyitdi: “Yā melik! Ben yolları ĝāyetde iķtiyāķ idűp bekletdűm idi. Bunlara ⁽¹⁸⁾ kim haber virdi. Ola ki bizűm geldűĝűműzi ķuyup ķaķdılar. İllā megerki bunlar ķaĝa ķaķdılar, ehl ű ‘ayālların ve ķaremlerin ⁽¹⁹⁾ űaķlamaĝa.” didi. űāmir gűldi ve eyitdi: “Yā Sinān! Nice ķaĝ ola ki anları iűbu deryā gibi leķkerden ķalāű ide. Altunlu ⁽²⁰⁾ ķacbler ķaķķı-y-iķűn ‘ĭsā ve Meryem ķűrmeti-y-iķűn ben anlardan yűz ādem

¹¹⁶⁷ 310a-15 Fezāre: Fizāre

komazın. Ben anları şol koyun sürer gibi sürsem gerek ⁽²¹⁾ ve ulu begün hizmetine iletsem gerek. Tâ ki oğlunuñ intikâmın ala ve anları hep boğazından aşı ve rızkların kiliselere ⁽²²⁾ ulaşıdura ve fuķārāya kısmet ide.” didi. **Aşma‘î eydür:** ‘Anter’ile ‘Āmir dağı bu leşkerün üzerine bakdılar ve çoklığına nazar ⁽²³⁾ ve yarağın ve heybetini ve şevketini müşāhede idüp ta‘accüb itdiler. ‘Āmir eyitdi: “Vallāh ki Melik Kays tedbîrinde takşîr itmemiş **[310b]** ⁽¹⁾ ve kabîle(y)i tağa göçürdüğü eyü fikr itmiş. Eger şimdiki hâlde bunda bulunsalar bunların elinden kimse sağ kurtılmazdı ve ⁽²⁾ kimse cenge cür’et itmezdi. Hep at ayağında pāymāl olurlardı.” didi. ‘Anter eyitdi: “Belî, girçek eydürsin yâ ‘Āmir! Evet ⁽³⁾ anlara varup bunuñ gibi haber söyleme dağı biter yüreklerin korkudursın. Bugün şabr eyle. Yarın geçsünler dağı biz bunlardan ⁽⁴⁾ öñürdi varup haber idelüm ve yüreklerin kuvvetlendürelüm. Cān-ı gönülden ittifāk idüp şavaşı ikdām idelüm ⁽⁵⁾ yoḥsa ‘ālemde melāmet olduk ve ‘Arab içinde bed-nām olduk.” didi. ‘Āmir dağı “Sem‘ān ve tã‘aten!” didi. Ol gice dağı ⁽⁶⁾ anda ārām oldılar. Yarındası şabāḥ kūsar çalındı ve borılar ağır.” didiler. Göçüp ol tağ tarafına ‘azm itdiler. Bir heybetile ⁽⁷⁾ yürüdiler ki yirler şarşılurdu ve tağlar yanķulanurdu ve kulaklar şağır olurdu ve yirün yüzi tozdan şöyle ⁽⁸⁾ oldu ki gök görünmez oldu. ‘Anter’ile ‘Āmir dağı bu hālî müşāhede idicek yortdılar. Bir gün bir gece tağa irişdiler ⁽⁹⁾ ve kabîleleriyle buluşdılar ve haberleşdiler. Bunların eglendüklerine sebep şordılar. ‘Anter dağı¹¹⁶⁸ bunların hâtırın tesellî eyledi ⁽¹⁰⁾ ve eyitdi: “Hîç üşenmen. Habersiz işitdünüzleyin degül, melûl olman.” didi. Bunlara şāzılık şüretin gösterdi ve eyitdi: “İy ‘Arab ⁽¹¹⁾ uluları ve iy ‘emmüm oğulları! Beyt-i Hārām haķķı-y-içün size Şām’dan hāzır māl geldi. Alun üleşün ve fakîrlere ve yetîmlere virün. ⁽¹²⁾ Egerçi ki gözde çok görünür. Ammā Hurre halkudur ve ekşeri ra‘iyyetdür. Bizüm anların iki biñine girür ve deper ⁽¹³⁾ ve galebe ider. Eger evvelden anların hālîni bilsem sizi göçmege komazdum ve yurdunuzdan kımıldanmağa rāzî olmazdum ve

¹¹⁶⁸ 310b-9 dağı: dağı

kaçdı ⁽¹⁴⁾ adın eylemezdüm. ‘Ale'l-ḥuşūş ki Sinān bin Ebī Ḥārīşe gibi kişi bizüm kabîlemüze kaçdı diyü ta‘n ide.” didi. **Rāvī eydür:** ‘Anter'ün ⁽¹⁵⁾ sözi-y-ile bunlaruñ göñli kavî oldı ve ceng itmege iḳdāmları ziyāde oldı ve cür’etlerin artdı. Melik Ḳays'ın karadaşı Ḥāris ⁽¹⁶⁾ Melik Ḳays'a eyitdi: “Yā aḥī! Bu gelen düşmen şübhe yokdur ki çokdur. Ammā ‘Anter bahādurluḡ gözi ile nazarı itdi. Ol vechile görđi, ⁽¹⁷⁾ cāsūs ḳorḳdı. Ḳorḳaḡ gözile baḡdı “Aña çok göründi.” didi. Andan Melik Ḳays, ‘Anter'e eyitdi: “İy bahādurlar ulusu! Ne vaḡt geleler ⁽¹⁸⁾ buraya irişeler.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā melik! Ġālib budur ki yarın gelür yāḥud gicenüñ yarusı geḡecek irişür. Velikin ḳılıcuñuzı ⁽¹⁹⁾ ḳanları[yı]la şıvarmaḡa gelürler ve ecelüñüzi ṭoyurmaḡa gelürler.” didi. Bunları koyup vardı ‘Able'yile buluşdı. ‘Able daḡı aña ⁽²⁰⁾ ḳarşu gelüp feraḡından aḡladı ve öpüp ḳoḡdı ve ‘izzet ve ikrām idüp ululadı ve eyitdi: “İy ‘emmüm oḡlı! Ġāyetde müştāḡ idüm. Şükür ki ⁽²¹⁾ selāmet geldüñ. Ben seni vara, yaluñuz ol Şām çerisine depe diyü ḳorḳardum.” didi ve bu ebyātı okudı: **Şîr.** [Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[311a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] ‘Anter eyitdi: “İy ‘emmüm ḳızı! ḳaçmaḡıla ādem çok yaşamaz ve şavaşa girmekile ⁽²⁾ ecel yakın olmaz. Varsam daḡı ‘aceb degül.” didi. **Şîr.** [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Andan ‘Able ḳatında ta‘ām yedi ve bir pāre ārām oldı. ⁽⁶⁾ Yine atına binüp silāḡın baḡlandı. Şeybüb öñine düşdi ve Ġaşm¹¹⁶⁹ bin Mālik ve Muḳrı'l-Vaḡş ve ‘Urve ve ‘Āmir bin Ṭufeyl revān bahādur ⁽⁷⁾ daḡı her birisi ceng deminde bir leşkere şayılurđı. Hepsi ittifāḡ idüp ḳaravul oldılar, ḳıḡup bu ḡalkı şaḡlamaḡa gitdiler. Şabāḡa dek ⁽⁸⁾ gezdiler ve bu ḡaḡuñ yolların yörendiler. Şabāḡ olıcaḡ yine ḳavmlerine geldiler ve at degşürüp yine vardılar ḡaber şormaḡa çerinüñ ⁽⁹⁾ ḡālın teftiş itmege gitdiler. Öyle olınca gitdiler ve yollara nazar itdiler. Öyle vaḡtinde baḡdılar Görđiler ki tozlar bölük bölük olup ⁽¹⁰⁾ ḳıḡdı ve dereler ve depeler ṭoldı ve süñüler ve ḳılıḡlar şu‘lesi güneş nūrına ġālib oldı ve dürlü dürlü dillerile ve

¹¹⁶⁹ 311a-6 Ġaşm: Ġaşam

muhtelif āvāzlar ⁽¹¹⁾ cihānı tıtdı. ‘Anter eyitdi: “Vallāh ki tahkik düşmān geldi. Şimden girü ayruk kaçmak olmaz ve kılıcıla ve süñü-y-ile ceng itmekden ⁽¹²⁾ ğayrı iş olmaz.” didi. Andan soñra şabr eylediler. Bir lahza toz açıldı. İçinden beş biñ leşker çıkdı ve ilerü yürüdi. Megerki ⁽¹³⁾ bu çeri Benī Ğassān t̡ā’ifesinüñ karavulıydı. Mecmū’ısı bahādurlar idi ve ceng bābında bī-naẓirler idi. Şavaş altına ⁽¹⁴⁾ müstağrak olmışdı. Çünkü bunları gördiler ‘Anter yoldaşlarına eyitdi: “İşbu gelen halkı Benī Ğassān’uñ karavulıdır. Bunuñ ⁽¹⁵⁾ bābında ne dirseniz tedbīrünüñ nedür?” didi. Ğaşm¹¹⁷⁰ ibni Mālik eyitdi: “Yā ‘Anter! Tedbīr budur ki bī-tekellūf bunuñıla uğraşavuz. Hic tevakkuf ⁽¹⁶⁾ itmeyevüz.” didi. ‘Anter eyitdi: “Bārekallāh benüm dahı fikrüm buyıdı. Sen dahı baña muvāfik söyledüñ. İmdi şavāb tedbīr budur ki ⁽¹⁷⁾ iki bölük olavuz. Bir bölüğümüz şol yanına hamle idevüz. Evet hepümüzüñ kaşdı şancaqların ⁽¹⁸⁾ düşürmek ola. Zīrā ki şancaq düşicek hemān çeri başılır ve nizāmı bozulur ve perakenden olur. ‘Ale’l-ħuşuş ki begleri ⁽¹⁹⁾ bunu işide ki bizüm on kişimüz anlaruñ beş biñ ādemlerin başa, tağıda. Anlaruñ dahı içlerine qorqu düşer.” didi. ⁽²⁰⁾ Ğaşm¹¹⁷¹ eyitdi: “İy bahādurlar ulusu! Nice tedbīr iderseñ biz dahı saña uyaruz, muhālefetümüz yokdur.” didi. Pes Ğaşm,¹¹⁷² ‘Āmir bin Tufeyl ⁽²¹⁾ ve üç kişi bile aldı ve sağ tarafına toğruldı. ‘Anter eyitdi: “Bu eyü tedbīr degüldür dahı ādem al bile.” didi ve ‘Urve’yi dahı ⁽²²⁾ aña koşdı ve Benī Ğatfān’dan dahı bir bahādur vardı. Behic bin Hāzım dirlerdi. Anı dahı Ğaşm’ıla¹¹⁷³ gönderdi ve ‘Anter kendüyle ⁽²³⁾ bile Muqrī’l-Vaḥş’ı ve kız kardaşı oğlu Haṭṭāl’ı aldı ve şol yanına depmege ‘azm itdi. Andan ittifākıla na’ra urup çirkin [311b] ⁽¹⁾ hey’etleri[yi]le ve qorqunç āvāzları[yi]la bunlaruñ üstine boşandılar. Ol karavuluñ muḳaddemi bunlaruñ cūr’et itdüğün göricek ⁽²⁾ ta’accüb itdi ve eyitdi: “İsā ḥaḳkı-y-içün ben bu görinen halkı Benī ‘Abs’den bize ilçidür. Emān dilemege gelür şandum. Bunlar ḥod ⁽³⁾ eceli gelmiş

¹¹⁷⁰ 311a-15 Ğaşm: Ğaşam

¹¹⁷¹ 311a-20 Ğaşm: Ğaşam

¹¹⁷² 311a-20 Ğaşm: Ğaşam

¹¹⁷³ 311a-22 Ğaşm’ıla: Ğaşam’ıla

âdemlermiş, tîz oluñ. Bu mu‘arresleri¹¹⁷⁴ hep diri tutuñ, getiruñ Melik Zâmir'e iledelüm. Ol nice bilürse ⁽⁴⁾ eyle itsün. Zîrâ ki aña ulu beg ışmarlamışdur ki düşmândan ne kadar âdem elüñe girürse baña getüresin. Dımıřķ meydânında ⁽⁵⁾ aşam ve ba‘zısın dağı Anṭâkiyye'de oturan Rûm begine aramağan göndürem.” dimışdür. İmdi bu maḳşûd hâşıl olmaḳda ⁽⁶⁾ teḥir itmen, becid tutuñ. Hele bunları görüñ.” didi. Bunuñ sözün işidicek dört yañadan “Sem‘ân ve ṭâ‘aten!” diyüp hücüm ⁽⁷⁾ itdiler. Beş yüz kişi ‘Anter'e yöneldiler ve beş yüz kişi Ğaşm'a¹¹⁷⁵ yüz tıtdılar. Bunlara ḥaḳâret nazar ile baḳdılar ve çokluḳlarına maḡrûr oldılar. ⁽⁸⁾ Bilmediler ki bunlaruñ her birisi yanar oddur, kışsa-(y)ı âsumânîdür. Ḥamle idüp başılmazlar ve kimseden yüz öndürmezler. ⁽⁹⁾ El-kışsa gelüp toḳuřdılar ‘Anter dağı Ğaşm¹¹⁷⁶ dağı bunları şol ağaçdan dökilür yapraḳ gibi yire döktiler ve gevdelerin başlarından ⁽¹⁰⁾ ayırdılar. Ekřerine ecel şerâbın içürdiler. Yine muḳaddemlerine on on bir âdem ancak varup ḳavuřdı. Bu muḳaddemleri bu ḥâli müşâhede ⁽¹¹⁾ idicek müteḥayyir oldu ve elin eline urup barmağın ışırdı ve yanında ḥâzır olanlara eyitdi: “Vallâh bunlar insân şüretinde şeyṭânlardur ⁽¹²⁾ yoḥsa ḥâşâ kim Benî âdem bu işi ide. Bu veledi'z-zinâlaruñ maḳşûdları oldur ki evvel bizi şıyalar. Melik Zâmir ḳatında rüsvây ⁽¹³⁾ idüp ‘arızumuz bozalar ve ulu beg ḳatında bed-nâm iderler. “Ḳanı ġayretüñüz bu ne ḥâldür.” didi. Bunlar dağı bir yirden ittifâkıla ḥamle ⁽¹⁴⁾ ḳıldılar ve ġayretüñ üzerine hücüm itdiler. Gördiler ki varanı döndürür. Belki dinmezse atdan yire indürür ters yüzlerin ⁽¹⁵⁾ dönüp biribiri üstine yıḳıldılar. Muḳaddemlerindeñ ḳurtulanları ḳaçdılar. Muḳaddemleri gördi ki ḥâl böyle oldu. Kendü dağı ⁽¹⁶⁾ ġayret idüp depdi. Ğaşm¹¹⁷⁷ bin Mâlik def‘i irişüp göğsinde süñüyile dürtdi arḳasına ḳıḳdı. Fi'l-ḥâl atdan yire düşdi. ⁽¹⁷⁾ Benî Ğassân hep perâkende oldılar. Cân ḳurtaran ölü leşkere dek ḳaçdı. Fi'l-ḥâl atdan yire düşdiler. Benî ‘Abs bahâdurları ⁽¹⁸⁾ ve Benî ‘Âmir dilaverleri

¹¹⁷⁴ 311b-3 mu‘arresleri: ma‘arresleri

¹¹⁷⁵ 311b-7 Ğaşm'a: Ğaşam'a

¹¹⁷⁶ 311b-9 Ğaşm: Ğaşam

¹¹⁷⁷ 311b-16 Ğaşm: Ğaşam

dağı çünkü ulu çeri geldüğün gördiler. Dönüp tağa dek gitdiler ve becid yortdılar. Hele ne hâlisine, ⁽¹⁹⁾ varup irişdiler. Benî Ġassān çerisinden kurtılanlar varup Melik Zāmir'e bu hâli şerh itdiler ve başlarına gelen belâyı söylediler ⁽²⁰⁾ ve on kişi karavulumuzı şıdı ve muḳaddemin öldürdi ve çerinüñ dağı ekserin helāk itdi.” didiler. Zāmir bu haberi işidicek ⁽²¹⁾ kaḳıdı ve hışmından bedenine lerze düşdi ve gözleri kanıla tıoldı ve eyitdi: “Bu ne haberdür? Söylemen, kimse bunu işitmesün. ⁽²²⁾ On beriyyede büyümiş şahrālarda gezici ‘Arab, beş biñ bahādurı şıyup tağıda. Bu aña kim inana.” didi. Sinān ibni Ebī Hārīşe ⁽²³⁾ eyitdi: “Yā melik! Ġaḳab itme bu haber vāḳi’ olsa tañ degül. Zīrā ki Şām'dan bunda ol didükleri on ādem çün geldük. [312a] ⁽¹⁾ Ben bilürin ki anlaruñ içinde ādem var ki bir leşkere deper ve bir ḳabile(y)i başına başar cümlesinden birisi Muḳr⁽²⁾’l-Vaḥş'dur ki sizüñ ḳatuñuzdan ‘Irāk’a geldi. Şimdiki hâlde Benî ‘Abs’üñ ḳulı ‘Anter’e nöker olup aña ⁽³⁾ uymışdur ve hem ol ‘Anter’i Şām’a varup begüñüz öldürmege cür’et itdürdi. Bunca dağı fesāda sebep ⁽⁴⁾ oldu ve Benî ‘Āmir bahādurı Ġaşm¹¹⁷⁸ bin Mālik dağı bunda bile olacaḳdur. Eger ol ‘Anter didükleri şeyṭān bileyise ⁽⁵⁾ ḥod mecmū’-ı leşkerile tıruşmağa iḳdām ider. Deñizlerden yüz döndürmez ve ḳumlar sağışınca çeriden ḳayurmaz. ⁽⁶⁾ Eger bir bir meydāna da’vet iderse, zinhār varman. Belki şöyle bir def’ada üzerine hücum idüñ.” didi. ⁽⁷⁾ Zāmir bunuñ sözine güldi ve eyitdi: “Yā Sinān! Bu tā’ifeden ḳorḳmışsın yoḥsa bu vechile vaşf itmezdük. Üş ⁽⁸⁾ göresin buluşıcaḳ ben anlara neyleyem. Bunlaruñ ḥod ġāyet bahādurı Muḳr’l-Vaḥş'dur. Ben anuñıla Dımışḳ ⁽⁹⁾ meydānında Melik Hārīş’üñ ḳatında uğraşdum. Az ḳalmışdı ki ben aña ḡalebe ideydüm, ‘āḳıbet şulḥ itdük. Ol ⁽¹⁰⁾ emān diledi. Ol günden berü adı çıḳdı ve bahādurluḡla añılur oldu. Benüm sebepümile şöhet buldı.” didi. Sinān eyitdi: ⁽¹¹⁾ “Yā mevlāyi! Muḳr’l-Vaḥş bu Benî ‘Abs bahādurları içinde hiç i’tibārda degüldür. Senüñ bol ni‘metüñ ḥaḳḳı-y-içün eger ⁽¹²⁾ Muḳr’l-Vaḥş gibi biñ kişi cem’ olursa

¹¹⁷⁸ 312a-4 Ġaşm: Ġaşam

‘Anter'ün öñinde bir sâ‘at qarār itmez.” didi. Zāmir eyitdi: “Yā şeyh! Çünkü ⁽¹³⁾ evvelden bunun gibi bahādurlar varduğun bilürdüñ. Bize niçün dimedüñ? Tā ki Şām diyarında ‘avāmdan havāşdan ⁽¹⁴⁾ kimse kıomayup bile getirürdük. Şimdi oturduñ bizi kıorkudursın.” didi. Sinān dönüp tedārük itdi ve didüğine ⁽¹⁵⁾ peşīmān oldu. Andan eyitdi: “Vallāh yā mevlāyi! Ben bu sözi mübālağa itdüm. Sen Muqrı'l-Vahş'ı övdüğüçin didüm yohsa ⁽¹⁶⁾ senüñ devletüñde bu kıadar leşkerile nice düşmen olursa ğālib olursın ve maķşüduñ idersin. Üş işbu ⁽¹⁷⁾ eyyāmda Laķıķ bin Zūrāre daķı çerisi-y-ile gelüp bize ulaşur. Hepisi senüñ öñüñde ölince ceng itse gerekdür.” didi. Bu hāl ⁽¹⁸⁾ üzerine aķşama dek gitdiler. Aķşam olıcaķ kūs çalup nākūs urdılar ve taķuñ etegine kıondılar. **Rāvī eydür:** Bunlaruñ ⁽¹⁹⁾ hikāyeti böyle oldu, geldük bu tarafda. Benī ‘Abs ve Benī ‘Āmir kıışşasına. ‘Anter daķı yoldaşları[yı]la Benī Ğassān'uñ kıaravulın ⁽²⁰⁾ başup vardılar. Yine kıabilelerine irişdiler ve düşmene itdükleri işi vaşķ itdiler. Bunlar daķı feraķ oldılar ve ‘Anter'e alķış ⁽²¹⁾ itdiler. Ol ğice ol hālile yatdılar. Yarındası şabāķ olıcaķ kıurdılar. Ceng yaraķın ğördiler ve yaraķa müstağraķ oldılar ve müretteb ⁽²²⁾ silāķ bağlandılar ve ulu kıı ve kıul ve āzādlu şaf şaf olup şavaşa ‘azm itdiler. Kıılıçlar yalabıdı ve bayraķlar yalabudı ve bahādurlaruñ ⁽²³⁾ yüregi cenge kıalebidi ve kıorkaķlar mışeden yanın ğözetdi. Yürekleri ditredi ve cigerler kıan oldu, bedenlere lertzeler düşdi [312b] ⁽¹⁾ ve ğuşşalar başdan aşdı. Bu taķuñ üç yolu varıdı. Birisin ki ulu yol idi, anı Benī ‘Abs bağladı. Bir daķı sağ yanından ⁽²⁾ gelürdi, anı Benī ‘Āmir kııtdı. Bir daķı şol kıarafından varıdı, ol yolu Benī Ğaķfān aldı. Andan ‘Anter ve ‘Urve ve ‘Āmir ⁽³⁾ ve Ğaşm¹¹⁷⁹ ve Muqrı'l-Vahş ve Behīc bin Hāzım ve ‘Anter'ün begini Haķķāl iki yüz hūlāşa ādemile bu halkuñ öñince yürüdiler. ⁽⁴⁾ Bu kıarafdan Şām leşkerile Zāmir daķı yüzine hāç ğeçürüp yir öpdi ve ‘İsā'dan yardım isteyüp çağırdı ve çeriyeye destūr ⁽⁵⁾ virdi: “Yürüñ.” didi. Bunlar daķı harekete geldiler ve Benī ‘Abs kıarafına yürüdiler. Şanasın ki iki deniz birbirine kıoyuldı yāķud ⁽⁶⁾ iki büyük taķ

¹¹⁷⁹ 312b-3 Ğaşm: Ğaşam

birbirine toꣳuşdı. Nazar idenler dünyā yıķılır şanurlardı ve kendüler tarīķince dīndārları daķı bile ⁽⁷⁾ depdiler. Benī ‘Abs ve Benī ‘Āmir daķı ve Benī Ğatfān ve ‘Anter ve bākī bahādurlar bunları toĝrı niyyetile ve muħkem ‘azmile ve demürden ķatı ⁽⁸⁾ yüreklerle ķarşuladılar. Andan kılıçlar ‘amele geldi ve süñüler bedenlerde işledi ve şeytān şād olup aşıĝa yukarı segritdi ve ecel ⁽⁹⁾ ilçileri gelüp gitdi ve ķuşlar başlar üstinde döndi. Bir vechile oldı ki dilege takrīr ve ķalemile tahrīr itmek olmaz. Yiryüzinde ⁽¹⁰⁾ ķandan sıl aķdı ve başlar at ayaĝına tolu gibi döküldi ve çuķallarıla kullar bile söküldi ve baĝırsakları süñüye tolaşdı ve kara ⁽¹¹⁾ şaķallara kızıl kanlar bulaşdı. Bahādurlara yiryüzi teng oldı ve gündüz gicele hem-reng oldı. Kılıç çakuldusından kulaķlar şaĝır ⁽¹²⁾ oldılar. ‘Anter'ün ķoynında kan ķabz gibi oldı ve taĝdaĝı ta‘allükātlarınıñ feryāzları kulaĝına girdi ve ĥatun kişilerün ⁽¹³⁾ ve oĝlancuķlarınñ fiĝānların işitdi. Hāli mükedder oldı ve ölüsine rāzī oldı. Ol yanına dönüp kırdı, bu yanına dönüp ⁽¹⁴⁾ kırdı. Ķanĝı tarafa depse öñinden perākende olup kaçdılar. ‘Able'nün atası ve ķardaşı ‘Anter'ün bu hünerlerin göricek daķı muħabbetleri ⁽¹⁵⁾ ziyāde oldı ve eyitdi: “Vallāh iy ķarındaşum oĝlı! Bugün itdüĝün işi cemī‘-i ömründe itmedün. Dōstuñ ve düşmānuñ ⁽¹⁶⁾ cemī‘ senün bahādurluĝı ķāyil oldılar. Kır bu şüm ṭāyife(y)i ki saña kara ķuldur diyü ta‘n iderler.” didi. Vallāh ki ‘Āmir ⁽¹⁷⁾ bin Tufeyl daķı takşīr itmedi. Bu ķavmün başına belālar getürdi. Ğaşm ¹¹⁸⁰ daķı çok iş itdi. Yardım bābında hīç ķuşūr ķomadı ve kimseye ⁽¹⁸⁾ şefķat idüp esirgemedi. Muķrı'l-Vaħş ĥod gevdelerine ķuşlar ķondurdi ve üzerlerine ecel yilin esdürdi ve ‘Urve ve Haṭṭāl ⁽¹⁹⁾ daķı sa‘y itdiler.” didi. **Aşma‘ī eydür:** Aħşama dek bu hālile duruşdılar Benī ‘Abs, Zāmir'ün leşkerine ĥayli iş itdiler ve şingun ⁽²⁰⁾ şüretle döndürdiler. Zāmir gördi ki bu leşker müteħayyir biribirin başup kaçarlar gelüp Zāmir ķatına geldiler. Zāmir eyitdi: “Ne belāya uğraduñuz? ⁽²¹⁾ Ben umarın ki siz baña esīrler getüresiz. Siz ĥod kendüñüz başuñuz alup ĥayrān olup kaçarsız.” didi.

¹¹⁸⁰ 312b-17 Ğaşm: Ğaşam

Bunlar eyitdiler: ⁽²²⁾ “Yā melik! Ġazab itme! Bugün bir ceng gördük ki ‘ömrümüz içinde görmedük. Bu şūm t̤ā’ife şeytānlarımıŝ. Bunlar bize itdüĝin ⁽²³⁾ diri olduĝumuzca unutmazuz. ‘Ale’l-ħuŝuŝ ki ol bir qaraları var ŝol aĝulı yılan gibi kime t̤okundı ise d̤uŝürdi ve kimi urdı-y-ısa [313a] ⁽¹⁾ yıkdı. Ol qavmüñ muqaddemi daħı olmuŝ. Meryem qarnından çıkan nūr haqqı-y-içün na‘ra urduĝınca gök gürler ŝanurduk. Bizi ⁽²⁾ bu bābda kınayup kaķıtān ĝāyetde aħmaķdur. Bunları megerki çokluĝıla alavuz. Günden güne ŝavaŝ itmekile kırılalar, döĝenler ⁽³⁾ eger ŝöyle ki bunlardan bir ādem ve bizden iki biñ ādem olsa biz ĝālib gelürüz. ŝübhe yoķdur ol ŝüretile olıcaķ anlar bizden ⁽⁴⁾ öñ dükenürler.” didiler. Zāmir bunlaruñ sözün iŝidicek hele iki üç ĝün siz didüĝüñüz gibi olsun ŝabr ideyin, ⁽⁵⁾ göreyin. Eger iŝ ben didüĝüm gibi olursa ĥōŝ, yoĝısa ben kendüm kerīm iŝüm bitürem.” didi. **Rāvī eydür:** Zāmir leŝkeri ⁽⁶⁾ begleri katına bu ŝüretle vardılar. Benī ‘Abs daħı ŝavaŝ ayırtlanıcaķ mecmū‘ısını kana boyanmıŝ ve süñüleri ve kılıçları gedilmıŝ ve ŝınmıŝ ⁽⁷⁾ ve kendüler yorulmıŝ ve qalmıŝ mecrūħların alup taĝa girdiler ve qabilelerine gitdiler. ‘Anter bu ĥalde giderken ‘emmüsinüñ buña ⁽⁸⁾ iŝmarladuĝı sözleri andı ve ceng deminde idesin didüĝi naŝihatleri zikr eyledi ve iŝbu ŝi‘ri eyitdi: **ŝi‘r.** ⁽⁹⁾ [Arapça ŝiir ⁽¹⁰⁾ Arapça ŝiir ⁽¹¹⁾ Arapça ŝiir ⁽¹²⁾ Arapça ŝiir ⁽¹³⁾ Arapça ŝiir ⁽¹⁴⁾ Arapça ŝiir ⁽¹⁵⁾ Arapça ŝiir] ⁽¹⁶⁾ **Rāvī eydür:** ‘Anter’üñ bu ŝi‘rin iŝidüp ŝāz oldılar ve alıŝlar itdiler ve ŝi‘rin yazdılar ve oķudılar ve tekrār itdiler. ⁽¹⁷⁾ Andan varup taĝda qabileleri içinde yatdılar. Ceng yaraĝın görüp atların degŝürdiler. Yine ŝavaŝa meŝĝül oldılar. ⁽¹⁸⁾ **Rāvī eydür:** Vaķt ki ŝām leŝkeri ‘Anter’i gördiler, müteħayyir qaldılar. Cemī’inüñ yüregi k̤orķdı. Sinān, Zāmir’e eyitdi: ⁽¹⁹⁾ “Yā melik! ŝavāb budur ki bu qara yüzlü şeytānıla mübārezeye meŝĝül olmayalar.” Bu sözi iŝidicek Zāmir daħı Benī Ĥavrān ⁽²⁰⁾ dan bir bahādur varıdı, Mālik bin Ĥassān dirlerdi. Anı k̤ıĝırdı, yigirmi biñ kiŝiye baŝ k̤odı. Eyitdi: “Tiz ol, var baña ⁽²¹⁾ iŝbu ‘Anter diyen şeytānı yanındaĝılarıyla t̤ut getür.” didi. Mālik daħı der-ħāl yortdı, gitdi. ‘Anter’e yaķın varıcaķ ⁽²²⁾ ilerü yürüdi, iŝbu ebyatı

inşād itdi: **Şi'r**. [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] **[313b]** ⁽¹⁾ **Rāvī eydür:** ‘Anter bunuñ şî‘rin işidicek kaçıduğundan cevaba muqayyed olmadı. Der-hāl ilerü yürüdi. Gögsinde süñüyile ⁽²⁾ dürtüdi yağrında çıqdı. Mālik cān cehenneme ısmarladuğın göricek cemî‘-i ‘asker “Şallallāhü yedek” diyüp ‘Anter'ün üzerine ⁽³⁾ hücüm itdiler. ‘Anter dağı Muqrı'l-Vaḥş'a ve ‘Āmir bin Ṭufeyl'e ve ‘Urve'ye ve Haṭṭāl'a ve cemî‘-i Benī Fezāre'den ¹¹⁸¹ kim varısa işāret ⁽⁴⁾ eyledi. Bir aradan yürüdiler. Bu Şām leşkerine kurt koyuna girer gibi girdiler. Bir sâ‘atde tārūmār itdiler. Benī Ğassān leşkeri ⁽⁵⁾ şınup Zāmir'e vardılar. Zāmir bunları görüp müteḥayyir qaldı. Der-hāl Sinān bin Ebī Hārîşe'(y)i kığırtıdı. Sinān eyitdi: ⁽⁶⁾ “Yā emîr! Ben dimedüm saña ki bu mel‘ūnile kimesne mübareze itmez. Ammā ğam yime, ırte in-şā‘allāh bir aradan yürüyelüm. ⁽⁷⁾ Cemî‘ini ipe dizelüm ve qatuña getürelüm.” diyüp bunuñ gibi muḥāl avurdılarla Zāmir'i biraz tesellî eyledi. Bunların ⁽⁸⁾ ḥālî bu taraftan ‘Anter dağı ferah şāziyla Benī ‘Abs'e vardı, biraz yatdı, rāḥat oldu. Yatşudan soñra ‘Āmir bin Ṭufeyl'i ⁽⁹⁾ alup qaravullığa çıqdı. İrteye dek leşkeri beklediler. Şabāḥ olıcaq kabîleye geldiler ta‘ām yidiler ve birkaç qadeḥ tenāvül itdiler. ⁽¹⁰⁾ Andan iki taraftan şaf düzülop aḥşama dek ceng oldu. **Rāvī eydür:** El-ḥāşıl beş gün bu vechile ceng oldu. ⁽¹¹⁾ Altıncı gün şabāḥ olıcaq gine şaflar düzülop cenge yaraqlandılar. Ammā biribirine qarışup şavaşmadılar ve oq atup kılıç ⁽¹²⁾ şalmadılar. Belkim tedbîr şöyle itdiler ki iki taraftan bir bir meydāna girüp bahādurlar uğraşa. Göreler ki kim ğālib olur? ⁽¹³⁾ Benī ‘Abs tarafından evvel meydāna giren Muqrı'l-Vaḥş idi. Zîrā ki bu ma‘rekeler anuñ sebebinden idi ki varup ḥatunı Müseyke'(y)i ⁽¹⁴⁾ aldı ve Bedr-i Naşrāniyye'(y)i öldürdi ve bu sebebdan araya ‘adāvet düşdi. Andan Muqrı'l-Vaḥş meydāna girüp ol yaña ⁽¹⁵⁾ bu yaña cevlan itdi ve atın oynadup süñüsin atdı, tıttı ve Benī Ğassān çerisine çağırđı ki “İy veledi'z-zinālar! Ne şuçı vardur ⁽¹⁶⁾ işbu ḥalkuñ ki ‘adāvet idersiz ve leşker çeküp üstlerine gelürsin? Sizüñ ulu begüñüzüñ oğlını ben

¹¹⁸¹ 313b-3 Fezāre'den: Fizāre'den

öldürdüm ⁽¹⁷⁾ ve hatunum Müseyke'(y)i sizün şehriñüzden ben aldum, çıkdum. Üş ben meydāna girdüm, gelün bizi 'ömrüñüzi kim ⁽¹⁸⁾ eyleyeyin ve bahādurlar gözi toprağa bırağayın ve ulularuñuzı zelil ve haķır ideyin. Gerekise bir bir gelün gerekise on ⁽¹⁹⁾ on gelün gerekise yüz yüz gelün. Ben bilürin ki sizde benüm öñüme тұrur ve hamleme doyar kimse yokdur. Megerki ⁽²⁰⁾ begüñüz ve muķaddemüñüz Melik Zāmir benümile muķābil ola. Ol hod ulu begdür. Benümile muķābil olmağa 'ārlanur. Eger ⁽²¹⁾ 'ārlanmasa çıkaydı benümile uğraşaydı. Göreydi kim ben aña ne iş iderdüm.” didi. Bunuñ sözün işidicek Benī Ğassān ⁽²²⁾ bahādurları çıkup hamle itdiler ve çağırışdılar ki “Yā şeytān! Vaṭānuñ ve diyāruñ terk eyledüñ ve 'İsa 'ibādetinden vaz ⁽²³⁾ geldüñ. Varduñ putlara ve taşlara ṭapanlara uyduñ. Vay senüñ ḥālūñe ruhbānlar saña la'net itdiler. Āḥiretde yirüñ **[314a]** ⁽¹⁾ kalmadı.” didiler. “'İsā şefā'atinden maḥrūm kalduñ.” didiler. Muķrı'l-Vaḥş eyitdi: “İy kelbler ve münāfıķlar ve şeytānlar! Bu sözdür ⁽²⁾ yalan söyledüñüz. Bu ḳavme iftirā ve bühtān itdüñüz. Bunlar Haķ Te'alā'ya ṭaparlar, puta daḥı anuñ maḥlūķı olduḡı ⁽³⁾ i'tibārıla 'izzet ve ḥürmet iderler yoḡsa ṭapduķları ḥaķıķatde Allāh'dur. Andan soñra anlaruñ bunca dürlü eyü ḥazretleri ⁽⁴⁾ vardır ki 'ahdlerine тұrurlar. Yalan va'de itmezler ve miskinlere ta'ām virürler ve Beyt-i Ḥarām'a hac iderler. Siz ⁽⁵⁾ ḳanda ve anlar ḳanda ki ta'n idersiz?” didi. Bunlara hamle ḳıldı ve başlarına od yandurdı. Öyle olunca elli ādemilerin ⁽⁶⁾ helāk oldı ve bahādurların za'if eyledi ve ekserin mecrūḥ ve maḥzūn eyledi. Nice ki ḡaḏab idüp hamle iderlerdi. ⁽⁷⁾ Muķrı'l-Vaḥş ḳarşu gelüp perākende iderdi. 'Anter bunuñ bahādurluḡın görüp ta'accüb iderdi. Zірā ki bu vechile 'Anter ⁽⁸⁾ öñinde bahādurluḡ itmedi idi. Melik Zāmir, Muķrı'l-Vaḥş'uñ işlerin görüp yüregi yarıldı ve ḥasreti arttı. Andan ⁽⁹⁾ ḳavuşlarına buyurdı, bahādurları cengden men' itdiler ve ḥaḳı aradan sürdiler. Melik Zāmir kendü kibr kīnile ⁽¹⁰⁾ ve şevketi ve heybetile ve 'aẓīm salṭanatıla altında bir 'Arabī ḳışraḳ bizedi ki yıl ardından yitmezdi ve ḳuş öñinden ⁽¹¹⁾ ḳurtılmazdı. Gelüp meydāna çıkdı. Muķrı'l-Vaḥş'ıla

uğraşmağa ikdām itdi. Vaşf iderler ki süñüsü ve kılıcıyla ⁽¹²⁾ ağısı-y-ıla şıvarulmuş idi. Çukalı ve başında ışığı altunluydı ve budı altında iki harbese vardı ki süñü kılıç elinden ⁽¹³⁾ gidicek ol harbelerile şavaşurdu. Ol şüretile at depüp Muḳrı'l-Vaḥş'a yakın geldi. ‘Anter, Zāmir'üñ üstine bakdı ⁽¹⁴⁾ ve hey’etine ve saltanatına ve heybetine nazar itdi. Yoldaşlarına eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! İşbu kişi ki Muḳrı'l-Vaḥş'a çıkdı. ⁽¹⁵⁾ Hemîşe ki âdemlere beñzemez mecmû’-ı leşkerin bunu ta‘zīm idüp öñinden şavuldılar. Muḳrı'l-Vaḥş'ın atı yorulmuşdur, ⁽¹⁶⁾ ma‘lûm degül bunuñıla tırışacağı. Eger şöyle ki Muḳrı'l-Vaḥş buña gālīb dahı gelürse Benî Ğassān leşkeri hücum idüp ⁽¹⁷⁾ elinden alurlar. Belki Helāk iderler şavāb budur ki Muḳrı'l-Vaḥş'ı men’ idüp ceng idevüz. Ola ki ol cebbārı ⁽¹⁸⁾ öldürevüz ve leşkerin perākende idevüz.” didi. Ğaşm¹¹⁸² bin Mālik eyitdi: “Ben varup anı men’ idüp yirine şavaş ⁽¹⁹⁾ ideyin.” didi ve atın depüp meydāna girdi ve Muḳrı'l-Vaḥş'a “Sen dön ben senüñ yirüñe şavaş ideyin.” didi. ⁽²⁰⁾ Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: “Lā! Vallāh ben ḥaşmūmıla ḥaḳlaşmayınca ayrılmazın. Yā budur ki ben aña gālīb gelüp intikām idem yā budur ki ⁽²¹⁾ ol beni depeleyüp intikāmın ala. Varasın yirüñe git beni incitme baña mu‘āvenetüñ varısa atıñı getür, baña vir. Benüm atum ⁽²²⁾ yorulmuşdur.” didi. Eyle olsa Ğaşm¹¹⁸³ dahı atın getürüp buña teslīm itdi ve bunuñ atın kendü bindi. Varup bir yirde tırdı. ⁽²³⁾ Andan Muḳrı'l-Vaḥş, Ğaşm'ın¹¹⁸⁴ atına süvār olup Zāmir'üñ üzerine şaldı, ḥamle itdi. Zāmir dahı ‘İsā ve Meryem [314b] ⁽¹⁾ adın añup çağırdı ve Muḳrı'l-Vaḥş'ı karşıladı. Zāmir, Muḳrı'l-Vaḥş'ın bahādurluğın bilürdi. Hālinden gāfil ⁽²⁾ degüldi. Pes uğraşup biribirine ḥamlelerin şavdılar. Şol vechile şavaşdılar ki görenler müteḥayyir oldılar ⁽³⁾ ve bunların merdāneliklerin ta‘accüb idüp tañladılar. Bir zamān süñüyile ceng itdiler. Süñüleri şınacak kılıcıla şavaşdılar. ⁽⁴⁾ Tā ki kılıçları dahı ḳalkān üzerine pāre pāre oldı. Muḳrı'l-Vaḥş'ın silāhın dükendi.

¹¹⁸² 314a-18 Ğaşm: Ğaşam

¹¹⁸³ 314a-22 Ğaşm: Ğaşam

¹¹⁸⁴ 314a-23 Ğaşm'ın: Ğaşam'ın

Žāmir dizi altındaki ⁽⁵⁾ harblerüñ birisin aldı. Muḳrı'l-Vaḥş'ı atdı. Muḳrı'l-Vaḥş şavuldı harbe ilerü geçdi, gitdi. Harbde ḥaṭā itdügine ⁽⁶⁾ Žāmir kaçıldı. Bir harbe daḥı çeküp eline alup yine atdı. İttifāk Muḳrı'l-Vaḥş ḳalkana aldı. Harbe ḳalkandan geçüp ⁽⁷⁾ ḫuḳala irişdi. ḫuḳaldan daḥı geçüp bedene irişdi. Muḳrı'l-Vaḥş hem yorulmuşdı ve hem mecmū'ı daḥı oldu. Pes atda yire ⁽⁸⁾ düşdi. Benī Ġassān ḥalkı bunu göricek segridişdiler. Muḳrı'l-Vaḥş'ı alalar. Bu taraftan 'Anter ve 'Āmir ve Ġaşm¹¹⁸⁵ daḥı ⁽⁹⁾ Muḳrı'l-Vaḥş'üñ düşdügin göricek at şaldılar ki Muḳrı'l-Vaḥş'ı ḥalāş ideler. Benī Ġassān leşkeri otuz biñ ḳadar ⁽¹⁰⁾ ādem oldılar. Muḳrı'l-Vaḥş üzerine düşüp tıtdılar. 'Anter'üñ, 'Āmir'üñ eli irişmedi. Aralığa girüp māni' oldılar. ⁽¹¹⁾ 'Anter bunları aralayup Muḳrı'l-Vaḥş'a varmadı. Andan Ġaşm¹¹⁸⁶ ibni Mālik daḥı Muḳrı'l-Vaḥş'üñ ḥalāşına çok ḫalışdı, ⁽¹²⁾ başarımadı. 'Āḳıbet atı turuldı. Dört yanın bağlayup anu daḥı tıtdılar. Muḳrı'l-Vaḥş'ı yanına ilettiler. Ḳaldı bu leşkerüñ ⁽¹³⁾ içinde 'Anter ve 'Urve ve 'Āmir ve iki yüz ādem daḥı 'Urve'nüñ aşḥābından Benī 'Abs ve Benī 'Āmir ve Benī Ġaṭfān bu ḥāli ⁽¹⁴⁾ müşāhede idicek cān atup at şaldılar ki 'Anter'e ve yoldaşlarına irişeler. Çeri çokluğundan giremediler ve yakınlarına ⁽¹⁵⁾ varmadılar. Sinān ibni Ebī Ḥārişe Benī Fezāre¹¹⁸⁷ ṭā'ifesine çağırdı, eyitdi: “Vāy ḥālūñüze! Ḳanı ğayretüñüz bunuñ gibi ⁽¹⁶⁾ fırsat ḳanda elüñüze girür. Tiz oluñ işbu mu'arreslerüñ¹¹⁸⁸ üstine ḥamle ḳıluñ, tıtuñ. Üzerüñüzdeki 'ārı ⁽¹⁷⁾ def' idüñ.” didi. Benī Fezāre¹¹⁸⁹ daḥı Sinān'üñ āvāzın işidicek çağırışup yortdılar. “Ḳanı Ḥuẓeyfe'nüñ ve Ḥamel'üñ ⁽¹⁸⁾ ittifākı.” didiler ve 'Anter'e ḳılıç ve süñü çeküp yürüdiler. 'Anter yoldaşlarıyla şancaḳ olduğı tarafa depdiler ve bir sā'atde ⁽¹⁹⁾ irişüp şancaḳların düşürdiler ve ādemlerin ḳırdılar şancaḳ yöresin perākende itdiler. Velikin ādem ḳırmaḳdan ḳulları ⁽²⁰⁾ yoruldı ve elleri ağrıdı ve ādemlerinüñ ekşeri mecrūḥ oldu ve

¹¹⁸⁵ 314b-8 Ġaşm: Ġaşam

¹¹⁸⁶ 314b-11 Ġaşm: Ġaşam

¹¹⁸⁷ 314b-15 Fezāre: Fizāre

¹¹⁸⁸ 314b-16 mu'arreslerüñ: ma'arreslerüñ

¹¹⁸⁹ 314b-17 Fezāre: Fizāre

‘Anter, Ebcür'e binmez idi. Bindügi at yoruldu, ayruk⁽²¹⁾ ata degşürmedi ve tağdan yaña yöneldiler ve kavmlerine irişmege kaçd itdiler. **Rāvī eydür:** İttifāk bu demde otuz biñ⁽²²⁾ ādemile Laķīt bin Zūrāre irişdi ki tozları cihānı tıtdı ve at ayağından yire zelzele düşdi ve heybetinden⁽²³⁾ bahādurlaruñ dizi ditredi. Laķīt gördi ki ma‘rekece ceng ve cidāl ve ğavġā ve ğalebe ve ğırī ve kıyāmet [315a]⁽²⁴⁾ olmışdur. Bildi ki Zāmir leşkeri Benī ‘Abs bahādurı ‘Anter'üñ elinden haylī zebūn olmışdur ve yardımūñ vaķtı⁽²⁾ ve ‘ināyetūñ fırsatıdır. Eyle olsa dört yanında tıran hālķa eyitdi: “Beşāret olsun size ki eyü fırsatı geldük.⁽³⁾ Benī ‘Abs'den bugün intikāmumuzu alup maķşūdumızı hāşıl idevüz.” didi. Eyitdi: “Er gibi oluñ. Bu şūm tā’ifeye kılıç⁽⁴⁾ koyuñ ve bulduġuñuz tutuñ. Bunlar bu taġa kōrkularından kaçmışlardır. Yolların bağlañ, kimse kaçup çıkmasun.” didi⁽⁵⁾ ve “Aşhābına nice tedbīr itdi-y-ise.” Didi, yollara leşkeri perākende eyledi. Andan Sinān bin Ebī Hārişe gelüp Laķīt ile buluşdı⁽⁶⁾ ve “‘Anter sehel ‘ademile üş ilerü yanūñdadur şancaķ düşürdi ve yine taġa kaçmaġa kaçd itdi.” didi. Laķīt bu haberi işidicek⁽⁷⁾ “Vā-ferhā” diyüp çağırđı ve şāz u hurrem oldu. Andan leşkerinüñ öñine düşüp ‘Anter tarafına ‘azm eyledi ve bir sā‘atde⁽⁸⁾ yetişdi. Gördi ki bī-hadd leşker irişdi, bunlara kaçd itdi. ‘Anter'e eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! Ne tedbīr idelüm ne ‘aceb belāya⁽⁹⁾ mübtelā olduk. Hiç hālāşumuza bir tarīķ yok.” didi. ‘Anter eyitdi: “Cengden ġayrı tedbīr yokdur. Eger kaçarsavuz atumuz yorgundur,⁽¹⁰⁾ bizi taġa yitişdürmezler. Def‘i irişürler, tutarlar. Hem kaçġun olavuz hem hālāş bulmayuz. Ġāyetde rüsvālıķdur. Bunuñ gibi denizden⁽¹¹⁾ kim kurtılır. Hele bārī şavaşup kırılalum. Bir kişi birķaç ādem öldürüp soñra öliceķ ġam degül. Müşkil budur ki hem kaçavuz hem kurtulavuz.⁽¹²⁾ Bu ķadar ķeriye maġlūb olmaķ ‘ayb degül.” didi. Andan bunları karşıladılar. Şol eceline karşı gelür gibi bunlar daġı dört taraıdan şaf⁽¹³⁾ şaf olup yürüdiler. Bunlaruñ çevresin bağladılar, taşıla ve āġacıla ve okıla ve kılıcıla şavaş itdiler. ‘Urve'(y)i esir itdiler ve aşhābınūñ⁽¹⁴⁾ daġı ba‘zın kırđılar ve ba‘zısını tıtulđı. ‘Anter'ile ‘Āmir ķaldı. Bunlar daġı atdan

ayrıldılar. Yayağ kendüleri korudılar ve çalışdılar. ⁽¹⁵⁾ Tā şol mertebeye irişince ki ellerinde silāh kalmadı, ‘aciz oldılar. Dimişlerdür ki kurt çok olsa arslan ‘aciz olur ⁽¹⁶⁾ ve sirçe çok olsa toğan bī-çāre kalur. Pes çünkü bunların hālī böyle oldı. Üzerlerine hücum idüp tutdılar, muhkem bağladılar. ⁽¹⁷⁾ Girü kalanı esirlere katdılar Sinān ve Laķīt Zāmir’ün katına geldiler ve “Bayram kutlu ve fetḥ ve nuşret mübārek olsun.” didiler. ⁽¹⁸⁾ Andan Laķīt Zāmir’e eyitdi: “Yā melik! El-ḥamdü-li’llāhi mübārek ḥazretünde düşmān başıldı. Bu diyārı fetḥ itdük. Bu şüm kavmi mağbūn ⁽¹⁹⁾ ve zebūn eyledük. Nice ‘avretleri tūl komışlardur nice oğlancukları yetim itmişlerdür. ‘Aķibet Tengri Te‘ālā cezāların virdi ⁽²⁰⁾ ve ‘ivazların buldurdı.” didi. Zāmir daḥı buña alkış itdi. Muvāfiķ yoldaşların bereketidür.” didi. Andan eyitdi: “Yā Laķīt! ⁽²¹⁾ Ulu beg şöyle ışmarlamışdur ki Benī ‘Abs’i hep helāk ideydüm. Velikin bugün sizün meşveretünüzsüz, nesne itmez. Ne tedbīr ⁽²²⁾ iderseñüz benüm gönlüme bu gelür ki işbu tutduğumuz esirler bu Benī ‘Abs’ün ḥalāşıdır. ‘Ale’l-ḥuşuş şol kara yüzlü ⁽²³⁾ kuli tutmak baña yüz aklıdır. Siz ne maşlahat görürsüz, bunları iletmek kifāyet itmez mi?” didi. Laķīt eyitdi: “Yā melik! [315b] ⁽¹⁾ Belī, kifāyet ider. Ammā bunların ḥalkı bu tağda maḥbūs olmuşlardur, kaçup kurtulacak yirleri yokdur. Ḥāzır rızkdur, bunları ⁽²⁾ elde iken birağup gitmek ne lāzım. Sen devlet ve sa‘ādetile geyiñ yirde otur. Biz varup bunların ‘avāmın ḥavāşın katuña getürelüm ⁽³⁾ ve öñüñce Şām’a sürelüm.” didi. Zāmir daḥı nesne dimedi ve Laķīt’ün sözün red itmedi. Andan soñra tağın yolların ⁽⁴⁾ beklediler ve ol gice şāz u ḥurrem gönül murādıla yatdılar ve şoḥbetler itdiler. **Aşma‘i eydür:** Bunların hālī böyle oldı. Ammā bu tarafda ⁽⁵⁾ Benī ‘Abs ḥalī şu vechile oldı ki Laķīt bunların bahādurlarına gālib olup dört yanın bağladuğın göricek başların ⁽⁶⁾ alup tağa kaçdılar ve aḥşam olinca muntazır olup korkıyıla tırdılar. Aḥşam olıcağ gördiler ki kimse gelmedi ve ḥālleri n’olduğı ⁽⁷⁾ bilinmedi. Bildiler ki ḥayr degüldür ta‘aluķātların ve ehl ü ‘ayālların ¹¹⁹⁰ bir şarb

¹¹⁹⁰ 315b-7 ehl ü ‘ayālların: ehl-i ‘ayālların

dereye cem^c idüp ağlaştılar. Fiğānlar ve zārılıklar itdiler. ⁽⁸⁾ Şöyle ki cihānı yanķulandurdılar. Hatun kişiler saçların kesdiler ve başların açdılar ve yüzlerin yırttdılar. Velikin halk⁽⁹⁾larından kim öldi ve kim diri ķaldı ve kim esir oldu bilmezler. Hemān er ve ‘avret biribirine ķarışup ğirī idüp ağlaştılar. Melik Kays¹uñ ⁽¹⁰⁾ Züheyr adlu bir oğlı varıdı. Atası adın virmişdi. Bālīg olmağā yakın idi. Ğāyetde şāhib-cemāl idi. İllerde söylenürdi ⁽¹¹⁾ ve dillerde evşāfı dāsītān idi. Kendü daħı ğāyetde severdi. Mecmū^c-ı halkdan anı çok ķayururdu. Aña ğāyet şefķatinden ⁽¹²⁾ ve merķametinden ğöñline bir tedbīr geldi ki ğāyetde şavāb ve müvecceh idi. Allāhdan ğöñline ilhām gibi oldu. Zīrā ki Haķ Te‘ālā taķdīrinde ⁽¹³⁾ vardı. Andan halkına ve ta‘allūķātına eyitdi: “İy ‘emmūm oğulları! Bizüm helākumuz yakın geldi. Bahādurlarumuz telef oldu ve düşmān ⁽¹⁴⁾ dört yanumuzu bağladı. Biz bu mekāndan ħalāş olmazuz. Ammā şimdiki ħalde benüm ğöñlüme bir dürlü fikr gelmemişdür. Dilerin ki ⁽¹⁵⁾ baña mu‘āvenet idersiz ve didüğüm tutasız.” didi. Bunlar eyitdi: “Yā melik! Her ne ki dilerseñ eyit. Senüñ sözüñe uyaruz ⁽¹⁶⁾ ve buyruğūña muṭī^c oluruz.” didiler. Melik Kays eyitdi: “Dilerin ki her kimüñ devesi varısa ķullarına buyursun ki bağlaya ⁽¹⁷⁾ yayılmaya koyu vermeye ve şu vermeye. Tā ki ben bir tedbīr eyidem ki anuñ sebebile düşmān helāk ola. Maķşūdumuz ħāşıl ola.” didi. ⁽¹⁸⁾ Bunlar daħı “Sem‘ān ve ṭā‘aten!” bu söz üzerine evlerine tağıldılar ve ķullarına buyurdılar ki develerin bağlayalar. Melik Kays daħı hatun ⁽¹⁹⁾ kişilere ādem ğöderüp ağlamaķdan men^c itdi ve düşmānı helāk itmek va‘de eyledi ve ķullara ve bākī kalan halka buyurdu ki ⁽²⁰⁾ beş ğüne dek tağ başına çıkup düşmān tarafına taşlar yuvalayalar ve şavaş idüp sa‘y ideler. Haremlerin bekleyeler ve ehl ü ‘ayālların ⁽²¹⁾ şaķlayalar. Bu ħāl üzerine beş ğün temām oldu. Altıncı ğün olıcaķ ‘Arab ķabīlelerine hep buyurdu ki develerinüñ yönüni düşmāndan ⁽²²⁾ yaña döndürüp çökerler ve köşeklerin ğetürüp buluşduralar. Şabāħ olıcaķ ol halk daħı Kays didüĝi gibi itdiler. Andan buyurdu ki ⁽²³⁾ bu develerüñ köşeklerin ayırup süreler ve tağ yollarına döküp ķovalar. Hem daħı eyle itdiler.

Mecmū^c-ı develerüñ [316a] ⁽¹⁾ köşeklerin ayırup tağ yollarına sürdiler ve taşra düşmenden yaña kovdılar. Anaları bu hālī göricek ardlarınca çekendiler. Melik ⁽²⁾ Kays buyurdi, döñdiler. Köşeklerin ayırdılar ve anaların men^c idüp ağaca tutdılar. Bunlar yirinde kaldılar. Köşekleri iñleşī ⁽³⁾ iñleşī çıkup gitdiler. Şol yetīm oğlancuqlar gibi feryādlar idüp zārılıqlar eylediler. Dünyā āvāzlarından yañkulandı ve tağa zelzele ⁽⁴⁾ Zāmir'üñ leşkeri bu āvāzları işidicek ata binüp segridişdiler ve birbirinüñ ardınca yortdılar. Şöyle şandılar ki ⁽⁵⁾ Benī ‘Abs beklediler ve ehl ü ‘ayāllarıla¹¹⁹¹ ve mālī ve rızkıla cem^c olup geldiler ki bunlardan emān dileyeler. Nā-gāh gördiler ki deve köşekleridür, ⁽⁶⁾ haddi haşīri yok. Yolları tıldurup gelürler ve siyl olup bu tağdan akar sürü sürü olup birbiri ardınca çıkar ve anasından ⁽⁷⁾ ayrılmış oğlancuqlar gibi zārılık iderler. Bunlar mütehayyir oldılar. Bilmediler ki bu ne sırdur ve ne ‘alāmetdür. Çünkü bu köşekleri ⁽⁸⁾ gördiler def‘ī üzerine at şalup bī-kuşūr kırdılar ve bişürdüp yediler. Andan soñra Laķīṭ, Sinān bin Ebī Ḥārīşe'ye eyitdi: ⁽⁹⁾ “Ne hikmetdür Benī ‘Abs bu develer köşeklerin ki analarından ayırup sürdiler. Bu tağdan çıkardılar, bizüm üstümüze şaldılar?” ⁽¹⁰⁾ didi. Sinān eyitdi: “Bu ne şübhe idicek yirdür? Ma‘lūmdur ki şusuzlıkdan buñalmışlardur. Bu köşekleri sürdiler ki ⁽¹¹⁾ şu kendülere kıla. Üş bugün yarın azıqları dağı dükenür, açlıkdan helāk olurlar, gelüp bize yalvarurlar.” ⁽¹²⁾ didi. Laķīṭ şāz oldı ve eyitdi: “Yā Sinān! Çünkü hāl böyle ola dāyim biz bunlaruñıla ceng idüp buñaldalum. Bir sā‘at ⁽¹³⁾ şavaşdan hālī olmayalum. Tā ki anları esīr idüp murādumuza irişevüz.” didi. Andan Zāmir'e eyitdiler: “Yā melik! Diler misin ki ⁽¹⁴⁾ yine Şām diyārına tiz zamānda maķşūduñ hāşıl idüp gidesin.” didiler. Zāmir eyitdi: “Belī, dilerin.” Bunlar eyitdiler: “Di imdi ⁽¹⁵⁾ kığırt leşkere ki her gün ceng idüp bu tağa hücüm itsünler. Benī ‘Abs bir sā‘at rāḥat itmesünler. Tā ki her gün şavaş itmekile ⁽¹⁶⁾ ‘āciz kılalar şuları dükenmişdür, azıqları dağı dükene. Çıkup ulusun ve kıçisin kıravuz ve kıcasın

¹¹⁹¹316a-5 ehl ü ‘ayāllarıla: ehl-i ‘ayāllarıla

yigidin esîr idüp ⁽¹⁷⁾ deve yider gibi yidevüz.” didi. Zâmir dahı çavuşlara ve muḳaddemlere buyurdı. Leşker içinde çağırdılar. Bu ḥālî cemî'isine bildürdiler. ⁽¹⁸⁾ Laḳîṭ dahı Benî Meşâci' de ¹¹⁹² eyle itdi. Cem' itdügi leşkere bu ittifâkı söyledi ve bu ḥâle muṭṭali' kıldı. Birkaç gün bu ḥālile ⁽¹⁹⁾ oldılar. Bir gün ittifâk bunuñ üzerine itdiler ki bir def'adan yürüyeler. Temâm i'tikâdları bu oldu ki bunların azukları ⁽²⁰⁾ azdur ve şuları dükenmişdür. Geregi gibi zebûn olmuşdur. Laḳîṭ'e Sinân eyitdi: “Bir zamân dahı muḥâşara idüp ṭurmak yigdür.” didi. ⁽²¹⁾ Zâmir bunu eslemedi Laḳîṭ'e uydı. Pes bu niyyetile bir gün şabâḥdan ṭurup bu ṭağa yürüş itdiler ve Benî 'Abs'ün üzerine hücum ⁽²²⁾ itdiler. Ol ḥinde Laḳîṭ kerem olup işbu ebyâtı okudı: Şi'r. [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir **[316b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] Meli Ḳays bu ḥâle muṭṭali' olup ⁽²⁾ bu vâḳi'adan ḥaberdâr olıcaḳ yüksek yirlerde âdemiler koyup ışmarladı, eyitdi: “Gözedün şol vâḳti ki Zâmir'ün ⁽³⁾ mecmû'-ı leşkeri gelüp ṭaḡ yolına ṭola ve şahrâlar bunlardan ḥālî ¹¹⁹³ ḳala. Büyük sancaḡı ḳaldurasız, 'alâmetünüz ol ⁽⁴⁾ ola.” didi. Andan her ṭâ'ifeye ışmarladı, develerinün yanında ḥâzır olalar ve yollara koyuvireler ve bir nice kez süñüyile ⁽⁵⁾ dürteler. Tâ ki maḳşûd ḥâşıl ola ve ceng itmedin düşmen helâk ola. Bu ḥalk Melik Ḳays'ün ḥaberin işidiceḳ ⁽⁶⁾ sevindiler ve fetḥ ve nuşret râyiḥasın aldılar ve nice ki buyurdı-y-ısa eyle itdiler ve develü deveyi yanında ṭurup ḥâzır oldılar. Râvî ⁽⁷⁾ eydür: Laḳîṭ: “Bu Benî 'Abs'ün şuları dükendi.” diyüp maḡrûr oldu ve Zâmir'i bunların üzerine yürümeḡe ḳındurdu, ⁽⁸⁾ ṭama' itdürdi. Bu bî-nihâyet leşkeri alup bu ṭaḡuñ yollarına çekdiler, yürüdiler. Mecmû'ısı şahrâlardan ve beriyyelerden göçüp bu ṭarafa ⁽⁹⁾ hücum itdiler. Öñleri gelüp Benî 'Abs'e yakın geldi dahı ol âdemler ki Melik Ḳays ışmarlamış idi “Büyük sancaḡı ḳaldurasız.” diyü. ⁽¹⁰⁾ Gördiler ki temâm vâḳt oldu, ḳaldurdılar ve çağırışup feryâdlar itdiler. Melik dahı buyurdı mecmû'-ı develerün dizin çizdiler ⁽¹¹⁾ ve budlarına süñüleri-y-ile birkaç kez dürttiler. Bu develer dahı illâ ḳabîlenün devesi[yi]di. Her ḳabîle beginün

¹¹⁹² 316a-18 Meşâci' de: Müşâci' de

¹¹⁹³ 316b-3 ḥālî: ḥālî

eḳal on biñ devesi varıdı. ⁽¹²⁾ İrkekden dişiden beş altı günde ki şuşamışdı ve köşekinden ayru düşmiş idi ve hem görmişlerdi kim köşekleri ⁽¹³⁾ bu taḡuñ yollarından çıkup gitdiler ve inüldüleri ‘ālemi tıoldurdı. Çünkü hıapsden çıkıldılar, ayakları boşandı. Köşeklerin añup ⁽¹⁴⁾ inleşdiler ve yaşları siyl olup aḳdı. ‘Ale'l-ḡuşuş ki açlık ve şussuzlık daḡı ḡalebe itmiş idi. Bir def’a bu yollara ḳaşd idüp ⁽¹⁵⁾ uḡradılar ve boyun uzadup yürüdiler. Zāmir'üñ leşkerine bu taḡuñ şol tar yollarında uḡraşdılar ve şarb yirlerinde şa⁽¹⁶⁾taşdılar, ayak altına alup başdılar ve yol üzerinde ḡāk idüp azdılar. Birbirin başup bu ḡalk ḳaçdılar ve ḳılıç ḳoyup ba‘zısı ⁽¹⁷⁾ ba‘zısını ḳırdılar. Kimse ḡalāş bulmadı develer bunları şol ḡırmen çevirür gibi yire ber-ā-ber itdiler. Hiç bir taraf ḳaçmaḡa mecāl bulmadılar. Bī-çāre ⁽¹⁸⁾ ḳalup mübtelā oldılar ve deve ayaḡında pāymāl oldılar. **Rāwī eydür:** Zāmir'üñ leşkeri içinde Benī Esed dirlerdi bir ḳabile varıdı. ⁽¹⁹⁾ Bile geldüklerinden maḳşüdları rızḳ ḳazanmaḡ idi ve māl kesb itmek idi. Benī ‘Abs'ile ‘adāvetleri ve kınleri yoḡıdı. ⁽²⁰⁾ Ol tã’ife ḡāl böyle olduḡın ḡöricek önlerine gelene ḳılıç ḳoydılar. Zāmir'üñ leşkerine şol ḳadar ḳırdılar ki vaşf ⁽²¹⁾ itse olmaz. ‘Āḳıbet kendüler daḡı deve ayaḡında helāk oldılar, ḡalāş bulmadılar. Anda bunda ḳurtılan daḡı ḡayrān olup dermānda ⁽²²⁾ ḳaldılar ve Benī ‘Abs irişüp esir ḳıldılar. Öyle olınca bunları deve temām perdaḡt eyledi. Yollar ve dereler ādem ölüsiyle tıoldı, ḳan ⁽²³⁾ yollarda siyl olup aḳdı. Taḡdan çıkup taşralara gitdi. Ammā Benī Fezāre¹¹⁹⁴ Sinān'üñ tedbiri sebebi-y-le selāmet ḳurtuldılar. Zīrā ki **[317a]** ⁽¹⁾ evvelden Sinān'üñ tedbiri buyıdı ki Benī ‘Abs'i bir nice zamān ḡişār idüp buñaldılar. Tā ki azuḳları ve şuları dükenüp ⁽²⁾ kendü irādetleri ile ḡelüp bunlara yalvaralar. Laḳīt buña uymadı. Birḳaç günden şoñra Zāmir'i ḳındurup yüriş itdürdi. ḡāl ⁽³⁾ böyle oldu. Sinān ḡördi ki Laḳīt bunuñ tedbirine uymadı. Benī Fezāre¹¹⁹⁵ tã’ifesini ḡöçmeḡe ḳomadı ve ḳabilesinüñ ulularına ⁽⁴⁾ eyitdi: “İy ‘emmüm oḡulları! Laḳīt'üñ sözine uymañ! Benī ‘Abs'den ben ḳatı ihtiyāt iderin, mekkār ḡalkdur. ‘Ale'l-ḡuşuş ki

¹¹⁹⁴ 316b-23 Fezāre: Fizāre

¹¹⁹⁵ 317a-3 Fezāre: Fizāre

⁽⁵⁾ Rebī' bin Ziyād anlaruñ içindedür ve Ɣays dağı haylī tedbīr ehli kişidür. Şol deve köşeklerin ki Ɣağdan Ɣaşra koyuvirdiler. ⁽⁶⁾ Bir hīle-bāzlıkdan hālī degüldür. İmdi benüm sözümi Ɣabūl idüñ. Bunlaruñıla Ɣağa bile gitmeñ yoħsa şoñra peşimān olursız.” ⁽⁷⁾ didi. Bunlar dağı Sinān'ın sözün Ɣabūl itdiler ve buyruğına muṭī' oldılar ve bu leşkerden ayrılup Ɣaldılar. Ɣağa ⁽⁸⁾ bile gitmediler ve mehlekeye girmediler. Bir zamāndan şoñra gördiler ki develer ƔıƔdı. Şaħrāları Ɣutdı ve dereleri Ɣoldurdu, ⁽⁹⁾ āvāzlarından cihān yanƔulandı. Sinān bu 'ibreti müşāhede idicek bildi ki leşker hep helāk oldu ve deve ayağında ⁽¹⁰⁾ zīr ü zeber oldu ve kendüler selāmet Ɣurtuldılar. Yoldaşları eyitdi: “Nice benüm tedbīrüm begendüñüz mi? Vallāh ki bu leşkerden ⁽¹¹⁾ bir ħaber virür ādem ħalāş bulacağı ma'lūm degül.” didi. Hısn bin Huzeyfe saħt oldu ve eyitdi: “Yā Sinān! Pes biz bunda ⁽¹²⁾ şimden girü niçün Ɣuru[r]uz.” didi. “Yüri al bizi Ɣaç gidelüm Benī 'Abs gelüp ƔıƔmadın yoħsa bizi dağı Zāmir leşkerine ⁽¹³⁾ Ɣavuşdururlar.” didi. Sinān eyitdi: “Lā! Vallāhi ƔaçmaƔ eyü degül. Zīrā ki Ɣaçarsavuz ardumuza düşüp yiterler, hep Ɣırrarlar. ⁽¹⁴⁾ Bize bu dağı azdur. ĤaƔ Te'ālā bize feth ve nuşret eyledi. Bu şüm Ɣā'ifenüñ şırrırlerin ve şaƔıƔlerin elümüze virdi. Ɣırup ⁽¹⁵⁾ Ɣulayumuza gitsevüz ne idi. Cāhilligumuzdan gelüp bunlara cenge iƔdām itdük ve ellerinde zelil ve ħaƔır olduk.” didi. ⁽¹⁶⁾ Hısn bin Huzeyfe bunuñ sözün işidicek ağladı ve eyitdi: “İy 'emmüm oğlu! Bizüm ħālümüz nice ola, hıç bir tedbīrüñ ⁽¹⁷⁾ yok mı ki biz bu mehlekeden ħalāş bulavuz?” didi. Sinān eyitdi: “Tedbīr budur ki varup şol Benī 'Abs esīrlerin bağıdan ⁽¹⁸⁾ koyuvirevüz ve emān dileyüp yalvaravuz ve ellerin ayakların öpevüz. Ola ki bizi 'afv ideler. Hele bu kez bunlaruñ Ɣaynağından ⁽¹⁹⁾ Ɣurtulalum. Şoñra fırsat bulursavuz zamānıla yine intikāmumuzu alavuz.” didi. Benī Fezāre¹¹⁹⁶ ħaƔı bunu işidicek şāz oldılar ⁽²⁰⁾ ve bu Ɣarīķile ƔurtulmaƔ sizdiler ve eyitdiler: “Yā emīr! Ne tedbīr iderseñ biz dağı saña muṭī'üz. Senüñ tedbīrüñ evvelden rāst ⁽²¹⁾ idi. Şimdi dağı şübhe yokdur ki sözün müvecceħ neylersin. Eyle

¹¹⁹⁶ 317a-19 Fezāre: Fizāre

bizi diri kırtar.” didiler. Sinān dağı birkaç kiři-y-ile fi'l-ḥāl ⁽²²⁾ varup ‘Anter'i ve ‘Urve'yi ve bākī yoldaşlarını kıoyuvirdiler ve ‘özr dileyüp yalvardılar ve emān dilediler ve ḥālleri ⁽²³⁾ n'olduğın ḥaber virdiler. ‘Āmir bin Ṭufeyl eyitdi: “Bunuñ gibi ulu belāya mübtelā olmasañuz böyle zelīl ve ḥākīr olmazduñuz. [317b] ⁽¹⁾ Hele ḥōř ben senüñ řuçuñı bağışladum ve Benī ‘Āmir tarafından emān virmedüm.” didi. ‘Anter eyitdi: “Vallāh ben Benī ‘Abs ⁽²⁾ uluları gelmeyince ve Melik Ḳays'ıla buluşmayınca ve anlaruñıla tanışmayınca emān virmezsin.” didi ve şıçrayup atlara süvār ⁽³⁾ oldılar ve yarağa müstağrak oldılar. Yine bayağı şüretlerine girdiler. şanasın ki hīç bir belāya uğramadılar ve miḥnete ⁽⁴⁾ şataşdılar ve zaḥmet ve meřakḳat çekmediler. Andan tağdan yaña yuvalanup yürüdiler ve Žāmir'üñ leşkerinden yol kırañında şalup ⁽⁵⁾ diri şalanları kırdılar. **Ebū ‘Ubeyde eydür:** Bu def‘a Laḳīṭ'I, Rebī‘ bin Ziyād depeledi. Zīrā ki bir yerde gördi ki deve ⁽⁶⁾ ayağından başın alup kaçır. Süñüyile irişüp helāk itdi. Çünki bunu depeledi ve ecel ḳadeḥin içürdi. Başladı ⁽⁷⁾ Rebī‘ iřbu ři‘ri didi: **ři‘r.** [Arapça řiir ⁽⁸⁾ Arapça řiir ⁽⁹⁾ Arapça řiir] **Rāvi eydür:** Öyle olınca bu develer etrāfı gezdi ve segridişdi. ⁽¹⁰⁾ Köřeklerin isteyü řaḥrāları ve dereleri şabanları altına aldılar, bulmadılar. Andan řoñra Benī ‘Abs'e gelüp çıkdılar ve düřmānlaruñ ⁽¹¹⁾ andan bunda kaçānların kırdılar. Velikin esirlerin kıayururlar idi. Diri midür, ölü midür bilmezlerdi. Nā-gāh buluşdılar. Gördiler ki ⁽¹²⁾ ‘Anter ve ‘Urve ve Muḳrī'l-Vaḥř ve bākī ařḥābları hep řađ u selāmet¹¹⁹⁷ bayağı hey‘et evvelki şüret üzerine gelürler. Ādem kıırmaḳdan ⁽¹³⁾ ḳana boyanmışlar. Benī ‘Āmir ḥalkı dağı Ğařm¹¹⁹⁸ ibni Mālik ve ‘Āmir bin Ṭufeyl'i ve bākī ulularını görüp řāz oldılar ve mecmū‘ısı ğuşşadan āzād ⁽¹⁵⁾ oldılar ve sevenişüp görüşdiler ve buluşup esenleşdiler. Benī Fezāre¹¹⁹⁹ ḥalkı bunları göricek hep atdan yire döküldiler ve Sinān ibni Ebī ⁽¹⁶⁾ Ḥāriře ve Ḥiřn ibni Ḥuzeyfe ve meřāyiḥlerinden

¹¹⁹⁷ 317b-12 şağ u selāmet: şağ u ve selāmet

¹¹⁹⁸ 317b-13 Ğaşm: Ğaşam

¹¹⁹⁹ 317b-15 Fezāre: Fizāre

ve ulularından kim varısa öñlerince varup Melik Ƙays'a Ʃapu Ʃıldılar ve du‘ā ve alkış⁽¹⁷⁾ itdiler ve ‘öẓr dileyüp yalvardılar ve ayağına dökülüp zelīl ve ҺaƩır oldılar. Andan Sinān, Melik Ƙays'a eyitdi: “Yā melik! Size itdügümüz⁽¹⁵⁾ işlere peşimān olduk ve Ʃatuñuzda Ʃanumuz Һelāl olmışdur. Zūlm ve ҺaƩā bizden ve kerem ve ‘afv sizden. Eger bizüm Ʃanumuzu⁽¹⁸⁾ bağışlayup ihsān iderseñüz kendü luṭfuñuzdur. Biz daҺı ölince sizün ‘ācizünüz olavuz. Eger Ʃırarsañuz Һod⁽¹⁹⁾ siz bilürsiz ne diyelüm. Evet yigregi buyıdı ki bizi Ʃoyuvireydünüz. Siz daҺı selāmethlīgıla kendü vaṭanuñuza gide idünüz.”⁽²⁰⁾ didi ve Һışn ibni Һuzeyfe daҺı ilerü gelüp yalvardı, eyitdi: “Atamuñ ve ‘emmülerümüñ Ʃanını bağışladum. AyruƩ añmayam tek beni depeleme.”⁽²¹⁾ Senün du‘ācın olayın.” didi ve ağıladı, yalvardı. Melik Ƙays daҺı utandı. Bunlara emān virüp ‘afv eyledi ve şuçların bağışladı⁽²²⁾ ve vaṭan Ʃarafına ‘azm itdi. Andan Һışn bin Һuzeyfe'ye ve Sinān bin Ebī Һārişe'ye teftiş Һil‘at geyürdi. Andan bir yirde Ʃadırlar Ʃurup⁽²³⁾ oturdılar ve bu mālłardan ve develerden ve silāhlardan ve şoyƩalardan eyüsin ihtiyār idüp aldılar. Geregi gibi Ʃoydılar. **[318a]**⁽¹⁾ Ol gice ol maƩāmda ārām oldılar ve ta‘allükātların Ʃağdan ayırtlayup getürdiler. Yarındası şabāh olıcaƩ göçüp⁽²⁾ yola revān oldılar ve mālłarın ve ehl ü ‘ayālłarın¹²⁰⁰ ve aƩribālaların bile aldılar, sürdiler. Benī ‘Āmir diyārına vardılar. İki üç gün⁽³⁾ anda Ʃonup ārām oldılar. Dördünci gün olıcaƩ Benī ‘Āmir'den ayrılıp kendü memleketlerine ‘azm itdiler. Benī ‘Āmir uluları⁽⁴⁾ binüp bunları göndürdiler ve vidā‘laşdılar. ‘Āmir ibni Ʃufeyl, ‘Anter'ile vidā‘laşdı. Velikin anuñ firākına cigeri kebab oldu⁽⁵⁾ ve eyitdi: “Vallāh iy Benī ‘Abs bahādurı! Eger sen incinmeseñ ‘Arab dīni ҺaƩƩı-y-içün ‘ömrümüñ āħirine dek senden ayrılmazdum.” didi. ‘Anter⁽⁶⁾ daҺı aña alkış itdi ve eyitdi: “Yā ‘Āmir! Ayrılığumuza sebep aƩribāmuzuñ ve ta‘allükātumuñ Һāħırı Һōş olmağıçündür. Firāk varısa⁽⁷⁾ şūretdür yoҺsa maħabbetümüz birbirümüzün göñlinde Һāzır ve bāƩıdır ve bu ma‘nide işbu bir

¹²⁰⁰ 318a-2 ehl ü ‘ayālłarın: ehl-i ‘ayālłerin

beyti okudu: **Şî'r.** ⁽⁸⁾ [Arapça Şiir] Bilürsin ki 'emmüm oğulları haylî vaqtdür ki vağanlarından ⁽⁹⁾ cüdā düşmişlerdür. 'Ale'l-ḥuşuş 'Able, ḥod dāyim 'Alem-i Sa'dī¹²⁰¹ yirlerin añup ekşer-i evkāt ağlar. Eger bu ma'niler olmasa ⁽¹⁰⁾ ben senden ayrılır mıdum? Dār-ı fenāya göçince senüñile bile tūrurdum.” didi ve ol ḥāle münāsib işbu ebyātı didi: **Şî'r.** ⁽¹¹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir] **Ebū 'Ubeyde eydür:** 'Āmir bin Tufeyl bunıñ sözün işidicek 'özrin ⁽¹³⁾ kabūl idüp vidā'laşdı ve bu ebyātı okudu: **Şî'r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] ve kavmlerine dönüp ayrıldı, gitdi. 'Anter daḥı Mukrī'l-Vaḥş ve 'Urve ⁽¹⁵⁾ ve bākī aşḥābıla hep yollarına revān oldılar ve düşmenüñ başına gelen belāları ve miḥnetleri aındılar ve Melik Qays tedbiri-y-ile ḥalāş ⁽¹⁶⁾ buldukların söyleşdiler ve dōstları şāz ve ḥurrem¹²⁰² ve düşmānları zebūn ve maḡbūn olduḡın añışdılar ve sevinişüp ⁽¹⁷⁾ feraḥ oldılar ve ḡuşşadan āzād oldılar, eyitdi: “Vallāhi ki bizüm Benī Fezāre¹²⁰³ ile hem-civār olup daḥı tūrmaḡa ḥāṭırumuz ⁽¹⁸⁾ ḥōş degüldür. Elbette anlaruñ āşārın ḡal' itmek gerek. Tā ki vaṭanumuzda ḥuzūr bulavuz.” didi. 'Urve eyitdi: “İy bahādurlar ⁽¹⁹⁾ ulusu! Qo Benī Fezāre¹²⁰⁴ ve Benī 'Āmir avurdın ve ḡayrı kimsenüñ ḥāline muḡayyed olma. Ben mübtelā olduḡum belāya nazar eyle ve benüm ḥālūmi ⁽²⁰⁾ ḡayur. Derdüme dermān bul ve ḡastalığuma şifā kıl. Senden ḡayrı şikāyet idecegüm yokdur.” didi. 'Anter eyitdi: ⁽²¹⁾ “Yā 'Urve! Derdüñ nedür? Söyle bileyin. Eger dermān elümden gelürse kılayın.” didi. 'Urve daḥı göḡsin geṡürüp ⁽²²⁾ āh itdi ve gözinüñ yaşı yüzi üzerine revān oldı ve bu ebyātı okudu: **Şî'r.** [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[318b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] ve eyitdi: “İy 'emmüm oḡlı! İşbu fitneler ⁽²⁾ vāḡi' olmadın ve bu perākendeliklere şataşmadın ve Yemen diyārına daḥı girmezden öñ bilürsin benüm ḡardaşum vardur, ⁽³⁾ Benī Ḡaṭfān'da adı Selemī'dür. Gāh gāh gelüp beni görürdi ve birkaç gün tūrup yine evine giderdi. Dāyim baña söylerdi ki ⁽⁴⁾ anda, Benī Ḡaṭfān'da, Hümām dirler bir kişi vardur. Anuñ ḡüzel kıızı vardur adı Leyis'dür.

¹²⁰¹ 318a-9 'Alem-i Sa'dī: 'Alem-i Sü'dā

¹²⁰² 318a-16 ḥurrem: ḥurrem

¹²⁰³ 318a-17 Fezāre: Fizāre

¹²⁰⁴ 318a-19 Fezāre: Fizāre

‘Arab dīni haqqı-y-içün ‘ālemde mişli ⁽⁵⁾ yokdur ve rûzigār nazīrin getürmemişdür ve kimse nişānın virmez. Gel benüm sözümi kabûl eyle. Anı saña helālîğa alıvireyin. ⁽⁶⁾ Benüm dağı ne kadar mālum varısa senüñ yoluña nişār ideyin. Tâ ki anuñ cemālî ile ‘ış idesin ve gözün nûrî ziyāde ⁽⁷⁾ ola ve gönülün kuvvet bula.” diyüp baña söylerdi ve ol kıızı vaşf iderdi. Ben hiç iltifāt itmezdim ve sözine muqayyed olmazdum ⁽⁸⁾ ve kelāmına kulak urmazdum. Belki eydürdüm ki “Yâ Selemî! Ben çanaqlarımı getürüp fuqarāya varduğum ta‘ām anlaruñıla yidüm ki ‘avret ⁽⁹⁾ katında oturmakdan ve anuñıla yatmakdan, turmakdan yigdür dirdüm.” didi. Rivāyet iderler ki bu ‘Urve’ye ‘Urvetü’ş-şa‘ālik ⁽¹⁰⁾ dirlerdi. Ya‘ni ‘faķirler ‘Urve’si’ demek olur. Fuqarāyı sevüp dāyim anlaruñıla muşāḥabet itdüğü içün ve tûl ‘avretlere ve yetimlere ⁽¹¹⁾ ta‘ām virdüğü içün böyle dirlerdi. **Rāvî eydür:** Andan soñra ‘Urve, ‘Anter’e eyitdi: “İy bahādurlar ulusı! Bu def‘ada ki Benî ⁽¹²⁾ Ğaṭfān bizümile bu tağa geldiler. Bir gün kız karındaşum katında oturdum. Gördüm ki bir kız bir evden çıkup bir eve girdi. ⁽¹³⁾ Gördüğüm sâ‘at yüregüm yandı ve bedenüme lerze düşdi. Gönüm kapuldi ve belā dāmına mübtelā oldum ve қаzā-yı ⁽¹⁴⁾ āsumāniye giriftār oldum. Kız kardaşuma şordum: “Bu ne kızdur, kimdür? Vallāh ki bunıñ şıfatın vaşf itmekden dilüm tutulur. ⁽¹⁵⁾ Hüsnini şerḥ itmekden ‘aqlum ‘āciz kalur. Ğamzesi oqları cigerümi mecrūḥ eyledi ve kāmety i‘tidālını qaddimü ḥam kıldı. “Bu ne ⁽¹⁶⁾ āfetdür.” didüm ve bu ebyātı okudum. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁸⁾ Kız karındaşum eyitdi: “Yâ aḥî! Bu evvel Leyīs binti Hümām’dur ki vaşfi iderdüm ve al diyü da‘im varduğumca yalvarurdum. Bu şüretile ⁽¹⁹⁾ sen baña kulak urup sözüme muqayyed olmazduñ.” didi. Ben eyitdüm: “Vallāh ben bunı bu mertebede şanmazdum, bu şüretile ⁽²⁰⁾ ola dimezdüm. Şimdi var kerem eyle söyleş, cān u gönülden rāzî ve rāğıb oldum.” didüm. Kız karındaşum baña eyitdi: ⁽²¹⁾ “Ayruq senüñ elün irişmez. Zîrā ki bir yüce mertebe ulu kişiye nişānladılar. Varup mehrin getürüp almağa gitdi. Adına ⁽²²⁾ ‘Amr dirler. Benî Murād’uñ ve Benî Zübeyd’üñ

ulusıdır ve bahādurluğıla meşhūr ve merdānelikile ma‘lūm ve menşūr kişidür. ⁽²³⁾ Ol dağı ‘āşık olup atasından dilemişdür. Diledüğine sebep bu olmuş ki kızuñ ebesi megerki Benī Murād kabīlesinde olurmuş. [319a] ⁽¹⁾ İttifāk bir gün anası görmege varmış, kızını dağı bile almış. Bu ‘Amr’uñ ¹²⁰⁵ kız kardaşı Kebşe dağı bu kıızı anda ebesi katında ⁽²⁾ görüp varmış kardaşına vaşf itmiş ve cemālinden ve halkından ve luţfindan söylemiş. Ol dağı cān u göñüldeñ ⁽³⁾ ‘āşık olmuş, gelüp bunda atasından diledi ve bī-ḥad māl va‘de eyledi. Hāl budur ki baña tanışdılar ve benüm meşveretümile ⁽⁴⁾ ol kişiye virdiler. Zīrā ki yedi yaşıñdan berü ben anı senüñ niyyetüñe diledüm idi. Rāzī oldıları çünkü sen rāzī ⁽⁵⁾ olmaduñ. Ben dağı muḳayyed olmadum. Bir kişi ‘ayālını niye bir yalan ile şaklayayın. Destūr virdüm. Vardılar, virdiler ⁽⁶⁾ ve hem senüñ kabūl itmedüğüñe gāyetde saḥt oldılar. Andan soñra bir gün ol kızuñ anası geldi, baña eyitdi: “Yā Selemī! ⁽⁷⁾ Hāk Te‘ālā kızuma senüñ kardaşuñdan dağı yig er virdi.” diyüp baña serzeniş eyledi. Ben dağı melūl oldum.” didi. ⁽⁸⁾ “Şimdiki hālde ol kıızı gördüm ve kız kardaşumdan bu haberleri işitdüm hālüm mükedder oldı ve helāk olmağa ⁽⁹⁾ yakın ḳaldum. Ol sebebden hālüm saña bildürdüm baña mededüñ varısa vaḳıtdür ve ‘ināyetüñ demidür.” ‘Anter bunuñ ⁽¹⁰⁾ kışşasın işidicek eyitdi: “Beşāret olsun saña yā ‘Urve ki ‘Amr ol kıza yakın gelmez. Megerki anuñ eceli gelmiş ola ⁽¹¹⁾ ve ‘ömrinüñ defteri dürülmüş ola. Şavāb budur ki sırruñı şaklayasın ve hālüñi kimseye söylemeyesin ve kız kardaşuña ⁽¹²⁾ ışmarlayasın. Ḳaçan ki ‘Amr māl ve rızḳ getürüp kıızı almalu ola. Bunda haber göderüp bize gödüre ve bildüre. Tā ki ⁽¹³⁾ varup gücile çeküp saña alivirem. Eger Benī Murād şavaş iderlerse hepsin kılıçdan geçürem. Evet ol kızuñ ⁽¹⁴⁾ atası bize dise gerekdür ki “Ben bunca zamān kızum size göydürdüm. Tā ki ‘avretler mertbesine irişdi. Şimdi bir kişiye va‘de itdüm ⁽¹⁵⁾ ise geldüñüz bunuñ gibi ḥākāret itdüñüz.” diyiser bu nesne üzerine her kişi serzeniş itse gerekdür. Ne ‘öḫr idevüz ve ne ⁽¹⁶⁾

¹²⁰⁵ 319a-1 ‘Amr’uñ: ‘Omer’üñ

söyleyevüz, hele senüñ maqşūduñ hāşıl olsun. Anlaruñıla bir iş idevüz.” didi ve bu ebyātı inşād itdi: ⁽¹⁷⁾ **Şîr.** [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir] ‘Urve şāz oldı ve eyitdi: ⁽²¹⁾ “Vallāh ki iy bahādurlar begi! Hūb söyledüñ ve rāst fikr eyledüñ. Hāq Te‘ālā senüñ kılıcuñ düşmānuñ boynından hālī kılmasun ⁽²²⁾ ve dāyim dōstlaruñ senüñ sāyeñde murādına iriışsün.” didi ve ‘Anter’üñ didügin kız qardaşına ışmarladı ve bu sırrı ⁽²³⁾ aña bildürdi ve kendü diyārlarına revān oldılar. ‘Urve āh idüp bu ebyātı okudı: **Şîr.** [Arapça Şiir **[319b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Bu ‘Amr bin Ma‘dī Kereb ki bu kıızı almak isterdi. ⁽³⁾ Cebbārlardan idi ki ma‘rekede bahādurlar muqāvemmet itmezdi. Şüreti melih ve kelāmı faşih kişi idi ve keremde ve sehvāvetde nazīri ⁽⁴⁾ yokıdı. Hikāyet iderler ki küçük oğlanıken gāyetde çok yiyeken imiş. Şöyle ki başına bir deve yirmiş qābīleleri içinde ⁽⁵⁾ buña avlaq dirlermiş. Avlaq ‘Arab dilince ‘delü’ demek olur. Nite ki şā‘ir şîrinde getürmişdür: **Şîr.** ⁽⁶⁾ [Arapça Şiir] Rivāyet iderler ki atası bunuñ hālını görüp geriye görürmiş ⁽⁷⁾ ve sevmez imiş. ‘Abālār geyürüp qulluq itdürürmiş ve qul yerine kullanur imiş. Bu ‘Amr dağı bir qarnı gebe, yağrını yaşşı ve süñükleri ⁽⁸⁾ muhkem oğlanımiş. Hiç qanı tırmazımış. Megerki atası bir düğün ide yāhud bir ulu cem‘iyyet ide. Dāyim buña deve güddürürmiş. ⁽⁹⁾ Döger ve sögermiş, ašlā i‘tibār itmezimiş. Bu dağı yabānlarda ok atmağa ve süñü oynamağa ve kılıç dutmağa ve at qoşmağa ⁽¹⁰⁾ meşgöl olurımış ve bahādurlar tārīkin ögrenürmiş. Qaçmaq, qomāq ve durmaq, dutmaq isti‘māl idermiş. Tā řol mertebeye irişmiş ki ⁽¹¹⁾ bahādurlara qalebe ider olmış ve dilāverleri zebūn ider olmış ve himmeti yücelmiş. Ad çıkarmış ve şöhret kesb itmiş, bahādurları ⁽¹²⁾ taleb idermiş. Bu eyyāmda megerki qavminüñ bir düşmānları varımış Eř‘āş bin Zarme dirlerimiş. Leřker cem‘ idüp gelmiş ki ⁽¹³⁾ bunlaruñ diyārını harāb ve memleketlerini yebāb ide ve eşerlerin dünyādan götüre ve başlarına belā getüre. Ayruq memleketlerin ⁽¹⁴⁾ olduğı gibi bunları dağı harāca kesüp dāyim harācların ala. **Rāvī eydür:** Bu Eř‘āş dağı ulu beglerden idi. Çok çerisi ⁽¹⁵⁾ varıdı,

ğāyetde cebbārılığından ve nihāyetde kibrinden ve bahādurluğundan dört yanındağı kabīlelerinden hārāc alurdu. ⁽¹⁶⁾ Varırak büyüdi ve günden güne arttı ve saltanatı ve şevketi ziyāde oldu. Mecnū^c-ı ‘Arab kabīleleri muṭī^c oldılar. Megerki ⁽¹⁷⁾ Benī Zübeyd hūkmine rāzī olmadılar ve “Hārāc virmege hūkmin yürütmezüz.” didiler. **Rāvī eydür:** Bunlara Eş‘aś geldügi haber irişecek ⁽¹⁸⁾ Benī Murād ve Benī Haş‘am kabīleleri cem^c olup diyārlarından üç fersah yol karşıladılar. Ceng itdiler, başladılar, kaçup yine ⁽¹⁹⁾ evlerine geldiler. Eş‘aś dahı ardlarınca bile irişdi. ‘Ālemi bunlara ıar eyledi ve hāllerin diger-gün eyledi ve gözlerin Ceyhūn ⁽²⁰⁾ eyledi ve cigerleri pür-hūn eyledi. Yolların bağladı. Bu kabīlenün hatun kişileri ve oğlancukları ağlaştılar ve feryādlar itdiler ⁽²¹⁾ ve ecel cūr‘asın içmege yakın oldılar. ‘Amr dahı kız kıardaşı Kebşe‘yi ve Reyhāne‘(y)i gördi ki başların açup ağlaştılar ⁽²²⁾ ve ceza^c feza^c idüp feryād itdiler ve anası dahı bu hālde ‘Amr bunlara eyitdi ki “Vā-ħasretā ki benüm karnum açdur. Eger ⁽²³⁾ tokımissam görürdüñüz ki mu‘arreslere¹²⁰⁶ ne iş iderdüm.” didi. Kız kıardaşı Kebşe eyitdi: “Tengri seni ıoyurmasun. [320a] ⁽¹⁾ ıurmayup yir içersin ve açlıktan şusuzlıktan şikāyet idersin. Bizüm hālümüzi görürsin. Ne ⁽²⁾ karnuñ kayurursın var bizden ırak git. Bizi kendü hālümüze ko.” didi. Anası Kebşe‘ye kaçıdı eyitdi: “Veyleke yā lahnā! ⁽³⁾ Benüm oğluma ne kaçırsın, rızkımuz üşde düşmān. Bu ki ulı yürür, kāşki bu yiyeydi.” didi ve getürdi bir semüz ⁽⁴⁾ deve bağışladı ve elli etmek virdi. “Var karnuñ ıoyur.” didi. ‘Amr dahı ol deveyi varup boğazladı ve yüzdü. Bir odunu ⁽⁵⁾ bol yirde od yakup bişürdi, yidi. Hem ceng idenleri teferrüc eyledi. Aħşam olinca oturdı yedi. Devenün süñüklerin ⁽⁶⁾ kodı. Aħşam olıcaķ Benī Zübeyd başılup evlerine geldiler ve şabāħa dek ādemler koyup kabīlelerin yağıdan beklediler ve düşmāndan ⁽⁷⁾ şakladılar. Şabāħ olıcaķ yine cenge āğāz itdiler ve Eş‘aś‘a karşı çıkdılar ve elden geldükçe duruşdılar, başıramadılar yine şındılar. ⁽⁸⁾ Bu def‘ada esir olacaķlarında şübheleri kalmadı. ‘Amr dahı henüz acıķmamışdı.

¹²⁰⁶ 319b-23 mu‘arreslere: ma‘arreslere

Nāmūs itdi ve ğayret yaşında hareket ⁽⁹⁾ itdi. Hatun kişileriñ ağladuklarına duyamadı. Haḳ Te‘ālā, celle celālühü muḳallibü'l-ḳulüb'dür. Göñline raḥmet ve şefḳat bıraḳdı. ⁽¹⁰⁾ Zīrā ki sa‘ādet ehillerinden olsa gerekidi ve ḥazreti risālet öñinde ceng idüp ğāzilerden ve mü‘minlerden ⁽¹¹⁾ olsa gerekdür. Pes ol tırduğı yirden gelüp aşığa indi ve göñli içinde eyitdi: “La‘net ol kişiye gelsün ki bu leşkeri ⁽¹²⁾ tağıtmaya ve bu ḥalkı bunlarıñ elinden ḥalāş itmeye. Eger deñizler mevci ḳadar daḥı olsa eger ecel geldi-y-ise kimse anı def‘ ⁽¹³⁾ idemez. Eger gelmedi-y-ise şahrālar ḳumı ḳadar leşkerile uğraşursam ölmezin.” didi. Andan soñra gördi ki atası Ma‘dī şınup ⁽¹⁴⁾ gelür. Yoldaşları yanınca yürürler mağbūn ve maḳhūr zelīl ve ḥaḳīr olmışlar. ‘Amr bunları göricek ilerü yürüyüp ⁽¹⁵⁾ atasınıñ yaḳasına yapışdı. Atdan götürüp yire indürdi ve yerine kendü bindi ve eyitdi: “Al berü yarağuñı baña vir daḥı ⁽¹⁶⁾ var sen eve git, ḥatun kişiler ḳatında otur. Pīr olduñ şavaşa doymazsın.” didi. Atası bunuñ sözine müteḥayyir oldı ⁽¹⁷⁾ ve ḳuvvetini ta‘accüb itdi. Andan ḳılıcın daḥı getirüp buña virdi ve sūñüsün eline şındı, fikr itdi ki delüdü. Varup ⁽¹⁸⁾ kendüyi düşmen içinde bırağup “Helāk olsun, gitsün.” didi. Sözin daḥı ḳorkusından şıyamadı. ‘Amr daḥı babasınıñ ⁽¹⁹⁾ atına süvār olup yarağın bağladı ve Eş‘aş'ıñ leşkeri ḫarafına ‘azm eyledi ve bahādurlarına ḳaşd eyledi. Bunlar daḥı bu ḳadarda ⁽²⁰⁾ gelüp ḳabileye irişdiler ve evlere girişmege yaḳlaşdılar ve māllar ğāret itmege başladılar. ‘Amr daḥı irişüp na‘ra urdı ve ⁽²¹⁾ at başın bunlara çevirüp ḥamle ḳıldı. Birḳaç bahādurın düşürdi ve bir nice ḳişinüñ başın kesdi. Şol ḳoyun ⁽²²⁾ sürüsine ḳurt ḳoyulmuş gibi bölük bölük eyledi ve bunlarıñ yüzlerin girü döndürdi ve ḥalkdan ayırdı ve ḳabileden ⁽²³⁾ ıraḳ eyledi. Benī Zübeyd ḳabileleri bu ḥālī göricek sevindiler ve ‘Amr'ıñ hareketini ta‘accüb itdiler ve eyitdiler: “Vallāhi ki avlaḳ **[320b]** ⁽¹⁾ taḳşīr itmedi. Düşmene şarb zaḥm urdı ve aḳribāsına eyü ‘ināyet itdi. Biz daḥı varup aña yardım idelüm.” diyüp ⁽²⁾ ittifāḳıla ḳadırdan ḳıḳup ‘Amr'ıñ ardınca yürüdiler ve ceng itdiler. ‘Amr bu leşkerüñ ḳaḅı ḫarafına deperse perākende ⁽³⁾ iderdi ve ne yaña yönelse

öñinden tağılurlardı. Zîrā ki heybetin gördiler yürekleri kórkdı. Atası Ma‘dī dahı ⁽⁴⁾ yayak ve silāhdan hālī evine vardı, ‘avreti hālinden şordı. Bu dahı ‘Amr'ıñ hikāyetin haber virdi ve leşkeri ⁽⁵⁾ döndürdüñ söyledi ve düşmeni bunlaruñ üstinden def‘ itdüñ rivāyet itdi ve anasınıñ göñlin sākin eyledi. ⁽⁶⁾ Anası eyitdi: “Niçün benüm oğlum men‘ itmedüñ? Düşmen içine koyuvirdüñ ve mehlekeye atduñ.” didi. Ma‘dī eyitdi: “İy ‘avret! ⁽⁷⁾ Anuñ ‘aklı mı vardur ki ādem sözin işide. Lāt u ‘Uzzā haqqı-y-içün ol vaqt ben anıñ yüzünü gördüm, ğazabdan ⁽⁸⁾ şeytāna dönmiş gümrenüp söylenür. Ne didüñ anılayamazdum. Benüm yakama yapışup atdan götürdi, bir elma gibi yire ⁽⁹⁾ kodı. “Eger atımı ve silāhumı virmez.” disem def‘i beni depelerdi. Eger dahı ‘ömri varısa derisine demür geçmez megerki açlık ⁽¹⁰⁾ galebe idüp za‘if ola. Vallāh ki ben aña taqşırılık itmişin. Şimdiye dek niçün anı aç kodum ve muqayyed olmazdum ⁽¹¹⁾ ve anuñ kıymetin bilmezdim.” didi. Anası eyitdi: “Hele bugün tokdur dün bir deve virdüm varup karnın toyurdu. ⁽¹²⁾ Süñügünden artuk nesne komadı.” didi. Ma‘dī eyitdi: “Veyleke niçün baña bildürmedüñ ki bir deve dahı bugün yidüreydük, ⁽¹³⁾ düşmāndan bir ādem diri komazdı.” didi. **Ebū ‘Ubeyde** rivāyet ider ki Ma‘dī Kereb ‘avreti-y-ile söyleşürdi ğavġā ve ğalebe ⁽¹⁴⁾ artdı ve āvāzlar büyüdi. Ma‘dī Kereb başın kaldurup bakdı, gördi ki düşmān çerisi hep kaçmaġa yüz tutmuş ve sancakları ⁽¹⁵⁾ ‘alemleri düşmiş, şāz oldu ve eyitdi: “Vallāh ki oğlum düşmeni başdı ve hamlesiyile tağıtdı ve kılıcıyla şevketlerin ⁽¹⁶⁾ bozdı. La‘net ol kişiye ki ayruk bundan deve gizleye yāhuz rızk şaķına. Mecnū‘-ı devemi ve rızkımı bir yılda yirse dahı ⁽¹⁷⁾ nesne dirġ itmezin.” didi. Bu kabīlenüñ hatun kişileri ‘Amr'ıñ işini işitdiler ve bu işleri ol itdüñ bildiler. ⁽¹⁸⁾ Şāz olup sevindiler ve alkışlar itdiler. ‘Amr dahı çeri başılduġından soñra Eş‘aş'ıñ olduġı şaffa depdi. ⁽¹⁹⁾ Zîrā ki ol kendü havāşı ile bir yirde tırup bu leşkerine gelen belāya bakardı ve ‘Amr'ıñ işlerine mütehayyir olup ⁽²⁰⁾ tırurdu. Bu diyārda bunuñ gibi ādem varıduġın sizmezdi. ‘Amr dahı leşkerin tağıdıcaķ Eş‘aş'ıñ ālāyına

⁽²¹⁾    ruld , anı da ı  a ıtd . E      a dı ardından iri  p  ılıcıla  ald , ba ını hev ya u urdu. E    'un   lini ⁽²²⁾ g ric k mecm  -ı  alk  er k nde oldılar. Z r  ki ek eri g cile s r lm    ria yyet idi. A   ama dek bunlar bu diy ra ⁽²³⁾ gelmed  ne d nd .  Amr bunları  o madu a d nd rd . Andan d n p evlerine gitdi ve Ben  Z beyd yanınca ve ardınca   n nce y riy p [321a] ⁽¹⁾ al   lar itdiler ve bunu  gibi h nerler itd  ine ta acc b itdiler.  Amr bunların kend  yanına cem  olup du  lar itd  in ⁽²⁾ g ric k ve al   ların i idicek eyitdi:   y  avm!   bu  arn n ibni  arn n ki depeled m. Sizden  ar c istedi.   de ⁽³⁾ ben anu  bel s n  sizden def  itd m ve anu  te v   inden em n eyled m. Ben sizden kend  bir deve ve bir  ulum ⁽⁴⁾ s ci ile  an  at iderin. Ne  adar ki d   men   z olursa yalun z u ra ay n, hi  kimseye mu t c itmeyey n. Kerem ⁽⁵⁾ eyle . Beni atam Ma d 'n    a  m na mu t c eyleme .  didi. Ben  Z beyd  alk  eyitdiler:      Amr! Kim ola ki bug nden gir  ⁽⁶⁾ sende m l n ve r z n gizleye ve devesin sak na. M l  ve r z   en  urtardu  ve  aremi ve ehl   ay l  d   enden ⁽⁷⁾  en al  odu . Diled      en al, dilemed     bize vir.  didiler ve  Amr' n geyece i da ı bay    geyd     aft n  ⁽⁸⁾ idi. Ba dan aya a  an ol    idi. An  de    r p ayru  nefis lib slar get r p gey rdiler.  Amr' n g  n  a ıldı ve   li ⁽⁹⁾ bir d rl  da ı oldu. G  linden  ulmet gitdi ve    r      itdi ve ol v    a(y)  a dı ve itd    bah durlu ları ⁽¹⁰⁾ z kr itdi ve anda itd     ava ları s yledi ve   bu    ri eyitdi: **   r.** [Arap a  iir ⁽¹¹⁾ Arap a  iir ⁽¹²⁾ Arap a  iir] **R w  eyd r:**   n   Amr. Ben  Z beyd  alk  ile   b lelerine iri diler.  atun  i iler  ar  ladular. ⁽¹³⁾ Du   ve al    itdiler ve  Amr' n bunu  gibi h neri z hir oldu  na fera  oldılar ve fe   hatine kel m n n le  fetine ⁽¹⁴⁾ ve    rin   sel setine ta   n itdiler. Ma d  Kereb  od bir vechile mu abbet itdi ki  Abdull h' n ki ulu o  ıyd . ⁽¹⁵⁾ Mu abbeti bu a g lib oldu.  Amr da ı E    ' n at n ve zirihin alm    ve bir  ılıc n alm    ki hi  beglerde yo ıd , ⁽¹⁶⁾ dirler. Ol g nden gir   Amr' n   hreti      . D yim avda, seferde idi ve urma da  utma da idi ve t l nda ⁽¹⁷⁾ ve g retde idi. Bir g n r  at olup yatmazd  ve bir s  at

evde tırmazdı. Bahādurlara ğalebe iderdi. Uğraduğın ⁽¹⁸⁾ başardı ve tuş olduğın şırdı. Dört yañada ‘Arab beglerinden armağanlar gelürdi. Bunuñ vaşfın işidenler ⁽¹⁹⁾ heybetinden kórardı ve şerrinden üşenürdi. İttifāk zamānıla atası öldi. Oğlı ‘Abdullāh beg oldu ve kabīlenüñ ⁽²⁰⁾ reyisi oldu. ‘Amr dağı bunuñ ululuğın müsellemler tutardı ve yardım iderdi. Dōstına dōst ve düşmānına düşmen ⁽²¹⁾ idi. Temerrüd idenleri kahr iderdi ve sergeşleri zebūn iderdi. Mecnū‘-ı kabīlelerüñ bahādurları buña kâ’il oldılar. ⁽²²⁾ Zamān ve rüzigārıla bunuñ dağı kulları ve hizmetkārları çok oldu. Kabīlelerde müşekkelligin ve hüsnnin ve cemālin ⁽²³⁾ ve bahādurluğın söylerlerdi. İttifāk bir yıl Beyt-i Harām'a varup hacc itmek kaşdı eyledi. Yol yarağın görüp hizmetkārlar [321b] ⁽¹⁾ ve hadem ve haşem müretteb idüp vardı, Ka‘be'ye gitdi. Anda varıcağ ‘Arab uluları-y-ıla buluşdı. Buña ikrām ve ‘izzet itdiler ⁽²⁾ ve şöhreti ve fahri ziyāde oldu. Ol mevsimde hiç ‘Arab beglerinden kimse kalmadı ki gelüp bunu görmeye ve hizmet ⁽³⁾ itmeye. Zīrā ki bahādurluğın işitdiler ve şeklin ve heybetin gördiler ve sözünüñ feşāhatin ve melāmetin müşāhede itdiler. ⁽⁴⁾ **Rāwī eydür:** Hāzar-ı Mevt yirlerinde bir kişi varıdı. Ziyād bin Ekkāl dirlerdi, haylī büyük beg idi. Himmeti ulu ve ni‘meti ⁽⁵⁾ vāfir mālī ve rızkı bol ve çerisi çok. Anuñ ‘Afrā¹²⁰⁷ adlu bir kıızı varıdı, ğayetde cemīle idi. Hāğ Te‘ālā bir vechile ⁽⁶⁾ cemāl virmişdi ki kimse dilile takrīr idemezdi. Çok yirden beglerden ve ululardan dilerlerdi, kimseye virmezdi. Dilemege ⁽⁷⁾ gelenleri red iderdi. Eydürdi ki “Ben anı bir kişiye virürin ki hem şekli hūb ola, hem bahādur ola. Mālī ve rızkı dağı ⁽⁸⁾ olmasa kayırmaz. Mālī çok olup bahādurluğı olmayan kişiye virmezin. Māl gelür gider nesnedür. Aña i‘tibār yokdur. Benüm ⁽⁹⁾ mālum baña dağı yiter, kızuma güyegüme dağı kifāyet ider.” didi, dāyim sözi buyıdı. İttifāk bir gün virdi, buña eyitdi: ⁽¹⁰⁾ “Yā melik! Bu didüğüñ şıfatlu kişiyi biz bulamazuz. Megerki ben didüğüñ tutasın.” didi, Ziyād eyitdi: “Ne dirsın söyle ⁽¹¹⁾ işideyin senüñ meşveretüne uyarayın.” didi vezire eyitdi: “Benüm katumda

¹²⁰⁷ 321b-5 ‘Afrā: Ğufrāne

şavāb u tedbīr oldur ki bilürsin. Her yıl ‘Arab ⁽¹²⁾ kabīleleri ve bahādurları ve begleri ve uluları Beyt-i Harām'da cem‘ olurlar. Sen daḥı emīn ādemlerūñden ḥavāşuñdan ⁽¹³⁾ bir kişi göndüresin. Eline bir Hindī kılıç viresin ve bir nefis ḥil‘at ve bir ‘Arabī at viresin ve ışmarlayasın ki anda varıcaḡ ⁽¹⁴⁾ kığırda ve kabīlelerden cem‘ olan cemā‘at içinde çağırda. Kaçan ki sen didüḡüñ şıfatlu kimse bulunup mecmū‘-ı ḡalḡ ⁽¹⁵⁾ anuñ bahādurluḡına şehādet iderlerse ve ḡüsn-i cemālin¹²⁰⁸ begenürlerse bu nesneleri aña virüp ḡizmetüñe getüresin ⁽¹⁶⁾ ve ḡöñlüñ kabūl iderse kızuñı viresin teşvīşinden emīn olasın.” didi. Ziyād vezīrūn sözün kabūl itdi ⁽¹⁷⁾ ve kendüñüñ ḡaş ādemlerinden bir i‘timād itdüḡün ṡanışık vaḡtlerinde sözine ve meşveretine i‘tibār itdüḡün ⁽¹⁸⁾ ol ḡizmetine ta‘yīn itdi ve vezīr didüḡi nesneleri-y-ile bile ḡizmetkārılar ḡoşup Beyt-i Harām'a göndürdi. Ol daḥı ⁽¹⁹⁾ “Sem‘ān ve ṡā‘aten!” diyüp fi'l-ḡāl Ka‘be'ye revān oldu. İttifāḡ böyle ‘Amr bin Ma‘dī Kereb, Beyt-i Harām'a ‘azm itdüḡi yıl ⁽²⁰⁾ idi. Zīrā ki ḡaḡ Te‘ālā bir kişiyi sa‘ādet müyesser idicek ummadüḡi yirden sebebler ḡāşıl ider. Ziyād'ıñ ādemisi ⁽²¹⁾ daḥı anda vāşıl olıcaḡ mevsümde kığırttı. Nice ki buyurulmuşıdı eyle itdi. Megerki ol yıl bahādurlardan ḡoḡ kişiler ⁽²²⁾ varmış idi. Cümlesinden birisi Yezīd bin ‘Abdülmedān idi ve Ḳurvetü bin Mūsīk idi ve Vehb bin Şerāhil idi ve Ca‘fer ⁽²³⁾ bin ‘Aḡıl idi ve bunlardan ḡayrı daḥı ḡoḡ bahādurluḡıla meşḡūr ve dilāverligile ma‘lūm kişiler varıdı. Bu ḡaberi işidicek **[322a]** ⁽¹⁾ hep cem‘ olup geldiler ve kışşa ne idüḡün bildiler ve bunlaruñ içinden Yezīd ibni ‘Abdülmedān ilerü yürüdi ki ⁽²⁾ bu ḡil‘ati geye ve atı ve kılıcı kabūl ide. Zīrā ki Ziyād'ıñ ādemine bunu övüp ḡaḡḡına eyü ṡanukluk virmişlerdi. Bu ilerü ⁽³⁾ yürüdi. Benī Ḳaḡṡān uluları eyitdiler: “Sen ne ḡünerile ilerü yürürsin? ‘Amr bin Ma‘dī Kereb'ile meydānda muḡābil ⁽⁴⁾ olduñ. Saña ḡalebe itdi ve anuñ bahādurluḡına ḡāyil olup kendü ‘aczüñe ve maḡlūb olduḡuña iḡrār ⁽⁵⁾ itmişsin.” didiler. Yezīd bu ḡaberi işidicek utandı. Zīrā ki vāḡi‘ idi. Eyle olsa girü ḡekildi, cür‘eti bozuldı. ⁽⁶⁾ Andan soñra Ḳurve daḥı girü döndi el-ḡāşıl

¹²⁰⁸ ḡüsn-i cemālin: ḡüsn-ü cemālin

bu cem' olan bahādurlarun cem'isi bu tarikile cür'et itdiler ⁽⁷⁾ ve men' idüp yine döndürdiler. Āhir haber 'Amr bin Ma'dī Kereb'e irişdi. Ol mevsümde hāzır olanlarun ittifākı ⁽⁸⁾ bunun üzerine oldı ki bu hil'ate ve ata müstaḥik ve lāyık, ancak 'Amr bin Ma'dī Kereb'dür." didiler. Eyle olsa bahādurlar ⁽⁹⁾ ve ulular varup beşāret itdiler ve muşdıladılar ve "Hil'at mübārek olsun." didiler ve "Bizden saña münāsib ve senün ⁽¹⁰⁾ ḥaḳḳuñdur." didiler ve alup Ziyād'un ādemisi katına getürdiler. Ol daḥı bunlarun ṭanukluḡın kabül idüp hil'ati ⁽¹¹⁾ buña geyürdi ve ata bindi ve kılıcı beline bağladı ve eyitdi: "Yā 'Amr! Bizüm ulumuz ve muḳaddemümüz bize şöyle buyurdı ki ⁽¹²⁾ bu hil'ati ve atı ve kılıcı şol kişiyeye virevüz ki ol hem bahādur ola ve hem ḥüsni ola ve cemāli kabīlelerde söylenür ola ⁽¹³⁾ ve ġāret ehli ve heybet ıssı ola. İmdi senün ḥüsnuñ ve cemālün bu mertebeye irişdi mi, hīç bir delilün var mı ki söyleyesin?" ⁽¹⁴⁾ didi. 'Amr eyitdi: "Benüm ḥüsnum bir mertebeye irişmiş idi ki 'Arab ḥatunlarınun güzellerinden hīç bir 'avret beni görmedi. ⁽¹⁵⁾ İllā ki ādem gönderüp kendüye baña 'arz itdi ve "Erümden boşanayın sen al." didi. Kızlar ḥoz dāyim beni arzularlardı ⁽¹⁶⁾ ve ḥalvetlerde benüm adum añup ırlarlardı ve beni görmek isterlerdi. Tā ki Melik Ḥāriş'un kızı Remle benümle ⁽¹⁷⁾ buluşmağa temennī iderdi ve ḳaşıdeler idüp ādem adum añardı ve beni medḥ iderdi. İçinde işbu beyti eydürdi: ⁽¹⁸⁾ **Şi'r.** [Arapça Şiir] Bu haberler¹²⁰⁹ baña irişdi, bildüm ki ⁽¹⁹⁾ ḥüsn içinde kemāle imişin." didi. Andan Ziyād'un ādemisi dört yanındaḡı 'Arab ulularına eyitdi: "'Amr didüḡi ⁽²⁰⁾ sizde bilür misiz, girçek midür?" didi. Bunlar eyitdiler: "Vallāh rāst eydür, yalan degüldür." didiler. Andan bu kişi eyitdi: ⁽²¹⁾ "Yā 'Amr! Ġāretün ne mertebeye irişmişdür?" didi. 'Amr eyitdi: "'Arab içinde ġāret itdügüm daḥı ⁽²²⁾ şol mertebeye irişmişdür ki mecmū'-ı 'Arab kabīleleri benden ḳorḳarlar ve ġāzabumdan ihtiyāṭ iderler ve ḥışmımdan ⁽²³⁾ üşenürler. Bu da'vāya daḥı delil budur ki 'Arab kabīlelerinde bir kimsenün kızı olsa kabīlesinden ṭaşra **[322b]** ⁽¹⁾ kimseye virmege benden ḳorḳardı,

¹²⁰⁹ 322a-18 haberler: haberler

kendü halkından ister kimse olsa. Zîrâ ki sözümi eslemese gücile çeküp alup ⁽²⁾ kabîlesinden taleb idene virürdüm ve hem işitdüm ki Menâzil bin Minhâl Benî Celheme'ye varmış. Anda Hâssân ki Arz-ı Şafvân ⁽³⁾ şahibidür. Anuñ Meyye adlu kızın dilemiş anlar eyitmişler: “Vallâhi yâ Menâzil! Sen bize gâyetde münâsib ve muvâfık kişisin. Velîkin ⁽⁴⁾ kızımı kabîleden çıkarmazın. Nice ki ‘Amr bin Ma‘dî Kereb at arkasındadır.” ve işbu beytlerle Menâzil'e ‘özü dilemiş: ⁽⁵⁾ **Şîr**. [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir] Çünkü haberleri¹²¹⁰ işitdüm, bildüm ki gâretde ⁽⁸⁾ ve heybetde a‘lî mertebeye irişdüm.” didi. Ziyâd'ıñ âdemi hâzır olan cemâ‘ata eyitdi: “‘Amr bu sözde girçek midür? ⁽⁹⁾ İy ‘Arab uluları!” didi. Bunlar eyitdiler: “Belî, girçekdür.” Andan bu kişi ‘Amr'a eyitdi: “Yâ ‘Amr! Bahâdurluğuñ ne mertebedür? ⁽¹⁰⁾ Andan dahı beyân eyle görelüm.” didi. ‘Amr eyitdi: “Bahâdurluğumuz çokdur. Ammâ cümlesinden birisi budur ki bir kez ‘emmüm ⁽¹¹⁾ oğulları ve aşhâbum ve ahhâbum ile gâzâya giderdüm. İttifâk Benî Havâzin yirlerine varıcağ gice bir yirde giderken kulağuma ⁽¹²⁾ irişdi bu ebyâtı: **Şîr**. [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] Bu şîri işidicek bildüm ki bunlar mazlumdur ve bir zâlim elinde giriftâr olmuşlardır. Gayret ⁽¹⁵⁾ itdüm bunu koyup gitmege kıyamadum. Yoldaşlaruma eyitdüm: “İşbu çağıranıñ âvâzı göñlümde eşer eyledi. Dilerin ki ⁽¹⁶⁾ bunuñ hâline müttâlî‘ olam ve feryâzına irişem. Siz bu maqâmda şabâha dek tuturuñ. Eger ben size gelürsem hoş. Eger gelmezsem ⁽¹⁷⁾ dönüñ, varuñ girü kabîleye gidüñ. Ta‘allükâtumuza benüm ölümüm haberin iledüñ.” didüm ve becid yortdum. İlerü ⁽¹⁸⁾ karañuluk gördüm, çadırlardur ve evlerdür. Âdemleri uyurlar ve esirlere irişdüm ve âvâzlarından ve zârılıklarından ⁽¹⁹⁾ ve şikâyetlerinden bildüm. Yakın vardum. Gördüm elleri bağılu hâlleri mükedder olmuş yaturlar. Def‘i inüp bağların ⁽²⁰⁾ çizdüm ve eyitdüm: “Üş ol çağırduğuñuz ‘Amr bin Ma‘dî Kereb benem. Baña uyuñ, gelüñ.” didüm. Bunlar dahı şâz ⁽²¹⁾ olup döndüm. Halkuma yakın gelicek nâ-gâh gördüm ki

¹²¹⁰ 322b-7 haberleri: haberleri

ardumdan ayak sesi gelür. Baḳdum ki atlular irişdi. ⁽²²⁾ Ben daḥı dönüp bunlaruñıla řabāḥa dek alışdum ve bahādurların helāk idüp bāḳı alanlarına aḡırdum, eyitdüm: ⁽²³⁾ “Yā mu‘arresler!” ¹²¹¹ Dönüñ Ma‘dī Kereb'em.” didüm bunlar daḥı sözümi işidicek def‘ı döndiler, gitdiler. Ben řāz u ḥurrem ¹²¹² oldum. [323a] ⁽¹⁾ Ol avmi urtarduḡuma sevindüm. Ol ḥalk daḥı yed-i ādemler idi. Bunları alup döndüm ve ol vāḳı‘aya ⁽²⁾ muvāfiḳ ol ḥāle münāsib iřbu ebyātı didüm.” diyü bu ři‘ri ‘Amr oḡıdı: **Şi‘r.** [Arapa Şiir ⁽³⁾ Arapa Şiir] Ziyād'ıñ ādemisi ⁽⁴⁾ eyitdi: “İy ‘Arab uluları! ‘Amr'ıñ bu ışşasın işitmişsiz?” didi. Bunlar eyitdiler: “Lāt u ‘Uzzā ḥaḳḳı-y-iün işitmişüz.” Andan ⁽⁵⁾ bir pīr iři ilerü gelüp söyledi ve eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! Nice bir söz uzadasın ve ‘Amr'a ışşa itdüresin. ⁽⁶⁾ Ḥil‘ati temām ise teslim itdük ve ılıcı müsteḥaḳḳına virdük ve atı ehline işmarladuk. Bundan evlā ve aylak ve esneb ⁽⁷⁾ kimse bulunmaz.” didi. **Rāvī eydür:** Bundan řoñra ‘Arab ḥalkı taḡıldı, gitdi. Ziyād'ıñ ādemisi ‘Amr'ı alup ⁽⁸⁾ adırına vardı. İkrām u ‘izzet eyledi ve ta‘am yidürüp onukluk itdi. Andan řoñra eyitdi: “Yā ‘Amr! Beřāret olsun ⁽⁹⁾ ki sa‘ādet apusu aıldı ve devletüñ güneşi toḡdı. Üř varıcak göresin ki beni göndüren iři saña ne iřsānlar ⁽¹⁰⁾ idecekdür. Zīrā ki bunca yıldur bir iři esir ki bahādurlıkda kāmil, ḥüsünde cemālde bī-naẓir ola idi, bulmazdı. ⁽¹¹⁾ ‘Aḳıbet bir veziri varıdı. İşbu řariḳile bulunur.” diyüp beni Beyt-i Ḥarām'a göndürdüler. Nite ki ışşayı işitdük. El-ḥamdü-li'llāḥ ki ⁽¹²⁾ maḳřūduma irişdüm. şimdi hemān benümile gitmek gereksin, ben bilürin ki ol binüp bizi arřulayacaḳdur. Seni ⁽¹³⁾ bir ḥüsn-i cemālile göricek ve hünelerüñi ve bahādurluḳlarıñı işidicek ızı ‘Afrā'yı ¹²¹³ saña virse gerekdür ve seni beglere ⁽¹⁴⁾ ber-ā-ber ādem eylese gerekdür. ‘Afrā ¹²¹⁴ gibi cemile ız dünyā yaradılalı vücūda gelmemişdür. Anuñ gibi bī-naẓir ādem senüñ ⁽¹⁵⁾ ḥatunuñ olacaḳdur. Ṭālī‘lü yigit imişsin ve sa‘ādet ehli imişsin ki Ḥaḳ Te‘ālā sana řunuñ gibi dürr-i yetimi

¹²¹¹ 322b-23 mu‘arresler: ma‘arresler

¹²¹² 322b-23 ḥurrem: ḥurrem

¹²¹³ 323a-13 ‘Afrā'yı: Ğufrāne'yi

¹²¹⁴ 323a-14 ‘Afrā: Ğufrāne

erzānī ⁽¹⁶⁾ kılup ḥelālūñ eyledi.” didi. ‘Amr bunuñ sözlerin işidicek ġāyetde feraḥ oldı. Göñli evvelden ḥatun kişilere ⁽¹⁷⁾ meyl idegen idi. ‘Ale'l-ḥuşuş ki dünyāda mişli bulunmaya. Pes feraḥ oldı ve bildi ki sa‘ādeti günden güne artar ve devleti ⁽¹⁸⁾ ziyāde olur. Andan bu kişiyeyitdi: “İy ‘Arab ulusu! Bu didüğün ḥaber laṭif ve mübārek ve müveccehdür. Benüm mertebem ⁽¹⁹⁾ bunuñ sebebile ulu olur. Dilerin ki benüm ‘özümi kabül idesin, ‘özüüm daḥı budur ki benüm anam vardur. Anı ⁽²⁰⁾ varup göreyin. Korkarın, ‘Arab ḥarāmilerinden anlara bir ziyān dege. Benüm düşmenlerüm çokdur. Nicelerün atasın ve kardaşın ⁽²¹⁾ ve oğlın depelemişem ve cigerlerin mecrūḥ eylemişem ve hem benümile bile kavmümden ḥaylī ādem vardur, bunları daḥı kabīleye ⁽²²⁾ ileti vireyin. Çünkü varup anları sağ u selāmet bulam. Bu ḥālī bildürem ve senüñile geçen mā-cerāyı ḥaber virem. ⁽²³⁾ Andan şöñra gelüp size ulaşam.” didi. Bu kişi daḥı ‘Amr'ıñ ‘özüni kabül itdi ve eyitdi: “Yā ‘Amr! Ne kadar müddetde [323b] ⁽¹⁾ gelüp bize kavuşasın ki aña muntazır olup umavuz.” didi. ‘Amr eyitdi: “Kırk gün va‘demüz olsun, kırk gün ⁽²⁾ temām olıcaḥ varup sizüñile buluşavuz.” didi. Ol kişi daḥı kabül idüp ayrıldılar. ‘Amr ta‘allükātıla şāz u ḥurrem göñül ⁽³⁾ murādı ile kendü diyārına revān oldı. El-kışsa gelüp Benī Murād kabilesine irişdi ve anda birkaç gün ⁽⁴⁾ rāḥat olmağıçün kındı. İttifāk ol eyyāmda Leyīs binti Hümām ki ‘Urve bundan ‘Anter'e şikāyet itmiş idi ve sevdi idi. ⁽⁵⁾ Benī Ğaṭfān'dan bu kabīleye anası ile gelmiş idi. Zīrā ki anasınıñ anası bu kabīlede idi. Nite ki yukarıda beyān itdük ⁽⁶⁾ idi. Andan ‘Amr'ıñ kız kardaşı Kebşe bu Leyīs'i görüp vardı, ‘Amr'a vaşf itdi ve ḥüsnin cemālin aındı ve eyitdi: ⁽⁷⁾ “Yā ‘Amr! Vallāḥ ki eger bu kıızı almazısañ senden fevt olup giderse dünyāda hīç iş başırmazsın ve nesne görmezsin.” ⁽⁸⁾ didi. Kebşe'nün kaşdı buña bu kıızı aldurmaḥdan bu idi ki bunda muḫīm olup ḳalaydı ve vaṭanından ırak ⁽⁹⁾ gitmesiydi ve Ziyād'ıñ kıızın arzulayup ol diyāra varmayaydı. ‘Amr daḥı kız kardaşından Leyīs'ün vaşfın işidicek ⁽¹⁰⁾ meyl itdi ve ḥāṭırını müte‘allık oldı. Kebşe daḥı sa‘y itdi, hezār dürlü ḥileyile buña bir kez

Leyis'i gösterdi. 'Amr ⁽¹¹⁾ bunu göricek kendüyi yavu kıldı ve mütehayyir oldu ve cān u dilden rāğīb tālīb oldu ve eyitdi: “Vallāh Melik Ziyād'ıñ ⁽¹²⁾ ādemisi ile 'ahd itmesem ve dilümile anda bağlanmasam işbu kıızı alurdum hayf.” didi. Biraz peşimān olup taḥassür itdi. Andan şöıra ⁽¹³⁾ fikr itdi ki ḥāzırı ġāyibi üzerine tercīḥ idüp bunu ala. Göñli içinde eyitdi: “Neden ma'lūm ola ki ben varup Ziyād'ıñ ⁽¹⁴⁾ kıızın alup ol ġarīblik memleketde tırıblem. Hele şimdiki¹²¹⁵ ḥālde yigregi oldur ki işbu kıız fevt olmaya, alam bu şöfrāda ⁽¹⁵⁾ ḥāşılum ola.” didi ve atasından diledi, çok mehr va'de eyledi. Ol daḥı Benī Murād ulularına tanışdı ve kıızın ⁽¹⁶⁾ 'Amr'a virmekde meşveret¹²¹⁶ itdi. Hep maşlaḥat gördiler ve 'Amr'ıñ bahādurluğın ve keremin şaf itdiler ve mübālağa ⁽¹⁷⁾ vechile ögdiler. Ol daḥı el tıutup 'ahd eyledi ki kıızın 'Amr'a ve kabīlelerine varıcaḥ düğün idüp vire. Birkaç gün ⁽¹⁸⁾ daḥı Benī Murād'a tırdı. Andan şöıra göçüp yine kendü kabīlesi Benī Ġaḥfān'a gitdi. 'Amr daḥı Ziyād'ıñ ādemisi ile ⁽¹⁹⁾ kıldıḡı va'de geçe diyü korkdı. Yol yarağın görüp kavminden ve yoldaşlarından beş ādem bile aldı ve yortup ⁽²⁰⁾ Ḥazar-ı Mevt diyārına gitdi. On ḥarīr 'abāyılı 'Arab at ve on ḳor kılıç ve on ḳul ve on cāriye bile aldı ki Melik ⁽²¹⁾ Ziyād'a armağan vire. El-ḳışşa gide gide gelüp kırkıncı gün olıcaḥ irişdi ve ādem varup Melik Ziyād'a ḥaber^{1217 (22)} eyledi ve “'Amr geldi.” diyü bildürdi. Ziyād, ḥavāşı ve aşḥābı birle süvār olup bunu ḳarşuladı. Zīrā ki ol Beyt-i Ḥarām'da bu nişān ādemisi 'Amr'ıñ buña vaşfın söylemişdi. Geregi gibi göñlin meyl itdürmiş idi. Ziyād daḥı her gün [324a] ⁽¹⁾ ata binüp ol ḥarafa seyrān iderdi ve ḳaçan gele diyü intizār çekerti. Va'de temām olduḡı gün 'Amr ⁽²⁾ daḥı varup irişdi. Andan ol Beyt-i Ḥarām'da 'Amr'la va'de idüp ḥil'at viren kişi ilerü varup ⁽³⁾ 'Amr'la buluşdı ve görüşdi ve eyitdi: “Vallāh yā 'Amr! Eger bugün gelüp irişmeseñ Melik Ziyād, bin yalan eylerdi ⁽⁴⁾ ve sözüme i'tibār itmezdi. Ḥacāletden telef oldum idi.” didi. Bu ḳadarda Melik Ziyād daḥı gelüp irişdi.

¹²¹⁵ 323b-14 şimdiki: şemdiki

¹²¹⁶ 323b-16 meşveret: meşvet

¹²¹⁷ 323b-19 ḥaber: ḥaber

(5) ‘Amr yoldaşlarıyla atdan inüp Melik Ziyād'ıla görüşdiler. ‘Amr devletüñ¹²¹⁸ uzun olsun.” diyüp du‘ā itdiler. (6) Andan yine ata süvār oldılar. Ziyād, ‘Amr'ı yanına aldı. Bile yortdı. Avurd urup vākı‘alarından ve sergüzeştlerinden (7) şordı. Dāyim yüzine bakup hüsne nazar iderdi. Bu vechile müşekkel ve muhteşem kişi kanda ele girür. Sözi (8) lezzetlü ve halkı hüb, cemâlde mişli ve şüretde bî-naẓîr ve feşāhatde bî-bedel. Eyü elüme girdi.” diyüp ğāyetde (9) şād oldı ve getürüp kındurdu ve cemī‘-i havāyiçin ve gereklü nesneleri hep gönderdi. Ta‘āmdan şerābdan üç (10) gün bunu konukladı. Mecnū‘-ı ‘avāmı havāşı toyurdu. Dördünci gün Melik Ziyād bindi ve aşhāb bile meydāna vardı. (11) ‘Amr'ı dağı anda da‘vet itdiler. Andan buyurdılar. Bahādurlar oynadılar ve süñüyile duruşdılar ve kılıcıla çalışdılar, (12) birbirin atdan düşürdiler. ‘Amr bildi ki bu iş kendü için olmışdur. Ziyād'ıñ maqşūdı bunuñ bahādurluğundan (13) bir ‘alāmet görmekdür, buyurmağa utanur. Def‘î ‘Amr dağı bir süñü alup meydāna girdi ve demürin çıkardı. (14) Meydāna giren bahādurlar üç biñ kadar varıdı ola. Mecnū‘ısnı tağıtdı ve ekşerin atdan yıkdı. Mecnū‘ısnıñ (15) göñline heybet düşdi, ‘Amr'dan korkdılar. Melik Ziyād mütehayyir oldı ve cān u göñülde sevdı. Andan dönüp evine (16) vardı. Halk dağı evlerine gitdiler. Andan Ziyād düğün idüp kızı ‘Afrā'yı¹²¹⁹ ‘Amr'a viridi. ‘Amr dağı bunuñıla (17) bir eve girüp maqşūdın hāşıl itdi ve ol hüsni cemāl,¹²²⁰ luṭf u kemāl ıssı, perî-peyker melek manzar, saçı ‘anber, boyı (18) ‘ar‘ar. Eline girdüğine şol vechile feraḥ oldı ki derisine şıgmazdı. Belki cihāna dağı bunuñıla haylî vaḳt (19) ṭurdu. Birbirine ğāyetde maḥabbet itdiler. Varırak ‘Amr'ıñ vaṭan hāṭırına düşdi ve diyārın aındı. Melik Ziyād'a söylemege (20) utandı. ‘Afrā'ya söylediği atasından destūr alıvire. Tā ki ‘Amr varup ta‘allükātın göre. ‘Afrā dağı korkdı ki (21) bir gün koyup gide. Kendü yalunuz mağbūn kala. Varup atasına bunuñ hālını söyledi ve vaṭanını ve aḳribāsı ṭarafına (22)

¹²¹⁸ 324a-5 devletüñ: deletüñ

¹²¹⁹ 324a-16 ‘Afrā'yı: Ğufrāne'yi

¹²²⁰ hüsni cemāl: hüsni-ü cemāl

iştîyâkın şerh eyledi ve eyitdi: “Benüm ansuz dirligüm yokdur. Kerem eyle baña dağı icâzet vir, anuñla bile gideyin.”⁽²³⁾ Eger andan ayrılırsam şübhe yokdur ki helâk olursın.” didi. Atası eyitdi: “Çünkü anuñla bile rāzî olasın [324b]⁽¹⁾ kendü irâdetile seni andan kim ayırur. Başum üstine gözüdeyin.” didi. Vardı üç güne dek bunlaruñ yarağın görüp⁽²⁾ atlar ve develer ve kullar ve cāriyeler ve hārîrlerle ve cevāhirile müzeyyen maḥafeler¹²²¹ ve çok māl ve rızķ ve naķd ve cins fi'l-cümle⁽³⁾ cemīc-i nesneden bile virdi ve kendü çıkup bir gün bile göndürdi ve ‘Amr'a ışmarladı ki gelüp gitmesin kesmeye⁽⁴⁾ ve sağıķ haberin eksük itmeye. ‘Amr eyitdi: “Vallāh yā emīr! Senüñ iḥsānuñuñ, şükryn dilile beyān itmekden ‘ācizin.”⁽⁵⁾ Bu kadar sözüñi dağı tıtmayup seni terk mi idem? Hāşā ben senüñ kullaruñdan bir kemīne kuluñam ve ıřmarladuķlaruñı⁽⁶⁾ yirine yitürüp ri‘āyet itmezsem adum ‘Amr bin Ma‘dī Kereb olmasun.” didi. Andan vidā‘laşup ayrıldılar. Melik Ziyād⁽⁷⁾ bunlaruñ mufāraķatına çok ağıladı. Andan ayrılıp Ziyād döndi evine gitdi. Bunlar yollarına revān oldılar.⁽⁸⁾ Beş, altı gün gidecek ‘Afrā hasta oldu, yola doymadı. Zīrā ki sefer itdügi yokıdı, toğalıdan berü atası evinde⁽⁹⁾ otururdu. ‘Amr saḥt oldu ve cihān gözine tār oldu. ‘Amr dağı bir günlük yolu üç günde gider⁽¹⁰⁾ oldu. Varıraķ ‘Afrā ta‘āmdan kesildi ve řu dağı içmez oldu. ‘Amr'uñ muşıbeti artdı ve miḥneti ziyāde⁽¹¹⁾ oldu. Ol gün anda bir arada ķonup oturdu. ‘Afrā'ya ‘ilāca meşğöl oldu. İttifāķ ecel irişdi ve ‘ilāc ki⁽¹²⁾ itdiler rāst gelmedi. On gün olıcaķ öldi. ‘Amr, fiğān idüp ağıladı ve yaķasın yırtup döğündi⁽¹³⁾ ve ğazā şartın nite ki ‘ādetdür yirine getürdi. Andan řoñra ‘Afrā'yı defn itdiler ve ağılaşdılar ve ıssuzluķda ķoyup⁽¹⁴⁾ gitdiler. ‘Amr'uñ gözi yaşı diñmezdi. Dāyim melūl u maḥzūn olurdu. Kāvminden bu yoldaşlarından bir kiři⁽¹⁵⁾ eyitdi: “Yā ‘Amr! Bir nesne ki cemīc-i ḥalk üzerene muķadder olmuş. Anuñiķün bunca ceza‘ feza‘ itmek ne lāzımdur. Olan⁽¹⁶⁾ oldu, gitdi. Sen sağ ol, yigitlik vaķtidür. Bir dağı niřāñluñ var ki ol dağı ‘Afrā'dan ednā degül. Bu nesne⁽¹⁷⁾ anuñ sa‘ādetidür.

¹²²¹ 324b-2 maḥafeler: muḥaffeler

İmdi şavāb budur ki buradan toĝru Benī Ğaţfān'a varasın bu mālaları ve ni‘metleri Hümām'a ⁽¹⁸⁾ teslim idüp Leyīs'i alasın. Andan varup diyāruña hılkıñ içine gidesin.” didi. ‘Amr dağı gördi ki ⁽¹⁹⁾ bu kişinüñ sözi müveccehdür. Qabül itdi ve naşihatine uydı ve Benī Ğaţfān'a ‘azm idüp gitdi. Gide gide gelüp ⁽²⁰⁾ ol mālalar ve ni‘metler ve mahafeler¹²²² ve kullar ve cāriyelerile irişdiler. Benī Ğaţfān halkı ‘Amr'ıñ geldüĝin işidicek ⁽²¹⁾ karşı geldiler ve ‘izzet ve ikrām itdiler ve Leyīs'ün atasına muştuladılar ve “Evüne bî-ħad māl ve rızq geldi.” didiler ⁽²²⁾ ve ‘Amr'ıñ bunda geldüĝine ve evlendüĝine sevindiler. Bunda bizümile rüzigār miñnetinden ve düşmān şerrinden ⁽²³⁾ bizi şaklar, bize ƙal‘adur.” didiler ve ‘Amr'ı bir  emende içinde āb-ı revān kenārında  ondurdılar ve  adırlar tuturdılar [325a] ⁽¹⁾ ve ol g n ol gice ta‘ām ve şerāb gezd rdiler. Yarındası olıca  bu mālaları ve ni‘metleri ‘Amr dağı g nderdi¹²²³ ve ⁽²⁾  ızı almak  aleb itdi. H mām dağı r z  oldu ve d ĝ n yaraĝın g rmek  aydında oldu. **R v  eyd r:** Yu aruda ⁽³⁾ dimişd k ki ‘Anter  ız  ardaşı Merve'ye ve ‘Urve dağı  ız  ardaşı Selem 'ye i marlamışdı ki ‘Amr bin Ma‘d  gel p ⁽⁴⁾ Leyīs'i almak  aşd n idicek ādem g nder p  arda larına bild relerdi. T  ki ‘Anter gel p bir yirde gizlene dağı Leyīs'i ⁽⁵⁾ atası evinden  ı up ‘Amr odasına gidicek ‘Anter h c m id p g cile ala, ‘Urve'ye vire. Bunlar dağı g rdiler ki ⁽⁶⁾ H mām, Leyīs'i virmel  oldu. Bir  ul i tiy r id p Ben  ‘Abs'e g nd rdiler ve ‘Amr'ıñ geld ĝin bild rdiler ve d ĝ n ⁽⁷⁾ id p Leyīs'i alacaĝın haber virdiler. ‘Anter  ok zam n ceng  it l ve niz ‘ ve cid l g rmemi  idi, ‘   u ‘  retile ⁽⁸⁾ otururdu. G nd z varup av avlardı ve gice gice gel p    bet iderdi. G h g h ‘Able'yile dağı bulu urdu. ⁽⁹⁾   nki  ul varup ‘Amr'ıñ haberin iletirdi, ittifa  evde h z r bulunmadı. Megerki s cileri d kenmiş kend  ve atası ⁽¹⁰⁾ Şedd d ve Mu rı'l-Va   s ci istey  gitmişler ve  anda gitd kleri ma‘l m deg l idi. Bu gelen  ul dağı bu h li varup ⁽¹¹⁾ ‘Urve'ye s yledi. ‘Urve'n  n odı  ıdayazdı. C n  ayusına d   di. Z r  ki Leyīs'e ĝ yetde mahabbet itmiş idi ⁽¹²⁾ ve i tiy  ı ve  asreti

¹²²² 324b-20 mahafeler: mahaffeler

¹²²³ 325a-1 g nderdi: genderdi

mübālağa idi. Bu haberi işidicek gördi ki ‘Anter dağı bunda hāzır degüldür, mütehayyir oldı korkdı ki ⁽¹³⁾ ‘Anter'e muntazır olursa eglene. ‘Anter gic gele, Leyīs gide irişmeye maqşūd fevt ola. Pes halkından elli meşhūr bahādur ⁽¹⁴⁾ ve ma‘lūm dilāver ādem ihtiyār idüp Benī Ġaţfān yolına perrān oldı ve avda işmarladı ki kimse bu hāli bilmeye ⁽¹⁵⁾ ve kabīle halkı bu sırra muţţali‘ olmaya. Andan becid sürüp gitdi ve gice gündüz dimeyüp gitdi, yortdı. Bir dereye irişdiler ki ⁽¹⁶⁾ meger ‘Amr gelüp ol dereye uğrasa gerek imiş. Ādemlerin bunda qodı ve işmarladı ki hāzır olalar, gicelerde ⁽¹⁷⁾ uyumayalar. Kendü libāsın degşürdi ve sürdi. Kuşluk vaktinde vardı, irişdi. Gördi ki bu kavm şād u ħurrem¹²²⁴ yimekdür ⁽¹⁸⁾ içmekdür, çalışmaqdur, oynamaqdur. Bildi ki temām düğün fırşata irişdi. Leyīs bu gice ‘Amr'a virilse gerek. Tarlağındı ⁽¹⁹⁾ ve talandı ol yaña bu yaña gezdi ve “N'olaydı ‘Anter bunda olaydı.” didi. Andan gördi ki bir kul kabīle içinden ⁽²⁰⁾ çıkup yaylıma tavar arasına gider. Elinde bir deve paçasını helvā gibi ısırur ve segirdür. ‘Urve buña şordı ⁽²¹⁾ eyitdi: “İy yigit! Bu kavmün ġāyetde feraħda ve şāzılıqdadur. ‘Aceb ulularından kimsenün konukluğı mı vardur yoħsa kız mı ⁽²²⁾ çıkarurlar?” didi. Ol kul eyitdi: “Bir düğündür ki Ħicāz'da ve Yemen'de bunuñ gibi düğün olmamışdur. Tengri Te‘ālā ⁽²³⁾ gelini güyegüye mübārek eylesün ve oğullu kızlu olsunlar. Bugün semüz et eve süde toyduk. Bu gice ol ay [325b] ⁽¹⁾ pāresin gerdege koyarlar.” didi. ‘Urve eyitdi: “Gelin kimdür ve güyegü kimdür?” Ol kul eyitdi: “Bahādurlar başıcı ve şaflar yorıcı ⁽²⁾ ve kanlar dökici ve mazlūmlar mededici ‘Amr bin Ma‘dī Kereb'dür ve gelin bedr-i temām bintü'l-kirām Leyīs binti Hümām'dur ve girdegi ⁽³⁾ işbu görinen kızıl kubbedür. Bunda gelse gerek ve ayıla güneş bir yir olısar.” didi ve qodı ve kulayına gitdi. ‘Urve qaldı ⁽⁴⁾ ve ‘aqlı bayıldı. Gözi görmez, kulağı işitmez oldı. Ħayrān oldı, bilmez ki neyleye. Bir laħza tevaqquf ve tereddüd idüp tırdı. ⁽⁵⁾ Andan dönüp vardı, bu hāli yoldaşlarına haber virdi ve eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Siz bilürsiz ki bunca

¹²²⁴ 325a-17 ħurrem: ħurrem

‘ömür ⁽⁶⁾ geçürdüm, ‘Arab kızların az görmedüm. İllā hīç kimseye meyl idüp maḥabbetüm düşdi. Megerki bu kıza imdi sizden mu‘āvenet ⁽⁷⁾ dilerin ki ‘Amr gelüp gidicek işbu mekāna uğrasa gerekdür. Ben aña toķuşsam gerek yā budur ki ‘Amr beni öldüre kurtulam, ⁽⁸⁾ teşvīşden emīn olam. Hele elümden geldükçe çalışam ve durışam.” didi. Yoldaşları eyitdiler: “Vallāhi yā ‘Urve! Bizde saña ⁽⁹⁾ muḥālefet ider kimse yokdur. Cānumuz gevdemüzde olduğınca yoluña durışavuz. Ḥātırıñ hōş tut. Bizüm ⁽¹⁰⁾ tarafumuzdan teşvīş çekme. Hīç bize bu bābda ısmarlamak ḥācet degüldür.” didiler ve ‘Amr’a muntazır olup tırdılar. **Ebū ‘Ubeyde** ⁽¹¹⁾ eydür: ‘Urve bu derde intizār çekerdi. Bu tarafda ‘Amr bin Ma‘dī Kereb düğün idüp Leyīs’i aldı ve gerdege girüp ⁽¹²⁾ murādın ḥāşıl itdi ve göñil dileğin buldı. Bir nūr gördi ki zülmet aña yakın gelmez. Bir güneşile hem-nişin oldı ki ⁽¹³⁾ bulut yüzün örtmezdi. ‘Afrā’yı unuttı. Hīç ḥātırına gelmez oldı. Leyīs daḥı ‘Amr’ı ğāyetde sevdi. Zīrā ki er buldı ki ⁽¹⁴⁾ şüretde laṭīf, iretde ḥūb ve bahādurlukda bī-naẓīr ve merdānelikda müntehā. Ol gice ki anlar bir araya cem‘ oldılar ⁽¹⁵⁾ şafāda ve ḥalāvetde ve lezzetde şol pīrlik zamānından soñra yigitlik bulmak gibi idi. ‘Amr, kerem olup bu ebyātı ⁽¹⁶⁾ okırdı: **Şīr.** [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] El-ḥāşılı iki taraftan daḥı maḥabbet ⁽¹⁸⁾ şöyle muḥkem oldı ki vaşfa kâbil degül. ‘Amr evlendüğinden soñra hemān Benī Ğaṭfān’da iki gün tırdı. Üçünci gün ⁽¹⁹⁾ olıcaķ Leyīs’üñ atasından vaṭanına gitmege destūr diledi. Ol daḥı bilürdi ki evlerinden çokdan gidipdür. Nā-çār olup ⁽²⁰⁾ destūr virdi ve anuñ maḥabbetine kızından daḥı ayrılmağa rāzī oldı ve bile ḥaylī māl virmek diledi. ‘Amr kabūl itdi ⁽²¹⁾ hemān kendünüñ atın ve yarağın aldı ve Leyīs’üñ ḥāceti içün bir eyü deve aldı ki maḥafe¹²²⁵ ile bine. Andan yol yarağın ⁽²²⁾ görüp Hümām bunları gördi ve göndürdi. Leyīs’üñ yoldaşı ve yaşdaşı kızlar daḥı bir günlük yol göndürmege çıkdılar. ⁽²³⁾ Yarındası vidā‘laşup ayrıldılar, dönüp evlerine gitdiler. ‘Amr’ıla ol beş kişi ki evvelden bile yoldaş idiler. Anlar vardı **[326a]** ⁽¹⁾ birkaç kıl ve

¹²²⁵ 325b-21 maḥafe: maḥaffe

cāriye varıdı. Bunları alup Benī Zübeyd diyārına ‘azm itdi. Gide gide geldi. Ol ‘Urve gizlendiği ⁽²⁾ dereye irişdi. İttifāk anda bir eyü ve lezzetlü ve şovuk şu varıdı. Anda rāhat olmağičün kōndılar ve ta‘ām ⁽³⁾ yiyüp şu içmek içün indiler. Nā-gāh gördiler dört tarafından ādemler kılıç ve süñü çeküp yürüdiler. ‘Urve ⁽⁴⁾ çağırdı, eyitdi: “Vā-ferhā, eyü buldum seni yā ‘Amr! Bunca zamān idi ki saña muntazır idüm. ‘Avretüñe senden dağı yigrek ⁽⁵⁾ er geldi ve katuña hāzır ol.” didi ve üzerine hamle kıldı ve ‘ışkından mehlekeye cür’et itdi. Yoldaşları dağı ardınca ⁽⁶⁾ bile depdiler. ‘Amr bunlarıñ hareketin görüp sözün işidicek güldi. Zīrā gördi ki hemān elli kişidür, gözine ⁽⁷⁾ hōr geldi. Yoldaşlarına and virdi eyitdi: “‘Arab dīni hāqqı-y-içün benümile hīç kimse gelmesün ve baña sizden bir kişi ⁽⁸⁾ yardum itmesün. Belki siz teferrüc idüñ. Görüñ ki bu mu‘arreslere¹²²⁶ ne iş iderin ve başlarına ne belā getürürin. ⁽⁹⁾ Çokdan berü kılıcumıla kına yakmadum ve süñümü kanıla şuvarmadum.” didi ve bunları karşıladı. Evvel ‘Urve’ye uğradı. ‘Urve ⁽¹⁰⁾ dağı bahādurlardan idi. Egerçi ‘Amr ber-ā-beri degül idi. Hele birkaç def’a birbirine hamle idüp toğuşdılar. ‘Amr ⁽¹¹⁾ gördi ki ol elli ādem hep kendüye hücum itdiler. ‘Urve’yi koyup döndi bunları perākende eyledi. On beş ādem ⁽¹²⁾ düşürdi. Bākī kalanları ‘Amr’uñ heybetin göricek öñinden kaçdılar. Bunları tağıdıcağ döndi, yine ‘Urve’ye kaçd ⁽¹³⁾ itdi. ‘Urve dağı bundan ayrılcağ mahfeye kaçd itmiş idi. Leyīs eline gire diyü ol beş kişi ki anı beklerdi. Men‘ itdiler, kōmadılar. ⁽¹⁴⁾ ‘Urve, Leyīs’e irişmege bu kadarda. ‘Amr dağı şol mişeden çıkmış arslan gibi ‘Urve’ye hamle kıldı. ‘Urve dağı bunu karşıladı ⁽¹⁵⁾ ve hamlesin şavdı. Bir sā‘at ceng itdiler. ‘Urve’nüñ yoldaşları gelüp yardım itmediler. ‘Amr’uñ heybetinden korkdılar ⁽¹⁶⁾ ‘Amr bunu yürüyüp za‘if eyledi ve tutdı. Bağlayup yoldaşlarına ısmarladı ve döndi ‘Urve’nüñ halkına hamle kıldı. ⁽¹⁷⁾ On ādem kaçup kurtuldı bākisi esir hep esir oldu. ‘Amr’uñ elinde giriftār oldu. Bu kadarda ahşam irişdi. ‘Amr ol ⁽¹⁸⁾ kaçanları kōvmađı ve ardlarına düşmedi. Bu esirleri bir araya cem‘

¹²²⁶ 326a-8 mu‘arreslere: ma‘arreslere

idüp vardı yine şu kenārında şād u ħurrem¹²²⁷ göñül murādıla ⁽¹⁹⁾ kōndı ve bir sâ'at rāḥat oldu. Andan 'Urve'yi kātına getürtdi. Megerki Benī 'Abs'den idügin bilürdi. Ceng iderken Benī ⁽²⁰⁾ 'Abs adın aındı idi. Şordı, eyitdi: “Veyleke Benī 'Abs'den sen kimsin, aduñ nedür, bunda geldüğüm ne bildüñ ki ⁽²¹⁾ bunda gelüp ben öñdüñ?” didi. 'Urve daḡı kışşasın evvelden āḡire şerḡ eyledi. Leyīs'i kendünüñ ma'şūkısı idüğün ⁽²²⁾ bildürdi ve bunüñ için kız kardaşı diledüğün, bu muḡayyed olmadüğün ve şoñra görüp mübtelā olduğun fi'l-cümle mecmu'-ı ⁽²³⁾ sergüzeştin 'Amr'a söyledi ve vāḡı'asın beyān eyledi. 'Amr eyitdi: “Yā mu'arres!¹²²⁸ Evvel saña virmişler ḡabūl itmemişsin ve almaḡa [326b] ⁽¹⁾ muḡayyed olmamışsin. şimdi benüm gibi kişi aldı ise geldüñ ṭaleb idersin. 'Arab dīni ḡaḡkı-y-içün bu ṭaleb senüñ 'ömrüñ dükendüğine ⁽²⁾ delildür ve ecelüñ gelmegine sebebdür. 'Aceb itdi ki senüñile bile Şeddād'uñ ḡulı gelmedi ki bu işe yardım ideydi. Ben işitmişem ḡāyetde ⁽³⁾ fuẓıldur. Kendüyi neye gerekise urur, kimseden ḡorḡmaz dirler. Benüm anuñıla evvelden bir kīnüm vardur. Zīrā ki bizüm ⁽⁴⁾ ṭā'ifeden Ḥālīd ibni Mecāz'ı öldürüp 'avreti Ceydā'yı esīr itdi. Ol vaḡt aña muḡayyed olmadum zīrā ḡırşum kızlarla muşāḡabet ⁽⁵⁾ itmege ḡatı idi ve ḡāretlere ve talanlara meşḡul degülidüm. Şimdiki ḡālde üş sen elüme girdüñ. İletüp Ḥālīd'üñ ⁽⁶⁾ ehline ve ta'allūḡatına ışmarlayasın. Şaḡlasunlar ve dürlü dürlü 'azāblar kılsunlar. Evet öldürmesinler zīrā ki ol miḡdārsuz ḡul ⁽⁷⁾ senüñ ṭutulduḡuñ işidicek elbette seni ḡalāş itmege gelse gerekdür. Eger Lāt u 'Uzzā yardım idüp ol şeyṭān ⁽⁸⁾ elüme düşerse ululuk ve şōḡret ḡāşıl iderin ve aña geregi gibi intīḡām iderin. Sizden ḡiç birüñüz ehline saḡlıḡıla ⁽⁹⁾ varmaz. Eger ol ḡara ḡul baña ḡālib olursa ḡod siz daḡı baña fidī olasız.” didi. 'Urve eyitdi: “Bu didüğüñ elbette ⁽¹⁰⁾ olsa gerek. Benüm esīr olduğum işidicek 'Anter gelse gerek. Ol vaḡt bahādur kim idügi ma'lūm olur. Sen anı ⁽¹¹⁾ fuẓıldur diyü añduñ, evet ḡāşā ki ol fuẓül ola yāḡud bahādurluḡda kimseden aḡaḡa ola. Ol bir arslandur ki ⁽¹²⁾ mişe arslanları andan

¹²²⁷ 326a-18 ħurrem: ħurrem

¹²²⁸ 326a-23 mu'arres: ma'arres

korķar ve müsellemler ve meşhūr bahādurlar önünde baş kor. Üş yakın da göresin ve ne kişi ⁽¹³⁾ idüğün bilesin. Eger gitdüğüm vakt hāzır olsa benümile gelür idi, maķşūdumı bitürürdi. Evde bulunmadığı ⁽¹⁴⁾ baña bu belāyı getürdi. Ol kanda vardı ise mañşūr ve muntazır oldu ve ne diyāra vardı ise murādıla geldi. Bir ma‘reke ⁽¹⁵⁾ başılmadı ve bir meydānda şınmadı.” didi ve haylī mübālağa idüp ‘Anter’i övdi. ‘Amr bunuñ sözün işidicek güldi ⁽¹⁶⁾ ve eyitdi: “Yā ‘Urve! Bunca ki ol kuli mübālağa idüp bahādurluğun vaşf idersin, ne ‘aceb sen andan bahādurlık öğrenmemişsin.” ⁽¹⁷⁾ didi. ‘Urve eyitdi: “Ben andan bahādurluk öğrenmesem senüñ gibi kişinüñ üzerine hücum idüp cür’et mi iderdüm ve ‘avretin almağa ⁽¹⁸⁾ kaçd mı iderdüm? Hāl budur ki bu cür’etile ben anuñ katında deryādan bir kaçreyin. İş Allāh Te‘ālā’nuñdur, şöyle muķadder idi.” ⁽¹⁹⁾ Ol didi. ‘Amr, ‘Urve’nüñ sözün işidicek ‘Anter bābında mübālağaların diñleyicek ta‘accüb itdi ve gönline ‘Anter’den bir eşer ⁽²⁰⁾ oldu ve anı görmege ve ceng itmege gāyetde müştāk oldu. Andan bunları koyup Leyīs katına geldi. Bir zamān dahı ⁽²¹⁾ anuñıla avurd urup eğlendi ve gönlinüñ teşvişin anuñ cemāline nazar itmege zā’il itdi. Leyīs ağladı ve eyitdi: “Yā mevlāyi! ⁽²²⁾ Vallāh ki katı korķdum. Bunlar çok halk idi. Saña galebe idüp beni alalar diyü.” didi. ‘Amr kaçadı: “Söyle yā Leyīs! ⁽²³⁾ İşbu şahrālar ve dereler tolusu leşker gelse birisin saña yakın getürmezem. Korķma seni kimse benüm elümden alımaz.” didi. Leyīs [327a] ⁽¹⁾ eyitdi: “Vallāh ki saña maḥabbetüm bayāğıdan ziyāde oldu ve bu işleri itdüğün sebebile katumda hürmetün ve ‘izzetün ve i‘tibāruñ ⁽²⁾ arttı. Evet şavāb budur ki işbu Benī ‘Abs esirlerin koyuviresin. ‘Anter’ile ‘adāvet itmeyesin. Zīrā ki ben anı geçende tağda ⁽³⁾ maḥşūr olup maḥbūs olduğumuz vakt gördüm. Şarb şeytāndur. Anuñ bahādurluğı kimsede varıdığı ma‘lūm degüldür.” ⁽⁴⁾ didi. ‘Amr, Leyīs’ün sözine kaçadı ve gāyetde gücendi ve eyitdi: “Yā Leyīs! Tağları yaradan Allāh ḥaḳkı-y-içün ol didüğün kulıla senüñ ⁽⁵⁾ öñde uğraşayın ve senüñ deve ki aña yidürüp hizmetkārılarından ideyin. Eger anuñ bunda geldüğü maķşūdum olmasa ⁽⁶⁾ senüñ

sözüni kabûl iderdüm. Senüñ hâtıruñiçün bu esîrleri koyuvirürdüm.” didi ve ol gice şabâha dek râhat olup ⁽⁷⁾ yatdı. Şabâh olıcağ esîrleri sürdiler. Ba‘zısın at üstine berkitdiler yine diyârları tarafına revân oldılar. Andan ⁽⁸⁾ kuşluğa dek gidicek hâtırı çüş itdi. İtdüğü işleri aındı ve Leyîs'üñ korkduğı hâtırına geldi ve anı tesellî idüp egledügin ⁽⁹⁾ zikr itdi. O hâle münâsib işbu şi‘ri okudı: **Şî‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] ⁽¹¹⁾ **Râvî eydür:** ‘Amr bu şi‘ri eydüp şâz u handân giderdi. Bu hâlile beş gün gitdi. Altıncı gün bir yire irişdi ki ⁽¹²⁾ mişeleri çok şarb yirler ve korkunç dereleler ve ısuçluk mekânlar geyikler ve ayular ve kırtlar ve girü kalan cânavarlaruñ haddi ⁽¹³⁾ yok. Kağı tarafa âdem baksa vehem alur içine korku düşer. ‘Amr dağı bu mişenüñ ortasına irişecek at tırdı ve kulağların ⁽¹⁴⁾ diküp tırdı ve geri gitdi ve ayakları-y-ıla yiri döğdi. ‘Amr bunuñ hâlini göricek ilerü bağıdı, nesne görmedi. Birkaç kez kâncı ile ⁽¹⁵⁾ urdı ve depdi. Çâre olmadı. Bir âdem ilerü adımadı. Nâ-gâh bağıdı gördi ki bir arslan tırdı. Bir başı büyük, manzarı ⁽¹⁶⁾ çirkin ve şüreti zıst heybetlü ve kuvvetlü. ‘Amr bunu göricek mütehayyir oldı ve atı dağı korkdı. Elbette tırmaz ol ⁽¹⁷⁾ yaña bu yaña şıçrar, çabalar. ‘Amr bildi ki atıla buña girilmez. Dönüp yoldaşlarına geldi ve bu hâli söyledi ve atı bunlara ⁽¹⁸⁾ virdi, yayağ oldı ve eyitdi: “Yir bundan muhkemdür, ayağum altında kımdanmaz.” ve kılıç eline alup arslana ‘azm itdi. ⁽¹⁹⁾ Korkdı ki Leyîs ta‘n ide ve arslandan yüz döndürdi diyü soñra başına kağa. Leyîs dağı bunuñ gayreti ile cür‘et itdügin ⁽²⁰⁾ bildi ve lañife şüretde işbu iki beyti eyitdi: **Şî‘r.** [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir] ‘Amr bunuñ şi‘rin işidicek dağı biter öykelendi ve Leyîs'üñ sözi güç ⁽²²⁾ geldi ve eyitdi: “Yâ Leyîs! Ben bunuñ gibi söz söyleyicek kişi miyin yâhud ben arslandan mı yüz döndüreyin? Üş gör ki ⁽²³⁾ ben aña neyleyem.” didi ve kılıcın eline alup arslana hamle kıldı. Arslan dağı bunu isteyü ardınca çıkmış idi. Göricek añrayup **[327b]** ⁽¹⁾ gümrendi ve durulup ‘Amr üstine atıldı. ‘Amr dağı kılıcıla karşılayup çaldı. İttifâk kılıç alına tuş oldı. İki budınuñ ⁽²⁾ arasına inince yardı. Arslanı iki pare kıldı. Andan dönüp geldi, atına bindi. Yoldaşları ‘Amr'ıñ bu

işine mütehayyir oldılar. ‘Urve ⁽³⁾ bunuñ heybetinden kadid oldu, eyitdi: “Vallāh ki bu bahādurluḡ ‘Anter'den artuḡ ādemde bulunmaz.” didi. ‘Amr daḡı gelüp Leyīs'e ‘itāb ⁽⁴⁾ itdi ve eyitdi: “İy Hümām kıızı! Sen şanurduñ ki ben ol arslandan üşenürdüm. Baña şı‘r okuyup serzeniş iderdüñ, revā mıdur?” ⁽⁵⁾ didi. Leyīs eyitdi: “Lāt u ‘Uzzā ḡaḡkı-y-içün Hübel-i ‘alā ḡürmeti-y-içün ben senüñile laṡıfe iderdüm ve seni ḡayretlendürürdüm. Tā ki şol vechile ⁽⁶⁾ arslana zaḡm urduñ ve şol ḡarbıla ḡılıç urayduñ. Eger ben ol beyti okumasam ma‘lüm degülidi sen bu vechile ḡayret idüp ḡılıç ⁽⁷⁾ uracaḡuñ ki şimden girü ol işile cemī‘-i ālem içinde añılup söylenürsin.” didi ve birḡaḡ daḡı nāz u şıve ile söyleyüp ‘Amr'uañ ⁽⁸⁾ ḡāṡıruñ tesellī itdi. ‘Amr daḡı bunuñ sözün işidiceḡ ḡāṡırı ḡōş oldu ve melāleti gitdi. Zīrā ki kişi ma‘şūḡasınıñ ‘özrini ḡabūl ⁽⁹⁾ ider, yalan eger ḡirḡek, şuḡlu eger şuḡsuz. Andan şoñra yine kendü ḡālinde yolına revān oldu ve vaṡanına iştiyāḡı ḡālīb oldu ve Leyīs'üñ ⁽¹⁰⁾ serzenişlerin ḡāṡırı cūş idüp bu şı‘ri eyitdi: **Şı‘r**. [Arapḡa Şiir ⁽¹¹⁾ Arapḡa Şiir ⁽¹²⁾ Arapḡa Şiir] **Ebū ‘Ubeyde** rivāyet ider: Eydür ⁽¹³⁾ bu şı‘ri okuyup ḡöñlin eglerdi ve Leyīs'ile laṡıfe idüp avurd urup giderdi. ḡāḡ ḡāḡ yolda av avlardı. Bir yire vardı Zātü ⁽¹⁴⁾ l-Menārib dirlerdi. Aña irişdiler ‘Amr başın ḡaldurup baḡdı, ḡördi ki biñ ḡadar deve ürküp ḡaḡar. Yanında elli ⁽¹⁵⁾ ādem ḡuldan āzādıudan mecmū‘ısı kāmīl geyimlü ve yaraḡlu ve silāḡları müretteb öñlerince bir ḡara yaḡız ādem. Başın açmış bir ḡām ⁽¹⁶⁾ bizden ḡaftān geyer. Gözleri ḡırāḡ gibi şu‘lelenür ve ardınca bir atlu daḡı ḡuş gibi uḡar. ‘Amr bunları ḡöriceḡ ṡurdı. Diledi ki ⁽¹⁷⁾ bir ādem ḡönderüp bunlaruñ ḡālinden teftiş ide. ḡördi ki ol ḡara öñce gelür, şapdı geldi. ‘Amr'a ḡaḡırdı ki “İy yigit! ⁽¹⁸⁾ Ne ḡişisin aşluñ ve nesebüñ ḡandandur? Ola ki aduñı ve aşluñı biliceḡ esirgeyem öldürmeye.” didi. ‘Amr ḡüldi eyitdi: ⁽¹⁹⁾ “İy ḡarañu ḡice şüretlü şeyṡān! Var yoldaşlaruña ḡavuş. Ḥaddüñden ṡaşra hedyān evvelden ben seni depeledüḡüm ve ⁽²⁰⁾ yoldaşlaruñı helāk itmedüḡüm size esirgeyüp merḡamet itdüḡüm içün idi. Baña ‘Amr bin Ma‘dī Kereb dirler. Bir öyünde bir ⁽²¹⁾ deve yirin ve mīşe arslanların şıḡır gibi ṡutarın. Sen ne

miḳdār erüñile baña bunuñ gibi söylersin.” didi. Bu kişi ‘Amr'ıñ ⁽²²⁾ sözün işidicek süñüsin toğrultdı ve atın mahmuzladı, eyitdi: “Ehlen ve sehlen yā Ma‘dī Kereb! Eyü tuş oldum saña. Üş ⁽²³⁾ işbu benümile bile sürilen develer hep senüñ ḳavmüñdendür. Ḳardaşuñ ‘Abdullāh'ı başlu eyledüm ve ḥalkuñuzdan ḥaylī ādem telef [328a] ⁽¹⁾ itdüm ve şahrālara perākende ḳıldum. Andan şoñra dönüp giderdüm bu yirde daḥı elüme māl ḡanīmetler gire diyü umardum. ⁽²⁾ İttifāk saña tuş oldum.” didi. **Rāwī eydür:** Bu bahādura Selīk bin Selke dirlerdi. ‘Arablar aña “Ḡul Elber” dirlerdi. ⁽³⁾ Ya‘nī ‘Ḳuru yirüñ ilbizi’ demek olur. Ba‘zıları dimişler ki Türkçe ‘ḳavad’ dimekdür, ḡāyetde cebbārlardan idi. Her diyārda ⁽⁴⁾ andan ihtiyāṭ iderlerdi ve şerrinden üşenürlerdi. Dāyim işi ḥarāmīlık itmek idi. Bir yirde ḳarār tutup ṭurmazıdı. ⁽⁵⁾ Yayaḳ daḥı atlu gibi segirdürdi. Ḳoşsa yügrük ata mecāl virmezdi, yiterdi. Ḳaçsa ardından kimse irişmezdi. Āvāzı ⁽⁶⁾ ḳorḳunç idi ve hem bu şol bahādurlardan idi ki ‘Amr bin Ma‘dī Kereb ḥazreti risāletüñ (şallallāhü ‘aleyhi ve sellem) aşḥābına ⁽⁷⁾ vaşf itdi, rıḍvānüllāhi ‘aleyhümi ecma‘ın. Zīrā ki ‘Amr bin Ma‘dī Kereb İslām'a geldi ve çok ḡazā itdi. Āḥir ḥazreti ⁽⁸⁾ resül öñinde (şallallāhü ‘aleyhi ve sellem) şehīd oldı. Ol zamānda müslümānlar bahādurları bu ‘Amr bin Ma‘dī Kereb'üñ bahādurluḡın ⁽⁹⁾ müsellemler tutarlardı ve zamān-ı cāhiliyyet bahādurlarından şorarlardı. ‘Amr bin Ma‘dī Kereb ḥikāyet iderdi. Bir gün söz ortasında ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “‘Arab ṭā’ifesinde iki kişiden ḳorḳup ṭururın: Bir ‘Anter'den bir melikden ve āzādılarda iki kişiden heybet alup ⁽¹¹⁾ dururın. Bir Zeydü'l-Ḥayl'dan bir ‘Āmir ibni Ṭufeyl'den. Selīk'e tuş olduḡı ol gün idi ki Leyīs alup giderdi. Ḳünki buluşup ⁽¹²⁾ birbirine ḳatı bütün söyleşdiler. İllā ‘Amr, Selīk'üñ şeklinden ve başın açup yüridüḡinden heybet aldı. Velikin bunuñ ⁽¹³⁾ sözine cevāb virdi, eyitdi: “Vallāhi yā Selīk! Ayaḡuñla kendüñi mehlekeye getürdüñ. Dön var zirih gey. Benüm süñümüñ ⁽¹⁴⁾ demürinden ḳorḳ. İşidenler dimesünler ki “‘Amr bin Ma‘dī Kereb bir kişiyi zirihin geyince mühlet virmedi, ivdi. Başı çok ve libāsdan ⁽¹⁵⁾ ve yaraḳdan ḥālī iken üstine ḥamle ḳıldı.”

diyüp baña kimse ta'n itmeye.” didi. Selik eyitdi: “Veyleke yā ‘Amr! Benüm gibi kişi⁽¹⁶⁾ zirihe ve libāsa mı muhtāc olur. Yā kimsenün kılıcından mı ihtiyāt ider? Beyt-i Harām hākkı-y-içün ki ben senünile işbu şüretile⁽¹⁷⁾ uğraşurın ve bu yarağıla tırışurın. Tā ki senden şöñra gelen bahādurlar benüm bu işümi söyleyeler. Elbette ben bu gice şol⁽¹⁸⁾ maḥafe¹²²⁹ içindeki ādemi alup қоçsam gerek.” didi. Megerki bu Selik, ḥatun kişi tāt’ifesinden ġāyetde şafāsı varıdı ve aşı⁽¹⁹⁾ ve anası olmaduğıçün kimse kız daḥı virmezdi. Bu daḥı bahādurlığından ve himmeti yüceliginden cāriyeye muqayyed olmazdı.⁽²⁰⁾ Yabānlara düşmiş idi. ‘Arab kızlarından bulduğun gücile çekerdi. Āzādlularuñ nāmūsın bozardı ve ḥalkuñ ‘ırzın giderürdi.⁽²¹⁾ Çünkü burada ‘Amr’ıla buluşup söyleşdiler ve birbirine ḥamlelerin def^c itdiler ve ġayret idüp uruşdılar. Tā ki⁽²²⁾ ikisi daḥı birbirinden ḍarb yediler ve muḥkem şerbet içdiler. Şanasın ki iki deñiz birbirine qarışdı ve yāḥud iki tağ birbiri üstine⁽²³⁾ yıkıldı veyāḥuḡ iki arslan birbirine hücum itdi. Bunlar toz içinde belürsüz olup şavaşurlardı. Ḥalk muntazır olup **[328b]**⁽¹⁾ gözedürlerdi. Çünkü Selik, ‘Amr’ı tutmaḡdan ümiz üzdi. Elbetde bir ḥarbesi varıdı, ecelden iti ve każādan⁽²⁾ tiz. Andan şıçrayup atdan yire indi ve çağırdı ki “Yā ‘Amr! Ḥāzır ol ki ben at arkasında iken senün ḥükmünde idüm. Şimdi⁽³⁾ benüm ḥükmüme girdüm, ḥabsden kırtulduñ.” didi ve yayaḡ ol yaña bu yaña cevlan idüp yürüdi ve yortdı ve şağına şolına⁽⁴⁾ geyik gibi segirtti. Gāḥ ‘Amr’un sağ yanına geçdi gāḥ şol yanına geçdi. Leyīs bu ḥālī müşāhede idicek ‘Amr’dan ümīd kesdi.⁽⁵⁾ Andan yoldaşlarına eyitdi: “Vāy ḥālünüze niçün ḥamle idüp reysiünüze yardım itmezsiz, ḥālīn görmezsiz?” didi. Bunlar⁽⁶⁾ eyitdiler: “İy ‘Arab ḥatunı! Şol elli kişi ki ol şeytānıla biledür. Anlardan üşenürüz ki bize bir belā yitişdüreler.” didiler. Leyīs eyitdi:⁽⁷⁾ “Çünkü ḥāl böyle ola, siz daḥı korḡarsız. Ben işbu esirleri koyuvireyin bārī bunlar ḥalāş bulsunlar, inleyin⁽⁸⁾ esir

¹²²⁹ 328a-18 maḥafe: maḥaffe

olmasunlar.” didi ve kendüyi getürüp maḥafeden¹²³⁰ aṣağa bıraḫdı. Varup ‘Urve'yi çizdi. ‘Urve daḫı bākī ḫalanı çizdi. ⁽⁹⁾ Andan soñra Leyīs, ‘Urve'ye eyitdi: “İy ‘emmüm oḡlı! Bilgil ki şimdi ḫālümüz bir dürlü daḫı oldı. Düşmān bize ḡalebe itdi. Yigregi ⁽¹⁰⁾ oldur ki siz kendüñüzi mehlekeden ḫurtarasız ve başuñuz alup ḫaçasız. ‘Amr bin Ma’dī Kereb'üñ daḫı sizüñile niyyeti ⁽¹¹⁾ yaramaz degül idi. Ḳaṣdı ḫayr idi. Sen ‘Anter'üñ bahādurluḡın mübālaḡa idüp öḡicek müştāk oldı ki anı ḡöre, size ⁽¹²⁾ ḫoyuvirmegi ben andan dilek itdüm idi. Baña cevāb virdi ki “Ḥāṭıruñı ḫōṣ ṭut ki ḫavmüñ ziyān itmezin. Eglendüḡüme sebep ⁽¹³⁾ budur ki ‘Anter bunları isteyü gele daḫı anuñıla ceng idüp ne ḫällü ne mertebelü ḫışidür ḡörem. Eger ben anuñ üzerine ḡālib ⁽¹⁴⁾ olursam bahādurluḡda ulu mertebeye irişem. Maḫṣūdum ḫāṣıl ola ve hem anı daḫı aṣḫābını daḫı hep ḫoyuvirem. Şaḡ u selāmet ⁽¹⁵⁾ evlerine gideler. Eger ol baña ḡalebe iderse bu esīrleri baña fidā virüp anuñ elinden ḫalāṣ bulam.” deridi “Olduḡumca ‘Anter'i ⁽¹⁶⁾ baña dōst idinem.” didi. Şimdiki ḫālde ḫaṣiyye bir dürlü daḫı oldı işde ḡörürsin işbu şeyṭān şüretlü ṣālīmüñ ⁽¹⁷⁾ elinde mübtelā oldı. ‘Amr anuñ elinden şaḡ ḫurtılacaḡı ma‘lūm degüldür. İmdi ol şeyṭān ‘Amr'a meşḡül iken ⁽¹⁸⁾ siz varuñ diyāruñuza gidüñ. Benüm ehlüme ve ta‘allūḫatuma daḫı benüm ḫaberüm ulaṣdurasız.” didi aḡladı. ‘Urve ⁽¹⁹⁾ eyitdi: “Vallāh iy ‘emmüm ḫızı! Ḥāṣā ki ben seni bu ḫālde ḡöricek bize vācib idi ki seni bıraḡup gitmeye idük ve ḫumlar şaḡışınca ⁽²⁰⁾ daḫı düşmenüñ varısa ceng ideydük. Bu ḫanda ḫaldı ki aramızda bunca sābıḫa vardur ve ḡöñülde maḫabbet var.” didi. ⁽²¹⁾ **Rāwī eydür:** ‘Urve, Leyīs'üñ bu sözlerin işidicek feraḫ oldı ve bunuñıla kelimāt idüp ve avurd urduḡına şāz oldı ⁽²²⁾ ve ḡöñline bu taṣavvurdan düşdi ki ‘Amr'I, Selik depeleye. Bu daḫı sa‘y idüp ḫalışa Leyīs'I, Selik'üñ ḫaynaḡından ḫurtara ⁽²³⁾ ve def‘ī ala ve murādına irişe ve ehline ve ta‘allūḫātına ḡöñül maḫṣūdı ile vara. Pes bu hevese ceng āletine müstaḡraḫ oldı [329a] ⁽¹⁾ ve Selik'ile uğraşmak yaraḡın ḡördi ve yoldaşları bile ilerü yürüyüp

¹²³⁰ 328b-8 maḥafeden: maḥaffeden

meydāna ‘azm itdi ki ‘Amr'ıla Seylik'ün hālī ⁽²⁾ n'oldı bile. Ol hinde bu ebyātı inşād itdi: **Şifr.** [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] Yoldaşlarından dahı kendüyile ⁽⁷⁾ yigirmi beş kişi varıdı. Zīrā ki elli kişi ile gelmişidi. Yigirmi beşi kendüyile bile esir oldılar ve onı kaçdı ve on beşi düşdi. ⁽⁸⁾ Bu yigirmi beş kişi ile bunların tarafına giderken nā-gāh bir āvāz işitdi, bağıdı. Gördi ki Selik ‘Amr'ı burmuş def‘i ⁽⁹⁾ harbeyile atdan ağıdardı ve elin arkasına çevürüp bağıladı. ‘Urve bunı göricek yoldaşlarına: “İşde gayretün ⁽¹⁰⁾ vakti geldi ve hamıyyetün demi irişdi.” didi. “İmdi er gibi oluñ ve düşmenile buluşalum ve Leyis'i hālāş itmege sa‘y idelüm.” didi ⁽¹¹⁾ ve yoldaşları-y-ıla süñü toğırdup Selik'ün üzerine hamle itdiler. Selik'ün yoldaşları dahı karşılayup bunlarınla toğırdılar ⁽¹²⁾ ve okıla kılıcıla uruşdılar. Bu kadarda ahşam irişdi. Selik bunları gelüp tağıdamadı. Yorulmuş idi ve hem karañulık olmağın ⁽¹³⁾ muqayyed olmadı ve i‘tibār itdi. Çünkü vakt tar oldı, birbirinden ayrılışdılar. Selik gerçi ki yorulmuşdı. Velikin ‘Amr'ı ⁽¹⁴⁾ esir itdüğine gāyetde hurrem oldı ve aşhābına eyitdi: “Beşāret olsun size ki yarın elüñüze çok ni‘met girür. Zīrā ki ⁽¹⁵⁾ bu tutduğumuz kişi Benī Murād'ın ulusıdur ve mu‘tebet bahādurı ve meşhūr dilāveridür. Bunıñ ucından her ne ki dilersevüz ⁽¹⁶⁾ aluruz. Yarın ‘avretin dahı esir idüp getirürüz ve bile olan mālaları ve rızıkları aluruz. Bugün ol hatun ⁽¹⁷⁾ kişi işbu ceng iden halka şığındı. Bunları kendüye yardumcı eyledi. Bunlar dahı tağışir itmediler, geldükçe duruşdılar. Ahşam ⁽¹⁸⁾ irişmese hod ben anların işini hāşıl iderdüm. Bu gice ol hatun kişi benümile bile yaturdı. Hele yarın dahı fevt olmañ. ⁽¹⁹⁾ Yarın bunlardan mağışūdum hāşıl idem.” didi. Bu tarafda ‘Urve dahı yoldaşların cem‘ idüp depeye çığıdılar ve anda ⁽²⁰⁾ melül ve mağızün olup oturdılar. ‘Urve'nün melāletine birkaç dürlü sebev varıdı. Bir bu idi ki ma‘şūkası ile ber-ā-ber bir arada ⁽²¹⁾ cem‘ oldı. Nağar itmekden gayrı nesneye kādır degül. İkincisi Selik'den kōğardı zīrā ki ‘Amr'ı esir itdüğinden heybet ⁽²²⁾ aldı. Üçüncü bu kim Selik'den ‘āciz kalıcağ Leyis buña hağıāret nağar ile bağı. Vaktinde şermesār olam

dirdi. Bir lahza ⁽²³⁾ otururak ‘Urve yoldaşlarına eyitdi: “‘Aceb işe mübtelā olduk. Bizi bu müşkilden hālāş itmez. İllā ki ‘Anter gelüp [329b] ⁽¹⁾ berü ittifāk idüñ, rāst niyyetile toğrı i’tikādıla şabā yiline ısmarlayup haber göndürelüm. Ola ki bizüm haberümüzi ‘Anter’e ⁽²⁾ iletüp ulaşdura ve hālümüzden ‘Anter haberdār ola ve bu gice geçmedin bizüm mededümüze irişe.” didi. Vāh idüp ağladı ⁽³⁾ ve ‘Anter’e çağırđı ve yoldaşları dağı bile fiğān itdiler ve ol tarafa dönüp ağlaşdılar. Andan ‘Urve’nüñ hātırını cüş idüp ⁽⁴⁾ işbu şi’ri eyitdi: **Şi’r.** [Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir] **Aşma’i eydür:** ‘Urve bu şi’ri okuyıcağ yoldaşları dağı hāllerin kayırup teşvışlendiler ve yarağları ve atları ⁽¹⁵⁾ ile kendüleri şaklayup oturdılar. Leyis dağı cāriyeleri ortasında hālline mahzūn olup guşşalanurđı ve ‘Amr’ı dağı kayururđı ⁽¹⁶⁾ ve tağassür iderdi ve şabāh hālümüz n’ola diyü teşvışlenürđı ve bu ebyātı okurđı: **Şi’r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir] Şabāha dek bu belāyıla oldılar. ⁽¹⁹⁾ Şabāh olıcağ Selik yine ceng āletine müstağrak olup yoldaşlarına çağırđı ve eyitdi: “Turuñ işbu şüm halkı kuşluk olınca ⁽²⁰⁾ gāret idüp alalum ve yolumuza gidelüm. Nā-gāh māni’ olur, murādumuza irişmezüz.” didi. Bunlar bu hālde iken ādemilerinden ⁽²¹⁾ birisi geldi Selik’e eyitdi: “Yā emir! Ata süvār olurken gördük ki bir kara kul ırakdan bizden yaña bağardı, çağırduğ ⁽²²⁾ “Kimsün?” diyü cevāb virmedi. Kaşđ itdük ki varup tutavuz kaçdı, belürsüz oldı. Hiç kanda gitdüğü ma’lūm olmadı. ⁽²³⁾ İzin tozın bulımaduğ.” didi. Selik eyitdi: “Ne varımış bunda ne korğacağ nesne vardur. Yoldur kim aşğa gider kim yuğaru gider. [330a] ⁽¹⁾ Şāyed ki yolcıdur yāğud ‘Arab gözçisidür. Bizüm karaltumuz görüp korğdılar. Ol karası gönderüp haber teftiş iderlerdi, ⁽²⁾ ola.” didi. Andan ‘Urve’nüñ dört yanını bağladılar ve süñüler ve kılıçlar toğrultdılar. Kaşđ itdiler ki fi’l-hāl hücum idüp ⁽³⁾ yağma iderler. Nā-gāh gördiler ki üç atlu çıkageldi. Öñlerince bir yayak dağı bunlaruñ öñince yil gibi eser ve kuş gibi uçar. ⁽⁴⁾ Çağırđı ki “İy Benī ‘Abs

halkı korkmañ! Beşâret olsun size ki Benî ‘Abs pāsubānı irişdi. Düşmen üzerine manzūr ⁽⁵⁾ olduñuz ve belādan hālāş bulduñuz.” didi. **Rāvī eydür:** Megerki bu gelen üç atlunuñ birisi ‘Anter idi ve birisi ⁽⁶⁾ atası Şeddād idi ve birisi Muḳrı'l-Vaḥş idi. Öñlerince yayaḳ Şeybūb idi. Zīrā yukarıda dimişdük ki ‘Urve, Leyīs'i ṭaleb ⁽⁷⁾ itmege gidicek ‘Anter ḳabilede degülidi. Geldügi vaḳt ‘Urve'nüñ ḥālinden teftiṣ itdi. “Ḳız ḳardaşın görmege gitdi.” ⁽⁸⁾ didiler. ‘Anter bu cevāb işidicek ‘Urve'nüñ murādın bildi ve maḳşūdın añladı. Andan atasın ve Muḳrı'l-Vaḥş'ı alup Şeybūb'a ⁽⁹⁾ eyitdi: “Tīz ol bizi Benî Ğaṭfān'a git ve ‘Amr bin Ma‘dī Kereb'üñ geldügin bil, yolda şor.” didi. Şeybūb daḥı “Sem‘ān ve ṭā‘aten!” ⁽¹⁰⁾ diyüp bunları Benî Ğaṭfān yolına çekdi ve ‘Amr'üñ ḥaberin¹²³¹ şordı, geldi. “‘Avretin aldı ve iline gitdi.” didiler. ‘Anter daḥı becid ⁽¹¹⁾ sürdi. ‘Urve gizlendügi dereye geldi. Gördi ki Benî ‘Abs'den biraz ḥalḳ ḳırılmış çağırdı ki “Vā-ḥarbā ve muṣībetā! ⁽¹²⁾ Ḥalḳumuz helāk olmış vallāh ki ‘Urve daḥı telef olmışdur ve nefsi ucından ayağıla eceline gelmişdür.” didi ve yortdı ilerü. ⁽¹³⁾ Ol idi ki Selik dört yanın bağlayup ṭururken irişdi. ‘Urve daḥı ‘Anter geldügin bildi feraḥ oldı ve cānı gevdesine ⁽¹⁴⁾ girdi, ḳorḳusı gitdi. Andan yoldaşlarına daḥı bu ḥālī bildürüp atlarına bindiler ve ‘Anter'e ḳarşu vardılar. ‘Urve, ‘Anter'e ⁽¹⁵⁾ mā-cerāyı evvelden āḥire ḥaber virdi ve ‘Amr bin Ma‘dī Kereb, Selik'üñ elinde ṭutsaḳdur.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā ‘Urve! ⁽¹⁶⁾ Ğuşşdan şifā bulduñ, beşâret olsun saña ki maḳşūduña irişdüñ. Zīrā ki ḥāl böyle olacağını ben bildüm. ⁽¹⁷⁾ Ol sebebdan yortup saña irişdüm.” didi. **Aşma‘ī eydür:** Bunlaruñ ḥālī böyle oldı. Bu ṭarafda Selik daḥı bunları ⁽¹⁸⁾ gördi ki üç atludur. Aşlā ihtiyāṭ itmedi ve ḥisāba şaymadı ve eyitdi: “Daḥı ziyāde māl ḡanīmet ḥāşıl oldı, ⁽¹⁹⁾ hīç üşenmeñ.” didi. Andan Benî ‘Abs üzerine hücum itdiler ve yir yirden ḥamle ḳıldılar. Bunlar daḥı ceng bābında ⁽²⁰⁾ kāmillerdi. İşleri şavaş itmek ve ḡâret ve yaḡma itmek idi. Māllar almaḡa ve cānlar ḳaşd itmege mu‘tād olmışlardı. ⁽²¹⁾ Pes şaf şaf olup Benî ‘Abs'ile merdāneler ṭarīḳince

¹²³¹ 330a-10 ḥaberin: ḥaberin

ve bahādurlar ‘ādetince ceng itdiler. Selik bir laḥẓa ʔurup ⁽²²⁾ teferrüc itdi. Gördi ki ‘Anter'üñ zaḥmına kimse ʔurmaz ve ḥamlesine ādem taḥammül itmez. Kimi urursa öldürür ⁽²³⁾ ve kimi dūrterse düşürür. Heybetine kimse ʔurmaz ve kılıcın kimse urmaz. Korkdı ki bahādurların hep kıra ve bildi ki **[330b]** ⁽¹⁾ ‘Anter tehī kişi ve iken daḥı ḥōr görmelü degül. Pes kendü depdi ve kendüye ‘Anter ḥaşım idügin bildi. ‘Anter daḥı bunu görüp ⁽²⁾ ʔarşuladı. Na‘ra urup birbirine irişdiler. Bir zamān süñüyile şancışdılar. Tā ki süñüleri şındı. Kendüler daḥı ḥaylī buñaldı. ⁽³⁾ Göñülleri ʔarıldı. Kendüzüñ daḥı ekşeri geçdi. Muḳrı'l-Vaḥş ve Şeddād ve ‘Urve, Selik'üñ yoldaşların perākende ⁽⁴⁾ itdiler. ‘Urve geregi gibi intikām itdi ve göñline şifā ḥāşıl kıldı ve Muḳrı'l-Vaḥş daḥı ādemi yiryüzine yaprak gibi dökdi. ⁽⁵⁾ Selik, bu ḥālleri müşāhede idecek bildi ki ziyān kār oldı. Bu şabāḥ mübārek olmadı ve umduḡın bulmadı. ⁽⁶⁾ Cihān serāyı gözlerine ʔar oldı. Gördi ki at üstinden ceng itmekile fā’ide bulmadı. Dizi altından bir ḥarbe alup ⁽⁷⁾ şıçrayup atdan indi ve ayaḡı üzerine ʔurdı. Diledi ki buña daḥı ‘Amr'a itdügi gibi ide. Bi‘aynihi ol şüretile ol ⁽⁸⁾ yaña bu yaña cevlan itdi ve ‘Anter'üñ şaḡına ve şolına ʔolandı. ‘Anter bunun ḥareketin göricek korkdı ki Ebcür'e¹²³² bir ḥaṭā ⁽⁹⁾ yitüre ve ḥile idüp başlu eyleye. Kendü daḥı atdan inüp yayak oldı. Eline kılıç ve ʔalkān alup Selik'ile uğraşdı. ⁽¹⁰⁾ Şeybüb daḥı ok atmaḡda takşir itmezdi. Selik, ʔancaru dönerse ol ʔarafdan ok ḥavāle iderdi. Yine ‘Anter'den yaña ⁽¹¹⁾ döndürdi. Hele bu şüretile aḡşama dek ceng itdiler. Selik'üñ ḥāli mükedder oldı. ‘Anter'den ‘āciz ʔaldı. Ölümüne rāzī ⁽¹²⁾ oldı. Andan ikileyin ḡayrete gelüp ḥarbe ile ‘Anter'üñ başın gözedi, atdı. Şol yıldırım gibi irişdi. ‘Anter daḥı ⁽¹³⁾ bunu ʔalkāna aldı, kendüye irişdürmedi. Andan daḥı ol diledi ki Selik'e kılıç ḥavāle ide. Selik def’i bir ḥarbe daḥı ⁽¹⁴⁾ ʔıḡardı ve bir ra‘d-vār na‘ra urdı ki şaḥrāları yanḡulandurdi ve eyitdi: “Yā ibne'l-mel‘ūnete! Al bir ḥarbe Selik'üñ elinden ⁽¹⁵⁾ cānuñıla vidā‘laş.” didi ve atdı. ‘Anter daḥı şıçradı ḥarbe budı arasından öte geçdi

¹²³² 330b-8 Ebcür'e: Ebcer'e

ve Selik'e hamle kıldı. Selik ⁽¹⁶⁾ gördi ki harbe dahı kalmadı. 'Anter'ün heybetine tırmadı. Yüz döndürüp kaçdı. Zırā ki gördi ki yoldaşları ⁽¹⁷⁾ dahı tağıldı, haşmı dahı kendüye gālib geldi. Cānın alup yine geldügi yola revān oldu ve avcıdan korkmış ⁽¹⁸⁾ geyik gibi yola revān oldu. Dört yañadan atlular üşüp çağırışdılar ve şağına şolına segridişdiler ve kılıcıla ve süñüyle ⁽¹⁹⁾ bunu taleb itdiler. Ellerine girmedi. Yirler kesdi ve yil gibi esdi. Megerki Şeddād kaçkunlar kovardı. Dönüp gelürken tuş ⁽²⁰⁾ oldu. Kaşdı itdi ki Selik'i ala ve süñüyle düşürüp helāk ide. Selik bunu gördi ki kendüye kaşdı ⁽²¹⁾ ider añladı bir taş aldı, başına urup düşürdi ve kaçdı, gitdi. Ol aħşam olinca kodılar alımadılar. Gice irişdi ⁽²²⁾ bunlar dahı döndiler. Selik dahı kendüyi tağa urdı kovanlar mağbūn oldılar ve murādlarına irişmediler. Şeddād dahı ⁽²³⁾ başı ağrısı zāyil oldu, döndi, gitdi ve eyitdi: "N'olaydı bu şüm mu'arrese¹²³³ tuş gelmeyeydüm ki elinden darb yimeyeydüm." [331a] ⁽¹⁾ didi. Çünkü mecmū'ısı bir araya dirildiler. Bu başılan halkuñ atların ve libāsların silāhların cem' itdiler. 'Anter ⁽²⁾ acırdı ki Selik elinden nice kurtuldu. 'Urve eyitdi: "İy bahādurlar ulusu! Hiçbir kişi itdügi işe faħirlenmeye ⁽³⁾ gerek ve bahādurluğına inanmak gerek. Zırā ki 'Amr'ıla uğraşacak şol heybetleri gördüm ve şol vechile merdānelik ⁽⁴⁾ müşāhede itdüm ki i'tikād buyıdı ki senden ğayrı 'ālemde kimse anuñıla muķābil olımaz. Şoñra gördüm ki ⁽⁵⁾ bu Selik 'aceb şeytānımış. 'Amr'ı şöyle zelil ve haķır eyledi ki esir oldu. 'Aķıbet nite ki gördüñüz." didi. 'Anter ⁽⁶⁾ eyitdi: "Eger ben irişmesem 'Arab dīni haķķı-y-içün seni dahı aldı, depeledi idi. Hayf ki sehv itdüm. Eger andan indügi ⁽⁷⁾ vakt bilsem ki yayak olup kaçar ve ol vechile yügrükdür. Fi'l-hāl ben aña ecel kadehin içürdüm ve 'Amr bunuñ ⁽⁸⁾ defterin dürerdim. Hele dahı dünyāda rızķı varımış fevt oldu. Ulu maķşūdum sen hālāş bulmağıdı. Hāşıl ⁽⁹⁾ oldu." didi. İmdi fırsat elüñe girmiş iken 'Amr'ı depele ve maħbūbeñi al dahı diyārumuza gidelüm varup Benī ⁽¹⁰⁾ Ğaţfān'da Leyīs'ün atasına eydelüm ki "Emmümüz kıızdur, bize evlā ensebdür ve

¹²³³ 330b-23 mu'arrese: ma'arrese

girü kalan halkdan bize münāsibdür. ⁽¹¹⁾ Eger bilsevüz ki ‘Amr'a vireceksiz komazduk iş bu mertebeye irişmege.” Diyelüm. İkileyin düğün idelüm. Andan alup ⁽¹²⁾ bizüm diyārumuza gidelüm.” didi. ‘Urve eyitdi: “Vallāh iy bahādurlar begi! Eyü didüñ benüm dahı murādum ol idi. ⁽¹³⁾ Velikin bir müşkil nesne vardur.” didi. ‘Anter eyitdi: “Nedür müşkil? Söyle, ben dahı işideyin” didi. ‘Urve eyitdi: “Müşkil ⁽¹⁴⁾ oldur ki şimdi Leyīs'üñ göñli ‘Amr'a müte‘allık olmışdur. İrte ve gice anuñ hasretinden gözi yaşı diñmez. ¹²³⁴ Hem de ol ⁽¹⁵⁾ yigit maḥabbet itmelüdür. Cemālde ve kemālde nazīri yokdur ve bahādurlukda dahı kendü aḳranından girü ḳalur degüldür. Ḳorḳarın ⁽¹⁶⁾ ki ‘Amr'ı öldürevüz dahı baña rāzī olmaya ve ‘Amr'uñ maḥabbeti göñlinden gitmeye ve maḳşūdumuz bitmeye. “Ben ‘Amr'dan soñra ⁽¹⁷⁾ ere varmazın.” diye. “Ne aḳ ne ḳara, ne yigit ne ḳoca, ne şaḳallu ve şaḳalsuz hīç ayruḳ er gerekmez.” diye. Hem bunuñ gibi bahādur yigiti ⁽¹⁸⁾ depeleyevüz hem işümüz bitmeye. Yigregi budur ki ‘Amr'ı āzād idüp ‘avretin eline virevüz. Bize ebedī dōst idevüz. Ben dahı ⁽¹⁹⁾ Leyīs'üñ fūrḳatine ve ḥasretine taḥammül idüp ve ṭaleb itmekden vazgelem. Çünki geñezligile elüme girmez. Çāre ne ben anı ⁽²⁰⁾ sevmekden ne fā’ide çün anuñ göñli ayruḳ yire ḳapılmışdır. ‘Abeş yire zaḥmet çekmek ‘āḳiller işi degüldür.” didi. ‘Anter ⁽²¹⁾ bunuñ inşāfın begendi ve mürüvvetine taḥsīn itdi ve eyitdi: “Yā ‘Urve! Eger benüm göñlüm dahı senüñ göñlüñ gibi olsa ⁽²²⁾ ‘Able'den çokdan vazgelürdüm.” didi. ‘Urve eyitdi: “İy bahādurlar ulusı! ‘Able'nüñ saña maḥabbeti senüñ aña ⁽²³⁾ olduğundan ziyādedür. Elüm irişmez. Pes neylesem gerek?” didi. ‘Anter eyitdi: “Eyü dirisin. Hele bu ḳadar emek dahı **[331b]** ⁽¹⁾ saña ve bize muḳadder idi ola.” didi ve Şeybüb'ı getürüp ‘Amr'a göndürdi ve ḳatına getürtdi. Bağdan çizdi. Ol dahı ⁽²⁾ ‘Anter'e du‘ā ve alḳış itdi. Bu ebyātıla ‘Anter'i medḥ itdi: **Şİ’r.** [Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] ‘Anter dahı aña ikrām ve ‘izzet ve yir teklif itdi, ‘Amr dahı. ⁽⁹⁾ Andan soñra ‘Anter eyitdi: “Yā

¹²³⁴ 331a-14 diñmez: deñmez

‘Amr! Bilgil ki işbu kız ki sen alduñ, bizüm ‘emmümüz kızlarındandır. Senden bize yā yakındur ⁽¹⁰⁾ ve aşlı ve nesebi bizümile ulaşıkdur. ‘Urve bu işi ol sebebdan itdi ki seni ol kıza lāyık ve münāsib degüldür diyü taşavvur ⁽¹¹⁾ itdi. Kaşd itdi ki senden ayırıp kendü helālīga kabül ide yāhud bir aña lāyık kişiye vire. Çünkü senüñle bu mā-cerā ⁽¹²⁾ vāki‘ oldı. Senüñ bahādurlıguñı ve heybetüñi müşāhede irdi ve cemālüñi hüsñüñi gördi. İtdügi işe peşimān oldı ve haṭāsına ⁽¹³⁾ ikrār itdi ve senüñ elüñde zebün ve giriftār oldı. Şimdiki hālde bu daḥı senüñ şucuñı bağışladı ve esir itdüğüñi ⁽¹⁴⁾ ‘afv itdi ve ‘emmüsi kızını saña lāyık görüp muḳarrer ḳodı. Yoldaşlar şöyle vech gördiler ki seni depeleye ve ‘emmüsi kızın elüñden ⁽¹⁵⁾ ala. Bu kabül itmedi, eyitdi: “Vallāhi ḥāşā ki bunuñ gibi yigidi öldürem ve nefsum murādı için bir kılına ḥaṭā getürem ⁽¹⁶⁾ ‘emmüm kızına bu benden lāyıkdur. Zīrā ki hüsünde ve cemālde benden vucūhıla yeg ve bahādurluḳda baña ḡālib ve benden cür’etlü. ⁽¹⁷⁾ Revā degül ki buña kıyavuz.” didi. İmdi işde ‘Urve’nüñ saña mürüvvetin, inşāfın bildürdük. Görelüm senüñ daḥı ⁽¹⁸⁾ fikrüñ ve insāniyyetüñ ne merteben nedür ve ādemiliḡuñ ve keremüñ ne ḳadardur.” didi. ‘Amr, ‘Anter’üñ sözün işidicek ⁽¹⁹⁾ ayağı üstine geldi ve eyitdi: “Vallāh iy ‘Arab uluları! Mürüvvetde eksük ḳomadunuz, iḥsānda taḳşir itmedüñüz ve eylūgi ⁽²⁰⁾ zāyi‘ olıcaḳ yire itmedüñüz. İn-şā’allāh göresiz ki ben daḥı ne ‘ivażlar idem ve yoluñuzda cānumı fidā idem. Nice ki ⁽²¹⁾ diri olam, sizüñ kılıcuñuz uram. Andan şoñra ulular inşāf idicek benüm ne olduracak şuçum varıdı. ⁽²²⁾ Bu kıızı kimse sizden diledügin yāhud kimsenüñ ḡaraḳı varıduḡın bilmezdim ve işitmedüm. Eger sizüñ ta‘allūḳatuñuzdan ⁽²³⁾ iduḡın bilsem ‘Arab beglerinüñ ulularınıñ kızları çok idi, birisin daḥı alurdum. İşbu ‘aziz mükerrem ki adı ‘Urve’dür, [332a] ⁽¹⁾ gizlenüp beni öldürmege kaşd eyledi. Ben daḥı gayretdür bunu tutsaḳ eyledüm. Tutduḡumdan şoñra yine ḳoyuvirmek eyledüm. ⁽²⁾ Ammā senüñ bahādurluḡuñı ve evşāfı cemileñi iken mübālaḡa idüp öḡdi. Ben daḥı diledüm ki tūruşuñı ve uruşuñı ⁽³⁾ görem. Ol sebebdan bunu alıḳodum. Şimdi hāl ne idügi

ma'lûm oldu. Senüñ bahâdurluğunu gözümle gördüm. Beni ⁽⁴⁾ esîr iden kişi za'îf ve zelîl eyledüñ ve kaçurduñ. Senüñ heybetünden yirler kesdi. Bildüm ki ben senüñile bahâdurluk ⁽⁵⁾ da'vâsın bătıldur. Yakın bildüm ki sen zamānuñda bî-naẓîrsin ve sa'âdet ehlisen. Kimse senüñile 'adâvet ⁽⁶⁾ idüp başa çıkmaz ve muķâbil olup aşşı itmezsin. Senüñ kemîne kuluñam ve 'avretüm senüñ cāriyeñdür. Nice ki hâtıruñ ⁽⁷⁾ dilerse eyle it. Şuçum varısa 'afv eyle. İşde 'avretüm. Eger alup giderseñ sen bilürsin eger baña bağışlarsañ ⁽⁸⁾ kerem senüñ.” didi. 'Anter'i medh idüp bu ebyâtı inşād itdi: **Şî'r.** [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir] **Ebû 'Ubeyde** rivāyet ider ki ⁽¹³⁾ 'Anter bunuñ sözün diñleyicek feşâhatin ve leţâfetin begendi ve ta'accüb itdi ve 'özrin kabûl itdi. Andan tûrup ikileyin ⁽¹⁴⁾ görüşdi ve 'Amr'ı kocadı ve yanına aldı. Andan ta'âm getürdüp yidiler ve şerâb şöhetin itdiler ve birbirine tölular içüp ⁽¹⁵⁾ maḥabbet gösterdiler ve gönülden döst oldılar. Ol gice ol hālile yatdılar. Şabâḥ olıcaḳ ol cem' olan mälları ⁽¹⁶⁾ ve silâḥları ve libâsları hep 'Amr'a virdi ve vidâ'laşup ayrıldı. 'Amr eyitdi: “İy bahâdurlar ulusu! İşbu yire bizüm ⁽¹⁷⁾ yirümüz yakındur. N'ola benüm sözümi kabûl idüp bize uğrasañ. Saña elümüzden geldükçe ḥizmet itsevüz ve itdügüñ ⁽¹⁸⁾ iḥsânlaruñ ba'zısına ivaż virsevüz. Heyhât bir daḥı senüñile bir araya cem' olunca ve bir mekānda bulışınca.” didi. ⁽¹⁹⁾ 'Anter eyitdi: “Lâ! Vallâhi bu olur iş degül. Baña ol tārafa gitmege sebîl yokdur. Zîrâ ki gezen gice bir korkunç düş ⁽²⁰⁾ gördüm. Huzûrum gitdi ve rāḥatım kalmadı.” didi ve 'Amr'ı gönderüp kendülerine geldükleri yollarına revân ⁽²¹⁾ oldılar. Bir zamân gidicek billâhi toḡru mı söylerdüñ yoḥsa 'Amr'dan kurtulmaḳ için mi didüñ?” didi. 'Anter ⁽²²⁾ eyitdi: “Gezen gice şāz u ḥurrem¹²³⁵ yaturken hâtıruma bu geldi ki işde düşmene ġālib olduḳ diyü. Ol sebebden Ḥaḳ ⁽²³⁾ Te'ālâ'ya şükr eyledüm ve döstlarımız çokluḡına sevindüm. 'Āmir bin Tufeyl gibi ve Zeydü'l-Ḥayl gibi ve

¹²³⁵ 332a-22 ḥurrem: ḥurrem

Ğaşm¹²³⁶ ibni Mālik gibi [332b] ⁽¹⁾ ve şeyhdür Yezīd ibni Şimmā¹²³⁷ gibi ‘ale'l-ḥuşuş ‘Amr bin Ma‘dī Kereb gibi bunların cem‘isi kabîlelerde reyīsdür ve bölükler başıdır ⁽²⁾ ve leşkerle muḳaddemidür. Bunlarınla ‘Acem pâdişāhı Kisrī’le ceng idersevüz ğalebe iderüz ve Türk Deylem vilāyetine hücüm ⁽³⁾ idersevüz, aşşı eylerüz.” didüm bu nesneler gönlümden geçdi. Allāh Te‘ālā’ya bu ni‘metler ḥāşıl olduğına çok şükr eyledüm. ⁽⁴⁾ Bu hālde iken nā-ğāh gözüme uyku geldi. Düşümde görürün ki ‘Āmir bin Ṭufeyl cengde buñalmış ve dört ⁽⁵⁾ yanına bahādurlar üşüp bunu za‘îf eylemişler. Atı daḥı yorulmuş benden meded ister ve çağırı[ır] ki “Yā ‘Anter, yā Benī ‘Abs ⁽⁶⁾ bahādur! Baña iriş diyü.” diyü zārılık ider. Bu düş delīldür ki ‘Āmir hasta olmışdur yāhud düşmān elinde zebūn olmışdur. ⁽⁷⁾ Rabb-i ‘alīm ve ilāh-i kerīm ḥürmeti-y-içün elbette ben aña varsam gerek ve ḥālî nedür bilsem gerek. Kişi aşḥābın görmek ve aḥbābın ⁽⁸⁾ teftiş itmek ve dōstların ziyāret itmek arada maḥabbet arturur ve aḥlāk-ı ḥamīdeye delālet ider.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽⁹⁾ Halk, ‘Anter’ün sözün işidicek himmetin ve heybetin ve niyyetin ta‘accüb itdiler ve dōstlık ve ṭuz etmek ri‘āyet itdügine taḥsîn ⁽¹⁰⁾ itdiler ve eyitdiler: “İy Benī ‘Abs pāsubānı! Al bizüm cemī‘ümüzi bile gidelüm ve saña yoldaşlık idelüm. Yoldaş çok olmağın ⁽¹¹⁾ ziyānı yokdur.” didiler. ‘Anter eyitdi: “Lā! Vallāhi siz bile gitmenün ma’nisi yokdur. Zīrā ki yoldur, anca ḥāllere uğraşuruz ⁽¹²⁾ ve miḥnetlere ve belālara şataşuruz. Siz ben çekdügüm zaḥmetlere taḥammül idemezsiniz ve hem atam Şeddād’ın yidügi zaḥmuñ ⁽¹³⁾ cirāḥati daḥı eyü oñulmamışdur. Anı sefere alup gitmek daḥı münāsib degül ve hem bir daḥı budur ki şāyed ki gördüğüm düş ⁽¹⁴⁾ girçek olmaya. Çok ādemile varup ‘Āmir’e zaḥmet olavuz ve dōst şüretinde düşmān işin işleyevüz. Şavāb budur ki ⁽¹⁵⁾ siz varup ehl ü ‘ayāl¹²³⁸ ve ta‘allükāt katına gidesiz, ben Muḳrī’l-Vaḥş’ıla varup bu maşlahatı yirine getürevüz.” didi. Bunlar ⁽¹⁶⁾ daḥı

¹²³⁶ 332a-23 Ğaşm: Ğaşam

¹²³⁷ 332b-1 Şimmā: Şamma

¹²³⁸ 332b-15 ehl ü ‘ayāl: ehl-i ‘ayāl

“Sem‘ān ve t̄ā‘aten!” diyüp ol gün gice bile gitdiler. Yarındası şabāh vidā‘laşup ayrıldılar. ‘Anter, Benī ‘Āmir yolına ⁽¹⁷⁾ gitdi ve becid yortdı. El-kışşa gelüp irişdi. Gördi ki bu kabīlenüñ üstünü toz tutmuş ve toz içinde ⁽¹⁸⁾ kılıçlar yalabır ve süñü şişmek gibi oynar ve āvāzlar ‘ayyūka çıkmış. Bildi ki cengdür temām vaktine geldi. ‘Anter, Muḳrı'l-Vaḥş'a ⁽¹⁹⁾ eyitdi: “Gördüğüm düş girçek imiş, hemān bi‘aynihi vāḳi‘ oldu şöyle beñzer ki Benī ‘Āmir ḥalkı ġazāya gitmişlerdür. ⁽²⁰⁾ Kabīle leşkerden ḥālī kalmışdur ve qarındaşum ‘Āmir bunları beklemege t̄urmuşdur. Eyü irişdük dōstlık ⁽²¹⁾ oldur ki dōstuñ bunuñ gibi günlerde bulına yoḥsa ḥōşlukda cemī‘-i ‘ālem dōstdur.” didi. Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: ⁽²²⁾ “İy vallāh ki ḥūb söyledüñ ve eyü varduñ evet bir laḥza şunda ḳonalum. Atlarumuz diñlensün, yorgundur.” ⁽²³⁾ didi. ‘Anter daḥı “Ḥōş ola.” didi. Bir arada bir s̄ā‘at atdan inüp kendüler daḥı ārām oldılar ve atları daḥı [333a] ⁽¹⁾ diñç oldu. Andan şoñra süñülerin ellerine alup bu tozuñ içine taldılar ve şavaş t̄aleb itdiler. Nā-gāh ‘Āmir'üñ ⁽²⁾ āvāzın işitdiler, yoldaşların cenge ḳındura. Eydür ki “Er gibi oluñ iy ‘emmüm oğulları! Ḥaremüñüzi düşmene pāymāl ⁽³⁾ itmeñ. Ben ‘Anter ibni Şeddād'dan şavaş ḥīlesin çok öğrenmişem. Siz beni ḳoyup ḳaçmān. Yanumda yardım oluñ, in-şā‘allāh ⁽⁴⁾ ben ḳarañuluğı sizüñ üzerüñüzden götürem, Nice ki ben sağ olam sizi düşmān eline virmez. Ben ölürsem ⁽⁵⁾ varup qarındaşum ‘Anter'den mu‘āvenet t̄aleb idesiz ve ol benüm kimseye intikāmum ḳomaz. Belki ben anı bu demde baña ⁽⁶⁾ irişe diyü umarın.” didi. ‘Anter'üñ qararı ḳalmadı depdi, atı bu deryā şıfat leşkerüñ içine girdi. Gördi ki ‘Āmir ⁽⁷⁾ ceng ider. Ardında yigirmi ādem var. Anlaruñ ekşeri daḥı başlu olmuş ġayret idüp durışur ve yoldaşlarını yüreklendürüp ⁽⁸⁾ istimālet ider. Nice ki üstine hücüm idüp ḥamleyile t̄ağıdur. Evet atı yorulmuş ve kendü daḥı ādem ḳırmaḳdan ⁽⁹⁾ za‘īf olmuş. Benī ‘Abs'i añar ve ‘Anter'i dilinden ḳomaz. ‘Anter bunu göricek na‘ra vurup ‘Āmir'e çağırdı ki “Beşāret ⁽¹⁰⁾ olsun saña yā ‘Āmir! Düşmen üzerine manşūr ve muḳaffer olduñ. Çağırduğñ ḳişi sözüñ işitdi ve feryāduña irişdi.” ⁽¹¹⁾ didi ve eline süñüsin alup ḥamle ḳıldı. ‘Āmir

dağı ‘Anter’üñ geldüğün bildi ve şāz u hurrem¹²³⁹ oldu ve karşı gelüp “Ehlen⁽¹²⁾ ve sehlen ve merhabā.” didi. Andan yoldaşlarına çağırdı, eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Beşāret olsun ki cemī‘üñüz hālāş bulduñuz⁽¹³⁾ ve ehl ü ‘ayālūñüz¹²⁴⁰ düşmān kaynağından kurtıldı. Üş bahādurlar ve yigitler yigi Benī ‘Abs’üñ pāsübānı Şeddād’uñ nev-cüvānı⁽¹⁴⁾ ve Benī ‘Ednā’nuñ cihān pehlevānı şaflar şıyıcı ve bölükler bozucu ve kanlar dökici ve çukallar sökici ‘Anter ibni Şeddād geldi. Şimdiden⁽¹⁵⁾ girü varuñ, siz kabīleye ve ta‘allükāta muşdulañ ve fetḥ ve nuşret müyesser olduğın haber virüñ.” didi. **Rāwī eydür:**⁽¹⁶⁾ Benī ‘Āmir hālī kalduğına sebep buyıdı ki Ahvaş ibni Ca‘fer çerilerini alup Yemen diyārında Mūsāver tağı dirler bir tağ varıdı.⁽¹⁷⁾ Ol tağda mütemekkin olan halkda evvelden kınleri varıdı. Ol kınūñ intikāmın taleb itmege gitmiş idi ve ‘Āmir’i⁽¹⁸⁾ yigirmi kişi ile kabīlede komış idi. Bir sehel müddetden soñra üzerlerine ‘Arab cebbārlarından bir cebbār varıdı. Nevāzil⁽¹⁹⁾ bin ‘Aķıl dirlerdi, çeri çeküp geldi. Zīrā ki ādemiler gidüp kabīle hālī kalduğın işitdi. Kaşd itdi ki gelüp⁽²⁰⁾ bunlaruñ mälların ala ve ‘avretin oğlanın esir ide. ‘Āmir dağı takşir itmedi. Bunlaruñla muḥkem ceng itdi⁽²¹⁾ ve kabīlesin korıdı. Eger ‘Āmir olmasa diyārlarını harāb iderlerdi. El-hāşıl ‘Anter’ile Muķrı’l-Vaḥş dağı irişdiler.⁽²²⁾ Nevāzil leşkerin def itdiler. Benī ‘Āmir’i esir itmekden men itdiler ve sürdiler. Kabīleden ırak giderdiler. Bunlar dağı⁽²³⁾ gördiler ki bu gavgā ve galebe iden üç kişidür. ‘Ārlandılar ve gayret idüp yine cenge cür’et itdiler. Egerçi ‘Anter’üñ [333b]⁽¹⁾ heybetden geregi gibi korkdılar ve kaçmak gāyet maķşūdları ve müntehā-yı himmetleri oldu. Velikin nāmūslandılar. Üç kişiden bu kadar⁽²⁾ ādem kaçmış diyeler diyü döndiler ve helāk olmağı ihtiyār itdiler. Pes şabr idüp şavaşdılar ve ‘Anter’i bilmedüklerinden⁽³⁾ çalışdılar. Şol ki bilürdi evvelden girdi-y-ise eline alup kaçdı ve başın kurtardüğün aşşı bildi. Nevāzil, ‘Anter’üñ⁽⁴⁾ hamlelerin görüp müteḥayyir oldu ve gönline korku düşdi. Bu derede aḥşam oldu. Nevāzil bakdı, gördi ki şahrālar⁽⁵⁾

¹²³⁹ 333a-11 hurrem: hurrem

¹²⁴⁰ 333a-13 ehl ü ‘ayālūñüz: ehl-i ‘ayālūñuz

kendünün yoldaşları ölüsi[yi]le tıldı. Gice olduğın Ėanımet gördi ve murādından mahrūm oldu, hāceti ⁽⁶⁾ hāşıl olmadı. Bu tarafda ‘Āmir dahı varup ‘Anter'ile buluşdı ve du‘ā ve alkış itdi ve bu furşata ittifāk düşüp geldüğine ⁽⁷⁾ sebep şordı. ‘Anter dahı gördüği düşi söyledi ve sebebinden ‘Āmir'i habersār eyledi. ‘Āmir ikileyin elin öpdı ve du‘ā eyledi. ⁽⁸⁾ Andan kabıleye geldiler. Gördiler ki hatun kişiler ve ādemiler ağlaşup karşı geldiler. ‘Āmir: “Nedür hālünüz, kimseñüz mi düşdi?” ⁽⁹⁾ didi. Bunlar eyitdiler: “Lā! Vallāh kimsemüz ölmedi, belki kabıleden yedi hatun kişi esir olmış birisi senün anañ Kebşe ve kız kardaşuñ ⁽¹⁰⁾ Māviye. Eger anları alup gidenlere ırak gitmedin irişmezseñüz elden çıkdılar.” didiler. ‘Āmir bu haberi işidicek cān başına ⁽¹¹⁾ şıçradı ve bedenine lerze düşdi ve hayrān ve ser-gerdān oldu. ‘Anter eyitdi: “Ne bileydük yā ‘Āmir! Bir pare rāhat olalum ⁽¹²⁾ dahı Yemen vilāyetine dek ardın süreyin. Eger Şan‘ā ve ‘Aden yirlerine dahı vardı-y-ısa varup ol hatun kişileri kurtarayın.” ⁽¹³⁾ didi. Bir laħza oturup ta‘ām yidiler ve birer ata bindiler birer dahı yidek yidüp yola girdiler. ‘Anter eyitdi: “Bu demde ⁽¹⁴⁾ Şeybūb bizümile bile gerek idi. Zīrā ki bu beriyyelerün yolların bilürdi ve bizi yakın yola kılavuzlardı.” didi. ⁽¹⁵⁾ ‘Āmir eyitdi: “Yā ahı! Şöyle sizerin ki ol hatun kişileri siz gelmedin almışdur. Eger eyle olmasa şonra Ėod perākende ⁽¹⁶⁾ oldılar, başları kayusı oldu. Korkarın ki elümüze girmeyeler, düşmen şemātesine uğrayavuz. Zīrā ki bu leşker çok kabıleden ⁽¹⁷⁾ idi. Kim bilür ki kağı tarafa alup gitdiler.” didi. ‘Anter eyitdi: “Eger ol kişilerün ecelleri geldi-y-ise elbette irişevüz. ⁽¹⁸⁾ Ne vilāyetine gitdilerde buluruz, şabr eyle.” didi. Bu hālile giderken yoldan taşra at izi buldılar, sürdiler bir şu kenārına ⁽¹⁹⁾ irişdiler. Aħşam oldu bu izi dahı yavi kıldılar, müteħayyir oldılar. Mukrı'l-Vaħş eyitdi: “Ne yaramaz yirlere düşdük. Yol izi yok ⁽²⁰⁾ eṭrāfı belürsüz, maķşūda irişmeyüp düşmen şemātesine uğrayısaruz. Şavāb bu iş ki anda oturup dört yaña kullar ⁽²¹⁾ gönderüp teftiş itmek gerek idi. Kanda varduğı ma‘lūm olıcaķ ardınca varup bulayduķ.” didi. ‘Anter eyitdi: ⁽²²⁾ “Şimdi olan oldu. Ayruķ üstümüze tağlar yıkılursa dahı girü

dönmezüz.” didi. Bunlar bu sözde iken nā-gāh ⁽²³⁾ gördiler, ırakdan qaraltu görünür. ‘Āmir eyitdi: “‘Arab ‘ahdi haqqı-y-içün düşmana irişdük. İşbu görinen ‘acebdür ki anlar olmaya.” [334a] ⁽¹⁾ didi. Āh idüp bu ebyâtı inşād itdi: **Şîr**. [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arap Şiiri] **Rāvî eydür**: Bu ‘avretleri alup kaçan ⁽³⁾ kişinüñ adı Müstaḥric bin A‘rac idi. ‘Anter'i evveliden bilürdi. Geldügin göricek ḥalkına eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Bu gelen ⁽⁴⁾ ‘Anter'dür. Kimse bilmez bu ‘Āmir'üñ döstıdur. Bu bizümile gelen leşkerüñ hepsin helāk idecekdür. Eger size sağluḡuñuz ⁽⁵⁾ gerekise benüm sözümi tutuñ. Bunlar cenge meşḡul iken biz varup çadırlarunu öte tarafından hücüm idelüm. Māl-ı ḡanīmetden ⁽⁶⁾ elümüze ne girürse alalum, kaçalum. Ben bu şeyṭanı bilürin ki bunuña kimse tıruşmaz. Eger sözümi eslemeseyñüz ‘Arab dīni ⁽⁷⁾ haqqı-y-içün ziyānkār olur. Kim bu kuluñ öñine gelürse eceline buluşur.” didi. Bu yoldaşları daḡı elli ādem idi ki ⁽⁸⁾ kendünüñ toḡrı döstları ve ḡadīmden yārları idi. Sözüne muḡālefet itmediler ve didügin ḡabūl itdiler. Andan Mustahric ⁽⁹⁾ bin A‘rac bunları alup vardı, çadırlaruñ öte tarafına ḡamle ḡıldılar. İttifāḡ ‘Āmir'üñ anası Kebşe ve kız ḡardaşı Māviye ⁽¹⁰⁾ ve beş kız daḡı ol aradıḡı evlerde tırurlardı ve ‘Āmir'i ḡayırup teşvişlenürlerdi. Fi'l-ḡāl bunları çevürüp ḡabīleden ayırdılar ⁽¹¹⁾ ve becid bunları alup ḡaçdılar ve yirler kesdiler. Ol ḡün gice olınca gitdiler ve bir pāre ārām olup gice daḡı gitdiler. Dün ⁽¹²⁾ yarusı olıcaḡ bir arada ḡondılar. Şabāḡa dek yatdılar, şabāḡ olıcaḡ gördiler. Yol azmışlar yabāna gitmişler. Yolları bir ısızulḡ ⁽¹³⁾ mekāna gelmiş. Hīḡ bir ṭarafda şinlik yok ve diyār belürmez ve yol görünmez. Şanasın Ḥaḡ Te‘ālā buraya ḡaḡab itmiş. Müstaḥric ⁽¹⁴⁾ eyitdi: “Veyleküm bu ne mekāndur, hīḡ yolumuzda buña beñzer yir yoḡıdı. Belki bunuñ gibi zışt yir dünyāda varıduḡı ma‘lūm ⁽¹⁵⁾ degül. Tīz oluñ ata süvār oluñ, dört yaña segirdüñ. Yol şoruñ ve cādde yolumuz ḡanda ḡaldı görüñ. Bunda ⁽¹⁶⁾ ḡatun kişileri bekleyelüm.” didi. Bu yoldaşları daḡı perākende oldılar, gezdiler. Bir sâ‘atden geldiler. Hīḡ birisi yol bulmamış ⁽¹⁷⁾ ve ādemizādeye şataşmamış. Bu nesne bunlara vāḡı‘ olmaḡ ol ‘avretlerüñ devleti idi.

Zîrâ ki şabâh olıcağ bunlaruñ ⁽¹⁸⁾ karaltusın görüp yakın bildiler ve yideklerin degşirüp yortdılar, geldiler. Hem dağı anlarımış. Kılıç koyup bunları kırdılar. Andan ⁽¹⁹⁾ toğmaduğa döndiler. Bir haberci kurtulmadı, hatunları bunlaruñ elinden halâş itdiler. Andan dönüp bir yirde ârâm ⁽²⁰⁾ oldılar ve yol azdukların bunlar dağı bildiler. Ol yaña bu yaña yol istediler, bulumadılar ve ne yire düşdüklerin bilmediler. ⁽²¹⁾ Hele ne hâlise ol gice anda yatdılar. Yarındası olıcağ göçdiler, bir yaña uğradılar. Dürlü dürlü yollara şataşdılar ve nişanı belürsüz ⁽²²⁾ makâmlara geldiler ve korkunç derelere ve mişeleri ve ağaçları çok mekânlar çıktdılar ve çağırana cevâb virür kimse yok ve bir ⁽²³⁾ içüm şu bulunmaz. Mutehayyir oldılar. Gâh ilerü giderler gâh geri giderler. Tanışdılar yine tağılurlar neleyeceklerin bilmezler. [334b] ⁽¹⁾ ‘Anter eyitdi: “Böyle itmekile olmaz. Yigregi oldur ki bir tarafa ‘azm idüp gidevüz. Ola ki bir yañaya âbādānlığa çıkavuz. Eger ⁽²⁾ ecelümüz gelmedi-y-ise kurtulavuz, eger geldi-y-ise hod ölevüz. Hele bunda sergeşte olup yürümekile iş bitmez.” didi. Muqrî'l-Vaḥṣ ⁽³⁾ eyitdi: “Biz bunda ölürsevüz şuşuzluğdan ölürüz. Şimdi ki hâlde vallâh ki gâyetde buñalmışuz. Hayf ki ölüp gidersevüz ⁽⁴⁾ kimseye acımanın. İllâ ki hatunum Müsyeke'ye ve oğlum Seb'ü'l-Yemen'e ki biz bunda helâk olup anlara ḥasret olısavuz. ⁽⁵⁾ Dirîgâ vâ-ğurbetâ vâ-vaḥşetâ.” didi. Andan ‘Anter didügi gibi bir tarafa yüz tutup giceye dek gitdiler. Ne âbādānlığa irişdiler ⁽⁶⁾ ne ot buldılar ne bir içüm şu ellerine girdi. Be-gâyet tarlıgandılar. Hâlleri mükedder oldı, hatun kişiler ağlaşdılar ve zārılık ⁽⁷⁾ itdiler ve atları dağı katı buñaldı ve yoruldu. Şuşuzluğdan za'îf oldı ve ba'zısı öldi. Aḥşam olıcağ tağ ⁽⁸⁾ dibinde kındılar. Yimek içmek yok ve ot ve şu görünmez. ‘Âmir katı utandı. Zîrâ ki bu belâya anuñ ucından mübtelâ oldılar ⁽⁹⁾ ve bu muşibete anuñ sebebinden şataşdılar. ‘Anter bunuñ şermesâr olduğın sizdi, ḥatırın tesellî itdi ve eyitdi: “Yâ ‘Âmir! ⁽¹⁰⁾ İncinme melûl olma. Eger Hâk Te'âlâ şunda bize ölmek taḡdîr itdi-y-ise cemî'-i 'âlem cem' olursa bizi bundan halâş ⁽¹¹⁾ idemez.” didi. Görmedük mi şol bulduğumuz ḥalkı ki ecelleri

yoldan şapdırup ne yirlere iletmiş ve bizüm elümüze ne ⁽¹²⁾ vechile düşdiler.” didi. Ol hālile ol gün dağı yatdılar. Yarındası binüp yine za‘îf naḥîf yap yap yürüdiler. Birkaç beriyyeler ⁽¹³⁾ ve dereler ve depeler geçdiler. Muḳrı'l-Vaḥş'uñ ḥatunı ḥatırına düşdi ve oğlu Seb‘ü'l-Yemen'e iştiyākı ziyāde oldu. Temām ⁽¹⁴⁾ i‘tikād itdi ki bu şahrālarda ve bī-nihāyet beriyyelerde ve dermānsuz mehlekelerde ḳalup ḳırılısarlar, ḥatunına ve oğlancuğına ⁽¹⁵⁾ ḥasret olısar. Pes bu taṣavvurıla gözlerinin yaş revān oldu ve gönli cūş idüp işbu şi‘ri eyitdi: ⁽¹⁶⁾ **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁹⁾ **Rāvī eydür:** Muḳrı'l-Vaḥş bu şi‘ri temām idecek ağlaşdılar ve zārılıklar itdiler ve ‘Āmir'üñ anası Kebşe ve bākī ⁽²⁰⁾ kızlar feryādılar itdiler ve ḥayātlarından ümīd kesdiler ve ıssuya ḳarşı gitdiler. Temām öyle kızgını olunca şol vechile ⁽²¹⁾ ıssı oldu ki vaşf itse olmaz. Ḳatı buñaldılar ve belāları miḥnetleri ḳatı oldu ḥālleri ḥarāb oldu ve cigerleri kebab ⁽²²⁾ oldu. Andan Kebşe ol kızlaruñ başın açdı ve Allāh Te‘ālā'ya niyāz idüp tazarru‘ itdi ve eyitdi: “İy ol Allāh ki ⁽²³⁾ gözlerden gizlü oldu. Görünmez ve ḥaḳıḳati ḳullarına geregi gibi ma‘lūm olmaz. İy ol Allāh ki faḳīri ḡanī eyler! İy ol ki **[335a]** ⁽¹⁾ öldürür ve dirildür! İy ol ki vezīri ve ḥābibi yok ve ḳullarına in‘āmı ve iḥsānı çok! İy gökleri direksüz turguran ⁽²⁾ ve yirleri taḡlara çöksü ḳılan! İy giceleri zūlmetile örtüp gündüzleri güneş nūriyıla münevver eyleyen! Senden dilerüz. ⁽³⁾ Şol kişi ḥürmeti-y-içün ki yakında zāhir olsa gerek ve anuñ vücūdı sebebi[yi]le bütler bozulsa gerek ve küfr şirk ḳarañuluḡın ⁽⁴⁾ dünyādan götürse gerek ve ḥalkı toḡrı yola ḳulavuzlasa gerek ve zemzemile maḳām ḳatında büyüse gerek bize. İnāyetüñ ⁽⁵⁾ deryāsından bir ḳatre revān eyle. İşbu miḥnetden bizi ḳurtar, bu ḫarlıḡı üstümüzden götür. ‘Ālime's-sırri ve'l-ḥafıyyāt, yā mucībe ⁽⁶⁾ d-da‘vāt, yā ‘allāme'l-guyūb, yā kāşife'l-gurūb, yā settāre'l-‘uyūb, yā delīle'l-müteḥayyirīn, yā mu‘īne'z-zu‘afā'i ve'l-mesākīn! ⁽⁷⁾ Sen bize ‘ālem-i ḡaybden bir sebeb göndür ve işümüzi ḥayra döndür ve biz bī-çāreleri sevindür.” didi. **Aşma‘ī eydür:** Ḥazreti risālet ⁽⁸⁾ buyurmuşdur ki “‘Arab'a Ḳurān öğredüñ, siz anlardan du‘ā

öğrenüñ.” diyü. Pes bu ʔarīklerle çünki Kebşe du‘ā eyledi. Hāḫ Te‘ālā ⁽⁹⁾ bunları esirgedi. Ol şiddetden bunları ḫalāş bulmağa ʔarīḫ iḥtirā‘ itdi. Zīrā ki bu Kebşe du‘ā itdügi vaḫt bunlar ⁽¹⁰⁾ bir yābis yirde aç, şuşuz ve za‘īf olup giderlerdi. Hāḫ Te‘ālā’nuñ ‘ināyeti irişüp nā-gāh bir pare bulut ḫopdı, ⁽¹¹⁾ ʔağıldı ve dirildi, ḫavuşdı ve yarıldı. Gāh uzun oldı gāh degirmi oldı gāh artdı gāh eksildi. Cem‘ ⁽¹²⁾ olup bunlaruñ üzerine geldi. Bir vechile yağmur yağıdı ki seyiller aḫdı ve dereler ḫoldı ve ağaḫları şu yıḫdı ⁽¹³⁾ ve şaḫrālar deñize döndi. Bunlar daḫı ġarḫ olmaḫdan ḫorḫup bir ʔağa şıḫındılar, ta‘accüb itdiler. Bu vechile Hāḫ Te‘ālā bunlara ⁽¹⁴⁾ ‘ināyet idüp şuları vāfir itdügin hele ḫāl böyle olıcaḫ bunlar şuşuzluḫdan ḫalāş buldılar. Atları ve kendüler ḫandı. ⁽¹⁵⁾ Bir pāre bedenlerine ḫayāt girdi. Allāh Te‘ālā’ya çok şükr itdiler. Ol gice daḫı ol yirde yatdılar. Yarındası güneş ḫoğıdı, ⁽¹⁶⁾ hevā açıldı, ‘ālem yüzi münevver oldı. Bir eski yol ellerine girdi, sürdiler, gitdiler. Gide gide bir geyikleri ve avları ⁽¹⁷⁾ bol yire çıḫdılar. Pes bu yağmur yağmaḫda bunlara birkaç fā’ide ḫāşıl oldı. Bir budur ki şuşuzluḫdan ḫurtuldılar, ikinci ⁽¹⁸⁾ bu kim alçaḫ yirden geyikler ḫaçup bunlaruñ ʔarafına geldi. Avlayup yidiler açlıḫdan ḫurtuldılar. Bir daḫı budur ki bu ḫayvānāt ⁽¹⁹⁾ geldügi ʔarafa gitdiler, bildiler ki ādem olduğı yirden gelürler. Eyle olsa becid yortdılar ve sürdiler. Bir yire çıḫdılar ki otı ⁽²⁰⁾ vāfir ve şuyı bol sevindiler. Andan şoñra develer ve atlar gördiler ki otlar. Feraḫları ziyāde oldı. Nā-gāh ‘Anter baḫdı ⁽²¹⁾ gördi ki ḫadırlar ve evler birbiri üzerine ḫutulmuş, bunlara muşduladı. Hep gördiler şāz u ḫurrem¹²⁴¹ oldılar ve yürekleri ⁽²²⁾ yirine oturdı. Ğuşşadan āzād oldılar ve Allāh Te‘ālā’ya secde idüp şükrler itdiler ve bu evlere ‘azm itdiler. Yaḫın ⁽²³⁾ varıcaḫ gördiler ki bir yigit gelür. Av ḫomaḫdan atı yorulmuş. Bunları göriceḫ ḫarşu yürüyüp selām virdi ve eyitdi: **[335b]** ⁽¹⁾ “İy ‘Arab uluları! Ehlen ve sehlen ve merḫabā, Receb ayı ḫürmeti-y-içün ki size kimseye varmağa ḫomazın. Bizüm menzilümüzi müşerref ⁽²⁾ idüñ. Bile eve varalum.” didi. Bunlar eyitdiler:

¹²⁴¹ 335a-21 ḫurrem: ḫurrem

“Sem‘ān ve t̤a‘aten! buyur öñümöze düř, gidelüm. Ne ki elüñden gelürse bizüm ⁽³⁾ haqqumuza işle. Zīrā ki yiryüzinde bugün bizden muhtācrağ t̤a‘ife yokdur. Çok zahmet gördük ve açlık geçürdük.” ⁽⁴⁾ didi. Ol yigit dağı bunları alup evlerine vardı ve anasına eyitdi: “İy ana! Od yak. İşbu konuklara vāfir t̤a‘ām bişür, yisünler.” ⁽⁵⁾ didi. Andan ‘Āmir eyitdi: “Siz ne t̤a‘ifedensiz? Bu ne maqāmdur?” didi. Bu yigit eyitdi: “Yā mevlāyi! Biz Benī Kenāne kabīlesinden ⁽⁶⁾ geldük. On gün ancak var ola biz dağı bunda geleli. Kırk ev mīkdārı varuz. Muqaddemümöze Vāfid bin Sarī‘ dirler. Bu maqāma ⁽⁷⁾ geldüğümöze sebep dağı ‘Anter ibni Şeddād’uñ korkusu idi. Hergün korkarıduğ ki gelüp bize gāret ide, mālларumuzu ⁽⁸⁾ alup oğlumuzu kızumuzu esir diyü.” Bunlar bu yigidüñ sözün işidice ta‘accüb itdiler ve ferağ oldılar ve ‘Anter’üñ ⁽⁹⁾ bahādurluğlarına i‘tikādları ziyāde oldı. ‘Anter bu yigide eyitdi: “İy yigit! Şimden girü korkudan kırtulduñuz. ⁽¹⁰⁾ Beşāret olsun size ki ‘Anter’i aç ve takşir kıyuñuza getürdi ve za‘if naḥīf idüp elüñöze viridi.” didi ⁽¹¹⁾ ve kışşaların haber viridi. Bu yigidüñ teşvīşi gitdi, şāz u ḥurrem¹²⁴² oldı. Fi’l-ḥāl varup reyisleri Vāfid bin Sarī‘a ⁽¹²⁾ muşduladı, eyitdi: “Beşāret olsun saña iy emīr ki ol korkduğumuz kişi üş geldi, evümöze konuk oldı.” didi. ⁽¹³⁾ Vāfid eyitdi: “Veyleke biz bunda anuñ korkusından geldük. Şimdi ol senüñ evüñe gelmiş, bu ne beşāretdür?” didi. ⁽¹⁴⁾ Ol yigit güldi ve kışşasın hikāyet eyledi. Vāfid bir vechile ferağ oldı ki ‘ömrinde olmamış idi ve andan def‘ī ṭurup ⁽¹⁵⁾ kabīlesinüñ ulularına haber itdi ve cem‘ idüp ol yigidüñ evine vardılar ve ‘Anter’ile buluşup görüşdiler ve envā‘-i ⁽¹⁶⁾ t̤a‘āmlar getürdüp bile yidiler ve bunda emān taleb idüp ‘ahd itdiler. ‘Anter dağı ki bunlaruñ ḥāṭırları dilerse ⁽¹⁷⁾ eyle itdi. Andan eyitdi: “Bunda ṭurmañ, göçüñ bizümile bile gidelüm varup bizüm diyārumuzda olalum. Tā ki size ⁽¹⁸⁾ cemī‘-i ‘Arab ḥarāmīlerden ve ḥırsuzlardan şaklayam ve mālı ve rūḥumı sizüñ yoluñuzda fidā ve nişār idem.” didi. ⁽¹⁹⁾ Bunlar dağı sevindiler ve ‘Anter’ile bile gitmege rāzī oldılar ki varup anuñ

¹²⁴² 335b-11 ḥurrem: ḥurrem

kanadı altında rahāt olalar. Üç gün ⁽²⁰⁾ Vāfid bunları konukladı ve gereği gibi hıdmet¹²⁴³ ve ikrām ve izzet itdi, dördüncü gün olıcağ ‘Anter’ile bile göçüp ⁽²¹⁾ Benī ‘Abs diyārına revān oldılar. Vāfid’ün halkı eyü yolları bilürlerdi, ‘Anter’i toğrı yola çekdiler, şarb yirlere ve kōrkulu ⁽²²⁾ yollara ve ıszluqlara uğratmadılar ve ‘Anter’ile dōst olup muşāḥabet itdüklerine gāyetde ḥurrem¹²⁴⁴ oldılar. ‘Āmir’ile ⁽²³⁾ vidā’laşup ‘Āmir hatun kişileri alup kendü vaṭanları tarafına yüz tutdı. ‘Anter bu kabīle ile kendüler diyārına ‘azm [336a] ⁽¹⁾ kıldı. Yolda uğradukları kabīleleri gāret iderlerdi ve develeri sürerlerdi ve atları binerlerdi ve bahādurları ⁽²⁾ kırarlardı. Benī Kenāne halkı ta‘accüb iderlerdi ve eydürlerdi: “Şükr ki biz bunuñ elinden kurtulduğ yoḥsa bizi daḥı böyle ⁽³⁾ itse gregidi. El-ḥamdü-li’llāhi ki bunuñ şerrinden ḥalāş bulduğ ve kōrkusından kurtulduğ.” didiler ve yollarına revān ⁽⁵⁾ oldılar. El-kışsa gelüp Benī ‘Abs diyārına irişdiler. Anda Vādū’n-Naḳīr dirlerdi bir dere varıdı, Benī ‘Abs’ün yayaqlarından ⁽⁶⁾ idi ve otlu şulu yir idi. ‘Anter burayı bunlara virdi ve eyitdi: “İşbu yir sizün ḥükmünüzde olsun. Bunda ⁽⁷⁾ muḳīm olup tūruñ.” didi ve ol yolda kazandığı tavarları bunlara virdi. Andan kendü Muḳrı’l-Vaḥş’ıla ⁽⁸⁾ evlerine vardılar kabīleye ‘Anter ve Muḳrı’l-Vaḥş geldi diyü şazılık düşdi işidenler gelüp bunları gördiler ve esenleşüp ⁽⁸⁾ görüşdiler ve ‘Āmir’ün ḥālinden şordılar. ‘Anter daḥı sergüzeştin evvelden āḥire kışsa eyledi. ‘Āmir’ile açlık ve şusuzluğ ⁽⁹⁾ çekdüklerin ve beriyyelerde ḥayrān ve ser-gerdān oldukların şerḥ eyledi. Bunlar daḥı ‘Anter’ün sözün işidüp ⁽¹⁰⁾ ta‘accüb itdiler ve eyitdiler: “Siz ḥōr olup yine dirilmişsiz. Bi-ḥamdüllāh ki sağ u selāmet geldiler. Bizi düşmān şemātesinden ⁽¹¹⁾ kurtardunuz, ‘Ale’l-ḥuşuş ki Benī Ziyād’uñ.” didi. ‘Anter eyitdi: “Nice şemāte itdiler. Şeddād daḥı ‘Anter’e vāḳi‘ olan ⁽¹²⁾ mā-cerāyı ḥikāyet itdi. Bu sözlere sebeb bu idi ki şol vaḳt ‘Urve, Leyīs’ün kışsasın işitdi ki ‘Amr alıyorur.” ⁽¹³⁾ didiler. İttifāk ‘Anter daḥı bulunmadı daḥı ‘Anter gelince göymedi. Birkaç ādemile becid yortup gitdi. ‘Anter

¹²⁴³ 335b-20 hıdmet: hıdmet

¹²⁴⁴ 335b-22 ḥurrem: ḥurrem

gelüp ⁽¹⁴⁾ ‘Urve'yi evde bulmayacak ol dağı anuñ ardına düşüp gitdi. ‘Urve'nüñ dağı ‘Amr'ıla mā-cerāyı nice vāķi‘ oldı ⁽¹⁵⁾ ise yukaruda beyān oldı. Benī Ziyād bu haberi işidicek cem‘ olup Melik Kays katına vardılar: “Yā melik! ⁽¹⁶⁾ Sen bilürsin Yemen vilāyetinde ne kadar ğurbet ve mezellet ve miñnet çekdük. Eger senüñ kız kardaşuñ Melik Nu‘mān'dan ⁽¹⁷⁾ dilek idüp şefā‘at itmese bizüm vañan yüzün görmezdük. Şimdi el-ħamdü-li'llāhi bir nice eyyāmdur ki rāħat olup otururuz. ⁽¹⁸⁾ Ammā işbu şeytān kıomaz ki emn-i emānıla yirümüzde otururuz.” didiler ve ‘Urve kışşasın ve ‘Anter'üñ anuñ ardınca ⁽¹⁹⁾ gitdüğün ki ‘Amr'dan gücile ‘avretin ala ve bāķi kışşa(y)ı ‘ale'l-tafşil Melik Kays'a şerħ eylediler ve eyitdiler: “Vallāh ki ⁽²⁰⁾ biz bu kabīleye yine bir belā gele diyü ihtiyāt idevüz ‘Anter'üñ cāhillığından ve aħmaklığından. Zīrā ki eger varup ⁽²¹⁾ ‘Amr'ı depelerse yāħud bir ziyān iderse Benī Zübeyr leşkerin cem‘ idüp üzerümüze gelürler. Yine rāħatumuz ve ħuzūrumuz ⁽²²⁾ gider. Geçende dağı Muķrı'l-Vaħş'üñ ‘avretin ħalāş itmekiçün Şām'a vardı ve Dımışķ beginüñ oğlın öldürdi. ⁽²³⁾ Ol sebebden Benī Ğassān çerisi-y-ile Zāmir ibni Meħzül geldi. Gördük ki başumuza ne belālar getürdi. Eger senüñ **[336b]** ⁽¹⁾ ħileñ olmasa hep helāk olmışduķ. ‘Alemlere ‘ibret olurduķ, dillerde dāsītān olurduķ.” didiler. Melik Kays ⁽²⁾ bu haberi işidicek ğāyetde kaçadı ve eyitdi: “Yā Rebī‘! biz anuñ işine muķayyed olmazuz ve didüğüne muvāfaķat dağı itmezüz. Eger ⁽³⁾ anuñ ucından kimse gelüp bizden ķan da‘vāsın iderse arasına girmeyevüz. Ħaşmıyıla ber-ā-ber idüp kabīleden çıkaravuz. ⁽⁴⁾ ”İşde sen işde düşmenüñ, var ħaķlaş.” diyevüz.” didi ve Rebī‘e bu vechile cevāb virdi. ‘Amāre¹²⁴⁵ dağı ol ħinde Rebī‘ye ⁽⁵⁾ eyitdi: “Hele Allāh'a şükr iderem ki ‘Anter'üñ ‘Able'den oğlı olmadı. Eger anuñ andan oğlı olsa ben tāşālanurdum.” ⁽⁶⁾ didi. Rebī‘ eyitdi: “Yā ‘Amāre!¹²⁴⁶ ‘Anter'üñ Able'den oğlı toğmadı-y-ısa Ħaķ Te‘ālā aña Ebcür'den¹²⁴⁷ bir yund virdi ki ⁽⁷⁾ ‘Arab içinde kimesnelere virmiş degüldür. Rāvī

¹²⁴⁵ 336b-4 ‘Amāre: ‘Ammāre

¹²⁴⁶ 336b-6 ‘Amāre: ‘Ammāre

¹²⁴⁷ 336b-6 Ebcür'den: Ebcer'den

eydür: Bu toğan yund ol Sekāb¹²⁴⁸ adlu yunddan toğmışdı ki Laķiṭ⁽⁸⁾ bin Zūrāre ‘Anter'üñ Ebcür'in¹²⁴⁹ uğurladıcak ol Sekāb'a çekmişdi. Yukarıda zıkr itmişdük ki Şeybüb varup⁽⁹⁾ hileyile Laķiṭ bin Zūrāre'den gine Ebcür'i¹²⁵⁰ ve ol yundı bile uğurlamış idi, getürmişdi. ‘Anter katına gelicek bu yundı⁽¹⁰⁾ toğurdu. ‘Anter adın Kevkeb kodı. Şeybüb'a ısmarladı ki Kevkeb'e eyü tertib ide. Şeybüb daḥı gice gündüz tertib⁽¹¹⁾ itdi. Bir zamāndan şoñra yitişdi bir ġarīb nesne oldı ki hiç gözler görmüş degül. ‘Anter'üñ ulu uğraşlarda⁽¹²⁾ i‘timād idecegi oldı. Zīrā ki Ebcür¹²⁵¹ biraz karımışdı. **Rāvī eydür:** Bunlaruñ arasında bu kadar ‘Anter hakkında kelām⁽¹³⁾ geçdüğinden ol idi ki ‘Anter daḥı sağ u esen gönül murādıla geldi ve Benī Ziyād bunıñ bābında söyledüklerin⁽¹⁴⁾ işitdi ve bī-kuşūr ne didilerse bildi. Ḥaylī incindi ve eyitdi: “Arab dīni haķķı-y-içün bir gün anlara bir iş iderin ki⁽¹⁵⁾ işidenler tañlayalar ve kıyāmete dek cihānda hālleri kışsa olur, qalur.” didi ve ol gice ‘Able katında yatdı⁽¹⁶⁾ ve Muķrı'l- Vahş daḥı ‘avreti Müseyke ve oğlu Seb‘ü'l-Yemen ile buluşdı ve murādları hāşıl oldı. Şabāḥ olıcak⁽¹⁷⁾ ‘Anter sürdi Melik Qays katına vardı ve elin öpüp du‘ā eyledi. Melik Qays daḥı ‘Anter'e ‘izzet itdi, koca koca⁽¹⁸⁾ görüşdi ve selāmetlīğıla geldüğine şāz oldı. Andan başladı ‘Anter'e ol itdügi hareketler için ‘itāb⁽¹⁹⁾ itdi ve ġāzab şüretin gösterdi. ‘Anter cevāb virüp eyitdi: “Yā mevlāyi! Hiç kimseye zulm ve ta‘addī itmedüm ve kimseyi⁽²⁰⁾ nā-ḥaķ yire öldürmedüm ve serzeniş idecek suç işlemedüm. Hiç verhome müstaḥıķ degülin ve ġāzaba lāyık olmadum.”⁽²¹⁾ Belki saña ‘Amr bin Ma‘dī Kereb ebedī dōst eyledüm ki ölince Benī ‘Abs'i ḥayrıla añıcıdur.” didi ve mā-cerāyı ḥaber virdi.⁽²²⁾ Selīk ‘Amr'ı tutduğun, kendü ‘Amr'ı Selīk'üñ elinden ḥalāş itdüğün ve ‘Urve daḥı ‘afv idüp işlāḥ⁽²³⁾ itdüklerin ve ‘Amr'ı koyuvirüp ‘avretin eline virdüklerin bir bir söyledi. Melik Qays şāz oldı ve ‘Anter'e ġāzabı [337a]⁽¹⁾ gitdi. Bildi ki Rebī‘ bu sözi ḥasedden ve

¹²⁴⁸ 336b-7 Sekāb: Sikāb

¹²⁴⁹ 336b-8 Ebcür'in: Ebcer'in

¹²⁵⁰ 336b-9 Ebcür'i: Ebcer'i

¹²⁵¹ 336b-12 Ebcür: Ebcer

göñillerinde daħı ‘Anter'e kīn vardur. Andan ‘Anter'i ol gün atından ⁽²⁾ koyuvirmedi. Alıodı, oħbet itdiler. ‘Anter'e onukluk itdi ve Murı'l-Vaħ daħı gelüp Melik ays'uñ elin öpdı ⁽³⁾ ve oħbetinde bile oldı. Aħam olınca oturup yediler, içdiler. Aħam olıca ağıldılar evlü evine gitdiler. ‘Anter ⁽⁴⁾ eve varıca Murı'l-Vaħ'ı ve bāı ahābın cem‘ idüp ikileyin oturdılar ve gicenüñ ekeri geince leāyif söyleyüp ⁽⁵⁾ ve vāı‘alarından ikāyet itdiler. ‘Anter ol gice çok içmiş. abāh baı ağırsı galebe itdi, maħmūrludan ayılmadı ⁽⁶⁾ ve ayaı üzerine alkamadı. Melik ays ardaları ve ‘emmūleri ile ve Benī Ziyād ile ve bāı Benī ‘Abs uluları ile ava ⁽⁷⁾ bindi. Öyle vat olınca gezdiler ve av avladılar. Andan dönüp yine ava gitdiler. Giderken ittifā yolları Vādū'l-Naır'a ⁽⁸⁾ uğradı. Gördi ki aylī adırlar ve evler var. āırına hō gelmedi. Zīrā ki kim itdügin bilmedi. Bir sā‘at urup teferrüc ⁽⁹⁾ itdi. Diledi ki ādem gönderüp tefti idüp bunlar ne ā‘ife idügin bile nā-gāh gördi ki bu abīlenüñ ulusı ⁽¹⁰⁾ Vāfid bin Sarī‘ sür‘atile geldi. Melik ays'uñ elin öpdı ve du‘ā itdi. Melik ays eyitdi: “Ne kiisen yā şeyh! Bu mekāna size ⁽¹¹⁾ kim getürdi ve bu yirleri size kim teslīm itdi?” didi. Vāfid eyitdi: “Yā melik! Ādāmallāhu ‘umrake ve zāde adrake, biz Benī Kenāne ⁽¹²⁾ abīlesinden geldük ve bu müerref maāma sizüñ sāyeñüze sizüñ bahāduruñuz ‘Anter getürdi.” Andan oñra ikāyetlerin ⁽¹³⁾ tarīr itdi ve ‘Anter bunlara varduğın ve bira gün anda bile olup bunları bunda getürdüğın ve bāı mā-cerāların ⁽¹⁴⁾ aber virdi. Melik ays ta‘accüb itdi ve eyitdi: “Hō geldüñüz, adem getürdüñüz. Diyārumuzu müerref ıldıñuz. Bizi daħı ⁽¹⁵⁾ rūzigār iddetinden ve zamāne minetinden bu alar ve dūmān üzerine bunuñla nuret buluruz. Maāmuñuz mübārek ⁽¹⁶⁾ olsun, uruñ.” didi ve odı ava gitdi. Rebī‘ bin Ziyād, Melik ays'a eyitdi: “Yā melik! Vallāh ki atı küstāhlıdur. Senüñ ⁽¹⁷⁾ destūruñsuz bir yabān aına bizüm yirümüzi getürüp virmişdür kim cūr‘et ider bunuñ gibi ie. Bu ara yüzlü ⁽¹⁸⁾ şeyān addinden iken tecāvüz itmişdür.” didi. Melik ays'uñ ‘emmūsi Üseyd eyitdi: “Nice bir söyleyesin bu didüğüñüz ⁽¹⁹⁾ nesne

size fahrdur, ‘ār degül. Zîrā ki işiden eydür Benî ‘Abs'üñ kulu halka şıgıncak oldı. Korkanlar anuñ kanadı ⁽²⁰⁾ altında rāhat olurlar.” didi. Rebî‘, Üseyd'üñ sözüne incindi ve kaçdı. Melik Qays dañı Rebî‘'den ğayrı kişi ⁽²¹⁾ olsa verhem iderdi. Evet Rebî‘'e tınmadı ve muqayyed olmadı ve geldi evine gitdi. Birkaç günden soñra ‘Anter ⁽²²⁾ Benî Kenāne halkına varmağa ‘azm itdi. Anları ğöricegi geldi. On deve ve yüz koyun aldı ve Muqrî'l-Vaḥş'ı ve ⁽²³⁾ ‘Urve'yi ve Şeddād'ı bile aldı, Vādü'l-Nakîr'e gitdiler. Ol kavm dañı bunlaruñ geldüĝin işidicek qarşu çıkdılar. [337b] ⁽¹⁾ Vāfid kendü evlerine kondurdı. Ta‘ām bişürdiler ve süci süzdiler yediler, içdiler. Vāfid ‘Anter'e Melik Qays'ıla buluşduĝın ⁽²⁾ haber viridi ve Melik Qays bunlara ħürmet itdüĝin ve yirlerinde muqarrer itdüĝin hikāyet itdiler. ‘Anter eyitdi: “Eger Melik ⁽³⁾ Qays rāzî olmasa sizüñ bunda tırdıĝuñuza size ben bundan dañı eyü yirlere iledürdüm.” didi. Bunlar dañı du‘ā ⁽⁴⁾ ve alkış itdiler yine şöḫbetlere meşĝül oldılar. ‘Anter nazar eyledi. Ol evine konuĝı yigdi, ğöremedi. Vāfid'e şordı ⁽⁵⁾ ve Vāfid eyitdi: “Yā mevlāyi! Ol yigit benüm qardaşum oĝlıdur. Qardaşum öliceķ baña ışmarlamış idi ki kızımı buña virem, ⁽⁶⁾ perākendelikden ve fetretten ve rüzigār muḫālefetinden fırsat bulunmadı. Şimdiki ḫâlde ol yigide kıllet ğalebe eyledi. ⁽⁷⁾ Evlenmege kudret bulmadı. Vardı rızķ kesb itmege ve māl taleb itmege gitdi ki geliceķ evlene, kızımı aña teslim idem.” ⁽⁸⁾ didi. ‘Anter melül oldı ve eyitdi: “Vallāh ki ben evvelden işitsem anı yabāna qomazdum. Ne qadar māl ve rızķ eksügi olursa ⁽⁹⁾ bulurdum. ‘Arab ḫarāmlarınuñ şerrinden ihtiyāṭ itmedin ne ḫōş gitmiş hele çünkü gitmiş, selāmetlĝıla gele. Ben aña bir düĝün ⁽¹⁰⁾ ideyin ki bayramlardan yig ola ve düşmenleri saḫt melül dōstları feraḫ olalardı. Vāfid alkış itdi ve bākî ḫāzırlar ⁽¹¹⁾ dañı hep du‘ā idüp taḫsîn itdiler. ‘Anter bunlaruñ qatında üç ĝün tırdı ‘İş u ‘İşret itdiler. Andan dönüp ⁽¹²⁾ yine Benî ‘Abs'e geldi. Ol yigit bulunmadıĝına ḫaylî melül u maḫzûn oldı. **Aşma‘ī eydür:** Bu Vāfid'üñ kıızı ki ol yigide ⁽¹³⁾ virse gerek idi. Be-ĝāyet güzellerden idi. Sa‘ādetile toĝup tertîb ile büyümiş idi. Günden ĝüne yeñi

toğmış ay gibi ⁽¹⁴⁾ hüsni ziyāde olurdu ve cemāli arttı. Benī ‘Abs'e geldükleri vakt temām çağına irişmiş idi. İllerde çavı ⁽¹⁵⁾ söylenürdi. Benī ‘Abs'den dağı hatun kişiler varup görürlerdi ve gelüp ögerlerdi ve kāmety mevzūnligin ve lutfın ⁽¹⁶⁾ ve hulkın medh iderlerdi ve edebin ve erkānın ve bedeninin akluğın ve saçının karalığın ve yañağının kızılığın ve tuțağının ⁽¹⁷⁾ kızılığın vaşf iderlerdi. İşiden kişi müştāk olurdu. Adı Nevvār idi kabileden kabileyeye gezen karılardan ⁽¹⁸⁾ bu haberi Hışn bin Huzeyfe'nün kulağına irişdi ve bir nice def'a katında söylediler. Şöyle ki gönli buña kāmil itdi ve hātırı ⁽¹⁹⁾ maħabbete meşğul oldu. Varup hālını Sinān bin Ebī Hārī's'e ‘arz itdi ve eyitdi: “İy ‘emmi! Dilerin ki bu kıızı bir kez görem hüsni ⁽²⁰⁾ ve cemāli işitdügüm gibi ise helālīga kabül idem ve kavmini ve ta‘allükātını ğanī idem ve çok māl ve rızk virem. Belki ⁽²¹⁾ göçürem bizüm yirlerümüze iledem.” didi. Sinān eyitdi: “İy oğul! İşitme ki i‘tibār yokdur, işitdükçe olmaz ‘acele eyleme ⁽²²⁾ “El-‘aceletü mine's-şeytān.” dimişlerdür. Benüm katumda şavāb budur ki kıızı görmedin av bahāne idüp anlaruñ tarafına ⁽²³⁾ gezmege varavuz. Halkını ve ādemlerini görevüz. Eger şöyle ki Benī Kenāne'nün ulularından ise düñürlük idüp [338a] ⁽¹⁾ ulaşavuz. Zīrā ki aşı ve nesebi eyü olıcağ fakīrlık ve kıllet ‘ayb olmaz. Rūzigāruñ işi budur, dünyā kişiye gāh yüz ⁽²⁾ tutar gāh gidüp bir habbeye muhtaç eyler. Mālī gitmekile ulularuñ hürmeti gitmez ve mertebesi alçağ olmaz. Eger şöyleki ‘Arab'ıñ ⁽³⁾ cümerāsından ve ednālarından olurlarsa hīç muqayyed olmayuz ve ‘Arab ‘ādetine muhālif iş itmeyevüz.” didi. Hışn eyitdi: “Eyü ⁽⁴⁾ fikr itdüñ, hūb söyledüñ ve hem dağı evvel eyle itmek yigrekdür.” didi. Andan bu sırrı gizledi kimseye söylemedi. ⁽⁵⁾ On ādem alup şeyh Sinān'ıla Vādü'l-Nakīr'aden yaña ava bindiler ve avlayarak ol maķāma varup irişdiler. Ol ⁽⁶⁾ kabilenüñ yakınında bir göl varıdı ki çevresi laţif şohbet-gāhlarıdı ve müşerref maķāmlarıdı ve müzeyyen murgızārlar idi. ⁽⁷⁾ Hem ol vakt ittifağ faşlı idi. Yirüñ yüzi cennet misal olmışıdı. Hışn, Sinān'ıla halkdan ayrıldılar Benī Kenāne ⁽⁸⁾ evlerinden yaña yürüdiler ki bunlaruñ ādemleri-y-ile buluşup

söyleşeler ve hâllerin görüp üzerlerine bakalar. Nā-gāh ⁽⁹⁾ gördiler ki bir çeşme kenārında çimen içinde ve çiçek arasında birkaç kızlar oturup şöhet iderler. Mecmū'ısı hüsnde ve cemalde ⁽¹⁰⁾ bī-naẓīr. Sinān'ıla Hışn bunları görüp mütehayyir oldılar. Kābīleye gitmek kayusu kalmadı. Bir laḥza tūrup bu ġarīb şūretlere ⁽¹¹⁾ teferrūc itdiler ve bedī' hey'etlere naẓar itdiler. Gördiler ki hepsi biribirinden güzellerdür. Ammā aralarında birisi bunlara ⁽¹²⁾ benzemez. Derecātıla bunlardan güzel ve sözde ḥalāvetlū ve şekilde leṭāfetlū ve libāsda muḥteşem ve müzeyyen. Yoldaşlarına ⁽¹³⁾ eydür: “İy başdaşlarum! Atam baña yılda üç gün destūr virmişdür ki sizūñile tūrup oturam ve şöhet idüp ⁽¹⁴⁾ göñlüm açıla. Bundan varıcaḳ ayruḳ ḳapudan çıkarmaz. Dünyā yüzün ve gün varduġın çadır içinde görürin. ⁽¹⁵⁾ İmdi sizūñile olduġumca beni ḥōş görūñ ve yimeḳ içmek bābında taḳşīr itmen. Mecmū'-ı ḥarbūñüz benüm boynuma.” ⁽¹⁶⁾ diyüp söyledi. Hışn bunu görüp sözün işidiceḳ göñli ḳapladı ve cān u göñüldeñ ‘āşīḳ oldu. İçine tāşā ⁽¹⁷⁾ düşdi ve nā-gāh belāya şataşdı. Evvelki teşvīşini unuttı ve neye geldüġi gitdüġi ḥatırından gitdi. Atından ⁽¹⁸⁾ yire indi. Ḥayretinden ol yaña bu yaña gezdi ve tūrdı, oturdı ve kendü kendüye söylendi. Andan Sinān'a eyitdi: ⁽¹⁹⁾ “İy ‘emmi! Ol işitdügüm ḳızdan vazgeldüm. Elbette baña işbu söyleyen ḳızı alıvir. Ne ḥāllū olursa olsun, ⁽²⁰⁾ āzādlu olsun cāriye olsun. Beni bundan ayurma yoḥsa delū olup ṭaġlara düşüreyin.” didi. Sinān eyitdi: ⁽²¹⁾ “İy oġul! Bu ne hedyāndur ki söylersün. Şabr eyle, görelüm bunlar ne ṭā'ifedendür.” didi ve ilerü bunlara yaḳın varup ⁽²²⁾ bir cāriye ḳıġırdı. Bunlaruñ ḥaberin şordı, eyitdi: “Siz ne ṭā'ifedensiz? Bunda sizi kim getürdi ve evlerūñüzi ⁽²³⁾ bu derede kim ḳondurdi? Bunca zamāndur ki biz bunda uğraruz ve av avlaruz ḥiç ādem-i zād görmezdük. Ḳandan [338b] ⁽¹⁾ geldūñüz?” didi. Bu cāriye eyitdi: “Biz Benī Kenāne ḥalḳından ayrılup bunda geldük. Bu maḳāmda ıssınuñ icāzeti ile otururuz.” ⁽²⁾ didi. Sinān eyitdi: “Bu oturan ḳızçuġazlar hep Benī Kenāne'den midür?” didi. Cāriye eyitdi: “Belī, andandur.” Sinān eyitdi: “İşbu ortalarında ⁽³⁾ söyleyen ve

hālinden haber viren ki cemī'isinden cemīledür, kim dirler, kimüñ kızıdır?" didi. Cāriye eyitdi: "Vallāh eyü nazar ⁽⁴⁾ itmişsin ve fikri maḥalline ḥarc itmişsin. Bunüñ adından ve nesebinden teftiş iderseñ adı Nevvār'dur. Bizüm muḳaddemümüz Vāfid ⁽⁵⁾ ibni Sarī'ünün kızıdır. Mecmū'-ı kabīle bunuñ ḥüsnine ḳāyıl olmışdır ve illerde çavı söylenmişdür." didi. Sinān bunu ⁽⁶⁾ işidicek Hışn'ın nazarın begendi ve ittifāk maḳşūdına tuş geldügin ta'accüb itdi. Andan varup Hışn'a eyitdi: "İy oğul! ⁽⁷⁾ Tarlığanma ve gönlüne teşvīş getürme. Şol {kız} ki işidüp bunda isteyü geldüñ bu gördüğün imiş. Murādcadur, hīç ⁽⁸⁾ melül olma ki saña geñezligile alıvireyin." didi ve dönüp yine geldiler. Hışn teşvīşden yimez içmez ve gözine uyku girmez, ⁽⁹⁾ hālī mükedder oldı. Rāḥatı ve ḥuzūrı ḳalmadı. Dāyim taḥassür idüp işbu ebyātı okur oldı: **Şifr.** ⁽¹⁰⁾ [Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁴⁾ Sinān bunuñ hālīn görüp merḥamet itdi. Ḳorḳdı ki bir belāya mübtelā ola. Bir ādem göndürdi, Vāfid'i evine da'vet itdi. ⁽¹⁵⁾ İşmarladı ki "Senüñ feşāḥatün ve zārāfetün işidüp görmege müştāk olduk. İmdi ḥaberümüz size ḥāşıl olıcaḳ ⁽¹⁶⁾ luṭf idesiz. Bizüm kabīlemüzi gelüp müşerref idesiz. Benī Fezāre¹²⁵² ḥalkı hep sizi müşāhede idüp ḥurre olmak isterler." ⁽¹⁷⁾ didi. Çünki bu ḥaberi Vāfid'e irişdirdi, feraḥ oldı ve def'ī libāsların geyüp ādemleri bile aldı ve gelen ḥaberci ile bile ⁽¹⁸⁾ gitdi. Benī Fezāre'ye¹²⁵³ gelicek buña ḥaber getüren ilerü Sinān ve Hışn üş geldi diyü ḥaber itmege gitdi. Vāfid fikr ⁽¹⁹⁾ itdi ve yoldaşlarına eyitdi: "İy 'emmüm oğulları! İşbu ḥalkuñ da'vetinden gönlüm nefret tutdı, ḥātıruma ḥōş gelmedi. ⁽²⁰⁾ Eger evde fikr itsem yolda gönlüme geleni sözlerin. Ḳabül idüp gelmezdim. Bir nesne düşdi gönlüme. Size daḥı ⁽²¹⁾ diyeyin. Görün ki vechi var mıdur yohsa yok mıdur?" didi. Bunlar eyitdiler: "Söyle görelüm." Vāfid eyitdi: "Bunca vaḳtdür ki ⁽²²⁾ biz bunda geldük hīç Benī Fezāre'den¹²⁵⁴ bize ḥaber gelmedi ve görmege bir ādem ḳadem

¹²⁵² 338b-16 Fezāre: Fezāre

¹²⁵³ 338b-18 Fezāre'ye: Fizāre'ye

¹²⁵⁴ 338b-22 Fezāre'den: Fizāre'den

başmadı. Bunda bir sır vardır. ‘Acebdür ki kızımı ⁽²³⁾ işitdiler, benden anı dilerler. Beñzer ki bu fikrüm toğrı olursa ben anlara cevāb virem. Kızum ħod kız ħardaşum oğlına [339a] ⁽¹⁾ ‘ahd itmişem. Varıdı ki māl kesb idüp gele ala. Vallāh ki bu ħāl müşkil oldu.” didi. Yoldaşlarından ba‘zısı eyitdi: “Eger ⁽²⁾ böyle olursa sa‘ādet kızuñ ve devlet senüñ rāḫat ve ferāğat bizüm. Zīrā ki bunlaruñ sebebile ululuğüñ ⁽³⁾ artar ve ‘izzetüñ ve merteben ziyāde olur ve māl ve ni‘met ıssı olursın. ħardaşuñ oğlı kaçan gelür? Heyhat bir daḫı ⁽⁴⁾ sen anı görince gelürse daḫı getürecegi saña bir yabanda ħalmış devedür yāḫud bir ıssı gāfil olmuş atdur ki toymadın ele ⁽⁵⁾ gele. Senüñ anuñıla işüñ bitmez ve kılletüñ gitmez. Yigregi budur ki eger kız bābında söz söylerse bī-tekellüf rāzī olasın, Benī Fezāre'ye¹²⁵⁵ ⁽⁶⁾ ulaşasın. Biz daḫı düşmenden emīn olavuz ve gāretten ve talandan ħurtulavuz. Varup anlaruñıla minnetsiz bile ⁽⁷⁾ tıravuz yohsa bir gün Benī ‘Abs yirlerinden bizi sürerler ħürmetsüz oluruz. Zīrā ki ben işitdüm ki begleri Melik ħays, ‘Anter'e ⁽⁸⁾ ‘itāb itmiş. Bize bu yiri virdügi içün kendü destūr virmedi. Şavāb budur ki ‘izzetümüzle gidevüz sürülmedin.” didi. ⁽⁹⁾ Vāfid eyitdi: “İy ‘emmüm oğlı! Eyü dirsın ben daḫı bu ħaberi¹²⁵⁶ işitdümidi.” didi. Hele bu avurdıla Beni Fezāre'ye yakın geldiler Sinān ⁽¹⁰⁾ bin Ebī Ḥārişe ve Ḥışn bin Ḥuzeyfe'ye ve bākī Benī Fezāre¹²⁵⁷ uluları ata süvār olup bunları ħarşuladılar. Sinān bin Ebī Ḥārişe ol ⁽¹¹⁾ gün bir kızıl ħaftān geymişidi ve yeşil dülbend şarınmışıdı ve altun eyerlü ata binmişidi. Fi'l-cümle ziynet bābında hiç ħuşūr ⁽¹²⁾ ħomamışdı. Benī Kenāne ħalkı Ḥışn ol şevketde ve ni‘metde göricek ħaylī heybet aldılar ve atdan aşāğa indiler, yayağ olup ⁽¹³⁾ vardılar görüşmeğe. Ḥışn daḫı be-gāyet bezenmişidi. Zīrā ki güyegüsi olam diyü umardı. Andan Sinān ve Vāfid'ile buluşup görüşdi ⁽¹⁴⁾ ve Ḥışn daḫı eyle itdi. “Vallāh ki yā emīr! Vācib idi ki evvelden biz sizi varup göreydük hem daḫı ħaşdum varıdı.” Ammā Sinān ⁽¹⁵⁾ men‘ itdi ve eyitdi: “Yā veledī! Anlar gāriḫ

¹²⁵⁵ 339a-5 Fezāre'ye: Fizāre'ye

¹²⁵⁶ 339a-9 ħaberi: ħaberi

¹²⁵⁷ 339a-10 Fezāre: Fizāre

ķavmdür ve hem fetretlere ve miķnetlere řatařmaēıla mälları daēı ellerinden gitmiřdür. Varup ⁽¹⁶⁾ zaķmet olursın. Eger maķřıduń anlaruńıla buluřmak ise ve anlara bir iķsān itmek ise yigregi oldur ki bunda da‘vet ⁽¹⁷⁾ idevüz.” didi. Ben daēı anuń sözın ķabūl itdüm, bu küstāhlıēı itdüm. Tā ki ķızmetüzle müřerref olavuz.” didi. Vāfid daēı Hıřn'ıuń ⁽¹⁸⁾ elin ve göğsin öpdı ve du‘ā ve alķıř itdi. Andan yine at arķasına gelüp ķabileye geldiler. Benī Kenāne ķalkı Sinān'ıuń ve Hıřn'ıuń ⁽¹⁹⁾ begliklerine ve řevketlerine nařar idüp müteķayyir oldılar. Gördiler ki kıızıl atlasdan ķadırlar ve iķinde altınlar yařdıķlar ⁽²⁰⁾ ve altundan ve gümıřden ibriķlar ve legenceler. Bu nesneleri göriceķ göñüллерi meyl itdi ki bunlaruńıla ulařıklık ola. Vāfid ⁽²¹⁾ yoldařlarına sırrıla söyledi eyitdi: “Ol fikrüm n'ola idi vāķi‘ ola idi ki biz bunlaruń ķatına gelüp bile olayduķ.” ⁽²²⁾ didi. Andan Hıřn bunları bir müzeyyen ķadır iķine ķondurdı ve ikrām ve ‘izzet eyledi. Envā‘-i řa‘āmlar biřürdüp götürtdi ve ķāř ⁽²³⁾ sücilerden süzdürdi. Gereēı gibi bunlara ķonuķluk itdi. Be-ēāyet lezzetlü řobet itdiler. Şöyle ki hıķ ‘ömri iķinde vāķi‘ olmaya. Üķ [339b] ⁽¹⁾ gün bu şüretile ‘iřret itdiler. Temām biliřdiler, birbirine laťife geķdiler ve aradan utanmak gitdi. Dördünci gün olıcaķ Sinān bunlara ⁽²⁾ nefis libāslar geyürdi ve fāķir ķıl‘atler baēıřladı. Hāťırların ķōř vechile ele aldı. Hıķ ‘izzetde ve ķütmetde ķuřūr ķomadı. ⁽³⁾ Andan Sinān, Vāfid'e eyitdi: “Bilgil iy ‘Arab ulusı! İřbu Benī ‘Abs ki yirlerine ķonuđunuz ve anlara meyl idüp dōst olduđunuz. ⁽⁴⁾ Melik Hıřn'a ēāyetde źulm ve ta‘addı itmiřlerdür ve atasın ve ‘emmilerin depelemiřlerdür. Biz anları bu memleketden sürdük ıraēa ⁽⁵⁾ iletdük. Velikin Melik Nu‘mān řefā‘at itdi. Anuń dileēı-y-ile yine muķayyed olmaduń geldiler, řurdılar. Yaramaz ķavmdürler ‘ahdleri ⁽⁶⁾ ve ķulları bunun degüldür ve sözleri ekřer yalandur. Bizüm ķařdumuz bu idi ki anları azaldavuz ve günden güne źa‘ıf idevüz. ⁽⁷⁾ Siz varduđunuz bilmedin anlara tābi‘ olduđunuz, sözlerine i‘timād itdüđünüz. Melik Hıřn'a sizüń bu ķareketlerüńüz ķōř gelmedi. ⁽⁸⁾ Birķaķ gezdiler ki sizi andan göķüre, ēayrıya ilede. Ben men‘ itdüm

komadum. İşbu şüretile gelüp meşveretleşüp gitmegi maşlahat ⁽⁹⁾ gördüğüm ki bunda gelesiz. Bu dağı benüm sözümi kabûl itdi ve eyitdi: “Çünkü eyle dirsın iy ‘emmi! Bārī analaruñ ulularınıñ kızın ⁽¹⁰⁾ alıvir. Anlaruñıla ulaşalum kimse bizümile anlaruñıla arasına girmesün. Düşmān mekrinden dağı ebedī emīn olsun.” didi. ⁽¹¹⁾ Pes tedbīr üzre seni bunda da‘vet itdük. Eger bu söze uyarsan ululuğunuz artar ve mālunuz ni‘metünüz çok olur. ⁽¹²⁾ Mecnū‘-ı faķirleriñüz ğanī olur ve hālünüz hoş olur. Refāhiyyetile dirlik idersiz.” didi. Vāfid bunuñ sözün işidicek murādını ⁽¹³⁾ bildi ve maķşūdını bildi, ğāyetde feraħ oldı ve ğöñli açıldı. Zīrā ki bunlaruñ begligini ve ululuğunu ve mālını ni‘metini ve ziynetini ⁽¹⁴⁾ görüp ğöñli geregi gibi bunlara meyl itdi ve bunlara ulaşmağa taleb eyledi ve ikramından ‘izzetinden utandı ve eyitdi: “Yā mevlāyi! ⁽¹⁵⁾ Sizüñ maķşūduñuzu evvelden bilmedüm yohsa mecnū‘-ı kabīlemüzi ve halkumuzu ğöçürüp bile getürürdük. Bu melik-i ‘azīmüñ ⁽¹⁶⁾ ve emīr-i kerīmüñ hūzmetkārlarından olurduk ve kızumuz dağı cariyelerinden olurdu. Hāķ Te‘ālā bize sa‘ādet müyesser ⁽¹⁷⁾ eyledi ve ğurbetde sizüñ gibi hışım viridi. Melik Hışn gibi kişi baña güyegü olmaķ ‘ayn-i sa‘ādetdür.” didi. Andan eyitdi: “Yā melik! ⁽¹⁸⁾ Şabāh ādem gönderüp bāķī halkumuzu dağı getürsünler. Nice hūzmeti ki buyursañuz tursunlar.” didi. El tutuşup kızı Hışn’a ⁽¹⁹⁾ virmege ‘ahd eyledi. Hışn ğāyetde feraħ oldı. Andan eyitdi: “Ben bunuñ kızın hemān girdek gicesi gördüğüm yiter, öñürdü ⁽²⁰⁾ getürmezsin. Zīrā ki çok māl göndürsem gerek ve Benī Kenāne halkın hep ğanī eylesem gerek ve bunuñ kızını dürlü libāslara müstağraķ ⁽²¹⁾ idüp ta‘zīmle ve ikrām getürsem gerek ve hem düğün eylesem gerek ki ‘ālemde hīç kimse itmemiş ola.” didi. Andan ⁽²²⁾ Vāfid’e yoldaşlarına hil‘atler getürdi ve eyü aşillu atlar viridi ve yidekler bile yanınca altunlu eyerlerle ve kıllarına ⁽²³⁾ buyurdu ki öñlerince yüz Hicāzī develerden sürdiler ki cemī‘isi müzeyyen olmışlar idi. Andan Hışn eyitdi: “İşde [340a] ⁽¹⁾ bu kadar nesne(y)i şimdi ma‘zūr tut, in-şā’allāh kızuñ geldügi gice görsin ki ne in‘āmlar ne ihsānlar idem. Evet on ⁽²⁾ güñedeñ size varmazuz. Zīrā ki

döştlarumuz çokdur. Hep kıgırup düğün eylerüz. Birkaç gün şāzılık iderüz.”⁽³⁾ didi. Vāfid dahı “Sem‘ān ve t̄a‘aten!” diyüp virdügi ni‘metleri ve rızkları alup evleri tarafına ‘azm itdi, feraḥından⁽⁴⁾ yola şıgmazdı. Çünkü kavmine gelüp irişdi. Bu kışsa(y)ı söyledi ve bu kalan ādemlere kıgırup hil‘at geyürdi. Ba‘zısına⁽⁵⁾ deve virdi. Cemī‘isin ḡanī eyledi, şāz oldı. Ol kırk evde hīç Hışn’uñ in‘āmından mahrūm kimse kalmadı. Vāfid⁽⁶⁾ cemī‘isinüñ ḥātırın¹²⁵⁸ hōş eyledi. Andan şoñra kızınıñ yaraḡın görmege meşḡul oldı ki Hışn’a göndüre. Megerki bunuñ⁽⁷⁾ kızınıñ ol ‘emmüsi oḡlına ḡāyetde maḥabbeti varıdı. Zīrā ki kiçiden sevişürlerdi, bir yirde büyümişlerdi. Bu ḥālī işidicek⁽⁸⁾ bir vechile maḥzūn oldı ki vaşf itse olmaz. Atasınıñ düḡünü buña yas oldı, fikre ḡarḡ oldı. Gice gündüz,⁽⁹⁾ aḡlar ta‘ām yimez ve melāletden başı kalkmaz. **Rāwī eydür:** İttifāk bu eyyāmda ol yigit dahı geldi, üç yüz deve ve dört⁽¹⁰⁾ kul kazanmış. Çünkü anası bunuñ selāmetliḡıla geldügin gördi, qarşu varup kocdı ve öpdı. Haḡ Te‘ālā’ya çok⁽¹¹⁾ şükr eyledi. Zīrā ki çok eglendi idi. Ümīdin kesmişidi. Qaralar geyüp yaslu olmuş idi. ‘Ale’l-ḡuḡuş ki işitdi, Vāfid⁽¹²⁾ kızın Hışn’a virür olmuş diyü. Vāfid dahı kardeşı oḡlınuñ geldügin işitdi. Hīç muḡayyed olmadı ve ḥālinden⁽¹³⁾ şormadı. Zīrā ki dünyāası çok oldı ve ululuḡı ve i‘tibārı ḡalk içinde artdı. Ol sebebden dimāḡı azdı ve ṭabī‘atı⁽¹⁴⁾ dahı dürlü oldı. Bu yigit dahı anasına şordı, eyitdi: “İy ana! ‘Emmümüñ mālī ve rızkı artmış ve ululuḡı ve şevketi bayāḡı⁽¹⁵⁾ gibi degül. Ḥaylī ḡademi ve ḡaḡsemi ve ḡavḡası var.” didi ve kızınıñ ḥālinden dahı şordı. Anası aḡladı, eyitdi: “Belī, iy oḡul! Sen⁽¹⁶⁾ seferde eglendüñ, gelmedüñ dahı kızını bir ḡayrı kişiye virdi. Bugün yarın çıkarup virür. Seni añmadı⁽¹⁷⁾ ve itdügi ‘ahde ṭurmadı.” didi. Andan kışsa(y)ı evvelden ḡikāyet itdi ve Hışn’ıla geḡen mā-cerāların rivāyet itdi. Hışn⁽¹⁸⁾ bunca mālār ve develer virdügin ve i‘tibārār ve merḡamet ve ‘izzet itdügin ve kendü ḡatına iledecek olduḡın hep⁽¹⁹⁾ ḡaber virdi. Bu yigit anasınıñ sözün işidicek gözinüñ yaşı seyl olup aḡdı ve iki elin birbirine ḡaḡıdı ve

¹²⁵⁸ 340a-6 ḡātırın: ḡātırın

dönüp ⁽²⁰⁾ anasınıñ yüzine baqdı, eyitdi: “Vā-ḥasretā, n'olaydı bu seferde ben sünülere dikilüp öleydüm ve ḥarāmiler elinde helāk ⁽²¹⁾ olup gideyidüm. Gelüp bu ḥaberi işitmeyeydüm. Egerçi ki ben diri olduğumca ‘emmüm kızın kimseye aldurmazın. Megerki ⁽²²⁾ beni öldüre, vücūdum dünyādan maḥzūn olup gide.” didi. “‘Ār altında her sâ‘atde bir kez olmayam.” didi. Anası daḥı biter ⁽²³⁾ ağladı, melūl oldu, kórkdı. Bunlaruñıla ‘adāvet idüp kendüye bir ḥaṭar getüre. Andan eyitdi: “Yā veledī! Ayruḵ aña [340b] ⁽¹⁾ senüñ elüñ irişmez, hemān düşmānligüñ ḵalır. Melik Hışn gibi kişi aña ṭālib oldu ve mehrin virdi. Vallāh ki şimden ⁽²⁾ girü sen anı añup söylerseñ seni depelerler. Beni bī-ḵāre miskīn iderler. Sen bir yaluñuz ḡarīb kişisin. Māluñ ve yardımçıñ ⁽³⁾ az. Bunlar çok ḥalk ve ulu ḵabīle ve begleri büyük beg vazgel. Ben saña andan cemīle kız alıvireyin yoḥsa seni öldürürler. ⁽⁴⁾ Beni ebedī maḥzūn ve maḡbūn idersin.” didi. Bu yigit eyitdi: “İy ana! Vallāh ki ben andan ḡayrı kimseye ṭālib ve rāḡīb ⁽⁵⁾ degülin. Elbette anı alsam gerek. Yarın varup ḥālūmi ‘Anter'e ‘arz ideyin ve ‘emmünden şikāyet ideyin. Ol baña yardım ⁽⁶⁾ ider ve ḵulmi yirine ḵorsañ ḵo. Bunı miḥnetden ḥalāş eyle. Eger eylemezseñ başum alup ṭaḡlara düşerin ve ⁽⁷⁾ ṭaḡda cānavarlarıla gezüp yürürin. Şol ḥālile olup giderin diyeyin.” diyüp bu taşavvurıla ol gice yatdı anası ⁽⁸⁾ eyitdi: “İy oḡul! Şöyle işitdüm ki ‘emmüñüñ kızı Nevvār'ıñ melāleti ḡuşşası senden ziyādedür, dirler.” didi. ⁽⁹⁾ Bu yigit şād oldu ve şabr eyledi. Şabāḥ olıcaḵ sürdi, ‘Anter ḵatına vardı. ‘Anter bunu göriceḵ ḵarşu gelüp ⁽¹⁰⁾ ḡörüşdi ve ‘izzet ve ḥürmet itdi ve ḥālinden şordı. Bu daḥı ḥālın söyledi ve serḡüzeştin beyān eyledi ve ‘Anter'i ⁽¹¹⁾ ḥaberdār eyledi. ‘Anter müteḥayyir oldu neyleyeceḡin bilmez Muḵrı'l-Vaḥş'ı ve ‘Urve'(y)i ve atası Şeddād'ı kıḡırup bu yigidüñ ⁽¹²⁾ ḥālın şerḥ eyledi. Şeddād eyitdi: “Billāhi yā ‘Anter! Kendü ḥālūñde ol baḡlanmış ḵapuyı açma. Benī Fezāre¹²⁵⁹ ile yine ‘adāvet ⁽¹³⁾ itme.” didi. ‘Anter eyitdi: “İy ata! Bu ne sözdür ki kendüzi gice(y)i getürüp gideren ḥürmeti-y-

¹²⁵⁹ 340b-12 Fezāre: Fizāre

içün ve yirleri gökleri yaradan ⁽¹⁴⁾ haqqı-y-içün işbu yigidüñ hâtırın şımazın, ‘emmüsi kızın kimseye aldurmazın. Şimdiki hâlde bu sırrı hîç âdem oğlına ⁽¹⁵⁾ söylemez ve yatur ite tıyurmazın. Tâ şol vaqt olunca ki Vâfid kızın çıkarup Benî Fezâre'ye¹²⁶⁰ göndüre. Ol vaqt ⁽¹⁶⁾ olıcağ alup gidenleri tağıdurın ve kıızı gücile alup düzgünü düzenile ve cemî'-i rahtıla buña virürin. Eger kimse ⁽¹⁷⁾ mâni' olursa boynun ururın ve mu'âvenet idenleri kırarın. Çünkü gelüp bizüm çadırumuza gire kim gelürse ⁽¹⁸⁾ gelsün devletin şanasın ve bahādurluğın itsün ol mekkārılığın katuñuzda ikrār itmedi ki ben ⁽¹⁹⁾ kızımı bunuñiçün aña virürin. ‘Ah itmişem, şimdi vardı rızq taleb itmege gitdi ki gelicek düğün idüp virem ⁽²⁰⁾ diyü.” didi. Bunlar eyitdiler: “Belî, iy bahādurlar begi! Bu sözi didügin işitdük. Velikin Hışn bin Huzeyfe gibi güyegü eline ⁽²¹⁾ girdi ve çok māl gördi ve bol deve aldı. Ol kulu unuttı.” didi. ‘Anter eyitdi: “Eger maşşūdı māl ise ben aña ⁽²²⁾ dağı ziyāde vireydüm. Eger kaşdı düşmāndan şaklamağısa ma'lūmdur ki Hışn'dan ve Sinān'dan ben yigrek başarı ⁽²³⁾ bilürdüm. Yok eger murādı şöyle ‘abeş yire buni mağbūn itme ise ben hōd anı kıomazın. Ol dilese elbette **[341a]** ⁽¹⁾ haq yirine varur. Gāyeti bu ola ki Qays baña kağıya. Göç yirümden git ve düşmenüñile geyik yirde haqlaş ve gayretüñile buluş ⁽²⁾ diye.” didi. Aşma'î eydür: Ol yigidüñ adı Mālik bin Qādim idi. ‘Anter ol gün buni egledi bile şöhet itdi ve hâtırın ⁽³⁾ tesellî itdi. Gitmege kıomadı yarındası olıcağ eyitdi: “Yā Mālik! Melül olma, var anuñ kıatına git. Kıaçan ki ‘emmüñ kıızın çıkarup ⁽⁴⁾ Benî Fezâre'ye¹²⁶¹ göndüre anañı al dağı bunda gel. Hālünü kimseye söyleme ve ‘emmüne kağıma. İn-şā'allāh seni murāduña irişdüreyin ⁽⁵⁾ ve ‘emmünden intikāmuñı alıvireyin.” didi. Mālik'üñ göñli hōş oldu ve ‘Anter'üñ göğsin ve elin öpdi ve evleri kıarafına şāz ⁽⁶⁾ u hurrem¹²⁶² olup revān oldu varup anasına bu hālî söyleyüp fāriğ oldu. Birkaç gündən şöñra Vâfid kıızı çıkarup ⁽⁷⁾ göndermelü oldu. Hışn bin

¹²⁶⁰ 340b-15 Fezâre'ye: Fizâre'ye

¹²⁶¹ 341a-4 Fezâre'ye: Fizâre'ye

¹²⁶² 341a-6 hurrem: hurrem

Huẓeyfe maḥfe bezedi dürlü dürlü nefīs bizleri-y-ile ve ağır kumaşları-y-ıla. Andan Vāfid'e göndürdi ⁽⁸⁾ ki kızın bindürüp göndüre ve Melik Qays'a ve Rebī' bin Ziyād'a ve Benī 'Abs ulularına ādem göndürüp düğüne kığırdı. Melik Qays, ⁽⁹⁾ 'Anter'i daḥı da'vet eyledi: "Bile gidelüm." didi. 'Anter işitmedi ve muḳayyed olmadı. Cevāb virdi ki "Bilürin ki Benī Fezāre'nün¹²⁶³ ⁽¹⁰⁾ gönünden benüm 'adāvetüm gitmemişdür. Varduğumdan şafāları yokdur. Beni 'afv idüñ. Varuñ siz." didi. Qays daḥı bu 'özri ⁽¹¹⁾ söyleyicek 'Anter'i ma'zūr tutdı ve kendü aşḥābı ve 'emmüleri ve oğlu Züheyr öñince mecmū'ısı envā'-i libāslarıyla müzeyyen olup ⁽¹²⁾ ve altun 'alemlü dülbendleri şarınup Benī Fezāre'ye¹²⁶⁴ gitdiler. Çünkü irişdiler bir şāzılıkdur ve düğündür ve ferahlıkdür ki ⁽¹³⁾ 'ālemde mişlī olmaya. Melik Hısn'ıla ve Sinān'ıla buluşup "Düğün mübārek olsun." didiler ve saçular virdiler ve peşkeşler ⁽¹⁴⁾ çekdiler. Şol ki 'ādetdür bī-kuşūr yirine yitürdiler. Hısn daḥı Melik Qays'a ve bākī Benī 'Abs ulularına 'izzet ve ikrām idüp ⁽¹⁵⁾ kondurdi. **Aşma'ī eydür:** Bunlaruñ ḥālī böyle oldı. Bu tarafda 'Anter bahādur atası bile ikileyin ol tedbīr itdügi ⁽¹⁶⁾ nesne(y)i tanışdı. Atası eyitdi: "İy oğul! Sen bildüğüñ ḥod idersin. Çünkü iḳdām itdüñ başa çıkar. Ammā bu iş ⁽¹⁷⁾ olmadın şavāb budur ki biz ḥalkumuz ve ehl ü 'ayālumuzla göçüp bunlaruñ içinden gidevüz yoḥsa Benī Fezāre¹²⁶⁵ bize rāḥat ⁽¹⁸⁾ komazlar ve Benī Ziyād daḥı anlara mu'āvenet iderler. Bunda bize ḥuzūr virmezler. Ta'allüḳātumuzu göndürelüm gitsün. ⁽¹⁹⁾ Biz şöyle şalt atlu olalum. Kaçan ki Vāfid'üñ kızı Benī Fezāre¹²⁶⁶ tarafına yüriye varup gücile alalum ve yanıdağıları ⁽²⁰⁾ tağıdalum yine ta'allüḳātumuza ḳavışalum ve kızı Mālik bin Qādem'e teslim idelüm. Haḳ müsteḥıḳḳa bulıssun. Andan soñra ⁽²¹⁾ ayruḳ Melik Qays memleketine varmayalum. Tā ki Melik Qays daḥı incinmeye ve bizüm öcümüzden anlaruñ üzerine yağı ⁽²²⁾ gelmeye." didi. 'Anter eyitdi: "İy ata! Eyü didüñ. Böyle olıcaḳ anuñ ḥücceti ḳavī olur. Hısn aña serzeniş

¹²⁶³ 341a-9 Fezāre'nün: Fizāre'nün

¹²⁶⁴ 341a-12 Fezāre'ye: Fizāre'ye

¹²⁶⁵ 341a-17 Fezāre: Fizāre

¹²⁶⁶ 341a-19 Fezāre: Fizāre

idüp ‘itāb ⁽²³⁾ idicek cevāb virüp eydür ki bu işleri iden kişi bizüm elüm altından çıkdı. Benüm hükümümde degül. İşde siz işde ol [341b] ⁽¹⁾ varuñ elüñüzden ne gelürse idüñ. Arañuza girmezin.” diyüp “Anlaruñ elinden kurtılır.” didi. Şeddād dañı ⁽²⁾ nā-çār bunuñıla bile gitmege rāzī oldı. Zīrā ki ‘Anter bunuñ gibi işe idüp gidüp Şeddād bunda kalıcak dört yañadan ⁽³⁾ incidürler. Şöyle itdi ve begine ‘āşī oldı diyü rāhat kōmazlar, şemāteler idüp başına belālar getüreler. Andan Şeybüb eyitdi: ⁽⁴⁾ “Vallāh ki bu tedbīrler benüm göñlüme dañı geldi idi, siz öğretdüñüz.” didi. Pes bu fikr üzerine muḳarrer olup ⁽⁵⁾ Şeybüb'a işmarladılar ki ehl ü ‘ayālların ve ṭavarların alup ḡayrıya gide. Şeybüb dañı eyle eyledi. Benī Ḳīrād'ı ⁽⁶⁾ alup Mūsāriḥü'z-Zabā dirler bir yir vardı. Elli ādemile bunları alup ol yire iletdi ‘Anter bāḳī bahādurlarıla hemān ⁽⁷⁾ atları ve silāḥlarıla ḥāzır olup ṭurdılar. İttifāḳ Mālik bin Ḳādim irişüp anası dañı bile geldi. ‘Anter bunuñ ḥālinden ⁽⁸⁾ şordı. Mālik eyitdi: “Yā mevlāyi! Ben gitdügüm vaḳt yaraḳlanmışlardı ki gelini maḥfeye bindürdiler ve alup Benī Fezāre'ye ¹²⁶⁷ gideler. ⁽⁹⁾ Zīrā ki Sinān bin Ebī Ḥārīşe kendü geldi ki kızını ala gide.” didi. ‘Anter eyitdi: “Bugün anlaruñ düğününi yas ⁽¹⁰⁾ ideyin ve ictimā'larını perākende ideyin ve niḫāmlarını bozayın.” didi. Andan kuşluk olunca şabr itdiler. Temām yakın bildiler ki ⁽¹¹⁾ Benī Kenāne'den ayrılup ırāḳ gitdiler ve birkaç şahrālar ve beriyyeler geçdiler. Andan soñra ‘Anter ve Muḳrı'l-Vaḥş ve ‘Urve ve bāḳī bahādurları ⁽¹²⁾ ve yoldaşları çıḳup bunlaruñ gitdüğü ṭarafa revān oldılar. Benī Fezāre'nüñ ¹²⁶⁸ ardına düşdiler. Anlar kabīlelerine az ḳalmışdı ki ⁽¹³⁾ ‘Anter irişdi. Gördi ki Sinān er ādemlerle ve bahādurlarıla ilerü giderler. Cāriyeler ḳalup eydürler, şāzılıḳdur ⁽¹⁴⁾ ve ḡavḡā ve ḡirīdür ki şaf itse olmaz. ‘Anter yoldaşlarından yigirmi kişi seçdi, eyitdi: “Yürüñ siz maḥfe getüren ⁽¹⁵⁾ deveyi ve bāḳī cāriyeleri ve ḳulları ve mālaları hep döndürüñ, aluñ, gidüñ. Varuñ Şeybüb'a irişüñ. Bizüm ta'allūḳāta ⁽¹⁶⁾ ḳavuşuñ. Eger kimse gelüp men' itmek isterse ḡaberleşevüz ve elden geldükçe cevāb virevüz.” didi. Anlar dañı

¹²⁶⁷ 341b-8 Fezāre'ye: Fizāre'ye

¹²⁶⁸ 341b-12 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

‘Anter⁽¹⁷⁾ didügi gibi itdiler şalup irişdiler ve gelin bindügi deve(y)i alup yiden kulu düşürdiler ve bākīsin daḥı perākende⁽¹⁸⁾ eylediler. Mālīk, varup ‘emmüsi kızınıñ devesin eline aldı ve bākī kulları ve cāriyeleri hep dönderüp getürdiler.⁽¹⁹⁾ Bu haber Sinān'a irişdi. Fi'l-hāl döndi ve bile olan ādemleri daḥı döndiler. Şöyle şandılar ki yabāndan ḥarāmī gelüp bu işi⁽²⁰⁾ itdi. Süñülerin at kulağına bıraḡup irişdiler. Gördiler ki ‘Anter'dür. Benī Kırād ḥalkına Sinān tırup çağırdı, eyitdi:⁽²¹⁾ “Bu ne işdür iy ‘emmi oğulları! Ser-ḥōş mısız, mecnūn mı olduñuz? Bu ne ḥareketdür ki idersiz? Melik Ḥışn'ın ḥaremine⁽²²⁾ tecāvüz idüp el mi urursız? Şimdiki ḥālde sizün beglerünüz anuñ düğünindedür. Benī Fezāre¹²⁶⁹ ile ‘adāvet aradan⁽²³⁾ getürdüñüz idi. Yine yiñiledüñüz. Hīç ‘aḡluñuz yokdur.” didi. ‘Anter eyitdi: “Biz kimsenün ḥaremine el urmaduk. [342a]⁽¹⁾ Melik Ḥışn'ın bunda ḥaḡḡı yokdur. Ol kızuñ atası zulm itmişdür. Evvel kızın ḡardaşı oḡlına ‘ahd itmişken ḡavline tırmayup⁽²⁾ bozdı, dünyāya ḡama‘ itdi, Ḥışn'a virdi. Bu olacaḡ iş degüldür. Bizüm vilāyetümüze gelmezden ön henüz daḥı atası didi⁽³⁾ iken buña nişān idüp bunuñ niyyetine bislerdi. Bu daḥı vardı ki rızḡ kesb idüp gelesiz. Kızuñ atasına ḡama‘⁽⁴⁾ iderdüñüz. Māl virdüñüz. Baña ḡanışmadın bunuñ gibi fesād itdüñüz. Lā! Vallāhi ben bu işi temām olmaḡa ḡomazın⁽⁵⁾ zālīme ḡulminün cezāsın iderin ve ḥaḡḡı yirine ḡorın ve ḡaddinden tecāvüz ideni işbu kılıcıla yine bayāḡī mertebesine indürin.⁽⁶⁾ Yā Sinān! Dön, var evüne git. Hedyān söyleme, füzüllik eyleme yoḡsa ḡaḡır ve zelil olup dönesiz.” didi. ‘Anter'ün⁽⁷⁾ sözün işidüp ve ḡazabın müşāhede idicek ḡorḡusından yüregi yandı. ‘Anter öldüre diyü ihtiyāḡ itdi.⁽⁸⁾ Def‘i dizginin döndürüp Benī Fezāre¹²⁷⁰ ḡarafına revān oldı ve ‘Anter'e çağırdı eyitdi: “Bu işi itdün. Evet⁽⁹⁾ soñra utanup peşīmān olacaḡsın. Zīrā ki beglerünüzü ulularuñuzı ḡaḡıdıp bu ḡarīb kişinün ḡaḡırın tesellī⁽¹⁰⁾ eyledük ki senün ḡışmuñ degül ve gördüḡün degül. Bu fitne(y)i bicerdük ki söyünmiş gitmişidi.” didi ve yortup⁽¹¹⁾ gitdi ve ḡorḡusından yolın

¹²⁶⁹ 341b-22 Fezāre: Fizāre

¹²⁷⁰ 342a-8 Fezāre: Fizāre

görmeyüp giderdi. Vāfid, ‘Anter'üñ bu heybetin göricek Sinān'ıla gitmekden vazgeldi. ⁽¹²⁾ Kızı bu tarafa gitdi, kendü ne yüzile Benī Fezāre'yile¹²⁷¹ gitdün? Nā-çār aşhābın ve yoldaşların alup ‘Anter'e geldi ve ağlayu ⁽¹³⁾ cözr diledi ve eyitdi: “İy Benī ‘Abs pāsubānı! Şanma ki bu işleri kendü ihtiyārumıla itdüm, nā-çār olup rāzī oldum. ⁽¹⁴⁾ Zīrā ki Hışn bin Huzeyfe ādem gönderüp diledi ve eyitdi: “İrādetüñile gücile aluruz.” didi. Ben daḥı kōrkumdan rāzī ⁽¹⁵⁾ oldum. Kardaşum oḡlı daḥı eğlendi, gelmedi. Temām andan ümiz kesdüm ve fesād ola diyü ihtiyāt itdüm. Ġarīb ⁽¹⁶⁾ kişiyin, gönüm perākende ve hālüm müşevveş ḥaṭāyıla bir iş idi itdüm. Şuçumı ‘afv eyle. Baña kardaşum oḡlı cemī‘-i ⁽¹⁷⁾ ḥalkdan sevgülüdür.” didi. ‘Anter eyitdi: “Geçdüm şuçuñdan, var kızuña kavuş. Bizüm ta‘allükāta ulaş. Kimseden ⁽¹⁸⁾ ihtiyāt eyleme. Memleketlere ḥükm idenler saña ziyān irişdürmez.” didi. Vāfid bin Sarī‘ ‘Anter'üñ elinden kurtulduḡına ⁽¹⁹⁾ feraḥ olup şöyle gider ki yil gibi. ‘Anter'den bir heybet gördi ki hīç cebbārlardan görmemişidi. ‘Anter ⁽²⁰⁾ daḥı gördi ki kimse gelüp cenge ikdām irmedi, dönüp ta‘allükātı ardına düşdi ve gelini alup gidenlerüñ ⁽²¹⁾ izince gitdi ve Vāfid'üñ ardınca yortdı ve yoldaşlarına eyitdi: “Ḥayf idüñ Sinān'ı tutmak gerek idi. ⁽²²⁾ Zīrā ki varur dürlü dürlü fesādlar ider. Gördüğine beş on daḥı katar. Melik Qays'uñ gönlini ḡazabıla ṭoldurur ⁽²³⁾ ve Benī Fezāre¹²⁷² ḥalkını ebedī düşmān eyler.” didi. Muḡrı'l-Vaḥş eyitdi: “İy bahādurlar begi! Melik Qays kaḫıyup neylese gerek? [342b] ⁽¹⁾ Yirlerinden gitdük. Ellerinden ne gelürse itsünler. Anlaruñ ‘adāvetini mi kayurursın?” didi. Böyle diyüp yine ⁽²⁾ yollarınca gitdiler. **Aşma‘ī eydür:** Bunlaruñ ḥālī böyle oldı bu tarafda Sinān daḥı melül u maḥzūn olup vardı, ⁽³⁾ Benī Fezāre'yile¹²⁷³ irişdi. Gördi ki Hışn cemī‘-i ḥalkını cem‘ eylemiş müzeyyen olmuşlar. Geregi gibi ṭonanmışlar ve çadırlardan ⁽⁴⁾ taşra çıkup geline muntazır olmuşlar. Melik Qays ve kardaşları daḥı bile bunlar bu ḥâlde ṭuruken nā-gāḥ Sinān

¹²⁷¹ 342a-8 Fezāre'yile: Fizāre'yile

¹²⁷² 342a-22 Fezāre: Fizāre

¹²⁷³ 342b-3 Fezāre'yile: Fizāre'yile

irişdi. ⁽⁵⁾ Feryād idüp ağladı ve eyitdi: “Feryādumuza irişüñ iy ‘Arab uluları! Düşmān şemātesine uğraduğ. Deve ve koyun ⁽⁶⁾ güdiciler bize gālīb oldı ve kana ber-ā-ber cefālar ve cevrler itdi. Fevt olmadın irişüñ yoğsa illere melāmet olduğ.” ⁽⁷⁾ didi. Bunlaruñ ‘ağılları başlarından gitdi ve bilüleri şaşdı ve qarşulayup hālinden şordılar. Sinān dağı bunlara ⁽⁸⁾ ‘Anter’uñ itdüğü işleri şerh eyledi ve şalāhları fesāda döndi, fiğānları göge çıkdı. Hışn kendüyi yavi kıldı. ⁽⁹⁾ Yirde midür gökde midür haberi yok. Rebī‘ bin Ziyād eyitdi: “La‘net gelsün ol mel‘ūna. Ne kadar mertebesi ziyāde olursa ⁽¹⁰⁾ ol kadar fesādı ve fitnesi artar. Bed-aşıl çäre yokdur ki harāmzādeliğın elden kıya. Melik Kays Hışn’uñ hālını ⁽¹¹⁾ göricek gāyetde saht oldı ve hātırın tesellī itdi ve “Yine ‘avretüñi saña alıvıreyin.” didi ve eyitdi: “Yā melik! Bu veled-i ⁽¹²⁾ zinā haddinden tecāvüz itdi. Bizüm yüzümüzi yire düşürdi. Ne bize hürmet ve ne ‘izzet kodi, ne kendüye. Aña depelemekden ⁽¹³⁾ gayrı çäre kalmadı. Biz anuñ etini süñü ucında kıoyayın şabr eyle baña mühlet vir.” didi. Andan Rebī‘ ile bu bābda ⁽¹⁴⁾ meşveret itdi. Rebī‘ eyitdi: “Bunuñ olacağı oldur kim yine eve varavuz dağı ol şeytānı kıutup aşavuz ⁽¹⁵⁾ ve bākī ‘emmülerini ve ta‘allükātını dört dört, beş beş boğazından aşup kıurtulavuz. Eger ‘Anter’i öldürmege kaçd ⁽¹⁶⁾ kıymazsañ, merhamet iderseñ ebedī kıursun. Al, degirmenine arpa buğday çeksün yürüsün yāhud memlektden sür ⁽¹⁷⁾ gitsün. Ayruğ bizüm diyārumuza gelmesün. Megerki cemī‘-i fesādā tevbe ide yine deve güdmege ve kıullar libāsların geymege ⁽¹⁸⁾ rāzī ola, yaramaz işlerden vazgele.” didi. Melik Kays eyitdi: “Eyü didüñ ve şavāb söyledüñ. Andan Hışn’a ikileyin ⁽¹⁹⁾ istimālet idüp maqşūdı hāşıl itmege zāmin oldı ve aşhābın alup saht melül geldi, evine gitdi. El-kışşa ⁽²⁰⁾ gelüp irişdiler Benī Kırad’uñ yurdına nazar itdiler. Gördiler ki yıl eser deyyār kıalmamış, od yanmaz ve it urmaz. ⁽²¹⁾ Rebī‘ eyitdi: “Bu kıarnān sen sürmedin sürülmiş ‘alemin bilürdi, vakti ile açılmış idi. Tedbīr budur ki ādem gönderüp ⁽²²⁾ Hışn’a bu hāli i‘lām idevüz. Leşker cem‘ idüp vara düşmānıla hāklışa.” didi. Hem dağı eyle itdiler. Bir kıul gönderüp ⁽²³⁾ ‘Anter

gitdügin bildürdiler ve eyitdiler: “Ol veled-i zināya irişmedük ki bizden kaçmış kanı saña helāl olsun. Biz andan [343a] ⁽¹⁾ bîzāruz. Yardım itmezüz.” didiler. Bu haber Hışn'a ulaşıcak guşşası arttı ve miḥneti ve şevketi ziyāde oldu ve ölümüne rāzî ⁽²⁾ oldu. Andan Sinān'a eyitdi: “İy ‘emmi! Ne tedbîr idersin? Benüm ḥālüm ne olsa gerek? Baña hîç çāreñ var mıdur? Eger ol ⁽³⁾ kız benüm elime girmezse ḥālüm mükedder olur ve rızkum dükenür ve ecelüm gelmege sebep olur. Düşmān şemātasına şataşduk ⁽⁴⁾ ve devāsuz derde uğraduk.” didi ve ḥaylî ağladı. Sinān bunun ḥālını görüp esirgedi ve eyitdi: “Yā veledî! Ol şeytāna ⁽⁵⁾ göñlümde şol kadar ‘adāvet ve kîn vardur ki vaşf itse olmaz. Şimdi yardımcısı yokdur ümizdür ki çok çeri ile bir mecāl ⁽⁶⁾ bulup helāk idevüz. Zîrā ki ol ta‘allükātı ile şimdiki ḥâlde Müsāriḥü'z-Zabā'ya varmış. Çünkü Qays anuñla degüldür. ⁽⁷⁾ İşbu maḳāmda ḥāzır bulunan ādemlerle varmak gerek. Ola ki ol şeytāna bir ziyān idevüz yā öldürevüz yā esir idevüz.” ⁽⁸⁾ didi. Hele ne ḥālise bir fāsîd taşavvurlarıla gice yadı. Yarındası ḥalkına buyurdi ve yarağa girüp at arḳasına geldiler. ⁽⁹⁾ Sinān ve Hışn öñlerince yürüdi, sancaḳların çeküp Müsāriḥü'z-Zabā tarafına revān oldılar. Dört biñ kāmîl geyümlü ⁽¹⁰⁾ bahādur ādem cem‘ oldu ki her birisi biñden yüz döndürmez dirlerdi. Hışn'ıñ yüregi yanardı ve murāda irişem ⁽¹¹⁾ diyü göñlin eglerdi ve muḥāl māl-ı ḥülyāyla ḥatırın tesellî kılurdi ve ebyāt ve eş‘ārıla yolu alurdi ve firāk nāmeler ⁽¹²⁾ okurdi. Ol okuduḡı beytlerden ba‘zısı işbudur dimişler. **Şîr.** [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir] **Rāwî eydür:** Bu ḥālile öykelenüp Müsāriḥü'z-Zabā'ya ‘Anter ḳaşdına giderlerdi. ⁽¹⁶⁾ Göñüllerinde ḥased ve fesād ḳaynardı. Bu tarafda ‘Anter daḡı Vāfid'üñ kızına irişdi ve ‘emmüsi oḡlınıñ eline ⁽¹⁷⁾ virdi. Varup Müsāriḥü'z-Zabā'ya irişdiler ve ta‘allükātı ile buluşdılar. Vāfid'üñ kızı ferahından dünyāya ⁽¹⁸⁾ şıgmazdı. ‘Emmüsi oḡlı ile buluşduḡına şād u ḥurrem ¹²⁷⁴ oldu. Andan Vāfid, ‘Anter'ile tanışdı ve kızına düḡün ⁽¹⁹⁾ idüp girdege ḳoymak için

¹²⁷⁴ 343a-18 ḥurrem: ḥurrem

meşveretleştiler. ‘Anter maşlahat görmedi, eyitdi: “Şimdi anuñ vaḳti degüldür. Zîrā ki ⁽²⁰⁾ biz daḥı emîn olup bir yirde ḳarār ṭutmaḳ gerek. Şavāb budur ki bu diyārdan ırāḳ gidevüz. Bu ṭarafdan kesilevüz. ⁽²¹⁾ Leşker cem‘ idüp üstümüze gelse gerek. Azlıḡumuza ṭama‘ idüp ḳaşd itseler gerek. Anları şıyup perākende idelüm ⁽²³⁾ daḥı göçüp ırāḳ beriyyelere gidevüz. Hele bugün yarın ḥāzır oluñ, ḡāfil olmañ yaraḡuñuzıla oluñ. [343b] ⁽¹⁾ İn-şā’allāh {Benī} Fezāre’nüñ ¹²⁷⁵ atların ve yaraḳların ve silāḥların size ḳısmet ideyin ve anları maḳşūdlarından maḥrūm ideyin.” ⁽²⁾ didi. Andan yigirmi kişi bellü eyledi ki şabāḥdan bunlara pāsubānlık ide ve kendü ‘Able ḳatına vardı, yatdı. Şabāḥ ⁽³⁾ olıcaḳ Benī Fezāre ¹²⁷⁶ ḥalkı bunlara günile bile ṭoḡdı. Zîrā ki giceden yortdılar idi. Çünki irişdiler süñü ṭoḡruldup bunlaruñ ⁽⁴⁾ üstine hücūm itdiler. ‘Anter bu ḥālî göriceḳ eyitdi: “İşde ben didüḡüm bu idi. Bu ḥisābı evvelden size bildürdüm ⁽⁵⁾ idi. Üş bugün Hışn’ı daḥı atasına ḳavuşdurayın ve buldurki ulularına ulaşdurayın.” didi ve at arḳasına geldi ⁽⁶⁾ ve süñüsin eline aldı yoldaşlarına eyitdi: “İy ‘emmüm oḡulları! Bunlar ceng ṭarīḳin bilmezler ve şavaş ḳulayın öḡrenmişlerdür. ⁽⁷⁾ Hıç üşenmeñ, cemī‘isini süñünüñ göti ile atdan yire indürüñ ve miḳdārlarını bildürüñ, evet öldürmeñ. Zîrā ki ⁽⁸⁾ ḳanları bize ḥarāmdur.” didi. Andan ol yaña bu yaña cevlan itdi ve ḥāṭırına işbu söz geldi: **Şi‘r.** ⁽⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Bu şi‘ri temām idüp ‘Anter bunlara ḥamle ḳıldı ⁽¹²⁾ ve Muḳrı’l-Vaḥş ve ‘Urve daḥı bile depdiler ve bāḳi yoldaşları kim varısa bunlaruñ ardına düşdiler. Bu ṭarafda Hışn ⁽¹³⁾ ve Sinān sancaḳ dibinde ṭurup leşkerlerin ilerü göndürdiler ve şavaşa ḳındurdılar. ‘Anter bunlaruñ içine girdi bölük ⁽¹⁴⁾ bölük eyledi ve cigerlerin delük delük eyledi ki bunları ḥisāba şaymadı. Dürtdüḡin düşürdi urduḡın yıḳdı. ⁽¹⁵⁾ Başlarına belā yeli esdürdi ve üzerlerine ecel yağmurların yağdurdı. Hışn gördi ki Benī Ḳırād ṭā’ifesi hep süñülerinüñ ⁽¹⁶⁾ demürin giderüp ceng iderler. Bildiler ki bunları ḥisāba şaymadılar ve aşla i‘tibār ḳılmadılar.

¹²⁷⁵ 343b-1 Fezāre’nüñ: Fizāre’nüñ

¹²⁷⁶ 343b-3 Fezāre: Fizāre

Ġāyetde ġāzab idüp ⁽¹⁷⁾ kendü çıķmaġa ķaşd eyledi. Sinān men‘ itdi, ķaķıdı ki “‘Anter'üñ eline düşe.” söyledi, eyitdi: “Yā veledī! Şabr ⁽¹⁸⁾ eyle kendü nefşüñi mehlekeye bırakma. Kō bu şeytānıla aķşam olınca ġalk şavaş itsünler ben gitdügüm vaķt ‘emmüm ⁽¹⁹⁾ oġlı Hāşim'e ādem gönderüp yardım taleb eyledüm. Yalvardum ki bu ġalk ‘Anter'e tūrmazlar. Işmarladum ki Benī ⁽²⁰⁾ Mūrre leşkerin alup gele, irişe. Umarın ki yarın şabāġ vaķtinde geleler, bize meded ideler. Sen daġı sancaķ dibinde ⁽²¹⁾ ķımıldanma beglik nāmūsın elden ķoma. Biz ceng idelüm.” didi. Kābīlesinden Ebā Hāmīd dirlerdi bir ķişı varıdı, ⁽²²⁾ ol eyitdi: “Yā Sinān! Kānı ‘aķluñ? ‘Anter'üñ öñine aķşama dek kim tūrur. ‘Arab dīni ġaķķı-y-iķün ger eceli gelmiş ⁽²³⁾ ķişı ola ki varup anuñıla şavaşa. Anuñ öñine varan esīr olur. Şavāb budur ki emān dileyevüz. [344a]

⁽¹⁾ Gelinden ve bāķī alduġı nesnelerden vazgelevüz yoġsa hep helāk iderler.” didi. Sinān eyitdi: “Ĥaķ Te‘ālā seni zēlīl ⁽²⁾ eylesün ve başıñdan belā eksük olmasun. Bizi ġaķīr eyledüñ ve nāmūsümüzü yire depdüñ. Rabb-i ķadīm ve İlāh-i kerīm ġürmeti-y-iķün ⁽³⁾ ben bu işden dönmezim. Üş ġöresin çıkıcaķ ġözlerüñile ki ne işler idem.” didi ve ġalkına istimālet idüp şavaşa ⁽⁴⁾ ķındurdı. Gice olınca ne ġālise duruşdılar ‘Anter'den işler ġördiler ki ‘aķılları mütēġayyir olur ve beñizler mütēġayyir ⁽⁵⁾ olur. Ġāyret ide. ġördiler, olmadı başların alup ķaçdılar ve diyārları tārafına revān oldılar. ‘Anter ve Muķrı'l-Vaġş ⁽⁶⁾ bunlaruñ ardlarına düşdiler ve ķaçdılar, taġlar ve depeler aşurdılar. Hışn'ıñ atı ġāyetde yüġrük idi. Kız ķayusı ⁽⁷⁾ ķalmadı, ‘al-i himmeti bu oldu ki başın ķurtara. ‘Anter, Muķrı'l-Vaġş ve bāķī Benī ‘Abs ġalkı şād u ġurrem¹²⁷⁷ oldılar ⁽⁸⁾ ve ġaylī ādem daġı esīr itdiler. Yine dönüp bunları ķovmaķdan vazgeldiler ve birbirine feth ķutluladılar. ‘Anter bu işe ⁽⁹⁾ feraġ olup ġāķırı cūş itdi ve işbu şi‘ri okudı: **Şi‘r**. [Arapķa Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapķa Şiir ⁽¹¹⁾ Arapķa Şiir ⁽¹²⁾ Arapķa Şiir] **Rāvī** eydür: Benī Fezāre'yi¹²⁷⁸ perdāġat itdüklerinden şoñra ⁽¹³⁾ bir yire cem‘ olup tanişdılar. ‘Anter eyitdi: “İy ‘emmüm oġulları! Biz bu maķāmda muķīm olup

¹²⁷⁷ 344a-7 ġurrem: ġurrem

¹²⁷⁸ 344a-12 Fezāre'yi: Fizāre'yi

. Zr ki Sinn'n⁽¹⁴⁾ fesd eksk olmaz, dym bize tev ider. avb budur ki bu yirlerden ırk gidevz bir aĝa ıĝınvz. T ki⁽¹⁵⁾ ehl  aylumz krkudan emn olalar.” didi. eybb eyitdi: “Anu gibi kdu varısa Ben Ġazye aĝlarına varalum.”⁽¹⁶⁾ Ġyetde ey yirlerdr. Hem mukem arb, hem ot ve uy vfir ve yaylımları bol. Ol yirlerde Arab kblelerinden bize yakn⁽¹⁷⁾ Ben Selm¹²⁷⁹ ve Havzin vardur. Anlaru bizmle intikamları yokdur ve aramzda advet yokdur. Andan ora⁽¹⁸⁾ Dreyd ibni imma¹²⁸⁰ daĝı anda yakndur. İidicek Ben Abs'e kkyp gitdk. yed ki biz anda varıcaĝ gelp kend yirlerine⁽¹⁹⁾ davet ide.” didi. Urve eyitdi: “Vallh ki eybb hb syledi. Ben Abs'den ırk olduĝumzca hlmz ey⁽²⁰⁾ ve dirliĝmz h olur.” didi. Tedbrleri anu zerine muarrer oldu. Ol gice ol arada mum olup⁽²¹⁾ urdılar. abh olıcaĝ gmeĝe azm itdiler. N-gh grdiler ki bir arafdan on be kadar dem ıĝa geldi. Bira⁽²²⁾ ata svr olup bunları kruladılar ki ne ifedendr bileler. Grdiler ki Ben Kenne hlkndan imi. Vfid'i⁽²³⁾ istey gelmiler. Zr yukruda dimidk ki bu Vfid Ben Kenne'den ksp ayrılmı idi ve ol maĝma ne **[344b]**⁽¹⁾ retile vardıkların Anter'e haber virdiler idi. imdiki hlde buluup bilidiler ve aĝladılar ve birbirinn fratlerinden⁽²⁾ ikyet itdiler. Andan ol gelen hlk Vfid'e yalvardılar ve elin ayaĝın pdiler ve eyitdiler: “Vallh ki yine kvmmze siz bile⁽³⁾ olıcaĝ gitmezz. Kerem eyle yiter ĝurbetde gezdnz. Geln taallktuza kvuun.” didiler ve Anter'den bunları⁽⁴⁾ dilek itdiler. Anter daĝı rz oldu ve eyitdi: “İy Arab uluları! Varu aĝ u selmet olu. Knda olursauz⁽⁵⁾ benm klıcum ve snm yesinde olu, hi kimseden enme. Zamne beglerinden kimnle mulefet iderseuz⁽⁶⁾ baa diyesiz. Size yardım idem intikamuuzı alıvirem.” didi. Andan Vfid'e eyitdi: “Var kvmnle bile git, evet kzunı⁽⁷⁾ kardaun oĝna viresin. Benm ĝazabuma atamayasın. Hn'a virdĝn gibi kimsenn yine dnysına

¹²⁷⁹ 344a-17 Selm: Sleym

¹²⁸⁰ 344a-18 imma: amma

tama^c idüp ⁽⁸⁾ birbirinden ayırmayasın.” didi. Vāfid daḥı kabūl idüp mecmū^c-ı yoldaşlarını t̄anık dikdi. Andan Vāfid, ‘Anter'e eyitdi: ⁽⁹⁾“İy bahādurlar begi! Şimdiki hālde sen kavmüñe kakıyup bizüm öcümüzden ayrıldıñ. Kerem eyle sözümüzü kabūl eyle. Bizüm ⁽¹⁰⁾ diyāra bile gidelüm, anda muḵīm olup t̄uruñ. Tā şol vaḳte dek ki kavmüñ gelüp ḥaṭıruñı tesellī iderler, yine diyāruñuza ⁽¹¹⁾ alup gideler. Nite ki bizüm ḥalkumuz baña itdiler.” didi. ‘Anter eyitdi: “Lā! Vallāhi sizüñile gitmezin, belki aḳribāmı alup ısuyluḵ ⁽¹²⁾ beriyyelere ve insān sākin olmaz yirlere giderin.” didi. ‘Anter bu sözi himmeti yüceliginden ve ‘azametinden ve ḡayretinden.” ⁽¹³⁾ didi. Zīrā bu ḥalk şimdiye dek kendünüñ eli altında olurlardı. Bunlaruñ yirlerine varup minnetlerin çekmege ⁽¹⁴⁾ ‘ārlandı ve bile uyup gitmege nāmūslandı. Andan bunlaruñıla vidā‘laşup ayrıldı. Şeybüb öñüni düşdi ve bākī ⁽¹⁵⁾ ḥalk ulu kiçi ve māl ve rızḵ ve at ve deve ve ehl ü ‘ayāl ardınca revān oldılar. Birḳaç beriyyeler geçdiler ve taḡlar aşdılar. ⁽¹⁶⁾ ‘Anter giderken yirin añup bu ebyātı inşād itdi: **Şī‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Gide gide bir ma‘mūr yire irişdiler ki ni‘metleri ⁽²⁰⁾ ve rızqları çok çadırlar ve ḵubbeler ve evler t̄utup zamāne āfetinden ve rūzigār miḥnetinden fāri^c olmışlardır. Benī Ḳırād ⁽²¹⁾ daḥı rāḥat olmaḡiçün bunda ḵondılar. Bu ḵabīlenüñ ḥalkı bunları göricek ba‘zısı ba‘zısına eyitdiler: “Kimdür bu ki ⁽²²⁾ destürsuz bizüm yirlerümüze gelüp ḵondı, bize t̄anışdı ve muḵayyed olmadı.” didiler ve ādem gönderüp bunlaruñ ⁽²³⁾ ḥālinden teftiş itdiler. Varup bir ādem çağırdı, eyitdi: “İy kavm! Ne ḥalksız, ne t̄ā‘ifedensiz?” didi. Bunlardan birisi cevāb **[345a]** ⁽¹⁾ virdi, eyitdi: “Biz Benī ‘Abs'den Benī Ḳırād t̄ā‘ifesiyyüz. İçümüzde bile cebbārlar ḵahr idici var, arslanlar avlayıcı ve şaflar ⁽²⁾ şıyıcı ve leşkerler başıcı ve ḵanlar dökici ecel yıl ve belā yağmuru ‘Anter ibni Şeddād vardur.” didi. Bu kişi dönüp ⁽³⁾ def‘ī vardı, bu ḥaberi ulularına bildürdi. Bunlar daḥı ‘Anter'üñ adın işidicek cem^c olup vardılar. Bunlaruñıla ⁽⁴⁾ selāmlaşdılar ve görüşdiler ve ḥāllerinden teftiş itdiler. Buraya geldüklerine sebep şordılar. Bunlar

dağı evvelinden kažiyye(y)i ⁽⁵⁾ haber virdiler ve mā-cerāların hikāyet itdiler ve Benī Ġazye tağına gitdüklerin bildürdiler. Bunlar dağı and virüp koyuvirmediler. ⁽⁶⁾ Alıyoyup kondurdılar. Kendü maķāmlarında muķarrer eylediler ve envā'-i ta'āmlar bişürüp bunları konukladılar. Geregi gibi 'izzet ⁽⁷⁾ ve hürmet itdiler ve andlaşup dōstlar oldılar ki birbirinüñ dōstına dōst ve düşmānına düşmān olup mu'āvin ⁽⁸⁾ olalar. Bunuñ üzerine 'ahdleşdiler ve muķīm olup tūrdılar. **Rāvī** eydür: Bunlaruñ hāli bu vechile oldı. ⁽⁹⁾ Bu tarafda Melik Qays kışşası bu şūretile oldı ki 'Anter, Benī Qırād'ı alup Benī Hureyş¹²⁸¹ kabīlesine vardı ve 'ahdleşüp ⁽¹⁰⁾ andlaşdı ve anda muķīm olup tan tūtdı diyü işitdi. İtdügi işe peşimān oldı ve 'Anter'den ayru düşdüğine ⁽¹¹⁾ acıdı. Velikin Rebī' bin Ziyād ve qardaşı 'Amāre¹²⁸² şāz oldılar ve 'Anter ırāķ gitdüğine feraḥ oldılar. Rebī', 'Amāre'ye^{1283 (12)} eyitdi: “Nicedür ki benüm tedbīrümile ol kara yüzlü bu kabīleden mahrūm olup gitdi. Vaṭandan ğurbete belürsüz ⁽¹³⁾ oldı.” didi. 'Amāre¹²⁸⁴ eyitdi: “Bārekallāh yā aḥī! Bu def'adan soñra ayruķ anuñ yüzün görecek degülsin. ⁽¹⁴⁾ Zīrā ki Melik Qays dağı melül olmışdur ve Benī Fezāre¹²⁸⁵ ve Hışn bin Huzeyfe hep aña düşmān olmışdur. Anda dağı rāḥat ⁽¹⁵⁾ eylemezler. Belki çeri cem' idüp üstine dağı varalar.” didi ve ğāyetde hurrem¹²⁸⁶ oldı. Andan soñra 'Amāre,¹²⁸⁷ Rebī'e ⁽¹⁶⁾ eyitdi: “Yā aḥī! Şöyle işitdük ki ol şeyṭān Benī Qırād'ı alup Benī Hureyş¹²⁸⁸ kabīlesine varmış elüñden geleni ki ⁽¹⁷⁾ bir hīle idüp anda anlaruñ içine muḥālefet birağasın ve Benī Hureyş'ile¹²⁸⁹ Benī Qırād'ı düşmān idesin ve birbirinden ⁽¹⁸⁾ ayırup düzenliklerin bozasın.” didi. Rebī' eyitdi: “Belī, Rabb-i kādīm ve ilāh-i 'azīm hürmeti-y-içün ve Mekke ve Ḥaṭīm ḥaḳḳı-y-içün ⁽¹⁹⁾

¹²⁸¹ 345a-9 Hureyş: Ḥarīş

¹²⁸² 345a-11 'Amāre: 'Ammāre

¹²⁸³ 345a-11 'Amāre'ye: 'Ammāre'ye

¹²⁸⁴ 345a-13 'Amāre: 'Ammāre

¹²⁸⁵ 345a-14 Fezāre: Fizāre

¹²⁸⁶ 345a-15 hurrem: ḥurrem

¹²⁸⁷ 345a-15 'Amāre: 'Ammāre

¹²⁸⁸ 345a-16 Hureyş: Ḥarīş

¹²⁸⁹ 345a-17 Hureyş'ile: Ḥarīş'ile

elümden gelür, üş göresin.” didi ve def‘i yirinden turup bir kise içüne biñ filori kodı ve bir nāme yazdı. ⁽²⁰⁾ ‘Arab şā‘iri Nābiğā(y)ı Zübyāni'ye gönderdi nāmede didi ki “Bā‘de's-selām, hizmetüñe¹²⁹⁰ gāyet müştāk bilesin ve hem sende ⁽²¹⁾ dilek iderin ki Mālik bin Kırād'ıñ kızı ‘Able'yi hecv idesin ve kimse bilmedin Benī Hureyş'e¹²⁹¹ göndüresin. Benī Kırād'ıla ⁽²²⁾ anlaruñ içine ‘adāvet birağasın ve nizāmların bozasın ve cem‘iyyetlerin perākende idesin. Tā ki Benī Kırād, ⁽²³⁾ ‘Anter'den ayrılalar. Ol şeytānuñ ucından bu kabīlenüñ huzūrı gitdi. Göreyin ki ne hüner idersin.” didi [345b] ⁽¹⁾ ve nāmeyi dağı kiseye koyup mühürledi ve bir emīn i‘timād itdüğü kılına virdi ve Benī Zübyān tarafına göndürdi. Ol kul dağı ⁽²⁾ “Sem‘ān ve tātāten!” diyüp aldı kise(y)i ve taban kağup peyk-veş perrān oldu. El-kışsa getürüp kise(y)i Nābiğā(y)i Zübyān'ıñ ⁽³⁾ eline virdi. Nābiğa dağı kise(y)i görüp açdı gördi ki içinden biñ filori ve bir nāme çıkdı. Nāme(y)i okudı ⁽⁴⁾ ve ma‘nasına müttālī‘ oldu. Öpdi başına kodı ve eyitdi: “Ne ki ol mevlām buyurdu-y-ısa başum üstine. İn-şā‘allāh ⁽⁵⁾ bir fesād ideyin ki işidüp begine.” didi ve bu kulı gönderüp kendü fikr idüp bir şi‘r yazdı. İçinde ‘Able'yi ⁽⁶⁾ hecv itdi ve yaramaz fuğş sözler söyledi ve mühmel hedyān yazup iftirā eyledi ve Benī Hureyş seyyidi, Mu‘āviye'ye dağı ⁽⁷⁾ hecv itdi. Ne ki hātırına ne gelürse takşir itmedi, ‘ākıbetin şanmadı. Andan bu hecv bir belürsüz ādemile gönderüp ⁽⁸⁾ işmarladı ki varup Benī Hureyş kabilesinde birağa gide. Ol kul dağı eyle itdi. Fi'l-hāl hecvı alup sürdi ⁽⁹⁾ Benī Hureyş'e irişdi ve çadırlar arasında bırağdı, gitdi. İttifāk bir kimse giderken buldı. ‘Anter katında biraz halk ⁽¹⁰⁾ varıdı. Benī Kırād'dan ve Benī Hureyş'den oturup şöhet eyidelerdi. Getürüp ‘Anter'üñ eline virdi, eyitdi: “İşbu ruk‘ā(y)ı ⁽¹¹⁾ bir yirde yaturdı. Buldum bilmezin ki kim bırağmışdur, görüñ.” didi. ‘Anter dağı bunu açıp, okudı gördi ki ‘Able ⁽¹²⁾ hakkında bī-nihāyet herze ve hedyān yazılmış ve fuğş sözler ve iftirālar söylenmiş. Bir vechile gāzab itdi ki hayātın yavi kıla⁽¹³⁾ yazdı. Çekninin kılları kaftānın delüp taşra

¹²⁹⁰ 345a-20 hizmetüñe: hizmetüñe

¹²⁹¹ 345a-21 Hureyş'e: Harīş'e

çıktı. Kağıduğundan ol getüren kişi kılıcıla çaldı başın havāya ⁽¹⁴⁾ uçurdu. Meclise fitne düştü perākende oldılar, cemi'yyet telh oldu. Megerki ol 'Anter öldürdüğü kişi Benī Hureyş ⁽¹⁵⁾ den idi. Anı göricek Benī Hureyş ādemleri yortup reyisleri Mu'aviye'ye haber itdiler. 'Anter'üñ itdüğü işi bildürdiler. ⁽¹⁶⁾ Ol dağı atına binüp süvār oldu ve kılıcın aldı ve zirihin geydi, sürdi. Benī Kırād'üñ üstine geldi ve eyitdi: “İy şüm ⁽¹⁷⁾ t̄ā'ife! Ne belāya şataşduñuz? Bizümile anlaşıp dōst olmışiken yine azduñuz. Ol kara şeytānuñuzun ⁽¹⁸⁾ fesādına uyduñuz. Biz size yirümüzde kondurup bunca 'izzet ve hürmet itdük. Siz bizüm ihsānlarumuza böyle mi ⁽¹⁹⁾ 'ivaz idersiz?” didi. 'Anter Mu'aviye'nüñ sözün işidicek hamle idüp urdu. Atdan yıktı, depeledi. Benī ⁽²⁰⁾ Hureyş halkı Mu'aviye düştüğün göricek binen sürdi ve gören geldi ve işiden dirildi. 'Anter'üñ üzerine ⁽²¹⁾ cem' oldılar ve çağırışdılar. “İy kara kul! Ellerüñ kesilsün ve ber-makāmlaruñ korusun şunuñ gibi ulu muhterem ⁽²²⁾ ve 'aziz depeledüñ.” didiler ve dört yañadan üzerine hücüm itdiler. Benī 'Abs halkı bu hālī anlar dağı ata ⁽²³⁾ süvār olup silāh bağlandılar ve bunlaruñ üstlerine hamle kıldılar. İki taraftan dağı ceng ayağına bindi ve savaş [346a] ⁽¹⁾ odı yalınladı, kılıçlar yine kana boyandı. 'Azim vākı'a oldu ve ulu muşibet oldu ki vaşf itse olmaz. ⁽²⁾ Hayli ādem helāk oldu. 'Aķibet Benī Kırād gālib oldu. Benī Hureyş'i perākende itdiler. Evlerinden çıkarup şahrālara ⁽³⁾ sürdiler. Çadırların hālī kodılar ve yurtların ısız kodılar. Andan girü dönüp geldiler. Benī Hureyş'üñ mälların ve rızkların ⁽⁴⁾ cem' eylediler. Çok ni'met ıssı oldılar ve bī-had māl gānīmet yıgdılar. Andan 'Anter kerem oldu ve bunlaruñ diyārlarını hālī ¹²⁹² ⁽⁵⁾ kalduğına nazar idüp işbu şi'ri eyitdi: **Şi'r**. [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: 'Anter bu ebyātdan fāriğ olıcaķ Benī 'Abs ⁽⁹⁾ taḥsīn itdiler ve şād ferah oldılar. Bu tarafda Benī Hureyş halkı başılıp kaçdılar ve 'Anter'üñ bahādurluğın ögdiler ve çok ⁽¹⁰⁾ sögdiler ve tanışdılar ba'zısı ba'zısına eyitdi: “Bize çäre bu qaldı ki varup Benī Kilāb ulusı 'Āmir bin

¹²⁹² 346a-4 hālī: hālī

ʦufeyl'e hālümüzi ⁽¹¹⁾ añladavuz. Ola ki ʦAnter'den dilek idüp mālumuza ve devemüzi ala, bize vire.” didi. Bu kavlı üzerine rāzī oldılar. İttifāk ⁽¹²⁾ idüp ʦĀmir bin ʦufeyl'e vardılar. Bu hālī aña ʦarz itdiler ve yalvardılar. ʦĀmir dağı bunların hālīni göricek esirgedi ve ⁽¹³⁾ sözlerin kabūl itdi ve ʦizzet ikrām idüp bunları konukladı. Yarındası bir şefāʿat-nāme yazup ellerine ve ʦAnter'e viribidi. ⁽¹⁴⁾ Bunlar dağı nāme(y)i iledüp ʦAnter'e ulaşturdılar. ʦAnter nāme(y)i açup okudu. Gördi ki ʦĀmir selām ve duʿā idüp Benī Hureyş'i ⁽¹⁵⁾ dilek itmiş ve “Mālların ve rızıkların yine vir.” demiş. ʦAnter dağı ʦĀmir'ün dileğin kabūl itdi Hureyş'ün cemīʿ-i rızıkların ⁽¹⁶⁾ ve develerin yine virdi ve makāmlarında muḳarrer ḳodı ve kendülerine güc yarağın görüp Benī Ġazyetāğlarına ʦazm itdiler ⁽¹⁷⁾ ve gelüp yakın olıcağ Māl-ı Yakzān dirlerdi bir beriyyeye vardı. Anda ḳonup ārām oldılar ve bir ḫarafına naḫar itdiler. Gördiler ki ⁽¹⁸⁾ bir bölük çeri belürdi. Āvāzları ve tozları göge çıḳmış, ḳılıç ve süñü yıldız gibi yıldıraşur. Bahādurlar çağırur ve atlar ⁽¹⁹⁾ ḳışneşür cenge delālet ider, ʦalāmetler vardur. ʦAnter bunı göricek Şeybūb'a eyitdi: “Veyleke iy anam oğlı! Var işbu şeyṭān⁽²⁰⁾lardan ḫaber getür görelüm. Hāl nedür?” didi. Şeybūb dağı “Semʿān ve ṭāʿaten!” diyüp vardı. Defī yine geldi. ʦAnter şordı: ⁽²¹⁾ “Ḥayr mı? Kimdür bu görinen ḳaziyye? Nedür?” didi. Şeybūb eyitdi: “Yā aḫī! Bu gördüğümüz ḫalḳ Düreyd ibni Şimma'dur.¹²⁹³ Benī Hāriş ⁽²²⁾ ṭāyifesi[yi]le ceng iderler. Ammā Benī Hāriş Düreyd'i ḡāyetde zaʿīf itmişlerdür. Eger meded itmezseñ helāk olur.” didi. ⁽²³⁾ ʦAnter dağı ehl ü ʦayāl ve cemāʿati ol arada ḳodı kendü elli ādemile Düreyd'e yardım itmege ḳaşd eyledi. **Rāvī [346b]** ⁽¹⁾ eydür: Benī Hāriş'ile Düreyd'ün dağı cengi ḡarīb ḳışşadur ve tuḫfe ḫikāyetdür altun şuyıla yazmaludur, mermere ḳazmaludur. ⁽²⁾ Meclislerde söylemelüdür ve cemīʿiyyetlerde rivāyet itmelüdür. Bunların şavaşına sebeb bu idi ki Düreyd ibni Şimma¹²⁹⁴ bir yetīm ⁽³⁾ bislemiş idi, Dişār bin Davḳ dirlerdi. Atası Düreyd'ün öñinde şavaşda düşmiş idi. Dişār küçük oğlan ḳaldı. ⁽⁴⁾ Düreyd bunı oğul

¹²⁹³ 346a-21 Şimma'dur: Şamma'dur

¹²⁹⁴ 346b-2 Şimma: Şamma

idinüp terbiyet itdi. Günden güne Dişār büyük yigit oldu. Düreyd'ün atlarına binüp ava ve ğārete ⁽⁵⁾ ve talana varur oldu. Kimün gerekise elinden gücile avun alup döğer oldu ve bahādurlara ğalebe ider oldu. ⁽⁶⁾ Kanda ki eyü at işitse uğurlayup getürmeyince olmazdı. Ol memleketlerde uğurluğla şöhet çıkardı. ⁽⁷⁾ İttifāk Benī Huveylid kabīlesinde Beşām bin Sürūr dirlerdi bir kişi varıdı. Anuñ bir hūb atın işitdi cān u göñülden ‘āşık ⁽⁸⁾ oldu ve sürdi. Atı neylerse eyledi uğurlayup getürdi. Düreyd'e ‘arz itdi. Düreyd bu atı göricek ğāyetde ⁽⁹⁾ sevdi ve sevindi. Zīrā ki bunuñ gibi at gördügi yoğıdı. Cemī‘-i düzeni rāst şūretde güzel ve hūnerde bī-naẓır idi. ⁽¹⁰⁾ Düreyd, Dişār'a eyitdi: “Yā Dişār! Sakla bu atı. Saña bir vaqt şāyed ki gerek ola. Eyü tīmār it, taqşırılık itme.” didi. Dişār ⁽¹¹⁾ daĥı Düreyd'ün sözün kabūl idüp bunu aldı, bir yirde bağladı ve tīmāra meşğul oldu. Andan Dişār'ın gelüp ⁽¹²⁾ bu şıfatlu at getürdüğün işidicek yoldaşları gelüp taḥsīn itdiler ve ḥālinden ve seferinden şordılar ve serğüzeştinden ⁽¹³⁾ istiḥbār eyitdiler. Dişār eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Egerçi eyü at getürdüm. Velikin göñlümi ve cānumı at alduğum yirde ⁽¹⁴⁾ ḳodum gitdüm. Şimdiki ḥālde yüregüm od olup yanur. Bu at mübārek olmadı.” didi. Bunlar eyitdiler: “Bu sözi neden ⁽¹⁵⁾ didün? Ne ḥāle şataşduñ yā Dişār?” didiler. Dişār eyitdi: “Zīrā ki bundan ki gitdüm Benī Huveylid'e yaĥın vardum, ⁽¹⁶⁾ müteḥayyir ḳaldum. Bilmezin ki ne ḥīle idüp varam. Ol kabīle içinde gezüp ol vaşfın işitdügüm atı bulam. Kimse ⁽¹⁷⁾ beni şorup irdemeye. Ḥātıruma bu geldi ki biraz kül buldum balçığa ḳarışduram ve bedenüme başumdan ayağuma dürttü, ⁽¹⁸⁾ güneşe ḳarşu ṭurdum. Ḳuruyınca odum, balçuk döküldü. Gevdem Ḥabeşī ḳara oldu. Andan geyecegimi yırtup pāre pāre eyledüm ⁽¹⁹⁾ ve baldurlarımı egri eyledüm. Ağsaḳ şūretinde oldum. Bir dürlü şeikle girdüm ki beni gören iyü ḳav şanurdu. Görenler ⁽²⁰⁾ gülüşüp birbirine ḥaber iderdi. Ol ḥālile aḥşam oldu ol yaña bu yaña gözetdüm. Atı görmedüm saḥt melül ⁽²¹⁾ oldum. Şeklüm bayağıdan daĥı eḥass oldu. Bir yirde ṭurdum ittifāk bir ḳapudan bir güzel ḳız ḳıḳdı, beni gördi. ⁽²²⁾ Bir ağaca ṭayanup ṭururın şandı ki bir

faķır miskīn yāḥud bir mecnūnam. Getürüp bir pāre etmek atdı ve döndi eyitdi: “Ehli ⁽²³⁾ saña şıgınuruz iş bunuñ gibi çirkin şüret ve naḥs hey’etden. Ne zışt kōrkunç şekli var.” didi. Anası içērüden çağırđı: **[347a]** ⁽¹⁾ “Yā Sü‘dā! Ḥālūñ nedür? Neden Allāh'a şıgınursın? ‘Acāyibden ne getürdüñ?” didi. Sü‘dā eyitdi: “İşbu gördüğüm ⁽²⁾ bir ṭurfe şüretlü ādemden. Eger sen evde olmasañ ben benden giderdüm.” didi ve içērü gitdi. Evet cānumı bile alup ⁽³⁾ gitdi. Sözinüñ leṭāfeti ve mevzūn kāmēti aldı beni. Bu ḥayretten atı unuttum. İttifāk bu ḥayretde ṭururken nā-gāḥ ⁽⁴⁾ bu kızuñ atası gördüm. Ser-ḥōş gelür. Altında bu vaşfın işitdügüm atdan indi ve atı bir kılına ışmarladı ki adı ⁽⁵⁾ Zāğfel idi. Kendü ‘avreti kātına gitdi. Kıl atı bağladı ve yimledi, ol daḥı yatdı. Şabr eyledüm temām uyudılar, hīç uyanuḵ ⁽⁶⁾ bir ādem kalmadı. Odlar söyündi ve kurt kuş karār-gāḥında sākin oldu. Andan vardum atı çözdüm. Yidüp çadırların ⁽⁷⁾ ṭaşra iletdüm ve binüp diyārumuz ṭarafına revān oldum. Ammā ‘ışḵ odi yüregümde yalıñlayup yanar. Bilmezin ki yirdemin ⁽⁸⁾ yoḥsa gökde mi? Hele ne ḥālise. Atı getürdüm. Velikin ol kızuñ maḥabbeti beni aldı. İmdi iy ‘emmüm oğulları! Şimdiki ḥālde ⁽⁹⁾ fikrüm budur ki varup anda bir yirde gizlenem. Ol kızuñ atasın bir ṭārīķile elüme girürse esir idüp bunda ⁽¹⁰⁾ getürdüm koyuvmeyem. Tā ki anda içüp kızın baña viricek olmayınca. Ola ki bu şüretile murāda irişem.” didi. Yoldaşları ⁽¹¹⁾ bunuñ kışşasın işidicek ta‘accüb itdiler ve aralarında ‘āqılcalar eyitdiler: “Yā Dişār! Kızuñ atasınuñ ne şuçı vardur ki bu işi ⁽¹²⁾ idesin. Bu eyü tedbīr degül şavāb budur ki ādem gönderüp kızını isteyesin ve atını yine virecek olasın. Biraz daḥı ⁽¹³⁾ altun gümiş ödeyesin, ādemīyāne iş idesin. Eger sözüñi kabül iderse atını viresin, kızını alasın. Maḵşūduñ ⁽¹⁴⁾ ḥāşıl ola yoğisa elüñden ne gelürse idesin.” didiler. Dişār yoldaşlarından bu naşīḥati işidicek kabül itdi ve didüklerine ⁽¹⁵⁾ rāzī oldu. Andan eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Çünki eyle dirsiz varup seyyidüm ve ulum Düreyd'ile meşveret ideyin. ⁽¹⁶⁾ Göreyin ki ne buyurur. Eger rāzī olursa kendü varup benüm bu ḥācetümi bitüre yāḥud şaḥīḥ cevāb ala.” didi ve def‘i ⁽¹⁷⁾ varup Düreyd'üñ

halvetine girdi. Hâlini aña bildürdi ve ‘ışkdan şikâyet itdi ve ağladı. Kışsasıñ söyledi.

(18) Düreyd dañı bunuñ hâlini göricek esirgedi ve şabâha va‘de itdi ki âdem göndere ki kızuñ atası ne cevâb vire (19) “Kendü irâdetile virürse vire, virmezse gücile alam.” diyüp Dişâr'ıñ hâşırın tesellî eyledi. Andan Dişâr vardı (20) ol gice ferağ taşavvurıla yatdı. Yarındası olıcağ Düreyd bir ‘âkil ve iş başarur. Âdem gönderüp nâme yazdı (21) ve içinde didi ki “Ba‘de's-selâm, ma‘lûm ola kim yâ Bessâm! Ben mecmû‘-ı ‘Arab halkına hayr şanurın ve saña dañı hayr naşîhat (22) iderin. Benüm oğulluğum Dişâr ‘Arab içinde bahâdurluğıla ve cüstlük ve zîrekligile meşhûr olmışdur. Cümle(y)i çâbüklük(23)lerinden birisi budur ki şimdiki hâlde hîle-bâzlığıla varup anda senüñ kızuñı görüp ‘âşık olmuş. İmdi [347b] (1) saña sa‘âdetdür ki bunuñ gibi yigit güyegüñ ola ve ben düñürüñ olam. Eger kızuñı buña virmege râzî olursañ (2) atuñ dañı elüñe girür ve hem bunca ni‘met ıssı olursañ.” didi. Âdemi bu nâme ile Benî Huleyd kabîlesine göndürdi. (3) Ol kişi dañı becid gitdi. Dereler ve der-vendler geçdi ve tağlar ve depeler aşdı. El-kışsa gelüp irişdi Bessâm dañı atı (4) uğurlanaldan berü gice râhatlığıla uyku uyumazdı ve ta‘âm lezzetin bulmazdı. Hergün ol ata tîmâr iden kulu (5) getürüp bir kez let iderdi. Andan ata süvâr olup yollara çıkardı ve gelenden gidenden haber şorardı ve melûl maḥzûn (6) olup otururdu. Nâ-gâh Düreyd'üñ âdemisi gelüp bu haberi getürdi. Bessâm, şâz oldu ve bu kişi kondurup ‘izzet ve ikrâm (7) eyledi. Atınuñ şahîḥ haberin bildüğine şâz u ḥurrem oldu ve bu kişi didüğine cân u gönülden râzî oldu. Kızı bu haberi işidicek (8) fiğân idüp ağladı ve yüzün yırttı. Atasına eyitdi: “İy ata! Atıñdan ötüri beni bir şeytâna virürsin. Ben anı göreliden (9) berü her gice düşümde belinlerin ve heykel taşınurın. Cinnî fi‘line şataşdum diyü. ‘Arab dîni ḥaḳḳı-y-içün eger sen beni aña (10) virürsin ben beni depelerin. ‘Arab kızlarından kimse itmedügi iş iderin. ‘Âleme rüsvây ve bed-nâm olursın.” didi. (11) Atası eyitdi: “İy kızum! Bu gelen kişi anı öger. “Ġâyetde müşekkel ve güzel yigitdür ve bahâdurdur.” dir. Sen neden böyle dirsın?” didi. (12) “Vallâhi

yalan söyler. Ol uğrı ‘ayyārı ben kendü gözümile gördüm. Bir dīv şüretlü ve çepel hey’etlü şeytāndur.” didi. ⁽¹³⁾ Atası bu hâlde mütehayyir oldu ve hatunı-y-ıla tanışdı. Hatun eyitdi: “Vallāh ki bu bābda ben saña nesne dimezin. Ammā benüm arkadaşum ⁽¹⁴⁾ Żabyān, ‘āqıl ve müdebbir bir kişidir. Anı kığır, getir, tanış görelüm ne tedbîr ider.” didi. Bessām dağı anuñ sözün kabûl idüp ⁽¹⁵⁾ âdem gönderdi. Żabyān’ı getürdi ve meşveret itdi. Żabyān eyitdi: “Vallāhi hāl müşkil oldu zîrā ki Düreyd’üñ âdemisin ⁽¹⁶⁾ eyü cevābıla göndürmezsevüz ‘ākıbet yağılık olup fesād olur. Eger virmege rāzî olursavuz kız kendüyi depeler. Ammā şavāb ⁽¹⁷⁾ tedbîr budur ki varup Düreyd’üñ âdemisine kızuñ hālını bildüresin ve söyledügi sözleri diyesin. Andan soñra eyidesin ki ⁽¹⁸⁾ “İy ‘Arab ulusu! Kadem getürdüñ ol ‘azîzüñ buyruğı başum üstine. Benden anuñ elin öpüp hizmet¹²⁹⁵ ve du‘ā it ⁽¹⁹⁾ dağı digil ki “Sen didüğüne rāzî ve cān u gönülden tālîb ve rāğîb bilesin. Beni dağı bākî kullaruñdan birisin şayasin.” ⁽²⁰⁾ Ammā kızumuñ gönli ol didüğüñüz yigidüñ şeklinden nefret tutmuşdur. Ğāyet zîşt diyü i’tikād itmişdür. Çäre ⁽²¹⁾ oldur ki ol yigidi ne kadar âdemile ki maşlahat görürseñüz bize göndüresiz bir tarîkile bu kıza gösterevüz, gönli ⁽²²⁾ sâkin olup sözümüze uya. Varup cāriyelerüñüzile bile hizmetüñüzde ola. Eger görüp gönli kabûl itmezise ⁽²³⁾ ol yigit dağı kerem ide, bizi incitmeye, inşāf ide. Tahkîk bile ki BBzüm şuçumuz yokdur düşmenlik idüp arada fesād [348a] ⁽¹⁾ bicermeye.” diyesiz.” didi. Bessām, Żabyān’uñ sözün işidicek eyitdi: “Bārekallāh yā Żabyān! Eyü söyledüñ ve hûb tedbîr ⁽²⁾ eyledüñ.” didi. Andan Düreyd’üñ âdemisine ikileyin konukluk idüp ağırladı ve kızuñ hikāyetini viridi ⁽³⁾ ve Żabyān ısmarladügi sözleri bî-taşavvur söyledi. Ol kişi dağı gördi ki Bessām’uñ sözi ma‘kûldur. Ma‘zûr ⁽⁴⁾ tutdı ve Bessām’ıla vidā‘laşup yine vaṭanı tarafına revān oldu ve gelüp Düreyd’e irişdi, bu hālî bildürdi. Düreyd ⁽⁵⁾ ta‘accüb itdi ve Dişār’uñ ol şürete koyulup atı uğurladüğüne mütehayyir oldu. Andan Dişār’ı kığırup getürdi. Bu hâlden ⁽⁶⁾ haber şordı ve “Kız didügi girçek

¹²⁹⁵ 347b-18 hizmet: hizmet

midür?” didi. Dişār eyitdi: “Yā mevlāyi! Girçekdür. Ol kız ma‘zūrdur, ğāyetde naḥs şūretde ⁽⁷⁾ gördi beni.” didi ve başladı ol ḥâlde itdügi ḥıleyi söyledi ve Düreyd geldi, eyitdi: “Di imdi ḥāzır ol ve er yarağ eyle ⁽⁸⁾ daḥı kimi iḥtiyār iderseñ bile al. Ol kabīleye var. Seni görsünler şübheleri gitsün. Çünkü sen anuñ gibi şūretile varduñ. ⁽⁹⁾ Ne söylerse tañ degül, kimsenüñ sözi yokdur.” didi. Dişār eyitdi: “Yā mevlāyi! Dilerin ki sen daḥı bile gidesin. ⁽¹⁰⁾ Benüm işümi bitüresin ve ḥācetümi ḥāşıl idesin.” didi. Düreyd daḥı rāzī oldu ve kavminüñ ekābirinden elli ādem ⁽¹¹⁾ iḥtiyār itdi ki dāyim cenge cidāle ve sefere öğrenmiş ve vākı‘alar görmüş ādemler idi ve Benī Ḥuleyd ṭarafına ‘azm itdiler. ⁽¹²⁾ İttifāk yolda giderken bunlara bir arslan çıkdı, yolların tıttı. Mecmū‘ısınıñ yüregi korğdı, ödleri şıdayazdı. Arada ⁽¹³⁾ birkaç cür’etlü bahādurları ḥamle itdiler. Düreyd yayağ olup kılıcın eline aldı bunlaruñ öñince yürüdi ve Dişār yalvardı, ⁽¹⁴⁾ ḳomadı. “Sen epsem ṭur, ben varayın.” didi. Düreyd eyitdi: “Yā veledi! Sen varıcağ arslan degü fāriğ ol, ben varayın. Yok eger ⁽¹⁵⁾ elbette ben varurın dirseñ kendi şaḳın yarağıñla ol, ğāfil olma.” didi. Dişār eyitdi: “Yā mevlāyi! Senüñ ni‘metüñ ḥaḳkı-y-içün ⁽¹⁶⁾ hemān bir kılıcıla varurın. Üş teferrüc eyle. Gör ki ben ol mişeler itine neylerin.” didi. Andan geyecegin ba‘zısın çıkardı ⁽¹⁷⁾ ve başından ışıgın götürüp atdı ve kılıcın eline aldı, sürdi. Bu arslanı karşıladı. Alnına kılıcıla çaldı. Budlarına dek ⁽¹⁸⁾ iki pāre eyledi. Her pāresi bir ṭarafa düşdi ve kılıcınıñ ḳanın derisine silüp yine ḳınına ḳatdı. Dönüp geldi geyecegin geydi ⁽¹⁹⁾ ve ışıgın başına urdı ve bu ebyātı inşād itdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir] Düreyd ve bākī yoldaşları şāz oldılar ve Dişār'ıñ bahādurluğına taḥşin itdiler. Düreyd ⁽²²⁾ temām i‘tikād itdi. “Bārekallāh yā Dişār! Cür’et itse ancak ola ve hüner ve merdānelik itse ancak ola.” didi. Yine ⁽²³⁾ Benī Ḥuleyd ṭarafına yollarınca gitdiler. Yaru yola irişicek nā-gāḥ gördiler. Bir ṭarafdan iki yüz atlu çıka geldiler. Megerki **[348b]** ⁽¹⁾ bu iki yüz ḳışı Benī Ḥārīş kabīlesinden idi. ‘Arab kabīlelerinden varup beş yüz deve ğāret idüp yine vaṭanlarına gide⁽²⁾yorurlardı.

İttifāk bu maḳāmda bunlara ʔuṣ oldılar. Diṣār bunları göricek eyitdi: “Bessām kızını Sü‘dā anuñ mehriçün ⁽³⁾ işbu develeri bu ḥalkun elinden varup alurın ve sürüp gidenleri şahrālara ʔağıdurın. Ḥāzır avdur ele girdi, ⁽⁴⁾ baḳup ʔurmak olmaz.” didi. Düreyd eyitdi: “Yā veledi! Bu görinen ḥalk ʔalāmetlerinden Benī Ḥārīṣ'e beñzer. Bizümile anlaruñ ⁽⁵⁾ arasında ḳadīm zamāndan kīn vardır. Ḳorḳarın sen anlaruñ eline düşesin, helāk idüp intikām iderler. On ādem ⁽⁶⁾ al, saña yardım itsünler.” didi. Diṣār eyitdi: “Lā vallāh yaluñuz varurın. İki ādeme daḥı ne yardımcı gerek.” didi. ⁽⁷⁾ Düreyd eyitdi: “Çünkü kimse(y)i almazsın bārī ben bile varayın. Bir yanından sen dep bir ʔarafından ben hüçüm ideyin.” didi. ⁽⁸⁾ Diṣār eyitdi: “Ben senüñ sözüñi redd itmezsin. Nice ki ḥāṭıruñ dilerse eyle it.” didi. Eyle olsa Düreyd sağ yanına ⁽⁹⁾ ḥamle ḳıldı ve Diṣār şol yanına. Benī Ḥārīṣ daḥı evvel bunları göricek ʔanıṣdılar, azırḳandılar. Ceng itmege ḳaşd itdilerdi. ⁽¹⁰⁾ Gördiler ki iki kiṣi çıkup bunlara cür'et itdi. Ta'accüb itdiler ve görenleri ḥaylī ḳorḳdı. Andan bunları ḳarşulayup ceng itdiler. ⁽¹¹⁾ Düreyd'üñ laḳabı Reḥā'ül-Ḥarb idi. Nitekim yukarıda geçdi meşhūr bahādurlardan idi. Diṣār daḥı anuñ terbiyetinde büyümiṣidi. ⁽¹²⁾ Benī Ḥārīṣ'e ḳılıç ḳoydılar bir sā'atde yüz ādem helāk itdiler. Bāḳı ḳalanlar Düreyd'üñ heybetin ve Diṣār'ın ḥamlesin göricek ⁽¹³⁾ yüz döndürüp ḳaçdılar ve diyārları ʔarafına yil gibi esdiler. Develerin bāḳı raḥtların döküp gitdiler. Düreyd'üñ aşḥābı ⁽¹⁴⁾ bu ḥālī göricek yürüdiler develeri ve bāḳı silāḥları ve şoyḳaları cem' itdiler ve şāz olup Düreyd'e du'ā ve Diṣār'a alḳış ⁽¹⁵⁾ itdiler ve i'tikādları bayağıdan ziyāde oldı. Andan yollarına Benī Ḥuleyd ʔarafına yürüdiler. Çünkü yakın geldiler ceng libāsın ⁽¹⁶⁾ çıkarup ziynet ve rāḥat geyecegin geydiler. Düreyd, Diṣār'a altunlu ḳaftānlar geyürdi ve başına kenārları ʔalemlü bir yeşil ⁽¹⁷⁾ dülbend geyürdi. Ḥüsünde cemālde ḥod bī-naḳır yigit idi. Nefis libāslar geydi ve fāḥir ḥil'atlere müstaḡraḳ oldı. Görenler ⁽¹⁸⁾ ḥayrān oldılar. Bu vechle cemāl kemāl ve ḳāmet ʔālemde olmaya.” didiler. Andan Bessām ḥaber gönderüp geldüklerin bildürdiler. Bunlar daḥı ⁽¹⁹⁾ bu ḥālī ḳabilelerine

bildürmişlerdi. Hep şāz feraḥ olup tūrurlardı. Çünki muşdulayıcı geldi Bessām halkını ⁽²⁰⁾ cem‘ idüp qarşulamağa ‘azm eyledi ve kızına eyitdi: “Sen daḥı yoldaşlaruñıla beş maḥfe ārāste idelüm. Binüñ bile çıkalum ⁽²¹⁾ ola ki bir tarīķile göresin Dişār'ı.” didi. Kızı eyitdi: “Vallāhü'l-‘azīm bu eyü tedbīr degül ki çıkup yad halkuñ içine ⁽²²⁾ qarışavuz daḥı baña eydeler: “Şol fülān kişiyi seni virmek isterler gör begenür misin?” diyeler şavāb budur ki beni ⁽²³⁾ kardeşum Sü‘dā şüretine koyasın anuñ geyecegin geyüp senüñ yanuñda bile yürüyem, yüzümi örtem. Tā ki kimse görmeye [349a] ⁽¹⁾ ve maḥfeleri yine sen didüñ gibi tezyīn idüp bile çıkarasın. Halkuñ nazarı maḥfeler olur. Ben giñ yirde fāriğ olup ⁽²⁾ kendü kolayumda olam. Ol didüğüñüz ne şeytāndur görem. Baña er olmağa layık mıdur, degül midür bilem.” didi. Atası gördi ki ⁽³⁾ kızuñ sözi müveccehdür, qabül itdi. Hōş ola eyle idelüm.” didi. Hem daḥı ol didügi gibi itdi ve Düreyd'e qarşu ⁽⁴⁾ çıkdılar ve hıżmet ve du‘ā itdiler ve “Diyārumuzı müşerref itdüñ.” didiler. Dişār daḥı Düreyd'üñ yanınca yürürdi gelen halk ⁽⁵⁾ teferrüc idüp eydürlerdi ki “İnsānda bu vechile ḥüsn cemāl olmak mümkün degül.” dirlerdi ve ta‘accüb iderlerdi ⁽⁶⁾ ve eydürlerdi ki “Eger bu Dişār'sa bārekallāh zihī cemāl ve kemāl sa‘ādet Bessām'ıñ ve kızınıñ ki Ḥaḳ Te‘ālā bunuñ gibi ⁽⁷⁾ laṭīf yigit rūzı kıldı. Eger bu bizüm diyārumuzda tūrursa cemī-i ‘avretler ve kızlar buña mübtelā olur.” didiler. Sü‘dā ⁽⁸⁾ daḥı atasınıñ yanında idi. Dört yaña baḳardı “Dişār kañısı ola?” dir idi. İttifāḳ Düreyd'üñ yanında Dişār'ı göricek ⁽⁹⁾ begendi ve eyitdi: “Eger Dişār bu yigit ise “Ehlen ve sehlen! Cān u gönülden qabül itdüm. Eger bu degül ise baña bundan ğayrı ⁽¹⁰⁾ er gerekmez. Andan Bessām ilerü yürüdi Düreyd'e eyitdi: “Qanı Dişār? Kimdür? Gelsün ilerü, yaluñuz yürüsün görsünler. ⁽¹¹⁾ Şübhe gitsün.” didi. Düreyd daḥı Dişār'a buyurdi. Şafdan ilerü ayırtlandı. Yüzünüñ nūrı güneş gibi şu‘le virdi. ⁽¹²⁾ Andan çağırdı eyitdi: “Yā mevlāyi! Üş Dişār benem, kimüñ şübhesi varısa görsün. Eger kızuñuz rāzī olursa hıżmete ⁽¹³⁾ qabül idüñ. Yok eger begenmezse kandan geldüm ise yine varam, gidem.” didi Bessām eyitdi: “Lā! Vallāh

yā ibni Ravk! Bize senden ⁽¹⁴⁾ ğayrı kimse gerekmez. Allāh ‘ömrüñi uzun eylesün.” didi ve kızınıñ rāzılığın bildürdi. Hep şāz u ħurrem oldılar. Andan Dişār, ⁽¹⁵⁾ Bessām'a eyitdi: “Yā mevlānā! Ne kadar māl dilerseñ dile.” didi. Bessām eyitdi: “Hāşā ki ben nesne alam senden. Dek sen kızımı rāyigān ⁽¹⁶⁾ cāriyelige qabūl eyle.” didi. Dişār dağı Benī Hāriş' den alduğı develeri getürüp Bessām'a çekdi. Bessām dağı bu develerden ⁽¹⁷⁾ kırup yedi gün düğün eyledi. Bayı yoğsulı toyurdi ve yalıñları tonatdı. Cemī' fuķārāya ihsān itdi. Yedi günden şoñra ⁽¹⁸⁾ Dişār' ıla Sü'dā girdege girdi, maķşūdları hāşıl oldı. Bessām' uñ dağı atı eline girdi. Dişār dağı maķşūdına ⁽¹⁹⁾ irişdi. Şāz u ħurrem oldı. Rivāyet iderler ki Dişār' dan Bessām ziyāde ferağ oldı atı eline girdüğine. Andan şoñra ⁽²⁰⁾ on gün dağı turup birbiri-y-le ‘ıyş u ‘işret itdiler ve zevķ şoğbet itdiler. Andan şoñra Düreyd ve Dişār gitmege destūr ⁽²¹⁾ dilediler ve zağmeti götürelüm.” didiler. Bessām dağı bunlara destūr virdi. Kızı içün bir mağfe müzeyyen itdi. Dürlü dürlü kımetlü bizlerle ⁽²²⁾ ve nefis harīrile ve cevāhirile ārāste kıldı ve bunları vağanları tarafına gönderdi. Kendü vidā'laşup yine evine vardı. ⁽²³⁾ Düreyd, Dişār ve ħatunı ol evvelden bile gelen elli kişı ile yola revān oldılar, becid gitdiler. Tā ki Benī Hāriş' ile buluşduķları [349b] ⁽¹⁾ yire irişdiler. Nā-gāğ gördiler ki üç yirden çeri çıkup süñü ve kılıç ile bunlara ħamle kıldılar ve çağrışdılar ki “Yā Düreyd! ⁽²⁾ Saña muntazır iduğ, eyü geldüñ. Gel berü intikāmumuzu alalum ve üzerümüzden ‘arı götürelüm ve ādemlerümüzüñ qanın alalum.” ⁽³⁾ didiler. **Rāvī** eydür: Bu ħalk bunda muntazır olup turduķlarına ve bu maķāma gelüp yol öñdüklerine sebep buyıdı ki şol vaķt ki ⁽⁴⁾ Düreyd ve Dişār Benī Huleyd' e giderken bu derede iki yüz Benī Hāriş ħalkına uğraşdılar ve başup kırdılar ve tağıtdılar. Develerin ⁽⁵⁾ ellerinden aldılar. Kendü yollarına gitdiler. Nite ki yukaruda geçdi. Benī Hāriş' den qurtılanları cān atup vardılar. Qabilelerine ⁽⁶⁾ irişdiler ve kıranlarıñ ħaberin iletdiler. Qabilede yaslar ve muşibetler oldı. Bu qabileñüñ ulusu bu zārılığ ve fiğānları ⁽⁷⁾ işidicek “Ne ħāldür?” didiler. Ol şingunlardan ba‘zısı gelüp vāķı‘aların

hikāyet itdi ve ādemleri telef olup kazandıkları ⁽⁸⁾ ellerinden gitdüğün haber virdi. Bu kişinüñ cān başına şıçradı, eyitdi: “Hīç bildüñüz mi ne țarafa gitdi? Ne țā’ifedendür?” didi. ⁽⁹⁾ Bunlar eyitdiler: “Düreyd ibni Şimma¹²⁹⁶ imiş, Benī Huleyd’e oğulluğı Dişār’ı evlendürmege gidermiş. Ol diyāruñ ulusu Bessām ⁽¹⁰⁾ bin Sürür’uñ kızın alıvirürmiş. Şöyle işitdük ki ancak on gün ıurup yine gelür.” didiler.” didi. Benī Hāriş ulusu ⁽¹¹⁾ eyitdi: “Üş bu def’a ben anları helāk idüp dünyādan eşerlerin maıvı ideyin ve seferlerinden evlerine şağılıla iletmeyeyin. ⁽¹²⁾ Dügünüñ yas ideyin ve ‘ömürlerini kem eyleyeyin.” didi ve kavminden üç biñ ādem ihtiyār itdi ve def’ı sürdi. Yakẓān ⁽¹³⁾ ıağlarına vardı. Üç yirde bunları gizledi. Düreyd, Dişār’ıla yine gelüp uğrayınca göydi daıı ıkıup üç ıarafdan ⁽¹⁴⁾ ıamle kıldılar ve Düreyd’üñ yolların bağıladılar. Düreyd bu hāli müşāhede idicek ızıyye ne idüğün bildi ve yoldaşlarına eyitdi: ⁽¹⁵⁾ “Hāzir oluñ, cenge yaraı idüñ ki Benī Hāriş leşkeri bize intikām itmege gelmişlerdür.” didi ve ıamle kıldı. Öñ irişeni ⁽¹⁶⁾ düşürdi ve ardınca geleni yıkdı ve Dişār daıı bölük bölük idüp Benī Hāriş’i kıvı. Çok ādem telef eyledi. Ammā Benī Hāriş ⁽¹⁷⁾ üç biñ ādemidi. Düreyd ve aşhābı elli kişı idi. Kıragördiler, dükenmedi. Dişār’uñ atı düşdi ve Düreyd’üñ daıı ⁽¹⁸⁾ kıolı yoruldı ve kıuvveti dükendi. Ol idi ki bunlar bu hāde iken ittifāk ‘Anter irişüp Şeybüb’ı gönderdi ve Düreyd ⁽¹⁹⁾ idüğün yakın bilicek elli ādemile Muırı’l-Vahş’ı daıı bile alup Düreyd’üñ feryādına irişdiler ve ıağırışdılar: “Yā Düreyd! Beşāret ⁽²⁰⁾ olsun ki Benī ‘Abs bahādurı ‘Anter ibni Şeddād irişdi.” didiler. Düreyd bunları evvel göricek şandı ki bir bölük daıı ⁽²¹⁾ buşıdan ıkıup geldi, kendülere düşmendür. Çünkü ‘Anter idüğün temām bildi yüregi yirine oturdı ve kıorkusu ⁽²²⁾ gitdi ve belı kıuvvet buldı ve bu ittifākı ta’accüb itdi. ‘Anter daıı bunlara irişdüğü kıuşluk vakti idi. Öyle olınca Benī Hāriş’i ⁽²³⁾ perākende eyledi ve Düreyd’den bunlaruñ şerrini def’ eyledi. Çünkü şavāb odı şoyundı Benī Hāriş derelere ve depelere [350a] ⁽¹⁾ ıağıldı ve iş bitdi. ‘Anter, Düreyd’ile buluşup

¹²⁹⁶ 349b-9 Şimma: Şamma

esenleşdi ve görüşdi. Andan Düreyd, ‘Anter’e eyitdi: “İy Benî ‘Abs bahāduri! ⁽²⁾ Ne sebep oldı ki bu diyāra geldüñüz, gidersiz? Mağşūduñuz nedür?” didi. ‘Anter dahı mā-cerāsın söyledi ⁽³⁾ ve Benî ‘Abs’e ve Benî Fezāre’ye¹²⁹⁷ kağıyup Benî Ġazye tağlarına gitdüklerin söyledi. Düreyd eyitdi “Lā! Vallāh ol tağa gitmege ⁽⁴⁾ ben size komazın. Aluvirin bizüm diyārumuza bile giderin. Eger sözümi kabūl itmezseñ atdan anarı varup ‘Able’nüñ ⁽⁵⁾ devesin elümile yiderin. Sen hod gerek gerekmez gelürsin.” didi. ‘Anter güldi nā-çār Düreyd’üñ dilegin kabūl ⁽⁶⁾ idüp diyārlarına bile gitdiler. Yolda giderken Düreyd, ‘Anter’e Benî Hāriş’ile evvel def‘ada uğraşdukların haber virdi ⁽⁷⁾ ve Benî Huleyd’e varup Dişār’ı evlendügin söyledi. Bu hālile Düreyd’üñ maḳāmına vardılar. Bir yirde ḳuruldı varıdı. ⁽⁸⁾ Ġāyetde otlu şulu ve çāyırılı çemen idi, bir yir varıdı. Benî Ḳirād’ı anda ḳondurup ol mekāmı teslīm itdi ve semüz ⁽⁹⁾ develer boğazlandı ve bī-ḥad ḳoyunlar ḳırdı ve süciler süzdürdi. Yedi gün ırte ve gice bunları ḳonuḳladı. Envā‘-i ta‘āmlar ⁽¹⁰⁾ bişürdi, yidiler ve şāz u ḥurrem¹²⁹⁸ olup şoḫbetler itdiler. Andan soñra Düreyd’üñ bir meydānı varıdı. Her gün bahādurlar ⁽¹¹⁾ anda gelüp at oynadurlardı ve birbirin tecribe idüp ḥamle iderlerdi ve atdan ayırurlardı. Kim ḳavī, kim za‘īfdür ⁽¹²⁾ bilürlerdi. ‘Anter dahı bunlaruñ ‘ādeti üzerine her gün Muḳrī’l-Vaḥş’ı ve aşḫābını cem‘ idüp bu meydānda ḥāzır ⁽¹³⁾ olurdi ve süñü oynadup ol yaña, bu yaña cevḻān iderdi ve süñü göti-y-ile yigirmi otuz ādemi atdan ayırurdi ⁽¹⁴⁾ ḥaḳḳ anuñ heybetin görüp ta‘accüb iderlerdi ve hünelerlerin teferrüc iderlerdi. Her gün kızınca böyle iderlerdi. ⁽¹⁵⁾ Issı düşicek yine varup çadırlarına giderlerdi. Bu taraflarda ‘Anter’i işitdiler, her taraftan bahādurlar Benî Selīm’dan¹²⁹⁹ ve Benî ⁽¹⁶⁾ Hemedān’dan ve Havāzin’dan gelüp ‘Anter’ile buluşurlardı ve selām idüp öñinde baş ḳorlardı ve meydānda ḥaḳḳa ⁽¹⁷⁾ diküp içinden süñü geçürürlerdi. Her kim yedi kez ḥaḳḳadan at çaparken süñü

¹²⁹⁷ 350a-3 Fezāre’ye: Fizāre’ye

¹²⁹⁸ 350a-10 ḥurrem: ḥurrem

¹²⁹⁹ 350a-15 Selīm’dan: Süleym’dan

geçürürse ol dehin konılan nesne(y)i ⁽¹⁸⁾ ol alurdu. Hele bu hālile her gün eğlenürlerdi. Bir gün Benī Selīm¹³⁰⁰ kabilesinden bir yigit geldi, çıktı. Bu oynayanların ⁽¹⁹⁾ cemī'isine galebe itdi ve nesnelerin almadı, eyitdi: "İy 'emmüm oğulları! Hāşā ki ben sizün nesneñüz alam. Siz benüm mevlā⁽²⁰⁾larumsız. Ben sizün kuluñuzın." didi. Bunları koyup bir gayrı hengāmiye dağı vardı ki anda dağı bir t̄ā'ife kılıcıla ⁽²¹⁾ oynarlardı. Anlarıñıla dağı oynayup gālib oldı. Hep taḥsīn itdiler ve hünerin begendiler. Andan gelüp 'Anter'ile ⁽²²⁾ buluşdı ve du'ā ve alkış itdi, eyitdi: "Yā mevlāyi! Edebsüzlik itdük, ma'zūr tutasız. Bahādurların ulusısın ⁽²³⁾ ve Benī 'Abs'ün ve 'ednānün pāsubānı ve yiryüzinün pehlevānısın. Ben kemine kul, senden dilek iderin ki bizüm [350b] ⁽¹⁾ evümüze kadem başasın ve menzilümüzi müşerref idesiz. Birkaç gün hizmet¹³⁰¹ itmekile cānumuz rāḥat ola." didi ve tatlu ⁽²⁾ diller söyleyüp 'Anter'i da'vet itdi. 'Anter bu yigitün edebin ve ḥulkın be-ğāyet begendi, eyitdi: "Vallāhi iy yigit! Ne lezzetlü ⁽³⁾ sözün var. Ne 'aceb medḥ idüp öğdün bizi. Dilegün başum üstine, kabūl itdüm sözünü." didi ve Düreyd'i ⁽⁴⁾ ve kavminün ekābirinden birkaç kişi aldı bu yigidile evlerine gitdi. Megerki ol yigidün adı Ḥifāf idi. Yolda giderken ⁽⁵⁾ 'Anter, Düreyd'e bu Ḥifāf'ün aḥvālinden şordı. Düreyd eyitdi: "Bunun anası cāriyedür, adına Nedbe dirler. Atası bunu ⁽⁶⁾ bahādur olduğün cāriyeden toğduğına 'ār itmedi. Kendü nesebine ulaşırdı ve oğlumdur diyü ikrār itdi. ⁽⁷⁾ Ol sebebden 'Arab bahādurları içinde ulu mertebe ve şöhret ḥāşıl itmişdür." didi. 'Anter eyitdi: "Vallāhi bunun kışşası ⁽⁸⁾ benüm kışşama beñzer." didi. Düreyd eyitdi: "Vallāhi bu kandan, sen kandan? Senün zamānuñda nazīrün yokdur. Gök altında ⁽⁹⁾ hiç bir cāriyeden ve az adludan kimse senün gibi oğul toğurmadı. Irmak deñize kıyas mı olur?" didi. **Ebū 'Ubeyde** ⁽¹⁰⁾ rivāyet ider ki bu Ḥifāf'ün kışşası 'Anter'ün kışşasına beñzer, didi. Zīrā ki bir cāriyeden idi. Bahādurluk sebebinden ⁽¹¹⁾

¹³⁰⁰ 350a-18 Selīm: Süleym

¹³⁰¹ 350b-1 hizmet: hizmet

oğlumdur diyü ikrār idüp atası nesebine ulaşırdı idi. Benî Selîm¹³⁰² bahâdurı ‘Abbās bin Mirdās bunı sevmezdi. Nitekim ⁽¹²⁾ ‘Anter'I, Rebî' bin Ziyād sevmezdi dāyim Hifāf'a sögerdi ve gāyib olsa mesāvīsine meşgūl idi. Hifāf dahı anuñ ⁽¹³⁾ cefāsına şabr iderdi ve incitdüğine taḥammül iderdi. El-kışsa çünki ‘Anter ve Düreyd, Hifāf'ı evine irişdiler ve çadırlarında ⁽¹⁴⁾ kondılar. Hifāf bunlara envā'-i ta‘āmlar bişürdüp konukladı ve ekābir cem' idüp şöhetler itdi. Kendü karşılarına ⁽¹⁵⁾ hizmetkārlarıyla tıururdu. Bir laḥza cām devr idüp başları kızıcak ‘Anter, Hifāf'ı yanına aldı ve bile avurd urup ⁽¹⁶⁾ oturdu ve birbirine tölular içüp maḥabbet gösterdiler. ‘Anter bunı gāyetde sevdi ve gönlinde maḥabbeti temām eyledi. Üç ⁽¹⁷⁾ gün bu hālile şöhet itdiler. Hifāf bunları ağırladı. Andan şöra Hifāf neye mālİK ise hep getirüp ‘Anter'e beşkeş çekdi. ⁽¹⁸⁾ ‘Anter dahı hİç nesne kabūl itmedi. Alkış idüp yine kendüye virdi. Andan şöra bunuñla destūrlaşup yine evlerine ⁽¹⁹⁾ gitdiler. Düreyd evlerine gelicek gördi ki güyegüsi Zü'l-Hımār evine gelmiş hālinden şordı ve geldüğüne sebep ne oldı?” ⁽²⁰⁾ didi. Zü'l-Hımār eyitdi: “Yā mevlāyi! Sen bilürsin ki benüm mertebem gökden yire düşmişdür. Bu veled-i zinā beni esİR idelden berü. ⁽²¹⁾ Şimdi işitdüm ki senüñ katuña gelmiş. Dilerin ki senüñ öñüñde uğraşam intikām idem.” didi. Düreyd eyitdi: ⁽²²⁾ “Şimdiki hālde bu benüm konuğumdur, ben rāzİ degülin ki benüm katumda iken sen bunuñ gibi iş idesin. Halk içinde ⁽²³⁾ benüm adum ḥarāb olur ve yüzüm yire düşer. Andan şöra yā Zü'l-Hımār işbu kişi sa‘ādetlü ve sitārelü kişidür. Hax [351a] ⁽¹⁾ Te‘ālā anuñ bunuñla ‘ināyeti vardır. Bunuñla ‘adāvet idüp kimse başa çıkmadı. Sen dahı bundan ma‘lūmdur ki ḥayr itmezsın. ⁽²⁾ Var kerem eyle ehlüñe ve ta‘allükātuña kavuş. Benüm naşihatüm işit yoksa helāk olursın. Sen anuñla pence uramasın.” ⁽³⁾ didi. Zü'l-Hımār'a bunuñ sözi ḥōş gelmedi, kaķıdı ve koyup yine ḥalkına ve kavmine gitdi. Yarındası şabāḥ olıcak yine ⁽⁴⁾ evvelki ‘ādet üzerine bahādurlar meydāna çıķup oynadılar ve oğlancuķlarına

¹³⁰² 350b-11 Selim: Süleyim

ta'lim itdiler ve sünnü oynadup kılıç ⁽⁵⁾ tutmak öğretdiler. Bunlar bu hâlde iken meydānuñ ucından bir yigit çıkageldi. Fāhîr libāslarıyla ve heybet ⁽⁶⁾ vaķārıla bir ata biner ki yügrük ve eşkün ve şekli hūb ve endāmı mevzūn ve adımı açuk kimse tozına irişmez ⁽⁷⁾ ve öñinden kuş kurtulmaz. Baķdılar gördiler ki 'Abbās bin Mirdās ol yaña at oynatdı ve süñüsin atup ⁽⁸⁾ tutdı. Şan'atlar gösterdi ve hüneler işledi ki nażar idenler ħayrān oldılar. Andan çağırdı eyitdi: "Yā Benī Selīm ¹³⁰³ bahādurları! ⁽⁹⁾ Bir meydāna gelüñ. Tā ki bahādur kimdür, kim degül? Ma'lūm ola." didi. Bu sözün temām itmedin bir yigit çıkdı buña muķābil ⁽¹⁰⁾ oldu. İki birbirine ħamle kıldılar ve bir lahza kaçışup koşdılar. 'Āķibet 'Abbās aña ġālib oldu ve ħatā irişdürüp ⁽¹¹⁾ başlu eyledi. Andan dönüp yine çağırdı: "İy 'emmüm oğulları! Eger bir bir gelmekden ihtiyāt iderseñüz on on gelüñ ⁽¹²⁾ tā ki hepñüze ħarb urup miķdāruñuzı bildürem. Eger şöyle ki kimse baña ġalebe iderse mecmū'-ı silāħumı ⁽¹³⁾ ve atumı ve yarağumı aña teslim ideyin." didi. Bu daħı sözün temām itmedin Ĥifāf çıkdı meydāna geldi ve bunuñıla muķābil ⁽¹⁴⁾ oldu. 'Abbās bin Mirdās bunu göricek kaķıdı ve eyitdi: "İy yañaķları kara, ķoltuķları koķar, ķaravaşdan toğmış ⁽¹⁵⁾ şimdiye dek meydānda bahādurları ve ulularıyla ve kişi 'ayālleri ile muķābil olurduķ. Şimdi ħālümüz şuña irişdi ki ⁽¹⁶⁾ senüñ gibi bed-aşl veled-i zinā gelüp muķābil olur." didi. Ĥifāf bu sözi işidicek al kılıca urup bunuñ üzerine ⁽¹⁷⁾ ħamle kıldı. Ol daħı bunu depelemek kaşdına ķarşuladı. Düreyd at depüp üstlerine yürüdi ve aralarına girüp ayırdı ⁽¹⁸⁾ ve eyitdi: "Bu ne fesāddur, oynarıken cenge başladıñuz ve şalāħdan ve dōstlıķdan düşmenlige geçdüñüz." didi. ⁽¹⁹⁾ Ĥifāf eyitdi: "Yā mevlāyi! Ben bunuñıla bayağı 'ādet üzerine oynamak kaşdına çıkdum idi. Ulular işitdiler ki baña ne hedyān ⁽²⁰⁾ söyledi. Ben_daħı beşeriyetdür, taħammül idemedüm." didi. 'Anter eyitdi: "Yā Ĥifāf! Ėam degül kişi 'emmüsi oğullarınıñ ķahrın ⁽²¹⁾ götürmek ve cefālarına şabr eylemek." didi. 'Abbās'a daħı eyitdi: "Yā 'Abbās! Sen daħı fuħş ve mekrūh söz söyleme. Ulular

¹³⁰³ 351a-8 Selīm: Süleyym

(22) ve eyüler sözün söyle.” didi ve bunları yine barışdurdılar ve zāhirde ‘adāvet kōmadılar. Evet gönüllerinde kīn gāyetde muhkem (23) idi. Zā’il olmak mümkün degül idi. Çünkü oyun vakti geçti bunlar bu maķāmda taķılup yine evlū evine gitdiler. [351b] (1) Hīfāf anasına vardı. Rāvī eydür: Vaktī ki anası Hīfāf’ı gördi, aḥvālī müteğayyir idügin bildi. Eyitdi: “Yā veledi! Ne olduñ? (2) Melāletüñ nedendür?” Hīfāf daḥı ‘Abbās bin Mirdās’ıla geçen mā-cerāyı anasına söyledi. Kendününūn qaralığın başına kaķduğına (3) ḥaber virdi. Anası eyitdi: “Yā veledi! ‘Abbās bu işi saña itdügi ḥasedindendür. Zīrā sen şecā‘atde belāğatde andan ziyādesin. (4) Eger sen andan bu işüñ intikāmın alayın dirseñ saña bir nesne diyeyin ki anı idesin. Ol anuñ tāşāsından helāk ola.” (5) Vakt ki Hīfāf anasından bu sözi işitdi eyitdi: “Billāhi iy ana! Ol diyecegüñ nedürdi ki yüregüm yirine otura.” Anası eyitdi: (6) “Yā veledi! Benī ‘Avn’da¹³⁰⁴ bir kız vardur, adına Ümāme dirler. Babasınıñ adı Necm’dür yiryüzinde andan güzel kız yoķdur. Bu ‘Abbās (7) anı sever. Likin tekebbürliginden varup anı dilemege ‘ār ider. Şöyle ister ki bu dilemedin getüreler. Anı buña vireler. Ol kızuñ atası (8) ğayretlü kişidür. Bu işi idecek degüldür. İmdi sen var ol kıızı dile, ‘Abbās işidicek tāşāsından helāk olur.” Hīfāf vakt ki (9) anasından bu sözi işitdi gāyet feraḥ oldu. Tīz evinden taşra çıķdı. Qabīlenüñ ulularına vardı. Bunlardan dilek itdi ki (10) bunuñıla kız dilemege bile varalar. Bunlar daḥı bunuñ dilegin qabūl itdiler. Bunuñıla bile gitdiler ol kızuñ atasına Necm bin ‘Uryān dirlerdi. (11) Anuñ qatına vardılar Necm bunları göricek gāyet ikrām itdi, ziyāfet eyledi. Ammā bilmedi ki bunlar bunda ne ḥācete geldiler. (12) Birazdan meclis germ olıraķ Hīfāf ayağı üzerine kaķķdı. Bu meclisde ḥāzır olanlara eyitdi: “Yā mevālī! Sizden dilerin ki (13) bu Necm kızını baña vire. Benüm atam ola. Ben daḥı nem varısa bunuñ yolında bezl idem.” Bu meclisde olanlar bu sözi işidicek “Vallāhi (14) ehlühü ve maḥallühü, bunuñ gibi pehlevān yigit qanda olur?” diyüp başladılar bunuñ bahādurluğın mürüvvetin

¹³⁰⁴ 351b-6 ‘Avn’da: ‘Avun’da

kerem bābında bī-naẓīrlığın söylediler. ⁽¹⁵⁾ **Rāwī** eydür: Bunlar bu sözde iken Necm daḥı idüp bunlara ḥüsn ü rızā'ıla cevāb vireturuken nā-gāh 'Abbās iḥerü ⁽¹⁶⁾ girdi. Megerki Ḥifāf kız dilemege gıtdüğün işitmiş imiş. Tāşāsından yüregine od düşmüş, tiz evine varmış. Fāḥir libāslar ⁽¹⁷⁾ Necm'üñ evine dek yortmış, ulımış. Geldi, irişdi iḥerü girdi. Ehil meclise 'aceb tekebbürlüğüle selām virdi. Bunlar daḥı 'izzet ⁽¹⁸⁾ itdiler. Yir gösterdiler, oturdı. Andan Necm 'Abbās ile mükālemeye girdiler. Vaḳt ki meclis germ oldı. 'Abbās Necm'den yaña müteveccih ⁽¹⁹⁾ olup eyitdi: “Yā emīr! Dilerin senden ki kızuñı baña viresin. Ḥifāf bu sözi işidicek eyitdi: “Yā 'Abbās! Bunuñ gibi mühmel sözi ⁽²⁰⁾ ḳo ki sinden öñürdi anı senden layıḳrak kiş i istemişdür. 'Abbās eyitdi: “Kimdür ol?” Ḥifāf eyitdi: “Cengler güninde şaflar ⁽²¹⁾ bozan, bahādurlaruñ gücin üzen Ḥifāf bin 'Amr bin Ḥārīş'dür.” 'Abbās eyitdi: “Üsküt yā sevāde'l-vechil! Sen ḳanda bunuñ ⁽²²⁾ gibi ulular aşı-l-zādelər kızın dilemek ḳanda? Senüñ layıḳuñ yine senüñ şıñaruñ bir ḳaravaşdur. Zīrā ḳul olan kiş i-zāde ⁽²³⁾ almaḳ olmaz.” Ḥifāf eyitdi: “Yā 'Abbās! Benüm nesebüm ḳılıcumdur. Eger eriseñ meydāna gel yoksa bunuñ gibi sözlere ne virürler.” Ḥifāf bu sözi **[352a]** ⁽¹⁾ didi. Der-ḥāl atına bindi yaraḳın ṭaḳındı. Ḳabīle uluları bu ḥāl i göricek fitne ola diyü ḳorḳdılar, bunları araladılar. Her birini ⁽²⁾ evlü evine gönderdiler. Bunlaruñ ḳışşası böyle oldı. Bu ṭarafda 'Anter ḳışşasına geldük ki 'Anter Benī Cüşem'e ¹³⁰⁵ ⁽³⁾ vardı. Bunlaruñ ortasında iḳāmet itdi gice ve gündüz Düreyd'ile ve kendünüñ aşḥābıla yimede içmede oldı. 'İş u 'işrete ⁽⁴⁾ meşḡul oldı. Nā-gāh bir gün bunlar 'İşe meşḡuliken bir ḳara ḳul ḳıḳageldi. 'Anter bu ḳula naẓar itdi. Görđi ki Melik Ḳays'uñ ⁽⁵⁾ ḳardaşı Ḥārīş'üñ ḳullarından. 'Anter bu ḳula eyitdi: “Yā aḥī! Ḥaber ḥayr mı?” didi. Bu ilerü yürüdi bir kāğıd ḳıḳardı, 'Anter'e şundi. ⁽⁶⁾ 'Anter, 'Urve'ye virdi. 'Urve aldı kāğıdı müṭāla'a itdi. Mazmūnıñ bildi, geldi. 'Anter'e oḳuyıvirdi. Meger kāğıd içinde ⁽⁷⁾ Ḥārīş yazmış ki “Yā ebe'l-fevāris! Bilmiş olasın ki ol vaḳt ki Ḥışn bin Ḥuzeyfe senüñ

¹³⁰⁵ 352a-2 Cüşem'e: Ceşem'e

cengden şındı Arz-ı Müsāriḥ'den ⁽⁸⁾ kendü diyārına giderken Hāşim bin Ḥarme'le'ye uğradı. Benī Mürre'den biraz 'asker cem' idüp Hışn'a yardıma gelürmüş. ⁽⁹⁾ Hışn bunları göricek feraḥ oldı yüregi kuvvetlendi. Bunlara 'aṭālar, iḥsānlar itdi. Biñ altı yüz kişi cem' olup senüñ ⁽¹⁰⁾ ardınca düşdi, saña yitmedi. Ammā ol esīrlər ki sen şalıvirdüñ idi, Benī Kināne¹³⁰⁶ fārislerinden. İttifāk yolda kızuñ ⁽¹¹⁾ babası Nüvāre uğraşmışlar, dilek itmişler ki yine diyārına gele. Bunlar ḥōş vaḳt olup giderken Hışn işitmiş ardlarına düşmüş ⁽¹²⁾ cemī'-i Benī Kināne'(y)i¹³⁰⁷ esīr itmiş. Ol yağmur güninde uğraduḡuñ dōstuñı tutmuş bende çekmiş. Şimdiki ḥāldē ḡāyet 'azāb ⁽¹³⁾ ider. Ol miskīn gice ve gündüz feryād ider: "Ḳandasın yā ebe'l-fevāris!" diyüp çağırur. İşde saña ḥaḳīḳat ḥāl bildürdüm. ⁽¹⁴⁾ Sen daḡı ne tedbīrüñ varısa eyle." didi. **Rāvī** eydür: 'Anter bu sözi işidicek dünyā gözine ṭar oldı, eyitdi: ⁽¹⁵⁾ "Ve Rabb-i Ka'be ve'l-ḥaṭīm ve zemzem ve maḳām-ı İbrahīm. Benī Fezāre'nüñ¹³⁰⁸ kökin kesince kırayın. Andan bu ḳula bir ḥil'at geydürdi, ⁽¹⁶⁾ eyitdi: "Yā aḡl! Çünki bu işi işledük temāsına sa'y eyle ki ben daḡı saña ne dirseñ virem." Ḳul eyitdi: "Es-sem'ü ve't-ṭā'e, her ne ⁽¹⁷⁾ buyurursañ." 'Anter eyitdi: "Yā ibni ḥāle! Benden öñdin Benī Fezāre'nüñ¹³⁰⁹ otlaḳlarına var. Anda bir iki gün gözle. Ḳaçan ki ⁽¹⁸⁾ Hışn yā ava yāḡud şoḡbete çıḳa. Ben Benī Aḡreş deresinde gizleneyin, sen gel anda baña ḡaber eyle. Bulayḳı ol Benī Kināne¹³¹⁰ esīrlerin ḳurtaram." ⁽¹⁹⁾ Ḳul bu sözi işidicek "Es-sem'ü ve't-ṭā'e." diyüp beriyye yolın tutdı, yortup gitdi. 'Anter daḡı ol gice yatdı. Şabāḡ ⁽²⁰⁾ olıcaḳ Muḳrı'l-Vaḡş'ı ve 'Urve'yi ve anlardan ḡayrı on kişi daḡı aldı. Benī Fezāre'den¹³¹¹ yaña müteveccih oldı Düreyd bilmedi, 'Anter'üñ ⁽²¹⁾ ḳanda gitdüḡin. **Rāvī** eydür: 'Anter ol gün ol Kevkeb adlu yundına binmişdi. Şeybüb öñince bād-ı seḡer gibi giderdi. ⁽²²⁾ Giderek geldiler Benī Aḡreş deresine gizlendiler. Bir iki gün ol ḳula muntazır

¹³⁰⁶ 352a-10 Kināne: Kenāne

¹³⁰⁷ 352a-12 Kināne'(y)i: Kenāne'(y)i

¹³⁰⁸ 352a-15 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

¹³⁰⁹ 352a-17 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

¹³¹⁰ 352a-18 Kināne: Kenāne

¹³¹¹ 352a-20 Fezāre'den: Fizāre'den

oldılar. Üçüncü gün olıcağ ol kıl çıka⁽²³⁾ geldi. ‘Anter'ün öñine geldi, yir öpdi. Eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Senden öñdin Benī Fezāre'ye¹³¹² geldüm. Gördüm ki Hıñn, Benī ‘Abs'e [352b] ⁽¹⁾ gitmiş. Andan şöñra şimdiki hālde geldiler Vādū's-Serv'e kındılar. Hıñn ve Zühēyr ibni Melik Kays ve Hıñn'ün ‘emmüsi Mālik bin Bedr ⁽²⁾ ve Sinān bin Ebī Hāriş'e bu gice irtēye degin anda oturup şöhet itseler gerek. Ben bu haberi ta'yīn bilicek geldüm, saña haber ⁽³⁾ virdüm. Sen dağı elüñden ne gelürse eyle.” ‘Anter eyitdi: “Cezākallāhü hayran yā ‘abde'l-ḥayr! Yüri imdi mevlāñ Hāriş'e var benden ⁽⁴⁾ selām eyle. Bizüm hālümüz hayrdur.” Bu kıl ‘Anter'ün elin öpüp yolına gitdi. ‘Anter dağı der-hāl atlandı, Vādū's-Serve'ye yetişdi. ⁽⁵⁾ Nışf-ı leyl olmuşdı. Vardılar bir ṭarafda kındılar. Benī Fezāre¹³¹³ kavmin tecessüs itdiler. Gördiler ki bunlar ‘İşe meşğül olmuşlar, kendülerden ⁽⁶⁾ bī-ḥaber. ‘Anter bu hāli göricek aşḥābına eyitdi: “Beşāret olsun size ki eyü fırsatıa ṭuş geldük. Ammā gerekdür ki elüñüze girenin ⁽⁷⁾ diri ṭutasız, cehd idesiz. Kimsene öldürmeyesiz.” ‘Anter yoldaşlarına böyle diyüp bir na'ra urdı ki ṭağ ṭaş ṭobṭolu oldu. ⁽⁸⁾ Der-hāl her ṭarafdan Benī Fezāre'yi¹³¹⁴ ortaya aldılar. Sinān bin Ebī Hārişe bu hāli göricek kaşdı itdi ki atına bine. Der-hāl Muḳrı'l-Vaḥş ⁽⁹⁾ irişdi, berk boğazına yapışdı. Elin ardına bağladı. ‘Urve, Hıñn'ün ‘emmüsi Mālik bin Bedr'i ṭutdı. Ammā ‘Anter'ün kaşdı Hıñn'ı ṭutmağ ⁽¹⁰⁾ idi. Hıñn dağı bu ma'reke(y)i göricek ‘Anber adlu atına süvār oldu kabileden yaña müteveccih oldu. ‘Anter ardına düşdi. ⁽¹¹⁾ Gördi yitme süñüyile atdı ḥarbe Hıñn'a doḳundı. Ammā ol kadar kār itmedi. Hıñn, ‘Anter'ün elinden ḳurtılacağ ‘Anter yine ⁽¹²⁾ Benī Fezāre¹³¹⁵ üzerine at saldı üç kişı dağı esir itdi. Kalanı yügrük atlarıla kaçdılar, ḳurtuldılar. Ammā Zühēyr bin Melik Kays ⁽¹³⁾ yanındığı yigitleriyle ‘Anter'ün üzerine depdi. iy ḳara yüzlü mel'ün! Geldün aşḥābuma bunuñ gibi iş itdün. Ya'ni şimdi ⁽¹⁴⁾ benüm elümden cān ḳurtarup gitseñ mi gerek?” diyüp gāh

¹³¹² 352a-23 Fezāre'ye: Fizāre'ye

¹³¹³ 352b-5 Fezāre: Fizāre

¹³¹⁴ 352b-8 Fezāre'yi: Fizāre'yi

¹³¹⁵ 352b-12 Fezāre: Fizāre

kılıç havāle idüp gāh süñü ber-ā-ber itdi. ‘Anter daḥı bunuñ ḥamlelerin ⁽¹⁵⁾ def^ε idüp dön diyü yalvarurdu. Bu ‘Anter'i kōrkdı şanup daḥı biter olurdu. ‘Anter gördi ki Züheyr'üñ lecācı ziyāde ⁽¹⁶⁾ oldu. Nā-çār olup ilerü yürüdi, yaḳasına yapışdı. Andan aşğa aldı. Şeybūb'a virdi, bağladı. Andan şoñra ‘Anter aşḥābıla ⁽¹⁷⁾ döndiler yollarına gitdiler. Benī Fezāre'ye¹³¹⁶ daḥı feryādcı yetişdi. “Hışn'ıla Züheyr'i depelediler.” diyü. Benī Fezāre¹³¹⁷ bu ḥaberi işidicek at arḳasına ⁽¹⁸⁾ geldiler. Bunlar ol ṭarafa bu ṭarafa muḫṭarib iken nā-gāh Hışn çıkageldi. Bunlara ‘Anter'üñ itdügi işleri ḥaber virdi. ⁽¹⁹⁾ Andan eyitdi: “Yā Benī Fezāre!¹³¹⁸ Her kim ki Benī Kırād'dan bir baş getüre ağırınca cevher vireyin, yüz deve yüz koyun vireyin. Her kim ki ‘Anter'üñ ⁽²⁰⁾ atından bir pāre et getüre on ağırınca altun vireyin. **Rāvī** eydür: Vakt ki Hışn bu sözi söyledi cemī^c-i Benī Fezāre^{1319 (21)} ‘askeri coşageldi. ‘Anter'üñ ardına düşdiler der-ḥāl ‘Anter'e yitdiler. ‘Anter bunları göricek ilerü yürüdi ki ḥaber şora. ⁽²²⁾ Gördi ki yedi biñ miḳdār er var, ḳullardan oḡlanlardan ḡayrı bildi ki Benī Fezāre¹³²⁰ ‘askeridür. Bu ḥālī göricek ‘Anter ḳatında ⁽²³⁾ aşḥābından yedi kişi varıdı, eyitdi: “Yā Benī ‘emmi! Ardumu şaḳlañ bugün size göstereyin ki dünyāda bahādurluḳ nice olur.” **Rāvī [353a]** ⁽¹⁾ eydür: ‘Anter bu sözi söyleyüp bu gelen ‘askere depdi, öñine geleni süñüyle yıḳdı. Şaḡına geleni çaldı, şolına geleni ⁽²⁾ şöyle depdi atıla bile mu‘allaḳ oldu. Bir sâ‘at olunca iki yüz elli kişi depeledi. Muḳrı'l-Vaḥş'ıla ‘Urve biraz zamān ceng ⁽³⁾ itmediler muşālaḥa ola, diyi gördiler. İş işden geçdi. ‘Anter öcin aldı, bu ‘askeri ḳırar. Bunlar bize ḳıracaḳ ādem ḳalmaya diyü ⁽⁴⁾ her biri bir ṭarafdan ḳırmaḡa başladılar. El-ḥāşıl aḥşam olunca muḳātele itdiler. Aḥşam ḳarañusu olıcaḳ biribirinden ayrıldılar. ⁽⁵⁾ ‘Anter döndi yolına gitdi ol evvel

¹³¹⁶ 352b-17 Fezāre'ye: Fizāre'ye

¹³¹⁷ 352b-17 Fezāre: Fizāre

¹³¹⁸ 352b-19 Fezāre: Fizāre

¹³¹⁹ 352b-20 Fezāre: Fizāre

¹³²⁰ 352b-22 Fezāre: Fizāre

gizlendiği dere yakın idi. Der-hāl ol dereye girdi. Benī Fezāre¹³²¹ leşkeri ‘Anter'üñ ⁽⁶⁾ bu heybetin göricek korkdılar ardınca bile dereye girmege. Ol arada fırsat bulup Kays'üñ oğlu Züheyr'i kurtardılar. Bağın ⁽⁷⁾ çizdiler, yine kabilelerine döndiler. ‘Anter dağı ol gice anda karar itdi. Şabāh olıcağ yine Benī Cüşem¹³²² tarafına müteveccih oldu. ⁽⁸⁾ Rūzigārdan şikāyet ider işbu ebyātı okudı: **Şîr**. [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir]. ‘Anter'üñ hālî böyle. Benī Fezāre¹³²³ dağı melül u maḥzūn Hışn'üñ katına geldiler. ⁽¹⁴⁾ ‘Anter itdüğü işleri haber virdiler. Hışn bu haberleri işidicek taşāsından çatlıyazdı, gazaından yürürdi ki Benī Kināne^{1324 (15)} esirlerin getüreler. Cümlesinüñ boynın uralar. Hışn'üñ bu sözün işidicek Benī Fezāre¹³²⁵ ulularından biri ilerü yürüdi, eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “‘Ādemallāhü ‘umreke yā emīr! Bu iş ki idersin maşlahat degüldür. Zīrā sen bunlardan birin öldürürseñ ‘Anter anuñ yirine ⁽¹⁷⁾ bizden on öldürür. İmdi maşlahat oldur ki Melik Kays'a varasın anuñla meşveret idesin. Yā budur ki saña mu‘āvenet ⁽¹⁸⁾ idüp intikāmuñ ‘Anter'den alasın. Zīrā anuñ dağı oğlına az ḥakāret itmedi, tutdı esir itdi. Yā ol ⁽¹⁹⁾ mu‘āvenet itmezse varavuz ‘Irāk'a gidevüz. ‘Ammeteñ eri Melik Esved'e hālî bildürevüz. Yardım isteyevüz. Yardım ide yāḥud ⁽²⁰⁾ bārī anuñ vilāyetinde tıravuz, ḥavādîş-i rūzigārdan emīn olavuz yoksa bu yüzi kara kul ayruğ bu yirde ⁽²¹⁾ bize rāḥat kımaz. **Rāvī eydür:** Vakti ki Hışn bu sözi işitdi şavāb ‘add itdi. ‘Anter'den katı korkdı. Der-hāl bindi ⁽²²⁾ Benī ‘Abs tarafına müteveccih oldu Züheyr bin Kays dağı vakt ki esirlikden kırtuldı. Yayan yalın ayak birkaç Benī ‘Abs yigitçüklerle ⁽²³⁾ ki ceng vaktinde bilesince idi. Melik Kays'a geldiler yakaların yırtıdılar başlarına toprak saçdılar. Babasınüñ öñinde ağladı. **[353b]** ⁽¹⁾ ‘Anter'üñ itdüğü işleri haber virdi. Babasınüñ Züheyr'e özi göyündiginden şoñra ödi şıdayazdı.

¹³²¹ 353a-5 Fezāre: Fizāre

¹³²² 353a-7 Cüşem: Ceşem

¹³²³ 353a-13 Fezāre: Fizāre

¹³²⁴ 353a-14 Kināne: Kenāne

¹³²⁵ 353a-15 Fezāre: Fizāre

Zîrâ ki ⁽²⁾ oğulları içinde anı katı severdi Melik Qays, Zühêyr'ün sözün işidicek Zühêyr'i bağına başdı öpdî, kôcdî. Va^cde ⁽³⁾ itdi ki ^cAnter'i getüre bunuñ öñinde kûl ide. Biraz bunuñ gibi sözlerle Melik Qays oğlunuñ hâtırın tesellî itdi. Andan ⁽⁴⁾ şöñra Melik Qays ^cemmülerin ve qardaşların ve Benû Ziyâd uluları kığırdı. Bunlar hâzîr olıcaq eyitdiler: “Ne hâldür yâ emîr! ⁽⁵⁾ Melik Qays, ^cAnter'ün işlerin bunlara haber virdi. Bunlarıla ^cAnter bâbında meşveret itdi. Rebî^c eyitdi: “Yâ melik! Saña biñ ⁽⁶⁾ kirre dimedümme ki mel^cün qara yüzlü bed-aşldur. Bundan hayr gelmez. Eyle didükçe sen dahı biter ziyâde itdün. Aña ⁽⁷⁾ hürmetler eyledün. Hâmiye-(y)i Benî ^cAbs diyü ad virdün, şöhetler virdün. Adın ^cäleme yayduñ hattâ ol şöyle i^ctikâd ⁽⁸⁾ itdi ki Benû ^cAbs, Benû Fezâre¹³²⁶ yiryüzinde kendünüñ kılıcı altında mahfûzdur. Şimdi işi âhire irdi. Ol senün cümle(y)i ^cadâñdan ⁽⁹⁾ oldı. Şimden girü tedbîr budur ki anı helâk idesin yoksa anuñ fesâdından biz ayruq kurtulmazuz. Vallâh yâ emîr! ⁽¹⁰⁾ Mâdem ki ^cAnter diri ola, bizüm ^cArab ortasında qadrümüz yokdur. Dem ola ki bize ^cArab tâ'ifesi tama^c ideler ki Benî ⁽¹¹⁾ ^cAbs bir qara kullarından ^câciz oldılar. Anlarıñ ne mertebesi var, diyüp üzerümüzde qanı olan ^cArablar âşârumuz qal^c ideler. ⁽¹²⁾ Hele bizüm ^caqlumuza gelen budur yâ emîr! Bâkî şavâb neyise iş elde iken tedbîr eyle.” Rebî^cün bu sözi işidicek ⁽¹³⁾ ^cAnter'i sevmeyenler Rebî^ci taşdıq idüp her taraftan Melik Qays'a gûlû itdiler. **Râvî eydür:** Melik Qays bu sözleri ⁽¹⁴⁾ şidicek eyitdi: “Çäre qaldı ki Düreyd ibni Şimma¹³²⁷ âdem göndürevüz. Eyüdevüz ki “Eger bizümile döstluğun varısa ol qara ⁽¹⁵⁾ yüzlü şeytânı qatuñdan gider ve ile ^casker çeküp üzerüne varavuz. İklîmüñi harâb idevüz. Oğlunuz kızuñuz ⁽¹⁶⁾ esîr idevüz.”” Melik Qays bu sözi söyleyicek Rebî^c eyitdi: “Bu tedbîr hañadur. Zîrâ ki Düreyd mütekebbir kişidür. Senün ⁽¹⁷⁾ sözüñ qabûl itmez. Ol dahı harekete gelür, gavgâ urar. Şavâb budur ki güyegün Melik Nu^cmân'a âdem göndürsin. Bize ⁽¹⁸⁾ yardım için biraz ^casker qoşa. Düreyd'ün üzerine varavuz. Ol qara yüzlü şeytânı dutavuz,

¹³²⁶ 353b-8 Fezâre: Fizâre

¹³²⁷ 353b-14 Şimma: Şamma

buğağulayavuz. Habs ⁽¹⁹⁾ içinde ‘ömrin geçürevüz ve illâ yaluñuz Benî Fezāre'yile Düreyd'üñ üzerine varursavuz, şınuruz.” Vaqtı ki Melik Qays ⁽²⁰⁾ bu sözi işitdi, şavāb gördi. Ol gice bu fikrile yatdı ki Melik Nu‘mān tarafına ādem göndüre. Şabāh olıcağ ⁽²¹⁾ yine dīvānına çıkdı. Erbāb-ı dīvān cem‘ oldılar. Bunı meşveret itdiler ki Nu‘mān'a Melik Qays'üñ ‘emmülerinden birin göndüreler. ⁽²²⁾ Bunlar bu tedbırde iken nā-gāh gördiler ki Hışn çıka geldi bir bölük cemā‘atile, başı açuğ zırā ol zamānda ‘Arab'üñ ⁽²³⁾ ‘ādeti olıdı ki kaçan başına bir muşbet gelse başı açuğ yürüdi. Düşmānına zafer bulup intikām almayınca başın örtmezdi. [354a] ⁽¹⁾ **Rāvī eydür:** Vaqtı ki Hışn Melik Qays'üñ öñine geldi ağladı, yüzün yırtıdı. ‘Anter'den şikāyet itdi, eyitdi: ⁽²⁾ “Yā melik! Yā bize yardım vir varalum ‘Anter'den intikāmumuz alalum yāhud başumuz aluruz bu diyārdan giderüz. ⁽³⁾ Varuruz Melik Esved'e şığınavuz. Zırā biz ‘Anter'üñ her gün gelüp bizi gāret itdüğine taḥammül idemezüz.” **Rāvī** ⁽⁴⁾ eydür: Vaqtı ki Melik Qays, Hışn'üñ sözün işitdi, eyitdi: “Vallāh yā ibne'l-‘amm! Bu işe biz daḥı rāzī degülüz. Sen gelmezden ⁽⁵⁾ öñürdi anı meşveret iderdük ki Melik Nu‘mān'a ‘emmüm göndüreydük ki bize biraz ‘asker қоша. Varavuz, Ol kara yüzlü ⁽⁶⁾ şeytāna intikām idevüz. Zırā ki Benī Havāzin ve Cüşem ¹³²⁸ ve evṭān diyārına yaluñuz varmağ olmaz. Düreyd ibni Şimmā ¹³²⁹ ulu kişidür. ⁽⁷⁾ ‘Arab ṭā’ifesinden kimse anuñıla ‘adāvet idemez. Megerki bir ulu heybetlü pādişāh mu‘āvin ola.” Vaqtı ki Melik Qays'dan ⁽⁸⁾ Hışn bu sözleri işitdi. Biraz ödi söyündi, feraḥ oldı, eyitdi: “Yā ibne'l-‘amm! Emr böyle olıcağ ben daḥı Melik Esved'e ⁽⁹⁾ gitsem gerek. Gönderecegüñ ādemi benümile gitsün.” Rebī‘, Hışn'üñ bu sözün işidicek taḥsīn itdi: “Eyü söyledüñ.” ⁽¹⁰⁾ didi. “Ammā sen ‘Irāk'a gitmedin gerekdür ki ‘emmüñ Mālik'i kabīleñ ulusı Sinān ve bākī esirlerden kim varısa ‘Anter'üñ ⁽¹¹⁾ elinden kırtarasın.” Hışn eyitdi: “Yā emīr! Ne ṭarīķile kırtarasın?” Rebī‘ eyitdi: “Benī Kināne ¹³³⁰ esirleriyle değış. Vaqtı Sinān

¹³²⁸ 354a-6 Cüşem: Ceşem

¹³²⁹ 354a-6 Şimmā: Şamma

¹³³⁰ 354a-11 Kināne: Kenāne

esirlikden ⁽¹²⁾ kurtula, anı dağı bile alalum. Cemī'ümüz Melik Nu'mān'a varalum. Bir 'azīm leşker alalum, geelüm. Ol kara yüzlü 'Anter'i helāk idelüm. ⁽¹³⁾ Andan şöıra ceng ve cidāl aramızdan götrülsün. İki kabīle birlik olsun. Ölince dirlik idelüm.” Hışn bu sözi işidicek ⁽¹⁴⁾ “Şavāb söyledüñ yā emīr!” didi. Der-ğāl atına bindi kabīlesine irişdi. Tiz Benī Kināne¹³³¹ esirlerin cem' itdi. Bunlarla 'ahd ⁽¹⁵⁾ ve qarār itdi. 'Arab katında meşhūr olan andlardan virdi ki rāzī eyleye. Bunlar dağı varalar 'Anter'den Benī Fezāre¹³³² esirlerin ⁽¹⁶⁾ kurtaralar. Bunlar dağı bunuñ üzerine and içdiler. Hışn'ı inandurdılar. Hışn bunları cemī'-i esbāblarıla āzād itdi. Benī Kināne¹³³³ ⁽¹⁷⁾ halkı dağı Benī Havāzin ve Cüşem¹³³⁴ tarafına müteveccih oldılar. Bunlaruñ ħālī böyle. Geldük bu tarafda 'Anter kışşasına. 'Anter dağı ⁽¹⁸⁾ vaḳti ki Benī Fezāre'den¹³³⁵ ayrıldı, tırmayup yortdı evine irişdi. Tiz kullarına buyurđı. Sinān'ıla Hışn'uñ 'emmüsi Mālik'i dört ⁽¹⁹⁾ yirden demüre urdılar, tırmayup 'azāb itdiler. Düreyd ibni Şimmā¹³³⁶ dağı 'Anter'üñ geldüġin işidicek 'Anter'e ⁽²⁰⁾ vardı. Düreyd bu ħaberleri işidecek küsdi, eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Revā mıdur ki bunuñ gibi işe kaşđ idesin. Bize ħaber viresin ⁽²¹⁾ ki bile gidevüz, saña yardım idevüz.” 'Anter eyitdi: “Yā emīr! Size zaĥmet idecek nesne yoġıdı. Senüñ ħadrüñ büyükdür, uludur. ⁽²²⁾ Senüñ gibi kişi bile yā Kistrā cengine yā Kayşer uğraşına varmak gerek. Ol ħadar 'Arab cümerāsı nedür ki saña zaĥmet ideydüm. ⁽²³⁾ Hele ben anlara nitdüġin yidirdüm. Eger döstlarum Benī Kināne¹³³⁷ ħalkını şalıvirdilerse ħōş ve illā biraz leşker [354b] ⁽¹⁾ alavuz varavuz ne Benī Fezāre'(y)i¹³³⁸ koyavuz ne Benī 'Abs'i. Ebū 'Ubeyde ve Aşma'ı eydür: Birkaç ġün gice bu taraftan Benī Kināne¹³³⁹ ħalkı ki ⁽²⁾ Hışn āzād itmişidi, çıka

¹³³¹ 354a-14 Kināne: Kenāne

¹³³² 354a-15 Fezāre: Fizāre

¹³³³ 354a-16 Kināne: Kenāne

¹³³⁴ 354a-17 Cüşem: Ceşem

¹³³⁵ 354a-18 Fezāre'den: Fizāre'den

¹³³⁶ 354a-19 Şimmā: Şammā

¹³³⁷ 354a-23 Kināne: Kenāne

¹³³⁸ 354b-1 Fezāre'(y)i: Fizāre'(y)i

¹³³⁹ 354b-1 Kināne: Kenāne

geldiler. ‘Anter’i göricek du‘ā itdiler. ‘Anter ilerü yürüdi. Bunlarla görüşdi bunları kındurdi. ⁽³⁾ Andan Benī Kināne¹³⁴⁰ ulusu Vāfid ibni Sarī‘a ki Nevvār adlu kızuñ atasıdur. Bu fesādlar anuñ ucından olmışdur, hāllerinden ⁽⁴⁾ şordı: “Ne vechile hālāş olduñuz?” didi. Vāfid eyitdi: “Hışn bizümile ‘ahd itdi ki bizi āzād ide. Biz dağı gelevüz sizden ⁽⁵⁾ Sinān ve ‘emmüsi Mālik’i ve bākī Benī Fezāre¹³⁴¹ esirlerin kurtaravuz. Biz dağı and içdük. Anuñ üzerine ol cihetden bizi āzād ⁽⁶⁾ itdi.” ‘Anter eyitdi: “Yā ibne ‘amm! İvmişsiz yoksa bir iki günden şöñra ben varurdum size çarb-ı destile kılıcumıla hālāş ⁽⁷⁾ iderdüm. Hele şimdi olan oldu. Aña irilmez.” Andan esirler katına vardı, bağların çizdi. Sinān eyitdi: “Yā Şeybüb! ⁽⁸⁾ Hayr mı?” Şeybüb eyitdi: “Kardaşum buyurdi ki iltem, cemī‘üzüñ boynın uram.” Sinān eyitdi: “Eger bunlaruñ boynın urup ⁽⁹⁾ beni sırrıla şalı virürseñ saña yigirmi deve vireyin. İki kul bir güzel cāriye bağışlayayın. Yigirmi firenti dağı vireyin.” ⁽¹⁰⁾ Şeybüb eyitdi: “Eger bu sözüñde girçek olursañ saña bir ‘azīmet sihr ideyin üzerüñe urayın ki cemī‘-i begler mu‘azzez mükerrrem ⁽¹¹⁾ olasın. Esir olursañ kurtulasın, oda girürseñ yanmayasız, şuya düşerseñ ğarķ olmayasın. Kimse senüñ ⁽¹²⁾ üzerüñe söz söylemeye, dili bağlana.” Sinān eyitdi: “Didügüm dağı artuķ vireyin. Dek çäreñ varısa eyle.” ⁽¹³⁾ Mālik eyitdi: “Yā Şeybüb! İki bu virdüğince vireyin tek baña dağı eyle.” Şeybüb def‘i bir pāre deve dikenini getürdi. Bir avuç toz ⁽¹⁴⁾ dökdi. Bu deve dikenini yaķdı bu tozla karışdurdı. Andan bir saķsı ile od getürdi. Bu tozla karışmış deve dikenini ⁽¹⁵⁾ külin içine dökdi. Biraz nesne oķudı, bunuñ üzerine urdı. Andan bunlaruñ etekleri altında odı. Bunlara buħūr ⁽¹⁶⁾ itdi. Andan bunları ‘Anter’üñ öñine ilette. ‘Anter bunları göricek biraz başın aşığa itdi. Andan başın kıldurdı eyitdi: ⁽¹⁷⁾ “Bilüñ yā ‘Arab begleri ki kaşdum sizi öldürmekidi. Zīrā ki sizüñ begüñüz Hışn beni katı incitdi idi. Ammā bilmez nice ⁽¹⁸⁾ oldum ki size raħmum geldi.” Bu sözi işidicek Sinān, Mālik’e eyitdi: “Gördüñ mi Şeybüb’uñ sihrini? Bizi ‘Anter’üñ elinden ⁽¹⁹⁾ nice kurtardı.

¹³⁴⁰ 354b-3 Kināne: Kenāne

¹³⁴¹ 354b-5 Fezāre: Fizāre

Vallāh Şeybūb'un elinden gelür ki tağları göçüre. Şeybūb bu sihrleri hep anası Zebībe'den öğrenmiştir. ⁽²⁰⁾ Zīrā ol Ḥabeş'dendir. Hārūt Mārūt yiridir. Sihr ol diyārda çok olur. Bu Zebībe'nün sihridir ki 'Anter'e ⁽²¹⁾ kimse muḳābil olmaz. Cemī'-i bahādurlara ḡālib olur.” Sinān'ıla Mālik bu sözde iken 'Anter, Şeybūb'a buyurdu ki ⁽²²⁾ bunların bağların ele şalı vire. Şeybūb ilerü yürüdi bunlarla 'ahdleşdi, eyitdi: “İşte bu kerre kardeşumun elinden ⁽²³⁾ ucuz kurtulduñuz. Ammā bir dahı buña yaramazlık eyleyüp eline düşürseñüz vallāhi mecāl virmez. Qanuñuz içer benüm 'azīmetüm [355a] ⁽¹⁾ dahı fā'ide virmez. Andan sonra Şeybūb bunları dahı ⁽²⁾ Benī Fezāre¹³⁴² yolın tutup tırmayup gitdiler. Bunların hāli böyle oldu. Bu tarafda 'Anter dahı Benī Kināne¹³⁴³ halkına ziyāfet ⁽³⁾ yarağın gördi. Yedi gün konukluk eyledi. sekizinci gün 'Anter Düreyd şöhetinde oturdu. Şerāblar içilürdi. ⁽⁴⁾ Geçmiş zamān bahādurlarından Düreyd hikāyet iderdi. 'Arab kıssasınıñ şi'rlerin okurdu. Zīrā bu Düreyd ⁽⁵⁾ katı, sözi tatlu kişidi. Ebyāt ve eş'ār çok hıfz itmişdi. Yaşı çok olduğı cihetden çok vākı'alar görmişidi. ⁽⁶⁾ Çok 'ömr tecrube itmişdi. Qanğı meclisde olsa cem'-i 'ālem bunuñ ağızına bakardı. Bunuñ sözün diñlerlerdi. Bunlar bu vechile ⁽⁷⁾ öyle olinca işe meşğul oldılar. Öyle vaktinde nā-gāh bir taraftan bir toz belürdi. Gördiler ki biraz atlu yarağa ⁽⁸⁾ girmişler, gelürler. “Yā Reḥā'e'l-ḥarb!” diyü çığırurlar. “Tiz yetis, Ḥifāf bin Nedbe'yile 'Abbās bin Mirdās arala yoksa bir 'azīm ⁽⁹⁾ fitne olur.” dirler. Zīrā Benī Selīm¹³⁴⁴ leşkeri iki taraf oldılar. Birisi aña mu'āvin oldu, birisi 'Abbās'a. Yitişmezseñ ⁽¹⁰⁾ iki taraftan sağ kişi kalmaz, dirler. Düreyd bu sözi işidince der-hāl bindi aşḥābıla def'i Benī Selīm'e¹³⁴⁵ yetişdiler. ⁽¹¹⁾ Gördiler ki kanlar gevdeyi götürmiş Benī Selīm¹³⁴⁶ ile Benī Murād ortasında bile 'azīm ceng vardır. Düreyd bu hāli göricek ⁽¹²⁾ na'ra urdu. Bunların arasına girdi cengi men' itdi. Bunlar

¹³⁴² 355a-2 Fezāre: Fizāre

¹³⁴³ 355a-3 Kināne: Kenāne

¹³⁴⁴ 355a-9 Selīm: Süleym

¹³⁴⁵ 355a-10 Selīm'e: Süleym'e

¹³⁴⁶ 355a-11 Selīm: Süleym

Düreyd'e geldiler. Öñinde yir öpdiler. Düreyd, Benī Selīm^{1347 (13)} ṭāʾifesine ʿitāblar itdi. “Bu ne işdür ki işlersiz, bizüm yüzümüze girü getürürsüz? Şimdi ʿArab ṭāʾifesi işitsün⁽¹⁴⁾ Düreyd'ün ṭāʾifesi birbirine düşmiş. Düreyd ıslāḥ idememiş, disünler.” didi. Andan buyurdi, ʿAbbās'ıla Ḥifāf⁽¹⁵⁾ iḥzār itdiler. ʿAbbās'ıla Ḥifāf gelüp Düreyd'ün öñinde yir öpdiler. Düreyd bunlara ḡāyet kaḫıdı. Diledi ki bunları⁽¹⁶⁾ bend idüp teʾdīb ide. Tā ki sāyir ʿArab ṭāʾifesi bunlardan ʿibret ala. ʿAnter ilerü yürüdi, dilek itdi. Eyitdi: ⁽¹⁷⁾ “Yā emīr! Bu işi baña bağışla. Ben bunlaruñ ḥuşūmetlerin faşl ideyin.” Düreyd eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Dilegüñ ḡabūl,⁽¹⁸⁾ her ne rāy iderseñ eyle.” Böyle diyicek ʿAnter atından indi. Benī Selīm¹³⁴⁸ ṭarafına işāret idüp eyitdi: “Yā vücuhe⁽¹⁹⁾ l-ʿArab! İşbu Düreyd ibni Şimmā¹³⁴⁹ ki biz anuñ civārında¹³⁵⁰ ḥōş geçerüz. ʿArab içinde ḡatı ululardandur. Her kim ki bunuñ⁽²⁰⁾ emrine muḡālefet itmek itse şoñra peşimān olur. Bunuñ emrine muṭīʿ oluñ. Buña muḡālefet itmeñ. Arañuzda⁽²¹⁾ bu fitneye ne sebeb oldı bildürüñ. Ola ki ıslāḥ idevüz. Böyle diyicek Ḥifāf ilerü yürüdi, eyitdi: ⁽²²⁾ “Yā ebe'l-fevāris! Ben, Benī ʿAvf'a bir kız dileyü vardum. Babasıla ḡavl ḡarār itdüm. Baña rāzī olup mehr dilerken bu çıḡa⁽²³⁾ geldi. Baña envāʿ-i ihānetler itdi. Ḳulluḡum başuma kaḫıdı. Bu kızı ben aluram. Sen ne lāyıḡsın?” didi. “Āḡir ol kızuñ **[355b]**⁽¹⁾ atasınuñ öñinde ḡacıl olup gitdük. Andan şoñra beni ki her yirde gördi, söḡdi. ʿIrzum yıḡdı. Āḡir şol deñlü⁽²⁾ baña ihānet itdi. Ṭurmayup ḡaralıḡum başuma kaḫıdı ki işbunuñ gibi fitneye yetişdi.” ʿAnter'ün sözün işidicek⁽³⁾ tebessüm idüp eyitdi: “Yā Ḥifāf! Ammā ol ki saña ḡara dimiş. Anda nesne yok. Sen daḡı anı maʿzūr ṭut. Zirā ki levnüñ ḡaradur.⁽⁴⁾ Tengri öyle yaratdı. Niçün ʿār idersin. Bunca zamān benüm ʿadūlarum benüm ḡaraluḡum başuma kaḡalar. Hiç ben ʿār⁽⁵⁾ itmezin. Ömrümde bir gün bir dōstum baña ḡaraluḡum başuma kaḡdı. Ancaḡ andan incinüp işbu ebyātı didüm.” didi. ⁽⁶⁾ **Şiʿr.** [Arapça Şiir⁽⁷⁾

¹³⁴⁷ 355a-12 Selīm: Süleym

¹³⁴⁸ 355a-18 Selīm: Süleym

¹³⁴⁹ 355a-19 Şimmā: Şammā

¹³⁵⁰ 355a-19 civārında: cevrinde

Arapça Şiir] ‘Anter şî‘rinden fâriğ olduğu ⁽⁸⁾ gibi Düreyd eyitdi: “Heyhât yâ ebe'l-fevâris! Sen kanda, bunlar kanda. Saña mı kıyâs idersin? Sen karasın ammâ zamân içinde ⁽⁹⁾ bir beg gibi ve gözlerün bebegi gibisin.” **Râvî eydür:** Vaktî ki ‘Abbâs bu sözleri işitdi, ‘Anter'den yaña müteveccih olup ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Gırçeksin yâ ebe'l-fevâris! Likin Hıfâf benümile ber-â-ber olup varsun. Ben diledüğüm kız mı dilesün?” ‘Anter ⁽¹¹⁾ eyitdi: “Yâ emîr ‘Abbâs! Bunuñ gibi söz dime. Tekebbüri, tecebbüri қо. Ol dahı senün gibi bir âdemdür. Atayıla anayıla iftiḥâr itme. Yigit ⁽¹²⁾ olana gerekdür ki süñüyle kılıcıla iftiḥâr ide. Zîrâ ki ceng güninde neseblü nesebüsüz ber-â-ber hep toprağa giriserdür. ⁽¹³⁾ Bâķi hemîn Allâh'dur. Âdeme iki nesne ‘aybdur; bir buḥl bir ceng güninde kaçmaķ. Hıfâf bu iki ḥaşletden beridür şavâb budur ki ⁽¹⁴⁾ Hıfâf'ıla şulḥ idesin. Ortañuzda meveddet ḥâşıl ola. Andan ‘Anter, Düreyd'e eyitdi: “Yâ emîr! Şavâb budur ki kızuñ ⁽¹⁵⁾ babasını Necm'e ḥaber göndüresin, gele. Kızın bu iki kişiyе taḥyîr idevüz. Kañısın kabûl iderse aña vire. Nizâ‘ mürtefi‘ ⁽¹⁶⁾ ola.” Düreyd eyitdi: “Vallâhi yâ ebe'l-fevâris! Şaḥîḥ fikr itdün.” Der-ḥâl Düreyd, Necm'e âdem gönderdi. Bu ḥalk cümlesi atdan ⁽¹⁷⁾ inüp bir yire қondılar. Necm'e tevaққuf itdiler. Düreyd қullarına buyurdi ṭa‘âm şerâb çıkarpup meclis ârâste itdiler. Ol ⁽¹⁸⁾ gice anda irteye dek şoḥbet itdiler. Şabâḥ olıcaķ kızuñ atası Necm'e geldi. Düreyd ḥürmet idüp yir gösterdi. ⁽¹⁹⁾ Andan eyitdi: “Yâ emîr! Kızıñ işbu iki kişi dileyüp birbirine düşmişler. Eger biz yetişmezsevüz bir ‘aẓîm fesâd olup iki ⁽²⁰⁾ kabîleden şağ âdem қalmazdı. İmdi yâ şeyḥ! Bu ikiden kañısın kabûl iderseñ eyle. Kızıñı aña virelüm. ⁽²¹⁾ Fesâd mündef‘i olsun.” Necm bu sözi işidicek eyitdi: “Vallâhi yâ emîr! Bu ikisi dahı benüm қatumda birdür. Ammâ ben ⁽²²⁾ қızumı virürsem işbu şartıla virürem ki benüm Müteğancer bin Melik Fâyiz Fuẓâ‘ı adlu bir kişinün üzerinde қанum ⁽²³⁾ vardur . Diyâr-ı şerîf dirler bir yir var. Anda olur iki oğlum öldürüp beni yaralu itmişdür. Nice yıldur ki ben [356a] ⁽¹⁾ anuñ tâşāsından uyķu uyumazam. ‘Ahd idüp ṭururın ki kızumı şol kişiyе virem ki anuñ baña başın getüre. ⁽²⁾ Қızum aña virürem ve illâ bu

şartşuz Melik Kisrā ve Kayşer'i baña virürlerse kızum kimseye virmezem.” Hāzır olanlar eyitdiler: “Vallāhi ⁽³⁾ daḥı söz almadı. Her kimse ki diler güzel oca, başın ortaya omak gerek. Zīrā ki cān virmeyince cānān ele girmez.” ⁽⁴⁾ **Rāvī eydūr:** Bu kiři sözün temām idince ‘Abbās ve Hīfāf her biri at üzerine geldiler. Yoldaşların cem‘ ⁽⁵⁾ itdiler. Düreyd bunları gördi, eyitdi: “İy ‘emmūm oğulları! İkiñüz daḥı bir aradan gitmek olmaz. Nā-gāh yolda tuşlaşasız. ⁽⁶⁾ Birbirüññüze ařd idesiz. Bir fesād vāi‘ ola řavāb budur ki ur‘a bıraavuz. aḡıñuza gelürse ol gide. ⁽⁷⁾ ır gün mühlet virevüz. Gelürse geldi, gelmezise yirinde alanuñuz gide. Ammā bu ařd itdügüñüz iř olıca degüldür. ⁽⁸⁾ Zīrā ki Müteğancer cebbār kişidür. Bī-nihāye ‘askeri vardur. Hūřūsā ki kıız ardaşı Ğamra bahādurluda bī-naşirdür. Nice zamāndur ⁽⁹⁾ da‘vā iderdi ki “Baña meydānda kim ġālib olursa beni ol alsun.” Bu sözi işidüp nice pehlevānlar eṭrāf-ı ‘ālemden anuñ ⁽¹⁰⁾ cemāli arzusına vardılar. Anuñıla uğraşdılar. Āḥir ma‘lūb oldılar. Bunca zamāndur Yemen vilāyetinde ayyimdür. Kimse aña ⁽¹¹⁾ muābil olmadı. řavāb budur ki bu işden vazgelesiz. Bu mehlekeye idām itmeyesiz.” Bu sözi işidicek ‘Abbās eyitdi: ⁽¹²⁾ “Ğamra ne ‘avretdür ki andan orup ben bu işden vazgelem. Elbette varup Müteğancer'üñ başın getürsem gerek. ⁽¹³⁾ **Rāvī eydūr:** ‘Abbās'üñ bu vechile cür‘eti Zū'l-Hımār'a şayandüğünden idi. Zīrā Zū'l-Hımār'üñ dōstı idi. ⁽¹⁴⁾ Umardı ki kendüye mu‘āvenet idüp iř bitüre. Zīrā Zū'l-Hımār'ı ‘Arab içinde yedi biñ kişiye muābil utarlardı. ⁽¹⁵⁾ Peyğāmber zamānına dek diri oldu. Āḥir ḥazret-i resūl öñinde depeledi. **Rāvī eydūr:** Düreyd gördi ki ⁽¹⁶⁾ ‘Abbās'üñ lecācı var dönmez. ur‘a bıradı. ur‘a ‘Abbās'a geldi. Bahādurlar eyitdiler: “Yā emīr! Bir daḥı bıra.” Bir daḥı bıradılar. ⁽¹⁷⁾ Yine ‘Abbās'a geldi. Hīfāf bu ḥāli göricek ġāyet saḥt oldu. ‘Anter, gördi ki Hīfāf saḥt oldu. Düreyd'e eyitdi: ⁽¹⁸⁾ “Yā emīr! ur‘a(y)ı bir daḥı bıra ki erenler oyunu üçe dek, dimişler. Tā ki bunlaruñ arasında nizā‘ fařl ola. Yine bıradılar, ⁽¹⁹⁾ yine ‘Abbās'a geldi. Ayru kimsenüñ sözi almadı. Hīfāf atı saḥt oldu. aıdı ki Müteğancer'i kendüden öñürdi ⁽²⁰⁾ vara öldüre, kıızı ala.

Rāwī eydür: ‘Abbās katı feraḥ olup evine vardı. Aşḥābın cem‘ itdi. ‘Anter daḥı Muḥrī⁽²¹⁾’l-Vaḥş yanınca tūrdılar evlerine gitdiler. Muḥrī’l-Vaḥş, ‘Anter’e eyitdi: “Vallāhi yā ebe’l-fevāris! Ḥifāf’a ḡāyetde özüm göyümdi. ⁽²²⁾ Dilerem ki anuñla gidem, varam. Aña mu‘āvenet idem. ‘Anter eyitdi: “Uskut yā fārise’l-niyyāk! Bu sözi şakla. Ben dilerin anuñ ⁽²³⁾ kimse tūymadın maḥşūdın bitürem. Tā ḥalk dimeyeler, kuluñ işimi dāyim kula yardım itmekdür. ‘Anter’üñ ḥālī böyle. Bu tarafda [356b] ⁽¹⁾ ‘Abbās daḥı evine geldi. Aşḥābından kırk bahādur kişi iḥtiyār itdi ki her biri yüzden yüz döndürdi. Der-ḥāl cümlesi yaraḡa girüp ⁽²⁾ at arḡasına geldiler, yola revān olup gitdiler. ‘Abbās bunlaruñ önlerine düşdi. Giderek kerem olup işbu ebyātı okudu: ⁽³⁾ **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** ‘Abbās aşḥābıla tūrmayup üç gün üç gice gitdi. Benī Ḥimyer’e¹³⁵¹ yetişdi. ⁽⁷⁾ Sübey‘ bin Ḥārīş’üñ ki laḡabı Zū’l-Ḥimār’dur, evine ḡondı. Sübey‘, Abbās’ı ḡoriceḡ ikrām idüp ziyāfetler eyledi. ‘Abbās eyitdi: ⁽⁸⁾ “Yā emīr! Arz-ı Şerīf’e bir ḡācet bitürmeḡe giderin. Gerekdür ki baña mu‘āvenet idesin. Andan başladı bir bir geḡen mā-cerāyı söyledi. ⁽⁸⁾ Andan eyitdi: “Yā emīr! Saña anıñüḡün geldüm ki Ḥifāf vardı, ‘Anter’e şıḡındı. Zīrā dāyim veled-i zinānuñ yardımcısı veled-i zinādur. ⁽⁹⁾ Sen ehl-i nesebsin, gerekdür ki ehl-i nesebe yardım idesin. Zū’l-Ḥimār eyitdi: “Ehlen ve sehlen ve merḡābā yā ‘Abbās! Yakın bil ki ḡācetüñ ⁽¹⁰⁾ revā oldı. Maḥşūd ki yitişdük. Andan soñra yā ‘Abbās! Yaraḡlan ve Zū’l-Ḥimār sefer yaraḡın ḡördi. Aşḥābından elli kişi ⁽¹¹⁾ iḥtiyār itdi. Arz-ı Şerīf’den yaña müteveccih olup gitdiler. Bir nice ḡulavuz uydurdılar. Giderek Zū’l-Ḥimār kerem ⁽¹²⁾ oldı. İşbu ebyātı inşād itdi. **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Bunlaruñla Arz-ı Şerīf aralıḡı ḡāyet eşḡün atıla yigirmi ḡünlük yolıdı. ⁽¹⁹⁾ Yolları ḡāyet şı‘abdı. Çün der-bendler, beriyyeler, şuşuzluḡlar geḡerdi. Andan varurdi. **Rāwī eydür:** Bu gelenler ⁽²⁰⁾ önlerince ḡulavuzluḡ iden ādemler eyitdiler: “Bu

¹³⁵¹356b-6 Ḥimyer’e: Ḥumeyr’e

gıtdüğünüüz yirler ısızlık beriyyelerdür ve otı şuyı kıt şahrâlardur ⁽²¹⁾ ve hevâsı mühmel ve kôrkuñç maķâmlardur ve açlıkdan ve şusuzlıkdan buñalıcaķ mekânlardur. Ğâfil gitmek olmaz. Vâfir ⁽²²⁾ yarağıla gidüñ ki zaķmet çekmeyesiz.” didiler. Pes bunlar daķı eyle itdiler ve elli âdem alup yola revân oldılar. On ⁽²³⁾ gün gıtdüklerinden şöñra azıķları dükenmege yüz tutdı ve şuları daķı temâm oldı. Ğâyet teşvîşe düşdiler. “Ĥâlümüz [357a] ⁽¹⁾ ne olısardur.” diyü maķzûn oldılar. Ķulavuzlar eyitdiler: “Aķşam olınca ğayret idüñ, yürüñ. İlerüde bir şı vardır. ⁽²⁾ Aña irişevüz.” didiler. Bunlar daķı sürdiler gice olınca ol yirde bir ulu göl varımış, aña irişdiler. Gördükleri ⁽³⁾ sâ‘at şol susuz deve gibi birbiri ardınca bî-iķtiyâr ol göle döküldiler ve geregi gibi şıya ķandılar, cānları rāķat ⁽⁴⁾ oldı. Ol gice anda ârām oldılar. Dün yarusı geķiceķ ķulavuzlar çağırdılar ki “Tıruñ, şı ķabların tıldurun ki ⁽⁵⁾ bugün uğrayacağımız bir beriyyeye Seberüt beriyyesi dirler. Aşla azıķ ve şı ele girmez, ğâyet ısı olur. Atluya bir gün bir gice ⁽⁶⁾lik yoldur. Hıķ kimse sağ u esen geķmez beñzer ki vâfir şuyı ve azıķı ve yarağı ola.” dıdı. Bunlar daķı tırup tılumları ⁽⁷⁾ ve mesâreleri ve bâķı şı ķablardı ne varısa tıldırdılar ve yola gırdiler. Ķuşluğadeķ gıtdiler. Gün kızdı, şahrâlar od oldı. ⁽⁸⁾ Öyle olınca bu miķnetile gıtdiler. Şusuzluķdan dilleri tımağına yapışdı ve atları yoruldı. Şı taleb itdiler. Gördiler ki getürdükleri ⁽⁹⁾ şılar şoğulmış ve ısıdan bir ķatre ķalmamış, telef olmış. Āķ idüp ağlaşdılar ve içlerine od düşdı. Billeri büküldi ve ķuvvetleri ⁽¹⁰⁾ ķurudı. Andan ķulağuzlar eyitdi: “Ķâre yürümeķdür. Ola ki cānumuzdan bâķı varıken şıya irişevüz. Becid oluñ, eger ⁽¹¹⁾ ecelümüz gelmedi-y-ise çıkaruz geldi-y-ise işbu dermān yirlerde helāk olup gıdevüz.” dıdı. Zü'l-Ĥımār eyitdi: “Biz bunda ⁽¹²⁾ şusuzluķdan kıılacağımıza hıķ şübhe yokdur, müşkil ĥâle mübtelā olduķ.” dıdı. Bir sâ‘at daķı gıtdiler atları yürümez ⁽¹³⁾ oldı. İnüp yayaķ oldılar ve silāķların döktiler ve ağır geyeceklerin bıraķdılar ve başlarından ışıķların atdılar. Yoldaş ⁽¹⁴⁾ yoldaş ve ķardaş ķardaşbaķmaz oldı. Her birisine başlu başı ķayusı oldı.

Bahādurlar zelil oldu ve kaviler ⁽¹⁵⁾ za‘îf oldu. Hep yayağ olup atların gâh gâh yiderler gâh sürerlerdi. Zü'l-Hımār eydürdi ki “N'olaydı buldur olup ⁽¹⁶⁾ bu işe şataşmaya iduk. Cihānda serāyı geñlikile başumuza tar oldu.” dir idi. El-hāşıl hadden aşā buñaldılar ve biri ⁽¹⁷⁾ biri ile helālleşüp esenleşdiler ve vidā‘laşdılar ve ölümlelerin yakın hāşıl itdiler. Kulağuzları eyitdi: “İy ‘Arab uluları! ⁽¹⁸⁾ Ümizünüz kesmeñ şu vardur, yakında ola ki irişevüz.” dirdi. Ne hālise çalışıñ. Ola ki ecelümüz gelmedi kurtulavuz. Düşmān ⁽¹⁹⁾ şemātesine uğramayavuz.” dirdi. ‘Abbās eyitdi: “‘Arab ‘ahdi haqqı-y-içün bu sefer şüm sefer oldu. Āfetlere mübtelā olduk. Bu nesneler ⁽²⁰⁾ hep o veled-i zinā Hıfāf’uñ sa‘ādetine ‘almetdür. Bu miñnetden hālāş dağı bulursavuz maşşūda irişmekden ⁽²¹⁾ maħrūm kalduk. Ben bilürin ki Benī ‘Abs kulu ‘Anter aña yardım idüp işini bitürse gerekdür.” didi. Zü'l-Hımār eyitdi: ⁽²²⁾ “Yā ‘Abbās! Ben dağı bu yola gitmekden ġarażum ol veled-i zināya buluşmak idi. Hıfāf’a mu‘āvenet itmekiçün gele dağı yolda uğraşam. ⁽²³⁾ Anuñ başına belā getürem ve ‘ömrinüñ defterini düürerdüm. Beni çok incitmişdür, göñlümde aña kın ve hased bī-haddür. Velikin [357b] ⁽¹⁾ Haq Te‘ālā bize kahr itdi. Şunuñ gibi hāle mübtelā kıldı.” didi. Hele bu sözlerden söylediler ve atları yidüp gâh sürüp yap yap ⁽²⁾ aħşama dek gitdiler. Gün tölünicağ bir pāre rāhat olur gibi oldılar. Issıdan hālāş bulduklarına şād oldılar. Andan dökülüp ⁽³⁾ aç ve şusuz ve za‘îf naħîf yatdılar. Ne at kayusu oldu, ne dünyā, ne āhiret. Kuşluk olınca ol hālile uyudılar. Gün kızcıcağ ⁽⁴⁾ uyandılar. Gördiler ki atları katlarından gitmiş. Dört yaña istediler bulmadılar dağı biter ilikleri kuruğı. Belāya uğradılar, ⁽⁵⁾ ba‘zısı ba‘zısına eyitdi: “Vallāhü'l-‘azīm ki bize bu işi ideyin bizüm helākumuza kaşđ itmişdür. Düşmān şemātesine şataşduk. ⁽⁶⁾ Olmaz yirde zāyi‘ olduk. Kılıç görmedin kırılduk.” didiler. Kulağuzlar eyitdi: “Böyle dimekile iş bitmez. Nā-çār gitmek ⁽⁷⁾ gerek bu öñümüzdeki şahrā üzerinde öyle ıssısına kılursuz, geçemezüz. At gitdi, azuk az, şu yok. Sa‘y idüp bedenümüzde ⁽⁸⁾ cān eşeri variken bu beriyyeyi çıkagörelüm. Eger ‘izzet idüp benden dağı almadın kurtulavuz ġālib

budur ki şekline ⁽⁹⁾ irişevüz.” didiler. Bunlar bu sözi işidicek feraḥ oldılar ve ṭaḫatları yitdügince süründiler. Şusuzluḡdan dişleri ḡarardı ⁽¹⁰⁾ ve ṭuṭaḡları şişdi ve dilleri aḡızlarından çıḡup şarkdı. Bu ḡadarda aḡşam oldu, ıssı üzerlerinden götrüldi. ⁽¹¹⁾ Nā-gāḡ baḡdılar. Gördiler ki ḡadırlar ve evler görünür ve bir ırmaḡ aḡar. Be-ḡāyet ḡurrem¹³⁵² oldılar ve ḡuşşaları gitdi. İrişüp ⁽¹²⁾ bir şuya döküldiler, ṭoyınca içdiler. Ba‘zısı helāk daḡı oldu, hele bir pāre cānları gevdelerine girdi. Oturup bir sā‘at ⁽¹³⁾ ārām oldılar ve bu ḡadırlara ve evlere naḡar ḡıldılar. Nā-gāḡ gördiler ki biḡe yakın ādem çıḡup geldiler. Bunlara süñü ve ḡılıḡ ⁽¹⁴⁾ ḡavāle ḡıldılar ve ḡaḡrup “Kimsiz, ne ṭā‘ifedensiz, bunda neylersiz?” didiler. Bunlar eyitdiler: “Yā ḡavm! Bizi esirgeñ. Belāyı gereḡi ⁽¹⁵⁾ gibi ḡekmişüz açlıḡdan ve şusuzluḡdan cānumuz ḡayusı olmışdur. Ne ḡılıḡ ve ne süñü ḡācetdür evvel ḡālümüzi gördük. Andan ⁽¹⁶⁾ şoñra ḡışm idüñ.” didi. Bunlar daḡı bunların sözlerin işidicek esirgediler, ḡılıḡların ḡınına ḡatdılar. **Rāvī** ⁽¹⁷⁾ eydür: Megerki bu atlular Benī Ḳuzā‘a’dan idi ve muḡaddemleri Müteḡancer bin Fāyız idi ki ‘Abbās, Zū‘l-Ḥımār bunu öldürüp ⁽¹⁸⁾ intikām itmeḡe giderlerdi. Bunlar bu maḡāma geldüḡine sebeb bu idi ki Müteḡancer‘i ḡız ḡardaşı Ḡamra‘yı daḡı bile alup rızḡ ⁽¹⁹⁾ ṭaleb itmeḡe ḡıḡmış idi. Nite ki ‘Arab‘uñ ‘ādeti evvelden öyle idi. Burada at diñlendürmekiḡün ve şulanmaḡiḡün ḡonmuşlardı. ⁽²⁰⁾ İttifāḡ ṭaḡdīr ehli, ‘Abbās ve Zū‘l-Ḥımār‘ı bunuñ ḡaynaḡına bıraḡdı. Ḳünki ol üzerlerine gelen ādemiler bunları gördiler, ⁽²¹⁾ açlıḡdan şusuzluḡdan buñalmış ḡalkdur ve beriyyeler ḡekmekden ve ıssılara şataşmaḡdan ṭaḡatları ḡalmamışdur. Merḡamet itdiler ⁽²²⁾ ve ṭanışdılar. Şöyle ittifāḡ itdiler ki bunları alup Müteḡancer‘ile ḡız ḡardaşı Ḡamra ḡatına aldılar. Hem daḡı eyle itdiler andan varup ⁽²³⁾ eyitdiler: “Yā emīr! ‘Arab fuḡārasına şataşduḡ. Açlıḡdan ve şusuzluḡdan ve ıssıdan buñalmışlar. Diledük ki ḡırayduḡ. Yalvardılar **[358a]** ⁽¹⁾ ḡāllerine baḡup esirgedük, nesne dimedük evet işde ḡizmetüñe dek. Ne buyurursın?” didiler. Müteḡancer eyitdi: “Varuñ ⁽²⁾ baḡlañ,

¹³⁵² 357b-11 ḡurrem: ḡurrem

şabāha dek tursun. Yarın getüresiz. Haqqından gelem ve ne tã'ifeden idüklerin bilem.” didi. Bunlar dağı vardılar, ⁽³⁾ bu halkı hep bağladılar ve şabāh olunca şabr itdiler. Çünkü şabāh oldu Müteğancer didügi gibi koyun sürer gibi bunları ⁽⁴⁾ sürüp Müteğancer'ün ve Ğamra'nuñ katına iletdiler. ‘Abbās'ıla Zü'l-Hımār Müteğancer'inün yüzini gördiler. Bildiler, hayātları ⁽⁵⁾ gitdi. Ādem ardına gizlenürlerdi ve eydürlerdi: “N'olaydı beriyyelerde aç ve şusuz olup gideydük, ayağumuzıla ⁽⁶⁾ düşmān eline düşmeyeydük.” dirlerdi. Çünkü Müteğancer'ile Ğamra'nuñ katına getürdiler Ğamra eyitdi: “Ne halksız? Bunda ⁽⁷⁾ neylemege geldüñüz?” Bunlaruñ birkaçı ‘ākilleri eyitdiler: “İy hatun! Biz Benī Selīm¹³⁵³ faķirlerindenüz. Rızķ taleb itmege ⁽⁸⁾ çıkduk idi. Yolumuz beriyyelere tuş geldi, atlarımız şusuzluğdan helāk oldu. Biz dağı açlığdan ve ıssıdan ⁽⁹⁾ ğāyet za‘İf olduk. Hayātumuzdan ümiz kesduk idi. İttifāk bu şerİf maķāmlara irişduk, şı bulduk. Hele helāk ⁽¹⁰⁾ olmağdan kurtulduk, halāş bulduk. Şimdiki hālde işde sizün elünñize düşduk. Ne ki hātıruñuz dilerse idün.” ⁽¹¹⁾ didiler. Ğamra eyitdi: “Sizden ‘Arab içinde meşhūr olan ‘ādet ki develer istemekdür. Anı taleb idevüz, develer getirün. ⁽¹²⁾ Siz kendüñüzi kurtaruñ soñra kabīleñüz ulusu Düreyd'i bulup cezāsın idevüz. Biz aña hürmet ve ‘izzet iderdük ⁽¹³⁾ ve pirliginden ve ululuğundan ötüri ağırlarduk. Şimdi ol fesāda başladı. Bizüm diyārumuza harāmi gönderür. Üş ⁽¹⁴⁾ yakın zamānda aña bu işün ‘ivazın idevüz.” didi. ‘Abbās, Ğamra'nuñ haberin işidicek şāz oldu ve halāşına mecāl ⁽¹⁵⁾ buldı. Andan eyitdi: “Hōş iy hatun! Elümüzden geldükçe deve getürelüm. Evet biz faķir halkuz. İken dağı kımağ ⁽¹⁶⁾ ve hem bizüm ulumuz Düreyd'ü bābda şıuçı yokdur. Bizüm bu diyāra gitdügümüzden haberi yokdur. Aña ğazab ⁽¹⁷⁾ itmeñ.” didi. Müteğancer eyitdi: ‘Arab'ün ‘ādeti eyledür, esİR olıcağ faķir sizden çok nesne istemeüz. Hemān ādem ⁽¹⁸⁾ başına on deve isterüz varuñ āzād oluñ Düreyd'ile buluşavuz.” didi. ‘Abbās dağı bu kavle rāzİ oldu. ⁽¹⁹⁾ Ādem göndürdi ve hāllerin

¹³⁵³ 358a-7 Selīm: Süleym

bidürdi. Müteğancer'den dağı bir yol bilür cüst çäpük kul aldı. Becid yortup gitdiler ⁽²⁰⁾ ve bile çok azık ve şu getürdiler. Müteğancer ol giden ādeme şöyle şart eyledi ki birkaç günde gelüp deve getürürse ⁽²¹⁾ getüre getürmezse bu esirlerüñ boynın ura. Bu vechile kavlı idüp ol kişı yortup gitdi. Bunlar bunda ⁽²²⁾ muntazır olup kaldılar. Andan Ğamra, Müteğancer'e eyitdi: “Yā ağı! Varup ta'allükātumuza kavışalum Tengri bize rahmet çekmedin ⁽²³⁾ rızık müyesser eyledi. Ādem başına on deve gelürse çok ni'met elümüze girür. Hele bu esirleri koyuvirelüm gitsün [358b] ⁽¹⁾ sonra Benī 'Adnān'a intikām idevüz.” didi. Müteğancer eyitdi: “Eyle olsun yürüñ halka haber idüñ, göçelüm diyārumuza gidelüm.” ⁽²⁾ didi. Ta'allükātlarla ile kendülerüñ arası üç günlük yol idi. İki günde vardılar. 'Abbās, Zül-Hımār'ı ve bākī ⁽³⁾ yoldaşlarını yayağ ve elleri bağlu sürdiler. Çünkü varup maķāmlarına irişdiler ve Fā'iz'e ki uluları bu kışsa(y)ı 'arz ⁽⁴⁾ itdiler. Fā'iz bunlaruñ selāmetlğıla gekdüklerine sevindi. Ammā deve isteyü ādem gönderdükleri hātırına hoş gelmedi. ⁽⁵⁾ Müteğancer'e ve Ğamra'ya eyitdi: “Haṭā itmişsiz. Şimdi ol gönderdügünüz ādem varup bu haberi anda iledicek Düreyd 'Arab ⁽⁶⁾ içinde meşhūr kişidir, hükmine muṭī' olurlar. Bī-had leşker cem' idüp üzerümüze gelse gerekdür. 'Ale'l-ḥuşuş ki ⁽⁷⁾ anuñ güyegüsi Zül-Hımār ki bahādurluğı 'Arab içinde meşhūrdur. Nice bahādurlara ğalebe itmişdür. Vallāh ki bu seferde ⁽⁸⁾ bize teşvış hāşıl itdügünüz şavāb budur ki üç gün bunda ārām olasız dağı göçüp bir şarb yir ki ot ⁽⁹⁾ şuyı bol ola. Varup oturavuz ve yolları bekleyevüz. Ğāfil olmayavuz.” didi. Ğamra eyitdi: “Vallāhü'l-'azīm ⁽¹⁰⁾ iy ata! Senüñ himmetüñ gitmiş ve pirlik seni korķak eylemiş. Biz seni evvelden şöyle bilürdük ki kimseden korķmazsın, ⁽¹¹⁾ ne Melik Nu'mān'dan ne Şām begininden. Bizüm çerimüz anlardan az degül ve heybetümüz halkuñ gönline düşmişdür. N'olaydı ki ⁽¹²⁾ ol Düreyd didügüñ ve Zül-Hımār dağı çeri cem' idüp üstümüze geledirdi. Göreydük ki ben anlara ne işler ⁽¹³⁾ iderdüm.” didi. Andan sonra Ğamra ve Müteğancer ve bākī cemā'at varup esirleri ikileyin bağladılar ve ta'am virüp ⁽¹⁴⁾ yidürdiler ve şu virüp kandurdılar ve

üzerlerine kullar koyup bekletdiler, gelüp yine çadırlarına gitdiler. Halk tağıldı ⁽¹⁵⁾
 her birisi evli evine gitdi. Aḥşam oldı. Her kişi kendü qarārgāhına sākin oldı. Ğamra
 yatdı. Fikrinde bu idi ki ⁽¹⁶⁾ atası ḥisāb itdügi rāst gele idi. Bu daḥı bahādurluğın
 atasına göstereydi. Rivāyet iderler ki Ğamra'nun nesebi ⁽¹⁷⁾ eyü degül idi. Zīrā ki bu
 Fā'iz'ün katında bir kara qaravaş varıdı. Adı Cezūr idi. Ḥaylū zamān katında olmış,
⁽¹⁸⁾ bu Ğamra andan toğmış idi. Büyük olunca Fāyiz buña muḳayyed olmadı ve i'tibār
 itmedi. Bu daḥı varırak ata binmek ⁽¹⁹⁾ öğrendi ve süñü ve kılıç tutdı ve
 bahādurlarıla muḳābil oldı. Yigitler şaffına girdi ve merdānelerile muşāhib ⁽²⁰⁾ oldı.
 Nice ḥādīşelerde ad çıkardı ve vākı'alarda şöhret belürtdi. Fāyiz daḥı bunun ḥālī
 böyle olıcaḳ ikrār ⁽²¹⁾ idüp nesebine ulaşırdı ve anuñ sebebile ulu mertebeye irişdi
 ve ḥürmeti ve 'izzeti arttı. **Rāvī eydür:** Ğamra bu fikrile yatdı ki ⁽²²⁾ "N'olaydı atam
 didügi girçek olup Benī Selīm¹³⁵⁴ leşkeri bunda gelelerdi. Ol daḥı göreymi ki ben
 anlara ne ⁽²³⁾ belā iderin." Bu teşvīşile yaturken nā-gāh kulağına bir āvāz geldi. Gördi
 ki büyük ğavğādur. Def'i [359a] ⁽¹⁾ yirinden tırup kılıcın eline aldı taşra çıkdı. Gördi
 ki ol esirler bekleyen kullardan ba'zısı gelmişler. Feryād ⁽²⁾ idüp çığırdılar, eyitdiler:
 "İy ḥatun! Meded eyle mecmū'-ı esirler boşanmışlar. Bize kılıç koyup çoğumuzu
 kırdılar ve kaçdılar. Atlara ⁽³⁾ süvār olup yirler kesdiler ve yıl gibi esdiler. 'Ale't-ta'cīl
 bu şeytānlara uzanup ırağa gitmedin irişüñüz." didiler. Ğamra ⁽⁴⁾ bu ḥaberi işidicek
 atasına ve qardaşına ḥaber itdi. Ata binüp Benī Selīm¹³⁵⁵ bahādurları bunun ardına
 düşdiler. İşiden gitdi, ⁽⁵⁾ binen yortdı. Qabīlenün içine ğulgule düşdi Benī Quzā'a
 halkı tağıldılar ve cehd idüp istediler. 'Aḳıbet ⁽⁶⁾ irişdiler. **Rāvī eydür:** Bu esirler
 kaçduklarına sebep Zū'l-Ḥimār olmuş idi. Zīrā ki korkdı, bileler, öldüreler ⁽⁷⁾ diyü
 tıyulıcaḳ esirgemedüklerin bilürdi. Bunlaruñıla evvelden aralarında ḥādde çok idi.
 Pes teşvīşile gice yaturken ⁽⁸⁾ duruşup bağı çizdi. 'Abbās daḥı yanında idi. Anı daḥı
 çizdi ve bāḳī yoldaşların hep çizdiler. Bekleyen kullaruñ ⁽⁹⁾ kılıçların ve qalkanların

¹³⁵⁴ 358b-22 Selīm: Süleym

¹³⁵⁵ 359a-5 Selīm: Süleym

aldılar ve aḳat yürümeḡa başladılar ve ḡavḡādan baʿzısı uyandı feryāz eyledi ve Ġamra'ya ḡaber itmeḡe ⁽¹⁰⁾ gitdi. Bunlar daḡı atlara süvār olup ḡaçdılar. Ġamra daḡı atası ile ve ḡardaşı ile ve bākī Benī Ḳuzā'a ḡerisi ile ⁽¹¹⁾ bunların ardlarına düşüp ḡaraḡu gicede iriḡdiler. Şabāḡa dek ceng itdiler. Zū'l-Ḥımār, Benī Ḳuzā'a ḡalkından bī-nihāyet ⁽¹²⁾ ādem düşürdi ve bahādurluḡın bunlara bildürdi. Andan ḡaḡırdı: “İy Müteḡancer! Ben Zū'l-Ḥımār'ın. Sizüñ başuñuza belālar ⁽¹³⁾ itsem gerek ve senüñ başuñı kesüp armaḡan alup gitsem gerek.” didi. Ġamra'nuñ atası Fāyız eyitdi: “Vallāḡü'l-ʿazīm, ben ⁽¹⁴⁾ bundan ḡorḡardum size itdüḡüm bu ḡişi idi. Ḥayf elümüze düşmiş, biz ḡāfil olmuşuz. Elümüzde iken düḡünü ⁽¹⁵⁾ düşümüze bırakmuşuz. Cāhil maḡrūr oldur ki vaḡtinde işi ḡayurmaya.” didi. Bu ḡadarda şabāḡ oldı. İki ḡaşm ⁽¹⁶⁾ birbirin görđi. Birebir başabaş oldı. Ġamra daḡı süñüsün ḡapdı, eline aldı ve yideḡin deḡşürüp Zū'l-Ḥımār'ıla ⁽¹⁷⁾ muḡābil oldı ve Müteḡancer, ʿAbbās'ıla ḡaşm oldı. İkileyin ceng ayaḡa bindi ve şavaş odı yalıñlandı. Bunlar ⁽¹⁸⁾ birbirine meşḡul olıcaḡ Benī Ḳuzā'a ḡalkınuñ ḡamaʿı Benī Selīm¹³⁵⁶ ḡāʿifesine ziyāde oldı ve ittifāḡ idüp üzerlerine ⁽¹⁹⁾ hücüm itdiler. Zīrā ki bu Benī Ḳuzā'a bahādurları ḡüzīde ḡalk idi ve şınanmış ādemleridi. Benī Selīm'i¹³⁵⁷ defʿi ḡaḡıtdılar ⁽²⁰⁾ ve atlarını süñüde ve ḡılıḡda ḡodılar. Zū'l-Ḥımār nice ki bunların āvāzların işidüp yardım itmek isteyeydi ⁽²¹⁾ Ġamra'dan geḡmezdi öyle olunca bu ḡālile ceng itdiler. Benī Selīm¹³⁵⁸ ḡalkı başıldı. Benī Ḳuzā'a bahādurları bunları ⁽²²⁾ perākende itdiler. Yigirmi üç ādemlerin depelediler. Bākī ḡalanın esīr itdiler. Hemān Zū'l-Ḥımār ḡaldı ʿAbbās'ıla. ⁽²³⁾ **Aşmaʿi eydür:** Eḡer Ġamra olmasa Zū'l-Ḥımār, Benī Ḳuzā'a(y)ı şırdı ve Müteḡancer'i esīr iderdi ve aşḡābın ḡurtarurđı. [359b] ⁽¹⁾ Evet Ġamra māniʿ oldı, ḡözin açdurmadı ve yoldaşlarından ve ḡalkından kimse(y)i yardım itmeḡe daḡı ḡomadı. Saʿy ⁽²⁾ itdi ki kendü yaluñuz Zū'l-Ḥımār'ı esīr idüp ad ḡıḡara ve bu sebebile ḡavı ʿālemde söylene.

¹³⁵⁶ 359a-18 Selīm: Süleym

¹³⁵⁷ 359a-19 Selīm'i: Süleym'i

¹³⁵⁸ 359a-21 Selīm: Süleym

Bu hālile ahşama yakın olunca ⁽³⁾ düşdiler. Müteğancer ‘Abbās'ı esir itdi, kaldı. Ğamra ile Zü'l-Hımār'ı Fāyiz bu hālî müşāhade idicek çağırđı ve yoldaşlarına ⁽⁴⁾ ve bahādurlarına kaçıldı, eyitdi: “Ahşam oldı. Düşmān elümüze çıktı, tiz oluñ kızuma yardım idüñ. ⁽⁵⁾ Zü'l-Hımār'uñ atını düşürmek ardınca oluñ. Yā muħanneşler! Eger benüm kızum olmasa hepüñüz helāk olurdı.” Halkı Fāyiz'üñ āvāzın ⁽⁶⁾ işidicek dört yanından Zü'l-Hımār'a hāmle kıldılar ve kılıç üşürüp süñü havāle kıldılar. Zü'l-Hımār bunları hāmle idüp ⁽⁷⁾ perākende itdi, otuz ādemilerin düşürdi. Nā-gāh atına zahm irişdürüp mecrūh eylediler ve atın düşürüp Zü'l-Hımār'ı ⁽⁸⁾ tutdılar. Şāz ferah olup bağladılar. Dönüp göñül murādı-y-ıla evlerine geldiler. Andan Fāyiz, Ğamra'ya eyitdi: “İy kızum! ⁽⁹⁾ Var sakla işbunları bugün tutsunlar. Yarın senüñ öñinde cemī'isinüñ boynın urup göñlümüze şifā hāşıl ⁽¹⁰⁾ idevüz.” didi. Zü'l-Hımār, Fā'iz'üñ sözün işidicek eyitdi: “Yā Fāyiz! Ben size idecegüm itdüm, kılıcum kanuñuza kandurdum ⁽¹¹⁾ ve yüregüme şifā hāşıl itdüm. Şimden girü ğam degül. Her ne cezā ki hātırüñ dilerse eyle it. Evet işbu kara ⁽¹²⁾ yüzlü cāriye degülmissen ben sizüñ cemī'ñüzi topraĝa dökerdüm ve kanuñuzıla diyāruñuzı boyardum. Sa'ādet ⁽¹³⁾ yazı kılıcaĝ ‘aceb degül ki bir zelil ve haķır korkarak bir bahādura ĝalebe ide. Hāl budur ki benüm atum düşdi, hem açlık ⁽¹⁴⁾ şusuzlık çok çekmişdüm. Kuvvetüm bayaĝı gibi degülidi yoħsa bunuñ gibi ‘avret baña muķābil mi olubilürdi ⁽¹⁵⁾ yāħud bu kadar leşker benüm öñüme tıurabilürdi. Mişe arslanı za'if olsa dilküler ĝalebe idüp birazın ⁽¹⁶⁾ itmekile yig olmak lāzım gelmez.” didi. Ğamra bunuñ sözün işidicek ĝāyetde incindi ve Zü'l-Hımār'uñ sözi ⁽¹⁷⁾ buña güç geldi. Andan atasına eyitdi: “‘Arab ‘ahdi haķķı-y-içün ben seni kıomazın ki bu kışiyi öldüresin. Zırā ki benüm bahādurluĝuma ⁽¹⁸⁾ kıāyil olmadı. Bir zamān ben bunu şaķlayayın rāħat olsun, yisün ve içsün kıuvveti yirine gelsün. Hiç bahānesi ⁽¹⁹⁾ kıalmasun daħı ceng altından her ne isterse vireyin, senüñ kıatuñda ikileyin uğraşayın. Hep halk teferrüc ⁽²⁰⁾ itsünler. Eger ol baña ĝalebe iderse aşķābını kıoyuvirüp beni alasın. Eger ben aña ĝālib olursam kıulaĝın ⁽²¹⁾ kesem

ve alnına nişān idem ve çok devesin alup koyuvirem. Tā cemī^c-i halk bile ki yiryüzinde nazīrūm yokdur.”⁽²²⁾ didi. Atası eyitdi: “Çünkü fikrüm eyle ola, varınca ki bilürsin it. Ben kardaşuñıla beş biñ ādem alup⁽²³⁾ yolları ve şuları şaklayalum. Zīrā ben bilürin ki bunuñ halkı tek tırmazlar. Bunda esīr olduğın işidicek [360a]⁽¹⁾ cihānuñ leşkerin cem^c idüp üstümüze gelse gerek. Bunlar deve götürmege Düreyd'e gönderdükleri yalan idi. Hīle⁽²⁾ itdiler. Maķşūduları hāllerin i'lām itmek idi, deve götürmek degül idi. Eger bu işden biz şakınup hāzer itmezsevüz⁽³⁾ 'ākıbet hālümüz yaramaz olur, peşīmān oluruz.” didi. Zū'l-Hımār'ı ve 'Abbās'ı, Ğamra'ya teslim itdi ve kendü halkına⁽⁴⁾ işmarladı ki cem^c olup varalar, yolları bekleyeler 'azm itdügi yirine getüre. **Ebū 'Ubeyde** rivāyet ider ki ol⁽⁵⁾ kişi ki Zū'l-Hımār ve 'Abbās deve götürmege göndürdiler. Gice gündüz dinmeyüp gitdi. 'Ākıbet Benī Havāzin'e irişdi⁽⁶⁾ ve Düreyd'ile buluşdı ve başlarına gelen vāķi'a(y)ı söyledi ve atları yavi kılınduğın ve beriyyelerde aç ve şusuz⁽⁷⁾ öliyazdukların ve yayaıklıktan buñaldukların ve Ğamra bunları esīr itdüğün bī-ķuşūr Düreyd'e rivāyet itdi ve başlarına⁽⁸⁾ gelen vāķi'a ve sergüzeştlerin hikāyet itdi. Düreyd daħı bundan öñürdi, işitmişdi ki Zū'l-Hımār daħı 'Abbās'a⁽⁹⁾ yardım itmekičün bile gitdi diyü, şāz oldı. Bu develere göndürdükleri ādem gelince fāriğ olup 'ış u 'işret iderdi.⁽¹⁰⁾ İ'tikād buyıdı ki Zū'l-Hımār, 'Abbās'ıñ maķşūdını bitürür. Bu hālile otururken nā-gāh gördi bir gün bu develere⁽¹¹⁾ gelen kişi muşıbet haberin getürdi. Melūl maħzūn oldı ve 'Anter'i ve aşhābını ve Hıfāf ibni Nedbe'yi kığırup bu hālī⁽¹²⁾ bildürdi. Be-ğāyet melālet şüretin gösterdi. Muķrı'l-Vaħş eyitdi: “Kim ola ki bunlaruñ atının uğurlayup anuñ⁽¹³⁾ gibi dermānsız yirlerde mağbūn itmiş ola ki 'ale'l-ķuşūş ki anlaruñıla Zū'l-Hımār bile ola.” didi. Düreyd eyitdi: “Yā Şām⁽¹⁴⁾ bahādurı! Hāķ Te'ālā'nuñ taķdīrinde anlaruñ bu nesne alnına yazılmışdı. Yüz Zū'l-Hımār gibi kişi anı def^c idemez.⁽¹⁵⁾ Lāt u 'Uzzā hāķķı-y-içün yiryüzinde belā okına nişān olmamış kimse yokdur ve rūzigār miħnetine mübtelā olmaduķ⁽¹⁶⁾ ādem bulunmaz. Bir daħı budur ki bu iş vāķi' olduğu

Hifāf'ıñ sa'ādetine delālet ider. Zīrā ki hāl böyle olıcaķ ⁽¹⁷⁾ elbette biz leşker cem' idüp varup yoldaşlarımızı kurtaravuz ve Müteğancer'ıñ başını kesevüz. İş Hifāf için ⁽¹⁸⁾ olur, şabrı bereketi ile murāda irişevüz." didi. 'Anter eyitdi: "Yā mevlāyi! Fikrūñ böyle olıcaķ lāzım degül, sen zaħmet ⁽¹⁹⁾ çeküp sefer itmeñ. Ben varup ol ħizmeti yirine getüreyin. İki yüz ādemile Hifāf daħı bile alup maķşūdına yitişdüreyin ⁽²⁰⁾ ve esirleri daħı kurtarayın, işini bitürmeyince gelmeyeyin." didi. Düreyd eyitdi: "Lāt u 'Uzzā haķķı-y-içün ben seni yaluñuz gitmege ⁽²¹⁾ ħomazın. Elbette ben bile giderin. Belki eger bilsem sen rāzī olacağın and virürdüm, gitmege ħomazdum. Evet bilürin ki ⁽²²⁾ eslemezsın. Ben gidicek ħalmağa rāzī olmazsın ve dōstuñ Hifāf'a mu'āvenet itmekiçün elbette gidersin. İmdi ⁽²³⁾ şavāb tedbīr budur ki sen didüğün gibi iki yüz ādem cem' idüp varavuz Benī Ķuzā'a'yı perākende idevüz ve kimsenün [360b] ⁽¹⁾ şefā'atin ħabül itmeyevüz, diyārlarını ħarāb idüp ādemlerini kıravuz ve ādemlerümüzü ħalāş idevüz." didi. 'Anter eyitdi: ⁽²⁾ "İş senün elüñdedür. Ne vaķt emr iderseñ gidelüm." didi. Düreyd: "Bugün ħayduñuzı görüñ yarın çıķalum." didi. Andan ⁽³⁾ soñra evlerine tağılup yol yarağın gördiler. Hifāf bu işe ħāyetde feraħ oldı ve 'Anter'e eyitdi: "Yā mevlāyi! Eger senün ⁽⁴⁾ ħardaşuñ Şeybūb olmasa 'Abbās maķşūdına irişürdi, ben ħasretten ölürdüm. Anuñ himmeti ile düşmen helāk oldı. ⁽⁵⁾ Ümīz budur ki senün devletünde murāda irişem, 'Abbās bin Mirdās maħrūm ħala." didi. **Rāvī eydür:** Benī Selīm'ün ¹³⁵⁹ ⁽⁶⁾ ol şusuz beriyyelerde ve ısızlık şaħrālarda atların uğurlayup ħayrān ve dermānda iden ve yayaķ koyup ser-gerdān ⁽⁷⁾ ve üftāde kılan 'Anter'ün ħardaşları Şeybūb ve Cerīr idi. Zīrā şol vaķt ki ħur'a 'Abbās'a düşdi ve Müteğancer'ün ⁽⁸⁾ başın getürmege ve Necm'ün intikāmın alıvirmege gitdi. Hifāf melül u maħzūn oldı. 'Ale'l-ħuşuş ki Zū'l-Ĥımār ⁽⁹⁾ bile gitmiş ola. Bu sebebden teşvışlendi ve tāşālara düşdi ve 'Anter'e hālinden şikāyet idüp ağladı. 'Anter eyitdi: ⁽¹⁰⁾ "Yā Hifāf! Düreyd ħur'a bırağup

¹³⁵⁹ 360b-5 Selīm'ün: Süleym'ün

nevbet aña düşdi. Bunca halkuñ katında ol kavle rāzī olduñuz. Şimdi ben ⁽¹¹⁾ gāyib olup gidersem ve nā-gāh ‘Abbās'a bir qazā-yı āsumānī irişüp bir belāya mübtelā olursa hemān bizden oldı. ⁽¹²⁾ Bilürler ‘itāba ve serzenişe müstaḥıḳ oluruz. Çäre şabrdur. Belī, eger ‘Abbās maḳşūdın ḥaşıl itmeyüp yine gelürse cemī‘ümüz ⁽¹³⁾ sa‘y idüp senüñ işüñi bitürelüm.” didi. Ḥifāf eyitdi: “Yā mevlāyi! Eyü didüñ. Allāh Te‘ālā saña ḥayr virsün. Şabr idelüm, ⁽¹⁴⁾ görelüm ki rüzigār neyler. Eger ol kız benüm naşbümise ‘Abbās'a müyesser olmaz.” didi ve yine odasına gitmege kaçd ⁽¹⁵⁾ itdi. Şeybüb bunu esirgedi “Yā Ḥifāf! Ḥāṭıruñı ḥōş tut ki ben ‘Abbās'a bir iş ideyin Müteğancer'e varup intikām ⁽¹⁶⁾ itmekden ‘āciz ola ve anuñla bile gideyin. Benī Mālīk itlerini hep zelīl ve ḥaḳīr ideyin. Var sen fāriğ ol teşvīşlenme.” ⁽¹⁷⁾ didi. Ḥifāf'ıñ göñli bir pāre tesellī oldı ve koyup gitdi ve Ḥifāf gidicek Şeybüb'a ‘Anter eyitdi: “Veyleke yā binü'l-laḥnā! ⁽¹⁸⁾ Neylemek istersin ‘Abbās'a ki Ḥifāf'a va‘de idersin. Bizi Düreyd katında şermesār idersin.” didi. ⁽¹⁹⁾ Şeybüb eyitdi: “Yā aḥī! Lāt u ‘Uzzā ḥaḳḳı-y-içün Hübel-i ‘alā ḥürmeti-y-içün ben bir iş itmezsin ki anı kimse bile size serzeniş ide.” ⁽²⁰⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “Neylemek istersin? Göñlüñe geleni baña di, göreyin. Şāyed fikründe ḥatā idesin.” Şeybüb ⁽²¹⁾ eyitdi: “Ben bilürin ki ‘Abbās Benī Ḳuzā'a'ya gitdi. Yolda Seberüt beriyyesi dirler bir beriyye vardur, iki günlük yoldur. ⁽²²⁾ Şu bulunmaz ve azıḳ ele girmez. Ḥuşūşā ki yol bilmez kişi ola, zaḥmet çeker. Benüm göñlüme gelen budur ki Cerīr'i ⁽²³⁾ bile alup varam. Anlara irişem ve atların gice yatduḳları yirde uğurlayup anları yayaḳ koyam. Eyle olıcaḳ anlaruñ [361a] ⁽¹⁾ ḥālī ikiden ḥālī degül. Yā budur ki helāk olup giderler yāḥud şusuzluḳdan ve yayaḳlıḳdan za‘īf zelīl olurlar. ⁽²⁾ Müteğancer'e varıcaḳ ṭāḳatları ḳalmaz. A‘lā himmetleri bir pāre olmadan ḥalāş bulmaḳ olur.” didi. ‘Anter'e bunuñ tedbīr ḥōş ⁽³⁾ geldi ve eyitdi: “Helāk olduḳlarına ḥod rāzī degülüz. Ammā atların uğurlamaḡuñ ma‘nisi var. Zīrā ki atlar gidicek ḡālib budur ki ⁽⁴⁾ Müteğancer'e varmaḳdan vazgelürler. Dönüp yine maḡbūn u maḥzūn bunda gelürler.” didi. Şeybüb daḡı bu

tedbîr üzerine Cerîr'le ⁽⁵⁾ bir gice Benî Havâzin'den çıkup 'Abbâs'ın ve Zü'l-Hımâr'ın ardına düşdiler. Şeybûb anlar gitdikleri yoldan gayrı bir yakın ⁽⁶⁾ yol bilürdi. Ol yoldan gitdi ve kendülere kifâyet idecek şu getürdi. Bunlardan öñürdi, varup konacakları ⁽⁷⁾ yire irişdiler ve bir hâlvat yirde kondılar. Ahşam gördiler ki 'Abbâs ve Zü'l-Hımâr ve bâkî aşhâbı işiden bu gelüp aç ve şusuz ⁽⁸⁾ ve za'îf ve nahîf atdan inüp düşdiler, yatdılar. At kayusu kalmadı yorulduklarından ve 'âcizliklerinden cânları kayusu ⁽⁹⁾ olmuşdı. Ölüler gibi düşdiler ve 'âlemden gâfil olup uyudılar. Şöyle şandılar ki bunun gibi maķâma 'Arab harâmisi uğramaz ⁽¹⁰⁾ bilmediler ki yirlerinde 'Anter ve Hıfâf gibi düşmenleri var. Şeybûb gibi şeytân bunların fesâdına ve helâkına kaçd itmişdür. ⁽¹¹⁾ Çünkü bunlar atlarından gâfil ve bî-haber olup uydılar. Hiç diyyâr uyanuk kalmadı. Şeybûb Cerîr'e eyitdi: ⁽¹²⁾ "Ben didüğüm bunun gibi fırsat idi. İşte temâm vaktüdür, şabâh olmadın atları sürüp gidelüm." didi. Cerîr dağı "Sem'ân ⁽¹³⁾ ve tã'aten." diyüp Benî Selîm'ün ¹³⁶⁰ atların sürdiler şabâha dek atları şuya irişdürdiler şu virüp bir sâ'at diñlendürdiler. Andan ⁽¹⁴⁾ becid sürüp Benî Havâzin yolına gitdiler. El-kışsa gelüp irişdiler ve yedi günde 'Anter'e buluşdılar ve atları bir yirde gizlediler. ⁽¹⁵⁾ 'Anter bu hâli Hıfâf'ı kışırup bildürdi ve oturup bu ferahlıkla şöhet itdiler. Hıfâf'ın teşvîşi bir pâre sâkin oldu. Birkaç ⁽¹⁶⁾ günden soñra 'Abbâs'ın Düreyd'e haberi geldi ve hâlâş olmağışün develer isterdi. Düreyd melûl olup 'Anter'i kışırdı ⁽¹⁷⁾ ve bu hâli aña bildürdi. 'Anter dağı şurete melâlet gösterdi. Velîkin ma'nide Hıfâf maşlahatiçün hurrem ¹³⁶¹ idi. Bu bâbda ⁽¹⁸⁾ söyleşüp tanışdılar. Âhîr tedbîr buña muķarrer oldu ki iki yüz âdem alup gideler. Nite ki yukaruda beyân olundu. Pes ⁽¹⁹⁾ bu kaçd üzerine yüz elli âdem Düreyd kabîlesinden ki Benî Havâzin'dür. Anlardan cem' oldu ve elli kişi 'Anter'ün aşhâbından ⁽²⁰⁾ dirildi ve Muķrı'l-Vaḥş ve 'Urve dağı 'Anter'ile bile yoldaş oldılar. Şeybûb gelüp Düreyd'e ol beriyyelerün şusuzluğın ⁽²¹⁾ ve ısuğın ve uzunluğın vaşf eyledi. Şuyı ve azığı çok

¹³⁶⁰ 361a-13 Selîm'ün: Süleym'ün

¹³⁶¹ 361a-17 hurrem: hurrem

getürtdi. Andan bunları yakın yola çeküp kulavuzluk itdi ⁽²²⁾ ve Seberût şahrâsın geçürdi şuları diñince şuya yitürdi. Konup rāḥat oldılar ve şulandılar. Andan Şeybüb eyitdi: “Benî ⁽²³⁾ Kuzā’a diyārına bir günlük yol kaldı. Şimden girü yarağunuzla oluñ, çuḳaluñuzı geyüñ.” didi. ‘Anter eyitdi: **[361b]** ⁽¹⁾ “Heyhāt kandağını Benî Kuzā’a bir günlük yoldan ne ḥācet çuḳal geymek üzerlerine varduğumuz vaḳt geyevüz.” didi. Şeybüb eyitdi: ⁽²⁾ “Siz benüm sözüm işidüñ. Bu maḳāmdan yarağunuzla oluñ. Zīrā göñlüm şöyle şehādet ider ki Benî Kuzā’a bizüm ⁽³⁾ geleceğümüzi sizer. Şāyed ki gelüp buralarda bizi ġāfil iken ardumuza hücum idüp bir fesād ideler.” didi. Düreyd ⁽⁴⁾ eyitdi: “Vallāh ki Şeybüb eyü didi. Ġāfil olan belādan ḥālī olmaz. Pes Şeybüb didüğine uyup yarağa müstağrak oldılar. ⁽⁵⁾ **Aşma’ī** eydür: Şeybüb rāst tedbīr itdi idi. Hem daḥı didügi vāḳı’ idi. Benî Kuzā’a ol işi itdiler idi. Zīrā ki ⁽⁶⁾ Ġamra’nuñ atası Fāyiz, biñ ādem alup buralarda yolları beklerdi ve Düreyd’den ihtiyāṭ iderlerdi. İ’tikādları ⁽⁷⁾ buyıdı ki ‘Abbās deve getürmege gönderdügi ādem çeri getürmege gitdi ki bunları kırtara. Pes oğlu Müteğancer’i biñ ⁽⁸⁾ ādemile her gün yollara gönderürdi ve şahrālara ve beriyyelere nazār itdürdü ki kimse göricek gelüp ḥaber ide. Üç ⁽⁹⁾ gün Müteğancer bu şüretile varup yolları gezdi ve beriyyeleri gözetdi. Dördünci gün olıcaḳ gördi ki Benî Havāzin ⁽¹⁰⁾ ve Benî ‘Abs leşkeri irişdi. Öñlerince Düreyd bin Şimmā ¹³⁶² ve ‘Anter ibni Şeddād ardlarınca bāḳī halk süñülerin at kulağına ⁽¹¹⁾ bırağup taşdan kıatı göñül, demürden muḥkem yüregile za‘īf ḥastaya ‘Azrā’il gelür gibi irişdiler. Müteğancer bunları ⁽¹²⁾ göricek ḥaşm itdüğün bildi ve yoldaşlarına eyitdi: “Bu gelen Düreyd’üñ kıaravulıdır. Yorulmuşiken bunları perākende ⁽¹³⁾ idelüm ve hem babama ḥaber gönderüp bu ḥālī bildürelüm.” didi. Bunlar daḥı “Sem‘ān ve ṭā’aten!” diyüp Fāyiz’e defī’ bir ādem şaldılar ⁽¹⁴⁾ ve kendüler bunları azırkıanup cenge cür’et itdiler. Bilmediler ki bunlaruñ her birisi biñden yüz döndürmezdi ⁽¹⁵⁾ ve ādem oğlanından ihtiyāṭ itmezdi.

¹³⁶² 361b-10 Şimmā: Şammā

Ḳazā-yı āsumānī idi ve belā-i nāgehānī idi. Ecele karşı varurdu ve ölüme ⁽¹⁶⁾ taḥammül iderdi. Bir sâ'atde bunları Benî Havāzin ve Benî 'Abs za'îf, eylediler ve gönüllerinden ṭama' çıkarup korku ⁽¹⁷⁾ koydular. 'Anter bunları göricek Düreyd eyitdi: "Sen sancaḳ dibinde ṭur, ben bunlara ḥamle idüp varayın ⁽¹⁸⁾ kendü miḳdārlarını bildüreyin." didi. Düreyd eyitdi: "Yā bahādurlar ulusu! Biz şimdiki ḥâlde beriyye çeküp ⁽¹⁹⁾ geldük daḥı diñlenmedin düşmāna şataşduk. Bu görinen çeri Benî Ḳuzā'a'nun ḳaravulı idi. Eger hepümüz ittifāḳ ⁽²⁰⁾ idüp bunları ṭaḡitmazsavuz, ziyān iderüz. Bunlarnıla eglenicek ayruḡına daḥı ḥaber ulaşur, gelürler. Ğavḡā büyü ⁽²¹⁾ sancaḳ beklemege gelmedük bunda." didi ve Düreyd daḥı bile ḥamle idüp çok âdem telef itdi ve 'Anter ḥod Benî Ḳuzā'a'nun ⁽²²⁾ üzerlerine ecel yillerin esdürdi ve belā yağmurların yağdurdı ve gevdelerin cānsuz eyledi ve cānların cehenneme ⁽²³⁾ ḳavuşdurdı. Şavaşıraḳ Müteḡancer'e ṭuş oldu. Gördi ki bir kimse urduḡın yıḳar dürttüḡin düşer ve bahādurların [362a] ⁽¹⁾ ḳurtarur. Kimse üzerine varımaz. Bildi ki çerinün muḳaddemidür. Pes bunı esir itmege ḳaşd itdi. Ol daḥı 'Anter'e boyun ⁽²⁾ virmedi, bir zamān ceng itdi. 'Āḳıbet yorulup 'Anter süñü göti-y-ile atdan yıḳdı ve Şeybüb irişüp fi'l-ḥāl ⁽³⁾ elin arḳasına çevürdi, bağladı. Andan Benî Ḳuzā'a çerisin bölük bölük itdiler, ṭaḡıtdılar. Bir sâ'atde yedi yüz âdemlerin ⁽⁴⁾ ṭopraḡa düşürdiler. Bāḳī ḳalanları cān atup Fāyız'e gitdiler ve birbiri üzerine düşüp ḳaçdılar. **Rāwī eydür:** Eger Benî ⁽⁵⁾ Havāzin ve Benî 'Abs ḥalkı yorḡun olmasa Benî Ḳuzā'a'dan bir âdem diri ḳurtulmazdı. Velikin ḳovmaḡa muḳayyed olmadılar ⁽⁶⁾ dönüp vardılar. Şeniyyetü'l-Ġızlān dirler bir yir varıdı. Anda rāḥat olmaḡıçün ḳondılar ve esirlerin bir araya cem' itdiler. ⁽⁷⁾ Aşḥāblarından ḥaber şordılar ki kim öldi ve kim diri ḳaldı bileler. Müteḡancer daḥı esirlerde bile idi. Düreyd anı ḳatına ⁽⁸⁾ getürüp şordı. 'Abbās ve Zü'l-Ḥımār ḥaberin ve ḥalkının aḥvālinden teftiş itdi. Müteḡancer daḥı bunlara ḥalklarının vāḳı'asın ⁽⁹⁾ ḥikāyet itdi. Eyitdi ki "Günlerden bir gün bir ṭarafa ḡazāya giderdüm, kız ḳardaşum Ğamra daḥı bile idi. Gördün ki ⁽¹⁰⁾ sizün ḥalkunuz aç

ve şusuz za‘îf zelîl olup geldiler. Helâk olmağa az qalmışlar. Biz dağı bunların cemî‘isin ⁽¹¹⁾ tutduk, kırmak istedik. Âhîr mâla kesdik. Âdem gönderdiler ki deve getüreler kendüleri kırtaralar. Bundan soñra ⁽¹²⁾ bir gice bağdan boşanup kaçdılar. Tuyup irişdik, ceng itdük. Ekşeri kırıldı ve ‘Abbâs ve Zül-Hımâr kız kıardaşum ⁽¹³⁾ elinde esîr dutam. Üş ilerü yañunuzda dört biñ âdemile size muntazır olup tururdu. Düreyd Müteğancer'ün ⁽¹⁴⁾ haberin alıcak haylî acıdı ve ol kırılan âdemleriçün melûl oldu. Andan Düreyd, ‘Anter'e eyitdi: “İy Benî ‘Abs bahâdurı! ⁽¹⁵⁾ Hıfâf'ün maqşûdı Müteğancer idi. Eline girdi, bizüm hâcetümüz qaldı.” didi. ‘Anter eyitdi: “Belî, yâ mevlâyî! Girçek eydürsin ⁽¹⁶⁾ vaqt olur ki za‘îf kişi sa‘âdeti sebeble murâda irişür ve kendüye inanan bahâdur maqşûdından mahrûm qalur. ⁽¹⁷⁾ Hâk Te‘âlâ'nun kudretinden bedî‘ degül.” didi. Müteğancer'i Hıfâf'a virdi ki “Var şaqla, sağın zâyî‘ eyleme ki maqlûbun ⁽¹⁸⁾ fevt olmaya.” didi. Andan ol gün ol maqâmda yatup ârâm oldılar. Atları diñlendi ve kendüler ta‘âm yiyüp ⁽¹⁹⁾ şulandılar. Şabâh olıcak Fâyiz'den yaña yürüdiler. Fâyiz dağı şıngunların birinden haber işitdi ki oğı esîr oldu ⁽²⁰⁾ ve yoldaşlarından yedi yüz âdem kırıldı. Saht oldu ve cigeri pür-hûn oldu. Kağıdı ve bu haber virene ‘itâb ⁽²¹⁾ itdi, eyitdi: “Veyleküm ne qadar âdem idi ki size böyle helâk eyledi.” didi. Bu eyitdi: “Yâ melik! İki âdem idi. ⁽²²⁾ Velîkin her birisi biñ âdemden yüz döndürmezdi. Bilmezüz ki dağı kimse var mı yok mı. Şavâb budurki göçüp ⁽²³⁾ bundan gidesin yoğsa irişüp size dağı bizüm yoldaşlarımız gibi iderler.” didi. Fâyiz bunun sözün **[362b]** ⁽¹⁾ işidicek gâyetde gâzab itdi ve eyitdi: “Ol Düreyd didüğün kişinün pîrliginden ‘aqlı gitmişdür yoğsa iki yüz âdemile ⁽²⁾ bunda mı gelürdi. Ol hod benüm bahâdurluğum ve kızumun hünelerün bilürdi ve bunca yirlerde işlerin işitmişdi. ‘Aceb ⁽³⁾ mağrûrlıq üş göresin ki gice oğlum kırtaram. Siz yarağunuzıla olun. Fırşat bizümdür, hîç kayurman ⁽⁴⁾ Düreyd'ile ben muqâbil olup anun zahmetin götüreyin. Siz cemî‘ünüz bâkî kalan iki yüz âdemile hücum idün.” ⁽⁵⁾ didi. Andan eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Şavâb tedbîr budur ki şu tarafı biz alavuz,

anlar bize gelince geregi gibi şusuz ⁽⁶⁾ buñalurlar. İşümüz biter. Bir sâ'atden helāk idevüz.” didi. Bunlar dağı Fāyiz'ün sözine muṭī' olup buyruğın kabūl ⁽⁷⁾ itdiler ve hükmine rāzī oldılar. Mecnū'ısı ceng āletine müstağrağ oldılar ve Benī Havāzin ve Benī 'Abs tarafına çekildiler. Şol ⁽⁸⁾ kadar gitdiler ki şu ardlarında kaldı. Nā-gāh gördiler ki Benī Havāzin ve Benī 'Abs bunlara toğrulup geldiler. Anlar dağı bunları ⁽⁹⁾ görüp bildiler. İki haşm birbirinden temām müşāhede itdi. Şeybüb ilerü geldi Düreyd'e eyitdi: “Hāzır oluñ ki şuya irişmedük. ⁽¹⁰⁾ Bunlar şudan berü geçmişler. Eger bunlaruñıla burada cenge meşğül olursavuz şusuz kırılırız.” didi. Düreyd eyitdi: ⁽¹¹⁾ “Şavāb söyledüñ ve eyü fibr eyledüñ. Evet bir def'ada hücum idüp anları perākende kılalum, şuyı biz alıgörelüm ⁽¹²⁾ yoḥsa birazdan ıssı olur, şusuz helāk oluruz.” didi. 'Anter eyitdi: “Yā mevlāyi! Ol Allāh ḥaqqı-y-içün ki mekāna ihtiyāc ⁽¹³⁾ yok ve cemī'-i maḥlūkātadan müstefidür. Eger ol şu üzerinde Muḍar kabilesi ve Debī'a t̄ā'ifesine cem' olup ittifākıla beklerse ⁽¹⁴⁾ senüñ hikmetüñde bir sâ'atde anı ḥālī koyup size mālīk ideyin ve bekleyenlerüñ başların bedenlerinden ayırayın. Hele sen ⁽¹⁵⁾ ḥamle ile üş göresin ki ben ol şeyṭānlara ne işler idem.” didi. Andan Düreyd Benī Havāzin bahādurlarıyla Fāyiz'ün ⁽¹⁶⁾ üstine depdi. Ardınca Benī 'Abs'ile ve Muḥrı'l-Vaḥş'ıla ve 'Urve'yile 'Anter ḥamle kıldı. Bunlaruñ ḥareketin göricek ⁽¹⁷⁾ Fāyiz dağı Benī Kuẓā'a ḥalkına işāret itdi. Karşu yürüdiler, uğraşdılar. Başlar bedenler burcından aşığa atışdı ve cānlar bahāsuz ⁽¹⁸⁾ şatıldı ve kanlar seyl olup akdı ve ḥasretile cigerleri yakdı. Kılıçlar gevdeleri başlarından ayırdı ve içi acıyanlar ⁽¹⁹⁾ birbirinüñ ḥālini kayırdı. Benī Kuẓā'a sa'y itdiler ki düşmānlarını şudan qorıyalar başaramadılar. Nice ki çalışdılar Benī 'Abs'i ⁽²⁰⁾ ve Benī Havāzin'i def' idemediler. İçlerine qorqu düşdi heybetleri şındı ve niyyetleri bozuldı ve gönülleri süst oldı. ⁽²¹⁾ Nā-çār olup çekildiler Benī 'Abs ve Benī Havāzin ḥalkı şuyı aldılar. Aḥşama dek savaş oldı 'ākıbet Benī Kuẓā'a ⁽²²⁾ şındı. Fāyiz dönüp kaçdı ve yoldaşları dağı gice karañusunda her birisi tuşlı tuşına perākende oldılar. Fāyiz ⁽²³⁾ kaçan yoldaşlarına

eyitdi: “Arab içinde yüzüm yire düşdi bed-nām olduk.” didi. Yoldaşları eyitdi: “Yā emīrū'l-‘Arab! [363a] ⁽¹⁾ Düreyd'ün şerrini bizden megerki kızuñ Ğamra defc ide. Eger ol bizümile olsa hāl böyle olmazdı. Ne bileydük ⁽²⁾ bunuñ gibi belāya mübtelā olacağumuzu yoħsa anı bile alurduk.” didiler. Fāyiz eyitdi: “Arab ‘ahdi hāķķı-y-içün ben kaçdum ve dönmedüm. ⁽³⁾ İllā şol bir kara yüzlüleri var ki aña dīvler muķābil olmaya ve ħamlesine tağlar taħammül kalmaya. Anu şerrinden ihtiyāt itdüm ⁽⁴⁾ şöyle sizerin ki şol vaşfın işitdügüm ‘Anter, budur. Biz bunlara ol şeytān bile olıcaķ tırmazuz. Megerki ğāyetde ⁽⁵⁾ çok leşker cemc idevüz. Leşker sebebi-y-ile bir nesne başaravuz. Tiz oluñ varup kabīleye irişelüm ve beni kendüye ve bāķī dōstlara ⁽⁶⁾ ādem şalup nāme yazalum, hālümüzü bildürelüm. Cemī‘isinden yardım taleb idelüm. Ola ki bu mu‘arreslere¹³⁶³ bir ziyān idevüz.” ⁽⁷⁾ didi ve becid kaçdı ve yoldaşların alup evlerinden yaña yortdı. **Rāwī eydür:** ‘Anter kaçd itdi ki Benī Kuzā‘a’nuñ ⁽⁸⁾ kaçanların kova şabāħa dek yitişdüĝin kıza Düreyd menc itdi, eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! Biz bunda az hāķkuz tağılmaķ ⁽⁹⁾ olmaz. Bir arada turalum.” didi. Andan bir arada kōndılar ve ādemlerin yokladılar. Gördiler altı ādem hāķından eksük geldi ve beş ⁽¹⁰⁾ ādem Benī ‘Abs hāķından bulunmadı cümlesinden birisi ‘Able’nüñ kardaşı ‘Amr idi. ‘Anter saħt oldı ve eyitdi: “Eger öldi-y-ise ⁽¹¹⁾ hālāş itmek keñezdür. Evet öldi-y-ise hāl müşkil oldı ‘Able’nüñ ‘ışi mükedder olur. Benüm daħı rāħatum gider.” didi. ⁽¹²⁾ Muķrı‘l-Vaħş eyitdi: “Eger ol öldi-y-ise daħı sen sağ ol ve ‘Able selāmet kalsun. Hepümüz ölsevüz gerek. Hāķ Te‘ālā’nuñ ⁽¹³⁾ kazaşın kim defc ider ve belāşın kim redd ider. Üş bizüm elümüzde daħı Benī Kuzā‘a’dan esirler çok kırup intikām idevüz.” ⁽¹⁴⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “Yā aħī! Mecmūc-ı hāķķı sürüp ‘emmüm Mālik’ün katına iledürsek hātırı tesellī olmaz ve göñline şifā hāşıl olmaz. ⁽¹⁵⁾ Ammā bir ħaber bilmedi ki çāre olsa öli midür, diri midür bilsevüz aña göre bir tedbīr kılayduk.” didi. Şeybūb eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Eger maķşūduñ ol ise ben varup saña anuñ

¹³⁶³ 363a-6 mu‘arreslere: ma‘arreslere

haberini getüreyin belki Benî Kuzâ'a halkından şınup kaçanları-y-ıla bile varup ⁽¹⁷⁾ çadırlarına varayın. Bizüm halkumuzdan kim tutsak degüldür bileyin ve esîrleri bir tarîkile kurtarayın ve size ⁽¹⁸⁾ yardım itdüreyin. Eger 'Abbās ve Zül-Hımār diri ise işümüz bitdi. Anlar dağı bir taraftan Benî Kuzâ'a'ya kılıç koyup kıralar. ⁽¹⁹⁾ Maşşūdumuz tizcek hāşıl olur." didi. 'Anter eyitdi: "Bunuñ gibi işler senüñ elüñden gelür dāyim 'ādetüñdür ve evvelen ⁽²⁰⁾ iş başarmak şanā'atüñdür. Hā görelüm burada dağı neylersin? Var nice göñlüñe gelürse eyle it." didi. Şeybüb dağı ⁽²¹⁾ def'î gice karañuluğında bunları intizārda koyup Benî Kuzâ'a ardınca revān oldı. Bunlar bunda rāḥat olmağıçün ⁽²²⁾ kondılar. Kaşdları bu idi ki yarın şabāḥdan göçeler. **Rāwī edyür:** Bunların hāli böyle oldı. Bu tarafta Fāyiz kışşası ⁽²³⁾ böyle oldı ki ol gice ki kaçdı. Şabāḥa dek sürdi ve şabāḥ yine öyle olinca yortdı. Yoldaşları dağı ardınca [363b] ⁽¹⁾ tırmayup gelürdi ve ardına bağa bağa kaçardı. Bir vechile zahmet çeküp buñaldı ki vaşfa kâbil degül. El-kışsa ol hālile ⁽²⁾ gelüp eve irişdi. Gördi ki kabîle öñinde iki kişi cenge meşğül olmuş birbirinüñ kanın içmege umar, atın itmege ⁽³⁾ tama' ider. Bākī halk üşüp bunlara nazar iderler ve şavaşların teferrüc kılarlar. Fāyiz bunu göricek cān başına şıçradı. ⁽⁴⁾ Halkınun içine muḥālefet düşdi, şandı. Bir kimse(y)i çağırıp şordı. Halk dağı Fāyiz'ün geldügin göricek segirdişdiler ⁽⁵⁾ katına geldiler ve hālinden şordılar. Fāyiz eyitdi: "Ben başıldum zelil ḥākīr olup geldüm sizün hālünüz nedür ki at arkasına ⁽⁶⁾ gelmişsiz ve bu iki ceng idenler kimdür?" didi. Bunlar eyitdiler: "Yā emīr! Birisi senün kızuñ Ğamra'dur birisi, Zül-Hımār'dur. ⁽⁷⁾ Geçende va'de itmişdi ki birkaç gün rāḥat olıcağ uğraşalar. Ol sebebden dün bağdan koyuvirüp cenge başladılar. ⁽⁸⁾ Gice olinca çalışdılar ve birbirin başmağa duruşdılar, başıramadılar. Bugün yine şabāḥdan berü şu hālile şavaşurlar biri⁽⁹⁾birin alıamaz." didiler. Aşma'î eydür: Yukarıda beyān itdük idi ki Zül-Hımār ve 'Abbās ve bākī yoldaşları bağdan boşanup ⁽¹⁰⁾ kaçdılar ve Benî Kuzâ'a ardlarından irişüp ceng itdiler. Ğamra bunları yine tutup esir eyledi ve atası kaşd eyledi ki bunları ⁽¹¹⁾

depeleyeydi. Zü'l-Hımār, Ğamra'nuñ bahādurluğına ta'n eyledi ki biz aç şusuz ve yorgun iduk diyü Ğamra dağı atasını men^c ⁽¹²⁾ itdi. Öldürmege komadı ve birkaç gün buña mühlet virüp bisledi ki temām rāḥat olup bahānesi qalmayıcak çıkup meydānda ⁽¹³⁾ tırışalar ittifāk ol eyyāmda atası dağı Müteğancer'i bile beş biñ kişi ile yolları beklemege gitdi. Ğamra dağı hergün gelüp ⁽¹⁴⁾ Zü'l-Hımār'ı görürdi ve bile ta'ām yirdi ve ḥātırın şorardı ve avurd urup sergüzeştlerinden ḥikāyet itdürürdi ⁽¹⁵⁾ ve Zü'l-Hımār, Ğamra'ya naẓar iderdi ve ğalebe idemedüğine acırdı ve nefsine 'itāb iderdi. “Bir 'avretten girü ⁽¹⁶⁾ qaldum ve elinde giriftār oldum heybetüm 'āleme tağılmışiken ve şöḥretüm cihānı tutmışiken.” dir idi. Birkaç gün geçicek ⁽¹⁷⁾ Zü'l-Hımār, Ğamra'dan ceng taleb eyledi ve şavaşa ikdām itdi. Ğamra dağı buña bir laṭif gözi begendüğü at getürdi ⁽¹⁸⁾ ve ḥātırı ne dürli silāḥ istedi ise virdi ve bir gün şabāḥdan meydāna çıkup uğraşdılar. Cemī'-i kabīle üzerlerine ⁽¹⁹⁾ çıkup teferrüc itdiler ve Zü'l-Hımār'uñ Ğamra ile tıruşduğun ta'accüb itdiler. Ol gün biribirinden aşşı eyidediler. Velikin ⁽²⁰⁾ birbirinüñ bahādurluğun begendiler ve 'avret olmak taşavvur itdiler. Göñüllerinden 'adāvet götürüldi, yarındası ⁽²¹⁾ ol ḥālile ceng iderken ol idi ki atası başılıp geldi bunları şavaş üzerine buldı ve bunlar idüğün bildi. ⁽²²⁾ Andan Ğamra'ya yakın gelüp söyledi, eyitdi: “Yā Ğamra! Bu ne işdür ki sen idersin? Bizi bu kişinüñ ḥalkı başdı perākende ⁽²³⁾ eyledi, sen oturduñ bunuñıla oynarsın.” didi ve Düreyd'ile geçen mā-cerāyı ḥikāyet eyledi ve 'Anter'üñ ve bākī Benī [364a] ⁽¹⁾ 'Abs bahādurlarınun işlerini rivāyet itdi ve iki yüz ādem evvel Müteğancer'i esir idüp soñra kendüyle olan dört biñ ⁽²⁾ ādemi perākende kılduğun ḥaber virdi. Ğamra bunuñ sözün işidicek ğazabından yüregi yaralıyazdı ve gözleri kanıla ⁽³⁾ tıldı ve eyitdi: “İki yüz kişiye beş biñ ādemile başılır mısın? Benüm qardaşum yaluñuz iki yüz ādeme muqābil olurdu. ⁽⁴⁾ Bilürsin ki ben anı oynarken atdan yıkınca ne zaḥmet çekerdüm.” didi. Atası eyitdi: “Arab dīni ḥaqqı-y-içün evvel qardaşuñı ⁽⁵⁾ esir itdiler. Andan gelüp bizümile buluşdılar. Çok sözi qo. Kışşa

maḥallī degül. Ceng yarağın gör ādem cem^c eyle, şavaş kaydında ⁽⁶⁾ ol. Zīrā ki ol şeytānlar üş ardumca gelürler. Ben daḥı Benī Kende ḥalkına ādem gönderüp yardım taleb ideyin. ⁽⁷⁾ Yavuz ḥalkdur, yüregüm korkdı.” didi. Ğamra eyitdi: “Ka‘be ḥaḳkı-y-içün ben seni kimseden yardım istemege ḳomazın ve hīç ⁽⁸⁾ ādem oğlanına yalvartmazın. Üş iki yüz ādemden bir diri kimse ḳomayayın ne aḳ, ne ḳara, ne ḳul, ne āzādlu. Atumdan inmeyeyin ⁽⁹⁾ ol mu‘arreslere¹³⁶⁴ intikām idüp ḳardaşum ḳurtarmayınca. İşbu ḳılıcumla ol ‘Anter didüğün şeytānuñ bī-sa‘ādet ⁽¹⁰⁾ başını devlet bedeninden ayırayın. Sen Benī Ḳuzā‘a ḥalkını cem^c eyle göresin ki düşmene ben ne işler işlerin.” didi. ⁽¹¹⁾ Andan ḳaşd itdi ki yaluñuz Benī Havāzin'e ve Benī ‘Abs'e ḳaşd ide. Zū'l-Ḥımār çağırdı, eyitdi: “Yā Ğamra! İvme, şabr eyle ⁽¹²⁾ atañı didüğünde ma‘zūr tut. Ben bilürin, aña uğraşları ḥuşūşā şol ḳara yüzölü veled-i zinā ‘Anter ibni Şeddād ⁽¹³⁾ anuñ naḳırin bahādur ‘āleme gelmemişdür ve sa‘ādetlü ve fırsatlıdur. Beni daḥı bir kez esir eyledi. Benī ‘Āmir diyārında ⁽¹⁴⁾ ben yorulmuşiken dört biñ ādeme ğalebe idüp başmışiken benüm daḥı aña kīnüm çokdur.” didi. Andan ‘Anter ta‘allükātı ⁽¹⁵⁾ ile ḳatına geldüğün ve Düreyd buña ‘izzet ve ikrām idüp eglendüğün ve buñalup ‘Anter'ile uğraşmak istedüğün ⁽¹⁶⁾ ve Düreyd men^c itdüğün bu mecmū‘ı Ğamra'ya ḥikāyet eyledi ve kendünün düşmenidür diyü bildürdi. Andan eyitdi: “Yā Ğamra! Eger ⁽¹⁷⁾ senün ḳardaşuñ anuñ eline girdi-y-ise def‘i başını keser. Bir laḫza diri ḳomaz. Zīrā ki bizüm ḳaşdumuz ve ḳışşamız ⁽¹⁸⁾ ğarībdür ve ḥikāyetümüz ‘acībdür. Mecmū‘umuzuñ bunda geldüğümüzden murādı senün ḳardaşuñ başı idi.” didi ve ḳışşa(y)ı ⁽¹⁹⁾ Ğamra'ya evvelden taḳrīr eyledi Ḥifāf'ıla ‘Abbās, Necm'ün kızı içün ceng itdüklerin ve Necm: “ Mütēgancer'ün intikāmum kim ⁽²⁰⁾ alıvirür ḳızum aña virürin” didüğün ve Düreyd ḳur‘a birağup ‘Abbās'a düşdüğün ve bākī mā-cerāyı evvelden ⁽²¹⁾ āhire şerḥ eyledi. Ğamra bunuñ sözün işidicek ta‘accüb eyledi ve eyitdi: “Yā Zū'l-Ḥımār! ‘Arab dīni ḥaḳkı-y-içün eger ⁽²²⁾

¹³⁶⁴ 364a-9 mu‘arreslere: ma‘arreslere

ķardařumuñ başın kesdilerse mecmū^c-ı yoldařlaruñı kılıĉdan geĉüririn. Evet senüñile bile ta^cām idüñ ve muřāĥabet ⁽²³⁾ ve münāsebet oldu. İşümi bākī ķurayın řoñra ayırd ola.” didi. Andan ķařd itdi ki Zü'l-Hımār'ı yine esİR eyleye ve leşker [364b] ⁽¹⁾ cem^c idüp Düreyd'i ve ^cAnter'i ķarřulayup şavaşa gide. Zü'l-Hımār eyitdi: “Yā Ğamra! Gel kerem eyle, baña ^cArab ^cādetince tekİdlerile ⁽²⁾ and vir, seni inandurayın ki ĥıyānetüm olmaya. Sen var ol řeytānıla uğraş. Eger furşat olup ^cAnter elüñe düşerse ⁽³⁾ ben daĥı elünde esİRüñem, nice ĥāĥıruñ dilerse idesin. Eger sen anuñ eline düşersen ĉıkam ol řeytānuñ başına ⁽⁴⁾ belālar getürem ve geregi gibi intikām idüp yüregüm şovudam ve ķayın atam Düreyd'e ĥükm idem ve bākī esİRlerüñüzi her kim ⁽⁵⁾ varısa hep ķoyuvire. Sizüñile ebedİ dōst olup barışavuz. Yine varup diyarumuza gidevüz.” didi. Ğamra, bunuñ sözün ⁽⁶⁾ işidicek mařlaĥat gördi ve ^cahdine i^ctimād itdi ve ikileyin and virdi ki münāfıklık idüp ĥıyānet itmeye. Andan ⁽⁷⁾ ķavmini cem^c idüp Benī Havāzin'e ve Benī ^cAbs'e ķarřu ĉıkdı yedi biñ kāmil geyümlü bahādurıla ki her birisi zamānında bī-naşır ⁽⁸⁾ dirilürdi, Fāyız daĥı Benī Kinde'ye¹³⁶⁵ ādem gönderüp ziyāde yardım taleb eyledi. Ğamra men^c ide gördi, eslemedi. ⁽⁹⁾ Andan bu daĥı Ğamra ile bile ^cazm itdi. Ğamra bu leřkerüñ öñine düşüp yürüdi ve ĥāĥırı ĉuř idüp işbu ři^cri ⁽¹⁰⁾ okudı: **Şi^cr.** [Arapĉa řiir ⁽¹¹⁾ Arapĉa řiir ⁽¹²⁾ Arapĉa řiir ⁽¹³⁾ Arapĉa řiir] **Rāvī eydür:** Ğamra bu ebyātı okurdı, Zü'l-Hımār işidüp ta^caccüb iderdi ve himmeti ⁽¹⁴⁾ yüceligin ve bahādurluĝın tañlardı ve zamānı zemm idüp ķakırdı ki bahādurluĝı ^cavretlere daĥı virür diyü. Ammā ⁽¹⁵⁾ sevinürdi. ^cAnter'e bu ĝālib ola yāĥud kendü bi furşat bulup öldüre ĝöñline řifā ĥāřıl ola, diyü. İttifāk ⁽¹⁶⁾ Ğamra leşkeri ile Benī Havāzin ĉerisi aĥřam buluşdılar. Zīrā ki Düreyd ařĥābını ĝöĉmekden men^c eyledi ve şulanup azıklanup ⁽¹⁷⁾ rāĥat oldılar. Atları diñlendi ve hem bunu fikr itdiler ki Fāyız leşker cem^c idüp yine bunları ķarřulayacaĥdur. Evlerinden ⁽¹⁸⁾ ırāķ gidüp şuşayalar ve yayaĥlarından ayırtlaşalar, biraz buñalalar.

¹³⁶⁵ 364b-8 Kinde'ye: Kende'ye

Ġamra daħı atası[yı]la bu yedi biñ ādemile Benī Havāzin'e ve Benī ⁽¹⁹⁾ 'Abs'e becid yortdı gitdi. Aħşama dek ancak irişdi. Erken irişmedüğine melül oldu ki düşmānıla buluşup ħaķlaşa ⁽²⁰⁾ idi. Tarlıġandüğünden çadıra girmede ve atası[yı]la ta'ām yimedi. Zū'l-Ĥimār diledi ki bile yoldaş olaydı. Ġamra rāzī ⁽²¹⁾ olmadı ve yoldaşlıġa ķabūl itmedi, eyitdi: "Varuñ siz kendü ħālūñüzde fāriġ oluñ ben varurın, yaluñuz ⁽²²⁾ bir yirde eglenürin. Belki işümi başuma başarurın, kimsenüñ yardımın istemezsin." didi. **Ebū 'Ubeyde** rivāyet ider ki ⁽²³⁾ Benī 'Abs ve Benī Havāzin daħı iki yüz ādemile geldiler. Gördiler ki Benī Kuzā'a ķondılar. Atdan inmediler. Düreyd buyurdı, [365a] ⁽¹⁾ at arkasına ķurdılar ve şabāħa muntazır oldılar. Andan 'Anter, Düreyd'e and virdi, eyitdi: "Var diñlen bir pāre rāħat ⁽²⁾ ol. Ben kifāyet iderin ħalkumuzu beklemege." didi. Düreyd daħı bunuñ sözinden çıķamadı. Dönüp vardı yatmaġa ⁽³⁾ gitdi ve 'Anter bunda yaluñuz ķaldı ve fikr başdı. Şeybūb'uñ bunda olmaduġına bir zamān teşvişlendi. Biraz daħı ⁽⁴⁾ 'Able, ķardaşı esir olduġına melül oldu. Seħer vaķti olunca bu taşavvurıla aşla gözine uyķu yürenmedi ⁽⁵⁾ ve ħātırına bu düşdi ki varup Benī Kuzā'a'nuñ üzerine baķa, azlıġın ve çoklıġın göre. Karavulına tuş ⁽⁶⁾ olursa uğraş ve şabāħ olunca şavaşa. Bu ķaşdıla Benī Kuzā'a'dan yaña yürüdi ve saġ tarafına 'azm ⁽⁷⁾ itdi ve yakın varıcaķ Ġamra'ya tuş oldu saġına şolına baķup ķururdu ve şabāħ olunca iverdi. ⁽⁸⁾ Çünki Ġamra, 'Anter'üñ ķaraltusın gördiler. At depüp üstine yürüdi "Kimsin? Ĥālūñ nedür?" didi. 'Anter ⁽⁹⁾ buña cevāb virmedi ve aşla söz söylemedi. Def'ī esir itmege ķaşd itdi. Ol daħı bunuñ maķşūdın bilicek ⁽¹⁰⁾ cenge 'azm itdi. 'Anter'i almaġa ve depelemege iķdām itdi. Birķaç kez ħamle idüp biribiri-y-ile uğraşıcaķ bildiler ki ⁽¹¹⁾ ħaşmları ħālī degül. Degme şavaşıla boyun virmez ve oranı bir ħamle ile ele girmez. İki daħı biribirinden heybet ⁽¹²⁾ aldılar. Ceng ide ide ıraķ gitdiler. Şabāħa dek şavaş itdiler birbirin alımadılar ve ķabilelerin ve çerilerin unutdılar. ⁽¹³⁾ Her birisi kendü ħaşmına meşġül oldılar. **Ebū 'Ubeyde** ve Aşma'ī rivāyet ider. Şabāħ olıcaķ Benī 'Abs ħalkı 'Anter'i ⁽¹⁴⁾ istediler, bulmadılar. Melül

oldılar. Mukrı'l-Vaḥş, Düreyd'e eyitdi: “Ḳanda gitdügin bilmezın. Gıce baña and virdi. ⁽¹⁵⁾ “Var sen rāḥat ol, ben pāsubānlık ideyin.” didi. Andan şoñra ḥālī neye irişdi, ḥaberüm yokdur.” didi. Müteḥayyir oldılar. ⁽¹⁶⁾ Bunuñ gibi furşata ‘Anter bulunmaduğına katı ıarlığandılar. Andan Dişār bin Davḳ ve Ḥıfāf bin Nedbe bunlaruñ ⁽¹⁷⁾ ḥātırın tesellī itdiler ve eyitdiler: “Eger bahādurumuz ğāyib oldu-y-ısa şınup kaçmak olmaz. Çünkü buraya geldük, çāre ceng ⁽¹⁸⁾ itmekdür. Mecmu‘umuz ittifaḳ idüp Fāyız’uñ sancağına depelüm. Ola ki öldürevüz yāḥud esir idevüz ve leşkeri şınduğumuzdan ⁽¹⁹⁾ şoñra ‘Anter’i isteyevüz.” didiler. **Aşma‘ī** eydür: Bu ıarafda Fāyız daḥı kızın şabāḥ bulmadı. Andan yanındağılara eyitdi: ⁽²⁰⁾ “İy ‘emmüm oğulları! Şöyle beñzer ki Ğamra varup bu ıavmüñ ardına geımişdür. Tā ki bu ıarafdan biz bunları başıcaḳ. ⁽²¹⁾ Kendü daḥı ol ıarafdan ıarşulaya kimse kaçmaya. Ben bilürin anuñ tedbīrin ve zīrekligin. Elbette bir nesne fikr ⁽²²⁾ itmişdür. İmdi şavāb budur ki biñ ādem göndürdüm. Varup ıanda ise anı bulup mu‘āvenet ideler. Tā ki biz daḥı tedbīrde ⁽²³⁾ taḳşir itmeyevüz.” didi. Andan muḳaddemlerinden birisine biñ ādem ıoşup Ğamra’ya yardımcı gönderdi. Kendü bākī **[365b]** ⁽¹⁾ Benī Ḳuzā‘a ḥalkıla Benī Havāzin’e ve Benī ‘Abs’e yürüdi Benī Ḳuzā‘a ḥalkı Fāyız’e eyitdiler: “N’olaydı Ğamra bunda ḥāzır olaydı. Zīrā ki ⁽²⁾ bu şüm ıavmüñ kendülere i’tikaḋları olmasa bu ıadar ḥalkıla bunda gelmezlerdi.” didiler. Fāyız eyitdi: ⁽³⁾ “Ḳorḳmañ, ol bizi ıoyup ıulayına gitmedi. Bir sır vardur. Hele siz ḥamle idüñ bir görelüm. Evet Benī Havāzin’e ‘azm idüñ. ⁽⁴⁾ Benī ‘Abs’den şaḳınuñ, şoñra anlara hücum idesiz, Ğamra’nuñ ḥālī ma‘lüm olıcaḳ.” didi. Böyle didüğinden Fāyız’uñ maḳşūdı ⁽⁵⁾ bu idi ki ‘Anter’uñ cengin gördi idi, geregi gibi andan heybet aldı idi. Şimdiki ḥalde şandı ki ‘Anter anda ḥāzırdur. ⁽⁶⁾ Ammā Zül-Ḥımār, Benī ‘Abs’e ıaşd itdi. Ğamra bunda olmaduğın bilürdi. Şāz u ḥurrem¹³⁶⁶ oldu ve eyitdi: “Ol veled-i zinā ‘Anter’ile ⁽⁷⁾ ben muḳābil olup intikaḳ ideyin, Ğamra bunda olsa beni ıomazdı.”

¹³⁶⁶ 365b-6 ḥurrem: ḥurrem

diyüp Ğamra bunlarsuz olduğına feraḥ oldı. ⁽⁸⁾ Pes bu taṣavvurıla Benī Ẹuzā'a, Benī Havāzin'e 'azm itdi. Zū'l-Ḥımār Benī 'Abs'e depdi. Evvel Muḳrı'l-Vaḥṣ'a uğradı, ne ol bunı ⁽⁹⁾ bilürdi ne bu anı. Ceng itdiler. Birbirine ṭāḳatları yitdüğince taḳṣır itmediler. Muḳrı'l-Vaḥṣ, Zū'l-Ḥımār'ın bahādurluğına ⁽¹⁰⁾ ta'accüb itdi. Ğamra'nun vaṣfın iṣitmiṣidi, ṣandı ki oldur. Pes bunuñ şerrinden ḳorḳdı, geregi gibi bunuñıla ṣavaṣ itmekde ⁽¹¹⁾ sa'y itdi ve ḳuvveti yetiṣdüğince ḳalıṣdı. Bir yañada Düreyd daḫı bir vechile ma'reke idüp ceng itdi. 'Ömri içinde bu ⁽¹²⁾ vechile ṣavaṣ itmek vāḳı' olmamıṣdı. Zırā bilürdi ki 'Anter'den geḳse Benī Ẹuzā'a'nun kını bu aña idi. Ol ⁽¹³⁾ sebebdan ele düşem, diyü ḳoḳ ādem düşürdi. Eger Zū'l-Ḥımār ḳarṣu düşmeṣe Muḳrı'l-Vaḥṣ Benī Ẹuzā'a'ya ⁽¹⁴⁾ bir iṣ iderdi ki ṭā ḳıyāmete dek söyleneydi. Velikin Zū'l-Ḥımār māni' oldı. Ḳarṣularına göğüs virüp ṭurdı. Bunları ⁽¹⁵⁾ Benī Ẹuzā'a'ya galebe itmekden men' itdi ve ḳoḳ ādem düşürdi ve ḫaylī ḳiṣi mecrūḫ eyledi. Benī Selīm'den, ¹³⁶⁷ Benī Havāzin'den kimseye ⁽¹⁶⁾ ṭuṣ olsa muḳayyed olmazdı. Benī 'Abs'e uğrasa def'i depelerdi ve 'Anter'e daḫı ḳarḳ iriṣdürem diyü umardı. ⁽¹⁷⁾ Evet nice ki ṭaleb itdi hiḳ 'aynın ve eṣerin görmedi ve ḫālī nedür ve ḳandadur bilmedi. **Aṣma'i** eydür: Zū'l-Ḥımār, Benī ⁽¹⁸⁾ 'Abs'den Muḳrı'l-Vaḥṣ eglendi yoḫsa Benī 'Abs'i hep helāk iderdi. Eger Zū'l-Ḥımār olmasa Muḳrı'l-Vaḥṣ daḫı Benī Ẹuzā'a'yı ⁽¹⁹⁾ perākende iderdi. Bu ḫālile aḫṣama dek ceng oldı. Leṣker birbirinden fāyide idemedi. Ayrılup her biri bir ṭarafa gitdiler. ⁽²⁰⁾ Muḳrı'l-Vaḥṣ, bu uğrayup ceng itdügi ādemden gāyetde heybet aldı. Velikin kim idügin bilmedi ve Düreyd ibni Ṣımma ¹³⁶⁸ daḫı ⁽²¹⁾ ceng idüp yoruldu ve bir laḫza ārām olup yine ḫalkını ṣaḳlamağa ve ṣabāḫa dek pāsubānlıḳ idüp beklemeye kendü himmet ⁽²²⁾ eyledi ve Diṣār bin Davḳ ve Ḥifāf bin Nedbe'yi bile yoldaṣ idindi. Bir sā'at geḳdüğinden ṣoñra ḳabilelerinden ṭaṣra yürürken ⁽²³⁾ Benī Ẹuzā'a içinde bir gāvḡā iṣitdiler. Ḥalk birbirine düşüp söylendiler. Düreyd eyitdi: "İṣbu şeyṭānların bir ḫālī vardur. [366a] ⁽¹⁾ Lāt u 'Uzzā ḫaḳḳı-y-iḳün

¹³⁶⁷ 365b-15 Selīm'den: Süleyim'den

¹³⁶⁸ 365b-20 Ṣımma: Ṣamma

ikiden hālī degüldür. Bunların işi yâ budur ki ‘Anter'den bunlara bir belâ irişüp vâkı‘aya şataşdılar yâ budur ki ⁽²⁾ bunlara yardım irişdi. Şavâb budur ki bunlara yakın varup hâllerin bilevüz, sözlerin işidevüz.” didi. Dişâr ve Hifâf ⁽³⁾ hōş ola eyle idelüm.” didiler ve atların depüp Benî Kuzâ‘a’ya yakın vardılar. Āvâz diñlediler, gördiler ki ba‘zısı ba‘zısına ⁽⁴⁾ söyler. Eydür ki “Lât u ‘Uzzâ hakkı-y-içün ki ‘Anter'i Ġamra esir itdüğinden sonra ayruğ ne Benî Havâzin turur ne hōd Benî ⁽⁵⁾ ‘Abs turur. Eger bizüm aşhâbumuzun ‘aklı varımışsa şabâh olmadın varup ‘Anter'ün, Düreyd'ün bâkî yoldaşlarını esir ⁽⁶⁾ iderlerdi.” diyüp söyleşürlerdi. Düreyd bu haberi işidicek iki ayasın birbirine urdı ve yoldaşlarına eyitdi: “Vallâh ki ⁽⁷⁾ Benî ‘Abs bahâdurı ‘Anter tutuldu. İy dirîgâ! Kim bile ki Ġamra aña ne hîle itdi ola ve ne ‘azîm muşibete şataşdı ⁽⁸⁾ ve ne ulu fitneye tuş geldi. Ol şimdiki hâlde bize çâre bu kaldı ki varup şabâha dek kavmümüzü şaklayavuz, bu hâl ⁽⁹⁾ bildürevüz.” didiler. Düreyd melûl maḥzûn oldu. Dönüp yine kavmlerine geldiler. Düreyd ta‘accüb idüp eydürdi ki “N'olaydı ⁽¹⁰⁾ ‘Anter'ile bile âdem gideydi. Benden ayrılacak ‘Anter'e ne vâkı‘a geldi ola. Şöyle görünür ki Ġamra daḥı kavmine daḥı pâsubânlık ⁽¹¹⁾ eydürken birbirine tuş olup ceng itdiler ve kimse yardım idüp bir hîle ile ‘Anter'i tuttılar. Yâ atın düşürdiler za‘îf ⁽¹²⁾ idüp esir kıldılar.” didi. **Aşma‘î** eydür: ‘Anter'ile Ġamra'nun hikâyeti ‘aceb oldu ki ‘âlemde hiç kimseye bu ittifâk düşmeye. ⁽¹³⁾ Zîrâ ki gice biribiri-y-ile buluşup savaş idicek aralarında çok ceng ve cidâl oldu. Kaçışma ve koşma oldu. Halklarından ⁽¹⁴⁾ öylelik yol gitdiler. ‘Arab bahâdurlarının ‘âdeti bu idi ki haşm ile buluşsa maḥşûdın hâşıl itmedin ayrılmazdı. Esir ⁽¹⁵⁾ olmağa râzî olurdu, kaçmazdı. ‘Anter, Ġamra'nun bu vechile ceng itdüğün göricek gönli içinde eyitdi: “Vallâhi ⁽¹⁶⁾ bu kişi Benî Kuzâ‘a'nun pâsubânıdır ve muḥaddemleridir. ‘Acebdür ki Fâyiz'ün kızı Ġamra degülse. Eger ol bu ise bunun cihânda ⁽¹⁷⁾ nazîri yogımış, vaşf itdükleri vâkı‘ imiş.” didi. Ammâ Ġamra ‘Anter'ün vaşfın işitmişdi şabâh olıcağ karalığından ⁽¹⁸⁾ ve heybetinden ve süñüsinden ve cenginden ol idüğün, kendünün

örtmüştü. ‘Anter ol sebebdan bunuñ ‘avret iduğın ⁽¹⁹⁾ bilmedi, şübhelendi ve göñlinde eydürdi ki “Hayf baña bu şeytānla iki şaffuñ ortasında ceng eylemedüm ki benüm bahādurluğımı görüp ⁽²⁰⁾ müsellemler tutarlardı.” dir idi. El-hāşıl şol kadar ceng itdiler ve birbirin almağda bī-ḥad sa‘y itdiler başıramadılar. Kendüler dağı yoruldılar ⁽²¹⁾ ve atları şusuz buñaldı ve zirihleri arķalarına ağır oldu ve derelere gark oldılar. Andan Ğamra, ‘Anter'e eyitdi: “İy Benī ‘Abs ⁽²²⁾ bahādurı! Atumuz yoruldu. biz dağı buñaldık. Gel, varalum ḥalkumuza ulaşalum. Bu gice diñlenüp yarın yine senüñile ⁽²³⁾ ceng idelüm ve hem ḥalkumuz bizüm belürsüz olup gitdügümüze teşvışlenmesünler.” didi. ‘Anter eyitdi: “Lā! Vallāhi işümüz bir yaña [366b] ⁽¹⁾ olmayınca ayrılmak olmaz eger şusuz ve aç helāk dağı olursavuz.” didi. Ğamra eyitdi: “Çünkü kaşduñ budur, bārī şabr eyle ⁽²⁾ bir pāre atımı diñlendürüp şuvarın ve ben dağı geyecegümi yideyin. Bir laḫzā ārām olup yine geleyin. Ne ki sen dirseneyle idelüm.” didi. ⁽³⁾ ‘Anter eyitdi: “Bunuñ vechi var. Yüri nice ki ḥāṭıruñ dilerseyle it dağı tiz atuña süvār ol, yine gel.” didi ve Ğamra'dan ⁽⁴⁾ ayrılıp bir araya vardı atından indi. Azacuk şu virüp kulanın gegşetdi ve Ğamra dağı böyle itdi ve şüretin açdı ve saçların ⁽⁵⁾ çeknine bıraktı ve Yemen alacalarından bir kaftān geydi. Ba‘zı geyeceklerin çıkardı. Şol bedr gicesinde ki aya dönüp yine atına bindi. ⁽⁶⁾ ‘Anter ol taraftan bu taraftan ikileyin ‘azm itdiler. ‘Anter bunuñ cemālin göricek ve a‘zāsını temām müşāhede idicek ⁽⁷⁾ ‘avret iduğın bildi ve Ğamra iduğında şübhesi kalmadı ve nefesine serzeniş itdi ki bir ‘avretinden nice ‘āciz kaldı. Andan ⁽⁸⁾ çağırdı, eyitdi: “Veyleke, sen Benī Kuzā‘a ulusu Fā‘iz’üñ kızı Ğamra mısın?” didi. Ğamra eyitdi: “Belī, ben ol Ğamra'yın ki ⁽⁹⁾ bahādurlar elümden ölür ve dilāverler cengümde mağbūn kalur. Eger ıssıdan buñalmasam kendüm meşhūr itmezdüm ve ⁽¹⁰⁾ giyecegümi çıkarup ḥālümü saña bildürmezdüm, evet ḥāl şöyle oldu. Sen dağı şanma ki... ‘Anter dağı bunu göricek ‘Able ⁽¹¹⁾ ḥāṭırından çıktı. Göñlin bunuñ maḥabbetine meşgūl kıldı ve hem bahādurluğın begenüp taḥsīn itdi ve göñlinde fikr itdi ⁽¹²⁾ ve

eyitdi: “Vallāh ki bunı öldürmek hayf ola, ğayrı işe dahı yarar.” diyüp hamlelerine taḥammül itdi. Andan kendü dahı ⁽¹³⁾ birkaç kez kaşd itdi alımadı. Bir zamān bu ḥālile şavaşdılar, süñüleri şındı. Birinci sâ‘at dahı kılıcıla şavaşdılar. ‘Ākıbet ⁽¹⁴⁾ ḥatun kişidür ne kadar bahādurluğı varısa. Ğamra yoruldu. ‘Anter bunda za‘ıflık ‘alāmetin sizdi. Def‘i irişüp at ⁽¹⁵⁾ üstinden yaķasına yapışdı. Ğamra dahı bunuñ yaķasına muḥkem yapışdı, bir laḥza çekişdiler. Āḥir yire düşdiler. Bir zamān yirde ⁽¹⁶⁾ işitdiler ve tutuşdılar. Öyle yaķın olınca bu ḥālile şavaşdılar. Varırak Ğamra kaldı. ‘Anter şoñlu idi, buña ğālib olup ⁽¹⁷⁾ za‘ıf itdi. Ğamra gördi ki ihtiyār elinden gitdi. ‘Anter'üñ elinde giriftār oldu. Nā-çār olup yalvardı ve emān ⁽¹⁸⁾ diledi, eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! Baña kıyma. Esirüñ oldum, öldürme.” diyüp elin öpdı ve elin kavuşup ⁽¹⁹⁾ öñine tūru vardı. ‘Anter dahı şāz u ḥurrem¹³⁶⁹ olup bağladı ve birkaç kez öpüp koçdı ve memelerine yapışup ⁽²⁰⁾ oḥşadı ve ṭama‘ı ziyāde oldu. Maḥbūbe ādem şaḥrā ḥalvet māni‘ yok ve nevcüvānlık vaḳti. Odıla panbuk bir araya geldi. Ğamra ⁽²¹⁾ dahı bunuñ maḳşūdın bildi. Çekindi ve çağırdı, eyitdi: “Yā mürüvvetsüz! Baña zinā idüp ‘ālemde bed-nām idersin. ⁽²²⁾ Bahādurlar ṭarīkinde var mıdur ki kimsenüñ nā-ḥaḳ yire perdesin açasın, şu fi‘lile ğayret ehli dirilürsin.” ‘Anter ⁽²³⁾ eyitdi: “Veyleke yā mel‘üne! Sen, ben kılıcumıla aldum. Eger sen perdeñ şaḳlañ perde ardından çıkmazduñ ve şaḥrāda [367a] ⁽¹⁾ erlerle ceng itmezdük. Sen ḥaddüñ ve mertebeñ bilmedüñ. Lā-cerem başuña bunuñ gibi iş geldi. Senüñ neñe gerekidi ⁽²⁾ gice ve gündüz gezmek ve meydānda bahādurlarıla tūruşmaḳ. Ḥāl budur ki baña senüñ gibi kızlarla muşāḥabet ⁽³⁾ itmek çok vāḳi‘ olmışdur. Hem kimse göñlüm meyl idüp bu fi‘li itmek ṭaleb itmedüm idi. Saña ğāyetde ḥāṭırum ⁽⁴⁾ meyl itdi. Bilmezin ne ḥikmetdür. Elbette ḥāṭırum didügin itsem gerekdür ki teşvışden emīn olalum ve tereddüd çekmekden ⁽⁵⁾ ḥalāş bulam.” didi. Rāvī eydür: ‘Anter bu kıza bu vechile ḥariş olup cimā‘ itmek istedüğine ḥikmet bu idi ki ⁽⁶⁾ Ḥaḳ Te‘ālā ezelde muḳadder

¹³⁶⁹ 366b-19 ḥurrem: ḥurrem

eylemiş ki ‘Anter'üñ bundan bir oğlu toğsa gerek imiş. Ol sebebdan Allāh Te‘ālā Ğamra'(y)ı ⁽⁷⁾ buña şīrīn gösterüp gönlin meyl itdürdi. Tā ki cimā‘ idüp ol muḳadder olan oğlan vücūda gele. Çünkü ⁽⁸⁾ Ğamra ‘Anter'üñ hırşın gördi. Bildi ki ḥalāşa mecāl yokdur. Yalvardı, eyitdi: “Ol Allāh ḥaḳḳı-y-içün ki gönülleri ⁽⁹⁾ direksüz¹³⁷⁰ ṭurgurdi ve yirlerde otları bitürdi. Şular yürütdi ve çeşmeler akıtdı ve cihān yüzünü ay gün nūrı-y-ıla ⁽¹⁰⁾ münevver kıldı. Saña muṭī‘ olmazın. Megerki baña mehr viresin ve and içesin ki bu sırrı kimseye dimeyesin Ne olaya ne ⁽¹¹⁾ giçe ne irkeñe ne dimişe ne ḳula ne āzādlyua. Nice ki diri olasın bu sırrı kimseye söylemeyesin ve bu ḥāle ⁽¹²⁾ kimse(y)i muṭṭali‘ ḳılasın. Tā ki benüm ḥalḳ ḳatında nāmūsım şınmaya ve bahādurlaruñ gönlinde heybetüm çıkmaya ve bu rüsvāluğımı ⁽¹³⁾ kimse benüm başuma ḳaḳmaya.” didi. ‘Anter eyitdi: “Bu vāḳı‘a(y)ı kimseye söylemek ve bu sırrı hem insana bildürmemek elümden gelür. ⁽¹⁴⁾ Ol ‘ahdi yirine yitüreyin ammā mehr vaḳti degül. Şimdiki ḥālde ben nesneye mālīk degülin ki saña virem. Megerki mehrüñü ṭuyasın ⁽¹⁵⁾ seni ḳoyuvirem. Varup ataña ve ehlüñe ḳavışasın. Senüñ ḥaḳḳuña daḥı at ve deve virmekden ol ḥayırludur. Zīrā ki ⁽¹⁶⁾ sağ u esen ataña ḳavışacaḳ aramızda geḳen cengleri ḥikāyet idersin. Eydürsin ki “Gice ‘Anter'ile buluşup şavaşduḳ ⁽¹⁷⁾ abāḥ olınca ve sizden ırāḳ gitdüḳ. Nice ki ceng itdüḳ ḥiç birbirümüzden aşşı dimedük, atumuz daḥı yoruldı. ⁽¹⁸⁾ Biz daḥı şusuz buñalduk, za‘īf olduk. Şulḥ idüp ayrılduk ve yine şavaşa va‘de itdüḳ daḥı cengümüz bāḳīdür. ⁽¹⁹⁾ Ayırd olmaduk.” dirsın. Bu tedbīr senüñ ḥaḳḳuña daḥı yigdür. Benüm ḥaḳḳumda daḥı eyüdür.” didi. Ğamra: “Şavāb söyledüñ ve müvecceḥ ⁽²⁰⁾ didüñ. Velīkin baña bir teberrük vir ki dāyim seni anuñ sebebi ile aḥam, bu diyārda söyleyem.” didi. ‘Anter daḥı getirüp ⁽²¹⁾ buña ḳılıç virdi ve aşāḡa alup ‘ādetçe yaturdı ve maḳşūdın ḥāşıl itdi. Şöhret odı söylendi ve nefsin sākin oldı. ⁽²²⁾ Andan ṭurup bir şu kenārına vardılar, ḡusl itdiler. Andan ayrılup ḳavmlerine gitdiler. Ğamra bikāreti gitdüğine ḡāyetde

¹³⁷⁰ 367a-9 direksüz: dereksüz

melûl ⁽²³⁾ oldu, eyitdi: “Ben dünyāya gelmeyeyidüm başuma bunuñ gibi hāl gelince.” didi. ‘Anter dañı itdügi işe peşimān oldu ve eyitdi: [367b] ⁽¹⁾ “İyvāh halkumuza ağulu yılan şaldum. Nefsüme uyup ulu düşmān kazandum. Ayruķ bunuñıla bizüm aramızda şulha mecāl kalmadı.” didi. ⁽²⁾ Ğamra bir laħza gidicek nā-gāh ol atası göndürdügi ādeme tuş oldu. Buluşup haberleşdiler ve hālinden şordılar. Ğamra eyitdi: “Yā veyleküm! ⁽³⁾ Giceden berü ol Benī ‘Abs’üñ karası ile şavaş iderdüm. Yorulduk, şulh idüp ayrılduk ki her birümüz halkumuza varavuz ⁽⁴⁾ soñra yine nice olmaluyısa görevüz. Eger bilsem ki siz baña irişüp yardım idersiz ol şeytāndan ayrılmazdum. Hele yine ⁽⁵⁾ fevt olmadı. Sa’y idüñ, irişüp helāk idelüm.” didi. Kendü dañı atın degşürüp ve bu biñ kişi yanına bırağup şol mīşe arslanı gibi ⁽⁶⁾ öykeyile ‘Anter’üñ ardına düşdi. Ğazabdan gözi yolın görmezdi ve başmaduğı yoldan bī-haber idi. Bir sā‘atde ‘Anter’e ⁽⁷⁾ irişdiler ve kōrkunç āvāzları-y-ıla ve çirkin sözleriyle söyleyüp çıkardılar ve süñü toğruldup üstine at şaldılar. ‘Anter şaht oldu ⁽⁸⁾ aç ve şusuz ve yorğun ve maħzūn giderdi. Atı dañı ol hālde idi. Bunlaruñ āvāzın işidicek eyitdi: “Ol fāsīd fikrūñ ⁽⁹⁾ fāyidesi budur ve nefesine uyanuk hāli böyle olur.” didi ve kılıcın alup bunları karşıladı ve ceng itdi. Bir sā‘atde Benī ⁽¹⁰⁾ Kuzā‘a halkından elli ādem düşürdi. Egerçi yorulmuş ve za‘īf olmuşıdı. Velikin ölüm eri idi elden geldükçe çalışdı ⁽¹¹⁾ bunlara haylī intikām itdi. Ğamra bunuñ hālını müşāhede idicek gördi ki halkına bunuñ gibi iş itdi. Ğazaba geldi hamle ⁽¹²⁾ idüp halkdan kendüye meşğul kıldı ve anlar dañı dört yanından üşüp süñü ve kılıç havāle kıldılar ve taş ve ağaç üşürdiler. ⁽¹³⁾ ‘Anter dañı yorulmuş aç ve şusuz. Ğamra gibi bahādur ‘Anter muķābil olup muķāvemēt iderdi ve tokuz yüz ādemiñe ⁽¹⁴⁾ cemī‘isinüñ atı dinç, kendüler müsellaħ. ‘Anter yorulup kaldı, irişüp tutdılar esir itdiler. Andan öldürmek itdiler. Ğamra komadı ⁽¹⁵⁾ eyitdi: “Atamıla buluşup meşveret itmeyince incitmezin. Görelüm ki Düreyd, Benī Havāzin’ile neyledi. Siz gitdügünüzde atam işde idi. ⁽¹⁶⁾ Neye meşğul idi? Ne vakt ayrılduñuz?” didi. Bunlar eyitdiler: “Şabāħ ayrılduk. Cenge iķdām

kılmışdı. Şöyle fikr iderdi ki düşmānuñ ⁽¹⁷⁾ ardına geçdük ki başılıcağ kimse kaçurmayasın, hep kırasın. Ol sebebden bizi saña mu‘āvin gönderdi.” didiler. Ğamra ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “Eyü tedbīr eylemiş. Hele fikri ‘abeş olmadı. Sa‘yumuz zāyi‘ gitmedi. Bu şeytān elümüze girdi, anda iledelüm. Bākī ⁽¹⁹⁾ halklarının işi dağı bir yaña olıcak cemī‘isin bir def‘ada kıravuz. Bir gün ola ki dōstlar şāz ola ve düşmānlar ğamgīn ⁽²⁰⁾ ola. İşidenler işümüzi tañlar.” didi ve on kişi[yi]le ‘Anter'i çadırlarına gönderdi ve kendü bākī halkıla atasına ulaşmağa ⁽²¹⁾ kaşd itdi ve ol on ādeme ışmarladı ki ‘Anter'i muhkem bağlayup şaklayalar ve bākī esīrlere ulaşıduralar ki evvel def‘ada ⁽²²⁾ esīr olmuşlardı. ‘Able'nün karadaşı ‘Amr idi. On ādem dağı ki anuñıla bile olmuşlardı ve hem ‘Anter, Şeybūb'ı ⁽²³⁾ ‘Amr'ın haberin bilmege göndermiş idi. Çünkü hāl böyle oldu. Ol gün on ādem ‘Anter'i at üstine arğurı berkidüp [368a] ⁽¹⁾ aldılar, çadırlarına gitdiler. Ğamra dağı bākī halkıla ma‘rekeye ‘azm itdiler ki atası[yi]la buluşa. El-kışsa sürdi, gitdi ve becid yortdı. ⁽²⁾ Varup atası-y-ıla buluşdı ve ‘Anter'i tutduğın muşdulad. Şād oldu ve ‘Anter ele girdüğüne ğāyet ferağ oldu, eyitdi: ⁽³⁾ “Veyleke iy kızum! Niçün ol şeytānı çadırda gönderdüñ. Bunda tuta gelmedüñ ki başını kesüp aşhābına göndereydüm. Tā ki ⁽⁴⁾ ilikleri kuruyaydı ve tākātları kalmayaydı. İşlerine hayrān, tedbīrlerine ser-gerdān olalardı. Bugün neler zahmet çekdüm, ⁽⁵⁾ az kıldılar ki galebe idelerdi. Ahşam irişdi ayrıldığ.” didi. Ğamra eyitdi: “Bu eyü fikr degül zīrā ki biz anı öldürürsevüz anuñ ⁽⁶⁾ kavmi dağı karadaşum Müteğancer'i helāk iderlerdi. Anuñıla olan esīrleri bile ve Benī Kuzā‘a'dan haylī ulular esīr olmuşdur. Bu şeytānuñ ⁽⁷⁾ başın göricek ol kişileri hep depelerler. Şavāb tedbīr budur ki şabāha dek rāhat olavuz. Andan şavaş idevüz. Çünkü ⁽⁸⁾ ol kara yüzli veled-i zināları ele girdi, ben anlaruñ bākī kalanını dağı yarın varup esīr ideyin dağı çerimüze buyuralum ⁽⁹⁾ bākīlerini kırsunlar. Ahşam olunca anlaruñ işini hāşıl idelüm ve murāda irişüp ferāğat ve rāhat olalum ve hem karadaşumı ⁽¹⁰⁾ sağ u selāmet esīrlilikden kırtaralum.” didi. Fāyız eyitdi: “Düreyd dağı bahādurlarındandır ve bākī halkları dağı bī-

naẓīrdür. ⁽¹¹⁾ Eyü niyyetle ve muḥkem қаşdıla ceng itmek gerek, kendüñe mağrūr olma. Hazerile ol ḥisāb işüñ soñundadır ⁽¹²⁾ ve iṭibār şavaşuñ ‘āķibetindedür. Evvel itdügi işe ādem aldanmak gerek.” didi. Ğamra eyitdi: “İy ata! Ben ol ⁽¹³⁾ kara yüzlü şeytāndan bir bahādurluķ gördüm ki andan ğayrı ādemler hīç baña muķābil olmaz ve kimse gözüme ⁽¹⁴⁾ görünmez. Düreyd nedür, üş yarın şabāḥa dek anı depeleyem yāḥud esīr idem. Andan soñra nice tedbīr iderseñ idesin. Ol ⁽¹⁵⁾ sağiken ‘Anter'i öldürmek ḥatādur.” didi. Atası bunuñ sözün kabūl itdi ve tedbīrin begendi. Andan gelüp çadırlarına ⁽¹⁶⁾ girdiler, oturdılar, ta‘ām yidiler. Ğamra, ‘Anter'ile cengin ‘ale't-taḫşīl ḥikāyet itdi. Atası bunuñ bahādurluğın ta‘accüb itdi. ⁽¹⁷⁾ Andan Ğamra atasına Zū'l-Ḥımār'dan ḥaber şordı ve ḥālinden teftīş itdi. İy kızum! Zū'l-Ḥımār taķşīr itmedi. Lāt u ‘Uzzā ḥaķķı-y-içün ⁽¹⁸⁾ Benī ‘Abs ḥalkına yaluñuz cevāb virdi. Hīç yardımcı ṭaleb itmedi ve kimsenüñ mu‘āvenetine muḥtāc olmadı. Eger bizümile ⁽¹⁹⁾ olmasa bize ḥaylī iş iderlerdi ve çok ādemümüz telef iderlerdi.” didi. Ğamra eyitdi: “Girçeksin, ‘Anter'ile buluşmak ⁽²⁰⁾ қаşd itmişdür. Anu bunda ḥāzır şandı uğraşup ḥaķlaşam dirdi. Yoḥsa bu işleri itmezdi ve Benī Havāzin'e kılıç çekmezdi. ⁽²¹⁾ Yigregi oldur ki yine ṭutup bağlayavuz yoḥsa ‘Anter aradan gitdügin işidicek Düreyd ḥōr ḥayın atasıdur ve bāķī ⁽²²⁾ ḥalk ‘emmüsi oğlanlarıdur. Anlaruñıla ‘adāvet itmez, nā-ḡāḥ şabāḥdan kaçup anlara varur, bizümile cenge ‘azm ider. ⁽²³⁾ Bilürsin ki bahādurluğı ne mertebededür. Maķşūdumuzdur fevt olur ve işimiz giç ḥāşıl olur.” didi. Atası eyitdi: “Çünkü [368b] ⁽¹⁾ ḥāṭıruñ eyle itmek ister. Ādem gönder, ışmarla ki “Gelsün şavaş bābında ṭanışalum.” digil. Ol şūretile getür daḥı ḫatuña gelüp oturıcak ⁽²⁾ ṭut bağla.” didi. Ğamra daḥı ḥōş atasınuñ sözün kabūl itdi, eyitdi: “Eyü didüñ. Benüm ḥaberüm varıcak beni görmege ⁽³⁾ gelür. ‘Anter'ile şavaşmaḫdan şorar ve ḥālümden istifsār ider.” didi. Bu tedbīrile fi'l-ḥāl Zū'l-Ḥımār'a ādem gönderdiler, bulunmadı. ⁽⁴⁾ Şordılar, kimse n'olduğın bilmedi. Fāyız teşvīşe düşdi ve ṭarlıḡandı. Bildi ki ‘Anter'üñ ḥaberin işidüp ḫodı, gitdi. Ğamra eyitdi: ⁽⁵⁾ “İy ata! Teşvīşlenme üş

anı dahı saña esîr idüp götüreyin ve kaçmağı göstereyin, iki şaffuñ ortasında rüsvây ideyin. Ben ⁽⁶⁾ anuñ görmişem cengini hîç derdüm yokdur. Ol mertebelü kişiden korkmazın.” didi ve atasınuñ hâtırın tesellî idüp şabâha muntazır ⁽⁷⁾ oldılar ve ikileyin şavaş yarağın gördiler. **Ebû ‘Ubeyde** rivâyet ider ki Ğamra, gelüp ‘Anter esîr olduğı haberin işidicek Zü'l-Hımâr ⁽⁸⁾ ğâyet melûl oldı ve eyitdi: “İy dirîğâ! Ol şeytânıla uğraşam, aña miqdârını bildürem dirdüm. Şimdi ol maşşûd fevt ⁽⁹⁾ oldı. Çäre bu qaldı ki varam Benî Kuzâ‘a‘da ‘Anter‘i bulup depeleyem ve ‘Abbâs‘ı ve bâkî esîrleri kırtaram dahı varup yine halkuma ⁽¹⁰⁾ kavışam. Anlara mu‘âvenet idüp Benî Kuzâ‘a leşkerine hücum idüp kıravuz yoħsa Ğamra beni tutar dahı varur halkumuzu helâk ider. ⁽¹¹⁾ Aşşı isteyü gelüp ziyâna şavaşuruz.” didi ve def‘î sürüp bu fikr üzerine Benî Kuzâ‘a‘ya gitdi. Ğamra dahı şabâha dek şabr eyledi. ⁽¹²⁾ Şabâh olıcağ Benî Havâzin‘üñ üstine ‘azm itdiler ki işleri ayırd ola gide. Düreyd dahı halkına işmarladı ceng kaydın ⁽¹³⁾ görüp uğraşa iqdâm itdiler ve Dişâr bin Davķ‘a ve Hıfâf‘a işmarladı ki ‘Anter‘üñ haberin şorup teftiş ideler ve qanda ⁽¹⁴⁾ esîr olduğın bileler. Muķrı‘l-Vaħş, ‘Anter olduğı haberin işidüp qatı melûl u maħzûn olmışıdı ve hem Zü'l-Hımâr‘uñ ⁽¹⁵⁾ öñdün ki gün itdüğü işlere acımışdı. Meydâna ‘azm idüp şavaşa iqdâm kıldı. Andan ‘Anter tutsağ olduğın ⁽¹⁶⁾ ve hânı Müseyke‘(y)i aındı ve vaţanını menzilini hâtırına düşdi. Ol yaña bu yaña cevlan idüp atın oynatdı ve süñüsün ⁽¹⁷⁾ atup dutdı ve Benî Kuzâ‘a‘ya işâret idüp işbu şi‘ri okudı: **Şİ‘R**. [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir] **Râvî** eydür: Benî Kuzâ‘a bahâdurları Muķrı‘l-Vaħş‘uñ şi‘rin işidicek şağından ve şolından ⁽²¹⁾ hamle idüp süñü havâle itdiler. Ğamra, âdem gönderüp bunları men‘ eyledi ve kendü meydâna ‘azm itdi. Atası eyitdi: “İy kızum! ⁽²²⁾ Görem ki bu şeytânıla nice ceng idersin. Dün eger bu olmasa Zü'l-Hımâr, Benî ‘Abs leşkerin şırdı.” didi. Ğamra eyitdi: ⁽²³⁾ “Belî, çak idersin iy ata! Bunuñ bahâdurluğı üzerinden ma‘lûmdur. Heybetinden ve şevketinden her kişinüñ hünéri bellüdü. **[369a]** ⁽¹⁾ Ne kıadar bahâdur varısa bugün senüñ nazaruñda anı helâk ideyin. Ben ‘Anter‘i esîr

idüp tırurın. Bunuñ gibi ħurdavāta ⁽²⁾ ne i‘tibār. Lāt u ‘Uzzā ħaħķı-y-içün ‘Anter'üñ cengin göricek gözüme kimse görünmez oldu. Eger ben er alsayıdım ⁽³⁾ andan ġayrı ādem almazdım. Anuñla ikimüz bir leşkerde olıcaħ ħanġı ħarafa ‘azm itsevüz feth iderdük. Velikin işbu ⁽⁴⁾ ħılıcumdan artuħ baña yoldaş gerekmez.” didi ve sırrın gizledi ve gönlinde fikr itdüġin kimseye ħaber virmedi ve ħāṭırı ⁽⁵⁾ cūş itdi, başladı ‘ucbıla işbu şi‘ri okudu: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] **Rāwī** eydür: Muħrı⁽¹¹⁾’l-Vaḥş, Ġamra’nuñ şi‘rin işidicek yaħın gelüp çaġırdı: “İy ħod-bīn ādem! Dün benümile uğraş iden ādem degülsin? ⁽¹²⁾ Evlā mı? Ne ħatı ‘ucbıla geldüñ ve ne ulu da‘vā ħılduñ? Sen kimsin?” didi. Ġamra eyitdi: “Üş bugün saña ben kim ⁽¹³⁾ idüġüm bildürem ve seni daġı ol ħara ħuluñuz yanına bağlayam ve bāķī yoldaşlaruñı daġı senüñ yanuña bağlayam.” didi. ⁽¹⁴⁾ Muħrı’l-Vaḥş müteḥayyir oldu ve yüregi oynadı ve eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! Ol ħara didüġün kimdür? Cenge ⁽¹⁵⁾ başlamadın bize ħaber vir.” didi. Ġamra eyitdi: “Sizüñ ħara ħuluñuz ‘Anter ibni Şeddād ki faḥrūñuz anuñla idi ve leşkerlere ⁽¹⁶⁾ anuñ sebebi-y-ile ġalebe iderdüñüz. Şimdiki ħālde anı esir itdüm. ħabīlemüzde ‘avretler içinde tırur. Şöyle ⁽¹⁷⁾ bilesin bu maħām ħışşa maḥallī degül, bu ħadar söz kifāyet ider. Ben Fāyiz’üñ ħızı Ġamra’yın. Üş meydāna gel berü, saña daġı ⁽¹⁸⁾ miħdāruñı bildüreyin ve aḥşam irişmedin işüñi rāḫat ideyin.” didi ve Muħrı’l-Vaḥş’uñ üstine ħamle ħıldı. Sīl ⁽¹⁹⁾ dereye ħuyular gibi ve ġice ġündüze ħavuşur gibi. Muħrı daġı ‘Anter’üñ esir olduġına egerçi ki melül oldu. Velikin ⁽²⁰⁾ sağ idüġine feraḫ oldu ve Ġamra’nuñ ħamlesin def‘ ve belāsın üstinden men‘ itdi ve kendü daġı buña demürden ⁽²¹⁾ muḥkem yüregile ve taşdan ħatı gönülile ħamle ħıldı. Ol daġı ġeñizlikile bunuñ ħamlesin şavdı. Bu ħālile ħaylī zamān ⁽²²⁾ aralarında ceng oldu. Nażar idenler ta‘accüb idüp müteḥayyir oldılar ve eyitdiler: “Vallāh ki şavaş, ecelden ħorħar ħişinüñ ⁽²³⁾ şavaşı ve ölmekden ihtiyāṭ ider ādemüñ cengi degül.” didiler. Fāyiz ħaħķına buyurdı ki ħāzır olalar. Eger Muħrı’l-Vaḥş, **[369b]** ⁽¹⁾ Ġamra’ya

bir haṭā irişüp atdan ayırursa ḥamle idüp elinen alalar. Bu ṭarafdan Düreyd daḥı kavmine ve bahādurlarına çağırđı, ⁽²⁾ eyitdi: “Muḳrı'l-Vaḥş'dan olmañ nā-gāh esİR olur.” didi. Bunları daḥı kılıçların bileklerine bıraḳdılar ve süñülerin ⁽³⁾ ṭoḡruldup muntaẓır oldılar ve boyun uzadup Ğamra'yıla Muḳrı'l-Vaḥş'uñ uğraşın teferrüc iderler. Bunlar daḥı ittifāk ⁽⁴⁾ ceng arasında birbirinüñ atlarına zaḥm irişdürüp mecrūḥ itdiler, atları düşüp yayaḳ ḳaldılar ve süñüyı bıraḡup ⁽⁵⁾ ellerine ḳılıç aldılar ve ayaḳ üzerine urup ḳılıcıla şavaşdılar. Ğamra, Muḳrı'l-Vaḥş'uñ bahādurluḡına ḥayrān oldı. Zīrā ki ⁽⁶⁾ ‘Anter ibni Şeddād'uñ heybetin gördi ve Zū'l-Hımār'uñ cengin tecrube eyledi ve Muḳrı'l-Vaḥş'uñ şavaşın müşāhede ⁽⁷⁾ idicek eyitdi: “Vallāh ki bahādurlıḳ bu cihāz ḥalkı iḫün yaradılmışdur. Bu ṭā'ifeden biñden yüz çevürmez ādem varıduḡı ⁽⁸⁾ ma‘lūm imiş. Bunlar ‘aceb şeyṭānlarımız.” didi. Fāyız gördi ki ḳızı atdan ayrılmış yayaḳ ceng ider. Ḳorḳdı ele gire diyü. ⁽⁹⁾ Benī Ḳuzā‘a'ya yürüdi. Yir yirin at şaldılar, Muḳrı'l-Vaḥş'uñ üstine hücum itdiler ve ḳılıçları yalıñ idüp süñüler at ⁽¹⁰⁾ ḳulaḡına bıraḡup Benī Havāzin ṭarafından daḥı Muḳrı'l-Vaḥş'a mu‘āvenet iḫün ‘Urve ve Şeddād yayaḳ olup Benī ‘Abs ḥalkı ile ⁽¹¹⁾ yürüdiler ve biribiri üstine ölmege ittifāk itdiler ve Ğamra'ya bir ziyān irişdürmege himmet itdiler. Fāyız çağırup eydürdi ki ⁽¹²⁾ “Her ḳişi ki ḳızumuñ ḥaşmını baña getirürse ḳızum aña virürem ve mālūñ rızḳumuñ ekşerin aña virürem.” dir idi. ⁽¹³⁾ İki leşker şaf şaf olup yürüdiler ve ṭaḡlar gibi ṭoḳundılar ve deñizler gibi birbirine ḳoyuldılar. Düreyd ve Dişār ve Ḥifāf ḳatı ⁽¹⁴⁾ bahādurluḡlar Benī Ḳuzā‘a'dan ḳoḳ ādem düşürdiler. Fāyız daḥı Benī Ḳuzā‘a ḥalkından yanında ḳalanlarıla ḳaşd itdi ki ⁽¹⁵⁾ varup ḳızına yardım ide. Nā-gāh ardlarından bir ḡavḡā ḳopdı ve toz ḳıḳdı ve ādem birbirine ṭoḳundı. Fāyız'e ḳızı ḳayusı ⁽¹⁶⁾ ḳalmadı. Yüregi ḳorḳdı, döndi. Gördi ki bir bölük atludur. Çaḡırup eydürler ki “İy Benī Ḳuzā‘a! Vāy ḥālūñüze. ⁽¹⁷⁾ Ḥāẓır oluñ ki evlerüñüz ḥarāb ve memleketüñüz yebāb oldı. Ḳatuñuzda esİR olan ‘Anter ibni Şeddād gelür.” didiler.

⁽¹⁸⁾ Bu ḳadarda ‘Anter, irişüp Fāyız'üñ bölüğine na‘ra urup ḥamle ḳıldı. Şol ḳoyun

içine kurt koyulmuş gibi perākende ⁽¹⁹⁾ eyledi. Fāyiz'ün hālî mükedder oldu kaçmağa kaçd itdi. ‘Anter ardından irişüp sūñü götiyile dürtti. Atndan ayırdı. ⁽²⁰⁾ Şeybüb bābında hāzır idi. Fi'l-hāl irişüp bağladı. Benī Kuzā‘a bu muşibeti müşāhede idicek şındılar, sancakları düşdi ⁽²¹⁾ ve kaçmağa yüz tutdılar. Ğamra'nuñ dahı katında yardım idenler Fāyiz'ün esir olduğın göricek tağılup kaçdılar. Ğamra'(y)ı ⁽²²⁾ yaluñuz kodılar. Ğamra dahı atası ele girdüğine ğāyetde melül oldu ve yayak çalışmakdan yoruldu. Diledi ki bir ata binüp ⁽²³⁾ kaçsın. Muḳrı'l-Vaḥş irişüp kılıcıla çaldı, yüzi üstine bıraktı ve fi'l-hāl atndan inüp tutdı ve ‘Urve'nün yoldaşlarına [370a] ⁽¹⁾ ısmarladı. Andan ‘Urve, Muḳrı'l-Vaḥş'a bir at getirüp bindürdi. İkileyin Benī Kuzā‘a'ya hamle kıldılar ve buldukların kırdılar. ⁽²⁾ Şeybüb çağırdı, eyitdi: “Veyleküm yā Benī Kuzā‘a! Başıñuz aluñ kaçuñ. Uluñuz Fāyiz ve bahāduruñuz Ğamra esir eyledi ⁽³⁾ dahı hālñüze çalışursız ve kimüñ içün duruşursız. Varuñ, oğluñuz kurtaruñ ve ta‘allükātuñuz ⁽⁴⁾ ıraḳ yirlere aluñ, gidüñ.” didi. Bunlar dahı başların alup vaṭanları tarafına revān oldılar ve bölük bölük olup ⁽⁵⁾ Benī Havāzin yirler kesdiler ve perākende oldılar. Muḳrı'l-Vaḥş, ‘Anter'ile buluşup esenleşdiler ve ‘Urve ve bākī ⁽⁶⁾ yoldaşları “Feth-i mübārek olsun.” didiler. Andan bir yire konup ārām oldılar. Düreyd ve Hifāf ve Dişār ‘Anter'ile buluşdılar, ⁽⁷⁾ gördiler ki Zü'l-Hımār esir olmuş. Düreyd, ‘Anter'e eyitdi: “İy bahādurlar ulusı! Billāhi ki baña haber vir ki Zü'l-Hımār'ı ⁽⁸⁾ niçün esir kılduñ ve sen ne sebebi-y-ile ḥalāş bulduñ?” didi. ‘Anter eyitdi: “Zü'l-Hımār, baña kaçd itdi. Ol sebebdan Ḥaḳ ⁽⁹⁾ Te‘ālā benüm elümde anı ḥaḳır idüp giriftār eyledi. Benüm kurtulduğum Şeybüb ucu-y-ıla oldu. Yā mevlāyi! Eger senüñ güyegüñ ⁽¹⁰⁾ olmasa ve senüñ ḥaṭıruñ ri‘āyet itmesem tutduğum sā‘at bu şeyṭānuñ boynın ururam.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽¹¹⁾ ‘Anter'ün ḥalāş olduğına sebep tuḥfe ittifāk vākī‘ olmuşıdı ve ğarīb ḥikāyet düşmişıdı. Zīrā şol vaḳt ki Şeybüb'ı ⁽¹²⁾ ‘Anter, ‘Able'nün kardaşı ‘Amr'ün ḥaberin bilmege şaldı ki vara teftiş ide. Öli midür yoḥsa diri midür ve bākī Benī ⁽¹³⁾ Havāzin ve Benī ‘Abs'den kim esir oldu bile. Şeybüb dahı

bu fikrile Benī Ẓuzā'a halkınıñ şingunları ardınca ⁽¹⁴⁾ sürdi bile vardı. Gördi ki Ğamra'yıla Zül-Hımār birbirin şınamağıçün ceng şüretinde oynarlar. Ğamra gördi ki ⁽¹⁵⁾ atası şınup geldi. Oyun kayusu kalmadı. Diledi ki Zül-Hımār'ı yine bağlaya Zül-Hımār yalvardı and virdi ki ⁽¹⁶⁾ kendü dağı varup bile teferrüc ide ve 'Anter'ile 'adāvetin söyledi. Ğamra dağı bunuñ 'ahdine i'timād idüp ve andına i'tibār ⁽¹⁷⁾ idüp bile aldı. Nitekim kışşaları 'ale'-tafşil geçdi. Bu tedbīrile {çeri} cem' idüp Ğamra, Benī Havāzin üzerine varmağa ⁽¹⁸⁾ 'azm eyledi. Şeybüb diledi ki bunlardan öñürdi varup Zül-Hımār'ıñ hıyānetin 'Anter'e bildüre ki bunuñ ⁽¹⁹⁾ fitnessinden gāfil omaya. Yine göñline bu düşdi ki beni bunda esīrlar haberin bilmege gönderdi. "Hiç bir haber almadın ⁽²⁰⁾ nice gideyin?" diyüp döndi vardı. Çadırlar içine halklarından esīr olanları şormağa ve bilmege gitdi. Fāyiz dağı ⁽²¹⁾ 'Able'nüñ kardaşı 'Amr'ı ve 'Abbās'ı ve bākī yoldaşlarını kendü çadırlarına yakın yirde şakladurdi. Koyup gidicek ⁽²²⁾ artuğ muqayyed olmadı. Eyü ādemlere işmarladı. Birkaç hizmetkāra teslim itdi, gitdi idi. Şeybüb dağı bunlar kanda iduğın ⁽²³⁾ bildi. Aḥşam olunca şabr itdi temām halk uyudılar 'ālem ağıyardan fāriğ oldı ve halk rüzigār mekrinden [370b] ⁽¹⁾ emīn oldılar. Gicenüñ dağı ekşeri geçdi. Şeybüb fırsatı gānīmet görüp vardı, hep esīrleri çizdi koyuvirdi. Andan varup ⁽²⁾ çadırlardan bunlara silāḥ uğurladı ve at getürdi. Bindürüp aldı, kaçdı. Velīkin Şeybüb'ıñ göñlinde od yanardı. ⁽³⁾ Zül-Hımār'dan 'Anter gāfil iken bir ḥaṭar irişe diyüp pes bu tedbīrile yoldaşların alup 'Anter tarafına revān oldılar. Öyle ⁽⁴⁾ vaḳti olunca ardlarından Benī Ẓuzā'a halkı irişdi. Şeybüb, hīç kimse gele diyü sizmezdi ve ardlarına ādem düşe diyü ummazıdı. ⁽⁵⁾ Zīrā ki kabīle ḥālī idi. Hep Fāyiz'ile Benī Havāzin üstine gitdilerdi. **Rāwī** eydür: Bu Benī Ẓuzā'a halkı Şeybüb'ıñ ardlarına ⁽⁶⁾ düşdüklerine sebep idi ki şabāḥ ḥatun kişiler ve hizmetkārlar uyandılar. Gördiler ki esīrlar kaçmışlar, feryād idüp ⁽⁷⁾ çağırışdılar. İşidenler cem' olup birkaç işe yarar ādem bulunmadı. Ata süvār olup Şeybüb'ıñ ardına düşdiler. Şavaş itdiler ve ayrık ⁽⁸⁾ Benī Ẓuzā'a halkına mededci irişdi. Benī

‘Abs t̄a’ifesini buñaltılar. Bu k̄adarda aḥṣam oldu. Şeybūb daḥı yoldaşların alup ⁽⁹⁾ bir taḡ dibine vardı. Şabāḥ olunca yine şavaṣ itdiler aḥṣam olunca çalışdılar. Benī ‘Abs ve Benī Havāzin ḥalkı yorulmuşdı, ⁽¹⁰⁾ za‘if oldılar. Helāk olmaḡa az k̄aldılar. Şeybūb gördi ki bunların ḥālī böyle oldu. Başın alup kaçdı. Korkdı ki ⁽¹¹⁾ esirler çıkarurken kendü esirlerle yoldaşların biraḡup yirler kesdi. Bir sā‘at gidicek bir şahrāya irişdi, göñli korkdı. ⁽¹²⁾ Gördi ki on kişi bir tutsaḡ olup giderler. Megerki bunlar ol ‘Anter'i Benī Kuzā‘a'ya alup gidenleri idi. Şeybūb'un cānı ⁽¹³⁾ bunların şerrinden üşendi. Bildi ki Benī Kuzā‘a halkındandır. Fi'l-ḥāl göñlinde bir ḥile düzdi ve ilerü yürüyüp ⁽¹⁴⁾ çağırđı, eyitdi: “İy ‘emmūm oḡulları! Benī ‘Abs ve Benī Havāzin esirleri kaçdı, ardına düşüp yitişdük. Bizümile ḥaylī şavaṣ ⁽¹⁵⁾ itdiler. Çok ādemümüz telef eylediler. Baña meded idüñ, tiz irişüñ yohsa ḥalkumuzu hep kırarlar.” didi. Bunlar daḥı bu haberi işidicek ⁽¹⁶⁾ ‘Anter'i bir ādemile koyup segridişdiler, birbirin geçdiler. Şeybūb geldüḡi taraḡa yortdılar. Şeybūb'un göñli rāḡat oldu ve teşvişden ⁽¹⁷⁾ emīn oldu. Andan bu esire yakın geldi, baḡdı. Gördi ki kardaşı ‘Anter'dür. Cihān gözine tar oldu ve bedenine lerze ⁽¹⁸⁾ düşdi. Andan göñli içinde eyitdi: “Bu esir olmaḡ ḡāyetde ulu işdür kim bile ki ne ‘azīm vāḡı‘aya mübtelā oldu. El-ḡamdü-li'llāḡ ki ⁽¹⁹⁾ bunun gibi yirde ittifāḡ ben t̄uṣ oldum.” didi ve ol bekleyen kişiye eyitdi: “Yā aḡ! Var sen daḥı giden yoldaşlarını ⁽²⁰⁾ yardım itmeḡe git. Ben bu esiri bekleyeyin, ḥiḡ teşvişlenme.” didi. Ol kişi eyitdi: “Yā mecnūn! Buña ‘Anter ibni Şeddād dirler. Eger ⁽²¹⁾ şaklarsañ ḡāfil olma, şarb şeytāndur. Bizüm seyyidümüzün kıızı Ġamra ki ‘ālemde bahādurluḡıla meşhūrdur. Bu şeytānı ⁽²²⁾ ne belālarıla esir eyledi. Şaḡın eyü şaḡla, taḡşirlik itme.” didi ve atına k̄amçı urup yoldaşları ardınca gitdi. Şeybūb ⁽²³⁾ daḥı def‘i ‘Anter'i çizdi ve mā-cerāsın ḡikāyet itdi ve ‘Able'nün kardaşı ‘Amr'ı ve bāḡi tutsaḡları ḡalāṣ itdüḡin [371a] ⁽¹⁾ ḡaber virđi ve ardınca irişüp yoldaşların biraḡup kaçduḡın ve bāḡi aḡvālın söyledi ve serḡüzeştin şerḡ eyledi. ⁽²⁾ ‘Anter, Allāḡ Te‘ālā'ya şükr eyledi ve ittifāḡ ol maḡalde Şeybūb t̄uṣ geldüḡin ta‘accüb eyledi.

Andan Şeybüb, ‘Anter esîr ⁽³⁾ olduğına sebep şordı. ‘Anter eyitdi: “Yā ahî! Kışşa çokdur şimdi haber vakti degül. Yüri işbu didüğün ‘Arab cümerāsından ⁽⁴⁾ intikāmumuzu alalum. Halkumuzu kurtaralum, soñra haberleşevüz.” didi. Andan ata binüp kılıcın eline aldı ve Benî Kuzā’a ardınca yortdı, ⁽⁵⁾ becid gitdi. El-kışşa varup irişdi. Gördi ki Benî ‘Abs t̄ā’ifesi helāk olmağa az kalmış. Benî Kuzā’a bunlara galebe itmiş ⁽⁶⁾ ve ‘Able’nün kardaşı ‘Amr’ı ortaya alup üşenmişler, bekletmişler, buñaltmışlar. Hāli za‘îf olmuş. Hamle kılıp bunları tağıtdı ⁽⁷⁾ ve başların at ayağına tolu gibi dökütdi. Benî Kuzā’a halkı, ‘Anter’ün heybetin göricek şavaşdan el çekdiler. Bildiler ki ⁽⁸⁾ muḳābil olıcaḳ ḥarîf degüldür. İḳdāmları bozuldı ve gönülleri korkdı. ‘Amr, ‘Anter’ün āvāzın bildi yüregi yirine otırdı ⁽⁹⁾ ve korkusu gitdi ve bu hālde bunlar irişdügin ta‘accüb eyledi. Andan halkına buyurdı. Dönüp Benî Kuzā’a’ya hamle itdiler. Geregi gibi ⁽¹⁰⁾ intikām itdiler. Çünkü bunların işin temām itdiler, ‘Anter ile buluşup selāmlaşdılar ve şāz u ḥurrem¹³⁷¹ oldılar. Andan bir araya ⁽¹¹⁾ rāḥat olmağıçün indiler. Andan Ğamra’yıla geçen ḳaḳıyyeleri ol bir ḥikāyetden ğayru ‘ale’t-taḳḳıl ‘Anter, şerḥ eyledi. ⁽¹²⁾ İşidenler müteḥayyir oldılar. Andan soñra Şeybüb daḥı Zül-Hımār, Ğamra’ya and virüp “Beni bile al didüğün ve ‘Anter benüm ⁽¹³⁾ düşmenümdür saña mu‘āvenet idüp anı öldürem.” didüğün haber viridi. Şimdi ol daḥı bu ḳaşdı idüp Ğamra’yıla bile Benî ⁽¹⁴⁾ Havāzin üzerine gitdi.” didi. ‘Anter eyitdi: “Lā! Vallāhi ki Hārîş bin Zālim’dan bu şeytān, şüm ve şirrîr imiş ve ḥabîş ⁽¹⁵⁾ münāḳı imiş. Üş ben aña mıḳdārın bildüreyin ve Düreyd’i ve Benî ‘Abs’i anuñ şerrinden emîn ideyin.” didi. Ol gice ⁽¹⁶⁾ rāḥat olup yatdılar. Şabāḥ yakın olıcaḳ becid sürüp gitdiler. Düşmenden Düreyd’e ve bāḳî Benî ‘Abs’e ziyān irişe, irişmeyevüz ⁽¹⁷⁾ diyü ihtiyāt itdiler. Şeybüb ol gice giderdi. Dönüp ‘Anter’e ḳarşu geldi, eyitdi: “Yā ahî! İşbu yoldan ādem sesi gelür ⁽¹⁸⁾ ve ḳulağuma silāḥ āvāzı ṭoḳınur. Bilmez ki yalunuz bir ḳışdūr yoḥsa çok mıdur. Şavāb budur ki yoldan bir yaña ⁽¹⁹⁾ şapavuz, buluşup

¹³⁷¹ 371a-10 ḥurrem: ḥurrem

eglenmeyevüz kim bile bir miqdârsuz şirrîr ola, bize tolaşa, yolumuzdan kıoya, maqşûdumuz fevt ola, aşhâbumuza ⁽²⁰⁾ meded irişdürmeyevüz.” didi. ‘Anter dağı Şeybûb'ın sözün kabûl itdi. Korkdı ki ‘Arab harâmisine uğrayup eglene. Yoldan ⁽²¹⁾ şapup gizlendiler. Şol kıoyun öner kıurt gibi yol gözedüp muntazır oldılar. Bir lahza geçmedin gördiler ki bir yalunuz atludur. ⁽²²⁾ Karañulukda gider kendü kendüye söylenüp işbu şi‘ri okur: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] **[371b]** ⁽¹⁾ **Ebû ‘Ubeyde** rivâyet ider ki ‘Anter bunun şi‘rinden Zû'l-Hımâr iduğın bildi ve üşendi “Mütehayyir kıanda gider?” ⁽²⁾ Şeybûb eyitdi: “Yâ ağı! Şöyle beñzer ki bu şeytân Benî Kıuzâ‘a'ya gider ki varup anda seni ve bâkı ‘emmün oğulları bî-helâk ⁽³⁾ ide.” didi. Şeybûb eyitdi: “Saña dimedüm mi ki “Ğamra ile Benî ‘Abs üzerine bile gitdi.” diyü ol vaqt va‘de itmişdür ki Ğamra'ya ⁽⁴⁾ sen ğâlib olursañ bu varup yardım ide, Ğamra'yı senün elünden alıkıoya. Şoñra Düreyd'ile ve bâkı halkıla Ğamra'(y)a ve atası ⁽⁵⁾ barışdura ve senünile şulh ide ve size bu diyârdan bî-murâd göndere. Siz zahmet çeküp geldünüz ‘abeş ola. Şimdi⁽⁶⁾ki hâlde ğâlib budur ki Ğamra atasına seni esir itdüğün ve kıabilelerine on âdem kıoşup gönderdüğün haber viricek bu şeytân ⁽⁷⁾ işitdi dağı anlardan kıaçup Benî Kıuzâ‘a'ya gider ki varup seni öldüre.” didi. ‘Anter bunun sözün işidicek ğâyetde kıakıdı, ⁽⁸⁾ ğazab itdi. Üş ol mu‘arres¹³⁷² irişüp esir ideyin, öldürmek hüd olmaz. Düreyd'ün hâtırı kıalur yirlerinde kıururuz. ⁽⁹⁾ Bunca ihsânların ve ‘izzetlerin ğörmüşüz ve ni‘metlerin yimişüz.” didi. Şeybûb eyitdi: “Lâ! Vallâh şimdiki vaqtde sen buña kııkduğün ⁽¹⁰⁾ münâsib degüldür. Zîrâ ki kıutıkak olursañ “Baña kıardaşı-y-ıla ve on âdemile kıarañu kıicede ğâfil iken kııkdılar, esir itdiler.” ⁽¹¹⁾ diyecekdür. Senün bahâdurluğün kıâyil olmaz ve inkârı gitmez kıırdür ki sen kıurasın. Biz varup bununıla ceng ⁽¹²⁾ idevüz, kıutup esir idevüz. Kıünki varup Düreyd kıatına varavuz ve anları dağı düşmândan hâlâş idevüz. Ol vaqt ⁽¹³⁾ Düreyd öninde mecmû‘-ı halk kıatında senünile meydâna kıire, ceng idesiz. Bârî bu şeytâna ne

¹³⁷² 371b-8 mu‘arres: ma‘arres

iderseñ halk görüp şahid olalar.” ⁽¹⁴⁾ didi. ‘Anter dahı Şeybüb'üñ sözün kabül eyledi ‘Able'nüñ kardaşı ‘Amr'a eyitdi: “İy ‘emmüm oğlu! Varasın Şeybüb'ıla yoldaşlarıñıla ⁽¹⁵⁾ ol münāfıka irişüñ. Evet ğāfil olmañ, hāzerüñüzile oluñ. İşbu altı ādem ki Benī Havāzin'dendür. Benümile tursunlar. ⁽¹⁶⁾ Bunlara elbette haber itmezüz ki varup kendü bahādurları ile şavaş ideler.” didi. Ol kişiler ‘Anter'üñ sözün işidicek ⁽¹⁷⁾ eyitdiler: “Benī ‘Abs bahādurı niçün bizi bu mertebede kılursın? Rabb-i kādīm ve ilāh-i ‘azīm hürmeti-y-içün ki biz Şeybüb'dan ayrılmazuz. Varup ⁽¹⁸⁾ Zü'l-Hımār'ıla ceng idevüz. Zīrā ki anuñ bunca hıyānetin ve habāşetin gördük. Düreyd'üñ hātırın ri‘āyet ⁽¹⁹⁾ itmedi. Düşmāna mu‘āvenet idüp kendü halkı-y-ıla ceng itdi. Biz anı şöyle mi katı severiz. Biz esīrlıkde ve ‘azābda idük. ⁽²⁰⁾ Ol bizi gelüp kurtarmadı. Eger Şeybüb bizi gelüp halāş itmese deveye şatarlardı. ‘Ākıbet bahāmuz o diyüp çıkarurduk.” ⁽²¹⁾ didiler. Andan Şeybüb'a uyup Zü'l-Hımār'üñ ardına düşdiler. Şeybüb eyitdi: “Hiç kayurmañ, ben size cenge muhtāc itmezim. ⁽²²⁾ Bir iş ideyin ki ta‘accüb idesiz ve benüm şanā‘atüme tahşin idesiz.” didi ve yürüyüp gitdi. Bunlar ardınca yetişdiler, ⁽²³⁾ def‘i Zü'l-Hımār'a yetişdiler. Şeybüb hancerin çıkarup eline aldı ve birkaç kez ol yaña bu yaña sıçradı ve irişüp Zü'l-Hımār'ı **[372a]** ⁽¹⁾ hancerile dürtdi. Budur ki hancer anuñ budından geçüp atıñ karnına irişdi ve şapına dek gömüldi. Zü'l-Hımār atdan ⁽²⁾ arkası üzerine düşdi. At altından bir tarafa dahı düşdi Şeybüb'üñ yoldaşları fi'l-hāl irişüp bağladılar ve sürüp ⁽³⁾ yine ‘Anter katına iletdiler. ‘Anter bunu göricek eyitdi: “Veyleke yā Zü'l-Hımār! Bu zamānda bahādur dirilürsin ve eyüyi yatluı ⁽⁴⁾ seçersin ve ziyāde(y)i noķşāndan fark idersin dahı revā mıdur ki zamān yüz tutduğı ve sa‘ādet müyesser olduğı kişi-y-ile ⁽⁵⁾ ‘adāvet idersin, haķ Te‘ālā'nuñ irādetine karşı gelürsin. Ol Tengri haķkı-y-içün ki mekāna ihtiyāc yok. Eger Düreyd ⁽⁶⁾ hürmeti olmasa ve anuñ hātırın ri‘āyet itsem şimdi senüñ boynuñ ururdum. Hele bākī olsun, üş ben seni ⁽⁷⁾ işüñe peşimān idem ve hayretüñden barmağüñ ıırdam.” didi ve kendü halkından birkaç kişiyi ıımarladı, bağlayup ⁽⁸⁾

yollarına revān oldılar. Benī Havāzin'e ve Benī 'Abs'e meded irişdürmekiçün becid yortdılar. Benī Havāzin halkı yolda giderken ⁽⁹⁾ Zü'l-Hımār'a serzeniş idüp kaçırıldılar ve atın loğma loğma yimek umarlardı ve envā'-i 'itāblar kılurlardı. Zü'l-Hımār ⁽¹⁰⁾ hīç cevāb virmezdi ve kimseye söylemezdi. Şabāha dek gitdiler, bir lağza at diñlendürüp ta'ām yidiler. Andan öyle olunca ⁽¹¹⁾ yine gitdiler. El-kışsa gelüp halklarına yitişdiler ki Ğamra Muğrı'l-Vağş'ıla meydānda ceng ider ve Düreyd dağı ⁽¹²⁾ duruşup halkın korur. Evet ğāyetde za'ıf olmuşlar. Benī Kuẓā'a bunlara ğālib olmuş, şınmağā yakın kalmışlar. Bunlar dağı ⁽¹³⁾ irişdükleri gibi hamle kıldılar Düreyd'ün üzerindeki halkı tağıtdılar. 'Anter sancağlarına depdi, perākende kıldı ⁽¹⁴⁾ ve Fāyiz'i esir itdi. Ğamra dağı Muğrı'l-Vağş elinde esir oldu. Düşmeni tağıtdılar ve yoldaşlarını ğuşşadan ¹³⁷³ kurtardılar. ⁽¹⁵⁾ Bir araya varup ārām olmağıçün kōndılar. Nite ki yukarıda 'ale'-t-tafşil şerh olundu. Andan soñra Düreyd, Zü'l-Hımār'ı ⁽¹⁶⁾ getürüp kağıdı ve 'itāb idüp söğdi ve eyitdi: "Veyleke yā mecnūn! Ne belā geldi senūñ 'aqluña ki ħased seni bunca ⁽¹⁷⁾ işlere düşürdi ve toğrı yoldan şapduñ dāyim nefsuñ şerrinden ve önegülükden esir ħaķır yürürsin ve azğunlık ⁽¹⁸⁾ atından inmezsın, inşāfa gelmezsın? Veyleke hīç işitmedūñ mi ki sa'ādet ehli 'adāvet iden yüzi üzerine ⁽¹⁹⁾ düşer ve baht yöneldüğü kiři-y-ile erişen dāyin ħaķır olur ve yirleri gökleri yaradanuñ taķdirine karşı gelüp anuñıla düşmenlik ⁽²⁰⁾ itmek olmaz? Bārī hele bu cümle fesādıla maķşūduñ nedür? Digil bilelüm. Göñlüñde bir dürlü fikrūñ var ola ki ⁽²¹⁾ bize kılıç çeküp karşı geldūñ ve düşmānumuza yardımcı olduñ." didi. Zü'l-Hımār eyitdi: "Murādum budur ki anuñıla bir kez ⁽²²⁾ meydānda muķābil olup işüm ayırd ola. Bahādurlığumuza ħāzır olan halk şehādet ideler. Kimūñ mertebesi a'ladur ⁽²³⁾ ve kimūñ ednādur, ma'lūm ola. Siz bilürsiz ki benüm şöhretüm 'Arab diyārını tūtmışdı ve bahādurlar elümde zebūn olmuşdı. [372b] ⁽¹⁾ Bu şeytān beni esir ideliden beri adum şındı ve ħürmetüm ve 'izzetüm eksildi ve mertebem aşığa

¹³⁷³ 372a-14 ğuşşadan: kuşşadan

indi. Dāyim ben bunuñıla bir kez meydānda ⁽²⁾ inşāfıla muḳābil olup kendümi tecrube ideyin, dirin. Rāst gelmez, dürlü dürlü māni'lere uğrarın ve abeş yirlerde olun. ⁽³⁾ Ben anuñ 'adāvetinden vazgelmezin ve bahādurluğına ḳāyil olmazın tā ki mecmū'-ı ḥalk içinde uğraşup ayırd olmayınca. Eger ⁽⁴⁾ ol baña ḡālib olursa inşāf¹³⁷⁴ idem, varup devesin güdem. Üç gün eger ben anı esir idersem iledem. Evde 'avretlerle ⁽⁵⁾ el degirmenine arpa buğday ögde otura üç gün ayruḳ bahaḍurlıḳ da'vāsın itmeye iş başarduğı ve bahādurluḳ ⁽⁶⁾ itdügi hep ḥılebāzlıḡıla ve ḳardaşınıñ fitnesiyledür." didi. Düreyd eyitdi: "Ben senüñ ol maḳşūduñı yirine getürem, hele ⁽⁷⁾ şimdi anuñ vaḳti degüldür. İşbu ḥalkıla işümüz bir yaña olsun, diyārumuza varup fāriḡ olalum. Ol vaḳt senüñile ⁽⁸⁾ anı muḳābil idevüz ḥālünü tecrube idüp göresin, ayruḳ 'özrüñ ḳalmaya. Şimdiki ḥâlde 'Anter'ile 'adāvet itdüğünden ⁽⁹⁾ bize ziyān var. İttifāḳ bozılır, ḥuzūrumuz gider. Nice ki bu memleketde olavuz muḥālefet itme. Tā ki 'Anter'den dilek idem seni ⁽¹⁰⁾ bağdan çize yoḡsa muḳayyed olmazın. Yine vaṭanumuza varınca şol ḥalile gidersin illere rüsvāy olursın." didi. ⁽¹¹⁾ Zül-Hımār daḡı and içdi, geregi gibi mübālaḡalar itdi ve Düreyd'i temām inandurdi ki ayruḳ Düreyd didügi gibi evlerine varınca ⁽¹²⁾ 'Anter'ile düşmānlıḳ itmeye ve fesādları bicermeye ve fitne uyarmaya. Ḥalk daḡı şefā'at itdiler. Düreyd daḡı bunu ḳoyuvirüp 'Anter'den ⁽¹³⁾ 'özr diledi ve gögsin öpdi ve eyitdi: "İy Benī 'Abs bahādurı! Ne ki dirse it. Tırışalum dirse tıruş. Ben bilürin ki ⁽¹⁴⁾ bu senüñile muḳābil olımaz. Ḳaçan ise işi zelil ve ḥaḳir olmaḳdur. Kendü ihtiyārıla ḥālın göre. Kerem eyle, bunuñ suçın ⁽¹⁵⁾ baña bağışla." didi. 'Anter eyitdi: "Yā mevlāyi! Sözüüm başum üstine. Vazgeldüm bunuñıla ceng itmekden. 'Āciz degülin ve ḥātıruma ⁽¹⁶⁾ getürüp teşvışlenmezem." didi. Düreyd alḳış itdi, eyitdi: "İy Benī 'Abs bahādurı! Biz vaṭanumuza gitmege ḥıḳ māni' yokdur, 'Abbās'ıla ⁽¹⁷⁾ yoldaşları esir olduklarından artuḳ benüm fikrüm budur ki Fāyiz'i ve ḳızı Ğamra'(y)ı ve bāḳi yoldaşlarını 'Abbās'ıla ⁽¹⁸⁾ deḡişevüz varup

¹³⁷⁴ 372b-4 inşāf: inşām

yirümüze gidevüz. Bu seferden bize nesne hāşıl olmadı.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā mevlāyi! Niçün yarın ⁽¹⁹⁾ varup Benī Qūzā’a'nun kabilesine kılıç koyup kırmayavuz ve mälların almayavuz ve ‘Abbās'ı ve aşhābı gücile hālāş itmeyevüz ⁽²⁰⁾ ve Ğamra'nun ve atasının boyunların urmayavuz ve Müteğancer'i Hifāf'ın eline teslīm itmeyevüz ki öldürüp maḫşūdın bitüre. ⁽²¹⁾ Tā ki bunda geldüğümüzden sa'yumuz zāyi' ve emegümüz za'if ve ‘abeş olmaya.” didi. Düreyd eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahāduri! ⁽²²⁾ Qorqaruz ki Yemen diyarı hep bize yağı olup bahādurları üstümüze geleler. Yine teşvīşe ve miḥnete şataşavuz.” didi. ‘Anter ⁽²³⁾ eyitdi: “Nice ki tedbīr iderseñ biz daḥı senün buyruğuña muṭi' oluruz, bildüğün gibi işle. Sen ihtiyār itdüğün [373a] ⁽¹⁾ nesne biz daḥı qabūl iderüz, saña kimse muḥālefet itmez.” didi. Andan oturup ta'ām yidiler ve rāḥat olup yatdılar. ‘Anter süvār ⁽²⁾ olup kendü kavmine pāsubānlık itmege gitdi. Düreyd daḥı diledi ki ḥalkını şaklamağa Zū'l-Hımār men' itdi, eyitdi: ⁽³⁾ “Yā mevlāyi! Ol ḥizmeti ben yirine getüreyin, senün ḥaṭıruñı incitdüm. Cāyiz degül ki bu zaḥmeti daḥı çekdürem, gice seni ⁽⁴⁾ uykusuz koyam.” didi. Düreyd'ün başın ve gözlerin öpdi ḥaṭāmı baña bağışla, şuçumı bildüm ve cāhilligüme ikrār ⁽⁵⁾ itdüm.” didi ve atına binüp ḥalkını şaklamağa çıkdı ve kavmini beklemege gitdi ve Düreyd'e ışmarladı, eyitdi: “Sen teşvīşsüz ⁽⁶⁾ ol, ben varup esīrleri daḥı ışmarlayayın ve gözedeyin.” didi. Bunlardan ayrılup çıkdı, gönli ‘Anter'e od olup yanardı ⁽⁷⁾ ve Düreyd yardım itdüğine tāşālanurdu. Bir sā'at ol yaña bu yaña gezdi. Ḥalk uyudu, uyanuḫ kimse qalmadı. Ḥased ⁽⁸⁾ yine ḥareket itdi ve şeyṭān ṭamarlarına girüp iḡvā itdi. Fesādlar gösterüp gönline vesvese bıraḫdı ve dürlü dürlü taşavvurlar ⁽⁹⁾ itdürdi. Fikr itdi ki ‘Anter'i gördüğü yirde bulup öldüre. Yine gönline bu düşdi ki eger ben bunu öldürürsem Düreyd'ün ⁽¹⁰⁾ şerrinden beni kim hālāş ide ve ḥalkun ekşeri buña mu'āvindür ve dōstdur. Baña uyar az kişi vardır.” didi. Fikr iderek ⁽¹¹⁾ şeyṭān bunu öğretti ki varup Ğamra'(y)ı ve atasını ve bāḫi aşhābını koyuvire. Pes gönli ile ṭanışdı. Çāre budur ki ⁽¹²⁾ evvel Ğamra'(y)ı ve

atasını ve aşhâbını bağdan koyuvirem dahı varup Ğamra'(y)ı helâl idinem evlenem. 'Anter'i depeleyem dahı Fâyiz'ile varup ⁽¹³⁾ yirine bile gidem. Bunların diyârında tûram benüm gibi ulu mertebelü bahâdur hod ol diyârda yokdur. Ol yörelerdeki ⁽¹⁴⁾ şehirlerden hep harâc alurın. Hôş 'ışile dirilürin, halâyıkdan toğmış veled-i zinānuñ kahrından kurtılurın." didi. ⁽¹⁵⁾ Bu hayâlleri idüp azgunlık deñizine gark olup ve tama' şahrâsında bir zamân hayrân kâlap, 'âkıbet kaçd idüp, esîrler tûrduğı ⁽¹⁶⁾ yire vardı. Ğamra'(y)ı çizdi ve atası koyuvirdi. Andan Ğamra'ya eyitdi: "Tûr cemî'-i halkuñuzu şalıvir. Ğamra dahı eli irişdüğün ⁽¹⁷⁾ ve kolay geldüğün çizdi, kardaşı Müteğancer'e zafer bulmadı. Zîrâ ki esîr itdükleri vakt anı Hıfâf'a teslim idüp ⁽¹⁸⁾ ısmarladı ki muhkem bağlaya ve "Eyü bekle, bir lahza ayrılma ve bir sâ'at gâfil olma ve gicede gündüzde bir âdem ırak gitme." ⁽¹⁹⁾ dimişlerdi. Ol dahı dâyim yanundan hâlî olmazdı. Anuñ sebebi ile Necm'ün kızın alam dirdi. Pes bu sebebdan Ğamra ⁽²⁰⁾ anı kurtarmağa mecâl bulmadı. Kurtulan halk on beş âdem oldı, çıkup görmedin gitdiler ve geñ yire çıkdılar. ⁽²¹⁾ Andan Zü'l-Hımâr varup bunlara kılıç ve süñü ve yarağ uğurladı ve Düreyd'ün hâş yideklerinden bunlara atlar getürdi. ⁽²²⁾ Kendü kavmine bir fesâd itdi ki 'âlemde kimse kimseye itmedi. Andan Zü'l-Hımâr Ğamra'ya eyitdi: "Tâ ki bizüm önümûze ⁽²³⁾ düşüp bile vara. Benî 'Abs'ün kulını depeleyevüz, yalunuz halkına pâsubânlık ideyorur. Ğamra'nuñ bu sözi işidicek [373b] ⁽¹⁾ yüregine tatlu şovuk şu sepildi. Ğâyet şâz oldı ve guşşalardan âzâd oldı. Andan eyitdi: "Yâ Zü'l-Hımâr! Vallâh ki gayret ⁽²⁾ ehlileri ve nâmûs işleri işin işledün ve 'âkıllar ve müdebbirler tedbîrin itdün. Bu şüretile düşmene intikâm idersin ve murâduña ⁽³⁾ irişürsin." didi. Bu hâlî atasına bildürdi. Atası dahı hurrem¹³⁷⁵ oldı. Andan şoñra Ğamra, Zü'l-Hımâr'a eyitdi: "İy 'Arab bahâdurı! Sen ⁽⁴⁾ var atumıla gideşuruñ. Ben varup ol şeytânı depeleyeyin. Şoñra Düreyd işidicek senden bilmeye ve saña gâzabı ziyâde ⁽⁵⁾ olmaya." didi. Zü'l-Hımâr eyitdi: "Bu olacağ iş degül. Ol

¹³⁷⁵ 373b-3 hurrem: hurrem

şeytân yalunuz varacak âdem degüldür. Tağlardan yüce ve taşlardan ⁽⁶⁾ katıdır. Bilmezsin, evvel ne belâ ile esîr itdük. Eger ikimüz varup sünnü havâle itmezsevüz işümüz giç kalur. Tıyalar, murâdumuz ⁽⁷⁾ hâşıl olmaz, şabâha kaluruz.” didi. Ğamra eyitdi: “Ne ki tedbîr iderseñ hōş ola, eyle idelüm.” didi. Andan ikisi ittifāk ⁽⁸⁾ idüp Benî ‘Abs tarafına vardılar. ‘Anter'i karañulıkda taleb itdiler. Ğavġā ve ġalebe itmediler ve söz söylemediler. İsteyüyorurken nā-gāh ⁽⁹⁾ karaltusın gördiler ve ‘Anter iduġın bildiler. Andan Zü'l-Hımār hamle idüp yıldurum gibi irişdi ve ‘Anter'e sünnü havâle kıldı. ⁽¹⁰⁾ Süñüsü yanına gitdi. Ol içdügi andlar sebeble ‘Anter'e ziyān irişdürmedi. Ziyānı kendü başına geldi. Maķşūdından maħrūm kaldı. ⁽¹¹⁾ ‘Anter bunu göricek ‘aqlın başına divşürdi ve hissinden ve hareketinden Zü'l-Hımār'ı bildi. Andan diledi ki Zü'l-Hımār'a sünnü ⁽¹²⁾ havâle kıla. Ğamra arķurı girüp māni‘ oldu, hamlesin şavdı ve süñüsin def‘ itdi. Eger Ğamra olmasa ‘Anter, Zü'l-Hımār'ı ⁽¹³⁾ aldı idi. Andan Ğamra ile muķābil olup şavaşdılar. **Rāvî** eydür: ‘Arab içinde bu nesne olmışıdı ki bir kişi and içse ⁽¹⁴⁾ daħı ri‘āyet idüp andın şaķlamasa def‘i başına bir belâ gelürdi ve andın şıduġınuñ şerri tızcek yitişür.” didi. Pes ol ⁽¹⁵⁾ sebebden and içdiler. Ri‘āyet idüp şaķlarlardı. Zü'l-Hımār daħı Düreyd'e mübālaġalar idüp and içmişdi ki ‘Anter'e nesne itmeye ⁽¹⁶⁾ ve ġased idüp fesāda kaşd itmeye. ‘Ahdine tırmadı. Bunuñ gibi işe iķdām itdi ve düşmānlıġa yeñi bünyād urdı. ‘Āķıbet ⁽¹⁷⁾ işi oñmadı ve tedbîri rāst gelmedi. El-ġaşıl bir sâ‘at Ğamra, ‘Anter'ile ceng itdi. Zü'l-Hımār nice at depdi. ‘Anter'üñ üzerine ⁽¹⁸⁾ varmaġa at deprenmedi ve ayakların kımıldatmadı. Bu kadarda ġavġā buyudı, ġaķ uyandılar. Esîrler boşanup kaķduġın tıydılar ⁽¹⁹⁾ ve işiden binüp ardına düşdi ve gice karañuluġında kılıç ve sünnü şu‘lesi yiryüzünü münevver eyledi. Zü'l-Hımār bu ġālî göricek ⁽²⁰⁾ ‘Anter'den ümizîn kesdi, başı kayusı oldu. Andan Ğamra'ya çağırdı, iş ġarāb oldu. Şimdi Düreyd irişür. Gel ⁽²¹⁾ kaķalum.” didi. Ğamra daħı ‘Anter'i koyup Zü'l-Hımār'ı aldı ve kaķdı. ‘Anter ardlarına düşüp ķodı. Karañulık idi irişmedi, ⁽²²⁾ belürsüz olup gitdiler. Gice

ķarañuluęı cānlarına meded irişdi. ‘Anter’üñ ķaynaęından ķurtuldılar. Zīrā ki gice ba‘zı tālibleři ⁽²³⁾ maṭlūbına irişmeğe ķomaz. Egerķi ba‘zısına yerde olup maķşūdına ķavuřdurur ve mu‘āvin olur murādına yitişdürür. [374a] ⁽¹⁾ Bu ḥālile řabāḥa dek gitdiler ve tağılıp yollarda ve derelerde istediler, bulmadılar. řabāḥ olıcaķ ‘Anter Düreyd’ile ve bākī ḥalkıla ⁽²⁾ buluşdı ve Zül’l-Ḥımār gice içinde itdüği ḥareketi ḥikāyet itdi. İşidenler tañladılar ve bu vechile fesāda cür’et itdüğin ⁽³⁾ ta‘accüb itdiler. Düreyd ķaķıdı ve söğdi ve la‘net itdi. Andan and içdi. Eger bir daḥı elüme düşerse def‘i boynın urayın. ⁽⁴⁾ Hīç kimsenüñ anuñ ḥaķķında řefā‘atın ķabūl itmeyeyin.” didi ve ‘Anter’üñ sa‘ādetine ta‘accüb itdi ve “řükr selāmet ķurtulduñ.” ⁽⁵⁾ didi. Andan diyārlarına gitmeğe meşveret itdiler ve bir araya cem‘ olup tañıřdılar. ‘Anter Düreyd’e eyitdi: “Yā mevlāyi! Ćünki ol ⁽⁶⁾ řeyṭān, Fāyiz’i ve kıızını ķoyuvirüp bize düşmān eyledi. Bizüm bu yirde rāḥatumuz ķalmadı. Mecmū‘-ı ‘Arab ķabīlelerin cem‘ idüp ⁽⁷⁾ üstümüze getürse gerek. řavāb budur ki eglenmeyüp gidevüz.” didi. Düreyd eyitdi: “Ḥaķ Te‘ālā belālara uğratsun. Ol ⁽⁸⁾ ḥabīs mu‘arres¹³⁷⁶ ne müfsid bī-sa‘ādet oldu? Ařla inřāfa gelmedi ve ķaṭ‘ā ķulaęına ķomadı. Baña şöyle gelür ki Benī Ķuzā‘a’ya varıcaķ ⁽⁹⁾ ‘Abbās’ı ve yoldaşlarını daḥı vesvese virüp azdurur, bize düşmen idüp kendüye yoldaş idinür ve anlaruñıla ol diyārda ⁽¹⁰⁾ muķīm olup ķalurlar.” didi. **Rāvī** eydür: Bu sözleri söyledüklerinden řoñra yine dönüp ol ķonduķları yire vardılar. ⁽¹¹⁾ Benī Ķuzā‘a esīrlerinden bulduķların ķırdılar ve Ḥifāf daḥı Ğamra’nuñ ķardařı Müteęancer’i depeleyüp başın kesdi. Andan göçmeğe ⁽¹²⁾ ‘azm itdiler ve Zül’l-Ḥımār’uñ iřin ta‘accüb idüp söylediler ve eyitdiler: “Zül’l-Ḥımār bu iři Ğamra’nuñ ‘iřķından ötüri itdi. ⁽¹³⁾ Maḥabbet ‘aķlına ğālib oldu ve ķavmine anı düşmān eyledi ve hem ‘Anter’e ḥasedi deprendi. Ḥased ādemde Mıřrī, hindü ķılıĉdan ⁽¹⁴⁾ artuķ eřer ider, ‘acebleñ olmaz.” didi. **Ebū ‘Ubeyde** rivāyet eydür ki ittifāķ idüp vaṭanlarına gitdiler ve ehl ü ‘ayālların ⁽¹⁵⁾ ve ta‘āllüķātların añup becid

¹³⁷⁶ 374a-9 mu‘arres: ma‘arres

yortdılar. Isuzlık yirlerden çıkdılar, ābādanlık yirlere irişdiler. Nā-gāh gördiler ki karşularından beř ⁽¹⁶⁾ ādem gelür. Yakın gelicek Düreyd'i bildiler. Atndan inüp geldiler, selām virüp Düreyd'ün elin öpdiler. Düreyd şordı: “Kanda ⁽¹⁷⁾ gidersiz, ne hālünüz var?” didi. Bunlar eyitdiler ki “Saña giderdük, kavmünüzün hālın bildürmege ki sinden řoñra ne vākı‘aya ⁽¹⁸⁾ uğradılar.” didiler. Düreyd'ün cān başına şıçradı, eyitdi: “N'oldı baña tiz haber virün kim yüregüm kopardunuz ve teşvışe ⁽¹⁹⁾ uğratdunuz.” didi. Bunlar eyitdiler: “Yedi gündür ki Benī ‘Abs ve Benī Fezāre¹³⁷⁷ ve Benī Mürre ve Benī Zübyān ve biraz halk dağı Benī Ğaţfān'dan ⁽²⁰⁾ mecmū‘ısı yigirmi biñ ādem var ola geldiler. Çok ādem helāk itdiler ve hatun kişiler ve oğlancuğlar esir itdiler ve develeri ⁽²¹⁾ sürdiler. Katı hasāret ve haķāret itdiler. Zīrā ki kabīlede işe yarar ādem komaduñ, hep bile alup gitdün. Anlaruñ dağı ⁽²²⁾ ‘Anter'e kınleri ve ‘adāvetleri varımış. Ol sebebden ittifaķ idüp gelmişler. şimdi hatun kişilerün esir olmayanları ağılayup ⁽²³⁾ otururlar. Hālleri harāb ve cigerleri kebab ve memleketleri yebāb oldu. Düreyd ve ařhābı bu haberi işidicek mütehayyir oldılar. Zül-Hımār'ı [374b] ⁽¹⁾ unuttılar. Ehl ü ‘ayālları¹³⁷⁸ kayusı oldu, fikre batdı ve ğuşşa¹³⁷⁹ deryāsına ğarķ oldılar. ‘Anter hod řermesārlığından yirlere geçdi. ⁽²⁾ Bildi ki bu kavme mazarrat ve fesād kendü sebebi-y-ile oldu. Kadem-i nā-mübārek oldu. Andan Düreyd kardaşın şordı ve aķribāsın ⁽³⁾ ta‘allükātın teftiş itdi. Ol kişiler eyitdiler: “Kardařuñ esir oldu ve ta‘allükātuñdan dağı hayli hatun kişiler esir oldu.” ⁽⁴⁾ didiler. Düreyd eyitdi: “Benī Fezāre'ye¹³⁸⁰ cezāsın idevüz ve itdükleri işlerün ‘avaızın kılavuz. Ammā Benī ‘Abs kendü bahādurları bilür, ⁽⁵⁾ nice iderse ide.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā mevlāyi! Benī ‘Abs kimdür, ol Allāh haķķı-y-içün ki cemī‘-i maħlūkata rızķ virüp ayruķ anda varıcaķ ⁽⁶⁾ degülin ve anlaruñıla bir araya cem‘ olacaķ degülin. Bugünden girü benüm düşmānlarumdur. Üř varıcaķ ben anlara azğunluğların ⁽⁷⁾

¹³⁷⁷ 374a-19 Fezāre: Fizāre

¹³⁷⁸ 374b-1 ehl ü ‘ayālları: ehl-i ‘ayālları

¹³⁷⁹ 374b-1 ğuşşa: kuşşa

¹³⁸⁰ 374b-4 Fezāre'ye: Fizāre'ye

bildürem ve itdükleri fesāduñ ‘ivażın idem.” didi. Andan becid yortup gıtdiler, vaţanları  arafına kuş gibi uçdılar ve intikām ⁽⁸⁾ itmege tedb r itdiler. **R v ** eyd r: Ben  ‘Abs ve Ben  Fez re¹³⁸¹ ve  ayrısı D reyd'  n  avmine geld kleri bu sebebd n idi ki  ol vakt ki ⁽⁹⁾ ‘Anter'e  aber oldu. D st n M lik bin   dim, H  n bin H zeyfe'n  n elinde es rd r. Her g n env ‘-i ‘az blar id p incid r.” ⁽¹⁰⁾ diy  ve ol  aziyyede Sin n bin Eb  H ri e ve M lik ibni Bedr'i tutdu ından  o ra and vir p koyuvirdi ki varup M lik ⁽¹¹⁾ bin   dim  urtarup g nd reler. Nitekim  ı  aları y karuda ‘ale't-taf  l  er  olundu, H  n da ı muntaz r olup t rurdu ki ⁽¹²⁾ Sin n bin Eb  H ri e ve M lik bin Bedr sel metli ıla gelicek ittif  k Reb ‘ bin Ziy d'ı da ı bile alalar, varup ‘Anter'den Melik ⁽¹³⁾ Nu‘m n'a  ik yet ideler ve D reyd ibni  imma'nu ¹³⁸²  stine varma a yardım  aleb ideler. ‘Anter'i memleketinde  ondurup  akladu ı  n ⁽¹⁴⁾ ve hem Melik  ays da ı o lı Z heyr'e va‘de eylemi di ki ‘Anter'den intik m n alıvire. Z r  ki bunu da ı Sin n'ıla ve M lik ile ⁽¹⁵⁾ bile es r itmi idi. Pes bu sebebd n ‘Anter'e   yetde   zab id p k n bi erlerdi. Bunlar bu h lde iken ve Sin n ve M lik geldiler, ‘Anter ⁽¹⁶⁾ bunları es r itd  n ve ne  art la koyuvird  n  aber virdiler. H  n'  n derdi ve t   s  arttı, ziy de oldu. Varup ⁽¹⁷⁾ bu h li Melik  ays'a bild rdi. Ol da ı ma z n oldu ki ne be zer H  n'a. Andan eyitdi: “N'olaydı ol veled-i zin  Yemen diy rında hel  k ⁽¹⁸⁾ olaydı, bu diy ra  a lı ıla  ı  mayaydı.” didi. Andan cem‘ olup  anı dılar ve Reb ‘ bin Ziy d'ı  ı ırup me veret itdiler ve Melik Nu‘m n'a ⁽¹⁹⁾ gitmek b bında s yle diler. Tem n ‘azm itdiler ki varup h llerin Melik Nu‘m n'a ‘arz ide ve v  ı‘aları h k yet ideler. Bu tedb r ⁽²⁰⁾ Reb ‘ bin Ziy d s zi-y-ile idi. Z r  ki Reb ‘   yle fikr itdi ki bu def‘ada ‘Anter'den ‘Able'yi  arda ı ‘Am re'ye¹³⁸³ alıvire. Ol ⁽²¹⁾ ma r ru n g  line bu h m  ama‘ı yine bır  dı. Eyle olsa kend  H  n ibni H zeyfe be  ki i Ben  Fez re'den ve be   dem Ben  ‘Abs'den ⁽²²⁾ aldılar. Melik Nu‘m n

¹³⁸¹ 374b-8 Fez re: Fiz re

¹³⁸² 374b-13  imma'nu :  amma'nu 

¹³⁸³ 374b-21 ‘Am re'ye: ‘Amm re'ye

diyârına ‘azm itdiler. Sinân ibni Ebî Hârişe bunların gitdüğün bilicek Benî ‘Abs'e eski ‘adâvetin aňup ⁽²³⁾ yenile. Düşmânligi bünyâd urdı ve nifâk etegine yapışıp fesâda kaçd itdi ki Benî ‘Abs'ün vücûdın dünyâdan gidere ve eşerin [375a] ⁽¹⁾ mahv ide. Âdem gönderdi Şâm begine ki Kayşer'ün nâyibi idi ve bir nâme yazup eyitdi ki “Min şeyh-i fezârete¹³⁸⁴ Sinân Ebî Hârişete ilâ ⁽²⁾ melikü's-Şâm-ı seyyid ibni Ğassân ba‘de's-selâm ve'l-hizmeti, şöyle bilesin ki yâ melik! Bizüm göñlümüzün infi‘âli ve teşvîşi gitmedi. Şol ⁽³⁾ vâkıtden berü ki sen Benî Ğassân leşkerin Benî ‘Abs üzerine gönderdün dahı varup anları bekleyüp helâk itmege az kômışiken ⁽⁴⁾ Kays ibni Züheyr develer sebebi-y-ile hîle idüp ol ‘azîm leşkeri helâk idüp senün nâmûsün şıdı. Hâl bu idi ki ol demde ⁽⁵⁾ ‘Anter gibi şeytân ve Mukrı'l-Vağş gibi şırrır ve ‘Urve gibi müfsid elümüzde esîr idi. Kaşdumuz bu idi ki anları hep senün ⁽⁶⁾ hizmetüne¹³⁸⁵ iledeyduk. Oğlun Bedr-i Naşrân'ın intikâmın anlardan alup Dımışk'ın ağaçlarında anları aşayduk. Rûzigâr ⁽⁷⁾ muvâfık düşmedi ve çarh-ı ğaddâr bize hıyânet itdi. İştüdük, hâlümüz neye irişdi. Ol vâkıtden sonra dâym muntazır iduk ki ⁽⁸⁾ zamândan bunlara bir miñnet ve havâdişden bir mezellet irişe diyü. Şimdiki el-hamdü-li'llâhi ittifâkları gitdi ve nizâmları bozuldı ve bahâdurları ⁽⁹⁾ ‘Anter aralarından çıkdı ve ortalarında ‘adâvet düşdi. Bu nâme yazup saña gönderdiğüm vâkıt güyegüleri Melik Nu‘mân'a âdem ⁽¹⁰⁾ gönderdiler ki yardım taleb idüp ‘Anter'ün üzerine varalar. İmdi mektûb saña vâşıl olıcağ iş ikiden hâlî degül. Yâ budur ki ⁽¹¹⁾ âdemler gönderesin, Benî ‘Abs'ün mâlların ve rızkların ve ehl ü ‘ayâlların¹³⁸⁶ teslim idüp saña gönderevüz yâhud üşenmeyüp kendün ⁽¹²⁾ gelesin. Melik Nu‘mân'ın çerisin şıyup Benî ‘Abs'ün yiryüzinde eşerin getürmege bir tedbîr idevüz. Tâ kıyâmete dek fitnelerinden ve ⁽¹³⁾ fesâdlarından kurtulavuz ve düşmenlik tâşâsından emîn olavuz ve Benî Ğaţfân'dan ve ğayrı yirlerde ne kadar döstları ve mu‘âvinleri

¹³⁸⁴ 375a-1 Fezârete: Fizârete

¹³⁸⁵ 375a-6 hizmetüne: hizmetüne

¹³⁸⁶ 375a-11 ehl ü ‘ayâlların: ehl-i ‘ayâlların

⁽¹⁴⁾ varısa hep kıravuz. Andan şöıra biz dağı senüñile bile hāclara tapavuz. Dāyim Melik Nu‘mān'ıñ yirlerine gāzā idüp medayīn-i harāb ⁽¹⁵⁾ idevüz ve Kisrī'nüñ eyvānı ve od evlerini yıķavuz. Dünyāyı hep millet-i müsteḥkaya döndürevüz.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁶⁾ Sinān ibni Ebī Ḥārīşe bu fesādı bicerdi ve kimseye söylemedi ve ādem oğlına bildürmedi. Benī ‘Abs ḥalkı dağı bunlara yakın yirde ⁽¹⁷⁾ muķīm olmışlardı. Rebī‘ Ḥıṣn'ıla ve on ādemile Melik Nu‘mān'a gidicek bunlara ḥayr geldi ki ‘Anter ibni Şeddād Düreyd'ile Benī ⁽¹⁸⁾ Havāzin ve Hemedān ve Benī Cüşem¹³⁸⁷ leşkerin alup Benī Kuzā‘a'ya gitdi. Kābileleri ḥālī kaldı diyü bu ḥaberi Sinān dağı işidüp ⁽¹⁹⁾ Melik Kays'a vardılar, eyitdiler: “Düreyd'üñ ḥalkı leşkerden ḥālī iken ve Benī Kırād'dan ‘Anter āvāre olup gitmişiken fırsatdur. ⁽²⁰⁾ Muvāfaķat it varalum. Ol kavme gāzā idüp mālların gāret idelüm. Tā ki ‘Anter'üñ göñline bizüm heybetümüz düşe. Bile ki ⁽²¹⁾ kendüden korkmazuz ve hīç düşmāndan ihtiyāt itmezüz.” didiler. Söyleyü söyleyü Kays'ı azdırdılar ve toğru yoldan çıkardılar ⁽²²⁾ ve didüklerine eydürdiler. İttifāk idüp Benī Fezāre¹³⁸⁸ ve Benī Mürre'yile ve biraz dağı yabāndan ‘Arab cümerāsı-y-ıla Düreyd'üñ diyārına ⁽²³⁾ ‘azm itdiler. Ol ḥalk dağı yakın zamānda gāret ve talan görmemişlerdi. Ni‘metleri bī-ḥad ve rızķları ve develeri çok **[375b]** ⁽¹⁾ ve kulları ve karavaşları bol idi. Becid yortup vardılar, irişdiler ve develerin sürdiler ve ḥaremlerin bozdılar ve ehl ü ‘ayālların ⁽²⁾ esir itdiler ve kızların taşarruf itdiler. Nice fesād ki ḥatırları dilerse itdiler. ‘Anter dağı Benī Kırād'ı kavmden ırak bir yirde kımışdı. ⁽³⁾ Anda yirlenmişlerdi Melik Kays, Benī Fezāre¹³⁸⁹ ile varup bunları perākende eyledi ve ‘Anter'e uyup giden kişileri tutup elin arkasına ⁽⁴⁾ bağladı ve dürlü dürlü ‘azāblar idüp göñline şifā ḥāşıl oldu ve ‘Able'(y)i ve Mukrī'l-Vaḥş'ıñ ḥatunı Müseyke'(y)i aldı ve döndi ⁽⁵⁾ yine maķāmına yöneldi ve bu ḥalkdan Melik Kays ḥaylī ādem uyup bile gitdi. Menzillerine gitdüklerinden Melik Kays, Benī

¹³⁸⁷ 375a-18 Cüşem: Ceşem

¹³⁸⁸ 375a-22 Fezāre: Fizāre

¹³⁸⁹ 375b-3 Fezāre: Fizāre

Fezāre'ye¹³⁹⁰ eyitdi: ⁽⁶⁾ “Maşlahat oldur ki siz daḥı geçüp bizüm katumuza gelesiz. Birbirümüze mu‘āvin olavuz, düşmen gelürse yardımlaşavuz. Şāyed ki ⁽⁷⁾ Düreyd Benī Kuzā'a'dan dönüp gelicek kavmini ol hâlde görüp ğazaba gele ve ‘Anter'i öñine tutup leşker cem‘ ide ve üzerümüze ⁽⁸⁾ gelüp bizi belāya uğrada. Güyegümüz Melik Nu‘mān'dan leşker gelüp irişmeye, itdügümüz işe peşimān olavuz. Aşşı gözleyüp ⁽⁹⁾ çok ziyān itmiş olavuz.” didi. Sinān eyitdi: “Yā mevlāyi! İhtiyāt itme, bizüm ittifākumuz olıcaḥ ‘Anter ne veled-i zinādur ve Mukrı'l-Vaḥş ⁽¹⁰⁾ ne ḥarāmzāde yāḥud Düreyd ne ‘acizdür ki bize intikām ideler.” didi. Andan kabîlelerini göçürüp Melik Qays maḳāmlarına Arz-ı ⁽¹¹⁾ Şerebbe'ye ve ‘Alem-i Sa‘dī'ye¹³⁹¹ vardılar. Anda konup ferāġat oldılar dōstlarına ve yoldaşlarına iḥsānlar idüp ḥil‘atlar virdiler ⁽¹²⁾ ve uluya kiçiye istimālet idüp va‘de itdiler ki ‘Anter ölüp Benī ‘Abs helāk olduğundan şoñra çok develer ve ni‘metler ⁽¹³⁾ vireler ve iḥsānlar ideler. **Aşma‘ī** eydür: Bunlaruñ ḥālî böyle oldı. Bu tarafda koyup gitdükleri ḥalk mälları girdüġine ⁽¹⁴⁾ ve ehl ü ‘ayālları esir olup Benī Fezāre'ye¹³⁹² gitdüġine maḥzūn oldılar ve ağlaşup yas itdiler. Dermānda ‘aciz kaldılar ve ‘Anter ġāyib ⁽¹⁵⁾ olduğına acıdılar. İttifāk Düreyd'ile ‘Anter daḥı yolda gelürken ol idi ki şol didügümüz beş kişiden ta‘allükātları bunuñ gibi muşibete ⁽¹⁶⁾ uğradukların işitdiler. Qarārları qalmadı, becid gitdiler ve gice gündüz dimeyüp yortdılar gelüp irişdiler. Qavmlerin yaramaz hâlde buldılar ⁽¹⁷⁾ ve efgānda ve zārılıḳda gördiler. Düreyd'i göricek gelüp üşdiler ve ağlaşdılar ve ḥāllerinden şikāyet itdiler. Düreyd bunları tesellī ⁽¹⁸⁾ eyledi ve eyitdi: “Şabr idüñ üş intikāmuñuzu alıvirelüm ve ol mu‘arreslerden¹³⁹³ yüregümüze şifā ḥāşıl idevüz.” didi ve ‘Anter'i ⁽¹⁹⁾ kıġırup tanışdılar. Melik Qays'uñ ardına düşmek fikr itdiler ḥalka ḥaber eylediler ve dört yaña nāme gönderüp leşker cem‘ itdiler. Üç ⁽²⁰⁾ güne dek yaraġuñuz görüñ gidevüz.” didiler. Andan rāḥat olup oturdılar. Benī ‘Abs ḥalkı ve

¹³⁹⁰ 375b-5 Fezāre'ye: Fizāre'ye

¹³⁹¹ 375b-11 ‘Alem-i Sa‘dī'ye: ‘Alem-i Su‘da'ya

¹³⁹² 375b-14 Fezāre'ye: Fizāre'ye

¹³⁹³ 375b-18 mu‘arreslerden: ma‘arreslerden

Benî Kırād ʔāʔifesi ʔays'ıñ işine ⁽²¹⁾ taʔaccüb itdiler ki bunlara ʔıyup kendülerden iken bu vechile ʔaʔāret idüp esirgemedi. Düşmene şerik olup bile geldi. Bu mecmūʔıñ ⁽²²⁾ içinde ʔAnter'ile Muʔrı'l-Vaḥş iken ḥadden ʔaşra melūl olmışlardı. ʔAble ile Müseyke esir olup gitdüğine birbiri-y-ile buluşup ⁽²³⁾ dertleşürdi. Bu ḥālile iki gice yatdılar. ʔaʔām ve şı lezzetin bulmadılar ve uyku uyumadılar. Üçünci gice olıcaʔ ʔAnter'ıñ ʔAble'ye iştiyāʔı [376a] ⁽¹⁾ galebe itdi ve içine bulḡalaʔ düşdi. Andan Muʔrı'l-Vaḥş'a eyitdi: “İy ʔemmüm oḡlı! Niceye dek bu ʔācizlik ḥālümüze otururuz. Yüri atuña ⁽²⁾ süvār ol. Varup ehl ü ʔayālumuza ¹³⁹⁴ ḥalāş idelüm, işümüzi kimseye inanmayalum. Laʔnet ol ʔişiye ki Benî ʔAbs'e varmaḡiçün yāḡud Benî Fezāre'nüñ ¹³⁹⁵ ⁽³⁾ başına ʔazālar ve belālar itmekiçün kimsenüñ yardımına muḡtāc ola. Varup cemīʔisin helāk idüp göñlümüze şifā ḥāşıl idelüm.” ⁽⁴⁾ didi. Muʔrı'l-Vaḥş eyitdi: “Ḥōş ola. Sen ne dürlü tedbir iderseñ ben daḡı uyarayın. Yüri gidelüm.” didi. Fi'l-ḥāl silāḡların ⁽⁵⁾ bağlanup atlarına süvār oldılar ve Şeybüb'a ve Şeddād'a daḡı bildürdiler ve yüz ʔişi Benî ʔAbs ādemlerinden bile alup gice çekilüp ⁽⁶⁾ gitdiler ve çadırlarından ʔıkup şaḡrālara geçdiler. Muʔrı'l-Vaḥş oḡlı Sebʔü'l-Yemen ve ḡatunı Müseyke'(y)i añup aḡlardı. ʔAnter daḡı ⁽⁷⁾ ʔAble'(y)i añup aña muvāfaʔat iderdi. Dertleşüp yolu alurlardı. Giderek Muʔrı'l-Vaḥş'ıñ ḡatunına ve oḡlına şevʔı ziyāde ⁽⁸⁾ oldu ve ḡasreti arttı ve gice içinde göñli cūş idüp işbu şıʔri eyitdi: **Şıʔr**. [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir] **Aşmaʔı** eydür: Muʔrı'l-Vaḥş bu şıʔrden fāriḡ olıcaʔ ʔAnter maʔnāsın fehm idüp ⁽¹⁴⁾ güldi ve eyitdi: “İy ʔemmüm oḡlı! Ne zarūret düşdi ki yabān cānavarlarına yoldaş olasın. Üş senüñ intikāmuñı ve benüm kīnümü ⁽¹⁵⁾ düşmāndan alup ḡatunuñ Müseyke'(y)i ve oḡluñ Sebʔü'l-Yemen'i ḡalāş ideyin? Senüñile muşibetde ber-ā-berüz ve miḡnetde ve ḡasretde ⁽¹⁶⁾ ve belāda ve fūrʔatde müştereküz. Şimdi ziyāde söz söylemek ḡācet degül. İn-şāʔallāḡ göz gözi görüp yüz yüze ⁽¹⁷⁾ muḡābil olıcaʔ göresin ki düşmene ne işler idem. Şabr eyle

¹³⁹⁴ 376a-2 ehl ü ʔayālumuza: ehl-i ʔayālumuza

¹³⁹⁵ 376a-2 Fezāre'nüñ: Fizāre'nüñ

tarlığanma. Eger hāṭıruñ egleyüp yüregüñ şovutmaq isterseñ ⁽¹⁸⁾ şı'rüñde kılıç ve süñü añ, kılıçdan ğayrı kimseye şikāyet itme. Evler hālī yirler añılmaq 'avretler işidür. Şı'r idicek şunuñ gibi ⁽¹⁹⁾ şı'r eyit.” didi ve Mukrı'l-Vaḥş'uñ şı'ri kâfiyesinde aña cevāb virdi ve işbu şı'ri okudı: **Şı'r**. [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: Bu hālile gitdiler **[376b]** ⁽¹⁾ gāh şı'rile gāh ğayrı avurdıla gönüllerin egleyüp gözleri yaşlu ve cigerleri başlu giderlerdi. Bir arada inüp kındılar, ⁽²⁾ bir sâ'at ārām olup ta'ām yidiler ve atların diñlendürdiler. Nā-gāh gördiler ki ardlarından toz koptı. Varırağ kabardı, şahrālaruñ ⁽³⁾ dört yanını kapladı. Def'ī ata binüp muntazır oldılar ki ne hāldür bileler. Gelirek toz açıldı. Gördiler ki Düreyd on biñ ādemile ⁽⁴⁾ çıkageldi. Zīrā ki 'Anter gitdügi gice yatdı, şabāḥ tırdı. 'Anter'i yoqladı bulmadı. Bildi ki Benī 'Abs'e ve Benī Fezāre'ye ¹³⁹⁶ gitdi. ⁽⁵⁾ Zaḥmet oldı diyü buña dimedi ve gitdügin tıyduрмаdı. Pes fi'l-hāl on biñ ādem cem' idüp ardına düşdi. Ol idi ki ⁽⁶⁾ kónup otururken irişdi ve baña niçün dimedüñ diyü 'itāb itdi. 'Anter daḥı du'ā ve alkış itdi ve eyitdi: “Yā mevlāyi! Senüñ ⁽⁷⁾ diyāruñda muķīm olmağıla geregi gibi teşviş gördük. Bizüm öcümüzden bunca miḥnetler çekdük bu seferde fikr itdük ⁽⁸⁾ idi ki siz rāḥat olup tırasız. Ben ḥizmeti yerine getürem.” didi. Düreyd eyitdi: “İy Benī 'Abs bahādurı! Kōğıl, bunuñ gibi sözi. ⁽⁹⁾ Tağlaruñ kaç mişal iduğın bilen Allāh ḥaḳkı-y-içün bunuñ gibi işler baña evvelen 'ādetdür. Şimdi görmedüm ki incinem.” didi. 'Anter ⁽¹⁰⁾ daḥı ikileyin Düreyd'e du'ā itdi ve Benī 'Abs ve Benī Fezāre ¹³⁹⁷ yirlerine 'azm idüp gitdiler. El-kışsa gidüp gelüp irişdiler. Benī Fezāre ¹³⁹⁸ daḥı ⁽¹¹⁾ yüce yirlerde gözci koyup Melik Nu'mān'dan leşker gele diyü umarlardı. Gözciler 'Anter'ile Düreyd'üñ geldügin görüp vardılar, ⁽¹²⁾ Melik Kays'a ḥaber verdiler. Melik Kays saḥt oldı ve eyitdi: “Bu nesne ḥisābda degüldi. Biz umarduğ ki Melik Nu'mān'dan çeri gelüp ⁽¹³⁾ yardım ideydi. Nā-gāh 'Anter'ile

¹³⁹⁶ 376b-4 Fezāre'ye: Fizāre'ye

¹³⁹⁷ 376b-10 Fezāre: Fizāre

¹³⁹⁸ 376b-10 Fezāre: Fizāre

Düreyd irişdi. Tařavvur itdüklerinüñ ‘aksi vâķi’ oldı. Andan Melik ays, Sinān¹ ve Benī Fezāre^{1399 (14)} ulularını cem’ idüp anışdılar ve ‘itimād itdükleri ādemleriyle meşveret itdiler. Ėāyetde orķdılar, şavaşa iķdām idemediler ve cenge⁽¹⁵⁾ cür’et ılmadılar, müteħayyir oldılar. Sinān eyitdi: “Bu iře āre budur ki řeytānları aldayavuz. Ėile ile şimdi ellerinden urtulavuz.⁽¹⁶⁾ řoñra leşker gelicek bildüğümüz idevüz.” didi. Melik ays eyitdi: “Nice tedbīr idersin görelüm. Biz daķı senüñ didüğüne uyaruz,⁽¹⁷⁾ diñil.” didi. Sinān eyitdi: “Fıkr budur ki bunların nelerin alduķısa bī-ķuřūr virelüm. Ėātırların tesellī idelüm ve cemī’imüzi ittifāķ⁽¹⁸⁾ idüp ‘Anter’e diyelüm ki “Sizüñ üstünüze varduğumuz maķřūdumuz řarīķayıla seni bunda getürmek idi. Zīrā ki⁽¹⁹⁾ seni Ėurbete giderdüğümüze ve diyārumuzdan sürdüğümüze Ėatun iřilerümüz bize aķıdılar. Biz daķı senüñ řuçuñı bağışlayarak⁽²⁰⁾ ve ādemlerümüz ırdüğünü ‘afv itdük. Didük ki yine bunda getürevüz. Varduķ seni bulamaduķ. Ėatun iřilerün⁽²¹⁾ ba’zısın alup bunda getürdük. Bilürdük ki sen elbetde anların ardınca gelürdüñ. Bu şüretile řulķ idüp⁽²²⁾ barışavuz ve birbirümüzün ‘özrin dileyevüz. abül idevüz, dōst olup yine bir araya dirilevüz.” diyüp yalan sözi-y-ile⁽²³⁾ aldayalum. Eger bu tedbīr rāst gelüp bunların şerrinden urtulursavuz bir gice arañuda řeb-ħün idüp bunları ıralum. [377a]⁽¹⁾ Eger rāst gelmezise başarımazsavuz anlar Ėod bunda tıracaķ degüller mālların ve ehl ü ‘ayālların virüp göndürevüz. FāriĖ⁽²⁾ oturavuz.” didi. Melik ays eyitdi: “Vallāh ki yā Sinān! Senüñ bu fikrüñ fāsid iduğın ‘özrlerün yalan iduğın bilür, her⁽³⁾ işiden iři.” ‘Anter bu sözleri işidüp bizden girü dönse ve ta’allüķātın alup varup giderse megerki utana. Kendü kereminden⁽⁴⁾ ve develerin ve ehl ü ‘ayālların alup gide.” didi. Sinān eyitdi: “Ne gerekise olsun. Tek üstümüzden ayrılup gitsünler. ‘Able⁽⁵⁾ eline girüp bāķi aķribāsı ve māl ve rızķı eline girecek ‘ale'l-ħuřuř ki ‘özr dileyüp miskīnligile söyleyevüz. ‘Anter dönüp⁽⁶⁾ varur yine gider. Zīrā ki ol řeytān egerçi

¹³⁹⁹ 376b-13 Fezāre: Fizāre

ķuldur ve veled-i zinādur velīkin mürüvvet ehlī ve ĥayā ıssıdur, utanur. Hele ⁽⁷⁾ ŗimdi bu ŗūretile def idelūm. Ŗoñra Melik Nu‘mān'dan leŗker gelicek ardınca varavuz. Yir iine daķı vardı-y-ısa bulavuz. Etini ⁽⁸⁾ sūñıye alavuz.” didi. Ėays eyitdi: “Sen bilürsin, ne vechile ŗavarsañ ŗav. Tek bu ŗirrürüñ ŗerrinden emīn olavuz.” didi. ⁽⁹⁾ Sinān daķı defī develer ve koyunlar ve arpalar ĥazır eyledi ve süciler süzdürdi ve eyidici ve alıcı cāriyeler buldı Öñince ⁽¹⁰⁾ ala ala. Düreyd'ile ‘Anter'e arŗu ıķdı. Ceng āletinden ĥālī ve ŗavaŗ yarağından ‘ārī anlar ĥod ‘azīm leŗkerile iriŗdiler ki ⁽¹¹⁾ mecmū‘ısı kāmīl geyümlī bahādurlar idi. Tozları yiryüzünü arañulıķ eyledi ve heybetleri Sinān'ıñ ve bāķī ĥalkuñ göñline orķu ⁽¹²⁾ düşerdi. Bedenlerine ditreme düşdi ve yürekleri oynadı, ĥālleri mükedder oldu. Andan Sinān, cāriyeleri envā‘-i zīnetlerle ⁽¹³⁾ ve fāķir libāslarıyla müzeyyen itdi. “İmdi yüce āvāzıla işbu beyti eydüñ.” didi ve bu beyti öğretdi: **Beyt.** ⁽¹⁴⁾ [Arapa Ŗiir] Ėünkü ol cāriyeler bu beyti idüp aldılar ⁽¹⁵⁾ ve ağıldılar. ‘Ālemi yanķulandurdılar ve nağmeleri göñüllerde eŗer eyledi. ‘Anter bu ĥalkuñ öñince yürürdi. Umardı ki Sinān ⁽¹⁶⁾ ve Ėays, leŗkeri cem‘ idüp bunları arŗulaya. Gördi ki hī kimsene görür. Ėazā illā ki cāriye def alup eydürler, āvāzları ‘ayyūķa ıķar ⁽¹⁷⁾ ve işidenler ĥayrān olur. Ėulaķ urup diñledi. Gördi ki bu beyti eydüp ‘Anter'i ĥayrıla añarlar. Mütēĥayyir oldu. Giderken ŗurdı ⁽¹⁸⁾ ve bunlaruñ def alup ŗāzılıķ itdüklerine leŗker gelmiŗ iken ta‘accüb itdi. Himmeti süst oldu. Andan dönüp Düreyd'e ⁽¹⁹⁾ ve Muķrı'l-Vaĥŗ'a eyitdi: “Bu ne ĥāldür iy ‘Arab uluları! Kimse ıķup bizümüle ŗavaŗa iķdām itmedi ve ata binmedi. Ben bu sırda ⁽²⁰⁾ ser-gerdān oldum. Bu cāriye def alup beni ögerler ve medķ iderler. Olmasun kim bizüm ‘avretlerümüzden evlenüp düğün ideler.” didi. ⁽²¹⁾ Bunlar bu ĥālde söyleŗürken nā-gāĥ baķdılar gördiler ki Sinān bin Ebī Ėārīŗe, Benī Fezāre¹⁴⁰⁰ uluları-y-ıla silāĥsuz ve yaraķsuz nefis libāslar ⁽²²⁾ geyüp envā‘-i zīnetlerle müzeyyen olmiŗlar ve ‘alemlü dūlbendler ŗarınmiŗlar. Yayaķ olup geldiler, bunları

¹⁴⁰⁰ 377a-21 Fezāre: Fizāre

karşuladılar ve yakın gelüp selām⁽²³⁾ virdiler ve Düreyd'e ve 'Anter'e, Sinān eyitdi: "İy Benī 'Abs bahāduri! Sen kimseye aldanmaz, dirilürdüñ [377b]⁽¹⁾ ve gāyetde cüstlik da'vāsın kıldurduñ. Nicedür ki seni yine hîle ile yirüñe getürdük ve kabîleñe kavuşdurduñ⁽²⁾ ve bize itdüğüñ işlerden geçdük ve şuçlarıñı bağışladuñ. Allāh Te'ālī'den dilerüz ki ayruñ seni bizüm nażarumuzdan ırak eylemeye.⁽³⁾ Senden ayrılalı rāḥatlıgıla uyku uyumaduñ ve refāhiyyet ve emān görmedük." didi. Bundan gayru dañı çok dürlü yalan söyleyüp⁽⁴⁾ bī-veche kelāmlar itdi ve elinden geldükçe söz bābında takşır itmedi. 'Anter bu sözleri işidicek utandı, ne diyecegin bilmedi.⁽⁵⁾ Kaşd itdi ki buradan girü döne. Şeybüb kaqıdı ve yıldurum gibi şaqıdı ve ilerü yürüdi. Sinān eyitdi: "İy münāfıklar başı! Ne herze⁽⁶⁾ ve hedyān söylersin? Tūtalum ki bizüm 'ayālumuzu ve ḥatunlarımızı ve develerümüzü bizi bunda getürmek için itdüñüz. Düreyd'üñ⁽⁷⁾ günāhı ne idi ki anuñ ḥaremne girüp bunca fesād itdüñüz, nice zulumlar ve ḥayfler itdüñüz ve ādemler kırdıñuz." didi. Sinān⁽⁸⁾ eyitdi: "Veyleke yā Şeybüb! Düreyd'üñ ḥalkına itdüğümüze sebep bu idi ki anları dañı bunda getürüp egleyeydük. Tā ki Düreyd ibni Şimma¹⁴⁰¹⁽⁹⁾ ardlarınca gelicek koyuvirmeyevüz. 'Emmümüz oğlı 'Anter'e ğaret ve ikrām itdüğü için biz dañı aña ḥizmet idevüz, konuklar eyleyevüz⁽¹⁰⁾ ve aña itdüğü iḥsānlara 'ivaż idevüz. Velikin anuñ ḥalkını esir itmek benüm iḥtiyārumıla olmadı. Benüm ol nesneden ḥaberüm yok.⁽¹¹⁾ Benüm murādum hemān anları geçüp bunda getürmek idi. Olan dañı yine anlardan oldı. Ne 'itibār eceli gelene bahāne oldı⁽¹²⁾ alup gitdi. Şoñra hep itdüklerine peşimān oldılar. Eger seyyidümüz Düreyd ol şuçumuzu 'afv itmezise kırılan ḥalkıñuñ diyetin⁽¹³⁾ virelüm ve ḥatırın geregi gibi rāzī idelüm, ḥelālleşelüm. Bizüm ebedī ulumuz ve şıgınaçağumuz olsun ve muşibet ve fitnede feryādumuza irişince⁽¹⁴⁾ olsun ve buñ deminde muḥkem ḳal'amuz olsun." didi. Düreyd bunuñ sözlerin işidicek güldi ve yalan iduğın bildi ve 'aciz⁽¹⁵⁾ oldukların añladı ve

¹⁴⁰¹ 377b-8 Şimma: Şamma

‘Anter'üñ utandüğün dahı müşāhede itdi. Kendünüñ dahı öykesi geçdi ve ğazabı gitdi ve göñli ⁽¹⁶⁾ sākin oldı ve ‘Anter'e eyitdi: “İy bahādurlar ulusı! Eger baña bu işleri senüñ kavmüñden ğayrı halk itse bir ādem diri kıomazdum.” ⁽¹⁷⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “Senüñ ni‘metüñ hāķķı-y-içün yā mevlāyi! Bunlar ne cezāya gerekise lāyıkdur ve ne dürlü ‘azāba dirseñ maħaldür. ⁽¹⁸⁾ ‘Ale'l-huşuş ki Benī Ziyād ve Benī Fezāre¹⁴⁰² līkin üş göresin kabīlemüzüñ uluları silāhsuz yayaķ olup hōr hāķır ayağumuza ⁽¹⁹⁾ geldiler. Ne diyelüm bunlaruñ sözlerin yalan iduğı ve nifāķları ve tezvīrleri ma‘lūmdur. Hele şimdi ta‘allūķātumuz ve ehl ü ⁽²⁰⁾ ‘ayālumuza girdi. Hayrlısı bu ola, varup yine gidevüz. Zīrā ki eger ceng itsevüz bize eyü degül. Kāngısın depeleye, bir kişi ⁽²¹⁾ hep akribāmuzdur. Ne vechile el uzadayduķ.” didi. Andan Şeybüb'a eyitdi: “Sinān'a söyle mecmū‘-ı ehl ü ‘ayālumuza¹⁴⁰³ ve māllarumuza ve ⁽²²⁾ esīrlerümüzi göndürsün. Geçdük anlaruñ yaramazlığından.” didi. Şeybüb eyitdi: “Yā ibne'l-laħnā veyā veled-i zinā! Bunda ⁽²³⁾ zaħmet çeküp geldüğümüz ‘abeş olsun. Benī Fezāre'ye ve Benī Ziyād'a bārī şefķat idersin. Tūtalum ki Kays'ıñ şuçı [378a] ⁽¹⁾ ‘afv idüp Benī ‘Abs halkına muķayyed olmayasın. Eger Benī Fezāre¹⁴⁰⁴ ve Benī Ziyād bize ğālib olalardı, kanumuz panbuğa alurlardı.” ⁽²⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “Girçekisen, velīkin Melik Kays hāķırı içün anları dahı ‘afv itdük. Anuñ atası Melik Züheyr'üñ çok ⁽³⁾ ni‘metin gördük. Ben anuñ ihsānın önümüzden ve tuz, etmek içün yavi kılmazın ve oğulların incitmezin.” didi ve Düreyd'ile yine dönmege ⁽⁴⁾ ‘azm itdiler. Şeybüb, Sinān'ıla vardı esīrleri hālāş idüp getürmege gitdi. Andan Düreyd ādem gönderdi. Eṭrāfdan ⁽⁵⁾ gelen çeriye destūr virdiler ve “Girü dönüñ. Ceng olmaz, şulh itdiler.” didiler. Varup bir ğin yirde çadırlar kırup ve uyķular ⁽⁶⁾ tūtup kıondılar. Aħşama yakın Şeybüb dahı ehl ü ‘ayālların ve mālların hep bī-ķuşūr getürdi. Her birisi devesin ve bāķi ⁽⁷⁾ rızķın yoķladı. Temām buldı hīç kimsenüñ bir

¹⁴⁰² 377b-18 Fezāre: Fizāre

¹⁴⁰³ 377b-21 ehl ü ‘ayālumuza: ehl-i ‘ayālumuza

¹⁴⁰⁴ 378a-1 Fezāre: Fizāre

deve dizin bağlayacak ipi zāyi' olmadı. Zīrā ki Şeybūb, Sinān'ıla ve bākī Benī ⁽⁸⁾ Fezāre'yile kabileyeye varıcak Sinān, Şeybūb'a eyitdi: “Billāhi Şeybūb! ‘Anter bizüm pāsubānumuzdur ve bahādurumuzdur ve düşmāndan ⁽⁹⁾ şaklayıcımızdur. Kaṅḡi zālīm anuñ hātırını bizden münfi‘al eyledi ve göñlini maḥzūn kıldı? Varıcak bizden du‘ā eyle dilek idedürüz ki ⁽¹⁰⁾ bunda bizümile tura gitmeye. Yoḥsa ḥatun kişilerümüz bize rāḥat virmez ve ḥuzūr kıomaz. Lāt u ‘Uzzā ḥaḳḳı-y-içün eger Düreyd, ⁽¹¹⁾ ‘Anter'ile bile olmasa ehl ü ‘ayālumuz ve ḥatunlarımız kızlarımız hep başın açup çıkarlardı. ‘Anter'e yalvarurlardı ve bunda ⁽¹²⁾ muḳīm ol söylerlerdi.” didi. Şeybūb güldi, eyitdi: “Yā Sinān! Ḥāl ne idügin ma‘lūmdur, bu örtülü yalan degül ve başılur ⁽¹³⁾ fesād degül. Bu didüğüñ hep riyādur ve münāfıḳlıkdandır. Dilüñ göñlüme muvāfiḳ degüldür vazgel. ‘Abeş söyleme, varalum ta‘allūḳātlarımızı ⁽¹⁴⁾ alup gidelüm. Şimdi bize muntaẓır olup tıururlar.” didi. Andan varup esirleri koyuvirdiler ve mālların ve rızḳların divşürdiler. ⁽¹⁵⁾ Kim aldı-y-ısa getürdiler, Şeybūb'a teslīm itdiler. Şeybūb daḡı fi'l-ḥāl bunları alup ḳonduḳları yire ilette. Her kişi ehl ü ‘ayālıla ⁽¹⁶⁾ buluşdı ve rızḳın ve devesin buldı. Teşvīşden emīn oldılar ve ḡuşşadan ḳurtuldılar. Andan şöñra Benī Fezāre'den ¹⁴⁰⁵ bunlara ⁽¹⁷⁾ ta‘ām geldi ve Sinān bin Ebī Ḥārīşe'den envā‘-i ni‘metler getürdiler. ‘Anter ḳabūl itmedi, yimediler ve yüzine baḳmadılar. Gicenüñ ⁽¹⁸⁾ yarusı geçince oturdılar. Andan şöñra geçüp geldüḳleri yola revān oldılar. Benī Fezāre'ye ¹⁴⁰⁶ ḡaẓabları bākī idi ve ‘adāvetleri ber-ḳarārıdı. ⁽¹⁹⁾ **Rāwī eydür:** Gündüz gidüp gice ḳondılar ve depelere çıkup derelere indiler ve beriyyeler ve şahrālar geçdiler. Dört gün temām gitdiler. ⁽²⁰⁾ Beşinci gün ḳuşluk vāḳtinde giderken nā-gāḥ gördiler ki ardlarından bir bī-nihāyet toz ḳopdı ve bī-ḥadd ḳaraltu çıkdı. Tıurup ⁽²¹⁾ naẓar itdiler ve biribiriyle söyleşdiler. Nā-gāḥ gördiler ki bir toz daḡı sağ yanlarından çıkdı ki ne beñzer evvelkine ve bir ḳaraltu ⁽²²⁾ daḡı şol yanlarından belürdi. Bunların içine ḳorḳu düşdı ve ḡuşşaları başdan

¹⁴⁰⁵ 378a-16 Fezāre'den: Fizāre'den

¹⁴⁰⁶ 378a-18 Fezāre'ye: Fezāre'ye: Fizāre'ye

aşdı. Ehl ü ‘ayālların ortaya aldılar ⁽²³⁾ ve develeri çevre yanına çökerdiler ve ceng yarağın gördiler ve şavaşa cür’et itdiler ve kılıçları yalıñ itdiler ve süñüleri ele [378b] ⁽¹⁾ aldılar ve âdemleri şaldılar ki hāl nedür bileler. Aña lāyık ‘amel kılalar. Nā-gāh gördiler ki bir toz dağı bulut gibi önlerinden çıka⁽²⁾ geldi, toğulup yürüdi. Mütehayyir oldılar. Neyleyeceklerin bilmezler ve kağı tarafa kaşdı ideceklerin bellü idemezler. Bu giñ yazılar bunlara ⁽³⁾ tar oldu. ‘Azīm miñnete şataşdılar ve ulu belāya uğradılar. Varırağ toz açıldı, içinden ‘Irāk ‘alemleri belürdi ve Kisrevi ⁽⁴⁾ sancağlar çıkdı ve Nu‘mānī bayrağlar ve uzun süñüler yalabıdı ve yalıñ kılıçlar yalabıdı ve atlar kişneşdi ve yürekler cenge talebidi ⁽⁵⁾ ve dürlü dürlü diller söylendi ve muhtelif melletler cem’ oldu. İllā şol tã’ife ki ardlarından geldiler. Anlaruñ heybeti katı ⁽⁶⁾ ve öykesi muhkem idi ve çağırıp eydürlerdi ki “İy ‘Arab cümerāsı, iy veled-i zinā, iy ibnü'l-laḥnā! Şöyle mi şanduñ ki ⁽⁷⁾ ehl ü ‘ayāluñuzı¹⁴⁰⁷ size girçek teslim itdük ki sağ u selāmet varup yirüñüze gidesiz ve guşşadan kırtulup ⁽⁸⁾ rāḥat olasız. Yā veyleküm! Sizi aldaduğ, maşşudumuz Melik Nu‘mān'dan leşker gelince hīle itmek idi. Yir içine varursañuz ⁽⁹⁾ size bulurduğ. Şimdi üş geldük ki etüñüzi hep kırtlara yidürevüz ve kanuñuzı kara toprağa karavuz ve uluñuzı ⁽¹⁰⁾ kiçiñüzi kıravuz, vücuduñuzı ‘ālemden maḥv idevüz.” didiler ve şemāteler itdiler. **Rāvī** eydür: Bu leşker ‘Irāk'dan bunda gelmege ⁽¹¹⁾ sebeb Rebī bin Ziyād olmışıdı. Zīrā yukaruda beyān itdük ki Melik Kays'ıñ ‘emmülerin ve Hışn bin Huzeyfe'(y)i alup Melik Nu‘mān'a ⁽¹²⁾ gitdi ki andan yardım taleb ideydi. Hem dağı ol kaşdıla varup Melik Nu‘mān'a irişdi ve hālın ‘arz idüp ‘Anter'den ⁽¹³⁾ şikāyet itdi. Velikin evvel Hīre'ye gidicek varup Melik Esved'ile buluşdılar. Zīrā ki Hışn'ıñ babasıñ kız kardaşı anuñ ⁽¹⁴⁾ ḥatunı idi. Melik Esved bunlara ‘izzet idüp konuqladı. Ol gice yatup ārām oldılar. Yarındası Melik Esved öñine düşüp ⁽¹⁵⁾ ḥalkuñ Melik Nu‘mān

¹⁴⁰⁷ 378b-7 ehl ü ‘ayāluñuzı: ehl-i ‘ayāluñuzı

ibni Şimma'dur.¹⁴¹¹ Dāyım bunuñ fesādına bile şerik yoldaş olur. Ol dağı⁽⁷⁾ kibrile ve ʿucbıla ve ĥodbīnlığıla ol diyārda meşhūrdur. Fikri şalāha ve gönli dōstlığı degüldür ve hem ol yörelerdeki⁽⁸⁾ ʿArab kabīleleri anuñ ĥükmine muṭīʿ ve buyruğına rāzī dururlar. Egerçi ki çok başlu kişidür velikin çok başludur ve ĥīle⁽⁹⁾ bāzdur. Evvelden bahādurluğıla gelmiş kişidür, sözine uyarlar ve buyruğın kabūl iderler. Nice ki biz ādem gönderüp ol veled-i zinā⁽¹⁰⁾ ʿAnter'e yalvarduk ve “Şerrüñden bizi emīn eyle, incitme.” didük çāre olmadı. Rāzī olmadı. Cevāb gönderdi ki vallāhi⁽¹¹⁾ yā Benī ʿAbs! Şimden girü kimse ĥazırın, riʿāyet itmezsin ve ĥışım ve yadı fark eylemezsin ve yaylımlardan ve şulardan ĥorurın, bulduğum⁽¹²⁾ kırayın. Meger şol kişiye emān virem ki gelüp benüm seyyidüm Düreyd'e muṭīʿ ola ve ĥizmet ide ve yardım ide. Zīrā ki benüm kaşdum⁽¹³⁾ bu yıl şöyledür ki seyyidüm Düreyd'i mecmūʿ-ı ʿArab diyārına beg idem ve Melik Nuʿmān yirine koyam. Eger bu işe Kisrī muṭīʿ olmazısa⁽¹⁴⁾ eyvānın başına yıkam ve leşkerin perākende idüp kıram ve şehirlerini ĥarāb idem ve od evlerin yaķam ve Benī Havāzin ve Benī Cüşem¹⁴¹² kabīlelerin⁽¹⁵⁾ Ĥorāşān'a iledem ve kılıcumıla ol memleketleri fetĥ idem ve mevlām Düreyd'i bu zamānuñ pādīşāhı idem. Zīrā ki pādīşāhlığa bu lāyıkdur.⁽¹⁶⁾ ʿAķlı ve fikri kāmīl ve mecmūʿ-ı işlerde tecrībe ĥāşıl itmiş. Ne yirde nice iş itmek gerek iduğın bilür. Eger Ĥaķ Teʿālā aña⁽¹⁷⁾ bir ʿināyet itmese bu ĥadar yaşıla bahādurlıķ virmezdi. İmdi siz dağı ĥürmet ve ʿizzet isterseñüz gelüñ, bunuñ ĥizmetinde⁽¹⁸⁾ oluñ yoĥsa varurın, size ʿāleme ʿibret iderin.” didi. “Yā melik! Biz dağı bu sözi işidicek tākātumuz ĥalmadı ve işümüzde⁽¹⁹⁾ müteĥayyir olduk. Bilmezüz ki ne idevüz. Her ne dirse ol şeyṭānuñ elinden gelür. Biz aña ĥarşu ĥurmazuz. Nā-çār olup saña⁽²⁰⁾ ĥālümüzi ańlatduk. Melik Ĥays dağı duʿā idüp elüñüzi öpdı ve ʿemmülerin benümile bile maşlahat için ĥizmetüne gönderdi.⁽²¹⁾ Kendü ol şeyṭānuñ şerrinden ihtiyāt idüp oturur. Bilmezüz ki şimdi anlaruñ ĥālī nedür?” **Rāvī** eydür: Melik Nuʿmān⁽²²⁾ Rebīʿüñ ĥaberin işidicek

¹⁴¹¹ 379a-6 Şimma'dur: Şamma'dur

¹⁴¹² 379a-14 Cüşem: Ceşem

ğāyetde ğāzab itdi ve eyitdi: “Vallāh yā Rebī‘! Evvelde de ben bu haberi işitmişdüm. Şanurdum ki ⁽²³⁾bu iğvāyı aña güyegüsi Zü'l-Hımār ider. Umarıdum ki kendü ‘āqıl ve müdebbir kişidür. Anı men‘ ider, bunun gibi fāsīd [379b] ⁽¹⁾hayāller itmege kıomaz. Düreyd kendü bunun gibi māl-i hülyā itmez ola diyü muḳayyed olmazdum. Şimdi muḫaḳḳaḳ bildüm ki fikri kendü ⁽²⁾idermiş ve Zü'l-Hımār'ıla ‘Anter'ile göñli kuvvet bulup i‘timād idermiş. ‘Aceb olmaya ki bir fesād idüp bize teşvīş ⁽³⁾hāşıl ideler.” didi. Andan dört yanındağı ḫalkıla ṭanışdı ve eyitdi: “Ne maşlahat görürsüz, ne tedbīr idelüm?” didi. Bunlar ⁽⁴⁾eyitdiler: “Yā melik! Edāmallāhü ḫayāteke, sen bilürsin ki begligüñ birkaç şartları vardur. Birisi budur kim düşmeni helāk ideler ve ⁽⁵⁾beglige ḳaşd iden kişi tā ḫayr itmeyüp depeleyeler. Tā ki ḫalkuñ göñline heybet düşse, kimse ‘āşī olmaya. İmdi şavāb budur ki ⁽⁶⁾bu kişilere çeri viresin, yardım ideler. Varup ol cebbār mütekebbir ḳulı depeleyeler yāḫud esīr idüp saña getüreler, oña ⁽⁷⁾muṭī‘ olanları helāk ideler ve Havāzin yirlerin ḫarāb ideler. Tā ki senüñ heybetünde beriyyede sākin olanlar ve şahrālarda ⁽⁸⁾muḳīm olanlar ḳorḳalar ve ḳal‘alar ıssıları ve ḳabīle re‘isleri ihtiyāt ideler.” didiler. Melik Nu‘mān bunlaruñ sözün işidicek ⁽⁹⁾nāyiblerine buyurdı ki bu işi bitürmek ve maşlahatı yirine bitürmek ardınca olalar. Kendü Rebī‘ bin Ziyād'a ve Hışn bin Ḥuẓeyfe'ye şöḫbet ⁽¹⁰⁾ıdivirdi ve ḫāṭırları tesellī idüp ‘Anter'üñ helākına va‘de itdi ve üç gün bunları ağırladı ve ‘izzet idüp ḳonuḳladı ⁽¹¹⁾ve nāyibleri leşker tertīb itmek tedbīrinde oldılar. Dördünci gün olıcaḳ buyurdı ki cem‘ olan çeriyi getürüp ‘arz ideler. ⁽¹²⁾Nāyibleri dağı “Sem‘ān ve ṭā‘aten!” diyüp kırk biñ müsellaḫ ve bahādur gösterdiler. Melik Nu‘mān bunlaruñ üzerine ḳardaşı Melik Esved'i ⁽¹³⁾ve ‘Amr ibni Hind'i baş dikdi ve buyurdı ki Ḥicāz yirlerinde Düreyd'üñ ve ‘Anter'üñ ḳaşdına varup yā öldüreler yāḫud esīr ⁽¹⁴⁾idüp kendüye getüreler. Andan şöñra Melik Nu‘mān, Melik Esved'e işmarladı ki her diyāra ve ḳabīleye ki uğraya. İkileyin and vire, ⁽¹⁵⁾muṭī‘ olmağa buyura ve çerilerin bile ala. Kim ki bu nesneye rāzī olmazısa mālların yağma idüp ehl ü ‘ayālların esīr

ideler. ⁽¹⁶⁾ Melik Esved daḥı “Sem‘ān ve t̄a‘aten!” diyüp bu deñiz gibi leşkeri çekdi, yola girdi. Yuḡaruda beyān itdük ki bu daḥı ḡāyet cebbārlardan ⁽¹⁷⁾ idi ve mütekebbirlerden idi. İ‘tikādında bu idi ki dünyāda nazīri yokdur, ‘ālemde mişli gelmemişdür. Yanar od ⁽¹⁸⁾ olup yola revān oldu. **Rāvī** eydür: Rebī‘ bu leşkeri göricek ‘Anter’üñ helākında şübhesi kalmadı, ḡāyetde ⁽¹⁹⁾ ḡurrem oldu ve irte gice bunları gitmege kındurdi ve Melik Esved’i yıladı ve ‘Anter’i esīr itmege ve depelemege sa‘y iderdi. ⁽²⁰⁾ Bu ḡālile gitdiler, gice yatup gündüz yortdılar. El-kışşa gelüp Benī ‘Abs yirlerine Melik Qays olduḡı maḡāma irişdiler. Bu diyāra ⁽²¹⁾ gelince her ḡabileye ki uğradılar, cenge yarar ādemine bile aldılar. Altmış biñ ādem oldu. İttifāḡ bunlaruñ irişdüḡi Düreyd’ile ⁽²²⁾ ‘Anter ta‘allükātların alup döndüklerinden iki gün soñra oldu. Melik Qays ve Sinān ibni Ebī Ḥārişe, Melik Esved geldüḡin ⁽²³⁾ işidicek ḡarşu vardılar, du‘ā ve alkış itdiler ve bī-ḡad develer ve ḡoyunlar kırdılar ve süciler süzdürdiler ve konukluk yaraḡın gördiler. **[380a]** ⁽¹⁾ Leşkerden yiryüzi örtüldi. Şanayıduk ki maşrıḡıla maḡrib arası ḡolmuşdur. Melik Esved’e ve ‘Amr ibni Hind’e laṡif ārāste meclis ⁽²⁾ idüp şoḡbet idivirdiler ve pīşkeş çekdiler. Envā‘-i vechile ḡizmetler ve bāḡi beglere daḥı her birisine ḡadırlu ḡadırına ⁽³⁾ aḡırlık ḡoyun ve arpa ve etmek ve tulumları-y-ıla süciler gönderdiler. Mecnū‘ısuñ ḡizmetinde taḡşir itmediler ve itmelü yire hīḡ teḡir ⁽⁴⁾ itmediler. Ḣünki bunlar rāḡat olup ta‘ām yidiler ve meclis āḡir oldu. Melik Qays, Melik Esved’e Düreyd’ile ‘Anter üzerine geldüḡin ⁽⁵⁾ ḡikāyet itdi ve müdārā idüp yalan sözile yine gönderdüklerin rivāyet itdi ve ‘Anter’den mübālaḡa vechile şikāyet itdi. ⁽⁶⁾ Melik Esved eyitdi: “Ne ḡadar ādemile geldi ol veled-i zinā?” didi. Melik Qays eyitdi: “On biñ ādem idi. Eger bilsevüz ki bu vaḡt ⁽⁷⁾ gelürsiz cenge iḡdām idüp şimdiye dek eglerdük.” didi. Melik Esved eyitdi: “Ḣünki böyle ola biz anuñ ardına düşüp ⁽⁸⁾ irişelüm, ‘ömrinden maḡrūm idelüm. Anlar yap yap giderler. ‘Avret oḡlandur biz şalt atlıyuz. Yarın irişevüz, başlarına ⁽⁹⁾ belā getürevüz.” didiler. Ol gice yatdılar. Şabāḡ olıcaḡ Rebī‘ bin Ziyād yigirmi biñ ādem

alup ilerü gitdi ve Melik Esved'e ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Ben varup işbu leşkerile Düreyd'üñ ve ‘Anter'üñ önlerine geçüp yolu bağlayayın ki siz ardından irişecek kaçup ⁽¹¹⁾ kurtulmayalar. Hep kıravuz.” didi. Melik Esved eyitdi: “Var bildüğün gibi it, bir taraftan şapup ilerünçe görüñ.” didi. Andan biraz ⁽¹²⁾ leşker koşup kardaşı ‘Amr bin Hind'i sağ yanlarına şaldı ve Melik Kays'ı biraz leşkerile şol tarafına gönderdi ve kendü toğrı ⁽¹³⁾ yolca ardlarına düşdi ve Melik Kays'ın kardaşlarından ba‘zısın ta‘allükâtların beklemege ve haremelerin şaklamağa kodılar. Andan ‘azm ⁽¹⁴⁾ idüp ittifāk itdiler ve yola düşüp gitdiler. Ol idi ki yukarıda didüğümüz gibi irişdiler. Dört yanlarından hücum itdiler ve ‘alemler ⁽¹⁵⁾ ve bayraklar çözdiler. Kaşd itdiler ki Düreyd'üñ kabilesi ve ‘Anter'üñ ta‘allükâtın alalar ve kendüleri esir ideler. Bunlar dahı gördiler ⁽¹⁶⁾ dört tarafları bağlandı ve yirün yüzi leşkerile tıldı. Bir araya cem‘ olup tırdılar ve develerin çeküp ehl ü ⁽¹⁷⁾ ‘ayâlların ¹⁴¹³ içine koydılar, yukarıda şerh eyledük. **Aşma‘i** eydür: Melik Esved cenge ikdām itmege halkı komadı. ⁽¹⁸⁾ Âdem gönderüp yirlü yirinde men‘ idüp tırmazdı. Düreyd'e bir âdem gönderdi, eyitdi: “Bilgil ki kardaşum Melik Nu‘mân beni ⁽¹⁹⁾ bu diyâra gönderdi ki halka zulm idenleri yirine koyup hakkından gelem ve müfsidler iślâh idem ve edebsüzlik idenleri ⁽²⁰⁾ depeleyem. İmdi şol ‘Anter ibni Şeddâd ki katuñda imiş, buyur gelsün halkına kavuşsun ve Melik Kays'ın buyruğına muṭī‘ ⁽²¹⁾ olsun ve hem Melik Nu‘mân saña şöyle ısmarladı ki kendüñ varasın anuñla bulışasın. Senden aña çok nesneler nakl ⁽²²⁾ itmişlerdür. Bilmek ister ki yalan mıdur yoḥsa girçek midür. Şimdiye dek nice ki anuñ katında seni müsāwī itdiler, inanmadı. Ḥasūdlar ⁽²³⁾ haberidür. Ol bunuñ gibi söz söylemez ve buña ikdām itmez.” didi. Eger devlet-i Kisriyye'ye muṭī‘ olup benüm sözüm kabûl iderseñ ta‘allükātuñı **[380b]** ⁽¹⁾ âdemlerüñile gönderesin. Dönüp gelesin, bile gidevüz. ‘Özr idüp kâhillik itme, var işüñi elüñile bitür. Yok eger Kisri'ye ⁽²⁾ ‘aşı ideñ hâzerüñile ol başuñ yarağın gör ve cenge yaraqlan. Üş üzerüñe

¹⁴¹³ 380a-16/17 ehl ü ‘ayâlların: ehl-i ‘ayâlların

gelen muşibeti müşāhede ideyorursın.” ⁽³⁾ didi. **Rāvī** eydür: Melik Esved'ün ādemi Düreyd'e bu haberi iledicek Düreyd, 'Anter'i kıgırup tanışdı ve Melik Esved'ün elçisi ⁽⁴⁾ geldügin bildürdi ve getürdügi haberi söyledi. 'Anter bu haberi işidicek şöyle kaķıdı ki gözleri kanıla tıoldı ve çekninün ⁽⁵⁾ kılları çuķalın delüp taşra çıķdı. Andan gelen kişiyey eyitdi: “Yā mu'arres!¹⁴¹⁴ Yüri, var ol seni gönderene eyit. Füzüllügi kusun. ⁽⁶⁾ Ne gerekse söylemesün, çerinün çokluğına mađrūr olmasun, baña anı tanıtmak āsāndur. Andan şoñra benüm seyyidüm Düreyd, lāyık ⁽⁷⁾ degül ki senün ayađuña vara yāhud 'özr söyleye. Üş bu yıl bunı Kisrī'ye nāyib itsem gerek. Ammā bu sözi ki “Benī 'Abs'ile şulh ⁽⁸⁾ idüp barışsun dimiş.” Ol dağı olacak iş degüldür. Zīrā ki şimdiki hālde varup benden güyegüleri Melik Nu'mān'a ⁽⁹⁾ şikāyet itdiler. Bunca leşkeri cem' idüp üstümüze getürdiler. Heyhāt dağı bizümile anlarun arasında dōstlık kalmadı. ⁽¹⁰⁾ Tā kıyāmete dek aramuzdan 'adāvet gitmez. Hayf ki bu kerre anlarun sözine aldandum, helāk itmedüm. Evet üş işbu görinen ⁽¹¹⁾ karaltuyı tağıdayın dağı varup ol şeytānlarun başına belālar getüreyin ve bizüm haķķumuzda itdükleri işlerun 'ivazın ⁽¹²⁾ idüp cezāsın ideyin. Göreyin ki ol vaķt Melik Nu'mān ve kardaşı Esved ne fā'ide ider.” didi ve kılıcıla birkaç başına urdı. ⁽¹³⁾ “Yüri, çık, git.” didi. Ol dağı 'Anter'ün çarbından lā-ya'kıl olup çıķdı ve def'ī varup Melik Esved'e didi. Melik ⁽¹⁴⁾ Esved'e 'Anter'ün sözi kılıçdan artuķ tıokundı ve ğazaba geldi, eyitdi: “Ol veled-i zinānün 'ömrini kem eyleyeyin ve ⁽¹⁵⁾ küstāhlıđının şerrin anuñ başına getüreyin.” didi. Bu kaçarda aħşam oldu. Melik Esved teşvışden uyumadı ve ta'ām yimedi ⁽¹⁶⁾ ve and içdi ki 'Anter'i 'Irāķ'a iledüp odlarına kurbān ide. Beher-hāl şabāħa dek oldılar. Şabāħ tıurup bunlar birbirine haber idüp ⁽¹⁷⁾ hücum itdiler. Düreyd 'Anter ve Muķrı'l-vaħş dağı gice şabāħa dek haķķlarına pāsubānlık iderlerdi. Şabāħ olıcaķ gice bindükleri ⁽¹⁸⁾ atları degşürüp cenge iķdām itdiler. Tıokuz biñ ādemi üç

¹⁴¹⁴ 380b-5 mu'arres: ma'arres

bölük idüp üç tarafa ‘azm itdi. Biñ ādemile ‘Anter Benī Fezāre^{1415 (19)} olduğu tarafa ‘azm itdi. Andan birbirine yakın gelüp ‘azīm ceng itdiler ve ulu şavaş itdiler. ‘Anter bunları şol kadar kırdı ki⁽²⁰⁾ hisābın Allāh bile. Muḳrı'l-Vaḥş'ı daḥı depdügi bölügi perākende eyledi ve başlarına belā yillerin esdürdi ve üzerlerine ecel yağmurı⁽²¹⁾ yağdurdı ve Düreyd daḥı ‘azm itdügi tarafa koyun sürüsine kurt koyulmuş gibi bölük bölük eyledi ve üç yirde başlu oldu⁽²²⁾ ve Muḳrı'l-Vaḥş'ı daḥı atı sürçdi ve düşdi, ḳorurdu kendüyi. Üzerinde elli ādem topraḡa bıraḳdı. At iriştürüp ḳurtardılar.⁽²³⁾ Velikin ḥaylī za‘īf oldu. Hele bu ḥālile bir zamān ceng itdiler ve ḡayret idüp düşürdiler. ‘Anter ādem ḳırmaḡdan yoruldu. [381a]⁽¹⁾ Ol gün ‘Arab içinde bir ceng oldu ki vaşf itmelü degül. Nite ki ba‘zı şu‘arā dimişdür: **Şi‘r**. [Arapça Şiir⁽²⁾ Arapça Şiir] Aḥşam oldu, iki leşker⁽³⁾ birbirinden ayırtlandı. Melik Esved çerisi daḥı dört yaña çekülüp ḳondılar ve ‘Anter'üñ, Muḳrı'l-Vaḥş'ıñ heybetine ta‘accüb itdiler.⁽⁴⁾ Düreyd'ile ‘Anter daḥı bir araya cem‘ olup tanışdılar ve ādemlerin yoḡladılar. Gördiler ki çok ādemleri helāk olmuş. Melül⁽⁵⁾ oldılar. Düreyd eyitdi: “İy bahādurlar ulusu! Biz bunlaruñ ḳanḡı birin ḳıravuz. Dutalum ki ḳarıncadur, dört yañadandur, Bizüm⁽⁶⁾ ādemümüz azdur. Her tarafa taḡılmaḡ olmaz. Bize çāre budur ki varup arḡamuz bir taḡa urup ṡuravuz, ḳarşumuzdan⁽⁷⁾ geleni bizden ḳorıyavuz.” didi. Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: “Şavāb fikr itdüñ. Eyle idelüm.” **Rāvī** eydür: Bunlaruñ ḥālī böyle⁽⁸⁾ oldu. Bu ṡarafda Melik Esved ḡāyetde melül oldu. İşbu çoklıḡıla Düreyd'i ve ‘Anter'i esīr itmedüḡine ḡāyetde saḡt oldu⁽⁹⁾ ve Melik Ḳays'a eyitdi: “Vallāhi ki eger bu veled-i zināyı esīr idemezsevüz ve ḳardaşum Melik Nu‘mān ḥizmetine¹⁴¹⁶ iledemezsevüz ḳatı yüz⁽¹⁰⁾ ḳaralığına uğraruz. Bugün ne ‘aceb ḥāl vāḳi‘ oldu? Bunca çerimüz topraḡa düşdi. Ol şeyṡānı ele getüribilmediler.”⁽¹¹⁾ didi. Melik Ḳays eyitdi: “Yā mevlāyi! Melül olma ol şūm ṡā‘ife bugün ceng itmekden yoruldılar, ḡāyetde za‘īf oldılar.⁽¹²⁾ ‘Ale'l-ḥuşuş ol Şeddād'ıñ ḳara yüzlü ḳulı ben anı gözedürdüm.

¹⁴¹⁵ 380b-18 Fezāre: Fizāre

¹⁴¹⁶ 381a-9 ḥizmetine: ḥizmetine

Ahşama dek çalışdı, kana müstağrak olup gitdi. ⁽¹³⁾ Ma'lūmdur ki mecrūh olup beklemiştir. Üş senūñ devletünde yarın ittifāk idüp yürüsünler, şavaş itsünler. Def'ī ⁽¹⁴⁾ tağıdurlar.” didi. Melik Esved eyitdi: “Şabāh olmadın yorğun iken şeb-hūn itmek yig degül midür?” didi. Melik Qays eyitdi: “Lā! Vallāh ⁽¹⁵⁾ yā mevlāyi! Eger böyle idersevüz şol kişiler ki maşşūdumuzdur, kaçarlar. Karañulıkda yirler keserler. Raḥmetümüz zāyi' ve sa'yümüz ⁽¹⁶⁾ 'abeş olur.” didi. Melik Esved eyitdi: “Şabāh ben kendüm ḥamle idüp depeyin ki beni görüp hep hücüm ideler. Ola ki ol ⁽¹⁷⁾ veled-i zināyı ele getürevüz.” didi. Bu tedbīrile gice yatdılar. **Rāvī** eydür: Dün yavusı geçicek Düreyd ve aşḥābı at sāyesin ⁽¹⁸⁾ aldılar, çıkdılar, naẓar itdiler. Gördiler ki Melik Esved çerisi ittifākıla bir yire oldılar ve göçüp yine geldükleri yola revān ⁽¹⁹⁾ oldılar. Düreyd ta'accüb itdi “Bu ne ḥāl ola?” didi. 'Anter eyitdi: “Arab dīni ḥaqqı-y-içün bunlara ardlarından bir şūm ḥaber geldi. ⁽²⁰⁾ Anuñiçün bu ḥareketi itdiler. Eger işbu ta'allūkātumuz belāsı degülmissse bunlaruñ ardlarına düşüp kırarduk.” didi. Düreyd ⁽²¹⁾ eyitdi: “Qo, gitsünler cehenneme. Bize daḥı cānumuz ḳayusı olmışdur, eyü ḳurtulduk. Biz anlaruñ elinen şağlıgıla ḳurtulacağumuz ⁽²²⁾ ma'lūm degülidi. Hele yine senūñ sa'ādetūñ eşeridür. Şavāb budur ki ḥalkumuz ve ehl ü 'ayālumuz alup yirümūze varavuz. Birḳaç ⁽²³⁾ vaḳt rāḥat olavuz. Andan şoñra Melik Nu'mān'ıla şavaş itmege tedbīr idevüz.” didi. Şeddād eyitdi: “Billāhi eyü didüñ, [381b] ⁽¹⁾ gitmek ardınca olalum.” didi. Andan şāz u ḥurrem olup göçdiler vaṭanları ṭarafına yürüdiler. **Rāvī** eydür: Rivāyet ⁽²⁾ eydür ki Melik Esved girü dönüp gitdüğine sebep Benī Fezāre ¹⁴¹⁷ ulusu Sinān bin Ebī Ḥārīşe idi. Zīrā yuḳaruda beyān ⁽³⁾ itdük ki Dımışḳ begi Melik Ḥārīş'e ādem gönderdi ki Benī 'Abs'ūñ bahādurı 'Anter göçüp ta'allūkātı-y-ıla gitmişdür. Benī 'Abs ⁽⁴⁾ ḥālī ḳalmışdur. İmdi fırsatdur ki oğluñ Bedr-i Naşrānī'nüñ intikāmın alasın. Melik Qays tağda develer sebebi ile helāk ⁽⁵⁾ itdügi ḥalkuñ kīnin alasın.” didi idi. Melik Ḥārīş'ūñ ḥod gönli dāyim bunlaruñ üstine

¹⁴¹⁷ 381b-2 Fezāre: Fizāre

gitmek dilerdi. ⁽⁶⁾ Melik Kays, ol vechile hile idüp bunuñ bî-kıyās çerisin helāk itdüğine acımışdı. Sinān'dan bunuñ gibi haber ⁽⁷⁾ varıcağ gāyetde hurrem oldu hemān ol sâ'at etrāfa ādem gönderüp mu'āvenet istedi ve ruhbānlardan kendüler ⁽⁸⁾ i'tikādlarınca zāhidlerinden ve 'ābidlerinden du'ā tāleb idüp mu'āvenet istedi. Yüz elli biñ ādem cem' itdi. Sinān'ın ⁽⁹⁾ ādemi-y-ile Hicāz yirlerine 'azm itdi. Andan Sinān'ın ādemi Melik Hāriş'e eyitdi: “Yā mevlām! Sinān size şöyle ısmarladı ki ⁽¹⁰⁾ Benī 'Abs'e intikām idüp gönlüne şifā hāşıl itdükdən şöñra anı bile alup senüñ diyāruña getüresin ki dāyim ⁽¹¹⁾ senüñ hizmetüñde ola.” didi. Melik Hāriş dağı “Eyle idevüz.” didi. Bu hālile becid gitdiler ve gice yatdılar, gündüz yortdılar. ⁽¹²⁾ El-kışsa varup Benī 'Abs yirlerine yitdiler. İttifāk Melik Esved geçdüğinden bir gün şöñra irişdiler. Gördiler ki ⁽¹³⁾ iller leşkerden hālī ve mālār ve rızklar ıssuz. İşe yarar ādem kalmamış ve ata biner kimse tırmamış. Melik Hāriş ⁽¹⁴⁾ bir yirde kındı ve leşkere emr eyledi. Bu ili bir sâ'atde at ayağı altında kındılar ve talan idüp pāymāl itdiler. Melik ⁽¹⁵⁾ Kays'ın kār-dānı¹⁴¹⁸ tıtdılar ve bākī er kişi aşlından bulduklarını kırdılar, mālārın ve rızkların yağma itdiler. Andan Melik Hāriş ⁽¹⁶⁾ bu çeriye bir baş dikmişidi adı Dābık idi. Aña eyitdi: “Yā Dābık! şor ki bu halkuñ bahādurları kanda gitdiler, bu diyārı ⁽¹⁷⁾ böyle hālī niçün kındılar.” didi. Dābık dağı esirlerden birisine şordı. Ol dağı cevāb virdi ki “‘Anter ibni ředdād ⁽¹⁸⁾ üzerümüze geldi idi. Hile idüp aldılar, girü döndiler. řoñra Melik Nu'mān'ın kardaşı Melik Esved altmış ⁽¹⁹⁾ biñ ādemile geldi, ardlarına dışdı.” didi ve bākī hikāyeti evvelden āhire şerh eyledi. Dābık dağı bu hālī varup Melik ⁽²⁰⁾ Hāriş'e haber virdi. Andan eyitdi: “Yā melik! Bu dağı senüñ sa'adetüñdür, bunda şabr idüp tıralum. Görelüm ki anlaruñ ⁽²¹⁾ hālī neye irişür. Kanğısı kırılırsa fā'idedür. řoñına kalanını biz helāk idevüz.” didi. Zīrā ki Melik Esved dağı dıřmānumuzdur. ⁽²²⁾ Melik Hāriş eyitdi: “Bārekallāh eyü didüñ.” didi. “İmdi Benī Ğařfān'a ādem göndür, sürüp bunda getürsünler. Anlar dağı ⁽²³⁾ Benī

¹⁴¹⁸ 381b-15 kār-dānı: kār-dānı

‘Abs'üñ dōstlarıdır ve fesādda şerīkleridür. Melik Ẹays ıağda develeri-y-ile bizüm aşhābumuzı helāk idicek [382a] ⁽¹⁾ anlar dağı bile idi.” didi. Fi'l-hāl Dābık “Sem‘ān ve ıā‘aten!” diyüp otuz biñ Rūm ve Frenk çerisi seçüp Benī Ğatfān ⁽²⁾ üstine gönderdi ve Nādir ibni Ğıyāş dirlerdi Benī Ğassān bahādurlarından, anı bu leşkerüñ üstine muḳaddem eyledi. ⁽³⁾ **Rāvī** eydür: Bu Benī ‘Abs kabīlesinden Selāmet bin Nācī dinilen bir kişi ḳurtulup ḳaçdı ve cān atup vardı, Melik ⁽⁴⁾ Ẹays'a bu muşibetüñ haberin irişdürdi. İttifāk varduğı vakt dün yavusı idi. Bunlar dağı ‘Anter'i ve Düreyd'i ⁽⁵⁾ ıutmağı dört yañadan çeri havāle idüp tama‘ itmişlerdi ki yarındası yürüyüp bunları ittifākıla pāymāl ideler. Bu ⁽⁶⁾ haberi irişicek cān ḳayusına düşdiler. Ehl ü ‘ayālları esir olup mālları ve rızḳları gitdüğine yaslu oldılar. ⁽⁷⁾ Andan Melik Esved'e eyitdi: “Bu muşibet dağı ol veled-i zinā ‘Anter'üñ ıāl‘ı eylügindendür. Nice biz anuñıla ‘adāvet ⁽⁸⁾ idüp helākına ḳaşd itdük. Hāḳ Te‘ālā bir yirden māni‘ virüp ol şeyṭanı bizüm ḳoynumuzdan ḳalāş itdi. ⁽⁹⁾ Gör işbu şimdi vāḳi‘ olan ittifāk ki cemī‘-i ‘ömürde olmaya ve hīç kimsenüñ göñline gelmeye.” didi. Melik Esved ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Melül olma, ḳaṭıruña gelmesün. Ben seni bu iki zaḫmetden dağı ḳalāş ideyin. Ammā şimdiki ḫālde ⁽¹¹⁾ şavāb budur ki dönüp Şām çerisine varavuz, anları ıağıdavuz, ehl ü ‘ayāllaruñuzı ve mālларуñuzı ḳurtaravuz. Andan ⁽¹²⁾ şoñra varup Düreyd'üñ ve ‘Anter'üñ ardınca varavuz ve hem yarın ḳardaşum Melik Nu‘mān'a ādem göndereyin. Şām ⁽¹³⁾ çerisi üzerümüze ḳurūc itdügin bildüreyin. Tā ki bize dağı çeri göndüre, bundağı işümüzi bitüricek Şām ⁽¹⁴⁾ diyārına ‘azm idevüz ve Hāriş'üñ başına belālar getürevüz.” didi ve Ẹays'üñ ḳaṭırın bu tedbīrile tesellī itdi. Andan ⁽¹⁵⁾ beş beş begleri ḳıgırup bu ḫālī bildürdi. Leşkeri bir araya cem‘ itdiler ve göçüp yine geldükleri yola gitdiler. Şabāḥ ⁽¹⁶⁾ olıcaḳ Melik Esved, Nu‘mān'a on ādem gönderdi ki dağı çeri göndüre, Şām diyārına gitmege yardım ide. **Ebū ‘Ubeyde** ⁽¹⁷⁾ rivāyet ider ki bu haberi Sinān ibni Ebī Hārişe işidüp şāz u ḳurrem oldı ve Hışn bin Huzeyfe'ye bu ḫālī bildürdi ⁽¹⁸⁾ ve eyitdi: “Yā veledī! Eger sen atanuñ intikāmın

almağdan ġāfil olduŋsa ben ġāfil degül idüm. Şām begine ben ⁽¹⁹⁾ ādem göndürdüm idi. Benüm ħaberüm ile geldi. Tā ki Benī ‘Abs’uñ kökin kese, bize şifā ħāşıl ola. İmdi yā veledi! ⁽²⁰⁾ Var bu ħaberi Benī Fezāre¹⁴¹⁹ ulularına bildür ve ışmarla ki Şām leşkeri[yi]le buluşduğumuz vaqt ittifāk şöyle ideler ki ⁽²¹⁾ Melik Esved’uñ üstine dirilüp anuñ sancağına ħamle idüp sancağdārın depeleyüp sancağı düşürevüz ve ‘İsā ve Meryem ⁽²²⁾ aňavuz ve Benī ‘Abs’e kılıç koyup kıravuz ve ‘İrāk leşkerin Ĥārīş’e yardım idüp perākende itmek ardınca olavuz.” ⁽²³⁾ didi. Hışn, Sinān’uñ ħaberin işidicek eyitdi: “Eger bu işi biz idersevüz şöñra bu memleketde nice rāĥat olavuz? [382b] ⁽¹⁾ Ĥālümüz neye irişe kim bizi Melik Nu‘mān’uñ belāsından ħalāş ide?” didi. Sinān eyitdi: “Bunda tırmağ ne lāzım, atañuñ Benī ⁽²⁾ ‘Abs’den intikāmın alıcak varup Ĥārīş’ile Şām diyārına bile gidevüz. ‘İzzet ve ĥürmetile ‘İş idevüz, ĥağāretten ve mezelletden ⁽³⁾ kurtulavuz. Her yıl gelüp memlekete ġazā idevüz. Tā ki cemī‘-i ‘Arab diyārı atañuñ intikāmın alduğumuz bile ve Benī ‘Abs’e itdügümüz ⁽⁴⁾ ĥile(y)i begeneler ve tedbīrümüze ta‘accüb ideler.” didi. Hışn eyitdi: “İy ‘emmi! Bu işleri-y-ile benüm yüregüm şovmaz ‘Anter’uñ başı sūñüye ⁽⁵⁾ dikilmeyince ve bākī yire dökülmeyince.” didi. Sinān eyitdi: “Yā veledī! Benī Fezāre¹⁴²⁰ ulularına ışmarla, ol mağşūduñı dağı yirine ⁽⁶⁾ getürürler. Bu vākı‘adan ol sağ kurtulmaz. Hīç ĥātırıñı melül tırma.” didi. Bir günde bu ħaberi Benī Fezāre¹⁴²¹ bir yirine sırrıla ⁽⁷⁾ uluşdurdılar. Cemī‘isi bu ĥālden āġāh oldılar ve ferağ olup sevindiler. Melik Esved dağı tırmayup giderdi. Umardı ki ⁽⁸⁾ Melik Ĥārīş bunuñ ardına düşe, yolda uğraşalar. Benī ‘Abs yirlerine öylelik yol kaldı. Kimseye şataşmadı, yoldaşlarına eyitdi: ⁽⁹⁾ “Beşāret olsun size ki Şām leşkeri za‘İfdür. Zīrā ki kuvvetleri olsa bizüm ardumuza düşerdi. İmdi yarağūñuzıla ⁽¹⁰⁾ oluñ ki kaçmadın irişevüz. Şāyed ki bizden ihtiyāt idüp Benī ‘Abs ĥalkını esir ideler ve alup varup yirlerine ⁽¹¹⁾ gideler. Şoñra

¹⁴¹⁹ 382a-20 Fezāre: Fizāre

¹⁴²⁰ 382b-5 Fezāre: Fizāre

¹⁴²¹ 382b-6 Fezāre: Fizāre

kovup yürümeñ teşvîşden.” didi. Bunlar dağı “Sem‘ân ve tã‘aten!” diyüp atların diñlendürdiler. Andan süvâr olup ⁽¹²⁾ ‘azm itdiler ki yürüyeler. Nâ-gâh gördiler ki Şâm leşkeri bulut gibi bölük bölük olup çıkageldiler. Zîrâ ki Melik Hâriş, cāsūs ⁽¹³⁾ göndermiş idi. Gelüp haber getürdi ve Melik Esved'ile ‘Anter'üñ kışşasın söyledi. Üş dönüp geliyorurlar.” didi. ⁽¹⁴⁾ Melik Hâriş dağı bu haberi işidicek bir güç buña karşı geldi. Çünkü iki leşker birbirine koyuldılar ve taşlar gibi tokuşdılar. ⁽¹⁵⁾ Tozdan hevâ yüzi görünmez oldu ve gündüz gice ile ber-â-ber oldu ve süñü ve kılıç şu‘lesi güneş nûrını başdı. ⁽¹⁶⁾ Bahādurlar şāz u hurrem oldu ve korkaqlar kaçacak yir gözetdi. Süñüleri bedenlere işledi ve kılıçlar boyunlarda ‘amel eyledi. ⁽¹⁷⁾ Melik Esved çerisi mağlûb oldu, aşşıları ziyâde degşürüldi ve Benî ‘Abs'e ehl ü ‘ayâl kayusu kalmadı. Sinân bu hâli müşâhede ⁽¹⁸⁾ idicek Melik Esved'üñ sancağı yanına Benî Fezâre ¹⁴²² halkı ile cem‘ olmuşlardı. Yüce âvâzıla çağırđı: “Āh kanı Huzeyfe'nüñ kanı ⁽¹⁹⁾ ve Hâmel'üñ kîni ve Benî Fezâre ¹⁴²³ ulularına itdükleri işlerüñ intikâmı?” didi. Benî Fezâre ¹⁴²⁴ bunuñ âvâzın işidicek işâretin ⁽²⁰⁾ bildiler, varumuzın eglediler, bile ittifâk idüp yanınca depdiler. Melik Hâriş, Şâm leşkerinüñ içinde Sinân'ın âvâzın ⁽²¹⁾ işidüp hâline müttali‘ olıcağ yanındağı halka eyitdi: “Īsâ hakkı-y-içün ol kişinüñ haberi girçek imiş. Bizümile ‘adâveti ⁽²²⁾ yoğımış. Tîz varuñ aña yardım idüñ, düşmenlerine intikâm idüñ, elüñüze giren âdemi depelemeñ, getürüñ, ⁽²³⁾ bağlañ ki Melik Kayşer'e göndürevüz. Anuñ katında bir yüz aqlığın hâşıl idevüz ve anı bu diyârlara yürümege [383a] ⁽¹⁾ yeltevüz ve Melik Nu‘mân'ın kardaşlarını tuta görüñ.” didi. Bunlar dağı gayret idüp ‘İrāk leşkerine gine hamle kıldılar, ⁽²⁾ perâkende itdiler ve Benî ‘Abs kavmi fenâya virdiler. Aşşam olunca Melik Kays'ın beş ‘emmüsin ve üç kardaşın depelediler ⁽³⁾ ve Melik Esved'i ve kardaşı ‘Amr bin Hind'i esir itdiler. Melik Kays, kardaşı Hâriş'ile kaçdılar ehl ü ‘ayâlların unuttılar, başların ⁽⁴⁾ kırtardukların

¹⁴²² 382b-18 Fezâre: Fizâre

¹⁴²³ 382b-19 Fezâre: Fizâre

¹⁴²⁴ 382b-19 Fezâre: Fizâre

ğāyetde ġanīmet bildiler. Çünkü ‘Irāk leşkeri tağıldı ve Benī ‘Abs perākende oldu. Şām leşkeri bunların ⁽⁵⁾ silāhların ve soykaların cem‘ itdiler ve esīrlerin zabt itdiler. Ol gice yatdılar. Şabāh olıcağ mālaları ve esīrleri getirüp ⁽⁶⁾ Melik Hārīş'e ‘arz itdiler. Melik Hārīş eyitdi: “Benüm mālda ġarezüm yokdur. Her kişinün eline ne girdi-y-ise anuñ olsun. Evet ⁽⁷⁾ esīrlerin Melik Esved'ile kardaşından artuğınını öñümde kıruñ, kanı seyl olup aqsun. Gözümlle görüp yüregüme şifā ⁽⁸⁾ hāşıl ideyin.” didi. Cibrin Na‘yīm dirlerdi bir ‘ākıl ve re’yi tedbīr ehli vezīr varıdı, ol eyitdi: “Yā melik! Bu söz eyü ⁽⁹⁾ degüldür. Esīrleri kırmağa emr itme. Zīrā ki memleketde bilürler ki Hicāz diyārına leşker gönderdük, yüzde birisi ⁽¹⁰⁾ diri gelmedi ve oğluñ Bedr-i Naşrānī helāk oldu. Bu nesneler sebebi-y-ile Şām ehli kātında senün nāmūsun şınmışdur ⁽¹¹⁾ ve mertebēñ eksilmişdür. Düşmene intikām itmekden ‘aciz bilürler. İmdi şavāb budur ki esīrlerin cemī‘isini beş biñ ⁽¹²⁾ ādem koşup Dımışk'a gönderesin, mecmū‘-ı yirleründe ve şehirleründe bileler. Tā kim saña i’tikādları evvelki gibi ola. ‘Ale’⁽¹³⁾l-ħuşuş ki sen dönüp varıcağ ‘Anter'i ve Mukrī'l-Vahş'ı Benī ‘Abs'ün ehl ü ‘ayāllarını anda iletessin, göreler ve bu yirlerin ⁽¹⁴⁾ bahādurlarından Kāyşer'e armağān gönderesin ve ‘avretlerinden ve kızlarından aña karavaşlar viresin. Bu vechile idicek ⁽¹⁵⁾ senün ħürmetün anuñ kātında artar ve ‘izzetün ve mertebēñ ziyāde olur ve Rūm leşkerin ol saña teslīm ider. Mecmū‘-ı ⁽¹⁶⁾ ‘Arab diyārını anuñıla fetħ idüp ‘İsāyiler idersin, nākūs çalını ħāca tapıcılar ġalebe ider. Hāl böyle olıcağ Melik ⁽¹⁷⁾ Nu‘mān'ın dağı leşkerini başarsın ve Kisrī'nün eyvānın yıkup evlerini oda yakarsın. Bu fetħ sebebi-y-ile tā kıyāmete degin ⁽¹⁸⁾ aduñ söylenür ve şöhetün ‘āleme tolar ve ħāca tapanlardan ħarāc alursın. Millet-i ‘İsā'ya şöhet bulup ‘ālemde ⁽¹⁹⁾ oda tapanların odı söyünür ve adı batur, belürsüz olur.” didi. Melik Hārīş, Cibr'ün sözünü işidicek kabūl ⁽²⁰⁾ itdi. Bu didüğü nesnelere tāmā‘ı ziyāde oldu ve şāzılığı yeñilendi. Andan vezīrine eyitdi: “Di imdi bu işleri başarup ⁽²¹⁾ baña lāyık tedbīr

itmek ardınca ol.” didi ve Benī Fezāre¹⁴²⁵ uluların kığırup ağır hil‘atlar geyürdi ve Mışır dülbendlerinin⁽²²⁾ ğāyet nefislerinden bunlara dülbend viridi ve ehl ü ‘ayalların ve mälların getürüp kuşur teslim itdi. Ben bilürin ki⁽²³⁾ siz bu yirlerüñüzün beglerine bu belâyı getürdünüz, bunda muķim olup turmağa hātıruñuz yokdur. Şavāb budur ki **[383b]**⁽¹⁾ ehlüñüz ve ta‘allükātuñuz alup Şām diyārına varasız, buradan dönicek varup Havāzin yirlerini harāb idüp andan⁽²⁾ gelüp giderem.” didi. Sinān eyitdi: “Yā melik! Bizüm maķşūdumuz daķı oldur. Bu nesne(y)i biz evvelden fikr itmişüz. Hele işde⁽³⁾ devletüñde Benī ‘Abs’ün ba‘zısı helāk olmağıla bir pāre göñlümüze şifā hāşıl oldu. Eger ‘Anter daķı elümüze⁽⁴⁾ düşerse hod temām hātırumuz ve göñlümüz tesellī olur ve yüregümüz odi söyünür.” didi. Melik Hārīş eyitdi:⁽⁵⁾ “Üş size mecmū‘-ı Benī ‘Abs üzerine ve ‘Anter’e ve ğayrısına hākim idüp anları sizün elüñüze vireyin, bir pāre⁽⁶⁾ rāhat olalum. Kaçan ki Düreyd ibni Şimma’nuñ¹⁴²⁶ yirine ve diyārına varavuz ve ulu kiçi dimeyüp kıravuz ve ‘Anter’ün⁽⁷⁾ başını sünüye diküp ve Düreyd’i girü kalan esirlerle bile göndürevüz.” didi. Sinān eyitdi: “Yā melik! Şimden girü⁽⁸⁾ ben_daķı sizden birüñüz oldum, ne ki siz maşlaḫat görürseñüz ben daķı uyaram. Evet benüm katumda şavāb⁽⁹⁾ tedbīr budur ki evvel Benī ‘Āmir’e uğrayavuz. Anları kırup mälların alup ve haremlerin perākende idüp hatunların⁽¹⁰⁾ ve kızların esir idevüz yoḫsa bunlara muķayyed olmasavuz. ‘Āmir ibni Tufeyl ve Ğaşm¹⁴²⁷ ibni Mālik leşker cem‘ idüp aramıza⁽¹¹⁾ düşerler. Düreyd’e ve ‘Anter’e yardım iderler. Evvelden dōstlarıdur, birbirine mu‘āvenet iderler. Evvel anları perdaḫt idelüm⁽¹²⁾ şoñra Benī Havāzin üzerine varup Düreyd’ün ve ‘Anter’ün daķı ḫaķķından geelüm.” didi. Melik Hārīş bu sözleri⁽¹³⁾ işidicek şavāb gördi ve Sinān’a eyitdi: “Sen ne ki ihtiyār idersin biz daķı kabūl idevüz, sen yig bilürsin. Bu şirrīrlerün⁽¹⁴⁾ ‘ādetin eyle idelüm. Hele şimdi

¹⁴²⁵ 383a-21 Fezāre: Fizāre

¹⁴²⁶ 383b-6 Şimma’nuñ: Şamma’nuñ

¹⁴²⁷ 383b-10 Ğaşm: Ğaşam

şabr eyle. Benî Ğaţfān'a giden halkumuz gelsün. Şoñra Benî 'Āmir'e varavuz.” didi. Ol tebdīrile ⁽¹⁵⁾ aḥşama dek meşveretleşüp oturdılar ve tedbīr itdiler. Andan evlerine gitdiler. Gördiler ki Benî Ğaţfān'a giden çeri ol ⁽¹⁶⁾ kabileyi esīr idüp getürdiler. Zīrā Ğıyāş bin Nādir ki otuz biñ ādem alup Benî Ğaţfān'ıñ üzerine gitdi, becid sürüp ⁽¹⁷⁾ irişdi. Gördi ki rüzigār miḥnetinden ğāfil ve zamāne āfetinden fāriğ olup otururlar. Fi'l-ḥāl kılıç koyup bahādurlarını ⁽¹⁸⁾ kırdılar ve 'avretlerin ve oğlanların esīr idüp getürdiler. Hāriş görüp şāz u ḥurrem oldı. Andan vezīrine eyitdi: ⁽¹⁹⁾ “Var bunları daḥı evvelki esīrlere kat. Cemī'isin yarın Şām'a gönder. Evet gönderdüğün kişiye ışmarla ki hep ⁽²⁰⁾ esīrleri yayaķ süre. Tā ki incinüp zaḥmet çekeler. Eger yürümezlerse mecmū'ısınun boynın ursun.” didi. Vezīr eyitdi: ⁽²¹⁾ “Sem'ān ve ṭā'ten!” Andan vardı, eyle itdi ve buyruğın yirine getürdi. Şabāḥ olıcaķ esīrleri Şām'a gönderdi ve bunlar ⁽²²⁾ Benî 'Āmir'e 'azm itdiler. Nā-gāḥ gördiler ki Kayşer'den beş kişi geldi ve Melik Hāriş'e nāme getürdi. **Aşma'ı** eydür: Ol zamānda ⁽²³⁾ meşhūr pādişāḥ yiryüzinde Kayşer'ile Kisrī'yidi. Aralarında Furāt şuyı şınurlarıydı. Bir tarafına ol ḥükm ider ve bir tarafına **[384a]** ⁽¹⁾ bu ḥükm iderdi. Ammā bu Kayşer'ün pādişāḥlığını henüz evveli idi ve Kisrī'nün devleti āḥir olmağa az ḵalmışdı ⁽²⁾ ve kemāli geregi gibi irişmişdi, zevāli yakın idi. Çünki Melik Hāriş, Kayşer'ün nāmesin gördi, öpdı başına ḵodı ⁽³⁾ ve açdı gördi. Yazılmış kim Rūm pādişāḥı Kayşer'den ki Anṭākiyye'de olur. Rūm begi Hāriş'e ba'de's-selām ma'lūm ⁽⁴⁾ ola ki şimdiki ḥālide deñiz yüzinden baña yüz biñden artuķ Frenk çerisi geldi. Mecmū'ısı cezireleri feth idüp ⁽⁵⁾ ḥāca ṭapıcılarun dīnin arturdı. Kimseden ḵorḵmazlar. Hücūm itseler ṭağları yıķalar ve heybetlerinden dīvler uçuklu ⁽⁶⁾ olalar ve perrīler per-döñeler. Kaşdları budur ki çıkup büte ṭapıcılara ğazā ideler ve oda ṭapıcıları dünyādan ⁽⁷⁾ götüreler, millet-i 'İseviyyeye 'āleme münteşir ola ve mecmū'-ı rāhibler ve 'ābidler hep muṭī' olup mu'āvenet ⁽⁸⁾ itdiler ve himmet idüp fikrlerin maşlaḥat gördiler ve bege daḥı emr itdiler ki “Bile önlerince yürüyüp

yardım idem ⁽⁹⁾ ve Furāt'dan geçüp Kisrī'nüñ memleketinde el uzadavuz ve 'Irāk diyārını feth idevüz. İmdi saña ulaşıcak varup ⁽¹⁰⁾ düşmānuññ haqqından gelesin ve ol tarafdan teşvışsüz olasın. Andan soñra dönüp Nu'mān ardına varasın. Bizi ⁽¹¹⁾ vermelü itmeyesin. Ol memleketi feth idüp bizi teşvışden kırtarasın. Andan dönüp bize gelüp ulaşasın." didi. ⁽¹²⁾ **Rāvī** eydür: Hārīş, sözün işidicek gāyetde şāz oldı ve eyitdi: "Bizüm dañı maşşūdumuz bu idi ki dünyāya ⁽¹³⁾ hep hāca tapıcılar hüküm ide." didi ve ol nāme getürenlere hil'atler geyürüp 'izzetler itdi ve eyitdi: "Şabr idüñ, ⁽¹⁴⁾ varalum Benī 'Āmir halkını dañı esir idelüm. Getürüp, bu esirlere katup mecmū'ısını bir def'ada şām'a getürelüm. ⁽¹⁵⁾ Andan soñra varup Nu'mān'ı dañı memleketinden sürelüm ve leşkerini şıyalum. Andan varup Kayşer hizmetine ¹⁴²⁸ kavışalum." ⁽¹⁶⁾ didi ve Nādīr ibni Ğiyāş'ı ol otuz biñ ādemile Benī Ğaţfān esirlerinin katında kodı ⁽¹⁷⁾ ve kendü yüz on biñ ādemile Benī 'Āmir'e 'azm itdi. Hikāyet iderler ki Benī 'Āmir'le bunlaruñ arası yedi günlük ⁽¹⁸⁾ yol idi. Dört günde irişdiler. Benī 'Āmir'üñ üstine gāfiliken hücum itdiler. Benī 'Āmir fāriğ olup tururken gördiler ki ⁽¹⁹⁾ başlarına bir belā geldi. Cān başlarına şıçrayup dünyā geñligile tar oldı. 'Āmir bin Tufeyl ve Ğaşm ¹⁴²⁹ ibni Mālik bu muşibeti göricek ⁽²⁰⁾ süvār olup şavaş itdiler. Bunları görüp haylī ādem cem' oldı. Ceng idüp çalışdılar. Velikin gördiler ki Benī Ğassān ⁽²¹⁾ çerisinüñ ardı belürmez ve haddi haşrı yok. Hayātlarından ümiz kesdiler ve üzerlerine āfet geldügin bildiler. Bunlar dañı ⁽²²⁾ on iki ādemiler aḥşama degin üç biñ helāk oldı ve üç dört biñ başlu oldı ve biñ ādem esir oldı. ⁽²³⁾ Bākī kalanı tağlara kaçdılar ve şarıplara şıgındılar ve ehl ü 'ayālların birağup gitdiler. Hatunlaruñ ve kızlaruñ ve oğlancuklaruñ **[384b]** ⁽¹⁾ fiğānları 'ayyuḳā çıkup zārılıkları göge irişdi. Şām leşkeri bunlaruñ çadırların ve evlerin aldılar. Atlarına ve deve⁽²⁾lerine mālīk oldılar ve diyārlarını kapladılar. **Rāvī** eydür: Benī 'Āmir'e bu belāyı getüren bu 'askeri çeküp bunda getüren ⁽³⁾ Sinān'ıdı. Zīrā ki ol başladı ve önlerine düşüp yol

¹⁴²⁸ 384a-15 hizmetine: hizmetine

¹⁴²⁹ 384a-19 Ğaşm: Ğaşam

kulavuzladı ve kırmağa yiltedi ve esir itmege kındurdı ve tağun⁽⁴⁾ yolların bilürdi. Bunlara öğretti. Beş gün bu tağda şingunların dört yanın bağlayup hisar itdiler. Altıncı gün anların⁽⁵⁾ azıkları dükendi ve şusuz buñaldılar. Nā-çār olup tağdan inüp savaş itdiler ve ölmege ihtiyar idüp durışdılar. Ekşeri⁽⁶⁾ helāk oldu ve bākisi esir oldu. Melik Hārīş bunları dağı perdaht idüp diyārlarını harāb eyledi. Andan sonra⁽⁷⁾ Dābık'a eyitdi: “Var bunların esirlerini dağı Nādir ibni Ġiyās'a gönder, kavışsun ve ışmarla ki cem'isini Şām'a alup gide.”⁽⁸⁾ Biz bu diyārdan gitmeyelüm, ol varup temām Şām diyārına irişmeyince. Çünkü Şām diyārına sağlığıla varup esirleri⁽⁹⁾ ilede. Bize ādem göndersün. Vardığını bildürsün. Andan sonra biz dağı varup ‘Anter'i bir yaña ıdevüz, Nu‘mān'ı yirinden⁽¹⁰⁾ giderevüz. Mecmū‘-ı iklimler hep bizüm ola. Puta tapıcılar bakup belürsüz ola ve oda tapıcıların odı söyüne. Hele⁽¹¹⁾ şimdi fetḥ ve zafer ‘alāmeti görünür. Şonı dağı hayr ola.” diyüp Dābık'a bu vechile buyurdi. Dābık dağı “Sem‘ān ve tā‘āten!” diyüp⁽¹²⁾ Benī ‘Āmir esirlerini ādem koşup gönderdi ki varup Benī Ġaṭfān esirleri-y-ile ve Benī ‘Abs tutsakları-y-ısa Şām'a gideler.⁽¹³⁾ Andan Dābık, Melik Hārīş'e eyitdi: “Yā melik! Ben varup ‘Anter'i ve Düreyd'i esir idüp saña getüreyin. Ol ḥidmeti ben yirine⁽¹⁴⁾ getüreyin.” didi. Benī Fezāre¹⁴³⁰ ulusu Sinān eyitdi: “Lā! Vallāhi sen aña varmak olmaz. Ol ne şeytān idüğün bilmezsen ve hem⁽¹⁵⁾ ol yörelerde ne kadar ‘Arab kabileleri varısa Düreyd'ün ḥükmine muṭī‘ olurlar. Şimdiki ḥālde yigirmi biñ savaş⁽¹⁶⁾ eri vardur anuñ katuñda. Eger sen aña varursan ma‘lūmdur ki ziyān idersin ve melikün nāmesin şırsın.” didi. Andan⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Benüm gönlüme nesne dağı gelür. Korkarın ki bu esirleri Şām'a gönderdüğümüzi işidüp ardına düşmeseyidi.”⁽¹⁸⁾ Eger tıyup ardına düşerse irişüp bile giden ḥalkı helāk ider ve esirleri hep ḥalāş idüp bizlere teşvīş ḥāşıl⁽¹⁹⁾ idüp bizi işümüzden kor. İmdi şavāb budur ki bunda muḳīm olup tıravuz ve esirlerün ardınca ādem gönderevüz,⁽²⁰⁾ ġāyetde ḥazerile olup becid gideler. Biz bunda iken

¹⁴³⁰ 384b-14 Fezāre: Fizāre

ferāğatile varup Şām'a irişeler ve hem biz dağı budur ki Melik ⁽²¹⁾ Nu'mān işidürse ki kardaşların esir itdük ve leşkerlerin şıduğ. Şāyed ki gāzab idüp gele, ardumuza düşe. Diyārından ⁽²²⁾ uzana, ırak gide. Biz dağı dönüp üzerine hücum idevüz, memleketine ve bir sâ'atde mecmû'ı leşkerin pāymāl idevüz. ⁽²³⁾ Memleketine varup zahmet çekmek hâcet olmaya. Ol maşşūdumuz geñezlikile hâşıl ola." didi. Melik eyitdi: **[385a]** ⁽¹⁾ "Yā Sinān! Nicedür ki def'î varup 'Anter'i alağetürevüz. Nu'mān gelmedin ol işimüzi bitürevüz." didi. Sinān eyitdi: ⁽²⁾ "Lā! Vallāhi bu dağı şavāb degül. Zīrā Düreyd'ün şarīb tağları ve kal'a gibi yirleri çokdur. Şöyle ki bir kişi, biñ kişiyi ⁽³⁾ bir sâ'atde helāk ider. Korkarın ki sen varıcak evvel kaçup tağlara şıgıñalar. Fi'l-hāl alımayavuz ve def'î maşşūdumuz ⁽⁴⁾ hâşıl idemeyevüz. Nu'mān leşker çeküp gele, ardumuzdan irişe. Üzerümüze havāle ola. Bunlara dönersevüz ⁽⁵⁾ Düreyd ve 'Anter tağdan çıkup hücum ideler hālümüz perişān ola. Yigregi budur ki işbu mekândan kımıldanmayavuz. İki ⁽⁶⁾ tarafa dağı cāsūs gönderüp haber çalup kangısı ki mağrūr olup bize tama' iderse ve sürüp üstümüze gelirse ⁽⁷⁾ haqqından gelevüz ve hālını bildürevüz ve hazān yabrağı gibi dökevüz." didi. **Rāvî** eydür: Melik Hārîş bu sözi ⁽⁸⁾ işidicek maşlahat gördi ve kabûl itdi. Andan 'Irāk tarafına Benî Fezāre¹⁴³¹ halkından birkaç âdem gönderdi ki Nu'mān'dan ⁽⁹⁾ haber alalar. Bu tarafa gelür mi gelmez mi, bileler ve 'Anter tarafına dağı bir âdem gönderdi ki bunlaruñ geldügin ve bu işleri ⁽¹⁰⁾ itdügin bildi mi bilmedi mi, bilüp haber getüreler. Kendü Benî 'Āmir yirlerinde tırdı. Ol yörelerde 'Arab tã'ifesinden her ⁽¹¹⁾ kim ki Melik Hārîş'ün bunda eglendügin işitdi-y-ise tağılup tağlara kaçdılar ve şarıblara şıgındılar. Ol yirler ⁽¹²⁾ isuz kaldılar. İns cin kalmadı. Vîrānlık oldu ve ürkülük olup fetretler düşdi. Erler yıkıldı ve iller bozuldu. ⁽¹³⁾ Melik Hārîş dağı esirlerin göndericek Ğaşm¹⁴³² ibni Mālik ve 'Āmir ibni Tufeyl'i ve 'Alkama bin Ğālāşe'(y)i katında alıkoşıdı ki ⁽¹⁴⁾ ki âdemilikdür. Şāyed hāl nite olmak var, bizden âdem esir olursa

¹⁴³¹ 385a-8 Fezāre: Fizāre

¹⁴³² 385a-13 Ğaşm: Ğaşam

bunlaruñla degşürevüz diyü bu fikrile bunları ⁽¹⁵⁾ göndermedi idi. Habere muntazır olup bir nice gün tırdılar. Bir gün ittifāk iki tarafa giden cāsūslar geldiler. ‘Anter ⁽¹⁶⁾ tarafına giden cāsūslar bu haberi getürdiler ki varduk Benī Havāzin ve Benī Cüşem¹⁴³³ yirlerini gördük ve teftiş itdük. ⁽¹⁷⁾ Aşlā ādemi-zādeye şataşmaduk. Ol mekânlar hāli ve yirler ısuз qalmış. Şanasın ki Hāq Te‘ālā ol diyāra ğazab itmiş. ⁽¹⁸⁾ Senüñ heybetüñden tağılup kaçmışlar.” didiler. Melik Nu‘mān tarafına gidenler bu haberi getürdiler ki Melik Nu‘mān elli ⁽¹⁹⁾ biñ kāmīl geyümlü ādemile Kūfe'den çıkup berü yöneldi, ardınca tırmayup leşker gelür. Ğālib budur ki becid ⁽²⁰⁾ sürerse üç güne dek bunda irişür. Eger dahı leşker irişmege on günde ancak irişür.” didiler. ⁽²¹⁾ Melik Hāriş bu haberi işidicek qarşulamağa kaşd idüp uğraşmağa cür’et itdi ve leşkerinde çağırdup ⁽²²⁾ göçmege emr itdi. Fi'l-hāl at arqasına süvār oldılar ve Benī Fezāre halkı yolları eyü bildükleri-y-içün anlaruñla ⁽²³⁾ tıtdılar ve birkaç gün geçdiler. **Rāvī** eydür: Bunlaruñ kışşaları bu vechile oldı. Biz geldük bu tarafda ‘Anter **[385b]** ⁽¹⁾ kışşasına. ‘Anter dahı Düreyd'ile Benī Havāzin yirlerinde muķīm olup oturdılar. Ceng zaħmetinden hālāş bulup tayyübü'l-hāl ⁽²⁾ ve fāriġü'l-bāl oldılar. Dün gün ‘İşe meşġül oldılar. Şoħbete oturup söz açılıcaķ Benī ‘Abs'ile geçen mā-cerāların ⁽³⁾ söyleşürlerdi ve Melik Esved bunları buñaltmışken gice içinde dönüp girdüklerin añarlardı. Bilmezlerdi ki ⁽⁴⁾ bunlara ne hāl geldi. Dāyim haber şorup teftiş iderlerdi. İttifāk günlerde bir gün içinde işitdiler ki Şām leşkeri ⁽⁵⁾ hurūc itdi. Benī ‘Abs'i ve Benī Ğaţfān'ı perākende idüp ba‘zısın kırdı ve ba‘zısın esir itdi ve Melik Esved'i ⁽⁶⁾ ve qardaşını tıtdı ve leşkerini şıdı ve bu işleri iden Benī Fezāre¹⁴³⁴ ulusı Sinān iduġın bildiler ki nāme gönderüp ⁽⁷⁾ Melik Hāriş'i getürdi. Bunca fesād itdi ve bākī kışşa(y)ı evvelden āhire işitdiler. ‘Anter eyitdi: “Ben bu işlerden ihtiyāt ⁽⁸⁾ iderdüm. Dāyim Qays'I, Benī Fezāre'yile¹⁴³⁵ qarışmaķdan ve ulaşmaķdan men’

¹⁴³³ 385a-16 Cüşem: Ceşem

¹⁴³⁴ 385b-6 Fezāre: Fizāre

¹⁴³⁵ 385b-8 Fezāre'yile: Fizāre'yile

iderdüm. Sözümi kabûl itmezdi. ‘Āķibet önegüligünüñ ⁽⁹⁾ şerrine şataşdı, Benî ‘Abs’üñ eşerin dünyādan götürdi.” didi. Düreyd eyitdi: “Şavāb budur ki bu Şām leşkerinden hāzer idevüz, ⁽¹⁰⁾ yolları bekleyevüz. Zīrā ki Benî Fezāre ¹⁴³⁶ tek tıracak degüldür, buraya geldiler. Elbette Şām çerisini bizüm üstümüze gelmege ⁽¹¹⁾ kındursa gerek. Eger bu tarafa kaçd iderlerse kaçup Benî Ġazye tağlarına gidevüz, anda şıgınuş ehl ü ‘ayālumuş emīn ⁽¹²⁾ idevüz. Dönüp varavuz, ceng idevüz. Bu şüretile olıcağ yiryüzünüñ leşkeri gelürse derdümüz olmaz ve bizden ⁽¹³⁾ aşşı itmez. Megerki anlaruñ Melik Nu‘mān ardlarına düşe ve kardaşlarını kurtarmağa sa‘y ide ki başları kayuşı ⁽¹⁴⁾ olup girü döneler. Bizüm kayumuz qalmaya.” didi. Bunlar bu sözlerde iken nā-gāh kimsene haber getürdi ki Şām leşkeri ⁽¹⁵⁾ Benî ‘Āmir diyārını dağı harāb eyledi ve ‘Āmir bin Tufeyl’i ve Ġaşm ¹⁴³⁷ ibni Mālik’i esir itdi ve ol kabileyi be-gāyet hōr haķır ⁽¹⁶⁾ itdi. Andan soñra ardından “Melik Nu‘mān gelür.” diyü haber irişdi. “Hāriş şimdi vardı, aña gitdi.” diyü ‘Anter’e, ⁽¹⁷⁾ Düreyd’e hikāyet itdi. Bunlar dağı Benî ‘Āmir’e bu vāķı‘a geldüğine acıdılar. Düreyd eyitdi: “Lāt u ‘Uzzā haķķı-y-içün eger gāfil ⁽¹⁸⁾ olursavuz hāca tapıcılar gelüp galebe idiserler ve Beyt-i Harām’ı yakısarlar ve üzerindeki bütleri atısarlar. Bizüm ‘ādetümüzi ⁽¹⁹⁾ ve tarīķümüzi bozısarlar ve hükümlerümüzi bir dürlü dağı idiserler ve memleketümüzden harāc alısarlar.” didi ve ‘Anter’ile bu bābda ⁽²⁰⁾ tanışdılar. ‘Anter dağı Benî ‘Abs’e bunuñ gibi vāķı‘a geldüğine gāyetde melül oldu idi. Dāyim ‘Able katına ⁽²¹⁾ varduğınca gördi ki hatun kişiler ağlaşup Melik Qays katındağı ta‘allükātların kayururlardı. Velikin Düreyd ⁽²²⁾ katında belürtmezdi ki buña ‘itāb itmeye. “Anlar seni sürdiler ve içlerinden çıkardılar. Sen anlaruñ başına belā geldüğine ⁽²³⁾ melül mı olursın.” diye diyü muqayyed olmazdı. Eger Düreyd’üñ hātırından üşenmese bu haberi işitdügi gibi varup [386a] ⁽¹⁾ kendüyi mehlekeye birağurdi ve Şām çerisine intīķām itmege giderdi. Hele çünkü hāl böyle oldu. Düreyd bunuñla ⁽²⁾ meşveret itdi, şād oldu ve cānı

¹⁴³⁶ 385b-10 Fezāre: Fizāre

¹⁴³⁷ 385b-15 Ġaşm: Ġaşam

rāḥat oldu. Andan eyitdi: “Benüm ḳatumda şavāb budur ki leşker cem‘ idüp Şām⁽³⁾ leşkerinüñ yaḳınına varavuz. Çeriden taşra serpilüp çıkarsa alavuz ve ḳaravulı belürürse başavuz. Eger memleketine,⁽⁴⁾ Şām'a gönderdügi esirlerüñ ardından irişüp ḳurtaravuz ve alup gidenleri helāk idevüz ve hem Melik Nu‘mān'ı⁽⁵⁾ za‘īf bulursavuz yardım idevüz ve düşmen üzerine manşūr ve muzaffer idevüz ve ḥālını bildürüp miḳdārını gösterevüz.⁽⁶⁾ İtdügi işlere peşimān idevüz. Eger ṭama‘umuz olursa Şām leşkerini ḳolay sırsavuz üstine hücum idevüz.⁽⁷⁾ Beher-ḥāl anlara yaḳın varmaḳda fā’ide çokdur.” didi. Düreyd eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! Çünkü ḥāl böyle⁽⁸⁾ ola. Şavāb budur ki gitmezden öñ ehl ü ‘ayālumuzu ve ḥaremümüzü Benī Ğazye ṭaḡına iledüp şıḡınduravuz ve i‘timād⁽⁹⁾ itdügümüz ādemleri ḳoyup bekledevüz. Andan soñra gidevüz.” Andan soñra dört yanında ḳabilelere ḥaber itdiler.⁽¹⁰⁾ Cem‘ idüp şaydılar. Temām yigirmi biñ şavaş eri bulundu. Bir ulaḳdar daḡı ḥurdavāt ādem varıdı. Andan soñra⁽¹¹⁾ sekiz biñ ādem ihtiyār itdiler ki alalar, bāḳisin bunda ḥalḳların beklemeye ḳoyalar. Tā ki ta‘allūḳāt tarafından emīn⁽¹²⁾ olup ḳanda ḥatırları dilerse varalar. Pes bu tedbīrile ḥalḳa ḥaber idüp göçdiler. Üç günde Benī Ğazye ṭaḡına⁽¹³⁾ irişdiler ve bir muḥkem şarb yirde bunları ḳodılar. Kendüler sekiz biñ ādem alup Şām leşkeri ṭarafına revān⁽¹⁴⁾ oldılar. Hemān birer yidek aldılar. Artuḳ aḡrıḳ ve azıḳ getürmediler “Yolda bulduḡumuz yirlerden azıḳlanavuz.” didiler.⁽¹⁵⁾ ‘Anter iverdi ki ne vaḳt Şām leşkerine irişe, Benī ‘Abs'üñ intikāmın ala. **Rāvī** eydür: İki gün bu ḥālile⁽¹⁶⁾ gitdiler. Üçüncü gün gördiler ilerü yanlarından bir toz belürdi. Bir laḡza ṭurup naḡar eylediler ki bu ne ḥāldür⁽¹⁷⁾ bileler. Gelirek toz açıldı. İçinden bir bölük ādem çıkdı. Cemī‘isinüñ başları açuḳ, libāsları ḳara. Müteḥayyir⁽¹⁸⁾ oldılar. Bunlaruñ ḥāllerine ta‘accüb itdiler. “‘Aceb ola ve ne ṭā’ifeden ola?” diyü söyleşdiler. Nā-gāḡ gördiler ki⁽¹⁹⁾ Melik Ḳays'dur. Bāḳī yoldaşları-y-ıla ‘Anter'i göriceḳ fiḡān idüp aḡlaşdılar, eyitdiler: “İy Benī ‘Abs

pāsubānı! Hālümüz⁽²⁰⁾ harāb oldu ve ehl ü ‘ayālumuz¹⁴³⁸ esir oldu ve mālumuz rızkumuz yağmaya gitdi ve evlerümüz harāb ve diyārumuz⁽²¹⁾ vīrān oldu. Seni içümüzden giderdüğümüze peşimān olup saña muhtāc olduk. Mürüvvet ehlin ve kerem⁽²²⁾ kānīsin luṭf idüp bizüm ‘özüümüzi kabūl eyle. ‘Aybumuzı yüzümüze urma ve suçumuzu başumuza kaçma.” didiler.⁽²³⁾ Andan Qays, ‘Anter'e yakın gelüp ağladı ve göğsin geçürüp āh itdi ve işbu şi‘ri eyitdi: **Şi‘r. [386b]**⁽¹⁾ [Arapça Şiir⁽²⁾ Arapça Şiir⁽³⁾ Arapça Şiir⁽⁴⁾ Arapça Şiir⁽⁵⁾ Arapça şiir]⁽⁶⁾ **Ebū ‘Ubeyde** rivāyet ider ki Melik Qays bu şi‘ri temām idecek ‘Anter çok ağladı ve Benī ‘Abs hatunları esir olduğına⁽⁷⁾ gayret itdi ve içine tāşā düşdi ve acıdı. Andan Melik Qays'ıla kucaklaşup görüşdi ve bākī halk daḥı buluşup esenleşdiler⁽⁸⁾ ve cem‘ olup ağlaştılar ve muşibetlerin ‘ale't-tafşil beyān itdiler. Andan Melik Qays'ıñ qardaşı Hārīş eyitdi: “İy Benī⁽⁹⁾ ‘Abs pāsubānı! Eger bizüm ‘özüümüzi kabūl itmezseñ kendü kılıcuñıla kır gönluñe şifā hāşıl eyle. Senden⁽¹⁰⁾ geçicek daḥı varacak yirümüz kalmadı. Güyegümüz Melik Nu‘mān daḥı şındı.” didi. ‘Anter daḥı bunların hālını görüp⁽¹¹⁾ esirgedi ve Düreyd'üñ daḥı içi acıdı. Benī ‘Abs uluları bu vechile za‘if zelil olduğına melul oldu. Andan⁽¹²⁾ ‘Anter, Melik Qays'a eyitdi: “Yā melik! Sizüñ vākı‘añuzı ve Benī Ğaṭfān'ıñ muşibeti ve Benī ‘Āmir'üñ belā ve miḥneti işitdükidi.”⁽¹³⁾ Evet Melik Nu‘mān'ıñ şınduğın sizden işitdük. Çünkü Melik Nu‘mān'ı şıdılar, ma‘lūm oldu ki Şām leşkeri⁽¹⁴⁾ gāyetde çok halkdur ve bī-nihāyet leşkerdür.” didi. Melik eyitdi: “Lāt u ‘Uzzā haqqı-y-içün anların ‘adedi deñizler⁽¹⁵⁾ kaṭresinden çokdur ve ağaçlar yaprağından üküşdür ve bilelerince Frenk çerisi var ki ceng bābında ‘ālemde nazirleri⁽¹⁶⁾ yokdur. El-hāşıl çoklukda ve bahādurlukda kuşūrları yokdur. Melik Nu‘mān'ı daḥı çoklık sebebi-y-ile başladılar. Zīrā şol⁽¹⁷⁾ vakt kim Melik Esved birle sizüñ arduñuzdan irişdük ve sizi buñaltduk. Ardumuzdan haber irişdi ki⁽¹⁸⁾ “Ehl ü ‘ayāluñuzı¹⁴³⁹ Şām çerisi esir itdi ve diyāruñuzı harāb eyledi.” diyü. Fi'l-hāl döndük nite ki siz daḥı⁽¹⁹⁾

¹⁴³⁸ 385a-20 ehl ü ‘ayālumuz: ehl-i ‘ayālumuz

¹⁴³⁹ 386b-18 ehl ü ‘ayāluñuzı: ehl-i ‘ayāluñuzı

görürdünüz. Andan sonra Melik Nu'mân'a âdem gönderüp yardım istedik ve bu diyâra Şâm leşkeri çıkduğun ⁽²⁰⁾ bildürdük. Andan sonra vâkı'aya uğrayup biz dahil kaçduk, ardumuza bakmayup yortuk. Kim öldi kim kaldı ⁽²¹⁾ bilmedük. Niçeler yorulup kaldı, niçelerün atı kaldı. 'Âkıbet varup Melik Nu'mân'a irişdük ve hâlümüzü 'arz itdük. ⁽²²⁾ Ol dahil haylî çeri cem' itmiş, kaçd eylemiş ki bizüm ardumuzca göndüre. Biz bu haberi iledicek kardaşlarının ⁽²³⁾ esir olduğunu işidüp saht oldı. Andan bizi konuklayup ta'am viridi ve eyü atlar bağışladı ve silâhlar buyurdi [387a] ⁽¹⁾ ve dört yaña 'Arab kabîlelerine âdem gönderüp nâmeler perâkende kıldı. birkaç gün içinde elli biñ şavaş eri ⁽²⁾ cem' eyledi ve bizümile Şâm leşkerinün üstine 'azm eyledi ve bir nâme dahil Kisrî'ye gönderdi. 'Acem çerisisinden ⁽³⁾ yardım istedi. Def'î güvercin kanadında nâmeye cevâb irişdi ki "Yâ Nu'mân! Şöyle bilesin ki benden çeri depelemişsin. ⁽⁴⁾ İmdi ben şimdi şöyle işitdüm ki Kayşer Naşrânîler leşkerin cem' idüp Frenk çerisi-y-ile bu diyâra gelmiş. ⁽⁵⁾ Kaşd itmiş ki bu diyârı hep hâca tapıcılar ide, oda tapıcıları dünyâdan gidere. Od evlerin yıka ve bizüm ⁽⁶⁾ dînümüzü tağyir ide. Eyle olsa benüm katumda leşker azdur. Üş Horâsân'a ve bâkî 'Acem diyârına haber idüp ⁽⁷⁾ leşker cem' ideyorurın ki Kayşer'ile ve Frenk'ile uğraşam. Kayşer'ün bunuñ gibi kaçdı ola diyü ummazıdum kim ⁽⁸⁾ bilür ki Kayşer'ile ve Frenk'ile uğraşam kim bilür ki Hâk Te'âlâ'nuñ taqdîrinde ne vardur gâfil olmak olmaz. ⁽⁹⁾ Senün çerün oldur ki 'Arab diyârı hükümüne muṭî' olurlar. Cem' idüp kendüne yardımcı idesin. Senün ⁽¹⁰⁾ üstüne varan dahil senün gibi kişidür. Benüm saña mededüm yokdur. Sa'y eyle ki işüni başarmak ardınca olasın. ⁽¹¹⁾ Baña muhtâc olmayasın." diyü haber geldi. Melik Kays, 'Anter'e eyitdi: "Melik Nu'mân bu sözi işidicek saht oldı ⁽¹²⁾ ve âdem gönderdüğine peşimân oldı. Bu hâlile Hîre'den çıkup Şâm leşkeri tarafına revân oldı. Yolda giderken ⁽¹³⁾ Benî 'Âmir halkına uğraduk. Melik Nu'mân'a, Şâm leşkerinün çokluğun vaşf itdiler. Melik Nu'mân'ın himmeti süst oldı, ⁽¹⁴⁾ on gün eglendi. Çeri gelüp yitmek içün göydi. Nâ-gâh gördi ki Şâm

leşkeri bunu karşılamış, gelüp ⁽¹⁵⁾ irişdi. Yüz elli biñ çeri-y-ile yigirmi biñ dahı Frenk çerisi varıdı. Bu hālī göricek içümüze kórku düşdi, ⁽¹⁶⁾ bilümüz bükülüp kuvvetümüz gitdi. İşümüzde mütehayyir olduk. Ardumuza gelen ‘Arab t̄ā’ifesi bu heybeti müşāhede ⁽¹⁷⁾ idecek girü yanın gözetdi ve kaçmağa yüz tutdı. Andan Melik Nu‘mān halkına buyurdı şavaşa ikdām itdiler. ⁽¹⁸⁾ Ne hāl ise cenge cür’et idüp ol gün şavaşıdılar. Frenk çerisi bunları haylī za‘īf eyledi. Aḥşam ⁽¹⁹⁾ olunca ceng itdiler. Aḥşam olıcaḡ ayrılup iki yaña gitdiler. Her birisi birarada ārām olup yatdılar. Yarındası ⁽²⁰⁾ olıcaḡ gine şavaşa āḡāz itdiler. Melik Nu‘mān gördi ki ‘Arab çerisi taḡılmağa kaşdı itdi. Nā-çār olup ⁽²¹⁾ döndi, kaçdı. Sancaḡları yire düşdi Şām leşkerinüñ çoḡı Melik Nu‘mān ardınca düşdi. Biz dahı ⁽²²⁾ bu hālī göricek tanışduḡ, maşlahat bunu gördük ki saña gelüp hālümüzü ‘arz idevüz. Senüñ mürüvvetüñi ⁽²³⁾ ve keremüñi bildürdük. Aña i‘timād idüp geldük. Bize biz lāyık olduğumuz iş itme. Senüñ luṭfuña [387b] ⁽¹⁾ ve insāniyyetüñe lāyıkısa anı eyle. Günāhumuzıla kınama ve suçumuza göre cezā itme.” diyüp Melik Ḳays söyledi ve ağladı. ⁽²⁾ **Ebū ‘Ubeyde** rivāyet ider ki ‘Anter, Melik Ḳays'dan şikāyet işidicek özi göyündi, ağladı. Rebī‘ bin Ziyād, ilerü ⁽³⁾ gelüp ‘Anter'üñ elin öpdı, eyitdi: “İy Benī ‘Abs pāsübānı! Ḥaḡ Te‘ālā senüñ ḡadrüñi bildürdi. Bize bir gün bizi sensüz ⁽⁴⁾ kılmasun ve nazaruñ üstümüzden hālī olmasın. İy bizüm keskün kılıcumuz ve geçgün sünümüz ve berk ḡal‘amuz!” ⁽⁵⁾ didi ve bāḡı Benī ‘Abs dahı hep yalvardılar, zelīl ve ḡaḡır oldılar. Zīrā ki ehl ü ‘ayālları esīr olup ḡālleri perākende ⁽⁶⁾ olduğına acımışlardı. Pes ulusı kiçisi ‘Anter'üñ ayaḡına dökülüp yardım taleb itdiler. ‘Anter dahı bunlaruñ ḡāṭırların ⁽⁷⁾ tesellī itdi ve düşmenlerini başmaḡ ve helāk itmege va‘de kıldı. Düreyd ibni Şimma¹⁴⁴⁰ dahı Melik Ḳays'a merḡamet itdi ve yardım ⁽⁸⁾ itmege ikdām itdi. Andan bir yerde ḡonup ārām oldılar ve tedbīr idüp meşveret kıldılar. ‘Anter eyitdi: “Vallāh ki ben Benī ⁽⁹⁾ Fezāre'den ḡorḡardum ve Sinān'ın nifāḡından ihtiyāṭ iderdüm. Eger

¹⁴⁴⁰ 387b-7 Şimma: Şamma

Melik ays geende anlaruñ iinde bulunmasa ben anlaruñ ⁽¹⁰⁾ ulusun ve kiisin omazdum, ırdum. Velikin bunuñ onegüligin başlarına ‘aıbet bu muşıbeti getürdi. Melik ⁽¹¹⁾ ays'ıñ ‘emmüsi Üseyd'e eyitdi: “İy bahādurlar ulusu! Olan oldu, giden gitdi. şimden girü işüñ olacağın ⁽¹²⁾ görmek gerek. Geçmiş nesneye acımak kişiye teşviş ve tāsā hāřıl ider. Belki hastalık getürür. řavāb budur ki ⁽¹³⁾ bir eyü tedbır idesin ve rāst fikr ılasın, dūřmene intikām idesin yohsa hāca apıcılaruñ şerrin dünyāya ⁽¹⁴⁾ irişür ve fesādları yiryüzi ıttı.” didi. Melik ays eyitdi: “Bundan yigrek tedbır olmaya ki řām'a giden esirlerüñ ⁽¹⁵⁾ ardına dūřüp urtarmak ardıca olavuz. Bulayki řām'a irişmedin yetişdük.” didi. Düreyd eyitdi: “İriřeceğümüñ ⁽¹⁶⁾ ma‘lüm degüldür. şimdi anlar ırak gitdiler, řām diyārına yaklaşdılar ola.” didi. ‘Anter eyitdi: “Lā! Vallāh henüz yaru yola ⁽¹⁷⁾ ancak vardılar ola. Deve ayağınca giderler ve bilelerinde esir dağı var gidemezler. Hemān birer ata binüp birer yidek ⁽¹⁸⁾ yidelüm, gice gündüz dimeyüp yortalum. Ne yirde irişürsevüz irişevüz. Eger Dımış'a yakın dağı vardı-y-ısa ⁽¹⁹⁾ sürüp varavuz. Eger anlara uř gelmeyüp fevt olurlarsa biz dağı ol diyāruñ şehirlerini ve illerini harāb ⁽²⁰⁾ idevüz. Bizüm halkumuzca iki üç ādem esir idevüz. Ulsunı kiisini ıravuz. řām memleketine bir iş idevüz ki ⁽²¹⁾ řeytānlar uğramağa oralar.” didi. Murı'l-Vařř, ‘Anter'üñ sözün işidicek eyitdi: “Vallāhü'l-‘azīm ki bu tedbırden ⁽²²⁾ řavāb tedbır olmaya. Zırā ki bu adar ādemile řām leşkerine varmak hařādan hālī degüldür.” didi. Düreyd eyitdi: “Bu söz ⁽²³⁾ üzerine hep ittifā itdük. Di imdi bir pāre rāhat oluñ ve řa‘ām yin dağı süvār oluñ. İşi bitürmek ardınca [388a] ⁽¹⁾ olalum.” didi. Bunlar dağı “Sem‘ān ve řā‘aten!” diyüp oturup řa‘ām yidiler ve alkup at arasına geldiler ve eyitdiler: “Vallāhü'l-‘azīm řām diyārını at ayağı altında omayınca gözümüñ uykuya andurmayavuz, řa‘āma oyurmayavuz.” didiler. ⁽³⁾ Bu ittifāıla yola revān oldılar ehl ü ‘ayālları ve aribālarıün yüreklerinde od yanardı ve ğayretten ölüp giderlerdi. ⁽⁴⁾ Düreyd'üñ acınuğı ekşer Benī ‘Āmir idi, Benī ‘Abs degülide. Zırā ki

Benî ‘Âmir'ile aralarında qarâbet vardı. ‘Anter ⁽⁵⁾ dağı ‘Âmir ibni Tufeyl esir olduğına gâyetde acımışdı. Zîrâ ki döstüydü. **Râvî** eydür: Bunların hâli ⁽⁶⁾ böyle oldu. Bu taraftan Melik Nu‘mân bu tarîkile oldu ki Melik Qays kardaşları ve ‘emmüleri-y-ile kaçıp ‘Anter'e ⁽⁷⁾ gidicek ol dağı cân atup Hîre'ye irişdi. Birkaç gün anda tırdı. Göydi ki şingunlardan âdem gelüp ⁽⁸⁾ haber bile, kimse gelmedi. Hiç hikâyet kendüden soñra n'olduğın bilmedi. Korku galebe itdi. Şâm leşkeri ardınca ⁽⁹⁾ gele diyü ihtiyâţ itdi. Cemî'-i mālın ehl ü ‘ayālın alup Medâyn'e kaçdı ve Kisrî'ye ulaşmağa sa'y eyledi ki anuñ ⁽¹⁰⁾ sâyesinde şıgınap ferâğat bula ve düşmen mekrinden emîn ola. El-kışsa varup Kisrî'ye irişdi. Gördi ki ⁽¹¹⁾ Kisrî Medâyn'den taşra çıkup çadırlar kurmuş ve leşker deñiz mevc urur gibi birbirine koyulavuz ve tozdan ⁽¹²⁾ gice gündüz belürsüz olmuş. Kisrî'yile buluşdı ve hâlini ‘arz idüp Şâm çerisinden şikâyet itdi ⁽¹³⁾ ve öñinde yir öpüp ağladı ve ‘Arab leşkeri tağılup kaçduğın beyân itdi ve kendünüñ salţanatı ve devleti ⁽¹⁴⁾ zâ'ile olduğın şerh eyledi ve yakasın çâk idüp zârılık itdi. Kisrî'nüñ hikâyetin ve şikâyetin işidicek ⁽¹⁵⁾ be-gâyet incindi ve şerâbsuz mest oldu ve eyitdi: “Yâ melikü'l-‘Arab! Bilümi bükdüñ ve süñüklerümi sökdüñ. ⁽¹⁶⁾ Ne ‘aceb hâl geldi bize, cemî'-i ‘âlemde ‘adlümüz meşhûr idi. Kimseye ziyânumuz degmezdi. Meger Hakk Te‘âlâ'nuñ ⁽¹⁷⁾ takdîri irişdi devletümüz gidüp nevbetümüz geçer ola. Horâsân'a dağı âdem gönderüp çeri istedümidü. ⁽¹⁸⁾ İşbu vâkt oldu dağı gelmedi. Bilmezin ne hâldür? Bu taraftan Kayşer ve Frenk ve Rûm leşkerinden dağı cäsüs ⁽¹⁹⁾ gelüp haber getürdi ki “Dört yüz biñ leşker geliyorur, vâktüñe hâzır ol.” didiler. Ben dağı çıkıdum ki anları ⁽²⁰⁾ karşılayam. Zîrâ ki epsem oturursam Kayşer'üñ tama‘ı ziyâde olur. Bize za‘îfdür diyü i‘tikâd ider. Evet ⁽²¹⁾ sen gelüp hikâyeti bir dürlü dağı eyledüñ. Eger koyup senüñ ile Şâm leşkerine gidersevüz Rûm ve Frenk ⁽²²⁾ çerisi-y-ile şehirlerümüzi harâb ider. Eger bunda tıursavuz düşmânüñ bize tama‘ı ziyâde olur.” didi. ⁽²³⁾ Bir lahza baş aşğa bırağup fikr itdi. Andan eyitdi: “Bunda bize tırmağdan gayrı çâre yokdur. Zîrâ ki

düşmen [388b] ⁽¹⁾ bunda gelicek ne hālise ceng idüp gelevüz. Ola ki Hōrāšan'dan leşker gelüp bu ʔarīķile bulayki bizüm ⁽²⁾ diyārumuzdan daħı ‘Arab leşkeri geleydi. Çok yirlere ādem gönderdüm, çeri istedüm. Şāyed ki şınuğum işidicek ⁽³⁾ bunda benüm ardumca geleler.” didi. **Rāwī** eydür: Bu fikrile silāhları yarağın görüp cenge ‘azm itdiler. Melik ⁽⁴⁾ Nu‘mān'ıñ ʔatunı Mütecerride, Melik Ƙays ve bākī ta‘allükātın añup ağlardı ve irte gice diñmezdi. Birkaç günden şoñra Ƙayşer'üñ leşkeri ⁽⁵⁾ irişdi. Şahrāları çeriler ʔıtdı ve yiryüzi çadırlarıla ʔoldı ve toz hevā yüzini Ƙarañulıķ eyledi. Ƙayşer ʔarafından Frenk ve Rūm ⁽⁶⁾ çerileri çağırışdılar dürlü dürlü dilleri-y-ile söyleşdiler. Andan bu ʔarafdan Kisrī sancağlar çekildi ve ‘Acem leşkeri yüriyüp ⁽⁷⁾ Ƙayşer üstine cür’et itdi. Rūm leşkeri bu hālī müşāhede idicek deñiz gibi ʔaşdı ve bahādurlardan mevc urdı ⁽⁸⁾ ve beglerinüñ başlarında muraşşa‘ hāclar yalabıdı. Ƙılıç ve süñü şu‘lesi güneş nūrını başdı. Rivāyet iderler ki ol vaķt ⁽⁹⁾ Ƙayşer'üñ öninde pāpalar¹⁴⁴¹ ve rāhibler kendüler dīnince şālīhler ve perhīzkārlar İncil okurlardı ve cānlara ta‘zīm ⁽¹⁰⁾ idüp secde iderlerdi. Andan Frenk leşkerinüñ begi ki adı Hāylecān'ıdı. Kisrī üzerine yaluñuz ʔamle Ƙılmağā Ƙaşd ⁽¹¹⁾ itdi. Zīrā ki ġāyetde bahādur idi. Cezīreleri hep fetḥ itmişdi. Yahūdī milletinden döndürüp ‘İsevī eylemişdi. Bu Ƙaşdı idicek ⁽¹²⁾ Kisrī'ye ʔaber gönderdi, eyitdi: “Şimdiki hālde iş giden hālī degüldür yā budur ki bu memleketi kendü ve irādetüñile biz teslīm ⁽¹³⁾ idüp içinden Ƙıķasın yāḥud bizüm dīnümüze dönüp oda ʔapmağdan vazgelesin. Od evlerin yıķasın, kiliseler ⁽¹⁴⁾ yapasın. ‘İsā ve Meryem milletine muṭī‘ olup hāca ʔapasın yoḥsa yarın başuñā belā getürürüz ve oduñdan ıssı ⁽¹⁵⁾ Ƙılıçlar ve çomağlar ururuz. Selāmet isterseñ Hāķķa uy, sergeş olma.” didi. Bu ʔaber Kisrī'ye irişecek ġaḏab itdi ⁽¹⁶⁾ ve ol ʔaber getüren kişi-y-ile cevāb yazup nāme gönderdi ve eyitdi ki “‘Ālemde ‘adlıla meşhūr olmasam bu sizüñ ⁽¹⁷⁾ cevāb-ı ʔaber getüreni depelemek idi. Velikin ‘afv itdüm ve Ƙanuñı saña bağışladum. Var ol seni göndüren miķdārsuz ⁽¹⁸⁾

¹⁴⁴¹ 388b-9 pāpalar: pāblar

şeytāna eyit ki “Nār u nūr haqqı-y-içün yiryüzinde zünnār kuşanup haca tapar ādem kıomasam gerek. Üş bu eyyāmda ‘Acem leşkeri ⁽¹⁹⁾ cem‘ olsa gerek ve Ḥorāsān’dan mişe arslanları irse gerek. Ol vaqt geldüğine peşimān ola ve zelil olup ⁽²⁰⁾ mecmū‘-ı leşkeri-y-ile pāymāl ola. Bizüm dīnümüz qadīm dīndür. Selāmetlik şol kişinüñdür ki bu dīne uya ve oda ⁽²¹⁾ yalıñlancaq secde ide.” didi ve gelen ādemi Ḥaylecān’a gönderdi. Ol daḥı def‘ī bu cevābı varup Ḥaylecān’a irişdürdi. ⁽²²⁾ Ḥaylecān güldi, eyitdi: “Yarın göre ki kim mel‘ūn olup işine peşimān olur ve kıyāmete dek ‘ālemde dāsītān olur. ⁽²³⁾ ‘İsā haqqı-y-içün ve İncil hürmeti-y-içün yaluñuzın anuñ çerisini perākende ideyin. Tā benden soñra adum bu diyārda [389a] ⁽¹⁾ söylene.” didi. Bu qadarda aḥşam irişüp yatdılar iki tarafda leşker deñiz gibi mevc urdı. Şabāḥ olinca iverdi ⁽²⁾ çünkü karañulıq götürölüp cihān güneş nūrı-y-ıla mūnevver oldı. Şaf bağlayup cenge ‘azm itdiler. Qayşer tarafından Frenk ⁽³⁾ leşkeri ki reyisleri Ḥaylecān’ıdı. İlerü yürüyüp Deylem tã’ifesi[yi]le muqābil oldılar ve Qayşer kendü daḥı Rūm tã’ifesi[yi]le ⁽⁴⁾ ‘Acem leşkerine muqābil oldılar. Naqareler döğüp borılar çaldılar. Bir vechile zelzele ve gūlgūle oldı ki heybetlerinden ⁽⁵⁾ tağlar şarşıldı ve kırt kuş yirlere kaçdı. Kisrī’nüñ çerisi daḥı ‘Acem ve Deylem ve bākī halkıla iki yüz biñ ādem ⁽⁶⁾ cem‘ olmışıdı. Ol gün Rūm çerisi-y-ile ‘Acem leşkeri bir ceng itdiler ki yiryüzinde vāki‘ olmamış ola. Nazār ⁽⁷⁾ idenler müteḥayyir olup beñizleri müteḡayyir oldı. Bahādurlar za‘īf olup qavīleri ‘āciz oldı. Oğlar dükenüp terkeşler ⁽⁸⁾ boşaldı. Kılıçlar gedilüp süñüler şındı. Çok kıullar sökölüp qanlar dökölđi ve qanlar seyl olup aqđı ve tozlar hevāda ⁽⁹⁾ bulut gibi bölük bölük oldı, yürüdi. Başlar at ayağına dökölđi. Niçelerüñ bu vāki‘ada beli bükölđi. Ol günde kıırılan ⁽¹⁰⁾ halk ḥisāba gelmez ve ne miqdār ādem düşdügin kimse bilmez. Evet Haq Te‘ālā taqdīrinde olan nesne elbette vücūda ⁽¹¹⁾ gelse gerek. Varırağ Frenk ġālib oldı. ‘Acem ve Deylem çerisinden bī-ḥad ādem düşürdiler. Ḥaylī za‘īf itdiler ve Rūm ⁽¹²⁾ tã’ifesi daḥı şavaşda taqsir itmediler ve bir laḥza işlerin te’ḥir itmediler. El-ḥāşıl aḥşam olinca Kisrī’nüñ

leşkerin girü ⁽¹³⁾ döndürdiler. Ahşam irişmese mecmû'ısın helāk iderlerdi. Gice karanlılığı güneş şu'lesinden artuk maḳşûdları oldı ⁽¹⁴⁾ ve cānların 'Azrā'il elinden alıḳomağa sebep oldı. Çünkü ahşam oldı Rûm leşkeri girü çekilüp bir arada ḳondı. ⁽¹⁵⁾ Kisrî dahı taḥtında oturup melûl u maḥzûn oldı ve erkân-ı devletin cem' idüp tanışdı ve eyitdi: "İy ḳavm! ⁽¹⁶⁾ Bizüm salṭanatumuz zamānı ve devletümüz devrân-ı āḥir oldı beñzer yohsa Frenk ve Rûm bize ğalebe itmek hiç ḥayāle gelmez. ⁽¹⁷⁾ Ḥayāle gelür nesne degüldür. Nār u nūr ḥaḳḳı-y-içün Ḥorāsān bahādurları bize irişmese şınduk ve gitdük ve ayak altında yitdük. ⁽¹⁸⁾ Memleket elümüzden gitdi. Şavāb budur ki Medāyin ḥalkına ḥükm idevüz. Ehl ü 'ayālların ve mälların alup bir ṭarafda dahı ⁽¹⁹⁾ gideler. Bunda bizümile hemān şavaşa yarar ādem ḳala. Görevüz ki Ḥorāsān çerisi mededümüze irişmezse kaçup şulardan ⁽²⁰⁾ öte gidevüz, geçevüz. Ne ḳadar ki köpriler varısa kesevüz, şu bize ḳal'a ola. Birḳaç gün eglenevüz. Tā ki yardım gelüp ⁽²¹⁾ i'timād itdügümüz ḥalk irişe." didi. Meclisinde ḥāzır olan ḥalk eyitdiler: "Nār u nūr ḥaḳḳı-y-içün eyü fikr itdüñ yā melik! ⁽²²⁾ Tiz ol bu işi başarımağa sa'y it ve bu maşlahatı bitürmege duruş. Şām ḥalkı gelüp ğalebe olmadın ola ki bu tedbīrile ⁽²³⁾ Ḳayşer'e bir iş idevüz." didiler. Andan od evlerinde ḥizmet idenlere buyurdılar, vāfir odlar yaḳdılar. Yalınladı ve mu'allimler [389b] ⁽¹⁾ Kisrî'nüñ yanına cem' olup Mecûs kitābların okudılar ve odlara secde idüp ta'zīm itdiler ve Kisrî'ye bunlardan yardım ⁽²⁾ ṭaleb itdiler. **Rāvî** eydür: Bunlaruñ ḳışşası böyle oldı. Bu ṭarafda Frenk begi Ḥaylecān dahı cengden dönüp ⁽³⁾ varıcaḳ aşḥābına ḳaḳıdı ve bahādurlarına ğazab itdi. Şavaş bābında taḳşir itdüñüz diyü serzeniş eyledi, ⁽⁴⁾ eyitdi: "Nedür ḥālūñüz? Evüñüzden anuñiçün çıḳduñuz ki 'İsā ve Meryem yolında ḳılıç urup şevāb ḳazanasız ve puta ⁽⁵⁾ ṭapıcılara ğazā idesiz. Niçün eyü şavaş itmedüñüz?" didi. Bunlar eyitdiler: "Yā melik! Vallāh ki biz ehl ü 'ayālumuzıla vidā ⁽⁶⁾ laşup gitdük. Cezireden çıkıcaḳ ve anda varmaḳdan vazgeldük. Yarın eger cengden yüz döndürseviz papalara ⁽⁷⁾ buyur, bizi raḥmetden maḥrûm itsün. Ayruk ḳabûl itmesünler. Bugün dahı eyü

ceng itdük, hiç taķşir itmedük. Evet ⁽⁸⁾ senüñ göziñe bizüm bigi âdemler görünmez. Bu kadar bahâdurlığa i'tibâr itmezsin. Zîrâ ki senüñ 'âlemde nazîrüñ ⁽⁹⁾ yokdur. Mecmû'-ı halkuñ bahâdurlığı senüñ bigi olsun dirsın. Ol kanda olur." didiler. Haylecân bunlaruñ ⁽¹⁰⁾ sözün işidicek göñline 'ucb ve kibr hâşıl oldu. Andan eyitdi: "Yarın Melik Kayşer'den destûr olup ben kendüm ⁽¹¹⁾ depeyin ve oda tapıcıları perâkende kılayın." didi. Bu māl-ı hülyâyıla yatdılar. Yarındası mecmû'-ı leşker at arkasına gelüp ⁽¹²⁾ şavaşa 'azm itdiler. Haylecân diledi ki Kayşer'ile meşveretleşüp öñce depe. Nâ-gâh gördiler ki Kûfe tarafından bir toz çıktı, ⁽¹³⁾ cihânı tutdı gelirek toz açıldı. İçinden Şâm çerisi çıkageldi. Zîrâ ki Melik Hârîş, Melik Nu'mân'ın ardınca Hîre'ye ⁽¹⁴⁾ geldi. Gördi ki at biner âdem kalmamış. Melik Nu'mân'ıla kaçup Kisrî'ye gitmişti. Şâz u hurrem ¹⁴⁴² oldu ve ra'yyetlere emân ⁽¹⁵⁾ virüp istimâlet itdi ve Nu'mân'ın tahtında oturdı. Hüküm itdi ve bâkî kalan mālın hazînesin aldı. ⁽¹⁶⁾ Andan bu halka eyitdi: "Fâriğ olup oturun. İşümüz bitsün Nu'mân'ıla Kisrî'nüñ başların keselüm. Andan dahı yine ⁽¹⁷⁾ gelüp sizi 'İsâ milletine da'vet idevüz ve harâca kesp yirüñüzde muqarrer koyavuz." didi. Andan aşhâbına eyitdi: ⁽¹⁸⁾ "Eger Kayşer'den korkmasam aradan toğrı Medâyin'e varup Kisrî ve Nu'mân'ı muhâşara idüp beklerdüm ve dört yanın ⁽¹⁹⁾ zabt idüp şaklardum ki anlaruñ geldügin işidüp yardımcı getürmeyelerdi. Belki anlar gelince Kisrî'nüñ ve Nu'mân'ın ⁽²⁰⁾ işini bir yaña iderdüm. Velikin şavâb budur ki âdem gönderüp haber bilevüz. Kayşer Medâyin üzerine vardı mı varmadı mı, ⁽²¹⁾ görevüz aña göre bir tedbîr idevüz." didi ve yollara âdem şaldı haber muntazır olup oturdı. Birkaç günden ⁽²²⁾ soñra haber irişdi ki Melik Kayşer, Medâyin'e yakın vardı. Kisrî'ye irişmege az kaldı. Melik dahı def'î süvâr olup ⁽²³⁾ sürdi, becid yortdı. El-kışsa gelüp ol idi ki irişdi. Kayşer'ile Medâyin üzerinde buluşup bir arada konup erkân-ı [390a] ⁽¹⁾ devletin ve havâşatın bile alup vardı Kayşer'e du'â ve alkış itdi ve hâclara ta'zîm itdi. Andan Kayşer'e

¹⁴⁴² 389b-14 hurrem: hurrem

Hicāz memleketinde itdūgi ⁽²⁾ işleri söyledi ve Şām'a gönderdūgi māl̄ları ve esīrleri hīkāyet itdi. Kayşer ġāyetde şāz oldu. Melik Hāriş'e fāhir hīl'atler ⁽³⁾ ve nefis libāslar geyürdi ve tavlasından hāş atlar muraşşa' egerleri-y-ile bağışladı ve eyitdi: "Bu işler bize hep 'İsā milletine sa'y idüp ⁽⁴⁾ anuñ yolına çalışduğumuz çündür. Anuñ bizümile 'ināyeti vardur. Üş biz dağı Kisrī'yi ve nāyib-i Nu'mān'ı ġāyetde buñaltduk. ⁽⁵⁾ Hemān öldürüp yāhud esīr itmelü kıldı. Feth 'alāmetleri belürmişdür ve ġalebelik nişānetleri zāhir olmuşdur." didi. ⁽⁶⁾ Melik Hāriş ikileyin Kayşer'e du'ā idüp yine hālkına vardı ve şavaşa kındurdi. Tā ki Kayşer öñinde bir iş ide. **Rāvī** ⁽⁷⁾ eydür: Bunlaruñ hāli böyle oldu. Bu taraftan Kisrī kažiyyesi şöyle oldu ki Şām leşkeri Kayşere geldüğün gördi. ⁽⁸⁾ Maḥzūn oldu vezīrlerin cem' idüp tanışdı ve çerisine māl ulaşturdi, hālkına istimālet itdi: "Ġayret idüñ, düşürüñ." ⁽⁹⁾ didi. Andan soñra Kayşer tarafından Ḥaylecān, Frenk leşkeri-y-ile çerisinüñ üzerine hamle kıldı. Melik Hāriş bunu göricek ⁽¹⁰⁾ ġayret itdi. Şām leşkerin alup bir taraftan dağı yürürdi. Diledi ki Kayşer öñinde bir hūner idüp iş başaram. ⁽¹¹⁾ Tā'ifesi bunlar harekete geldüğün göricek Kayşer'den destūr alup hücūm itdiler. İttifākıla mecmū'ısı Kisrī üstine kaşd ⁽¹²⁾ itdiler. At ayağından yirler deprenürdi ve bahādurlar heybetinden tağlar şarşıldı ve tozlar gök yüzinde bulutlar gibi ⁽¹³⁾ bölük bölük olup yürürdi ve yiller Şām yili olup yürürdi. Hālkıñ üstine eserdi ve kılıçlar başları esirgemeyüp ⁽¹⁴⁾ keserdi. Kisrī'nüñ belası arttı ve ġuşşa başından aşdı. Deylem leşkeri yayağ olup Frenk tē'ifesi[yi]le mukābil oldu. ⁽¹⁵⁾ Ḥaylī ceng itdiler elden geldükçe takşīr itmediler ve Melik Nu'mān dağı çok çalışdı ve Kisrī düşmenini def' idüp duruşdı. ⁽¹⁶⁾ 'Āķibet za'if oldılar ve kaçmağa kaşd itdiler. Nā-gāh gördiler ki Hicāz tarafından tozlar belürdi. İçinde āvāzeler 'ayyūka çıkar ⁽¹⁷⁾ ve ġiriler göge irişür, kılıçlar ve süñüler yılduzlar gibi işlenür ve öñinden atlar ve ādemler ürker. Bu hāli göricek Rūm ⁽¹⁸⁾ ve Frenk ve Şām çerisi cengden el çeküp muntazır oldılar ve boyun uzadup göz dikdiler ve āvāzların diñlediler. ⁽¹⁹⁾ İşitdiler ki çağırup eydürler: "Beşāret olsun saña yā Nu'mān

ki yardım irişdi ve meded yitişdi. Bu miħnetden ⁽²⁰⁾ kurtulduk ve bu belādan ħalāř bulduk.” **Rāvi** eydür: Bu toz gelirek açıldı, içinden Zū'l-Ĥımār ve ‘Amr bin Ma‘dī ⁽²¹⁾ Kereb on biñ ādemile çıkağeldiler. Bunlar Melik Nu‘mān'a yardıma geldüklerine bir ‘aceb sebep düşmenidi. Zīrā ki ⁽²²⁾ yuķaruda beyān itdük Zū'l-Ĥımār'ıla Düreyd'üñ ħikāyetini ki Fāyiz tarafından Ġamra'yıla gelüp bunlaruñıla ceng ⁽²³⁾ itdi. ‘Anter'e ħased itdügi sebebinden ve ‘Anter'üñ helākına kařd itdi. Başarımadı, āħir esīr oldu. Düreyd and virüp **[390b]** ⁽¹⁾ koyuvirdi. řoñra anda muķayyed olmayup yine ħāyın oldu ve Ġamra'yı ve atasını esīrlilikden ħalāř kıldı ve ‘Anter'üñ yine ⁽²⁾ başına kařd itdi, başarımadı. Nā-ĉār bunları terk idüp Ġamra'yıla ve Fāyiz'ile yirlerine bile gitdi. Varup anlaruñ diyārında ⁽³⁾ muķīm olıcaķ Fāyiz'den Ġamra'yı diledi ki evlenüp eglene ve ħātırı anuñıla tesellī ola. Fāyiz rāzī oldu. İttifāk ħaber ⁽⁴⁾ geldi ki ‘Anter Müteğancer'i ve bāķī bile olan esīrleri helāk idüp hep kılıĉdan geĉürdi diyü. Fāyiz melül oldu ve oĝlı ⁽⁵⁾ öldüğine yas tutdı. Ġamra daħı ķardařınuñ ölüsi ħaberin işidicek baş açup fiğānlar eyitdi ve yaķasın yırtup aĝladı. ⁽⁶⁾ Zū'l-Ĥımār bu ħāli müřāhede idicek saħt oldu. Bir nice zamān evlenmekden vazgeldi. Andan Fāyiz'e ve Ġamra'ya ĝazā itdi ⁽⁷⁾ ve intikāmların ‘Anter'den alıvirmege boyun oldu. Ćünkü yasın yasladı ve ĝazā şartı yerine geldi. Ġamra diledi ki ⁽⁸⁾ leşker cem‘ idüp vara, ķardařınuñ intikāmın ‘Anter'den ala. İttifāk ħamlī zāħir oldu ve ķarnında oĝlan ħareket ⁽⁹⁾ itdi. Ġamra bu ħāli bilicek cān başına şıĉradı ve ħāli mükedder olup gitmek kaşdından vazgeldi. Andan řoñra ⁽¹⁰⁾ günden güne şarardı ve ķarnı büyüdi, şaşra çıķamaz oldu. Atası bunu görürdi, ħasta şanurdu. Ġamra daħı ⁽¹¹⁾ sırrın řaķlardı ve söylemege atasından ķorķardı ve hem utanurdu. Bir gün atası mübālaĝa idüp şordı. Elbette ⁽¹²⁾ ħālūñi baña digil ve řayrulıĝuñ söylegil. Ĥālūñi bileyin, aña göre saña tedbīr ideyin.” didi. Ġamra daħı ‘Anter'ile ⁽¹³⁾ geĉen mā-cerāsın söyledi. Fāyiz Ġamra'nuñ sırrın işidicek ma‘zūr tutdı ve göñlini tesellī itdi. Andan eyitdi: ⁽¹⁴⁾ “İy kızum! Bu nesne ‘Arab kıızlarına evvelden olıgelmişdür. Kendü iħtiyārları ve

irâdetleri-y-ile saña h d b -ihtiy r olmuş. ⁽¹⁵⁾ Ne h cet mel letden b yle olmak. şav b budur ki epsem evde oturayın, sırrı kimse bilmeye.  ogurduęu vakt ⁽¹⁶⁾  oęan neyise depeleyev z. Sen dağı hastalıktan  alk r gibi olasın, varır k yine  uvvet n  zer ne gele. H lk  atında ⁽¹⁷⁾ h rmet n eksilmeye ve mes v n s ylenmege ve bah durlar i inde merteb n aşağa d şmeye ve ad n şınmaya.” didi.  amra ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “ unki iş b yle ola. Z 'l-H m r'ı bir tedb rile bir  arafa at, gits n. Benden  m zin kess n. Vall hi'l- az m, ayru  ⁽¹⁹⁾ ben er alacak deg lin. Bu r sv l ğa mu t ali   alıc k deg lin.” didi. F yiz eyitdi: “Ol ge ez  ř anı bir ya a şavup ⁽²⁰⁾ senden  ama ın kessin.” didi ve  amra  atından  ıkup Z 'l-H m r'ı  ığırdı. Z 'l-H m r dağı bir hayr s yler şanup ive ⁽²¹⁾ ive geldi. ř z u h rrem F yiz'e buluşdı. F yiz dağı bu a ta  im id p  izzet ve h rmet eyledi. Andan eyitdi: “Y  veled ! Sen ⁽²²⁾ bil rsin ki işbu oğlan M teęancer' n muşbeti bil m z b kdi ve bil m zi şaşurdu. L t u  Uzz  ha  ı-y-i  n bu s zi ⁽²³⁾ sa a s ylerin, el m zden  ıkasın diy  acıram. Z r  sen n  ulaęu  s z mi işidicek, şabr idicek deg lsin. [391a] ⁽¹⁾ şimdiki h lde  amra vardı,  ardaşının   ayıları diy rına gitdi. Bir a  g n oldu ki anlardan yardım alup  ardaşının  ⁽²⁾ intik m n almağa gideyidi. İttif k hasta olmuş, hel k olmağa az  almış. İmdi ben m ma ş dum buyıdı ki  amra'yı ⁽³⁾ sa a vir p b  i yoldaşlaru a dağı her birine  Arab ulularından birisinin   ızın alaydum. Sizi ba a yardım idineyd m. ⁽⁴⁾ D yim biz mile bile olaydu uz. şimdi h l m z ş yle oldu, iş m z ırağa gitdi.” Z 'l-H m r bu haberi işidicek ⁽⁵⁾ m te ayyir  aldı, ne cev bın vireceğin bilmez. Andan eyitdi: “Y  mevl yi! Yoldaşlarumıla  anışayın. G reyin ne dirler. A a ⁽⁶⁾ g re sa a cev b virem.” didi. D ndi, mel l u ma z n¹⁴⁴³ oldu. Yoldaşları  atına geldi. Bu haberi bunlara  ik yet itdi. ⁽⁷⁾ Bunlar dağı be-ę yet incindiler ve g   lleri  arıldı, eyitdiler: “Y  Z 'l-H m r! L t u  Uzz  ha  ı-y-i  n F yiz sa a  ile ider  ızın ⁽⁸⁾ virmemeki  n.  Anter'e  ased nden nefsu ni bel lara

¹⁴⁴³ 391a-6 mel l u ma z n: mel l u ve ma z n

uğratduñ ve bizi dahı incitdüñ.” didiler. Zü'l-Hımār eyitdi: ⁽⁹⁾ “İy ‘emmüm oğulları! Girçek eydürsüz, haṭā itdüm. Düreyd'üñ ḥaḳḳını ve ḥürmetini bilmedüm ve aradan ḳarābeti kesdüm ve nesebümi ⁽¹⁰⁾ zāyi‘ itdüm. Şimdi bize şavāb ve tedbīr budur ki yarın atlarumuza binüp ve silāḥlarumuzu bağlanavuz ve bu mu‘arreslerüñ¹⁴⁴⁴ ⁽¹¹⁾ develerin ve atların sürüp gidevüz. Varup Melik Nu‘mān'ıla buluşavuz andan dilek idevüz bizi yine ‘Arab ulusu Düreyd ⁽¹²⁾ ibni Şimma'yıla¹⁴⁴⁵ barışdura. Yine diyārumuza varavuz ḳabileler içinde ḥaberümüz ṭağılup işidenler la‘net itmedin.” didi. ⁽¹³⁾ ‘Abbās bin Mirdās eyitdi: “Melik Nu‘mān'a gitmek maşlaḥatdur ammā ḳavmüñ nesnelerin almaḳ revā degül. Zīrā ḳorḳarın ki ⁽¹⁴⁾ Ğamra bunda olup gizlenmiş ola. Saña ḥaṭırı gelmemeye olduğıçün bu sözleri atasına öğretmiş ola. Ḥāl ⁽¹⁵⁾ böyle olıcaḳ bunlaruñ mälların alup çıkmazuz. Ğamra ādem cem‘ idüp ardumuzdan yiter, atumuzu ḳılıçlara ⁽¹⁶⁾ ve süñülere yiydürürler.” didi. Zü'l-Hımār eyitdi: “Yā ‘Abbās! Vallāhi'l-‘azīm! Ḥüb söyledüñ. Ol ḳaḥbeden bedi‘ ⁽¹⁷⁾ degül bunuñ gibi iş. Benüm dahı aña göre gönüm meyl itdüğü bahādurlığından idi. Eger bilsem ki atası didüğü ⁽¹⁸⁾ vāḳi‘dür ḳoyun sürer gibi öñümce bu diyāruñ ḥaḳḳını sürerdüm. Velikin ḳorḳaram ki ḥisāb sen didüñ ⁽¹⁹⁾ gibi ola.” didi. Andan eyitdi: “Çünki ḥāl böyle ola. Şavāb budur ki şabāḥ olmadın bu diyārdan çıḳup ⁽²⁰⁾ gidevüz. Vaṭanumuza varmağa Melik Nu‘mān'ı vesīle idinevüz. Ola ki ḳayın atamıla aramızda ıslāḥ idüp ⁽²¹⁾ bizi barışdura. Ğālib budur ki şimdi Şeddād'uñ ḳulı ‘Anter ḥaḳḳına gitdi. Düreyd'den ayrıldı. Benī ‘Abs ansuz ⁽²²⁾ şabr idemezler. Şimdiye dek yine ḳatlarına iletmişlerdür. Hele eger ecelden mecāl bulursam ⁽²³⁾ ben intikāmum ḳoyacaḳ degülin. Bir yirde furşat bulup atını yabān cānavarlarına yidürem.” didi. Bu tedbīrile ol **[391b]** ⁽¹⁾ gice geḳüp Melik Nu‘mān diyārına revān oldılar. Birḳaç gün bu ḥālile gitdiler. Yemen şehirlerinüñ ucına irişicek itifāḳ ⁽²⁾ ‘Amr bin Ma‘dī Kereb'e ṭuş oldu. Dört biñ ādem alup Melik Nu‘mān'a yardım itmege giderdi. Zü'l-Hımār ⁽³⁾

¹⁴⁴⁴ 391a-10 mu‘arreslerüñ: ma‘arreslerüñ

¹⁴⁴⁵ 391a-11 Şimma'yıla: Şamma'yıla

ıraqdan bunları göricek âdem gönderüp haber aldı. Gördi ki hikâyet böyle olmuş. Ta'accüb idüp barmağın ⁽⁴⁾ ışırdı, eyitdi: "Vallâhi'l-‘azîm Melik Nu‘mân, bir ulu işe ve ‘azîm miñnete şataşdur ki ‘Arab kabîlelerinden yardım ⁽⁵⁾ ister. Eger bu şüm tã'ife Melik Nu‘mân'a gitmeyeler, hep tutup boyunların ururduk. Silâhların ve soykaların ellerinden ⁽⁶⁾ alurduk. Velîkin Melik Nu‘mân'a ihtiyâcumuz var. Düreyd'ile şulh ide diyü. ‘Ale'l-huşuş ki varup anı bir miñnetde ⁽⁷⁾ ve zahmetde bulup hâlâş idevüz ve guşşadan kırtarup teşvîşin giderevüz. Bize gâyetde i'tibâr ider ve sözüümü ⁽⁸⁾ kabûl ider." didi ve gelüp ilerü ‘Amr bin Ma‘dî Kereb'ile buluşdı. İkişi dağı yayağ olup selâmlaşdılar ve görüşüp ⁽⁹⁾ esenleşdiler ve birbirinüñ haberin aldılar. Zü'l-Hımâr, ‘Amr bin Ma‘dî Kereb'e eyitdi: "Yâ ‘Amr! Melik Nu‘mân'a vâkı‘a ⁽¹⁰⁾ geldi ki halkdan yardım taleb ider." didi. ‘Amr eyitdi: "Vallâhi'l-‘azîm bir şahîh haber işitmedük, hemân gelen âdem bu kadar." ⁽¹¹⁾ didi ki "Hicâz diyârına Şâm leşkeri çıkmış Melik Nu‘mân anuñıla uğraşmağa gider." didi. "Soñra n'olduğın bilmezüz." ⁽¹²⁾ didi. Zü'l-Hımâr eyitdi: "Çünkü kažiyye böyle ola biz dağı bile gidelüm. Varup Nu‘mân'a mu‘âvenet idüp Şâm ⁽¹³⁾ leşkerin perâkende idüp mâlların alalum. Bu def’a biz dağı Yemen vilâyetine varduğıdı ki elümüze rızk ⁽¹⁴⁾ gire. Haberümüz alup kaçmışlar. Tağlara tağılup şarıplara şıgınmışlar. Bir deve dizin bağlayıcak ip elümüze ⁽¹⁵⁾ girmedi. Dönüp yine geldük." didi. **Râvî** eydür: Zü'l-Hımâr, ‘Amr'a bu sözi didüğinden garaş bu idi ki ⁽¹⁶⁾ Düreyd'e ‘âşî olup getdüğın ve ‘Anter'e hased itdüğın kimse bilüp ‘ayblamaya ve serzeniş idüp başına ⁽¹⁷⁾ kaçımaya. Bu hâlile Hîre tarafına revân oldılar ve Nu‘mân'dan haberler irişdiler. Hâkîkat-i hâle muṭṭali‘ olmadılar. ‘Âkıbet ⁽¹⁸⁾ Hîre'ye irişdiler, Melik Nu‘mân'ı bulımadılar. Hîre ehli bunlara haber virdiler ki "Melik Nu‘mân şınup Kisrî'ye kaçdı ve Şâm ⁽¹⁹⁾ leşkeri dağı ardumuzdan dün geçdi." didiler. Ma‘dî Kereb'ile Zü'l-Hımâr bu haberi işidicek melûl oldılar ve eyitdiler: ⁽²⁰⁾ "İşinüñ olacağı oldur ki ahşama dek ârâm olup Şâm çerisinüñ ardına düşevüz yohsa hâca tapıcılar ⁽²¹⁾ dünyâyı tutdı, bize kalmadı.

Kisrî'nüñ nāmı ‘ālemden götürülür, Qayşer bizi zünnār ehlinden kılar.” didiler ve konup ⁽²²⁾ aḥşama dek rāḥat oldılar. Andan şoñra geçmege ‘azm itdiler. Gördiler ki Benî Kinde¹⁴⁴⁶ bahādurı Ḥaccār ibni ‘Āmir ⁽²³⁾ altı ādemile gelüp bunlara qarşu gelüp buluşdı. Zü'l-Ḥımār, Ḥaccār'a Nu‘mān'ıñ mā-cerāsın ḥikāyet itdi. Ḥaccār [392a] ⁽¹⁾ ḡāyetde saḥt oldı. Zırā ki Melik Nu‘mān'ı severdi. Andan eyitdi: “Dirīḡāl Ḥayf ki Şām çerisine. Bu diyārda irişmedük ⁽²⁾ yoḥsa cemī‘isin helāk iderdük.” didi. Bu fikrile tırmayup gitdiler, becid yürüdiler. Şām çerisine yetişevüz diyü umdılar. ⁽³⁾ ‘Ākıbet Medāyin üzerinde Kisrî'yile ceng iderken irişdiler. Şol ḥāldeki Kisrî ḡāyetde buñalmışdı ve kaçmağa kaçd ⁽⁴⁾ itmişdi. Kisrî'yi bu ḥâlde göricek yideklerine binüp kılıçların bileklerine bıraktılar ve süñülerin toḡruldup toḡru ⁽⁵⁾ niyyetile ve muḥkem himmetile Şām leşkerinüñ üzerine ḥamle kıldılar ve gök gürleri gibi na‘ralar urdılar ve arslanlar ⁽⁶⁾ gibi öḡrüşdiler ve develer gibi kükreşdiler. Süñüleri çekdiler ve sineleri sökdiler ve cigerleri mecrūḥ eylediler. ⁽⁷⁾ Her birisi bir leşker kadar şavaş idüp iş başardılar, bunları göricek Kisrî tarafından Deylem çerisi daḡı yüreklendi, ⁽⁸⁾ dönüp ceng itdiler. Kisrî'den belāyı bir pāre yeynit[ti]ler, miḥneti ve teşvīşi taḥfif itdiler. Şām leşkerin girü döndürdiler. ⁽⁹⁾ Melik Nu‘mān qarşu gelüp bunlarıñla koca koca görüşdi ve du‘ā ve alķış itdi ve eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Eger siz ⁽¹⁰⁾ bu ḡayretile gelmeseñüz helāk olup gitdük idi. Devlet-i Kisreviyye zāyıl olup millet-i ‘İseviyye ḡalebe itdi idi. ⁽¹¹⁾ Eger bir sizüñ gibi mededci daḡı gelse nefsumüzi ve ta‘allükātumuzu Ḥorāsān leşkeri gelince şaḡlarduk.” didi. Andan ⁽¹²⁾ kendünüñ şınduḡın ve qardaşları esir olduḡın ḥikāyet itdi. ‘Amr bin Ma‘dī Kereb eyitdi: “Vallāhi'l-aẓīm, ⁽¹³⁾ eger bilsevüz ki Rüm leşkeri bu diyāra ḥurūc idüp bunuñ gibi fesād itdi ve cezireden Frenk çerisi[yi]le Ḥaylecān ⁽¹⁴⁾ çıkdı ve Rüm çerisi[yi]le Qayşer geldi memleketümüzde bir ādem kımazduk, atludan ve yayakdan sürüp bile götürürdük.” ⁽¹⁵⁾ didi. Andan ‘Amr yine Melik Nu‘mān'a eyitdi: “Yā melik!

¹⁴⁴⁶ 391b-22 Kinde: Kende

ardařlaruñ ne sebebeden Melik Ėariř eline dūřdi?” didi. ⁽¹⁶⁾ Melik Nu‘mān eyitdi: “Ol iře sebeb Benī Fezāre¹⁴⁴⁷ oldu. Zīrā ki uluları[yı]la Rebī‘ bin Ziyād gelūp baña ‘Anter ibni ředdād’ı ⁽¹⁷⁾ şovladılar ve řikāyet itdiler ve eyitdiler ki varup Düreyd ibni şimma’ya¹⁴⁴⁸ sığındı. İttifāk itdiler ki “Bu yıl seni beglikden ⁽¹⁸⁾ çıkaravuz yirüñe oturalar.” diyü ben dağı ğazab idūp şardaşlarımı bař dikdüm. Leřker gönderdüm ki ⁽¹⁹⁾ anlara tedbirlerinüñ cezāsın kılam. İttifāk řām leşkerine tuř olup vākı‘aya uğramışlar. Ol dağı Benī Fezāre¹⁴⁴⁹ ⁽²⁰⁾ ulusu Sinān ibni Ebī Ėariře’nüñ münāfıklığı ve Benī ‘Abs’e şasedi sebebi-y-ile olmiş. Ėardařlarumıla giden leşkerden ⁽²¹⁾ az ādem kırtulup geldi. El-ĥāřıl bu belālar bize hep Benī Fezāre’nüñ¹⁴⁵⁰ yalan sözine uyup ‘Anter’ile ‘adāvet itmekden ⁽²²⁾ oldu.” didi. Zū’l-Ėımār eyitdi: “Girçek eydürsin yā melik! ‘Anter sa‘ādet ehli ve baĥt ıssıdur. Kim ki anuñıla ⁽²³⁾ ‘adāvet taĥmīn añduyısa ‘ākıbet maĥrūmlık ve peřimānlık bişdi, maĝbūnlık ve maĥzūnlık dirdi. Benüm dağı anuñıla [392b] ⁽¹⁾ bir dürlü ĥālüm olmişdur, vaĥtinde saña řerĥ idem. şimdi ki ĥālde řavāb budur ki iřbu düřmānıla meydānda bir bir ceng ⁽²⁾ idevüz ve ĥıřm taleb idūp şavaşavuz. Bir def‘ada üzerlerine hücum itmeyevüz. Ola ki Ėorāsān leşkeri dağı gelūp ⁽³⁾ irişe ve bizüm diyārlarımızdan dağı ‘Arab şerisi gele.” didi. Andan şonup rāĥat oldılar ve ta‘ām yidiler. Bu şarafda Ėayřer ⁽⁴⁾ şerisi dağı ārām olmağıçün bir arada şondılar ve Zū’l-Ėımār’uñ bahādurluğın ve ‘Amr’uñ ĥamlesin ve Ėaccār’uñ cengin ta‘accüb ⁽⁵⁾ itdiler. řām begi Melik Ėariř, ĥavvāřın ve erkān-ı devletin cem‘ itdi ve eyitdi: “İsī ĥaĥkı[yı]çün bugün şavaş iden bahādurlarıla ⁽⁶⁾ meydānda kimse muķābil olmaķ mümkin degül.” didi. Andan Zū’l-Ėımār’ıçün eyitdi: “Eger iřbu kiři gibi on yoldaşum olaydı mecmū‘-ı ⁽⁷⁾ yiryüzünü feth iderdüm.” didi. Benī Fezāre¹⁴⁵¹ ulusu Sinān eyitdi: “Yā melik! ‘Arab diyārında bundan bahādur

¹⁴⁴⁷ 391b-16 Fezāre: Fizāre

¹⁴⁴⁸ 391b-17 şimma’ya: şamma’ya

¹⁴⁴⁹ 391b-19 Fezāre: Fizāre

¹⁴⁵⁰ 391b-21 Fezāre’nüñ: Fizāre’nüñ

¹⁴⁵¹ 391b-7 Fezāre: Fizāre

kişi yokdur. ⁽⁸⁾ Ol iki âdem dahı ki çok ceng idüp Kisrî'ye mu'âvenet itdiler. Anlar bunıñ mertebesinde degüllerdür. Ben yakın bilürin ki ⁽⁹⁾ yarın bunlar meydānda haşım taleb itseler gerekdür ve bizi egleseler gerekdür ki Yemen'den ve Horāsān'dan yardım gele, irişe. Geldüğümüz ⁽¹⁰⁾ 'abeş vāķi' ola, bu diyārdan fā'idesüz yine dönüp gidevüz. Şavāb tedbîr budur ki gice rāhat olavuz, atumuz dahı ⁽¹¹⁾ ārām olup diñlene. Yarın ittifākıla bunlaruñ üstine hücüm idevüz. Ola ki maķşūdumuz hāşıl ola, bu memleketi feth ⁽¹²⁾ idevüz." didi. Melik Hārîş eyitdi: "Vallāhi'l-'azîm yā Sinān! Eyü didüñ ve müvecceh söyledüñ ve maḥallinde fikr itdüñ. ⁽¹³⁾ Bu söze uymayan 'aķılsuzdur. Bizüm leşkerümüzden meydāna 'azm idüp ceng taleb ider kimse yokdur. Megerki Frenk ⁽¹⁴⁾ tã'ifesi muḳaddemi Ḥaylecān ola. Biz dahı anuñ ol vechile ḳaşd itdüğün göricek men' idevüz. Bir def'ada cemî'ümüz ⁽¹⁵⁾ 'Acem leşkerinüñ üstine ḥamle idevüz yohsa bir bir ol şeytānlara kimse varımaz. Varursa dahı aşşı itmez." didi. ⁽¹⁶⁾ Sinān eyitdi: "Tedbîr budur, böyle idelüm. Eger şöyle ki bu tārîķile maķşūdumuz hāşıl olmazısa bu diyārı ⁽¹⁷⁾ feth idemezsevüz ben bir dürlü tedbîr dahı idem ki anuñ sebebi-y-ile Kisrî'yi ve Nu'mān'ı tıtavuz ve Ḳayşer'i Kisrî'nüñ ⁽¹⁸⁾ eyvānına oturdavuz ve bu memlekete ve Horāsān diyārına ḥükm itdürevüz." didi. Bu taşavvurıla ol gice yatdılar ⁽¹⁹⁾ Frenk begi Zül-Hımār'ıñ ve 'Amr'ıñ ve Ḥaccār'ıñ cengin tañlardı ve bahādurluğın ta'accüb iderdi ve eydürdi ki "Bu Rüm ⁽²⁰⁾ tã'ifesi ceng bābında taķşîrlik itdiler. 'İsî ve Meryem'üñ tağında iḥlāsıla düşürüp sa'y itmediler. Yarın ben eger ⁽²¹⁾ kendüm bu işe iḳdām idüp şavaşa 'azm itmesem ve meydāna çıkmazsam iş uzanur ve maķşūd giç hāşıl olur." ⁽²²⁾ didi. **Ebū 'Ubeyde** rivāyet ider ki bu tedbîrile iki tã'ife şabāḥa muntazır olup tırdılar. Şabāḥ olıcaķ yine at arķasına ⁽²³⁾ süvār oldılar ve şaf şaf olup şavaşa 'azm itdiler ve eynine ve uzununa alaylar bağladılar ve borılar çalup bayraķlar **[393a]** ⁽¹⁾ çözdiler ve kılıçları çeküp süñüleri at kulağına ḳodular. Yig erlerüñ yürekleri tılabıdı ve ḳorķaķlaruñ göñli ⁽²⁾ mişelerden yaña oldı. Atlar kişneşdi ve

yiñler oynaşdı ve kanlar tamarlarda kaynaşdı. Kisrî tarafından Melik ⁽³⁾ Nu'mân ilerü yürüdi. 'Arab bahādurları-y-ıla yüregi kuvvet buldı. Sağ tarafına Deylem çerisi-y-ile Zü'l-Hımār'ı kodı ⁽⁴⁾ ve sol tarafına Benî Zübeyd halkı-y-ıla 'Amr bin Ma'dî Kereb'i kodı ve Haccār bin 'Āmir'i sancağ dibinde devlet-i Kisreviyye'nün ⁽⁵⁾ havāşşı[yı]la kodı. İttifāk bu tertibde şöyle düşdi ki Zü'l-Hımār Frenk çerisi ber-ā-berinde düşdi ve 'Amr bin ⁽⁶⁾ Ma'dî Kereb Şām leşkeri muķābelesinde oldu ve Haccār ibni 'Āmir Kayşer'ün kendü sancağına muķābil oldu. ⁽⁷⁾ Eyle olsa Kisrî tarafından Zü'l-Hımār meydāna 'azm itdi ve 'Amr dağı haşm taleb eyledi ve Haccār bin 'Āmir dağı ⁽⁸⁾ ilerü yürüdi ve muķābil olan tã'ifelerden çıkup bunlaruñıla ceng itdiler. Öyle olunca şavaşdılar her birisi yüz ādem ⁽⁹⁾ öldürdi. Frenk begi Haylecān, gördi ki yüz ādemin düşürdi ki her birisi leşkere deperdi. Ġāyetde ġāzab ⁽¹⁰⁾ idüp gözleri kanıla taldı. Kaşd itdi ki sancağ dibinden çıkup Zü'l-Hımār üzerine hamle ide ve yoldaşlarınıñ ⁽¹¹⁾ intikāmın ala. İttifāk Sinān bin Ebî Hārişe, 'Amr bin Ma'dî Kereb üstine Benî Fezāre'yile ¹⁴⁵² hücüm idüp dört yanın bağladı. ⁽¹²⁾ Benî Zübeyd gördiler ki reyislerinüñ başına bunuñ gibi hāl geldi, hamle kıldılar ki hālāş idüp ecel kaynağından kırtaralar. ⁽¹³⁾ Bunları göricek Şām leşkeri dağı yürüdi ve Rüm tã'ifesi dağı Kayşer destür virmedin Haccār üstine hamle kıldılar. ⁽¹⁴⁾ Bu hālî müşāhede idicek Melik Nu'mân 'Arab leşkeri-y-ile cenge kaşd itdi ve Kisrî dağı Deylem ve 'Acem tã'ifesi[yi]le ilerü ⁽¹⁵⁾ yürüdi ve buyurdu ki varup od evlerinde vāfir odlar yaķalar. Yalıñlara ve kıızıl qorlara secde itdiler. Andan cenge ⁽¹⁶⁾ āġāz itdiler. İki taraftan şu vechile dağı şavaş itdiler ki vaşfa ķābil degüldür. Çok 'ömürlerüñ defteri dürüldi. ⁽¹⁷⁾ Çoklar ata cānıla binüp cānsuz indi. Aħşam olunca bir şuretile çalışdılar. Atlar yoruldı ve bahādurlar ādem kıрмаğdan ⁽¹⁸⁾ uşandı. Kan seyl gibi aķdı. At, ādem ölüsi üstine yürüdi. 'Āķıbet Kayşer tarafından çoklığı sebebinden 'Acem leşkerine ġālib ⁽¹⁹⁾ oldu. Yine Medāyin tarafına döndürdi ve 'Amr bin Ma'dî

¹⁴⁵² 393a-11 Fezāre'yile: Fizāre'yile

Kereb'i Sinān bin Ebī Hārīşe sebebi-y-ile esir itdiler. Zīrā ki Benī Zübeyd ⁽²⁰⁾ bahādurları 'Amr'a irişince Sinān, Benī Fezāre'yile ¹⁴⁵³ 'Amr'ın dört yanını bağladı ve yoldaşları irişüp yardım idemedi. ⁽²¹⁾ 'Amr dağı bī-kıyās ceng itdi ve kendüden Benī Fezāre'(y)i ¹⁴⁵⁴ def' itdi, çok ādem düşürdi. 'Ākıbet atını düşürüp tutdılar ⁽²²⁾ ve Haccār ibni 'Āmir dağı Rūm t̄ā'ifesini şol kadar kırdı ki hisāba gelmez. Yorulup za'if oldu ve helāk olmağa az ⁽²³⁾ kaldı. Benī Kinde ¹⁴⁵⁵ bahādurları irişüp alıkodılar ve yardım idüp halāş itdiler. Zū'l-Hımār dağı Haylecān halkına bir iş itdi [393b] ⁽¹⁾ ki dünyā t̄urduğınca unudulmaya ve yir ucına dek çāvī söylene. Bī-kıyās ādem öldürdi. Āhır yine kendü bahādurluğı ⁽²⁾ bereketi-y-ile kuvveti ve heybeti sebebi-y-ile kimse mu'āvenet itmedin kurtuldu. Eger ol olmasa Haylecān Frenk çerisi-y-ile Kisrī'nün ⁽³⁾ devleti defterin dūrerlerdi ve leşkerin tağıdurlardı. Bu miqdārda ahşam irişdi. İki leşker iki yaña çekilüp ⁽⁴⁾ ārām olmağıçün kōndı, Haylecān'ın gönlünde Zū'l-Hımār'a kīnūn ve gāzabuñ nihāyeti yoğıdı. Zīrā ki cezīreleri kendü ⁽⁵⁾ kılıcı-y-ıla açmışdı. İ'tikādı bu idi ki kendüye muqābil olur kimse yoğıdı. Zū'l-hımār bu vechile şavaş ⁽⁶⁾ idüp bunuñ bunca halkın düşüricek yüregi kanıla tōldı ve gāzab başında hareket itdi. İncil'e ve hāca and ⁽⁷⁾ içdi ki yarındası hiç kimse(y)i meydāna girmeye kōmaya ve halkı şavaşdan men' ide. Zū'l-Hımār birle ber-ā-ber olup ⁽⁸⁾ ceng ide, yüze yüz olup uruşa ve bahādurlarınıñ andan intikāmın ala. **Rāvī** eydür: Sinān ibni Ebī ⁽⁹⁾ Hārīşe, 'Amr bin Ma'dī Kereb'i esir itdüğü sebebinden Dımışk begi Melik Hārīş va' de itdi ki Şām diyārına varıcağ ⁽¹⁰⁾ bunu kendü nāyibi idine ve ol memleketün taşarrufın buña ışmarlaya. Sinān dağı bu taşavvurıla ferağ oldu. Hīle ⁽¹¹⁾ ve tedbīrlerden düzmege meşğūl oldu ve Hışn Hūzeyfe'ye va' de itdüğü bu idi ki büyük beg ide. Şabāh ⁽¹²⁾ olıcağ yine t̄urup cenge ' azm itdiler. İki leşker dağı gömgök demüre gark olup gök gibi gürleyüp at ⁽¹³⁾ arkasına süvār oldılar. Şaflar müretteb oldu. Her kişi kendü

¹⁴⁵³ 393a-20 Fezāre'yile: Fizāre'yile

¹⁴⁵⁴ 393a-21 Fezāre'(y)i: Fizāre'yi

¹⁴⁵⁵ 393a-23 Kinde: Kende

mekânın bildi ve maḳâmın egledi ve ḥaşm birbirinüñ ⁽¹⁴⁾ şüretin müşāhede itdi. Zül'-Hımār sağ tarafından meydāna girdi ve ḥaşm taleb itdi ve şol tarafından Benī Kinde ¹⁴⁵⁶ ⁽¹⁵⁾ bahādurı Ḥaccār ibni 'Āmir daḥı eyle itdi. Bunlar bu vechile iḳdām itdüğine sebep bu idi ki Melik Nu'mān, Benī Zübeyd bahādurı ⁽¹⁶⁾ 'Amr bin Ma'dī Kereb'üñ esir olduğına ḡāyetde saht oldu. Zül'-Hımār'a ve Ḥaccār'a şikāyet idüp eyitdi: ⁽¹⁷⁾ “İşte göresiz ki melik 'āḳil, Nuşinrevān 'ādil ne belāya mübtelā olmuştur, düşmāndan ne vechile ḡālibdür. İmdi ⁽¹⁸⁾ eğer siz himmetile duruşup ḡayret itmezseñüz devlet-i Kisreviyye üzerümüzden gitdi, mecmū'-ı diyār ḥāca tapıcılar ⁽¹⁹⁾ tutdı. Sizden özge i'timād idecek kimse yokdur. Meded eylemek vaktüdür ve 'ināyetüñ fırsatıdır. Ola ki ⁽²⁰⁾ Ḥorāsān leşkeri gelince egleyesiz. Eger bu ḥidmeti yirine getirürseñüz ve Kisrī'den bu āfeti götürürseñüz benüm ḥazīnem ⁽²¹⁾ Kisrī ḥazīnesi daḥı size ḥelāl olsun ve bu diyāruñ ve Ḥorāsān beglerinden size bī-ḳıyās armağanlar ve pīşkeşler ⁽²²⁾ gelür. Kisrī'nüñ başına begler olursız. Benüm gibi kişi dāyim sizüñ muḥibbiñüz ve hevādāruñuz olur.” didi. Şol kadar ⁽²³⁾ istimālet idüp söyledi ve bunları şavaşa ḳandurdı ki helāk olmaḡa rāzī oldılar ve ṭāḳatleri bitdüğince [394a] ⁽¹⁾ düşürmege va'de itdiler. Zül'-Hımār daḥı bu arada kendü ḥācetin Melik Nu'mān'a 'arz itmege fırsat buldı. Başlayup ⁽²⁾ ḳışsāsın şerḥ eyledi ve ḳayın atası Düreyd'ile geçen mā-cerāsın ḥikāyet itdi ve 'Anter'e ḥasedi ucından anuñıla ⁽³⁾ ortalarında mufāraḳat vāḳi' olduğın rivāyet itdi. Andan eyitdi: “Yā melik! Saña geldüğümden maḳşūdum oldu ki ⁽⁴⁾ beni anuñıla barışdurup ıslāḥ idesin. Aramuzdan 'adāvet götürile. İtdüğüm işe peşimān oldum.” didi. ⁽⁵⁾ Melik Nu'mān daḥı Düreyd'ile bunu barışdurmaḡa va'de ḳıldı ve eyitdi: “Ben daḥı Benī Fezāre ¹⁴⁵⁷ sözi-y-ile Düreyd'üñ üzerine ⁽⁶⁾ ḳardaşlarum gönderdüm idi. Şām çerisi elinde giriftār oldılar. Bilürin ki Düreyd'üñ ḥātırı ol sebebden yaña ⁽⁷⁾ daḥı melūldur. Anuñiçün bize yardıma gelmedi. Üş in-şā'allāh ādem gönderüp anı getürdem ve

¹⁴⁵⁶ 393b-14 Kinde: Kende

¹⁴⁵⁷ 394a-5 Fezāre: Fizāre

‘özü dileyüp ⁽⁸⁾ hâşırın tesellî idem. Sizün arañuzı dañı ıslâh idüp başaram.” dedi. Zül-Hımār dañı şâz olup cân u ⁽⁹⁾ dilile cenge ikdām idüp Haccār'ıla ittifâk idüp bir yirden şavaşa ‘azm eyledi. Düñki gibi ayru ayru ⁽¹⁰⁾ depdiler. **Rāvī** eydür: Frenk begi Haylecân, Zül-Hımār'ıñ düñki gün cengini görüp kaçımışdı. Çünki bugün ⁽¹¹⁾ dañı meydāna ‘azm itdügin gördi, qarārı qalmadı. Halkı ilerü varmağdan men‘ eyledi. Yaluñuz Zül-Hımār'ıñ ⁽¹²⁾ üzerine at depdi. Zīrā ki bu Haylecân cebbārlardan idi. Cezīreleri hep gücile almışdı, deñiz yüzine hüküm iderdi. ⁽¹³⁾ İki kardeşı dañı vardı, birisinün adı Sübrüt ve birinün adı Tübrüt idi. Anlar dañı bahādurlar idi. Velīkin ⁽¹⁴⁾ Haylecân haylī şeytānıdı. Kardeşları bunuñ mertebesinde degülidi. Zül-Hımār'ıla şavaş itdiler, birbirine hamle ⁽¹⁵⁾ idüp hamlelerin def‘ itdiler ve katı bütün söyleşüp verhemleşdiler. Bir zamān süñü-y-ile ceng itdiler. Süñüleri ⁽¹⁶⁾ şınup pāre pāre oldı. Andan soñra kılıç çekdiler halk bunlaruñ cenginde hayrān oldı ve nażar idenleruñ ⁽¹⁷⁾ gözleri kamaşurdı. Haylecân deñiz yüzi bahādurı idi. Zül-Hımār kuru yir bahādurı idi. Zül-Hımār'ıñ ⁽¹⁸⁾ i‘tikādı bu idi ki ‘Anter'den ğayrı kimse bunuñla muķābil olmaz. Haylecānuñ cengin göricek ta‘accüb ⁽¹⁹⁾ itdi ve tizcek almaduğına melül oldı. İkileyin ğayret idüp düşdi. Öyle olunca Haylecân yoruldu. ⁽²⁰⁾ Çünki Zül-Hımār bunda za‘ıflık eşerin sizdi. Kaşd itdi ki üzerine düşüp esir ide. Haylecân'ıñ ⁽²¹⁾ kardeşları gördiler ki Haylecân şavaş bābında taķşirlik ider ve ‘āciz oldı. Korğdılar ki ele düşe. ⁽²²⁾ İkisi bile Zül-Hımār'ıñ üzerine na‘ra urup hamle kıldılar ve at depüp yürüdiler, kardeşların halāş idüp ⁽²³⁾ Zül-Hımār'ı depelemege kaşd itdiler. Bunlar irişince Zül-Hımār, Haylecân'ı başlu eyledi ve atdan indürüp yire **[394b]** ⁽¹⁾ düşürdi. İnüp bağlamak ardınca oldı. Kardeşları irişdiler iki yanından Zül-Hımār'a süñü havāle itdiler. Birisi ⁽²⁾ atın düşürdi ve birisi kendüyi mecrūh idüp atdan ayırıp yire düşürdi. Melik Nu‘mān bu hālî göricek ⁽³⁾ nār u nūra şıgındı ve acıduğundan barmağların ışırdı. ‘Arab ve ‘Acem ve Deylem çerisine çağırdı, eyitdi: “Kim ki ⁽⁴⁾ Zül-Hımār'ı halāş idüp kırtarursa nār u nūr haķķı-y-içün mecmū‘-ı maķşūdına

irişdüreyin.” didi. Bunuñ sözin ⁽⁵⁾ işidicek yir yirin hamle idüp Haylecân'ıñ kardaşları üzerine at depdiler ve Zü'l-Hımār'ı halāş itmege sa'y ⁽⁶⁾ itdiler. Rūm ve Frenk leşkeri bu hāli göricek şabr idemediler. Anlar dañı hamle idüp ‘Acem t̃ā'ifesine kaçd itdiler ⁽⁷⁾ ve irişüp Haylecân'ıñ üstinden tağıtdılar. Zü'l-Hımār'ı bağlayup esir itdiler ve Haylecân'ıñ yarasın bağlayup ⁽⁸⁾ tīmār itdiler. Bir yidek çeküp bindürdiler. Añşam olunca ‘Acem leşkeri-y-ile ceng itdiler. ‘Āķibet Frenk leşkeri mu‘āveneti ⁽⁹⁾ birle ‘Acem leşkerine ğalebe idüp girü döndiler ve evlerine koydılar. Evet añşam irişdüğine melül oldılar ⁽¹⁰⁾ ve maķşūdları hāşıl olmaduğına acıdılar. Andan dönüp yine çadırlarına vardılar ve ārām olmağıçün atdan indiler. ⁽¹¹⁾ Bir sâ‘at rāhat olup ta‘ām yidiler ve Zü'l-Hımār'ı öldürmek bābında tanışdılar. Haylecân devā görmedi ve öldürmege ⁽¹²⁾ icāzet virmedi. Kardaşlarına eyitdi: “‘Īsī haķķı-y-içün bu kişiyi öldürmege lāyık ādem degüldür. Evet elin ve ayağın muħkem bağlañ, ⁽¹³⁾ görelüm hāl neye irişür. İşbu diyārı fetħ itdügümüzden soñra bunları hep ‘Īsī milletine da‘vet idevüz. Naşrānī ⁽¹⁴⁾ olanı kayıravuz, kabül itmeyeni depeleyevüz.” didi. Kardaşları dañı Haylecân'ıñ sözin kabül idüp Zü'l-Hımār'ı berk ⁽¹⁵⁾ bağlayup girü kalan esirlere kavuşdurdılar. Şāz u hurrem olup ol gice yatdılar. Yarındası Kistrī leşkeri ⁽¹⁶⁾ meydāna çıķmadılar, dīvārlar ardından şavaşdılar. Benī Kinde ¹⁴⁵⁸ bahādurı Haccār ibni ‘Āmir bāķī yoldaşları-y-ıla yayaķ olup ⁽¹⁷⁾ çalışdılar ve Kistrī'den bunları def‘ itdiler. Kistrī eyitdi: “Nār u nūr haķķı-y-içün göñlüme bir nesne düşdi, elbette ⁽¹⁸⁾ anı itsem gerek. Melik Nu‘mān eyitdi: “Yā melik! Ne fikr eyledüñ, nice idelüm?” didi. Kistrī eyitdi: “Benüm katumda şavāb ⁽¹⁹⁾ tedbīr budur ki ben kendüm Kayşer'i meydāna da‘vet idüp tırışam ve şart idem ki eger ol beni esir ⁽²⁰⁾ iderse ‘Īsī milletine dönem mālumu ve rızķumu aña helāl idem ve oda tapmaķdan vazgelüp hāca tapam. ⁽²¹⁾ Eger ben aña ğālib olursam and virem ki bu leşkeri alup üstümüzden gide, ayruķ bize hāyın olmaya ve kimse ⁽²²⁾ sözine uyup

¹⁴⁵⁸ 394b-16 Kinde: Kende

memleketümüze hüruc itmeye. Elbette şöyle iderin.” didi. Andan soñra yürüdi, od evlerinde ⁽²³⁾ vâfir odlar yakdılar ve ‘udlar ve kâfurlar bıraқdılar ve baş açup yalın ayak oldu. Girdi oda secde idüp ta‘zîm [395a] ⁽¹⁾ itdi ve gözlerinden yaş akıdub bundan yardım istedi ve mü’ebbed ana buyurdu ki Mecûs kitâbların okudu, bu oda karşı kim ⁽²⁾ oturup kim ayağın tırdı. Her birisi hizmet idüp mu‘avenet taleb itdiler. **Râvî** eydür: Kisrî bu od evlerine ⁽³⁾ giricek Melik Nu‘mân, Haccâr ibni ‘Âmir'ile şehri şaқlardı ve Kisrî çıkınca ceng idüp beklerlerdi. Kisrî dağı ⁽⁴⁾ od evlerinde işin bütürüp çıkdı ve ‘âdeti neyise yirine getürdi. Andan kaçd itdi ki evvel didügi tedbîr ⁽⁵⁾ ide ve Rûm begi Kayşer'i meydâna da‘vet ide. Nâ-gâh gördi ki Melik Nu‘mân şâd u hurrem geldi, selâm virüp ⁽⁶⁾ du‘â itdi ve eyitdi: “Yâ melik! Beşâret olsun ki Rûm pâdişâhı Kayşer'den ilçi geldi, şulh itmek ister.” didi. Kisrî ⁽⁷⁾ bu sözi işidicek ferağından yüregi yarılıyazdı. Gâyetde bedî‘ ve ba‘îd gördi ve ta‘accüb itdi. Andan eyitdi: ⁽⁸⁾ “Bir kişi ki işbu kadar içinde ola, bize gâlib ola ve yakın bile ki za‘îf olduk. Bize âdem gönderüp barışmaқ taleb ⁽⁹⁾ itmek ne ‘aceb? Bu işüñ bir ulu sebebi vardır.” didi. Od hizmetkârlarınıñ şeyhi ve ulusu Mu’bidân eyitdi: “Hîç ⁽¹⁰⁾ ‘aceb degül yâ melik! Ben bilürdüm böyle olacağın. Zîrâ ki sen od öñinde yüzüñ yire sürüp zârılık itdüñ, ⁽¹¹⁾ ‘abeş mi olsa gerekidi. Ma‘lûmdur ki Rabb ü qadîm¹⁴⁵⁹ ve ilâh-i ‘azîm bunlara bir ‘âlâmet izhâr idüp göñüllerine kôrku ⁽¹²⁾ bıraқmışdur. Zîrâ ki küstâhlıқ idüp fesâda kaçd itdiler ve qadîmden qalmış dîni bozmağa sa‘y itdiler.” didi. Kisrî ⁽¹³⁾ eyitdi: “Bu sözüñ vechi var. Meger bu sebebden şulha râzî oldılar ola. Hele bir kığıruñ gelsün, görelüm.” didi ⁽¹⁴⁾ ve bir gümüşden tahtı varıdı. Üzerinde ‘âdet üzerine salţanat ve ‘azametile oturdı ve pâdişâhlıқ tâcın ⁽¹⁵⁾ başına geydi. Kullar ve hizmetkârlar karşı tırdılar. Vezîrler ve havâs ve ‘avâm her birisi yirlerinde mertebelü mertebesince ⁽¹⁶⁾ tırdılar ve harîr libâslar geyüp müzeyyen ve ârâste oldılar. Kapucılar ve çavuşlar maқâmlarında bayâğı üzerine ayak ⁽¹⁷⁾ üstine

¹⁴⁵⁹ 395a-11 Rabb-i qadîm: Rabb ü qadîm

turdılar. Andan şoñra Nu‘mān'a haber itdiler, Kayşer'ün ilçisin getürdiler. Megerki ol ilçi Melik Hāriş'ün ⁽¹⁸⁾ nāyibi Cübeyr ibni Raḥīm idi, içerü giricek evvel yir öpdü. Andan gelüp Kisrī'nün elin öpdü du‘ā ve alkış itdi. ⁽¹⁹⁾ Andan eyitdi: “Yā melik! Ādāmallāh, ‘ömrün Melik Kayşer du‘ā ve ḥidmet itdi ve küstāhlığın dileyüp eydür ki Kisrī ḥidmetine ⁽²⁰⁾ ma‘lūm ola ki beytū'l-muḳaddes ḥaḳḳı-y-içün ben bu diyāra kendü iḥtiyārumıla gelmedüm. Beni işbu Frenk ṭā’ifesi çeküp ⁽²¹⁾ getürdi. Rūm diyārına bir ziyān irişdüreler diyü iḥtiyāt itdüm yoḥsa ben sizünile ‘ahdümi şımazdum ve şulḥmı ⁽²²⁾ bozmazıdum. Şimdiki ḥālde bu şūm ṭā’ifenün begleri başlu olup za‘īf oldu. Halk benüm ‘ahdümden ⁽²³⁾ çıkmaz. Siz daḥı ‘ahd idün ki ayruk bizden ḥarāc almayasız. Biz daḥı göçüp üzerünüzden gidelüm, diyārumuza [395b] ⁽¹⁾ varıcaḳ Melik Nu‘mān ḳardaşlarını daḥı koyıvirevüz. Ammā Benī ‘Abs ve Benī Ğaṭfān ve Benī ‘Āmir esirlerini koyıvirmege Melik ⁽²⁾ Hāriş rāzī olmaz zindānda yatup geregi gibi incitmeyince. Zīrā aralarında fesād çok olmışdur. Şoñra anları ⁽³⁾ daḥı māl virüp ḥalāş ideler.” didi. Kisrī bu sözi işidicek şāz oldu. Bu şulḥı oda ta‘zīm itdüğüçün oldu, ⁽⁴⁾ şandı. Andan ḡāyet feraḥından ḥazīnesin açup ilçiyeye çok māl virdi ve Kayşer'e ḡarīb armağanlar ve ‘acīb tuḥfeler gönderüp ⁽⁵⁾ vezīr Büzürcimihr'i bile ḳoşdı ve bunları gönderüp kendü muntazır oldu. Aḥşam Büzürcimihr daḥı geldi, Kayşer'den şulḥ ⁽⁶⁾ ḥaberin getürdi. Kayşer buña nefis ḥil‘atler geydürmiş ve çok ni‘met virmiş ve eyü atlar bağışlamış. Kisrī bunu göricek teşvışden ⁽⁷⁾ emīn oldu ve buyurdı neḳḳāreler ve kūslar çaldılar, zurnā ve borılar aḡırtıldılar, şāzılık itdiler. Kayşer daḥı Büzürcimihr'ile andlaşup ⁽⁸⁾ barışdı ve daḥı leşkere çağırtdı, göçüp geldüğü yola revān oldu ve Şām begi Kūfe yolına gitdi. Kendü ⁽⁹⁾ diyārına ḳaşd itdi. Şabāḥ olıcaḳ Kisrī ve Melik Nu‘mān süvār olup Kayşer'ün yurdına vardılar. Gördiler ki deyyār ⁽¹⁰⁾ ḳalmamış. Hep diyārlarına gitmiş ve hem iki yoldan gitmişler. Ta‘accüb idüp eyitdiler: “Bu nesneyi bunlar megerki ḡāyet çokluklarından ⁽¹¹⁾ itdiler, bir yola şıḡmadılar ola.” didiler. Andan Melik Nu‘mān, Kisrī'ye eyitdi: “Yā melik! Bunlara bir

ulu işi olmuşdur ki bu işi ⁽¹²⁾ itdiler yoḥsa orānī bir belāyla bunlar bizi qoyup gitmezdi.” didi. Bunlar bu sözde iken Rūm çerisinden bir cāsūsları ⁽¹³⁾ geldi. Melik Nu‘mān buña eyitdi: “Veyleke nedür ḥālūñ, bunlara ne ḥāl vāḳi‘ oldu ki gitdiler?” didi. Ol eyitdi: “Yā mevlāyi! ⁽¹⁴⁾ Dımışk vilāyetini ‘Anter ibni Şeddād ve Düreyd ibni Şimma¹⁴⁶⁰ gelüp virān itmişler. Ādemlerin kırmışlar, kendü esīrlerini hep ḥalāş ⁽¹⁵⁾ itmişler. Bunlara feryādcı geldi. Ol sebebdən qarārları qalmadı.” didi. Melik Nu‘mān şāz oldu ve bu ḥaberi Kisrī'ye ⁽¹⁶⁾ söyledi. Ol daḥı feraḥ olup ‘Anter'e alqışlar itdi. **Rāvī** eydür: Bunlar göçüp gıtdüğine sebep bu oldu ki Melik ⁽¹⁷⁾ Qayşer'ün qaşdı bu idi ki yarındası Kisrī'nüñ üzerine yürüyüp hücum ide ve meydānı fetḥ idüp Kisrī'yi tuta ⁽¹⁸⁾ ve Nu‘mān'ı esīr ide. Nā-gāḥ Dımışk'dan Melik Ḥārīş'e ādem geldi ve ağlayup yaqasın çāk itdi. Dülbindin yire urup ⁽¹⁹⁾ yüzün yırttı. Melik Ḥārīş'ün yüregi qopdı ve cān başına şıçradı “Veyleke yā mu‘arres!¹⁴⁶¹ Ne belāya şataşduñ?” didi. Ol ⁽²⁰⁾ kişi eyitdi: “Yā melik! Şām diyārı ḥarāb olup ḥalkı helāk oldu. Dımışk'ı aldılar ve qardaşuñ Bestām'ı esīr itdiler. Rāhibleri ⁽²¹⁾ ve zāhidleri ve ‘ābidleri kırdılar. Senüñ daḥı ḥaremüne girüp ehl ü ‘ayālunuzu esīr itdiler. Ḥicāz şeyṭānları bize ‘aceb iş itdiler. ⁽²²⁾ Tīz ol! İriş, bunda bir sāt eglenme. ‘Irāk diyārına tama‘ eyleme, Şām memleketi elüñden gitdi. Puta tapıcılar ol yirleri ⁽²³⁾ tıttı. ‘İsī dīnine ḥalel getürdiler.” didi. Melik Ḥārīş bunuñ sözün işidicek ḥayātı gitdi ve cihān başına tar oldu ve gözine [396a] ⁽¹⁾ qarañu oldu. Bilmedi ki yirde midür yoḥda gökde midür? Bu kişiyeyitdi: “Bu işi bizüm diyārumuza iden ḥalkuñ muqaddemleri ⁽²⁾ ve reyisleri kimdür?” didi. Ol kişi eyitdi: “Benī ‘Abs bahādurı ‘Anter ibni Şeddād'dur. On biñ kişi-y-ile gelüp bu belāları ⁽³⁾ bizüm başumuza getürdi.” didi. Ḥārīş eyitdi: “Suç bendendür ki ‘Anter gibi kişi ardumda qoyup bunda geldüm.” didi. Ol ⁽⁴⁾ kişi eyitdi: “Yā melik! Nādir ibni Ğiyāş depelendi ve esīrler qurtuldu. Nādir'ile bile gelen on biñ ādemden az kişi qurtuldu. Zīrā ki ⁽⁵⁾ Nādir ibni Ğiyāş esīrleri-y-ile Şām'a yaqın

¹⁴⁶⁰ 395b-14 Şimma: Şamma

¹⁴⁶¹ 395b-19 mu‘arres: ma‘arres

gelicek kardaşuñ Bessām'a haber gönderdi, geldügin bildürdi. Bessām dañı şehriñ ⁽⁶⁾ halkına haber idüp qarşulamağa 'azm itdi ve buyurdi. Şehri tonatdılar ve soqaqları müzeyyen itdiler. Kūsar ve neķāreler dögdiler ⁽⁷⁾ ve şāzılıqlar idüp Bessām bindi ve bākī halk ardına düşdiler ki varup Nādir ibni Ğiyās getürdigi esirleri teferrüc ⁽⁸⁾ ideler. Mecnū'-ı halk çıkıldılar. Evde hemān oğlancuqlar ve hatun kişiler ve pīrlar kaldı. Andan Ğiyās'ıla buluşup esenleşdiler. ⁽⁹⁾ Andan yine şehre yöneldiler. Nā-gāh gördiler ki ardlarından on biñ ādem irişdi. Çağırup eydür ki "Naşrānīler itleri ⁽¹⁰⁾ ve iy bātıl dīn ıssıları! Bizüm aķribāmuızı ve mālларumuızı kanda alup gidersiz?" diyüp hamle kıldılar. 'Anter önlerince ⁽¹¹⁾ bākī halk anuñ ardınca def'i bunları tağıtdılar ve ekşerin kırdılar. Andan irişüp Dımışk'ı yağma itdiler, hatunları ve ⁽¹²⁾ oğlancuqları ve kızları esir itdiler, kelīseleri yıķup içindeki rāhibleri helāk itdiler. Kurtılan kaçup ⁽¹³⁾ tağlar gitdiler, ba'zısı varup havrān yirlerine gitdi. Biz anlardan ayrılalı yedi gündür şimdi hāllerine idügin bilmezüz." ⁽¹⁴⁾ didiler. Hāriş'ün ğazabından gözleri görmez oldu ve Sinān bin Ebī Hārişe hayretinden barmağın ısırdı ve itdügi işlere ⁽¹⁵⁾ peşimān oldu ve ta'allükātı esir olup 'Anter'ün eline girdüğine acıdı. Zīrā ki ol dañı aķribāsın ve ta'allükātın ⁽¹⁶⁾ Nādir ibni Ğiyās'a şām diyārına bile gönderdiydi ki varup anda Melik Hāriş'ile muķīm olup tura. Çünki işitdi hāl ⁽¹⁷⁾ böyle olduğın ve münāfıklığüñ şerri 'ākıbet kendüye geldügin saħt oldu ve hāli mükedder olup melūl oldu ⁽¹⁸⁾ ve eyitdi: "Vāy Şeddād'uñ kara kulu! Senüñ elüñden cigerümüz kebāb oldu. Dāyim 'ādetüñ feraħları ğuşşaya degşürmedür ⁽¹⁹⁾ ve şāzılıqları ğam eylemekdür." didi. Andan Melik Hāriş'e eyitdi: "Ne fikr idersin, nice itmek gerek? Bu fesādı tedārük ⁽²⁰⁾ itmek ne vechile ola?" didi. Melik Hāriş eyitdi: "İşüñ olacağı oldur ki varup bu hāli Kayşer'e 'arz idevüz, ⁽²¹⁾ yine dönüp gidevüz. Medāyin'i almaķdan ne fā'ide? Ehl ü 'ayālumuızı ve memleketümüzi düşmān alıcaķ. Ola ki ol veled-i zinā ⁽²²⁾ kula ırak gitmedin irişevüz. Ta'allükātumuz kırtaravuz ve itdügi işlerüñ cezāsın aña idevüz yohsa illere ⁽²³⁾ melāmet olup 'ālemlere dāsitān

olduk.” didi. Sinān bin Ebī Hārîşe eyitdi: “Şavāb buyurduñ, velikin Kisrî'yile [396b]
(¹) şulh idüp barışmayınca gitmeyelüm yoħsa muḳayyed olmayup dönüp gidersevüz
ardumuzdan irişürler, itdügümüz işlerüñ (²) cezāsın eydürler. ‘Ale'l-ḥuşuş ki ittifāk
bu furşatda Ḥorāsān leşkeri daħı irişe. Elbette bize bir şikestelik getirürler.” didi. (³)
Melik Hārîş daħı Sinān'ıñ sözün qabûl itdi ve sürdi. Fi'l-hāl Qayşer qatına vardı.
Gördi ki Frenk ve Rûm bahādurların (⁴) cem‘ idüp tanışdılar ki şabāḥ Medāyin üstine
gideler. Bu vāḳı‘ā(y)ı bunlara ḥikāyet itdi. Qayşer bu bābda ḥayrān (⁵) oldı ve
Dımışk'a vāki‘ olan Anṭākiyye'ye daħı ola diyü bu ihtiyāṭ itdi. Himmeti süst olup
niyyeti şındı. Medāyin (⁶) qayusı qalmadı. Kisrî üzerine yürümekden vazgeldi. Andan
eyitdi: “Veyleke yā Hārîş! Sen Şām diyārından Ḥicāz memleketine (⁷) ol şeyṭāniçün
gitdüñ. Niçün süstlük itdüñ? Anı alagetürmedüñ.” didi. Hārîş eyitdi: “Yā melik! Ol
mu‘arres!¹⁴⁶² Anda (⁸) ḥāzır degüldi. Benī Cüşem¹⁴⁶³ ve Havāzin yirlerine varup
şıgıñmış. Ben daħı Nu‘mān'ıñ qardaşların esir idicek Benī Ğaṭfān'ı (⁹) ve Benī ‘Āmir'i
esir idüp Benī ‘Abs esirleri-y-ile Şām diyārına gönderdüm ve senüñ buyruğuña
muṭi‘ olup Nu‘mān üzerine (¹⁰) gitdüm. Nu‘mān daħı qaçmış, Kisrî'ye gitmiş.
Mecmū‘-ı yirlerini alup ḥarāb itdüm. Andan sürüp senüñ ḥidmetüñe geldüm (¹¹)
daħı bilmez ki ol qara yüzlü kul nice varup irişdi, ol esirleri qurtardı yāḥud bizüm
diyārumuza böyle (¹²) tiz irişüp, bunca fesādlar idüp ḥaḳāretler itdi. Ben esirleri
Nādir ibni Ğıyāş'ıla gönderdügümden soñra ḥaylī müddet (¹³) eglendüm. “Tā ki
kıyāsda Şām'a irişdi ola.” didiler. Andan Nu‘mān üstine gitdüm.” didi. Qayşer eyitdi:
“Şimdi bize girü (¹⁴) dönmekden yigrek tedbir yoħdur yoħsa Ḥicāz şeyṭānları
yirlerümüzi aldı ve ehl ü ‘ayālumuza esir idüp kendü (¹⁵) memleketlerine aldı, gitdi.”
didi. Sinān eyitdi: “Yā melik! Şöyle sizerin ki ol ‘Anter didükleri veled-i zinā ‘Āmir
bin Ṭufeyl (¹⁶) ve Ğaşm¹⁴⁶⁴ ibni Mālik ḥalāş itmege geliser. Bunlaruñıla ğāyetde

¹⁴⁶² 396b-7 mu‘arres: mu‘arres

¹⁴⁶³ 396b-8 Cüşem: Ceşem

¹⁴⁶⁴ 396b-16 Ğaşm: Ğaşam

döşlülükleri vardır. Epsem tıracak şeytân degüldür. Şâm'a ⁽¹⁷⁾ esir göndericek bunları benüm katumda alıko.” didi. “Zamândur gerek ola diyü.” didi. Bu sözleri işidicek Frenk begi ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “Varuñ siz göçüñ diyâruñuza gidüñ. Ben bunda tırup Kisrî'yile ceng iderem. Sizden yardım istemezsin.” ⁽¹⁹⁾ didi. Kayşer eyitdi: “Lâ! Vâllahi eyü tedbir degüldür. Bunlar böyle halvet kalacak degüldür. Elbette yardımcı gelüp bî-nihâyet ⁽²⁰⁾ çeri yığılsa gerek. Korkaruz saña gâlib olup şıyalar. Millet-i İseviyye'ye hâlel gele ve oda tapıcılar dünyâyı tuta. Şavâb ⁽²¹⁾ budur ki dönüp mecmû'umuz gidevüz. Varup ol Şâm'a gelen 'Arabları buluşup haklaşavuz. Andan sonra ikileydin ⁽²²⁾ yarak idüp bu diyâra gelevüz yohsa nice ki ol 'Anter sağ ola biraz rāhatlğıla ta'ām yimevüz.” didi. Frenk ⁽²³⁾ begi dahı buña rāzî oldı ve Kisrî'yile şulh idüp göçdiler. Melik Kayşer, 'Amr bin Ma'dî Kereb'i ve Haccâr ibni 'Âmir'i ve 'Âmir [397a] ⁽¹⁾ ibni Tufeyl'i ve Ğaşm¹⁴⁶⁵ ibni Mâlik'i ve Zü'l-Hımâr'ı kendü aldı. Korkdı ki Hicâz 'Arab'ı galebe idüp Melik Hârîş'üñ elinden alalar. ⁽²⁾ Üzerine kendü çerisinden ve Frenk bahādurlarından âdemler koyup ısmarladı ve diyârlarına 'azm idüp gitdiler. Birkaç tağlar ⁽³⁾ ve dereler geçdiler. Ahşama dek gitdiler. Gelüp bir araya kındılar ve rāhat olmağıçün yatdılar. Gicenüñ yarusı geçdi. Uyanuk hıç ⁽⁴⁾ kimse kalmadı. Zü'l-Hımâr yanındağı yoldaşlarına eyitdi: “İy 'Arab uluları! Niceye dek işbu itleri-y-ile 'avret gibi sürölüp gidevüz. Hep ⁽⁵⁾ bu nesneleri ölmekden korkup mı iderüz? Tıruñ işbu bizi bekleyen şeytânlaruñ kılıçların alup kendüleri kıralum. Andan sonra ⁽⁶⁾ kaçup gidelüm. Kurtulan kurtula, kurtulmayan helāk ola.” didi. 'Amr bin Ma'dî Kereb ve 'Âmir ibni Tufeyl eyitdiler: “Yâ Zü'l-Hımâr! ⁽⁷⁾ Ne karnân ola ki bu belāya şabr ide. Bu cezāya rāzî ola. Elümüz hep bağıludur, nice eyleyelüm?” didi. Zü'l-Hımâr eyitdi: “Ahşamdan berü ⁽⁸⁾ benüm bağıum kesdüm, elüm şöyle boş yatur. Nice kez kaşd itdüm ki tırup bu mu'arreslerden¹⁴⁶⁶ birisinüñ kılıcın alam dahı bunları ⁽⁹⁾ kırup göñlüme şifâ hâşıl idem. Yine cirāhatüm olmağın cür'et

¹⁴⁶⁵ 397a-1 Ğaşm: Ğaşam

¹⁴⁶⁶ 397a-8 mu'arreslerden: ma'arreslerden

itmedüm. İmdi eger size māni‘ olan bağışa çözin.” ⁽¹⁰⁾ didi. Bunlar eyitdiler: “Hāy veled-i zinā! Niçün bizi çözmedüñ ki şimdiye dek bunları kırıp kaçayduk. Tur tiz elümüzü koyu⁽¹¹⁾vir.” didiler. Zü'l-Hımār dañı turup bunları bir bir koyuvirdi. Ol bekleyen halkuñ silāhların alup atları-y-ıla süvār oldılar. ⁽¹²⁾ Kendülere müte‘allık olan esirlerden yüz ādem koyuvirdiler. Ellisi Benī ‘Āmir'üñ ulularından idi. Andan kaçmağa kaşd itdiler ⁽¹³⁾ leşkerden çıkup. Frenk leşkerinden karavul varıdı. Anlara şataşdılar. Ceng itdiler, gavgā ve galebe oldı. Bekleyenler dañı ⁽¹⁴⁾ uyandılar. Gördiler ki esirler bunlaruñ silāhların alup atlarına binüp kaçmışlar, cān başlarına şıçradı. Leşkere haber ⁽¹⁵⁾ idüp hep at arkasına geldiler ve kaçanlaruñ ardlarına düşüp irişdiler ve dört yanın bağladılar. Zü'l-Hımār bu hāli müşāhede ⁽¹⁶⁾ idicek cengden şafāsı yoğıdı. Irak tarafına dizgin toğruldu kaçdı, kurtuldu. ‘Amr bin Ma‘dī Kereb ve ‘Āmir ibni Tufeyl ⁽¹⁷⁾ ve Ğaşm¹⁴⁶⁷ ibni Mālik ve Haccār ibni ‘Āmir ceng itdiler. Kaçmağa muqayyed olmadılar. Helāk ihtiyār itdiler. Frenk bahādurları olmasa ⁽¹⁸⁾ bunlardan bir ādem zāyi‘ olmazdı. Evet Frenk tã’ifesi otuz kişilerin düşürdiler ve bākisin dañı buñaltdılar ve yayağ ⁽¹⁹⁾ olup üstlerine hücum itdiler. Kayşer çağırdı, eyitdi: “Zinhār işbu şeytānları kırmañ, diri tutmağa sa‘y idüñ. ⁽²⁰⁾ Ben bunlara kaçduklarınıñ cezāsın kılayın.” didi. Bunlar bu hālde iken Şām tarafından bir toz belürdi ve yil gibi ⁽²¹⁾ esüp bunlara toğruldu. Bunlar dañı cengden el çeküp boyun uzadup gözetdiler ve muntazır olup tırdılar. ⁽²²⁾ Gelirek toz açıldı, içinden bir leşker çıkageldi. Mecnū‘ısı müsellağ ve ellerinde yalın kılıç ve ardlarından ‘avretler vardı ⁽²³⁾ ve oğlancuğlar gayrısı ve esirler figānı gelür. Bu gelen halkı görüp ol zārılıkları işidüp yanındağı halka [397b] ⁽¹⁾ eyitdi: “Dirigā, ‘Īsī haqqı-y-içün bu gelenler ol istedüğümüz ‘Arablardur ki memleketümüzde bunca fesādlar itdiler. El-ğamdü-li'llāh ki ⁽²⁾ tuş geldük. Hağ Te‘ālā anları sürüp ecellerine karşı getürdi.” didi. Andan Frenk begine eyitdi: “Halkuña buyur, işbu ⁽³⁾ kaçanları

¹⁴⁶⁷ 397a-17 Ğaşm: Ğaşam

tizcek tutsunlar. Biz işbu gelen ‘Arabları kırmağa meşgûl olalum.” didi. Ol dağı bahādurlarına buyurdi anlaruñ ⁽⁴⁾ üzerlerine hücum itdiler. Kendüler bâkî leşkeri-y-ile gelen çeriye karşıladılar. **Rāvī** eydür: Bu gelen megerki ‘Anter ibni Şeddād ⁽⁵⁾ idi. Düreyd'ile ve Beni Cüşem¹⁴⁶⁸ ve Havāzin leşkeri-y-ile ve Melik Nu‘mān'ıñ kardaşları biraz ‘Irāk leşkeri-y-ile bileydiler. Zīrā ki bunlar ⁽⁶⁾ dağı girü kalan esirleri-y-ile Melik Hārîş bile gönderdi idi. ‘Anter irişüp anları dağı kurtardı ve Şām vilāyetinden ⁽⁷⁾ ‘azm idüp bu yaña geldiler. ‘Anter'üñ bunları hālāş itdüğine ve Şām diyārını pāymāl itdüğine sebep Melik Qays'ıdı. ⁽⁸⁾ Zīrā ki yukaruda beyān itdük. Melik Qays kardaşlarınıñ ba‘zısı[yı]la ve biraz Benī ‘Abs halkı-y-ıla varup ‘Anter'i ⁽⁹⁾ buldı ve ağladı. ‘Özr dileyüp düşmān üzerine yardım taleb itdi. ‘Anter dağı buña özi göyündi ve ‘özrüni kabûl ⁽¹⁰⁾ idüp suçını ‘afv eyledi. Andan ittifāk idüp ehl ü ‘ayālları ardınca Şām diyārına kaçd itdiler ve eyü atlara süvār ⁽¹¹⁾ olup yortdılar. Gice ve gündüz dimeyüp gitdiler. Rivāyet iderler ki gitdükleri yirden Şām'a bir aylık yoldı. Bunlar yedi ⁽¹²⁾ günde irişdi dirler. **Rāvī** eydür: Her gün Şeybüb bunlardan öñürdü giderdi ve Şām çerisinden ve esirlerden ⁽¹³⁾ haber şorardı, yine dönüp bunlara haber getirürdi. Yedi gün temām bu tārīķile gitdiler. Sekizinci gün olıcaķ Şeybüb geldi ⁽¹⁴⁾ bunlara eyitdi: “Beşāret olsun size ki bugün bu maķāmdan göçmişler, becid oluñ. Şehre irişmedin yetişigörüñ.” ⁽¹⁵⁾ didi. Düreyd eyitdi: Bārekallāh yā Şeybüb! Eyü muşduladuñ, Hāķ Te‘ālā seni āfātlardan ırāk eylesün.” didi. Melik Qays ⁽¹⁶⁾ eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Benüm hāķıruma bir nesne geldi. Eger maşlahatı varısa diyārın görüñ.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā mevlāyi! ⁽¹⁷⁾ Hāķıruña ne geldi digil. Her ne dirseñ senüñ buyuruğuña muṭī‘ oluruz.” didi. Melik Qays eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! ⁽¹⁸⁾ Baña şöyle gelür ki ol kavm bu maķāma irişecek Dımışk'a ādem gönderüp geldüklerin bildürmişlerdür. Anlar dağı bunlaruñ ⁽¹⁹⁾ haberin işidicek esirleri teferrüc itmege çıķmışlar. Gerekdür havāşdan ve ‘avāmdan şehir içinde kimse

¹⁴⁶⁸ 397b-5 Cüşem: Ceşem

kalmasa gerekdür. Eyle ⁽²⁰⁾ olsa şavāb tedbîr budur ki biñ eyü âdem seçüp gönderevüz. Bunlaruñ ardlarına düşüp irişegöre. Eger ben didüğüm ⁽²¹⁾ hisāb rāst gelüp şehir halvet kaldı-y-ısa varup bu kavmuñ bir tarafından şapup şehirden yanların, biz dañı izlerin ⁽²²⁾ sürüp bu yañadan hücum idevüz dañı iki taraftan kılıç koyavuz. Bize itdükleri işüñ intikāmın idevüz. Şāzılıkların ⁽²³⁾ guşşaya degşürevüz ve başlarına belā yağmurın yağıdıravuz ve ‘azāb yillerin esdürevüz. Bu tedbîrile hiç şübhe yokdur ki [398a] ⁽¹⁾ bu vilāyeti alavuz ve bile uyan ‘Arab bahādurların ğanī idevüz. Altuna ve gümüşe mālā ve rızka toyuravuz.” didi. Halk ⁽²⁾ dañı bunuñ sözün işidicek kabûl itdiler ve müvecceh gördiler. Andan Mukrı'l-Vaḥş eyitdi: “Bu işe ben baş olup varayın ⁽³⁾ ol hîdmeti yirine getüreyin. Ol diyārı ben eyü bilürin.” didi. Andan ol gün rāḥat olup kondılar ve gice yatup ārām ⁽⁴⁾ oldılar ve şehir vaḳti olıcaḳ biñ âdem seçdiler ve Mukrı'l-Vaḥş'ı muḳaddem dikdiler ve Düreyd'üñ aşḫābından Hıfāf ve Dişār ⁽⁵⁾ dañı bile yoldaşlar oldı ve ‘Urve bin el-Verd'i ve ‘Anter atası Şeddād dañı bile gitdi. ‘Anter, Düreyd'ile ve bākī leşkeri[yi]le bunda ⁽⁶⁾ kaldı. Mukrı'l-Vaḥş'ı gönderüp bunlar dañı Şām çerisinüñ ardına düşdiler, becid yortup irişdiler. Allāh Te‘ālā'nuñ taḳdîrinde ⁽⁷⁾ bunlaruñ tedbîr muvāfiḳ gelüp esîrlerini ḥalāş itdiler ve Dımışk'ı aldılar ve Melik Hāriş'üñ qardaşı Bessām'ı esîr itdiler. ⁽⁸⁾ Dört beş gün ol yaña bu yaña talan ve taraş idüp illeri yıkdılar ve ‘avretleri ve kızları koyun sürüsü gibi sürdiler ⁽⁹⁾ ve kelîseleri yıḳup pāblardan ve rāhiblerden boğazladılar. Andan şehirden taşra bir yirde çadırlar ḳurup oturdılar ve ārām ⁽¹⁰⁾ olmağıçün kondılar ve esîr olan ta‘allükātları-y-ıla buluşup esenleşdiler ve şāz u ḥurrem oldılar. ‘Āmir ibni Tufeyl'üñ anası ⁽¹¹⁾ Kebşe, ‘Anter'e gelüp ağladı ve Düreyd'e ḥālinden şikāyet eyledi ve “Oğlum Melik Hāriş elinde, Ğaşm¹⁴⁶⁹ ibni Mālîk eyle esîrdür.” ⁽¹²⁾ didi ve bākī ḥatunlar ki ta‘allükātları anda tutsaḳıdı. Hep gelüp ḥāllerini ‘arz itdiler ve

¹⁴⁶⁹ 398a-11 Ğaşm: Ğaşam

‘Anter öñinde ağlaşdılar ve Düreyd ⁽¹³⁾ ibni Şimma ¹⁴⁷⁰ bunların hâşırını tesellî itdi, eyitdi: “Melûl olmañ. Üş Kisrî'ye ve Melik Nu‘mân'a yardım itmege Melik Nu‘mân'ın ⁽¹⁴⁾ kardaşları-y-ıla gitsevüz gerekdür. Sizün halkıñuzu dañı in-şâ‘allah hâlâş idevüz.” didi. ‘Anter dañı bu vechile istimâlet ⁽¹⁵⁾ idüp va‘de itdi ve Kebşe'ye eyitdi: “‘Amir bin Tufeyl benüm dötumdur ve yârumdur. Elbette ben anı kırtarsam gerekdür. Belki ⁽¹⁶⁾ bu işlere ikdâm itdügüm ol esîr olduğıçündür.” dirdi. Andan soñra ittifağ idüp Dımışk esîrlerini bir araya cem‘ itdiler ⁽¹⁷⁾ ve kendü akribâlarına ve haremlerine katdılar ve beş biñ âdem bile koşup Hicâz memleketine gönderdiler. Kendüler bâkî kalan leşkeri[yi]le ⁽¹⁸⁾ Medâyin tarafına ‘azm itdiler ki varup Melik Nu‘mân'a ve Kisrî'ye mu‘âvenet ideler. Rûm, Şâm ve Frenk leşkerin anların üzerinden ⁽¹⁹⁾ def‘ ideler ve ‘Amr bin Ma‘dî Kereb'i ve ‘Amir ibni Tufeyl'i ve Haccâr ibni ‘Amir'i esîrlikten hâlâş ideler. Muğrı'l-Vağş eyitdi: “Şavâb ⁽²⁰⁾ tedbîr budur ki Medâyin tarafına varmadın Antâkiyye üstine varavuz, ol diyârı dañı harâb idevüz. Anda Rûm aşlından ⁽²¹⁾ güzel câriyeler alavuz ve halkı altuna ve gümüşe toyuravuz ve andağı kelîseleri ve şavma‘ları yıkup bir gazâ idevüz ki ⁽²²⁾ kıyâmete dek dillerde söylene ve illerde çavlıana.” didi. Melik Esved eyitdi: “Vallâh ki hûb söyledün ve şavâb tedbîr ⁽²³⁾ eyledün. Zîrâ ki ma‘lûmdur ki Kayşer, Kisrî'nün yirlerini perâkende idüp şehirlerini harâb itmişdür. Biz dañı aña itdüğü **[398b]** ⁽¹⁾ işlerün ‘ivazın gerekdür ki idevüz.” didi. Andan bu kaçdı[yı]la yigirmi beş biñ âdem olup Antâkiyye'ye ‘azm itdiler. Yolda buldukların ⁽²⁾ urdılar, yıkdılar. Memleket, leşkerden hâlî kalmışdı. Kimse mâni‘ ve dâfi‘ yoğıdı. Antâkiyye vilâyetini dañı târumâr itdiler. Andağı ⁽³⁾ maşşûdlarını dañı hâşıl itdiler. Bî-nihâyet mâllar ve ni‘metler ıssı oldılar ve cemîle câriyelere mâlik oldılar. ‘Anter eyitdi: “Vallâh ki ⁽⁴⁾ bu sefer bize beş yıl yiter, ne devletlü memleket olurmuş. Bu iller şimdiye dek girün gazâ itmelü olıcağ bu diyâra idelüm.” ⁽⁵⁾ didi. Andan dönüp Medâyin'e revân oldılar

¹⁴⁷⁰ 398a-13 Şimma: Şamma

ve becid gitdiler. El-kışşa gelüp Kayşer çerisine irişdiler ve kaçkunları-y-ıla ceng iderken ⁽⁶⁾ buluşdılar. Gördiler ki ceng var. Şavaşa meşğul olmuşlardır. Düreyd eyitdi: “Bu şeytānlaruñ hāli nedür ki bu araya geldüklerinden ⁽⁷⁾ soñra şavaşırlar? Bunlara ne vākı‘a geldi ola yāhud ne sebebden Medāyin’i feth itmedin döndiler ola?” didi. Muḳrı'l-Vaḥş ⁽⁸⁾ eyitdi: “Bunlaruñ girü döndüklerine sebep bizüm haberümüzdür. Zīrā işitmişlerdür ki diyārlarını harāb idüp halklarını ⁽⁹⁾ perākende kılduk ve ‘avretlerini ve kızlarını esir itdük. Ammā cenglerine sebep budur ki aralarına muḥālefet düşmiş ola ⁽¹⁰⁾ yāhud ‘Arab harāmilerinüñ tammā‘ları tama‘ idüp ellerinden rızkların almağa kaşd itmişdür. Yā budur ki esirleri ⁽¹¹⁾ varıdı, kaçdı. Ardından irişüp dört yanın bağladılar, şavaşırlar ki dutup kıralar.” didi. ‘Anter eyitdi: “Biñ ādemile ⁽¹²⁾ varup anlara hamle ideyin. Hāllerin nedür, bileyin daḥı size haber getüreyin.” didi. Düreyd güldi ve eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! ⁽¹³⁾ Sen ısuçlık yirlerde gāret itmege öğrendüñ, cür’etüñ artdı. Şunuñ gibi deñiz çeriye biñ ādemile varmak mı olur?” didi. ⁽¹⁴⁾ ‘Anter eyitdi: “Yā mevlā! Bu hāca tapıcılaruñ çokluğına bakma. Ġāyetde muḥanneş halk olurlar. Bunlaruñ biñi bizüm birümüze ⁽¹⁵⁾ tırmazlar. Şimdiden göñli korḳutma.” didi. “Sen bilürsin, biz daḥı saña uyaruz.” didi. ‘Anter Muḳrı'l-Vaḥş’ı ⁽¹⁶⁾ ve ‘Urve’(y)i ve Şeddād’ı bile alup temām biñ ādemile süñü togruldup Rüm leşkerinüñ üzerine hamle itdiler. Şavaş ⁽¹⁷⁾ odın yalıñlandı, tozları hevāya çıkdı. Rüm çerisi, ‘Anter’i ve aşḥābını çevre alup bağladılar ve şavaş itdiler. Düreyd ⁽¹⁸⁾ korḳdı ki ‘Anter’e ziyān ideler, diyü. Ḥifāf bin Nedbe’(y)i ve Dişār ibni Davḳ on biñ ādemile ‘Anter’e yardumcı gönderdi. ⁽¹⁹⁾ Anlar daḥı irişüp hamle itdiler. Rüm leşkerinüñ başına belālar getürdiler ve kanlarını seyl gibi akıtdılar ve başlarını ḫolı gibi ⁽²⁰⁾ dökdiler. **Rāvi** eydür: Şol vaḳt ki biñ ādemile ‘Anter hamle kıldı, irişdi. ‘Āmir ibni Ṭufeyl’ile ceng içinde āvāzın ⁽²¹⁾ işidüp bildi ve na‘ra urup üstindeki halkı tağıtdı ve şafları yarup ‘Āmir’e yakın vardı. ‘Āmir’ile daḥı aşḥābından ⁽²²⁾ hemān kırk kişi ḳalmışdı, bāḳisi helāk olmuşdı. Bunlar daḥı kırılmağa az ḳalmışdı,

silâhları dükenmişdi ve atları yorulmuş, ⁽²³⁾ ecelleri-y-ile kendüler arasında bir karış yir qalmışdı. ‘Anter bunların hâlini müşâhede idicek eyitdi: “‘Arab dîni hâkî-y-içün [399a] ⁽¹⁾ Benî ‘Âmir uluları helâk oldu.” didi. Andan sonra biñ âdemile kendüyi ol bî-nihâyet leşkere urup şavaş itdi, âlâylarını ⁽²⁾ bozdı ve şaflarını şıdı ve ictimâ‘larını perâkende kıldı ve kanlarını yire döküp başlarını hevâya uçurdu. **Aşma‘î** eydür: ⁽³⁾ Ol zamânda bir bahâduruñ üstine düşmen çok yığılsa şâz olup kendüden giderdi ve bî-ihtiyâr şavaş iderdi ⁽⁴⁾ ve kendüyi bilmezken düşürdi. Nitekim bir kişi mest olsa tırmayup süci taleb ider ve içmege hırş evvelden ⁽⁵⁾ dahı ziyâde olur. Nitekim kendü ahvâlini işbu beytlerde dimişdür: **Şî‘r**. [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Araça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir ⁽⁹⁾] Rûm leşkeri ‘Anter’üñ hamlelerin ve na‘raların göricek ve âdemler düşürdüğün müşâhede idicek şandılar ki âdem ⁽¹⁰⁾ degüldür. Başlarına kazâ-i âsumânî indi ve belâ-i nâ-gehânı geldi. Öñinden tağılup kaçdılar. ‘Âmir ibni Tufeyl’ile ‘Anter buluşup ⁽¹¹⁾ esenleşdi. Selâmetlîğıla ve ferahlıla beşâret idüp hâtırın tesellî kıldı. Hikâyet iderler ki ‘Amr bin Ma‘dî Kereb’den ayruğının ⁽¹²⁾ atları hep qalmışdı. ‘Amr ol fırsatda ‘Anter’ile buluşdı ve görüşdi, eyitdi: “Vallâh ki temâm vahtinde geldüñ, bizi ⁽¹³⁾ ölmüşiken yine diriltüñ ve sinleden çıkarup dünyâya getürdüñ.” didi. ‘Anter eyitdi: “Veyleke yâ ‘Amr! Sen dahı bu diyâru ⁽¹⁴⁾ neylerdüñ? Bu esir içinde ne işüñ varıdı?” ‘Amr eyitdi: “Melik Nu‘mân’a ve Kisrî’ye yardum virmege geldümidi. İttifâk ⁽¹⁵⁾ vâkı‘aya uğrayup esir oldum.” didi ve bâkî kıssaların dahı rivâyet itdi. ‘Anter eyitdi: “Beşâret olsun ki hâlâş bulduñuz. ⁽¹⁶⁾ Hîç melûl olmañ. Ben hûca tapıcılardan sizüñ intikâmuñuzu geregi gibi alıvireyin.” didi ve bunları ardına koyup yine ⁽¹⁷⁾ cenge ‘azm itdi. Bu hâldeyiken Hıfâf ve Dişâr ol Düreyd gönderdügi on biñ âdemile ardından gelüp irişdi. ⁽¹⁸⁾ ‘Anter’üñ yüregi bunların sebebi birle kuvvetlendi ve düşmen üzerine cür‘eti arttı. Her birisi şol kadar âdem kırdılar ki kolları ⁽¹⁹⁾ yoruldu. Ahşama dek bu hâlile oldılar. Ahşam irişicek bir yerde çadır kurup râhat oldılar. Mecmû‘ısı ‘Anter’e

du‘ā ve alkış ⁽²⁰⁾ itdiler. ‘Anter ol hinde kerem olup işbu ebyâtı okudu: Şî‘r. [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[399b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] ‘Anter, ‘Âmir'e eyitdi: “Yâ âhî! Hicâz memleketinde biz şöyle işitdük ki sizi Şâm ‘Arab'ı ⁽²⁾ ve Benî Ğassân Naşrânîleri esir itdi, diyü. Siz şimdi Rûm ve Frenk çerisi-y-ile çekişürsüz, bu ne hikmetdür? Yoḥsa ol ⁽³⁾ şeytânlar Kisrî ve Nu‘mân üzerinde kıldı daḥı bunlar bizüm haberümüz işidüp döndiler mi?” didi. ‘Âmir bin Tufeyl eyitdi: ⁽⁴⁾ “Lâ! Vallâh Kisrî üzerinde bunlardan bir âdem kalmadı. Sizün haberünüz işidicek Kisrî'ye hîle idüp barışdılar ve şulḥ ⁽⁵⁾ itdiler buñaltdup almağa az kalmış iken ve Medâyin'e yüregüme kaşd itmişken. Ammâ ol diyârdan girü dönicek Şâm ⁽⁶⁾ begi Melik Hâriş korkdı ki sizünile yolda buluşmaya, siz Hicâz yolına gidesiz. Ol taraftan dönüp bu diyâra gelesiz ⁽⁷⁾ ve anlaruñ esirlerini gönderesiz, irişmeyeler. Ol sebebden bizi Rûm ve Frenk çerisi-y-ile bu yaña gönderdiler, kendüler geldükleri ⁽⁸⁾ yola gitdiler ve esirlerin ḥalâş itmek talebinde becid yortdılar ve eyü atları-y-ıla eglenmeyüp gitdiler. Zü'l-Ḥımâr'ı bizümile bile ⁽⁹⁾ esir itdi. Bir gice kendüyi kırtarmış bizüm daḥı bağumuzu çözüp koyuvirdi, kaçduk. Ardumuzdan irişdiler şabâḥa dek ⁽¹⁰⁾ ceng itdük. Şabâḥ gördi ki biz za‘îf olduk ol daḥı mecrûḥıdı. Henüz ḥoş olmamış idi, başın alup ⁽¹¹⁾ kaçdı, kırtuldu.” didi ve bâkî kışşalarını ve mâ-cerâlarını ‘Anter'e hikâyet itdiler. ‘Anter bunlaruñ vâkı‘alarına müteḥayyir oldu ⁽¹²⁾ ve ḥâllerine ta‘accüb itdi ve Zü'l-Ḥımâr'uñ üstine tãña kaldı ve gönlinde eyitdi: “‘Aceb bilsem ki Zü'l-Ḥımâr'uñ Ğamra'yıla ḥâli ⁽¹³⁾ ne oldu ola ve ne sebebden ayrılup bu diyâra geldi ola?” didi. Andan ellerine giren esirleri ḥalka ulaşırdılar ⁽¹⁴⁾ ve mâlları ve silâḥları ve şoykaları kısmet itdiler. Andan ‘Anter eyitdi: “İy dirîğā ki Dımışk begi Hâriş varup esirler ⁽¹⁵⁾ ardınca gitse gerekdür. Varup kendü ḥalkın ḥalâş idüp bizüm tã‘ifemüzi ikileyin esir idecekdür ve aḳribāmuzu ⁽¹⁶⁾ kırup gönline şifâ ḥâşıl olacaḳdur. Vallâh ki sa‘yumuz ‘abeş ve emegümüz zâyî‘ olısar ve zaḥmet çekdügümüz hîç ⁽¹⁷⁾ olısar.” didi. Bu sözi işidicek Melik Kays ve Rebî‘ bin Ziyâd ve bâkî Benî ‘Abs ḥalkı hep

maḥzūn oldılar ve ehl ü ‘ayālların ⁽¹⁸⁾ añup ağlaşdılar. Cem‘ olup Düreyd atına ve Melik Nu‘mān'ın ardaşları atına geldiler. ‘Anter bu ḥikāyet anlara daḥı söyledi. ⁽¹⁹⁾ Düreyd melūl oldu ve Melik Esved eyitdi: “Vallāḥ ki bizüm bu ḥāca ṭapıcılarıla işümüz bu yakınlarda ayırd olmaz. ‘Ömrümüz ⁽²⁰⁾ bunlarıñıla cengde ve cidālde geçiser. Tedbīr budur ki Naşrānilerün beglerini esīr itmek ardınca olavuz, bunları ⁽²¹⁾ şöyle oyup dönersevüz ardumuzda düşüp bir ziyān irişdürüp fesād iderler.” didi. Mecmū‘-ı ḥāzır olanlar bu sözi ⁽²²⁾ begenüp abūl itdiler ve eyitdiler: “Bī-nihāyet leşkerdür. Biz bunlara nice idevüz ki begleri elümüze gire? Şimdiye dek az ceng ⁽²³⁾ itmedük. Bunları ırmağıla dökecekleyin degüldür.” didiler. Düreyd eyitdi: “Bunuñ ṭarīi oldur ki yarın iki ṭarafdan şaf **[400a]** ⁽¹⁾ bağlanup bölük bölük ṭurıca ilerü yanumuza içümüzden elli ādem ihtiyār idüp oyavuz. Anlardan Medāyin'e kendülere ⁽²⁾ muābil olmaa ḥaşm ṭaleb ideler. Eger ıkup cenge aşd iderse ma‘lūmdur ki anlarıñ ādemi bizüm ḥalkūmuza ṭurmazlar. ⁽³⁾ Bu şūretile anları hep āḥir idevüz. Eger ol ṭarīile ceng itmezlerse ma‘lūm olur ki bizüm bahādurlarumuzdan üşenürler. ⁽⁴⁾ Biz daḥı ḥāl böyle olursa aşḥābumuzıla ittifā idüp üzerlerine yürüyelüm ve sancalarına ve ḥāclarına aşd idelüm. ⁽⁵⁾ Beglerin ve uluların esīr itmege sa‘y idelüm. Eger ayşer kendü elümüze düşerse ğam degül, Şām begi ta‘allūātumuzu ⁽⁶⁾ ve ehl ü ‘ayālumuzu esīr idüp alduını hep ayşer sebebi[yi]le urtaravuz. Eger şöyle ki Şām begi gönderdüğümüz ḥalka ⁽⁷⁾ ṭuş geldi-y-ise bunu iledüp Kisrī'ye teslim idevüz. Nice bilürse şöyle ide.” didi. ‘Anter eyitdi: “Şavāb tedbīr daḥı ⁽⁸⁾ budur, böyle idelüm. Ammā biz kendümüz idām idelüm, iş ilerü vara.” didi. Bu söze ittifā idüp şabāḥ ṭurdılar, ⁽⁹⁾ at arasına süvār oldılar ve yaraa müstaraq olup meydāna ‘azm itdiler. Bu ṭarafdan Frenk ve Rūm erisi daḥı şaf ⁽¹⁰⁾ düzdiler. **Aşma‘ī** eydür: Düreyd, ‘Anter leşkeri; Rūm ve Frenk erisine nisbet şanasın ki bir gemi idi. Deñiz içinde ⁽¹¹⁾ veyāḥud depecük idi şaḥrā içinde. ünkü iki ṭarafdan şaf şaf olup ṭurdılar. Düreyd meydāna girdi ve ‘Anter daḥı ⁽¹²⁾ ardınca şol

mîşe arslanı gibi na‘ra urup yürüdi. Anı göricek Muḳrî'l-Vaḥş ve ‘Urve ve ‘Âmir ibni Ṭufeyl daḥı depdiler ⁽¹³⁾ ve Ğaşm¹⁴⁷¹ ibni Mâlik ve Aḥvas ibni Ca‘fer ve Hıfâf bin Nedbe ve Dişâr ibni Davḳ ve ‘Amr bin Ma‘dî Kereb ve Rebî‘ bin Ziyâd ve Şeddâd ⁽¹⁴⁾ ve bâkî bahâdurlar temâm elli âdem olup iki şaf ortasında girdiler. Ol yaña bu yaña cevlan itdiler. **Ebû ‘Ubeyde** rivâyet ⁽¹⁵⁾ ider ki Hicâz bahâdurları ayruḳ ḥalḳ bahâdurlarınıñ biñine muḳâbil olurdu. Bunlaruñ cür‘eti ḳuvveti ‘âlemde ⁽¹⁶⁾ meşhûr idi. Çünki meydâna geldiler Rûm ve Frenk bahâdurları bunlaruñ böyle itdüklerin göricek bildiler ki ⁽¹⁷⁾ meydânda muḳâbil olmağa ḥaşm taleb iderler ve şavaş ister. Pes anlar daḥı elli âdem ihtiyâr idüp anlara ber-â-ber olmağa ⁽¹⁸⁾ gönderdiler. Gelüp ḥaşmları birbiri-y-ile buluşdılar ve şavaşdılar. Bir sâ‘atde ‘Anter tâ‘ifesi anları toprağa bıraḳdılar. Rûm ve ⁽¹⁹⁾ Frenk begleri bu ḥâli göricek bir ol ḳadar âdem daḥı gönderdiler. ‘Anter bölügi anları daḥı evvel gelen yoldaşlarına ⁽²⁰⁾ ḳavuşdurdılar. Andan soñra birḳaç def‘a daḥı ol taraftan geldi. Bunlar geleni giden ardınca gönderdiler ve Frenk ⁽²¹⁾ ve Rûm ḥalḳınıñ atların süñüye aldılar. Öyle olunca bî-hisâb ḥalḳ kırdılar ve bî-ḳiyâs âdemlerin telef itdiler ve meşhûr ⁽²²⁾ bahâdurların helâk itdiler. Ḳayşer bu vâḳı‘ayı müşâhede idicek Frenk begine eyitdi: “Bu şüm tâ‘ifeden üşenüp Kisrî ⁽²³⁾ ve Nu‘mân’ıla iylik iderdük ve ḥarâc virmege muṭî‘ olurduk. Tâ ki ḥâca ṭapıcılardan bunlaruñ şerrin def‘ ideydük. [400b] ⁽¹⁾ Düñden berü görürsüz ki sizden ve bizden ne ḳadar âdem helâk oldu. Bunlaruñ her birisi biñ âdeme muḳâbil olur. ⁽²⁾ Eger bu şüretile ceng idüp ṭurursañuz biz âdem sağ ḳurtulmaz, şavâb budur ki âdem gönderüp şulḥ idevüz. ⁽³⁾ Anlar varup ḳulayına gide biz daḥı kendü yirlerümüze giderüz yohsa âdemlerümüz hep helâk oldu, gitdi. Anlardan ⁽⁴⁾ bir âdem bizden bir cemâ‘at öldürmeyince düşmez. ‘Aḳlı olan âdem ziyânına durışmaz ve ṭurup ḥalḳın kırdurmaz. Frenk ⁽⁵⁾ begi bunuñ sözün işidicek saḥt oldu. Andan Ḳayşer’e eyitdi: “Ḥâclar ḥaḳḳı-y-içün senüñ fikrüñ fâsid ve sözüñ

¹⁴⁷¹ 400a-13 Ğaşm: Ğaşam

bāṭıldur. ⁽⁶⁾ Evveliden daḥı sen bizümile toḡru niyyetile çıkmaduñ ve iḥlāşıla ḡazāya gelmedüñ. Pāblardan ihtiyāṭ itdüñ ve rāhiblerden ⁽⁷⁾ kerkduñ ki redd ideler ve raḥmetden maḥrūm ideler. Ḥalk içinde bed-nām olasin. Kaşduñ evveliden böyle olduḡıçün ⁽⁸⁾ Kisrī ile daḥı bize şulḥ itdürdüñ ve za‘ıf idüp buñaltmışiken girü döndürdüñ. ‘İsī ḥaḳḳı-y-içün ben senüñ sözüne ⁽⁹⁾ uymazın ve Naşrāniler dīnine düşmen olan kişi-y-ile barışmazın. Eger sen şulḥ idüp giderseñ sen bilürsin. ⁽¹⁰⁾ Başuñ ulu begsin, ben saña ne diyeyin. Ben elbetde ma‘būdum, yolında durışurın. Zelillik ḳabūl itmezsin ve ḥaḳırlıḡa ⁽¹¹⁾ rāzī olmazın. Eger dilerseñ bir gün sen şavaş it, bir gün ben ideyin. Göresin ki ol beriyye ‘Arablarına ne işler idem. Ben ⁽¹²⁾ şimdiki ḥālde vaṭanum terk itdüm, ehl ü ‘ayāldan ayrıldum. Bunca belā ve sefer çekdüm, bu ḳadar leşkeri bu memleketlere ⁽¹³⁾ getürdüm, Medāyin feth itmege gitdüm ve bir bellü iş başırmadın ne yüzile dönüp niye gideyin?” didi ve leşkerin alup ⁽¹⁴⁾ Rūm leşkerinden ayrıldı, bir yire vardı. Pābların ve rāhiblerin ve zāhidlerin cem‘ eyledi ve eyitdi: “İy ulular! Şöyle bilüñ ki ⁽¹⁵⁾ benüm şimdi kaşdum budur ki leşkerümile işbu beriyye ‘Arablarına ḥamle idem. Anları ṭaḡıdıcaḳ dönüp Rūm çerisine ⁽¹⁶⁾ bir iş idem ki düşmeden biter. Bunlar dünyāların ri‘āyet iderler. Āḥiretlerin ḳayurmazlar ve ‘İsī yolında iḥlāşıla duruşmazlar. ⁽¹⁷⁾ Ben bunları dünyādan getürüp millet-i ‘İseviyye olduḡı yirleri hep alayın ve cihānı ‘adl ve inşāfıla ṭoldurayın. İmdi ⁽¹⁸⁾ sizden maḳşūd ve mütevaḳḳa‘ oldur ki du‘ā meşḡul olasız ve ḡöñüliden himmet idesiz.” didi. Bunlar eyitdiler: “Sem‘ān ve ṭā‘aten! ⁽¹⁹⁾ her ne kim buyurursañuz idelüm. Ol didüñ Rūm begi Ḳayşer’üñ helākına sa‘y idelüm.” didiler. Andan buyurdılar, ⁽²⁰⁾ cemī‘-i leşker gelüp önlerine uğradılar. Hepsinüñ yüzlerine ḥāc geçürüp du‘ā itdiler ve naşīḥat idüp şavaşa ḳındurdılar ⁽²¹⁾ ve dīniñüz yolında ḳalışuñ ki raḥmete lāyık olup la‘netden ırāḳ olasız.” didiler. Bunlar daḥı sūñülerin ve ḳılıçların ⁽²²⁾ ve ḳomaḳların alup ḥamle ḳıldılar ve meydāna ‘azm itdiler. **Aşma‘ī** eydür: ‘Anter ve aşḥābı ve yoldaşları meydānda ⁽²³⁾ muntazır olup ṭurdılar ki daḥı

âdem gele. Çün gördiler ki düşman iki bölük oldu. ‘Anter Düreyd’e eyitdi: “Şöyle beñzer ki [401a] ⁽¹⁾ Naşrânîlerün içine muhâlefet düşdi, Rûm çerisinden Frenk tã’ifesi ayrıldı. ‘Aceb degül ki bir gün Rûm çerisi ⁽²⁾ bizümile şavaşa ve bir gün Frenk leşkeri hele şavâb budur ki biz dağı iki bölük olavuz. Eger iki taraftan hamle ⁽³⁾ iderlerse her birümüz birisine mukābil olavuz. Yok eger biz taşavvur itdügümüz gibi nevbetile ceng iderlerse biz dağı ⁽⁴⁾ aña göre idevüz.” didi ve dönüp yine halkına karşıdı ve leşkerlerini iki bölük itdi. Bir bölüğün Melik Kays ve Melik ⁽⁵⁾ Nu‘mân kardaşları-y-ıla kodı. Bir bölüğün aşhâbıyla kendü alup ilerü yürüdi. Bunlar bu terbiyyeti düzince Frenk ⁽⁶⁾ leşkeri şimdi didügümüz gibi yürüdi. Bunlara hücum itdi. Düreyd bu hâli bilicek bunları karşıladı ve ‘Anter ve ‘Urve ⁽⁷⁾ ve Muqrî'l-Vaḥş bile yürüdi. Frenk tarafından begleri Haylecân ilerü yürüdi. ‘Anter’ile mukābil oldu. ‘Anter hîç ⁽⁸⁾ meyl ve muḥābā idüp te’ḥîr eylemedi. Fi’l-hāl sünüyile Haylecân’ı göğsinde dürtdi, arkasında çıkdı. Andan yüzi ⁽⁹⁾ üstine yire yıkdı. Şeybüb def’i irişüp bağladı, ‘Anter eyitdi: “Hây veled-i zinā! Kes işbu şeyṭānuñ başını. Ne bağlarsın?” ⁽¹⁰⁾ didi. Şeybüb fi’l-hāl kiski ve sünüye diküp kaldırdı. Hāca tapıcılar hep gördiler cān başlarına şıçradı ve ⁽¹¹⁾ kardaşları Sübrüt¹⁴⁷² ve Tübrüt¹⁴⁷³ bu hâli müşāhede idicek bî-iḥtiyār āh idüp ağlaşdılar ve kardaşlarınıñ intikāmın ⁽¹²⁾ almağa kaşd itdiler ve libāsların yeynidüp ‘Anter’ün üzerine şol ayağıla eceline karşı varur gibi hamle kıldılar. Düreyd ⁽¹³⁾ arḡurı yürüyüp birisini kılıcıla depesine çaldı, eyere indürdi ve Ḥifāf bin Nedbe dağı kişisini sünüyile atdan yıkup ⁽¹⁴⁾ depeledi. Frenk leşkeri begleri düşdügin göricek nizāmları bozuldı, perākende oldılar. Kayşer gördi ki Frenk ⁽¹⁵⁾ çerisinün hâli böyle oldu. Haylecân, kardaşları-y-ıla düşdi ve leşkeri tağıldı ve ‘Arab tã’ifesi manşūr ve muẓaffer ⁽¹⁶⁾ oldu. Muteḥayyir olup guşşadan beñzi müteḡayyir oldu ve şulḥ itmege meyl itdi. **Rāvī** eydür: Haylecân ve kardaşları ⁽¹⁷⁾ düşicek Frenk leşkeri cengden vazgeldiler ve ittifāk idüp Kayşer katına vardılar. Kayşer bunlara

¹⁴⁷² 401a-11 Sübrüt: Sübert

¹⁴⁷³ 401a-11 Tübrüt: Tübert

eyitdi: “Ben sizũñ ⁽¹⁸⁾ begũnũzi bu aç arslanları-y-ıla uğraşmaqdan men‘ itdũm, eslemedi. Ol bĩ-çārenũñ ħod eceli gelmiş imiş. Anuñiçũn çalışup ⁽¹⁹⁾ sũze uymazımış. Hele olan oldu, fevt olana irişmek olmaz. Benũm fikrũm bu ‘Arab t̃ā’ifesi ile řulħ itmekdũr. ⁽²⁰⁾ Siz daħı gelũñ baña muṭı‘ olup ħırtarayın, bizũm diyārumuza dek size bile iledeyin.” didi. Bunlar daħı Ķayřer’ũñ ⁽²¹⁾ sũzin ħabũl itdiler. Ķayřer daħı bunlara ħil‘at geyũrũp ħāṭırların tesellĩ itdi ve pāblarına ve rāhiblerine bĩ-ħad māllar virdi. ⁽²²⁾ Ol gice řabāħa dek yatdılar ve ṭanıřup sũyleřdiler. řabāħ olıcā Ķayřer, ‘Arab’a ādem gũnderũp řulħ ṭaleb itdi ve eyitdi: ⁽²³⁾ “İy ‘Arab begleri ve Ħicāz bahādurları! Beni sizũñile ceng itmege getũren dũn depelendi, elinden ħalāř olduħ. [401b] ⁽¹⁾ Benũm ħaşdũm fesād degũldũr. Kisrĩ’yile daħı barışup dũndũm ve za‘ıf idũp bu gelmişiken ‘afv idũp vazgeldũm. Siz daħı ⁽²⁾ řām diyārında az iş itmedũñũz. Anuñiçũn daħı size ‘itāb itmezın ve sũz sũylemezın. İmdi ben řũyle mařlaħat gũrdũm ki ⁽³⁾ evvelden řulħımız yine dāyim ola. Siz daħı varup kendũ vaṭanuñuza gidesiz, azġunlıħ itmeyesiz. řulħa rāzĩ olasız, ⁽⁴⁾ sũzũme muħālefet itmeyesiz yoħsa řoñra peřimān olursız. Zĩrā egerçi ki sizũñ ħalķuñuz bahādurlardur. Velĩkin ⁽⁵⁾ bizũm ‘adedũmũz sizce dũrt beş vardur ve deñizden mededci ve yardımcĩ çoħdur. Buyruġumuza kimse muħālefet ⁽⁶⁾ itmez.” didi. ‘Arab t̃ā’ifesi daħı řabāħ ṭurup at arķasına geldiler ki Rũm leşkerini daħı Frenk çerisi gibi ideler. Gũrdiler ki ⁽⁷⁾ Ķayřer’den ilçi gelũp řulħ ṭaleb itdi. ‘Anter eyitdi: “Bu ne řulħdur? şimdi řām begi Ħārĩř varup bizũm ħalķumuzu ikileyin esĩr ⁽⁸⁾ idũp yine řām’a sũrmiřdũr. Biz bunda ceng itdũġũmũzden maķřũd oldur ki bunlaruñ beglerini esĩr idevũz ve baġlayavuz. ⁽⁹⁾ ‘İrāķ şehirlerine alup gidevũz. Ol Tengri ħaķķı-y-içũn ki mekāna iħtiyācı yoħdur. Ol Rũm iti şanmasun ki Kisrĩ’yi aldıġı gibi ⁽¹⁰⁾ bizi daħı mekr ũ ħileyile aldaya yāħud çoħlıġıla bizi ħorķuda. Eger řulħ itmek isterse Rũm ulularından beş biñ ⁽¹¹⁾ ādem virsũn ki bizde ta‘allũķātumuz içũn tutu olalar. Eger vāķı‘aya uğradılarsa ki Ħārĩř alup řām’a sũrmiř ola. ⁽¹²⁾ Bunlaruñıla

degşürevüz. Eger şöyle ki Hāriş anları ikileyin esir idüp, alup giderse ‘izzet ve hürmetile yine diyārumuza ⁽¹³⁾ göndermeyüp anlara bir ziyān iderse biz daḥı tutu olduğumuz halkuñ boyunların urup göñlümüze şifā ḥāşıl idevüz. ⁽¹⁴⁾ Andan soñra bildüğümüz bahādurları cem‘ idüp varavuz. Gücile ta‘allükātumuzu ḥalāş idevüz ve ol diyārları bir vechile ⁽¹⁵⁾ ḥarāb idevüz ki aşla şalāḥa kābil olmaya.” didi. **Ebū ‘Ubeyde** rivāyet eydür: Kayşer'üñ elçisi, ‘Anter'üñ sözün ⁽¹⁶⁾ işidicek müteḥayyir oldu ve eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! Hāriş'üñ ol iş idecegin biz bilmezüz. Bir kişinüñ şuçı-y-ıla ⁽¹⁷⁾ bir ayruḥ ādemi ḳanmaḳ olmaz. Hele varayın buyurduḡu Kayşer'e diyeyin fikr itsün, kendüye ḥayırlu neyise anı itsün.” didi ⁽¹⁸⁾ ve def‘i dönüp vardı, Kayşer'e bu ḥikāyeti söyledi. Kayşer'üñ ḳorḳusu ziyāde oldu ve ḥayretde ḳaldı. Bildi ki şavaşursa ⁽¹⁹⁾ maḡlūb olur. Andan eyitdi: “Vallāh ki bu şüm t̄ā’ife ile ‘adāvet itdüğümüz, yaramaz itdük. Bunlar ecelden ihtiyāt ⁽²⁰⁾ itmez ve kimseden ḳorḳmaz. Ḥālümüz nice ola.” didi ve aşḥābın cem‘ idüp tanışdı ve ‘Anter'üñ sözün bunlara söyledi. ⁽²¹⁾ Bunlar eyitdiler: “Yā melik! Hiç tanışmaḡa ihtiyāc yokdur. Biñ yıl biz esir olmaḳ ḥayırlıdur bir sâ‘at bu şeyṭānları-y-ıla şavaşup ⁽²²⁾ ḳırılmaḡdan. ‘İsī ḥaḳḳı-y-içün bize bunlaruñıla şavaş itmege buyurma. Bunlaruñıla kimse başa çıḳamaz Dāyim bunlaruñ ‘ādeti ⁽²³⁾ ceng ve cidāldür. İt gibi yilmege ve rāḥatsuzlıḡa öğrenmişlerdür.” didiler. Kayşer daḥı “Benüm niyyetüm böyledür ve fikrüm [402a] ⁽¹⁾ budur.” didi ve elçi yine gönderüp ve eyitdi: “Didüklerine rāzī olduk, evet sa’y it ki biñ ādem dilek idesin, dört biñ ⁽²⁾ ādem virevüz. Eger aña daḥı rāzī olmazlarisa çārene bir i‘timād idecek ādemlerin bile getüresin. Didüklerin virevüz.” ⁽³⁾ didi. Elçi daḥı sürüp def‘i ‘Arab çerisine gitdi. **Rāvi** eydür: Evvel def‘ada Kayşer'üñ elçi gelüp gidicek ‘Urve, ‘Anter'e ⁽⁴⁾ eyitdi: “Veyleke yā ibne'l-‘amm! Niçün ādem dileyüp şulḥa rāzī olduñ? Anlar ḥod bizümile cengden ‘ācizlerdür. Ḥamle idüp ⁽⁵⁾ çerilerini ḳırup beglerini esir itsevüz yig degül mi?” didi. ‘Anter eyitdi: “Vallāhi yā ‘Urve! Baña ḥoş gelmez ki gelüp yalvaranı maḥrūm ⁽⁶⁾ gönderem. ‘Ale'l-ḥuşuş ki didüğümüze rāzī

ola. Tatalum ki bunlara galebe idevüz. Andan ma‘lüm begleri elümüze girecegi ola ki ⁽⁷⁾ kaçā gide, maḫṣūd fevt ola.” didi. Düreyd eyitdi: “Şavāb budur ki sen dirsın. Zīrā bunlaruñıla ceng idersevüz, ⁽⁸⁾ bizden daḫı çok ādem helāk olsa gerek. Vaḫt ola ki içümüz acıyıcāḫ kişilerümüz düşe. Bizüm bir dırnağumuz ⁽⁹⁾ kesügi ḫayırludur ḫāca ṭapıcılaruñ mecmū‘ısından.” didi. **Ebū ‘Ubeyde** eydür: Bunlar bu sözde iken Ḳayşer'üñ elçisi yine ⁽¹⁰⁾ geldi ve biñ ādem dilek idüp dört biñ ādem getürmege rāzī oldu, bunlar rāzī olmadılar. Elbette beş biñ ādem ⁽¹¹⁾ gelmek gerek yoḫsa barışmazuz, ḫamle idüp çerisin kıravuz ve kendüyi esir idevüz.” didiler. Elçi bu ḫaberi işidicek ⁽¹²⁾ nā-çār rāzī oldu ve eyitdi: “Çünki ḫāl böyle ola. Benümile bir emīn i‘timād idecek ādem gönderüñ, didügüñüzi ⁽¹³⁾ virüp andlaşalum ve barışalum.” didi. ‘Anter eyitdi: “Ḥōş ola, öyle idelüm.” didi. Andan soñra ḫabīlelerinüñ ulularından ⁽¹⁴⁾ ihtiyār idüp Ḳayşer'üñ elçisi[yi]le bile gönderdiler. Muḫrı'l-Vaḫş daḫı bunlaruñıla bile gitdi. Varup Ḳayşer'ile buluşdı ⁽¹⁵⁾ ve andlaşup barışdılar ve ekābirinden beş biñ ādem seçüp aldılar ki ekşeri Ḳayşer'üñ aḫribāsındandı. Andan Melik Ḳayşer ⁽¹⁶⁾ bunlara ḫil‘atler geyürdi ve Düreyd'e ve ‘Anter'e armağanlar gönderdi. Andan geçüp kendü diyārına gitdiler ve Düreyd ve ‘Anter ⁽¹⁷⁾ leşkerleri-y-ile ve beş biñ Rūm ḫalkı ile Kisrī ṭarafına gitdiler. El-ḫışsa varup irişdiler. Kisrī'nüñ çerisi bunlaruñ ⁽¹⁸⁾ tozın göricek şandılar ki Rūm leşkeri yine döndi geldi. Gitdügine peşimānıdı, diyü Melik Nu‘mān ādemler gönderüp ⁽¹⁹⁾ ḫaber şordı. Bildiler ki Düreyd ve ‘Anter'dür ve Melik Nu‘mān'üñ ḫardaşlarıdır. Hep şāz olup sevindiler. ‘Acem ve ‘Arab ve Deylem ⁽²⁰⁾ çerisi binüp bunları ḫarşuladılar ve buluşup esenleşdiler ve birbirinüñ aḫvālinden teftiş itdiler ve biş biñ Rūm ⁽²¹⁾ leşkerin gördiler ki mecmū‘ısınıñ eli baḡlu ve ayakları at ḫarnında berk baḡlanmış. Bunları göricek Melik Nu‘mān şordı ⁽²²⁾ ve ḫışşaların teftiş itdi. Düreyd daḫı evvel Ḥicāz memleketinden gidelden berü ne ḫadar sergüzeşt vāḫi‘ oldı-y-ısa ⁽²³⁾ Melik Nu‘mān'a ḫikāyet itdi. Andan eyitdi: “‘Āḫıbet Melik Ḥārīş varup bizüm aḫribāmuḫı esir itdi ola, diyü üş Rūm [402b] ⁽¹⁾

leşkerinden beş biñ kişi tutu aldık. Bu gördüğün anlardır.” didi. Melik Nu‘mān Frenk çerisi başılıp Haylecān öldüğün ⁽²⁾ işitdi ve ‘Anter, Rūm leşkerine bunuñ gibi iş itdüğün ve Kayşer'den beş biñ ādemi bu şüretile zelil ve haķit idüp ⁽³⁾ aldüğün gördi. Feraħından kendüden gitdi ve ikileyin bu kışsa(y)ı bir daħı taķrır itdürüp diñledi ve temām haķikatile eglendi ⁽⁴⁾ ve hāli bildi. Bir vechile şāz oldı ki ‘ömri içinde daħı olmamışdı. Andan eyitdi: “Nār u nūr haķķı-y-içün bir iş itdünüz ki ⁽⁵⁾ mecmū‘ yiryüzindeki leşker bir araya gelse idemezdi. Kayşer bizümile şulh idüp döndüğü daħı sizün haberünüz ⁽⁶⁾ işitdüğiçün idi.” didi. Andan kardaşları[yı]la buluşup görüşdi ve ‘Anter'ün bahādurluķların bunlara şordı. Bunlar daħı ⁽⁷⁾ nice gördilerse şöyle haber virdiler. Melik Nu‘mān ta‘accüb idüp eyitdi: “Vallāh ki gök altında bundan bahādur kimse ⁽⁸⁾ yokdur. Bunuñ gibi fırsat ve sa‘ādet ıssı bulunmaz. Biz bunuñ qadrini bilmezmişiz. **Aşma‘ī** eydür: Melik Nu‘mān bu halkı iledüp konuqladı. ⁽⁹⁾ ‘İzzet ve ikrām idüp hıdmetler itdi ve ta‘āmlar ve at yimleri ve koyunlar gönderdi. Konuqluķ ‘ādeti neyise yirine yitürdi ⁽¹⁰⁾ ve varup Kisrī'ye bunların hikāyetin söyledi ve Haylecān ölüp Frenk çerisi perākende olduğın ve Rūm leşkerine bu şüretile ⁽¹¹⁾ haķāret olduğın bir bir şerh eyledi. Kisrī şāz oldı ve ğuşşadan āzād oldı. Ol gice yatdılar rāhat oldılar. ⁽¹²⁾ Yarındası tırup at arķasına geldiler ve Kisrī'yi görmege gitdiler. Kisrī daħı havāşı-y-ıla binüp bunları qarşuladı. ⁽¹³⁾ Bunlar daħı gördiler ki Kisrī bunlara qarşu geldi. Hep atdan dökölüp yayaķ oldılar varup Kisrī'ye du‘ā itdiler. ⁽¹⁴⁾ ‘Anter varup ayağın öpdı ve Düreyd elin öpdı. Kisrī bunlarınla koca koca görüşdi ve kendünün hāş yideklerine ⁽¹⁵⁾ bindürdi ve geregi gibi ‘izzet idüp ta‘zīm itdi ve yanına alup avurd urdı ve itdükleri işleri añup şordı ve ⁽¹⁶⁾ hūnerlerine taħsīn itdi ve bahādurluķlarına “Bārekallāh.” didi. Andan buyurdı. Şoħbet yarağın gördiler ve kendünün eyü anında ⁽¹⁷⁾ bunlara yir düzdürüp gümüş kürsiler kodurdı ve ‘Anter kendü taħtı öninde oturdı. Andan envā‘-i ta‘āmlar getirüp ⁽¹⁸⁾ çekdiler. Mecmū‘-ı halk ni‘mete tıoydılar, hāş ve ‘ām barındılar. Andan

şoñra sâzendeler ve güyendeler geldi ve nüdemâ hâzır ⁽¹⁹⁾ oldu ve süzülmiş süciler getirüp şerâb şöhetine bünyâd urdılar. Başladı sîminsâk sâkiler meclisde devr itdiler ve ellere ⁽²⁰⁾ kadehler şunup gönüllere ferahlar virdiler. O hâlile bir zamân oturdılar. Kisrî, ‘Anter'e gâh gâh kadeh tekellûf idüp tolu ⁽²¹⁾ içerdî ve sergüzeştinden şorup diñlerdi ve halkına hil'atler bağışlardı ve harîr libâslar geydürdi ve muraşsa' eyerlü ⁽²²⁾ eyü atlar virürdi ve ‘Acem ve Deylem aşlından ‘Anter'e ve Düreyd'e ve bâkî aşhâbına kullar ve câriyeler bağışlardı. ‘Anter ⁽²³⁾ dahı ol hînde kerem olup işbu ebyâtı okudı. **Şî'r.** [Arapça Şiir **[403a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] **Aşma'î** eydür: Zül-Hımâr ⁽⁴⁾ dahı ol kaçduğı vaqt bunda gelmişidi. Şimdi Kisrî, ‘Anter'e bu vechile ‘izzet idüp bahşışler itdüğün göricek ⁽⁵⁾ hâsedine gönlinde hareket itdi ve gönlinde hareket itdi ve maḥzûn oldu. Gönli içinde eyitdi: “Lât u ‘Uzzâ ḥaḳḳı-y-içün ben bu veled-i zinānuñ helākına sa'y ⁽⁶⁾ iderin. Dirî olduğıça fırsat gözedürin, âḥîr belāya uğratmayınca ḳomazın. Dünyāda hîçbir bahāra etmek ḳomazdı ⁽⁷⁾ ve pâdişāhlar ḳatında varduğıça i'tibārı artup mertebesi ziyāde oldu.” didi. ‘Anter dahı bundan şoñra her gün Kisrî'yile ⁽⁸⁾ bile seyrāna binerdi ve dürlü dürlü fâḥîr hil'atler geyüp ḥub atlara binerdi ve bahādurlara ḥükümler idüp yürürdi. Günden ⁽⁹⁾ güne Kisrî'yle Nu'mân yeñi hil'atler bağışlardı, ḥürmeti ve ‘izzeti artardı. Zül-Hımâr'ıñ muḥabbeti ziyāde olurdu ve yüregi ⁽¹⁰⁾ od¹⁴⁷⁴ olup yanardı. Kaçan fırsat bulup bu şeyṭānı helāk idem ve yiryüzünü bunıñ naḥs-ı vücūdından iderem.” didi. Bu guşşayla ⁽¹¹⁾ varup Melik Nu'mân'a eyitdi: “Yâ mevlāyi! Dilerin ki va'deñi getüresin, beni ḳayınatam Düreyd'ile barışdurasın. Gelelden berü ⁽¹²⁾ utandüğümünden yanına varmazın.” didi. Melik Nu'mân eyitdi: “Ḥoş ola, bugün Melik-i ‘ādil Kisrî seyrāna binicek benümile bile ⁽¹³⁾ gel. Anda sizi barışduralım ve Düreyd'den dilek idelüm ki senüñ şuçuñı bağışlaya ve ḥaṭāñı ‘afv idüp ‘özrüñi ⁽¹⁴⁾ ḳabûl. Eger dilerseñ ‘Anter'ile dahı barışduralım.

¹⁴⁷⁴ 403a-10 od: ot

Ayruḵ sa‘ādet ehline erişme ve senden yañıla çekişme ki ziyān itmeyesin ⁽¹⁵⁾ ve işüñe peşimān olmayasın.” didi. Zü'l-Hımār eyitdi: “Yā mevlāyi! Benüm bu nesnelere ihtiyācum yoğıdı. Evet ğurbet beni zelil ve ḥaḳīr ⁽¹⁶⁾ itdi. Sen bilürsin ben senüñ sözünüden çıkmazın.” didi. Andan Melik Nu‘mān'ıla bindi ve Kisrī daḥı Ḥorāsān begleri-y-ile ⁽¹⁷⁾ binüp meydāna varmışdı. Bahādurlar biribirin tecribe itmekiçün uğraşurlardı. Süñü ve kılıcı[yı]la ḳovalaşup oynarlardı. ⁽¹⁸⁾ Melik Nu‘mān daḥı varup Kisrī'ye du‘ā idüp ṭapu ḳıldı ve bir yirde şaf bağlayup ṭurdu. Andan Düreyd'ile ‘Anter'i ⁽¹⁹⁾ ḳığırdı ve Zü'l-Hımār çün söyledi, eyitdi: “Yā Düreyd! Sen ‘āḳıl kişisin, bilürsin ki bahādurları[yı]la müdārā idüp dirilmek gerek, ⁽²⁰⁾ oranī bir yaramazlığa ḳalmaq gerek. Bir vaḳt olur ki gerek olup hüneleri yaramazlıklarını yuyar. ‘Ale'l-ḥuşuş ki ⁽²¹⁾ bu Zü'l-Hımār'ıñ bahādurluğı cemī‘-i yirlerde meşhūrdur. Anuñ gibi kişi yaña güyegü olmaq faḥrdur. Bu zamānda bunuñıla muḳābil ⁽²²⁾ olur kimse yoḳdur. ‘Anter'den ğayrı ‘Anter'ile ‘adāvet itdügi cāhıllığındandır ve anuñ mertebesin bilmedüğinden idi. ⁽²³⁾ Şimdiki ḥālde anuñıla daḥı barışmağa rağbet itdi ve cān-ı göñülden dōst olmağa ḳaşd itdi. Şöyle ki ayruḵ kefene girince [403b] ⁽¹⁾ muḥālefet itmeye.” didi. **Rāvī** eydür: Melik Nu‘mān, Düreyd'ile ‘Anter'e şol ḳadar söyledi ki barışdurmağa rāzī eyledi. ‘Anter eyitdi: ⁽²⁾ “Yā melike'l-‘Arab! ‘Arab ṭā’ifesinüñ hıç birisine ḥasedüm yok ve kimseyile ‘adāvet itmezsin. Velikin anlar benümile düşmānlık idüp ⁽³⁾ ḥased iderler, mekr ü ḥileler ḳılurlar. Dilerler ki ben evvelki ḥālüm gibi varam, deve güdem ve şaḥrālarda yürüyem. Ben ḥod anı idecek ⁽⁴⁾ degülem. Ḥāl budur ki Zü'l-Hımār'ıla benüm aramda ‘adāvete sebep olacaq nesne yoḳdur. Zīrā ki ol benümile ḥaşm olup ⁽⁵⁾ meydānda muḳābil olmağa sa‘y itdi. Tā ki ol sebebi[yi]le ‘Arab içinde ulu mertebe ḥāşıl ide. Ḳayınatası aña şefḳat idüp men‘ ⁽⁶⁾ itdi. Bu nesne anuñ ḥātırında varısa ben dimezin bir nesne her ḳaçan ḥātırı dilerse ben rāzī olurun. Ol bir ḳabīlenüñ bahādurı ⁽⁷⁾ ve muḳaddemi ben ḥod deve güdici yabān ‘Arablarından şayılurun. Anuñıla muḳābil olmaq yāḥud mağlūb olmaq ‘ār

degül. ⁽⁸⁾ Ne vaqt göñli isterse üş ben hâzır.” didi. Melik Nu‘mân bunuñ mürüvvetin ve inşâfin ta‘accüb itdi ve Zü'l-Hımār'ı getürdi. ⁽⁹⁾ Düreyd'üñ at üstinde üzengüsin öpdürdi ve ‘özü dileyüp yalvardı. Andan soñra diledi ki ‘Anter'üñ üzengüsin ⁽¹⁰⁾ öpe. ‘Anter and virüp komadı. Kendü atdan inüp koca koca görüşdi, aralarında şulh olup şüretde ‘adâvet ⁽¹¹⁾ gitdi. Lîkin Zü'l-Hımār'ıñ hâtırında hased kaynardı ve ‘Anter Kisrî katında muḳarreb olduğına tâşâlanurdu. İttifâk bunlar ⁽¹²⁾ bu hâlde iken Zü'l-Hımār gördi ki ‘Amr bin Ma‘dî Kereb meydân ortasında cevlan idüp gezer ve bahâdurlara galebe ⁽¹³⁾ ider. Varup muḳâbil olanı atdan yıkar ve Kisrî buña taḥsîn idüp hil‘at geyürür ve şavaşın teferrüc ider. Bu nesne(y)i müşâhede ⁽¹⁴⁾ idicek qararı kalmadı ve süñüsünüñ demürin çıkarup yabâna atdı ve bu ebyâtı okudı. **Şi‘r.** ⁽¹⁵⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] Andan girüp bunuñ üstine ḥamle kıldı. Birkaç def‘a duruşdılar ⁽¹⁸⁾ ve kaçup koşuşdılar. Āḥir Zü'l-Hımār, ‘Amr'üñ bir eyegüsin şıdı ve atdan düşürdi. Bu hâli göricek ‘Āmir bin Ṭufeyl ⁽¹⁹⁾ girdi. Zü'l-Hımār aña ġâlib oldu. Andan soñra Ğaşm ibni Mâlik ve bâķī Benî ‘Āmir bahâdurları hep meydâna girüp Zü'l-Hımār'ıla ⁽²⁰⁾ ḥaşm oldılar. Zü'l-Hımār hepisine zaḥm irişdürüp maġlûb gönderdi. Kisrî bunuñ hünerin göricek ta‘accüb itdi ve Melik ⁽²¹⁾ Nu‘mân'a eyitdi: “Bu ne kişidür, ne ṭā’ifedendür?” didi. Melik Nu‘mân eyitdi: “Yâ mevlâyî! Buña Zü'l-Hımār dirler. Benî Ḥumeyr kabîlesinüñ ⁽²²⁾ muḳaddemidür. Şeyḥ Düreyd'üñ güyegüsidür. Geçende senüñ öñüñde Frenk leşkeri-y-ile ceng iden budur.” didi ve bâķī ⁽²³⁾ aḥvâlin söyledi ve Düreyd'ile küsülü olup şimdi barışduġın ḥikâyet itdi. Kisrî eyitdi: “Eyü varduñ, bu ḥod gereklü kişi imiş.” **[404a]** ⁽¹⁾ didi. Andan katına getürüp hil‘at geydürdi ve altun eyerlü at virdi ve ḥavâşından kıldı ve çok ni‘met ıssı ⁽²⁾ eyledi. Ol gün ol hâlile geçdi. Yarındası yine ‘âdet üzerine meydâna çıkdı ve Kisrî daḥı ‘Acem ve ‘Arab ve Deylem begleri-y-ile ⁽³⁾ binüp geldi, hâzır oldu. Zü'l-Hımār'ıñ elinde iki süñüsü varıdı demürsüz. Ortaya girüp oynatdı ol yaña ⁽⁴⁾ bu yaña cevlan idüp ḥaşm taleb itdi. Varup Kisrî'nüñ öñinde yir öpdi. Andan

dönüp ‘Anter, Melik Nu‘mān'ıñ ⁽⁵⁾ yanında tūrurdu. Tođru aña vardı ve elindeki süñülerinüñ birin aña şundu ve eyitdi: “İy bahādurlar ulusı! Bunda ⁽⁶⁾ senden ğayrı kimse muķābil olacaķ yokdur. İhsānuñdan gel meydāna çıķ, senüñile uğraşalum. Kisrī teferrüc itsün. Senüñile ⁽⁷⁾ ħaşm olmaķ ğāyetde faħrdür. Dilerin ki ħizmetüñile müşerref olalum.” didi. Şol ķadar ‘Anter'i yiltedi ve ķındurdu ki ‘āķıbet ⁽⁸⁾ utanurdu. Rāzī eyledi ve süñüyü alup ķabül itdi. **Rāvī** eydür: Zü'l-Ĥımār ‘Amr bin Ma‘dī Kereb'e ve ‘Āmir'e ve bāķī ⁽⁹⁾ Benī ‘Āmir bahādurlarına itdügi işi ğörüp incinmişidi. Bu ķadar bahāne dağı oldu, iş didügi gibi oldu ve intikāmuñ ⁽¹⁰⁾ fırsatın buldı. Velīkin bu dağı ‘adāvet izhār itmedi, ğöñlinde ķini gizledi ve eyitdi: “Yā Zü'l-Ĥımār! Tatlu sözlerüñile ⁽¹¹⁾ bizi müşerref eyledüñ. Ol sözler kim bize didüñ, saña lāyıķdur. Ben kemīne ķulam, sen benüm mevlāmsın. Sözüñ ⁽¹²⁾ başum üstine. Buyuruđuña muķī‘ olurın. Evet ķünki süñümüz demürsüz ola. Ne lāzım ki zirih geyerüz. Biz dağı şöyle ⁽¹³⁾ geymeden ‘arı ve atumuz dağı ħālī olsun. Şol şüretile senüñile uğraşalum ve oynayalum. Kisrī teferrüc itsün.” didi. ⁽¹⁴⁾ ‘Anter'üñ maķşūdı böyle didüğinden oldu. Tīzcek Zü'l-Ĥımār'a bir zaĥm irişdürüp mecrūĥ ide. Zīrā bilürdi ki ⁽¹⁵⁾ çok zamāndan kendüyle buluşup uğraşmaķ ister. Ġāĥ Düreyd men‘ ider ğāĥ olur ki rūzigārdan emān bulmaz. ⁽¹⁶⁾ Bu vaķt fırsatı ğanīmet ğörüp iķdām itdi. Düreyd dağı Kisrī'den edeb idüp Zü'l-Ĥımār'ı men‘ idemedi. Velīkin yaķın ⁽¹⁷⁾ bildi ki ‘Anter elinde zelīl ve ħaķır olup mağlūb olsa ğerek. El-ķışsa ķünki ‘Anter'üñ sözün Zü'l-Ĥımār ⁽¹⁸⁾ işitdi, şāz olup eyitdi: “Receb ayı ħürmeti-y-iķün senüñile bugün kendüm zirihşüz ħüner ve ķuķalsuz ve atumuz kimsesüz ⁽¹⁹⁾ şöyle çıblaķ tūruşalum. Mecmū‘-ı ‘Arab ve ‘Acem ve Deylem ķerisi teferrüc itsünler.” didi. ‘Anter eyitdi: “Bahādurlar ortasında ⁽²⁰⁾ inşāf budur ki böyle idevüz.” didi. Andan başların açup libāsların yeynitdiler ve atların ‘üryān itdiler ve süvār olup ⁽²¹⁾ ortaya geldiler. Şol enüĝin yavi ķılmış mişe arslanı gibi ğümreyüp birbirine ħamle ķıldılar ve ħamlelerin def‘ itdiler. Koķlar ⁽²²⁾ gibi toķuşup yine ğeñ yire ķekildiler. Heybetlerinden yürekler oynadı ve bedenler

ditredi ve nazar idenler ta‘accüb itdiler. İkisi ⁽²³⁾ dağı taqşır itmediler. **Aşma‘ī** eydür: Bir sâ‘at bu şüretile şavaş itdiler. ‘Anter fi‘l-ḥāl bunı alımaduğına nāmūslandı [404b] ⁽¹⁾ ve ğayret idüp bir na‘ra urdı. Şöyle ki Zü‘l-Ḥımār‘uñ ‘aqlı bayıldı. Andan irişüp süñüyle dürttdi, birkaç eyegüsin ⁽²⁾ kırdı. Zü‘l-Ḥımār ğayreti elden kıomadı ve cengden vazgelmedi, zaḫmetin belürtmedi. Elinden süñü şıruğın bırağup kılıç ⁽³⁾ aldı ve ‘Anter’e dönüp ḫamle kıldı. ‘Anter dağı bunı düşürmedüğine kaķıdı, ikileydin dönüp süñü ḫavāle kıldı. ⁽⁴⁾ Zü‘l-Ḥımār karşılayup çaldı. Süñüsin iki pāre eyledi. ‘Anter bu ḫāli göricek fi‘l-ḥāl kaşd itdi ki Zü‘l-Ḥımār‘ı ⁽⁵⁾ depeleye. Oyundan ve laṭifeden geçdiler, biribirin düşürmege meşğul oldılar. Kisrī bunlaruñ ḫālını müşāhede idecek ⁽⁶⁾ Melik Nu‘mān’a eyitdi: “Var şunları ayırtla, şavaşdan men‘ eyle. ‘Abeş yire bunlaruñ gibi bahādurlar biribirin helāk itmek ⁽⁷⁾ neye gerek. Bunlar bize gerek olur, vaķt ola ki muḫtāc olavuz. Eger muķayyed olmazsavuz biribirin telef ider. Arada ⁽⁸⁾ ziyān bize olur. Tīz iriş ve biribirinden ayır.” didi. Melik Nu‘mān “Sem‘ān ve ṭā‘aten!” diyüp depdi. İlerü meydāna girdi ki ⁽⁹⁾ bunları aralaya. Gördi ‘Anter, Zü‘l-Ḥımār‘ı düşürmiş yirde debelevür. Düreyd karşılayup çağırdı eyitdi: “İy Benī ⁽¹⁰⁾ ‘Abs bahādurı! Kanı ḫaşmuñ n’oldı?” didi. ‘Anter eyitdi: “İşde toz altında yatur.” didi. Düreyd eyitdi: “Depeledüñ mi ⁽¹¹⁾ yoḫsa yoķ.” ‘Anter eyitdi: “Lā! Vallāhi ḫāşā ki öldürem. Eger öldürmek maķşūdum olsa evvelden öldürürdüm. Evet ⁽¹²⁾ evvel süñüyle dürttdüm. Birkaç eyegüsine zaḫm irişdürdüm. Yine üzengüligin kıomadı, vazgelüp gitmedi. Kılıcın alup ⁽¹³⁾ yine ḫamle kıldı, beni öldürmege kaşd itdi. Bu ortada benüm şuçum yoķdur.” didi. Düreyd eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! ⁽¹⁴⁾ Bilürin ki senüñ ‘özrüñ āşikāredür, aşla şuçuñ yoķdur. Ol kişi bundan dağı ziyāde cezālara lāyıkdur.” didi ⁽¹⁵⁾ ve sürdi Zü‘l-Ḥımār‘uñ kıatına geldi ve eyitdi: “İy devletden ırak kişi! Saña kaç kez didüm sa‘ādet ehli-y-ile erişme. ⁽¹⁶⁾ ‘Arab u ‘Acem içinde rüsvāy olduñ.” didi. Zü‘l-Ḥımār eyitdi: “Bu nesne benüm alnuma yazılmışdı, vāķi‘ oldı. Yaluñuz ⁽¹⁷⁾ baña mı oldı, mecmū‘-ı ‘Arab bahādurlarına olıgelmişdür.

Elbette iki kiři meydāna girse biri aşşı idüp biri ziyān ⁽¹⁸⁾ itse gerek.” didi. Düreyd eyitdi: “Girçek eydürsin, eyledür. Hele işde haşmuñ nice kiři idügin bildüñ ⁽¹⁹⁾ ve zaḥmetin yiyüp geregi gibi şerbetin içdüñ. Şimdiden girü ayruḫ anuñıla düşmenlik itme ve gönñlünde kibr ⁽²⁰⁾ ve kīn şaklama. Ebedī saña dōst bil.” didi. Zū'l-Hımār eyitdi: “Şimdiden girü daḫı anuñıla ceng itmeyem ve kılıç alup ⁽²¹⁾ karşı varmayam. Baña ḫudreti yitmişiken ‘afv itdi, depelemedi. Ol baña itdügi iḥsānı kim ider?” didi. Andan soñra ⁽²²⁾ Melik Nu‘mān araya girüp barışdurdı. İkisine daḫı ḫıl‘at geyürdi ve diledi ki bunları Kisrī öñinde ḫāzır ⁽²³⁾ ide. Anda daḫı ‘ahd idüp ikileyin şulḥ ideler. İlerü vardı, gördi Kisrī bir nāmeye meşḡul olmuş ki Ḥorāsān [405a] ⁽¹⁾ memleketinden gelmiş vezīr Büzürcimihr'i okudı. Melik Nu‘mān daḫı ilerü yürüdi ki mektübdā ne yazılmışdur göre. Nā-gāh ⁽²⁾ gördiler ki Ḥicāz tarafından biñ ḫadar ādem çıḫageldi. Gelirek gördiler ki ol Şām esīrleri-y-ile Ḥicāz memleketine ⁽³⁾ giden beş biñ kişidendür, bildiler ki ḫāl nedür. ‘Anter karşı yürüyüp eyitdi: “Veyleküm nedür ḫālüñüz? Dımışk begi ⁽⁴⁾ Ḥārīş irişdi, sizi başup esīrlerin ḫurtardı beñzer.” didi. Anlar eyitdiler: “Belī, eyle oldı, iy bahādurlar ulusı! ⁽⁵⁾ Ḥārīş geldi bizümile buluşdı, şavaş itmege ṭāḫatumuz olmadı. Elümüzdeki esīrleri ve bākī nesneleri biraḡup ⁽⁶⁾ ḫaçduk.” didi. ‘Anter eyitdi: “Ādemüñüz çok kırıldı mı?” Bunlar eyitdiler: “Lā! Vallāhi birḫaç ādem daḫı öldi, evet çok degül. Zīrā ⁽⁷⁾ gelüp irişecek gördük ki ṭuruřmaḡa ṭāḫatumuz yokdur. Nā-čār olup ḫaçduk. Yolda atı yorulanı yitüp öldürdiler. ⁽⁸⁾ Bākīmüz hep ḫalāř bulduk. Üřde cān atup size irişduk.” didi. ‘Anter eyitdi: “Melül olmañ, üř varup ⁽⁹⁾ Ḥārīş'üñ memleketini ḫarāb ideyin ve kendüñüñ boḡazına ip ṭaḫup it bigi yideyin.” didi. Andan bunlara Ḳayřer'den ⁽¹⁰⁾ beş biñ bellü ādem ṭutulduḡın didi ve Benī ‘Āmir bahādurların ḫalāř itdügin ḫikāyet itdi ve bākī ḫışřaların bir bir ⁽¹¹⁾ řerḫ eyledi ve kendüñüñ tedbīr rāst geldüğine feraḫ oldı. **Ařma‘ī** eydür: Bu gelen biñ kiřinüñ ba‘zısı ⁽¹²⁾ Benī ‘Abs'den ve ba‘zısı Benī Ġaṭfān'dan idi ve ba‘zısı Benī ‘Āmir'den idi. Çünki ‘Anter'ile ve Düreyd'ile buluşdılar

ve ⁽¹³⁾ hâllerin söyleşdiler. Varup çadırlarına girüp oturdılar ve ehl ü ‘ayâlların ve akrabâların hâlâş itmek bâbında meşveret⁽¹⁴⁾leşdiler. ‘Anter eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Siz hiç teşvîşlenmeñ. Ben ol işüñ kaydın evvelden gördüm. Ben şübhesüz ⁽¹⁵⁾ bilürin ki Kayşer varup bizüm halkumuzu Hâriş'den alup koyıvirse gerek. Zîrâ şol kişiler ki benüm katumda tutudur. ⁽¹⁶⁾ Kayşer'üñ hep akrabâsıdur ve erkân-ı devletidür. Evet teşvîş bundadur ki ne yoldan gidicek biz anlaruñıla buluşavuz, ⁽¹⁷⁾ yolumuza muhâlif olmasaydı.” didi. Düreyd eyitdi: “Bundan geñez nesne yok. Zîrâ ki sen halkuñ ba‘zısı[yı]la bunda ⁽¹⁸⁾ tur. Bâkî âdemlerüñüzi Hicâz tarafına gönder, gitsünler. Eger varup anda ta‘allükâtlarla şağ selâmet buluşursa ⁽¹⁹⁾ ve Kayşer cemî‘isin Hâriş'üñ elinden alup koyuvirdi-y-ise saña âdem gönderüp bildüreler. Sen dağı bunda tutu alduğıñ ⁽²⁰⁾ Rûm halkın koyuviresin. Eger Kayşer kırtarup halkuñuzu bunda gönderürse sen dağı bu aradan anları ⁽²¹⁾ diyârlarına gönderesin ve esîrleri şalıviresin.” didi. Melik Kayş eyitdi: “Hub tedbir itdün ve râst söyledün ⁽²²⁾ ve şavâb didün.” didi. Andan soñra ‘Anter, Düreyd'e eyitdi: “Yâ mevlâyi! Çünkü hâl böyle ola, biz bunda eglenelüm. ⁽²³⁾ Sen var kabîleñe ve ehlüñe git, bizümile çok zahmet çekdün ve hem bizüm dağı haremümüz sizün katuñuzda [405b] ⁽¹⁾ Benî Gazyetâğında gidelden berü hâlleri n'oldı, işitmedük.” didi. Düreyd eyitdi: “Vallâh iy bahâdurlar begi! ⁽²⁾ Eger cemî‘-i ‘ömrüm senüñile bile geçse baña zahmet gelmez. Evet eyü didün, ben gitmekde birkaç fâ‘ide vardur. Bir budur ki ⁽³⁾ Kisrî'den zahmetümüzü götürdük. Az halk degülüz, dâyim yimegümüz ve içmegümüz anuñ üstinedür. Bir dağı sen didüğün ⁽⁴⁾ gibi ta‘allükatumuz korkusıdur. Bir dağı budur ki senüñile Zü'l-Hımâr'ın ma‘lûmdur ki hayr kaşdı yokdur. İhtiyât ⁽⁵⁾ ider ki bir gün bir fesâd ide, senün hâtıruña gubâr¹⁴⁷⁵ getüre. Anı alup gideyin.” didi. ‘Anter buña du‘â ve alkış ⁽⁶⁾ itdi ve eyitdi: “Yâ mevlâyi! Mukrî'l-Vaḥş'ı senüñile yüz âdem koşup bile göndereyin ki varup Benî Kırâd'ı ve ‘emmüm kıızı ‘Able'(y)i ⁽⁷⁾ ve kendünün hatunu

¹⁴⁷⁵ 405b-5 gubâr: ğabâr

Müseyke'(y)i alup bizüm yirlerümüze gide.” didi. Düreyd eyitdi: “Hōş ola, nice ki hāṭıruñ ⁽⁸⁾ dilerse eyle it.” didi. Andan gidicek ādem gitmege ‘azm eyledi. Bunlar bu tedbırde iken ‘Acem leşkeri daḥı göçmege ⁽⁹⁾ ‘azm eyledi. Zırā ki Ḥorāsān şehirlerinden nāme geldi ki Türk çıkup ḥaylı fesād itdi, ol diyāra fetret bıraḳdı ⁽¹⁰⁾ diyü. Eyle olsa Kisrī bunlara destūr virdi ve ḥazīnesin açup mālī bunlara sebīl eyledi. ‘Acem ve ‘Arab ⁽¹¹⁾ leşkerin ḡanī kıldı. Kisrī Melik Nu‘mān'a eyitdi: “Yā Nu‘mān! İşde ḥazīne, işde sen. Ol ‘Arab ḥalkından hīç kimse(y)i ⁽¹²⁾ faḳır ḳoma. Anlar bize çok eylükler itdiler. Eger anlar Şām'a gelüp ḥarāb itmeseler Rūm çerisi bizüm üstümüzden ⁽¹³⁾ gitmezdi.” didi. Melik Nu‘mān daḥı Kisrī'nüñ ḥazīnesinden fāḥır ḥıl‘atler ve nefis libāslar alup Düreyd'e ve bākī ekābirlerine ⁽¹⁴⁾ geydürdi ve ‘Acem leşkerine daḥı vāfir mālīlar virdi. Cemī‘isinüñ ḥāṭırın tesellī itdi. Andan ‘Anter'e eyitdi: “Sen şabr ⁽¹⁵⁾ eyle, giden ḥalk gitsün. Şoñra Kisrī ile buluşasın. Şimdiki ḥālde saña gitmege destūr yoḳdur.” didi. ⁽¹⁶⁾ ‘Anter eyitdi: “Yā melike'l-‘Arab! Bizüm daḥı ḳulumuz ḥalkumuzıla oldı. Ben bunda bir nice müddet ṭuram.” Andan ⁽¹⁷⁾ ol gün aḥşam olunca ‘Arab çerisi daḥı göçdi ve ‘Acem leşkeri daḥı gitdi. Şahrālar ḥālī kıldı ve yiryüzi ⁽¹⁸⁾ bunlaruñ ḡavḡāsından arındı ve Kisrī'nüñ ḥazīnesi boşaldı. **Ebū ‘Ubeyde** rivāyet ider ki Melik Nu‘mān Ḥaccār ibni ⁽¹⁹⁾ ‘Āmir'i daḥı Benī Kinde ¹⁴⁷⁶ bahādurları-y-ıla koyuvirmede, alıḳodı. Zırā ki Ḥaccār ḡāyetde müşekkel yigit idi. Faşīḥ ve laṭīf ⁽²⁰⁾ edebi ve erkānı bī-naṣır idi ve hem bahādurluḳda daḥı kendü aḳrānından girü ḳalur degül. Ol sebebdan Melik ⁽²¹⁾ Nu‘mān bunu kendüye hem-dem idindi ve Rebāb adlu kıızı varıdı ki ‘ālemde ḥüsni meşhūr ve cemālī cihānda menşūr ⁽²²⁾ olmışıdı. Anuñ güzelligini kimse dilile taḳrīr ve ḳalem ile taḥrīr idemezdi. Anı Ḥaccār'a virmege va‘de kıldı ⁽²³⁾ ve Kisrī daḥı ‘Anter'i ḥāş hem-şoḣbetlerinden eyledi. Dāyim Kisrī ve Nu‘mān ve ‘Anter ve Ḥaccār şoḣbet idüp çengi **[406a]** ⁽¹⁾ cāriyeler çaldururlardı ve güyendeler eyitdürürlerdi ve ilerü zamānda geçmiş

¹⁴⁷⁶ 405b-19 Kinde: Kende

beglerüñ tārīhinden söyleşürlerdi ve kışşa⁽²⁾larından hikāyet iderlerdi. Ol hinde Melik Kisrī, ‘Anter'e bir tulu içdi. ‘Anter dağı ayağı üzerine kalkup du‘ā⁽³⁾ itdi ve işbu ebyātı okudı ve Kisrī medh idüp aındı. **Şi‘r.** [Arapça Şiir⁽⁴⁾ Arapça Şiir⁽⁵⁾ Arapça Şiir⁽⁶⁾ Arapça Şiir] İttifāk söz ortasında Nu‘mān'ıla Haccār, Zū'l-Hımār'ıñ bahādurluğın añup mübālağa⁽⁷⁾ itdiler. Kisrī kağıdı ve Nu‘mān'a eyitdi: “Sen benüm meclisümde revā mıdur ki ‘Anter ibni Şeddād varken ayruğ kişi añarsın⁽⁸⁾ ve kimsenüñ bahādurluğın ögersin.” didi. Nu‘mān eyitdi: “Yā melik! Ni‘metüñ haqqı-y-içün belī bu zamānda ‘Anter'den bahādur⁽⁹⁾ kimse yokdur. N'olaydı bunıñ eyü nesebi olsaydı ve necil olmayup cömerd olaydı.” didi. ‘Anter bunıñ sözün işidicek⁽¹⁰⁾ saht oldı ve eyitdi: “Yā mevlāyi! Tıtalum ki nesebüm eyü degül imiş, necillığa nisbet itmek neye gerek? Benüm tabi‘atumdan⁽¹¹⁾ ol şıfat gelmez.” didi. Melik Nu‘mān eyitdi: “İy bahādurlar ulusu! Ol sözi didüğümde ğaraż seni zemm itmek⁽¹²⁾ degüldür. Ammā Haq Te‘ālā sehvāveti ve keremi ‘ālemde bir kişiyi virmişdür ve bahādurluğı ve cür‘eti saña virmişdür.” didi.⁽¹³⁾ Kisrī'nüñ ğazabı Nu‘mān'ıñ sözün işidicek sākin oldı ve eyitdi: “İy Nu‘mān! ‘Anter'üñ bahādurluğın ğod⁽¹⁴⁾ işde gördüñ. Nazīri cihānda yoğıduğun tahkik bildüñ. Neseb eylūğı yatluluğı bahādura ziyān getürmez.⁽¹⁵⁾ ‘Avret bir kabdur aşlı atadur kişinüñ nesebeti atayadur, anaya degül.” didi. Kisrī'nüñ bu sözi didüğinden ğarażı⁽¹⁶⁾ ‘Anter'üñ hātırı tesellī itmek idi. Andan soñra eyitdi: “Ol kişi ki cömerdligile meşhürdur ve keremile ma‘rūf⁽¹⁷⁾ ve ma‘lūmdur, kimdür?” didi. Nu‘mān eyitdi: “Yā melik! Bu zamānda üç kişi vardur. Üç nesebi-y-ile meşhürdur. Evvel⁽¹⁸⁾ ‘Abdü'l-Muṭṭalib ki Beyt-i Harām'da kaḍīdür. Ol nesebi[yi]le ve feşāhatile meşhürdur. İkinci üş ‘Anter'dür ki bahādurluğıla⁽¹⁹⁾ meşhürdur. Üçüncisi Hātem-i Ṭāy'dur ki cömerdligıla meşhürdur. Ol bābda anuñ mişli yokdur, ırakda yakında⁽²⁰⁾ işidilmemişdür. Zīrā ki konuğa kendü ayağın tırup ğidmet ider ve dāyim odı yanar ve ta‘ām bişer. Gelen giden yir⁽²¹⁾ giderdi.” Kisrī eyitdi: “Yā Nu‘man! ‘Anter'üñ bahādurluğın gördüñ ve ‘Abdü'l-Muṭṭalib'üñ dağı

nesebi ve aşlı ve feşāḥati ⁽²²⁾ ve belāḡati ‘ālemde söylenür. Maşrıkıla ve Mağrib arasında tölmişdur. Ammā Hātem-i Tayy'ıñ ḥikāyetinden hiç işitmemişüz. ⁽²³⁾ Eger bilürseñ söyle, diñleyelüm ve meclisümüzi anuñıla müşerref idelüm.” didi. Melik Nu‘mān eyitdi: “Sem‘ān ve t̄a‘aten, [406b] ⁽¹⁾ yā melik! Anuñ t̄ogurduğından berü ḥikāyetin saña vaşf ideyin. Diñle ki ḡāyetde ḡarīb kışşadur.” didi. Andan eyitdi: ⁽²⁾ “Yā melik! Hātem didükleri kişiye cömerdlik anasından ḡalmışdur ve anuñ bereketinden bunuñ t̄abī‘atında ol şıfat ⁽³⁾ zāhir olmışdur. Zīrā ki bunuñ anası bī-naẓīr cömerdlerden idi ve atası ḡāyetde nākeslerden ve necillerden idi. ⁽⁴⁾ Bunlaruñ ikisi bir araya geldüğine sebep bu idi ki bu ḡatun kişinüñ adı Ğaniyye idi ve atasına ‘Afif dirlerdi. ⁽⁵⁾ Māl-dār kişi idi. İttifāk ecel irişüp öldi, bī-ḡad mālı ḡaldı. Başladı Ğaniyye bu mälları t̄ağıtmağa ve bağışlamağa. ⁽⁶⁾ Ol yaña, bu yaña telef idüp gidermege. Ḳardaşları görüp ḡakıdılar, mecmū‘-ı mālın faḡire ḡodılar. Bir nice zamān ⁽⁷⁾ ḡillet ve miḡnet çeküp dirildi. ‘Āḡibet esirgediler, getürüp mālından biraz deve birkaç biñ koyun virdiler, eyitdiler: ⁽⁸⁾ “Ol ḡadar ḡillet çekdi, māl kıymetin bildi ola.” didiler. Gördiler ki bayāḡıdan daḡı ziyāde virür. Ne ḡadar sāyıl ⁽⁹⁾ gelürse maḡşūdınca virüp ḡanī ider. Ol develeri ve koyunları hep virdi. Bu kerre gelene va‘de idüp ⁽¹⁰⁾ eydürdi ki “Ḳardaşlarum benüm mālumu elümde aldılar. Var borc idin diril, umarın ki bu yıl beni bir ere vireler ⁽¹¹⁾ ve mālumu daḡı hep vireler. Nice bir beni incideler ol vaḡt sizüñ borcuñuzu ödeyem.” dirdi. Eyle olsa ulu ḡardaşı ⁽¹²⁾ gelüp ḡakıdı, eyitdi: “Yā binte'l-şeyṭān ve yā nesle'l-ḡarnān! Ḳanı saña virdüğüümüz develeri ve koyunları kime virdüñ ⁽¹³⁾ daḡı cimrilik odına yaḡılmaḡdan uşanmaduñ mı ve bunca belā ve ḡillet ve miḡnet çeküp uşanmadun mı? Niḡün bunuñ gibi bī-ḡūde ⁽¹⁴⁾ işler işlersin, mālunu ve rızḡunu t̄ağıdursın, ‘aḡluñı başuña cem‘ itmezsın?” didi. Ğaniyye aḡladı ve eyitdi: “Belī, ⁽¹⁵⁾ yā āḡī! Ḳillet zaḡmetin çekdüḡiḡün ḡillet çekenleri esirgerin ve elümdeḡin virürin.” didi ve bu birkaç beyti oḡudı: **Şi‘r.** ⁽¹⁶⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁸⁾ Ḳardaşı bunuñ ḡālini göricek varup ḡardaşlarına

söyledi ve bunuñ bābında tanışıp eyitdiler: “Bunuñ çāresi oldur ki ⁽¹⁹⁾ Sa‘īd ibni Mūsriḥ'a virüp evlendürevüz. Ol bunuñ mālını zabt ider.” didiler. Megerki bu Sa‘īd ol zamānda neclile meşhūr ⁽²⁰⁾ idi. Kimseyile ta‘ām yimezdi ve konuk qabūl itmezdi ve kimsenüñ yüzine gelmezdi. Qul ve cāriye şatun almazdı. Bunuñ ⁽²¹⁾ qardaşları ittifāq idüp aña ādem gönderdiler, kız qardaşların virmegi ‘arz itdiler. Sa‘īd ta‘accüb itdi ve eyitdi: “Bu kıızı ⁽²²⁾ nice kişiler ekābirden ve ululardan Ma‘an ve Cüdeyle ve Zübeyd qabīlelerinden dilediler, virmediler. Dilemedin virmek ⁽²³⁾ gāyetde garīb iş. Velikin Hāq Te‘ālā tarafından sa‘ādet yetişdi ola diyüp feraḥ oldı ve ādemlerine cevāb [407a] ⁽¹⁾ virdi ve cān-ı gōñülde qabūl itdi. El-qışşa varup everdiler. Sa‘īd bunuñıla gerdege girdügi gece ittifāq oğlına ⁽²⁾ qaldı ve rüzigārıla ayı yitüp toğurdı, adını Hātem qodı. Günden güne terbiyyet itdi ayağa binüp yürüdi. Bir yüzü ⁽³⁾ açuq güleç, hūyı eyü ṭabī‘atde, cömerdlıq ‘alāmeti zāhir oldı. Evde ta‘ām aşlından ne bilürse iledüp oğlancuqlara ⁽⁴⁾ yidürürdi ve gōñlegin qaftānın bağışlardı. Anası bunuñ hareketlerini görüp sevinürdi. Atası melūl olup incinürdi ⁽⁵⁾ ve qaqıduğından kendüyi depeleyecegi gelürdi. Kendüye ve anasına sögerdi ve evlendüğine peşimān olurdu. Bu gücendügince ⁽⁶⁾ Hātem'i anası seḥāvet ve kerem ögredüp günden güne cömerdlığı ziyāde iderdi. Bir gün bu Sa‘īd yabāndan ⁽⁷⁾ geldi. Gördi ki Hātem evinde ne qadar yimek varısa hep cem‘ idüp bir yirde oturmuş ve oğlancuqları kığırmuş ⁽⁸⁾ oturup yirler ve oynarlar. Sa‘īd bunu göricek qazabından cihānı gözleri görmez oldı, vardı bir oyuk depesine ⁽⁹⁾ çıkup çağırdı ve başın açup dülbendin şaldı, eyitdi: “İy Benī Ceheme ḥalkı! Meded idüñ, irişüñ baña ki mālum ⁽¹⁰⁾ ve rızqum gitdi.” didi. Halk bu ‘alāmeti göricek ḥarāmī geldi, şandılar. Fi'l-ḥāl yarağa girüp silāḥ bağlandılar, ⁽¹¹⁾ becid yortup yanına vardılar ve “Ḥālūñ nedür? Yağı mı geldi?” diyüp şordılar. Sa‘īd eyitdi: “Bundan artuq yağı ne ola ki ⁽¹²⁾ oğlanlarıñuz benüm evümde azıq qomadılar, yidiler ve oğlumuñ gōñlegin ve qaftānın aldılar. Qomañ ḥōrende gözi ⁽¹³⁾ oğlanlarıñuzu, benüm oğlumıla gelüp

oynamasunlar. Eger men^c itmezseñüz göçüp sizüñ içüñüzden giderin.” ⁽¹⁴⁾ didi. Bu halk bunuñ sözün işidicek gülüşdiler. Tabī^catını bilürlerdi. Muḳayyed olmadılar tağılup evlerine gitdiler. ⁽¹⁵⁾ Hātem'üñ anası bu hāli görüp Sa‘īd'üñ bu rüsvālīgına müṭṭali^c olıcaḳ ḳardaşlarına söḡdi ki “Beni şunuñ gibi ⁽¹⁶⁾ ḥasīs ve nākes kişiyē virdiler, ‘āleme melāmet olduk.” didi. Bundan şoñra Hātem büyük yigit oldı. Atasınıñ ⁽¹⁷⁾ nesin bulursın virürdi ve kimseye ḳonuk varmaḡa ḳomazdı. Anası daḡı dāyim bu işe ḳındırırđı ve ḡayra delālet ⁽¹⁸⁾ iderdi. Sa‘īd görđi ki oḡlı ile başa çıḳmaz ve men^c itdüḡin eslemez ve ḡüyün terk eylemez. Nā-ḳār müdārā ⁽¹⁹⁾ itmeḡe başladı. Bir gün getürđi buña bir güzel cāriye ve bir yüḡruk ḳışraḳ ve bir laṭif ṭay ve üç biñ ⁽²⁰⁾ dişi deve virdi, eyitdi: “İy oḡul! Ṭavarumuzun yaylamı ṭar oldı ve otlaḳ bulunmaz oldı. İmdi kendü māluñ ⁽²¹⁾ ve rızḳuñdur işbu develeri ḳabīlelerden ırāḳ bir otı ve şuyı bol yir varıdı, var anda güd.” didi. Maḳşüdi ⁽²²⁾ bu idi ki şinlikden ırāḳ ola, nesne virecek ādem olmaya ve ḳatına kimse gelüp gitmeye. Hātem daḡı atasınıñ ⁽²³⁾ buyruḡına muṭī^c olup varđı. Bir nice gün bu develeri didüḡi yirde ḳodı. Hiç kimse ḳatına uğramadı ve bile [407b] ⁽¹⁾ ṭa‘ām yiyecek kimse bulmadı. Ġāyetde incindi ve yaluñuzlıḳdan ṭarlıḡandı. Bir gün sürđi yaḳınında bir yol varıdı ol ⁽²⁾ yol üzerine varđı, oturđı ve ādem gele diyü muntaḡır oldı. İttifāḳ görđi ki üç kişi geldi. Megerki bu üç kişi ⁽³⁾ şā‘irlerdi. Gezüp illerde ve beglerde daḳḳ iderlerdi. Nite ki şā‘irlerüñ ‘ādeti böyledür. Birisinüñ adı ‘Ubeyde ⁽⁴⁾ ibni Ebraş idi. Benī Esed ḳabīlesinden idi. Birisine Beşer ibni Ḥādım dirlerdi Benī Süleym'den¹⁴⁷⁷ idi ve birisi Nābiḡā'yıdı Benī ⁽⁵⁾ Zübyān ḳabīlesinden idi. Hātem bunları göriceḳ ḳarşu varđı, getürüp ḳondurđı ve üç deve boḡazladı. Fi'l-hāl ⁽⁶⁾ bunlara ṭa‘ām bişürüp getürđi, yidürđi. Bunuñ iḡsānına ḡulḳına ve ḡizmetine ṭaña ḳaldılar. Andan eyitdiler: “Saña kim dirler ⁽⁷⁾ iy yigit! Aduñ nedür, ne ṭā‘ifesin?” didiler. Hātem eyitdi: “Baña Benī Celheme ḳabīlesinden Hātem ibni Sa‘īd dirler.” didi. ⁽⁸⁾ Bunlar eyitdiler: “Vallāh ki bize ḳatı

¹⁴⁷⁷ 407b-4 Süleym'den: Selim'den

hizmet idüp ihsân itdün. Bilür misin ki biz kimüz?” didiler. Hâtem eyitdi: “Lâ! Vallâhi iy ‘Arab uluları! ⁽⁹⁾ Qandan iduğunuzu ve ne kişiler idüğünüzi bilmez.” dedi. Bunlar eyitdiler: “Biz ‘Arab şâ‘irlerindenüz. Uluları ve cömerdleri ⁽¹⁰⁾ medh idüp kabîlelerde yürürüz. ‘Arab dîni hâkkı-y-içün yiryüzinde senden kerîm yigit görmedük. Bize lâzım oldı ki ⁽¹¹⁾ senün ni‘metün mu‘âbilesinde birkaç beyt söyleyüp seni medh idevüz ve gezdüğümüz yirde vaşfuñ söyleyevüz.” didiler. ⁽¹²⁾ Andan başladı evvel Nâbiğa işbu beytleri eyitdi: **Şî‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir] Andan Beşir bu beytleri ⁽¹⁴⁾ didi: **Şî‘r**. [Arapça Şiir] ⁽¹⁵⁾ Andan şöñra ‘Ubeyde bu beytleri didi: **Şî‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁷⁾ **Aşma‘î** eydür: Hâtem bunların sözün işidicek gözleri yaşıla tıldı ve eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Ben diledüm ki size ⁽¹⁸⁾ bir hizmet idüp konukluk idem. Siz beni utandırduñuz, bir vechile ihsân itdünüz ki ben ‘ivaż itmek mümkün degül. Hele ⁽¹⁹⁾ şimdiki hâlde işbu develere gücüm yiter. Kerem idün, kabûl idün ve üçünüz üleşün beni ma‘zûr tutuñ.” dedi. ⁽²⁰⁾ Nâbiğa eyitdi: “İy yigit! Ol kadar medh itmegile bu kadar ni‘metün ba‘zısına lâyıq ve müsta‘hıqız. Mürüvvet degül ki bunun hepisin ⁽²¹⁾ biz alup seni fa‘îr koyaruz.” didiler. Hâtem eyitdi: “Rabb-i kâdim¹⁴⁷⁸ ve ilâh-i kerîm hürmeti-y-içün eger kabûl itmezseñüz cemî‘isinün işbu ⁽²²⁾ kılucıla sınıırın çaların ve itlere yidüririn.” dedi ve kılıcın eline alup kalkdı. Bunlar gördiler ki bunun gibi işe ⁽²³⁾ kaşd itdi. Nâ-çâr kabûl idüp kısmet itdiler. Devecileri-y-ile bile sürdürüp yollarına gitdiler ve ol cāriyesin dahı birisine **[408a]** ⁽¹⁾ bağışladı ve kışrağı birine ve tayı birisine virdi. Kendü yalunuz qaldı. Mecmû‘-ı māl gitdi. Dönüp yayaq kabîlelerine giderken ⁽²⁾ atasına şataşdı. Atası bunu gördi ki bu hâlde gider, eyitdi: “Veyleke yâ Hâtem! Qanı kışrağun ve tayun ki yayaq gidersin?” ⁽³⁾ dedi. Hâtem eyitdi: “İy ata! Cemî‘isin bağışladum ve anuñ sebebi[yi]le ad kazandum ve hem sen_dahı illerde ve kabîlelerde hayrıla ⁽⁴⁾ añılursın. Mağbûn olmaz kişi ki mālın virüp eyü ad hâşıl ide.” dedi ve bu ebyâtı

¹⁴⁷⁸ Rabb-i kâdim: Rabb-ü kâdim

oğdu: **Şîr**.⁽⁵⁾ Arapça Şiir]⁽⁶⁾ Sa‘îd, bunı işidicek ğazab itdi ve eyitdi: “İy mel‘ûneden toğmış! Mālumı hep zâyî‘ eyledüñ dağı geldüñ. Ne gerekise söylersin⁽⁷⁾ vallâhi'l-‘azîm. Eger gücüm yitse şimdi senüñ başuñı işbu kılıcumıla uçururdum, hemân bu kaldı ki seni anañıla koyup gidem.”⁽⁸⁾ didi ve hem dağı evine geldi mālın ve rızkın alup bunlardan ayrıldı, gitdi. Hâtem bunuñ gitdüğine muqayyed olmadı ve def‘î⁽⁹⁾ işbu şî‘ri oğdu: **Şîr**. [Arapça Şiir⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] **Râvî** eydür: Andan soñra Melik Nu‘mân, Kisrî‘ye eyitdi: “Yâ melik! Qazıyye böyle olıcağ⁽¹¹⁾ Hâtem'üñ anası eri gitdüğine şâz oldı ve eyitdi: “Bir kişı cömerd olup az māl ıssı olmak yigdür necîl olup çok mālî⁽¹²⁾ olmaduğdan.” didi. Andan soñra kendünüñ ne qadar mālî varısa getürüp Hâtem'e teslim itdi: “Yâ veledi! ‘Âdetüñe takşîr⁽¹³⁾ itme. Qalmışlara ve tûl hatun kişilere şadağa it ve konuğlara hıl‘at geyür ve hîdmet eyle. Sa‘y eyle ki halk içinde aduñ eylügile⁽¹⁴⁾ çıqa.” didi. Hâtem dağı eyle itdi. Günden güne vire vire nesneleri kalmadı, ğâyetde fakîr oldılar. Bir gün birkaç atlu âdem gelüp⁽¹⁵⁾ konuğ oldılar. Hâtem gördi ki hîç nesne yoğdur, mağzûn oldı. Anası bunuñ hâlini göricek eyitdi: “İy oğul! Melûl⁽¹⁶⁾ olma. Var beni bir kişıye şat konuğlaruñı düşmenlerüñ saña şemâte itmesünler.” didi. Hâtem eyitdi: “Lâ! Vallâhi iy ana!⁽¹⁷⁾ Şatmağa senden ben münâsibin şatulmalu olıcağ. Gel sen beni şat yoğsa ben beni depelerin.” didi. Anası bunuñ sözün⁽¹⁸⁾ işidicek nâ-çâr şatmağa râzı oldı ve alup bāzāra çığdı. Çağırdı ki “Eyü hîdmetkâr ve muğbil kûl kim alır?” diyü.⁽¹⁹⁾ Âhîr bir kişı müşteri oldı. Anası Hâtem'i iki deveye şatdı ve gelüp boğazladı ve konuğların ağırladı ve ‘özr diledi, eyitdi: “Oğlum⁽²⁰⁾ bunda hâzır bulunmadı. Size hîdmet idemedüm, ma‘zûr tutuñ.” didi. Bunlar dağı du‘â idüp bu develeri yiyüp gitdiler.⁽²¹⁾ Hâtem dağı ol alan kişinuñ develerin güdüp yürürdi. Üç ay bu hâlile oldı. Dördünci ay olıcağ Hâtem'üñ mevlâsı⁽²²⁾ evine geldi. Bir kişı kındı, Lâyim bin Hârişe dirlerdi Hâtem'i bilürdi, ahşam oldı. Ta‘âm yirken bağıdı, kullar ve hîdmetkârlar⁽²³⁾ arasında gördi dağı şordı mevlâsına eyitdi: “İy ‘Arab ulusı! İşbu kûlî kandan alduñ?” didi. Bu kişı dağı eyitdi: **[408b]**⁽¹⁾

“İki deveye şatun aldum. Evet şimdi yüz deveye virmezim. Zîrâ ki baña ve māluma ‘aceb şefkatin görürin.” didi. Lāyim ⁽²⁾ bunun sözün işidicek güldi ve bildi ki bu kabîlede kimse bunu bilmez, andan eyitdi: “Vallâh ki bir kûl almışsın ki kımeti ⁽³⁾ yok ve bir gence irişmişsin ki nihâyeti yok. Eger bilseñ kimdüğün kullanmazduñ, belki sen buña hîdmet iderdüñ.” didi. Ol ⁽⁴⁾ kişi Lāyim'üñ sözün işidicek başın ta‘āmdan kâldurdı ve eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! Billâhi'l-‘azîm, kimdür bu yigit baña digil.” ⁽⁵⁾ didi. Lāyim eyitdi: “Yâ emîr! Bu Hâtem-i Tay'dur ki vaşfı ‘Arab içinde meşhûr olmışdur. Bu kendüzin bir dürlü hâle mübtelâ ⁽⁶⁾ olmayınca böyle itmezdi. Bunun bir ğarîb sergüzeşti vâkı‘ olmışdur.” didi. Bu kişi dağı ol iklimde keremile ve şehâvetile ve luţfıla ⁽⁷⁾ ve hulkıla ma‘lûm kişiyidi. Lāyim'de bu haberi işidicek def‘î tûrdı. Hâtem'ile görüşdi ve yanına aldı ve nefis libâslar geyürdi ⁽⁸⁾ ve ‘özü diledi ve kendüyi ne sebebeden şatduğın şordı. Hâtem dağı kışşasın evvelden âhire takrîr itdi. İşidenler ⁽⁹⁾ bunun mürüvvetin taḥsîn itdiler. Ol gice yatdılar. Şabâh olıcaḳ mevlâsı buña üç biñ deve virdi ve eyitdi: “Yâ Hâtem! ⁽¹⁰⁾ Al işbu develeri üç ay hîzmet itdügüñüñ ‘ivazı olsun.” didi ve bir ‘Arabî at ve bir cemîle cāriye ve bir nefis kıymetlü ⁽¹¹⁾ süñü virdi ve eyitdi: “Billâhi yâ Hâtem! Ben seni kullandüğümü kimseye söylemeyesin. Tâ ki halk beni kınayup sögmeyeler.” didi. ⁽¹²⁾ Andan soñra eyitdi: “Yâ Hâtem! İşbu cāriye(y)i ki saña virdüm. Anaña viresin baña şatduğıçün delâllıḳ olsun.” didi. ⁽¹³⁾ Hâtem dağı alkış idüp bu develeri sürdürdi, evlerine geldi. Anası dağı bunu şatalıdan berü maḥzûn olup ağlardı. ⁽¹⁴⁾ İttifâḳ bir gün gördi ki Hâtem bunca develeri-y-ile ve ni‘metleri-y-ile geldi, şâz oldılar. Andan Hâtem bu develerüñ iki ⁽¹⁵⁾ biñin fuḳarâya ulaşırdı. Ancaḳ kendüye biñ aldı. Andan anası-y-ıla oturup ta‘ām yedi ve şatun alan kişi-y-ile ⁽¹⁶⁾ geçen mâ-cerâsın söyledi ve dellâllıḳ virdügi cāriye(y)i virdi, teslîm itdi. Ol gün bu şüretile oldılar. Yarındası ⁽¹⁷⁾ Hâtem yüz deve boğazlayup halkı kığırdı, yidürdi. Bay yoḥsul tıoyurdu mecmû‘-ı halk du‘â itdiler. **Râvî eydür:** ⁽¹⁸⁾ Melik Nu‘mân, Kisrî'ye Hâtem'üñ kışşasın

söyleyicek ta‘accüb itdi ve cömerdlığına taḥsîn itdi ve eyitdi: “Nār u nūr ⁽¹⁹⁾ ḥaḳḳı-y-içün bundan ziyāde seḫāvet ve kerem olmaz.” didi. ‘Anter, ḥōd Ḥātem'üñ vaşfın işidicek süci içmedin ser-ḥōş ⁽²⁰⁾ oldı ve göñliñde eyitdi: “Billāhü'l-‘azīm, eger ben anı görsem ellerin öperdüm ve elümden geldükçe ḥizmet iderdüm.” ⁽²¹⁾ didi. Andan Kisrî, Nu‘mān'a eyitdi: “Nār u nūr ḥaḳḳı-y-içün ben bu didüğüñ kişi tecribe idüp görürin. Senüñ ḥaberüñ ⁽²²⁾ girçek midür yāḥud yalan mıdur.” didi ve vezîrine eyitdi: “Var ol kişiyile buluş eyit ki “Kisrî saña selām ider ve biñ ⁽²³⁾ deve ḥācet oldı, bize bulsun didi” digil. Görelüm saña ne cevāb virür?” didi. Vezîr daḥı “Sem‘ān ve ṭā‘aten!” diyüp becid [409a] ⁽¹⁾ gitdi varup Ḥātem'üñ kabîlesine irişdi ve evin şorup vardı, buldı ve selāmetleşüp ḳondı. Ḥātem fi'l-ḥāl buña birkaç ⁽²⁾ semüz develer boğazladı ve def‘î ṭa‘ām bişürdüp öñine getürdi ve ḳarşusına ayağın ṭurdı. Nice ki Kisrî'nüñ ⁽³⁾ vezîri and virdi gel otur diyü. Oturmadı eyitdi: “Benüm evvelden ‘ādetüm böyledür, ‘ādetümi ḳoyamazam rāstı.” ⁽⁴⁾ didi. Hele ṭa‘ām yendi, şerāb getürüp Ḥātem bile oturdı, içdiler. Bir laḫza kelleleri kerem oldı. Kisrî'nüñ ⁽⁵⁾ vezîri eyitdi: “İy yigit! Şimdiki ḥâlde Kisrî biñ deveye muḥtācdur. Ḥāzır bulunmadı senden istedi. Ne dirsın, ⁽⁶⁾ virür misin?” didi. Ḥātem eyitdi: “Yā mevlāyi! Deve ḥāzırdur, şabr eyle. Üç gün müsāfirılığıñ eyyāmı geçsün ve ḳonuklık ⁽⁷⁾ ḥidmetin yirine getürelüm. Şoñra deve daḥı bulına.” didi. Bu kişi eyitdi: “Ḥātem çok eglenmek olmaz, Kisrî'nüñ buyruğın ⁽⁸⁾ yirine yitürmek gerek.” didi. Ḥātem eyitdi: “Yarın seni ‘ale'ş-şabāḥ gönderelüm.” didi. **Rāvî eydür:** Ḥātem ol ⁽⁹⁾ vaḳt bir deveye mālîk idi, ancak böyle olıcak şabāḥ ṭurup bir depe başına çıkup çağırdı: “İy Ṭay kabîlesi, ⁽¹⁰⁾ vāy Celheme kabîlesi! Gelüñ dirilüñ!” diyüp feryād itdi. Bunuñ āvāzın işiden işitmeyene ḥaber eyledi. Fi'l-ḥāl ⁽¹¹⁾ varup ol depeye cem‘ oldılar, eyitdiler: “Ne dirsın yā Ḥātem? Maḳşūduñ nedür?” didiler. Ḥātem eyitdi: “Sizi ḳıgırduğuma ⁽¹²⁾ sebep budur ki Kisrî ādem gönderüp benden biñ deve dilemiş. Ne cevāb virürsüz?” didi. Bunlar eyitdiler: “Sem‘ān ve ṭā‘aten! ⁽¹³⁾ bulup getürelüm.” didiler, evlü evine

tağıldılar. Her kişi h  ll   h  lince get  rdi, on bi  devesi kadar irkek ve di i deve ⁽¹⁴⁾ cem  oldu. H tem bunları g ricek   z oldu. Get rdi Kisr 'n n  demisine hep virdi ve h dmetde tak   r m z ⁽¹⁵⁾ oldu-y-ısa ma z r t t ve melik-i  adil h dmetine varıca  bizden   ninde yir  p ve du a id p   zr dile.” ⁽¹⁶⁾ didi. Ol kişi da ı bunu  m r vvetini ve keremini ta acc b eyledi ve du a id p develeri aldı. Med yin  arafına rev n oldu. ⁽¹⁷⁾ El-kı  a varup Kisr 'yle bulu dı ve H tem' n n keremin s yledi ve bu on bi  deveyi  arz eyledi ve borca aldu ın ⁽¹⁸⁾ haber virdi. Kisr 'n n himmetini ve m r vvetini ta acc b id p eyitdi: “ imdiki zam nda bu i i ider  dem bulunmaz.  av b ⁽¹⁹⁾ budur ki bunu  ha  k n  st m zde  omayuz ve ha  dan bu himmetli kişiye minnet get rtemey z.” didi. Melik Nu m n ⁽²⁰⁾ s zi gir ek oldu ına g yetde fera  oldu ve Kisr 'ye eyitdi: “N'eylemek istersin y  melik?” didi. Kisr  eyitdi: ⁽²¹⁾ “Gerekd r ki bu gelen develer n cem 'isine i bu  ehirde bulunan ni metlerden y kledev z, ey  un ey  birin  ve bal ⁽²²⁾ ve ya  ve h urma ve  uru  z m ve s ci. Andan  o ra f hir hil atler ve nefis lib slar ve altunlu d lbendler y kledev z ⁽²³⁾ ve  ol deve ki H tem' n n kend n nd r a a altun y kledev z, bu mecm 'ın a a g nderev z.” didi. Melik Nu m n [409b] ⁽¹⁾ “Sem  n ve    aten!” didi. Bu i i varup ba arm k ardınca oldu. İki g nden ol ma la atı bit r p mecm 'ı develeri y kletdiler. ⁽²⁾ Andan Kisr  ol develeri get ren  demisine eyitdi: “Var bu nesneleri H tem'e ilet teslim it ve benden sel m iri d r. Gir  ⁽³⁾ bunda gelmel  olıca  bu nesneleri a a de d ğine sa a bir biti virs n.” didi. Melik Nu m n da ı bir har r  aft n ve bir altunlu ⁽⁴⁾ d lbend virdi. Ol kişiye eyitdi: “H tem'e benden sel m it, i bu nesneleri ar asına ve ba ına gey r.” didi.  anter da ı ⁽⁵⁾ Melik Nu m n'nu  yanında t rurdu. Bu H tem'e giden m lları ve ni metleri g ricek m te ayyir oldu. Andan ol m lı alup ⁽⁶⁾ giden  deme eyitdi: “H tem  atına varıca  diyesin ki “ anter ibni  edd d sa a sel m ider. Eyd r ki eger kimseyile  ad vet n ⁽⁷⁾ varısa intik amu ı alıvireyin, g n l ne  if  ha ıl ideyin.” didi, diyesin bu g nd rd kleri nesneler h d

anuñ katında ⁽⁸⁾ bir kadarsuz ve kıymetsüz nesnelerdür.” didi. ‘Anter’üñ sözün işidenler gülüşdiler ve eyitdiler: “‘Anter göricek söyler, hem dağı ⁽⁹⁾ eyledür.” didiler. Andan Kisrî’nüñ âdemi bu ni‘metleri alup yola revân oldu. İledüp Hâtem’e ulaştırdı, eyitdi: “Yâ Hâtem! Melik-i ⁽¹⁰⁾ ‘âdil saña selâm ider. Eydür ki “Hidmet yirine geldi ve maşşûd hâşıl oldu.” dir ve bu nesneleri saña gönderdi. ⁽¹¹⁾ Al kabûl it ve bize bir hüccet vir ki Kisrî saña gönderdüğü nesneler saña bî-kuşûr degdi diyü.” didi. Hâtem Kisrî’ye du‘â ⁽¹²⁾ ve alkış itdi. Andan eyitdi: “Yâ mevlâyî! Şabr eyle bu develeri sen hâmir iken ıslu ıssına vireyün.” didi. Andan vardı ⁽¹³⁾ yine ol gice çıkduğı evvel depeye yine çıkdı ve çağırdı. Bu kabîle halkı hep cem‘ olup vardılar “Ne buyurursın?” didiler. ⁽¹⁴⁾ Hâtem eyitdi: “İşde develerüñüz yine geldi. Yüklü yükile develü deveñüzi aluñ, kabûl idüñ.” didi. Bunlar dağı ⁽¹⁵⁾ gelüp develerin aldılar. Hemân Hâtem’üñ kendü devesi kaldı. Anı kimse almadı. Hâtem dağı anı sürüp eve getürdi. ⁽¹⁶⁾ Andan soñra şol devesi olmayan fuğarâ bunuñ başına üşdiler, eyitdiler: “İy Hâtem! Bilürsin ki ol develerde bizüm devemüz ⁽¹⁷⁾ yoğıdı. Elümüze nesne girmede, maħrûm kaldı ve göñlümüz şıñkılı oldu.” didiler. Hâtem dağı ol devesi üstindeki ⁽¹⁸⁾ mālî açup bunlara ulaştırdı. Şol kadar virdi ki elinde bir filori kaldı. Cāriyesine atı virdi eyitdi: “İşde senüñ ⁽¹⁹⁾ dağı hişşeñ budur.” didi. Ol cāriye eyitdi: “Yâ mevlâyî! Ne ‘aceb hālümüz var bizüm, hîç kapumuzda deve eglenmez ve katumuzda ⁽²⁰⁾ âkçe ve altun tırılmaz.” didi. Hâtem eyitdi: “Girçek eydürsin, biz aña i‘tibār itmezüz. Ol dağı bizi sevmez, bizden ırak ⁽²¹⁾ kaçır.” didi ve işbu beytleri eyitdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir] ⁽²³⁾ **Rāvi eydür:** Kisrî’nüñ âdemi Hâtem’üñ bu işini göricek müteħayyir oldu, hüccet alup vardı yine Kisrî’nüñ haberin **[410a]** ⁽¹⁾ virdi. Kisrî eyitdi: “Ol kişinüñ katında dünyānuñ hîç i‘tibārı yoğımış.” didi. Bu tarafda Hâtem dağı Kisrî’nüñ bundan ⁽²⁾ deve istedügin tañladı ve alup yine virdügin ta‘accüb itdi ve eyitdi: “Bunuñ bir sebebi olsa gerek. Varup Melik ⁽³⁾ Nu‘mān’dan bileyin.” didi ve sefer yarağın görüp Hîre tarafına ‘azm itdi. Yaru yol varıcağ Benî

Ḳahim dirler bir ḳabile ⁽⁴⁾ varıdı, anda ḳondı. Megerki ol ḳabilede Māviyet binti Daḥḥāk dirlerdi bir ḳız varıdı. Atasından bī-ḥad māl ⁽⁵⁾ ve ni‘met ḳalmışıdı ve atası kendü ḥayātında iken buña oḳumaḳ yazmaḳ öġretmişıdı ve şi‘rler ve ḥikāyetler ve ‘Arab ve ‘Acem ⁽⁶⁾ beglerinüñ tevāriḥinden ve ḳışşalarından ta‘līm itmişıdı ve hem cemālde daḥı bī-naẓır idi. Çoḳ yirlerden dilediler, kimseye ⁽⁷⁾ virmedi ve eyitdi: “Bir ḳişiye varurun ki ḥūyın ve ṭabī‘atın bilem ve cemī‘-i aḥvālını tecribe idem.” didi. Bu tedbīr üzerine vardı, ⁽⁸⁾ ḳonuk oldu, yatdı ve içinde ḥidmetkārlar ḳodı. Her ḳişi ki gelüp ḳonsa ādem gönderüp teftiṣ iderdi ve gelenüñ ⁽⁹⁾ gidenüñ aḥvālın şordı edebin ve keremin gördi. İttifāk Ḥātem bunuñ evine ḳondı. Megerki Ḥātem'den on üç ⁽¹⁰⁾ ḳişi daḥı ḳonmışıdı, Arab şā‘irlerinden birisi Züheyr ibni Ebī Selmā ve birisi Nābiġa-i Zübyānī ve birisi Betenī. Ḥātem'i bilürlerdi, ⁽¹¹⁾ ḳarşu varup ‘izzet ve ikrām itdiler. Ḥātem bunlara şordı: “Ḥālünüñ nedür, ḳanda gidersiz?” Bunlar eyitdiler: “İşbu evler ıssını ⁽¹²⁾ dilemege geldük.” didiler ve Ḥātem'e bunuñ cemālin ve kemālin öġdiler. Ḥulḳın ve luṭṭfın medḥ itdiler. Şol ḳadar söylediler ki ⁽¹³⁾ Ḥātem bunu görmege müştāk oldu, belki almaġa göñli meyl itdi. Bunlar bu arada meşġūliken gördiler, Māviye'den ⁽¹⁴⁾ bir cāriye geldi, eyitdi: “Ḥatunum eydür ki kimse beni dilemege gelmiş var mıdır?” Züheyr eyitdi: “Vā-veylāh, biz üç üç ⁽¹⁵⁾ şā‘irlerüz. Ḥātem-i Ṭay daḥı bunda ḥāzırdur. Hepümüz isterüz kim ola ki anı istemeye bizden yanı temām olmuşdur. İş ⁽¹⁶⁾ ol ṭarafda ḳaldı. Görsün teftiṣ itsün. Kendü ḳabūl itdüġi ṭursun, ḳalanı yolına gitsün.” didi. Cāriye varup ⁽¹⁷⁾ bu ḥaberi iletđi, def‘ī cevābın getürdi, eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Ḥatunum şöyle buyurdu ki yarın ḳatında ḥāzır olasız. ⁽¹⁸⁾ Perde ardından sizünüñle ḥaberleşe. Göre naşībünüñ varısa bir iş ola.” didi. Bunlar daḥı “Ḥōş ola.” didiler ve şabāḥa ⁽¹⁹⁾ muntazır olup ṭurdılar. Māviye diledi ki bunlaruñ ḥūyın ve ḥulḳın tecribe ide, mürüvvetin ve keremin şınaya. Vardı bunları ⁽²⁰⁾ ayru ayru odalara ḳondurup her birisine bir deve gönderdi, eyitdi: “Nice ki kendülerüñ ḥatırları dilerse şöyle ⁽²¹⁾ bişirüp yisünler.” didi. Bunlar daḥı her birisi

devesin boğazlayup gönli istediği gibi bişürdi. Andan Māviye ⁽²²⁾ geydügi geyecegi çıkarup eskiler geydi ve yüzine bir pāre biz örttdi ve kara dürttdi ve bir dilenci ⁽²³⁾ şüretine girüp geldi ki bunlardan ta‘ām dileyüp üzerlerine bakagöre. Evvel Betenī, odasına varup nesne taleb [410b] ⁽¹⁾ itdi. Betenī daḥı getürüp bir pāre et virdi. Hem az ve hem çig, anı alup geldi. Züheyr odasına girdi. Ol daḥı sehel ⁽²⁾ nesne virdi. Andan Nābiğa'ya geldi. Ol daḥı eyü yirden virmedi. El-ḥāşıl üçü daḥı şākir göndürmediler ve eyü ⁽³⁾ yirinden ve oñatça bişmişden virmediler. Bunlardan çıkup Ḥātem odasına geldi. Gördi ki vāfir odlar yakmış ve çömllekler ⁽⁴⁾ kaynar. Kendü bu ta‘āmı duruşup bişürür. Māviye bunu göricek ta‘accüb itdi ve gönlinde eyitdi: “Bir kişi bunca eti ⁽⁵⁾ neyler ola?” didi. Ḥātem daḥı Māviye'(y)i göricek dilenci şandı eyitdi: “Var otur, bir laḥza şabr it, ta‘āmı bişüreyin.” didi ⁽⁶⁾ ve arkasın aña dönderüp kendü işine meşgöl oldı ve ta‘āmı bişürüp çanaqlara kıotardı ve şovutdı ve etüñ ⁽⁷⁾ eyü yirlerinden kendü eliyle Māviye'nüñ öñine kıoyup yidürdi ve eyitdi: “İy ‘Arab ḥatunı! Kerem eyle, biz bunda olduğumuzca ⁽⁸⁾ gel, git. Her gün ḥālī olma.” didi. Māviye du‘ā idüp döndi yine vardı. Bir cāriyesi vardı adı Meyye idi, ⁽⁹⁾ aña eyitdi: “Yā Meyye! İşbu ev içinde ta‘ām cinsinden ne varısa al daḥı yimek kıaydın gör. Yarın ol kışileri kıırup kıatuma ⁽¹⁰⁾ getüricek her birisinüñ ta‘āmın bir tabaḳ içine kıoyup öñinde kıo.” didi. Cāriye daḥı “Sem‘ān ve t̤ā‘aten! Eyle olsun.” ⁽¹¹⁾ didi. Bir sā‘atden şoñra Māviye kendü kıatında ne kıadar ‘abīr ve misk varısa cem‘ idüp dört bölük eyledi ⁽¹²⁾ ve cāriyenüñ eline virdi, eyitdi: “Var bu nesneleri ol kışilere vir daḥı işmarla ki yoldaşlarına bildürmeye ve hem ⁽¹³⁾ kıangısına ki virsin. Eyit benüm girecem saña maḥabbet idüp bu nesne(y)i gönderdi ki yarın kendü kıatına ḥüb rāyihayla ⁽¹⁴⁾ varasın, yoldaşlarıña bu sırrı dimeyesin ve müṭṭali‘ kıılmayasın.” didi. Cāriye daḥı bu ḥidmeti yirine getür didi. Bu müşkleri ⁽¹⁵⁾ ve ‘abīrleri bunlara ulaşırdı ve her birisine ḥatunı nice işmarladı-y-ısa didi. Anlar daḥı şāz oldılar ve ḥāllerin ⁽¹⁶⁾ birbirinden gizlediler. Her birisi gönli içinde eydürdi ki “Māviye baña bu

nesne(y)i anuñiçün gönderdi ki beni sevmişdür ⁽¹⁷⁾ ve almağa hâtırı meyl itmişdür.” didi. Hâtem'den ayruğı bu taşavvur idüp ferağ oldılar. Evet Hâtem'e cāriye bu sözi ⁽¹⁸⁾ diyicek eyitdi: “Lā vallāh ben bu sözi aşhābdan gizlemeyin ve necillığı kabūl itmeyin. Mürüvvet degül ki benüm geyecegüm ⁽¹⁹⁾ müşklü ve ‘abirlü ola, yoldaşlarumda olmaya.” didi ve bu kendüye gelen müşki ve ‘abiri dört bahş eyledi. ⁽²⁰⁾ Üç bahşın yoldaşlarına virdi, eyitdi: “Aluñ işbu müşkleri libāslaruñuza isti‘māl idüñ.” didi ki yarın ⁽²¹⁾ Māviye atına varıcak geyecegüñüz ve bedenüñüz h b r yi hayla ola.” C riye bunuñ ef  lin g ricek varup ⁽²²⁾ gericesine kı     eyledi ve H tem'  n yolda larına itd  i i    n  bir bir  er  itdi. M viye ta acc b itdi “A sent ⁽²³⁾ y  H tem! B rekall h m r vvet ıssı ancak ola. Bunca zam n oturdum sen n gibi  deme  u  olam, dird m.” ve g yetde [411a] ⁽¹⁾ fera  oldu. Andan a  am olunca  abr eyledi. A  am olıcak d rt  aba a  urm   oldururdu ve c riyeye eyitdi: ⁽²⁾ “Y  Meyye! Al birisini evvel N bi a'ya ilet ve eyit ki “Girecem sa a sel m itdi i bu  urm yı g nderki a zu uz  atlu idesiz ⁽³⁾ ve gice oturup  eres lib s n. Evet  ekirdegin gizleyesin t  ki yolda laru uz g r p N bi a'(y)  M viye severmi  ⁽⁴⁾ dimes nler.” diyesin ve bir la  a  atında  uras n. G resin ki did   n s zile ‘amel ider mi itmez mi, yine ba a gel p ⁽⁵⁾ t z  aber idesin.” didi. C riye da ı: “Sem  n ve    aten!” diy p  aba u n birisini aldı N bi a'ya ilette ve girecesi ne i marladu  n ⁽⁶⁾ ‘ale't-ta   l didi. N bi a   z oldu ba ladı  urm yı yedi ve yidigin  n  ek rdegin yire g merdi. C riye vardı ⁽⁷⁾ M viye'ye bunuñ itd  i i i  aber virdi. M viye eyitdi: “Var bu     aba ı da ı b  i yolda larına ilet, anlara da ı ⁽⁸⁾ N bi a'ya did   n gibi s zleri digil.” didi. C riye alup bu     aba ı anlara ilette ve N bi a'ya ne didi[yi]se anlara da ı ⁽⁹⁾ didi. Her birisi  urm  alup sevin p  urrem oldılar.  ayrı yolda lara virilmedi  andılar.  urm yı yiy p  ek rdegin ⁽¹⁰⁾ yire g merlerdi.      H tem c riyen  n s zin i idicek   tır  mel l oldu ve  ab  at ı bunuñ s zinden incindi. ⁽¹¹⁾ Andan c riyeye eyitdi: “Siz n  urm  n za ben m i tiy cum yok. Ma     ba a

getürdüñse gerekmez. Senüñ gireceñ benüm ‘âdetümi ⁽¹²⁾ terk itdürüp beni necillerden mi itse gerek. Ben küçücükden berü neyle büyüdüñ tertīb buldumısa yine şol ⁽¹³⁾ tarīķile gitsem gerek.” didi ve kerem olup işbu ebyâtı didi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir] **Rāwī eydür:** Cāriye ⁽¹⁷⁾ Hātem'ün şî‘rin işidicek şermsār olup utandı. Andan eyitdi: “İy ‘Arab ulusu! Baña melül olma. Benden saña bir haber ⁽¹⁸⁾ ulaşıdurmaķıdı, yirine getürdüñ. Bākī sen yig bilürsin bunı. Saña gönderen kişi katuñda hāzır degül. Hātırıñ nice ⁽¹⁹⁾ dilerse şöyle eyle, benüm sözüme muķayyed olma.” didi. Bir lahza tırdı ki Hātem yenler göre. Hātem daķı söz temām olmadın ⁽²⁰⁾ bu ħurmāyı yine üç baķş idüp yoldaşlarına gönderdi. Cāriye varup bu hāli daķı Māviye'ye ħikāyet itdi. Māviye'nüñ ⁽²¹⁾ ta‘accübi artdı ve Hātem'e maķabbeti ve vişāline intizārı ziyāde oldı. Ol gice şabr eyledi. Yarındası olıcaķ bunları ⁽²²⁾ da‘vet idüp kätına cem‘ eyledi ve perde ardından selāmlaşup bunlarıñla tatlu dil döküp haberleşdi ve şîrīn ⁽²³⁾ sözleri-y-ile bunları müşerref eyledi. Andan eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Şöyle işitdüm ki siz beni dilemege geldüñüz. Her **[411b]** ⁽¹⁾ biriñüz aşıluñuzı ve nesebüñüzü ve ķabīleñüzü baña haber virüñ ve kesbüñüzü söyleñ. Ķağıñuzıla ki rızķum ⁽²⁾ ve naşībüm varısa görüp ihtiyār idem. Ħalkum ve ta‘allūķatum benüm ihtiyārum elüme virmişlerdür, kimse işüme ķarışmaz. ⁽³⁾ Kime dilersem varuram.” didi. İmdi hālüñüzü baña şerħ idüñ, şî‘rile ben feşāħat ehlin severin. ‘Ale'l-ħuşuş ki ⁽⁴⁾ keremi ve mürüvveti ola.” didi. Bunlar Māviye'nüñ sözün işidicek ķabül itdiler ve didüģine iķdām itdiler. Evvel Nābiģa kendü hālin ⁽⁵⁾ şerħ idüp işbu beytleri eyitdi: **Şi‘r.** [Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] Andan soñra Benetī işbu ebyâtı eyitdi: **Şi‘r.** ⁽⁹⁾ [Arapça Şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça Şiir] ⁽¹¹⁾ **Rāwī eydür:** Hātem'den ģayrısı hep şî‘rinde hālini söyledi. Hātem'e sen daķı “Bize muvāfaķat idüp söyle didiler.” güldi ⁽¹²⁾ ve eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Bu nesne hīç benüm fikrümde yoģıdı. Ben ‘İrāķ tarafına bir maşlahata gideyordum. İttifāķ ⁽¹³⁾ buraya uğrayup hāl şöyle oldı ve vīrānda genc bulduķ ve şadefde dürr-i

yetîme tuş olduk, elümüzden geldükçe ⁽¹⁴⁾ duruşalum ve nefsüzi kesâd bâzârına ‘arz idelüm. Ola ki birümüze naşîb ola ve sa‘âdet kime yönelürse t̤alî‘i oña ⁽¹⁵⁾ ve sözi kabûl ola.” Andan Züheyr eyitdi: “Yâ Züheyr! Niçün şî‘rleriññ eyüsinden oğumaduñ? Bunda oturanları tekebbürligüñden ⁽¹⁶⁾ eyü şî‘r komağa beñzemez. Dirildügüñden midür yohsa?” Züheyr: “Sem‘ân ve t̤a‘aten!” diyüp işbu beytleri bedihî inşâd itdi: ⁽¹⁷⁾ **Şî‘r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Andan Hâtem dahı eli-y-ile Mâviye işâret idüp işbu şî‘ri eyitdi: **Şî‘r.** [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] **Râvî eydür:** Hâtem bu ebyâtı okurdi, Mâviye perde ardında şafâsından **[412a]** ⁽¹⁾ baş şalup hareket iderdi ve sözlerinüñ halâvetinden zevk idüp ferağ olurdi. Temâm idicek eyitdi: “Yâ Hâtem! Ağuzuñ ⁽²⁾ çürümesün, seni sevmeyen dünyâda yürümesün. Vallâh ki senüñ bu şî‘rüñi işiden kişinüñ katında dünyânuñ kadri kîmeti ⁽³⁾ ve mâluñ rağbeti qalmaz. Ammâ bir ‘aceb söz söyledüñ. Zîrâ didüñ ki ‘Irâk tarafına giderdüm. Bunda ittifâk düşüp ⁽⁴⁾ yolum uğradı didüñ. Bu sözden añlanur ki artuq rağbetüñ yoğımış ve bizi qaşd idüp gelmemişsin.” didi. Hâtem ⁽⁵⁾ eyitdi: “Lâl! Vallâh bu sözi saña rağbetüm olmaduğičün dimedüm. Ammâ seferüme sebep bu idi ki melik-i ‘âdil şâhib-i ⁽⁶⁾ eyvân ve melik-i zamân Kisrî baña âdem gönderüp develer istemiş. ittifâk ol vakte hâzır ancak bir devem bulundı. ⁽⁷⁾ Vardum kabilemeden ve aşhâbumdan biñ deve borca alup göndürdüm. Mecmû‘ısına ev havâyicinden yükledüp yine baña ⁽⁸⁾ göndürmiş. Ben dahı develeri yine ıssına virdüm. Velîkin bu nesneye sebep ne oldu, bilmedüm. Hâtıruma teşvîş düşdi. ⁽⁹⁾ Diledüm ki Hîre'ye varup Melik Nu‘mân'dan bu kışşanuñ aşlın şoram ve sebebi bilen.” didi. Andan ol bir deve ki ⁽¹⁰⁾ âkçe ve altun yüklenüp kendünüñ evine gelmişdi ve halka hep ulaşturmuşdı. Yirinde hemân bir filori qalmışdı. ⁽¹¹⁾ Anı Mâviye'ye hikâyet itdi ve bir bir beyân eyledi. Mâviye mütehayyir oldu bunuñ şehâvetine ve keremine t̤aña qaldı ve eyitdi: ⁽¹²⁾ “Vallâh yâ Hâtem! Bu nesne isrâfidur. Senden gayrı kişiyi serzeniş idüp ‘itâb itmek vâcib idi.” didi. Andan

Hâtem'ün yoldaşlarına ⁽¹³⁾ eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Siz bunca zamândur rûzigâr geçürdünüz ve kabîleler ve iller gezdünüz. Hiç bu mertebede ⁽¹⁴⁾ sehvâvet gördünüz mi?” didi. Nâbiğa eyitdi: “Lâ! Vallâh Beyt-i Harâm hakkı-y-içün görmedük. Bir kişiye ne kadar ki hûb kaşîdeler ⁽¹⁵⁾ disevüz ve eyü şîrile medh itsevüz ve cömerdlık bulutlardan geçürsevüz bir deve yâhud iki deve hezâr ⁽¹⁶⁾ zahmetile alurduk. Bu kişinin ‘âlemde nazîri bulunmaz ve ‘Arab içinde mişli işidilmez.” didi. Hâtem eyitdi: “Billâh iy yoldaşlar! ⁽¹⁷⁾ Bu sözi söylemekde haţâdan hâlî degülsiz. Dünyâda ne olmaz, ben bilürin ve hem gözümile bir kişi gördüm ki ben ⁽¹⁸⁾ bir yılda virdüğüm ol bir günde virür. Bu işi iden kişi-y-ile yoldaş olup tecrîbe itdüm. Ben anuñ katında ⁽¹⁹⁾ ke'l-‘adem oldum.” didi. Mâviye'ye bunuñ sözi hûş geldi ve inşâfın begendi, andan eyitdi: “Billâh yâ Hâtem! Ol senden ⁽²⁰⁾ cömerd olan kişinin kışşasından hikâyet eyle işidelüm. Anlaruñ gibi kişileruñ dâsitânların dinleyüp sergüzeştlerin ⁽²¹⁾ işitmegile ola ki bize dağı bir pâre kerem eşeri yapışa ve cömerdlık ögrenevüz.” didi. Hâtem eyitdi: “Sem‘ân ve tã‘aten! ⁽²²⁾ Yâ seyyide'l-‘Arab! Bu didüğümü saña hikâyet ideyin.” didi ve başladı, eyitdi: “Bir gün çıkdum ‘Arab kabîlelerinden ⁽²³⁾ māl ve rızık kesb itmege giderdüm. İttifâk seferüm bir müşerref ve müzeyyen makâma irişdi ki dürlü dürlü çimenler ve çiçekler [412b] ⁽¹⁾ birle ârâste olmuş, kumrılar ve bülbüller öter ve geyükler otlar ve yemişleri vâfir, otı şuyı bol. Şanasın cennet bahçelerindendir. ⁽²⁾ Gören gönülde guşsa qalmaz ve müşâhede iden âdem mahzûn olmaz. Bunuñ gibi yirüñ vaşfında şu‘arâdan birisi dimişdür ki **Şîr**. ⁽³⁾ [Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir] **Râvî eydür:** Andan Hâtem eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Bu vaşf ⁽⁶⁾ itdüğüm mekâna irişicek gâyettede şuşamışdum. Diledüm ki bir arada şu kenârına inüp şu içem. Gördüm ki bir ⁽⁷⁾ uzun boylu ‘Arab kılıç kuşanmış ve dülbendinuñ ucın boğazı altından bağlamış, bir ‘ifrît nesne gördüm. Gören âdem ⁽⁸⁾ hey’etinden heybet alır ve şeklinden ihtiyât ider. İlerü varup selâm virdüm bî-tekellûf yanında oturdum. ⁽⁹⁾ Bir lahza avurd urup şoruşdum. Gördüm ki bu dağı ben yürüdüğüm

yolda yürür ve ben taleb itduğüm nesne(y)i ⁽¹⁰⁾ taleb ider. Bunuñla yoldaş olduk ve maşşūdumuz hāşıl itmekde ittifāk itdük ve azuk yiyüp şulanduk. ⁽¹¹⁾ Andan tırup yola revān olduk. Giderken açlık galebe itdi. Bir çeşme kenārında indük, kōnduk. Ben diledüm ⁽¹²⁾ kendü azuğumdan ortaya getürem. Yoldaşum kōmadı. Kendünüñ vāfir yiyecegi varımış, getürdi. Toyınca yidük. Bākī ⁽¹³⁾ kalanını yirinde dökdi ve atına süvār oldı. Ben eyitdüm: “İy yoldaş! Ne ‘aceb iş itdün? Azuğumuzu yirinde koyup ⁽¹⁴⁾ gidicek yirler midür? Ābādānlık yok, yakında şinlige irişecegümüz ma‘lūm degül. Benümile dağı azık azdur.” didüm. Ol yigit ⁽¹⁵⁾ geldi, eyitdi: “İy yoldaş! Tarlığanma ve hātırıñı melül tütma. Seni yaradan rızkuñı eksük itmez.” didi. Ben dağı ⁽¹⁶⁾ bundan bu sözi işidicek bildüm ki şāhib keremdür ve mürüvvet ıssıdur ve i‘tikādı pākdur. Nesne söylemedüm, ⁽¹⁷⁾ yanına düşüp gitdüm. Yolda işidürem ki işbu beytleri okurdi: **Şi‘r**. [Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir] Çünkü bu beytleri bundan işitdüm, göñlüm içinde kendü ve nefşüme eyitdüm: ⁽²⁰⁾ “Vallāh kişi kendü nefşine mağrūr olmağ olmaz, ‘ālemde neler var.” didüm. Bu hālile gitdük. Öyle olunca yine karnumuz acıkdı. ⁽²¹⁾ Bir yirde oturup benümile olan azuğı dağı yidük. Bākī kalanını yine yirümüzde kōduk ve şu içdük. Diledük ki ata binüp ⁽²²⁾ gidevüz. Nā-gāh gördük ki bir itcügez gāyetde şusamış, dilin ağzından çıkarup şarkımış, gelür. Gelirek ⁽²³⁾ vardı. Ol bizüm azuğumuzun yirinde kalanını buldı yedi. Temām karnın toyurdi. Biraz turdı dağı andan soñra **[413a]** ⁽¹⁾ gelüp biz içdügümüzden çeşmeden şu içdi, kandı. Gelüp bize kavuşdı ardumuz bile gitdi. Yoldaşum bu itün ⁽²⁾ hareketini göricek baña eyitdi: “Görür misin işbu hayvāncuğun işini, yimekten karnı toyınca yedi. Bākī kalanını ⁽³⁾ bizcileyin yirinde kōdı, götürmedi ve bağmadı. Eger biz anı getürsevüz hem miskīn aç kalurdi ve hem bizüm himmetümüz ⁽⁴⁾ bundan adeni olurdi. Eyü varmadum mı koyup gitdügüm?” didi. Ben eyitdüm: “Belī, vallāh şavāb fikr itdün ve ⁽⁵⁾ merdānelik eyledün.” didüm andan bir zamān gitdük. Başladı cū‘u’l-kelb hareket itdi. Yine karnumuz aç ⁽⁶⁾

olmağa başladı. Hâtıruma bu geldi ki ta‘ām kanda elümüze gire?” didi ve “bB gice hālümüz ne ola?” diyü. İttifāk ⁽⁷⁾ gördüm ki itcügez bizi koyup yoldan şapdı, gitdi. Şöyle fikr itdük ki ıssı bu yerlerdedür. Bizden ayrıldı, ⁽⁸⁾ aña gitdi ola, diyü. Nā-gāh gördük bir sürü geyik kovup üstümüze getürdi. Hamle idüp birkaçın alıkoğuk. Anda od ⁽⁹⁾ yakup bişürdük, yidük. Üç gün bu hālile gitdük. Yolda karşı bu itcügez bize ev bulıvirdi, azıklanup giderdük. ⁽¹⁰⁾ Dördünci gün olıcağ bir kabıleye iriştük. Gördük nefis çadırlar ve müzeyyen avlar tutup oturdılar, mällarınıñ ⁽¹¹⁾ ve develerinüñ ve tavarlarınuñ haddi ve haşırı yok ve kabıle leşkerden hālî hıç kimse kalmamış. Def‘i bir develeri ve bākı ⁽¹²⁾ tavarları devecilerine ve çöpānlarına sürdürüp geldüğümüz yola revān olduğ ve kaçup kurtulmağa sa‘y itdük. ⁽¹³⁾ Bir sāt gitmedin ardumuzdan bahādurlardan çok kimesne süñüleri at kulağına bırağup iriştiler, bizümile ceng ⁽¹⁴⁾ itdiler. Biz dağı süñümüzi elümüze alup döndük. Yoldaşum baña eyitdi: “Tengri haqqı-y-içün sen mālıla tur, hācet degül ki ⁽¹⁵⁾ şavaş idesin. Hemān baña yardımüñ ol olsun ki mālı bekleyesin. Ben bu şeytānlara kendü miqdārlarını ⁽¹⁶⁾ bildüreyin.” didi. Ben dağı sözün kabül idüp ğanımeti bekledüm, turdum. Göñlümile tanışdum, eyitdüm: “Göreyin ⁽¹⁷⁾ işbu kişinüñ kavli kavline muvāfık mı yoğsa degül mi?” didüm. Andan soñra bunuñ cengine bir lağza teferrüc itdüm. Gördüm ki ⁽¹⁸⁾ bu gelen halkı hep toprağa düşürdi ve mecmū‘ısını ‘adem ‘ālemine gönderdi, dönüp yine baña geldi. Başdan ayağa ⁽¹⁹⁾ kana boyanmış işbu şı‘ri eydürdi: **Şı‘r.** [Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] Ba‘zı nüshada işbu ebyātı okudı diyi getürmişdür. **Şı‘r. [413b]** ⁽¹⁾ [Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir] **Rāvı** eydür: Andan Hātem eyitdi: “Bu yoldaşumuzuñ ⁽⁴⁾ hünerin görüp bahādurluğın ta‘accüb itdüm. Hele bu hālile gitdük. Ben önce develeri ve tavarları sürür giderdüm. ⁽⁵⁾ Yoldaşum ardınca beni bekleyüp gelürdi. Ol it dağı bizden ayrılmazdı. Gide gide ol kavuşduğum yire varduk. ⁽⁶⁾ Bir lağza konup rāhat olduğ. Andan yoldaşum ol mälları üç bölük eyledi ve baña eyitdi: “İmdi bir bölüğün ⁽⁷⁾ ihtiyār idüp

var vaṭānuña git.” didi. Ben eyitdüm: “Vallāh iy yoldaş! Ben mālumdan bir ḥabbeye müstahıḳ degülin.” Zīrā ki ⁽⁸⁾ ceng itmedüm ve zaḥmet çekmedüm ve hem bu māl üç bölük eyledük. “Biz ḥod iki kişiyüz. Bölügin kime virürsin?” ⁽⁹⁾ didüm. Ol eyitdi: “Bilürin ki işbu bizümile bile gelen itcügeze virürin.” Ben eyitdüm: “Yā mevlāyi! İt bu māl neylese gerek? ⁽¹⁰⁾ Buña virmekden ğaraż nedür?” didüm. Ol eyitdi: “Ġaraż budur ki ḥişşeñi alup kendü yoluña gidesin ve ben kendü ⁽¹¹⁾ naşībüm alup yoluma gidem. Bu itcügez ḳaṅgımuza uyup giderse anuñ baḥşin daḥı ol alsun.” didi. Ben daḥı bunuñ ⁽¹²⁾ sözün işidicek ğāyetde ta‘accüb itdüm ve bir ḥişşe(y)i alup bunuñla vidā‘laşdum ve ayrılup geldüğüm yola gitdüm ⁽¹³⁾ ve ol daḥı bir bölügin aldı vaṭanı ṭarafına ‘azm itdi. İtcügez gördi ki ayrılduk. Benüm arduma düşdi. Ben daḥı gördüm ki ⁽¹⁴⁾ it baña uydı. Döndüm vardum anuñ ḥişşesin daḥı ben alup yola düşüp gitdüm. Bir sâ‘at gidicek gördüm ki ⁽¹⁵⁾ ol yigit arduma düşmiş gelür. Ben eyitdüm: “Māl almağa gelür ola. Vallāh ki itdügi iş müveccehdür. Hiç baña zulm ⁽¹⁶⁾ itmez, ḥaḳ anuñdur. İnşāf degüldür ki ol bunca ceng idüp nefis ortaya ḳoya daḥı ben iki bölük māl alam, ol ⁽¹⁷⁾ bir bölügin ala. Bu ulu zulmdür.” didüm ve dönüp bu yigidi ḳarşuladum eyitdi: “İy yoldaş! Vallāh ki senüñ ḥāṭıruña gelen benüm ⁽¹⁸⁾ göñlüme geldi. İşde sen, işde māl. Vallāh ki sen variken ben bir deve almağa lāyık ve müstehıḳ degülin.” didüm. Ol eyitdi: ⁽¹⁹⁾ “İy ‘Arab ulusu! Beni necillığa nisbet eyleme. Ben sözümden dönmezin. Māl için girü dönmedüm. Velikin döndüğüm ⁽²⁰⁾ sebep budur ki bunca gün senüñile yoldaş olduk, aduñı bilmezdüm ve ne ṭā‘ifeden idüğünü şormadum. Ben dilerin ⁽²¹⁾ senüñile ebedī dōst olam. Billāh ṭoğrusın digil saña kim dirler ve ne ḳabiledensin? Eger benümile düşmen olan ḥalkdan ⁽²²⁾ olursañ daḥı şuçuñı bağışladum. Eger sen adumı şorarsañ baña ‘Atṭāf bin Ḳāniṭ dirler. Sen daḥı aduñı ve nesebüñi ⁽²³⁾ beyān eyle.” didi. Ben eyitdüm: “İy yoldaşum! Benüm adum Ḥātem bin Sa‘īd’dür. Benī Ṭay ḳabilelerinden geldüm.” didüm. Ben sözümi temām [414a] ⁽¹⁾ idince ‘Atṭāf def‘i atdan inüp geldi. Üzengüde ayağum öpdı ve ‘özr

diledi, eyitdi: “Billāhi yā emīr! Seni bilmedüm ki ⁽²⁾ senüñ hālūñe lāyık hıdmet idem. Çokdan senüñ keremūñe ve mürüvvetüñi işıtdüm. Buluşup mübārek yüzüñi görmek ⁽³⁾ isterdüm. Hayf ki elüme girmiş, velikin bilmedüm. Hele ma‘zūr tut, işbu ben aldugum develeri ve mälları ⁽⁴⁾ dağı sen kabül eyle. Senüñ aduñ uludur ve gavgāñ büyükdür ve gelerüñ giderüñ çokdur.” didi ve kendü aldugı ⁽⁵⁾ hisse(y)i dağı getirüp ben alduguma karışdurdı. Andan şöñra eyitdi: “N’olaydı benümile bile kavmüme varayduñ ki ⁽⁶⁾ saña hātırım diledügi gibi hıdmet ideydüm ve biñ deve dağı virürdüm ki konuğa boğazlayup yidüreydük.” didi. ⁽⁷⁾ Ben dağı bunuñ mürüvvetin itdüm ve atdan inüp başın ve yüzün öpdüm, du‘ā ve alkış itdüm ve eyitdi: “İy ‘Arab ⁽⁸⁾ ulusu! Bu ihsānuñ saña ‘ivazın ben idemezsin. Sen fakır kalup beni ganī eyledüñ. Ne dilile ben senüñ şükrüñi yirine ⁽⁹⁾ getürem? Bu eyledüğüñ saña ‘ivazın Allāh vire. Vallāhi'l-‘azīm benüm gönümde bir vechile maḥabbet koduñ ki alup maḳbereye ⁽¹⁰⁾ varınca gitmeye ve kanda hāzır olursam senüñ vaşfuñ dilümden zā‘il olmaya.” didüm. Andan ikileyin vidā‘laşup ⁽¹¹⁾ ayrılduk. Ol vaktten berü ne kadar çok nesne virürsem gözüme az gelür ve “Ḥadden tecāvüz itdüñ ve isrāf eyledüñ.” ⁽¹²⁾ diyenüñ sözi kulağuma girmez ve hātıruma gelmez.” didi. **Rāvī** eydür: Ḥātem bu kişinüñ vaşfın söyleyicek ⁽¹³⁾ hāzır olanlar gāyetde ta‘accüb itdiler ve ol yigidüñ mürüvvetine seḥāvetine taḥsīn itdiler. Andan Māviye eyitdi: “Yā Ḥātem! ⁽¹⁴⁾ Bu mertebede cömerdlik kimselerden gelmez. Megerki yine senden gele. Zīrā ki tecrube kıldum.” didi. Andan Ḥātem’üñ yoldaşlarına ⁽¹⁵⁾ eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Bu hāl kandan ki siz ḥurmāyı yiyüp dağı yoldaşum görmesün diyü çekürdegin gömdüñüz. ⁽¹⁶⁾ Bu kandan ki Ḥātem yoldaşları-y-ıla bile yidi.” didi. Nābiğa bunuñ sözün işidicek Ḥātem katında şermsār oldı ve bākī yoldaşları ⁽¹⁷⁾ dağı utandılar. Bildiler ki bu nesne cemī‘isine oldı. Andan Nābiğa eyitdi: “Sen şöyle buyurduñ, anuñiçün itdük.” didi. ⁽¹⁸⁾ Māviye eyitdi: “Belī, ben buyurdum, velikin size tecrube iderdüm. Bir kişinüñ ṭabī‘atında cömerdlik olıcaḳ tecrube itmekile ⁽¹⁹⁾ yāḥud ayruḳ

sebebi-y-ile zā'il olmaz ve zarūrete ve kıllete uğramagıla bir dürlü daḥı olmaz. Benüm katumda cemī'üñüzüñ ⁽²⁰⁾ ḥālī ma'lūm oldı. Gördüñüz mi ki size didüğüm gibi Ḥātem'e daḥı didüm. Sözümi kabūl eylemedi ve ḥurmāyı size ulaşırdı ⁽²¹⁾ ve cāriyemi verhem eyledi. Hiç birüñüz bu işi itmedüñüz." didi. Nābiğa eyitdi: "Yā Māviye! Ma'lūm oldı ki bu cemī'iyyeti Ḥātem ⁽²²⁾ içün itmişsin. Maḥşüduñ bizüm 'aqlumuz uğurlayup ḥalk içinde 'itāb itmek imiş." didi. Māviye eyitdi: "Lā! Vallāhi ⁽²³⁾ murādum ol degüldür. Evet benden ziyāde 'ayblaruñuz vardur benüm katumda." didi ve ol dilenci şüretinde varup ta'ām [414b] ⁽¹⁾ diledüğü vakt virdükleri deve pārelerin şaklamışdı, getürüp orataya ḳodı. Gördiler ki bir pāre arıḳ eyegüdü ⁽²⁾ ve bir deve baldurıdır ve ökçesidür. Hep necil oldılar ve başların aşığa düşdi. Andan Ḥātem virdüğü semüz ⁽³⁾ pārelerden ve taylu yirlerden daḥı ayru gizlemişidi. Anı daḥı getürdi ve bundan ḡayrı nefis ta'āmlar bişürdüp getürdi. ⁽⁴⁾ Bunları yimege kıḡırdı Ḥātem'den ḡayrısı gelmediler. Ḥayā galebe idüp başları ḳayu oldı. Ḥātem'e eyitdiler: "Yā Ḥātem! Vakt ⁽⁵⁾ olur ki avcı zahmet çeküp ḳovduğı avı kendü alımaz, fāriḡ oturan kişiyeye naşib olur. Bizüm ḥālümüz ⁽⁶⁾ ne olduğı ma'lūm oldı." diyüp Māviye'nüñ ḳatından çıkup def'i atlarına bindüler ve diyārlarına 'azm itdiler. **Rāvī** eydür: ⁽⁷⁾ Cemī'-i Benī Sa'īd, Benī Tay ḳabileleri Ḥātem'üñ keremi-y-ile iftiḥār idüp ṭururlar. Nite ki temām Tāy'ı şī'rinde anuñıla faḥir itmişdür. ⁽⁸⁾ **Şī'r.** [Arapça Şiir ⁽⁹⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁰⁾ **Rāvī eydür:** Bunlar gidicek Māviye perde aradan getürdi, çıkup geldi. Ḥātem'üñ elin öpdı ve cemālini buña ⁽¹¹⁾ geregi gibi 'arz itdi ve eyitdi: "Yā Ḥātem! Ben seni ḥelālліḡa kabūl kıldum ve mecmū'-ı māluma ve rızḳuma mālīk itdüm. Eger sen ⁽¹²⁾ daḥı beni begenüp kabūl iderseñ hemān düḡün itmek ardınca olalum. İşiden ne dirse disün." didi. Ḥātem bu ḥaberi ⁽¹³⁾ işidicek şāz oldı ve yolınca giderken bunuñ gibi ittifāḳa ṭuş olduğına müteḥayyir oldı. Andan soñra Allāh'a şıḡınup ⁽¹⁴⁾ cān ve gönülden Māviye'nüñ sözün kabūl itdi ve eyitdi: "Yā Māviye! Ḥātem'i yoldan irdüñ ve āḳribāsından ayırdüñ ve uyurken ⁽¹⁵⁾ uyardüñ." didi. İmdi becid ol

kimsenüñ serzenîşinden üşenme ve ‘itâbından incinme. Ben senüñ yoluñda cānum fidā⁽¹⁶⁾ ideyin ve bu bâbda ʿaʿn idüp söyleyene cevâb vireyin.” didi. Māviye güldi ve Hâtem bunuñ cemâlini begendüğine feraḥ oldı.⁽¹⁷⁾ Fi'l-ḥâl kavminüñ ekâbirini ve halkuñ ulularını cemʿ eyledi ve Hâtem'i ḥelâllığa qabûl itdügin bunlara ḥaber virdi.⁽¹⁸⁾ Hep şâz oldılar ve maşlaḥat gördiler ve bir yire dirilüp yedi gün temâm düğün itdiler ve develer boğazladılar ve koyunlar⁽¹⁹⁾ kırdılar. Sekizinci gice Hâtem'i girdege koyup Māviye'yile buluşdılar. Hâtem bunu göricek şol şuşamış yir yağmuru qarşular gibi⁽²⁰⁾ qarşuladı, kocısup öpüşdiler. Andan soñra ʿâdet neyise yirine geldi. İkişi daḥı maqşûdlarına qavışdılar ve birbirin⁽²¹⁾ gâyetde sevişdiler. Bir ay Hâtem bu ḥâlile tırdı. Māviye ile ʿişret idüp zevk itdi. Vaṭanı ḥâtırından gitdi ve Melik⁽²²⁾ Nuʿmân'a gidecegin unuttı. Bir aydan soñra ʿışk ḥōşlığından ayıldı ve keşret muşâḥabeti[yi]le şehvet urdı,⁽²³⁾ söyündi. Andan vaṭanın añup melûl oldı ve evine konuklar konup ḥidmet itdügi göñline geldi ve gelene gidene [415a]⁽¹⁾ bunca iḥsân irişdügi ḥâtırına düşdi ve ḥâlınden Māviye'ye şikâyet itdi ve eyitdi: “Yâ ḥabîbi! İştüdük ki ben⁽²⁾ kabîlemde konuk evleri yapmışam. Bunca zamāndur elden geldükçe saʿy idüp ad ḥâşıl itmişem ve ʿâlemde şöhet çıkarsam⁽³⁾ şimdiki ḥâlde yirümde ol ḥidmeti yirine getürür kimse qalmadı. Qorqarın ki ben ol diyâra varıamazam ol evlerüm⁽⁴⁾ yıqıla ve ʿâdet bozıla ve adum unudıla. İmdi dilerin ki sen daḥı baña muvâfaqat idesin, gidevüz. Eger râzı olmazsañ⁽⁵⁾ ḥod seni terk idecegüm yokdur. Ben daḥı bunda qalurın.” didi. Māviye bunuñ sözün işidicek eyitdi: “Yâ Hâtem!⁽⁶⁾ Ben seni ʿazmüñden menʿ itmesem saña muvâfaqat iderin. Kerem bünyâzın yıqmağa sebep olmazın ve ʿinʿâm ve iḥsân⁽⁷⁾ evlerin bozmağa râzî degülin. Ne vaqt giderseñ ben daḥı senüñile bile giderin. Hiç ḥâtıruña gubâr getürme⁽⁸⁾ ve benümçün melûl olma.” didi. Hâtem şâz oldı ve guşşadan âzâd oldı. Andan eyitdi: “Di imdi ḥâzır olup yarağuş⁽⁹⁾ gör. Üç günden soñra göçüp gidelüm.” didi. Māviye eyitdi: “Fermân senüñ elüñdedür, eyle idelüm.” Üç güne dek⁽¹⁰⁾ yol

esbābın müheyyā itdiler ve yüklerin bağlayup hāzırladılar. Dördüncü gün Māviye halkı ile vidā'laşdı, Hātem'ile yola ⁽¹¹⁾ revān oldu. Mecnū'-ı mālī ve rızqını ve devesi bile şol niyyetile ki bu diyāra aşla qādem başmaya. Qavminūñ ekābiri ⁽¹²⁾ ve ākrībāsı bir günlük yol bile göndürdi, çıkdılar. Andan soñra Hātem bunlara and virüp girü döndürdi ve kendüler ⁽¹³⁾ gitdiler. Yoluñ yarusına irişecek gördiler ki bir taraftan bir toz belürdi, gelirek toz yarıldı. İçinden yetmiş kişi ki ⁽¹⁴⁾ her birisi bir şeytāna beñzer çıka geldiler. Öñlerince bir uzun boylu 'ifrīt şüretlü muqaddemleri var. Altında ⁽¹⁵⁾ bir at biner ki ebābil kuşına irişe. Arqasında bir çuqalı var altunlu şu'lesi güneş nūrına galebe ider ve yanına üç ⁽¹⁶⁾ kişi bile gelür. Çağırışurlar ki “Yā Māviye! Esirliğe beşāret olsun saña veyleke yā binte'l-laḥnā ve yā veled-i zinā Hātem! Senüñ ⁽¹⁷⁾ 'aqluñı avurdıla uğurladı ve iller mālī-y-ıla konuq ağırladuğın söyleyüp öğündi. Üş bugün göresin ki anuñ ⁽¹⁸⁾ gevdesine nice kuşlar üşe ve sen esir olup elümüzde zelil ve ḥaķır olasın. Bize ḥileler idüp kendüñden ⁽¹⁹⁾ ırāq eyledüñ ve Hātem'i kendüñe muqarreb itdüñ. Şimdi ikiñüz daḥı itdügüñüz işlerüñ 'ivazın bildürelüm ve Hātem'e ⁽²⁰⁾ ḥālını ve miqḍārını bildürelüm.” didiler. **Rāvī** eydür: Megerki bu üç kişi ol şā'irlerdiler ki Māviye maqşūdlarından ⁽²¹⁾ maḥrūm idüp redd eyledi idi. Zīrā şol vaqt ki Māviye qatından çıkup gitdiler. 'Arab bahādurlarından bir cebbār ⁽²²⁾ ve sitemkār varıdı adına 'Ābis bin Ḥādīm dirlerdi. Anuñla bunlaruñ arasında evvelden dōstlık ve bilişlik varıdı. ⁽²³⁾ Aña varup ḥāllerin 'arz itdiler ve Māviye'yile mā-cerāların ḥikāyet itdiler ve bizi redd idüp Hātem'i qabūl itdi diyü **[415b]** ⁽¹⁾ şikāyet itdiler. Bize “İntiḳāmumuzu alıvir.” diyü yalvardılar. 'Ābis bunlaruñ sözün işidicek arslan gibi gümrendi ve deve ⁽²⁾ gibi kükredi, eyitdi: “İy 'Arab uluları! Baña bir ḥaber getürdüñüz ki size ḥil'at geyürmelüdü. Zīrā ki ol qaḥbe ⁽³⁾ bu işi baña daḥı geçdi. Varup taleb itdüm, ben daḥı redd itdi. Çünkü Hātem'e vardı. 'Arab 'ahdi ḥaḳqı-y-içün anda muḳīm olup ⁽⁴⁾ ṭuracaḳ degüldür. Elbette bile varup Benī Tay qabilesine gitse gerekdür. Tedbīr budur ki varup yolın öñevüz qaḥan ki gele ⁽⁵⁾ gide arqurı

çıkup başlarına belâ getürevüz. Siz dahı ol vaqt ki Mâviye'(y)i esîr idevüz. Ne kadar şemâteñüz varısa ⁽⁶⁾ kılasız ve nice intikâmuñuz olursa idesiz.” didi. Andan kavminden yetmiş kişi ihtiyâr idüp bile aldı. Bu üç şâ'ir ⁽⁷⁾ dahı bile gitdiler ki Mâviye esîr olduğı vaqt intikâm idüp şemâte itdiler ve hem māl ğanîmet hâşıl ideler. Zîrâ ki ⁽⁸⁾ insân tama'adan hâlî degüldür. Huşûşâ ki 'Arab tã'ifesi ğâyetde harîş olurlar, 'ale'l-huşûş ki şâ'ir ola. Bu hâlile ⁽⁹⁾ gitdiler ve bu kaşdıla yortdılar. El-kışşa, gelecekleri yire irişdiler ve gizlenüp Hâtem'e muntazır oldılar. Ol idi ki Hâtem ⁽¹⁰⁾ irişdi. Bunlar dahı çıkup üzerine hamle kıldılar ve yukarıda didüğümüz gibi çağırup Mâviye'ye söylediler ve 'Ābis ⁽¹¹⁾ “Yâ binte'l-Laḥnâ! Benden kanda cān kurtarasın?” diyüp ilerü vardı bu ebyâtı okudı: **Şî'r.** ⁽¹²⁾ [Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁶⁾ Hâtem bu hâlî müşâhede idecek Mâviye'(y)i kullarına ve hîdmetkârlara ışmarladı ve kendü bunlara döndi. Mâviye fiġân ⁽¹⁷⁾ idüp ağladı. Hâtem'e bir ziyân irişe diyü korkdı. Andan yüce âvâzıla çağırdı, eyitdi: “İy şûm tã'ife! Bize zulm elin uzatmañ ⁽¹⁸⁾ ve Hâtem'i öldürmege kaşd itmeñ. Mâlumuzu alup bizi âzâd idüñ. Fakîrlıġa râzî olduk. Eger Hâtem dünyâdan giderse ⁽¹⁹⁾ konuklar evleri bozılır, sehâvet ve kerem bünyâdı yıkılır.” didi. Bu sözün temâm idince Hâtem bunlaruñıla uğraşmaġa ⁽²⁰⁾ kaşd itdi ve bunları kendilerden def' itmege 'azm itdi. Bunlar dahı bu hâlde iken nâ-gâh bir taraftan bir bölük atlu çıkdı ⁽²¹⁾ ve biribiri ardınca 'uḳḳâb gibi irişdiler. Öñlerince bir reyisleri var, ceng âletine müstaġrak olmış bir at biner ki ⁽²²⁾ ardından yıl yılüp yitmez ve öñinden kuş kaçup kurtulmaz. Çaġırup eydür ki “Yâ Hâtem! Üşenme, saña meded irişdi, ⁽²³⁾ ġamdan ḥalâş olduñ ve düşmândan kurtulduñ ve bu ebyâtı okur: **Şî'r.** [Arapça Şiir **[416a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir ⁽³⁾ Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir] **Aşma'î** eydür: Megerki bu gelen Hâtem'üñ yoldaşı döstı 'Aṭâf'ıdı ki Hâtem Mâviye'yi ⁽⁶⁾ bunuñ cömerdlıġın ve keremin söyledi idi. Bunuñ ittifâk bu maḳâmda irişdüġine sebeb bu idi ki varup Hâtem ⁽⁷⁾ Mâviye'yi alduġın işidicek eyitdi: “Vallâh ben varup Hâtem'i görsem gerek

ve evlendiğin mübâreklesem gerek.” didi ve kabîlesinden ⁽⁸⁾ on âdem alup Mâviye'nün kabîlesine ‘azm eyledi. El-kışsa gelüp irişdi. Gördi ki Hâtem gitmiş yoldaşlarına eyitdi: ⁽⁹⁾ “Çünkü buraya geldüñ, sa’yumuz zâyî‘ itmezüz. Elbette ardına düşüp gidelüm, diyârına dahı vardı-y-ısa varup ⁽¹⁰⁾ buluşalum ve hem ‘Arab harāmîleri yollarda eksük degüldür. Şâyed ki gâfil giderken bir ziyân ideler.” didi ve yoldaşların ⁽¹¹⁾ uydurup Hâtem'ün ardına düşdi ve gice gündüz dimeyüp. Ol idi ki yukarıda didüğümüz gibi bunlara irişdi ⁽¹²⁾ ve ceng üzerinde iken buluşdı ve “Vâ-muşîbetâ vâ-hasretâ, vallâh ki Hâtem bu beriyyede belâ mübtelâ olmuş ve düşmân ⁽¹³⁾ kaynağına düşmüş.” didi. Andan Hâtem'e çağırdı: “Korkma, meded irişdi.” didi ve süñüsin toğruldup ‘Ābis'ün ⁽¹⁴⁾ üzerine hamle kıldı ve bâkî yoldaşları dahı bile depdiler. Bir sâ‘at içinde ‘Ābis'i ve aşhâbını girü döndirdiler ve tama‘ların ⁽¹⁵⁾ süst eylediler ve gönülllerine korku bıraktılar. Çünkü anlar dahı girü çekildiler ve araları giñdi ve meydānları ⁽¹⁶⁾ büyüdi. ‘Atṭāf, çağırdı. Eyitdi: “Yâ mu‘arresler¹⁴⁷⁹ ve yâ veled-i zinâlar! Vallâh ki sizün ecelüñüz gelmişdür yoḥsa Hâtem gibi ⁽¹⁷⁾ kişiye el uzatmazduñuz. Yâ veyleküm üş bugün sizi hep fenâ deñizine dökeyin ve ‘adem iklîmine göndereyin. Eger ⁽¹⁸⁾ bahâdurlık da‘vâsın iderseñüz gerekise meydāna girün ber-â-ber uğraşalum, gerekise bir def‘ada cemî‘iñüz ⁽¹⁹⁾ hamle idün. Tâ ki bahâdur kimdür göresiz ve rûzigâr miḥnetine uğrayasız. İtdüğünüz fesâduñ serine şataşasız ⁽²⁰⁾ yakduğunuz oduñ yalıñına yanasız.” didi. ‘Ābis'ün aşhâbı, ‘Atṭāf'ün sözün işidicek gayretlendiler, uğraşmağa ⁽²¹⁾ iḳdām itdiler. ‘Ābis, men‘ idüp eyitdi: “Siz şabr idün, üş ben sizi bu şeyṭānuñ şerrinden ḥalâş ideyin ⁽²²⁾ ve etini kuşlara ve kurtlara yidüreyin yoḥsa size hep helâk ider.” didi. Andan at depüp meydāna ‘azm itdi ⁽²³⁾ ve na‘ra urup ‘Atṭāf'ıla ṭuruşmağa cür‘et itdi. **Rāvî** eydür: Bir sâ‘at uğraşdılar ve tağlar gibi tokuşdılar **[416b]** ⁽¹⁾ ve deñizler gibi kavuşdılar. ‘Ākıbet ‘Atṭāf, ‘Ābis'e galebe idüp atdan yıkdı ve aşhâbını perākende kıldı. Hâtem bu ḥâli göricek ⁽²⁾ şāz

¹⁴⁷⁹ 416a-16 mu‘arresler: ma‘arresler

oldı ve guşşadan āzād oldu. Dönüp vardı Māviye'nün hātırın tesellî itdi ve göñlinüñ tarlığın ⁽³⁾ giderüp feraḥ eyledi. Andan dönüp yine 'Aṭṭāf'a mu'āvenet itmege vardı. Gördi ki düşmeni tağıtmış şa'ına şolına ⁽⁴⁾ kıvar ve eyü yatlu dimez kıra. Hātem dahı bile yanınca yardım itdi, aḥşam olunca 'Ābis'ün aşḥābını tağıtdılar. Ba'zısı ⁽⁵⁾ kırılıp ba'zısı kaçdı. Nābiğa, 'Ābis düşdügin göricek yoldaşlarına eyitdi: “İy yoldaşlar! Hele bir fesādıdı ⁽⁶⁾ bicerdük, rāst gelmedi. Bizüm şanā'tumuz yalan sözleri-y-ile ve bāṭıl ḥāyālleri-y-ile ve muḥāl da'vileri-y-ile ḥalkuñ rızkın ⁽⁷⁾ yimekdür. Biz kıandan, kılıç kıandan? Gelüñ, kaçalum.” diyüp ters yüzlerine dönüp kaçup yir kesdiler ve yil gibi esdiler ve biri⁽⁸⁾birin başdılar. Bunlaruñ ḥālî böyle olıcaḳ 'Aṭṭāf dahı dönüp vardı sağ u selāmet yoldaşlarından bir kışı telef ⁽⁹⁾ olmadın Hātem'ile buluşdı ve görüşüp esenleşdi. Hātem bu aña alḳış itdi ve eyitdi: “Vallāh yā mevlāyi! Beni ecelden ⁽¹⁰⁾ alıḳoduñ ki bir vechile iḥsān itdüñ ki 'ālemde kimse kimseye itmiş degüldür. Evvelki keremüñi ve in'āmuñi unutdurduñ ⁽¹¹⁾ ve beni kendüñe ebedî muḥliş dōst eyledüñ.” didi. 'Aṭṭāf eyitdi: “Arab dīni ḥaḳkı-y-içün yā Hātem! Saña benüm ḥidmetüm ⁽¹²⁾ bāḳī 'Arab ṭā'ifesinüñ ḥidmeti-y-içün Beyt-i Ḥarām'a varmaḳ gibidür. Senüñ gibi kışıye ḥidmet itmeyüp yā kime idem?” ⁽¹³⁾ didi. Andan Hātem Māviye'ye 'Aṭṭāf'ı bildürdi ki “Ol saña keremin ve seḥāvetin vaşf itdügüm kışı budur.” didi. ⁽¹⁴⁾ Eyle olsa Māviye dahı gelüp 'Aṭṭāf'uñ elin öpdı du'ā ve alḳış itdi. Andan kıarañu oldu, bir arada kıondılar. ⁽¹⁵⁾ Develer boğazlayup yidiler. Ol gice anda ārām olup yarındası yine göçdiler. Benī Ṭay diyārına revān oldılar. Hātem, ⁽¹⁶⁾ 'Aṭṭāf'a destūr virüp göndürmek itdi. 'Aṭṭāf and içüp rāzī olmadı, eyitdi: “Elbette seni vaṭānuña kıavuşdurmayınca ⁽¹⁷⁾ gitmezin.” didi. Ol gün dahı aḥşama dek gitdiler. Aḥşam olunca bir otı ve şuyı bol yirde kıonup rāḥat ⁽¹⁸⁾ oldılar. Seḥer vaḳtinde yine yola girdiler. kıuşluk vaḳt olunca gitdiler. Nā-gāḥ gördiler ki bir atlu arḳurı gelür. ⁽¹⁹⁾ Ardınca bir ādem deveye binmiş, bunuñ yaraḳın ve silāḥın götürür ve ol kışinüñ bindügi bir kıara atdur ki 'Arab ⁽²⁰⁾ içinde bir dahı mişlî yokdur. Nite ki ba'zı şu'arā anuñ

hakkında demişdür: **Şîr**. [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir
[417a] ⁽¹⁾ Arapça Şiir] **Rāvī** eydür: ⁽²⁾ Bu gelen atluya ‘Uteybe bin Şihāb dirlerdi. Hīmā
yirinüñ ve Mehā tağınuñ ıssı-y-ıdı. Zamān-ı cāhiliyyede meşhūr bahādurlardan ⁽³⁾
idi ve ma‘lūm dilāverlerdendi. Nāmūs ve ğayret ehli idi ve Ceng deminde yaluñuz
od idi ve ağılu yılanıdı. ⁽⁴⁾ Biñden yüz döndürmezdi ve ölümünden kormazıdı. Dāyim
‘ādeti bu idi ki yaluñuz varup harāmīlik iderdi, ⁽⁵⁾ anuñla dirilürdi. Hemān bir kılın
bile alurdi, kendüye ğāyetde i‘timādı olduğı-y-içün kimse uydurmazdı. ⁽⁶⁾ Hikāyet
idenler şöyle rivāyet iderler ki atası Şihāb'ın dağı ‘ādeti bu idi ki bu tarīkile
harāmīlik itmek aña mīrās ⁽⁷⁾ kalmışıdı. El-hāşıl çünki {‘Uteybe} ¹⁴⁸⁰ Hātem'ün
bilelerince olan mālārı ve ni‘metleri görüp tama‘ itdi ve hırş tamarları ⁽⁸⁾ hareket
itdi. Kulınuñ elinden süñüsin alup aç arslan gibi añrayup bunlara hamle kıldılar.
çağırup eyitdi: “Veyleküm ⁽⁹⁾ yā şeytānlar, yā ‘Arab cūmerāsı! Bu mālārı ve rızqları
kanda alup gidersiz? Getürün ihtiyāruñuzıla baña teslim ⁽¹⁰⁾ idün dağı varuñ
kulanuñuza gidün, başuñuzı kılıcumdan kurtaruñ yohsa cemī‘üñüze ecel kadehin
içürürin ⁽¹¹⁾ ve ‘ömrüñüzün defterin düreyin.” didi. ‘Attāf bunuñ āvāzın işidicek
beñzi müteğayyir oldı ve bedenine lerze ⁽¹²⁾ düşdi. Andan Hātem'e eyitdi: “Yā
Hātem! Bu gelen ‘Uteybe bin Şihāb'dur Benī Yerbū‘ bahādurıdır, Hīmā yirinüñ ve
Mehā ⁽¹³⁾ tağınuñ ıssıdır. Ğāyetde bahādurlardandır kimseden kormaz ve
çuqaldan üşenmez ve bahādurlardan ihtiyāt ⁽¹⁴⁾ itmez. Tedbīr budur ki sen hatunuñı
bekleyesin ve ben kendümi bunlara uram ve senden öñürdü cānumı yoluñda ⁽¹⁵⁾ fidā
idem. Ben bilürin ki bizde bunuñla uğraşur kimse yokdur. Key eceli gelmiş kişi
bunuñla muķābil olur.” didi. ⁽¹⁶⁾ Andan süñüsin eline alup ‘Uteybe karşı yürüdi,
eyitdi: “İy ‘Arab harāmīsı! Miķdāruñdan ziyāde söyleme. Bunda ⁽¹⁷⁾ mübāh yabānda
yatur māl yokdur. Öñinde keskün kılıçlar ve geçgün süñüler ve bahādur yigitler
vardur ki ‘ömürleri ⁽¹⁸⁾ ceng itmekile geçmişdür.” didi. ‘Uteybe'nün sözün işidicek

¹⁴⁸⁰ 417a-7 ‘Attāf: i

kaş kaş güldi ve cevāba muḳayyed olmadı. Belki ⁽¹⁹⁾ ḥamle idüp yakınına vardı. Bir na'ra urdı ki 'Aṭṭāf'ı yıldı. Andan süñüyle dürtüp yüzi üstine yire düşürdi ⁽²⁰⁾ ve ḳulına teslim itdi ve yoldaşlarından daḥı dördin depeledi, bāḳisin esir itdi. Ḥātem bu muşibeti müşāhede idicek ⁽²¹⁾ ḥayātından ümiz kesdi ve eyitdi: “Bu belāden ḥalāş bulmaḳ ḥod mümkin degüldür. Ammā 'Aṭṭāf'ı ve aşḥābını ve Māviye'yi ⁽²²⁾ ve mālı ve rızḳı yirinde bıraḡup ḳaçmaḳ daḥı mürüvvetden ırāḳdur. Nā-ḳār uğraşmaḳdur, anlaruñ ḥālī n'oldı-y-ısa benüm ⁽²³⁾ daḥı şöyle ola.” didi. Andan süñüsin alup 'Uteybe'ye muḳābil oldı. Bir laḡza ṭurışur gibi oldı. Gördi ki [417b] ⁽¹⁾ olacaḳlayın degüldür. Cengden vazgelüp kendüyi 'Uteybe'ye teslim itdi. 'Uteybe bunı daḥı yoldaşları yanına dizdi. ⁽²⁾ Andan ilerü yürüyüp Māviye devesinüñ yuların eline aldı ve ḳullarına ḥamle idüp develeri ve mālaları sürdürdi. ⁽³⁾ Māviye bu vāḳı'aya mübtelā olıcaḳ fiḡānlar idüp aḡladı ve saḡular saḡup zārılık itdi ve yüzün yırtıdı. Nice ki ⁽⁴⁾ 'Uteybe ḥışm eyledi ve ḳaḳıdı, eslemedi ve kendüyi men' idemedi. Ḥaḳ Te'ālā'ya yalvardı, eyitdi: “İy yirleri gökleri ⁽⁵⁾ yaradan ve iy ḳarañu gicede ḳaraca ḳarınca ḳara terlere yürürken bize yardımcı gönder ki esirlikden ⁽⁶⁾ ḥalāş ide.” 'Uteybe'ye bunun aḡlayup sözleri didüḡin işidicek 'itāb itdi ve eyitdi: “Yā Laḡnā ve yā binte'z-zinā! ⁽⁷⁾ Seni benüm elümden kim alır? Maşrıḳıla maḡrib cem' olup gelürse hepisine cevāb virem ve şavaş idüp helāk idem.” ⁽⁸⁾ didi. Bu daḥı sözün temām itmedin nā-gāḥ bir ṭarafdan toz belirdi. Bulut gibi pāre pāre olup yuḳaru ḳaḳdı ve yil ⁽⁹⁾ gelüp ṭaḡıtdı. İçinden yüz ādem ḳıḳageldi ve önlerince uzun boylu, zişt şekil ḳarañu gice şüretlü, arslan ⁽¹⁰⁾ heybetlü gelür. Üzerinden bahādurlık 'alāmetleri belürür ve merdānelik nişānları ma'lümdur ve önince bir yayāḳ ⁽¹¹⁾ daḥı var. Ṭavşandan yüḡrük ṭurmayup becid gelürler ve eglenmeyüp yürürler. **Rāvī** eydür: Bu gelen 'Anter ibni Şeddād ⁽¹²⁾ idi ve yayāḳ Şeybüb idi ve yüz ādem daḥı bunlaruñ yoldaşları ve 'Urve'nüñ aşḥābı idi. Bunlar bu diyāra ittifāḳ ⁽¹³⁾ düşüp uğraduḳlarına sebeb bu idi ki 'Anter ve bāḳi aşḥābı Rüm leşkerinden beş biñ ḳişi ṭutu alup Kisrī ⁽¹⁴⁾ ve Nu'mān

katında ‘işret idüp oturlardı. İttifāk Melik Qays'dan ādem geldi haber getürdi ki Qayşer'ün esīrlerin ⁽¹⁵⁾ koyuvirün. Bizüm esīrlerümüz Melik Qays'dadur Melik Hāriş'den kurtulup bize kavuşdı ve mālumuzdan bir deve dizgin ⁽¹⁶⁾ bağlayacak ip zāyi^c olmadı. Hep size du‘ā idüp alķış iderler.” didi. ‘Anter bu haberi işidicek şāz oldu. Andan ⁽¹⁷⁾ ol gelen kişiyeyitdi: “İy ‘emmüm oğlı! ‘Able'den haberün var mı? Qandadur?” didi. Ol kişieyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādur! ⁽¹⁸⁾ Muqrī'l-Vaḥş geldi ‘Able'(y)i ve kendünün hatunı¹⁴⁸¹ Müseyke'(y)i ve bākī ‘emmün hatunlarını esīrlere ulaşmazdan öñürdü, ⁽¹⁹⁾ vaṭana kavuşdurdı. Sen eyle buyurmuşsın. Velikin ‘Able ve bākī ta‘allükāt seni görmege ġāyetde müştāk dururlar. ⁽²⁰⁾ Hep elün ve yüzün öperler.” didi. ‘Anter'ün iştiyākı bu haberi işidicek ziyāde oldu ve göñline bulğalak düşdi ⁽²¹⁾ ve eyitdi: “Vallāh ki qarārumuz qalmadı. Fürqatden uşanduk ve ayrılıqdan bizdük.” didi ve Qayşer'ün esīrlerin ⁽²²⁾ koyuvirdi, eyitdi: “Varun ehlünūze kavuşun ve ta‘allükatuñuza ulaşun ve ‘İsīñūze size ḥalāş itdüğün ⁽²³⁾ şükr idün. Vallāh eger bileydüm ki bizüm ḥalkumuzuñ Şām leşkerinde bir pāre ipleri qaldı mecmū‘uñuzı kırardum [418a] ⁽¹⁾ ve Medāyin'ün çevresinde aşardum.” didi. Bunlar daḥı esīrlikten ḥalāş bulduklarına sevinüp, yüzlerine ḥāc geçürüp ⁽²⁾ ‘İsī ve Meryem añup şükr itdiler. Şāz u ḥurrem¹⁴⁸² olup diyārları ṭarafına revān oldılar. Ammā ‘Anter ve aşḥābı ‘Uteybe'yile ⁽³⁾ buluşduğunu aşāgada zıkr itesevüz gerek in-şā‘allāh Te‘ālā. **Aşma‘ī** eydür: Melik Hāriş, Benī ‘Abs'ün ve Benī Ğaṭfān'ün ⁽⁴⁾ ve Benī ‘Āmir'ün esīrlərini koyuvirdüğine sebeb Melik Qayşer idi. Zīrā şol vaḳt ki ‘Anter'ile ve Düreyd'ile andlaşup beş ⁽⁵⁾ biñ kişie tutuviricek leşkerin çeküp Şām diyārına gitdi, vardı. Gördi ki ḥarāb olmuş ve ḥalkı helāk ⁽⁶⁾ olmuş. Melül maḥzūn oldu. Melik Hāriş'den şordı. Cevāb virdiler ki gidelden berü henüz gelmedi ve qandalığın ⁽⁷⁾ bilmezüz.” didiler. Qayşer eyitdi: “Ol varup Benī ‘Abs ḥalkı ve Hicāz yirlerinin ādemleri ardınca gitmişdür ki memleketden aldıkları ⁽⁸⁾ esīrleri alıqoya ve bunları

¹⁴⁸¹ 417b-18 hatunı: hatunı

¹⁴⁸² 418a-2 ḥurrem: ḥurrem

hep esîr idüp bunda getüre.” didi. Bir âdem gönderüp ısmarladı ki zinhâr anlaruñ halkın ⁽⁹⁾ esîr itmesün ve rızklarından bir hâbbelerin almasun. Benüm ne kadar erkân-ı devletüm ve havâşşum ve âkrîbâm varisa anlaruñ ⁽¹⁰⁾ uluları ve bahâdurları katında esîrdür. Eger eline girdi-y-ise bir âdemlerin zâyî‘ itmesün yoḥsa benüm halkımı helâk ⁽¹¹⁾ iderler. Nāmūsum şınur, düşmân şemâtesine uğrarın.” didi. Ol kişi daḥı varup Ḥârîş'i buldı ve bu haberi irişdüirdi. ⁽¹²⁾ Hem daḥı Benî ‘Abs'i ve Benî ‘Âmir'i ve Benî Ğaṭfân'ı hep esîr itmişidi. Kayşer'den bunuñ gibi haber varıcak ğāyetde saḥt oldu. Velîkin ⁽¹³⁾ sözine muḥâlefet idemedi. Nâ-çâr hep koyuvirdi. Mâlların ve ehl ü ‘ayâlların teslîm itdi ve sağ u selâmet Ḥicâz memleketine ⁽¹⁴⁾ gönderdi. Ol halk daḥı Melik Ḥârîş'üñ elinden kurtılacak şâz u hurrem olup becid yortdılar, diyârlarına irişdiler. ⁽¹⁵⁾ Gördiler ki Melik Qays anda bunlara muntazır olup turur buluşup görüşdiler ve esenleşdiler. Andan soñra Benî ‘Âmir tã’ifesi ⁽¹⁶⁾ vaṭanlarına gitdiler ve Benî Ğaṭfân, Benî Fezâre'nüñ ¹⁴⁸³ menzillerin aldılar ve yirlerin tutdılar. Andan Melik Qays, ‘Anter'e gönderdi ki ⁽¹⁷⁾ “mMcmū‘ halkumuz bize sağ u esen kavuşdı. Kimsenüñ bir deve dizgin bağlayıcak ip kalmadı. İmdi sen daḥı Kayşer'üñ ⁽¹⁸⁾ halkını koyuviresin.” Diyü. ‘Anter daḥı ol beş biñ âdemi koyuvirdi ve bu hâli Kisrî'ye bildürdi ve diyârına gitmege ⁽¹⁹⁾ destûr diledi, eyitdi: “Yâ ‘Anter! Nâr u nûr ḥaqqı-y-içün eger bilsem ki bunda turmağa ḥâṭıruñ vardur. Seni bunda ulu ⁽²⁰⁾ beg eylerdüm. Velîkin göñlüñ ğarîbliḳda eglenmez. Bilürin ki elbette gidersin sağ u selâmet var.” didi. Nefis ḥil‘atler ⁽²¹⁾ ve altunlu eyerlü ve ibrişüm çullu atlar bağışladı ve begler şüretde ‘Anter'i gönderdi. ‘Anter daḥı buña du‘â ve alkış ⁽²²⁾ itdi. Fi'l-hâl işbu şi‘ri okudı: **Şî‘r.** [Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[418b]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir] ⁽²⁾ **Aşma‘î eydür:** ‘Anter bu şi‘ri okıyıcak Kisrî taḥsîn itdi ve Melik Nu‘mân aḥsent.” didi. Andan bunlaruñla vidâ‘laşup ⁽³⁾ Ḥicâz yolına revân oldu ve ‘Acem diyârında daḥı bahâdurlıḡı zâhir olduğına faḥirlendi ve kerem olup işbu

¹⁴⁸³ 418a-16 Fezâre'nüñ: Fizâre'nüñ

ebyātı ⁽⁴⁾ okudu: **Şi'r**. [Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir] ve becid gitdi ol idi ki 'Uteybe'ye irişdi. Gördi Hâtem'i ve 'Atţâf'ı esir idüp ⁽⁸⁾ mälların almış ve Mâviye'ye mälîk olmuş. Evet Mâviye ağlar. 'Urve'ye eyitdi: “Var, gör işbu görinen ne kişidür ve ağlayan ne ⁽⁹⁾ ‘avretdür ve bu mældür?” didi. 'Urve dağı ilerü yürüyüp 'Uteybe'ye haber şordı. 'Uteybe buña cevâb virmedi. ⁽¹⁰⁾ Belki ğazab idüp na'ra urdı ve 'Urve'nün üzerine at depdi. 'Urve bunuñ heybetinden korkup girü dönüp 'Anter'e ⁽¹¹⁾ vardı. 'Anter eyitdi: “Veyleke ne tiz dönüp başılduñ ve bozulduñ ve varınca eglenseydi.” didi. 'Urve eyitdi: “Korkdum ki ⁽¹²⁾ eglenesin, irişmeyesin. Bu şeytānuñ āvāzın işidicek ‘aqlum bayıldı, şanasın sihr itdi.” didi. 'Anter kaçadı ⁽¹³⁾ eyitdi: “Hîç kimdügin bilmedüñ mi?” didi. 'Urve eyitdi: “Belî, işitdüm “Ben 'Uteybe bin Şihāb'am Benî Yerbū' kabîlesinden.” dirdi.” ⁽¹⁴⁾ didi. 'Anter eyitdi: “Eger olısa döndüğüñ eyü varmışsın yoğsa ayruk saña etmek yidürmez ve şu içürmezdi. Bunuñ ⁽¹⁵⁾ atası Şihāb dağı Hādramevt halkınuñ reyisi ve meşhūr bahādurlardan añılurdi. 'Aceb bu şeytān bu diyāra ⁽¹⁶⁾ ne sebebden geldi ola? Şöyle beñzer ki harāmîlikda yürürdi. Bu mälları ve ni'cetleri kesb idüp alup giderdi. ⁽¹⁷⁾ Andan na'ra urup hamle kıldı. 'Uteybe'nün üzerine yürüdi, 'Uteybe dağı. Megerki 'Urve'yi girü döndüricek ⁽¹⁸⁾ komadı. Tırdı ki girü kalan yoldaşlarına tedbîr iderler, göreler. Zîrā 'Arab bahādurlarınıñ 'âdetleri böyle idi ki ⁽¹⁹⁾ kaçanı komazlardı ve emān dileyeni öldürmezlerdi. 'Uteybe dağı bir lağza şabr itdi. Gördi ki 'Anter hamle idüp geldi ⁽²⁰⁾ ve işbu şi'ri okıyu okıyu yürüdi: **Şi'r**. [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir **[419a]** ⁽¹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** 'Uteybe bunuñ şi'rin işidicek ⁽³⁾ ğazabdan kılları uru tırdı ve gözleri kanıla tıldı ve bunuñ kendüyi öğdüğine gayret idüp şi'rine işbu ⁽⁴⁾ şi'rile cevâb virdi: **Şi'r**. [Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] **Aşma'î eydür:** 'Uteybe dağı şi'rin temām idicek hamle idüp toğuşdılar. Tozları üstlerine ⁽⁹⁾ direk oldı. Gāh ayrıldılar gāh kavuşdılar; gāh kaçışdılar gāh koşuşdılar. Biribirin öldürmek kaçdına çalışdılar

ve düşürmek ⁽¹⁰⁾ niyyetine duruşdılar. Varıraq ‘Uteybe yoruldu, ‘Anter'üñ cengi şöñlü idi. Bunı zebün eyledi. ‘Uteybe dağı şanmaduğına ⁽¹¹⁾ şataşdı ve ummaduğına uğradı, şınmaz taşta varılmaz temüre tuş oldu. Heybetinden bî-höş oldu ve telef ⁽¹²⁾ olacağına yakın hāşıl itdi. Andan atınuñ dizginin çeküp tırdı, eyitdi: “İy yigit! Ol Allāh haqqı-y-içün ki bulutdan ⁽¹³⁾ yağmur yağdırdı ve yağmurdan otlar bitürdi ve otlardan hayvānāta ğidā kıldı ve hayvānatdan insana menfa‘atler müyesser ⁽¹⁴⁾ eyledi ve insānıla dünyāyı ma‘mūr itdi. Aduñ nedür? Saña kim dirler?” didi. ‘Anter eyitdi: “Beni şormağdan maqşūduñ nedür?” ⁽¹⁵⁾ didi. Bu söz yiri degül ve ad ve neseb beyān idecek maħal degül. Eger elbette bilmek isterseñ ben Benī ‘Abs'üñ bahāduru ⁽¹⁶⁾ ‘Anter ibni Şeddād'am.” didi. ‘Uteybe bu haberi işidicek atdan inüp geldi. ‘Anter'üñ ayağına düşdi ve elin öpdı ⁽¹⁷⁾ ve andan şöñra eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahāduru! Lāt u ‘Uzzā haqqı-y-içün benüm küstāhlıguma kalma ve cāhillıga bakup ⁽¹⁸⁾ ‘itāb itme. Eger seni evvelden bilsem cenge cür‘et itmezdüm. Zīrā ki atam Şihāb baña vaşıyyet itmişdür ki “Kimseden ihtiyāt ⁽¹⁹⁾ itme ve bahādurdan yüz döndürme. Megerki Benī ‘Abs bahāduru ‘Anter'e tuş olasın zinhār anuñıla muqābil ⁽²⁰⁾ olma. Sen anuñ harīf degülsin.” Dimişdi. Şimdi atamuñ sözi hātıruma geldi. İmdi dilerin ki beni āzād ⁽²¹⁾ idesin ve elümde nem varısa alasın, koyasın ki sağ u selāmet vağanuma varam ve ta‘allükātuma ulaşam.” ⁽²²⁾ didi. ‘Anter bunuñ sözün işidicek esirgedi ve gönline merhamet düşdi şavaşdan vazgeldi, eyitdi: “İy yigit! ⁽²³⁾ Çünkü emān diledüñ, senüñ kanuñ baña harām oldu. Ammā mālum didüğüñi qabul itmezin ve bir deve dizgin **[419b]** ⁽¹⁾ bağlayıcak ip almazın. Zīrā ki sol bir hatun kişinüñ zārılığın vallāh yalvarduğın ırakdan işitdümidi. Maqşūdum ⁽²⁾ anı ve bākī yoldaşlarını esirlikden halāş itmekidi. Ol iş bitdi, anuñ hācetini Tengri Te‘ālā qabul itdi. Zūlm ⁽³⁾ iden kadayısa cezāsın bulur. Nice sen bildüñ ve miqdāruñ neydüğün bildüñ.” didi. ‘Uteybe bunuñ sözün ⁽⁴⁾ işidicek mürüvvetin ta‘accüb itdi. Vallāh iy Benī {‘Abs} bahāduru ben atamdan senüñ evşāfuñ işitdümidi. İşitdügümden ⁽⁵⁾ ziyāde buldum.”

didi. **Rāwī eydür:** Bu hâlde iken ‘Urve bakdı, gördi. Hâtem ve ‘Atṭāf ve bâkî bahādurlar ki ⁽⁶⁾ yukarıda zıkr olundı, elleri bağılı tutsak şüretinde yanlarına geldi, eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Sizüñ hālünüñ ⁽⁷⁾ ‘acebdür? Üzerünüñde bahādurlık ‘alāmetleri var ve dilāverlik nişānları görünür. Ne sebep bu yigiteğüñ elinde esir ⁽⁸⁾ olduñuz? Bunuñ dahı şakalı bitmemiş temām ‘arlanmaduñuz mı bunuñ elinde bu vechile zelil ve haķır olmağa?” didi. ⁽⁹⁾ ‘Atṭāf eyitdi: “İy yigit! Demin haber şormağa geldüğüñ vaķt bu ‘arî hîç senüñ gönlüñe gelmedi mi na‘rasına doyamaduñ, ⁽¹⁰⁾ def‘i ‘Anter'e dek kaçduñ? Şimdi geldüñ bize ta‘n mı idersin? Bu naşîhati kendüñe virmedüñ bize mi virürsin?” ⁽¹¹⁾ İşidenler gülüşdiler. ‘Urve şermsār oldu ve söyledügi söze peşimānıdı. ‘Anter eyitdi: “Yā ‘Urve! Bu sözden fā‘ide hāşıl ⁽¹²⁾ itmedüñ, söylemeseñ dahı hōşdur.” didi. Andan ‘Atṭāf'a eyitdi: “Sen ne yigitsin ve bu yoldaşuñ ne kişidür? Ne tā‘ifeden ⁽¹³⁾ sin? Hālünüñ nedür?” didi. ‘Atṭāf eyitdi: “Yā emir! Biz bir kabileden degülüz. Baña ‘Atṭāf bin Kānıṭ dirler, Benî Nazra kabilesindenüm. ⁽¹⁴⁾ İşbu kişiyi Hâtem dirler, Benî Tayy kabilesindendür.” didi. ‘Anter, Hâtem'üñ adın işidicek şāz u hurrem oldu ve eyitdi: “Şol ⁽¹⁵⁾ Hâtem midür ki cömerdlilikle meşhūr olmışdur, ‘ālemde adı söylenür?” didi. ‘Atṭāf eyitdi: “Belî, oldur.” didi. ‘Anter eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Ben bunuñ evşāfın işitdümidi. Kısırî katında söyledilerdi. And içdümidi ki kaçan görürsem elin ayağın öpem diyü.” ⁽¹⁷⁾ didi ve atdan inüp bunları çizdi, elin ve gözin öpdü. Andan eyitdi: “Yā Hâtem! Rūzigār saña hıyānet itmiş. Çarḥ-ı ğaddāruñ ⁽¹⁸⁾ elinde belā okına nişān olmaz, kimse olmaz ve nā-gāh yirden āfete ve maḥabbete mübtelā olmaduk ādem bulunmaz.” didi. Hâtem ⁽¹⁹⁾ eyitdi: “Rāst eydürsin iy Benî ‘Abs bahāduru! Hem dahı eyledür, şükr ve minnet Haķ Te‘ālā'ya ki senüñ elüñle hālāş bulduk.” ⁽²⁰⁾ didi. Andan ‘Anter, Şeybüb'a buyurdı bâkî halkı dahı bağdan boşandurup koyuvirdiler ve ‘Uteybe'ye ‘itāb idüp eyitdi: “Veyleke ⁽²¹⁾ yā ‘Uteybe! Utanduñ mı şunlaruñ gibi kişileri ve uluları tutup esir eyledüñ? ‘Arab içinde la‘nete ve mezemmete ⁽²²⁾ mustahıķ olam dimedüñ mi?”

didi. ‘Uteybe eyitdi: “Vallāh iy Benī ‘Abs bahādurı! Bunlaruñ hāin ve kıadrin bilmedüm ve ne mertebelü ⁽²³⁾ kişilerdür şormadum. Eger bilsem anuñ gibi işler itmezdüm.” didi ve atdan inüp Hātem'üñ ayağına düşdi, ‘özr diledi. [420a] ⁽¹⁾ Hātem dağı bunuñ ‘özrini kabül idüp şuçını ‘afv eyledi ve yüzün göğsin öpdi. Andan Hātem, ‘Atṭāf’a alkış idüp ⁽²⁾ ‘özr diledi ve bizümçün zahmet çeküp esir olduñ.” didi. Andan ‘Anter buyurdi, Māviye'(y)i mālī ve ni‘metile Hātem'e ⁽³⁾ teslim itdiler. Hātem dağı ol arada konup bunlara konuklık itdi. Develer boğazlardı ve diledi ki evvelden ‘ādeti üzre ⁽⁴⁾ kendü ayağın tıurup hıdmet ide. ‘Anter komadı, eyitdi: “Biz rüzigārı zemmi iderüz ki ulularuñ mertebesin ⁽⁵⁾ aşāğa bırağuruz bī-mürüvvetleri ve bī-aşılları ve nādānları ri‘āyet idüp kıaldurdur diyü. Hāl böyle iken seni kabül⁽⁶⁾ lensevüz mi gerek? Lā! Vallāhi bu olmaz. Elbette sen bizümile oturmak gereksin.” didi ve Hātem'i yanına alup oturtıdı ⁽⁷⁾ ve Māviye'yile geçen mā-cerāsın hikāyet itdürdi ve sergüzeştlerin rivāyet itdürdi ve kendünüñ dağı Kisrī kıatında ⁽⁸⁾ vākı‘ olan hālleri ve Kıayşer'ile geçen kıaziyyeleri bir bir şerh eyledi. Bu hālile şabāh olınca şöhet idüp oturdılar. ⁽⁹⁾ Şabāh olıcağ ‘Uteybe'ye ‘Anter, Kisrī hıl‘atlerinden bir nefis hıl‘at geyürdi ve rivāyet virdi, eyitdi: “Al bu nesneleri ⁽¹⁰⁾ saña elüñden kııkan māl-ı ğanīmetden ‘ıvaz olsun, sa‘yuñ ‘abeş ve emegüñ zāyi‘ olsun.” didi. ‘Uteybe bu nesneleri ⁽¹¹⁾ kabül idüp ‘Anter'e du‘ā ve alkış itdi ve bunlaruñıla vidā‘laşıup diyārına gitdi. Andan ‘Anter, Hātem'e eyitdi: ⁽¹²⁾ “Yā mevlāyi! Bizi ma‘zūr tut. Senüñ kıatunda küstāhlık idüp ‘Uteybe'ye nesne virdüğüm. zīrā ki sen sahinlerüñ ⁽¹³⁾ reyisisin. Seḥāda saña kimsene öğünmez. Seḥā bābında didüğün ebyātdan ba‘zı işbudur diyüp Hātem'üñ bu beytlerinden okıdı: ⁽¹⁴⁾ Şi‘r. [Arapça Şiir] ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁶⁾ Andan şöıra ‘Anter and içdi ki Hātem'i vaṭanına kıavuşdurmayınca ayrılıp gitmeye. Hātem dağı nā-çār rāzī oldu ve burdan ⁽¹⁷⁾ göçüp vaṭanı kıarafına revān oldu ve Hātem'üñ muşāḥabetine ve yoldaşılığına ‘Anter ğāyetde hurrem oldu. Velikin ‘Able ⁽¹⁸⁾ ḥasreti cigerini yakardı. Gāh gāh gözinüñ

yaşı seyl olup akardı ve ağaçlarda oturup öten kumrılara ve gökercinlere ⁽¹⁹⁾ bakardı ve bunların āvāzın işidüp göğsin geçürürdi. Giderek kumrının nideyin dōst didüğün müşāhede ⁽²⁰⁾ idüp hātır cūş itdi. Qarārı kalmadı, andan başladı işbu şi'ri eyitdi: “Şi'r. [Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] Aşma'ī eydür: Rivāyet iderler ki 'Anter şi'rinden fāriğ olıcağ Hātem ve 'Atṭāf bunun [420b] ⁽¹⁾ feşāhatine taḥsīn itdiler. Bildiler ki zamānında bī-naẓīrdür keremde ve seḥāda bī-miṣāldur. Andan Hātem, 'Anter'e eyitdi: ⁽²⁾ “Yā ebe'l-fevāris! Dilerin şi'ründen bir şi'r daḥı okıyasın, işidevüz müşerref olavuz. 'Anter daḥı “Se'ān ve tā'aten.” diyüp ⁽³⁾ der-ḥāl işbu şi'ri inşād itdi: Şi'r. [Arapça Şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şiir ⁽⁵⁾ Arapça Şiir ⁽⁶⁾ Arapça Şiir ⁽⁷⁾ Arapça Şiir ⁽⁸⁾ Arapça Şiir] Andan bu ḥālile giderken ittifāk 'Atṭāf'ıla ⁽⁹⁾ 'Anter'ün yolu oldu, avurd ortasında giderken 'Anter'e eyitdi: “İy Benī 'Abs bahādur! Benümile ve aşḥābumıla ⁽¹⁰⁾ bir eylük itdün ki kıyāmete dek unudulmaya. İmdi dilerin ki ol iḥsānı temām idesin zīrā ki i'tibār işün soñınadır. ⁽¹¹⁾ Hātem'ün bir kız kardaşı vardur, anı aliviresin. Ola ki bir oğlum ola, Hātem'e beñzer.” didi. 'Anter eyitdi: “Sem'ān ⁽¹²⁾ ve tā'aten! Hōş ola, eyle idelüm.” didi. Andan bir sâ'at daḥı gitdiler. ittifāk bu kerre 'Anter'ün yolu Hātem'ile bir gitdi. ⁽¹³⁾ Giderek Hātem, 'Anter'e eyitdi: “İy Benī 'Abs bahādur! İḥsānı temām itmek kerimler ve mürüvvet ehli şanā'tıdur. Senden ⁽¹⁴⁾ kerem ve mürüvvet gördük. İmdi anuñ temāmı bunuñıladur ki 'Atṭāf'dan dilek idesin. Kız kardaşum vardur, ḥelālīga ⁽¹⁵⁾ qabūl ide. Zīrā ki çok ādemilığın gördüm, hīç andan gayrı 'ivaż idecek nesebüm yoğdur.” didi. 'Anter sözün ⁽¹⁶⁾ işidicek eyitdi: “Benüm boynuma ol işi bitürmek.” didi ve ikisinin niyyeti bir olduğına ta'accüb itdi. Aḥşam olunca ⁽¹⁷⁾ gitdiler, aḥşam olıcağ bir arada qondılar. Andan 'Anter, 'Atṭāf'a eyitdi: “Hātem'ün kız kardaşı saña diledüm rāzī oldu ⁽¹⁸⁾ ve sözimi qabūl itdi.” didi. 'Atṭāf şāz u ḥurrem oldu ve 'Anter'e du'ā ve alkış itdi. Andan 'Anter, Hātem'e daḥı “'Atṭāf ⁽¹⁹⁾ sözimi qabūl itdi.” didi ve ikisin bir araya cem' idüp 'ahdi itdi ve el tutuşdurup qavl kıldı. Andan göçüp ⁽²⁰⁾ gitdiler. Çünki Benī

Ṭay diyārına yakın vardılar. Bir çayırly çimenlü ve otlu şulu yire kondılar. ‘Anter, Hātem'e ve ‘Aṭṭāf'a Kisrī ⁽²¹⁾ virdügi hil'atlerinden bir hil'at geyürdi ve eyü atlar bağışladı ve kaşd itdi ki ayrılup kendü yolına gide. ⁽²²⁾ Bunlar vaṭanlı vaṭanına gide. Hātem yalvarup elin öpdi, eyitdi: “İy bahādurlar ulusu! Ol Allāh haqqı-y-içün ki gökleri ⁽²³⁾ direksüz turgurdi ve yirlerde otlar bitürdi ve şular akıtdı. Sen ayrılup gitdügiñe rāzī degülin. Dilerin ki [421a] ⁽¹⁾ benümile bile gelesin, düğünüme hāzır olasın. Senüñile halka faḥirlenem ve cemī'-i kabīlesini görüp feraḥ olalar ve hem ⁽²⁾ bir daḥı budur ki kıızı sen diledün düğünü daḥı sen idesin ve benüm ta‘āmumdan yiyessin. Egerçi ki elümde ne varısa ⁽³⁾ hep senün şadaḳandur ve ben senün āzādlu kuluñın. Hele luṭf eyle, sözümi redd eyleme.” didi. ‘Anter eyitdi: “Vallāh yā Hātem! ⁽⁴⁾ Kime ola ki senden ayrılmak isteye? Senüñile bile gitmekden ve düğünüñde hidmet itmekden yüz döndürmezdüm. Velikin senün ⁽⁵⁾ kavmüñile benüm aramda çok kan olmışdur ‘adāvet ḥadden taşradur. Qorḳarın ki ben anda varıcaḳ cem' olup fesāda ⁽⁶⁾ kaşd ideler. Ben ḥod tek tıracaḳ kişi degülin, bilürsin. Kılıç koyup hep kırarın, saña teşvīş ḥāşıl olur. Düğünüñ ⁽⁷⁾ feraḥlıgıla olmaz. Bu nesne olmasa seni kabīleñe iletmeyince ve düğünüñi temām itmeyince ayrılmazdum.” didi. Hātem ⁽⁸⁾ eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahādurı! Ne ‘aceb söyledün? Yabān ādemleri ve ırāḳ yirlerdeki halk beni ri‘āyet iderler ve kavlüme ⁽⁹⁾ ‘ahdüme inananlar benüm kavmüm benümile revān kişiyi anuñ gibi kaşdumı itseler gerekdür. Benüm bunca iḥsānum ve keremüm ⁽¹⁰⁾ görmişiken bu fikr degüldür, bahāne eyleme.” didi ve mübālaḡa idüp söyledi. El-kışsa ‘Anter nā-çār rāzī oldı ve bile ⁽¹¹⁾ göçüp Benī Ṭay kabīlesine vardılar. Halk Hātem'ün geldügin işidüp şāz oldılar ve karşı çıkup yolda buluşdılar ⁽¹²⁾ ve görüşdiler. Andan dönüp vardılar, evlerine irişdiler. ‘Anter'e bir yirde çadır kurup kondılar ve konukluk idüp ⁽¹³⁾ ağırladılar ve ‘Aṭṭāf'a daḥı bu vechile ‘izzet ve ikrām itdiler, geregi gibi ri‘āyet itdiler. Andan soñra düğün işine meşḡul ⁽¹⁴⁾ oldılar. **Rāvī eydür:** Benī Ṭay çok kabīleleridi. Hātem'ün Māviye'(y)i evlendügin işitdiler ve

kız kardeşini ‘Atṭāf’a virmege ⁽¹⁵⁾ ‘azm itdügin ve düğüne kaşd itdügin bildiler ve ‘Anter ibni Şeddād yüz ādemile bunların düğüne geldügin işidicek ⁽¹⁶⁾ ‘adāvet ṭa‘āmları kaynadı ve gönüllerinde ḥased ḥareket eyledi. “Ayağı-y-ıla eceline karşı gelmiş bu veled-i zinā.” didiler. ⁽¹⁷⁾ Bunların arasından Benī Ma‘an bölügi ‘ale'l-ḥuşūş ‘Anter’i bulsalar kanını panbuğa alurlardı ve etini loğma loğma ⁽¹⁸⁾ idüp itlere yidürürlerdi. Zīrā ki evvel zamānda ‘Anter Nāḳıd ibni Cellāh’ı¹⁴⁸⁴ depeleyicek bunlardan çok ādem helāk ⁽¹⁹⁾ itmişidi. Bunlar daḥı ‘Anter’ün geldügin işidicek dirilüp tanışdılar ve ‘Anter’i öldürmek bābında meşveret itdiler. ⁽²⁰⁾ “Ḥātem’den daḥı utanuruz ve ‘itābdan üşenürüz āşikāre varup ol şeyṭānuñ üzerine hücum idüp ⁽²¹⁾ it gibi depelemege. Ne ḥile idevüz ki Ḥātem’den bize söz gelmeye?” didiler. Aralarında bir tedbīr ehli müfsidleri ve bī⁽²²⁾ naẓīr şirrīrleri varıdı, ol eyitdi: “İy ‘emmüm oğulları! Şavāb tedbīr budur ki Ḥātem kız kardeşin ‘Atṭāf’a ⁽²³⁾ göndürdügi gice olinca şabr idevüz, ol gice olıcaḳ ma‘lūmdur ki hep içüp mest olsalar gerek. ‘Anter [421b] ⁽¹⁾ ḳalkup odasına gidicek yolda avlayavuz yāḥud çadırına varup yaticāḳ girüp depeleyevüz. Ben kendü elümile ⁽²⁾ boğazlayam.” didi. Bunlar daḥı bunun tedbīrini begendiler ve sözine ittifāḳ itdiler ve ādem gönderüp ‘Anter’ün çadırını ⁽³⁾ cüstlediler ve yolın gördiler ve girdek gicesine muntaẓır olup ṭurdılar. Ḥātem daḥı illeri ḳıgırup düğün eyledi ve Benī ⁽⁴⁾ ‘Abs’i ve bāḳī ḥalkı ağırladı ve Benī Ṭay uluların geregi gibi ağırladı ve ri‘āyet itdi. Her birine in‘āmlar ve iḥsānlar ve baḥşīşler ⁽⁵⁾ itdi. Fuḳarāyı ve zu‘afā(y)ı ṭa‘āma ṭoyurdi. Bir vechile cemī‘yyet idüp düğünler itdi ki ilerü zamān begleri itmedi. ⁽⁶⁾ Andan soñra şerāb şöḥbetine bünyād idüp esbābın müheyyā itdiler. Cāriyeler çaldılar ve güyendeler eyitdiler, ḳadeḥler devr itdi. ⁽⁷⁾ Andan aḥşam olinca oturup içdiler, mecmū‘ısı mest oldılar ve ‘Atṭāf girdege ḳoyup evlü evine ṭağıldılar. ‘Anter ⁽⁸⁾ daḥı Şeddād ve ‘Urve’yile binüp çadırları ṭarafına revān oldılar. Şeybūb önlerince giderdi. ‘Anter’e eyitdi: ⁽⁹⁾ “Vallāh

¹⁴⁸⁴ 421a-18 Cellāh’ı: Cüllāh’ı

yā ahī bu gice fırsatdur ki size düşmān yol bula. Zīrā bilürler ki şöhetden kalkduñuz ki hep ser-ḥōşsız, ⁽¹⁰⁾ Lāt u ‘Uzzā ḥaqqı-y-içün gāfil olmañ. Nā-gāh bir belāya şataşursız.” didi. Şeddād eyitdi: “Vallāh ki eyü didüñ ⁽¹¹⁾ yā veledel-cāriye! Eger şaķınmazsavuz düşmen bize intikām idüp gönüllerine şifā ḥāşıl iderler.” didi. ‘Anter bu sözi ⁽¹²⁾ işidicek sücisi başına şıçradı ve ser-ḥōşlığı ayıldı ve and içdi ki ol gice şabāḥa dek uyumaya, ḥalkını bekleye. ⁽¹³⁾ Andan Şeybüb eyitdi: “Şavāb budur ki çadıra girmeyevüz. Şapup işbu depenüñ yanında gizlenevüz, görevüz ḥāl neye ⁽¹⁴⁾ irişür.” didi. ‘Anter eyitdi: “Eyü didüñ yā veled-i zinā! Eyle idelüm.” didi. Hem daḥı şapup bir yirde gizlendilerdi. ⁽¹⁵⁾ Kimse gele bize kaşd ide diyü, umdılar ve düşmene muntazır oldılar. Nā-gāh gördiler ki Benī Ma‘an ḥalkı çekilüp geldiler ⁽¹⁶⁾ ve çadırlara toğrulldılar. ‘Anter eyitdi: “Di imdi süñünüz demürin çıkaruñ, şaķınuñ kimse öldürmeñ, hep ⁽¹⁷⁾ tutup ipe dizüñ.” didi. Bunlar daḥı ‘Anter didügi gibi idüp bunlaruñ ardından at şaldılar. ‘Anter na‘ra ⁽¹⁸⁾ urup ḥamle itdi. ‘Anter'üñ āvāzın işidicek bayıldılar ve helāk olacaķlarına yakın ḥāşıl itdiler. Çünki cür‘et ⁽¹⁹⁾ idemediler, karañulıkda başları kayusı oldu. ‘Anter bunları hep atdan düşürdi, Şeybüb'a bağlatdı. Az ādem ⁽²⁰⁾ ḥalāş buldı. Kırtilan daḥı Ḥātem'e cān atup kaçdı. Şabāḥa dek bu ḥālile oldılar. Şabāḥ olıcaķ bu ḥaber kabīlelerde ⁽²¹⁾ perākende oldu. Hep işitdiler. Ol ḥalkuñ reyisine Zāmile bin Vazāḥ dirlerdi, kavminüñ ekābirini cem‘ idüp Ḥātem ⁽²²⁾ daḥı bile oldu, bindiler. Benī ‘Abs'e vardılar ve ‘Anter'ile buluşup bu ḥikāyetden teftiş itdiler. ‘Anter daḥı każiyye(y)i nice ⁽²³⁾ oldu-y-ısa ḥaber virdi ve Şeybüb'a buyurdı, ol bağladuğı kişileri bunlaruñ öñine getürdi. Ḥātem, başın [422a] ⁽¹⁾ aşığa bırağup utandı ve ‘Anter'den şermsār oldu. Andan Zāmile'ye eyitdi: “Yā emir! Ol Allāh ḥaqqı-y-içün ki ‘ālemi ⁽²⁾ ‘ademden vücūda getürdi. Eger bu mu‘arreslere¹⁴⁸⁵ itdükleri fesāduñ cezāsın itmezsek bu kabīlede tırmadın göçüp ⁽³⁾ giderin. Bunlar benüm ‘ırzumı bozdılar, konuķlaruma kaşd itdiler. Benüm

¹⁴⁸⁵ 422a-2 mu‘arreslere: ma‘arreslere

hâtırımı ri‘āyet itmediler.” didi. Bu Zāmīle, Hâtem'i ⁽⁴⁾ ğāyetde severdi. Bu vechile bu halkdan şikāyet idicek fi'l-hāl kılıcın çıkarup eline aldı. Kaşd itdi ki ⁽⁵⁾ bu Şeybüb getürdüğü esirleri hep kıra. ‘Anter ilerü gelüp dilek itdi ve kurtarmağa sa‘y itdi. Zāmīle daħı ⁽⁶⁾ ‘Anter'üñ şefā‘atini qabūl idüp bunları depelemekden vazgeldi. Andan eyitdi: “İy bahādurlar ulusu! Bunlaruñ ⁽⁷⁾ kanını saña bağışladum. Evet ğāyetde te’dīb itmek gerek ki daħı bunuñ gibi işe ‘azm itmeyeler.” didi. Andan buyurdi ⁽⁸⁾ yüce yirlerde ağaçlar dikdiler daħı bunları şabāhdan ahşama dek başını aşğa aşdılar, ahşam olıcağ koyuvirdiler. ⁽⁹⁾ Ol gice yatdılar. Yarındası ‘Anter, Hâtem'den destūr diledi ki vaṭanına gide. ‘Able'ye ve bākī akrabāya iştıyākın añup ⁽¹⁰⁾ hālın söyledi. Hâtem eyitdi: Vallāh iy bahādurlar ulusu! Kişi hayātından ayrılmak yigdür senüñ gibi yoldaşdan ayrılmakdan. ⁽¹¹⁾ Velikin elümüzden ne gelür?” didi ve kendü muqaddemleri Zāmīle ve bākī Benī Ṭay uluları bir günlük yol bile gitdiler. Andan ⁽¹²⁾ vidā‘laşup göndürdiler. ‘Anter, ‘Arz-ı Şerebbe¹⁴⁸⁶ ve ‘Alem-i Sa‘dī¹⁴⁸⁷ yirlerin añup becid yortdı ve gice gündüz ṭurmayup gitdi. ⁽¹³⁾ kendüyle Şeybüb'dan ayrılcağ halvet söyleşürdi ve ma‘şūkasın añup göğsin geçürürdi ve ol diyārdan ⁽¹⁴⁾ esen yillere yüzün tutup şafā sürerdi ve anuñ rāyihası[yı]la cānı davk idüp rāḥat olurdu. Varırağ göñli ⁽¹⁵⁾ cūş idüp maḥabbet ğalebe itdi ve işbu şi‘ri fi'l-hāl eyitdi: **Şİ‘R.** [Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir ⁽²¹⁾ Arapça Şiir ⁽²²⁾ Arapça Şiir ⁽²³⁾ Arapça Şiir] **Ebū ‘Ubeyde** rivāyet ider ki ‘Anter bu şi‘ri **[422b]** ⁽¹⁾ eyidicek yoldaşları taḥsīn itdiler ve ṭurmayup gitdiler. Gide gide yakın geldiler ve yirlerinüñ ‘alāmetlerin gördiler ⁽²⁾ ve vaṭanlarınıñ nişānların müşāhede itdiler, şāz olup sevindiler. Andan Şeybüb'ı gönderdiler ki varup bunlaruñ ⁽³⁾ geldügin muşdılaya. Şeybüb daħı varup qabileye irişdi ve ‘Anter'üñ ve bākī halkuñ geldügin bildürdi hep feraḥ ⁽⁴⁾ oldılar. Muḥrı'l-Vaḥş ve oğlu Seb‘ü'l-Yemen ve yüze yakın bile ādem qarşu çıkdılar. Buluşup görüşdiler ve esenleşdiler

¹⁴⁸⁶ 422a-12 Şerebbe: Şürbe

¹⁴⁸⁷ 422a-12 ‘Alem-i Sa‘dī: ‘Alem-i Sü‘dā

ve aḥvālın ⁽⁵⁾ teftiş itdiler ve sergüzeştlerinden şordılar. ‘Anter daḡı Ḥātem’ile ve ‘Aṭṭāf’ıla geen mā-cerāsın söyledi ve Benī Ṭāy diyārında ⁽⁶⁾ olan vāqı‘aları ḡaber virdi. Andan Muḡrı’l-vaḡř’a eyitdi: “İy ‘emmüm oḡlı! Sizden ḡayrı ḡabīlede kimse yok mıdır? Bāḡı ⁽⁷⁾ bizüm ayruḡ dōstumuz n’oldılar ve Melik Ḳays ḡandadır ki senūñile bile gelmedi?” didi. Muḡrı’l-Vaḡř eyitdi: “İy Benī ‘Abs bahāduri! ⁽⁸⁾ Ḳabīlede oḡlacuḡlardan ve ḡatunlardan ḡayrı kimse ḡalmamışdır. Melik Ḳays’ıla Yemen diyārına gitdiler. Melik Ḳays ol ⁽⁹⁾ diyāra gitdüḡine sebeb bu oldu ki bir kiři gelüp ḡaber virdi: “Benī Kelb’de ḡardařuñ Mālīk bin Zūheyr’üñ oḡlın ⁽¹⁰⁾ buldum anası-y-ıla ḡāyet zaḡmet ve maḡabbet eküp belāya ve ḡidmete giriftār olmışlardır.” diyü. Melik Ḳays varup anı ḡalāř idüp ⁽¹¹⁾ getürmege gitdi. Beni yüz ādemile ḡabīle beklemege ḡodı.” didi. ‘Anter bu ḡaberi işidicek Mālīk’i añdı ve Benī Fezāre¹⁴⁸⁸ anı ⁽¹²⁾ depeledüklerin ḡāṡırına getürdi ve anuñıla ol zamānda geen dōřluḡın ve yoldařluḡın añdı. Gözinüñ yaři yüzi ⁽¹³⁾ üstine revān oldu ve eyitdi: “Yā Muḡrı’l-Vaḡř! Baña bir yeñi ḡuřřa daḡı ḡāřıl itdüñ. Mālīk benüm sevgülü dōstumıdı ⁽¹⁴⁾ ve bedenümde cānumıdı ve Melik Zūheyr oḡlanlarında andan şüretde ḡūb ve sīretde laṡıf ve mürüvvette ve ādemīlīḡda kāmil yoḡıdı. ⁽¹⁵⁾ Eger ol olmasa ben ḡullar mertebesinde ḡalurdum, begler arasına girmezdim ve atam nesebine ulaşdurup oḡlumdur dimezdi ⁽¹⁶⁾ ve bendendür diyüp iḡrār itmezdi. Beyt-i Ḥarām ḡaḡkı-y-iün eger bu ḡařiyyeyi yolda işitem bunda gelmezdim. Varup anuñ ⁽¹⁷⁾ oḡlını bulurdum ve atası benümile itdüḡi iḡsānlaruñ ‘ivaızın aña iderdüm. Hübel-i ‘alā ḡürmeti-y-iün ben bunda hemān ⁽¹⁸⁾ ‘Able’nüñ cemālın müřāḡede idecek ḡadar ṡururın, ziyāde eglenmezin.” didi ve gelüp ḡabīleye irişdiler ve buluşup görüşdiler ⁽¹⁹⁾ ve ‘Anter’üñ řaḡ u selāmet geldüḡine hep řāz oldılar. **Rāvī eydür:** Melik Ḳays, ol ḡaber işitdüḡine sebeb ⁽²⁰⁾ bu oldu ki vaṡanına gelüp rāḡat olıcaḡ ve mecmū‘-ı ta‘allūḡatı eşirlikten ḡalāř bulup diyārlarına varıcaḡ bir zamān ⁽²¹⁾ rüzigār ḡamından ḡurtıldılar, miḡnet

¹⁴⁸⁸ 422b-11 Fezāre: Fizāre

çekmekden fāriğ olup ārām itdiler. ‘İş u ‘işrete düşdiler. İttifāk⁽²²⁾ bir gün Melik
Kays kavminün ekābirin cem‘ idüp bir yirde şöhet iderdi. Benī Ziyād uluları dağı
bile yidiler içdiler. Gördiler ki⁽²³⁾ bir ‘Arab bir deveye binmiş becid yortar. Bunları
göricek yoldan şapdı, geldi. Selām virdi ve Melik Kays bunda mıdır [423a]⁽¹⁾ ve
kağıñuzdur? Anuñıla işüm var. Kendü maşlahatumı koyup aña bir haber
getürdüm.” didi. Melik Kays dağı def‘i cevāb⁽²⁾ virdi: “İşde Kays benem. Ne işün
vardur, hācetün nedür?” didi. Ol ‘Arab eyitdi: “Hācetüm budur ki bir kimse baña⁽³⁾
bir hayr haber ımarladı. Anı saña söyleyeyin. Ben işitdüm ki sen gayret ve
mürüvvet ehlinin. Bu didüğüm haberde saña⁽⁴⁾ fāyide vardur.” didi. Melik Kays
bunuñ sözün işidicek mütehayyir oldı ve eyitdi: “İy ‘Arab! Gel in.” Ol dağı indi,⁽⁵⁾
gelüp bunlaruñıla oturup ta‘ām yidi ve kadeh tekellüf itdiler. İçmedi ve ellerinden
almadı, eyitdi: “İy ‘Arab uluları! ⁽⁶⁾ Bir nesne ki ‘aql gibi cevheri ādemden ayıra ve
elini dilini kendü hükminden ayıra. Ol bu nesneye çok duruşmañ, eyü olmaz ve
‘aql-ı⁽⁷⁾ kāmil olanlar dāyim aña duruşup kendüzin yavi kılmaz.” didi. Melik Kays
eyitdi: “Bize naşihat itdüğünden vazgeldün⁽⁸⁾ haberün neyise vir dağı var kulayuña
git.” didi. Bu ‘Arab başladı, eyitdi: “Yā melik! Bilki ben bir at uğrısıyam, şanā‘atüm⁽⁹⁾
at uğurlamağdur. Kifāyetüm ve dirilüğüm andandur. Kavsam geyige yiterin ve
kaçsam ardumdan oranī bir at yitmezdi. Kilitlü⁽¹⁰⁾ kapudan atı almak, çıkarmak
elümden gelür. Bu yıl Benī Kelb’de bir eyü at işitdüm, sürdüm ol kabileyeye vardum.
İki gün⁽¹¹⁾ aralarında gezdüm. Qandayısı yirin buldum. Bir gice girdüm ayaklarınıñ
bağın kesdüm ve bukağusın aldum. Atı⁽¹²⁾ geñ yire çıkardum. Şıcradum, üstüne
süvār oldum. Nā-gāh bu at beni konukladı, gördi ki şāhibi degülin götürüp yire urdı.
⁽¹³⁾ Yine yirine vardı, serāsime oldum. ‘Aqlum bayıldı ve fikrüm tağıldı. Issı uyandı,
gördi ki atun ayağı ve başı⁽¹⁴⁾ boş. Çağırdı, feryād eyledi ve halkı uyardı ve
hidmetkārlarına gāzab itdi. “Ata uğrı gelmiş, tiz oluñ kaçmadın buluñ⁽¹⁵⁾ yolları
bağlañ.” didi. Halkuñ içine bulğalak düşdi. Hep uyandılar, ata süvār oldılar. Yollara

segridişdiler. Ben kaçup ⁽¹⁶⁾ çadırlar ve evler arasına şığındum. İsteyürek buldılar. Evden eve çadırdan çadıra bırgup kıovdılar. Kaça kaçā bir eve ⁽¹⁷⁾ girdüm, gördüm ki bir hatun kişi oturup iñ egirür. Eteğine yapışup yalvardum. “Beni kıurtar!” didüm. Fi'l-hāl iñin elinden ⁽¹⁸⁾ bırağıdı, bu kıovanlara kıarşı çıkup kaçadı: “Bir miskīn mazlūm baña şığındı. Ayruķ ben bunı sizūñ elūñüze mi virsem gerek?” ⁽¹⁹⁾ diyüp bunları men^c itdi ve hālise üzerümden def^c itdi. Andan şöñra gelüp baña yimek virdi. Yidüm, kıarnum kıoydı. ⁽²⁰⁾ Yatdum, uyudum şabāha dek. Şabāh olıcaķ kimse bu hatun kışinūñ hātırından geçüp baña el uzatmadı ve at ıssı ⁽²¹⁾ dağı gelüp taleb itmedi. Benüm dağı at yire urduğından ağırmaz yirüm kıalmadı. Bir iki gün bu hatun kışı baña tīmār itdi, ⁽²²⁾ temām şağıldum. Andan eyitdi: “İy oğul! Benüm kıatumda oturmağıla incinürseñ var taşra çık, teferrüclen. Kimseden ihtiyāt itme.” ⁽²³⁾ Evet ırāķ gitme ki bir fesād itmeyeler, baña teşvīş hāşıl ola. Şimdiki hālde benüm ehlüm ve oğlanlarum bunda degül, sefere [423b] ⁽¹⁾ gitmişlerdür. Anlar gelince kıur, geldüleri vāķt ne diyāra giderseñ iledüvireler ve kıorkıudan hālāş ideler.” didi. Ben dağı bunun ⁽²⁾ sözin kıabül kııldum. Her gün varup seyr iderdüm ve kıabileye yakın yirde bir gölgelü büyük ağıāç varıdı, anuñ dibinde ⁽³⁾ oturdum. Gelen geçen beni gördilerdi, neyzen kıaşıñın kıaķarlardı. “Ol at uğurlayan hārif bu.” dirlerdi. Evet yakınuma ⁽⁴⁾ gelmezlerdi ve kıutmağıā kıaşd itmezlerdi. İttifāk bir gün yine ‘ādetüm üzere biraz gezdüm, gün ğāyet ısıtdı. Ol ağıāç dibine varup ⁽⁵⁾ diñlendüm ve gölgesine bir laħza oturdum. Nā-gāh gördüm ki bir cāriye bir oğlancuğıla kıoyun sürüp ol maķāmda ⁽⁶⁾ şu varıdı, ol şuya geldiler. İkisi dağı cemālde bī-nażir ve hūsünde bī-mişāl ve libāsları birer eski pāre pāre hām bizden ⁽⁷⁾ ve cāriyenūñ başında yine bu şüretlü maķraması var. Üzerlerinde merdümzādelik ‘alāmeti var ve ululık nişānları ⁽⁸⁾ görünür. İttifāk bu şuyun kenārına gelicek biraz kıoyunları ayrıldı, yine yaylıma yayıldı. Anası bu oğlancuğıā çağırdı, eyitdi: ⁽⁹⁾ “Yā Mecīd! Issıdan yoruldum. Tāķatum kıalmadı. Var şol kıoyun döñdür, şuya gelsün.” didi. Bu oğlancuķ

dağı on iki yaşında ancak ⁽¹⁰⁾ vardı. Anasının sözün işidicek segirtti ki varup koyunu döndüre ve anasına yardım vire. Nā-gāh giderken ayağı ⁽¹¹⁾ sürçdi, yüzi üstine düşdi, ayakları kanadı. Anasının hālini göricek cān kayusına uğradı, yorulmağı unuttı. ⁽¹²⁾ Segirdüp vardı. Bağına bağı, öpdi, ağladı. Andan eyitdi: “İy ananın nāreside oğlacuğı! Sürçüp düşmekde ve belāya mübtelā olmağda anaña muvāfaqat itdüñ. N'olaydı senün atañ diri olaydı, ben öleydüm, küçücük ⁽¹³⁾ iken sen yetim kalmayayduñ.” didi ve ağlayup āh itdi ve işbu şi'ri eyitdi: **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça Şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça Şiir ⁽²⁰⁾ Arapça Şiir] **Rāvī eydür:** Andan bu uğrı bu cāriyeye eyitdi: ⁽²¹⁾ “İy cāriye! Senün hālün nedür ve erün kim idi? Ne tã'ifedensin?” didi. Bu cāriye eyitdi: “Vallāh ki ben bu diyāra ġarīb ⁽²²⁾ düşdüm evet aşlumu ve nesebümi saña bildürsem qorqarın ki baña bir belā getüreler. Zīrā bu kavm ki ben içlerindesin. benüm hālümü bilüp ⁽²³⁾ ve erüm ne kişi idüğün bilseler benüm dağı oğlancuğumuñ dağı kanını panbuğa alurlardı.” didi. Bu uğrı eyitdi: “Yā cāriye vallāhi **[424a]** ⁽¹⁾l-azīm ben dağı ġarībın and içerin ki senün hālünü bu kabilede kimseye söylemeyem ve sırruñı fāş itmeyem, baña hālünü söyle. ⁽²⁾ Ola ki hālāşuña sebep olam. Seni bu meşāqqatden ve miḥnetden kırtaram. İhtiyāt itme, işbu oğlancuğ düşdüğüne ⁽³⁾ ve bu şüretde zelil ve ḥakīr olduğına ḥatırum incindi ve rāḥatum gitdi.” didi. Ol cāriye dağı bunun sözine i'timād itdi ⁽⁴⁾ ve and virdi ki bunun hālını bu kabilede kimseye söylemeye. Andan sonra eyitdi: “İy yigit! İşbu gördüğün oğlancuğ ki ⁽⁵⁾ sürçüp düşdi, Benī 'Abs begi Züheyr oğlu Mālik'ün oğludur. Ben anuñ ḥelāliyin. Bizüm kışşamız budur ki bu Mālik ⁽⁶⁾ bin Züheyr beni alduğı vaqt Benī 'Abs'ile Benī Fezāre¹⁴⁸⁹ arasında muḥkem 'adāvet vardı ve ulu fitne düşmişidi. Kaçan ki ⁽⁷⁾ Mālik bin Züheyr'ile beni girdege koydılar, yarındası şabāḥ Benī Fezāre¹⁴⁹⁰ reyis Ḥuzeyfe bin Bedr kabilesinün müfsidlerin ve ⁽⁸⁾ şirrīrlerin cem' itmiş geldi. Benüm kavmüm Benī Ġurāb ġāret itdi,

¹⁴⁸⁹ 424a-6 Fezāre: Fizāre

¹⁴⁹⁰ 424a-7 Fezāre: Fizāre

erüm Mālik bin Züheyr'ün dahı arkasında güyegülügi ⁽⁹⁾ libāsın giymişiken bunlaruñıla ceng itdi ve bizi şaklamağa duruşdı. Nā-gāh depelediler. Bizüm başumuza belā getürdiler ⁽¹⁰⁾ ve ‘Anter'ün Mālik hakkında didügi beytlerden işbu ebyātı: **Şi'r.** [Arapça Şiir ⁽¹¹⁾ Arapça Şiir ⁽¹²⁾ Arapça Şiir ⁽¹³⁾ Arapça Şiir] ⁽¹⁴⁾ **Rāvi eydür:** Andan bu uğrı eyitdi: “Bu cāriye baña hālın beyān idüp ağladı ve helāli hasreti-y-ile ve akribāsı fūrkatı-y-ile ⁽¹⁵⁾ cigerin tağladı. Bunuñ hālın görüp hikāyetin işidicek eyitdüm: “Yā ‘Arab hatunı! Ol Allāh haqqı-y-içün ki mecmū‘-ı ğamgīnleri ⁽¹⁶⁾ ğuşşadan halāş ider ve göñüllerden geçen sırlara müttali‘ olur. Bu makāmdan toĝru senün halkuña varup hālünü ⁽¹⁷⁾ bildüreyin ve kırtulduĝumuñ şükrānesi olsun. Senün halāşuña sebep olayın.” didüm. Bunuñ hātırın tesellī kıldum. ⁽¹⁸⁾ andan döndüm ol evinde tırduĝum hatun kişi evine vardum. Birkaç gün dahı şabr eyledüm. Bunuñ eri ve oĝulları ⁽¹⁹⁾ seferden geldiler ve beni gönderüp işbu deveyi virdiler ve korku yirlerinden çıkarınca gönderdiler. Andan soñra anlar girü ⁽²⁰⁾ döndiler. Ben becid yortup saña haber getürdüm. Nice ki tedbir iderseñ sen bilürsin evet ğāfil olma ki zāyi‘ olmayalar ⁽²¹⁾ be-ĝāyet zaħmet ve meşakķatde dururlar.” didi. **Rāvi eydür:** Bu uğrı Mālik'ün ‘avreti ve oĝlı hikāyetin söyleyicek bu meclis ⁽²²⁾ ehlinün şöhetleri telh oldı ve huzūrları bozuldı. Mālik'ün ğuşşası yine yiñilendi. Anı görüp gözlerinden ⁽²³⁾ yaş aķtıdılar. Melik Kays hod kendüden gitdi ve kardaşın añup çok ağladı ve kadehi sākīnün eline şundı **[424b]** ⁽¹⁾ eyitdi: “Vallāhi'l-‘azīm kardaşumuñ oĝlın ve ‘avretin düşmān elinden halāş itmeyince elüme kadeh almayam.” didi. Andan bu haberi ⁽²⁾ getürene hil‘at geyürdi fi'l-hāl tırup evine vardı, sefer yaraĝın gördi. Dört biñ ādem Benī ‘Abs'de buldı. İki ⁽³⁾ biñ Benī Ğaţfān'dan aldı. Altı biñ kāmīl geyümlü leşkeri-y-ile ‘azm itdi ve yüz ādemile Muķrı'l-Vaħş'ı beklemege ķodı. Zīrā ⁽⁴⁾ bilürdi ki bahādurlıkda ‘Anter'e yaklaşırdı. Andan Melik Kays Rebī‘ bin Ziyād'a eyitdi: “Kanı benüm iki gözüm yaħtusı ‘Anter? Eger ⁽⁵⁾ işideydi ki Mālik'ün oĝlı bulundu bir laħza ķarār itmezdi, varup getürürdi.

Zîrâ Mâlik'ün gâyetde döstü ve yâriydi. Eger ⁽⁶⁾ 'Irâk'dan bilsem ki bugün yarın gelür şabr iderdüm, anı bile alurdum. Velikin kôrkarın ki eglene, Kisrî koyuvmeye. Bunda iş ⁽⁷⁾ uzanup gice kıala. Kardaşum oğlu Kelb'de idüğü tıyıla. Ol vilâyetlerde düşmânlarımız çokdur. Nâ-gâh oğlını depeleyeler, ⁽⁸⁾ maşşud fevt ola.” didi. Rebî eyitdi: “Eyü didün ve şavâb tedbîr budur ki 'Anter'e göymeyevüz anuñ dağı minnetin çekmeyevüz. ⁽⁹⁾ Dimesün ki bensüz kardaşı oğlın kırtarımadı, 'âciz oldu. Bu kıadar işi biz başarımaz muyuz yûri gidelüm, eglenmeyelüm.” ⁽¹⁰⁾ didi. Melik Kays dağı bunuñ sözün kabûl itdi. İttifâk idüp altı biñ kişı yola revân oldılar. **Râvî eydür:** Melik ⁽¹¹⁾ Kays gitdüğinden üç gün şoñra 'Anter dağı irişdi ve Muqrî'l-Vaşş'dan haber bildi ve irişmedüğüne acıdı ve üç gün ⁽¹²⁾ 'Able ile oldu ve müşâhede itmekile bir pâre göñli ârâm oldu. Andan Şeddâd'a ve 'Urve'ye ve bâkî aşhâbına eyitdi: “Ben elbette ⁽¹³⁾ Melik Kays'ın ardınca mevlâm Mâlik'ün oğlın hâlâş itmege giderin. Bu kabileden dağı kôrkarın ki nâ-gâh Benî Fezâre¹⁴⁹¹ ⁽¹⁴⁾ münâfıklık idüp Şâm leşkerin çeke, üzerlerine getüre. İmdi şavâb tedbîr budur ki ben Muqrî'l-Vaşş'ı ve Şeybüb'ı alup gidem. ⁽¹⁵⁾ Bâkî kalanuñuz bunda tırup kabîle(y)i bekleyesiz. Eger şöyle ki biz eglenürsevüz ve üzerüñüze Dımışk çerisi geldüğü ⁽¹⁶⁾ işidürseñüz Benî 'Âmir'e varuñ bu diyârdan göçüñ gidüñ yâhud Düreyd ibni Şimma¹⁴⁹² yirlerine gidüñ, işbu didüğüm ⁽¹⁷⁾ iki yirden birisine tanışup varuñ.” didi. Şeddâd eyitdi: “Eyü didün yâ veledi! Eyle idevüz, bizden sen fâriğ ol. Teşvîşlenme ⁽¹⁸⁾ iken dağı gâfil halk degülüz, düşmân tarafına cäsüs gönderüp haber bilevüz ve yolları bekledvüz. Siz yine gelince kendümüzi ⁽¹⁹⁾ şaklayavuz.” didi. Şeddâd'dan bu haberi işidicek 'Anter'ün hâtırı hōş oldu ve Muqrî'l-Vaşş'ı ve Şeybüb'ı alup gitdiler ve altı ⁽²⁰⁾ günlük azık getürdiler, tırmayup yortdılar. Tağlar depeler aşdılar, dereler ve der-vendler geçdiler ve beriyyelere ve kôrkuñç yirlere ⁽²¹⁾ uğradılar. El-hâşıl altı gün temâm gitdiler. Yedinci gün azıkları dükendi ve şusuz yire irişdiler. İttifâk Muqrî'l-Vaşş'ın

¹⁴⁹¹ 424b-13 Fezâre: Fizâre

¹⁴⁹² 424b-16 Şimma: Şamma

(22) atına bir āfet yitişüp öldi, yayak kaldı. ‘Anter mütehayyir oldı ve bu seferüñ şūmluğına saht oldı. Ekşer evkāt kendü dahı (23) Muqrı'l-Vaḥş'a muvāfaḳat idüp yayak yürürdi. ‘Anter Şeybüb'a eyitdi: “Yā veled-i zinā! Niçün bize evvelden bu yoluñ şusuzluğın [425a] (1) ḥaber virmedüñ? Afeti ve miḥneti çokdur dimedüñ? Tā ki buña lāyık yaraḳıla çıḳduk ve bile yideydük.” didi. Şeybüb eyitdi: (2) “Vallāh yā aḥī! Bu yollar ben bildüğüm gibi degül. Ben bu diyārı otı ve şuyı vāfir bilürdüm. Ḥaḳ Te‘ālā bizüm sitāremüzde aḳar (3) şuların dahı ḳurutmış. Ḥükm anuñdur, elümüzden ne gelür. Andan soñra ben ḡaybı bilmezem ki size Muqrı'l-Vaḥş'uñ yolda (4) atı ölecekdür. Yidek yidüñ, diyeydüm.” didi. ‘Anter'ile Muqrı'l-Vaḥş gülüşdiler. Andan Muqrı'l-Vaḥş eyitdi: “İlerü yanımızda (5) hiç şu ele girür mi? Maşḡaralığı ḳo. Ḥālümüz mükedder oldı.” didi. Şeybüb eyitdi: “Belī, vardur. Benī Bā‘iṣ dirler bir ‘Arab (6) ḳabīlesi vardur, yirleri şulu ve otludur.” didi. “Eger ben gördüğüm gibi ise yok, eger ol yirde bize meded olmazısa (7) ḡālib budur ki siz helāk olursız, ben ḳurtulurın.” didi. Muqrı'l-Vaḥş eyitdi: “La‘net seni ḳazanan ataya gelsün yā veled-i zinā! (8) Ḥaylī istimālet itdük ve derdümüze dermān ḳılduk. Lāt u ‘Uzzā ḥaḳḳı-y-içün eger bir şulu yire irişürsevüz senüñ elüñi (9) ayağüñi bağlayup bıraḡam dahı ḳarşuña biz içevüz. Seni bir ḳarış yakın getürmeyem. Şu ḡasretinden ölüp gidesin.” didi. (10)

Rāwī eydür: Şeybüb yakında şu bilürdi, maḳşūdı Muqrı'l-Vaḥş'ı ḳorḳutmaḳ idi. Zīrā yayak ve yorgundı. Bunuñ gibi (11) kelām ḡoş gelmedüğün bilürdi. Ol sebebdan laṭife ḳaşd idüp söylerdi. Hele bu ḡālile bir sā‘at gitdiler ve avurdıla yolu (12) bir pāre aldılar. Aḡşam irişmedin şuya yitişdiler. İnüp ḳondılar ve diñlendiler. Avları varıdı, Oda yakdılar, et bişirüp yidiler (13) ve şu içüp ḳandılar. Andan ‘Anter, Şeybüb'a eyitdi: “Yā Şeybüb! Muqrı'l-Vaḥş'ı yayak nice bir sürelüm. Hiç bir çāreñ yok mudır ki (14) buña bir at ḡaşıl idesin?” didi. Şeybüb eyitdi: “Bu gice bunda ārām oluñ, şabāḡ olinca ben size at irişdüreyin. (15) Üş işbu yakında öylelik yolda ancaḳ ola. Benī Şāliḡ dirler bir ‘Arab ṭā‘ifesi vardur, eyü atları ḳopar varup bir at (16) uğurlayup

getüreyin.” didi. ‘Anter eyitdi: “Ben dağı bile varsam. Ola mı kim bile tıyalar ve arduña düşüp tıyalar, başuñı kesüp ⁽¹⁷⁾ yabāna atalar.” didi. Şeybüb eyitdi: “Sen bile gelmeñ hācet degül. Tıyalarısı anlaruñ atından benüm ayağum yügrükdür, kim tutar.” ⁽¹⁸⁾ didi. Muḳrı'l-Vaḥş eyitdi: “Sen dağı gidüp ben bunda yayağ ve yaluñuz mı kalurın yoḥsa iki gözüñ ittifākuñuz mı var ⁽¹⁹⁾ beni bunda bırağup gitmege?” didi. ‘Anter eyitdi: “Lā! Vallāh ben seni cānumdan yig severin. Şeybüb'dan maḥabbetüm saña artuḳdur.” ⁽²⁰⁾ didi. Andan ḳarañulıḳ olınca şabr eylediler dağı Şeybüb ol didügi ‘Arab ḳabileşi ṭarafına revān oldu. El-ḳışsa ḳuşlıḳ ⁽²¹⁾ vaḳtinde varup irişürdi. Gördi ki ol ḳabile ma‘mūr atları ve develeri bī-ḥadd ve mälları ve ni‘metleri bī-ḳıyās. Andan ⁽²²⁾ naḳar iderek gördi ki bir dere içinde bir kızıl saḥtiyāndan ḳubbeye beñzer bir çadır tıutulmuş, elli altmış kişi şığar ola. Dört ⁽²³⁾ yanında ṭavlıyla atlar tıurur. Şeybüb eyitdi: “Bu atlardan birin uğurlayup tızcek yine ‘Anter'e ḳavuşayın. Bu ḥālile varup [425b] ⁽¹⁾ bu dereye indi ve ḳubbeye yaḳın vardı. Gördi ki hīç ādemi zād görünmez, içinde ṭaşında deyyār belürmez. Şeybüb eyitdi: ⁽²⁾ “Muḳrı'l-Vaḥş'uñ işini öñiser eyü fırsat elüme girdi.” didi. Bu çadırıñ içine girdi. Şol ṭama‘a ki ṭa‘ām bulup ⁽³⁾ yiye, ḳarnı dağı aç olmaya. Gördi ki bir kişi yatup uyur. Üzerinden şöyle görünür ki ḡāyetde fertüt olmuştur. Uyanuḳ ⁽⁴⁾ dağı olursa ḥareket idecek maḥāli yoḳdur. Andan bu çadırıñ bucaḳlarına naḳar itdi. Gördi ki beş on çuval ḥurmā ve un ⁽⁵⁾ ve buğday ve dört beş Tulum bal ve yağ var. Şeybüb'uñ ḥayātı gitdi ve eyitdi: “Bir kişinüñ işi oñmağa başlayıcaḳ her cihetden ⁽⁶⁾ ne tıutarsa rāst gelür. Bu ḳadar ni‘met şimdi Kisrī ve Nu‘mān ḳatında dağı iduğı ma‘lüm degül. Şavāb tedbīr budur ki ⁽⁷⁾ işbu ni‘metlerden bu atlaruñ ba‘zısına yükledeḳ dağı becid varam, gidem. Ġālīb budur ki bunuñ ḥörendesi eve gitmişdür yāḥud ⁽⁸⁾ düğüne varmışdır. Anlar bunda gelince ben ‘Anter ḳatında bulunurın. Ayruḳ bana ‘ar zā’il girmez.” didi ve ḳaşd itdi ki baldan ⁽⁹⁾ ve yağdan ve ḥurmādan ve undan eksügi olduğı ḳadar alup ṭaşra çıkara. Tā ki atlara yükledüp ala gide. Nā-gāh ⁽¹⁰⁾ gördi ki bir ṭarafdan bir deve gelür.

Üzerinde bir hatun kiři var, dört yanında elli kadar âdem okıla yayıla ve yarağıla ⁽¹¹⁾ gelürler. Şeybüb bunları göricek çuval ardına siñdi ve eyitdi: “Rūzigāruñ hālī budur, ata binüp bal yağ yükletsem ⁽¹²⁾ gerekidi. Gör ki başuma ne belā geldi.” didi. Andan sonra gördi ki bu deve geldi. Bu çadır kapusunda çökdi ve üzerinden ⁽¹³⁾ bıraktı. İndi ki yaşda ol dağı bu kocaya yaklaşur. Andan çağırdı, bunu uyardı. Koca bunu göricek şāz oldu ⁽¹⁴⁾ ve eyitdi: “Eglendüñ, beni yaluñuz koyup gitdüñ. Hele neyise yine geldüñ, hātırum tesellī ve teşvīşüm gitdi.” Andan eyitdi: ⁽¹⁵⁾ İy ‘emmüm kıızı! Benüm oğlum hışmları neylediler ve arkadaşlarınıñ kanını oğluma bağışladılar mı? Yoğsa dağı vazgelmediler mi?” didi. ⁽¹⁶⁾ Bu ‘avret eyitdi: “Vallāh iy kiři! Çāre olmadı, şulha uymadı. ‘Ākıbet bir fesād olacağdur zīrā dün ahşam vaktinde ki senüñ ⁽¹⁷⁾ katuñdan gitdüm, becid sürdüm. Gicenüñ nısfı geçicek kabīleye irişdüm ve konuşmaz Züheybe binti Hāzim'üñ evine vardum. ⁽¹⁸⁾ “Bizden sonra hāl ne vāki?” diyü şordum. Ol eyitdi: “Vallāh iy ‘emmüm kıızı! Sizüñ gitdügüñüze mecmū-ı incindiler ve kavminüñ ⁽¹⁹⁾ muğaddemi Cemīl dağı gāyetde saht oldu ve oğluñ depeledügi kişinüñ kardeşı Rāfi‘a'ya âdem gönderdi ki şulh ide ⁽²⁰⁾ ve aña sizden māl alivire. Rāzī olmadı ve Cemīl'üñ sözün kabūl itmedi. Cevāb virdi ki elbette ben Māzin'i depelesem ⁽²¹⁾ ve kardeşumuñ intikāmın alsam gerek. Hemān kardeşlarum gelince göyerin.” didi. Cemīl bu cevāba melūl oldu ve eyitdi: ⁽²²⁾ “Varuñ işde siz, işde haşmuñuz. Arañuza girmezsin, kavminüñ bahādurına ve halkumuñ pāsübānına sizüñiçün ⁽²³⁾ nesne dimezin ve size yardım itmezin ve size andan men‘ dağı itmezin.” didi. Biz dağı melūl olduk. Siz gidelden hāl [426a] ⁽¹⁾ şöyle oldu.” Züheybe bu sözi diyicek karārum kalmadı. Def‘ī turup geldüm, saña hikāyeti bildürdüm. İmdi ⁽²⁾ iy ‘emmüm oğlı! Benüm katumda şavāb tedbīr budur ki Māzin'e bu kažiyyeyi bildürevüz ve bu diyārdan göçüp ayruğ memlekete ⁽³⁾ gidevüz yoğsa âdem divşürüp gelürler ve oğlancuğumuzu depelerler. Katı şimdi Māzin n'oldı?” didi. Koca eyitdi: ⁽⁴⁾ “Ava gitdi idi, eglendi. Tengri düşmāndan şaklaya.” didi ve yine arkası üzerine

yatdı. Bunlar bu hâlde iken nâ-gâh ⁽⁵⁾ bir uzun boylu yaşşı yağrınlu bıyığı henüz kararımış çıka geldi ki bahâdurlik ‘alâmetleri üstinden görünür ve dilâverlik ⁽⁶⁾ nişânları simâsından ma‘lûmdur ki silâhda ve yarağda kâmil kuvvetde ve heybetde ve himmetde bî-naẓîr bir ata biner ki ⁽⁷⁾ yürüse şu gibi aķar ve segirtse kuş gibi uçar ve rengi gice karañulığından kara. Velikin hüneri güneş nûrından ⁽⁸⁾ rûşen bu gelen yigit ki Şeybûb gördi ve hâlinden hikâyet itdi. Bu karınuñ oğlı idi, adı Mâzin idi. Ol ⁽⁹⁾ koyup gitdükleri kabîlenüñ bahâduru ve pâsubânı ve belâların def‘ idicileri bu idi. Bunlaruñ bu maķâma geldüklerine ⁽¹⁰⁾ sebep bu idi ki ol kabîlede bu Mâzin bir kız severdi. İttifâķ ol kızuñ bir ‘emmüsi oğlı varıdı, atasından dileyüp ⁽¹¹⁾ nişân koda ve düğün idüp virmelü oldu. Mâzin bunu işidicek kaķıdı ve gönli melûl oldu. Korkdı ki ma‘şûķa ⁽¹²⁾ elden çıka. Bir yirde ol nişân koyan yigidi bulup depeledi. Andan soñra halkdan utandı. Belki ittifâķ idüp ⁽¹³⁾ tûtalar diyü korkdı, göçüp buraya geldi. Ol depeledügi yigidüñ daķı dört karadaşı varıdı. Ol vaķt hemân birisi ⁽¹⁴⁾ hâzır idi. Adı Râfi‘ idi karadaşlarına muntazır olup tûrurdı ki geldükleri vaķt karadaşlarınıñ Mâzin'den intikâmın ⁽¹⁵⁾ almağa ittifâķ ideler. Mâzin daķı bu hâlden haberdâr idi, ğâfil degüldi. Velikin eydür: “Kimüñ ki intikâm itmege kaşdı ⁽¹⁶⁾ varısa gelsün, taleb eylesün, hâlini bildüreyin. Lât u ‘Uzzâ hâķķı-y-içün ol kaile ittifâķ idüp gelürlerse mecmû‘ısın ⁽¹⁷⁾ şahrâlarda perâkende ideyin ve tağlarda tağıdayın ve nizâmlarını bozayın.” dirdi. İttifâķ ol gün avdan eve geldi ⁽¹⁸⁾ ve indi. Bir laķza râhat oldu ve ârâm itdi. Getürdügi av etinden bişirüp yidürdiler ve evde olan ni‘metlerden daķı getürdiler. ⁽¹⁹⁾ Ta‘âmdan fâriğ olıcaķ anası ol hikâyetleri söyledi ve Cemîl'ile Râfi‘ arasında geķen mâ-cerâyı rivâyet eyledi ve eyitdi: ⁽²⁰⁾ “İy oğul! Yigregi budur ki bu maķâmdan gidevüz, aķribâmuz bize düşmân oldılar. Nâ-gâh bir fesâd olur. Egerçi ki ⁽²¹⁾ senüñ korkuñ yokdur ve düşmân çoklığından ihtiyâţ itmezsın. Velikin kişinüñ teşvîş olıcaķ râhat ile ma‘îşet ⁽²²⁾ idemez ve irte gice incinmekden hâli kılmaż.” didi. Mâzin eyitdi: “Bu nesneye daķı benüm kaşdum vardur evet Râfi‘i ve bâķi ⁽²³⁾

ğardaşların dağı depelemekden şoñra.” didi. **Rāvī eydür:** Bunlar bu kelāmda iken birkaç kullar gelüp feryād itdiler, eyitdiler: **[426b]** ⁽¹⁾ “Yā mevlāyi! Tiz ol iriş yoğsa mālūñ ve develerūñ hep helāk oldı. Bir arslan belürdi ki ‘ömrümüz içinde gör⁽²⁾ düğümüz yokdur. Bu heybetile ve ‘azametile arslan kimse işitmiş degül, mişeden çıkup gümrendi ve gürüldedi. Develer ⁽³⁾ tartağan oldı derelere kaçdı. Bize dağı cānumuz kayusu oldı. Başumuz alup saña geldük. Şöyle beñzer ki senden kaçan ⁽⁴⁾ cānavārlardan ürküp hareket eyledi.” didiler. Māzin bu haberi işidicek fi'l-hāl kılıcın bir eline aldı ve kalkanın bir eline aldı ⁽⁵⁾ dağı segritdi, gitdi ve kullara kaçdı eyitdi: “İy veled-i zinālar! Beriyyeler ve mişeler itinden ne kōrkarsız, benüm tavarumı isuz ⁽⁶⁾ koyup gelürsüz? Lāt u ‘Uzzā haqqı-y-içün üş size anuñ etini yidüreyin ve kebābından karnuñuzı toyurayın.” didi ve mişeden ⁽⁷⁾ yaña yürüdi ve kullar dağı kōrkarak ardına düşdiler. **Rāvī eydür:** Şeybüb yük ardından ve çuvallar arasından bu hāli ⁽⁸⁾ işidüp gördi. Çünkü Māzin gitdi, Şeybüb kaşd itdi, Māzin'ūñ atına bine ve ‘Anter'e dek yorta. Nā-gāh gördi ki bu ⁽⁹⁾ koca halveti ğanīmet görüp karıya tama‘ itdi ve el uzatdı. ‘Avret bunu göğsinde itivirdi. Arkası üstine düşürdi ⁽¹⁰⁾ ve eyitdi: “Benüm oğlum şimdi arslanıla uğraşmağa gitdi, bunuñ gibi işüñ vaḳti midür? Ben teşvişden ve kōrkudan ölürin, ⁽¹¹⁾ sen oturduñ maşharalık mı idersin? Bu dağı “Bir göñül ferahliginde ve hōşlığında olur.” didi. Koca saht oldı ve eyitdi: ⁽¹²⁾ “İy ‘emmüm kıızı! Benüm dağı oğlum degül midür Māzin?” didi. Karı eyitdi: “Lā! Vāllahi senüñ oğluñ degüldür, görmez misin? Hīç saña ⁽¹³⁾ beñzer yiri yokdur. Fikrūñ bu mıdur? Her ‘avret ki evde oğlan toğurur ardından mıdur?” didi. Koca eyitdi: “Yā zāniye! ⁽¹⁴⁾ Pes kimden olur? Ne sözdür, tiz eyit kimdendür? Hālūñ nedür? Senden bu sözi-y-ile şafam gitdi ve oğluñdan dağı ⁽¹⁵⁾ maḥabbetüm götürüldi.” didi. Kıızı eyitdi: “Toğru haber budur ki Māzin, Şeddād ibni Kırād'ūñ oğlıdur. Benī ‘Abs bahādurı, ⁽¹⁶⁾ ‘Anter'ūñ kardaşıdur. Şimdiki hālde tedbīr budur ki bunu iledüp kardaşına ve atasına kavuşduram ve kabīlesine ⁽¹⁷⁾ buluşduram ve

anlaruñ sâyesinde düşmân mekrinden ve zamâne miḥnetinden emîn olam. Bu ḥâli saña söylemezdüm ⁽¹⁸⁾ beni kaçıtmasan.” didi ve kocayı bunda kodı, kendü çıkup oğlı ardınca gitdi. Koca bunda ilenür, söger ve tâşâlanur. ⁽¹⁹⁾ Şeybûb bu kışşa(y)ı işidicek ḥayretinden kendüyi yavi kıldı ve qarınuñ sözini ta‘accüb itdi ve gönlinde eyitdi: ⁽²⁰⁾ “Bu ne ‘aceb işdür. Bizüm atamız bu qarı kanda buldı ola? Lât u ‘Uzzâ ḥaḳḳı-y-içün ben bundan gitmezin, ol yigidi ⁽²¹⁾ bir ḥîle ile bile alup ‘Anter'e eylemeyince ve bunu aña yarıdumcı ve yoldaş itmeyince.” didi. Bir sâ‘atden sonra ⁽²²⁾ Mâzin geldi. Kılıcı kana bulaşmış ve kullar ardınca arslanuñ gevdesin götürdiler ve anasıyla çadıra geldiler ⁽²³⁾ ve ta‘ām yimege da‘vet itdi. Atası gelmedi ve muḳayyed olmadı, kaçıyup gümrendi ve şokrandı ve Mâzin'üñ yüzine ḥışmıla baḳdı [427a] ⁽¹⁾ ve eyitdi: “Ben veled-i zināyıla ta‘ām yimezin. Lât u ‘Uzzâ ḥaḳḳı-y-içün eger gücüm yitse ikiñüzi daḥı depelerdüm, etüñüzi ⁽²⁾ itlere yidürürdüm ve üstümden ‘arı giderürdüm.” didi. Mâzin bunuñ sözün işidicek elini ta‘âmdan götürdi ⁽³⁾ ve eyitdi: “İy ata! Bu sözüñ ne ma‘nisi var? Niçün baña veled-i zinā dirsın? Senüñ oğluñ degül miyin?” didi. Koca ⁽⁴⁾ daḥı qarısından işitdügi sözleri buña söyledi. Mâzin bu sözi işidicek ḡazab itdi ve cihân gözine tar ⁽⁵⁾ oldu. Andan anasına eyitdi: “Veyleke yâ zāniye! Ne ḥâldür bu? Ben Şeddād'ın neden oğlı oldum? Tîz eyit yoḥsa ⁽⁶⁾ seni deve boḡazlar gibi boḡazların.” didi. Qarı eyitdi: “Yâ veledi! ‘Acele itme, şabr eyle. Baña mühlet vir, sözümi diñle.” didi. ⁽⁷⁾ Mâzin eyitdi: “Söyle ne ḥâl geldi başuña? Şeddād'ı kanda bulduñ?” didi. Qarı eyitdi: “İy oğul! Bilgil ki beni şol ⁽⁸⁾ vaḳt ki bu kişiye virmek istediler. Bir gice anam beni aldı ḳabile yanında bir şu varıdı, anda eyitdi ki “Şuçum bu, yaya ⁽⁹⁾ nâ-gāh bir atlu bir taraftan çıka geldi ve şu kenārına geldi. Atına söyledi.” eyitdi: “İşbu şudan ḳanınca iç yâ Cirvel ⁽¹⁰⁾ Yüregüñ şovusun rāḥat ol.” didi. Nâ-gāh bu ḥâlde iken gözi bize tuş oldu, ḳatumuza geldi, beni göricek ⁽¹¹⁾ ḳararı ḳalmadı ṭamarları boşandı ve siñirleri çözüldi. Def‘i anama kılıç çekdi ol daḥı başın alup kaçdı. ⁽¹²⁾ Ben yaluñuz ḳaldum, atdan inüp geldi. Baña yapışdı ve iş

‘ādetince yirine geldi. Andan şıçradı atına bindi ve yolına ⁽¹³⁾ revān oldu. Ben ağlayu
kaldum. Anam benüm āvāzum işidicek hikāyet n'olduğın taḥkīk bildi, segirdüp
bunuñ ardına ⁽¹⁴⁾ düşdi ve çağırđı, eyitdi: “Billāh iy ‘Arab ulusu! Ne ṭā’ifedensin?
Aduñ nedür ḥaber vir? Şāyed ki kızum ⁽¹⁵⁾ yüklü ola ḥalk içinde rüsvāy olmasun.
Atası bellü olsun.” didi. Ol kişi eyitdi: “İy ‘Arab ḥatunı! Baña Şeddād ⁽¹⁶⁾ bin Kırād
dirler. Kabilemüz Benī ‘Abs’dür, oğlum yiryüzünüñ bahādurıdır.” didi ve gitdi.
Andan soñra yine evümüze geldük. ⁽¹⁷⁾ Yarındası düğün idüp beni bu kişiye virdiler.
İki ay bile oldum, hīç yakınlık idemedi ve süst endāmlıkdan ⁽¹⁸⁾ kurtulmadı. ‘Āķibet
karnumda oğlan belürdi. Varırak ayum günüm temām oldu. Sen dünyāya geldüñ.
Bildüm ki ⁽¹⁹⁾ şübhesüz Şeddād’uñ oğlısın. İşde benüm ḥālüm ve kışşam. Eger suçum
varısa öldürmelüsem öldür, ‘özümi saña ⁽²⁰⁾ beyān itdügümden soñra baña ğazab
itmeñüñ ve ḥışm idüp depelemege kaşd itmeñüñ ma’nisi yoқdur. Belki senüñ ⁽²¹⁾
ḥaқķuña daḥı ḥayırlusı Şeddād’uñ oğlı olup ‘Anter’üñ kardaşı olmak yigrekdür.
Varup anlaruñ içinde ‘izzet ⁽²²⁾ ve ḥürmetile ‘ış ve ‘işretile dirilürsin düşmān
teşvişinden fāriğ ve kanlu ğavğāsından emīn olursın.” didi. ⁽²³⁾ Māzin bunuñ sözün
işidicek eyitdi: “Yā laḥnā! Biñ kez işitdük ki ben kaşd eyledüm, varam ‘Anter’ile
uğraşam **[427b]** ⁽¹⁾ ve anı depeleyüp ‘Arab içinde şöḥret çıkaram. Tā ki ben andan
bahādurluğımı ḥalk içinde meşḥūr kılaydum. niçün şimdiye dek ⁽²⁾ baña dimedüñ ki
ol senüñ kardaşuñdur ve atası atañdur diyü.” didi. Anası eyitdi: “İy oğul! Şimdiye
dek kabīle ile ⁽³⁾ ma’işetüñ ḥōşıydı, kimseyile ‘adāvetüñ yoğıdı. Vaṭanumuz idi,
epsem ṭurduk. Şimdi üzerüñe töḥmet yolandı, ⁽⁴⁾ ḥalkı[yı]la düşmān olduñ. Ol
sebebdan bu sırrı fāş itdüm ki göçüp Benī ‘Abs’e gidesin atañıla ve kardaşuñıla
buluşup ⁽⁵⁾ düşmān şerrinden emīn olasın.” didi. Māzin eyitdi: “Yā laḥnā! Vallāh ki
ben seni depelerin, beni veled-i zinā eylemişsin.” didi. ⁽⁶⁾ Kılıcın çeküp kaşd itdi
Şeybüb fi’l-ḥāl çuvallar arasından çıkup çağırđı, eyitdi: “İy yigit! Anañı öldürüp
fesād ⁽⁷⁾ itme. Seni sa’a[de]te ulaşdurmış ve devlete karışdurmış. Bu nesne ‘Arab

kızlarına ve  atunlarına d yim olur. Evelden ‘ detd r, ⁽⁸⁾ kılıcu ı  ınına  at. Ba a i bu  a‘ mdan vir, yiyessin da ı  onra anu  s zlerine  uvvet ider,  ik yetler ideyin. T  ki  a  ⁽⁹⁾ neyise z hir ola. N - a  yire  an eylemeye.” M zin m te ayyir oldu ve  eyb b'u   andan geldu in bilmedi. Andan eyitdi: “Veyleke, ⁽¹⁰⁾ sen kimsin ne  eyt nsın? D v mis n perri misin? Yir deprendi mi  ı du ? G kden mi ind  ?” didi.  eyb b eyitdi: “Ben ⁽¹¹⁾ sen   atanu   ul n ve  arda u  ‘Anter'   ana bir  arda ın. Biz m  ı  amuz da ı siz    ı  a uza be zer.” didi. ⁽¹²⁾ M zin da ı bunu  s zin i idicek bu a v fir yimek virdi,  arnın  oyurdu ve  u i  r p  andurdu, eyitdi: “Di imdi ⁽¹³⁾  ik yet   ned r,   yle i idel m?” didi.  eyb b eyitdi: “Y  M zin!  ı  a budur ki mevl m  edd d bu yıl bir gice d  inde ⁽¹⁴⁾ g rm   ki yirler   arasında u arm  , her  ab len    stine u raya.  a ır  urlarm   ki “Y   edd d! Bizi bu bel dan ⁽¹⁵⁾  al   it. ‘ zr m zi  ab l eyle. Ola ki bu  ara ul  dan aydınl  a  ı avuz ve hem o lancu lara ve  atunlara mer amet eyle, ⁽¹⁶⁾ esirge bizi. Sen    ullaru  bil ve  atunlarımız c riyeler   bil.” dirlerm  .   nki mevl m bu d  i g rdi. ⁽¹⁷⁾ Mu‘abbirler get r p  ord . Cev b virdiler ki “Y   edd d! Be  ret olsun sa a ki bir o lu  z hir olı ar ‘Anter'den ⁽¹⁸⁾ bah dur   da ziy de  uvvetde ve  evketde artu  olı ar. R m p di  h   ay  er'i  ı ar ve anu  sebebi-y-ile mecm ‘ ‘Arab ⁽¹⁹⁾  al ı mu i‘ olı ar. İki o ul bir atanu  iki yanına iki  anat gibid r.  a  Te‘  l 'nu  ta  dirinde bu nesneler mu adder olm  dur. ⁽²⁰⁾ v c da gelse gerek, b  isin All h yigrek bil r.” diy p mevl m  edd d'a d  in   ta‘b rin s ylediler.” didi. ⁽²¹⁾ **R v  eyd r:**  eyb b bu d  i kend den ta n f itdi ve ta‘b r da ı id p kend  d zdi, ma   ud  buyıdı ki ⁽²²⁾ M zin'   g  li Ben  ‘Abs'e gitmege meyl ide ve   zab z yil ola. Anas n depelemekden vazgele. M zin  eyb b'u  s zin ⁽²³⁾ i idicek inandı ve eyitdi: “Y   arında !  atumda yak n    ıl oldu ki anam g r ekm  ,  imdi tedb r hem n budur ki sen  nile [428a] ⁽¹⁾ bile  arında um ‘Anter'e gidem, varup anu ıla bulu am, yardumcıs  olam ve yanında  ol ve  anat bilsem ki bunda ⁽²⁾ ne sebebd n geld  ?

Benüm katuma ne ʔarīki-y-ile yol bulduñ?” Şeybūb eyitdi: “Hak Te‘ālā beni sebeb eyledi ki sen varup ⁽³⁾ atañıla ve ʔardaşuñıla bulışasın. Nesebūñ Benī ‘Abs'e ulaşa. Ammā benüm geldüğüme sebeb bu oldı ki bizüm begümüz ⁽⁴⁾ Melik ʔays'ıñ ʔardaşı varıdı, adı Mālīk idi. Anuñ Yemen diyārında bir oğlu bulunmış. Anası-y-ıla ki ğāyetde zelletde ve kıletde ⁽⁵⁾ ve belāda ve miḥnetdeymiş. Benī ‘Abs'den ve Benī Ğaʔfān'dan altı biñ ādem alup melik anı ḥalāş itmege gitmiş. İttifāk ⁽⁶⁾ ol demde biz daḥı Medāyin'de Kisrī ʔatındayıduḥ. Eve gelincek gördük ki ḥāl böyle olmış. Bir ben bir ʔardaşuñ ⁽⁷⁾ ‘Anter bir bahādur daḥı ki adına Muḥrı'l-Vaḥş dirler. Üçümüz Melik ʔays'ıñ ardına düşdük. Nā-gāḥ ʔazā-ı āsumānī ⁽⁸⁾ irişüp Muḥrı'l-Vaḥş'ıñ atı öldi, yayak ʔaldı. Bu ḥālile Benī Bā‘iṣ şuyına geldük. ʔardaşuñ anı esirgedüğinden ⁽⁹⁾ beni gönderdi ki bir eyü at uğurlayup aña ile dem. İttifāk bu araya geldüm. Bu ḥāle giriftār oldum. El-ḥamdü-li'llāhi ki ‘abeş ⁽¹⁰⁾ olmadı. Senüñ gibi ʔardaş buldum, seferümüñ şoñı mübārek oldı. Evet şöyle bilgil ki anuñ göñli ben eglendüğüme ⁽¹¹⁾ ğāyetde melūldur ve baña muntazırdur. Eger sen benümile bile varursañ bir vechile feraḥ olısar ki vaşf itse olmaz.” ⁽¹²⁾ didi. **Rāvī eydür:** Māzin bu ḥāle ḥayrān oldı ve eyitdi: “Vallāh bu bir ʔışşadur ki bunu işiden oğlancuḥ ⁽¹³⁾ pīr ola. ‘Anter gibi ʔardaş kimüñ eline girür.” didi ve anasına ve ʔocaya ʔanışdı ve Şeybūb'ıla bile gitmekişün söyleşdi ⁽¹⁴⁾ ve meşveret itdi, eyitdi: “Ben elbette giderin, şabrum ʔalmadı. Eger sizüñ daḥı ḥāṭıruñuz varısa gelüñ, gidelüm ⁽¹⁵⁾ ve ḥāṭıruñuz yoğısa işbu mälları ve ʔavarları aluñ daḥı varuñ Benī Şālīḥ'e gidüñ, ‘ömrüñüz olduğınca ⁽¹⁶⁾ anlaruñıla ʔıruñ.” didi. Anası eyitdi: “Vallāh iy oğul! Benüm sensüz ḥayātum yoḥdur bir gün senüñ firāḥuñıla şabr ⁽¹⁷⁾ idemezsin. Elbette senüñile bile giderin.” didi. ʔocanuñ oğlından daḥı şafāsı götürüldi. Anasından daḥı bī-zār ⁽¹⁸⁾ oldı. Bunlaruñıla bile gitmege rāzī olmadı. Māzin daḥı buña biraz atdan ve deveden virüp Benī Şālīḥ ʔavmine ⁽¹⁹⁾ gönderdi. Bāḫī ʔalan atları ve mälları alup Şeybūb'ıla ‘Anter'den yaña revān oldılar. Māzin yürüdi. ‘Anter ʔardaşumuñla ⁽²⁰⁾ ne vaḫt buluşam?” dirdi ve

Şeybüb'a dağı bir eyü at virdi ve bir Hindî kılıç bağısladı ki taşı peynir gibi keserdi ⁽²¹⁾ ve eline süñü aldı ve arkasına çuğal geydi. Māzin'ün yanına düşüp gitdi ve seferlerinde vāķi' olan ser⁽²²⁾ güzeştlerinden hikāyet itdi ve 'Anter'ün bahādurlukların vaşf eyledi. Kuşluk olınca bu hālile gitdiler. Nā-gāh ⁽²³⁾ gördiler ki ardlarından bir toz belürdi ve kara bulut gibi olup bunlara toğrı yürüdi. Māzin eyitdi: "Bu toz [428b] ⁽¹⁾ oldur kim ol öldürdügüm şeytānuñ kardeşleri olisardur. 'Arab cümerāsın cem' idüp ardumuza düşmişlerdür. ⁽²⁾ Üş göresin ki ben bunlara ne iş idem. Teferrüc eyle ki varup kardeşüm 'Anter'e haber viresin." didi. Ebū 'Ubeyde ⁽³⁾ rivāyet ider ki bunlar bu sözde iken bir toz dağı ilerü yanından çıkıdı. Gelirek toz açıldı içinden birkaç atlu ⁽⁴⁾ çıkageldi. Şeybüb bunlara diğkatile nazar eyledi. Gördi ki bunlaruñ muğaddemleri Zü'l-Hımār'dur. Toğuz ādem dağı ⁽⁵⁾ bilesince ve iki esīrleri dağı var. At üzerine arğurı berkitmişler. Şeybüb bağıdı, gördi ki bu esīrlere birisi ⁽⁶⁾ 'Anter birisi Muğrı'l-Vağş'dur. Cān başına şıçradı ve Māzin'e eyitdi: "Tır yirüñde ilerü gitme. İşbu esīrlere ⁽⁷⁾ birisi kardeşuñ 'Anter'dür ve birisi Muğrı'l-Vağş'dur. Bunlara bir nā-gāh iş olmışdur yohsa buña 'Anter esīr olacak ⁽⁸⁾ ādem degöldür. Kimsenüñ hātırına bunuñ gibi muşibet gelse olmaz. Vallāhi tağdırinde olan āfeti kimse def' itse ⁽⁹⁾ olmaz." didi. Māzin bunu işidicek süci içmedin mest oldu ve dār-ı cihān gözlerine karañu oldu ve Şeybüb'a eyitdi: ⁽¹⁰⁾ "Yā ağı! 'Anter gibi bahādur ki sen şaf idersin, ol 'Arab cümerāsınuñ elinde nice giriftār olaydı? Şol hikāyetler ⁽¹¹⁾ ve ġarīb işler ki sen andan nağal idersin, bu ne hāldür?" didi. Şeybüb eyitdi: "Vallāhi ben dağı bu bābda müteğayyir kıldum, ⁽¹²⁾ bilmezin ki sebep nedür? Nağl itdügüm anuñ hūnerlerinden biñde biri degöldür. Andan şoñra şol bahādur ki 'Anter'i ⁽¹³⁾ esīr itmişdür. 'Arab içinde yedi biñ ādeme şayılır, benüm kardeşüm 'Anter'ile anuñ 'acāyib vāķı'aları olmışdur. İşidesin ⁽¹⁴⁾ cümlesinden biri, üş işbu seferümüzde Kisrī öñinde muğābil oldu kardeşüm anı zelil ve hağır itdi. Kisrī ⁽¹⁵⁾ dilek idüp şulğ itdi ve Melik Nu'mān araya girüp barışdurdı. Dürlü dürlü andlar içdi

ki ayruk  arda umıla ‘ad vet ⁽¹⁶⁾ itmeye ve yaramaz  a d  ılmaya. ikisine da ı  il‘at vir p dest r virdi.  imdi ol  ey  an yine ‘ad vete b ny d urmı , ⁽¹⁷⁾ ‘ahdine  urmamı  ve andını ri‘ yet itmemi  kim bile ki ne  ile id p bunu  gibi fers d itdi yo sa ‘Anter'ile mu  abil mi ⁽¹⁸⁾ olubil rdi? R zig rdur, ki i anca ummadu ı v  ı‘aya  ata ur.  mdi eger ben m tadb r me uyarsa  bu v  ı‘adan ⁽¹⁹⁾  al   buluruz. Ben bunu  gibi i leri  ok g rmi em ve serg ze tleri  ok g rmi em, ge  rmi em.” didi. M zin eyitdi: “Ben ⁽²⁰⁾  ava dan ‘Anter'i i  bilmezin ve s  n mi  demler ba rına  o a dan artu  tadb r bilmezin hele. Bir sende da ı g  l  ndeki ⁽²¹⁾ fikr itd  i s yle g reysin.” didi.  eyb b da ı bir  ile tadb r itdi ki iki  arafdan gelen  alkı hel k itmege ⁽²²⁾ sebep oldu. Amm  evvel ‘Anter ne vechile es r oldu un bey n idel m da ı  o ra  eyb b'    al   itmege tadb r ⁽²³⁾ itd  un  er  idev z. ‘Anter'   es r oldu ına sebep ‘acibidi ve Z 'l- ım r'   elinde  utsa  oldu ına [429a] ⁽¹⁾  illet  ar bidi. Tavarınca altun  uyıla yazmalu idi ve mermerlerde dem r  alemile  azmalu idi. Z r   ol va t ki ⁽²⁾ Z 'l- ım r Kisr    inde ‘Anter'ile mu  abil oldu ve ‘Anter anı atdan yı up zel l ve  a  r itdi. Andan D reyd ibni  imma,¹⁴⁹³ ⁽³⁾ Kisr  ve Nu‘m n   inde  ul  id p barı durdı ve Z 'l- ım r'a and virdi ki ayruk ‘Anter'ile ‘ad vet itmeye ve d  m na ⁽⁴⁾ yardım id p bunu   zerine gelmeye ve g  linde bir k n  utmaya ve  ased gizlemeye. Bu  alile varup D reyd'ile ⁽⁵⁾ diy rına gitdi, varırarak  ased  areket itdi ve fes d g  linde  aynadı ve cigeri od olup yandı ve g  linde eyitdi: ⁽⁶⁾ “Ne tadb r idem? Ol  ey  an   hel kına ve ne  ile  ılam diy  bir a  g n m te ayyir olup fikr dery sına  ar  oldu. ⁽⁷⁾ Bir g n   t rına  ey  an bunu bıra dı ki varup Mekke'ye gide. Pes g  line  anı up eyitdi: “Ba a hem n   re bu  aldı ki ⁽⁸⁾ varup Mekke'ye gidem ve b tlere secde id p Beyt-i ‘Az m'e ve  lah-i ker m'e yalvarup z r lı  idem. Ola ki ba a bir meded iri d r rl r. ⁽⁹⁾ Ol veled-i zin n   ecelini ben m el mde idem.” didi ve sefer yara ın g r p Beyt-i  ar m'a gitdi. El- ı  a varup iri di

¹⁴⁹³ 429a-2  imma:  amma

(10) to'kuz g n tem m oru t td , ta' mdan perh z eyledi ve H bel-i 'al nu n  atında secdeler id p tazarru'lar itdi (11) ve se r va tlerinde yalvarup a ladı. Bunlardan 'Anter  zerine yardım  aleb itdi. Onuncu gice olıca   ab ha ya n (12) uyudu ve d  inde   yle g rdi ki ulutup ki Beyt-i H r m'da d gin yam n   zerinde idi. A a a egil r da ı (13) bu a eyd r ki "Y  Z 'l-H m r! Be  ret olsun ki ma   udu n h  ıl oldu, ol Ben  'Edn 'nu n bah durunu n (14) eceli ya n olmu dur. Bizden 'az ba m stah k oldu. Z r  ki Beyt-i H r m'a hac itmez oldu ve b tler 'ib detine mu ayyed olmaz (15) oldu.    bu yıl anu  ' mr-i defterin d rer z ve sen n  za u na bıra uruz evet  a n el ne gir rse (16)  ilicila urma. Bil ki el-H dramevt beriyyesine ilet. Bir Berh t dirler bir  uyı vardur, anda ba ı a a a at, (17) gits n." didi. **R v  eyd r:** Ol  uyı bu zam nda da ı vardur, ma'l mdur dirler. T   ol  adar va f iderler ki '  iler n (18) c nları anda 'az blanur dirler. Ol sebebdend r ki em re'l-m 'min ne 'al  kerrema'llahu vecheh  buyurmu dur ki (19)  uyularu n  ayırlosu Zemzem  uyusudur ve  erl si Berh t  uyusudur ve hem A ma'  da ı dimi d r ki her kel m ki bu  uyı (20) h   ına ne s ylerlerse gir ekd r. Z r  ki d yim anu   stine vardu , geriye r yi alar ve yaramaz  o ılar (21) gel rdi. Eyd rl r ki "Bug n '  ilerden ve cebb rlardan birisi olmu dur, a a 'az b olunur." dirlerdi ve da ı (22) eyd rl rdi: "Her kim ol  uyuya ya n varsa at   nemi  gibi  v z gel rdi. Ol mu'azzeb olanlaru n fery dı (23) ve fi  anıdur." dirlerdi ve her  atun   i ki y kl  olsa ol  uyuya u rasa ol  or un   v zlardan i id p  arnında ın [429b] (1) bıra urdi ve hem H zret-i res l ( allall h  'aleyhi ve sellem) buyurmu dur ki  iy met g ni olıca  H   Te' l  bir ya mur g nd risez. (2) T  ki h    uru  alk ar ol va t k firler n c n  Berh t  uyusunda olısar." didi. **Eb  'Ubeyde** riv yet ider: Eyd r biz ol (3)  ı  aya geled m.  ol va t ki Z 'l-H m r'a bu nesneyi b t  arafından  eyt n s yledi. Z 'l-H m r   z oldu ve H bel-i (4) 'al    inde secde  ıldı,  u  adan h l   oldu ve 'Anter' n hel kına ya n h  ıl itdi. Andan d n p Ben  (5) H meyr  arafına rev n oldu. Fera ından d ny ya

şığmazdı. **Rāwī eydür:** Zü'l-Hımār kabilesinde toköz kişi-y-di. Dōstı ⁽⁶⁾ ve yāri varıdı ki her işde i'timādı anlarayıdı ve sırrın anlara söylerdi. 'Anter Zü'l-Hımār'ı Kisrī öñinde mağlūb ⁽⁷⁾ ve mekhūr idecek bunlar dağı şöyle saht olmışlardı ki yüzlerinde beñzi kalmadı ve Zü'l-Hımār'ıñ Mekke'ye gitdügin ⁽⁸⁾ dağı bilmediler. Haylı teşvişlendiler, ba'zısı eyitdi: "Vallāh 'Anter'e kın biçüp yürürdi. Şöyle beñzer ki varup aña intikām ⁽⁹⁾ itmege gitdi." didiler. Bu fikrile bir zamān oldılar. Bir gün Zü'l-Hımār'ıñ Mekke'den geldi ve bunlara hālın hikāyet itdi ve Hübel-i ⁽¹⁰⁾ a'lā'dan baña 'ināyet oldı." didi. Bunlar dağı şāz oldılar ve eyitdiler: "Bunuñ gibi düş yalan mı olacağıdı, bunuñ girçekliginde ⁽¹¹⁾ hıç şübhe yokdur. 'Anter'üñ işi temām oldı." didiler. Zü'l-Hımār eyitdi: "Şimden girü çäre budur ki 'Irāk yolına gözciler ⁽¹²⁾ koyup gözetdürevüz dağı bir yirde fırsat avlayup depeleyevüz." didi. Yoldaşları eyitdiler: "Lā! Vallāhi eyü tedbır degül. ⁽¹³⁾ Hübel anı kındayısı sürüp saña getürse gerek ve şanmadıguñ yirden elüñe virse gerek. Eger iverseñ şabruñ ⁽¹⁴⁾ yogısa 'Irāk yolına ādem göndürmekdem dağı geñez tarık vardır anı tutmak yigrekdür." didiler. Zü'l-Hımār eyitdi: ⁽¹⁵⁾ "Ne tarıkiledür nice idelüm?" didi. Bunlar eyitdiler: "Biz şöyle işitdük ki Melik Kays'ıñ Yemen diyārında kardaşı oğı ⁽¹⁶⁾ bulunmış. Ādem cem' idüp varmış, anı hālāş idüp getürmege gitmiş. 'Anter dağı 'Irāk'dan gelicek anuñ gitdügin ⁽¹⁷⁾ işidüp ardına düşse gerek. Biz dağı bunlaruñ izin sürüp gidelüm. Ola ki Hübel-i 'alā yardım ide, bulup depeleyevüz ⁽¹⁸⁾ ve dönüp yine gidevüz. B.u nevbette olmazsa bir def'ada dağı elümüze gire Hübel'üñ va'desine muntazır olup tıravuz." ⁽¹⁹⁾ Zü'l-Hımār eyitdi: "Bārekallāh eyü didüñüz, şavāb tedbır dağı budur ki siz buyurduñuz. Evet yigregi budur ki ⁽²⁰⁾ şimdi varup gidevüz. Şāyed ki 'Anter dağı gelüp Kays'ıñ ardınca gitdi ola. Varuñ iki güne dek sefer yarağın ⁽²¹⁾ görüñ, gidelüm. Evet şakınuñ bu haberi kayın atam Düreyd işitmesün ki bize 'ahdüñi bozduñ ve kavlüñe tırmaduñ ⁽²²⁾ diyü söyleme." didi. Anlar dağı "Sem'ān ve tātēn! Hōş ola, eyle idelüm." didiler ve kabileye şöyle bildürdiler ki bir tarafaya ⁽²³⁾ rızk taleb

itmege giderler. Bu şūretile çıkup on kişi yola revān oldılar ve ‘Anter kaşdına peyk-i perrān oldılar. Gice [430a] ⁽¹⁾ gündüz dimeyüp gitdiler. El-kışsa gelüp ‘Anter'üñ Mukrı'l-Vaḥş'ıla eglendügi yire irişdiler, şusuzluḡdan buñaldılar. ⁽²⁾ Birisi bunlaruñ bu diyārın bilürdi. Kanda şu var, kanda yok, görmişidi. Evvelden bu tarafa sefer itmişidi. Bunları ⁽³⁾ çeküp Benī Bā‘iṣ şuyına getürdi. Issıdan ve şusuzluḡdan ḡāyetde buñalmuşlardı ve atları za‘īf olmışıdı. Bu ḡālde⁽⁴⁾ yiken kulaḡlarına bir at āvāzı girdi. Megerki ol at ‘Anter'üñ idi. Zū'l-Ḥimār bildi, eyitdi: “Vallāh ki bu at ⁽⁵⁾ ‘Anter'üñdür. Düşüm girçek oldu. Gālib budur ki ‘Anter'i bunda depelemişlerdür yāḡud uyḡudadır ve hem bir daḡı ⁽⁶⁾ budur ki atı yabānda gezdüḡinden şöyle görünür ki yaluñuzdur yoḡsa bile çok ādem olsa at yaluñuz kişneyüp ⁽⁷⁾ gezmezdi.” didi. “İmdi furşatı ḡanīmet görüñ, kılıcuñuzı elüñüze aluñ ‘Anter'i isteyelüm.” didi. **Ebū ‘Ubeyde** ⁽⁸⁾ rivāyet iderdi ki Zū'l-Ḥimār didügi vāḡı‘ idi. Hem daḡı ‘Anter ol vaḡt uyḡuya meşḡül idi. Zamāne miḡnetinden ⁽⁹⁾ fāriḡ ve rūzigār āfetinden ḡāfil idi. Meşḡūr meşeldür, eydürler ki “Uşañ baş terküdedür, aşıludur.” diyü. ‘Anter'üñ ⁽¹⁰⁾ daḡı uyuduḡına sebeb bu oldu ki Şeybüb koyup gidicek öyle ıssısı olınca oturdılar ve ısuḡluḡdan ḡarībidiler. ⁽¹¹⁾ Dört yanlarında kuzḡunlar ve kaḡalar öterdi ve dereler ılıḡum şalıḡum görünürdi. Geyikler ve ḡavşanlar yaḡınlarında ⁽¹²⁾ otlardı. ‘Anter eyitdi: “Vallāh ki işbu kaḡalaruñ ötdügi baña ḡoş gelmez. İşbu seferümüz mübārek sefere beñzemez. ⁽¹³⁾ Senüñ atüñ öldü. Eyü fāl degüldi.” didi. Şu kenārına geldiler, yüzlerin şu hevāsına tutup arḡaların güneşe kaḡşu ⁽¹⁴⁾ virdiler. Andan Melik Ḳays ḡālinden söyleşdiler ve Şeybüb'üñ eglendüḡin kaḡırdılar. Avurd urıraḡ güneş ḡarāreti ḡalebe idüp ⁽¹⁵⁾ süst oldılar, uyudılar. Zīrā ki gice uyumamışlardı. Şuya gelen bir nice cānavārılar ḡorḡusından ol sebebden kendüleri ⁽¹⁶⁾ yiñemediler, mecālleri ḡalmadı. Bunlar bu ḡālde ḡāfil ve fāriḡ yaturken Zū'l-Ḥimār yoldaşları-y-ıla irişgeldiler. Gördiler ⁽¹⁷⁾ ‘Anter Mukrı'l-Vaḥş'ıla dünyādan ḡāyib olmuşlar. Şāz u ḡurrem oldılar ve ittifāḡıla ‘Anter'üñ üstüne düşüp tutdılar. Ḳaḡ Te‘ālā ⁽¹⁸⁾ bunu belāya giriftār

itdüğine sebep bu idi, bahâdurlığına mağrūr olmaya. Şöyle i'tikâd ide ki muḳadder olan ⁽¹⁹⁾ belâ irişicek bahâdurlık fâ'ide itmez ve kimse aña mâni' olmaz. Pes 'Anter'ün kendüye i'tikâdı olup mağrūrliğından ⁽²⁰⁾ ötürüdür ki Zü'l-Hımār'a bir şeytânı havâle idüp düşinde bu nesneleri aña didi ve bunun gibi cebbârı anuñ ⁽²¹⁾ elinde zebûn eyledi. 'Azâmet ve saltanat Hâḳ Te'âlâ'nuñdur ki mecmû' 'uyûbdan ve noḳşandan münezzehdür ve ehl-i şirkün ⁽²²⁾ ve mübtedi'lerün didüklerinden muḳaddesdür. **Râvî eydür:** 'Anter uyandı, gördi ki Zü'l-Hımār bunu bağlamış ḡāyetde ⁽²³⁾ incindi ve hileyile ele girdüğine gücendi. Andan Zü'l-Hımār'a eyitdi: "Yâ Zü'l-Hımār! Kanı andlaruñ ve 'ahdleruñ [430b] ⁽¹⁾ ki Kisrî ḳatında itdün 'Arab 'âdetinde var mıdır ki kişi 'ahdine ṭurmaya?" didi. Zü'l-Hımār eyitdi: "İy veled-i zinâ ⁽²⁾ ve ibnü'l-laḥnâ! Senün gibi ḳara yüzlünüñ neseb ve aşlı ısları-y-ıla ne 'ahd vardur? Hâl budur ki ben bu işi kendü fikrümile ⁽³⁾ itmedüm. Hübel'den baña buyruk oldu. Eger anuñ benümile 'inâyeti ve yardımı olmasa ben seni bu belâya bırakı mı bilürdüm? ⁽⁴⁾ Baña şöyle işâret oldu ki şimdi seni alup Ḥaḍramevt beriyyesinde Berhût ḳuyusına başı aşığa bıraḡam." didi. Andan ⁽⁵⁾ şoñra 'Anter'i kendü atı üstine berkitdiler ve Muḳrı'l-Vaḥş'ı bir yidek üzerine arḳurı bağladılar. Zü'l-Hımār feraḥından dünyâya ⁽⁶⁾ şıḡmazdı. Zîrâ bilürdi ki bundan şoñra kendünüñ naḳarı yoḳdur, ḳaşd itdi. Bunu ḳuyuya atduḡından şoñra yine ⁽⁷⁾ Mekke'ye vara, bu ni'metün şükrin yirine getüre ve Hübel öñinde secde ide ve şî'rlerinden Beyt-i Ḥarâm'da aş ve eceli gelüp ⁽⁸⁾ ölince Hübel ḥidmetinde ola. Bu niyyetile şâz olup giderken oldu ki Şeybüb'ıla Mâzin'e ṭuş oldılar. Şeybüb, Mâzin'e ⁽⁹⁾ eyitdi: "İşde öñümüzden ardumuzdan düşmân bize ḳaşd eyledi. İmdi bunlardan ḥalâş bulmaḡa şavâb tedbîr budur ki ⁽¹⁰⁾ sen yiründe ṭurasın. Anuñ deveden inüp başın aç aḡı senün öñünde ṭura. Ben varam Zü'l-Hımār'a birḳaç söz ⁽¹¹⁾ ḥâṭıruma gelmişdür, diyem. Ola ki işbu ardumuzdan gelen bölüḡe ḥamle ideler. Ḳardaşuñ ḥalvet ḳala. Bu ṭarîḳile anuñ ⁽¹²⁾ ḥalâşına mecâl bulavuz yoḡsa şavaşıla ḳurtarıbilecegümüz ma'lûm degül." didi.

Māzin gördi ki Şeybüb'uñ fikri ⁽¹³⁾ eyüdü, kabûl itdi ve eyitdi: “Yâ ahî! Sen bilürsin ne tedbîr iderseñ saña uyarın, muhâlefet itmezin.” didi ve üstine Şeybüb ⁽¹⁴⁾ nice didi-y-ise eyle itdi. Andan soñra Şeybüb yüzini şardı ve dülbendünün ucın boğazına bırağdı ve sözün dağı ⁽¹⁵⁾ yardım gibi söylemege ‘azm itdi. Tâ ki Zü'l-Hımār bilmeye. Andan yortup Zü'l-Hımār'ı karşılayup çağırdı. Feryād itdi, ⁽¹⁶⁾ ‘acizlik miskînlik gösterdi, guşşa ve melâlet izhâr itdi, eyitdi: “İy ‘Arab uluları! Hîç sizde bir gayret ve buñalmışlara ⁽¹⁷⁾ yardım idici ve Hübel-i ‘alâ'ya secde idici yok mıdır ki bizi bu belâdan hâlâş ide ve bu haķâretten ve mezelletten kırtara? ⁽¹⁸⁾ Hâlümüz mükedder oldu. Düşmân elinde zebûn olduk. Baş açup oturup ağlayan hatun kişi Mekke'ye gitmege ‘azm itmişdi. ⁽¹⁹⁾ Varup bütlere secde ideydi ve Hübel-i ‘alâ'dan himmet ve ‘inâyet isteyeydi. ‘Arab harâmîsi çıkup yoldaşların kırdı ⁽²⁰⁾ ve mâlinuñ ekşerin aldı. İmdi sizde hîç Hübel-i ‘alâ'ya bir maḥabbet idici yok mıdır ki bize yardım ide? Şol ardumuzca ⁽²¹⁾ gelen düşmândan kırtara ve ol hatun kişinün mâllarını ala. Tek şol şeytânlara olmaya?” didi. Zü'l-Hımār bunuñ sözün ⁽²²⁾ esirgedi ve yoldaşlarından birisine eyitdi: “Var şol çağıranuñ haberin al. Hâli neyise ‘ale't-tafşîl söylesün ve hem ⁽²³⁾ şol önümüzde görinen toz nedür, bilür mi bilmez mi teftiş eyle, gör.” didi. Ol kişi dağı ilerü yürüyüp Şeybüb'a **[431a]** ⁽¹⁾ kışşasın ve hâlin ve tâ'ifesin ve kabîlesin şardı ve “Meded istedüğüne sebep nedür?” didi ve “Ol görinen toz nedür, ⁽²⁾ hîç bilür misin?” didi. Şeybüb eyitdi: “Yâ ahî! Biz Benî Reyân'danuz işbu başın açup oturan hatunıla Mekke'ye giderdük. ⁽³⁾ Zîrâ ki bizüm kabîlemüz hatunlarınuñ gâyetde cömerdlerindendür ve konuk alıcılarından ve açlar toyurup yalıñlar tonatқandur, ⁽⁴⁾ gâyetde dindâr ve mâldâr hatun kişidür. Bu yıl diledi ki Mekke'ye vara bütleri ziyâret idüp Hübel-i ‘alâ öninde secde ⁽⁵⁾ ide ve çok mâl dağı aldı. Ba‘zısın kendü mâlından aldı ve ba‘zısı halk nezr itdükleri ki Hübel yolına ve anuñ ⁽⁶⁾ maḥabbetine şadaқа ideler. Ol mâllardan birisi bu idi ki bir kıızıl altundan halka varıdı, üzerinde Lât u ‘Uzzâ şüretleri ⁽⁷⁾ işlenmişdi. El-hâşıl bunları alup bizi dağı

yoldaş idindi ve yol Һarclıgın virüp bile aldı. Bu niyyetile gide⁽⁸⁾ yürürken Benī Šālīh şularına geldük, bir laҺza şulanmağıçün konda. Nā-gāh ol yirlerüñ cümerāsi bizümile māl varıduğın ⁽⁹⁾ tuymışlar, yüz ādem ardumuza düşmişler. İrişüp dört yanumuzu bağladılar. Biz daҺı elümüzden geldükçe ceng ⁽¹⁰⁾ itdük on ādemümüz düşdi. Bir pāre üstümüzden bunları defc itdük. Bu kadarda aҺşam irişdi. Gice daҺı ⁽¹¹⁾ ardumuzdan kesilmediler. ŠabāҺa dek şavaş ide ide gitdük. Šabāh olıcağ gördük ki beş kişimüz kalmış, anları ⁽¹²⁾ koduk ki ol Һalkıla ceng idüp egleyeler. Biz sürüp ilerü geldük ki meded idüp bu Һatun kişi ol zālimlerüñ ⁽¹³⁾ elinden Һalāş idesiz, şimdiye dek gālīb budur ki ol yoldaşlarımız daҺı helāk oldılar yāҺud koyup kaçdılar. ⁽¹⁴⁾ Sizden gayrı bize çāre kalmadı. Eger Hübel'üñ MaҺabbetine bize c'ināyet idersiz. Ol şerif maķāmlara varıcağ sizlere ⁽¹⁵⁾ Һayr du'ālar idevüz yoğisa elümüzden ne gelür kendü nefsumızı anlara teslim idüp bütleriçün nezr olmuş mālları ⁽¹⁶⁾ virevüz. Sizi daҺı yardım itmedüğünüñ için ma'zūr tutavuz. Zīrā ki anlar çok Һalkdур siz hemān on kişi neyleseñüz ⁽¹⁷⁾ gerek? Eger cür'et idüp varmazsañuz kimse kınamaz. **Rāvī eydür:** Zū'l-Һımār'ın ādemisi Şeybüb'ün sözün ⁽¹⁸⁾ işidicek esirgedi ve eyitdi: “İy yigit! Beşāret olsun saña ki maķşūduñ Һāşıl oldu. Üş işbu sā'at gör ki ⁽¹⁹⁾ düşmenlerüñ başına ne āfet gelse gerek. Zīrā bizümile Zū'l-Һımār biledür ki c'Arab anı yedi biñ ādeme şayarlar. ⁽²⁰⁾ Bu didüğün c'Arab cümerāsına bir Һamlede tağıdur, toğmaduğa dönderür. Belki sen daҺı seferünde Һazaruñda bunuñ ⁽²¹⁾ çavın işitdük ola.” didi. Şeybüb eyitdi: “Belī, vallāhi senün c'aziz ve mükерrem başıñıçün ben ol yigidün bahādurluğın ⁽²²⁾ ve mürüvvetin ve dermāndalara şefkatın işitmişem. Һaķ Te'ālā seni sevindürsin eyü Һaber virdün. Di imdi bizüm ⁽²³⁾ Һālümüzi aña oñat şerh eyle. Ola ki bizi esirgeyüp düşmen elinden alıkoya.” didi. Ol kişi daҺı defc varup **[431b]** ⁽¹⁾ bu kişinün kışşasın Zū'l-Һımār'a c'arz eyledi. Zū'l-Һımār bu Һaberi işidicek şöyle kağıdı ki gözleri kanıla tıldı ve eyitdi: ⁽²⁾ “Ben diri olam dünyāda at arkasında daҺı Hübel için nezr olunmuş mālları c'Arab cümerāsi taleb ide ve gāret

eyleye. ⁽³⁾ Lā! Vallāhi bu ulular işi degül.” didi ve Fi'l-ḥāl Benī Šālīḥ halkınıñ üstine sünüsün toğruldu at şaldı ve eyitdi: ⁽⁴⁾ “Hübel-i ‘alā ḥaqqı-y-içün ben ol şeytānlaruñ kanıla yirüñ yüzini bu yayın ve siller idüp aqıdayın ve soykaların ⁽⁵⁾ ve silāḥların ve atların alup bunlara vireyin. Benden Hübel-i a‘lā'ya armağanlar anda ulaşdursunlar.” didi ve yoldaşlarından ⁽⁶⁾ beş eyü bahādurı kendünüñ ardınca bile depdi ve dürtdi. ‘Anter'ile Muḳrı'l-Vaḥş'ı beklemege ḳaldı. Zü'l-Ḥımār ⁽⁷⁾ ışmarladı, Şeybüb'a eyitdi: “Var sen yoldaşuñıla ol ḥatun kişi(y)i devesine bindürüñ ve ḥatırın teselli idüñ. ⁽⁸⁾ Üş gözüñüz ḳarşusunda düşmānın ḳahr idüp maḳşūdın ḥāşıl ideyin ve Hübel-i a‘lā maḥabbetine aña mu‘āvenet ḳılayın.” ⁽⁹⁾ didi. Bunlar Benī Šālīḥ üzerine gitdiler. Şeybüb şāz u ḥurrem oldı sürüp Māzin ḳatına vardı ve eyitdi: “Yā aḥī! Beşāret saña ⁽¹⁰⁾ olsun ki iki düşmeni birbirine bıraḳdum. İşde Zü'l-Ḥımār girüden gelen düşmān üzerine gitdi, ḳangısı helāk olursa ⁽¹¹⁾ fā'idedür. İmdi ḳardaşuñ dört ādemile ḳaldı. Zü'l-Ḥımār'uñ kendüden ihtiyāṭ iderdüm. Hele anı şavdum, ⁽¹²⁾ gitdi. Furşatdur, ḳardaşuñı ḥalāş itmege sa‘y eyle.” didi. Māzin feraḥ olup atın depdi. ‘Anter'i bekleyen ādemlere yaḳın ⁽¹³⁾ vardı ve na‘ra urup ḥamle itdi. Def‘i birisin yıḳdı ve ardınca birisin daḥı anuñ üzerine düşürdi. Şeybüb ⁽¹⁴⁾ ardından çağırdı, eyitdi: “Yā aḥī! Ḳır bunları bize fā'ideleri ṭoḳundı. Bunlaruñ sebebi[yi]le teşvīşden emīn olduḳ ⁽¹⁵⁾ ve ḳardaşumuzu bulduḳ.” didi. Māzin daḥı vazgeldi. Ol iki kişi daḥı sevindiler. Şeybüb'uñ sözün girçek şandılar. ⁽¹⁶⁾ Alḳış idüp “Taḥsīn bunuñ inşāfın bu degülmisse bu öñce giden şeytān bizi daḥı depelerdi.” didiler. Bu ḳadarda ⁽¹⁷⁾ Şeybüb irişüp sünü ile birisin dürtdi, ḳarnından arḳasına ḳıḳdı. Birisi bu muşibeti göricek ḳaçdı, başın alup ⁽¹⁸⁾ Zü'l-Ḥımār'a gitdi. Māzin'ile Şeybüb daḥı bunu ḳovmağa muḳayyed olmadılar. ‘Anter'ile Muḳrı'l-Vaḥş'ı çözmege meşḡul oldılar. ⁽¹⁹⁾ ‘Anter Şeybüb'ı atlu olmaḡın evvel bilmedi. Şoñra ki baḡın çözdü ve belādan ḥalāş itdi. Gördi ki Şeybüb'dur, şāz ⁽²⁰⁾ oldı. Andan şoñra eyitdi: “Yā ibne'l-mel‘üne! Senüñ ata binmege ‘ādetüñ degüldi. Kimden destūr alduñ.” didi. Şeybüb ⁽²¹⁾ eyitdi: “Ata

bindümise seni esirlikden hālāş itdüm, ziyān mı itdüm.” didi. Ben olmasaydum Tengri bilür ki hālūñ ⁽²²⁾ ne olurdu. Şimden soñra sen yayağ yüri, ben eyü yürüdüm.” didi. ‘Anter gelüp eyitdi: “Eyü didüñ yā veled-i zinā! Şimden girü ⁽²³⁾ eyle idelüm.” didi. Andan Şeybüb şorup eyitdi: “Yā ahī! Ne vechile Zü'l-Hımār'ın eline düşdüñ? Ne ‘aceb ġāfil [432a] ⁽¹⁾ olmışsın?” didi. ‘Anter eyitdi: “Uyğu serine uğraduğ. Nā-ğāh belāya şataşduğ. Ol kadar ġuş māl dağı bize muğadder ⁽²⁾ olmuşdı, yazılmışda yuyılmış yok.” didi. Andan ‘Anter Şeybüb'a eyitdi: “Yā ahī! Bu bilence gelen yigitdür. Bunı kanda bulduñ? ⁽³⁾ Bize ħaylī yardım itdi. Ne tã’ifeden idüğün bilelüm ki biz dağı buña bu ihsānuñ ‘ivażın idevüz.” didi. Şeybüb ⁽⁴⁾ eyitdi: “Yā ahī! Buña Māzin bin Şeddād dirler. Benī ‘Abs'dendür. Evvel var görüş ve esenleş. Soñra kim idüğün ve hālın ⁽⁵⁾ ve kışşasın evvelden ācize saña ħikāyet idem ki ‘aceb ittifāk ayruğ senden ayrılmaz, ebedī saña mu‘āvindür.” didi. ⁽⁶⁾ ‘Anter eyitdi: “Veyleke Benī ‘Abs'de benüm atamdan ġayrı Şeddād mı vardır? Bu neden Şeddād oğlı olur? Benüm ħod ⁽⁷⁾ senüñile Cerir'den artuğ kardaşum yoğdur.” didi. Şeybüb eyitdi: “Ġirçeksın yā ahī! Benī ‘Abs'de senüñ atañdan ⁽⁸⁾ ġayrı Şeddād yoğdur. Evet bu dağı ol senüñ olan atañ Şeddād'ın oğlıdur ve senüñ ata bir kardaşuñdur.” ⁽⁹⁾ didi ve kışşasın evvelden şerĥ eyledi. ‘Anter şāz oldu ve ġöñli kuvvet buldı ve Māzin'e cāndan maĥabbet itdi. Andan ⁽¹⁰⁾ yağın gelüp koca koca ġörüşdi. ‘İzzet ve ħürmet itdi ve avurd urup birbirinüñ hālinden söyleşdiler ve serġüzeştlerinden ⁽¹¹⁾ ħaberleşdiler. Muğrı'l-Vaĥş müteĥayyir ve ‘Anter'e kardaş bulunduğına sevindi ve gelüp ġörüşdi ve eyitdi: “Senüñ ⁽¹²⁾ atañ ħaberüñ işidicek bir vechile feraĥ olısardur ki ‘ömri içinde olmaya.” didi. **Rāvī eydür:** ‘Anter'ün ⁽¹³⁾ ġöñlinde Zü'l-Hımār'a od yanardı. Şeybüb'a eyitdi: “Getür atuñı Muğrı'l-Vaĥş'a vir dağı var sen Māzin'ün anasın bekle ⁽¹⁴⁾ biz üçümüz varup ol şeytānuñ ardından irişelüm. Ben aña andın şımağı göstereyin, miğdārını kendüye bildüreyin.” ⁽¹⁵⁾ didi. Şeybüb dağı “Sem‘ān ve tã’aten!” diyüp atını getürdi, Muğrı'l-Vaĥş'a viridi. ‘Anter ve Māzin ve Muğrı'l-Vaĥş

silāh⁽¹⁶⁾ bağlanup yarağa müstağrak oldılar ve Zü'l-Hımār'ıñ ardına düşdiler. Māzin 'Anter'üñ yanınca giderdi ve feraından⁽¹⁷⁾ yola şıgmazdı. **Rāvī eydür:** Bunlaruñ hāli böyle oldı. Geldük biz Zü'l-Hımār kışşasına. Zü'l-Hımār dağı⁽¹⁸⁾ Māzin'üñ ardınca gelen düşmānlaruñ üstine hamle kıldı ve sürüp tozlarınıñ içine girdi. Gördi ki seksen⁽¹⁹⁾ ādemdür ki Māzin depeledügi kişinüñ kardaşları getürmişlerdi. Bunları göricek Zü'l-Hımār çağırdı, eyitdi: “Yā veled-i zinālar!⁽²⁰⁾ Beyt-i Harām'a ziyāret itmege kaçd idenlerüñ ardınca ne gidersiz? Bunlardan ne umarsız? Bütlere nezr olınan⁽²¹⁾ mälları neye alursız? Alduğunuz işüñüzü bitürmezdi ki ziyāde küstāhlık idersiz.” didi. Şol mışe arslanı⁽²²⁾ gibi bunlaruñ üstlerine hamle kıldı. Başların at ayağı altında tolu gibi dökdi ve zirihleri kılıcıla sökdı.⁽²³⁾ Bir sâ'atde bunları perākende kıldı. **Rāvī eydür:** Seksen kişi yaluñuz Zü'l-Hımār'a tırmazdı. Kanda kaldı ki [432b]⁽¹⁾ beş yoldaşı dağı ola beş. Bir sâ'atde bunlardan elli ādem düşürdiler. Bākisi başların alup kaçdılar Zü'l-Hımār'ıñ⁽²⁾ bir eyüsi ve kendü katında 'azizi ve muḳarrebı düşdi idi. Ol sebebden Zü'l-Hımār dağı bu kaçanlaruñ ardına düşdi.⁽³⁾ Göñline şifā hāşıl olınca kırdı. Andan dört yoldaşı[yı]la dönüp bu kırdukları ādemlerüñ silāhların ve⁽⁴⁾ şoykaların cem' itmege başladılar. Bunlar bu işe meşğülken nā-gāh ol Māzin'ile Şeybüb'ıñ ellerinden kırtulan kişi irişüp⁽⁵⁾ geldi ve feryād idüp çağırdı, eyitdi: “Veyleküm iy 'emmüm oğulları! Bu hālde siz şoyka düşürmegi koñ! Kaçup⁽⁶⁾ kırtulmaḳ ardınca oluñ. Zamān bir dürlü dağı düşdi. 'Anter ibni Şeddād hālāş buldı. Şimdi üstüñüze irişi gelürler,⁽⁷⁾ eşerüñüzü dünyādan maḳv iderler.” didi. Zü'l-Hımār bu haberi işidicek kadīd oldı. Bedenine lerze düşdi ve göñline⁽⁸⁾ kırkı düşdi ve belāya şataşdı ve muşibete uğradı. Andan yoldaşları bu haber getüren kişinüñ yanına gelüp “‘Anter ne vechile⁽⁹⁾ kırtuldı?” diyü şordılar. Ol eyitdi: “Şol şeytān ki gelüp bize ağladı ve 'Arab harāmısinde şikāyet itdi. Yoldaşları[yı]la siz⁽¹⁰⁾ gidicek bize hamle kıldı. Üç yoldaşımı depelediler. Andan soñra anlar 'Anter'i kırtarmağa meşğül oldılar. Ben başum⁽¹¹⁾ alup kaçdum. Eger

‘Anter'i hālāṣ itmege meşğūl olmasalar beni daḥı yoldaşlarum gibi iderlerdi. Çok sözi koñ. Şimdi ⁽¹²⁾ kışsa vaḳti degüldür. Kaçmak ardınca oluñ yoḥsa ol veled-i zinā işbu sâ‘at irişüp hepüñüzi helāk ider.” didi. ⁽¹³⁾ Andan bir kişi kulağuzları varıdı, Zü'l-Hımār'a eyitdi: “Yā emīr! Ol gelüp bizden meded isteyen ve “Hübel'ün ziyāretine giderüz.” ⁽¹⁴⁾ diyen şöyle beñzer ki ‘Anter'ün kardaşı Şeybüb'ıdı. Ben bilürin ol mekkār nā-bekārdur ve yalancı ve ḥılebāz ve ⁽¹⁵⁾ ğaddārdur.” didi. Zü'l-Hımār eyitdi: “İy ‘emmüm oğlu! Şeybüb Benī Şālīḥ'de neylerdi ola yāḥud kardaşı bizde esīr olduĝın ⁽¹⁶⁾ bildi ola? Tā ki bunuñ gibi tedbīr ideydi veyāḥud işbu biz taĝıtdıĝumuz atlular anı ne sebebden kovarlardı ola ve hem ⁽¹⁷⁾ bir daḥı budur ki Şeybüb'un atıla yürümek aşlā ‘ādeti degüldi, dāyim yayak yürürdi.” didi. Kılağuz eyitdi: “Yā emīr! ⁽¹⁸⁾ Baña şöyle gelür ki Şeybüb kardaşı[yı]la Yemen vilāyetine Qays ardınca gitdi. Bu memlekete gelicek azıqları dükendi ⁽¹⁹⁾ ve atları yoruldu. Belki yoldaşlarınun atı helāk oldu daḥı Şeybüb vardı aña bir at uğurlayup getürmege ⁽²⁰⁾ gitdi. Varup atı alup kardaşına giderken görđi ki biz kardaşını esīr itmişüz ve ardından Benī Şālīḥ çerisi daḥı ⁽²¹⁾ geldi arada müteḥayyir oldu. Varup bu tedbiri taşnīf itdi ki anı esirgeyüp düşmene ḥamle idevüz ve kardaşı ḥalvet ⁽²²⁾ kala daḥı varup anı hālāṣ ide. Bu yañadaĝı düşmenin daḥı bize helāk itdüre.” didi. Zü'l-Hımār eyitdi: “Ya ol ‘avret ki ⁽²³⁾ başın açup deve öñinde bir atluyla otururdu. Ol neyidi ola? Bunları kanda n'oldı ola?” didi. Ol eyitdi: **[433a]** ⁽¹⁾ “Aña daḥı geçdi ola. Tā ki kardaşına iledüp elinde neleri varısa ala, depeleye, kıoya, gide. Kaçacak yol fikr eyle ⁽²⁾ yoḥsa şimdi ‘Anter irişür.” didi. Zü'l-Hımār eyitdi: “Lāt u ‘Uzzā ḥaḳkı-y-içün ben kaçmazın. Elbette dönüp ‘Anter'ile uğraşurın, ⁽³⁾ yine bayāĝı gibi esīr iderin. Qanı nāmūs ve ğayret ki anuñ gibi veled-i zinādan kaçam, ‘Arab içinde adum şına? Hübel ḥod ⁽⁴⁾ baña düşümde va‘de itdiyidi ki anı benüm elüme vire, Berhūt kuyusına bıraĝam. Hiç şübhe yokdur ki Hübel girçekdür. ⁽⁵⁾ Şāyed ki ‘Anter'i koyuvirdüĝinden maḳşüdi benüm şabrum şınamaḳdur ola.” didi. Ol kulağuz eyitdi: “Yā emīr! Gel ⁽⁶⁾ benüm

sözümü kabûl eyle, eglenme. Ben eyü halvet yol bulurın. Arduma düş, gidelüm. Ol şeytānuñ hamlesine ⁽⁷⁾ Hübel kendü dağı taḥammül idecegi ma'lûm degül. Eger sözümü eslemezseñ ben başum alup giderin. İşde sen, işde ⁽⁸⁾ 'Anter. İhtiyārumıla ecelüme göyüp tırmazın." didi ve dizgin dönderüp yola revān oldu. Ayruḳ yoldaşları ⁽⁹⁾ dağı hep bunuñ ardına düşdiler, kaçdılar. Zü'l-Hımār yaluñuz kaldı. Tururak 'Anter'üñ heybetin aındı, yüregine ⁽¹⁰⁾ korku düşdi. 'Anter'ü evvelden maḡlûbıdı, tıruşmağa doymadı. Bunlara melûl oldu ve Hübel'e söḡdi ve düşini ⁽¹¹⁾ yalanladı. Andan yoldaşları ardına düşüp kaçdı. Hayr baş selāmet baş didükleri ile 'amel itdi. Bir sâ'atden ⁽¹²⁾ şoñra 'Anter ve Muḳrı'l-Vaḥş ve Māzin ma'reke yirine irişdiler gördiler ki Benī Şāliḥ ḥalkı kırılıp yatur. Ayruḳ ⁽¹³⁾ kimse görünmez. Bildiler ki Zü'l-Hımār yoldaşları-y-ıla kaçdı, gitdi. 'Anter eyitdi: "Melik Ḳays'a Yemen 'Arab'ından bir fesād ⁽¹⁴⁾ ola diyü korkmasam yir ucına dağı varursa ol mu'arresi¹⁴⁹⁴ bulup intikām iderdüm. Velikin neyleyelüm ki göñlümüz ⁽¹⁵⁾ Melik Ḳays'a muḳayyeddür." didi. Andan şoñra ol kırılan ḥalkuñ silāḥların ve şoyḳaların cem'idüp, alup ⁽¹⁶⁾ döndiler. Māzin'üñ anası ḳatına vardılar ve inüp ḳondılar ve rāḥat olup ta'ām yidiler. Andan 'Anter, Şeybüb'a ⁽¹⁷⁾ eyitdi: "Al işbu şoyḳaları ve develeri ve atları ve bâḳī raḥtları ve ḳardaşum Māzin'üñ anası dağı bir emîn ve ⁽¹⁸⁾ i'timād itdügüñ yire dek git. Temām selāmet yaḳasına çıkar. Bunları anda ḳo dağı yine tiz gel, bize iriş. ⁽¹⁹⁾ Saña güyerüz, senden ayrılıcaḳ yap yap giderüz." didi. Şeybüb eyitdi: "Sem'ān ve ṭā'aten! Siz gideṭuruñ. Ben ⁽²⁰⁾ Māzin'üñ anası ve bâḳī mālî ve rızḳı ve ḥurdavâtı Benī Zübyān yirlerine dek iledeyin ve ḳulların ḳatında ḳoyayın. ⁽²¹⁾ İşmarlayayın ki ol maḳāmdan varup bizüm diyārumuza gide. Ben dönüp size geleyin ve ḳanda olursañuz ⁽²²⁾ bulayın." didi ve bunlara yol şalıḡın virüp kendü Māzin'üñ anasın ve bâḳī raḥtı alup bir ḥalvet yol ⁽²³⁾ bilürdi. Cādde yoldan ḡayrı yola çekdi, gitdi ve 'Anter dağı yoldaşları-y-ıla aḥşam olunca şabr itdiler. [433b] ⁽¹⁾ Gice

¹⁴⁹⁴ 433a-14 mu'arresi: ma'arresi

ķarañululuk olıcaķ Şeybūb şālık virdūgi yola ⁽²⁾ revān oldılar ve nişānların ⁽³⁾ gözedi ⁽⁴⁾
gözedi ⁽⁵⁾ gitdiler.

4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KISSA-İ ANTER'İN İKİNCİ CİLDİNİN SÖZLÜĞÜ

4.1. Sözlüğün Oluşturulmasında Dikkat Edilen Hususlar

Kıssa-i Anter'in ikinci cildinin A.3114 numaralı nüshasına ait hazırlanan bu sözlükte öncelikle kelimelerin transkripsiyon alfabesi ile yazılmış hâlleri, sonrasında kökenleri verilmiştir. Metinde birden fazla şekilde geçen aynı kelimenin yazımları sözlükte aralarına (/) işareti konularak yazılmıştır. Arapça ve Farsça kökenli bazı kelimeler, metinde kaynaklarda olan imlâdan farklı bir biçimde yazılmışsa oluşturulan sözlükte ilk olarak kelimenin metinde geçen hâli, sonrasında () parantez içerisinde kaynaklarda bulunan imlâsı yazılmıştır. Sözlüklerde veya diğer kaynaklarda tespit edilemeyen kelime veya kelime gruplarının sonuna (*) yıldız işareti konulmuş, kelime ve kelime gruplarının manaları metnin bağlamından hareketle verilmiştir. Ayrıca sözlüklerde tespit edilen ancak kökeni bilinmeyen kelimelere (-) parantez içinde tire işareti konulmuştur.

4.2. Sözlük

A

'alem: (Ar.) 1. İşâret, alâmet, nişan, sembol. 2. Sancak, bayrak.

'amm: (Ar.) Amca.

'atâ: (Ar.) Cömertçe verme, ihsan, bağış.

âbādân: (Far.) Bayındır, mâmur, âbat, şen.

âbādânlık: (Ar.+T.) Bayındırlık, mâmurluk, ümran.

abanüs: (Far.) Sıcak iklimlerde yetişen bir cins ağacın çok sert, koyu renkli, çok güzel cilâ kabul eden, tespih, kutu, ok, baston yapılan, câmi ve türbe kapı ve dolapları gibi sanatkârane işlerde kullanılan çok makbul tahtası.

'abâyî: (Ar.) 1. Kalın yüнден dokuma. 2. At çulu.

'abeş: (Ar.) Boş, anlamsız, saçma (şey).

'abîr: (Ar.) Turunç, iğde, gül, amber, misk gibi çeşitli ot, kök ve maddelerin karıştırılması ile elde edilen güzel koku.

a'dâ: (Ar.) Düşmanlar.

'adâvet: (Ar.) Düşmanlık, hasımlık, husûmet.

'add it-: (Ar.+T.) Saymak, kabul etmek.

'adem: (Ar.) 1. Hiçlik, yokluk 2. Ölüm.

'adn: (Ar.) Cennet.

âgâh eyle-: (Far.) Haberdar etmek, haberli kılmak.

âgâh ol-: (Far. + T.) 1. Haberdar olmak, öğrenmek, vâkıf olmak. 2. Uyanık bulunmak, müteyakkız olmak.

âgâz et-: (Far. +T.) Başlamak.

ağduğ: (T.) 1. Karışık, bozuk, kusurlu, fena, ters, aksak. 2. Ters yönden esen, şiddetli.

ağrık: (T.) Eşya, yük, yolculukta önden gönderilen eşya, göç zamanı dönünce alınmak üzere bir yere bırakılan fazla eşya, ağırlık.

ağruğ: (T.) Göç zamanı dönünce alınmak üzere bir yere bırakılan fazla eşya, ağırlık.

aḥad: (Ar.) Bir, bir kimse.

âhūr: (Far.) Ahır.

aḥal: (Ar.) Çok (daha, en, pek) az, en aşağı.

'alâ: (Ar.) 1. Daha yüksek, en yüksek, pek yüce. 2. Çok şerefli, pek yüce, aziz. 3. Pek güzel, çok nefis, enfes. 4. Daha iyi, daha mükemmel. 5. ünl. Peki, kabul, iyi, hoş.

'alef: (Ar.) Hayvan yemi.

'ale'l-ḥuşûş: (Ar.) Özellikle, bilhassa.

'alîl: (Ar.) 1. Hasta, hastalıklı, mariz, illetli (kimse). 2. Sakat.

'Allâmü'l-guyûb: (Ar.) Gaybı bilen, Allah.

'âm: (Ar.) Avam tabakası, halk tabakası.

añ: (T.) Alın, baş.

a'nâk: (Ar.) Ferah, sürurlu.

añaru: (T.) Öbür, öte, taraf.

anbâr: (Far.) Eşya, erzak vb. koymaya ve saklamaya özel yapı, depo.

'anber: (Ar.) Kolay eriyen, bal mumu kıvâmında, yandığı zaman parlak bir alev çıkaran, çok güzel kokulu nesne.

anıt-: (T.) Vurmaya niyet etmek, korkutmak kasdıyla vuracaktıymış gibi yapmak.

añra-: (T.) Homurtulu ses çıkarmak, haykırmak, kükremek.

ârām: (Far.) 1. Durma, dinlenme. 2. Rahat, huzur, sükûn, istirahat. 3. Bir yerde kalma, karar kılma.

ârām et- (eyle-, kıl-): (Far.) Dinlenmek, rahat ve huzur içinde olmak.

'ar'ar: (Ar.) Sevgilinin zarif endâmı, ince ve uzun boyu.

'araşât: (Ar.) Mahşer yeri, bütün ölülerin kıyâmet günü dirilip toplanacağı meydan, haşir ve neşir meydanı.

ârâste: (Far.) Süslü, süslenmiş, bezenmiş.

argun: (T.) Yorgun, zayıf, bitkin.

'ârız: (Ar.) Sonradan ortaya çıkan.

'âri: (Ar.) (Bir şeyden) Yoksun bulunan, (-den) uzak.

'Âribe: (Ar.) "Arap ırkına mensup" anlamına gelen kelime Türkçe'de Arab-ı âribe "hâlis, katıksız Arap" söyleyişinde geçer.

arkurt-: (T.) 1. Gidişini, akışını değiştirmek. 2. Yürümesine engel olup geri döndürmek. 3. Bozmak ve değiştirmek.

'aşâfir: (Ar.) Serçe kuşları.

aşal: (Far.) 1. Temel, esas. 2. Vasıflar, kabiliyetler.

âsân: (Far.) Kolay.

aşfiyâ: (Ar.) Saf ve temiz, hâlis, her türlü kötülükten arınmış kimseler, ermişler.

aşnâm: (Ar.) Putlar, tapınılan şeyler.

assi: (T.) Menfaat, kar, fayda.

âsûde: (Far.) Sıkıntı ve üzüntülerden uzak, dağdağsız, gâilesiz, rahat, huzurlu.

aş-: (T.) Erkek hayvan, dişi ile çiftleşmek.

aşağa: (T.) Aşağı.

aşkâr: (Ar.) Al renkli (at).

'atâ: (Ar.) Cömertçe verme, ihsan, bağış.

aṭlâs: (Ar.) Eski, aşınmış.

'avâik: (Ar.) Engeller, engel olanlar.

'avâm: (Ar.) Halkın alt tabakası.

a'vân: (Ar.) Yardımcılar, arka çıkanlar.

'avd: (Ar.) Geri dönmek, rücu etmek.

avdet et- / eyle-: (Ar.) Evvelce bulunduğu yere veya duruma geri dönmek.

avk et- / eyle-: (T.) Alıkoymak, durdurmak, engellemek.

avurd: (T.) Söz, laf, sohbet.

avurd ur- / avurt ur-: (T.) Çene çalmak, sohbet etmek.

aya: (T.) Elin iç tarafında bilekle parmaklar arasında kalan düz kısım, avuç içi.

ayağın ṭur-: (T.) Ayaküzeri durmak, ayakta durmak.

‘ayāl (‘iyāl): (Ar.) 1. Eş, zevce. 2. Âile reisinin geçimlerini sağlamak zorunda olduğu kimseler, çoluk çocuk.

ayırtla-: (T.) Ayıklamak, temizlemek.

ayruḡ: (T.) Artık, bundan sonra, bir daha.

‘ayyār: (Ar.) 1. Hilekâr, hileci, düzenbaz (kimse).

‘ayyūḡa çık-: (Ar.+T.) (Ses ve sesle ilgili şeyler için) Çok yükselmek.

az-: (T.) Yolunu kaybetmek, şaşırarak, kaybolmak.

a‘zā: (Ar.) Vücûdu meydana getiren parçalar, organlar; organ.

‘azā: (Ar.) 1. Yas, matem. 2. Başağlığı dileme, taziye.

‘azāyim (‘azā‘im): (Ar.) Cinlerden, hastalık vb. tehlikelerden korunmak için okunan duâlar, efsunlar.

‘azeme: (Ar.) Gitmeler, yönelmeler.

‘azîmet: (Ar.) Cinlerden, bir kısım hastalıklardan ve zararlı şeylerden korunmak için okunan duâ, efsun.

B

bāb: (Ar.) 1. Kapı. 2. Bir kitabın bölümlerinden her biri. 3. Husus, mesele, konu.

ba‘dehū: (Ar.) Ondan sonra, daha sonra.

badya: (Far.) Ağzı geniş yayvan su kabı.

baḡy: (Ar.) Doğru yoldan çıkma, haktan ayrılma, haddi aşma, azgınlık.

baḡlan- : (T.) Kuşanmak.

baḡṣ: (Far.) Bölüm.

ba‘îd: (Ar.) Uzak.

bāk: (Far.) Korku, kaygı, çekinme.

balcaḡ: (T.) Kılıç kabzasına eli muhâfaza etmek için yapılan demir siper.

bālîḡ: (Ar.) Bülûḡa eren, döl verme çaḡına gelmiş olan, ergin.

bārekallāh: (Ar.) Allah mübârek etsin, hayırlı uğurlu olsun anlamında bir söz.

bārid: (Ar.) 1. Soğuk. 2. Hoş olmayan, sevimsiz, insanın üzerinde soğuk bir etki bırakan, nâhoş.

başāyir: (Ar.) İbretli görünüşler, deliller, ibretler.

baş: (T.) Yara.

başar-: (T.) Elde etmek, istediğini bulmak.

başdaş: (T.) Kafadar, emsal, akran.

başıra: (T.) Başına.

başlu: (T.) Yaralı; yarası olan.

bāṭıl: (Ar.) Geçersiz, hükümsüz.

batman: (T.) Büyük, ağır.

bay: (T.) Zengin, ağa.

bayāḡı: (T.) Önceki gibi, eskisi gibi. Değişik bir tarafı bulunmayan, farklı olmayan, sıradan.

bāyin: (Ar.) Ayıran, ayırıcı.

bāzırḡān: (Far.) Alışveriş işi yapan kimse, tüccar, esnaf.

becid: (Far.) 1. Çabuk, acele, derhâl.

bed: (Far.) Kötü, fenâ, çirkin.

bedī‘: (Ar.) Benzeri ve örneği olmayan, görülmemiş, ender, yeni (şey).

bedī‘a: (Ar.) Yeni ve görülmedik güzel şey.

bedīhī: (Ar.) İspat gerektirmeyecek kadar açık, belli, âşikâr.

bed-nām: (Far.) Adı kötüye çıkmış olan, şöhreti kötü olan (kimse).

bed-nām eyle-: (Far.) Adını kötüye çıkarmak, dile düşürmek.

be-ḡāyet: (Far.+Ar.) Son derece, pek çok, fazlasıyla.

begelin- : (T.) Beğenilmek.

beher-ḡāl: (Ar.) Her durumda, mutlaka.

bekdaş: (Far.) Akran, eş, müsavi.

beli: (Ar.) Evet, hay hay, peki.

belik: (T.) Ok ve yay kuburu, sadak, tîr-dân, tîr-keş.

belin / beleñ: (T.) 1. Tepe, yüksek yer, üzeri yassı tepe, ufak tepe. 2. Sırt, bayır, yamaç, daḡ eteḡi. 3. Yüksek, daḡlık yerlerde görülen düzlük, ağaçsız açık yer.

beliñle-: (T.) Şaşkınlıkla karışık korku duymak, irkilmek, ürkmek, uykudan sıçrayarak korku ile uyanmak, afallamak, şaşırarak.

bend: (Far.) Bağ.

beniz: (Far.) Yüz, yüzün rengi.

berā‘et: (Ar.) Bir işle ilgisi bulunmama, temiz ve arı olma.

berī: (Ar.) (Bir şeyden) Kurtulmuş olan, (o şeyden) uzak ve sâlim bulunan, -den ârî.

beriyye: (Ar.) Çöl, sahrâ.

berk: (T.) 1- Sağlam, kuvvetli. 2- Sert, katı, dayan.

berkit- / perkit-: (T.) 1. Sıkıca bağlamak. 2. Sağlamlaştırmak, pekitmek, tahkim etmek.

bes: (Far.) Yeter, yetişir, elverir, kâfi.

beşâret: (Ar.) 1. Müjde, iyi haber. 2. Sevinç, memnûniyet. 3. Alışılmamış, acâyip, biçimsiz ve çirkin şey, ucûbe [Özellikle acâyip giyinmiş kadınlar için kullanılır].

bevl: (Ar.) Sidik, çiş, idrar.

bevvâb: (Ar.) Kapıcı.

beyân eyle-: (Ar.+T.) Bildirmek, anlatmak, söylemek.

bezl: (Ar.) Esirgemedi bol bol verme, sarfetme, harcama.

bıtrık: (Ar.) Emir, çavuş, keşiş.

bi‘aynihi: (Far.) Tıpkı, aynen.

bigi: (T.) gibi.

bî-ḡad: (Far.+Ar.) sınırsız.

bî-hûde: (Far.) Boş, gereksiz, faydasız, beyhûde.

bilâḡare: (Ar.) Sonra, daha sonra, sonradan.

bile: (T.) 1. Da, de, dahi. 2. zf. esk. Birlikte. 3. zf. Üstelik.

biliş-: (T.) Bildik, tanıdık, dost, aşına.

bilü: (T.) Zihin fikir.

bin-: (T.) Çıkmak, oturmak, cülus etmek.
biregü: (T.) Bir kimse, başkası.
birğuz: (Yun.) 1. Kule. 2. Burç.
biryân: (Far.) Kebap, püryan.
biti: (T.) Yazılmış şey, mektup, berat.
bi'z-zarure: (Ar.) İster istemez.
boğmağ: (T.) Gerdanlık, kolye.
boğun: (T.) Boğum, eklem.
boydaş: (T.) Akran, emsal.
boyun / boyun: (T.) Kefil.
börtle-: (T.) Doğurmak (manda, deve).
buğz: (Ar.) Kin, nefret, düşmanlık.
buhl: (Ar.) Hasislik, pintilik.
buğür: (Ar.) Özellikle dînî törenlerde kokusu için yakılan ve tüterek yanınca etrâfa güzel bir koku yayan öd ağacı, amber, günlük gibi maddeler, tütsü.
buğağ: (T.) Bukağı, eskiden mahkûmların ayaklarına takılan ve ucuna pranga bağlanan demir halka, künde.
bulayki (T.) Bari, keşke, hiç olmazsa, öyle ise.
bulğalağ: (T.) Karışıklık.
bulun-: (T.) İkamet etmek.
buñ: (T.) Zaruret, felaket, sıkıntı, gam, kasavet, şiddetli ihtiyaç.
bur-: (T.) 1. Bükmek, sarmak.
buş: (T.) Pusu.
buğa: (Far.) Deriden yapılmış, içi pamuk çekirdeği ve talaş dolu, vuruşlarda ses vermesi için etrâfına çanlar asılmış armut biçiminde ok hedefi, nişangâh.
bühtân: (Ar.) Bir kimseyi yapmadığı bir şeyi yapmış olmakla itham etme, iftirâ.
bühtân it-: (Ar.+T.) İftira etmek.
bülügiyyet: (Ar.) Döl verecek erginliğe erişme, bâliğ olma, erginlik, rüşt.
bünyâz (bünyâd): (Far.) 1. Esas, temel. 2. Yapı, binâ.
bürde: (Ar.) Araplar'ın giydiği bir çeşit üstlük, abâ, hırka.
büvan: (Far.) Çadır direği, direk.
Büyükle-: (T.) İkrâm etmek, saygı göstermek.

C

câdde: (Ar.) Geniş, uzun ve düzgün yol, ana yol.
cârü: (Far.) Süpürge.
cebbâr: (Ar.) 1. Cebreden, zor kullanan (kimse), zorba.
cebe: (Moğ.) Zincir veya halkadan örülerek yapılmış zırh.
cebel: (Ar.) Dağ.
cehd: (Ar.) Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma.
cem' it-: (Ar.+T.) Bir araya getirmek, toplamak.

cem' ol-: (Ar.+T.) Bir araya gelmek, toplanmak.
cenber: (Far.) Halka, kasnak, boğmak.
ceri: (Ar.) 1. Yürekli, cesur, gözü pek. 2. Küstah.
cesim: (Ar.) 1. Büyük, geniş. 2. İri, kocaman, cesâmetli. 3. Önemli.
cevânib: (Ar.) Etraf.
cevâri: (Ar.) Cariyeler.
cevlân: (Ar.) Dolaşma, gidip gelme, deveran.
cevmerd: (Far.) Cömert.
cevzâ: (Ar.) İkizler burcu.
ceys: (Ar.) Asker, ordu.
ceza': (Ar.) Sabırsızlık gösterme, şikâyet, sızlanma.
ceza': (Ar.) Suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık.
cezakallâhü hayr: (Ar.) Allah sana hayırlı karşılıklar, mükâfatlar versin.
cezire: (Ar.) Ada.
cezm it-: (Ar.) 1. Kesin karar vermek. 2. Anlamak.
cidâl: (Ar.) Savaş, cenk, kavga.
cigerbend: (Far.) Bağırsak.
cihâz: (Ar.) Gelin olacak kız için hazırlanan her türlü eşyâ, çeyiz.
cimâ': (Ar.) Cinsel ilişkide bulunma, çiftleşme.
cirâhat: (Ar.) Kanın damar dışına sızmasıyla vücut dokularında meydana gelen, ak yuvarların hâkim olduğu donuk renkli birikinti, irin, yangı.
cü': (Ar.) Açlık.
'ucb: (Ar.) Kendini beğenme, kendini büyük görme, kibir, gurur.
cüd: (Ar.) İnsanlara ihtiyaçlarını bildirmelerine meydan vermeden lufufta, ihsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik.
cüş et-: (Far.) Coşmak.
cüdâ: (Far.) Ayrı düşmüş, uzak kalmış, ayrı, uzak.
cümerâ: (Ar.) Arap cemreleri ifadesidir. Bu kavram bütün tarihinde başka kabilelerle ittifak yapmaksızın kendisine yönelen tehditlere karşı koyan ve kendisini tek başına koruyabilen kabileleri ifade eder. Bu kabileler Benû Dabbe b. Udd, Benû Numeyr b. Âmir ve Benu'l-Hâris b. Ka'b olarak belirlenmiştir.
cür'a: (Ar.) Yudum, bir yudum.
cüst: (Far.) Çabuk hareket eden, çevik.
cüstele-: (Far.+T.) 1. Aramak; araştırmak. 2. Denetlemek.
cüvân: (Far.) Civan.

C

çāk ol-: (Far.+T.) yırtmak.
çal-: (T.) 1. Kesmek üzere sürmek, kesmek. 2. Vurmak, çarpmak, atmak.

çapar: (T.) Postacı.
çarh-ı devvâr: (Ar.) Dönen felek veya dönen dünya.
çarh-ı ğaddâr: (Ar.) Zâlim felek, kötü talih.
çav: (T.) 1. Şöhret. 2. Haber. 3. Ses.
çav it-: (T.) 1. Sesi yayılmak. 2. Ünü, şöhreti yayılmak.
çavlan-: (T.) Ün almak, şöhret kazanmak, yayılmak.
çavuş: (T.) Orduda onbaşidan sonra gelen erbaş.
çek ol-: (T.) 1. Götürmek.
çekide: (Far.) Damlamış.
çekin: (T.) Omuz.
ceñzin-: (T.) Dönmek.
çepel: (T.) Kirli, murdar, çamurlu.
çerâğ (cırâk): (Far.) Yağ kandili ve genellikle mum, meş'ale gibi ışık veren şey.
çerçi: (T.) Köyleri dolaşarak ufak tefek satan ayak satıcısı.
çevre al-: (T.) Çevresini kuşatmak, etrafını sarmak.
çigin: (T.) Omuz.
çigzin-: (T.) Dolaşmak, dönmek.
çiz-: (T.) Çözmek.
çöker-: (T.) Çöktürmek, çöktürmek, oturtmak.
çöksü: (T.) Bir şeyin kımıldamasını önlemek için kullanılan ağırlık, baskı, çivi.
çölmek: (T.) Çömlmek.
çüb: (Far.) Tahta parçası, değnek.
çuhal: (T.) Eskiden savaşlarda giyilen ve özellikle atlara giydirilen zırh.
çulla-: (T.) Örtmek.
çünkü (Far.) 1. Şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zîrâ. 2. Madem ki. 3. Ne zaman ki, vaktâ ki.

D

dağdağa: (Ar.) Gürültü, patırtı.
dahı: (T.) Sonra, bundan sonra, artık, bir daha.
dahıl et-: (Ar.) Müdahale etmek.
dahve-i kübrâ: (Ar.) Kaba kuşluk. Oruç müddetinin yarısı, öğleden bir saat evvelki vakit.
dağın-: (T.) 1- Altın, inci gibi ziynet eşyasını takmak. 2-* (Kılıç) kuşanmak.
dağk: (Ar.) Vurma, çarpma.
dâr: (Ar.) Birkaç bölümden ibâret mesken, ev, konak.
dâr-ı fena: (Ar.) Yok olacak olan, fânî âlem, dünya.
def'î: (Ar.) Derhal; hemen; bir arada.
degirmi: (T.) Yuvarlak, toparlak.
degme: (T.) Seçme, üstün, en iyi. Seçme, üstün, en iyi.
değür-: (T.) 1. Değiştirmek 2. Devşirmek, toplamak.
degülmisse / degülmise / degül imişse: (T.) Olmasaydı, olmamış olsaydı.

dehrin vâhib: (Ar.) Zamanının dervişleri.
dek: (Ar.) Hile, oyun, düzen.
dek: (T.) 1.Önüne getirildiği tümceye özlem ve istek anlamı verir. 2. Uslu, terbiyeli, doğru, namuslu (kimse).
dellâl: (Ar.) Yol göstermekten. Tellâl kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl şekli.
dem-be-dem: (Far.) Dâima, demâdem.
denâ'et: (Ar.) Alçaklık, âdilîk, aşağılık, zillet.
deñşür-: (T.) Değiştirmek.
dep-: (T.) 1. Tekme atmak, tekmelemek. 2. Hücum etmek, saldırmak.
depele-: (T.) Çiğnemek, ezmek, öldürmek.
depere: (T.) Depesine.
depme: (T.) Tekme.
depren-: (T.) Harekete gelmek, kımıldamak.
depret-: (T.) Harekete getirmek.
der-bend (der-vend): (Far.) 1. Sınır boyundaki kale; sınır karakolu. 2. Küçük kale. 3. Ülke sınırı.
derincek: (T.) Baş örtüsü.
deyyâr: (Ar.) Manastır adamı, zâhit.
di: (T.) 1. De! 2. Haydi; haydi artık; haydin.
diger-gün: (Far.) Başka türlü, başka şekil üzere, değişmiş durumda.
dilâver: (Far.) Yürekli, cesur (kimse), yiğit, kahraman.
dimâğ: (Ar.) Şuur, bilinç, akıl.
dinç: (T.) Emin, mutmain, selâmet; fariğ, sâkin, âsude, müsterih.
dir-: (T.) Toplamak.
dirig: (Far.) Esirgeme, kıyamama.
divşür-: (T.) Toplamak, derlemek, bir araya getirmek.
diyet: (Ar.) Birini öldüren veya yaralayandan alınıp ölenin mîrasçılarına veya yaralanan kişiye verilen para yâhut mal, kan pahası, kan parası, kan akçesi.
döy-: (T.) Sabretmek, tahammül etmek, dayanmak.
duhân: (Ar.) Duman.
durış-: (T.) 1. Çalışmak, ikdam etmek, sebat etmek, say etmek. 2. Karşı karşıya gelmek, muhasameye girişmek, çarpışmak, mücadele etmek.
dükeli: (T.) Hep, cümle, hepsi, bütün, herkes.
dün: (Ar.) Alçak, soysuz, denî.
dünegün: (T.) Dünkü gün.
dürr-i yetim: (Ar.) Bir sedefte tek başına meydana gelen büyük ve iri, çok makbul inci.
dürtün-: (T.) Sürünmek, vücuduna koku, yağ gibi şeyler sürmek.
dürüş-: (T.) 1. Çalışmak, ikdam etmek, sebat etmek, say etmek. 2. Karşı karşıya gelmek, muhasamaya girişmek, çarpışmak, mücadele etmek.
düz-: (T.) Bir şeyi, onun için gerekli hususları hazırlayarak meydana getirmek, bir bütün hâlinde hazırlamak, tertip etmek.

düzet-: (T.) 1. Yoluna koyma, tanzim etmek, tertip etmek.

E

ebnâ: (Ar.) Oğullar, çocuklar, evlâtlar.

ebyât: (Ar.) İkişer mısradan ibâret manzum sözler, beyitler.

ednâ: (Ar.) 1. Çok (daha, en, pek) aşağı, âdî. 2. En küçük, en az, cüz'î.

ef'î: (Ar.) 1. Engerek yılı.

egre-: (T.) Kuşatmak.

egsük: (T.) Noksan, eksik.

ehl ü 'ayâl: (Ar.) Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu aile efradı, diğer kimseler.

ekâbir: (Ar.) Büyük adamlar, ileri gelenler, yüksek mevkilerde bulunanlar.

ekâsir: (Ar.) Eski İran hükümdarları, kısırlar, şahlar.

ekser: (Ar.) 1. Çok fazla, en çok, birçok. 2. Genellikle, umûmiyetle, ekseriya.

el-ḥatâf: (Ar.) Sivilceye şebîh hürde kabarcıklara denir ki zeker başının kıyılarının iç yüzünde yâhüd çevresinde zuhur eder, kurdeşeni kabarcıkları gibi. Ve ba'zen çehrede dahi zuhur edip irinleşir, lakin çiban olmaz.

em et- / eyle-: İlâç yapmak, ilâçlamak, ilâç vermek.

emcek: (T.) Meme.

emn: (Ar.) Emniyet, korkusuzluk, güven, huzur.

emrâ: (Ar.) Emir, emir vermek.

emvâl: (Ar.) Mallar, mülkler, satın alınan şeyler.

encâd: (Ar.) Yüksek yerler, yüce mekanlar.

ensâb: (Ar.) Nesepler ve soylar.

enşâr: (Ar.) Yardımcılar, koruyucular.

enseb: (Ar.) Çok (daha, en, pek) uygun, yerinde, münâsip.

envâ': (Ar.) Neviler, çeşitler, türler.

enzâl: (Ar.) Bed asl, fûrû-mâye, sefil, hasis manasına olan.

epsem: (Çağ.) 1. Dilsiz, konuşmayan, ebkem. 2. Sessiz, susmuş.

erkân: (Ar.) 1. Bir şeyde temel durumunda olan taraflar, çok kuvvetli ve güçlü olan yönler, esaslar, direkler. 2. Bir topluluğun başlıca kimseleri, ileri gelenler, devletin, ordunun sayılı kimseleri, üstler.

erzânî: (Far.) Lâyık, değer, uygun.

esbâb: (Ar.) Gerekirici sebep, gerekçe.

esenle-: (T.) Veda etmek, vedalaşmak, esenlik dilemek.

esle-: (T.) Dinlemek, ısga etmek, kabul etmek, itaat etmek.

esneb: (Ar.) Muti ve münkad olmayan. İtaatkâr olmayan.

eşed: (Ar.) Çok (daha, en, pek) şiddetli.

eşğâl: (Ar.) İşler, uğraşacak şeyler, meşgûliyetler, gâileler.

etbâ': (Ar.) 1. Bir kimseye tâbi olanlar, ona uyanlar. 2. Hizmetkârlar.

et'ime: (Ar.) Yemekler.

etmek: (T.) Ekmek.

evde: (T.) Bekar kız.

evet: (T.) Fakat, ama.

evgâd: (Ar.) Ahmaklar, eblehler, salaklar, bönler, akılsızlar.

evgâr (evgâr): (Far.) Çökmüş, tükenmiş.

evkât: (Ar.) Vakitler, zamanlar.

evzâ': (Ar.) Durumlar, duruşlar, haller, vaziyetler.

eyegü: (T.) Kaburga kemiği.

eyit-: (T.) Demek.

eyidici: (T.) Şarkı okuyan, ırlayan, hanende.

eymân: (Ar.) Yeminler.

eymen-: (T.) Tevahhuş etmek, çekinmek, korkmak, endişe etmek, ihtiraz etmek.

eytâm: (Ar.) Yetimler, babasız kalmış çocuklar.

eyvân: (Far.) 1. Köşk, kasır, kemerli yüksek binâ, çardak.

eyyâm: (Ar.) 1- Günler. 2- Zaman, devir.

'ezâ: (Ar.) Eziyet, sıkıntı verme, incitme, üzüntü, cefâ, cevr.

F

fahr / fahrilen-: (Ar.) Övünme, iftihar, gururlanma.

fâriğ: (Ar.) Vazgeçmiş, terketmiş, el çekmiş.

fâriğ ol-: (Ar.+T.) 1. Rahat olmak 2. Bitirmek.

fâriğu'l-bâl (fâriğ-bâl): (Ar.) Rahat, gâile ve gürültüden uzak.

fâsid: (Ar.) 1. Fesâda uğramış, bozulmuş, bozuk, kötü. 2. İyi bir işi bozan, fesatçı, ara bozucu, müfsit.

fâş ol-: (Far.+T.) (Bir sır) Meydana çıkmak.

fayşal: (Ar.) Kesin karar, kat'î hüküm.

fehmi: (Ar.) Anlama, anlayış, idrak.

fe-keyfe: (Ar.) Nasıl; galiba; çok, fazlasıyla.

ferâgat: (Ar.) Hakkından isteyerek vazgeçme, el çekme, sarf-ı nazar etme.

ferhân: (Ar.) Sevinçli, neşeli.

ferîd: (Ar.) Eşsiz, tek, eşi olmayan (kimse veya şey).

ferîk: (Ar.) 1. Eskiden fırka kumandanlarına verilen unvan. 2. Yeniçeriliğin kaldırılmasından sonra Osmanlı ordusunda kolorduyu meydana getiren yedi birlikten biri.

ferîştah: (Far.) Bir işi en iyi bilen, en iyi yapan kimse, üstat.

ferrâş: (Ar.) Döşeyen, seren, yatak, kilim vb. şeyleri yayan kimse.

fertût: (Far.) Pek ihtiyar, bunak (kimse), pîr-i fânî.

feryāz (feryād): (Far.) 1. Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırma, haykırış, çığlık, âvâze, figan 2. İmdat isteme, yardım dileme.

feşāhat: (Ar.) İfâdede, kelimelerden her birinin ve bu kelimelerden meydana gelen cümlelerin lafız, mânâ, âhenk ve kurallara uygunluk bakımından yerinde, düzgün ve doğru olması durumu; dilin söylenmesi güç, âhenksiz, alışılmamış kelimelere, yadırganacak yabancı sözlere, kusurlu cümle, mecaz ve terkiplere yer verilmemesi süretiyle açık, duru ve doğru kullanılması.

feṭā: (Ar.) Genç, yiğit, mert kimse, delikanlı.

fetret: (Ar.) Bir hükûmetin zayıflayıp gücünü kaybetmesiyle kuvvetli yeni bir hükûmet kurulması arasında geçen karışıklık ve iktidarsızlık dönemi.

fevt ol-: (Ar.) Bir şeyi bir daha ele geçmeyecek şekilde kaybetme, elden kaçırmak.

fezā': (Ar.) Korkudan dolayı inleyip sızlama.

fī'l-cümle: (Ar.) Nihâyetde, sonunda.

fī'l-hāl: (Ar.) O anda, hemen şimdi.

filori: (İt.) İlk olarak Floransa'da basılan, sonradan Avrupa'da ve Osmanlı ülkesinde kullanılan, üzeri zambak çiçekli altın para.

firâset: (Ar.) 1. Hemen anlama, çabuk kavrama, zihin uyanıklığı, anlayış, sezgi, iz'an. 2. Bir insanın ahlâkını, yeteneğini yüzünden anlama melekesi.

firenti: (-) Para birimi, dinar.

fitne-engîz: (Ar.+Far.) Fitne koparan, fesat çıkaran.

Frengî: (Far.) 1. Frenklere âit, Frenk tarzında. 2. Frenk, Avrupalı.

fuşāḥā: (Ar.) Fasih olanlar, güzel, açık ve düzgün söz söyleyenler.

fuzûl: (Ar.) Gereksiz fazla şey, söz, davranış.

fuzûllık: (Ar.) 1. Gereksiz fazla şey, söz, davranış. 2. Haddi aşan, haddini bilmez kimse.

fûlân: (Ar.) Falan, filân.

fürkat: (Ar.) Firkat kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

fürû: (Far.) Aşağı.

G

geçken: (T.) Geçen, geçip giden.

gedik / gedük: (T.) 1. Eksik, noksan, ihtiyaç. 2. Çatlak, yarık.

gedil-: (T.) Bıçak, keser gibi aletlerin ağızlarında körelme meydana gelmek; aşınmak; tırtıklanmak.

geñez: (T.) Kolay.

geñince: (T.) Rahatça, istediği gibi.

geñşe-: (T.) Gevşemek.

geñset-: (T.) Gevşetmek.

gerek gerekmez: (T.) Cebren.

germ: (Far.) Sıcak.

germ ol-: (Far.+T.) Hararet kazanmak, harâretlenmek.

germ / germ ol-: (Far.) 1. Sıcak 2. Çabuk ve süratli.

germiyyet: (Ar.) 1. Sıcaklık, harâret, germî. 2. Harâretlenme, şevk. 3. Çabukluk, sürat.

giñ: (T.) 1. Geniş. 2. Boş yer, hâli arazi, sürülmemiş işlenmemiş arazi.

gıftâr: (Far.) Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptelâ.

gırû: (T.) 1. Yine, tekrar, bir daha, sonra. 2. Artık. 3. Başka, gayrı.

gırye: (Far.) Ağlama, ağlayış.

gönder: (Yun.) Ucuna bir şey takılan ve çeşitli yerlerde kullanılan uzun sırtlara verilen isim.

göñlek: (T.) Gömlek.

göñklü: (T.) 1. Güzel, gösterişli, görkemli. 2. Mübârek, mukaddes.

götrül-: (T.) 1. Yukarı kaldırılmak. 2. Kaldırılmak, bertaraf edilmek.

göy-: (T.) Katlanmak, beklemek, sabretmek.

göyün-: (T.) Yanmak.

güyende: (Far.) Şarkı söyleyen (kimse), hânende.

gümân: (Far.) Zan, şüphe.

gümren-: (T.) 1. Homurdanmak, kendi kendine konuşmak. 2. Çocuk konuşma taklidi yapmak. 3. Ağıt söylemek. 4. Hayvan homurdanmak, bağırarak.

güni: (T.) Kıskançlık, hasedlik.

gürz: (Far.) Ateşli silâhların icâdından önce savaş âleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz, bozdoğan, şeşper.

güy-: (T.) Dayanmak, beklemek. Sabretmek.

güyegü: (T.) 1. Evlenmekte olan, yeni evlenen erkek. 2. Bir kimsenin kızıyla veya yakınlarından bir kızla evlenmiş olan erkek, dâmat.

güzâf: (Far.) Boş söz, mânâsız lâf.

güzîde: (Far.) Seçkin, seçilmiş, mümtaz, elit.

Ğ

ğabâr: (Far.) Irmaklarda yük taşıyan gemileri yükleme ve boşaltmada kullanılan, kürek ve yelkenle hareket eden, eskiden deniz kuvvetlerinde yük ve nakliye gemisi olarak kullanılan tekne.

ğabe: (Ar.) Aslan yatağı olan, içinde vahşî hayvanların yaşadığı sık orman.

ğadr: (Ar.) 1. Haksızlık etme, bir kimsenin zarara uğramasına sebep olma. 2. Hâinlik, zulüm, kıyıcılık.

ğalebe: (Ar.) Dövüşte ve savaşta yenme, gâlip gelme, gâlibiyet.

ğalîz: (Ar.) Kaba, çirkin, nezâket ve terbiye dışı.

ğāret: (Ar.) 1. Düşman toprağına yağma için yapılan hücum, akın, çapul. 2. Yağma, çalıp alma, talan.
ğarīm: (Ar.) Alacaklı kimse.
ğaybet: (Ar.) 1. Gâiplik, hazır olmama, meydanda bulunmama, görünmeme. 2. Gıybet.
ğāyetde: (Ar.+T.) Çok, pek, pek çok, son derece.
ğāyib (ğā'ib): (Ar.) Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan (şey).
ğayz: (Ar.) Öç alma arzusu ile bilenmiş öfke, kızgınlık, hiddet, hınç, gazap.
ğazāle: (Ar.) Dişi geyik yavrusu.
ğazevāt: (Ar.) Gazveler, gazâlar.
ğilāz: (Ar.) Galizler, kaba, çirkin, nezâket ve terbiye dışı olanlar.
ğilzet: (Ar.) Galiz olma, galizlik, kabalık, çirkinlik.
ğır: (T.) 1. Laf. 2. Türkü.
ğıriv / ğırī: (Far.) Bağırma, bağırışma, feryat, figan.
ğilzat: (Ar.) Galiz olma, galizlik, kabalık, çirkinlik.
ğubār: (Ar.) Toz, ince toprak.
ğül: (Ar.) Hayâlet, hortlak, kötü cin, şeytan.
ğulām: (Ar.) 1. Delikanlı, genç oğlan. 2. Köle, kul, esir, bende.
ğulğule: (Far.) Dalga dalga ortalığa yayılan gürültülü ses, her ağızdan bir ses çıkmasından meydana gelen karışık gürültü, velvele.
ğuşsa: (Ar.) Gam, keder, hüzn, tasa.
ğūfa: (Ar.) Suyu dalma, bir kere suya dalıp çıkma.

H

habāšet: (Ar.) Habislik, kötülük, alçaklık.
habbe: (Ar.) 1. Küçük tâne, buğday, arpa vb. tahıl tânesi. 2. teşmil. En ufak şey, zerre.
habīš: (Ar.) Kötü, soysuz, alçak, fesat (kimse).
hacālet: (Ar.) Utanma, mahcup olma, utanç.
hacb: (Ar.) Mahrum etme, sâhip olmasına engel olma, bir şeyden alıkoyma.
haccār: (Ar.) Taş yontan işçi, taşçı.
hacer: (Ar.) Taş.
hacil: (Ar.) Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış, mahcup olmuş (kimse).
hadd: (Ar.) Sınır.
hādde: (Ar.) Gök gürültüsü.
hadeka: (Ar.) Göz bebeği.
hadem: (Ar.) Hizmet edenler, hâdim olanlar.
hadeş: (Ar.) 1. Sonradan meydana çıkma, zuhur etme. 2. Abdestin, guslün yenilenmesini gerektiren hâl.
hafıyyāt: (Ar.) Gizli olan şeyler.

haḳ: (Ar.) Doğru, gerçek.
hāk: (Far.) Toprak.
haker: (Ar.) Şol mala denir ki ağır pahaya çıksın diye sahibi satmayıp habs ve tevkif olunmuş ola ve bu maḥkūr ma'masıdır.
hāl: (Ar.) Annenin erkek kardeşi, dayı.
halās: (Ar.) Kurtulma, kurtuluş.
halāvet: (Ar.) Tatlılık.
halāyik (halā'ik): (Ar.) Yaratılmış olanlar, mahlûkat, insanlar.
hālī ol-: (Ar.+T.) O şey orada hep mevcut olmak, o şeysiz olmamak.
hālī: (Ar.) Boş, تنها, ıssız.
hall u 'akd: (Ar.) İdare etme, çekip çevirme.
hall: (Ar.) Bağlı bir şeyi, bir düğümü açma.
halvet: (Ar.) 1. Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhâya çekilme.
ham: (Far.) Eğri, bükülmüş, yay biçiminde, kemerli.
hamākat: (Ar.) Ahmaklık, budalalık, humk.
hamāyil (hamā'il): (Ar.) Sağ omuzdan sol kalçaya kadar uzanıp ucuna kılıç takılan kayış.
hamīd: (Ar.) Övülmeye lâyık, methedilecek sıfatlara sâhip olan.
hamīde: (Far.) Eğrilmiş bükülmüş, kamburlaşmış.
haml: (Ar.) Taşıma, yüklenme, yükletme. 2. Gebelik.
hamr: (Ar.) Şarap.
handān: (Far.) Gülen, şen, neşeli.
harbe: (Ar.) Kısa mızrak, süngü.
harīf: (Ar.) 1. Teklifsiz arkadaş, içki ve eğlence arkadaşı, dost. 2. Rakip.
harīr: (Ar.) İpek.
harīr: (Ar.) Ateşli, harâretli.
harīş: (Ar.) Bir şeyi elde etmek husûsunda aşırı derecede istekli olan, hırslı.
hart: (T.) Ters davranış, kaba hareket.
hāş'am: (Ar.) Seçkin kimseler ve halk, herkes.
hasāret: (Ar.) Dışarıdan gelen zorlayıcı etkinin bir şey üzerinde meydana getirdiği yıpranma, zarar, ziyan.
hāšekī: (Ar.) Osmanlı Devleti'nde pâdişâhın hizmetine tahsis edilmiş olan bostancı ocağı mensuplarına ve yeniçerilere verilen isim, pâdişâhın ve sarayın iç hizmetlerini gören sınıfa mensup kimse.
hasene: (Ar.) İyilik, iyi ve güzel iş.
hāşıl: (Ar.) Ortaya çıkan semere, netice.
hasub: (Ar.) Soyu temiz, meziyet sâhibi (kimse), itibarlı, muhterem.
hasīs: (Ar.) 1. Paraya, mala aşırı düşkünlüğü yüzünden elindekini harcamamayan (kimse), cimri, pinti, bahil. 2. sıf. Kıymetsiz, âdî, bayağı.
haşr: (Ar.) Sınırlı ve dar bir yer içine alma.
hasūd: (Ar.) Çok kıskanç, haset eden, kıskanan (kimse).
haţar: (Ar.) Tehlike, güvensizlik.

hātır: (Ar.) Gönül, duygu, his.
hañır: (Ar.) 1. Tehlikeli, korkulu. 2. Kadri ve kıymeti yüksek olan, şerefli. 2. Büyük, ulu, yüce.
havāle: (Ar.) 1. Bir işi, bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma. 2. Bir şeyi birine veya bir yere doğru savurma, yöneltme.
havāş: (Ar.) Bir toplumda okumuş yazmış olanlar sınıfı, ileri gelenler, seçkin sınıf.
havāyic: (Ar.) İhtiyaçlar, gerekli şeyler.
havf: (Ar.) Korku.
havl: (Ar.) Etraf, çevre.
hayf: (Ar.) Eyvah, yazık, heyhat.
hayme: (Ar.) Çadır.
hazar: (Ar.) Yerleşik olma, şehir ve köyde oturma.
hazer: (Ar.) Sakınma, çekinme.
hecr: (Ar.) Ayrılık.
hedyān (hezeyān): (Ar.) Saçma sapan konuşma, saçmalama.
hegbe: (Ar.) Heybe.
hemçünān: (Far.) Böyle, aynı bu şekilde.
hem-dem: (Far.) Birlikte bulunan, samîmî, canciğer arkadaşı, dost.
hemîşe: (Far.) Dâima, her zaman.
hengām: (Ar.) Vakit, zaman, mevsim.
her-bār: (Far.) Her defa, daima.
herze: (Far.) Boş, abes, beyhûde söz, hezeyan.
hevādār: (Ar.+Far.) Taraftar, kafadar, dost.
hevāñ: (Ar.) Alçaklık, horluk, hakirlik, zillet.
hezār: (Far.) Bin.
hıkd: (Ar.) Gizli düşmanlık, öc alma arzusu, kin.
hıramān: (Far.) Salına salına, naz ile, edâ ile yürüyen.
hırlu: (T.) İyi, hayırlı, uğurlu.
hırmən: (Far.) Harman.
hıl'at: (Ar.) Pâdişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükâfât olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan.
hîn: (Ar.) Zaman, vakit.
hod /hoz: (Far.) Kendi, bizzat, -de, dahi.
hōd-bîn: (Far.) Sâdece kendini gören (kimse), mağrur, kibirli.
hōrende: (Far.) Bir evde âile ile birlikte yaşayan diğer kimseler, ev halkı kalabalığı.
huddām: (Ar.) Hizmet edenler, hizmetçiler, uşaklar.
hulle: (Ar.) Cennet elbisesi; güzel giysi; iki parçadan oluşan bir elbise.
hulu: (Ar.) Hali olmak.
huluvv: (Ar.) 1. Boşluk. 2. Bir akar üzerinde işgal edilen ve sâhibine hiçbir hak vermeyen menfaat.
humār: (Ar.) İçkiden sonra gelen baş ağrısı ve sersemlik.
hurd: (Far.) 1. Küçük, ufak. 2. i. Kırık, parça.
hurrem: (Far.) Sevinçli, şen, gönül açıcı.

huruc: (Ar.) 1. Dışarı çıkma, çıkış. 2. Ayaklanma, isyan.
hussād: (Ar.) Hasetçiler, kıskanç kimseler.
huşūşā: (Ar.) Bilhassa, hasseten, özellikle.
huşūnet: (Ar.) Kırıcılık, kabalık, sertlik.
huñūr: (Ar.) (Hatıra) Gelme, (zihne, fikre) doğma.
huñū': (Ar.) Alçak gönüllülük, tevâzu.
hübel: (Ar.) Cahiliyet devrinde Kureyşlilerin en büyük putu.
hüccet: (Ar.) Delil, vesîka, senet, belge.
hümām: (Ar.) Bir işe iyice sarılıp o işi başarmak için çaba gösteren, himmeti çok, gayretli kimse.

I

ılduz: (T.) Yıldız.
ılķum: (T.) Belli belirsiz.
ırıl-: (T.) Ayrılmak, uzaklaşmak, uzaklaşıp kaybolmak.
ırla-: (T.) Şarkı söylemek, teğanni etmek.
ıs: (T.) Sahip.
ıssı: (T.) 1- Sıcak. 2- Sıcaklık, hararet.
ısuz / ısız: (T.) Issız.
ışık: (T.) Tolga, miğfer.
'ıyş: (Ar.) 1. Yaşama, yaşayış. 2. Hayâtın zevkini çıkarma, yiyip içme, zevk u safâ.

İ

ibā': (Ar.) Çekinme, kaçınma, râzı olmama, içtinap ve imtinâ etme.
iblağ: (Ar.) (Bir şeyi) İstenen yere veya kimseye ulaştırma, eriştirme.
ibrām: (Ar.) Bıktırınca kadar üstüne düşme, can sıkacak şekilde ısrar etme, zorlama.
ibrîşim: (Far.) Bükülmüş ipekten iplikten yapılmış.
ibtidā: (Ar.) Başlama, başlangıç.
icāzet: (Ar.) İzin, müsâade, ruhsat.
ictimā': (Ar.) Toplulukla, cemiyetle ilgili, sosyal.
idhāl: (Ar.) İçeri koyma, içeri sokma, dâhil etme.
idiş-: (T.) Tartışmak.
ifnā: (Ar.) Yok etme.
ifrāt: (Ar.) Aşırı gitme, ölçüyü aşma, gereğinden fazla ileri gitme.
'ifrut: (Ar.) Cinlerin çok zararlı ve çok korkunç kabul edileni.
ifsād: (Ar.) Bozma, fesâda uğratma.
iftirāk: (Ar.) Ayrılık, ayrılma, hicran.
igen: (T.) Çok, gayet, pek, ziyade, daha ziyade.
igrāz: (Ar.) Gayeler, maksatlar.
igţisāl: (Ar.) Yıkanmak, gusletmek.
igvā: (Ar.) Baştan çıkarma, yolunu şaşırtma, ayartma.

ihāṭa: (Ar.) Bir şeyin etrâfını çevirme, çevreleme, kuşatma, sarma.

ihsân: (Ar.) 1. Bağışlama, bağışta bulunma. 2. Bağışlanan şey, bahşiş, atıye. 3. Lutuf, kerem, iyilik. 4. tasavvuf. Allah'a O'nu görüyormuş gibi ve O'nun huzûrunda olmanın şuûrunda olarak ibâdet etme.

iḥşâr it- : (Ar.+T.) Alıkoymak.

ihtimâm: (Ar.) 1. Bir şeyin iyi olması için özenerek gayret gösterme, üzerinde dikkatle çalışma, özen, özenme. 2. İyi ve dikkatli bakma, bakımına itinâ gösterme.

iḥtirâ: (Ar.) Daha önce benzeri olmayan bir şey icat etme.

iḥtirâm: (Ar.) Saygı, hürmet, tazim.

iḥtirâz: (Ar.) Çekinme, kaçınma, sakınma.

iḥtiyâṭ: (Ar.) Olabilecek şeyleri hesâba katarak tedbirli ve ölçülü davranma, sakınma.

iḥtiyâṭ et- / eyle-: (Ar.) Tedbirli ve ölçülü davranmak.

iḥtizâz: (Ar.) Hafif hafif titreme.

iḥzâr: (Ar.) 1. Hazır etme, hazır bulundurma, hazırlama. 2. Huzûra getirme, celp ve dâvet etme.

ikâb: (Ar.) Azap, ezâ, eziyet.

ikdâm: (Ar.) Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme.

ikileyin: (T.) İkinci olarak; ikinci defa.

i'lâm: (Ar.) Bildirme, anlatma.

ilbiz: (T.) Cin, şeytan.

ilçi: (T.) Elçi.

ilen-: (T.) Allah'ın gazabına uğramasını dilemek, bedduâ etmek, inkisar etmek, kargımak.

ilhâḥ: (Ar.) Üstüne düşme, can sıkacak tarzda ısrar etme.

illâ: (Ar.) Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, ille.

ilzâm: (Ar.) Cevap veremez hale getirmek, susturmak.

imâme: (Ar.) Sarık.

imtişâl: (Ar.) Örnek olarak alıp ayak uydurma, uyuma, uyulma.

in'âm: (Ar.) 1. Lutuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme.

inân: (Ar.) 1. Dizgi. 2. Zapt, kontrol, idâre.

inân ber inân: (Ar.) Atbaşı beraber.

inâyet: (Ar.) 1. Lutuf, ihsan, iyilik. 2. Gayret, dikkat.

inbisâṭ: (Ar.) 1. Yayılma, genişleme, açılma. 2. İçi açılıp ferahlama, iç açılması, inşirah.

incik: (T.) Bacağın diz kapağından topuğa kadar olan kısmı.

inil: (T.) Yavaş.

inildü: (T.) İnilti.

inkisâr: (Ar.) Kırılmak.

inşâ: (Ar.) Yazma, kaleme alma.

inşâd it-: (Ar.+T.) Şiir söylemek.

intikâl: (Ar.) 1. (Bir yerden başka bir yere, bir durumdan başka bir duruma) Geçme, göçme. 2. (Birinden diğerine) Geçme, sirâyet etme, bulaşma. 3. (Öbür dünyâya) Göçme, ölme.

intişâf: (Ar.) Hakkını tam olarak alma, haklaşma.

intizâr: (Ar.) Bekleme, bekleyiş.

irâdet: (Ar.) İrade.

i'râz: (Ar.) Yüz çevirme, kaçınma, başka tarafa dönme.

irgür-: (T.) Ulaştırmak, eriştirmek.

irk-: (T.) Birikmek, toplamak.

irkin: (T.) Erken.

irle-: (T.) Biriktirmek, toplamak.

irtizâ: (Ar.) Memeden süt emme.

isâ'et: (Ar.) Kötü iş işleme, kötülük etme.

isnâd: (Ar.) 1. Bir düşüncüyü, bir konuyu bir kimse veya sebebe yükleme, ona bağlama. 2. Haksız yere yakıştırmak, iftirâ.

isti'ânet: (Ar.) Yardım istemek.

isti'câl: (Ar.) Acele etme, sabırsızlanma.

istid'â: (Ar.) 1. Dilekçe, arzuhal, istidânâme. 2. Bir işin yapılmasını bir yazıyla resmî bir makamdan isteme.

istidlâl: (Ar.) Bir delile dayanarak bir husus hakkında hükme varma, bir sonuç çıkarma, dolayısıyla anlama.

istifsâr: (Ar.) Bir şey hakkında ayrıntılı bilgi öğrenmek isteme, açıklama isteme, sorma, araştırma.

istihbâr: (Ar.) Haber alma, duyma.

istihkâr: (Ar.) Hor görme, hakir görme, küçümseme.

istihzâr: (Ar.) Hazırlama, hazırlanma, hazır etme, hazır edilme.

istimâlet: (Ar.) Teselli etme; avutma; gönül alma.

istinkâr: (Ar.) Bilmemezlikten gelmek. İnkâr etmek. Bilmediği bir şeyi sormak. İnkâra yeltenme, inkâr etme çabası içinde olma. İnkâr etme.

istizân: (Ar.) İzin isteme, müsâade isteme.

isti'zâr: (Ar.) Özür dileme, bağışlanmayı isteme.

ış: (Ar.) 1. Yaşama, yaşayış. 2. Hayâtın zevkini çıkarma, yiyip içme, zevk u safâ.

işbu / üşbu: (T.) Bu, işte bu.

işik: (T.) Eşik.

ışret: (Ar.) İçki içme, içki.

iştiyâḥ: (Ar.) Büyük arzu duyma, özleme, özleyiş.

itâb: (Ar.) Azarlama, paylama.

iṭâle: (Ar.) Uzatma, uzatılma.

i'tidâl: (Ar.) Aşırı olmama, ne çok fazla ne çok az, tam gerektiği kadar olma, orta halde bulunma, ölçülülük.

i'tikâd: (Ar.) İnanma, gönülden tasdik ederek inanma, inanç.

i'tizâr: (Ar.) Özür dileme, mâzeretini bildirme.

iv-: (T.) Acele etmek, koşmak.
iva: (T.) Bir yere yerletirme, oturtma.
'ivaž: (Ar.) Bir řeye karşılık olarak verilen veya alınan řey, bedel, karşılık.
iver-: (T.) Telaşla aramak.
iy-: (T.) Acele etmek.
i'zāz: (Ar.) Ağırlama, ikram etme, saygı gösterme.
izhār: (Ar.) Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme.
izengü / üzengi: (T.) Üzengi, eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halka.
izhār: (Ar.) Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme.
'izzet: (Ar.) Kıymet, îtibar, büyüklük, yücelik.

K

ķabāyil (ķabā'il): (Ar.) Kabileler.
ķabil: (Ar.) Bu türlü, bu çeşit, bu cins, bunun gibi.
kābin: (Far.) Nikāhta güvey tarafından geline verilmesi taahhüt edilen para, ağırlık, mehr-i muaccel.
ķabih: (Ar.) 1. Çirkin. 2. Yakışksız, ayıp, kötü.
ķabz: (Ar.) Teslim alma.
ķaçan: (T.) Ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman, vaktâki, nasıl, ne suretle, ne vakit.
ķaçğun / ķaçğun*: (T.) Kaçak, fırarî.
ķadem: (Ar.) 1. Ayak 2. Adım.
ķadid: (Ar.) Çok zayıf, iskelet gibi kalmış, kurumuş kalmış.
ķādime: (Ar.) Ordunun ileri karakolu.
kāfur: (Ar.) Hindistan ve Çin'de yetişen kāfur ağacının (Laurus camphora) zamkından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırılı madde.
kāhel: (Ar.) Tembel.
ķakı-: (T.) 1. Öfkelenmek, kızmak. 2. İtiraz etmek, karşı gelmek. 3. Azarlamak, tekdir etmek.
ķal': (Ar.) 1. Kökünden söküp atma, söküp çıkarma. 2. Yok etme.
ķalğı-: (T.) Atlamak, sıçramak.
ķalhū: (T.) Evlenecek kıza erkek tarafının verdiğı hediye, para, çeyiz veya ağırlık.
ķali' eyle-: (Ar.) Kökünden söküp atmak, temelinden yıkmak.
ķaltabān: (Far.) Nāmussuz, yalancı, hilebaz, korkak kimse.
ķalye: (Ar.) Sebze.
kāmīl: (Ar.) 1. Noksansız, tam, bütün. 2. Olgunluk yaşında olan (kimse). 3. İlim, fazilet ve hüner sāhibi, mânevî meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş (kimse). 4. Akılı başında, ciddî (kimse).
ķancarū : (T.) Nereye.

ķanda: (T.) Nerede, nereye.
ķankı/ ķangı: (T.) Hangi.
ķapın-: (T.) Çabalamak, uğraşmak.
ķara ķura: (T.) Karabasan, kabus.
ķarābet: (Ar.) 1. Soyca yakınlık, akrabalık. 2. Yakınlık, benzerlik.
ķarañu: (T.) Karanlık.
ķaravař: (T.) Cariye, hizmetli.
ķaravul: (T.) Güvenliğı sağılamak, nöbet tutmak, düşmanın ânî baskınlarına karşı uyanık olmak gibi amaçlarla dolaştırılan piyāde ve süvārî askeri, nöbetçi, gözcü.
ķarāyib: (Ar.) Yakın, akraba, eş dost, arkadaş.
ķarcař-: (T.) Karışmak, birbirine girmek, karmakarışık olmak.
kār-dān: (Far.) İş bilir, işten anlar.
ķargū: (T.) Dokuma aygıtında ipliklerin yolunu açan araç.
ķarı-: (T.) İhtiyarlamak, yaşlanmak.
ķarīb: (Ar.) Yakın.
ķarīn: (Ar.) Yakın, arkadaş.
ķarnān: (Ar.) Deyyus, kavat.
kārübān: (Far.) Kervan.
ķarřar: (T.) Çibik çalmak, el çırpamak.
ķaşan-: (T.) Hizmet ve binek hayvanları durup işemek.
kāřki (Ar.) Dilek cümlelerinin başına getirilir ve "ne olurdu" anlamında temennî ve pişmanlık anlatır, keşke, kāř.
ķatār: (Ar.) Katar, sıra, dizi.
ķatı: (T.) 1. Çok, pek, pek çok. 2. Haşin, şiddetli, sert, kırıcı.
ķať: (Ar.) Kesme, kesilne, biçme, biçilme.
ķav-: (T.) Kovmak.
kav-: (T.) Büzüşme bildiren kök.
ķavad: (Ar.) 1. Yolsuz birleşmelere aracılık eden erkek. 2. Karısının hoppalık yapmasına göz yuman koca.
ķavā'id: (Ar.) Kurallar, kaideler.
ķavī: (Ar.) 1. Güçlü, kuvvetli. 2. Sağılam, güvenilir.
ķavl: (Ar.) 1. söz, kelam. 2. Sözleşme, anlaşma.
ķayır: (T.) Dere ve çayların getirdiğı kum ve çakıl taşları.
ķāyil: (Ar.) 1. Rāzı olmuş, boyun eğımiş. 2. İnanmış, kabul etmiş.
ķāyim (ķā'im): (Ar.) Devam eden, sürüp giden, var olan.
ķaynaķ: (T.) Pençe; tırnak.
kayu / kayı: (T.) Kaygı, endişe, tasa.
ķayur-: (T.) 1. Mukayyet olmak, ilgilenmek, önem vermek. 2. Kaygılanmak, tasalanmak, endişe etmek.
kāzib: (Ar.) Yalancı.
ķāziyye: (Ar.) İleri sürülen iddiā, dāvā, mesele, husus.
ķebbān: (Ar.) Büyük terazi. Kantar.
ķe-enne-hū: (Ar.) Sanki, güyā, öyle gibi.

kehḥān: (Ar.) Kahinler.
ke'l-'adem: (Ar.) Yokmuş gibi.
keleci: (T.) Söz, lakırtı.
kemākān: (Ar.) Eskisi gibi, eskiden olduğu gibi, evvelki gibi.
kemberbend: (Far.) Kemer bağı.
kemin: (Far.) Çok küçük, çok hakir.
kemīne: (Far.) Hakir, âciz, dūn, zavallı.
kenīse: (Far.) Kilise.
kerīh: (Ar.) 1. İğrenç, tiksindirici. 2. Pis, pis kokan.
kerz: (T.) Kambur.
kesb: (Ar.) Kazanma, çalışarak kazanma. 2. Kazanç [Bu anlamda daha çok Kisb şekli kullanılmıştır. 3. Geçim sağlamak için yapılan çalışma ve sanat.
kesb et-: (Ar.) Kazanmak, edinmek.
kesim: (T.) 1. Bir şeyin gelirine toptan biçilmiş fiyat, ödenek. 2. İcar.
keṭḥūdā: (Far.) 1. Eskiden büyük devlet adamlarının, zenginlerin işlerini gören kimse, kâhya. 2. Sanat ve meslek erbâbının işlerine bakmak üzere esnaf arasından seçilip hükûmetçe tâyin edilen kimse, kâhya.
ketm et-: (Ar.) Saklamak, gizli tutmak.
ketum: (Ar.) Sır saklayan, sıkı ağızlı kimse.
key: (T.) 1. İyi, iyice, hakkıyla. 2. Çok, pek, gayet, pek çok.
kıgır-: (T.) Çağırarak, dâvet etmek, seslenmek.
kıgırd-: (T.) Çağır(t)mak, dâvet et(tir)mek.
kıjgurur / gıjgurur-: (T.) Haykırmak, gürlemek, fişiltılı ses çıkarmak, haykırmak saldırarak.
kılāde: (Ar.) Gerdanlık.
killet: (Ar.) 1. Azlık 2. Nâdir olma, kıtlık, nedret.
kındur-: (T.) Tahrik etmek, teşvik etmek.
kıñran-: (T.) Mırıldanmak.
kırañ: (T.) Kenar, kıyı, uç, sınır, etraf.
kırba: (T.) Sakaların içinde su taşıdıkları ağız dar, altı geniş, deriden yapılmış kap, su kabı, matara.
kıtāl: (Ar.) 1. Birbirini öldürme, boğazlaşma, vuruşma. 2. Savaş, cenk.
kızlık: (T.) Kıtlık.
kicim / keçim: (T.) Cenkte atların ve insanların giydiği zırh.
kiçi / kici: (T.) Küçük.
kifāf: (Ar.) Yaşamaya yetecek kadar rızık.
kıl u kâl: (Ar.) Dedikodu.
kilāb: (Ar.) Köpekler.
kīmet: (Ar.) Kıymet, değer, fiyat.
kīne: (Far.) Kin.
kirām: (Ar.) Soyu temiz, soylu kimseler, şerefli ve ulu kimseler.
ko: (T.) Ünl. Bırak!
kocuş-: (T.) Kucaklaşmak.

koç-: (T.) Kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak.
koğ: (T.) Kıvılcım.
kolañ: (T.) Atın eyer ve semerini bağlamak için karnının altından geçirilerek bağlanan yassı bağ.
komak: (T.) Bırakmak.
kon-: (T.) Yurt edinmek, yerleşmek.
kop-: (T.) Meydana çıkmak, zuhur etmek, neşet etmek, çıkmak.
koru: (T.) Bakımlı küçük orman.
kovla-: (T.) Gammazlık etmek, gıybet etmek.
kovuş-: (T.) Birbirini kovalamak.
kös: (Far.) Eskiden savaşlarda ve alaylarda at, deve veya fil üzerinde taşınan, askerî mûsikîde ve mehterhâne-i hâkânîde kullanılan, mādenden büyük bir kâse üzerine gerilmiş deve derisinden ibâret çok büyük davul, kûs.
köşek: (T.) Bir yaşına kadar olan deve yavrusu.
kuc-: (T.) Kucaklamak.
kudüm: (Ar.) Uzak bir yerden, uzun bir yoldan gelme, bir yere ayak basma.
kudüret: (Ar.) 1. Bulanıklık. 2. Tasa, gam, kaygı, gussa.
kulağuzlan-: (T.) Yol göstermek, önüne düşüp götürmek, rehberlik etmek, delalet etmek.
kulay: (T.) Zor, güç.
kulın: (T.) At ve eşek yavrusu.
kulle: (Ar.) Dağın zirvesi.
kuluğcı / kulluğçu: (T.) Maiyet memuru, hizmetkâr, cariye.
kulun: (T.) Tay.
kunlacı: (T.) Gebe.
kûs: (Far.) Kös, büyük davul.
kuşkun: (T.) At, eşek kuyruğu altından geçirilerek eyere, semere, palana bağlanan kayık kuşak.
kût: (Ar.) Yaşamak için gerekli yiyecek, rızık.
külünk: (Far.) Ucu sivri taşçı kazması.
kündel-: (T.) Küntleşmek, körleşmek.
kürüb: (Ar.) Kederler, tasalar, kaygılar, gamlar.
küşāde: (Far.) Açılmış, açık, ferah.

L

lā-cerem (lā-cirem): (Ar.) Şüphesiz, besbelli.
lağv: (Ar.) Hükümsüz, faydasız, çirkin sözler.
lañnā: (Ar.) Sünnetsiz (Kadınlar için).
lāmi: (Ar.) Parlak, parıldayan.
lā-ya'kıl: (Ar.) Akli başında olmayan, yaptığını bilmeyen, kendinden geçmiş, sarhoş.
lecāc: (Ar.) Düşmanlıkta inat etme, ayak direme, çekişme.
lecüc: (Ar.) Çok inatçı, çok ayak direyen (kimse).
legence: (Far.) Küçük leğen.

le'im: (Ar.) Alçak, aşağılık (kimse, şey).
lerze: (Far.) Titreme, titreyiş.
let: (Far.) Dayak, dayak atma, dövme.
levm: (Ar.) Kınama, aşağılama, zemmetme.
levn: (Ar.) 1. Renk. 2. Yüzün rengi, beniz.
libās: (Ar.) Elbise, giyecek şey.
lîkin: (Far.) Arapça lâkin kelimesinin eski metinlerde rastlanan farsçalaşmış şekli.
lu'bet-bāz: (Ar. +Far.) Oyuncu ve özellikle kukla veya Karagöz oynatan kimse.
lücāc: (Ar.) Öfke veya münakaşa halinde yapılan nezdirdir.

M

ma'ahazā: (Ar.) Bununla birlikte, bununla berâber, böyle iken, böyle ise de.
ma'hûde: (Ar.) Kötü olarak tanınan kadın, kötü kadın.
mā-baḳī: (Ar.) Geriye kalan, artakalan şey, bakiye.
ma'dîn: (Ar.) Kendine has parlaklığa sâhip, dövülüp haddelenebilen, ince levha ve tel hâline getirilebilen, asitler ve bazlarla birleşebilen demir, altın, bakır gibi elementlerin ortak adı, metal.
maḡḡil: (Ar.) Eklem.
maḡbûn: (Ar.) Bir şeyin iç yüzünü, gerçeğini bilmediği için aldanmış, kanmış olan.
maḡrib: (Ar.) Güneşin battığı yer veya güneşin battığı yön, taraf, batı, garp.
maḡrûr: (Ar.) Kendini beğenen, böbürlen, kibirli, gururlu, mutaazzım.
maḡāfil: (Ar.) Bir araya gelinerek konuşulup görüşülen ve çeşitli konularda fikir alışverişinde bulunulan yerler, toplantı yerleri, mahfiller.
maḡal: (Ar.) 1. Yer, mekân, mevki, cay. 2. sıf. Yerinde, uygun, lâyık, münâsîp, mehel.
maḡārim: (Ar.) 1. Cenâb-ı Hakkın haram buyurduğu şeyler: Maḡārim-i lâzım. 2. Tezevvücü helâl olmayan akraba.
maḡbûn: (Ar.) Kıtık zamânında kullanılmak üzere saklanmış şey.
maḡfe: (Ar.) Deve veya fil gibi hayvanların sırtına konan ve karşılıklı oturacak yerleri bulunan bir nevi kapalı sepet, mahmel, mahmil.
maḡmûzla-: (T.) Atı yürütmek veya koşturmak için mahmuzla dürtmek.
ma'ide: (Ar.) 1. Üzerine yiyecek ve içecekler konmuş, hazırlanmış sofrâ. 2. Yemek, ziyâfet.
ma'ışet: (Ar.) Yaşamak için gerekli olan şeyler, geçim, dirlik.
maḡarr: (Ar.) Durulan, karar kılınan yer.
maḡbere: (Ar.) Mezarlık, kabristan.
maḡdûr: (Ar.) Allah tarafından takdir edilen, kader icâbı olan (şey), mukadder.
maḡhûr: (Ar.) Yenilgiye, bozguna uğramış, yenilmiş, mağlûp olmuş.

maḡrama: (Ar.) Kenarları işlemeli peşkir, el bezi, havlu, destmal.
maḡşûd: (Ar.) Söylenilmek, belirtilmek istenilen, kastedilen.
maḡşûm: (Ar.) Bölünmüş, kısımlara ayrılmış, taksim edilmiş.
mā-lā-yuḡāḡ: (Ar.) Tâkat getirilmez, dayanılmaz.
māl-i ḡulyā: (Ar.+Far.) Kuruntu, boş hayal, ham hayal.
mā-meḡzā: (Ar.) Geçen şey, geçmiş zaman.
ma'mûr: (Ar.) 1. Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli. 2. Yerleşik, ahâlisi olan, meskûn. 3. İşlenmiş, bakımlı.
manşib: (Ar.) Devlet hizmetinde büyük memurluk, erişilmek istenen yüksek mevki, makam.
manşûr: (Ar.) Allah'ın yardımıyla gâlip gelen, zafere ulaşan.
manzar: (Ar.) 1. Görünen yer. 2. Görünüş.
ma'reke: (Ar.) Savaş alanı, harp meydanı, cenk yeri.
marîz: (Ar.) Hastalanan kimse, hasta.
ma'rûf: (Ar.) Bilinen, belli, mâlûm.
maḡhara: (Ar.) Maskara kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.
maḡharılık: (Ar.) Alaya almak.
maḡlaḡat: (Ar.) Emir, husus, iş.
maḡnû'ât: (Ar.) Allah'ın sanatının tezahürü olan tüm varlıklar, mevcûdât.
maḡrû: (Ar.) Sara hastalığına yakalanmış, saralı.
māḡar: (Ar.) Yağmur.
maḡbaḡ: (Ar.) Yemek pişirilen yer, mutfak.
maḡlûb: (Ar.) İstenilen, aranan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey.
matraḡ: (Ar.) Kalın sopa.
ma'ûnet: (Ar.) 1. Yardım. 2. Yol yiyeceği, azık.
mazarrat: (Ar.) Zarar, ziyan.
maḡbûḡ: (Ar.) Belli, belirtilmiş, kararlaştırılmış, tâyin ve tespit edilmiş, muayyen, mukarrer.
maḡmûn: (Ar.) Kastedilen asıl mânâ, anlam, kavram, meal, mefhum.
ma'zûr ḡutmak: (Ar.) Hoş görmek, kusûruna bakmamak, affetmek, mâzeretini kabul etmek.
me'arresden: (Ar.) 1. Çömlek koyacak yer. Gecenin geç vakitlerinde inilecek yer. 2. Gidi, deyyus, kaltaban.
meḡhûḡ: (Ar.) Şaşmış, şaşırmış, hayrette kalmış, şaşkın, hayran.
meḡrûḡ eyle-: (Ar.) Yaralanmış, yaralı.
medāyin: (Ar.) Şehirler.
meḡāsin: (Ar.) 1. Göze hitap eden güzellikler, güzel eserler. 2. İyilikler, mânevî güzellikler, iyi ve güzel davranışlar. 3. İnsan yüzünü güzelleştiren sakal ve bıyık.
mehke: (Erm.) Günah.

mehleke: (Ar.) İnsanın mahvına, helâkine sebep olabilecek kadar tehlikeli, tehlikelerle dolu yer, iş, durum.

mehlen: (Ar.) Acelesiz, zaman ve meydan vererek.

mehmâ-emken: (Ar.) Mümkün olduğu kadar, olabildiği kadar, imkân ölçüsünde, mümkün mertebe.

mehr: (Ar.) Dinî nikâh esnâsında belirlenen ve erkek tarafından kadına verilmesi gereken mal yahut para, nikâh bedeli.

mekârih: (Ar.) 1. Dertler, sıkıntılar, meşakkatler. 2. Mekruh olan şeyler, hoşla gitmeyen, iğrendirici, tiksindirici şeyler.

mekârim: (Ar.) Cömertlik, kerem, şeref, asâlet vb. güzel huylar, övülmüş, beğenilmiş davranışlar.

mekkâr: (Ar.) Çok hile yapan, hilekar, düzenbaz.

mekr: (Ar.) Hile, düzen, aldatma.

melâl: (Ar.) Hüzün, keder.

melâlet: (Ar.) Bıkma, usanma, usanç, melâl.

melâmet: (Ar.) 1. Azarlama, kınama, yermeye, ayıplama, serzeniş. 2. Giyim kuşam, zikir, âyin gibi yerleşmiş âdet ve törenlere önem vermeyip nefsi devamlı yermeyi, kınamayı, böylece halkın iltifâtından uzaklaşarak Hakk'a yaklaşmayı esas alan anlayış.

melekü'l-mevt: (Ar.) Azrail.

melîh: (Ar.) Güzel, şirin, sevimli, latif.

memlûk: (Ar.) Mâlik olunan, birinin malı mülkü olan, tasarrufunda bulunan (şey).

melûl: (Ar.) Üzgün, mahzun.

mel'ûn: (Ar.) Allah'ın lânetine uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lânetlenmiş, lânetli.

menâl: (Ar.) Bir kimsenin ele geçirdiği, sâhip bulunduğu şey, mal mülk.

meniyye: (Ar.) Ölüm.

menkûha: (Ar.) Nikâhlı kadın, karı, eş, zevce, refika.

menkûş: (Ar.) Renk renk boyanmış, üzerine nakışlar yapılarak işlenip süslenmiş, resimlenmiş, nakışlı.

meşur: (Ar.) Yayılmış, dağıtılmış.

me'nûs: (Ar.) Alışılmış olan, alışılan, alışkanlık hâline gelmiş olan.

merde: (Far.) Erkek, yiğit, cesur; sözünün eri, güvenilir (kimse).

merdûd: (Ar.) Kovulmuş, defedilmiş.

meremet it-: (Ar.) Tâmir etme, onarma veya üstünkörü onarma, merâmet.

meşâ'ib: (Ar.) Musibetler, felâketler, belâlar. (Metinde meşâyib şeklinde geçmektedir.)

mesâkin: (Ar.) Yoksullar, fakirler, miskinler.

mesâvî: (Ar.) Kötülükler, fenalıklar.

meşâyi': (Ar.) Emek, gayret.

meskenet: (Ar.) Miskin olma durumu, tembellik, uyuşukluk.

mesrûr: (Ar.) Sevinçli, memnun (kimse), mutlu.

mestûr: (Ar.) Örtülü, kapalı, gizli, saklı.

meşâyiḥ: (Ar.) Şeyler.

meşriḳ: (Ar.) Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark.

meşveret: (Ar.) 1. Bir konu hakkında tecrübeli kimselere, o konuyla ilgili olanlara danışma, fikir alma, müşâvere etme. 2. Fikir alış verişinde bulunmak için yapılan toplantı.

meşveret et-: (Ar.) Fikir alış verişinde bulunmak, danışmak.

metrûkât: (Ar.) Ölmüş bir kimseden kalan mal ve eşyalar.

mevâni': (Ar.) Bir şeyin olmasını veya yapılmasını önleyen şeyler, engeller, mâniler.

meveddet: (Ar.) Sevme, sevgi, muhabbet.

mevkibe: (Ar.) Atlı veya yaya olarak büyük bir zâtin yanında yürüyen, ona refâkat eden heyet, takım, alay.

mevt: (Ar.) Ölüm.

mevzûn: (Ar.) Biçimli, düzgün, âhenkli, orantılı.

meymene: (Ar.) Savaş durumunda olan bir ordunun sağ kanadı, sağ cenahı.

meysere: (Ar.) Savaş durumunda olan bir ordunun sol kanadı, sol cenâhı.

meşşûm: (Ar.) Uğursuz.

mezellet: (Ar.) Alçalma, bayağılaşma, hakir ve zelil olma durumu, bayağılık, hakirlik.

mezemmet: (Ar.) Kınama, yermeye, kötöleme.

mikra'a: (Ar.) Ucuna ince deri, meşin veya ip bağlanmış bir değnekten ibâret vurma âleti, kırbaç.

mikdâm: (Ar.) Çok çabalayıp uğraşan. Fazlaca gayret sarfedip ikdâm eden.

milk: (Ar.) Mülk kelimesinin eski metinlerde kullanılan bir şekli.

misk: (Far.) Asya dağlarında yaşayan bir ceylân cinsinin erkeğinde karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.

mîşe: (Far.) Orman, ağaçlık, koruluk, meşe orman.

misl: (Ar.) Eş, benzer, mânend.

mu'abbir: (Ar.) Görülen rüyâlardan anlam çıkaran, rüyâ tâbir eden, düş yoran kimse.

mu'âhede: (Ar.) 1. Bir işin yapılması için karşılıklı söz verme, ant içme, ahitleşme. 2. Devletler arasında imzâlanan yazılı anlaşma, antlaşma.

mu'ânaḳa: (Ar.) Birbirinin boynuna sarılma, sarmaş dolaş olma, kucaklaşma.

mu'ânid: (Ar.) İnatlaşan, inat eden.

mu'âraza: (Ar.) Söz veya fikirle birbirine karşı çıkma, karşı koyma, muhâlefet.

mu'arres: (Ar.) Gidi, deyyus, kaltaban.

mu'aṭṭar: (Ar.) Güzel kokulu, ıtırılı.

mu'âvenet: (Ar.) Yardım.

mu'āvenet et-: (Ar.) Yardımda bulunmak, yardım etmek.
mu'ayyen: (Ar.) Belli, belirli.
mu'azzeb: (Ar.) Acı, eziyet ve sıkıntı içinde kıvranan, azap çeken.
mu'azzez: (Ar.) Hürmete lâıyk, büyüklük, yücelik, izzet ve şeref sâhibi.
Mû-bedan: (Ar.) Mecûsî râhipleri ve âlimleri.
mu'āvenet: (Ar.)Yardım.
mucîb: (Ar.) Sebep olan, gerektiren.
mudāyene: (Ar.) Ödünç alıp verme, karşılıklı borçlanma.
mufāraḳat: (Ar.) Ayrılma, ayrılık.
muḡannî: (Ar.) Güzel sesle ve mûsikî kurallarına uyarak şarkı söyleyen kimse, şarkıcı, ses sanatkârı, hânende.
muḡrāk: (Ar.) İḡrāk edilmiş, gark edilmiş.
muḡtenem: (Ar.) Ganîmet olarak veya ganîmet kabul edilerek alınmış, zahmetsizce elde edilmiş.
muḡābā: (Far.+ Ar.) Korku, çekinme.
muḡaddere: (Ar.) Namuslu, iffetli kadın.
muḡādî: (Ar.) Aldatan, kandıran. Hile eden, oyun yapan.
muḡālefene: (Ar.) Karşılıklı yemin ederek yapılan anlaşma, sözleşme, antlaşma.
muḡālefet: (Ar.) 1. Karşı olma, karşı çıkma, aksini savunma.
muḡālî: (Ar.) Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkansız.
muḡanneṣ: (Ar.) Kalles, korkak, alçak, nâmert (kimse).
muḡannet: (Ar.) Korkak, alçak, kalles, nâmert (kimse), muhannes.
muḡāṣame: (Ar.) Kavga, düşmanlık.
muḡāṣara: (Ar.) Kale, şehir, kasaba vb. bir yerin yâhut bir birliğin etrâfını askerle çevirip giriş çıkış ve ikmal yollarını kesme, kuşatma.
muḡāṭara: (Ar.) Tehlikeli durum, tehlike.
muḡhibb: (Ar.) Sevgi duyan, sevgi besleyen, seven (kimse).
muḡkem: (Ar.) Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli.
muḡliṣ: (Ar.) İnanç, düşünce ve davranışlarında gösteriş ve iki yüzlülük bulunmayan, dostluğu içten ve samimî olan (kimse).
muḡmelāt: (Ar.) Anlamsız, boş sözler.
muḡtāl: (Ar.) Aldatan, kandıran (kimse), dalavereci, hileci, hilekâr.
muḡtelif: (Ar.) Birbirine uymayan, birbirinden farklı olan, aykırı, muḡālîf.
mu'în: (Ar.) 1. Yardım eden, yardımda bulunan, destek olan kimse. 2. Yamak, yardımcı.
muḡābele: (Ar.) Bir işin, davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık.
muḡābil: (Ar.) Bir şeyin tam karşısına gelen, karşısında bulunan, karşı karşıya olan, karşılık.

mukāfāt: (Ar.) Bir başarının, iyi ve güzel bir davranışın karşılığı olan şey.
muḡallibü'l-ḡulüb: (Ar.) “Kalpleri bir halden başka bir hâle geçiren” anlamında Allah için kullanılır.
muḡārin ol-: (Ar.+T.) Yaklaşmak, yakın olmak.
muḡarreb: (Ar.) Yaklaşmış, dost kabul edilmiş (kimse), yakın.
muḡarrer: (Ar.) 1. Hakkında karar alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış. 2. Olacağı veya yapılacağı şüpheye yer bırakmayacak şekilde kesinleşmiş, kesin, şüphesiz, muhakkak. 3. İfade edilmiş, anlatılmış, bildirilmiş, tekrar edilmiş.
muḡātele: (Ar.) 1. Karşılıklı vuruşma, birbirini öldürme, boğazlaşma. 2. Savaş, harp, kavga.
muḡātil: (Ar.) Karşılıklı vuruşan, savaşı, mukātele edenlerden her biri.
muḡāvemem: (Ar.) Karşı koyma, boyun eğmeme, dayanma, direnme, direniş.
muḡavvem: (Ar.) Ḳays b. Mekşūh el-Murādî kılıcının adıdır.
muḡīm: (Ar.) 1. Bir yere yerleşen, bir yerde oturan, kalıcı olan, ikāmet eden (kimse) 2. Dinen misâfir veya seferî sayılmayan kimse.
munāza'a: (Ar.) Ağız kavgası, çekişme, münākaşa.
munfa'il: (Ar.) Bir şeyin etkisi altında kalan, etkilenen, etkilenmiş.
munḡabîz: (Ar.) 1.Daralıp kısalmış, çekilmiş, büzülmüş. 2. mec. İç sıkılmış, sıkıntılı, neşesiz, somurtkan.
munḡatî: (Ar.) 1. Kesilen, kesilmiş, kesik, aralıklı, fâsılalı. 2. Arkası kesilen, devam etmeyen, son bulan, sona eren. 3. Bir kimse veya bir şeyden ilgisini kesmiş, ayrılmış, aralarında hiçbir bağ kalmamış.
munṣîf: (Ar.) İnsaf edici, eden, insaflı.
munṭazar: (Ar.) Olması veya gelmesi umulan, beklenen.
munṭazîr: (Ar.) Bekleyen, gözleyen, intizar eden.
muraṣṣa': (Ar.) 1. İnci, elmas, yâkut vb. kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezenmiş. 2. İki mısraı, kâfiye, iki paragrafı seci bakımından kelime kelime birbirine uyan (beyit veya söz).
murḡızār: (Far.) Kuş yatağı, kuşu bol olan yer.
muṣāḡabet: (Ar.) Karşılıklı konuşma, görüşme, sohbet.
muṣāḡhib: (Ar.) Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse.
muṣāḡalaḡa: (Ar.) 1. Kavga ve savaşı bırakıp barış için anlaşma, uzlaşma, barış yapma. 2. Güvenlik, asayiş.
muṣavver: (Ar.) 1. Bir şekle, bir biçime konulmuş, şekil ve sûret verilmiş. 2.

Resimlerle süslenmiş, resimli. 3. Zihinde tasarlanmış, düşünülmüş, canlandırılmış, tasavvur edilmiş.

mustağrak: (Ar.) Batmış, dalmış, içine gömülmüş, gark olmuş.

muştula-: (T.) İyi ve muştulu haber getirmek, müjde vermek, müjdelemek.

muṭahhar: (Ar.) Mübârek, kutsal, temiz.

mutaẓammin: (Ar.) İçeren.

muṭedil: (Ar.) Orta halde, orta kararda olan, itidalli, orta, vasat.

muṭekif: (Ar.) Câmi, tekke vb. bir yere kapanarak ibâdetle vakit geçiren, itikâfa çekilen.

muṭemed: (Ar.) İnandır, güvenilir, emin, itimâda şâyan (kimse).

muteneffis: (Ar.) Soluk alan, soluk alıp vererek yaşayan (varlık), canlı.

muṭî: (Ar.) 1. Uyan, itâat eden, boyun eğen, tâbi olan (kimse). 2. Yumuşak başlı, uysal, itâatli, itâatkâr (kimse).

muṭrib: (Ar.) Bir mûsikî âleti çalan kimse, sâzende.

muṭṭali: (Ar.) Bir işi haber almış olan, bilen, öğrenen, vâkıf ve haberdar olan.

muṭṭali ol-: (Ar.) Bilmek, öğrenmek, vâkıf ve haberdar olmak.

muttaşıl: (Ar.) Aralıksız ve yan yana olan, bitişmiş durumda bulunan, bitişik.

muṭvâfaḳat: (Ar.) 1. Uyuma, uygun gelme, uygunluk. 2. Uygun görme, râzı olma, kabul etme, müsâade. 3. Uzlaşma.

muṭvâfiḳ: (Ar.) Uygun, münâsip.

muṭvâneset: (Ar.) Karşılıklı yakınlaşma, arkadaşlık, ahbablık etme.

muṭẓâyâḳa: (Ar.) Darlık, sıkıntı, müşkülât.

mübâḥ: (Ar.) Durum öyle gerektirdiği için yapılmasında sakınca olmayan (şey).

mübâreze: (Ar.) Eski savaşlarda karşı karşıya gelmiş düşman taraflardan, er dilemek sûretiyle meydana çıkan iki veya daha çok savaşçının birbiriyle yaptığı teke tek çarpışma.

mübâriz: (Ar.) 1. Eski savaşlarda meydana çıkarak hasmıyla teke tek dövüşen, mübâreze eden kimse. 2. teşmil. Herhangi bir konuda muhâlifîyle mücâdele eden, mücâdeleye giren kimse.

mübrem: (Ar.) Kaçınılmaz, vazgeçilmez, zarûri.

mübtedi: (Ar.) Yeni bir şey ortaya koyan, bid'at çıkaran (kimse).

mübtenî: (Ar.) Bir şey üzerine binâ edilmiş, kurulmuş, kurulu.

mücâvir: (Ar.) Yurdundan uzaklaşıp bir yerde yerleşen.

mücessem: (Ar.) 1. Gözle görülür, elle tutulur şekilde olan, cisim hâlinde bulunan. 2. Cismi varmış gibi yoğun bir durum almış olan.

mücidd: (Ar.) Ciddiyet ve gayretle çalışan, işini ciddî yapan (kimse).

müctemi': (Ar.) Toplanmış, bir araya gelmiş, toplu.

müdâm: (Ar.) Devamlı, sürekli.

müdârâ: (Ar.) 1. Kin ve düşmanlığı örtüp zâhiren dost gibi davranma, iyi geçinme, güler yüzle idâre etme. 2. Yüze gülmek, dalkavukluk yapmak.

müdebbir: (Ar.) İş ve davranışlarının sonucunu inceden inceye düşünerek hareket eden, tedbirli ve ihtiyatlı davranan (kimse).

mü'eddî: (Ar.) Meydana gelmesine sebep olan, doğuran, sebebiyet veren.

mü'ekkel: (Ar.) Müvekkel kelimesinin bâzı metin ve sözlüklerde rastlanan yanlış bir şekli.

müfâharet: (Ar.) Kendini övme, övünme.

müfsid: (Ar.) Ara bozan, bozgunculuk yapan, fitne fesat çıkaran (kimse), bozguncu, karıştırıcı, fesatçı, fitneci.

müft: (Ar.) Parasız, beleş, bedâva.

müheyyâ: (Ar.) Hazır, âmâde.

mühimme: (Ar.) Önemli, ehemmiyetli ve gerekli şey, husus veya iş.

mühlik: (T.) Öldürücü, tehlikeli.

mühmel: (Ar.) 1. Kendi hâline bırakılmış, boş verilmiş, önemsenmemiş, ihmal edilmiş. 2. Dikkat ve ihtimam gösterilmemiş, gelişigüzel. 3. Anlamsız boş söz.

mükedder: (Ar.) Kederli, gamlı, üzgün, mahzun.

mükerrem: (Ar.) Saygı değer, hürmete lâyık, yüce, aziz, muhterem.

mülaḳḳab: (Ar.) Lakaplanmış, lakaplı.

mülevven: (Ar.) Renkli, renk renk.

mültezim: (Ar.) Gerekli gördüğü şeyi veya kimseyi destekleyen, o şey yahut kimsenin tarafını tutan kimse.

mümtâz: (Ar.) 1. Seçilmiş, seçkin. 2. İmtiyazlı.

mümtedd ol-: (Ar.) Uzamak, sürmek.

münâdî: (Ar.) 1. Bir haberi yüksek sesle duyuran, ilân eden kimse, tellâl. 2. Çağırın, dâvet eden kimse, dâvetçi.

mündefî: (Ar.) (Hastalık, sıkıntı vb. için) Savulmuş, savuşturulmuş, atlatılmış.

müneccim: (Ar.) Yıldızların durum ve hareketlerinden geleceğe âit hükümler çıkaran kimse, astrolog.

münevver: (Ar.) Aydınlatılmış, aydınlık, ışıklı, nurlu.

münhezim: (Ar.) Bozguna, hezîmete uğramış, yenilmiş.

mün'im: (Ar.) Cömert.

münîr: (Ar.) Aydınlatan, ışık veren, ışıklı, parlak.

münḳâd: (Ar.) Boyun eğen, boyun eğmiş, râmolmuş, tâbi, itâatkâr.

müntehâ: (Ar.) Bir şeyin varabileceği son nokta, son, nihâyet.

müretteb: (Ar.) Sıralanmış, sıralı, tertipli, muntazam.

mürtebi: (Ar.) Bağ veya başka bir araçla tutturulmuş, bağlanmış, bağlı.

mürtefi: (Ar.) Yükselmiş, yüksek, yüce.

mürtekib: (Ar.) İrtikâb eden, nâ-sezâ, kötü efâlde bulunan, günâh işleyen.

müsâvî: (Ar.) Birbirinden ne fazla ne eksik olan, eşit.

müsellah: (Ar.) Silâhlanmış, silâhlı.

müsellem: (Ar.) 1. Verilmiş, teslim edilmiş, tevdi olunmuş. 2. Doğruluğu, gerçekliği ispatlanmış, herkes tarafından kabul edilmiş, şüphe götürmez, inkâr edilemez.

müseyyeb: (Ar.) İşine dört elle sarılmayan, gereken önemi vermeyen, umursamaz, lâkayt.

müstağni: (Ar.) İhtiyaç ve eksiklik duymayan, elinde olanla yetinen (kimse), tok, doyun.

müstağrak: (Ar.) 1. Batmış, dalmış, içine gömülmüş, garkolmuş. 2. Sevgi, heyecan vb. bir duyguyla kendinden geçmiş, kendini bilmeyecek derecede coşku ve vecit içinde olan.

müstaşen: (Ar.) Herkesçe güzel kabul edilen, beğenilen, makbul (metinde muhtemelen "kendini beğenmiş" manasında kullanılmış).

müstaşsin: (Ar.) Beğenen.

müsteḥkḳ: (Ar.) Müstahak.

müsteḥlî ol-: (Ar.+T.) İstila etmek.

müşâveret: (Ar.) Önemli bir konu üzerinde iki veya daha çok kimse arasında yapılan fikir alış veriş, danışma, istişâre.

müşekkel: (Ar.) Şekli, yapısı gösterişli, iri, heybetli.

müşerref: (Ar.) Şeref kazanmış, şereflenmiş, şerefli.

müşevveş: (Ar.) Düzensiz, karışık, karmakarışık.

müşṭak: (Ar.) Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen.

müte'allık: (Ar.) Âit, dâir, ilgili, alâkalı.

müte'ayyin: (Ar.) 1. Meydanda olan, meydana çıkan, zuhur edip belirli duruma gelmiş olan. 2. Bir yerin, bir bölgenin belli başlı kimselerinden olan, tanınmış, itibarlı, müteber.

mütecerride: (Ar.) 1. Soyunan, soyunmuş olan, çıplak. 2. Sıyrılan, sıyrılmış olan, uzak, ârî.

müte'ellim: (Ar.) 1. Elemlî, kederli, mahzun. 2. Elem duyan, acıyan, ağrıyan.

müte'eşşir: (Ar.) 1. Üzüntülü, kederli, üzgün. 2. Duygulanmış, içlenmiş. 3. Etkisi altında kalan, etkilenen.

müteferriḳ: (Ar.) 1. Çeşitli. Kısım kısım. Başka başka. Dağınık. 2. Kısım kısım, farklı farklı, dağınık. 3. Ayır ayrı, parça parça. 4. Dağınık.

müteğayyir: (Ar.) 1. Başka bir şekle giren, başka bir hal alan, değişen, başkalaşan. 2. Bozulmuş, bozuk.

müteḥayyir: (Ar.) Şaşırmış, şaşırmış, hayrete düşmüş.

mütekebbir: (Ar.) Büyüklük taslayan, kendini beğenmiş (kimse), kibirli.

mütemekkin: (Ar.) (Bir yere) Yerleşmiş, yerleşik, mukim.

müteḥeffis: (Ar.) Soluk alan, soluk alıp vererek yaşayan (varlık), canlı.

müterākib: (Ar.) Birbiri üzerine binmiş veya birbirine kenetlenmiş olan.

müteraḳḳub: (Ar.) Gözleyen, gözeten, bekleyen, uman, ümit eden.

mütereddid: (Ar.) Kararsız, tereddüde kalan, karar veremeyen, cesaretsiz.

mütevakkā: (Ar.) Beklenen, umulan.

mütevakkif: (Ar.) 1. İlerlemeyen, olduğu yerde duran. 2. Olması, gerçekleşmesi bir şeye bağlı olan, bağlı.

mütevâtir: (Ar.) Ağızdan ağıza yayılan, herkesin dilinde gezen, tevâtür yoluyla gelen.

mütevccih: (Ar.) Yönelmiş, yönelen.

mütevellî: (Ar.) Bir vakfı vakfedenin koyduğu şartlara göre yöneten kimse.

müteyakkîn: (Ar.) Teyakkun eden, yakîn ve kat'î olarak şüpheşiz bilen.

müteyakkiz: (Ar.) Uyanık durma.

müvecceḥ: (Ar.) Herkesin yöneldiği (şey), makbul, münâsîp, uygun.

müvellid: (Ar.) Doğurulmuş.

müvellid: (Ar.) Doğurtan kimse, erkek doğum doktoru.

müyesser it-: (Ar.+T.) (Allah) Nasip etmek.

müyesser ol-: (Ar.+T.) Nasip olmak.

müzâḥim: (Ar.) Savaşmak, mücadele etmek.

müzehheb: (Ar.) Altın suyuna batırılmış.

müzeyyen: (Ar.) Süslenmiş, bezenmiş, süslü, zînetli.

minâ: (Far.) Şişe, cam, sırça ve özellikle şarap şişesi.

misāk: (Ar.) Sözleşme, antlaşma, yemin.

N

nâ-bālîḡ: (Far.+Ar.) 1. Bülûğa ermemiş, bâliḡ olmamış.

nâ-bedîd: (Ar.) Belirsiz.

nâbe-kâr: (Far.) İşe yaramaz, haylaz, hayırsız.

nâ-çâr: (Far.) 1. Çâresiz.

nâdân: (Far.) Câhil, bilmez, bilgisiz (kimse).

nâdim ol-: (Ar.+T.) Pişman olmak.

nâfe: (Far.) 1. Misk âhûsu denen bir ceylân türünün göbeğindeki, içi misk denilen güzel koku ile dolu kese.

nâfi: (Ar.) Faydalı, faydası olan, menfaatli.

nâ-gehân: (Far.) Birdenbire, ansızın.

naḥîf: (Ar.) Zayıf, çelimsiz, arık.

nāhiye: (Ar.) Çevre, yan, taraf, civar, bölge.
naḥs: (Ar.) Uğursuz (şey veya kimse).
nākes: (Far.) İnsaniyetsiz, aşağılık, bayağı, alçak (kimse).
nākış: (Ar.) 1. Tam olmayan, eksik, noksan. 2. Kusurlu, özürlü.
nākūs: (Ar.) Kilise çanı.
naḳz: (Ar.) 1. Bozma, çözme. 2. Bir sözleşmeyi yok sayma.
nām-dār (nāmudār): (Far.) Namlı, ünlü, meşhur.
nāreside: (Far.) Olgunlaşmamış, ermemiş, ham.
nās: (Ar.) Herhangi bir konuda kesin ve açık hüküm içeren söz, açık ve kesin hüküm.
naşārā: (Ar.) Hristiyan.
naşrānī: (Ar.) Hristiyan, İsevî.
naẓīr: (Ar.) Benzer, eş.
ne'am: (Ar.) Evet.
necāt bul-: (T.) Kurtulmak, selâmete ermek.
necil: (Ar.) Soyu soppu temiz, soylu, asil.
necm-nāme: (Ar.) Yıldızname.
Necrān: (Ar.) Yemen diyarında bir yerin adı.
nedāmet et-: (Ar.) Pişmanlık duymak, nâdim olmak.
nedim: (Ar.) Sohbet arkadaşı, meclislerde birlikte bulunulan, sohbet edilen kimse.
nef': (Ar.) Fayda, çıkar, kâr, menfaat.
nefir: (Ar.) Topluluk, cemâat.
nehb: (Ar.) Yağma, çapul, gâret.
nekāre (nekkāre): (Ar.) Elle ve daha çok iki küçük değnekle çalınan ve zurnaya refâkat eden, basık dümbelek şeklindeki vurmalı saz.
nekbet: (Ar.) 1. Tâlihsizlik, bahtsızlık, düşkünlük. 2. Felâket, musîbet.
nemek: (Far.) Tuz.
nerm: (Far.) Yumuşak.
nesib: (Ar.) Soyu temiz, baba tarafından asil olan (kimse).
nesne: (T.) Hiçbir şey.
nevāyib (evā'ib): (Ar.) Musîbetler, belâlar.
nevcüvān: (Far.) Delikanlı, genç.
nevḥa: (Ar.) Ölünün arkasından sesle ağlama, mâtemle feryat etme.
nevḥiz: (Far.) Genç, taze.
nevmîd / nevmîz: (Far.) Ümitsiz, meysus.
neysān: (Ar.) Nisan ayı.
nez': (Ar.) 1. Çekip çıkarma, koparma, sökme; çekip çıkarılma, koparılma. 2. Can çekişme, ihtizar.
nezir / nezr: (Ar.) Şarta bağlı vaat, adak adama.
nısf-ı leyl: (Ar.) Gece yarısı.
nidā (nidā') (Ar.) Seslenme, çağırma, bağırma
nihād: (Far.) Huy, yaratılış, tabiat.
nîme: (Far.) Yarım, yarı, buçuk.
nişār: (Ar.) Saçma, saçılma, serpmeye, serpilme.
nite: (T.) Nasıl.

nite kim / nite ki: (T.) Nasıl ki, şöyle ki, gibi.
niyāz: (Far.) Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricâ.
nizā': (Ar.) Çekişme, kavga, anlaşmazlık, ihtilâf.
nöker: (Moğ.) Birinin yanında bulunan, maiyetinde olan kimse, hizmetçi.
nuşret: (Ar.) Yardım (özellikle) Allah'ın yardımı.
nūş: (Far.) 1. İçme, içiş.
nücüm: (Ar.) Yıldızlar.
nüdbe: (Ar.) Ölünün arkasından ağıt düzerek ağlama.
nüdemā: (Ar.) Nedimler, yakın dostlar, samimî arkadaşlar.
nüvāht: (Far.) 1. Okşama. 2. Çalgı çalma.

O

oluş: (T.) Tenha.
oñ-: (T.) Yetişmek, ermek.
oñ-: (T.) İyileştirmek, şifa, salah bulmak, uygun olmak, uygun gelmek, iflah olmak, feyiz ve bereket bulmak, düzelmek.
oñat: (T.) Doğru, uygun, iyi, mükemmel, lâıkiyle, tamam, muvafık.
oñul-: (T.) İyileşmek, düzelmek.
oñult-: (T.) Hastalığı, yarayı sağaltmak, iyileştirmek.
oranî *: (T.+Far.) Ölçülü, normal ölçülerde, normal oranda.
otruş-: (T.) Yatışmak.
ovatla-: (T.) Düzeltmek, her şeyi yerine yerleştirmek.

Ö

ög-: (T.) Birisini izlemek, gözlemek.
öğrek: (T.) 1. At sürüsü. 2. Koşuma alıştırılmış at. 3. Harman döverken alışkın olduğu için başa alınan kısırak. 4. sf. (Hayvan için) eğitime elverişli.
ögren-: (T.) Alışmak; yakınlık sağlamak; ünsiyet peyda etmek.
ögür-: (T.) Böğürmek, bağırarak, yüksek sesle haykırmak.
öğürtle-: (T.) 1. Bir şeyin iyisini almak, seçerek almak. 2. Başkasını kendi fikrine inandırmaya çalışmak, inandırmak, kandırmak.
öküş: (T.) Çok, pek çok.
ölçer-: (T.) 1. Ateşi parlatmak için karıştırmak, ışığı çoğaltmak için fitili kaldırmak. 2. Kışkırtmak, ayaklandırmak.
öñ: (T.) 1. Önce, mukaddem, evvel. 2. İleri, üstün, makbul.
öñ-: (T.) 1. Beklemek, ummak. 2. Gözetlemek, pusuya düşürmeye çalışmak. 3. Sezdirmeden birini izlemek.
önegü: (T.) İnatçı.

önegülük: (T.) İnat; inatçılık; dik kafalılık.
öñer-: (T.) Geçmek, ileri geçmek.
öñürdi / öñürdü: (T.) Önce, daha önce, ilk önce.
öñüt: (T.) Başta, ilk önce.
örgüç: (T.) Hörgüç.
öyke: (T.) Öfke.
özi göyün-: (T.) Ciğeri, içi yanmak, çok acı duymak, dilhun olmak.

P

palāş: (Far.) Aba ve çul gibi kaba yünden dokunan şeyler ve özellikle bunların eskileri.
pāsubān (pās-bān): (Far.) Gece bekçisi, bekçi, gözetici.
Pā-yāb: (Far.) Kuvvet, kudret, takat.
pāyimāl / pāymāl: (Far.) Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş, hakir duruma düşürülmüş, perişan edilmiş.
pek: (T.) 1. Sert, katı. 2. Sağlam, kavi.
peleng: (Far.) Kaplan.
penir: (T.) Peynir.
perākende et-: (Far.+T.) Parça parça etmek, dağıtmak.
perān / perrān: (Far.) Uçan, uçucu.
perdāht: (Far.) Cilalamak.
perdāht eyle-: (Far.) Perdahlamak.
perhizkār: (Far.) Haram ve yasak olan şeylerden kaçınan, bunlara karşı kendini tutan (kimse), müttakî.
perrān: (Far.) Uçan, uçucu.
pert-: (T.) Ürmek.
perverde et-: (Far.) Beslemek, büyütme, yetiştirmek.
pes: (Far.) Yeter, kâfi.
peşkeş: (Far.) Hediye, armağan.
pey-ā-pey: (Far.) Birbiri ardınca, birbirinin ardı sıra.
peyk: (Far.) Haber ve mektup taşıyan kimse, haberci.
peymān: (Far.) Yemin.
pil: (Far.) Fil.
pışkeş: (Far.) Hediye, armağan, peşkeş.
puhte: (Far.) Pişmiş.
pulād: (Far.) Çelik.
puluç: - Cinsî gücü olmayan, iktidarsız (erkek), innin.
püş it-: (Erm.) Örtmek.

R

ra'd: (Ar.) Gök gürlemesi, gök gürültüsü.
rāfi': (Ar.) Kaldıran, yükselten.
rāğib: (Ar.) İstekli, isteyen (kimse).
raht: (Far.) At takımı, eyer takımı.
raḳabe: (Ar.) 1. Bir şeye sâhip ve mâlik olma hakk. 2. Köle, halayık.
raḳîḳ: (Ar.) İnce.
raḳḳāş: (Ar.) Rakseden erkek, köçek.

rast: (Far.) 1. Doğru, düz, eğri olmayan, müstakim. 2. Hakka ve hakikate uygun, doğru, gerçek.
rāy: (Ar.>Far.) Rey, fikir, görüş, düşünce.
rāyigān: (Far.) Karşılıksız, bedelsiz, bedâva.
rāyiha: (Ar.) Koku, güzel koku.
raẓā' (rıḏā): (Ar.) Süt emme.
rāz: (Far.) Gizlenen şey, sır.
rebī': (Ar.) Bahar mevsimi.
rehn: (Ar.) Bir borç karşılığında, borç ödenince geri alınmak şartıyla teminat olarak borçlunun alacaklıya bıraktığı, borcun tamâmını karşılayacak değerdeki kıymetli eşyâ, mal vb.
remmāl: (Ar.) Remil yoluyla gelecekte haber veren falcı, remilci.
rence: (Far.) 1. Ağrı, sızı, 2. Zahmet, eziyet.
revān: (Far.) 1- Yürüyen, giden. 2- Akan. 3- Ruh; can.
revān ol-: (Far.+T.) Yola düşmek, yola koyulmak, gitmek.
revāyih: (Ar.) Güzel kokular, râyihalar.
revnaḳ: (Ar.) Göz alıcı güzellik, parlaklık, tâzelik, letâfet.
rıfḳ: (Ar.) Huyda ve hareketlerde yumuşaklık, nezâketle davranma, yavaşlık, mülâyimlik.
riāyet et- / eyle-: (Ar.) Uymak.
ridā: (Ar.) Örtü şal.
riḳḳat: (Ar.) 1. İncelik, rakik olma. 2. Acıma, şefkat, merhamet.
riyāh: (Ar.) Rüzgarlar.
rub': (Ar.) Çeyrek, dörtte bir.
ruhban: (Ar.) Râhipler sınıfı, râhipler.
ruḳ'ā: (Ar.) Yazı yazılacak kâğıt ve deri parçası.
rūşen: (Far.) 1. Parlak, aydın, aydınlık. 2. Âşikâr, meydanda.
rūkn: (Ar.) Esas, temel; sütun, direk; bir topluluğun büyük önem taşıyan, temel durumunda olan fertlerinden her biri.
Rūkn-i Yemāni: (Ar.) Kabe'nin Yemen tarafında olan köşesi.
rūzigār: (Far.) Dünyânın içinde bulunduğu devir, zaman, vakit, dehr.
rūsvā (rūsvāy): (Ar.) Kötülükle şöhret bulmuş, rezil, kepâze kimse.

S

şa'alik: (Ar.) 1. Fakirler, yoksullar. 2. Dilenciler.
şa'b: (Ar.) Güç olan, güçlülük yapılan, zor, çetin, müşkül.
sābıḳ: (Ar.) Zaman bakımından geride kalan, geçen, geçmiş, önceki, evvelki.
saçu / saçı: (T.) Bazı düğün ve şenliklerde ortaya saçılması âdet olan inci, maden para, şeker, hububat gibi şeyler.
şadaḳ: (T.) İçine ok konulan torba veya kutu biçiminde kılıf, okluk.

sādāt: (Ar.) Büyük ve yüce kimseler, ileri gelenler, beyler, efendiler.
şaff-ı ni'āl: (Ar.) Bir toplulukta oturulacak en aşağı ve en önemsiz yer.
şāḡal-: (T.) Hastalıktan kurtulmak, şifa bulmak, iyileşmek.
şāḡrak: (T.) Kadeh, bardak, sürahi, maşrapa, tas.
şāḡīḥ: (Ar.) 1. Yalan veya hayal ürünü olmayan, gerçek, doğru.
şāḡīn: (Ar.) Isınmış, sıcak, kızgın.
şāḡire: (Ar.) Kadın büyücü.
şāḡre: (Ar.) Taş kütlesi, kaya.
şāḡt: (Far.) Katı, pek, kuvvetli, şiddetli.
şāḡt ol- / şāḡtlık*: (Ar.+T.) Öfkelenmek.
şāḡtiyān: (Far.) Tabaklanarak cilâlanmış ve boyanmış deri, özellikle keçi ve dana derisi.
sāk: (Ar.) Baldır, incik.
sākīḡ ol-: (Ar.) Düşmek.
sākī: (Ar.) İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.
sākin: (Ar.) Bir yerde oturan, ikâmet eden, o yerin halkından olan kimse.
şālā: (Ar.) Çağırma, dâvet etme, dâvet.
şālāḡ: (Ar.) 1. İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyi olma. 2. Doğruluktan, dürüstlükten ayrılmama, dînin yasakladığı şeylerden kaçınma. 3. Barış, rahatlık ve huzur içinde olma, sulh.
şālīb: (Ar.) Hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim, istavroz, salip.
sālīm: (Ar.) 1. Sağlam, sağlıklı, sıhhatli. 2. Eksiği, noksanı olmayan, hatasız, kusursuz.
şalt: (Moğ.) Sâdece, yalnız, sırf.
şammā: (Ar.) Sesi çıkmayan, sessiz. Sağır ve dilsiz. Katı ve son kaya. Sağlam ve sert yer. Belâ. Zahmet, meşakkat.
şār: (Ar.) Öç, intikam.
şārīḡ: (Ar.) Açık, belirgin, vâzıh, âşikâr.
şarlan-: (T.) Sarılmak, giymek, üzerine almak; az ve gizliden de olsa ilgi görmek.
şavāb: (Ar.) 1. Doğruluk. 2. Doğru olan şey. 3. Doğru.
şavlet: (Ar.) Bütün gücüyle saldırma, şiddetli hücum, saldırı.
savret: (Ar.) Avrat.
şavt: (Ar.) Ses, sedâ.
sa'y: (Ar.) Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme, ceht.
şayḡa: (Ar.) Yüksek sesle bağırma, haykırma, çılgılık, nâra.
sāyil (sā'il): (Ar.) Dilenen kimse, dilenci.
sāyir (sā'ir): (Ar.) Başka, diğer, öteki, öbür.
şayru: (T.) Hasta.
şayvān: (Far.) Bir yerin güneşten korunması için üzerine herhangi bir maddeden yapılan dam saçağı gibi düz veya meyilli gölgelik.
sāzende: (Far.) Ut, keman, tambur vb. mûsikî âleti çalan kimse, saz sanatçısı, çalgıcı, mutrip.

sebb: (Ar.) Sövmek, sövüp sayma, küfür etme.
seby: (Ar.) Savaşta esir alma; esir alınma.
seby it-*: Savaşta esir alma.
sebil: (Ar.) 1. Yol, tarik. 2. Bolluğundan dolayı herkese su gibi bedâva dağıtılan veya çok ucuza satılan şeyler için kullanılır.
sebkāt et-: (Ar.) Önceden geçmiş olmak, geçmek.
sebbezār: (Far.) 1. Yeşilliği çok olan yer, yeşillik, çayırılık, çimenlik. 2. Sebze yetiştirilen yer, sebze bahçesi, bostan.
segirt-: (T.) 1. Çabuk çabuk veya sıçrayarak bir yere doğru koşar gibi yürümek, hızlı hızlı gitmek. 2. Akın etmek, saldırmak, çapmak. 3. Koşturmak.
seḡā: (Ar.) El açıklığı, cömertlik.
seḡāb: (Ar.) Bulut.
seḡāvet: (Ar.) Cömertlik, el açıklığı.
sehel: (Ar.) Az, azıcık.
sehel (sehl): (Ar.) Pek basit, kolay.
seḡḡāre: (Ar.) Sihirbaz, büyücü.
sehv: (Ar.) Kasten yapılmayan, yanılmaktan doğan yanlış, hatâ.
sekit-: (T.) Azarlamak, takdir etmek.
selāset: (Ar.) İfâdedeki açıklık ve akıcılık.
seleb: (Ar.) Birinden zorla alınan elbise, silâh vb. şahsî eşyâ.
semīn: (Ar.) Besili, yağlı, şişman, semiz.
ser-āsime (ser-āsime): (Far.) Sersem, şaşkın.
ser-gerdān: (Far.) Baş dönen, ne yapacağını bilmeyen, şaşırılmış, sersemlemiş bir durumda olan (kimse), şaşkın, perîşan.
ser-güzeşt: (Far.) Mâcerâ, serüven.
ser-keş: (Far.) İsyankâr.
ser-nügün (ser-nigün): (Far.) 1. Ters dönmüş, baş aşağı, tepetaklak. 2. Tâlihsiz, bahtsız.
serzeniş: (Far.) Başa kakma, sitem, takaza.
settāre'l-uyüb: (Ar.) Ayıpları örten, gizleyen Allah.
sevād: (Ar.) Siyahlık, karalık.
sevret: (Ar.) Hiddet, şiddet, keskinlik.
seyrān: (Ar.) Gezip dolaşma, gezme, gezinti.
şı-: (T.) 1. Kırmak. 2. Bozmak. 3. Yenmek, mağlûp etmek.
şı'āb: (Ar.) Zor, güç, çetin.
şid-: (T.) Ödö patlamak, korkmak.
sıḡındur-: (T.) Sıḡındırmak.
şiklet: (Ar.) 1. Ağırılık, yük. 2. Sıkıntı.
şın-: (T.) 1. Kırılmak, parçalanmak, münkesir olmak. 2. Yenilmek, bozguna uğramak, mağlûp olmak.
şınak: (T.) Denenmiş.
şınar / şınar: (T.) Eşdeğer, denk.
şınuklu: (T.) Kırık, mahzun, kırılmış, münkesir.
sibā'ī: (Ar.) Vahşî hayvanlara mahsus, yırtıcı hayvanlarla ilgili..

sibāk: (Ar.)1. Bir şeyin öncesi, kendinden önce olanı, geçmişi, üst tarafı. 2. Bağ, bağlantı. 3. Yarış.
şiklet: (Ar.) Ağırlık, yük.
sıl: (Far.) Sel.
sim-endām: (Far.) Gümüş endamlı, gümüş vücutlu.
siñ-: (T.) 3. (koku vb. için) derin olarak işlemek, güç çıkarılacak veya hiç çıkarılmayacak biçimde bir şeyin içine işleme, nüfuz etmek. 4. İyice yerleşmek.
sinle: (T.) Mezarlık.
sireti: (Ar.) Bir kimsenin ahlâkı, seciyesi, karakteri, dışa akseden davranışı.
sitāre: (Far.) Yıldız.
sitti: (Ar.) 1. Hanım, hârun, hanımefendi. 2. Eskiden hanımlar için kullanılan bir hitap sözü.
siyādet: (Ar.) Efendilik, beylik.
siz-: (T.) Sezmek, farkına varmak.
şof: (Ar.) Yün ve ince tiftik ipliğinden dokunmuş, yıkanıp fırınlanmış sertçe, ince yünlü kumaş.
şoğul-: (T.) 1. Suyu çekilmek, kaynağı kaybolmak veya kurumak, feri gitmek, solmak, nuru sönmek. 2. Darlaşım çukurlaşmak.
şokran-: (T.) Söylenmek, homurdanmak.
şokun-: (T.) Takınmak.
şor-: (T.) Emmek.
şoyka: (T.) Ölüünün üstünden çıkan elbise veya eşyâ, tereke.
şoykut: (T.) Uğurlu, soylu, kutlu soydan gelen.
sökül-: (T.) Yarılmak, parçalanmak.
söyin- / söyün-: (T.) Sönmek, kendi kendine sönmek.
söyken-: (T.) Dayanmak, yaslanmak.
söyket-: (T.) 1. Dayanmak, yaslanmak. 2. Uzanmak, yatmak, yaslanmak.
söyün-: (T.) Sevinmek.
şufuf: (Ar.) Saflar, sıralar, diziler.
suhrıyye: (Ar.) Maskaralık etme, maskaralık.
şun-: (T.) 1- El uzatmak, uzanmak. 2- Saldırmak, hamle etmek, hücum etmek.
şurnā: (Far.) Zurna.
şuvar-: (T.) 1. Su vermek, sulamak. 2. (Kılıç, bıçak vb.ni) İyice sertleşmesi için ateşte kızdırıp suya daldırmak, (demire, çeliğe) su vermek.
süci: (T.) Şarap.
sükkān: (Ar.) Bir yerde oturanlar, ikâmet edenler, o yerin sâkinleri.
süknā: (Ar.) Oturulacak yer, konak.
şülüş: (Ar.) Üçte bir.
sünüük: (T.) Kemik.
sürādık: (Ar.) Saray, konak vb. yerlerde haremle selâmlığı ayıran yâhut konak kapısına, ev veya çadır önüne çekilen büyük, kalın perde, serâperde.

sürek: (T.) Öne katılıp sürülen hayvanlar.
sürür: (Ar.) Sevinç.
süst: (Far.) Gevşek, zayıf, güçsüz.
süvār ol: (Far.+T.) At vb. Bir binek hayvanına veya bir taşıta binmek.

Ş
şakık: (Ar.) Ortasından ikiye bölünmüş bir şeyin iki parçasından her biri.
şaklık: (T.) Uyanıklık.
şakir: (Ar.) Şükreden, gördüğü iyiliğe karşı dua eden.
şase: (Far.) Mendil, gecelik, pijama gibi şeyleri yerleştirip saklamaya yarayan işlemeli çeyiz eşyâsı.
şâtır: (Ar.) Neşeli, şen.
şaz: (Ar.) Genel kurallara uymayan, kural dışı, müstesnâ.
şazumân: (Ar.) Sevinçli, şad, mesrur.
şeb-hün (şebihün): (Far.) Gece baskını.
şeb-rev: (Far.) Gece giden. Gece yürüyen. Karanlıkta yolculuk yapan.
şecâ'at: (Ar.) Yiğitlik, yüreklilik, cesâret.
şedāyid (şedā'id): (Ar.) 1. Eziyetli, zahmetli, sıkıntılı durumlar. 2. Âfetler, büyük sıkıntılar, belâlar.
şefî: (Ar.) Şefâat eden, bir kimsenin affa uğraması için aracılık eden kimse.
şekâ: (Ar.) 1. Tâlihsizlik, bedbahtlık, uğursuzluk. 2. Alçaklık, rezâlet.
şekâvet: (Ar.) Eşkiyâlık, yol kesicilik, haydutluk, şakilik.
şemâte: (Ar.) Şamata, gürültü, patırtı.
şenî: (Ar.) 1. Kötü, fenâ, çirkin. 2. İnsanlık dışı, ahlâk dışı (fiil).
şerāk: (Ar.) Ortak.
şermesār / şermsār: (Far.) Utanan, utanmış.
şevket: (Ar.) Büyüklük, ululuk, heybet, haşmet.
şidād: (Ar.) Sağlam.
şikār: (Far.) Av.
şir: (Far.) Aslan.
şirrîr: (Ar.) Çok şerir olan, çok kötülük işleyen (kimse).
şiş-: (T.) Çözmek.
şom: (Ar.) Uğursuz.
şuğl: (Ar.) İş, meşgale, gâile.
şuğul: (Ar.)Türkler tarafından bestelenmiş Arapça güfteli ilâhî.
şu'le: (Ar.) Ateş alevi, aley, yalım.
şüm: (Ar.) Uğursuz, meş'um, şom.
şür: (Far.) Karişıklık, gürültü, kavga, fitne.
şurū'it-: (Ar.+T.)Başlamak.
şürür: (Ar.) Şerler, kötülükler.

T
ta'ab: (Ar.) 1. Yorgunluk. 2. Sıkıntı, zahmet, eziyet, meşakkat.

ta'accüb: (Ar.) Şaşma, hayret etme.
ta'allukât: (Ar.) Akribâlar, yakınlar.
ta'âm: (Ar.) Yemek, aş.
ta'aşşub: (Ar.) Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı taraftarlık gösterme, aşırı derecede tutma.
tabanča / tapanča: (T.) Tokat, şamar, darbe.
tabl: (Ar.) Davul.
ta'cil it-: (Ar.) Acele ettirme.
ta'n: (Ar.) Kınama, ayıplama, yerme, zemmetme.
tafsîl: (Ar.) Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama.
tafzîl: (Ar.) Birini veya bir şeyi diğerlerine tercih etme, diğerlerine üstün görme.
tağyir: (Ar.) 1. Değiştirme, başka şekle sokma. 2. Bozma.
tağassür: (Ar.) 1. Hasret çekme. 2. Çok istenen ve ele geçirilemeyen bir şey için yanıp yakılma, esef etme.
tahayyür: (Ar.) Hayrete düşme, şaşma.
tahfîf: (Ar.) 1. Hafifletme. 2. Kolaylaştırma.
taḥkîk: (Ar.) 1. Doğru olup olmadığını araştırma. 2. Doğru olup olmadığını meydana çıkarma. 3. Doğru, gerçek.
taḥrîk et-: (Ar.) Harekete getirmek, hareket ettirmek.
taḥrîr: (Ar.) Kitap yazma, bir eser kaleme alma.
taḥsîn: (Ar.) Güzel bulup takdir etme, övme, alkışlama.
taḳā'ud: (Ar.) Oturmak.
taḳdîr: (Ar.) Ezelde Cenâb-ı Hakk'ın olmasını dilediği şeyler, her şey hakkında vermiş olduğu ezeli karar, alın yazısı, kader.
taḳîr: (T.) Dağıtmak.
taḳrîr: (Ar.) Sözle anlatma, ifâde ve beyan etme, anlatış.
taḳşîr: (Ar.) 1. Kusur etme. 2. Kabahat, suç, günah.
taḳye: (Far.) Takke.
ṭalabı-: (T.) Çarpınmak, çırpınmak, oynayıp sıçramak.
ṭālî': (Ar.) Kismet, baht.
ṭam-: (T.) Damlamak.
ṭama': (Ar.) Aç gözlülük, tamah.
ṭamâmet: (Ar.) Tamam olma, tam olma, tamlik.
ṭamur: (T.) Kan.
ṭanâb: (T.) Halat, ip.
ṭa'n: (Ar.) Kınama, ayıplama, yerme, zemmetme.
ṭa'ne: (Ar.) Sövme, çekiştirme, yerme, zemmetme.
ṭaṇla-: (T.) Şaşırmak.
ṭapşur-: (T.) 1. Teslim etmek, tevdi etmek, emanet etmek, 2. Yetiştirmek, ulaştırmak, isal etmek.

ṭapu kıl-: (T.) 1. İtaat etmek, tebaiyet etmek, inkiyat etmek. 2. Tazim etmek, hürmet etmek. 3. Hizmet etmek. 4. Tapmak, ibadet etmek.
ṭarab: (Ar.) Sevinmekten gelen coşkunluk, sevinç ve şenlik.
ṭarâc it-: (Ar.+T.) Yağmalamak, talan etmek.
ṭarafeyn: (Ar.) Her iki taraf.
ṭaraş: (T.) Yağma, garet.
ṭârîk: (Far.) Karanlık.
ṭarîḳ: (Ar.) Yol.
ta'rîz: (Ar.) 1. Dokunaklı söz söyleme, dokundurma. 2. Kinâye yoluyla söylenen dokunaklı söz, taş.
ṭarlıḡan-: (T.) 1. Muzdarip olmak, kederlenmek, bunalmak. 2. Nefret etmek.
ṭartaḡan: (T.) Perişan, dağılmış, zavallı hâle gelmiş.
ṭarvan-: (T.) Davranmak.
taşarruf: (Ar.) Bir kadına kocalık muâmelesinde bulunma.
taşavvur: (Ar.) Zihinde şekillendirme, fikren kurma, tasarım.
taşdi': (Ar.) Baş ağrıtmak, can sıkma, rahatsız etme.
taslîṭ: (Ar.) Musallat etme, musallat edilme.
ṭavîl: (Ar.) Uzun.
ṭavḳ: (Ar.) Gerdanlık.
ṭavla: (Ar.) At ahır.
ṭavşancıl: (T.) Tavşan avlayarak beslenen kartal, akbaba vb. Yırtıcı kuşlara verilen isim.
ṭay: (Far.) Hayvanın iki tarafına yüklenen yükün bir tarafı, denk.
ṭayın: (Ar.) Asker azığı ve özellikle asker ekmeği.
ta'yun: (Ar.) Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme.
ṭaylasân: (Ar.) Sarıḡın omuza sarkan ucu, daylasan.
ṭayrın-: (T.) Kaymak, sürçmek.
ṭayyib: (Ar.) İyi iş, güzel hareket.
taẓarru': (T.) Yalvarma, yakarma.
ta'zîm: (Ar.) Saygı, hürmet.
ta'zîm: (Ar.) Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muâmelede bulunma.
te'addî: (Ar.) Birinin hakkına tecavüz etme, saldırma.
te'allül: (Ar.) Yalandan bahâneler bularak bir işten kaçınma.
te'as: (Ar.) Sürçüp yüzü üstüne düşmek.
teberrük: (Ar.) Uğur sayma, mübârek sayma.
tebevvl: (Ar.) İşeme, idrarını yapma.
tecdîd: (Ar.) Yenileme, yenilenme.
tecebbür: (Ar.) Kibirlenme, gururlanma.
tecessüs: (Ar.) Bir şeyin iç yüzünü anlamaya, merâkını gidermek için kendini belli etmeden öğrenmeye çalışma, aslını anlamak için gözetleme.
te'cîl: (Ar.) Belli bir vakte erteleme, sonraya bırakma.

tedārük: (Ar.) Edinme, sağlama, hazır etme, hazır bulundurma, araştırıp elde etme.
te'dīb: (Ar.) Terbiye etme, edeplendirme.
tedmīr: (Ar.) Yok etme, mahvetme, helâk etme.
te'emmül: (Ar.) İyice, etraflıca düşünme.
teferrüc: (Ar.) 1. Eğlenmek için yapılan gezinti. 2. Ferahlama, içi açılma, gamı gitme.
teferrücgāh: (Ar.) Gezinti yeri, mesire.
tefriqa: (Ar.) Sürekli anlaşmazlık, ayrılık, nifak, ihtilâf.
tefviz: (Ar.) Bir iş veya şeyi bir kimsenin üstüne bırakma, ihâle.
tehi: (Far.) Boş.
te'hîr: (Ar.) Erteleme, sonraya bırakma.
tehniye: (Ar.) Kutlama, tebrik etmek.
te'is: (Ar.) Hâlik ve sâkıt olan kimselere denir.
tekā'ud: (Ar.) Emekliye ayrılma, emekli olma.
tekebbür: (Ar.) Kibirlenme, büyüklük satma.
te'kid: (Ar.) Sağlamlaştırma, berkitme.
teklif-ü mā lâ-yu'tāk: (Ar.) Cenâb-ı Hakk'ın güç yetiremeyeceği bir şeyle kulunu yükümlü tutması.
tekrīm: (Ar.) Saygı gösterme, yüceltme, ululama.
tekrīmāt: (Ar.) Saygı göstermeler, yüceltmeler.
tekye: (Ar.) Dayanma, güvenme, îtimat etme.
tekzīb: (Ar.) Yalanlama, doğru olmadığını açıklama.
telh: (Far.) Acı.
temennâ: (Ar.) Arzu, istek, temennî.
temerrüd: (Ar.) İnat etme, karşı durma, kafa tutma.
tendürüst: (Far.) Sağlıklı, sıhhatli, dinç.
teng: (Far.) Dar.
terah: (Ar.) Keder, gam, tasa.
terahhüm: (Ar.) Acıma, merhamet etme.
terkeş: (Far.) Sırtta taşınan ok çantası, ok kuburu, tirkeş.
terkīb: (Ar.) Birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme.
tesâküt: (Ar.) Birbiri ardınca düşme.
teşnî: (Ar.) Ayıplama, kötü görme, ayıp ve çirkin bulma.
teşvîş: (Ar.) İnsanın zihnini meşgul eden şey, gâile, karışıklık.
tevâbi: (Ar.) Bir kimse ile berâber bulunan, ona tâbi olan kimseler, maiyet.
tevaqqū: (Ar.) Bekleme, umma, ümit etme.
tevaqquf: (Ar.) Bekleme, durma.
tevâtüre: (Ar.) Bir haberin ağızdan ağıza geçerek yayılması, söylenti.
tevâzu: (Ar.) Alçak gönüllülük, kibirli olmama, gösterişsiz olma.
tevbîh: (Ar.) 1. Azarlama, paylama. 2. Disiplin cezâlarından biri, kınama cezâsı.

tezellül: (Ar.) Kendini hor ve hakir gösterme, kendini aşağı kabul etme, zillete katlanma, alçalma.
tezevvüc: (Ar.) Evlenme, zevce olarak alma.
tezvîc: (Ar.) Evlendirme.
tezvîr: (Ar.) 1. Yalan söyleme, yalan dolan. 2. Ara bozuculuk, dedikoduculuk.
ţib: (Ar.) Güzel, iyi.
tümâr: (Far.) Hastaya veya yaraya bakma, tedâvi etme.
tîre: (Far.) Karanlık, kara.
tizcek / tizcek: (Far.+T.) Çabucak, derhâl, hemen.
toķuş-: (T.) Vuruşmak; çarpışmak; harp etmek.
tolu: (T.) Sağrak, içi içki ile doldurulmuş kadeh.
töhmet: (Ar.) 1. Kesin olarak ispat edilmediği halde birine suç yükleme, suçlama, suçlanma. 2. Suç, kabahat.
tuğyân: (Ar.) 1. Taşkınlık, coşkunluk. 2. Haddini aşma, azgınlık, serkeşlik.
tuhfe: (Ar.) 1. Hediye. 2. sıf. Hoşa giden (güzel şey).
ţul: (T.) Dul.
ţurfe: (Ar.) 1. Görülmemiş, nadir. 2. Garip, tuhaf.
ţurķur- / ţurķur-: (T.) 1. Durdurmak. 2. Kaldırmak, ayakta tutmak. 3. Vücuda getirmek, ortaya çıkarmak, göstermek.
ţuruş-: (T.) Karşı karşıya gelmek; çarpışmak; savaşmak.
ţuş gel-: (T.) Müptelâ olma, tutulma; rastlama
ţuş: (T.) Cihet, yön, yol.
tuşa getir-: (Far.) 1. Güreşte hasmının sırtını yere getirmek. 2. mec. Alt etmek, yenmek, mağlûp etmek.
tutu: (T.) Rehin.
ţuyûr: (Ar.) Kuşlar.
ţuz: (T.) Güzellik, hüsün, melahat, şirinlik.

U

u'cûbe: (Ar.) Çok acâyip, çok garip olan, görünüşü şaşkınlık veren kimse veya şey, acîbe.
'ucb: (Ar.) Kendini bir şey sanmak.
ucuñdan / ucından: (T.) İçin, sebebiyle, sebepten, -den dolayı, yüzünden.
uçuklu: (T.) Korkulu.
ūd: (Ar.) 1. Odun, ağaç. 2. Öd ağacı.
uğraş-: (T.) Çarpışmak, savaşmak.
uğrı: (T.) Hırsız, yol kesen.
uğurla-: (T.) Çalmak.
'uķķāb: (Ar.) Akbaba, karakuş.
'uķūbet: (Ar.) Cezâ.
ulaķ: (T.) 1. Parça. 2. Eskiden, bir yerden başka yere posta veya haber götüren.

ulal-: (T.) Büyümek, yetişmek, yaşlanmak. 2. Artmak, çoğalmak.
ulaş-: (T.) Akriba olmak, karabet tesis etmek.
ulaşdur-: (T.) Bağlamak, ilsak, ilhak etmek, bitiştirmek, birleştirmek.
ulüfeci: (Ar.+T.) Osmanlı Devletinde kapı kulu askerlerine, sipahilere, bir kısım devlet mensuplarına ve ilmiye ricâline üç ayda bir verilen maaş.
ulula-: (T.) Büyük saygı göstermek, hürmet ve itibar etmek, tevkir etmek.
ululanmak: (T.) 1. Büyümek. 2. Kibirlenmek, büyüklük taslamak. 3. Tazim olunmak, hürmet ve riayet edilmek.
umac: (T.) Küçük çocukları korkutmak için icat edilmiş korkunç hayâlî yaratık, öcü.
'unķ: (Ar.) Boyun.
uñuşdurmak: (T.) İyileştirmek, şifa, salâh bulmak, uygun olmak, uygun gelmek, iflâh olmak, feyz ve berket bulmak, düzelmek.
ur-: (T.) 1. Vurmak, çarpmak. 2. Vurmak, baskın yapmak, gasp ve yağma etmek.
'uryân ol-: (Ar.) Soyunmak, çıplak duruma gelmek.
uşaň: (T.) Bıkınlık, bezginlik, usanç.
uskut: (Ar.) Sessiz, uslu.
uvan-: (T.) Ufanmak, paramparça olmak.
uvat-: (T.) Ufaltmak.
uyanla-: (T.) Hayvana gem vurmak. Ağzına gem takılmak, dizgin vurulmak.
Uya: (T.) Oya.
uza-: (T.) Uzaklaşmak.
'üzübet: (Ar.) Bekârlık, ergenlik.
'üzv: (Ar.) Bir vücûdu meydana getiren ve belli görevleri olan parçalardan her biri, organ.

Ü

üküş: (T.) Çok.
üleş-: (T.) Paylaşmak, bölüşmek.
ümîz: (Far.) Ümit.
üns: (Ar.) Alışkanlık, alışma, yakınlık, ülfet, ünsiyet.
ürkülük: (T.) Tehlike, kendisinden korkulan şey, fitne, karışıklık, iğtişâş.
üründü: (T.) Seçilmiş, seçkin, müntahap, güzide, mümtaz, en iyi.
üründüle-: (T.) İyisini seçmek, iyisini ihtiyar etmek.
'uryân: (Ar.) Soyunmak, çıplak duruma gelmek.
üserâ: (Ar.) Esirler.
üstüvâr: (Far.) Sağlam, dayanıklı, kuvvetli.
üş: (T.) İşte, şimdi.
üş-: (T.) Çevresine yığılmak, üşüşmek.
üşde: (T.) İşte.
üşen-: (T.) Çekinmek, ihtitaz etmek, korkmak.
üşür-: (T.) (Kılıç, bıçak, ok vb.ni) Atmak, saplamak.

üşür-: (T.) 1. Toplanmalarını, bir yere yığılmalarını sağlamak. Buna sebep olmak, üşüşmelerini sağlamak. Üşüştürmek, musallat etmek. 2. Başına toplanmasına sebep olmak.
üyük: (T.) Üst üste toprak yığılarak meydana gelmiş olan ve kazı ile içerisinden eski eserler çıkarılan yapma tepecik.
üz-: (T.) Koparmak, kırmak, kesmek, bozmak, ayırmak, uzaklaştırmak.

Y

va'de: (Ar.) 1- Söz verme, taahhüt, ahit. 2- Ölüm vakti, ecel.
vâcib: (Ar.) 1. Yapılması gerekli olan, terkedilmesi câiz olmayan husus. 2. Dîni bakımdan farzdan sonra gelen ve yapılması zarûrî, terki câiz olmayan ilâhî emir. 3. sıf. Olmaması düşünülemeyen, olması zarûrî olan. 4. târih. Ulûfe, mevâcib.
vâfir: (Ar.) Çok, bol.
vâ-ħasretâ: (Ar.) Ne yazık ki.
vaķâr: (Ar.) Ağırbaşlılık, haysiyetli ve şerefli olma, temkin.
vâķi'a: (Ar.) 1- Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu. 2- Rüyâ.
vâķif ol-: (Ar.+T.) Bilmek, öğrenmek, haberdar olmak.
vâķi' ol-: (Ar.+T.) Meydana gelmek, vukû bulmak.
varķa: (Ar.) Uçurum, kuyu gibi derin yer, çukur.
vâķtî ki: (Far.) -ınca, -diķi zaman.
vaz': (Ar.) 1. Koyma, konulma. 2. Ortaya koyma, düzenleme, tedvin etme. 3. Belirleme, tâyin etme, tespit etme.
vechile: (Ar.+T.) Şekilde.
vehüş (vuķüş): (Ar.) Vahşîler, yabanîler, yabânî hayvanlar.
ve'l-ħaşıl: (Ar.) Sonuç olarak, sözün kısısı, kısacası.
velikin: (Ar.+Far.) [Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde kullanılmıştır] Lâkin, ama, fakat, velâkin [Velik şekline de rastlanır].
verhem eyle-: (-) Sağlam söz; yerine getirilmesinde tereddüt olmayan söz söylemek.
vesâyir: (Ar.) Diğer.
viribi-: (T.) Göndermek, irsâl etmek.
vücüh: (Ar.) Memleketin ileri gelenleri, tanınmış ve nüfuzlu kimseler, eşraf.
vüs'at: (Ar.) Genişlik, bolluk.

Y

yâbis: (Ar.) Kuru, rutûbetsiz.
yâd: (T.) Yabancı.
yaķır: (T.) Sırt, arka, iki kürek arası.

yağrın: (T.) Kürek kemiği.
yahtu: (T.) Nur, ziya, şule, aydınlık.
yāhuz: (T.) Yâhud.
yaqzân: (Ar.) Uyanık.
yalabı: (T.) Parlamak, parıldamak, lemean etmek.
yalhû: (T.) 1. Zayıf yüzölçü 2. Alev.
yañadan / yañadın: (T.) Taraftan.
yanadın: (T.) Yandan, taraftan.
yap yap: (T.) Yavaş yavaş.
yarak: (T.) 1. Hazırlık, levazım, techizat. 2. Silah. 3. (At hakkında) yaranmış, idmanlı.
yaraqla: (T.) Hazırlamak.
yaramaz: (T.) Faydasız, boş, uygunsuz, zararlı, fena, kötü.
yarındası: (T.) Ertesi, ertesi gün.
yarlığan: (T.) Günahı bağışlanmak, mağfiret olunmak.
yaşa: (T.) 1. Tertip, tanzim, tasmin etmek, kurmak, hazırlamak. 2. Yığmak, tahşit etmek. 3. Yamyassı yatırmak, yere sermek, yaymak.
yat: (T.) Kalkan, zırh vb. korunma aracı.
yatlu: (T.) Yaramaz, kötü, aşağılık.
yavi kıl- / yavu kıl-: (T.) Kaybetmek.
yavlaq: (T.) Pek, çok, gayet.
yavuz: (T.) 1. Fena, kötü. 2. Sert, kızgın, keskin, güçlü, çetin, yaman, şiddetli. 3. Fenalık.
yayak: (T.) Yaya, yayan, piyade.
yaylın: (T.) Hayvan otlatılan yer, mera.
yebâb: (Ar.) Yıkık, harap, vîran.
yed: (Ar.) 1. El, 2. Güç, kudret.
yed-: (T.) Bir kimseyi elinden tutup götürmek, bir hayvanı yedeğe alıp çekmek.
yeliş-: (T.) Koşuşmak, birlikte yelip gitmek, yarışmak.
yenbağı: (Ar.) Gerektiği gibi.
yeyni / yiyni: (T.) 1. Hafif, ağır olmayan. 2. İtibarsız, ehemmiyetsiz. 3. Kolay.
yevm: (Ar.) Gün.
yıldır-: (T.) Yılmasına sebep olacak tarzda davranmak, gözünü korkutup ürkütmek.
yıldıra-: (T.) Parıldamak, ışıldamak.
yid-: (T.) Çekmek, yedekte götürmek.
yigin: (T.) Hafif.
yigrek: (T.) Daha iyi, müreccah, efdal, elyak, üstün.
yil-: (T.) Koşmak, acele etme.
yilebi-: (T.) Rüzgâr tesiriyle sallanmak, dalgalanmak.
yilt-: (T.) İtelemek, sürerek yürütmek.
yir yirin: (T.) Her taraftan, yer yer, taraf taraf.
yir: (T.) 1. Yer, arz, zemin. 2. Yurt, memleket.
yirin-: (T.) 1. Cerahatlenmek, irinlenmek. 2. Tekdir etmek, kızmak. İğrenmek.
yirlen-: (T.) Yerleşmek, yurt edinmek.
yyek / yeyek: (T.) Zarar veren hırsız kedi, köpek.

yort-: (T.) Koşmak, devamlı yol yürümek, sefer etmek. 1. Çalımla yürümek. 2. Şımarıkça davranmak, gezip dolaşmak. 3. Koşmak.
yören-: (T.) 1. Dolaşmak, yaklaşmak, bir şeyin etrafında dolaşmak. 2. Hatıra gelmek, gönüllü kaplamak.
yu-: (T.) Yıkamak.
yuğ it-: (T.) Mihrini hazırlamak, mihir yerine geçecek mâlî hazır etmek.
yumuş: (T.) Hizmet.
yund: (T.) At; beygir.
yügrük: (T.) Hızlı giden, çabuk yürüyen, yürük [Özellikle at için kullanılır].
yüğü-: (T.) Koşmak.

Z

zabt it-: (Ar.+T.) (Yazı veya makine ile) Kaydetmek, tespit etmek.
zabt eyle-: (Ar.+T.) 1- Tutmak. 2- Zorla ele geçirmek, yönetimi altına almak, sâhip olmak.
zâ'id: (Ar.) 1. Sonradan eklenen, ilave edilen. 2. Artan, fazlalık, artık. 3. Gereksiz, lüzumsuz.
za'firân: (Ar.) Süsengiller familyasından, baharda güzel çiçekler açan, uyarıcı, adet söktürücü hassalara sahip, soğanlı çok yıllık bitki, safran.
zahm: (Far.) Yara.
za'if: (Ar.) Güçsüz, kuvvetsiz, zayıf.
zâmin: (Ar.) 1. Kefil olan, tekeffül eden kimse, kefil. 2. Tazmin eden, ödeyen kimse.
zâniye: (Ar.) Zinâ eden kadın.
zârlık: (Far.+ T.) İnleme, ağlayıp sızlama.
zarûret: (Ar.) Mecbûriyet, zorunluluk.
zâvil (zâ'il) ol-: (Ar.+T.) Yok olmak, ortadan kalkmak.
zebh et-: (Ar.) Boğazlama, kesme.
zebûn: (Far.) Güçsüz, zayıf, âciz.
zebûn ol-: (Far.) Zayıf ve düşkün duruma gelmek.
zehre: (Far.) 1. Öd, safra 2. Cesâret, yiğitlik.
zehre-çâk: (Far.) Çok korkmuş, ödü patlamış.
zelil: (Ar.) Aşağılanan, hor görülen (kimse), hakir.
zemm it-: (Ar.+T.) Yermek, çekiştirmek, dedikodusunu yapmak.
zengi: (Far.) Zenci.
zerrîn: (Far.) 1. Altından yapılmış. 2. Altın gibi sarı ve parlak olan.
zeyrek: (Far.) Anlayışlı, akli başında, zekî, zîrek.
zibâ: (Far.) Süslü.
zihî: (Far.) Ne güzel, ne hoş, ne iyi.
zimâm: (Ar.) Yular.
zinhâr: (Far.) Sakın, aman, asla.
zîrek: (Far.) Anlayışlı, akli başında, zekî.
zirih: (Far.) 1. Savaşlarda silâh darbelerinden korunmak için giyilen, demir veya tel

levhalardan, köseleden yapılmış giyecek
[Zırh şeklinde de kullanılırdı].

zîr ü zeber: (Far.) Altüst.

zişt: (Far.) Çirkin.

ziyād: (Ar.) Artma, fazlalık, ziyadelik.

zu‘afa’: (Ar.) Zayıflar.

zu‘m: (Ar.) Şüphelenmek.

zür: (Far.) 1. Kuvvet, güç, zor. 2.Yalan, asılsız, uydurma, sahte.

Zühre: (Ar.) Utârit’ten sonra güneşe en yakın gezegen, Çulpan, Venüs.

zünnâr: (Ar.) Keşişlerin bellerine bağladıkları kıldan uzun kuşak.

SONUÇ

Anter bin Şeddâd, Miladi VI. yüzyılda Arabistan'ın Necd bölgesinde yaşamış, Abs kabilesine mensup Cahiliye Devri savaşçı şairlerin en meşhurlarından biridir. Onun bu kahramanlığını ve kahramanlığı sayesinde kölelikten kurtuluşunu, amcasının kızı Able'ye olan aşkını, şiir alanındaki hâkimiyetini, kanaatkâr ve cesur bir yaşam tarzını anlatan kahramanlık hikâyesi Kıssa-i Anter, Arap coğrafyası dışında Batı'da da etkisini sürdürmüş, çeşitli dillerde çevirisi yapılmıştır. Toplumumuzda ise XV. yüzyılda Fatih Sultan Mehmet'in emriyle "*Kıssa-i Anter bin Şeddâd bin Kırâd el-Absî*" adlı tercümeyle yazıya geçirilmiştir. Eski Anadolu Türkçesinin geçiş döneminin özelliklerini gösteren bu üç ciltlik tercüme eser, yıllar geçmesine rağmen çevirili yazılı metin hâline getirilmemiştir. Çalışmada bu eksikliğin tamamlanması amacıyla ikinci cilde ait A.3114 arşiv numaralı nüsha çeviri yazılı metin hâline getirilmiştir.

Nüshanın önemini, çeviri yazılı metin hâline getirilmesiyle ortaya çıkan önemli tespitleri ve çalışmanın gerekliliğini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Sîretü'l-Anter, sadece Arap coğrafyasında değil Batı toplumları da dâhil pek çok toplum tarafından tercümesi yapılmış bir eserdir.
2. Eserin kahramanı Anter hakkında Hz. Muhammed'in "*Hiçbir bedevi, Anter kadar bende görme arzusu uyandırmamıştır.*" sözleriyle bir övgüsü bulunmaktadır.
3. Toplumumuzda da XV. yüzyılda Fatih Sultan Mehmet'in emriyle "*Kıssa-i Anter bin Şeddâd bin Kırâd el-Absî*" adıyla üç ciltlik tercümesi yaptırılmış. Ancak dil ve kültür yönünden bir hazine niteliğinde olmasına rağmen bu tercüme eserler üzerinde yakın zamana kadar yeterli çalışma yapılmamıştır.
4. Çalışma konusunu oluşturan A.3114 numaralı nüsha, Kilisli Rıfat Bilge tarafından TDK Tarama Sözlüğünde taranmış olması hasebiyle ayrı bir önem arz etmektedir.
5. Üç ciltten oluşan tercüme eserin birinci ve üçüncü cildi daha önce çeviri yazılı metin hâline getirilmişti. İkinci cilde ait, A. 3114 numaralı nüshanın da çeviri yazılı metin hâline getirilmesiyle takım tamamlanmış olmaktadır.
6. Takımın tamamlanmasıyla gün ışığına çıkarılan bu nüshaların gelecekte ilgili çalışmalara kaynaklık yapacağı düşünülmektedir.

7. Birçok araştırmacı, bu nüshanın da içinde bulunduğu Kıssa-i Anter'in tercüme niteliğindeki nüshalarının önemine dikkat çeken açıklamalarda bulunmuştur. Bunlardan biri; yukarıda da belirttiğimiz gibi, nüshaların özellikle Türk hikâyeciliğine etkisinin olup olmadığıdır. Metnin çeviri yazılı metin hâline getirilmesiyle bu konunun incelemeye açık hâle geleceği kanaati taşınmaktadır.

8. Bu eser üzerinde yapılan incelemelerde, Eski Türk Edebiyatı alanında manzum ve mensur eserler üzerinde Arap hikâyeciliğinin etkisinin olup olmadığı, bununla birlikte özellikle mitoloji yönünden Arap unsurlu bir tesirin olup olmadığının araştırma konusu olabileceği düşünülmektedir.

9. İlahiyat alanında ise bu çalışma; Cahiliye Dönemi'ni zaman, mekân, şahıs, olay, yaşam tarzı, adet, inanç ve dil yönünden geniş olarak gözler önüne sermesi hasebiyle bu konudaki ilgili araştırmacılara zengin bir çalışma sahası oluşturacaktır. Ayrıca hikâyedeki olayların İslamiyet'in doğuşunun hemen öncesinde yaşanması nedeniyle İslamiyet'in nasıl bir ortam ve nasıl bir topluma geldiğinin araştırılması açısından da oldukça önemlidir. Ayrıca metinde; şiir sözleri, argo ve hakaret, özlü sözler, hadis vb. bir hayli Arapça ibareler bulunmaktadır. Bu unsurlar üzerinde gelecekte geniş çaplı araştırmaların yapılabileceği düşünülmektedir.

10. Manzum ve mensur bir eser olan metinde incelemeye değer binlerce Arapça manzumeler bulunmaktadır. Bu manzumelerin Türkçe'ye çevirisi yapıldıktan sonra şiir incelemeleri üzerinde geniş bir çalışma sahası oluşacaktır.

12. Üzerinde çalışılan nüsha, imlâ yönünden incelendiğinde nüshanın Eski Anadolu Türkçesinin geçiş dönemini yansıttığı görülmektedir. Bu nedenle çalışmanın özellikle bu yöndeki ilgili çalışmalara kaynaklık yapabileceği düşünülmektedir.

11. Metinde geçen kurgusal olaylara bakıldığında tarihi bilgi olmamakla birlikte Anter'in hayatıyla ilgili önemli bilgiler bulunmaktadır. Bu bilgilere göre Anter, Able ile evlenmiş ancak çocukları olmamıştır. Daha sonraları Anter'in Gamra isimli bir kadından evlilik dışı bir oğlu olmuştur. Fakat bu nüshada oğlunun doğduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Çalışma, dört bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde, Anter bin Şeddâd ve Kıssa-i Anter hakkında bilgi verilmiş ve çalışma konusunu oluşturan A.3114 numaralı nüshanın tanıtımı yapılmıştır. İkinci bölümde; hikâyenin incelenmesi, imlâ hususiyetleri ve metnin söz varlığıyla ilgili birtakım değerlendirmeler şeklinde üç alt başlık oluşturulmuştur. Hikâyenin incelenmesi başlığı altında; Kıssa-i Anter'in birinci cildinin şahıs kadrosu, kavim, kabile, mekân, at, kılıç vb. özel adları

ıkarılmış, olay rgs kesitler hlinde oluşturulmuştur. İml hususiyetleri başlığı altında; Trke, Arapa ve Farsa unsurlarla ilgili iml hususiyetleri incelenmiştir. Bu incelemelerde ses, ek ve kelimelerde birok ikili kullanımlara rastlanmıştır. Bu ikili kullanımlar ve daha birok husus metnin Eski Anadolu Trkesinin geiş dnemini yansıttığını gstermektedir. İml hususiyetleri başlığı altında harf, kelime ve harekelerle ilgili biimsel hususiyetler ve zel adların yazımında grlen farklılıklar da gsterilmiştir. Bu blmde son olarak metnin sz varlığıyla ilgili birtakım değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmelere gre metnin zengin bir Trke sz varlığının yanında Arapa sz varlığının da bir hayli geniş olduğu grlmştir. Bunda Arap kahramanlık hikyesini anlatan bir metin olması nemli rol oynamaktadır. alışmanın nc blmnde; metnin kurulmasında dikkat edilen hususlar belirtilmiş ve ardından A.3114 numaralı nshanın 433 varaklık ikinci cildi tenkitli metin neşri yoluyla neşredilmiştir. alışmanın drdnc ve son blmnde ise ikinci cilde ait szlk oluşturulmuştur.

alışmaların sonucunda dil ve kltr zenginliğimize katkıda bulunacak ve dil incelemelerinde araştırmacılar iin alışma sahası oluşturacak bir eser ortaya ıkarılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan, *Anadilimizin Söz Denizinde*, Bilgi Yay., Ankara 2006.
- _____, *Türkçenin Sözcük Varlığı*, Engin Yayınevi, Ankara 1996.
- ALGÜL, Hüseyin, “Himyerîler”, *İslam Ansiklopedisi*, C.18, TDV Yayınları, İstanbul 1998, ss. 62-63.
- AVŞAR, Ziya, “Tenkitli Metin Neşrinde İmlâ Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler,” *Turkish Studies*, C. 3, S. 6, 2008, ss. 75-111.
- AYDIN, Cengiz, “Anter Hikâyesi”, 175, *Türk Edebiyatı Dergisi*, 1988, ss.65-77.
- Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü*, <https://books.google.com.tr>, (26.03.2020).
- AZİZOVA, Elnure, “Zünyân (Benî Zübân)”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 44, TDV Yayınları, İstanbul 2013, s.527.
- BAYRAM, Yavuz, Sultan İkinci Bâyezîd-i Velî (Adlî) Dîvânı’nın British Library Nüshasında İmlâ Hususiyetleri, *Turkish Studies*, C. 3, S. 6, 2008, ss. 125-158.
- Büyük Güncel Türkçe Sözlük*, “İkileme”, Türk Dil Kurumu Yayınları, <https://sozluk.gov.tr>, (25.04.2022).
- DEMİR, Elif, *Kıssa-i Anter* (3. Cilt / H.1147 / 1b-205a [İnceleme-Metin-Sözlük], Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2019.
- Derleme Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas&kategori1=derayr&sozid1=DER_12, (05.02.2020).
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara 2012.
- ERTAŞ, Muharrem, “Câhiliye Dönemi Şairlerinden Antere B. Şeddâd’ın Hayatı ve Edebi Kişiliği”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 8/1, Mart 2021, ss. 37-64.
- GÖÇEMEN, Yakup, “Antere b. Şeddâd’ın Şiirlerinde Tasvir”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 3 (4), ss. 69-98.
- _____, “Antere b. Şeddâd’ın Şiirlerinde Tasvir”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 3 (4), 2016, ss. 69-98.
- GÜLER, Muhammed İkbâl, *Kıssa-i Anter* (1.Cilt / H.1145) [İnceleme-Metin-Sözlük], Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun 2019.
- _____, “Kıssa-i Anter: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’ndeki El Yazması Nüshaların Tanıtımı ve Değerlendirmesi”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 9 (1), ss. 48-79.
- HELLER, Bernhard, “Sîret-i Anter”, *MEB İslâm Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Bakanlığı, Eskişehir 1997, C. 10, ss. 703-707.
- İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, islamansiklopedisi.org.tr, (10.09.2021).
- Kâmûs-i Türkî*, <http://www.kamusiturki.com>, (20.09.2021).
- Kâmûsu’l-Muhît Tercümesi ve Vankulu Lügatı*, Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, www.kamus.yek.gov.tr, (05.01.2022).
- KANAR, Mehmet, *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*, Say Yayınları, İstanbul 2011.

- _____, *Arapça Türkçe Sözlük*. Say Yayınları, İstanbul 2012.
- _____, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2015.
- _____, *Büyük Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2016.
- KAPAR, Mehmet Ali, “Fezâre (Benî Fezâre)” *İslam Ansiklopedisi*, C.12, TDV Yayınları, İstanbul 1995, ss. 538-539.
- KARA, Mustafa, “Kur’an Kıssalarında Konu ve Kapsam Merkezli Bir Analiz”, *İslami İlimler Dergisi*, C. 9, S. 1, 2014, ss. 69-102.
- KARTALLIOĞLU, “Yavuz, Osmanlı Türkçesindeki Ekler Dudak Uyumuna Göre Nasıl Okunmalıdır?”, *Turkish Studies*, C. 3, S. 6, 2008, ss. 449-470.
- KIRIMLI, Özlem, *Kıssa-i Anter (3. Cilt 409a-614b) [İnceleme-Metin Sözlük]*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2020.
- KOÇOĞLU, Turgut, “Metin Neşrinde İmlâ Üzerine Görüşler ve Uygulamalara Dâir,” *Turkish Studies*, C. 3, S. 6, 2008, ss. 488-498.
- KÖKSAL, M. Fatih, “Metin Tamiri (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler)”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 1*, İstanbul 2008, ss. 169-190.
- KÖKSAL, M. Fatih , “Metin Neşrinin Ana Esasları”, *TÜBAR*, XXXI, Bahar 2012, ss. 179-209.
- Kubbealtı Lugati*, www.lugatim.com, (01.10.2021).
- Lexiqamus*, <http://www.lexiqamus.com>, (01.15.2021).
- Lugat-i Naci*, <https://naci.cagdasozluk.com/osmanlica-turkce-sozluk>, (11.09.2021).
- Lugat-ı Remzi*, <https://remzi.cagdasozluk.com/buyuk-osmanlica-sozluk>, (05.01.2021).
- Luggat Osmanlıca Türkçe Sözlük*, <https://www.luggat.com>, (15.07.2021).
- MUHTAR, Cemal, “Antere”, *İslam Ansiklopedisi*, C. III, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1991.
- _____, “Antere Kıssası”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. III, İstanbul 1991, ss. 237-238.
- Osmanlıca Türkçe Sözlük*, osmanlica.ihya.org, (20.07.2021).
- Osmanlıca Sözlükler*, <https://www.osmanlicasozlukler.com/>, (05.02.2021).
- ÖZKAN, Halit, “Zeydülhayr”, *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, C. 44, İstanbul 2013, s.339.
- ÖZKIRIMLI, Atilla, “Antername”, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 1, Cem Yayınları, İstanbul 1982.
- SARIÇAM, İbrahim, *H. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2002.
- ŞAHİN, Emine Başak, *Kıssa-i Anter (3. Cilt/H.1147/205b-409a) [İnceleme-Metin-Sözlük]*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2020.
- Şemsettin Sâmî, *Kamus-ı Türkî*, Haz: Raşit Gündoğdu, Ebul Faruk Önal, Nadir Eserler Kitaplığı, İstanbul 2015.
- ŞENGÜL, İdris, “Kıssa”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 25, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2002, ss. 498-501.

- Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, C. 1, Ankara 2009.
- Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, <http://sozluk.gov.tr>, (10.05.2021).
- TDK, http://yazmalar.tdk.org.tr/detay_goster.php?k=279, (01.03.2022).
- TİMURTAŞ, Faruk K., “Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri”, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/172646>, (01.04.2022).
- Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları, “Kıssa-i Anter b. Şeddâd el-Absî”, Arşiv No: A.3114.
- Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları, “Kıssa-i Anter b. Şeddâd el-Absî”, Arşiv No: A.3113.
- TÜLÜCÜ, Süleyman, “Mu‘allaka Şairlerinden ‘Antere”, *EKEV Akademi Dergisi*, C. 1, S. 4, Erzurum 1999, ss. 15-22.
- _____, “Muallakât”, C. 30, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2020, ss. 308-310.
- Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas, (21.04.2021).
- ÜNLÜ, Nuri, “Deyrülcemacim”, *İslam Ansiklopedisi*, C.9, TDV Yayınları, İstanbul 1994, s.270.
- ÜNVER, İsmail, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Türkoloji Dergisi*, C. 11, S. 1, 1993, ss. 51-89.
- YAŞAR, Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2007.
- YAŞAROĞLU, M. Kamil, “Kasas Suresi”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 24, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, ss. 535-536.
- Yeni Türkçe Sözlük*, <https://toven.cagdassozluk.com/osmanlica-turkce-sozluk-madde-504.html>, (01.06.2021).

ÖZ GEÇMİŞ

Sevinç Ünsal, Kocaeli Atılım Lisesi’ni bitirdikten sonra Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ordu Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü 2004 yılında kazandı ve 2008 yılında bu bölümden mezun oldu. 2011 yılında Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans programını bitirdi. Mezuniyetten sonra toplam iki buçuk yıl Kocaeli Sosyal Bilimler Lisesi’nde ücretli öğretmenlik yaptı. 2015 yılında Ondokuz Mayıs Üniversite’nde okutmanlığı kazandı. Bu tarihten beri Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi’nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Orta derecede İngilizce bilmektedir. Evli ve bir çocuk annesidir. (11.05.2022)

İletişim Bilgileri

ORCID ID : 0000-0003-3289-6633

Yayınlar:

1. ÜNSAL, Sevinç, “Fuzûlî’nin Türkçe Dîvânı’nda Sevgilinin Güzellik Unsurlarında Renklerin Kullanımı”, *Karabük Üniversitesi 1. Uluslararası Türkoloji Kongresi “Araştırmalar ve Yönelimler” Sempozyumu*, 16-18 Mayıs 2022. (Bildiri)
2. ÜNSAL, Sevinç, “Ahmed Paşa’nın Bir Gazelini Yapısalcı Bir Yaklaşımla Çözümleme Denemesi”, *Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, C. 4, S. 1, Haziran 2022, ss. 41-65. (Makale)